
3 1761 08116936 9

LUMÍR.

—

Týdenník zábavný a poučný.

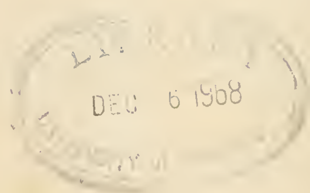
Redaktoři a vydavatelé:

Svatopluk Čech a dr. Servác B. Heller.

Ročník III

1 8 7 5.

V PRAZE.
Tiskem dra. Edvarda Grégra.

O B S A H.

Na stránce

B á s n ě.

A) Původní.

Na stránce

B) Přeložené.

Romány, novelly, povídky, humoresky, arabesky, pohádky a báchorky.

A) Původní.

Články vědecké, životopisné a kritické, obrazy z přírody, úvahy, pozorování atd.

Obrázky cestopisné, místopisy a dopisy z ciziny.

Zprávy literární, umělecké, úmrtní, vědecké a drobnosti v jednotlivých číslech.

[illegible] se pro Prahu:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta . . . 1 zl. 76 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 26 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpoledni.

Ročník III. 1875.

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od A. V. Šmilovského.

I.

„Mnoho dýmu, málo pečeně. Jest už tomu tak za našich časů! Svět je všecken obrácen nohama vzhůru. Bývalo lépe; pravda. Lidé byli snázeji a pohodlněji živi; bylo jich méně, druh znal druha a nervali se tak o výdělek. Ostatkem byli od jakživa dobráci i darebové. Já to nezměním, ty to nezměníš, my to nezměníme. Všickni dáme i se svými rozumy na konec světa dobrou noc."

Tak mudroval krupař Kleofáš, kdykoliv se mu událo mudrovati. Při džbánku a dýmce to nebývalo. Neboť pivo pil jen, když mu někdo zavdal neb mu něco bylo — jinak nestačila mu na ně kapsa — a o dýmku nestál. Kulatá jeho, ohmataná sandovka, se stříbrným srdíčkem uprostřed na víčku, již před dobrými dvaceti léty koupil na dražbě po nebožtíku děkanovi, šla mu nad všecky dýmky.

Krupař Kleofáš bydlel na plácku, kde stojí panský mlýn. Jinak plácek ten nemá jména, náleží však k vnitřnímu městu a proto byl Kleofáš měšťanem. Na čemž nemálo si zakládal nazývaje dle starého zvyku měšťany z předměstí jen tak lecjaks „chalupníky", třeba měli chalupy, že by se do nich vešlo deset jeho domů. Ten jeho dům na řečeném plácku byl rovněž tak ze starého díla jako ctihodný jeho majetník. Stálť v pravé řadě mezi dvěma většími, moderně dosti přiozdobenými domy, jako starý poctivý pantatík mezi dvěma advokáty našich dnů. Každému, kdokoliv bedlivěji si všiml domu Kleofášova, mimoděk namanulo se na mysl, že soused v levo i soused v pravo má laskominu na tu starožitnou budovu a že by ji rád pohltil. A v pravdě bylo tomu tak. Jeden i druhý nejednou leželi Kleofášovi v uších, aby jim prodal dům svůj. Ale toto; Kleofáš a prodati dům!

„Měšťanem jsem se narodil a měšťanem umru. Tohoť mne nevymluvíte, abych šel někam do nájmu. Až zamknu oči, vyjednávejte si se synem. On sotva dům podrží. Co by s ním také dělal! Císařský soudce! K němu si jděte pro lepší odpověď."

Tak říkával Kleofáš kupcům i dohazovačům nepopouštěje ani o vlas od svých náhledův. Sousedé natáhli strunu jinou. Pravý z nich, Hovorka, zavedl proti Kleofášovi u soudu žalobu pro žlab na střeše. Stěžoval si, že mu tam zatéká a že tím stavení jeho béře porušení. Vlastně ale šlo mu o to, způsobiti Kleofášovi mrzutosti a obměkčiti takovým způsobem tvrdou jeho mysl. Ale pořídil jako Kec u Jankova. Kleofáš zůstal ve své při bezpečen. Vypsal „světle a jasně", jak se později vyjádřil, celou věc synovi, „císařskému soudci", a ten mu šel radou na ruku a přimluvil se bezpochyby písemně sám u soudu za otce. Hovorka oškrábal kolečka a druhý soused ztratil chuť k nové při. Od těch dob měl s nimi Kleofáš svatý pokoj.

Kleofášův dům stojí za vypsání. Nebyl-li starší, mladší nebyl počátkův předešlého století. Na hlavě seděla mu šindelová, vysoce do jehlanu sestrojená střecha. Na vrcholi její vrzala plechová korouhvička a v pravo od ní, jako věrný strážce její, stál starý učouzený komín. Za průčelí byla mu jako stůl hladká zeď, od jakživa do modra natřená. V prvním poschodí byla tři poměrně malá okna a v přízemí, více v levo černá, veliká a okrouhlá vrata asi jako u starých obecných kůlen. V pravo od nich dvě menší okna nežli v prvním poschodí vpouštěla světlo boží do příbytku Kleofášova. V zimě byla vysypána pilinami, mechem pokrytými; za letních měsícův stál za nimi veliký keř rozmarýnový, muškáty, resedky, bazalka a jedna mořská cibule, jejíž dužnaté listy dobře se hodí na rány. Již z toho, že za okny měl samé voňavé a užitečné květiny a že nedal nic na krásu jich, bylo viděti, že Kleofáš je muž starosvětský. Tak i v příbytku jeho visely na stěnách samé svaté obrazy, což nemenším jest příznakem člověka starosvětského. V levo od vrat bylo ještě jedno okénko, menší všech ostatních a zamřížované dřevěnou mříží, jakou vídáme u starých zpovědnic. Okno to vedlo do komory, jež byla zároveň dřevnicí a skladištěm všeho harampátí pro celý dům. Zvláštním znamením domovým byla svítilna, jež visela na dlouhém háku pod prostředním oknem hořejšího poschodí. Moderní sousedé měli na ni svrchu; neboť nebyla lepší, než jakou svítívá se v selských stájích, ještě byla větší. Kdykoliv v městě hořelo, rozsvěcoval ji Kleofáš a to byla vší její úlohou.

Z klenuté síně vcházelo se zrovna do světnice Kleofášovy. Byla taktéž masivně klenuta, a pořád čistě vybílena a měla samý starodávný nábytek. Mezi okny stál silný dubový stůl, když se nejedlo pokrytý tlustým tyrolským kobercem povybledlých již barev. V levo při stěně stála postel, vedle ní vysoká, hrmotná almara, na níž nahoře stálo narovnáno několik šálků a mis a tři cínové konvice, jak náleží vyglejnuté. Za [illegible]

stála hrubá police s četnými knihami, kteroužto neobyčejnou věc později s dostatek vysvětlíme. Za policí byl široký prádelník s třemi šuplaty s mosaznými kruhy. Na něm v zasklené skříni stály nizké staré stojací hodiny s významným nad ciferníkem nápisem latině: „Una harum ultima“ t. j. „jedna z těchto hodin bude tvou poslední.“ Ve stěně naproti oknu byly dveře zasklené, vedoucí do kuchyně, jež zároveň byla čeledníkem; neb světnice, kterouž popisujeme, byla vlastně Kleofášovým „parádním pokojem“. V levo od dveří do kuchyně stála hnědá kachlová kamna a při nich [illegible] při dveřích, ze síně jdoucích, stará lenoška s vysokým koží potaženým lenochem a opěradly. Na druhé straně v pravo od stolu při oknech, stál černý veliký [illegible] a na něm zežíní polštář, aby se mohlo na něm [illegible]. Na všem, co jsme popsali, vyjma knihy a hodiny, Kleofáš mnoho nezakládal. Největší jeho pokladové [illegible] na stěně. Byli to dva obrazové a krucifix. Na jednom obraze byla vypodobněna mouřenínská matka boží [illegible] v náruči. Obraz ten pocházel z kostela sv. Ro[illegible] na dolní předměstí, jenž byl zrušen za císaře Josefa [illegible] po němž nebylo více památky. Obraz ten, obj[illegible] požitným velmi řemeslně vyřezaným rámcem, sv[illegible] nem [illegible] vycvičené ruce malířské. Půda jeho byla [illegible] vku zorkovaná a obě figury, matky a dítěte, [illegible] ých barvách provedené, byly plny živo[illegible] výrazu. Rubín na sponě pláště Mariina, [illegible] kvěl se jako pravý drahokam. Madonna [illegible] kleuku nad postelí.

Druhý obraz jen asi pět palců zšíří [illegible] ný v hlubokém zlatém rámci, zpodobova[illegible] nu. Byla to aquarella ze začátku přede[illegible] nebylo rovné v celém městě. Nejeden [illegible] ísil ji za mistrovský kousek co do kompo[illegible] prodení, nejeden nazval ji [illegible] perličkou uměleckou. [illegible] Kleofáš [illegible] říkal, za mladých v dražbě [illegible] jeho budiž položeno, [illegible] rýnské ve stříbře padesát i [illegible] nabízeno, přece rázku od [illegible] jeho pokládek proti jeho [illegible] obiznou jeho a uřelé jeho [illegible].

Třetí [illegible] pána Kleofášův byl krucifix, jenž visel nad hodinami. Na [illegible] byl neúhleden, [illegible] jsi se [illegible] zašpiněnou řezbu, iznati jsi se m[illegible] podivení. Však podivnější [illegible] li její osudové. Kr[illegible] měl hlavu, vyjadřující největší utrpení právě přest[illegible] zasazenu. Zádu, [illegible] le na dřevě [illegible] býval [illegible] péro. Když zmáčklo, zakývla mrtvola [illegible] obživla a zkroutila prý při tom i očima skle[illegible], z nichž jedno dávno již bylo vypadlo. Nyní místo péra šla šňůrka od hlavy dolů a posud, když hnul Kristus, hlavou, naskočila pravověrnému člověku husí kůže.“ Krucifix ten náležel podle hodnověrných pověstí jezovitům, jenž zanedlouho po bitvě bělohorské v rodišti Kleofášově se usadili, kollej založili a po letech i kostel sobě vystavěli. Ukřižovaného Krista chovali u veliké tajnosti a vynášeli jej jen tenkráte z kolleje, když šli k některému s panem bohem. Tu stával fráter u smrtelného lože [illegible] krucifix tváří v tvář nemocnému. Zubožený trpitel [illegible] se beztoho do hodiny, upíral pak žalostivě strhané [illegible] k obrazu spasitelovu a [illegible] spasení.

„Tu,“ vypravovával pan Kleofáš, „když byl zpovědník jezovita duši nemocného živým malováním pekelných muk nanejvýše poděsil a zkormoutil, dal fráterovi znamení. Ten smáčknul péro: Kristus hnul hlavou a [illegible] koutil očima. Můžete si pomysliti, jak bylo smr[illegible] člověku okolo srdce. Byl-li bratr sebe zary[illegible]čejší, [illegible] přestoupil na římskou víru; měl-li jmění nějaké, [illegible] odkázal z něho jezovitům. A já si myslím, že nade[illegible] ko jim běželo o peníze a že kdybych měl jen [illegible] ku peněz, co jich skrze tento krucifix vymámili [illegible] rtelně nemocných lidech, žebych ovšem mohl je[illegible] [illegible] tyřmi.“

„Když přišli za Josefa jezovité k zrušení, prozradil [illegible] všecky pletky jeden jejich vlastních bratrův a dal [illegible] kříž na vzácnou památku císařskému rádnímu Pa[illegible]vi, jehož sestru rád viděl. Při jeho rodině byl kru[illegible] až do roku třináctého, když leželi tu v městě Ruso[illegible]. Tehdáž vypukl u nás za samého poledne oheň a celá pravá řada domů na náměstí lehla popelem. Rádní P[illegible]velec ovšem také vyhořel a krucifix byl ten tam. Jedni říkali: shořel, druzí: ukradli jej, třetí, že vzali jej ko[illegible]ci, kteří při ohni pomáhali, pro svého kapitána. Ten kapitán totiž stál tuze o ten krucifix a dával před ohněm [illegible]avelcovi za něj hromadu rublů. To všecko mám z úst otcových. Mnohá léta nebylo o krucifixi ani vidu ani slychu. Roku třicátého šestého, když byla ta velká cholera, najímal jsem ve Lhotce dělníky na pole; v městě nebyli ani za dukát. Tu v jednom baráku, číslo 19, u Jakuba Matury, spatřím na zdi krucifix s [illegible]trčenou hlavou a s jedním skleněným okem. V[illegible] jsem jej se stěny a podíval se do [illegible]. B[illegible] že[illegible]lízka. Věděl jsem, kolik [illegible] se ovšem ni[illegible] prozradil [illegible] něj [illegible] kdybych jí byl dával p[illegible] by[illegible] spíše krucifix dala. Tak ale [illegible] a řekla, že musí dříve s mužem promluviti. [illegible] léta to trvalo, než jsem krucifix dostal a [illegible] mnoho kroků, mnoho řečí a dost peněz. Po[illegible]slete: ten chlap Matura zakopal přede mnou krucifix do zahrady, aby mne ošálil! Když umřel, přinesla mi jej Maturová v zástěře do krámu. Vysázel jsem jí zaň deset rýnských, co chtěla; jen abych jej měl. Když přišla konštituce, měli jste viděti, jak se chodili ke mně na krucifix dívat! Po konštituci za vlády a panování žandarmův a bodákův byl bych málem o krucifix přišel. Nebožtík děkan jej ovšem pořád na mně chtěl; beztoho na věčnou oplátku; byl by jej asi rád spálil. Bál jsem se toho konkordátu a četníků. V noci jsem neměl spaní, každou chvíli jsem myslil, že přijde děkan s četníky prohlížet mi byt. Co jsem udělal? Nechtěje nikoli dáti krucifix z ruky, zvedl jsem tamto pod prádelníkem prkno z podlahy a schoval tam krucifix. Když pak děkan některý čas opět přišel, nalhal jsem mu, že tu byl u mne nějaký cestující z říše a že mi dal padesátku za kříž. Musil s prázdnou odejíti.“ —

II.

Krupař Kleofáš byl šedesátníke[illegible] Za mlada vy[illegible] učil se řemeslu mlynářskému, pr[illegible] i tam za ch[illegible]asníka a když jej rodiče šťastně vysvobodili a krátce na to oženili, měl po[illegible] nájmu malý mlýn nedaleko rodiště svéh[illegible] e mu hrubě dobře. Nebylť především z[illegible] [illegible]nářské a neumpěl

tudíž poctivým způsobem mlečo své tak obírati, jak to umí pravá mlynářská krev. Manželka jeho, paní Johanka, nebyla také hospodyní, jaké má mlýn potřebí. Venkovská samota se jí valně nelíbila; toužilať více po ryčnějším životě městském. K mlečům nebyla přívětiva a místo aby je přivabovala, odpuzovala je. Chovalať se vůbec tak, jakoby oni měli jí potřebí a ne ona jich. To na venkovském mlýně nejde. Kdo chce býti od vesničanů živ, musí jim housti do noty. Mimo to měla paní Johanka tak leckterou nepěknou vlastnost, jež zdárné živnosti bývá na překážku. Mysl její byla poněkud hrda a ku vydělávání peněz a shromažďování jich málo příchylna; neberouc si budoucnosti na starost žila do přítomna, přála si a užívala, co právě užiti se dalo; vídala ráda a častovala ženské hosty, jenž častěji k ní docházeli z města na mlýn, úhrnem vzato: hospodařila, či vlastně nehospodařila tak, že jmění manželův Kleofášových patrně se tenčilo. Kleofáš to ovšem cítil a bral si to z počátku k mysli; neměl však dosti mravní statečnosti při sobě, aby neshodám těm učinil přítrž, jakož se vůbec rázněji o to nestaral, aby ještě v čas přivedl manželku na lepší cestu. Což byla platna všecka jeho přičinlivost, když na druhé straně paní Johanka nad slušnost a míru rozhazovala. Tak povstávaly mezi manželi potyčky, hádky a svády, jež ale k žádoucí nápravě nevedly a blaho rodinné jen přikalovaly. Paní Johanka vládnouc obratným a smělým jazejčkem a majíc bystřejší vtip nežli dobromyslný Kleofáš podržovala v nich obyčejně vrch a pan manžel ustupoval a ustupoval jako vojín v takové zbrani málo zběhlý. Konec konců byl, že muže přemluvila, aby, až dojde nájem, přestěhovali se do města a zavedli si tam obchod krupařský.

„Budeme tam míti pohodlnější živobytí," tvrdila; „ty budeš obilí mlíti a já prodávati a nebudeme záviseti na těch selských brslenkářích a více vyděláme." Co měla při tom především za lubem, toho ovšem muži neprozradila. Myslila si: ty budeš se ve mlýně dříti a od sedláků obilí kupovati a já budu pěkně doma seděti v suchu a dělati paní.

Stalo se jí po vůli. Přestěhovali se do města i se synáčkem Vašíčkem, jemuž tenkrát šlo na třetí rok. Ze začátku se všecko na ně smálo. Otec paní Johančin umřel a ona dostala celé své věno, rodiče Kleofášovi sehnali také, kde se co sehnati dalo a tak nežli uplynul rok, koupili si mlynářovic dům na náměstí, jenž ležel hezky na ráně. Byli by asi zbohatli, kdyby byl býval Kleofáš ráznějším člověkem a paní Johanka šetrnější hospodyní. Ale takto drželi se jen tak tak na vrchu. Dětí měli spolu ještě několik, ale na živu zůstal jen Vašíček, kteréhož, když k tomu dospěl, dal pan Kleofáš do latinských škol.

Co paní Johanka odcházejíc ze mlýna zamýšlela, to také dokázala. Stala se paní v domě a zjednala si dosti příjemný blahobyt, kdežto pan Kleofáš se pachtil a tužil za ni a v domě hrubě lepšího postavení neměl než jako najatý dělník. Kdežto pan Kleofáš na trhu sháněl obilí a na krev se s rolníky smlouval, anebo ve spáleném mlýně u kmotra Karasa prach mlýnský polykal: zvala si paní Johanka společnosti k sobě, vařila kávu, pekla buchty a proklepávala do sytosti s hosty svými vše, co se vůbec ve městě hodilo ku klepům. Nahodil-li se k tomu pan Kleofáš, tu buď chytře mlsky a labužky před ním ještě v čas uklidila, anebo, nebylo-li to možno, vzdychala a naříkala, že ji berou do žaludku křeče a že jí káva hrozně dobře dělá a naplnila také zamilovanou tou svou medicinou nějaký hrníček kabonícímu se panu manželovi. Co měl Kleofáš dělati? Chtě míti se ženou svatý pokoj vypil kávu a s ní všecku hořkost, jež bouřila mu duši.

Nebylť vůbec pan Kleofáš člověkem, jenž hodí se dobře ku živnosti. Již za chlapeckých let míval zalíbení v knihách a odcizoval se tak praktickému životu. Když dověděl se o nějaké staré kronice, jistě si ji některak zaopatřil a nahoře na půdě u vikýře, kde byl jist před výtržkami, pohružoval se na nejvýše potěšen do dějů skutečných neb vymyšlených. Utržil za to od otce i matky mnohý lupec, ale z toho si nic nedělal. Nad všecky knihy dráže vážil sobě historie a když chodil do normálky, znal vévody, knížata a krále české lépe nežli násobilku. Učitel Jakeš, bývalý šikovatel u vojště, jenž nejraději nauky své rákoskou učňům do zad vštěpoval, říkával o něm: „Z toho kluka jak živo nic nebude. Němčina mu nevoní a počty jak by smet." Proto nedali hocha na študie, ač sepjatýma rukama za to prosil.

„Jakeš řekl, že z tebe nic nebude a proto musíš na řemeslo," tenť byl první a poslední důvod starého Kleofáše a chlapec musil poslechnouti.

Proto ale i za let jinošských a mládeneckých sháněl se náš pan Kleofáš po knihách a kde který groš uspořil, ten dostali od něho o výročních trzích kramáři za knihy. Když dospíval na rozumu, přistoupila u něho ku čtení knih ještě nová soukromná záliba. Kochaje se upřímně, jako dítě, v české minulosti, zahořel pan Kleofáš vroucí láskou k svému lidu a ctil a vážil si každého sebe nepatrnějšího zbytku, jenž pocházel ze starých časův. Nebylo v celém městě starožitnosti, jíž by nebyl znal.

„Všecko jsem prosmejčil, co tu je," říkával. „Žádná stará malba, žádná řezba, žádný starý peníz nebo staré stavení, žádná stará šarapatka mně neušla. Míti jen peníze, podívali byste se, co bych dovedl. Ale „mango denáry," v tom je ta klička. O ženu bych nebyl dbal. Což ženská pochopí, co je starožitnost!"

Když se oženil a svým pánem stal, nezapomněl nikdy přes všecky každodenní starosti na knihy a starožitnosti. Naopak: láska k nim rostla přibývajícím věkem a kdykoli všední lopoty a trampoty nejtěsněji mu duši skličovaly, utíkal se povždy ku knihám a starožitnostem hledaje v nich posily a potěchy a nalézaje povždy to, čeho hledal.

„Bůh ví," zaklínal se, „že mi kolikrát vlasy samou starostí šedivěly a že jsem nevěděl, kudy kam se vrtnouti. Tu jsem si pomyslil: bůh dal starosti, bůh je od tebe vezme a bude zase lépe. I vzal jsem do ruky nějakou starou knihu a četl třeba do půlnoci. A vida, bylo zase dobře."

Jsa krupařem mlel pan Kleofáš u kmotra Karasa na „spáleném mlýně". Starý Karas měl hromadu starých knih dědičných a když jel do Prahy, přikupoval si nových. To byla voda na mlýn Kleofášův. Častěji místo aby hlídal, aby mu v mlejnici nekradli, vyhledal si někde tichý kout a četl knihu. Starý Karas mu také půjčoval knihy domů, neboť věděl, že je má u Kleofáše tak schovány jako doma.

„Až mne bůh odvolá," sliboval Kleofášovi, „dám vám všecky knihy. Co by s nimi žena dělala; nedovedla by

je ani prodati. Chlapci moji nejsou k tomu. Od jakživa chytali se jen biče a oprati."

„Pravda," odpovídal opatrně Kleofáš; „ale až bude po vás, bude pozdě. Což jestli mi mlynářka knih nebude chtíti dáti?"

„To je jiná, pravda. Ale, víte, kmotře Kleofáši. Za zdráva knih od sebe nedám. Až se rozstůňu, pak už se mezi sebou spravíme."

A proto, když již pan Kleofáš byl dokrupařil, docházíval častěji na spálený mlýn, podívat se, zdali starý kmotr posud zdráv. A skutečně Karas dostál slovu. Když jej jednou Kleofáš zastal nemocného, pravil k němu Karas mezi čtyřma očima:

„Kmotře, strčte si tak tři nebo čtyři knihy do kapsy, aby to stará neviděla. Tak, odneste si je domů. A až zase přijdete, uděláme to zase tak."

(Pokračování.)

Cigánovy housle.

Veselo dnes v bílém zámku:
zvučí cimbál, hučí dudy,
starý magnát mladé chase
vyvalit dal plné sudy.

Hlučno v siních, hlučno v chodbách,
tanec šumí po nádvoří,
v zlatých číších od Tokaje
rudé víno krví hoří.

Aj tu cigán! — Vítej, brachu,
neboj se, že's polonahý!
feny spí — pán důtky ztratil,
zahrej skočnou od podlahy!

Cigán hraje. — Z první struny
ostrých tónů roj se valí,
každý tón jest žhavou jiskrou,
každá jiskra srdce pálí.

Zní to jako nářek divý,
praská to jak v ohni proutí,
myslíš, struna každou chvíli
musí se již přetrhnouti!

Hýká to jak vichr v skalách,
jemuž hromy ve zápětí,
z hlubin se to sápe vzhůru
a na druhou strunu sletí.

Divoce a v plném proudu
teď to jásá, hraje, zvoní,
takhle větrem širou stepí
betár litá na komoni!

Tiše teď a utajeně
jakby had se plazil travou —
táhlé vytí — jakby vlci
sběhnuli se v rvačku dravou.

Slyš! — teď nůž si někdo brousí. —
Jiný zvuk v to žalující. — —
Divý šum! — jak hejna kání
letěla by k šibenici!

Slyšíš je, jak tepou křídly,
o mrtvé jak rvou se tělo?
V tom aj, což to jemným kouzlem
v satanský svár tónů sjelo!

Třetí struna síní zvučí
samé zvonky, samá něha,
někdy to jen bleskem kmitne,
který z oka lásky šlehá.

Lká to zpěvem filomely,
hoří to jak v číši víno,
jakby klesnul mladý cigán
ve objetí cigánčino!

Touží to a rozplývá se
tváře žhnou a práhnou kosti
marnou tužbou, palnou něhou,
divým ohněm žárlivosti.

Teď jak cinkot zlatých číší,
v to jak ryky bujné chasy,
a zas nářek, jakby někdo
bil se v čelo, rval si vlasy.

Čtvrtá struna tesknÿm stonem
odpovídá pláči tomu
hlasem zvonů, v jejichž zvuku
mrtvé tělo nesou z domu.

Úpí jako vichr pláni,
když se zpozdil v noční době,
ztrácí se a šepce temně,
jakby mrtvý mluvil v hrobě.

Divý výkřik! — Každá struna
teď se chvěje, pláče, výská!
Cigán tiskne housle k srdci,
oko jeho divě blýská!

Dohrál. — Půlnoc. — Chasa zpita,
nad číší jen magnát kývá:
— Divná píseň . . . pověz, brachu,
co ta každá struna zpívá?

Rozhlednul se cigán kolem
po zpité a spící chase,
cos jak ohlas houslí jeho
chvělo se mu v měkkém hlase.

„Velmožný pán sotva věří,
že můž struna míti duši,
na mou věru, co si myslím,
hněv i ples můj struna tuší.

Matku měl jsem, dobrou matku,
bůh ví, jak mne milovala,
z hladu jen a z lásky k lidem
hádala a čarovala.

Chyt ji magnát, z dlouhé chvíle,
na rožeň ji napich' živou. —
Jaký div, že moje struna
pláče pro ni písní divou!

Měl jsem bratra — dobrý bratr
betárem byl, jak to bývá,
nevím sám, proč na oprátce
teď se bratr větrem kývá.

Věru, dobře se mu stalo,
říkávám sám v mnohé chvíli,
leč ta moje hloupá struna,
za ním stále lká a kvílí.

Ženu měl jsem, posud vidím,
jak se rdí a jak se zdráhá,
nadarmo! ha před magnátem
čardáš tančí polonahá!

Za ruměnec její tváře
dal jí hedbáví a zlato.
Staré bájky, milý pane,
lip již nemysleti na to!

Domluvil a housle hladil,
usmál se a k dveřím kráčí . . .
— Stůj a řekni, zahřměl magnát,
co zpěv čtvrté struny značí!

Stanul cigán, ušklíbnul se
zahleděl se oknem k nebi:
„Toho věru velmožný pán
více nemá zapotřebí!"

Zmizel. — Magnát běží za ním,
budí chasu po nádvoří,
budí — ale než ji zbudil,
ze čtyrech stran zámek hoří.

B. F.

Roskile.

Cestopisný obrázek z Dánska.

Podává *Jos. Wünsch.*

Chceš-li z Kielu do Kodaně, sedneš, recte lehneš si večer v pramizerné koji dánského parníku „Jylland“ a ten tě ráno v Korsöru na Seelandě vyklopí.

Tak stalo se i mně dne 28. srpna min. r. O 7. hodině ranní vpluli jsme do přístavu a věru byl již nejvyšší čas, neb mořská nemoc kormoutila mne již velice velmi.

Po některých přípravách parník přistál, ještě jednou se rozhlížím, zdali „omnia mea mecum porto“ t. j. nenechal-li jsem na Jyllandě více než několik tolarů, — pak jeden z prvních skočím na pevninu a hajdy k celnici, abych zde sebe i svůj kufřík se všemi pěti švestkami ukázal „kněžím“.

Dánský celník je patrně veliký znalec lidí a jejich kufříků a proto ani mne ani sebe nemučí zbytečným prohledáváním.

Ženu se pak k blízkému nádraží. Za půl hodiny odjede vlak do Kodaně. Máš-li kdy, pojeď se mnou. Na cestě ale v Roskili, malém městečku asi 4 míle před Kadaní zastavíme se, abychom ohledali tu památné hrobky králů dánských. Dobře učiníš, zaopatříš-li se na cestu dánskými „Rigsdaler“, neb nad pruskými penězi jakož i nad nafoukanými Prušáky kroutí Dánové rádi nosem, ačkoli jsou jinak národ velice zdvořilý a nad míru úslužný.

Jsme v nádraží. Vstupme hned do vlaku, jehož směr „til Kjöbenhavn“ — do Kodaně — zvláštní tabulí je označen. Kupé II. třídy dosti ozdobně a pohodlně zařízeno, ač pocestné (klopil's 2 tolary a 4 marky, není-li pravda? — na našich penězích jsou to as 3 zl. 30 kr.) proti pocestnému drah našich je dosti nízké.

Láci té však zajisté přestaneš se diviti, až seznáš cestou, jak lacino dráha na Seelandu se staví. Zde žádných vrchů, jež by se prokopávaly neb objížděly, zde žádných divokých údolí a slují, jež nákladnými mosty a cestovody překlenouti neb ohromnými náspy vyrovnati bylo. Půda, kamkoli pohledneš, jediná je planina. Zde, když nějaký ten můstek přes tu neb onu říčku (řek není) se sklenul, skoro hned již praby se kladly, koleje přibíjely a — jelo se.

Do kupé našeho ještě dvě dámy přisedají; hovoří spolu dosti živě. Ty však z hovoru jejich na neštěstí ničemu jinému neporozumíš než tomu, že i dánština je řeč velmi libozvučná, zvláště plyne-li z úst tak krásné blondýnky.

Poněvadž čert nedá nikdy dobře dělat, pokusme se o to, abychom se jim nějak „roztomile nestydatě“ do jejich rozprávky vedrali. Víš co, zeptám se jich hezky naivně, je-li budoucí stanice již Roskile? — Však nevalně pochodil jsem se svou „samospasitelnou“. Dámy sice dosti se namáhají, aby aspoň uhodly, co tu blabonním, mluví do mne dánsky, já do nich němčinou, ony nerozumějí, já rovněž; — nešťastný pokus můj končí se obapolnou veselostí; vidíme, že to skutečně — nejde.

Proto za nedostatek společenského rozhovoru hledíme odškodnit se pohledem do krajiny, kterou vlak uhání. Ale ani tato náhrada není volna: háje sice, bujné lučiny a úrodná role střídají se se slušnými dědinkami a městečky. Krajina zdá se býti velmi úrodnou, všude jeví se píle, blahobyt a spokojenost, ale celkem postrádáme rozmanitosti, zajímavosti a půvabu, jenž by krajiny ty nad všednost povznášel.

Nezbývá nám tedy nic moudřejšího než duchaplně počítat stanici za stanicí, až zjeví se nám v dáli kýžená Roskile. — Čím je Čechu „šedostěnný, boží Vyšehrad“, tím Dánu Roskile: v jediném jménu tom soustředěna je celá slavná minulost Dánska a fantasie lidu oživuje tiché nyní městečko skvělými sídly králů bohatýrů.

Však hle! tamo rozkládá se již Roskile sama před námi. Založena je při zátoce roskilské, která daleko do Seelandu zabíhá. Nyní má něco málo přes 5000 obyvatelů, již obchodem a hospodářstvím se živí. Najdeš as 4 slušnější ulice, výstavnost celkem je rázu moderního.

Jméno Roskile odvozuje se od jakéhos hrdiny Roe (čti Ro) a od kilde (čti kile) pramen, a až podnes ukazují pramen u města, jenž roes-kilde, Roův pramen sluje.

Ze starých dob známo, že král Harald Blaatand (Modrozubec) v 2. pol. 10. století residenci svou z Leiru do Roskile přeložil. Německý císař Otto II. pak přinutil Haralda, že i se synem svým Svendem křesťanství přijal. Křesťanstvím pak německý živel v Dánsku se zmáhal, což vzbudilo nespokojenost ano i vzpouru pohanských vlastenců, v jichž čelo Haraldův syn Svend sám se postavil a otce v bitvě zastřelil.

Na počátku 11. století Knut Veliký, prvé vládce Dánů v Anglii usedlých, i v Dánsku vládu nastoupil a vzdělanosti křesťanského západu surové Dánů mravy hleděl zušlechtiti. Zkušené řemeslníky i rolníky z ciziny do Dánska volal. A tak teprvé jeho působením a jen pokročilou vzdělaností víra křesťanská v Dánsku se zakořenila. Tu stala se Roskile i sídlem biskupů katolických a zůstala královskou i biskupskou residencí a metropolí země skoro po 500 let. Odtud pak i Valdemarové i Markéta mocným žezlem svým panovali celému severu. Roskile co hlavní město říše mívala 100.000 obyvatelů, osloněna bývala leskem dvoru a vídala rytířské činy i milostné pletky dánských bohatýrů.

Však teď ticho a pusto a mrtvo všude. Jaký to rozdíl, jindy a nyní!

Jindy sídlo slávy a lesku a bujného života dvorského, nyní šosácká solidnost maloměstská tu domovem. Kde nyní jede otrhaný oráč s pluhem vrzajícím, tam skvělé v turnaji projíždělo se komoňstvo. Kde nyní jednotvárný tepot cepů na mlatě, tam jindy hlahol trub a řinkot mečů. Tamo na prahu oněch starodávných dveří, kde vetchá stařenka boubelatému vnoučeti vypravuje pohádku nejspíš o nějaké červené Karkulce dánské, tam v komnatách královských snad rozhodovalo se někdy o míru a válce, o štěstí neb o bědných osudech národů, tam snad rozhodovalo se i o osudech pokrevních bratří našich, nešťastných Slovanů pobaltických! — —

Vyhlazeni jsou národové tito s okresu světového, však pohasla i sláva staré Roskile a ze všeho toho býva-

lého lesku zbyla jediná památka jen, jediný kvítek z doby květu, jediný paprslek slunečný ze slavného dne, — starobylý dóm to, někdejší metropole říše, nyní tiché hrobky králů křesťanských.

Veškeré nádherné stavby paláců královských, všech 26 chrámů a klášterů i se zámky šlechty dánské, vše to utonulo v divém proudu staletí; jen tento dům boží vzdoroval věkům a jako velebný kmet vypíná zkamenělé týmě své k nebesům a za tiché noci vypravuje šplounajícím vlnkám fjordu roskilského tu krásnou pohádku o slavné minulosti Dánska. — —

Však již obejděme si chrám a pozorujme stavbu i co celek umělecký i v jednotlivých částkách. Zde po obou stranách hlavního portálu vypínají se dvě štíhlé věže, jež kryty jsou špičatými jak jehly střechami. Stavba chrámu sama vyvedena skoro naskrze z cihel a tento způsob stavby hlavně pobaltickým krajinám je zvláštní. Však ač dóm roskilský je prý nejkrásnější v celém Dánsku, přec není, jak na první pohled znamenáme, slohu jednotného, nýbrž sloh románský a gothický v jeden tu splynuly celek. Podobně i to v oči bije, že jednotlivé částky jeho z rozličných pocházejí dob. Založen jest chrám ten od Haralda samého a v 11. věku vysvěcen. Však asi po dvou stoletích vyhořel a tu pak jakož i později skoro v každém století přestavován a novými přístavky opatřován, až v nejnovějším čase r. 1868 znovu jest přestavěn v té formě, v které nyní jej spatřujeme.

Trvá dosti dlouho, než doptáme se, kde bydlí „graver“. Tak totiž jmenují zde kostelníka.

Zatím druží se k nám jakýsi obstarožný pán a představuje se nám co někdejší kapitán. Není však sám, přivedl i dvé své dcery, o jejichž kráse však v přítomnosti nelze rozhodovati: snad byly již jednou krásny a nebyly-li, snad teprvé budou.

Zaplatíme 8 mark, (as 1 zl. 65 kr. rak. m.) určitou to taxu a vejdeme postranními dveřmi do chrámu. Duch náš okřívá vznášeje se po mohutných pilířích k vysokému klenutí, kdež pilíře mohutná ramena svá jakoby si podávaly.

Nejstarší zajisté chrámu část jest prostranný chór, lemovaný do půlkola ohromnými jonickými sloupy žulovými. U prostřed chóru stojí krásný oltář slohu románského s výtečnými skulpturami ve dřevě vyvedenými. Oltář ten jakož i pěkná kazatelna, jíž znalci velice chválí, pochází zajisté ještě ze starých dob.

Mnohé pilíře v chóru jsou spolu i hrobkami starých králů křesťanských; skoro každý pilíř hostí si svého spáče. První z nich je Harald Modrozubec sám. Hrobky pozdějších králů jsou dílem v chóru blízko oltáře umístěny, jako překrásné sarkofagy Bedřicha IV. a manželky jeho, dílem nalézají se ve zvláštních kaplích po straně chrámu, jež jsme již z venčí co přístavky pozorovali. Od chrámu samého pak odděleny jsou kaple ty jen velkými, často velmi uměle zdělanými mřížemi.

Kostelník obchází s námi, otevírá a zavírá skřípající zámky a němčinou na Dána dosti slušnou hledí nám vše vysvětliti.

Jaké tu haldy rakví, jež velikostí, formou, hmotnou i uměleckou cenou svou od sebe valně se liší! Od skrovňounkého příbytečku nemluvněte až do mohutné rakve muže velikána, od spuchřelého dřeva a odraného sukna až do ryzího zlata a stříbra, od nemotorné copoviny až do uměleckého díla první velikosti! Celkem pochováno tu 28 králů a královen a as 45 princů „obojího pohlaví“. Od Haralda až do Frederika VII. († 1863) odpočívají tu skoro všecky dánské „boží milosti“ po štrapácích panovnických. K nim smrt ta tyranka nemilosrdná právě tak nešetrně se byla zachovala jako k nám ostatním nepomazaným smrtelníkům se chová! —

Ptám se po hrobě biskupa Absolona a historika Saxona Grammatika. Tento byl, jak se vypravuje, proboštem v Roskili a ve své historii dánské popisuje i výpravy Absolonovy proti Slovanům a tím dílo jeho stalo se velmi důležitým pramenem pro dějiny Slovanů pobaltických.

Tito oba leží prý na druhé straně chrámu, odpovídá mi kostelník; však přijdeme prý k nim, jak mile tuto obejdeme.

Jdeme. Konečně graver se zastavil.

„Zde pod tímto kamenem leží Saxo a tuto odpočívá Absolon, zde visí obraz jeho!“ — poučuje kostelník.

Vidíme poprsí obyčejného biskupa, oblicej rysů ostrých, římsky chytré oko jeho pronikavě na nás pohlíží, jako by říci chtělo: co vy všetečníci přicházíte výčitkami rušiti můj poklid?

Není lze nezamyslet se a nezaslzet nad hrobem muže tohoto, jehož život pro bratry naše na severu tak stal se osudným. Žil a účinkoval Absolon co biskup, státník a vojevůdce krále Valdemara v 2. polovici 12. věku. Nebylo krutějšího nepřítele pobaltických Slovanů. I on pracoval na „větší slávě boží“, neb pohanské Slovany obracel na víru křesťanskou. Co na tom, že proléval krev neposlušných a zatvrzelých, co na tom, že ruce jejich spínal v okovy otrocké?! — Roku 1168 dobyl Arkony a Rujany podmanil, tím pak svobodu posledního samostatného státu Slovanů pobaltických z kořene vyvrátil.

Zahlazeni jsou pobratimci naši na Baltu: Absolone, ten meč tvůj je tak krvavý! — —

Vřelou slzu v oku loučíme se s hrobkami roskilskými. Vlak přijíždí, pojedeme dále do Kodaně.

Myšlenky.

Na tvé čelo bílé
pod vrkoč tvůj světlý
jako na sníh ptáci
myšlenky se sletly.

Myšlenky to černé
jako ptactvo zimy;
snad myšlenka na mne
byla mezi nimi?

J. Hofman.

Zavedli ho.

Povídka od *B. Václavoviče.*

Je tomu už hezkých několik let, co ležela v naší dědině četa hulánů. Hulánský pluk byl kolem říšské silnice rozložen až do Žatce. V Žatci měli štáb a plukovníka. Naše ves požívala od jaktěživa té přednosti, že byl u Dvořáků ubytován důstojník a ti důstojníci byli samý hrabě a samý kníže a někteří mívali prapodivné nápady.

Do rybníka házeli tolary a kluci skákali do zkalených vod pro stříbrňáky jako potápky; jiní zas honili se za dětmi, šlehali je bičíky a když si sedli na koně, myslívali si, že sedláci a chudí lidé jsou psi a vojáci otroci. A těchhle se u nás bávali jako ohně.

Potom ležel také u Dvořáků jeden mladý hrabě, tuším že to byl Kolovrat, a ten kdykoliv vyjel ven, vždycky z celé dědiny se děti seběhly a mladý hrabě házel jim měďáky na dračku. Děti si na to navykly a vždycky, kdykoliv uviděly na návsi cizího důstojníka, také se sbíhaly a myslily, že jim také bude rozhazovat na dračku měďáky. Ale každý nebyl hrabě Kolovrat a také neměl každý na stole hromadu nepočítaných, jako on a také, platil-li komusi, nebral do hrstě peněz, co jich mohl sevříti a nepočítal po hrstích.

A o tom vám budu povídat. Věru, stojí to za povídání.

Jednou odpoledne zarazili před Dvořákovic statkem dva jezdci. Byl to dle všeho důstojník se sluhou a sotva že přijeli, z celé vsi sbíhaly se děti k Dvořákovic a rozložily se po zeleném trávníčku pod okny.

Důstojník seskočil s vraníka a odběhl kvapně dvířky na zápraží a zápražím ještě kvapněji do jizby. Sluha prováděl zatím oba koně po návsi, protože byli oba upoceni, jakoby právě byli z brodu vyjeli.

Na prahu ve dvířkách objevil se kýs starý chlap v cvilinkové haleně a šaravarách. Levicí hladil si mohutný, šedivý knír, v pravé ruce svištěl mu větrem karabáč. A sotva že uviděly děti mezi dvířky šedivou hlavu a zaslechly, jak hvízdal karabáč, rázem zdvihly se na trávníčku a rozutekly se dílem za kostel a dílem ke kapličce. Šedivce se bály více než kantora a karabáče jeho více než čerta o svatém Mikuláši.

Ale dnes se šedivec ani neusmál. Jindy až za břich se popadal, jak ty děti před ním větří, a potom je zase k sobě volával. Těm, jež byly odvážlivější, povídával, jak je to ve vojně a jak to někdy bývalo za Napoleona. Ale těch, co se šedivce nebály, když je volával, bývalo málo, malounko; ostatní poslouchávaly z daleka. Také dobře slyšely, protože šedivec mluvíval hezky hlasitě, že by to mohl slyšeti celý pluk. A když tak vyprávěl, hladíval si šedivý knír a pravice hrála si s bičíkem, jako když šermuje šavlicí, či chystá kopí k útoku — k nabodnutí. — Ty malé bystré oči svítily se mu jen pod šedivým obočím a hluboká rýha od levého ucha už ku zpodní čelisti, zdálo se, že nabíhá do červena. Prudčeji také hvízdal větrem karabáč, ještě dále prchaly děti před šedivcem a k Dvořákovic se nikdo neodvážil na trávník, ani Skůra ne a ten přece býval vždycky první u něho a ohmatával jeho karabáč.

„Bodejž se . . . . . Zavádějí ho jen, až ho zavedou. A já to říkám, že do těch pánů má uhodit na místě hrom. Pak mám z něho udělat jenerála; a takhle to půjde nazpátek, ba právě ze nazpátek! Mohl být už majorem," hučel si do šedivého kníru starý chlap a v pravici hvízdal mu karabáč ještě prudčeji. „Jezdí za ním, lákají ho mezi sebe, arciže. Hrabě Kolovrat má dost peněz a neměl-li by, půjčí mu, co bude jen chtít, protože kolovratské statky stojí za miliony. — Hej Kubáte!" zavolal šedivec a když šedivec volával, bývalo to, jako když nad černými doly hřímá.

Sluha, co návsí prováděl koně, hnedle byl s oběma u šedivce. Starého dragouna znal celý pluk. Byl také v pluku nejstarším, ale zároveň největší podivín. Staří vojáci bývají zřídka kdy jako jiní lidé a jsou hrdí na ty své zvláštnosti. A sluší jim to; jinak bychom si je ani nemohli mysliti a kdyby byli, jako druzí jsou, ani by se nám tak nelíbili.

„Ký-li čert vás sem opět přines!" zase tak hlučně zahovořil šedivec a zakroutil si šedivý knír.

„Sestra pana rytmistra přijela k nám včera večer."

„Bodejž vás!" zahučel šedivec a bičík mu v ruce opět tak pronikavě zahvízdnul.

„Koně mi, dragoune, osedlej! kázal rozevřeným oknem mladistvý muž, hoch ještě skorem, v bohaté uniformě hulánské.

Šedivec slova neřekl a šel do konírny osedlat běloušе.

A když neviděly už děti dragouna, zase jeden po druhém trousily se na trávník pod okna, a smělejší nakukovaly dvířky do dvora. Všiml si jich šedivec, seděl na zápraží; ale už je neodháněl, neměl v ruce karabáč, ani si nekroutil bílý knír. Před chvilkou odejel humny pán s tím cizím důstojníkem a dragouna nechal samotného, dnes poprvé, co je s ním na vojně. A to šedivci ani starý hrabě nikdy neudělal, třeba že mu říkali pane jenerál. Po prvé dnes šedivec dobře neviděl od těch dob, co valily se mu do očí kotouče šedivého dýmu, a co pohladil ho jakýs kyrysník ve tváři, že se mu až v očích zajiskřilo, a že potom dlouho neviděl a dlouho neslyšel.

„Jezdi si tedy beze mne, jezdi sám a poslouchej je. Uvidíš, že tě zavedou. Beztoho jich už poslechl. To oni ti namluvili, abys doma nechal dragouna, protože se ho bojí, aby jim tu jejich hodnost nevyčetl do očí. Tak, tak, dragoune!" zakýval hlavou starý chlap, vytřel si oči, zdvihl se, zakroutil si knír, na děti zavolal, aby před ním neutíkaly a vyšel mezi ně ven.

Dnes se ho ani ti bázlivější nebáli, všickni nakupili se kolem něho a mlčeli jako pěna a hleděli na šedivce jako u vytržení, protože si dobře oči nevytřel. Viděli v očích jeho slzy a na tvářích jeho krůpěje, jak se zvolna roní na mohutný knír, a to nikdy dříve neviděli.

„Nu tak děti, nedostali jste dnes ničeho, viďte, že ne," začal starý voják. „Pojď sem, ty Skůro, jak že ti říkají?"

„Martin," řekl nesměle zavalitý kluk.

„Dobře, mně taky říkají Martin, už sedmdesát let a za těch všech sedmdesát let mi, ty hochu, tak nebylo, jako dnes. Se starým pánem všude jsem jezdíval, všude jsem s ním byl a když byl v našem zámku císař, také

se po mně ptal. Vidíte, vy hoši a vy holky, tak to bývalo a dnes jsem doma sám, samojediný a aby se mi nestýskalo a vy abyste neplakali, že jste nedostali nic, povím vám něco; ale musíte si to pamatovat.“

Všechny děti sedly si na trávník kolem šedivce, ani nedýchaly a starý dragoun jim vyprávěl, jak bývalo, když byly napoleonské vojny a jak bili se s Francouzy u Lipska.

„Stály vám děti proti pluku našemu celé řady kyrysníků v žlutých kyrysech, v žlutých přilbách a na přilbách s chocholy. Vypadaly jako tamhlety vrchy, když na ně z večera svítí slunce. Kdybyste vyšly na stráň, viděly byste, jak se to tam žloutne. Vysoko na vrších sedí oblaky, to jsou ty přilby, za oblaky táhnou se pročervenalé mráčky a to jsou ty chocholy. Zrovna tak vypadali ti jezdci francouzští, říkali jim stará garda. Napoleon je vodíval do vojny sám. Když jim řekl: děti, zahrajte jim, zasvítily se těm kyrysníkům nad hlavami dlouhé kordy, jako když se blýská a koně zahrabali podkovami, jako když nad Bylichovem slyšíte hřímati. A byla to, děti, muzika, takové neuslyšíte ani o posvícení a slanský Štika to přece umí brát. — Když to tak začalo a zahoukala ještě k tomu děla, celé řady padaly, jako listí padá v listopadu se stromů. Taková bývala ta stará garda Napoleonova. — Proti takovým stál tedy náš pluk, my byli proti nim jako trpaslíci. Ale u Lipska jim neřekl Napoleon: děti, zahrajte jim, ale povídal: dnes musíte se, hoši, bít a celému světu ukázat, že stará garda francouzská dovede vítězit anebo umírat. Opravdu stál proti nim u Lipska celý svět a když jsme si na sebe, já myslil, že začíná soudný den. Já byl, děti, v první řadě a celá první řada uviděla, jak se jim ty dlouhé kordy lesknou nad hlavami, jako když se na nebi blýská, ale potom už více nic, protože to nad námi dunělo, jako kdyby se tohle modré nebe bořilo. Neviděl jsem, neslyšel jsem a jenom se mi zdálo, že plynu po krvavém moři a že se se mnou potácí loď. — Věru, že byla rovina u Lipska krvavé moře a že plovalo jich tím mořem na tisíce. Ale těch z té staré gardy tam leželo nejvíce a Napoleon sám prý plakal pro ty kyrysníky, s kyrysy, jako tamhle ty vrchy žlutými, s přilbami, jako jsou na vrších oblaky a na těch přilbách s chocholy, jako jsou pročervenalé mráčky. Věděl, proč jim povídá, že se musejí dnes s celým světem bít, a celému světu ukázat, že stará garda dovede vítězit anebo umírat. Tři díly těch obrů zůstaly u Lipska a čtvrtý někde jinde. Ale takové vojsko už svět neuvidí. Takovou bitvu, jako byla u Lipska, také ne a takového jenerála, jako byl Napoleon, také ne. A to vám ještě řeknu, že je mi do dneška líto toho jejich císaře. Vidíte, nosil zlatou korunu a když byl jako vy, neměl nic, a když vyrostl, báli se ho všickni, nejvíce ti, jejichž předkové byli králi už kolik set let. A ještě potom se ho báli, když mu gardu do jednoho pobili. Zavezli ho daleko přes moře jako do klece a umořili, jako ptáka sokola, když mu ustřihnou křídla, dají ho za mříže a živí naschvál za těmi mřížemi, aby se trápil, až se dotrápí. A nyní už toho víte dost, tolik vám toho nikdo nepoví a nikdy to také tak neuslyšíte.“

Šedivec umlkl, zakroutil si knír a děti také ani nespytaly.

„Můžete už jíti domů,“ řekl za chvíli a děti ho poslechly. Ale domů šly nerady, protože nedostaly dnes ničeho, poprvé nerozhazoval mezi ně pan hrabě měďáky, jakoby to byly opukové kaménky.

„Přijede ještě dnes pan hrabě?“ zeptal se Martin Skůrův.

„Nepřijede!“ zahovořil tiše dragoun, že ho sotva kluk uslyšel. —

Nad strání vyskočily už hvězdičky a za Civkovic vyplynul měsíc zakřivený jako turecká šavle. Šedivec ještě seděl ve dveřích na schůdkách a lidé se vycházeli před vrata dívat na starého dragouna, protože to bylo k zapsání. Seděl, jakoby nikdy nebyl vojákem, sešedivělým vojákem z vojen francouzských, jenž znal Napoleona lépe než žateckého plukovníka a pomáhal jeho gardu ubíjet.

* * *

Šedivec býval nyní častěji ve statku sám. Pan hrabě si vyjížděl na Tejnici každinký den a do vsi přijíždíval až teprvé k půlnoci. Každý týden mu přicházely ze statků peníze i než býval čtvrtek, nemíval nikdy nic a někdy už také hned v pondělí. —

Jednou před polednem zašel si dragoun k panu poručíkovi do jízby. Na dubovém stole blýskala se hromada stříbrňáků a důstojník rovnal si je do váčků. Opět se chystal do Tejnice na návštěvu.

„Pane, váš otec byl generálem a z vás chtěl mít také generála. Když byl ve vašich letech, nosil už stříbrný límec. A když umíral, dal si mne zavolat a řekl mi, že to také musíte přivést za generála. Takhle nebudete ale ani rytmistrem, u všech ďasů, ani rytmistrem pane a z Kolovratů byl každý více než plukovník,“ dal se dragoun do mladého pana hraběte, když ho byl po vojensku pozdravil.

Ale pan poručík nebyl si za těch několik týdnů ani k sobě podobným. Na šedivce nemluvil a mluvil-li, utrhoval se jen a na vojáky byl zlý, tak zlý, že když se cvičili, šlehal je žílou přes hlavy a při tom se smál, jako sběsilý, zvlášť přijel-li před tím z Tejnice. Ale starý Dragoun se nebál pana hraběte, ani očí před ním nesklopil.

Mladý důstojník pozdvihl hlavu a podíval se na šedivce, jenž před ním stál jako vesnický kantor před klukem.

„Ještě jednou tak Dragoune mluv a dám tě na Tejnici k profósovi. Pamatuj si to, a okamžitě se kliď,“ zabouřil pan poručík.

„Pane, já byl u starého pána čtyřicet let, ještě než mne chytili na vojnu, celých čtyřicet a tohle mi neřekl. Když hrál ve Vídni o panství, já také přišel k němu a pošeptal jsem mu, že má syna a pan hrabě se na mne podíval, vstal ze židle, potřásl mi rukou, usmál se na mne a měl od těch dob dragouna ještě radši. Ale už nebrál a uchoval pro vás jedno z nejlepších panství. — Doma zůstaňte, pane — —“

„Kliď se šedivče! Sice tě potrestám, že's za celý život — —“

„Odvážil byste se na šediny mé? Půjdete-li, zastoupím vám cestu a starý voják z francouzských vojen dovede vzdorovitého panáčka zadržet. Pan otec mi na vás dal právo a já se toho práva budu držeti, třeba jste vy byl hrabětem, poručíkem. — Pane, na Tejnici zahazujete si čest, nalíčili tam na vás svůdnou tvář, chytili vás a nepustí, dokud do naha vás nesvléknou. Znám já tam ty pány a ty spády jejich a až se vám budou smát —“

Však nedořekl starý dragoun: na uvadlé rty jeho dopadl prudký políček a mladý důstojník vyběhl vzteky na náves; ale v chvilince již zde zase byl s desátníkem a dvěma muži.

„Svažte ho a odveďte na hlavní stráž!“ řičel mladý pán.

„Pane poručíku, dragouna že máme svázati a odvésti na hlavní stráž?“ zeptal se desátník.

„Půjdu. Ale svázati se vám nedám, kdybyste všicku, co je vás ve vsi, přišli na dragouna třeba se šavlemi; rozlámal bych je a k nohoum vám rozházel. Půjdu. — Pochod!“ sám sobě a i tomu desátníku zavelel šedivec, pokročil levou nohou v před a mlčky dal se za ním desátník s oběma muži.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Oheň Saint-Gildasský.

Dle Pitre-Chev. Hera z francouzského přeložil *J. S. Schneider.*

Saint-Gildas je mys na přímoří jižního Bretoňska. Jeť on jedním z hraničníků mezi kraji Loiry-Nižní a Vendée. Vyčnívaje do moře na východní straně bouřlivé zátoky pornikské, jest Saint Gildas hrůzou a postrachem veslařů, kteří v bouřlivé povětrnosti nuceni jsou tímto nebezpečným místem plouti, neboť nezřídka ztroskotají se tu lodi, jež neznalost kormidelníků úskalí tohoto mysu nedovedla vyvarovat.

Ostatně jest s temene toho předhoří velkolepá vyhlídka. V pravo i v levo noří se oko v dalekém oceáně až tam, kde rozsáhlý kruh nebeského klenutí s hladinou mořskou se pojí. V předu leží ostrov noirmontierský, za pohody pošmourné v mlhách zahalený; skaliska jeho lesknou se jako desky kovové, když slunce paprsky své na ně sesílá. Na východě vyčnívají k nebesům ohromné skály sainte-marieské a pornikské ven z hlubiny moře, jež pasem stříbropěnným je obstupuje. K západu jeví se břeh saint-nazairský v obrysech tu jasných a ostrých, tu zase mlhavě zastřených. S písčitého a rovného břehu saint-gildasského je vyhlídka na moře rovněž velikolepá jako jednotvarná. Zde malá zátoka, chráněná před větrem skalnatou hradbou, tvoří okrouhlý a klidný rybník až na dva kroky od bouřlivého moře vzdálený. Tam zase skaliska mořskými rostlinami přioděná, podobají se dřímajícím potvorám mořským, jichž ohromné hřbety vlnami pěn neustále omývány, v slunečním jasu se blyští. Opodál rozevírá se prohlubeň co ukladný jícen, hltající vlny, jež s šumným hlukem do něho se valí a podzemním proudem a vírem nazpět hnány, zase na povrch se vracejí. Zde a onde ještě se vyskytující zátoky nejsou nic jiného, než úkladné nástrahy starého oceánu, když s divou vzteklostí zuří.

U prostřed této divoké krajiny, na temeně tohoto předhoří stála před několika lety osamělá chatrč, vystavěná z hlíny a mořské řasy. V této chudobné chatrči, kteráž směle se mohla považovati za laponskou nebo kamčadálskou „jurtu“, stály zase jednou z večera dvě zcela nerovné osoby: stařec as šedesátiletý, mnohem více lopotami a strastmi než věkem shrbený, a mladá, sedmnáctiletá dívka, jejíž krása z chudobné veteše tím ostřeji zářila. Z některých rysů v obličejích otce a dceru bylo lze poznati; však přece těžko by bylo najíti dvě tvářnosti tak rozdílné a co do výrazu nesrovnalé. Nevinná prostota jevila se v klidných tazích mladé dívky, ana zatím duše starcova patrně tajnými silami byla zmítána. Stařec upíral zrak svůj pilně na zelenou skříňku a ob čas zase těkalo oko jeho nepokojně po temné komnatě. Skříňku onu, na polo již rezovatou, schovával mezi kamením jeskyně, kteráž část obydlí toho tvořila. Dívka pohlížela zamyšlena na protější stranu, ke dveřím chatrče. Kdykoli vítr prudčeji zaburácel, zachvěl se poustevník saint-gildasský jakousi zimničnou radostí, kteráž se prozrazovala zvláštním sténáním — podivným to souzvukem k ječícímu moři a k hukotu vichřice.

Dívka zbledla, úzkostlivě na otce se ohlížejíc; pak odkládajíc práci svou domácí, jíž právě byla zaměstnána, jala se mluviti několik srdečných slov.

V tom náhle, sotva že odbila devátá hodina na věži sainte-marieské, zatřáslo strašné rachocení hromu celou krajinou a déšť proudem s nebes se vyvalil.

„Dobře, velmi dobře!“ zahučel si do vousů stařec, ke dveřím se ubíraje. „Noc bude výtečná,“ pravil vesele ruce si mna a ze vpadlého oka vášnivé blesky metaje.

„Dobrotivý bože,“ pravila si dívka s hlubokým povzdechem, „jeho myšlenka se ho již zase chytá!“

„Honem, Marto,“ velel stařec, jist jsa, že s nocí i bouře přibývá, „rozžehni rohovou lucernu a přiveď pak Petit-Noira.“

„Petit-Noir!“ opakovala ubohá dívka poděšena; „tak vy chcete, otče, dnes zase rozsvítit oheň saint-gildasský?“

„Nevidíš ten nečas, dcero má, a nepomyšlíš, že lodi jsou na moři?“ Slova tato pronesl stařec jaksi úsměšně a nový určitý rozkaz překazil Martě další vyptávání.

Dívka vyšla tedy malými dvířky a vrátila se brzy, vedouc za sebou mladého, černého býka. To byl Petit-Noir, tak nazván dle postavy a barvy své, jediný společník těch dvou lidí na předhoří saint-gildasském.

„Vítám tě, vítám tě, Petit-Noire!“ mluvil stařec, hladě lesklou černou srsť zvířete. „Budeme toho večera zase osvěcovat, jen se seber, rozumíš, černoušku?“

Dcera zatím připravila svítilnu, stařec pak vzal býka za roh a vyvedl ho za chatrč na břeh mořský. Tam přivázal ho k rahnu v zemi zaraženému a popustil mu provaz jen na tolik, aby do kola obcházeti mohl. Po té svázal mu jednu nohu přední s náhlavkem, aby s hlavou k zemi schýlenou chodit aneb raději kulhat musil. To když bylo hotovo, podala mu Marta rozžatou svítilnu, kterouž on býku mezi rohy upevnil.

Petit-Noir to všecko trpěl, neboť byl zvíře velmi poslušné, a když vše takto upraveno bylo, pásl se v trávě kolem chatrče rostoucí. Při každém kroku byla hlava jeho, jsouc provazem k noze přivázána, dolů stažena a pozvedajíc se zase a opět se shýbajíc, houpala svítilnu nahoru a dolů. A toto osvětlení fantastické a kmitavé nazývala mladá dívka ohněm saint-gildasským.

Stařec hleděl chvíli spokojeně na účinek světla a kulhavou chůzi býkovu; pak vzplanulo oko jeho září jakési pekelné radosti a on upřel je na černá skaliska mysu.

„Nyní mohou lodi anglické plouti do zátoky pornikské!“ hučel do sebe s hrůzyplným úsměvem a šel k chatrči.

„Co to říkáte? Lodi anglické?“ tázala se dívka slovy těmi zděšená.

„Ovšem, plují zde nejvíce lodi anglické, dítě mé, a těm musí oheň saint-gildasský spásu věštit.“

„Oheň saint-gildasský! Já bych myslila, že je spíše do zkázy láká, otče můj?“ namítala dívka starci ostře do očí hledíc.

„Dítě!“ káral ji stařec, „na co ty to myslíš?“

„Vzpomněla jsem si jen na osud Ivana, otče můj,“ odpověděla dívka.

Uslyšev jméno to, zachvěl se starý muž a dušené vzdechy draly se mu z prsou.

„Ano, Ivanův osud,“ jala se opět mluviti Marta; „vaše radost, když noc nám prorokuje bouři, lodi, jež oheň saint-gildasský k tomuto břehu vábí, místo aby jim byl výstrahou, aby se vyhýbaly těmto úskalím zkásonosným, váš přísný zákaz, abych nikomu tajemství Petit-Noirovo nevyzradila, pak .... pak —“

„A pak — co?“ vpadl jí stařec popuzen do řeči; ale zarazil se ihned zase tou přestávkou v její řeči.

„A pak, co mně říkali dnes ráno ve vsi Sainte-Marie,“ mluvila dívka dále, sebírajíc všechnu svou odvahu.

„Co ti říkali?“ vzkřikl starý muž; „mluvili něco o ohni saint-gildasském?“

„Ano, otče“ ....

„Nu, a co?

„Inu — byl to Eon, pilota, jenž mne miluje, a který mi domlouval, abych vás opustila a s ním v manželství vstoupila —“

„A co dále?“

„On mluvil mi o lásce své, jak to každého jitra dělává, pak řekl mi, proč si mne nemůže za ženu vzít, dokud vás neopustím. Neboť všichni lidé v celém kraji jsou prý toho mínění, že oheň saint-gildasský jest .... vynález samého ďábla, aby lodi mámil a že ďábel sám ..... vás zavádí, abyste každého večera rozžehal .... plamen ten pekelný. Kdybyste mi nebyl zapověděl mluviti o Petit Noirovi, můžete si snadno pomysliti, že bych byla Eona snadno z této pochybnosti vyvedla; byla bych mu řekla, že já sama oheň ten rozžehuji; ale v tom přišlo mi také na mysl, že ten oheň za celých deset let ani jednu loď nespasil, a tak jsem si předsevzala, že vám raději na večer všechno povím a vás zároveň upozorním, jestli my zlo pášeme, že bůh zajisté by trest na nás seslal .... a já si pak pilotu nebudu moci vzíti —“

„A to je všechno, co ti tam ve vsi namluvili?“ tázal se starý muž, nabyv prostotou dceřinou zase více zmužilosti.

„Neříkali nic více, otče,“ odpověděla Marta.

„Dcero má!“ doložil stařec. „Eon bude manželem tvým, kdy se tobě zlíbí. Ale tolik mu říci můžeš,“ pokračoval po chvilce, zrak stále na skříňku v kamení upíraje, „aby zejtra na hodinku ke mně přišel, musím s ním mluviti; ostatně si už hlavu tím nelam, zdali oheň můj lodi do záhuby láká aneb jim spásu přináší.“

V tom spatřil skrze okénko chatrče kmitající se světlo lodi, kteráž v zátoku byla zabloudila. I pobídl dceru, aby šla spat, sám ale posadil se u skříně a hleděl pozorně do čiré tmy noční.

Však musíme již nyní seznámiti čtenáře s tím starcem a s mladou dívkou a vysvětliti mu, co ten oheň saint-gildasský vlastně znamenal a jaká to je pověst o Ivanovi.

Asi patnáct let po skončené válce Francouzů proti Angličanům v době císařství, bydlil na břehu sainte-marieském rybář jmenem Hervé Pen-Fol se ženou a s dvěma dítky.

Na člověka stavu svého byl dosti zámožný a děkoval za to své odvaze a hbitosti; ale jednu chybu měl Hervé Pen-Fol: dychtil po zlatě a bohatství a miloval je snad více než vlastní své děti. Syn jeho Ivan a jistí čtvernožci, kteréž byl z cest svých s sebou přivezl, dělili se v stejné míře o péči jeho a lásku. Jednoho dne šel Pen-Fol do Porniku peníze měnit a miláčku svému Ivanovi křížek koupit; ale jaké bylo jeho leknutí, když domů se vracejícímu žena a dcera s pláčem a hořekováním vstříc přicházely a na začazené trosky domku ukazovaly. Mořští loupežníci angličtí přepadli je v nepřítomnosti jeho, odvlekli syna, a to bylo vše, co rybáři z bývalého bohatství zůstalo.

„Ach Ivane! Ach bohatství mé!“ hořekoval rybář, v němž se zároveň city otce a lakomce ozývaly.

Ubohá žena nemohla mu žádnou zprávu dáti: ukazovala jen na moře a Pen-Fol vrhl se v zoufalém ryku na zem a ryl tvář svou do sypkého písku. Když byl zase k sobě přišel, neměl než jedinou myšlenku: pomstu na Angličanech. Po té vzal ženu a dceru za ruce, a všichni tři opustili sříceniny bývalého svého obydlí. Odešli na předhoří saint-gildas-ské a tam zbudovali si tu mizernou chatrč, kterou jsme již dříve popsali. Žena brzy po tom zemřela, usoužena strastí a lítostí pro ztraceného syna. Pen-Fol tím více pěstoval mstivý svůj zámysl. Lákal totiž podvodným světlem v bouřlivých nocích cizé lodi ke skaliskám saint-gildasským.

Jelikož nejvíce anglických lodí břehy tyto navštěvovalo, vymstíval se Pen-Fol takto na nich a jest pochopitelno, jak se mu to podvodnou lstí jeho dařilo. Pohyby kulhajícího býka se svítilnou mezi rohama, jejíž světlo rudou zář kolem rozsévalo, podobny byly klátící se lodi, mořem sem tamo zmítané, a veslaři, kteří ten zrádný oheň viděli, měli ho za znamení blízké pomoci, kdežto naopak tím spůsobem klamáni, jen záhubě vstříc pospíchali.

Již celých patnácte let prováděl Pen-Fol dílo ukrutné odvety své a mnoho lodí ztroskotalo se již na skalnatém pobřeží saint-gildasském. Cenné věci, jež při takových příležitostech na rozbitých lodích nalézal, ukládal do staré skříňky. Nevzdělaný pak a pověrčivý lid bretoňský přičítal ten oheň ďáblovi a starý Pen-Fol, podezřením dceřiným znepokojen, umínil si, že jí příštího rána s pilotou Eonem zasnoubí a několika luisďory věna obdaří.

Půlnoc byla již minula a starý Pen-Fol tím časem na stráži usnul; také dcera spala v chatrči. V tom vyděsil je ze spaní pronikavý úzkostlivý křik, pronikající burácením hromu a hučením vichru. Sám Petit-Noir tím křikem ustrašen smutně zařval.

„Již zase loď se rozbila!“ zvolali otec a dcera zároveň, však z rozličnými pocity.

„Podívejme se, jsou-li to Angličané,“ doložil Pen-Fol pro sebe, ana Marta s hrůzou na něj bleděla při záři blesků, jež chvilkami komůrku osvětlovaly.

Stařec hbitě oblekl halenu, posadil si na hlavu klobouk, vzal železem kovaný sochor a vyšel ven.

Bylo okolo třetí hodiny ranní. Noc nebyla již tak černá, ač hrůzy její ještě nebyly minuly: fantasticky tvářil se břeh v rudožluté záři blesků a v pěně vysoko šlehajících rozkvašených vln mořských. Asi ve vzdálenosti půl míle vrazila loď na nejostřejší skalinu celého mysu. Pen-Fol nemohl rozeznati, je-li už zcela roztříštěna, ačkoliv úzkostlivé výkřiky námořníků o tom svědectví dávaly, že jim nezbývá více, než nahý život spasiti. Vycvičené ucho Pen-Fola z volání stísněných námořníků záhy poznalo, že jsou to Angličané.

Usmál se potměšile, pak shasnul svítilnu Petit-Noira a čekal po tmě, co se dále bude díti. Za půl hodiny bylo srdcelomné vzkříknutí znamením, že loď úplně se rozbila. Brzo potom bylo slyšet jednotlivé volání o pomoc: nešťastný osud hnal tonoucí námořníky proti špičatým a ostrým skaliskům předhoří, kdež nevyhnutelná záhuba jich čekala. Volání o pomoc poznenáhla umlkalo a za nedlouho nebylo už nic slyšet, než hukot vzdalující se bouře.

Na úsvitě prvních paprsků mladého dne šel Pen-Fol až na pokraj břehu, který odlivem moře zase byl suchý. Mezi zlomky ztroskotané lodi našel člověka s obličejem v písku na zemi ležícího. Schýlil se k němu nikoliv bez citu mstižádosti; pak pozvednuv rusovlasou hlavu utopence obrátil ji a hleděl mu do bledých lící. Při pohledu na utonulého sličného, asi dvacetiletého jinocha byl Pen Fol přece hnut jakýmsi soucitem. „Ubohý mladíku!“ tiše promluvil, „hle, v tom asi stáří byl by nyní také syn můj!“ Ale hned zase ozvala se v něm mstivost i odstrčil mrtvolu a odešel dále, aby vyhledal kořist, již ztroskotání lodi mu bylo přineslo. Ale nebyl ještě více než na tři kroky vzdálen, když zase stanul a naslouchal: stísněný ston vinul se z prsou domnělé mrtvoly, když se jí Pen-Fol holí svou byl dotknul a nyní, an na ní v ustrnutí hleděl, hnula sebou, jako kdyby chtěla povstat.

„On není mrtev!“ vzkřikl starý muž; „ne, ne! on dýchá! pootevřel oči! ..... „Marto! pospěš sem!“ jal se křičet co hlasu mu stačilo. Památka na Ivana byla příčinou této útrpnosti a naděje, že by snad ještě možno bylo mladíka k životu vzkřísiti, pohnula tvrdým srdcem starého rybáře. V okamžiku byla Marta u otce a oba odnesli utopence do chatrče.

„Bůh budiž veleben!“ pravila dívka pro sebe, když starému otci pomáhala; „otec můj netouží po smrti námořníků, on spíše hledí, aby je zachránil a já mohu s dobrým svědomím Eonovi říci, že oheň saint-gildas-ský není tím, zač ve vsi ho považují!“ Když byli polomrtvého jinocha na měkké lůžko položili, přišel záhy k sobě. Marta musila vyhledat nejlepší šatstvo, jež v chůdobné garderobě Pen-Folově se nalézalo, on sám pak jal se svlékati jinocha z promoklých šatů; při tom k nemalému zděšení svému spatřil na boku jinochově těžkou a hlubokou ránu, pokrytou krví již stydlou. Pen-Fol snadno uhodnul, odkud ta rána pochází: od ostré zubaté skály v zátoce, na níž proudem rozbouřeného moře jinoch byl mrštěn. Mstižádost jeho nyní poprvé ohlušena byla výčitkami, jež svědomí mu činilo. Námořník pak ze mdlob probuzen, vypravoval, že pozbyl vědomí, když ohromnou vlnou na okraj velkého úskalí byl vyhozen, a že ho pak zajisté moře samo na břeh vyvrhlo tam, kde od starého rybáře byl nalezen. Ale v tom opouštěly ho již zase síly a jinoch obraceje se k starci a dceři jeho dokládal slabým hlasem: „Dobří lidé, nezabráníte již smrti, která mne schvacuje, přijmětež díky mé za to, že jste mi aspoň na okamžik život prodloužili a že vás mohu ustanovit za vykonavatele své poslední vůle.“ Marta a Hervé s velikou pozorností a s pohnutím naslouchali slovům jeho, bolestně a s přestávkami pronášeným:

„Nejsem Angličan,“ jal se vypravovati, „ačkoliv jsem co námořník na anglické lodi sloužil. Francie jest rodnou zemí mou a v Bretoňsku jsem světlo boží uzřel poprvé.“

„V Bretoňsku pravíte?“ vpadl mu Hervé do řeči; „v které to části Bretoňska?“

„To nemohu na jisto udat; byl jsem ještě děckem, když jsem hrával na břehu, který se zdejšímu v mnohém ohledu podobá. Jsa ještě velmi mlád, opustil jsem místo dětských her svých a tak jsem též jméno jeho zapomněl. Vychován po té na lodích anglických od námořníků, proplul jsem všecka

moře světa; pak zdržoval jsem se asi deset let v Indii a nabyl jsem tam malého jmění, jehož částku najdete v šatech, které jste před chvíli se mne svlékli. Přinesl jsem to jmění s sebou do Francie, abych je věnoval otci svému, jestli mi popřáno bude jej najíti; jest již stár a snad chudý, to zlato mohlo by mu býti úlevou na staré dny jeho."

„Jak se jmenuje?" tázal se Pen Fol, v němž vypravování mladíkovo hrůzyplné upomínky budilo.

„Jeho jméno nevím," odpověděl mladík; „jak jsem vám již řekl, byl jsem ještě pouhé dítě, když mne z domu otcova odvlekli."

„A jakým způsobem se to stalo?"

„Stalo se to při požáru našeho obydlí, jestli mne paměť neklame."

„Při požáru?" ptali se Hervé a Marta vyměnivše mezi sebou zděšené pohledy. Starý Hervé zase upřel úzkostlivý zrak na umírajícího jinocha.

„Tu hle dobří lidé" — vece jinoch slabým a shasínajícím hlasem, „mohu vám ukázati jediné znamení, kterýmž by vám snad přece bylo lze vypátrati mou rodinu. Povždy nosil jsem je u sebe, tu najdete je v mých šatech; jest to malý olověný křížek, jejž jsem bezpochyby od nikoho jiného nedostal, než od matky."

„Křížek saint-Yves-ský!" vzkříknul Pen Fol, vyhledav křížek v šatech mladíkových; „jest to zrovna takový křížek, jaký jsem já jednou koupil svému nešťastnému Ivanovi."

Ivan?" otázal se mladík obraceje na to jméno všechnu pozornosť", tak i mne druhdy nazývali . . . . Ivan rusovlasý".

„Ivan rusovlasý!" zvolali plni překvapení Hervé a Marta. A oba vrhli se na umírajícího námořníka zároveň volajíce: „Můj synu! Můj bratře!"

„Bože na nebesích!" úpěnlivě volal umírající; „ty jsi otec můj! Ty jsi sestra má!"

„Ano, jsem nešťastný otec tvůj, jejž proklínati musíš, neboť on sám tě usmrtil!"

To vysloviv padl starý Pen-Fol na znak, zsinalá ústa jeho šeptala nesouvislá slova, z nichž ale přece synovi a dceři lze bylo zvěděti strašné tajemství jeho odvety, kteráž tak smutně se skončila.

Čtvrt hodiny na to nebyli již Ivan a Hervé mezi živými; Marta pak odešla k Eonovi a vypravovala mu o ohni saint-gildasském.

Bleskem roznesla se ta pověst po celém pomoří, a ještě podnes si vypravují pobřežní veslaři o ohni saint-gildasském, když v bouřlivém počasí mezi těmi zkázonosnými skalisky plují.

Z básní Viktora Huga.*)

Přel. *Jaroslav Vrchlický.*

Ó ty jsi plakala.

(Listy podzimní c. XVII.)

Flebile nescio quid.
Ovid.

Ó ty jsi plakala, nač tajiti se tím?
Co asi tanulo před snivým zrakem tvým,
jaký stín před tvou duší zkvítá?
Zda je to dlouhý žal, zda černé tušení,
zda mladých vzpomínek v minulost toužení,
v kterých se slabost ženy zmítá?

Či lásky blaženost jsi prchat viděla,
či hravé přeludy, jenž s tváří anděla
před svitáním u našich dveří
otevrou v budoucnost ti steré pěšiny
a tančí vesele na hlavě květiny,
a mrtvými jsou, než se šeří?

Od hrobů zapadlých snad s taby přítele
se truchlý zjevil stín tvé duši rozchvělé
a vzpomněl ti jak leta běží,
a v tichu tázal se, když hasne denní svit
ku kříži černému zda jdeš se pomodlit,
kde tolik svadlých věnců leží?

*) Z nové řady překladů.

Ne, tebe neleká teď toto zjevení,
nám k pláči dostačí jen pouhé pomnění,
že každý med jest žluče plný,
že lidskou ctižádost podvádí často lež,
že naděj vnadí jen, že ruky nenajdeš,
jež ztají bouř a ztiší vlny!

To vše co mihne se v přeletu zefyrů
s křídlama ze zlata, nachu a safíru,
jen klame nás a nepokojí;
a zlato, svěžest, nach i pel se rozptýlí,
jak děcko uchvátí to křídlo motýlí,
jak muž uchvátí naděj svoji!

Plač — slzy štěstím jsou; tvá píseň sladší jest
i zrak tvůj dojemný plá svěžím kouzlem hvězd,
když tichá slza s něho skane;
luh v letě po dešti se více zelená,
i sluncem jasnějším obloha zlacena,
po dešti leskne se a plane!

Ó jako Ráchel plač, jak Sára netaj žal!
My stále trpíme a trpět budem dál
těm běda, kteří v smíchu žijí!
A nechť i klesneme vždy pozvedne nás Pán,
ráj dříve nešťastným, než dobrým bude dán,
než modlícím se, těm, jenž nyjí!

Plač, jenom ať to zvíš! Jsou slzy velký dar,
neb síly zemdlené, jež schvátil vášní žár
nám často osvěžují v boji
a často cítí duch, když prchá pochybnost,
že z hlubin jeho tmy den nový jemu vzrost,
jenž šíří sladkou rosu svoji!

A proto často plač; jen při pláči se skrej,
tam uhas žízeň svou, jen v sobě asyl měj,
slz kouzla chceš-li užít zcela;
před světem štěstí lesk ať žal tvůj utiší,
jen dbej jak v letě plod by v srdce zátiší
tvá duše poklad slzí měla!

Květ, jenž se otvírá s jitřenkou ve slzách
a na němž v poledne čarovných barev nach
a záře v plaché kráse hrají,
pod zlatým pelem svým před lidí očima,
až na dně kalíšku kde sladkou vůni má,
tak často slznou perlu tají.

Drobnosti.

— Z říše krále audského. Asi půl druhé hodiny pod Kalkutou (ve Východní Indii) prostírá se „království" zcela zvláštního způsobu. Plocha jeho neobnáší arci o mnoho více, než okrsek prostřední naší vesnice, ale na tomto stísněném prostoru panuje orientálská nádhera a celá ta říše jest vlastně museum zvláštnosti, jemuž podobného asi nebude na celé zeměkouli. — Angličané zabrali králi audskému po skončené poslední vzpouře jeho zemi, sesadili ho a vykázali mu řečený kousek země, na němž asi 6000 lidí vládne, ale pod dozorem britského residenta se nalézá. Však i přes to vydržuje si dosud vladařský dvůr s úplnou družinou, jako druhdy v nádherném sídelním městě Lakhnu. V nynější své „zahradní říši" má tři paláce, kteréž se nazývají Sultan Chaneh, Serd Kutti a Ased Mensil. Palác Ased Mensil obklopen jest královským zvěřincem, nejkrásnějším zajisté a nejbohatším z celého světa. Zvěřinec tento obsahuje asi 20.000 druhů ptáků, čtvernožců a hadů, a rozkládá se podél čtyr břehů krásného rybníku 500 stop dlouhého a 240 stop širokého. Ve vodě tohoto rybníku laškují všechny druhy ryb ze sladkých vod, kteréž jen v horkém podnebí žíti mohou, a hejna vodního ptactva, jež břehy obstupují, snešena tam byla s velikým nákladem ze všech krajů světa. Holubi jsou královi miláčkové; živí jich přes 18.000 ze všech možných druhů. Po březích rybníku procházejí se pštrosi, pelikáni, husy, kachny všech odrud a labutě vedle lesních ptáků a potápek, jakýmiž žádná zoologická zahrada vykázati se nemůže. A všechna tato zvířata,

dravce vyjímaje, mají úplnou svobodu. V pestré směsici probíhají se tu kozy a ovce všech druhů, koně, zebry, velbloudi a sajky a bozi sami vědí, co ještě. — Pro hady zařízena jest zvláštní „hora“, plná děr a asi 30 stop vysoká; v těchto dérách peleší se hadí stvůry všeliké velikosti a podoby, kteréž ve svém okrsku také zcela volně se pohybují. Král sám krmí je hojně žabami a vším, co jen k duhu jim chodí. Mimo díry lze jich vidět ustavičně krásné, lesklé exempláře na svěžím koberci trávníků, kolem „hory“ pěstovaných. Před několika roky objednal si král ze všech končin světa ještě několik tisíc nových hadů, ale vládě anglické zdála se tato zakázka tak povážlivou, že dopravu hadů zapověděla, k veliké ovšem žalosti audského krále, který po holubech žádné zvíře tak, jako hady nemiluje. V této zoologické zahradě má král řadu pavillonů, z nichž celý zvěřinec svůj přehlíží, a kteréž z večera pestrými svítilnami bývají ozářeny. — Anglická vláda dává králi měsíčně 10.000 liber šterlinků, z nichž on ani penízku stranou neukládá, což také zcela pochopitelným se jeví. Má dvě zasnoubené ženy, 30 mahelí t. j. „žen, které děti dostávají“ a 100 begamí, kteréž dětí nemívají, tedy celkem 141 dámu. Na živu má synů 31 a dcer 25. Čas krátí si hlavně ve zvěřinci, mimo to pak také kreslí, maluje a skládá lyrické básně. Některé, po něm Hazret ki Thungri nazvané básně jsou velmi oblíbeny, a tanečnice v Kalkutě, v Benaresu a jiných městech rády je zpívají. — Krmivo pro zvěř stojí měsíčně asi 500 liber šterlinků a neméně než 300 zahradnických dělníků zaměstnáno jest tím, aby zahrada i zvěřinec vždy v nejkrásnějším byly pořádku.

— Spousta králíků. V několika krajinách australské osady Viktoria objevily se takové spousty králíků, že si rolníci proti nim nevěděli a na mnoze dosud nevědí ni rady ni pomoci. V okrsích u Ballaratu ochránili se tím proti králíkům, že si z Evropy smečky lišek objednali a přibylé na svobodu pustili. A mistr lišák nejen že všechny naděje, kteréž se do něho skládaly, splnil, on je daleko ještě překonal. Poklízít mezi králíky pilně a velmi důkladně. Také zdivočilé kočky konají proti králíkům služby velmi vydatné. Za to obávají se mnozí, že se stanou buď přivežené lišky nebo divoké kočky anebo obě zároveň novou metlou krajům, v nichž králíky vyhubily.

— V říši ruské čítá se nyní měst 2919. Nejčetněji obydlena jsou města v ruském Polsku, majíce plných 25 procent veškerého obyvatelstva. V guberniích středoruských klesá městské obyvatelstvo na 10 procent, v Kavkaze na $9^1/_4$ proc., v střední Asii, Finsku a v Sibíři dokonce na 6—7 procent. Přes 100.000 obyvatelů čítají: Petrohrad 667.000, Moskva 611.000, Varšava 290.000, Oděssa 180.000, Kišiněv 105.000, Riga 102.000. Měst, která (mimo již uvedená) od 50 do 100.000 obyvatelů čítají, jest asi těchto deset: Taškent, Saratov, Vilno, Kiev, Nikolajev, Kazaň, Tiflis, Tula, Berdyčev a Charkov.

— Jak velice ruský obchod v střední Asii se vzmáhá, dokazuje okolnost, že se v r. 1873 do Taškentu vyvezlo na 46.294 velbloudech, 2663 koních a 2436 vozech zboží v úhrnné ceně 10,938.169 stř. rublů; za to obnášel vývoz ze střední Asie jen 6,299.182 rubly stř., a zboží to dopraveno bylo do evropského Ruska na 36.208 velbloudech, 1632 koních a 1212 vozech.

— Nový vynález v oboru telegrafie učinil před nedávnem H. Bencker, úředník při správě bavorských telegrafů. Podařilo se mu totiž sestrojiti aparát, kterýmž se, beze všeho přispění telegrafisty, původní písmo ve všech jazycích, signatury, podobizny, plány a t. d. do největší vzdálenosti s takovou jistotou telegrafovati mohou, že originál i kopie do podrobna si podobny jsou a souhlasí. Aby pak čtenář o tomto aparátu aspoň nějaký pojem učiniti si mohl, podotýkame, že se všechny věci, kteréž takto telegraficky do dálky se mají přenésti, píší nebo kreslí zvláštím, k tomu účelu připraveným inkoustem na stříbrný papír, kterýž se pak na válec tak natáčí, aby se písmo nebo kresba beze vší další pomoci mohly telegrafovat.

— Žurnalistika v Číně. Celé obromné říši čínské slouží za veřejný orgán jediná „Gazetta Pekingská“. Bez konkurence a bázně před jakýmkoliv sokem vychází úřadní list ten v číslech 20 až 40 listů silných, na hrubém papíře, opatřených špinavě žlutou lepenkovou obálkou. Tisk je špatný a proniká tak, že čtení velice jest obtížné, ačkoliv vychází v císařské dvorní tiskárně v Pekingu. Všeliké dvorní a ministerské dekrety a nařízení, pokud nejsou tajné, otiskují se také v Gazettě, a zvláštní tisková kancelář dbá pilně o to, aby šťastní Číňané, jako ostatní smrtelníci, z úřadního listu nic jiného se nedověděli, než co úřady za dobré uznávají. Celoroční předplacení rovná se asi našim 10 zl. a veliká část čtenářů abonována jest v ten spůsob, že si list na den nebo na dva dni vypůjčuje a pak zase vrací. Podivnější, než toto jest téměř nepochopitelná netečnost národa jinak velmi důmyslného, co se týče knihtiskařství samého. Nehledě ani k tomu, že Číňanům dávno před námi knihtiskařství bylo známo, aniž by v něm sami jakéhokoliv pokroku byli učinili, odstranili od cizinců sem zavežené kovové literky a dle starého svého spůsobu tisknou zase literami dřevěnými. Tím také vysvětluje se mizerný tisk „Gazetty Pekingské“.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Z lesů a Luhů. Různé články a obrazy lesnické, lovecké a přírodovědecké vůbec. (Supplement a obrázková část „Háje“.) Nakladatel a vydavatel J. Doležal. Svazku prvního sešit první a druhý. V Pardubicích, v komisí knihkupectví Fr. Řivnáče v Praze.

Bibliotéka humoristická sešit 3. V Praze, nakladatel J. Otto, knihkupec.

Divadelní ochotník. Repertorium pro milovníky soukromých divadel. Vydává Josef Mikuláš Boleslavský. Nové sbírky sv. 83—84. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Tanec se stanoviska theoretického a esthétického. Stručný návod s propravou k praktickému vyučování. Sepsal Karel Link, zemský taneční mistr. Druhé vydání. V Praze, nakladatel Fr. A. Urbánek, knikkupec.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 88. V havraňské myslivné. Povídka pro mládež dospělejší od Fr. Suchánka. — Sešit 89. Od Pernštýna. Původní povídky, podává L. Unger. — Sešit 90. Zdislav. Původní historická povídka napsal V. Miloš. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Kniha veršů o pivě čili Piviáda. Všem příznivcům piva věnováno od jednoho z rodu Palečka. V Praze, nákladem spisovatelovým, v komisí knihkupectví Em. Petříka.

J. C. Andersena veškeré pohádky, povídky a báchorky. Zčeštili Bedřich Peška a Jos. Mikuláš Boleslavský. Díl čtvrtý. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu*
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 1 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 26 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od *A. V. Šmilovského.*

(Pokračování.)

Podruhé vzal si už Kleofáš kalmuk s větší kapsou a odnesl si takto celou Karasovu knihovničku domů. Měl potřebí také potěšení nějakého, nebo přišly na něj zlé časy.

Dokud měl Kleofáš syna Václava ještě doma na studiích, drželo se jeho jmění jakž takž na povrchu. V dluhy ovšem rok za rokem hlouběji zacházel a úroky sháněl s rostoucími nesnázemi, ale netonul přece. Ač o paní Johance žádná chvalitebná pověst mezi lidmi nešla, měli sousedé Kleofáše za poctivce, jenž hoden jest neobmezené víry a jenž se časem z dluhů vyseká. Když však Václava musil dáti do Prahy, aby studoval práva, dobré to mínění se rozviklalo. Kleofáš byl přinucen nové, značné útraty vésti, jichž jinak uhraditi nemohl nežli děláním nových, větších dluhů.

Asi po dvou letech, co byl Václav v Praze, nebylo na jiném, než prodati dům na náměstí, aby manželé Kleofášovi věřitelům i Václavovi zůstali právi. Hrdá a lehkovážná paní Johanka se tomu zuby nehty vzpírala a křeče jí ani nepopouštěly, posléze ale vidouc nezbytí musila se tomu kroku podvoliti. Tak zbyl Kleofáš dluhův i péčí, poctivou duši jeho sžírajících a za to, co ze svého jmění uchránil, koupil malý starý dům na plácku u panského mlýna, o němž jsme nahoře mluvili. Učinil tak na doléhání ženy své, jež mermomocí do nájmu jíti nechtěla, a čekal na příhodu, aby začal zase nějakou živnost znova. Prozatím se musili Kleofášovic velmi, velmi uskrovniti, což paní Johance tak za krušné přicházelo, že upadla do zdlouhavé nemoci, z níž více zdráva nepovstala. Přes všecky ústrky a nehody, jichž paní Johanka zřejmým byla původem a příčinou, opatroval ji pan Kleofáš s andělskou trpělivostí a se statečným zapřením sama sebe, až posléze k jaru v náručí jeho shasla. A za vše ještě den před smrtí mu vyčtla, že kdyby byla dostala rozumnějšího muže a ne takovou čtenářskou bábu, jakou jest on, že by neumírala na zadlužených peřinách. Pan Kleofáš jí to od srdce rád odpustil a pochoval ji poctivě a oplakal ji upřímnými slzami.

Osiřev — neboť Václav dokončoval prozatím na svůj vrub práva v Praze — zápasil pan Kleofáš dále se zřejmým nedostatkem a vážil útrapy naň se hrnoucí myslí klidnou, v pravdě stoickou. Jenom před jednou věcí trnula duše jeho strachy: že bude totižto musit sáhnouti na zamilované starožitniny a knihy své a je prodati, aby se ctí uhájil života. To nejvíce hnětlo a bolelo ubohého muže. Však tu se korouhvička obrátila. Neměltě poctivý Kleofáš docela ve psí býti; neštěstí, po dlouhá léta věrný noclehář jeho, změnilo najednou svůj nocleh. Kmen, jeden z nejbohatších měšťanů a druh jeho z let chlapeckých, ustanovil jej šafářem na dvorci svém u města nabízeje mu celé zaopatření a nad to ještě malý plat. Kleofáš vděčně se uchopil pomocné té ruky.

„A tak mi zas pomaloučku peří rostlo,“ vypravoval nejednou Kleofáš. „Vyplatil jsem si ponenáhlu zastavené věci, ošatil se slušně a zapravil dluhy po městě, že jsem byl zase čist jako sklo. Lidé mne měli sice vždycky u vážnosti, i když mně bylo zle, ale dobře jsem cítil, že co jsem se zmohl, úcty i vážnosti mi přibývalo, což mi bylo vzácnou odplatou za vytrpené lopoty a svízele. Jsou už lidé takoví; hledí jen na ten groš a kabát a duše a svědomí si ovšem nikoli nevšímají a třeba byly ze zlata.“

U Kmena vedl hospodářství asi šest let až do smrti svého dobrodince. Václav zatím dopídil se úřadu, oženil se dobře a mohl již lecčíms otcovi přispěti. Kleofáš nepodnikl již žádné nové živnosti a žil v bázni boží jako soukromník ve svém domě. Maje skrovné potřeby žil jednak z nájmu svého domu, pak z toho, čím mu syn ochotně přispíval, a posléze zaopatřil si i jiné prameny, z nichž měl také kus výživy. Vzal si za hospodyni starou chudou tetu bývalé služky své, pak študentíka, jenž mu hlavně platil potravinami a posléze držel si na dvorečku vepříka, „tu poloviční výživu chudých lidí“, jak říkával. Ač mu táhlo teprvé na padesátku, neměl na ženění ani pomyšlení. Zakusil už dost těch radostí manželských s paní Johankou.

Bylo mu nyní, jakoby znovu se narodil. Mohl se nyní podle chuti a vůle obírati se starožitnostmi a knihami a obcováním se študenty omlazoval se a dále vzdělával. Docházeli k němu, viděli knihy. Ten chtěl tu a onu a Kleofáš těže z toho zavedl si malý soukromý antikvářský obchod. Kupoval od študentů knihy a prodával je a měl z toho malý, ale jistý výdělek. Študenti jej roznášeli, Kleofáš stával se jaksi znamenitým. Osvojiv si čtením knih pěknější spůsob mluvení a jevě bez ohrádky upřímné vlastenecké smýšlení mimoděk docházel všude úcty; neb každý z hovoru jeho si vybral, že v něm více vězí nežli v jiných měšťanech sebo bohatších.

Kleofáš měl mezi knihami svými své miláčky. První místo drželi: „Letopisové Trojanští", vydáni r. 1790 Václavem Matějem Krameryusem, majetníkem české novinářské ekspedice. Krásnou předmluvu k tomuto spisu uměl od čtení z paměti, slovo za slovem. Nejednou, ale stokrát předčítával študentům z ní:

„Slavný národe slovanský! Moji nejmilejší vlastenci a přátelé! — Němci a jiní národové svou řeč teprv v tomto našem věku počali vzdělávati; však ale dosavad ji k takové nepřivedli dokonalosti, aby říci směli, že stálá a jedna zůstává, a že neustálého slov přistřihování, přetvořováni a jiných zamejšlení nepotřebuje. Náš naproti tomu milý otcovský jazyk již před třími sty a více léty takové dosáhl dokonalosti, že se nejen potud řeckému a latinskému jazyku ve všem vrovnati může, alebrž i všecky jiné svou jádrností, plností a slov hojností převyšuje."

A opět jiné místo:

„Abychom pak tento pro nás zajisté bolestný a žalostný pád (jazyka) odvrátili, nejsouť jiní prostředkové, než abys ty, slavný po všem světě rozšířený národe slovanský, příkladem svých horlivých, vlasti milovných otců jazyka svého se ujal a o rozšiřování a zvelebování jeho ochotným byl pomocníkem."

To byly jiskry, jež padaly do mladých českých duší a ten, kdo je do nich sypal, právem byl jmín u študentův za polovičního proroka.

Básní, či jak jim Kleofáš říkal, „rajmů" neměl v takové lásce. Poklidnému, k minulosti lnoucímu jeho duchu ohnivější poesie dobře nesvědčila. Proto ale četl je také Kleofáš a ódu Puchmýrovu: „Žižko, první mezi Čechy reku" uměl také nazpamět.

Nejmilejší všech študentův, co jich měl, byl Kleofášovi Stanislav Vlasák, jenž u něho všecky německé i latinské školy vyštudoval. Měl jej radši nežli vlastního syna svého. Dokud byl „krckem", říkal mu Sláveček, potom Slávek a když přišel do humanior, Sláva. Sláva nebyl sice výtečnou hlavou, nebo někdy si rád zalenošil, za to ale měl srdce „plný pytel dobroty" a vlastencem byl „ryzí zlato". Mimo to byl čtverákem, který nikoho nezarmoutil a takové hochy měl Kleofáš rád.

„Smutná duše vysušuje kosti," říkával; „ovšem, kdo vesel jako to ptáče v houští, občerstvuje každého."

O Slávu měl veliký strach. Nesnad že by se bál, že se zkazí, až od něho přijde, nýbrž obával se, aby si jej neosedlala nějaká paní Johanka v novém vydání a nezkalila život té jeho jasné a dobré duši. Jeť to myšlenka trochu podivná, ale nedivme se jí; vždyť Kleofáš nyní více přemýšlel o paní Johance, nežli dokud byla na živě.

Bylo to pláče k utopení, když Sláva se loučil odcházeje do Prahy. Nejprvé spustila moldánky stará Marjánka, pak pan Kleofáš a poslední Sláva. Kleofáš měl celou řeč naštudovanou, již chtěl dáti Slávovi na cestu, ale všecka mu v hrdle uvázla. Doprovodil Slávu hodný kus za město a Marjánka táhla za nima; ale řeč zapomněli všickni doma. Každé slovo, jež promluvili, jako by jim byl někdo ukrajoval s duše. U sv. Václava, kudy šla ze silnice cesta do vesnice Slávovy, dali si s pánem bohem. Sv. Václav stál už tam dlouho, ale tolik slz jistě nikdy neviděl. Pan Kleofáš hleděl za Slávou, až zašel v rokli.

Pak se obrátil k hospodyni a pravil:

„Milá Marjánko! Ovšem. Ne z každého kamene svatý Václav."

III.

Po odchodu Slávově bylo u Kleofášů jako po vyhoření. Ani Letopisové Trojánští nechtěli se osiřelému muži líbiti. V tom z čista jasna nahodila se náhrada za Slávu. Téhož dne, odpoledne ke čtvrté hodině zaklepáno na dvéře a do parádního pokoje vstoupil muž s brejlemi, na jehož výšku pán bůh ztratil míru a jenž byl suchý jako lunt.

„Jsem tu dobře u pana Kleofáše," tázal se příchozí pán utíraje si kapesným šátkem zapocené brejle.

„Dobře, vzácný pane, dobře."

„Máte prý byt k pronajetí."

„Mám, třeba hned, poněvadž vdova po nebožtíku panu správci jenom čeká, jestli se kdo ohlásí. Hodlá se vystěhovati odtud."

„To je trefa. Jsem official Valvoda a bude-li mi byt jen trochu příhodný, vzal bych jej. Jsme jen tři: já, žena a holčička Kadla."

„Račte se se mnou podívati," nabízel se Kleofáš. „Ovšem není příbytek nikoli prostorný, ale malé rodině jest příhodný."

Official Valvoda nabídl domácímu pánu šňupec. Použijme pomlčky povstalé a vysvětleme to „ovšem" a „nikoli" v předešlé větě. Kleofáš mluvil jako z knihy a nejradčji měl dvě slovíčka, ovšem a nikoli. Užíval jich někdy nepřístojně, ale liboval si je. Sláva a študenti jej jimi kolikrát rozzlobili a on jim za to peprně vycinkal.

„Ovšem to nikoli nečiním z marnivosti," dokládal, „nýbrž proto, že si děláte smíška ze starého muže. Rozumíte, vy pudivítrové?!"

„Račte šňupati," děkoval se za šňupec Kleofáš panu officialovi; „šňupám také, ovšem nikoli tak výborný tabák."

„Já šňupu půl rapé a půl půlmistra," odpověděl Valvoda; „ale nyní pojďte mi ukázat příbytek."

Ubírali se do prvního poschodí. Na schodech vykládal Kleofáš:

„Jsou tu dva pokoje, jeden větší a jeden menší, pavlač na dvoreček, půda a dole při síni komora na dříví a přerozličné harampátí."

Official Valvoda se na schodech zastavil.

„Dvoreček také? To by tam mohl býti chlívek na prasátko?"

„Ovšem, pane officiale. Jsem milovník těch zvířátek. Každý rok si aspoň dvě držím."

„A to je hezky. To já si na své útraty také chlívek vystavím. Nebo to víte, pane Kleofáši, že dvě prasata vždycky lépe žerou. To nám oběma hezky poslouží."

„Ovšem, ovšem, pane officiale."

Za té řeči vstoupili do pokojů prvního poschodí.

„Je tu hezky," pravil Valvoda, „co chcete za to, pane Kleofáši?"

„Myslím, že nepřetahuji, dím-li: sedmdesát a dva zlaté."

„Přijímám," odvětil Valvoda; „tu je ruka. Pojďme k vám dolů; dám hned závdavek."

„Mně postačí slovo od vlastence," prohodil Kleofáš.

To slovo vlastenec se nezdálo panu officialovi líbiti; neříkal však nic.

Když byli dole, sedl si na chvilku official a dával Kleofášovi pětku. Domácí se jaksi zdráhal.

„Jen vemte;“ vysvětloval nový nájemník. „Já musím míti pořádek a jsem správný jako bratrské hodiny. Ostatně myslím, že budete s námi spokojen. Doktora nebudete celý rok v domě potřebovati. Já sám si dělám léky pro každou nemoc. Mám starý herbář od Tadeáše Hájka z Hájku a nedal bych ho ani za stovku.“

Kleofášovi oči se zajiskřily.

„Mám tinkturu proti choleře,“ pokračoval Valvoda, „kterou jsem už kolika stům lidí pomohl. Je žlutá jako rakouské víno; trochu hraje do zelena. Je na letním slunci destillována. Pomáhá i když už křeče berou do noh a špička nosu chladne. To je co říci! Když byla cholera u nás, říkali doktoři lidem: Jděte k Valvodovi, on vás uzdraví. Starý doktor Kulhánek sám si pro ni poslal, když se cítil nevolně. Ale to je celá historie, domácí pane; až se lépe seznámíme, povím vám ji do podrobna. Teď musím jíti. Za týden tu máte ženu i s Kadličkou jako na koni. Ještě dnes jí budu psáti, že jsme našli hodného domácího pána.“

Po té dal ještě šňupnouti půl rapé a půl půlmistra Kleofášovi a rozloučil se.

Kleofáš zapomněl na chvíli na Slávu. Starý herbář a prasátko přiblížily mu officiala Valvodu k srdci.

„Je to hodný člověk a učený,“ rozumoval, „to mi jej zrovna pánbůh do domu přivedl. Jen jaká bude ona.“

Asi týden na to přijela fůra s nábytkem, jenž nebyl ani moderní ani nádherný, ale čistý a pořádný. Kleofáš pomáhal Valvodovi při rozestavování a nemohl se ani dočkati obrazův a herbáře. Valvoda měl jednu starou rytinu ze sedmnáctého století, představující plačící proroky. Na té mohl Kleofáš oči nechati. Ještě více jej ale vábil herbář. Nechtěl jej ani z ruky dáti a Valvoda musil mu jej ještě ten večer dolů půjčiti.

Na to zjednal Kleofáš tesaře a vystavěli nový chlívek vedle starého; při tom si dal Kleofáš i starý spraviti. Druhého dne hned vyhledal a koupil Valvodovi prasátko a tak bylo všecko připraveno pro paní officialovou. Den na to přivezl si ji pan official a Kadličku k tomu.

Paní officialová podávala hned ruku Kleofášovi jako starému známému. „To je dobře, že budeme u vás zůstávati,“ hovořila k němu hned z kočáru; „můj muž nemůže vás ani dost vynachváliti. Lez, Kadličko, lez dolů.“

Asi šestileté děvčátko chtělo z kočáru lézti. Ale Kleofáš vzal je do náručí a nesl je před paní officialovou nahoru. Kadlička se ho držela okolo krku a když ji pouštěl na zem, nepustila se, nýbrž zaštěbetala:

„Viď, maminko, že musím dáti domácímu pánu hubičku za to, že mne nahoru nesl?“

„To se ví,“ odvětila paní officialova; „dej jen, dej.“

A Kadlička stiskla co měla síly pana Kleofáše a dala mu hubičku, že to mlasklo. Při tom se Kleofáši oči jaksi zakalily a v srdci mu to hrklo tak pěkně a podivně. V tom okamžení Sláva se mu ze srdce stěhoval a Kadlička se tam uvelebovala. Ještě téhož večera přinesl Kleofáš Kadličce plnou kapsu hrušek a šklebil se radostí, jak se do nich dala.

„Když bude Kadloušek hodný,“ pravil, „přinesu mu zas.“

„A proč bych nebyla hodna, viď, maminko,“ čtveračil Kadloušek, „když je domácí pán také hodný?“

(Pokračování.)

Z básní Josefa V. Sládka.

Život.

Tichounce, tiše plyne život,
jak zrádné moře v odběhu,
a bezstarostný, bláhový
je člověk spáč jen na břehu.

Jen časem vlna divoká
mu do snu zašplýchá
a člověk s hrůzou naslýchá
a vzkřikne — vlna utichá —
spáč klidně usne zas.

A pozvolna a z lehounka,
jej vlny obtočí:
ta hudba jejich hebounká
jak olovo mu sype na oči.

Tu vskočí vlna mohutná
a spáč vyskočí zděšený:
„Oj ten můj život ztracený!“ —
A vlna jen se zachechtá —
O bože můj, ta hra je ukrutná! —

Pěvec.

Já nejsem ani palma z jihu,
jež hlavu koupá v světla zdroji
a znaveného, schváceného
v sny luzné, v naděj upokojí.

A nejsem ani norská chvoje,
jež ve vichřici vzdorně stojí
a učí ty, jimž srdce puká,
jak vytrvat v tom krutém boji.

A nejsem orel, jehož letem
jich na tisíce v úžas jato,
ni slavík, jenž by lidstvo učil,
jak milovat a zmírat za to.

Já jsem jen prostá česká olše,
jež povyrostla u potoka
a do měnivých zadívala
se vln jen tuze do hluboka.

A neželela mnohé větve,
když divočej' to proudem spělo:
v mých haluzích to zašumělo,
jen když to tuze zabolelo.

Já jsem jen skřivan z českých polí,
jenž silnými vzlet perutěmi
a jehož náhle perun boží,
i s jeho písní srazil k zemi.

A přijde po mně tisíc jiných,
kéž nouze o ně v Čechách není,
a kéž jim bůh dal lepších písní
a trochu méně utrpení.

Mocamethi.

Upomínka z Kavkazu.

Po krkolomné jízdě hrbolatou křemenitou stezkou, tu příkře stoupající, tu srázně padající, na níž jsme častokráte slézati a klopýtající koně za otěž za sebou táhnouti musili, tu po kluzkých balvanech se drápajíce, tu pod kmeny větrem na úvoz sraženými neb v pádu protějším stromovím zachycenými podlézajíce, vyjeli jsme konečně z divoce krásného lesa na skalnatý břeh Cchali-Citheli (červené říčky) a těsně před námi okázal se na kolmém výstupku skály malebný klášter Mocamethi (čti jak psáno).

Klášter tento leží nedaleko města Kutaisu v Imerecii a vystavěn byl dle pověsti na místě, kde prý se arba (dvoukolý vůz kavkazský) s mrtvolami gruzínských svatých Davida a Konstantina, pro víru křesťanskou v Tiflise ubitých, sama od sebe zastavila.

Podél chatrně ohraženého, srázného břehu, vedouce koně za sebou, stoupali jsme po stupních do skály vytesaných vzhůru k brance klášterní. Byla otevřená. Vešli jsme na ohraženou prostoru, kde stála bídná dřevěná chata s plochou střechou, s jedním malým okénkem. Z ní ozýval se přitlumený hlas, odříkávající jednotvárně, bez přestávky nějaké modlitby. Přivázavše koně k mladému fíku opodál stavení, ubírali jsme se dále. Prázdnou jakousi předsíní vešli jsme do vnitřního nádvoří kláštera. Zde stojí nový chrám, nepříliš veliký, stavěný po spůsobu všech kostelů gruzínských s půdorysem v podobě kříže se stejnými krátkými rameny, se čtyřmi stejnými průčelími a s mohutnou věží uprostřed, končící okrouhlou, špičatou věží. Kolem nádvoří skupeno je malebně několik chat, šedivých, zasmušilých, podobajících se chatrčím rybářským. Hlasitě rozmlouvajíce, chodili jsme po nádvoří, však neokázala se živá duše. Ticho hluboké, posvátné panovalo kolem, jakoby jen duchové svatých patronů kláštera byli obyvately toho místa.

Vyšedše protější brankou nádvoří, zastavili jsme se na chatrných, dřevěných schůdkách vedoucích k stráni bujně porostlé, dosti příkře k Červené říčce se sklánějící. Obhledli jsme klášter i krajinu.

Kdyby někdo z vás, zanevřev na svět a lidi, ucítil v sobě melancholickou tu náladu mysli, toužící z hlučného světa skutečnosti v tichý svět vlastních upomínek a snů, z níž vykvětla pochmurná myšlenka mnišství, poradil bych mu: Jdi do Mocamethi, usaď se v některé z těch dřevěných chatrčí a najdeš tam ideál všeho toho, po čem prahneš.

Na skalnatém výběžku srázného břehu, strmícím jak poloostrov nad červenavým proudem Cchali-Citheli přilepena jest jako hnízdo kupa tichých šedivých stavení a mezi nimi vypíná se v poklidné velebnosti klášterní svatyně, jejíž cizorodý, malebný sloh dlouho, dlouho poutává oko cestovatele. A tichý ten útulek zbožnosti uzavřen jest se všech stran nikoli mrtvými hradbami, ale živou zelení keřů a stromů pokrývajících vysoké okolní stráně. Temena jejich ukrývají klášter před ostatním světem a zatahují čáru obzoru úzce kolem něho, že oko mnichovo od věčně zelených stěn toho těsného krásného žaláře bezděky se obrací do světa vnitřního. Na jedné pouze straně, k severu, rozstupuje se málo úžlabina a tam míhá se něco jako velikolepá, horská krajina, bledě a nejistě, jako mlhavá světská vzpomínka v hlavě mnichově. Ostatek les, překrásný zelený les; než při prvním pohledu do té houště smaragdové poznáváš, že to není starý známý z chladného severu, že to není vážná střízlivá doubrava naše. Tu nepyšní se pouze jasan a dub, javor a buk a to celé přátelstvo, jímž se zelenají chladnější končiny naše; zde druží se k nim vavřín, zimostráz, fík, platána, tis, rhododendron, sladký kaštan, gledicie, vodokleny, mišpule, broskve, bodlavé palmy (ilex) a všechno toto stromoví roste v nejbujnějším přepychu, v malebném stěsnění a zmatku druh druha obrůstajíc, objímajíc a pronikajíc a vším tím prosmyká se jako hádě réva, zavěšujíc od větví k větvi, až k nejvyšším vrcholkům, ozdobné guirlandy svých velikých, jasně zelených listů. S ní závodí divoký chmel, břečtan, pichlavý smilax i jiné rostliny úponkovité a v tomto chaosu listů nejrůznějšího tvaru, rozličných odstínů zelené barvy, průsvitných i tuhých, lesklých i bledých vynikají ohnivé barvy tisícerých květů, nade všechny pak veliký, dužnatý, tmavočervený květ granátový, květoucí to oheň.

Sestupovali jsme uprostřed bujného toho rostlinstva točitou pěšinou k Červené říčce. Na břehu jejím usadili jsme se pod obrovskou košatou hruší a zahleděli jsme se na protější skálu. Však co dím? Vždyť's tam nespatřil ani píď holého kamene; celá ta vysoká kolmá stěna postlána byla hustě lesklou zelení kavkazského břečtanu, jenž po ní visel od shora až dolů, v nesčetných praméncích jako vodopád drobných, tmavozelených lístků. Stěží rozeznal jsi asi v polovici výšky její tmavý otvor jeskyně hledící k nám tou zelenou prškou záhadně, příšerně jako prázdné oko lebky.

Když jsme se vraceli ke klášteru, potkali jsme první bytost lidskou. Byla to stará Imeretinka, jíž jsme hádali málem sto let; tělo její bylo kost a kůže, však nápadně vysoké a dosud přímé, vlasy bílé jako len visely jí v divokých zcuchaných pramenech na ramena, z vráščitého, bezbarvého obličeje hleděly dvě vytřeštěné oči jako z jiného světa. Oděna byla v dlouhou kazajku a široké kalhoty, vlastně v cáry jakési světlé špinavé látky, které zvyšovaly strašidelný dojem její vysoké, hubené postavy. Na hlavě nesla kuvšín (hliněnou nádobu s vysokým štíhlým hrdlem). Mlčky jako stín sešla kolem nás k řece.

V klášteře byl se mezi tím probudil člověčenský ruch. V nádvoří očekávali nás dva mniši v černých po zem sáhajících oděvech s širokými rukávy, s dlouhými, krásně zkadeřenými vousy a vlasy (přední to ozdobou gruzínských i ruských kněží) a uvedli nás do kostela. Tam kýval již třetí horlivě velikou kaditelnicí, z níž vystupovaly pravé oblaky bílého dýmu. Omamující jeho vůně uvedla mne skutečně v jakési mysticky-blouznivé rozpoložení ducha: ve zbožné úctě díval jsem se vzhůru do veliké, hrubými malbami ozdobené kupole a na obrazy sv. Davida a Konstantina v nadživotní velikosti vymalované na protější stěně. Byli tu vypodobněni co spanilí jinoši ve válečné zbroji. Byl bych se rád přesvědčil, jsou-li, jakož mne v Kutaisu ujišťovali, podobizny tyto podobné originálům, jejichž balsamované mrtvoly tu odpočívají vedle sebe v kovovém sarkofágu

stojícím na lvích pazourech; ale všechny prosby naše, aby nám mniši odklopili těžké víko rakve, zůstaly marny. „Otvírá se jen dopoledne," poučil nás jeden z nich lámanou ruštinou.

Zaplativše povinný dárek za otevření chrámu, vrátili jsme se ke koním. Z chaty zazníval dosud přitlumený, jednotvárný hlas modlícího se mnicha.

Na zpáteční cestě lesem vypravoval mi soudruh následující pověst:

Před lety žil prý v Mocamethi imeretinský mnich, jenž byl vzorem pobožnosti. Od rána do večera sedával ve své kelji nad starým psaltýrem, nehledě ani na pravo, ani na levo. Tváře jeho byly bledé a vpadlé, tělo hubené z ustavičného postu. Ve společnosti ostatních mnichů dlíval zamyšlen, s okem sklopeným, promluvil zřídka, neusmál se nikdy.

Tak žil v klášteře mnohá léta. Když jednou unaven bděním a čtením oči z psaltýru zdvihl, spatřil v otevřeném okně své chaty kvetoucí větvičku granátovou. Vida ty krásné červené květy, jakoby prosebně do světničky se derouci, popošel bezděky k oknu a ulomil kvetoucí haluz. Ale když se s ní k psaltýru vrátil, splynuly náhle všechny písmeny v knize, že nemohl jediného slova rozeznati.

Asi za hodinu na to vešli do cely mniši, kteří jej byli k nemalému svému udivení při chrámové pobožnosti pohřešovali. Než co spatřili? Pobožný jejich soudruh seděl za psaltýrem, ale s okem do předu upjatým, podivně zaníceným, s rukama vztaženýma. Bratří mluvili k němu, třásli jeho ramenem: nepohnul sebou. Oči jeho byly upřeny do prázdného vzduchu, jakoby tam viděly postavu nějakou, ruce vztahovaly se po ní a rty šeptaly sladce, toužebně: „Tasio! Tasio!" a pak zase volaly úpěnlivě, až to srdce rozrývalo: „Tasio! Tasio!"

Hrůzou uchváceni stáli mniši kolem něho, až sáhl posléze jeden z nich bezděky po větvičce granátové, jež ležela před ním v otevřeném psaltýru. A jak větvičku tu zdvihl a oknem vyhodil, poklesly rázem vztažené ruce mnichovy a zraky jeho rozhledly se udiveně kolem, jakoby byly procitly z těžkého spánku. Nyní věděli mniši, kolik uhodilo: poznali, že ďábel pokušitel tou větvičkou granátovou vloudil se do cely a že použil slabé chvilky jeho, aby mámením pekelným odvrátil mysl jeho od boha. Spálili větvičku, vymýtili a spálili celý keř granátový, rostoucí pod oknem chaty.

Mnich vedl život přísnější než dříve. Vyznal se jednomu z bratří, že zahořel co mciri (novic) hříšnou láskou k mladé Imeretince, Tasii, která city jeho opětovala. Však poznav s pomocí boží veliké provinění své, odtrhl násilně srdce své od srdce jejího a snažil se v postu a modlitbě umrtviti každou vzpomínku na ni, což se mu během času podařilo. Však dívka zmizela beze stopy; rybáři vyprávěli, že ji spatřili naposled na břehu Cchali-Citheli, v němž bezpochyby utonula. A hle! obraz té nešťastné dívky vykouzlil ďábel před oči jeho, když utrhl větvičku granátovou. Po tolika letech spatřil ji zase před sebou, krásnější než tehdáž, když byl krvácející srdce od ní odtrhl, lehkou jako stín, v bělostné čádře (svrchním oděvu Gruzínek i Imeretinek) jako v mlze ranní a černé, toužebné oči její zanítily v něm znovu dávno uhaslý plápol vášně.

Uplynula léta. Mnich pohřbil se za živa ve své cele; čelo jeho rozryly vrásky, vlasy prokvítaly stříbrem. Obraz Tasie ustoupil, zdálo se, navždy před silou jeho vroucí modlitby. Tu otevřel jednou okno chaty a zadíval se v modlitbě, s rukama sepjatýma do modrého nebe. Náhle usedlo mu líbezné ptáče na rameno. Bylo bělounké jako sníh a konce křídélek mělo červené jako purpur. Vzal je do ruky a posadil na dlaň, aby se obdivoval jeho kráse. Však ptáče začalo pěti píseň tak krásnou a sladkou, že zapomněl na modlitbu i na boha a naslouchal u vytržení těm zvukům, povědomým z dávných dob. Byla to píseň Tasie. A když pohledl oknem, viděl, že Tasie sama pěje píseň tu, stojíc před chatou a kynouc mu bílou rukou. Mnich pohodil psaltýrem a růžencem a vyšel z chaty. Jako ve snách kráčel k libému vidění, kteréž se zvolna vzdalovalo před ním. Na štěstí spatřili jej tak mniši i spatřili na rameni jeho ptáče nevídané krásy; poznavše nové mámení ďábelské, dotkli se křížem ptáčete a hned zmizelo toto i vidění zbožného mnicha.

Tento přesídlil se na to z kláštera, kde jej obklopovala moc satanská, do vysoké té jeskyně ve skále za řekou. Ve společnosti jednoho mnicha, který se dobrovolně věnoval k jeho úsluze, klečel tam ve dne v noci na tvrdém kameni, až se v něm prohloubily stopy jeho kolenou. Vlasy bílé jako sníh visely mu na ramena. Na provaze spuštěném k řece posílali jim tam z kláštera každodenně potravu. Však jednou rozvodnil se Cchali-Citheli. Červenavé jeho vlny stoupaly výše a výše, již nemohl se člun odvážiti přes řeku, již věšela se pěna její na úponky břečťanové, které zacláněly otvor jeskyně. Záhuba obou poustevníků byla jistá. Tu požádal starý mnich svého soudruha, aby na okamžik odhrnul břečťanovou záclonu, by před smrtí ještě jednou pohlednouti mohli na posvátný Mocamethi, na boží svět. A jak slova ta vyřkl, rozhrnuly zvenčí bílé, drobné prstíčky úponky břečťanové a v otvoru jeskyně objevila se bílá podoba Tasie, stojící na ověnčeném člunu, s věncem granátových květů v černých kadeřích a zvala k sobě okem i rukou bývalého milence. A ten hleděl upřeně na ni, slzy kapaly mu z očí, zdvihal se pomalu, kráčel ke vchodu a než tomu zděšený soudruh zabrániti mohl, chopil se ruky Tasie a vstoupil do člunu. V tom spojily se úponky břečťanové, Červená říčka opadla rázem na bývalou míru a mnicha nespatřil nikdo více. Tak unesl duši jeho ďábel v podobě mrtvé milenky.

Svatopluk Čech.

Jeseni.

Jeseni, ty dumná, klidná!
léta smutné zápětí!
před tebou tak mnohé ptáče,
v dálný jih si zaletí.

Jen to srdce samotinké,
družné ptáče prsou mých,
nemá jihu, kam by létlo
z končin těchto mrazivých.

Vůkol pusto. Jako listí,
jež kol kolem poletá,
v duši naděj za nadějí
schází, vadne, odkvětá.

Gustav Smolík.

Zavedli ho.

Povídka od *B. Václavoviče.*

(Pokračování.)

Dragounovi svítily se staré oči, jako když viděl u Lipska gardu Napoleonovu, kroutil si šedivý knír, jako když dětem vyprávěl, jak to v těch francouzských vojnách bývalo a vykračoval si při tom, jako když chodil v Praze za panem generálem.

A vojáci hleděli jeden na druhého udiveni a žádný z nich se neodvážil zeptat šedivce, proč že musí na hlavní stráž.

Když chtěli vzíti ve statku povoz, zahřímal si na ně starý Dragoun, že se ve voze nikdy nevezl a že půjde pěšky a sami aby si sedli na koně; tak že chodívali za francouzských vojen káranci a tak že vodívali viníky na hlavní stráž.

Museli si sednout na koně všickni tři v plné uniformě i s pikami, šedivec si vstoupil do prostřed a když vyjížděli ze statku, půl vsi vyběhlo ven podívat se, jak vedou šedivce Dragouna, a děti běžely za ním až na hořešovický vrch. A když je desátník odháněl, řekl mu Dragoun: „Nech je, nech. Ať si pamatují, jak vedli na hlavní stráž jednou starého vojáka, co jim tak hezky uměl povídat a kdo ví, bude-li více kdy. Kdo ví, braši! Kdo by to byl také řekl, vy vojáci, že mne dnes povedete. Viďte že žádný, já sám na to nepomyslil. K smíchu je to, ty starý Dragoune, opravdu k smíchu. Ale kdo by se mi smál, touhle pěstí bych mu hlavu rozrazil. — A víte, vy hoši, proč mne vedete?“ — Nevíte. Dobře, že to nevíte. Ale tohle vám řeknu, modlíte-li se kdy, abyste se za svého poručíka pomodlili! Já se budu za něho také modliti. Starý Dragoun byl ve všech vojnách francouzských, ale modliti se ještě nezapomněl.“

A vojáci všickni tři mlčeli jako hrob a všickni tři byli by šli raději do ohně, aby nemusili vésti starého Dragouna, jejž znal celý pluk a po němž se ptával i žatecký plukovník.

Viděl to na nich šedivec a řekl jim: Nic si z toho, vojáci, nedělejte, že mne vedete. Větší pány vodívali, Napoleona také tak vedli a můžete se tím někdy pochlubit, až ze mne bude popel a prach a až váš pan poručík bude — — generálem.“

Šedivec utichl a celou cestu už ani slova nepromluvil a když přijeli na Tejnici, celá švadrona se seběhla. Ale také se nikdo neptal, proč přivedli Dragouna na hlavní stráž. A teprvé, když odjížděli huláni, vyšli si na ně; ale ti jim také nepověděli, pokrčili jen ramenoma a ani se nezastavili.

* * *

U pana rytmistra sešla se dnes odpoledne veselá společnost. Pan major z Loun přiklusal také na vraníku do Tejnice. Od nějakého času slavil pan rytmistr hody skoro den za dnem. Z celého pluku sjížděli se sem důstojníci a nechávali zde měsíční gáže třeba najednou. Ale nelitovali toho, protože pan rytmistr měl u sebe sestru Marcelinu a protože černé oči její, tak černé jako noc a tak žhavé jako slunce, uměly k sobě okamžikem přikouzlit, kdo se do nich zahleděl. A důstojníkům se na venkově stýskalo. Byli to švarní jonáci, řekl jsem už, že samý hrabě a samý kníže. Baronů bylo mezi nimi málo a z červené krve žádný, pražádný. U rytmistra ucházely jim dny jako hodiny a hodiny jako minuty. — —

Ale Marcelina seděla dnes sama v komnatě milounce upravené. Očekávala kohosi a nepokojně vyhlédala chvílemi na silnici. A oko leckterého toho hosta toužilo po žhavém blesku černých očí a po úsměvu purpurových rtů jejích. —

Náhle zaduněly před samými vraty podkovy oře. Marcelina zdvihla se střelou z pohovky potažené temně červeným aksamitem, poskočila k oknu a v těch černých zracích zablesklo se jí cos, jako když pochodeň zašlehne tmou, snědou lící zakmitla se červeň, jako bývá záře na nebi, když praskají v noci plameny, a těma purpurovýma rtoma přeletěl smích, nezvyklý smích, takový as, jako když se vysmíváme něčí hlouposti.

V témž okamžiku vyběhla do předsíně a sotva že zočila nového hosta, rozesmála se, jakoby rozplynouti se chtěla v tom sladkém, opojujícím smíchu.

„Tak pozdě, pane hrabě? Čekáme už celé dvě hodiny. Bála jsem se o vás,“ prohodila a podala mladému důstojníku ruku, jenž ji uchopil, jako se chápe hladový chleba, a políbil ji, jako líbá pobožný křesťan svaté ostatky.

A Marcelina nebrala nazpět hebounkou ručku, nechala ji v jeho pravici a dívala se na něho těma svůdnýma očima, jimiž jediným okamžikem vábila a když přivábila, upoutala a upoutavši bodávala do prsou hlouběji než píka hulánská. Mladý hrabě, pan poručík si myslil, že je kdes v rozkošném háji s královnou víl sám a sám, že hledí jí do žhavých zraků, že cítí omamující její dech a chvěl se, jako se chvěje mladý doubec, když lehýnké větérky vanou zelenou jeho korunou a těm svěžím lístečkům povídají, jak se mají ve světě lidé rádi a jak o lásce písně skládají.

Bezděky šel hrabě za svůdnou ženou do jizby a bezděky usadil se vedle ní na pružné pohovce.

„Do smrti bychom takhle mohli, Marcelko, být. Chtěla byste?“ zašeptal pan poručík a položil si hebounkou ručku její na srdce.

Marcelina skopila stydlavě hlavinku a těmi snědými tvářemi, jež patrně prozrazovaly dítě palčivého jihu, svinuly se dva pletence černých vlasů jako nejjemnější hedbáví. Hrabětem to opět tak zachvělo jako mladým doubcem, když zavane větérek a šepotá zeleným lístečkům, jak je blaho mezi lidmi ve světě, když se nad nimi stan lásky rozklene.

„Pane hrabě — já samotna nerozhoduji nad osudem svým. Jsem vázána k bratru a potom tak ráda byla bych živa ve své domovině. Navykla jsem už těm rovinám a tomu Dunaji, jenž valí se jimi jako král, v Čechách stýská se mi po něm, po těch vlnách jeho, na nichž prožila jsem tolik krásných, nezapomenutelných dnů a vedle něhož bych také ráda odpočívala. Věřte, že cizí kraj nemá pro mne vnad pražádných.“

„Půjdu tam s vámi, Marcelko, spolu budeme za večerů plovati modrými vlnami Dunaje a vrátí se vám ony krásné, nezapomenutelné dny.“

Baronesce vydral se z vlnících se ňader hluboký vzdech a pan hrabě ucítil, jak v hebounké ručce její poskočila tepna prudčeji.

„Nelíbila by se vám má rovinatá vlast?“

„S vámi bych šel, Marcelko, třeba na pouště africké a uprostřed doupat lvích vybudoval bych vám a sobě chýši chudinkou.“ — —

„Že nepovrhl byste otčinou Marceliny?“ zeptala se po chvilce slečna mladého hraběte, pozdvihla hlavinku, rozhrnula si na vysokém čele havraní vlas, podívala se těma svýma očima, jež by dovedly roztaviti i sáhotlustý led, na mladíka a těmi lícemi, jež tak svůdným nádechem pobarvilo jižní slunce, rozhostil se výraz tak tesknobolný, tak nevýslovně dojemný a v těch tmavých očích, tak černých, jako bývá půlnoc, zasvitl prudký zážeh, prudší než bývá ten, jímž krovy vzplanou v úžasný žár, jenž půl nebe dovede krvavou červení ozářit.

Takovým kouzlům odolávat nenaučil se ještě mladý hrabě. Bylo mu zrovna tak, jako hochu v hezounké pohádce, když vkročil do zahrady, v níž květlo květů nevídaných, omamujících rozkošnou vůní. Usadil se do zelené, hebounké trávy, hlavu si opřel o palmu, palmou zavanul větérek a květinky všecky se k tomu hochu skláněly, šířeji rozevíraly kalíšky — vítaly ho tím dechem svým a tím dýcháním ukolébaly. A když ho ukolébaly, luzná dívka octla se náhle v zahradě, květinky ještě níže klopily hlavinky, ještě šířeji rozevíraly kalíšky a dvojitou rozkoš vydychovaly ze sebe. Dívka vznášela se po zahradě mezi těmi květinami, a když uviděla pod palmou hocha v dřímotách, k němu si usedla. — — —

„Půjdeš, miláčku? — Vlny Dunaje tě pozdraví a až tě pozdraví, navykneš jim, že by ti bylo těžko odvykat jejich hukotu. Když zatluče slavík v jejich šum nedaleko oken našich, bývá mi tak, jako kdybych slyšela divokou hudbu cigánskou, melodie tklivé, tichounké a zas jako hrom, když se na nebi blýská; v oblacích to rachotí a Dunaj se ve svých březích zdvihá jako obrovský had, když zemí mrská sebou a žene se po oběti. Tak mi bývá, miláčku, a tobě bude také tak,“ zašeptala, naklonila se k němu a mladému hraběti šla hlava kolem a vřelo mu to v ní, jakoby oheň pod lebkou jeho se rozdoutnával.

„Sestro — sestro! Nedivil bych se, kdybys se byla narodila kdes na Sekvaně. — Vítám vás, pane poručíku. — Pak arci nemohl jste do kruhu přátel. Viďte, že umí Marcelka roztomile baviti!“ hovořil pan baron-rytmistr vcházeje do jizby a hrozil prstem levé ruky vábné sestřičce pravici podávaje panu hraběti.

Pan poručík vstal, vzal Marcelinu za bělounkou ručku, tak že ji přinutil skorem, aby povstala a pokročil k baronovi.

„Pane rytmistře, je lépe, že slečna sestra se nenarodila v městě, kde již nemluvňátkům zavívá vzduch do srdcí svévoli a lehkomyslnost. Tím věrnější a tím dražší družkou může býti a bude také ženichu svému po život. — Pane rytmistře, svolíte, abych směl rodinným znakem vaším ozdobiti a rozmnožiti erb hrabat Kolovratů?“

Zdálo se, že nabídnutí pana poručíka rytmistra překvapilo.

„Svolíte, pane barone, aby slečna Marcelina mně byla tou věrnou družkou po život můj? Na vás mne odkázala, je prý vázána k vám a já se tudíž na vás, pane rytmistře, obracím,“ opětoval mladý hrabě Kolovrat.

„Na mne, pane poručíku? — Což budu já, či lépe, mám já sdílet štěstí či neštěstí duů vašich? — Jedině na to bych vás, pane hrabě, upomenul, abyste se neukvapil se svým návrhem a tobě toto, Marcelino, připomínám. Dosud jsi volná jako orlice, když se sedmihradských hor do našich rovin zalctí, jako vlny Dunaje, když se zdvihají jedna nad druhou. Ale nechci tě v ničem zrazovati. Sama rozhodni nad svobodou svou.“

„V okovy pana hraběte ráda se dám, bratře, upoutat a na věky chtěla bych jimi býti upoutána.“

„Buď tedy, sestro má. Ať jsou ti okovy jeho sladkými; a vám, pane hrabě, mohu jen přáti, abyste nalezl v ní tedy opravdu věrnou družku po život. — Ale o jediné jen bych vás prosil, pane poručíku.“

Mladý hrabě se dvorně uklonil.

„Abychom vaše zasnoubení drželi ještě pro dnešek v tajnosti. Tím spíše překvapíme potom své přátele.“

Pan poručík se opětně uklonil. Kdyby mu byl řekl dnes ten baron-rytmistr, aby ode dneška změnil jméno staré, rodové a zřekl se znaku předků svých, kdo ví, nebyl-li by se byl také uklonil, protože když se podíval do tmavých očí své nevěsty a zahleděl se jí v tvář, nevěděl ani, že se jmenuje hrabě Kolovrat a že jeho rod patří v zemi k nejpřednější šlechtě a že je jeho rod prastarý, a kdy ucítil její rty na rtech svých, zase mu tak hlava kolem šla a zase bylo mu vše vůkol pohádkou, omamující pohádkou. — —

Tak veselo jako dnes nebylo ještě u pana rytmistra. A leckdos se na silnici zastavil, poslouchal a když zaletěl k sluchům jeho nevázaný smích, zavzdychl si, přejel si rukou vráskovité čelo, podíval se k nebi; ale slova neřekl, jako tamhlety staré stěny mlčí, jež stojí tu od čtyr set let. Čtyry sta let bije do nich hrom, čtyry sta let je oplakuje déšť, čtyry sta let je vždycky v zimě pobělí sníh a přece stojí tu jako na vzdory, nedrobí se a nerozdrobí. — Mlčí, arciže mlčí. Tím mlčením ale toho tolik povídají, že těžko to všecko vyslechnout a ještě tížeji nerozehřát se při tom v hněv.

— Tehdáž byla robota a vojáci leželi u robotníků na bytu. —

Pod těmi začernalými stěnami seděl hulán, starý chlap, šedivec, zrovna jako ten Dragoun, kterého sem dnes přivedli. V rukou držel jakýsi dvoustrunný nástroj, vyhrával naň a při té hře si zpíval jako doma v Polsce, u pramenů dněperských zpívají. Byl to táhlý, jednozvuký zpěv, k pláči, jako pohřební. A starému hulánu opravdu vlhly oči, protože se prý o Polsku rozdělili supové, na tři kusy že ji roztrhali a srdce vyrvali na posměch. O tom si zpíval starý hulán a pro tu roztrhanou Polsku vlhla mu tvář.

Tam u toho rytmistra byli všickni až na dva Poláci, synové polských velmožů a z těch nikdo nepomýšlel, že na tři kusy roztrhali rodnou zem a vlci že krvavé kusy do doupat svých zatáhali. — Bůh ví, proč že tím prostým lidem zahýbají osudy rodné země vždy v nejhlubších útrobách a proč že srdce těch pánů je jako mramor, a proč že tak málo jich, když úpí vlast, rukou podává jí a dovede s ní cítit! — —

* * *

Teprvé před polednem odjížděli z Tejnice důstojníci. Sotva se drželi na koních a ani to nevěděli, čím pohrozili jim věřitelé, když vysázeli onehdy před nimi řady běláků, a když upisovali jim do zástavy svou důstojnickou čest. Toliko pan major hučel cos, jakoby byl

proklínal cestu do Tejnice a s cestou rytmistra i tu sestru jeho — čarodějku.

Jedinému panu hraběti Kolovratu nechtělo se ani k polednímu z Tejnice. Seděl u okrouhlého stolku s rytmistrem samoten. Stolek byl takořka pokryt váčky ze zahnědlé kože a oko páně baronovo spočívalo na stolečku chvilkami s větším zalíbením než na bažantí hlavě, jež byla přece nejlepší jeho lahůdkou.

„Postačí nám, barone, na uhražení výloh svatebních a na cestu. Prodal jsem dvůr a ostatní je polovina ročního výtěžku z mých panství,“ prohodil pan poručík.

Pan rytmistr se usmíval a časem zašlehl očima po hodinách, jež visely naproti. Bylo již půl dvanácté.

„Dost času máte, rytmistře. — Beztoho bychom už do Žatce nedojeli. Na noc zůstaneme v klášteře. Nechají tam snad mniši hraběte Kolovrata s nevěstou a se švagrem. Pojedu zatím napřed. Však nezabloudíte sami, byli jste již v Ročově několikrát.“

Pan rytmistr se podivně utvářil při návrhu mladého hraběte. Zdálo se, že opět cosi podobného neočekával. Zažloutlým obličejem přeletěl mu potupný smích, ale tak jako když vítr zavane a opět je ticho, tichounko. A zase již se díval na hodiny tím pololhostejným výrazem ve tváři. —

„Dobře, hrabě. — Marcelka se zatím připraví. Ale ať se nás ty kutny neleknou. Postarejte se o to, aby nám nezavřeli dvéře před nosem.“

„Uvidíte, jak uctí mou nevěstu. Zvony by dali zvoniti na přivítanou, kdybych si tak přál.“

„Marcelino!“ zavolal na sestru pan rytmistr otevřev dvéře protějšího pokoje. „V Ročově budeme nocovati. Pan hrabě pojede před námi, abys prý měla v klášteře pohodlí. Ráno v Žatci plukovníka překvapíme.“

„V klášteře že, miláčku, budeme nocovati?“

„Arciže, Marcelko. — Nelekej se toho. Ti ročovští poustevníci jsou vlídní a uvidíš, jak poctí mou nevěstu.“

„Svatbu tam také můžeme míti.“

„Můžeme, holubinko, a budeme také. — Do těch černých šatů se ale ustroj, Marcelko, sluší ti nejlépe a klobouček si vem s tím pérem volavčím, jak to u vás nosívají. Tak tě mám nejraději,“ usmál se mladý hrabě na nevěstu, oběma rukama ji k sobě přivinul a opět mu bylo, jakoby plným douškem pil z poháru vína rozčilujícího.

„Než slunce dostoupí nad lesy, budu zase u tebe, miláčku, v Ročově, v klášteře,“ zašeptala Marcelka a lehounce vymkla se mu z objetí.

V protější jízbě hrály hodiny arii z jakési opery. Pan rytmistr nepokojně přecházel jizbou a pohvizdoval si známou melodii s hodinami.

Pod okny zařehotal bělouš, oknem z prvního patra vyhledla mladá ženština, naklonila se ku předu, lesklé havraní vlasy rozvlnily se jí lícemi a purpurové rtíky usmály se tak svůdně na mladinkého důstojníka, jenž vyšvihl se na oře, uklonil se a tryskem uháněl k tejneckému hřbitovu.

* * *

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Abbé Aubain.

Z Prospera Mérimée-ho.

Není potřebí vypravovat, jak se tyto listy do mých rukou dostaly. Zdály se mi býti pozoruhodnými, mravokárnými i poučnými. Uveřejňuji je beze vší změny, leda že vynechávám některá vlastní jména, která se k abbému Aubainu nevztahují.

List první.

Paní z P. paní z G.

Noirmoutier, listopad 1844.

Slíbila jsem, že budu Ti psáti, milá Žofie, a stojím v slovu; nemám také nic lepšího, co bych v těchto dlouhých večerech dělala. Poslední můj list vyprávěl Ti, jak jsem zároveň poznamenala, že je mi třicet let a že, co se hmotných poměrů našich týče, úplně na mizině jsme. Proti prvnímu zlu není prostředku. Co se druhého týče, učíme se odříkat; však nikdo neodříká se rád. Abychom opět své peněžní záležitosti uspořádali, jsme nuceni aspoň dvě léta prožíti v tomto pustém starém zámku, odkud Ti píšu. Byla jsem velikou! Jakmile jsem se o špatných poměrech našich financí dověděla, navrhla jsem Jindřichovi, abychom se odstěhovali na venek, že budeme tam šetřit, a osm dní na to byli jsme v Noirmoutieru.

O cestě nebudu Ti vypráVěti ničeho. Jest tomu již mnoho let, co jsem delší čas sama se svým mužem nebyla. Byli jsme zpočátku oba v špatném rozmaru; že jsem však odhodlána byla zachovati klidnou mysl, šlo vše dobře. Znáš mé velké záměry a víš, že je dovedu provádět. Teď jsme si již zařídili svou domácnost. Co se malebnosti týče, nelze si v Noirmoutieru ničeho více přáti. Lesy, moře a skalnaté břehy jsou jen půl míle vzdáleny. Máme čtyři veliké věže, jejichž zdi patnáct stop jsou tlusté. Zařídila jsem si pracovnu ve výklenku u okna. Můj salón, šedesát stop dlouhý, je obložen čalouny, jež jsou plny zvířat; jest zajisté nádherný — obzvláště v záři osmi svíček, kteréž tvoří mé sváteční osvětlení. Jest mi vždy jako k smrti teskno, když se po slunce západu tím salónem procházím. Vše jest, jak si pomysliti můžeš, velmi špatným nábytkem opatřeno. Dvéře nepřiléhají, dřevěné stěny praskají, vítr hvízdá a moře děsně rve. Ostatně začínám již tomu přivykat; pořádám, kde co je, a činím rozličné opravy tu a tam v sadech; než přikvačí tuhá zima, chci míti snesitelnou domácnost zařízenu. Co se toho týče, buď pokojna: Tvá věž je pro příští jaro připravena; škoda, že tě již nyní v ní nemám! Velikou předností Noirmoutieru jest, že zde nemáme sousedů. Úplná samota! Bohu díky, žádnou jinou návštěvu, než mého faráře, abbého Aubaina; jest to velice jemný mladý muž, ač má velmi silné, husté obočí a velké černé oči, jako zrádce v nějakém melodramatu. Minulou neděli měl k nám řeč, která na venkovské kázání ani špatná nebyla, a jemu jako rozpuštěný vosk z úst plynula. Pravil, že neštěstí je dobrodiním prozřetelnosti, aby duše naše očistění došly. Na ten způsob abychom tak svému ctihodnému agentovi vzdali ještě povinný dík za to, že nám k očistění duší našich s penězi upláchl! S bohem, milá přítelkyně. Můj ubohý muž přichází právě s celým nákladem beden a kufrů, půjdu se podívat, jakbych vše spořádala.

P. S. Otevírám zase list, abych Ti za Tvou zásilku díky vzdala. Všechno krásné, ba pro Noirmoutier příliš krásné. Ten hnědý čepec se mi líbí, poznávám na něm opět Tvůj vkus; vezmu ho v neděli na mši; snad pocestuje tudy nějaký commis voyageur, jenž se mu bude obdivovat. Ale zač mne považuješ se svými romány? Chci být vážnou; jsem vážná osoba. Nemám k tomu dobrých důvodů? Budu se učit. Za tři léta (o bože, pak mi bude tři a třicet let!), až se opět vrátím do Paříže, chci býti vševědem. Nevím skutečně ani, jaké knihy bych na Tobě žádat měla. Čemu se mám učit, co soudíš? Němčině nebo latině; bylo by to pěkné, číst „Wilhelm Meister-a“ aneb Hoffmannovy povídky v originále.

Noirmoutier je právě tak místo pro fantastické pověsti. Ale jak se mám učiti němčině v Noirmoutieru? Latina by se mi také líbila, neboť jest zajisté nespravedlivé, že ji muži jen sami pro sebe umějí. Mám chuť učiti se jí od našeho faráře.

Druhý list.

Táž též.

Noirmoutier, prosinec 1844.

Bude se Ti snad zdáti podivným, ale čas ubíhá rychleji, než si myslíš, ba než sama jsem myslila. Co mi síly dodává, jest slabost mého pána a vládce. Zajisté, mužové jsou daleko za námi. On je tak sevřen a sklíčen, že je to až přes příliš! Vstává co možná nejpozději, vyjíždí nebo vychází si na lov a navštěvuje nejnudnější lidi na světě, notáře a generální prokuratory, kteří ve městě, to jest šest mil odtud bydlí. Je radost se na něj podívat, obzvláště když prší; osm dní tomu již, co začal čísti Mauprata a dosud je při prvním svazku.

Jest lépe chváliti sama sebe, než mluviti zle o jiných. Takové jest jedno z tvých přísloví; pomlčím již tedy o něm a budu mluviti o sobě. Venkovský vzduch činí mi velmi dobře a dívám-li se na sebe do zrcadla, zdá se mi, jakoby mi ještě ani třicet let nebylo. Však procházím se také mnoho. Včera dovedla jsem až tolik, že Henri se mnou na pobřeží moře vyšel. On střílel racky, já pak četla jsem zpěv pirátů v Giauru. Na břehu ječícího moře zdály se mi ty krásné verše ještě krásnějšími. Naše moře nevyrovná se řeckému, však má také svou poesii, jako každé moře.

Víš, co mne nejvíce u Byrona unáší, jest to, že rozumí přírodě. On nemluví o moři, že jedl mořské pavouky a ústřice; on jezdil po něm a viděl bouře. Všecky jeho popisy jsou daguerreotypy. U našich básníků jest hlavní věcí rým, pak přijde myšlenka, zbude-li pro ni místa. Co jsem se procházela, čtouc, pozorujíc a obdivujíc se, přicházel abbé Aubain — nevím ani, zdali jsem Ti již o svém abbéovi vyprávěla — je to farář naší vesnice. — Jest vzdělaný a dovede o lečems se „solidními“ lidmi rozprávět; ostatně vidím také v jeho černých očích a jeho bledé melancholické tváři, že leccos interessantního zažil; musí mi to jednou vypravovat.

Mluvili jsme o moři a poesii, a čemu se na faráři z Noirmoutieru podivíš: on mluví dobře o tom. Pak vedl mne do sřícenin starého jakéhosi opatství, jež na úskalí leží, a ukázal mi, jaká to stavba vzácné velikosti. Ach, kdybych měla peníze, dala bych to všechno opět znovu zříditi. Konečně přese všechen odpor Henriho, neboť chtěl jít k večeři, stála jsem na tom, abychom šli skrze faru a podívali se na památnou reliquii, kterou farář u jednoho sedláka kdysi nalezl. Dojista, jest velmi pěkná; je to emailovaná schránka, z níž by se krásná skřínka na klenoty dala udělat. Ale jaký to dům, pane bože! A my myslíme, že jsme chudí. Představ si malou komůrku při zemi se špatnými dlaždicemi, s obílenými toliko stěnami, s jediným stolem a čtyřmi židlicemi, pak starou lenošku potaženou červeno-bílou látkou. Na stole ležely tři nebo čtyři latinské a řecké folianty. Jsou to církevní otcové a pod nimi jako ukrytý „Jocelyn“! On se začervenal; ostatně uctil nás velmi dobře v té bídné díře a nejevil ani pýchu ani falešný stud. Soudím, že má také svou romantickou minulost, mám na to důkaz. V té byzantinské skříňce byla totiž svadlá kytice, která asi pět nebo šest let již stará býti mohla. Jest to reliquie? otázala jsem se ho. Nikoli, odvětil poněkud pomaten, nevím, jak to sem přišlo. Pak vzal tu kytici a uzavřel ji pečlivě do stolku. — — —

Není to zřejmé? Vrátila jsem se plna zármutku i zmužilosti do našeho zámku. Plna zármutku, že viděla jsem takovou chudobu, a plna zmužilosti snášet nouzi svou, která se jemu snad asiatským přepychem zdála. Měla's vidět jeho podivení, když mu Henri pro jakousi chudou paní 20 franků daroval. Učiním mu nějaký dar. Rákosová židle, na níž jsem dosud sedala, je příliš tvrdá; dám mu ocelovou židli, která se pružně prohýbá, takovou, jakou jsem vzala s sebou do Italie. Vyber mi jednu a pošli mi ji sem co nejdříve.

Třetí list.

Noirmoutier, únor 1845.

Opravdu, nenudím se nic v Noirmoutieru! Ostatně nalezla jsem příjemné zaměstnání, za něž mám svému abbému co děkovat. On zná všecko, a mimo to ještě botaniku. Vzpomněla jsem si na listy Rousseauovy, jak latinsky ošklivou cibuli jmenoval, jíž jsem, nemajíc lepší, na svůj krb byla postavila. „Vy znáte se tedy v botanice?“ — „Velmi špatně,“ odpověděl; „jen asi tolik, že dovedu lidem říci, které rostliny jim mohou prospět. Však co vím, stačí přece, abych se na svých procházkách o samotě trochu pobavil. Seznalť jsem záhy, že jest velmi zábavné sbírati na procházkách pěkné květiny, sušiti je a ukládati do starého Plutarcha, do něhož si límce schovávám.“ — „Učte mne botanice,“ prosila jsem ho. Chtěl čekati až do jara, nebo v tomto ošklivém ročním čase není květin. — „Ale vždyť máte sušené květiny,“ namítala jsem, „viděla jsem jich něco u Vás.“ Zdá se mi, že jsem Ti vyprávěla o staré kytici, kterou byl pečlivě do stolu uschoval. — Ó kdybys byla viděla jeho tvář! —

Ten ubohý! Litovala jsem záhy své nešetrnosti a abych to nějak zamluvila, připojila jsem ihned, že má přece sbírku sušených rostlin, říká se tomu herbář. Byl s tím hned srozuměn a přinesl mi v šedivé obálce množství pěkných rostlin, z nichž každá o sobě pěkně byla nalepena. Botanický běh začal a dělala jsem úžasné pokroky. Co však jsem dosud neznala, je nemravnost téhle botaniky a obzvláště obtíž prvních výkladů, a to především pro abbého. Neboť rostliny snoubí se zrovna tak, jako my, jen že mnohé z nich mají množství mužů. Jedny jmenují se fanerogamy — jestli jsem si totiž to barbarské slovo dobře pamatovala — jest to řecké a znamená prý tolik, co veřejně zasnoubené před úřadem; pak jsou ještě kryptogamy, to jsou ty, jež tajné činí sňatky. Champignony, které jídáš, snoubí se potají. To všechno je velmi hanebné; on však vymknul se z toho nikoliv neobratně, lépe než já, která jsem tu hloupost vyvedla, že jsem se jednou nebo dvakrát při těch nejobtížnějších místech na hlas dala do smíchu. Ale teď jsem už rozumná, a neptám se na nic dále.

Čtvrtý list.

Noirmoutier, březen 1845.

Ty chceš tedy přece zvědět historii kytice, již tak bedlivě tají; já však netroufám si optat se ho na ni. Předně proto, že snad vůbec žádnou historii nemá; a za druhé má-li jakou, že třeba není toho spůsobu, aby ji rád vypravoval. Co se mne týče, jsem přesvědčena — — ale jen žádné lži, nemohu ani před tebou míti tajnosti. Znám tu historii a povím Ti ji několika slovy. „Jak to, pane abbé,“ pravila jsem jednou k němu, „že vy, muž takového ducha a takové učenosti, jste se odhodlal zůstati farářem tak malé vesničky?“

On odpověděl se smutnou tváří: „Jest lehčí býti pastýřem chudých sedláků, než pastýřem v městě. Každý si musí úkol dle svých sil vyměřiti.“ — „Právě proto,“ pravila jsem, „měl byste mít lepší místo.“ — „Řeklo se mi dříve,“ odpověděl, „monseigneur, biskup N—ský, váš ujec, ráčil prý si na mne milostivě vzpomenouti; chtěl mi dát faru u Panny Marie, jest nejlepší v celém okresu. Poněvadž má stará teta, ta jediná, jež mi zbyla, v N* bydlí, řeklo se mi, že by to bylo pro mne velmi pěkné místo. Já však mám se zde velmi dobře a těšilo mne, když jsem se dozvěděl, že monseigneur jinak se rozhodl. Čeho potřebuji? Což nejsem šťasten v Noirmoutieru? Působím zde snad dobře, jest to mou povinností, nesmím to místo opustit. Ostatně upomíná mne město na — —“ zarazil se s pohledem jaksi smutným a roztržitým. Po chvíli konečně pravil: „Ale my nepracujeme, a naše botanika?“ Sotva jsem si vzpomněla na to staré seno, jež po stole leželo, a tázala jsem se ho dále: „Kdy jste byl vysvěcen?“ — „Před devíti lety.“ — „Devět roků — — mně se však zdá, že jste byl již tehdá ve věku, kdy člověk stav zvoliti si dovede. Nevím, ale zdá se mi, že nebyla již od mládí náklonnost, jež přiměla vás, abyste knězem se stal.“ — „Ach,“ pravil on, „byl-li jsem pozdě povolán, a měl-li jsem důvody, snad jeden důvod — —“ Byl v rozpacích a nebyl s to ukončiti. Já však osmělila se opět a pravila jsem: „Vsadila bych se, že jakási kytice, již jsem viděla, na vaše rozhodnutí tehdá působila.“ Ale hned po této nestydaté otázce kousla jsem se zlostí do pysků, že jsem mu tak směle sáhla do svědomí; však bylo již pozdě. „Ano, madame, jest tomu tak, povím vám všechno, ale až někdy jindy. Hned budou zvonit klekání.“ Pravil a zmizel, než klekání zaznělo. Byla jsem již na nějakou hroznou událost připravena. Přišel druhého dne a obnovil sám včerejší přerušenou rozmluvu. Přiznal se mi, že miloval mladé děvče z N., však bylo prý chudé, a on sám co student neměl také nic jiného, než trochu ducha a nadání. Pravil k ní: „Jdu do Paříže, kdež doufám, že najdu slušné postavení; nezapomeneš na mne

tím časem, co dnem i nocí budu pracovat, bych si tě zasloužil a vydobyl?“ — Děvče čítalo sedmnácte let a bylo povahy, jak se říká romantické. Dalo mu co zástavu věrnosti svou kytici. Rok na to dověděl se o jejím zasnoubení s notářem v N., právě v tu dobu, když se chystal přijmouti místo v koleji. Rána tato ho zdrtila. Zřekl se místa, o něž se byl ucházel. Vypravoval mi, že dlouhá léta na nic jiného ani mysliti nemohl, a zdál se při pouhé vzpomínce na prostou tuto událost tak pohnutým, jako kdyby se byla včera přihodila. Vyňal ze stolku onu kytici, vrhl ji do ohně a pravil při tom: „Bylo to dětinství; snad nejednal jsem dobře, že jsem ji schovával.“ Když byly ubohé květiny shořely, pokračoval pokojněji: „Děkuji Vám, že jste mne o sdělení toho příběhu žádala. Vám mám co děkovati, že sprostil jsem se upomínky, kterouž chovati se pro mne ani neslušelo.“ Však srdce měl při tom těžké i bylo zřejmo, co ho ta oběť stála. Jaký je to život, bože můj, jejž tito kněží mají! Musí se zříkat i těch nejnevinnějších radostí, musí potlačovat v srdci svém všecky city, jež jiné lidi šťastnými činí. Kněží podobají se nám ženám: každý živější cit jest pro ně zločinem. Jen trpěti jest jim dovoleno, ovšem jen, když to nikdo nevidí! Adieu, má zvědavost zdá se mi sama již zločinem, však tím jsi ty vinna.

(Vynechávám několik listů, v nichž o abbém Aubainovi nic není.)

(Dokončení.)

Epigramy.

Naše kritika.

Jinde kritik, posuzuje knihu,
aspoň kapitolu přečte v mihu,
u nás dostačí mu k chvále aneb haně
autor s tiskárnou na první straně.

Nové roztřídění.

Podle aesthetiky všude platné
umělci se dělí v dobré, špatné,
u nás jenom — píšu bez tendence —
na Petra a Pavla přívržence.

G. V.

Ukázky
„Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera.*

I. S nebes poslaný.

„Mille tonnerre! je to dnes hladový den, což pak nebudeme snídat?“ Těmito slovy přerušil náhle své mlčení Chaunard, jeden z obou malířů pracujících v atelieru, kterýž se nalézá v šestém poschodí domu páně Bernardova.

„Od kterého pak času se snídává u nás každý den?“ táže se Marcel, „včera byl čtvrtek,“ pak doplniv svůj výklad smělou pantominou pokračuje: „V kalendáři stojí „půst“ a protož postme se!“

Jelikož soudruh proti takovéto logice ničeho nenamítá, pokračuje Marcel ve své práci. Jest to obraz představující rovinu, na níž po jedné straně viděti lze strom červený, na druhé modrý, proplítající se na vzájem svými větvemi, velmi pěkné to znázornění slastí věrného přátelství, hovící náhodou zároveň poněkud okamžité náladě umělcově.

Zaklepáno na dvéře: do atelieru vchází domovník. Přináší list pro Marcela.

„Stojí tři sous,“ oznamuje.

„Víte to jisté?“ táže se Marcel, „dobře, můžete nám zůstat dlužen.“

Zavřel mu na to dvéře před nosem.

Pak vzal list, rozpečetil ho a začal čísti.

Sotva byl několik slov přečetl, vyskočil a začal tanec, asi podobného druhu, jakým obyvatelé ostrovů australských počínají své válečné výpravy, zpívaje k tomu z plna hrdla následující zajisté velmi pěknou romanci, označující u něho nejvyšší míru radosti:

„Čtyři mladíci kdy's v jedné čtvrti byli
a všichni čtyři byli nemocní,
hned do hôtelu-Dieu je dopravili
li! li! li! li!

„Nuž, ano,“ praví Chaunard a pokračuje:

„A do postele velké položili je k nohoum dva a též dva ku hlavám“ — „známe to.“

Marcel pokračuje: „a malá sestřička tam navštívila je
je, je, je, je!“

„Nepřestaneš-li,“ hrozí Chaunard, pociťuje již již známky vzmáhající se pomatenosti duševní, „zahraju ti allegro z mé symfonie: „O vlivu modře v umění,“ a pokročil k pianu.

Tato hrozba účinkovala ihned jako lžíce studené vody ve vařící tekutině: Marcel utichl okamžitě.

„Zde viz,“ pravil podávaje Chaunardovi list.

Jest to pozvání jistého poslance, osvíceného mecenáše krásných umění a podporovatele Marcela, u něhož si objednal obraz své villy.

„Je to pro dnešní večer,“ podotkl Chaunard, „škoda, že není pro dvě osoby. Avšak, tu mi něco napadá: tvůj poslanec je přívržencem ministerstva, ty nemůžeš, ty nesmíš přijmouti pozvání muže tohoto, příčíť se tvým politickým zásadám, aby's jedl chléb, na němž lpí pot ubohého lidu.“

„Bah, můj poslanec náleží k levému středu, hlasoval v posledním zasedání proti vládě, a pak bude míti bezpochyby též nějakou práci pro mne, slíbil, že mne uvede do světa a konečně, drahý příteli, je sice pátek, avšak cítím takový hrozný ugolinský hlad, že chci a musím dnes aspoň obědvat, a nyní dost již o tom.“

„Ale jsou ještě jiné překážky,“ namítá Chaunard, který cítí probouzející se žárlivost vůči příteli, jemuž se takového štěstí dostalo; „nemůžeš přece jít do města k obědu v červené bluze a debardeurské čapce.“

„Neškodí, vypůjčím si šaty Rudolfovy neb Collinovy.“

„O sanguinická mládeži; což pak nevíš, že máme již dvacátého a že se tedy v tu chvíli kostymy těchto pánů nalézají už v některé zastavárně?“

„Dostanu do pěti hodin aspoň nějaký frak.“

„Tři neděle jsem k tomu potřeboval, abych nalezl frak, v němž bych se mohl súčastniti svatby svého bratrance, a bylo to počátkem ledna.“

„Půjdu tedy tak, jak jsem,“ rozhodnul se Marcel, kráčeje velkými kroky po pokoji. „Nemá se o mně říci, že jsem k vůli mizerné etiketě nemohl učiniti svůj první krok do světa.“

„Když právě o kroku mluvíme, máš boty?“ táže se opětně Chaunard, jemuž působí rozkoš dívati se na nesnáze svého přítele.

Marcel však již neslyšel: odběhl, k nepopsáni rozčilen. Za dvě hodiny se vrátil přinášeje — jeden limeček.

„To je vše, co jsem dostal.“

„To za to stálo, k vůli takové hlouposti běhat půl dne po Paříži, jako bychom neměli dost papíru, aby's mohl z něho nadělat celý tucet podobných tretek.“

„Avšak, u ďábla, vždyť budeme přec míti nějaké svrchky.“

Po těch slovech začíná zoufale důkladná prohlídka veškerých koutů obou světniček. Výsledkem této, celou hodinu trvající práce je následující kostym:

pár kostkovaných spodků,
šedivý klobouk,
červená kravata,
rukavice, která byla kdysi bílá,
konečně černá rukavice.

„Z toho budou v nejhorším případě dvě černé rukavice. Budeš-li tak oblečen, budeš se podobat duze nebeské. Na tom však nezáleží, vždyť jsi kolorista.“

Zatím zkouší Marcel boty.

„O hrůzo! obě jsou na stejnou nohu!“

Marcel všecek zoufalý zahlédá konečně v koutě starou botu, do níž obyčejně házíval měchýřky od barev. Chopil se jí ihned.

„Z bláta do louže,“ připomíná ironicky Chaunard; „jedna je špičatá, druhá hranatá.“

„Neškodí, vyleštím je řádně.“

„Toť nápad vskutku geniální. Teď neschází už nic, než nevyhnutelný frak.“

„Ach ano, frak! Deset let svého života a svou pravici bych za něj dal,“ volá zoufale Marcel hryza se do pěsti.

Opětně zaklepalo se na dvéře. Marcel otevřel.

„Pan Chaunard?“ táže se příchozí stanuv na prahu.

„Ten jsem, pane,“ odpovídá Marcel prose neznámého, aby vstoupil.

„Pane," začíná cizinec, dobromyslná, všední tvář, „můj bratrovec vypravoval mi mnoho chvalného o vašem talentu —" pokračuje s rozvláčnou vážností, jakáž vyznamenává počestné venkovany francouzské — „poněvadž pak odjíždím do kolonií, kamž poslán jsem v záležitostech nantesských rafinérů, chci zůstavit své rodině malou památku. Za tou příčinou jsem přišel k vám."

„Díky tobě, můj bože!" šeptá Chaunard, a praví pak nahlas k Marcelovi:

„Podej židli panu . . ."

„Prosím, pan Blancheron," představuje se cizinec „Blancheron z Nantesu, důvěrník majitelů cukrovarů, bývalý maire V . . . ský, setník národní obrany, autor brožury o stavu nynějšího cukrovarnictví."

„Jsem velice potěšen, že jste mne právě poctil, pane Blancherone," praví malíř ukláněje se před důvěrníkem cukrovarů, „v jakém spůsobu přejete si svůj portrét."

„En miniature, takhle," vysvětluje monsieur Blancheron ukazuje na olejový obraz, neboť panu důvěrníku cukrovarů, jako každému prostému našinci, je všechno miniatura, co právě není al fresco."

Tato božská naivnost jest Chaunardovi dostatečným pokynem, aby věděl, koho vlastně má před sebou, obzvláště když ctěný občan ještě doložil, že chce míti svůj portrét vyvedený v jemných barvách.

„Nemaluju jinými. V jaké velikosti přejete si svůj portrét?"

„As v této velikosti," odpovídá občan Blancheron ukazuje na rám as čtyřicet centimetrů vysoký, „mnoho-li to stojí?"

„Padesát až šedesát franků; padesát bez, šedesát s rukama."

„U ďábla! Můj bratrovec pravil, že třicet franků."

„To řídí se dle saisony, barvy jsou teď mnohem dražší."

„Ah, toť tedy jako s cukrem?"

„Ano, zrovna tak."

„Tedy za padesát franků," rozhoduje Blancheron.

„To je škoda, kdybyste chtěl dát o deset franků víc, mohl byste mít ruce a v pravici svou brožuru o otázce cukrovarnické, bylo by to velmi pěkné!"

„Na mou věru, máte pravdu."

„Hrome!" bručí Chaunard, „půjde-li to tak dále, puknu a poraním toho dobrého pána některým kusem své osoby."

„Viděl's již?" šeptá mu Marcel.

„Co?"

„Má frak!"

„Ah, rozumím, pochopuji tvůj plán, nech mne jen."

„Nuže, pane," táže se Chaunarda důvěrník cukrovarů, „kdy chcete začít? Přál bych si, aby to bylo co možná nejdříve; nemohu se tu dlouho zdržet."

„Musím se sám též vydat na krátkou cestu, pozejtří opustím Paříž. Přejete-li si, můžeme začít ihned."

„Ale dovolte, vždyť bude brzy noc a při světle přec nemůžete pracovat," namítá občan Blancheron.

„Oh, to neškodí, můj atelier jest tím spůsobem zařízen, že mohu pracovat kdykoliv. Ráčíte-li svléknout svůj frak a vzíti posici, počnu ihned."

„Frak mám svléci, a proč?"

„Nu, vždyť jste přece řekl, že je portrét určen pro vaši rodinu?"

„Tak jest."

„Nuže, má-li to být portrét rodinný, musíte být vyobrazen ve svém domácím oděvu, v županu; jest to tak v obyčeji."

„Ale vždyť tu nemám žádný župan."

„Neškodí, já ho mám. Jsem pro takové případy zásoben," vysvětluje Chaunard podávaje svému modelu šat, ozdobený nesčíslnými skvrnami všech možných a nemožných barev, tak že se poctivý venkovan z počátku dosti povážlivě zdráhá, v podobný kostym se obléci.

„To je velmi podivný šat," namítá nesměle.

„Ale velmi vzácný," vychvaluje Chaunard. „Horace Vernet jej dostal od jistého vezíra, od něho jsem jej pak dostal já. Jsem jeho žákem."

„Jste žákem Vernetovým?" táže se Blancheron.

„Ano, pane, jsem na to hrdým."

„Máte k tomu také příčiny, mladý muži," poučuje ho důvěrník cukrovarů oblékaje na se drahocenný župan.

„Pověs frak na věšák," poroučí Chaunard svému příteli s významným mrknutím oka.

„Slyš," hučí pod rukou Marcel chopiv se fraku a ukazuje na Blancherona; „bylo by velmi dobře, kdybys ho tak mohl pozdržet."

„Uvidíme, avšak teď dělej, abys přišel pryč. V deset hodin ať jsi opět zde, pokusím se o to, abych ho do té doby zdržel. A pak, nezapomeň přinést něco s sebou!"

„Přinesu ti celý ananas," slibuje Marcel odcházeje.

Ve vedlejším pokoji oblékl frak: přiléhá mu jako ulitý; pak kvapí druhými dveřmi ven.

Chaunard začíná pracovat. Zatím se docela setmělo. Odbíjí šestá. Pan Blancheron vzpomíná si, že posud neobědval. Svěřuje se s tím malíři.

„Já jsem také ještě neobědval, ale to neškodí, chci býti zcela k vašim službám. Jsem sice pozván do Fauhourgu Saint-Germain, avšak nesmím se dát z práce vytrhovat, trpěla by tím vaše podoba."

Na to pokračuje ve své práci.

„Ostatně," začíná po chvíli, jakoby si byl náhle vzpomněl, „můžeme též obědvat, aniž bychom byli vytrhováni. Máme dole výtečný restaurant, kdež dostaneme, cokoli se nám zlíbí."

Zamlčel se, očekávaje účinek svého trojnásobného plurálu.

„Ah, to je věru dobrý nápad, avšak doufám, že mne poctíte svou přítomností."

Chaunard se dvorně uklonil.

„Nu, věru velmi hodný muž, jako s nebes poslaný," myslí si při tom, pak táže se svého Blancherona: „Co ráčíte objednat?"

„Prosím, buďte tak laskav a objednejte sám," odpovídá tento dvorně.

„Budeš toho litovat, můj drahý," směje se Chaunard skákaje se schodou vždy po čtyrech stupních.

Vstoupil do restaurace, přistupuje ke kase a diktuje jídelní lístek, že se o poctivého sklepníka div nepokouší mrtvice.

„K tomu ještě bordeaux."

„Kdo zaplatí?"

„Já bezpochyby ne. Můj strýček, který je právě u mne nahoře a kterého na své vlastní oči spatříte. Doufám, že se budete hledět vyznamenat, a že nejdéle za půl hodiny bude vše nahoře. Spoléhám se na to."

— — — — — — — — — — — —

V osm hodin již cítil pan Blancheron potřebu, aby svému příteli sdělil své myšlenky o průmyslu cukrovarnickém a cituje Chaunardovi svou brožuru, kterou se byl proslavil.

Chaunard ty výklady doprovází na pianu.

O desáté hodině již tančí ctihodný pan důvěrník cukrovarů se svým přítelem contre dance. Tykají si.

O jedenácté si přisáhají, že se nikdy neopustí a činí závěť, ve kteréž si na vzájem odkazují veškeré své jmění.

O půlnoci vrací se Marcel: nalézá je v sladkém objetí, rozplývají se v slzách; v atelieru je už na půldruhého centimetru vody.

Marcelův zrak zastavuje se na stole: vidí zbytky bohaté hostiny, vidí láhve bordeauxské, ale již zcela prázdné.

Pokouší se o to, aby zbudil Chaunarda, ten však hrozí mu, že ho okamžitě zastřelí, odváží-li se odtrhnouti ho od pana Blancherona; udělalť si z něho podušku.

„Nevděčníku!" volá Marcel, vytahuje z kapsy „svého" fraku hrst lískových oříšků, „a já, já mu ještě přináším vysluhu!" — *J. J. B—V.*

Drobnosti.

— Murgerovi „pařížští bohémové". Zvláštní to třída pařížského obyvatelstva, četnější, než by se kdo snad domýšlel; mladí umělci, začátečníci ve svém oboru, kteří „hodlají státi se slavnými", umělecký proletariát — řekl by moralisující puritán. Praví umělci, duchové světlem opojení i pouzí dilletanti v umění, všechno to nalezneš mezi bohémy, kteréž dle toho na několik tříd lze rozvrhnouti. Význam slova „bohéme", jak ho užívá Pařížan ve svém podivném zmatení pojmů mezi „bohéme" — Čech a „bohemien" — cikán, nazývaje tak tuláka bez určitého zaměstnání vůbec, nejlépe označuje spůsob života této třídy lidí. „Pravého „bohéma" nalezneš všude, dle toho, chodí-li v lakýrkách neb v rozbité obuvi nevyzpytatelného druhu. Vidíš jej dnes v elegantním saloně, kterak nedbale opřen o mramorový krb lorgnettuje okem znalce přítomnou společnost, zítra se s ním setkáš snad v besídkách

Closerie des Lilas. Jde-li po boulevardu, potkává při každém desátém kroku známého a neučiní zajisté kdekoliv ani třicet kroků, aby nepotkal věřitele.“ To mu však život příliš neztrpčuje. Umí si pomáhati. „Vidí zcela jasně svůj cíl před sebou; aby ho dosáhl, užívá všech prostředků, ba i překážek, jež se mu v cestu staví, zná užiti ve svůj prospěch. Ani déšť, ani prach, ani zima ani horko nejsou s to, udržeti nebo zastaviti odvážlivce, u něhož se i za chybou skrývá nějaká dobrá vlastnost. Duch jeho stále pobádaný ctižádostí, kteráž ho ustavičně ku předu pohání, jest neunavně činný u vynalézání prostředků, jimiž by mohl útokem hnáti na neznámou budoucnost. Stále v zápasu s nouzí rozbíjí veškery překážky, jež mu osud v cestu klade. Existence jeho jest každého dne nový geniální kousek, stálý problém, který luštívá pomocí své odvážné mathematiky. Musí-li to být, dovede „bohéme“ i samému Harpagonu vynutiti „dobrovolnou“ půjčku. Nelze li jinak, jest s to žíti skrovněji, než nejasectičtější poustevník, však zavítá-li náhodou trochu štěstí do podkrovní jeho komůrky, pouští uzdu svým nejbujnějším fantasiím, miluje dívky nejmladší a nejkrásnější, pije vína nejlepší a nejstarší nemaje dosti oken, aby jimi peníze co nejrychleji opět vyházel. Pohřbil-li konečně poslední louisd'or, pak začíná opět choditi na stravu k Náhodě, kdež nalézá vždy svůj příbor pomocí nesčíslných lstí, pytlačí ve všech oborech umění a uměleckého průmyslu a honí se od rána do večera za onou plachou zvěří, jejíž jméno jest „pětifrank“. Takový jest život pravého bohéma, tak počíná každý umělec, nemající jiného jmění, než svou pevnou vůli, státi se něčím. Život jeho jest stálá půtka proti šosákům společnosti a puritánům v umění, jedinou jeho zbraní jest vnitřní jeho přesvědčení, že jest schopen dosíci cíle, který si byl vytknul. Takto ozbrojen odmítá chladně veškeré útoky a úšklebky hlouposti a nepřízně. Ví, co chce a pracuje k tomu veškerou svou silou. Jsou však mezi „bohémy“ též lidé, nadšení sice pro umění, horující pro všechno krásné a dobré, „duchové světlem opojení“, kteří buď neznají aneb nepoužívají prostředků, jimiž by mohli dosáhnouti žádoucího cíle. Tito politováni hodní snilkové, trávící nejlepší čas svého života v matné nečinnosti myslí si, že sláva a štěstí, na něž čekají, musí k nim sestoupiti samy, jako nějaký deus ex machina a vynésti je na výsluní života nějakým zázrakem. Tito nepraví bohémové obyčejně, ba skoro nikdy nedocházejí svého cíle, upadají do bídy a skonávají nikým nepoznáni, kdežto pravý bohéme přese všecky své chyby a poklesky přece cíle svého dochází: „Jest znám, protože dokázal, že žije, ještě jiným způsobem, než křticím listem; jeho jméno — abychom užili vlastního jeho výrazu — lze čísti na rozích, jeho práce jsou známy na trhu uměleckém a mají svou — z počátku ovšem dosti mírnou cenu.“ Pařížský „bohéme“ má svůj vlastní jargon; jest to směsice technických výrazů rozličných atelierů, zákulisní hantýrky a literárních terminů, intelligentní hatlanina plná nejsmělejších řečnických obratů, zcela nesrozumitelná každému laikovi. Z takových živlů skládá se onen svět, který nám Murger ve svých genialních „Scénách ze života pařížských bohémů“ líčí.

— Roztržitost. Newton byl, jako mnozí velcí duchové, velice roztržitý a zapomětlivý. Často sedl si, nějakou myšlenkou uchvácen, sotva že byl povstal, zase na lože a zůstal ideou svou zaměstnán, několik hodin sedět neoblečen. Velmi zhusta musili ho napomínat, aby jedl, ba snadno bylo i přemluviti ho, že jest už nasycen. Jednou přišel k němu na oběd přítel Stukeley, a když se byl dlouho na Newtona, jenž ve své pracovně uzavřen meškal, načekal, pojedl dle chuti z kapouna, který již na stůl byl donešen, složil kosti zase do mísy a přikryl je. Po několika hodinách vešel konečně Newtou do jídelny, sňal s mísy poklici a pravil, vida v ní zbytky z kapouna: „Měl jsem opravdu za to, že jsem ještě nejedl; vida, jak se člověk může mýlit.“ — O Beethovenovi zase vypravuje se, že přišel jednou ve Vídni do restaurace a žádal za jídelní lístek. Obdržev list obrátil ho, udělal na zadní straně pět čar pod sebou a začal psát noty. Za nějakou chvíli přinesl sklepník polívku; ale Beethoven pravil nevrle: „Vždyť jsem už jedl,“ zaplatil a šel pryč.

— Žert Potemkinův. V ten čas, kdy Potemkin nejmocnějším mužem v Rusku byl a takovým bohatstvím již vládl, že se o něm jako druhdy o Menčikovu říkalo: že může z Rigy v Livoňsku až do Derbentu v Persii cestovat a po celou cestu každý den v jednom z nesčíslných statků svých nocovat, shromažďoval ve svém paláci často skvělé společnosti, k jejichž zábavě a obveselení často nejdobrodružnějších prostředků užíval. Jednou mluvilo se v jeho salónech o dlouhých vousech Starorusů, a někdo zmínil se mezi řečí o jistém kupci v dalekém venkovském městě, jehož plnovous prý až přes pás splývá. — „Toho bych tak ráda viděla,“ prohodila spanilá slečna Naryškinova, toho večera královna společnosti. Sotva že přání to pronesla, zaslal Potemkin, jenž stejně brutální byl jako galantní, policejnímu prefektovi rozkaz, aby onoho kupce na místě dal zatknout a do Petrohradu dopravit. K provedení tohoto rozkazu bylo, jakž samo se rozumí, delšího času potřebí, a zatím pozapomnělo se na celou tu záležitost. Teprv po šesti měsících, když zase v Potemkinově paláci skvělá společnost byla shromážděna, vzpomněla si spanilá slečna Naryškinova na onoho vousatého kupce a připomenula Potemkina na jeho tehdejší rozkaz. Kníže poslal ihned dotaz na policejní úřad a obdržel tuto odpověď: „Starý kupec s dlouhým vousem sedí již pět měsíců ve vězení a nechce se dosud vyznat, co vlastně spáchal.“ Ovšem, ponévadž neštastník právě ničím se neprovinil. Byl na to do Potemkinova palácu přiveden a slečně Naryškinově představen, pak s nemalým účastenstvím okoukán a po několika minutách zase milostivě propuštěn. Navrátiv se zase do svého rodného města a vstoupiv do svého domu, zvěděl teprv, že jeho žena hořem a dlouhým strachem o něj zemřela a celé jmění jeho že jest zmařeno.

— Masožravé rostliny. Tímto drastickým názvem pojmenoval slavný anglický botanik dr. Hooker řadu pozoruhodných rostlin, kteréž tu vlastnost mají, že do svých svrchované citlivých a rychle se svírajících listů nebo květů hmyz chytají. Dr. Hooker a Charles Darwin pozorovali několik druhů takových rostlin a shledali, že když se do splasklých květů nebo listů jejich n. p. moucha chytila, zažívající tekutinou jejich jako žaludeční šťavou v žaludku lidském nebo zvířecím byla rozloučena a rozpuštěna. Totéž stalo se s kouskem hovězího masa. Avšak když byli zrnko písečné aneb jiný nějaký kousek nerostu do listů byliny vložili, nestáhly se tyto ani dost málo. Nad kouskem vlhkého vápna stáhlo se jemné vláskové pýří listu zcela zvolna, ale rozevřelo se záhy opět a vyvrhlo vápno ven. Zavedenými pokusy zjistilo se, že se listy tyto celé tak, jako zvířecí svaly stahují, a jest tedy dle Hookrových výkladů zjištěno, že také rostliny (o nichž tu řeč je) zcela tímtéž spůsobem tráví, jako zvířata, že také rostliny soustavu nervů mají a tudíž také ústrojným a souvislým členem v posloupné řadě přírodních bytostí jsou. Počet rostlin, kteréž se chytáním hmyzu živí, není ostatně ani nepatrný a každý druh i rod jejich provádí toto lapání zcela zvláštními nástroji. Sarracenie, Nepenthes a Cephaloty mají (ve všech svých druzích) na květu poklop, kterýž nad jejich obětmi zapadá; Darlingtonie stáčejí listy své kolem lapeného hmyzu, Pinguicola uzavírá svůj květ a roztáčí své listy, Dionaea uzavírá také květ svůj nad chycenou obětí a Drosera má listy na okrajích jemnými vlásky porostlé, kteréž malými uzlíky končí; těmito uzlíky stiskuje a svírá mouchy nebo mravence, kteříž se na ploše jejích listů byli usadili.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Německá mluvnice pro vyšší třídy obecných i občanských škol. Sepsal Jan L. Mašek. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Laciná knihovna národní sešity 81—84. V družině dobrodruha krále. Historický román od Boh. Havlasy. V Praze, nakladatel J. Otto, knihkupec.

Divadelní ochotník. Repertorium pro milovníky soukromých divadel. Vydává Josef Mikuláš Boleslavský. Nové sbírky svazek 85. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 26 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od *A. V. Smilovského.*

(Pokračování.)

IV.

Co hned při prvním a druhém setkání takořka se napovídalo, stalo se: pan Kleofáš pounukán a veden přirozenou srdce svého dobrotou k družnosti, přivíjel se, čím dále tím upřímněji a těsněji, k rodině Valvodově, tak že za několik krátkých měsíců stal se čtvrtým jejím členem. Při tom při všem, jak už vyplývalo z povah osob, jež v naší kronice úlohy přiděleny mají, zachovali všichni, i pan Kleofáš i manželé Valvodovi, s dostatek svou samostatnost, tak že tytýž v harmonii jich přátelství leckterý zlozvuk se ozval. Avšak zlozvuky takové byly řidší a slabší, než aby byla kdy znatelně potrhala se páska, jež ovíjela se kolem jejich srdcí. Pojidlem nejúčinnějším mezi nimi byl ovšem Kadloušek, kteréžto jmeno v domě Kleofášově tak se ujalo a zdomácnělo, že „Kadličku" na dobro zapomněli. Kadloušek Kleofášovi udělal. Kdyby jí byl jeden den neviděl, byl by jistě rozmrzel se na sebe i na všechen svět. Každého dne před osmou hodinou vodíval Kleofáš Kadlouška do školy, „aby ji někde nepřejeli", a když bylo po škole, čekával už opět na ni. Ovoce, jež častěji od známých sousedův dostával darem, všechno bylo Kadlouškovo. A Kadloušek měl také Kleofáše tak skoro rád jako tatínka a maminku. Brambory jí chutnaly u domácího pána skoro lépe nežli doma buchty, zkrátka: i Kleofáš udělal Kadlouškovi.

O Valvodovi domníval se pan Kleofáš, že jej již jakž takž zná a proto přiložil povážlivý stařec všecku píli k tomu, aby důkladně seznal „jemnostpaní officialovou".

„Žena ovšem nikoli není andělem," přemítal Kleofáš na mysli své; „uvidíme, není-li v jemnostpaní officialové také kus paní Johanky."

Však jaký rozdíl mezi nebožkou Johankou a paní officialovou; byly to dudy a nebe. Od paty až k hlavě byla šetrnou hospodyní. Každý groš obrátila desetkrát na dlani, nežli jej vydala. Společnost Kleofášova byla jí velmi vítána a mila. On zajisté nejlépe věděl, kde lze ve městě nejlepší zboží nejlaciněji dostati a aby řemeslníci a prodavači paní officialové jakožto cizinkyně nešidili, objednával u nich na vlastní vrub všecky věci pro paní Valvodovou, což bystré hospodyni s nemalým bylo prospěchem. Ona naproti tomu odvděčovala se mu tím, že zřejmě mu úctu svou a lásku dávala na jevo, že všecko na jeho radu dala a kdykoliv něco lepšího a chutnějšího doma strojila, nikdy výslužkou naň nezapomněla. To ovšem přicházelo Kleofášovi k chuti a libosti, neboť na malé své příjmy musil skrovně a střídmě žíti. Nejmilejší mu bylo, že mu téměř každého dne přinášel Kadloušek hrníček „bryndisium", jak Valvoda žertovně kávě přezdíval; neboť jemnostpaní officialová jako všecky ženské držela velmi na kávu, již považovala za víc než „poloviční večeři".

Kleofáš býval za dne několikrát u officialů a měl tak příležitost choť Valvodovu dokonale poznati. Z počátku bral každé její slovo na lékárnické vážky a brzy se přesvědčil, že to paní ze všech stran pořádná, dobrá a ctihodná.

„Kdybych byl míval takovou ženu, jako paní officialová," říkával dole Marjánce, „byl bych na stará kolena ovšem míval takový dvůr jako nebožtík Kmen, ne-li větší. Ale tak tomu bývá, milá Marjánko: stav manželský jest ovšem lutrie. Sto lidí vsadí a prohraje a stý a první udělá trefu jako náš pan official. Mně nikoli nepřála fortuna. Co tam, to tam!"

S paní officialovou míval povždy jednu mysl, jeden rozum, „zrovna tak se k sobě hodili". Žádná cesta, žádné smlouvání nepřicházelo mu pro ni za těžko. O půl noci byl by vstal, aby jí posloužil. Velmi se mu na ní líbilo, že mnoho na módu nedala, že nikdy nedrmolila po německu jako jiné úřadnice a že se všech společností důvěrnějších s jinými paničkami vyhýbala. V společnostech paní viděl zvláštní zkázu.

„Jedna dá druhé do péra, co ještě nevěděla," říkával, „a tak ovšem zkazí se časem i hodná žena. Kdyby nebyla jemnostpaní officialová tak rozumnou, však by nikoli nebyl u nich takový ráj!"

Official Valvoda nebyl téměř po celý čas doma. Ráno před osmou šel na úřad a v poledne se vracel; ve dvě šel opět z domu a přicházel opět o pěti. Proto ale obcoval s Kleofášem s dostatek. Scházívali se třikrát do dne na dvorečku u „študentíků", jak říkal Valvoda vepříkům. Oba dva jim nosili vlastnoručně potravu, obdivovali se společně, jak jim přibývá tloušťky, přemítali o tom, co by jim nejlépe šlo k duhu a tytýž se i hádávali; neboť jeden chtěl míti tlustšího študentíka nežli druhý. —

„Vidíte, domácí pane," chlubil se Valvoda, „můj žere líp nežli váš."

„Toto, pane official; viděli jste, že můj má ovšem koryto vyžrané jako sklo."

„To je tím, že mu dost nedáváte."

„To mně neračte říkati! Jak pak bych měl to srdce ujímati zvířeti na potravě! Já ovšem nikoli nemám jako vy, abych mu dal do hojnosti . . ."

„No, no," chlácholil jej official Valvoda, „však jsem tak mnoho neřekl. Kdyby jen pánbůh dal, aby oba hodně na sebe brali."

„To tak," přitákal udobřený Kleofáš. „Omastek je drahý a maso také."

Takové pohovory bylo velmi často slyšeti na dvorečku. Na večer obyčejně pouštívali študentíky na dvoreček, aby se proběhli na čerstvém vzduchu.

„To dělá maso chutnější," tvrdíval Valvoda.

Jemnostpaní officialová vycházívala pak s Kadlouškem na pavlač a dívaly se dolů na tu promenádu. Aby Kleofášovi se přilichotila, prohodila někdy:

„Všecko se mi zdá, že vepřík domácího pána je kulatčjší a veselejší."

Pan Kleofáš se všecek šťasten usmíval, pan official se durdil. Říkával:

„Kdybysi raději mlčela! Rozumíš tomu jako kocour bibli!"

„To je nápad," chechtal se Kleofáš k potěšení Valvodově.

„Jako vrata," dokládala jemnostpaní a smála se a Kadloušek také.

Večer pak pan official buď v herbáři čítal a lektvary „komponoval", nebo něco spravoval, co se v domácnosti porouchalo, nebo dělal Kadlouškovi hračky. Večerní návštěvy byly mu proti chuti, což pozorný Kleofáš brzo vypátral a proto čítal si večer doma také pro sebe, ač by byl býval najmě v zimě raději nahoře u Valvodův. O nadání léčitelském pana officiala myslil vysoko. Tinktury proti choleře sám jednou užil s výborným prospěchem a od toho dne byl Valvodův. Kde kdo stonal, rekomandoval svého pana officiala a brzy přišel ten neb onen k panu officialu pro lík a Valvoda nepustil nikoho s prázdnem a vysvětloval každému s kantorskou důkladností, jak a kdy jeho lékův užiti třeba.

Teprvé nyní vytasil se panu Kleofášovi historií o své tinktuře proti choleře.

„Poslal jsem ji před šesti lety do Vídně ministerstvu," vypravoval, „aby ji posoudili a dali mně vejsadu ji prodávati. Tenkrát byl jsem skoro rok ženat, měl jsem ženu a Kadloušek byl na cestě. Byl bych za tinkturu hodně peněz stržil a třeba zbohatl. Když leckterý dryáčník šalbou a klamem smí na lidech jmění vydělati, proč bych nesměl já prostředkem dobrým a zkušeností dokázaným?"

„To dá rozum," přitákal pan Kleofáš.

„Zaslal jsem dvě lahvičky, zapečetěné," pokračoval Valvoda; „o jedné řekli, že se tam roztloukla, druhou mně poslali nazpět s vyřízením úřadním, abych prý dopodrobna udal, jaké substance v mé tinktuře jsou."

„Vida, vida," prohodil Kleofáš; „jak jsou ve Vídni chytří!"

„Já vím, že ji tam lučebně skoumali," vypravoval official vážně dále, „ale nemohli ji vyskoumati. Ten lučebník se ještě nenarodil, aby mně přišel za ruku! Myslili, že nevím, kam pěnkava nosem sedá a že jim horem pádem všecko na krám vyložím, aby někdo jiný zbohatl z mého vynálezu. Však nejsem dnešní ani včerejší a odpověděl jsem v hluboké úctě, že substancí neprozradím."

„A co na to došlo?" tázal se Kleofáš zvědavě.

„Co došlo? Usnulo to. Však nedal jsem se odbyti. Za dvě léta žádal jsem znova, důrazněji. A víte, co odpověděli? Abych si tinkturu nechal a zároveň nařídili mému přednostovi, „aby officialovi Valvodovi přísně zakázal, jeho tinkturu proti choleře prodávati a jí léčiti, an by jinak výše jmenovaný trestán byl pro přestupek proti stávajícím medicinským zákonům". To došlo."

Valvoda se zamlčel; Kleofáš kroutil k tomu nevolí hlavou.

„Ještě jsem se nedal odbyti," pokračoval official. „Asi před rokem přijel k nám arcivévoda Maksimilian. Prosil jsem za audienci i byl jsem předpuštěn. Ukázal jsem mu tinkturu, vyložil mu všecko důkladně, co se mi stalo a prosil co nejponíženěji, aby se mne otcovsky ujíti ráčil. Odpověděl: „Ovšem může Vaše tinktura býti dobra a užitečna, ale nezbývá, než abyste znova žádal u ministerstva a pověděl, z čeho se tinktura skládá." Co jsem měl dělati, když mne propouštěl? Odešel jsem po třetí s nepořízenou. Však přijde ještě doba, že mne budou hledati. Cholera je už v Evropě skoro stálá. Ale nejvíce mne dopaluje, že mně zakázali, abych ji neprodával. Já jsem jakživ ani krejcaru za ni nevzal, mám sám z ní škodu a sloužil jí zadarmo trpícímu člověčenstvu."

„Inu ovšem, nemáte nikoli štěstí," prohodil Kleofáš.

„V tom to vězí, domácí pane; však já přes to všecko se se svou tinkturou nedám zakopati!"

V jedné však věci přišla kosa na kámen mezi Kleofášem a officialem. Bylo to vlastenectví. Kleofáš hleděl i z této stránky Valvodu vyskoumati a volil k tomu za prostředek své zamilované letopisy trojanské, především předmluvu k nim, kterouž u Valvodů se zápalem četl.

Valvoda mu na to řekl:

„Jděte mi s tím slavným slovanským národem! Ti milí Slované nevědí, co chtějí."

„A proč by nikoli nevěděli?" namítal Kleofáš zapáliv se lehce.

„Proto že nevědí," odpovídal pevně Valvoda. „Chtěli by nejraději to, co jim dnes neb zítra napadne. Nechtějí snésti žádné supernace, žádného pána nad sebou a to za našich dob nejde; nebo kde by se vzal pořádek? Podívejte se na staré Srby, na Polany a na naše předky před bitvou bělohorskou. Či nedostali jsme už dost za vyučenou, a jsme lepší? Jeden pán musí býti, tak učil už Homerus, co z něho udělání jsou letopisové trojanští."

„V tom s vámi ovšem nikoli nesoublasím," hájil sebe Kleofáš; „račte pomysliti: Slované, největší národ v Evropě, aby si nezjednal lepší budoucnosti, aby byl navždy popelkou mezi jinými národy a cloumal se pořád řetězem nevolnickým!"

„Největší národ! Což na tom, když má takové přirozené chyby, že jakživ nemůže přijíti k žádné velikosti! Upřete mi, že jeden kmen nebrojí proti druhému, že každičký svým chce býti pánem, že jeden rodák nepožírá druhého. Věru, jsem také Čech; má matka neuměla německy a otec špatně; ale to říci mohu, že jsme horší nežli starořímský Saturnus. Ten jedl jen

vlastní děti své a my požíráme samy sebe! To nepřestane v nás, poněvadž to slovanské jest. My nechodíme za obecnou myšlenkou, ale za drobnými svými myšlenkami. Kam to vede? A pak Slované a pokrok! To se nerymuje!"

„A to by bylo!" rozhorloval se Kleofáš jindy tak mírumilovný; „jakoby u nás nebylo pokroku! Pomysleme, jak to vypadalo u nás před dvaceti, neřku-li před padesáti lety!"

„Ovšem, pokrok je," připouštěl Valvoda, „ale slabý, nedosti rychlý, jak toho žádá čas a jak mu jiní národové rozumějí. To je zase tím, že Slovan visí na starodávnu, jako žid na desateru. Jednou nohou vázne v minulosti a druhou jen jde ku předu. A o jedné noze daleko se nedochází, pane Kleofáši. Mají Slované znamenité muže; pravda. Ale každý z nich jde jen za jistým účelem svým a neohlíží se opatrně po tom, co nový čas přináší a nepoužívá toho. Zatím sestárne muž sám i jeho účel, on trvá na svém a pokrok vázne opět. A pak slyšeti věčný nářek: Vláda nás tiskne od dobrého práva našeho, nedá se nám vyvinouti, zdržuje nás v pokroku. Na to ovšem žalobníci nepomýšlejí, že si sami, chybami svými, cestu k pokroku zaléhají."

„Ty vlády, ty nám toho dají," prohodil trpce pan Kleofáš. „Podávají nám chleb, ale snědí si z něho dříve střídku a potom kůrku a konečně řeknou: Ostatek si vezměte!"

Valvovodovi byl vtip nad všechen důvod. Zasmál se a pravil:

„Dost možná. K čemu bychom se hádali!"

Druhého dne z rána, když se na dvorečku při študenticích sešli, hleděl ovšem Kleofáš na officiala jaksi z podstřeší, zřejmé roztržce se však opatrně vyhnul. Neboť rozebíraje dlouho do noci slova officialova, položil si pro budoucí chování své toto za pravidlo: „K čemu býti v těchto věcích Valvodovi na odpor? Nezměním ho bez toho. Rozhněvám-li jej, mohl bych Kadlouška i je všechny ztratiti. Kde pak naleznu podruhé takových nájemníkův? Kadlouška by byla věčná škoda! Kdyby nebyla u nás v domě, vychová ji otec nevlastensky; pakli ji budu míti stále na očích jako posud, obrátím ji beze všech řečí a povykův pěkně na naši českou víru. Však bude jednou manželkou a dá-li bůh i matkou a bude pak děti své českým srdcem a rozumem vychovávati a osvěcovati. Tak zůstavím po sobě u našeho lidu nejpěknější památku."

To pověděl sobě pan Kleofáš pěkně pod kloboučkem, tajil ale jinak záměrův svých k manželům officialovým. Kadlouškovi dělal všecko k oku a tak ji k sobě připoutal, že nemohl se s cílem svým minouti. Valvoda ovšem někdy říkával:

„Mně se to nelíbí, že je to děvče pečeno, vařeno u domácího."

Paní officialová však dávala mu v odpověď:

„Zlého tam nic nevidí a lépe ji tam máme schovánu nežli na ulici. Což ty víš, čeho dítěti potřebí, když jsi celý boží den v úřadě."

Po roce přišel Sláva otcovského svého přítele navštívit. Byl sice za ten čas, co ho Kleofáš neviděl, dosti zmužněl — měl již i slušné knírky pod nosem — ale dětinou byl posud. Kadloušek se s ním brzy zkamarádil. Sláva jí vystřihoval z barveného papíru panenky a šatečky, brával si ji na klín, vypravoval jí o Praze a provàděl s ní všelijaké tatrmánky. Pan Kleofáš sedě v lenošce u kamen a hledě se zalíbením na „obě dětiny" si pomyslil: „Z vás by tak jednou mohl býti párek."

Rok na to přišel Sláva opět. Tenkrát ale přicházel o radu k panu Kleofášovi, neboť měl absolvovanou filosofii a bylo mu nyní vyvoliti sobě určitý stav. Rodiče jeho chtěli jej ovšem míti v semináři, ale „ti černí odjakživa Slávovi nevoněli" a pan Kleofáš mu ten náhled schválil. Kadloušek zatím na něj zapomněl a byl z počátku k němu zdrženlivější; neboť mu maminka krátce před tím přikazovala, že před cizími pány se musí styděti. Kadloušek se tedy styděl, ale jen na krátko; neb Sláva byl pořád tím starým čtverákem. Kadloušek tak leccos z rozmluvy obou mužův zachytil a když Sláva odešel, pravil ku Kleofášovi:

„To je dobře, že nebude Sláva panem páterem."

„A proč pak, Kadloušku?"

„Inu proto, že by se nemohl ženiti."

„Vida, vida," usmíval se potutelně Kleofáš; „kdo pak to Kadlouškovi pověděl?"

„Děvčata to ve škole povídaly. Náš katecheta také se nesmí ženiti."

„Zpropadená kůzlata! Jak vy si záhy všeho všímáte, abyste nezůstaly pozadu."

Kadloušek ho už neposlouchal, neboť jal se přehrabovati v knihách.

(Pokračování.)

Zpomínka.

Zda v paměti je, dívko, máš?
Mně v mysli nepobledne
ten svatý mír, ten štěstí klid —
nedělní odpoledne.
Mha venku, zde však útulno,
zde sladko, volno, milo,
jak stvořeno, by srdce dvě
svým blahem naplnilo.

A s úsměvem, a spokojen
rád z knihy dějů staré
tvůj otec čítal o předcích
nám báje věčně jaré;
my pak jsme blíže přisedli,
a já se tulil k Tobě,
jak způsob byl as rytířů
v té dávné, dávné době.

Gustav Smolík.

O ruských národních bohatýrech a bohatýrkách.

Podává *Jan Dunovský.*

Znáte pověst o králi Artušovi, zakladateli řádu rytířův „kulatého stola", o němž se báji, že nezemřel, ale v krkavce se proměnil? Zajisté! leč pověsti o Slunéčku Vladimíru Svjatoslavjeviči, stolném knížeti kijevském, neznáte.*) Kdo jest tento Vladimír? Osoba historická, skutečná? Nikoli: Vladimír, o jehož stolu bohatýrů vám vyprávěti hodlám, jest smyšlenkou, kterou smyslil celý ruský národ, jest obrazem provedeným fantasií lidu. — Kterak sobě vysvětliti, jak z původního, polozvířecího stavu povznesl se člověk na ten stupeň dokonalosti, na kterém teď stojí? Kterak z málomocného, strachem a bázní se chvějícího zbožňovatele přírody stal se této pánem a vládcem? Ty a těm podobné otázky u všech národů se vyskytly, každý národ pokusil se o jich řešení (v jehož spůsobu není patrného rozdílu), leč možno právem tvrditi, že žádný z nich (myslím národ zastoupený svou národní poesií) v té míře se k pravdě nepřiblížil, jako národ ruský. A jak vůbec řešily se ty otázky? Nuže: byli nejprv bohové — zlí i dobří; proti těmto povstali titáni, obři, jakožto první representanti země; tito opět přemoženi bohatýry — pouhými lidmi — tak čteme ve všech pohádkách — a bohatýři podlehnou konečně chytrému trpaslíku na píď dlouhému s bradou na loket, jenž v pohádkách ruských zove se Mikulka a totožný jest významem s Mikulou Seljaninovičem, zosobněným stavem rolnickým, představitelem země obydlené, vzdělávané. —

Dávné představy o bozích tratí se lidu ruskému v nedostupné dáli; mnohé z nich se zúplna již ztratily, mnohé vtělily se v bohatýry a tak na čas zachráněny před záhubou. „Bylit, jako všude jinde, tak i zde prvními předměty básnického tvoření velebné, milé i hrozné zjevy přírodní"; ve výtvorech těchto uloženo nejvíce poetické krásy i důležitosti mythologické, leč bohužel, jen málo nachází se u Rusů památek na tyto doby; jedna z těch vypravuje nám o mořském caru. Podám z ní úryvek, abychom poznali i bez porovnání, jakou asi do těch dob během času utrpěla proměnu.

Byl kupec v Novohradě, jmenoval se Sadko a byl hrozně chudý; neměl ničeho, kromě javorových houslí, s nimiž chodil po hostinách a z platu hrával. Jednou, nemaje kde hráti, šel k jezeru ilmeňskému, usedl na kámen a hrál. Hraje — dlouho, nedlouho — voda v jezeře se rozkolébala, z jezera vystoupil mořský car a pravil: Co žádáš za svou utěšenou hru? Jdi a založ se v městě Novohradě o veliký základ, že v jezeře Ilmeni je zlatá rybka. — Sadko tak učinil, přišel s hedbávným nevodem a vylovil zlatou rybku. Od té doby žil Sadko u veliké nádheře a hojnosti, na mořského cara zapomněl, štěstí ho oslepilo — zhrdnul. Při jedné hostině vychloubal se, že sám on jediný pokoupí všechno zboží novohradské. Tak se i stalo první den — leč na druhý den bylo všude zboží dvakráte tolik jako včera; i to on skoupil; leč třetího dne tolik se zboží objevilo, že peněz mu již nestačilo. Ostatní kupci se mu vysmáli. On ale ze zbylých peněz kázal vystavěti sobě třicet červených lodí, na ně naložil skoupené zboží a vydal se na cesty na širé moře. Šťastně jezdil, šťastně trhoval, až jednou strhla se na moři veliká bouře:

„Zastavily se červené koráby na siném moři,
vlna doráží, plachty se trhají,
lámou se stěžně mohutné."

Vidno, praví Sadko, že car mořský žádá od nás daně, již jsme, tak dlouho po moři jezdíce, jemu posud neplatili! Vezměte bečku čtyřicítku čistého stříbra a hoďte v moře! Stalo se — leč moře bouřlivé jako dříve. Vezměte bečku ryzého zlata a vrzte v moře! Vzali bečku ryzého zlata, uvrhli v moře, leč to se neztišilo.

Vidno, praví Sadko, že car si žádá živou od nás hlavu. Dělejte sobě lósy dřevěné a já udělám lós si ze zlata, čí lós ke dnu klesne, tomu jíti v siné moře! — Byl to lós jeho! Počkejte, bratří! Udělejte sobě lósy ze zlata a já si udělám lós dřevěný! Lósy udělali —

„každý své jméno podpisoval,
spustili lósy na siné moře:
leč u vší družiny u chrabré
lósy kačerem po vodě plynou,
a kupci Sadku olovem ke dnu."

Na to sebral Sadko list papíru, labutí péro a učinil odkaz: to na kostely, to na chudé bratry, to na mladou ženu, ostatní dal chrabré družině. I vzal pak ještě javorové svoje housličky, naposled na ně zahrál a prosil družinu, aby mu hodili na moře dubovou desku, že bude tak lehčí jeho smrt. Hodili desku na moře, na desku spustili kupce a potom pluly koráby po siném moři, jak by letěli černí havrani. — Stalo se, že Sadko na desce usnul a probudiv se, viděl se na dně mořském: červené slunéčko vodou probleskuje, jitřní i večerní zora prosvítá; a před ním palác bělokamenný,

„v paláci sedí car mořský,
hlava carova jak senná kupa —"

„Vítám tě, Sadko, v podmořském paláci! Tak dlouho, Sadko, mořem jezdil, mně caru daně neplatil a nyní mi sám daní přišel! Slyšel jsem o tvé výtečné hře — nuž zahraj!" Povídá se:

„Jak počal hráti Sadko na husle javorové,
tuť rozplesal se car v siném moři:
hrál Sadko den i noc, hrál i podruhé
a hrál ještě Sadko potřetí,
a pořád křepčí car v siném moři.
V siném moři voda rozhoupala se,
a žlutým pískem zakalila se,
mnoho korábů rozbilo se na siném moři,
mnoho statků počalo hynouti,
mnoho lidí spravedlivých tonouti;
i vzmodlil se národ k Mikole Možajskému,"

a tou dobou přistoupil k Sadku jakýsi stařeček, dotknul se mu pravé plece, žádaje, aby dále nehrál. Na to Sadko, že nehraje on ze své vůle, že hraje on z vůle mořského cara. Stařeček ho navádí, aby se vymluvil, že se mu struny ztrhaly a kolíky polámaly, za to že mu dobrým poradí: až se car otáže, čeho si přeje za svou utěšenou hru, a bude ho chtět oženiti s jednou ze tří set krás-

*) A jak nepoměrně vyniká tato významem svým nad onu!

ných dívek, které u sebe chová, aby sobe vybral onu Černavu všech nejzadnější, noc s ní strávil, ani se jí nedotekl, na ráno že se octne v Novohradě. Jak se to stalo, nevím — ale vypravuje se, že na ráno octnul se Sadko ještě na dně mořském, na druhé ráno když se probudil, měl jednu nohu na suchu a druhou ve vodě, a s třetím až jitrem že byl v Novohradě. —

Toť jest téměř jediné místo v ruské poesii národní, kde se mluví bezprostředně o nějakém božství. Pátrati dále na cestě mythologie, hledati stopy v řeči i v obsahu jest úkolem snad jiného, k tomu povolaného; ani nemám v úmyslu představiti zrakům čtenáře celistvý obraz dávnověké Rusi, ale, což zdá se mi nejvíce býti důležitým, chci načrtnouti několika rysy obraz ducha ruského lidu, chci ukázati postavy, v které se duch ten vtělil, v nichž on žije, klesá, umírá a znovu povznáší se, v nichž on se zjevil ostatnímu světu a dobyl sobě všestranného uznání. Všechny tyto postavy, nebo spíše řečeno charaktery, nejsou ani nahodilé, ani hrdinové dobrodruzi — bojující bez účelu vyššího; jsou ony representanty každý své doby, nutný výsledek zákonů životem národů vládnoucích, jsou spasiteli, již odpuzují staré tmy, rozžehajíce světlo nové, jsou pokořitelé záhubné nevázanosti a zakladatelé nového řádu, a to nejen doby jedné, ale celého občasí, počínajíc dobou kočovnickou až do doby úplného rozvoje všech člověckých sil, až do utváření národa ruského v nynější podobu.

(Pokračování.)

Princezna.

Ve srdci mém to víří
a tančí divný rej,
myšlenky prutem kouzla
svolává čaroděj.

V zakletém zámku dřímá
princezna spanilá,
diadem kolem skráni
jí růže ovila.

Po siních v pusté směsi
spí její družina,
a trní kolem slopů
své rámě opíná.

V zakletém zámku dřímá
princezna krásný sen,
bílá jí dmou se prsa
a ret je rozechvěn.

O zlatých včelkách sní tam,
o křídlech motýlých,
jak vějou lásky něhu
na růžích unylých.

O mladém princi sní tam
a blouzní rozechvělá,
že políbil ji v ústa,
že vstala zardělá.

Ve srdci mém to víří
a tančí divný rej,
myšlenky prutem kouzla
svolává čaroděj.

A v duši mojí dřímá,
myšlenka vznešená,
a v reji pustých vášní
má víčka zavřena.

Myšlenka krásná dřímá
mi v trnech ve hrudi,
však sní tak těžce, temně,
že se víc nevzbudí!

Otakar Mokrý.

Zavedli ho.

Povídka od *B. Václavoviče.*

(Dokončení.)

Pod Ročovem odzvonili na ranní. Prostranný kostel byl ještě prázdný. U kolovratské hrobky ovroubené železnými mřížemi stáli dva řeholníci. Oba měli dlouhé, černé habity, kolem boků sepjaté pasy téže barvy.

Jeden z nich byl ještě v mužných letech, vysoké postavy, ale s hlavou hezky nachýlenou na prsa. Obličej jeho jevil zevnějškem jakýsi lhostejný ráz, jejž osvojil si za několikaletého pobytu v zdejším klášteře, že dovedl jej udržeti, když na věky druží srdcí dvé před oltářem a napomíná snoubence, aby si dochovali vzájemnou věrnost až do smrti, a když přechází jeho rty temné: Requiescat in pace a pravice vykropuje štětinatým kropáčem nebožtíkovi nové obydlí. Ale tím plavým okem mu přece leckdy zasvitl oheň a svaly té bledé, zažloutlé tváře leckdy pohnuly se živěji, že musil by si toho bedlivější pozorovatel povšimnouti.

Druhý byl již stařeček, schnutý stařeček, ruce držel sepjaté a nahýbal se železnou mříží do hrobky.

„Hleďte, venerabilis! I na tom velkém kameni jeví se krůpěje, jakoby naň sprchávalo,“ řekl kmet přerušiv velebné ticho v kostele.

Dvě stařenky, jež se v poslední lavici modlily bedlivě růženec, uslyševše hovor pozdvihly hlavy a podívaly se na sebe. Ani nepozorovaly dříve mnichy. — Zakývaly hlavami a opět se modlily, nevšimly si, že jim pod scvrklými prsty několik kuliček z klokočového dřeva uklouzlo.

Mladší mnich, jejž oslovil stařeček titulem „venerabilis“, sešel několika schody dolů do hrobky.

Na obdélném kameni ze začervenalého mramoru ležel menší čtverhran z téhož mramoru a na čtverhranu červenala se as půllibernі kulička. Ale byla až tmavo červená, jakoby ji z vody vytáhl a čtverhran neméně.

„Zlé znamení, venerabilis, zlé,“ pokyvoval hlavou stařeček. Pořád měl ruce sepjaté,

Babičky se opět přestaly modliti, zase jim uklouzlo pod prsty několik klokočových zdrávasů, vyšly z lavice a přiblížily se skorem až ku hrobce. Zas se na sebe podívaly a obě se poznamenaly křížem.

Lidé začali se pomalu scházeti, protože byla neděle, ale nikdo nešel do lavice, všickni nakupili se kolem mříží a leckterýs politoval kolovratský rod.

Potom byla mše svatá a po všem pomodlil se převor třikrát „otčenáš“ a „zdrávas“ za celý živoucí rod hrabat Kolovratů a sotva že zašel do své cely, psal jednotlivým členům rodu, že zase potí se mramorový ká-

men v hrobce ročovské a na kameni koule s čtverhranem. —

„A vědí to, dědečku, ty kameny, že umře někdo z hraběcího rodu?“ ptal se jakýs klučík starouška, jenž ho vedl za ruku z kostela.

„Vědí, dobře vědí, Vácslave. Vždycky, kdykoliv se potily, a co já pamatuju, potily se několikrát, umřel za nedlouho někdo z Kolovratů.“

„Vždyť je to ale, dědečku, mramor. Nevidí, neslyší a necítí,“ namítal klučina.

„Bůh sám to ví, já ne a z nás lidí nikdo. Ale ty tomu, chlapče, věř a pamatuj si to, jako já si to pamatoval. Uvidíš, že bude hnedle v našem kostele slavné rekviem za některého z hrabat Kolovratů,“ pravil opět stařeček.

Hošík se více neptal. Stařeček mu také nemohl více povědět; ale do té mladé hlavy jeho to nijak nechtělo, že by mramorový kámen mohl věděti, co bude. Ale že to řekl dědoušek, věřil tomu, protože ho dědeček nikdy nepřelhal. — —

Tentýž den nedlouho po poledni přijel k fortně ročovského kláštera na bělouši mladý hulánský důstojník. Ptal se po převorovi a fortnýř, onen stařeček sehnutý, jejž viděli jsme ráno ve chrámu u hrobky, nevrle vedl ho nahoru. Myslil, že ti páni budou opět něco chtět na klášteru, protože to bylo neslýchané, aby na fortnu augustianského kláštera pod Ročovem zaklepal vojín a k tomu ještě důstojník.

Za francouzských válek to bývalo dosti často; ale každá ta návštěva přišla klášteru draze. Fortnýř přežil všecky ty časy zlé a mohl povídat, jak bývalo a že v takových dobách, když si vojáci zpomínají na kláštery, vede se mnichům nejhůře.

Nepoznal v mladém důstojníku hraběte z Kolovrat. Bělouš zašel si do dvora, nikdo si ho ani nevšiml a popásal se na vysoké trávě, jíž byla jedna část nádvoří zarostlá.

A když seběhl dolů převor a poroučel stařečkovi, aby přinesl láhev nejlepšího vína, co jim zbylo od pouti a uchystal dobrou večeři, že prý přijel mladý pan hrabě Kolovrat a k večeru že přijede jeho nevěsta s bratrem baronem, sepjal obě ruce dobrácký kmet a obrátil se ku kříži, jenž byl v rohu chodby zavěšen.

„Aby bůh chránil hodný ten rod a požehnal mladému pánu a nevěstě jeho a odvrátil od nich všecko zlé,“ zašeptal.

„Dejž to! Přál bych jim toho,“ propověděl převor, uklonil hlavu ještě níže na prsa a kvapným krokem odešel opět nahoru.

A stařeček, výborný kuchař — sháněl, kde co měl, aby poctil vznešené panstvo, nezahanbil klášter a uchoval pověst svou. — —

Černé lesy nad Ročovem a po okolních hřebenech se již žloutly, jako kdyby vrcholky starých, staletých sosen zakrýval zlatohlav. Za Džbánem potápělo se v tu divnou žluť slunce — — samo si rozestřelo obrovský zlatohlav, aby věděli lidé, jak ukládá se na lůžko král.

Ale Marcelka s baronem ještě nepřijížděla. Na dvoře několikrát už bělouš zařehtal, věšel hlavu a hrabal do travice podkovami.

A když první hvězda vyšla zrovna nad klášterem, cválal od kláštera do vrchu mladý jezdec, úprkem koně hnal a bodal jej ostruhami do slabin, že pot se mu po mladé tváři lil a šavle řinčela po boku, jakoby jí třískal o kamení. Bělouš zaržál chvílemi, že v lesích strachy sovy zahoukaly a vzpínal se uděšen tím houkáním, div že se nepřekotil do rokliny, jež rozevírala se na levo v široké, hluboké údolí.

Na nebi bylo již plno hvězd, jedna za druhou vycházela a všecky ty hvězdy svítily slunci k dřímotám, aby věděli lidé, kolik světel svítí nad ložem krále jejich každinkou noc a tolik už let.

Marně čekal převor nevěstu pana hraběte s bratrem baronem, marně vycházel stařeček před fortnu, nejedou-li už, či nevrací-li se pan poručík. Do dneška kdyby na ně byli v klášteře čekali, byli by nepřišli, protože Marcelka byla už s baronem rytmistrem daleko za Bylinou na cestě do Saska a mladý hrabě ležel ve svahu pod křovím s hlavou sraženou.

Pan baron pobral s sebou všecky peníze, co jich měl, a měl jich k neuvěření. Co jich jen zde nechali minulé noci hosté a co jich s sebou přivezl pan poručík!

Mladý hrabě nebyl snad ještě ani za Hříškovem, když vyjeli na bystrých, polských koníčích z Tejnice pan rytmistr s Marcelinou — věrnou přítelkyní z minulých let, jež opět na nějaký čas učinila ho boháčem a tak obratně mu pomohla z nepřekonatelných takořka nesnází.

Věřitelům nechal nábytek a těch prý měl pan rytmistr celý dav.

* * *

Asi čtvrtý den vezli silnicí kolem naší vsi vůz černým suknem zastřený. Kolem vozu poklusávalo několik hulánů s důstojníkem. Na voze seděl jakýsi starý chlap v cvilinkové halené a šaravarách. Nekroutil si ale do hrotu šedivý knír, ani si nepohvizdoval a zraky jeho hleděly na kříž, jenž bělal se po celé délce vozu na černém příkrovu. — Byl to Dragoun šedivec. Sotva že přišla na Tejnici z Ročova osudná zpráva, okamžitě pustili starého vojáka a ani se ho neptali, proč přivedli ho do Tejnice a když mu pověděli, že jeho pán leží mrtev v ročovském klášteře, zaplakal tak nahlas, že tak jaktěživi neslyšeli muže plakati, a starý hulán se obrátil k začernalým stěnám nedostaveného kostela a začal si hučet do vousů, jak Polsku na tři kusy trhali a jak jí vyrvali srdce jako na posměch. A když sedl si na koně šedivec, letěl jenom, že ptáci krkavci mu nepostačili, již také letěli k Ročovu; první byl v klášteře a první u svého pána. A zase když ho uviděl, zabědoval tak hlasitě, že se až ti mniši zalekli, aby se šedivec neminul s rozumem. —

Jeli rychle kolem vsi, skoro tryskem; ale lidem u nás neujeli. Z celé dědiny seběhli se za ves, sestoupili se v hluky, hlavy dali do hromady a podivné věci si šeptali o nebožtíku panu hraběti.

Ale vojáka zde nebylo ani viděti. Strážmistr dostal o samém poledni z Tejnice rozkaz, aby vyjel s četou na cvičení a k cvičení přijel nadporučík, onen, jenž před několika týdny vyzval pana hraběte, aby jel na Tejnici, že prý panu rytmistru přijela ze Sedmihradska sestra Marcelka, rozkošná prý dáma — — —

* * *

Uplynuly asi dva týdny. Byla neděle a k tomu odpoledne. A nedělní odpoledne má a nemá-li už, dozajista mívalo po našem venkově jakýsi poetický nádech. To si tak pohovořili ti sousedé jeden druhému od srdce, nebývalo mezi nimi rozdílů, tenhle že je z chaloupky

a tamhleten ze stakorcového statku. Bůh chraň, aby se byli štítili jeden druhého, sešli se a povídal, kdo co věděl a kdo co uměl. U nás se scházívali za vsí na stráni a někdy také na silnici, kudy jezdívali vozkové z Chomoutova v modrých halenách, s červenými šátky nedbalo na krku uvázanými a s plstěnými klobouky.

Dnes seděli však na stráni, na té, jež se zelená nad Tučkovic pouskou. Ale nebyli tam toliko usedlí, celá ves si vyšla na stráň, jakoby tam měl pan páter kázaní. A bylo na té zelené stráni ticho, jako když je v kostele pozdvihování. Jen jediný hovořil chvílemi, stařeček s mohutným, šedivým knírem pod nosem, v cvilinkové haleně a v šaravarách. Na hlavě měl sešlou hulánskou čtyrrožku.

„Můj pán byl hodný, tuze hodný, dokud nejezdil na Tejnici. Víte-li pak, že nebožtík starý hrabě chtěl mít z něho generála! Bože, co nechcem my lidé! Všecko bychom chtěli, celý ten svět, jak ho vidíte, tamhle od těch modravých hor až zase tamhle k těm černým lesům. Napoleon chtěl mít také celý svět. Půl ho, braši, měl. Ale potom mu ten půl brali po kusech, až mu nezbylo nic, pranic, jako mně z toho celého mého života. A já mohl mít také více, než mám dnes, arciže více —“ šedivec se zamlčel, zakroutil si knír, ale nezahvízdal si, ani nezašvihl bičíkem, protože pravicí se podepíral o křivou lískovku.

„Povídám vám, zaváděli ho, až ho zavedli. A k tomu ho také navedli, aby mne nechával doma. Lákali na něm peníze, až mu s nimi i duši vylákali. — — Ale tohle si pamatujte: až půjdete pod Ročov, vždycky se podívejte, nepotí-li se v kolovratské kryptě mramorové kameny. Budou-li se potiti, vždycky také bude o jednoho z rodu Kolovratů méně. Onehdy se take potily a ještě téhož dne zlomil mladý hrabě vaz a převor sloužil za dva dny slavné rekviem. — Mělo to tak být. A to také mělo být, že si mne lépe nevzal ten Francouz na oko a že jsem tu mezi vámi sám, na celém světě sám, jako sirotek, jako tamhle ta hruška na mezi o samotě, nachýlená do pole.“

Do vsi přijeli dva důstojníci, nedojeli ale k Dvořákovic, hned u rybníka zahnuli k Šimonovům.

„Vidíte, tamhle ten ho tam vylákal. Proto se u Dvořáků bojí a vyhledl si kvartýr jinde. Ale ten vám nebude, děti, házet měďáky po hrstech, uvidíte že ne. — Zatím s pánembohem, sousedé, půjdu o kus dál. Chci ještě dnes doraziti na Tejnici,“ řekl Dragoun, oddechl si z hluboka, odkašlal a dal se strání do vsi. —

Chodil po vojácích, aby mu dali komisárek a huláni schovávali pro šedivce, kde kdo co měl a starý Dragoun nevzal ničeho od jiného leč od hulánů. Nejvíce mu vždycky dal ten starý Polák na Tejnici, jenž celé odpůldne leckdy proseděl pod sříceninou a zavlhlým okem díval se k modrým vrchům na východě, kde leží ta Polska, roztrhána, kde žijí děti její jako siroty. S tím si také šedivec nejraději zahovořil, protože Polák dobře znal Napoleona a starou gardu jeho, jak se uměla bít, za slávu francouzskou vítězit či umírat. —

Na stráni ještě bylo ticho jako v kostele, když káže lidem kněz do duše a ti sousedé nemohli pochopit, jak je to, že ti páni všickni by se mohli tak dobře mít a proč že si kazí vzájemně životy. Ale nemluvili o tom, jen si to tak myslili a Šubrta vypouštěl celé kotouče modrého dýmu ze své dřevěnky. A když se mu tak ty oblaky zdvihaly nad pangroutkou, vždycky se tuze zlobíval anebo býval tuze veselý.

Šedivec byl již za kostelíčkem. Zase si tak vykračoval, jako když chodil v Praze za panem generálem — nebožtíkem starým hrabětem. Dnes si šel pro komisárek k hulánům u Šarochů.

Hrdinové z dob Napoleonských.

Od *B. E. Jamota.*

O vojenské vysloužilce není u nás právě nouze. Putujeme-li krajinami českými, setkáváme se s nimi v každé době, nacházíme je také ve všech dobách stáří. Nehrubě starý mladík s vojenskou čapkou na hlavě, jenž třeba povoz řídí, prozrazuje nedávno přišedšího pěšáka, beznohý flašinetář prodělal Šlesvik nebo Sádovu; postillon v poště vás vezoucí byl v devětapadesátém roce u Magenty, Solferina, a jedete-li českou vesnicí, uzříte zajisté také malou chaloupku, v níž veterán z dob Radeckého, v Uhrách a Italii bojovavší, tabák prodává. K témuž účelu vystrčil si na roh chaloupky své bíle natřenou tabulku s dvojhlavým černým orlem, co do malby živě na sloh a vkus starých Assyrův a Babyloňanů připomínajícím. Pod orlem pak v tropickém krasopisu německý nápis hlásává, že tam trafika c. k. tabáku. Každý, s kterýmkoliv člověk o té „vojně“ pohovoří, nechutnou hantýrkou z německých skomolených slov a z mluvy české se skládající nám povídá, jak šidil kaprála, jak chodil „přes čas“ podvodně a tak dále, zkrátka: ony věčně stereotypní historky vojáky z naší doby tak ostře charakterisující. Takoví vojáci nás nebaví, ti nejsou typem ryzým, uhlazeným co bylina samorostlá; u těch neprodlíme, abychom se pobavili: to raději si vyhledáme ten skromný počet stařečků již již nad hrobem stojících, stařečků se starým ošumělým dělovým křížkem na prsou, staré vysloužilce z dob Napoleonských. Už málo je těch hrdinů, kteří u Lipska se bili, už jsou jen kuriosem, o jehož neuprosném posloupném vymírání noviny tak svědomitě referují! Nebude pak je člověk hledat po městech, tam zabředli, vynikajíce jen málo mezi obroušenějšími měšťáky; hledejme je po vsích zejmena pak po vsích se statky šlechtickými, i může se podařit, že sebereme ještě přece jakž takž úhlednou sbírčičku ryzých těchto originálů.

Jestiť každá naše víska česká dosud, přese všechen nátěr vzdělanosti, jevící více méně nevšímavost a uzavřenost k malichernostem ze soukromého života venkovského, jedinou rodinou, jakou jí bývala před staletími, rodinou ve smyslu tom, že veškerý život vnitřní zřejmým je každému členu tou měrou, že nemožno udělati krok ni v pravo ni v levo, aby stížen nebyl kráčející přísnou důkladnou kritikou. Ve středu pak rodiny takové přirozeným spůsobem doznali vysloužilci zaslouženého, dosti

čestného místa. Vždyť co mladíci odcházeli muži ti stářím vysoce sešlí, vzdáleni byli mnoho roků, viděli kraje cizí, hleděli smrti v tvář, dokázali zkrátka tolik skutků a osvojili si tolik vynikajících vlastností, že každý z nich stal se po příchodu do rodné vísky své předmětem poutavým a velice zajímavým.

Dnes nenajdeme již mezi nimi takových, kteří by se snad žádostem světa ještě oddávali, dnes již všichni náleží k pravidelným navštěvovatelům domácího kostela. Viděti je hned po ránu, jak vycházejí v modrém kabátě majíce hůl a čepici se štítem. Zastaví se tak ještě na nějakou tu sklenku k snídaní — více nehřeší. Každý z mužův těch má dnes tu vlastnost, předně že neví, jak je stár — každý by rád hodně mnoho, aspoň přes devadesát — za druhé, že má každý nějakou marottu, nějakého koníčka, buď si již to pití kořalky anebo chov králíků, a za třetí a to jest to hlavní, že každý z nich rád a mnoho o svých zkušenostech vypráví. Ty můj bože! kolikrát již každý tu svou historii i s nejpřísnějšími detaily byl povídal! Již dávno každý ve vsi ví, že starý Benda tam a tam všude byl, anebo že starý Beneš s tím a tím osobně byl mluvil; že třeba byl pravou rukou Švarcenberkovou i podobné, a běda jim, jestliže po padesáté nedrží se v průběhu historek svých téhož pořadí, jako to byli po devět a čtyřicáté činili, změní-li slovo aneb datum. Žvavosti jejich buď si již dobromyslné čili nic, pomlouvačný jizlivý svět děsně využitkoval.

Když byli co stateční mužové domů přišli, obdrževše od vojska trvalé propuštění, bylo to slavnostním dnem; celá ves se sběhla. Chodívali k nim z večera, a v rodném jejich domku všichni ti, kteří nějaký důvod na přátelství či příbuzenství měli, z práce přišedše, houfně se shromažďovali. Každý chtěl jen: „Povídej," „jak je v těch Francouzích?" „Jak pak tam lidé žijí" a tak dále v celé neukojené nekonečnosti, zkrátka: vysloužilci ti viděli mžikem před očima sobě vyrůstati slávu, převyšující vysoce vavříny jejich válečné, staliť se právě pamětihodnými co mužové svět viděvší, co mužové, kteří smrti v tvář (aspoň dle jména) hleděli, kteří všech možných tělesných útrap zakusili. V tom skorem nikdo — vysloužilců z válek tureckých bylo právě velice po skrovnu, tolikéž i z válek pruských — ani nejzkušenější jim vyrovnati se nemohli.

A oni k otázkám vypravovali po plném stavidle. Avšak, jak to již vůbec ve světě chodívá, vždyť je známé to přísloví o zvířeti, kdy že chodí na led tancovat — i naši vysloužilci, vidouce se co lvy své doby, nespokojili se s vrcholem slávy své, nýbrž počali přidávat ku pravdě, bohužel že z většího dílu čím dále tím více; však spředli své umělé tkanivo tak nešťastně, že v pozdějších dobách hlavně dorůstající pokolení již jen útržkem k podivuhodným a přece „pravdivým" historiím toho neb onoho vysloužilce odpovídalo. Hálkův „Frajtr Kalina" a Přerhoťův „Vysloužilec" jsou zřetelným ohlasem názorů o starých českých vysloužilcích. Že tak všude uznáno, svědčí nadobyčejná populárnost obou zmíněných básní.

Někdy ovšem se stalo, že dával vypravovatel povídkám svým nátěr humoristický, to ovšem bylo věcí zcela dobrou a také přirozenou, avšak nejednou vzala lhavost na se tvář chvastavosti a tu bylo třeba řádné metly k vyhojení. Ona se dá ostatně i taková příchylnost ke lhaní (vlastně chvastavosti) pochopitelným způsobem vysvětliti. Množství vysloužilců dostalo po různých panstvích různé službičky. Stali se z nich mušketýři, drábi, vrátní, sluhové, hlídači, zkrátka muži, zaujímající mezi tehdejším selským, k robotě zavázaným lidem, jakési „vyšší" postavení. Kdo chtěl s „pány" mluvit, hledal nejednou protekce u mušketýra; týž také vyplácel neposlušné a vzpurné, věděl o pánech tajemství a podobně. Vedle toho byl zbaven péče o potřebný chléb a v takových okolnostech si mnohý tuze rád zalže, obzvláště když se mu dobře vede a když ví, že je posloucháu publikem o nějaký ten stupeň „nižším". Zde, myslím, třeba hledati původ oné chvastavé degenerace. Však naproti tomu lze přísně vysledovat, že druhá část vysloužilců poukázaná u výživě jen na práci svých rukou, do chvastavosti tak hluboce nezabředla, nýbrž naopak, že zkušeností svých, perně nabytých, dobře užívala. Skoro šmahem stali se vysloužilci tohoto druhu hrdinami románovými, v dobrém slova smyslu, a není také divu, po událostech tak úchvatně v život jejich zasáhnuvších. Bylotě také celé jejich vojačení jedním řetězem obtíží.

Již s verbováním bylo tolik kříže, že se pouhým tím faktem nejeden co zkušeností převzácnou dosud chlubí. Neboť když docházely zprávy o houfném odvádění k vojsku císařskému po několika krušných taženích, ukrýval se tu každý mladý muž jak jen mohl. Avšak řečený rodinný život po našich vesnicích nemalou byl tu závadou. Každý o tom věděl a byli lidé, kteří z nepřátelství úmyslně k dotyčným úřadům dobíhali, ukrývání branců udávajíce. Ba, mnohdy ani nepřátelství nebylo potřebí, pouhá žvavost zavinila mnohdy takové drama rodinné. Stalo se tak v místě jednom nedaleko Písku, že domácí syn před vojnou, tuším na půdě se ukrýval a jednou, že stavení prázdné je, se domnívaje do světnice seběhnul, avšak tam dívku jednu ze sousedství nalezl, která k sestrám jeho na šití chodila. Ta, ačkoliv bratra svého v těchže poměrech měla, a ačkoliv ji rodičově brancovi úpěnlivě prosili, nedovedla přece jazyku svému tak uzdu položiti, aby nerozšířila ještě téhož dne zprávu, že .....ův Tomáš před vojnou se skrývá. Přišli zřízenci úřadní a nenaleznuvše Tomáše, chopili se starého otce jeho a týrajíce ho, vyhrožovali, že jeho sama na vojnu odvedou, jestli syn se nenalezne. Synově srdci to ovšem bylo přílišné: udal se sám.

Jsouce již na vojně, učili se odvedenci důkladně svět poznávati. Skromných názorů ovšem všichni byli téměř v každém ohledu, avšak nazírání jejich v prvotné své síle, z úst starcových rozkošně se poslouchá. Seznali je pak krajané zajisté na kolik hodin cesty v okolí. Před několika dny psaly denní listy, že zemřel právě více než stoletý stařec, prodělavší válku tureckou a výpravy napoleonské, i povídá se, že ho všude rádi měli pro žertovná jeho vypravování, třeba tu a tam lživá. Myslím, že by každý nejednou dovedl naslouchati slovům starce takového, když vypravuje, čeho jako voják zažil. Ne pro novost, dnes my více méně všechno to již známe, ale pro originelní zbarvení těchto vypravování. Všimněme si k vůli konkretnosti ku příkladu onoho Tomáše, o jehož nešťastném odvedení jsme právě slyšeli.

Byl assentován ten rok před bitvou u Lipska, i vyprosil si, aby ho dali k dragónům. Tím stalo se, že k vycvičení jeho delší doby potřebí bylo a on nepřišel k Lipsku, jako soudruzi jeho, kteří k pěchotě odvedeni byli, nýbrž do pust uherských, kde prý ho vyu-

čovali „Nídcrlcndři zc starých válek“. Před tím ještě uviděl celé Čechy. Druhý rok súčastnil se ve výpravě do Francie, tam se však dlouho nezdržel, pluk jeho záhy přišel do Polska hluboko až ku hranicím ruským. Z Polska po některém čase opětně musil táhnout do Francie v příčné čáře, na níž minul Čechy, jižní Německo s Řeznem a Ulmem. Zdrželi se ve Štrassburku, a odtud dali se do tábora u Dijonu, kdež viděl některé potentáty, mezi nimi ruského císaře. Francii si chválí (jeť dosud ještě živ co bodrý stařeček). U Dijonu měli prý z ořechových prken stany, a to něco znamená pro Čecha! Z Francie odtáhli zase do Rakous, viděl Vídeň a po Vídni opětně Prahu. Konečně odejel do Italie, kterouž prodlením několika roků křiž na kříž sjezdil. Toť stručný obsah Odyssey, jakou ubohý Tomáš prodělati byl nucen. Jen že bohužel neznal žádného účelu, který by byl bludné cesty jeho řídil.

Chcete slyšet episody z dobrodružných jeho poutí? — Tu jsou některé.

Byl v „Papežsku“, viděl tamtéž tu ves, co narodil se tam ten veliký „raubíř“ (Rinaldo).

V Capue prý je uložili do kostela; na oltáři jedli — potom že potřebovali pařížští kommunisté vzorů nějakých k činům podobným.

U Gaety v Neapolsku přišla na ně nemoc (snad nějaký tyfus); později zemřelo jich mnoho ve Feraře. Udělali si z toho žert a říkali později ve zlých okolnostech: „Erara, Ferara na vás.“

V roce dvaadvacátém jel okolo Vesuvu, který v tom právě okamžiku chrliti počal. Nasbíral si popele a uschoval ho do helmy v papíru, na kterýž si pak doma napsal: „Popel z Wesufu u neAplu“. Chová ho dnes v skleničce co vzácnou reliquii.

Viděl v moři delfíny.

Byl v tom městě, co ho před mnoho lety zalila láva.

Za všeobecné nouze v Neapolsku počalo houfné utíkání od pluků všech. Jednou jel Tomáš piketou se třemi soudruhy. Na zpáteční cestě natrefili několik utečenců, týrajících vlašského starce se stařenkou; volali při tom „Munety“ (Moneta = peníz). Tomáš do nich začal prášit kyjem, až se rozutíkali. Stařec se stařenkou byli zachráněni.

Jindy loupeživý sedlák vidlemi na něj dorážel, když se z pikety vracel. Tomáš ho posekal.

Viděl v jedné vsi zahradu, která měla hradbu z rozmariny, všichni vojáci dali si ji za helmu.

V Toskansku zažil „buru“. Vítr jim spřevracel vozy, musili slézti s koní, sic by je byl vítr dolů sházel. A tak dále.

Stojiž zde ještě dojemná scéna, již zažil při svém návratu do vlasti. Přišed do domku, kde rodiče jeho bydlili, zastavil se naslouchaje za dveřmi. Matka jeho pracujíc prohodila mezi řečí: „Jaké pak vánoce (bylo to těsně před těmito svátky) bude mít asi náš Tomáš?“ A Tomáš otevřel dvéře a vkročil se slovy: „Takové, jaké mu připravíte ....“

Tomáš měl v duši uchovánu jiskru lepšího nazírání, a třeba byla skromná, přece ztrávil všechny ty dojmy sváteční. Trávě na to ostatní život svůj prací, měl v dojmech těch bohatou pokladnici zkušeností, stal se mužem ctihodným; stal se originálem, s něhož ani dnes, co stařeček, charakteristický pel nesetřel. V tom smyslu právě volen nahoře výraz, že mnozí z mužů takových stali se hrdinami románovými. Tak zkušený stařec, vynikající dále poctivostí a jinými vlastnostmi šlechetnými, zdá se mi býti živou figurou povídkovou, dokonce když doby, ve kterých on vykristaloval, již dnes náležejí více méně sférám pověstí. Kontrastu mužův takových, chvastavým vypravovatelům dnes již hříchy jejich odpouštíme — už na nich hlodá jen výsměch; zakusili dost za provinění svá.

Když v typická vypravování těchto mužův dnes nahlížíme, baví nás právě ta typičnost, jindy bychom byli snad zakusili pocit ošklivosti nad slovy mužů. Stařec ovšem blíží se již dítěti. Můžeme pak projít celé řady mužů takových, a ještě dnes najdeme skorem všude tu samou lež, jen dost málo zindividualisovanou. Každý z těchto bývalých mušketýřů byl u Lipska, ne jeden z nich byl arci teprv rok na to odveden, ale kdož to ví? Každý z nich při nejmenším viděl Napoleona, několik z nich s ním mluvilo, někteří ho mohli a chtěli zastřelit, až jim důstojník sdělil, že na pomazanou hlavu střileti se nesmí. Skorem každý byl chválen Švarcenberkem co statečný voják, několika také potleskal na rameno se slovem brávo. Co zakusili někdy hladu! Nejmíň tucet jich nejedlo jednou po tři dni, měli žízeň, že ze strouhy u cesty pili, zakusili zimu takovou, že než na zem doplivnuli, slina zmrzla. A jaká hrdinství dokázali. S třemi Francouzi se bít a zvítězit bylo maličkostí, některý měl sedmi zapotřebí. Jeden rozhodnul bitvu. Už měli rozkaz utíkat, on byl dělostřelec a měl nabité dělo. Povídá důstojníkovi: „Aspoň tuhle ránu jim ještě pošlu.“ Vypálil, celé vojsko se zastavilo, přišla kavalerie na pomoc, zvítězili. Jednou jeli řekou tak hlubokou, že jízdě „jenom fedrbuše“ z vody vykukovaly. Jindy byli v ležení, kde tak pršelo, že jim do rána v tornistru komisárek se rozmočil a ven vytekl. Co měl každý peněz! Jen že je obyčejně „tam“ nechat musil, ano náhlé utíkání přišlo. Jeden zajal jenerála, druhý ukořistil prapor, třetí dokonce celou plukovní kasu. Ve Francouzích dále kolikrát šest dní nepřišli s koně, tak je štvali. Ale měli se tam dobře! Každý bydlil nejméně u velkostatkáře, jemuž pečeni na hlavu házel. Několik si mohlo vzít šlechtičny do nich na smrt zamilované, ale nechtěli se rozhodnout pro trvalý pobyt ve Francouzích a proto odešli. Avšak nač šířit všechny ty známé historky po všech krajích českých šířené; posaďte se dnes k některému takovému vysloužilci a on vám jich poví ještě více; celý rozdíl mezi jindy a nyní jest ten, že už sami — snad jsou prvními — svému vypravování věří. Neuplyne snad ani deset roků a již odzvoní hranou poslednímu hrdinovi z dob Napoleonských. My, kteří se jim vysmíváme, sestárneme také; ale jsme národem znenáhla úplně vojenským a kdo ví, co nás také čeká. Může se stát, že až budeme na vymření, nám napíše také někdo novinářskou upomínku, ve které se nám ostře vysměje, budeme snad také vypravovat o svých válečných výpravách; kéž ty výpravy nejsou jenom zase takové napoleónské!

FEUILLETON.

Abbé Aubain.

Z Prospera Mériméé-ho.

Pátý list.

Noirmoutier, květen 1845.

Již dlouho chystám se ti psáti, milá Žofie, ale falešný stud mne stále zdržoval. Co ti chci říci, je tak podivné, tak směšné a tak smutné zároveň, že nevím, budeš-li bolestně dojata aneb budeš-li se tomu smáti. Já sama to dosud nechápu. Avšak beze všech okolků, jen k věci! Zmínila jsem se ti již několikráte v listech svých o abbém Aubainovi, faráři naší vesnice Noirmoutieru. Vypravovala jsem ti také událost, kteráž ho k stavu kněžskému byla přiměla. V mé samotě a v smutném rozmaru, jejž na mně snad pozoruješ, byla mi společnost toho duchaplného, roztomilého a vzdělaného muže velmi vzácnou. Snad tušil as, jak se o něho interessuju a byl mi tudíž brzy jako starým přítelem. Bylo to pro mne, přiznávám se, zcela nové potěšení: baviti se s mužem rozvážlivým, při němž nedostatek světové nálady vznešenost ducha jeho jen zřejmější činil. Snad se také — vždyť nesmím před tebou žádných slabostí svých ukrývati — o něho bezděky pokoušela má naivní koketerie, jak ty nazýváš, co tak často mi vyčítáš. Ráda bych se totiž líbila lidem, kteří se mně líbí, a ráda byla bych v lásce u těch, jež sama miluju. Ale již tě vidím, jak na tuto předmluvu oči otvíráš a jest mi, jakobych tě slyšela zvolati „Julie!“ — Upokoj se, v mém stáří nedopouštíme se již žádnych pošetilostí. Vyvinul se mezi námi zvláštní spůsob důvěrnosti, aniž by byl on, musím ihned dosvědčit, kdy co řekl, co by se s posvátným jeho povoláním nebylo shodovalo. Jemu líbilo se u nás. Mluvili jsme často o jeho mladosti, a často osmělila jsem se onu romantickou vášeň do hovoru potáhnout, jež mu kytici, která nyní v krbu tlí, a smutný šat, jejž nosí, byla přinesla. Ale brzy spozorovala jsem, že na svou nevěrnou již nemyslí. Jednoho dne potkal ji na ulici a dal se s ní dokonce i do řeči. Vyprávěl mi to všechno po svém návratu a pravil mi zcela klidně, že je šťastná a že má roztomilé dítky. Náhodou stal se svědkem několika výbuchů netrpělivosti Henriho. Proto sdělila jsem mu důvěrně leccos, co jsem tak na srdci měla a stala jsem se mu tím ještě zajímavější. On zná mého muže, jakoby s ním deset let byl obcoval. Ostatně byl mi zrovna tak dobrým rádcem jako ty, však více nestranným; neboť ty si vždycky myslíš, že páši obě strany bezpráví. On dal mi vždy za pravdu, ale radil mi, abych byla opatrnou a prozřetelnou. Zkrátka: projevuje se mi vždy co upřímný přítel. Má ve své povaze cosi ženského, což mne obzvláště poutá; upomíná mne vždycky na tebe. Jest jaksi horečná ale pevná povaha, citplná a soustředěná, fanaticky své povinnosti oddaná. — — — Řadím ty věty k sobě, jen abych rozluštění zdržela. Nemohu zjevně mluviti, hrozím se to napsati. Ach, kéž bys tu byla u krbu se mnou s rámem, na němž bychom společně vyšívaly! — Zkrátka, musím konečně to velké slovo vyřknouti, ten ubohý nešťastník byl do mne zamilován! Směješ se anebo se horšíš; přála bych si tě vidět v tomto okamžiku. Neřekl mi ovšem ničeho, ale mne tak snadno nikdo neoklame — a pak jeho veliké, černé oči! Teď se dozajista směješ! Jak mnohý z vašich šviháků přál by si míti takové oči, jež mluví, aniž by chtěly.

Viděla jsem již tolik těch pánů, kteří si všemožně přáli, aby oči jejich mluvily, ale mluvily jen samé hlouposti. — Když jsem nemoc jeho poznala, byla jsem tak zlomyslná, přiznávám se ti, že jsem se z toho radovala. Takové vítězství v mých letech! takové vítězství a jak nevinné! Pobouřiti vášeň, nemožnou lásku, beze vši naděje! Fi, však ošklivá tato myšlenka brzy musila ustoupiti. Vážný ten a úcty hodný muž, děsila jsem se, kdyby lehkomyslností mou nešťastným se stal, toť bylo by hrozné! Rozvažovala jsem, jak bych jej od sebe mohla vzdáliti. Jednou procházeli jsme se na břehu moře v čas odlivu. On neodvážil se ani slova a já byla jsem též ve velkých rozpacích. Celých pět minut bylo úplné, mrtvé ticho mezi námi, ana jsem zatím, abych se poněkud sebrala, hledala mušle. Konečně pravila jsem k němu: „Milý abbé, musíte se přece jen na lepší faru dostati. Budu psáti ujci svému, biskupovi, ba pojedu sama k němu, bude-li potřebí.“ — „Noirmoutier opustit!“ zvolal spínaje ruce; „vždyť jsem zde tak šťasten! Nevím ani, čeho bych si měl ještě přáti od té doby, co Vy zde meškáte. Byla jste ke mně vždy tak dobrá a fara má stala se palácem.“ — „Nikoliv,“ odvětila jsem, „ujec můj jest již velmi stár: kdyby se pak přihodilo to neštěstí, že bych jej ztratila, nevěděla bych ani na koho se obrátit, abych Vám vhodné postavení zjednala.“ — Ach, madame, bylo by mi tak těžko, kdybych ves tuto měl opustiti! Farář od p. Marie zemřel — — — co mne však upokojuje jest to, že ho abbé Raton nahradí. Jest to velmi ctihodný kněz a těším se z toho, neboť kdyby monseigneur byl na mne myslil — — —“ „Farář od p. Marie je mrtev?“ zvolala jsem; „ještě dnes jedu do N**, abych ujce navštívila.“

„Ach, madame, nečiňte toho; abbé Raton jest toho mnohem více hoden než já, a pak musil bych Noirmoutier opustit!“ — — „Abbé“, pravila jsem pevným hlasem, „musí to býti.“ Při těch slovech sklopil hlavu a neosmělil se mi dále odporovat. Vrátila jsem se skoro úprkem do zámku. On následoval asi dva kroky za mnou; ubožák byl tak pomaten, že ani slova promluviti nemohl. Byl zničen! Neváhala jsem ani minutu. V osm hodin byla jsem již u svého ujce. Byl Ratonovi velice nakloněn, však miluje mne a já jsem si dobře vědoma, jaký vliv na něho mám. Konečně po mnohém odporu jsem toho dosáhla. Abbé Raton je odmrštěn a abbé Aubain je farářem u panny Marie. Již dva dny je v městě. Porozuměl ubohý mému: „musí to být!“ Děkoval mi spůsobem nejoddanějším a mluvil jen o tom, jak mi jest zavázán. Vážím si toho na něm velice, že tak rychle Noirmoutier opustil a k monseigneurovi spěchal se poděkovat. Před odjezdem daroval mi onu pěknou byzantinskou skříňku a prosil o dovolení, aby mi někdy směl psáti. Nuže, má drahá, jsi spokojena se mnou? Jest mi to dobrým naučením; nezapomenu toho nikdy, až se opět v společnostech objevím. Ale pak bude mi už 33 let a nebudu se musit báti, že se komu zalíbím — — tak, jako nyní. Opravdu, to je nemožné! Z pošetilosti této zbyla mi jen pěkná skříňka a pravý přítel; však buďsi! Až mi bude čtyřicet let, až budu babičkou, budu k tomu působiti, aby abbé Aubain obdržel faru v Paříži. Uvidíš ho, drahá přítelkyně, bude tvou dceru konfirmovat.

List šestý.

Abbé Aubain abbému Bruneauovi, profesoru theologie v Sainte A.

N**, květen 1845.

Milý můj učiteli, je to farář od p. Marie, jenž Vám píše, a nikoliv ubohý lokalista v Noirmoutieru. Již opustil jsem ty bažiny a jsem nyní v městě installován na krásnou faru v největší ulici města N**, farářem velikého kostela, jenž krásný, výstavný i zachovalý jest, nádherná to stavba, která v každém francouzském album jest vyobrazena. Když jsem poprvé mši sloužil u mramorového oltáře, jenž samým zlatem se jen leskne, tázal jsem se sama sebe, zda to jsem já sám. A jest to skutečná pravda. Jednou z nejmilejších myšlenek mých jest, že mne v příštích prázdninách navštívíte, že Vám budu moci nabídnouti pěkný pokoj a dobrou postel a pak bordeaux, jež svým bordeaux z Noirmoutieru nazývám a kteréž, což tvrditi se osměluju, Vás hodno jest a důstojno. Než, tážete se asi: jak jsem se dostal z Noirmoutieru k p. Marii? Opustil jste mne u vchodu kostela a nalézáte mne na věži.

O Meliboe, deus nobis haec otia fecit.

Můj drahý učiteli, prozřetelnost přivedla z Paříže vznešenou jakousi dámu do Noirmoutieru. Neštěstí, jaká se našinci vůbec ani přihoditi nemohou, donutila ji s desíti tisíci tolarů ročně žíti. Jest to roztomilá a dobrá paní, která nešťastnou náhodou frivolní lekturou a společností pařížských hejsků se pokazila. Nudíc se s manželem, s nímž málo se asi potěšiti může, poctila mne svou náklonností. To bylo ustavičně darů a pozvání a každý den nějaký nový projekt, při němž mne bylo potřebí. — „Abbé, ráda bych se učila latinsky.“ — „Abbé, ráda bych se učila botanice.“ — Horresco referrens, konečně žádala, abych i s theologií začal. Ó kdybyste byl při tom býval, drahý učiteli!

Zkrátka, pro tu dychtivost po poučení byli by sotva všichni profesori z Sainte A. postačili. Na štěstí netrvaly choutky její dlouho a zřídka došlo vyučování až k třetí lekci. Když

jsem jí řekl, že se růže po latinsku rosa jmenuje, zvolala: „Ale Abbé, vy jste pravý sklad učenosti! Jak jste se jen mohl nechat zahrabati do Noirmoutieru?“ Abych Vám vše dopověděl, milý učiteli můj, ta dobrá dáma nasadila si čtením mnoha špatných knih, jakéž se nyní vydávají, všelijaké podivné myšlenky do hlavy. Jednou půjčila mi knihu, jež z Paříže jí byla došla, a kteráž ji zrovna do nadšení uvedla. „Abälard“ od p. z Rémusat. Četl jste ji také dozajista a obdivoval se onomu učenému pokoušení, v němž bohužel jen zlý duch vládne. Přeskočil jsem hned k druhé knize, filosofii Abälardově, a když jsem ji s největší pozorností pročetl, přikročil jsem teprvé ku knize první: „Život velikého kacíře.“ To bylo to jediné, co má velká dáma čísti za hodné uznala. Můj milý učiteli, to jsem otvíral oči; tu pochopil jsem, jak nebezpečná jest společnost krásných dam, jež tak po vědách žízní. Tať by se, co nadšení a vytržení se týče, s Heloisou měřiti mohla. Nový tento poměr uváděl mne do rozpaků, ale najednou pravila mi: „Abbé, vy se musíte stát farářem u p. Marie.“ Hned dala zapřáhnout, navštívila monseigneura a několik dní na to byl jsem jmenován farářem u p. Marie, stydě se poněkud, že za hodnost tuto její přízni děkovati musím; však byl jsem přece rád, že mne odvedla daleko z drápů té velkoměstské lvice. Lvice, jmenuje se, můj drahý, po pařížsku dáma podle módy. *Ω Ζεῦ, γυναικῶν οἷον ὤπασας γένος* *)

Měl jsem to štěstí snad zamítnout a na dále tomu nebezpečí vzdorovat? To by zajisté ani nebylo moudré bývalo. Což nepřijal sv. Thomáš Canterbury-ský zámky Jindřicha II? Adieu, můj drahý učiteli! Doufám, že si spolu v několika měsících porozprávíme, každý v pohodlné lenošce a před sebou tučného kapouna a láhev bordeaux. More philosophorum, vale et me ama! — — —

Abbé Aubain a jeho učitel, abbé Bruneau jsou dobří humoristé.

Přel. *Nikander.*

*) Verš, jenž asi ze „Sedm před Thebami“ od Aischyla vzat jest: O Jovíši jaké pokolení žen dal jsi nám!

V redutě.

Falstaff. Uf! Ďas mne svedl, abych si vyměnil za lehký volný talár ten pytel koudele.

Dante. Sám jsi tomu chtěl. Ostatně není ta osmiliberní božská komedie právě polehčující okolností mého kostýmu.

Falstaff. Vyslídil jsi už svou paní?

Dante. Ovšem. Vidíš tu královnu noci s půlměsícem ve vlasech, od hlavy k patě oděnou v černý atlas, s vějířem pestrých fantastických obrázků v ruce?

Falstaff. A půvabná ta cikánka po jejím boku je slečna Božena?

Dante. Tak jest. Tvářil jsem se před nimi, jakobych úmyslně zavíral zrak i sluch všemu, co se vztahovalo k dnešní výpravě; ale za to povolil jsem Bětě čtvrthodinnou audienci a ta mi vypsala kostýmy jejich do nejskrytější arabesky a přesky, že bych je pomocí toho zatykače našel mezi tisíci cikánek a královen noci.

Falstaff. Upřímně vyznávám, že se mi tvé konání naprosto nelíbí. V posledním okamžiku předstíráš nutnou přípravu k trestnímu líčení, nutíš svou paní, aby šla sama s přítelkyní na redutu a pak se plížíš za nimi se všemi příznaky policejního vyzvědače. Zdá se mi věru, že by ti slušel nejlépe kostým mouřenína benátského.

Dante. Žert, pouhý žert! Rád bych jen viděl, jak se umí baviti beze mne. A pak není to dozajista špatný masopustní šprým sváděti k nevěře vlastní ženu. Pokusím se o to.

Falstaff. Nerouhej se bohu! Hleď, ty se mučíš pochybnostmi o svém štěstí, já pak se blažím pochybnostmi o svém neštěstí.

Dante. Smutné to blaho! Já na tvém místě jednal bych zcela jinak. Nemluvil bych kradmými pohledy a vzdechy, jako zamilovaný panoš, ale řekl bych jí krátce a rovně, co mám na srdci.

Falstaff. Vím napřed, že by mne smíchem odbyla. Což nepozoruješ, jak uštěpačně a kousavě se mnou mluvívá, jak ráda mne do rozpaků uvádí, jak horlivě zpytuje mé slabé stránky, aby se mi při každé příležitosti vysmála? Z chování jejího musil by i méně ostrovtipný psycholog poznati, že jsem jí lhostejným.

Dante. Již lepší psychologové, než jsi ty, zoufali nad hádankou ženského srdce. Každá nemiluje slzou a vzdechem. Ostatně buď jak buď, máte-li si vyznati lásku, musíš ty učiniti začátek. Dnes je k tomu příhodná doba: v tomto zakuklení můžeš jí bez rozpaků učiniti nejohnivější vyznání. V nejhorším případě, vysměje-li se ti, vysmála se Falstaffovi. (Změněným hlasem.) Nuž, mé básnické požehnání na cestu; já půjdu zkoušeti svatost své Beatrice.

Falstaff. (Změněným hlasem.) Provázej tě Virgil!

* * *

Královna noci. Hleď, tamhle se batolí tvůj manžel ve vatě a žárlivosti.

Cikánka. A tamhle vzdychá tvůj smutný Dante po své Beatrici. Ubožáci netuší, že nám prozradil Josef již předevčírem do nejdrobnějších podrobností bohomrzký jejich plán, nejméně pak tuší, že jim udala Běta obráceně naše kostýmy. Ty natáhni mého čistého Falstaffa na skřipec žárlivosti, já pak vyloudím na tvém dřevěném seladonu nějaké básnické vyznání lásky.

Královna noci. Dopřeju ti ho ze srdce.

* * *

Dante. Kořím se ti, spanilá noci, patronko básníků!

Královna noci. Chceš, abych tě zlatýma křídloma snu unesla k nohoum Beatrice?

Dante. Nikoli, spanilá masko, ty's Beatrice má. Škoda, že patříš jinému.

Královna noci. Můj manžel je ctihodný muž.

Dante. Chladný tón těchto slov připíná křídla mé naději. Ctihodný! Nic než ctihodný! Řekni lépe: všední, nudný, suchopárný, řekni: muž, k němuž tě připoutaly okolnosti, nic více, jemuž patří tvá ruka, nikoli tvé srdce.

Královna noci. (Pro sebe.) Mluví tak opravdově. (Nahlas.) Dost již toho: dalšího rozvlečení ten pavučinový vtip nesnese.

Dante. Nebuď ukrutnou; tušíš zajisté, kdo jsem. Hleď, v umělé této jeskyni jsme ukryti před všetečnými zraky. Tvá družka baví se v protějším konci sálu. Chvíle je příznivá. Zašeptni jen slůvkem, že opětuješ mou lásku, podej mi jen bílou ručku, abych jí svěřil plamenným políbením celý žár své duše.

Královna noci. (Pro sebe.) Nemožno! Nemožno! (Nahlas.) Ach, poznávám tě již. Docházíš jako přítel manželův do našeho domu, ba napohled jako ctitel mé přítelkyně — není-liž pravda?

Dante. (Pro sebe.) Kýho ďábla! Toť Jaroslav. (Nahlas.) Dívka ta je mi lhostejná. Tobě jen platil každý tluk mého srdce. Ostatně vždyť jsi již porozuměla mým pohledům a vzdechům, vždyť opětovala tvá ruka tajná stisknutí má, vždyť jsi ráda naslouchala mým šepotům, za šera, ve výklenku okna…

Královna noci. (Pro sebe.) Můj bože, jasno, strašně jasno přede mnou! (Nahlas.) Ale jak odstraníme ty překážky, které klade osud naší lásce?

Dante. (Pro sebe.) Zmije! (Nahlas.) Což nám po nich? Což nám po slibech a povinnostech, po úsudku světa, po štěstí manželově, po hlasu svědomí — po všem, po všem!

Královna noci. (Pro sebe.) Hrozné! (Nahlas.) Pusť mne, pusť mne — přichází cikánka! (Odkvapí.)

Dante. Mé obavy se splnily! Skutečnost stojí přede mnou v hroznější podobě, nežli jsem tušil v dobách nejčernějších. Jak se chvěla ruka její v mé, jak unyle plály zraky její otvorem masky. Kdyby nebyla přišla cikánka, byl bych snad okradl přítele, padoucha, o všechno, co je po zákonu světském i božím mým nejsvětějším majetkem!

* * *

Cikánka. Podivno! Můj manžel si nevšímá hrubě královny noci a věsí se jako stín na mé paty. Podivno!

Falstaff. Hádej mi z rukavice, krásná cikánko!

Cikánka. Tento šev mi praví, že trpíš na vodnatelnosť vtipu.

Falstaff. Dle této uštěpačné odpovědi tě poznávám. Tvůj smích je lahodný jako zvonky, ale mé lásce zní truchlivě jako hrana.

Cikánka. Dle těchto nemotorných žertů poznávám zase já tebe.

Falstaff. O, kdybys mi viděla do duše, jak málo je k žertům nakloněna! Miluju tě! Vím, že bysi se úsměšně neb chladně odvrátila ode mne, kdybych sňal škrabošku tu, pod jejíž záštitou jsem se odvážil vyznati tobě nejhlubší své city.

Cikánka. (Pro sebe.) Nevěřím svému sluchu! Že by miloval Boženu?! (Nahlas.) Však co by tomu řekla královna noci?

Falstaff. Co nám po ní? Co mne k ní poutá, než svazky obyčejné zdvořilosti? Brániti by lásce naší nemohla.

Cikánka. (Pro sebe.) Již není pochyby! Ó, já nešťastná! (Nahlas.) Je to dobrá žena.

Falstaff. Možná; ale ty's anděl, ty's seraf, a kdybys byla ďáblem, poslední krví srdce svého bych se ti zapsal.

Cikánka. (Pro sebe.) Déle toho nesnesu! (Nahlas.) Opakoval bys to, kdybych sňala škrabošku?

Falstaff. Tisíckrát.

Cikánka. Nuže, bídníku! (Snímá škrabošku.) Ha, mlčíš, klečíš tu zahanben před ubohou zrazenou ženou. Pryč tu larvu, abych viděla, umíš-li se ještě stydět! (Strhne mu masku.) Co to? Pan Jaroslav!

Falstaff. (Smutně.) Běta nám udala opáčně kostýmy.

Cikánka. (Radostně.) A nám Josef.

Falstaff. A štěstí, které se tak netušeně na mne usmálo, rozplasklo se jako pestrá bublina.

Cikánka. Zkuste je podruhé. Škrabošku na tvář! Tamhle přichází královna noci. Má vás za mého muže; použijete-li chytře této mýlky, můžete vyzvěděti všechno. Já ustoupím za sloup.

* * *

Falstaff. Krásná noci, podej mi ruku k dobrému skutku!

Královna noci. K jakému?

Falstaff. Mladík, kterého znáš, miluje dívku, kterou znáš také. Však mladík si netroufá vyznati dívce svou lásku. Nechtěla bysi převzíti úkol prostřednice?

Královna noci. Byl by to úkol nevděčný. Pravda, dívka ta byla mladíku upřímně nakloněna, snad vroucněji, než tušíš, však on se stal navždy nehodným její lásky!

Falstaff. A čím?

Královna noci. Lhal jí lásku a miloval jinou.

Falstaff. Přisáhám za něho, že byla a jest jedinou hvězdou jeho života!

Dante. (Šeptem k Falstaffovi.) Zastřelím tě, hanebný svůdče mé ženy.

Falstaff. O deset lahví šampaňského se vsázím, že tak neučiníš.

Dante. Co, ještě žerty! (Strašlivým hlasem.) Právě bije půlnoc; po zákonu krále Masopusta škrabošky dolů! (Trhá škrabošku s obličeje.)

Falstaff a cikánka (jež byla přistoupila, snímajíce škrabošky se smíchem). Ať žije král Masopust!

Dante. (Dívá se chvíli vyjeveně na oba, pak se smíchem) Ať žije! A proč vy, slečno Boženo, nesnímáte škrabošku?

Falstaff. Jest to poslední její vzdor. Nyní vzhůru, k šampaňskému! *J. K.*

Umění. Literatura. Věda.

— Básně nadaného samouka Frant. Chládka hodlá vydati Umělecká beseda. V uspořádání celé sbírky, která chová mnoho valně vynikajícího, uvolil se ochotně p. Josef Jaroš, chvalně známý spisovatelským jménem Alfred Waldau, geniální překladatel „Máje“, jeden z prvních šiřitelů známosti moderní naší básnické literatury u Němců, jehož překlady z Hálka, Hejduka, Krásnohorské a j. svého času ve „Slavische Blätter“ vzbuzovaly všeobecnou pozornost. Týž podal již r. 1860 ve svém díle „Böhmische Naturdichter“ důkladnou charakteristiku záhy zvěčnělého Chládka spolu s překladem vybraných jeho básní. Chládek narodil se r. 1829 ve vsi Hředlech u Rakovníka, byl tkalcem, pak řezbářem a zemřel r. 1861 v poměrech žalostných.

— Francis Coppée, básník „hymny míru“ vydal novou sbírku svých veršů s titulem „Cahier rouge poésies inédites“. V předmluvě vykládá básník název knihy své; má totiž ve zvyku myšlenky a nápady svých prázdných chvil zaznamenávati v červený vždy na stole pohotově ležící sešit. K těmto různým listům přidal básník výbor svých starších posud netištěných prací. V svěžesti a eleganci formy nezadají básně tyto prauičeho starším r. 1867 (Le passant) a 1868 (Intimités) vydaným veršům.

Na ochranu českého čtení.

Jakkoliv hořce želíme rozkolu hubícího výsledky dlouholetých politických snah, přece i v žalu zbývá nám povinnost, chrániti před otravným dechem každou píď půdy, všem nám společné; jakkoliv přejeme rozhodnému jednání a přímým projevům politického smýšlení, přece musíme na stráži státi a bdíti, aby zášť nezavlékala se v obory, které s politickým napnutím nijakž sloučeny nejsou. Nedávný čin jičínských odběratelů proti „Matici Lidu“ zadává podnět k nejvážnějším, ba trudným úvahám. Tak daleko by neměl jíti vnitřní náš svévolný svár, aby nám ničil tu jedinou zbraň, která nám na veřejnosti zůstala v neuprosném boji o život, aby nám ničil literaturu! Z ní proudí život, světlo, nadšenost a láska, v ni skládáme své naděje, své požadavky i své ideály. Podkopávati ji jest tolik, jako bylině světla ubírati, slovo pokroku na dráze zastavovati a nepřátelům do rukou pracovati. Běžíť zde o české čtení. Snadněji jest chuť ku čtení zaplašiti, než ji zaplašenou přivolati. Proto neschvalujeme skutek Jičínských a považujeme jej spíše za výstrahu v dusné této době. „Matice Lidu“, rozumí-li sobě, zajisté nebude vedena nikdy směrem extremním, strannickým a jakožto nevšední podnik k rozšíření knih pro lid hodna jest podpory každého přítele lidu. Té podpory však hoden jest každý literární podnik bez ohledu od koho vychází, zvláště v naší malé literatuře, která v poměru k literaturám národův vzdělaných ovšem by měla mnohem větší býti než pohříchu jest, i co se týče spisovatelstva i čtenářstva. V literatuře pak ne-li první aspoň jedna z hlavních otázek životních nám uložena jest. Proto utíkáme se ku starému slovu, jež jako milé kouzlo z dob idealnějších v omrzelost naši zaznívá, volajíce: Vlastenci, chraňme české čtení, chraňme každý podnik literární, nechť se tiskne a vydává kdekoli, hleďme k obsahu a nikoli k tiskařské firmě, chraňme svou literaturu a zamezujme skutky, které národu škodu a nebezpečí chystají!

V Praze, 11. ledna 1875.

Výbor Jednoty českých spisovatelů.

Listárna redakce.

Panu F. J. B. v Kutné Hoře. Překlad dobrý, ale poněvadž už celá báseň, z níž tuto ukázku jste vyňal, do češtiny je přeložena, nemůžeme užiti. Račte zaslat něco jiného.

P. N. v B. Bude zajisté jen ve vlastní Váš prospěch, když i druhou zásilku odložíme. Na ponejprv dlužno vystoupit s prací veskrze již zdařilou. — Tušíme, že souhlasíte.

α ω Démon. V té formě nelze užíti. Podáváte jen nesouvislé črty, nespracované myšlenky. Propracováno snad by se hodilo.

P. F. H. v Olomouci. Vaše stížnost je oprávněna. Vynasnažíme se, abychom nedostatku tomu odpomohli.

Sl. B. M. zde. Měli jsme za to, že odpověď Vás došla. Litujeme, že nelze zaslaného užíti. Prosili bychom o něco jiného.

P. F. M. v L. „Z ruského života“ užijeme; však milo by nám bylo, kdybyste více zaslal na výběr.

Hovorna.

K žádosti s mnoha stran projevené otevřeme příštím číslem po spůsobu čelních belletristických listů zahraničních obecnou rodinnou hovornu, v níž prostřednictvím na slovo vzatých lékařů a jiných odborných znalců k zaslaným dotazům budeme odpovídat. *Redakce.*

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelů československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Sešity 189 a 190. J. K. Tyl — Frant. Pravda. V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kober.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 91 a 92. Václav Snažil, vzor dokonalého študenta. Původní povídka pro mládež sepsal Jan Tykač. Svazek první a druhý. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 26 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od *A. V. Šmilovského.*

(Pokračování.)

V.

Minula léta. Vyjímaje Kadlouška nezměnily se hrubě za ten čas povahy našich přátel. Byly zajisté samy v sobě již ustáleny, uceleny a hotovy. Zevnější dojmy a rozmanité příhody věčně měnivého života nesáhaly jim více do živého a působily jen v povrch jejich. Jako když kámen do rybníka padne, rozčeřovala sice zvláštní příhoda na kratičký čas hladinu jich duše, však hladina ta brzy se vyrovnala a leskla se dále v staré rovnováze své. Kleofáš vedl svůj malý antikvářský obchod dále a kdekoliv se nějaká stařina vyskytla, hleděl si ji buď zaopatřiti, anebo se aspoň o to postaral, aby nevzala zkázy. Syn jeho Václav postoupil v úřadě a podporoval otce svého vydatněji nežli dříve.

Official Valvoda byl stále v úřadě i životě správen jako bratrské hodiny, krmil s panem Kleofášem vepříky a destiloval na slunci svoji tinkturu proti choleře, jíž posud sloužil zadarmo „trpícímu člověčenstvu“ a na niž výsady se nemohl domoci. Jemnostpaní officialová byla posud tou šetrnou hospodyní a pečlivou matkou jako prvé. Přívětivostí svou dotýkala se lahodnou měrou každého, komu se událo s ní zacházeti, především ale pana Kleofáše, jehož stále vážila za věrného a dobrého přítele. S Kadlouškem se věc ovšem měla jinak.

Do školy již nechodila, ano odbyla si již i dvouletý běh u slečny Filomeny, kde učila se nejen ženským pracím, nýbrž i všem spůsobům a mravům, jež tehdy se považovaly za potřebné mladému děvčeti. Šlo jí již na sedmnáctý rok. Nižádná povážlivější nemoc nezadržela posud přirozeného rozvoje jejího těla a o rozvoj duševní vedla náležitou péči její matka a snad u větší míře pan Kleofáš. Valvoda vytýkal jen to dceři své, že jí nevoní němčina. Kdykoliv to Kleofáš slyšel, usmál se v duchu a pomyslil si:

„Dobře ti tak; to máš za své nekalé smýšlení o slavném národě Slovanském.“

Kadloušek nebyl žádnou krasavicí. Bylať ve městě děvčata hezčí a onačejší a nosila se úhledněji, ale přes to byl Kadloušek přece jen boubelatou dívčinou. Kleofáš se v ní více sblížel nežli ve svém zamilovaném „akaléru“.

Když přišel Kadloušek k němu dolů, díval se obyčejně do zrcadla a říkával:

„Viďte, domácí pane, že nejsem nejošklivější?“

„Toto, Kadloušku,“ odpovídal Kleofáš; slova „Kadloušku“ užíval posud, když byli sami; za přítomnosti rodičů neb cizích lidí říkával povždy: „slečinko Kadloušku“; — „moje nebožka Johanka byla za mláda dosti hezká, ale proti vám byla hadr. To mohu ovšem říci s dobrým svědomím.“

„Jenom kdybych neměla tuhle toho šrámku u levého obočí!“

„Ten vám právě nade všecko sluší,“ těšil ji Kleofáš. „Či neměla krásná choť Menelaova, královna Helena, jak položeno ovšem v Letopisech trojanských, zrovna takového šrámku u levého obočí? A pro ten šrámek si ji právě Paris oblíbil a žádostí lásky k ní zahořel.“

Kadloušek se samolibě usmál a pomyslil si za tepla:

„Možná že právě ten šrámek přivábí mně hezkého a bohatého ženicha.“

Pana Kleofáše měla pak za to přirovnání k Heleně ještě radši.

O Slávovi se Kleofáš ke Kadlouškovi kolikkrát zmiňoval, nepozoroval ale, že by jméno jeho zbudilo v ní nějaký vřelejší dojem. Bohužel, už mnoho let o bývalém svém miláčkovi nevěděl. Bůh ví, kam se poděl Sláva a proč mu už kolik let nepsal. Šel jednou z úmysla pan Kleofáš k rodičům jeho, aby se něco dověděl; ale ti jej švábsky přijali a odbyli. Domnívaliť se, že krupař Kleofáš synu jejich seminář rozmluvil; odtud jich kyselost. Poptával se, kdykoliv se to dalo dělati, u jiných študentů po Slávovi. Ti věděli jen tolik, že Sláva studoval práva, že ale asi po roce se studií sešel a za vychovatele šel k nějakému šlechtici na Moravu.

„Rodiče ho nechtěli podporovati, že nešel do semináře; vedlo se mu dost bledě,“ toť byl asi důvod, proč tak Sláva učinil.

„Však on se neztratí,“ přemítal pan Kleofáš; „máť ovšem zdravé jádro v sobě. Ale což, kdyby si někde nezkušeného mladíka nějaká fiflenka osedlala a on si ji vzal za ženu. Byla by ho věčná škoda! Kadloušek by se nejlépe pro něj hodil! A já bych mu již Slávu namluvil, jen kdybych věděl, kde je a čím je. Ale takto, na nejisto — musím vyčkati příhodnější hodiny.“

Čím více Kadloušek dospíval v pannu, tím více nepokojil se pan Kleofáš. Myslil si, že Kadloušek všem svobodným mužům hlavy pomate a že se ženichové

budou o ni dráti. Kdyby si tak jednoho neb druhého vzala do hlavy, pak by se ovšem jeho dávnoleté přání v popel rozsypalo. Proto vyzvídal opatrně na Kadlouškovi i paní officialové, nehrozí-li Slávovi nějaké nebezpečenství. Ale Kadloušek vysmál se mu na vrch hlavy a jemnostpaní officialová neměla pro dceru nikoho za lubem; neb proč by se s tím tajila před věrným přítelem svým i Kadlouškovým? Pan Kleofáš se tedy prozatím upokojil a trpělivě čekal, až jak to dopadne.

Blížil se masopust a s ním študentský ples, nejprvnější v městě. Co tu bylo porad i úrad, vyjednávek i malých svad u officialův, než na domácím sněmě snešeno a zavříno bylo, že půjde Kadloušek do plesu. Přátelé naši rozstoupili se ve dva nepřátelské tábory. Jedna strana, Valvoda a Kleofáš, vyhrabali pro sebe z archivního prachu staročeské heslo: „Sedávej, panenko, v koutě, budeš-li hodna, najdou tě.“ Strana druhá, jemnostpaní a Kadloušek, bojujíce s vydatnější zbraní, s ženskou totižto chytrostí, úlisností a výmluvností, napsaly naproti tomu heslo zcela moderní na svůj prapor: „Děvče musí do plesu na výstavu, nemá-li zůstati na ocet.“ Pohnutky zápasníků vesměs se různily. Valvodovi šlo především o útratu, neboť byl jist, že důstojná výprava Kadlouščina bude státi hezkou sumičku peněz. Jsa šetrným až do kosti byl by rád ještě tenkrát kromobyčejnému výdaji se vymknul. Jinak Kleofáš. Ten bral za jisto, že vystrojený Kadloušek na plesu nápadníka a milence nalezne a srdce své na něm nechá, což ovšem hrozilo záhubou jeho pěkným plánům, jež měl na mysli se Slávou a Kadlouškem. Proto přidal se ochotně a účinně ku Valvodovi.

Paní officialová za příkladem starostlivých matek měla něco zcela jinšího za lubem. Kojilať se vábnou nadějí, že Kadloušek mladistvými vnadami svými, zvýšenými vhodnou toilettou obrátí na se pozornost svobodných mužův a uloví si na plesu ženicha. Podle toho zařizovala také všecky ty rozumné, mateřské instrukce, které Kadlouškovi mezi čtyřma očima dávala, jak se má k mladým mužům, jenž se ženiti mohou, chovati, aby je k sobě vábila, a kdyby některý z nich zaťukal, aby jej dovedla k sobě připoutati. Leč všecky ty praktické návody málo utkvěly v mysli dceřině. Kadloušek měl svých pohnutek plnou hlavu a ty byly mnohem poetičtější než praktické zámysly matčiny. Jí běželo především o to, do syta se vytancovati. Již od začátku adventu zdálo se jí o tom neb onom, hezkém, vyšňořeném študentu, jak jí přižehá a tiskne k bouřlivému srdci svému a jak s ní lítá v divokém reji při hlaholech a fanfárech veselé hudby taneční. Někdy se jí také zdálo, jak ten neb onen, vždycky právě ten, který se jí líbil, k ní hlavu při tanci sklání, tak že cítila jeho horkou tvář a horký dech, a jak jí jakoby nic hubičku ukrádá a jak ona dělá, jakoby si toho nevšimla, což ovšem tanečníkovi neubírá smělosti. Takoví snové, sladší nad cukroví a luznější nad nejzamilovanější povídku, napájeli tropickou vůní svou jí hlavu i srdíčko, ký div tedy, že jako skála na tom stála, aby rodiče s ní šli do plesu.

Dámy zvítězily, jak bylo očekávati. Vážný Valvoda a ještě vážnější Kleofáš musili se vpraviti do své porážky.

„Nevídáno,“ huboval Valvoda; „děvče je na polovic ještě dítětem a ty už umíráš strachy, že zbude na omáčku.“

„Kdybysi nechal sobě těch hloupých nápadův,“ durdila se paní officialová. „Mladé, ty tomu rozumíš. Nevdáme-li ji do dvacíti let — a pojednou-li jí nebude dvacet let? — pak už těžko ženicha sháněti. Jsi celý boží čas v úřadě, co ty víš, čemu chce nynější svět!“

„Bodejť! Však jsi měla už třicítku na zádech, když jsme se brali.“

„To není pravda,“ dopálila se paní officialová; „bylo mně teprvé dvacet devět let a pak, proč jsi si mne nebral dříve; mohl jsi mne míti mladší. Na mně vina nebyla.“

„Nu, nu, však jsem tak mnoho neřekl a ještě jsem mohl mlčeti,“ chlácholil ji Valvoda, jenž už časem matce boží platil vosk. „Vidím už, že nezbývá mi, než tancovati podle vaši polky.“

Po třech králích nastal nahoře u Kleofášů ruch zimničný. Všichni chtěli pokud možná nejpěknější toilettu, ale aby mnoho peněz nestála. Byl to tvrdý oříšek, jejž konečně po mnohém boji ku všeobecné spokojenosti rozlouskli.

Byl den plesu, středa. Večer po šesté hodině chodil Kleofáš nepokojně po svém paradním pokoji čekaje v nedočkavosti, až bude smíti nahoru, podívati se na vystrojeného Kadlouška. Prozatím zapomněl na všecky plány své se Slávou a obrazil si jen v staré mysli své, jak Kadloušek bude vypadati. Konečně udeřením sedmé přišla dolů Marjánka, jež nahoře pomáhala paní strojiti a vyřizovala, že pán už může jíti nahoru podívat se na slečinku, že je už hotova až do těch rukaviček.

S tlukoucím srdcem a dechem zatajeným ubíral se Kleofáš nahoru a vkročil do pokoje, kdežto mezi otcem a matkou stál Kadloušek, vystrojen do prvního plesu za svého živobytí. Stařec všecken ztrnul překvapením a stanul u dveří, jakoby jej tam někdo byl přimrazil.

„Nu, jak pak se vám líbím, domácí pane?“ volal na něj vesele Kadloušek.

Kleofáš se teprvé na to vzpamatoval a prohlížel si dobrou chvíli mlčky všecky tři bálečníky. Valvoda měl bílou vestu a frak, jež jeho veliké a suché postavě velmi nepěkně slušely. Natahoval si pořád bílé rukavičky, jež patrně na jeho velkou ruku byly trochu maly.

„To není Kadloušek, to je anděl,“ zvolal stařec.

„Což je o to,“ vpadl prosaický Valvoda nadšenému domácímu do ekstaze. „Anděl sem, anděl tam. Přes dvacet zlatých je v pekle! Teď musíme ještě v plesu několik zlatek utratiti: jaké krásné jsme mohli mít za to prasátko.“

Jemnostpaní officialová se zakabonila, Kadloušek se ale rozesmál svým zvonkovitým hláskem, že se to po pokoji rozléhalo.

„To je krása,“ pokračoval Kleofáš ve svém nadšení; „takové není ovšem nikoli viděti každého roku.“

„A jaká jsem ze zadu?“ tázal se Kadloušek otočiv se.

„Z předu i ze zadu anděl,“ odpovídal Kleofáš.

A byl také Kadloušek pěkně vyšňořen, od těch bílých atlasových střevíčků až do té černé nakadeřené hlavičky. Sněhobílé, tylové, růžově přiozdobené šaty kol ňáder pěkně vystřižené, obepínaly plné a kypré tílko, tetelící se samou rozkoší. V uších, na hrdle a na rukou měla nejlepší klenoty matky své a v kadeřích jí seděl tak krásně věnec z planých růží, že nemohla si nic lepšího vybrati. K tomu jí tváře jenjen hořely, černé oči svítily a nožky samým tancem hrály.

„Pomoz pánbůh," hovořil Kleofáš, „hoši Kadlouška samým tancem přetrhají! Prolomte se nebesa! Kdybych nebyl tak starým chlapem, ovšem šel bych se také podívat na ten rámus."

Mluveno ještě o tom i onom. Ve tři čtvrtě na osmou měli se officialovi k odchodu. Odevzdali celé hospodářství Kleofášovi do ochrany a šli. Kleofáš udělal Kadlouškovi křížek a v očích se mu zaleskly dvě slzy. Nikdo si toho nevšiml.

Starý přítel náš nemohl usnouti, ne tak starostí o dům, jako o Kadlouška.

„Škoda, škoda," vzdychal, „že jen ten Sláva dnes tu nebyl. Byl by to býval pároček."

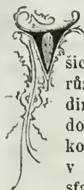
Slyšel bíti každou hodinu, ba každou čtvrť. Ráno okolo pěti přišli officialovic z plesu domů. Jak zaslechl kroky u okna, byl Kleofáš jako na koni. Skočil k oknu a počítal, kolik jich jde. Byli jen tři. Tedy nedoprovázel žádný nápadník Kadlouška domů ze plesu. Kleofášovi spadl kámen se srdce. Běžel příchozím otevřít.

(Pokračování.)

O ruských národních bohatýrech a bohatýrkách.

Podává *Jan Dunovský.*

(Pokračování.)

Všickni tito hrdinové, co jich jenom bylo, ze všech různých dob, soustřeďují se u stolu knížete Vladimíra (jakož vůbec u všech národů vidíme podobné bohatýrské kruhy), kteréž jméno zpomínkou jest na kněze Vladimíra († 1015) známého v historii a u lidu ruského zvláště tím, že křesťanství na Rus uvedl; však není sám Vladimír ani hrdinou, ani charakterem, a nemohl jím také býti, měl-li zůstati povždy tím, čím býti měl, středem: bylo mu nutno měniti se s dobou, poddávati se vždy novému proudu, zneuznávati staré bohatýry jakožto zastance starého řádu a odměňovati mladé vítěze, razící cestu novým ideám. Hrdinové z doby titanův zovou se „staršími bohatýry". Nejpamátnější z nich je velikán Svatogor; v jeho době seslabena již vláda bohův, síla světová, nadlidská vložena již v podobu lidskou, rozměrů však ohromných. Svatogor jest polo bohem, polo člověkem. Dlel na zemi — ale zem ho udržeti nemohla; jedna byla pouze hora, která tíži jeho unesla a na té Svatogor rozložen odpočíval. Praví se o něm, že hledal „věs" neboli „tíži zemskou", t. j. takovou tíži, jakou země obnáší, a tíži tu chtěl na se vzíti.

Vláda jeho a hrdinů jemu podobných jako Polkana, Volota i Volhy netrvala krátce: v době mnohem pozdější, v době zorganisovaného ruského národa, jejímž representantem jest nejslavnější bohatýr Ilja Muromec, ještě se o nich mluví, ještě zasedají u knížecího stolu, a provázejí na potýčkách nové bohatýry.

Když Ilja uslyšel o Svatogoru, zažádal sobě s ním se potýkati; i přišel k hoře, na níž tento odpočíval; nespatřen zasadil mu ránu: ale „Svatogor mouchy neodhání". Ilja sebral všechnu sílu a dal mu druhou ránu. Svatogor myslí, že naň kamýček se svalil, i obrací se. Nejsi ty Ilja Muromec? Ty silákem jsi mezi lidmi — se mnou však netřeba tobě měřiti se! Nebili se, ale pobratřili se. —

Věčně však vláda jeho trvati nemohla, nutno bylo ustoupiti požadavkům nové doby. Chtěl on držeti zemskou tíhu, nemohl však hnouti pluhem, jímž Mikula Seljaninovič, rolník, o němž ještě později promluveno bude, volně vládl. Velikán Svatogor neumírá, ale tratí se se světa. Jakým spůsobem? Když jednou s Iljou v poli bloudili, nalezli umrlčí truhlu. Ilja se do ní položil, shledal však, že jest mu příliš velkou; položil se do ní Svatogor a truhla nad ním sama se zavřela. Ilja chopil se meče, chtěje truhlu rozraziti, ale každým udeřením zmnožil se na ní počet ocelových obručů. Svatogor jest pochován.

Zmínil jsem se o Mikulovi Seljaninovići rolníku. Náleží rolník také mezi bohatýry? Zajisté! Jest on bohatýrem doby, kdy ruský národ počínal se usazovat, zanechav života kočovnického, urobil si stálá sídla, začal vzdělávati zemi.

Povídá se: Když jednou Volha (ze starších bohatýrů) s velikánem Svatogorem a jinou chrabrou družinou polem se proháněl, uslyšel oráče v poli orat: radlice poskřipuje, krojidla po kaméncích počrtávají. Spouští se Volha po hlase, po tři dni oráče dohoniti nemůže, až čtvrtý den ho dopadá a vidí:

„Oře v poli oráč, popohání,
s kraje na kraj brázdy přemetává,
dojede kraje — druhého nezřít:
kořeny a skály vyvracuje
a velké kameny do brázdy svaluje;
kobylu má oráč hnědéžlutou,
ploužek u oráče javorový,
opratě má oráč hedbávové."

Volha oráče oslovuje: Bůh ti pomáhej, oráčku milý, roli orati, sedlačiti, od kraje do kraje brázdy přemítati, kořeny-skaliny vyvracovati!

Na to Mikula děkuje: Potřebna je pomoc k sedlačení! Ptá se Volhy, kam jede? Tam a tam! — Jel jsem tudy nedávno, předevčírem, povídá Mikula, jel jsem na kobylce hnědéžluté pro dva měchy soli po 40 pudech — sedí tam na cestách loupežníci, žádají peněz od mimojdoucích — vyplatil jsem je řemenem.

Bohatýr Volha prosí nyní Mikulu, aby jej doprovodil; ten se nezdráhá. Jedou, a na cestě zpomíná si Mikula, že zapomněl ploužek ze země vytáhnouti, hlínu ze krojidla povytřásti. I posílá Volha svoji družinu, aby to sama učinila; leč v celé družině není nikoho, jenž by pluhem dovedl i jen hnouti. Není pomoci — vrací se sám Mikula:

„Přijede orataj, oratajíček
na své kobylce hnědéžluté
ke pluhu tomu javorovému:
uchopí ploužek jedinou rukou,
ploužek ze země povytáhne,

ze krojidel hlínu povytřese,
pohodí ploužek za keř rokytový."

Jedou opět — kůň Volhův nemůže koni oráčovu postačiti. Počkej, Mikulo, neujížděj! Ta tvoje kobylka kdyby koněm byla, za pět set rublů by stála! — Hloupý Volho Svjatoslavkoviči! Kobylka ještě hříbětem byla, zaplatil jsem za ni 500 rublů; kdyby koněm byla, ceny by jí nebylo! Chlubí pak se dále: Poorám, zaseju, zavezu domů, doma vymlátím, šindele naderu, piva navařím, mužíčky napojím, ti počnou o mně rozhlašovat: To mladý Mikula Seljaninovič!

Nezdá se vám bohatýr Volha malým, ba nepatrným proti tomuto rolníkovi? Tak jest. Přešla doba prosté, hrubé síly, bezuzdné a škodlivé, nastala práce, kterou se nejen bořilo, ale nad to více stavělo. Tělesná síla řídila pluh. —

A kde je síla duševní? Co s tou se dělo u člověka? — Člověk nedospěl posud k jejímu poznání, ona spala v něm ukryta. Jak dlouho trvala u kterého národa tato doba bezvědomí, nevím, a nemohu proto učiniti porovnání. Převrat nestal se obratem ruky; musilo povstat mnoho bohatýrů, musilo se provést mnoho bojů, bylo potřebí pomoci vyšší; bylo pomáhati celé přírodě, než přišel člověk ku vědomí čistého lidství. —

Znáte pohádky o hloupém Honzovi, nebo Janku? Tento Janek zove se rusky Ivan Durak (t. j. hlupák) a jest nejslavnějším bohatýrem této epochy duševního hnutí. Znamenitý ruský mytholog D. J. Šeping vidí v Ivanovi ještě více: představitele nejen ruského člověka vůbec, ale úplný obraz vývoje celého ruského národa. Již samo jméno ukazuje, že v něm je uložena záliba ruského lidu, neboť jest přísloví: „Gore moje, gore, čto muž Grigorij; choty by bolvan, da Ivan!" (Běda mi běda, že mám muže Řehoře; třeba byl špalek — jen kdyby Ivan!) Je-li Ilja Muromec bohatýrem, zastupujícím ruský národ v písni, má Ivan tože místo v pověsti. Jest tedy starším Ilji, právě jako pověst starší jest písně.

Vidíme jej obyčejně co nejmladšího a při tom odstrkovaného, za nejhloupějšího pokládaného ze tří bratrů. Poláci říkají mu Popelvar, kteréž jméno živě nás pamatuje na naši Popelku, jež by právem mohla slouti sestrou Ivanovou. Ten a ten král vyhlašuje po vší zemi, že, kdo ty a ty věci vyvede, dostane dceru jeho, krásnou jako slunce, za manželku a s ní věnem polovici království, je-li král starý, také celé. Pokoušejí se o štěstí oba bratři Ivanovi, ale bez úspěchu; pokouší se konečně sám Ivan, bohatýrské činy provádí, béře si krásnou princeznu a stává se králem.

Stává se také, že bratří jeho závistiví o jeho život ukládají a činy jeho sobě přivlastňují, leč pravda konečně jen přece vítězí. Rozličná jsou díla, jež on podstupuje: prochází tři carstva přírody, ubíjí potvory, hadí krále a jich ohromná vojska, dobývá živé a mrtvé vody, ochočuje divokého koně, přes noc staví přenádherné paláce a smělé mosty, zakládá sady, přeskakuje na koni vysoké sloupy, rozeznává princeznu z dvanácti panen jednolikých, řeší hádanky a p. Obyčejně však spouští se v podzemí, na druhý svět, naleznuv otvor pod kamenem, jejž byl odvalil. Toto spouštění se v podzemí znamená v mythologii navrácení se k centru lidského ducha. Zde potkává se Ivan s Polkanem, polo člověkem a polo koněm, bije se s ním a ubíjí ho; zde přichází mu v cestu Jaga-Baba, zosobněná síla zlého nečistého ducha, který člověku úklady strojí, a záhubu nalézá; zde objevuje se Kostěj, jemuž jméno Nesmrtelný, bytost démonická, představitel starého nezřízeného, rozpoutaného života a hyne v rukou Ivanových. — Kdo mu pomáhá při těch činech, odkud čerpá sílu? Příroda jest to, božská příroda, která byla od počátku Slovana matkou, sestrou i milenkou.

Někdy tuto pomoc připisují osobám báječným, zosobněným silám, které stály ve zpouře proti dávným bohům; tak ku př. car Vodjanyj, bůh starý, žárliv na úspěchy Ivanovy káže proň vystavěti pec a ji do červena roztopiti, tak že na pět verst nelze mimo projíti (Baal, Dažbog); ale Moroz-Tresknv (Třeskutý Mráz), tovaryš Ivanův, do pece vleze — z kouta do kouta — rampouchy už všude visí. Jinde pomáhá Vicher-Vichrevič, jinde Objedalo a Opivalo, bytosti bezobrazné, ohromné, neurčité síly a p.

Člověk musil projíti carstvími přírody, aby poznal všechny její síly, a poznav je, dovedl jich užívati, jimi ovládati. Ohromný pták Mogul vynáší ho z podsvětí, za to že děti jeho, ptáčata, uchránil před zimou a deštěm; mravenci pomáhají mu sbírat roztroušené v trávě perličky, kačer vynáší mu ze dna jezera zlatý klíč, havran přináší mu živou a mrtvou vodu, včela znamená mu princeznu mezi dvanácti pannami, pomáhá mu medvěd, vlk, sokol, rak, strom i kámen — celá příroda. Poslyšte, kterak zahubil Kostěje, o němž se dělo, že jest nesmrtelný. Dověděl se od havrana, že daleko za mořem stojí dub, pod dubem že jest divoký vepř, v tom vepři zajíc, v tom zajíci kachna, v té kachně vejce a v tom vejci smrt Kostějova; štika ho mořem přenesla, on ubil vepře, vlk chytil zajíce, vrána chytila kachnu — Ivan již v rukou drží vejce, smrt Kostějovu a svůj život. Kostěj prosí: nehub mne! budeme spolu mírně žíti, celý svět se nám podrobí. Ivan Kostěje zhubil smáčknutím vejce — začal nový život.

Sem náleží i promluviti o bohatýrském koni Ivanově. Není-li možno bez koně si představiti národního hrdinu slovanského vůbec, platí to měrou tím větší o Ivanovi. Kůň není bohatýru ozdobou, ale nutností, nejvěrnějším druhem, průvodčím, rádcem, ochrancem a Ivanovi jest i spasitelem.

Dlouho hledal Ivan koně k bohatýrské vyjížďce; zkoušel toho, zkoušel onoho, pokládaje mu ruku na hřbet, ale každý se pod ní prohýbl. Až jednou uviděl v širém poli tři zelené duby a pod těmi dvéře železné s měděným kruhem; otevřel, v podzemí vešel a rozbiv dvanácte zámků a zotvírav dvanácte bran, nalezl koně s úplnou zbrojí bohatýrskou, jenž Ivana oslovuje: Na tebe jsem dlouhá léta čekal.

Ivan položil mu ruku na hřbet, kůň stál jako hora, ani sebou nepohnul, zaržál hlasem zvučným, padl před Ivanem na kolena a povolně zauzdat se nechal. Ivan vyjíždí s ním na boží svět — kůň od země se vznáší nad lesy stojaté, pod oblaka letící, hory a doly pod nohama propouští, veliké řeky chvostem zastýlá, z uší mu sloupem dým se valí a z nozder srší jiskry-plameny. Ivan se mu ušima provléká, jedním ouškem vlézá, druhým vylézá, a z Ivana Duraka stává se rázem krásný bohatýr Ivan Carevič. Na tomto koni vyvádí Ivan nejslavnější činy, jemu děkuje za své úspěchy. Je-li mu pomoci jeho potřebí, vychází na širé pole a volá: Hoj ty, Sivko-Burko, věštivá kaurko! Staň přede mnou,

jako list před travou! A kůň se k němu nese, zem se pod ním třese, v okamžiku před Ivanem stojí.

Nenáleží koni tomu místo mezi bohatýry? Ne-li životem, smrtí toho zasluhuje: dobyl Ivanovi krásnou princeznu, tak krásnou, že pérem nelze vypsati a slovy nelze vypovědět, ze života bloudění uvedl ho v mír, ze sprostnosti a potupy ve štěstí a slávu — a za vše to pro sebe jen tolik žádá, aby mu Ivan hlavu sťal, na popel ho spálil a z popele tři hromádky učinil; Ivan hrozí se této žádosti, slibuje ho krmit zlatou pšenkou, travou svěží a napájeti vodou pramenitou — ale kůň jinak nechce. Sťal ho tedy, spálil, z popele tři hromádky učinil: z jedné povstal nový kůň, z druhé pes, z třetí jabloň — vesměs to známky života usedlého. Ivan i kůň jeho svou úlohu naplnili. —

Bohatýr, v němž snaha nebo spíše boj za vymanění se z nevědomosti, bludu a ze starého zlořádu ještě nápadněji se vyráží, jest Potok Michajlo Ivanovič. Potoků bylo mnoho, Michajlo jest jejich hlavou. Dobou jejich jest život nevázané svobody, život toulavý. Leč Potokové zachovali se i v době usedlosti, zorganisované země, stavše se lidu obtíží a postrachem. Byla to zosobněná síla nepokoje, bouřlivosti, převratů; byli to rytířové dobrodružní, ale bez účelu, bez cíle: a jestli že cíl měli, bylo cílem jejich potýkání se. Potýkali se, a odtud i jejich jméno.

Potok Michajlo jde však za cílem jiným, za cílem vznešeným; proto vyniká nad ostatní jako velikán. Tomuto bohatýru připsal ruský národ čin dokonání vítězství nad vládou pohanských bohů a moci čarodějných sil, v něm zvítězilo světlo nade tmou, pravda nad bludem, s ním povzneslo se na Rusi křesťanské náboženství a lid naplnilo útěchou a mírem.

(Pokračování.)

Počátky anglického divadla.

Od *Jul. Zeyera.*

„Snad nelze býti poetou, ba ani kochati se poesií bez jakési chorobnosti mysle, ač může-li se, co tolik rozkoše poskytuje, nazývati chorobou,“ praví Macaulay.

Šťastná tato choroba, kterou Shakespeare „krásným šílenstvím“ nazval, byla podílem středověkého lidstva, na kteréž jsme (beze všeho práva) zvykli dívati se trochu s patra my, děti blaseovaného století. Zajisté mluví se nyní ve všech salónech o literatuře, posuzují a oceňují se ve všech časopisech básníci všech věků, píší se dlouhé články o nich a tlusté k nim komentáry, ale přes to všechno dovedeme si přece jen s těží představiti, jakým to půvabem bezprostředním působila poesie, i ve svých nedokonalých ba neumělých a surových formách na neraffinovanou ještě obraznost lidí předešlých věků.

Zapomeňme na chvilku, pro občerstvení ducha, na naše nudná, po šabloně vystavěná města, jejichž nejnádhernější budovy, náležitě zmenšeny, velmi zhusta zastupovati by mohly tragantové chrámky na kterýchkoli svatebních dortech, a vmysleme se do některého z těch čarokrásných měst gotických, jaká se v 13. věku rozkládala pod lahodným nebem Francie. Jaký život rozproudil se pokaždé v těch malebných, křivolakých, hrbolatých ulicích, mezi vysokými domy s ohromnými, špičatými střechami, zdobenými věžičkami a mechem porostlými, když slavnostně, za víření kotlů a hlaholu fanfár při nesmírném návalu lidstva pašijové hry se ohlašovaly, když celé obyvatelstvo města se zvalo k účastenství v té slavnosti „na počest Krista a pro spásu vlastní duše.“ Některá města, jako Paříž a jiná, měla již své „Fréres de la Passion“ a nepotřebovala teprv ochotníků, ale v městech, kde jich potřebí bylo, dostavovali se s radostí a to nejen k vůli hře, nýbrž i proto, že se účastníkům poskytovaly odpustky, a tenkráte odpustky ještě něco platily! Jaký tedy div, že zazněl-li „le cri du jeu“ všechna okna se otvírala a vnaduplné hlavinky zlatovlasých děvic tam mezi květinami se objevovaly, že skvěle oděná pážata vybíhala z portálů bohatě kamenným listím a fantastickými zvířaty zdobených, že švarná děvčata zapomínala vědra svá u fontánů pod košatými stromy, okrášlených namnoze sochami, jež pramen ze sebe vydávaly s humórem někdy až rabelaisským. A několik kroků jen od toho kamenného neb kovového vtipu kmitala snad rudá lampa, jako krvavá slza před obrazem matky panny, mající srdce mečem protknuté, a s vlhké dlažby před ní zdvihla se snad s povzdechem postava v plášť a závoj zahalená, a hleděla chvilku, z modlitby vyrušena, za pestrým davem, jenž šumně se valil na velké náměstí, arénu celého města. Dosud vážně kráčící měšťané zrychlovali krok, aby k shromáždění dorazili, ze všech úhlů a ze všech dveří hrnuli se mnži, mladé ženy a důstojné matrony v poloklášterních rouších, a zastavovali se pod portykem šedého, sluncem pozlaceného dómu, tvořícího významně střed a srdce středověké agory.

Mohutně a směle pnul se dóm ze země a strměl vysoko do modrého nebe, jako mystický, bájeplný háj, na jehož větvích se místo ptactva usadilo celé nebe kamenných andělů a celé peklo ohavných oblud, jež pokorně za chrliče dešťové vody se propůjčovaly. Uvnitř pak rozkládalo se posvátné šero a modravé oblaky nebedyšného kadidla stoupaly vzhůru k oblounkům, kde žhavý purpur a jasný blankyt pestrých oken co odlesk jakýchsi plamenných nadzemských světel sálal a po stěnách se rozléval.

Před průčelím této velebné budovy, která jaksi celému jednání předsedala, vyhledali se nyní z nadšeného davu nejspůsobilejší lidé pro přední úlohy a ti musili pak slavně před úřadem slíbiti, ba často i pod přísahou se zavázati, že svým úlohám svědomitě se naučí a že v pravý čas se dostaví. Když se n. p. představovalo bloudění židů pouští, nebo vjezd Krista do Jerusaléma, súčastňovalo se téměř všechno obyvatelstvo. Někdy stávalo se, že byla hra tak dlouhá, že ji rozdělovat musili na několik dní a ještě pak bylo potřebí hrát skoro od rána do večera; v takovýchto případech modlil se lid vroucně, aby se nezkalila pohoda, neboť hrávalo se s malými vyjímkami pod širým nebem. Taková vyjímka stala se prý n. p. jednou v Toursu, kde kostel ráj nebeský představoval, kdežto ráj pozemský na ulici před hlavním vcho-

dem chrámu se rozprostíral; jen bůh otec a jeho andělé směli volně přecházeti z jedného ráje do druhého. Podotknouti pak sluší, že nejvyšší osobnosti velmi často představovali kněží i pak ještě, když podobné hry a slavnosti dávno již byly záležitostí toliko laiků.

Již tenkráte, když drama ještě takřka v plénkách dřímalo, mělo jeviště, jak dosud fráze dí, úkol: představovati svět, a poněvadž v středověku idea světa obsáhlejší byla než nyní, kdy tímto velkým pojmem obyčejně malou naši společnost vyrozumíváme, bývalo jeviště ovšem také zcela jinak, než nyní, sestrojeno: zařizovalo se totiž o třech patrech. Nejvyšší patro, ozdobené koberci, svěžími stromy a všelikou nádherou představovalo ráj a sloužilo za příbytek otci, synu a duchu svatému, pak zástupům andělů, svatých a světic; v patře pod rájem nalézalo se naše slzavé údolí a nejdoleji bylo peklo plné čertů, z něhož plameny šlehaly a neustále ďábelský povyk se rozléhal. Jednou, nevím již kde, vypukl prý mezi hrou v pekle skutečný požár — i bylo as zvláštní divadlo, vidět, jak andělé a svatí oheň hasili, any zatím světice z ráje utíkaly. —

Co se literární ceny tak zvaných mysterií týče, psalo se mnoho ku chvále a mnoho ku jejich hané; jedni upírali jim všechnu cenu a jiní zase nadsazovali křiklavě jejich výtečnost — vždyť byl i náš „Mastičkář“ jednou k Aristofánu a Shakespearu přirovnán! Spravedlivě je posuzuje velmi zajímavý článek v „Revue des deux mondes“ (1868), v němž pisatel mezi jiným praví: „Zajisté jednáme velmi moudře, nepadáme-li takřka do mdlob samým obdivem před mysteriemi, jak činili někteří potřeštění obdivovatelé všeho, co ze středověku pochází“ — a vypočítav celou řadu vad, jakéž jsou n. p. nedostatek hloubky v studiu povah a mravů, pokračuje autor — „avšak dlužno přece chvalně zmíniti se o některých skutečných tragických krásách jejich, kteréž nezřídka ještě povznášeny bývají přízvukem nenapodobitelné nehledanosti a mladistvé prostosrdečnosti; jest to půvab, plynoucí z krásy, která sama sebe nezná, půvab tedy, kterýž se jeví toliko v dílech dob primitivních.“

Však naivnosti, o nichž se pisatel v Revue zmiňuje, nejsou vždy prostomilé, nýbrž jsou na mnoze takového spůsobu, že přímo urážejí, a holou blasfemií se jeví, za kterouž jedině očividná jejich prostota a dětská upřímnost oroduje. Tak n. p. nedosti na tom, že panna Maria a některé matky svatých a světic, na něž se mysterie skládaly, na jevišti sans géne před očima celého obecenstva rodí, ani zatím andělé v ráji k tomu koncertují, že dále n. p. světice nějaká za nohy nad ohněm visíc, když plameny k ní došlehují, sama k pečeni nad ohništěm se přirovnává, — i samy nejsvětější osoby mluví v těch mysteriích nezřídka řeči, kteréž se nám zajisté již co čiré rouhání jeví. Na příklad uvedena budiž tato scéna.

Bůh otec spí pokojně v ráji na svém trůnu a v dolejším patře, jež zem naši představuje, umírá Kristus na kříži. Když byl dokonal, kvapí anděl k bohu otci a probouzí ho slovy, kteráž by asi o přílišné uhlazenosti nebešťanů nesvědčila:

Pére éternel, vous avés tort
Et devriés avoir vergogne;
Votre fils bien-aimé est mort,
Et vous dormés comme un yvrogne!

Dieu le Pére.

Il est mort!

L'Ange.

L'homme de bien!

Dieu le Pére.

Diable emporte qui en savais rien!

(„Nebeský otče, chyby se dopouštíš a měl bys se věru stydět: syn tvůj milený zemřel — a ty zde spíš jak opilec!“ Bůh otec: „On zemřel!“ Anděl: „Ten spravedlivý!“ Bůh otec: „Čert mne vezmi, že jsem o tom nevěděl!“)

Velmi zajímavým zdá se mi, že jsou poslední tato slova jaksi francouzsko-národním vtipem, neboť velký bacchantický básník Berangér, tento nový trouvère pařížských ulic, položiv v rozkošném chansonu „Le Bon Dieu“ pánu bohu do úst tento refrain:

„Je veux, mes enfants, que le diable m'emporte,
Je veux bien que le diable m'emporte!“

nepomyslil zajisté, že již před stoletími někdo cosi podobného napsal a dokázal tím, ač je-li vůbec teprv důkazu potřebí, že ze slov jeho pravý francouzský duch šlehá a že také on náleží do té proslavené rodiny Rabelaisů, Voltairů a Moliérů, v níž starý galický, plný a bezohledný smích je dědičným a kteráž tu výhradně francouzskou epikurejskou poesii na výsluní slávy dovedla.

Ale naproti tomu nacházíme v mysteriích někdy místa, důstojná i velkých tragických básníků. Tak n. p. nebude moci nikdo zneuznávat úžasnou energii jednoho místa ve „velkém mysterium Ježíše“, vydaném panem de la Villemarqué. Jest to apostrofa Jidáše, který poznav velikost svého hříchu, od furie „Zoufalosti“, dcery to satanášovy, se dovídá, že jest na věky zatracen. Zšílen a utýrán výčitkami svého svědomí, nemůže se téměř ani dočkati muk tělesných, o nichž doufá, že bol a trýzeň jeho duševní snad přehluší, a vrhá se plamenům samoděk do náručí.

„Jen do propasti se mnou,“ zní výkřik ztrápené jeho duše, „do propasti se mnou, nechť se mnou dav zatracenců rozmnoží ... A zde moje závěť ... Já Jidáš, já bídný pravím, že přede vším sám sebe tobě dávám, Luciféře, tělem i duší ... Sem ke mně, pse pekelný, vleč to tělo moje na místa hanebná ... O, kéž by muka, zla a útrapy, jež kořeny svými až do útrob pekel sáhají, byly podílem mým zjištěným! Schvácen, v cáry rozedrán, nechť se svíjím, předmět hrůzy a strnutí, neboť trýzeň a ne rozkoš jsem si zasloužil svým životem ... Odsuzuju jazyk svůj a rty zsinalé, aby věčně bolem ječely a nikdy jiných nevyslovovaly zvuků, abych v každý čas poznán byl dle ryku, kterýmž kvíleti budu ze dna propasti ... Již pojďte a hleďte na mne při rachocení hromu! Chci vzdorovati vašim bleskům pekelným, a vzdoruje bohu, který mne stvořil, volím na věky příbytek v plamenech po boku Satanáše! ... Dokonáno ... dokonáno již!“

Tato duši zdrcující zoufalost, jež nesmírný bol svůj ukonejšiti dychtí peklem, kteréž se jí rájem zdá proti peklu vířícímu ve vlastních útrobách, připomíná mimoděk na Satanáše Miltonova, na tento obrovský výtvor nejvznešenějšího snad básníka. Satan trýzněn nenávistí a beznadějností bezednou propuká v tato slova:

„— — já bídný! Kam se uteku před hněvem a zoufalostí nesmírnou? Kam se vrhnu koli, všude peklo jest; sám já peklo jsem a propasti nejhlubší se hlubší propast otvírá, hrozící mne pohltit, tak strašlivá, že mé trýzně peklo nebem proti ní!“

Vůbec zdá se mi Miltonův „Ztracený ráj“ i přes epickou formu svou přece jen mysteriem a sice jediným velkým mysteriem, jež stojí na výši umělecké dokonalosti; neboť ani Byronův „Kain“ ani Racinova „Athalie“ a „Esthera“ ani Corneillův „Polycarte“ nejsou v pravém smyslu slova mysteria, třeba že Byron svoji tragedii tak pojmenoval. Jest známo, že chtěl Milton své básni dát formu tragédie a že teprv později od toho upustil. Myšlenka: napsati báseň toho obsahu přišla prý mu již v mládí, když na cestě po Italii v Miláně náhodou přítomen byl při provozování nejapného dramatu, sepsaného jakýmsi Andreinem; drama to jmenovalo se „Adam čili hřích dědičný“ a hlavní osoby v něm byly bůh otec, ďáblové, andělé, Adam, Eva, zmije, smrt a sedm hříchů smrtelných. Milton hledě na tuto hru, která as nebyla lepší ani horší ostatních mysterií, spozoroval okem génia, jak velký a vznešený svět by z toho chaosu bylo lze vytvořiti. Středověk, ač nikoliv zlatou dobou člověčenstva, jest přece doba věčné paměti a mnohdy nejhlubšího obdivení hodná, kterou nic tou měrou nevyznačuje, jako skvělá její architektura.

Jako se gothický sloh, dle výroku jednoho německého spisovatele, snažil proti úkolu architektury zrealisovat ideál, místo co měl sidealisovati reálnost, tak snažila se téměř všechna zřízení středověká v reálnost uvésti ideály, kteréž se nikdy uskutečnit nemohou — dómy zůstaly nedostavěny a velký papež Řehoř probudil se záhy ze svého vznešeného snu o vládě ducha nad mocí surovou. Mysterie pak lze přirovnati k jednomu z těch nedostavěných dómů, a básníci jejich — ve slušné arci vzdálenosti — k tomu veleduchu, který marně jako oni ideální jakýsi svět do pozemských a všedních forem vtěsnati se snažil. Sestrojiti na základech mysterií budovu tak velkolepou, jako „Ztracený ráj“, k tomu musil se zroditi génius jako Milton, na jehož čele se křížily blesky sinaiské a jehož srdce prohřáto bylo ideální krásou renaissance italské.

Není úkol toho náčrtku podati dějiny mysterií vůbec, ale budiž mi přece dovoleno, abych ještě několik slov o nich doložil, než opustím půdu francouzskou, kde vznikly, a než se obrátím do Anglie, kdež se z nich vyvinulo drama doby Alžbětinské. Krátce budiž jen podotknuto, že se nepodařilo Francii utvořiti z mysterií své národní divadlo, jako se stalo v Anglii a Španělsku; neměláť k tomu již času.

Doživši se v třináctém věku jedné z nejskvělejších dob pro literaturu a umění, jaké lidstvo pamatuje, doby to svatého Ludvíka, octla se věkem čtrnáctým a patnáctým v době povšechného přechodu, přetvořování, boje a rozkladu, v níž staré vše hynulo, ale nové myšlenky ještě v nové určité tvary vyhraniti se nemohly. Nebudu vyličovati další historie náboženského dramatu; obrátím raději zřetel k otázce, jakým spůsobem vznikly mysterie, tyto zárodky moderního divadla.

Jest pravdě k podobno, že od časů krásného rozkvětu řeckého divadla až po naše doby hry divadelní nikdy úplně nezanikly, že v nějaké formě brzy zde, brzy tam po celý ten čas se provozovaly. Zachovaly se zbytky řeckých veršů z jedné hry, kterou prý složil Ezechiel, žid, brzy po zboření Jerusalema. Hlavní osoby toho dramatu byly: Mojžíš, Saphora a „bůh v hořícím keři“. Ezechiel chtěl prý tímto kusem, jehož látku čerpal z Exodu, krajanům svým poskytnouti útěchu, že vyvedeni budou jako praotcové jejich novým Mojžíšem z potupného zajetí.

Ve čtvrtém století napsal prý Apollinarius, biskup Laodicejský, některé hry, mající za předmět episody starého zákona, a nejstarší divadelní kus s obsahem křesťanským připisuje patriarchovi cařihradskému, Řehořovi Nazianskému. Kus ten pochází ze čtvrtého století a jmenuje se „Christos Paschon“. Ve hře této objevuje se poprvé na jevišti panna Marie. Bezpochyby hrávaly se po celou tu dobu v klášteřích rozličné kusy divadelní, ale v desátém století teprvé vyskytují se opět bezpečné zprávy o dramatech, jimiž proslula tehdáž jeptiška Roswitha v klášteře Ganderheimském, v Sasku. Psala latinská dramata, čerpaná ze životů svatých, a hry tyto provozovaly se k zábavě sester na místě veseloher Terencových. Mnozí spisovatelé mají za to, že skrovné tyto pokusy byly počátkem moderního divadla, avšak zdá se, že více pravdy mají ti, kteří vznik našeho dramatu hledají — ve mši svaté.

Od časů Řekoře Velkého brala na sebe mše vždy více ráz dramatický a brzy dala původ k tak zvaným processím, které vrcholily v slavnostech konaných po čas pašijového týdnu. Duchovenstvo vynasnažovalo se dle příkladu Římem dávaného, zvýšiti dojem těchto svátků pomocí dialogisovaných zpěvů a sborů, k nimž se přidružily záhy slavnostní dramatické výstupy. Vedle Krista s apoštoly objevoval se u oltáře při procesí Adam s Evou, nesoucí strom poznání, Jan Křtitel se svým jehňátkem, Jidáš s měšcem, ďábel a kat, později též některý lokální svatý, obzvláště mohl-li se ukázati na koni, vleče za sebou nějakou přemoženou nestvůru. V desátém již věku stalo se obyčejem ukládati na veliký pátek krucifix pod oltář do jakési krypty, z kteréž se na boží hod velkonoční s velikou slávou vynášel a tento obřad stal se brzy jádrem malého dramatu, představujícího vzkříšení Páně. V některých kostelích vystupovaly tři Marie, nesoucí za časného rána drahé masti k namazání svatého těla spasitelova a vstříc přicházel jim anděl, zvěstuje velkou novinu. Nezřídka přicházela též bolestná panna Marie, srdce majíc šípem proklané s velikým pláčem a bědováním k hrobu ukřižovaného syna — výjev zajisté velmi dramatický. Poněvadž hry tyto tvořily část bohoslužby, nebyl k jejich provozování žádný laik připuštěn a všechny řečené úlohy hráli toliko mladí kněží. Není divu, že podobné provozování nesmírné obecenstvo lákalo a že tento úspěch kněžstvo přiváděl na šťastnou myšlenku, věřící jakýmisi živými obrazy v kostelích nábožně baviti, obrazy, představujícími nejhlavnější momenty biblické dějepravy, obzvláště nového zákona. Však do křesťanského toho světa vloudily se ku podivu také některé upomínky pohanské, bylyť to takové upomínky, jejichž tradice v myslech lidu trvale se byly ujaly, a vedle krále Davida, vedle Izaiáše a vedle Bálama na oslici sedícího, vystupovali na př. také Virgil a Sibylla před zbožnými diváky. Při slavnostech vánočních přirůstali ještě k nebeskému personálu — Herodes, pastýři, mágové, Šimon a Anna a pak ještě malovaný osel a vůl po obou stranách jeslí. Jeden po druhém

odzpěvovali své úlohy, ku kterýmž gregoriánský zpěv jim poskytoval nápěvy. Přišla-li řada na boha, spojily se tři hlasy na počest svaté Trojice. Plynulo zajisté z povahy věci samé, že si náboženské drama přibíralo časem živly, kteréž do něho jaksi nepatřily. Znenáhla jali se satanáš a jiné profání osoby jakýmsi novým, podivným spůsobem mluviti, a prodlením času začala fraška velmi povážlivě dramatem probleskovati. K tomu ke všemu se stalo ještě, že čtvernohý šedivec s dlouhýma ušima v rozličných úlohách úžasné důležitosti nabýval: brzy objevil se s Bálamem na hřbetě, brzy nesa pannu Marii utíkající se do Egypta, brzy zase měl čest nésti pána Krista při vjezdu do Jeruzalema atd. Sláva oslova šířila a množila se rychle; brzy podobalo se, jako by byl osel nějaké zvíře posvátné, a pojednou byl sám již středem zvláštních slavností, Asinaria festa zvaných, slavností to nad míru populárních. Tak vedli na př. v Rouen-u osla v kostele procesím, a když byli při vánoční slavnosti Mojžíš, proroci, Virgil a Sibylla, každý své proroctví odzpívali, tu hlásal kněz, pod oslem skrčený, velkým prorockým hlasem narození páně. V Beauvais-u slavili zase vždy dne 14. ledna na památku útěku do Egypta zvláštní svátek oslů; nejkrásnější děvče, představující pannu Marii, posadili s dítětem v náručí na bohatě ozdobeného osla, a tak jela dívka v čele před biskupem a kněžstvem, kteréž jí pěšky následovalo, do chrámu. — Tam rozestavili se po pravé straně oltáře a při mši odpovídali při rozličných částech bohoslužby bizzarním voláním „Hin — han“ nápodobující hýkání osla a na konci mše volal kněz místo „Ite missa est“, toliko třikráte „Hin — han“. Celé toto jednání byla jen prostota až k víře nepodobná a nikomu zajisté ani nenapadlo, že by se nejapností svou jeviti mohlo co rouhání.

Však, ačkoliv se to všechno z počátku přísně bralo do opravdy, nadešla konečně přece doba, kdy při vší dobré vůli kněžstva i věřících pohoršení se stalo, přišel čas, kdy reakce proti přílišnému spiritualismu plným plamenem vyšlehla, kdy nezřízená, divoká mysl lidu převahy nabyla a nevinné ceremonie v nevázanosti až šílené se zvrhly. Stalo se tak nejen „oslími slavnostmi“, nýbrž podobnou slavností, tak zvanou „slavností bláznů“.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Memoiry mrtvého.

Kus románu ve verších od *Fr. Heritesa.*

Zpěv první.

Dedikace.

Již mého žití hebkou niť
přestříbla Parca, sudička
a vykázána za obyt
mi temná síň a maličká.
Však než se z lebky mozek ztratí,
chci memoiry svoje psáti
a zvyklý v paměti Vás chovat —
Vám, předrahá, je dedikovat.

Co o svém dětství moh' bych pověděti,
to za papír a péro nestojí —
jsme všici stejní, děti jako děti,
a žijem v svatém, milém pokoji,
až Amorův šíp do srdce nám vletí
a lásky moc nás vyzve k souboji.
Tou dobou začnu, když jsem počal toužit
a verše psát a vzdychat a se soužit.

Však také ne! — ty doby první lásky,
jež na každého jednou přiletí
a víc jej trápí nežli starce vrásky,
jsou podobny jak kuře kuřeti —
a co už rýmů na rozličné „ásky“
napsali naši slavní poeti! —
Ne — nechám toho! nebudu tu líčit,
jak přisáh' jsem: ji mít, neb oba zničit.

Já začnu jinak — něco o přírodě,
jak libý máj byl, krásný, jarní den;
dumavé olše skláněly se k vodě,
na níž jich obraz věrně nakreslen,
a slavík s vrabcem v dojímavé shodě
svým družkám pěli první lásky sen —
a já jsem příklad bral si z jejich lásky;
líbal jsem děvče — čelo, šíj i vlásky.

Tu, madam, krásnou povídačku znáte,
jež bůh sám ví kde asi měla vznik,
v níž lidé dva se sejdou v touze svaté
a hned jsou jedna radost, jeden vzlyk,
v níž srdce jedno mocným ohněm vzňaté
rozdmychá druhé jako kouzelník — —
tu znáte první lásky historii —
vždyť jistě též ji ňadra vaše kryjí.

Ba líbal jsem a šeptal sladká slova
a líčil jsem tak vřele jí svůj žal
a trud i touhu, která věčně nová
i starce nutká, by se rozplakal —
a líbal jsem — a líbal zas a znova
a na věky jsem lásku přisáhal
a přisáhal jsem, že i v zemi černé
mé srdce jí a jí jen bude věrné. —

Ach přisáhal jsem a než rok se s rokem
na dráze sešel — už jsem zapomněl — —
z života číše proudilo se tokem
radostí dost — mně napřed bylo žel
té krásné lásky, ale krok za krokem
ten obraz bled', až zcela vymizel. — —
Já zapomněl a zanechal ji v pláči — —
ta hlína, madam, mne tak tuze tlačí.

Tu zřím ji živě, jak pohlíží ke mně
jako by ve mně spásu hledala,
jak na mé čelo ručku klade jemně
a ústa kloní, by mne zlíbala —
a tam zas hledí v nedohledno temně
a zoufale — ach! bolest nemalá
mé srdce ouží a víc pálí, bodá,
než tento červ, co na mrtvém teď hlodá.

Madam! to v mojí knize trudné
je života ten nejsmutnější list. — —

Opouštím děvče, které vadne, chudne
a věří přec, že bez viny jsem, čist —
i přisvědčuje, že jen stezky bludné
nás oba svedly z lásky svatých míst
a žehná mně — — toť horší nežli kletba,
to Nemesi je spravedlivá setba. — — —

Od doby té jsem širým světa krajem
jak motýl poletoval sem a tam
a mnohým skvostným procházel se rájem;
též u nohou jsem mnoha klečel dám —
až pro ně všechen potratil jsem zájem
a poznal jsem, že cit ten byl jen klam —
až hejnu bůžků přestana se dvořit
jsem přijal víru: jediné se kořit!

Vždyť vás jsem spatřil! Madam, jestli chcete
se mnou se vraťte nazpět mnoho let
na onen ples — snad sobě vzpomenete. —
V něm samá krása, samý jarní květ;
vy lepá růže, jak by ze poupěte
dnes teprv z rána byla shlédla svět —
a přec vám říkali už „milostpaní“.
Byla jste krásná tenkrát k zulíbání.

V hedvábnou róbu oděna jste byla,
na krku perly, démant ve vlasech,
na prsou zlatý medaljon jste kryla.
V něm podobiznu — ach, na vašich rtech
ta ústa jistě stokrát nektar pila
a s vaším dechem splýval jeho dech —
teď byl už mrtev — vy jste byla vdova —
zlomené pouto — na svobodě znova. — —

Vašeho srdce mnozí dobývali
a všici by „své statky i svou krev“
na oltář lásky byli v oběť dali —
však fráze váží jako nůška plev!

Já stál jsem v zadu skormoucený, malý —
tu pohled váš! — a rázem korouhev
vašeho srdce vztyčím na cimbuří. — —
Ti druzí s prázdnem propuštěni zuří.

Však nemyslete, v hrozné zoufalosti
že ten neb onen skočil do vody,
neb na hřebík snad pověsil své kosti,
co přijal, vrátiv v ruce přírody,
neb že byl vůbec smělý k tomu dosti,
by pozval červy k sobě na hody —
ne, to už v módě není ani více,
teď také lásky aspoň do třetice.

A povím vám — snad už jste zapomněla —
jak dobře jsme se spolu bavili,
jak vítávala jste mne uzardělá,
když od lidí nás stěny nekryly
a jak jste byla jiná, jiná zcela,
když samoty nás bůžek rozmilý
do ráje svého uveď, jak jste ke mně
se tulila pak mile, krásně, jemně.

Ach krásná dobo! — škoda je tě, škoda,
že uprchla jsi s takou rychlostí. — — —
Ten osud zlý je a nás ostře bodá,
kde jenom může s velkou radostí —
on k desertu nám vždycky „hořkou“ podá
a v édenu nás dlouho nehostí — — —
ten osud zlý! — ach vaše duše čistá
mne často nařkla, že jsem nihilista.

Bylo to jednou — toť se ví, že v máji,
kdy květe petrklíč a láska též,
kdy na řekách i strouhách ledy tají
a čáp si sedá na kostelní věž,
kdy malé děti na písku si hrají
a vše je šťastno — pardon! to je lež. —
Unešen citem řekl jsem ta slova
s pathosem hrozným jakby prorokova. —

A přece na mou čest v to lidské štěstí
nevěřím za mák — pouhý dým a klam!
Tak někdy hvězdy příchod jeho věstí
a ono s výše své se snese k nám
a ku slávě nám — moci cestu klestí —
tu klopýtne a uletí — to tam —
pryč na věky a nevrátí se více
a žal i stesk i trud nám zryjou líce.

Však, madam, chtěl jsem vlastně vypráběti
vám o té krásné jarní neděli,
kdy v besídce jsme jako malé děti
kdys v obejmutí sladkém seděli. — —
Nad námi břečtan lásku naši světí
a pyšný jasmín, lilek zardělý
polibků našich očitými svědky — —
ė, škoda času na takové cetky.

Ba nebudu ta slova v těžkém rýmu
tu opakovat, která v panenské
jste próze řekla ke mně klečícímu
u nohou vašich. „Srdce mé jest tvé“ —
tak skončila jste — — — já pocítil zimu
a mráz, ač čelo vaše obnivé
a políbení vaše vřelá, vroucná — — —
snad předtucha to byla do budoucna. —

Ach předtucha! — jak často, často věstí,
co v příštím dni nám prsa rozryje,
co mír a blaho zničí drzou pěstí
a ztlumí cit a naděj rozbije — —
já ušláp' ji — — a v neskonalém štěstí
jsme jako Romeo a Julije
ten zbytek noci žili v božském ráji —
však květy lásky také oprchají. — — —

„Má drahá, viď, ty vřele máš mne ráda?“
„Nás neodloučí osud neblahý!“
„Nižádná moc, ni nejčernější zráda.“
„Můj miláčku, jediný, předrahý“ — —
a ret se k retu v políbení skládá
a objetí i sliby, přísahy. — —
Tak vážně pluje nebem večernice
a kolem družky vespol laškujíce . . .

Teď musím rázem už se odtrhnouti
od blažené té krásné chvilečky —
čas kvapí rychle — mně je dále plouti —
zahodím lístek jedné pomněnky! —
Utrhnu jinou — duše ve zákoutí
jich kvete na sta — — tiché myšlenky!
vystupte na svět bez ostychu, volně —
vy všecky, ať jste radostné či bolné! —

Však marné by tu bylo všecko psaní. —
My žili v panské pýše, nádheře.
Tu ztrávili jsme jitro v celování
a tam zas večer v špatné opeře.
Já ani chvíli nikde neměl stání,
až zaklepal jsem vaše na dveře
a teď jen pro vás žil jsem pro jedinou —
vy byla jste mou Laurou, mojí Minou. — —

A přišel čas, že pod svěceným krovem
jsme na stupních poklekli oltáře.
Vy s jasným čelem v rouše atlasovém,
já s temným hledem v černé čamaře . . .
Myšlenky mé se nesly za domovem
k mé první lásce — — — slova faráře,
„nic nerozloučí, co bůh jednou spojí“
mnou zachvělo — my byli navždy svojí.

Dál měl bych líčit chudým pérem svojím
tu dobu tichou, sladkou, rozmilou —
ach ne! — vždyť vaši kritiky se bojím,
že nenazvala by ji zdařilou — — —
jen biju v prsa ubohý se gojím
a prosím svoji Muzu spanilou,
by nahlednout ráčila do Puškina
a přečtla si kus jeho Oněgina.

Ukázky

„Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera*.

II. Přechod přes rudé moře.

Od pěti neb šesti let pracuje Marcel na tomto slavném díle, o němž tvrdí, že má představovati „Přechod přes rudé moře“; od pěti neb šesti let však zamítá výstavní porota důsledně toto mistrovské dílo štětce a barvy.

Poněvadž tento obraz tolikráte již konal cestu z dílny umělcovy do Louvru, zná tuto cestu tak dobře, že kdyby ho postavili na kolečka, zajisté sám by se dovedl vydati na cestu do Louvru, aniž by zabloudil. Marcel, jenž toto plátno nejméně desetkráte již zpracoval a se shora dolů předělal, přičítá odmítavé tyto výroky osobní zášti členů poroty, která znamenité toto dílo každoročně znova k vyhnanství odsuzuje, která je pokaždé ze salónů Carré vymítá.

V prázdných chvílích složil tedy Marcel na počest cerberů ctěného tohoto ústavu kapesní slovník všelikých přezdívek, ozdobený illustracemi kousavě potupnými; sbírka tato stala se brzy slavnou a došla v krátkém čase v atelierech i v ústavu krásných umění takové populárnosti, že se úspěch její dá přirovnati jen k úspěchu nesmrtelného žalozpěvu Jeana Bélina, životního malíře jeho Veličenstva sultána tureckého; každý malířský žák měl ji exemplář v mapě a v paměti.

Ale po všechen ten čas nedal se Marcel odstrašiti důsledným a tvrdošíjným odmítáním, jehož se práci jeho při každé výstavě dostávalo. Vzalť si do hlavy, že se obraz jeho, ovšem že v menších rozměrech, může státi pendantem k slavné svatbě v Kani Galilejské, tomuto gigantickému dílu, jehožto krásu ani prach tří století nedovedl zastřiti. Posýlal proto každoročně v čas „salónů“ svůj obraz porotě k posouzení. Jen aby pány v jich odmítavých rozsudcích, o nichž se bezpochyby pokaždé napřed byli smluvili, poněkud spletl, změnil Marcel vždy některé podrobnosti, však aniž by v sestavení celku něco byl opravil a dal své práci nový název.

Tak na příklad dostal se obraz jeho kdysi před porotu pod pseudonymem „Přechod přes Rubikon“, avšak Faraon, v plášť Césarův špatně převlečený, byl poznán a s veškerou poctou, jež mu náležela, zase domů poslán.

Příštího roku potřel Marcel plochu svého plátna bílou vrstvou, kteráž měla sníh představovati, postavil do jednoho koutu obrazu borovici a přestrojiv Egypťana jednoho v uniformu granátníka císařské gardy, pokřtil svou malbu jménem: „Přechod přes Berezinu.“ Ale slavná výstavní porota nedala se ani touto novou lstí másti. Pánové ti, kteříž si téhož dne okuláry na límci svého palmami vyšívaného fraku byli vycídili, poznali okamžitě to neustupné a neodbytné plátno, a sice obzvláště po velikém pestrém oři, jenž se nad vlnami rudého moře vzpínal. Pleť tohoto zvířete sloužila Marcelovi ke všem koloristickým pokusům, a v soukromí nazýval ji malíř přehledným zobrazením veškerých j e m n ý c h t ó n ů, poněvadž na ní to střídání světla a stínu znázorňovalo všechny možné kombinace barev. Však i tentokráte zamítla výstavní porota, nemajíc smyslu pro podobné detaily „Přechod přes Berezinu“, nenalézajíc k tomu ani dosti černých kuliček.

„Výborně,“ zvolal Marcel, „očekával jsem to. Na přes rok jim ho vrátím pode jménem „Passage Panoramy.“

„Budou notně napáleni — leni — leni — leni; budou napá —“ prozpěvuje Chaunard, hudebník, dle melodie své nejnovější skladby, hrozné to arie, hřímající jako škála hromů, jejíhož průvodu se bály všechny klavíry z celého sousedství.

„Kterak to jen mohou zamítnout, aniž by jim všechna ta červeň celého rudého moře do tváří vstoupila a je hanbou pokryla?“ hučel Marcel, dívaje se na svou práci — „uváží-li se, že v tom vězí za tři sta franků barvy a za milion genia, nepočítaje v to zlaté mládí, jež mi při tom opelichalo, jako můj starý cylindr. Velikolepé to dílo, jež otevírá nauce lasury zcela nový obzor. Však nemají míti posledního slova, až do

posledního vzdechu budu jim své dílo posýlat. Chci, aby se jim v paměť vrylo.“

„Toť nejlepší spůsob, chceš-li dát svůj obraz rýti,“ praví Gustav Colline žalostně, dodávaje polohlasně: „Pěkná to hříčka slov, velmi pěkná. — Budu ji opakovat ve všech společnostech.“

Na to pokračuje Marcel ve svém spílání, jež Chaunard v hudbu uvádí. „Tak je tomu, nechtějí mne připustit k výstavě! Vláda je platí a pohosťuje, dává jim křížky, snad jedině za tím účelem, aby jednou v roce, dne prvního března zamítli můj dvěstěcentimetrový obraz na klinovém rámu? — Poznávám zcela dobře jejich úmysl; chtějí mne donutit, abych zlámal svůj štětec. Myslí snad, že si zoufám, zamítnou-li moje „r u d é m o ř e.“ Však znají velmi špatně to lidské srdce, doufají-li, že se touto nemotornou lstí dám ošálit. Nevyčkám ani doby „salónů“. Ode dneška bude moje dílo obrazem Damoklovým, jenž stále se bude vznášet nad jejich hlavami. Od této chvíle počínaje budu jim ho posýlati týdně každému zvlášť do domu, do středu jejich rodin, do samého srdce jich soukromého života. Nechť jim zruší domácí klid a spůsobí, aby jim pečeně chutnala spáleně, víno kysele a jich paničky hořce. Všichni se z toho co nejdříve zblázní, a až půjdou v den zasedání do ústavu, budou staženi svěrací kazajkou. Tato myšlenka jest mou útěchou!“

Několik dní na to, když byl Marcel na mstivé plány vůči svým pronásledovatelům opět již pozapomněl, navštívil ho otec Medicis. Tímto jménem nazývají přátelé naši žida Šalamouna, kterýž jsa v celé Bohémě umělecké i literární znám, s ní stálé obchodní má spojení. Otec Medicis kupuje i prodává všechny druhy veteše. Prodává úplný nábytek počínaje od dvanácti franků až ku třem tisícům. Kupuje všechno a umí vše s užitkem zase odbývat. Směnářská banka pana Proudhona je ničím v porovnání s obchodem, jaký provozuje otec Medicis; tenť má dar šachru v míře mnohem větší, než nejobratnější z jeho spoluvěrců. Jeho krámek na náměstí carousselském jest báječným skladem, kde všechno lze dostati dle přání. Veškeré výtvory přírody i umění, všechno, co z útrob země nebo lidského ducha plyne, to všechno jest mu předmětem obchodu. Obchod jeho zahrnuje vše, opravdu vše, co vůbec existuje, ba on „dělá“ i v i d e á l e c h. Medicis kupuje i m y š l e n k y, buď aby jich sám zužitkoval aneb aby jiným je prodal. Jest znám všem umělcům i literátům, jest důvěrníkem palety i kalamáře, slovem: jest to pravý Asmodi umělců. Prodává též doutníky za kus feuilletonu, pár trepek za jednu znělku, čerstvé mořské ryby za několik smělých paradoxů. Rozmlouvá „n a h o d i n y“ dle objednání s literáty, jichž pochoutkou jest, vypráveti v novinách nejnovější klepy pařížského „světa“; opatřuje sedadla na galerie parlamentu i pozvání do soukromých dychánků; pohosťuje bludné elévy malířské akademie přes noc, buď na týden nebo na měsíc — platí mu za to kopiemi, jež si byli nadělali dle starých mistrů v Louvru. V kulisách není pro něho žádného tajemství. Zasazuje se o to, aby vaše divadelní kusy byly od ředitelstva přijaty; stará se o to, aby se vám, jste-li herci, protekcí dostalo úloh, kterých si přejete. V hlavě má exemplář almanachu s pětadvaceti tisíci adresami, zná byt, jméno i tajnosti všech znamenitých osobností, i těch neznámých.

Podáme-li tuto několik stránek z obchodních jeho zápisek, dovede si čtenář učiniti pojem o všeobsáhlosti jeho obchodu mnohem lépe, než bychom znázorniti mohli i nejpodrobnějšími popisy.

Dne 30. března 18..

„Prodal panu L ..., sběrateli starožitností, kružidlo, jehož užíval Archimedes při obléhání Syrakus, za 75 franků.“

„Koupil od pana V ..., žurnalisty, úplný, nerozřezaný výtisk sebraných spisů pana *** člena akademie, 30 franků.“

„Prodal panu *** členu akademie, dvanáctisloupcový feuilleton o jeho sebraných spisech, 250 fr.“

„Koupil od pana R . . ., spisovatele, kritické pojednání o sebraných spisech pana *** člena akademie, 10 fr.; k tomu ještě 25 kilogramy kamenného uhlí a 2 kilogramy kávy.“

„Prodal panu *** porcelánovou vázu, dříve majetek Dubary-ové, 18 fr.“

„Koupil od malé D . . . její vlasy za 15 franků.“

„Koupil od pana B . . . balík mravokárných článků a poslední tři pravopisné chyby pana prefekta sekvanského za 6 fr. a pár neapolských střevíců.“

„Prodal slečně O . . . světlé vlasy za 120 fr.“

„Koupil od pana B . . ., historického malíře, cyklus žertovných illustrací, za 25 fr.“

„Naznačil panu Ferdinandovi čas, kdy paní baronka R . . . z P . . . obyčejně chodívá do kostela. — Tomutéž pronajal na jeden den malý mezzanin v předměstí Montmartre, úhrnem 30 franků.“

„Prodal panu Isidoru jeho podobiznu co Apolla, 30 fr.“

„Prodal slečně R . . . dva humry a šest párů rukaviček, 36 fr. (Dostal à conto 2 fr. 75 cent.)

„Té samé, opatřil půlletní úvěr u paní *** modistky (cena se ujedná).

„Opatřil paní *** modistce, odběratelku, slečnu R . . . (dostal za to 3 metry aksamitu a 10 metrů krajek).

„Koupil od pana R . . . spisovatele, požadavek 120 fr. za časopisem *** t. č. v likvidaci, za 5 fr. a dva kilogramy moravského tabáku.“

„Prodal panu Ferdinandovi dvě milostná psaníčka za 12 fr.“

„Koupil od pana J . . ., malíře, podobiznu pana Isidora co Apolla, 6 fr.“

„Koupil od pana *** 75 kilogramů jeho spisu: O podmořských revolucích, 15 fr.“

„Půjčil paní hraběnce de G . . . saský service, 20 fr.“

„Koupil od pana *** žurnalisty, 22 řádků v téhož „Courriere de Paris;“ 100 fr.; a garnitura ke krbu.“

„Prodal pánům O . . . & spol. 52 řádků v „Courriere de Paris“, pana *** 300 fr. a dvě garnitury.“

„Slečně S... G..., pronajal postel a pokoj na jeden den (neplatí). Viz účet slečny S... G..., hlavní kniha list 26 a 27.“

„Koupil od pana Gustava C . . . článek o lněném průmyslu, 50 fr. a vzácné vydání spisů Josefa Flavia.“

„Prodal slečně S... G... celý nábytek, moderní, 5000 fr.“

„Té samé zaplatil účet u lékárníka, 75 fr.“

„Idem. Zaplatil za ni účet u mlékařky 3 fr. 85 ct.“ atd., atd.

Vidíme z těchto ukázek, v jakých ohromných rozměrech Medicis své operace provádí, nejsa při tom, navzdor svému poněkud neobyčejnému účtování zisku a zákonných úroků, od nikoho obtěžován nepovolanými reklamacemi.

Jakmile tento žid, s tím intelligentním výrazem v tváři, jenž ho obzvláště charakterisuje, do bytu našich bohémů byl vstoupil, poznal ihned, že přichází v pravý čas. Jest tomu vskutku tak: naši přátelé se právě v tomto okamžiku za předsednictví hrozného appetitu radí o velmi důležitém punktu v e z d e j š í h o c h l e b a. Jest neděle a poslední tohoto měsíce! Osudný den, neblahé datum!

Příchod Medicise byl tedy uvítán ode všech čtyr mladíků sborem; věděliť, že žid svým časem příliš skrbí, než aby jim mrhal ve zbytečných návštěvách. Značí jim tedy návštěva tato záležitost velmi zajímavou.

„Dobrý večer, pánové“, počal žid, „jak se máte?“

„Colline,“ praví Rudolf, ležíci natažen na lůžku a tona v sladkostech vodorovné přímky „učiň zadost povinnostem hostitele; host jest osoba posvátná, nabídni mu židli. Buďte mi vítán v Abrahamu.“

Colline přivléká lenošku, kteráž má pružnost asi bronzu, posouvá ji před žida a praví velmi vlídně:

„Pomyslete si na chvíli, že jste Cinna, a posaďte se tuto.“

Medicis vrhl se nedbale do fauteuilu a chtěl si ihned postěžovat na jeho velikou tvrdost, ale vzpomněl si ještě v čas, že ho sám kdysi prodal Collinovi za náčrtek politického vyznání pro jistého poslance, jemuž se nedostávalo daru improvisace. Když si sedal, zazněly kapsy židovy jasným stříbrozvukem; tato melodická symfonie uvedla naše čtyry bohémy v libé snění.

„Poslyšme text,“ praví Rudolf šeptem k Marcelovi, „průvod se zdá býti velmi hezký.“

„Monsieur Marcel,“ začal konečně Medicis, „přicházím jen proto, abych založil vaše štěstí. Nabízím vám totiž překrásnou příležitost, abyste mohl vstoupiti do světa uměleckého. Jak sám víte, monsieur Marcel, jest umění velmi drsná cesta, jejímžto cílem jest sláva.“

„Otče Medicis,“ volá Marcel jako na jehlách samou netrpělivostí, „ve jménu padesáti ze sta, vašeho ctěného patrona, mluvte zkrátka!“

„Ano,“ praví Colline, „zkrátka, jako Pipín král, který byl také krátký pán, jako vy: neboť musíte být krátký, vždyť jste obřezaný, synu Jakubův!“

„Obchod, o nějž se jedná, jest tento,“ pokračuje Medicis: „bohatý milovník umění, jenž si zařizuje právě obrazárnu, kteráž by se mohla směle ukázati před celou Evropou, nařídil mi, abych mu opatřil řadu zajímavých prací. Přicházím tedy

k vám, abych vám opatřil vstup do tohoto musea, čili zkrátka řečeno, chci koupit váš „Přechod přes rudé moře.“

„Za hotové?“ táže se Marcel.

„Za hotové,“ odpovídá žid, pohrávaje orkestrem svých kapes.

„Jsi spokojen?“ táže se Colline.

„Věru,“ míní Rudolf rozvzteklen, „musíme si opatřit zátku, abychom tomu chlapu hloupá jeho ústa zacpali. Lotře! což nepozoruješ, že mluví o pětifrancích? Což ti není nic svatého, bezbožníče?“

Colline vylezl na stůl a nápodobuje attitudu Harpokrata, boha mlčeulivosti.

„Pokračujte,“ dí na to Marcel, ukazuje na svůj obraz, „zůstavuji vám čest, abyste sám ocenil toto dílo, jež stojí nad každou cenou.“

Žid vysázel na stůl sto padesát franků, krásné, nové peníze.

„Co dál?“ táže se Marcel, „jest to předmluva?“

„M'sieur Marcel,“ na to Medicis, „víte dobře, že mé první slovo jest také mé poslední. Nepřidám nic, rozmyslete si to: sto padesát franků, to jest přece suma!“

„Suma to velmi slabá,“ namítá umělec, „pouze na šatu mého Faraona je za stopadesát franků kobaltu, zaplaťte mi aspoň práci, učiňte stejné hromádky, zaokrouhlete tuto částku; nazvu vás Lvem X., Lvem X. druhého stupně.“

„Jest to mé poslední slovo,“ odpovídá Medicis, „nepřidám ani sou; nabízím však ctěné společnosti oběd, rozličná vína dle libosti, a při dessertu vyplatím vám z l a t e m.“

„Nikdo neodpovídá?“ vzkřikl Colline, seskočiv se svého podstavce a uhodiv třikráte pěstí o stůl.

„Nuže,“ praví Marcel, „jsem srozuměn.“

„Dám obraz zítra odnésti,“ na to žid. „Teď však pojďme, pánové, oběd je připraven.“

Čtyři přátelé ženou se dolů se schodů, prozpěvujíce dle arie z Hugenottů mocným sborem: „Ke stolu! ke stolu!“

Medicis vyčastoval bohémy velmi skvěle. Podával jim množství věcí, jichž dosud neznali ani z rukopisu. Počínaje tímto obědem, přestaly býti Chaunardovi humry pouhou báchorkou, ale od téhož okamžiku cítil také pro tohoto obojživelníka vášeň tak silnou, že časem dostoupila skorem až k šílenství.

Čtyři naši přátelé, povstavše od této skvělé hostiny, byli zpiti jako šampaňský sedlák v čas vinobraní. Tato opička mohla míti pro Marcela velmi smutné následky; neboť potáceje se o druhé hodině ranní kolem krámu svého krejčího, chtěl svého věřitele mermomocí zbudit, aby mu oněch stopadesát franků, jež byl právě za svůj obraz obdržel, na účet svého dluhu vyplatil. Jiskřička rozumu, která se ještě v mozku Collinově kmitala, zadržela umělce našeho na pokraji hrozné této propasti.

Osm dní po této slavnosti dověděl se Marcel náhodou, do které gallerie se obraz jeho vlastně dostal. Jda skrze Faubourg Saint-Honoré, zastavil se uprostřed skupení, jež se dívalo na vytahování nové firmy nad krámem. Tato firma však není nic jiného, než slavný obraz Marcelův, jejž byl Medicis prodal obchodníku s lahůdkami. Ale obraz utrpěl ku konci ještě malou změnu, ani název jeho není již „Přechod přes rudé moře“. Přimalován ještě parník a titul zní nyní: „U přístavu marseillského.“ Obecenstvo spatřivši mistrovské to dílo, uvítalo je pochvalou velmi lichotivou. Marcel vrací se potěšen tímto úspěchem domů říkaje si:

„Hlas lidu, hlas boží!“ *J. J. B—V.*

Uměn. Literatura. Věda.

— „Z h l u b i n“ nadepsána je sbírka básní Jaroslava Vrchlického, kteráž právě vyšla nákladem knihkupectví J. Otta. Jaroslav Vrchlický, jeden z nejvíce nadaných mladých básníků českých, zaujímá již v literatuře naší místo velmi čestné a první sbírka jeho prací vymáhá tudíž, abychom o ní v jednom z příštích čísel obšírněji promluvili. Prozatím činíme jen přátele české poesie na knihu tu pozorny.

— J a n Ž i ž k a z K a l i c h u nazývá se nová epická báseň Otakara Červinky, básníka Jana z Dubé. Čtenářům „Lumíra“ znám jest první zpěv této básně — líto nám vyznati, že tento zpěv jest nejlepší skoro partií celého díla. Báseň nezapírá sice historické studie, ale postrádá uspořádání uměleckého. Jednotlivé zpěvy čtou se ještě co dobré rhapsodie, ale celek jeví se co pouhé a nahodilé seřadění několika historických neb vybásněných scén bez motivovaného spojení. I smrt Žižky jest příliš urychlena a vypravuje se, jen aby báseň mohla přec jednou býti ukončena. Vlastenecká tendence, jako při „Janu z Dubé“ nehromadí již takové množství reflexí, jest důstojnější a svou prostotou i účinlivější. Forma mohla by býti, zvlášť co se rhytmu týče, více vybroušena.

— P ř e h l e d l i t e r a t u r s l o v a n s k ý c h. K důkladným pracím P. Kinějevského, P. Bezsonova, P. Rybnikova a j. na poli národní poesie v e l k o r u s k é, přibyla minulého roku obšírná sbírka výpravných písní národních z nejsevernějších guberníí Ruska, sestavená zvěčnělým A. F. Hilferdingem pod jmenem „O n ě ž s k i j a b y l i n y“ (hrdinské zpěvy z gubernie Oněžské) v Petrohradě. Sbírka vyniká přesnou kritičností, důkladným vylíčením poměrů národních rhapsodů severoruských a zvláště hojnými ukázkami zpěvů o bohatýrech mythických. V Moskvě vyšla nedávno práce V l a d i m. S o l o v j e v a: „K r i s i s z a p a d n o j f i l o s o f i i p r o t i v p o z i t i v i s t o v“, kteráž ujímá se positivismu a tvrdí, že tento dříve či později nabude ve filosofii vrchu. — Literatura m a l o r u s k á v Ukrajině může se za minulý rok vykázati toliko 12 spisky, namnoze nepatrnými. Pozornosti zasluhují jedině tři povídky N ě č n j o v y ze života ukrajinského: „Rybák, Panas Krut a Záporožci“. Důležitou však pro literaturu maloruskou je V l. A n t o n o v i č a a M. D r a g o m a n o v a sbírka historických národních písní maloruských, vydaná v Kijevě: „Istoričeskija pěsni maloruskago naroda“. Litovati je, že nejsou ve sbírku přijaty i písně rodinné a náboženské. I. právě vydaný svazek obsahuje nejstarší písně až z 9. věku, koledy a štědrovky, rázu nejvíce mythologického. — Z literatury p o l s k é uvádíme L u d v. K o n d r a t o w i c z e (pseud. Vlad. Syrokomla) „Děje literatury polské od dob nejstarších až do konce XVII. věku“, obsahující dobu Piastův, Jagelonův a Vázův (ve Varšavě, 2. dopl. vydání). Knihkupectví Gumbrinoviče ve Lvově vydá první úplné vydání spisů Z i k m. K r a s i ń s k é h o, jež bude obsahovati i věci až dosud neuveřejněné; a na oslavu 50leté činnosti literární básníka Severina Goszczińského slavnostní sborník „Sobótke“. Redakce listu „Příroda a Průmysl“ ve Varšavě vydala T. S k o m o r o v s k é h o dílo „R o z b o r t h e o r i c D a r w i n o v y.“ — S r b o v é l u ž i č t í mají nyní 6 časopisů. Jsou to „Srbské noviny“, „Časopis Matice srbské“, „Misionský posel“, „Katholský posel“ a „Lužičan“ v nářečí hornolužickém a „Braniborský evangelický posel“ v jazyku dolnolužickém. Matice lužicko-srbská vydala za dobu svého trvání přes 110.000 srbských knih. — Na S l o v e n s k u vyšla v Turč. sv. Martině z péra Fr. Sasinka zajímavá brošura o poměrech Slováků, psaná jazykem německým. — H o r v a t s k ý studentský spolek Velebit vydal v Záhřebě zábavník horvatské omladiny „V e l e b i t“. Tamtéž vyšlo dílo akademika I v. K u k u l j e v i ć e S a k č i n s k é h o „Boj Hrvatů v 30leté válce“. V S r b s k é m B ě l e h r a d ě vydal Andr. Nykolič „Ekonomický stav Srbska v XIV. věku.“ Nejlepší sbírka srbských národních zpěvů, vydaná V u k e m K a r a d ž i ć e m tiskne se nyní ve Vídni nákladem vdovy Vukovy Anny, v novém vydání; a sice vyjdou první tři svazky (obsahující písně junácké a ženské), na něž možno předplatiti se 6 zl. Vukovy sbírky písní srbských, jež došly uznání všech téměř národů evropských, budou dojista vítány všemi přátely národní poesie slovanské. — V Z a d r u vyšel v časopise „P r a v o p r a v n i č k o“ v č. 19. ročníku II. zajímavý článek dr. Bogišiće „O č e r n o h o r s k ý c h c i g á n e c h“, o nichž B. svého času i do „Auslandu“ psal. — V sezení jihoslovanské akademie dne 29. pros. m. r. přednesl člen akademie Armin Pavič zajímavé výsledky svých studií o Gunduliči. Dovozuje, že Osmaniada Gundulićova, jak ji dnes máme, nepochází od Gunduliće, nýbrž že je složením dvou epických prací Gundulićových, totiž Osmana (I. a šest posledních zpěvů nynější Osmaniady) a zpěvu o králi polském Vladislavu, jenž je vložen mezi I. a XIV. zpěv Osmaniady. Důkazem jsou mu svědectví současníků Gundulićových, básníků dubrovnických. Tím vysvětluje se nepoměrná rozvláčnost nejpřednějšího plodu básnické školy dubrovnické.

— B i b l i o g r a f i e č e s k á a s l o v e n s k á z posledního století (1774—1874). Knihkupec p. Fr. A. Urbánek hodlá vydati prodlením roku 1875 co možná úplnou českou a slovenskou bibliografii t. j. seznam knih, hudebních a uměleckých věcí, jakož i výkaz důležitějších děl jinojazyčných, jež vztahují se k zemím koruny české a ke Slovensku z posledního století (1774—1874) a žádá co nejsnažněji, aby mu přátelé literatury laskavě podali doplňky a opravy dosavadních výkazův bibliografických, zejmena z „Knihopisného slovníka českosloven-

ského“, aby tato „Bibliografie česká a slovenská“ hrubších omylův prosta a co možná úplná byla. Ku konci připojen bude v tomto díle nezbytný při takých pracech přehled dle odborův literatury, čímž nabude valného prospěchu před jinými toho druhu pracemi, ponévadž usnadní vyhledávání mnohdy až mrzuté, jakož i seznam divadelních her dle titulův.

Drobnosti.

— Hudba co léčivá síla. Dle Shakespearea jest hudba potravou lásky, dle starých pak i nových některých lékařů také lékem proti mnohým tělesným i duševním neduhům. Řecký filosof Thales vypudil prý hudbou mor ze Sparty; M. Capella předepisoval ji proti zimnici a Xenokrates přiváděl prý hudbou k rozumu na duchu pomatené. Asklepiades léčil hluchotu vřeskem trub, a jistá velice nedoslýchavá dáma rozuměla každému slovu, dokud se při řeči na buben vířilo. Filip II., král španělský, byl prý kouzlem lahodné hudby naprosto vyléčen z návalů šílenosti. Totéž vypravuje se o jistém šíleném Angličanu, jehož prý housle vyléčily. — U nás zase naopak provozuje se hudba, často hanebná muzika až k zbláznění; ustavičné hraní a poslouchání hudby dělá lidi dráždivými a popudlivými a otupuje mnohým všechno ostří ducha a myšlenek. Jednou z největších neřestí měst našich a pravou metlou na lidi s dobrým sluchem a jemným citem hudebním jsou kolovrátky. Za to však jest, jak každý ze zkušenosti ví, dobrá hudba, když se jí v čas a s mírou užívá, netoliko čistou rozkoší, nýbrž v mnohých okolnostech i blahodárným lékem. I zvířata, jako n. p. psi, koně, zajíci, myši, pavouci, hadi atd. milují na mnoze hudbu velmi nápadně. Dva sloni, pro kteréž v zoologické zahradě v Paříži zvláštní koncert byl uspořádán, dostali se do takového rozčilení a smyslů opojení, že se musila hudba rázem zastavit. Léčivá síla hudby obmezuje se na ukonejšení rozladěné mysli a jakýsi blahodárný vliv na oběh krve a oteplení, kteréž z urychlené cirkulace vyplývá.

— Královský pohřeb. Umřel-li král v Unyoro (zemi nitroafrické) — vypravuje sir Samuel Baker — klade se mrtvola jeho na veliký rošt z čerstvého dříví a vysušuje se nad slabým ohněm v dokonalou mumii. Tuto pak, oděnou v brnění z kůry stromové, ukládají v domě zvlášt k tomu konci vystavěném. Zde zůstává mrtvola nepohřbena tak dlouho, pokud se neukončí boj o trůn mezi syny královými, kterýž trvá mnohdy několik let. Vítěz smí mrtvolu pohřbiti. K účelu tomu vykopá se ohromná jáma, v níž se několik set lidí směstnati může, a obloží se uvnitř čerstvou kůrou. Na dně jámy usedají ženy královy, držíce mrtvolu jeho na kolenou. V noci před tím obklopí tělesná stráž knížete některé domy neb vesnice a schytá ráno každého bez rozdílu stáří a pohlaví, kdo z domu vychází. Palicemi zpřerážejí jim nohy a ruce a házejí je pak jako snopy na mrtvolu královu a ženy ji držící do jámy, při čemž zvuky bubnů, trub a píšťal a křik rozčileného lidu úpění a stěnání ubohých obětí přehlušuje. Když jich bylo dosti do jámy vmetáno, nahází se na ně hlína, lid ji pevně ušlape a nad hrobem královským nakupí se vysoký umělý pahorek. Zdá se, že v době nejnovější barbarský tento obyčej poněkud se ujemňuje; při smrti krále Kamrasia nebyl totiž harem jeho za živa pohřben, nýbrž syn jeho Kabba Rega, dosud panující, zdědil všechny vdovy otcovy — vyjma ovšem vlastní matku.

— Francouzský dějepisec a státník Guizot, jenž v září m. r. zemřel, uznával rád pěkné vlastnosti svých politických odpůrců. Mezi tyto náležel Littré, redaktor časopisu „National“ a vynikající člen strany radikální. Však vedle toho byl Littré výtečným filologem a spisovatelem nad jiné pilným a důkladným; co takový ucházel se o členství akademie věd politických. Konservativci napjali všechny síly, aby zamezili volbu jeho do akademie. Když o spiknutí tom uslyšel Guizot, který byl právě dosti povážlivou nemocí k loži připoután a sotva mluviti mohl, dal se v nosítkách do paláce akademie donésti a rozhodl tam vlastním hlasem a vřelou přímluvou volbu ve prospěch jednoho ze svých nejzarytějších odpůrců politických, který jej byl v „Nationalu“ několikráte nemilosrdně ztepal. Když se tomu přátelé Guizotovi divili, pravil: „Dal jsem svůj hlas muži vědy, mluvnice a filosofie, nikoli redaktoru politického listu!“ Nevíme, zdaž by se u nás v podobném případě našel nějaký Guizot.

— Nejvyšší domy má Edinburgh; nalézajíť se v městě tom domy až 12 a vícepatrové. V Manchestru jsou mnohé domy o 8 až 10 patrech, v Janově pak některé 8—9patrové.

— Mlátící stroje u starých Židů. Z bible a jiných pramenů dovídáme se o trojím spůsobu mlácení obilí u dávných židů. První záležel v tom, že se snopy v tlustých vrstvách do kruhu složily a pak čtyry nebo pět kusů dobytka po nich tak dlouho do kola se honilo, až bylo všechno zrní vyšlapáno a sláma na řezanku rozdrolena. Mimo to užívalo se mláticích saní a mláticích vozů; při prvních byl spodek hustě posázen ostrými kusy kamenů, při druhých zastupovaly místo kol veliké, ostrými zuby opatřené válce. Všechny tyto spůsoby mlácení byly a jsou dosud v užívání u Egypčanů.

Hovorna.

Čtenářce Lumíra v H. Skládáme Vám svoji poklonu. Migraena = nervósní bolení jedné polovice hlavy, je nemocí jen vzdělaných hlavně; vystupujeť po napínání mozku studiemi. Dobrým lékem je novinami ohlašovaný praeparat Guarana (z byliny Paulinia sorbilis). Každá lékárna objedná Vám jej v přípravě novinami ohlášené. Bližší poučení o užívání je připojeno.

Pan S. v M. P. Je humbug; jako návody R. z Orlicé. Padoucnice hojitelna není; aspoň ne ve formě každé. Svěřte se lékaři.

P. J. K. v M. pošta L. Povídá se, že prospívá mytí tak zvanou Kummerfeldskou vodou (v lékárnách: Kummerfeldsches Waschwasser). Pomůže-li to však červenému nosu, za to neručíme. Zkuste!

Odpovědi k ostatním poptávkám příště. *Dr. H.*

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Osvěta, listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel: Václav Vlček. Číslo 2. (sešit únorový). Obsah: Úvahy o poměrech českých od V. Vlčka. — Geologie nebeská, podává prof. Jan Krejčí. (Dok.) — Alenka. Historický obraz od Fr. Dvorského. (Dok.) — Upomínky od Karoliny Světlé. (Oddělení druhé). — Petr Chelčický od Ferd. Schulze. (Pokr.) — Výpravy k severní točně vypravuje Jan Řežábek. (Pokr.) — Na obranu českého čtení. — Na ochranu cti od V. Vlčka.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelů československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Sešity 195 a 196. B. Němcová — J. K. Tyl. V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kober.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 84. Povídky a obrazy domácí i cizokrajné, naší české mládeži sepsal a přeložil Jos. Mikuláš Boleslavský. — Seš. 86. Z pralesův amerických. Povídka od J. K. Svácha. Povídky z východu. Sebral Fr. Kněževský. — Seš. 87. Svéhlavost a pokání. Povídka mládeži dle Hoffmanna zčeštil F. V. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Nový průmyslový věstník. Obrázkový měsíčník věnovaný zájmům veškerého průmyslu, národního hospodářství, obchodu a živnosti vůbec. Číslo 5. Vydavatel a nakladatel: Čeněk Rössler.

Divadelní ochotník. Repertorium pro milovníky soukromých divadel. Vydává Josef Mikuláš Boleslavský. Nové sbírky svazek 87. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Stručný všeobecný slovník věcný. Redaktor: Jakub Malý. Díl II. Seš. 7. V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kober

Návod k vyřezávání anglickou pilkou. K povzbuzení domácí pilnosti sepsal Adolf Potůček. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od *A. V. Šmilovského.*

(Pokračování.)

VI.

Pan Kleofáš byl jako na trní. Samou nedočkavostí, zdali Kadloušek si z plesu nějaký mužský obrázek v srdéčku přece nepřinesl, šly mu myšlenky v hlavě kolem. Ba i na osmé v kostele nemohl samým nepokojem ani mysli náležitě k bohu obrátiti. Když pak, jak činíval každodenně, zastavil se pro tabák v trafice u staré Bartouškové, nebavily ho hojné její noviny o plesu; vždyť neděla se v nich zmínka o Kadlouškovi, neřku-li o tom, padla-li některému ženichu do oka čili nic.

Vraceje se po deváté domů, potkal na náměstí Valvodu, jenž pospíchal do úřadu a jen tak mimochodem si mu postěžoval, že se málo vyspal. Přišed domů zastavil se Kleofáš v síni a naslouchal, je-li na hoře ticho. Paní officialová šukala již v kuchyni a po pavlači. To mu bylo milým pokynem, aby šel nahoru a ukojil zvědavost jej hnětoucí. Kadloušek vyspával v zadním pokoji.

Omluviv se svou nedočkavostí poslouchal velmi unutě, co mu jemnostpaní officialová o plesu vypravovala.

Kadloušek prý ani notu neseděl; sotva jej jeden tanečník postavil, bral ji už druhý. Ples prý byl hezký a marně prý se namáhal pan official, aby Kadlouška po půlnoci domů dostal. Musili čekati písničku za písničkou, nežli před pátou domů se vypravili. Kadloušek prý se všem líbil a paničky a dívky prý hlavně jí záviděly věnce z planých růží ve vlasech, jakéhož druhého žádné jiné děvče nemělo.

„To si myslím,“ přitákal Kleofáš. „A což,“ ptal se bojácně dále, „kdo pak s ní nejvíce tancoval, kdo se nejvíce kolem ní točil?“

Paní officialová mohla někoho jmenovati, ale z opatrnosti toho neučinila. Uznala prozatím za dobré, nedotýkati výslovně té věci a dala za odpověď:

„Aby se někdo zvláště byl točil okolo Kadlouška, nemohu právě říci.“

Kleofáš si oddechl a kroutě hlavou podotkl:

„Divno, divno. Takový anděl!“

„Což platno všechno andělství,“ vykládala paní officialová. „Nemá-li takový anděl na každém křídle několik tisícovek přišpendlených, nejde za našich časů tak najednou na dračku.“

„Vždyť Kadloušek bez pomoci nebude,“ namítal Kleofáš.

„Ovšem,“ odpovídala paní officialová. „Bude míti po mně dva tisíce na stříbře a výbavu za několik set, které jsme jí z úroků za tolik let uspořili.“

Opatrná matka nepravila to na zdař bůh. Domnívala se, že Kleofáš to roznese a tím Kadlouškovi poslouží. Leč byla to zmejlená. Víme, že měl Kleofáš zcela něco jiného s Kadlouškem v úmyslu. Také když se vrátil do svého příbytku, pravil sám k sobě:

„Tedy posud nic, zaplať pánbůh. Dva tisíce zlatých a výbavu za několik set a děvčátko jako lusk a moje odchovanka! Co dělá ten Slava, že nepíše? Bůh ví, jak to s nimi dopadne!“

S Kadlouškem byla ale jiná. Točil se skutečně okolo ní v plesu, dost horlivě a významně Josef Klenka, syn měšťančin z náměstí, jíž přezdívali po domě, jenž jí náležel, Vendelínová. Otec jeho, zámožný koželuh, umřel před několika lety v nejlepším věku svém ostaviv mimo Josefa ještě dvě mladší dcery. Josef byl už plnoletým a byl medikem ve čtvrtém roce. Vendelínová, o níž šla jedna pověst, že jazykem svým všecko vyseká, skládala veň všecku svou naději. Nesla ochotně a trpělivě náklad na jeho študie a čekala toužebně, až Josef stane se doktorem. Pak, myslila si, dostane snadně bohatou nevěstu a dům a dva kusy pole padnou na obě děvčata, čímž slušně budou vybaveny. Nad dětmi měla doma pro svou ráznost pevnou vládu a správu a ani ve snu jí nenapadlo, že by snad Josef chtěl svou vlastní cestou jíti.

Josefu Klenkovi se Kadloušek o plese zalíbil. Hned druhého dne šel kolikkrát mimo dům Kleofášův a dobře si všiml, že Kadloušek za ním z okna vykukoval. Obojí ušlo pana Kleofáše. Do domu se Klenka neodvážil; věděl, že by to ve městě přišlo hned na buben a bál se ráznosti své matky. Obral si za heslo: jen opatrně ku předu. Spokojil se tím, že v kostele stál nedaleko od Kadlouška, že mu tu i tam nadbíhal, že jej s úsměvem významným pozdravoval a kdykoli to šlo se slušností, i několik slov s ním promluvil. Asi za čtrnácte dní po plesu odjel opět do Prahy. Na Kleofáše, jenž by mu byl ovšem nejlépe prostředníkem býti mohl, ani nevzpomněl. Mělť jej za podivína, knihopáska a staro-

žitníka, jenž by nic neb velmi málo vydal v jeho záležitosti.

Kadlouškovi se Klenka také líbil. Když odejel do Prahy, byla delší čas nevrla a smutna a bystré oko její matky poznávalo, kolik u dcery uhodilo. Přivedla kolikrát řeč na Klenku a všimla si, jak děvče při tom mění barvu. Snula tedy další naděje své a čekala, co z vajíčka se vyklube, až Klenka přijde opět na prázdniny domů. —

Byl měsíc červenec; modrojasný, horký. Študenti přišli z Prahy domů a uspořádali vycházku do Háje, místa tehdy nejoblíbenějšího a asi hodinku od města odlehlého. Paničky, jež měly dospělé dcery, sezvali osobně. K officialovům přišel Klenka a pobyl tam asi půl hodiny. Toho si již pan Kleofáš všiml a milo mu to nebylo. Tušilť, že to není jen tak zhola pozvání a napjal svou pozornost. Jakoby mimo zmínil se Kadlouškovi o Klenkovi. Děvče se zardělo. „Odkud barva?“ rozumoval Kleofáš. „Ovšem nikoli náhodou. Teď to začne!“

O výletu držel se Klenka stále Kadlouška. Procházel se s ní po háji, jako jiní mladíci s jinými dívkami, pásl se s rozkoší na jejích rozpacích, tiskl jí ruku a Kadloušek mu ji také na vzájem tiskl. Kolikrát, když byli docela o samotě, měl sto chutí, Kadlouška obejmouti a zlíbati, ale ostýchal se. Do květnatých snův jeho lásky vtíral se stále zimný pohled matčin a její slova:

„Nemá-li děvče hodně peněz, raději si s ní nezačínej. Škoda práce.“

Večer vedl se s Kadlouškem až do města a doprovodil ji až k samému domu. Paní officialová jej vlídně pozvala, aby je navštívil. To viděl i slyšel Kleofáš a přemítal o tom za noci mnohou hodinu.

„Co činiti?“ rozvažoval; „nemám přece práva býti té lásce na překážku. Kadlouškovi ovšem ani stébla do cesty nepoložím. Kdyby ji chtěl Sláva, anebo aspoň Sláva se chtěl ženiti a ušel se ke mně o radu, byla by jiná. Pak by bylo mou povinností ukázati Kadlouškovi, že Sláva drahý kámen a Klenka křemen z cesty. Na ostatek je tu ještě Vendelínová. Ubohý Kadloušek! Stane-li se její nevěstou, bude musiti leckterý hořký lupínek snísti. Měl bych přece milostpaní varovati. Ale jak bych pochodil? Každá matka ráda dceru vdává a ženich jako Klenka, až bude doktorem, nevisí na každé větvi. Ovšem, ovšem, vypadá to se mnou bledě. Ten Sláva je přece jen zpropadený člověk!“

Když druhého dne Klenka k officialovům na návštěvu přišel, uznala paní officialová za dobré, promluviti vážně s mužem svým o záležitosti pro jich rodinu tak palčivé.

Valvoda tenkrát choti své v ničem neodmlouval. Naopak Klenka mu byl docela po mysli a on přál sobě zcela upřímně míti jej za zetě. Mělť v té věci Valvoda svou zvláštní pohnutku, svou vlastní příčinu na očích. Dle dosavadních zkušeností měl nezvratné přesvědčení, že nespojí-li se s nějakým doktorem, lékárníkem, anebo aspoň, jak říkával „s nějak'ım diplomovaným žabikuchem“, na věky věkův ve Vídni se svou zamilovanou tinkturou proti choleře neprorazí. Kdyby měl štěstí a dostal doktora za zetě, byla tinktura a skvělý výtěžek z ní rodině zachována. Valvoda již si obrazil v duchu ty krásné časy, jak pérem i úřadem praští a docela se bude moci věnovati svařování líků svých a předkem své tinktury proti choleře. Klenka mu tudíž přicházel právě jako na zavolání.

„Nyní se musíš také sám o to starati,“ poučovala Valvodu paní officialová, „abychom Klenku naší rodině udrželi.“

„Snad nechceš, abych byl kuplířem svému vlastnímu dítěti?“ namítal Valvoda.

„Není nic na plat,“ odvětila pevně Valvodová, „běží tu o prospěch náš, o štěstí jediného dítěte.“

„Ovšem, ovšem, ale jak to mám navléknouti? Však víš, že pro ten úřad ani nikam nepřijdu.“

„Každý otec nalezl by sobě cestu v takovém případě; ty ji také musíš nalézti. Ostatkem Klenka je doktorem a ty tak rád doktoruješ. Pátrej, kam chodí, dej se s ním do řeči, taž se ho o radu, zkrátka: nic není snadnějšího nad to.“

„Máš pravdu, jako vždy. Vy ženské jste přece z jiného těsta, než my zabednění muži. Ale v tom je to: vy můžete mysliti po celý den jak chcete a my muži tak, jak jsme za to placeni.“

„Na valích nalezneš Klenku každý den,“ pokračovala paní officialová; „jdi o poledni zejtra o půl hodiny dříve z úřadu a na valy. Však proto se úřad nezboří.“

„Dobrá, paní manželko, půjdu. Ale za to ti nestojím, že to dobře vyvedu.“

Druhého dne o poledni, sotva vešel do kaštanového stromořadí na valích, potkal Valvoda Klenku, jenž jej již z daleka pozdravoval. Valvoda se s ním zastavil a podával mu především šňupec, půl rapé a půl půlmistra. Klenka si šňupl a oba muži dali se do řeči.

Valvoda začal o svém výborném herbáři a o své tinktuře proti choleře, jež už tolika stům lidí pomohla i když je již braly křeče do nohou. Klenka jej vážnou tváří vyslechl a prohodil:

„Pravda je, že novější naše věda zavrhuje tak mnohý dobrý starý lík jen snad proto, že libuje si jen něco málo zvláště účinných látek. Já také myslím, že z této stránky má býti každý nový lékař poněkud konservativnějším.“

To byla voda na Valvodův mlýn. Hovor se zapřádal a rozpřádal sám od sebe a poledne již dávno odzvonili, nežli se oba muži zastavili u Kleofášova domu. Tiskli si důvěrně několikrát ruce a Klenka svatě slíbil, že na večer přijde, aby se podíval na tinkturu proti choleře a jí okusil na nemocných hned při první příležitosti.

„Vidíte,“ dokládal Valvoda, „kdybychom my dva spolu se spolčili, máme tu za čtvrt leta privilegium z Vídně a budeme oba boháči. Na mou věru, taková tinktura mohla by býti pro mou dceru větším věnem, než kdybych jí dal čtyřicet tisíc.“

Klenka dobře rozuměl, co tím official myslí a oživen novou nadějí, že má zvláště vydatnou zbraň proti matce své, kdyby mu v lásce překážky kladla, odcházel domů.

Když official s Klenkou k domu přišli, vyšel pan Kleofáš z příbytku svého a hledal si nějaké práce v síni, aby uslyšel, o čem hovor je. Slyšel také slovo od slova, co Valvoda Klenkovi povídal.

Smuten, ano zdrcen vrátil se do svého pokoje a oběd mu pranic nechutnal, ačkoli kouřily se před ním z mísy nade vše zamilované jeho švestkové knedlíky.

VII.

Známost Klenkova s Kadlouškem, rostouc postupem času zasáhla panu Kleofášovi do živého srdce. Bolela

jej velmi a trápila, neboť neviděl žádného z ní vyléčení. Na svůj vlastní rub nechtěl proti ní pracovati; příčilo se to jeho poctivosti a prostosrdečnosti. Mimo to měl Kadlouška tak rád, že živou mocí by se nebyl odvážil, vstupovati její lásce do cesty.

„Toho bohdá nikoli neučiním," říkával sám k sobě, „aby snad někdy na mne naříkala. Je-li její láska ta pravá, vezme ji beztoho bůh do své ochrany a proti bohu jaké vzpírání? Pakli není ale láskou, jakou má býti, rozpadne se snad sama sebou. Kadloušek jest ovšem v těch věcích nerozumným děvčetem a žen úmysl vrtký na obrtli sedí, ale . . ."

Pan Kleofáš nedomyslil, neb zaplétal se do myšlenek, z nichž nemohl se přes všecku snahu svou vyplésti. Všecko jej ponoukalo k nějakému činu, neměl ale dosti síly a odvahy, aby se ho odvážil. Uznával, že by měl jednati, ale jednání mu nechtělo nijak od ruky jíti. Za takových tesknosti, jež naň šly jedna za druhou, z čista jasna zasazena mu druhá rána, horší té první. A jakož již bývá, že u větším neštěstí spíše se zmužíme a vzpružíme a k jednání dospíváme, byla ta druhá rána dobrodiním pro pana Kleofáše.

Sláva psal, po dlouholetém mlčení psal, obšírně a upřímně ucházeje se o radu u starého svého přítele. Řekněme to rázem: Sláva se chtěl opravdivě ženiti a vyprošoval si rady na Kleofášovi, jejž v této stránce vážil nad vlastní své rodiče.

Úřad jeho v hraběcím domě, v němž dědice vychovával, byl ukončen. Hrabě mu dával několik set za odměnu za jeho práci a pojistil mu malou výslužbu. Dal Slávovi na vůli, buď státi se vrchnostenským úředníkem, anebo chce-li voliti jiné povolání, ujistil jej svou protekcí, jež byla vydatna. Sláva toužil po samostatnosti a chtěl dělati konkurs za profesora. Bylo tehdáž o místa zle, ale dobré slovo hraběte vysoce postaveného a mocného převažovalo zlato i zásluhy a nebylo pochybnosti, že za krátký čas, jak se to jen dělati dá, Sláva bude zaopatřen.

To všecko vykládal Sláva Kleofášovi, stručně i světle, v první části svého dlouhého dopisu. Na to přistoupil ku věci druhé.

Po všecka leta, co vyučoval mladého hraběte, vychovávala komtesky slečna Betty, guvernantka. Rodem byla z chudší úřadnické rodiny a vynikala nejen obsáhlým vzděláním a jádrnými vědomostmi, nýbrž i samostatností ve smejšlení a cítění, jakou zřídka jest viděti u ženštin. Slečna Betty nebyla již mladá. Táhlo jí již na třicítku. Zvláštní krásy prý na ní také nebylo; jen oči a vlasy chválil na ní Sláva. Za to prý byla v obcování půvabna a příjemna a mravů prý byla tak pěkných a hladkých, že nepotřebovala ani hraběnce v té stránce ustupovati. Jmění měla jen několik set, kterých si v hraběcím domě uhospodařila a měla naději na dobré odbytné, až vystoupí z hraběcí služby. Za jarních a letních měsíců, které trávívali s hraběcí rodinou na venkovském panství některém, sbližoval se Sláva se slečnou Betty a pojal myšlenku, že by se Betty proň dobře hodila za manželku. Také pozoroval při podrobnějším zkoumání, že mu guvernantka nejen nakloněna jest, nýbrž že by i ráda viděla, kdyby budoucí její osudové svazkem manželským se spoutali s osudy Slávovými. Bylť ovšem Sláva povahy živější a vzletnější, ale to bylo snad právě příčinou, že jej mírná a rozumná slečna Betty vábila. Vytýkal jí sice příliš praktického ducha, ale nezdálo se mu to býti závadou svazku manželskému; především proto, že sám uznával, že není tak praktickým člověkem, jakým by měl býti, aby se mu dobře vedlo. Netajil se přízní a láskou svou k slečně Betty, na dobro se však ještě s ní nezadal a neměl posud jak říkáme ruce svázány. Popisuje vzájemné vztahy své k slečně Betty připomněl na konec, že hraběcí rodina ráda by sňatek ten viděla.

Uváživ všecku věc všestranně a zrale na tom se usnesl, žádati pana Kleofáše za radu, neboť, tak pravil, „na žádného člověka radu nedám jako na Vaši. Ponoukáť mne v mysli něco, čeho sobě vysvětliti neumím: hledej rady v té snad nejrozhodnější chvíli života svého u pana Kleofáše a drž se jí. Vždyť protřel on se mezi lidmi s dostatek a nikdy očí doma nenechav může ti nejlépe poraditi. A pak jej posud snad více miluješ, nežli vlastního otce svého."

O Kadlouškovi se Sláva ani slovíčkem nezmínil.

(Pokračování.)

O ruských národních bohatýrech a bohatýrkách.

Podává *Jan Dunovský.*

(Pokračování.)

Celý život Potokův jest pouhá činnost, pouhý boj, není v něm ani okamžiku klidného (vyjmuta jest ovšem doba, kdy zaměnil bohatýrské odění s mnišským, poutnickým rouchem, započav takto život nový); o zrození jeho neznámo ničeho, tolikéž o jeho smrti. Objevuje se náhle na hostině u Vladimíra, ten ho vysílá na dalekou cestu do cizích zemí, aby tam vykonal to neb ono dílo. Potok hned koně sedlá, dává se na cestu, úkol vyplňuje, vrací se a zase jede; v daleké zemi s cizím králem hraje v šachy, přichází zvěst, aby se vrátil do Kyjeva: on šachovnici zvrací a ve třech hodinách je v Kyjevě; je opět v zemi Volyňské; vyvedl tam něco, vsadili ho v pogreb (do sklepa) a zavalili kamenem: on kámen zvrátil, vyskočil, pobil vojsko a sto carů-carevičů na horách soročinských, a do Kyjeva; je hned zase v Podole, v Ordě zlaté, v Turcii i Bucharii, v Litvě i pod Jerusalemem; odtud vrací se s ostatní družinou, sedá za stůl u Vladimíra; sotva usedl, vytáhl knížku, nahledl do ní a praví: Mnoho my, bratři, pijeme a jíme, hovíme sobě, a na čase již, molodci, jíti na cestu!" Oženil se, a jako v jiném nestálý jest, tak i v lásce. A žena jeho? Býváť obyčejně pravdou, že jaký muž, taková i žena.

Potokova žena jest vlastní jeho příznak, ona v něm žije; řadou svých činů, svou mužnou energií, silou živoucího v sobě ducha očišťuje on tuto passivní stránku své by-

tosti — celá historie této ženy jest očištění a spasení, vzkříšení z mrtvých, oživení novým životem, posvěcení vírou křesťanskou. Žena Potokova jest dcerou západu, zove se Bílou Labutí a vlastnosti má dračí. Klaní se bohům a provozuje čarodějství. Za krátkou dobu manželství, chtějíc zahubiti svého muže, činí se mrtvou; byloť mezi nimi umluveno, ať kterýkoli zemře dříve, že druhý s ním půjde do hrobu. Potok spouští se v hrobku, ale opatřil se dříve zbraní; i jest mu tam pobíti veliké množství jedovatých zmijí, kteréž se na něho vyřítily. Pokropením živou vodou probouzí ženu k životu a zvoněním na zvon dovolává se pomoci. Těžko nespatřiti zde vliv zmáhajícího se křesťanství. Nechci se šířiti, krátce jen povím: žena tato jest vtělené pohanství, síla nečistá a zhoubná, Potok z ní učinil ženu jinou, proměněnou v bytosti i v jménu. Pokřtili ji:

„Bylo jméno dřívější
Marja Podolenka dceř Lichodějevna,
a nyní dali nové jí jméno:
Nastasja Labuť Bílá, dceř Lichodějevna.

Potok bojoval a dobojoval — plodem toho boje jest — mír. Ve všech jeho bojích viděti snahu ducha, boj tedy duševní; výsledek není pokryt tmou, ale jasný jest, v rámci života skutečného, vnějšího. Potok jest živý obraz vnitřních sil duševních, se srdcem, tváří, s tělem, se skutečným okolím. Dobojovav, obléká se v roucho kaliků, t. j. poutnických mnichů, jimž stává se nejen náčelníkem, ale pravým ideálem. Proměnou ženy sám se proměnil a zvítězil tak v boji nejtěžším, v boji nad sebou samým. Potok jest ruský národ v této přechodné době. —

Zajímavo jest poznati, kterak se pověst tokem času proměniti může. Vypravuje se nyní na Rusi: Byl jeden hoch a ten koupil jednou od žida obraz za všechny peníze, jež u sebe měl. Otec rozhněval se proto na syna a poslal ho na moře trhovat se zbožím. Když syn na cestu se vypravoval, přišel k němu stařeček jakýsi, prose, by ho s sebou vzal. I vzal ho s sebou. Přijeli k neznámé zemi, na jejímž břehu stál královský palác, a v tom paláci byl král s překrásnou princeznou. Ta princezna dala do slechu, že tomu bude ženou, kdo uhodne její hádanku — kdo však neuhodne, že hlavu ztratí, jako ti, jimiž naplněno již mnoho korábů. Pomocí rady starcovy rozřešil náš hrdina uloženou hádanku a stal se ženichem krásné princezny. Leč ona, čarodějnice (čarodějnice byla, neboť čítala v knihách), učinila se mrtvou. Na radu starcovu opatřil si hrdina tři vozy osykových polen, hlídal tři noci mrtvou v hrobce, bránil se poleny proti různým strašidlům. Čtvrté noci přestala moc čarodějství — princezna musila se poddat. — Přijeli do Kyjeva — ale kterak se věnčit s pohanskou čarodějnicí? — Stařec uvedl ji do koupele, před očima junákovýma ji rozřezal a pravil: Hleď, co bude! — A bylo! Z jejího těla vylezlo zmijí takové množství, že sotva byly k ubití. Na to opět údy složil, tělo oživil, řekl „zdráv buď“ a „modli se k tomu obrazu, který jsi od žida koupil“ — a zmizel. Byl to svatý Mikola — ten ruský bůh dle národního přísloví. Zmije ony jsou nečistota pohanská.

U nás vypravuje se táž pověst s přídavkem pro českého národního ducha velmi charakteristickým: sv. Mikola jest zde zaměněn samým Kristem. Začíná se obyčejně slovy: když pán Ježíš se svatým Petrem po světě chodil atd. Přišli jednou na noc k jednomu králi, jenž měl nemocnou dceru, kterou nikdo vyhojiti nemohl. Pán Ježíš rozřezal princeznu na drobné kusy — kusy pak opět zcelil a princezna byla zdráva, jako nikdy před tím. Svatý Petr dobře si to pamatoval, a chtěje jednou pod rukou také sobě něco vydělati — rozřezal jednu princeznu, však údy živou mocí spojiti nedovedl.

Přešla doba Potoků, nastala doba jednak Družiny zemské, jednak Družiny knížecí. Jaký jest význam těchto jmen? Řeknu to krátce: Družina zemská jest zástupce země, národa, a co znamená Družina knížecí, spočívá ve jmenu samém. Obě tyto Družiny k sobě se mají v poměru nepřátelském; na jedné straně jest síla ramene i povahy, šlechetnost úmyslův a poctivá vůle, mravnost i prostota, na druhé straně nemrav a světácká vybroušenost, úskočná zbabělost a nadutá slabost, nepoctivost a nešlechetnost. Trefným výrazem této strany jest Putjatin Mišatička, jenž uvádí se v krásné pověsti o Danilovi Denisiči, zvaném také Lovčanínem, a jeho ženě. Danilo náleží k zemské družině, a jest representantem svobodného lovu. Lov má na Rusi posud velikou důležitost a v dávné době měl ještě větší. Žena jeho „hrozná Nastasja Mikulišna“, dcerou byla rolníka Mikuly. —

Byla u knížete Vladimíra hostina pro všechny knížata-bojary (tak zovou se členové družiny knížecí), pro všecky silné, mocné bohatýry (družina zemská), pro všechen počestný lid kyjevský. Pili, jedli, hověli sobě, každý se něčím vychloubal: ten vznešeným rodem, ten bohatstvím, ten silou — jediný Danilo seděl zamyšlen a mlčel. Což ty, Danilo, ničím se nechlubíš? Oslovil ho Vladimír. Aneb snad nemáš čím se pochlubiti? Není u tebe zlatých pokladů, šatů květovaných, krásné mladé ženy? — Odpusť, baťuško, jsou u mne poklady zlaté i šaty květované i mladá žena u mne — zapomněl jsem toliko se pochlubiti. To pověděv Danilo, vyšel ze síně.

Kníže Vladimír po síni chodil, černé kudrny si načechrával, k hostům jal se hovořiti: Knížata moji bojaři, všickni jste se již oženili, jen já dosavad neženat: najděte vy mně nevěstu vzácnou rodem i spůsobem, aby lícem byla krásná i duchem umna, aby uměla rusky psát i číst a znala se v pění církevním; bude vám koho zváti matičkou, komu se nízko pokloniti! Na to povstal Putjatin Mišatička a promluvil:

„Hoj ty, baťuško, Vladimíre kníže!
Mnoho já jezdil po cizích zemích,
mnoho já viděl králevičen,
mnoho jich viděl i vyzpytoval:
která lícem krásna — na duchu zas není,
která duchem umna — lícem krásna není.
Nenašel já nikde větší krasavice
nad ženu Danily Denisiče,
krásnou Vasilisu Mikulišnu!
Ona lícem krásna i duchem umna,
zná číst i psáti v ruském jazyku,
i v čtení — pění zná se církevním;
byloby koho nazvat matičkou,
komu se nízko pokloniti!“

Ale kde pak vídáno, kdy slýcháno, aby od živého muže vzala se žena? Putjatin ví pomoci: Nedopusť, baťuško, mne rubit-káznit, ale dovol slovo promluvit: Danilu pošleš na širé pole, na ty luhy Levanidovy k bouřlivému pramenu, přikážeš chytit ptáče bělogrlici, ubiti lítého lva a obé přinésti k obědu knížecímu. —

Taková řeč zalíbila se Vladimíru: učinil, jak poraděno. Danilo přijel domů zasmušen. Žena ho vítá: Co jsi tak zasmušen, milý druhu? Co se ti na hostině přihodilo? Snad že tě posadili všech níže, snad že tě číší obuesli? — Ne tak: seděl já na hostině všech nejvýše, číšo mně přicházela nejdříve — ale ty ženské pletky mne zahubí! Podej mně kolčan s půltřetího sta střel. — Ona mu podala kolčan s plná tři sta střel. Tušila, že mu jich bude potřebí. Sotva že dojel Danilo na luhy Levanidovy, vyřítilo se na něj tři sta bojarýnů, tři sta Tatařínův, tři sta donských kozáků, hrdinů, že není nad ně lepších. Danilo se táže, přicházejí-li s ním chleba soli pojist? Nepřišli my s tebou chleba soli pojist, ale přišli jsme pro tvou bujnou hlavu! Vskočil Danilo na ručí nohy, natáhl tuhý luk, kladl kalené střely, a ne po jedné ale po pěti — pobil do jednoho všechny bojarýny, Tataříny i kozáky. Tu pohledl a viděl, že se k němu blíží nový zástup — a v zástupě mnozí, již ho zvali bratrem. Povídá sobě Danilo: Kde to vídáno, kdy slýcháno, bratr na bratra aby šel bojem? Znát, že já knížeti v nepohodu! To pověděv, tupým koncem opřel kopí o sirou zemi a ostrým koncem proklál si věrné srdce. Přijeli k němu bohatýři, pohledli v mrtvé jeho oči, zaplakali horkými slzami, navrátili se do Kyjeva a zvěstovali Vladimíru: „Již není více Danily, toho udatného Denisiče!“

Vladimír sedl ve zlatou kolesku a jel k Černigovu na dvůr Danilův. Vešel do síně ku krásné Vasilise a líbá ji v medová ústa. Nastasja praví: Hoj ty, batuško, kníže Vladimíre! nelíbej ty mne v krvavá ústa bez mého druha Danily Denisiče! Vladimír káže jí se přistrojiti v květované šaty svatební. Oblekla se ona v květovaný šat svatební — jeli k městu Kyjevu, i bylo jeti těmi luhy Levanidovými. Tu zaprosila Vasilisa:

„Hoj ty, batuško, Vladimíre kníže!
dovol rozloučit se mně s mrtvým tělem,
druha milého Danily Denisiče!“

Kníže posílá s ní dva bohatýry:

„Přišla Vasilisa k milému družku,
poklonila se ona Danilovi Denisiči;
poklonila se, odklonila se,
k dvěma bohatýrům promluvila:
Hoj, jako že jste vy dva bohatýři,
jděte a povězte knížeti Vladimíru:
by nás nenechával na širém poli,
na širém poli pro vlčí pastvu!“

To pověděvši na krvavé se vrhá kopí — hruď se trhá, oči se temní — zaplakali nad ní bohatýři, navrátili se ku knížeti a vyprávěli, co se bylo událo.

(Pokračování.)

Doby trudu.

Od *Jos. Wünsche.*

1.

Sám jsem kráčel zase jednou
předrahými místy těmi,
kde naposled kráčeli jsme
plni lásky a přec němi.

Sám jsem postál v zpomínání,
kde jsme stáli v bolném vzdechu,
rozhlížel se, zda tu kvítek
nevzrostl mi pro potěchu.

Prohlížel jsem pažit kolem,
kde mi milá s bohem dala:
zda-li se mi slza její
slzičkou tu neujala.

2.

Jak jsi krásná, černá noci,
i bez lesklých skvostů svých:
pod tvůj plášť potěšné moci
co se vejde nešťastných!

Co se vejde bledých tváří,
co se vejde slziček:
nesečtly by se při záři
všech tvých zlatých hvězdiček!

3.

Samoten bdím o půlnoci
a tu zkouším duši svou.
Temno, pusto: neviděti,
odkud ty myšlenky jdou.

Jsou-li z pekla, proč se nesou
k nadpozemské vysosti, —
od boha-li, proč mé srdce
divou plní úzkostí?! —

Hloubám, hloubám. — Již mám světlo,
již rozumím tajům všem:
vzmuž se, mysli, sám bůh s peklem
zápasí to v nitru tvém!

Svítání nad vodou.

Na nebi velké divení,
že chudý oblak ve zlatě,
a všechno hledí upjatě,
že východ celý v plameni,
že dní se, dní.

Ten rákos jemně ševelí
a za ním olše štěbetá
i ptáče z křoví přiletá,
že den se zbudil veselý,
že dní se, dní.

Již v plném blesku, plápolu
vychází slunce nad hory,
a plesnými je hovory
kraj vítá v sladkém hlaholu:
že dní se, dní.

Loď stojí, veslo nahoře,
mé zraky v dáli upřeny,
tu vlnka ťuká na stěny,
že dojde s věstí do moře:
že dní se, dní.

O, vlnko — poskoč, pohledni
a dojdi v moře se zvěstí
že noc též mého neštěstí
se nenadále rozední —
že dní se, dní. —

Karel Kučera.

Počátky anglického divadla.

Od *Jul. Zeyera.*

(Pokračování.)

Také tento svátek temenil se z vánočních slavností a byl dle všeho buď na počest dětství Ježíšova ustanoven, aneb na památku zavražděných v Betlémě mlaďátek nebo snad, a to nejspíše, na oslavu mučenictví sv. Štěpána, který tenkrát za patrona nižšího kněžstva se považoval, pročež se věcí zcela přirozenou zdálo, že svátek jeho byl zároveň svátkem klášterních noviců a žáků. I bylo tedy těmto dovoleno, aby si v ten den volili svého „opata dětí" a „biskupa dětí", kterýž pak v kněžských rouších s mitrou na hlavě do kostela se odebral, kdež rozličné liturgické služby vykonával. I opakovalo se časem i zde, co dříve při slavnostech oslů se událo: co na počátku bylo naivní ale opravdové, vybočilo záhy v rozpustilou maškarádu. Jazyk sám té metamorfóse napomáhal; slavnost „dětí" stala se dalším vývojem zcela přirozeně slavností prostých, dětinských, a poněvadž slovo „innocens" (nevinný) v jistém smyslu také asi totéž znamená, co naše „blbec" nebo „blázen", dospěla nevinná slavnost dětí posléz tam, že z ní učinili slavnost „hlupců a bláznů". Jakého pak stupně převrácenost v tom počínání dosáhla, vyličuje se v Blackwood's Magazine (1869) těmito slovy:

„Slavnost bláznů konala se s největší rozpustilostí v jednání i ve slovech. Maškary prozpěvovaly oplzlé písně dělajíce při tom posuňky oplzlé, hrály v kostky, jedly klobásy na samém oltáři, nasazovaly si brejle z oranžových slupek a posmívaly se obřadu vykuřování tím, že na kaditelnici staré střevíce nebo výkaly spalovaly a dýmem z toho kněze zakuřovaly. Ukončivše pak parodované bohoslužby začaly maškary v kostele jako zběsilé skákati a tančiti, trhaly nezřídka šaty se sebe a křepčily pak nahé dále. Na to provozovaly vždy nějakou frašku v atrium nebo na hřbitově u kostela, kde si také hlavy holily a vousy česaly."

Takové šílené počínání musilo míti konečně ten následek, že se kněžstvo proti němu vzepřelo a že náboženské tyto orgie posléz po dlouhém boji s lidem z chrámů byly vyhostěny. Ale podnícené takto nepřátelství kněžstva nezůstalo jen na oprávněném odporu proti podobným neplechám, nýbrž obrátilo se proti provozování her vůbec, ač je kněžstvo samo bylo zavedlo, a tak stalo se, že se utvořily herecké spolky laiků, jako n. p. v Římě bratrstvo „del gonfalone" nebo v Paříži bratří „de la Passion". Tím spůsobem zvrátilo se divadlo na věc světskou a přestalo býti na dále částí bohoslužby, ale přece neobíralo se ani potom dlouho ještě jinými předměty, než látkami z bible a z křesťanské legendy čerpanými. Jest ovšem pravda, že i jiné, než svrchu uvedené vlivy na rozvoj dramatu účinkovaly, však přece lze celkem stanoviti postup jeho rozvoje krátkými slovy v ten smysl, že z dramatického rázu mše ve spojení se slavnostmi oslů a bláznů vznikl počátek mysterií, z kterýchž se dále v rozličných změnách moderní divadlo, aspoň u některých národů zrodilo.

Jak se to vše v Anglicku událo, jest vlastním obsahem tohoto náčrtku; zdržel jsem se déle u vypsání náboženských her ve Francii nejen proto, že tam původ jejich dlužno hledati, nýbrž i proto, že se odtamtud po celém téměř evropském západě rozšířily a všude také svou podobu k francouzskému originálu zachovaly.

Že také do Anglie náboženské hry z Francie byly vneseny, o tom není pochybnosti ani nejmenší. Doba, kdy Normanové si podmanili tento pro lidskou osvětu tak důležitý ostrov, jehož jméno dle krásného Kollárova výroku „se blýští na sklepení světa hvězdokrytém", byla doba, v kteréž mysterie velké popularnosti u krajanů Viléma Podmanitele již požívaly, a ti zavedli je záhy po svém vítězství v dobyté zemi tak jako vůbec všechny řády, obyčeje a spůsoby v staré jich vlasti tehdá vládnoucí, které se tam v skutku s velkou rychlostí ujímaly. V dvanáctém století byly náboženské hry v Londýně dle starých kronikářů již věcí zcela obyčejnou a provozovaly se také již i na venkově. Oblíbenost jejich rozšířila se brzy po celém ostrově a dosáhla v patnáctém věku již takového stupně, že každé jen poněkud větší město svou vlastní hereckou společnost mělo a nejen král sám, ale i mnohý šlechtic vydržoval si při komoňstvu vlastní herce, kteří často od města k městu táhli, bavíce všechno obyvatelstvo provozováním svého umění, jsouce všude s nadšením vítáni. Ani v sedmnáctém století, když pravidelné drama již dávno bylo v plném rozkvětu, nepřestávaly ještě náboženské hry, které se v Anglii jmenovaly „miracle plays" neb „miracles". Trvaly dále aneb aspoň živořily. I ve Francii bylo toto jméno „miracle" známo, však tam činil se rozdíl mezi „mystére" a „miracle"; „mystére" byla hra, mající za předmět událost nějakou ze starého nebo nového zákona, „miracle" pak hra představující nějaké zázračné dobrodružství ze života toho neb onoho svatého nebo světice, kteréhož rozdílu v Anglii neznali.

Jeviště bývalo as francouzskému podobné a stávalo prý často na kolách, tak že je z místa na místo převážeti lze bylo. K některým kusům bývalo třeba více než jednoho jeviště. Že se též na úpravu a kostymy patřičný náklad vedl, dokazují některé účty a seznamy výdajů, které se nám z té doby náhodou zachovaly. Jak effektní kusy se již tenkráte v plném středověku provozovaly, vysvítá z položky starobylých těchto účtů divadelních, kde se žádají 2 d. „za požár, jímž lehl svět." Položky vztahující se k oděvům herců, podobají se časem na vlas rouhavým šprýmům. Tak se tam zaznamenává mezi jiným vydání „za bílý kabát pro pána boha," „za paruku pro pána boha" a p., k nimž se důstojně druží některé položky v seznamu vyplacených gáží, z něhož se dovídáme mezi jiným, že vyplaceno: pánu bohu 2 s., Herodovi 3 s. 4 d., čertu a Jidáši 18 d. atd. atd.

Nejlacinější bývala dozajista toileta našich prarodičů v ráji, jimž zbožný básník jedné hry, nazvané „Stvoření", zcela opravdově radí, aby hráli „ve vší prostotě nesmrtelného kostymu", což také učinili s prostomylností svého věku. Teprvé po snědění nešťastného jablka pozoruje Adam svou nahotu a volá duchaplně:

„Out alas! what ai leth me?
I am naked, weil I see!"

(Běda, co je mi? Jsem nahý, vidím to dobře!)

Na to mu dává milená choť tuto praktickou radu:

„Adam, husband, I rede we take
These fig-leaves for shame's sake!"

(Adame, muži, radím, abychom si vzali fíkové tyto listy k vůli hanbě,) a poznámka v textu žádá pak, „aby se Adam a Eva pokryli listem fíkovým a pod stromy se schovali."

„Na přepodivný tento výjev hledělo čctně shromážděné obecenstvo obojího pohlaví s úplnou klidností," podotýká anglický jeden spisovatel, „svaté písmo omlouvalo výstup takový: představovalť se děj právě tak, jak vylíčeno v třetí kapitole Genesis."

Ovšem tvrdí jiný spisovatel, že ten biblický kostým nezáležel pouze v rajské nevinnosti, že nebývala as tato nahota úplná, avšak připouští přece, co každému nepředpojatému do očí bije, že to pokrývání fíkovým listem zůstává přece na každý způsob věcí nad míru choulostivou a neslušnou.

Ač se v miraklech anglických takové pohoršlivé výjevy nalézají, ač mívají pro čtenáře moderního spíše ráz karikatur na nejsvětější osoby a události písma svatého, překvapují nás v nich přece jako ve francouzských mysteriích mnohdy scény plné přirozené prostoty a dramatických effektů a dle výroku znalců probleskuje jimi často jemný, ušlechtilý cit, právě jako v mysteriích francouzských. Podobnost tato je zcela přirozená, neboť původně dávaly se v Anglii hry náboženské buď v jazyku latinském neb v jazyku vítězných Normanů, totiž francouzském; teprvé ve století čtrnáctém začali je překládati a původně angličinou spisovati. Touto dobou nabývají teprvé „miracle plays" pravého významu a důležitosti pro literaturu anglickou co příprava k národnímu divadlu, které se poměrně velmi rychle ze surových těch začátků k nejvyšší dokonalosti povzneslo. Nejbližším krokem k dramatu pravidelnému byly tak zvané „moralities". Stalo se znenáhla obyčejem, uváděti do mirakulí osoby, představující rozličné ctnosti a nectnosti lidské. Úlohy těchto osob bývaly z prvu docela podřízené, ale postupně nabývaly důležitosti, vyskytaly se čím dále tím častěji a staly se konečně nejpřednějšími a nejdůležitějšími celé hry. Takový byl vznik moralit, jež Collier, učený historik anglického divadla, následovně definuje:

„Bylo to dram,a" praví, „v němž jednající osoby bývaly buď allegorické, buď abstraktní, buď symbolické a jehož mravoučný obsah směřoval k napravení lidského života."

Jako mysterie a mirakle, bývaly i morality k nedočkání dlouhé a nesnesitelně nudné. Básníci tedy, aby jim aspoň trochu přízně u obecenstva získali, musili sem tam do nich zaplítati scény zábavné a šprýmovné. Dvě osobnosti, kteréž samy sebou ani nejsou hrubě šprýmovné, musily téměř v každé moralitě buď z jiných si šašky tropit aneb nechat s sebou ty nejsměšnější žerty provádět. Tyto dvě osobnosti byly — čert a neřesť. Byly tak oblíbeny, že ještě dramatikové Alžbětínské doby někdy na ně narážejí. Čert přenešen byl do moralit již z mirakulí, jak Collier tvrdí, a míval takovou masku, že ho v jedné moralitě kdosi omylem za „tancujícího medvěda" považoval a při každém jeho objevení plným hlasem křičel „ho ho ho!" Nejhlavnější úlohou „neřesti" bylo ustavičné štulcování čerta, k čemuž ovšem velkých studií konat nemusila, avšak měla roztomilá tato osobnost přece také ještě vyšší povolání a dostávalo se jí zhusta určitějšího jména a tvaru; tak na př. hrála pod jménem „nevěrnost" úlohu milovníka Maří Majdalény ještě nekající, a byla takto jaksi nástrojem zlého živlu. Avšak v některých moralitách dospěla až na úplnou samostatnost a prováděla zlé a špatné kousky beze všeho pobádání na vlastní vrub. Odívali „neřesť" obyčejně krojem šašků, totiž tenkráte, když nebrala perfidně na sebe roucho nějaké ctnosti k snadnějšímu dosažení svého nekalého úmyslu. Na konci hry obyčejně ji poetická spravedlnost odsuzovala k zasloužené́mu trestu a čert odnesl ji posléz na hřbetě do pekla — k většímu uspokojení dobrých lidí.

Na poli tohoto druhu her potkáváme se poprvé v historii anglického dramatu s jménem, aspoň svého času známým, ba slavným, jménem to Johna Skeltona.

John Skelton má v historii reformace své významné místo; jeť on takřka zosobnělým symbolem onoho ikonoklastického hnutí, vyskytujícího se u puritánských protestantů a čelícího s nenávistí a zášti proti zkaženému, ale skvělému a ponejvíce vysoce vzdělanému kněžstvu uměním zářící Rómy, symbolem bujného a zdravého těla, hlásícího se o práva svá proti duchu tak dlouho v chorobné nepřirozenosti výhradně vládnoucímu. V tomto ohledu jest Skelton příbuzen Rabelaisovi, avšak duch jeho nemaje síly básnické a širokého rozhledu myslitele, jako Meudonský bičovatel všeho ideálu, nevytvořil žádnou postavu, jako jest „Panurg", žijící pro věky budoucí. Nebylť Skelton žádný genius, a přece vládl myslem svých vrstevníků, jako málo kdo dříve, přece třásl se před neumělou, ale ostrou jeho satyrou i člověk po králi v celé říši nejmocnější, člověk, kterýž s větší hrdostí do svého purpuru se halil, než král do svého hermelínu — kardinál Wolsey. Skelton byl mnichem a preceptorem krvavého tyrana Jindřicha VIII. a utekl se před kardinálem pod svaté, posud jako v středověku neporušitelné stíny opatství Westminsterského, kde našel jistý, násilí nepřístupný asyl, a odkudž směle házel, nikoli své blesky, nýbrž svoje bláto na nachový plášť hrdého kardinála. Jednal docela ve smyslu bývalého svého žáka. Nemohlť závistivý král odpustiti zpupnému popu, tomu „řeznickému psu", jak ho Shakespearův Buckingham nazývá, pro jeho původ, nemohl mu odpustit v pravdě královskou jeho nádheru, jeho hrdé paláce Whitehall a Hampton Court, ani ty tři bohaté stoly, na něž se denně prostíralo v jeho refektáři, ani armádu služebných v nejskvostnějších oděvech, ani osobní stráž s pozlacenými burdýři, ale nejméně těch padesáte mezků, kteréž prý nosívaly pokladny pokryté purpurovými koberci se zlatým třepením. Když král si umínil povaliti tento sloup římské pýchy, propůjčil se Skelton nevybídnut a s radostí za lano, kteréž ho do bláta mělo strhnout. Svou nejostřejší satyrou „Proč nepřicházíte ku dvoru?" podněcoval nenávist lidu ke kněžstvu vůbec a kardinálu zvlášť až k zuřivosti, a jest významné, že vše, z čeho ohavný Jindřich bývalého miláčka svého později obviňoval, již napřed Skeltonův pamflet obsahoval. Člověk ten, o kterém Philaréte Chasles praví: „fraškář ten jest bojovník, on schovává pod halenou šaška dýku, kterou vráží hluboce do srdcí svých odpůrců" — člověk ten napsal několik moralit a jedna z nich zachovala se až na naše časy; byla nejspíše před rokem 1509 sepsána a jmenuje se „Magnificence" (Přepych).

Uvedu co ukázku toho spůsobu her vůbec analysi „Přepychu", jak ji Colliere podává.

Mravním účelem „Přepychu" jest, poukázati na marnost vší světské velikosti. Hra začíná samomluvou „Blaženosti," ku kteréž se brzy druží „Volnost" a tím časem, co obě o tom se hádají, až do jakého stupně by se svobodě překážeti nemělo, vystupuje „Míra", aby sporné smířila, a klade důraz na vlastní svou důležitost. „Přepych" hned na to se zjevuje a seznámí se s „Libovůlí" (která si prikládá falešné jméno „Štědrost"), s Lícoměrností", s „Prohnanou chytrostí", s „Tajným srozuměním", s „Dvorským zlořádem" a s „Pošetilostí", kteréž ho (Přepych) vesměs vypůjčenými jmény šálí. „Dvorský zlořád" se mu nabízi, že jej povede k mladé dámě, jejíž ctnost není nepřístupná a popisuje krásu její slohem dosti květnatým. Praví, že jest to „dívka krásná, která hned se zardívá barvou růží, která jest obdařena tváří, jakou jen si přáti možno. Lazurně že prosvítá pletivo jejích žilek, že je pokryta poupaty spanilosti, pleť její že je květoucí, bělost její proti vlasům bělost lilie; její oči že září jasně jako karbunkul, ústa její dýší libou vůní a rtíky její že jsou červené a veselé jako třešně."

„Přepych" přichází vinou svých přátel a přívrženců na mizinu a padá do rukou „Protivenství" a „Chudoby" a tato poslední porovnává nynější stav „Přepychu" s dřívějším jeho postavením těmito řiznými slovy: „Ty, jenž jsi byl zvyklý ležet na poduškách prachových, ležíš nyní, nohy výše než hlavu; ty, který's byl zvyklý strojeným polévkám, nyní musíš žvýkat odpadky a drobty chlebové, a místo bohatých obleků, jsi nyní rád, můžeš-li se schoulit do houně. Ty, který's měl nadbytek všeho, co's jen chtěl, nyní trpíš hlad a zimu, do jemného hedbáví jsi se halil a nyní učíš se v slámě líhat a kůže tvá, zvyklá košilím kmentovým, jest nyní šlehána sněhem a deštěm."

„Zoufalost" a „Zlo" potkají na to „Přepych" a „Zlo" mu podává oprátku a nůž, a již chce „Přepych" sám sebe zavraždit — však tu náhle vyskytá se „Naděje" a zadržuje mu ruku. V patách za „Nadějí" vcházejí „Pomoc", „Opatrnost" a „Vytrvalost", a tyto přesvědčují „Přepych" o křehkosti a marnosti jeho dřívější slávy a „Přepych" spokojuje se zaujímati na dále postavení skrovnější a šťastnější. Na několika místech „mezihry" setkáváme se s pokusem rozjařiti vážný průběh její komickými situacemi a žertovným dialogem, a největší část toho připadá „Libovůli" a „Pošetilosti", kteréž se příležitostně s „Prohnanou Schytralostí" setkávají a ji přemlouvají, aby se s nimi vsadila, že ji „Pošetilost" pouze žertem a smíchem přinutí, že se z kabátu vysvlékne; vyhrajou sázku následujícím rozmarným ale velmi málo delikátním spůsobem:

(„Pošetilost" dělá, jakoby brala „Schytralosti" — veš s ramene.)

Libovůle. Co's našla?

Poš. Při sám bůh, veš.

Schyt. U všech čertů, myslím, že lžeš!

Poš. Při samé mši, brončck s šedivým pruhem!

Libov. Ha, ha, ha, ha, ha!

Schyt. Ke všem všudy, není to pravda, vím! (Svléká kabát.)

Poš. Oblékni jen opět svůj kabát, už jsi prohrála.

Libov. Hleďme, huso, kde pak's nechala rozum?

Versifikace je rozličná a délka kusu nutně vyžaduje, aby se co možná pro ulehčení toho břemene učinilo.

Mravné poučení dávají na konci kusu „Pomoc", „Opatrnost", „Vytrvalost" a „Přepych":

„A vy, kteři jste slyšeli tuto kratochvil a hru — Ježíš vás chrániž od bezkonečné bídy a hanby."

Skelton čelil touto moralitou proti nádheře a přepychu vůbec.

* * *

Dle toho může si každý utvořiti dosti jasný obraz o podstatě všech ostatních moralit, z nichž velký počet se zachoval. Jsou si as všechny na vlas podobny svým pedantstvím a svou nekonečnou nudností. Jedna z nich, zvaná „Svatba Umění s Vědou", má tu zvláštnost, že je pravidelně na 5 jednání a do množství scén rozdělena, čímž se od ostatních her toho druhu velmi značně liší.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Memoiry mrtvého.

Kus románu ve verších od *Fr. Heritesa.*

Zpěv druhý.

Má drahá, není-li to město fádní? —
Což abychom šli trochu na venek!
života jeho obrazové vnadní
pro jednotvárnost budou dobrý lék. — —
Vždyť měříme své štěstí jenom na dni
a dnes neb zítra času hrozný vztek
je odfoukne, že nezbude nám z něho:
jen zpomínka, kus verše milostného.

A proto: nezhrdejme jeho medy
a těšme se, že osud nás má rád! —
Nuž přivoluješ? — Pojedeme tedy — —
však, drahoušku, ať vezmeš teplý šat
by city tvoje neustydly v ledy
a na srdce ti nepad' ostrý chlad. —
Nic nedbej na to, sluníčko že pálí —
vždyť i to teplo v srdci někdy šálí.

A pojedem . . . ty s všemi přítelkami
se rozloučila's podle předpisu —
s řas utírajíc slzy za slzami
a v sladkých slovech jako z melisu. —
Ba takové jste, spanilé vy dámy!
Slz roníte za desct Narcisů,
když necítíte. Když vás bolest hněte,
tu v kyprých ňádrech vždy je ukryjete.

A pojedem . . . už kufry naloženy
a zavazadla, vaky, škatule —
už slzy rukávem jsou usušeny
a poručeny boží do vůle
světnice naše — rozmilé ty stěny,
jež pošmurné a smutné, strnulé
se zdají být, že loučíme se s nimi,
v nichž byli jsme tak tiše blaženými.

Buď s bohem, domove! Tu ve hruď moji
se rázem snesl děsný, černý mrak. — —
Byl velký den — ku rozhodnému boji
se chystal ve prach pokořený pták —
duch volnosti už rozpjal peruť svoji
a nes' se k výši, vzhůru do oblak.
A lidstvo ztýrané ku zbrani sáhlo směle,
by pozdravilo svého spasitele.

Den vzkříšení! — a já po boku ženy
odjíždím na líbánky — bůh mne suď!
„Proč city tvé tak divně rozechvěny?“ —
Bol nevýslovný sevírá mi hruď —
tou zradou na čele mi vypálený
znak plane Kainův: bez oddechu bluď! —
„Ne, drahá, nemohu — ach, zůstaneme doma!“
jsem zalkal bolně s třesavýma rtoma.

„V té ťadese?“ — V ohnivé oko vaše
jsem pohledl a myšlenky mé zas
těm obrazům se vyvinuly plaše
a neviděl jsem nic a nic než vás,
bezděčné rty se zasnoubily naše,
již líbal jsem vám ruku, čelo, vlas — —
již za námi tam domov v šedé dáli
a vstříc nám dnové čarovní se smáli . .

Madam! co teď? mně trochu vázne péro,
mám odysseu naši veršem psát? —
mou lebkou letí upomínek stero —
mám ohřívat je v duši vaši snad? —
neb se svým tělem ve hrobové šero
je na věky, je na vždy pochovat — — —
ne, nebojte se, nebudu vás nudit —
vždyť byste zdřímla, musil bych vás budit.

Rač uvedu vás přímo na jeviště,
kde román náš se začal rozpřádat;
vždyť také ráda prodlíte tu jistě
a nemusím vás ani dlouho zvát.
Bylo to v jednom malém fádním místě:
as třicet domů, na jich konci sad,
v něm stromů pár a potok s troškem vody,
a na jaro vždy nejnovější módy.

Lázenské místo — kam si zacházíme,
když povětří nám doma není vhod.
Chodíme mnoho, hrajeme a spíme
a obědváme draze table d'hôte
a když nás ještě dlouhá chvíle jíme,
tu zazpíváme podle známých not
duetto lásky — však se najde vždycky
nějaký předmět — trochu romantický!

Dál psáti nechci — však jste koupila si
několik knih o tamním okolí,
v nichž vylíčeny nejvzácnější krásy — —
tam chodili jsme často do polí —
bylo to v letě, plnily se klasy,
ve smaragd oděly se topoly — —
a přírody prý zanícený ctitel
nás na všech cestách doprovázel — přítel.

Můj dobrý přítel od mladosti známý,
můj přítel dobrý, známý z dětských let.
Myšlenka často, často ulétla mi
tam ku dřevěné rodné chatě zpět,
i tam, kde vadnoucí jsem pod slzami
pošlapal první čisté lásky květ — — —
však na chvíli jen, myšlenky mé zase
již dlely u vás a na vaší kráse.

Vy nazpět jste je všechny přivábila. —
A já byl šťastný v božském ráji svém.
V něm byla jste jak dobrá moje víla
a pro vás rád bych opustil tu zem,
však: s vámi — bez vás nestačila síla.
Byli jsme šťastni . . . Jednou s přítelem
jste vodila se v sadech v mlze ranní —
já domů šel a — nalezl jsem psaní . . .

Zde krátký obsah: „bratře, vlast tě volá,
své syny volá úpěnlivě: spas!
Je třeba paží, jinak neodolá . . .“
Byl tenkrát bouřný, děsně hrozný čas;
svobody kvítka, vypučelá s pola
dupána ve prach bědný byla zas
a prapor svatý, jedva že byl vztyčen,
měl povalen být, pošlapán a zničen.

Ten list mnou zachvěl. Napravím svou vinu!
Ač z posledních — tož dostavím se přec;
nebudu dřímat v ráje toho stínu,
ozbrojím páže za posvátnou věc,
svá křídla ochablá rozepnu k činu
a rozlomím tu zlatou lásky klec —
ó srdce! — srdce. — V tom jste vrátila se
a nikdy jsem vás nezřel v také kráse.

Líc vaše uzardělá, jak by jemně
ji nachový byl mráček přeletěl —
to oko s vlasem závodící v temně —
ta hrdá šíj bělejší nad úběl. — —
„Četli jsme román,“ pravila jste ke mně.
„A milostpaní,“ přítel na to děl,
„se rozzlobila velmi na hrdinu,
že pro lásku zapomněl na otčinu.“

„A pohrdám jím.“ — O nevinnou zemi
jste dupla nožkou a já v líci zbleď' —
mne zoufalost se dotkla perutěmi
a srdce moje ztuhlo jako led — —
tak mrazné — studené, „já býti mezi těmi,
jež kletbou stíhá její krásný ret.“ — —
Na loďce myšlenek se plachta vzdmula
a zanesla mne v léta uplynulá.

I zanesla mne v pokojík ten tmavý,
v němž scházíval se přátel těsný kruh —
jej žádný básník hymnou neoslaví,
ač stánek tu měl svatý, volný duch.
Tu z mladistvé se vyrojila hlavy
tak mnohá velká myšlenka — zde druh
ke službě vlasti posvěcoval druha,
by rozlomil jí pouta těžká, tuhá.

I já jsem přísahal na dýku obnaženou. — —
„Ať ocel ta se stopí v prsa má,
kdy nepřijdu, až nad vlastí se sklenou
červánky rudé. — — — Nikdy nezklamá
vás srdce mé! — A kdybych dřímal s ženou
v svatebním loži — bůh tě nad náma!
ni edenu mi nezabrání štěstí,
bych dostavil se nadšen, s mečem v pěsti.“

Již kostky vrženy! . . a když se večer sklonil
ach, odpusťte mi, pérem ledovým
bych myšlenky své po papíru honil,
k výrazu citů hledal fádní rým —
a napočítal, co jsem slzí ronil — — —
vyšel jsem z domu — — ale krokem tím
jsem nezavázal vlast ni bratry k díku:
vždyť otrokem jsem byl jen vašich rtíků!

Madam! — Teď hustý závoj nitra svého
jsem odhalil před vámi docela — — —
teď víte, démona proč krvavého
jsem v náruč spěchal z loktů anděla —
a pakli ze života blaženého,
jejž prožili jsme spolu, utkvěla
jiskérka citu jediná vám v těle —
za hříchy mé se pomodlete vřele. — —

My bojovali . . . Pozdější ať dnové
ten boj náš nazvou bojem dětinným,
ať vlasti naší noví prorokové
se vysmějou těm mužům hrdinným,
když jejich krásní utěšení snové
pod deštěm kulí rozprchli se v dým,
když jejich srdcí ideál ten vřelý
utonul v krvi těžkou pod ocelí. — — —

Byl boj to svatý . . . a my tady stáli
naproti nepřátelským bodákům
tak nepohnuté, hrdé, jako skály,
jež strmí čelem vzhůru k oblakům — —
a s obou stran se mnohý v krvi válí
anděla smrti tiskna k bledým rtům,
jenž krásnou rukou život ničí, láme
a uvádí nás říše do neznámé.

Pohléď' jsem kolem — svaté Thermopily! —
Z mých přátel všici, všici bez hnutí — — —
tu oči mé se slzou zakalily
a na vzpomínek rychlé peruti
jsem zaletěl v náš domov roztomilý — — —
tu do prsou jsem cítil bodnutí,
jež dál a dál — až do srdce se vkrádá —
a slyším křik „stečena barikáda.“ — — —

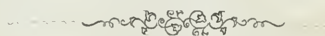
Epilog.

Madam! — já dopsal . . . Holubičko zlatá,
jdu navštívit tě, bych se pozeptal,
zda sponku, kterou srdce naše spjata,
čas nelítostný ve prach nezdeptal,
a třeba-li ti, drahá, starosvata,
vždyť z lásky k tobě posloužím ti rád
a přinesu ti z hrobu vzácné dary. — — —
Madam! — zde jsem — zde moje memoiry.

Noc byla bouřná . . . vy jste neviděla,
jak stíhaly se blesky oblohou — —
však rudá jejich záře proletěla
mým mrtvým tělem, duší ubohou. — —
Na zemi pošlapaná imortela —
můj z lásky dárek — vašich u nohou,
paprsek blaha v ozářené líci
můj přítel z mládí sladce dřímající. — — —

Noc byla bouřná . . vy jste spala klidně.
Já nad vaším stál ložem rozechvěn. — —
Ta vaše ústa smála se tak vlídně,
jak by je líbal první lásky sen. —
„Teď o něm sní.“ . . Tu bylo mi tak stydně,
mé první lásky obraz — vykouzlen
tajemnou rukou — před mnou se mihl —
o Nemesis! — mne soud tvůj hrozný stihl.

O Nemesis! . . a teď — far wel! mé dítě
far wel! far wel! . . . už nikdy, nikdy víc
mé oko, drahá, drahá, neuzří tě
a nezlíbá ret můj tvojí líc —
far wel! — hlubokou bolest v duši cítě
v budoucnost hledím, v strašné, hrozné nic.
A půlnoc padla; políbiv vás v ústa
jsem odkvapil — a ve mně zbyla pusta. —

Kateřina.

Z ruského *paní Markovičove* přel. *A. Durdík.*

1.

Nedožijeme se více takové kouzelnice — dobrodějky, jakou byla nebožka Danilovna! Jak mnoho lidí se za ni modlí! Kdokoli ji znal, ba kdo jen o ní slyšel, žehná jí a blahořečí památce její. Od rodiny k rodině jde její pocta.

Vyrostly jsme pospolu. Přivezly ji k nám z cizí země. Náš pán zdědil kdesi daleko statek; odejel tam s paní, a když se za dva měsíce vrátili, přivezli s sebou dívku Kateřinu, sirotka asi desítiletého. Byla to podivná dívka, chovala se k nám jako cizí, stranila se nás a tak podivně se v šatech motala, jakoby ani chodit neuměla; mluvila také divně, zcela jinak než my.

Nás dívek byla ve dvorci celá tlupa, i smály jsme se mezi sebou, jakou to vzácnou dívku k nám přivezli. Ptáme-li se jí na to neb ono, hledí jen bázlivě kolem sebe a nic neodpovídá. A když jsme se k ní přiblížily, aneb se shlukly kolem ní, hned se nám vyrvala neb zastavivši se lomila rukama.

Stávalo-li se, že paní jela někam na návštěvu, vycházely jsme si na procházku trochu se proběhnout, a zvaly Katuši, aby šla s námi; ona však nechtěla, raději běžela ke kurhanu pod lesem: tam se usadila a seděla dlouho. Zvala ten kurhan mohylou, ačkoli ji stále ujišťujeme, že to není mohyla, nikdo že tam není pochován, ona stojí na svém, že je to mohyla. Z počátku jsme se tomu smály, potom však jsme samy nazývaly ten kurhan mohylou.

Ale nás se neustále stranila, ačkoli jsme ji lákaly a jí lichotily. Konečně nás začalo mrzeti, že nechce naši přívětivost opětovati; začaly jsme ji škádliti a honiti. — Byltě jsme hloupé děti, bez útrpnosti!

2.

Spozorovaly jsme, že každý večer vklouzla v paninu ložnici, a dvéře za sebou zavřela; ale sotva zaslechla, že paní vycházejí ze salónu, hned vyběhla ven. Bylo nám to divné, i přemýšlely jsme, co tam asi dělá. Zvědavost nám nedala pokoje, až jsme se usnesly, že se tiše přikradem za ní a ji tam překvapíme. Učinily jsme tak. I vidíme: v ložnici hoří lampička a plný měsíc svítí v okna. Katuše pak sedí na podlaze, a majíc s jednoho ramene šat spuštěný, hledí na svůj bílý rukáv u košilky, který byl vyšívaný; stále naň hledí zamyšlena a slza za slzou splývá jí po líci. Lampička na ni svítí, i plný měsíc; ona neustává pohrávati vyšitým rukávem. — Volaly jsme na ni, neslyšela nás; ale když jsme se smíchem vběhly do komnaty, ulekla se, zaplakala a pravila k nám svým podivným způsobem: „Nedotýkejte se mne!"

Bylo mně jí líto, a chtíc jí zalichotit, objala jsem ji, však ona mne z lehka odstrčila... V tom vešla paní. „Kdo se to opovažuje seděti v ložnici?" Pohrozila nám, křičela a zvěděla, co se stalo.

Dostalo se nám trestu, ale nejvíce Katuši.

Od těch dob jsme jí nedaly chvilku pokoje, stále se smějíce těm rukávům. Mlčela. Potom už jsme u ní neviděly košilky. Nevím, kam ji dala, domnívaly jsme se, že ji spálila.

3.

Tak přišla zima. Klíčnice ji učila rozličným prácem. Poslouchala sice, ale malý z toho byl prospěch — chápalať špatně. Začínala jaksi churavět. My to dlouho nespozorovaly, ale stávala se stále slabší a slabší. Už se nám nevymyká, když ji honíme, nezápasí s námi, stojí a oči sobě zakrývá.

Roznemohla se lehce. Jak jsme se o tom dozvěděly, hned jsme k ní běžely. Ležela v komoře pod schody a klíčnice k ní dohlížela. Vypadala jak z vosku, byla téměř průzračná. Vzaly jsme ji za ruku, ruka byla těžká a sotva jsme ji pustily, upadla těžce zpět. Kdyby nebylo jejích rozpálených, blýskajících se očí, myslil bys, že je mrtvá. Jen černé její brvy, páskám podobné, zbyly jí z dřívější krásy. Přišedše k ní mlčely jsme, a ona též mlčela. Posadily jsme se mlčky a též tak odešly. Ach, teď vidíme, jak nám je smutno bez Katuše.

4.

Přešel nečas, přešly i jarní deště, oteplilo se, zazelenalo se a všechno rozkvetlo. Katuši se trochu ulehčilo i prosila klíčnici, aby jí dovolila trochu se projíti. Vyprosila se, a namířila zrovna k tomu kurhanu, kterýž byla nazvala mohylou. A že byla již zdravější, pustily jsme se opět do ní, hašteřily se s ní a posmívaly se jí. Ale Katuše den co den chodí k mohyle. My se usnesly na tom, že si na ni počíháme a pak vyskočivše ji polekáme; a tak sotva že odešla z domu, hned druhou cestou jsme tam běžely. Kurhan byl celý zarostlý hustou zelenou travou a jak vysokou! Kolem byl les — dub a bříza. Tiše lezeme blíže, hledíme — Katuše leží v trávě, kolíbá se zlehounka a zpívá nějakou písničku, ale tiše a žalostně, prolévajíc hořké slzy. Kolíbá se jako v kolébce a zpívá:

„Ej, ty kočko, kočičko,
nechoď ven tak brzyčko...

My poslouchaly. Pěla o holoubcích i o ptácích švehlících, o sestrách i o bratřích. My poslouchaly sedíce tiše a Katuše stále zpívala. Ale když jsme se k ní přiblížily, hned umlkla, ulekla se a zbledla. My ji začaly celovati a prositi lichotivě: „Řekni nám, kde je tvá vlast a jaká je, prosíme, povídej."

Odpověděla toliko vzdychnutím.

„Řekni nám," prosíme stále, „mluví tam všichni jako ty? Nosí u vás všichni vyšité rukávy? A znají všichni tu píseň? Nauč nás jí také."

Pohledla na nás a zaplakala. Opět na nás pohledla i kolem na les a pole, máchnula rukou a padla obličejem na zem, vzlykajíc...

5.

Druhý den již nevstala; celá hoří a mluví pomateně... Najednou se zdvihne, jakoby byla zdráva, posadí se, podepře hlavu o ruku a zapěje... A pějíc prolévá slzy. Zpívá vesele a tiše, však náhle vykřikne, jako bolestí palčivou, pozdvihne se a hledí na nás tak pronikavě, až nám začíná býti úzko.

Paní poručila, aby ji přenesli do čeledníka; stonala celých šest neděl. Konečně se jí paměť vrátila ale ne zcela. Stále se ohlíží kolem, jakoby nás neznala... Téměř rok se takto trápila. Časem se zdálo, že se jí ulehčilo, ale pak opět začala blouzniti a se trápiti.

6.

Když k nám po nemoci zase přišla, nepoznaly jsme ji; vyrostla velmi, ale byla tak tenká a hubená. Ruměnec se ztratil a oči byly celé vyhaslé. Stala se tišší a drsnější. Jen jednou jsme zkusily poškádliti ji jako dříve, ale více už jsme toho nezkusily. Již se nervala a nebouřila jako dříve, a říkala jen: „Co chcete? Já se o vás nestarám, nestarejte se vy o mne." A tak klidně to říkala a hleděla na nás tak pokojně... Často celý den pracovala, aniž by byla promluvila slova.

Paní ji začala míti ráda. „Hle, jakou mám pracovnici," chválila ji někdy hostům, — „tak pilnou a rozumnou."

Ani žertu, ani písně nijaké jsme od ní více neslyšely. My ji prosily několikráte: „Zazpívej nám tu písničku, co jsi chodila zpívat na mohylu."

„Nemohu si na ni zpomenout," odvětila, „neznám ji více."

Sama však ráda poslouchala, když my zpívaly. Byla mlčenlivá a nepřívětivá, ale někdy pravila: „Zpívejte, děvušky, zpívejte!" My samy nevěděly, proč jsme ji tak poslouchaly beze vší omluvy; jak začala prosit: „zpívejte", my hned poslechly.

Také už zcela srozumitelně mluvila, jenom že dřívější způsob zcela zapomněla.

7.

My se jí začaly báti... Vzpomínaly jsme si na dřívější doby a jaká byla z počátku podivná. Ale ještě více jsme se jí začaly báti, když jala se toulati po polích a lesích, sbírajíc zde trávy, zde květinky. Sotva se mohla dočkati svátku, když nás posílají na jahody nebo na houby. Tu bývá šťastna, že může jíti s námi. Hub a jahod nesbírá, ale trav a kvítků plné ruce. Někdy napadá nám, jdeme ticho za ní, stojí a hledí na nebe aneb ve vodu. Přistupuje k stromu, — každý lísteček, zdá se, jest jí milý, chodí-li po poli nebo v lese, ke všemu přihlíží, naslouchá, a zdá se, že celá oživuje. Hned je veselá, hned zas tesknost se jí zmahá, a někdy se dává i do pláče.

8.

Žila mezi námi ještě dvě léta, stále tatáž. Potom paní provdala dceru, a když jela na návštěvu k mladým, vzala Katuši s sebou. Loučíce se s ní, plakaly jsme velmi, však ona neplakala, byla jen trochu zarmoucená a celou noc někde prochodila; před svítáním přišla a mnoho květin a trav přinesla.

Odjela s paní a dlouho potom jsem ji neviděla. Naše paní se tam roznemohla a po dvouleté nemoci zemřela. Po celou tu dobu zaslechly jsme velmi zřídka něco o Katuši. Jeden kupecký mládenec tudy jel a ten nám o ní povídal. Provdali prý ji, ale povídá se, proti její vůli. Zůstala však taková, jako byla před tím, utíká muži v les. I smáli se jí tam.

Jednoho letního večera sedíme a hovoříme mezi sebou. Ticho bylo po celé krajině. V tom okázal se v dáli povoz. Přijíždí blíže a blíže. Vidíme — kočár letí přímo ke schodům. „Naši páni! Naši páni!“

Vystoupili z vozu a za nimi vyšla ženština — Katuše! My se zaradovaly, celujeme a objímáme ji, prohlížejíce ji se všech stran. Odpovídala nám laskavě, — ale bylo v ní něco tak podivného. Hledíš-li na ni, zdá se ti, že jen ona vyrostla a rozumu nabyla a ty že jsi zůstala dítětem, že jí nejsi rovna.

9.

Její muž přijel s ní.

Nežila s mužem v dobrém souhlasu, on však ji miloval velmi a často se stávalo, že plakal nad tím, že ho nemiluje. Ona mu však ani jednoho potěšitelného slovíčka neřekla, sklopila jen oči a nepozdvihla jich, zůstavši vážná a zasmušilá. On hledí na ni, vzdychá a za chvilku je udobřen. Ale když nebývá přítomna, hořekuje: „Proč ji tak miluju, proč? Nestojí za to. A jak jsem ji prosil: miluj mne! Čeho jsem se doprosil? „Vzal jsi mne násilím,“ odpoví, „v tobě není pravdy boží, tys mne sobě jako nějaké zboží přisvojil.“ — A já si ji vzal jen proto, že jsem bez ní nemohl žíti.“ I bývá nám ho líto, když tak hořekuje, ale pohledneš-li na něho, jaksi chladneš. „Ubohý člověk,“ řekneš jen.

Však ona si nikdy nestěžovala, a nikdo se neosmělil politovati ji do očí; každý raději naslouchal jejím písním. A jak zpívala! Bože, jak zpívala! Duše tvá se chvěje, když ji slyšíš. Je ti tak úzko, a přece bys ji stále poslouchal. Hle, povím vám, jak jsem s ní byla na jedné svatbě; ženich i nevěsta byli opuštění sirotkové. Zpívali tam a hodovali, ale Kateřina hleděla jen na mladou ženu, a bylo viděti, že jí lituje. Najednou zapěla, podepřevši hlavu o ruku; zapěla toužebně. Vše rázem utichlo. Hosté se zarazili. Všichni, co tu stáli i seděli, co se smáli a žertovali, zůstali najednou jako zkamenělí, všichni sklonili hlavy a slzy se jim po tvářích ronily. Bylo úplně ticho, jen hlas její se rozléhal, a vzlykání mladých manželů... A ona zakryvši líce bílýma rukama, stále pěje, a zdá se, že není v její moci, aby přestala, že musí zpívati. Ale když pronesla tato slova:

Vyšňořit mne, mám koho,
však požehnat — nikoho!

tu ženich i nevěsta omdleli. Bylo v její písni něco nadlidského. A píseň celá zněla takto:

Ach ty říčko, říčko bystrá!
proč tak klidně, říčko, tečeš?
z příkrých břehů nevystoupíš?
Ach děvice, krasavice!
proč tak sedíš zarmoucená?
mluvíš, aniž usměješ se?
Ach! jak mám se veseliti?
kdož mne může potěšiti?
Již se všichni hosté sjeli,
jenom tatíčka zde není
ani matky mojí drahé.
Vy sestřičky, družky milé,
v boží chrám se odeberte,
na zvon třikrát tam udeřte,
vzbuďte mého tatíčka,
i mou drahou matinku;
vzbuďte je a řekněte jim,
jak jich nyní těžce želím,
vyšňořit mne, mám koho,
však požehnat, nikoho!*)

Od té doby ji první na svatbu zvou. „Zazpívej nám, Kateřino, dej nám zaplakati!“ Tak obyčejně mluví. Bez odmluvy chodila a bývala někdy tomu tak ráda, že ještě druhý den se jí oči blýskaly a hlas její se chvěl.

Na svatbě, jak známo, pije se víno; začala mu zvykati. Stalo se to tak! Byl u nás jeden nešťastný člověk, říkali mu Michal. Umřela mu žena, i děti zemřely. Trápil se pro to a ze žalosti dal se do pití. Byl s námi jednou na svatbě, poslouchal, jak Kateřina zpívala, a též hořce plakal. Nalil vína, a přistoupiv k ní: „Vypij,“ pravil, „vypij, srdéčko; ulehčí ti.“ Ona pozvedla číši, pohledla naň, jak stále pláče a prosí: vypij! Vzala i vypila.

*) Tuto píseň spisovatelka vzala z úst samé Kateřiny.

Ne nadarmo se povídá, že lze ve víně hoře utopiti; proto se pije víno, proto žízní nešťastníci. Zvykla si na ně i Kateřina; my jsme to dlouho nespozorovaly, až najednou se všem oči otevřely. Jindy se vždy jen trochu napila, ale teď už začala opíjeti se.

Jednou při hostině pravím k ní tichounce: „Kateřino, holubinko, nepij tak mnoho, jsou zde cizí lidé; posuzují tě, raději zpívej!“

„Ach, vy nemilosrdní lidé,“ odvětila hořce, „stále jen zpívej a zpívej, — nepopřejete oddechu. Nechte mne oddechnouti, nechte mne napíti se vína, utápějícího všechny strasti.“

Obyčejně, jak se napila, již nezpívala, ale dřímala. Bylo žalostno hleděti na ni!

10.

Děti milovala. Často přišla sama a posadila se mezi ně. Hleděla na ně a po hlavince je hladila, brala je za bradičku, za ouško.

I děti ji milovaly. Někdy jim vyprávěla povídky a byla to na ně divná podívaná. Děti vesele a bázlivě ouška nastrkujíce, poslouchají a tlačí se k ní, a ona stále povídá. My samy někdy přicházíme a posloucháme. Stávalo se někdy, že zapomněla, co se kolem ní dělo, oči jen hoří a řeč se z úst jen lije. Slova vycházejí z duše, a v duši opět se pohřuje živé slovo.

A nikdy stejně nevypravuje, nikdy stejné. Děti jí mluví: „Ne, ne, to není tak,“ křičí, „zapomněla jste to, tetičko; tehdáž jste to tak a tak povídala (často vyprávěla o Ivanu Bezrodném) a teď jste to již zapomněla.“

„Dětičky,“ odpovídá, hledíc na ně svýma světlýma pronikavýma očima, — „ten Ivan Bezrodný umřel, mně se narodil jiný.“

Děti se smály, ale nám se zastesklo: má-li pak zdravý rozum?

11.

V sousední vesnici žila churavá stařenka ode všech opuštěna, a povídalo se o ní, že jest velká čarodějka. I řekl o ní kdosi Kateřině, jaké divy ta stařenka dělá, jak uzdravuje nemocné a že k ní chodí všichni pro radu. Kateřina se zamyslila, a druhý den šla k té čarodějce; zůstala u ní dlouho, dlouho.

Přišla zpět — paní se hněvala. „Jak jsi směla bez dovolení odejíti?“ hrozí a křičí. Než ona sotva poslouchá a stále o něčem přemýšlí. A od toho dne stala se tak laskavou, tak přívětivou. Jindy sedávala a hleděla vážně a přísně před sebe, jako by někoho odsuzovala; sotva slyšela, když na ni někdo promluvil, nyní se však usmívá a hledí tak laskavě.

I pití se odřekla. My si pomyslily! Sláva bohu! sláva kouzelnici — uzdravila ji!

12.

Roznemohla se u nás jedna děvuška. Kateřina pravila k její matce: „Uzdravím vaši dceru!“ Tato mlčí, bojí se promluviti.

„Neboj se,“ praví Kateřina, „neboj se. Já vím, čím se má léčiti a vyléčím ji.“

„A tu jsem jí uvěřila,“ vyprávěla potom ona ženština, „odevzdala jsem jí dívku — a ona ji vyléčila. Celé noci u ní seděla spolu se mnou, a někdy se stalo, že, jsouc unavena, jsem se zamyslila a zdřímla — však ona nikdy nespí, stále na dceru hledí.“

Uzdravila cizích druhého i třetího, a začala léčit všechny na vesnici. I do cizích vesnic ji brali, všude pomáhala.

Jednou odjela k jedné vzdálené nemocné. Paní jí všude dovolovala; mělať to ráda, když jí přivezla nějaký dárek, třeba koláček, nebo něco jiného. A pak jí lichotilo, že mohla Kateřinu dovoliti neb nedovoliti, jak právě chtěla a že se jí všichni k vůli Kateřině kořili a ji chvalořečili. Právě po jejím odjezdu jsem se roznemohla, bolelo mne na prsou, bylo mi hned zima hned horko — stále hůř. Pomyslila si matka: „Povezu tě aspoň k té stařeně; léčíť ještě lépe než Kateřina.“

13.

Přijeli jsme tam. Chaloupka byla chatrná, střecha rozcuchaná, dvéře skřípavé. Vešli jsme — slabá stařenka leží tam a vzdychá. Hledím na ni bedlivě — je churavá, sotva žije. „Babičko, pomozte!“ pravím.

„Pomoz mně, hospodine, a pomoz rychle,“ zasténala, „já už dávno všechno zapomněla, děťátko!“

„Ale,“ pravím, „vždyť jste vyléčila naši Kateřinu — jako by to s ní spadlo.“

„Divná je ta vaše Kateřina,“ odvětila. „Přišla jednou ke

mně, a táže se: „jak mám na světě žíti?“ Při tom na mne hledí tak upřeně, jako polekaná.

„Žij jako ostatní lidé,“ pravím. „Ne, řekni mi, jak já mám žíti, já!“ — „Sedni si,“ pravím, „pokřižuj se a přečti modlitbu, tobě je uděláno.“ Posadila se, pokřižovala se a zaplakala. — Po stěnách byly rozvěšeny rozličné trávy, i na okně se sušily na sluníčku. „K čemu potřebuješ všech těch travin,“ táže se. „Pomahám lidem.“ — „Pomoz také mně.“ — „A co tě bolí? řekni.“ — „Duše mne bolí,“ promluvila tiše, a slzy ji hned polily. — „A hlava tě nebolí?“ — „I hlava bolí, celá jsem nemocná.“ — Dala jsem jí trávu, ona se poděkovala a odešla. — Však sotva jsem zdřímla, slyším klepání; toť zase ona. „Co chceš?“ — „Nauč mne, jakými bylinami léčíš?“ — Rozzlobila jsem se a vyháněla jsem ji, však ona plakala tolik, stále prosíc: „Nenaučíš-li, zab mne raději, vše stejno, jak zahynu . . . hle já se již tolik trápila ve světě — vše pusto vůkol mne, nikoho netěším, nikdo mne neobveselí, ani žití duševního u mne není.“ — „Zbláznila se, napadlo mi, i bylo mi ji líto. — Ukázala jsem jí něco, více jen, abych ji potěšila. Což? myslím si, vždyť to zapomene. Ale podržela v paměti vše. Nyní, jak slyším, již sama léčí. Chovala jsem se k ní nelaskavě, ona však nedbala toho. Mrzelo mne i to, že u mne ani kouska chleba nepřijala. Jednou přišla, ruce plné trav. „Znáš ty trávy, babičko?“ — „Neznám,“ odpověděla jsem, „a znáti nechci.“ — „Vezmi je,“ pravila, „já ti je přinesla. Jsou to užitečné trávy, uzdravují.“ — „Ty's je na někom zkoušela, že za ně ručíš?“ — „Ano, na sobě, babičko.“ — „Jak na sobě?“ — „Ano, tak jest,“ praví, „hleď, já se dříve vždy sama napiju; neuškodí-li mně, dávám je lidem.“ Podivila jsem se jí; ale mluví vždy tak, že jí srdce věří. — A od té doby mně nosí rozličné trávy. — Bůh jí to odplať, není mně hanbou za moje naučení.“

14.

Málo mně stařenka pomohla. Až když přijela Kateřina, ta mne uzdravila. Kolikrát vezme jen za hlavu, tak lehce a něžně, tak opatrně, a už se ti ulehčí.

A vždy nejprvé říká: „Nemáš zármutku na srdci? Řekni mi to.“ —

Jednou jsem jí odpověděla: „Nač to? cizí zármutek nikoho netrápí, cizí bídě nikdo neporozumí.“

„Já že jí nerozumím?“ odvětila, „mne že netrápí? Není ve světě pro mne bídy cizí ani cizího zármutku, vše je mé. Kdybys žila se mnou, uvěřila bys tomu.“ Podivila jsem se slyšíc takovou řeč a pravila jsem. „A tvůj muž?“

Nerozhněvala se, nikoli! Jen se trochu zamyslila a řekla: „I jeho zármutek je můj zármutek, ale není má věc, jemu pomoci. Mou vůlí neupadl do neštěstí, ale u něho byla nerozumná vůle.“ —

15.

Znenáhla se stala tichou a spokojenou, čas jakoby ničil její bytnost. Šedivěla celá a hluboké vrásky se usadily na jejím vysokém čele. Ale stále ještě povídala povídky, stále zpívala jako dříve — ba zdálo se, že ještě lépe.

Plakal každý, kdo ji poslouchal a nemohl se dost naplakati. — A když ochuravěla, co lidí k ní šlo, jaký to pláč, jaké to hoře! Muž ji miloval velmi, plakal nad ní po celou tu dobu, až se stal téměř člověku nepodobným — tak se trápil.

Ona stále mlčela, a hleděla na všechny jako zamyšlena. Jednou toliko již před smrtí promluvila jako bez paměti: „Vy bídní lidé, vy nešťastní lidé!“ —

Umění. Literatura. Věda.

— Gustava Pflegra Moravského „Pan Vyšínský“ veršovaný román v 12 knihách, dočkal se konečně celistvého vydání v Národní bibliotece, jakožto druhý díl sebraných jeho spisů. Pan Vyšínský je prvním zdařilým pokusem románu ve verších v nové naší literatuře a sáhá původem svým do významných let 1858—1859, kdy částečně jen byl ukončen; vydání nynější opatřeno je poznámkami a opraveno, jmenovitě vynechána je předmluva k prvnímu vydání z r. 1858, kde básník trpce stěžoval na bezpříkladnou osobivost staršího spisovatelstva vůči mladým epigonům a polemisoval proti jich úzkoprsé kritice. Pan Vyšínský pozoruhodný je i tím, že v dusných letech absolutismu první skorem zahájil u nás moderní směr v poesii.

— Přehled literatur slovanských. „Dějiny národa ruského“ od dob nejstarších, vydané Solověvem, tisknou se v Moskvě v druhém vydání. Právě vyšlý svazek 16 obsahuje vypsání dějin doby reformací. Historickou monografii „Joann III., sobiratělj zemi russkoj“ vydal v Petrohradě Nest. Kukolník. Ruská cársk. zeměpisná společnost, pověstná po celém vzdělaném světě svou vzácnou činností vědeckou, jejíž odbory a komitéty roztroušeny jsou po celé říši ruské, vydala nedávno co 5. díl materiálů a pojednání o západní Rusi, redakcí P. Čubinského a pod dozorem Keztomarova, velmi obšírný sborník milostných, rodinných, společenských a žertovných národních písní jihozápadních Rusů. Zároveň vyšla v Petrohradě O. V. Šejnova sbírka běloruských nár. písní s obřady a obyčeji k nim se vztahujícími. Polský hrabě Vitold Borkovský, jenž nedávno násilnou smrtí sešel, zůstavil po sobě v rukopise 5aktovou veselohru „Spisek.“ Jeho dramata „Ofiara“ (oběť), „Klementyna Sobieska“ a veselohra „Stosunki rodzinne“ (poměry rodinné), hrány na divadle ve Lvově, kdež i tiskem vydány byly. Vydavatelstvo bell. illustr. časopisu „Tydzień“ ve Lvově počne vydávat sebrané spisy Vincenta Pola, veršem i prosou psané, v něž pojaty budou i veškeré dosud netištěné věci. Vydání celé má obsahovat 10 svazků 30 archových. Ve Lvově vyšly „Kroniki lwowskie Jana Lama“ sbírka to vtipně psaných článečků, v nichž Lam ostrým sarkasmem bičuje směšnosti, hloupost a převrácenost lidskou všech tříd společenských. Jako dodatek k historii umění v Polsce vydal tamtéž Julian Kołaczkowski „Slovník řezbářův polských,“ v němž mimo jiné vyklá[d]á význam Víta Stwosze pro umění polské. O Srbech lužických vydal důležitý spisek ve Stuttgartě Andree Richard pod titulem „Wendische wanderstudien“. Na Slovensku spojili se Pavel Dobřinský a Andrej Truchlý-Sytniansky, na slovo vzatí znalci národní poesie slovenské, k vydání druhého dílu „Slovenských pověstí,“ jichž I. svazek svého času nemalé sensace i mezi Francouzy a Angličany způsobil. Je snad jediným dílem slovenským, jež bylo přeloženo do frančiny a angličiny. Horvatský almanah Velebit, jehož letos vydaný II. ročník velmi příznivě přijat byl, vyjde i napřesrok, za kterouž příčinou pořadatelé (spolek Velebit ve Vídni) vybízejí omladinu horvatskou, aby své příspěvky zasílali. V Dubrovníce vyšly v 2. sv. „Národní bibliotéky“ duchovní písně Andreje Vitaliće, a redakcí J. Buniće IV. roč. zábavníka čitárny dubrovnické „Dubrovník“. Vedle .horv. illustr. bell. týdenníku „Vienac“ vycházejícího v Záhřebě mají Jihoslované od nedávna i srbský velký illustr. měsíčník, jenž v sešitech tříarchových velkého formátu pod jmenem „Srbadija“ ve Vídni nákladem Jovana Vilovského a redakcí Srećka Majera vychází. Ráz listu jest čistě slovanský jak v části literární, tak i v obrazech. (Uvádíme zde na př. zdařilé kopie Čermákových obrazů ze života jihoslov.) I úprava je dokonalá, tak že nezbývá přáti, leč aby „Srbadija“ došla zasloužilé přízně nejen mezi jihoslovany, ale mezi Slovany vůbec. V Novém Sadě vydala Matice Srbská 1. díl spisů Jakova Igňatoviće; v Bělehradě pak vyšlo dílko Nastase Petroviće: „Nezavisnost Crne Gore.“ Známý cestovatel po Balkaně, Kanitz, chystá v Lipsku obšírné illustrované dílo: Bulharské Podunají a Balkán, jehož I. díl již v nejblíže příštích dnech vyjde.

Hovorna.

P. J. V. studující. Za našich časů už nebude bez mála ani mladíka, který by do čtyřiadvacátého roku neměl tuberkulósu, totiž v mysli aspoň. Ani u Vás nebude, tušíme, celá věc nic jiného, než hypochondrie. Ostatně nevyhazujte drahé peníze za rostlinné bonbony, sladové pokroutky a jiné podobné dryáky.

P. A. M. v X. Pošilhává-li Vaše dceruška, pohovořte s některým očním lékařem. Dr. Schöbl a prof. Hasner, oba zde, na Spálené ulici operují se zdarem tuto chorobu. Dr. Schöbl je Čech a těší se také za hranicemi, zejmena v Německu, znamenité pověsti. *Dr. H.*

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 1. hod* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Romance.

Do svaté země rytíř jel
a cestou mdlý i válkou
v zpomínkách smutných rozhlížel
se truchlou pouště dálkou;
a nikde stín a nikde proud,
u něhož by moh' spočinout,
a slunce stále pálí.

I ztratil voj a druhy své,
snad cíle již se mine;
aj hle! tu v poušti palčivé
vstříc palma jemu kyne,
oasa kde se usmívá,
tam krásná dívka spočívá,
zda bdí anebo dřímá?

A pravda-li to nebo sen,
sám rytíř neví ani,
a jak v pohádce okouzlen
se toužebně k ní sklání;
i zří těch očí modrojas,
i ňader vlnu, zlatý vlas,
a cítí ránu v srdci.

A sedne si k ní do trávy
a dlouho mluví tiše,
až na konci té rozpravy
mu srdce blahem dýše.
„Ó buď mé pouti odkazem,
tvé srdce — to má svatá zem,
dost zápasu a boje!“

A již svolila na polo,
a již se k němu sklání,
an mnich tu kráčí okolo
na pouti palnou plání;
„Ave“ mu vázne na rtech mdlých
a ve bohatých krůpějích
pot s čela jemu splývá.

„O svatý muži, pospěš k nám,
zde kratší cesta k nebi!
a pomoci tvé víc než tam
je tady zapotřebí,
dej mdlému tělu oddechu
a srdcím lásky potěchu
a sňatku požehnání!“

A rytířovi po boku
mnich used v loubí stinném,
ten vyňal pohár z tlumoku
a naplnil ho vínem.
„Snad žár těch zlatých rubínů
ti šlehne v duše hlubinu
a mladost vrátí tobě!“

I s radostí mnich pohár zved,
jenž v slunci planul zlatem
a vyprázdnil ho na dno hned
a v rozechvění děl svatém:
„Líp chutná mok ten granátný,
než růženec můj posvátný,
nuž ještě číši jednu!“

Pak ruce ku modlitbě vzpjal,
snoubenci před ním klečí,
slib jejich křížem požehnal
i církve svatou řečí;
a rytíř děvě v náruč kles,
a v srdcích obou jeden ples —
ó blahá chvíle štěstí!

Jak ptáče k jihu letící
spěl pěvec pouště žárem,
on ještě k této trojici
sem scházel s písní darem.
Hle skráně laur mu ovíjí,
vlas volně splývá po šíji
a ruka lyru třímá.

I vesel rytíř zajásá:
„Což dnes mi přeje nebe!
tys pravá sňatku okrasa
sám bůh mi poslal tebe!
Aj vínem pohár naplním,
kéž zlatem jeho rozvlním
tvé struny k jaré písni!“

A pěvec v struny udeří
a k tónům svůj hlas druží,
tak v modro skřivan zaměří,
tak slavík zpívá růži,
tak bouří v skalách bystřice,
tak víly v svitu měsíce
rej na pažitě vedou.

A ku čarovné písni té
i každý kámen zvučí,
hle, zřídlo v trávě ukryté
a kolem květy pučí,
a rytíř v lásky roznětí
svou ženu tiskne v objetí,
a mnich si hledí číše.

Ó luzné tónů proudění,
všech srdce plno blaha!
a pěvec v svatém nadšení
vždy bouřněj' v struny sáhá.
V tom zástup jezdců přicválá
a radost jejich nemalá,
že pána svého našli.

„Dost zápasu a rozbroje!“
— ten k družině děl svojí. —
„Já dobyl kořist bez boje,
v ní ctěte ženu moji!
Teď na vždy doma zůstanem,
mnich bude naším kaplanem
a pěvec hostem vzácným!“

I zajásal tu jezdců sbor,
dost ran i boje měli,
a chutě v stíny rodných hor
na bystrých ořích spěli,
a v dlouhou cestu svatební
jim zlatá struna pěvce zní,
jak hymnus věčné lásky.

A k domovu když přišel voj,
tu k mnichu pěvec pravil:
„Ó kéžby jenom každý boj
se touto cestou spravil,
tu by od vrahů i jich zlob
se svatou zemí Kristův hrob
byl osvobozen brzy!“

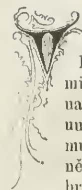
Jaroslav Vrchlický.

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od *A. V. Šmilovského.*

(Pokračování.)

V Kleofášovi vzbouřil tento dopis celý chochel milých i trapných myšlenek. Zapomněl na dobro na Klenku a první dny se mu zdálo, jakoby jej unášely vlny mořské, a jakoby s nižádné strany mu nekynul břeh, při němž by se zastavil, na němž by poodpočinul a všechen rozum svůj sebral. Staré srdce jeho vyčítalo z dopisu Slávova více lásky a důvěry, než snad v pravdě v něm bylo a tím se mu velmi přitížilo v přemyšlení. Váhal se sem a tam a zdálo se mu, že Sláva na něm něčeho žádá, seč on sám více není.

„Nejsem nikoli mužem při síle," rozumoval, „jsem vetchým, starým člověkem a mám rozhodovati ve při, na níž visí osud Slávův a snad i Kadlouškův!"

Za několik dní však se mu v duši rozednívalo, síla se dostavovala a stařec se cítil dosti schopným, ano oprávněným a povolaným, aby osudy obou svých miláčkův vzal do svých rukou.

Dal se s chutí neobyčejnou do sestavování dopisu Slávovi, bral každičký pomysl, každičké slovo na zlaté vážky a dohotovil za několik dní svou odpověď, jež měla na sobě ráz činu, pilně a zrale promyšleného a provedeného.

Odepsalť Slávovi, slovo od slova takto:

„Slávo, příteli, mně ovšem mnoho milý!"

„Vzkazuji Vám tisíc pozdravení za to, že jste si po dlouhých, dlouhých letech na mne ubohého starce vzpomněl. Zřím a vidím v tom ovšem světlý důkaz, že mne posud po synovsku máte rád a že si mne vážíte nad rodného otce. Při sám bůh! Já Vás po všechen čas měl nepřetržitě na mysli a vzdychával jsem dnem i nocí: Proč pak Sláva nic o sobě nedá věděti, co jsem mu zlého učinil? Než, nikoli. Odstup to ode mne! Vyčítati nechci a neumím a jsem tomu srdcem i duší rád, že jste mně psal."

„A nyní přistupme k Vašemu úmyslu oženiti se. Věřte mně na milou duši mou, že jsem si mnoho a tuze nalámal hlavy s odpovědí, kterou tímto nahou a holou, tak jak vyšla ze srdce mého a duše mé, beze vší lsti Vám předkládám. Mluvím tak, jak naše niva rodí a nejinak. Na vás, mladém a rozumném muži, jest spravovati se podle ní, čili nic."

„Kdo se žení, poroučí klid svůj nejistým příhodám. A aby Vaše budoucí příhody byly jisty, pokud lidský rozum vypočítati může, o to mi jde, jenž radu Vám dávam. Nikde nezračí se pravda našeho starodávného přísloví: Kvapky mívají hapky, jako když se člověk žení. Nesmíte tedy nikoli kvapiti. Jako někdo, chce-li si nějakou květinu vsaditi, musí prvé míti na ni příhodný vrhlík s dobrou zemí: tak i člověk, chce-li se ženiti, musí míti prvé jistý svůj chléb. Dokud tedy nejste dobře placeným profesorem, vypuďte prozatím ženidlo z hlavy. Jinak ženil byste se na nejisto a to hrozně škodí muži v očích ženských. Nebo vězte: ženská jest mnohem praktičtější osobou, jde-li o vdavky, nežli muž, kdy má ženidlo na mysli. Na povrchu je samá láska, ale co pod tím jest, je chladné vypočítávání, jak ji muž zaopatří. Nejsou snad všecky ženy takové, ale většinou jsou takové. Neznám Vaší nevěsty, slečny Betty. Jak mně ji vypisujete, jest vší úcty hodna a bůh ví, nerad bych jí ublížil ani myšlenkou, ani slovem. Po všechny časy raději jsem snášel a trpěl, nežli abych někomu utrhl na cti a spáchal na něm sebe menší bezpráví. Jde jí však již na třicítku, což při lásce ženské šeredná jest rubrika a pak sám o ní píšete, že jest příliš praktického ducha. Snad nejde jí o Vás, jako o zaopatření skrze Vás. Víte, co učiníte, Slávo? Přesvědčte se, že má k Vám tu pravou lásku. Není to nesnadnou věcí. Ženské bývají na groš, jako čert na hříšnou duši. Řekněte jí toto: Slečno Betty! Rodičům mým zle se vede, mají nutně potřebí mé podpory. Co uhospodařil jsem a dostal za odbytnou od pana hraběte, musím jim dáti za to, co na mne vynaložili. Jsem holý jako ta dlaň a potřebuji peněz na študie a konkurs. Dejte mi zatím těch několik set, které máte, vždyť to bude bez toho našim společným jměním. Jak se stanu profesorem, vezmeme se. Řekne-li: Slávo, vemte si je, má Vás od srdce ráda a ožeňte se s ní; pakli se bude ale vytáčeti a peněz Vám na pouhé slovo nesvěří, pak, milý Slávo, neberte si jí, neboť nemiluje Vás nezištně a Vy byste si s ní těžký kříž zavěsil. Tak Vám radím já."

„Ku závěrku mám ještě jinou věc na srdci, již Vám ovšem musím stůj co stůj pověděti. Vstávaje lehaje mám tu věc už hromadu let na mysli a nejvyšší čas, abych ji Vám jako otec synu svému vypsal a předložil. Nepamatujete se, Slávo, už pranic na Kadlouška officialovic, s níž jste, když jste u mne naposledy návštěvou býval, hrál a čtveračil? Nevíte už, jak Vám sedávala jako dívčinka na klíně? Slávo, drahý příteli můj, Kadloušek vyrostl pod mýma očima a při mém vychovávání v hezkého Kadlouše. Je to děvče z míry hodné a dobré, hospodářské a co váží také mnoho, děvče česky vychované, s českým smýšlením, s českým cítěním. Jaká rodička je slečna Betty? Není-li Češkou, nevěřil bych jí; neboť neumí po česku milovati a česká láska, věřte mi, jest ze všech lásek nejpoctivější, nejsrdečnější. Už když Vám sedávala na klínu, říkával jsem k sobě: Tohle by byl páreček, totiž rozumějme: Vy a Kadloušek. Tenkráte byl ale Kadloušek dítě a Vy jinoch fanfárum. Čekal jsem pořád, až k nám přijdete a Kadlouška uvidíte, jaké milé děvče se z ní udělalo. Vy jste, budiž bohu nařikáno, nepřišel. Slávo, milý Slávo, k čemu mám rozkládati Vám, obšírně a široce, abyste zajel ke mně na Kadlouška se podívat? Nic jiného na Vás nežádám, nežli abyste brzo přišel, Kadlouška viděl a seznal. Znám ji od dětinských let a stojím za ni životem i spásou svou, že by jsouc manželkou Vaší Vás oblažovala. Uvažte, jak velmi zřídka v životě se stává, aby dal někdo takové důkladné svědectví ženichovi o jeho nevěstě, jaké já dávám o Kadlouškovi. Jen rodiče by mohli tak mluviti; ale to víte, ti raději z vlastního prospěchu barví na bílo než na pravdivo. Já pak jistou a věrnou mluvím pravdu."

„Kdo Kadlouška k manželství pojme, nepřivede si do domu ženu s holýma rukama. Máť ona po matce věna dvou tisíc zlatých ve stříbře a výbavu dostane za několik set. Vím to jistě a pravím to ovšem jenom proto, že mně také píšete, mnoho-li má slečna Betty na penězích."

„Říkávají: Na cizí kůži snadno píti, ale bůh mi svědkem! toho při mně není. Chvále Kadlouška, chválím ji jen pro Vás, jen Vám se chtě podle síly své zavděčiti. Ani Kadloušek, ani rodičové její nevědí ani co by za nehet padlo o tomto mém psaní a o mých zamilovaných plánech a záměrech viděti Vás a Kadlouška šťastnými manželi. Nebude-li slečna Betty míti ve Vás plné a pevné důvěry t. j. nesvěří-li Vám svých peněz, nuže, zajeďte si z Prahy ke mně, abyste poznal mého Kadlouška. Nelitujte útrat a cesty; jde-li o naše vlastní blaho, ani do Říma nesmí nám býti cesta daleka. Bude-li Vám Kadloušek po mysli a po srdci, přesvědčíte se pak, že rada moje k Vám zdráva byla a upřímna; pakli nenaleznete při ní, co jsem tuto po velmi zralém uvážení položil, nebude mi při Vás zmeškáno a radu moji můžete pak poručiti větrům a oblakům."

„Pověděv, co mne má k Vám láska a dobré svědomí ponoukaly Vám pověděti, zavírám tento svůj dopis a nespouštím se té dobré naděje, že se ve Vás nezmejlím a že dá-li bůh k nim své požehnání, šťastně vejdou ve skutečnost přání má a žádosti, jež po tak drahná léta ukrývám v hlubinách srdce svého. Čímž Vás, Slávo, drahý synu a příteli můj, do ochrany boží poroučím a všeho dobrého Vám na milém pánu bohu žádám. Váš starý, věrný pěstoun a přítel

Václav Kleofáš."

Odevzdav psaní na poštu, vyšel si pan Kleofáš s lehkým srdcem a jasnou myslí za město. Ještě mezi stodolami dohonil paní Vendelínovou.

„Kam pak tak zhurta, sousede," zastavovala jej na cestě; „vemte nás sebou, svezeme se rády."

Kleofáš se s ní dal do řeči a šel s ní společně dále volným krokem, poněvadž Vendelínová byla tělnatá a na chůzi slába. Když se Vendelínová vypravováním každodenních věcí jak náleží rozmluvila, zabočila hladce a zručně do kapitoly, na niž měla namířeno spatřivši Kleofáše. Napovídala toho o svém Pepíkovi, až Kleofáše hlava brněla, líčila obratně plány, jaké s ním měla a zavadila o rodinu Valvodovu.

Kleofáš čil vlka v žitě a odměřoval opatrně každé slovo svých odpovědí. To ovšem nestačilo Vendelínové, šlo jí o to vyzvěděti, jaké věno dceři dají a kladla také podle toho vždy zřejmější a určitější otázky. Kleofášovi se rozblesklo v hlavě. Domníval se, že mu prozřetelnost Vendelínovou do cesty přivedla, aby mohl dále pracovati pro Slávu. Když tedy Vendelínová házela desíti, dvacíti a více tisíci, které její Pepík jakožto doktor s nevěstou může dostati, pověděl jí holou pravdu o Kadlouškově věně a zadušoval se i Vendelínové na ni. Matka Klenkova se zarazila, ano i dopálila.

„To nebude z mračna déšť," prohodila určitě a z úmysla, neboť se domnívala, že Kleofáš její řeč officialovům donese. „To není nevěsta pro mého syna, doktora. Pepík si musí nechat chuť zajíti. Povídal mi sice o nějakém lektvaru, který by prý officialovům bohatství přinesl, kdyby můj syn, doktor, dal k tomu jmena. Ale na takové tintili vantili já svého hocha nedám. Byla bych bláhova, abych si šlapala sama štěstí Pepíkovo a dcer svých. Povídám, sousede, z toho mračna nebude pršeti."

Na to se na rozcestí rozešli. Kleofáš se oklikou vracel do města. Byl sám sebou pro dnešek velmi spokojen.

„Slávu odvrátil jsem od slečny Betty a nedopečený doktůrek z těžka si to spraví se svou ostrou paní mateří! Ostatkem nevyšlo by to Kadlouškovi bez toho na nic dobrého. Josef Klenka nemyslí to asi s ní spravedlivě. Jeť z krve Vendelínovské: jaké semeno, také plemeno."

VII.

Okolo svatého Václava, když čerstvým, jasným, podzimním vzduchem po polích a cestách lítalo babí léto, zavál posléze i panu Kleofášovi vítr, jehož si tak dlouho žádal a jehož plnou důvěrou očekával. Plachty jeho lodičky se nadmuly a ona vzala šťastný směr ku přístavu, jenž se oku našeho starostlivého plavce vůčihledě přibližoval. Ode dne, v němž zaslal Slávovi odpověď svou a Vendelínovou mezi stodolami proti synu povzbudil a popudil, uplynuly jen tři neděle. Malá ta prostora časová zahrnovala v sobě změny veliké a důležité.

Nastávající zeť páně Valvodův přestal poznenáhlu k officialovům choditi, vyhýbal se opatrně ale zřejmě všemu styku s Kadlouškem mimo dům a posléze nerozloučiv se odjel do Prahy, aby dokonal svých studií. Aby pak rodiče Kadlouščini nebyli o něm v nějakých pochybnostech, zhotovil, bez toho že návodem matky své, dlouhé, velmi rozumně a diplomaticky složené psaní, kteréž paní Vendelínová panu officialovi do úřadu zvláštním poslem poslala. Netřeba připomínati, že v něm s dostatek vyložil, že ač nerad a s bolestí srdce od Kadlouška na dobro odstupuje. Kleofáš se v něm nemýlil: žalud nepadl daleko od dubu, Klenka nebyl mnohem lepší nežli praktická a lakotná jeho matka. Srdce Kadlouščina nevážil vysoko, sice by nebyl ho tak rázem a nešetrně od sebe zapudil, ano upřímo urážel.

Z dopisu Klenkova zdvihla se u officialů pravá bouře, jež celým domem na čas zmítala. Kleofáš, jenž vší silou na to vynakládal, aby ji stavil a spokojil, také jí neušel. Nejhůře si při tom vedl Kadloušek. Nezkušené, dobromyslné děvče, vědouc, že při té nehodě prosto jest vší viny, div si vlasů z hlavy nervalo. Oči jí první den ani neuschly a bezpráví Klenkou jí učiněné tak ji hnětlo a mučilo, že by se raději ani byla neviděla na světě. Valvoda zahrnoval výčitkami choť i dceru, že uvalily na rodinu haubu a jemnostpaní officialová sháněla si svou žáhu na Kleofášovi, o němž v dopisu Klenkově stálo, že Vendelínové prozradil, mnoho-li má Kadloušek věna.

„Já myslil to dobře Kadlouškovi," lhal snad poprvé za svého života Kleofáš. „Takové peníze! Myslil jsem, že Vendelínová chytí se toho zuby, nehty, a ono to tak nekale dopadlo!"

„Pan domácí je člověk ze starého díla," omlouval jej Valvoda. „Myslil to dobře. Tys, ženo, vinna; proč jste si s takovým hejskem začínaly! Ten licoměrník a fariseus! Mé tinktury proti choleře nemohl se ani dosti vynachváliti!"

Tak se poněkud svezla vina s Kleofáše, jenž stále zarputile svoje plány si držel za lubem. „Nyní jen aby

Sláva přišel," těšil se potají, „pak poznají teprvé officialovic, kdo je Kleofáš. Že nic nepíše, že nic nepíše! Kdyby nechtěl přijíti, psal by jistě. Však my přece zvítězíme."

Nejvíce ho bolelo, že Kadloušek má jej v podezření, neb cítil příliš dobře poctivý stařec, že se mu miláček jeho víc a více odcizuje.

„Však až přestojí jen první prudkou bolest, vyvedu se sám u ní ze všeho podezření," říkával sám sobě a čekal jen na vhodnou příležitost k tomu.

(Dokončení.)

O ruských národních bohatýrech a bohatýrkách.

Podává *Jan Dunovský.*

(Pokračování.)

Neplní vás obdivem hrozná, ba velebná postava této ženy? Ze selského stavu, z prosté rodiny oráčovy vynesla ona vznešenou sílu, ctnost „obětování sebe" — svůj život položila za jiného. Hledejte mezi všemi národy v této obdobě života podobnou ženu a podobnou báseň — marně hledáte, nenaleznete jí. Žádná ze žen nevyrovná se této ruské, která padajíc na mrtvolu zavražděného muže, stává se dobrovolnou žertvou manželské lásky a věrnosti, této přední ženské ozdoby; a žádná z básní — (mluvím zde o básni národní a o ženě — co o charakteru v ní vylíčeném) — nevyrovná se této objektivní pravdou, dramatickým živlem i poetickou krásou. Danilo umírá nevinně. Smrt jeho jest křiklavým tónem v harmonii poetických dějin ruského člověka a národa; kterak umírnit jeho účinek? Tónem jiným rovněž zvučným, krásným a souzvučným — smrtí ženinou Danilovi dáno zadostučinění, smrt jeho smířena, harmonie napravena. —

Vypravuje se ještě o jiném ženském bohatýru, jest to Vasilisa žena Stavrova a dcera téhož rolníka Mikuli Seljaninoviče, sestra tedy Nastasjina, která, způsobem ovšem jiným, spasí svého muže, narovnává porušenou rovnováhu a východ dává k další cestě, k pokoji a míru. Bývá tak obyčejně, že kde mezi muži skončil by se boj záhubou, vystupuje žena s jemnou svojí duší, s citem vřelým a mírným a boj ukončuje smírem.

Ale naše Vasilisa není mírná, naopak jest energická, smělá a odhodlaná v době rozhodné vzíti na se mužnou sílu a bohatýrskou zbroj a dáti se v oběť, aby zabránila vraždě, odpustila, milovala. Muž její Stavr náleží v zemskou Družinu, a proto snadno pochopitelno, že se mu za nynějších poměrů v Kyjevě nelíbilo. Jednou neprozřetelné se vyslovil: Což tady v Kyjevě za slávu u knížete Vladimíra? U mne, u Stavra, hrad je nemenší kyjevského; a dvůr je u mne na sedmi verstách, vysoké síně jsou bělodubové, pokryté šedým bobrem i černými soboly, stoly z čistého stříbra, dvéře a okna zlacená. Slyšeli to věrní sluzi, donesli knížeti Vladimíru: ten káže dát Stavra v podzemní vězení a vyšle posly, aby dvůr jeho zapečetili a mladou jeho ženu přivedli. Dověděla se o tom Vasilisa, ostříhala si dlouhé vlasy, shodila se sebe ženské šaty a oblekla se v junácké, jakéž nosí vyslancové cizích králů, vsedla na kůň a jela ke Kyjevu. Potkávají se s ní knížecí poslové, pozdravují se vespolek, jak se už poslové pozdravují, ruce sobě celují; kyjevští se táží, kam jede? Jedu z dálné Ordy ze Zlaté země od hrozného krále Etmanujla Etmanujloviče do města Kyjeva k velikému knězi Vladimíru vybírat od něho daně-nevýplaty, ne mnoho, ne málo, za dvanáct let, za každý rok po třech tisících. Posel kyjevský zadumal se, neřekl více, než: Já jsem hrozný posel kyjevský, jedu ku Stavru bohatýru, dvůr jeho zapečetit a ženu jeho v Kyjev vzít. Na to Vasilisa: Znám jeho dvůr, leč není v domě nikoho; muž sedí kdesi ve vězení a žena odebrala se v dálnou Ordu, ve Zlatou zemi!

Nejel dál posel, ale navrátil se do Kyjeva a tichounko Vladimíru pošeptal, kdo za ním přijíždí. A tu se kníže velmi ulekl: ihned přikázal cesty vytyčovat, ulice zametat — sám před vraty posla očekává se svou ženou kněžnou Apraksijí. Posel přijel, seskočil s koně a odebral se do síní. Kněžna vzala knížete stranou a tichounce mu pravila: Nic ty se, hosudare, nesuž, neobávej, není to hrozný posel ze Zlaté země, ale je to Stavrova žena; vidím já na ní všechny ženské příznaky: ona po dvoru jde, jako když labuť plove, po síni kráčí — ptáčkem se nese, na lavici sedá, kolínka žmolí, ručky u ní jsou bělounké a prstíčky malinké. — —

Vladimír posla usadil a častuje ho číší vědrovou; posel pije jako pravý hrdina. Kníže si myslí: Je-li ten posel ženština, nebude se bíti s mými bohatýry. I sezval sedm nejlepších z Kyjeva zápasníkův a sestavil je na dvůr. Posel se jim postavil; prvnímu nohu vylomil, druhému ruku vytrhl, třetího za hřbet chopil a mrštil jím doprostřed dvora. Zahanbil se kníže velice: Jak jsi ty, kněžno, nerozumna; u tebe jsou dlouhé vlasy, ale rozum krátký; nazýváš bohatýra ženštinou! takového posla u nás ještě nebylo a nikdy nevídáno.

Kněžna však na svém trvá, že posel jest ženou Stavrovou. — Kníže zavolal na to dvanáct mocných bohatýrů, nejlepších to střelců: začali střílet v sirý dub na celou verstu; a od střel jejich kalených, od těch úderů bohatýrských celý dub se chvěje a ohýbá, jako při bouři veliké. Praví na to posel: Nelíbí se mně ty luky vaše bohatýrské, mám cestovní lúček, s kterýmž jezdím po šírém poli. I vzchopila se její družina a přináší lúček cestovní: na jednom konci nese pět lidí, na druhém pět lidí a kolčan kalených střel přináší lidí třicet. Ona béře lúček levou rukou, vybírá kalenou střelu, klade na tětivu napnutou — tětiva zazněla a dub láme se na samé třístky. Všichni tu stojí jako pohořelí. Posel na to mluví: není mně líto sirého dubu, než líto je mi kalené střely, nebude k nalezení v šírém poli.

Odešel Vladimír jak uštknutý zmijí. Leč ani na tom nebylo dosti: do třetice zkouší Vladimír, hraje s poslem v šachy. První tah činí Vladimír, druhý posel, opět Vladimír a posel — třetí postupkou šach a mat, hra je skončena — Vladimír prohrál.

Posel nyní žádá daně-nedoplatky. Vladimír, až prý

se poradí se ženou. Na to ptá se posel, čím se tak v Kyjevě baví? Jsou-li u něho nějací hudci, veselníci? Vladimír jich sezval plnou síň. Je-li pak u tebe někoho, jenž umí hráti na housle? Vladimír vzpomněl si na uvězněného Stavra, zavolal ho z vězení a uvedl do síně.

A Stavr hrál. Po chvíli praví posel: Nežádám si tvojich daní-nedoplatků, žádám si toliko tohoto hudce veselého! — Tu se Vladimír rozradoval! Vlastníma rukama podával Stavra — a posla vyprovodil i s kněžnou až k bystrému Dněpru.

(Obrazů podobných žen a děvic mnoho se nachází v národní poesii slovanské; ukazuji zde pouze na bulharské a srbské Bojanky a Todorky a na dívky naší písně, jimž se připisují skutky ohromného hrdinství.)

Mám-li jmenovati třetí ženu, jest to Nastasja Mikulišna, žena Dobrynjova. Dobrynja není pouze velkým hrdinou, jest vděčným synem, milým manželem i obratným dvořanem — jest momentem slučujícím a smiřujícím dvě protivy: Družinu zemskou a knížecí. Podniká pro knížete mnoho bojů, nemaří chvíle, neodpočívá; tři leta u něho stolničil, tři leta přídveřničil a tři leta byl číšníkem, a jiného si nevysloužil než jediného bohatýrského koně. Malá to odměna za tak velké služby! Leč věrnost Dobrynjovu to nezvrátilo. Seznav, že u dvora nekvěte mu štěstí, uchýlil se ku své rodné matce a milé ženě, hotov jsa každým okamžikem knížeti stát k službě. Když jednou po rozkazu knížecím odjížděl z domova na dalekou cestu, matku svoji bohu poručil a ženě svojí pravil: Čekej mne plných devět let, v té době ženou slovi, však od té doby vdovou slovi, měj vůli svobodnou!

„Den za dnem běží jako kdy prší,
týden za týdnem — jako řeka běží“ —

tři leta prošla — Dobrynja se nevrací. Hlásí se o její ruku mnoho ženichů, nejvíc ten Aleša Popovič, jehož hlavní hrdinství spočívá v svádění žen a krásných děvušek, ona všecky odmítá. Opět tři leta prošla — a dochází už celá lhůta plných devět let, „násměšník-přelestník“ Aleša přichází se zvěstí, že už nežije Dobrynja Nikitič; hlava u Dobrynji že usečena, od těla daleko odvalena; vyklovali havrani jasné oči, očními důlky tráva prorostla, květoucí kvítky lazurové.

Přišel sám kníže Vladimír:

„Kterak ti žíti, mladé vdově,
mladý svůj věk si ukracovat!
Pojď za muž, knížete bojarýna,
aneb za mocného ruského bohatýra,
za toho Alešu Popoviče!“

A mladá vdova dala se přemluviti, podala ruku Alešovi. Bylo věnčení a po věnčení hostina. Na hostině objevil se hudec. Divnou píseň zahrál:

„Ach vy housličky, moje housličky,
housličky moje zvonivé!
Vy jste ležely plných šest roků
a ještě ležely plná tři leta,
na desátý rok hrát jste počaly!

A druhou písničku zanotoval:

„Kde to slýcháno, kdy to vídáno,
od živého muže za jiného jíti?“

Moudří lidé se domyslili a ti hloupí divili se, kterak ten cizí poutníček zná, co se děje. Ale mladá Nastasja skočila od stolu, před Dobrynjem na kolena padla:

„Odpusť mi, odpusť, Dobrynjuško!
Nenechávej mne Aleši nemilému,
buď mi zas mužem, jako bývalo!“

Dobrynja rád ženě odpustil, Alešu poctil výpraskem za to, že přelhal ženu i matku — a štěstí se znovu navrátilo v jeho dům.

Jmenovaný Aleša není posledním z bohatýrů; sami starší bohatýři svědčí o něm, že se bije obratně a brání lépe všech, nazývá se vůbec „smělým“ — „jako ve věžestvu není v Kyjevě nad Dobrynju, tak ve smělosti není nad Alešu“ — však hlavní jeho „podvihy“, boje a vítězství neodbývají se na širém poli, nýbrž ve světlých síňkách krásných děvušek a v zářících síních mladých paní: na tomto poli jest hrdinou, odtud neodchází bez vítězství.

Nechtěje dále o něm mluviti, za náhradu uvádím hrdinu v tom ohledu nad něj ještě mocnějšího — Čurylu Plenkoviče. Bohatýr tento jest representantem nádherného a zbujnělého života stoličného města, s poměry jeho obecnými i rodinnými, s radostmi i bědami, s knížaty a bojary, dvořany i kupci, s bohatým lidem. Čuryla jest důležitým rysem v obraze knížecího dvora; bez něho byl by obraz necelý. On jest nejen nejprvnějším dvořanem ve Družině knížecí, s předním místem u stolu a s právem sedati u hlav lůžka kněžny Apraksie — jest „postelníkem“ — zove se ale nad to ozdobou dávné Rusi, krásou her, chorovodů, besed a posidělek, jest předmětem touhy mladých žen a děvušek, hrůzy starých mužů.

Jde-li po Kyjevě, vše se po pás v okna vrhá: na něj dívky hledíce zlaté náhrudníčky lámou, ženy okna tříští, staré baby přeslice kruší. Popisuje se: dvě svíce hoří — to jasné oči; vlasy — zlatý luh, šíje u něho — bílý sníh, líce — makový květ, oči jak u jasného sokola, brvy jak u černého sobola, krok za krokem, jak kdy vrabeček poletuje. Chod šeplivý jest hlavním jeho odznakem, rovně jako u Svatogora síla, u Dobrynji věhlas. —

V pohledu jeho spočívá síla démonická: není té ženy, která by mu odolala. Na samu kněžnu Apraksiji hrající v šachy s Čurylou mdloba přichází, a v nevoli, že nemá dosti odvahy, vzdorovati této síle, praví: Nehoden Čuryla u nás postelničit! Čuryla hrál úlohu prvního milovníka. Knížete těšil hrou na housle a kněžně v duši dlel, praví píseň. Stalo se jednou u stolu, že dělíc kněžna bílou labuť, zahleděla se na Čurylu a řízla se do prstu; studem pak ruku pod stůl ukryla. Vladimír nebyl tak nerozumný, aby nepochopil, co se děje. Čurylovi zabránil přístup do ložnice, ženě však řekl: Přišla jsi mi, kněžno, k lásce, odpouštím ti! —

Hlavní hrdinství vykonal Čuryla u ženy Ermovy. Za rána jednou uzřeli lidé ve svěžím sněhu lehkou stopu k Ermovu dvoru. Pravili: Buď že tu zajíček skákal, anebo bílý hranostajíček! Ale jeden stařík dobře rozuměl: To jsou stopy mladého Čuryly, syna Plenkoviče! A lidé se nyní usmáli a řekli: Znát, že to zajíček neskákal, aniž to bílý skákal hranostajíček, to šel Čuryla Plenkovič ku ženě starého Ermjaty Vasiljeviče! — Starý tento Erma zastupuje starší dobu života městského,

prostou a nezkaženou, době novější nepřiměřenou. Ukryje se nyní ve své hanbě — mezi lidmi se víc neukáže, jest pro svět ztraceným. Zahanbení, pokoření Ermy jest hlavní čin Čurylův. Jiní bohatýři potřebovali ku svým vítězstvím krvavých bojů a různých pomocí — Čuryla sám sobě dostačil, zvítězil a boj byl tak lehký, příjemný. Ve vítězství jeho spočívá ironie, v životě jeho satyra. Vítězství jeho jest porážka, život jeho smrt. Obraz Čurylův však je výtvor ducha v pravdě umělecký.

(Dokončení.)

V hlubině.

Kdo okem báje hledne
hluboko do moře,
ten uzří život lepší,
než tady nahoře.

Tam vodních panen sbory
ve vlnách šplounají
a zlatých rybek roje
je v ústa líbají.

Tam vodník starý dřímá,
má bradu zelenou
a zlaté slunko dívá
se klenbou skleněnou.

Tam vodní panna na klín,
cizince přivine,
když vlhké jeho tělo
jí k nohoum připlyne.

Až vrak můj v moři žití
se zvolna potopí,
snad vodní panny v náruč
mne také uchopí!

Otokar Mokrý.

Počátky anglického divadla.

Od *Jul. Zeyera.*

(Dokončení.)

Jak málo bývá těch, jejichž památka přetrvá hrob! píše kdesi Bulwer, „ale za to jsou myšlenky každého člověka, pokud je byl projevil, nesmrtelné; jiní si je přisvojují, zušlechťují je a zvelebují a tak bývá milionů duchů neznámých, zapomenutých třeba, aby se jeden stal nesmrtelným."

Výrok tento připadl mi bezděky na mysl, když jsem uvažoval, kolik set moralit se asi napsalo, než učinil nějaký nám neznámý autor ten tak nepatrný a přece pro rozvoj divadla tak veledůležitý krok, že uvedl totiž mezi abstraktní a allegorický personál morality osobu, která byla sice ještě představitelkou té neb oné vlastnosti, ale přece již měla tvářnost osoby skutečné z masa a krve. Nelze s jistotou udati, kdy tento krok učiněn byl, ale nepochybné jest, že se morality v šestnáctém století na tento další stupeň vývoje již byly vyšinuly; zachovalyť sice nudný a suchopárný moralisující obsah starších moralit, ale tvořily přece již pevný jakýsi základ, na němž se budova pravidelného dramatu rychle a šťastně dále stavěla.

Roku 1560 uvedl již Nathaniel Woods do své morality „Spor svědomí" historickou osobu, jakéhosi Františka Spieriho, vlašského advokáta, v kuse samém „Philologus" nazvaného, o němž titulní list hlásá, že se „spustil boha a svatých písem ze strachu o život a statky vezdejší."

Tři léta později napsal neznámý nám autor hru, čili jak ji sám pojmenoval, „tragickou komedii" s názvem „Appius a Virginia". Zakládá se na známém příběhu z římských dějin a stojíc jednou nohou již na půdě pozdějších „chronicle-histories" drží se oběma rukama ještě spuchřelého sloupu moralit; neboť vystupují v ní ještě mlhavé osoby, jako: Svědomí, Spravedlnost, Útěcha a jiné a vedou sáhodlouhé, pramálo zajímavé rozmluvy s Appiem, s Virginií a jinými skutečnými osobami kusu. A jako u Shakespeara mají pohanští hrdinové řečené komedie tu zvláštnost, že chodí do kostela, že znají knihy Mojžíšovy, že služebníci jejich si berou za vzor křesťanský život svých nekřesťanských pánů a že přisáhají jako rození Angličané před reformací „při mši svaté"! —

Jak nesmírně daleká je cesta od těchto surových začátků až na slunnou výši „Koriolána" neb „Antonia a Cleopatry!" Zajisté neméně daleká než na př. od nezáživných výstupů starého miraklu „Potopa", v němž se žena Noemova zdráhá bez průvodu svých „kmoter" vstoupiti do korábu, ač ji k tomu manžel její ve jmenu „dvaceti čertů" vybízí, a konečně, byvši násilně do archy vnešena, několika upřímnými políčky starostlivého chotě odměňuje, až k úžasně krásným výjevům Byronova mysteria „Nebe a země", v němž se andělé jak meteóry vzduchem míhají, základy země se otřásají a Jafet, jako v starém mysteriu jeho matka, se zdráhá v archu vejíti s Byronským vzdorem: „Proč, kdy všechno zahyne, mám zůstati já?"

Dozajista nebyl by žádný národ, ani velenadaný anglický, tu nesmírně dalekou cestu v době poměrně tak krátké urazil, kdyby mu nebylo trojí slunce zářilo barbarskou nocí: bible, literatury klassické a poesie italská. — Anglické drama, „legitimní to potomek" pozdějších moralit, jak je nazval anglický jeden spisovatel, bylo děcko, jež proti zvyku novorozeňátek dříve se smálo než plakalo. Anglická komedie totiž jest starší než anglická tragédie. První její začátky byly tak zvané mezihry (interludes), výjevy to komické, jimiž se nesnesitelná nudnost moralit poněkud rozptylovala a hořký lék mravokárného obsahu hlavní hry jaksi oslazoval.

Zásluha, že dal první mezihrám těmto přesně ohraničený tvar, že z nich utvořil krátkou, ale přece již jaksi uměleckou frašku, patří Johnu Heywoodovi. Není známo, kdy se Heywood narodil, ale jisto jest, že kvetl již pod vládou Jindřicha VIII., že frašky jeho vyjasňovaly chmurnou tvář krvavé Marie a že se ještě přísná Alžběta naň milostivě usmívala, ač zůstal horlivým kato-

líkem. Zemřel v Brabantu roku 1565. Mezihry jeho jsou rozmarné, živé a při vší surovosti mluvy a vtipu dosti zdařilé; ale největší důležitost jejich spočívá v tom, že již abstrakce a allegorie z personálu svého úplně vymýtily a pouze skutečné osoby na jeviště uváděly. Ač jsou toliko jednoaktové a spíše komickými výstupy by se nazvati mohly, obsahovaly již jako v zárodku všechny náležitosti pravidelné komedie. Již jen krok a tato byla zrozena. Krok ten stal se ne-li dříve, jistě roku 1551; neboť z roku toho pochází nejstarší nám známá a rýmovaná veselohra „Ralph Roister Doister", která byla již rozdělena v jednání a výstupy. Spisovatel její, kterýž ji nazývá v prologu sám komedií neb mezihrou (interlude), jmenoval se Nicholas Udall. Narodil se v Hampshiru roku 1506, byl nevšední znatel klassických literatur a jeden z „mistrů" na proslulých vysokých školách nejprvé v Etou a později v Westminstru.

Zdá se, že napsal více kusů, však nás došel pouze „Ralph Roister Doister". Udall vyznává sám v prologu, že si obral za vzory Terence a Plauta. Sluší uznati, že veselohra jeho stojí vysoko nad „interludy", že je děj kusu dosti poutavý a kresba osob, jejichž jména ještě upomínají na allegorie v moralitách, dosti zdařilá a živá. Hra začíná veselou písní Matěje Merrygreeka, sluhy Roisterova, který upomíná na sluhy — šibaly Moliérových komedií a na zosobnělou „Neřesť" starých moralit. Matěj Merrygreek poučuje nás hned z počátku o povaze svého pána, abychom dlouho v nejistotě nevězeli.

„Celý den", jsou jeho ne právě lichotivá slova, „chlubí se jen hrdinskými skutky, které prý vykonal, ale kdykoli by měl podat důkaz udatnosti, zachovává raději boží mír. Usměje-li se naň ženština, neb hodí-li po něm okem, již hoří lásky plamenem, a žádá za její ruku; nechce-li ho vyslyšeti, pak s bohem žití, s bohem blaženosti: pan Roister Doister se chystá k smrti — Však hle! tamo přichází s hlavou svěšenou, a soudě dle pochmurné tváře, je zase již zamilován!"

Ralph vystupuje a přiznává se po dlouhém vzdychání a na smrt volání, aby jej vysvobodila z tak hrozných muk, že je zamilován do krásky, jejíhož jména bohužel nezná, však okazuje Merrygreekovi dům, v kterém bydlí.

„Ach, jest to vdova Kristina Custance", poučuje jej Merrygreek „zasnoubená jakémusi Goodlnokovi."

„Však přece miluje toliko mne!" odpovídá chlubivý a jesitný Ralph Roister, „každá ženšina je do mne zamilována." Merrygreek přisvědčuje a vypravuje, za jakého bohatýra ženštiny obyčejně Ralpha mívají, jak on, Merrygreek, sám je přesvědčen o horlivosti svého pána. Chválí bez konce a míry a Ralph oslněn a spojen volá, že se za tuto oddanost jeho s ním nikdy nerozloučí, nýbrž o poslední haléř ještě rozdělí.

„A já potřebuju právě nový kabát!" podotýká nezištný Merrygreek, načež mu ho Ralph také slibuje. Po těch slovech se rozcházejí. — Ralph vstupuje do domu Kristiany a nalézaje tam starou chůvu, přemlouvá ji, aby Kristianě psaní odevzdala a mezi tím, co jí všelijaké sliby do ucha šeptá, přichází Merrygreek s hudbou, aby pozdravil příští svou paní. Vida svého pána v tichém důvěrném hovoru, má chůvu za jeho nevěstu a začíná jí blaho přáti; konečně po dlouhém sem tam mluvení vychází ze svého omylu a vypravuje chůvě, na její otázku: jaké jméno by měla svojí paní říci, dlouhé pohádky o hrůzném udatenství Ralphově, čímž starenu do hlubin duše pobuřuje a ustrašuje. Chůva doručuje pak Kristianě dopis, tato přijímá ale zdráhá se ho čísti, čímž první jednání se končí.

V druhém jednání naříká si jiný sluha Ralphův na ustavičné cesty, které k vůli lásce svého pána konati musí, schází se pak se služebnými Kristiany a odevzdává jim dar, jejž Ralph Kristiané posílá. Kristiana rozhorluje se velice na služky, že dar ten přijaly, a plísní je nelitostně. „Ach!" volá na to jedna z nich v 3. jednání, „kéž bych jen jednou ještě uzřela toho člověka, k vůli němuž jsme všechny tak zahanbeny byly! Při sám bůh, neuklouz' by mi, a kdybych ho za ucho lapila, utrhla bych mu to ucho aneb ukousla, a kdyby na jednom nebylo dosti, třeba obě — přísahu na to skládám!" Po těchto slovech, z nichž žádná právě nebeská lyrika nevane, ale tím zřejměji zbožné přání a jakási umělecká intence této odhodlané ženštiny prosvítá, odchází ona sama a místo ní vystupuje Matěj Merrygreek. Přichází na námluvy za hrdinného Ralpha. Však mluvení jeho nemá výsledku; Kristina Custance nechce o jiném, než o svém snoubenci ani slyšet. „Ale víte přece, za koho se přimlouvám?" ptá se Merrygreek; „dostala jste psaní od něho a dar." — „Ano, pravda, mám to psaní ale nečtla jsem ho dosud." Merrygreek. „Jak? Ženština a chovat u sebe tak dlouho psaní nepřečtěné?" Kristina. „Z toho vidno, jak málo spěchám na vdavky. Uhodla jsem ostatně, od koho pochází."

Posmívá se Ralphovi, nazývá ho „hňupem" a dovoluje Merrygreekovi, aby mu vše do slova vyřídil.

„Řekněte mu všechno a přidejte ještě, cokoli se vám zlíbí, přiznám se ke všemu." Merrygreek. „Nechte mne tedy jednat dle mé vůle, a nasmějeme se dosyta. Uvidíte. Za chvilku zde bude."

Kristiana. „Nechť přijde. Nepřeju si větší švandy. S bohem. Vejdu domů a přečtu si ten dlouhý list; tím lépe budu pak moci odpovídat k jeho námluvám."

Merrygreek vyhledal Ralpha a vyřizuje mu velmi přepjaté všechno, co Kristiana byla řekla, a používá zároveň této příležitosti, aby mu sám dle libosti vynadal, tváře se při tom, jako by jen Kristianina slova opakoval.

„Půjdu domů a zemru!" volá zoufale Ralph, když ho vyslechl. Merygreek. „Mám dát umíráčkem zvonit?" Ralph. „Nikoli" Merrygreek. „Bůh se nad vámi smiluj! Oh, dobrý pane, že vám souzeno bylo zemříti pro tvrdé srdce ženštiny! Nechcete se snad dříve ještě napít, než zemřete?"

Tím spůsobem posmívá se Ralphovi, který si posléz říci dává a slibuje, že si na život nesáhne. Přestává pak na tom, že zkusí ještě, zdali by osobní setkání u Kristiany lepšího výsledku nemělo; Merrygreek radí mu, aby si jen při té schůzi mužně počínal. Jdou tedy k veselé vdově, ale ta nespouští se s nimi do dlouhých rozprav; teprv když jí Merrygreek domlouvá a o listu se zmiňuje, který jí byl doručen, vytahuje psaní. „Zde máte ten list" praví rozhorleně „a zcete sám, je-li možná dobyti si podobným dopisem srdce ženského?"

Merrygreek čte na hlas list, v němž nemotorný Ralph jedině vinou chybné interpunkce, která celému psaní opáčný smysl dává, milence své největší hrubosti do tváří metá. „Ďáble!" volá překvapený Ralph, „kéž bych měl nyní pod rukou chlapa, který mi list ten sepsal!"

Merrygneck. „Vždyť jste si ho sám napsal, řekl

jste to aspoň. Ralph. „Ano měl jsem za to, že jsem ho sám včera psal.“ Kristiana odchází a Ralph dává se do pláče, načež Merrygreek — jako španělský, arci že proti němu až do nebe sidealisovaný bratranec Perin v slavné komedii slavného choreta — praktickou radu mu udílí, aby za hrdost její splácel stejnou hrdostí. „Tu jednu bláznivou vlastnost mají všechny ženské“, praví negalantně, „že chcešli ty, nechtějí ony, ale jak mile nechceš — ony chtějí.“

„Ostatně“, dokládá, „naříkám též.“ Ralph. „Já, že odešla.“ Merrygreek. „A já pro jinou příčinu. Ralph. „Nuže, proč pak ty se trápíš?“ Merrygreek. „Že nejsem ženštinou k vůli vám.“

Chválí nadšeně Ralpha; tento ptá se ho polousmířen: Vzal bys si mne za manžela? Merryg. „Dozajista; i kdybych byl nejkrásnější dámou v celém hrabství a kdybych vás znal tak, jako vás znám a kdybych vás viděl, jako vás vidím před sebou. Více neříkám.“ Ralph. „Srdečné díky.“ Merryg. „Ale poněvadž tak býti nemůže, buďte moudrý a vzdejte se prozatím Kristiany, ručím za to, že sama ještě na kolenou k vám se připlazí a plačky za sňatek vás poprosí.“ Ralph. „A což nepřijde-li?“ Merryg. „Pak pomsta!“ Prozatím bych se rád pomstil na tom bídném škrabáku, který mi námluvy tak pokazil. Roztrhám jej hrotem svého meče, i kdybych za to měl sám na kusy roztrhán býti!“

Jdou na to k písaři a Ralph se snaží nahnati mu strachu svými gascognadami, avšak tento chystá se bez bázně k obraně a Ralph krotne ihned. Písař jim pak dokazuje, jak psaní původně znělo, a že Ralph sám špatným opisem smysl překroutil. Merrygreek radí Ralphovi, aby došel ještě jednou ke krásné vdově a jí vše vysvětlil. —

Ve čtvrtém jednání zaplítá se děj k bouřlivějšímu průběhu. Věrný a starý sluha kupce Goodlnoka přináší Kristianě zprávu, že je pán jeho již na cestě k nevěstě, koráb jeho že připluje co nevidět. Mezi řečí jeho vystupují Ralph a Merrygreek a snaží se napraviti, co zmatený dopis byl pokazil. Opakují žádost za ruku krásné vdovy. Sluha Goodlnokův podezřívá na to věrnost Kristiany a tato činí Ralphovi trpké výčitky, odhánějíc jej od sebe, načež Ralph v největší rozhorlenosti hrozí: „Paní, vypálím tvůj dům a zničím tebe a vše, co k tobě náleží!“

Po jeho odchodu svolává Kristiana své služebné a smlouvá se s nimi, že Ralpha uvítají způsobem ne příliš lahodným, kdyby se odvážil nějakého činu nepřátelského. Merrygreek přidává se k nim co spojenec, pravě, že si z Ralpha sám šašky tropí. Ralph vrací se skutečně se svými služebníky a připravuje se k útoku na dům. Následující výstup je velmi drastický. Kristiana vystupuje se svými služkami, kteréž nejeví přílišnou bázeň před chlubivým rytířem. „Paní slyšte,“ ptá se jedna služka, „mám přihnat naši husu?“ Krist. „K čemu?“ Služ. „Pustím ji na toho Kapitána. Zasyčí-li naň a chňapne-li po něm, jako činívá mně, uteče dozajista!“

Rvačka začíná. Bez bití nemohla se žádná stará komedie obejíti; ale v kuse našem nebyl bit nikdo mimo bohatýra Ralpha. „Zachraňte se, pro boha!“ křičí Merrygreek. Ralph. „Ouvé, jsem mrtev, pomoc!“ Merryg. „Utíkejte!“ Ralph. „Ouvé!“ Merrygreek se tváří, jako by mířil na Kristianu: „To zde vám, paní!“ volá a ruka jeho dopadá na Ralpha. Ralph na to: „Tys trefil mne!“ Merryg. „Ale měřil jsem na ni!“

Na to míří ještě několikrát na Kristianu a zasahuje Ralpha, neustále volaje, aby se zachránil. Konečně uteče nešťastný Ralph, sbit jako žito a Kristiana a její rytířky smějí se nad laciným vítězstvím.

V pátém jednání vysvětluje Kristiana svému ženichu povstalé nedorozumění a mýlku jeho sluhy. „Pojď na mé srdce, perlo počestnosti,“ volá šťastný ženich a slovy neméně šťastné Kristiany: „Nedej mi bůh dále žíti, než tobě zůstanu věrnou manželkou!“ končí pohnutlivý ten výstup k uspokojení té části obecenstva, která si přává vždy, aby se dostali.“ V posledním výstupu pak obdrží po delším ještě trápení Ralph Roister Doister úplné odpuštění a zároveň pozvání, aby se súčastnil všeobecné veselosti. — Tato veselohra vyniká v každém ohledu nad jinou s názvem „Jehla paní Gurton“, která se dlouhý čas za nejstarší v anglické literatuře pokládala.

Rovněž nemůže se co do ceny literární kus „Misogonus“, pocházející z téže doby, ani z daleka k Ralphu Roisteru přirovnati. Jsou to nudné frašky a zvláště v „Jehle“ dotýká se nás odporně sprostota mluvy a vtipů taková, že jen s těží lze uvěřiti, že oplzlou tuto hatlaninu skutečně sepsal biskup Still, jak se obyčejně za to má. Jediné dobré místo v celém kuse je jedna pijácká píseň, kterou Warton za nejstarší „chanson à boine“ v anglickém písemnictví prohlašuje, však nejnovější kritika trhá i tento jediný chudý lupínek vavřínový s čela ubohého básníka „Jehly“, tvrdíc, že byla ona píseň teprvé mnohem později do kusu vložena. Avšak co na tom? „Jehla“ je přece vzhledem k moralitám značný krok ku předu. Lze ji přirovnati k „pláni“, o níž Klicpera praví, že by se sázeti měla na pusté občině v naději, že se jí kdys ujme štěpař bohatý na vruby a pruty šlechetnější.

Vavřínové věnce, které si znenáhla vila kolem skrání britauská Thalie, nedaly spáti Melpoméně a deset asi let po skvělém úspěchu Roistera Dostera slavila nejstarší známá anglická tragédie s neméně skvělým úspěchem svůj vjezd do pyšného chrámu albionské slávy.

Ani tragédie nevystoupila rázem v plné zbroji z hlavy básníkovy. Náhodou zachoval se nám jeden článek z dlouhého řetězu, spojujícího morality s tragédií; řetěz tento tvoří druh her, tak zvaných „chronicle histories.“

Povahu těchto „kronik“ vypisuje učený dějepisec anglického divadla, Collier, slovy: „Byla to událost některým kronikářem podrobněji zaznamenaná, která se přioděla rouchem dramatickým, mnohdy beze všeho ohledu na čas, v němž se byla udála; básníci obětovali chronologii, děj a okolnosti nejhlavnějšímu cíli: podati zajímavou hru.“

Že i tento druh her, který již byl polovičným dramatem, ze starých moralit povstal, vysvítá z onoho, dle Colliera jediného kusu, který se nám zachoval a Bal'em nejspíše před polovicí šestnáctého století sepsán byl. Jmenuje se „Kynge Johan.“ Spisovatel přiděluje v něm značnému počtu osob, jako v moralitách, úlohy pouhých abstrakcí a allegorií, vedle nichž nám ovšem, hově pokroku doby, předvádí celou řadu živoucích osob.

Historické osoby, jako král Jan, papež Innocens, kardinál Pandulphus a jiné, klopýtají ustavičně v davu prázdných stínů, jako jsou: „Osiřelá Britanie“, „Královský Majestát“, „Šlechta“, „Pravda“, „Pořádek“, „Vzpoura“ a jiné.

Avšak již několik roků před touto hrou, která je jaksi dozvukem celé řady podobných, vzešla na obzoru

anglického písemnictví opravdová tragédie, jako růžový obláček, zvěstující slunce východ. Osmnáctého ledna roku 1562 provozovala se u přítomnosti nejmilostivějšího „majestátu královny“ v paláci Whithallském tragédie Gordobuc, jinak „Ferrex a Porrex“ zvaná. Spisovatel té tragédie byl Tomáš Sackville, který se byl již před tím proslavil básněmi, tvořícími nejlepší díl „Zrcadla pro osoby úřadní“.

„Zrcadlo“ toto byla sbírka životopisů vynikajících osobností historických na způsob rýmovaných kronik. Že nebyl Sackville básník obyčejný, vysvítá z toho, že sám Spenser podlehal jeho vlivu, ač se má poesie Sackvillova k Spenserově asi tak, jako „Gordobuc“ k „Macbethu“ a „Learu“. Tragédii svou sepsal prý společně s Nortonem, puritánským duchovním, od něhož pochází částečný rhytmický překlad žalmů, však zdá se, že Nortonova práce byla jen podřízenější. Sackville vynikl nejen co básník, nýbrž i co státník; dosáhl titulu lorda Buckhursta a těšil se u královny zvláštní milosti, tak že jej učinila svým nejvyšším pokladníkem; král Jakub udělil mu titul earla Dorsetského a když roku 1608 zemřel, pochován byl v opatství Westminsterském.

Obsah jeho tragédie jest krátce následující. Gordobuc, král britanský, chce totiž rozděliti za svého živobytí království mezi syny Ferrexe a Porrexe. Než královna miluje Ferrexe více a neschvaluje úmysl králův, kterýž zkracuje práva jejího miláčka.

Otázka o rozdělení království vleče se jednotvárně dvěma akty a rozdělení to provádí se konečně přes všechen odpor a nářek královny Videny. Nastává dlouholetý rozbroj obou bratří, z nichž každý sám panovati chce a v němž rozliční Jagové (ovšem jen v zárodcích) činně vystupují. Posléze zabíjí Porrex svého bratra.

„Proč měla bych déle žít?“ ptá se Videna po zprávě o hrozném činu. Však po delším přemýšlení nahlíží, že jí zbývá ještě úkol.

„Což doufáš, že ujdeš spravedlivému hněvu? A že ruce moje nad tebou se nepomstí? Což nevíš, že Ferrexova matka žije, která jej milovala více než sama sebe? A ty myslíš, že žijíc pomsty své se vzdá?“

V noci vkrade se Videna do pokoje Porrexova a spícího jej zavraždí.

Marcella, dáma z družiny královniny, přináší dvoru a králi strašlivou tu novinu.

Marc. Oh, kde je milost, kde slitování? Kam ztratila se měkkost srdce? Jsou-li vypovězeny na věky z kamenných prsou našich? Což je celý svět pohřížen v krvi a pohřben v ukrutnosti? Když ani v ženě slitování již nedlí víc, když i z prsou matky se již vytratilo a místa více nenalezá, kde hledat milosrdenství?

Gord. Paní, běda, co značí strastná vaše slova?

Mar. — — — — Porrex, o běda! zavražděn jest vlastní matkou. Ruka její čin ten spáchala, když na loži odpočíval. Proklála srdce jeho a zbavila jej života!

Gord. O Eubule, vytáhni z pochvy ten můj meč a vraž mi jej rychle do srdce! O světlo nenáviděné, o hnusný živote! O sladká smrti, velevítaná!“

Lid rozhořčen událostí tou, v krvavém povstání zabíjí krále i královnu. Tím by se tragédie přirozeně končiti měla, však obecenstvo musí se ještě dívat, jak sbírá šlechta vojsko, jak poráží odbojníky; pak vypuká ještě válka mezi dvěma šlechtickými vůdci a Britanie klesá v úplnou anarchii.

Na to ukončují teprvé hru slova chórem přednešená: „Právo na věky žíti bude a konečně zvítězí, avšak bezpráví nikdy nezapustí kořeny k dlouhému trvání.“

Gordobuc má ovšem formu dramatu, ale ducha dramatického se mu naprosto nedostává. Za to je mluva jeho správná, mnohdy vzletná a celá tragédie není nehodná ruky, která napsala tu svého času tak slavnou veršovanou episodu „Zrcadla“. Byla uvítána velikou pochvalou obecenstva, které pod jménem tragédie tehdá rozuměla hru, v níž se mluvilo vážně a s jistou pompou deklamatorní.

Sackville si vypůjčil ze starých tragédií také chorus, který mu však jen jaksi k tomu sloužil, aby jeviště nezůstávalo nikdy úplně prázdné; sbor tento skládal se ze „čtyr moudrých starců britanských“, kteří každé jednání zakončují rozjímáním o právě předvedených událostech. Mimo to užíval Sackville tak zvaných „němých her“ za jeho časů obyčejných. Hrávalyť se před každým aktem a seznamovaly obecenstvo krátce s tím, co se za chvilku díti bude.

Tak naznačuje před pátým jednáním v „Gordobucu“ tlupa vojáků nastávající krveprolití střílením — z pušek, ač kus hraje 600 let p. Kr.! Z ostatních kusů toho času, jež se nás dochovaly, nemá žádná takové důležitosti jako Gordobuc a proto lze směle říci, že Sackville a Udall slávu, jaké požívali, úplně zasluhují; neboť oni řídili první kroky musy britanské, když slabá a málomocná se potácela na únavné dráze, vedoucí z mlhavého údolí starých „moralit“ písčitou, jen tu a tam zeleným stéblem oživenou plání „kronik“ a „interlud“ k úpatí té posvátné, zlatými hvězdami poesie ozářené hoře, na jejímž vrcholi trůní v nehynoucí kráse a mladosti vyvolenec bohů, div věků — Shakespeare!

Člověk, jenž vydal básně.

Leží tu před ním, ještě vlhké. Jak se tak dívá na ně, zdá se mu, že tisíce hlav nachyluje se přes jeho ramena a tisíce očí že spočívá s rozličným výrazem na těch jeho myšlenkách a citech, které se mu tak cizími, tak novými zdají ve svátečním oděvu z tiskařské černi, v němž vstupují ponejprv do světa.

Osm dní nevyšel z domu. Za ten čas přečetl všech dvacet povinných exemplářů a rozcupal úplně šňůru od zvonce, kterou byl přepásán jeho před časem sešedivělý župan. Z večera osmého dne přinesl mu posel psaní od nakladatele. Když prsty zimničně se chvějícími obálku roztrhl, našel v něm honorář a nejnovější číslo jistého kritického časopisu. Ke cti jeho budiž podotknuto, že sáhl nejdříve k poslednímu; hned mu padla do očí úvaha o jeho básních. Četl a četl znova, planoucím zrakem, že tvoří jeho verše epochu v české literatuře, že podal národu kytici čarokrásných květů, plných rosy něžného citu a nejlibější vůně poetické.

Teprvé, když byl to otřepané porovnání po šesté

přečetl, sáhl s posuňkem opovržení po honoráři a zároveň po čemsi beztvárném do šatníku. Vyšel na temnou ulici a koupil si v zastrčeném, slabě osvětleném skladě nové šaty.

Ve snu vznášel se nad ním anděl s věncem vavřínovým v ruce a dívčí tvář toho anděla měla známé, líbezné tahy.

Druhý den vyšel časně ráno s obličejem slavnostním na ulici. Zdálo se mu, že mnozí jemu neznámí lidé jaksi uctivě naň pohlížejí. Potkal přítele; tento napřáhl mu již z daleka obě ruce vstříc a zvolal: „Gratuluju, gratuluju!“

„Není k čemu,“ odpověděl skromně básník, sklopiv oči. „Ostatně, milý příteli, záleží mi vskutku velice na tvém úsudku. Mluv upřímně, bez ostychu, — jak se ti líbí?“

„Pěkné jsou, na mou čest! Poněkud příliš tmavý, zasmušilý tón —“

„Nosí barvu mé duše.“

„Ale jinak znamenité co do látek i co do práce. Mají formu volnou a přec elegantní. Dle nejnovějších francouzských vzorů.“

„Mýlíš se,“ namítl básník poněkud uražen. „Nejsem přítelem směru francouzského. Spíše bych připustil, kdybys mi vytkl jakýs takýs vliv velikých vzorů anglických!“

„Vše jedno!“ prohodil přítel, který byl na polo jen poslouchal. „Ať francouzské nebo anglické, znamenité jsou na každý spůsob. Kdybych mermomocí vytýkati měl, poukázal bych k jediné vadě —“

„K vadě?“ zvolal spisovatel živě, zaujímaje obranné postavení. „A ta by byla?“

„Že mají příliš mnoho kapes.“

Básník ucouvl ze své obranné posice, oči jeho s úžasem spočinuly na příteli, tvář vzala na sebe výraz bolestného sklamání a rty zašeptaly bezděčně: „O čem to mluvíš?“

„Jaká otázka? O tvých nových šatech? O čem bych mluvil?“

„Komický omyl,“ vysvětluje básník s nuceným úsměvem. „Myslil jsem, že mluvíš o básních, které jsem nedávno vydal.“

„Aj ty's vydal básně? O tom jsem dosud ničeho neslyšel. Rozumí se, že zachováš pro mne exemplář s vlastnoručním věnováním . . .“

Po chvilce zastavil jiného přítele slovy: „Kam chvátáš?“

„Tamhle ke knihkupci.“

„Co tam?“

„Klasická otázka! Jakobys mohl míti o tom nejmenší pochybnosti.“

„Víš co, příteli, pojď se mnou. Dám ti ji zadarmo.“

„Opakuj nebeská ta slova!“ zvolal přítel radostně, vsouvaje rámě do loktu básníkova. „Chtěl jsem za ni právě vydati poslední své jmění. Pravím ti: jsem u vytržení, blouzním, šílím . . .“

Náš hrdina pozoroval trochu nedůvěřivě toto překypující nadšení přítelovo a přerušil je otázkou: „A která z nich se ti líbí nejvíce?“

„Ta nejmenší, s alpskou růží na kloboučku. Bože, jaké má oči, jaká ňadra, jaké nožky!“

Básník zbavil rámě nadšencovo přátelské podpory a pravil mrazivým tónem: „Bezpochyby se mýlíme oba. Myslil jsem, že jdeš do knihkupectví pro sbírku mých básní.“

„Tvých básní?! Ani mi ve snu nenapadlo. Chvátal jsem pro vstupenku do dnešního představení tyrolských zpěvaček.“

„Tou ti nemohu posloužiti.“

„Ďas aby tě vzal i s tvými básněmi! Teď musím takový kus cesty nazpět do knihkupectví.“

Náš hrdina zašel do kavárny. Věděl, že tam za jedním sloupem v pošmourném výklenku tlupa mladíků den co den přetřásá všeliké denní události. Žádná tragédka nemá pověst tak bezúhonnou, žádná ballerina tak průzračná gázová křídla, aby v nich pokoutní tento areopag nenašel skvrny a látky k jizlivým úštěpkům. Nejpřirozenější falešný cop na Příkopech, nejtišší falešný tón v orkestru, nejodlehlejší nová hospůdka, nejhloupější vtip z reduty — nic, pranic neujde jejich pozornosti a nezůstane ušetřeno nemilosrdnou jejich kritikou; jakž by si nebyly povšimly silného svazku mých básní! Uslyším úsudek, snad zlolajný, nespravedlivý — ale přec úsudek.

Usedl si k sloupu zády a naslouchal. Nečekal dlouho.

„Nic, nic, pranic nového!“ začal jeden. „Úžasně nudná doba.“

„A což říkáte, přátelé, té sbírce?“ pravil jiný.

„Nevím, jak může někdo čas mařit podobnými hloupostmi!“

„Nic nového, zvláštního v ní bez toho není. Z těch dětinských hříček poznati lze nejlépe, jak málo vynalezavé je nynější pokolení. Samé otřepané obrazy! Ve všech ty hvězdy, lilie, orlové, bohyně, prapory a podobná veteš.“

(„Již není pochybnosti, mluví o mých básních,“ vzdychl si náš hrdina.)

„Prosím, zde je také drak!“

(Vztahuje se k mé dračí báchorce,“ pomyslil si básník.)

„Vskutku japanský vkus!“

„Ostatně se ani nezdá, že by to bylo původní.“

„Ba věru! Vsadím se, že je dobrá třetina té sbírky holý plagiát.“

Přešli k jinému předmětu.

Básník se zdvihl a jda mimo prostořeké mladíky, zavadil o ně pohledem nejhlubšího opovržení, při čemž zahlédl v rukou jednoho z nich otevřenou sbírku — nalepených poštovních známek.

Náš básník dával v jisté zámožné rodině hodiny na piano. Žačka jeho — však nikoli! neznectím její andělskou krásu svým prosaickým pérem; přečtěte si první z básní mého hrdiny, kde ji vylíčil pomocí zlata i sněhu, červánků a rosy, kde jí vtiskl do světlých vlasů korunu z nejkrásnějších démantů své poesie.

Otec této líbezné bytosti byl vynikající národovec, všeobecně vážený měšťan, člen mnohých ústavů a spolků vlasteneckých, horlitel za vzdělání lidu, jehož podobizna s heslem „Národa štít i meč jest jeho mrav a řeč!“ zdobila výkladní skříně knihkupců. Žádné pochybnosti, že kupoval alespoň lepší díla domácí literatury a že mezi těmito i šťastné básně našeho hrdiny dostaly se do rukou

milované dívky. Snad vyčtla již z úvodní básně plamenné vyznání lásky, které tam vložil.

S tlukoucím srdcem vstoupil do její komnaty.

Popošla mu vstříc s ozdobně vázanou knihou v ruce, Ach! Důkaz ad hominem.

„Hodí-li pak se, pane Světlý, tato vazba?“

„O, chudé ty pokusy nejsou důstojny tak nádherného roucha.“

„Nikoli, pane! Básničky ty jsou velmi pěkné. Přečtla jsem již dvě — včera před usnutím.“

Světlý představil si v duchu, jak odpočívaly ty básně na sněhové cloně jejích ňader, srdce jeho zachvělo se blahem, překypělo a ze rtů mu vyklouzla otázka: „Jak se vám líbila první báseň?“

„Ha ha ha!“ zasmála se v odpověď zvonkovým hláskem.

„Ach slečno, jak se můžete smáti! Což jste nevyčetla z ní nic, pranic, což jste nepoznala v líčené tam bytosti, v těch tazích, šíji, očích svou známou, ba řeknu přímo — svou známou ze zrcadla?!“

„Jak že? toť přílišné!“ zvolala dívka s hněvem. „Galantním právě nejste, pane Světlý!“

Zničený básník pohledl v rozpacích na knihu ve svých rukou. Na desce její skvěl se ve věnci zlatých dubových listů titul: „Hans Sauerkohl's Gedichte“ a nadpis první básně zněl: „An meine Angora-Katze.“

Vycházeje z komnaty v povznášejícím vědomí, že nemá krásná žačka ani tušení o básnických jeho schopnostech, zastaven byl jejím otcem a uveden do pracovního pokoje.

Starý pán usadil se velebně do lenošky a pokynul Světlému, aby si přinesl sedadlo.

„Poznal jsem, že jste člověk velmi nadaný,“ začal blahosklonně.

Světlý zakoktal něco o přílišné laskavosti.

„Chci vás požádati o nějakou službu — ve prospěch věci nám oběma svaté“, pokračoval šťastný otec. „Nepozoroval jste, že národní ruch náš ochabuje, že na něm spočívá jakási ochromující tíha, že se zahnizďuje mdloba a malátnost na všech stranách? Čas jest nejvyšší, aby se tomu odpomohlo, aby se uvrhla do lidu elektrická jiskra, která by jej vzpružila k nové činnosti, vznítila k novému nadšení pro věc posvátnou. Nic tu není platné šukání v klubech, jezdění na oři vysoké politiky: musíme sestoupiti k lidu, promluviti k němu plamennými jazyky, poukázati mu na věčná jeho palladia: stará jeho práva, řeč, literaturu, vědu, nadchnouti jej pro ně slovy důraznými, ohnivými, vzletnými . . . Nuže, nechtěl byste k úkolu tomu přispěti svou hřivnou?“ Básník byl radostně překvapen. Tedy četl přece sbírku a chce jej povzbuditi k písním vlasteneckým. Odpověděl skromně: „Nadceňujete, pane, mé slabé síly. Pokusil jsem se ovšem o rozličné druhy lyriky, ale k mohutným básním tendenčním necítím v sobě dosti způsobilosti.“

Starý pán vypoulil naň udiveně oči. „Co s básněmi? Hahaha! Ani ve snu mi nenapadlo, abych vás sváděl k zaměstnání tak nevděčnému. Hahaha!“

Smál se chvíli srdečně, pak složil obličej opět ve vážné záhyby a vzkřísil zdrceného, znovu trpce sklamaného poetu slovy: „Nic neškodí! Slyšte, oč se jedná. Vydám politickou brožuru. Právě jsem ji dokončil. Však musím vyznati, že jsem neměl času a chuti, zabývati se novější produkcí literární a že zůstal tudíž můj pravopis poněkud starosvětským. Však je nový váš pravopis učiněný Babylon! Nuže, chtěl jsem vás požádati, abyste můj rukopis ve směru tom, kde třeba, poopravil. — Tak, milý pane! Za titul brožurky zvolil jsem své heslo: Národa štít i meč jest jeho mrav a — řeč!“

V noci po vítězoslavné této výpravě zdálo se Světlému, že k němu přilétly všechny jeho básně se slzami v očích a že mu činily trpké výčitky, proč je vydal.

„Přilepíme nové obálky a druhé vydání bude hotovo,“ těšil jej po roce nakladatel. „Rozešleme je všem příznivcům literatury — několik exemplářů se přece zašpiní.“ *Ze „Smutných humoresek“ Boleslava Smutného.*

FEUILLETON.

Ukázky
„Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera.*

III. Fialky ze severní točny.

Za onoho času byl Rudolf zamilován do své sestřenice Angeliky, která ho nemohla ani vidět a teploměr ingenieura Chevaliera ukazoval dvanácte stupňů pod nulou.

Slečna Angelika byla osmnáctiletá dcera pana Monettiho, stavitele kamen a reformátora krbů. Bylať se právě vrátila z Bourgogne, kdež ztrávila pět let u své příbuzné, která jí chtěla po smrti odkázati celé své jmění. Tato příbuzná byla stará dáma, jež nikdy ve svém životě ani mladou ani hezkou nebývala, však za to vždy zlostnou, ačkoliv, aneb snad právě proto, že byla velmi nábožná. Odcházejíc k ní, byla Angelika roztomilé děcko, které již v prvních letech svých jevilo zárodek rozkošného mládí; po pěti letech vrátila se co hezká sice, avšak chladná, netečná a nudná bytost. Osamělý život venkovský, přemrštěné pobožnůstkářství, jemuž se oddávala, a malicherné zásady, podle nichž byla vychována, to vše naplnilo jejího ducha všedními, otřepanými předsudky, ochromilo živou její obraznost a učinilo z jejího srdce orgán, který se obmezoval na pouhé vykonávání svých přirozených úkonů, podoben setrvačníku nějakého stroje. Jistě měla Angelika ve svých žilách místo krve svěcenou vodu. Navrátivši se v dům otcovský, přijala svého bratránka s ledovou zdrželivostí a veškeré jeho namahání ukázalo se býti marným, kdykoli se o to pokoušel, rozševeliti v srdci jejím jemnější struny, zpomínky na doby, kdy spolu napodobovali milkování Pavla a Virginie, jak to bývá obyčejem u bratránka a sestřenky. Přes to byl Rudolf velmi prudce zamilován do své sestřenky Angeliky, která ho nemohla ani vidět, a dozvěděv se kdysi, že milovaná dívka se súčastní svatebního plesu jedné svých přítelkyň, odvážil se přislíbiti jí k tomuto plesu kytici fialek. Když se byla zeptala otce, dovolí-li, přijala sestřenka toto dvorné nabídnutí svého bratránka, však vymínila si bílé fialky.

Celý blažen touto laskavostí své sestřenky, dostoupil Rudolf, skákaje a zpívaje, svého svatého Bernarda. Tak nazýval svůj byt. Uvidíme později, proč. Jda skrze Palais-Royal kolem skladu paní Provostové, slavné té květinářky, spatřil ve výkladní skříni bílé fialky a zvědavě vstoupil do krámu, aby se poptal na cenu. Kytice, jakou bylo lze se ctí podati, stála neméně než deset franků, však byly zde ještě dražší.

„U čerta!“ zvolal Rudolf, „deset franků, a k tomu jen

osm dní času, abych ten milion sehnal. Bude to práce, ale což naplat, sestřenka musí dostat svou kytici."

Toto vše událo se v době literárního vyvinování se Rudolfova. Neměl tehdáž jiných příjmů, než měsíční podporu patnácti franků od jistého přítele, slavného to básníka, kterýž se po dlouhém pobytu v Paříži, pomocí protekce stal kantorem na venkově. Rudolf, jemuž byla při křtu sloužila za kmotru marnotratnost, utratil tuto sumu ve čtyrech dnech, a poněvadž se nechtěl vzdáti posvátného, avšak málo výnosného řemesla elegického básníka, živil se po celý ostatní čas mannou náhody, jež se velmi spoře z košů prozřetelnosti sypává. Tento půst jej však nikterak nelekal, kráčel jím vesele pomocí stoické zdrženlivosti a značné částky obraznosti, jíž hojně potřeboval, aby se v dobré míře dočkal prvního, těchto velikonoc, jež postu jeho učinily konec. Tehdáž bydlil Rudolf v ulici Contrescarpe Saint-Marcel, ve velkém domě, kterýž se kdysi nazýval „Hôtel šedé Eminence", protože prý v něm bydlíval pater Josef, tato duše, zapsaná Richelieu-ovi. Rudolf bydlil v nejvyšší výši tohoto domu, kterýž náleží k nejvyšším v Paříži. Byt jeho, upraven na způsob belvederu, byl rozkošným letním sídlem, však od října do dubna malou Kamčatkou. Čtyry hlavní větry, jež čtyrmi okny, z nichž bylo každé v jinou stranu obráceno, do této světnice přicházely, prováděly tu po celou tu dobu své divoké kvartetty. Jako nějaká ironie stál zde krb, jehož ústí zdálo se být vyhraženo nevlídnému severu s celou jeho družinou. Za prvních útoků zimy připadl Rudolf na zvláštní spůsob topení; těch několik kousků nábytku, jež tvořily jeho movité jmění, rozebral s velikou anatomickou zručností v částice jejich a během osmi dnů byl inventář tento značně ztenčen; nezbylť tu než postel a dvě židle, kteréžto svrchky byly ovšem železné, a tedy velmi prostým spůsobem proti ohni pojištěné.

Rudolf nazýval tento spůsob topení „stěhovati se komínem."

Bylo to tedy v lednu a teploměr, který na Quai des lunettes ukazoval dvanáct pod nulou, byl by jistě ukazoval ještě o dva neb tři stupně více, kdybys jej byl přenesl na belvedere, jež nazýval Rudolf svatým Bernardem, Špicberky a Sibíří. Téhož večera, kdy byl Rudolf své sestřence slíbil fialky, rozhněval se nemálo při návratu ve svůj pokojík. Čtyři hlavní větrové, hrajíce v pokoji na „rohy", byli rozbili opět jednu tabulku v okně. Byla to během čtrnácti dnů již třetí škoda toho druhu. Pustil se tedy do Aeola a celé jeho rodiny, proklínaje vztekle celé plémě těchto všehubitelů. Když byl pak novou díru zakryl podobiznou svého přítele, položil se, zcela oblečen, mezi dvě prošívaná prkna, jež nazýval žíněnkami, a snil celou noc o bílých fialkách.

Uplynulo pět dní; Rudolf nenalezl dosud prostředku, pomocí jehož by byl mohl sen svůj uvesti ve skutek. Byl již předposlední den až k době, kdy měl fialky své sestřence odevzdat. Mezi tím klesl teploměr ještě níže a nebohý básník si zoufal při pomyšlení, že by se fialky ještě zdražiti mohly. Konečně se nad ním Prozřetelnost smilovala a přispěla mu na pomoc tímto spůsobem.

Jednoho krásného jitra zašel Rudolf na zdařbůh k svému příteli Marcelovi malíři, aby u něho posnídal. Zastihl jej v rozmluvě s jakousi paní v smutku. Byla to vdova z té samé čtvrti, jež byla před několika dny ztratila svého muže. Tázala se Marcela, zač by vymaloval mužskou ruku na náhrobku, kterýž dala svému muži postavit; pod ní mělo státi:

„Očekávám tě, drahá choti!"

Aby dostala práci tu levněji, slíbila umělci, že mu dá, až ji bůh s manželem opět spojí, přimalovat jinou ruku s nápisem:

„Nyní jsme konečně spojeni!"

„Dám do své závěti tu podmínku," doložila vdova, „že se ta práce má svěřiti pouze vám."

„Je-li tomu tak, madame," odpovídá umělec, „přijímám cenu, již mi nabízíte, však pouze v očekávání "stisknutí ruky", nezapomeňte na mne ve své závěti."

„Přeju si, abyste mi to zhotovil co možná brzy," na to vdova, „však přece si dejte na čas a nezapomeňte bradavičku na palci. Chci míti živou ruku."

„Bude mluvit, madame, spolehněte se na to," praví Marcel, provázeje vdovu ke dveřím. Však tato se hned zase vrátila.

„Ráda bych se vás ještě na něco zeptala, msr. Marcel; dala bych totiž ráda napsat na náhrobek svého muže báseň ve verších, kteráž by vyprávěla o jeho dobrotě a zároveň obsahovala poslední jeho slova na smrtelném loži. Jest to nóbl!" — „Ovšem, velmi nóbl, nazývá se to epitaph, je to náramně nóbl."

„Neznáte někoho, kdo by mi to levně udělal? Můj soused, pan Guérin, jest ovšem veřejným písařem, však žádá na mně oči z hlavy."

Rudolf pohlédl významně na Marcela, ten ihned porozuměl.

„Madame," praví umělec, ukazuje na Rudolfa, „šťastnou náhodou mne navštívil tento pán, jenž vám může býti v této truchlivé záležitosti prospěšným. Jest výtečný básník, nenaleznete lepšího."

„Záleží mi na tom, aby to bylo hodně smutné," na to vdova, „a pravopis bez chyb."

„Madame," potvrzuje Marcel, „můj přítel má pravopis v malíčku, v koleji dostal všechny ceny."

„Ah," diví se vdova, „můj synovec také dostal cenu a jest mu teprvé sedm let."

„Toť jest zázračné dítě," odpovídá Marcel.

„Avšak," táže se vdova opětně, „umí ten pán dělat smutné verše?"

„Lépe než kdokoliv, madame, neboť zkusil ve svém živote mnoho zármutku. Můj přítel jest mistr smutných veršů — vytýkají mu to časopisy neustále."

„Jakže?" zvolala vdova, "mluví se o něm v časopisech? Pak tedy jest tak učený jako pan Guérin, veřejný písař."

„Ó, ještě více, jen se mu svěřte, nebudete toho litovat."

Vysvětlivši ještě dopodrobna básníku smysl veršovaného nápisu, jak si ho přála na náhrobku svého manžela, dohodla se konečně s Rudolfem, že dostane deset franků, bude-li spokojena, přeje si však, aby byly verše co nejdříve hotovy. Básník slíbil, že jí je hned zítra pošle po svém příteli.

„Ó dobrá vílo Artemisie," zvolal Rudolf, když byla vdova odešla, „přísahám, že budeš spokojena, udělám ti pohřební lyriku v metru bez vady a s pravopisem lépe vyšperkovaným než vévodkyně. Ó dobrá stařenko, nechať ti nebe dopřeje sto a sedm let života!"

„Ohražuju se proti tomu," zvolal Marcel.

„Ah ovšem," Rudolf na to, „zapomněl jsem, že máš po její smrti namalovat druhou ruku a že bys na případ tak dlouhého života přišel o výdělek." A sepjav ruce, zvolal: „Milostivé nebe, nevyslyš mou prosbu! Ah, měl jsem z pekla štěstí, že jsem právě přišel," dodal.

„Co pak jsi vlastně ode mne chtěl?" táže se Marcel.

„Tři věci, jichž potřebuju nyní tím nutněji, když musím věnovati celou noc těm náhrobním veršům: předně oběd, za druhé tabák a světlo, a za třetí tvůj medvědí kostym."

„Což půjdeš na maškarní ples? Ah, vskutku, dnes je první."

„Nikoli, než — jak vidíš — jsem promrzlý, jako velká armáda na zpátečním pochodu z Ruska. Můj kabát ze zeleného lastinku a mé spodky z kostkovaného merina jsou zajisté velmi pěkné, ale příliš jarní a spíše příhodné k pobytu na rovníku. Bydlí-li člověk na severní točně jako já, jest medvědí kostym přiměřenější, neřku-li přímo: nutný."

„Vezmi si ho, Martina," praví Marcel „máš dobrý nápad, je teplý jako uhelník, budeš v něm jako chleb v peci."

Rudolf již byl oblékl kůži huňáčovu. — „Nu, teploměr bude zuřit."

„Půjdeš takhle?" táže se Marcel svého přítele, když byli pojedli něco, co se nazývalo obědem a bylo podobné tomu, co se prodává v náčiní po pěti centimech.

„Ah což dbám o veřejné mínění! Ostatně je dnes první den masopustu." A vskutku kráčel Paříží s takovou vážností, jako ssavec, v jehož kůži vězel. Jda kolem teploměru Chevalierova, pozdravil jej posměšným posuňkem.

Dobatoliv se domů, při čemž ovšem neopomenul nahnati portierovi notného strachu, rozsvítil náš básník svíčku, ovinuv ji dříve opatrně průhledným papírem, aby zabránil zlobě severního větru, a pustil se hned do práce. Poznal však brzy, že třeba, aby ochránil před zimou své tělo a nejvíce ruce; nebylť napsal ještě ani dvě sloky svého epitafu, když mu prsty začaly křehnout a péro z nich vypadlo.

„Nejsrdnatější člověk nemůže bojovati s živly," pravil Rudolf, klesaje téměř zničen na židli. „César ovšem přešel Rubikon, Berezinu by však byl nepřekročil."

Náhle však ozval se z medvědí jeho hrudi radostný výkřik; vstal tak prudce, že vylil trochu inkoustu na svou bílou kožešinu; napadlo mu něco. Vytáhl z pod postele hromadu papírů; bylo to asi deset ohromných rukopisů slavného

dramatu „Mstitele". Toto drama, na kterém byl dva roky pracoval, bylo tolikráte přepracováno, zamítnuto a opět přepracováno, že všechny jeho opisy měly váhu nejméně sedmi kilogramů. Rudolf položil nejnovější rukopis stranou a přivlékl ostatní ke krbu.

„Věděl jsem zcela jistě," zvolal, „že jich budu ještě potřebovat — jest to dozajista velmi pěkný svazek prósy. Ah! Kdybych to byl předvídal, byl bych napsal prolog, dnes bych měl více topiva. — Avšak, člověk nemůže vše předvídat." Na to zapálil v krbu několik listů svého rukopisu, aby si na nich ruce ohřál. Po pěti minutách bylo první dějství „Mstitele" ukončeno a Rudolf má již tři sloky svého náhrobního nápisu.

Úžas čtyr hlavních větrů nemožno popsat, když pojednou spatřily v tomto krbu oheň.

„Jest to klam," fouká vítr severní, bavící se tím, že zdvihá srst Rudolfovy kožešiny.

„Kdybychom nafoukali do komína," na to jiný vítr, „kouřilo by se mu z krbu."

Když ale chtěli začít pronásledování ubohého Rudolfa, zpozoroval jižní vítr náhle pana Araga v jednom okně hvězdárny, hrozícího kvartetu větrů prstem.

Zvolal na své bratry: „Rychle odtud, kalendář ukazuje pro tuto noc tiché počasí, prohřešujeme se proti observatoriu a nebudem-li o půl noci doma, dá nás pan Arago do karceru."

Zatím hoří druhé jednání mstitele s nejlepším úspěchem, Rudolf napsal deset slok. Při třetím však napsal pouze dvě.

„Myslil jsem to vždy, že bude tento akt příliš krátký," mručí Rudolf, „avšak teprvé při představení poznávají se vady kusu. Za to bude tento zde delší, má třiadvacet výstupů, mezi nimiž scénu trůnní, kteráž měla být mým triumfem." — Poslední tiráda scény trůnní se byla proměnila v prach, Rudolfovi zbývá ještě šestiveršová sloka

„Přistupme k čtvrtému aktu," praví, přicházeje v nadšení, „bude trvat ovšem jen pět minut; jest v něm pouze monolog." Přišla konečná katastrofa, kteráž pouze vzplála a zhasla.

V tom samém okamžiku však vpravil Rudolf poslední slova zemřelého, k jehožto cti a slávě pracoval, u velebný lyrický, vzletný poslední verš.

„Zbude ještě pro druhé představení," pravil, ukládaje několik jiných rukopisů pod postel. — — — — — — — —

Nazejtří v osm hodin vstoupila Angelika do plesu, majíc v ruce kytici bílých fialek, u prostřed s dvěma bílými růžemi. Po celou noc dostávalo se jí za tuto kytici poklon dám a madrigalů pánů. Vzpomněla si také trochu na svého bratránka, jenž jí byl k tomuto triumfu pomohl a byla by na něho vzpomínala snad ještě více, kdyby nebylo bývalo galantní dotíravosti jednoho z příbuzných nevěstiných, kterýž s ní několikráte byl tančil. Byl to mladý, rusovlasý muž, jenž nosil jistý druh nakrouceného kníru, na něž se nezkušená dívčí srdce tak ráda věší. Mladý tento muž poprosil Angeliku o poslední ony dvě růže, zůstavší jí z celé kytice, kterou byl celý svět oškubával — Angelika však mu toho odepřela, aby konečně tyto dvě květiny zapomněla na sedadle, odkud si je mladý muž velmi spěšně odnesl.

V té samé chvíli bylo na belvederu Rudolfově čtrnáct stupňů pod nulou, a mladý básník opřen na okno proti Barriére du Maine, pozoroval světla v sále, kde tančila jeho sestřenka Angelika, jež ho nemohla ani vidět. *J. J. B—V.*

Lístek z mládí.

Z Dranmora přeložil *Prokeš.*

O, chtěl bych tiše snít
v tom kyprém háje mechu,
kde vidíš jilm se chvít,
a v planých růží dechu
tam položiti v dlaň
tu bledou skráň —
a siné mráčky zřít
a věčně, věčně snít.

Ó slasti toužená!
Všech lidí zapomníti
a ňadra zemdlená
v zem porosenou krýti.
A vůkol žádný sten,
hluboký sen —
kol začíná se tmít,
ba chtěl bych věčně snít.

Já příliš dlouho bděl
a v šťastné věřil chvíle,
tu obzor můj se stměl,
mé zašly hvězdy bílé.
Nuž, s bohem dalná výš!
Teď nelkám již.
Jen chtěl bych tiše snít,
kde vidíš jilm se chvít.

I Medici.

Od *Karla Adámka*

Doba Mediceův jest zlatým věkem Florencie, Periklovou dobou Italie; Mediceové dokázali, že prostý rod občanský mnohdy více než majestát z milosti boží národu prospěti může.

Edvard Medici, r. 1314 gonfalonier republiky florentinské, zasáhl první z členů této rodiny v řízení republiky. Po něm vynikl Silvestro Medici, jehož volbou za gonfaloniera spravedlnosti r. 1378 zvítězila demokracie florentinská nad aristokraty. Však pevný základ moci a slávy Mediceův položil teprvé Giovanni Medici (1360—1428), otec slavného Cosima. Nashromáždil veliké bohatství, které politickou moc této rodiny uvnitř republiky upevňovalo a na zevnějšek leskem neobyčejným ji obklopovalo. V různých zemích založil několik set obchodních faktorií, a stal se též pokladníkem papežským. Při tom zůstával vždy věren svému heslu: „Neškoď nikomu, prospěj každému" a získal si vděčného uznání svých krajanů tou měrou, že zámožnost jeho menší byla úcty a zármutku, jakýmž ho celá obec ku hrobu doprovázela.

Cosimo (1389—1464) skvěl se veškerými ctnostmi otce svého, avšak vzdělaností a duchem státnickým velice ho předčil. Třicet let stál v čele republiky florentinské nazývaje se vždy hrdě — „občanem" a Cosimo byl v nejkrásnějším toho slova smyslu občanem, republikánem!

Již v mládí žil Cosimo s žáky slavného obnovitele řeckých studií v Italii Manuela Chrysolara (1350—1415), s proslulým Leonardem Aretinem (1369—1444) a s Ambrogiem Traversarim (1386—1439) v důvěrném přátelství. Studia klasická jsou zdrojem vynikajících ctností Cosimových. Filosof Gemistus Pletho přednáškami svými o filosofii Platonově Cosima tak roznítil, že tento věd i umění královský mecenáš slavnou platonskou akademii ve Florencii založil, kteráž do roku 1527 trvala.

Prvním ředitelem akademie této byl Platonův překladatel a vykladatel, na slovo vzatý Marsilius Ficinus (1433—1499), Cosimova tělesného lékaře syn.

Po pádu Cařihradu (1453) mnoho vynikajících učencův řeckých do akademie florencské se uchýlilo. Akademie florencská byla střediskem nejčelnějších současných humanistův, kteří osvětou k svobodě a k slávě národ vésti usilovali, Florencie pak po věky vždy zůstávala v čele duševního ruchu Italie. Antické památky umění výtvarných, literární poklady klasikův řeckých a římských jsou ty prameny jaré síly, z nichž Italie oživla. Staré rukopisy s velikým nákladem se sbíraly, opisovaly a rozšiřovaly. Niccolo Niccoli, Cosimův přítel, kupováním starých rukopisů o celé jmění přišel a také pro Cosima mnoho vzácných rukopisů jako Plinia, Cicerona a j. zakoupil; sbírku svou 800 svazků, jež stála 6000 dukátů, klášteru S. Marco ve Florencii odkázal ustanoviv, že knihovna tato musí zůstati vždy při tomto klášteře co veřejná a tímto odkazem založena byla r. 1444 první veřejná knihovna ve Vlaších.

Tomaseo de Sarrano, této bibliotéky ředitel, napotomní papež Mikuláš V., vatikánské bibliotéky zakladatel, bibliotéky S. Marco první katalog Cosimovi sdělal. Nové starožitného rukopisu nalezení slavívalo se, jako dobytí království.

V Kostnici rozmnožil Cosimo obchodní spojení domu svého, zdvojnásobiv v celé Evropě počet faktorií medicejských. Po pádu papeže Jana unikl Cosimo přestrojen z Kostnice s nebezpečím života.

Cosimo byl netoliko prvním obchodníkem, nýbrž také náčelníkem současných učenců a umělců, a byl proto netoliko

prvním Florenčanem, nýbrž i prvním Vlachem, pravým Periklem Italie.

Filosof Cosimo byl při vší moci své vždy přítelem lidu a brancem svobody; byl za to také miláčkem obecného lidu a postrachem patriciův, kteří proti němu stále pikle kuli, až konečně násilným obratem vypovězení Cosima z Florencie způsobili (1433, 3. říj.).

V Benátkách, v Miláně a kam vůbec přišel, byl Cosimo všude vítán co velemocný vladař. Vyhnáním Cosima Florencie sama nejvíce utrpěla, když pak se za nedlouho po obecném nálezu veškeré obce florencské Cosimo z vyhnanství zase vracel, uvítán byl vítězoslavně s poctou nebývalou; nepřátelé Mediceův pak byli z města vypuzeni a moc i vliv Cosimův od těch dob valně se rozmnožily.

Skvělé toto zadostiučinění však Cosima neoslouilo: zůstal občanem obchodníkem, žije po republikánsku prostě; moci vladařské, ač by mu to bylo snadné bývalo, neuchvátil; zůstal si tak důsledným, že i dcery své za syny obyčejných rodin měšťanských provdával. Při vší slávě a moci zůstal Cosimo demokratem, a když pak zemřel, nastal ve Florencii smutek obecný. Všechna knížata současná Pietrovi, synu Cosimovu, zvláštními posly soustrasť projevovala, obecným pak nálezem bylo ustanoveno, aby na pomník Cosimův napsáno bylo příjmí: „Pater patriae.“ A Cosimo právem zasloužil si hrdého názvu „otce vlasti.“

Macchiavelli v dějinách florencských zaznamenal mnohé případy Cosima karakterisující.

Když papež Pius V. křižáckou válku proti Turkům hlásal, vytýkal Cosimo, že kmet podniká úlohu mladickou. —

Král Alfons a republika benátská vypravili do Florencie poselství se stížností proti republice florencské; Cosimo obnažil hlavu a pravil: „Za nedlouho i senatorové vaši šedivějí.“ —

Po návratu Cosimově z vyhnanství vytýkali někteří občané, že Florencie vypovídáním tolika občanův zničena bude a že vypovídání mužů tak vznešených jest neuctivé a nevlastenecké; Cosimo odtušil: „Lépe zhyne-li město naše, než aby ztraceno bylo; dvěma lokty červeného sukna učiníme občana vznešeným, ale otčenášem veslo vlády neudržíme.“ —

Nedlouho před smrtí zamhuřoval Cosimo stále oči, na dotaz manželky své, proč tak činí, odtušil: „Chci, abys tomu uvykla.“ —

Cosimův syn Giovanni zemřel v útlém mládí r. 1463; druhý syn Pietro (1416—1472) stále churavěl a odtud posměšně „dnou raněný“ byl nazýván. Při nejšlechetnějších záměrech a úmyslech svých zneuznáván byl po celý věk svůj, nespokojen a nešťasten; v čele rodu svého stál toliko osm let. Na radu domnělého přítele svého Diotisalvia Neronia upomínal Pietro dluhy otce svého, jemuž téměř všechny rodiny florencské dlužny byly, a tím nadělal si mnoho nepřátel a úkladných odpůrců.

Básníkům a umělcům Pietro velmi byl příznivý; nejlepší báseň o přátelství chtěl svého času stříbrným věncem vavřínovým odměniti, soudci byli papežští tajemníci a ti nepřiřkli cenu nikomu a takž připadl stříbrný věnec církvi.

Proti synům Pietrovým Lorenzovi a Giulianovi nepřátelský rod Pazzi sosnoval spiknutí, v něž i papež Sixtus IV., kardinál Hieronimo Riario a arcibiskup pisanský Francesco Salviati zasvěceni byli. Politická vražda byla v Italii obyčejným, ba skoro již dovoleným prostředkem v zápasech politických; vraždy takové netoliko při dvorech knížat světských, ale i u dvora papežského byly události obyčejné, ba oslavovaly se na mnoze i veřejně. Nejvíce politických vražd napáchalo se o církevních průvodech a v kostelích; tak povraždili Fabrianové vladařský rod Chiavelli o velké mši při kredu (1435); a v Miláně zavražděn byl vévoda Giovan Maria Visconti v tu chvíli, když do chrámu St. Gottardo vcházel (r. 1412); vévoda Galeazzo Maria Sforza v chrámu S. Stefano (1476) padl vraždou úkladnou; Lodovico Moro (1484) ušel vrahům jen tím, že do chrámu S. Ambrogio hlavním vchodem nevstoupil, a takž měli být i synové Pietrovi po úkladech několikráte zmařených v dómu florencském o květné neděli 14. dubna 1478 při pozdvihování přepadeni a zavražděni. Útok na Giuliana se podařil, Lorenzo však byl zachráněn; veškeří přívrženci Pazziův útrpně stíháni, kardinál Riario uvězněn, arcibiskup Salviati oběšen, četní spiklenci utraceni a vypovězeni. Papež Sixtus za toto trestání kněžských spiklenců na Florencii klatbu uvalil a žádal ještě za vypovězení Lorenza; však smělou tuto žádost Florencie hrdě odmítla. Sixtus zahořel hněvem a mstou proti smělé republice a spojiv se s králem Neapolským Florencii válku vypověděl; teprv po smrti Sixtově († 1484) papež Inocenc VIII. s Florencií i se slavným Lorenzem de Medici, jehož třináctiletého syna Giovannia na kardinála římské církve povýšil, se smířil. Téhož papeže syn Francschetto Cyno pojal Lorenzovu dceru Magdalenu za manželku, a tak vzniklo historicky důležité spojení Mediceův s papežstvím.

Od ukončení válek s papežem až do smrti Lorenzovy († 1492) Florencie velkým blahobytem oplývající netušeně rozkvétala, Lorenzo dovršil slávu Florencie i slávu rodu svého. Učitelem Lorenzovým byl věhlasný Ficino a tak i Lorenzo k naukám Platonovým úplně přilnul; tvrdil, že toliko Platon dobré občany a pravé křesťany vychovává a vždy se honosil, že jest žákem Platonovým.

Přičiněním Lorenzovým platonická akademie florencská pověsti a věhlasu světového nabyla; Jan Argyropolus, Maritio Fociuo, Polician, Pico di Mirandola, Christoforo Landino, ano veškeří vynikající učenci současní shromažďují se tou dobou ve Florencii a osvěžujícím středem tohoto vznešeného kruhu jest i státnictvím i filosofií, básnictvím i podporováním věd i umění slynoucí Lorenzo, právem „il Magnifico“ zvaný.

Humanismus zvítězil pomocí Lorenza rozhodně nad úzkoprsými naukami scholastikův, jakož i oněch mužů, kteří k antice výstředně lnouce změněných podmínek a potřeb doby nové neuznávali.

Duch, kultura z okovů pouhého mlhového domnívání a věření vymaňuje se nejdříve ve vlasti humanismu, v Italii.

Lorenzo založil vysoké učení v Pise, na něž nejvýtečnější učitele povolával; založil bibliotéku Laurenzianu a vůbec všemožně snahy humanistův podporoval.

První knihtiskař Cennini usadil se ve Florencii r. 1471; knihotiskem pak v Italii jako v celém světě veliký nastal obrat.

Snahy humanistův vlašských pomocí tisku a za podpory mužův tak slavných a mocných vždy úspěšněji se šířící nabývaly vždy větší důležitosti i mimo Italii, tak zejmena u nás v Čechách v XV. i v XVI. věku nepřímým působením humanistův vlašských studia klasická byla zavedena. Na školách vlašských, zejmena v Bononii, studovalo drahně jinochův českých; výtečný mistr university bononské Beroald českým svým žákům, tak zejmena Krištofovi z Weitmíle, Oldřichovi z Rožmberka, Janovi z Wartemberka, Martinovi z Krumlova a j. své spisy věnoval; slavný humanista český Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic jest nejslavnější český žák škol bonoských a ferarských. Vzor Mediceův zajisté měl velký vliv na Bohuslava Hasištejnského, který slavnou bibliotéku roudnickou založil a s velikým nákladem staré vzácné rukopisy skupoval.

Za vladaření Lorenzova staly se krása a umění nezbytnou potřebou života; republika, cechy, kláštery i soukromníci v podporování vědeckých i uměleckých snah i prací slavně závodili. Lorenzo byl sám hudebník výtečný, sonety jeho jsou perly poesie vlašské; v architektuře a ve všech věcech uměleckých byl znalcem na slovo vzatým a váženým, co bezohledný kritik byl umělcův postrachem. Lorenzo rozhodl vlivem svým o plánu dómu florencského (1491), jím dozrála nutnost renesance v umění. Velikolepá kopula dómu florencského a palác Pitti, obě díla geniálního Filippa Brunellesca, zahajují důstojně novou dobu výtvarných umění v Italii. V zahradách svých u S. Marco založil Lorenzo školu sochařů, do níž antické vzory skulptur k studování snesl, a jejíž žáky podporoval i čestně odměňoval. Na odporučení Dom. Ghirlandaja přijat byl do této školy i Michel Angelo a nabyl tam základního vzdělání v umění sochařském. Hlava satyrova, již Michel Angelo ve škole této vyhotovil, Lorenzovi tak se zalíbila, že Michel Angela do svého paláce přijal a pak po celý život svůj velkému mistru tomuto důvěrným zůstal přítelem. Sochařská škola S. Marco stala se vůbec semeništěm nejvýtečnějších mistrů vlašských, základem slavné umělecké školy florencské. Také Benvenuto Cellini návodem Michel Angela a podporou Lorenzovou ve škole této byl vzdělán.

Jako Cosimo podnikal i Lorenzo četné stavby monumentální a těšil se, „že může mnoho prostavěti.“ Florencii novými stavbami i povzbuzováním jiných rodin ku podnikání monumentálních staveb Lorenzo valně rozšířil i zvelebil. Stavby Mediceův byly odleskem i znakem moci a slávy rodu tohoto, a přispěly zase samy nemálo k utužení jejich moci a k rozšíření jejich slávy.

Republikánská vláda ve Florencii byla za Lorenza složena ze 70 volených občanů; náčelníkem a duchem vlády této byl co státník v celé Evropě proslulý Lorenzo, o jehož radu ve věcech politických se poslancové všech států ucházeli.

Císař Fridrich III. vyslanci svému přikázal, aby se o přízeň Lorenzovu pečlivě ucházel, se sultánem, s Matyášem Corvinem, s Ludvíkem XI., s králem portugalským Janem II.

Lorenzo stále měl spojení. Vzdav se obchodu koupil Lorenzo u Florencie, u Prata a u Pisy velké statky a dvůr jeho leskem i dvory králův zastiňoval. Lorenzo byl také pokladníkem papežským.

„Bůh a štěstí Lorenza milovali: co koliv podnikal, všechno se mu dařilo, a nezdar toliko nepřátele jeho stihal!" (Macchiavelli.)

Nedlouho před smrtí Lorenzovou r. 1491 stal se proslulý mnich Savonarola převorem kláštera S. Marco a počal proti přepychu i proti prostopášnostem současné společnosti vůbec u dvora Lorenzova zvláště ohnivě kázati prorokuje, že za tuto bohaprázdnost Florencii trest boží minouti nemůže.

Na loži smrtelném v Corregiu povolal Lorenzo Savonarolu, jemuž při všech úkorech vždy nakloněn býval, aby ho zaopatřil.

I v tomto okamžiku zůstal Savonarola ledovým mnichem, rozjímaje s Lorenzem o věcech budoucích spůsobem bezcitným. Když pak se Savonarola Lorenza byl otázal, kdyby se uzdravil, zda-li vlasti své svobodu zachrání, Lorenzo dle Burlamacchia neodpověděl (?). Ani na loži smrtelném Savonarola s Lorenzem se nesmířil.

R. 1492, 8. dubna skonal Lorenzo v 44. roce věku svého; smrtí touto přirozený, mnohoslibný vývoj moci a slávy republiky florencské na prosto byl přerušen. „Nikdy nebyl v Italii pohroben muž moudrostí proslulejší, jehož by jako Lorenza celá vlast tak vroucně byla želela." (Macchiavelli).

Pietro (1471—1503) ve správě republiky velkému Lorenzovi následoval, pojav za choť Alfonsinu z domu Orsiniův, s nimiž i naši Rožmberkové dle pověsti byli spříznění.

Pietro, nevládne již straně Mediceův, ale tato strana vládne jemu; moc Mediceův, proti nimž rozzuřený Savonarola vždy ohnivěji hřímá a lid obecný, jakož i nespokojenou aristokracii štve, vždy více klesá, až konečně Pietro vlády zbaven s nebezpečím života Florencii opouští, aniž by se kdy opět vracel (1494). Na hlavu sesazeného vladaře vypsala signorie odměnu 500 dukátů. Z paláce Mediceova přeneseno bylo Donatellovo skupení: Judita a Holofernes před palác signorie, tam kde nyní jest Michel Angelův David, a na podstavci vyryt tento nápis: „Exemplum salutis publicae cives posuere 1495."

Vláda Savonarolova, o níž jindy obšírněji promluvíme, jest nejzajímavější období v patnáctiletém mezivládí od vybnání Pietra až do obnovení vlády Mediceův ve Florencii.

Čím více se Mediceové od prvotního základu moci své, od demokracie vzdalovali, čím více k výsadám a spůsobům aristokratův se přichylovali, tím více skutečné moci a síly pozbývali, tím hlouběji klesali, a teprv, když se kardinál Giovanni, Lorenzův syn, co Lev papežem stal, Mediceův hvězda opět slavně se zaleskla.

Lev X., Politiánův vynikající žák a humanistův slavný podporovatel, byl přítelem papežův Alexandra VI. i Julia II. byl lidu milovný, štědrý, hrdinný, umění i vědy milovný; za jeho vlády (1513—1521) byl vatikán střediskem učenců a umělců, u dvora Lva byli hlavní básníci Sannazaro a Sadoleto, duchaplní kardinálové Bembo, Riario, Bibiano i Giuliano di Medici, Lvův synovec. Skvělý a vznešený kruh vatikánský ozařoval první papežův miláček Rafael Sanzio, kterýž od r. 1514 stavbu dómu sv. Petra řídil a jenž za svého pobytu u Lva svá nejslavnější díla vykonal.

„Rafael oslňuje ducha Mediceův!"

„Užívejme papežství, jež nám Pán propůjčil", — pravil Leo po volbě a pravidlem tímto vždy se spravoval.

Leo „leskuplný" znovuzřídil universitu římskou Sapienzu, na kterouž 88 učenců povolal. Skvělou dobu vlády tohoto papeže skalil spor s Lutherem vedený, jenž zatracením reformačních snah Lutherových ukončen byl. Leo chtěl Italii za náčelnictví Mediceův sjednotiti; Italii severní měl vládnout Lorenzo, jižní pak Lvův bratr Giuliano. Pomocí papeže njal se Lorenzo opět vlády ve Florencii, ale francouskými výboji v Italii provedení velkého plánu Lvova: sjednocení Italie, opět bylo zmařeno. Leo obecně želen a opěván zemřel v 46. roce věku svého. Lvova bratra Giuliana († 1516) král francouzský na vévodu povýšil; Lorenzo byl papežem vévodou de Urbino jmenován, a Kateřina Medicejská, matka bartolomějské noci, byla dcera tohoto jinak nepatrného vévody. V naději, že Lorenzo splní odkaz a horoucí Danteův ideál, že Italii sjednotí, slavný republiky florencské sekretář Niccolo Macchiavelli (1469, 3. května † 1527, 22. června) muži tomuto světoznámého „knížete" věnoval; avšak Lorenzo (1492—1519) svůdným jedem samovládných choutek otráven, naděje vlastenců italských oklamal; byltʼ již co princ monarchických dynastův a nikoliv co občan republikán vychován i vzdělán.

Císařským dekretem (1531, 29. června) ustanoven dle domnění papeže Klementa VII) syn Allessandro Medici, jenž dceru císařovu z levého boku za manželku pojal, **d ě d i č n ý m v é v o d o u f i o r e n c s k ý m p o d o c h r a n o u c í s a ř e.** Tím končí historie slávy Mediceův a moci republiky florencské. Giulio di Medici co nenáviděný papež Klement VII (1523—1534), za jehož vlády Řím vojskem španělsko-německým tak popleněn byl, že obyvatelstvo s 90.000 na 30.000 kleslo a jenž urputností svou k odtržení Anglie od papežství římského nejvíce přispěl, lesk rodu svého nerozmnožil.

Tak z demokratického pně vyrůstá rod monarchických dynastův a znak republikánských Mediceův leskne se nad trůnem papežským; avšak Mediceové demokrati zastiňují Mediceje papeže i dědičné vévody.

* * *

Každý kámen ve Florencii hlásá památku Mediceův, Florencie jest dvoranou slávy toho rodu. Chrámy, paláce, umělecké a vědecké sbírky, veřejné pomníky florencské po věky věkův hlásati budou památku slavného jich rodu, jenž po celá staletí v čele věhlasných rodů florencských vzornými ctnostmi občanskými se skvěl. Filippo Brunellesco (1377 až 1446) a genialní žák jeho Michalozzo Michalozzi jsou původcové nové architektury florencské vůbec a palácové architektury zvláště. R. 1440 založil Brunellesco **p a l á c P i t t i**, jejž Mediceové dostavěli; arcidílo toto jest pravzor palácové architektury florencské. Brunellesco měl stavět i palác Mediceův, avšak Cosimo obávaje se závisti sousedův svých, vzor nádherného průčelí nepřijal, Brunellesco na to plán svůj zničil.

P a l á c M e d i c e ů v, nynější palazzo Riccardi (via Larga), stavěl Cosimův miláček Michalozzo Michalozzi r. 1430. Velký vzor obmýšlené stavby této poslal Cosimo Michel Angelovi do Říma k posouzení a k návrhu mistra toho změněno bylo průčelí. Michalozzo řídil se co do podstaty při stavbě tohoto paláce velkým vzorem svého mistra, palácem Pitti; při všech změnách paláce Riccardi zachována jsou dosud Michalozzimu původní, velmi uměle sestrojená sloupořadí v nádvoří. Při vší hmotnosti ušlechtile uladěného průčelí rustika do výše jest uměle zjemňována a nádhernou hlavní římsou přiměřeně docelena.

Na nároží paláce Riccardi dosud se nalézá znak Mediceův. Michalozzo stavěl mimo jiné také florencský palác Torna Buoni.

V imposantních rustikových průčelích hradových paláců florencských vtělena jest hrdost a pevnost republikánských rodův staré Florencie. V domácí kapli Mediceův v paláci Riccardi zachováno jest nejdůležitější dílo Benozza Gozzolia: fresky pocta panny Marie, v průvodu knížat a králův bohorodičce se klanících jsou též Cosimo a jiní Mediceové.

V nádvoří jsou důležité reliefy Donatellovy.

V paláci Riccardi bydlili Medicei do Florencie povolaní učenci a umělci, tu bývala též **a k a d e m i e d e l l a C r u s c a** V paláci tomto narodil se Lorenzo il Magnifico, Lev X.; v něm byl také první dědičný vévoda florencský Alessandro strýcem svým Lorenzinem r. 1537 zavražděn. Z doby Cosimovy zachovalo se ve Florencii drahně vzácných maleb mistrů fra Lippia a Masaccia, jimž Cosimo velice byl nakloněn.

Cosimo prostavěl dle Fahronia Laurenta 400.000 dukátů a ještě litoval, že o deset let dříve stavěti nezačal. „Za padesát let jen stavby budou hlásat slávu Mediceův!" říkával Cosimo.

Palazzo Pitti zahajuje řadu monumentálních budov, jež Florencii původního rázu dodávají, avšak florencská architektura paláců dostoupila vrcholu svého v **p a l á c u S t i o z z i**, jejž na sklonku XV. věku da Majano a Cornaca stavěli. V palácu Stiozzi Ridolfi (stavěl ho Lev Batista Alberti) bývala za Bernarda Rucellaie, svaka Lorenza il Magnifico, slavná akademie platonská, jejímž ochrancem po smrti Lorenzově byl Bernardo Rucellai. Pověstné **z a h r a d y R u c e l l a i o v y**, v nichž se nejčelnější a nejvzdělanější Florenčané scházívali, v nichž také Macchiavelli o zřízení státním a o věcech válečných přednášíval, dosud jsou zachovány.

Přednášky Macchiavelliho v zahradách těchto staly se podnětem k slavným politickým spisům tohoto státníka.

Zahrady Rucellaiovy, mimo Cosimem I. při paláci Pitti zřízenou (r. 1550) zahradu Beboli, jsou dosud nejkrásnější zahrady florencské. —

(Dokončení.)

Umění. Literatura. Věda.

— V Krakově vychází Przegląd miesięczny, jakýsi druh revue, o jehož směru a čtenářích přináší feuilleton Gazetty narodowej tento zajímavý a charakteristický hlas: „Přehled měsíčný má nehodu tu, že ho lidé nečítají nikdy, aneb toliko tenkrát, když není toho hoden. Ze skrovného počtu odběratelů nikdo ani listu nerozřeže, když v něm možno nalezti článek, který stojí za přečtení, ale jakmile se objeví některý z hříchů života tohoto časopisu, nějaká skandální povídka à la Kometa, jakmile si p. hr. St. Tarnowski dovolí povědět jakousi impertinenci Viktoru Hugovi, jakmile p. St. Koźmian vyjde z kulis divadelních a vstoupiv na politickou tribunu, stane se řečníkem heren v Hamburku, Baden-Baden, jakožto ohnisek opravdivé elegance, dobrého vkusu a vytříbené společnosti v Evropě — tu se ihned rozřezávají listy měsíčníku v těch místech, v nichž možno dočísti se článků, účinkujících na nervy, a exemplář jde z ruky do ruky, aby se každý co nejdříve dověděl o skandálu.“ Je-li hořekování polského feuilletonisty podstatné, dalo by se souditi, že nezavládly v krakovských kruzích literárních poměry právě utěšené.

— Přehled literatur slovanských. Z literatury ruské uvádíme tentokrát v Petrohradě vydané zajímavé dílo D. Mordovceva: Ruské ženy nové doby, jehož vyšly 3 díly (1. díl jedná o ženách ruských v 1. polovici XVIII. věku, díl 2. objímá 2. polov. a díl 3. věk XIX). V Jaroslavi vytištěna práce Vladimirského-Budanova: Stát a národní vzdělanost na Rusi v XVIII. věku. Z oboru belletrie zaznamenáváme nový román V. Krestovského: Bolšaja (velká) Medvědica, jenž v 5 dílech v Petrohradě vyšel. Tamtéž vydán 4 dílový román S. Smirnové: Sůl země. N. Jugova pověsti, povídky a básně a novelly feuilletonisty v Golosu „Nil admirari“, vychází v Petroh. v sebraném vydání. Polský týdenník Ruch literacki přináší v 5. čísle t. r. mimo jiné úvahu o Vítězslavu Hálkovi z péra Władysława Belzy, jenž jak známo mnohé práce Hálkovy na jazyk polský převedl. První novellista polský, J. J. Kraszewski, napsal opětně dvě nové pověsti, z nichž jednu — Bondarywna — otiskuje právě Ruch literacki, druhou historickou — Srdce a ruka — Tydzień literacki. V Krakově vyšly sebrané, dosud nevydané básně Andrzeje Morsztyna redakcí Vladisl. Szeredyńského. Pilný historik hr. Mauric Dzieduszycki vydal v Krakově nedávno „Studie o papežích.“ — Lužičan, belletr. list Srbů lužických, vycházející v Budyšíně, dokonal za redakce předního Srba, J. E. Smoleře ročník XV. a zve ku předplacení na ročník nový (pro Čechy celoročně 1 zl. r. č.) V právě ukončeném ročníku zastoupeni srbští spisovatelé: H. Buk, K. A. Fiedleř, H. Mučink, M. Hórnik, K. Jenč, H. Jordán, Muka, Pjech a j. Jan Jesenko, prof. na gymn. v Tersti, vydal nákladem matice slovinské v Lublјani obšírný „prirodoznanski zemljepis“, který stojí na výši dnešní vědy. Čtvrtletního časopisu jihoslovanské akademie v Záhřebě vyšel svazek XXIX., jenž mezi jiným obsahuje životopis známého řečníka, filologa a sběratele národních písní Fr. Kurelce od Adolfa Vebera-Tkalčeviće. Mimo to vydala akademie šestý svazek své sbírky starých pěvců dubrovnických, jenž obsahuje díla Hektorevice a Lučiće, šestý svazek „Starin“ (sborníku památek historických a filologických) a dr. B. Bogišiće vysoce zajímavou sbírku právních obyčejův jihoslovanských, k němuž po mnohá léta materiál sbíral po Dalmácii, Bosně, Černé hoře, Chorvatsku, Srbsku i Bulharsku. Vydávání listin z archivu bývalé republiky benátské, týkajících se Jihoslovanův, vyšel díl IV. Jmění akademie, pod jejíž správou stojí i národní museum chorvatské, obnáší okolo 320.000 zl. — Nynější ministr vyučování v Srbsku, chvalně známý učenec Stojan Novaković vydal pod nadpisem „S archeološke izložbe u Kijevu“ popis několika starosrbských památek, v Kyjevě vyložených, jmenovitě jedné knihy církevní, tištěné 1519 v Gračanici na Kosovém poli, vzácný to příspěvek k dějinám staroslovanského tiskařství. Týž uveřejnil v nejnovějším (40tém) svazku Glasniku srb. učeného družstva bibliografické zprávy, dle nichž vyšlo r. 1872 celkem 312, r. 1873 jen 231 knih srbsko-horvatských. Bulharské literární družstvo v Braile (v Rumunsku) vydalo po dlouhé přestávce opět jeden svazek svého „Periodičesko Spisanie“ (IX. a X.) s zajímavým obsahem. — V Braile vyšel Gogolův Taras Bulba v bulh. překladě N. Bončova. — Ve Vídni v nově založené bulharské knihtiskárně Janka S. Kovačova vyšel „Bľgarsky naroden kalendar“ na rok 1875 v pěkné úpravě s obrazy a plány. —

Drobnosti.

— Japané a západ. Japanská říše otvírá brány své dokořán západní osvětě. Vliv ciziny zasáhá tam již do všech poměrů života veřejného i soukromého. O překot staví se úplně dle vzorů evropských budovy státní, kasárny, školy a nemocnice. Na pobřeží mořském zřizují se četné světlárny; telegrafní drát spojuje všechna důležitější místa; doprava listů děje se poštou po způsobu evropském, nejnověji zavedeny byly i známky poštovní a korespondenční lístky. Z města Osaky do Kobe vede železná dráha, jejíž stanice mají nápisy japanské i anglické a při níž se vydávají lístky v jazycích: anglickém, německém, francouzském i holandském. Parníky projíždějí se po moři a řekách. Návěští na rozích ulic, nápisy hostinců a krámů psány jsou japansky, anglicky i francouzsky. Svítí se petrolejem, anglické koberce kryjí podlahu, oblíbenými nápoji jsou víno a likéry, „ale“ i jiné druhy piva. Mnozí nosí již úplný kroj evropský; jiní skládají oděv svůj z kusů domácích i cizích a ti bývají většinou hotovými karikaturami. Nosí evropské boty, vlněné košile, dlouhé kalhoty, nad těmi široké sukně, vysoké cylindry a při nejkrásnější povětrnosti deštníky rozměrů přímo obrovských.

— Kostely v Moskvě. Rusové říkají, že je v Moskvě tolik kostelů jako dnů do roka. Pořekadlo to nenadsazuje; honosíť se bělokamenná matička Moskva 389 chrámy křesťanskými, mezi nimiž jsou 382 pravoslavné. Z těchto jest zasvěceno jen sv. Mikuláši 40, a lid rozeznává jednotlivé kostely toho jména rozličnými přídavky, někdy dosti podivnými, jako na př. „sv. Mikuláš na kuřích nohách.“ Kněží a sluhů kostelních napočitalo se při těchto chrámech více než 4000 osob.

Hovorna.

P. V. P. v L. Tážete se, kterak lze učiniti, aby vzduch v pokojích povždy zůstával čerstvý a zdravý? Odpověď je na snadě. Předpokládajíce, že postaráno je o čištění mechanické, totiž o náležité provětrávání místností, radíme přede vším k pěstování květin, obzvláště drobnolistých, jelikož tyto nejen způsobem mechanickým vzduch filtrují měrou velice vydatnou, nýbrž také, byvše ozářeny paprskem světla přímého, co lučební čistitelé se osvědčují, naplňujíce vzduch činným kyslíkem (ozónem). Však ozón ten lze si také v pokojích způsobem umělým vyráběti. V láhvích na př. silicemi necele naplněných, uzavřených a přímému slunečnímu paprsku vysazených utvoří se vždy ve vzduchu, který vznáší se nad hladinou tekutiny, jistá část ozónu. Též pomocí kousku fosforu, položí-li se do vody, nalézající se ve velké míse, přikryté skleněným poklopem (zvonem) a postavené na slunce tím způsobem, že část jeho vyčnívá nad hladinu vodní, lze a to značné množství ozónu vyrobiti, kterýž ovšem vyplňuje prostor zvonu. Tohoto uměle vyrobeného ozónu lze tedy s úspěchem použiti ku přímému zlepšení vzduchu. Vůbec zdá se, že ozón stane se za nedlouho předmětem průmyslové výroby a obchodu. V Berlíně poštěstilo se již jedné lučebnické továrně vyrobiti laciný kyslík (i ozónovaný). Zřídilať již i v městě inhalatorium, v němž lze každému za malý peníz nadýchati se dobrého kyslíku a nahraditi si tím částečně účinky vzduchu horského, lesního a mořského.

P. F. F. v Ř. Členové „Matice české“ jsou pouze zakladatelé. Správní rok začíná dnem 1. ledna. Povinností členů jest platit po pět let ročně 10 zl. Za to dostávají knihy „Maticí českou“ vydávané; jiných práv nemají. Noví členové dostávají mimo to co premii až do obnosu 50 zl. (krámské ceny) knihy dříve již vydané a sice ty, které si ze seznamu sami vyberou. Při těchto najdete také žádané stanovy, či lépe řečeno: organisaci vydávání knih maticních. Adresa: české museum.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu*.
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 1 „

LUMÍR.

Veškeré **dopisy**, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány *Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Krupař Kleofáš.

Kapitola z maloměstské kroniky.

Od *A. V. Šmilovského.*

(Dokončení.)

Dočkal se toho na svůj svátek. Kadloušek nemohl toho přes srdce přenésti, aby nepřišel dolů s přáním starému svému příteli.

Kleofáš vypukl v pláč a Kadloušek také. Slzy dívčiny řinuly se prudce a hojně. Nepřišla dolů s nadějí, že ji Kleofáš potěší, nyní ale cítila a tušila, že především Kleofáš k tomu povolán, aby sňal též i bolest s jejího zkormouceného srdce. A nezmýlila se.

„Sedněte si, Kadloušku drahý," lichotil se k ní vlídně Kleofáš; „mám tak mnoho na srdci, že to musí ven. Vždyť, bože můj, nic na světě mne tak nemůže boleti, jako ty vaše uplakané oči! Ať mne živý bůh na tom místě ztrestá, nestarám-li se o vaše štěstí už po dlouhá léta spravedlivěji a účinněji nežli vaši vlastní rodičové. Dlouho jsem se tím před vámi tajil, ale nyní, když vám bolest dodala rozumu, všecko vám světle vyložím."

Pan Kleofáš se dostal do ohně a vypravoval Kadlouškovi všecko, všecinko tak, jak se to rodilo a dospívalo v jeho vlastní duši. A když všecky své plány s ní a Slávou dívce vypověděl, dokládal slze:

„Můžete si nyní pomysliti, jak mne to bolelo, když mladý Klenka házel po vás okem. Věděl jsem, že nic dobrého z toho ovšem nedopadne. Znám dlouhá léta Vendelínovou a dobře jsem počítal, že synáček její nebude z lepšího těsta. Tak, tak, Kadloušku, myslete si o něm co chcete, kdyby měl dobré a upřímné srdce, zdali by mohl přes všecken návod matčin, vás až tak do té duše uraziti, jako to učinil? Za Slávu stojím, dokud na mně který vlas!"

Kadloušek ke všemu tomu kroutil hlavou, povzdechl si a pravil málomyslně:

„Nemožno, domácí pane, nemožno! Nebudu již více nikoho tak milovati, jako jsem milovala Josefa."

„Tak ne, Kadloušku, ale lépe a více a s plnějším srdcem," namítal jí Kleofáš. „Či myslíte, že láska jen tak ledabylo sestupuje v lidské srdce, jako to bylo u vás s Klenkou? Nikoli, nikoli, má zlatá dušičko česká! Srdce je pole. Bolest je musí dříve rozorati a protrhati, nežli přijme zdravé símě lásky tak, aby dobře klíčilo a vyrostlo v úrodný klas. Láska Klenkova rovněž tak jako láska slečny Betty, padla na srdce vaše a Slávovo jako by na úhor; semeno její uvadne a zetlí. Ale nyní, když zkypřeno pole srdce vašeho bolestí a poznáním, že jste byli zklamáni: uvidíte teprvé oba, jaký dar boží je láska manželská a jakou je ovšem oásou v Sahaře lidského živobytí. Tak je to, Kadloušku, tak, a ne jinak. Já, jenž mám už tolik pátků za sebou, já to mohu říci a ne mladá, nezkušená dívčinka, jaká vy jste, anebo mladík muž, jakým Sláva."

Kadloušek neměl námitky proti tomu. Teprvé po chvíli dodal:

„Ale váš Sláva mne ani nezná a kdo ví, jestli upustil od Betty a jestli vůbec k vám za svobodna přijde."

„Přijde, dušinko, přijde," ujišťoval ji Kleofáš; „nebo kdyby nechtěl přijíti, jistě by byl mně psal. Slibte mně jen, že jej přijmete jako sestra bratra, upřímně, bez ohrádky a ostatní složme důvěrně do rukou božích. Jak to vypadne, tak to dopadne; já se vám oběma nebudu do ničeho míchati."

Nežli mohl Kadloušek slíbiti, čeho na ní Kleofáš žádal, zaklepáno na dvéře a do pokoje Kleofášova vstoupil mladý, hezký, elegantně ošacený muž. Stařec letěl mu do náručí a zvolal prolévaje slzy radostné:

„Vždyť jsem to teď Kadlouškovi řekl, že, Slávo, přijdete. Viďte, že jste svým pánem, že jste slečny Betty zanechal?"

„Zanechal," odpověděl příchozí Sláva a jakoby Kadlouška od jakživa znal, šel k ní a podal jí ruku, již upřímně tiskl.

„To jsem chtěl ovšem slyšeti a nikoli něco jiného," jásal Kleofáš. „A teď si, lidičky, povězte, co si pověditi chcete. Já jsem dokázal, co jsem dokázati chtěl. Nyní mne více není u vás potřebí."

Po těch slovích vzal Kleofáš svůj kašket a odešel.

Sláva jen na chvilku se zamlčel. Pak ale rozhodně přistoupil ke Kadlouškovi, vzal ji pevně za ruku a upřev na ni pronikavě oči své, pravil hlasem jistým a vřelým:

„Kadloušku, řekněte mi poctivě na své dobré české svědomí, chcete býti mou věrnou, upřímnou ženou?"

Kadloušek stál sotva na nohou. Zdálo se jí, jako by blesk z čista jasna do ní udeřil. Tváře jí zahořely a živou mocí nebyla s to, aby se na Slávu podívala a jen jediného slovíčka ze sebe vypravila.

„Chci býti laskavým vaším mužem, Kadloušku," pokračoval Sláva. „Co tomu říkáte?"

Kadloušek pozvedl k němu oči posud neuschlé a nevěda ani, jak se to stalo, dal za odpověď jediné, sladké slovíčko:

„Chci."

Sláva rozpřáhl náruč a nežli se nadála, vtiskl jí dlouhé, vřelé políbení na rty. Byli svoji. Tesknoty, jež po nich šly, odpadly jim od srdce, ústa se rozhovořila oním hovorem, jejž jen jednou za svého života vodíváme; hovorem, jež splývá jako manna nebeská od srdce k srdci, když dvě milující srdce se shledala a uzavřela, jíti vespolek, za jeden člověk, celým životem. Odzvonili již dávno poledne, když Kadloušek nahoru odcházel. Ubíralť se po schodech s těžkým srdcem, neboť dobře cítil, že není více nahoře u rodičů domovem, nýbrž dole u Kleofáše, kde mešká Sláva.

Kleofášovi nikdy tak nechutnal skrovný jeho oběd jako dnes. Za to Slávovi nechutnalo. Bylať mysl jeho všecka jinde, Kadloušek vzal ji sebou nahoru.

Po obědě se teprvé jak náleží s Kleofášem střečili a usnesli na dalším plánu.

Sláva a Kadloušek měli prozatím o uzavřeném svazku svém před officialovými pomlčeti. Sláva měl si odbyti konkurs a jakmile nějaké místo dostane, měl Kleofáše, jakožto starosvata svého, poslati k Valvodovům, aby požádal ve vší počestnosti a ve všem pořádku za ruku Kadlouščinu. Sláva by byl raději vraty vpadl do domu a hned se u Valvodových o svých úmyslech vyjádřil, ale Kleofáš toho nepřipustil.

„Slávo, drahý synu můj," namítal, „říkejte si tomu komédie nebo ne, ale já chci jako každý pořádný starosvat míti ženicha, jenž krájí si z vlastního bochníka. A pak budu míti znamenité dostiučinění. Jemnostpaní podezřívala mne: nuže, ať ovšem přesvědčí se, jsem-li hoden podezření, nebo úcty a lásky."

Sláva a odpoledne Kadloušek udělali milému starci po vůli. Na tom prozatím zůstáno.

IX.

Vítězství páně Kleofášovo bylo úplným. Leč šťastný staroch neměl se z něho těšiti stále a měrou nezkalenou. Jinak by také odpadl poslední tento článek kapitoly naší z maloměstského života. Útlocitné čtenářky snad se lekají?! Ovšem, nikoli bez příčiny, řekli bychom s panem Kleofášem. Avšak jako prý duha bouři staví, nechť prosvítá mračnem, jež nám ještě nad myslí drahých čtenářek rozepnouti jest, i napřed duha milé naděje, že to všecko dobře dopadne. Nešloť nám nikdy o to napínati. Milerádi přenecháváme tuto vlastnost a snad i výhodu spisovatelskou šumnoduchým Francouzům; my Čechové, plémě z krve vážnější, chceme se opravdivě baviti, chceme mysl z umění svého pružiti, posilňovati, povznášeti. Mámeť sami zdravé nohy, k čemu nám cizích chůd?

Bylo tomu tak. Ke Kadlouškovi, jenž za tak krátký čas měl dva ženichy, hlásil se za několik neděl po odchodu Slávově ženich třetí. Byl to úředník v nejlepších letech, muž řádný a ctihodný, jemuž Valvoda i jeho paní opravdu přáli. Co měl Kadloušek činiti, když jí rodiče ustavičně v uších leželi a tvrdohlavý Kleofáš snad z vrtochův stareckých nechtěl připustiti, aby prozradila svou známost se Slávou? Však byl také Kleofáš za svou svéhlavost nepokojem ztrestán a snad také za to, že dopustil se zrády nad Kadlouškem tím, že zúmysla pověděl Vendelínové, jaké bude její věno. Kadloušek šel na radu ku Kleofášovi.

„Co mám činiti?"

„To musíte sama věděti, milý Kadloušku," odpovídal znepokojený staroch. „Co sluší se, aby za takového případu česká dívka učinila?"

„Aby setrvala."

„Proč se mne tedy ptáte?" zvolal hrdě Kleofáš. Ta jeho hrdost pocházela z toho, že viděl na Kadlouškovi, že jeho vychování nevynaložil na všední loutku, nýbrž na dívku, jež má povahu.

A setrvali. Než se rok s rokem sešel, byl Sláva zaopatřen a jednoho krásného dne, volil k tomu svátek Valvodův, vstoupil Kleofáš co nejlépe vyšňořen a ošacen před manžele Valvodovy, aby ve jménu profesora Stanislava Vlasáka žádal jich za Kadlouščinu ruku. Činil to „ve vší počestnosti a ve všem pořádku" a řeč svou měl přiozdobenu tolika „ovšem" a „nikoli", že sám nebožtík Krameryus byl by při tom povážlivě šňupal. Jakou konduitu při tom dal Slávovi, můžeme si pomysliti. Co země česká stojí, nebylo v ní tak výborného ženicha, jakým byl Sláva. To také asi Kadloušek nad všecku pochybnost uznával; neb když se jemnostpaní officialová dcery své ptala, co tomu říká, padla nevěsta matce okolo krku a celou ji zlíbala radostí. Valvoda vzpřímil se, že byl ještě větší než občejně a pravil:

„Vida, vida, liška vylezla z díry! Teď už víme, proč nechtěla Modřického. A jak to vařili pěkně pod pukličkou, aby jim nikdo do kaše nenadrobil! Já nemám nic proti tomu, domácí pane. Studentíka mám vykrmeného, může býti svatba. Říkal jsem vždycky: v Kleofášovi vězí aspoň půl tuctu filosofů. Ale že jste takovým čiperným kuplířem, jak živ byl bych neřekl! Já se musím schovati proti vám, i se svou tinkturou proti choleře."

Byla svatba radostná a po ní šťastné manželství. Kadloušek a Sláva dobře se k sobě hodili, jako oko k oku. Někdy ovšem hledělo jedno sem a druhé tam, ale netrvalo to nikdy ani tři dni. Bývá už tomu tak i v nejlepším manželství.

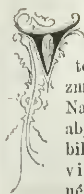
„Nemusí býti každého dne hubička," říkával Valvoda z vlastní prakse své; „někdy musí býti i huba."

Když Kadloušek odjížděl se Slávou, dal jí Kleofáš svůj drahý „akalér" i matku boží z předměstského kostelíka na památku. Pod tou matkou boží narodilo se také všechno potomstvo Kadlouščino i Slávovo. Jezovitský krucifix si nechal až do své smrti; v závěti odkázal jej a knihy k tomu svému synovi „jakožto odplatu za hojné dobré skutky, jež byl ze synovské lásky otci prokazoval". Měltˇ zůstati navždy při jeho rodině. Zesnul v pánu u vysokém věku dočkav se šťastnější jitřeny, jež vzešla milovanému jeho českému lidu. Divná osudu umíněnost! Kleofáš umřel od cholery. Valvodova tinktura nepomohla. Proto ale Valvoda destilloval svou tinkturu dále pomáhaje jí, třeba se mu výsady nedostalo, „bezzištně a zadarmo trpícímu člověčenstvu".

O ruských národních bohatýrech a bohatýrkách.

Podává *Jan Dunovský.*

(Dokončení.)

V téže době počínal se na Rusi nebo spíše u dvora zmáhat záhubný vliv ciziny, zejmena pak západu. Na dvůr Vladimírův přijíždějí „zájezdní bohatýři“, aby slávou a bohatstvím svého kraje se pochlubili. Jmenuji z nich pouze Djuka Stepanoviče, jenž pochází z dalekého Záhoří ze slavného města Volyně z krásné Galicie. V něm obrazí se zřetelně západní mrav i nemrav, obyčej i zlozvyk; jméno Djuk jest tolik co dux a znamená vojvodu (u Srbů dítě Dukadinče); chování Djukovo jest rytířské, takové, že obdivem naplňuje Vladimíra i veškeren Kyjev. Dvůr Vladimírův zdá se Djukovi chudým, chatrným, a na úkor jemu chlubí se svým domovem. Vladimír tajně vyšle přezvědy — ti však přijdou se zprávou, že není dosti slov k vypovědění slávy a k ocenění bohatství všeho toho, co byli uzřeli.

Vladimír nyní s celým dvorem vydá se na cestu k Djukovi, shledá vše takovým, jak bylo pověděno, zalíbí se mu v tom přepychu a v těch rozkošech a týž řád zavádí na svůj dvůr. Nejmenuje se více knížetem, nýbrž carem; nechodí sám, ale vodit se dává, neobléká se bez komorníků, nemyslí dále na bohatýrské činy, spíše však na krásné ženy, jí a pije, dělá hostiny; a na těch hostinách plno bojarů a knížat, i se ženami a s dětmi, jedí do syta a pijí do „pjana“, každý se něčím vychloubá: ten bohatstvím, ten rodem, ten silou a běda tomu, kdo mladou ženou nebo sestrou!

Někdy se také poperou. Stane-li se však, že car potřebuje jednoho z nich k boji, schovává se větší za menšího a od menšího odpovědi není. Přijde-li mezi ně dobrý ruský bohatýr, hledí kosem, závistivě, nadutě i posměšně. Při zbabělosti své jsou úskočni, lstivi. Tak to vypadalo v Kyjevě, když vystoupil na dějiště největší ruský bohatýr Ilja Muromec.

Objevil se jako blesk a jako blesk účinkoval: oslepil, ohlušil, ohromil. Význam jeho vysloví se krátce: Ilja jest ruský národ! Ruský národ v úplňku své síly, v záři své prosté velkodušnosti, s posvátným znakem křesťanského náboženství na čele. Nebojuje již s draky a báječnými potvorami, ale poráží spořádaná vojska tatarských cárů, síly ohromné, čistí cesty přímojezdné, které zalehali rozbojníci, že nebylo možno ptáku proletět, neřkuli jízdnému projeti a pěšímu projít; ubíjí nepřítele křesťanství, pohanské Idoliště (modlu), hrozného to bohatýra, jenž usadil se v Jerusalemě a zakázal všechno zvonění i čtení-pění církevní; než Ilja pobíjí i družinu knížecí, na živu nechávaje pouze Vladimíra. Jest soudcem i kazatelem: jest spravedlivý jako slunce a bezohledný jako bouře. Vedle obrovské jeho postavy jest Vladimír nepatrným trpaslíkem a jinak není ani možno: vždyť Vladimír — kníže, Ilja — národ.

Však Ilja jest velikán netoliko svým významem, nýbrž i poetickým provedením v pověsti a písni: jest to meteor na obloze národního ducha, výraz nejvyšší síly, výtvor umělecký, zdařilý a při tom úplný a určitý jako socha vytesaná z mramoru.

Vyšelť Ilja z rodu selského, ze vsi Koročarova. Třicet let seděl bez noh, bez rukou, za kamny díru proseděl, tak že mu z ní jen hlava hleděla, a přemýšlel o Slavíku rozbojníku, který cestu do Kyjeva zalehl a nikoho nepropouští; jednou přišli pod okno dva poutníčkové — a byl to sám Kristus se svým apoštolem — prosíce o laskavý dárek. Ilja byl sám doma; praví, že vstáti nemůže. Nu vstaň přece, povídá jeden stařeček, a Ilja vstal. Přines okoveček vody! Ilja přinesl. Vypij. Ilja vypil. Co pak v sobě cítíš? — Cítím takovou sílu, že kdyby sloup byl od země do nebe a na jeho konci zlatý kruh, kruhu se chopím, svatou Rus zvrátím! — Přines tedy ještě okoveček vody a vypij! — Co nyní cítíš? — Cítím již síly sotva polovinu. Tím stařeček se uspokojil a zmizel. Ilja vyhledal si hned bohatýrského koně (jako Ivan) a vyjel na šíré pole. Pobil sílu vojska tatarského pod Černigovem, rozplašil vrahy rozbojníky jedinou ranou v syrý dub, přemohl Slavíka rozbojníka, uvázal jej koni svému ku třemenu a zajel v Kyjev. —

Na dvoře knížecím seskočil s koně, koně nikomu neodevzdal, u vrat a dveří nikoho se netázal, vstoupil do hodovní síně, pokřižoval se před svatými obrazy, jak předepsáno, poklonil se kněžně i knížeti a pak ohlásil, kdo jest a co vykonal. Sluhové knížecí za ním se hrnou, žalujíce na jeho nespůsob a knížata bojaři mezi sebou mluví: Čím se to chvástá ten neotesanec? Jakýto „selštinaderevenština“! Sám kníže Vladimír mu nevěří — usazuje ho všech nejníže a vyzvídá: když jsi zahubil Slavíka rozbojníka, proč jsi nepřivezl hlavu jeho na ukázku? A Ilja, že přivezl ho celého. Celý dvůr vysypal se na podívanou. Slavík rozbojník pověstný byl svým bohatýrským hvizdem; jak zahvízdal, země se třásla. Vladimír si přeje, aby zahvízdal. Ilja prosí knížete, by odpustil, a schoval se pod jeho halenu na jednu stranu, kněžna Apraksije na druhou, Slavíku pak nařizuje, aby zahvízdal, však jen polovičním bohatýrským hvizdem; ale šelma Slavíček-rozbojníček zahvízdal celým hvizdem: věže na kostelích po střechách se rozválely, anglická skla se v oknech rozsypala, máť řeka Volha z břehů se vylévala; všickni bohatýři na zem popadali, kněžna Apraksije položiva, v knížeti sotva dechu. Jak se jen trochu spamatovali, s velikou slávou Ilju na přední místo usadili, vším možným častovali, uctívali. Ilja pije — číši s půldruha vědra na jeden doušek, a žádá větší a ještě větší. Když se napil, protáhl se, železné svazy popraskaly, dubová stolice pod ním se rozsypala; i poposedá, všechny bohatýry tlače do kouta, převrhá stoly, rozlívá vína — činí zmatek a nepořádek — komuž by se to líbilo? Vladimír Ilju napomíná: Bývaly u nás mezi bohatýry železné příčky, aby se na hostině podnapilí mezi sebou nepobili, ty's vše rozbil, zpřelámal! Budeš-li chtíti, můžeš být u nás vojevodou — — Ilja víc nepotřeboval, ostatního se domyslil. Nechci já být u vás vojevodou! Na příjezdě jste si hosta nevšímali (sám jsi usedl mezi havrany, mne nechal sedět mezi havraňátky) a na odjezdě chcete častovati? Ta vaše čest mně v nečest! I odepjal řemen cestovní a tím řemenem všechny všude pobil, vyjma pouze slavného knížete Vladimíra, který v těch dobách za kamny se schoulil, v sobolový

kožíšek se zavinul, ve strachu a bázni konce očekávaje. — Toť jeden rys z povahy, na jejíž dokreslení nezbývá mně místa.

Ilja byl a není — zůstala jen píseň, by se pěla. Kam se poděl tento hrdina, co se s ním stalo? — A kam poděli se všickni bohatýři? Zemřeli? Což bohatýr, jako Ilja, může také umříti? Nikoli. Ilja nezemřel, ale zkameněl.

S ním zároveň zkamenělo šest bratrů jeho, předních bohatýrů: Ivan, Dobrynja, Aleša, Godenko Bludovič, Vasilij Kazimirovič i Buslajevič. Tak se to stalo: když jednou za rána pobili ohromné vojsko tatarské, zpyšněli hrubě na svou sílu a rouhali se bohu, volajíce ústy Alešovými: Není té moci, která by nás překonala! A tu se objevili v poli dva tataříni, hotovi k boji: Aleša rozjel se na ně, od hlavy do plece je přeťal — leč místo dvou stojí před ním čtyři a všickni živi. Vyjel si na ně Dobrynja, v půle je zpřetínal — bylo jich osm a všickni živi. Zastihl je Muromec, pobil — stalo se jich dvakráte tolik. Vrhli se na ně všickni hrdinové, bili, sekali bez ustání — a počet jich stále jen roste a roste. Bili se s nimi tři dni a tři hodiny, co sami neposekali, koně podupali — a nepřátel je síla nesčetná.

„Mohutná ramena umdlela,
dobří se koně uhonili,
ocelové meče ztupily se.“

Hrůzou zachvěli se hrdinové, pole opustili, v skalnaté hory zaběhli, v temné jeskyně se ukryli; první veběhl do jeskyně — zkameněl, druhý veběhl a zkameněl — a tak zkamenělo všech sedm dobrých bohatýrů.

A ostatní? Co s těmi se dálo?

Oblekli na se roucha poutnická, za odznak vzali kříž, vydali se na pouť z kraje do kraje, ode vsi ke vsi, zpívajíce lidu písně a vypravujíce pověsti o životě dávném, o bývalé Rusi, o síle a slávě. Lidé je často u svých prahů oslovili: nejste vy přechozí-poutníci, ale jste mocní ruští bohatýři; leč také je často uvítali slovy: nejste vy přechozí-poutníci, ale jste vrazi rozbojníci!

Daleko k matičce.

Větérku ty šumný!
ve tvé snivé chvění
šeptají má ústa
tiché pozdravení.

Nes je dálné vlasti,
nes je tomu kříži,
pod nímž černá země,
matičku mou tíží.

Kéž bych na tom hrobě,
nejmilejší máti!
dosyta se jednou
mohla vyplakati.

Což ti lidé vůkol
těšit, bavit umí;
ale srdci mému
nikdo nerozumí.

Matičku pak dobrou
vzala boží ruka;
poroučím to nebi —
ale srdce puká.

Irma Geisslova.

Stupeň-kameň.

Úryvek z cestopisu po Rujaně.

Napsal *Jos. Wünsch.*

Poloostrov Jasmund jenom nizounkým a uzounkým proužkem země spojen jest s Rujanou. Úžina tato táhne se půl míle zdélí a místy má jen asi tisíc kroků šířky. Němci jmenují ji „Schmale Haide“.

Žádný cestovatel neodvážil se ještě tvrditi, že by na Rujaně samé příroda krásami svými byla plýtvala.

Ale Jasmundu, krásnému Jasmundu všecka čest a sláva! —

Na Jasmundu hory a údolí, zde zlatá role lemovaná zelenými jak brčál lučinami, zde hvozdy překrásné, zde tichá, tajemná jezera jakoby snila o dobách slavné minulosti, zde bublavé potůčky jak žvatlavé děti, když vypravují si o včerejších hrách. — —

Zde jaré zdroje čisté poesie!

Jasmund sám od západu k východu stoupá, až pak na východě mohutnou skalinou křídovou, zvanou Stolec Královský, Königsstuhl, s největší své výše 406 stop jedním srázem do moře spadá. Rovněž i zeleně přibývá od západu k východu a celý východní okraj poloostrova pokrývá veliký hvozd „Stubenice“.

A mimo to, jak krásná, jak rozmanitá je formace pobřeží jasmundského!

Tu směle, ostrou skalnatou hranou břeh daleko do moře vniká, tu zase hlubokým chobotem ustupuje daleko do země, — tu les až k samému moři se sklání, — dále táhne se břeh žlutavými písčitými dýnami, — tam pak v mohutný povznesl se val, jenž pokryt bujným pažitem a zase vynořují se z moře strmé stěny křídové jakoby v bělostné rubáše oděné a na skráň jejich vsazen skvostný diadém mohutných buků, jejichž koruny v čerstvém větříku mořském se chvějí. — —

Nelze vypsati krásy té, jen prožít a procítit ji možno. —

Proto obětuj již své pohodlí, stoupej vzhůru a slízej po klikaté stezce se strmé skály do divokého, opuštěného od celého světa údolí, probřeď tu pěnícím se potokem a putuj pak rozkošnými těmi krajinami od Lohme (Lom?), chudé vesničky rybářské, na severu až na jihovýchod, do Sasnice berlínskou noblessou naškrobené. Zde pak dočkej větru příznivého, najmi člun a oplují celé to krásné pobřeží až zase nazpět k Lohme.

Líbezné ty obrázky v mysl tvou se vtisknou a po celý život již tě neopustí.

Zde pak uprostřed vší té krásy a velebnosti uzříš

Stupeň-kameň — Stubenkammer — co skvostnou perlu na diadému královny Rujany.

Jméno Stubenkammer učencům německým div že již hlavy nepomátlo; nám ale, kteří německými učenci ani nejsme ani nebudeme, postačí, zvíme-li, že slovo Stubenkammer je beze vší pochyby původu slovanského, ovšem zpotvořeno asi ze Stupeň-kameň, což znamená tolik co stupeň kamenný.

Pro cestovatele vůbec dále pak i to nemalé je důležitosti, že tam na Stupni-kameni, nedaleko břehu mořského uprostřed lesa postaven pěkný hostinec. Útulný, vábný dům švýcarský, ale v něm sídlí veliký cestovatelův nepřítel: drahota a odírání nejrafinovanějšího způsobu. Však sezóna už minula, Berliňáci s vyvětranými tobolkami již odtáhli, vzhůru tedy, bez bázně a beze strachu k té jámě lvové!

Povoz se zastavil. U hlavního vchodu zevluje tlupa sklepníků, ale nikdo nemá se k tomu, aby nám z kočáru pomohl a našich zavazadel se ujal. Spouštíme na ně s hruba a to účinkuje — patrně jsou na ostro vycvičeni. Jeden z nich, člověk o hlavu nade všechen lid vynikající, pomohl posléz také mně z předpotopní karosy, ustrnul se nad mými vaky a uvedl mne do překrásného nárožního pokojíku s předsíní v prvním patře. Nábytek je velmi slušný. Okny vyhlížíš do lesa, jenž zrovna do okna tu roste.

Mlhavo je, prška pršku honí. O slunci a slunce západu, který mi cestovní knížka předpisuje, dnes není ani slechu, ani dechu.

Rozestru tedy ochrannou střechu deštníku a půjdu hledat pověstný hrad a jezero Hertino. — Již počíná se šeřit. Musím tedy hledět, abych se záhy dostal k cíli.

Jdu po silnici, až sloup „v pravo“ mi káže.

Již je vidím. Hle tam ty dva balvany! Jsou to pověstné „kameny obětní“. Na tento zde kladla se oběť, která bohům na počest se zabíjela. Kněz proťal krk její, krev pak touto stružkou zde v kameni stékala do mísy obětní.

A tamo několik jen kroků dále vidíme druhý kámen a na něm stopy jako dvou šlépějí, větší a malinké. O šlépějích těch vypravuje se následující pověst:

Za starých dob stával zde chrám bohyně Herty. Při chrámě pak chován květ panen rujanských rodu vznešeného. Z těchto co rok jedna bohyni byla prý obětována. Ale musila to být panna bez úhony.

Jedna z obětních těchto panen, jménem Vuna, zapomněla na daný slib věčné čistoty a zahořela nesvatou láskou k rytíři Gumbertovi, bezpochyby Němci. Scházela se s ním v hlubokém lese o půl noci, když všecky družky její i velekněz Hertin, strážný jejich Argus, v spánek byli pohříženi.

Však milostný ten poměr nezůstal tajemstvím. Velekněz dověděl se, že jedna z děvic jemu svěřených tajně s rytířem se schází; než která by to byla, přirozeným způsobem vypátrati nemohl. Uchopil se tedy prostředku zázračného.

Kázal totiž, aby jedna panna po druhé na tento kámen obětní se postavila. Noha té, jež se byla provinila, zanechá prý stopy na kameni.

Stalo se. Odhodlaně kráčí jedna po druhé na kámen a s kamene. Již všecky přešly, ale na kameni pořád ještě nic. Tu Vuna konečně přichází krokem nejistým, již je u kamene, již stoupá, tu div divoucí! lehká nožka její — do kamene se boří! — A vedle šlépěje její ukazuje se hned také šlépěj druhá, malinká — jako stopa dětské nožky.

Po zřejmých těch důkazech provinění nešťastné Vuny chopil se jí rozlícený kněz, zanesl ji až na Stupeň-kameň a zde ji uvrhl do temné sluje.

Tím končí pověst pohanská. V dobách pozdějších ujalo se křesťanství, bezpochyby návodem německých rytířů, nešťastné Vuny a dalo pověsti této konec lásce pohanky k rytíři křesťanskému přiměřenější. Poslalť Vuně na pomoc několik svých andělíčků, kteří ji padající jemně zachytili a do náručí vroucně milovaného Gumberta vložili. Tu procitla Vuna z leknutí svého. Žili pak spolu šťastně a blaženě.

Však putujme již dále. Hle zde v pravo pojednou řídne les! Pozorujeme, že před námi kloní se v údolí a uprostřed kotliny rozkládá se osamotnělé jezero, tiché jak zapomenutý hrob, nevlídné a temné jak svědomí umírajícího hříšníka.

Kolem obstoupeno jest horami, jejichž černé hvozdy ve vodách jeho se shlížejí.

Kolem svatý klid. Ani větérku vanutí, ani hlásku živého tvora nezaslechneš. I ten les nad hlavou tvou utichl, jakoby nechtěl rušit klidu posvátného, nechtěl rušit pocitu hrůzy, jež v době večerní tu svírá pocestníka osamělého.

Stojíme na místech velepamátných, která zasvěcena bývala bohoslužbě pohanské. Vlny jezera tohoto přijímaly v neveselé lůno své ony oběti nešťastné, jež ctění bohyně Herty, země-matky, vyžadovalo. Zdá se, že Tacitus zajisté jen toto místo měl na mysli, když v 40. kap. Germanie vypravuje:

..... Na ostrově v Oceanu leží svatý háj a v něm vůz posvěcený, rouchem zakrytý. Dotknouti se ho knězi jen dovoleno. Ten znamená, kdy bohyně je ve svatyni a následuje povoz kravami tažený s úctou velikou. Rozveselí se tu dny, rozveselí se všecka místa, jež bohyně poctila příchodem a návštěvou svou. Válek se nevede, zbraní nikdo se nedotýká, meče všechny zavřeny. Mír a pokoj tenkráte jen znají a milují, dokud týž kněz chrámu nevrátil bohyně, jež společnosti smrtelníků byla se nabažila. Tu pak vůz, roucha a — chceš-li věřit — i bohyně sama umývá se ve skrytém jezeře. Otroci tu přisluhují, které pak totéž jezero ihned pohlcuje. — —

Tak Tacitus. My pak již dále pohleďme.

Na severním břehu jezera zvedá se ohrada, Hrad Hertin nyní zvaná. Zde prý chrám, zde i svatý Hertin vůz stával. A tuto, kde břeh — jinde srázný — znenáhla k vodám se sklání, vůz prý i s bohyní spouštíval se do jezera. Ohrada počíná u samého břehu, táhne se v mohutném oblouku as 400 kroků zdélí, až pak tamo zase končí se u jezera. Z venčí zvedá se ohrada až i k 200′, do vnitř však je mnohem nižší a sotva kde 40′ dostupuje. Nitro ohrady jakož i srázné boky její hlavně buky tak jsou porostlé, že jen tu a tam uzounký rozhled do dálky zůstává nezastřen.

Dlouho shlížím k smutnému jezeru a očekávám, zdaž i moje oko nespatří krásné bílé paní, která, jak pověst vypravuje, za noci měsíčné se svými družkami s hradu ubírá se k jezeru, aby se tu koupaly. Zde v jezeře všecky prý zmizí a jen šplouchání a šumot vln je prozrazuje. Za krátko prý všechny z vod zase vystupují a hustými zastřeny závoji do hradu zpět se ubirají.

V takových dobách veliké prý nebezpečí hrozívá pocestnému. K jezeru, do jezera táhne ho to mocí neodolatelnou. Ale jakmile vody se dotekl, již je po něm na věky veta.

Zatím úplně se bylo setmělo. Ani na krok před sebe nevidím. Počíná mi býti úzko kolem hrudi. Není radno déle tu dlíti ve společnosti duchů, ač duchů krásných. Pojďme a najděme si obydlí lidská. Tam v dáli kynou nám ozářená okna švýcarského domku na Stupni-kameni. Tam najdeme společnost velmi veselou, dámy příjemné, ne sice duchy, však za to duchaplné.

A konečně ať je člověk filosofem sebe větším: jsou okamžiky v životě lidském a vnitřní naše poměry bývají časem tak prazvláštní, že nově a nově zas přicházíš k přesvědčení nezvratnému, — že slušná večeře nikterak škoditi nemůže.

A na Stupni-kameni kuchyně dobrá a pivo také k pití.

Tím řekl jsem zajisté nejen dost, nýbrž velmi mnoho. Nejsem chlubič, ale pravdě musím dát svědectví, že na celé své cestě po Německu a Dánsku nikdy nezapřel jsem, že přicházím z bohumilého kraje výtečné chmeloviny, že jsem Čechem „až do toho hrdla“. Nikde neshledal jsem, že bychom za svou chmelovinu měli se stydět, naopak bohu žel! až příliš často styděl jsem se sám za sládky německé, kteří se neostýchali nazývati své bryndy pivem.

(Dokončení.)

Ztracený ráj.

Holandsko nemá básníků, ale poesie tam kvete jako jinde; mluvím o poesii srdce a přírody. Stůjž zde pověst o ráji Breughelově z Velonrsu, kterouž jsme si vypravovali v Museu La Haye-ově.

Po svých cestách v Německu a Italii přišel Breughel, ještě mlád, ale již proslaven a bohat, do Anvers ve čtyřspřežném voze, v družině velkovévody, kterýž ho skvěle přijal v Brusselu. Veliké bylo překvapení Anversanů, kteří nebyli zvyklí vídati malíře své, jako Rubensa, Teniersa a Van Dyka v povozu knížecím. Rubens nabídl mu své přátelství, ačkoli se mu zdál poněkud výstředním; Breughel vzbudil totiž pozornost malíře anverského zženštilou koketností svého oděvu. Však přece stali se upřímnými přáteli. Všechny vznešené domy byly otevřeny novému příchozímu, všichni mladí šlechtici vyhledávali jeho společnost. Otevřel dílnu ohromnou, která byla téměř akademií a muséem. Velicí malíři toho času scházeli se v ní a malovali tam, mezi jinými Rubens, Van Baëlen, Corneille Schutt a Rottenhamer.

Po několika milostných a smělých dobrodružstvích oženil se Breughel. Zahořel prudkou vášní ku krásné Magdaléně Van Alstootově, s kterou se setkal na plese u arcivévody.

Magdaléna byla sirotkem nebo vdovou; měla dle Corneilla Schutta, který ji nadšenými básněmi opěvoval, v tazích jistou podobnost s Magdalénou sv. písma. Podávám zde její obraz v několika rysech, jak jej nakreslil Rubens. Její hnědé vlasy splývající v dlouhých prsténcích hrály na slunci do ohniva; její oči, modré jako květ brčálu, byly zastíněny krásnými černými řasami; obrysy těla jejího byly velmi čisté a ladné. Honosíc se vysokou, svěží a silnou postavou, byla pravou dcerou své země. Avšak tmavohnědá její obočí dodávala jí jemně zamilovaný pohled Vlašky. Slovem, byla jako stvořena pro štětec Rubensův. Nade vše to okouzlil Breughela nádech rozkoše nadzemské, který postavu krásné této ženštiny obklopoval. Náš malíř začal ji zbožňovati jako madonnu.

Magdaléna svolila ráda k sňatku s ním; byla hrda, že má za manžela velikého malíře a velikého pána, a doufala, že se po boku jeho světem projede a konečně si zařídí život plný hedvábí a zlata, plný radovánek a zpěvu. Než po odbytém sňatku změnil Breughel náhle způsob života; okouzlil ho líbezný a tichý obzor lásky manželské, i chtěl sobě odpočinouti při krbu domácím.

Paní Breughelová, která dosud světa nepoznala, nepatřila na život s téhož hlediska. Myslila, že jest na tichý život v domácnosti času dost. Říkávala, že krásné květiny se rozvíjí jen na slunci, že bůh ji nestvořil, aby uvádala v těsné celi manželství, že pravé slunce žen jest lesk sálu plesového. Nade vše milovala tanec. Rozkošné bylo podívání, když unešena hudbou a radostí jako srnka poskakovala, ač neměla podobu právě vzdušnou. Breughel, který již netančil, hleděl na tanec filosoficky s vysoka; měl za to, že tanec u manželů k ničemu dobrému nevede. Breughel byl žárliv, Magdaléna však toho nedbala a žárlivost tuto spíše ještě, kde mohla, rozněcovala: horlivost v koketování, která byla u ní z počátku pouhým rozmarem, stala se brzy pravou vášní. Prosila snažně manžela, aby ji vodil na zábavy Anversské. Breughel však vodil ji pouze do polí a mluvil jí ustavičně o ráji pozemském, v němž Adam s Evou samojediní bydlili. Magdaléna, nudíc se těmito procházkami o samotě, odpovídala s půvabným stažením úst, že se Eva mnoho nebavila v ráji, že z dlouhé chvíle a zvědavosti popřála sluchu slovům hadovým.

Bylo to asi v době, kdy Breughel začal malovati znamenitou tu báseň v malířství, ráj pozemský, veliký ten děj vylíčený s tak velikou trpělivostí na tak malém prostoru, biblickou tu upomínku, ozářenou paprskem božským. Vše, co dýše, co létá v povětří, co pěje na větvích, co dříme v trávě, co plove ve vodách — slovem všechno stvoření jest v ní zastoupeno. Vše tu nalezáš: včelu bzučící, nevšímavou labuť a hrdého lva, jenž se na odpočinek béře; vše jest tu vyjma hada. Breughel byl první malíř, který vyobrazil ráj bez ovoce zapovězeného. Viděli jste ten ráj čarokrásný, jehož každý list se na vás usmívá, jehož nejmenší hnutí vás okouzluje, jehož světlo vás unáší? Jak líbezný je stín pod těmito stromy! jak lehce vdechnuty jsou květy vodní na tuto vodu tekoucí! jak vyjasňují tyto obzory ducha svými výpary vzdušnými! Každým krokem dýcháme mír a lásku, veselost a štěstí, klid a radost; vábný sen zastavuje každý náš krok. Květiny setřásají vonný sníh, nejkrásnější ovoce vábí k uhasení žízně tělesní i duševní; všecky plody tu jsou vyjma jablko zapovězené.

Breughel tedy nezobrazil v ráji hada; zobrazil tam

boha. Nebyl to úkol snadný, zobraziti na tomto nesmrtelném plátně osobu neviditelnou, lásku, která jej nadchla na jeho polních procházkách s Magdalénou. Nemohl ji přesvědčiti o půvabech samoty, říkala stále, že všechny ráje pozemské jsou nudné, nevyjímaje ani ráj Breughelův.

„Nesmyslná!" vzkřikl malíř, „což nevidíš zářiti radost na čistém čele Evy, která bloudí hustým hájem ve společnosti boha a Adama? Když se spolu procházíme tímto krásným květnatým luhem, naslouchajíce hvízdání kosa a dýchajíce vůni violek pod tímto nebem letním, které se na nás tak libě usmívá, nejsi-liž jako Eva s bohem a s Adamem?" „Ach!" pravila paní Breughelová, „život Evin v ráji byl přece jen podivný, když tam neměla jiné společnosti kromě boha a Adama."

Snadno lze pochopiti, že se Breughel neupokojil odporem své ženy, ale že tím jeho žárlivost stále vzrůstala. Rozhněval se na svět, ač v něm byl nalezl, čeho si přál — hotový peníz slávy.

Vše žaslo vším právem nad tímto straněním se světa a namáhalo se pochopiti, proč tento jinak tak galantní a světácký malíř najednou jako ovidovskou metamorfosou se stal ostýchavým misanthropem. Byla to lítost, že si vzal krásnou Magdalénu Van Alstootovu. Za směšného byl pokládán, že má ženu jen pro sebe: „Ať nám okáže svou ženu a ať si schová své obrazy, rozumíme!"

Nevšímaje si mnoho lichého chvastu světa, pokračoval Breughel vážně ve svém díle a jen časem odložil štětec, aby konal přírodnická pozorování na pokraji lesa neb rybníka. Jsa bedlivý a nadšený pozorovatel velkého divadla stvoření, radoval se i z nejmenších na něm výjevů i nebylo tu herce, kterýž by jím nebyl pohnul a kterýž by pozornost jeho nebyl upoutal.

Sledoval na svých poetických potulkách let motýla i klid pavouka; ale když Magdaléna byla u něho, zapomínal pro ni všeho ostatního stvoření. Než blouznivá ta mladá žena nebyla mu za tuto milostnou poctu vděčna; zavřelť jí brány světa v okamžiku, kdy tento svým hlukem a leskem dvacetiletou obraznost nejvíce opojuje a oslňuje; v této klamavé době, kdy srdce všech žalů zapomíná v plesném víru, kdy všechny postavy kolem berou jen úsměv za škrabošku: Magdalena alespoň v myšlenkách otvírala tyto zlaté brány, které jí zakrývaly svět, a co bylo mnohem horší, které ji zakrývaly světu.

Breughel začal se konečně sám nuditi tímto stálým manželským ústraním. Po svém návratu do Anvers byl pořádal plesy benátské, které veškeré mládeži v přísném městě flámském hlavy pomátly a po jeho příkladu i v jiných domech častěji se pořádaly. Jednoho večera věda, že se odbývá maškarní ples u známého mladého pána, nemohl Breughel odolati pokušení, aby ples tento na okamžik navštívil. Oblekl se v kostym rytíře francouzského z času válek křižáckých. Paní Breughelová dověděla se o tom z úst komorné; tisíc výstředních plánů zamihlo se jí hlavou: chtěla se přestrojiti, jíti na ples, tančiti, žárlivého Breughela mučiti a tak se na něm pomstíti za samotářské jeho vrtochy. Jak se měla přestrojiti? Měla velikolepý kostym neapolský; avšak od té doby, co nechodila na plesy, náležel kostym ten více jejím přítelkyním, než jí samé. Mladá vdova ze sousedství vypůjčila si jej k této zábavě. Poněvadž byl již svrchovaný čas, vyslala Magdalena tři sluhy, aby jí zaopatřili vhodné prestrojení; malý obchodník židovský, jenž se byl právě do Anvers přistěhoval, přinesl jí na vybídnutí sluhovo krásný šat odalisky.

Když vstoupila do taneční síně, hledala marně Breughela zrakem oslněným; lesk světel a kostymů, hluk řečí a hudby zmátly jí konečně hlavu tak, že zapomněla, proč vlastně přišla. Nejkrásnější tanečníci ucházeli se o ni; ač měla škrabošku, poznali krásu její na první pohled. Tančíc vzpamatovala se brzy a zaskvěla se celým omamujícím kouzlem mladých let; tu a tam ochlazovala vzpomínka na Breughela její city a věšela se jak závaží na dovádivou její nohu; avšak ihned poskočila divočeji než před tím jako zaslepení hříšníci, kteří zapomínají trouby posledního soudu.

Breughel naproti tomu nenacházel v šumné této zábavě než hluk a hřmot bláznovství. Zdálo se mu, že tyto pozlacené skvosty ukrývají mnoho srdcí nemocných. S uspokojením pravil sobě, že od svého sňatku kráčí po lepší dráze, po dráze vědy, dráze štěstí. Litoval těch ubohých bláznů, kteří se smáli bez veselosti, kteří milovali bez lásky; utekl se brzy nazpět k Magdaléně, která spí nepochybně již spánek andělský. Vrátiv se domů, zašel přímo do ložnice své ženy. Tento pokoj byl učiněnou básní. Nikdy nespatřovala žádná vévodkyně tolik pokladů kolem sebe. Všechno bohatství východu bylo zde rukou marnotratnou nakupeno. Porcelány japonské látky indické, koberce perské, drahokamy golkondské, tvořily pozemský ráj této druhé zvědavé Evy. Chtěl s ní promluviti, chtěl jí svěřiti, že byl na plese, že se právě vrací více než kdy jindy přesvědčen o klamnosti radostí, které se tam vyhledávají, že jest tisíckrát šťastnější po boku ženy, jakou jest Magdaléna, která v sobě chová všechny radosti světa. Nespatřiv ženu svou na lůžku zavolal komornou, a ta mu sdělila bez obalu, že paní Breughelová šla za ním do plesu. Tato zpráva zasáhla ho jako blesk z čista jasna. Byl ohromen; několik minut přecházel po pokoji, pak náhle odkvapil — za Magdalénou. Žárlivost jeho se prudce roznítila; vstoupiv do zábavy nemohl ukrýti svůj nepokoj. Pohlcoval téměř okem všechna skupení ženštin; proběhl všemi salony; žárlivost pomátla jej tak, že neviděl a neslyšel ničeho. Div že nestrhl při každém kroku škrabošku některé tanečnici s obličeje; konečně po dlouhém hledání padl mu do očí kostym italský, kterýž byl spatřil několikrát na své paní. Ukrutnice! pomyslil si. Zde tančí s horlivostí a zápalem ženy, která nemiluje ni manžela svého ni boha. V okamžiku tom chopil se mladý pán, který s ní tančil, její ruky a políbil ji tajně; ona se proto nerozhněvala, naopak pozoroval Breughel, že se pod maskou usmívá; vznášela se dále s větší líbezností a nenuceností než dříve, ba zdálo se, že jí nenadálý ten polibek dodal svůdnějšího ještě kouzla.

V tom vyřítil se jí rozlícený Breughel vstříc, uchopil dýku, kterou měl za pasem, a vetkl ji bleskem do jejích ňader. Vyrazila ze sebe pronikavý výkřik, který se rozlehl po celém sále. Veselost zmizela v okamžiku, hudba utichla, tanečníci stáli chvíli ochromeni, pak shrnulo se vše k oběti žárlivosti.

Tato klesla polomrtva do náručí svého tanečníka. Breughel hrůzou přimražen s obličejem zsinalým pohlížel střídavě na dýku a na raněnou. Všichni démonové pekelní hemžili se v jeho srdci a jistě byl by si vrazil dýku do prsou, kdyby v tom nebyli sňali škrabošku

jeho oběti. „Velký bože“! vzkřikl, vida, že to nebyla jeho žena.

Spatřil kolem sebe kruh mladých pánů, kteří byli sňali škrabošky a hněvně se ho tázali po příčině nesmyslného zločinu. Malíř sám sňal škrabošku. „Breughel de Velours“! zavzněl výkřik ze všech stran. „Ano Breughel de Velours“, pravil, odhodiv krví zbrocenou dýku. — „Zbláznil jste se?“ tázal se ho jeden přítel. „Ano, zbláznil, chcete-li.“

Přeběhl sál v zoufalství.

Brzy rozlétla se zpráva, že rána není nebezpečna; čepel dýky totiž smekl prý se po atlasu. „Což pak vám učinila paní Van Artweltová?“ — „Což nechápete, že jsem ji měl za svou ženu?“

Vrhl se k nohoum paní Artweltové; chtěl mluviti, avšak slovo uvázlo mu na rtech. Ostatně, co měl říci? Při zprávě, že lékař přišel, byla raněná paní odnešena. Breughela zdvihli přátelé ze země. Chtěl umříti. „Kde jest má žena?“ otázal se hlasem drsným. „Byla zde před chvilkou,“ zněla odpověď. „Díky bohu!“ vzkřikl; „boduu-li ještě jednou, budu věděti, do koho bodám a kam bodám.“

Při těchto slovech vymkl se z rukou svých přátel a běžel domů, doufaje, že tam najde svou ženu. Však Magdaléna se domů nevrátila; malíř strávil ostatek noci v zoufalství. „Běda!“ vzdychal, rukama lomě, „kdybych ji byl nalezl při svém návratu, byli bychom mrtvi oba; byl bych takto unikl směšnosti; byl bych zanechal své jméno bez poskvrny! Co mám nyní činiti? Umříti? jest příliš pozdě! Svět by neodpustil návalu žárlivosti, který trvá tak dlouho. Žíti! po mém životě jest veta. Žíti sám, žíti bez lásky!“

Bezděky zašel do dílny, jakoby chtěl sděliti svůj bol mistrovským svým obrazům.

Z rána přišel k němu bratr jeho ženy, aby mu sdělil, že Magdaléna nevstoupí více pod střechu manželskou, a že s ním zavede při o rozvedení pro ránu dýkou, která byla pro ni určena. Breughel neodpověděl ani slova; usmál se jen trpce a bolně vzdechl. Tato zpráva prospěla mu ostatně nemálo; neboť právní rozepře, kterou žena jeho obmýšlela, vypudila mu nadobro z hlavy každou myšlenku na samovraždu. Téhož dne odebral se do bytu paní Van Artweltové. Setkal se s ní před tím v životě již mnohokrát; byla to mladá vdova, která měla jakousi podobnost s Magdalénou Alstootovou. Možná, že byla méně svěží a krásná, ale za to byla něžnější a příjemnější. Její manžel, starý prokurator, sešedivělý v prachu listin, měl ten výborný nápad, že umřel v druhém roce manželství a že jí zanechal veliké bohatství. Ač byla povahy poněkud melancholické, trávila přece vdovství své vesele. Obývala jeden z nejkrásnějších domů Anverských, naproti Escautu. Nepředpustí mne k sobě, myslil si Breughel, však bude alespoň věděti, že jsem přišel. K velikému jeho překvapení vzkázala mu paní ta, aby přišel do její komnaty. Vešel tedy roztržit poněkud ovšem a v nejistotě, jakou asi úlohu bude hráti. Paní Artweltová spočívala na lůžku s aksamitovým baldachynem. Pod těmito temnými záclonami její bledost tím ostřeji vynikala; dvě mladé ženy seděly v popředí; mladý muž s chatrným kloboukem v ruce, na němž tkvělo veliké péro, opíral se o roh vlašského krbu. Breughel de Velours se hluboce uklonil: „Paní, přicházím vám vysloviti svou lítost; věru ani nevím, jak mně může býti odpuštěn ten skutek bláznovský. Kdyby se mohl smazati veškerou krví mou...“ — „Nežádám vaší smrti, pane Breughele, žádným spůsobem; však radí se mi, abych vás pohnala před soud k zjištění, že rána dýkou nebyla pro mne určena; neboť zlí lidé snadno by si z toho mohli vymysliti nějaký román mezi mnou a vámi.“ — „Tak jsem tedy stíhán dvěma půvabnými ženami,“ pravil smutně malíř, „jednou pro čin a druhou pro úmysl. Věřila byste tomu, paní? Magdaléna se utekla ku své rodině s pevným úmyslem, že mne žalovati bude na rozvedení.“ — „Měl jste zlý úmysl; a jest zcela přirozeno, že úmysl ten nese ovoce. Věru, paní Breughelová má dosti příčiny, aby před vámi utíkala, a není ženy, která by vám to odpustila!“ — „Myslím, že by se přece nalezla,“ pravila jedna z mladých paní, které seděly u postele. — „Myslíte?“ odvětila paní Van Artweltová s truchlým úsměvem, „ach ano, dost možná, že máte pravdu; zdaž nepřijme, kdo miluje, rád i ránu dýkou z ruky milené?“ — „Milý bože!“ pravil malíř, „toť stává se velmi často se vší galantností ve Španělsku a v Italii.“

V rozmluvě nastal zajímavý obrat. Nemohu ji opakovati slovo za slovem. Řeknu toliko, že byla paní Artweltová dáma tak vlídná a šlechetná, že Breughelovi z vlastního popudu dovolila, aby na druhý den zase přišel. Tentokráte zastal ji samotnu. „Znám celou vaši historii,“ řekla mu mladá vdova, „ale vypravujte mi sám, proč jste až tak daleko vybočil?“ — „Porozumíte mi zajisté ihned, milostivá paní, vidím to ve vašich krásných očích. Seznal jsem svět, viděl jsem ho ve všech jeho tvářnostech; z počátku mne bavil, pokud jsem byl totiž zvědav; ale brzy mne unavil, jakmile jsem začal milovati Magdalénu. Seznal jsem, že jest mým pravým divadlem příroda, kteráž ke mně mluvila hlasem ptáků, pramének a kvítků. Chtěl jsem si, jako mnozí jiní, utvořiti zde na zemi ráj pomocí umění a lásky. Běda! co se stalo. Mé Evě nelíbil se můj ráj; já miloval jsem půvab samoty, ona zase milovala společenské zábavy; já miloval klid, ona milovala hluk. Z toho vidíte zajisté, že jsem se minul s cílem. Ráj můj stal se mi peklem: místo lahody čisté lásky rozhostila se v srdci mém zoufalá trýzeň žárlivosti. Nevděčnice! miloval jsem ji s tak božským zápalem! Položil jsem jí k nohoum všechny růže u cesty mého života rozkvětlé, položil jsem jí k nohoum všechny vavříny svého štětce, všechna bohatství svého ducha. A ona obracela se nazpět lítostivě na ten svět se ohlížejíc, z něhož jsem ji vybaviti se snažil! Nesmyslná! Zmařila si tolik hodin opojení, tolik okouzlujících procházek, tolik snů seslaných od boha! Zakládal jsem štěstí pro nás oba, a nyní musím marně hledati je sám sobě. Mohu-liž pak doufati v nějaké štěstí?“ — „Což může vůbec kdo na zemi očekávati štěstí?“ namítla paní Van Artweltová s bolným úsměvem. „Snila jsem také kdysi o štěstí; však víte zatím, že trávím svůj život v nečinnosti, která mne unavuje. Či záleží štěstí naše v pohlížení na lidi nudivé, v mluvení, jen aby se myšlenky zakrývaly, anebo v smíchu, když je člověku do pláče? Má historie jest zcela jednoduchá; smutná to historie, která ve mně samé vzbuzuje soustrast. Pane, znal jste prokurátora Van Artwelta? Nechci nechvalně mluviti o mrtvých. Bůh ho pomiluj a zachovej v pokoji! Vzal si mne, když mi sotva bylo sedmnácte let; on byl bohat a má rodina byla na pokraji úpadku, to mluví

samo za sebe. Myslíte, že mne miloval? Což milujeme ještě v osmapadesátém roce? Vzal si mne z marnivosti, chtěl si své bílé vlasy ověnčiti vínkem růžovým. Měl-li kočár, neměl ho pro mne, nýbrž pro ty, kteří viděli mne v něm jezdit; doprovázel-li mne do společnosti, provázel mne jen pro to, aby při každém kroku slyšel říkat: paní Van Artweltová je velmi krásná. Zde vizte, jak se osud tím baví, že odvrací nás od cesty pravé. Uvěříte tomu .... Avšak, mohu vám 'to říci. Měla jsem šlechetné srdce; žádala jsem si od boha na této zemi jen trochu lásky, trochu stínu, trochu klidu. Uprostřed marných radostí, které mne obklopovaly, snila jsem o procházkách lučinami, kde bych se byla mohla zcela volně rozvíti, jako květina polní."

Breughel poklesl na kolena před ložem a chopil se bílé ruky, kterou paní Van Artweltová měla svěšenou na aksamitové zásloně u postele. „Ach!" bědoval, hledě okem zamilovaným na hezkou vdovu, „proč jsme se setkali příliš pozdě?" — „Proč! proč! Slovo to vyklouzlo také velmi často z mých rtů," odpověděla mladá vdova, klopíc zraky.

Jiný obzor objevil se malíři. Opojen nadějí, radostí a láskou, políbil něžně ruku paní Van Artweltové. „Děkuju nebesům za neobyčejné dobrodružství, které mne k nohoum vašim přivedlo."

Mladá žena se usmála vyprosťujíc svou ruku z jeho. „Věru," pravila, „tato rána dýkou žádnému z nás neuškodila."

Takto stala se paní Van Artweltová mezi tím co paní Breughelová zaváděla při o rozvedení, milenkou malířovou. Vábilať ji k němu prudká ta žárlivost, která dodávala v očích mladé vdovy lásce jeho zvláštní nádech poesie; nad to ji lákala myšlenka, že bude žíti v líbezném, klidném a smavém obzoru, který Breughel nadarmo utvořil pro svou ženu.

Způsobilo to nemalé pohoršení v dobrém městě Anversech, proslulém patriarchálními mravy. Však veliký počet shovívavých soudců odpouštěl jim z celého srdce to tiché štěstí, které se skrývalo ve stínu lesů.

Stání ve při o rozvedení bylo ustanoveno. Manžel ani na to nepomyslil, aby se k obhájení dostavil; byl by býval odsouzen, kdyby Magdaléna Alstootova nebyla v rozhodném okamžiku žádala za odročení. Výjev na plesu jí nepoučil, ale nevěrnost malířova jí strhla roušku s očí. Velmi pilně se poptávala na to, co se děje v jejím bývalém domě. Každodenně donášeli jí ochotní přátelé, aby ji ještě více rozhořčili, jak se malíř a jeho milenka v polích jako patnáctiletí zamilovaní procházejí. Jeden je viděl v člunku trhati říční rákos; druhý je potkal na stezce hledící do mračen; ten mluvil s nimi v chrámě, do něhož se klidně ubírali, jakoby ani nebyli vinnými; onen, vstoupiv do dílny, překvapil je při tajném polibku. Žárlivost, která dosud v Magdaléně Alstootově vzbuzovala útrpný úsměv, utkvěla nyní hluboce v jejím srdci: se žárlivostí pak vrátila se láska. Konečně pochopila všechen půvab života vnitřního a bylo jí líto těch milých hodin, jejichž slastí nebyla zakusila.

Spoléhala se na Breughelovo objevení se před soudem. „On přijde," říkala si plna naděje; „on se vyzná ze své viny a já v okamžiku odsouzení vrhnu se mu do náručí."

Ale malíř zatím nedostavil se k soudu. Bez naděje ale odhodlána ke všemu, kvapila Magdaléna přímo k němu. Nalezla jen sluhy; Breughel a paní Van Artweltová, nedbajíce soudu, procházeli se od rána v polích. Chtěla čekati; vrhla sebou na pohovku a tu setrvala v pláči dvě hodiny. Breughel, nebyv o její návštěvě zpraven, vrátil se teprv k večeru se svou milenkou. Uzřev v pološeru komnaty nějakou ženštinu, přiblížil se k ní s překvapením. „To jsem já," řekla Magdaléna zdvihajíc se.

Při tomto hlasu dlouho milovaném, který se rázem dotkl jeho srdce, cítil Breughel, že jest na váhách. „Ano, jsem to já," pravila Magdaléna, vrhajíc se v náruč manželi.

Breughel obrátil hlavu k paní Artweltové, tato porozuměla při svém důvtipu hned, co jí zbývá činiti. „S bohem! s bohem!" pravila. „byl to pouhý sen, nyní je po něm; s bohem!"

Téhož večera odjela do Londýna, uznávajíc, že by neměla síly zůstati na blízku toho, který nesměl býti více jejím milencem.

Štěstí manželské rozkvětlo opět u Breughela z Veloursu. Magdaléna porodila mu rok na to krásnou Annu Breughelovu, která si vzala Davida Teniersa.

Z Arsèna Houssaye přeložil Josef Hora.

FEUILLETON.

I Medici.

Od *Karla Adámka*

(Dokončení.)

Umělecké a starožitnické památky Medicei snešené staly se jádrem světoznámých galerií florencských v Ufficiích a v pal. Pitti, jakož i biblioték S. Marco a Laurenciany, jež jsou chloubou Florencie; nejčelnější a nejznamenitější díla obrazáren a galerií skulptur jsou památky slavných Mediceův, jichž veškeré poklady umělecké vdova kurfirsta falcského, Anna Marie, když byl rod Mediceův vymřel, kšaftem ze dne 5. dubna 1739 státu odkázala a ustanovila, že po vždy ve Florencii zůstati musí.

Palác Ufficií stavěl Jiří Vasari za Cosima I. r. 1561; v přízemí měly být úřadovny, v prvním patře galerie, jež Buontalenti za Františka I. upravil. Do Ufficií přeneseny byly r. 1570 antiky a jiné vzácnosti z někdejšího kasina Mediceův, nyní dogana.

V Ufficiích jest 1308 maleb a skulptur; Niobidi, Venuše Medicejská, hermafrodit, mistrovská díla Michel Angela, Rafaela, Ticiana a j. jsou skvělé dědictví Mediceův; tribuna Ufficií jest zajisté nejvznešenější klenotnice umění vlašského.

Památce slavných umělců zasvěcena jest galerie podobizen vynikajících mistrů, mezi nimiž jsou také Slovák levočský Markó, Čech Rafael Mengs, Dalmát Ondřej Schiavone a j.

Tak důstojně, jako v galerii Ufficií a v galerii paláce Pitti, tuším nikde školy vlašské zastoupeny nejsou.

Poprsí a reliefy v schodoví Ufficií hlásají památku slavných mecenášů z rodu Mediceův: Cosima, „otce vlasti" a Lorenza „il Magnifico", jichž mramorové sochy také v nádvoří Ufficií v kruhu slavných Toskánů vystaveny jsou, pak papežů Lva X. a Klementa VII. a j.

Sbírky bronzů, skvostů, kamei, rytin a kresb (33.000) v Ufficiích chovají na ten čas poklady neocenitelné. V koridoru, jímž Ufficie s galerií Pitti na protějším břehu Arna spo-

jeny jsou, složeno a vystaveno jest neobyčejné množství rytin, výkresů, čalounů a ghobelinů.

Galerie Pitti založena byla r. 1640 též pracemi, jež Mediceové snesli a čítá na 500 děl, mezi nimiž jsou světoznámá Rafaelova madonna della Seggiola a madonna del Baldachino, pak podobizny Lva X. a Klementa VII. a j., Ticianova la Bella, výtečné malby Fra Bartolomea, Leonarda da Vinci a j.

Dekorace galerie Pitti je mistrná, stanza di Giove, di Apollo a di Marto jsou nedostižné vzory italského umění dekoračního; plafondy galerie zdobí malovaná historie slávy Florencie a Mediceův; znak Mediceův: nad pěti červenými modrá koule, jimiž později bourbonské lilie prokvětly, uzříš kam pohledneš. Galerií těchto pomník důstojnější nižádný rod občanský nezůstavil.

Také bibliotéky Mediceův u S. Marco a Laurenciána jsou dosud přední vzácnosti Florencie.

Hlavní trojlodní sál bibliotéky S. Marco jest na 22 jonických sloupech uměle sklenut a v četných skříních této důstojné knihovny vyloženo jest velké množství manuskriptů a kodexů mistrnými drobnomalbami skvostně ozdobených.

Klášter S. Marco dostavěl starý Cosimo de Medici nákladem 36.000 dukátů v r. 1443 dle plánů Michalozziových a dosud jest v klášteře tomto zachována cela (čís. 15), v kteréž Cosimo často meškával, zabývaje se s výtečným opatem Antonínem Pierrozzim a s Fra Fiesolem. Přímý a rozšafný Pierrozzi radou a vlivem svým k zušlechtění a k vytříbení ducha Cosimova velice přispěl; ba mnozí přičítají Pierrozzimu zásluhu, že se Cosimo obyčejným despotou nestal.

Nad vchodem do cely Cosimovy naléžá se tento nápis: Cosm. Med. Cenobii erector ut Deo quandoq. liberius vacaret has sibi cellulas exstruxit.

V celi jsou Fra Fiesolovy groteskní tři králové, půvabně provedená a klassicky kreslená malba; pod lunetou ve výklenku Kristus v hrobě, pak Poutormova podobizna Cosimova.

Původce prvotného plánu paláce Laurenciány při S. Lorenzu jest Michel Angelo, dle jehož nárysů (z r. 1559) také Vasari znamenité schody v paláci tomto provedl.

Palác Laurenciány dostaven není.

V Laurenciáně složeno jest 9000 vzácných inkunabulí a rukopisův, jež zejmena starý Cosimo a Lorenzo il Magnifico sebrali; do této sbírky přenešena byla i valná část bibliotéky S. Marco.

Virgil z V, pandekty ze VI. neb VII., bible ze VI. věku, Tacitus, Cicero, Curcius, pak rukopisy Danteovy, Boccacciovy, Macchiavelliovy, Alfieriovy a j., pak téměř všechny prvotisky florenské jsou hlavní důležitostí Laurenciány, s níž toliko bibliotéka Riccardiana (4000 rukop.), nyní v paláci Riccardi, v oborech těchto závodí.

Mimo klášter S. Marco postavil Cosimo také klášter S. Lorenzo ve Florencii, klášter jeptišek Sta. Verdiana a mnoho jiných kaplí a kostelů. Slavnému kazateli Marianovi da Ghinazzanovi u brány S. Gallo Lorenzo il Magnifico pověstný klášter založil a j.

Chrám S. Lorenzo, nejstarší velká renésanční chrámová stavba ve Vlaších, jest nejznamenitější památka velkomyslného mecenášství Mediceův. Při malém náměstí S. Lorenzo jest palác Mediceův naproti chrámu S. Giovanni d'Scolopi, budova Laurenciány, nedostavěné průčelí S. Lorenzo; přímo proti nároží paláce jest pomník Giovannia Medicea; r. 1850 tato Bandinelliova socha Giovannia na starou mramorovou studnu (base di S. Lorenzo) z paláce vecchio byla přenešena. —

Brunellesco, stavitel dómu florencského, počal stavěti na místě sešlého chrámu z r. 393 nynější chrám S. Lorenzo roku 1425. V renésančních budovách Brunellescových jest drahně vytříbených a duchaplně změněným názorům doby přispůsobených motivů, jestit Brunellesco geniální prostředník klasicismu a renésance. „Motiv sklenutých sloupořadí provedl Brunellesco při S. Lorenzo s podivuhodnou vybroušeností krasocitu, plnou moci a důrazu, jakož vůbec mistr tento v přiměřeném rozdělování prostoru jest nedostižný.“ Velkolepá kopule staré sakristie jest také dílo Brunellescovo.

Však průčelí Brunellesco nedostavěl.

Při dómech gotických věže, při nejčelnějších chrámech renésančních opět průčelí obyčejně dostavena nejsou; tak ve Florencii mimo u S. Lorenza také průčelí dómu dosud dostaveno není a průčelí chrámu S Croce teprv r. 1863 Matas dostavěl.

Papež Leo X. r. 1514 vyzval nejčelnější umělce, aby vzory průčelí S. Lorenzo zhotovili; mimo jiné závodili také Rafael a Michel Angelo; návrh Michel Angelův byl přijat, jest to první krasostavitelské dílo tohoto mistra.

Dle zachovaného nákresu mělo být v průčelí, dle původní stavby Brunellescovy rozděleném, sloupořadí s velkolepými reliefy. Nákres Angelův jest ve florencském museu tohoto mistra, ale model se ztratil.

Sotva že byl Michel Angelo všecky přípravy k stavbě tohoto průčelí vykonal, byla stavba r. 1520 zastavena a Michel Angelovi uloženo, aby nedávno zemřelým Lorenzovi a Giulianovi Medici při S. Lorenzu novou hrobku sbudoval. Dne 31. března 1520 založil tedy Michal Angelo při pravé příční lodi chrámu tohoto hrobku Medicejskou (Cappela de'Depositi).

Starý Cosimo de Medici pochován jest před hlavním oltářem uprostřed lodi příční, a na hrobě tohoto výtečného občana dosud skví se prostý a přec tak slavný nápis: „pater patriae.“ Starou rodinnou hrobku Mediceův (osmihran 200 stop vysoký) upravil Donatello při S. Lorenzu s neobyčejným nákladem 9 milionů dukátů, avšak s nevelkým vkusem; stěny jsou drahými kameny pestře obloženy, dále jsou tam mistrné malby, žulové sarkofagy, sochy vladařů florencských i toskánských a t. d. Hroby Cosimových synů Pietra a Giovannia zřídil Andrea del Varocchio; v hrobce této odpočívá Lorenzo il Magnifico a Giuliano. Clemens VII díla předkův svých a tak i stavbu nové hrobky Mediceův účinně podporoval; ale vypuzením Mediceův z Florencie r. 1527 byla stavba tato přerušena. Papež s císařským vojskem 18000 mužů Florencii 11 měsíců obléhal. Michel Angelo, jakož i současník jeho Benvenuto Cellini, majíce mezi přízní Mediceův a mezi láskou lidu, mezi pozlaceným otroctvím a mezi svobodou občanskou voliti, přidali se k Florenským a účinně při opevňování i při hájení Florencie působili. Dne 12. srpna 1530 padla Florencie, Michel Angelo se skryl a teprv když v listopadu téhož roku milost obdržel, opět o hrobech Mediceův pracovati počal. Clemens VII zemřel 1534. Když pak Alessandro Medici dědičným vévodou ustanoven byl, opustil Michel Angelo na vždy Florencii „chtěje raději nedokonaná díla potomstvu zůstaviti, než ve Florencii v otročení žíti!“ —

Michel Angelova hrobka Mediceův jest čtverhranná, převýšenou kopulí krytá kaple; architektura, skulptury, veškerá dekorace jest mistrně u velkolepý, harmonický celek uladěna; poměrnost a souměrnost veškerých částí a rozměrův jestMichel Angela důstojná. Nad sargofágy náhrobků, na štítkách jsou vedle portretních soch Mediceův alegorická sousoší, na hrobu Lorenzově „jitro“ a „večer“, na hrobě Giulianově „den“ a „noc“; portretní sochy jsou klasická díla renesanční skulptury.

Nedokončená socha „dne“ jest výtečný vzor obrovitých výtvorů Michel Angela; nejlépe a nejpečlivěji vyvedena jest „noc“; „jitro i „večer“ jsou velmi důvtipně komponovány. Jak tklivá jest při vší mohutnosti probouzející se Aurora!

Záhadný motiv této alegorie tak mistrně jen staří, jimž se Michel Angelo náhrobky Mediceův velice sblížil, rozřešiti dovedli. Nižádný obraz tuto klasickou opěvovanou alegorii pomíjejícnosti a proměnlivosti věcí pozemských věrně neznázorní, velebný dojem této svatyně lze toliko cítiti.

Úzkoprsí akademikové o vady a o přednosti těchto děl Michel-Angelových od věků se hádají vytýkajíce mistru tomuto po vždy, že mezí uměleckých a estetických nešetře úmyslných výstředností na újmu krásy se dopustil — avšak genius Michel Angelův pohrdlivě k tomuto zápasu malichernému pohlíži, v dílech těchto po věky věkův michelangelovská smělost a genialnost obrovského ducha podivem jímati bude pokolení lidské. Vznešenější hrobky vůbec není, ano Condivi tvrdí, že papež Clement VII za to, že postavil tuto hrobku, kteráž jest poslední důležité dílo samostatné školy florencské, všech zločinův, jež spáchal, musí býti očistěn.

Cosimo I, Alessandrův nástupce, postavil na novém trhu tržnici (r. 1547 archit. Bernardo Tasso) a loggiu na starém trhu (archit. Vasari); na památku vítězství florencských u Monte Murlo r. 1537 a u Marciani r. 1554 kázal na náměstí della Trinita r. 1581 postaviti sloup z therm Caracallových papežem Piem IV darovaný s Taddeovou bohyní spravedlnosti; za vladaření téhož vévody Vasari v chrámu S. Croce a S. Maria Novella téměř veškery oltáře postavil neb znovu zřídil.

Benvenuto Cellini drahnou dobu v službě Cosimově stál a jemu Persea, nyní v loggii dei Lanzi na náměstí signorie, zhotovil (1553).

Palazzo Vecchio čili pal. della Signoria, někdejší sídlo republikánské vlády florencské a do prohlášení Říma za hlavní

ěsto Italie, sněmovna italská, jest nejdůležitější historická udova Florencie; čelné dvorany v paláci tomto nazvány jsou ıény vynikajících Medicejů. V saloně del Consiglio, němž také parlament sjednocené Italie zasedal, jsou sochy ediceův Cosima I., Klimenta VII a Pia V od Caccinia, pak va X od Bandinellia; v trati Lva X v sedmi komnatách aloval Vasari historii Mediceův: v prvé komnatě dějiny iovannia di Medici, v medailonech podobizny čelných souasníkův; v komnatě druhé dějiny Klimenta VII; v třetí děje va X a marmorové podobizny Klimenta VII, Lva X, Giulina z Nemoursu a Lorenza z Urbino, díla Alfonsa Lombardia; komnatě čtvrté děje Lorenza il Magnifico, mimo jiné Lorenzo společnosti učenců a umělců současných; děje Cosima I. komnaté páté; v šesté Cosimo il vecchio v kruhu umělců .; v sedmé komnaté cyclus dějinami Klimenta VII, jimiž ake počato, ukončen.

Místo někdejšího Savonarolova nápisu v průčeli paláce ella Signoria, dal Cosimo I vepsat nápis nynější: „Jesus Chr., ex regum et dominus dominantium.“ Za to snad postavili osimovi na náměstí della Signoria pomník Giovannia da Bogna (1587—1592). Jízdecká socha Cosimova jest zjev skučně majestátní, méně znamenity jsou reliefy na podstavci oho pomníku.

V della Lunově foggii della Spedale (z r. 1430), kteráž ozkošnými reliefy Andrea della Robbia a freskami Pocettioými okrášlena jest, jsou poprsí Mediceův od Sermcia, žáka iovannia di Bologna.

Tak jest a povždy zůstane Florencie městem Mediceův.

O melancholii choromyslných.

Od *Jana Bureše.*

V obecném životě se slova „melancholie“ často nadužívá, ejčastěji pak berou ho nadarmo sentimentální milenci, u ichž tvoří jemný přídech melancholie část každodenní toiletty. tomto obecném smyslu znamená melancholie truchlivé rozoložení mysli, poněkud déle trvající. Jinak ovšem u lékaře horomyslných; tomu značí melancholie chorobný stav duše, němž kruh pojmů pod obyčejnou míru se súžuje, rychlost ojímání se umenšuje, vůle ochabuje a mysl více méně nešímavou, truchlivou, ustrašenou se stává. Stav tento začíná byčejně trudnomyslností, při které však po delší čas úsudek ezkalen zůstává; chorému totiž onemocněním mozku vtírají e pocity, které, nejsouce žádným vnějším motivem odůvodněny, it jeho převrací, aniž by z počátku i jeho rozum oslabovaly. truchlivosti druží se zvláštní úzkost a strach; zdává se mu, e zanedbává svých povinností, že ztratí jmění, úřad, čest, pasení. Nemocný, obzvláště vzdělaný uznává z počátku, že sou obavy jeho liché, brání se vší mocí těm myšlenkám, jež ovaze jeho se příčí, a hledí je zaplašiti — bohužel často adarmo. Nemocní tito patří k nejnešťastnějším lidem. Tak a p. trápena byla paní velmi vzdělaná, u dcery své v poměrech zcela šťastných žijící, myšlenkou, že zavraždí některé e svých vnoučat; byla si úplně vědoma ukrutnosti té myšlenky, ızkost její vzrůstala v zoufalství, až konečně z bázně, že by eodolala zlým těm ideám, sama své příbuzné požádala, aby pro bůh dali do blázince. Jiné paní, která již třetí rok šťastném manželství žila, vtírala se myšlenka, že nemiluje dostatek svého manžela, že nemůže s ním žíti, stávala se hvilkami zasmušilou a bázlivou; podařilo se ji ovšem to šechno opět zaplašiti, cítila zase, že ho miluje stejnou horoucí láskou, ale myšlenka ona častěji se vracela, znepokojené ání zdálo se, jakoby se jí ten neb onen muž dvořil, obávala e, že do prvního, kterého potká, se musí zamilovat, a ze oufalé bázně, aby tak se nestalo, uzavírala a vylučovala se e všeho s lidmi obcování. Z počátku jest tedy takový neocný pouze trpným divákem dramatu, jež v jeho hlavě se dehrává, ovládá sama sebe a má dosti síly, aby skutek, jenž horou mysl jeho silou domnělé nutnosti ovládá, neprovedl, ımi se obzvláště před cizími tak přetvářet, že nemají ani zdání o úzkostech, jež na něj naléhají, a že pouze ten, jemuž se svěří, dovede učiniti si pojem o krutém zápasu, který sobě bojuje, — však neustálým vracením a opětováním se abývají představy tyto takové přesvědčivé síly, že jim nemocný konečně dává víru: již již kalí se jeho úsudek, vyviuje se choromyslnost, a aby ušel budoucnosti, jež tak černou strašnou se mu jeví, pomáhá si — samovraždou. Mnohá záhadná samovražda dala by se podobným spůsobem vysvětliti. U melancholiků často objevují se přeludy sluchu, zraku i chuti. První jeví se co tajní hlasové, již radí, hrozí, rozkazují, a melancholik poslouchaje hlasu toho, zabíjí někoho aneb ukládá aspoň o jeho život, káže-li mu tak imperativ onoho přeludu. Tak byl by se na př. známý pražský profesor H. bezmála stal obětí podobné trudnomyslnosti; jistému filologu a vychovateli u knížete L. zněl totiž neustále v duši a sluchu hlas zemřelého prof. Schleichera žádající, aby se za něho pomstil, až ho posléz k tomu přiměl, že z dalcka do Prahy přijel skutek ten vykonat. Navštívil přednášku profesora H. a připravil si do lavice břitký nůž, kterýmž ho chtěl zavraždit; ale tím časem napadlo mu, že jest přece jen podlé ukládati o život někomu, jenž o tom nemá ani nejmenšího tušení, odložil tedy pro ten den útok a sdělil zatím písemně profesoru H., že ho některý z příštích dnů zavraždí na pomstu za prof. Schleichera, a neopomenul list podepsati jménem svým i číslem pokoje a hostince, kde bydlil.

Zhusta nalézají se u chorých přeludy zraku, s nimiž se též u lidí zcela zdravých často setkáváme. Hloubáme-li po delší dobu upjatě o něčem, brává předmět našich myšlenek nezřídka podobu skutečnosti na sebe; jistě přihodilo se mnohému z vás, když byl delší čas ustavičně myslil na některou drahou osobu, že se vám náhle v obraznosti s takovou určitostí objevila, jakoby skutečně před vámi stála. Však znenáhla ochabuje síla podnícené obraznosti, obrysy té postavy rozplývají se a mizí konečně beze stopy. Jste o přeludu přesvědčeni. Jinak jest ovšem u lidí nemocných aneb v dobách, kdy věřilo se v zjevování duchů: tu béře a bralo se vidění za skutečnost a hallucinant oddával se mu s celým svým byť i jinak neporušeným rozumem. Tak nebyla zajisté vidění Mahomedovo a panny Orleanské, ať o jiných nemluvím, než výtvary prudce podnícené obraznosti, hallucinace, neobyčejně živé přízraky, ale proto přece neodváží se nikdo nazvat heroy ty blázny. V našich neromantických dobách nemáme ovšem tolik hallucinantů, ačkoliv se po dnes tu a tam vyskytají v čas živějšího ruchu nebo jitření. Obzvláště v ruchu válečném bývá mysl všeho lidu rozčilena a tudíž na přízraky vnímavější: každý má před očima všechny hrůzy pustošení, každý vidí všude špehouny a obecně věří se zprávám i báchorkám dobrodružným a nemožným; v takovém rozpoložení mysli není mnoho k tomu potřebí, aby sebe baroknější přelud člověka opanoval. Za poslední francouzské války došel, jak Legrand vypravuje, generála Trochucho list od nové Jeanne d'Arc, kteráž slibovala, že s praporem v ruce a s heslem „Ať žije bůh a panna orleanská, smrt Prusům“ lid povede a každou, i nejtěsněji sevřenou pevnost osvobodí. Jak snadno ostatně v dobách takových všechno víry dochází, dosvědčuje tato událost: K ministru Doriánu ohlásil se ve tři hodiny ráno důstojník, a předložil mu kresbu stroje, sestaveného z děl na sebe nakupených, jež parním přístrojem se měla vystřelovat, a kterýmiž za pět minut, 10000 Prusů chtěl zničit. Ministr bral to za bernou minci zaznamenal a objednal si důstojníka na zítřek, ale když mu druhý den dlouho nepřicházel, poptával se po něm, a našel ho v blázinci!

Umění. Literatura. Věda.

— Z Umělecké besedy. (Přednášky v liter. odboru.) Dne 16. ledna referoval p. J. Vrchlický o Červinkově epické básni „Jan Žižka“. Uváděje básníky epopejí cizojazyčných i domácích, dokazoval, že doba velikých básní dávno minula, co moderní básníci podávají, je pouhou rhapsodií, ne zrcadlem, v němž by se jevil život národů. Látka Červinkovy básně je velkolepá — tím nebezpečnější úskalí, postrádá také hlubšího uměleckého uspořádání, ač lze pozorovati přece větší živost děje a méně reflexí, než u Jana z Dubé. Co do charakteru, nejlépe se podařil Grabowski, ostatní postavy mihají se před očima jako stíny; vadou je dále, že děj ku konci příliš kvapí. Na to poukázáno na některé vady rhytmické a velkou libovůli v užívání rýmů. Za týden po tom přednášel p. E. Tonner o Koubkovi. Počal vřelou vzpomínkou na Hálka a přál jeho mánům, aby spisy jeho u vděčnější byly chovány paměti, než spisy geniálního Koubka, jehož si zvláště mládež málo všímá, ač plamennými slovy opěval vlast, Slovanstvo, lidstvo, svobodu. Vzpomněl Koubka jako výtečného učitele na pražské universitě, odkud svými geniálními přednáškami, prodchnutými poesií, celou generaci vlasteneckých mužů sorganisoval; byl také prvním, jenž lásku k polskému jazyku a literatuře v mládeži

vštěpil. Fantasie Koubkova byla bohata, básně jeho jsou stalaktity myšlenek všeho druhu protkány, proto se Koubek těžce čte, nicméně i obtížné čtení jeho spisův vyplatí se stonásobně. Dne 30. ledna přednášel p. dr. Goll o Zeleného spisu „Josef Jungmann“. Pravil mezi jiným: „Bohatý obsah spisu Zeleného podává mnoho nového, vystupují mnohé osoby, které dříve byly jaksi zastřeny. Zajímavé je zvláště místo o Nejedlém, kde se dovídáme, že Jungmann byl k vůli němu pod policejním dozorem. Spis psán je s pietou, k Jungmannovi zcela přirozenou, nepostrádá ale přesné kritiky, je zábavný i poučný. Interessantní je, že se dovídáme, že byl Jungmann citem slovanským více prodchnut, než nynější pokolení, byltʼ hotov obětovati národní individualitu myšlence panslavismu. P. přednášeč ukončil krátkým nástinem boje přízvuku a časomíry, na kolik se o něm v životopisu vypravuje. Na návrh předsedy p. Vlčka vyslána z lit. odboru deputace (p. Dvorský a dr. J. Čelakovský) k p. Zelenému, aby mu vyslovila přání Umělecké besedy, z níž první podnět k slavnosti Jungmannově byl vyšel a kde i Zeleného vzácné dílo vzalo původ, přání brzkého uzdravení z těžké nemoci.

— Paul Foucher švakr V. Huga, pod jehož auspiciemi okolo r. 1831 literarně činným býti počal, zemřel stár 64 let dne 25. ledna. Již první jeho práce, novely, básně i různé statě obracely naň pozornost širších kruhů; hlavně ale proslul dramaty, jež buď sám buď ve spolku s Elie Berthet, Regnierem a jinými s valným úspěchem a s výtečnou znalostí francouzského života spisoval. V posledních dobách žití svého věnoval se zcela žurnalistice, byl 25 let correspondentem „Independance Belge“ a působil zvlášť svými duchaplnými, jemným vkusem vynikajícími kritikami. Jeho znalost literární ve Francii byla znamenitá a všestranná, vtipné anekdoty jen se řinuly z jeho péra. Nejznámější a nejbohatší v směru tomto jsou dvě knihy jeho „Eutre cour et jardin“ a „Les Coulisses du passé“.

— Přehled literatur slovanských. Spisy ruského historika M. Pogodina vycházejí v Moskvě v sebraném vydání. Sv. 4., jenž nedávno na světlo vyšel, přináší zápisky o vojně krymské v letech 1853—56, velmi důležité pro historii pověstné války krymské. V Petrohradě vyšlo A. Petrova vypsání „války Rusů s Turky a polskými konfederaty v letech 1769—74“. Staroslavný Kyjev sbírá látku pro svou historii a na sklonku m. roku vydán „Sborník materiálů pro historii a topografii Kyjeva“. Zvláště pozoruhodným pro Slovany západní je A. Něbosklonova dílo: „Počátek bojů Slovanů s Němci za svobodu ve středověku“, jež vyšlo nedávno v Kazani. Cestopisné náčrty A. Miljukova vyšly v Petrohradě pod titulem: „Letní projížďky po Rusi“. Nejnovější vydání spisů Ivana Sěrg. Turgeněva (v Moskvě u bratří Salajevých) obsahuje opětně jednu novou povídku „Ze zápisků lovcových“, již nazval „Stučit“. — Maloruská literatura, o jejíž nepatrné produkci na Ukrajině již dříve jsme se zmínili, nevykazuje za minulý rok ani v Haliči nic pozoruhodného. Mimo časopis „Pravda“, jenž dvakrát měsíčně v nářečí maloruském se vydává, vyšla v Haliči sbírka básní Ivana Verchratského: „Kalina“, několik knih školních a 11 populárních, na mnoze přeložených spisků, vydávaných spolkem „Prosvita“. Literatura velkoruská nabývá mezi Malorusy stále více půdy. — Polské satyrické 4aktové drama Nietoperze od Edw. Ljubowského těší se ve Varšavě značnému úspěchu. Tamtéž vyšla tiskem jedna z nejlepších pověstí J. J Kraszewského: „Powrót do gnjazda“, jež líčí poměry polské za doby reformace v XVI. stol, kdy spory náboženské rozštěpily lid polský tak, že i v rodinách povstávaly strany náboženské, ostře proti sobě brojící. Novela líčí spor syna s otcem a končí jich smířením. Mimo to vyšla ve Varšavě W. Prziborowského pověst: Na mohyle a M. Szeliga sebrané písně a básně a sociální pověst: „V předvečer“. Nadaný novelista polský, Michał Balucki, sepsal opětně 3 povídky, z nichž jedna: „Z obozu do obozu“ — vyšla ve Varšavě, dvě pak: „Byle wyżej“ a „Biały murzyn“ vyjdou ve Lvově. V Poznani vydala Pavlina Wiłkońska „vzpominky na život společenský na venkově v Kongresovce“, v nichž živými barvami líčí poměry polské šlechty a lidu. Horvatský básník J. O. Sriemac vydal v Novém Sadě sbírku sonetů pod jmenem: „Srčanice“. V Záhřebě u Kod. Lj. Gaja vyšly „Dějiny středního věku“ od z snulého Čecha Fr. Kořínka. Srbský kapitán Jovan M škovič napsal cestopisné dílko: „Cestování po Srbsku“. N oslavu 25letého jubilea spisovatelské činnosti Zmaj-Jovan Jovanoviče vyšlo v Nov. Sadě slavnostní album. Cestopi Nadana Đorđeviče vyšla v Bělehradě kniha třetí, popis jící Cařihrad a Bukurešt.

Listárna redakce.

R 2 v Č. Jednu z nově zaslaných básní uveřejníme příště. Ostatní zpr podáme vám co nejdříve na tomto místě.

„Car. Sa-tti v H. K.“ Poslední básničku snad brzy uveřejníme. Pošl nám laskavě více svých prací; snad bychom z nich mohli ještě něco vybrati

Zasilateli „Romancí bělohorských“. Nemařte čas pracemi, k nimž nem ani nejmenšího nadání.

B. v Lch. Řeč dosti pěkná, verš i rým většinou správný — ale bá to nejsou. Zejmena nehodí se statistická data jako: že na Moravě „Čechusk tři čtvrti a Němců pouze čtvrt“ za předmět básně.

M. Š. Talent patrný. Pošlete více.

K. Ze zaslaných „Na dušičky“ a „Noční chvíle“ nelze ničeho použ Vystříhejte se příliš častého zdrobňování jako: svíčičky, rakvičky, hvězdič perličky a pod.

B V. Šf. „Luně“ příliš nepatrné. Zašlete hojnější výběr.

— ek. Pokrok žádný. Přečtěte si na př. sám bedlivěji místo: „To množ světélek tam rudým plamenem skáče, jak když při malém světélku ně truchle si pláče.“

Knihy nové „Lumiru“ zaslané: Časopis Muse království českého 1875. Redaktor Jos. Emler. Roč. VLI Svazek první.

L. Stroupežnického Humoristické čtení. V Pra nakladatel J. Otto, knihkupec.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších s sovatelů československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Sešity 1 a 200. Sládkovič — J. Malý. V Praze, nákladem knihkupec I. L. Kober.

Laciná bibliotéka mládeže. Redaktor L. Maše Seš. 5. Dětská svornost. Rodinný obrázek od Sofie Podlipsk — Dětský ráj. Dle angl. od Gab. Sl. — Sešit 6. Ilja Murom selský bohatýr. Zčeštil P. V. Čermák. — Tři pohádky z Krk noš, vzdělal J. Mašek. V Praze, nakladatel J. Otto.

Humoristická bibliotéka sešit 4. V Praze, n kladem J. Otty.

Matice průmyslnická. Ročník III. č. 2. Síla pa a její působení. Sestavil Frant. Hromádko. V Praze, náklad Matice průmyslnické.

Besídka zábavy a poučení. Roč. II. seš. 2. Posle bašta Sionu českého. V Praze, nakladatel Fr. Bartel.

Divadelní ochotník. Repertorium pro milovní soukromých divadel. Vydává Josef Mikuláš Boleslavský. No sbírky svazek 88 a 89. V Praze, nákladem knihkupectví M kuláše a Knappa v Karlíně.

Stručný všeobecný slovník věcný. Redakt Jakub Malý. Díl II. Seš. 8. V Praze, nákladem knihkupec I. L. Kober

Die Slowaken. Eine ethnografische Skizze von Fra V. Sasinek. V Turčanském Sv. Martině.

Památky Staroboleslavské. Dle Horčice vypravu Jos. Mikuláš Boleslavský. V Praze, nákladem knihkupec Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Popěvky, písně a sbory s nápěvy pro pořadatele bes ních zábav a divadelních představení. Pořádá Jos. Miku Boleslavský. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše Knappa v Karlíně.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit : Osadníci kanadští. Povídka pro dospělejší mládež. Dle ka tána Marryata a Dielitze vypravuje Fr. Suchánek. V Pra nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Karakter. Sepsal Samuel Smiles. Z angl. překlá prof. V. Mourek. Vydavatel a nakladatel J. Doležal.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta .... 1 zl. 50 kr.
na půl léta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta .... 1 zl. 76 kr.
na půl léta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

Psalo se roku 1434. Husitské voje postrašily již několikrát cepy svými celou střední Evropu. — Otcové shromáždění v Basileji neodvažovali se více na tvrdé lebky kacířské s křížem, ale začali s nimi po dobrém. Legáta za legátem vysílali do husitských Čech, poslové vraceli se sice pokaždé s nepořízenou, ale do Basileje přinášeli přece pokaždé útěchu, že prý si v Čechách sice nově nasazují cepy, na novo ostří meče otupělé, že kují nové palcáty se sudlicemi, však aby prudkost těch cepů, ostří těch mečů a tíži těch sudlic s palcáty okoušeli na vzájem na sobě.

Otcové oddechli si po takových zvěstech volněji a sepjali ruce k vřelé modlitbě, aby se ti neznabozi pobili do jednoho.

Věru, ti tehdejší Čechové neměli už ani bíti do koho, protože jich z cizáků nedočkal leda málo kdo a který se odvážil proti kacířům, dozajista nepověděl nikomu, jak těžké jsou ještě otlučené palcáty husitské. A pánům začínalo být kolem srdce úzko před tím lidem, co tak slavně uměl vítězit a tak bezohledně drtit pouta, jež mu ponenáhla kolem těla obtáčeli, takořka nevědomky, aby je zadrhli najednou a zadrhnuvše osedlali si veský lid, jako se osedlává zkrocený oř.

Příležitost vyskytla se jim pojednou, přišla sama, z nenadání. Prokop Veliký seděl kdes v Praze na Novém městě a probíral se v učených traktátech, uražen v hloubi dobrého srdce a vyvržen z tábora bratří, s nimiž tolikrát šel do vojny za českou slávu a za svobodu slova božího. A páni?

Zapsali se v jednotu pod Menhartem z Hradce a zavázali se za jeden člověk pomáhati si vespolek až do těch hrdel, aby byl v zemi opět obnoven pokoj a pořádek. Rotám polním čili vojsku stálému se poroučelo, aby rozejdouce se přestaly zemi hubiti a slibováno jim odpuštění za všecko, cokoli zlého dosud spáchali, uposlechnou-li rozkazu toho. Neuposlechnou-li však, že bude s nimi naloženo jako se škůdci zemskými. —

Chtěliť se poděliti o vavříny vítězství sami a podělili se o ně. Ale dříve každý vavřínový list musil se zardít krví táborskou a zarděl se také opravdu, protože, když 30. máje zapadalo nad Lipany slunce, zapadlo za těla bratří a ponořilo se do proudů krve sirotčí.

* * *

V řísutské kovárně dodychal měch, mistr Buchata dal poslední ránu do žhavého železa, vzal je do kleští a vynesl před kovárnu do sněhu. Ruce si uschoval pod černou, koženou zástěru, opřel se o dřevěný sloup, na němž spočívala došková stříška, a zahleděl se na protější tvrz.

Mistr Buchata byl as padesátník, ale dosud pružnosti mladické a sil obrovských. Síla jeho stala se v Řísutech a v okolí pořekadlem. Cepy, jež pobil Buchata, byly by dozajista držely do soudného dne, kdyby se do dřeva nedala červotočina a palcáty, jež ukulo jeho kladivo, mohly by dopadat na slanskou horu a nerozdrtily by se, natož pak na lebky německé. A řísutský kovář také na sta cepů okoval a na sta palcátů urobil. I ze Slaného si dávali do Řísut hotovit pověstnou husitskou zbroj. —

Na hradbách zabělela se chvílemi štíhlá postava dívčina a kdykoliv se pojevila, vždy zablesklo se oko mistra kováře jako jiskry rozletující se až před kovárnu pod pádnými ranami a kol očazených rtů pohnulo se cos, jako když pozdě večer sedává u staré, psané knihy, na jejíž deskách je hrubou rukou poznamenáno: „Dne 6. července 1415 uhořel mistr Jan“ — „dne 30. máje 1416 upálili Jeronyma“ a nejdoleji „dne 24. října 1424 umřel bratr Žižka z Trocnova a z Kalichu“.

„Potěš tě, děvče, pánbůh!“ zahučel, když se opět zakmitl na valech bělavý šat, ale rychle sevřel rty, aby mu jimi ani jediné slovo již neproklouzlo.

„Dobrý večer, Buchato!“ ozval se mu kdos za zády. „Bude bezpochyby táti. Alespoň naši před Plzní nezmrznou, vykřehli tam už dost.“

„Arciže vykřehli. Ale nezdá se mi, že by tenhle sníh byl za letošní zimy poslední,“ řekl mistr Buchata a obrátil se. Po hlasu poznal příchozího; hlas tento třásl se, jako když sype se se stromů sníh, usedne-li si vrána do větví. Byl to Blahut, chodil o holi, dobrou osmdesátku již měl za sebou.

„V ruce Hospodina svěřme životy jejich i životy své. Zavřemež očí svých, aby neprohledaly, zakryjmež uší svých, aby neproslýchaly a on jistě dovede nás, kam bychom nebyli přišli vidouce a slyšíce. A kdyby padly mrazy, že bychom ostrotou zimy nemohli dýchati a kdyby se nawálo sněhu, že by nám zakryl naše chalupy, hospodin jest tvrz má, útočiště mé a vysvoboditel můj, roh spasení mého a ochranitel můj. Tak, mistře Buchato,“

hovořil kmet a také se díval ku tvrzi, ale po hradbách chodila již jen stráž v beranici a teplém kožichu.

„Nu, co nového, Buchato? Do té mé chalupy ani živá duše nepáchne.“

„Nic nevím, nic, Blahute. Ale to si myslím, že se jim před Plzní dobře nevede. Tolik neděl již! Kde to bývalo za Žižky! I mezi námi to hyne, dědečku, hlouběji a hlouběji zapadáme, až zapadneme a nad hlavy nám naházejí hlínu, abychom nevstali.“

„Hyne to, brachu, hyne, jako já den ode dne. Na podzim mohl jsem ještě bez hole a nyní nemohu. Ani do Slaného nedojdu. Před rokem jsem byl ještě v Praze pěšky,“ posvědčil stařeček.

„Je tu chladno. Půjdeme do vnitř,“ pobídl kovář dědouška a sehnul se po železném prutu; byl již studený, jako na vedlejší stružce led.

Blahut zakýval bílou hlavou, opřel se o hůl a šel za Buchatou. Ale šel pomalounku, jako rozviklaný vůz, jako podrchaný stroj. Co je také člověk jiného, když sestárne? Žije, nežije, vidí, nevidí, slyší, neslyší. Ale něco mu přece zmládne na stará leta, zrovna jako když na sešlém kmeni vybují svěží prouteček. Zmládne mu srdce, jako když byl dítětem. Lehčeji mu bývá do smíchu a lehčeji do pláče, snadněji zabuší radostí a zármutkem zatlukotá také snadněji.

Blahut byl Buchatův tchán. Kovář ale před několika lety ovdověl a po dceři Blahutově zbyl mu jediný syn. Pomáhal s Řísutskými Plzeň dobývat Táborům.

„Tak, sedni si semhle naproti. Přece něco nového vím. Ty pamatuješ více a také více víš; ale tohle já věděl přece v celých Řísutech nejdříve. Ani ve tvrzi to ještě nevědí.“

Blahut pozdvihl bílou hlavu, oběma rukama opřel se o hůl, a oči zasvítily se mu jako dávno před lety, když byly vlasy jeho hnědé jako křídla káně a když za den dorazil do Prahy a zase nazpět do Řísut.

„Menhart Hradecký byl předevčírem na Smečně. A víš co s sebou odnesl? Nevíš, Blahute, ale podivíš se tomu. Dobře že's přišel. Podpis Smečenského Markvarta, že půjde spolu s druhými pány rozkopat tábor, potupit kalich a slovo boží zahrabat hluboko do země. Diviš se, já se také divil,“ hezky hlasitě hovořil mistr Buchata a bil desítiliberním kladivem do žhavého železa, že jiskry zalétly až před kovárnu a zapadly do sněhu. „Ale ještě jsem nedopověděl. Vzal prý si s několika náš kraj na starost, že prý ten lid zapomíná, proč se narodil a vyrostl, aby zase přivyknul žít od dětství až do šedin pod doškami v chalupách a poslouchal se šíjí skloněnou, co mu páni poroučí. To jsi neslyšel, Blahute, viď že ne? — Byli zde ze Slaného a ze Studňovsi. Deset cepů pobil jsem za dopoledne.“

„Bolesti pekla obklíčily mne, zachvátila mne osidla smrti. I zahřměl s nebe hospodin a nejvyšší vydal hlas svůj a vyslal střely své a rozptýlil je, blesky rozmnožil a poděsil je,“ propověděl opět Blahut, sepjal ruce a díval se do ohně, jenž chvílemi vyšlehoval skorem až ke kovadlině.

„Vyhledli si to, Blahute. Však Prokop jim zažene myslím laskominy, čertovsky zažene. Kdo ví, nešel-li bych na ně s tímhle kladivem sám, kdyby se opovážili sáhati nám na svobodu a potom by si teprvé povídali o řísutském kováři. Ještě bych to tak dovedl jako za mladých let. Jen aby nezačali, dokud se naši nevrátí od Plzně.“

Před kovárnou zařičel kůň.

„Mistře Buchato!“ zavolal kdosi do dveří.

„Čeček ze tvrze,“ řekl kovář a vyběhl před kovárnu.

„Rychle ho okovej. Starému se přitížilo. Pojedu do Prahy.“

Buchata cosi zahučel, veběhl nazpět do dílny a opět ven.

Za chvilku klusal jezdec na ryzce ku tvrzi.

Blahut se zatím modlil žalm, jejž se malikovický farář modlívá, když někdo umírá, aby se mu to umíralo lehčeji. Zaslechl, co pravil čeledín.

„Jsme jako list, jenž se z jara rozzelená, na podzim uvadne, opadá. Potom ho vítr zanese a zavěje sníh. Takoví jsme my lidé a přece si tak zakládáme na svém životě. Počet dnů lidských jest nejvíce sto let: jako krůpěje vody mořské spočteny jsou a jako zrno písku skrovná jsou leta ve dni věku,“ hovořil stařeček.

Plameny jeden po druhém vyšlehovaly z výhně jako blesky ve chmurách a hned zase shasínaly zrovna jako život lidský. Mlčky díval se do nich stařeček zrakem upřeným, snad porovnání to napadlo též bílé jeho hlavě. Blahut o takových věcech přemítával rád. Když byl mladší, nepřišlo mu cos takového na mysl, až teprvé když zmužnil a dostal do rukou písmo.

Písmo bylo za časů husitských v každé dědině; každý Husita co den se v něm probíral a v něm hledal moudrosti. Blahut byl jedním z těch nejstarších. Když vyhnali z Prahy mistra Jana a on se usadil na Krakově za Rakovníkem, nelitoval tam cesty, aby ho poslouchal.

„Věř, Blahute, že bych byl rád, aby se již od té Plzně vrátili. Přál bych ti to, sobě také, ale těm dětem nejvíce,“ za hodnou chvíli pravil teprvé Buchata, když se vrátil do kovárny. Mluvil tak tiše, jakoby to neby ani jeho hlas. A kdyby ho tak byli v Řísutech slyšeli podivili by se, že umí Buchata také tak mluviti a že to srdce jeho není přece tak tvrdé jako kovadlina neb jako čedič na slanské hoře. Ale Buchata málo kdy tak mluvíval, leda před Blahutem.

Dědoušek zakýval bílou hlavou.

„Viděl bych to rád, tuze rád, mistře, již pro t holku, aby nebyla sirotou, až oči zamhouřím. Ale co j naše myšlení a co jsou touhy naše? Ani tolik ne, c bělavý dým, co točivý vítr, jenž sotva že nám kole uší zahvízdá, do očí písku navěje, již do dálky se žen a mizí, než prohledneme a proslechneme.“

Venku opravdu začal hvízdati vítr, plameny pra skaly — praskaly, vylétaly do výše a mžikem shasínal

Stařeček vstal, opřel se o hůl a beranici přitisl níže na hlavu.

„Dobrou noc, mistře Buchato. Holka by měla don o mne marně strach. Je to hodné dítě. Aby jí d pánbůh štěstí.“

„Mohl's zůstati, Blahute. Začíná se chumeliti.“

Ale stařeček již neslyšel. Venku začal pad hustě sníh.

Kovář již oheň nerozdmychal, nepřiložil do výh a kladivo také nevzal do ruky. Ďas ví, co mu to vstoupilo do hlavy. Ani se nehnul od kovadliny, ruce m zastrčené za koženou zástěrou a hlavu svěšenou hrudi. —

Ve výhni byla již tma jako ve sklepě a v dílně šero, že sotva mohl's dvéře nalezti. A kdyby se byl nebyl venku prášil sníh a vítr nezanesl chumáče sněhu až do vnitra, do půlnoci by tu tak ten kovář v zadumání stál s těma rukama za zástěrou a s tou hlavou svěšenou ke hrudi.

A když mu několikrát již zašlehl vítr do tváře a do černých vlasů navál se sníh, zahučel cosi, pokročil ku dveřím, zabouchl jimi, zatarasil je závorou a dílnou vešel do jízby, také tak temné, ale studené jako lednice. A zase si nerozsvítil, vrhl sebou na třínohou židlici u okna a opět si uschoval ruce za zástěru a hlava mu klesla bezděky na prsa.

A kdykoli si tak sedl, nehnul se do rána, do svítání vytrval s těma rukama za zástěrou a s tou hlavou na hrudi. Druhý den ráno nebyl k ničemu. Nemluvil a mluvil-li, utrhoval se na lidi a když dýmal měchem, šlehaly ve výhni žáry jako v pekle a když bil kladivem na kovadlinu, bylo to slyšeti po celé dědině. A to lidé, když nemusili, nikdy nešli do kovárny a povídali, že tím Buchatou zase šije zlý duch. — —

Starý Blahut seděl již ve své chalupě na lavici u krbu a chvílemi si z hluboka oddechl. Zdálo se, že ho cesta z kovárny do chalupy unavila.

„Říkám ti, dědečku, aby's se nepouštěl ven, když je nepohoda. Bojím se o tebe, vždyť víš, dědoušku — — — —“ zašveholila dívka, jež seděla naproti stařečkovi, poskočila k němu, ovinula bělounkou hlavu jeho ručkama, přitiskla ji na rty, jež červenaly se jako sametové proužky červánků a plavé, hebounké vlásky její zahrály si se šedinami dědouška. Zrovna tak to vypadalo, jako kdyby se na těch dvou hlavách lesklo zlato a bělelo stříbro.

„Vím, Maruško, že by's zůstala sirota. Ale Čeněk se už vrátí od Plzně brzo a těch dnů bych se, holoubku, také dožil rád. Potom mohu ty své staré oči zamhouřit, zatlačíš mi je, viď že, Maruško, zatlačíš na ten dlouhý sen, v němž jenom o tobě budu snít a se mnou matka tvá a babička,“ hovořil stařeček a pohladil dívčinu po hebounkých vláskách, po jemných líčkách. Zdálo se mu, že ty její vlasy jsou z hedbáví a ta líčka ze sametu.

„Potom teprvé musíš být, dědoušku, hodně dlouho živ, proto že bych bez tebe plakala a bez tebe celé to štěstí své vyplakala a vyslzela. Věř to Marušce.“

„Hodně dlouho?“ usmál se stařeček. „Nechtěl bych ani, Maruško, protože, je-li člověk dlouho živ, bývá mrzutý a je mu pořád tak, jakoby si chtěl zdřímnout a nemůže. Tak, Maruško, mlč o tom a přenech vůli boží soud nade dny našimi. — Sedni si a poslouchej. Mám ti toho ještě tolik povídat, vypovídal bych se rád ještě než umru, aby se mi to dřímalo lehčeji a abych ve dřímotách zapomněl na svět, na život v něm a jenom tebe viděl na té zemi a s tebou štěstí tvé. Poslouchej tedy. — Že z Prahy mistra Jana vyhnali, to víš, že se usadil na Krakově, to také víš a že chodil mezi lidem, že býval na křtinách, na svatbách, při pohřbech, o tom již jsem ti také povídal. A že kde se objevil, z dalekých vsí se sbíhali, aby ho viděli a slyšeli, také ti nemusím povídat. Ale o tomhle jsem se ti ještě nezmínil. Ženil se také jeden rytíř. Nevěstu si bral tam odněkud za Rakovníkem, odkud, na tom ti nezáleží. Nevěsta byla z hezkého dvora, tatík sezval ku svatbě rytíře a zemany z celého okolí. Mistra Jana také pozval. A byla to hlučná svatba, Maruško. Pilo se, jedlo se, zpívalo se a mistr Jan byl také veselý. Lidu bylo ve dvoře plno a za humny celé davy. Dali jim pečeně k nepřejedění a medoviny k nepřepití. A když pili v jízbě na zdraví ženicha a nevěsty, pil také mistr Jan a když pozdvihl do výše pohár a pronesl první slova přípitku, vedrala se do jízby žena, prostovlasá, v oděvu rozedraném, s očima šíleně blýskavýma a na rukou s děťátkem. Prodrala se až nahoru ke stolu, kde seděl ženich s nevěstou, zasmála se a řekla, že nese snoubencům svatební dar. Děťátko položila nevěstě do klínu a když zaplakalo, zasmála se naň a zašeptala mu, že prý se chudince u té nové matičky lépe povede než u ní, protože sama mívá hlad a sama se zimou tetelí. A když to dořekla, jako střeštěná vrhla se ku dveřím a dveřmi mezi lid do dvora. Na dvoře strhl se hluk, divoký ryk, zaduněly rány, mistr Jan vypustil pohár z ruky, kvapem vyběhl do dvora; ale dvůr byl prázdný a všechen lid za humny. Ale sotva že ho uviděli, utichli jako pěna do jednoho. Uprostřed bělela se hromada kamení, ze spoda kamení vyzíral rozedraný šat a řinula se krev. Mistr Jan podíval se na zástup lidu, oči jeho se zasvítily, jako když ve tmě oheň vyšlehne, zdvihl ruce proti nim a hlas jeho zahučel lidu do uší, jako kdyby se slanská hora trhala. Co zahučel, to ti povím, Maruško, podruhé. Všechen lid klečel na kolenou s rukama sepjatýma, s hlavami svěšenými a ani nedýchal. A když se vrátil mistr Jan do jízby, rozutíkali se všickni jako plchá stádo, když bylo na škodě postiženo, a ženich v jízbě byl bledý jako zeď, jako venku sníh a na klíně nevěsty naříkala si holčička, sepínala ručičky a vzpírala se, jako by toužila po matičce, po té s těma šíleně blýskavýma očima, s tím šatem rozedraným a naříkala si, jakoby věděla chudinka, že matka její leží za humny ubitá, že ji tam ukamenovali.“

„A proč ji ukamenovali, dědečku?“

„Inu — Maruško — — — neslyšíš?“ vytrhl se náhle z povídání kmet, nahnul hlavu a pozorně naslouchal.

Maruška doběhla k oknu.

(Pokračování.)

Guslar.

Chodil starý guslar,
chodil mnohá léta —
smutná je ta cesta
do širého světa!
Nikdo nerovná jí,
trní neposeče,
často slza, často
na housličky teče!

Přitisk' starý guslar,
přitisk' k houslím čelo —
kolik vroucích slzí
do strun zaletělo!
Sáhl křečovitě
v struny rozechvěné:
„Nikdo na guslara,
nikdo nevzpomene!“ ...

Sklonil starý guslar,
zemdlenou svou šíji. —
„Což můj život plný
smutných melodií!“ —
A jak bílou hlavu
podepírá dlaní,
zvolna libý spánek
v duši se mu sklání ...

Zapomíná guslar
na svá stará léta,
na cestičku smutnou
do širého světa,
na bídu a nouzi,
na všeliké tísně,
a blaženě šeptá:
„Ještě mám své písně!“ —

Rud. Pokorný.

Stupeň-kameň.

Úryvek z cestopisu po Rujaně.

Napsal *Jos. Wünsch.*

(Dokončení.)

Sedí nás tu u stolu hezký hlouček pohromadě. Skoro každá země a každá zemička velké svaté říše německé tu zastoupena. Jsou to většinou zdární synové Merkurovi, již od počítání peněz přišli se zotavit. Každý vypravuje, co a jak může.

Snad bychom se nebyli tak brzy hnuli, kdyby sklepník nebyl pojednou rozmluvu naši přerušil otázkou, chceme-li se podívat na ohňostroj.

Hned se všecko zvedá. Nějaká lucerna vede nás zadními dveřmi a cestu lesem klikatě se vinoucí dosti nedostatečně osvětluje. Konečně stavíme se na pokraji jakés skaliny. Štěstí pro nás, že ohražena je zábradlím; jinak bychom dávno snad již byli dole. Tma kolem, bohopustá tma.

V tom na protější skalině, od níž nás černá propast dělí, zapálili kupu chrastí. Plamenné jazyky vysoko vyšlehly k nebesům a srázné okolí křídové kolem rudou polily září. Až dolů však, k patě skalisek, světlo nepronikå, odtamtud jen z temna zaznívají pravidelné nárazy příboje mořského; slyšíme, jak vlny hlavy si rozrážejí o skalnatý břeh.

Konečně spálena kupa chrastí na řeřavé uhlí a žhavý popel. Ten pak ohňostrojní sklepníci naši sypou po kolmé skalině. — Hle jak jiskry zvolna se snášejí jak déšť ohnivý, — z prvu jednotlivě jak nejjasnější broučky svatojanské a pak hustěji vždy a rychleji, — již jak potok skvoucí se, ohnivý, — již jak hrůzný žhoucí lávy proud se skály se vrhá do propasti bezedné. — Tam ještě jednou, posledně vzplanuly, až pak v lůně vln mořských uhasly na vždy. —

Tak rodí a skví se a hyne život jednotlivce, tak rodí se a skvělé slávy výše dostupují národové a hynou v proudu časů věčně se střídajících.

Tak zahynuly kmeny slovanské, které obývaly druhdy severní tyto končiny.

* * *

Na druhý den — dne 3. září 1874 — spěchal jsem časně ráno do boží přírody, bych nezameškal slunce východu. Jdu týmž chodníkem lesním, který již včera večer k ohňostroji nás vedl. Podle pevného zábradlí vystupuju na vrch mohutné skaliny křídové, jež z ostatního břehu do moře směle zabíhá. Je to Stolec Královský, nejvyšší bod Jasmundu. S tří stran příkře, téměř kolmo do moře spadá. Jediný veliký buk stojí u prostřed jeho temene a hrdě do výše pne ramena. Hrdina! — Odolalť věkům a bouřím i zlobě lidské. Jindy více mohutných bratří stávalo tu kolem něho. Však na počátku tohoto století zřídili tu Francouzové hlídku pobřežní a pokáceli nemilosrdně všechny buky až na tohoto posledního Mohykána.

Přistupme k samému pokraji skaliny. Jaký tu rozhled! —

Před námi, kam jen oko dohledne, rozevřena ta neobsáhlá kniha všemoci božské, moře, moře ve vší své ranní velebnosti, nesmírné, nekonečné moře, uchvacující obraz věčnosti! Jen k severozápadu bělá se ouzký proužek stěn Arkonských, nad nimi strážný maják. A pod námi ty vlny bez oddechu se valí a vztekem neunavným vrážejí do skaliny, na níž spočinula noha naše.

Jméno „Stolec Královský“ odtud prý, jak pověst vypravuje, povstalo, že se zde za dob pradávných novému králi vždy holdovalo. Králové rujanští sedali na vysokém ze země a skalí řemeslně tu sdělaném stolci. Praví se, že Rujanští tehdáž krále svého sami a sice toho nejodvážnějšího vždy si volili a na něm žádali, aby v důkaz síly své a srdnatosti od moře samého na stolec svůj dosedl. A to je hezký kousek práce, neb skalina je velmi vysoká a příkrá.

Také tato stará pověst mezi lidem se udržela, že ten jednou pánem země se stane, kdo od břehu mořského Stolec Královský sleze. O králi Karlu XII. vypravují lidé, že se mu to podařilo a že po tomto důkladném tělocviku nahoře zcela pohodlně posnídal. V novějších dobách mnozí odvážlivci zkusili se v krkolomném šplhání; ale každý prý brzy s nepořízenou se vracel. Nejdále prý dolezl jakýs lodník Paulsen z Hůry.

Však ač Stolec Královský k výši dosti značné nad moře se vypíná, přec není vrchol jeho chráněn před bombardováním se strany mořské. Tak prý již r. 1811 anglická loď válečná střílela na oddělení vojska švedského, jež zde nahoře se bylo usadilo, s úspěchem neočekávaným. Kule prý tu v korunách buků jen jen fičely.

Bezděky zahledíme se do dálek nekonečných a počítáme lodě, blízké i vzdálené, tu obrovskými velikány nad vlnami hrdě se vznášející, tam zas ptáčky bělokřídlými po vodách lehce poletující. — Odkud jdou? — Kam plují?

Čerstvý větřík za nedlouho lehké mlhy byl rozehnal. Obloha nad námi je nejčistší lazur, níže k východu prozelenala, dále žloutne, v čistou oranž přechází až pak právě na pokraji obzoru nachem rudne. Obláčk[y] tam ryzím zlatem se lesknou, ohnivý proud záře šleh[á] z tajemného lůna moře — vždy bohatší, vždy lesklej[ší] — tu blesk! blesk! — a první paprslek sluneční ja[ko] zlatý oštěp letí po hladině, již stihl oko naše, za ní[m] druhý, — třetí, — už celé moře lesku, ohně a krás[y] rozlilo se po oceánu! — —

Tak vychází slunce z moře.

Vlny tu mocně zašumí: snad že vítají spanilou v[ládkyni/ysvo]litelku dne. Nade mnou skřivánek ranní svou modlitbičk[u] šveholí. Spínám ruce, skláním hlavu, chci mluvit k mo[c]nému stvořiteli nebes i země. Slovo na jazyku vázn[e]. Jen myšlenka, ta vznešená dcera nebes, z prachu n[í]coty povznáší mne a nekonečností vesmíra provází t[o] noucího. — —

Však pospěšme, bychom i jiná vynikající mís[ta] Stupně-kameně ještě si prohledli. Všude, kam vkroč[íš], krása a vznešenost: nad tebou šumící les, pod teb[ou] duníci vlny a kolem oceán v ranní skvoucí se záři.

Ale nedá nám to. Což abychom i tam dolů se

a též odtamtud obrovským výtvorům přírody se obdivovali.

Sejděme tedy touto slují bujným lesem porostlou. Však křídová půda včerejším deštěm velice navlhla a nyní ubíhá nám pod nohama. Musíme dobrý pozor dávati, bychom dříve, než slušno, o čtyrech nesjeli dolů. Teď jsme již jen as 10° nad hladinou mořskou: ale sluj tu pojednou kolmým srázem spadá v břeh. Však to nás nezmate: spouštíme se dolů po sehnuté olšině. Jsme na břehu a brouzdáme se v písku, s nímž před hodinou ještě hrály si vlny baltické. Nyní je odliv : ustoupily níže, tak že kolem strmého skalí Stupně-kameně povstal pruh piščitého břehu as 2° široký. Až moře dále ustoupí, ještě více rozšíří se pruh ten. Přílivem pak zase úplně se zatopí.

Vzhůru vzhledněme k Stolci Královskému, jenž jak zeď obrovská proti nám se staví. Lesk sluneční od něho se odrážející oslňuje nám oči. Dále pak ještě více mohutných skalisek vystupuje, jež velikostí svou jen málo zůstávají za Stolcem Královským. Měříme okem výši, moc a tíži skalných těch velikánů s výší, velikostí a mocí svou. Bezděky zachvíváme se: veliký, veliký věru jako mravenec je člověk! — —

Hle velký onen buk na vrcholu Stolce Královského, jak smrštil se pojednou v nepatrné křovisko! A ti lidé tam nad námi o zábradlí se opírající jsou právě tak velicí jak nejmenší loutky.

Zde mezi dvěma homolovitýma skalama otevírá se úzký vchod do temné sluje, kde prý se v prostranné jeskyni pověstní lupiči mořští Störtebeck a Godecke se svými poklady skrývali, až na počátku 15. věku v Hamburce odpraveni byli.

Mimo to pověst tuto sluj jinak podivným strašlivým obyvatelstvem zalidnila. Černá jakás paní tam prý sídlí a v plamenné jeskyni skalné zlatý koflík střeží. Bílá holubice nahoře na skále hlídá. Přichází muž pro zlatý koflík. Černá paní ho žalostným napomíná hlasem, aby dobře volil. Dobře-li vyvolí, na věky prý bude jeho. Však muž pohrdá ženou nešťastnou a odchází se zlatým koflíkem. Paní lká a zoufá: Běda, teď nikdo více nemůže mne osvobodit! Bílá holubice na stráži zmizela a na místě jejím usadil se černý havran.

Podnes prý tu citelné dušinky sentimentálních Berliňanek slýchají vzdechy nešťastné černé paní. Mně nic podobného se nepřihodilo.

Jiná zase pověst vypravuje o smutné panně, která o půlnoci k moři chodí k tak zvanému pracímu kamenu se šatem pokrváceným. Ráda by tu vyprala skvrny krvavé. Však nadarmo! S nepořízenou vrací se do jeskyně. — Toť prý duch krásné panny, již Störtebeck byl zajal a před poslední svou výpravou a spolu popravou zde v jeskyni i s poklady svými uzavřel. Když se nevrátil, nešťastnice bídně tu zahynula. Duch její střeží nyní poklady Störtebeckovy.

Jednou prý zvědavý rybář jakýs o půlnoci smutnou pradlenu pozoroval a když se vracela, za ní do jeskyně se vkradl. — Jak diví se tu nesmírným hromadám zlata, stříbra a jiných klenotů! — Však tu slyšet venku stejnoměrný tepot vesel. Černá jakás loď se blíží. As tisíc mužů v černý starodávný šat oděných vstupuje do jeskyně. Jsou to duchové společníků Störtebeckových. Přicházejí každou půlnoc, by poklady si přepočetli. Konečně na černé lodi zase tak tajemně se vzdalují, jak byli přišli. Udivený rybář dostal džbán plný zlata a drahokamů od smutné pradleny na památku. Stal se boháčem.

Ku zpátečnému pochodu najdeme si jinou cestu a to v Sluji Velké. Vstoupáme po pohodlném chodníku, jenž se tu při březích malého potůčku Golohy vzhůru pne.

Čas kvapí. Musíme pomýšleti již na další svou pouť do Jasmundu. Hlavně pak na to je nám dbáti, abychom nezameškali pošty v Sagardu, hlavním to místě Jasmundu. Ta pak ještě dnes doveze nás do Hůry.

Léky a důvěra v ně.

Podává *R. E. Jamot.*

I.

Jaká hvězda člověka vedla k vynalezení prvního prospěšného léku, vypátrati věru nesnadno hlavně pro nedohledné šero, v němž se událost taková zraku našemu ztrácí. Říká se, že byl tou hvězdou pud, ale říká se také, že jí byla náhoda. Však mluvení o pudu u člověka velmi málo vysvětluje. Člověk n. p., jenž trpěl nemocí oka, zakládající se na přeplnění jistého chorobního moku (glaukom), v návalu zuřivých bolestí nožem do oka se bodnul. Mok vytekl, bolest přestala a oko — se pozdravilo.

Medicina nalezla tím vydatný, ba fulminantní prostředek léčivý — ale objevil ho pud, jak slyšíme vypravovat? Náhoda to také zcela správně vysvětluje, jakož vůbec na náhodě vynalezení všech téměř léků nepochybně spočívá a také k ní nejeden doklad směřuje. V Peru žije n. p. pták maragna zvaný, živící se plazy, obzvláště pak některými druhy jedovatých hadů. V nesnadném zápase, kterýž s těmito hady začasté podnikati musí, nejednou bývá poraněn a tu v nebezpečných podobných okamžicích zalétá k zvláštnímu druhu byliny, kteráž nyní dle něho v té krajině se nazývá, i poživ několik lupenů opět zcela zdráv do zápasu se pouští. Máť šťáva byliny té moc činiti účinek jedu takového neškodným. Některý tuzemec uzřev takový zápas a spozorovav, kterak pták z hadího uštknutí se léčí, pamatoval si onen druh byliny, rozšířil o tom zprávu a tak seznali rodáci jeho záhy bezpečný odjed proti škodlivému účinku hadího uštknutí.

Anebo viděli kdysi jiní Američané, že uražená větev jistého druhu jasanu spadnuvši na chřestýše, tohoto omámeným, ba téměř bezmocným učinila. V domnění, že je chřestýš raněn, pozvedli větev, ale málem byli by pokus draze zaplatili, neboť had náhle opět vší čilostí oživnuv, již již se na ně sápal. Přikryli ho zase jasanem a on opět jako v mrákotách ztrnul. Tak seznali oni mužové účinek jasanu na chřestýše a podnes užívá prý se toho jasanu co vzácného léku v tamějších krajinách. Oba tyto příklady jsou zajisté jasnými doklady a důkazy, že v poznávání léků do jisté míry náhoda vládla, a to účelu našemu postačí.

Za takových okolností pokračovalo se ovšem v poznávání léků — v pravém rozumném významu slova

toho — velmi pomalu. Bylať také v původním stavu národů potřeba léků menší, než u národů vzdělanějších. Příčina toho jest nejedna.

Čím hlouběji totiž sestupujeme k prvotnímu stavu všech národů, tím prostší lid nalézáme, tím vzdálenější těch přečetných, rozmanitých potřeb, kteréž národu kulturnímu nevyhnutelnými jsou a jej zároveň k častějšímu vybočení z pravidelných kolejí — pramenu tak mnohých nemocí — svádějí. Karaib na př. necítí potřebu malovaných pokojů ani barevných tarlatanů, k jejichž barvení se u nás tak často látek jedovatých používá, čímž zdraví jednotlivců a celých rodin se ohrožuje.

Jiný příklad: Nejedna rodina u nás užívá štoudve na vodu, vyložené olovněným plechem. Studnice naše jsou téměř z pravidla tak položeny, že do nich všeliká nečistota půdou prosáknouti může. Nejčastějším pak přiměskem vody studniční bývá kyselina dusičná. Dostane-li se voda taková do štoudve shora uvedené, rozpouští se v ní částice olova i nelze se tudíž diviti, že se za nějaký čas v rodině vody té požívající vyskytují příznaky otrávení olovem, jevícího se chřadnutím a prudkými bolestmi břišními. Nemoci takové nemusil se ovšem báti Diogenes, který žil v sudě a pil vodu z dlaně. (Ostatně zemřel Diogenes náhodou také následkem pokažení žaludku; ohryzal totiž syrovou nohu kravskou a způsobil si tím jistý druh cholery.*)

Za druhé sluší u národů na nejnižším stupni vzdělání se nacházejících přihlížeti k názorům náboženským, až příliš mocně v život společenský zasahujícím. — **) Národ takový spatřuje všude bohy a duchy a vysvětluje si všechny úkazy přírodní z působení neviditelných těchto bytostí; což divu, že klade též onemocnění na vrub nějakého buď z principu zlého neb churavci nepřátelského božství, které jím lomcuje, jemu bolesti působí, dávajíc tak na jevo zkázonosnou svou přítomnost. Poukazujeme v příčině té k článkům o animismu vůbec, obsaženým v loňském ročníku tohoto časopisu.

Názor tento postoupil znenáhla o krok dále. Ujalať se domněnka, že božství takové nemusí právě posednout člověka, ale že na něho, byvši rozhněváno, nemoc co trest sesýlá. S názorem takovým setkáváme se u Braminů, u nichž je bolení hlavy trestem za neuctivost k otci neb matce, padoucnice za otrávení, bolení očí za touhu po ženě cizího, slepost za vraždu matky, hluchost za vraždu sestry, bolení břicha trestem za to, že jsme jedli s člověkem vyznání jiného, kámen v měchýři za zprznění krve, chromost za udeření někoho a tak dále. Také u jiných národů nalézáme domněnky podobné; čtemeť, že někteří sofisté v šerém starověku nemoc vůbec za hanbu pokládali. Názor takový mohl vzniknouti jen z přesvědčení, že je nemoc trestem za provinění nějaké.

Jaký způsob léčení následkem takových názorů vzniknouti mohl, je na bíledni. Bohové působí nemoci, bohové je sesýlají: bohové tedy musili se usmířiti. — Kněží však byli služebníci bohův, ti je dovedli nejlépe usmířiti; proto stali se kněží prvními lékaři vůbec. Na ně jedině druhdy vznešeno břímě stavu lékařského. Proto také bývají u starých národů předpisy lékařské spojeny s náboženskými. Tvůrcové a pořadatelé různých soustav náboženských byli také zákonodárci v oboru zdravotním. Tak Zoroaster perský, Mojžíš a později Muhamed. Nejdůkladněji však prováděli takovou náboženskou zdravovědu Egypťané. Každý člen národa tohoto musil měsíčně tři dny tělo své čistiti — užíváním prostředků projímacích a dávicích, ba i klismat. Náboženství zakazovalo jísti luštěniny a cibuli. Též tučná jídla vyloučena byla z jídelního lístku nábožného Egypťana, jako podnes vepřovina u starověrců židovských, kde historický ten zákaz postrádá již všeho významu. A to všechno jen proto, že znali kněží egyptští a jiní vůbec dobře účinek té neb oné potravy v pásmu horkém. Zdá se, že předpisy tyto blahodárně na zdravotní stav národa účinkovaly. Isokrates vypravuje, že Egypťané dosahovali vesměs vysokého stáří.

Herodot dí: „Dovídáme se, že všichni Egypťané jsou lékaři.“ Podobně nařizovalo náboženství mnohým národům jižním obřízku. Tu a tam stala se, pravda, pouhým obřadem značícím přijmutí do jisté náboženské společnosti, avšak původně měl obřad ten účel čistě zdravotní. U Egypťanů byla obřízka tak nevyhnutelnou, že sám Pythagoras, chtěje býti zasvěcen v tajemství kněží egyptských, operaci té se podrobiti musil. Jako u Egypťanů bylo též u národa židovského písmo svaté nejvyšší instancí lékařskou. Mojžíš snesl v knihách svých velmi rozumné předpisy zdravotní. Ovšem byl veliký zákonodárce židovský zasvěcen ve veškerá tajemství kněží egyptských, od nichž byl zvláště vyučován — avšak bystrý zrak jeho pronikl ještě dále, než mnichové egyptští. Tak n. př. vypsal pověstnou málomocnost tak přesně a známkami tak určitými, že lékaři, kteří v novější době nemoc tuto poznali, popis Mojžíšův ve všem potvrditi musili.

Kněžím takto lékařství provozujícím nevedlo se ovšem zle. Požívali veliké úcty a nechávali pro sebe většinu obětí, hlavně v potravinách záležících, kteréž nemocný lid k usmíření bohů přinášel. Mužové tito dobře věděli, jak málo účinkují prostředky jejich, však mlčeli, bojíce se o dobrý výdělek. Nepřinášelť lid bohům právě nejhubenější ovci. Ba kněží byli tak chytří, že obětovali bohům jen hlavu, srdce a podobné části, nazývajíce je „nejušlechtilejšími“ z těla zvířecího; kdyby byli již tenkráte žili kuchaři francouzští, možná že by nebyli pálili hlavičky telecí na počest bohů, nýbrž připravovali je s pikantními omáčkami na počest — mlsných jazýčků svých. —

Kdo z nekněží těch dob náhodou účinky některého léku poznal a moci jeho upotřebil, platil za čaroděje. Tak stala se kocihická Hekate čarodějnicí par excellence tím, že znala jedovaté kořínky a byliny kolem černého moře přehojně rostoucí, jako oměj, ocun, azalky, druhy lilku, rulík, mandragoru. Dcera Hekatina Medea uvádí se také co čarodějnice; známa jest z ponti Argonautů pro zlaté rouno, při níž hady uspati dovedla.

V dobách oněch žil vůbec lid v těsnějším styku s přírodou než dnes, a proto častěji poznávati mohl látky dle názorů tehdejších moc čarodějnou mající. Z prvu vedla je k tomu pouze náhoda, však později nastoupena dráha samostatného bádání; zprvu přivábily pozornost takových badatelů — čarodějů — hlavně byliny silně páchnoucí neb jinak nápadné. Následkem samostatných těchto bádání začalo se znenáhla se všech stran viklati na starobylé výsadě léčení kněžského. Babyloňané náleží mezi první skeptiky; dávno již před Kristem vynášeli nemocné na veřejné silnice, aby jim okolojdoucí

*) Lebert Praktische Medizin.

**) Viz slavný spis Tylorův o počátcích kultury.

rady dávali. Řekové ustanovovali při školách gymnastických, kde zároveň cvičení ve zbraních se odbývala, stálé lazebníky nekněze, aby pohotově byli s pomocí svou při častém poranění cvičenců. Tak uvykali lidé bráti útočiště k lékařům nekněžím a v těch vyrůstali kněžím nebezpeční sokové tím hrozivější, že navštěvovali cizinu a všemožně po rozšíření svých vědomostí se pídili. Lékaři kněžští snažili se ovšem zažehnati nebezpečnou tuto reakci; hleděli buď světské kolegy pro svůj řád získati, aneb jim v lékaření překážeti, anebo vrhli se sami na bedlivější studie a začali na reelním, ovšem tehdá skromném podkladu vědu lékařskou pěstovati. Tak stalo se, že byl Euripides onemocněv na cestě své s Platónem v Egyptě, od kněží tamějších nikoli již posvátnými obětmi, nýbrž zcela systematickými lázněmi vyhojen. Ba kněží egyptští pokročili záhy tak, že měli, jak Herodot vypravuje, pro každý odbor své zvláštní lékaře, stavše se tak pravzorem nynějších specialistů, kteří bohužel namnoze provozováním všelikého švindlu názvu svému nepěknou pověst zjednali.

Též řecká orakula začala udíleti věcné rady lékařské. Ovšem vstávají nám při čtení těchto rad mnohdy vlasy hrůzou na hlavě. Aristidovi na př. rozkázali, aby si dal pustit 120 liber krve a když obecenstvo nad takovou radou povážlivě hlavami kroutiti začalo, řekli mu kněží, že tím orakulum nemyslí summu doslovnou, nýbrž veliké množství, čemuž se prý také chudák Aristides podvolil. Jindy mu poradili, aby skočil do vody v zimě, a i té rady Aristides uposlechl — kdyby měli nynější lékařové tak poslušné pacienty, věru že by se ledajakému zlu předešlo! — (Že ale samostatné pozorování léků již tehdá na jistý stupeň rozumný dostoupilo, o tom svědčí na př. ta okolnost, že egyptští lékaři již před dvěma tisíci roky znali účinek mořské cibule při vodnatelnosti, právě jako lékařství našich dob.)

Znenáhla začalo vedle kněžského léčení i čarodějnictví, co činitel v rozvoji lékařství do pozadí ustupovat. Nemohloť obstáti, postrádajíc podkladu vědeckého a založeno jsouc nejvíce na pouhé náhodě neb na ledabylém klepu od jinud přinešeném. Na jeho místo vstoupila filosofie, která se několik století před Kristem obzvláště v Řecku rozvíjeti začala. Filosofie tato nejen že bořila pracně za Homéra, Hesioda a ještě dříve sestavenou mythologii a podrývala kněžím vlastní půdu pod nohama, nýbrž zvrátila i léčebnou jejich soustavu, z nichž se jim byl tak hojný vedlejší výdělek prýštil. Začalať filosofie všechna bádání svá na základě věd přírodních, s nimiž ovšem lékařství velmi těsně — aspoň tenkráte — souviselo.

Pythagoras byl jedním z prvních filosofů-lékařů. Mezi ostatními vynikli: bohatý Empedokles, který měděné střevíce nosil, a mezeru mezi dvěma vrchy ucpal, aby zhoubný sirocco tudy nevál na rodné město jeho a nákažlivé nemoci s sebou nepřinášel, který dále zdánlivě mrtvou ženu vzkřísil atd. Anaxagoras, který se zanášel již pytváním zvířat, Demokritos, jenž sepsal knihu o chamaeleónech, a jiných takových mužů celá dlouhá řada až k Hippokratovi, tvůrci a patrónu vědy lékařské. Za dob Hippokratových byla již emancipace lékařství od stavu kněžského téměř úplně provedena, lékaři počínali si již samostatně na základě svých, ovšem skrovných vědomostí!

U filosofů-lékařů souvisel ovšem spůsob léčení těsně s filosofickou jejich soustavou. Kdož na př. učili, že všelikou změnou chorobnou vinen je duch člověka, snažili se léčením svým hlavně na ducha působiti. Není nám tedy čemu se diviti, slyšíme-li, že Pythagoras hojil nemoci odříkáváním básní Homérových, Hesiodových — vždyť chtěl pouze na ducha působit! Za našich dnů by se ovšem předčítáním mnohých básní ubožáku nemocnému spíše přitížilo.

Však zdárnější pokrok lékařství byl po dlouhou dobu z jedné příčiny zcela nemožným: neznaliť staří lékařové anatomii člověka. Jakž mohli spraviti stroj, jehož mechanismus jim byl věcí úplně neznámou?!

Při takovém stavu věcí nelze se diviti, že později slavný lékař arabský Avicenna, ochuravěv tuším úplavicí, osm klismat z octa a pepře po sobě si dáti kázal. Neměliť tehdáž ponětí o normálním, neřku-li o abnormním stavu těla lidského. Také zde křížily se názory náboženské s lékařstvím; ony nedovolovaly tomuto pytvání mrtvol, bez něhož ani abeceda léčební možná není. Tak věřili staří Egypťané, že duše neopouští zcela tělo a že, nezůstane-li toto bez pohromy, duše po tři tisíce let v těle zvířecím blouditi musí. Také u Řeků nalézáme při vší jejich vzdělanosti podobný názor: věřiliť, že těla poškozená nepřejdou na druhou stranu řeky Styxu. Jediný případ pytvání těla lidského zaznamenaly spisy starých Řeků: Spartané rozpytvali totiž po známých válkách messenských mrtvolu Aristomena, vůdce Messeňanů, však nikoli za účelem vědeckým, nýbrž aby nalezli v těle jeho příčinu zuřivé jeho zlosti na Spartu. A našli prý vlasaté srdce (t. j. srdce, jehož o srdec byl se zanítil a na němž zánět tento po uzdravení stopu ve zvláštních vláknech po sobě zanechal).

Ba ještě roku 1300tého proklel papež Bonifác VIII. každého, kdo by pytval tělo lidské. Za takových okolností zůstalo lékařství dlouho v plénkách. Jaký div, že středověk opětně lékařství spletl s čarodějstvím, jako byl proměnil hvězdářství v hvězdopravectví a chemii v alchymii. Tenkrát učilo se na př., že všechno, co některé části těla se podobá, v nemocech dotyčné části pomáhá. Dračí krev je červená, proto musila pomáhat při krvácení a mandragora měla prý kořen podobný celému tělu lidskému, proto pomáhala ve všech nemocech těla i bylo životním úkolem každého černokněžníka, aby ji našel. Než odložme již plesnivou a nepřívětivou historii léků a léčení.

Mimo zajímavost jest výtěžek z ní velmi skrovný. Však jedno vysvítá ze všeho počínání předků našich až do šerého pravěku ve směru zdravotním: že totiž byli zdraví svého svrchovaně pamětlivi a bedlivěji než my po lékařské pomoci se ohlíželi, ač byl pokrok vědy lékařské velmi, velmi zdlouhavý. Za to můžeme za našich dnů v ohledu tom s Titem říci: „Nulla dies sine linea!“ Nemine téměř den bez nějakého vynálezu v oboru tom, a kdo by všechno obsáhnouti chtěl, sisyfovu práci by podnikl. Na štěstí jest tu sice mnohé, ale ne mnoho, a s nejlepším vždy lze se seznámiti.

FEUILLETON.

Ukázky
„Ze života pařížských bohémů".

Od *Henri Murgera.*

IV. Proudy Pactolu.

Bylo to devatenáctého března. — A kdyby dosáhl Rudolf stáří Methusalemova, nezapomene dozajista po celý svůj život toto pamětihodné datum, neboť toho dne, v den svatého Josefa, vracel se udeřením třetí hodiny od bankéře s pěti sty franky v dobrém zlatě.

Prvním činem, kterým zasvětil nenadálý tento obrat ve svých financích, bylo — že své dluhy zapravil? — nikoliv, nýbrž že počal prakticky prováděti svá předsevzetí: že bude žíti skromně a vystříhati se všelikých výstředností. Měl své zásady, od kterých nikdy neupouštěl a říkával vždy, že nutno dříve pamatovati na věci potřebné, než na věci zbytečné; proto také nezaplatil svým věřitelům, nýbrž koupil si čibuk, jehož si byl dávno přál.

Zakoupiv takto, čeho na tu chvíli nejvíce mu bylo potřebí, kráčí přímo k bytu Marcelově, u něhož po nějaký čas už bydlí. Vstupuje do atelieru a v kapsách jeho zní cosi, jako vesnické zvony v předvečer velikého svátku. Marcel, slyše tento neobyčejný zvuk, domnívá se, že některý z jeho sousedů, nějaký pověstný baissista, počítá svoje ažiové úspěchy.

„Ah," brumlá si, „ten intrikán vedle počíná opět se svými epigrammy. Půjde-li to tak dále, dám výpověď. Není možná, aby člověk při tom hluku pracoval. Vnuká mi to ustavičně myšlenku, abych tento bídný stav umělecký pověsil na hřebík a stal se banditou." A netuše ani z daleka, že by se byl z přítele Rudolfa stal náhle Kroesus, pokračuje dále ve své práci na obraze, na němž asi ode tří roků již pracuje.

Rudolf, který ještě ani slova nepromluvil, přemýšleje právě o experimentu, jejž by na svém příteli provedl, praví sám k sobě:

„Budeme se co nejdříve notně smáti; bude to přece jen veselé, mon dieu," a hodil pětifrank na zem.

Marcel ohlednuv se pozoruje Rudolfa, jehož tvář je vážná jako nějaký článek z „Revue des deux Mondes".

Pak zdvihl vzácný ten peníz velmi spokojeně a vzal ho velmi něžně mezi prsty, neboť ačkoliv pouhý „mazal", má přece tolik slušnosti, aby byl k cizinci zdvořilým. Věda ostatně, že byl Rudolf prvé odešel, aby přinesl nějaké peníze, přestává na tom, že se obdivuje výsledku jeho „práce", a neptá se ani, jakým způsobem se mu výprava zdařila.

Aniž by slova promluvil, pokračuje opět ve své práci, potápěje ve vlnách rudého moře egyptského vojína. Toto vražedné počínání přerušuje Rudolf upouštěje na zem druhý pětifrank. A pozoruje napnutě Marcela, vypuká v smích.

Zaslechnuv cinkot kovu, vyskočil Marcel, jakoby ho elektrická rána byla stihla.

„Jakže, ještě jeden verš?" zvolal.

Ale v tom dopadl na zem třetí kus, pak ještě jeden, pak opět jeden, a konečně tančí po pokoji celá quadrilla pětifranků.

Na Marcelu počínají se jevit známky duševní pomatenosti; Rudolf se směje jako parterre theâtru Français při prvním představení Jeanne de Flandre. Konečně, aniž by trochu dával pozor, počíná vyhazovat peníze plnýma rukama a pětifranky provádějí po zemi báječné steeple-chase. Jest to povodeň pactolská, zmatený hluk, jakoby Jupiter vstupoval k Danae.

Marcel stojí tu němý, jako v sloup obrácen; překvapení působí na něj asi tak, jako druhdy nebeský trest na zvědavou ženu Lotovu; když byl Rudolf posledních sto franků na zem vyhodil, byla polovice našeho umělce již v sůl proměněna.

Rudolf dosud jen se směje. Proti těmto bouřlivým výbuchům jeho radosti jsou nejsilnější fortissima orkestrů páně Sascových pouhými vzdechy nemluvněte.

Oslepen, hrdlo maje zadrhlé a omámen neobyčejným pohnutím mysli, domnívá se Marcel, že sní; aby tuto můru zaplašil, kousl se do prstu až krev vystříkla, což mu takovou bolest způsobilo, že hlasitě vykřikl.

Poznav konečně, že skutečně bdí, a vida, že v pravém smyslu slova po zlatě šlape, volá jako v nějaké tragédii:

„Zda mohu věřit očím svým, zda možné to?"
Pak táže se vzav Rudolfa za ruku:
„Vysvětli mi to tajemství."

„Vysvětlím-li ti je, však není to žádné tajemství."

„Pověz přec!"

„Toto zlato jest dobyto v potu mých tváří," vypravuje Rudolf, sbíraje peníze a rovnaje z nich na stůl bromádky, pak odstoupiv několik kroků nazpět, pohlíží s posvátnou úctou k narovnaným pěti stům franků a praví polohlasně:

„Teď nechť se uskuteční moji snové."

„Nemůže to být mnohem méně než šest tisíc franků," přemítá Marcel, pohlížeje na třesoucí se sloupky pětifranků. „Něco mi napadá. Řeknu Rudolfovi, aby mi odkoupil můj biblický obraz." Náhle postavil se Rudolf do prostřed pokoje a s theatrálním pathosem, se slavnými posuňky a povýšeným hlasem jal se mluvit k malíři:

„Poslyš, Marceli, tento lesk, který tvoje zraky oslepil, není nikterak výsledkem podlých úskoků, nezaprodal jsem své péro, jsem sice bohat, avšak bohat počestným způsobem; toto zlato dostal jsem od velikomyslného přítele a přísáhal jsem, že ho k tomu užiju, abych si svou prací vydobyl postavení, hodné řádného člověka. Práce jest naší nejsvětější povinností."

„A kůň jest nejušlechtilejší zvíře," vpadl mu do řeči Marcel, „avšak co má znamenati tato řeč a odkud máš tuto prózu? Bezpochyby z lomů školy zdravého rozumu, nemýlím-li se?"

„Nevytrbuj mne, a zadrž se svým vtipkováním," vece na na to Rudolf; „tyto šípy odrazí se od krunýře mé pevné, neoblomné vůle."

„Nuže, dost již toho dlouhého úvodu. Co chceš vlastně?"

„Toto jest můj nezvratný úmysl: Pojištěn proti všelikým nepříjemnostem života, chci začít pilně pracovat. Předně chci se odříci Bohémy, budu se šatit jako každý řádný člověk, budu mít frak a budu chodit do salónů. Chceš-li také jíti mou cestou, budeme i na dále bydlit spolu, ale budeš se musit podrobit mému programu. Největší šetrnost bude heslem našeho života. Zařídíme-li se řádně, máme před sebou čtvrt léta bezstarostné existence, budeme se moci zcela práci věnovat."

„Drahý příteli, spořivost jest věda, kteráž jest údělem toliko bohatých, pročež my, já totiž a ty, neznáme ani nejprvnější její počátky. Ostatně, chceš-li na to věnovat šest franků, koupíme si dílo pana Jean-Baptiste Saye, znamenitého ekonoma, a podaří se nám snad tím způsobem, přiučiti se tomuto umění. — Aj, co vidím, ty máš nový čibuk?"

„Ano," odpovídá Rudolf „stál mne pětadvacet franků."

„Jakže? pětadvacet franků za čibuk — a při tom mluvíš ještě o spořivosti?"

„Ovšem, je to také spořivost", omlouvá se Rudolf, „každý den jsem rozbil sádrovku za dva sous; do roka činí to vydání mnohem větší, než za tento čibuk. — Je to tedy skutečná úspora."

„Ah, věru, máš pravdu," uznává Marcel „na to bych byl jakživ nepřipadl." V tom odbíjí právě šestá.

„Pojďme rychle k obědu," navrhuje Rudolf; „a že právě mluvíme o obědu, napadlo mi něco: utrácíme každého dne drahý čas připravováním své stravy; čas jest bohatstvím pracovitého, musíme tedy, seč jsme, svým časem spořit. Ode dneška budeme obědvat v hostinci."

„Ano," přisvědčuje Marcel, „dvacet kroků odtud je výtečný hostinec; trochu drahý sice, ale poněvadž se nalézá v nejbližším sousedství, nepůjdeme dále, nahradí nám to úsporon času."

„Dnes tam půjdeme," rozhoduje Rudolf, „avšak zítra nebo později musíme k tomu přihlednout, abychom ještě více uspořili. — Místo, abychom chodili do hostince, vezmeme si kuchařku!"

„To ne," vpadá mu do řeči Marcel, „vezmem raděj sluhu, který by byl zároveň naším kuchařem. Spočítej si jen ty nesmírné výhody, které nám z toho vyplynou. Předně bude o naši domácnost stále postaráno: sluha bude nám cídit boty bude vymývati moje štětce, bude obstarávati naše potřeby ano, chci se i to pokusit, abych mu vštípil lásku ku krásným uměním, udělám z něho svého famula. Tím způsobem uspoříme oba aspoň šest hodin denně, kteréž nyní tratíme starostmi a pracemi, kteréž nám jen vadí v našem povolání."

„Nechápu tak rychle," namítá Rudolf, „měl bych jiný návrh, ale — pojďme raději k obědu!"

Pět minut na to nalézáme oba přátele v postranním pokojíku sousední restaurace; pokračují posud ve svých důvěrných národo-hospodářských rozpravách.

„V skutku, bude přece nejlépe, vezmeme-li do služby intelligentního mladíka," rozhodl se konečně Rudolf, „má-li nějaký pojem o pravopisu, naučím ho, kterak by měl psáti mé články."

„Může mu to pak v stáří zcela dobře posloužit," přisvědčuje Marcel počítaje hostinský účet, jehož suma rovných patnácte franků obnáší.

„U čerta!" trne malíř, „totě dosti drahé; obyčejně stojí náš oběd celkem třicet sous."

„Ovšem, tot sice pravda," vysvětluje Rudolf, „ale strava naše byla dosud špatná, tak že jsme musili obyčejně ještě večeřet. Jest to každým způsobem přece jen úspora."

„Ah, věru, jest tomu tak," přisvědčuje Marcel, úplně uspokojen tímto důkazem; „máš vždycky pravdu. Budeme tento večer pracovat?"

„Na mou věru, dnes nemůžeme! Co se mne týče, navštívím svého strýčka, zpravím ho o náhlé změně svých poměrů, a požádám ho o radu. A kam půjdeš ty, Marcele?"

„Nu, já, já půjdu k starému Medicis optat se ho, nemá-li nějaké staré obrazy, jež bych mu mohl restaurovat; à propos, dej mi pět franků."

„K čemu?"

„Chci jíti přes Pont des Arts."

„Ah, to je zbytečný výdaj, není sice značný, ale přece proti našim zásadám."

„Máš pravdu, je tomu vskutku tak," přisvědčuje Marcel, „půjdu přes Pont-neuf. — Však vezmu si kabriolet."

Přátelé naši se rozešli, každý šel svou cestou a konečně, zvláštním řízením náhody, setkali se opět na tom samém místě, odkud byli vyšli.

„Aj, tys tedy nebyl u strýce?" táže se Marcel.

„A tys nebyl u starého Medicis?" táže se Rudolf.

A oba dali se zároveň do smíchu.

Přišli na to velmi časně domů — druhého rána.

Po dvou dnech jsou Rudolf i Marcel k nepoznání změněni. Oba jsou oděni jako ženichové první třídy, oba tak krásní, tak skvělí, tak elegantní, že potkají-li se na ulici, rozmýšlejí se, má-li jeden druhého poznat.

Systém spořivosti začíná se utěšeně rozvíjet; ale s organisací práce to jde krušněji. Stojíť veliké namáhání uvésti ji v skutek. Vzali si sluhu. Jest veliký člověk, čtyřiatřicet roků starý, pochází ze Švýcar a zdá se býti velmi intelligentním. Ostatně, zdá se, že není zrovna k posluze zrozen; dostane-li od některého svých pánů balík jen poněkud větší, aby jej někam donesl, začervená se milý Baptiste spravedlivou nevolí a dá jej posluhovi, aby to za něho učinil. Ostatně má Baptiste také některé dobré vlastnosti; tak na příklad dostane-li zajíce, dovede k němu, je-li potřebí, udělati také omáčku. Poněvadž byl dříve destillatérem, než se stal sluhou, má Baptiste dosud takovou lásku k tomuto umění, že veškerý svůj čas tráví pokusy o vynalezení výtečného prostředku proti poranění jakéhokoliv druhu, kterýž chce nazvati dle svého jména. Jest také velmi šťastný v připravování ořechového likéru. Avšak obor, v němž nemá Baptiste sobě rovného, jest kouření Marcelových doutníků, jež si zapaluje Rudolfovými rukopisy.

Kdysi napadlo Marcelovi, aby oblékl Baptista do kostumu Faraonova pro svůj obraz: „Přechod přes rudé moře." Ale proti tomu se Baptiste rozhodně opřel a požádal za svůj účet.

„Dobrá," pravil Marcel, „sestavím dnes večer váš účet."

Když byl Rudolf domů přišel, oznámil mu Marcel, že musí Baptista propustit. „Není skutečně k ničemu," podotknul.

„Máš pravdu," přisvědčil Rudolf, „jest to živá hračka."

„Je tak hloupý, že bychom ho mohli upéci."

„Jest lenoch."

„Musíme ho propustit."

„Propustíme ho."

„Ale má také některé dobré vlastnosti. Umí připravovat výtečnou zaječí omáčku."

„A ořechový likér. Jest Rafaelem ořechového likéru."

„Ano! avšak k ničemu jinému se nehodí. Nedostačuje nám, mrháme daremně časem, když s ním jednáme."

„Překáží nám v práci."

„Jest tím vinen, že můj „Přechod přes rudé moře" nebude hotov v čas otevření „salónu". Nechtěl mi býti modelem k mému Faraonu."

„Toliko jeho vinou nemohl jsem dokončit své objednané práce. Nechtěl mi jít do bibliotéky, aby vyhledal noticky, kterých jsem potřeboval."

„Přivede nás na mizinu."

„Nemůžeme ho nikterak déle již podržet."

„Propusťme ho tedy. — Avšak, pak mu budeme musit zaplatit."

„Zaplatíme mu, jen pryč s ním! Dej mi peníze, sestavím mu jeho účet."

„Jakže, peníze? Vždyť jsi přece převzal veškeru správu naší pokladny," namítá Rudolf.

„Však ujišťuji tě, že nemám již peněz," praví Marcel.

„Což bychom už vskutku neměli žádných? Toť přece nemožné! Nelze přec vydati pět set franků v osmi dnech, obzvláště žije-li člověk, jako my jsme žili, v největší spořivosti, obmezuje se pouze na to nejpotřebnější. Musíme proskoumat účty," rozhodl na konec Rudolf, „nalezneme zajisté chybu."

„Možná," prohodil Marcel, „ale peněz svých už nenalezneme. Jest to ostatně lhostejné, prohledneme tedy své účty."

Zde malá ukázka tohoto účtování, začatého jmenem svaté ekonomie.

„Dne 19. března. Příjem: 500 franků. Vydání: čibuk 25 fc.; oběd 15 fc.; různá vydání 40 fc."

„Co jest to zde, ta různá vydání?" táže se Rudolf Marcela, který předčítá.

„Víš přece," odpovídá tento, „že jest to onen večer, kde jsme se domů vrátili teprv ráno. Ostatně jsme tím uspořili světlo a pallvo."

„Pokračuj; co dále?"

„Dne 20. března. Snídaně, 1 fc. 50 centimů; tabák 20 ct.; oběd 2 fc.; lorgnetta 2 fc. 50 ct." „Ah"! zvolal Marcel „to patří na tvůj vrub. Lorgnetta, — k čemu potřebuješ lorgnetty? Vždyť přece vidíš zcela dobře. —"

„Vidíš, to bylo tak: měl jsem podati zprávu o „salónu" pro „Echarpe d'Iris"; nuže musíš přece uznat, že není možno, kritisovati obrazy bez lorgnetty; byl to tedy výdaj zcela nutný; co dál?"

„Jedna španělka —"

„Ah, to patří zase na tvůj vrub," namítá Rudolf; „nepotřebuješ přece žádné španělky!"

„To jest vše, co jsme dvacátého vydali," praví Marcel, aniž by Rudolfovi odpovídal. „Dne 21.; snídali jsme v hostinci, obědvali též a večeřeli též."

„To jsme as mnoho nevydali?"

„Skutečně, velmi málo, ani ne 50 franků."

„Ale zač pak?"

„To již ani nevím," pravil Marcel, „však je to zaznamenáno pod záhlavím „různá vydání."

„Název to velmi neurčitý a velmi nespolehlivý!" míní Rudolf.

„Dne 22. Jest to den, kdy jsme přijali Baptista. Dostal závdavkem na účet svého služného 5 fc., dále vydáno: kolovrátkáři 50 ct.; příspěvek k vykoupení čtyr malých čínských dětí, jež měly být od svých rodičů uvrženy do Žluté řeky, 2 fc. 40 ct."

„Avšak, buď tak laskav a vysvětli mi, k čemu bylo vydání na ta čínská nemluvňata, byla to také nutnost? Ještě kdyby byli naloženi v lihu, tihle malí Číňané!"

„Jsem velikomyslným od narození," brání se Marcel; „ostatně to není tak velký hřích proti spořivosti. Dále tedy."

„Dne 23. není nic zaznamenáno. Dne 24. také nic. To jsou dva dni. Dne 25.: Baptistovi na účet služného 3 fc."

„Zdá se mi, že dostává příliš často peníze," upozorňuje Marcel.

„Budeme mu tím méně dlužni," odpovídá Rudolf; „pokračuj."

„Dne 26. března. Rozličná vydání velmi nutná se stanoviska uměleckého, 36 fc. 40 ct."

„Co to asi bylo tak nutného, co bychom byli koupili?" táže se Rudolf, „nemohu si vzpomenout; 36 fc. 40 ct. — co to bylo?"

„Jakže, ty se již nepamatuješ? — Vystoupili jsme tehdá na věže notre-damské, abychom se podívali na Paříž z ptačí perspektivy."

„Ale to stojí jen osm sous, to vystoupení na věže."

„Ano, avšak když jsme byli sestoupili, obědvali jsme v Saint Germainu."

„To jest hříchem těchto účtů, že jsou příliš jasné."

„Dne 27., není nic zaznamenáno."

„Dobrá, je to také úspora."

„Dne 28., vyplaceno Baptistovi na účet služného 6 fc."

„Ah, teď vím zcela jistě, že nejsme už nic Baptistovi dlužni. Ano, zcela dobře, možná, že je on nám dlužen. — Musíme se přesvědčit."

„Dne 29. Hle, devětadvacátého není nic poznamenáno; místo vydání je zde počátek mravoučného článku."

„Dne 30. Měli jsme k obědu hosty: značné vydání, 30 fc. 55 ct. Dne 31., totiž dnes nevydali jsme posud ničeho. Jak vidiš, účtováno je velmi svědomitě. Ale součet nečiní dosud pět set franků."

„Pak musíme tedy mít ještě peníze."

„Podíváme se," praví Marcel, otvíraje šuplík; „nikoliv, není tu již pranic. Je zde toliko pavouk."

„Ale, pavouk, to znamená starosti," na to Rudolf.

„U ďábla, kam se tedy podělo tolik peněz?" začíná opět Marcel, všecek zaražen, vida že je kasa skutečně prázdná.

„Nuže, je to zcela přirozené," vysvětluje Rudolf, „dali jsme je Baptistovi."

„Počkej trochu!" volá najednou Marcel — prohledávaje přihrádky a zahlednuv kus papíru — „potvrzení od domácího za poslední čtvrtletí!"

„Bah!" na to Rudolf, „jak by sem přišlo?"

„A k tomu zaplacené," dodává Marcel; „což jsi zaplatil domácímu?"

„Ani mi nenapadlo!" brání se Rudolf.

„Co však má znamenat —"

„Ale ujišťuju tě —"

„Jaké to asi tajemství?" zpívají oba dle finalní arie z „Dame blanche". Baptiste, který hudbu velice miluje, ihned přichází, Marcel mu ukazuje kvitanci.

„Ah, již vím!" praví Baptiste velmi lhostejně; „zapomněl jsem to vyřídit; domácí přišel dnes ráno, když jste byli právě odešli. Zaplatil jsem mu, aby nemusil přijíti po druhé."

„Ale kde jste vzal peníze?"

„Ah! monsieur," praví Baptiste, „vzal jsem peníze z šuplíku, byl otevřen a myslil jsem, že jste ho jen proto nechali otevřený a řekl jsem si: „Pánové mi bezpochyby zapomněli říci, když odcházeli: „Baptiste, domácí si přijde dnes pro nájemné, musíte mu zaplatit," nuže, učinil jsem tedy, jakobyste mi to byli přikázali — aniž byste mi to byli přikázali."

„Baptiste," zvolal Marcel, zblednuv zlostí; „jednal jste proti našim rozkazům, ode dneška nejste naším sluhou. Baptiste, odevzdejte svůj livrej!"

Baptiste sejmul čapku z voskovaného plátna a odevzdal ji Marcelovi; byla to jeho livrej.

„Dobrá, teď můžete jít."

„A moje služné?"

„Jakže, chlape? Co jste to řekl? Dostal jste více, než jsme vám byli povinni. Dal jsem vám čtrnáct franků ani ne ve čtrnácti dnech. Co děláte s tolika penězi? Vydržujete si tanečnici?"

„Na provaze," dodává Rudolf.

„Jsem teď na holičkách," běduje nešťastný sluha, „nemám, čím bych hlavu svou přikryl."

„Zde vězmete opět svou livrej," na to Marcel, mimovolně pohnut, vraceje Baptistovi čapku.

„Tenhle chlap promrhal tedy veškeré naše jmění," volá Marcel, pohlížeje za odcházejícím ubožákem. „Kde budeme dnes obědvat?"

„To se dozvíme zítra," odpovídá Marcel. *J. J. B—V.*

Účinky lásky.

Od Zmaj-Jovana Jovanoviće.

Připomnım-li, duše moje,
ruměnce si líčka tvého,
za celý svět neokusím
nežli vína červeného.

Náhle však se počnou míhat
přede mnou tvé černé oči,
a již krčmář bez oddechu
samé černé víno točí.

Lásky žal mě trápí, mučí
a já piju, pláču, pěji,
a když vstanu, láska s vínem
kolena mi podrážejí.

Matinka tvá, z okna hledíc,
směje se a ruce spíná —
nesmějte se, drahá paní,
však tím vaše dcerka vinna!

Ze srbského přel. *Jos. Holeček.*

Výprava do hor.

Napsal L. N. Tolstoj. Z ruštiny přel. *Jan Ječek.*

I.

Dvanáctého července vstoupil kapitán (setník) Chlopov, ozdoben náramky a šavlí čerkeskou — v kterémžto ozdobě jsem ho od svého na Kavkaz příjezdu ještě nespatřil — nízkými dveřmi do mé chatrče.

„Přicházím přímo od plukovníka," odpověděl k tázavému pohledu, jímž jsem ho uvítal, „zítra vydá se náš prapor na pochod."

„Kam?" tážu se.

„Do N. N. Má se tam vojsko shromáždit."

„A odtamtud podnikne bezpochyby nějakou výpravu?"

„Nejspíše."

„Kam asi? co myslíte?"

„K čemu myslit? Vím vše. Včera večer přiklusal od generála tatařín — přinesl rozkaz, aby se prapor vydal na pochod a vzal s sebou na dva dni sucharů; ale kam, proč, na jak dlouho? o tom, příteli, nebývá u nás řeči: velí se: na pochod! a — dosti."

„Však vezmou-li sucharů toliko na dva dni, nezdrží se ani vojsko déle."

„Nu, na tom nezáleží . . ."

„Jak to?" tážu se s podivením.

„Takhle! Vydali jsme se do Dargi, vzali s sebou sucharů na týden a ztrávili tam skoro měsíc!"

„Budu moci jít s vámi?" ptám se po krátkém mlčení.

„Možná, však radím vám, abyste raději nešel. Co vás tam bude zajímat?" —

„Dovolte, abych neuposlechl vaší rady: celý měsíc vyčkávám zde pouze příležitost, abych něco spatřil — a vy chcete, abych ji promeškal."

„Pro mne můžete jíti; myslím jen, že by bylo lépe zůstati zde. Zde byste nás mohl očekávat, choditi pěkně na honbu — byl by to život krásný!" doložil přízvukem tak přesvědčujícím, že se mi v prvním okamžiku zdálo, že by to byl život velmi krásný; nicméně odvětil jsem zcela rozhodně, že na žádný spůsob nezůstanu.

„A čeho jste tam dosud neviděl?" pokračoval kapitán ve svém přemlouvání. „Chcete viděti, jak se vojsko srazí? Přečtěte si Michailovského „vypsání války" — krásná ta kniha: vše tam dopodrobna vypsáno — i kde který voj stál i jak srážka se udála."

„Naopak, to mne nebaví," odpověděl jsem.

„Nu, což tedy? Bezpochyby chcete jen viděti, jak se lidé vraždí? — V třicátém druhém roku tuším byl zde nějaký Španěl; podnikl s námi dva pochody v temnomodrém jakémsi plášti — také mu tam odzpívali. Zde, příteli, neuvidíš ničeho."

Hnětlo mne velice, že kapitán tak neuspokojivě o mém úmyslu se vyjadřuje.

„Byl srdnatým?" tážu se znova.

„Bůh sám ví; vždy jezdíval vpředu; kde jaká srážka, byl při ní."

„Toť byl tedy chrabrý junák!"

„Nikoli; ten nejeví chrabrost, kdo si spůsobuje zbytečné starosti, když toho není třeba."

„Koho tedy nazýváte chrabrým?"

„Chrabrým? — chrabrým?" opětoval kapitán tváře se při tom jako člověk, jemuž poprvé se klade podobná otázka: — „chrabrým jest, kdo jedná tak, jak mu přísluší," pravil po krátkém rozmyšlení.

Vzpomněl jsem si, že Plato definuje chrabrost co „vědění, čeho třeba a čeho netřeba se báti" a nehledě k povšechnosti a nejasnosti výměru kapitánova, pomyslil jsem sobě, že zá-

kladní myšlenka obou neliší se tak, jak by se zdáti mohlo, ba že výměr kapitánův je správnější výměru řeckého mudrce. Neboť kdyby se onen dovedl tak přesně vyjádřiti jako Plato, zajisté řekl by, že chrabrým jest ten, kdo bojí se jediné toho, čeho sluší se báti a nebojí se toho, čeho se báti netřeba.

Chtěl jsem kapitánovi sděliti svůj vlastní náhled o tom.

„Dobrá," pravil jsem, „zdá se mi, že v každém nebezpečí lze voliti: volba pak způsobená vlivem na příklad citu, povinnosti atd., že je chrabrost, volba však způsobená vlivem citu nižšího — zbabělost: proto nelze člověka, který ze ctižádosti neb ze zvědavosti aneb ze chtivosti odvažuje se života, nazvati chrabrým a naopak nelze člověka, který vlivem citu vyššího, pro závazek rodinný anebo z přesvědčení vzdaluje se nebezpečí, nazvati zbabělým." Kapitán divně jaksi na mne pohlížel, pokud jsem mluvil.

„V tom se neznám," pravil nacpávaje si dýmku, „ale máme tu jednoho panáčka, který si rád zafilosofuje. Promluvte s ním; skládá také verše."

Seznámil jsem se s kapitánem teprvé na Kavkazu, však dle jména poznal jsem ho již na Rusi. Matka jeho Marie Ivanovna Chlopova, zemanka, žije na své malé usedlosti as dvě versty*) od mých statků. Než jsem odjel na Kavkaz, byl jsem u ní návštěvou: stařenka zaradovala se velmi, že uvidím jejího Pavlíčka (tak nazývala starého, šedivého setníka), mohu prý mu — živé psaní — vypravěti o jejím žití a bytí a odevzdati mu balíček. Vyčastovavši mne dobrými pirohy**) a půlkou pečeného ptáka, odešla Marie Ivanovna do své ložnice a vrátila se odtamtud s černou dosti velkou skřínkou, k níž byla připevněna hedbávná stužka téže barvy.

„Tuhle mám z nespalného kokoříku naši matičku zástupnici (ochranitelku)," pravila stařenka, pocelovavši křížem obraz matky boží a podala mi jej, „neobtěžujte si, drahý příteli, a dodejte mu ji. Vězte: když odejel na Kavkaz, vykonala jsem v kostele veřejnou modlitbu a slib, bude-li živ a zdráv, že dám obrázek tento v obět boží mateři, vrátí-li se můj Pavlíček živ a zdráv. Již tomu osmnácte let, co jej zástupnice a svatí milují: ani jedinou nebyl poraněn a — v jakých již byl srážkách! . . . Michal, jenž s ním sloužil, vyprávěl mi o tom věci, až mi vlasy vstávaly na hlavě. Všechno, co vím o něm, dovídám se jen od cizích: můj drahoušek nepíše mi praničeho o svých výpravách — nechce mne postrašit!"

(Teprvé na Kavkaze dozvěděl jsem se a to nikoliv od kapitána, že byl čtyřikráte těžce poraněn. Jak se samo sebou rozumí, nepsal o ranách těchto matce ani slova.)

„Ať nyní obraz tento u sebe nosí," pokračovala stařenka; „žehnám mu jím. Svatá ochranitelka zakryje ho svým štítem! Zvláště do bitev ať jej nosí vždy s sebou. Vyřiďte mu také, milý příteli, že mu to já po vás vzkazuju."

Slíbil jsem, že správně vyplním její poručení.

„Vím jistě, že si oblíbíte mého Pavlíčka," pokračovala stařenka; „jest tak hodný! Věříte-li pak, že mi rok co rok posílá peníze a také Annince, mé dceři, pomáhá; a to všechno jen ze svého služného. Velebím stále pána," končila se slzami v očích, „že mi dal takové dítě."

„Píše vám často?" otázal jsem se jí.

„Zřídka; sotva jednou do roka a to jen, když posílá peníze, připíše nějaké slovíčko, mnohdy ani to ne. Nepíšu-li vám, matinko, říkává, znamená to, že jsem živ a zdráv; přihodí-li se mi něco, čeho bůh nedopouštěj, napíšou to i beze mne."

Když jsem kapitánovi odevzdal matčin dárek (bylo to v mém bytu), požádal mne za papír, zaobalil dárek pečlivě a schoval jej. Vypravoval jsem mu mnohé podrobnosti ze života jeho matičky: kapitán mlčel. Když jsem skončil, odešel stranou do kouta a trochu příliš dlouho cpal si dýmku.

„Hodná to stařenka!" prohodil v koutě hlasem poněkud temným. „Dopřeje-li nám pán, abychom se ještě shledali?"

V prostých těch slovech spočívalo velmi mnoho lásky a zármutku.

„Proč pak zde sloužíte?" pravil jsem.

„Nutno zde sloužit," odvětil v plném přesvědčení. „Neboť vojnásobné služné není pro našince chudáka bez významu."

Kapitán žil střídmě: v karty nehrál, zahýřil si málo kdy a kouřil sprostý tabák, který — nevím proč — nejmenoval prostým, nýbrž sambrotálským. Kapitán líbil se mi již dříve: měl prostou, upřímnou ruskou tvář, jíž pohlížeti přímo do oka bývá milo a příjemno; však po této rozmluvě choval jsem k němu zvláštní úctu. (Pokračování.)

*) ruská míle asi 500 sáhů. **) ruská paštika.

Umění. Literatura. Věda.

Z „Umělecké besedy." (Přednášky v liter. odboru). Dne 6. února přednášel p. Bohuslav Čermák o Čechových básních. Probíraje jednotlivé básně Čechovy, rozšířil se o Adamitech, jíž básníka nejvíce charakterisují, tvrdil, že v „Anděli" je komposice Čechova na výši a líčil básníka jako odchovance moderního směru — západu. V sobotu na to p. Pomjanov o poměrech mezi Řeky a Bulhary." Podal etnografický nástin národa bulharského, opíraje se o cestopisce francouzské a Šafaříka. Udal počátek a původ panství řecké církve nad Bulhary, vylíčil ohyzdný mnohdy i s denunciací spojený boj Řeků s Bulhary o otázce náboženské a citoval mnohé důležité listiny, jmenovitě ferman sultánův z r. 1869, jímž se povoluje Bulharům zvláštní exarchát. — Za týden po tom přednášel p. Otak. Mokrý „o Hálkových pohádkách z naší vesnice." Hálek vstoupil v novou, bohužel poslední fasi svého poetického snažení, jejíž předností je úžasná síla a umělecká propracovanost. Pravý obdiv způsobil zvláštní, nesmírně šťastný směr Hálkův, jehož snahou je, bez unavujícího líčení, několika charakteristickými črtami skresliti důkladný obraz povahy i děje — čímž přiblížil se duchu, jaký nyní v světové literatuře zavládl, zahájen jmenovitě Turgeněvem a Bret-Hartem. Výrok ten dokázán rozborem čelnějších ballad a romancí. Hálkovy „Pohádky" stojí sice na úzké půdě vesnice, jejíž malý svět opisují, sahají ale mnohdy i v obor ethický, čistě lidský, jak z allegorie a satiry v mnohých z nich uložené vysvítá. Toť krátký obsah slov p. přednášeče.

— Z hlubin. Básně Jaroslava Vrchlického. S větším právem nežli Schiller o německé, můžeme my nyní o české Muse říci, že kráčí mezi námi bez ochrany, bez pocty. Paláce našich velmožů jsou před ní pevně uzavřeny, širší obecenstvo chová se k ní cize, lhostejně, ba odmítavě a sama nejvzdělanější jeho část, společenský a duševní jeho květ, předchází v tom příkladem na mnoze okázalým. Sbírka českých básní jest bílou vranou v našich rodinách, nevyjímaje ani těch, které v přední řadě vzdělanými a vlasteneckými slouti chtějí. Skrovná jest hrstka těch, kdož vřelejším srdcem k domácí krásné literatuře lnou, kdož bedlivě stopují rozvoj její a radostně vítají každé její obohacení, u nichž básník dochází ohlasu a povzbuzení k nové činnosti. Praví se, že převládající ruch politický úkaz tento vysvětluje a — omlouvá. Však rozumná politika má právě ochranu a všestranné podporování národní literatury vepsati mezi přední články svého programu. Vždyť se jen znovu zrozením literatury nově zrodil národ náš, literaturou trvá a rozkvétá a kdyby ztratil lásku k jazyku svému a přestal pěstovati literaturu svou, mohl by se co národní individualita s nejkrásnějšími politickými programy klidně položiti do hrobu. Což máme s hlediště toho říci o politické „taktice", která nerozeznává literarní plod od osoby spisovatele a všecko ne-li ubíjí, alespoň chladně odbývá, co nesepsali političtí její přátelé?

Však učiní se nám snad jiná ještě námitka. Bohužel ji nikdo zřejmě nepronáší, ale snadno lze ji tušiti za okázalou nevšímavostí a jakousi majestátní pohrdlivostí, s kterou jistá část naší společnosti na novější produkci literární pohlíží. Jest to námitka, že novější činnost literární není tak vydatná a zdárná, aby zasluhovala nějaké zvláštní pozornosti. Pravil jsem shora, že bohužel nikdo námitky té nahlas nečiní; vždyť by literatuře jen prospělo, kdyby tito pánové se svých vznešených stanovisek na okamžik sestoupili a zřejmě vytkli, kde jaké vady, jaký směr pochybený v novější literatuře nalezají. Kdyby to nemělo jiného ovoce, — alespoň by si musili přečísti tu novější literaturu a snad by v ní přece tu a tam nějaké zlaté zrnko nalezli. Jak se nyní věci mají, mohl bys mnohého z nich na leckterý dobrý plod literární upozorniti, mohl bys k pracím Vrchlického poukázati a dočkal bysi se odpovědi: „Vrchlický? Kdo jest Vrchlický?"

A Vrchlický jest přece básník, nad nímž by zaplesal národ s bohatší literaturou nežli jest naše, básník od hlavy k patě, básník, který za krátkou dobu obohatil naši literaturu pravými zářivými perlami poesie, jimiž by se každá literatura světová pochlubiti neváhala. Všude jinde chvělo by se jméno autora překrásných ballad nordických, pak „Dolorosy," „Satanelly" a j. již na tisíci rtů a tisíce ruk vztahovalo by se dychtivě po sbírce jeho básní.

Zdaž dojde sbírka, ležící před námi, zaslouženého přijetí a ocenění, zdaž přičiní se obecenstvo a především intel-

ligence naše o povzbuzení řídkého talentu k letu vysokému, k němuž rozpřáhl mohutné perutě tak hrdě, tak mnohoslibně?

Pokusíme se naznačiti několika črtami dojem, jaký v nás zůstavila sbírka Vrchlického. Název její není hluchou vývěskou: ozářilť nám v ní básník opravdu čarovným světlem poesie nejtajnější hlubiny své duše. Naziráme v hlubiny ducha krásného, vznešeného, jenž vysoko jako orel — užívám porovnání anglického básníka — vzlétl do vysostí idealních a jemuž v letu šíp skutečnosti bolestně vnikl do hrudi. S výčitkou zdvihá oči k nebi a s žalem zoufalým je sklání na ten břitký kov, pestře opeřený, po němž stékají nejlepší krůpěje jeho krve. Bol, hluboký bol táhne se jako černá nit všemi básněmi sbírky.

(Dokončení.)

Drobnosti.

— Kolumbus nebo Feničané? V novějším čase snažili se mnozí učenci dokázati, že Amerika již před Kolumbem některým národům starého světa známa byla. Knihy čínské zmiňují se o jakési daleké zemi na východě, kterou jmenují Fusang; tento Fusang ztotožňují někteří badatelé s Amerikou a tvrdí určitě, že již v dávných časech lodi čínské k břehům nynější Kalifornie přistály. Jiní (zejmena J. Kruger) domnívají se, že v dávném věku koráby asyrské k břehům severní Ameriky připluly. Lord Kingsborough vytasil se dokonce s domněnkou, že část starých Židů do Mexika zabloudila a tam trvale se usadila. Nejvíce přívrženců (mezi nimi A. Humboldta) získal si náhled, že Feničané nebo Karthagové na rychlých svých lodích první Ameriku (ostrov Atlantis) objevili a v ní četné osady založili. Však z obavy, že by podnikaví Řekové za nimi k novému světu připlouti mohli, rozšířili prý báji, že se Atlantis ve vlnách propadla, a naplnili atlantický Oceán (moře Atl, moře temnoty) děsnými příšerami a hroznými pověstmi všeho druhu. V některých starožitnostech nedávno na rozličných místech americké pevniny objevených spatřují obhájcové tohoto náhledu zřejmé stopy dávného pobytu Feničanů v těchto končinách. Dr. Ladislav Netto, ředitel musea v Rio de Janeiro, podal zajímavé zprávy o kamenu s fenickým prý nápisem, jejž nalezl jeden otrok u Parahyby v Brasilii. Netto vyčetl z nápisu toho, že památník tento zřídili uprchlíci ze Sidonu v devátém neb desátém roce panování krále Hirama, kteří z Rudého moře vypluli, Afriku objeli a konečně bouří k břehům brasilským byli zahnáni. Ve sříceninách dávného města Palenque v Mexiku byly prý nalezeny basreliefy, představující dva zcela různé druhy lidí; jedni, vítězové, mají veliké oči, silně vypouklý nos, nazad stlačenou bezvousou bradu a jiné příznaky plemene amerického; druzí, přemožení, mají rovné čelo, malé oči a těžkými brvami, křivý nos a vypouklou porostlou bradu, kteréžto známky vesměs poukazují k původu semitskému. Dále spatřují prý se na stěnách Palenque hlavy slonů, kteříž v Americe nikdy nežili, však za to Feničany a Karthagy na válečných výpravách jejich vždy provázeli. Konečně nalezena byla u Newyorku alabastrová socha s fénickým prý nápisem na pravém rameně, kterýž prý značí „Thamur, pán nebes“. — Odpůrcové náhledu zde uvedeného prohlašují pomníky tyto za sprostý americký humbug, vyšlý ze starožitnické dílny nějakého učně Barnumova a myslí, že se nějaké fantastické arabesky pod tužkou předpojatého kresliče (basreliefy palenqueské jsou pouze z nákresů Waldeckových známy) v ony sloní hlavy proměnily. Učený tento spor není tedy ještě rozhodnut, však přes úsměšky odpůrců kloní se vážky na stranu, k níž stojí vážná autorita A. Humboldta.

— Původ hry „domino“. Vynalezení této všeobecně oblíbené hry připadá dle pověsti do 6. století. Dva žebraví mniši v slavném klášteře Monte Casino, bywše pro nějaký přestupek spolu zavřeni do jedné cely, vymyslili prý si k ukrácení dlouhé chvíle hru, k níž použili bílých, v pravidelné čtverhránky ubroušených a černými tečkami opatřených kaménků, které dle jistého výpočtu v řady dohromady kladli. Aby je přísný opat nepřekvapil a světskou tuto kratochvíli jim nezapověděl, začali se při každém šramotu na chodbě modliti na hlas první verš nešporního žalmu: Dicit Dominus Domino . . . . . . U slova „domino“ vždy přestávali, poněvadž neuměli další slova žalmu nazpamět. A proto pojmenovali žertovně tímtéž slovem novou svou zábavu. Později naučili tito dva žebraví mnichové na svých cestách Vlachy nové hře, která obzvláště lenivým lazzaronům se zalíbila a brzy pod jménem, od těchto mnichů jí daným „domino“ po celé Italii se rozšířila. Z počátku dostačovaly hráčům čtyrhranné kaménky, jak jich byli oba mniši ve svém vězení užívali; však později řezaly se tyto „kameny“ z dřeva, kovu, kosti, slonoviny a j. Teprvé v polovici minulého století rozšířila se hra „domino“ též do cizozemska, nejprvé ve Francii, pak v Anglii a Německu. Ve Francii zahnízdila se brzy ve všech kavárnách vyjma pouze skvostné kavárny Tortoniho a několik na rovni s ní stojících v Paříži. Nejpilněji hraje se vedle šachů v „Café de la Regence,“ a Paříž, Rouen a Poitiers jest trojice měst honosící se nejlepšími hráči v domino. *J. L.*

— Filosof a císařovna. Carevna Kateřina ruská povolala slavného Diderota ke dvoru svému a naslouchala velmi ráda a bedlivě jeho duchaplným rozpravám o politice, zákonodárství, financích, správě říše a p. Však záhy nabyl francouzský filosof přesvědčení, že vznešená jeho žačka ani jediné z četných oprav, které jí tak výmluvně odporučoval a s nimiž na pohled tak vřele souhlasila, v říši své neprovádí. Když se jí kdysi po příčině toho zeptal, odpověděla mu: „S vašimi zásadami, jejichž vznešenost úplně oceňuju, sepsati lze krásné knihy, ale vládnouti podle nich nelze. Zapomínáte při svých opravních návrzích rozdílnost našeho postavení. Vy pracujete na papíře, který všechno trpělivě snáší: jest hladký, ohebný a neklade obraznosti vaší ni péru vašemu žádných překážek: však já ubohá císařovna musím pracovati na lidské kůži, kteráž jest velmi nepodajná a lehtivá.“

— Pobožná republika. Předseda republiky ecuadorské v jižní Americe, Garcia Moreno, je loutkou v rukách ctihodných otců tovaryšstva Ježíšova, z nichž si sestavil celé ministerstvo. Tito upravili si šťastnou republiku jako nějaké růženečkářské bratrstvo. Postavili ji pod ochranu „nejsvětějšího srdce Ježíšova“, rozdělili vojsko v divise „syna božího“, „dobrého pastýře“, pěti sv. ran“, „neposkvrněné panny Marie“ a mají v něm na místě husarů, dragonů, hulánů a p. „svaté bratry,“ „syny svatosti“, „ochrance panny Marie“, „dobrovolné učenníky“ atd., kteříž ovšem každodenně na mši sv. a často k zpovědi a přijímání choditi musí.. Petrův haléř odvádí se sv. otci přímo z pokladnice republiky a tvoří nedotknutelnou část státního rozpočtu.

— Zvláštní spůsob pozdravení nalezl cestovatel dr. Schweinfurth u nárůdka Djurů ve vnitřní Africe. Chtějí-li totiž druh druhu největší náklonnost a úctu na jevo dáti, plivají si při potkání navzájem do obličeje. U téhož kmene vyvinul se pocit stydlivosti prazvláštním, jednostranným směrem: muži i ženy chodí totiž z předu úplně nazí, ale v zadu nosí koženou zástěru, zabíhající ve dva dlouhé cýpy. Máme tu jaksi pravzor a surový zárodek našeho fraku, kterýž je věru důstojný afrikanského vkusu!

Listárna redakce.

„1875“. Pouhá anekdota, příliš rozvlečená. Rukopis leží v administra[ci]. Těšíme se na zdařilejší zásilku. — *Prof. V. P—ů.* Srdečné díky! „Malajské“ uveřejníme co nejdříve. — *K. F. H.* Uveřejníme jednu. Prosíme o slíbenou dr[u]hou zásilku překladů. — *Lom—ý.* Díky! Otiskneme všechno. Dosti obšír[ný] příspěvek k „historii vousů“ uveřejněn byl v příloze „Světozora“ před několi[ka] roky. Oznámené příspěvky zašlete brzy. — *Fr. M.* „Krásná Vasilisa“ by[la] mezi tím již v „M. Orlici“ uveřejněna. — *B. F.* Forma dobrá. Obsahem [se] ještě nehodí. — *St. V.* Nadání máte, ale k uveřejnění se zásilka vaše je[ště] nehodí. Poměrně nejlepší je „Touha“. Vystříhejte se násilného rýmování js[ou] „lesklé“ a „teskle“ — *Fr. Kr.* Začátečnické. — *A + Š.* Obrazy a myšlen[ky] příliš známé. — *J. U. C. X.* Odpovídáme na korespondenčním lístku. *E. M—č.* Příliš nezralé. Forma v samých začátcích. — *K. F. v Hradci K[rá]lové.* Pana Dobrušského ani neznáme.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškere doplsy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední

Ročník III. **1875.**

Pěkné předsevzetí.

Ukázka z nového cyklu básní „Cymbal a husle“ od *Adolfa Heyduka.*

Kdy bude konec trápení?
Ach! plna je ho ves,
prokláté pro nás husličky [1])
čud rozkacený snes',
v nichž tuhne ruka v železo
a pálí čápovec, [2])
hlavěnka chladne, šediví
a páteř schne i plec.

Na husle ty jsem neuvyk',
nechť zvyká dárce sám,
já jiných, sladce hovorných
z javoru udělám;
cymbalík žínce, dětem svým
fujarky [3]) jako květ,
a vydáme se na cestu
na onen boží svět.

Tam u těch zlatých nebes vrat
začneme hrát a pět,
bude se tlačit všechno ven
Slováky uvidět,
a přijdou svatí, andělé
a přijde pán bůh sám,
pak sejmu pěkně kalúpek [4])
a úklon udělám.

Hned panně roucho políbím,
pak ženka, pak můj rod,
a začnem zase prosebnou,
překrásně jako z not;
a budem hráti: „Bože můj“;
a čistě — „Nitru“ též,
ba Slovák ani při hudbě
nezvyknul na faleš.

Bůh-li se optá, odkud jsme,
ukážu mu tu skrýš:
tam z Tater, Panko, ubožák,
kam jistě nevidíš;
tam nouze, křivda, samý pláč,
však chtěl-li bysi včil,
ty bys to očka mrknutím
dojista zjinačil.

Tak budu pěkně domlouvat,
a přidám huslí zvuk:
Prosím tě, Panko, poruč, ať
jde se mnou Svatopluk,
ten jistě všechno napraví,
nežli se plně stmí,
ti dole jsou jen chudáci,
nechtí — neb neumí.

A jestli dobře pořídím,
začneme znovu hrát,
že musí každý andělík
radostí vyrůstat;
že budou všemu nožky hrát,
a utájet se dech,
až poví nebes otec sám:
„No, brate, už to nech!“

Tu řeknu: „Pěkně děkujem,
pán bůh vám naděl zas,
posud jsme byli žebráci,
včil budou páni z nás;“
a chytnu oblak, upravím
jak Maďaři svou loď:
no Svatopluku, baťuško,
tak nás už doprovoď!

[1]) Husle zove se uherský nástroj mučící, jenž zavěšuje se na krk a poutá zároveň ruce. [2]) čápovec, druhý obratlík krkový. [3]) píšťaly. [4]) klobouk.

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

Venku skučel vítr, zaléhal do okenice a proháněl se zahradou, že stromy, staré hrušky s jabloněmi plakaly, jak je prudce objímal. Hvizdotem větru rozléhal se chvílemi hlas zvonečku se tvrzi a s věže kostelní.

„Zvoní umíráčkem, dědečku.“

„Že zvoní umíráčkem?“

„Pojď k oknu, dědoušku, a uslyšíš, jak to smutně zní.“ —

Dědeček se zdvihl z lavice, přejel si svadlou, kostnatou rukou čelo, zakýval hlavou a šel k oknu poslechnout.

Opravdu, kdykoliv prudčeji zalehly větry do okenice a v zahradě stará drva hlasitěji zakvílela, vždy zaletělo k chalupě klinkání dvou zvonečků, jako pláč, tesklivý pláč, takový, jaký se dere z prsou nad zašlým štěstím života.

„Slyšíš již, dědoušku?“

„Slyším. Zvoní panu Oldřichovi hodinku. Pomodleme se za něj.“

Za chvíli zabušil kdosi na dvéře a na okenici zároveň.

Stařeček přestal se modliti a Maruška se tichounce připlížila k oknu.

„Otevřte. Náš pán umírá,“ zahučel z venčí drsný, mužský hlas.

„Co že chce?“ optal se dědeček.

„Bude to ze tvrze. Povídá, že jejich pán umírá.“

Stařeček znova sepjal ruce a zakýval bílou hlavou, jakoby věděl, co na něm bude posel z tvrze chtít.

Maruška běžela otevřít.

Dva čeledínové vkročili do jízby se svítilnami a vyřizovali starému Blahutovi, že prý je s pánem tuze zle a že prý by si s ním rád pohovořil. Stařeček neřekl ani slova, přehodil na sebe kožich, na hlavu si nasadil beranici, do ruky vzal hůl a šel. Čeledínové mu svítili na cestu, protože byla tma jako v pekle, když někdy zapomenou čerti přiložit a oheň vyhasne. Na nebi nebylo ani hvězdičky a po celé dědině ani světélka, proto že všude měli okenice a zavírali je hned z večera.

Chvílemi se musil Blahut bezděky zastaviti, jak se do něho opíral vítr, aby si oddechl a Maruška chvěla se doma o dědouška úzkostí. Sedla si na lavici, kde seděl dříve dědeček, přiložila do krbu, aby bylo po jízbě světleji a poprvé, co byla samotna, nemyslila na Čeňka z kovárny, ale na svatbu, na níž byl mistr Jan a na tu ženu, jež dala ženichovi tak divný svatební dar a potom, proč volali dědouška do tvrze.

Ještě tak buchaly větry do okenice, na zahradě plakaly stromy, až se při tom pláči sehýbaly do sněhu a větve jejich hrabaly se v něm, jakoby pod tím bílým pokrovem hledaly krásu svou. A proto tak plakaly, že ji nalezly shnilou, začernalou.

Maruška na lavici u krbu se bála toho kvílení, protože to bylo, jako když někdo pláče ze zlosti, a toho zaléhání větrů ještě více, protože se jí zdálo, jakoby kdos lomil rukama v běsení a vrhal se na oběť hněvu svého. —

As v půl hodině, co dědoušek odešel, zase zahřímal kdos na okenici.

„Jsi to ty, dědoušku?“ zavolala dívka, vyskočila z lavice a odběhla otevřít.

„Což není doma dědeček?“ ozval se příchozí.

„Přišel pro něho z tvrze čeledín.“

„Z tvrze čeledín?“ zahučel — mistr Buchata, poznala ho po hlase Maruška a když otevřela, byl již pryč. Ani kroků jeho neslyšela, protože větry opět tak prudce zalomozily.

Když se vrátila do jízby, zase sedla si na lavici, a hudba Meluzinina ji brzy ukolébala. Na krbu dohořívala poznenáhlu louč a Maruška již nevěděla, že sedí v jízbě dědečkově a že přišli pro něho z tvrze čeledínové; ale zdálo se jí, že je na bohaté svatbě, že vedle ní sedí mistr Jan a že žena jakás v šatě rozedraném vedrala se mezi svatebníky s dítětem na rukou a že dala to dítě nevěstě v svatební dar, a potom viděla, jak ženu zakrvácenou, ukamenovanou odnášejí do umrlčí komory a jak se ty velké, tmavé oči její kolem dívají, jakoby byla živa a volala na soud boží vrahy své — — —

Opět zabušil kdosi na dvéře, Maruška procitnula, vzchopila se a odkvapila do síně.

Byl to dědeček, chudinka celý posněžený a sotva oddychoval. Ponocný odtruboval jedenáctou.

„Tak pozdě, dědoušku?“

Blahut zakýval jen hlavou. V jízbě svlékla ho Maruška z kožichu, oprášila tento v síni a potom i s beranicí pověsila nad krbem. Dědeček se opět posadil na lavici, bílou hlavu položil si do stínu, aby mu Maruška neviděla do tváře. Ale nedřímal.

„Což nepůjdeš dnes, dědoušku, na lůžko?“ pravilo děvče k stařečkovi, vzalo bílou hlavu jeho do rukou a přitisklo ji na své tváře jako z večera; ale stařeček vymkl se Marušce, poprvé co ji má a tím okem jeho zasvítilo učco, jako když se díváme do tichých vod a náhle těmi vodami zaduje vítr, rozbouří je a s nebe do nich udeří blesk. Ale jen na chvilku to tak v těch jeho očích zasvítilo.

„Posedím si, Maruško, jdi, ustel si a mně také odestel. Dnes se mi nějak nechce na lůžko, snad je to proto, že jsou tam ty větry a že bude jiné počasí. Bůh má staré lidi, Maruško, také rád a proto vědí často, co bude. Já to také věděl. — Jdi, miláčku, na lůžko, dosud jsi nezdřímla.“

Maruška odestlala dvě lůžka, dala dědečkovi dobrou noc, políbila ho na uvadlou tvář a ulehla. Usnula brzo a měla prapodivné sny, podivnější ještě než ta nedopověděná pohádka.

Zdálo se jí, že je kdes na venkovském hřbitově mezi dřevěnými, do pola zapadlými kříži a v koutě, kde nebyl žádný kříž ani žádný květ, seděla na zarostlém rově dívka, na vlas podobná dceři pana Oldřicha; potom viděla, jak se zarostlý onen rov zvolna otevíral a z hrobu jak vstávala jakási žena v bílém šatě s vlajícími vlasy, jak se usmívala na Alenu, kynula jí k sobě, brala ji v náručí, potom jak se ponořila do hrobu zároveň s Alenou; na hřbitově rozlehl se čarovný zpěv, zvony na zvonici se rozhlaholily, nad zapadlým rovem vyrůstaly dvě růže, nad zvonicí vylétaly dvě holubice, bělounké jako byly ty mráčky, jež plynuly vysoko nad hřbitovem. — —

V jízbě byla již tma. Dědeček ještě seděl u krbu. Také již podřimoval, ale jen lehounce, tak že při každém zalehnutí větru do okenice a při každém zastěnání stromů se probudil a chvilinku poslouchal, než mu opět bílá hlava nazpět klesla na stěnu.

* * *

Měch v řísutské kovárně druhý den odpočíval a to bylo vždy jen v neděli nebo když světili nějaký svátek. Ve všední den od rána do večera nedal mu mistr Buchata pokoje.

A lidé, chodící kolem kovárny, dívali se na chalupu, jakoby ji viděli dnes poprvé. Leckdo se pozastavil, nahledl blíže do kovárny, zahučel cosi a šel dále. Ale po několika krocích se zase obrátil, opět cosi prohodil, ale nebylo mu rozuměti, protože se strání váli do vsi ještě větrové, v zahradách kvílely stromy a hledaly ve sněhu uvadlou, opadalou svou krásu.

Mají to ti lidé na venku tak ve zvyku, že nejde-li jim cos do hlavy aneb vidí-li, že není něco tak, jak bývalo od dvaceti, od padesáti let, či jak bývalo od jak živa, sami sobě o tom povídají, kroutívají hlavou a potom teprvé jeden druhému.

„Buchata dnes nedělá!“ šlo jedněmi ústy v Řísutech. A ti, kteří tak snadno hned nevěřili, vyšli si před dvířka, aby se na vlastní oči přesvědčili, zdali se opravdu nad kovárnou nekouří. A nekouřilo se.

Mistr Buchata seděl za stolem v očazené jízbě s hlavou o ruce zapřenou. Když zaslechl na večer, že zvoní ve tvrzi a na chrámové věži umíráčkem, vyběhl ven a pustil se k Blahutovi a když ho v chalupě nenalezl, dal se ku tvrzi. Ale nevěděl, že mu hvízdá vítr do tváří, že mu šlehá sníh do očí a že se mu ruce chvějí ne zimou, ani tím sněhem, alc jakousi palčivostí, jež vedrala se mu do srdce a ze srdce rozlila se do celého těla.

Neustále pobíhal úvozem, jenž vedl ku bráně, a když vyšel za hodnou teprvé chvíli stařeček opět s čeledíny, kteří ho doprovázeli se svítilnou, připlížil se k němu,

pošeptal mu cosi a stařeček poslal průvodčí nazpět. Kovář vzal ho za ruku, ale nevedl ho do chalupy, nýbrž oba zaměřili ke kovárně.

Až do jedenácté seděl Blahut s Buchatou potmě, aby jeden druhému neviděl do očí a potom také, aby se lidé snad nedivili, proč tak dlouho dnes Buchata svítí a někdo se skulinou v okenici nepodíval do vnitř. A když si byli, co chtěli, vypověděli, zdvihl se stařeček a mistr kovář dovedl ho až ku dveřím chalupy. Ale sám domů nešel, chodil návsí a když se byl dost a dost vychodil, vyšel si za ves do lesa a opět tak chodil bez účelu, jakoby se chtěl dovědět, proč si ty borovice tak naříkají a tak hněvivě s korun sníh setřásají. Někdy se zastavil, podíval se na protější tvrz, kde ve dvou jízbách ještě svítili a vždycky, kdykoliv se tam podíval, zahučel cosi, jako když někdo zaklne a vždycky pravou rukou zamáchnul, jakoby v ní držel perlík a jakoby stál u kovadliny nad žhavým železem.

Teprvé k ránu vrátil se do kovárny a vrátiv se ještě si neulehl, nýbrž usadil se za stůl, jak tak někdy sedával, když ho napadla zlá chvíle. Dnes ani snad nevěděl, že mu říkají Buchata, že je v Řísutech kovářem a že má syna před Plzní v bratrském táboře, jenom to věděl, že umírá Oldřich řísutský, že včera byl starý Blahut u něho, potom že zavedl tchána do kovárny a že si dlouho o něčem povídali. — —

Po Řísutech zas se rozlehl tklivý hlahol zvonečků se tvrzi a na věži chrámové. Lidé nechali práce, postavili se a modlili se za šťastnou hodinku smrti pana Oldřicha podruhé.

Když zaletěly smutné zvuky do kovárny, pozdvihl hlavu mistr Buchata, ohledl se ku tvrzi, oči se mu zaleskly jako žáry ve výhni, po celém těle se zachvěl, ale pohodiv hlavou opět se dal do dumání.

„Od včerejška již umírá,“ povídali si u Peterků. „A co že kovář slaví dnes svátek?“

Selka se podívala oknem ke kovárně. „Ještě je tam, jakoby byla vymřelá, či jako když se roztrhne měch a kovář ho kdesi v jízbě spravuje.“

„Buchata je podivín,“ vykládal sedlák. „Leckdy mu vleze něco do hlavy. Ale tuhle asi půl leta nepozoroval jsem na něm ničeho. Pomyslil jsem si, že již přišel k rozumu. Bůh ví, co mu to vždycky napadá. Buďme rádi, že my to nemáme a že nás nehryže nic. Uhryže ho to, uvidíte že uhryže, protože jiná nemoc se ho netkne. Naší staré hrušce neudělal ničeho ani blesk, víš, ženo, jak si na ni ve žních posvítil a jak ji projel od shora až do kořenů. Až si jednou sama vzpomněla, že stojí již dost dlouho, dědeček říkával, že ji zasadili, když se narodil králové Elišce syn, ten, jemuž napotom říkali Karel — sama se na kůlnu svalila, rozdrtila ji a kolem bylo přece takové ticho, že se ani list nepohnul. A na Buchatu to také tak přijde. Pamatujte na mne!“

Ještě zvonili, ale již jen na věži a leckde se znova modlili za tiché umírání rytíře. A když se domodlili, každý si zavzdechl a pomyslil: „Takového umírání mne, pane bože, chraň!“ A Peterka propověděl: „Nejlépe je, když to přijde na člověka, jako chodívá bouře a když to sebou jednoho odnese, jako odnáší bouře vzduch nezdravý.“ — — —

„Takhle umírat? — To bych si věru vylezl raději na některý dub hodně vysoko a potom bych skočil dolů po hlavě, aby bylo po mně jako když se zablejskne. Druhý den již vidět smrt, jak stojí nad člověkem s naostřenou kosou, jak šklebí ostré tesáky, jak si tropí z něho smích a jak si kolem všickni naříkají, nevím, co bych udělal. — Po chvíli bych se do té smrti dal a vyrval jí kosu, he, hoši, to bych udělal, a udělám, bude-li tak dlouho nade mnou stát, jako nad naším pánem,“ rozhovořil se starý Javor, zvoník řísutský, když odzvonil a zavřel dvéře u kostela.

„A Buchata říkává, že by ji odehnal perlíkem,“ podotkl kdosi ze sedláků. Stálo jich na návsi několik a povídali si o mistru kováři.

Starý zvoník se na ně podíval.

„Na Buchatu to přijde jako na mne, až bude náš čas. Ale on to má lepší než já, protože mně nebude nikdo moci oči zatlačit a budu se musit kolem dívat i po smrti. A to prý bývá, braši, nanic pro toho, kdo dává nebožtíka do rakve. Dobře tak! Měl jsem tři syny — tři hodné hochy, jeden mi zůstal pod Vyšehradem, druhý u Brodu, třetí u Ústí. Pamatujte si to a po smrti mne dlouho koukat nenechávejte, sice bych vykoukal celou vaši ves a potom by bylo v Řísutech zle. Tak! — Jen abych již nemusil na zvonici po třetí. Číší to tam, jako bych byl kdesi ve vrších. Půjdu se, Peterko, k tobě poohřát,“ řekl starý Javor k sedlákovi, jenž ho poslouchal s poloотevřenými ústy bedlivěji, než když k nim zajede do kostela malikovický farář a vystoupí na kazatelnu.

A sedlák byl rád, že se mu zvoník nabídl. Poví jim něco, tolik toho ví a tak to umí vyprávět, že by se člověk okamžikem smál a zase plakal okamžikem, jako dítě, když mu babička povídá pohádku. A to bývalo při tom nejhezčí, že zvoník očima ani nemžikl a v tváři se mu nepohnul ani jediný rys; když kolem něho vypukli v bujný smích a za chvilku zase, zvláště děvčatům kanuly slzy po líčkách, byl jako mramorová socha a oči jeho jako dvě mramorové kuličky. Jenom někdy se zasmál, ale to již to potom bývalo k smíchu a když se mu zaleskly oči světleji a když si svráskovatělé čelo přejel kostnatou rukou, zas se lidem zdálo, že zvoní na zvonici hrana anebo že někoho pochovávají.

(Pokračování.)

Povzdech milého.

Při prvním vroucím políbení
když na sobě rty naše zplály,
v těch očích krásných, modrojasných,
jí bohaté dvě slzy stály.

V posledním, dlouhém políbení,
když odcházel jsem v mračnou dáli,
zas v očích krásných, modrojasných,
jí bohaté dvě slzy stály.

Což, bože, nemůž' jinak býti?
Proč učinils, že slast i žaly
mně stejně její oči krásné,
ty oči modrojasné kalí?

Karolina Sacchettiova.

Oko.

Ráda já se dívám
v pěkné lidské oko,
do té studně jasné
dolů přehluboko.

Když z té hloubi zírá
duše přímá, prostá,
ó jak takového
ráda vítám hosta!

A přec často s námi
divná hra se tropí:
že i před tím pěkným
naše v zem se klopí.

Irma Geisslova.

Cestující otec.

Humoreska od *Jos. Holečka.*

Cesta mě vedla přes Severník ku Štýrskému Hradci. Bylo to za oněch blahých dob, kdy ještě bylo lze bez nebezpečí života užívati vagonů druhé třídy. Ve vagoně nebylo nikoho kromě mne a mého protějšku, jejž několika rysy popíšu. Byl to muž blízko čtyřicítky, plavého vlasu, čelo přecházelo v pleš, postavy byl silné, dolejší ret poněkud odstával na znamení náruživosti, vous plný, na bradě rozčesaný, oči byly zaskleny zlatými brejlemi. Více pozoru hodným se mi nezdál. Natáhnul se na jednom sedadle, já na druhém, díval se z jednoho okna, já z druhého. Oba jsme kouřili. Při tom jsem si všiml sousedovy manýry, že vždycky po několika volných, mírných, slušných kotoučích dýmu ponštěl celý oblak, což pravidelně provázelo jakési vzpurné stažení obočí, jakoby tím chtěl říci: to dýmám tobě do očí, světe! Ostatně, jak pravím, jsem si ho nevšímal, věnuje raději celou pozornost neobyčejné, krásné přírodě. Omrzelých lidí viděl jsem již na světě dost, ale přes Severník jel jsem po prvé. V čase vídeňské světové výstavy napsal Hálek o něm celou řadu nadšených feuilletonů, v nichž radil navštěvovatelům výstavy, aby si neobtěžovali shlednouti ten podivný výsledek lidské práce, dráhu severnickou, popatřiti na ty alpské velikány a přítulná údolí, kde by si člověk přál žíti v pensi. Předpokládám, že čtenáři Hálkovy rady uposlechli a že bych se jim nezavděčil dlouhým popisem; mimo to nepokusím se o předmět, jehož by se bylo péro Hálkovo jen dotklo.

„Pane, hoří vám?" byla první slova, jež v naší společnosti padla. Podal jsem sousedovi rozžatou sirku.

„Děkuji." Zapálil si, svraštil při tom obočí, že z něho málem strach šel a zprudka odplivnul. „Mám k vám, dobrý pane, ještě jednu prosbu."

„A sice" — děl jsem tónem ne příliš úslužným.

„Povídejte něco, neboť se po čertech nudím."

„Buďsi! Vyvolte si předmět."

„Nuž, mluvte o té sirce, kterou jsem upálenou odhodil!"

„Sirka, milý pane, to je láska: snadno chytí, snáze dohoří. Plamen je na počátku zajímavý, modravý, přejde do červena, pak hoří bledě, všedně. Čas, aby se sirky užilo. Zapálíte si cigaro, zbytek odhodíte."

„Již vás pochopuji."

„Co, prosím, pochopujete?"

„Proč bez přestání hledíte oknem na ty lesy. Zajisté v duchu počítáte, kolik by se z nich dalo udělat asi sirek."

„Mýlíte se poněkud; je mi milejší les v neporušené kráse a pohled naň příjemnější."

„Vy jste nedořekl."

„Jak to?"

„Nejste dost přímý. Zůstalo vám na jazyku: než na jedno dřevo."

„Bohudíky, že nejsem tak přímý jako vy."

„Myslíte, že byste se neoženil? Či snad už —"

„Ne, pane, jsem dosud na zadání."

„To znamená, že se co nejdříve oženíte — není-li pravda?"

„Naprosto neznamená."

„Ah odpusťte, snad jste chtěl udělat vtip. Prosím vás, povězte mi svůj úsudek o ženitbě — máte-li jaký."

„Povím. Vidím v manželství křivdu, kterou páše menšina na většině, pohlaví mužské na ženském. Podle udání statistiky připadá na sto mužských sto pět ženských. Kdyby se tedy všickni muži oženili, bylo by přec ještě pět ze sta starých panen, což by při národě pětimilionovém obnášelo dvě stě a padesát tisíc, a vezmeme-li ten poměr pro celou zeměkouli, počítajíce všeho obyvatelstva vůbec třináct tisíc milionů, dostanem okrouhlou sumu šest set padesát milionů starých panen."

„Vidíte, rozprávka s vámi je velmi poučná, nebyl bych se toho nadál. Rád bych si výsledek vašeho výpočtu zaznamenal. Kolik jste pravil?"

„Šest set padesát milionů. Musíme však uvážit, že číslo to zveličují celibát a staří mládenci."

„Prohlašujete se tudíž proti starým mládencům?"

„Ze zásady."

„To se nesrovnává: jednou jste proti ženitbě, po druhé proti neženitbě. Nemluvíte, drahý pane, trochu rád do větru?"

„Nikoli."

„Ah, tož jste Mormon!"

„Ani to nejsem; jsem toliko mlčelivým pozorovatelem běhů světa, a kdybych k tomu nebyl býval proudem rozmluvy přiveden, nebyl bych vám, můžete být ubezpečen, nikdy své náhledy sdělil, tím méně vštěpoval."

„Hrajete si na uraženého. Ostatně vaše náhledy nejsou zcela hlou — nepodstatné. Jsou trochu originální, a to by mohlo ženu zajímat. Jak se vám, pane, v celku daří?"

„Dobře." Odfoukl jsem kotouč dýmu.

„Jste tedy spokojen?"

„Úplně." Odfoukl jsem druhý kotouč dýmu.

„Za našich časů najde se málo lidí, kteří by si tak mohli chváliti. Mnoho-li máte ročních důchodů?"

„Tolik, že nemohu utratit." Odfoukl jsem třetí kotouč, jako mrak.

„Čím jste?"

„Ničím."

„Nechci se domýšleti, že jste ničemou neb k ničemu. Kam jedete?"

„Nikam." Již mě nebylo pro dým vidět.

„Kde vystoupíte?“

„V Hradci.“

„Já též. Co budete v Hradci dělat?“

„Nic.“

„V Hradci lidi bez zaměstnání posílají domů. Snad pojedete dál?“

„Dál.“

„Kam?“

„Nikam.“

„Hm, tedy jezdíte jen tak?“

„Jen tak.“

„Škoda vašeho dobrého tatínka. Či jste samostatným?“

„Samostatným.“

„Uvažte, prosím vás: jste vlastním pánem, postavení máte takové, že nemůžete při nejlepší vůli své peníze utratit — jsem vám, pane, upřímnou radou, abyste se oženil.“

„Ale dovolte, pane —“

„Vím, co chcete říci. Dovolte, abychom se blíže seznámili. Zde má visitka.“

Schoval jsem ji mlčky, nepodívav se na ni. Vyňal jsem jednu ze svých a podal jemu. Přečetl, přeměřil si mě od hlavy k patě: „Kdyby vám nebylo nepříjemno, mohl byste mě zejtra navštívit. Však jste sám pravil, že nemáte nic na práci.“

„Jste velmi laskav.“

„Jsem, abych tak řekl, trochu hrubozrným, ale vy se nepodivíte, uvážíte-li, že jsem obchodníkem a že mám již proto více než mnoho příčiny k nevrlosti. Byl jste již někdy v Hradci?“

„Nebyl.“

„Tam ten kopec, co vidíte, je tak zvaný Zámecký vrch. Jste mladý muž, mohou se vám tedy ty večerní mlhy, ze zdola vzhůru vystupující, líbit. Objedeme jej a jsme v Hradci. Ani jsem nepozoroval, že se již smrklo. Všechna chvála vám, bavil jste mě dobře, ač proti vlastní vůli. Tedy zejtra — přijdete jistě?“

„Přijdu.“

„Přijďte okolo čtvrté hodiny. Prozatím se musíme rozloučit. Vlak již zastavuje. Opět mi uhaslo. Hoří vám?“

„Hoří.“

„Prosím — děkuji. Tedy na shledanou, zejtra!“

Měl jsem se k vystoupení z vozu. Ve dveřích jsem se obrátil pro tlumok. Plášť mi trochu spadl s ramene, opravoval jsem jej. Čtenář již ví, že byl úplný soumrak, který množila podzimní mlha. Najednou mě vzalo něco kolem krku, upřímně se strany na tvář políbilo a zvolalo to radostně: „Tatínku, tatínku!“ Obrátiv se, vidím děvčátko asi šestnáctileté, černooké, černobrvé, kypré, hezké. Poznalo již svůj omyl, stojí tu jako malá hříšnice, přes to šero je pozorovat živý ruměnec, kterým se zalily okrouhlé, hladké tvářičky. Pomyslil jsem si, že mě Hradec nevítá zle. „Mé díky, slečno!“ — pravím, „tatínek bude mít dojista srdečnou radost, neboť, ač malinká, líbat umíte výborně!“ V tom okamžiku vystoupil můj protějšek. Děvčátko skočilo k němu, přitulilo mu černou hlavinku k prsoum a vzdychalo skoro plačky: „Ach tatínku!“

Situace se zajímavě zauzlila. Přijal jsem pozvání sousedovo, nemysle na ně. Pro zahnání dlouhé chvíle mohlo být snad dobrým prostředkem. Nyní bych je za celý svět nebyl opomenul vyplnit. Mělo se ale stát ještě něco zajímavějšího. Tatínek totiž chlácholil dcerušku: „Mlč, Julinko, pan rytíř není vinen. Neškodí, že jsi se již s panem rytířem seznámila, nebudeš se aspoň upejpat, až nás zejtra navštíví. Těším se, že nezapomenete. Nyní s bohem!“

Všecko by bylo vysvětlitelno. To pozvání může být dosti častým. Podobné přivítání je arci řidším případem, ale přece docela přirozeným, zvláště v přítmí. Po tmě se může přihodit, že kontessa líbá svého lokaje. Jenom to rytířství jsem nepochopoval. Proč mě ten starý tituloval rytířem? Chtěl si mě nějak dobírat? Aspoň vtipné by to nebylo! Či snad se z mého nosu dočetl rytířského erbu? Z mého krásného, demokratického nosu! Či snad — bůh tu malou Julinku zlého zbav — má papínek o kolečko víc? Nechať — má také hezkou Julinku, kterou zejtra navštívím, jistě, svatosvatě, kdyby šídla padala! Ach, kéž jsem králem! Nic jiného bych nedělal než po svém vladařství jezdil, všude bych se nechal slavnostně vítat a zavedl bych, že by mne v každém místě musila přivítat nejkrásnější dívka nejpůvabnější hubičkou, a to ještě před řečí pana měšťanosty. Ach, kéž jsem králem! Nu, osud tomu chce, abych byl zatím jen rytířem. Buďsi, podám se ti, osude! A ty, panenský rtíku Julinčin, mně ve spánku ochvívej, šeptej, lahoď! Štěbetej mi, co ti na jazejček přijde, jenom štěbetej. Nejsem žádný puritán, abych snad žádal od šestnáctiletých děvušek moudré, vážné rozpravy. Vím dobře, jaká chová takové srdečko přání, touhy, co je blaží, co je tísní. Jsou to samé věci nedůležité, mezi jiným také šněrovačka. Škoda jenom, škoda, Julinko, že „daleká cesta má“ a mého srdce „marné volání“! A škoda, že nejsem aspoň milionovým rytířem! Julinko, pak by tě všecky mocnosti zemské, nadzemské i podzemské nevyrvaly z mého náručí! Odíval bych tě atlasem a aksamitem, zdobil perlami a drahým kamením, a tebou bych okrašloval sebe. Však nyní, andílku můj, dobrou, dobrou noc! Ještě jednou pohlížím na ten kousek papírku se jmenem zároveň tvým. Vzpomínám si při tom na papínka. Zdál se mi dřív drsným a podivným, ale mýlil jsem se asi, musí býti z duše dobrák a poctivec — mohla by jinak býti Julinka jeho? Ne, není o něm žádné pochybnosti! Či to nebyl on, který mi spůsobil možnost Julinku ještě viděti, mluviti s ní, ruku jí stiknouti a snad dokonce potají — ? Novořecký národní popěvek zní:

> „Citroňátko čerstvé mačkej,
> třeba ostře páchalo,
> děvčátko mlaďounké líbej,
> byť matinku volalo.“

Uvidíme. Pravda, k tatínkovi jsem nebyl příliš laskavým. Ale kdož se mohl nadát — ? Za to bych jej teď s ochotností objal — a ďábla bych objal, kdyby mě byl s Julinkou seznámil! Leč dobrou noc, dušinko!

Spal jsem, ale nepevně, netrpělivě. Netrpělivost rostla, čím blíže bylo ustanovené hodině. Ten čas, jaký to starý pedant! Div, že jsem hodinky nepopohnal. Konečně jsem se dočkal. Očekávali mne již.

Byt obchodníkův byl velmi elegantní, skoro nádherný, ale kdo zevrubněji prohledl téměř vzpurnou jeho tvář, četl na ní nejprvé: praskne to — potom: ať to praskne! — a když jeho zrak utkvěl na půvabné postavě dceruščině: škoda, že nemohu vlastními bedry zadržeti řítící se budovu! Seděl v křesle maje nohy

křížem přeloženy a kouřil. Na místo včerejší škodolibosti a nešetrnosti nastoupila zdrželivost. Z úst mu šly samé volné dýmy, pohled jeho byl jaksi nuceně přívětivý. Julinka měla na pravé straně černé hlavinky rudou mašli, jakož i na prsou. Vlasy skromně splývaly ve dvou dlouhých pletencích. Při mém vkročení stoudně se zarděla a při nejbližší příležitosti vytratila se do vedlejšího pokoje, který na štěstí měl skleněné dvéře. Sedě zády k nim obrácen, viděl jsem obraz Juliin na protějším zrcadle salónu. Viděl jsem, jak utrhla z kytky ve váze jednu georginu, rudou jako mašle na jejích prsou, a jak si s ní pohrávala. Zvěděl jsem, že je otec vdovcem, Julie jedinou jeho dcerou. Jako nechtě dotkl se finanční miserie, která nyní zachvátila všecky vrstvy obyvatelstva. Zdál se být jinými myšlenkami zaměstnán, tak že ani nezpozoroval vzdálení se Julinčino. Já to tím bolestněji nesl. Zahledl jsem v koutě piano, i ptám se: „Jste, pane, musikus?“

„Nejsem, ale Julie zná se dobře v hudbě i zpěvu. Julinko! Ah, není jí tu. Julinko, kde jsi? Pojď, zahraj nám a zazpívej, ukaž co umíš, pobav nás!“

Julinka skromně přišla, položila otci nesměle ruku na rámě a v rozpacích a v studu prosila: „Tatínku, odpusť —“

„Jste zlá, slečno,“ pravím, „že mi nepřejete, abych se pokochal vaším uměním, ano i o tu radost, kterou mi dělá pouhá vaše přítomnost, mně připravujete.“

„Neráčte se horšit, je příliš ostýchavá. Můžeš jít.“ Hlas jeho byl přísný, pohled jevil záblesk hněvu. „Apropos, pane rytíři, myslíte si něco o pianu?“

„Myslím.“

„To by bylo?“

„Že patří na smetiště. Je ostatně jako celý náš věk: technikou, zručností chce nahražovat nedostatek talentu, ducha. K pianistické virtuositě není ničeho jiného potřebí než hbitosti v prstech, která je nezbytnou každému zloději. Kláves musí chtě nechtě vydat tón, na jaký je naladěn, a je-li dobře naladěn, může na něm tak dobře hráti ten, kdo je hluchý jako poleno, jako ten, kdo se vyznamenává hudebním sluchem a citem.“

„Něco by v tom bylo. Kterému hudebnímu nástroji dáváte přednost?“

„Na příklad kolovrátku.“

„Proč?“

„Protože se mi zdá být čistě demokratickým. Čím je rozvrzanější, čím více přeskakuje, čím je ubožší, tím jsem mu větším přítelem, jako člověku.“

„Přiznáváte se tedy k zásadám demokratickým?“

„Ze vší duše.“

„Co by tomu řekli vaši slavní předkové, kdyby vás slyšeli tak mluvit?“

„Vyslovili by mi svou spokojenost.“

„Dosti podivno. A je váš rod starý?“

„Prastarý, tak že je mi počátek neznám.“

„Musím vám, pane rytíři, něco v důvěrnosti říci.“

„Je volno.“

„Vy jse políbil včera mou dceru.“

„To jest . . .“

„To jest, ona nedopatřením políbila vás. Tím se nic nemění. Políbení to mělo náhodou svědky — více svědků. Dnes viděli vás vcházeti do mého domu. Jsem ve věcech, cti mé rodiny se týkajících, velmi nedůtklivý a nerad bych, aby o mou dceru pomluva jen zavadila. Nevím věru, čím bych zdejší štěbetavé a zlomyslné Famě ústa zacpal. Za příbuzného vás vydávati nemohu, neboť rodinné mé poměry jsou zde příliš známy. Můžete si pomysliti, že klepařský areopag neodpustí děvčeti políbení neznámého muže, není-li tento jejím ženichem —“

Pochopil jsem smysl dlouhého sermonu. Zraky mé utkvěly na Julince a ze rtů mi vyklouzlo: „Záleží pouze na vás, abych jím byl.“

„Nechme žertů!“

„Bůh ví, nežertuju. Vždyť tu malou roztomilou Julinku opravdu miluju.“

„Ah, to je jiná. Tedy formelní žádost o její ruku. V případě tomto mi odpustíte, požádám-li vás o zevrubnější vylíčení vašich poměrů. Vy se tedy jmenujete Arnošt rytíř z Tulpenfelsu —“

„Kdo vám to, pro bůh, řekl?“

„Jaká to otázka! Nepamatujete se již, kdo mi dal včera tuto visitku?“

„Ukažte! — Já jsem vám ji dal, ale stalo se to omylem. Arnošt z Tulpenfelsu je mým přítelem —“

„A vy?“

„Já jsem jeho přítelem.“

Nucená přívětivost zmizela z jeho obličeje, obočí stahovala se povážlivě. Tvář jeho vypadala jako krajina před bouří. Upřel na mne pronikavě oči a pravil: „A čím jste, pane, vy?“

„Ničím, pane.“

„Vy přec musíte něčím být: továrníkem, obchodníkem, úředníkem — nebo čímkoli. Nuže?“

Bůh ví jak se to stalo. V zmatenosti vylítlo mi tak maně z úst: „Nuže, jsem českým spisovatelem.“ — Dosud nepochopuji, jak jsem to mohl vysloviti. Do nejdelší smrti to již neudělám.

Závěrek je jednoduchý.

„Věru, tomu se podobáte! Poroučím se vám.“

Ještě vidím ty rozhněvaně svraštěné brvy, ten ret dolejší odchlípený, zarudlou tvář — ještě vidím tu malou Julinku, ana sedí na předešlém místě, černou hlavinku má sklopenu, otrhává lupínky georginy, bledne a chví se . . . Nuž, přijměte mě vy, spanilé čtenářky, do své přízně! —

Zlatá nit.

Když jsem co děcko v hradě
se v snění ponořil,
měl každý kámen ústa
a se mnou hovořil.

Jen stará jedle větví,
jim mlčet kynula
a stínem svým mne k sobě
milostně vinula

Pak šeptala mi báje
o věže klenutí,
že tam komůrka tichá,
bez ruchu, bez hnutí.

V té kolovrátek vrčí
a zlaté vřeteno,
ze zlatých nití klubko,
má děva spředeno.

Až zlá sudička přijde,
přestřihne zlatou nit,
usne panenka krásná
a bude věčně snít.

Když nyní smuten bloudím
po hradu nádvoří,
již žádný kámen více,
se mnou nehovoří.

Umlkly jedle dumy,
snad nechce promluvit,
že komůrku již přišla,
sudička navštívit.

Již došlo snů mých vlákno
strhla se zlatá nit,
však já budu i v hrobě,
o své panence snít.

Otokar Mokrý.

Léky a důvěra v ně.

Podává *R. E. Jamot.*

II.

Co do počtu léků můžeme býti s nynějším stupněm vědy lékařské úplně spokojeni. Schroffovo vypsání léků na př. plní tlustou knihu o sedmi stech stránek, a počet známých léků není dozajista téhož čísla daleký. Kdyby všechny ty léky nemoci, při kterých se jich užívá, bezpečně a dokonale zaháněly, bylo by hrobařství nejuevděčnějším řemeslem na světě. Smrt by musila bráti za vděk stařečky a stařenkami věkem vysílenými. Však bohužel jest mnoho nemocí, k jejichž zhojení „neroste v lese koření". Bohudík, měli bychom snad říci, neboť možná dost, že by se většině lidí život s neutěšenou perspektivou v určitou, neodvratnou řadu dnů čím dále, tím truchlivějších stal břemenem nesnesitelným.

Než prohledněme si zběžně řadu známějších lékův. Nemůžeme se sice ubrániti obavy, že mnohého z našich čtenářů povědomá suchopárnost všech vědeckých klasifikací od čtení následujících řádků odstraší, ale k účelu našemu je stručný tento přehled léků nezbytným.

Přemnohé nemoci (v nejširším smyslu) stávají se nám obtížnými teprvé tehdáž, když bývají s bolestí spojeny. Bolest působí často mocněji, než vážné nebezpečí. Z té příčiny volají v mnohých krajinách lékaře spíše k obyčejnému katarhu žaludečnímu, nežli k těžkému tyfu a „Zbavte mne bolesti a skvěle se vám odměním" bývají první slova, jimiž vítává nemocný vstupujícího lékaře. Pověstný jeden zločinec, maje kolem lámán býti, těšil se tím, že to nebude ani tak hrozné, jako prudké bolení zubů, hodinu trvající. Mnohdy dosahuje bolest stupně takového, že i mocný pud k sebezachování před ní ustupuje. Známá na př. choroba nervů, t. z. neuralgie, není o sobě nebezpečnou, ale vyznačuje se bolestí tak zuřivou podél některého nervu, že časem nemocného až k samovraždě dohání. Tak zastřelil se mezi jinými slavný cestovatel a spisovatel německý Maltzan v bolestném záchvatu této nemoci. Bolest byla též nepochybně člověku první pohnutkou k vyhledávání léčivých prostředků. V písemných památkách dávných národů uvádějí se nejvíce jen takové nemoce, které jsou s bolestmi spojeny; knihy bramínů na př. prohlašují, jakož jsme předešle uvedli, za boží tresty rozličných provinění zejmena bolení hlavy, očí, břicha a p.

Naskytá se tedy nejprvé otázka, chová-li nynější věda lékařská v bohatém arsenálu svém zbraně, jimiž by vítězný zápas s bolestí podstoupiti mohla. Odpověď zní příznivě. Mámeť po ruce nejeden lék, který bolesti přemáhá neb alespoň umirňuje.

Především jmenujeme zdávna již známý m á k — „spánkonosný", jak jej botanika trefně nazývá. Nařízneme-li nezralou makovici, vytéká bílá, hořká, pronikavě páchnoucí šťáva, kteráž se sušením v červenohnědou, ohebnou a lepkavou hmotu proměňuje a v této spůsobě „opium" slove. Látka tato jakož i lučební připravenina z ní, co do účinku mnohem mocnější „morfium", jsou jedy, dosti prudké jedy. V jisté velmi skrovné dávce přinášejí nemocnému spánek příjemný, bolesti krotící; požije-li se jich o nepatrnou částku více, následuje v zápětí sestra jeho — smrt. Známo jest, že nesvědomité chůvy odvarem z nezralých makovic nepokojné děti na věky uspaly. Reaumur vypravuje následující případ: Jeden mladý Kopt vychloubal se ve společnosti svých soudruhů, že je mezi nimi nejstatnějším pijákem. Ostatní umluvili se, že jej za chvástavost jeho potrestají. Za tím účelem přimíchali mu do sklenice vína as quentlík opia, aby ho tak uspali a nazejtří se mu vysmáli, že nejdříve moci vína podlehl. Mladík ovšem usnul, ale když jej druhého dne přátelé navštívili, aby vítězství své slavili, našli jej na loži — umírajícího. Patnácte hodin po požití opia skonal. Pro jedovaté své účinky jsou tyto látky v rukou laika nebezpečnější, než břitva v rukou dítěte a nutným jest tudíž opatření, že se pouze na předpis lékařský u kupců, materialistů a v lékárnách prodávati smějí. V mírných dávkách působí ovšem opium a morfium při některých bolestných nemocech jako při prudkém žaludečním katarrhu, bolení břicha a p. blahodárně. Bolest umirňuje tu již na př. u morfia dosti značně jedna dvanáctina gránu t. j. dvoutisící osmistý osmdesátý díl jednoho lotu! Podkožní injekce (vstřikování) roztoku morfiového požívá nyní slávy světové, a to vším právem, neboť jest v mnohých bolestných nemocech, zejmena na př. při zuřivých bolestech rakovinou žaludeční spůsobených v pravdě božskou pomocí.

Opiem i morfiem zahájena řada léčivých jedů, tak zvaných prostředků narkotických. Všechny téměř jedy ve smyslu obyčejném (nikoli ve smyslu moderní theorie o nákaze při nemocech) jsou důležitými léky. Léčivé jejich vlastnosti poznal člověk teprvé z účinků skutečné otravy. Stalť se po škodě moudrým, jak přísloví praví. Dejme tomu, že na př. někdo, procházeje se asi v měsíci září lesem, lákavé na pohled třešně r u l í k u tam spatřil a v nezkušenosti své tolik jich požil, kolik stačilo k otravě t. j. k náhlému onemocnění následkem jedovatých účinků ovoce tohoto. Churav navrátil se takový člověk domů, naříkal si na žízeň, sucho v ústech, obtížné polykání a podobné. Zároveň zpozorovali okolostojící, že má zorničky nápadně rozšířené a že blouzní. (Tak pozorovány na př. úkazy tyto ve velkém v Pirnavě u Drážďan na stu a padesáti vojácích, kteří byli třešní rulíkových požili.) Tyto účinky utkvěly v paměti lidu a lékařství užilo jich později důmyslně ve prospěch svůj. Jed stal se lékem. Zejmena dva příznaky otravy rulíkem staly se pro vědu lékařskou důležitými: rozšíření zorniček a ztráta vědomí, mdloba a ospalost. Poslední vřadil rulík mezi léky narkotické, po bok opia a morfia, první učinil jej neocenitelným pro moderní oční lékařství. Jisté nemoce oka lze totiž diagnosovati pomocí vydutého zrcadla, jímž se vnitřek oka osvětluje (ofthalmoskopie); ale diagnosa tato byla by obtížná, — poněvadž se při světle zornička stahuje, — kdyby nebylo rulíku a zvláště připraveniny jeho „atropinu", jehož vkápnutí do oka zorničku rozšiřuje a tak volný náhled do vnitřku oka umožňuje. Pro oba svrchu zmíněné účinky užívá se atropinu s prospěchem téměř u většiny obyčejných chorob očních.

Stejné téměř účinky — ovšem v jiné míře — jako rulík mají také b l í n a d u r m a n. Zejmena užívá se

blínového oleje, barvy zelené, častěji k mazání míst bolestivých.

Dalšími členy řady této narkotické jsou známé byliny náprstník a oměj, velmi zhusta po našich zahradách květoucí a sice první nachově, druhý modře (známý „kočárek“ dětí). Oba staly se rovněž účinky, které byly pozorovány při otravě jimi spůsobené, prospěšnými pro vědu lékařskou. Příkladů otravy takové je dosti. Nemocný na př. užívající prášku náprstníku požil ho omylem mnohem více, než předpis lékařský nařizoval; za krátko objevily se na něm známky otravy, třeba ne hned život ohrožující. Začal vrhnouti, dostal závrať a především stal se tep srdce jeho velmi zdlouhavým, nepatrným, nepravidelným. Podobně účinkuje oměj. Roku 1821 zašlo si v naší krajině několik venkovanů na sklenici „hořké“ a chtěli si do ní, jakož se venku často stává, nakrájeti puškvorcového kořene, „aby si žaludek napravili“. Však omylem vzali místo puškvorce kořen oměje. Po vypití kořalky takto zostřené umřeli z pěti tři, ostatní dva pak zápasili dosti dlouho s hrozivými účinky otrávení. Také u těchto dvou nemocných pozorováno bylo mimo jiné skličující příznaky značné oblenční tepu srdečního. Z uvedených účinků domyslí se již snadno čtenář, při kterých nemocích připravenin z náprstníku a oměje (kterého se, mimochodem řečeno, jen zřídka užívá) s prospěchem upotřebiti lze. Jsou to zejmena nemoce a vady srdce, které často s rychlým, mocným, churavce nemálo obtěžujícím tepem srdce spojeny bývají. Náprstník prospívá v nemocech těchto dvojnásobně: neb on nejen tep srdce obleňuje, nýbrž i odměšování moče rozhojňuje, čímž pomáhá proti vodnatelnosti, která se zhusta co následek nezhojitelných chorob srdce dostavuje. Vodnatelnost nelze totiž zhojiti jinak, než rozhojněným odměšováním moče, potu neb výkalů. —

Jiným členem řady této jest námel, známá nemoc obilní, v nepříznivých letech zhusta se vyskytující. Hnědá zrnka námelu nejednou s obilím se semílají a chleb z takové mouky upečený může se státi zdrojem zvláštní nemoci t. zv. námelky, která prý v první polovici minulého století v Čechách zejmena v okolí Wartenberka zuřila. Lidé poživší chleba takového, dostali zvláštní svrbění a brnění do prstů, spojené s křečí břišní a křečovitým zatínáním rukou. Lékařství používá zvláště posledních těchto následků k účelům svým. Především předpisuje porodnictví rodičkám se slabými bolestmi odvar námelu nebo připraveninu z něho „ergotin“, aby prospěšných bolestí znovu nabyly. Mimo to působí námel křečovitým svíráním i narkotickými svými vlastnostmi prospěšně při krvácení.

Podali jsme takto v nejširších rysech přehled důležité řady prostředků narkotických. Jděmež o krok dále.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Dědictví.

Přišel jsem domů pozdě na večer. „Kateřino,“ pravím ku své staré posluhovačce. — „Kateřino! nesu si dědictví.“

„Obraz?“ zabručí stařenka, „jisté zas nějakou světačku.“

Dobrá Kateřina velice se na mne zlobí, že skupuji kde jen jakou darebnost, že si každou chvíli přinesu domů podobiznu hezkého nějakého anděla — ale bůh ví, odkud a jakého; dosud však jsem ani si nezaopatřil svatého svého patrona ...

„Nikoli, Kateřino, mýlíte se tentokrát,“ — pravím slavně — „obraz jsem zdědil. Jest to památka rodinná a proto jej pověsíme nad postel. — Vyjasněte jen pohled, Kateřino! — Obraz představuje mého strýce. — Zbožná ženo! Zde viz — věrného služebníka páně — pátera Augustina!“

Dobrá stařenka sepjala ruce jako u vytržení a s okem zaslzeným pohlížela k podobizně, jakoby prositi chtěla bohumilého velebníčka, aby prosby svoje připojil k jejím — za obrácení mé hříšné duše.

V největší rychlosti začala snímati se stěny krásný obraz Marie z Magdaly, který visel nad mým ložem.

„Ale Kateřino,“ pravím k ní, „co to činíte? — vždyť jest to svatá Maří Magdalena.“ —

„Ano, ano, ale dokud ještě hřešila,“ vzdychla babička hluboce a zamračeně přibíjela do zdi nový hřebík, když jsem nedovolil odstranit obraz krásné hříšnice. To ale nemohl jsem zabrániti, aby neposunula Magdalenu „s těma světskýma očima“ k mým nohoum a nad hlavu nepověsila mi zbožného premonstráta, aby bděl nad mými myšlenkami. —

Chodil jsem chvíli po světnici ozářené kmitavým světlem olejové lampy.

„Milý strýčku,“ zastavil jsem se před obrazem. — „Jest určeno ti v boží radě sdíleti se mnou tento tichý příbytek — odevzdej se už do vůle páně.“

Bolestně se usmívaje upírá P. Augustin zrak svůj na breviář, který drží v rukou, jakoby četl. Co asi četl tenkrát, když neznámý malíř zvěčňoval jeho rysy? — —

Písmo breviře není již znalé — čas letě přes ně setřel je perutí svojí; jenom tu z kraje zanechal stopu minulosti. Zcela zřetelně čtu „Beata“.

Sednuv k stolu rozvázal jsem balík spisů rodinných, které spolu s obrazem jsem zdědil. — Lhostejně odkládám stranou rozličné křestní listy a dopisy, sotva v ně nahlednuv — však zde: — černou stužkou svázaný malý sešitek s nadpisem „Osudy P. Augustina“. Dychtivě jsem rozbalil a četl. — —

... Bylo mně 20 let, když jsem, přišed z P. na prázdniny, spatřil poprvé sestřenku svou Magdalenu. Osudné spatření! — Jemu děkuju tak mnoho blahých okamžiků a — tak mnoho muk! — Magdalena byla v šestnáctém letě a krásná — překrásná.

Zdála se býti postavou vzdušnou, když za letního večera těkala v sadu trhajíc květy a zpívajíc líbezným hlasem svým dumavou národní píseň... Černý vlas vroubil vysoké její čelo a splýval v dlouhých kadeřích na bílou šíji; ústa drobná, růžová — — Oko krylo na tisíc tajemných světů. Mžikem zaplanulo v divokém lesku, jakoby proniknouti chtělo do hloubky duše a zas upřelo se snivě do hvězdné dálky anebo se zavřelo s milostnou touhou, když jsem ohnivě na svá prsa vinul Magdalenu!

Nemohu pomysliti na ty blažené okamžiky, aby nezachvěla se má duše...

Magdalena ztratila jedním dnem otce i matku a přišla k mým rodičům na krátkou návštěvu, majíc pak odejíti ku své starší sestře Viktorii provdané v Ž...

Kdož — kdo opravdu miluje — pomýšlí kdy na loučení?! A kdyby s neuprosnou nutností klepalo smutkem svým na brány srdce — on nedá vejíti v ně tomuto smutku a pije z poháru rozkoše, blaha, až smutek vyrazí mu pohár z ruky a násilím vejde v to ubohé srdce...

Loučení!... I já se loučil s Magdalenou... Na krátký čas jsem se loučil, ale Magdalenu — Magdalenu neměl jsem spatřiti již nikdy...

Za tímto listem nalézala se svadlá růže. Jistě v dobách lásky utrhla tobě, strýče, květ ten něžná ruka Magdaleny ...

Četl jsem dále:

... Dostudoval jsem v P. a měl jsem voliti stav.

Otec i matka přáli si, abych zasvětil se službě boží; strýc můj volal mne mezi členy řádu premonstrátského, jemuž náležel a s ohněm vyprávěl mi, kterak sv. Norbert znaven

bouřemi života v divokém údolí Premontré založil první příbytek míru — s nadšením líčil mi zbožný a svatý klid, který rozhostí se v prsou člověka, když oddáliv se hluku světa obleče se v bílou řízu... Já ale snál jsem se tomuto blahu... Snil jsem, chodě v sadu za letních nocí, sedaje na sedátka, na nichž sedávala Magdalena, pohlížeje k hvězdám, ku kterým pohlížela Magdalena, trhaje květy, které milovala Magdalena, zpívaje písně, které vyplývaly z hrdla Magdaleny rozvlňujíce bujná její ňádra... Duši moji vyplňovala celou jediné Magdalena...

Dvě leta už jsem ji nespatřil — ale vždyť jsme přisáhali sobě před bohem! — Přisáhali, že se budeme milovati věčně... Od otce proklet, od matky zavržen chystal jsem se opustiti domov na vždy; chtěl jsem vyhledati Magdalenu a pak — což ví milující srdce, co pak?...

* * *

Tu došla mne hrozná zvěst: Magdalena provázející sestru Viktorii do lázní L...ských stala se matkou.

Ještě dnes se chvěju vzpomenuv na to, jak jsem byl tehda zdrcen... To tedy ta tvoje věčná láska, Magdaleno! věčná láska, kterou jsi mi přisáhala před bohem!... Proklel jsem Magdalenu i její dítě...

Mnoho nocí jsem probděl... Chtěl jsem odejíti — ale nohy klesaly pode mnou; chtěl jsem si zoufati, ale neměl jsem síly otevříti sám bránu do těch dalekých neznámých světů...

Za několik dní otec i matka přivinuli mě ve svoji teplou laskavou náruč a brzo na to sevřely mne tiché cely želivského kláštera ve své mrazivé objetí...

* * *

Třetí list zněl:

V den svého narození — 27. února 1813 — složil jsem slib klášterní slavně se zavázav žíti do smrti dle řehole sv. Norberta.

Magdalena zavržená a opuštěná ode všech příbuzných i přátel žila v L... s malým Felixem ze skrovného svého jmění rodinného...

Duše moje rozrytá hroznou mukou pomalu se stišila — rány, které skrvácely mé srdce, zacelovaly se — vzpomínka na Magdalenu žila ve mně už jako jen ve snu.

Odpustil jsem jí — smířil jsem se s životem...

Odpustil jsem jí — jí — té čisté, krásné, zbožné duši, která byla bez poskvrny jako slunce... Vypíšu krátce události, jak se sběhly.

Viktorie, provdaná v Ž. za bohatého statkáře, nemilovala svého muže. Ctila jej — ale cit lásky byl jí cizím.

Tu osud vrhl jí v cestu hezkého mladého muže, šlechtice polského — k němuž zahořela hříšnou vášní.

Tajností však zůstal poměr tento všem i muži jejímu, který vida ji zasmušilou, sklíčenou, na radu lékařů poslal ji do lázní L... ských. Magdalena ji provázela. — Zde žily obě sestry v tichém soukromí, až Viktorie stala se matkou — matkou Felixe...

Zdrcena, stíhána hořem očekávala Viktorie otce svého dítěte — chtějíc vrhnouti se mu v náruč na vždy, chtějíc s ním, kterého milovala, prchnouti, daleko prchnouti — ale otec nepřicházel — nepřišel...

Nač vyprávěti dále? V šlechetné lásce k sestře své, aby zachránila čest její i muže jejího, uvrhla se Magdalena sama v hanbu a bídu — obrátila k sobě nenávist všech...

Viktorie vrátila se k svému muži, ale chřadla od té chvíle, až po čtyřech letech zemřela svěřujíc na smrtelném loži muži svému hrozné tajemství.

Zvěděl jsem toto, když jsem první noc po přijetí v řeholi odešel do své malé cely...

O bože, můj bože!...

Zde končí zápisky strýce Augustina...

Připojena jen tmavá kadeř propletená papírovou stužkou, na níž chvějící se rukou jeho napsána slova:

Kadeř tato ustřižena byla sestřence mé Magdaleně, když tato dne 15. května 1814 oblékla šedé roucho klarissek přijavši jméno sestry Beaty.

Neoznačil's, strýče Augustine, jak hrozné myšlenky rozrývaly tvoji duši...

Teď teprvé rozumím trpkému úsměvu tvému!

K zápiskám strýcovým připojil ještě děd můj tato slova:

P. Augustin zemřel klidně odevzdav duši svou nevyzpytatelné vůli božské v klášteře želivském v den svého narození r. 1833.

Týden na to zesnula též sestra Beata v rukou řeholních svých přítelkyň. Nevěděla, že na věčnosti duch P. Augustina již ji očekává. Bratr můj nevlastní — syn nešťastné Viktorie — Felix padl r. 1831 u Ostrolenky v řadách Dembinského za věc Polsky. Jako jeho narození byl i život jeho plný tajemnosti.

Dej mu bůh pokoj věčný jakož i matce jeho Viktorii!

* * *

Dlouho hleděl jsem do tohoto života z minulosti...

Lampa shasla...

Pohledl jsem na stěnu, na níž visely obrazy — první paprsky vycházejícího slunce je ozářily. Tu páter Augustin oděn v bílé roucho řeholc a vedle půvabná Maria z Magdaly pohlížejíc k němu láskyplně, jako druhdy as jeho Magdalena. S trpkým úsměvem však hledí P. Augustin na brevíř, s něhož čas šumnou perutí svojí smazal všechno písmo zanechav jediné slovo „Beata...“

Ach! pro tebe na světě, strýče Augustine, zemřela Magdalena; srdce tvé zaslíbivši se řeholi nesmělo skrývati obraz její. Srdce, které pro ni jindy bilo mocnou láskou, jen v přátelském tlukotu mohlo vzpomenouti „sestry Beaty“... Ale tam v těch věčných tajemných světech snad nalezl jsi opět svoji Magdalenu — strýče Augustine!... *F. Herites.*

Ze Šu-kingu.

Podává prof. *Václav Petrů.*

Nejstarší a nejdrahocennější památka čínského písemnictví jest Šu-king, pravda to a báseň zároveň jednající v úryvcích o zásadách a rozmluvách čínských panovníků, jak by se říše nejlépe spravovala.

Již za panování dynastů z rodu Hiův a Šangův byli při dvoře císařském ustanoveni dva dvorští písaři, z nichž jeden, jehož Tso-se (dějepisec levice) zvali, výroky, odpovědi a nálezy knížat sbíral, druhý Yeu-se (dějepisec pravice) události své doby zapisoval. Dynastie Čeův rozmnožila počet dějepisců na pět a jak znalci soudí, vzrostl Šu-king z jejich zápisků. R. 484 př. Kr. sebral totiž Kong-tse (Confucius) zápisky starých spisovatelů, pokud mu přístupny byly, a učinil z nich u výtahu knihu, která sto hlav obsahovala a Šu-kingem čili knihou pevné a nedotknutelné moudrosti nazvána byla. Confuciovi se při této práci hlavně o to jednalo, aby ustanovil zásady, jak by se říše nejlépe spravovala, na základě starých řádů a ustanovení, jež se mu nejlepšími a nejvíce praktickými býti viděly, pročež se přísného historického pořádku nedržel. Proto ale není jeho dílo pouhou kompilací řečí a náhledů zastaralých, nýbrž nalézá se tu v slušné souvislosti značný počet událostí, při nichž ten neb onen náhled byl pronešen, jakož i zajímavé podrobnosti o starobylých mravech a zvycích, o básnictví, astronomii, astrologii, zeměpise a vůbec všech vědách v Číně pěstovaných. Šu-king počíná císařem Yao a končí rokem 624 př. Kr. a jest nejen nejstarší pomník vzdělanosti čínské, nýbrž i základem státního zřízení, původem veškerého zákonodárství a zdrojem starého dějepisu. Hlavní jeho myšlenkou, která se celým spisem vine, jest přesná morálka pro státní úřadníky a občany, učíc, jak panovník k svým poddaným, tito pak zase k svým představeným chovati se mají. Řeč jest jednoduchá, prostá, při tom však vznešená a ušlechtilá i jest vzorem veškerému písemnictví čínskému.

Za panování císaře Hoang-ti-ho r. 213 př. Kr. bylo veliké množství knih starobylých z rozkazu vládního spáleno a mezi těmi nalezal se i Šu-king. Když pak v potomních dobách vědecké bádání opětně rozkvětlo, byly starobylé památky dřevního písemnictví pracně sbírány, avšak Šu-kingu nebylo možno nalézti. Tenkráte žil jediný pamětník této knihy, jenž slul Fu-šeng, který náhodou větší část Šu-kingu z paměti znal. I sestaven sbor učenců, který pospolu s Fu-šengem nový Šu-king sestavil a akademii věd k prohlédnutí a císaři k schválení předložil. Šu-king tento obsahoval 28 odstavců a učiněn základem, z něhož ve školách starobylost se studovala. Za císaře Vu-tiho od r. 146—87 př. Kr. nalezena byla v ssutinách bývalého domu Confuciova valná část knih, mezi nimiž šťastnou náhodou i Šu-king byl. I sestaven na základě nového tohoto rukopisu a pamětí Fu-šengových nový Šu-king, jenž obsahoval 58 hlav; dílo to vykonal učenec Kong-ngan-kue, připojiv předmluvu s krátkým výkladem, kde dějiny Šu-kingu vylíčil. Kong-ngan-kue odevzdal svou práci učencům císařské akademie věd k ocenění, avšak nenalezl kýženého souhlasu a Fu-šengův Šu-king platil až do r. 497 po Kr. za jedině pravý. V té době

nařízeno císařským výměrem, aby Šu-king Kong-ngan-kueův za pravý po Confuciovi sděděný platil a od té doby nepronesena v Číně o pravosti nového Šu-kingu ni nejmenší pochybnost. Nejskvostnější vydání památné této knihy učinili k rozkazu císaře Kang-hi na konci 17. století učenci císařské akademie — Han-lin nazvané — v Pekingu.

Šu-king dělí se ve čtyři části, z nichž každá o císařích z jisté rodiny panovníči vypravuje.

Šu-king má u Číňanů takovou cenu jako u nás biblí aneb u Turků koran. Sami pak Číňané jmenují jej pramenem veškerých vědomostí a měřítkem pro všechna století.

Císař Yong-tčing (r. 1735) praví o něm: „Dílo toto jest nejdrahocennější poklad starobylosti, ozvěna vůle nebeské a pochodeň moudrosti.“

Následující výňatek budiž obrazem, jakým spůsobem a jakým slohem Šu-king jest psán.

Hlava prvá, Yao-tien nazvaná.

Ti, kteří bádání svá o starém císaři Yao-vi učinili, podávají zprávu, že se pověst o jeho velikých činech daleko široko roznesla, že se skvěl skromností, všestrannou rozumností, přívětivostí, slušností, chytrostí, že byl vážným a pokorným a že tyto veliké vlastnosti jej po celé říši slavným učinily.

Pohled na tyto ctnosti spůsobil v rodině jeho mír, mezi úřadníky dobrý řád, ve všech zemích svornost; ti, kteří dosaváde špatně se chovali, polepšili se a mír panoval všady.

Yao nařídil svým ministrům Hi-mu a Ho-mu, aby zákony pro vypočítání pohybu hvězd, slunce a měsíce co nejbedlivěji a nejpozorlivěji vyzkoumali, výsosti nebeské ctili a národu čas a roční doby oznamovali.

Hi-čong obdržel rozkaz, aby se odebral do údolí Yu-y a tam východ slunce pozoroval, by v řád bylo uvedeno, co na jaře se děje. Rovnost dne a noci a pozorování hvězdy Niao ukazují, že polovice jest jara: děje se tak, když národové svá bydliště opouštějí a ptáci a ostatní zvířata rozmnožováním svého druhu zaměstnáni jsou.

Hi-ču měl nařízeno, aby se odebral do Nan-kiao a tam proměny, které se v letě dějí, urovnal. Délka dne a pozorování hvězdy Ho ukazovaly na střed leta; tu se národové víc a více dělí, jedni sem, druzí tam, ptáci proměňují své peří a zvířata svou srsť.

Ho-čong šel na rozkaz Yaův do temného údolí na západě, aby s uctivostí pozoroval západ slunce a to, co se v jeseni stává, urovnal. Rovnost dne a noci a pozorování hvězdy Hiu ukazují na střed podzimku; tenkráte jest lid pokojný, peří ptákův a srsť zvířat poskytují rozkošný pohled.

Ho-ču odebral se na rozkaz Yaův severně do Yeu-tou, aby ustanovil změny, které zima s sebou přináší. Krátkost dne a pozorování hvězdy Mao poukazují, že zima v polovici se nalezá. Lidé se ubírají do svých zimních stanů, aby zimě ušli; peří ptákův a srsť zvířat houstne.

Císař zavolal Hia a Hoa a pravil k nim: „Pozorujte čas tří set šedesáti šesti dnů; přestupný měsíc a směr čtvero ročních dob slouží k úplnému ustanovení roku. Nechať tedy jest ustanoven, každý pozorujž na určeném místě čas i roční dobu a tak bude všecko v dobrém pořádku.“

„Vyhledejte muže, pravil Yao, jenž by dovedně dle okolností časových vlásti uměl. Až jej naleznete, odevzdám mu vládu.“

Fang-tsi jmenoval mu Yu-tse-ču-a, jenž má rozum nade všecku míru vybroušený. „Klamete se,“ odpověděl Yao, „Yu-tse-ču-ovi nedostává se spravedlnosti, on miluje různice: jest takový muž k vládě schopný?“

„Potom vyhledejte muže,“ pokračoval dále, „jenž by byl obratný říditi obchody.“ Houan-teu odpověděl na to, že Kong-kong v umění obchody říditi obratným a pilným býti se dokázal. „Jste na omylu,“ pravil Yao, „Kong-kong mluví často ničemné věci; a má-li obchod uzavříti, špatně jej vyřizuje; staví se býti skromným, pozorným a opatrným, ale jeho pýcha jest nesmírná.“

„Velmožové,“ pravil císař, „země hyne příliš povodní, anať pahory se všech stran obkličuje, přes hory vystupuje a až k samému nebi vypínati se zdá. Může-li kdo tomu neštěstí přítrž učiniti, chci, aby obdržel úřad.“ Velmožové navrhli Kuena. „Jste na omylu,“ pravil císař, „Kuen si libuje v odporech a neumí ani poslouchati, ani s těmi žíti, kdo jsou mu rovni, aby jich neurazil.“ — „To nevadí,“ odpovídali velmožové, „jeho upotřebiti, aby bylo zjevno, co může dokázati.“ — „Nuže,“ zvolal Yao, „dáme mu úřad, avšak nechať se má na pozoru!“ Kuen pracoval mnoho let ale bez výsledku.

Císař pravil k velmožům: „Vládnu od sedmdesáti let; je-li někdo z vás s to panovati, tož mu říši svou postoupím.“ Když velmožové odpověděli, že nikdo z nich potřebných vlastností nemá, pokračoval císař dále: „Tož navrhněte takové, kteří nezastávají úřad a život soukromý vedou.“ Všickni navrhli Yu-šuna, ačkoli byl neženat a z neznámé rodiny pocházel. — „Slyšel jsem již o něm mluviti,“ řekl císař, „co o něm soudíte?“ — „Yu-šun,“ odpovídali velmožové, „ačkoli jest synem neobratného otce, který ani duchem ani nadáním se nevyznamenává, ačkoli jest zrozen z matky zlomyslné, která jej trýzní, a ačkoliv jest bratrem Sianga, jenž jest pln pýchy, tož zachovává přece povinnosti dětinného poslušenství a žije v míru; ponenáhlu to k tomu přivedl, že rodinu svou polepšil a zabránil, aby se nedopustila velkých zločinů.“ Na to řekl císař: „Já mu dám své dvě dcery za ženy, abych se přesvědčil, jak se s nimi bude snášeti a jak s nimi nakládati.“ Když bylo všecko připraveno, dal obě své dcery Yu-šunovi, ačkoli byl z nižšího rodu. Yao nařídil, když je do Kuei-jui poslal, aby svého manžela měly v uctivosti. (Pokračování.)

Výprava do hor.

Napsal L. N. Tolstoj. Z ruštiny přel. *Jan Ježek.*

II.

Druhého dne ve čtyry hodiny z rána přijel kapitán pro mne. Měl na sobě starý, obnošený kabát bez náramků, národní široké spodky, bílou čapku olemovanou přižloutlým beránkem a tašku asiatskou zavěšenou přes plece. Bělounká brůna, na níž jel, měla drobný krok, svěšenou hlavu a mávala stále dlouhým ocasem.

Ač byla postava dobrého kapitána málo vojenská a ještě méně krásná, zračila se v ní přece taková klidnost a lhostejnost k celému okolí, že vzbuzovala mimovolně úctu.

Ani minutu nenechal jsem ho čekati; hned sedl jsem na kůň i vyjeli jsme spolu z pevnosti.

Prapor byl již dvě stě sáhů před námi a podobal se nějaké černé, zploštělé, pohybující se hmotě. Že je to pěchota, snadno mohl's uhádnouti; neboť její bodáky vyčnívaly jako husté, dlouhé jehlice a časem dolétaly k uchu zvuky písně vojenské, bubnu a úchvatného tenora šesté setniny, který mne byl již nejednou rozjařil. Cesta vedla hlubokou, širokou roklinou podél břehu nevelké řeky, která v tu dobu právě „hrála“ to jest vystoupila z řečiště. Houfy divokých holubů kroužily kolem ní: tu usedali na kamenitém břehu, tu zvrátivše se ve vzduchu mizeli zrakům v rychlých kruzích. Slunko se nebylo ještě ukázalo, však na vrcholi pravé strany rokliny začínalo se šeřiti. Šedé a bělavé kameny, žlutozelený mech, posázený rosou, keře čišníku, dřínu a nízkého jilmu vyznačovaly se zvláštní jasností a vypuklostí v zářícím světle východu; však za to byly druhá strana a úžlabina, pokryty jsouce hustou mlhou, jež sem a tam v rozmanitých kotoučích se kutálela a ve vrstvách nestejných stoupala, zasmušilé a představovaly nepochopitelnou směs barev: bledě-liliové, skoro černé, temnozelené a bílé.

Zrovna před námi jevily se na temném blankytu jasně bílé mdlé massy hor sněhových s podivuhodnými až do nejmenších podrobností krásnými stíny a obrysy. Cvrčky, vážky (šídla) a tisíce jiného hmyzu procitly ve vysoké trávě a naplňovaly vzduch svými jasnými, nepřetržitými zvuky; zdálo se mi, jakoby nesčíslné množství malinkých zvonků vyzvánělo v našich uších. Vzduch naplněn vůní květin, vody a mlhy — zkrátka bylo překrásné jitro. Kapitán rozkřesal oheň a zapálil si dýmku; zápach sambrotálského tabáku a hubky zdál se mi býti velmi příjemuým.

Jeli jsme pěšinou, abychom dříve dohonili pěchotu. Kapitán byl neobyčejně zádumčivý; nepouštěl ani z úst dagestanskou dýmku a při každém kroku pobízel ostruhami svého koně, jenž se strany na stranu se kolíbaje, zanechával po sobě jedva patrnou temnozelenou cestičku ve vysoké, mokré trávě. Právě z pod jeho kopyt vyletěl s křikem a šumotem křídel, při němž se bezděky myslivec zachvěje, bažant a vznášel se volně do výše. Kapitán nevěnoval mu ni nejmenší pozornosti.

Dohonili jsme skoro již prapor, když jsem za sebou zaslechl dupot cválajícího oře; v tom klusal již kolem nás

elmi krásný mladík v důstojnickém obleku s vysokou bílou apkou. Jeda kolem nás, usmál se, pozdravil kapitána poybem hlavy a máchnul bičíkem ... Povšimnul jsem si jen, e jaksi graciosně seděl v sedle a držel uzdu, že měl krásné erné oči, malý nosík a jedva patrný teprvé vyrážející vous. líbilo se mi při něm zvláště to, že nemohl se ubrániti úsměvu, akmile spozoroval, že nás zajímá. Z úsměvu toho mohl člověk souditi, že byl ještě velmi mlád.

„Kam to cválá?“ nespokojeně zabručel kapitán, nepouštěje čibuk z úst.

„Kdo jest to?“ tážu se kapitána.

„Praporečník Alanin, důstojnický aspirant při mé setnině... minulém měsíci teprvé přibyl sem od pluku.“

„Zajisté jede poprvé do boje?“ pravil jsem.

„A s jakou radostí!“ odvětil kapitán zamyšleně, kývaje lavou. — „Mladost!“

„Jakž by se neradoval? Myslím, že to musí mladého ůstojníka velmi baviti.“

Kapitán zamlčel se as na dvě minuty.

„Povídám: mladost!“ pokračoval hlubokým basem. Z čeho má se radovat, kdo ničeho neviděl! A byl-li člověk astěji v boji, neraduje se více. Jede nás dvacet důstojníků: e někdo bude raněn nebo zabit, — toť jisto. Dnes mně, zítra obě, pozejtří třetímu: z čeho se tedy radovat?“

III.

Jedva že zářící slunko vyšlo nad hory a osvítilo dolinu, terouž jsme táhli, rozprchla se vlnící mlhová oblaka a vzduch e oteplil. Vojáci s puškami a torbami na zádech kráčeli volna po zaprášené silnici; v řadách zaslechl's časem malousky hovor a smích. Několik starých vojínův, v bílých spodách — většinou poddůstojníci — kráčeli s dýmkami podle silnice, zabráni ve vážný hovor. Nákladem přeplněné trojky povozy) pohybovaly se volně krok za krokem a zdvihaly husté otouče prachu. Důstojníci jeli v předu: někteří džigitovali, ak se říká na Kavkaze, to jest šlehnuvše bičem koně, nechali o udělati čtyry skoky, pak náhle stanuli a obrátili se; druzí avili se zpěváky, kteří nedbajíce na žár a dusno, nepřetržitě ěli píseň za písní.

Asi sto sáhů před pěchotou jel na velkém bělouši s jezdci tatarskými v pluku pověstný, velmi chrabrý, vysoký a krásný ůstojník v asiatském obleku, člověk to, jenž každému mluvil pravdu do očí. Oděn byl v černý tatarský kaftan s prýmkami, spodky téhož druhu, nové těsně přiléhající botky s prýmou, žlutou čerkesku a vysokou na zad ohnutou čapku.

Na prsou a zádech visely mu stříbrné prýmy, jimiž na plecech připevněny byly prachovka a pistole; druhá bambitka a dýka se stříbrným kováním vězely za pásem. Mimo to nesl po boku šavli v krásné safianové pochvě s premováním a přes plece visela mu vintovka (tažená ručnice) v černém kosmatém pouzdru. Z oděvu jeho, způsobu chování a ze všech pohybů těla bylo patrno, že se snaží napodobiti tatařína. Mluvil také v jazyku mně neznámém něco s tatary, kteří s ním jeli; avšak z jejich rozpaků a z usmívavých pohledů, jimiž se druh k druhu utíkali, soudil jsem, že mu as nerozumějí. Byl to jeden z našich mladých důstojníků, vychloubavých hrdinů, pitvořících se po Marlinském a Lermontovu; Lidé takoví pohlížejí na Kavkaz výhradně prismatem hrdinů našeho věku, Mulla-Nurů a p. a ve všem jednání svém neřídí se vlastními náklonnostmi, nýbrž těmito vzory.

Poručík na př. miloval bezpochyby společnost řádných ženštin a vážných lidí: generálů, plukovníků, pobočníků — ba jsem přesvědčen, že společnost takovou velmi miloval, neboť byl ctižádostivý v nejvyšším stupni — a přece považoval za svou povinnost uráželi všechny vážné lidi, byť urážel velmi mírně. Kdykoli objevila se v pevnosti nějaká cizí dáma, chodil dozajista v červené rubašce (lehké domácí haleně) a v malých botkách na bosou nohu obutých s přátely kolem jejího okna, hulákaje a vadě se z plných plic — však nikoliv s úmyslem, aby ji urazil, nýbrž aby ukázal, jak pěkné má nožky a jak snadné by bylo do něho se zamilovati, kdyby i jemu se uráčilo.

Chodíval často v noci s dvěma neb třemi mírnými Tatary do hor, aby stáli na stráži při cestě a skolili odbojné Tatary v horách se projíždějící, ač mu srdce nejednou pravilo, že není konání takové hrdinským; však pokládal přece za svou povinnost týrati lidi, jimiž se snažil opovrhovati a kteří ho přece zvláštním jakýmsi kouzlem k sobě poutali. Nenáviděl jich proto. Nikdy nesnímal se sebe dvě věci: obrázek na krku a dýku, s kterouž se i na lože ukládal. Věřil svatosvatě, že má nepřátely. Nejvíce blažilo jej přesvědčení, že jest pomsta nutná, že každá urážka krví smýti se musí. Byl pevně přesvědčen, že city nenávisti, msty a opovržení byly vždy nejpoetičtějšími pocity lidstva. Ale milenka jeho čerkešenka — s níž jsem se později setkal — tvrdila, že je poručík nejlepším a nejmírnějším člověkem na světě, že každého večera psal u ní své temné zápisky, sestavoval účty na linovaném papíře a na kolenou se modlil. Poněvadž se však velmi namáhal, aby jedině před sebou samým jevil se tím, čím býti chtěl, nemohli ho soudruzi jeho ani vojáci pochopiti tak, jak sobě přál.

Na jedné noční výpravě s přátely poranil odbojného Čečence a zajal jej. Čečenec žil potom sedm neděl u poručíka a tento léčil a ošetřoval ho jako bratra a propustil ho, když se byl uzdravil, s hojnými dary na svobodu. Když později v jedné výpravě poručík s řetězem vojáků ustupovat pronásledován jsa palbou nepřátel, zaslechl mezi nimi své vlastní jméno a po chvíli vyjel raněný jeho přítel v před a dával poručíku znamení, aby učinil taktéž. Poručík vyjel k němu a stiskl mu ruku. Horalé stáli opodál a nestříleli; než ve chvíli, kdy obrátil poručík koně, padlo několik ran a jedna koule ranila ho, na štěstí jen slabě, do boku. Jiný podobný případ viděl jsem na vlastní oči. V pevnosti vypukl v noci oheň a dvě setniny vojáků hasily. Uprostřed tlupy ozářené nachovým plamenem požáru, objevila se náhle vysoká mužská postava na černém koni. Postava rozdělila tlupu a dojela až k samému ohni; tam seskočila s koně a veběhla do hořícího domu. Po pěti minutách vyšel z něho poručík s popálenými vlasy a spáleným rukávem, za ňadry nesa — dva holoubky, které byl vyrval plamenům.

Jmenoval se Rozenkranc; navzdor tomu odvozoval původ svůj od Varjagů a dokazoval opravdově, že on jakož i předkové jeho byli rodem Rusové.

(Pokračování.)

Umění. Literatura. Věda.

— Z hlubin. Básně Jaroslava Vrchlického. (Dokončení.) Vrchlický roztřídil své básně dle obsahu ve čtyry oddíly. Ráz prvního naznačuje trefně motto: „Mně byla příroda zrcadlem mého smutku.“ Jest to řada obrázků z přírody, prodchnutých bolem pěvcovým, však při tom namnoze obestřených nejskvělejším pelem jeho poesie. Obzvláště krásné jsou „Na mýtině“ a „K oblakům večerním“. Ale přes to působí stále se opakující refrén bolu, nedosti odůvodněný, poněkud jednotvárně.

Jinak v oddělení druhém. Zde již neslyšíme tiché vzdechy rákosím šeptající, jimž na polo jen rozumíme, – zde zaznívají bolestné „výkřiky Promethea“, jimiž si ulevuje duch sklíčený nicotou a bídou lidského osudu, zmítaný trapnými pochybnostmi, beznadějně toužící do výše, s níž mu byla nelítostná skepse všechny hvězdy servala. Mluvívá se s příhanou o „poesii rozervanosti“, „o bolu světovém“, jakoby to byl směr v poesii ne-li vůbec pochybený, alespoň nyní již přežilý. Však jako bitvy národů, mají a budou vždy míti duševní zápasy člověčenstva své pěvce a nejen skřeky a vzdechy bojiště, i žaly a stesky na kolbišti duchů rozechvívají zlaté struny poesie. Bolestné zápasy duševní, jež zahájila skeptická filosofie předešlého století, nejsou ještě ukončeny, vždy ještě přibývati budou pěvci k veliké té řadě, v jejímž čele se vznáší obrovská postava Byronova. Také Vrchlický náleží k této řadě. Nejostřejšího výrazu došel tento jeho směr v básni: „Z krčmy života“. Úchvatná hloubkou myšlenek i smělostí a skvělostí obrazů jest poslední báseň toho oddílu „Svému duchu“.

Kdežto básně druhého oddílu tlumočí jaksi stesky a nářky, zápasy a boje celého člověčenstva, věnuje básník oddíl třetí žalům svým vlastním, elegickým snům a vzpomínkám své lásky. Vroucností vynikají mezi nimi „U tvých nohou“, „Po letech“, „In doloribus“ a „Kdysi“.

Ve čtvrtém oddílu konečně proznívají žalostnými akkordy zvuky jasnější, básník vychází co vítěz z těžkých těch zápasu, jejichž ohlasy jsou písně předcházející, na slunnou výši poesie. Překrásně slaví toto vítězství v básni „Vykoupení“ následujícími slokami, které zde klademe zároveň co skvostnou ukázku poesie Vrchlického:

Já lásku s přátelstvím jak nalomená vesla
již dávno odhodil — však třeba loď má klesla,

než vašim bludičkám se raděj svěřím tmám!
I v mukách zajásám: „Má mroucí duše žije
jen tobě, přírodo, a tobě, poesie!
všim druhým pohrdám!“

Mé štěstí v přírodě! — Když západ hoří zlatem,
na čele večera měsíce sponkou spjatém,
když stíny, kadeře, se rojí v směsici,
když ruka tajemná se loudí šerem háje,
až hymny šumí strom a mech kouzelné báje,
až vstoupí kněžna noc na hvězd trůn zářící!

Když kráčím doubravou — svět zahalený v páry
v obrysech nejistých v kouzelné splývá tvary,
a slunce východní jak lampa z opálu:
tu šlehne v lesní krov a keř ozáří blízký,
jak trůnil by v něm bůh! — tam v zlaté obelisky
bříz kmeny promění, hloh v loubí z křišťálů!

Když sedím pod skalou a slunce zdřímlo v trávě,
a v řasách, lupení když po jezeře hravé
ve květů zrcadle svůj hledám obličej,
co zatím polétá mé písně hravá sloka
po keřích, po listí, jak vážka zlatooká
kraj křídel duhový nořící ve vln rej!

Když v chvílích půlnoci, kdy v šeru svět si hoví,
má lampa kmitá se ve jizbě na podkroví,
jež tiskne okno své v střech mračné průčeli;
když vítr honí sníh a jako šakal vyje,
u krbu Shelleyho a Huga poesie
číst v tichém veselí —

A v nocích hvězdnatých když města ruch se ztajil,
v tu báseň největší, již světa velduch zbájil
v ten zlatých světů vír, v tu propast etheru
se ztratit myšlenkou, jak v moři kapka mizí,
zřít spící přírodu, lem zlíbat její řízy
a hledat nadšení a novou důvěru!

To život jediný! Zde blaha číš se pění!
v tom vzletu k výšinám jest z bolů vykoupení,
to nesmrtelnost je, v níž věčný úděl mám!
I jásám v bolestech: „Má mroucí duše žije
jen tobě, přírodo, a tobě, poesie! —
všim druhým pohrdám!“

Sbírku uzavírá vzletný Proslov k Hálkově večeru v „Besedě umělecké“.

Formu má Vrchlický skvělou, řeč bohatou a uhlazenou, rým veskrze správný a zvučný, obrazy nové, svěží, úchvatné, a každá jeho řádka dýše skutečnou, svatou poesií. Podává nám pravé víno v ryzím zlatě.

Vůči soudnému příteli poesie nemusil Vrchlický převládající bolný tón svých básní omlouvati slovy:

Vždyť musí v bolu svém promluvit duše tichá,
tak mluví hvězdy k nám v radostném záření,
tak mluvit musí bor, čím jaro do něj dýchá,
tak mluví vůní květ a písní nadšení!

Ostatně kdo přečetl sobě básně Vrchlického mimo sbírku tuto uveřejněné, poznal zajisté, jak šťastně umí básník sahati i v struny zvuků jasnějších, kdy genius mu velí:

. . . . vesele jen udeř v zpěvnou strunu,
pěj času zápasy, pěj lásky ples i hněv,
pěj moře s perlami, s hvězdami noc i lunu,
i víno pohárů i víno z retů děv!

Těšíme se na sbírku epických básní Vrchlického a doufáme, že nynější jeho sbírka dojde vřelého přijetí a plného ocenění u každého přítele české literatury.

— Anglická čítanka s úplným anglicko-českým slovníčkem a výslovností dle systému Walkerova od J. V. Sládka vyšla nákladem knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla v Praze. Kniha tato obdržela cenu českoslovanské obchodní akademie a vyplňuje cítěnou mezeru v české literatuře, neboť v oboru tomto u nás ještě pramálo bylo pracováno a předce potřeba učení se angličině vždy více se pociťuje. Anglická mluvnice od téhož spisovatele vyjde za nedlouho v druhém vydání.

— Prof. dr. J. Durdík věnoval svoji „Esthetiku“, která třetím sešitem v krátce ukončena bude, „Umělecké besedě“.

— Přehled slovanských literatur. Rusové snaží se všemožně, aby poklady literatur cizích učinili přístupnými lidu ruskému, a za tím účelem založeno více podniků, jež se zanášejí překládáním výtečných spisů cizojazyčných na jazyk ruský. V době nejnovější přibyl opětně jeden podnik takový; jest to meždunarodnaja naučuaja bibliotěka, redigovaná prof. Butlerovým, Kostomarovým a Sečenovým. Bibliotéka přinášeti bude překlady cenných spisů cizích; však vedle toho i práce původní. 1. svazek obsahuje N. J. Kostomarova: Istoričeskoje značenije ruskago narodnago pjesnotvorčestva. V Petrohradě vyšlo zajímavé dílo J. A. Poraj-Košiče: Náčrt historie ruské šlechty od polovice 9. až do 18. věku. Tamtéž vydán první sešit Historie ruské akademie, psané M. J. Suchomlinovým. Důkladná historie ruské literatury v skizzách a biografiích od P. Polevého vyšla nedávno v obnoveném vydání. Podobného obsahu jsou díla: Alexandr Serg. Puškin za doby Alexandrovské (P. Aněnkov) a Nikolaj Vasiljevič Hohol (3. seš. ruské bibliotéky), obojí v Petrohradu vydaná. O plodnosti polských dramatiků svědčí zpráva, že na konkurs dramatický v Krakově sešlo se neméně než 47 velkých dramat (trag. i veseloh.), o jichž ceně soud však ne velmi příznivě se pronesl. Na jevišti lvovském provedena nedávno nová dvouaktová komoedie hr. H. Łączyńského: Pro bono publico, jež obecenstvem velmi příznivě přijata byla; kritika však vytýká jí málo původnosti. Dr. Stanislav Smolka, sekretář základu Ossolinských ve Lvově, vydal historické studium: Počátky Sensualismu. Ve Varšavě vyšel 1. díl důkladné práce Julia Niemiryče: Filosofie historie práva s kritickým pohledem na stav nejdůležitějších držav Asie i Evropy. Spisovatel staví se tu na stanovisko filosofie spiritualistické s odstínem školy Hegelianské a staví se mnohdy proti Buckle-ovi a Darwinovi. Novelista polský Henryk Sienkowicz napsal novou pověsť: Kwiat paproci (kapradí), jež vyjde v literárním čtrnáctidenníku „Niwa“ ve Varšavě. — Na Slovensku vyšla na Turč. sv. Martině povídka ze života lidu slovenského: Lipovjanska maša od Gust. Zechentera. — Slovinská matice vydala pro letošní rok svým členům mimo obsáhlý zeměpis od prof. Jana Jesenka, o němž jsme se již zmínili, ještě „dějiny rakouské“ od G. Krsnika a 8. sešit svých letopisů. V letošním čísle nalezáme vedle mnoha vědeckých a zábavných článků i pojednání o rukopise královdvorském a zelenohorském od Fr. Jaroslava. Matice slovinská, jež má sídlo v Ljublani, čítá 2291 členů a má 61.000 zl. jmění. Od roku 1864, kdy byla založena, vydala mimo 8 svazků „letopisů“ ještě 19 jiných spisů, 4 svazky map. Prof. Šim. Ljubića, kustos národn. musea horvatského v Záhřebě, vydal dílo, na němž po 20 roků pracoval, totiž Opis jugoslavenskih novacā (peněz) s dřevorytinami a tabulkami. Katalog knihovny Gajovy: Knjižnica Gajeva, přináší i autobiografii Ljudev. Gaje, nedávno zesnulého to předního buditele národnosti horvatské. D. A. Parčić překládá Dantovu božskou komedii na jazyk horvatský; první svazek vyšel právě ve Splitu. — Srbská matice v Novém Sadě, jež je nejbohatší ze všech slovanských „matic“, majíc jmění 483.797 zl. mimo fond pro akademii právnickou, vydala 116 sv. svých letopisů, z jehož obsahu vyjímáme článek o stavu hudby a hudební literatury u Srbů, psaný Duš. Gjermelovem. Od roku 1826 vydala matice srbská celkem mimo „letopisy“ 15 knih. Pro katolíky bosenské vyšel v Djakově srbský kalendář Bošnjak s obsahem bedlivě pořádaným. —

Knihy nové „Lumíru“ zaslane: „Mladá matka.“ Sepsal dr. J. Janda. — Dětské nemoci. Sepsal dr. Vilém Šell. Nákladem F. A. Urbánka, knihkupce v Praze.

OBSAH: Pěkné předsevzetí. Ukázka z nového cyklu básní „Cymbal a husle“ od *Adolfa Heyduka*. — Z posledních dnů Tábora. Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského*. (Pokračování.) — Povzdech milého. Báseň od *Karoliny Sacchettiovy*. — Oko. Báseň od *Irmy Geisslovy*. — Cestující otec. Humoreska od *Jos. Holečka*. — Zlatá nit. Báseň od *Otokara Mokrého*. — Léky a důvěra v ně. Podává *R. E. Jamot*. II. — Feuilleton: Dědictví od *F. Heritesa*. — Ze Su-kingu. Podává prof. *V. Petrů*. — Výprava do hor. Napsal L. N. Tolstoj. Z ruštiny přel. *Jan Ježek*. (Pokračování.) — Umění. Literatura. Věda

---

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

Dva dni umíral pan Oldřich a skonal teprvé třetího dne z rána. Dva dni ho měli ještě ve tvrzi, třetí den k večeru ho vynesli za ves do kostela a v kostele ho pochovali k nebožce Evičce pod kazatelnou.

Čtyry celé dni nezadýmal měch v kovárně a čtyry dni proseděl Buchata za stolem, jako by byl ze dřeva. Až pátý den k večeru, když nesli kolem rakev s nebožtíkem pánem řísutským, zdvihl se a očima jeho zasvítilo zase, jako když někdy rozdělá na výhni oheň a do výhně zafonkne otvorem vítr, vyšel před kovárnu a šel za průvodem nejzadnější s rukama sepjatýma a s hlavou svěšenou.

Lidé, již vybíhali ze stavení, aby viděli pohřeb, nedívali se ani tak na rytíře a zemany, kteří se sjeli do Řísut vyprovodit pana Oldřicha, jako na Buchatu, kterak šel v zadu za všemi poslední. A ti, kteří byli v průvodě, ohlíželi se krok za krokem po mistru kováři a neposlouchali, jak hučí před rakví lesní rohy k pláči, jak se ten hlahol jejich rozléhá od stráně k stráni, jak letí do lesů a jak starý Javor umí zvonit, jakoby ty zvony byl naladil, aby zvonily tak tesklivě a z očí nutily ven slzy. Dívali se jeden na druhého, mlčeli a kroutili hlavami, protože jim to bylo divnější, než v kovárně to ticho a ve výhni ta tma, jako v pekle, když ďáblové zaspí a plameny uhasnou.

A když bylo po všem, zase zůstal Buchata v chrámě nad hrobkou poslední, i Alena již opustila kostel s Boleslavem Smečenským. Buchata se za nimi obrátil a oči jeho hleděly již klidně, spočívaly na dceři po nebožtíku pánu tak, jako když se zadíváme do hvězd na nebi. Tak bezděky nám napadá, zdali ty hvězdy vědí o nás, že díváme se k nim a divíme se jim?

Zedníci zavalili již hrobku kamenem, odešli a Buchata byl v kostele sám. Snad by zde byl zůstal do noci, kdyby mu nebyl starý Javor na ramena zaklepal, že prý musí zamknouti chrám a v chrámě že nesmí nikdo přes noc zůstati.

„Co to tropíš, mistře kováři? Neděláš, nebušíš, celá ves si povídá o tobě, zahálíš a přece bude potřebí, aby's hotovil hřebíky a obruče na cepy a kul palcáty, protože prý nás mají již páni dost a stýská se jim po dřívějším pohodlném živobytí. Slyšíš, Buchato? Divné věci si o tobě po vesnici povídají," hovořil Javor a ještě se držel ramena mistra kováře. „Již to vědí v celém okolí, že v řísutské kovárně oheň ve výhni uhasl a kovadlina že zrezaví, protože prý se z Buchaty stal mudrc, že chce založit novou víru, jako prý někdy Mikulášenci. To si o tobě lidé povídají."

„Nech je, Javore, nech, ještě si budou více povídat, uvidíš. Ale v něčem máš přece pravdu, ty hlavo lišácká. Hnedle bych byl zapomněl, že si na nás páni chystají řetězy. Věru že za těch několik posledních dnů, co jsem o té nové víře přemítal, celý jsem zpitoměl," zasmál se kovář.

Ale opravdu, neslušel mu ten smích, starý Javor podíval se na mramorový kámen nad nebožtíkem pánem, protože nechtěl ještě jednou viděti oči Buchatovy.

„Ale neboj se, Javore, o mne. Kdybych již ty řetězy měl, rozetnu je perlíkem a potom se podívám, jak mají páni tvrdé lebky a vydrží-li perlík řísutského kováře. Vidíš, Javore. Takhle bych se otočil a takhle bych rukou zamáchnul."

Kolem Javorovy hlavy rozvlnil se vzduch a zvoník ustoupil několik kroků nazpět, protože Buchatovi oči zase tak svítily, jako když bije blesk a nebem se valí černé mraky.

„Tak bych se, Javore, otočil. Pojď, půjdeme již, rozezlil bych se tu a zneuctil bych chrám a pánaboha. Pojď, půjdeme."

A Javor byl rád, že Buchata šel, protože se ostýchal říci mu podruhé, že musí zamknouti kostel a že přes noc nemůže nikdo v chrámě zůstati.

„Viděl's, Javore, Alenu s tím holobrádkem ze Smečna? Jezdí do Řísut pro hezkou její tvář. A kdyby zítra šli páni na rytířské tvrze a zemanské dvory, věř, že by šel s nimi a že by mu bylo jedno, kdyby hnali na řísutskou tvrz. — Ale nebudeš ji mít, růže jejích tváří nerozkvetly pro pány, slyšíš, Javore, že pro toho hocha nerozkvětly růže na tvářích Aleny, tak jako že já umím nejlépe cepy pobíjet a že ty, které jsem pobil já, vydrží celou vojnu husitskou a že by jimi mohl pomlátit celá hejna křižáků," hovořil Buchata hezky hlasitě. Byli již venku z kostela a šli svahem do dědiny.

A sotva že byl mistr v kovárně, nasypal do výhně uhlí, rozdělal oheň, do ohně dal železo a měch dýchal jako onehdy meluzina, plameny vylétaly až ke kovadlině, jak se rozhořelo uhlí, a když bylo již železo červené, uchytil ho do kleští, do pravice vzal perlík a bil do toho, že se jiskry rozstřikovaly po celé dílně, vylétaly až

na náves a ředily sníh. Rána za ranou padala, kus železa za kusem odletoval — mistr Buchata dělal na panské lebky do cepů hřebíky, aby ho nemohli uvázat na řetěz a aby nemohli do chalup na svobodný lid a nezotročili ho.

„Takhle budu bušit do těch vašich hlav, takhle je budu srážet jednomu po druhém,“ povídal si Buchata a smál se při tom, až mu do očí slzy vstupovaly.

„Tak, Buchato, tak! Pánbůh ti pomáhej a posilniž tě,“ pozdravoval stařeček kováře a vešel do dílny. „Měl's tak robit již včera, předevčírem. Byli by si tě lidé nevšimli a mlčeli by o tobě.“

„Nechť. Však přestanou; jen až přijdou s cepy, Blahute, do kovárny, abych jim je pobíjel a narážel do nich třípalcových hřebíků. Dobře že's tu. Přešlo mne to a bojím se, aby se mi ty večery nevrátily. Podruhé již bych tak nevydržel, věř, že ne,“ a prudčeji udeřil perlíkem do železa a jiskry zase vyletěly až na náves do sněhu.

„Víš, brachu, co vidím nerad?“ řekl za chvilku stařeček.

Kovář se vzpřímil a podíval se mu do tváří, jakoby to z nich chtěl již napřed vyčísti.

„Toho Smečenského po boku Aleny.“

Mistr Buchata vzal do ruky perlík, do kleští z výhně železo a opět to tak buchalo v kovárně, až se došková střecha otřásala.

„Nech už toho, brachu, nech. Slunce zapadá. Neuděláš bez toho již nic. Pohovoříme si a bude ti alespoň u srdce lehčeji. Poslechni, Buchato.“

A za chvilku bylo v kovárně opět ticho a ve výhni tma. Jen tu a tam vyprysknula jiskra, jakoby se chtěla podívati, jak to vypadá, když je tma, ale mžikem bylo po jejím útlounkém, svévolném živůtku.

* * *

Opravdu zapadalo slunce do černých lesů. Ale dnes se pochmurné, zasmušilé hlavy jejich bělely. Zdálo se, že, co padal sníh a co se na jejich temena usadil, sešedivěly jako starci nebo že je zatáhl kdos bílým závojem, aby nevypadaly tak zadumčivě, když do nich v zimě slunce zapadá. —

Jako nevěsta vypadala ta země, jíž zastřeli celinkou svatebním, bělounkým šatem a když dojde slunce k večeru až k ní, žhavými lícemi dotkne se ledových tváří nevěstiných, prohledne plamennýma zrakoma až pod bílý závoj a uvidí, že je ta nevěsta mrtvá, a že proto jí zakryli líce závojem, aby neděsilo se uvadlé, odkvetlé tváře, rozžalí se a slze jeho — ruměná zář — rozproudí se po nevěstě-nebožce a potom uprchne hluboko hledat si novou nevěstu — —

Alena, dcera po panu Oldřichovi, také se zadívala za dědinu k bělohlavým lesům a slunce, jež nad nimi dohasínalo, také rozlévalo po nich ruměnou zář. Ale líce Aleniny kvetly, jako když v máji květy rozbují, rozevrou kalíšky a na lístečkách korunky zaleskne se jemný pel. Mladý hoch, jenž vedle ní stál, nedíval se však k lesům, nedivil se bílým hlavám jejich, ale zahleděl se do tváří Aleně a divil se, jak že se takové květy mohou rozvíjeti, když je všude bílo a odevšad fičí mrazivé větry, hleděl do očí, jež, zdálo se, že se také chtějí ukrýt hluboko do lesů, s tím sluncem dohasnout a svítit vysoko nahoře, s jedné z nečíslných hvězd.

Lidé říkávají, že mívá slunce, když zapadá, podivnou moc, že prý přitahuje k sobě nahoru. A kdo se za ním dívá a diví se mu, že si ho slunce vyhledne a že brzy umře. A lidé mívají leckdy v těch svých pořekadlech pravdu, důkladnější a spolehlivější pravdu, než všecky ty knihy a v knihách všecky ty vylhané pravdy.

„Podívej se, Boleslave; takhle kdybychom my umírali, jako umírá den a takhle kdyby bylo lidem, když jim dny zapadají do minulých věků, jako je tomu slunci, když zapadá,“ zašeptala dívka; ale jen rtíky se jí pohnuly. Oči jakoby ukovány k slunci hleděly za lesy, v nichž do pola potopena byla již ohnivá koule — snad ji opravdu táhlo k sobě nahoru a proto tam musila hleděti. —

„O umírání přemýšlíš, Aleno, v jaře svém? Teprvé kyne ti život, teprvé začínáš žíti, holoubku,“ řekl hoch, blíže přistoupil k dívce, bystřeji podíval se jí do očí, zdali to tak myslí do opravdy.

„Hleď, Boleslave! Tolik slzí bychom ušetřili. Ještě jednou tak dlouho žili by lidé, protože každá slza ukrátí prý život o hodinu. A já bych také byla nemusila dnes za rakví otcovou. Kdyby umírali lidé jako to slunce, když zapadá, žasli by nad tím přátelé, netruchlili by, ale těšili by se na takovou smrť. Nevěříš, Boleslave? Věř Aleně.“

„Věřím, miláčku. Také bych byl rád, protože bych s tebou také ještě jednou tak dlouho byl živ. Proč neříkáš, Aleno, že bychom mohli žít věčně? Potom bych s tebou věčně žil.“

Dívka se ještě dívala do bělohlavých lesů, slunce bylo již za nimi, ale temena jejich se dosud rděla, jako by kdes daleko hořelo bezpočetných pochodní. Zdálo se, že slova Boleslavova přeslechla.

„Vždycky mlčíš, Aleno, vyhýbáš se mi. Tak hezky umíš o všem povídat, zrovna jakobys opravdu chtěla člověka rozplakat. Schválně tak mluvíš. Řeknu-li ti, chtěla-li bys se mnou na Smečno, mlčíš, neslyšíš, schválně mlčíš, Aleno, schválně neslyšíš a mučíš mne. — Řekneš mi, proč právě dnes mluvím k tobě tak, že chci vykořistit smutek tvůj, z hoře tvého pro sebe lásku. — Chci, Aleno, opravdu chci, protože jindy je to srdce tvé jako umrzlý sníh,“ hovořil panic vášnivě.

„Ještě mne nechceš slyšeti?“ zašeptal po chvilce hoch, tváří mu přeletěl nach, tmavější onoho nad lesy, oči se mu zaleskly, jakoby se chtěly rozhořeti v žár a rty sevřely se těsně, jako když chceme násilím rozechvění nitra utlumiti.

„Boleslave, víš, že jsem s tebou nejraději, že otevírám před tebou celé to srdce své, abys viděl do něho — — — až se vrátí jaro, až pode tvrzí zašveholí slavíci, potom také my si budem šepotat o lásce. Do těch dob se v té samotě — sirotě pro otce vypláču a potom —“

„Potom si pro tebe přijedu do Řísut.“

„Ještě ne, Boleslave. Zapomínáš, že nad naší tvrzí vlaje kalich v černém poli a že já od nejútlejších let pila v řísutském kostele z kalicha a tvůj otec že nenávidí náš rod a že, až vezl by's si mne z Řísut, by dal bránu zatarasiti, zdvihnouti most. Na to, Boleslave, zapomínáš. Ale nemluvme o tom. Hleď, již se šeří, tam hle vyšla hvězda, zrovna nad lesem. Kdybych byla v ní, nemusila bych být sirotou a to srdce mé by také nemusilo cítit, jak je teskno v sirotě bez otce, bez matky. — — — Tatíčku můj!“ zabědovala Alena, zalomila rukama, po hedbávných líčkách vyronily se slzy a z pur-

purových rtů vydral se vzdech, až se tomu Boleslavu Smečenskému prsa zoužila a tepnou prudčeji se rozproudila krev.

„Proč neumíráme my lidé tak, jako když slunce shasíná!“ zašeptala dívka a zakryla si oběma ručkama obličej.

Boleslav vedle ní stál tiše a přemýšlel, zdali by to mohl ten jeho otec, aby dal před řísutskou Alenou zdvihnouti most, zatarasiti bránu, až si ji povede na Smečno.

Dívka hleděla zase k těm lesům, tmavé oči její, zdálo se, že vidí dále než za ty hvozdy, hlouběji, až kam slunce zapadlo.

„Aleno, vidíš tamhle ten mrak, jenž pluje nad námi?“ zeptal se jí náhle mladý hoch.

„Vidím, Boleslave. Je z pola bílý a do černa, tak jako když rozloží nad rakví příkrov a na příkrově zabělí se velký kříž. Připadá mi tak.“

„Poslouchej, mám dědit Smečno, s hradem rozsáhlé panství, mám být dědicem jmena pánů smečenských. Ale zatarasí-li otec před tebou, až si tě povezu, bránu a dá-li zdvihnout most, víš, co mu řeknu, Aleno? Řeknu mu, že si tebe vážím více, než korun všech Zikmundových království, otočím se, vezmu si tě na svého vraníka a domů vícekráte nepůjdu. To ti, Aleno, přisáhám u své cti a zlomím-li přísahu, první blesk, jenž se v takovémhle mraku z jara zasvitne, nechť do mne udeří a tak ať také zahyne duše má. Slyšíš, Aleno, přísahu mou? Já nepřisáhal, co jsem živ a nikomu nebudu více přisáhati, ale tuhle přísahu věrně dochovám.“

„A kalich můj?“

„S tebou budu z něho píti, Aleno, i kdyby v něm bylo třeba pelyňku. Tvé rty mi ho osladí. A budeš-li chtít, i bít se půjdu pro ten kalich váš, mezi bratry se dám a za tvůj úsměv budu se, dívko, rvát i s těmi, kdož se s otcem umluvili na tábor.“

Alena bezděky se podívala k obloze. Bylo již na ní hvězd jako perel na temném hávu královny, ale onoho oblaku, do pola bílého a začernalého již tam nebylo.

„Podívej se, Boleslave! Mrak se rozplynul a jako ten mrak rozplynou se tužby naše, jako ten mrak uplyne celý život náš a někdy celý svět. Nevěříš? Hleď, jak se tamhle ta hvězda jasně třpytí, — vidíš, letí dolů — letí k nám, vyhasla již. A zdálo se, že bude svítiti, pokud potrvá život náš, a že přečká životů lidských kolik set. Rozumíš mi?“

„Rozumím, Aleno. Ale řekl jsem ti, aby's tak nemyslila, proto že takové myšlení působí na mladou tvář jako mráz na květ.“ — — — —

Teprvé když nad slanskou horou vyplynul měsíc, odjížděl z Řísut Boleslav Smečenský, nejstarší syn pana Bořity. —

Alena dlela v jizbě u okna a hleděla za ním, dokud v šeru nezmizel. Vlasy, lesklé jako perutě sokolí, měla rozpuštěné po šíji a bělounké ručky v klín sepjaté; někdy položila si na mramorové čílko pravici, jakoby si chtěla mladou hlavu zadržet, aby neklesala pod spoustami dum, kteréž jí tam vířily v divé směsici, či spíše jakoby chtěla zachytiti jednu z nich, zadržeti ji tam, aby ji v té sirotě těšila.

„Jeď, hochu, jeď! Kdo ví, pojedeš-li tak kdy ještě, a těš se těmi svými sny: kdož ví, jak dlouho se jimi ještě budeš těšiti. — — Že by's chtěl ty, Boleslave, jíti do tábora pro Alenu, za její úsměv rváti se s pány, kteří se na bratry umluvili s otcem tvým? Věřím ti, že by's šel a že by's se s nimi rval; ale až by ti řekli, že nejsi již smečenským pánem, že lekno tvé platí jako selský cep, tvůj panský meč jako palcát mistra Buchaty? Boleslave, odpouštím ti přísahu tvou, protože tě mám ráda, tak jako jsem ráda měla otce svého, jehož dnes vynesli k matičce do hrobky“ — a zase si pravici položila na čelo.

„Neznáš Alenu, neznáš, říkáš-li jí, že je srdce její jako umrzlý sníh. Nejraději byla by s tebou, třeba v bídě, v bratrském táboře,“ zašeptala ještě dívka a zahleděla se k protějším lesům, jejichž vrcholky leskly se svitem měsíce, jakoby to byly stříbrné přílby, a jejichž těla se černala jako železné krunýře.

(Pokračování.)

Ben Akiba.

I.

Dávno slunce zašlo, město v mlze leží,
červánků zář matná prchá s jeho věží.
K bráně poutník mladý kráčí volným krokem,
místa svého mládí kalným hledá okem.
Kolem bledých, přísných tahů obličeje
černá, dlouhá kadeř ve prstencích spěje.
U brány fík starý. — Zde jej políbila;
deset let již tomu, zdaž mu věrnou byla?
A vzpomínky jeho když se v dumy ztrácí,
v jih mladosti letí jako tažní ptáci.
Ve chudobě zrozen poznal žití trudy,
z drobtů svého pána živ byl rabin chudý.
A tu blázen zaplál láskou k jeho dceři,
k purpurové růži na bohatém keři.
Vyhnali jej z domu. — Bolest zbyla jemu
a pak láska k jeho lidu nešťastnému.
Světem chodil v dumách, zabloudil hnán žalem,
kde v své slávy rumech stojí Jerusalem.
Chodil poušti, lesy, na ruinách sedal,
zbytky minulosti svojich otců hledal.
Zbytky jejich slávy, myšlenek i bludů
jako pilná včela snášel do Talmudu.
Nechť myšlenky duši, cesty tělo tuží,
srdce stejně hoří láskou k tmavé růži.
Toť myšlenka zlatá, jež mu z mládí zbyla.
Deset let již tomu. — Zdaž mu věrnou byla?
Ptá se a tu slyší tu zvěst neslýchanou,
dcera Azalova posud není vdanou.
Třikrát vůle otce již ji zasnoubila,
marný hněv i slzy — ona stálou byla.
Nosí černé šaty, nepromluví slova
a nazývá sebe Ben Akiby vdova.
Akiba to slyší, šepce slzu v oku:
Zda mi bude věrna ještě deset roků,
než mé velké dílo bude dokonáno? — — —
Nedomyslil, zmizel, než svitnulo ráno.

II.

Deset roků prchlo — město v mlze leží,
červánků zář matná prchá s jeho věží.
Aj tu Ben Akiba kráčí ku domovu
a v snech mládí svého rozhlíží se znovu.
Vlas prokvětlý stříbrem kol skrání se točí
a proroka vážnost hledí z přísných očí.
Mnoho zřel i zkusil, prošel dálné kraje,

viděl Jehovy kouř stoupat ze Sinaje,
prošel zemi otců v bádání a hoři
od libánských cedrů až k rudému moři,
viděl Egypt, spával mezi obelisky,
tušil, že jest cíle svojí pouti blízký.
Lidstva duch se snesl jednou k jeho loži,
vstoupil v duši jeho jako anděl boží.
A on poznal lidstva bol a utrpení
a zasvětil jemu žití své i snění.
Poznal, že bůh mluví nejen s Israelem,
že duch jeho vane v člověčenstvu celém,
že každý duch lidský v myšlenek svých květu
hořícím jest keřem, v němž bůh mluví k světu! —
Nechť myšlenky duši, cesty tělo tuží,
srdce stejně hoří láskou k tmavé růži.
To myšlenka zlatá, jež mu z mládí zbyla.
Dvacet let již tomu, zdaž mu věrnou byla?
Ptá se a tu slyší v domě žal a sváry;
vyděditv svou dceru zemřel Azal starý.
Ona opuštěna, když ji bída hněte,
stříhá vlasy svoje, prsteny z nich plete,
pláče ve dne v noci, nepromluví slova
a nazývá sebe Ben Akiby vdova.
Akiba to slyší, šepce slzu v oku:
Bože, dej mi sílu ještě deset roků!
Volá mne mé dílo tajuplnou mocí — — —
Nedomluvil, zmizel ještě před půlnocí.

III.

A zas deset roků — město v mlze leží,
červánků zář matná prchá s jeho věží.
Ve všech oknech lampy hoří živým zlatem,
žalmy znějí městem — večer před sabatem.
Aj tu poutník starý! Ku otčiny prahu
Akiba jde skončit bludnou svoji dráhu.
Jak sníh jeho vlasy, vous jak stříbro bílý,
těžká hlava v snění ku prsoum se chýlí,
ale v černém oku stejným leskem hárá
k milence a k lidu láska jeho stará.
Teď svět prošel celý; u kolébky lidí
hledal tajný zákon, který světy řídí.
Viděl starý Babel, na Gangu byl hostem,
v zjevech noci trávil modlitbou a postem.
A tu náhle poznal, že bůh žije v světech
jako teplo v slunci, jako vůně v květech,
a příroda celá, že dlí v ruce boží
jako růže, již si děcko na dlaň vloží.
Ku věčnosti člověk, vlna spěje k moři,
ale nad oběma slunce lásky hoří. —
Teď se opět vrátil — skráň mu starost zhnětla,
ale zlatým křídlem sláva před ním letla.
Od vzdálených hranic až k rodnému městu
na vítězný pochod změnila mu cestu.
Teď jak ve průvodu ulicemi kráčí
a jen spatřiti jej zástupy se tlačí.
Došli k synagoze. — Hle tu žena sedí,
v modlitbě se třesou její rtové bledí,
zrak se kalí slzou, šedivé jsou vlasy,
na čele i v tazích zbytky dávné krásy.
Ben Akiba stanul — sotva oku věří . . .
a již letí v náruč Azalově dceři.
Líbá tvář i ruce, šedý vlas jí hladí
jako v dobách lásky, jako v dobách mládí.
„Buď bůh požehnaný, moje holubice,
co jsem tebe našel, nevzdálím se více!
Vlasy zšedivěly, avšak v jeseň chudou
pod sněhem nám teprv růže kvésti budou.
Já jsem hledal boha — prošel šíré země
hvězdným nebem, bouří, mořem mluvil ke mně,
často v duchu lidském jeho tvář se skvěla —
ale v tvé věrnosti zjevil se mi zcela.“

Jar. Vrchlický.

Z Moravy.

Cestopisné obrázky, podává *J. J. Benešovský-Veselý.*

I.

Bylo to radostné cestování, — po promoklé, bezedné cestě, jakou právě jen na Moravě po několikadenním jarním deštivém počasí lze nalézti. Tyto deště přinutily mne, abych se zdržel v Krumlově, vyvoleném to sídle velmi arrogantních židů, nadšených zbožňovatelů knížete Bismarka. Nebylo místa, kde bych se s nimi nebyl setkal, a neminul ani den, abych se s nimi nebyl pohádal, tak že mne brzy každé židě v městě znalo co „rebellantského Čecha“. Bylo jim s velikým podivením, kterak se může někdo odvážit, postaviti se na odpor jejich neustálému zlehčování a tupení všeho, což slovanského jest, neboť — pokud jsem aspoň měl příležitost seznat — slovanské obyvatelstvo, kteréž tu přece tvoří většinu, jest zcela lhostejno ke všem těmto urážkám. Rozmrzen z toho konečně, odejel jsem do Hustopeče. Sotva že jsem tam přijel, přestalo pršet a vyjasnilo se poněkud; odhodlal jsem se tedy, že půjdu pěšky dále, abych si mohl důkladně prohlednouti krajinu.

Přišel jsem z deště do bláta. Sotva že jsem byl asi půl hodiny ušel, proměnila se cesta, posud dosti obstojná, v bezedné bahno. Tímto bahnem musil jsem se pak brouzdat půldruhé hodiny: později vypravovali mi, že jsem šel — po silnici! Nepřeháním! Předně jsou moravské cesty velmi chvalně známy svou neschůdností a za druhé je moravské bláto tak výtečný produkt, že by mohlo být snad surrogátem světoznámého bláta uherského. Ta těžká, úrodná černá prsť, která tvoří půdu požehnaných rovin moravských, promokne-li pořádně, proměňuje se v bláto, kteréž vzdory činí všemu lidskému pomyslu a líčení. Moje poetické jarní naladění smutně se vytratilo do ustavičně zamračené oblohy, rozplynulo se v protivném dešti a sychravém větru, anť jsem místo svěží jarní zeleně všude viděl jen špinavé kaluže a místo zpěvu skřivánčího se všech stran slyšel jen krákorání vran — — nebyl to tedy nikoliv růžový rozmar, v jakémž jsem přišel do Pavlovic. Jindy by byly ty výstavné statky, „křidlícou“ (taškami) anebo „mramorem“ (břidlicí) kryté, bíle neb modře natřené a — což jsem pak všude v krajích „Slováků“ nalezl — kolem oken a dveří pestrými arabeskami, namnoze velmi vkusně pomalované, s dveřmi, ozdobenými podivnými řezbami a zahrádkou před každým stavením, zajisté značnou měrou upoutaly mou pozornost, ale dnes jsem si toho skoro ani nepovšimnul, nýbrž ohlížel se pilně po otýpce hoblovin visící nad vraty a označující zde, jakož i v uherském Slovensku, každý venkovský hostinec. Začalo opět poprchávat.

Vstoupil jsem do hostince, velmi slušného na pouhou ves, byť i čítala ke čtyrem stům čísel. Bylo ještě dosti časně a prostranná hostinská světnice byla dosud prázdná; zasedám ke stolu a beru do ruky číslo „Našince“, který si právě stěžuje, že se u nás v Čechách nepodporuje moravská literatura. Uznávám oprávněnost

výtky, že nepodporujeme moravskou literaturu, ale čeho to na nás žádá přítel „Našinec“ — my nepodporujeme, ba nechceme skoro ani znát svou vlastní literaturu!

Variace na tuto myšlenku kroužily mi ještě mozkem, když vešlo několik občanů, imposantní to, skoro athletické postavy; na hlavách černé „baranice“, na těle bílý „kožuch“ na ramenou a na zádech pestře vyšívaný, pod ním krátkou, modrou, tolikéž vyšívanou kazajku hustě posázenou lesklými knoflíky a kožené spodky do vysokých bot. Posadili se ke mně, zavdali jsme si moravského vína — jeť zde tak asi střed vinných krajů — pak jsem jim pověděl, proč jsem vlastně přišel a byli jsme přátely. Rozmlouvali jsme spolu bez mála do půlnoci; musil jsem jim vypravovat o Praze a oni mi zase slíbili, že mne seznámí se vším, cokoli by mne zde mohlo zajímat. Když odcházeli, chtěli mne mermomocí každý s sebou vzíti — sotva že jsem se jim ubránil; musil jsem za to jména jejich si zaznamenat a svatosvatě slíbit, že je hned zítra jednoho po druhém navštívím. Slíbil jsem jim to milerád, neboť bylo předně účelem mé cesty seznati co možná zevrubně život toho lidu — což se mi dosud nevalně dařilo — a pak byl jsem beztoho tím hanebným počasím přinucen, abych se tu několik dní pozdržel: měl jsem tedy aspoň naději, že se nebudu nudit.

Druhého dne začal jsem tedy odbývat své officielní návštěvy. Hostinský sdělil mi laskavě adressy mých nových přátel.

Počal jsem dle řady občanem M—. Vstoupiv do pěkného, „mramorem“ pokrytého stavení, zaklepal jsem třikráte na dubové dvéře, jak zde káže chvalitebný obyčej — uvnitř rozlehly se klapavé kroky, pak otevřely se dvéře a přede mnou stála hezká mladá dívka: oči jiskřivé trnky, tvářinky krev a mléko; hebké černé vlásky měla pečlivě upravené pod malebně podvázaným červeným šátečkem, na sobě krátký temný živůtek, červené tolikéž krátké sukýnky a — vysoké boty, ty se zde všeobecně nosí; ovšem, v tom blátě zde aby měl člověk nejen boty, nýbrž i plíce juchtové.

Táži se, je-li občan M. doma?

„Tatínek jsú doma,“ na to ona, „pojdíte dál.“

Vcházím za ní do prostranné, velmi čistě vybílené jizby. Na stěnách visí mnoho křiklavě malovaných svatých obrázků a kolem stěn rozestaven starožitný nábytek, pokrytý pestrými květovanými látkami.

Občan M. sedí na lavici u okna a nacpává si dýmku. Deštivé počasí, kteréž mne zdržuje na cestě, překáží mu v polní práci — můžeme tedy svorně k tomu hledět, jak bychom si dlouhou chvíli ukrátili. Panímáma a spanilá Aninka rády by slyšely něco o Praze — tím vypravováním uplynulo trochu času a mezi tím oblekl se občan M. v kožuch a připravil se k odchodu. Pak pokynul mi, abych ho následoval.

Poslechl jsem — poněkud nerad, neboť, ačkoliv jsem v obvyklé skromnosti ani se nedomýšlel, že by spanilou Aninku mé vypravování nějak obzvláště zajímalo, pozoroval jsem přece zcela určitě, že její velké černé oči velmi pozorně na mne se upíraly.

Šli jsme až na samý konec vesnice, tam, kde stálo několik nepříliš širokých jednopatrových stavení bez oken, s dvířky pevně zamčenými a zadní stěnou o stráň dosti příkrou opřených. Můj průvodčí vytáhl z kapsy klíč a otevřel jednu z těch záhadných budov. Vstoupili jsme. Octnul jsem se v dosti prostranné místnosti, osvětlené toliko sporým světlem, padajícím úzkými otvory ve zdi, tak že by tam byla skoro tma bývala, kdyby byl občan M. dvéře za sebou uzavřel. Půda byla dobře upěchovaná a mimo stůl, lavici a prkno, na zdi přibité, na němž bylo rozličné nádobí, nebylo nikde žádného jiného nářadí, tak že tu vypadalo, jako v nějaké poustevně. Můj průvodčí vzal s police lucernu, rozsvítil a pravil:

„Chcete se mnou do sklepa?“

„S radostí,“ na to já, „ale buďte tak laskav a řekněte mi, kde to jsme?“

„Tož vy nevíte,“ na to udiveně on, „že je to preshúz či lisovňa?“

Nyní ovšem věděl jsem, kam mne to zavedl; poustevna to arci nebyla, ale lisovna byla mi neméně nová a zajímavá. Vcházelať noha má poprvé do posvátných kobek, kde se ukládá onen znamenitý mok, kterýž pak, byv několikráte pokřtěn a na rozličný spůsob připraven, k nám pod různými jmény co rakouské nebo uherské přichází!

Však nechci falešným pathosem předbíhati věrný popis všeho, co v lisovně jsem spatřil. Mohu to všechno popsati velmi podrobně, neboť předně není toho ani tak mnoho a za druhé měl jsem na svých dalších procházkách dosti příležitosti, abych důkladně seznal všechny detaily těchto blahodárných ústavů, jež zdejší bodrý lid velmi důsledně nazývá „preshúzy“, ačkoliv — aspoň převážnou většinou, jako na příklad můj statečný občan M., — velmi dobře ví, že se má říkat „lisovna“.

— Mimochodem řečeno, náleží obyvatelé těchto krajů k nejčilejším z celé Moravy, a bylo by jen velmi skrovné pobídky potřebí, aby se, co národní a občanské uvědomělosti se týče, mohli po bok postaviti i nejprobudilejším našim okresům českým.

Můj průvodčí přibrav k lucerně svrchu již vzpomenuté ještě sekerku a násosku, vedl mne po dosti široké, pěchované cestě, — schody tam nemohou být k vůli sudům — do sklepa vykopaného ve stráni. V sudech rozličné velikosti uloženo tu víno z různých let, červené i bílé, do obchodu i pro vlastní spotřebu, neboť každý rolník zde má nějaký kus vinohradu. Občan M. zatím, vyraziv z jednoho sudu vrchní zátku, vytáhl násoskou víno a držel je proti světlu: bylo staré, temně červené jako nejlepší granát a přece zcela čisté a průhledné. Pak naplnil několik lahví rozličnými druhy vína a vedl mne opět nahoru. Sotva že jsme přišli nahoru, dostavilo se několik občanů od včerejška, pak přišlo jich opět několik, tak že jsme za chvíli byli všickni od včerejšího večera zase pohromadě. Přišli sem „na besedu“.

Tyto „preshúzy“ mají totiž také nemalou společenskou důležitost. V nich scházejí se občané, aby v neděli odpoledne nebo jindy, není-li zrovna nic jiného na práci, porokovali o denních otázkách; zde jest areopag, kde se časem dělá i vysoká politika. Jakého druhu ta politika jest, o tom nejlépe svědčí anekdotka, kterou mi občan M. sdělil a za jejížto pravdivost se mi všichni přítomní zaručovali.

Soused K., jinak dobrá duše, ačkoliv nebyl právě z nejčipernějších, chodíval také pilně „na besedy“, ačkoliv ne tak k vůli té politice, jako k vůli tomu božímu vínečku. Ale poněvadž byl povahy velmi mírné, nemohl dlouho snésti ty bohaprázdné rebellantské řeči. Do-

milonval sousedům z počátku přátelsky, ale když se mu za to jen vysmáli, dopálil se konečně a došel k panu okresnímu hejtmanu. „Pane hétman," prál, když mu byl všechno věrně vypověděl, „esli brzo neuděláte pořádek, budete mít v Pavlovicích — republiku!" Na štěstí nebyl okresní hejtman žádný „husar" a vysmál se kmocháčkovi do očí; nešťastná tato intervence nezůstala ovšem tajemstvím, což mělo za následek, že se kmotr K. na besedách již neukázal, neboť občané pavlovičtí pokřtili ho za tento zoufalý čin občanské statečnosti „republikánem".

Na těchto besedách můžeš vůbec co nejdůkladněji seznati tamější lid bodrý a jarý. Takto na veřejném životě jsou tito dobří lidé, ač přívětiví, úslužní a pohostinští, přec k cizímu jaksi ostýchaví, a stojí mnoho namáhání, než získáš si jeho důvěry; však dospěl-li jsi tak daleko, že tě pozve na „besedu", máš vybráno, pak máš jeho důvěru zajištěnu. Tak na příklad, ačkoliv jsem již celé dva měsíce po Moravě cestoval, slyšel jsem moravskou národní píseň zde poprvé. Bavili jsme se vůbec výtečně, zpívali jsme, rozprávěli velmi důkladně o všem, nač jen řeč přišla, připíjejíce mezitím pilně na zdar Čech, Moravy a — pavlovické republiky až do večera; ale pak nedal si to občan M. vzíti: musil jsem jít s ním a zůstat u něho po celou dobu mého pobytu v Pavlovicích. Mně to bylo právě vhod, byl jsem aspoň pojištěn proti dlouhé chvíli; nebyla-li právě „beseda", bavil jsem se s Aninkou, tak že jsem si konečně začínal přát, aby to šeredné počasí raději ještě nějaký ten týden potrvalo. Však, bohužel, když se mi v Pavlovicích nejlépe začalo líbit, vyjasnilo se mimo nadání nebe, silný vítr osušil cesty, nebylo příčiny k dalšímu odkladu, musil jsem dále. Škoda, že mi Jupiter pluvius déle nezůstal příznivcem!

Léky a důvěra v ně.

Podává *R. E. Jamot.*

II.

(Dokončení.)

Pimochodem zavadili jsme o vodnatelnost a jeden způsob léčení této známky nemoci. Pravíme „známky", neboť vodnatelnost není samostatnou nemocí, nýbrž pouhým příznakem nemocí některých. Vysvětlíme to příkladem. Do jater vede veliká, hojnokrevná žíla, zvaná vrátnicí. Časem stává se, že se tato žíla zacpe. Tím způsoben bývá nával krve, která vrátnici rozšiřuje, ale pro zácpu dále prouditi nemůže; z toho pak vzniká v krvi větší tlak a kapalinná její část vystupuje do dutiny břišní. Tak povstává vodnatelnost. Laik vida takového nemocného, s břichem ohromně naduřeným, pokládá vodnatelnost za vlastní příčinu jeho choroby, za nemoc samu; netuší ovšem, že jest ona pouhým následkem nemoci jiné, kteráž byla zácpu vrátnice způsobila. Tak vyskytuje se vodnatelnost co následek mnohých nemocí jater, ledvin, srdce atd.

Nemocní vodnatelní jsou nemálo politování hodni. Břímě naduřelého těla tísní jim ustavičně všechny útroby, nemohou státi, nemohou ležeti, dech se jim krátí: zkrátka, bývají tolikerým způsobem skličeni, že nejednou smrti toužebně se dovolávají. A při tom nelze jim úlevy tak snadno poskytnouti jako při většině jiných bolestí; často bývají všechny prostředky marny a lékař musí pak nečinně k trápení nemocného přihlížeti!

Prostředky, jichž věda lékařská proti vodnatelnosti užívá, spadají v odbor t. zv. „látek odměšování napomáhajících". Hojnější odměšování obyčejných výměšků (sekretů) těla našeho děje se na útraty vodnatých jeho částí a převaha těchto tvoří právě vodnatelnost. Tento způsob léčení leží tak na snadě, že již dávní lékařové egyptští k němu valně se utíkali.

Především patří sem t. zv. projímadla, která většinou slavně účinkují! Komuž je neznáma na př. „s e n n a"? V rodinách stala se téměř již nezbytnou jako sůl a koření. Jedinou vadu má, že působí značné bolesti břišní a proto nelze ji při nemocech břišních odporučiti. Ostatně působí ve směru tom čištěná senna, jak se v lékárnách připravuje, mnohem mírněji a méně odporně, než sennové listy i s pryskyřicí, jaké obyčejně kupci po venkově prodávají. Známý „wiener traenkel" má také odvar senny za jednu z podstatných svých částí. Ještě prudší, ba v hojnější dávce usmrcující jest účinek c o l o q u i n t y. Jest to ovoce byliny cucumis colocynthus, kteréž se ve svěžím stavu podobá tykvi s masitou dření a hojnými zrny. Prudký účinek tohoto projímadla usmrtil jednoho barvíře, který ho omylem užil mnohem více, než mu byl lékař předepsal. Jistá ženština, která si uvařila čerstvé ovoce této byliny v pivě, aby se zbavila tvrdošíjné zimnice, trpěla pak dlouhou řadu let prudkou kolikou. Ale králem všech těchto prostředků (jichž počet jest dosti hojný) sluší nazvati pověstný o l e j k r o t o n o v ý, jehož jediná kapka více než s dostatek účinkuje. Lékárník, který několika zákazníkům, každou noc schválně jej burcujícím, po krůpěji oleje tohoto do likéru přimíchal, pomstil se zajisté hrozně na svých pokušitelích!

Druhé skupení těchto léků proti vodnatelnosti tvoří prostředky na moč ženoucí. První místo mezi nimi zaujímá co domácí prostředek p e t r ž e l, což vám každá zázračná baba na venkově potvrdí. Dále patří sem b o b u l e j a l o v c o v é, které lékařství nejvíce v podobě jakýchsi povidel předpisuje, a l a š t o v i č n í k. Tento poslední roste nejčastěji na stinných místech mezi vrbami a žlutá šťáva, která ze stonku jeho vytéká, známá jest co bezpečná panacea proti všem téměř nemocem kožním. Z bylin cizozemských uvádíme m o ř s k o u c i b u l i, které prý již Plato užíval a jež ve větší dávce jedovatě působí — psa na př. usmrtilo asi pět lotů rozmělněné této látky.

Třetí druh léků těchto tvoří prostředky pro pocení, kteréž se v obyčejném životě pod jménem „thé" zahrnují. Především sluší tu jmenovati b e z, před nímž prý každý smekati má — jak říkají staří zkušení lidé. Zázračné

jeho účinky získaly mu nesčetných ctitelů a ctitelek a sušený květ bezový tvoří takořka základ každé venkovské domácí lékárny. K němu druží se květ lipový a jiné květy a listy, z nichž se připravují odvary stejný účinek mající.

Řadu tuto doplňují t. zv. davidla, pak léky odměšování slin rozhojňující. Nejznámějším davidlem je prášek z kořene byliny ipecacuanha, kterýž v dávce skrovnější kašel usnadňuje. Jiné davidlo připravuje se z cizozemské jedovaté byliny lobelia inflata. Odměšování slin napomáhají nejvíce pepř a hořčice, kterážto poslední prý — dle ujišťování mnemotechniků — zároveň paměť sílí. V novější době jmenuje se ještě zbrusu nový prostředek, zvaný jaborandi.

Vedle bylinných těchto léků máme souběžnou řadu jiných, zejmena nerostových látek se stejnými účinky. Věda nazývá je „látkami spojitost tkaniv těla lidského mírnícími". Z projímadel sem patřících všeobecně známa je hořká sůl (epsomit), kterou si rodiny v čas potřeby po krejcařích kupují; mimo to užívá se soli Glauberovy čili karlovarské a p. Jako shora, nalezáme i zde prostředky na moč ženoucí, však zde mají tyto prostředky zároveň účinek jiný: neutralisují totiž kyseliny v ústrojí tělesném. Nejznámější mezi nimi jsou t. zv. uhlokysličatky, sodovky a jiné podobné nápoje, které dosti silnou větev novějšího průmyslu tvoří. Vedle nich je zhusta (zejmena na pražské škole lékařské) užívaným prostředkem sůl octan draselnatý.

Z obsáhlé třídy léků „spojitost tkaniv mírnících" účinkují některé tak mocně, že přímo látky ústrojné ruší. Jsou to prostředky žíravé, jichž se užívá k leptání různých neduhů. Sem náleží: Draslo žíravé, jehož obzvláště staří vojáci pod jménem „kaustikus" (t. j. lapis causticus) s oblibou užívají. Roztok jeho je nejsilnějším louhem a zvláště u vídeňských kuchařek oblíbeným prostředkem k ukončení mladého života pro nešťastnou lásku. Dále nehašené čili žíravé vápno, jež si na vojně tak zvaní „spekulanti" rádi k noze přikládají, aby si umělou ránu spůsobili. Mimo leptadla náleží do skupení toho prostředky léčící choroby žláz. Prostonárodně řekli bychom o nich, „že rozhánějí". Mezi nimi vyniká řasík (jod), jehož upotřebuje lékařství dílem k hojení žláz krtičných (skrofulósních), dílem ve spojení s draslíkem co důležitého léku v jistých moderních nemocech. Jinak je řasík dosti prudkým jedem a při vnitřním užívání v menších dávkách působí rýmu a kašel, což opět pokročilejší vojáci dobře znají a při návštěvách slečny Lenory k tomu vykořisťují, aby si nějaký čas bez velkých bolestí v nemocnici pohověli. Jód nachází se také ve spůsobě soli rozpuštěn v některých léčivých pramenech, z nichž nejslavnější jsou lázně v Halle u Kremsmünsteru v Horních Rakousích. Soudruh řasíkův, brom, hraje ve spojení s draslíkem důležitý úkol při léčení chorob nervových.

Těžké, dlouho trvající nemoci mívají často v průvodu svém všeobecnou sklíčenost, vysílení a jiné podobné účinky, které život nemocného ohrožují. Při tvrdošíjné prudké horečce na př. slábne tělo nemocného, tep srdce stává se nepravidelným a p. V takových případech nastává potřeba léků životní sílu znovu probouzejících, léků přímo rozčilujících. K účelu tomuto užívá se nejvíce léků vonných. Takové jsou: vonný kozlík, v němž se kočky rády válejí a který je asi mnohému čtenáři znám z Dumasova románu „Pařížští mohykáni", pak skromná horská arnika, jíž se co domácího prostředku na rány a pohmožděniny zhusta užívá, zázvor, puškvorec a jiné byliny. Také semenům některých rostlin v různých spojeninách účinek takový — ač v míře skrovnější — se přikládá; jsou to většinou semena v krámech kupeckých mezi koření vřaděná jako: anýž, fenikl, kmín, koriandr a j. Z vonných látek zvířecích buďtež tu uvedeny: pižmo, jehož znamenité vůně použito v známé francouzské veselohře „Má se to říci?" k zajímavému zauzlení, a druhdy velmi hledaný a draze placený, nyní však z užívání téměř již vyšlý stroj bobří. Sem náleží též různé balsámy — ovšem nikoli vyhlášený pražský balsám kapucínský, ale terpentýn, peruanský balsám, jímž se zhusta pomády napouštějí a j., dále různé pryskyřice, jako pověstný asant (vůbec čertovo lejno), jehož pronikavým zápachem v některých krajinách zvěř od polí odhánějí a který lékař navzdor tomu — o ironie osudu! — přeútlým nervosním a hysterickým dámám k užívání předpisovati musí, pak aethery, mezi nimiž největší slávy nabyly t. zv. „kapky Hoffmannovy", kterýchž venkovští kupci plné žbány (ovšem dobře ucpané) z Prahy vozívají a pak doma co královský lék s jistým výdělečkem prodávají a t. d. a t. d.

Podaří-li se nemocného z těžké choroby jak říkáme „vykřesati", bývá obyčejně tak sláb, že se lékař ohlížeti musí po prostředcích, jimiž by tělo takového ubožáka znovu posilnil. Zkrátka: lékař začíná rekonvalescenta vyživovat. Tím octli jsme se na poli, kde nám bezděky jest zavaditi o pověstný „vegetarianismus". Nechť se chlubí vegetariáni sebe většími autoritami, nechť sebe více rozhlašují, že jim vegetarianství svědčí: praktické lékařství nemůže se bez potravy masité obejíti. Již zdravé tělo má k existenci své potřebí jistého množství bílkovin, jehož z výhradně bylinné potravy stěží by se dobralo. Okurek na př. musilo by se pojísti denně asi sto a padesát liber! Což máme teprvé říci o rekonvalescentu, jehož sesláblé tělo nutně potřebuje nových sil a tudíž především bílkoviny v míře co nejhojnější? Kdyby lékař chudákům takovým předpisoval mrkev a kedlubny, pracoval by hrobaři přímo do rukou. Těm dávati se musí vejce, maso, mléko, Liebigův extract a jiné k obnově sil nevyhnutelné pokrmy toho druhu. Ovšem nesmí lékařství vedle toho pohrdati látkami bylinnými; vždyť potřebuje ústrojí tělesné k lučebním svým výkonům též uhlohydratů. Vhodným pokrmem pro nemocného jsou tu látky škrobové, slad (zejmena v podobě dobrého zdravého piva) a j. Sem patří různé druhy cukru, mezi nimiž je mléčný cukr důležitým činitelem při výživě nemluvňat. Časem potřebuje tělo nemocného látek tučných; pak musí mu ovšem lékař předpisovati máslo, tuk velrybí, oleje a p.

Ale někdy nelze výživných těch látek hned na začátku uzdravování se užívati. Ústrojí tělesné bývá tak ochablé a vysílené, že mívá především, nežli se k skutečné výživě přikročiti může, potřebí prostředků k trávení a spotřebě látek povzbuzujících čili, jak věda praví, „léků spojitosti ústrojí tělesného napomáhajících". Léky takové musí organismus k vyšší činnosti pobádati. K nim druží se vědecky léky vlákna různých ústrojí zhutňující a léky jakost krve zlepšující.

„Co odporné, to zdravé," dí přísloví a každá zá-

zračná baba vám poví, což ostatně sami as dobře víte, že „hořké napravuje žaludek.“ Také lékaři předpisují nemocnému, chtějí-li žaludek jeho k ráznější činnosti povzbuditi, látky hořké, jako: hořec, zeměžluč, quassiu, — známé to hořké dřevo, jímž jsme před několika roky mouchy otravovali a kterýmž nás nyní mnozí „pokročilejší“ sládci ve své tak zvané „chmelovině“ (lucus a non lucendo) otravují — lišejník islandský, z něhož někteří šarlatáni neomylné cukrovinky proti souchotinám vyrábějí, pelyněk, jehož se zejmena v Paříži veliké množství do oblíbeného „absynthu“ upotřebuje, vonný řebříček a j.

K látkám, které vlákna těla našeho pevnějšími, hutnějšími činí, patří zejmena t. zv. léky zvrašťující, jichž se užívá při chorobné zvýšenosti vyměšování jako při průjmu a p. Sem náleží kůra dubová a zvláště látka v ní obsažená, tanin, která tak mocně účinkuje, že cizozemské léky toho druhu jako katechu, kino a j. u nás téměř zbytečnými činí. K látkám těmto řadí se král všech léků — kůra chinová a různé její připraveniny: chininy, cinchoniny a t. d. Co hořký lék náleží chinin mezi nejlepší sílící prostředky; neocenitelným stal se mimo to pro své v pravdě zázračné účinky při horečce. Sanguinický lékař, jenž tvrdil kdysi, že chininem všechny nemoci léčiti lze, nedopustil se hyperbole tak ohromné, jak by se na první pohled zdáti mohlo. Přečetná řada nemocí od lehkého bolení hlavy až k těžkému tyfu podléhá hojivé moci královského tohoto léku. Bohužel jsou připraveniny chinové dosud nad míru drahé, a tudíž chudině téměř nepřístupné. Druhdy užívalo se místo chininu připraveniny z kůry vrbové, t. zv. salicinu; nyní je ovšem zbytečná.

Nejlepším prostředkem k zlepšení jakosti krve je železo. Jak známo, tvoří železo podstatnou část krve naší a úbytek jeho musí tudíž lékařství uměle přiváděním železa z venčí do krve nahražovati. Užívá se ho zejmena při děvčatech bledničkou trpících.

Do rozsáhlého toho odboru léků náleží konečně kyseliny pro zvrašťující své účinky; hlavně však užívá se jich co prostředků chladících. Nejoblíbenější je limonáda (jakýsi roztok kyseliny citronové.) Dále patří sem kyselina sirková (oblíbený jed pražských kuchařek), kyselina fosforová, jíž se druhdy při tyfu užívalo a j.

Však dosti již suchých jmen. Stříhali jsme na všech stranách a přece nám vyrůstaly pod rukou jako hlavy hydře vždy nové a nové názvy. Nemohli jsme v úzký rámec populárního článečku ani úplnou klasifikaci vtěsnati, ani suchopárnosti všude se vystříhati. Ku konci zmíníme se jen ještě o některých lécích z říše kovů. Zlata užívá se (nyní řídčeji) v nemocech příjičných, stříbra a chromu k leptání neduhů, arseniku při kožních nemocech a v střídavkách, a jiných kovů jinak. Většina z nich má podle sloučenin svých různé účinky. Okysličený zinek na př. má (v podobě masti) účinek zvrašťující, s chlorem dává výtečné leptadlo a t. d.

FEUILLETON.

Ukázky „Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera.*

V. Slečna Musette.

Slečna Musette byla hezká, dvacetiletá dívka, která se brzy po svém příchodu do Paříže stala tím, čím se stávají hezká děvčátka, mají-li ztepilý vzrůst, mnoho koketerie, trochu ctižádosti a ne mnoho pravopisu. Byvši po delší dobu okrasou souperův čtvrti latinské, kdež zpívala hlasem vždy svěžím, byť i trochu falešným, množství venkovských písniček, což jí získalo jméno, kteréž opěvali nejlepší veršotepci, opustila slečna Musette pojednou ulici la Harpe, aby nadále obývala cythérenské výšiny čtvrti Bréda.

Stala se brzy lvicí této aristokracie zábav a blížila se krok za krokem k slávě, která v tom záleží, že o ní mluví pařížské lokálky a že ji litografují obchodníci s podobiznami a obrazy. Avšak slečna Musette byla vyjímkou mezi ženami, v jejichž středu žila. Mělať z vrozeného pudu elegantní pohyby a povahu do jisté míry romantickou, jako všechny ženy, které jsou opravdu ženami, milovala luxus a všechny požitky, jež z něho plynou, její koketerie ohnivě toužila po všem, co krásné bylo a vznešené; ačkoli dcerou z lidu, byla by i v samém středu královského lesku zdomácněla. Ale slečna Musette, kteráž byla mladá a sličná, nikdy by nebyla svolila k tomu, aby se stala milenkou muže, jenž by nebyl mladý a krásný, jako ona. Bylo známo, kterak kdysi srdnatě odmítla skvělá nabídnutí nesmírně bohatého starce, jehož vůbec zvali Peru Chaussée d'Antin, a kterýž k nohoum fantasie Musetčiny postavil zlaté schody. Jsouc čiperná a duchaplná pohrdala hlupáky a troupy, nechť již byly stáří, tituly a jména jejich jakákoli.

Bylo to tedy hodné a hezké děvče, tato Musette, kteráž souhlasila, co se lásky týče, s polovicí slavné průpovídky Champfortovy: „Láska jest výměna dvou fantasií.“

Také nepředcházely milostné její poměry ony šeredné pletky, kteréž zneuctívají nynější galanterii.

Musette, jak sama říkávala, hrála otevřeně a žádala, aby jí bylo spláceno stejnou upřímností.

Ačkoliv byly její fantasie velmi živé a z vlastní její vůle plynoucí, nebyly nikdy tak trvalé, aby byly dospěly až k vášni. Tato zvláštní nestálost jejích rozmarů a bezstarostnost, která se neohlížela na sáčky a boty těch, kteří se jí dvořili, byla příčinou velikých změn v její existenci a stálého střídání modrých coupé s omnibusy, mezzaninů s pátým patrem, a hedbávných šatů s kartounovými. Ó, charmantní dívko s tím zvonivým smíchem a veselým zpěvem! Útrpné ty srdéčko, tlukoucí pro každého pod průsvitnou rouškou, ó slečno Musette, vy, kteráž jste sestrou Bernetty a Mimi Pinsonové! Bylo by potřebí péra Alfreda de Musseta, kdybych měl věrně vypráveti o vašem bezstarostném a neustálém běhu po květnaté stezce mládí, a zajisté byl by vás také oslavoval, kdyby vás byl, jako já, slyšel zpívat vaším hezkým, falešným hláskem tento venkovský couplet, jeden z vašich nejoblíbenějších:

C'était un beau jour de printemps
Que je me declarai l'amant
L'amant d'une brunette
Au coeur de Cupidon
Portant fine cornette
Posée en papillon.*)

Historka, kterouž chci vypravovat, jest jedna z nejrozkošnějších episod v životě této roztomilé dobrodružky, která

* Byl překrásný jarní den to,
kdy za milence jsem se prohlásil;
za milence brunettky
se srdcem Kupida
a s pěkným čepečkem
na způsob motýla.

tak snadno přese všechno přecházela k dennímu pořádku. — V době, kdy byla milenkou mladého státního rady, kterýž jí byl galantně do rukou vložil klíč ku svému dědictví, navykla si pořádati ve svém pěkném salónu v třídě de la Bruyère jednou týdně večerní zábavy. Tyto večerní zábavy podobaly se většině pařížských soirée, s tím malým rozdílem, že se tu člověk opravdu pobavil a že často nebylo ani dosti místa, tak že někdy jedna sklenice sloužiti musila dvěma pánům.

Rudolf, jenž byl přítelem slečny Musette, a který jí byl vždy jen přítelem (proč? nezvěděl nikdo z nich a nikdy), prosil ji o dovolení, aby jí směl přivesti svého přítele, malíře Marcela „schopnostmi překypujícího hocha," — dodal — „jemuž budoucnost hodlá vyšívat kabát akademiků."

„Přiveďte ho!" pravila Musette.

Téhož večera, kdy měli spolu přijíti k slečně Musette, vystoupil Rudolf nahoru k Marcelovi, aby ho odvedl. Umělec pořádal právě svou toiletu.

„Jakže?" zvolal Rudolf, „ty chceš jít mezi lidi v barevné košili?"

„Což pak to uráží slušnost?" táže se klidně Marcel.

„Uráží-li! až na krev, nešťastníče!"

„U čerta!" řekl Marcel, prohlížeje svou košili, jež měla na modré půdě vignetky představující kance, pronásledovaného smečkou psů, „to snad proto, že tu nemám jiné — — Ah, pah, tím hůře! vezmu stojací límec až k bradě a zapnu-li Methusalema až po krk, nebude vidět barvu mého prádla."

„Jakže?" táže se Rudolf poděšen, „ty chceš vzít Methusalema?"

„Bohužel," odvětil Marcel, „musím, bůh tomu chce a můj krejčí neméně, ostatně má novou garnituru knoflíků a před nedávnem potřel jsem švy jeho slonovou černí."

Methusalem byl totiž Marcelův frak; nazýval jej tak, protože to byl nejstarší kus jeho garderoby; byl ušit dle nejnovější módy, to jest před čtyrmi léty a k tomu ke všemu byl ještě barvy šeredně zelené, ale při světle, jak tvrdil Marcel, přecházel do černa.

Za pět minut byl Marcel ustrojen, ustrojen úplně dle nejhoršího vkusu — oblek to každého mazala, kterýž jde mezi lidi.

Pan Casimir Bonjour neužasl by tak v den, ve který by mu přišli sdělit, že byl zvolen do „institutu", jako užasli Marcel a Rudolf přišedše do domu slečny Musette.

Vizme příčinu jejich úžasu: Slečna Musette byla se od nějakého času rozdvojila se svým ctitelem, státním radou, kterýž ji opustil v okamžiku velmi vážném. Byla pronásledována věřiteli a domácím pánem, nábytek její byl zabaven a vynešen na dvůr, aby byl druhého dne odvežen a prodán. Však pro tuto překážku nepomýšlela přece Musette ani chvíli na to, aby snad zábavu odřekla. Dala upraviti dvůr jako nějaký skutečný salón, položila na dlažbu koberec a připravila všecko velmi opravdivě, oblékla se k přivítání hostů a sezvala všechny nájemníky k této své malé slavnosti, k jejížto skvělosti přispěl pán bůh náležitým osvětlením.

Tato bouffonáda měla nevšední výsledek: nikdy ještě nebyla večerní zábava u slečny Musette tak čilá a veselá jako dnes; tančilo i zpívalo se ještě, když komisaři už pro nábytek si přicházeli a celou společnost přinutili, aby se koncentrovala na zad.

Musette doprovodila své hosty zpívajíc:

As dlouho ještě bude řeč, la ri ra,
o čtvrteční mé zábavě;
as dlouho ještě bude řeč, la ri ra.

Marcel a Rudolf zůstali samotni se slečnou Musette, kteráž se opět vracela do svého bytu, v němž mimo postel nic již nebylo k nalezení.

„Ach, ano," povzdechla si Musette, „ale teď není už mé dobrodružství tak veselé; budu se musit ubytovat v hôtelu „u krásné hvězdy". Znám ho, ten hôtel, je tam všude náramný průvan."

„Ah, madame," pravil Marcel, „kdybych měl poklady Plutonovy, nabídl bych vám chrám, krásnější než Šalamounův, avšak —"

„Nejste Plutonem, příteli. Ostatně na tom nezáleží, jsem vám povděčná za dobrý úmysl. — — A pah," dodala, ohlížejíc se po svém pokoji. „Nudila jsem se tady a — ten nábytek — byl beztoho již starý. Hleďte, již tomu šestý měsíc, co byl zakoupen. Ale to není všechno — po plesu se večeřívá, jak se mi zdá (que je soupçonne)."

„Soupe — sonnons donc, (pojďme ke stolu)" řekl Marcel jenž si liboval v slovních hříčkách, obzvláště ráno, kdy z pravidla býval hrozný.

Ponévadž byl Rudolf v „lansquenetu", jenž po celou noc se hrál, něco peněz získal, vedl nyní Musette a Marcela do hostince, kterýž právě otvírali.

Po snídaní smluvili se tito tři hosté, jimž nebylo do spaní, že stráví den na venkově, a poněvadž nebyli daleko od nádraží, vstoupili do nejbližšího, k odjezdu připraveného vozu, kterýž je svezl do Saint-Germainu.

Celý den běhali po lesích a vrátili se do Paříže teprv o sedmé hodině večer, a to ještě proti vůli Marcelově, jenž tvrdil, že nemůže být více, než půl hodiny s poledne a stmívá-li se už, že děje se tak jen proto, že je nebe pod mrakem.

Prodlením oné noční slavnosti a následujícího dne zamiloval se Marcel, — jehož srdce bylo ze sanytru, který jediným pohledem se vznímá, — do Musettky a dvořil se jí ve všech barvách. Ba odvážil se tak daleko, že nabídl krásné dívce nábytek, hezčí než byl ten starý a to z prodeje svého slavného obrazu: „Přechod přes rudé moře". Pozoroval též s utajeným strachem, kterak se blíží okamžik, kdy se bude musit rozejíti s Musettkou, kteráž nechávajíc si líbati ruce a ústa, na tom přestávala, že mu slabě odporovala, když se veškerou silou o to pokoušel, aby dobyl jejího srdce.

Při návratu do Paříže opustil Rudolf svého přítele a mladou dívku, kteráž malíře žádala, aby ji doprovodil až ku dveřím.

„Dovolíte mi, abych vás přišel navštívit?" prosil Marcel, „chci malovat vaši podobiznu."

„Můj drahý," pravila hezká dívka, „nemohu vám dát svou adressu, nebudu snad zítra žádné míti, ale přijdu vás navštívit a spravím vám kabát, který má tak velkou díru, že se jí můžete bez zaplacení vystěhovat."

„Budu vás očekávat, jako mesiáše," řekl Marcel.

„Ale ne tak dlouho," na to Musette se smíchem.

„Jaká to rozkošná dívka!" pravil Marcel, odcházeje, „jest to bohyně veselosti. Udělám ještě druhou díru do svého kabátu."

Neučinil ani třicet kroků, když ucítil, že mu někdo zaklepal na rameno: byla to slečna Musette.

„Můj drahý pane Marceli," pravila „jste francouzský rytíř?"

„Jsem: Rubens a má dáma, hle, toť moje heslo."

„Nuž, slyšte můj trud a buďte šlechetným, pane," pravila Musette, kteráž měla jakýsi pojem o literatuře, ačkoliv se dopouštěla na gramatice ukrutností, připomínajících na krvavou noc bartolomějskou. „Můj domácí poslal pro klíč mého bytu a teď je jedenáct hodin večer, rozumíte?"

„Rozumím," řekl Marcel, podávaje jí své rámě. Vedl ji do svého atelieru na Quai aux Fleurs.

Musette byla ospalá, div že neupadla, však byla přec ještě dosti silna, aby řekla Marcelovi, tisknouc mu ruku:

„Vzpomeňte si na to, co jste mi slíbil."

„O Musette, rozkošná dívko," pravil Marcel hlasem trochu pohnutým „jste tu pod hostinnou střechou, spěte v pokoji, odejdu."

„Proč?" táže se Musette majíc oči skorem zavřené, „nemám ani dost málo strachu, ujišťuji vás, pak jsou zde dva pokoje, lehnu si na vaši pohovku."

„Má pohovka jest příliš tvrdá, než abyste na ní mohla spáti, je vycpaná česanými oblázky. Pohostím vás u sebe a půjdu ku svému příteli, jenž bydlí se mnou na jedné chodbě. Bude to moudřejší," pravil „mámť sice obyčej v slovu státi, ale považte: jsem teprv dvacet roků stár a vy osmnáct, Musette — odcházím. Dobrou noc!"

Druhého dne z rána přišel k ní Marcel s květináčem, který byl koupil na trhu. Nalezl Musette, která se byla položila celá oblečená na postel, ještě spící.

Šramotem se probudila a podala Marcelovi ruku.

„Hodný hochu!" řekla.

„Hodný hochu," opakoval si Marcel, „není-li to k smíchu?"

„Oh!" vyčítala, „proč pak mi to říkáte? To není pěkné od vás, místo abyste mi říkal takové věci, nabídněte mi raději tuto květinku."

„Ah, v skutku, přinesl jsem ji schválně pro vás," praví Marcel, „vezměte ji a v náhradu za mou pohostinnost zazpívejte mi jednu ze svých krásných písní; ozvěna mé mansardy podrží snad trochu vašeho hlasu a budu vás slyšet i pak ještě, až odejdete."

„Ah, tak, vy mne vyháníte?“ řekla Musette, „což pak, nebudu-li chtět odejít? Slyšte, Marceli, nevystupuji do výše šest a třiceti stupňů pouze proto, abych někomu řekla své mínění. Vy se mi líbíte a já líbím se vám. Není to sice láska, ale je to snad její zárodek. Nuže, neodcházím, zůstávám a zůstanu zde, pokud květina, kterou jste mi právě daroval, neuvadne.“

„Ah!“ zvolal Marcel, „ona zvadne ve dvou dnech, kdybych to byl věděl, byl bych vzal immortelly.“

— — — — — — — — — — — — — —

Patnácte dní bydlili Musette a Marcel pospolu a žili, ačkoliv byli často bez peněz, co nejrozkošněji. Musette cítila k umělci náklonnost, která neměla nic společného s dřívějšími láskami a Marcel počínal se obávat, aby se do ní opravdu nezamiloval. Nevěda, že sama o to se přičiňuje, aby se do něho zamilovala, pozoroval každého jitra květinu, jejíž zvadnutí mělo učiniti konec tomu spojení, a nemohl si nikterak vysvětliti její svěžest, každý den novou. Však dopídil se brzy klíče k tomu tajemství. Probudiv se jednou v noci spatřil Musette, ana zalívala květinu: používala každé noci nějaké chvíle, aby ji zalila a tak jejímu zvadnutí zabránila.

Z poesie národů malajských.

Podává prof. *Václav Petrů.*

Překážka.

Poprchává, slunce svítí,
kohout po větru se točí;
všecky dívky scházejí se:
Zapěj rychle ňákou píseň!

Kohout po větru se točí,
slunce mraky v růže barví. —
Zapěju vám píseň jednu,
píseň o veliké strasti.

Slunko mraky v růže barví,
ptáče volá na nevěstu —
o jaké to mluvíš strasti,
dívky sličné, dívky věrné?

Ptáče volá na nevěstu,
na rybu síť rozstírá se —
dívka sličná, dívka věrná,
dívka rychlá se mi líbí.

Na rybu síť rozstírá se,
v žáru slunce moucha hyne —
rychlá dívka se ti líbí,
ty však dívce nelíbíš se!

Výprava do hor.

Napsal L. N. Tolstoj. Z ruštiny přel. *Jan Ježek.*

IV.

Slunko proběhlo polovinu své dráhy a metalo žhoucím vzduchem ohnivé paprsky na suchou zemi. Temnomodré nebe bylo úplně čisté: jen paty sněhových hor začaly se haliti v bělo-liliové obláčky. Vzduch zdál se býti naplněn průzračným práškem: parno bylo nesnesitelné. Vojsko došedši k nevelké bystřině, která as v polovici dráhy tekla, zastavilo se k oddechu. Vojáci odložili zbraň a hnali se k bystřině; velitel praporu usedl si ve stínu na buben, dodávaje obličeji svému výraz stupni hodnosti své přiměřený, a hotovil se s některými důstojníky k obědu; kapitán lehl si do trávy pod vůz; chrabrý poručík Rozenkranz a ještě několik mladých důstojníkův rozložili se na rozestřených burkách a začali statně hodovati, jakž bylo patrno z rozestavených kolkolem láhví a sklenic a ze zvláštní veselosti zpěváků, kteří stojíce v polokruhu před nimi hvízdali a zpívali taneční kavkazskou píseň dle nápěvu písně národní:

Šamil hodlal vzbouřiti se
v době minulé . . .
traj-raj, ra-ta-taj . . .
v době minulé.

Mezi těmito důstojníky byl také mlaďounký praporečník, který nás byl z rána předejel. Bavil se velmi; oči mu jen hrály a jazyk se trochu pletl; chtěl každého pocelovati a vyznati mu lásku . . . . Ubohý mladík! nevěděl ještě, že v takovém případě stává se člověk směšným, že jeho otevřenost a něžnost budí leda výsměch. — Když pak v zanícení vrhl sebou konečně na burku a loktem se podpíraje, na zad odhodil bohatý černý vlas, nevěděl ani, jak roztomilý jest a krásný.

Dva důstojníci seděli pod vozem a hráli na skříni cestovní v karty. Se zalíbením naslouchal jsem hovoru vojínů a důstojníků, a bedlivě zahleděl jsem se ve výraz jejich tváří; ale v žádné nespozoroval jsem ani stínu nepokoje, jaký jsem pociťoval sám: žerty, smích, vypravování svědčily o všeobecné bezstarostnosti a lhostejnosti k příštímu nebezpečí. Jakoby nebylo lze představiti sobě, že některým po této cestě nebude více návrat souzený!

V.

O sedmé večer táhli jsme celí zaprášeni a utrmáceni širokou branou do pevnosti N. N. Slunko právě zapadalo a vrhalo šikmé, růžové paprsky na malebné hradby a zahrady s vysokými záhony, jež obkličovaly pevnost, na osetá nažloutlá pole a bělavá oblaka, nakupená okolo sněhových hor, jakoby je nápodobiti chtěla, a tvořící takto řetěz ne méně podivuhodný a krásný. Půlměsíc visel na obzoru jako průzračný obláček. V aule,*) rozkládajícím se kolem brány, vyzýval na střeše chrámu tatařín pravověrné k modlitbě; zpěváci zanotovali s novou chutí a rázností své písně.

Oddechnuv a spořádav trochu oděv na sobě odebral jsem se k známému pobočníkovi poprosit ho, by o mém úmyslu zpravil generála. Na cestě z předměstí, kdež jsem se ubytoval, spatřil jsem, čeho bych se nebyl v pevnosti N ani ve snu nadál. Krásný kočár, z něhož modní klobouček vykukoval a francouzská rozmluva se ozývala, jel kolem mne. Z otevřeného okna výstavného domu doletaly ke mně zvuky nějaké polky, vyluzované z klaves špatného, rozladěného fortepiana. V hostinci, kolem něhož jsem kráčel, sedělo u sklenice vína několik písařů, kouřících papirosy; slyšel jsem, jak pravil jeden z nich k druhému:

„Již dovolte, prosím . . . . Marje Grigorěvna jest naší primadonnou.“ Shrbený žid v obnošeném šatě, s utrápenou tváří vlekl vřiskavý, polámaný kolovrátek a po celém předměstí rozlehaly se zvuky finále z „Lucie“.

Dvě ženštiny v šustících šatech, v hedbávných mantillách, s květovanými slunečníky kráčely rychle kolem po úhledném dláždění. Dvě dívky, jedna v růžovém, druhá v světlomodrém obleku, prostovlasé, stály na záhrobni nízkého domku a nutily se k smíchu, jen aby obrátily na sebe pozornost kolem jdoucích důstojníků. Důstojníci v nových kabátech, bílých rukavičkách a lesknoucích se náramcích vyšlapovali si pyšně po ulicích a boulevardu. Svého známého našel jsem v prvém patře generálova domu. Sotva jsem mu byl sdělil své přání a obdržel ujištění, že může býti splněno, zarachotil pod oknem, u něhož jsme seděli, krásný kočár a stanul před vchodem domu. Z kočáru vystoupil vysoký, krásný muž v oděvu, jaký nosí pěchota, s majorskými náramky a kráčel po schodech k generálovi.

„Ach odpusťte, prosím,“ pravil mi pobočník vstávaje; „musím to bezodkladně oznámiti generálovi.“

„Kdo přijel?“ tážu se pobočníka.

„Hraběnka,“ odvětil tento, a zapínaje si uniformu spěchal nahoru k generálovi.

Po malé chvíli vyšel na příschodek domu neveliký, ale velmi krásný muž ve vojenském kabátě bez náramků, s bílým křížem na stužce. Za ním vyšel major, pobočník a ještě asi dva důstojníci.

V chůzi, hlase, každém pohybu generálově zračil se muž, kterýž si jest úplně vědom vysoké své důstojnosti.

„Bon soir, madame la comtesse (Dobrý večer, paní hraběnko)“, pravil, podávaje okénkem ruku do kočáru. Ručka v pěkné rukavičce stiskla jeho pravici a krásná, usmívající se tvář v žlutém kloboučku objevila se v okně kočáru.

*) burka, plstěný plášť

*) aul, kavkazská vesnice

Z celé rozmluvy, trvající několik minut, zaslechl jsem jen mimochodem, jak generál s úsměvem pravil:

„Vous savez, que j'ai fait voeu de combattre les infidèles; prenez donc garde de le venir. (Víte, že jsem učinil slib, že pokořím odbojníky: uvidíte, že se tak stane.)“

V kočáře se rozlehl smích.

„Adieu donc, cher général. (S bohem tedy, milý generále)!“

„Non, à revoir,“ pravil generál, stoupaje po schodech vzhůru, „n'oubliez pas, que je m'invite pour la soirée de demain. (Nikoli! Na shledanou; nezapomeňte, že jsem se pozval k zítřejší večerní zábavě.)“

Kočár ujížděl dále.

„Jaký to člověk,“ mluvil jsem k sobě na zpáteční cestě k domovu „má vše, po čem jen Rus toužiti může: úřad, bohatství, slávu — a muž tento žertuje před bojem, jenž bůh ví jak se skončí, s krásnou dámou a slibuje, že bude u ní příštího dne píti čaj, zrovna jako by se byl s ní setkal někde na plese!“

U téhož pobočníka setkal jsem se s člověkem, který mne ještě více zajímal: byl to mladý poručík K., jenž se vyznačoval ženskou téměř něžností a bázlivosti. A přece přišel k pobočníkovi proto, aby si vylil svou zlost a nelibost na lidech, kteří prý svými pletichami spůsobili, že nebyl přivtělen k nastávající výpravě. Pravil, že takové jednání jest hanebné, nekamarádské, že si to bude pamatovat a jiné více.

Kdykoli jsem pohledl na výraz jeho obličeje, a zaslechl zvuk jeho hlasu, nemohl jsem sebe nikterak přemluviti, že by se přetvařoval; byltˇ velmi zarmoucen a rozhořčen, že mu nedovolili jíti na Čerkesy a procházeti se deštěm jich kulí; byl rozhořčen jako chlapeček, jemuž nespravedlivě metlou vysekali. — Nechápal jsem z toho praničeho.

VI.

V deset hodin večer mělo se vojsko dáti v pochod.

V půl deváté sedl jsem na koně a jel ku generálovi; než předpokládaje, že on i pobočník jeho jsou zaměstnáni přípravami k pochodu, stanul jsem na ulici, přivázal koně ke plotu a usedl si na záhrobni s úmyslem čekati tu, až generál vyjede, a dáti se pak za ním.

Sluneční žár i lesk vystřídal se s chladnou nocí a slabým světlem nového měsíce, který se choulil za mračna, tvoře kolem sebe na temnomodré hvězdnaté nebes klenbě bledě zářící polokruh; v oknech domků a skulinách selských chatrčí zazářila světla.

Dlouhé stíny domů, stromů, plotů táhly se pěkně po světlé, zaprášené silnici . . . . V řece kuňkaly bez přestání žáby, na ulici rozléhaly se tu rychlé kroky, hovor, tu dusoty koňské: z předměstí zalétaly časem k sluchu mému zvuky kolovrátku.

Nepovím, o čem jsem přemýšlel; dílem proto, že by mi krušné bylo vyznati smutné myšlenky, které naplňovaly duši mou v době, kdy vůkol sebe zřel jsem jen radost a veselí, dále i proto, že to nenáleží k mému vypravování. Zadumal jsem se tak, že jsem ani nespozoroval, když hodiny bily jedenáctou a generál s družinou jel kolem mne.

Zadní voj byl ještě v bráně pevnostní. S těží prodral jsem se na mostě mezi nakupenými děly, povozy vozatajstva, vozy cestovními a hřmotícím důstojnictvem. Za branou předejel jsem klusem vojsko temnotou noční mlčky táhnoucí, a téměř na verstu cesty se prostírající a dohonil jsem generála. Když jsem jel kolem oddělení dělostřelců a důstojníků na koních, zarazil mne německý výkřik — urážející dissonance uprostřed tiché slavnostní harmonie: „Podej záaapalku!“ za nímž následovalo zvolání vojínovo: „Ševčenko! poručík žádá ohně.“

Větší část nebe zahalila se dlouhými, temnými mračny; jen tu a tam leskly se bledé hvězdy. Měsíc ukryl se již za blízkým obzorem černých hor, na pravo strmících, a vrhal na vrcholky jejich slabou a třesavou polozáři. Ve vzduchu bylo teplo a ticho, ani lístek sebou nepohnul. Zároveň bylo tak temno, že's ani nejbližší předměty rozeznati nemohl; po obou stranách cesty jevily se mi tu skály, tu zvířata, tu nějací podivní lidé — a teprvé tehda poznal jsem, že jsou to keře, když jsem slyšel jejich šelest a cítil svěžest rosy, kterouž byly posázeny.

Před sebou viděl jsem tmavou, kolébající se stěnu, za níž pohybovalo se několik temných skvrn: byl to přední voj jízdy a generál s družinou. Asi uprostřed hýbala se podobná černá hmota, trochu níže první: pěchota. Ve všech řadách panovalo takové ticho, že's mohl jasně slyšeti všechny tajemně splývající zvuky noční: v dáli smutné vytí šakalů, podobající se tu zoufalému pláči, tu chechtotu, zvučné, jednotvárné písně cvrčka, žáby, křepelky, nějaký blížící se hukot, jehož příčinu nemohl jsem sobě vysvětliti, a všechna tato sotva slyšitelná hnutí přírody splývala v jediný, plný, překrásný souzvuk, jejž nazýváme tišinou noční. V tišině této slyšel jsi šelest vysoké trávy a temný dupot kopyt, jejž působil rychle se pohybující oddíl vojska.

Zřídka ozýval se v řadách chřest těžké zbraně, cinkot náhodou vypadlého bodáku, přitlumený hovor a frkání ořů.

Příroda dýchala ranní svěžestí a krásou.

Může-li úzko býti člověku v překrásné této přírodě, pod tím neobsáhlým hvězdnatým nebem?

Zdaž mohou se uprostřed těchto zjevů okouzlujících v duši člověka skrývati zloba, msta neb jiné divoké vášně?

Zdálo se mi, že musí všeliké zlo vymizeti ze srdce člověka žijícího v náruči této přírody — v tomto souboru krásy a dobra.

VII.

Jeli jsme již přes dvě hodiny. Začalo mne mraziti a víčka skláněla se k spánku. Z mraku vyzíraly smutně tytéž nejasné předměty: v nevelké vzdálenosti černá stěna a pohybující se skvrny; právě vedle mne klusal bělouš grošák, jenž, oháněje se ohonem na vše strany, značně roztahoval zadní nohy. Na grošáku seděla postava v bílém čerkeském oděvu, na zádech maje vintovku v černém plstěném pouzdru; z jiného pouzdra vyčnívala bílá hlaveň pistole. Hořící papírosa ozařovala ruse vousy, bobrový límec a ruku v zámišové rukavičce. Nahnul jsem se k šíji ořově, zamknul oči a zamyslil se na několik minut; známý dupot a šelest náhle mne opět vyrušily: rozhlížím se — i zdá se mi, že stojím na tomtéž místě, ale černá stěna, jež byla přede mnou, že se chýlí na mne nebo že stěna ta stojí a já že na ni narazím co nevidět. V té chvíli zarazil mne ještě silnější, blížící se hukot, jehož příčinu nemohl jsem dříve uhádnouti: bylo to hučení vody.

Vjeli jsme v hlubokou kotlinu a přiblížili se k horské řece, jež byla právě rozvodněná. *) Hluk stával se silnější, porosená tráva hustší a vyšší, křoví stíhalo křoví a obzor zenáhla se úžil. Časem vyšlehly na zamračeném hřebenu hor na různých místech jasné ohně a ihned zase zmizely.

„Prosím vás, jaké to jsou ohně?“ šeptám do ucha Tatařínu, klusajícímu vedle mne.

„To nevíš?“ odpověděl.

„Nevím.“

„Toť na tyči přivázaná sláma, z níž brzy vyšlehne plamen.“

„A proč?“

„Aby každý věděl, že přišli Rusové. Sotva zaplanou ty ohně,“ doložil se smíchem, „rozlehne se po vesnicích: — ai — ai, nepřítel jde! a každý povleče, což má nejlepšího, do hor.“

„Což vědí již v horách o naší výpravě?“ tázal jsem se.

„Jakžby nevěděli! vždy to vědí: náš lid jest již takový!“

„Teď vytrhne i Šamil do pole?“ tážu se znova.

„Nikoli,“ odpověděl Tatar kroutě hlavou. „Šamil do boje nepotáhne: Šamil pošle své naiby**) a sám jako komín pohlížeti bude shora na boj.“

„Bydlí daleko odtud?“

„Nedaleko. Tamhle na levo asi deset verst.“

„Jak to můžeš všechno věděti?“ ptám se ho, „což jsi tam byl?“

„Byl; všickni našinci byli v horách.“

„A viděli jste Šamila?“

„Neviděli. Šamila našinec nespatří. Sto, tři sta, tisíc strážců rozestaveno kolkolem a Šamil uprostřed!“ doložil tváře se přitom velmi potměšile. ***) Pohlednuv vzhůru, zpozoroval jsem, že se nebe na východě jasní a požáry niží; ale v úžlabině, kterou jsme táhli, bylo temno a chladno.

V tom vyšlehlo v temnosti noční nedaleko před námi několik plamenů; zároveň zařičely koule a tichem velebným da-

*) Na Kavkaze vystupují řeky ze svých břehů v červenci.

**) Naibem nazýval se každý, komu vůdce kavkazských povstalců Šamil nějakou záležitost k vyřízení svěřil.

***) Dlouho vzpíral se Kavkaz Rusům; po celou řadu let musili tito povstání za povstáním udušovati. Když roku 1834 vůdce odbojných kmenů pokavkazských Gamzat-bek úkladně byl zavražděn, vystoupil na jeviště podvůdce jeho Šamil. Roku 1840 usadil se v čerkeském městě Dargi, zde začíná skvělá doba odbojné jeho činnosti, o níž dočísti se lze podrobnějších zpráv v Sovremenníku roc. 1859.

leko rozléhaly se výstřely a hlučný pronikavý křik. Byla to nepřátelská piketa.

Tataři vzkřikli, vystřelili na zdařbůh a rozprchli se.

Vše umlklo. Generál zavolal tlumočníka. Tatařín v oděvu čerkeském přiklusal i hovořili spolu po tichu a polohlasitě dosti dlouho.

„Plukovníku Chasanove! rozkažte, aby se utvořil řetěz," pravil generál tichým, táhlým, ale srozumitelným hlasem.

Vojsko přitáhlo k řece. Černé hory zůstaly vzadu; svítalo. Klenba nebes, na které sotva znáti bylo bledé, matné hvězdičky, zdála se vyšší než jindy; jitřenka zazářila jasně na východním nebi; svěží, chladný větérek vanul od západu a bělavá mlha jako pára vznášela se nad šumící řekou.

(Pokračování.)

Umění. Literatura. Věda.

— Slavnost Michel-Angelova v Umělecké besedě. Péčí výtvarného odboru uspořádána byla v sobotu dne 6. března slavnost na památku 400letých narozenin velikého sochaře, architekta a malíře Michela Angela. Ve skvostně ozdobených síních vystaveny byly dovedné kopie proslulých děl vlasského velmistra, jmenovitě poutaly pozornost fotografie a odlitky sochy Mojžíšovy, maleb se stropu kaple sixtinské, jakož i čtyř allegorických postav z náhrobku Juliova a Medicejů, dále chrámu sv. Petra v Římě v pohledu i v detailu. Na jevišti v sále stála socha oslavencova obklopena nejzdařilejšími výtvory jeho dláta v zeleném loubí květin. O 8. zahájena slavnost přednáškou p. prof. dr. Durdíka, jenž vzletnými slovy vylíčil význam renaissance v umění vůbec a universalního genia Michel-Angelova zvláště, pak následoval banket s četnými přípitky oslavenci, umění domácímu a vlasteneckému duchu v umění, vlasteneckým učencům a podnikům a j. — Z cizích hostů navštívili besedu ředitel akademie pan Swerts, zástupce krásoumné jednoty p. br. Bedřich Schönborn, stavitel p. Mocker. O vkusné zařízení a znamenitý zdar slavnosti přičinili se vedle jiných jmenovitě sochař p. Schnirch a prof. Sob. Pinkas.

— České literarní novinky v Americe. Domácí biblioteka. Sbírka zajímavých románů a povídek; díl prvý: Quadrona. Obraz ze života v poledních státech severoamerické unie. Dle Fr. Gerstaeckera vzdělal J. A Oliverius. — Phil Foghorn, pán pomezí aneb: Neznámý nepřítel. Novella ze západních krajin amerických od Oll. Coomes-e z anglického přeložil A. J. S. Oba tyto spisy vyšly nákladem knihkupectví A Geringera v Chicagu a jsou na skladě v knihkupectví dr. Grégra a Ferd. Dattla v Praze.

Drobnosti.

— Zlatem a stříbrem dlážděné město. Ulice města Virginia City v Nevadě (v severní Americe) vydlážděny byly v dřívějších dobách odpadky a truskami z okolních zlatých a stříbrných dolů. Dláždění toto obsahuje dosud částice drahého kovu v míře tak hojné, že obyvatelé města téměř při každém kroku po zlatě a stříbru šlapou. Nedávno vsadil se tam jeden měšťan s druhým o skřínku doutníků, že kus bláta na kole omnibusu má cenu nejméně 5 dolarů po tůně. Dali kus tento v mincovně zkoušeti, při čemž vyšlo skutečně na jevo, že tůně takového bláta obsahuje za 7 dolarů 54 ct. stříbra a za 2 dolary 32 ct. zlata, dohromady tedy drahých kovů za 9 dolarů 86 ct.

— Státní moc v Číně a Siamu má mnohem rozsáhlejší obor činnosti než u nás: tam jí poslouchají nejen lidé, nýbrž i zvířata, bozi a ďasi. Vyjímáme dva příklady ze spisů cestovatele Bastiana. V hlavním městě Siamu, Bangkoku, koupají se lidé v řece bez bázně před četnými krokodily, kteří se vodou proháněji. Když se jich Bastian ptal po příčině té bezstarostnosti, odpověděli mu zcela vážně, že prý je krokodilům v obvodu města kousání zapovězeno. V Číně mohou bozi od každého smrtelníka k soudu pohnáni a třeba in contumaciam odsouzeni býti. Bastian sám znal Číňana, který vyhrál proces se svým domácím bůžkem; žaloval tohoto, že nemocného jeho syna neuzdravil, ač byl za tím účelem hojně obdarován — náš právnický jargon řekl by „causa data, causa non secuta."

— Při obléhání Mohuče r. 1793 vznikla tam taková bída mezi Francouzi, že dlouhý čas jídali vojáci krysy, chodili k Rýnu, aby mrchy koňské lovili a jich maso pojídali. Kočka stála 6 franků a libra masa z pošlých koňů 45 sous. Důstojníci nežili lépe; Aubert Duboyet častoval svůj generalní štáb kočkou obloženou 12 myšmi. (Thiers.)

— Krátce a dobře. Plukovník francouzský a napotomní maršálek Lannes vydal r. 1802 následující denní rozkaz: „Vojáci! Jde tu o to, aby Bonaparte jmenován byl doživotním konsulem francouzským. Mínění je svobodné, nechci nikoho obmezovati, dávám toliko na vědomí, že prvního, který nebude tak hlasovat, dám před frontem zastřelit. Ať žije svoboda!" Plukovník Lannes.

Listárna redakce.

„—l." V pokusech Vašich jeví se nadání, ale k uveřejnění se nehodí. Vystříhejte se hrubých nesprávností mluvnických jako „let jsem popřál tužbám v hloubi srdce svého skrytým."

V. T. Z Boccaccia nelze ničeho upotřebiti. Spisy jeho jsou dílem příliš známé, dílem se pro list náš nehodí. Stran metra Metastasiových „Azioni" nemůžeme Vám poraditi, poněvadž neznáme vlaský originál. Vítány byly by nám kratičké ukázky z nejnovější zábavné prózy; ale vyhledání a volbu jich musíme přenechati Vám. Z básníků mohl byste se pokusiti snad o překlady z Leopardiho, Giustiho a j.?

„1 — 1 — 2" Pošlete laskavě více. Zdařilé překlady ochotně uveřejníme.

„M v S". Můžeme Vám jen upřímně poraditi, abyste veršováním čas nemařil.

Zasílateli „Mnicha". Chiffra „*M. Š.*" neplatila bohužel Vám. Píšete nezdařilé variace na Máchovy motivy. Rukopis zaslali jsme Vám pod adresou udanou zpět.

E. J. „Pot. květ." příliš rozvláčná. Litujeme, že nelze uveřejniti. Libo-li Vám, zašlete něco kratšího v podobném genru. Rukopis leží v administraci.

J.H. v Br. Talent máte. Poměrně nejlepší je „Večer u cigánů." Ale otisknouti ještě nemůžeme.

SK-J. Slabé obsahem i formou.

Pp. přispívatelům. Žádáme snažně, aby se k dopisům poštovní známky na odpovědi písemné nepřikládaly; neboť při nejlepší vůli nemůžeme zvláštními dopisy odpovídati neb dokonce obšírné úsudky podávati.

Knihy nové „Lumíru" zaslané: „Palečka", nepolitického humoristického týdenníku vyšel (ročníku III.) sešit 7. „Paleček" zdokonaluje se stále každým směrem: podává vždy zábavnější čtení a přináší vždy zdařilejší illustrace. Odporučujeme ho vřele každému, kdo veselou zábavu miluje.

Kytice. Sbírka zábavného i poučného čtení pro mládež. Svazek 1. Kanárek. — Nocleh v letě. U dědečka a u babičky. — Nemocná školačka. Povídky od Františka Pravdy. V Praze 1875. Nákladem knéhkupectví: J. L. Kober.

Laciná knihovna národní. Číslo 94. Humoresky. Napsal dr. Josef Štolba. III. V Praze tiskem a nákladem knihtiskárny: J. Otto 1875.

Laciná bibliotéka mládeže. Redaktor L. Mašek. Seš. 7. Naučné povídky pro mládež. Sepsal Frant. Tesař. — Sešit 8. Obrázky z dějin slovanských. Od J. L. Maška. V Praze, nakladatel J. Otto.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 86. Poctivý zámečník. Povídka dospělejší mládeži a její přátelům vzdělal V. F. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

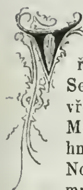
Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 1. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

V řísutské tvrzi bděla již snad jediná stará Háta. Seděla u krbu, na klíně držela knihu, ale zavřenou. Ještě si dnes ani oheň nerozkřesala. Měsíček jí svítil zrovna do klínu, seděla tak bez hnutí již hezky dlouho, co pana Oldřicha odnesli. Nechtělo se jí také do čtení a na večeři zapomněla úplně.

Háta byla v Řisutech dědičnou: otec zemřelého pána již ji měl, všecky děti jeho nosila na rukou, Alenu nejposléze ze všech, co jich bylo z krve rytířů řisutských. Ale nebývalo s ní řeči, všude a všude měla verše z písma na jazyku, na všecko odpovídala písmem; uměla to ještě dovedněji než Blahut, protože celé odpůldne vždy ležívala v psané veliké knize a čítávala do nocí již od těch dob, co mistra Jana z Prahy vyhnali a co hlásal po kraji v Rakovnicku slovo boží. A potom — nedoslýchala; proto se také raději lidem vyhýbala. Kolik let nepřekročila již ve bráně práh, nechodila do chrámu a mládež řisutská ji ani neznala, ale slýchávala o ní a dovedla si ji představit, shrbenou bělovlasou stařenku s čepečkem, dobrými portami ozdobeným, s tváří uvadlou, ale očima ještě jako jiskry a nohama jako běhy srn z lesů smečenských. Jizbičku měla v přízemí. Bylo z ní vidět jen do nebe a do dvora. Do světa se dívati nechtěla a dvůr jí byl dozajista milejší než celý ten veliký svět, protože se oko nenasycuje viděním, aniž se ucho naplňuje slyšením — jak říkávala.

Náhle se rozevřely dvéře a do jizbičky vešla dívka zahalená v černý, řasnatý šat; vlasy měla rozpuštěné a měsíc čtverák nesvítil již stařence do klínu, ale zrovna té dívce zadíval se do tváří, do hnědých vlasů, any se tím více leskly v tom svitu čarovném jako perutě sokolí.

Háta ani nezpozorovala návštěvu, až teprvé, když ji dívka hezky nahlas oslovila.

„To ty jsi, Alenko — miláčku? — Sedni si, dítě, sedni, jsem ráda, že přicházíš. Jsi nyní mou paní, Aleno, mám ti říkati, holoubku, „vy“? Ne, nebudu, nechceš, viď že ne? Snad bych tomu ani nepřivykla. — Je v té naší tvrzi smutno; nebývalo tak, arciže nebývalo, ani když ti pochovali dědečka. Bože můj!“ pravila stařenka. „Tak to uteklo, dnes pochovali Oldřicha, hleď, Aleno, já chovala tvého tatíčka na rukou a oči jsem mu také zatlačila. Ale ať — neplač, děvče. Všemu musíš zvykati.“

Alena seděla vedle staré Háty a vzlykala. Teprvé nyní jí to opět nějak připadlo na srdce, že je sama — sirota, bratr že je odtud daleko, tatíček v hrobě vedle matičky. Když šla za rakví s hlavou svěšenou, neplakala a když spustili otce do hrobky, také neplakala, až teprv Háta ji přivedla k pláči tou řečí svou, protože ji tak co živa nebyla slyšela mluvit: snad také Háta nikdy tak nemluvila k nikomu, leda když byla mladá její tvář ještě bez vrásků a hlava bez šedin. Ale to Alena nepamatovala.

Dcera pana Oldřicha dovedla zadržet pláč, když chtěla. Nikdo nepoznal, zdali se jí srdce chvěje pod vlnícíma se ňadrama hořem či rozkoší, a proto jí také řekl Smečenský Boleslav, že jest jako sníh umrzlý.

Háta dnes sama zapomněla, že po několik už let mluvívala jen, co musila a nikdy více, a povídala-li cos, vždy to bývaly jen průpovědi z písma, nejvíce z knih Šalomounových. Bůh sám ví, co jí to dnes ten jazyk rozvázalo.

Alena si poseděla u ní dlouho, tuze dlouho a stařenka pořád a pořád povídala, že jí těmi řečmi oči vyschly a tím povídáním stesk přešel. Až zase když byla sama ve své ložnici, položila hlavu do podušek, hnědé, blýskavé vlasy rozvlnily se jí po obličeji a ramenech: plakala usedavě, že je sama a proč že také stará Háta ji zrazovala před Boleslavem Smečenským.

Měsíc přešel již řisutskou tvrz, stál nad kostelem; příšerně bělely se chrámové zdi, ohrada kolem hřbitova se zavátými rovy podobala se zapadlé dědině ve sněhu a kříže uschlým, ohořelým drvům.

Alena ještě seděla tak s tou hlavou v poduškách, ale neplakala již: přemohlť ji spánek. Oddychovala tiše, jako když šumí v létě korunou lípy na dvoře tichounký větérek. —

* * *

Plzeň, nejzarputilejší sokyně kalicha a nejspolehlivější družka krále-bezzemka, byla již několik měsíců sevřena neproniknutelným takořka řetězem patera vojsk husitských. Z daleka bělaly se kolem začernalých hradeb plátěné stany Táborů, nejvýše nad ležením vlál černý prapor Žižkův s červeným kalichem a naproti s temene svatobartolomějské věže červenal se v bílém poli křižácký kříž v rozích se znaky Lucemburků.

Marně činili bratří útok za útokem, marně se plnily příkopy pod hradbami těly božích bojovníků,

s valů městských dostávalo se útočníkům vždy jen posměchu a pohany.

Věděl také Zikmund, že pádem Plzně musil by se zříci koruny po otci svém — dobrém Karlovi a nechati ji v rukou nenáviděných Čechů i s bohatými doly kutnohorskými, jež byly mu nevyčerpatelným zdrojem, a proto také hleděl všemi silami ohroženému městu poskytnouti pomoci a nešetřil ani sebe větších obětí.

Co Prokop opustil tábor, zdálo se, že se z těch zašedivělých stanů vystěhoval s ním také bývalý duch bratrských vojsk a že se tam zahnízdila tupá málomyslnost. Arciže se rvali dosud jako tygři, když je dohání hlad, ještě zněla řadami jejich proslavená „Kdož jste boží bojovníci", v šikách útočily namnoze tytéž tváře, jež honily tolikrát před sebou pluky křižácké, titéž bojovníci, kteří vším právem mohli se chlubiti, že před hukotem cepů jejich, před leskem železných palcátů prchalo půl Evropy; ale nad táborem lpěla jakási strašná kletba, nezahladitelná a proto se útoky sebe úsilovnější pokaždé potkávaly s nezdarem. A vůdcové, když opět pořidlé řady vracely se do tábora, s hlavami svěšenými, beze slova ukrývali se ve stanech a se zoufalým výrazem ve tvářích, s pěstěmi zaťatými přemítali o hanbě své, o potupě praporů husitských před Plzní.

A bratři, kdykoliv rozhledli se kolem po osněžené pláni, pokaždé utkvěli očima na výšině za táborem, na němž černalo se drvo nahoře přepažené trámem, jakoby to byl přeražený kříž, na drvě bělela se kostra, ohlodaná krkavčíky, vybělená deštěm a chumelenicemi. Byl to Tvaroh, jejž Táboři za to, že drzou rukou sáhl na Prokopa, ubili a pověsili nad ležením na postrach tomu, kdož by se opět odvážil na svornost bratrskou. —

Na východní straně tábora přecházelo několik vojínů. Byli bezpochyby na stráži a hlídali přechod přes Radbuzu, aby nemohli přes řeku k obležencům s potravinami.

Zase potrušoval se snih a řeka hezky přes den chytila. Ale na led by se přece nemohl nikdo odvážit.

Náhle se jeden zastavil, odhrnul si s vysokého čela vlas a zahleděl se do dálky.

„Přijíždí, braši, kdos — pozor!" zavelel.

Mžikem byly šipky s plecí, ještě rychleji napjaty a v chvilince čouhal z každé bystrý šíp s peřím havranim. —

Opravdu uháněl jezdec k táboru a uviděv na druhém břehu stráž, bodl bělouše a bez rozpaků vrhl se do zpola zamrzlé řeky. Bělouš zařičel a v několika skocích byl za řekou.

„Hoj!" zahoukl mladý muž, jenž nejdříve všiml si jezdce a nedořekl ještě, ku dvaceti šipkám bylo nasazeno proti smělci, jenž troufal si až k předstrážím bratrského tábora bez hesla.

„Čečku!" zavolal náhle velitel. „Čert by tě, chlape, nepoznal, neřku-li pak já! — Čeček je to, nese nám z Řísut poselství. Jen ať nás potěší. Směješ se, Čeňku, viď; však Maruška na tebe nezapomněla. — Nu, co nám prinášíš? Půl leta nevíme ničeho o domově. Jáť myslil, že jste na nás zapomněli dočista."

„Nezapomněli, pane; jak bychom také mohli. Od slečny pozdravení a tento list, vám, braši, od celé dědiny a tobě, Čeňku, od otce, od Blahuta a víš, od koho ještě."

„A jak že je, Čečku, v Řísutech?" ptal se velitel hlídky posla, dívaje se na list bez nápisu a trhaje obálku. —

„Tak, tak, pane. Také tam máme zimu. Onehdy měli jsme hrůzovitou chumelenici. Staletá drva v lese za kostelem vyklátila."

„Od Aleny že to neseš?"

„Od slečny, pane."

„A otec?" táhlým zvukem zeptal se syn pana Oldřicha řísutského a Čeček sklopil hlavu, podíval se stranou po známých tvářích, samých to rodáků řísutských. Několik jich neviděl, kteří také vytáhli s Hanušem před půlletem do pole. Ulehli pod bradbami Plzně nadobro a ležel již také nad nimi sníh.

Hanuš se podíval na čeledína, bystře se podíval, jako před chvílí, když bylo viděti v dáli jen černavý bod, prudce rozevřel list, ruce se mu zachvěly jako onehdy, když klesl vedle něho korouhevník s velikým praporem bratrským a on sám uchopil se praporu a sám zdvihl jej do výše nad hlavy útočících Táborů, kvapně přeletěl list a zase tak se podíval na Čečka.

„Pane — dej mu bůh lehké odpočinutí. Plakali jsme všickni jako děti, když jim otce berou na máry a vynášejí ze dvora. Stonal málo, nikdo se nenadál, že to skončí tak."

Mladý muž podíval se do sněhu a ostatní jeden na druhého pohlíželi s úžasem. Rozuměli všemu a nikdo se neptal čeledína po ničem.

„Alena také plakala?"

„Nevím, pane, ale říkali, že ne. Šel s ní Smečenský Boleslav. Až teprvé když přišla domů a byla samotná, dala prý se do pláče."

„Smečenský Boleslav že byl na pohřbu mého otce a že šel s Alenou?"

„Šel, pane. Divili jsme se tomu. — Byl jsem také v Praze pro magistra a když jsme přijeli, bylo již pozdě, pán umíral," dopověděl Čeček a mladý rytíř zas se zadíval do sněhu. Ale věru neviděl, že je půda bílá a kdyby v téže chvíli sám Zikmund přikvačil Plzni na pomoc a táhl kolem něho s celou družinou, kdo ví, zdali by byl viděl, že to táhne kolem úhlavní nepřítel slova božího a kalicha.

Zdálo se mu, že kolem něho valí se hustá mlha, že se země pod ním chvěje, že ho pojímá závrať a že klesá do Radbuzy. Ale nehnul se z místa a pořád se díval tak před sebe, jako by ty bystré oči jeho náhle byly otupěly, a palcátu držel se křečovitě, vší silou opíral se oň, že zavrtal jej pod sníh do země na půl střevíce.

Čeledín zatím potichu hovořil se známými. Nepostačil jim ani vyprávět, co na něm všecko chtěli věděti a sám se vyptávat také nemohl. A na tolik měl přece namířeno.

Rytíř nevšímal si, co všecko povídal Čeček tlupě opodál, a teprvé když přicházela nová stráž, aby vystřídala Řísutské a Čeněk Buchatův ho upozornil, pozdvihl hlavu, podíval se kolem, ale nepromluvil. Čeledínovi jen pokynul, aby jel s nimi do tábora. V táboře zašel do stanu, vrhl se na rozestřenou slámu přehozenou hrubou houní. Ani neodložil meč, ani si krunýř neodepjal.

Bylo již k večeru. Nad táborem rozložily se mlhy. Šedá barva jejich splývala s bělavým plátnem stanů v jeden oblak, jenž valí se po samé zemi jako kotouč

písku, když se za suchých větrů zdvihají v ouvozech a valí se v divokém kroužení rovinami.

Plzeň také ležela pod mlhami, že nebylo vidět ani ku hradbám. Zahledělo-li oko k městu, zočilo jedině šedivou spoustu oblak a v té spoustě nejvýše jakousi zář, jakoby to světlo prorážela s věže bartolomějské.

Táborem rozléhalo se chvílemi duněuí rohů, jako když nad Šumavou hrom rachotí, a kdes u řeky snažil se někdo zahoukati: „Kdo jste boží bojovníci". Jaksi truchlivě zněly zvuky slaveného chorálu zimní krajinou a bratří, k jejichž uším doletěl temný hlahol, zaskřípali zuby pronikavěji, než pod pádnými kroky jejich umrzlý sníh, sevřeli pěstě, jakoby rozdrobiti chtěli mohutnými dlaněmi držadla sudlic nebo palcátů.

„Jde to, braši, rychle dolů s naší slávou!" hovořil u ohně starý kýs bratr ohřívaje si ruce nad plameny. „Hnedle nám z ní zbudou jen cáry, věřte mi, horší cáry, než mám na sobě a než vy všickni máte. A potom i ty cáry strhnou ještě s nás, budeme nazí, ušlehají nás. Hleďte, bratři, tolik neděl již tu ležíme, tolik dobrých, starých hlav nám urvali tam ti krtkové," a pod hustým, osněženým obočím zasvítily se mu zraky prudčeji než plameny, jež po každém přiložení vyšlehaly výše do mlhy.

„Jářku, na potupu dáváme slávu husitskou i jméno sirotčí, a nebožtíku Žižkovi jsme jen na hanbu," dále hovořil starý chlap a celá tlupa ho poslouchala, jakoby byl kněz a kázal jim slovo boží. „Tak, bratří, jářku, Žižkovi nedáme ani v hrobě pokoje a až vstane, víte, koho bude nejdříve bít a čí lebka to odnese nejdříve? Však víte. A nám řekne: vzhůru, bratři, podívá se na nás těma svýma očima, jářku, myslíte, že neviděl? — Všecko viděl lépe než já a já přece vidím, když ti krtkové nabíjejí a kam si zamířili. A potom to zase půjde po Čechách, jako když byl živ. Páni budou zalézat do doupat, krčit se pod kalich. Hoj, bratří, zas se budeme rvát a zas to bude českou zemí hučet jako k poslednímu soudu: „Kdo jste boží bojovníci" — — hr, na ně hr!" Zazpívejme si ji, ať přijdou a ať nám chtějí huby zacpat! Jářku, braši, z plných plic jako u Malešova, jako u Domažlic. Ať vědí tam ti plesnivci, že jsou ještě živi Táboři a že pod hradbami jejich ještě neshnili a nezmrzli. Na celé kolo, hoši, ústa otevřte a uvidíte, že budou myslit, že to troubí k poslednímu soudu. „Kdo jste — — —"

Ze sta hrdel zaburácel jedním hlaholem táborský zpěv, po celém ležení rozhučely se rohy, jako když hřímají houfnice, rána za ranou, jako když nad bojištěm valí se mraky, v těch mracích se blýská a rachotí hrom.

„Tak, bratři! Vidíte, mám z toho radost, že je v nás ještě stará krev, že nehnijeme a Žižka bude v Hradci spát pokojněji a v tomhle hnízdě, uvidíte, že dnes ani oka nezamhouří. Všude zas musí bratří být pány, po celých Čechách tábor bratrský, v tom táboře si budeme vychovávat děti, br — kýs krahulík letí tudy, jde na Tvaroha — čert do vás, byl to šíp, vidíte, braši, zachytil jsem ho. Ký-li běs! Plesnivci — —" zahučel náhle jaksi podivně starý Malucha, zavrávoral, na hradbách zahoukla rána a mlhovitými oblaky zasvištěla koule.

„Jdu za Žižkou, pozdravím — — —" ale nedořekl starý bratr, skácel se do sněhu, sněhem se rozproudila čistá, červená krev a duše Maluchova odlétala mlhami bystřeji než koule z houfnice a také letěla výše, než sokol vylétá.

Beze slova stáli kolem bratři, nerozprchli se do stanů, nad hlavami jim ještě několikrát zafičely střely a několik koulí zasvištělo, ale byly bez výsledku. Po snědých tvářích kanuly jim slzy, dopadaly na sníh, splývaly s ním jako ta dobrá, bratrská krev Maluchova.

Ale nedlouho stály tiše a nedlouho jim kanuly slzy po snědých lících, ze sta hrdel rozlehl se divoký ryk, as šest chlapů uchopilo ubitého Maluchu a za hromového zpěvu nesli ho před stany pana Čapka, Ondřeje Keřského, Prokůpka a předních vůdců bratrských vojsk.

Zas rozhučelo se celým táborem „Kdo jste boží — — —" a bratří sami se řadili v šiky k útoku na Plzeň. —

„Bez nich, braši, půjdeme. Jednoho po druhém nás takhle pobijou. Hr na ně, hr, hr!" hučelo to ležením, jako kdyby se byla Radbuza rozvodnila a vodami svými zaplavila celou krajinou, v divém jekotu bořila dědiny a hltala lidské životy.

(Pokračování.)

Z Jerusalema do Jericha.

Listy cestopisné.

Zaslal *Kvido Mansvet.*

I.

Pánové, vydáte se v povážlivé nebezpečí, odjedete-li zítra do Jericha, neboť Arabové a beduinské kmeny na východní straně Wadi Hasbanu mají krvavý spor s kmeny el Ghoru! Jen s velkým ozbrojeným průvodem můžete se tam odvážit. Co mne se týče, mohu pánům posloužiti šestnácti statnými Araby, a poněvadž sám s šejchy všech těchto kmenů osobně znám jsem a spřátelen, mohou být pánové bezpečni, že bez úrazu cestu vykonají." Tak bramarbasoval mi v Jerusalemě prohnaný tlumočník, Řek Tephitakles, jenž v tom velice byl na omylu, že mne za obyčejného, nezkušeného „cestovatele pro zábavu" považoval. „A mnoho-li pak byste žádal pro sebe i mužstvo na cestu, zítra tam a pozejtří nazpět?" tázal jsem se jen tak na zkoušku. „Za dva dni sem a tam, toť příliš velká a ostrá jízda, budeme musit mnoho přetrpět, avšak — —" při tom sňal s ramene nádhernou dvouhlavňovou pušku, postavil ji před sebe a mžouraje očima tvářil se, jako by přemýšlel a počítal, bubnoval obrovskými prsty na lesklých hlavních své nádherné dvojky a pravil po delší přestávce: „Slyšel jsem, že hodláte se později ještě jednou a sice na delší dobu odebrati k Mrtvému moři; vezmete-li mne pak opět s sebou co cicerona, posloužím vám tentokráte velmi lacino a nepožádám nic více, než —" a jakoby se z posledního rozhodnutí rozpakoval, potahoval turban s levého ucha na pravé a doložil po-

sléz — „než 1000 piastrů (asi 100 zl.) pro sebe, 100 piastrů pro šejchy na mimořádný bachšiš a pro družinu obvyklé tři skopce."

Měl jsem příležitost seznati řeckou nestydatost ve východních zemích ve všech možných stupnicích a obdobách, ale tato nestydatost mne zrovna porážela. Abych mu za ni nějaké „překvapení" spůsobil, dodal jsem si tvářnosti, jako bych návrh jeho přijímal — v očích se mu vesele zajiskřilo — a pravil jsem s naivním úsměvem: „Co tu žádáte, není zrovna přílišné" — obličej zářil mu samou laskominou — „ale" — „ale" opakoval po mně stříhaje už nedůvěřivě ušima, „ale vy jste šibal, který by cestujícího více odřel, než sami ghorští beduini; vy neznáte žádné šejchy, jako oni neznají vás, — pojedu zítra ráno jen s třemi Araby do Jericha, vrátím se pozejtří zdráv a vesel do Jerusalema a zaplatím za průvod jen 300 piastrů." Po těchto slovech odvrátil jsem se od úskočného Tephitakla, jemuž se Řekové a Arabové kolem zevlující do očí smáli. „Však uvidíme, zdali se zdráv a vesel vrátíte!" volal za mnou paličským tónem Řek odbytý. Mladý Arab, jehož jsem po delší dobu již co sluhu a stálého průvodčího s sebou vozil, činil mne pozorna na tato slova úsměšná a výhrůžná varuje zároveň, abych na zejtří nevyjížděl a výlet do Jericha raději na nějaký den odložil.

Však nejsem nováček, jehož úmysl by zvrátit dovedl každý řecký polobandita — ne, můj hochu snědý, mluv si jen dále, stojím na tom: zítra vyjedeme! Tak pomysliv a nedbaje už dále intermezza se sklamaným Tephitaklem spěchal jsem bludištěm špinavých uliček turecké čtvrti k damascenské bráně, kdež jsem po krátkém pátrání nalezl Hasana, pronájemce koní. Sděliv mu krátce svůj úmysl žádal jsem, aby mi opatřil za průvodčí dva spolehlivé Araby a, možná-li, nějakého mocného šejcha. Hasan, kterýž mne od dávna již znal a v obzvláštní přízni měl, slíbil ihned ochotně, že půjde do města vyhledat Abd'Allaha, hlavára Beni-Khallův. Přijel prý ráno do Jerusalema a byl prý by mi nejlepším vůdcem k Mrtvému moři a Jordanu.

Asi za hodinu byl již Hasan s Abd'Allahem u mne v hostinci „Damaskus". Smluvili jsme se brzy: Hasan slíbil, že mi pošle ráno o půl páté hodině do hôtelu tři z nejlepších koní svých, a Abd'Allah zase, že bude v pět hodin už čekat s dvěma jezdci u Bethanie. Abd'Allah učinil na mne dojem velmi příznivý, a poněvadž v dalších náčrtcích ještě několikrát se objeví, nebude od místa těch několik slov, jež mu tuto věnuji. Abd'Allah jest jedna z imposantních postav, jakých bys asi v Evropě málo nalezl: výška jeho obnáší šest plných stop, tvář je ušlechtilá s čackým a hrdým výrazem aristokracie pouště, barva temně žlutá ale zdravím jen zářící, rysy antické, oko velké a jasné, držení těla a všechny pohyby tak elegantně pružné, že by mu mnohý herec a salónní hrdina mohl závidět. A při tom všem nenucenost a prostosrdečnost až skoro dětinná. Je vůbec velice příjemný a liší se od svých západních rodáků také vzděláním, neboť čte i píše dosti obratně a zrnčně. Čítá teprv třicet roků, je otužilý na všechny nepohody a svízele podnebí, pravý syn pouště a poctivý přítel cizinců.

Umlouvajíce se s přítelem o nutných přípravách a opatřeních na cestu, uznali jsme vzhledem k dotčené hrozbě odmítnutého Řeka za dobré na všechny případy řádně se vyzbrojiti. A takž položili jsme každý k osvědčené lancasterce ještě po dvou velkých revolverech, sítě proti moskytům, přikrývky, několik fysikálních a optických nástrojů a příruční lékárničku, kteráž v těchto krajinách nezbytnou jest potřebností. —

Již o čtvrté hodině z rána klepal náš Arabčík Rašid na dvéře a vešel, aby rekvisice naše dolů snesl a na mezka naložil, jehož obezřetný Hasan nádavkem nám poslal, aby koně zůstali prosti všeho nákladu. Byla to skvostná zvířata, plnokrevní arabští hřebci, jež Hasan nám přislal, ořové bez vady a úhony, s nimiž jsme tedy bez bázně a beze strachu na obtížnou cestu vydati se mohli.

Klusem vyjížděli jsme, poněvadž nejbližší nám brána Damascenská ještě byla zavřena, Jaffskou branou ven do ranního šera. Široké a pohodlné poutnické silnice, kteráž v Jaffské bráně končí, užili jsme jen na malou chvíli, ježto cíl naší cesty kázal, abychom záhy na pravo odbočili a kolem Damascenské brány a Jeremiášovy jeskyně, v níž prorok „pláč" svůj prý sepisoval, k slavnému Josafatskému údolí se ubírali.

Nedlouho klusali jsme, v pláště zahaleni a mlčky podle sebe ranním chladem a řídkou mlhou, kteráž co křišťálová rosa zvolna na traviny se ukládala, a tu znáhla stanuli koně naši jako přimrazeni na příkrém svahu, na hradbě údolí mrtvých. Žádná z krajin země, jež dosud jsem byl uzřel, neučinila na mne dojem tak hluboký, jako toto údolí Siloe čili Kedron, jež Arabové nazývají Vadi el Nahib t. j. údolí mnichů aneb Vadi en Nar čili údolí ohnivé. Kamkoli pohledneš a kde jen oko tvé spočine, všude zírá ti vstříc nejtruchlejší poesie lidského života: zde u Kedronu, potoku, v němž vody není; zde u těch stromů, na nichž listí neuzříš a nikdy žádného ovoce; zde u těch odvěkých skal, kteréž bez lesku a ozdoby, vrchem zvětralé se rozsýpají; zde u těch tisíců hrobů, kde sta národův své syny prý oplakává, starý zákon odumírá a nový dosud na své vyhnanství žaluje: zde unáší smutná fantasie mysl tvou do říše dávných věků a neznámý bol jakýsi projímá duši tvou, any jako legie duchů pomyslem prolétají roje upomínek, ideálů a fantómů. —

Však vymaňme se z toho fantastického reje myšlenek; jeť potřebí, aby cesty ubývalo, a stezka je tak příkrá, že nelze koňmo vzhůru — každý vezmi koně svého za uzdu a veď ho, aby se nezděsil. Minuli jsme na pravé straně „bránu sv. Štěpána" a opatrně dále stoupajíce došli jsme k nejužšímu místu údolí, kde kamenný most o jednom oblouku přeponu tvoří a na druhou stranu převádí. Vsedáme zase na koně. Cesta vine se dále kolem hrobu Marie panny (kostela „Na nebe vzetí") k úpatí hory Olivetské a podél zahrady Jetsemanské. Ještě jeden pohled nazpět na hroby Absolona, Zachariáše, sv. Jakuba, a pak dále kamenitou, vzhůru stoupající silnicí mimo hroby proroků k Bethanii.

Byl již den, nádherné jitro, plné svěžesti a vůně; ani větřík se nehýbal a vzduch byl tak čistý, že dohlíželi jsme až tam, kde obrysy zemského povrchu mdle do sebe splývaly; zahýbajíce stranou uzřeli jsme ještě jednou Jerusalem, obestřený lehýnkým modravým ranním závojem s růžovým odleskem vystupujících červánků. Však záhy zmizel nám opět, ustupuje obrazu daleko skvostnějšímu. Rázem vynořilo se slunce, na oné straně Mrtvého moře, ze štítů hor Attarus (Nebo) a Abarim v zemi Moabské a neskonalá záplava jasu jeho rozlila

se nad velkolepou, úžasně krásnou panoramou, kteráž před zraky našimi se rozestírala. Mrtvé moře probleskovalo svým olovnatým leskem jen tu a tam rozervanými vrcholy je obstupujících hor El Rusasah, jejichž temná barva zvláštním modravým svitem pohrávala, kdežto vrcholů prázdné výšiny Attaru, Abarimu a pohoří Hamide oním nádherným barevným svitem se kmitaly, kterýž jen zřídka a toliko na některých místech východu lze pozorovat. Na jihozápadní straně rozkládá se tu Bethlehem s chrámem Kristova narození, jehož černé stěny z bleskavého osvětlení ostře se odlišují, a dále na jih vlekou se vrchy Hebronu, protrhané hojnými roklemi i propastmi, z jejichž hlubin příšerně divoké bystřiny se řítí.

Ráz krajiny v našem nejbližším okolí je zrovna žalostný: všechno kolem nás je pusté, tiché a prázdné; jen chvilkami zaléhá sem krákorání havranů hory Olivetské, kteříž — jak se praví — již od Kristova na nebe vstoupení horu oblétají. Několik bledých oliv a zakrsalých fíků na pustých, kamenitých pláních s trochou jako rozmetaných sv. janských chlebovníků — toť všechno stromoví, jehož se oko dopátrá. Takováť je zdejší příroda: v jednotlivých partiích zblízka smutná, jako sama poušť, v hromadném pak obraze zdaleka grandiósní jako ztrnulá elegie stvoření. — Kdeže jsou ty krásné palmy, o nichž nový zákon vypravuje, ty palmy, jejichž měkkými a šťavnatými větvemi Kristu do Jerusalema cesta byla vystlána? Nenzříš nikde ani jedinou!

Když jsme byli asi tři čtvrtě hodiny od Jerusalema ujeli, blížili jsme se k Bethanii, kteráž několik kroků nad cestou leží. Poněvadž jsem ještě neznal hrobku Lazarovu a dům Šimona málomocného, zajeli jsme do ní. Chatrné hnízdečko! Sestává asi z 25 domků, vesměs skoro už na spadnutí, a z několika černých stanů arabských. Dva Arabové, kteří nás byli začili, zavedli nás bez ptaní a bez řeči ihned k domu Šimonovu (?), na němž jsem ostatně pranic zvláštního ani pozoruhodného neshledal — starý domík, jakých je Palestýna plna a to jediné, co jej zajímavým má činit, je velice pochybné, totiž někdejší vlastnictví Šimonovo. Opodál sestoupili jsme před polozbořeným domkem s koní, odevzdali je do ochrany mladého Araba, přijali od samozvaných ciceronů dva lojové svíčkové oharky a sestoupili s nimi po pět a dvaceti stupních dolů do hrobky Lazarovy, vlastně do malé jizby, z kteréž se teprv po šesti stupních do vlastní hrobky schází. Jest to, jak se mi zdálo, do vápencové skály vytesaná, tu a tam již zdivem opravovaná jeskyně, kteráž druhdy vodorovně položeným kamenem byla uzavřena. Mnozí pochybují, že by jeskyně tato byla pravou hrobkou Lazarovou, poněvadž už samo její položení nesouhlasí s evangeliem sv. Jana, kteréž praví, že se hrob Lazarův za Bethanií nalézá a kamenem jest přikrytý. Ostatně nemá celá ta kobka vůbec ani formu zdejších starověkých hrobů — neviděl jsem aspoň takového hrobu v celé Palestýně.

Ohledavše tyto, více než podezřelé památnosti, neměli jsme na tu chvíli nic na práci, než zaplatit Arabům povinný „bachšiš“, vsednout na koně a sjet zase dolů na cestu. Na hořejší straně Bethanie, kterouž Arabové nyní nazývají el Aziriyeh (z dřívějšího „Lazarium“), nalézají se rozvaliny jakéhosi kostela a zbytky staré věže; asi čtvrt hodiny za Bethanií leží opuštěná vesnice Abu Dis, kteráž prý je totožná s biblickým Bahurim, do něhož se David uchýlil, když k Jordánu prchal. Bethanie jest stanice na hranici pouště.

Poslední políbení.

Pomněnka od *Otakara Jedličky.*

Krokem volným ubíral jsem se po silnici k blízkým horám, jejichž malebné štíty v mohutných obrysech se vypínaly k zasmušilé obloze. Prošel jsem hory tyto již před rokem a cíl nynější mé cesty ležel za nimi — v Prusku. Chtěl jsem seznati blíže ztracený pro nás slezský ráj, jehož obraz mne byl při pohledu s temene Sněžky tak nevýslovně okouzlil.

Náhle zahrčel ode vsi povoz. Z dálky již rozeznal jsem, že v kočáře sedí jakás mladá dáma po boku černě oděného pána. Čím více se povoz blížil, tím živěji připomínala mi tvář dámy podobu polozapomenuté, však přece dosud mi drahé dívky. Havranní vlas v bohatých kšticích volně splývající, krásné černé oko, spanilý, andělský obličej, v němž bys falše nehledal — vše shodovalo se ku podivu. Jen o mnoho bledší zdála se mi tvář přijíždějící dámy ... Snad zvýšoval ještě bledost tu tmavý šat, vysoko nad bujnými ňadry upjatý, temný vlas a černý cestovní klobouček, s něhož vlál kolem něžného obličeje modrý závoj.

Překvapující podobnost ona upoutala mne tak, že jsem se nehnul z místa, dokud kočár kolem mne nepřejel. Cesta vedla do vrchu a koně mohli proto jen volným krokem stoupati ku předu, měl jsem tudíž dosti příležitosti, abych si dívku bedlivěji prohlédl a použil jsem příležitosti té, ač se průvodce její tím více na mne mračil, čím více jsem také já vzbuzoval její pozornost. Když jel povoz přímo kolem mne, usmála se na mne zajímavá cizinka s nápadnou až přívětivostí; překvapení mé vzrostlo, když, dotknuvši se lehce malou ručkou rtů, políbek mi poslala a když odepjavši kvítko s ňader k nohoum mi je hodila. Ale v tom vzkřikl také již dívčin průvodce na vozku, aby rychle ujížděl a ten práskl také tak čiperně do koní, že povoz v několika okamžicích zajížděl již do blízkého lesíku. Ale než ho lesní zeleň úplně zakryla, ohlídla se dívka ještě jednou a zamávla mi na rozloučenou šátečkem.

Stál jsem chvíli jako omámen. Nevěděl jsem, jak bych si to všechno vysvětlil. Ta dosti nápadná podobnost byla by mne snadno svedla k domněnce, že jest to skutečně dívka, kterouž jsem druhdy tak vřele miloval, ale vnitřní hlas pravil mi určitě, že ona to není. Než co znamenaly ten úsměv, ten zaslaný políbek, to kvítko, to zatočení šátečkem? — — —

Mimoděk vzpomněl jsem si na rozličné báchorky o duchu hor a jen stěží ubránil jsem se domněnce, že snad sám Krakonoš provádí se mnou nějaký ten rybrcoulský šprým.

Cesta, po níž zmizel povoz v lese, vedla k úpatí Sněžky. Mžikem rozhodnul jsem se: „Půjdeš za tím podivným zjevem třeba po celých Krkonoších.“

Rychlým krokem spěchal jsem za vedra odpoledního podél bystrotoké Úpy k divoromantickému Riesengrundu, nad nímž vztyčovala majestátně čelo své královna Krkonoš — Sněžka. Ušel jsem již značný kus cesty a byl jsem také již řádně umdlen, když nastával mi nejnamáhavější pochod — — stoupání na Sněžku z lesnatých hlubin Riesengrundu. Horalé, jež jsem potkával, varovali mne, abych pro dnes již lezení na Sněžku nechal, ukazujíce na kupící se mračna, v nichž po parném dni patrně rodila se prudká bouřka. Jindy byl bych snad uposlechl — však dnes byla všecka výstraha marna, obzvláště když mne jeden z horalů k dotazu mému ujistil, že potkal již na stezce vedoucí k samému vrcholu hory černě oděného pána, doprovázejícího dámu, v nosítkách nešenou, jejíž podoba úplně se shodovala se zevnějškem záhadné dívky v kočáře.

Nedbaje dusného vedra, stoupal jsem chutě vzhůru a chvílemi jen stanul jsem, abych se občerstvil pohledem na čarokrásné panorama riesengrundské. Z počátku šla cesta ještě stinným vysokým lesem, však dále stromoví více a více ustupovalo plazivé kosodřevině; cesta stávala se vždy obtížnější, vegetace kolem mizela, až octl jsem se konečně v skutečné poušti, kde nebylo nic než skála, nic než holý balvan. Nikde ani ptáčete, ani kvítka — nikde známky života. A stále ještě nebyl konec té namáhavé pouti vzhůru ... Zároveň blížil se víc a více večer, obloha se značně kalila a slunce krvavě zapadalo. Byla již tma, když dorazil jsem konečně, na smrt jsa umdlen — na vrchol Sněžky. Zde panovala již značná nepohoda, prudký vítr honil se bezuzdně kolem staré kamenné kapličky a když vstoupil jsem do hlavní jízby prostranné „boudy“, divili se mi lidé domácí, že za tak nepohodlné povětrnosti odhodlal jsem se na noc nahoru. Kromě asi dvou, na Sněžce nevyhnutelných Prušáků neviděl jsem v jízbě žádného cizince.

„Což nezavítal dnes nikdo jiný na Sněžku?“ ptal jsem se, zamlouvaje si nocleh.

„Nikdo — kromě jakéhosi zasmušilého cizince s dámou smutečně oděnou. Přibyli sem asi před hodinou a hned si najali pokojík, z něhož se dosud ani neukázali. Divní to lidé.“

„Podivno!“ zabručel jsem, vzdávaje se pro dnes aspoň již naděje, že zajímavou cizinku blíže poznám. Zasedl jsem za stůl a probíraje se v knize navštěvovatelů, četl jsem z dlouhé chvíle všecky ty duchaplné „výlevy krásných duší“, jimiž kniha ta jest naplněna a zapíjel jsem nesmysly tam vepsané drahým sice, avšak dosti dobrým vínem. S Prušáky nedával jsem se do hovoru, nechtěje se uvésti v nebezpečenství, že bych pak musil do půlnoci poslouchati chvástavé jejich pleskačky a proto odešel jsem dosti brzy do světničky, kdež připraven byl pro mne nocleh.

„Dnes dostaneme notnou bouři,“ pravila služka, přejíc mi „dobrou noc“. Musil jsem jí přisvědčit; obloha byla do černa zatažena a vítr otřásal okny, že skla děsně řinčela.

Věděl jsem, že bouřka na Sněžce poskytuje obzvláště za noci divokrásné divadlo a proto chtěje se ubrániti spánku, nesvlékl jsem se ani a položil se úplně oděn na lože, abych si jen na chvíli pohověl. Vůle byla sice dobrá, ale síly slabé. Namáhavá cesta a rychle vypité víno účinkovaly na mne tak, že jsem se za chvíli ponořil ve snění, v němž dojmy minulého dne volně se rozvíjely. Podobnost neznámé cizinky s dívkou, již jsem kdysi tak vřele miloval, zabouřila mocně na hrobku vzpomínek mých a duchové dávno minulých šťastných okamžiků vystupovali po dlouhé době zas jednou před vnitřním zrakem mým.

Bylo mi, jakoby zase hrála její ruka v mých kadeřích, jakoby opět tlouklo srdce mé na srdci jejím a jakoby rty její opět šepotaly nezapomenutelná slova o lásce věčné.

Hromová rána mne probudila ze sladkého toho snění. Skokem byl jsem u okna. Venku rozpoutávala se již bouře k divokému reji, hora úplně zahalena byla v příkrov mraků a plamenné blesky lítaly kolem jejího temene; obloha byla jako v jednom ohni, Meluzina ječela a hvízdala, a při každém zarachocení hromu řinčela okna a třásly se dvéře ve veřejích, jakoby jižjiž celé naše přístřeší se bořilo. Bylo to divadlo hrůzokrásné. —

Čím dál, tím více zuřila bouře. Hřímání nemělo konce a modravý zážeh blesků stále se křížil kolem Sněžky, jakoby každý její balvan skropen býti musil ohněm . . .

Díval jsem se dlouho ven v ten divoký živlův rej a bylo mi, jako bych slyšel v tom větru a hromu škodolibý Krakonošův smích nad lichostí lidských nadějí, nad plaností lidské víry a touhy.

Ač zabrán jsem byl hluboko v myšlenky, neušlo přece mé pozornosti, že dvéře světničky zvolna se otvírají .. Obrátil jsem se a v tom také již blesk posvítil mi na bílou, ženskou postavu, stojící na prahu. Druhý blesk ozářil postavy té tvář a srdce mé se při tom pozachvělo ... Bylať to tvář podobná té, o níž se mi před chvílí v milostném snění zdálo ... Byl to přelud podrážděné fantasie, či byla to tajemná cizinka, jejíž zjev mne byl až sem v ty vzdušné výšiny vyvábil?

Neměl jsem kdy o tom přemýšleti. Bílá postava rychle se ke mně přiblížila a když jsem chtěl rozsvítit, zadržela mi ruku, tisknouc se důvěrně ke mně a vinouc měkké rámě kolem šíje mé.

Nevěděl jsem věru již, sním-li či bdím ... Mimoděk ovinul jsem též já ruku kolem jejích boků a když padl opětně svit blesku v jízbu, viděl jsem, že krásná její tvář září vnitřní blažeností a oko její že leskne se milostným rozohněním. Na prsou mých dmula se bujná její ňadra, bělejší nad lehké noční roucho, v němž kypré formy postavy její jevily se v neodolatelné svůdnosti. Chvěl jsem se rozčilením, krev mi v žilách bouřila ... když pak dotkla se rtů mých ohnivým políbením, tu nebyl jsem takřka již ani sebe mocen: bylo mi opět jako v onom sladkém okamžení, když rozpálené rtové dívky, na niž podobnost cizinky mne připomínala, šeptali svatý slib — lásky věčné.

Zase se zablesklo a na prahu světničky objevila se postava muže .. Dívka, jakoby zmijí uštknuta, vytrhla se mi z náruče a jako plachá srna zmizela mžikem i s mužem, v němž při záři blesku poznal jsem jejího průvodce, kterýž již ráno tak zamračeně se byl na mne díval, když poprvé společnice jeho na mne se pousmála. Co to vše znamenalo? Byla to snad záletná choť cizince, či snad jenom společnice pro okamžik? Anebo jevila se

to u cizinky snad skutečně tak náhle vypuknuvší láska, o jakéž jen v románech slýcháno? Nevěděl jsem věru, na čem vlastně jsem a proto umínil jsem si, že se vyhnu úplně dalšímu setkání se s cizinkou i s jejím žárlivým průvodcem, ať si to je již choť její, či milenec anebo cokoliv jiného . . .

Nemohl jsem již oka zamhouřiti; bouře utišila se teprv k ránu. Poněvadž nebylo naděje, že by se obloha před východem slunce vyjasnila, nepotřeboval jsem ani na slunce čekat, a proto sestupoval jsem hned za prvního šera ranního se Sněžky, maje namířeno k boudě na Bílé louce, v jejíž přívětivé jizbě jsem posnídal. Vše kolem zahaleno bylo ještě v neproniknutelný závoj mlhy, kteráž jako bílá strašidla vznášela se nad horami.

Po krátkém odpočinku nastoupil jsem cestu z boudy luční k jezerům a odtud dal jsem se stezkou vedoucí přes Šišáky kolem boudy Petrovy a přes Vysoké Kolo k divokým propastem Sněžných Jam a k vodopádům. Štěstí, že měl jsem ještě cestu dobře v paměti od poslední své návštěvy Krkonoš; v tom mlhavém ranním pološeru nebylo věru nic snadnějšího, nežli v tom labyrintu nejrůznějších a v podivné tvary se kupících balvanů zblouditi a octnouti se, bůh ví kde, v tom chaosu sem tam se plazící kleče.

(Dokončení.)

Léky a důvěra v ně.

Podává *R. E. Jamot.*

III.

Končíme pojednání své kratičkou úvahou o předmětu dosti choulostivém — o důvěře v léky. Obyčejně hřešívá se ve směru tom dvojím opačným způsobem: buď přeceňováním nebo podceňováním prospěšných jejich účinků. Jedni domnívají se, že léky všechno všudy zhojiti lze, jen upotřebí-li se jich náležitě; druzí naproti tomu rozhlašují, že prospívají všechny ty „mastičky a lektvary“ pouze — kapsám lékařů a lékárníků. Jako v jiných, jest i v tomto případě pravda uprostřed.

Nejvíce vadí chladnému, nepředpojatému úsudku o věci té mocný pud sebezachování, věčná nenasytnost života, kterou tak trefně znázorňuje bájka o zemdleném starci, jenž se úpěnlivě smrti dovolával a když skutečně přišla, v rozpacích ji poprosil, aby mu pomohla jen břímě zdvihnouti. Každý nemocný přeje si vroucně, aby byl rázem nebezpečí a trápení svého zbaven, aby byl uzdraven jako dotknutím kouzelného proutku. A čeho si člověk přeje, to rád za možné pokládá. Valná většina nemocných je pevně přesvědčena, že jsou léky, které by jim bezpečně a rychle pomohly, a nemůže-li jim lékař prostředků takových podati, přičítají vinu toho výhradně jeho nevědomosti neb nezkušenosti.

Bohužel má lékařství po ruce jen pranepatrný počet léků specifických, léků, jimiž by přímo a rázem jedovaté símě nemoci zničiti mohlo. Přečasto musí lékař na tom přestati, že jednotlivé příznaky nemoci potlačiti neb alespoň úlevu nemocnému poskytnouti se snaží. Ale nemocný splácí mu za snahu takovou často nevděkem; on toužívá jen po rychlém, úplném uzdravení a když lékař touze jeho při nejlepší vůli vyhověti nemůže, mívá hned pohotově výčitky, „že lékař ničemu nerozumí,“ „že ho špatně léčí“ a p. Věru, lékař snadno popudlivý odbyl by si dvojnásobný očistec na zemi. Jak často musí slyšeti nesmyslnou, urážlivou kritiku svého léčení od soudců nepovolaných! Jděte k mnohému tuberkulosnímu nemocnému, jehož dni jsou sečteny a jemuž nižádná ruka lidská pomoci nemůže, a nezřídka uslyšíte z úst jeho stesky a nářky na převrácené léčení, které prý výhradně nepříznivé obraty nemoci zavinilo. Lékař snažil se, seč byly jeho síly, aby nemocnému alespoň úlevu poskytl a jednotlivé příznaky a účinky nemoci oslabil; ale konsilium otců a matek, bratrů a sester, strýců a tetek (tyto jsou nejhorší!) nad ložem nemocného bude vám a každému, kdo slyšeti chce, vypravovati, že se jen vinou lékařovou nemoc stále horší, že chorobu úmyslně prodlužuje, že dává nemocnému špatné léky, že mu způsobil prášky průjem, pilulkami kašel a podobných nesmyslů více. A když ubožák nemocný neodvratné smrti v náruč padl, rozhlašují, že ho jen lékař „zabil“. Všechno poučování a vysvětlování se strany lékařovy bývá marné. „Lžeš jako lékař,“ říkali dávní Římané a předsudek v tomto pořekadle obsažený straší doposud v přemnohých hlavách.

Máme-li hodinky ve správě u hodináře, přihlížíme jen mlčky k jeho práci; vždyť neznáme vnitřní ústrojí hodinek a nejapnými poznámkami mohli bychom si snadno uškoditi. Jinak při léčení nemoci! Každý laik troufá si tu způsob léčení posuzovati a odsuzovati, ač rozumí obyčejně ústrojí těla lidského ještě mnohem méně než ústrojí hodinek. Úžasné množství lidí neví ani, co jsou to plíce, tím méně pak ví, co je zánět plic; ale přes to troufají si lékaři spílati a hartusiti se, že prý poslal pozdě pro pijavky (!) anebo že nepustil žílou(!!) Ba, čím kdo bývá v obyčejném smyslu vzdělanějším, tím zpupnějším bývá v posuzování léčení, třeba by o povaze nemoci ani zdání neměl. Mohli bychom uvesti mnoho případů svědčících o nepravém neb mlhavém pojetí, jaké mívá širší obecenstvo o vnitřním ústrojí těla lidského. Byli jsme nejednou svědky, že absolvovaní posluchači university v otevřeném těle mrtvoly játra za plíce považovali. Ostatně jaký div! Vždyť ptal se jeden z vyšších hodnostářů zemských, (nomina sunt odiosa) kterýž měl k tomu dohled nad nemocnicí, nad ložem jedné žloutenkou trápené ženštiny zcela vážně provázejících jej lékařů, bude-li tato nemocná operována?

Nedůvěra k lékařům svádí některé (obzvláště vznešenější) rodiny k počínání přímo směšnému; pořizují si totiž některou homeopatickou knihu, třeba Hirschovu, a k tomu úhlednou krabici s malinkými, různobarvými lahvičkami, plnými rozmanitých jedů. Lahvičky jsou číslovány a v knize udána jsou při každé nemoci čísla

léků, jakých se má proti ni užívati. Nyní myslí taková rodina, že má vyhráno; může se obejíti bez lékaře i lékárníka. Odváží-li se k ní nemoc nějaká, vyhledají prostě v knize číslo léku (jména nemusejí si ani povšimnouti), sáhnou do krabice pro lahvičku tímto číslem opatřenou a — nemoc může se poroučeti. Nechceme ani o homeopathii zavaditi, ale posviťme si na takové konání svítilnou obyčejného rozumu. První podmínkou zdárného léčení jest, aby se poznal přesně způsob nemoci; toto poznání nemoci (diagnosa) bývá i pro lékaře často věcí nesnadnou, což teprvé pro rodinu, která nemá obyčejně ani ponětí o vnitřním ústrojí těla lidského! Rodinám takovým nepůsobí ovšem určení nemoci přílišných starostí a výsledky bývají podle toho. Znali jsme aristokratku, která si libovala v takovém léčení z knihy a krabice. Jednou zanítila se synáčkovi jejímu žláza příušní; vznešená dáma neměla ani tušení o existenci takové žlázy, ale že se nemoc jevila asi tak na krku, vyhledala si ve své lékařské knize šťastně článek o zánětu krku, kdež se odporučuje to a to číslo léku — náhodou jod (o jehož účincích jsme se zmínili v předešlém článku). Jod nepomáhal; ale to vznešenou lékařku nezmátlo: dala synáčkovi dvojnásobnou dávku. Chudák dostal z toho kašel a rýmu, ale pečlivá matička pokračovala přes to všechno statně ve svém léčení. Prosté náčinky teplé byly by pomohly jistě a rychle.

Poněvadž lékařství v mnohých případech pomoci nemůže, považují za našich dob někteří pessimisté lékaře za holé šarlatány a lékárny za pouhé dryáčnické krámy. Jak zcela jinak smýšlel Petrarca před mnohými lety. „Nepochybuju," praví, „že je lékařství něčím velikým, od boha nám daným." A za Petrarcy nalezala se věda lékařská ještě na stupni tak nízkém, že ji s nynější ani porovnati nelze. Pozorujme jen některá odvětví lékařství.

Chirurgie, která se druhdy na roveň stavěla s pohodnictvím, a za řemeslo nečestné se pokládala, vyšinula se na výši takovou, že důvěry, ba úcty naší plnou měrou zasluhuje. Vyvrtnutí neb zlomení ruky bývalo za dřívějších dob velikým neštěstím, hluboko do života rodinného zasahujícím; na mnoho mil musilo se s nemocným k pomocníkům jezditi a ti často pomoci neuměli. Nyní je „pouhou nepříjemnou událostí", jak praví slavný Billroth. Zhojení vyvrtnuté neb zlomené ruky nyní bývá jen otázkou času. Chirurg naší doby s prospěšným výsledkem roztíná smělou rukou hořejší čelisť při hrozících novotvarech, podniká řez na hrdle při hrozícím zadušení, ba v čase nejnovějším vyjímá krvavým způsobem z těla vaječník i ledvinu! Směle můžeme říci, že nůž chirurgický váži nyní víc než celý krám lékárnický.

Nemenších úspěchů dosahuje lékařství oční. Ze sta slepců, trpících zákalem čočky, vrací devadesáti a několiku nožík operatérův božský dar světla. A jaké dobrodiní přirovnati lze k tomu, když člověku, kteréhož po dlouhá, dlouhá léta čirá hrobová noc obklopovala, rázem ozářiti můžeme krásný boží svět a tváře milovaných osob? Též jiné operace vykonává lékař oční s úspěchem výtečným a připraveniny rulíku poskytují mu lék opravdu královský proti celé řadě obtížných a bolestných nemocí oka.

Však také vnitřní lékařství, které jest nejvíce odkázáno na léky (v nejužším smyslu), může se honositi mnohými skvělými úspěchy. Skrovničký jest ovšem počet léků specifických, přímo k samému kořenu nemoci namířených (sem patří na př. prostředky proti hlístům, jako známé cicvárkové semínko); ale za to máme řadu výborných léků, které vítězně přemáhají jednotlivé příznaky a účinky nemocí. Příklad objasní věc nejlépe.

Známá nebezpečná nemoc h l a v n i č k a (tyfus) záleží podstatně v tom, že se tvoří ve střevě množství zvláštních vředů, které hrozí provalením do dutiny břišní, následkem toho silným zánětem pobřišnice a — smrtí. Mimo jiné bolestné příznaky mívá horečka v průvodu svém zejmena neobyčejně prudkou horečku; teplota těla, pod paží měřena, dosahuje často čtyřiceti a jednoho stupně dle Celsia. Tato horečka ohrožuje život nemocného více, než samo provalení řečených vředů do dutiny břišní, kteréž se stává ostatně dosti zřídka. Na první pohled zdá se, že je léčení hlavničky snadné. Třeba se jen zachovati dle latinského přísloví lékařského: „znič příčinu a zničíš následek", čili zde: „zhoj ony vředy ve střevě a bude po hlavničce." Než lékařství nezná bohužel prostředků, jimiž by uvedené vředy zhojiti mohlo. Musí-li proto lékař malomocně složiti ruce v klín? Nikoliv! Nemoha vlastní nemoc — vředy ve střevě — zahladiti, snaží se oslabiti a zapuditi hrozivý účinek, příznak její, horečku, kteráž — jak shora uvedeno — životu nemocného větším ještě nebezpečím hrozí než tyto vředy. Lékař bojuje tedy proti horečce a sice prostředky chladícími. Dříve užívalo se k účelu tomu nejvíce kyselin, však chladivé účinky těchto nejsou při silné horečce dosti vydatné. Lékařství ohlíželo se tudíž po vydatnějších prostředcích a v novější době ustálilo se zejmena v Německu na methodě léčení velmi důrazné. Bujují proti horečce studenými lázněmi, hojnými dávkami chininu a prášků z náprstníku. O prospěšnosti nynějšího způsobu léčení svědčí nejlépe faktum, že počet umírajících hlavničkou u porovnání s počtem jich za dřívějšího způsobu léčení téměř o dvě třetiny klesl. Nyní umírá ze sta nemocných sotva deset a přece je hlavnička jednou z nejtěžších nemocí. Ba, někteří lékařové tvrdí, že by se počet umírajících o mnoho ještě ztenčil, kdyby všichni nemocní na samém začátku nemoci v léčení přicházeli, což zejmena v době epidemie u mnohých příliš pozdě se stává. K výsledkům takovým může si lékařství zajisté gratulovati.

Jiný příklad. Známý katarrh žaludeční vyznačuje se na začátku svém velmi prudkými bolestmi; nemocný svíjí se, běduje a zaklíná lékaře úpěnlivě, aby ho zbavil bolesti nesnesitelné. Několik kapek tinktury opiové činí konec této bolesti. Tím ovšem neničí se choroba sama, záležející v onemocnění stěny žaludkové; ale nemocnému poskytnuta byla značná úleva, což je zajisté pro něho dobrodiním nemalým.

Záchvat nemoci přirovnati lze ve směru tom k ráně palicí, posázenou ostrými hřeby. Nemůžeme-li ránu odvrátiti, hleďme alespoň ostny ulámati; tím oslabíme značně bolestný účinek její. Máme sice pramálo léků specifických, přímo proti nemoci bojujících; však za to máme přehojně léků, které rozmanité příznaky a účinky nemocí potírají; které nemocnému při nejmenším polehčují, úlevu přinášejí. Neslušší nám tedy pohrdlivé krčení nosem nad léky a lékařstvím doby nynější. Třeba bychom nemohli od nich dosáhnouti všeho, čeho si přejeme, buďme vděčni alespoň za to dobré, které nám skutečně poskytují!

FEUILLETON.

A r a b.

Báseň J. Słowackého. Přeložil *Otakar Mokrý.*

Můj velbloud klcká jako Imam chudý,
jenž k vychodu se chýlí při modlení;
připinam sedlo na hrbaté údy
a něco datlí k hladu ukojení,
po boku šavle broušená se kývá
a símě záhuby se v toulu skrývá.

Mám bídu, slzy v pokladnici svojí
a z pokladnice té lid podlý dařím:
smrť nesu nuzným, co se smrti bojí,
slast každou zjevem utrpení mařím;
když na mé tváři vidí bolest hráti,
tu šťastni blednou, nemohou se smáti.

Pustil se velbloud v tichou stepi zase,
od kopyt oheň vyšlehuje hustý
a sedlo jako ve snu kolíbá se,
žvýkané trávy v zubech slyším chrusty.
Až měsíc stříbrem pokryje mé tahy,
urazím víc, než měsíc, pusté dráhy.

I.

Kdys uháněl jsem, nesa pomstu dravou,
do šíré pouště vraždit lidskou těchu
a cizích slzí daň vydírat žhavou. —
Hle! nad mořem ze třtiny urobena
nizounká chatrč. Hlíněnou má střechu,
jež vodními je květy ozdobena:
okénkem světlo probleskuje v chýži
a modrý dým se po střeše jí plíží.
Ha! což majitel chaty této chudé,
veselím se mi ještě rouhat bude?

Již překročil jsem zahrádky práh vlídný,
tam byla nouze, obyvatel v chýži,
na pohled člověk chudý, nuzný, bídný,
ač prací těžkou žití trávil všecko,
kmet chvějící se, věku schýlen tíží,
hrsť písku držel, smál se jako děcko.
Potápěč byl to, ruce jeho suché
hledaly perly, stiskaly je v pěsti. —
To perly! Perly? Aj tak malé? hluché? . . .
Pohleď' jsem trpce na rybáka štěstí,
a veď' jsem starce až ku břehu moře.
„Hleď," pravím k němu, „z karavany plenů,
obrovská perla, blyštivá jak zoře,
a já ji vrhám ve vír moře, v pěnu!
Vynes ji z hlubiny, a prodej králi,
nakupíš zlato na velbloudím boku!"
A kmetu v tváři naděje už hrály,
ve víry vlny černé hned se vrhá.
Zhynula perla, marně síly mrhá!
Z hlubiny vyplul — zoufalství má v oku.

Tak štěstí lidské duch můj otravuje,
dal jsem mu jedu, naději mu dada.
Jak břehům v pláči žal svůj vypravuje,
jak slza za slzou do moře padá!
Viděl jsem potom jej do chýže jíti,
kles v zoufalosti na mechové lože
a volal v jeku, v pláči volal: „Bože!
jak byl bych šťasten, moh' jsem bohat býti!"

Já smál se hořce, smál ďábelským smíchem.
Dál můj velbloude! dále na pustinu!
až někde radost v koutku blyskne tichém,
nedám jí vzrůsti bujně ve křovinu;
snad že mi pomsta srdce zbudí v těle,
v kamenných lidí středu skamenělé.

Tak korál kdysi žil ve mořské vodě,
tušení bouře přečasto jím hnulo
a slunce když ve lazur nebes vplulo,
jak plavec on se těšil ve pohodě;
však vichry urván chladné za jeseni,
skameněl korál zimním na kameni.

II.

Vzpomínám sobě. Kdysi za poledne
plynula zvolna velká karavana
a když připlula v poušti k studni jedné,
tu vznikla vřava smíchem přerývaná;
již tlupa běží, prudkým během letí,
jak houf jestřábů, kdy se v stádo shání,
vesele šumí při vod nabírání . . .
Smrť ale vstává z vody ve zápětí.
Byl jed tam . . . Ha zdaž se osmělili?
Již pijí! pijí! tam tvář sbledla, svadla,
tam padl druhý — ti tam okusili,
číš chvějící se na zem z ruky padla.
Řek bysi, Divů zástup pouští hnaný
že na svět chrlí moru dechy letné;
neníť na břehu kamení tak četné,
co mrtvol tady! . . . Z celé karavany
kmet zůstal jen, jej mladši předeběhli;
pět synů měl on — všickni mrtvi lehli . . .
Na konec přiběh' tam, kde v troskách džbány,
kde syni jeho padli podél břehu;
o běda, běda! mrtvo tolik plemen!
Chtivě, jak sorbet ochlazený v sněhu,
jed uchvátil a k synům již se kloní . . .
Já přiběh' — starce pozdvihl jsem v třemen
a rychle v běhu unes' na komoni,
od kopyt jiskry v granitu se svítí;
já unes' kmeta, pustil zase v pláni . . .
Ha! umříti chtěl, já dal jemu žití,
když nezbylo v něm jiskry štěstí ani . . .

Dál velbloude můj! proč jdeš zvolna taky,
když vzpomínky mne, snové kojí krásní?
Kol ticho, pusto, časem za oblaky
posupné měsíc čelo povyjasní.
V poušť před lidmi kdy prcháš s temným čelem,
myšlenka vlastní tvým jest nepřítelem.

Jest srdce mušle z vlny vyvržená,
měkkýšem plna, život chová v sobě;
ticha — než kdy je sluncem vypálena,
slyš! šum uslyšíš ve kamenném hrobě,
mníš, vzpomínek že naplněna tlumem
vypráví o všech pomíšeným šumem.

III.

Již dávno tomu . . . Byl jsem ještě mladý,
za pštrosem hnán kdys na step osamělou,
bystrého koně své jsem zbavil vlády;
on letěl, frkal, pěnou rozkypělou
svou stříbřil uzdu, stříkal na udidla;
pštros nemoh' k letu rozpjat peruť smělou
a kůň můj letěl, jakoby měl křídla.

V tom ejhle! . . . jako smaragd nad topazy
z těch písků zelená se noří sídla,
ach! líbeznější ráje nad obrazy.

Tam pod palmou, na květném vody kraji,
děvice stojí, královna oasy,
kol ní jak mlha muselíny vlají.

Ze záslon tvář jí, jako měsíc z mraku
na půl vyhlédá a na půl se tají
a paprsk štěstí v černém blýská zraku.

Jak šťastna je! Solima milovala!
Mně prchati však štěstí od přízraku,
kůň můj se vzpíná, pádem dále cválá.

Dál, koni! Smiluje se tygr spíše.
Zoufalství Kaina ve nitru mém pálá.
Kůň rozuměl mi, nes' mne pod cypřiše.

Tam Solim spí, kde cypřiše stín kynul.
Dík tobě, koni! Hle jak dřímá tiše!
Tvář plna štěstí! — Solime, tys zhynul!

Ó dívko! brzy vracím se v ty strany,
kde hořká slza tvá mé žaly shasí.
Ha! kde tvůj Solim, Solim milovaný,
zdas ještě šťastnou pozemšťankou asi?"

— „Můj milý," vece, „v písku odpočívá
a vichr pustin tělem jeho zmítá;
leč sotva v nebi první hvězda svítá,
tu duše jeho tělo opouštívá . . .
O neviš, neviš, jak mi blaze bývá!
Duch jeho v nebes blankytě se shlíží,
pak splývá ke mně, ozývá se v duši,
uhodne duše, kdy se ke mně blíží.
Když nic mé snění v noci nevyruší
a srdce tlukot, jež mi mocně bije,
hlasnější stále — k utišení stíží: —
on znova při mně, znova ve mně žije.

To nejsou duše prchavé jen stvůry,
jej vidím, cítím, jak je zasmušený,
lehký, jak z mlhy utvořený, z chmury
a zlatou duhy barvou ozářený.
Hlas jeho vábný dlouhou, dlouhou chvíli
jak šum fontánu v duši mojí zvoní,
když se ret jeho lehce k mému chýlí
zdá se, že jasmín květy na mne roní.

Pak přiblíží se, krůpěj krve pije,
a lká a stená v těžké zoufalosti,
když krev má blyskne v něm, v něm nově žije
a proudí se v něm, krouží ve hojnosti:
zřím s rozkoší tu, jak mé zřídlo zsychá,
on prsa moje útlých dechů prostí,
sám v rozkoši pak dechy mými dýchá;
na chvíli srdce moje zastavuje,
a srdce jeho počíná bít s ticha;
z mého si oka jiskry vypůjčuje
a jeho oko hned tím ohněm pálí;
pak šarlat jasný z mých si béře lící
a lice jeho skví se nad korály,
rozkvětá celý jako květ se rdící.

A když on smuten viní lós i sebe,
tu, jeho srdce uchvácena bitím,
naslouchám, šťastna, jak na kraji nebe,
že Solim ještě mojím žije žitím.

Za noci v květu krásy své a síly,
jak tehda plane — v luzné štěstí chvíli —
však, sotva první žhoucí pablesk rána
ozáří nebes mlhy růžotkané,
darmo jej kochá jeho milovaná;
on chví se, zraky klopí potrhané
a stále hasne, bledne, odchvívá se;
jak měsíc z jitra, když tvář slunce zhlédne,
za mhu se ztrácí a pomalu bledne:
tak ve mhy blankyt Solim rozplývá se."

Tak přece ještě přišla k štěstí svému?
Zničím je! Solim nevrátí se k tobě.
Já nalez' tělo, uťal hlavu jemu,
víc nepřijde již, v stepním zavřen hrobě.
Ve stín se děva více nezadívá,
nadarmo večer pne své ruce k stínu,
smrť měla míti v upírově klínu,
mnou zemřela však nyní — zoufanlivá . . .

Dál, můj velbloude, tak tu pusto kolem,
což víc na zemi šťastných není lidí?
Neslyším zvuku v písku smutném, holém,
jen nad tou skalou sup své lety řídí
a křídlem bije o černé své křídlo.
Mne šťastnějších již lidské nemá sídlo.

IV.

O ne! ta palma nesmí šťastna býti.
U paty kmene pramének se skrývá,
patř, kterak listím milostně mu kývá,
v něm shlíží se, chtíc před sluncem jej krýti,
neb slunce zrakem vody ubylo by.
Leká se stříbra luny vzcházející,
na listí rosu lká za noční doby,
blankytné vodám šaty odebrala
svou barvu dala, barvu svojich lící;
kochá se v zřídle, květ na sebe vzala.

Stůj! Stůj, velbloude! palmu musím spálit . .
Ne! vsypu zem do zřídla, do krystalu!
a skoná palma ve pekelném palu,
jí v krátce z čela květ se počne valit;
již zřím, jak samotná se v poušti šeří,
jak sám jsem zůstal já uprostřed světa.
Stín palmy uvadlé ať časy měří,
jak já dle útrap počítám svá leta.

Stůj, stůj, velbloude! ukončil jsem dráhu,
již těžko lidem škodit — smrť se blíží.
Ta noha má již k běhu pne se s tíží
a v luku střela ztratila svou váhu.
Z daleka vidím smrť posupnou, temnou,
jak již se s černým křídlem na mne řítí.
Již usnu. Vidím již, — co bloudil se mnou —
ten velbloud, který smrti nepocítí, —
když vichr v stepi běsně skučí, vyje
a údy moje vichrem budou hnány —
jak v písku leží, mysle, že pán žije,
že vkrádá se pod spící karavany.
Velbloude! pán tvůj v jiném bloudí kraji,
na stepi usnul, myslí, že je v ráji.
Ráj nechci, ne! Proroka prosím za to,
ať duši mojí dá bezměrnou pláni,
ať bez břehů tam, pusto, nelidnato
a věčně žhavé slunce plápolání.
A když zaprahnu, divou pouští honě,
na pokyn můj ať jasné zřídlo splývá,
ať mi tam prorok vrátí mého koně,
který kdes v písku pouště odpočívá;
ať mi pro rajské duše zachvácení
step kryje se nepřátel mohylami,
nechať se vrátí síla mladistvá mi
a nevrátí se duše utrpení.
O! také snění srdce moje blaží!
Oj bude život spokojný to, vnadný,
jen ať se nikdy žádný člověk, žádný
mou samotu přervati neodváží.

Výprava do hor.

Napsal L. N. Tolstoj. Z ruštiny přel. *Jan Ješek.*

VIII.

Průvodčí ukázal brod; předvoj jízdy a za ním generál s družinou jal se přepravovati na druhý břeh. Voda sáhala koňům až po hruď, prudkostí neobyčejnou valila se mezi bílými kameny, jež z vody tu a tam vyčnívaly a kolem noh ořů tvořila pěnivý vír. Koně lekali se šumu vody, zdvihali hlavy, stříhali ušima, než zvolna a opatrně stoupali proti proudu po nerovném dně. Vojáci, sedící na vozích, zdvihali nohy i zbraň.

Vždy as dvacet pěších — v pouhé košili — chytilo se za ruku a držíce nad vodou pušku, na které zavěšen byl uzel s šatem, s patrným úsilím vzpírali se proudu. Dělostřelci na koních s velkým křikem vháněli oře své do vody. Děla a zelené vozy, přes které časem šplounala voda, rachotily po ka-

menitem řečišti; avšak dobré černomorky družně táhly svůj náklad, pěnily vodu a s mokrým ohonem i hřívou stoupaly na břeh protější.

Když byla přeprava skončena, zadumal se generál a čelo jeho pokryly chmúry; po chvíli obrátil koně a klusal s družinou širokou plání, obklíčenou lesem, jež táhla se před námi.

Jízdní kozáci utvořili řetěz podél lesa.

V lese ukázal se pěšák v oděvu čerkeském a čapce, druhý... třetí... Jeden z důstojníků pravil: „Ille, Tataři!" V tom vystoupil za stromem kouř... rána, druhá... Naše časté výstřely přehlušují nepřátelské.

Jen zřídka dokazuje koule, zvukem loudavým, letu včely podobným kolem nás letící, že nestřílíme sami. Tu pěchota rychlým pochodem i děla v poklusu vřadily se do řetězu: již otřásají vzduchem hrubší rány z děl, kovový zvuk dopadající kule kartáčové, hvízdání raket, třeskot zbraní.

Jízda, pěchota i dělostřelectvo ukazuje se na všech stranách dosti rozsáhlé planiny. Kouř z děl, raket a pušek splývá s mlhou a rosou zeleně.

Plukovník Chasanov přicválav ku generálovi náhle zastavil koně:

„Vaše excelencí!" pravil, vzdávaje rukou poctu, „má hnáti jízda útokem? Ukazují se praporečky." Při tom ukazoval bičem na koňáky tatarské, před nimiž jeli dva na běloušich s červenými a modrými vlajkami na tyči.

„S pánem bohem, Ivane Michailiči!" odvětil generál.

Plukovník obrátil koně, sňal čapku a zvolal: „Urrá!"

Urrá! Urrá! Urrá! rozléhá se v řadách a jízda pádí za ním.

Vše pohlíží upjatě v tu stranu: praporeček, druhý, třetí, čtvrtý... zmizel... Nepřítel nevyčkav útoku, skryl se v lese a začíná odtud střelbu z pušek. Koule hvízdají častěji.

„Quel charmant coup d'oeil!" (Jak rozkošná to podívaná!) pravil generál, poskakuje zlehka po anglicku na svém štíhlonohém vraníku.

„Charmant!" odpověděl major a švihnuv koně bičíkem, přiklusal ku generálovi. —

„C'est un vrrai plaisirr, que la guerre dans un aussi beau pays." (Válka v zemi tak krásné jest pravou rozkoší.) „Et surtout en bonne compagnie," (Obzvláště v dobré společnosti,) dodal generál, přívětivě se usmívaje.

Major se uklonil.

V té chvíli zafičela kolem nás nepřátelská koule; v zadu ozval se sten raněného. Tento sten dojal mne tak podivně, že obraz bitvy mžikem ztratil pro mne všechno kouzlo; než mimo mne nikdo si toho ani nepovšimnul: major směje se s plnou chutí; jiný důstojník opakuje zcela klidně slova začaté rozmluvy; generál pohlíží v opačnou stranou a spokojeně se usmívaje hovoří něco francouzsky.

„Máme odpověděti na jejich výstřely?" táže se velitel dělostřelců, přicválav na koni.

„Poplašte je trochu," odvětil lhostejně generál, zapaluje si doutník.

Baterie seřadila se a palba započala.

Země duní, plaménky vyšlehují ustavičně a kouř, v němž s těží rozeznati lze vojiny, kolem děla se pohybující, zakaluje oči.

Vesnice v křížovém ohni. Znovu přicválal plukovník Chasanov a k rozkazu generálově odkvapil do vesnice. Hluk válečný opět se rozléhá a jízda mizí v oblacích prachu.

Divadlo opravdu velkolepé!

Jediná věc kazila mně, jenž jsem se v boji tom neúčastnil, dojem povšechný; zdálo se mi totiž, že se vede jaksi naplano, že je lichý všechen ten ruch, ten křik, to nadšení. Bezděky tanulo mi na mysli porovnání, že to všechno vypadá, jakoby někdo sekyrou naprázdno máchal ve vzduchu.

IX.

Naše vojsko dobylo vesnice. Nebylo tam již ani jediného nepřítele, když generál s družinou, ku které i já se přidal, k ní přijížděl.

Podlouhlé, pěkné domky s ploskými střechami a červenými komíny roztroušeny byly po hrbolovitých, kamenitých pahorcích, mezi nimiž vinula se nevelká říčka. Po jedné straně táhly se, ozářeny jasným světlem slunečním, zelené sady s velkými hrušemi a slívami: po druhé trčely svismo stojící vysoké kameny hřbitovní a dlouhé dřevěné tyče, mající na konci koule a různobarevné vlajky. (Byly to mohyly hrdin.) Vojsko stálo v řadách za vesnicí.

V minutě rozprchli se dragoni, kozáci, pěší s patrnou radostí po příčních uličkách a pustý aul mžikem oživnul. Zde řítí se krov, sekera tluče do pevného dřeva a vylamuje dvéře, tam vzplála kupa sena, plot, chatrč a hustý sloup dýmu vznáší se v jasném vzduchu. Tu vleče kozák pytel mouky a koberec; vojín s tváří rozjasněnou vynáší z chatrče plechový tácek a nějakou tretku; jiný roztáhnuv obě ruce snaží se polapit dvě slepice, které kdákajíce běhají okolo plotu; opět jiný našel kdesi ohromný hrnec mléka, napil se z něho a potom s hlasitým chechtotem praštil jím o zem.

Prapor, s kterým jsem vytáhl z pevnosti N., byl taktéž ve vesnici. Kapitán seděl na střeše chatrče a pouštěl z kratičké dýmky obláčky dýmu tak klidně a bezstarostně, že spatřiv jej, zapomněl jsem, že dlím v aule nepřátelském; spíše se mi zdálo, že jsem v něm jako doma.

„Jak, i vy zde?" pravil spozorovav mne.

Vysoká postava poručíka Rozenkrance sem a tam těkala po vesnici: stále něco pořádal a zdál se býti velmi zaměstnán.

Viděl jsem jej, jak s tváří vyjasněnou vyšel z jedné chatrče; za ním vedli dva vojáci starce Tatarína. Stařec, jehož celý oděv tvořily záplatované spodky a pestrý, v hadry se rozpadávající polokaftan, byl tak věkem sešlý, že jeho kostnaté ruce, k shrbeným zádám pevně přivázané, sotva v kloubech držeti se zdály a křivé, bosé nohy jen s těží se ohýbaly. Líce, ba i část lysé hlavy rozryty byly hlubokými vráskami, zakřivená, bezzubá ústa, šedivými vousy obklopená, stále se pohybovala, než v krásném, bezřasém jeho oku plál dosud oheň a jasně zračil se klidný život stařečka.

Rozenkranc tázal se ho tlumočníkem, proč neutekl také s ostatními.

„Kam bych šel?" odpověděl, klidně pohlížeje stranou.

„Tam, kam šli ostatní," prohodil kdosi.

„Mužové odešli se rváti s Rusy a já jsem stařec."

„Což se nebojíš Rusů?"

„Co mi mohou udělat? Jsem stařec," pravil opět, lhostejně patře na kruh, jenž se kolem něho utvořil.

Na zpáteční cestě viděl jsem, jak týž stařec, bez čapky, ruce maje svázané třásl se za sedlem řadového kozáka a s týmž výrazem bezstarostným zíral vůkol sebe. Bylť nutným k výměně zajatých.

Vydrápav se na střechu, rozložil jsem se podle kapitána.

„Zdá se mi, že nebylo nepřátel mnoho," pravil jsem k němu, chtě poznati jeho mínění o předchozí srážce.

„Nepřátel?" opětoval on s podivením, „vždyť jich ani nebylo. Či to nazýváte nepřátely? ... Z večera uvidíte, až budeme ustupovat: uvidíte, jak nás vyprovodí; co se jich tamhle odtud vysype!" doložil ukazuje dýmkou na mladý les, jímž jsme ráno táhli.

„Co pak se tam děje?" tážu se náhle, přerušiv řeč kapitánovu, a ukazuje na tlupu donských kozáků, která se nedaleko nás kolem nějakého předmětu shromáždila. Ve středu jich ozýval se pláč podobný pláči dětskému a jeden z nich zvolal:

„Ne, nezab — posečkej — máš nůž, Jěvstěgněviči? — podej nůž —"

„Co tam tropí ti ničemové!" pravil klidně kapitán.

V okamžiku tom vyběhl z postranní uličky s tváří zanícenou hezoučký praporečník a celý zděšený, mávaje rukama, pádil k tlupě kozáků.

„Nechte ho, nezabijte!" křičel hlasem dětským.

Kozáci, spatřivše důstojníka, rozstoupili se a pustili z rukou — bílého kozlíčka. Mladý praporečník se zarazil, zabručel cosi a celý spletený stál před ním. Spozorovav na střeše mne a kapitána, zapýřil se ještě více a přiběhl k nám.

„Myslil jsem, že chtějí zabíti robě," pravil, jaksi nesměle se usmívaje.

(Dokončení.)

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. V Petrohradě počalo vycházeti pozoruhodné dílo P. A. Kuliše: Historie sjednocení Rusi, jehož vydán právě I. díl. Tamtéž vyšla studie Rostislava Fadějova: ruské společenství v přítomnosti a budoucnosti. Cestovatelům po Krymu zavděčil se N. Sosno-

gorov, vypsav podrobně zvláštnosti a památnosti Krymu v ohledu historickém, národopisném i přírodnickém, kteréž dílo, v Oděsse nedávno vydané slouti může bezpečným průvodcem po Krymu. S jakou péčí věnují se Rusové studiu obyčejů a mravů národů cizorodých, obývajících Rus a nejblíže sousední země, svědčí dílo A. Jericovo, vydané v Zákavkazí v Tiflise s titulem: historický a současný stav armenské ženy, hledě k moralitě Armenů. — V Kozlově vydal Vlad. Koževnikov dílo o mravném a duševním rozvoji společnosti římské v 2. věku. — Z Maloruské literatury zaznamenáváme tentokráte J. Duliškevičovy: historické náčrty o uherských Rusech a dr. Klím. Hankevičem v Černovicích vydané filologické dílo: srovnání přízvuku sanskrtského, řeckého a ruského. Zvláště důležité je nové vydání „Spisů Ivana Kotljarevského v jazyku maloruském", vyšlé v Kijevě. V Haliči vychází letos 8 rusských časopisů. V Uhrách jeden t. „Karpat". — Akademie věd v Krakově vydává pilně učená díla polská. Letos vydala: Historické památky středního věku, objasňující děje Polsky z dob 1166—1366. Myšlenku k důležitému tomu pro polskou historii dílu pojal první dr. Frant. Piekosiński a vydaný 1. sešit je prací jeho. Na velkém divadle Varšavském dávána nová 5 akt. komedie J. Chęncińckého: Krytycy, jež obecenstvem i kritikou s pochvalou přijata. Podobně chválí se v Krakově dávaná dramatická novinka Felikse z Grodkova s titulem „1780". Je to první práce nadaného dramatika. J. J. Kraszewského pověsť „Pamiętnik Panicza" (Památník mladého šlechtice) vyšla ve zvláštním vydání ve Lvově. V pověsti té líčí Kraszewski spůsobem trefným a nad míru zajímavým poměry upadajícího již světa aristokratického. Tamtéž vyšla v knihk. Wilda „Pyšma Tymka (Tomáše) Padurry" vydaná po smrti dle autografů polských i rusínských. Padurra je jedním z těch málo básníků polských, jichž písně přešly v lid. Ve východním Prusku, kdež žije na půl milionu Mazurů, založen nový polský list „Gazeta Leská" redakcí Gersze. — Jaké úcty požívají výteční spisovatelé polští mezi Poláky, patrno z toho, že nedávno zakoupen byl originální rukopis „Pan Tadeusz" A. Mickiewiczův Stan. hr. Tarnowským za 10000 zl. Podobně rukopisy proslulého filosofa a mathem. Höhne-Wrońského koupil Jan hr. Vzialyński za 20000 frs. — Horvátské družstvo pro dějiny a starobylosti jihoslovanské tiskne XII. díl „Archivu" redigovaného akad. Iv. Kukuljevićem-Sakčinským. V Zadru vydány sebrané spisy Mihovila Pavlinoviće, obsahující různé články a pojednání politické, historické a literarní z let 1859—74. — K Srbským časopisům přibyl dávno želaný literární měsíčník „Otadžbina" (Otčina), časopis pro literaturu, nauku i společenský život, redakcí předního novelisty srbského Vladana Đorđeviće, vydávaný v Bělehradě. 1 seš. přináší články Jurije Jakšiće (Poseljané), Stojana Novakoviće (Řekové a Řecko), Vl. Đorđeviče (histor. román Štěpán Dušan), Dalmatince Št. Ljubiše (hist. pověsť Prokletý kámen) a prof. Geršiće (Demokratie a nynější system zastupování). V Novém Sadě vycházející časopis „Javor" přináší tragedii histor. „Pera Segadinec" od Kostiće. — Ve Vídni počal vydávat Bulhar P. Pargov bulharskou bibliotéku pædagogickou, jejíž 1. číslo obsahuje „vědeckou zdravovědu". Redakcí „družstva pro šíření užitečných vědomostí" v Bukurešti počal vycházet 3krát měsíčně nový bulharský časopis „Znanije". Dle obsahu i formy prvních čísel lze považovat „Znanije" za nejlepší bulharský list.

Drobnosti.

— Náhlé sešedivění. Obyčejně začínají vlasy po čtyřicátém roku zvolna šedivěti, černé vlasy ještě dříve. Však máme dosti příkladů, že lidé v neobyčejně prudkém návalu trapných dojmů, strachu, zděšení, starostí a p. náhle, přes noc úplně neb částečně sešedivěli. Zaručeny jsou mimo jiné následující případy: Marie Antoinette sešedivěla v noci na to, když jí byl přečten ortel smrti. Pán z Andeloku naslouchal sedě a hlavu o dlaň opíraje, když předčítali ortel smrti jeho bratru; po přečtení měl vlasy, obočí a vousy šedivé na místech, jichž se byla ruka jeho dotýkala. Jakub Schlaff neměl v 72. roce svém šedivých vlasů až na chumáč, za kterýž se byl popadl kdysi v prudké bouři mořské, při ztroskotání lodi. Ludvík Sforza, sok Ludvíka XII. sešedivěl v noci na to, když byl od Francouzů zajat.

— Pověry buddhistů. Ctitelé Buddhy v Hindustanu vypravují o zakladateli své sekty mnoho zázračných kousků. Při rozloučení svém, když do nebe odcházel, zanechal prý v zemi Udiana stopu své nohy, která se každému v jiné velikosti ukazuje: čím kdo pobožnější, tím větší zdá se mu šlépěj tato. Po návratu Buddhově z nebe třiatřiceti bohů vydávalo prý tělo jeho zvláštní vůni, obyčejnému zápachu člověčiny zcela nepodobnou. O hrnci, do něhož almužny sbíral a který se co zázračná relikvie v Purušapuru chová, vypravuje lid, že jej chuďas několika květinami vrchem naplniti může, ale boháč nenaplní prý ho, kdyby sta, ba tisíce košíků květin do něho vsypal. Věčnost znázorňují si buddhisté touto bájí: Tvrdé diamantové skály, mající sto mil objemu, dotýká prý se vždy za tisíc let motýl, kolem letící, lehounce špičkou svého křídla. Až následkem těchto dotknutí celá skála v neviditelný prášek se promění, uplyne teprvé jediná z nesčíslných period, které jsou trvání světa vyměřeny. Zvláštním způsobem vypisují buddhisté trápení zlých duchů: mají prý nesmírně veliký žaludek, ale ústa o nic větší než ouško jehly, tak že se nikdy nasytiti nemohou.

— Ze závětí podivínů. R. 1733 zemřel ve Whittlesenu v Cambridgeshiru jistý pan John Underwood, veliký boháč. Nařídil v závěti své, aby jej šest známých pánů k hrobu doprovázelo a cestou poslední sloku dvacaté ódy druhé knihy ód Horácových zpívalo. Žádným zvonem nemělo se zvoniti, žádný z přátel neměl se k průvodu pohřebnímu připojiti. Rakev měla býti barvena na zeleno. — V maďarské vesnici Szepes-Varalja zemřel před nedávnem přívětivý starý pán, který v doložce k závěti své těm, kdož by rakev jeho až k hrobu doprovázeli, 10.000 kusů doutníků odkázal. Dále vyslovil přání, aby přátelé jeho neopouštěli dům smutku dříve, dokud celou jeho zásobu vína nevypijou.

Listárna redakce.

slm. v Mb. Především hleďte si osvojiti správnou formu. — „v světě — „zkvete", „úsměv" — „výlev", „umíráček" — a p. nejsou rýmy.

I v Plzni.* Myšlenky příliš otřepané. Forma začátečnická.

Fr. Jed—ský. „Poutník" nesvědčí o nadání básnickém. O rythmu a rýmu máte, jak se zdá, pojmy velmi nejasné.

$\frac{dy}{dx} = n x^{n-1}$, *technik zde.* Litujeme, že nelze uveřejniti. Povídka vaše nepoutá ani dějem ani spůsobem vypravování. Rukopis s poštovní známkou leží v administraci.

Knihy nové „Lumiru" zaslané: Ženská bibliotéka. Sv. 33. Příklady z oboru vychovacího. Líčí Žofie Podlipská. II. V Praze tiskem a nákladem knihtiskárny: Jan Otto 1875.

Vypravování z domácího života starých Čechů. Hlavně dle Bohuslava Balbína podává Fr. Vlasák. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Laciná bibliotéka mládeže. Redaktor L. Mašek. Seš. 7. Naučné povídky pro mládež. Sepsal Frant. Tesař. — Sešit 8. Obrázky z dějin slovanských. Od J. L. Maška. V Praze, nakladatel J. Otto.

Stručný všeobecný Slovník věcný (Malý Slovník naučný.) Redaktor: Jakub Malý. Dílu II. sešit 9. V Praze. Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.

Za příčinou velkého svátku vyjde příští číslo Lumíra již ve středu dne 24. března.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 1. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

Byl věru příšerný obraz, jenž rozvinul se pod plzeňskými hradbami. Začernalé postavy bratrů kmitaly se plápolem pochodní jako obři v pohádce, jednými ústy doléhalo vše na vůdce, aby se vrhli na Plzeň a nedávali na hanbu slávu husitskou a jmeno sirotčí.

Kolem náčelníků seřadilo se několik čet v úplné zbroji s hrozivými posuňky proti rozdrážděným bratřím. Pan Čapek dal družině své již rozkaz k výstřelu, neutiší-li se bouře, a roty jeho stály také po tlupách u houfnic, jejichž otvory zíraly do středu tábora, kde leželo jádro bratří a také ohnisko nespokojenosti.

Na kostelích plzeňských rozhoupaly se zvony, vyzváněly na poplach, po hradbách kmitalo se světel jako v močálech bludiček a as čtvrt hodiny za táborem na západní straně přebřeďalo celé oddělení vozů krytých jezdci a pěchotou Radbuzu tiše, bez lomozu. Jedině tenounký led, jenž prolamoval se pod tíží nákladu a pod jezdci, chřestil poněkud, ale za všeobecného pokřiku v táboře zanikalo to. A když byli za řekou, několik jich pobodlo koně ostruhami a odcválalo ku městu. Znova zahučely na hradbách houfnice, několik koulí zaletělo až do řeky, na svatobartolomějské věži vyšlehl plamen jasněji a povozy, co jen mohli koně stačiti, ujížděly ku městu. Vezli obležencům potraviny a také dovezli. Již několikráte se jim to podařilo. — —

Dlouho trvalo, než zase bylo v táboře ticho. Podařilo se náčelníkům bratry utišit, ale toliko opravdovými výhrůžkami. Před stany jednotlivých vůdců, ač bylo již v ležení ticho a tma, dosud stály hlídky a z trupu Tvarohova vyletěl nad tábor krkavec, pronikavě zahvízdal, jakoby nesl od oběšence pozdravení, že má radost z těch někdejších druhů a že na čekanu nebude se musit houpat sám. Starého Mudru také zítra pověsí, protože mrštil po panu Čapkovi palcátem, když velel k otvorům houfnic nastrčit zápalky na staré Tábory, děti Žižkovy.

Leckterýs šedivec-rváč nedřímal ještě, seděl na slámě a povídal druhům, proč že se mají dát ubíjet a proč že den ode dne odkládají s útokem na město. Když zaslechl nad stany hvizdot krkavce, umlkl na chvilku, křečovitě sáhl po cepu, vstal, vyšel si do noci a zaměřil ku stanu, jenž byl nejvyšší a nad nímž poletovala v mlhách obrovská černá korouhev s červeným kalichem. Ale uviděv kolem přecházeti stráž, zahučel cos, zdvihl sevřenou pěsť, pohrozil komusi, zase šel do svého stanu a vyprávěl, co že to mají ti náčelníci za bídné, ďábelské svědomí, pan Čapek zvlášť, že se dávají hlídati v táboře před bratry.

„Tak to, braši, došlo daleko. Tak a dojde ještě dále. Kde to bývalo, aby se bratr bratra bál, aby se Žižka, když si podřímnul, dával hlídat otroky. Celý tábor ho hlídal a uhlídal věrně vůdce své. Hu, braši, rval bych se pro tu bratrskou slávu, pro svobodu slova božího, až by bůh bránil, ale takhle? — — — Jako Jidáš mi ty, pane Čapku, připadáš, hůře ještě než Jidáš. Hlídat se dává sirotčí vůdce ve vlastním táboře, před dětmi po Žižkovi. Slyšeli jste to, bratří? Slyšíte zas toho krkavčíka? Že prý si zítra usedne nad Mudrou! — Ale oběsit ho, braši, nedáme jako Tvaroha, kdybych se měl rvát a svůj život dát za život jeho. Dřív pana Čapka pověsíme.“

A bratří, kteří byli s ním pod jednou plachtou, kývali hlavami, že Mudru ubrání. — —

Řísutský Hanuš také ještě ve stanu bděl, dosud v krunýři a s mečem po boku a přílbou na hlavě. Vedle něho seděl Čeněk Buchatův. Byli oba věrnými druhy po celý čas, co leželi v táboře a co dobývali s bratry kalichu slávu a svobodu.

„Myslíš, že nás neudolají? Uvidíš. Z tábora bratrů zbudou trosky a bratří se před svými zabijáky rozprchnou. Ležíme zde, moříme se zde, svaříme se, po Čechách se na nás chystají, po celé vlasti rozepínají potají sítě, aby na nás udělali léč a až odtud vytrhneme, budeme jich proti sobě mít jako mraku,“ hovořil syn řísutského kováře.

„Smečenský je také v jednotě, Pálečský, ze Zvoleňovse, i žirotínský Jaroslav jim půjde pomáhat,“ posvědčil Hanuš druhovi.

„Píše to Alena?“ zeptal se Čeněk a když Hanuš zakýval hlavou, umlkl náhle a skorem ani nedýchal.

„Nechť; budeme se s nimi bít, dokud nás nezardousí do jednoho a dokud bude nad našimi hlavami vlát černý prapor s červeným kalichem. Prokop se k nám vrátí, až budou bratří umírat, umře s nimi, se slávou jejich, protože by bez nich nemohl žíti. Uvidíš, že se vrátí k nám.“ — — —

„Pojedeš domů, Hanuši?“ chvějícím se hlasem zeptal se po hodné chvíli druha Čeněk Buchatův.

„Nepojedu, brachu. Alena dovede ve tvrzi se starou

Hatou hospodařit a v táboře mého ramene potřebuji. Řekli by v Řísutech, že jsem se již bratří nabažil a na Smečně by se mi vysmáli. Do poslední chvíle zůstanu pod naší korouhví a zůstaneš se mnou, Čeňku? Maruška bude hrdá na tebe, starý Blahut se bude tím chlubiti, že má dcera jeho ženichem jednoho z posledních bratří, až nebude již tábora a až budou po Čechách místo svobody zavádět porobu a až se budou pod jařmem pánů ohýbat do oblouku."

„A nevrátím-li se do Řísut a zůstanu-li také s Prokopem, až se vrátí k nám?" spíše pro sebe prohodil Čeněk.

„Přinesu jí od tebe pozdravení a řeknu jí, aby na tebe nezapomínala a Blahut, pokud bude živ, nepřestane se za duši tvou modliti."

Čeněk se při těch slovech zachvěl, jako kdyby ho napadalo náhlé mrazení.

„Přinese jí pozdravení ode mne a řekne jí, aby na mne nezapomínala a Blahut, pokud bude živ, nepřestane se za mou duši modliti," bezděky zašeptal mladý vojín, oběma rukama sevřel jilec širokého meče, mladou hlavu opřel si o rukověť, jakoby byla náhle tak těžká, k neudržení.

„Tak těsno je mi zde, brachu, že bych se snad pod tou plachtou zadusil. Vyjdu si ven," řekl dušeným hlasem, přehodil přes sebe plášť a vyšel do táboru.

Bratrský tábor podobal se s těmi zašedivělými stany obrovskému hřbitovu, na němž navezeno mohyl k nespočítání, a nad těmi mohylami jakoby odpočívaly v mlhovitých oblacích duše zemřelých velikánů, jež přišly si pozastesknout, jaký to někdy býval život v české zemi, když chodili ještě otcové do posvátných hájů, k potokům, k studánkám před slunce východem a po západě, bili se do prsou a prosili strážné duchy, aby tak ve vlasti jejich bylo do věků nejpozdnějších — a rozpomínaly se na ty doby a rozplývaly se v slzách, že pod těmi jejich slzami sníh vlhl a v Radbuze led měkl.

Mladému bratru, jenž se byl zadíval do šedých mlh, bylo ještě nevolněji než pod plachtou ve stanu, bůh ví proč. Čeněk sám nevěděl, co mu tak chmurami na srdce usedalo. Dva obrazy kmitaly se v mladé hlavě jeho, dvě dívky hezounké, jedna byla jako led, jako ta zimní krajina kolem a druhá zastírala si oči zástěrkou, vzlykala, slyšel vzlykot její, bodal ho do srdce jako oštěp, když ho kýs pochop městský zarazí Táboru do plecí. Mezi stany chtěl se zbavit těch obrazů, toho prvního zvláště, ale nezdařilo se mu to. Jasněji a určitěji vždy vystupovala mu před oči ona, jež se podobala k zimní krajině, blíž a blíže vznášela se k němu, mohl jí vidět do tmavých očí, na bílé čelo jako z mramoru, na tváře jako z hedbáví, téměř průsitné, cítil její mrazivý dech na osmahlém obličeji svém, cítil, jak to vane z ní studeně; ale ten chlad hnal mu do tváří krev, že hořely, jako když se kdo v zimě uběhne a vrazí do teplé jizby. Ta, jež si slzy vytírala v očkách, mizela dále a dále, neslyšel již její pláč a viděl ji jenom jako v mlze.

„Maruško — Maruško!" zašeptal vojín. „Nezasluhuješ toho ode mne; ale mohu za to, že vidím jenom ji — jen ji a ty že mi unikáš přeludem a že tvůj pláč a tvůj stesk zaletá ke mně jako z pozdáli? Z domova mne to vyhnalo, myslil jsem, že její obraz vymizí z prsou mých zase tak rychle jako vznikl, ale nezašel."

Zrovna nad hlavou Čeňkovi vyletěl krahujec, křídla jeho zašelestila mlhami a sněhem zaskřípaly kroky přicházející hlídky. Čeněk rychlým krokem vrátil se do stanu a usedl opět vedle Hanuše. „Spíš, brachu?"

„Ještě jsem nezdříml. Myslím na domov a ty také, hochu, viď, a ukrýváš to přede mnou. Hryže ti něco na mladém srdci, co kalí tvé dny a co hledáváš utišit za vřavy bitevní. A neutišíš, věř, že neutišíš."

„Že rozumíš, Hanuši, očím mým? Víš, že vidím sestru tvou, že ledový zrak její stíhá mne nocí dnem? I ve snách ji vidím, Hanuši, a když mi hučí děla do uší a když se mi valí do očí dým a kolem mne se červenají potoky krve, také ji zřím, jak vznáší se nade mnou, jakoby se na mne usmívala, jakoby tál led očí jejích a jakoby bílé, průsvitné tváře Aleny rděly se červánky. Slyšíš mne, Hanuši? — Zpovídám se ti, jako ti tam se zpovídají kněžím svým, ale rozhřešení nechci. Však tu zpověď mou musíš v sobě pochovat jako pochovávají umrlce, jako zítra pochováme Maluchu."

A bratr Alenin cítil, jak chvěje se ruka Čeňkovi a jak prudce mu proudí žilami krev a dobře že byla tma, že nad stany ležely mlhy a že neviděl hochovi do očí. Byl by se jich lekl ještě více, než když býval v řísutské kovárně a mistr Buchata bil kladivem do žhavého železa, že lítaly jiskry až na náves, anebo když sedával za stolem a díval se oknem ku tvrzi.

„Ale utopím to v sobě, tak jako jsme onehdy ty proradce v Radbuze utopili. Nikdo mimo tebe nesmí věděti, že Buchatův Čeněk měl dnem nocí na očích Alenu, že celé noci nespával a modlíval-li se, že i v těch modlitbách viděl její tvář, cítil její dech a slyšel její hlas."

Utichl, ještě držel ruku Hanušovu, ale svíral ji pevně jako v bitvě jilec u meče.

„A Maruška?" zeptal se Hanuš po chvilce. „Je tak hezká, plakala by pro tebe, oči by si vyplakala a starý Blahut by se proto dotrápil."

„Až budu umírat, povím ti to, pane, vzkážu jí pozdravení po tobě, nebudeš se štítiti Marušky, že ona je z chalupy a ty že jsi pánem na Řísutech?" řekl temným, hlubokým hlasem Buchatův syn.

„Zapomínáš, Čeňku, že jsme v táboře, že jsme bratří, jediná, veliká rodina pod černou korouhví s červeným kalichem, a v dědinách že jsme také bratří a sestry všickni, sdruženi svazkem slova božího, za něž umřel mistr Jan s Jeronymem a za něž bil se bratr Žižka a dobýval mu po Čechách svobodu," hlasem vyčítavým odvětil syn po panu Oldřichovi.

„Věru, zapomněl jsem, Hanuši, nezasluhoval's řeči takové ode mne."

„Věříš mi tedy, Čeňku?"

„Věřím, protože jsi s námi s bratry, že jsi se mnou z jedné dědiny, třeba ze tvrze a já z kovárny a že mezi Tábory ještě stará víra nezhynula."

„Můžeš-li, zaklínám tě pro štěstí tvé, pro štěstí Marušky, pro duše obou vás, zmuž se a zapomeň na sestru mou."

„A nezapomenu-li?" tiše odvětil Čeněk, hlasem sotva slyšitelným.

„Potěš tě bůh a s tebou Marušku. Věru, ta dívka byla by s to, aby pod každou střechu přinesla blaho a mír."

„A což Alena?"

Hanuš neodpověděl.

„A až si ji povede Boloslav Smečenský?"

„Nevedo si ji ještě a nepovede, na to bych ti mohl přisáhat, u čeho bys chtěl.“

„Maruško má — Maruško má! Prohřešuji se na tobě a potrestá-li mne nebe za to, snesu trest, třeba bych měl věky věků pykati hřích svůj,“ zahučel Čeněk.

Táborem rozléhalo se opět odměřené dunění rohů a v Plzni odtrubovali hlásní dvanáctou.

Ve staně bylo už ticho a rohy také brzy umlkly. Jedině krkavec hvízdal příšerným zvukem nad táborem. Zdálo se, že si tropí z Tvaroha na čekanu smích, jak ho do kosti ozobal.

* * *

Markvart*), pán na Smečně, přecházel kvapným krokem jizbou, nevelkou sice, ale upravenou všemožnou elegancí doby tehdejší. Po stěnách rozvěšena byla lesklá zbroj, meče se zlatými jilci, šipky s pažištěmi vykládanými stříbrem, posázenými drahokamy, mezi brojí svítily se lovecké rohy s bohatými ozdobami, touly naplněné lesklými šípy, uprostřed blýskal se krunýř jako zrcadlo, nad krunýřem bělila se skvostná přílba se vzácným chocholem a opodál drahocenný štít, že by za něj jedině mohl koupiti veliký dvůr.

Pan Markvart si velice zakládal na zevnějšku. Rod pánů z Martinic a na Smečně začínal tehdáž vystupovati v popředí na jeviště dějin vlasti naší. —

Vůbec bylo znát, že jednotlivé předměty rovnala zde ruka, jejíž vkus v každém oboru byl vybroušen. V rohu na pravé straně okna halily neproniknutelné záclony z těžkého, zazelenalého hedbáví, zavěšené na zlacených tyčích, lůžko pánovo a v popředí, kde se rozbrnovaly, zářil světlým leskem znak rodu pánů smečenských.

Stolek, neméně vzácná starožitnost, umístěn u samého okna dozajista přečkal již několik věků lidských. Kolik důležitých listin podepsali již na něm předkové pana Markvarta a nejposléze podepsal také na něm sám jméno své a přivěsil pečeť rodu svého do listiny, na kterouž upisovali se z velké části čeští páni, že statky a hrdly svými budou hájit stará práva proti zmáhajícímu se živlu lidu kmetcího.

Chvílemi zastavil se pán, zadíval se oknem do dvora a opět přecházel.

„Přijde jaro, pole naše zůstanou ouhory a snad abych pak já šel orat místo nich! Však přivedeme vás nazpět do dědin a nepřivedeme-li, raději vás pobijeme, než abyste vy byli pány a my roby vašimi. Proklatá selská sběř! Ty, kdož se zapomněli a stojí v čele jejich, schytáme a rozvěsíme po výšinách naproti tvrzím, v nichž je matka odkájela, to řísutské nedochůdče nejdříve a po něm Racka neprobilického. Dost jsme se nadívali na to vaše běsnění a dost natřásli strachy před vašimi cepy, nyní vy se budete třásti, z těch cepů trhati ven hřebíky a mlátit jimi opět obilí. Tak, zbujná chaso! Z palcátů dáte udělat koním podkovy, sobě rýče a motyky, nevázanci, na krk dáme vám řetěz, budeme vás na něm voditi a neposlechnete-li, zardousíme vás,“ hovořil a smál se hlasitě nápadům svým.

„A Boleslavovi vypráším karabáčem, pojede-li ještě jednou do Řisut, tímhle karabáčem před celou čeledí zámeckou.“

*) Omylem vytištěno bylo v čísle 10. na str. 115 Bořita.

Opět se díval oknem do dvora. Očekával asi někoho. Právě přiklusal do dvora na vraníku mladý pán a byl by snad ani nevěděl, že je již na Smečně, kdyby kůň nebyl zarazil, zařičel a zahrabal kopytem.

„Zase tam odtud. Je slepý a hluchý po nějaký čas; však přisám bůh, že bude viděti a slyšeti ještě dnes, sice bych nebyl Markvartem, a ty, Boleslave, mým dítětem. — — Boleslave!“ zavolal dvéře do chodby otevřev.

V okamžiku byl před ním mladý hoch ubledlých tváří, černých, hustých kadeří, ještě více blýskavých než aksamitový jeho kabátec. Cosi vzdorovitého jevilo se v jeho obličeji, tmavé oči těkaly nádhernou jizbou jako pohrdavě a když spočinuly na dřevěném stolku, na němž bělela se jakás listina, přeletěl lícemi jeho lehounký úsměv a v rysech obličeje ještě ostřeji pojevila se mu ona vzdorovitost.

„Pamatuješ se, co jsem ti onehdy poručil? Víš, co chci a přece stavíš se mi naproti s tváří, jako kdybys ty již byl pánem na Smečně a já na výminku tak jako sedláci, když odkáží dětem statek a sami se spokojí s ledabylým koutečkem. Tak si to myslíš, Boleslave, ale mýlíš se,“ dosti mírně, skoro s úsměvem oslovil syna pan Markvart.

„Hleď, budeš dědicem veškerých statků smečenských, rodu našemu kynou vstříc slavné dny, tuším to, již dnes derou se o naše přátelství. Víš to a proto si toho važ, že's se narodil na Smečně a nejezdi po zábavách do tvrzí okolních, jež jsou prodchnuty až do základů kletým kacířstvím. Rozumíš mi, Boleslave?“

„Nerozumím, otče,“ pevným hlasem řekl mladý hoch.

„Povím ti to zřejmě, aby's tedy rozuměl. Ode dneška přetrhneš jízdu svou do Řisut. Ušetříš sebe i mne lidských jazyků. Mám co otec k tomu právo, a neuposlechneš-li, ještě mi zbývá jiné právo na tebe. Nyní, Boleslave, rozumíš; myslím, že pověděl jsem ti dosti zřejmě vůli svou.“

„Vím, jaké právo na mne, otče, ještě máš. Můžeš mne zbaviti dědictví, můžeš mne učiniti žebrákem, to všecko můžeš, otče můj. Ale aby's srdci mému dovedl vládnouti, toho nedokážeš a kdyby's chtěl, pravím ti to bez ostychu, opřel bych se ti, že by's se mému odporu podivil.“

„Mluvíš, chlapče, bez rozumu a proto ti odpouštím. Ohlušili tě tam, oslepili tě, ale štěstí, že přetnu jejich záměry.“

„Otče, čest mou máš v rukou svých, ale její cti se nedotýkej, neznáš ji, sotva že's někdy viděl její tvář.“

„Arciže neznám; ale za to znám otce jejího. Či myslíš, že ti tam povědí, čí je Alena? Sama to neví, a kdyby věděla, nepochlubí se tím. Bláhovče, máš již přes dvacet let a v těch letech já měl o trochu více rozumu. Ale tohle si zapamatuj, co ti nyní řeknu. Pokud budu živ já, nebude Alena na Smečně.“

„Třeba ne na Smečně, ale mou bude přece. Či myslíš, že nedovedu se zříci dědictví a že nedovedl bych býti žebrákem?“

„Pošetilče!“ usmál se pan Markvart, ale byl to jízlivý smích, až zalekl se ho Boleslav a po celém těle se zachvěl, jako když zalomcuje člověkem mráz.

„Povím ti tedy něco,“ pokračoval pán. „Chtěl jsem to před tebou zamlčeti, ale nutíš mne sám, abych toho netajil. Sedni si, aby's snad nepadl, kdyby se ti hlava

točila. Po takové zvěsti nebylo by také divu. Je tomu něco přes dvacet let, tobě byly asi tři roky. Řisutský Oldřich stál v nejlepších letech a hledal si nevěstu. A když si ji někde za Rakovníkem nalezl, přihlásila se k němu chudá žena zrovna o svatbu a přinesla mu v cárech polonahé dítě. A to dítě je Alena. Divíš se tomu? Proto jsem ti také řekl, aby's si sedl. Hlava ti také jde kolem? Dobře, že sedíš, hochu. Oldřichův tchán dal lidem pít a jíst a ti za to Aleninu matku ukamenovali — —"

(Pokračování.)

Ukázka z nového cyklu básní „Cymbal a husle"

od *Adolfa Heyduka.*

Mořské oko.*)

Stojí hory nad hlubokým stavem,
v nich jen poraněný orel prodlí,
jak ta pověst letší krajů šerem,
co s žulovým „Mnichem" nad jezerem
za naši i vaši svobodu se modlí.

Jako pažit kypře zelenavá
mile hladina se leskne stavu,
a jen horský větřík, když se šeří,
mírným dechem u vlnky jí čeří,
až položí znaven v doubravině hlavu.

Na dně plesa toho odpočívá
bojovníků práva chrabrá četa;
bylť jim druhdy požár u Kostnice
děsným sáláním svým osmah' líce,
jasně za to cesty do všech úhlů světa.

Střehla zrada mysle jich i kroky,
na turních se hadem v kotouč svila
a kde otevřena „Mořským okem"
skalná víčka, zastihla je skokem,
až se zřítelnice rudě zakalila.

Porubáni! A ta bolest česká
oblekla se v „Mnicha" poustevníka;
nemá více meč ni pažléř břitký,
nad zhynulé síly truchlí zbytky;
však ta rakev hrdin nemá posud víka.

Nejsou mrtvi oni, jsouť jen skryti,
ždají toužně Slávy zavolání,
a když hněvný Perun tříští horu,
oni zbraně ostří v rozhovoru
k zdarnějšímu bohdá pro svobodu klání.

Ostří tuleje**) a kují hroty,
o pavezy zkouší pádné meče,
pějí: Kdo jste bojovníci boží
silte páže, útrapy se množí,
lež se s žezlem v zlatohlavu světem vleče.

V Tater úkrytě se tužte k boji
sesterských dvou větví ku posile,
v jeden kmen by srostly teplou krví,
věhlas v čelo seď, jas pod obrví
a změnily v purpur huňku trpké chvíle.

V noci pak, když z mraků vybaví se
vyprahlé to slunce, snivá luna,
z hladiny v ráz stoupá četa svěží,
na stráž rozstaví se na pobřeží
a za rána zas ji němá pojme tůna.

A když poslední se chystá dolů,
„ještě čas tu není!" bolně zvolá,
„ještě nejsou mysle v jedno slity,
posud příkry jsou, jak Tater štíty,
ach, snad zítra! — A hlaď zase holá. —

*) Mořské oko, jezero v Tatrách, v které dle pověsti vmetáni jsou Husité, ubiti přesilou nepřátelskou. Poblíže jezera zdvíhá se hora „Mnich", mající podobu modlícího se mnicha. **) Kopí.

Z Jerusalema do Jericha.

Listy cestopisné.

Zaslal *Kvido Mansvet.*

II.

Sotva že jsme byli od Bethanie asi na hon popojeli, uzřeli jsme tři jízdné Araby, kteří nejprudším letem nám vstříc uháněli, válečným pokřikem hulákali a pušky své do větru vypalovali — byl to Abd'Allah se svými soudruhy: prováděli před námi jezdeckou evoluci, kterouž obyčejně vítají cizince, jehož mají doprovázet. Zkoumal jsem chvíli pátravě tu malou družinu — všichni byli až po zuby ozbrojeni. Oba mně neznámí měli pěkné dvojky, kteréž nepochybně nějakým přepadeným cizincům byli ukradli; Abd'Allah pak pyšnil se puškou překrásné francouzské práce — dostal prý ji od jistého ruského knížete za výtečné služby, kteréž mu byl na cestách prokázal. Na důkaz, že pravdu mluví, ukazoval mi již v Jerusalemě pochvalná svědectví vznešených cestovatelů, jež byl provázel — všichni podali mu darem skvostné všeho druhu zbraně. Mimo pušky měli průvodcové naši v sedlech každý několik bambitek a za pasy lesklé dýky damascenky.

Po obvyklé krátké poradě seřadila a hnula se ku předu naše malá karavana: Abd'Allah co vůdce v čele, já s přítelem za ním, Rašid koňmo s připjatým nákladním mezkem v třetí řadě a oba polodiví synové pouště v zadním voji. Takto klusali jsme volně přes vrchy a skrze údolí krajinou, jež skalami poseté poušti se podobá a o které již bible jaksi podezřele se zmiňuje vypravujíc: „Šel muž jeden z Jerusalema dolů do Jericha a upadl mezi lotry." Tedy již tenkráte! A podnes upadá mezi lotry, kdo samoten na tu cestu se odváží. Však nás je několik, zbraní dost a koně dobří — což zmohou proti nám lotři? Jedeme vesele, překlusali jsme nejvyšší pahorek a Abd'Allah staví se na úpatí u pramene, kterýž se co „studna apoštolů" ukazuje. Rašid ihned porozuměl situaci: seskočil s koně, sňal měch s mezka, naplnil jej křišťálovým mokem a zavěsil opět zvířeti na plece; když pak jsme byli koně řádně napojili, pobídli jsme je ostruhami k rychlejšímu klusu. Koně Abd'Allahových rodáků byli napohled mizerní, kostmi chrastící a nečistoty plní valaši, ale — jak záhy

se ukázalo — v běhu vytrvalí a na všechny svízele poněkud otužilí; však za to nelze si ani krásnějšího hřebce představit, než jakého měl sám Abd'Allah. Byl také jeho chloubou, miláčkem a největším potěšením: ošetřoval ho jako dítě, lichotil mu ustavičně nejlahodnějším spůsobem a upozorňoval ho na každou maličkost, která v cestě ležela, ale při tom neopomíjel přece každou chvíli na všechny strany se bystře rozhlížet.

Na výšinách, kteréž nás s obou stran obstupovaly, objevilo se záhy několik podezřelých postav se sáhodlouhými puškami, jimiž na pohled skalní slípky chtěly střílet — nepěkní to lovci, odporní a polonazí, dokonalí lotři. Abd'Allah volal k nim vzhůru slova nesrozumitelná a oni odpovídajíce dolů co možná vlídně, snažili se jakýmsi blahovolným usměvem nás bezstarostnými učiuit. Usmívali se, ale ten úsměv dopadl tak nešťastně, jako by byli právě začali čerstvou papriku žvýkat. Minuli jsme je — nechť si honí v míru svoje slípky! — Již nějakou dobu pozoroval jsem v údolí, do něhož jsme přijížděli, zvláštní jakýsi keř, který každým krokem naším rostl a posléz co nádherná obrovská akacie před námi stanul; krásný tento strom vyrostl ze středu potoka, a dle něho nazvali také Arabové okolní malé údolí Wadi Sidr, t. j. údolí akátové čili trnité.

Z doliny, kteráž za námi po straně do údolí ústila, rozlehlo se několik ran z pušek, a opatrnost velela, abychom se na chvíli zastavili: veliký dav Arabův jízdných i pěších blížil se nám kvapně v oblaku vzbouřeného prachu. Na loupežné přepadnutí již připraveni, sňali jsme rychle pušky s ramen, a jako samy sebou zacvakaly všechny kohoutky. Abd'Allah vyčkal, až dav asi na 60 kroků se přiblížil, pak provolal k němu jakési heslo a obdržev heslo zpátečné, pobodl koně a několika ostrými skoky octnul se u arabského davu, on i jeho dva soudruzi. Za nějakou chvíli napnutého očekávání byli jsme příjemně upokojeni: Abd'Allah vracel se s veselou tváří v čele onoho davu a puška, která se mu již zase klidně na rameni houpala, věštila pokoj všem lidem dobré vůle. Byl to jeho strýc s několika Araby kmene Beni Khallův a s celým rojem kmene Beni Hamed, kteříž z jakési společné výpravy se vraceli — z jaké, ani nám neřekli. Provázeli nás značný kus cesty a odtrhli se teprv, když směry cest našich se začaly rozbíhat: oni táhli přímo přes Jericho, kdežto my nejprv přes Nebi Masu k Mrtvému moři, pak k Jordanu a odtud teprv do Jericha cestu jsme měli ustanovenu.

Každým krokem přicházeli jsme nyní do krajiny divočejší: příkré, ba kolmé skály s ostrými hranami obstupovaly nás se všech stran, všude rozevíraly se pod námi závratné propasti a vodorovně rozsklebené rokle zely na nás ze všech úhlů. Na samém dně údolí klusali jsme, muž za mužem zvolna a opatrně, neboť každý chybný krok mohl býti záhubou. Místy, kde delší řadou skály se rozstupovaly, shledli jsme vždy oslňující hladinu Mrtvého moře v planoucím odlesku slunečního jasu. Četné, lidskou rukou do skal vytesané jeskyně svědčily, že jsme se octli v oněch pustých místech, jež první křesťané vyhledávali, aby unikli pronásledování svých katanů, a kde život trávili plný svízelů, odříkání a útrap. Nyní šla cesta naše přes rozsáhlé spousty bílým pronikavým svitem daleko sálajících skal křídových s rozervalým povrchem a dusné mrtvé ticho obklopovalo nás, nerušeno ani jediným hvizdem nějakého ptáka nebo zvukem lidského kroku. Jen pod kopyty našich ořů měkce chrupala zvětralá křída. Smutná, oslepující pustina!

V 10 hodin ohledal jsem teploměr: ukazoval 20° dle Reaumura. Dvacet stupňů! V tomto vedru, na těle maje od chladného rána ještě dosti teplý oblek a přes něj nezbytný burnus, na hlavě pak těžký turban s připjatým velkým hedbávným šatem, jež oba výtečně chrání hlavu, týl i tváře před bodavými paprsky žhavého slunce, ploval jsem takřka na koni jako v horké lázni. Nemnoho lépe vedlo se i mému příteli. „Škoda, že není doslova pravdivo přísloví: Polovici utrpení jest, míti soudruha v strasti,“ vzdechl jsem si po dlouhém, dlouhém mlčení; „toho vedra, jež sám nyní snáším, měli bychom na polovic oba do sytosti!“ Tak a podobně, nikde nic zvláštního nevidouce, rozumovali jsme žalostně ještě nějakou chvíli, až se konečně zase objevil nový obrázek: přijížděli jsme k strmému návrší se starými rozvalinami; jest to tak zvaný Khan Hadrûr, čtverhranná, jako kostková tvrz, která z doby křižáckých výprav pochází a druhdy cestu mezi Jerusalemem a Jerichem střežila. Na středních výšinách, nad tvrzí, nalézají se stopy jakési via militaris (římské vojenské silnice), která beze vší pochyby za Pompeja byla založena.

Od Khan Hadrûru odbočili jsme na jih k naší polední stanici Nebi Musa, která již jen asi půl hodiny byla vzdálena. Nebi Musa, dle musulmanské legendy hrob Mojžíšův, rozkládá se na kuželovitém vrchu, na jehož ploském temeni mešita stojí; tuto mešitu nazývají Arabové také jen Veli t. j. hrob, a vypravují, že Mahomed sám zde hrob Mojžíšův objevil. Několik dervišů a „světských“ Arabů střeží tu mešitu, k níž každý rok veliké procesí s korouhvemi za víření bubnů a hvízdání píšťal z Jerusalema se vypravuje.

U samé mešity sestoupili jsme s koní a prohlíželi si s poklidem několik jako divých dervišů a typických hlav arabských i s blýskavými hlavněmi, kteréž tu a tam ze ssutin vyčnívaly. Tím časem zapředla se zajímavá hádka mezi Abd'Allahem a derviši, kteří nižádným spůsobem dopustit nechtěli, aby ti „nevěřící ztracenci“ k posvátnému prorokově místu se přiblížili. Když byla tato křiklavá nábožensko-právnická dissertace již asi čtvrt hodiny trvala, při čemž beduinské pušky za rozervalou stěnou vždy výše vylézaly, umdlel patrně sám Abd'Allah a odcházel ke koním. Však nikoliv s resignací: měl myšlenku! Přistoupiv totiž k mezku, jenž naše zavazadla a potraviny nesl, hrabal se dlouho v koších, jakoby věděl, že věc, kterou hledá, jistě v nich se nalézá; konečně vyjasnila se tvář jeho, neboť vytahoval vítězoslavně velkou, plechovou krabici. S touto zbraní v ruce pronesl Abd'Allah jen několik slov ku svým odpůrcům a ihned zmizely za stěnou hrozivé pušky i tváře, a sedm divých tovaryšů-beduinů se všemi pěti derviši obstoupili ho důvěrně, tvářili se co nejlahodněji, jak jen mohli a byli vůbec náhle jako vyměněni. Tento neočekávaný obrat situace zdál se mně samému jaksi záhadným, i přistoupil jsem tedy s přítelem k malebnému tomu skupení, očekávaje věcí, kteréž by přijíti měly. Derviši a beduini byli kolem Abd'Allaha jako srostlí a sestrkávali nad jeho rukama hlavy jako ovce, když nad nimi hřímá. On pak zahrávaje krabicí jim na větší ještě laskominy, usmíval se potutelně a zároveň vítězoslavně jako člověk, který největší obtíž jediným chytrým nápadem překonal. Konečně otevřel krabici a sypal ka-

ždému na vztaženou ruku hromádku jemného černožlutavého prášku, jehož podstatu ihned jsem prohledl: byl to ňuchavý tabák. Hasan, pronájemce koní v Jerusalemě, jenž arci všechny obyčeje své vlasti zná, věděl zajisté, čeho nám bude potřebí, a zastrčil tedy do koše také krabici šňupavého tabáku, o jehož praktické prospěšnosti jsme ovšem neměli ani tušení. Ale za to zle s námi zahrál v jiném ohledu. „Nač potřebuješ, pane“ — pravil mi, když jsem byl koně od něho najal — „skupovati sám potravu na cestu? Opatř si jen nápoje a o ostatní sám se ti postarám!“ Dal jsem mu tedy peníze a on vskutku se postaral. Jak již povědomo, poslal nám do hotelu mezka s hojným nákladem. „Spíže bude dobrá,“ pomyslil jsem si, „studená kuřata aspoň dozajista nebudou scházet.“ Člověk míní, ale Hasan mění, jak jsem ku svému a svého přítele žalu nyní spozoroval. Když byli koně pod jakousi střechou a my také, díky prorokovi, ve stínu, začal jsem s Rašidem brakovat košíky: v jednom byl tucet velkých cibulí, cihla sýru a malý pecen chleba. „Aha,“ pravil jsem uspokojen, „národní strava arabská — to pro naše průvodčí.“ Objevil se obsah koše druhého: půl baterie Pale Ale, víno, jež sám jsem obstaral. S napnutím začal jsem pak střebat zásobu koše třetího, i vyšly na světlo boží v obráceném pořádku: chléb, cihla sýru, půl tuctu velkých cibulí a několik maudel česnekových hlávek! Z odhalení toho prodloužil se mi obličej, myslím až k nepoznání, a v ústech dělala se mi voda. Ale jaká pomoc? Resignace je veliká ctnost, obzvláště když člověk ani jinak nemůže: sedněme tedy a chroupejme!

Poslední políbení.

Pomněnka od *Otakara Jedličky.*

(Dokončení.)

Nepatrná stezička se mi také skutečně místy úplně ztrácela a měl jsem co dělat, abych místo u boudy Petrovy neoctl se někde v hlubinách Sedmi dolů. Ale znenáhla se obloha přece jasnila a slunce zulíbavši temena hor, pokrylo celé pruské Slezsko zlatem záře své, tak že objevil se tu přede mnou obraz, nad nějž nelze si nic krásnějšího mysliti. — — —

Jen kdo sám díval se s nebetyčného hřebene Krkonoš v ten krásný slezský ráj s tím rozkošným obrázkem Hirschberku a Warmbrunnu uprostřed, může si panorama to představiti. Vrcholky hor na české straně byly dosud zahaleny v mlhu.

Nabaživ se vyhlídky, chtěl jsem se dáti dále; ale sotva že jsem se obrátil, překvapen jsem byl scénou dojmu strašného. Na vysokém a příkře nad hlubokou strží skloněném skalisku objevila se mi tu opět — cizinka, k vůli níž jsem tak záhy Sněžku byl opustil. Viděl jsem opět ten bledý, svůdně krásný obličej, ten ztepilý její vzrůst, — krev mi však stydla v žilách, když zpozoroval jsem, že krásná žena ta stojí přímo nad propastí a při sebe lehčím sklouznutí po zvlhlém kamení že nutně musí octnouti se dole v hlubině. Stála tu tak, jak jsem ji viděl v noci při svitu blesků v komůrce na Sněžce. Ranní větřík pohrával s rozpuštěným vlasem, jenž jako hedváb splýval jí na noční roucho. Oko upřeno bylo v mlhavou dálku a pravou ruku přitisknutou měla k srdci. Mimoděk vzpomněl jsem si tu na ilustrace k Heineho „Loreley“, jen že zde místo „vlasu zlatého“ vlnil se cizince po šíji vlas černější nad peruť havrana. Jako oněch plavců Heineových zmocnil se i mne při pohledu na krásnou cizinku divý stesk a zoufalá úzkost: viděltě jsem, že dívka, jejíž zjev vzpomínky tak krásné a bolestné zároveň v srdci mi vzbudil a k níž mne i dobrodružství minulé noci přese všecko se přemáhání a všecky rozumové námitky divným kouzlem vábilo, každým okamžikem státi se může obětí své nepředložené odvahy. Dívka mne dosud nebyla zpozorovala a proto, abych ji zachránil a odstranil s tak nebezpečného místa, plazil jsem se nízkou klečí v zad skaliska, na němž stála. —

Nespouštěje z ní oka, plížil jsem se již ku samé skále .. Trnul jsem, když doznívaly k uchu tóny melancholické písně .. písně to beze slov a přece každý ten tón pronikal mi srdcem i duší .. Ubohá pěla, majíc hrob před sebou — pěla si píseň labutí. Byl jsem již u samé skály a co možná nejtišeji hotovil jsem se k rychlému rozběhu na vrchol — — ale v tom rozestřela dívka náruč, jakoby neviditelný pro mne zjev jakýs chtěla k prsoum přivinout — jediný jen krok ku předu — a z prsou vydral se mi výkřik zděšení: dívka s vrchole skaliska zmizela. — —

Takřka jedním skokem byl jsem na skále — — a srdce zachvělo se mi v prsou, jakoby jím byla mrazivá ocel projela .. Dole, několik sáhů hluboko ležela nebohá jako zraněná holubice — krev, řinouc se jí proudem z hlavy, barvila rudě bílé její roucho.

Sběhl jsem nazpět se skály a vyhlídnuv si poněkud schůdnější místo slezl jsem dolů k raněné, jíž byla těžká mdloba sklíčila. Nešťastnice — ležela zde na kamení jako mrtva — jen nepatrné vlnění se ňader a slabounký tlukot srdce nasvědčovaly ještě tomu, že život dosud v ní úplně neuhasl ... Vody nebylo nikde na blízku, na štěstí měl jsem v torbě ještě láhev vína z boudy luční .. Teprv po dlouhé — dlouhé chvíli otevřela cizinka oko, jež při pohledu na mne zasvítilo zvláštním leskem vnitřní blaženosti a ruka její hledala ruku mou. Chtěla cosi promluvit, však proud krve, řinoucí se jí náhle z úst, přerušil jí slovo na rtech a to krásné její oko opět se uzavřelo .. Viděl jsem, že všecka lidská pomoc bude zde marna. Srdce mé rozechvělo se tu divnou tesknotou.

V tom zaslechl jsem na blízku lidské hlasy ... Vyběhl jsem na cestu a v příchozích poznal jsem zamračeného soudruha nešťastné cizinky v průvodu několika horalů.

Šel jsem mu vstříc .. Sotva že mne zočil, zrychlil krok a přiběhnuv ke mně s velikou živostí se mne tázal v pruském dialektu, neviděl-li jsem jeho — — sestru.

„Je-li dáma, kterou jsem viděl ve vaší společnosti“ — odvětil jsem — „sestrou vaší, pak lituji, že musím být pro vás poslem Jobovým. Mimoděk byl jsem před

chvílí svědkem, jak dáma ta spadla se skály a na smrť se zranila. Leží zde v úžlabině. Pospěšte, dokud jest ještě v ní jiskra života."

„O běda, běda," zahořekoval cizinec, „tušil jsem, že stane se neštěstí. Pospěšme k ní, snad přece ještě bude naděje na pomoc."

Společnému namáhání našemu podařilo se sice dívku přivésti opět k sobě — — ne však na dlouho.

„Stal jste se, pane, svědkem smutné dohry rodinného neštěstí," pravil za chvíli cizinec. „Byl bych s vámi rád hned z rána mluvil a vše vám vysvětlil, abyste nebyl o sestře mé v křivých pochybnostech; však zmizel jste dříve než jsem se nadál a sestra má pak za vámi. Mimovolně a nevědomky stal jste se příčinou, že věc končí tak tragicky. Nemyslete však, že vám chci činit nějaké výčitky, vím, že vládla zde nešťastná náhoda, jejíž vzdálenou příčinu hledati dlužno zcela jinde. Nenapadá mi také proto, abych vám snad přičítal jen stín nějaké viny .. vždyť bude bez toho té ubohé nejlépe tam pod zemí . ."

Hlas cizincův nabyl zvláštní dojemnosti a měkkosti, kteráž i srdce moje mocně rozechvěla.

„Věc se má v krátkosti takto. Já a sestra zde jsme jedinými dětmi velkoobchodníka, jehož jmeno těší se v světě obchodním příznivé pověsti. Obchod otce našeho šťastně vzkvétal a jmění se množilo. Když sestra dospívala v pannu, přilákala k nám naděje na bohaté věno i hezkou ženu záhy se všech stran ženichy, kteří se o přízeň a ruku sestřinu ucházeli. Sestra však o nikom nechtěla ani slyšet; vymlouvajíc se, že na vdávání má dosti času, odmítala i nejskvělejší partie. Nevěděli jsme tu ovšem ještě, že srdce její jest již zadáno chudému študentu, s nímž se byla již co dítě seznámila. Když se rodiče náhodou o tajné známosti té dověděli, byl ovšem oheň na střeše; však sestra nedbala přísných domluv, ni trestů. Když nebylo lze dívku od milence ani po dobrém, ani po zlém odvrátit, utekli se k prostředku, kterýž bohužel měl velmi smutné následky. Co mne se týče, varoval jsem před ním rozhodně, přimlouvaje se za sestru, aby rodiče lásce její nebránili; však hlasu mého nebylo dbáno.

Nešťastná dívka zavežena byla daleko k příbuzným, kteří užili všeho, aby obraz hocha jejího ze srdce jí vypudili; zachycovali listy její i listy milencovy a konečně když i to neprospělo, předložili jí tištěné oznámení o sňatku milence jejího s jakous bohatou dívkou z Berlína. Nebohá sestra neměla tušení, že oznámení to jest — podvrženo. Tímto opatřením spůsobena ovšem velká změna v chování se sestřině, než byla to změna osudná. Vrátivši se domů, chodila jako bezduchá, ve všem stala se strojem vůle rodičů, a když zase přihlásil se ženich, vyhověla beze vší námitky přání otcovu a stala se nevěstou. Za doby té hrozila jmění otce mého pohroma; smělé jeho špekulace zavedly jej na půdu velmi kluzkou a každým okamžikem mohla nastat pro nás osudná katastrofa. V případu zdaru špekulací těch kynul nám ovšem zase veliký prospěch. Ženichovi nebyly poměry ty neznámy, byltť sám také obchodníkem, však přes to došlo v den svatby mezi tím, co hosté již se sjížděli, k prudkému výstupu mezi ním a otcem. Ženich stál totiž na tom, aby věno se mu vyplatilo hned před sňatkem, kdežto otec poukazoval na nemožnost toho v okamžiku pro obchod jeho tak kritickém. Ubohá sestra, oblečena jsouc již v roucho svatební, slyšela, jak „milující" ženich s bezohlednou nešetrností prohlašoval, že ze svatby nebude po tak dlouho nic, pokud přání jeho se nevyhoví. Byla to chvíle sdrcující. V sousedním pokoji ozýval se již hovor hostí — — otec nevěděl, co má učinit, má-li dáti čest dcery své v šanc, anebo zasadit obchodu svému ránu, kteráž mohla míť následky nejstrašnější. V tom zazněla pod okny střelná rána — — — sestra v děsné předtuše přiskočila k oknu a se strašným výkřikem sklesla k zemi. Dole v zahradě ležel v krvi milenec její — mrtev. Ubohou dívku jsme sice vzkřísili, však nevzkřísili jsme — její rozum. Bylo ovšem hned po svatbě .. Jmění sice rodiče neztratili, ale ztratili dceru. Marný byl nářek jejich a marná všecka pomoc lékařská. V každém, kdo jen poněkud jevil podobnost s neštastným milencem jejím, viděla od té doby jej samého a dávala mu bez ostychu na jevo svou lásku. K radě lékařů navštívili jsme s ní k vůli změně povětrnosti lázně svatojanské a nyní měl jsem v úmyslu přes hřeben Krkonoš odebrati se s ní do Warmbrunnu. Nahlížíte nyní, pane, že i chování se nešťastné sestry mé k vám včera a za noci minulé bylo — výbuchem její duševní nemoci. — Byl bych vám to již ráno řekl na Sněžce, však odešel jste tak záhy a mezi tím, co jsem vás hledal, uprchlo nebohé děvče za vámi, majíc vás za svého milence. V takovém stavu se nyní s tou drahou trpitelkou shledávám."

Div že se mi oko při vypravování tom nezarosilo; bylo mi tak nevýslovně teskno a bolno při pohledu na tu spanilou nešťastnici. Poznenáhla probírala se opět z mdloby, krásné její oko utkvělo na mně s nevýslovným výrazem lásky a náruč její rozpjala se k vroucímu objetí. Volala mne roztouženě k sobě, a když přiklekl jsem k ní, tu blaženě se usmívajíc krásnou rukou svou hladila mé vlasy. Něžně pak vinula mne k sobě a rty naše setkaly se v políbení .. Nemohl jsem se déle ubránit slzám a také bratr nešťastné dívky odvrátil se, aby osušil své oči. Horalé stáli s obnaženými hlavami opodál. . . Bylo to její políbení poslední. Obestřelyť dívku záhy zase těžké mrákoty. Oko haslo — rty modraly. Bratr její kynul horalům, kteří na kvap zřídili z holí svých a z kleče nosítka, na něž dívku položili. Stiskli jsme si s bratrem jejím ruce a němě jsme se rozloučili.

Dlouho díval jsem se za smutným tím průvodem, jenž ubíral se zvolna dolů s hor k Warmbrunnu. Bílé roucho dívky třepotalo se v dáli ve vánku větříku jako šáteček, jímž točí se ještě z daleka na rozloučenou. Tu náhle průvod se zastavil, nosítka postavena na zem a horalé obnaživše hlavy, poklekli. Bratr dívčin dlouho stál nad ní skloněn, načež obrátiv se dal mi nahoru znamením kříže na srozuměnou, že dívka — cestou — — skonala.

Šel jsem volně dále k Sněžným jamám a k vodopádům — však nevábily mne již krásy přírody, ani její velebnost, — duše ponořena byla v trudné vzpomínky. Obraz mrtvé dívky i té, na niž mne podoba její pamaovala, vracely se stále v nitro mé, viděl jsem je obě i v těch děsných hlubinách Sněžných jam i nad hučícími vlnami Labského vodopádu. A když ubíral jsem se dále po té němé, až děsně tiché pláni Labské louky, nad niž vznesla se právě luna v čarovném lesku svém, rozlévajíc po báních mohutných hor bohaté proudy stříbrného svitu, i tu plížily se za mnou jako duchů zjevy vzpo-

mínky na obě dívky, tak si podobné a přece zas tak si nepodobné a i když pod širým nebem na vonném seně u šumícího praménku jsem ulehl a odpočíval divaje se k obloze, kteráž protkána miliony třpytících se hvězd, klenula se nade mnou u velebné kráse jako obrovský, démanty posetý baldachýn, neopouštěly mne oba ty krásné zjevy a když zvonivé šumění vody mne ukolébalo v snění a noc tichým krokem jako královna báji východních kráčela po horách, vznášely se ve snu nad ložem mým. Ba dnes ještě dovede mne vzpomínka ta rozechvěti a oko se mi zakalí, vzpomenu-li na to — — políbeni poslední.

FEUILLETON.

Ukázky poesie francouzské.

Přeložil *Jar. Vrchlický.*

Theofil Gautier.

Kdo bude králem?

I.

Behemot.

Hle, já jsem Behemot, slon, kolos, jenž se valí;
jsa hrbem na pláni, můj obrovský hřbet z dáli
jak hory vrchol ční;
jsem živé pohoří; tak světem širým kráčím;
já byl bych archu zvrh'; když nohu v řeku vtlačím,
až k mostu zábradlí vystříkne voda z ní.

Vzít věže na bedra, jest pro mne směšná hračka,
jak beran drtící, měst valy bok můj mačká,
kdy přicházím k nim blíž;
kde jaký vojska pluk, jejž běh můj neproboří?
Já chytnu v rypák svůj najednou jezdce s oři,
a hodím do vzduchu a nedbám o ně již!

Jak trávu převrací jich píky moje nohy,
a krokem každičkým tu házím k zemi stohy
mrtvých a raněných;
ve srdci potýčky, kde bitva v divém jeku
řve s vlasem vlajícím a zuří v plachém vzteku,
jak maltu krvavou pak mísím těla jich.

Se slabým šustěním se šípy po mně řítí,
jak v zimním chmurném dni, když padá krupobití
na tvrdé tašky střech;
nejtvrdší oštěpy, jež v brnění se topí,
mé kůže tknou se jen a nenechají stopy,
tak s hlavou vzpřímenou po cestách kráčím všech.

Strom každý u cesty hned lámu, dále pádím
a v lesích bambusu rád pobíhám a řádím
jak ve obilí páv,
a řeku potkám-li, ji vypiju, když spěchám,
rypákem vysuším a v suchu ležet nechám
v řečišti vyprahlém ryb šupinatý dav.

Mé zuby slonové by rozpáraly zemi,
sám nebe unes' bych i se hvězdami všemi
jak Atlas rameny;
Nic těžkým není mi, svá tuhá, silná záda
moh' bych mu zapůjčit, kdy svět mu s ramen padá,
já nahradím jej kdys, až bude znavený!

II.

A hrozný Behemot když proud své chlouby stavil,
tou řečí rozhorlen zas Leviathan pravil:

III.

Ty, Behemote, mlč! — Já jsem Leviathan,
jak děcko rozmarné já šlehám oceán,
když tlustý chvost můj sebou hází,
mé kosti rovnají se prutům železným,
jsem říše mořské král, bůh učinil mne jím,
jsem pánem vodstva beze hrází.

I žralok ozbrojen jsa trojí sanicí
i delfín ohromný, vous dlouhý mající,
i kraben, jejž za ostrov měli,
beztvárný kladivoun, velryba děsivá
ves šupinatý dav, jenž vody prorývá,
i nautilus i vorvaň smělý.

I ryba Macar též, had, jenž svět objímá,
od pólu velryby s hněvnýma očima,
jichž nozdry vodu vystříknjí,
i triton báječný, sireny, jejichž hlas
zní sladce se skalin, kde zelený svůj vlas
češou a prsy ukazují.

I huusní krabové, hvězdýši zářící,
již jako tesáky svých klepet zbrojnici
na všecky strany drze křiví,
ti hlasem společným mne králem jmenuji,
a hrůzou chvějí se a lezou do slují,
když prohlížím své říše divy.

Pro zrak, jenž nořiti se může v jícen vln,
má říš jest nádherná, můj palác skvostů pln,
tu rostlin cizích prales celý,
tu houby, polypy, škeble a korály
jak v lesích báječných se v oblouk sepjaly,
tu v zelenou se tříseň dělí.

Když hřbetem pohnu jen, oceán chvěje se,
můj dech též orkány z dna jeho povznese
a houstne v těžké mračno šedé,
van z velkých nozder mých i loďstvo uchvátí,
je vírem zatočí, že chvěje v závrati
se na palubě mužstvo bledé.

Ó marná chlouba tvá a řeč tvá vítězná,
že tvrdší ocele jest hruď tvá železná,
hřbet tvůj že každou hradbu svalí;
ó Behemote, jak můj zrak tě prohlíží,
můj jícen by tě spolk' beze všech obtíží,
tvůj život úzký jest a malý.

Má bude vláda přec! Každého večera
si vodím na pastvu v bahnitá jezera
beztvárné zvěře valné tlupy,
syn časů minulých, jenž od potopy zbyl,
jenž proudem nozder svých zchvátil i zatopil
i nad horami velké supy!

IV.

A Leviathan ztich' a skryl se v mořské toky,
z nichž jako ostrovy se leskly jeho boky.

V.

Pták Rock.

Mně zdá se, kdy zřím v hloubi dolů,
že slyším, jak se sváří spolu
tam Behemot, Leviathan;

z nich každý chce, ó marná váda!
by jeho byla všecka vláda,
kam sahá zem i oceán.

A k čemu chtěl by vládnout světy
Leviathan, ten netvor kletý?
Nač jemu prestol vesmíru?
Či nemá k službě zvěře rody,
azúrný palác v hloubce vody,
již stále krouží do víru?

A Behemot chce vládcem býti,
v dráp nečistý chce žezlo vzíti,
ten břicháč velký v jařmo pout
chce ukovati šírou zemi
a oceán se zdroji všemi
svým brlohem chce obsáhnout!

Já spíše vlády žádat mohu
než oni dva, jenž z bláta nohu
pozvednout nikdy nemohou;
já Rock chci ve rozmachu smělém
být všehomíra ředitelem,
já, který vládnu oblohou.

Ve spáry své vzít mohu tebe,
ó země, ve svůj štít i nebe,
a s vámi vzlétnout do mraku.
Dva světy stvořte: já je zřítím
a v každý pazour jeden chytím
jak divný orel ve znaku.

Mé křídlo proudem světla pluje,
můj zrak bez víček pozoruje
horoucí slunce obličej,
když vzduchem letím, tu se stmívá,
v mrak ohromný se obzor skrývá:
tož ve svůj stín já halím jej.

U nejzazších hvězd bývám hostem,
mluvím s kometou s dlouhým chvostem,
z luny si hnízdo udělám,
na oblouku sfer usedávám
a křídla vzmachem v pouť se dávám
a nekonečnem lítnu sám!

VI.
Člověk.

Ó Leviathane! — slyš, já se proudům tvojím,
jež z černých nozder tvých obloukem letí dvojím,
i mořským hlubinám, jež vzdechem tvým se chvějí,
a pólům lednatým i všechněm živlům směji.
Na vetchý skočím člun a v tvoje boky stranou
hrot vrazím smrtící, že jednou skonáš ranou;
neb v noční lampu svou tvých tuků potřebuji,
když slunce zhasíná a mraky nebem plují.
Ty, Behemote, v prach! i ty jsi mojím sluhou,
já břímě naložím na hřbet i šíj ti tuhou,
tvá děsná velikost mne věru neomýlí,
na hračky zpracuju tvůj velký zub a bílý,
tvé uši uřezám, jež k bokům tobě visí
a rovny praporcům v tvé nohy krok se mísí,
bych čapku ozdobil a vycpal polštář sobě.
A peří, perutě chci, Rocku, vzíti tobě!
Má koule stihne tě a křídlo tobě zláme,
že neskončíš svůj let, že síla tvá tě sklame
a přímo k nohoum mým na skálu s výše mraků,
ó Rocku, upadneš a zhyneš, chlubný ptáku!

Ukázky
„Ze života pařížských bohémů".

Od *Henri Murgera.*

VI. Mys bouří.

V měsících, jimiž začíná každá nová sesóna, bývají některé hrozné dni: obyčejně první a patnáctý. Rudolf, který nemohl bez hrůzy na jedno neb druhé datum zpomenouti, nazýval tyto dny „mysem bouří".

V takový den neotvírala Aurora brány Východu — nýbrž otvírali je věřitelé, domácí páni, úřední sluhové a jiní kapes prazdnitelé. Takovýto den začíná deštěm účtů, kvitancí a směnek a končí krupobitím protestů. Dies irae!

Patnáctého dubna ráno spal Rudolf ještě zcela klidně. Zdálo se mu, že jeden z jeho strýců odkázal mu ve své poslední vůli celou provincii Peruanskou. Plul právě báječným proudem zlata, když náhle klíč v zámku skřípající vzbudil nadějného dědice v nejskvělejším okamžiku jeho zlatého snu.

Rudolf se pozdvihl na posteli — oči a duch jsou posud pohříženy ve snu — a rozhlíží se kolem. Vidí před sebou nejasně stojícího u prostřed pokoje člověka, kterýž právě byl vstoupil, — a jakého člověka! Tento raný příchozí má na hlavě klobouk třírohý podivného útvaru, na hřbetě kabelu a v ruce velký portefeuille; je oblečen v kabát à la française barvy režné a zdá se býti celý udýchán, že stekl páté poschodí. Jeho spůsoby jsou velmi hladké a jeho chůze zručná, jako by se směnárna dala v pochod.

Rudolf se na okamžik zarazil, a vida třírohý klobouk a úřední kabát, myslil, že vidí městského sergeanta. Avšak pohled na kabelu značně naplněnou vyvedl jej z omylu.

„Ah, teď jsem doma!" pomyslil si, „je to splátka na účet mého dědictví; člověk ten přichází z ostrovů. Ale proč pak to není mouřenín?"

A pokynuv muži, praví, ukazuje na kabelu:

„Vím, co to je, položte to sem. Díky!"

Muž ten je zřízencem francouzské banky. Na vyzvání Rudolfovo odpověděl tím, že mu strčil pod oči malý papír plný znamének a pestrých cifer.

„Chcete přijímací list?" táže se Rudolf. „Je to v pořádku. Podejte mi pero a inkoust. Zde, na stole!"

„Nikoliv," odpovídá zřízenec bankovní, „přicházím, abych dostal na tuto směnku sto padesát franků. Dnes je patnáctého dubna."

„Ah!" na to Rudolf, prohlížeje lístek. „Řád pana Birmanna. To jest můj krejčí — — — Bohužel!" dodal melancholicky, pohlížeje brzy na kabát, hozený přes postel, brzy na lístek, „příčiny odcházejí, aby následky přišly. Jakže! Dnes máme patnáctého dubna? Toť prazvláštní! Nejedl jsem posud jahody!"

Zřízenec bankovní, rozmrzen liknavostí jeho, odchází se slovy:

„Máte do čtyr hodin zaplatit!

„Není hodiny pro poctivého člověka," odpovídá Rudolf. „Ten intrikán!" dodal provázeje svýma zraky finančníka s trianglem, „hle, odnáší můj vak!"

Rudolf stáhl opony své postele a pokouší se, aby opět přišel na cestu svého dědictví, však spletl si cestu a začíná velmi pyšně snít, že ředitel z Théatre-Français přichází s kloboukem v ruce, aby jej poprosil o drama pro své divadlo, a Rudolf žádá dle obyčeje ihned závdavek.

Ale v tom okamžiku, kdy se mu zdálo, že si chce ředitel škodit, byl spící opětně vzbuzen vstoupením nové osoby, jiného stvoření patnáctého dubna. Jest to pan Benoît neblahého jména, majitel domu, v němž Rudolf bydlí. Pan Benoît je zároveň domácím, obuvníkem a lichvářem svých nájemníků; tohoto jitra zapáchá pan Benoît hrozně špatným cognakem a kvitancemi nájemného. Má na ruce prázdnou kabelu.

„U ďábla," myslí si Rudolf, „to již není ředitel z Français — — ten by měl bílou kravattu — — a kabela byla by plná!"

„Dobré jitro, pane Rudolfe," praví pan Benoît, přistoupiv k posteli.

„Pane Benoîte — — — Dobré jitro. Jaká náhoda mi přináší potěšení vaší návštěvy?"

„Přicházím pouze, abych vám řekl, že je dnes patnáctého dubna."

„Již? Jak rychle prchá ten čas! Budu si musit koupit nankinové spodky. Patnáctý duben! ah! mon Dieu! Nebyl bych měl o tom ani tušení bez vás, pane Benoîte. Čím jsem vám povinen za vaše přátelství!"

„Jste mi povinen sto šedesát dva franky," na to pan Benoît, „a jest věru čas, abyste ten malý účet již vyrovnal."

„Nespěchám pranic, — — — nemusíte se ostýchat, pane Benoîte, popřeju vám času — — — Z malého účtu stává se velký. —"

„Avšak," na to domácí, „vy jste to odložil již vícekrát."

„V tom případě tedy účtujme, pane Benoîte; jest mi to zcela lhostejné, dnes neb zítra — — — A pak, vždyť jsme všichni smrtelní — — Účtujme tedy."

Laskavý úsměv vyjasnil přísné vrásky domácího a jen prázdná jeho kabela se nenadmula nadějí.

„Co jsem vám dlužen?" táže se Rudolf.

„Předně máme tři měsíce nájemného po pětadvaceti francích, tedy pětasedmdesát franků."

„Bez pochyby," na to Rudolf; „a pak?"

„Pak tři páry bot po dvaceti francích."

„Počkejte, počkejte, pane Benoîte, nepleťme si to; nejednám více s domácím, nýbrž s obuvníkem, chci zvláštní účet. Cifry jsou věcí velmi důležitou, nesmíme to míchat."

„Budiž," praví pan Benoît sladce, protože doufá, že bude moci konečně napsat jedno „pour acquit" do svých zápisků. „Zde, zvláštní účet za obuv: troje boty po dvaceti francích, tedy šedesát franků."

Rudolf pohlédl útrpně na pár chromých, vyleštěných bot.

„Bohužel, kdyby byly sloužily věčnému židu, nevyhlížely by o nic hůře. Pokračujte, pane Benoîte — — —"

„Řekli jsme, šedesát franků," počal opět tento, „k tomu půjčených peněz dvacet sedm franků —"

„Počkejte, pane Benoîte; dohodli jsme se, aby každý svatý měl svou přihrádku. Peníze, které jste mi půjčil, náleží k úřadu přítele. Nuže tedy, libo-li vám, opusťme obor obuví a vstupme do oboru důvěry a přátelství, jež vyžadují zvláštního účtu. Jak vysoko vystoupilo vaše přátelství ke mně?"

„Dvacet sedm franků to činí."

„Dvacet sedm franků? Máte věru laciného přítele, pane Benoîte! Konečně tedy — řekněme: sedmdesát pět, šedesát a dvacet sedm — vše to činí dohromady?"

„Sto šedesát dva franky," praví pan Benoît, předkládaje tři účty.

„Sto šedesát dva franky," míní Rudolf, „toť prazvláštní Účet, jaká to krásná věc! Nuže, pane Benoîte, nyní, kdy je účet urovnán, můžeme býti oba spokojeni, neboť víme oba, na čem jsme. Příští měsíc vás požádám o kvitanci — v čase tom důvěra a přátelství, kteréž ke mně chováte, dozajista vzrostou — a bude-li třeba, můžete mi pak povolit novou lhůtu. Zatím, kdyby domácí a obuvník naléhali, požádám přítele, aby s nimi promluvil moudré slovo. Je to zvláštní, pane Benoîte, kdykoliv si vzpomenu na váš trojnásobný stav domácího, obuvníka a přítele, jsem nucen, věřiti ve svatou trojici!"

Poslouchaje Rudolfa, byl domácí pán brzy červený, brzy zelený, žlutý a bílý a při každém novém úsměšku svého nájemníka střídala se tato duha barev na jeho obličeji vždy rychleji. —

„Pane, nemám rád, když se mi někdo vysmívá, čekal jsem dosti dlouho, dávám vám výpověď. A nedáte-li mi do večera peníze — — uhlídám — co udělám."

„Peníze! peníze! což pak jich na vás žádám?" praví Rudolf, „ostatně, i kdybych je měl, nedal bych vám je přec — —. V pátek, — to přináší neštěstí."

Vztek pana Benoîta proměnil se v bouřku a kdyby nebyl patřil nábytek jemu, byl by dozajista rozbil několik fauteuilů. Prozatím odešel s hrozbami na rtech.

„Zapomínáte svou kabelu," křičí za ním Rudolf.

„Jaká to práce!" bručí ubohý mladík, jsa konečně samoten, „raději bych krotil lvy!"

„Avšak," začal po chvíli, vyskočiv s postele a spěšně se oblékaje, „zde zůstat nesmím. Vpády spojenců teprvé začínají. Musím prchnout, ano, musím i snídat. Což abych šel navštívit Chaunarda? Požádám ho o jeden couvert a vypůjčím si od něho několik sous. Sto franků mi snad dostačí. — — Vzhůru k Chaunardovi!"

Sestupuje se schodů potkal Rudolf pana Benoîta, který byl zatím utrpěl nových porážek u ostatních nájemníků, jak tomu nasvědčovala prázdná kabela, umělecké to dílo.

„Kdyby se někdo po mně ptal, řekněte, že jsem na venkově — — — v Alpách — — —" praví Rudolf, „anebo, raději ne, řekněte, že zde již nebydlím."

„Řeknu pravdu," bručí pan Benoît, provázeje svá slova velmi významným posuňkem.

Chaunard bydlí na Montmartru. Nutno tedy projíti celou Paříží.

„Dnes," pravil Rudolf sám k sobě, „jsou ulice dlážděny samými věřiteli."

A přece nejde po zevnějších boulevardech, jak byl z počátku zamýšlel. Jakás neurčitá, fantastická naděje pobádá jej, aby šel směrem nebezpečným — středem Paříže. Myslíť si Rudolf, že by v tento den, kde se milliony na hřbetech garçonů de recette veřejně procházejí ulicemi, velmi snadno nějaká opuštěná tisícifranková nota čekati mohla na svého Vincence de Paula. Kráčí tedy zvolna, oči maje k zemi sklopené. Však nenašel, než dva špendlíky.

K druhé hodině došel k Chaunardovi.

„Ah, to's ty!" praví tento.

„Přicházím, abych tě poprosil o snídaní."

„Ah, můj drahý, přicházíš v nečas; moje paní právě přišla, jest tomu patnácte dnů, co jsem jí neviděl — kdybys byl přišel alespoň o deset minut dříve."

„Ale, nemáš ani sto franků, abys mi je půjčil?" na to Rudolf.

„Jakže? i ty Brute!" na to Chaunard s úžasem — „ty mne přicházíš požádat o peníze? I ty se stavíš v řady mých nepřátel?"

„Vrátím ti je v pondělí, nebo o svaté Trojici, můj drahý, zapomínáš, jaký dnes máme den."

„Nemohu dnes ničeho učinit pro tebe. Však proto nemusíš ještě zoufati, den není posud u konce. Můžeš ještě potkat Prozřetelnost, ta nevstává nikdy před polednem."

„Ah!" na to Rudolf, „Prozřetelnost má mnoho práce s vrabci na střeše. Jdu se podívat k Marcelovi."

Marcel bydlí v rue de Bréda, — Rudolf nalezl jej velmi smutného, stojícího zamyšleně před velikým obrazem, kterýž dle tvrzení jeho představuje přechod přes rudé moře.

„Co děláš?" táže se Rudolf, vstoupiv k němu, „tys celý skormoucen."

„Bohužel," praví malíř, vytrhnuv se z myšlenek; „hle je tomu již patnácte dnů, co mám pašijový týden!"

Rudolfovi byla tato řeč průzračná jako křišťálový pramen.

„Slanečky a černá řetkev. Velmi dobře, pamatuju se!"

Vskutku měl Rudolf ještě slanou upomínku z časů, kde byl výlučně odkázán na požívání této ryby.

„Tobě, myslím, vede se výborně," pravil Marcel. „Neviděl jsem tě téměř již půl století. Nevím ani, kde bydlíš. Chtěl jsem tě právě vyhledati — —"

„Ďáble, ďáble," vpadl mu Rudolf do řeči, „začínáš jaksi povážlivě. Přicházím, abych se od tebe vypůjčil sto franků."

„Sto franků!" zvolal Marcel; „třeštíš. Přicházíš mne žádat o tuto mythologickou sumu v době, kde je člověk stále na rovníku nutnosti! Jsem-tě sám na útěku před věřiteli. Výpověď jsem již dostal. Nepožil jsi hašiše?"

A Rudolf zanechal svého přítele na břehu rudého moře.

Od poledne až do čtyr hodin obešel Rudolf prahy všech domů svých známostí, proběhl osmačtyřicet čtvrtí a přišel asi na osm míst, aniž by byl koho nalezl. Vliv patnáctého dubna jevil se na všech stranách se stejnou krutostí; zatím se blížila hodina obědu. Však nezdálo se, že by se také oběd blížil každou hodinou, a Rudolfovi bylo, jako na voze „Medusy". Když přešel Pont-neuf, přiletla k němu pojednou šťastná myšlenka.

„Oh, oh!" pravil sám k sobě, obraceje své kroky, „patnáctý duben — —, patnáctý duben — —, vždyť mám pozvání k obědu pro dnešek!"

A sáhnuv do kapsy, vytáhl tištěný lístek tohoto obsahu:

Barrière de la Villette.

U velkého vítěze.

Salon pro 300 convertů.

VÝROČNÍ HOSTINA

ku poctě

narozenin lidského messiáše,

dne 15. dubna 18—

Platí pro jednu osobu.

Majitel má právo pouze na půl láhve vína.

„Nesdílím sice náhledy učenníkův tohoto messiáše," praví Rudolf sám k sobě, „— — ale budu sdílet s radostí jejich stůl."

A rychlostí ptáka urazil vzdálenost, která jej dělila od barièry. Vstoupil do salonů „Velkého vítěze", tlačenice je tam hrozná. Salon pro tři sta couvertů obsahuje pět set lidí. Ohromná spousta telecího s mrkví rozkládá se před zraky Rudolfovými. Konečně začínají nosit na stůl polívku. Hosté

dvihali právě lžíce k ústům, když náhle vtrhlo do sálu pět ebo šest osob civilních a ještě více policistů s komisařem čele.

„Pánové," praví komisař, „za příčinou zákazu vyšších řadů nesmí se hostina odbývat. Vyzývám vás, abyste se ozcešli!"

„Oh!" zvolal Rudolf, vycházeje s ostatními, „oh, osude, terýžto přicházíš, abysi zvrhl mou polévku!"

Dal se trudně na cestu k domovu; došel tam v jedenáct odin večer. Pan Benoît naň čeká.

„Ah, to jste vy," praví domácí, „zdálo se vám, že jsem ám dal ráno výpověď? Přinášíte peníze?"

„Obdržím je této noci, dostanete je zítra ráno," odpoídá Rudolf, hledaje klíč a svíčku ve své přihrádce. Nenalezá ičeho.

„Pane Rudolfe," praví pan Benoît „jest mi velice líto, šak pronajal jsem váš pokoj a nemám jiný uprázdněný. Muíte se ohlednouti jinde."

Rudolf je srdnatý a jedna noc „u krásné hvězdy" ho eděsí. A pak, v případě špatného počasí může spát v proceniové lóži v Odeónu. Žádá pouze za vydání svých věcí, totiž aliku rukopisů.

„Dobrá," praví domácí, „nemám práva, abych vám ty věci adržoval; zůstaly v psacím stolku. Pojďte se mnou nahoru, nešla-li osoba, jež najala váš pokoj, ještě spat, můžeme stoupit."

Pan Benoît zaklepal opatrně na dvéře. Tyto se otevřely v nich stanul — Marcel.

Pan Benoît stal se němým svědkem vzájemného překvaení a přivítání obou přátel a odcházel vrtě hlavou, když mu yli dvéře před nosem zabouchli.

Do půlnoci zabývali se Marcel a Rudolf plány do buoucnosti; pak zvolal poslední: „Netušil jsem ráno, že budu ečer tvým hostem ve svém pokoji. Pan Benoît může si graulovati k mému nástupci. Ostatně patnáctý duben již uplynul já jsem oplul šťastně svůj mys bouří!" *J. J. B. V.*

Výprava do hor.

Napsal L. N. Tolstoj. Z ruštiny přel. *Jan Ježek.*

(Dokončení.)

X.

Generál jel s družinou napřed. Prapor, s nímž jsem se yl vydal na pochod z pevnosti N., zůstal v zadním voji. etniny kapitána Chlopova a poručíka Rozenkrance táhly ospolu.

Proroctví kapitánovo na vlas se vyplnilo: sotva jsme kročili v úzké mlází, o němž hovořil, začali se míhati po bou stranách horalé pěší i na koních a to tak blízko, že jsem řetelně pozoroval, jak někteří poloschýleni, s puškou v ruce, d stromu k stromu běhali.

Kapitán sňal čapku a poznamenal se zbožně sv. křížem; ěkteří staří vojáci učinili tak po něm. V lese ozývaly se výřiky: „iai džaur! urus iai!" Slabé krátké výstřely následovaly rchle za sebou a koule hvízdaly s obou stran. Naši odpovídali lčky rychlou střelbou, v řadách ozývaly se časem poznámky ko: „odkud to pálí nepřítel?" „z lesa jde mu to dobře," bylo by třeba děl"... a podobné.

Děla sestavila se v řetěz a po několikáté salvě kartáčové dálo se, že nepřítel slábne; než za minutu, ba s každým rokem vojska ku předu, vzmáhaly se střelba, křik a hluk.

Neustoupili jsme od vesnice ani na tři sta sáhů, když tu ad námi zahvízdala nepřátelská hrubá střelba.

Viděl jsem, jak dělové koule ulice tvoří v řadách našich ... než k čemu vyprávět všechny podrobnosti strašného brazu; vždyť bych sám mnoho za to dal, kdybych naň mohl apomenout!

Poručík Rozenkranc střílel sám z pušky, křičel chraptiým svým hlasem stále na vojíny a sotva dechu popadaje ákal od jednoho k druhému. Byl trochu bledý, což velmi obře slušelo vojenskému výrazu jeho obličeje.

Hezký praporečník byl u vytržení: jeho krásné, černé či plály srdnatostí, rty zlehka se usmívaly: stále přijížděl ke apitánovi žádaje o dovolení, aby mohl hnáti útokem.

„Rozprášíme je," pravil v úplném přesvědčení, „dozajista rozprášíme."

„Není třeba," odvětil krátce kapitán, „nutno ustoupiti."

Setnina kapitánova opanovala okraj lesa a ležíc odpovídala střelbou nepříteli. Kapitán ve svém obnošeném kabátě a umazané čapce, uzdu popustiv bělouši a nohy skrčiv v krátkých střemenech, stál mlčky na jednom místě. (Vojáci znali a plnili tak dobře svou povinnost, že nebylo třeba rozkazů.)

Jen časem okřikoval ty, kdož pozdvihovali hlavy.

V postavě kapitánově bylo pramálo vojenského; však za to zračilo se v ní tolik jistoty a prostoty, že jsem byl až překvapen. „Tenť opravdu chrabrým," pronesl jsem bezděky.

Byl právě takovým, jakého jsem jej vídal vždy: tytéž nenucené pohyby, týž pevný hlas, týž výraz bezelstný zračil se na jeho ne sice krásné, ale upřímné tváři; toliko v jasném jeho pohledu mohl jsi pozorovati větší než obyčejně napnutost jako při člověku s celou duší zaujatém svou povinností. Jak rozmanité změny pozoroval jsem při ostatních: jeden chtěl se zdáti pokojnějším, druhý zasmušilejším, třetí veselejším než obyčejně; jedině na tváři kapitánově bylo viděti, že ani na to nepomýšlí, jakým by se zdáti chtěl.

Francouz, jenž u Waterloo zvolal: „la Garde meurt, mais ne se rend pas" a jiní obzvláště francouzští hrdinové, kteří pronesli památné výroky, byli ovšem udatní; než mezi jejich udatností a chrabrostí kapitánovou jest rozdíl ten, že kdyby podobný znamenitý výrok byl se kdy ozval v duši mého hrdiny, dozajista by ho byl nepronesl: předně proto, že by se bál, aby jím nezničil velikou věc a za druhé proto, že cítí-li člověk v sobě sílu vykonati věci veliké, slov mu netřeba. Tenť jest dle mého náhledu zvláštní a krásný ráz ruské chrabrosti; jakž nemá cítit bol srdce ruské, slyší-li mezi mladými svými vojíny francouzské nechutné fráse, napodobující zastaralé francouzské rytířstvo? — —

Najednou uslyšel jsem s oné strany, kde stál se svým oddělením hezký praporečník, ne příliš hřmotné hurrá. Ohlednuv se, spatřil jsem asi třicet vojínův, kteří s puškami v rukou a torbami na zádech útokem hnali po rozervaném poli. Klopýtali sice, však přec pádili s křikem ku předu. V předu poskakoval mladý praporečník, drže čapku v rukou.

V lese zmizeli. — — —

Po krátkém hluku a praskotu vyběhl z lesa poděšený kůň a na pokraji objevili se vojáci nesouce zabité i raněné; mezi posledními byl i mladý praporečník. Dva vojínové nesli jej v podpaždí.

Byl bledý jako stěna a pěkný jeho obličej, na němž pozoroval's toliko stín vojenského nadšení, které jej před chvílí ještě oživovalo, skláněl se lehce na prsa. Na bílé košili pod rozepjatým kabátem viděti bylo nevelké, krvavé skvrny.

„Škoda ho!" prohodil jsem maně, odvraceje se od smutného divadla.

„Ba že škoda," přisvědčil mi starý vojín, jenž s tváří zasmušilou o pušku se opíraje stál vedle mne. „Ničeho se nebáti: kam to vede!" dodal bedlivě pozoruje raněného. „Blázínek ještě — a zaplatil to draze."

„Což ty se bojíš?" tážu se ho.

„O to nikoli!"

XI.

Čtyři vojínové nesli na nosítkách praporečníka; za nimi vedl jiný vojín bídnou herku, jež dva zelené vozy s potřebami lékařskými za sebou vlekla.

Očekávali lékaře.

Důstojníci přiklusali k nosítkám a snažili se potěšiti raněného.

„Nu, bratře Alanine, teď si potančíš trochu s lžičkami!" prohodil s úsměvem poručík Rozenkranc.

Domníval se nejspíše, že slova ta dodají odvahy hezkému praporečníkovi; než pokud jsem mohl souditi z chladně zasmušilého pohledu raněného, minula se slova ta s žádoucím účinkem.

Přicválal kapitán. Pozorně pohlížel na raněného a v jeho vždy klidné tváři zračila se nelíčená soustrast.

„Drahý můj Anatole Ivanyči," pravil hlasem plným něžného živého účastenství, jakého jsem neočekával od něho, „zlíbilo se tak bohu."

Raněný se ohlédl; bledé jeho líce oživly smutným úsměvem.

„Ovšem, protože jsem vás neuposlechl."

„Řekněte raději, že bohu tak se zlíbilo," opakoval kapitán.

Lékař přijel a vzav od ranhojiče obvazky, sondu a jiné potřeby a vyhrnuv si rukávy přistoupil s těšivým úsměvem k raněnému.

„Jak patrno, udělali vám také na zdravém místě dirku,“ prohodil žertem zcela lhostejně, „prosím, ukažte ji.“

Praporečník uposlechl; než v pohledu, jakým změřil veselého doktora, zračilo se podivení a výčitka, jíž nespozoroval poslední. I jal se skoumati ránu a ohlédával ji se všech stran; než raněný pozbyv trpělivosti, s hlubokým povzdechem odstrčil jeho ruku . . . .

„Nechte mne,“ pravil pološeptem, „vše marné: umru.“

Po těchto slovech sklesl na znak; as po pěti minutách, poodešed trochu k vedlejšímu skupení, tážu se vojína: „Jak se daří praporečníkovi?“

„Zesnul,“ odvětil vojín.

XII.

Bylo již pozdě, když vojsko v široké koloně, vesele zpívajíc vracelo se do pevnosti. Slunko schovalo se za hřebenem posněženým a vrhalo poslední paprsky růžové na dlouhý, tenký oblak, jenž stál na jasném, průzračném obzoru.

Sněhové hory začaly se haliti v liliovou mlhu; jenom nejvyšší jich čeřen vyznačoval se neobyčejnou jasností v nachové záři západu. Průzračný měsíc, jenž dávno již vyšel, počínal běleti na temném blankytu. Zeleň trávy a stromů černěla a pokrývala se rosou.

Temné massy vojska pohybovaly se tiše rozkošným luhem; s rozličných stran ozývaly se bubny a veselé písně. Zpěvák šesté setniny zpíval ze všech sil a cituplné, mocné zvuky jeho čistého tenoru rozléhaly se daleko průzračným vzduchem večerním.

Umění. Literatura. Věda.

Ferdinand Laub.

V Griesu u Bolzana (v Tyrolsku) zemřel po delší nemoci slavný krajan náš Ferdinand Laub, veliký virtuos a první houslista své doby, let maje teprv 43. Laub byl Pražan a nepřestal nikdy být upřímným Čechem. Život Laubův byl nepřetržitou řadou velkých triumfů, jméno jeho slavným zůstane v letopisech umění.

Sláva jeho památce!

— Právě vyšla nákladem knihkupectví dra Grégra a Ferd. Dattla sbírka básní Jos. V. Sládka s prostým nápisem: „Básně“. Zůstavujíce si o Sládkových básních ještě obšírněji promluviti, připomínáme pro dnes jen, že vyšly v úpravě tak skvostné, jako dosud žádná sbírka v naší literatuře. Však jsou také Sládkovy básně skvostné úpravy hodny.

— Z Umělecké besedy. (Přednášky v liter. odboru.) Ve schůzi den 27. února předčítal p. Jaromír Hrubý ukázku svého překladu z nár. písní ruských o Dunaji Ivanoviči ze sbírky Hilferdingovy, předeslav úvod, v němž podotkl, že písně ty tvoří rozhraní mezi dobou černomořskou a vladimírovskou. — V následující schůzi referoval p. Fr. Zákrejs o románu Pflegerově „Pan Vyšinský“, o alm. „Souzvuku“ a Polákových básních „Ode Mže“. O „Vyšínském“ pravil, že se v něm béře Pfleger kosmopolitickým směrem, jipower dříve u nás zahájeným, ač neztrácí nikdy půdu českou pod nohama. Rek Pflegerův je podán plasticky, připomíná v mnohém Oněgina, celý pak román je básní dokonanou ve smyslu epiky a jest románem dvojlásky. Látka je prostá, ale bohatá krásnými podrobnostmi, architektonice přisluší všecka chvála, až na motivování hlavní zápletky, jež je slabé. — Polákovy básně jeví mnohé stopy básnického nadání, básník nemá ale dosti jistoty a síly ku vzletu. Souzvuk probrán dle jednotlivých přispivatelů, z nichž Dörfl podal zdařilou idyllu, Jirásek prostý a pohnutlivý obrázek „Na přípřeži“, Světlá pěkně vypravovanou, ale místy psychicky nemožnou „Katynku“, Štolba práci zběžně a nepravdivě psanou, Dvorský pěkný obrázek kulturní.

— Dne 13. března vypravoval p. Konst. Jireček o životě ve vnitřním Srbsku. Podal črtu své cesty z Bělehradu Srbskem s náležitým posouzením polohy země, způsobu lidu a poměrů srbských vůbec. — P. Jaroslav Vrchlický přednášel v sobotní schůzi dne 20. března o některých zajímavých zjevech nové francouzské literatury, jmenovitě o proslulé Hugově lyrické sbírce Contemplace, jež jest dle slov p. přednášeče nejvzácnějším výkvetem Hugova ducha a pravým skvostem lyriky vůbec. Zdá se, že v Hugovi křižují se všecky přednosti básníků, jež on sám za největší genie vyhlásil, místy mluví jako Juvenal, místy jako Jan evangelista, oba Hugovi velmi oblíbení. Na to vyprávěl o Th. Gautierovi, jenž vyniká nejvíce v novellách a románu, ač od Němců za básníka, „jehož myšlenky utekly z blázince“, považován. Nicméně je více básníkem formy než myšlenek, věnuješ jí tak úzkostlivý pozor, líčí tak do detailu, že se zdá býti více malířem a archaeologem, což bylo také vskutku jeho první zaměstnání. Hyperbola a antithese jsou oblíbenými obraty Gautierovými. Pak přečetl na doklad svých slov některé drobnější básně ve vlastním překladu.

— Padesátileté jubileum Seweryna Goszczyńského. Den 8. března byl pro literární kruhy Lvovské svátkem. Nestor spisovnictva polského, stařičký Seweryn Goszczyński, básník „Zámku kaňovského“ a „Króle zamczyska“ slavil padesátileté jubileum své spisovatelské činnosti. Velký sál radnice naplněn předními literáty polskými a deputáty všech téměř vědeckých spolků polských, na galeriích pak shromáždil se květ dám lvovských. Když oslavenec do sálu vstoupil, uvítán byl předsedou komitétu, básníkem Kornelem Ujejským, jenž vylíčiv vzletným slovem působení Goszczyńského na poli literatury i vlasteneckého boje za svobodu Polsky, podal mu skvostný exemplář almanahu „Sobótki“, jemu na počest vydaného. Šedý jubilant chvějícím se hlasem odmítá zásluhy jemu přičítané. Na to předstupují deputáti polského studentstva, zahraničné mládeže polské, zástupce vypovězenců na Sibiř a exulantů, mezi nimiž Goszczyński sám též po leta černý chléb vypovězenců jídal, a všichni podávajíce adressy a věnce vavřínové vzpomínají přečetných zásluh jubilantových. Řada toastů a nadšených básní příležitostných z pera Stan. Grudzińského, Władysł. Bełzy a Ordona, jakož i řada telegramů ze zemí polských i jinoslovanských (též z Prahy od studentstva) udržovaly shromáždění v stálém nadšení. I soudruha Goszczyńského, šedého slavíka ukrajinského Bohdana Zaleského, vzpomenuto. Jiný jeho druh z doby bojů za revoluce v roku 1831, Henryk Janko, zakončil slavnost staropolským vyzváním: Milujme se! Tím zakončena oslava muže, jenž plody literárními, láskou k vlasti, za niž nejednou na bojišti krvácel, a povahou v pravdě lidskou, důstojné oslavy té hoden jest.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 1 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

Ale Boleslav již neposlouchal, vyrazil dveřmi ven a nádvořím prchal do hvozdů smečenských, zasněžených, zavatých závějemi. Z bělavých korun stromů vyletovala černá hejna vran a krkavců, lekali se toho hocha, jenž kvapil hlouběji a hlouběji do lesů, jemuž lesklé, černé vlasy vlály kolem hlavy jako fábory a tmavé oči svítily se divoce, jako jelenu, když štěkot chrtů blíž a blíže k uším jeho zalétá. Pokaždé zachvěly se kmeny, když zakroužili nad nimi černí ptáci v korunách a pokaždé sypaly dolů na posněžený mech stříbro se svých hlav a při každém tom zachvění zachřestilo to jimi, jako když je člověk v kostnici a hrobník kosti urovnává.

Až teprvé u jakési sříceniny se zastavil. Byl již hezky daleko po hřebenu od Smečna. Na zbytcích starých zdí vyrůstaly mladé borovičky se dříncm, byly již chudinky také bílé jako stařečkové. S vysokého čela setřel si proudy potu, s obličeje si odhrnul kadeře a opřel se o polo sbořenou zeď. Očima zahleděl se do sněhu. —

„A přece vezmu si tě, Aleno, kdybych tyhle ssutiny měl zakrýti slamou a chvojím a bydleti s tebou v nich," zahovořil hoch v rozechvění zimničném, ještě divěji zablýskaly se mu oči a bledou tváří přeletěl temný nach jako záplava. „Co je mi po tom, že Alenina matka byla chudá žena a že ji lid ukamenoval. Je-li bůh na nebi a trestá-li, jak mne učili od maličkosti, zlodějství, potrestá je za to," zahučel po chvilce. „Klětba je to na těch našich rodech, že, poslouchá-li kdo srdce své, vždy mu vyhrožují ztrátou cti, vyděděním. Ta kletba již tolik životů pohubila a kolik jich ještě pohltí, než navyknou si v lidu stejnorodé hledati a než odvyknou předsudkům, jež čím dále tím šíře rozvírají propast mezi lidem a do té propasti pohltily již tolik obětí. — A kdybys ty, Aleno, byla třeba dcerou kata smečenského, nestyděl bych se za tebe . . Vyděď si mne, ty otče můj, v náruči Aleny zapomenu na všecky statky tvé, v loktech jejích zapomenu na čest, na celý svět zapomene Boleslav, protože bude v těch tmavých očích jejích viděti nový svět a z toho starého postačí mu tyhle zdi uprostřed doupat jezevčích."

Mladinké borovičky hýbaly těmi bílými, stříbrnými korunkami svými, jakoby pochybovaly o pravdě Boleslavových slov, protože tak ze Smečenských, co se jejich rod zde usadil, nikdo ještě nemluvil, ani ten snad ne, jenž za dračí korunu zámek vystavěl a sotva kdy bude také kdo mluviti. Na černý baret sypaly mu průhledné perly sněhové, jakoby ho upomenouti chtěly, že se narodil pod záslonami z těžkého hedbáví a že ho držel na rukou Aleš Šternberský a že Markvart se chtěl s rodem jeho spřízniti a snachou svou že by viděl nejraději Jaroslavu pana Aleše.

„Musíš být, Aleno, mou, kdybych měl jíti třeba k těm bratřím, rváti se s nimi za práva lidu pod kalichem. K vůli tobě bych všecky ty hrady šlechtické obrátil v rum, po vrších chlapská sídla vystavěl a nechtěla-li by's zde, na takovém vrchu bych se s tebou usadil, kdyby všickni Martinicové měli přede mnou z hrobu vstát a proklínat nezvedeného potomka."

A zase sypal se na černý baret jeho sníh, bílé, průhledné perly.

Pozdě večer vrátil se Boleslav do hradu, ale s vlasy rozježenými, jež v příšerném neladu vinuly se ubledlými tvářemi, a v obličeji s výrazem, jevícím děsnou odvahu, jež troufala by si na zdejší hradby přivesti selské tlupy a na rodné kolébce provesti pych.

Lekli se ho ve bráně, ale byli rádi, že se vrátil a vrátník okamžitě spěchal k panu Markvartovi. Když mu to čeledín pověděl, pohodil hlavou a usmál se. Ale zase to byl divný smích. Takový nevykouzlí na rysech obličeje radost neb útěcha. Ani slova neřekl, shasl, ale na lůžko se ještě neuložil.

* * *

Bílé hlavy lesů smečenských a hvozdů, jež vinuly se v širokém polokruhu do dalekého modra na západě, již zase černaly se jako zasmušilci, jež omrzel celý svět. Slunce, které den za dnem do nich se ukrývalo, vždycky je chtělo rozveseliti a smířiti s tím světem a proto je také halilo v purpur pokaždé a opravdu zdálo se, že se ty černodoly rozesmály na okamžik a že s hrozivých čel zmizel jim melancholický ráz. Ale když stopilo se v nich slunce, vypadaly ještě zadumčivěji a mračily se ještě hrozivěji jako člověk, když jeho duši zaujal na okamžik luzný sen, a potom se probudí v jizbě temné, neveselé a na mysl vzejde mu děsná protiva s tím milounkým snem. A v té rozmrzelosti vrhaly černé své stíny na rozzelenalé nivy, na bujnou, svěží mláď, jako ze závisti. Opět jako člověk.

Na valech řísutské tvrze zase dlela u večer Alena

a dívala se k lesům navlhlým okem, jakoby prozříti chtěla jejich černem do krajů, v něž slunce zapadlo a nevšimla si ani, že ouvozem ode tvrze plíží se do vsi shrbená postava ženská zahalená v šat od hlavy až po patu, jakoby se bála lidí, aby ji někdo nepoznal a nezbudila pozornost. Proto si as také k vycházce vyvolila šero. Byla to stará Háta. Až teprvé, když se zahýbala do vsi kolem nárožní chalupy, bezděky zaletělo k ní oko Alenino, chvilinku utkvělo na té babičce, jež za každým krokem, zdálo se, že k zemi se níž a níže schýbá, jakoby chtěla nalézti od tvrze na náves růže mladých let a ne-li růže, tedy alespoň uvadlé listí z růží, aby se měla na stará leta čím těšiti. Dobře ji Alena poznala a sledovala očima, dokud nezmizela v Blahutově chalupě.

„Divný muž! Tatíček ho k sobě povolal na smrtelné lůžko a dnes stará Háta jde do jeho chalupy," zašeptala Alena. „A Háta nebyla již za branou tolik let, ani do kostela nechodí, že prý by ji větry ovanuly, že je hluchá a že by slova božího neslyšela. — Bůh ví, jaké to tajemství halí náš rod. Vidím-li toho Buchatu, vždy se mi zdá, jakoby přede mnou vystupoval z mlhovitých oblaků jakýs obraz, jejž znala jsem někdy dávno a jenž kyne mi vždycky, jakoby pověděti mi cos chtěl, vdechnouti do úst mých zvěst dávnou, tu, jež nad naší tvrzí spočívá jako chmurný mrak a ukrývá se hluboko v prsou několika. Proč zdá se mi, jakobych byla cizí v Řisutech, jakoby se to hlavě mé odpočívalo lépe pod doškami v takové chalupě, jako je kovárna. Boleslave — — —" hlasitěji zavolala Alena, ale okamžitě sevřela rty, aby již ani jediné slovo jimi neproklouzlo a neprozradilo, proč jí tak leckdy vlhne oko, když se dívá do lesů, do nichž slunce zapadá a proč se jí mladá prsa vlní bouřlivě, když zočí věže smečenské — — —

„Voláš mne, Aleno? — Jdu na zavolání," ozval se za dívkou temný hlas. „Za to tvé volání, věř, že bych se vrhl do tohohle příkopu a za polibek na rtíky tvé, za takovýhle, Aleno, přivedl bych před Smečno Tábory."

A než se Alena nadála, byla již v náručí mladého hocha s plamennýma očima, nabledlou tváří a nevzpírala se mu, když jí zulíbal purpurové rtíky a hebounké, hnědé vlasy její hladil jako jezdec hřívu svému vraníku, když mu na světě nezbylo nic leda věrný, dobrý kůň.

„Co zkážeš, miláčku, Hanušovi po Boleslavu? — Jdu k bratřím, Aleno, nediv se mi, jdu zatopit rod smečenských pánů do jejich tábora, víš pro koho? — Pro tebe tam jdu, aby's mi uvěřila, že tě mám rád, tuze rád, více než statky — dědictví, více než jméno své, více než víru svou, Aleno, slyšíš, více než víru svou. Více ti nikdo nemůže přinésti, kdyby ti přinesl třeba korunu. Ale až se k tobě vrátím a až vybojujeme lidskosti práva, vezmu si tě, půjdeme potom spolu do samoty, víš do které? — Do lesů otce mého, v sříceninách starého dvorce se usadíme. — — Slyšíš mne, Aleno? Zase tak se díváš ledově a zase tak se tváříš, jakoby ti byla oběť má nepatrnou. — Víš, že mi otec klnul, když jsem odjížděl ze Smečna a že kletba jeho mi zněla do uší jako zvuk umíráčku? — Vraník již řchotá, vidíš ho? Je tamhle uvázaný u vrby, volá mne, rychle, Aleno, co zkážeš bratrovi?"

„Že jdeš do tábora a že se budeš bíti pod černou korouhví s červeným kalichem, že budeš státi proti těm, v jejichž řady se zapsal otec tvůj?" zeptala se Alena a podívala se na něho tmavýma očima, jakoby mu nevěřila. —

„Jdu do tábora a budu se bíti s bratry pod černou korouhví s červeným kalichem, řekl jsem, že's mne neposlouchala. Takhle mluv a takhle se na mne dívej, Aleno."

Zas zařchotal vraník dole za tvrzí.

„Slyšela's, že otec mi klnul na cestu. Ty mi dej požehnání, protože jsi jako anděl a řekni, co zkážeš bratrovi."

„Pozdravuj ho, Boleslave, a vytrvej," zašeptala Alena, sama ho k sobě přivinula a sama vtiskla mu poslední polibek. „A potom půjdu s tebou, kam mne povedeš." — — —

„Jdi, Boleslave, a hleď, ať neuhasne ve tvých prsou posvátný žár, který je zanítil pro svobodu lidu, který ztrávil v nich pošetilou pýchu, již ssál jsi do sebe hned s mlékem mateřským. A vrátíš-li se, budu, hochu, tvou, dočekám-li se těch dob a nespatřím-li tě více? Zůstanu ti věrná do nejposlednějších dnů a památku tvou svatě dochovám do posledního dechu. A budu se za tebe modliti, aby kletba otcovská změnila se v žehnání," zašeptala dívka, oběma rukama zakryla si tvář. Kdyby ji tak byl viděl Boleslav v tom záchvatu, kdo ví, k čemu by se byl odbodlal.

Cestou ode tvrze kmital se večerním šerem jezdec, uháněl úprkem, černé vlasy vlály mu větrem jako hříva vraníku a oči se mu svítily světleji, než plameny ve výhni řisutské kovárny.

Alena ještě dlela na valech a zase dívala se do lesů, jež splývaly s krajem v jedinou černou hmotu, neprůhlednou. Zapomněla i na Hátu, že vyšla ze tvrze a že si zašla do Blahutovy chalupy. —

Stařeček se také Hátě podivil, když ji viděl vcházeti do dvora. Maruška ji ani už neznala. Nemohla také, protože jí jen oči takřka vyhlédaly ze spoda šatu.

„I ty můj bože! Ty Háto k nám? Přines, Maruško, židli a podej babičce chleba. Kolik let již jsi u nás nebyla! Kdy to bylo naposled? Zdá se mi, když dcera umřela. Ustrojilas ji a dala do truhly. Už to vím. — Podívej se, jak vyrostla Maruška," hovořil dědeček.

„Můj bože, je z ní nevěsta. Je celá nebožka. Bože můj! Bývala jsem také taková holka, ale přeletí to rychleji, než když nad vaší chatou zahučí vítr do lesů."

A když vyšla Maruška ven, přisedla si Háta blíže k dědečkovi, mluvila cosi potichu, tak tiše, že nebylo šepotu ani slyšeti, a když dopověděla, několikrát pokýval bílou hlavou dědeček a podíval se na Hátu.

„Nevěříš mi, Blahute?"

Stařeček posvědčil, že věří.

„Lidé tak často mluví vidění srdcí svých a v ústa hospodinova kladou lež a klamou bližní své. Ale mně na duši mou, Blahute, věř," řekla babička. „Musím do domova. Zpozorovali by, že jsem byla za branou a povstaly by darmo řeči. Buďte zdrávi!"

A opět se tak zahalila k nepoznání.

„A ty, děvče, buď, jako bývala matička, starému dědečkovi k radosti," pověděla Marušce. Venku bylo již šero, nepotřebovala se ukrývati. Nikdo si jí nevšiml; ale v tvrzi už věděli, že je Háta ve vsi a také věděli, že šla do Blahutovy chalupy a ledacos si šepotali. —

— — „Žes mne viděla, Aleno?" ptala se pozdě

večer stará Háta a upřela zraky své na dívku, jež seděla u krbu vedle ní.

„Viděla jsem tě, Háto, ale nevím, proč přede mnou ukrýváš každý krok, jakobys mi nevěřila.“

„Utiš se, Aleno, všecko ti někdy povím; ale nebuď nedočkavou.“

„Tuším cosi, Háto, že ukrýváš přede mnou o rodu mém jakési tajemství, a že nevíš o něm jen ty jediná a nadarmo v Blahutově chalupě jsi také nebyla. Co pochovali otce pod kazatelnou, lecos mi tak napadá. Buchata také as nechodí kolem tvrze tak jako z ničeho, a že bývá ve výhni v kovárně tma a leckdy kovadlina rezaví, kdo ví, nevíš-li ty, babičko, proč. Když otec umíral, také Buchata nedělal, sedal prý s rukama založenýma u okna, s tváří svraštělou a v noci pobíhal prý lesem, jakoby se byl smysly pominul. Za průvodem šel poslední, ve chrámu stál nad hrobovým kamenem s Javorem také poslední a když jsem tak samotná, zdá se mi, jako bych viděla jakousi ženu vyhlédající z mlh, již jsem někdy, ale dlouho už, vídávala. — Ty mlčíš, Háto, a všecko víš a Aleně nevěříš?“ povídala dívka hlasem tak dojemným, jako když pod Řísuty zašveholí v máji u potoka slavíček.

Stará Háta svěsila hlavu a mlčela. Zapomněla, že vedle ní sedí Alena, že tak důvěrně k ní mluvila, že ptala se jí po čemsi. Dvacet let přeletělo jí kolem hlavy jako mihnutí oka, jako plamének, jenž vyšlehl na krbu a okamžitě uhasnul. Před dvaceti lety nebyly vlasy její ještě tak šedivé a pan Oldřich se chtěl ženiti. Počítal k třicítce a odejel si pro nevěstu kamsi za Rakovník. A když si s ní přijel do Řísut, nevýskal, seděl na voze, jakoby ani nevezl do rodné tvrze novou paní, a když hudebníci hráli, bylo mu, jako kdyby nebyl při sobě a nevěstě, mladinké dívce, útlounké řinula s plavých oček slza za slzou, měla ubohá hlavu svěšenou, aby ji neviděli a nepomlouvali, je-li hezká neb nehezká, pochodil-li dobře pan Oldřich, neb-li se ošidil. Ale byla hezká ta mladinká nevěsta, škoda, že v Řísutech déle nebyla. Jediného syna měla se zemanem a shasnula jako svíčka shasíná, když dohořel knot.

Stará Háta při tom pomyšlení zavzdychala. Potom když ji odnesli do hrobky, přinesli jednou v noci odkudsi děťátko — holčičku. Pan Oldřich nebyl k sobě ani podobný, pryč zaletěla jeho veselá mysl, oči mu zapadaly, jako když se poznenáhlu ztrácí na nebi hvězda, až zapadly. Stará Háta dobře znala matku té holčičky, protože byla také ve tvrzi, když byl pan Oldřich ještě neženatý. Přivezl si ji odněkud z daleka; říkali, že z lesů šumavských. Potom o ní ještě jednou slyšela a od těch dob už nikdy. A ten rok, co vypálili v Tejnici klášter a co proradní měšťané vpustili pana Zajíce z Hazmburku do Slaného, usadil se v Řísutech Blahut. Pan Oldřich pronajal mu kovárnu a Blahut mu dal dceru.

„Tak to uteklo!“ prohodila Háta a zase mlčela a zas se jí ta leta mihala před očima jako sen, jenž lahodil nám někdy v dřímotách.

Stará Háta vyrostla na zdejší tvrzi. Když byl po Čechách černý mor za krále Karla, lidé šmahem vymírali v dědinách a děti bloudily světem bez rodičů, bez přístřešku, hladem umíraly a zimou zacházely, přišla do Řísut holčička, uplakaná, polonahá, prostovlasá, z nohou řinula se jí krev a oči měla také krví zalité od hoře, pláče usedavého. A když se jí ptali, proč že si naříká, povídala, že jí tatíčka s matičkou vzala morová panna a že je hledá po světě. A když to tak řísutské paní pověděla, řekla jí tato, že tatíčka s matičkou někdy opět uvidí, aby u nich zůstala. Holka poslechla a od těch dob jsou jí Řísuty druhým domovem. Když byla as tak jako Alena, zalíbil se jí Blahut, měli se spolu dlouho rádi, ale později se oženil s jinou a Háta mu toho nezazlívala. Přála mu, že dostal hodnou ženu a když umřela, doprovodila ji ku hrobu, pomodlila se za ni, ale sama se nevdávala. Přivykla již té tvrzi. A když vdával Blahut jednu dceru za druhou, oběma byla na svatbě a když zase jedna za druhou umřely, šla jim také na pohřeb. Však to již beztoho víte.

(Pokračování.)

Z Jerusalema do Jericha.

Listy cestopisné.

Zaslal *Kvido Mansvet.*

III.

Za nějakou čtvrt hodiny byla tato naše nelukullská hostina skončena a po ní nastala nezbytná siesta, odpočinek po cibuli a zábava na vytrávení. Dervišové zatím a beduini obstupovali nás zvědavě, prohlíželi si naše věci a ohmatávali nesměle, co nejvíce pozornost jejich napínalo; brzy líbilo se jim to, brzy ono, ale nejvíce naše zbraně a z těch zase především revolvery. Ukazoval a vysvětloval jsem jim zevrubně manipulaci s revolverem: všemu porozuměli, jenom otáčení válce nebyli s to pochopit — to zůstalo u nich kouzelnictvím. Jak s vysoka pohlížel na ně při tom Abd'Allah: on rozuměl zcela dobře netoliko revolverům, nýbrž i hodinkám a některým našim fysikálním nástrojům, zejmena teploměru, barometru, kompasu, hygrometru a hygroskopu. Největší potěšení působil těm naivním divochům můj silný a těžký chronometr: jako děti hráli si s ním, jeden kladl ho druhému k uchu a všichni obveselovali se jeho silným, zvonivým cvakáním. Ale když jsem na oko zcela vážně byl prohodil, že v té kovové krabici džiny (duchové) bydlí, byl by ji Beduin leknutím upustil; třesavou rukou vracel mi chronometr a od té chvíle nebyl by ho nikdo vzal do ruky ani za skopce. Zároveň bylo také po vší důvěrnosti a po naději, že se dostaneme do posvátné mešity. Dervišové nechtěli zase o tom ani slyšet a všechna další milost Abd'Allahova, kterýž jim za otevření ještě po hromádce šňupavého tabáku nabízel, byla na nich už marna. Nezbývalo tedy nic, než složit všechny věci, naložit je na mezka, vsednout na koně a vzdálit se volným klusem z pohostinských stěn toho sbořeniště.

Teploměr ukazoval 25° R.

Blížili jsme se vždy více k dolině Mrtvého moře. Útvary okolních skal a vrchů jevily ráz stále rostoucí divokosti a před námi rozevíraly se prohlubně, jejichž hloubka 800, ba přes 1000 stop, šířka pak dole 10 až 14 sáhů obnášela. Celé okolí podobá se k vyprahlé vulkanické krajině, kteráž nikoliv snad velikým nějakým výbuchem, nýbrž častými a prudkými otřasy zneuáhla k nynější formaci se vyhranila. Z pustého bludiště těchto bílých a hladkých skal ven zakleto je veškeré rostlinstvo, půda je jako vypálená, hory jako rozházeny a všechno vrchem dolem rozryto. Obraz vulkanický, ale v písku, zde ponejvíce vodorovně uloženém a v hrubě zrnitém pískovci marně hledáš stopu nějakých pravých vulkanických kamenin.

Stojíme na pokraji té veliké doliny, a Mrtvé moře — ačkoliv se nalézáme na rovni s hladinou Středozemního moře — leží ještě přes 1000 stop pod námi. Půda sklání se a spadá nyní neobyčejně příkře, musíme minouti ještě řadu míst nad jiné obtížných, vedouce ustavičně koně za uzdy, jeden od druhého pořadem na deset kroků vzdáleni. Asi hodinu plahočili jsme se takto v svízeli neschůdné cesty roníce hojné proudy vřelého potu, neboť čím hloub jsme sestupovali, tím dusnější obklopovalo nás vedro, jakoby nám vstříc vanul žhavý dech roztopené peci hutní. Bylo mi, jako bych na rožni nabodnut nad uhlím se pekl, a přítel ujišťoval, že se mu nevede lépe. Konečně dorazili jsme k písčinám toho slavného moře, jehož hladina jako obrovská tůně roztaveného olova bělavým leskem až k oslnění sálala. Poklusavše asi půl hodiny cesty podél jeho břehu zastavili jsme a tu teprv nabyl jsem volného času i pohodlí rozhlednouti se po velikém obraze, jenž před námi se prostíral.

Povětří bylo tiché, ani větřík se nehýbal, a v tom klidu leželo, jakoby dřímalo, rozhlášené Mrtvé moře, zajisté ani tušení nemajíc o těch děsných věcech, jež fantasie lidská k jeho jménu byla přibásnila. Kde jest ta smrdutá hnijící voda, jejímž dechem jsou jedovaté výpary; kde jest ten vražedný vzduch, v němž žádný živý tvor dlouho nevydrží a nic neobstojí, co dechu má potřebí; kde jsou ty mephytické plyny, kteréž jako oblaky nad mořem i okolím se vznášejí, znamenajíce nezdolnou otravou místo, kde hříšní obyvatelé Sodomy a Gomorhy druhdy neplechy své prováděli? Nikde po tom ani stopy!

Představte si velikou, nepřehledně velikou kotlinu mezi dvěma, asi 3000 stop vysokými skalními hradbami, kteréž od sebe na 4 až 5 hodin cesty jsou rozstoupeny, a v té kotlině až na pokraj čistou, jasnou vodu, kterouž ani větérek nehýbe, tak že povrch její zcela hladkou zrcadlinu tvoří; na tuto hladinu, pomyslete si, že rozlévá se záře tropického slunce takovou silou jasu, že pro břitký odlesk jeho místy ani podívati se na ni lze není; k tomu hory, bez stromů i bez zeleni a nad nimi veselé, bezoblačné nebe, a máte před sebou Mrtvé moře za pěkného dne letního. Smutné vzezření Mrtvého moře jest výmysl liché fantasie — mně i mému ospalému příteli zdálo se krásným. Lamartin dokonce praví, že „lze je přirovnati k nejkrásnějším jezerům Švýcarska a Italie“, což je každým spůsobem trochu přechváleno.

Však je čas, abychom se opět hnuli: Jordán a Jericho jsou ještě daleko, a Abd'Allah stal se již netrpělivým; čtenáři pak, jenž by o Mrtvém moři rád obšírnějšího se dočetl, dovoluji si vědomo učinit, že podniknu sem ještě zvláštní výpravu, kteráž bude také předmětem zvláštního pojednání. Tedy na shledanou opět u Mrtvého moře, a nyní ku předu! Ale dříve ještě pohled na teploměr: 32°89' dle Reaumura (106° dle Farenheita) — k víře nepodobno, ale pravda! Právě vzdychá můj přítel únavou: „Jen jediný hlt plzeňského od ledu a pak“ — a pak, opakuju po něm sprovázeje ta slova ostrým šlehem na hřbet jeho koně, a pak dále letí hřebcové naši v zuřivém trysku mělkým pískem k svaté řece pustou a skoro bezlistou rovinou.

Letíme pouští jako s větrem o závod, od kopyt koňských srší ustavičně prška písková a rozpálené skráně naše chladivě ovívá vzduch, jejž letem rozháníme. Cesty ubývá velice rychle, již je vidět z daleka zelenou pásku, lesnatou to obrubu, kteráž řeku Jordán na celé její hadité dráze až k samému téměř výtoku lemuje. Jsme již velice na blízku zelené říční obrubě, kteráž majíc výšku prostředního domu, z listnatého stromoví a mohutného rákosí sestává, ale dosud není slyšet žádný šum, žádné hučení vody: ačkoliv proudy Jordánu neobyčejně kvapným tokem ku předu uhánějí, je přece kolem jako sváteční ticho a oživující vody posvátné této řeky plynou tichounkým letem, jakoby cizince na sebe ani upozorňovati nechtěly. Dosud nebyli jsme s to prohlednouti zelenou pobřežní hradbou na jeho hladinu; ale pojednou rozstoupily se stromy a křoviny v prostornou bránu, a Jordán, po jehož obrazu tolik křesťanských duší toužebně baží, teče tu před námi. Je na polo vyschlý a jen vzdálenější podryté břehy ukazují, jak asi vysoké a dravé vody jeho s jara bývají.

Odevzdavše koně svým průvodčím učinili jsme malou zastávku na odpočinek. Rychle a jemně sbíhaly pod námi ty proudy jako beránčí, a s nimi odbíhaly do daleka i těkavé naše myšlenky. Jak nám bylo volno v tom stinném pobřeží! Ale záhy zmocnila se nás touha ještě většího požitku a vzrostla tak prudce, že jsme nebyli s to odolati svůdnému chladu řeky. Koupel jevila se nám stejně příjemnou jako praktickou. Říká se, že Jordán mimo vezdejší prach také všechny hříchy s člověka smývá a do Mrtvého moře zanáší; jsme zaprášeni a k tomu oba velicí hříšníci — rychle tedy do vody, ať občerství se tělo i duše! A občerstvily se také. Však bylo obého potřebí, neboť nastává nám ještě kus ostré jízdy: slunce sklání se k západu, den se nachyluje a Jericho je dosud tak vzdáleno, že bys dvě hodiny ostře jíti musil.

Zapadání slunce velebí se obecně co jeden z nejskvělejších zjevů přírody. Často viděl jsem tu ohnivou nebes kouli potápěti se do nedohledných vln oceanu v plné nádheře mořského osvětlení, viděl jsem ji s temene pyramidy zapadati do bezedného písku Sahary, a nyní viděl jsem, kterak zapadá na Jordánu. Dojem obrazu toho setrvá ve mně navždy: žádné péro nevypíše, žádný štětec nezobrazí, žádná fantasie nezpodobí tu kouzelnou hru barev s nesčíslnými efekty světla v době tak kratičké. S němým obdivem stanuli jsme v tom velebném tichu přírody, kteréž nerušil ani vánek sebe slabšího větérku, ponořeni do lesku obrovského brillantního ohňostroje, s kterýmž den od nás odstupoval. Ještě byli jsme oslněni, když dávno již Helios byl za obzorem.

Rychle rozložil se soumrak nad krajinou; ale nikoliv

také chlad večerní. Volným klusem jeli jsme dále nepříliš volně si oddychujíce v suchém teplém vzduchu. Kolem proskakovaly všude již malé houštiny křoví, ale z těch křovin neozýval se ani hlásek. „Ticho všude, hlucho všude,“ a jen Abd’Allah prozpěvoval zvučným barytonem tklivou arabskou „fantasii“, jejíž žalobné zvuky bez ozvěny zvolna zaléhaly. Zatím spozorovali jsme oblaky dýmu, vystupující z několika dosti vysokých křovitých ohrad a hned na to po levé straně jakousi tvrz a před tvrzí temné postavy, jejichž podobu ve tmě nebylo lze rozeznat. Stály a pak rychle zmizely. Budova, o níž mluvím, jest tak zvaná věž Jerišská, kterouž Arabové Migdal Rieha, křesťané pak „domem Zacheovým“ nazývají. Je čtverhranná, asi 45′ vysoká, střelnými otvory opatřená, a nepochází — jak dříve se tvrdilo — z časů římských, nýbrž z doby Saracenů. Mínění pak, že by ona byla domem Zacheovým, vyskytlo se teprv ku konci 14. století. Nynější obyvatelstvo tvrze sestává asi z 50 mužů turecké posádky pod komandem agy, a má za povinnost „hájiti zemi před vpády nepřátel.“ K smíchu!

Malá naše karavana klusala nyní ustavičně kolem živých plotů, kteréž dosti nízké byly, abychom pohodlně viděť mohli, co za nimi se dělo. Viděli jsme za nimi chatrče bez střech, jen z hlíny splácané, pak rozcárané stany, před nimiž velké ohně praskaly a kolem ohňů příšerné postavy tábořily. Jak mile dusot našich koní byly zaslechly, vyskákaly ty obludné zjevy od ohňů a čuměly pak přes ploty, aby seznaly, zda-li to přítel se blíži anebo nepřítel. Záhy rozběhl se pak za námi zástup mladistvých divochů, polonahých dětí, kteréž uzřevše z blízka mne a přítele, ihned takový cigánský křik spustily, že celá oasa rázem zvěděť musila, že také cizinci kolem jedou. Z dospělých lidí nikdo nás nestopoval; záhy zmizel i poslední malý křikloun daleko za námi, a ticho bylo zase kolem, jako dříve. Skoro u poslední ohrady zastavil Abd’Allah řka, že jsme na místě svého noclehu. Byli jsme v J e r i c h u. Kus plotu, před nímž jsme stáli, ustoupil do vnitř — vrata byla otevřena; vjeli jsme do nádvoří a před námi vynořila se z večerních stínů velká hliněná čtverhranná chalupa.

Sebravše s koní a s mezka, čeho k noclehu bylo potřebí, odevzdali jsme koně do ochrany Arabů a vešli dveřmi (může-li se totiž každý otvor ve zdi dveřmi nazývat) do jizby. Čtyři stěny, s hora do polovice rákosovými rohožkami pokryté, podivný stůl s čistým plátěným ubrusem, na stole několik talířů, každý jiného tvaru a původu; dále dobrodružný příbor, totiž: dvě přelomené dřevěné lžíce, dvě cínové lžíce předpotopní úpravy, jedna vidlička s tenkou rukojetí a jedním toliko zubem, dva anglické nože s vylámaným ostřím — „bohu díky, je prostřeno,“ vzdechl si vyhladovělý přítel, a maršálek náš, neodolatelný Abd’Allah vyhrkl s ironickým smíchem na vystrojenou tabuli mžouraje, světoběžný hrdý titul: „Hôtel!“ Hodil jsem přikrývky naše na „divan“ z hlíny stlučený a vrhl se na ně hledaje, kam bych svou zemdlelou hlavu uložil. Za chvíli vešli zdvořile pozdravujíce dva obstárlí muži, v nichž okamžitě Řeky jsem poznal; jeden z nich ihned zase vyběhl a vrátil se téměř okamžitě s velikou hliněnou mísou, z níž lahodná vůně risotta parou vystupovala. Druhý Řek jal se pak s obvyklou tlachavostí vypravovat, že nás vlastně již očekávali; strýc Abd’Allahův, jenž s tlupou Beni-Hamedů kolem táhl, zvěstoval co předchůdce, že vede Abd’Allah cizince do Jericha, a tu prý ihned věděli, že Abd’Allah raději u nich zastaví, než aby v některém beduinském stanu nocleh hledal. Řekové naši nejsou hostinští, nýbrž kramáři, kteří s Beduiny směnný obchod vedou a ztrápené cestující duši, která do Jericha zabloudila, za slušný peníz dosti slušné jídlo připravují.

Pojedli jsme a zatoužili po spaní. Kde se uložíme? Řek odvedl nás za ohniště; tam byly dvě oddělené komůrky s třemi postelemi, na každé hromada ovčích a kozích vydělaných koží s plnou srstí. Dobrá — nocleh bude snad k obstání. Nic podezřelého se aspoň neukazovalo; jen v koutech škrábal a chrastil všelijaký hmyz, mezi nímž jsem dva mladé štíry spozoroval. Ale ti neznepokojili mne ani dost málo: zabaliv se na ochranu před nepřáteli spícího člověčenstva do své sítě, ponořil jsem se do „filosofie nevědomého“ a usnul jsem šťastně, než ještě přítel můj začal chrápat. —

Smutný večer.

Sám v krajinu se dívám zasněženou,
jak bolest v duši mlha padá k zemi,
jak mraky nebem myslí sny se ženou,
tak smutno, teskno je mi —
Sám v krajinu se dívám zasněženou.

Žár v krbu vzplál — teď zase dohořívá
a z koutů plaší stíny v kvapném reji;
teď zase tma a v moje okna dívá
se celý pustý kraj tím příšerněji,
tu hřbitovní zeď — tam strom suchý kývá. — —
Žár vzplál a dohořívá.

A vítr hvízdnul zasněženým dolem
tak chladně, ostře, až to jelo kostmi,
na jeho křídlech smrt snad jela kolem
a vzpomněla mi, že jsme v světě hostmi,
již touhou žijí, umírají bolem. —
Zas vítr hvízdnul zasněženým dolem.

A jest mi, jakbych ztratil všecky známé,
jak v útěchu bych neměl vzdechu, slova,
ni naděje, co úsměvem nás klame
a slzou těší znova!

Jak oko strhané když v sloupu stojí,
se dívá měsíc v propast mraků temnou. — —
O anděli mých písní v žití boji,
nechť hoř mne schvátí, sbělí kadeř moji.
Jen ty, jen ty buď se mnou!

Žár v krbu zaplál a zas dohořívá,
mha padá k zemi, víc a víc se stmívá. —

Jar. Vrchlický.

K horám!

O hory, mé hory tam v mlhavé dáli,
toužebně hledám váš modravý pruh!
Tam nejkrasší mladosti dnové mi zpláli,
báji tam květem se opájel duch.
Růžový obláček nad vámi hyne. —
Mládí mé uvadá — z vás mi jen kyne,
o hory, mé hory tam v mlhavé dáli!

K vám za šera, v samotě srdce mé letí
ve stinný padol a na vrch a v bor,
a milená místa tam zpomínkou světí,
pozdraví rodný důl s vrcholu hor —
zaplesá, zavýská, potajmu vzdychne. —
Kéž tu jen po čase na věky stichne. — —
K vám za šera, v samotě srdce mé letí!

Alois Jirásek.

Kallobiotika na cestách.

Novellettka od *G. V.*

Pyšná Odessa zmizela v dálce. Poprvé spatřil jsem krajinu z vody a nebe; obraz moře úplný, ničím nerušený, rozvinul se kolkolem v úžasné velebnosti své. S pocity zvláštními zadíval jsem se do něho. Obrovské jeho rozměry vznášely ducha a skličovaly zároveň; s nesmírným jeho obzorem rozšiřovala se mi prsa blahým pocitem volnosti a súžovala se zase tesklivým jakýmsi pocitem, když svezl se můj pohled přes okraj paluby dolů do kypícího varu, do táhlých pěnivých vln, v nichž nepřátelský člověku živel láme se o boky lodi naší. Však dnes chová se potměšilé Černé moře dosti krotce; nesčíslné vlny stoupají klidně, odměřeně v mírné, hladké pahorky a sklánějí se v čeřeny bílé pěny; barva jejich je časem zelená jako brčál, časem modrá jako květ brčálu, v celku tmavozelená, v dáli až do černa. Někdy spouštějí se k nim velicí bělaví rackové, fofrujíce jako do taktu tuhýma křídloma, chvílemi vymršťuje se dlouhý delfín střelhbitě nad povrch jejich.

Dlouho bavil jsem se pohledem na tento mně tak nový obraz; posléze zabloudil jsem s něho do hustého rozmanitého ráhnoví, lanoví a plachtoví nad mou hlavou a pak spadl již můj zrak do mezilodí, kde bylo stlačeno strakaté pasažérstvo třetí třídy. Tato místnost bývá na lodích, objíždějících břehy Černého moře, učiněnou národopisnou výstavou. Z části upomíná zároveň na menažerii. Po obou stranách krytého podpalubí táhne se lešení na způsob šalandy a v hořejším i dolejším jeho oddělení nacpána je úžasná směsice národností, pohlaví i vyznání víry. Tu sedí s nohama skříženýma na vybledlém koberci vážný Moslim a v jeho dlouhém, božsky klidném obličeji pod zeleným turbanem zračí se tiché uspokojení, že si dobyl a uhájil dostatečné prostory, by hověti mohl sladkému pohodlí, umístiti bezpečně skleněný podstavec svého nargile a žluté pantofle s vyhnutými zobáky. Vedle povaluje se několik dlouhých chlapů s tvářemi, jež nevzbuzují právě důvěru; černé zcuchané jejich vlasy pokrývá červený fes obtočený dole strakatým šátkem; mají krátké hnědé kazajky s černým vyšíváním a hnědé, prýmkem ozdobené spodky, dole těsně přiléhající, nahoře nepoměrně jako pytel široké a v pasu několikrát obtočené širokým šátkem, za nímž čouhají lesklé hlavně dlouhých pistolí. Jsou to Řekové. Odjinud mžourá přívětivě očima rozšafný ruský mužík s kadeřavým světlým vlasem a dlouhou bradou stejné barvy, v kaftanu a placaté čepici a vedle něho odpočívá v malebné poloze a křiklavě švihácském oděvu starozákonní commis voyageur z Odessy, ohlížeje se pohrdlivě po svých sousedech a dávaje jim duševní svou převahu na jevo hvízdáním arie z Troubadouru. Onde rozložila se táborem požehnaná rodina valašská, stěhující se do Kavkazu; všechno je na nich osmáhlé, špinavé, rozcuchané a přece tvoří skupení dosti malebné, jehož nejzajímavější částí je bez odporu vrásčitá matrona, odbývající s důstojností matky Gracchů na jeřebaté hlavě čiperného klučiny ve svém klíně výkon, který často v báchorkách zajaté princezny na hlavách rozličných netvorů útlýma ručkama konati musí. Dlouhý Peršan s dlouhým, hladkým obličejem v černé chlupaté čepici nápadné výšky s černými kudrnami za uchem — ostatní část hlavy jest holá —, úlisný Armén, gruzínský kněz v dlouhém taláru s černým pečlivě spleteným a barvitou stužkou propleteným copem v týle — takové a jiné podoby leží, klečí, sedí, žvýkají cibuli a česnek, probírají se v kuličkách obrovských růženců, baví a hašteří se v rozmanitých jazycích a rozšiřují zápach omamující v mezipalubí naší královské „Junony".

Tato pestrá směsice postav a krojů dobře se hodila do rámce této mořské krajiny východní pod blankytem jižního lesku, v ohnivé záři sluneční. Méně uspokojen byl jsem postavami kolem sebe na palubě, vyhražené pro první a druhou třídu: odevšad zívala tu na mne střízlivá suchopárnost a škrobenost evropské společnosti. Kostkovaný Angličan podle známé šablony, francouzská guvernantka, několik ruských důstojníků, řinčících šavlemi, několik emancipovaných ruských dam, kouřících papirosy vlastního díla, západem prosáklý Řek, čtoucí polohlasně novořeckou výslovností Odysseu a německý profesor, konající v pravidelné křivolaké čáře zdravotní procházku po kolísavé palubě.

Zjev tohoto profesora tvořil nejkřiklavější protivu k báječnému světu východu, kterýž si má obraznost od spatření prvního turbanu v Odesse ohnivými barvami ustavičně malovala a jehož mnohoslibná předehra tam v mezipalubí se strakatila. Jak směšně vyjímala se zde před tváří volného, bezmezného moře ta suchopárná postava v dlouhém, pečlivě zapjatém kabátě, s deštníkem v ruce, zlatými brejlemi na nose a dalekohledem v otřeném pouzdře po boku. Když jsem na ni poprvé pohledl, vzniklo ve mně bezděky kruté přání, aby velebný ten Pontus vymrštil některou ze svých vln přes palubu a spláchl trochu školský prach pedanterie s té šosácké podoby, jejíž každé hnutí bylo jakoby políčkem ve tvář jeho vznešenou, majestátní. Nyní, když skvělé fantastické obrázky Východu odpočívají jen co vybledlé snímky mezi listy mé paměti, musím přímo vyznati, že mne tehdáž jakési chorobné záští ku všemu západnímu svedlo k příliš ostrému po-

suzování německého profesora, setřásl jsem právě s nemalým potěšením prach evropské vzdělanosti s obuvi i popudilo mne tedy velice, že ona jakoby schválně jedním ze svých nejvlastnějších typů až do čarovné záře Východu mne pronásleduje.

Můj německý profesor byl, abych pravdě vydal svědectví, člověk v nejlepších letech, vzrůstu téměř bezúhonného, světlých vlasů a vousů a tahů obličeje zcela ušlechtilých. Ba, v jeho vzezření jevil se duch bystrý a hluboký, bohužel zároveň prosaicky střízlivý, což tenkráte mou východně naladěnou mysl dvojnásob urážolo. Každý jeho pohyb byl účelný, odměřený a všechno jeho konání, zdálo se, prýštilo se z určitého, chladně promyšleného plánu. Byl jsem přesvědčen, že stojí poprvé tváří v tvář mohutnému Černému moři, snad moři vůbec, že ta zajímavá skupení v mezipalubí jsou pro něho zjevy nevídanými, a přece procházel se tu s obličejem tak každodenním, tak prostým úžasu, obdivu, nadšení neb jiného přiměřeného pocitu a zraky jeho spočívaly tak lhostejně na špičkách jeho bot — samo sebou se rozumí, že byly tyto obrněny gumovými střevíci — jakoby všechna jeho činnost duševní soustředěna byla v počítání kroků, jichž si byl určitý počet pro dnešní svou procházku napřed vyměřil.

Konečně zastavil se na konci své — nevím, kolikrát ušlapané — dráhy u samého kormidla a zaměřil pak volným krokem přímo k mé maličkosti. Usadil se podle mne, narovnal si brejle a mlčel.

Použil jsem této příležitosti, abych nabyl nezvratné jistoty o jeho národnosti a povolání. Že je německým profesorem, bylo totiž dosud pouhou domněnkou.

„Zdá se, že budeme míti pokojnou plavbu," prohodil jsem k němu německy.

Neškubl ani brvou, jako by němčina byla úřední řečí na lodích Černého moře, však pravil německy: „Nejásejme před časem! Pontus euxinus má povahu velmi vrtkavou. V úplném bezvětří rozběsní prý se časem, zabouří zdola, jak říkají loďníci."

První polovice mé domněnky byla tedy potvrzena, napolo i druhá. Ten „Pontus euxinus" zapáchal ostře lakem profesorské stolice. Popudil mne suchý, úsečný způsob, jakým se muž tento dotkl povahy Černého moře, toho moře, kteréž jediným prudším udeřením v bok naší lodi proměniti mohlo nadutého profesůrka v obraz největší bídy, v směšného mučenníka mořské nemoci.

Oči maje upřeny na špičku deštníku — vězícího všem v obalu z voskovaného plátna — kterouž vrtal do dřeva paluby, tázal se mne rychle, s úřední jakousi stručností: „Smím se optati, jaké je ctěné jméno vaše?

Pověděl jsem mu je.

„Dále, odkud jedete?"

„Z Čech, z Prahy."

„Kam jedete?"

„Prozatím do Novorossijska."

„V jaké záležitosti?"

„Za účelem uměleckým."

„Já jsem Jindřich Valter, profesor z Mnichova. Jedu s paní a synovcem na Krym za účelem praktických studií."

Tón, jakým všechno toto mluvil, byl jemně ironický; parodoval zřejmě obyčejný nemrav pasažérů na lodích a železnicích, kteří začínají většinou rozmluvu se spolucestujícím podobným protokolárním výslechem.

Hádal jsem chvíli v myšlenkách, do jaké přihrádky náleží ten suchý profesorský exemplář.

„Bezpochyby geologických," prohodil jsem konečně.

„Nikoli, kallobiotických."

Pohledl jsem na něho s lehkým úžasem. Setkal jsem se s pohledem jeho; spočívalť upřeně na mém obličeji.

„Zvuk tohoto slova je vám poněkud cizí, pravda-li? Nu, je to dosud mladičká věda, nebyla ještě formelně do společnosti uvedena. Doufám, že jí prokážu sám první tuto přátelskou úsluhu."

„Jméno této nastávající vědy není mi úplně neznámé," podotkl jsem, nikoli bez přídechu ironie.

„Eh, co dotud ve směru tom napsáno bylo, není hodno ani jména začátků. Však doufám, že se mně podaří položiti první, bezpečné základy, na nichž se brzy vypne hrdá, rozsáhlá soustava této vědy překrásné, již směle nazvati lze korunou všech soustav vědeckých."

Zamlčel se na chvíli; pak hovořil s rostoucím zápalem dále: „Kallobiotika není pouze vědou, nýbrž uměním, ba uměním nade všechna ostatní vznešeným. Nejdeť jí pouze o to, aby stanovila určité zásady, dle nichž by člověk v daných mezích největšího blaha tělesného i duševního dosíci a je sobě zachovati mohl, nýbrž směřuje i k tomu, aby život člověka nebyl již pouhou, strakatou skupeninou více méně nahodilých a nesouvislých událostí, nýbrž aby se stal — pokud možná — skutečným uměleckým dílem, prodchnutým vůdčí myšlenkou, zosnovaným na zásadách krásy a dobra, zevšad zaokrouhleným, uhlazeným, propilovaným. Žijme drama, pane, žijme epos! — Pochopíte, že není úkol takové vědy snadný; jako včela s květů musí se všech ostatních věd snášeti med k oslazení člověckého osudu, musí s nich jako s roztroušených barev palety vkusně sbírati světla a stíny k ladnému obrazu lidského života!"

Obmezoval jsem průjevy svého mínění o těchto smělých theoriích na lehké pokrčení ramenem.

Valter nedbal toho a pokračoval: „Obyčejně cítí se člověk nešťastným proto, že nepřestává na svém štěstí. Obraznost maluje mu z daleka vždy štěstí barvami nebesky luznými, jakých není ve skutečnosti; když pak štěstí to skutečně polapí a shledá, že má v rukou jen všední bledé barvy skutečnosti, odvrací se v trpkém sklamání a vydává se na honbu za novým přeludem štěstí, za novou čarolesklou libellou, která se promění mezi prsty jeho opět jen v okřídlený hmyz bez duhy a třpytu. Záleží tedy přede vším na tom, aby člověk střízlivě, nepředpojatým zrakem skoumal povahu každého štěstí, aby je pozoroval při lampě chladného rozumu, nikoli při kouzelné svítilně obraznosti, aby očekával ze skříně Pandory spíše méně, než více, a spokojen byl i s tím nejmenším, čeho lze dosíci na chudé zeměkouli. Snažím se, aby způsob mého života hověl těmto zásadám. Zdědil jsem veliké jmění, jsem boháč neposlední velikosti, a přece žiju bez lesku, přepychu i bez špíny skrblictví, zcela jako za časů své chudoby. Klidným okem přečetl bych v Sevastopolu telegram, který by mi zvěstoval ztrátu celého jmění."

Dovolil jsem si v duchu o tom pochybovati.

„Pojal jsem za ženu mladou sličnou dívku," pokračoval profesor. „Miluju ji upřímně, ona miluje mne. Jsem šťasten v manželství tom a doufám, že jím budu stále ve stejné míře. Již před svatbou nakreslil

jsem si obraz manželského štěstí rysy co nejchudšími. Uznal jsem po zralém uvážení, že je lépe pro blaho vezdejší neuposlechnouti rady svatého Pavla a jen z té příčiny odhodlal jsem se k ženění. Nehledal jsem ideál; pátral jsem jen po dívce sličné, vzdělané, dobré, jakých je dosti, a když jsem takovou nalezl, požádal jsem bez předchozího náměsíčního blouznění o její ruku. Líbánky mé nebyly opojením, jež mívá v zápětí mrzuté vystřízlivění; snažil jsem se zachovati v manželském ráji svém ze samého začátku přiměřený mírný stupeň teploty, v jakém se volně rozvíjí květina trvalého štěstí. Vychovávám si také manželku pro tento stupeň tichého blaha. Živá obraznost a novověké převrácené vychování zakalily ovšem zraky její; hlavinka její je plna románů a básní a v magickém, míhavém jejich osvětlení leží svět u nohou jejích. Blouzní o lásce, jaké není v srdcích, nýbrž jen na velinovém papíře se zlatou ořízkou: o lásce rozplývající se v růžové obláčky, poletující na zlatých křídlech mezi hvězdami, živící se slzavou rosou a sladkými vzdechy. Chce, abych jí stále opakoval, že ji miluju, abych klečel jako něžný seladon u nohou jejích. Nu, vyléčím ji z té romantické nemoci. Prozatím učinil jsem jí k vůli a vydal se s ní na cesty . . ."

Dovolil jsem si v duchu představiti malý růžový pantoflíček a pod ním šíji pana profesora v poloze ne právě velkolepé.

Však on mluvil dále: „Chci, aby poznala svět a lidi, jací jsou, s mým poučným výkladem in margine, aby — — hle! tam přichází!"

Netoliko já, ale celá společnost paluby zahleděla se s netajeným obdivem ke schůdkám z kabiny vedoucím, odkud se právě vynořila v atlasových řasách dáma neobyčejné věru krásy. Ztepilá její postava, jejíž prostá a přece bohatá úprava svědčila o vkusu přímo poetickém, uchvátila mne svěžestí a lahodností svou mladistvou; poupě růžové v bohatém, jemně rozvlněném vlase, vlhký lesk snivého temného oka, nad nímž se dlouhé řasy na slunci blyštily kovovým téměř leskem, dětsky malá ústa, přibledlý, oválný obličej, v jehož stínech jemných se obrážela hluboká, básnivá duše, na skvostné rukojeti modrého hedbávného vějíře přeútlá ručka — vše to tisklo mi na rty zvolání: Snadno psáti kallobiotiku, je-li člověk mlád a bohat a má-li po boku takovou ženu!

Však potlačil jsem zvolání to a zašeptal jsem pouze Valterovi s pohledem závistivým: „Vy nežijete ani drama, ani epos, nýbrž nejkrásnější milostnou báseň."

Usmál se lehce.

Za milostpaní kráčel, nesa úslužně pléd její na loktu, vysoký, leporostlý mladík s onou směsí ostýchavosti a buršikósnosti v pohybech, jakou se vyznačují „neomšeni" ještě posluchači universit německých. Obličej jeho honosil se dívčí téměř krásou a svědčil o marné snaze, dodati měkkým, bezúhonným jeho tahům pomocí tenkého černého nálepku na čele (dozajista zcela bezúčelného) a několika pracně zkroucených chloupků nad svěžím rtem poněkud študentsky zpurnější, mužnější výraz. Zkrátka, byl to mladík ve svém spůsobu velmi nebezpečný damám jistého věku. Patrně synovec pana profesora.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Zasnoubení Zaporožcovo. [1])

Pověst kozácká. Od Michala Czajkovského (Sadyka pašo).

Přel. *Josef Schwarz.*

I.

Jezerem šplouná rybka; brzy noří se ke dnu, brzy opět vztýčivši hlavu nad povrch vody, drobným očkem na světle se mihá, leskem stříbrných svých šupin závodí s paprskem slunečním. Nad jezerem vlaštovka semotam poletuje; dotknuvši se křídlem průhledné vody, vzhůru vylétá, vznáší se pod oblaky a zase dolů se spouští, slídíc okem tak dychtivě, jakoby proniknouti chtěla klenbu nebeskou a hlubinu vodní. Břehem černobrvé děvče rychle běží a zrak daleko v krajinu upírá.

Postůj, dívčino, jen chvíli, popatř na jezero, jak se vlny jeho k tobě hrnou a tulí, pohleď na slunce, jak se obličej jeho raduje tvému zjevu! — Rybka kolmo se nad vodou vypjala, neboť dívčina nad ni pěknější, jako bílý květ růže jezerní, štíhlá jako hebounká lodyha sítí; — vlaštovka jakoby zavěšena v povětří uvázla, a vypjavši krček k běžící dívčině, švitoří jako zmámena, neboť dívčina nad ni uhlazenější jako povrch stojící vody, příjemnější světla denního.

Děvče neslyší, ni okem nezamihne — běží dále; co jí po vodě, po slunci, co jí po tom, zda se jim líbí, co ji po rybce, jiný krásnější zjev vábí zrak její, co jí po vlaštovce, jiný zpěv lahodí uchu jejímu.

Vyběhla na mohylu, [2]) dupla nožkou, upřela zraky v step i zatleskala ručkama; pod bílou košilí, červeně olemovanou, dmou se jí vlnivě rychlým oddechem rozbouřená ňádra, po líčku sněhobílém hojně rozlil se krvavý ruměnec; — oko žárem jako démant svítí a po hlaďounkém čele krůpěj potu stéká. Hlavu nezdobí ni zlaté květy, ni paví péra, ni byndy [3]) pestrobarevné, jen žička [4]) jasně červená, vpletená v copy havraních vlasů kolem hlavy se vine; sukně kalamajková [5]) a zástěra obroubená vlněným páskem barvy amarantové, život červeně opásaný jakoby bičem přeťatý; [6]) pod hrdlem spíná tkanička košili, jež ustavičně dráždí oko těkavých molodcův. [7]) Na šíji několik šňůr korálův — a nožky bosé, sněhobílé i malé, mrštné a něžné.

Stojí na mohyle, oko upřela k jihu — a tam od strany polední cválá stepí koník bílý, a na něm kozák tak se přichýlil do sedla, že červený kolpak [8]) bez ustání vlaje v pletencích sněhobílé hřívy; a kůň tak se namáhá, že šavle za každým skokem s břinkotem naráží se o zemi. — Jen letí — má na kvap; jediným skokem rád by dostihl mohyly, neb zahledl již děvče milované, jak vztahuje k němu ramena, jak ručkou i okem ho vítá — srdce kozákovo v prsou mocně bije, krev v žilách varem kypí — již koník u paty mohyly stojí.

Děvče sbíhá s mohyly, kozák jí chvátá vstříc, už se

[1]) Zaporožcem slul svobodný kozák na Jižní čili Nové Rusi. Kozáci Zaporožští neuznávali žádného vrchnictví nad sebou ani Polákův, ani Moskevských carův, ani Tatarův. Hlavním sídlem byl opevněný tábor, jejž nazývali Košem neb Síčí. Tato Síč neměla stálého místa, nejčastěji však nalézala se na některém z ostrovů Dněprovských mezi prahy t. j. vodopády u Kudaku nedaleko Jekatarinoslavi. Celé Zaporoží dělilo se na okresy kuřeňmi zvané. Náčelník všech Zaporožcův byl volený ataman košový, kuřeně měly atamany kuřenní. Všickni Zaporožci tvořili bratrstvo neženatých rytířu. Ženským bylo zakázáno zdržovat se v Síčí a vůkolí na dvě míle. Celé podkrají Dněprovských prahů tvořilo až do r. 1775 tak zvané Zaporoží, sídlo svobodných, republikánskými řády se spravujících kozákův.

[2]) Mohylou zove se kopec nasypaný nad hroby bojovníků aneb známka dráhy tatarské. Hordy tatarské nasypávaly totiž po dráze své vysoké kopce, jimiž značily sobě cestu k návratu.

[3]) Byndy, t. j. stužky, jimiž si okrašlují skráně děvy ukrajinské.

[4]) Žička jest úzká, červená vlněná stužka sloužící k obvázání hlavy.

[5]) Kalamajka, pruhovaná (žíhaná) vlněná látka na sukně barvy jasné a lesklé.

[6]) „Jak bičem přeťatý" provincialní výraz na Volyni vyznačující ztepilost těla v pasu (taille).

[7]) Molodci aneb molojci nazývají se vůbec kozáci.

[8]) Kolpak je pytlík z čapky kozácké vycházející a ke straně padající.

tisknou ruce a rty jejich v horoucím políbení přilnuly k sobě. Po první bouři uvítání zahleděl se kozák dívce v oči, hladě drsnou rukou jemné její líčko; děvče se usmívalo.

„Oj, neodnesl mi nadarmo šemík celou hlavu z boje," dí kozák, „blaze žíti na světě, když Marušenka něžná jako kalina, svěží jako voda v prameni."

„Ach Ostape," odpovídá děvče, „kdyby nebylo vojny, Marušenka tvá byla by ještě krásnější; jako střemcha bez vody vadne, tak duše dívčiny bez milence usychá."

„Nu, bude tomu již konec, dívčino drahá, rozloučil jsem se s bratry kozáky, vyprázdnil nejednu sklenku, zaplakal trochu — a pak vzhůru k Marušence; opustil jsem Zaporoží, snad na věky."

Při těchto slovech zasmušil se náhle kozák po boku milenky, spustiv kníry na ústa a přimhouřiv oči. Maruša tulí se k jeho rameni, pohrávajíc něžně oseledečem [9]) splývajícím pod čapkou, ale Ostap je smutný; konečně jakoby se ze sna probral, poopravil čapku, nakroutil vous.

„Co člověku souzeno, tomu se člověk nevymkne; pojďmež poprosit rodiče, by nám dali své požehnání; třeba zavěsit palaš a píku na stěnu i chopit se pluhu a rádla."

Tak brali se k vísce s jasným čelem a veselou myslí, a bělouš za nimi jako pes běží, udidlem zvoně.

II.

Před chatou na drnovém sedátku sedí starý otec i matka Marušenky, starší děti i čeládka odešly na pole a mladší dovádějí po nádvoří. Starý kývá hlavou a takto k ženě mluví:

„Které licho [10]) namátlo dceři naší toho Zaporožce! není teď ani k práci ani do zábavy, ustavičně běhá na mohylu, jakoby mohla okem přivábiti nebo rukou přitáhnout burlaka [11]) kozáka z pohulanek [12]) ve Valašsku."

Matka ráda by dcerušce bránila, ale neví, jak by to navlékla; nejlépe složiti všechno na boha. — „Bůh svatý tomu chtěl, že dceři naší padl do oka Zaporožec, v bohu má naděje, že se všecko dobře skončí."

Co staří takto rozmlouvají, stojí už před vraty Marušenka, Ostap i šemík Zaporožcův. Ostap hluboko se klóní hospodáři i hospodyni. Marušenka rdí se radostí jako malina, a děti, přestavše si hráti, obklopují bělouše, brzy za nohu jej potahujíce, brzy na ohon, na hřívu se věšíce, — a bělouš stojí jako malovaný, snáší všechno trpělivě — jakoby na vrub budoucnosti mladých kozáčat.

Rodičové zvou příchozího do chaty, a když byli vyprázdnili několik kalíškův sivuchy [13]) i pojedli do syta, řekl Ostap:

„Pane otče, paní matko, nepřijel jsem k vám na kroupy, ale za vaší dívčinou; dáte-li mi ji, pověsím palaš i píku na stěnu, chopím se pluhu a zůstanu u vás v nájmu, pokud si vlastní chýši nezbuduji; — nedáte-li mi jí, zapláču trochu a sednu na bělouše, aby zanesl hlavu moji pod meč tatarský; ale bůh ví, co se stane s Marušenkou, neboť při sám bůh dívčina mne miluje."

Starý otec radí se s matkou v koutě jizby; Marušenka mezi tím za pecí prstem hlínu se stěny odlupuje. [14]) Po krátkém rozmýšlení řekl starý: „Nu Ostape, když jste se již nabažil toho života nestálého, a dívčina naše dle vašeho přání, přiveďte si svědky a pak si ji vezměte za ženu."

Ostap se uklonil a odešel k sousedům hledat svědky.

III.

Přichází Ivan, přichází Mykyta k starému Chvedkovi za svědky; oblékli se v černé kabáty, vzali sivé čapky, pod paží nese každý slepici a pšeničný koláč; vešli do jizby, uklonivše se složili na stole své dary a Ivan začal takto:

„Kmotře, zeť se vám hodí; rázný junák na koni i do píky, zajisté stane se též dobrým rolníkem, miluje vaši Marušenku jako půtky s nepřátely, ba snad ještě více, vždyť opustil Zaporoží, aby s námi jedl sousto chleba v spokojenosti a míru — je přímý, dobrosrdečný, slovem dokonalý chlapík, dovede rozkazovati čeládce a býti mužem v domě i za domem, ve spodnici dozajista chodit nebude."

Chvedko se usmíval, a usadiv svědky za stolem, takto odpověděl: „Já s ním žít nebudu, Maruša musí se rozhodnouti, chce-li ho přijmouti za muže čili nic," a obrátiv se k ženě, „jdi staroušku, ať přijde Maruša s odpovědí pánům svědkům."

Matka vyšla a kmotrové zabrali se do poludenka; [15]) jedli i popíjeli, vypravujíce o nastávajícím zeti, o tiché pověsti kolující po Ukrajině, že král Štěpán zamýšlí výpravu vojennou na Moskvu a že již povolal Bohdanka Ružinského [16]) přípisem vládním stran svolání a shromáždění kozáctva. Staří litovali, že síly jich nedovolují jíti na pomoc bratrům Lechům [17]) i rozpovídali se o bojích za atamanů Wenžyka a Švégrovského, [18]) připomínajíce si slavnou obranu Čerkaskou svaté paměti Ostafiem Daškevičem. [19])

Co staří takto rozmlouvali, vyšla Maruša z výstupku, oči majíc studem v zem spuštěné, krokem nesmělým, tak že ji matka v před postrkuje; konečně osmělila se a rukou třesoucí se jako list osyky podala ručníky svědkům, [20]) a potom jako kočka skryla se za pec. Svědkové hladili si šedé brady na znamení spokojenosti, vyšli a brzo vrátili se s Ostapem za vraty čekajícím. Ostap vyložil bohaté pásy v Turecku ukořistěné, hedbávné kytajky, zlaté třásně, drahé kamení, dary to rodičům, své zasnoubené, jejím bratrům, sestrám a celé rodině. Vytáhl ze zápecí Marušu, která se tak snadno podala jeho vůli jako vřesový květ vánku větru. Snoubenci padli rodičům k nohoum, poděkovali se svědkům a kolkolem vítali příbuzné i shromážděnou chasu.

IV.

Pod večer sbírá se kupa lidí na podvoří. Stařečkové a babičky sedají za stoly hojně pokryté vepřovým masem, solenou rybou a palanicou. [21])

Mládež obklopuje houslistu a cimbalistu, usadivší se na sedátku vedle chaty a páni svědci nosí kolem velké láhve s vodkou a medem, a častují hosty, provázejíce každý přípitek vtipem a žertem. Ozvaly se housle, zavzněly cimbály. Ostap, založiv levou ruku v bok, povznesl v pravé šátek, jehož druhý konec drží Maruša, a pustil se do tance v prvním páru. Nakřiviv čapku, zakroutil vous, dupl nohou — pošoupnuv se po zemi, přiskočil k tanečnici, rychle se obrátil a na zad odskočil. — Za ním chlapci i děvčata tančí v párech. Dlouhá řada tanečníků jako had se vine, hlavou kroutí, v bocích se prohýbá, po dvorečku bouří. — Stanuli před hudbou, i tropaka spustili, zastavili se před starešinou, uklonili se nízko a dále tančí. Na to začali tančit kozáka. [22]) Řadem postavila se děvčata, sklopila oči k zemi, začervenala se jako jahody, libě se usmívajíce; — řadem také stanuli hoši, než vztýčili hrdě hlavy, v zrak si popatřili — dupli, až se zem otřásla; hoši v prysjudách, [23]) děvčata v holubcach [24]) se přibližovali, málem se nepolíbili a nazpět odskočili — stanuli, zadupli tropaka a veselými skoky k sobě podběhli, rukama se dotknuli a na zad

---

9) Oseledeč, cop z vlasův spletený, spadající po pravé straně, jaký nosívali kozáci.
10) Licho jest výraz ukrajinský, značící ďábla, bídu, zlo.
11) Burlak, mládenec, nemající své chaloupky, toulající se po světě.
12) Pohulanky nazývaly se dobrodružné krátké výjezdy kozákův do blízkých zemí, jako do Krymu tatarského, do Valašska a do Turecka.
13) Sivucha, kořalka.
14) Všecky dívky vesnické na Ukrajině vykonávají obřad ten, když se rodičové radí, jakou mají dáti odpověď ženichovi, přišedšímu žádat o její ruku.

15) Poludenek, zákuska o desáté hodině.
16) Bohdanko Różyński, ataman kozákův za panování Štěpána Batoryho v Polsce. — Slavný svou výpravou na čluncích (čajkách) kozáckých Dněprem do Očakova. — Když Tataři plenili Podolí, vkradl se na Krym a přinutil je k zpátečnímu tažení. Roku 1572 dal král Štěpán hulavu (drahocennou palicí) a bunčuk (žerď s konským ohonem) atamanovi a kozákům korouhev s erbem, jenž představoval stříbrného kozáka, majícího na hlavě beraní kolpak s čapím perem, palaš vytasený a vznešený nad hlavou. Král Štěpán ustanovil 10 pluků kozáckých, obdařil vojsko zaporožské privilejem, státi na pravém křídle vojska polského a vykázal atamanům kozáckým za sídlo město Trechtymírov nad Dněprem. Bohdanko mohl v pádu nutné potřeby ozbrojit 40 tisíc lidu. (Viz: Bantysz Kamiński, Historja Malorossyjaka. — Staryna Zaporožskaja, tamže — Scherer, Annales de petite Russie — Lessur, Histoire des kozaks.)
17) Lech vlastně Lach, podnes označuje lid ukrajinský tímto jmenem šlechtice polského.
18) Wenžyk, pátý ataman kozácký, slavný vítězstvím nad Tatary pod Zaslavem. Świegrowski, šestý ataman, pomáhal Jiřímu, hospodáru Valašskému, proti Turkům; vyhrál 14 bitev, v patnácté zhynul s dvěma tisíci mulodcův (kozákův); po něm nastoupil Bohdanko Różyński.
19) Ostafi Daszkiewicz, druhý ataman kozákův, ochránil Čerkask proti Tatarům; přivezl Zygmuntovi I. kameny házené Tatary z prakův na město. Král Zygmunt daroval kozákům Čerkask za stoliční město atamanův, pak ohromné stepi ukrajinské podél Dněpru a aněm v Petrykově 1518 ustanovil kozákům žold za náhradu střežení a obrany hranic říše polské.
20) Obyčej, který se zachovává na Ukrajině až do dnešního dne.
21) Tenké placky z žitné neb pšeničné mouky slovou palanica, trochu menší nazývají se podpalkami.
22) Kozák, tanec kozácký. Ráz tance jest úplně válečný, jako vůbec celý život kozácký. Plynutí čajek, boj a pod. jím se zobrazuje.
23) Prysjudy nazývají se zvláštní skoky v „kozáku".
24) V holubcach značí mírný pohyb ku předu, při němž se dle taktu nohy srážejí.

ucouvli — ve sboru zapěli hoši, ve sboru děvčata odpovídala, umlkly housle, jen cimbály temně zpěv doprovázely — spustila hudba, všickni dali se do tance — znovu utichla, zavzněly písně; a tak se vše veselí, až se pot leje s košile, že by se ždímati mohla.

Avšak noví hosté přijíždějí: psi vší silou ve vesnici štěkají, dupot koní a písně vojenské rozlehají se až pod nebesa. Utichla hudba, přestaly tance a všickni vyběhli před vrata na ulici. Kuřeně [25]) Zaporožské jízdy táhnou setninami z Čerkaska do Bílé Církve. Chvedko i svatebníci zvou na hostinu pány molojce i starešinu. Starý setník, který co povodyr [26]) jel v čele, sňal čapku a pokloniv se, takto pověděl: „Díky Vám, pánové bratří, za Vaši pohostinnost; kdo má nutnou cestu, tomu je čas drahý. Král Štěpán i Polska zvou nás na hody. Náš otec ataman čeká nás s registrovými pluky [27]) v Bílé Církvi; ve spolku s bratry Lechy přejdeme na Bílou Rus, a tam se již dosyta napijeme piva z krve našich nepřátel; — přeju Vám veselí, štěstí a sobě slávy.“

Vyprázdnil kalíšek vodky, aniž by byl s koně sestoupil, vzal zákusek, poděkoval a jel dále; i jiné kozáctvo taktéž učinilo; nejeden schýlil se s koně a ukradl políbení černobrvé děvě. — Ostap hledí brzy na Marušu, brzy na molojce ze Zaporoží, poznává své druhy a nemůže je uvítat, srdce se mu svírá jako kus rozpáleného železa mezi kladivem a kovadlinou; dlouho stál, slzy mocně v oko se deroucí zadržoval, viděl, jak poslední setniny minuly, déle již se nepřemohl, slza vytryskla, pohledl na Marušu okem, v němž se zrcadlil nejhroznější bol, a odešel za chalupu. Maruša zůstala stát celá strnulá, nevědouc, má-li těšiti milence v zármutku tomto, aneb ponechat jej sobě samému.

Setniny zmizely daleko za vesnicí, hudba na novo zavzněla, hoši chystají se k tanci — ale kde je Ostap? Maruša hledá jej za chalupou, usedavě plačíc volá milence: ozvěna pláče, ale nikdo neodpovídá; — rozběhli se hoši hledat zasnoubeného, ale nadarmo. Zmizel Zaporožec, zmizel bílý koník z pastovni, [28]) sedlo i pika zmizely z chléva a jasný meč z chaty. Malí chlapci, hrající sobě na pastvišti, viděli, jak Ostap sedlal koně, dlouho jako děcko plakal, máchal rukama — potom sedl na šemíka, zavěsil piku na rameno a stisknul koně; šemík přeskočil čtyry ploty, přemrštil se přes čtyry rovy a cválem pádil v stranu, kudy táhlo vojsko kozácké.

Děvče lká, lomí rukama, rodiče těší dceru jak mohou, avšak jim samým jest do pláče. Svědci slibují, že sběha co nejdříve nazpět přivedou, a hudebníci i hosté smutně se rozcházejí domů; na stolech ještě plno jídla a v láhvích nápoje, ale nikdo se jich nedotýká. Když opanoval zármutek duši, těžko se veseliti smyslům, a žal mladé, krásné dívčiny tak veliký, tak tklivý, že se ani nejtvrdší srdce soustrasti neubrání.

V.

Jaká to změna v Chvedkově chaloupce! Starý zachmuřil vysoké čelo, matka ustavičně vzdychá, ba i děti stávají se smutnými, vidouce, jak Maruša den ke dni hořem chřadne; oko jindy ohněm zářící potuchlo ustavičným pláčem, hladké líce zapadly a povadly proudem slzí, místo dřívějšího ruměnce rozestlána po nich úžasná bledost; druhdy něžné plné tělo proměnilo se v kost a kůži a srdenko se trápí neukojným smutkem. Ve dne nechce se Maruši ani do práce ani do zábavy, modlí se a pláče, hledá znachorku, [29]) naslouchá, co ta jí vypravuje o bojích, slávě a smrti; vrací se domů, zalezá za pec a tam v slzách se rozplývá; a byť i smutek svůj před rodiči skrývala, zatajit ho nemůže; neboť co v duši tkví, nezatají tělo před okem citelné matky.

Ve snu divná vidění ruší chvilkový její odpočinek; — jednou se jí zdá, jak Ostap pln slávy, veza bohatou kořist vrací se v luhy rodinné, vede bělouše do stáje, celuje zasnoubenou, na prsa ji tulí, v tom padá mu náhle čapka s čela a před ubohou stojí bílý kostlivec. Maruša se budí, naříká jako šílená, svíjí se na lůžku: rodiče se rmoutí, ale ničeho nemluví, laskavostí chtějí vyléčiti bol její duše.

Minul jeseň, přešla zima — o návratu Zaporožcův ani slechu; dochází pouze zpráva, že král Štěpán v čele Lechův, kozákův a Litvy jak zajíce z místa na místo honí po Moskovčině cara Ivana; proslýchá se, že běloruská vévodství při návratu spatřila bílé orly polské a že se opětuje krvavý tanec pod Velkými Lukami i obležení Pskova. Batory raduje se z činův chrabrých molojcův, kozáctvo erbem i pečetí obdařil a na pravém křídle vojsko Zaporožské staví. [30]) Žold vyplácí, s atamanem jak s bratrem se radí; a Poláci s kozáky milují se, jakoby jedné matky prs byli ssáli.

Nové setniny táhnou od porohův [31]) dněprových, aby vyplnily mezery v kuřeních spůsobené. Dívčina každého zdržuje, prosí molojce, aby pozdravili Ostapa a pověděli, že tak ho miluje, tak po něm touží, že by celý svůj život a celé své štěstí za to dala, kdyby ho mohla spatřit a chvílku s ním pobyt; aby jakýmkoliv spůsobem byť i jen několika slovy jí vzkázal, že žije, že ji miluje.

Plynou dnové, týhodny, měsíce — nikdo se nevrací z Moskovčiny, proklaté krajiny, kde není ani džametův, [32]) ani zlata bisurmanského, [33]) ni zbraní čerkeské, ni řemení tatarského, ani skotu bohaté Valachie. Tam jen sníh a led — národ silný jako duby, šlechta hrdá a cár nemilosrdný: koho dopadne, tomu neodpustí; — vesnice z dřeva nuzné, mizerné, a pusté — pole neúrodná, všeho nedostatek.

Minulo půl vesny, Maruška ustavičně smutná i teskná jako den bez slunce, však neroní již ani slzičky, oko její suché a mrtvé — bol přestal se jevit bouřlivě, v srdci se uzamknul, mysl otrávil, zplodil zmalátnělost, nemoc to stokrát horší než všecky choroby duše a těla.

Co den béře se bídná dívčina chvějícím se krokem kolem jezera, doміká se na mohylu a ponořuje oko v step, ale nyní ne v stranu polední, nýbrž k půlnoci, a tam sedá celinké dny, pokud bratr neb sestra násilně domů ji nedovedou — a nad hlavou její neustále čejka poletuje a smutně kyhýče, [34]) jakoby zlou předtuchu zvěstovala. Staří rodičové i znachora [35]) přivedli, aby čáry zaříkal, lékaři rozličné koření dávali, pop odříkával otčenáš — ale nic nepomáhá, srdce takových léků nepřijímá; aby se vyléčilo, potřeba opět srdce, které by mu porozumělo, ruky milované, o niž lze opírati kroky své na trnité cestě života.

VI.

Jednou vyšla jak obyčejně z ránka Maruša na mohylu — slunce svítilo, vody na jezeře ani se nehýbaly, rybka šplounala v nich, vlaštovka nad nimi poletovala, kapky rosy v démanty se lámaly. Žádné změny, všecko jako dávno bývalo, jenom zajíc z rákosí bahniska vyplašený přeběhl cestu, kudy šla dívčina: po levé straně vrány silně zakrákaly, pes v dalekém dvorci zavyl, a čejka jakoby ve věnci obletovala dívčinu a smutněji než jindy kyhýčela. [36]) Vystoupila Maruša na mohylu, usedla i dlouho seděla, až konečně uzřela mračno prachu od půlnoci se valící — vztýčila se, a pevně upřevši oko v tu stranu, poznala setniny kozácké. Jedou krokem, žádný koník nevyskočil napřed a nepádí k mohyle; jedou ticho, jedou smutně, nemáchají píkami, neharcují na koních; děvče spatřilo, jak za řadou jezdců jede vozík, a za ním koník bílý pokrytý úplně červenou kytajkou, [37]) vyznamenáním kozáckým a na něm dlouhá píka a křížem položený jasný meč. Maruše uzřevši to, vzdychnula, usmála se a klesla k zemi — mrtva.

Setniny přejely úpatím mohyly, aniž by kdo byl pohledl na její vrchol, neboť všichni do země hledí; přejeli břehem jezera i vjeli do vísky; tam zastavili před chatou Chvedkovou, který byl vedl Zaporožce v den zasnoubení, sedl s koně i vešel v nádvoří. Otec i matka seděli na drnovém sedátku. Setník ukloniv se takto promluvil:

„Jednou nás matka rodí, jednou musíme umříti; před dvěma roky táhli jsme tady v den veselí, a jako zlí duchové

[25]) Kuřeň na Zaporoží značil pluk.
[26]) Povodyr tolik co náčelník, jenž před vojskem jede — býval k tomu naznačen muž velké zkošenosti a znamenitých schopnosti.
[27]) Registroví kozáci nazývali se tí, jímž vláda polská práva kozákův přiznávala.
[28]) Pastoveň, pastvisko ohražené neb příkopem obroubené okolo budov hospodářských.
[29]) Znachorka, druh čarodějnice — prorokuje budoucnost, léčí choroby duše i těla.

[30]) Privilej udělený Štěpánem Batorym vojsku Zaporožskému.
[31]) Porohy, skály šikmo přetínající řečiště dněprové; takových porohův jest třináct. Kozáci meškající na výspách za těmito porohy pojmenováni byli podle nich Zaporožci.
[32]) Džamet, kůň válečný.
[33]) Bisurmané slují u Zaporožcův Turci.
[34]) Čejka kyhýče; slovo kyhýčeti má za základ „kyhý“, což jest nápodobení hlasu toho ptáka, jemuž v některých krajinách našich ze stejné příčiny přezdívají „kniha“.
[35]) Znachor jest zaříkávač. Zaříkávání toho užívá se na Ukrajině, když chtějí odehnati smutek od trpící osoby, pokládajíce jej za účinek učarování.
[36]) Dle pověry ukrajinské jest obletování a kykýčení čejky zlé znamení. — Pověra tato vznikla bezpochyby za dob tatarských, když čejky, točíce se nad hlavami lidí v obilí a křovinách ukrytých, prozrazovaly Tatarům nešťastné oběti.
[37]) Kozáci sobě mnoho zakládali na červené kytajce, každý dostával jí kousek za odměnu činů hrdinných.

abrali jsme je sebou; milovalť náš Ostap vaši Marušu nad ivot. Bůh je svědkem, jaký se v něm vzňal vnitřní boj, když patřil do vojny táhnoucí kuřeně — až žal pojímal, když nám o vypravoval; ale jaká rada; piják kořalce neodvykne, přirozenost táhne vlka do lesa; opustil zasnoubenou, opustil štěstí a letěl za kozáky, neboť spatřil píky a koně, nejednu lzu uronil, ale co naplat, mrtví z hrobu se nevracejí: již pozdě bykati učiněného kroku — dlouho dokazoval v boji hrdinské činy a vymykal se smrti; pod Pskovem zrubal dvě desítky Moskalův a na třetí sám hlavu nasadil. Umíraje přikázal nám, abychom zavezli jeho tělo do této vísky — odevzdali Maruši bílého koně s celou zbrojí, píku i šavli, celé bohatství kozácké, a zároveň pověděli, že na ni myslil umíraje, a chce-li, abychom ji sprostili snubných závazkův."

Chvedko smutně kýval hlavou, matka běžela k mohyle hledat dcerku — dlouho se nevracela: konečně usedavě plačíc vrátila se i řekla; „Již ona to lépe věděla než my, neboť její tělo mrtvé leží na mohyle a duše uletěla k miláčkovi. O dcero, má dcero! nešťastný nyní můj osud!" — i zalila se slzami. Starý skřivil obličej a sporé slzy ronil, i kozáci hluboce se zasmutili. Vešli na dvoreček, vytáhli z podstřeší šest prken javorových, dvě sosnové [38]) a sbili rakev, vyňali z malé rakve tělo Ostapa a do nové složili a odnesli na ramenou na mohylu.

Přišel pop s evangelium, ďák [39]) se svěcenou vodou: uložili tělo Marušino v rakev po boku zasnoubeného; ač byla umřela bez zpovědi, pokropil přece pop svěcenou vodou těla zemřelých; zabili víko — pop četl evangelium, Zaporožci vykopali důl šavlenkami, spustili rakev a zemí zasypali. Otec, matka i celá rodina tonuli v slzách. Zaporožci, proukázavše poslední službu padlému bratrovi, odtáhli k Dněpru, avšak byť vítězové přece smutní; — a bílý koník, kterému bylo volno běžet za setninami, zůstal při mohyle jako přikovaný, tam hryzl trávu, a nikdo nebyl s to jej odehnati, až jednoho dne nalezen byl bez života na vrcholku mohyly.[40])

Ve vesnici panoval dlouho smutek, neb každý miloval starého Chvedka a celou rodinu, a z toho vešlo v přísloví, když námluvčí přicházeli prosit rodiče o děvče, — „aby to nebylo zasnoubení Zaporožce." [41])

Z poesie národů malajských.

Podává prof. V. Petrů.

Nevěřte bílým!

Nevěřte bílým, muži na výspě!
Za dob otců našich přišli bílí
sem na výspu a ti k nim pravili:
„Zde zemi máte: žen svých si hleďte,
buďte spravedliví, naši bratří!"

Bílí sice tento slib jim dali,
avšak náspů nadělali; pevnost
hrůzně čněla; hromy ve chřtán litý
uzavřeli, jejich kněží chtěli
boha neznámého do nás vnutit,
bychom mrzce jemu otročili.

Raděj zhynout! — A boj začal dlouhý,
krutý; ale přese všecky blesky,
jimiž voje naše pohubili,
byli všickni, všickni porubáni.
Nevěřte bílým, muži na výspě!

V nové přišli síle ukrutníci,
na břeh vetkli smělé svoje znaky.
Ale nebe za nás v boj se dalo;
deště, bouře sesýlalo prudké,
ostré větry by je ovanuly. —
Už jich není! Sklesli, my však žijem,
žijem volně, žijem na svobodě.
Nevěřte bílým, muži na výspě!

38) Způsob zhotovování rakví na Ukrajině. — Javorová prkna odhánějí prý zlé duchy a sosnová nedovolují mrtvému vstávati z hrobu.
39) Ďák, kostelní zpěvák, obyčejně zároveň učitel.
40) Koně kozácké velmi jsou náchylné k svým jezdcům. Množství takových případů vzpomínají písně kozácké. Spisovatel této pověsti sám slyšel od rotmistra kozákův donských, že nemohli odervat koně od zabitého kozáka v bitvě nad Berezinou a nechali ho na bojišti při těle pánově.
41) Posud slýchá se toto přísloví v mnohých vesnicích u Teterova; dle něho a z podání lidu spracoval Czajkowski tuto pověst.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Ruský historiograf a výtečný znatel vývoje námořnictví ruského, Th. J. Veselý počal vydávat obsáhlé dílo: Mořská historie, jehož 1. díl vyšel v Petrohradě s podobiznou Petra Velk. a mnoha illustracemi. Periodické dílo: Ruskaja bibliotéka přináší ve 4. sv. výbor ze spisů předního ruského básníka školy romanistické, Žukovského, s biografií a poznámkami od Bělinského, jehož jméno již ručí za přesnost výboru. Nedávno nebezpečně ochuravělý historik a archeolog Kostomarov pozdravil se opětně v té míře, že napsal nový historický román z dob Ivana Hrozného s tit. Kudějar, kterýž bude otištěn ve věstníku Jevropy. Mladý nadaný básník ruský V. J. Nemirovič-Dančenko vydal tiskem sbírku svých obrázků a upomínek z cest po severní Rusi pod jmenem Sołovki. V Kyjevě vyšly: Sceny a pověsti z maloruského národního života z předešlých věků od Petra Rajevského. — Tamtéž vydal Malorus Levický sbírku povídek ze života ukrajinského „Povietki", z nichž některé byly otištěny v haličském maloruském časopise Pravda. — Obezřele redigovaná bibliotéka Warszawska vydala právě historickou pověst Brühl od J. J. Kraszewského (2 díly) a K. Wł. Wojcického: Varšava a její společnost na počátku nynějšího věku. Velká všeobecná encyklopedie polská, vydávaná knihk. firmou S. Ongelbranda synů, dospěla k dílu IX., seš. 50 (písmě P.) a příruční encyklopedie Adama Wiślického (2dílná s atlantem) k seš. X. Náklad na tuto vede Przegląd Tygodniowy, kterýžto list vydává i nákladný obšírný popis vídeňské výstavy z r. 1873. Dosud vyšlo 7 dílů. Velmi příznivě přijatá 4aktová komédie: Nietoperže od Edv. Lubowského, která před nedávnem poprvé sehrána na divadle varšavském, vychází nyní ve varšavském čtrnáctidenníku „Niwa". Na témž jevišti proveden nejnověji I. J. Kraszewského dram. žert Kosa a kamen. Kritika chválí na něm hlavně zručný dialog a vítá jej jako milou oasu v poušti francouzských her, jimiž repertoire zaplaven. — Srbským a horvatským středním školám zavděčil se Ivan Filipović vydáním krátké historie literatury horvatské a srbské, jejíž nedostatek dávno již se cítil. — G. N. Todorov počal v Cařihradě vydávati bulharskou bibliotéku románů původních i přeložených. První dva díly její obsahují pův. román P. R. Slavejkova: Cařihradská tajemství a překlad Tajností inquisice. Ve Vidimi založil P. V. Chronov rolnicko-ekonomický věstník Stupan, jehož vyšly dosud 4 díly, s články pečlivě vybranými.

Drobnosti.

— Slavný komponista Haendl složil k slavnosti Utrechtského míru (jenž uzavřen byl dne 11. dubna 1713) velkolepé, ale v jednotlivých částech velmi těžké „Te deum" a ustanovil, že bude sám řídit teprv poslední, hlavní zkoušku. Než zkouška začala, prohlásil pan Haendl s obvyklou starostí: „Pánové, lump, kdo udělá chybu!" Avšak komposice, kterouž Haendl sám poprvé v plném obsazení slyšel, jakož i výtečná hra hudebníků pomátly ho tak, že ku konci jedné věty na okamžik se zamyslil a na všechno zapomenuv, k následujícímu ostavci takt nedával, až ho jeden z hudebníků na to upozornil. Haendl se zalekl, byl po celou další hru nepokojný a zvolal, když se bylo dohrálo: „Pánové, ten lump jsem byl já!" — Haendel byl v letech 1720 až 1729 co ředitel opery v Londýně zaměstnán a hrál sám v orkestru na harfu. Hra jeho pak byla tak krásná a vábná, že se pozornost obecenstva často k veliké mrzutosti zpěváků od zpěvu odchylovala a na průvod harfy obracela. Italský zpěvák Senesino rozzlobil se z toho tak, že přisáhal: „Stane-li se to ještě jednou, skočím s jeviště na Haendla do orkestru!" Haendel dověděl se o tom a pravil k Italovi: „Vy chcete na mne skočit s jeviště do orkestru? Udejte mi laskavě den, kdy úmysl svůj chcete vykonat; oznámím to na divadelních cedulích a věřte, že svým skokem více

lidí do divadla přilákáte, než svým zpěvem!“ — Když po nějaký čas v Londýně do opery málo obecenstva chodilo a přátelé Haendlovi jednou před začátkem opery obzvláště si stěžovali, že je divadlo tak pusté a prázdné, namítl vesele Haendl: „To nic nedělá, tím lépe bude hudba zníti.“ *H. St. K.*

— Malé črty ze života velkých lidí. Byron měl zvláštní nechuť k šedivým očím. „Nedůvěřujte nikomu, kdo má šedivé oči!“ pravil jednou k několika mladým přátelům. „Vždyť máte sám takové,“ odpověděl mu jeden z nich. „O, mnohý byl by věru lépe pochodil, kdyby byl dbal onoho pravidla,“ na to Byron.

— Kdysi navštívil Franklin jistou továrnu na sukno. Majitel prováděl ho celým závodem a pravil mimo jiné: „Staráme so o potřeby každé země. Zde zastoupena jest Italie, tam Germanie. Tyto látky určeny jsou pro Francii, tyto pro Ameriku, ony pro Indii.“ Franklin, jenž byl mezi rozmluvou zpozoroval, že jsou dělníci v továrně pracující vesměs buď polonazí, neb velmi chatrně oblečeni, okázal na jedno skupení těchto ubožáků pravě: „A kde jsou látky pro tyto zde?“

— Mladý zpěvák, vystoupiv poprvé v divadle, byl od svých přátel v parterru vyvolán. Na druhý den představil se Gluckovi v naději, že se mu dostane pochvaly od slavného mistra. „Nemohu to pochopiti,“ pravil po zdvořilém úvodu; „zdejšímu obecenstvu, zdá se, zalíbil se můj skrovný talent.“ „Ba věru, pane, já to nemohu také pochopiti,“ odpověděl Gluck.

— Goethe zabýval se také hudbou a složil mimo jiné pro Výmarské dvorní divadlo „Kouzelnou flétnu“. V posledním okamžiku, když již představení odloženo býti nemohlo, dověděl se, že jediná zpěvačka pro úlohu „královny noci“ na jevišti objeviti se nemůže. Však nebyl dlouho v rozpacích; nařídil, aby zpěvačka úlohu svou za kulisami odzpívala a jiná dáma aby provedla minickou část úlohy na jevišti.

Hovorna.

Pan A. M. v B. Jest nám vítané, že máme dát odpověď na otázku, která dříve než k platnosti přichází, ctěnému publikum kapsy značně vyprazdňuje. Jelikož prostředků takových a těm podobných v době novější se jen jen hemží a inseráty o nich, všelijak našpikované, obecenstvo i v nejtišší domácnosti přepadají a olupují, umínili jsme si déle při Vaší otázce se pozdržet. Náš duch časový přivedl to v skutku již velmi daleko; není snad věci, která by se již ve školách nižších a středních populárně, názorně a učeně a p. nevykládala, a obzvláště vědy přírodní nesmírně mnoho ku vzdělání a prospěchu člověčenstva vykonaly. Člověk poněkud jen soudný ví, že všechno cestou přirozenou se beře; neboť příroda nesnese žádné nepřirozenosti a každý pokus, vykázati jí cesty jiné než přirozené, musí potkati se s nezdarem a potrestáním toho, kdo se o to pokouší. Co však ví ten všestranně vzdělaný člověk dosud sám o sobě? Na nejvýš co se naučil v biblické dějepravě a dějepisu — ostatně ani se hrubě o sebe nestará. Následek toho všeho jest, že se v příčině té dělají divy a zázraky, pohádky a báchorky, které dnešní doby přece vší podstaty postrádají. Této nevědomosti lidské znají pak využitkovati rytíři „volného obchodu a průmyslu“, při čemž podporováni jsou ještě jiným důležitým faktorem — slabostí lidskou. Jeden z nejduchaplnějších spisovatelů anatomických praví o věci, o kterou zde běží: „Plnovous kapucína i demokrata má i u silného pohlaví enthusiastické ctitele, protože i obličeji boeotickému jakéhosi výrazu dává.“ A není tomu tak? Mladík 14—15letý nemůže se dočkat, až bude první vlnovlásky v obličeji moci hladit — koupí si i s návodem tresť na vousy; moderní dandy, který rychlostí parostroje živ byl, také by nerad naproti svobodomyslnosti Kateřiny z Medici před damami skvěl se lysostí — koupí si též tresť. Pokročilé stáří konečně — jak německé přísloví praví — také nechrání před pošetilostí i kupuje také a vyznamenává se tím, že rádo přeplácí. Neníť větší jednoduchost než slabost a pošetilost lidskou ve svůj prospěch využitkovat. Podle toho snadno posouditi, na jakém stanovisku píšu v příčině všech zázračných a divotvorných trestí, mastí, pomad a p., které i se zaručením vynálezce co jistý prostředek pro vzrůst vousu a vlasů i proti pleši se vyhlašují.

Alf. Prostředek jest jednoduchý: vezme se klíček od hodinek, patient postaví se před zrcadlo a bez bolesti vytlačí zohyzďující „uhry“, pak se obličej řádně mýdlem umyje — ovšem častěji a člověk podobá se brzo opět k obrazu božímu. Co se týče pupínků, Vámi naznačených, musí se tyto ovšem lege artis léčit. — Pasté Vilemíny Rixové nechte privilej — dále se o ni nestarejte.

$\frac{x+y}{2}$. Jest nám líto, že nejsme s to, Vás odpovědí uspokojit tak, jak si přejete; nahlednete sám, proč. V případě, kde k sestrojení diagnosy nutně potřebí jest důkladného vyšetření se strany lékaře, byť tento i sebe sběhlejší a zkušenější byl, nebudete nám ve zlé vykládati, že Vašemu přání nevyhovujeme. Připojivše tuto rubriku k našemu časopisu, učinili jsme tak proto, abychom ctěné čtenářstvo o věcech veřejného zdravotnictví a o věcech do lékařství zabíhajících poučovali, pokud samo o to se stará; běžný švindl ale podporovati nemůžeme.

Tolik Vám ostatně radíme, abyste nestaral se příliš o nemoc, jakou máte — ta jest věcí lékaře — ale spíše o to, abyste příčiny, které nemoc spůsobily, předešel, a pak —, abyste co laik čtením lékařských knih se nezabýval; tím si více škodíte než prospíváte. Pravíte sám, že výkony Vaše jsou normální — nejlepší známka, že snad jen fantasie trochu vyburcovaná nemálo k Vaší nemoci přispívá. Inhalační apparát jest dobrý.

Dr. — *r* —.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Výklad voleb zástupců dle práva a spravedlnosti od JUDra. Karla Sladkovského. V Praze, v komisi knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla.

„Paleček“. Nepolitický humoristický časopis. Ročníku III. sešit 8. Redaktor Aug. Nevšímal. V Praze, nakladatel knihkupec J. Otto.

Laciná bibliotéka mládeže. Redaktor L. Mašek. Seš. 9. a 10. Divá žena. Obrázek z dávného věku. Od Žofie Podlipské. — Rodina Raimondova. Povídka pro mládež. Z francouzského volně přeložil B. Peška. V Praze, nakladatel Jan Otto.

Bibliotéka cizojazyčních původních románů. Sešit 1. Novověký rozervanec. Román z vyšších kruhův francouzských. Sepsal Octave Feuillet, přeložil Antonín Hansgirg. V Praze, nakladatel: Theodor Mourek.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ — „

LUMÍR.

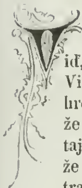
Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

iď, že ti něco schází, Háto, viď že stařenko? Vidím to na tobě,“ zahovořila Alena. To ticho hrobové s takou tíží jí uléhalo na mladá prsa, že sotva vydychovala a když si oddechla volněji, tajila to zase v sobě, aby si stařenka nevšimla, že je jí teskno u srdce a že jí na něm hlodá trampota.

„Co by nám lidem, děvče, nescházelo! Bože můj! A já jsem ještě šťastna na této zemi. Nikoho nemám, koho bych ztratila; nikoho, po kom bych zaplakala. Takovým starým lidem je nejlépe. Mohou se den ode dne k nebi dívati, den ode dne odvykati světu a lidem ve světě. Ale těm je zle, kteří jsou staří, nemají přístřešku, musí chodit po dobrých lidech, kteří si ani na stará leta nemohou odpočinouti. Ale pro někoho bych přece plakala. Kdyby tys tu v té tvrzi nebyla a já sama, samotinká, měla bych plakati pro koho a plakala bych, Aleno, až bych si duši vyplakala, za tebou by potom letěla, za rodiči tvými a mými, jež morová panna odnesla.“

„Hleď, Háto, mně se pořád zdá, že půjdu kamsi daleko z rodiště svého a že tě více neuhlidám. Co umřel tatíček, neustále to mám na mysli.“

Opět utichla.

„Že odejel Boleslav do tábora?“ zeptala se náhle stará Háta a zase upřela zraky na Alenu. Zdálo se, že neposlouchala, co řekla před chvilenkou, či spíše že nechtěla poslouchati, protože takový rozhovor bývá mladému srdci jako stín Morany. „A že by se zřekl pro tebe jmena svého, rodu svého a statků smečenských? Tak daleko že by se Boleslav odvážil?“

„Tak daleko, Háto. A ještě o věře jeho pochybuješ?“ Průsvitnými lícemi přeletěl jí ruměnec jako byl ten dnešní, jenž rozlil se vrcholky lesů, když slunce zapadlo.

„Budu v Řísutech hnedle celé století. Schází mi k tomu desítka a již ani ta ne docela. Rod Martiniců znám tuze dobře. Jsem příliš blízko, abych je neznala. Arciže takhle daleko se nepustil žádný z nich. Ale to ti také řeknu, Aleno, že jim nevěřím, kdyby se zapřísahali krví svou a duší svou. Bůh ví, proč mám k těm pánům takovou nedůvěru. Snad toho nezasluhují, snad to myslí Boleslav do opravdy. Ale střež se střež, jako se střeží holubička, když vzduchem poletuje krahujec. Může ti slíbit, že bude při táboru stát do posledního, že pro svobodu lidu bude život obětovati, ale tvá nevinná duše stojí přece za více než za sebe vřelejší a upřímnější slib. A kdyby se hrdý Markvart tak dovedl zapříti, aby svému rodu zachoval čest a syna nejstaršího a přivolil, abys směla na Smečno co nevěsta Boleslavova, byla bys tam jen. — — —“

„Ničeho jsem na něm, Háto, nežádala, ani jediné oběti, ani té nejmenší, rozhodl se tak sám a šel do tábora také sám vzdorovat kletbě otcově.“

„Již proto byla bys s ním nešťastná, protože lpí na něm kletba otcovská.“

„A já jej mám, Háto, tak ráda, tak nevýslovně ráda, nevěříš mi to, viď že ne. Já tomu sama dříve nevěřila, až teprvé od pohřbu tatíčkova. Chtěla jsem se k němu chovat jako mráz, tak lhostejně, ale nemohu, přemohlo mne to jako vichr břízku přemáhá, jako zažíhají plameny krov. A zajdu-li pod tou tíží, jako dnes slunce zašlo, nechť. Proto se tak ráda dívám vždy z večera k těm smečenským lesům.“ —

Umlkla a svěsila hlavinku na ňadra. Háta také mlčela a zakývala několikrát starou, zbělenou hlavou. —

* * *

V čeledníku řísutské tvrze také ještě seděli. Několik starých, otrlých chlapů hovilo si po lavicích. Ukracovali si večer rozhovorem. Čeček jim vypravoval, jak to vypadá v táboře před Plzní. Již jim to několikrát vyprávěl, ale vždycky to chtěli věděti důkladněji a do podrobna.

„Bůh ví, že jsem byl rád, když jsem měl tábor jejich za zády. Řádí mezi nimi mor, v městě ho také mají a poleží-li si tam do leta, bude bratrů hrstka a v městě samí nebožtíci. Máte to tak. Jednoho věšeli, když jsem tam byl, a druhého pochovávali. A ti bratři stáli nad hrobem jeho jako mraky a oči se jim svítily jako blesky. Divný lid! A přece říkají, že prý mají pod hrudí místo srdce kámen. Ale nevěřte tomu. Starý Váňa naříkal pro Maluchu, až mne hrůza obcházela. Potravin tam také nemají, leckdy celý den a přinesou-li co do tábora, jen se to mezi nimi rozpráší.“

„A nemohou do kraje?“

„Mohou, brachu; ale kraj je pustý, vesnice pobořeny, jakoby tam po sta let nebylo človíčka. Až do Bavor musí a než se vrátí, půl tábora vždy hladem mře.“

„U všech pekel! Stojí jim za to takové hnízdo! Tolik je jich kolem a nemohou nikam. Žižka tu být,

mistře Jene, ten by je z Plzně vyčoudil jako krysy a posvítil by jim, že by se tím dýmem zalknuli. Čert je s nimi, že tak dlouho odolávají."

„Půl leta již, Cerho."

„Však Prokop by jim také dovedl zatopit! Já bych celé město obklopil, udělal kolem kruh jako z řetězu a mohl by mi projít některý. Ještě bych mu touhle pěstí hlavu rozrazil. Však víš, že jsem u Žatce Němce ubíjel holýma rukama a rdousil je jako králiky."

Čeledín, obstárlý již muž s rozťatou tváří, zamáchnul na lavici rukou, že plameny v krbu se rozplápolily živěji. —

„A ještě bych tam šel, kdybych nebyl slíbil nebožtíku pánu, že budu v Řísutech a kdyby měl někdo jiný bránit Alenu. A za to děvče bych se šel rvát s ďábly, kdyby se jim jí někdy zachtělo. — Věru, ďábly z pekla byla by s to vylákat, neřku-li pak toho hejska ze Smečna. Zase tu byl a já měl sto chutí před ním bránu uzavřít."

„A já tisíc, shodit ho dolů do příkopu, když ji tak držel v náruči a sváděl ji," zahučel Nechval.

„Hrome, nic za to nedám, že to té dívce neřeknu, nic, braši, znáte mne. Já, Cerha, vám to povídám a řeknu-li co, dovedu také slovo držeti. Já jednou řekl, že půjdu do Prahy a v Praze že kterého z těch vyfintěných pánů potkám nejdříve, klobouk mu srazím a vysměju se mu. Šel jsem a srazil jsem ho víte komu? Nevíte. Markvartovi Smečenskému srazil Cerha aksamitový baret s pštrosím pérem. Potom hnali mostem na Malou stranu, já se dal k nim a první jsem byl v mosteckých věžích vedle Saského domu. Vidíte, těmahle rukama rozťal jsem čtyry řetězy, ale měl jsem jiný meč než nyní mám, byl těžký, že bys ho ty, Cvrčku, ani neunes, a ty, Čečku, bys jím ani nezašermoval. Byl já chlap, ale už nejsem a to proto, že se tu povalujeme."

A obrovský muž přejel si pravou rukou čelo, jako by si chtěl na něco vzpomenouti.

„A proč vyhlédl's si právě Markvarta?" Cvrček se zeptal.

„Protože, Cvrčku. Vždy to chceš věděti. Nedivím se ti, ty zeměplaze, jsi jako chroust, daleko nedojdeš, nic se nedovíš a proto ti musí jiní lidé povídat, jak to vypadá ve světě."

„Arciže jsem, Cerho, jako chroust a ty jako obr. Proto mnoho víš, ještě více než víš, povídáš a proto se tě také ptám. A kdyby tebe nebylo v Řísutech, věř, že bychom tu zakrněli; já tak zakrněl."

Cerha si na lavici zahvízdal, ani se nepodíval na Cvrčka, jakoby nebyl hoden ani jediného pohledu.

„Dnes vám, braši, něco povím. Jaktěživ jsem vám to nepovídal. Čert mi zasedl na jazyk, že to chce tak mermomocí ven. Proto chce to ven, že tu byl ten Smečenský. Kuře je, může z něho být kohout, ale lvové jsme my. My to vždycky rozhodneme, když jsme na poli. — — — Tak abych nezapomněl. Byl jsem také jednou mladý. Co se divíš, netopýre? Tys byl od jakživa jako sejček. Slyšíš ho? Je na lípě, jde si pro tebe. Měl jsem holku. Každý z vás, braši, měl holku a kdo ji neměl, nestál za to, aby o něho někdo loktem zavadil. Tys arci neměl, protože trpaslice se tak lehce nenarodí. Býval jsem prý chlapík, říkali mi tak . . ."

„Ještě jsi, Cerho, já to dosud říkám, nejhezčí v Řísutech," vskočil mu do řeči Cvrček a zahryzl se do svadlých rtů.

„Již nejsem, protože mám na tváři jizvu, nezašili mi ji dobře. Madlička byla také hezká; ale protože si člověk krásu na tváři ukrýt nemůže, viděli to také jiní, jak je hezká Madlička a všem se líbila, kdo ji jen jednou viděli. Ale říci jí to neodvážil se nikdo, protože věděli, že mám Madličku rád. Báli se mne, když jsem s nimi žertoval a což teprvé, když mne chytila zlost. Nu, potom vám nic není. Ale někdo jí to přece řekl, jedno takové kuře, a když jí to řekl, štípl ji do tváře, vzal ji za bradu a ještě jí řekl, že prý má ve tvářích dolíčky a při tom ji pohladil. A Madlička to myslila do opravdy, nemám jí to za zlé, že tak myslila, do dneška. Ale ve tvářích se jí potom už nedělaly dolíčky a ve bradě také ne. Byla jako žluťák a pán už ji také neštípal do líček, ale řekl jí, že po svadlém opadalém listí se šlape a uschlá tráva že ani krávě nechutná. Pamatujte si to, co řekl, abyste se potom nedivili, co jsem mu za to udělal. A když mi to tak Madlička s pláčem vypověděla, neřekl jsem ničeho, sebral jsem se a šel k bratrům. Žižka si zrovna zamířil na zámek, v němž byl pán, jenž řekl mé holce, že uvadlá tráva ani krávě nechutná. To víte, se zámkem byl Žižka hotov brzy. Přikázal, abychom pána šetřili, ale já si pomyslil něco jiného. Chytil jsem ho za obě ramena, podíval jsem se mu do očí, pozdravil jsem ho od Madličky a když vyslechl pozdravení, vyzdvihl jsem ho za hlavu a mrštil jím do plamenů. A potom jsem šel do Prahy opět za Žižkou. Na staroměstském náměstí jsem potkal pana Markvarta, řekli mi, že je prý pánem na Smečně. Já ho neznal, neudělal mi nic, ale chytila mne zlost a co já mu udělal, víte. A nyní už mi dejte pokoj. Zase chytá mne zlost. Zapiju ji a zaspím. Vždycky to tak dělávám. Ale to vám povídám, na Madličku se mne nikdy neptejte. Jindy vám povím, jak jsem přišel do Řísut."

Nahnul se pod lavici, posadil se, přiložil ke rtům plecháč a když vypil do kapky, odešel a mrštil dveřmi, že až v krbu uhasla louč.

Čeledínové pohlíželi jeden na druhého a jeden druhému četl v očích, jaký to opovážlivec ten Cerha, ale nejdivněji se tvářil Cvrček. Však nesmáli se mu dnes. V jizbě bylo ticho, jako když ležel nahoře nebožtík pán a umíral.

Když v lesích hučí větry, lámou stará drva a mladá k zemi se sehýbají, jakoby chtěly samoděk utvořiti z útlých tílek luk, nikdo se také nesměje. A Cerha hučel dnes ještě divněji než větry hučívají, protože větrům rozumí málokdo a Cerhovi rozuměli všickni. Mluvil tak zřetelně a nelhal, opravdu ne, viděli mu to ve tváři a na čele, protože mu na nich jizvy zabíhaly do červena.

Alena byla již také ve své komnatě; ale zase neulehla. Těžko také dřímati, když mladou hlavou krouží roje neveselých dumek a do srdce sirého se tíseň vplížila. Těžko ukládati mladou hlavu v podušky, když tušení divné vkrádá se v mladé nitro, jako když se někdo do šedých mlh zadívá a za těmi mlhami vidí, jak se rozevírají hroby, z těch hrobů jak vstávají příšerné postavy zas jako zjevy mlhové, jež pronikají poznenáhlu závojem oblaků, vznášejí se blíž a blíže a přece tak k nepoznání jsou, tak tajuplné.

* * *

Hlas jednoty panské pod úhlavním nepřítelem Táborů, panem Menhartem z Hradce, vyrušil v dubnu

Prokopa z tiché jízby zase ven do pole v čelo bratrů a houkání houfnic ze Starého města pražského na Nové, plameny nad chrámem Matky boží sněžné a drancování domů po Novém městě přesvědčily starého válečníka, že páni pomýšlejí opravdu na zahlazení Tábora a že žaloby pronešené na sněmu svatomartinském neplatí tak jeho osobě, jako spíše demokratické straně v Čechách. Naposled ve svém životě vzal do ruky péro a napsal Prokůpkovi do tábora před Plzní list, v němž takto ku konci touží: „neboť lépe jest nám umříti a pomstiti nevinné krve oukladně vylité milých bratří našich. Buďte s bohem, věda, že on potrestav milých svých zase je potěšuje.“ —

V sobotu v noci dne 8. máje opustili Táboři se Sirotky Plzeň a pustili se po desítiměsíčném marném obléhání přes Příbram a Hostomice ku Praze. Pan Čapek ze Lan dal se s pány nedaleko Prahy do vyjednávání, ale všemu vojsku bratrskému na zhoubu, protože páni nechtěli s rotami vyjednávání žádného a čekali jen, až přirazí Oldřich z Rožmberka s čeledí. A dočkali se toho také. Přitáhl 26. máje, zároveň pak s ním i Plzeňští a hotovost Karlštejnská. A teprvé nyní vytáhli páni proti bratrům, aby s nimi vyjednávali krvavě. Setkali se s nimi u Lipan a u Hřibů posledního května v neděli ráno.

* * *

Dne 1. června k večeru vystupovaly na východním obzoru za řísutskou tvrzí bílé oblaky. Ze Slaného zarážel sem nezvyklý hlahol zvonů, zvuk za zvukem v chvilkových přestávkách, jako když bijou srdcem u sv. Gotharda na poplach. Odolinou a hoření strání valily se oblaky blíž a blíže jako smršť a v kotoučích prachu, zdálo se, že ozývá se hučení rohů, klení a zmatený křik.

„Hej, hoši! Dostaneme návštěvu!“ zahřímal Cerha na valech. „Ku střílnám a do brány! Zápalky ven a k houfnicím. Hej, chaso!“ lomozil čeledín, prudkým skokem byl okamžitě dole se hradeb, veběhl nad bránu, zachytil zvonec a mžikem rozlehl se dědinou a tvrzí pronikavý, skorem hvízdavý hlas zvonce nad bránou řísutskou.

A dole ve vsi lidé vybíhali před vrata a dívali se na střechy, nevystupuje-li odkudsi kouř, protože tím zvoncem dávali znamení, když někde hořelo anebo když někdo ve tvrzi umíral. Ale doškové, našedivělé střechy rděly se září slunce, jež dostupovalo už k vrcholkům lesů smečenských.

Buchata také odhodil kladivo, vyběhl před kovárnu a když uviděl, jak kmitá se čeleď po valech a uslyšel volání do zbraně, rázem pochopil, co by to mohlo býti.

„Jdou na nás, braši, a vezou si na nás řetězy. Spas se, kdo můžeš před nimi,“ rozvolal se z plných plic, návsí se rozlehl úpěnlivý ryk, ženy zalomily rukama, hnaly se nazpět do chalup, děti nemluvňátka uchvátily do náručí a když byly zase na návsi, Buchata rozdával sedlákům těžké, okované cepy a Čeček vyzýval rohem lid, aby se uchránil kdo může za valy.

Znova rozletěl se dědinou jediný nářek, zdvihl se prach a co nohy komu stačily, prchalo vše do tvrze, Blahut s Maruškou mezi posledními a kovář Buchata v levici s cepem a s palcátem v pravici za všemi nejzáze. Všecko, co měli Řísutští, zůstavili v plen, ani komu nevěděli, jenom životy mohli si zachovat a kdo ví, zachovají-li ty ještě. A černalo se také za večerního soumraku na valech dětí, žen a mužů. Všem tajil se v prsou uděšených dech, i ta pisklata u prsou matek mlčela a uši zakrývala si ručkama, aby neslyšela temné dunění a řehot koní úprkem cválajících ku tvrzi.

Čeček s Cerhou stáli u houfnic s uchystanými zápalkami bez hovoru jako kamenné sochy, jenom oči blyštěly se jim, Cerhovi zvlášť a Buchata čekal za ohromnými kameny, jimiž hodlali útočníky z tvrze pozdravit. —

„Do kořán rozevřete bránu!“ z plna hrdla zakřikl jezdec, jenž první se byl pojevil asi sto kroků od hradeb. „Pro bůh! Jsou v patách za námi.“

„Boleslav Smečenský!“ zahučel Cerha, těsněji sevřel k sobě rty, sehnul se pro šípku a přiložil k plecím natažený luk. Mistr Buchata se ušklebil a také sáhl po šipce. Mžikem zafičely dvě střely po mladickém jezdci upoceném, tak do ruda zardělém, jako to slunce, jež zvolna sklánělo se za lesy. Vraník se vzpřímil, zaržál divoce, až ženy ve tvrzi se zachvěly mrazením a leckterýs kmet si oči zakryl, aby neslyšel příšerný řehot podruhé. Na valu zaúpěla dívka v zašedivělém šatě a bleskem vrhla se po Buchatovi, jenž opět nasadil k plecím luk. „Boleslave!“ zašumělo to vzduchem, jako kdyby jí samotné vedrala se střela do mladého srdce panenského, na samý okraj valu se prodrala a zase tak zavolala po mladém jezdci, jemuž u nohou ležel věrný kůň s krvácející hrudí.

(Pokračování.)

Z Moravy.

Cestopisné obrázky, podává *J. J. Benešovský-Veselý.*

II.

Do koní práskl vozka — ještě jedno „s bohem!“ a již mne unášeli bystří hnědouši občana M. z přívětivé útulné pavlovické idylly k Bílovicům, kde mne očekávalo zvláštní překvapení. Byl věru již nejvyšší čas, že jsem se s Pavlovicemi rozloučil, neboť mé oči začínaly se poněkud příliš často a nápadně setkávati s černýma očkama spanilé Aninky. Vyjel jsem v sobotu odpoledne s občanem M.; tento byl svátečně vyšňořen, v sněhobílém kožuše, lesklých čižmách, bílých koženkách a na hlavě měl novou baranicu; též koně byli vyšperkováni barevnými stužkami a vozka, rozumí se, vězel rovněž v plné sváteční parádě: měltˇ na sobě bílou halenu s červeným lemováním a malý kulatý klobouček s umělým kvítím, stužkami a kohoutím peřím, směle na levé ucho posazený. Asi před dvěma roky, tuším, byl tento kroj též u nás v Praze — co dětský — v módě; viděl jsem alespoň sám na Příkopech několik kloučků takto oděných a tvrdím směle, že jim to slušelo mnohem originalněji a malebněji, než ten zevšednělý lovecký mundur tyrolský.

Cesta ubíhala nám rychle mezi rolemi, pokrytými bujně zeleným osením; a mírně stoupajícími vinohrady, na něž se slunce po dlouhé době opět usmívalo. V Bílovicích zavítali jsme k občanu R., příbuznému mého pavlovického hostitele. Po obvyklém představení podala mi hospodyně, statná to žena v nejlepších letech, chléb a sůl; tento praslovanský obyčej zachoval se, pokud vím, ještě po celé Moravě. Pak začalo vzájemné vyptávání a vypravování. Najednou zavzněly venku dva výstřely, po chvíli opět, pak se ještě několikrát opakovaly. —

Pohledl jsem tázavě na občana R.

„Jsou to stárci," vysvětluje mi tento.

V tom zaklepáno rázně třikráte na dvéře. Hospodyně šla otevřít a hned na to vstoupili do světnice dva statní hoši, v největší parádě. Když byli přítomné pozdravili, začal jeden velmi slavnostně:

„Ne z vůle vaší, ani z vůle naší, — ale z vůle boží přicházíme tuto k vám a známo činíme, že poctivá panna Alžběta L—ova a poctivý mládenec Jiří B—, budou slavit svatbu v pondělí dne .... a činíme vám a vašim přátelům a známým ve jménu ženicha i nevěsty slušné pozvání."

Byli to stárkové, pořadatelé všech slavností v obci, kteréž volí mladá chasa „o hodech" svatojirských ze svého středu vždy na jeden rok. Každý stárek, jichž mívá každá obec čtyři, volí si „stárkovou". Ta střelba venku zněla na oslavu nastávající svatby. Ejhle, překvapení, k vůli němuž jsem přijel: venkovská svatba.

Však poněvadž se svatba měla odbývati až v pondělí, podnikl jsem nazejtří celodenní výlet do okolí břecslavského. Vyjel jsem o šesté hodině ranní ze stanice podivínské, vzdálené od Bílovic malou hodinku a smutně pověstné svým padlým rolnickým cukrovarem. Za čtvrt hodiny vjížděl se mnou vlak do rozsáhlého nádraží břecslavského.

V nádražní restauraci bylo, rozumí se, všechno německé, což však je již obyčejem, nejen na všech drahách moravských, ale i na mnohém velkém nádraži u nás, v Čechách.

Kráčím zvolna k městu. Počasí je nyní, po stálých těch plískanicích, překrásné; duben chýlí se ku konci. Svátečně odění rolníci z okolí ubírají se do města na mši. V krajině této panuje opět jiný, ještě zajímavější a malebnější kroj. Pod rozepjatým dlouhým bílým kožichem pestře vyšívaný živůtek z temnězeleného sukna, pak úzké světle červené spodky do vysokých bot. Ženský kroj podobá se kroji, v jakém jsem laskavému čtenáři v prvním náčrtku spanilou Aninku představil.

Břecslav jest dosti přívětivé město mezi dvěma rameny Dyje, zvedající se z úrodné roviny s romantickým pozadím výstavného hradu uprostřed hustého stromoví. Bohužel vede cesta k tomuto hradu břecslavským ghettem, kde se při každém kroku slovem i loktem brániti musíš proti známé dotíravosti brebenčivých synů israelských. —

Zámek břecslavský, patřící knížatům Lichtenštejnům, vystaven byl teprvé v XVII. století na spůsob starých hradů rytířských. Část pravého křídla s jednou věží je v zříceninách. Druhá věž kulatá s cimbuřím, arkýřky ozdobeným, stojí vedle gotické brány. Celé to stavení jest zdařilá smíšenina gotiky a renaissance; kdežto je přízemí opatřeno gotickým loubím, zdvíhá se nad ním v prvním poschodí lehká renaissanční loggie, — škoda jen, že krásná ta budova neslouží účelu důstojnějšímu: hostíť v sobě pouze rozličné úřady, což ovšem nikterak nepřispívá k jejímu zvelebení. Na tomto místě stával prý župní hrad, založený Břetislavem I.

Za tímto zámkem prostírají se rozsáhlé sady na spůsob anglického parku, jimiž protékají četná ramena Dyje, dále pak obory knížecí, též na spůsob parku upravené a stezkami propletené, tak že poskytují příjemné procházky na několik hodin cesty.

Vše to jest nepatrná jenom částka obrovského jmění Lichtenštejnův. Na všech stranách Moravy spatřoval jsem nad výstavnými dvory a pyšnými zámky trubku Lichtenštejnů; na Krumlově, na Šternberce, na Hanné, v českomoravských horách. Jest to odměna za věrné služby, vykonané Ferdinandu II. po bitvě bělohorské Karlem z Lichtenštejna. V oněch dobách dělení o statky českých exulantů obdržel lví podíl, jako v Čechách Valdštýn. Však Lichtenštejn spokojil se moudře tím, co již měl; kdyby byl vévoda Fridlandský stejně učinil, nebyl by přišel v Chebu o život.

Stinným stromořadím došel jsem až k místu, kde hlásala stará rozpukaná dřevěná tabule, s bílým od deště smytým nápisem na černé půdě, že tu počíná: „Erzherzogthum Oesterreich unter d. Enns". Překročiv lávku, octl jsem se na půdě rakouské. Nejbližší rakouská vesnice nazývá se Poštorňa a má obyvatelstvo slovanské. Na první pohled viděti tu zámožnost; úhledné statky podobají se malým villám, ač nejsou tak malebné jako „olíčená" stavení na straně moravské. Ostatně to není jediná slovanská osada v Rakousích, neboť právě na této straně jsou Slované dosti četně osedlí.

O polednách vracím se jinou cestou; po levé straně mám volný rozhled po úrodné rovině, poseté četnými vesnicemi a protkané jako stříbrnými pasy četnými průplavy. Osady, jimiž jsem šel, Stará Břecslav a Landštorf, honosí se velmi pěknými výstavními školními budovami, což zajisté velmi chvalné svědectví vydává o pokročilosti zdejších občanů, jakož opět vkusné líčení kolem dveří a oken svědčí o krasochuti zdejších dívek, do jichž oboru tato práce náleží.

Odpoledne strávil jsem dosti příjemně procházkami v okolních oborách, které se táhnou odtud na několik hodin cesty až k slavným zahradám lednickým a až do Rakous.

K večeru vrátil jsem se po dráze do Bílovic, kde již opětná střelba oznamovala zítřejší svatbu.

Druhého dne odebrali jsme se do domu nevěstina, odkud svatební průvod vyjíti měl. Nevěsta, hezounké to, sotva dvacetileté děvčátko, očekávala již ve společnosti čtyr družiček a četného příbuzenstva ženicha, kterýž se za malou chvíli ve společnosti čtyr „stárků" dostavil, provázen hlučnou hudbou.

Však dvéře domu nevěstina byly zamčeny. První stárek přistoupil k nim a zaklepal na ně třikráte. Pak začal, polou zpívaje, volati, aby mu otevřeli. Stárkové a družičky u nevěsty odpovídali mu, také polou zpívajíce, zpočátku, jakoby nechtěli, ale pak svolili a vpustili je. Když byli vešli, oslovil stárek ženichův přítomné přátelstvo nevěstino prose, aby jej a hosty ženichovy vlídně přijali, načež stárek nevěstin odpověděl ujištěním, že se tak stane. Po té začal opět stárek ženichův velmi obšírně vykládati, kterak stav manželský od samého boha

jest ustanoven a ukončil prosbou, aby jim konečně nevěstu vydali. Nevěsta byla totiž před příchodem ženichovým odešla s družkami do vedlejší světnice. Stárek přistoupil ke dveřím a zaklepal na ně; teď se opakoval podobný výstup, jako přede dveřmi domu, družky nechtěly stárkovi nevěstu vydat, pak si ale přece daly říci a vyvedly mu ji vstříc.

Nevěsta poklekla před rodiči a stárek místo ní prosil, aby jí odpustili, byla-li je snad něčím zarmoutila a neodepřeli jí svého požehnání, pak poklekuul i ženich a rodiče nevěstini udělili oběma své požehnání.

Průvod se seřadil a kráčel do kostela. Napřed dva stárkové s družičkami, pak ženich s první družičkou a nevěsta s prvním stárkem, pak ostatní hosté. Po vykonaných církevních obřadech modlili se všichni za štěstí snoubenců s rychlostí věru úžasnou, která — jak jsem později zpozoroval — je obyčejná všem pobožným Moravanům. Pak seřadil se opět průvod na zpáteční cestu. Byl to průvod dosti četný a velmi malebný; vlající péra, pestré stužky a umělé květiny na kloboncích hochů a pestré malebně uvázané šátky dívek se v něm zvlášť pěkně vyjímaly.

Na cestě z kostela uprostřed návsi pojednou se průvod zastavil; bylať cesta zatažena řetězem z pestrých šátků a stužek, za tímto řetězem, v čele zástupu mladíků, dívek a starých bab stála maškara — policajt, velmi komická to figura. Huboval na veliký hluk a hříšný přepych, jaký se tu tropí, žádaje na nás „průvodní list“, odvolávaje se na „přísný pefel“, který měl „na štemflu a pod pečetí“. Na to předstoupil stárek a vtiskl mu do ruky co „průvodní list“ připravené již zpropitné, načež pan policajt milostivě dovolil, „aby se brána otevřela“.

Když byl průvod došel do domu nevěstina, oslovil stárek dobře promyšlenou řečí snoubence, přeje jim v nastávajícím manželství všeho štěstí a napomínaje jich k vzájemné lásce a svornosti; pak usedli všichni k hostině. Ku konci této vzala matka nevěstina talíř a položivši naň něco peněz, promluvila k dceři takto:

„Toto ti dávám, nevěsto, abysi nezapomněla, že jsem tvoje matka, která tě vychovala a která o tebe až dosud pečovala, abysi svého muže ctila, jej milovala a ve všem poslouchala, abysi svoje děti, které ti jednou pán bůh dá, v bázni boží řádně vychovávala, aby se z nich někdy stali řádní, poctiví a nábožní lidé!“

Taktéž učinil otec a po něm ostatní přítomní; každý položiv na talíř dárek, připojil k němu nějaké napomenutí nevěstě — obyčej to zajisté pěkný.

Po té vzal stárek sběračku s krupicí, a poukázav na veliké obtíže a nesnáze, jaké kuchařky k vůli dnešní hostině snášeti musily, žádal přítomné, aby každý nějakým malým dárkem přispěl. Pak se vybíralo na hudebníky. Konečně přinesl stárek veliký svatební koláč, uprostřed něhož stála větvička, ověšená rozličnými pamlsky, i vypisoval v řeči velmi šprýmovné obtíže, jakých na cestě s tímto koláčem zakusil, posléze vytáhl z něho větvičku a podával ji nevěstě, kteráž si jí však od něho musila „koupit“. Pak rozkrájel koláč a podal každému hostu kus z něho co výsluhu. Za chvíli, když bylo po hostině a všechno se strojilo k tanci, přinesli první a druhý stárek mísu s vodou a ručník a první stárek opět začal popisovati hrozné obtíže, jakých zakusil, než tuto drahocennou vodu až sem dostal; na to podali každému ručník i vodu, do níž se vpouštěly příspěvky pro stárky.

Po hostině následoval tanec v hospodě jako o každé venkovské svatbě. Při tomto tanci jsem se podivil obratnosti bílovických hochů ve skákání; zakládají si na ní nemálo, neboť čím výše umí hoch při tanci skákati, tím raději s ním děvčata tančí.

Druhého dne opakovaly se hody a tance, pak si odvedl ženich svou mladou žínku do nové domácnosti. Jindy prý trvaly svatební hody až osm dní po sobě.

Z básní Otakara Mokrého.

V pralese.

Ve pralesa šero
myšlenky mé klesly,
v divokou poušť jihu
moje sny se nesly.

Kde obrovské kmeny
nejhustší květ vroubí,
děva savan stojí
v lian vonném loubí.

Z uhlu černých vlasů
šlehá oheň rudý, —
po vrkoči svlačec
pne ohebné údy. —

Ohnivý jí kvítek
nad čelem se kývá,
a kolibřík lásky
v srdci jejím zpívá.

Unesly tě sny mé
ve pralesa šero,
drahá, milovaná
severu ty dcero!

Všechny šperky jihu
na tvou krásu snesly
a pak v opojení
ku tvým nohoum klesly.

V říši stínů.

Až kráčet budu v bájné říši stínů,
po břehu řeky pláčem zvučící,
usednu v loďky vetchou skořepinu,
utkvělou na dně černou kotvicí.

Odevzdám obol, kterýž v mrtvou ruku
mně pozůstalí vtiskli druhové,
převozník dumný, v slabém vesla zvuku,
od břehu se mnou tiše odplove.

Po louce, kde květ asfodelu svítí,
stín, chodit budu s hlavou svěšenou,
co nemohl jsem v bouřném víru žíti,
snad myšlenku tam dosním vznešenou.

Myšlenku krásnou . . . Až i Tvůj stín zvolna
po loďce vrátké za mnou připluje,
pak pravdou bude, co hruď snila bolná,
že srdce lidské věčně miluje.

Z Jerusalema do Jericha.

Listy cestopisné.

Zaslal *Kvido Mansvet.*

IV.

Ráno, sotva že jsme byli ustrojeni, vešel k nám Abd'Allah oznamuje, že někteří šejchové s Beduiny přicházejí, aby nás pozdravili — vyšli jsme jim vstříc na nádvoří. Bylo jich dohromady čtrnáct mužů, mezi nimi některé velmi pěkné postavy, ale většina měla vzezření sešlé a skoro všichni stíženi byli očním neduhem. Po vykonaném obvyklém pozdravení postavili se Beduini do řady, šejch-vůdce vytáhl z pochvy obrovskou křivou šavli a nyní začal zajímavý arabský válečný tanec se zpěvy a pokřiky jako před bitvou. S neobyčejnou virtuositou zacházel obzvláště komandující šejch s křivou velikou šavlí: stál jen na dva kroky od křepčící řady a břitká šavle jeho blýskala se v nepravidelném tempu ustavičně u samých beduinských nosů, tak že s jistotou jsem očekával, že několik tanečníků s beznosými tvářemi odejde. Ale nestalo se pranic. Tanec byl ku konci divoký a křik tak korybantský, jakoby se byli opravdu až do krvelačnosti rozsápali. Ukřičeli se a přestali. My pak zaplativše jim za zdvořilost povinný bachšiš, odešli jsme do „města", abychom ohledali jeho lid a památnosti.

J e r i c h o, palmové město sv. písma (u Arabů nyní Eríhá, Ríhá, Richa nebo jen Sidr zvané) zcela takřka zmizelo. Ze starých zámků, hyppodromů, divadel a nádherných ulic, jakéž tu bývaly za časů Archelaa, Heroda a Kleopatry, nic se nezachovalo, ba popírá se i jejich někdejší poloha na místě, kde nyní stojí v e s n i c e Jericho. Několik nepatrných hromad sesutého zdiva a značné trosky starověkého velkého vodovodu, z něhož 11 špičatých oblonků se zachovalo, toť všechno, co zůstalo ze slavného města, kteréž co do nádhery s Jerusalemem prý měřiti se mohlo. Spousta Vespasianem na Jericho uvalená zasadila mu smrtelnou ránu — nepovzneslo se už nikdy ku svému dřívějšímu lesku, nýbrž živořilo bídně jen co tábor desáté římské legie. V době byzantinské rozkvětlo sice opět poněkud a prospívalo, až zase vojskem kalifů a mohamedanskými davy napolo bylo sbořeno. Po čas křižáckých výprav znovu se do jakési míry povzneslo, ale pak následovaly už jen rána za ranou a spousta za spoustou, až konečně, když byli Beduini oasu Rihu opanovali, tak s povrchu zmizelo, že obyčejný cestovatel nyní ani už uvěřiti nemůže, že by stál na pozůstatcích města, jehož hradby druhdy zvukem pozounů Josuova vojska prý se sesuly. Palmové a balšámové háje, kteréž zde bývaly, téměř beze stopy se vytratily, a za sto let bude snad mnohý přírodozpytec popírat, že by zde vůbec kdy palmy byly rostly. Vyhledával jsem je s velkou pílí, ale neshledal jsem více než 12 palem a ty ještě byly velice chatrné.

Na místě někdejšího palmového města, kteréž mělo dvanácte stadií objemu, stojí nyní vesnice Richá, sestávající asi z 50 bídných chatrčí, sestrojených z hlíny, bláta a větvoví. Jest to nejbídnější vesnice, kterouž jsem v Palestině seznal, a obyvatelstvo její, od něhož ničeho dobrého se nelze nadíti, jest plemeno líné a opovržlivé, jako zřídka kde jinde. Arabové i Beduini stejně nenávidí lid jerišský, ne proto snad, že je krve všelijak smíšené, nýbrž pro jeho povahu, vlastnosti a život. Lid ten pokračuje asi v životě, jaký druhdy býval v Sodomě a Gomorře, a zejmena ženy jerišské považují neřest a prostopášnost za určení své a hlavní zaměstnání. Obyvatelé Jericha mají pleť temně hnědou a podobají se mouřenínům, ale jsou slabého těla a zhusta ošklivými nemocemi stíženi.

Rovinu kolem Jericha, již bible Ha Arabah jmenuje, nazývají Arabové el Ghor, což znamená nížinu mezi dvěma výšinami; na jihu ochraňuje ji Mrtvé moře, na severu jezero Tiberias. Na jižním konci súžena, rozstupuje se u Jericha do šířky $2^1/_2$ zeměpisné míle a súžuje se opět na sever vždy více a více, tak že u Bysanu, nejsevernějšího bodu roviny, šířka její nanejvýše jednu asi míli obnáší. Povětrnost není zde nikterak příjemná ani příznivá: léto je nad míru parné a již proto nezdravé, že na člověka se všech stran zimnice číhá; v zimních pak měsících bývají často ostré zimy a zuřivé větry. Polní hospodářství také velice je smutné: na několika políčkách kolem chalup pěstuje se indigo, proso a kukuřice; co dále od chalup v oase je orné půdy, všechna ležela by ladem, kdyby nepřicházeli dolů do roviny silní horští fellahové, ponejvíce Řekové, kteří ta pole osívají. Koncem března anebo v polovici dubna nastává již sklizeň a po sklizni dělení: posádka věže Jerišské dostává čtvrtinu úrody, obyvatelstvo Rihy také čtvrtinu, a se zbývající polovicí odcházejí fellahové zase do hor. Mimo obilí a indigo pěstují se tu také trochu bavlna, okurky a melouny, kdežto cukrová třtina a rejže naprosto již vymizely. Tak zvaná „růže jerišská" zde ani neroste; já aspoň marně jsem po ní pátral — nalézá se nejvíce na svazích hor Hebronských a solnatých hor Sodom-Džebel Esdoum.

Vyjeli jsme si k slavnému prameni Eliseovu, jenž asi půl míle za Rihou se nalézá. Asi pětatřicet minut jeli jsme koňmo ve stínu stromů, kteréž Eliseův potok vroubí, a byli jsme u cíle. Eliseův pramen vytéká z vodojemu, kamennými plotnami osazeného, v němž rybky rozličné velikosti se prohánějí; voda jeho je čistá, chutná příjemně a ukazovala na Reaumurově teploměru 16 stupňů. Rostlinstvo kolem jest bujné a lahodné na pohled — uháníť z počátku Eliseův potok rozkošným lesíkem překrásných stromů, z nichž nejvíce pozornost na se obrací úzkolistý chalef, jejž Arabové zakkummurha (myro-balsamum) nazývají. Ze stromu toho dobývá se olej, jehož Arabové co léčebního prostředku velice si váží, a kterýž také vskutku na rány velmi prospěšně působí. Další zmínky zasluhuje strom řešetlák, na němž tak zvaná „sodomská jablíčka" rostou, kterýž Arabové nazývají nabk, nebek aneb také jen sidr, a pak ještě hloh léčivý s třešňovitým ovocem. Tyto, jako vůbec skoro všechny stromy Jerišské oasy vydychují silnou a líbeznou vůni, z čehož snad také samo jméno Jericho vzniklo, kteréž se odvozuje od hebrejského slova, jež voněti znamená. — Co u Eliseov

pramene s podivením jsem pohřešoval, jest trávník: sestávať všechna okolní vegetace z vysokých bylin a velkých stromových skupin. V řečeném malém lesíku nalezli jsme hojnost koroptví i pestrého ptactva, a Abd' Allah ujišťoval nás, že se tu zhusta ukazují i divocí kanci. Pramen Eliseův slove arabsky Ain es Sultan.

Asi čtvrt hodiny dále na sever stojí „hora pokušení čili čtyřicetidenního postu" (mons tentationis), Quarantama, kterou Arabové nazývají Džebel Kurontul nebo Karantal. Vápencová hora tato vystupuje skoro kolmo až na 13—14 set stop nad rovinu. Prvé než k hoře se přijde, musí se jíti stromovím a vysokými bylinami bujně zarostlým údolím, v němž svatý strom Arabův, el Dibbke stojí, kteréhož žádná ruka zlomyslně dotknouti se nesmí. Abd'Allah přál mi dozajista, ale větvičku s posvátného stromu ulomiti přece mi nedovolil. — V značné výši hory pokušení nalézá se množství do skály vytesaných jeskyň, v nichž na počátku křesťanství anachoreti bydlili; v nejvyšší z těchto jeskyň meškal prý Kristus, když pokušitel k němu přistoupil a pravil: „Jsi-li syn boží, rci, aby tyto kameny chlebem se staly." (Mat. IV, 3.) Na temeni hory větrají trosky jakési kaple. Málo který cestující odvažuje se vystoupiti až na horu, poněvadž je cesta vzhůru nesmírně obtížná. Však kdo všechnu obtíž a všechno nebezpečí toho krkolomného stoupání překonal, užije vyhlídky tak rozsáhlé a nádherné, že za všechnu potíž s dostatek se cítí odměněna. Prostírajíť se tam pod nohama diváka vysočiny Galaad a Moab, Mrtvé moře, údolí Jordánu, poušť Thekua, hory Judejské a Galilejské, jakož i Libanon a Antilibanon.

Na hodinu cesty od pramene Eliseova vzdálen jest pramen potoka Ain Duk, jenž prý ještě více vody má, než potok Eliseův; z toho vidno, že by se vzdělanějším obyvatelstvem oasa jerišská opět k bývalému rozkvětu dala povznésti, což pod tureckou vládou ovšem nikdy se nestane. — Vraceli jsme se do Jericha. Cestou sebral jsem množství hmyzu a plazů, mezi nimi 45 štírů, vesměs překrásných exemplářů; mají zde barvu začernalou a uštknutí jejich jest velice nebezpečné.

Ačkoliv Abd'Allah všechnu výmluvnost vyčerpával žádaje, abychom v dusném odpoledním vedru z Jericha neodjížděli, zůstalo přece při původním plánu, neboť záleželo mi na tom, abychom každým způsobem k Jerusalemu dorazili, než brány se uzavrou — očekával jsem depeši. Bylo po 1. hodině s poledne, když jsme jerišským průsmykem k Akabě ujížděli. Cesta po svahu Akab Jabaru je namáhavá, tak že radno bylo, abychom ji vykonali pěšky. Na pravé straně viděli jsme vodovod, který z hor přicházel, a hned na to přijeli jsme k hlubokému údolí, jež k výšinám přiléhá a velmi příkře od pokrajů spadá. Jest to nejdivočejší partie na celé cestě. Dále, na dně té veliké rokliny suché prahne na slunci koryto Keltu, jenž v zimě a na jaře hojnými vodami svými jako vodopád mocně burácí. Arabové nazývají ho Nachal Kerith, což asi řez nebo trhlinu znamená — jest to biblický „potok Karith".

Dále uháněli jsme ke Khan Hadruru, kdež jsme opět na starou cestu přišli, od níž jsme k vůli Nebi Muse byli odbočili. Bylo asi 5 hodin, když jsme u studny apoštolů stanuli; celou tou cestou nestalo ani neobjevilo se nic, co by zvláštního zaznamenání zasluhovalo. Abd'Allah prosil, abychom ho zde již propustili, poněvadž prý se postranními dolinami dříve do Betlema dostane, než přes Jerusalem, kde nic už nemá na práci. Rozumí se, že jsme této jeho slušné žádosti vyhověli. Rozloučil se zdvořile a odejel stranou slíbiv ještě, že přijde zase brzy do Jerusalema, aby nám opět služby své nabídl, budeme-li jich potřebovat. Rašid, náš mladý arabský sluha, smutně se k tomu tvářil. Měl patrně strach, což nepochybně vysvitlo z výčitky, kterou mi po nějaké chvíli učinil řka: „Pane, měl jsi šejcha až do Jerusalema zadržet; vždyť víš, že je cesta k Bethanii zde nebezpečná!" — „Tak tedy popojeď ku předu, žeň mezka před sebou a jeď stále před námi; napadne-li nás někdo, útok nebude zajisté učiněn z předu," odpověděl jsem nemoha smíchu zadržet, a Rašid vykonal, co jsem mu byl nařídil, s ještě větším strachem, než jaký měl prvé. Klusali jsme do návrší: Rašid asi na deset kroků před námi, já a přítel můj vedle sebe s připravenými puškami. Za návrším byla již půda rovnější a právě chtěl jsem pušku zase bezstarostně nazpět přehodit, když Rašid z nenadání zděšeně vykřikl, mezka holí nemilosrdně udeřil a pak za ním jako šílený se rozejel. A v tutéž chvíli vyskočili před skálu čtyři Beduini, z nichž jeden na koni seděl a za Rašidem jako s větrem o závod se rozehnal. Tři ostatní zaskočili nás s puškami v rukou a již uchvátili také uzdy našich koní. Ale v okamžiku pobodli jsme prudce koně, kteříž bolestí a zděšením schváceni jediným takřka trhnutím z rukou Beduinů se osvobodili. Můj přítel asi o vteřinu dříve se uvolnil a letěl již za Rašidem; já však musil jsem ještě Beduina, který opět koně mi chtěl zastavit, pažbou své lancasterky do hlavy udeřit, že s bolestným výkřikem nazpět zavrávoral. Kůň učinil obrovský poskok a letěl jako z instinktu za přítelem, který jeda Rašidovi na pomoc daleko již byl přede mnou. Jízdný Beduin měl Rašida již skoro v rukou, ale vida za sebou přítele mého a mne sama, uznal za dobré upustit ode všeho loupežného úmyslu a zajel směrem k Bethanii, kdež také zmizel. Celý tento zápas netrval ani celé tři minuty a nestál, ku podivu, ani jednu střelnou ránu. O třech Beduinech, kteří za námi „na bojišti zůstali", nic jsme již nezvěděli. Osvědčila se znovu moudrost přísloví: in fuga salus aneb „kdo uteče, vyhraje." V bráně sv. Štěpána, kterouž jsme posléz do Jerusalema vjížděli, potkali jsme Řeka Tephitakla: kousal se jaksi mrzutě do pysků, když jsem s úsměvem na něho volal: „První výlet do Jericha byl by šťastně vykonán!"

Vítr.

Pustým polem vítr letí,
hvízdá sobě vesele;
u něho je vždycky svátek,
u něho vždy neděle.

Nedostižným on je mistrem
tanečního umění;
vybírá si tanečnice
ze zvadlého lupení.

A když čas, ten věčný vládce,
v pouta svá ho upíná,
vychvátí se, rozletí se —
zemdlen v háji usíná.

Jan Nečas.

Kallobiotika na cestách.

Novelettka od *G. V.*

(Pokračování.)

Valter představil mne své choti. Krátká rozmluva s ní přesvědčila mne, že nepatří k těm krásným sochám, jimž mistrně příroda pro samý obdiv zapomněla vdechnouti ducha. Musil jsem uznati, že byla madame nejsvůdnějším živým odporučením kallobiotické jeho nauky.

Na jednom bodu nesmírného kruhu, jehož čistá, bezúhonná linie ostře dělila zelenavé moře od jasně modré oblohy, vynořila se bílá plachta. Nemusíš dlouho meškati uprostřed širého moře, abys pochopil živé pohnutí, jaké vzbuzuje taková daleká plachta mezi obecenstvem paluby; mimovolně zajiskří se oči všech, mnohé prsty vztahují se k ní, všechno hledí upjatě, jak se ta plachta výš a výše vznáší nad obzor, jak se znenáhla okazuje celé skupení plachet, stěžně, ráhna, paluba, černá hruď korábu, jak se blíží, jak se každou chvíli zvětšuje: již rozeznati lze nejdrobnější vlajku, již lana a kotouče na nich, již postavy na palubě a pestře obarvenou podobu Neptuna v čele lodi, majestátně nese se kolem, pozlacená koruna a trojhrot třpytí se na slunci, obecenstvo na protější palubě shromážděné mává k nám klobouky, již nás loď minula, rozměry její stále se menší, již rozeznáváme opět jen plachty, již splývají tyto v jediný bílý obláček, však nespouštíme s něho oka, dokud se úplně neskryje za dalekou čárou obzoru. Setkání takové je velikou událostí na velebně jednotvárném jevišti mořském, kde zrak unavený odměřeným stoupáním a klesáním nesčetných vln, pobaviv se do omrzení hrou rozmanitých odstínů zelené, modré, šedé a černé barvy, s radostí vítá bělavého racka v povětří a hravého delfína ve vlnách.

Jaký div, že shrnulo se též obecenstvo naší paluby při objevení se daleké plachty k protějšímu zábradlí! Paní Valterová podala se obecnému proudu a manžel její chvátal za ní, vyjímaje opatrně dalekohled z otřeného pouzdra.

Mladý synovec, jakoby naschvál, zůstal pozadu. Usadil se nedbale na vysokém kotouči lan, svinutém na palubě blíže kormidla, opřel rusou, kadeřavou hlavu o dlaň a zadíval se do živé strakatiny v mezipalubí. Brzy vypátral jsem, že jeho upřený snivý pohled platí mladé krymské židovce, jejíž štíhlá, něžná postava ve vkusném černém oděvu libě vynikala z okolní, divé a strakaté směsi. Jak známo, nalezají se u nás mezi mladými židovkami právě tak zhusta svůdné krasavice, jako mezi starými šeredné ježibaby; ale vedle líbezných růží saronských, jakými mne Východ nejednou okouzlil, jsou nejkrásnější naše Esterky pouhými chudobkami. Židovka, jež zajímala našeho mladíka, neměla mnoho židovského do sebe; nebyl bych ani v semitský její původ uvěřil, kdyby mne o něm nebyl přesvědčil důvěrný její styk s mladým mužem, bezpochyby bratrem, — neboť pokládati ho za manžela té gracie, měl jsem za čirou blasfemii, — který se honosil všemi zvláštnostmi židovského typu v bizarrní věru výraznosti. Byl bych ji spíše považoval za Řekyni. Měla podlouhlý obličej s štíhlým řeckým nosem a drobnými svěžími rtíky; v jeho přibledlé, ku podivu čisté a jemné pleti odstiňovaly se působivě černá, krásně vyklenutá obočí a veliké černé oči, z nichž vyzírala celá snivá poesie Východu. Oblečena byla po evropsku, ale přece pod zřejmým vlivem asiatského vkusu. Hlavinku její obestírala v lehounkých záhybech černá tkanina, jemná jako pavučina, a pod ní spadaly vzadu na šíji dva havraní vrkoče, v předu pak visely k bílému hrdlu dvě podlouhlé náušnice, zlatým slzám podobné. Černé řasné šaty nezastíraly půvab ztepilého, graciosního vzrůstu jejího a propouštěly z volných rukávů dvě ku podivu bílé a útlé ručky. Kostym ten doplňovala šňůra pozlacených skleněných korálů na prsou, černý vějíř a černý filigránský slunečník s řasnatou obrubou.

Porovnával jsem bezděky ty dvě postavy, obě krásné, v prvním květu mladosti, a přece rázu tak rozličného: tu silného rusého mladíka s jasným, bodrým okem, v němž obráželo se již světlo střízlivé osvěty západní; tam útlou černovlasou děvici s okem tmavým, v němž dřímaly ještě tajemné báje východní. Zraky obou upíraly se polo zvědavě, polo toužebně na sebe a zvláštní kouzlo spočívalo v setkání tom; vzpomněl jsem si na Heine-ovu píseň o posněženém stromu severu a daleké palmě.

Po chvíli němého pozorování usedl jsem k němu na lanový kotouč a prohodil jsem: „Hle, jaká to krásná židovka tam dole!“

Pohledl na mne plaše a zapýřil se lehce. Však hned na to, jakoby si byl připamatoval celou váhu studentské své důstojnosti, pohodil nedbale hlavou a pravil nuceně drsným tonem: „Černá, ale krásná! Pro takovou Rachelku chtěl bych hlídati ovce a třeba jen ovčí kůže otce jejího.“

„Však Leu byste přece nevzal nádavkem?“

„Proč bych nevzal? Při pohledu na Leu těšil bych se, že mám také Rachel, a radost z Rachelky udržovalo by pomyšlení na Leu v pravých mezích.“

„Ah, patrně přisáháte na kallobiotické evangelium strýce svého?“

„Již se vám také ohlásil svou rolničkou?“ zvolal živě mladík a v jeho tazích objevila se náhle veliká sdílnost. „Není-li pak ten jeho kallobiotický vrtoch hotovým bláznovstvím?! Lituju, věru lituju, že jsem se vydal s ním na cesty. Jeho ustavičné mentorování zošklivi mi zneúáhla všechno. Zachutná-li mi v hôtelu víno, odměřuje mi každý doušek náprstkem; zadívám-li se na malebný kroj východní, vypočítává mi, kolik asi nezvaných hostů by se ze záhybů jeho vytřásti mohlo; spočine-li zrak můj o trochu déle na některém děvčeti, hned ochlazuje můj zápal kázaním o prospěšných i škodlivých stránkách pudu pohlavního. Hnusí se mi program cesty, poněvadž ho ustanovil napřed do nejjemnějších podrobností jako nějakou návštěvu mocnářů a poněvadž ho chce provésti s drakonskou přísností do poslední tečky. Odměřuje naše cestovní požitky dle svého kallobiotického teploměru a já bych raději stál na bouřce

a vichru! Na mou věru, kdyby nebylo — —" zarazil se náhle a sklopil oči k podlaze.

Snažil jsem se v duchu doplniti přetrženou tuto větu. Patrně bylo něco, co poutalo horkokrevného mladíka k chladnému strýci, a co nechtěl onen mému neb vůbec lidskému uchu svěřiti.

Po chvíli přemítání otázal jsem se ho, pohlížeje upřeně v jeho tahy: „A jak snáší se paní Valterová s těmito názory svého pana manžela?"

Vzhledl plaše ke mně a živý ruměnec obarvil jeho líce. Nespouštěl jsem s něho oka.

„Snáší vrtochy jeho trpělivě," pravil za chvilku. „Hledí ovšem, jako všechny ženské, pantoflíček svůj trochu k platnosti přivésti, a z části se jí to také daří. Ale pochopíte, že není duši blouznivé, po lásce žíznící vhod chladně odměřený způsob, jakým se k ní — z pouhého vrtochu — chová."

„Hřích pana strýce je věru do nebe volající. Paní Valterová je dáma, k zbožňování jako stvořená."

Vyslovil jsem poslední slova s obzvláštním důrazem. Mladík neodpovídal. Sklonil jako v myšlenkách hlavu ještě níže a ruka jeho vnořená do světlých, měkkých vlasů zakrývala mi úplně jeho profil. Seděli jsme tak chvíli bez pohnutí.

Náhle zazněl v podpalubí zvonec. Hlas toho zvonce, jemuž Byron celou řadu nadšených slok ve svém „don Juanu" věnoval, bývá stejně mocný a svůdný i v šumných palácích královských, i v pošmourných zdech tichého kláštera, i zde na lodi v krystalové říši Neptunově. Zvonec ten volal nás k večeři a my uposlechli ochotně hlasu jeho.

Sestoupil jsem do útulného salonku druhé třídy — moji noví známí byli zapsáni v třídě první. Při hojné tabuli a výtečném krymském víně, naslouchaje ruskému hovoru ostatní společnosti, která se bavila živě o strašných bouřích a jiných zajímavých příhodách na moři, zdržel jsem se dole až do večera.

Když jsem opět na palubu vystoupil, byla obloha nade mnou šedě zatažená a drobný dešť svlažoval žhavé lanoví a plachtoví naší „Junony".

Po palubě procházel se odměřeně pan profesor pod rozpjatým deštníkem.

Dobojoval jsem v duchu krátký boj, než jsem k němu přistoupil. Hlas jeden šeptal mi, že je nedůstojno kaliti poměr tří cizích osob stínem podezření, snad úplně lichého; druhý hlas, mocnější, naproti tomu rozumoval, že je třeba upozorniti zaslepeného manžela na hrozivou možnost jistých následků převrácené jeho taktiky, aby v čas zabočil v jiné, šťastnější koleje.

„Přemýšlel jsem, pane," pravil jsem k němu, „o nedávné naší rozmluvě. Nedokončili jsme ji. Chtěl jsem se vás ještě otázati, snesl-li byste ztrátu své milostné choti také tak snadno, jako ztrátu svého jmění?"

„Ztrátu své ženy? Sklonil bych čelo své před neúprosným zákonem přírody a pomáhal bych ze všech sil lékaři času, který by jistě dříve nebo později zacelil bolestnou tuto ránu."

„Ale což kdyby vám umřela jen láska její? Ve skutečnosti se toho nemusíte, pravda, obávati — ale dejme tomu — což kdyby se vám stala nevěrnou?"

Pohledl ostře na mne. Zdálo se mi také, že vystala chmura na čele jeho. Nelíbil se mu snad způsob, jakým jsem vtáhl jeho manželku do všeobecné naší rozpravy, či zavadila má otázka o choulostivou strunu, která byla již dříve častěji nelibě v duši jeho zavzněla?

Bylo se již setmělo. Šli jsme právě kolem nízké, čtyrhranné zvýšeniny uprostřed paluby, jejíž zasklené stěny vpouštěly světlo denní do salonku první třídy. Nyní byl tento lampami jasně osvětlen a v záři jejich zahledl jsem výjev, který rázem zastavil mé kroky.

Paní Valterová a student seděli tam naproti sobě v ozdobných, měkce vycpaných lenoškách a bavili se házením a chytáním velikého pomeranče, jemuž sličná panička dávala časem směr nosu a jiným částem obličeje mladíkova dosti nebezpečný. Dětinská tato hra těšila je patrně velmi; oči jejich hrály veselostí, líce jen hořely, kolem rtů pohrával škádlivý úsměv.

Díval jsem se tak upřeně na tuto veselou scénu, že jsem k ní za chvíli též oči Valterovy svábil. Z nachýlené jeho hlavy a nehnutosti, v jaké vedle mne stál, mohl jsem souditi, že stopuje hru s pomerančem velmi pozorně.

Když jsme v procházce své pokračovali, prohodil jsem jako maně: „Svému panu synovci připravil jste zajisté tímto výletem znamenité prázdniny."

„Společnost toho větroplacha není mi příliš milá; vzal jsem ho s sebou jen k přímluvě své manželky." Mluvil to spíše k sobě a poslední slova pronášel tak volně, jakoby každé z nich vážil.

Zastavili jsme se znova u pozorovací stanice nad kabinou. Tentokráte spatřili jsme obraz úplně změněný. Lenošky přestěhovaly se těsně k sobě; hlavy paní Valterové a větroplacha synovce nakloněny byly nad stolem, tak blízko vedle sebe, že se rusý jeho vlas dotýkal temné její kadeře; před nimi na stole ležel otevřen obrovský týdenník obrázkový. Oči jejich spočívaly snivě na pěkné illustraci, představující tajné dostaveníčko jakési půvabné signory s mladistvým, štíhlým panošem ve starém, zpustlém parku. Zdálo se mi, že čela jejich více a více k sobě se přibližují, že již spánky jejich k sobě lnou, navzájem se podpírají... Byl to optický klam!

Pan profesor zabručel: „Dobrou noc, pane!" a vzdálil se z paluby. Následoval jsem jeho příkladu.

Uložil jsem se do své číslované přihrádky, na jakousi pryčnu, zpříjemněnou jedním polštářem a tvrdou matrací, a moře ukolébalo mne brzy v pokojný spánek.

Když jsem ráno vyběhl na palubu, spatřil jsem před sebou táhlý nízký pruh země a na něm řadu bělavých domků, baňatou mešitu, dva štíhlé minarety, ruský kostel, sporé stromoví, celý šik na vlas stejných, větrných mlýnů s dlouhými křídly — vše to odstiňovalo se čistě na jasně modrém nebi, po němž se vznášely lehounké, bělounké obláčky. Loď naše zakotvila se před Eupatorií.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky

„Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera.*

VII. Turek z přinucení.

Odsouzen byv k vyhnanství nevlídným domácím, potuloval se po delší dobu bludněji než oblaka na nebi, zdokonaluje se při tom pokud možno v umění, jíti spat bez večeře a večeřet, aniž by šel spat; kuchyni mu obstarávala náhoda, bydlíval v hôtelu „u krásné hvězdy“ neb „u záře měsíční“.

Však dvě věci neopouštěly jej ani v nejhorší situaci: dobrý rozmar a rukopis „Mstitelů“, dramatu, které již bylo prošlo všemi dramatickými stanicemi pařížskými.

Když měl býti jednoho krásného večera odveden za mříže pro příliš nadšeně prováděný cancan, srazil se náhle se svým strýčkem. Pan Monetti je stavitelem kamen, reformatorem krbů a vedle toho šikovatelem národní obrany; se svým synovcem nebyl se již po celou věčnost setkal.

Pohnut bídou svého synovce, slíbil mu strýček Monetti, že se o zlepšení jeho stavu postará. Libo-li vám a jste-li dosti stateční, abyste stoupali do šestého poschodí, podíváme se, jak svému slibu dostál.

Chápeme se tedy zábradlí a stoupáme do vzdušné výše stopětadvaceti stupňů. Konečně jsme nahoře. Ještě krok a jsme v pokoji, ještě jeden krok a — byli bychom zase venku, tak malá je tato světnička; však za to je dosti vysoká, a má dostatek čerstvého vzduchu i pěknou vyhlídku.

Nábytek skládá se z několika krbů pruského spůsobu, dvou kamen a sporokrbů, kterými prý se velmi mnoho uspoří, zvláště, netopí-li se v nich, několika tuctů hliněných a plechových rour od kamen a jiných přístrojů k topení. Abychom popis tento doplnili, zmiňujeme se ještě o visutém loži, upevněném na dvou ve zdi zatlučených hřebech, a zahradní židli, jížto byla kdys amputována jedna noha; konečně pozorujeme svícen, velmi důmyslně ozdobený sporákem, a ještě jiné umělecké a galanterní drobnůstky. Z tohoto boudoiru vycházíme na balkon, z něhož pomocí dvou nízkých cypřiší lze, ovšem že v jarní době, učiniti malý park.

Vstoupivše do bytu, nalézáme v prvním pokoji obyvatele jeho, mladíka, oblečeného jako nějaký Turek z komické opery, však rouhajícího se přes to neslýchaným spůsobem posvátnému koranu, o čemž dosti zřejmě svědčí zbytky uzené vepřové kýty a láhev vína, nyní prázdná. Ukončiv své hody, podložil mladý Turek zcela dle orientalského spůsobu nohy pod sebe, a jal se kouřiti z hliněného nargbilé. Odávaje se úplně asiatské této rozkoši, hladí chvílkami překrásného novofundlandského psa, který by bezpochyby tuto laskavost opětoval, kdyby nebyl taktéž hliněný.

V tom slyšíme na chodbě kroky, dvéře se otvírají, vchází osobnost jakás, aniž by promluvila slova, přistupuje ke kamnům, jež mají sloužiti za psací stůl, otvírá dvířka a vyndavá několik svinutých papírů, jež pozorně prohlíží.

„Jakže?“ volá na to s přízvukem piemontským, „ještě jsi neukončil kapitolu o topení?“

„Dovolte, pane strýčku,“ omlouvá se Turek, „kapitola o topení jest nejzajímavější částí vašeho díla, musím ji dobře promysliti.“

„Nešťastníče, tohle mi říkáš stále. A kapitola o zahřívacích lampách?“

„Zahřívací lampy hezky pokračují. Avšak, milý strýčku, že právě o tom mluvíme, kdybyste mi mohl poslat něco dříví, nehněval bych se právě. Je tu malá Sibiř. Je mi tak zima, že by teploměr jistě klesl pod nulu, kdybych se naň jen podíval.“

„Jakže, tys již spotřeboval celou otep klestí?“

„Dovolte, pane strýčku, jest rozdíl mezi otepí a otepí. Ta vaše byla velmi malá.“

„Pošlu ti špalek nahoru, ten drží teplo.“

„Avšak nedává žádného.“

„Dobrá,“ na to pan strýček, maje se k odchodu. „Pošlu ti ještě otýpku klestí. Ale chci, aby článek o zahřívacích lampách byl již zítra hotov.“

„Budu-li míti oheň, dostaví se také myšlenky,“ odpovídá Turek, zavřen jsa na dva západy.

Kdybychom' chtěli psáti tragedii, byla by teď příhodná doba, kde by se mohl objeviti důvěrník. Jmenoval by se Nusreddin neb Osman, a začal by se asi tímto, zpola důvěrným, zpola starostlivým spůsobem vyptávati našeho hrdiny, ovšem že ve verších:

> Jaký to bol, jenž vás, o pane, svírá,
> proč na velebném čele vašem vrásky ty?
> Jest Allah vašim záměrům snad na odpor?
> Či Ali zběsilý, váš seznav úmysl,
> skryl tajně kdes na břehu protějším
> tu, jež vás půvabem svým okouzlila?

Však poněvadž nepíšeme tragedii, musíme si pomoci jinak.

Náš hrdina není tím, čím se zdá. Turban ještě nedělá Turka. Mladý muž ten jest týž mladík, o němž jsme se na začátku tohoto obrázku byli zmínili, že jej byl lidumilný strýček vzal v ochranu, a který pro tohoto strýčka právě skládá příruční knížku „Úplný reformator komínů“. Pan Monetti, cítě vřelou lásku k umění svému, zasvětil svůj život opravě komínů. Ctihodný tento Piemonťan utvořil si náhled, kterýž byl jakýmsi pendantem k známému výroku Ciceronově; „Nascuntur poë — liers“ *) byl zvolal kdysi v okamžiku posvátného nadšení. Rozhodl se tedy jednoho dne, že napíše ku blahu příštích pokolení jakýsi theoretický kodex svého umění, a jak jsme právě viděli, vyhlídl si k tomu svého synovce, aby myšlenky jeho přioděl ve formu celému světu srozumitelnou. Slíbil mu za to stravu a byt a po ukončení *příruční knížky* honorář tří set franků.

Aby pan Monetti mladíka tím více k práci povzbudil, založil jej hned prvního dne velikomyslně padesáti franky. Ale pan synovec, který byl téměř po celý rok sumy takové neviděl, odběhl polou šílený radostí, se svými franky; po tři dny se ani neukázal, čtvrtého dne se vrátil — bez jediného sou a bez jediné řádky.

Pan Monetti, kterému na tom záleželo, aby *příruční knížka* jeho byla co nejdříve hotova — protože si chtěl vzíti na ni privilej, obávaje se dalších podobných kousků svého synovce, vzal mu jeho garderobu a dal mu na místě ní kostym pašete, aby mu takto zamezil možnost útěku a přinutil jej k práci.

Však přes to pokračovala slavná *příruční knížka* velmi zvolna ku předu. Náš hrdina nemá pro tento druh literatury pražádného smyslu. Strýc pak mstí se za tuto netečnost svého synovce v záležitostech komínových tím, že mu činí všemožná příkoří. Brzy jej skracuje při obědě, brzy zadržuje ubohému vězni tabák atd.

Jest krásné nedělní odpůldne. Náš hrdina potí se krví a inkoustem nad znamenitým článkem „o topení“. Péro jej pálí v prstech; mrštil jím o zem a vyšel do svého „parku“ na procházku. Byl dnes opět bez tabáku.

Jakoby jemu na posměch, kouří každý, na koho se podívá, v každém okně vidí kouřícího člověka, což ovšem jen rozmnožuje žádost jeho po vonné bylině Nicotově.

Na pozlaceném balkoně protějšího nového domu kouří salonní jakýs hejsek aristokratickou Tanatellas. V druhém poschodí odfukuje jakýs umělec obláčky dýmu levantského tabáku z pěnovky s jantarovou špičkou.

V okně kavárny sedí tlustý Němec před sklenicí piva, vyrážeje ze své dýmky s mechanickou téměř pravidelností oblaky hustého kouře. Po ulici ubírá se zpívajíc tlupa dělníků, každý z nich má mezi zuby známou pařížskou sádrovku.

„Ach!“ zvolal náš hrdina, pohlížeje žádostivě na kouřící sousedstvo, „vyjma mne a krby a komíny mého strýce, kouří v tomto okamžiku celý svět.“

A podepřev hlavu o zábradlí, přemýšlí o tom, jak trpký je život.

V tom zaslechl pod sebou hlasitý rozpustilý smích. Ohlížeje se, odkud tato prskavka ztřeštěné veselosti přichází, spatřil, že ho byla spozorovala sousedka jeho, bydlící právě pod ním: slečna Sidonie, první milovnice divadla Luxembourgského.

*) Kamnáři se rodí!

Mlle. Sidonie postoupila též na kraj své terassy, upravujíc si s kastilianskou téměř zručností malou cigarettu ze žlutého tabáku, jehož měla zásobu v malém, vyšívaném aksamitovém sáčku.

„Ah, jaký to krásný sáček!“ šeptá mladík udiven.

„Kdo je asi ten Ali-Baba?“ táže se v duchu slečna Sidonie.

A přemýšlí již o tom, jakým spůsobem by s ním mohla zapřísti rozmluvu; náš hrdina zabývá se ovšem stejnou myšlenkou.

„Ah, mon dieu!“ zvolala náhle slečna Sidonie polohlasně, „je to k zlosti, nemám zde zápalek.“

„Dovolíte-li, slečno, abych vám je směl nabídnouti?“ otázal se mladík a hodil hned na to několik zápalek, v papír zavinutých, k nohoum své dámy.

„Tisíceré díky!“ na to ona, zapalujíc si cigarettu.

„Mon dieu! demoiselle“ — začal opět Turek, „za odměnu té nepatrné služby, kterou jsem vám řízením dobrého svého genia mohl prokázat, smím-liž vás o něco poprositi?“

„Ah, začíná již prosit!“ myslí sobě Sidonie, pozorujíc upjatě mladíka.

„O! tihle Turci! Praví se, že prý jsou sice velmi vrtkaví, ale za to velice příjemní.“ —

„Nuže mluvte, pane!“ praví na to k našemu hrdinovi, „čeho si přejete?“

„Mon dieu! slečno, prosím vás o malou almužnu, o trochu tabáku; jsou tomu již dva dny, co jsem nekouřil. Špetku pouze — “

„S radostí, pane. — Než, jak to učinim? Sejděte laskavě ke mně dolů.“

„Bohužel, není to nikterak možné. — Jsem zde uvězněn; však použiju prostředku jiného, velmi jednoduchého.“

Po té přivázal dýmku na tkaničku a spustil ji na terassu, kde mu ji slečna Sidonie štědře naplnila. Pak ji začíná opět pomalu vytahovat, což se mu také šťastně podařilo.

„Ah, slečno,“ pravil na to mladý Turek, „dýmka ta chutnala by mi nad ambrosii a nektar, kdybyste ji byla zapálila ohněm svých krásných očí.“

Ačkoli se tato poklona dožila nejméně stého vydání, líbila se přece slečně Sidonii znamenitě.

„Pochlebujete mi, pane!“ odpověděla.

„Ah! slečno, ujišťuji vás, že jste krásna, jako tři gracie.“

„Věru, Ali-Baba je velmi dvorný,“ praví k sobě Sidonie.

„Jste skutečný Turek?“ táže se mladíka.

„Nikoli z povolání,“ na to on, „ale z přinucení; jsem dramatický spisovatel, madame.“

„Já jsem umělkyně,“ pravila herečka a doložila: „Pane sousede, nechtěl byste mi prokázati čest, přijíti ke mně na oběd a stráviti u mne večer?“

„Oh, demoiselle,“ zvolal náš hrdina, „ačkoli mi nabídnutí vaše otvírá brány nebeské, nemohu ho přece použíti. Jak jsem vám již sdělil, vězní mne tuto můj strýc pan Monetti, kamnář a reformator komínů, jehož jsem sekretářem.“

„Navzdor tomu budete se mnou obědvat,“ odpověděla Sidonie, „poslyšte jen: Půjdu teď do svého pokoje a zaklepám na strop. Tam, kde zaklepám, naleznete v podlaze vašeho pokoje záklopku, nyní ovšem zatlučenou; pokuste se, nelze-li ji otevříti. Tím spůsobem byli bychom, ač od sebe odděleni, přece pospolu — “

Náš hrdina dal se ihned do práce. V pěti minutách bylo spojení mezi oběma byty dokonanou událostí.

„Ah, otvor jest sice malý, však přece dosti prostranný, abych k vám mohl spustiti své srdce,“ pravil mladý moslemín.

„Nuže,“ zněla odpověď zdola, „obědvejme. — Přichystejte si příbor, podám vám podíl váš!“

Náš hrdina spustil svůj turban a za chvíli vytáhl jej obtížený rozličnými lahůdkami; pak začali oba, umělkyně i básník, každý zvlášť obědvati.

Náš Ali, hltaje ústy paštiku, sytil své zraky krásou mlle. Sidonie.

„Ah, slečno,“ zvolal mladík, když byli své hody skončili, „vaše laskavost nasytila mé tělo. Nechtěla byste nasytit též mé ubohé srdce, které již tak dlouho lační?“

„Ubohý mladíku!“ zvolala Sidonie a vystoupivši na stůl, podala mu svou ručku, kterou pokryl náš hrdina polibky.

„Ah! jaká škoda,“ vzdychá uvězněný básník, „že to nemohu udělati jako svatý Diviš, který nosil hlavu svou na ruce.“

Po obědě rozpřádá se hovor o lásce a literatuře. Turek zmínil se o svých „Mstitelích“; mlle. Sidonie ho prosí, aby je předčítal. Nahnuv se nad otvor začíná básník předčítati drama své Sidonii, kteráž, aby lépe slyšela, postavila stolici na prádelník. „Mstitelé“ se jí líbí, slibuje šťastnému básníkovi, že se postará o přijetí jeho kusu, slovo její má prý v Luxembourgu velikou váhu.

V okamžiku nejněžnější rozmluvy slyší vězeň náš na chodbě kroky strýčka Monettiho; zbývá mu pouze tolik času, aby spustil záklopku.

„Zde máš list, který se již po celý měsíc za tebou honí!“ zvolal strýček.

„Ukažte!“ na to mladík. „Ah, drahý strýčku!“ zvolal náhle, „strýčku, jsem bohat. Zde stojí, že mi „Academie des jeux floraux“ přisoudila cenu tří set franků. Prosím, dejte mi můj kabát a mé věci, abych si došel pro své vavříny! Očekávají mne na kapitolu!“

„A můj článek „o topení?“ táže se pan Monetti velmi chladně.

„Ale, drahý strýčku, o tom nemluvím! Dejte mi mé věci. Nemohu přece vyjít v tomhle kostymu —“

„Neodejdež dříve, pokud nebude ukončena moje „příruční knížka,“ na to pan strýček, zavíraje ubohého vězně na dva západy.

Samoten, ode všech opuštěn, nerozmýšlel se náš hrdina dlouho. — — Vzal pokrývku se svého lože, stočil ji, udělal do ní několik uzlů a spustil se na tomto improvisovaném žebříku, nepomýšleje na krkolomnost toho spůsobu dopravy, na terassu slečny Sidonie. Zaklepal.

„Kdo to?“ táže se herečka.

„St! já jsem to!

„Co chcete? kdo jste?“

„Jaká to otázka? jsem autor „Mstitelů“, a přicházím pro své srdce, které mi spadlo záklopkou do vašeho bytu.“

„Nešťastníče,“ na to herečka, „mohl jste se zabit.“

„Poslyšte, Sidonie,“ pokračuje mladík, ukazuje jí list, „jak vidíte, sláva i štěstí se na mne usmívají — nechť učiní tak i láska. Na shledanou!“ — — — — — — — — — —

Za hodinu na to odchází básník „Mstitelů“ ne sice skvostně, ale také ne nápadně oblečen, z domu pana Monettiho. Domovník opatřil mu západní kroj; zálohu dostal od Sidonie. — Druhého dne běží k jednateli academie „des jeux floraux“, aby přijal zlatou šípkovou růži poněkud zmodernisovanou v podobě patnácti dvacetifranků, jichž život však nebyl delší, než průměrná doba šípkové růže na mezi.

O měsíc později zve náš hrdina strýčka Monettiho k prvnímu představení „Mstitelů“. Přičiněním slečny Sidonie dožilo se drama to sedmnáctého představení a básník dostával za každé představení honorář čtyřiceti franků.

Ještě několik dní později byl krásný máj, byl lásky čas a korunovaný básník náš bydlil v Avenue de Saint-Cloud na třetím stromě v levo, vyjdeme-li z Bois de Boulogne, na páté větvi z kraje. *J. J. B. — V.*

Z básní Puškinových.

Přel. *Fr. Prokeš.*

Bouře.

Viděl jsi dívku na skalách
v tom rouše bílém nad vodami,
kdy v žalných ponořeno mhách
si hrálo moře s písčinami?

Kdy jarý blesk ji osvěcoval
svým čarným ohněm každou chvíli
a větrem zmítán poletoval
nad hlavu krásnou závoj bílý?

Je vábné moře v žalných mhách
i nebe v blescích nelazurné,
než ona dívka na skalách
je krasší vln i bouře spurné.

Moři.

Nuž s bohem! živle neskonalý!
Již naposledy přede mnou

se modré tvoje proudy valí
a krásou chví se tajemnou!

Jak druha šepot na rtech mroucí,
řeč jeho v době loučení:
tvůj žalný šum, mne blíže zvoucí,
tak v bolném slyším toužení.

Ty mojí touhy ždaný cíle,
jak často já na břehu tvém
jsem trávil nejblažší své chvíle
a v mlčení dlel hlubokém.

Ba miloval jsem zvuky tvoje
ty zvuky táhlé, bezdny hlas
a tišinu ve noční čas
i mocné povzdechů tvých roje.

Já zřel, jak malá lodice
tvým rozmarem jsouc kolíbána
se vrhla do vln směsice . . .
Jak šij tvá vstala rozpoutána
a strhla lodí tisíce.

O moře! že mi přáno není
ten bídný opustiti svět,
své tobě zahřmět pozdravení
a nad tvým tokem v rozechvění
svou peruť v mocný střiti let.

Tys pělo mi svůj chorál svatý,
v něj nořila se duše má
a vnad tvých kouzlem náhle jatý
jsem v náruč vln tvých spěchal já.

Proč lkáti mám! Rci, v kterém směru
bych plachty svoje obrátil?
Vždyť jeden předmět ve tvém šeru
by duši smutkem uchvátil.

Rov jediný, ta chmurná skála,
k níž mnohdy zrak jsem upíral,
kde bouře trůn v tvé lůno svála,
kde Napoleon umíral.

Tam v bolestech kde velkých klesl
a za ním jako bouře šum
se k výši jeho genij nesl,
to hrdé kníže našich dum.

On zmizel, želen sourodými,
a světu nechal vínek svůj!
O zalkej, hal se mračny svými,
onť byl, ó moře, pěvec tvůj!

Tvůj obraz byl mu v čele psaný,
tvůj tajemný mu duch byl dán,
tak hluboký, tak zadumaný
a žádným poutem nespoután.

Svět opustil. — Tvůj tok se zdvíhá,
kam chceš mne, svatá vodo, nést?
Hle! všude táž se barva míhá,
kde blaha krůpěj, tamo číhá,
již zloba, zrada, klam i lest.

Nuž s bohem, moře! Nezabudu
tvé krásy mocné, úchvatné,
a dlouho, dlouho slyšet budu,
tvůj hovor v době posvátné.

A v lesy, v pouště mlčelivé
já přenesu, tvých věstí pln,
tvé zátoky, tvé skály snivé
i blesk i stín i hovor vln.

Václav Zelený,

slovutný učenec a spisovatel český, muž velikého ducha i srdce, zemřel v Praze dne 5. dubna 1875 v 50. roce věku svého.

Nehynoucí čest a sláva jeho památce!

Drobnosti.

— Malé črty ze života velkých lidí. Slepý básník Milton pojal za manželku dívku velmi sličnou, ale co do povahy učiněnou Xanthippu. Domácnost jeho nebyla tedy právě rájem. Buckingham, chtěje básníka potěšiti, pravil mu jednou: „Vaše paní jest krásná jako růže.“ — „Možná,“ odpověděl Milton smutně: „ale poněvadž co slepec krásu barev rozeznávati nemohu a sladkou vůní růže oblažen nebývám, pocituji jen ostré trny její.“ —

Kdosi tázal se Johnsona: „Jaká jest toho příčina, že bývají obyčejně lidé nejméně vzdělaní nejvýše ješitní a vypínaví?“ — „Nepozoroval jste,“ odpověděl Johnson, „že nosívají slepí hlavu mnohem výše, než lidé s dobrýma očima?!“ —

Molièrovi vytýkal kdosi, proč do svého „Tartuffa“ kázání vložil. „Když smí kněz Marinburg na kazatelně hráti komedii, proč bych nemohl já kázati na divadle?“ odpověděl Molière.

Napoleon I. stěžoval si častěji na mládí své dynastie a pravil jednou ve smyslu tom: „Stál bych mnohem pevněji, kdybych byl svým vnukem.“ —

Po šarvátce, která neskončila dle jeho přání, prohlížel Napoleon řady. „Kdo velí této setnině?“ otázal se kdesi. „Já, císařská milosti!“ prohlásil se důstojník, vystoupiv z řady. „Jste vy setník?“ — „Nejsem, císařská milosti! však pocházím z toho samého dřeva, z něhož se setníci dělají.“ — „Dobře, pane! Až budu potřebovat dřevěného setníka, vzpomenu si na vás.“ *H. St. K.*

— Amazonky v Americe. V brasilské provincii Amazonas vykopány byli zříceniny veliké indianské vesnice, v nichž zachovalo se množství předmětů svědčících o tom, že ji buď výhradně bojovné ženy obývaly, neb že alespoň krásnější polovice jejího obyvatelstva vojenstvím se zabývala. Orellan, jenž objevil řeku amazonskou, vypravoval, že tam nalezl kmeny s bojovnými ženami a pojmenoval dle toho řeku jím objevenou řekou amazonek. Nález onen dokazuje, že nebylo vypravování jeho pouhou báchorkou, jakož se vůbec za to mělo.

— Roku 1812 na pochodu veliké armády do Ruska vyjídal Jerôme, král vestfalský, Polsku a raboval všecka sídla biskupská a šlechtická. Také básníka Niemcewicze stihla nehoda, vizme, co praví ve svých „Pamětnících“: „Malé věci charakterisují lidi i časy. Není dost na tom, že všecky potřeby J. M. krále vestfalského opatřovati musíme, i nejmenším jeho vrtochům jest nám hověti. Kázal v zahrádce brühlovské zhotoviti altán, dnes večer poslal do města pro mušelinové záslony. Město rekvirovalo je u mé hospodyně paní Tarnowské, takže je pod následky exekuce ihned sepjat a J. M. králi odeslat musila.“

△ *v K.* Díky! Uveřejníme co nejdříve. „Píseň“ nechte již odpočívati a zašlete brzy opět něco nového — kráčíte cestou nejlepší.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Laciná knihovna národní. Číslo 96. Humoresky. Napsal dr. Josef Štolba. V Praze, tiskem a nákladem knihtiskárny: Jan Otto.

Stručný všeobecný Slovník věcný (Malý Slovník naučný.) Redaktor: Jakub Malý. Dílu II. sešit 10. V Praze. Nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Ženská bibliotéka. Sv. 33. Příklady z oboru vychovacího. Líčí Žofie Podlipská. III. V Praze tiskem a nákladem knihtiskárny: Jan Otto.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Sešit 203—206. B. Němcová — J. Malý — Fr. L. Čelakovský. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány *Časopis „Lumír", Praha Muriánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

Mistr Buchata zachytil Alenu, pevně sevřel ji železnou paží a ostře se jí podíval do tváří a z tváří do očí. „Je to ona. — Tváře její jsou to, oči její — bože můj!" zahučel kovář a dívka v náruči jeho zakryla si líce, aby jí na ně neviděl, protože se ho lekala, jak ji tak držel pevně sevřenu a jak zavolal k nebi po komsi hlasem temným, třesavým, jenž vycházel ze samého srdce toho muže necitelného na pohled, jehož nitro zdálo se, že ztvrdlo jako železo pod mohutnými ranami kladiva. Zapomněla na okamžik v rukou Buchaty, že dole pod hradbami je Boleslav, teskně přitiskla hlavu na prsa jeho, jakoby se chtěla mocí a mocí dověděti, proč tomu muži tak prudce buší srdce pod hrudí.

„Aleno. — Otevřte!" zahučel druhý jezdec, jenž také úprkem byl se přihnal.

„Pan Hanuš! Odražte, chaso, závory! Pan Hanuš se to vrací s našimi!" hřímal Cerha a než dořekl, bylo již ku čtyřiceti jezdcům na upěněných ořích pod hradbami a hned za nimi přivalili se cepovníci opět asi s dvaceti jezdci. Mžikem otevřela čeleď bránu, a plným proudem valili se bratří do nádvoří. Mistr Buchata se vzpřímil, vzal dívku do náručí, vyzdvihl ji a nesl zástupem dětí a žen válečníkům naproti. Za Buchatou drala se jiná jakás dívka, plaše přelétalo oko její bratrské řady, od prvního až k poslednímu a opět od začátku. Potom zalomila bělounkýma rukama, a s hlavinky rozhrnula si plavé vlasy a klesla hořem do trávy. Starý kmet přiskočil k ní a odhrnul jí z bělounkých líček kadeře.

„Maruško, pamatuj se, dítě!" volal a hladil ji po vláscích a po líčkách. A když otevřela dívka oči, stál u Buchaty pan Hanuš a vyřizoval mu pozdravení od syna, Alenu políbil na rty a také ji pozdravoval jmenem Čeňkovým. Nečekaje dalších otázek, přikročil k dědečkovi a zašeptal mu něco do ucha. Stařeček podíval se naň jasným bystrým okem, sepjal ruce, zahleděl se k nebi a rty jeho zahýbaly se k modlitbě.

Pan Hanuš utkvěl očima na mladinké dívce, jež ve trávě ležela jako v dřímotách, poslední zásvit slunce vrhal jí právě do tváří ruměnou zář a dozajista byl by zapomněl pohledem na Marušku, nevěstu Čeňkovu, že se vrací z vojny zrovna od Lipan, kdyby ho nebyl vyrušil hovor Boleslavův.

„Aleno, nemohli jsme tábor zachránit, kdyby všecka má krev a všech bratří byla zvlažila pole lipanské!" povídal syn smečenského pána a rukávcem kožené kazajky utíral si krůpěje krve, jež se mu takořka proudem řinuly se tváří.

Ve tváři měl hlubokou jizvu a z pravého ramene prýštila se mu ještě krev. Buchatovi zdálo se při těch slovech, jakoby se pod ním prohýbala země, jakoby ti lidé kolem byli samí cizinci a celý ten kraj vůkol cizinou. „Opravdu bil jsi se s nimi — pro kalich, pro svobodu lidu, Boleslave, prýští se tahle krev?" zašeptala Alena a vymknula se lehounce mistru kováři z náručí.

„Pro kalich, pro lid a pro tebe, nevěsto má! Dostál jsem přísaze a ještě jí dostojím. Táhnou za námi, ještě této noci přitáhnou, aby nás dobili, a mezi nimi táhne otec můj. Slyšíš, Aleno? Vlastní otec můj a já proti němu půjdu v boj za kalich, za lásku tvou. Nemrač se, brachu kováři, nebodej mne očima, jsme bratří, všickni za jednoho, jeden za všecky, viď, Hanuši?"

Hlavou projížděly Buchatovi dumy, jako lesem divá vichřice a chvilemi se mu zas točila hlava, jako když si někdo dlouho zalévá hrdlo medovinou a potom vstane-li a jde, vidí jiné lidi a jiný svět.

Hanuš pokynul rukou a kolem po celém nádvoří zavládlo ticho, jakoby ti lidé v prsou ani dechu neměli. Pak vystoupil Hanuš na omšený kámen a zahovořil:

„Tábora již není." Ti, co stáli u něho blíže, dobře si všimli, jak mu na čele vystupuje horký pot a jak snědou tváří splývají mu krůpěje. „Včera dokonal. Umíral celý den a když zacházelo k večeru slunce tak jako dnes, bylo pole u Lipan napito do syta věrnou krví bratrskou. A které z bratrů nepobili u Lipan, budou je pobíjet v jejich kolébkách. My dočekáme stihatelů svých. Než snad měsíc vzejde nám nad hlavami, budeme obklíčeni se všech stran. Ale než bychom se vzdali — —"

„Umřeme, umřeme!" zahouklo to nádvořím jako ze sta děl. I ty děti nedorůstlata křičely, že umrou a ještě ani chudinky nevěděly, jak sladko je žít a jak trudno umírat ve květu let.

„Máte statky, máte ženy a děti své, na těch statcích můžete žíti pokojně, dovolí vám to vítězové, budete orati, zasévati, sklízeti, ze sklizeného odvádět plat," hovořil Hanuš, ale vášnivěji již, trpce, že každé to slovo bylo kmetům jako šíp, jako výčitka. — „Vám odpustí, chtějí vyhubit jen nás, kteří jsme byli s bratry u Lipan, aby v české zemi nebylo už z Tábora ani jediného."

Ohnivé zraky starých válečníků, kteří přitrhli se svým velitelem, svítily se jako pochodně, osmáhlé tváře jevily takořka pekelnou odhodlanost, dlouhé vlasy, neholené brady jejich jakéhos příšerného rázu jim dodávaly a pak ty rozedřené kožené kazajky, ty cepy se sudlicemi a palcáty, na nichž ozařovaly červánky usedlou začernalou krev, strašný dojem činily na toho, kdo neviděl husitské hluky posledních let. Byli namnoze bez obrví a každý několikrát na tváři poznamenán. Jako na mramoru byly vepsány všecky bitvy od Vyšehradu až k té včerejší v zahnědlých jejich obličejích. U Lipan musili na každého vystřelit několik střel, na každého se rozehnat mečem širokým zvlášť, protože střela od kůže se odrazila a meč teprvé po druhé ráně zajel hluboko. Proto tak dlouho trvala pánům práce s bratry a proto se jich také báli, když je zjímali, a aby se do nich nepustili holýma rukama a nepomstili zradu a zhoubu tábora, přemluvili je, zavřeli do stodol a upálili. Staří kronikáři vypravují nám, že tak upálených bylo ke třem tisícům.

„S vámi umřeme; bili jste se za naši svobodu a až by vyhubili vás, zavedli by robotu i v našich vsích," rozhodl se všechen lid.

„A před smrtí si, bratří, zahouknem ještě svou husitskou!" zahučel jeden bratr, obrovský chlap, zarostlý, s orlým nosem, do pola rozpolténým, bez pokrývky na hlavě. V druhé ruce držel nezdvižný takořka palcát a za pasem měl dlouhý meč. Některému pánu mrtvému ho u Lipan odepjal.

Mžikem otřásala se tvrz hromovým zpěvem táborským: „kdo jste boží — —"

Alena ho slyšela poprvé. Tmavé oko její plálo jako těm mužům, bílou, poloprůsvitnou tvář zbarvila záře posvátného zápalu, že sama by nebyla váhala za tím hlaholem, rozprudžujícím krev skorem až v divokost, do boje pro svobodu slova božího a za slávu kalicha.

Maruška se také ve trávě podzvihla a poslouchala ten houfec z tábora Prokopů a tu Žižkovu píseň, o níž jí toho tolik napovídal dědeček.

Vzala stařečka za ruku a dědoušek zase podíval se k nebi a byl rád, že to dívka přestála a že bratří ji přivedli válečným zpěvem k životu. Marušce se zdálo, že by byla ráda, aby ji za takového hlaholu duše opouštěla a v srdce její vplížila se hrdost, že její Čeněk padl za svobodu slova božího u Lipan, když takhle bratří mu pohřební píseň zpívali.

Alena setírala šatem svým s obličeje Boleslavovi krev, obvázala mu ránu studeným obkladem a Cerha se už nezlobil, že je tenhle hoch z panské krve a že je miláčkem Aleny. Buchata se díval do země mlčky.

* * *

Sešeřilo se již. Vše, co mohlo rukou vládnouti, obsadilo hradby řísutské. I ženy kmitaly se soumrakem na valech.

Mistr Buchata opět dlel na dřívějším místě za balvany uchystanými na hlavy panských rot. Seděl s hlavou opřenou o dlaně a dozajista neviděl, že se na východě barví obloha do ruda a také neslyšel, že opět zaráží na valy hlaholy zvonů z kolikera dědin a že v Slaném opět bije srdce odměřeně, rána za ranou, jakoby zvonili na poplach.

„Je ti tam, chlapče, lépe než nám za živa," hovořil. „Ale přece je mi tě líto, tak líto nebylo mi snad ještě nikoho a tak u srdce mi také nebylo, co jsem v Řísutech, jako dnes. — Divíš se, Buchato, divíš! Myslels, že máš pod hrudí led neb železo, však pohledem té dívky roztál by led a železo by se rozžíznilo. Ztratil jsem syna, ale nalezl její krev. Cítí to, cítí, vždyť si zakryla tváře, abych nepoznal, že je dítě hříchu. — — Chudinka! Neví to, ale tuší; jako jsem já to nevěděl, ale tušil, hluboko v prsou ukrýval do nedávna. Na ty oči její nezapomenu nikdy a na ráz tváře její také ne, tak jako že jsem měl jednoho otce, hodného tatíčka a jednu matku, dobrou matičku — — — —"

Na hradbách zaduněl roh, tentýž, který večerem rozlehl se dole pod tvrzí a který včera volal u Lipan bratry zpět, již vypadli z vozové hradby za pány prchajícími zdánlivě, dole v jizbách pohasili světla a na valech rozhořely se rázem smolnice a na několik set kroků osvítily celou stráň a oudolinu s dědinou, že až do lesa mohlo oko prohlednouti.

Ale ani jediný zvuk se ve tvrzi neozval, na valech vše utichlo, jakoby byly vymizely mohutné postavy, jež před chvílí se ještě kmitaly pološerem.

Buchata se vztýčil, zadíval se na záplavu, a na hřebenu as hodinu ode tvrze zakmitala se světélka jako bludičky. Zdálo se, že plují zvolna k Řísutům. Vždy několik jich bylo pospolu a v určité dálce zase několik.

Cerha opět s Čečkem stál u brány se zápalkami v rukou, na hradbách ulevovaly poznenáhlu žáry pochodní, až několik jich už jen plálo a ještě dohořívajících.

Za náspy vyhlédaly mdlou září snědé obličeje, hustým vousem zarostlé, zpola zakryté dlouhým, rozježeným vlasem, v těch obličejích svítily se oči jako řeřavé uhlíky a ruce bezděky hrály si s napnutými luky, z nichž vyzíraly hroty šípů namířených na srdce — do prsou.

Hanuš stál nedaleko Buchaty s Boleslavem. Boleslav měl na rameni a na tváři obvazek. Hleděli už tak chvíli k východu, také viděli světélka jako bludičky a ještě jakýs černý proud podobný oblaku, když dotýká se vršin a strání.

„Boleslave, šetři života, pomoci nám nemůžeš, potřebuješ odpočinku. A kdybys mohl ramenem vládnouti, tolikéž bych tě musil zrazovati. Víš, že je mezi nimi otec tvůj a víš, že u Plzně také otec proti synu stál a jak to dopadlo," domlouval Hanuš Smečenskému.

Tvářemi mladého muže přeletěl divný úsměv při té radě Hanušově. Dobře, že byla noc a že noc zakrývá vše jako smrť. Proto ji také leckdy k smrti přirovnávají.

„Poslechni, Boleslave. Rána by se mohla stát nebezpečnou."

Syn smečenského pána se díval do země a levicí zarážel do půdy mohutný oštěp hlouběji a hlouběji.

„Řekni mi, Hanuši: mám ve tvrzi nevěstu, na tvrz ženou nepřátelé, kteří neznají milosrdenství. Či měli ho s námi, měli soucit s bratry, když je vraždili a které nemohli povraždit, pálili a za těmi, kteří vyvázli životy, pustili se jako chrti, aby je pordousili v rodných dědinách? — Sestru tvou vydali by holotě, ne tobě, ani jí, ale mně na posměch a na potupu. A proto zůstanu, kdyby celý rod Smečenských vstal z hrobky a vřadil se v šiky jejich proti potomku, jenž se jim nezdařil. Vidíš je? Brzo budou zde. Já jich dočekám, aby neřekl otec můj, že je syn jeho zbabělec a že nedovedl ani svou

nevěstu brániti. Vysmáli by se mi, a bůh ví, co bych jim za ten smích potom vyvedl.“

„Boleslavo!“ zaletělo náhle k uším jeho odkudsi; hoch se obrátil a polosvětlem zakmitla se před ním štíhlá dívka — Alena.

„Pro bůh, pro lásku naši, pro život můj a tvůj, vzdej se boje!“ zašeptala dívka, oběma rukama zachytila těžký oštěp, jakoby by mu ho chtěla vyrvati. Škoda, že ho tak pevně ruka jeho svírala.

„Boleslave, pro lásku naši tě zaklínám. Je mezi nimi otec tvůj. Kolem všude šero, nevidíš, kam donese luk, kam rána dopadne nebo kam se oštěp zarazí,“ úpěnlivě prosila hocha, za pravé rámě vzala jej, jakoby ho chtěla násilím s valů odvésti, obličej svůj naklonila těsně ku tvářím jeho, že se zachvěl Boleslav, když ovanul ho její dech, teplý, palčivý skoro, obrátil se k ní a řekl tiše: „Pamatuješ se, Aleno, co jsem přisáhal, když jsem odjížděl ze Smečna, proklet rodným otcem a když slíbilas mi za to lásku svou? Že se s bratry půjdu bít za slávu kalicha a za svobodu slova božího? Šel jsem zatopit do tábora rod pánů smečenských, abys mi věřila, že tě mám rád a že si tě vezmu, až vybojujeme lidu svobodu — — —“

Znovu zahlaholil po valech roh táhle, jednozvučně, jako když vichr zahučí borovicemi. As pět set kroků od tvrze rozvinoval se černý proud v hustý řetěz jako obrovský had, když se ovinuje kolem oběti, aby ji jediným zatáhnutím i kosti v těle rozlomil.

Boleslav sevřel ostěp ještě pevněji a ještě hlouběji ho zaryl do země. Levicí sňal s plece luk, napjal jej a pokročil v před. Zapomněl, že stojí za ním Alena jako anděl strážce a že každé hnutí jeho sleduje záchvatem zimničním.

Tvrzí znovu zahoukal roh. Cerha hromovým hlasem otázal se hostí, čeho že žádají. Ale pod hradbami bylo děsné ticho, jako kdyby ty hmoty, jež se hýbaly a rozkládaly strání a znenáhla obkličovaly tvrz, byly chmurným oblakem, plným báječných postav a němých pohybů.

„Pro lásku naši, Boleslave!“ zašeptala Alena, znovu rámě jeho zachytila, ale bůh ví, jaké divné myšlenky se v hlavě hochově rodily, že neslyšel tklivý, prosebný Alenin hlas, že byl hluchý k těm slovům, o něž jindy žebrával jako dítě.

Náhle otřáslo to vzduchem, jako když udeří hrom, nad branou vznesl se bělavý sloup dýmu, ze zdola ozval se výkřik, celou řadou rozlehlo se strašlivé klnutí a ke stu šípů zaletělo na valy. Několik bratří Táborů zaklnulo, jeden sám si vyrval střelu z prsou a odhodil nazpět, aby prý měli tam dole více střeliva.

„Začínají lechtati. Však my je po čertech slechtáme.“

Opět otřásl se nad tvrzí vzduch, zase zahoukla rána a dole zase skácelo se několik postav s hrůzným pokřikem.

„Zpět, Aleno — do jizby, sice uvrhnu se dolů, abych se nemusil chvěti strachem o tebe!“ zahučel Boleslav, levicí uchytil dívku do náruče, vyzdvihl ji a v témž okamžiku odvážilo se několik jezdců s výhrůžkami až k příkopům.

„Otec tvůj, Bolesave!“ zavolala Alena, ohlednuvši se.

„Otevřete bránu, sice vám ji rozrazíme, doupě zapálíme se všech stran, abyste uhořeli jako syslové, holoto kmetská,“ ozval se ze zdola hrubý hlas, a s výhrůžkou zaletělo několik bystrých střel na hradby.

„Boleslave — — —“ zaúpěla dívka, již nesl levou rukou v objetí syn smečenského pána, hlava jí klesla nazpět, hnědé vlasy její se rozvinuly větrem jako závoj a na ruku Boleslavovu vyprýštila se teplá, čisťounká krev.

A ze zdola ozval se děsivý smích, kdos povídal druhům, že tu svůdkyni-frejířku potrestal.

„Aleno!“ z plných plic zakřikl mistr Buchata, vrhl se za Boleslavem, vyrval mu z rukou dívku, rozložil ji do trávy, rozhrnul její šat, vyňal ze stydnoucích ňader panenských bystrou střelu, travou zarazil v ráně krev a opět tak zavolal na dívku.

Několik čeledínů přiskočilo s rozžatými pochodněmi.

(Pokračování.)

Příteli.

Boj krutý bojovat, jest úděl náš v tom žití!
Jak skála pobřežní buď v mořské vlnobití
své čelo pnout,
buď jako malý člun, jenž ztratil obě vesla,
se zmítat na vlnách, a bez cíle a hesla
kdes zahynout! — —

Vol směle, druhu můj! Hle, žití proud se pění!
Však ne člun náhody, jenž letí v zapomnění,
vol pevnost skal;
vždyť duch tvůj mohutný, jejž zdobí vůle jará,
je silen dost, jak žár, co jeho nitrem hárá,
by vzdoroval.

Nechť klamná skutečnost, ten ještěr sedmihlavý,
se v odpor zběsilý tvým svatým snahám staví
a soptí jed,
vznes poesie štít a krásy chop se meče:
co vítěz-bohatýr z nerovné přijdeš seče
k svým tužbám zpět.

Pak staň se Mojžíšem! Vzmach ruky tvojí křepký
nechť berlou myšlenky se dotkne skály-lebky
a nadšení,
jež divou bystřinou v poušť života ti tryskne,
nám v číši písně tvé se perlou vína blyskne,
krev rozpění!

Čin velký přikvapí! — Až přispěním tvé ruky
se sklene velebný nad šťastnějšími vnuky
volnosti chrám —
nechť vyschne zřídlo tvé, čas hruď tvou skryje mechem — —
pak děl tvých pomníkem, jejž vnuk požehná vzdechem,
tys, balvan, sám!

Gustav Smolík.

Flagellanti.

Obrázek z dějin kulturních. Napsal *Ant. Rezek.*

Kanossou dostoupila světská moc papežů svého vrcholu; ale stejnou rychlostí, jakou byla vzrůstala politická moc římské kurie, klesala mravnost její. Ryzí duch křesťanství vystěhoval se z Říma úplně a na jeho místě zahnízdila se tam úžasná mravů nevázanost, která ze středu světa křesťanského rychle ke dvorům arcibiskupů, biskupů, opatů i do kruhů nekněžských se šířila, a po celá století na ducha lidského záhubně působila.

Papežové římští, jsouce pány nejen duší, nýbrž i zemí a statků vezdejších, nahromadili při dvoře svém nesmírná bohatství, s těmito zdomácněla tam záhy oslňující nádhera a pod smavým nebem italským stalo se sídlo náměstků Kristových brzy velice podobným — serajlům kalifů arabských. Od té doby, kdy fanatický a smělý mnich Hildebrand co papež Řehoř VII. (r. 1075), mocně zasadil se o vyplnění dávných tužeb Říma, vládnouti všemi zeměmi a rozdávati koruny po libosti své: od této doby táhne se dějinami lidstva jako červená nit souvislá řada událostí, pro kulturní vývoj člověčenstva velice zajímavých, kteréžto všechny zřídlo své mají ve veliké světské moci papežů a zároveň v báječné mravní spustlosti společnosti křesťanské ve hlavě i v údech.

Nejvíce pomáhal papežům římským způsob, jakým uměli věcem čistě osobním a světským dávati nátěr náboženský v panovačných jejich snahách, které uvrhly záhy celou Evropu v divoký rej válečný, vyznačující se ukrutností a zuřivostí, neslýchanou. Netřeba zvláště dokazovati, že mezi prostředky k fanatizování lidu pro věc Říma nejvydatnějším byli řádové žebravých mnichů po celém křesťanstvě roztroušených.

Život na nejvýše rozmařilý a zpustlý na straně jedné, přísná askése a snaha k dosažení očisty od hříchů na straně druhé a k tomu množství občanských a náboženských válek, jež vrhaly celé krajiny v hrozné nemoce a bídu nevýslovnou: to vše nvedlo lid, toužící v útrapách na tomto světě po lepším životě na světě onom, ke způsobům zvláštním, jimiž pomoci boží v bědách života se dovolával. Jeden z nejzvláštnějších způsobů těchto bylo kajícné bičování a trýznění těla, jež krajných rozměrů svých dosáhlo v bratrstvech tak zvaných flagellantů čili mrskačů. Úkaz tento není v kulturních dějinách ovšem novým; neboť nalézáme zjevy středověkému flagellantismu podobné již u starých Indů, všech kmenů semitských, ba i Řeků a Římanů.

Flagellantismus středověký zajisté v ničem jiném původu svého nemá, než v tehdejším klášterním učení, že tělo pro nabytí milosti boží mučiti třeba, že ustavičným trýzněním musí otupováno býti pro chtíče tělesné, aby tím lépe duch mohl se povznášeti k bohu. A není žádné pochybnosti, že tento výkvět chorobné nálady ducha lidského až do jisté míry byl v církvi uznáván, ano i oceňován, jako až dosud v církevních dějinách za svaté se vyhlašují známí stylité, sloupostůjcové! Postačí uvésti příklad jediný.

Jindřich II. Plantagenet, král anglický, staraje se o spořádání právních poměrů své říše, obmezil známými artikuly čili konstitucí Clarendonskou (r. 1164) soudnictví kněžské a podřídil je ve věcech čistě světských svým královským soudům, bez jakéhokoliv práva odvolání ke kurii římské. Skutkem tímto zapletl se do tuhých sporů s arcibiskupem kanterburským Tomášem Beketem, bývalým kancléřem království anglického. Beket, muž ascetický, v mravech přísný a života bezúhonného, všechno kněžstvo anglické proti konstituci clarendonské pobouřil, kněze králi oddané klatbou postihl a sám arcibiskupskou stolici opustil. Přispěním papežovým spor urovnán, ale pouze na krátko. Sotva že se byl Beket do Canterbury vrátil, začal způsobem dřívějším vystupovati proti nařízením královým. Král Jindřich, kterýž právě válku s Francií vedl, vida, jak plamen vzpoury za jeho zády ve vlastní říši se rozdmychuje, naříkal si ve shromáždění rytířů svých, že tolik statečných vojínů, jež on statky i důstojnostmi obdařil, není s to, zbaviti ho kněze zrádného.

Slova tato padla v úrodnou půdu. Čtyři z osobních sluhů králových vydali se na cestu do Canterbury a Tomáš Beket zavražděn na stupních hlavního oltáře chrámu kathedrálního (r. 1170). Canterbury truchlilo po celý rok, tisíce poutníků přicházelo k hrobu Beketově, konstituce clarendonská odstraněna a nejhlavnější její odpůrce prohlášen za svatého. Sám král podal za několik let na to světu důkaz své lítosti nad skutkem tím, dav se na hrobě „svatého mučenníka“ od několika mnichů spletenými provázky m r s k a t i p o o b n a ž e n ý c h z á d e c h a ž d o k r v e a prodlev klečě celou noc na tvrdé dlažbě podzemní kobky kostela canterburského.

Takovýchto jednotlivých případů flagellantismu od prvopočátku v církvi křesťanské dosti se vyskytuje; nejvíce pak rozmohl se v době zakládání rozličných řádů mnišských, jež bičování a jiná trýznění těla mezi pravidla svá přijaly. Ale když řádové tito postupem času značně zbohatli, ustupovala v nich askése druhu podobného více a více do pozadí; mniši poznali asi, že bez trýznění těla jest život na tomto světě, obzvláště v bohatě nadaném klášteře, tak velice krásný, že není třeba toužiti po lepším na světě onom a domáhati se ho ranami důtek bolestnými a jiným trápením tělesným. Fanatismus náboženský přestěhoval se ze světa kněží do světa laiků a zde došel plného svého vývoje i zakončení. Nejprvé stalo se tak v Italii.

Boje panovníků „svaté římské říše německé národnosti“ s národem italským, jehož odporu proti vládě cizinců chytře používalo papežství ve prospěch svůj, vyplňují celá století v dějinách jak Německa tak Italie. Za císaře Fridricha II. ku konci první polovice věku třináctého zdálo se, že boj mezi papežem a císařem, mezi Guelfy a Ghibelliny, dostoupil vrcholu krutosti a zuřivosti své. Stálit proti sobě papež Innocenc IV. a císař Fridrich II. Innocenc, muž plný ducha, síly a ráznosti, ale zároveň nesvědomitý a lakotný kněz, dovedl všechny snahy Guelfů, toužících po vymanění Italie ze jha cizinců, sloučiti se snahami svými a co vůdce mocné této strany naplnil svět bouřemi občanskými a zatáhl církev hluboko do oboru záležitostí světských, jež výtečněji než kdokoli před ním uměl prohlašovati za svaté a náboženské. Na druhé straně stál Fridrich, muž velmi nadaný, všemu krásnému a šlechetnému přístupný, však

zároveň vášnivý a popudlivý při sebe menším odporu; odkojen jsa dávnými sny Hohenstaufů o moci v Italii, nedal se tak snadno vypuditi ze zemí, jež líbily se mu více než vlastní Německo, a o pevnou vůli i neoblomnou sílu jeho rozrážely se klatby papežské: žil i zemřel v boji za Italii.

Oba národové, italský i německý, v zápase tomto téměř se vykrváceli. Byl to boj, v němž otec stál proti synu, bratr proti bratru, rodina proti rodině, a jak lombardští poslové k papeži pravili: „Všude na cestě setkali jsme se s boji měst proti sobě stojících, daleko široko vypučelo býlí nesvornosti, všude zuří meč a oheň, nikde nešetří se vdov, ni sirotků a místa posvátná jsou drzou nohou pošlapána.“ Porážka strany jedné provázena byla vždy úplným pohubením majetku jejího a vražděním neslýchaným. Strana Guelfů, jíž papež „k boji svatému“ požehnával zbraně, byla stejně ukrutná jako Ghibellini, jež klatba náměstka Kristova poznamenala syny Kainovými. Co v jihu italském mírností napraviti hleděl ušlechtilý Fridrichův syn Manfred, to na druhé straně pokazil divoký Ezzelino v Italii severní; co aspoň poněkud usmířiti hleděli někteří z nástupců Innocenciových, to vražděním zběsilým nově rozeštval stoupenec jejich Karel z Anjou, nový král Neapolský.

V dobách těchto (jejichž obraz jsme tu ovšem jen v rysech nejhlavnějších nastíniti mohli), začalo se v lidu šířiti přesvědčení, že všeliké tyto strasti jsou pokutami božími za veliké hříchy lidstva, vzmáhal se pocit, že moc prostředků církevních nepostačí k zahlazení těžkých provinění; z toho vyvinul se přirozeně náhled, že třeba vyhledávati spásy cestou jinou, bez prostřednictví církve: — novým, účinnějším způsobem pokání, spočívajícím v umrtvování a krutém trýznění hříšného těla. Tak objevily se v 13. století v Italii první tlupy mrskačů čili flagellantů, kteříž z Perugie, hlavního sídla svého, v dlouhých řadách táhli od města k městu, po obnažené svrchní části těla až do krve se bičujíce a zoufalým křikem i nářkem o mír na zemi a hříchů odpuštění k bohu volajíce. „Byl to“ — praví Gregorovius — „výkřik zoufalství nad bědami světa a zdivočilosti lidskou; zároveň byla to prosba za vyproštění z utrpení nesnesitelného, prosba o vrácení míru a odpuštění boží.“ Zjev tento, vyskytující se v dobách bídy a zhouby všeobecné, působil jako nákaza na lid utrápený, přibíraje všude nové a nové zástupy fanatických kajicníků na příšerné pouti své. Vysvětlíme si snadno zjev ten, porovnáme-li způsoby váleční v středověku a v dobách nynějších. Rozpomeňme se, jaké pohromy, ztráty životů a majetku, jakou bídu a sklíčenost mysli nvalila na Francii poslední válka s Německem — v době poměrně tak krátké a při rozličných těch úlevách, kteréž jemnější mrav našeho věku s sebou přináší. Což snášeti musil teprvé za oněch dávnějších dob lid obecný v Italii, kde boje stran zuřily téměř bez přestávky po celá století, při surovém způsobu váleční, pustošícím celé krajiny a vraždícím napořád obyvatelstvo, kde lid bez milosti v šanc byl vydán všem hrůzám válečným a bez nejmenší pomoci se strany vlád snášeti musil zahubné jejich následky?!

Snadno lze tu pochopiti, proč lid ubědovaný utíkal se k prostředkům tak zoufalým, proč davem se hrnul za řadami flagellantů a po jejich příkladu do krve bičoval obnažené tělo. Vždyť krátká trýzeň bičování ničím, nebyla vedle trýzně, bídy a hladu dlouhého i beznadějného, kdežto tam kynula naděje na věčný pokoj a blaho — na nebesích.

Po prvním tomto vyniknutí flagellantů mlčí na čas kronikáři a dějepisci o dalším vývoji sekty této, avšak s jistotou lze předpokládati, že bratrstva mrskačů nevyhynula, nýbrž v dobách pozdějších bezpochyby více v zátiší se vyvinovala, v jednotách svých pevněji se organisujíce. Téměř s jistotou lze také tvrditi, že na ten čas přes Alpy do Evropy střední a severní se nerozšířili; aspoň ze 13. století žádných zpráv o hromadnějším vystupování flagellantismu se nezachovalo.

Ale když se vrátily staré časy válek bratrovražedných do Říma v době, kdy papežové trávili čas panování svého ve „Vatikanu Avignonském“, hromadíce zlato a poklady pro veliké potřeby dvora svého, mezitím co v území jejich italském nepřátelští rodové Orsiniův a Colonnův (r. 1333) úkladnými vraždami a krevní pomstou obyvatelstvo téměř decimovali: v době té lid zoufalý, vida v tom všem opět pokutu boží, znovu zdvihl se k pokání za hříchy světa. Podněcováni mravokárnými kázáními dominikánského mnicha Venturina z Bergama táhli celí zástupové, ozbrojení holí poutnickou a růžencem, střední Italií, bičujíce se a k nebesům o pomoc volajíce. Tito kajicníci nazýváni „holuby“ dle odznaku holuba s olivovou ratolestí, jejž nosili na prsou co symbol žádoucího míru. Ba i do Avignonu odvážil se Venturino, aby veřejně káral stolici papežskou, že nečinně hoví si v zajetí francouzském, mezi tím co Italie klesá v úplnou anarchii. A tímto krokem přenešen zároveň flagellantismus na půdu francouzskou a brzy na to rozšířil se po celé střední Evropě.

V Němcích mezi tím, jednak následkem rozdrobovacího systému, jednak následkem slabosti panovníků, byly doby pouhého násilí a práva pěstního. Vládychtiví knížata i hodnostáři církevní snažili se území svá rozšířiti loupeživými válkami proti vzkvétajícím městům a bezprávným přisvojováním sobě říšských lén, práv a rozličných jiných regalií. Rytíři ze skalnatých hradů svých vyjížděli na lup, okrádali vozy kupecké, zajímali lid, jejž pak za vysoké výplaty na svobodu propouštěli, beze strachu před jakýmikoliv soudy. K tomu všemu připojila se ještě černá smrť, jež do Evropy přišedši, všecky země navštívila zůstavujíc po sobě vymřelá města i vesnice. Neslýchané bylo zuření morové této nemoci. Mnohá města vymřela zúplna, z jiných sotva dvě neb jedna třetina obyvatelstva na živě zůstala. Na nemocných vyrážely se veliké vředy, které zápach nelibý kolem sebe rozšiřovaly a rychlou smrť měly v zápětí. Rozumí se samo sebou, že zároveň nastal po celé Evropě veliký hlad, jenž nové přiváděl nemoce a příčinou byl nového, úplného zoufalství. I v Čechách dělo se tak, i naši staří kronikáři vypravují o nakažlivých nemocech a velikém hladu, k ulevení jehož poskytnul Karel IV. lidu výdělek vystavěním známé „hladové zdi“. Lid přičítal vinu neštěstí tohoto židům. Jest dokázáno, že nemoc „černou smrtí“ nazývanou přinesli janovští kupci z Levanty do Evropy a tu ovšem jest zcela možno, že židovští obchodníci pomáhali roznášeti ji po všech krajinách Evropy. Avšak zoufalý lid domníval se, že otrávili židé všechnu vodu v řekách, rybnících i studnách. Jako umluveni zdvihli se obyvatelé nejrůznějších končin v stejnou dobu proti židům, kteří bez toho byli v nepříliš velké lásce pro své vydřačství, obstupovali v městech

jejich domy a zapalovali je nedopouštějíce nikomu ven vyjíti. —

Nyní také tvořili se v Porýní spolkové flagellantů, kteří při zpěvích a modlitbách kajících od místa k místu táhli, tělo pletenými uzlovitými provázky bičovali a ku Kristu k nebesům volali, aby pro veliké utrpení své přijal krvavé pokání svých následovníků a zahnal ono strašné umírání. Spolkové tito stáli pod volenými mistry, kteří z pravidla nikdy k stavu kněžskému nenáleželi, ale přece výhradné měli právo udíleti dle velikosti pokání odpuštění od hříchů členům bratrstev flagellantských. Však opovrhováním kněžmi co nedostatečnými prostředníky mezi bohem a lidmi upadli v „kacířství“ a byli přísnými rozkazy papežů k rozejití se vyzýváni, ovšem bez patrného výsledku. Bylať tehdáž demoralisace kněžstva dostoupila nejvyššího možného stupně a to oprávňovalo fanatické flagellanty k tomu, aby bezprostředně k bohu se obraceli a trýzněním těla utrpení Krista následovali. Flagellantismus po celém Německu se rozšířil a i do Čech zašel r. 1348. Neboť vypravuje Beneš z Veitmile ve své latinské kronice v tato slova: „Téhož roku (1348) přišli do Čech jacísi převrácení lidé z Němec, kteří bičovali se před lidmi a sobě na vzájem, to jest laik laikovi se zpovídali, pokání a rozhřešení si udělujíce. Mnozí nerozumní k jich spolkům se přidávali. Jejich chyby poznav Arnošt, první arcibiskup Pražský, jim tak činiti zapověděl a ze země jíti kázal.“ Ještě pak v roce 1349 objevuje se nám malá zmínka o toulajících se po zemi české mrskačích v kronice neznámého spisovatele (Chronicon Bohemicum Anonymi) a pak zdá se, že asi v Čechách již se nevyskytli, neboť v tehdejších spořádaných poměrech říše české nebylo pro ně žádného místa.

(Dokončení.)

Vzpomínka.

Nízká střecha, okno jedno,
jedny dvéře, stěny bílé. —
Znám tě, opuštěné hnízdo
duše snivé, duše milé.

Stojí domek, jako stával,
ale smutně, v zamyšlení;
vždyť jediné jeho zdoby —
snivé hlavy — v něm už není ...

Snivá hlava — vynesli ji,
prázdné, smutné stěny zbyly —
zedníky pak přivedli si,
opravili, obílili.

Stojí domek! V domku okno
dumá, jako v zamyšlení;
vždyť jediné jeho zdoby —
snivé hlavy — v něm už není ...

Olga Trojanova.

Kallobiotika na cestách.

Novellettka od *G. V.*

(Pokračování.)

Kolem lodi naší skotačilo po vlnách, nyní barvou i kmitavým leskem v pravdě smaragdových, množství různotvárných člunů a v nich nabízeli nám osmáhlí, pestře odění Řeci a Tataři své služby. Však uši a kapsy naše zůstaly nepřístupny svůdnému ševelu těchto pobřežních lupičů, živících se nekřesťanským odíráním nevinných výletníků na pevninu (platí zejmena o křesťanech Řecích); neboť čas našeho pobytí před Kozlovem, úředně proměněným v klassickou Eupatorii, vyměřen byl pouze na hodinu. Musili jsme se tedy spokojiti pohledem z dálky na bělavé město a na četné lodi před ním zakotvené, jejichž silně se kolísající stožáry s rozmanitým plachtovím tvořily zvláštní pohyblivý obraz.

Od Eupatorie pluli jsme podél holého, ploského břehu krymského; za ním vynáší v dálce mohutný Čatyrdagh (hora stanová) své malebné obrysy, jejichž podobnost s obrovským, ploskostřechým stanem mu zjednala jméno.

Dlouho, dlouho procházel jsem se po palubě, aniž bych byl spatřil některého člena zajímavé trojice. Konečně objevil se přede mnou synovec a vloživ mi důvěrně ruku pod páždí, zatáhl mne k lanovému kotouči u kormidla.

„Považte jen!“ pravil ke mně se smíchem. „Starý vyburcoval nás při prvním zábřesku jitra, aby nám ukázal východ slunce na moři, pomyslíte si asi — — O, nikoli! aby nám do příjezdu našeho v Sevastopol přečetl a na obrovské mapě znázornil stručné dějiny krymské války! Snesl náruč knih a fotografií, řečenou mapu, barvitými vlajkami ozdobené špendlíky a tuším i globus na stůl v kabině a posadiv nás po pravici a levici své, začal přednášku svou zběžným přehledem nejdůležitějších událostí poloostrova tauridského se týkajících, z mlhavých dob šerověku, přehnal kolem nás divoký hon národů v panství této země se střídajících: Skytů, Řeků, Alanů, Gothů, Hunů, Chazarů, Pečeněgů, Tatarů, Janovanů, odříkal šťastně litanii krymských chánů, dostal se k okupací ruské a skokem k začátkům války krymské. Na to rozvinul před námi důkladnou vojenskou mapu z doby tehdejší a začal nám předčítati dějiny války, vyznačuje na mapě postupy spojenců pomocí špendlíků s vlajkou tureckou, anglickou a francouzskou. V okamžiku, kdy hrdina Kozarský bezpříkladnou chladnokrevností svou z obklíčení tří nepřátelských řadových lodí se svým „Merkurem“ šťastně vyvázl, podařilo se také mně z kabiny uniknouti. Upřímně je mi líto ubohé tety, která sotva před přístavem sevastopolským z deště spojených kulí, pum a granátů anglicko-francouzsko-tureckých vyvázne.“

Ubohý mladík netěšil se dlouho ze své svobody.

Sotva byl důvěrné sdělení skončil, vynořil se zlověstný deštník z hlubiny lodní a hned na to rozhlížely se dvě přísné oči bystře po palubě.

„Po mně je veta!“ zašeptal synovec. „Ale nevzdám se bez odporu zoufalého.“

Po těchto slovech vstal rychle a kradl se tlupami pasažérů ke schůdkům, vedoucím do národopisné výstavy v mezipalubí. Zrak můj utkvěl na místě, které byl právé opustil. Ležel tam na podlaze složený lístek papíru. Bezděky zdvihl jsem jej a spatřiv několik řadků německých bez nápisu a bez podpisu, pročetl jsem je bez rozpaků. Zněly takto:

„Nežiju — sním. Ustavičně stojíš přede mnou, tvé sladké tmavé oči s jemnou výčitkou se na mne upírají. Tak blízko jsi u mne, tak blízko! Cítím vůni čerstvých květů ve vlasech tvých, slyším tlukot srdce tvého. Jen rámě vztáhnouti — a přece jaká mezera mezi námi oběma!“

Stranou pod tímto vzdechem toužebné lásky napsáno bylo nepevnou, patrně ženskou rukou: „Marné volání!“

V tom dotkl se někdo mého ramene. Vzhlednuv, spatřil jsem Valtera před sebou. Již při vynořování se jeho hlavy z kabiny byl mne překvapil neobyčejně přísný a smutný výraz jeho oka, včera tak božsky klidného; nyní pak z blízka ještě více mne zarazila nápadná změna ušlechtilého obličeje. Byl velmi bledý, hluboké stíny ležely v jeho záhybech a nucený, ledový klid jeho tahů bezděky mi připomněl obličej sochy mramorové.

„Jak vidím, máme oba štěstí na ztracená psaníčka,“ pravil hlasem stísněným, kterýž se málo hodil k žertovnému tonu těchto slov. „Hle! včera večer našel jsem dvě. Dovolte, abych porovnal rukopisy.“

Vyňal ze zápisníku dva lístky podobné tomu, kterýž jsem držel v rukou, a podal mi je s divným úsměvem. Na první pohled seznal jsem totožnost rukopisů, mužského a ženského, na všech lístcích. Také dva mně podané obsahovaly po několika větách milostného blouznění o krásné hvězdě, vždy tak blízké a přece tak daleké, o jisté skrýši jasmínové, plné vůně a lásky, vzpomíná-li na ni časem, vzpomíná-li na všechny ty sladké okamžiky, které lstivě ukryli před okem přísně je střežícím? Také zde napsala ženská ruka dole tajemné poznámky: na jednom „staří známí“, na druhém „nedostatečně.“

„Přenechte mi svůj lístek!“ pravil Valter za chvíli. „Založím si sbírku. Možná, že nastřádám do konce své cesty celý román v dopisech.“

Zvláštní trpký ton slov těchto vysvětlil mi všechno. Však chtěl jsem přece ještě podezření tak těžké zapuditi a sklíčeného muže potěšiti.

„Tyto lístky neobsahují právě mnoho,“ řekl jsem tiše.

„Ovšem; děj začíná se teprvé poutavě zauzlovat. K překvapující katastrofě je jich příliš málo. Počkáme na pokračování. Díky, pane!“

Vzal můj lístek a vloživ jej opatrně k ostatním do zápisníku, vzdálil se s nedbalým úklonkem hlavy.

Dlouho stál jsem na témž místě, pohřížen v myšlenky, až mne z nich vyrušil hlas Valterova synovce.

„Zdá se, že mne strýc ani nehledal.“

„Nezmínil se o vás slovem.“

„Z vděčnosti za to vrátím se dobrovolně do křížového ohně spojenců před Sevastopolem. Bez toho chýlí se panství strýcovo nade mnou k brzkému, neočekávanému konci. Nu — však uvidíte!“

Pohledl na mne s veselým, výrazným úsměvem.

Však mně zemřel pokus úsměvu na rtech. V hlubokých myšlenkách díval jsem se za statnou, jarou postavou odcházejícího. Srovnával-li jsem chladně všechno, co jsem v té krátké době viděl a slyšel, jednotlivé povahy německé trojice, převrácenou taktiku manželovu, mladost ostatních dvou, včerejší výjevy v kabině, tajemné lístky a poslední slova synovcova: nemohl jsem se uhrániti přesvědčení, že tu není všechno, jakby mělo býti, a že snad co nevidět šeredný mrak zakalí obzor domácího štěstí profesorova.

Z dumání toho vytrhl mne zvláštní ševel na palubě. Cestovatelé tlačili se k zábradlí, na všech lících obráželo se živé pohnutí a ode rtů ke rtům znělo: „Sevastopol! Sevastopol!“

Vjížděli jsme do veliké zátoky sevastopolské, vřezané s několika vedlejšími choboty hluboko do holého skalnatého břehu. Kolem do kola po zvýšeninách a pláních příkře osvětlených horoucím sluncem poledním, viděti roztroušené zbytky strašlivých druhdy opevnění, náspů, hradeb, věží, domů; z dáli, z hloubi zátoky příšerně hledí k nám pozůstalé, obrovské průčelí rozstřílených dok (loděnic) dlouhými řadami prázdných oken; před námi na sklonech a hřbetě výšiny, mezi dvěma choboty strmící, nakupené domy a zříceniny s majestátným chrámem ruským; dole nad přístavem nádherný, z části porouchaný portikus na žulových sloupech a pod ním široké kamenné stupně k zátoce vedoucí — zbytky někdejšího hraběcího přístavu; po druhé straně sad Kozarského do vrchu stoupající — tak rozvinul se před námi v nejhlavnějších rysech obraz nynějšího Sevastopolu.

Přistáli jsme těsně u břehu. Přístaviště poskytovalo neobyčejně pestrý a živý pohled. Velké a malé postavy v lepých vojenských uniformách, dlouhých kaftanech, strakatých řasných halenách, v turbanech i huňatých čapkách, s fesy i nízkými klobouky, s širokými i těsnými nohavicemi všech barev, v juchtových vysokých botách i v barvitých safianových pantoflech tísnily a hemžily se tu v čilém ševelu, proměňujíce každou chvíli pestrý obrazec živého tohoto kaleidoskopu. Na hlavách četných prodavačů kolísaly se koše a prkénka s paštičkami a pirogy, pomeranči a citróny, rybkami hrajícími v barvách duhových; jiní seděli za kupami okurek, česneků a cibulí; jiní obcházeli s chladivým růžovým šerbetem ve skleněných baňkách. Vřava tato dosáhla nejvyššího stupně, když hrdá naše „Junona“ do ní vychrlila své strakaté obecenstvo z mezipalubí.

Když vlny ruchu toho poněkud ulehli, opustili také cestovatelé první a druhé třídy paroloď, aby použili tříhodinné její zastávky k obhlédnutí spoust sevastopolských. Brzy rozjeli se s nimi lehounké úhledné povozy izvoščíků na všechny strany, cinkajíce vesele zvonci, zavěšenými pod obloukovitou „dugou“ nad hlavami koňů.

Však já a německá trojice stoupali jsme pěšky vzhůru na boulevard Kozarského. Minuvše pomník námořního toho hrdiny, zastavili jsme se nahoře před jakýmsi kioskem a zraky naše spočinuly v obdivu na obraze u nohou našich rozestřeném. V úplném klidu ležela tu širá zátoka, překrásně modrá, a vlahý safírový její lesk nádherně se odrážel od bělavých, slunečním žárem rozpálených břehů.

Nasytivše se luzného toho pohledu, sešli jsme do města. Profesor rozohnil se při hledání památných zřícenin a líčení jejich osudu brzy ciceronskou horlivostí tak, že nedávná chmura s čela jeho úplně vymizela; na synovci pozoroval jsem jakousi úzkostlivost a nedočkavost: oči jeho těkaly plaše po okolí a chvílemi bádavě utkvívaly na tváři paní Valterové; tato vznášela se po boku manželově v nezměněné líbeznosti.

Před jedním sbořeništěm, na jehož zbortěnou zeď se byl profesor Valter ve svém zápalu vydrápal, sáhl náhle synovec do náprsní kapsy a vytáhnuv ruku prázdnou, přistoupil k milostpaní a pošeptal jí něco do ucha. Ona vyňala na to ze záňadří ozdobně vázanou zápisní knížku, vytrhla z ní list a podala mu jej zároveň se skvostnou miniaturní tužkou.

Mladík usedl na práh sbořeniště a položiv blánku na koleno, načrtal na ní spěšně několik řádků. Když horlivý strýc s rachotem s vetché zdi, na štěstí nevysoké, právě k nohoum jeho se sřítil, byl již synovec lístek uschoval a tužku vrátil.

Šli jsme dále. Najednou začala krásná paní nápadně blednouti, zastavovala se časem, oddychovala z hluboka, kladla něžnou ruku na čelo a prohlásila konečně, že cítí jakousi bolest v hlavě, jakousi mdlobu v údech — zkrátka, že jí není volno a že se vrátí na loď. S obzvláštní horlivostí nabídl se hned synovec, že ji doprovodí.

Pan profesor byl tak zaujat prohlížením sřícenin, že odchodu jejich ani nezpozoroval. Po chvilce optal se mne, kam že odešli, ale nepopřál hrubě sluchu mé odpovědi. Zastavil kolem jedoucího izvoščika a přinutil mne, abych s ním vstoupil do povozu.

Projížděli jsme se městem, navštívili Malakov-kurhan a rozsáhlé hřbitovy a bůh ví, kam by nás byla zvonivá trojka (trojspřež) ještě zanesla, kdybych nebyl upozornil profesora, že již nejvyšší čas, abychom se vrátili k přístavu.

A byl věru nejvyšší čas! Když zvonek naší trojky na přístavišti umlkl, začínali již lodníci „Junony“ spojení paluby s pevnou zemí zrušovati. Seskočili jsme nakvap s povozu a chvátáme k lodi. V tom vystoupila z tlupy na břehu zevlující jakási postava, oděná v pestré hadry, s tajemným výrazem v obličeji, a podala Valterovi svinutý lístek. Rozbalil jej spěšně, přeletl obsah jeho dychtivým zrakem, ruce se mu zachvěly, obličej náhle se změnil ... Četl znova, obrátil papír, lístek vypadl mu z ruky ... Stál tu chvíli jako hromem omráčen, s okem pustě vytřeštěným, s lící mrtvě bledou. Pak zaúpěl z hluboka a zastřel si rukama obličej.

Řek vedle stojící shýbl se pro lístek a podával mu jej. Valter spustil ruce a pohledl na mne zoufalým okem.

„Přečtěte si to,“ zvolal. „Oklamán! Opuštěn!“

Vzal jsem papír — zdálo se mi, že to lístek vytržený z deníku paní Valterové — a přečetl tyto spěšně tužkou načrtané řádky:

Milý ujče!

Co řádky tyto pročítáš, jsem daleko za Sevastopolem. Musím ti upřímně vyznati, že tvůj rukopis „kallobiotiky“, z něhož jsi nám od rána do večera předčítal, a tvé ostatní učené přednášky mně a tvé paní mnohou přehořkou chvíli způsobily. Nuže, s bohem! Cesty naše se rozbíhají. Nevzal jsem s sebou ničeho, což tvého jest — však něco přece: možná, že to bylo nejdražším tvým klénotem. Ale musilo se tak státi. Byl by's ubohou svou žínku utýral nadobro. Unáším ten klénot s sebou — spočívá mi na srdci, tisknu ji pevně k hrudi, trojka zvoní nám vesele, nedohoníš nás, nepolapíš!

Vilém.

Na druhé straně lístku napsáno bylo pouze ženskou rukou: „Odpusť, Jindřichu.“ Poznal jsem oba rukopisy z listů na lodi nalezených.

Útrpně pohledl jsem na ubohého manžela. V tom zavolali na nás lodníci „Junony“, abychom si pospíšili, že odjede loď co nevidět. A shýbali se již pro prkna, spojující palubu s břehem.

V okamžiku tom vzpřímil se Valter prudce, zamáchl rukou, očima probleskla mu náhlá mocná myšlenka.

„Pospěšte, pane!“ zvolal.

„A vy —?“

„Já se pustím za nimi.“

„Kdo ví, jakou stranou se dali.“

„Byť do pekla — zastihnu je!“

„A vaše zavazadla?“

„Co mi po nich! Hoďte je do moře — tohle mi dostačí!“ V zoufalé odhodlanosti zaklepal při tom na prsní kapsu spodního kabátce, z níž čouhal blyštivý revolver.

Teď uchopil mne lodník za rameno a ukázal na soudruhy, kteřiž právě osudné prkno zdvihali. Nevím ani, jak jsem se octl na palubě. Zaslechl jsem ještě za sebou zvolání Valterovo: „Oznamte kapitánovi, že jsme se dali k Jaltě po suchu. A chcete-li, dejte tam věci mé dopraviti do hôtelu „Crimée.“

Ozval se mocný hukot, bílá pěna vzkypěla na boku lodi — vzdalovali jsme se od břehu. Viděl jsem, jak nešťastný profesor uprostřed malebné tlupy v přístavišti s živými posuňky rukama šermuje — s Tatary ovšem nesnadno se smluviti, zvláště samospasitelnou němčinou! — jak začíná tlupa chápati, jak se hádá, jak jedni v tu, druzí v onu stranu ukazují . . . Konečně zmizel Valter s jedním Tatarem v oblaku prachu.

Vypluli jsme ze zátoky opět do širého moře. Když nám dávno Sevastopol zmizel s očí, vzpomněl jsem si na poslední slova Valterova. Bral jsem se ke kajutě kapitánově. Jda kolem schůdků, v kabinu vedoucích, div jsem nevzkřikl překvapením: z dola vystupovala lehce na palubu — paní Valterová!

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Ze Šu-kingu.

Podává prof. *Václav Petrů.*

II.

Hlava druhá. Šun-tien nazvaná.

Takto vyjadřují se ti, kdož bádání o starém císaři Šunovi učinili. Tento kníže byl opravdu obrazem císaře Yaa. Obdivováno se na něm dokonalé moudrosti, přívětivosti spojené s velikou genialností, velké mírnosti a vážnosti; byl poctivý a všecky tyto přednosti rozmnožil ještě velikou skromností. Císař přesvědčiv se o jeho neobyčejných ctnostech, odevzdal mu říši.

Maje rozkaz, aby bděl nad provozováním patera povinností, [1]) učinil, že se vykonávaly; postavil-li se v čelo ministrů, zavedl vždycky náležitý pořádek; byl-li vrchním dozorcem čtyř bran, [2]) panovaly mír a svornost; a byl-li poslán na patu vysokých hor, ani prudké větry, ani hrom, ani příval ho nikdy neodstrašily.

„Přistup, Šune," pravil císař, „po tři léta jsem zkoušel pozorně slova a skutky tvé, zásluhy tvé musí dojíti odměny, nechám tě na trůn nastoupiti." Ale Šun tvrdil, že není dosti ctnostným a nechtěl po Yaovi následovati.

Prvního dne v prvém měsíci byl Šun nastolen jakožto dědic říše v sále předkův.

Tím že zkoušel Siuen-ki [3]) a Yo-heng, zavedl pořádek, co se týče sedmi oběžnic.

Potom ustanovil oběť Loui Šang-timu [4]), obřady šesti Tsongům, horám, řekám a vůbec všem duchům.

On rozkázal přinésti pět Sui [5]) ku konci měsíce, shromáždil velmože a vazaly, aby je jimi podělil.

V druhém měsíci roku šel východní část říše prohlédnout. Když do Tai-tsongu [6]) přišel, zapálil květy a obětoval. Obrátil se k horám a řekám a jednal vedle posvátných obřadů; potom shromáždil knížata východní části a obdržel pět druhů drahocenných kamenů, tři kusy hedbávu, dvé životných a jedno mrtvé. [7]) On uspořádal časy, měsíce a dny. On uvedl rovnost do hudby, míry, váhy a vážení. Když ještě patero obřadů uspořádal a vzor nářadí, kterých se při tom má užívati, zanechal, vrátil se zpět. V pátém měsíci odebral se jižní části prohlédnout. Když přišel k horám jižním, učinil, co v Tai-tsongu učinil. V osmém měsíci odebral se do západní části a držel se téhož pořádku. V jedenáctém měsíci šel severní část ohledat a učinil tu, co v západní vykonal. Při svém návratu šel do Y-tsu a obětoval vedle obřadu býka.

Každých pět let vykonal prohlídku říše; čtyřikráte dostavili se poplatní knížata ke dvoru, aby mu svou poctu vzdali.

Tito knížicové podávali účty ze svého jednání; co vyřkli, bylo zkoušeno a opraveno; za jich služby dána odměna i obdrželi vůz se čtyřmi koly a šaty.

On rozdělil říši ve dvanáct krajů, Čeu zvaných, poslal znaky a znamení na dvanáct vrchů a nechal kanály kopati, aby voda odtékala.

On vydal a rozšířil zákony, aby zločiny byly potrestány. On vydal nařízení, když se někdo od pěti trestů vysvoboditi mohl.

Chtěl, aby u soudů obyčejní zločinci bičem trestáni byli, ve školách pruty bambusovými. Nařídil, že se lze při jistých přečinech kovem z uloženého trestu vykoupiti, aby tomu bylo odpuštěno, kdo náhodou aneb bez zlého úmyslu se v něčem provinil; ale chtěl, aby ti, u nichž polepšení naditi se nelze aneb kdo nadužitím moci proti své důstojnosti se prohřešili, bez milosti byli potrestáni.

On odporoučel vykonávání svých zákonů, ale chtěl, aby soudcové, když trestají, soustrast jevili.

Vypověděl Kong-konga do Yeu-čeu. Houan-teu obdržel rozkaz do Tsong-chanu odejíti; San-miao byl svržen a do San-gonei poslán; Kuen byl v Yu-chanu uvězněn. Když tito čtyři zločinci byli potrestáni, byl v říši pokoj.

V dvacátém osmém roce vstoupil císař Yao nahoru a dolů.[8]) Lid nosil po tři leta smuteční šat a oplakával toho knížete, jako děti svého otce a svou matku oplakávají. Hudební produkce byly v říši zastaveny.

Šun chodil do síně předků první den prvního měsíce.

Otázal se velmožů, otevřel čtvero bran, hleděl skrze sama sebe, co skrze čtyři oči přichází a co přichází skrze čtyři uši.

On povolal dvanácte vazalů a pravil k nim: „Co se týče zásob potravních, záleží všecko na tom, jak se kdo dle času řídí. S těmi, kdo z dáli přicházejí, musí se vlídně nakládati, ti, kdo z blízka jsou, musí se poučovati; lidé, kteří mají nadání, musí se vážiti a povznášeti, dobrým věřiti a důvěřovati; s těmi pak, jichž mravy jsou pokaženy, nesmí se spolek uzavírati; tím si podmaníme Man a Y. [9])

Šun pravil takto k velmožům: „Je-li kdo mezi vámi schopný, veřejné záležitosti dobře říditi, postavím ho v čelo ministrů, aby na všech místech pořádek a poddanost panovaly." Všickni mu představili Pe-gua, jenž byl Se-kongem. [10]) Tu obrátil se císař k Yuovi a pravil: „Vedle návrhu velmožů chci, abyste mimo důstojnost vrchního dozorce nad pracemi pozemními a námořními byl také prvým ministrem říše." Yu poklonil se a pravil: „Tento úřad hodil by se lépe Tsi-mu [11]) aneb Siemu [12]) aneb Kao-yaovi." Císař mu odpověděl: „Buďte poslušen."

Císař pravil: „Ki, vy vidíte hlad a bídu, v níž se národové nalezají; v úřadu svém co Heu-tsi rozkažte vedle roční doby všecky druhy obilí zasíti."

K Sie-mu obrátil se s těmito slovy: „Svornost jest nejen mezi národy, ale i v pěti říších porušena; ohlaste s obezřetností pět spůsobů, jak se chovati kdo má, a buďte při tom mírným a vlídným."

Ku Kao-yaovi pravil: „Cizinci spůsobují nepokoje. Jestli že se mezi poddanými Hia lupiči, vražedníci a lidé nešlechetných mravů nalezají, tož upotřebte. Kao-yao, v důstojnosti soudce patera spůsobů k pokárání zločinců a to tresty přiměřenými. Těchto zločinům přiměřených trestů třeba ve třech případech užiti. Jsou případy pro patero druhů důtek a v těchto případech tři spůsoby napomenutí, avšak člověk musí míti dobrou soudnost a dobře o všem se poučiti."

„Kdo jest," pravil císař, „jenž by mohl v čele veřejných prací býti?" Všickni odpověděli, že jím jest Čui. Císař pravil k němu: „Buďte, Čui, Kong-kongem" a ten učiniv lehkou poklonu pravil, že Šu-tsiang a Pe-yu hodnějšími jsou než on; ale císař pochváliv jej za to, nařídil, aby byl poslušen.

„Kdo jest," pokračoval císař dále, „jenž by vrchní dozor nad horami, lesy, jezery, rybníky, bylinami, stromy, ptáky a zvířaty míti mohl?" Byl mu Y představen. Pravil tedy k němu: „Jest třeba, abyste se stal mým Yu." Y se uklonil řka, že Ču, Hu, Hiong a Pi daleko schopnějšími jsou. Císař odpověděl: „Jděte a poslechněte!"

Císař řekl dále: „Jest někdo, jenž by stál v čele tří obřadů?" Všickni souhlasili, že Pe-y. I pravil císař k němu: „Jest třeba, abyste byl Či-trongem; od rána až do večera buďte prodchnut bázní a úctou i buďte obezřeten; vaše srdce budiž upřímné a bez náruživostí." Pe-y se poklonil a pravil, že Kuei a Long daleko jsou schopnější. Císař pravil: „Jest chvály hodno, že se omlouváte, ale já žádám poslušenství."

„Kuei," pravil, „jmenuju vás vrchním dozorcem hudby, abyste jí učil syny carevičů a velmožů, aby byli upřímní a vlídní, mírní, zdvořilí a vážní; učte je býti pevnými, bez přísnosti a ukrutnosti; sdělte jim moc rozeznávati, oznamte jim své zásady ve verších a sestavte je v básně, k nimž připojte zvuky a hlahol a zpívejte je s průvodem nástrojů hudebních. Je-li osm modulací nebo-li proměn zvukův zjištěno a není-li v akordech žádného nepořádku, pak jsou duchové s lidmi jednomyslní." Kuei odpověděl: „Hraju-li na svůj kámen buď prudce aneb mírně, skáčí radostí i nejlítější zvířata."

Císař řekl k Long-ovi: „Mám nesmírný odpor proti těm, kteří mají zlý jazyk; jejich rozmluvy rozsévají nesvornost a jsou tomu, co dobří činí, škodlivé; vzpourou a bázní, které oni povzbuzují, uvádějí v lid nepořádek. Vás tedy, Longu, ustanovuju za Na-yena; mé rozkazy a rozhodnutí budete ohlašovati a mně podávati oznámení, co jiní mluví; od rána až do večera mějte spravedlnost a pravdu na mysli."

Pak doložil: „Vy, již se nalezáte v počtu dvaceti dvou, buďte pozorni a řiďte záležitosti říšské dle poměrů časových."

Jednou ve třech letech skoumal Šun chování se úředníků. Po trojí prohlídce pokáral vinníky a odměnil ty, kteří se dobře chovali; tím se stalo, že každý k tomu usiloval, aby se stal jeho odměn hodným. Na ten spůsob ustanovena i volba a vyšetřování San-miaův. [13])

Šun byl třicet let stár, když na úřad dosazen byl; třicet let v něm setrval; padesát let potom stoupil výše a zemřel.

---

[1]) Patero povinností týká se otce a dětí, krále a poddaných, manželů, starých a mladých a konečně přátel.

[2]) Čtyřmi branami rozumí se čtyři strany říše. Vrchní dozorce těchto bran měl za úlohu poplatná knížata pohostiti a ubytovati, když ke dvoru přišli.

[3]) Siuen-ki jest sfera, Yo-heng její díl.

[4]) Šang-ti jest v hájesloví neobmezený panovník v říši duchů a lidí.

[5]) Sui jsou jistá znamení, dle nichž se důstojenství poplatných knížat poznává.

[6]) Tai-tsong, pohoří východní čili hora Tai-šan, při níž leží město Tai-gan-čeu.

[7]) Dvé životné jest skop a jeřáb, jedno mrtvé jest zabitý bažant.

[8]) t. j. jeho duch vstoupil na nebesa, tělo pak do země.

[9]) Man a Y znamená cizince.

[10]) Se-kong, dozorce nad dělníky při hrázích a průplavech.

[11]) Tsi jest praotec dynastie Čeův.

[12]) Sie, velmož, od něhož odvozuje rodina Šangův původ svůj.

[13]) San-miao jsou národové poplatným knížatům poddaní.

Z národních písní lotyšských.

Podává *Jaromír Hrubý.*

Vojenská.

Letěli dva holoubkové,
vzlétli, oba zavrkali.
Na vojnu dva bratři jeli,
jeli, dumu zadumali:
„Máme-li jet, nemáme-li?
Máme zůstat v kraji rodném?“

„Doskoč, sestro, na zahrádku,
ozdob bratru čapku kvítím!“

Doskočila, ozdobila,
slzami je sprovodila:
„Až tam budeš v kruté seči,
pomni, že máš milou doma.
Sám-li nevrátíš se domů,
aspoň koně svého pošli.“

Devět roků uplynulo,
dobrý koník na dvůr kluše.
Tázala se smutná koně:
„Kde že zůstal statný jezdec,
jezdec statný, praporečník?“
„Zůstal jezdec, praporečník,
na litevských na hranicích,
mužů kde jak dubů leží,
z mečů kupy nanošeny,
krev kde proudí bystřinami
a kde mosty z kostí staví.
po mostě-li milá jede,
jako lísteček se chvěje.
Boží synové tam chodí,
duše padlých sebírají;
dušičku-li kterou najdou,
v bílý šat ji zavinují,
v siné svaté přinášejí,
v boží kladou kolíbečku,
anděla k ní přistavují
a ten zpívá kolíbaje:
„Ubitého's reka duše
věčně věkův nesmrtelná.“

Síla.

Od *Edmonda de Amicis.* Z vlašského přel. *A. J.*

I.

„Pohleď,“ pravil mi jednoho večera přítel, naznačiv z okna svého bytu, poskytujícího vyhlídku na nevelké náměstí, malý balkon ve čtvrtém patře protějšího domu, „vidíš onoho muže?“ Pohledl jsem směrem naznačeným a spatřil člověka sedícího v koutě, s rukou opřenou o lenošku; však rysů jeho nemohl jsem rozeznati. „Muž ten,“ hovořil přítel dále, „jest mi tak protivný, že jsem si již několikráte předsevzal změniti byt jen proto, abych toho člověka nemusil vídati. Otážeš se, jaká toho příčina a já ti odpovídám napřed, že jsem nikdy s ním nemluvil, hlas jeho nikdy neslyšel, že nevím, kdo je, čím se zabývá, jaký je výraz jeho tváře, kterouž mé oko odtud ani dalekohledem nerozeznává. Člověk ten je mi protivný, poněvadž každý večer udeřením této hodiny vstává od stolu a usedá v onom koutě a každý večer opírá rámě o lenošku a klade jednu nohu přes druhou — každý večer! A nikdy nepřekládá dříve nohu, než byl rámě opřel, bůh uchovej! vždy ukládá dříve rámě a pak teprvé nohu; přisvědčíš mi, že ho již tato pravidelnost činí odporným. Však to je maličkost; každý večer, než se zdvihá od stolu, staví mu jakás paní, která se zdá býti jeho ženou, stolici na patřičné místo, přináší mu dýmku, vkládá mu ji do ruky a zapaluje mu ji — každý večer! — a každý večer nechává se člověk ten obsluhovati hrdě a pyšně jako nějaký sultán, aniž by úslužnosti její nejmenším pohybem přicházel vstříc neb jen projevil, že znamená, jak ho obsluhuje; nuže, člověk tento není jen pravidelností svou odporný, ale i nevlídný. Dále ... každý okamžik něčeho potřebuje, paní hned vstává, mizí, vrací se s tácem, se sklenicí, nevím ani s čím; on bere, poliká, otírá si licousy a za chvíli opět něčeho žádá; jest tedy i baživý. Pak ... přicházeji-li k němu návštěvou přátelé, nepovstává ani, aby je uvítal; zdvihá se leda chvílemi a přechází několikrát volně a nenuceně po tarase; je tedy ke všemu nezdvořák. Nehledí ani na horu, ani dolů, ani kolem sebe; nečte, nepozdravuje; zdá se, že je stvořen a tam posazen, aby se s ním svět kolem točil, aby byl modlou; narodil se, aby byl střežen a obsluhován. A ty se směješ! Jsou věci, jež mi činí některé lidi protivnými; zde máš příklad. Jiný si toho nevšímá, ale já se po taji zlobím. Myslím, že znám člověka onoho jako tebe. Chceš věděti, čím je? Nevím to, ale povím ti to, jako bych to věděl. Tam ten člověk“ — a při těchto slovech ukazoval na něho prstem a pohlížel upřeně k němu, jakoby zrakem svým tajemství nějaké vypátrati chtěl, „je kramář filuta, který začíná hromadit zlatáky a již teď přemýšlí o chloubě, až bude boháčem, který se oženil jen proto, aby uhospodařil služné mládence ve skladě a služky v domě, a s manželkou svou zachází hůře než s děvečkou a trochu lépe než s mládencem; je člověk skoupý k ostatním, a štědrý k sobě, mohl by obývati třetí patro, ale zůstává ve čtvrtém z ohledů hospodářských, ač nemá dítek a nepřeje si, aby je měl; opovrhuje vším, co nevoní kořením, nazývá sluhy zloději a pobudou každého, kdo má méně peněz než on ... Usmíváš se? Nevíš, že nelibost umí dobře hádat? Hleď, byl bych šťasten, kdyby mi náhoda přála, abych mu učiniti mohl nějaké příkoří; nenávidím ho; ať jsem již předpojatý neb utrhač, vše jedno; praví-li mi srdce: člověk ten je taškář — musím ho nenávidět a musím se vyslovit a nenávisti své ulehčit.“

Však nutno znáti toho mladíka dvacetiletého, dobrého, nepokojného a dráždivého a býti uvyklým jeho podivínskému horování proti výtvorům vlastní obraznosti, aby se uvěřilo, že pronesl bez oddechu a bez úsměvu dlouhý ten výklad. Já zatím pohlížel na domělého kramáře a paní před ním na stoličce sedící, s rukama na kolenou skříženýma; a poněvadž mám lepší zrak než můj přítel, zdálo se mi, že onen muž je as čtyřicet roků stár, však žena mnohem mladší, ačkoliv jsem rysů ani jednoho ani druhé rozeznati nemohl. Dal jsem si podati dalekohled a zařídil jej na paní. Nejprvé splýval celý obličej, ale po delším upřeném pohlížení rozeznal jsem jasné tahy jeho. Byla to tvář ženy oddané v žití, které za oběť přinesla; vlasy měla šedivé, čelo vrásčité, veliké oči, z nichž zírala trudnomyslnost; jevilo se v nich něco vážného, co nelze vyslovit, něco vzdorovitého, což projevovalo otužilost v trpění. „Zdá se, že přítel uhodl,“ myslil jsem si a obrátil dalekohled na muže. V tom okamžiku se otočil, i spatřil jsem celou jeho tvář. „Koho to vidím?“ zvolal jsem pro sebe, „jest to možné? Byl by to on?“ Upravil jsem dalekohled a pohlížel bystřeji. „Ano, on jest to! Není pochybnosti! Jest to ten obličej, který jsem viděl stokrát na obrazích!“ — A tu přišla mi na mysl událost již dlouhý čas zapomenutá, kterou sezná čtenář z následujících řádků. Přítel se mne otázal: „Nuže? Je anebo není to obličej filuty, člověka nevlídného, hrdého?“ Nemohl jsem se smáti slovům jeho jako prvé; odvětil jsem, že to vskutku není člověk vábivý, ale že zdá se mi, jako bych jej byl jindy již viděl a že chci ukojiti svou zvědavost a vyptati se na jeho osobu.

Druhý den ráno odebral jsem se vskutku k němu s úmyslem, abych do podrobna vyzvěděl událost, jeho se týkající, poněvadž jsem ji sepsati chtěl. Zvyklý na podobné návštěvy, přivítal mne vlídně, vypravoval mi vše s velkou lhostejností, jakoby rozprávěl o věcech obyčejných, povídal mi o ženě (nikoli manželce), kterou měl u sebe, o své domácnosti, o svém spůsobu života. „Žijeme spolu již deset let,“ skončil své vypravování, „já jsem trpěliv, ona též a tak živi jsme v pokoji, jak se bohu líbí. Největší potěchou jest mi úcta lidí a oddanost ubohé této nešťastnice.“ Vrátiv se domů, psal jsem celý večer a příští ráno došel jsem s rukopisem k příteli. Bylo to v čas, kdy „kramář“ na tarase dlíval pro občerstvení; po obyčejném žvatlání o věcech rozmanitých dotkl se hovor náš nelibosti přítelovy k tomuto člověku. „Příteli,“ pravil jsem, „mýlil jsi se.“ „Není možné!“ zvolal s obvyklou živostí. — „Nechme žertů,“ odvětil jsem, „prosím tě, přečti si tyto listy: obsahují vypravování historické, které jsem napsal v těchto dnech. Hrdinou je tvůj nepříjemný „kramář“; ručím ti svým čestným slovem, že mimo nutnou úpravu ani slabikou jsem ničeho na pravdě nezměnil.“

Přítel vzal spis a začal čísti. Za chvíli pozdvihl oči a

zahleděl se na muže na terase, pak četl dále a vždy častěji pohlížel na mne a na muže; stával se vážnějším. Když dospěl k posledním řádkům, vykřikl hlasitě udivením; obrátil se ke mně, podal mi ruce a pravil hlasem pohnutým: „Ručíš mi čestným slovem, že je to všechno pravda?“ „Ručím,“ pravil jsem. „Že to on?“ tázal se dále. „Že to on,“ opakoval jsem. Aniž by byl slova řekl, vzal klobouk a odešel krokem chvatným. Přiblížil jsem se k oknu; viděl jsem, že jde přes náměstí, že vkročil do protějšího domu. Po několika minutách zpozoroval jsem, že muž na terase zmizel. Za chvíli vrátil se a také můj přítel kráčel přes náměstí zpět. „Znám tě,“ pravil jsem sobě, otvíraje dvéře, „vím, co's učinil.“ Přítel objevil se na prahu. „Odebral jsi se k němu,“ pravil jsem hlasem zvýšeným, „abys ho políbil!“ Pohledl na mne, usmál se; pak vrhl se mi kolem krku a zvolal pln radosti: „Ano!“

(Pokračování.)

K historii karet.

Od *J. L.*

Malý počet vynálezů dosáhl rozšíření tak obrovského, jako ty pergamenovité, křiklavě pomalované lístky, jež kartami nazýváme. Již z čilého obchodu, jaký se po všech končinách vzdělaného i polovzdělaného světa s kartami vede, souditi lze, jak úžasně mnoho lidí jimi se baví a z části — zničuje.

Však málokterý z hráčů těchto ví, že mají karty dějiny velmi rozsáhlé, daleko v šerou minulost sáhající. V Indii, jejíž posvátný sanskrit jest otcem všech národů evropských, hledati sluší též pravlast karet. Poukazujeť k tomu především již slovo „karta“, kteréž odvoditi lze od indického „chatur“ (čtyři), poněvadž jsou karty původně pro čtyři hráče určeny. Zachovaly se nám skutečně karty starých Indů, zevnější podobou svou valně od našich karet se lišící. Z tří her takových staroindických karet, které se nalezají ve sbírce královské anglo-asiatské společnosti, má jedna deset barev, ostatní pak dvě po osmi; každá barva má dvanáct listů, z nichž dva představují honneury, ostatní pak obyčejné listy číslové, jejichž hodnota ve hře řídí se dle počtu ok na nich se nalezajících. Podoba těchto karet jest kruhovitá, průměr jejich obnáší $2^1/_8$ až $2^3/_4$“; sdělány jsou pouze z plátna, ale lakem tak silně natřeny, že se pevností rovnají zcela tabulkám dřevěným.

Po Indech bavili se hrou v karty nejdříve Číňané; dostalyť se tam karty z Indie za panování císaře Seunha (r. 1120 našeho letopočtu), jehož četné ženy si jimi krátily dlouhou chvíli.

Do Evropy přineseny byly karty nepochybně toulavým národkem cikánů, jehož kolébkou jest Indie. Pariové tito, vyvrženi z vlasti, rozšířili všude na svých potulkách světem známost pomalovaných těch lístků, z jejichž barev a znaků budoucnost předpovídali.

Ku konci XIII. a na začátku XIV. věku byly karty již ve Španělsku známy. Alfons XI. kastilský založil r. 1332 řád červené stužky, jehož stanovy dle Antonia Guivary, kaplana Karla V., obsahovaly článek: „že jest rytířům červené stužky zapovězeno hráti v kostky neb v karty.“

Za téže doby byly karty v Italii již rozšířeny. Nejprvnější hra Vlachů v karty byla t. zv. t r a p p o l a t. j. past. V této objevují se čtyři barvy: s p a d i čili meče, c u p i čili koflíky, d e n a r i čili halíře a b a s t o n i čili hole. Teprvé později byla hra v taroky vynalezena. Jméno své má od taroccare, hřmotiti. Vynálezcem jejím byl prý princ z Pisy, Francesco Fibia, velitel posádky v Bologně, který zemřel r. 1419. Obrázky karet tarokových onoho věku liší se valně od nynějších. Dle vypsání učeného abbé Longuerra představovaly papeže, císaře, krále, císařovny a válčících proti sobě monarchii.

Čilým obchodem, jaký tehdy Italie s Německem vedla, dostaly se karty dříve do Německa, než do Francie. Již r. 1329 vydal biskup vircburský list pastýřský, jímž mnichům a jeptiškám své diecése hry v karty, kule, kostky atd. co nejpřísněji zapovídá. Za to jsou karty v zákonníku města Norimberka z let 1380 až do 1384 mezi hrami vůbec dovolenými uvedeny. Žoldnéřům německým, kteří byli vášniví karet milovníci, děkuje známá hazardní hra „landsknecht“ své jméno.

Do Francie přinesli s sebou nepochybně hru v karty pestré roty Bertranda Dugesclina ze své výpravy za Pyreneje proti Saracénům, vlastně jen na pomoc Jindřichovi z Transtamare.

R. 1369 vydána byla sice zápověď her hazardních, mezi nimi hry v kostky, triktrak a míče a j., ale o kartách nečiní se v ní zmínky. Buď byly karty tehdáž ve Francii ještě málo známy, anebo pěstovaly se jen hry nevinné.

Úřední zápověď hry v karty vyskytuje se teprvé r. 1397, kdy prévôt pařížský řemeslníkům zakázal hraní v kostky, míč a karty v dny pracovní. V pařížské knihovně chová se překrásná hra starožitných karet, jimiž prý si trudnomyslný král Karel VI. krátíval dlouhou chvíli.

Vlivem tohoto vznešeného vzoru staly se karty brzy oblíbenou kratochvílí dvořanů a po jejich příkladu znenáhla všeho obecenstva pařížského. V opeře „Karel VI.“ užívá se podání toho velmi působivě, ovšem poněkud na úkor pravdě historické. Mluví se v ní totiž o dvou barvách, červené a černé, kdežto staré karty francouzské, jež se v rozličných knihovnách a sbírkách chovají a většinou od malíře karet, Jacquemina Gringonneura, zhotoveny jsou, žádné takové různosti barev nevykazují. Z karet Gringonneurových nachází se v královské knihovně v Paříži 17 kusů, jež bezpochyby k četnější hře náležely. Jsou $6^1/_2$“ vysoké a $3^1/_2$“ široké a nemají ani vzhledem k figurám, ani v barvách nějaké podobnosti s nynějšími. Postavy na nich vypodobněné jsou zejmena pro studium dřevních krojů zajímavé. Mezi jiným spatřují se na nich: papež, císař, poustevník, slunce, měsíc, střídmost, síla, spravedlnost, štěstěna, smrt atd. Mnohé z obrazů těchto jsou pozoruhodné pro svou naivnost. Síla na příklad představuje se obrovskou ženštinou, jež přelamuje silný sloup jako tenkou hůl. Střídmost přelévá víno z jedné láhve do druhé, aniž by ho okoušela. Smrt uhání na příšerném koni a seče kosou velké i malé, vznešené i nízké. Slunce svítí na skromnou selku, předoucí pilně na kolovrátku — čímž se bezpochyby naznačuje, že slunce svítí pro každého. K jakému spůsobu hry se štěstěny a smrti, slunce a měsíce a t. d. užívalo, známo není. — Za Karla VII. objevují se karty piketové, v nichž počet karet každé barvy rozmnožen jest o jednu, totiž o eso. Jak známo, pravil slavný jeden vojevůdce, že k válce potřebí jest tří věcí: předně peněz, za druhé opět peněz a konečně za třetí ještě jednou peněz. Myšlenka tato ujala a rozšířila se ve Francii tím spíše, poněvadž tam nejprvé soustava vojsk žoldnéřských se ustálila, v níž peníze důležitý úkol měly. Eso, as (jméno italské mince tehdejší doby) zvoleno tedy za nejvyšší kartu ve hře piketové.

Jako při ostatních kartách, mají též ve hře francouzské známé čtyři barvy význam allegorický. Pique čili hrot u kopí, zbraně to rytířské, značí stav šlechtický; coeur (srdce) představuje stav kněžský, trèfle (jetel) stav rolnický, carreau stav rabů, nevolníků; neboť carreau byl čtyrhranný dubový hrot šípu; šípů pak užívali ve válce střelci, kteříž se vybírali z třídy rabů.

Kardinal Mazarin dal zhotoviti karty historické k zábavě a poučení dauphina, pozdějšího krále Ludvíka XIV. Dámy v těchto kartách byly Johana z Neapole, Roxelane, Marie Stuartka a Parysalis, perská princezna. Však tento vynález kardinálův nerozšířil se valně. Francouzská revoluce změnila karty docela; obrazotvornost malířův měla zcela volné pole, a na místě posavadních figur bylo lze viděti genia obchodu a války, zákonodárce s vážkami, republikánského vojáka a černocha s puškou na rameně. Po mnohých pokusech ustanovil národní konvent stálý vzorek karet hracích. Solon byl králem coeurovým; Jean Jacques Rousseau králem trèflovým; Kato Utický králem carreauvým a Junius Brutus králem piquovým. Spravedlnost, Svornost, Chytrost a Síla zaujaly místa dám a kluci byli nahraženi Hannibalem, Deciem, Horacem a Muciem Scaevolou. Karty tyto zůstaly jediné úředními až do císařství, kdy dřívější se zase objevily. —

Mnohé knihovny a musea chovají sbírky karet hracích z rozličných dob a zemí. Nejúplnější sbírka druhu toho byla asi od francouzského bibliofila p. Lebera založena, kteráž nyní jednu část městské knihovny v Rouenu tvoří. Ve sbírce této chovají se též shora uvedené karty indické, jež všelijakými podivnými znameními, pagodami, rolničkami a pod. pomalovány jsou; čínské karty v podobě známek hracích; německé a portugalské karty z 16. a 17. století.

Umění. Literatura. Věda.

— Básně J. V. Sládka. Dvojí proud stopuju v básních Sládkových. Nazval bych jeden cizinou a druhý domovem; ale oba tak se na vzájem pronikají, jeden druhý tak illustruje, že básník sám nerozdělil jich v knize své, nechal plynouti oba vedle sebe, nechal nad oběma vznášeti se poesii svou v stejné síle i dojemnosti. Nejkrásnějších básní postrádali bychom úplně, kdyby cizina k nim nebyla podala dojmn i látek, ale můžeme opět směle říci, že by básně tyto nebyly tak dojemnými a krásnými, kdyby domov neposvětil je vším kouzlem vzpomínky i resignace. Sládek jest lyrik subjektivní. Mlčící prales i bouřící vodopád, tichá step, ozářená zapadajícím sluncem i moře v klidné nádheře své, jsou mu jen rámci, kam vkládá myšlenky i city vlastní, a my poznáváme pravého umělce, jenž nikdy nedá v pouhém popisu neb v pouhé krajinomalbě utonouti citu neb myšlence. A při této umělecké spořivosti jak přece uchvacují jeho kresby, jak dojímají svou pravdou! Často pouhým črtem, několika verši a před čtenářem stojí celá divoká krajina v své cizí kráse; ale tyto lesy, ty stráně, ty vlny jsou oživeny cítícím srdcem poetovým, nám se v nich nezasteskne, my toužíme i pláčeme s ním, rádi bychom doma chtěli se učiti lítat volnými perutěmi orla, a v cizině přece nemůžeme s ním zapomenout „naši bídu i naši práci". Těmito básněmi „v cizině" přibyla nová struna lyrice naší. Některé básně rázu tohoto jsou a zůstanou jedinými v literatuře. Neznám básně tak tklivého a mocného dojmu jako „Jiskry na moři" ani tak genialně smělé rhapsodie jako jsou verše nadepsané „U Michiganu". Jmenuju pouze tyto, ač jest jiných sourodých v knize více. Někdy odhazuje Sládek docela skvostný tento háv popisů přírodních a mluví tonem prostým a klidným. Tu uslyšíš v básních jeho zvonky národní písně. Přečtěme jen básně: „Má matička", „Zastesknutí", „Loučení" a zvlášť ten vzácný drahokam erotiky jeho „Vždyť jsem tomu chtěla". Cit hluboký a mocný zdrtil zde všecky vazby obrazů, vystupuje prostě a přesvědčuje toliko svou pravdou. Jinde jest to opět kouzlo naladění, jakým opřede básník čtoucího, z veršů jeho jakby vála opojivá vůně, cítíme skoro omamující dech, jenž vznáší se nad těmito jednoduchými slokami. Zvlášť básně, kde srdce básníkovo s přírodou buď snoubí se neb sváří, dýší tímto tajemným kouzlem. Básně „Za hory slunce zapadá", „V lese", „Pojďme spat", „Neuměl bych zapomenout", „Hrob v pralese", jsou toho živým dokladem. Jednou z nejkrásnějších, kde naladění jemností svou přímo okouzluje, jest „Anděl smrti". Jen básník tak snivý jako Sládek dovede takové tony. Jeho poesie jest podmíněná jeho snivostí. On sní v pralese, na prerii, v osamělé farmě, v dobách štěstí s dívkou „u potoka" ba sní i nad otevřeným hrobem, jenž pochoval všecku jeho blaženost. Ano řekl bych, že teprvé zde sníti počíná. Ptá se, proč jedněm k štěstí vidí se býti tento sen a jiným k zoufání, člověka nazývá spáčem a prosí své druhy, by nerušili jej z tohoto těžkého snění. Je to zvláštní stránka lyriky Sládkovy. Verše rázu tohoto mluví svou vnitřní pravdou, jsou bez šperku jako ta skutečnost, jež je vyvolala, jsou trpky jako tato, ale jsou pravdivy a uchvacující. „Jen usni tiše" „Jdi spat" a zvlášť pěkná duma „O něčem přemýšlím" mluví takovýmto opravdovým tonem. Někde stupňuje se rozhořčenost básníkova až k příkrosti, ale nikde nepřestupuje meze poetické míry. Celkem ale převládá přece smír, resignace vyplní všechny protivy a tichá skonejšená bolest krystaluje se v písně netušené krásy. Sem počítám celý cyklus „V upomínku", majestátní „Odříkání" a zvlášť svou nelíčenou upřímností a snad až přílišnou skromností vyznačující se „Doslov". Některé sloky této básně stojí za celou knihu. V posledních řádkách básně té jeví se celá ta snivá i resignující povaha básníkova, která stejně byla vlasti věrnou „na oceanu" i „v naší práci". Ano, ještě tento ton chyběl mi k doplnění poetického obrazu Sládkova. Ten snílek také horlí a tu stává se dikce jeho bouří. Horlí pro svobodu a lidskost, pro právo i volnost myšlenky, pro svůj národ. „Na hrobech indianských", „Před tronem", „Písař", „Z irských melodií" „Kozák" a jiné básně zastupují důstojně tento druh lyriky jeho.

Ještě slovo o formě básní Sládkových. Přiznejme, že jest originální, někdy i smělou. Překvapuje ráda náhlými obraty a skoky, zmate nás někdy v ustálené již rhytmické koleji, ale rádi uznáme, že jen vnitřní nutnost podmínila tyto její zdánlivé nepravidelnosti. Ohnivý cit Sládkův nedá se vázati danými vzorci, vysloví se v plné své síle, ať již rozbije stanovený pořádek rýmů a veršů čili nic. Velké myšlenky a city nepotřebují takovýchto formálních vodítek. Někdy jest taková nepravidelnost i rázným uměleckým prostředkem a dosáhne se jí znamenitého účinu. Ukazuji jen na báseň „Hrob v pralese". Jak jednotvárně smutně až příšerně působí opakování stejného slova v čtvrtém verši každé sloky! Jaký dramatický život proudí touto nestálostí rozměru v básni „Před trónem" a jak stupňuje se touto nepravidelností rhytmu a rýmu divoká bolest písní (IV, VI, VIII.) v „Upomínce". Ano větší část úspěchu básně „Nezdara" zdá se mi spočívati na umělém rhytmickém roztřídění látky.

Tím asi naznačil jsem hlavní kontury básnické individuality Sládkovy. Mám jediné přání, by kniha tato nebyla poslední a by „poesie" nahradila všemi skvosty svými alespoň částečně jemu to, co vzal mu život. Myslím, že by to bylo zase jen k jejímu nejlepšímu prospěchu. *J. Vrchlický.*

— Přehled slovanských literatur. Lucyan Siemieński, známý překladatel Odyssey do polštiny, vydal v Poznani sbírku skiz o spisovatelích polských, s názvem: Portrety literackie. Knížka ta je v pravdě sbírkou fotografií osob, jakož jsou Aniel Szlązar, známý z Mickieviče, Ant. Malczewski, nesmrtelný pěvec Maryje, Pavel Worcnicz, jehož Hymn do Boga a Świątynia Sybilli mezi nejlepší básně polské se počítají, Wacław Rzewuski, nejromantičtější to osoba první polovice nynějšího století a j. — Ve Lvově vydal nejmenovaný spisovatel spisek „Po dziesięciu latech" (po desíti letech), v němž líčí způsobem prostým, avšak nanejvýš dojemným desetiletý svůj pobyt na Sibíři. — Ve Varšavě vydáno tiskem 5aktové drama Wincenta Rapackého: Wit Stwosz. Kritika varšavská přijala nový tento plod muzy Rapackého s pravým enthusiasmem, spatřujíc v něm základ v pravdě národního polského dramatu. Rapacki je mistrem v kreslení charakterů i v dialogu a působení effektu. Jediné podrobné rozvíjení intriky mu schází. — V Gothě vydal dr. Jak. Caro „dějiny polské" v řeči německé. Caro je jeden z málo Němců, kteří uznávají důležitost a zásluhy světa slovanského. Spis jeho psán dosti objektivně. Dosud vydány 4 sešity, sahající po rok 1455. — V Krakově počal vycházet redakcí F. H. Duchińského nový přehledový časopis: „Przegląd etnograficzno-historiczny a literacki", který má články v jazyku polském, francouzském a německém. — 30. kniha „Radu jugosl. akademije" vydávaného v Záhřebě, obsahuje mimo jiné J. Jurkovičovo pojednání o ženských charakterech v národ. písni srbské; Fr. Račkého Boj jižních Slovanů za neodvislost v XI. věku a Petranoviče: O kmetství po srbském právu obyčejovém. Dubrovník, zábavník čitárny dubrovnické, obsahuje v sv. 3. práce Sandečiče (Námořníkova milá), Ljubiše, Peričiče (překl. Apologie Sokratovy) a Něbožsk. komedii. — „Narodna biblioteka", vycházející v Dubrovnice, přináší ve 4. sv. básnické práce Ant. Kaznačiće. J. Sundečić vyzývá dalmatinské spisovatele, aby podali příspěvky do almanahu „Boka kotorská", který vydá čítárna kotorská písmem cyrillským i latinkou. — Spisy záhy zvěčnělého dramatika srbského Kosty Trifkoviće vyjdou sebrány jeho přátely během letošního roku tiskem v Novém Sadě.

Listárna redakce.

J. A. B. Pouhé rýmování — k tomu většinou nesprávné „Kvítek" máme již v pěkném českém překladě. — *H. v H. K.* Mělké a všední. Jak si představujete obraz „bílá kvítka se věží"? — *r. r.* Nelze otisknouti. — *B. V. M.* Bez hloubky. — *O. M. L. P.* Časem napíšete snad něco dobrého. *Lg.* Ohlasy příliš známých melodií. — *3 O v K.* Práce vaše svědčí o nadání. Pokračujte! — *B. v Lch.* Poslední zásilka je lepší předešlé; ale uveřejniti nemůžeme z ní opět ničeho. — *„slnm" v Mb.* Oprava se nezdařila: „úsměv" — „utkvěv" není opět rým. Rada naše upřímná: nemařte již ani chvilky podobným veršováním. — *J. H. v Praze.* Děkujeme za dobrou vůli, ale bájky Lessingovy jsou příliš známy. — *Jos. Vl. Hr.* Nevíme, co rozumíte protekcí při podniku čistě soukromém. Vždyť bychom jen sobě škodili, kdybychom odkládali dobré práce. Z cyklu vašeho podali jsme ukázku; více učiniti nemůžeme. Ostatní práce se nehodí. Leží v administraci. — *H. St. K.* Pokračujte v příspěvcích toho druhu. Co vám zaslati máme, leží v administraci.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Pokračování.)

Je zdola zahučely rohy panských rot a jediným rázem hnul se černý proud ku předu zase jako mrak, ale když z něho fičí studený vítr, kusy ledu poprchávají a ničí úrodu. Krajinou rozlehl se divoký křik, nad tvrzí začervenalo se nebe jako krev žárem rozpálených pochodní, opět otřásl se vzduch a z houfnic na valech rozléhal se výbuch za výbuchem.

„Tábor hr, hr!" hučelo to hradbami jediným hrdlem a dole rozléhalo se ohlušující proklínání. V chvilince vystoupily bělavé sloupy dýmu nad doškovými střechami v dědině, za dýmem vyšlehly plameny a tvrzí rozletěl se ještě rychleji, než ty plameny vyšlehly, nářek utečenců, že jim páni zapálili krov, jenž pamatuje krále Otokara, že ničí jim kolébky a ze msty rozbíjejí skrovňounký majetek a házejí v jícny požáru.

Však Buchata nevšímal si, že mu hoří kovárna, nikoho neměl, komu by odkázal v ní kovadlinu a kladiva a střecha se stěnami patřila ku tvrzi. A koho ještě měl, byla to ta dívka, jejíž hlava mu spočívala na prsou a jíž stará Háta ránu čerstvou vodou neustále vymývala.

„Aleno!" budil ji ze spánku mistr Buchata, ale za hodnou chvíli teprvé otevřela očka, oddychla si a rozhledla se kolem po nádvoří. Poznala Buchatu, Hátu také poznala a ještě někoho hledala.

„Já věděla, že jsem tu cizí, že není zde domov můj a že tady musím umírat — Boleslave!" zavolala hlasitěji, napjala všechny síly, chtěla se vzpřímiti, ale nemohla. —

„Lež tiše, holoubku — ani se nehýbej, protože při každém hnutí bouří se ti krev," zašeptala stařenka.

„Umírám — cítím to, Buchato, slyšíš, Háto? — Boleslave! — A necháte mne umírat v tušení, že zdejší tvrz není mým domovem a že matka má — viděla jsem ji v oděvu rozedraném, prostovlasou, byla ti, Buchato, podobná, zas ji vidím, vznáší se nade mnou, ale nepláče, nemá rozedraný šat, nohy jí také nekrvácejí, pluje v oblaku níž a níže, volá na mne, kyne mi s otevřenou náručí, podívejte se — — —"

„Sestro má!" vyrazil prudce ze sebe Buchata, podíval se k zarudlému nebi a dívka utkvěla na tvářích jeho tmavýma očima.

„Sestra tvá?" zašeptala.

„Sestrou mou byla, Aleno, matka tvá a já jsem ti strýcem," opět tak spěšně vyrazil ze sebe mistr kovář a blíže se nahnul k dívce, jejíž oči dívaly se už nahoru k záplavě a opět viděly ubohou roditelku.

„Strýče můj — je už pozdě — Boleslave, kletba otecká — umírám," zašeptala a ještě chtěla se zdvihnouti a podívati se nádvořím, jak to kolem vypadá a nepřichází-li Boleslav.

V okamžiku byl u ní s Hanušem.

„Nerušte ji — umírá," řekl chvějícím se hlasem Buchata, sepjav ruce a modlil se.

„Umíráš — že umíráš, Aleno?" zaúpěl mladý hoch po boku Hanušově, vrhl se do trávy k ní, hlavu jí položil na prsa svá a rty své přitiskl na její, jakoby zadržeti chtěl duši, aby nemohla do nebe z těch bělounkých, nevinných prsou nevěstiných. „Umři tedy v loktech mých, miláčku můj."

„Půjdeš se mnou, Boleslave —" zašeptala ještě Alena, ale jen jako když tichounký větérek zavane, hnula pravicí, jakoby ji podávala komusi, ze spod obvazku vyvalil se proud krve, prsa se zdmula, polootevřenými rty vydral se hluboký výdech, jako když někdo si zasteskne po domovu, tepna ustávala — ustávala, až náhle utichla.

„Hr, Tábor, hr!" rozlehlo se znovu hradbami v divokém pokřiku; staré, dubové kmeny, narovnané bůh ví kolik už let, řítily se s přívalem kamenů na útočníky, houfnice opět otřásaly vzduchem a Cerha si po každém výbuchu zahoukl, protože pokaždé koule dvě tři lebky rozdrtila.

Vražednou vřavou rozklinkal se ve bráně zvonec zrovna tak tesklivě, ne-li smutněji ještě, než před několika měsíci, když umíral pán. Zvonili Aleně hodinku. Tiše stáli kolem bratří s pochodněmi k zemi skloněnými. Rudá záře jejich barvila bělounké, průsvitné tváře Aleny — nebožky. Snad oči jejich neslzely, leda když byli maličci a kdo ví, zdali tehdáž ještě. Ani včera, když klesali druhové jejich u Lipan pod koňmi panských rot, když oba Prokopové dodýchali. To se jim ty staré, bystré zraky svítily vzteky a osmáhlé tváře zarděly plamenem pomsty, ale dnes slza za slzou je vlažila; arciže hodně nízko hlavy sklopili a dlouhé vlasy jejich rozestřely se čelem přes obličej jako závoje slečen na hradech.

Buchata klečel jí u hlav, Háta odříkávala nad ní kýs žalm a Boleslav s Hanušem dívali se jí do tváří, jakoby tomu nechtěli věřiti, že ta květina je uvadlá, že

oči již nevidí a že pod těma ňadrama srdce je tiché, jakoby dřímalo.

„Půjdu za tebou, Aleno, zvala's mne, zastřelil mi tebe, nechť si tedy i syna zastřelí. Ale o tom si musí od věků do věků povídat, že syn smečenského pána byl s bratry v táboře, že se pod černou korouhví s červeným kalichem rval pro svobodu lidu, za slávu kalicha a za volnost slova božího," temně pravil Boleslav, políbil Alenu v průsvitné líce a zdvihl se.

„Pojď, Hanuši, chtějí mermocí na hradby. Musíme je utišit, sice nám do rána nedají pokoje," a táhl takořka levicí bratra Alenina na hradby a oko jeho blýskalo se prudčeji než pochodně a tvář rděla se temněji než záplava.

„Hr, Tábor, hr, bratří!" opětně se ozývalo na valech; nad branou vystupovaly znovu bílé oblaky dýmu a dole několik útočníků dochropotalo. A zároveň s chropotem ozval se u houfnic rozdivočelý Cerhův smích.

U Aleny zůstal jedině Buchata se starou Hátou. Oba mlčeli a oba ještě hleděli tak do nebe, jakoby chtěli sledovati duší té dívky — nevinnou, beze skvrny na daleké cestě její za hvězdy.

* * *

Nad krajem rozhostilo se ticho jako bývá na hřbitovech. Hradbami kmitala se už zase jen mdlá světélka. Toliko ves hořela dosud světlým plamenem a k ránu vzplanuly také selské statky v Malikovicích a v Studňovsi.

Několikrát pokusila se panská čeleď o valy řísutské. Ale hradby bránilo jádro tábora — staří bratří, z nichž leckterý byl až u Frankobrodu a leckterý nahoře u Baltu neb kdesi v Uhřích na plenu. —

Druhý den k večeru ještě ležely kolem tvrze panské roty, ale již o hezký počet stenčeny. Právě ucouvly od útoku a z přední řady zůstalo jich v příkopě polovic.

Pan Aleš stál s Markvartem a předními náčelníky ve kruhu bez hovoru v rozezlení.

„Pravím vám, že do slunce západu odtrhnu," zahovořil smečenský pán a na druhy se ani nepodíval.

„Jsi vázán podpisem, pečetí rodu svého a potom jsi nás za nimi vyzval sám, abychom prý peleš táborskou v Řísutech pobořili," namítal pan Aleš Holický opravdově.

„Řekl jsem. Chcete-li mne držeti, držte mne; ale to vám povídám, že neudržíte," prudce odsekl pan Markvart a sivé oko jeho zaletělo na okamžik ku tvrzi. Několik mužů odnášelo kohosi s valů.

„Potáhnem odtud s hanbou. Pomni, přišli jsme pod zdejší hnízdo co vítězové. Byla by to skvrna na naší bohatýrské cti a na jménu tvém největší. Je to sběř, otrhanci, poběhlíci a několik kmetů ze vsi. Utrpíš tím na své pověsti a tebe to stihne nejcitlivěji. Mohou se sebrat z celého okolí, zajít si ku Smečnu, cepy rozrazit bránu a posvítit ti, jako již tolika posvítili," hovořil s důrazem Šternberk.

„Přijdou-li, budu se brániti a uslyšíš, jak se bránil Markvart Smečenský," zahučel a opět se díval do země.

„Pane, nebudeme před nimi jisti na tvrzích svých," přimlouvali se Klinštejnský se Zvoleňovským.

„Můžete se ukryti u mne na Smečně," usmál se Markvart jízlivě. „Dětmare, dej troubit k odjezdu."

Nedaleko se obrátil vysoký, vyzáblý muž s sežloutlým obličejem a se sporým vousiskem na bradě, jakoby nerozuměl rozkazu pana Markvarta.

„Neslyšíš! Či také vy se mi chcete vzpírati?" pokročil blíže k čahounovi a rozpřáhl svalovitou pravici naproti čeledínu.

Mžikem zaduněl pod Smečenskou korouhví roh krátce jako když usekne a ještě rychleji seřadila se čeleď k pochodu.

Pan Markvart vyšinul se na bělouše, pobodl ho; ale oř sebou ani nepohnul, až teprvé když ho podruhé bodl ostře do slabin, zařičel, vzpřímil se a v několika skocích byl na stráni, jež táhla se pozvenáhla od Řísut ku Smečnu.

Čeleď táhla za pánem zvolna, smutně, bez jásotu, šeptali si cos, dívali se zpět ku tvrzi a opět na pána, jenž cválal před nimi ku hradu jako šílený.

„Nediv se mu, pane Aleši. Schválně jsem mlčel, když jste mluvili do něho. Je lépe, že nás opustil. Víte proč? Všimli jste si, jak vytrhl šipku jednomu pacholku, zahodil meč, jak zajiskřilo se mu oko divoce? A když vyletěla střela z jeho luku, ozval se na hradbách výkřik, shlukli se tam náhle kolem někoho, pan Markvart se zarazil, daleko mrštil šipkou od sebe a trhl koněm, že by se byl s ním hnedle překotil do příkopu a první volal nazpět čeleď, k couvání. Proto se nám také útok nezdařil," vyprávěl potichu Klinštejnský z Okoře.

Páni mlčeli a dívali se za Markvartem.

„A to jste také viděli, jak na valech kohosi odnášeli. Byl to Boleslav," dopověděl rytíř.

Mezi čeledí strhl se náhle hluk, okamžikem rostl a lomozením prorážel0 klnutí a výhrůžky jednotlivců. Kdosi přinesl zvěst, že se chystá okolní lid se Slanskými vyrazit k Řísutům a změřit se s panskými rotami. Z Hořešovic, ze Skal a z Podlesí že prý už s cepy vytáhli a proto prý také pan Markvart odrazil, aby mu sedláci na Smečně nezatopili.

A ještě než zeptal se pan Aleš po příčině shluknutí, přivedli několik sedláků svázaných, ozbrojených cepy kovanými v řísutské kovárně.

„Tam z toho hnízda za vrchem jsou, pane. Šli na zvědy; ale u čerta se vám to, krtci, vyplatí!" zaklnul chlap a udeřil jilcem meče kmeta do prsou. „Hlavu sehněte, holoto, když s pány mluvíte a čapky s palic dolů!" zasmál se surovec a jednomu po druhém srážel poděbradky lemované králičinou. Byl to Epík Klinštejnský.

Kmeti zaskřípali jen zuby a zasvítili po pohanci očima.

„Chytili jsme je, pane, pod vrchem."

„Odkud že jste?" zeptal se jich pan Aleš pohrdavým zvukem. Ale sedláci mlčeli jako hrob.

„Bez jazyků jste psovodci?" blíže pokročil k nim a jeden z chlapů sedláku ústa otevřel, zdali je bez jazyku, že mlčí jako němota.

„A k čemu ty cepy máte s sebou?" zase zeptal se pan Aleš. Ale sedláci ještě mlčeli jako hrob.

„Rozvaž jim, pane, jazyky," radil Zvoleňovský.

„Povalte je a přeměřte těmi jejich zbraněmi," poručil pan Aleš.

Rázem leželi kmeti na zemi a čeleď panská bila je cepy, jakoby hřbety jejich byly mlat a na mlatě jakoby bylo rozestláno obilí.

Ale ani jediný se neozval, ani jediný nevzkřikl bolestí.

„Prašivci!" odplyl pan Hendryk ze Zvoleňovse.

„Celý kraj je vzhůru, pane, proti nám. Zemané

z okolních vsí stojí sedlákům v čele a hodlají nás dnes v noci se Slanskými překvapit," přikvapil posel k panu Alešovi.

„Proklatci! Ubijte je!" zvolal pan Aleš a opět dopadaly pádné rány okovaných cepů na sedláky, do těl se jim zabodaly hřebtky, až je rozbodaly.

Po celém řetěze kolem příkopů zaduněly rohy ponovu, páni couvali pozvolna ode tvrze, řadili se opět v jediný, široký proud a když se šeřilo, bylo již kolem tvrze ticho hrobové.

Jediný luňák, jenž poletoval vysoko nad Řísuty v širokých polokruzích, rušil příšerným křikem mrtvý klid a když vyhasl nad lesy poslední rudý pruh, začernaly se opět na půlnočním hřebenu tmavé šmouhy a valily se jako mraky před bouří, než se protrhnou, zaplaví přívaly žeň, dědiny a zachvátí životy.

Na hradbách zase stál Cerha s Čečkem u houfnic a opět kmitaly se polosvětlem obrovské postavy Táborů.

Uprostřed svahu zarazily se náhle černé mraky a ku tvrzi zahučelo z nich hřímavým hlaholem: „Kdo jste boží — —". Na valech zavýskali bratří a zavýsknuvše rozpálili ohně, sdružili hluboké hlasy své s těmi po hřebenu a až otřásala se tvrz a lesy chvěly v korunách tím temným řevem, zvuky úchvatnými, jež chvílemi jemně, zvolna, jakoby z hrdla nechtěly ven, pak zase slavně jako ve chrámu a chvílemi opět divě, jako když lomcuje člověkem vášeň a hněv.

Byli to opravdu ze Skal, z Hořešovic, z Pozdenska a z Podlesí. Přišli s okolními, již minulé noci rozprchli se do lesů s nedobrými zvěstmi o pohrobení Tábora u Lipan a u Hřibů, Řísutským k pomoci.

* * *

Drnhý den valila se dědinou od tvrze nepřehledná řada lidstva ku chrámu, mohou-li se hromady černých, ohořelých trámů, místy ještě doutnajících nazvati dědinou. Tak alespoň Řísuty vypadaly, když panské roty dne 2. června 1434 k večeru odtáhly.

V předu kráčeli bratří s cepy, jak byli přikvapili předevčírem od Lipan: s bradami neholenými, s dlouhými vlasy nečesanými, s nahnědlou tváří, bez obuvi, v rozedraném oděvu a na mnoze bez pokrývky na hlavách. Za bratry hudebníci s rohy, za těmi táborští kněží z okolí, za kněžími dvanáct bratří s márami až k zemi zakrytými černým příkrovem, na němž bělal se obrovský kříž s kalichem, za nimi opět bratří na ramenou s rakvemi věrných druhů — hajitelů tvrze řísutské, také zastřenými černými pokrovy a za těmi nesčetné davy lidstva ozbrojeného cepy, podávkami a kosami.

Starý Javor rozhoupal na dřevěné zvonici zvony, div že se nepřekotily, a co byl zvoníkem v Řísutech, dozajista mu tak nehlaholily jako dnes, protože také nikdy ještě nenesli v Řísutech do hrobů bratry Tábory a nikdy syna smečenského pána v jedné rakvi s Alenou po nebožtíku panu Oldřichovi. — — —

Ve chrámu zůstal opět Buchata samoten, klečel pod kazatelnou nad mramorovým kamenem a modlil se. Bylo již hezky dlouho s poledne. Smuteční obřady trvaly přes dvě hodiny. Mistr kovář ani nevěděl, že je již v chrámě prázdno a když se pomodlil, vstal, podíval se ještě na hrob a zakýval hlavou. „Škoda tě, děvče, věru škoda a tobě, hochu, zhřešil-liž, odpusť hospodin. — Tobě také, Oldřichu, odpustiž Věkovitý — poprvé modlím se dnes za tebe. Odpočívejte zde v pokoji!" zašeptal, rty sevřel k sobě těsněji a zamhouřil oči, aby utlumil slzy, jež hrozily proudem vyhrknout.

„Zase jsi tu dnes, Buchato! Dozajista je něco mezi nimi a tebou, ale ať, všichni už ulehli a nám zbývá jen se modliti za pokoj duší jejich. Než za tu dívku samotnou se budu do smrti modliti. Byla tak hodná, jakoby ani otec její nebyl rytířem v Řísutech a matka nebožka dcerou bohatého zemana někde za Rakovníkem."

Starý zvoník zašlehl okem po Buchatovi; ale rysy ve tváři mistra kováře byly jako z mramoru. Javor si odkašlal a dořekl:

„Na naší tvrzi vždycky bývali hodní páni a Alena je z nich. Nemohla také jinou být. Pojď, brachu, musím zavříti." A vzal Buchatu za ruku a vyvedl jej z kostela. „Ale zvonily mi dnes ty zvony, viď že, kováři? Plakaly zrovna. Umím já to. Takového zvoníka nebudou mít po mně také v Řísutech," povídal Javor, když byl uzamkl dvéře a kráčel podle Buchaty dolů do dědiny. —

Po návsi dosud stály davy lidu v živém rozhovoru. Povídali si, že prý otec vlastního syna zastřelil, naříkali si, že jsou bez přístřeší a toužili ua vojny.

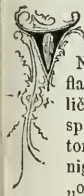
„Arciže lidičky! vojny jsou boží metly na nezdárný lid," pravil zvoník, přitovaryšiv se k sedlákům. „Proto jsou ty metly, že v nich syn otce, otec syna, bratr bratra nešetří. Uvidíte, že to Smečenského nbryžé." — —

(Dokončení.)

Flagellanti.

Obrázek z dějin kulturních. Napsal *Ant. Rezek.*

(Dokončení.)

V Německu ale právě v těchto letech bratrstva flagellantů nejvíce květla a hojně zpráv v rozličných současných německých kronikách o jich spůsobech se zachovalo. Nejzajímavější v ohledu tom jest německá kronika Jakuba Tvingra z Königshovenu († 1410), z níž následující řádky „o veliké pouti" mrskačů vyjímáme.

„Roku 1349 přišlo do Němec veliké umírání. Lidé umírali na vředy vždy třetího dne. A hynulo jich množství veliké — v lidnatých městech: jako v Mohuči a Kolíně, až ke stu denně. Když lid neštěstí to viděl, proniknut byl hlubokou lítostí nad hříchy svými a pokuty sobě ukládal z vlastní vůle. Papeže ni církve svaté na pomoc k tomu nebrali, což veliká byla hloupost, neprozřetelnost a zabedněločst duší jejich. A spojovali se mužové v městech i po venkově a táhli s bičem za pasy,

v zástupech po stu, dvou i třech stech lidí pohromadě. Každý zástup chodil vždy 30 dní od místa k místu, s křížem, korouhvemi a rozžatými voskovicemi. Kamkoliv k městu dorazili, po dvou se seřadivše v dlouhém průvodu šli do kostela s hlavami pokrytými, a jeden před nimi nesl červený kříž. Před vchodem každý vytáhl bič a kráčeli do kostela za zpěvu písní kajícných.*) Tam hodili sebou na zem, až se otřásli a zůstali ležeti, dokud zpěvák píseň nedozpíval. Vždy při slovech:

Nyní zvedněte ruce své,
ať bůh odvrátí rány morové!

biči mrskali se, a to trvalo 3 hodiny. Když naposled se země vstali, shrnuli se kolem nich lidé z města a zvali je k sobě na nocleh — jeden člověk čtyři, šest ba i více mrskačů do bytu přijímal. Druhého dne táhli v procesí s korouhvemi, křížem a biči opět k městu jinému.

A toto bylo jich pravidlem: Kdo do bratrstva chtěl vstoupiti a pokání činiti, musil 33 dnů **) v něm zůstati a tolik peněz míti, aby na každý den čtyři připadaly; nikoho nesměli prositi o pomoc a podporu, aniž do cizího domu za takovým účelem vstupovati, leč byvše pozváni. Též nesměli se žádnou ženou mluviti, a kdotoho se dopustil, klekl před mistrem svým a vyzpovídal se; mistr uložil mu pokání a bičoval ho po obnažených zádech. Přijímali také mnichy za členy bratrstev svých, leč tito nesměli se státi mistry. Když nekonali pouť dalekou, bičovali se dvakráte denně, ráno a na večer. Vyšli totiž pokaždé v procesí na ustanovené místo před městem, vysvlékli se úplně ze šatů svých a oděli se v dlouhé, bílé, plátěné, těsně přiléhající kutny. Na to položili se všichni na zem dle toho, jakým kdo byl hříšníkem. Křivopřísežník položil se na jednu stranu a zdvihl tři prsty k nebi, smilník lehl si na břicho a p. Když tak si byli ulehli, kráčel mistr přes ně, každého bičem udeřil a vstáti poručil; každý, koho tak překročil, vstal a začal zpívati. Když byli všickni vstali, zpívajíce, bičovali se provazy a řemeny na konci v uzly zadrhnutými. Když pak seslábli ztrátou krve při bičování, přestali též zpívati a jeden z nich četl psaní, o němž pravili, že je přinesl anděl s nebe. V něm bylo napsáno, že bůh, rozhněván pro hříchy světa, člověčenstvo chtěl zahubiti, ale matka boží s anděly že přimluvila se u něho, aby zachoval svět k vůli těm, kdož pokání činí. Po přečtení listu v řadě po dvou domů kráčeli. Když se bičovali, mnoho lidu sbíhalo se a z těch mnozí nevěřili, že by pravda bylo, co mrskači o sobě praví, a že by psaní s nebe přicházelo. A když se mniši flagellantů ptali, kdo pečetil ono psaní s nebe, odpovídali, že týž, kdo smrtí svou spečetil svaté evangelium. Takovým spůsobem mnoho lidu k sobě přivábili a posléze více věřeno flagellantům, než kněžím samým. Tolik pak přibývalo a hrnulo se lidu do bratrstev těchto, že mrzelo to již císaře, papeže i mnichy. I psal císař papeži, aby něco proti flagellantům učinil, sice že obrátí celý svět. Vzchopily se také ženy a dítky a po zemi těkajíce, bičovaly se. Konečně zapověděl papež pouti jejich a poručil všem biskupům, aby flagellanty z diecezí svých vyháněli. Kdo se chce bičovati, aby tak v skrytosti činil v domě svém a tam že se může bíti dle libosti." —

Těmito asi slovy vypisuje současný téměř kronikář Tvinger řády flagellantů a rozšiřování se jich až do klatby vydané proti nim od papeže Klementa VI. r. 1349. Ale ani tato klatba nepomohla. Jenom dějiště poněkud se změnilo.

Mezi Anglickem a Francií zuřila od roku 1339 po celých sto let válka o právo nástupnictví na trůn francouzský. Netřeba vyličovati hrozné útrapy lidu v zemích, tak dlouho válkou pustošených; nejlepším pak důkazem, že shora pronešený náhled náš o vzniku flagellantismu na pravdě se zakládá, jest bujný rozkvět mrskačů právě za dob stoleté francouzsko-anglické války v zemích těchto. K tomu ještě pobouřeny mysli křesťanské velikým rozkolem v hlavě církve: povstáním dvojice papežské.

Dominikánský mnich Vincentius Ferrer z Valencie, bývalý zpovědník královny Jolanty Arragonské, shromáždil kolem sebe tisíce poutníků flagellantských, protáhl s nimi Španělsko, Francii i Britanii a všude otřásl myslí všech tříd společnosti tehdejší ohnivými kázaními, jimiž prudce dorážel na znemravnělost obou dvorů papežských. Mimo to vzkřísilo se bratrstvo „holubů" čili — jak později nazýváno — „bratrstvo bílých" a vydalo se na cestu do Italie, proti Římu.

Jak již na začátku praveno, uznáván byl princip flagellantismu v církvi původně za úplně dobrý, ba i prvním houfně v Italii se objevujícím flagellantům přáli papežové, poněvadž je pokládali za stranníky Guelfů, tedy církve, proti Ghibellinům.

Avšak brzo jinak se věci obrátily, když mrskači kněžským prostřednictvím opovrhnuvše, za církev samostatnou se považovati začali. Vystupováno proti bratrstvům jich příkřeji, až zmíněná již klatba Klementa VI. rázem učiniti měla konec životu jednot těchto. Než, účinek byl právě opačný. Flagellanti tím více církvi se odcizovali, všechen řád církevní zamítali a jedině v následování utrpení Kristových pravou cestu k spáse hledali. Papež Bonifacius IX. uchopil se prostředků ještě ráznějších. Zmocnil se prostě mistrů „bratrstva bílých" a dal je popraviti (r. 1399). Tito byli prohlásili kněžstvo za antikrista, zavrhli ctění obrazů a svatých a uznali za jediný prostředek k spasení, na místě všech svátostí, křest krví, prýštící se pod ranami uzlovitých jejich bičů.

Bouře flagellantismu, stahující se nad křesťanstvem rozdvojeným, stávala se hrozivější, tlupy „bílých" těkaly nevázaně po Italii a Němcích — kdež počátkem 15. století na hranicích upalováni, hlavně v Durynsku. Než konečně podařilo se papeži Avignonskému získati Vincentia Terrera, jenž smířil se pak s církví na koncilu Kostnickém, na témž koncilu, jenž zapálil hranici mistra Jana Husa. Plamen hranice této brzo rozšlehl se po celé střední Evropě a spůsobil netušený obrat v hnutí opravném, kdež nejednalo se již o houfy blouznivých mrskačů, nýbrž o národ toužící po reformách a vládnoucí zbraní pádnou. Roznícena byla veliká náboženská a plemenná válka, v níž na jedné straně stál zesvětštělý Řím a Německo, na druhé snaha opravy církevní a národ český. Flagellantismus vůči vážnějším a dalekosáhlejším okolnostem těmto úplně zatlačen do pozadí z jeviště, na němž bojováno bylo nyní o bytí národa českého.

*) Zpěvy tyto jsou v kronice Tvingrově a i v jiných kronikách uvedeny; obsahujíť při náramné délce tolik nářky nad bědou světskou a prosby o smilování boží.

**) Tento počet dnů volen byl na památku věku Kristova.

Dobrynja Nikitič, národní ruský bohatýr.

Podává *Jan Dunovský.*

Jméno Dobrynja jest historické. V letopisech ruských nazývá se Dobrynja ujem Vladimírovým a tvořivá mysl lidu zachovala v jeho obraze rysy vznešeného rodu. Upomíná-li nás Muromec, praví Bezsonov, ve své prostotě a věruosti, často blízek jsa surovosti i hrubosti, na Achilla a Marka králjeviče, vidíme naproti tomu v Dobrynjovi Hektora neb Miloše.

Národ ruský sám spatřuje v Dobrynjovi souhrn všech ouěch vlastností, které slovem jedním jmenuje „věžestvom" t. j. vědomost a znalost, kterak kde a kdy s kým jednati, kdy mluviti a kdy moudře mlčeti a p. „U Dobrynji věžestvo roždenoje i učenoje", vrozené i naučené v škole života.

Obraz Dobrynjův jeví se nám v rysech jemných, ba příliš jemných — někdy až nezřetelných, mlhavých. Co do určitosti daleko Muromci ustupuje. Ilja Muromec jest „představitelem" ruského národa, prvním a nejmocnějším výrazem národních představ té doby, kdy ruský národ, složiv a utuživ se, vystoupil na dějiště světa s posvěcením křesťanského náboženství na čele. Obraz Iljův jest spíše sochou vytesanou z tvrdého mramoru neb z kovu nlitou, provedenou určitě a přesně, obraz Dobrynji jest krásnou malbou, pokrytou jemným závojem.

Ilja nazývá se všude „starým" — Dobrynjovi přidává se příjmení „mladý", ačkoli představuje dobu mnohem starší, právě báječnou — odkudž pochází také ona neurčitost v jeho obraze. Ilja Muromec jest hrdinou ruským a křesťanským — nic více; Dobrynja jest vděčným synem, milým manželem i obratným dvořanem: není typem, jako Ilja, ale postavou více individualní, náležející také době básnického tvoření lidu pozdější, činy ale, které se mu připisují, sáhají dále do věků předešlých, již tmou zapomenutí zpola pokrytých.

Dobrynja jest momentem, smiřujícím a slučujícím dvě velké doby.

„To z nedohledna, z daleka,
z pole šírého,
z toho údolíčka
ze širokého,
to hrozné mračno se
nepřivalilo,
to bujné větry se
nepřihnaly:
to předem vyběhnul
litý Skimen — zvěr, *)
za ním za Skimenem
celé stádečko,
na něm na Skimeně
srst je z ocele,
na něm na Skimeně
uši — to kopí,
rohy a kopyta —
tvrdá je ocel.
Přiběhne on Skimen
ku bystré řece,
postaví se dravec
na zadní lapy,
zařve on dravec
po zvířecímu,
zahvízdá on dravec
po slavičímu,
zasípí on dravec
po lité zmiji.
A od toho řevu
od zvířecího
ta bystrá mát-řeka
se rozvlnila.
Příkré její břehy
se rozsypaly
po chrámech věže
se rozválely,
a od toho svistu
od slavičího
temné se lesy k syré zemi
poklonily,
od toho sípotu
od zmijiného
zelená tráva na šírém poli
povadnula."

Začul on Skimen o velikém narození:

„Narodil se na svaté Rusi, na bohaté,
mládeneček to, Dobrynja, syn Nikitěvič."

Narodil se mládeneček, z něhož měl stát se hrdina, jakých na svaté Rusi nemnoho, o němž starými lidmi předpověděno, že ubije velikého draka, Bugarina Změjeviče.

„Do těch dob Rjazaň vesnicí jen sloula,
a nyní Rjazaň nazývá se městem.
I žil ve Rjazani bohatý kupec,
a kupce toho zvali Nikitou.
Živ jsa Nikita sestárnul i umřel,
na konec věku dlouhého;
zůstalo po něm hojnost bohatství,
zůstala jeho matera-žena,
počestná vdova Anna Ivanovna,
ostalo dítě milené,
bujarý Dobrynjuška Nikitič mladý.
Když šlo Dobrynjovi na sedmý rok,
dala jej matička písmu učiti se,
pérem psaní, čtení — rozumění.
Nikita prospíval v písmě i v řeči.
I byl Dobrynjuška na vyrostu,
bujná jeho hlava na rozumu,
začal Dobrynjuška koněm vládnout,
koněm zavládat i harcovat.
Když byl Dobrynja ve dvanácti letech,
zatoužil Dobrynja projet se mladý
se svojí chrabrou družinečkou,
se svými druhy milenými
na těch na Petrovských luzích.
I prosil Dobrynja svoji matičku:
„Dovol mně, matičko, vykoupat se,
vykoupat na Pučaj-řeku!"
Ona, vdova mnohorozumná,
matička jemu přikazovala,
tichounko jemu blahoslovila:
Hoj jako že jsi, dítě mé milé,
bujarý Dobrynja Nikitič mladý!
Nejezdi daleko na šíré pole,
až na tu horu na Soročinskou,
nepošlap na ní mladých zmijí,
aniž chtěj dobývat ruských plenů,
aniž se koupej na Pučaj řece! —
Na Pučaj řece budeš se koupat —
a Pučaj řeka je vírovitá,
prostřední stružka jak oheň kypí."

Ale kdyby se přece koupal, neboť zná Dobryuju, že je svéhlavý, aspoň v tom ho zaříká, aby neplaval za první stružku, nechce-li mladého života svého zahubit.

*) Zvěr znamená vlka, který v národní ruské poesii jest zjevem velmi častým.

Nepochodila dobře se svou radou pečlivá matička: Dobrynja uslyšev o nebezpečí, již slov jejích neposlouchal, posadil na hlavu řeckou čepici a jde ku svému koníku.

„Vyvádí svého dobrého koně,
sedlá ho čerkeským sedelečkem
podpíná dvanácti tuhými podpěnkami,
třináctou podpíná k vůli pevnosti,
aby ze sedla kůň mu nevyskočil,
mladého hrdinu aby neshodil.
Podpěnky byly hedbávné,
přesky u sedla z čistého zlata,
sponky u popruhů vše ocelové.
Hedbáví se nerve, ocel se netře,
a čisté zlato nerezaví,
hrdina na koni nestárne.
Když byl on vyjel v širé pole
a na ty hory na vysoké,
pošlapal, podupal mladých zmijí,
vydobyl na nich ruských plenů —"

a tu jeho srdce bohatýrské roztoužilo se i rozehřálo:

„Povrátil svého dobrého koně,
dobrého koně k té Pučaj řece.
Přijel on Dobrynja na Pučaj řeku,
oslovil chrabrou družinečku svoji:
A jako že jste, junáci vy mladí!
Ne mne voda hřeje — ne mně prvním býti!"

To když uslyšela chrabrá jeho družinečka, rozprchla se polem jako dým, a sám Dobrynja ostal.

„Seskočil rychle s dobrého koně,
shodil se sebe šat květovaný,
křížem se požehnav, v řeku vstoupil.
Zabřed on, doplaval za první stružku,
doplaval také za prostřední —"

sám k sobě v ta slova hovořil: Mne Dobrynjušku matička varovala, mně Nikitiči přikazovala, abych nezajížděl daleko v širé pole, až na tu horu Soročinskou, abych nepošlapal mladých zmijí, abych nedobýval ruských plenův, abych se nekoupal v Pučaj-řece, že Pučaj řeka je vírovitá, prostřední stružka že ohněm kypí —

„a Pučaj je ticha, mírna
jako ta kalužinka po dešti."

(Pokračování.)

Kallobiotika na cestách.

Novellettka od *G. V.*

(Dokončení.)

Ach, vy zde, milostpaní?!" zvolal jsem bezděky, když stanula přede mnou na posledním schůdku. Obličej její byl o stín bledší než jindy, zrak lehce zamžený.

Pohledla spěšně na palubu, pak s udivením na mne. A jakoby z mých vzrušených tahů všechno byla vyčtla, přeletla znovu bystrým pohledem rozptýlená skupení cestujících na palubě a zeptala se úzkostlivě: „Kde je Valter? Neviděl jste mého chotě?"

„Dovolte, milostpaní," pravil jsem spěšně, „abych se vás dříve optal, je-li mladý pan Valter v kabině?"

„Vilém? — Není. Doprovodil mne k lodi a vrátil se do města s podotknutím, že si prohledne sám ostatní jeho památnosti. Od té chvíle jsem ho nespatřila. Sklíčena bolestí hlavy a povšechnou jakousi mdlobou, ulehla jsem v kabině na pohovku, víčka jak olovněná klesala mi na oči — náhlý spánek mne překvapil — procitla jsem teprvé před chvílí . . . Však pro bůh, pane, co se stalo? Kde je Valter? Kde jsou oba? Snad nepřihodilo se nějaké neštěstí?"

Stál jsem před ní v rozpacích, s okem sklopeným. Záviděl jsem včera hedvábnému vějíři, když na lesklé jeho rukojeti spočívaly ty útlé, bělounké prsty; nyní chvěly se zimničně na mé ruce. Cítil jsem, že to krásné tmavé oko prosebně, dychtivě lpí na mých rtech. Měl jsem jí všechno říci? Měl jsem objeviti anděli tomu škaredé podezření, jehož stínem jsem se odvážil já sám zakaliti čistý její obraz? A přece: jasný obsah listu Vilémova a slova na rubu jeho, ty ztracené dopisy —! Jaká to zmotanina? Prahnul jsem po vysvětlení.

„Nuže, milostpaní," pravil jsem odhodlaně, „řeknu vám všechno. Však nelekejte se zbytečně; neštěstí se žádné nepřihodilo. Odstupme trochu stranou: zde vydáni jsme v šanc zvědavosti celé paluby."

Usedli jsme tváří k moři na místě, kde roh spuštěné plachty zakrýval obličeje naše ostatním návštěvovatelům paluby. Pověděl jsem krásné paní šetrným způsobem příhodu na přístavišti a co následovalo.

Když jsem skončil, klesla paní Valterová na zad a zastřela si obličej rukama. „Opuštěna!" — zaúpěla. „Opuštěna!"

Musím vyznati, že jsem nehleděl s náležitou soustrastí na skloněnou tu hlavinku, v nepořádku svých kadeří tím půvabnější, na polosvadlé poupátko nad jejím čelem, na útlé, bílé prsty, z nichž jeden honosil se zlatým tenkým kroužkem s démantovou slzou, na ňadra, jejichž pohnuté vlny jemně se rysovaly v záhybech atlasového šatu. Od té chvíle, kdy se mi zrazený, zoufalý manžel proměnil v pouhého strýce, honícího se s revolverem v ruce nevědomky za uprchlým synovcem, zmizel tragický nádech se zmotané situace nadobro a tato okazovala mi jen komickou svou stránku. Ba, měla pro mne ještě jednu stránku, mnohem příjemnější. Hle, tu sedím vedle sličné paničky, jejíž manžel se toulá bůh ví kde po horách krymských, která dlí v té chvíli opuštěná uprostřed cizích lidí, na širém moři, nemajíc mimo mne nikoho, s kým by promluviti, ke komu by se o radu a pomoc uteci mohla. O, jak mi lahodila role ochrance a důvěrníka, úloha rytíře opuštěné této dámy! Jak blaze mi bylo v tom útulném koutku paluby, za tou plachtou bílou, záplatovanou, chvějící se mořským vánkem; tak blaze, že přál jsem si, aby ta plachta navždy tak se třepetala mezi námi a světem ostatním!

Paní Valterová spustila nyní ruce do klínu, její oko třpytnými slzami naplněné obrátilo se ke mně a rty zalkaly: „Ach, bože! Kam asi zabloudí? Bůh ví, shledáme-li se kdy zase!"

„Neoddávejte se, milostpaní, zbytečným obavám. Po-

loostrov krymský není tak obrovský; někde v Bachčisaraji, Simferopolu, v Alupce nebo Kaffě dostihne váš pan manžel uprchlíka — všechno se vysvětlí — a na rychlo vydají se oba k Jaltě, jsouce přesvědčeni, že tam v původním cíli společné cesty, v některém hôtelu s úzkostí návratu jejich hledíte vstříc.“

„O nyní vím jasně, že mne nemiloval. Jak mohl o mně cos podobného jen pomysliti?!“

„Spravedlnost mi káže, abych se ujal vašeho pana manžela proti této výčitce. Okolnosti byly vskutku takové, že jinak ani mysliti nemohl. Kdyby byl jasný obsah listu Vilémova v něm zanechal nějakých pochybností, byla by je zajisté rozptýlila slova, vaší rukou na rubu listu napsaná — —“

„Ach, osudná ta slova!“ zvolala, vynímajíc ozdobný denník ze záňadří. „Vím, jak se tam dostala. Stal jste se náhodou důvěrníkem mého muže; nuž staňte se i mojím. Hleďte! zde tato knížka byla mi přítelkyní, k níž mluvila jsem v dobách samoty o své lásce k Jindřichovi. Jí svěřovala jsem své blaho, své stesky, jí svěřovala jsem vše to, co Jindřich vždy chladně odmítal, co zamrazoval vždy na rtech mých svým přísným pohledem. Řeknete snad, že bylo konání mé dětinské. Však nemohla jsem jinak; srdce přeplněné toužilo po sdělení a mimo tuto knížku nemělo nikoho, kdo by byl trpělivě vnímal vyznání slastí a strastí jeho. Vilém požádal mne v Sevastopolu o lístek papíru; vytrhla jsem ho zde z této knížky a nevšimla jsem si patrně, že jsem na něm slovy oněmi začala nějakou zápisku. Na prázdné straně napsal Vilém bezpochyby své pomatené psaní...“

„Odpusťte, milostpaní, že vás upozorňuju ještě na jednu okolnost. Pan Valter našel v kabině tři milostná psaníčka“ — k upokojení laskavých čtenářů podotýkám, že jsem se při těchto slovech lehce začervenal — „ohnivě psaná rukou páně Vilémovou a dle poznámek vaší rukou k nim připsaných soudil, že platila vám.“

„Jaký řetěz nedorozumění! Psaníčka ta neplatila mně, nýbrž mé mladší sestře, do níž je Vilém až po uši zamilován. Na neštěstí zvolil mne za důvěrnici své blouznivé lásky, pro kterou byl od Valtera několikráte notnou důtku utržil. Na cestovním vaku, na zdi, na koleně, zkrátka, kde jen místa nalezl pro list papíru, čmáral své toužebné vzdechy po vzdálené milence a přinášel mi je často nedokončené k přečtení; já pak vracela jsem mu je obyčejně s dosti nešetrnými poznámkami. Již z tonu těchto poznámek mohl Jindřich poznati, jak nevážně jsem soudila o jejich obsahu. Viděti, že je četl již brejlemi podezření.“

Nyní byl jsem úplně odzbrojen. Rozhodl jsem se, že zůstanu v Jaltě a že pomohu milostpaní hledati ztraceného manžela. Přijala nabídnutí mé s výrazem neskonalé vděčnosti a krásné její oko se poněkud vyjasnilo.

Nesnadno bylo věru dívati se zasmušilým okem na obrazy, jimiž nás nyní hrdě vypnulý, divně rozervaný břeh krymský každou chvíli překvapoval. V nejkrásnějším azuru nebeském rýsovaly se rozmanité fantastické podoby skal, v divoce malebných skupeních vedle sebe, na sobě, přes sebe navalené, jakoby byly ztrnuly uprostřed bouřlivého zápasu všech proti všem, a živost dojmu toho zvýšovala různá jejich barvitost: tu hnědá, tam sivá, onde tmavošedá, jinde do červena zabíhající nebo žlutými, bílými, zelenými vrstvami promíchaná. Jako pruh bílého dýmu pásá tu a tam volně plovoucí, daleko roztažený oblak ostré, kostrbaté boky jejich. A jak dále plujeme, objevují se nám v pozadí stále nové skaliny, jakoby vždy nová kamenná kulisa ze zadu se vysouvala; nové vždy a nové tvary poutají a překvapují oko naše zvláštností a smělostí svou. Tu strmí špičatá skála, jakby ke skoku v moře nahrbená, tam věží se pustá hromada obrovských, černých balvanů, tu břeh kolmou závratnou stěnou v moře padá, tu klikatými rameny daleko do něho sahá neb v tichou, modrojasnou zátoku se hloubí, jakoby stvořenou k rybářské idylle.

Tak minuli jsme pohoří Parthenion, jehož vrchol oživuje nám báje řecká postavami kněze Thoasa, Ifigenie, Oresta a Pylada, jehož kamenný oltář kouříval prý se krví lidskou v oběť bohyni Dianě, monastýr sv. Jiří s blyštivou věžkou přilepený jako hnízdo na pokraji obrovské skalní stěny, vysoko nad mořem, přívětivou Balaklavu .... Blížíme se čarokrásnému jižnímu břehu.

Již vystupuje před námi z moře krásně zelený jeho svah, pokrytý z dola až k hřebenu vysokého pohoří nízkým, listnatým lesem; porostlina tato houstne, mohutní, nabývá bujnějšího rázu — tu a tam vyzírají z ní ploské střechy vísek tatarských, bílé sloupy a balkony pyšných zámků, přívětivé dáčy (letohrádky) jako luzné hříčky stavitelské, jako něžné modelky všelikých slohů a vkusů: anglické, švýcarské, gótické, byzantinské, maurické, arabské, tatarské a bůh ví jaké. Nahoře krásná Alupka, město letohradů, a teď — teď —

Marně volá zvonec v kajutě, navzdor všem slokám Byronovým ztratil v okamžiku tom svého kouzla — neslyším ničeho, nevidím ani sličné ženy vedle sebe — stojím tu ztrnulý obdivem, žasnoucí mé oko jak u vytržení hledí ku předu, dech se mi tají rozkoší v prsou. Jako spanilá kněžna báje, dýšící veškerým opojným kouzlem, zářící veškerým bohatým šperkem obraznosti východní otvírá mi vstříc náruč smaragdovou — rajské pobřeží Jalty.

Stojím bez hnutí na palubě, teplý, vonný vzduch jihu lichotivě mi ovívá skráně, hledím na ty krásy nevidané, hledím, hledím a náhle vlhne mé oko, plní se slzami. Osušil jsem je — vytryskly znova ... Ba, mé oči zalily se slzami — a nesnadno vypsati, jak se to stalo. Bylo mi, jakoby příroda poprvé stála přede mnou v plné své okouzlující kráse, jakoby v jižním tom blesku jejích očí tála celá severní má bytost — tála těmi slzami rozkoše. Bylo mi, jakobych měl pokleknouti a vyznati lásku svou tam té malé, líbezné Jaltě. — Smějte se mé pošetilosti — nemohl jsem tehdáž jinak a dosud, zaplane-li časem nádherný ten obraz živě v paměti mé, vlhnou mi bezděky oči.

Představ si, čtenáři, dalekou modrou zátoku, s obou stran uzavřenou fantastickými, skalnatými výběžky hor, nad ní v pozadí úžasnou, nesmírnou stěnu, jakoby kolmo visící nad malým líbezným městečkem, jež leží jako drobounká pestrá lastura u jejích nohou. Však to pouhá kostra obrazu. Převysoký ten hřeben stěny, jež zdá se hrozebně viseti nad Jaltou, oddělen jest od této mnohými výšinami, mnohými propastmi: hle! jak se blížíš, ustupuje ten křivolaký hřeben se svými temnými posupnými lesy dále a dále do pozadí, se stěny domnělé vystupuje hrbol za hrbolem, dole odděluje se od ní pahorek za pahorkem, čím níže, tím světlejší, tím smavější, obloukovitý pruh země u paty horstva roztahuje se, šíří se více a více a celý ten břeh jediný rozkošný sad, plný nej-

bujnější, nejrozmanitější zeleni, posetý pestrými, nádhernými dáčami a dole nad samým břehem mořským kolem pahorku s pěkným, přívětivým kostelem v čele malebně stíněná tlupa různobarevných stavení lehounkých, filigranských tvarů; představ si, když přijíždíš blíže, že z těch stavení vystupuje plno barvitých pavlačí a lehounkých, štíhlých sloupců, tou zelení že se probírají tmavé jehlance cypřiší, vrchole nejvzácnějších stromů poseté ohnivými květy, v přístavišti že se kupí dav Řeků a Tatarů v malebných krojích; představ si k tomu leskle modrou zátoku a nad ní různotvárné, všelijak rozvěšené a svinuté plachty lodí; představ si to všechno v plné svěžesti a skvělosti jižních barev, v kouzelném osvětlení východního slunce, všechno jakoby se třpytilo, jakoby dvojnásob plasticky od pozadí se odstiňovalo, ve zlatém míhavém nimbu — nikoli! nepředstavuj si to! Můžeš-li, zajeď si před Jaltu a — budeš-li moci — vysměj se mi pak zase.

Když se „Junona“ před Jaltou zakotvila, vzdychl jsem z hluboka, jako bych byl procitl z krásného snu. Nyní teprvé ohlédl jsem se po sličné svěřence — stála po mém boku, pohřížena v pohled na vzácné panorama před námi. Celá tíha rytířských mých povinností přišla mi rázem na paměť. S přispěním lodního garçona vynesl jsem haldu vaků a tlumoků na palubu, s nebezpečím života obhájil jsem je proti úslužnosti několika malebných řeckých šibalů, v potu tváře snesl a sházel jsem je do jednoho z lehoukých člunů, kolem lodi se hemžících — a více než hojnou odměnou za všechny tyto svízele bylo mi jemné spočinutí drobounkých prstíčků na mém rameni, když jsem paní Valterové pomáhal při vstoupení do úhledné lodice.

Brzy na to dleli jsme pod hostinnou střechou hôtelu „Crimée“. Najali jsme si dva byty vedle sebe, jejichž dvéře vycházely na společný balkon s rozkošnou vyhlídkou na moře i Jaltu. Balkon tento stal se mi za chvilku těsným. Vyšel jsem ven do krásné přírody, nejprvé k přístavišti, odkud se táhne aleje mohutných starých cypřišů, pak po široké bělavé silnici vzhůru mezi dáčami. Prsa má oddychovala volně, blaženě v lahodném vzduchu, nasyceném vůní tisícerých květů, oko mé s rozkoší prodlévalo na širokém lupení fíků, na květoucích magnoliích, na platanech, olivách, smaragdových skloncích révy, na pozlacených mřížkách bohatých sadů, za nimiž dováděly mladé ruské baryšně (slečny), házejíce po sobě zlatobarvými pomeranči, na starém, šedobradém Tataru, sedícím s přirozenou elegancí na své krotké Rozinantě, na sítích, rozestřených po břehu, na koších, po kraj naplněných drobnými, lesklými rybkami . . .

Pozdě večer vrátil jsem se do hôtelu. Setmělo se úplně, obloha poseta hvězdami, vůně opojivá vystupuje k balkonu — stojím tam sám a sám, loktem opřen o zábradlí, hlavu skloniv do dlaně. Pozdě do noci stál jsem tak. Nevím, zdaž jsem očekával, že půvabná sousedka též vystoupí z dusného pokoje do krásné noci, ale to vím, že jsem neusnul až k ránu.

Druhý den při čaji rozvinul jsem před milostpaní směle kombinovaný plán, čelící k polapení bludného manžela. A prováděl jsem ho svědomitě. Sedl jsem na koně a jel volným krokem vzhůru k Alupce. Stokrát zastavoval jsem se na cestě: tu před něžnou villou, téměř utonulou v kypící zeleni a milionech květů, s drahými, modrými záclonami v tichých oknech, tam nad sráznou propastí, o jejíž černé boky se roztříšťoval vodopád v sněhobílou pěnu, onde s pohledem upřeným k tmavomodré zátoce, na jejíchž vlnách tu a tam s roztaženýma, bílýma křídloma odpočívati se zdáli rackové mořští. V Alupce vypil jsem láhev červeného vína a zaplativ, dal jsem se na zpáteční cestu k Jaltě. Den na to vyjel jsem v průvodu Tatařína do Bachčisaraje, dlouho dumal jsem tam nad fontánem Marie Potocké, jenž slzeti již dávno přestal, a ztráviv noc v paláci chánů krymských, v jedné z nepravidelných jeho komnatek, vrátil jsem se do Jalty. Pak navštívil jsem Gurzuf, Kaffu — nikde o Valterovi ani vidu, ani slechu. Ostatně — abych pravdu vyznal — nerozhlížel jsem se, ani nepoptával po něm. Vždyť přijde bez toho, pravíval jsem sobě a vzdychl pokaždé.

Z výprav těchto vracel jsem se s novou vždy touhou do hôtelu „Crimée“, v jehož zahradním salonku jsem sedal s krásnou paní. Těšíval jsem ji, sliboval jsem jí na zítřek lepší úspěch, ona svěřovala mi s dětinnou upřímností své stesky, svá přání . . . O, jak mi lahodila tato přátelská důvěrnost, její vděčnost a přichylnost, jak rád jsem pohlížel do vlahých, lesklých jejích očí a stopoval nejmenší pohyb její ručky . . . Pozdě do noci dlíval jsem na společném balkoně — sousedka neokázala se tam v tu dobu ani jednou.

Kdysi odpoledne, týden pobytu mého v Jaltě chýlí se ku konci, stojíme na tom balkoně a hledíme na bílou silnici. Náhle uchopila mne paní Valterová za rámě a vzkřikla: „Jindřich! Jindřich!“

Sám nebyl bych ho věru poznal. Uhání na tatarském koni tryskem po silnici, celý zaprášen, v rozedraném oděvu, kolem schýlené hlavy vlaje mu v divných záhybech strakatý jakýs šátek, vlasy visí v neladu kolem opálené, zamračené tváře s vousem rozcuchaným.

Vynutiv úsměv, pravil jsem k jásající dámě: „Milostpaní, vejděte — prosím — do svého pokoje. Neřeknu mu ničeho o vaší přítomnosti. Chci, aby navždy zmizely všechny vaše pochybnosti o vroucnosti jeho lásky. Zde na balkoně učiní generální zpověď.“

Milostpaní svolila a vklouzla do pokoje. Já pak sešel jsem Valterovi vstříc.

„Ach, vy zde!“ zvolal překvapen, když mne spatřil. „Změnil jsem plán své cesty. Nuže, dohonil jste je?“

„Nahoře povím vám všechno,“ odpověděl temným hlasem, zavrtěv smutně hlavou.

Když jsme stáli na balkoně, kam jsem ho byl pokojem svým dovedl, zakryl si rukama utrápené líce, vzdychl několikráte z hluboka a zvolal pak zoufale: „Ztraceno všechno! Co platna honba za ženou, když ztraceno navždy srdce její?! Jel jsem po liché stopě. V Sevastopolu dověděl jsem se, že muž jakýs a krásná žena, vystoupivše z lodi naší, vsedli do povozu v přístavišti a že se dali směrem k Simferopolu. Pustil jsem se bleskem za nimi. Byla to zběsilá jízda! Sledoval jsem jako honec jejich stopu, pozdě večer spatřil jsem je z dáli, jak vystupují z povozu a mizí v ploskostřechém domku v předměstí Simferopolu. Jako šílený přihnal jsem se k domku, zaburcoval na dvéře, žid jakýsi otevřel mi s obličejem zděšeným. Křičím, chci vniknouti do vnitř, sahám k revolveru — žid volá úpěnlivě o pomoc, mladá jakás židovka úpí za ním, zevšad sbíhá se pobouřený Israel, lítí psi vrhají se na mne. — Spasil jsem se s rozedraným šatem, bez klobouku, krváceje

v obličeji ... Druhý den vypátral jsem, že byla zvěř mnou pronásledovaná žid krymský a jeho sestra."

„Ah, viděl jsem je na lodi."

„Dále letěl jsem k Bachčiseraji, v Karasu-bazar, v Kaffu — bůh ví, kudy mne nesl šílený tento hon — marně."

„Ach, toť máte uspořeny všechny výlety po Krymu."

„Nechte žertů! Mně do nich není! Nyní vidím teprvé, jak jsem ji miloval! Svět bez ní je mi truchlivou poušti. Všechno své jmění, své oči, půl svého života dal bych za to, kdyby všechno to, co jsem prožil, procítil, vytrpěl v těch několika dnech, bylo strašným divokým snem . . ."

Rozletly se dvéře a s výkřikem radostným, s okem blýskajícím slzami, objímala paní Valterová bouřlivě svého manžela. Za chvíli vysvětlilo se všechno. —

Seděli jsme v zahradě hôtelu, v pavilonu na vysoké terase, ověšeném kol do kola bohatým, smaragdovým věncovím révy, jímž prozíraly květy lilků a zářivé kalichy i zvonce jiných rozmanitých svlačců a v jehož mezerách viděti bylo partie nejkrásnější krajiny, jakou si obraznost malířova vymysliti může. Na stole uprostřed v křišťálové nádobě ohromná kytice, v níž jakoby nám jižní květena okazovala své nejvzácnější zdoby, na všechny strany se usmívajíc a zářic purpurovými, sněhobílými, azurovými a bůh ví jakými hvězdami, korunami a zvonci. Květ a vůně všechno kolem.

Pan profesor, nyní opět v plné západní slávě, a jeho sličná choť tvářili se, jakoby dnes teprvé začínali slaviti své líbánky: ona se tulila vroucně k němu, s řasou nyvě skloněnou a s vlhkým leskem pod ní; on pak vinul ji ramenem těsně k sobě, jakoby se bál, aby mu ji někdo opět neurval, a časem skláněje se rychle nad ní líbal ji na čelo, oči, ústa.

„Všechno je mi nyní jasné," pravil po chvíli ke mně; „jen to střeštěné psaní Vilémovo nemohu nikterak rozluštiti. Bůh sám rozumí jeho obsahu."

Sotva byl domluvil, zalehl k nám z nádvoří povědomý hlas. Rozhrnul jsem živé záclony révy a vidím na dvoře — Viléma, vylézajícího z tělegy (ruské poštovní káry). Ale jak vypadal! Krásný sametový kabátec v cárách visí kolem něho, vesta a spodky prachem i blátem pokryty, bezúčelná nálepka zmizela s krásného obličeje, ale za to zdobí jej několik skutečných, dosti vydařených jizev a šrámů. Spatřiv mne, bral se zvolna k pavilonu.

K rozkazu pana profesora seděli jsme při vstoupení jeho nehnutě, mlčky, s vážnými obličeji, jak oni římští senatoři na forum při vtržení nepřátel. Vilém pohledl na nás plaše, rozpačité, zabručel nějaký pozdrav, hodil jakous rozsápanou námořnickou čepici na stůl, a sklesnuv s hlubokým povzdechem do křesla, natáhl volně nohy.

A znovu hledí se strany na nás. Klid náš uvádí jej patrně do rozpaků; šoupá stolicí, vzdychá, pýří se, překládá nohy . . .

Konečně upřel na něho strýc přísné oči a pravil: „Jak viděti, cestoval jsi beze mne rozkošně."

Synovec spozoroval bezpochyby, že má přísnost tato veselé pozadí; neboť odpověděl se smíchem: „Věru znamenitě. Zažil jsem kopu nejkrásnějších dobrodružství. Ale na jedinou věc jsem při svém rozpočtu zapomněl — na peníze. Jak tu sedím, nevytřepal bys ze mne ani zlámanou grešli. Touto okolností dohnán, vracím se pod sladké jho tvé strýcovské autority, ač hodláš-li opět slušně naplniti mé kapsy."

„Budiž!" pravil se smíchem strýc. „Ale pověz mi u ďasa, byl jsi bláznem, když jsi psal tohle psaní?"

„Já — bláznem?"

„Kdo je ta ona, kterou jsi mi unesl, která s tebou uhání v trojce, kterou tiskneš k srdci?"

„Ach, podivno! Tys jí nepohřešil? Což by to bylo, tvůj nejdražší klenot, kterým jsi sužoval zde tvou milou ženu, což by to bylo, než tohle?!"

Při tom vyňal z náprsní kapsy trosek svého kabátce tlustý, pomačkaný rukopis s tučným nápisem „Kallobiotika. Sepsal profesor Jindřich Valter."

Za všeobecného smíchu sáhl Valter po rukopise a prohodil: „Nu ano — blázen byl jsem já." A vyhodiv rukopis daleko ven z pavilonu, dodal: „Nebudu pytvati krásy života, budu jich užívati. Na oslavu šťastného shledání!"

Zazvonily o sebe čtyři kalíšky červeného, libě se perlícího krymského vína . . .

Druhý den večer stál jsem opět na palubě. Setmívalo se. Sady a letohrádky břehu ztrácejí se jako v hnědé páře, hrboly a pahorky ukládaji se nazpět do příkré stěny a tato zdvihá se opět úžasná, nesmírná nad zátokou. Obrovské, tmavé stíny plíží se po ní, poslední jasné obrysy předmětů zanikly na břehu, ztemnělo všechno a jen tam převysoko rozeznávám na nočním nebi křivolaký hřeben pohoří Jaïly. A teď vyskočilo hluboko pod ním světélko, vedle jiné, tam celé jich řady v chomáč sebrané a za nimi po celém břehu tisíce rozptýlených jisker, vysoko po svahu hory, ba až i jedna ztracená hvězdička na hřebenu jejím a tam na levo záři osamělý, kmitavý maják Alupky. S bohem, překrásná Jalto!

FEUILLETON.

Síla.

Od *Edmonda de Amicis.* Z vlašského přel. *A. J.*

II.

Bylo to v letě roku 1861, v památných dnech, kdy obíhala Evropou zpráva o výpravách loupeživých, kdy Pietropaolovi byl solí v očích napoleonský vous na bradě „liberala", kdy na Montemiletto pochovávali se živí pod hromadou mrtvol těch, kdož volali: „Ať žije Italie!" kdy ve Viesti poživali masa občanů, kteříž se byli zprotivili zákonům svých utiskovatelů; kdy plukovník Negri u Pontelandolfo viděl vyvěšené v oknech, jako znaky vítězné, krvavé údy vojínů; kdy ubohý poručík Bacci, jenž v půtce s čestnými ranami na těle upadl v zajetí nepřátel, usmrcen byl po osmihodinném strašlivém trápení; kdy zástupy láje zběsilé vycházely v noci z vesnic s pochodněmi v rukou, aby u vítězoslávě vítaly tlupy loupežníků; kdy upalováni poslové, bořeny domy, zatýkány celé rodiny, kdy se mučilo, střílelo, věšelo napořád; a k udržování dobré mysli a roznécování mrzkého pustošení docházely z pravého břehu Tibery zbraně, scudy a požehnání.

Jednoho z posledních dnů července klusal nedlouho po slunce východu opuštěným údolím provincie Capitanata, směrem k San Severu, jízdný karabinník, který byl v noci z tohoto

města vyjel, aby odevzdal veliteli jednoho „oddělení pohyblivého“ rozkaz plukovníkův. Nyní vracel se, nesa pod upjatým kabátcem na prsou psaní — odpověď na onen rozkaz; velitel oznamoval, že se vydá v osm hodin ráno do blízkých hor, poněvadž se byl dozvěděl o skalní brloze roty loupežnické, která již po delší čas děsila celé okolí. Muž, který psaní nesl, byl asi třicet roků stár, velký, kostnatý, s okem jiskrným a špičatými kníry a měl na čele hlubokou, kolmou vrásku, neklamné to znamení člověka rozvážlivého. Výraz tváře jevil povahu nad leta vážnou; přísné vzezření, volné a úsečné pohyby svědčily o duchu zmužilém, jakého bylo třeba za oněch dob a na tomto místě. Jel klusem po klikaté stezce a obracel hlavu brzy v pravo, brzy v levo, pohlížeje na opuštěné pastviny, skalnaté hory, čisté, jasné nebe; neslyšel kolem zvuku žádného mimo dusot koně svého a cinkání své šavle.

Náhle jeda uprostřed jakéhos ohražení z křovin, spatřil záblesk nějaký a uslyšel výstřel. Mezi tím co pobodl koně a bambitky se uchopil, začal se kůň potáceti; když se nahnul, aby pohledl, není-li kůň poraněn, ucítil, že ho popadl někdo od zadu a než se obrátil, vyskočil již druhý muž z křoví, odkud rána vyšla, a vrhl se na něho; za ním jako stín hned třetí. Neměl ani času, aby vystřelil, ani aby uskočil aneb se bránil; byl stržen s koně a povalen na zem. Zde pokusil se o zoufalý odpor, svíjel se, bil kolem sebe, kousal; však nemohl vstáti; vysílen ustal a nechal se odzbrojiti. V této vřavě a motanici, kdež byl zahalen v oblak prachový, podařilo se mu rychlým pohybem psaní do úst vložiti, aniž by toho útočníci byli zpozorovali.

Svázali mu ruce na zad, postavili ho na nohy, a v rychlosti i vzteku zavěsili mu šavli jeho na krk, pak zabalený plášť a mošnu od sedla, zatáhli koně za křoví a pustili se přes pole, strkajíce před sebou zajatce omámeného a potácejícího se, za stálého klení pekelného, hrozeb, políčků a smíchu.

Když urazili asi půl hodiny cesty a byli dosti vzdáleni od místa útoku, aby se přepadení obávati nemusili, zvolnili krok. Dospěli až k výběžkům hor mezi stromoví, na místo, kde nebylo viděti ani stavení ani vížky, vůbec žádné stopy lidského obydlí. Karabinník, sehnutý pod tíží svého nákladu, nejevil ani nejmenší známky strachu nebo zlosti; bledý, však nikoliv zděšený obličej jeho vzal na se výraz duše, která ví, jaký osud ji očekává, a srdce, kteréž připraveno jest ho přijmouti; netajil si, že padnouti v oněch dnech zuřivých podniků do rukou lupičům, byla smrt. Vznešený klid smrti bylo na něm již také znáti, a každý, byť by i nic nevěděl, byl by již při pohledu do jeho očí řekl: „Ten člověk jde k smrti.“ Loupežník, který před ním kráčel, obracel se ob čas a pohlížel na něj zrakem zvědavosti a podezření. Druhý, který mu po boku šel a vůdcem se zdál, hleděl vždy chvíli na vězně, pak zase na svého soudruha a vyměňoval s tímto úsměv vítězný.

„Tu máš,“ pravil náhle, zavěsiv pušku svou na krk karabinníku, „pones mi ji!“

„Nes také mou!“ doložil onen, který v předu kráčel a učinil podobně. „Což ty?“ tázal se vůdce, obrátiv se k třetímu lupiči, který šel v zadu a nejmladším se zdál.

Já?“ odvětil tento, „já si ji raději ponechám . . . neví se nikdy . . .“

„Padouchu!“ mumlal druhý, mrštiv naň opovržlivým pohledem; pak obrátil se ke karabinníkovi a pravil, položiv mu pádně ruku na rameno:

„Příteli, teď nám povíš, kam jsi šel!“

Karabinník neodpověděl.

„Ho! ho!“ zvolal loupežník, sehnuv se, aby zdvihl proutek. „Slyšel jsi?“ a švihl ho přes ruce.

Karabinník kráčel dále ani slova neodpovídaje.

„Však budeš mluvit, nešťastníku,“ počal lupič, odhodiv prut. „Všichni začínali tak jako ty začínáš, a ty skončíš, jak ti druzí skončili; jsi jenom z masa a z kostí, až pocítíš muka, i ty budeš křičet; jdi!“

Při tom dal mu ránu, aby zabočil na pěšinu táhnoucí se po břehu potůčku; brali se chvíli přímo, pak přešli můstek, obešli malé návrší a počali stoupati po úzké stezce na strmý, skalnatý vrch. Karabinník, kteréhožto škrtily řemeny ručnic na krku zavěšených, jemuž vadily v chůzi ruce na zad svázané i kabátec těsně upjatý, a s něhož pot jen se řinul, stoupal nejistě, klopýtal přes kameny, padal na kolena a s těží jen opět povstával, aby na novo klesal; lupičové tloukli ho, smýkali jím, kopali ho, tupili a vysmívali se mu, volajíce: „Vzhůru, lenochu! Když vy někoho z nás lapíte, uvážete ho ke svým koním!“

Nahoře, asi uprostřed vrchu byli očekáváni. V místě kde skály měly vzezření obzvláště divoké, kde rozsedlé byly a sráznými propastmi rozervalé, kde sotva malé křoví nebo uschlý nějaký keř se nalézaly, pod skaliskem vyhloubeným a na spůsob sklepení skloněným byl malý rovný prostor, obklopen kolem dokola kupami kamenů, jejichž část sama s výše se byla sřítila, ostatní pak lidskou rukou mezi ony na spůsob ochranné zdi byly urovnány. Skála tvořila střechu a dvě stěny dřevěné boudy, kteráž celý čtverec v uzavřeném prostoru zaujímala. Na vnitřní straně kamenné ohrady byly vydlabány výklenky k ukládání nářadí a schůdky, s nichž nahoře celý svah bylo lze přehlednouti. Vcházelo se do vnitř otvorem, širokým jen asi co by muž prošel. Zvenčí ani se nezdálo, že by zde mohlo být nějaké obydlí, a také vnitřek nevypadal jinak, než jako jeskyně, nebo ohrada k účelu strážnému. Ve výklencích stály sklenice, misky z bílého plechu, rendlíky a nože; mezi kamením visely pytle, stály prázdné láhve. V jednom koutě byla hromada místy ještě doutnajícího popele a skála nad ním celá začazená; pod boudou pak ležela sláma a kupa šatů. Nahoře, v levo i v pravo, nebylo nic jiného viděti než skály, hluboké rozsedliny a ohromné jako ve vzduchu visící balvany, spoře porostlé tu a tam nějakým zakrnělým stromem; níže pak rozervané stráně a hory, dole rovinu a daleko jiné vrchy.

Člověk jakýsi, jenž na posledním stupni schůdků s lokty o zeď opřenými stál a mezi dvěma kameny jako ze střílny dolů pohlížel, očekával patrně soudruhy. Uzřev karabinníka, plácl na jeden z obou kamenů jako na znamení spokojenosti a sledoval na to každý jeho krok, provázeje každou ránu, kterou mu zasadili, prudkým posuňkem a zaklením, jako by zvýšiti chtěl sílu bijícího a bolest bitého.

Když byli už jen několik kroků od brlohy, hnul se muž na stráži a odebral se ku vchodu. Došli. Karabinníka vrazili násilným strkem do vnitř, kdež bez sebe na zem klesl; ostatní vešli za ním a rozzlobeni, hekajíce a soptíce, přehazovali sem tam pytle, klobouky a zbraně. Na to usadili se na kamení a chovali se chvíli tiše, aby si oddechli a pot setřeli.

„Zde jest jeden z nich!“ zvolal pak vůdce, obrátiv se k soudruhovi, který jim vstříc byl vyšel.

„Slušný chlapík a živý,“ odvětil tento. Pak prohlížel si vězně a vida, že má ostruhy, tázal se vůdce: „A kůň?“

„Nemluv mně o tom!“ pravil tento rozhořčen. „Měl bych tuto prokletou pušku roztřískat; trefil jsem hovado, na místě člověka.“ A tu vypravoval několika slovy příhodu.

„Nic nevadí,“ pravil druhý, „byl to mistrovský kousek.“

Přiblížil se ke karabinníkovi, pomohl mu vstáti a když mu byl chvíli zvědavě v obličej pohlížel, sňal s něho pušky, plášť, šavli; pak strhl mu klobouk s hlavy, prohledl tento bedlivě s vrchu i uvnitř, usmál se a mrštil jím do kouta. Karabinník, zbaven jsa nákladu, opřel se o boudu a začal si prohlížeti jednoho lupiče po druhém — zvolna a zrakem upřeným jako nemocný, jehož myšlenky vybíhají již tu a tam z kolejí života. Lupiči prohledávali mezi tím jeho vak.

Byli to již zevnějškem praví lotrové. Onen, který se zdál vůdcem, byl muž as čtyřicet roků starý, malé, zavalité postavy, s velikou hlavou, s ramenama téměř až k uším vypjatýma a s křivýma nohama; od hlavy až k patě bylo na něm vše jaksi stlačené, široké, podsedlé, že vypadal jak obr, který se byl v sebe stáhl a mžikem o tolik vyrůsti mohl, oč se byl skrátil. Měl velké černé kníry a hustý černý vlas, pod nímž čelo jen as na dva prsty viděti bylo a z tváří nic než výstupky nejvyšší. Z ostatních tří zdáli se dva bratry; stejné nízké čelo, stejný tupý nos, oči lstivé, ústa téměř beze rtů, brada špičatá, holá; obou postava malá, však svalovitá. Zrak všech tří jevil cos mračného, lstivého, zrádného a těkavého; ohyzdná to zvláštnost takových povah, smíšených z pověry a divokosti, šílené odvážnosti a opovržení hodné podlosti. V jednání, chůzi i ve výlevech zlosti zračilo se při nich něco jako lstivá obratnost tygrů. Klobouk na spůsob klobouků na cukr, široké spodky a volná, otevřená halena, tvořily jejich oblek; kolem boku, mezi halenou a spodkami, táhl se široký, modrý pás. Čtvrtý lupič, který se zdál nejmladším, měl nejlidštější výraz; byl též malý a bezvousý jako ti dva, kteří vypadali jako bratří.

„Teď,“ pravil vůdce, když byl ukončil prohledávání vaku, „svlečte mu ty hadry; pak něco pojíme a pak . . . uhlídáme.“

Oba bratří přiblížili se ke karabinníkovi; jeden mu rozvázal ruce, co zatím druhý dýkou k prsoum jeho mířil; rozvázané ruce sklesly bez vlády, jako ruce mrtvoly.

„Svlékni kabát!“ velel mu jeden z lupičů.

Karabinník pohledl na něho a chvíli trval bez hnutí, s čelem svraštělým a pyskem zatatým mezi zuby.

Nejmladší lupič pohlížel na to zasmušile.

„Ty jdi na své místo!“ pravil mu urputně vůdce, který seděl blízko u vchodu.

Mladík poslušně vystoupil na schůdky, odkud byl jeden z loupežníků viděl soudruhy přicházeti; opřel lokte o kámen, vložil obličej mezi dva kameny a zůstal nepohnutě státi.

„Svlékni kabát!“ opakovali loupežníci, a napřáhli zároveň ruku.

„Dejte mu jednu, že se mu prsty na tváři vytiskuou!“ zvolal vůdce.

Karabinník se zachvěl; pak sklonil hlavu, jakoby se vzdával a svlékl kabát. Lupičové vzali jej a prohledávali kapsy, podšívku a každý steh; pak mrštili jím pod boudu. Jeden z nich prohledl ještě vězni kapsy u kalhot a pravil pak vůdci: „Nic!“

„Jsou to při něm vedlejší věci,“ odvětil tento, „dejte mu železa.“

Oba lupičové uvázali karabinníka s rukama na zad složenýma na veliký hák, zaražený ve sloupci boudy; nešťastník byl bledý jako smrt a zuby mu cvakaly, jakoby měl zimnici.

Loupežníci vytáhli na to z výklenku nějakou zásobu potravin, usadili se na kameny a začali jísti; při tom hovořili pokojně, však slovy úsečnými a jen v krátkých větách, jak bývá, hledíme-li sobě více jídla než toho, co povídáme.

„Slyšel jsi zprávy z Casalvecchio?“

„Záležitost Dona Alessia?“

„Ovšem; dvě stě dukátů výplaty.“

„Zaplaceny?“

„Zaplaceny.“

„U ďasa!“

„A tři sta dukátů syndikovi.“

„Není to mnoho.“

„Však nejzajímavější bylo to v Biccari; šest koní, pět ručnic, tisíc dukátů a osm bochánů sýra, vše jednou ranou.“

Tu hodil kus pomerančové kůry na karabinníka řka: „Tu máš.“

(Dokončení.)

Z národních písní lotyšských.

Podává *Jaromír Hrubý.*

Osiřelá.

Já malička nevěděla,
kam pohřbili otce, matku.
Teď jsem našla, pasouc stádo,
kde spočívá otec s matkou:
na písčitém bílém chlumě
pod zeleným trávníčkem.
Vstaňte moji, otče, matko,
já s vás sejmu drn zelený;
ráda bych si pozasteskla,
jak mně u cizí je matky:
pěstí bije, za vlasy rve,
nohou pod stůl odkopává.
Na konec mně poručila
proutí řezat na jabloni.
S jabloně květ bílý sprchá
a z mých očí slzy horké.
K té jabloňce přitulím se
jako k vlastní ku matičce.

Kukej, moje kukavičko,
ty si kukáš a já pláču:
tobě křoví vyrubali
a mně máti dokonala.

Prála máti umírajíc:
„Osiříš už, moje dítě.“
Prála máti umírajíc:
„Stáhni pasem živůtek svůj.
Pánů budeš mnoho mívat,
ale málo živitelů.“

Robota.

Oj, oj! starosto,
jak jsou těsny tvoje sáně!
Kam usedne robotník,
kam se vejdou jeho slzy?

Ach můj bože, kam se podít?
Lesy plny dravých vlků;
lesy plny dravých vlků,
pole plna krutých pánů.

Umění. Literatura. Věda.

— **V družině dobrodruha krále.** (Historický román od B. Havlasy.) Neřekli bychom nic nového, konstatujíce, že p. Havlasa těší se znamenitému talentu. V kruzích, které o současnou literaturu českou se starají, je to známo a často i veřejně uznáno. Teď p. Havlasa předstupuje před nás s prvním větším dílem, historickým románem. Na čem konečně při románu nejvíce záleží, jest: uměj vypravovat! Umění to není tak snadné jak se zdá, a právě při moderním romanopisectví tak často se pohřešuje. Než vypravování jest jen forma, podstata jest děj. Však máme i románů dosti, kde není děje s dostatek. Řekneme-li, že román náš chová v sobě mnoho děje, a že ten děj jest pěkně, živě, rozmanitě, na mnoze skvěle a pikantně vypravován, že vypravovatel dovede čtenáře upoutat, někdy i unésti, napnouti, a třeba i rozčíliti: není to chvála, jež by málo vážila; týkáť se právě toho, co je „conditio sine qua non“ epického díla. A dodejme, že se vypravovatel na mnoze šťastně vyhýbá jinému úskalí moderního romanopisectví! Míníme líčení psychologických processů bezprostředně terminy polovědeckými, a ne, jak by mělo býti, skrze medium děje. V románu máme vidět osobám do duše, jako skrze sklo, ale máme přece zůstat venku, a nikoli sedět jim v duších. Úskalím míníme ne psychologické processy samy, jen spůsob jich líčení. Naopak: máme za to, v tom právě že záleží přednost moderních románů, že se na ten moment více hledí. My jsme zvykli žádat, aby hrdina románů proběhl před našima očima psychologickým vývojem. A kdyby pan Havlasa předstupoval před nás prvním svým dílem, mohli bychom zde přestat. Avšak naše kritika musí již jíti dále. Pouhý talent, i značně vynikající, již jí nedostačí: žádá a hledá též — práci. A pouhý děj nás také již nespokojí: žádáme vedle toho hlubší význam, který právě přibývá psychologickým propracováním. A toto na mnoze v našem románu se pohřešuje. „Král dobrodruh“ nemusí se právě, ač na titulu se čte, za hlavního hrdinu pokládati: ale důležité místo zaujímá vždy. Spisovatel svého Jana charakterisoval titulem; jaký jest s počátku, taký zůstává do konce, od první do poslední kapitoly. On nás konečně unaví, jako to jeho neustálé zaklínání: „Saint Denis!“ A kdyby aspoň ten „král“ a ten „dobrodruh“ se někdy od sebe oddělili! Neustále se nám předvádí jen dobrodruh — mistr Diviš! Málo kdy románopisec sám psal tak tendenčně proti vlastnímu hrdinovi. On mermomocí nechce, aby nás, třeba jen za mák, intresoval. Naproti surovému dobrodruhu (pán z Řičan je též dosti hrubý, ale má dobré srdce v těle) postavil vypravovatel šlechetného dobrodruha Žerotína. Pěkný to kontrast a pěkná sympathická postava. Škoda jen, že jeho dobrodružnost nemá nějaký hlubší základ a význam. Aspoň to není nikde provedeno. A co se třetí hlavní osoby týče, Richarda: musíme věřiti v jeho hluboké duševní boje, kterými se propracoval a ještě více v tu divnou moc, kterou nad ostatními provozuje. Musíme věřiti, třeba nepochopujíce. Nás aspoň by spíše odpuzoval. Jemu je právě spisovatel tendenčně přízniv: vždyť mu na konec uštědřuje i poeticky vykreslenou Albu, kterou on sám chtěl hnusně obětovat. Hnusným jest Richard i tím, že smyslný živel mezi „Albigenskými“ rozpoutává s chladnou rozvahou: má to býti lákadlo, prostředek k cíli. Zde právě by nejvíce třeba bylo psychologické hloubky! Vyřkli jsme již to slovo, které naznačuje, co schází. Jest to práce. Nevšední talent spisovatelův, jeho bohatá obrazotvornost unáší jeho péro a vypravování unáší čtenáře. Ale kritika se musí někdy zastavit a to tím častěji, čím méně často asi spisovatel to učinil. On někdy plýtvá svou bohatou zásobou, ale někdy také sáhne k motivu, který právě nejbližší — třeba ne nejlepší. Řeknete, že to bývá znakem bohatého, ale ještě kypícího talentu? Budiž! A na této půdě ovšem může — ale nemusí vzrůsti pravá umělecká díla. *Dr. G.*

— † Kosta Trifković. Srbská literatura ztratila jednoho z předních svých pracovníků. Dne 3. března skonal v Novém Sadě Kosta Trifković, nejplodnější dramatický spisovatel srbský, jehož smrti tím více želí přátelé písemnictví srbského, že odchází v nejmužnějším věku, jsa stár sotva 32 roků (nar. 1843). Kosta Trifković je jeden z málokterých spisovatelů srbsko-horvatských, jehož plody známy jsou oběma větvím bratrského národa srbsko-horvatského. Ač obě větve téhož skoro jazyka v písmě i hovoru se drží, je přec literatura jednoho kmene nepřístupnou kmeni druhému, a zdí, která od sebe je dělí, je s jedné strany kyrilice, s druhé latinka, jíž v písmě užívají. Však s jeviště nemluví se ani kyrilicí, ani latinkou, nýbrž jazykem srbským, a tomu rozumějí všichni Jihoslované. Proto známa jsou díla Trifkovićova jak obecenstvu divadla Novosadského, tak i Záhřebského. Trifković napsal dvanáct dramatických prací, hlavně veseloher, z nichž nejznámějšími jsou: Francouzsko-pruská válka, Školní dozorce, Čestitam. Trifković byl zakladatelem největšího srbsk. belletristického listu: Javor (v Nov.Sadě), jehož stálým spolupracovníkem byl. Z jeho povídek v Javoru uveřejněných jmenujeme „Ivančin hrob“ a „Benátské žaláře“. Přejem bratrskému národu srbskému, aby brzy nalezl důstojného zástupce za Trifkoviće, jehož památce budiž zasloužená čest!

— Pomník Puškinův v Petrohradě vzbudil nejlepší ruské umělce, že se pustili v závod o nejvhodnější návrh památníku krále poetů ruských. Nejnověji podal svůj model sochař Autokalský. Na vrcholu balvanu skalního stojí Puškin zadumán, a po pěšince spirálou po balvanu se vinoucí vystupují k němu nejpřednější postavy z jeho básní, jako Mazepa, Pugačev, Pímen, Boris Godunov, Taťana, Skoupý rytíř a j. Komitét vládne dosud jměním 70.000 rublů, kteréž však na uskutečnění návrhu Autokalského by nestačily.

Drobnosti.

— Lesť zpravodaje. Mnohopopisované neštěstí lodi „Cospatrick“ a osudy tří z jejího mužstva zachráněných zavdaly korrespondentu anglických „Daily News,“ panu Archibaldu Forbesovi (který od téhož listu loňského roku do Indie byl vyslán, aby o tamějším velikém hladu na místě se přesvědčil a zprávy podával) vhodnou příležitost, svůj zvláštní ostrovtip osvědčiti a pak svým ostatním kollegům řádně se vysmáti. Když totiž loď „Nyanza“, na níž oni tři z troskotané lodi „Cospatrick“ zachránění se nalezali, již v Plymouthu se očekávala, sjelo se tam celé hejno dopisovatelů listů londýnských i jiných, aby co nejrychleji zpravili časopisy a zvědavé obecenstvo o všelikých podrobnostech katastrofy, která nešťastnou loď i mužstvo její potkala. Mezi dopisovateli byl také p. Forbes. Poohlednuv se po svých pánech kollegách a po přátelsku s nimi pohovořiv, vytratil se záhy z jejich společnosti a spěchal, aby potají najal malý parník, s kterýmž za soumraku nepozorován z přístavu plymouthského vyplul a poštovní lodi „Nyanza“ vstříc spěchal. Podporován podnikavostí a zručností kapitánovou, dosáhl účelu svého plnou měrou, a když pak „Nyanza“ konečně kotvice v přístavu spustila a všichni, kteří tak toužebně ji očekávali, na palubu spěchali, nalezli „tři zachráněné“ odmlčené a nemluvné jako ryby. Pan Forbes byl se již s dostatek o to postaral, aby po ustanovený od něho čas o svých příbězích a svém utrpení nikomu ničeho nepověděli. — Scény, jaké nyní následovaly, nemají prý sobě rovných v análech anglických zpravodajů a chladná krev albionská nemálo prý se při tom rozehřála. Ale pan Forbes — obratně jako před tím — dovedl se záhy opět vymknouti z hrozícího nebezpečí a rychle zmizel z kruhu oklamaných svých kollegů, aby na palubě získané zprávy na určené místo dopravil.

— Malé črty ze života velkých lidí. Německý malíř Holbein, povolán byv od krále Jindřicha VIII. do Anglie, musil se zavázati, že nebude po celou dobu svého pobytu a skvěle placeného zaměstnání u dvora nikoho malovati bez králova svolení. Ale jedna dvorní krasavice, která by byla ráda půvaby své pomocí slavného mistra příštím věkům k obdivu zachovala, prosila jej tak naléhavě, že se konečně odhodlal, malovati ji — ale při zavřených dveřích. Poručil tedy sluhovi svému, aby v čas, kdy podobiznu krásné dámy malovati bude, nikoho do atelieru jeho nepouštěl. Náhodou navštívil ho právě v takovou chvíli jistý hrdý lord. Po hřmotné hádce se služebníkem, který ho vpustiti nechtěl, vnikl nevčasný host do vedlejšího pokoje a odtud vkročil náhle, bez zaklepání do dílny Holbeinovy, kde tohoto při zapovězené práci zastihl. Tato drzost pobouřila umělce tak, že lorda ve přítomnosti dámy za límec uchopil, dveřmi vystrčil a bez okolků se schodů shodil. Než se lord ze svého ztrnutí vzpamatoval, vyběhl malíř rychle kolem něho z domu, vyprosil si u krále audiencí, vrhl se mu k nohoum a vyznal se ze svého činu, kterýž mu byl milostivě odpuštěn.

Asi po hodině na to přijat byl uražený lord v audienci a ujišťoval krále, že sprosťáka malíře na vlastní pěst potrestá, nedomůže-li se u panovníka spravedlivého zadostiučinění.

„Považte, Vaše Veličenstvo, můj rod a stav a rozdíl mezi mnou a jím.“

„Ze sedmi sedláků mohu na místě sedm lordů udělati, ale ze sedmi lordů, jako vy, ani jediného Holbeina!“ odpověděl král. *H. St. K.*

Hovorna.

F. V. v H. K. Záležitost matky Vaší nedá se rozhodnouti odpovědí v hovorně; taťspadá čistě v odbor praktického lékaře. Vyšetření pak rozhoduje o možném léčení. Ostatně máte-li snad oprávněnou nedůvěru k lékaři dosavadnímu, konsultujte jiného.

Žák akademie. O podstatě souchotin ve smyslu Vašem není ještě mnoho známo. Vyjma dědičnost, uvádí mezi příčinami Angličan Greenhow: 1) Dýchání vzduchu prachem naplněného. 2) Sezení dlouhé ustavičné v poloze nepohodlné, stisněné. 3) Zkažený vzduch. — První vidíme u kameníků, druhé u krejčů k. p., a třetí vůbec velmi často u lidí nejprůmyslnějšího povolání i věku. Člověk vůbec v uzavřené prostoře žijící má míti dle některých 1000 kostkových střevíců vzduchu k disposici. Avšak mnoho stavů má jich sotva 250. Ostatně odložte všechnu bázeň — jsteť na nejlepší cestě státi se hypochondrem. *Dr. H.*

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Básně Bohuslava Čermáka. Bibliotéky novějších spisů básnických svazek II. V Praze, nákladem Fr. A. Urbánka.

Mluvnice jazyka maďarského. Pro potřeby praktické. Sepsal Fr. Brábek. V Praze, nákladem Fr. A. Urbánka.

Počtářství pro druhou třídu škol měšťanských. Sepsal Frant. Švácha. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Působení Antonína Marka, děkana v Libuni, co biskupského vikáře a školdozorce bývalého okresu Turnovského. Podává Fr. Zelinka. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Kniha pro každého rolníka a hospodáře. Sbírka vědomostí hospodářských rolníku našemu předůležitých a nevyhnutelně potřebných. Napsal Josef Dumek. V Olomouci, nakladatel: Vlad. Žakovský.

Z dob našeho probuzení. Sbírka přátelských dopisů některých spisovatelů a vlastenců našich. Úvodem a vysvětlivkami opatřil Ferd. Čenský. V Praze, naklatel Fr. A. Urbánek, knihkupec.

Die Slovaken. Eine ethnografische Skizze von Franz V. Sasinek. 2. Auflage. Verlag von Fr. A. Urbánek.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 97. Život a smrt Přemysla Otakara II. Historická povídka, dospělejší mládeži a její přátelům věnuje Ed. Ferd. Schmidleichner. Díl první. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Tabulky rozdělení a přirovnání měr a váh s jejich obnosem, jakož i přirovnání starých měr a váh k novým. Sestavil Václav Hejtmánek. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 1. hod.* odpoledne.

Ročník III. **1875.**

Z posledních dnů Tábora.

Historické romanetto od *Václava Beneše-Třebízského.*

(Dokončení.)

Buchata zaměřil do kovárny. Byla z ní také hromada rumu, na rumech černaly se doutnající trámy, za chvílemi vyrazil ještě ze spodu černavý dým. Ale nebyl to už mistr Buchata, který lámal podkovy pouhýma rukama, který uměl kladivem bít do železa, jako když hřímá, a ve výhni rozdýmat oheň, jako čerti v pekle. Zdálo se, že střela, jež rozbodla prsa Aleně, také jemu pod hruď pronikla.

Večerem šel na hřbitov pomodlit se na zapadlý rov s dřevěným křížem. „Jsem zase sám, jako jsem býval sám, když jsem se vrátil do vlasti a tu naši chaloupku nalezl jsem pustou, bez živé duše, — bez rodičů a bez sestry a když mne zanesly oči sem pod tu tvrz, pod rodiště tvé, Oldřichu. K Řisutům mne neváže opět nic leda smutné vzpomínky a ty s sebou vezmu zase, kam mne oči odnesou. A přijdu-li sem někdy, přijdu si k tobě, dobrá ženo má, ulehnout!“ zašeptal, shýbl se, políbil čerstvou trávu na rově a opustil hřbitov. Zašel si také ještě k Blahutovi. Stařeček stál nad vypálenou chalupou se sepjatýma rukama a Maruška utírala si z jasně modrých očí slze zástěrkou.

„Neplač, Maruško, utiš se!“ hovořil stařeček, dívaje se za mistrem Buchatou, jenž kmital se už večerním šerem na druhém konci dědiny a sám se chuďas s těží ovládal. „Nedivím se slzám tvým a vzdechům tvým. Ale pomodli se za hocha a ještě spíše za otce. Více není třeba. — Pamatuješ se na tu pohádku, již jsem ti vypravoval, když pan Oldřich umíral a když přišli pro mne, abych šel k němu do tvrze? Sedni si, Maruško, sem na ten trám, je tu tak hezky, dopovím ti ji. Mohu dnes. Zdá se mi, že jsem přišel až tam, jak ji ukamenovali. Povídám ti, Maruško, neplač a poslouchej. Proto ji ukamenovali, že jim dal pan tchán hodně jíst a pít a že jim řekl, že to padlá žena jakás — helmbrechtice. Ženich odejel s nevěstou do svého domova. Byl z daleka. Dítě té ukamenované ženy nechali ve dvoře u rodičů nevěstiných. Mistr Jan jim to dal za pokání, aby sirotečka vychovali jako vlastní dítě a nevěsta aby mu nebyla macechou. A co mistr Jan řekl, lidé plnili na slovo. Děvčátko si nechali ve dvoře. Nešidili ji, jako vlastní chovali a hleděli jí matku nahradit. A když byl rok, přijel si pro ni zeman; ale žena jeho byla už v hrobě, brzy mu zemřela, hryzlo ji něco chudinku, až uhryzlo. Zanechala mu jen jediného syna. Zeman ji oplakal, ale více se neženil. Na slova mistra Jana, který zatím uhořel na hranici, však nezapomněl. Čím se prohřešil na matce, hleděl odplatiti dítěti. Vrtěli nad tím zpočátku hlavami, ale vrtochy se jim s lety vytratily a každý měl a má tu dívku za dceru ubožky zemanky. Toho zemana znala jsi, Maruško, a dceru jeho doprovodila jsi dnes do hrobky rytířů řisutských. — Strýc Buchata byl bratr její matky. Zkusil mnoho, tuze mnoho, než se usadil v Řisutech a než si vzal tetu tvou. Bůh ví, kde všude byl, jaké země prošel, ale když se vrátil domů, byli už rodiče zahrabáni a sestra — ukamenována. Pověděli mu to v dědině jeho a štítili se ho. Kdo mu sestru svedl, nevěděl, toliko mu řekli, že šla za jakýmsi rytířem ku Praze, když se za krále Václava vracely české voje z výpravy proti Švábům. A Buchata šel také ku Praze, od tvrze ku tvrzi hledal sestru, ale nenašel ji. Až když přišel do Řisut a ve tvrzi uviděl děvčátko, které mělo očka také tak do tmava jako sestra a vlásky také tak do hněda jako sokolík perutě, zůstal pro to děvče zde, že bylo tak na vlas jeho sestře podobné a že měl sestru rád a v cizině se mu po ní stýskalo. — A bůh ví, proč se panu Oldřichovi zalíbil, že mu dal kovárnu, aby kul palcáty, pobíjel cepy a narážel oštěpy. Mělo to tak být. — — — A teprvé, když pan Oldřich umřel, dověděl se, čí že je Alena. Však víš, jak tehdáž za té noci bušil na dvéře a hledal mne, když nebožtíku pánu zvonili hodinku. Čekal na mne, dokud jsem se z tvrze nevracel, zavedl mne do kovárny a pověděl mi, že měl sestru, tu sestru že měl tak tuze rád, že mu ji jakýs rytíř od Prahy zavedl, zaklínal mne u pokoje dcery mé, u pokrevenství našeho, abych mu pověděl, zdali co vím a já mu pověděl všecko, co neví mimo mne v Řisutech nikdo, leda stará Háta. A nyní už víš, proč bývala v kovárně tma, proč sedával strýc Buchata celé noci a dny za stolem se založenýma rukama anebo proč tak bil do kovadliny, až se mu z čela valil proudem pot a proč vyletovaly jiskry až na náves. A proč mne volal k sobě pan Oldřich, když umíral, také ti povím. Aby prý Alena, co bude živa, nedověděla se o pravé matce, o smrti její a neklnula za to otci nad hrobem, protože vytrpěl za života dost a tolik let se kál za hřích svůj. Slíbili jsme mu to s Hátou. Proto také nemohl umřít. A nyní se pomodlíme.“

Starý Blahut dopověděl. Maruška neptala se ho po ničem. A když se modlil nahlas, nemodlila se, ale vzlykala usedavě, že Čeněk zůstal u Lipan a že Hanuš

by mohl býti jako otec Alenin a ona jako ta žena mladá, co ji ukamenovali. Bůh ví, co se to té dívce do mladých prsou vplížilo a co jí to mladou hlavou proletělo jako blesk chmurami! — — — „Zhynula radost srdce našeho, obrátil se v kvílení kůr náš. Spadla koruna s hlavy naší, běda nám, že jsme zhřešili. Proto truchlivo učiněno jest srdce naše, proto zatměny jsou oči nase pro horu Sion, že zkažena je a že lišky chodí v ní," domodlil se stařeček; hlava mu klesla po vroucí modlitbě na prsa a staré oči jeho překvapila dřímota.

Maruška také dřímala; ukolébal ji usedavý pláč a v dřímotách viděla Čeňka, jak vede k ní Hanuše, jak klade ruku její v jeho pravici, jak se na dědečka usmívá a jak jim jde Alena v bělounkém šatě za družičku — — „Dědečku!" zašeptala dívka, probudivši se náhle, vzala do náruče bílou hlavu jeho, ty jemné vlásky jako stříbrné nitky a znovu ho volala pronikavěji, ustrašeně.

„Tos ty, Maruško! I bože můj! Sami jsme tady, holoubku, sami dva a já myslil — inu —" zahovořil dědeček a když mu Maruška pověděla podivný sen, zakýval hlavou, míval to již tak ve zvyku, ale neřekl ničeho.

„Je tu tak tichounko, tak hezounky, dědečku," zašeptala Maruška.

„Máš pravdu, dítě. Tohle spáleniště dosud je mi milejší, než panská jizba, vyzdobená nádherně, oplývající pohodlím. Tak, tak, děvče. Zůstaneme zde. Tolik jich nemá přístřeší a také jsou ve spáleništích. Sneseme to, Maruško," řekl stařeček, zase mu klesla hlava na prsa, ale nedřímal. Dívka přitulila se těsně k dědouškovi a bděla též. Nedal jí dřímati podivný sen.

Nad kostelíkem řísutským vyšla dnes z večera první hvězda a zahledělo-li se oko nahoru bystřeji a déle, zdálo se, jakoby v té hvězdě kmitala se dvě světélka a celovala se stříbrným třpytem svým.

Stará Háta se právě pod širým nebem domodlila, viděla hvězdu nad chrámem, zavolala čeleď hradovou a řekla jim, že je to tam Alena s Boleslavem.

„Vidíte, chtěla být v takové. Je v ní a bude v ní věčně, pokud ta hvězda bude svítiti a až uhasne, přeletí duše její do jiné, světlejší, jasnější," vykládala čeledi babička a čeleď se divila, kde se to vzalo v té staré Hátě, taková slova učená, protože Háta s nikým skoro nemluvila a mluvila-li, bývaly to jen průpovědi ze starých knih.

* * *

Na podzim slavili v Řísutech tichounkou svatbu, tišeji ještě, než když před dva a dvaceti lety přijel pan Oldřich s novou paní ubledlou, uplakanou z daleka, odkudsi za Rakovníkem. Bral si pan Hanuš Marušku, jíž mu Čeněk odkázal u Lipan. A proto slavili svatební veselí tak tichounce, že dědeček ležel v umírání.

* * *

Ku konci máje roku 1459 připutoval do Řísut vysoký kmet, ale schnutý jako kmen, do něhož po celý věk zapíraly se větry; pokoušely se o jeho kořeny, ale toliko jej nahnuly. Po ramenou splýval mu na šíji dlouhý, bílý vlas a bílý, lesknavý vous vinul se v mohutném proudu přes prsa až za pás, za lněný provaz, jímž zatažena byla kazajka, aby přiléhala k tělu těsněji. Na hlavě měl obyčejnou čepici, ale sešlou, takořka bez barvy. Přes levé rameno měl přehozený jakýs šerý šat, snad měl to býti plášť, ale kdybys jej byl rozestřel proti slunci, dobře mohl jsi jím viděti.

Stařec kráčel rychlým krokem k dědině. Přišel od Slaného. Kolem tvrze zdálo se, že kráčel ještě rychleji.

Na valech stála žena jakási s mladou dívkou a klučíkem. Všimla si poutníka, podívala se na něho bystřeji a mžikem kvapila ku bráně.

„Posečkejte chvilinku. Hned se vrátím, Alenko," zavolala na dívku.

Stařec byl právě naproti bráně, když vyběhla do ouvozu; před branou se na okamžik zastavila, opět tak zadívala se na starce, jakoby nevěřila svým očím.

„Strýče Buchato!" vzkřikla náhle a letěla s otevřenou náručí cizinci vstříc. Poutník se zarazil.

„Maruško!" vyhrkl ze sebe starý muž, ale takořka šepotem. Parnem vyschlo mu v hrdle a okamžitým úžasem uvázla mu slova na rtech.

„Nediv se, děvče, že jdu do Řísut. Jdu si sem odpočinout na věky. Honí nás jako zvěř, ukrýváme se po lesích jako zvěř a vedeme život jako zvěř. Tak, tak, děvče. A co vy?"

„Dědečka jsme pochovali tentýž rok, co jsi nás opustil, brzo po mé svatbě s bratrem Aleny."

„Dej mu pánbůh nebe! Vzpomínáte si na tu dívku?" ptal se kmet, a bezděky šel branou do nádvoří za Maruškou, paní v Řísutech. Snad ani necítil, že ho vedla za ruku.

„Baže, vzpomínáme, strýče. První holce dali jsme její jméno — a chlapci říkají Boleslav. — Pojď, Alenko, Slávku, vedu vám dědouška, toho, o němž vám vždycky povídám, pojď, bělovlásko a ty hnědouši."

Dědoušek políbil holku na čelo a chlapečka na červenou líc. Klučík tulil se k stařečkovi, nebál se ho, té přísné jeho tváře, na níž zdálo se, že rozplývají se chmurné oblaky, že ustupují přívětivému výrazu, jenž sluší tak hezounky zvráskovatělým lícím, jako bujarost svěžím, kvetoucím.

„Tatíček — tatíček!" zajásal klučík a poskočil vstříc přijíždějícímu rytíři. „Přišel k nám dědeček, viš, co ty cepy pobíjel a ty palcáty kul a ty sudlice," šveholil Boleslávek.

„Pro památku Janovu, mistře Buchato! Buď vítán pod náš krov. Divíš se, viď že divíš. Dostál jsem slibu, kterýž jsem dal tvému Čeňkovi u Lipan. Ale nenadáli jsme se, starý brachu. Leckdy se nám tu tak zasteskne. Stará Háta už také odpočívá několik let. Alenu ještě chovala — — Dobře, žes tu. Tak často na tebe myslíme."

„Zůstaneš už s námi, dědečku, viď že zůstaneš?" zaštěbetal pacholíček a věšel se na kostnatou ruku Buchatovu. Mermomocí chtěl mu pohladit bělounký vous.

„Smečenský je už také pod zemí. Bylo mi ho líto. Viď, Maruško, že jsme ho litovali. Od těch dob ho viděl málo kdo, sedával prý od rána do večera a celé noci ve své jizbě, nemluvil, lidé se ho báli a mladší syn mu nesměl ani na oči. Potrestal ho pánbůh. — A odkud ty?"

„Zdaleka, Hanuši, od Krkonoš, honí nás jako zvěř, ukrýváme se po lesích jako zvěř a vedeme život jako zvěř. Ty ukryješ mne před nimi a dáš štvanci přístřeší. Hojili jsme Babylon, ale není zhojen, opustíme jej a půjdeme jeden každý do země své; nebo přišel až k nebesům soud jeho a pozdvižen jest až k oblakům."

„Jsi z jednoty bratří, Buchato?" žasl pan Hanuš.

„Jsem. My máme dosti na zákoně božím, jemu věříme upřímně a zanecháváme všelikých traktátů. Však slyšel jsi o Chelčickém, o Řehoři a o žambereckém faráři?“

Hanuš pokýval mlčky hlavou, hošík ještě se držel ruky dědečkovy a díval se na něho, jako se dívá na matičku, když povídá pohádku. Také takovou pohádkou zdál se mu býti dědeček. Tak rád by byl pohladil stříbrolesklou hlavu jeho a ještě raději hebounký vous. Musil ho vzíti dědeček na ruku, klučík zajásal radostí, projížděje se útlou ručinkou v mohutném vousu a Alenka nemohla pochopit, proč nenechají takového stařečka v pokoji a proč ho štvou jako zvěř, až slze jí vstoupily do světlých, jasně modrých oček. — —

A když byl pozdě v noci samotinký v milounké jizbičce, pokročil k oknu, podíval se k řísutskému kostelu a vedle kostela na hřbitov a zakýval hlavou, jako to Blahut vždycky činíval, když tak o něčem dumal, co mu nešlo do hlavy.

„Spíte již všickni tiše a jen já jediný z vás, s nimiž tak úzce byl spojen minulý život můj, dosud bloudím světem. Kdo by to byl řekl, Oldřichu, že bratr její, jenž hledal svůdníka od Šumavy až ku Praze, od tvrze ku tvrzi, bude někdy hledat pod krovem tvým úkrytu a že poskytne mu jej tvůj syn! — Ale dobře, že bloudím. Děkuji ti, Hospodine, že dlouhostí dnů naplnil jsi mne a ukázal mi spasení své,“ zahovořil stařeček hlasitě a sepjal ruce k večerní modlitbě. Poprvé dnes se tak opozdil, co odešel z Řísut a putoval po Čechách. Ale tak jako dnes bylo mu snad také poprvé v životě.

Z epických básní Jar. Vrchlického.*)

Pohřeb Alaricha.

Mrak strhaný — jen sotva chvíli
že měsíc bleskne mlhami.
Nuž k práci! — půlnoc rychle pílí.
Ó Alarichu, orle bílý,
jenž z rodných krajů v proudu hlučném
při trub a bubnů plesu zvučném
jsi letěl v dálku před námi!
Hle, slza rosí brvu naši,
když věrný lid tvůj tebe snáší
pod řeku mezi skalami.

Výš pochodně! — a jejich ve svitu
to drahé břímě muž podávej muži!
V před bojovníci zbroje ve třpytu,
dál kněží sbor: k nim ať se starci druží!
Jen blíž, jen rychle blíž!
Syn tvého kmene přijde po letech
a z jeho ňader vzletne teskný vzdech:
Ó Alarichu, spíš?

Hle luny zář po naší zbroji
se láme kalným paprskem.
My vzpomínáme, silou svojí
jak vůdcem naším býval v boji,
jak bouří širým krajem světa
tvá jízda hřměla rychloletá,
že nespoutal ji moří lem!
Teď klidně spi! — Od svého lidu
ten bezpečný hrob v tichém klidu
a vřelou slzu díků vem!

Výš pochodně! — Hle naše postavy
jak tajemně se k hrobu tvému kloní,
vln z dálky šum jak duchů pozdravy
ti v hluchý spánek tklivé dumy zvoní.
To drahé tělo níž!
I věrný kůň tvůj v oku němý žal
svou hlavu sklání, jakby se tě ptal:
Ó Alarichu, spíš?

Nuž na koně jej spusťme spolu,
přivažme nohy k ostruhám!
Nechť hruď se úží v těžkém bolu,
jen za balvanem balvan dolů!
Naposled nad ním skloňme štíty!
Hle jeho kůň i chochol skrytý
již zvolna mizí v náruč tmám . . .
To jediná jest naše těcha,
že v klidu vrah tvou hrobku nechá
i zápas divých živlů sám!

Výš pochodně! Ať zazní kněží zpěv!
Poslední kámen sklonen k hrobky víku.
Již řeka spuštěna a proudů řev
se mísí v nářek starých bojovníků.
Proud stříká k nebi výš!
Sem kdysi barbar přijde po čase
a s hrůzou tajnou tebe zeptá se:
Ó Alarichu, spíš?

Mrak strhaný — jen sotva chvílí
že měsíc bleskne mlhami . . .
Noc truchlivá se k ránu chýlí.
Ó Alarichu, orle bílý,
kol tebe dějin křídlo víří,
zvěst slávy tvojí světem šíří!
Ty dříměš mezi skalami!
Ha, bratři! stavte slzy v zraku,
hle, bílý orel krouží v mraku!
To jeho duch jest nad námi!

Výš pochodně! — Nechť padne v trosky svět
a železné ať písmo dějin zbledne!
To jistě víme, řadou dlouhých let
krov tvého rovu nikdo nevyzvedne!
Pro věčnost je tvá skrýš!
Až lidstvo shasne, mraků, větrů chvat
i příboj vln se bude tebe ptát:
Ó Alarichu, spíš?

*) Vyjdou v Salonní bibliotéce nákladem J. Otta.

Dobrynja Nikitič, národní ruský bohatýr.

Podává *Jan Dunovský*.

(Pokračování.)

I zachtělo se mu také na třetí stružku:

„Prvuí i druhou sám on přeploval,
a třetí stružka, ta ho podchvátila,
k jeskyním uesla bělokamenným.
V tu dobu stalo se, v té chvíli,
bez větru mraky přihnaly se,
bez mraku deštěm spustilo se,
a déšť to není — jiskry se sypou:
kde vzal se, vzal se tu litý drak,
Zmijiště — Gorinčiště — Tugariniště
o dvanácti chobotech;
chce on Dobrynju sezžít, spálit,
sám on hovoří taková slova:
Lidmi starými prorokováno,
že bude zmije ubita
mladým Dobrynjou Nikitičem,“

a teď Dobrynja v mých rukou: mohu, zachce-li se mi, ho utopiti, nebo vzíti do chobotu a daleko na Rus zanésti; mohu Dobryuju také sežrati aneb živého pohltit. Odpovídá mu na to Dobrynja mladý:

„A jako že jsi Změjiště — Gorinčiště!
Ne čest ni chvála junácká
v boj se pouštěti na uahé tělo!“

Zmij zahanbený kolem přeletěl, Dobrynji se ani nedotknuv. I vzchopil se Dobrynja, běží i plove, vyploval, vyběhl na břeh, — nevidí nikde ani dobrého koně ani květovaných šatů — ani buržameckého meče tu není, jen řecká jeho čepice tu na zemi leží, a ta čepice byla taková, že by jí pokrýt mohl malou chalupu a s tíží byla tři pudy;

„nahrabal on v čepici žlutého písku,
běžel na draka Gorinčišté:
nadletěl drak on Gorinčiště,
chce on Dobrynju ohuěm spálit,
ohněm spálit, chobotem ubit.
Však náš Dobrynja páravý nebyl:
uhodil čepicí v proklata draka,
srazil mu všech dvanáct chobotů —
upadl Zmijevič v bujnou trávu.“

Dobrynja leniv nebyl — skočil Zmijeviči na bílá prsa. Zmijevič prosí:

„Ach že's ty Dobrynja Nikitič!
Zavažme slibem se velikým,
mně že nelétat na svatou Rusi,
dobrých lidí ruských neuchvacovat
a plenů ruských nehromadit,
a tobě nejezdit na širé pole,
nešlapat v horách mladých zmijí
a pleuů ruských nedobývat.“

Dobrynjovi zalíbil se ten slib, i zakleli se oba, že ho chtějí zachovávat. Drak navrátil koně i šat, Dobrynja oděl se a jel domů. Doma nebylo mu však ničeho více po chuti: navolil se už nosit domácí šubku — od nošení už se mu plece oblomily, a to pole milé, pole širé travičkou vysokou zarostlo, tak že již ani pěšímu ani jízdnému není přechodu. I zachtělo se mu po něm projeti se, svému dobrému koni dát se proběhnouti, mohutným plecem uvolniti a zkusiti všech sil — i najít sobě také protivníka, soubojníka důstojného.

Jednou za rána raninkého při rozbřesku bílého svitu vstal Dobrynja,

„umývá on se do běloučka,
a ustrojuje pěkně — přepěkně,“

a ustrojiv se přichází ku své matičce:

„To bílá bříza k zemi nekloní se
a její listí zemi nepostýlá,
aniž ji hedbávná tráva zaléhá —
to syn se kloní před svou mateří:
„Gosudaryně, rodná matičko!
počestná vdovo Anno Ivanovno!
nežádám na tobě stříbra ni zlata,
dej ty mně přehojné požehnání,
veliké dej ty mně blahoslovení!
Chci širým polem projeti se,
dobrému koni dát proskočit se,
mohutným plecem uvolniti
a síly svoji zkusiti chci,
naleznout sobě protivníka
i bratra milého v síle rovného
starého kozáka — Ilju Muromce!“

Matička dobrá, starostlivá, synáčka svého napomíná: Oj ty mé milé dítě rozeué, mladý Dobrynjo, syne Nikitiči! Kamž to pomýšlíš, mé mlaďátko, zelený můj ratolístku! Proč chceš opouštět otcovskou střechu?

Dobrynja na to:

„Oj, jako že jsi, rodná matičko,
mladá ty vdovo Ivanovno!
Čemuž mně doma přiučit se?
Ještě pokud žil rodný tatíček,
tatíček Nikita Romauovič!
Však byl on, žil a sestaral se
a sestarav se, nás tu zanechal!“

Dobrá matička neodporuje více a synáčkovi dává na cestu hojné svoje požehnání. On, k nohoum jí padnuv, hovoří:

„Oj jako že jsi, rodná matičko!
Nečekej ty mne do šesti roků,
a ještě nečekej řadou pěti let,
a po tom čase plný ještě rok —
to dohromady dvanácte let.
Třináctým rokem domů přijdu.“

I jde ku svému dobrému koni, vyvádí ho, sedlá, s matičkou jej provázející opětně se loučí. Viděla ještě, jak na koně sedá; kterak se náhle ztratil, ani neviděla. I vyšla sobě na krásné okřídlí, do vysoké síně, bleděla do dálky na to širé pole, a tak bledíc zavzdychala, zaplakala:

„Zašlo již zrakům jasné sluníčko,
ujel již očím dobrý synáček!“

A Dobrynja jede po širém poli, že těžko poznat, zdali mrak se to valí z daleka a za ním jasné sluníčko, aneb to jede ruský bohatýr. —

V těch dobách, kdy Dobrynja jezdil po zemi, dobrodružství hledaje, stalo se jednou, že u knížete Vladimíra kyjevského byla hostina — stůl počestný pro knížata-bojáry a mocné bohatýry. Vladimír, stolný kníže

kyjevský, sluníčko Svjatoslavjevič, sedí s kněžnou Apraksějevnou ve svých palácích zlatovrchých za stoly dubovými při jídle cukrovin a pití medném. I byl den již před večerem a stůl v polostolu, tu zatroubila bojová trubka. Sluníčko kníže Svjatoslavjevič složil ruce na bílá prsa a zadumal se, zasmušil. I učinili tak po něm všickni bohatýři, jediný vojvoda kyjevský tak neučinil: vstal on od dubového stolu, zeleného vína nedopil aniž dojedl cukrových příkusků, vstal a pravil: Dovol mně, slavný kníže, tatíčku náš, Vladimíre, sluníčko Svjatoslavjeviči! Nedopusť káznit mne ni stínat, ale dovol slovo promluvit. Proč jsi se tolik zasmušil? Nechť přijdou pohané a byť jich cokoli — promluv jen slovo laskavé, povel jen obeslat silné svoje vojsko! — Sluníčko Vladimír řeč tu přijímá blahosklonně, laskavě na ni odpovídá: Oj vy knížata-bojaři, mocní bohatýři i ty vojevodo kyjevský! Hleděl já často ve tvář nepříteli, vodil jsem bohatýry na pohany, prošel jsem celou tu říši podslunečnou, vyvracel města, zemí dobýval — leč dost jsem se již vojny navolil; i to mně nemilé, vás bojem stále trmácet! Všickni bohatýři se uklonili.

I bylo nejprv dozvědět se, kdo zatroubil v tu trubku bojovou: zdali to jakýs bohatýr, jenž na souboj zove, aneb to někdo troubil z vyražení, nebo snad pohané stojí před Kyjevem?

Vojvoda kyjevský kloní se, vychází ze síně i volá do dvora knížecího, jako se provolává před bojem. Aj tu se bujaří junáci se všech stran hrnou, hlavami dvůr se pokrývá! Ten na koni, ten pěší. V rukou u nich jsou ocelové meče i železné palice, a čepičky na junácích všelijaké: bobrem pošité, kunicemi, s černými přeskami i se zlatými portami. A netrvalo dlouho, sešli se i slavní bohatýři — ne málo, ne mnoho — sedm set bez jednoho.

Vévoda kyjevský jal se volati: Hoj, jako že jste, slavní mocní bohatýři! Přikázal stolný kněz kyjevský, Vladimír slunce Svjatoslavjevič, přezvědět se, kdo osmělil se troubit před Kyjevem? Zdali to mocný bohatýr, jenž na boj zove knížat-bojarů, aneb to troubí pro zábavu, aneb to pohan před městem?

Zajásali bujaří jinoši, zazvonily ocelové meče na silných bedrách, zahřměly železné palice, vyletěly čapky až pod nebesa. Vystoupili na prostřed dvora všech sedm set bohatýrů bez jednoho, klanili se od východu do západu, na všechny čtyři strany, a klaníce se v jednu řadu se postavili. Ztichli bujaří junáci, vystoupili staří staříci, na všech stranách rozléval se mír. Bohatýři promluvili: Stojíme hotovi k službě knížecí. Vojvoda vybral z nich dva: ti vzali zbroj, posadili se na koně a na širé pole vyjeli. Na šírém poli nikde vojska, nikde jakého bohatýra; jen bílý stan tu rozepjat a při něm bohatýrský kůň. Jak uzřel kůň přijíždět ruské bohatýry, zanechal bělojaré pšenice, počal bít kopytem o syrou zemi a mluvit lidským hlasem: Probuď se, vstaň, silný hrdino, Tugarine Změjeviči! Přicházejí poslové ze stolného města Kyjeva od Vladimíra, sluníčka Svjatoslaviče!"

Probudil se, vstal Tugarin Změjevič: nosem jen do pole zafouněl — země se otřásla a mocní bohatýři popadali. Však nebyl Tugarin vzrostu člověka: hlava jako pivní kotel, oči jako číše, prsa jako hory, nohy — dubové klády, ruce — strach se podívat! Jede-li Tugarin polem, zdá se, že sáhá až pod nebesa. Mimo to se drží čarodějstvím. Vstává tedy, nekloní se, na posly hledí. Vstali také bohatýři mocní, vstali, daleko před stanem se ukláněli, řeč svoji poselskou počínali: „Hoj, jako žes ty dobrý hrdina! Pověz, kterak tě jmenem zovou, kterak jmenují „po otěčestvu"? Car-li jsi nebo carevič? Král jsi-li nebo králevič? Aneb jsi hrozný posel cizích zemí? Či snad jsi mocný, silný bohatýr? Poslal nás k tobě Vladimír, stolný kněz kyjevský, sluníčko Svjatoslavjevič, a velel dozvědět se: kdo osmělil se troubit před Kyjevem? Přišel jsi sloužit stolnému knížeti Vladimíru, sluníčku Svjatoslavjeviči? Aneb's chtěl měřiti se s mocnými jeho bohatýry? To hloupě k mysli sobě připouštíš, aneb rozumu pozbýváš! Přišel-li's sloužit, ctí není státi na luzích a neklanět se dříve; však přišel-lis zkusiti své rámě, ochraň raději dříve svou hlavu! Ne slabší tebe bohatýři zhynuli již před Kyjevem, a černí havrani klovali jich těla a šeří vlci kosti jejich polem roznosili. Ubiješ-li jednoho knížecího bohatýra, přijde jich po něm tisíc a po tisíci bez počtu!"

Tugarin Změjevič rozhněval se nad takovou výhrůžkou: zapychtěl nosem — ohnivé jiskry se vysypaly, oči bleskem zašlehly i bylo slyšeti, jak obočí nad nima o se bijí. Zahřměl pak na ně: „Hoj jako že jste dětiny hloupé, nerozumné! Mně osmělit se takové řeči? Štěstí vám, že jste posly — že poslů nevěší a nesečou! Sic bych vám srazil s plecí bujné hlavy! Nešlapali byste již zelené trávy! Vraťte se ke knížeti Vladimíru a povězte mu, aby moudřejším byl a neposýlal na mne strašáky. Či ve hrozbě slov leží bohatýrská čest? Ukážu já vám asi, jak hynou bohatýři před Kyjevem, kterak jich těla klovou černí havrani! Pohněval kníže kyjevský cára bulharského, toho cára, který žije nedaleko moře zeleného, i velel on mně přinésti hlavu knížete Vladimíra za velké jeho bezpráví, za jeho bohatýrskou vychloubavost, za jeho paláce zlatovrché, za jeho nesčetné poklady. Dostojím slovu bohatýrskému, srubnu jeho bujnou hlavu s mohutných plecí. Neukryjou knížete ni temné lesy, doubravy šumící, ani hory vysoké. Nevykoupí se ni zlatem ani stříbrem ani kamením „samokvětným", žádným bohatstvím. Nepovím vám, berani hloupí, nerozumní, jak se jmenuji, jak mne zovou, ukážu vám jen sílu svých ramen, mohutných plecí!" I uchvátil on kámen za dobrou horu, vyhodil kámen pod oblaka, i letěl kámen až pod nebesa.

Na všechny padl hrozný strach. Přijeli do Kyjeva, hlavy kloní, ruce na prsa křižují, strachem nemohou slova promluviti. Naše sluníčko, Vladimír Svjatoslavjevič, zarmoucen sedí jako dříve.

Vojvoda kyjevský radí opět knížeti: Mnoho u tebe, sluníčko naše, zlata a stříbra, kamení drahého i paláců zlatých; mnoho bojarů a knížat a lidu bojovného bez počtu. Což by nebylo u nás v Kyjevě nikoho, kdož by s Tugarinem v boj se odvážil? Promluv jen, hosudáre, laskavé slovo, přikaž svým slovem všude provolávat!

Ach ty vojvodo kyjevský, praví na to kníže Vladimír, provolej mé slovo po všem lidu, svolej všechny mocné bohatýry! Což má se mně Vladimíru, knížeti kyjevskému, potupa státi tím Tugarinem Změjevičem? — V mých městech pevných plno lidu bojovného, udatných hrdinů; na mých polích zakázaných stojí bílé stany, v těch plno mocných bohatýrů, sedm set bez jednoho! Nade mne pod sluncem nebylo většího hrdiny; rovného nebylo na moři ani v poli!

(Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

Mezi vzdělanci všech národův není už mnoho pomyslův, které by měly obvod a obsah tak neurčitý, jako onen pomysl, jenž víže se k slovu: romantika. A zároveň není mnoho slov, která náležejíce do oboru estétiky, objevovala by se v užívání tak obecném po celém téměř světě a vyskytovala se v úvahách netoliko o umělecké činnosti lidské, ale též o útvarech přírodních, jako název: romantika. Ano, všesvětové to slovo vniklo ještě hloub do ústrojí našeho ducha a naší mluvy. Co chvíle slyšíme, jak lidé vzdělání i dosti prostředního pronášejí se o romantickém duchu, o romantické myšlence, o romantickém záměru, o romantické situaci, a kterak tím slovem vždy naznačují, co by žádným jiným tak krátce a úplně pověděti nemohli, co sobě velmi nejasně myslí. Shakespeare, Byron, Shelley, Walter Skott, Chateaubriand, Victor Hugo, Puškin, Mickiewicz, Malczewski, Slowacki, Cervantes, Calderon, Dante, Boccaccio, Tasso, Tieck, de la Motte Fouquè atd. atd. dle všesvětového přesvědčení a úsudku jsou romantika. Někomu jest romantikou hudba Meyerbeerova, jinému Wagnerova. Neobílený dům s vížkami, úzkými klenutými okny a pavlány prohlašuje se za romantiku. Mluví se o romantickém slohu v malbě. A v přírodě krajina s omšeným mlýnem na bystřině v hlubokém úvale vysokého lesa, osamělá chatrč v lůně skal, polozbořený hrad na temeni chlumu jest romantika. Pohlížeti v osamělém úkrytu na měsíček; v tichotě noční pěti před okny své milenky; místo v prostranných pokojích prvního poschodí bydliti raději v malé komůrce pod střechou; vydati se pěšky na cestu do hor švýcarských; pojmouti za ženu raději chudé děvče než dědičku několika panství, jest romantika. Umění i příroda i skutečný život lidský stále poskytují hojnou příležitost k užívání slova: romantika. A ptejte se, co za tím slovem se skrývá? Tichá samota, měsíční zář, zádumčivost, středověké rytířství, náboženské horování, kouzla, čáry, nepřirozenost, podivínství, nepraktičnost, to všechno do něho se shrnuje. Patrno, že máme před sebou heslo, po celém světě stále se ozývající, ale významu nekonečně proměnlivého a zároveň unikajícího. Lidem „praktickým" jest vůbec každá poesie romantikou, ti jsou s otázkou romantičnosti ve větší jasnotě než básníci sami.

Není účelem těchto řádkův, vydati se na stopování a rozbor slova romantika ve všech příčinách, kde se ho užívá. Hledíme k němu jen pokud vládne v literním umění. Však i v tom obmezenějším oboru není smysl jeho ještě úplně vyhraněn. Mnozí při něm vidí jen cosi nepodobného k pravdě, fantastického, nemožného, samá dobrodružství, zmatky a nestvůrnost života, nakupení báječných mlhovitých ano divokých příběhův. Mnozí jsou proti romantice tak zaujati, že básnické plody, tím slovem poznamenané, ani jich se nedotýkajíce, už spředu naprosto zavrhují a beze vší šetrnosti pronásledují; romantika jest jim duševní chorobou, kacířstvím v umění, výtržností a pohoršením v poesii.

V literatuře české zaznělo slovo: romantika, v tomto století dvakráte, však pokaždé se strany jeho nepřátel. Poprvé v letech čtyřicátých, po druhé v šedesátých. Bylť sice už Jos. Jungmann hned v prvním vydání své Slovesnosti r. 1820 o romantičnosti v poesii i v prose své mínění vyložil a vzhledem k těm osnůdům, jichž romantika v krásném písemnictví českém tohoto století vůbec doznala, vidí se potřebí, položiti tu jeho úsudek. Zníť takto:

„Ohledem na děje krásného umění pojevuje se básnictví v trojí spůsobě. Krásné ve své prostotě, jako sama příroda pod šírým jasným nebem jonickým, jest helenské skládání. Ne obrovská náramnost, alebrž spanilost, vysoká lepota v krásném, jasném, prohledném oděvu jest jeho známka; naproti tomu, jako věkovité hory a lesy a bouřlivé moře, a temné, chmurami zatažené nebe severu, jest jeho básnictví, obrovské, plno velikánů a velikomocných hrdin, kráčející z vysoka přes úžiny lidské malichernosti, i v samé formě veliké, vážné, strašné. Krátce vznešená rozmanitost jest známka jeho. V prostřed jich, jako samy země před- a zaalpejské, v krásné rozmanitosti rozvilo se básnictví romantické, milá směs toho, co duševné a smyslné, co skutečné a smyšlené jest, více libezná hra, nežli pošmourná, pronikavá přísnost, cosi utěšeného, tklivého, dobrodružného, věci tělesné vděkem a slastí jakoby závojem kryjícího aneb světlem přistírajícího, podobným osvětě luny na hory a doly padající. V okresu romantického leží dobrodružnost a rozčilenost (sentimentálnost), jelikož tato stojí naproti přirozené prostotě. Helenické básnictví může považovati se jako epos v ouzkém smyslu, severní jako dramatično-epické a romantika jako lyričnо-epické."

A probíraje dále povahu básnictví epického, Jos. Jungmann r. 1820 pravil: „Obéře-li (básník) předmět z prostředního věku, východním tajemstvím (mysticismem) znamenitého, kterýž ostatně jakousi příjemnost věcem přidává, má na ten čas epopéji romantickou, která, majíc mnohé stupně, někdy velikostí obsahu a vážností vypravování vyšší a vlastní epopéji celé se rovná, jako: Jerusálem, Ráj, Messiada, někdy ke komické přistupuje, a tato obyčejně tak zvaná romantická epopéje jest mezi vážnou a směšnou prostřední, v nížto ve věcech a osobách podivné se skutečným a ve vypravování vážné s utěšeným, důstojné se šprymovským spojeno jest. Věk tak nazvaný prostřední, dobrodružstvím rytířstva výtečný, homerickému věku podobný, obrazotvorné moci hojně předmětů navrhuje, neboť sklonnost ke všemu podivnému, nadobyčejnému, tajemnému, mystickému, k čarám, kouzlům, duch vojenský tehdáž panující, mravů spůsobnost a lepota, lásky, udatenství a nábožnosti podivné spojení, vezdejší tehdáž slabých utiskování a vzniklá tudy jim přispěti žádost, zvláštní obyčeje, smělá odvážnost, slovem podivnost, velikost polučená s příjemností; všudy skladateli utěšené předměty a čtoucím obveselení podávají. Strojstva epická tu obvyklá jsou: čarodějníci, osudenky (Féen), trpaslíci neb velikáni podivnou mocí nadaní i bezživotné věci kouzedlné, n. p. prsteny, klobouky, meče a j."

Z toho patrno, že Jungmann v svém návodu pro básnický sloh český romantiku do poesie počítal, ač si ji nemohl ještě také mysliti jinak, leda i v rouše i v jádru

středověkém. Při tom zajímavo jest, že Jungmann Evropu rozdělil na tři básnická pásma: na jižní s epickou poesií řeckou, jejímžto hlavním representantem byl Homér: na severní s dramaticko-epickou literaturou Ossianovou a na středoevropskou, jejímžto vlastním plodem jest romantika. Netřeba teprv dlouhého důkazu, že toto zeměpisné měřítko, vylučujíc z obvodu poesie evropské všechno prvotní, národní i umělé básnictví slovanské, ani vzhledem k roztřídění, dle něho spůsobenému, není správné. Jungmann velmi dobře podotkl, že věk homerický rytířskému středověku střední Evropy byl podobný, a nestálo by mnoho píle, destilovati na příklad Odysea na předního hrdinu romantiky provencské. Podobně jest zjevno, že rekové Ossianovi velmi pilně jsou pokropeni parfumem romantickým. Však nám tu jde hlavně o to, že Jungmann českému umění liternímu vyznačoval romantičnost za zvláštní, v oboru krásy oprávněný tvar básnický. Mistrný překladatel Chateaubriandovy Ataly a Miltonova Ztraceného ráje nemohl zajisté své estetické přesvědčení zapříti, ačkoliv už tyto dva přední plody novověké romantické poesie evropské mohly vyvesti jej z domnění, že romantika tak příliš těsně jest spojena s rytířstvem evropského středověku, s čaroději, trpaslíky, s velikány, s kouzelnými prsteny, klobouky a meči.

Roku 1825 přeložil Jos. Holmann Ossianova Fingala, 1828 Čelakovský Waltera Skotta Pannu jezerní, 1831 Purkyně Torquata Tassa; krásná literatura česká byla romantikou všech národů evropských už naskrze proniklá, ačkoliv Rukopisy Zelenohorský a Kralodvorský už po patnáct let se skvěly v mysli všech básníků a veršovců českých: a přece, když r. 1836 vyšel Máchův Máj, vzdvižen válečný pokřik proti — romantice, která prý nepřátelsky vtrhla do luhův českého básnictví; přece zazněla těžká žaloba na nenárodní, nemravný, záhubný nový směr, do něhož poesie česká se uvádí; přece ozvala se urážlivá satira na „malkontenta“, „rozervance“, ztřeštěnce“, „weltschmerzistu“! V nejprudčí střelbě kritických klassikův proti záhubnému literatuře české romantikovi Máchovi, vydán český překlad Mickiewiczova Kourada Wallenroda (1837), a v celém sboru českých odpůrcův poesie romantické rozlehl se nejradostnější jásot! Tyl hleděl uvesti Máchu v obecný posměch svým „Rozervancem“ a zapomněl, že všechny jeho vlastní novely, ani jedinou nevyjímaje, jsou — romantikou! —

Přenášení romantické poesie z celého světa do české literatury a básnění původní ve směru romantickém (Labyrint Slávy, Protichůdci) kvetlo po smrti Máchově nepřetržitě dále. Ale když 1857 Hálek vydal Alfreda, vzbouřila se česká kritika proti „romantikovi“ na novo. Hálkovi a soudruhům jeho v osvěžování a zvelebování krásné literatury české, po roce 1848 velmi hluboce poklesle, vytýkáno, že jsou novou stranou, která do písemnictví našeho uvedla záhubný směr; Mácha i tenkráte ještě vylučován z kruhu národního spisovatelstva co prý výhradně „jejich“; žalováno na ně, že nemají národního vědomí, že nedbají řeči mateřské, že usilují, aby národnost naše přišla na zmar; voláno k nim, aby co „zbloudilí synové“ vrátili se opět k věčně živému zdroji národnosti; vývoj básnické individualnosti, jenž při nich se jevil, staven na rovni s individualním vývojem každého prý šílence, hlupce až i darebý; a to vše proto, že prý jsou — novoromantiky. A přece kritikové, kteří takto psali, tvářice se, jakoby omdlévali obavou, aby literatura česká záhubným směrem nové strany úplně nezahynula, mohli nahlednout i do druhého vydání Slovesnosti, kdež Jungmann netoliko vyložil romantičnost opět co zvláštní spůsob, jímž ideal krásy se jeví, ale což r. 1820 ještě nebyl mohl učiniti, i původními skladbami českými jakožto příklady a vzory objasnil. Též kritikové mohli jen popatřit, jak sami povždy velmi horlivě pracovali, jakby romantiku z cizích literatur, zvláště z anglické a polské, na půdu českou přenesli. Sám „sbor pro vědecké vzdělání řeči a literatury české“ už vydával tenkráte i jejich překlady Shakespeara, a ve svém časopise uveřejňoval překlady z Dante. Tak v tomto století po dvakráte zavládl v krásném písemnictví českém veliký zmatek estétických pojmů a duševních snah, jejž domácí kritika proti původní básnické produkci české spůsobila, stíhajíc a odsuzujíc ji vždycky jakožto romantickou, když překlady romantiky celého světa beze vší překážky naši literaturu zaplavovaly. Však mýlil by se, kdo by tvrdil, že původci takové kritiky nenáviděli romantiku třebas původní českou; jejich duchu protivil se toliko její „weltschmerz“, který prý se příčil národní povaze české. Se slovem „weltschmerz“ jako jinde také u nás spůsobeno výtržnosti v literatuře, nikoliv produkcí, ale kritikou. V básních na př. Pickových žádný „weltschmerz“ nerušil duševní hladinu spokojených a pokojných poddaných pod moc světskou a duchovní; ty velmi správně byly zhotovovány dle pravidel tehdejší estétické orthodoxie české, která měla jen tu chybu, že nemohla zároveň dáti bezpečný návod, jak do básní se dostane také — poesie.

Skuteční básníci čeští dali nám novou básnickou literaturu. Máme i nové a dobré původní romány. Ale máme-li také romantiky? Ten kritický pojem byl po všechny časy a netoliko u nás velice nesprávný, nedokonalý; literární produkce nynější už jej téměř všude na dobro odstranila. Toliko vzhledem k dobám minulým bude se ho užívati ještě na dále, a tak i my v následujících řádcích, které chtějí zabývati se jednou kapitolou z dějin středověkého písemnictví českého, musíme při něm zůstati.

I.

V osamělých chatrčích, buď na hřebíčku pod kalendářem nebo za obrázkem nějakého svatého nebo v malované truhle vedle „Pekelného žaltáře“, v boudách kramářů o výročních trzích, po městečkách, v Praze, buď na náměstích o sv. Josefu a sv. Václavu na velikých ošatkách, na kterých jsou vyloženy také „nové písně pro mládence a panny“, snáře a rozličné jiné stroje loterního štěstí, aneb v tmavých chodbách průchodních domův na chudičkém krámku nalézáme ještě nyní tenké, na režném, pijavém papíru dosti velikými písmeny německými tištěné knížky české, které mají nápis: „O Stojmírovi a Bruncvíkovi, knížatech českých“, „O smutném skončení Gwiškarda a Sigismundy“, „O Perytonovi, měštěnínu římském i synu jeho jediném Dyonydovi, kterak on sobě po smrti otce svého velmi chudičkou manželku, Brigidu, zvolil, s ní se rozloučil a zase shledal“; „Kronika o paní Krizeldě, kteráž mnoho protivenství od manžela trpěla“; „Kratochvilná kronika o ctné a šlechetné panně Meluzině“; „Hi-

storie o krásné kněžně Mageloně a udatném rytíři Petrovi, všem milovníkům k příjemnějšímu čtení zřízena a opravena"; „Velmi pěkná a pohnutelná a čtení hodná historie o nevinně soužené svaté pfalchraběnce Genovefě; pro všecky dobré lidi, zvláště pro matky a dítky"; atd.

Tyto knížky byly po dlouhé časy velmi oblíbeným čtením našeho lidu a vycházely tiskem v nynější své podobě od neznámých vydavatelů, ale také od Václava Krameriusa, od B. Tomsy a Václava Hanky, v Čechách a na Moravě, v Praze, v Kutné Hoře, v Táboře, v Hradci Králové, v Olomouci a Prostějově od poslední třetiny minulého století až do let čtyřicátých za tím účelem, aby známost správného jazyka spisovného mezi obecným lidem českým se šířila, aby náš lid pro čtení knih v svém jazyku mateřském byl získán, a otravné spisy jezovitské o zázracích, pekelných mukách a nejrozmanitějších netvorech přírodních z rukou skutečného jádra českého národa vytištěny byly.

Můžeme dosvědčit, že šlechetný úmysl oněch vlastenců, kteří čtení dotčených románků našemu lidu podávali, dokonale se zdařil. Čechové po vesnicích a chudší lid v městech venkovských navykl českému čtení a zalíbil si je o několik desítiletí dříve, než zámožnější občanstvo městské zvláště v Praze. Ano bohužel posud nepovedlo se všem výtečným plodům novověké literatury naší vzbuditi, rozplameniti a udržeti v kruzích bohatšího měšťanstva českého takovou horlivost pro vzdělávání se v jazyku mateřském, takovou lásku k českému písemnictví, jakou Genoveťa, Griselda, Melusina se svým štěstím a neštěstím, se svými dobrými a zlými manžely a milovníky založily v chýších vesnických a v nízkých domcích městeček českých.

Literární vzdělanost brala se v dobách opětného probuzení národního směrem přímo opačným, než jak postupuje u jiných národův. U nás obecný lid četl ve své mateřské řeči romány dříve než vyšší třídy.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Síla.

Od *Edmonda de Amicis.* Z vlašského přel. *A. J.*

(Dokončení.)

„A slyšel jsi," pravil jiný, „jaká to byla mela v Cerignole?"

„Mezi tlupou Salvatora Codipletra a Piemonťany; chytili je z nenadání za pačesy; syndik to vyslídil. Sedm jich zůstalo."

„Živých?"

„Nikoli."

„Zastřelených?"

Lupič přisvědčil.

Madono!" zvolal druhý a obrátil se ke karabinníkovi. „Slyšel jsi, co? Však mi to splatíme, mohou být ubezpečeni. Přijde jednou den, kde na každém stromě po kraji houpati se bude Piemonťan; vše do času."

A vyprázdnil sklenici vína.

„Pohleďte," pravil jiný, ukázav na karabinníka „přemýšlí"

„Nač myslíš?" tázal se vůdce, zatáčeje si kníry.

„Na maminku?" ptal se první.

„Kde's ji nechal?"

„Poslyšme."

Všichni tři obrátili se a pozorovali ho. Ubohý mladík zavřel na chvíli oči, pak zdvihl opět řasy a pohlížel zrakem kalným, uslzeným v dáli, k horám.

Lupičové se smáli.

„Však nejhezčí je," pravil jeden, „že nemluví. Co to asi — pýcha?"

„Skromnost," odvětil druhý s hrubým úsměvem.

„Strach," volal vůdce.

Karabinník zavrtěl hlavou.

„Co, že ne?" zvolal lupič vyskočiv, „nuže, ublížáme!"

Pak obrátil se k oběma soudruhům a pravil s určitostí: „Ten chlap vyslán byl s nějakým rozkazem, aby nás lapli v díře. Zmařili jsme již dosti času. Pomozme mu k řeči."

„Pomozme mu k řeči," souhlasili druzí, povstavše.

Karabinník se zachvěl a pozvedl hlavu, jakoby chtěl říci: „Jsem připraven." Lupičové postavili se před něho. Kdo by byl v tom okamžiku pozoroval mladíka, který stál na stráži, byl by shledal, že se chvěje jako list a pokradmu zpět se obrací s obličejem hrůzou ssinalým. Ale vůdce to znamenal a naznačil mu posuňkem velitelským, aby si hleděl svého; na to zaujal opět dřívější postavení.

„Nuže," začal vůdce znovu, obrátiv se ke karabinníkovi, hlasem, který další prodlévání vylučoval, „kam jsi se ubíral?"

Vězeň stáhl obočí a pohlížel na lupiče zrakem hlubokým, který značil vůli mnohem ještě rozhodnější. Neodpověděl.

Lupič, nepromluviv slova, udeřil ho tak silně pod bradu, že bylo slyšet zachrastění, jakoby mu byl zuby zlámal. „Odpovíš teď?"

Karabinník sklonil hlavu a nechal kapati krev, která mu plnila ústa; pak upřel na tvář lupičovu oči své, v nichž značila se vzdorovitost nezlomná, a zavrtěl hlavou.

Loupežník hryzl se do pysku a vyměnil se soudruhy nucený úsměv; pak vložil zcela pokojně ruku do kapsy, vytáhl nůž, rozevřel jej, rozepjal karabinníkovi košili a nasadil mu bodec čepele na hrdlo. Ubohá oběť zachvěla se, jakoby ostří již bylo vniklo. „Neboj se," zamručel lupič a táhl nožem pomalu a lehce od krku až po pás, jakoby byl učinil na stole, chtěje narýsovati rovnou čáru. Na prsou nešťastníka objevil se dlouhý červený pruh, podobný tomu, jaký povstává po říznuti břitvou a z něhož se prýští krůpěje krve; a kapky řinuly se, jako slze po tváři, za oděv, přes něj až na zem.

„Ha, ha!" zvolal vůdce hlasem zvířecím, „začínáš chápati, co?"

„Kouká, jak se řine," pravil jiný.

Mladý lupič zakryl si obličej rukama.

„Budeš teď mluvit?" tázal se vůdce znova.

Karabinník pohlížel na stékající krev, pak zdvihl opět čelo, upřel oči na lupiče s tím samým výrazem jako prvé a zavrtěl hlavou.

Zločincové pohlíželi na sebe spůsobem, který jevil více udivení než zlosti.

„Chceš tedy zemříti, blbče?" zvolal vůdce, přiblíživ obličej svůj k samému obličeji oběti, jakoby se ho dotknouti chtěl, a udeřil karabinníka otevřenou rukou v tvář. „Nevidíš, že jsi zde v našich rukou sám a že tě můžeme uškrtit jako psa? V co doufáš? Že tě přijdou vysvobodit? Promluv něco! Nech slyšeti svůj hlas! Prones aspoň jediné slovo!"

Karabinník mlčel jako hrob.

Uchvácen náhlou zuřivostí, zdvihl jeden z lupičů nůž, však vůdce zachytil rámě jeho, řka: „Nůž nikoli!" a chopil se ručnice. „Nechť okusí tuto!" Při tom uhodil jej tak silně do nohou, že nebožák hlasitě zaúpěl. Ale mžikem přemohl bolest, dupnul raněnou nohou o zem, pozvedl hlavu a vzkřikl: „Ne!" —

Všichni tři lupičové chytli ho za krk a bůh ví, co by mu byli učinili, kdyby v tom nebyl mladík, stojící na stráži, jako beze smyslů zvolal: „Ach, zabte ho přec jednou pro boha! K čemu ho trápíte?"

Lupičové zaraženi více odvahou jeho, než slovy, obrátili se a hleděli naň udiveně; vůdce přistoupil k němu a dal mu ránu, že až hlava jeho o kámen narazila. Ztrestaný mladík zaujal dřívější postavení; ale sotva byl pohledl na sklon vrchu, učinil slabý pohyb udivení, nahnul se více ku předu a zůstal nepohnuté státi s očima na stráň upřenýma. Vůdce lupičů

nezpozoroval toho. Vrátil se k oběti; byl zsinalý, chvěl se a skřípěl zubama; vlastní jeho spojenci pohlíželi naň se strachem. Vložil jednu ze svých velkých rukou zajatci na hlavu, napřáhl druhou hrozivě a hledě na něho se strany očima krví zalitýma, vyrážel ze sebe hlasem sipavým:

„Poslyš. — V nešťastné chvíli zachtělo se ti zahrávati se mnou. — Nevíš, kdo jsem. — Zježil jsem již vlasy na hlavě osobám, které měly větší játra než ty. — Nemáš ani ponětí o tom, čeho jsem schopen. — Jsem s to mučiti tě až do zítřka, aniž bych tě o život připravil — uvésti tě v stav, člověku více nepodobný — vyloupat ti oči z hlavy. — Víš, jak se dělo ostatním — nedožeň mne k nejhoršímu — pověz, co říci musíš a to dříve, než mi krev vstoupí do hlavy —“

Při slovech posledních sňal ruku s hlavy jeho — pohledl na ni — byly tam vlasy; hodil mu je do obličeje, zůstaly na jeho ústech lpěti. Karabinník odplivnul, aby se jich sprostil. Však lupičové měli to za výraz opovržení a již se neudrželi. Všichni tři zasípěli zlostí, pohodili hlavou a vrhli se na něho jako divoši; začali jej rozrývati hodci dýk, nehty, zuby; kopali ho, tloukli ho v chvatu a tichosti; po chvíli vždy jeden ustal, oddychl si a napomínal druhých, aby ho nezabili.

Nebylo slyšeti než supění těch tří katanů, cinkot narážejících dýk a hluboké vzdechy oběti. Byli již slepí, zpití, zhovadělí; nepodobali se již lidem, nýbrž obludě, sestávající z tří těl a vinoucí se kolem člověka, i projevovali vše, co měli společného v ukrutné šílenosti, divokosti a podlosti.

„Nezabte ho ještě!“ začal volati znovu mladík u velikém strachu, obraceje se chvílemi k lupičům a chvílemi zase k otvoru, jímž volal cosi do dálky, jako by přehlušiti chtěl jakýsi blížící se hřmot. „Nezabte ho ještě! — Počkejte! Poví vše! — Zabijete-li ho, nedozvíte se ničeho! Zkuste to ještě jednou! Dal na jevo, že chce mluvit! Pak zabijte ho! Vrazím mu sám dýku do srdce, neučiníte-li to vy! Odložte dýky! Jen pěstěmi ho tlučte! Nevidíte, že umírá?“

Nepřestávaje takto volati, hleděl upjatě ven za zeď; náhle skočil do prostřed ohražení, změnil hlas i vzezření a zvolal s výrazem největšího opovržení:

„Ha, zbabělci! Tři proti jedinému umírajícímu!“

„Prokleto!“ vzkřikl vůdce lupičů, blíže se k němu s dýkou pozdviženou.

„Jest pozdě!“ zvolal tento s výrazem radosti; okázal ku vchodu a zvolal: „Hleď!“ Mezi tím co druzí dva lupičové, upozorněni slovy mladíkovými, přehodili v spěchu a divokosti velký plášť přes oběť a co vůdce ručnici uchvátil, aby se postavil na odpor tajemnému nepříteli, který se blížil, bylo slyšeti hluk zbraní, kročejů a hlasů, blyštěly se již bodáky a hlavně pušek u vchodu, na skaliskách a rozvalinách kolem. Četa karabinníků vrhla se do vnitř, odzbrojila a povalila k zemi všechny, jež v ohražení nalezla. Pak zavládlo na okamžik ticho, rušené jen častým a hlubokým oddychováním unavených karabinníků.

„Pomozte umírajícímu!“ zvolal náhle mladý lupič, který tu klečel s ostatními, ruce maje opřené o zem, pod bodákem karabinníka.

„Jakému umírajícímu?“ tázal se velitel, předstoupiv.

„Tam v koutě!“ odvětil mladík, naznačuje místo.

Všichni se obrátili, avšak žádný neviděl ničeho.

„Pod tím pláštěm!“ opakoval lupič.

Velitel, jehož pohyby všichni zrakem sledovali, přiblížil se k boudě, uchopil plášť a hodil jej stranou.

Všeobecný výkřik úžasu rozlehl se při spatření strašného divadla. Ubohý vězeň klečel na zemi s rukama na zad svázanýma a s hlavou na prsa skloněnou; byl plný modřin, ran, celý krví zbrocen; namáhal se, aby pozvedl hlavu.

„Rozvažte ho rychle,“ kázal velitel, „dejte mu píti!“

Tři z karabinníků vzchopili se, rozvázali mu ruce, posadili ho a začali ohledávati jeho rány; druzí, zaslepeni vztekem, tloukli do lupičů pažbami svých ručnic.

„K nohám zbraně!“ zvolal velitel. Pak, obrátiv se k mladému lupiči, velel: „Teď mluv!“

Karabinník, který ho držel, dovolil mu, aby vstal.

„Kdy byl chycen tento muž?“ tázal se velitel; „mluv pravdu dříve, než zemřeš.“

„Muž tento,“ začal mladík bojácně, třesa se hrůzou a strachem, „ten karabinník . . . chytili ho dnes ráno . . . přivedli ho sem . . . svázali ho . . . chtěli, aby mluvil . . . on nechtěl . . . nemluvil . . . vrhli se naň . . . Viděl jsem to! Můj bože! Můj bože!“

A kdo jsi ty?“ zvolal velitel, strhnuv mu klobouk s hlavy.

Všichni se obrátili a vzkřikli: „Žena!“

„Ano!“ zvolala tato jako v blouznění, „jsem žena . . . ukradli mne . . . je tomu patnácte dnů . . . vložili mi nůž na hrdlo . . . odvedli mne s sebou . . . Ale rukou svých neposkvrnila jsem krví, nikoli! přisáhám vám to! byla jsem jejich družkou jen proto, aby mne nezabili! Jsem ze San Severa . . . jsem chudá selka . . .“

„Proč nezastřelila jsi jednoho z nich?“

„Neměla jsem tolik zmužilosti . . . byli by mne umučili . . . Musila jsem hleděti na jich konání . . . Myslila jsem, že se zblázním . . . Kdybyste byli viděli . . . Ale on (ukazovala na raněného) on byl jako bůh . . . snesl všechno . . . neřekl ani slova! ani slova!“

„Dovlečte ty bídníky k nohoum ubohé oběti!“ rozkázal náčelník.

Karabinníci dovlekli lupiče před raněného, kterémuž byli trýznitelé jeho obvázali hlavu šátkem, jenž mu zakrýval oči.

„Zde jsou!“ pravil velitel, nahnuv se k nešťastnému, který dával posuňky na jevo, že to poznává; „jsi osvobozen! jsi mezi soudruhy! Vzmuž se! pohleď! Ti, kteří tě chtěli zavraždit, klečí před tebou!“

Karabinník sevřel ústa, jako člověk, jenž se chce smáti, ale nemá k tomu dosti síly. Pak vztáhl ruku, vložil ji na hlavu vůdci lupičů, nahnul se k němu a plivl mu v obličej — pak nutil se opět k úsměvu.

„Co jest to?“ tazal se velitel, zdvihaje něco bělavého, měkkého, což vypadlo z úst nešťastníkových.

„Od . . . pověď . . . plukovníkovi,“ pravil nebožák slabým hlasem.

„Plukovníkovi v San Severu? Má odpověď, kterou jsem ti dnes ráno doručil?“

Karabinník přisvědčil.

Velitel přiblížil se k němu, vzal ho kolem krku a políbil na čelo; pak vzchopil se a velel vojínům: „Klekněte, dítky, před tímto hrdinou! Nesl plukovníkovi mé psaní, které oznamovalo na hodinu náš odchod i účel; kdyby ho lotrové byli přečtli, byli bychom nalezli brlohu prázdnou. Vložil si psaní do úst a nemluvil, aby se nevyzradil. Mlčky snášel muka. Jest hrdina! mučeník! duše mohutná!“

„Ano!“ volali karabinníci ve spolek hlasem, který vycházel z hloubi duše.

„Polibte jeho paty, lotrové!“ kázal velitel lupičům.

Jeden za druhým, plazíce se jako hadové, líbali nohy raněnému.

„Veliteli!“ zvolala na to žena, pohlížejíc naň pomateně, „mohla jsem dáti znamení, když jste se blížili . . . nedala jsem ho, nechala jsem vás přijíti . . . Prokažte mi za to nějakou laskavost . . . Jsem žena zničená . . . Nemohu se již domů vrátit . . . Nemohu déle žíti . . . Zastřelte mne společně s těmito!“

„Nikoli!“ zvolal s největším namaháním raněný.

Všichni se obrátili.

„Vy . . .“ pokračoval nešťastník hlasem mdlým, vztahuje krvavou ruku proti ženě, „můžete učiniti skutek milosrdný . . .“

„Jaký? mluvte! Můj bože! Žádám vás za to snažně!“ volala žena, vrhajíc se mu k nohoum s rukama sepjatýma.

„Provázeti mne . . .“ šeptal nešťastník.

„Kam?“ ptala se žena.

„Všude!“

Všichni pohlíželi na sebe v udivení.

„Co tím chcete říci?“ tázala se znovu žena.

„Neviděli jste všechna . . . poranění . . .“ odvětil karabinník, „pohleďte!“

A sňal šátek, který mu čelo zakrýval. Všichni přiblížili se zvědavě, pohledli a vykřikli hrůzou i lítostí zároveň. A karabinník zašeptal hlasem hrobovým: „Jsem slepec!“

„K smrti!“ zvolali vojínové a tloukli lupiče pažbami a kopali je. „K smrti!“ Hlas velitelův nestačil k utišení bouře; karabinníci vzdálili se, táhnouce lupiče za sebou v chvatu divokém.

„Vykonáte . . . tento skutek . . . milosrdný?“ tázal se raněný ženy, když samotni zůstali. Tato zdvihla oči k nebi a pravila:

„Život můj náleží vám.“

Na to stiskli si ruce a rozléhající se výstřely v údolí jakoby zasvěcovaly vznešený svazek, který poutá již po deset let ženu milosrdnou k hrdinovi.

Z Lamartinea.

Mladé dívce,

jež mi vyprávěla svůj sen.

Hubinku na mou skráň?! Byl sen to jenom hravý —
Vždyť čelu s vráskami se pocel vyhýbá.
Vždyť růže mladosti mi sprchly dávno s hlavy
a svěží jitřenka se s nocí nelíbá.

O snila zajisté, že její oddech vonný
ze spánku mladý věk můj zbudil v přeletu,
že setřel s hlavy mé snih prstík bezúhonný,
že kvítko duše mé podruhé ve květu!

O snila zajisté, že při tom na mém spánku
větříkem kučery se bujné houpaly,
jak její kadeře se v jemném čeří vánku,
když ruce ve vločky je něžné sčechraly.

O snila zajisté, jak liliová clona
že dětská nevinnost halila duši mou,
já Jocelynem byl a Laurencii ona,
že údol konejšil nás vůní vábivou.

O snila zajisté, že v píseň prostomilou
jak jindy nadšení se moje rozvilo,
jak lýra srdce mé pod její rukou bílou
dvé hlasů v jeden vzdech že snulo, kouzlilo.

Osudná vidina! O což mne rozčiluje,
jak bouřila by zas krev mladá tuto skráň —
již nikdy nejev mi, ký sen tě obletuje,
o nesni raději neb — sníti nepřestaň!

K. a F. H.

Povídky z lidu.*)

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—r.*

I.

Aloisův sen.

Nebude vám s podivením, že slavívám den svého patrona svatého Aloisia s přátely Fricem, Mikulášem a Ludvíkem u „zlatého lva“. Hovoříme o různých věcech: o dešti a krásném počasí, o děvčatech na vdávání, o výhodách stavu mládeneckého atd. atd. Popíjíme bílého vína a vracíme se večer počestně domů, chválíce pána za nekonečné jeho milosti.

O jmeninách každého z nás se to opakuje a tak mívám do roka místo jednoho pět nebo šest svátků. Bohužel není krásný ten obyčej všem po chuti; ženy tropí ukrutný povyk, přichází-li člověk po jedenácté domů.

Já sám si nemohu stěžovati, nemám než svou babičku Annu; je trochu hluchá, a když spí, mohli by zloději odnésti dům se zahradou i štěpnicí, aniž by sebou pohnula více než dubová hůl. Vlastnosti tyto jsou sice velmi dobré, ale časem bývají velmi špatné.

Tak stalo se kdysi, že jsem našel vraceje se při měsíčku domů, dvéře pevně zamčeny; volám, křičím, tluku. — Bah! Má dobrá, stará babička ani sebou nepohnula. — Slyším též jiné tlouci na dvéře, — otevírá se jim, — jen já, já sám zůstávám venku. Začíná býti poněkud chladno; pravím sám k sobě:

„Aloise, zůstaneš-li tu, může ti snadno mlha vniknouti do uši jako kostelníku Forestovi v noci o božím těle, když usnul v kopřivách za farou, a to by mělo za následek, že bys po celý zbytek svých dnů již neslyšel zvoniti na mši. Dej pozor — dej pozor. — Večerní rosa z jara způsobuje mnoho zlého.“

Zašel jsem ke kůlně, přelezl plot a vstoupil do našeho dvora. Otvírám vrata u kůlny —jsou zavřena! dvéře u lisovny — zavřeny! dvéře u chléva — zavřeny! — Měsíc to všechno pozoroval, bylo mu do smíchu. Však mne to začalo opravdu mrzet. —

Konečně po úsilovném namáhání povolily dvéře u chléva; opřel jsem se o žlab a vtáhl nohy do něho. Na to jsem zastrčil závoru, narovnal pod hlavu otep slámy a usnul v milosti boží.

Ale sotva že jsem usnul, měl jsem velmi směšný sen; poslyšte:

Zdálo se mi, že jsme pili já, Mikuláš, Ludvík, Fric a ještě několik jiných březnové pivo na terase kostelní věže. Měli jsme tam lavice, malý soudek, zvoník Breinstein točil kohoutkem a čas od času zvonil, aby nám dělal hudbu. Všechno šlo dobře; však na neštěstí začínalo být poněkud horko, poněvadž slunce pražilo na terasu. Chceme sestoupit, každý béře svou láhev, však nemůžeme již nalézti schodů! Otáčíme se, běháme po terase, lomíce rukama a křičíce na vesničany: „Podejte nám žebříky.“

Ale lidé se nám vysmívali a nehýbali sebou. Viděli jsme kantora Pfeifera s parukou na způsob myšího ocásku a pana faráře Tony v klerice a kulatém klobouku, s breviářem pod paždím, kteří se smáli z plna hrdla uprostřed zástupu.

Ludvík pravil: „Musíme opět nalézti schody.“

Načež Breinstein: „Pán sesílá na nás toto neštěstí pro zneuctění svatého místa.“

Byli jsme celí pomateni, jako Babelští a myslili jsme: „Musíme tu vyschnout, neboť sud je prázdný a tak budeme nuceni, píti rosu nebeskou.“

Konečně zapjal Mikuláš, jejž tyto řeči začaly nuditi, svou velkou červenou vestu, kterou měl docela rozepjatou, posadil si třírohý klobouk až do týla. aby mu ho vítr neodnesl a sedl na svou láhev jako na koně, řka:

„Můj bože, vyť jste přece zabedněni, udělejte to jako já!“

V okamžiku tom překročil zábradlí a skočil na zvonici. Nám všem naskočila husí kůže a Fric zvolal:

„Přelámal si ruce i nohy na tisíc kusů!“

Avšak tu se objevil Mikuláš ve vzduchu jako zátka na vodě, obličej měl zcela červený a oči vyvalené. Podepřel ruku o zábradlí zvenčí a pravil k nám:

„Nuž, pojďte, vždyť přece vidíte, že to jinak nejde.“

„Což ty můžeš slézat podle chuti,“ pravil jsem k němu; „ty víš, že sníš! — ale my ostatní, my vidíme celou ves s obecním domem a hnízdem čápů na něm, malé náměstí a studni, malou ulici a lidi, kteří nás pozorují. Není to nebezpečné, míti odvahu ve snu a stoupat a slézat jako pták.“

„Nuže,“ zvolal Mikuláš, chopiv mne za límec, „pojď!“

Byl jsem blízko u výstupku, stáhnul mne zdola, kostel se mi zdál tisíckrát vyšším, třásl se. —

Volal jsem o pomoc. Breinstein zvonil jako na pohřeb, vrány vylítaly všemi děrami, čáp přelétl, maje krk napnutý a plný zobák ještěrek. Držel jsem se jako zoufalec, ale cítil jsem, jak mne Ludvík béře za nohu a zdvihá, Mikuláš se mi pověsil na krk; pak jsem sjel po zábradlí a při tom křičel jsem stále: „Ježíš, Maria, Josef!“ A to mne postrašilo tak, že jsem se probudil.

Neměl jsem ani kapky krve v tepnách. Otvírám oči, rozhlížím se; světlo vtíralo se otvorem u dveří a rozdělilo stín chléva jako plamenem. Pomyslil jsem si:

„Pane na nebi, byl to sen!“ Toto myšlení mi posloužilo dobře; načechral jsem si svou otep slámy, abych měl více pod hlavou, utřel jsem si tvář, celou spocenou. Bylo as tři hodiny z rána, slunce vycházelo, za posledními kvetoucími jabloněmi otce Kristiana; neviděl jsem jich, ale zdálo se mi, jako bych je viděl; pozoroval jsem a naslouchal velmi tiše, jako malé dítě, když se vzbudí ve své kolébce pod modrou záclonou a leží zcela samotné, bez pohnutí. Všechno mi bylo tak krásné: stébla slámy, visící z trámů v stínu, pavučiny v koutech, veliká hlava Šimlova, celá šedivá, kteráž se klonila vedle mne, oči majíc napolo zavřené; velká koza Charlotta se svým dlouhým hubeným krkem a malým rudým vousem i mladé černé kůzle, kteréž dřímalo u jejích nohou. Kromě nich nebylo tu ničeho; jen zlatý prášek, který se třásl v pruhu slunce, a veliký krajáč, naplněný mrkví pro králíky, kteří mne dosud nepotěšili svou přítomností

Pomyslil jsem si: „Jak je tu dobře . . . . jak je tu teplo, jak ten ubohý Šiml žvýká po celou noc trochu trávy a jak ta ubohá Charlotta na mne pohlíží svýma velkýma, otevřenýma očima! Je to přece příjemné, míti podobný chlév! Teď začíná cvrček zpívati . . . . Samička králíkova vylézá pod žlabem a naslouchá, vzpřímivši dlouhé sluchy.“ — Nehýbal jsem sebou.

Za chvíli udělala stará králice skok svými dlouhými běhy, složenými pod vysokým radkem. Vstoupila do pruhu slunce,

*) Dějištěm těchto povídek je Elsasko za dob francouzských.

pohybujíc se volně a tiše a každý vlásek srsti její lesknul se na slunci. Pak přiskákal tiše starý králík, černý a zrzavý se žlutými licousy, velmi ctihodného vzezření, za ním jiný, malý, pak zase jiný .... pak celá družina s ušima na hřbetě schlípenýma a shromáždili se kolem krajáče, stříhajíce kníry; hlodali, hlodali, nejmenší měli sotva místa.

Venku zakokrhal kohout. Slepice kdákaly, a skřivánci ve vzduchu, hnízdo stehlíků na velké švestce v naší zahradě a čížkové a čermáčkové v křoví, vše oživovalo, vše zpívalo. Bylo slyšet malé čermáčky v hnízdě prosit o potravu a starého nahoře, který zpíval, aby měli strpení.

„Ah, bože! kolik věcí je na tom bídném světě, které člověk nevidí, když na nic namyslí!“ pravil jsem sám k sobě. „Aloise, můžeš si gratulovat, že ti popřáno býti ještě na světě. Dobrý bůh tě zachoval, neboť nemusilo to býti snem!“

Při tom pomyšlení zmocnilo se mne náhlé pohnutí. I pravil jsem: „Hleď, je ti již více než dvaatřicet roků a přece nejsi téměř k ničemu na světě. Nemůžeš říci: prospívám sobě i jiným .... Oslavovati svátek svatého Aloisia, svého patrona, to není všechno, a nakonec to začíná nudit. Tvá ubohá, stará babička by byla velmi spokojena, kdybysi se oženil, kdyby mohla chovati vnoučátka! Pane bože, krásných děvčat je ve vsi dost a také hodných, zvláště hodná je malá Zuzanka Rêbova; hleď, je to podařená dívčina, ve všech věcech příjemná, s červenými tvářinkami, krásnýma, modrýma očkama, hezkým nosejčkem a malými bílými zoubky; je zdravá jako třešně na stromě. A jak byla ráda, když tančila s tebou u starého Zimmra a jak se věšela na tvé rámě! Ba věru, Zuzanka je zcela hodné děvče, jsem přesvědčen, že ti otevře večer, přijdeš-li po jedenácté a že tě nenechá spáti ve stáji, jako babička. Nebyla by jistě hluchá, slyšela by tě dobře!“

Podíval jsem se na licousy starého králíka, zdálo se mi, že se usmívá uprostřed své rodiny: oči jeho se leskly jako hvězdy, nadmul široká prsa a stříhal vesele ušima.

A pomyslil jsem si ještě: „Chceš se snad podobati ubohému, starému Šimlovi? Chceš zůstati samoten na bídném tom světě, kdežto si nejposlednější králík pokládá jaksi za čest, že má děti? Nikoli, tak to nesmí zůstati, Aloise. Ta malá Zuzanka je velmi hodná.“

Na to vstal jsem ze žlabu, setřásl stébla s šatů a pravil jsem k sobě! „Musím tomu učiniti konec ..... Míti ženušku, která vám otvírá z večera dvéře — třeba trochu křičela, — je přece mnohem příjemnější, než strávit noc ve žlabu a sníti, že padáte se zvonice. — Převlékneš si košili, vezmeš svůj pěkný, modrý kabát a pak hajdy k Rêbovi — kuj železo, dokud je žhavé.“

Tak jsem si pomyslil a tak jsem také učinil.

V týž den navštívil jsem starého Rêba a požádal jsem ho o ruku Zuzančinu. Ah, bože na nebi! jak jsme byli rádi, on i ona, já i babička! — Třeba jen dodati si trochu srdce, a všechno se daří. Svatba ustanovena byla na pozejtří „u zlatého lva“; zpívalo se, tančilo se, pilo se staré kutterlé*). Až se Pánu zalíbí, aby čermáčkové měli mladé, příštího roku, budu míti také malého ptáčka ve svém hnízdě, hezkého, malého Aloisa, který bude pozdvihovati malé ručky, jako křídla bez peří; mezi tím, co jej bude Zuzanka krmit, budu mu jako starý čermák zpívati píseň pro potěšení.

Umění. Literatura. Věda.

— Z umělecké besedy. (Přednášky v liter. odboru.) Dne 3. dubna předčítal p. Jaromír Hrubý některé své překlady národních písní lotyšských. V úvodu poukázal na příbuznost písní těch se slovanskými. Pěvci národní (burtňáci) bývali pronásledováni, zpívání písní zakázáno, proto se epické zpěvy skoro ani vyvinouti nemohly; poesie národní sestává hlavně ze dvou druhů, ze zingů, jež se kloní k rázu výpravnému, a dsiamů, krátkých, čtyřřádkových písniček, které se zpívají spůsobem jihoslovanskému „kolu“ podobným. P. Jul. Nejedlý referoval v sobotní schůzi dne 10. dubna o Vrchlického básních „Z hlubin“ Porovnával ducha básníkova s orlem zavřeným v těsné síni, jenž má sice dosti síly, ale málo odvahy ku vzletu ve volný vzduch; Vrchlický má hluboké myšlenky; formu skvělou, obraz úchvatný, ale básně jeho pokryty jsou černou rouškou bolu, jež aby brzy spadla a básník spatřil život na výsluní, si p. přednášeč přeje. Dne 17. dubna přednášel p. Otokar Mokrý o básních Sládkových a Čermákových. Sládek zaujímá v kruhu svých soudruhů „z Ruchu a Almanahu“ postavení výlučné svou poetickou individualitou a ač hárají v písních jeho tytéž idey, které plály na praporu pohyblivé doby oné, jež vytvořila celou jednu mocnou básnickou generaci, tož utíká se básník ve svých zpěvech raději v tichou skrýš vlastního nitra, kde poesie jeho kreslí mu sny nejkrásnější, tu upřádá dále nit myšlenek, nelítostnou rukou neštěstí přetrženou.“ Po této charakteristice podán rozbor čelnějších básní Sládkových, jmenovitě atlantik jeho, rozšířeno se jmenovitě o „Nezdarovi“, jenž má v sobě cosi z bizzarnosti a ohromnosti zaatlantických zjevů, o básni „Na hrobech indianských“ jakož i o všech číslech sbírky tlumočících tendence kosmopolitické a časové. —

— Jaroslav Vrchlický, mladý, velenadaný a již vůbec chvalně známý básník český, odcestoval v úterý do Italie, kdež co vychovatel mladého knížete Montecuculiho delší dobu pomešká. Není pochybnosti, že trvalým pobytem na apeninském poloostrově Vrchlického poesie nového vzletu, nových motivů i barev nabude, o čemž se čtenářům „Lumíra“ — jak slíbeno máme — prvních dostane dokladů i důkazů.

— Básně Bohuslava Čermáka. Čermákova sbírka jest dle časového pořádku posledním článkem velkého řetězu, spínajícího celou řadu sourodých literárních zjevů, celou jednu poetickou generaci, jež koncem let šedesátých se ohlásila a po několik roků společně vystupovala, až během času se rozptýlivši a částečně umlknuvši jen jednotlivými sbírkami udržovala ještě jakési ideální spojení. Postup ten odehrál se tak rychle před zraky pozorovatele a mimo to náleží jména účastníků „Ruchu“ a „Almanahu“ většinou ještě přítomnosti, že vymykají se dějiny významné jinak té doby chladnému posuzování. Podotýkám jen, že Čermák vzbudil svými pracemi v „Almanahu“ svého času pozornost, proto tím větší napjetí na sbírku jeho veršů a zároveň tím choulostivější přiznání, že nelze zatajiti pocit nemilého překvapení, že stopy, jaké v duši zanechaly, nejsou tak světlé, jak se napřed ohlašovaly. Co tuto řečeno, vztahovati dlužno z větší části na lyrický oddíl, z něhož možno dospěti k úsudku, že lyrika není Čermákovi vlastním polem, ježto nedovede jednak přesným, při tom ale jasným a vzletným slovem spoutati rozptýlený roj myšlenek v celistvý tlum, volí jednak motivy buď příliš jednoduché a dlouhým jinostranným užíváním valně sevšednělé, aneb jinde již na samý vrchol dokonalosti uvedené.

V Čermákově lyrice postrádám úplně lehký klus myšlenek, zdá se mi, že jeho poesie tohoto druhu, zahalena v těžkou řízu protkanou divnou, místy i nevkusnou mosaikou různorodých myšlenek, klopýtá o vlastní své roucho; básník neotvíral myšlence bránu do kořán, nenechával s ní volně vcházeti celou její družinu, ale vynutil její příchod, proto činí písně jeho dojem květů bez vůně a bez pestré hry barev.

Vše, co tu uvedeno, soustřeďuje se v básni delšího rozměru „K písni“, již čítám jinak k lepším; možno tu spozorovati celý násilný vývoj tvoření, myšlenky neplynou přirozeně ze sebe, nepodávají si ruce, báseň unavuje, ježto z ní vyzírá těžký vnitřní mechanismus, jenž měl být čtenáři pečlivě zakryt. Píseň sama obsahuje hojnost myšlenek nových, však rozplývajících se ve spoustě krásných i nekrásných slov, jinak množství dozvuků cizích

(„Tam pod věžemi měst se v zvonů pláči
a v zmrzlá choulit budu okýnka;“
„a vlasem věnce něhu neproměnnou
kol dívčích vinout skrání růžových,“
„a v práporech mi zdmutých sedat bude“ atd.)

Písně milostné málo lahodí, nejsouce dosti žhavé a postrádajíce nových obrazů: sněžná lilie, hvězda, anděl milosti, růže, perla, tito průvodcové všech milostných písní, kráčejí již o berlách, ztratily proudem času svou svěžest a není-li vody života, „poesie“, aby je skropila, nelákají už. IV. básník přepracováním naprosto pokazil:

od prahu jsi mne vyhnala
jak žebravého molaha (!)

v prvním znění tlumočila i rhytmem i slovem rozechvění vnitřní, v tomto je matnou a bez šťávy.

V básni „Odbytá“ chtěl básník uhodit na tón písně národní, ale pokus i přes zdařilý náběh se nezdařil, mimo to znešvařena je nepoetickým „hm hm“, množstvím deminutiv,

*) Kutterlé, víno z hořejšího Rýnu.

nemístným přestavováním slov (svého klíčem srdečka) a trpí nedostatkem jednoduchosti. Lepší je „V sousedství", ba skoro nejlepší z lyrické sbírky Čermákovy, je jednoduchá, průhledná a ovanutá bezstarostným tónem — řídký zjev u Čermáka, jehož poesie jeví těžkomyslnost, ale spíše nucenou, než přirozenou. Ostatní jako „Večer", „K noci", „Odbytá", „Hvězda", „Růžové poupátko", „Stezka" prozrazují jen přílišnou pietu básníkovu k vlastním pracem, ale více ničeho. Čtení všech těchto prací stíženo je namnoze umělkovaným rčením a zastaralými, neb divně tvořenými slovy.

Trestí epického oddílu básní Čermákových jsou obrazy z bouřlivého života ukrajinského — kraj nám poněkud vzdálený, ale plný tolika poetických motivů, že možno duchu zakochanému v krásu jeho, vytříbenému mimo to na skvělých vzorech nesčetných básníků jak umělých, tak rhapsodů národních vytvořiti obrazy hrající málem těmiže barvami, jako zpěvy vyplynuvší z bezprostředného nazírání v kaleidoskop válečného života stepního. Hlavní povinností básníka podobného genru jest, aby udržel čtenářstvo v klamu tom, aby nezrušil fikci nevčasným a nemístným přídavkem, jenž kostru básně odhaluje. Podaří-li se to, má báseň skutečnou cenu, jinak stává se suchým, nastudovaným nahromaděním cizích motivů promíšeným spoustou slov, obrazů, obyčejů a zvyků dotčeného národa. Tomu vyhnul se Čermák z větší části a zejmena — Marie Dimitrevna stojí na žádoucí výši i přes stopy, jaké v ní zanechaly vzory děl cizích (Bachčiserajský fontán, Mazeppa), které však blahodárně naň účinkovaly; vytknul bych jen, že převládají nad dějem dosti živým a bohatým příliš úzkostlivé, zevrubné popisy, prozrazující důkladné Čermákovy studie. „Výprava na černé moře" trpí poněkud nedostatkem děje — Konaševič přepadl Cařihrad a odnesl kořist, je příliš jednoduchý podklad k básni takového rozměru. V Dumkách vládne pravý tenór, jaký značí všecky básně toho druhu, jichž zvláště polská literatura má veliké množství; přirovnány k zdařilejším neustupovaly by v pozadí. Formalní stránka je mnohem vytříbenější než v prvním odddílu, až na časté rýmy, vlastně nerýmy jako:

turbany se
kaftany se
vyzvání se
roznáší se atd.

Epika Čermákova překonala nepoměrně lyriku jeho otvírajíc pravý rozhled v tuto stránku poetické jeho bytosti; škoda, že porušil příjemný souzvuk tohoto oddílu nejasnou balladou „Nevěrná", v níž touha po vypravování národním rozbijí se o pochybené v samém základě jádro básně. Končím úvahu tím, že zdá se mi, že neposkytl Čermák sbírkou svou příležitost, abychom seznali jej v celém jeho poetickém snažení; to co podal, jest toliko kus jeho bytosti a popřává volné pole k úsudkům nejrůznějším, jimž tuto praejudikovati nezdá se mi býti na místě.

Otakar Mokrý.

Drobnosti.

— Pověry o prstenech. Z dávna již přikládala se některým prstenům zvláštní kouzelná moc. V báchorkách arabských hraje úkol takový prsten Šalamounův, kterýmž mimo jiné známá báchorka tisíc a jedné noci zapečeťuje nádoby, v nichž odbojní duchové uzavřeni a do moře uvrženi byli. Prsten Gyga, krále lydského, činil majitele svého neviditelným. V dřevních Athenách prodávány byly na trzích kouzelné prsteny ze dřeva, kosti neb jiných laciných látek; chránily před uhranutím, démony i rozličnými chorobami a čarodějná jejich moc spočívala buď v kamenu jejich, neb v jistých nápisech a znameních. Lékař Marcellus, žijící za vlády Marca Aurelia, předpisoval proti bolestem v boku nošení prstene z ryzího zlata s řeckým nápisem. Ve 4. století po Kr. léčil Trallianus průjem prstenem, do něhož zasazeno bylo osm plátků, každý s osmi vyrytými slovy. V středověku byly podobné pověry velmi rozšířeny. Prsteny s nápisem „Ježíš, Maria, Josef" chránily proti moru. Rozličné figury bohů, svatých a zvířat na prstenech měly rozličnou moc; tak hojila podoba psa a lva vedle sebe vodnatelnost a nakažlivé nemoci, Pegas nebo Bellerofon dodával vojínům odvahy, Merkur přinášel dar řečnický, Andromeda vzbuzovala lásku, sv. Krištof chránil před náhlou smrtí, zvlášť utopením, bazilišek před uhranutím. Měděný prsten s podobami lva, hvězdy a půlměsíce, nošený na čtvrtém prstu, hojil kámen. Kdo nosil prsten s podobou Herkula, jenž zabíjí nemejského lva, pojištěn byl proti průjmu a sečným i střelným ranám. Choroby nervů léčily se v Anglii prstenem, zhotoveným z pěti stříbrných penízků; penízky tyto obdržeti musil nemocný darem od pěti poctivých mládenců, kteří ale nesměli věděti, k jakému účelu obdarovaný penízků těch užiti chce. Též stříbrník, jenž prsten takový zhotovil, musil býti mládencem. Prsten, zhotovený z pěti stříbrných penízků, darovaných od pěti mladých paní, hojil padoucí nemoc. Zvlášť mocné byly prsteny z pout zločinců a z hřebů šibenic neb rakví zhotovené. Drahé kameny v prstenech působily rozličnou mocí: jaspis hojil zimnici, vodnatelnost, krvotok a ulehčoval porod; smaragd zachovával cudnost, proto hodil se zvláště duchovním; tyrkis posilňoval zrak, smiřoval muže s ženami a naznačoval změnou barvy hrozící nebezpečí; batrachyt vyzrazoval palčivou bolestí na kůži blízkost jedu; achát hodil se tomu, kdo získati chtěl lásky žen; jantar zamezoval otrávení; amethyst zaháněl následky opilosti; safír a sanguin stavily krvácení nosu; korál odpuzoval ďábla; opál zostřoval zrak toho, kdo jej nosil, a kalil zraky okolostojících; topas pomáhal proti chorobám ducha; jasný křišťál kalil se při blížícím se nebezpečí.

Listárna redakce.

„N. v N." S radostí uvítali jsme vás v kruhu svých přispěvatelů, znajíce pěkné vaše nadání z prací dřívo a jinde uveřejněných; však z písní nám zaslaných nemůžeme bohužel ani jedné otisknouti. Zdá se, že vám genre tento nesvědčí: ton prostonárodní zhusta blíží se v nich trivialnosti. Doufáme, že na nás pro toto odmítnutí nezanevřete a že nám brzy zašleto jiný, možná-li, hojnější výběr svých básní, jež hoditi se budou do listu našeho.

Knihy nové „Lumiru" zaslané: „Osvěta." Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Číslo 5. (Sešit květnový.) Redaktor a vydavatel: Václav Vlček. Obsah: Srbsko, země i lid. Píše Konstantin Jos. Jireček. I. Bělehrad. — Chudinství ve Švýcarsku. Podává Fr. Schwarz. — Nejstarší stopy člověka evropského. Od dr. H. Konvalinky. (Pokr.) — Jan Erazim Vocel co básník. Od prof. Karla Šmídka. (Pokr.) — Petr Chelčický. Od prof. Ferd. Schulze. (Pokr.) — Národovci. Román Fr. Zákrejse. (Pokr.) — Václav Zelený. Nekrolog od Václava Vlčka.

Všeobecná aesthetika. Sepsal dr. Josef Durdík. Všeobecná knihovna. Redaktor Fr. Zákrejs. Svazku IV. sešit 3. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Navedení k vyučování zpěvu na školách obecných a měšťanských. Sepsal Josef Vacek. V Hradci Králové. V komisí L. Pospíšila.

Divadelní ochotník. Repertorium pro milovníky soukromých divadel. Vydává Josef Mikuláš Boleslavský. Nové sbírky sv. 90—92. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Technické tabulky a zápisky pro hospodáře a průmyslníky, jakož i pro žáky realných a občanských škol. Sepsal Edvard Stoklasa. V Praze, naklatel Fr. A. Urbánek, knihkupec.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 98. Život a smrt Přemysla Otakara II. Historická povídka, dospělejší mládeži a její přátelům věnuje Ed. Ferd. Schmidleichner. Díl druhý. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Národní pohádky, písně, hry a obyčeje. Vydává péčí komise pro sbírání národních pohádek, písní, her a obyčejů literární řečnický spolek „Slavia" v Praze. Sv. 3. a 4. Tiskem a nákladem J. V. Vilímka.

☞ Za příčinou velkého svátku vyjde příští číslo Lumíra již ve středu dne 5. května.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

Kořeje se kráse a blouzně o harmonii a dokonalosti odsuzuješ vše, co svíjí se v prachu přirozené slabosti a nedokonalosti....
Nuže, miluj krásu a škaredost nenáviď; sílu oslavuj, slabost haň a tup! Reky, kteří pro ideu raději slavně umírali, než by byli pro ni skrytě trpěli a namáhavě pracovali, oslavuj epopeí, románem a tragedií a budiž jist, že všickni, kdož vyučili se poesii ve školách z knih a v životě z jeviště, budou ti vděčně tleskati, že's tak vzorně pochopil tradicionelní předsudky — ale o harmonii světa se nezmiňuj!

Ze staršího rukopisu.

První dech jara! Divuplnou mocí jeho náhle vše oživeno, probuzeno, omlazeno. Těžké, zadumčivé chmury zmizely, charé smutné pološero nevlídných dnů ustoupilo zlatoskvoucímu jasnu. Poprvé zas po dlouhé době zapadlo slunce v žhavě purpurové záplavě, a tichý, vlažný večer počíná nad Prahou rozkládati své poloprůsvitné stíny. Přitmívá se, ale úplně se nesetmí. V téže míře, jako ubývá zarůžověkého jasua slunečního, přibývá snivého, magického svitu luny, a za nedlouho zaleskne se Praha v nejkrasším rouše lunojasné noci.

Jediný dech jara a v zápětí mu živý ruch a svěží, prudčí žilobití všude — i tam, kde v bezprostředním blízku paláců a nádhery bída je domovem — na Novém Světě. Zvláštní, podivné to zákoutí Prahy! Jediná ulice, vlastně skoro jediná řada domů a baráků a přece tak smutně pověstna svou pokorně podlízavou nebo dotíravě drzou bídou, svými potulnými, ošumělými a rozedranými existencemi, svou bezohlednou vyzývavou surovostí, svým mravním kalem a pustými divokými vášněmi svými!

Však k večeru tam ruch i život dřív než jinde zaniká. Přenešen do nízkých chudobných světniček při záři malé lampy nebo čadícího kahánku povlovně zaniká nebo se soustřeďuje v začoudlé krčmě některé, kde uprostřed kouře a dusných výparů při plných džbáncích drsným zpěvem, drnkotem harfy nebo kvikotem harmoniky rozdmychován vždy divočeji se rozvlňuje, až za sprostých nebo oplzlých vtipů a surových žertů mnohdy k zběsilosti se rozbouří, aby zanikl buď náhle cizím zakročením nebo zneenáhla zemdlením, vysílením . . .

Rychleji než jindy rozhostil se tentokráte večerní klid po Novém Světě. Měsíc je skoro v úplňku, a stříbrná jeho zář dodává pustému tomuto zákoutí ráz snivé zádumčivosti. Světla v oknech byla už pohasla, na ulici je pusto. Jen časem zaduní po dlažbě temně cvakající zrychlený krok opozdivšího se obyvatele nebo těžkopádný, odměřený krok policejní hlídky. Ale po chvíli je vůkol zase mrtvé ticho; jenom potok, vnikající pod hradbami do města a hned zas širokou stokou do Jelenního příkopu, hrčí z temna, úpěnlivě jako vzdálený vodopád.

V nejzazším koutě Nového Světa, těsně pod hradbami, tam, kde vniká Brusnice do města, stojí malý, starý, šindelem krytý domek. V domku panuje hrobové ticho; toliko z jediného, pootevřeného okna září mdlé světlo. Okenko jde do Jelenního příkopu. Snivá zář měsíce padá oknem do jizby tvoříc na vyšlapané, zašpiněné podlaze širokou, světlem lampičky nažloutlou světlejší prouhu. Jizba je nizoučká; stěny vlhky a špinavy, strop a kouty plísní pokryty. Nečetný nábytek je velmi chatrný. Starý, drhnutím hrbolovitě vytřený stůl, dvě rozviklané staré sesle, z jejichž sedadel čouhá tu a tam kus zpuchřelého sena, podle jedné stěny postel bez peřin, těsně u malých, rozpraskaných dveří starý kufřík a vedle starodávných kachlových kamen, na nichž stojí hořící lampička, vybledlým a po stranách roztřepeným kusem starých šatů ženských přikrytý košík na prádlo — toť vše, čím potřebě a pohodlí mělo býti vyhověno.

U okna, obličejem ke kamnům obrácena, sedí na nízké stoličce ženština. Je oděna v ošumělou šedivou suknici, na hlavě má vybledlý šáteček neurčité barvy. Podpírajíc k prsoum nachýlenou hlavu o obě dlaně sedí nepohnutě a neodvratně dívá se přímo před sebe na podlahu. Tvář její a vůbec skoro celé tělo je v stínu, jejž tvoří v záři lampičky roh kamen; toliko pravá, poněkud velká ruka a po této straně ze spod šátku přes rámě splývající bohatý plavý vlas jsou ozářeny. Po chvíli ženština vztýčila hlavu a odhrnula rukou pramen vlasů na zad. Zář lampičky padla na pravidelnou, skoro sličnou její tvář, jevící nyní prudké vnitřní pohnutí. Kyprá ňadra dmou se rozčilením; plná a zajisté ještě před nedávnem zdravím kypící tvář je chorobně rozpálena, z temného, vášnivě rozjiskřeného oka sálá hněv a lítost. Náhle prudce povstala, popošla ku dveřím a zase nazpět k oknu. Jsouc bosa přešla jizbičku tiše, jakoby ji byl stín přeletl.

Zář lampičky osvěcuje nyní celou postavu. Je to na nejvýš dvacetiletá, spíše boubelatá než štíhlá dívka venkovská. Opřevši se rukou o širokou římsu zadívala se oknem do Jelenního příkopu. Měsíc, stojící zdánlivě nepohnutě nad chrámem svatovítským, ozařoval toliko jižní svah Jelenního příkopu; svah polední a nad ním k obloze trčící vysoké průčelí zámku hradčanského

nalezaly se úplně v stínu. Místy zasahoval stín ten nejen až po koryto širokého příkopu, kterýmž hadovitě protéká potok, nýbrž táhl se také někde, zvlášť na blízku Prašného mostu vysoko do výše po svahu jižním. Jen v popředí, kde jsou oba svahy příkopu méně příkry, kde na konci zámku hradčanského počíná nevysoká zeď, dělící příkop od Nového Světa, byla ozářena také ještě část svahu jižního a tudíž i potok, jehož vlny v živém spěchu plynuly hravě dál, zpočátku co jediný jasný proud roztaveného stříbra, pak již jen co třpytící se obrovský řetěz stříbrný, až posléze v dáli co bludné světélkující hvězdičky v neproniknutelném temnu beze stopy po různu a osaměle zanikaly. Doposud ještě skoro úplně lysé větve stromů a keřů trčely smutně k bezoblačné temnosivé výši; ale po stráních již pučela kyprá tráva a tu a tam na některém stromě nebo keři na výsluní leskla se již poupata v záři měsíce co hnědé nebo sivé drahokamy. Nad vším rozložena byla tajuplná, snivá zádumčivost vděků a půvabů plné májové noci. Kolkolem panovalo hrobové ticho, rušené jen odměřeným živým šumem potoku nebo časem temným šelestem, když mírný větřík náhle se vzdmul a v haluzích stromů a v nízkých křovinách na okamžik zasvištěl.

Dlouho dívala se dívka okenkem v neurčité prázdno. Čarokrása jarní noci byla jí zdánlivě úplně lhostejna, ale tajuplná, konejšivá její moc nezůstala bez účinku. Rozpálená tvář dívčiny nabyla poznenáhla výrazu klidnějšího, vášnivý lesk oka se přitemnil; z ubledlé, unylé tváře zírá již jen tichý, ale hluboký zármutek, z temného oka pak ochablost, duševní i tělesné seslabení, ba skoro vysílení. A právě tak prudce, jako byla před nedávnem povstala, zase usedla a opřevši se zády o navlhlou stěnu položila na klíně ruce křížem, přimhouřila oči a zamyslila se.

Zdá se jí, jakoby ji byly obestřely mrákoty. Myšlenky mihají se jí v duši v chaotickém vlnění jako příšerné stíny. Však zuenáhla nabývají temné, mlhavé obrazy určitosti a barvitosti; v duši její vystupuje obraz za obrazem: tu jasný, zářící jako radost v mladistvé tváři, tu zas temnější a neveselý nebo pošmourný, jako smutek v tisícerých obdobách. Zalétát v myšlenkách v doby nedávno minulé . . .

I vidí v duchu uprostřed luk a rolí malou utěšenou vísku. Kolkolem nevysoké, lesem pokryté pahořiny a nad krajinou sváteční poklid. Na konci vísky osamělá, neúhledná chatrč došková. Slunce kloní se k západu. Zlatí paprskové jeho pohrávají v listoví malé zahrádky a vnikají okenkem v nízkou, čistou světničku. U kamen v koutě sedí vetchá, stříbrovlasá stařena. Vráskovitá její tvář je chorobna; ruka se jí třese, hlas je mdlý. A přece ještě dí: „O ne! Jen doma, dcerko, nezůstávej! Jdi, a poskoč si! . . . Zatím si podřimnu, než ty se vrátíš . . . Jen jdi, o mne se nestarej! Dokud jsem byla mladá . . . vždyť víš, já ti často o tom povídala . . . Nech mne jen podřimnout! . . .“

A náhle obraz jiný: V prachu a kouři veské krčmy víří tanec. Hudba výská, chasa výská. Na všech tvářích smích, ve všech srdcích, ve všech duších jaré, svěží, bujné veselí. Jen v přístěnku tam stojí hoch bledý, hladké tváře. Však jen chvíli stojí: jižtě se jejich zraky setkaly — již s ním víří v kole . . . Doposud zdá se jí, že cítí, jak jí ruku poprvé stisk', jak poprvé ji k srdci přivinul . . .

I vidí pak krajinu v stříbru měsíce se skvíti. Slyší v duchu poznovu jen ta milá, tak podivně milá a lahodná slova jeho . . . cítí, že jí krev jak oheň proudí tělem, že hlava jako v plamenu a srdce prudce vášnivě že buší . . . Kolkolem ticho, jenom z lesa někdy sova zahoukne . . . Však již nevidí, již neslyší . . . jen vroucí plamenné líbání cítí a jako ve snu zdá se jí, jak důvěrně se k němu tulí, vždy blíž a blíže, že blíž už přitulit se ani možno není . . .

Pak jako náhlé procitnutí z růžového sna k drsné skutečnosti. A opět chatrč vidí, opět světničku tu milou, tichou . . . A u kamen tam stará matka dosud v koutku sedí, ale nepohnutě, stuhle . . . oko její v sloupu, ruka studená jak led, srdce více nebije . . .

Náhlý hluk a ryčný lomoz vyrušil dívku ze zadumání. Vyskočila a nahnuvši se z okna, naslouchala. Bylo slyšet drsné mužské hlasy, slova beze vší souvislosti, časem zaklení a hned na to surové spílání, pak temné rány a úpění. Vřava roste, hluk stává se divočším, hulákání mění se v řvaní. Často je slyšet slova: „Ty ohyzdný pse“ a „škaredá obludo“ — pak zas: „Ty vyschlá herko — kliď se!“ a zase nesrozumitelný hluk a klení, pak volání po hlídce policejní.

Naslouchající dívka nic nevidí, překáží jí zeď; ale tuší, co asi je příčinou hluku. Ješť naproti krčma a patrně tu zpití rváči vyhrnuli se na ulici. Po chvíli je slyšet blížící se kvapné kroky s jedné strany a ještě rychlejší, ale vzdalující se kroky několika osob, patrně před někým prchajících. Blížící se kroky náhle se zastavily; hluk, jenž byl na chvíli ustal, začíná poznovu. Opět není skoro ničemu rozumět, leda jednotlivým surovým výkřikům a nadávkám. „Tu vyschlou opici jsem zadržel,“ řve kdosi hlasem tura; hned na to je slyšet sípavý hlas ženský, pak pláč a úpění. Ještě několik vřeštivých výkřiků, pak zvučný velitelský hlas, na to temné, patrně nespokojené mumlání celého davu. Opět zazněl hlas velitelský, rozkazující. Mumlání davu se tiší, až zaniká. Na to je slyšet vzdalující se kroky několika osob. Když kroky ty poznenáhla v dáli dozněly, nastalo na ulici opět dřívější pusté ticho.

Pouličním tímto výjevem ze svého dumání vyrušená dívka naslouchá ještě chvíli, jakoby očekávala nový výbuch; avšak noční ticho neruší než živé bublání potoka a na několik okamžiků temný, odměřený zvuk hodin s věže svatovítské. Bije desátá. Poslední rána dozněla a tichou nocí tetelí se tklivé, přeskakující stříbrné zvuky loretanských zvonků. Je cosi bolestně rozechvívajícího v tom divném, truchlivém znění jejich jako v třesoucím se hlase umírajícího, jako v crkotu krve z hluboké rány. Dívka naslouchá napnutě. Ale i tyto zvuky dozněly, i v Loretě odbila desátá a opět nastalo jen šumem potoka rušené hluboké ticho noční.

Dívka jako ve snu odvrací se od okna. Tvář její je opět rozpálena, oko opět rozjiskřeno, jako by jí byla poznovu divoká vášeň duši rozechvěla. Cosi zvláštního, neobyčejného děje se v duši té, zmítané trpkými, bolestnými zpomínkami. V celém vzezření jeví se prudké pobouření, náruživé rozjitření, jaké předchází obyčejně skutek rozhodný, zoufalý.

Odvrátivši se od okna sedá zase na stoličku. Však vnitřní pobouření je tentokráte příliš prudké, než aby bylo možno setrvati na jednom místě. Vzchopivši se přešla dívka několikráte po jizbě. Krok její je nejistý,

zrak těká plaše s místa na místo, rty se pohybují, jako by se šeptmo modlila. Po chvíli opět sedá. V tom cosi u kamen jak ptáče zatiklo a hned na to je slyšet tichý šelest, jako když myška suchým listím nebo papírem pohrává. Dívka upřela zrak svůj na přikrytý koš na prádlo. Šelest se opakuje a provází jej slabé zavrnění, jako když se dítě probouzí. Šat, kterým je koš přikryt, pomalu se hýbe, pak náhle po jedné straně se shrnul a objevila se dětská nožička.

Dívka několik okamžiků váhala, pak ruče vyskočila a chvátala ku koši. Dítě se rozplakalo. Shrnuvši nožičkama úplně šat, kterýmž byl koš přikryt, šermuje ručinkama i nohama v povětří a vříská při tom, div že uši nezalehají. Dívka pokleknuvši ku koši zadívala se na dítě, a rozpálenou tvář její přeletěl úsměv tak trpce bolestný, jakoby se pousmála nešťastná matka při zpomínce, že okamžité štěstí své vykoupila kdysi zneuctěním vlastního dítěte. Však dítě nedbajíc matčiny bolesti vříská dál; matka musí se aspoň pokusit o jeho ukonejšení. Vyňavši dítko z koše usedla dívka na zem a hýčkajíc je chvíli přivinula je k ňadrům a dala mu píti bzučíc při tom konejšivou jakous píseň dětskou. Dítě vzavši hltavě prs umlklo okamžitě; ale za nedlouho prs zas pustilo, byloť usnulo. Matka nahnuvši k němu hlavu políbila je lehýnce na čílko, pak opatrně je zvedla a položila opět do vetchých, ale čistých plínek do koše, v němž bylo leželo, než se probudilo. Na to rovněž tak pozorně a opatrně vzala koš s dítkem a postavila jej na stůl. Zář na kamnech hořící lampičky padala přímo do koše na dítko. Bylo to několik týdnů staré děvčátko v kratinké košilce. Tvar a tahy útlounké tvářinky nejsou sice ohyzdny, ale jemnoučká, chorobně .nažloutlá a zamodralými žilkami protkaná pleť tvářinku tu hyzdí, dodávajíc jí výrazu poněkud přiblblého. Tělíčko je suchoučké, pouhá to drobná kost a tenoučká, takměř průsvitná kůže. Nahnědlá víčka očí jsou hluboko zapadlá, jakoby byla do důlků očních násilně vtlačena, čímž vedle výrazu přiblblosti nabývá tvářinka také ještě výrazu odporného, jako u mrtvol osob škaredých. Možná, že něco z ohyzdnosti té patřilo na účet nedostatečného osvětlení, neboť čadící lampička prskajíc špinavě žlutou svou zář časem tak ztemnila, že téměř nebylo lze předměty kolem rozeznati. Ale mnoho toho asi nebylo, když i matce na dítko své upřeně pohlížející zalily se oči slzami a se rtů splynula přidušená slova: „Ubohý, přeubohý lazárku . . .“

Dlouho dívala se matka na dítko. Však čím déle se dívala, tím prudčeji bilo jí srdce lítostí, tím bouřlivěji vlnila se jí ňadra bolestí téměř křečovitou. Musí být cosi nevýslovně skličujícího, ba zdrcujícího v takovémto dívání se matky na jediné své dítě, ohyzdné a mrzácké, na dítě, jež zdá se každým tahem, každým svalem, každou žilkou připomínati, jakoby bylo počato v okamžiku největšího hoře a porozeno v hodině největší bídy, největšího utrpení.

Matka slzíc štkala usedavě, ale zraků svých od dítka přece odvrátit nemohla.

„Jak jsem se těšila,“ zašeptla posléze, „jak jsem se těšila, že budu mít aspoň v tobě útěchu, ty milé, drahé dítě!“ A sklonivši se políbila dítko opět lehýnce v čílko.

„Jak vroucně modlila jsem se k rodičce boží,“ šeptá dívka vztyčujíc hlavu, „aby's ty bylo také tak sličné, také tak miloučké, jako ona na tom obrázku, jejž mi dal otec tvůj v blahém sladkém okamžiku na památku . . .“

Při tom zahleděla se na malý medailonek, jejž mělo dítko na úzké tenké tkaničce na krčku. V medailonku byla miniaturní fotografie rodičky boží idealní krásy. Havranní vlas, temným žárem planoucí oko a nevýslovně vážná samostatnost v čarokrásných tazích! Podobný asi obraz tanul matce na mysli, když ještě o štěstí mateřském snívala, podobně sličné dítko přála si míti . . . A teď, když na ně pohlíží, když s dítka svezl se zrak na čarokrásný obraz bohorodičky, teď zdálo se jí, jako by nebylo v světě místa pro její dítě, jakoby dítě to navždy mělo být povrženo nebo jen z milosti, z útrpnosti trpěno. Krev žene se jí při myšlence té k mozku a zase prudce k srdci. Ale přece zraků svých neodvrací, ba nahýbá se, aby ještě lépe mohla patřit v tvář svého dítěte i na obraz bohorodičky. V tom dotkl se jeden pletenec z části rozpuštěných vlasů jejích tváře dítěte. Ze sna vyrušeno otevřelo dítko několikrát po sobě oči, ale vždy zase je hned zavřelo, jakoby jimi palčivá bolest božce kroutila. Výraz tvářičky jeho byl v okamžiku tom skoro příšerný. Matka vzkřikla zděšením. Dítko otevřevši ještě jednou oči nechalo je tentokráte déle otevřeny, jakoby se dívalo na matku; ale pak je opět zavřelo a klidně, odměřeně oddychujíc spalo tiše dále.

Náhle zděšením vzkřiknuvší matka potácí se od stolu. Úzkost, bolest a lítost svírají jí prsa. Vrávorá ku dveřím a zase k oknu, jakoby něco hledala. U okna poklekla, vlastně sklesla na zem a upřevši zrak svůj k temnosivé obloze sepjala ruce a dlouho se modlila. Však útěchy v modlitbě nenalezla. Povstavši potácela se opět s místa na místo, až zastavila se u kufříku u dveří. Dlouho v něm něco hledala mezi starými kusy šatů a hadry, až posléze nalezla purpurovou jakous stužku. Beře ji, prohlíží, navinuje kolem prstu a zase rozvinuje, jakoby zkoumala, zdali je dost pevna. Náhle se vztyčuje a tiše, po prstech krade se ku stolu. Opatrně, aby dítko neprobudila, nadzvedá mu hlavinku a klade kolem krčku červenou stužku, jako na zkoušku, jak mu bude asi slušet. Ruka se jí při tom třese, prsa se dmou a srdce prudce, divoce tluče. Pozorně, opatrně zavazuje stužku. V tom venku cosi pronikavě, táhle zapisklo. Pisknutím vyrušená matka sebou pohnula a zadívala se od stolu oknem v neurčité prázdno lunojasné noci. Několik okamžiků bylo ticho, pak ale zaznělo z Jelenního příkopu několik tonů rychle za sebou jasně pronikavých jako zvuk stříbra — první to akkordy písně slavičí. Zazněly náhle a tak rychle za sebou, že vzrušily takřka jen na okamžik hluboký poklid noční; pak zas vše ztichlo a jenom šum potoka dorážel k uším chvějící se matky. Chvíli ještě naslouchala, načež se ještě jednou zadívala v tvář spícího dítka. Opatrně vzala pak za oba konce stužky, zamhouřila oči, zaťala zuby a prudce, vší silou — zatrhla kličku; přidrževši pak jedním palcem první uzlík zatrhla rychlostí blesku uzlík druhý . . . Z prsou nebohého tvora vydral se táhlý, dutý vzdech.

„Ne, ne! ty nemůžeš, ty nesmíš žíti!“ zaúpěla krkavčí matka vrávorajíc téměř beze smyslu od stolu k oknu.

V témž okamžiku zazněl z Jeleního příkopu tichou nocí zpěv slavíka. Zpočátku několik tonů pronikavě já-

savých, jako když náhlá radost v duši zapadne, pak na okamžik ticho. Hned na to rozvlňují se nočním tichem jemně, měkce a úzkostlivě táhlé, chvějící se zvuky jako něžný, sladký ševel touhy nesmělé. Však pomalu mění se touha v žel a tklivý zármutek; vzduchem nese se ton smutný, žalostný jako stesk a nářek, jako úpění a bědování duše k smrti zraněné. A povlovně, jako když se beznadějnost v duši vkrádá, smutná zádumčivá píseň tichne, umlká. Na chvíli opět ticho. Však náhle tón jásavý, tón blahé naděje i sladké rozkoše. Hravě tetelí se jako laškující zlatý paprsek na chvějícím se lístku růžovém; pak jakoby si poskočil a v kole zavířil, nese se nocí dál a dále, jakoby chtěl v zátiší kdes doznít, navždy zaniknout. Však mimo nadání se vrací .... Mění se v steré, v tisíceré tony melodické .... Jako stříbrné zvonky rozzvučí se tyto tony vzduchem, brzo jako z blízka, brzo jako z dálky, brzo přitlumeně a zas jasně, jakoby se výš a výš vznášely ... Není to již výraz touhy, zármutku a beznadějnosti; jsou to tóny různé, ale stříbrojasné — harmonické to zvuky rozkoše, blaha a štěstí nevýslovného ....

A za těchto sladkých zvuků ubohé dítko k smrti pracuje. Dutým, táhlým, z nejhlubších útrob se vydravším vzdechem zahájilo krutý zápas smrti. Násilně probuzeno vypoulilo oči; studený pot vyvstal mu na čele. Úpíc a sténajíc zvedlo ručinky i nožičky do výše a šermujíc jimi v povětří svíjelo se vždy více v přibývajících bolestných nesnázích. Krev hrne se mu k hlavě, tvářinky a brzo celý obličej se ruměni. Dech stává se obtížnějším, prsíčka a bříško mocně se dmouce, pracují vždy namáhavěji. Sténání a úpění, zpočátku ještě dost zřetelné, mění se poznenáhlu v pouhý chrapot, pak jen v těžké, násilně z prsou se deroucí, jednotlivé oddychování. Ústa jsou otevřena, jazyk povyplázнut a kolem rtíčků trochu bělavé pěny. Krví zalitá, temně rudá tvář počíná už modrati; víčka očí se otvírají a zase zapadají; zimničně rozjiskřené a přece už ztrhané a hasnoucí oči v křečovitém koulení dodávají tváři, smrtelným potem zvlhlé, výrazu děsně příšerného ....

Však matka nevidí ten kruhý zápas svého dítěte. V mrákotách byla u okna sklesla. Oko je jako mlhou zastřeno, ale duše bdí a ucho naslouchá. Nevýslovná, zoufalá lítost zatíná své drápy hluboko do srdce ... Slyšíť přitlumené stenání svého dítěte, tuší jeho kruhý zápas, a srdce jí krvácí. Slyší však také sladký, jásavý zpěv slavíka ... Tajuplné ty zvuky přehlušují časem i stenání a rozchvívají jí srdce ... Slyší je, aniž by naslouchala; nechápe jich — a přece vrací se aspoň zásvit naděje v temno zoufalé duše její ...

S napnutím veškerých sil svých potácí se ku stolu. „Ne, ne! ty musíš žíti,“ zaúpěla; „vždyť život přec je krásný!“ — Pohledla na dítě. Strašný, děsný to pohled! Vytřeštila zrak jak šílená, vzkřikla divoce jak litice.... Vztahuje třesoucí se ruku k dítěti; však sil už se nedostává ... beze smyslů klesá na zem ...

Dítko leží již nepohnutě. Dýchá ještě, ale tak slabě, že by dech jeho snad ani pírko neodvanul .... Po chvíli ještě jednou prudce, křečovitě sebou trhlo, ještě jednou napjalo veškeré síly ... Zajíkavě, zhluboka — vzkřiklo — a v temný výkřik, jakoby byl zazvněl zvuk praskavý — — pak ještě dlouho trvající, vždy víc a více ochabující chrapot, až vše zas přehlušil jásavý zpěv slavíka.

Lampička na kamnech ještě chvíli hořela, pak zaprskla a zhasla. Jen slavík bděl a jásal .... jen loretánské zvonky časem tichou nocí zazněly ....

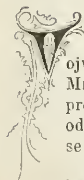
* * *

(Pokračování.)

Dobrynja Nikitič, národní ruský bohatýr.

Podává *Jan Dunovský*.

(Pokračování.)

Vojvoda vyšel, přikázal mnichu zatlouci na bubínek. Mnich tluče, lid se schází, vojvoda provolává: provolává ponejprv, podruhé a potřetí — nebylo odpovědi od mocných bohatýrů, ale starší chrání se za mladším, velký schovává se za menšího.

Zasmušil se kníže Vladimír, krásné sluníčko kyjevské, více než před tím.

V tom — nedumáno, nehádáno — široká vrata zaskřípala, a na dvůr vjíždí jakýs mocný bohatýr, ve pravé ruce ocelové kopí, po boku kalený meč; kůň pod ním vzpíná se jak lítý zvěr, sám on na koni jako jasný sokol. Vjíždí on do dvora bez omluvy, přichází ku krásnému okřídlí — nekloní se, s koně seskočil, jak by byl nejel; odevzdává koně věrnému sluhovi a sám jde v paláce zlatovrché, v knížecí síně. Sluha uvazuje koně naprostřed dvora k dubovému sloupu za zlatý kruh a svého koně za kruh stříbrný.

I divili se knížata-bojaři i všechen lid kyjevský tomu, co viděli. Vojvoda přistoupil k bohatýru a tázal se po jeho rodu, jménu i účelu cesty.

Bohatýr poklonil se svatým obrazům na všechny čtyry strany a jal se mluviti: Hoj, vy knížata bojaři! Jel já třicet a tři dni, třicet a tři noci do stolného města Kyjeva k sluníčku knížeti Vladimíru, s dobrého koně jsem nesestoupil, dnem i nocí nezasnul, a neodpovídal pěšímu ani jízdnému. I uvedli ho knížata-bojaři ku knězi Vladimíru.

Bohatýr klaní se nízko obrazům a ještě níže knížeti na všechny čtyry strany — Vladimír vyptává se po jménu a rodu. „Hosudare, stolný kníže kyjevský!“ začal mluviti bohatýr; „jmenem zovou mne Dobrynjou, po otcovsku pak Nikitičem, a přijel já k tobě, hosudare, z Velikého Novgorodu, sloužit věrou a pravdou.“

Kdož víc byl potěšen nad knížete Vladimíra? „Neviděl jsi ty, Dobrynjo, na mém poli zakázaném Tugarina Změjeviče? Vždyť on, zlosyn, do stolného města Kyjeva nepropouští ani pěšího, ani jízdného, ni zvěře, ni ptáka letícího!“

„Naděje naše, hosudare!“ odpovídá Dobrynja, „dosud nebylo mně cesty zavřené! Přejel jsem já hory vysoké, projel temné lesy, přeplul řeky hluboké, pobil jsem vojska nesčetná, překonal silné, mocné bohatýry —“

a co ten Tugarin? Srubnul bych mu bujnou hlavu se širokých plecí, kdybych ani k službám tobě neklonil se. A já chci sloužit tobě, hosudare, sloužiti při tvém jasném líci s tvými mocnými bohatýry.

I divili se všickni rozumu i způsobu Dobrynji Nikitiče. Kníže Vladimír uvádí ho ve světlé síně ku kněžně Apraksejevně: Na nebi jasno — na síni ještě jasněji; na nebi hvězdy rozsety — v síni všechno se třpytí; na nebi plyne červánek — na síni kněžna Apraksejevna skvěje se krásou k nevypověděnf. Celý ten palác její sestrojen na sedmi zlatých sloupech, dvéře z čistého zlata, lavičky z ryzího stříbra. Vychází-li na nebi jasné slunce, pějou na síni rajští ptáci. A před tím palácem naprostřed dvora stoly jsou dubové, a za nimi sedí knížata-bojaři, všechen počestný lid. Kníže Vladimír, když byl tak Dobrynju ustranil, žádá, by mu posloužil službou, že ho obdaří zlatem a stříbrem i kamením samokvětným. S tím nebyl Dobrynja spokojen: Nedopusť, hosudare, sluníčko naše, stolný kníže kyjevský, Vladimíre Svjatoslavjeviči, mne káznit, rubit, ale dovol slovo promluvit! K čemu mně zlata, stříbra a kamení samokvětného? Podaruj mne, hosudare, laskavým slovem za mou věrnou službu! Rouhá-li se ti Tugarin Změjevič, přikaž mně, bít se s Tugarinem!

Vladimír, někdy hlupák a bázlivec vychloubavý, někdy liškou podšitý nevděčník, nestálý vždy a nerozhodný, byl v tom okamžiku velkým dobrákem: Hoj, jako že jsi ty mladý hrdina! Žal mi je tebe, Dobrynjo Nikitiči, vydat tě přímo na záhubu — on zlosyn, ten Tugarin Změjevič, drží se čarodějstvím! Jest u mne na tisíce lidu bojovného — ku všechněm učinil jsem provolání — nikdo se nepřihlásil. Byl při tom vojvoda kyjevský; i rmoutilo ho nemálo, že cizí ten bohatýr zahanbuje všechny domácí. Požádav za dovolení k řeči, navrhuje, aby se nové učinilo provolání, kdo chce se měřit s Dobrynjou? Vladimír na to odpovědi nedal. Dobrynja, podívav se na vojvodu, bije se čelem před Vladimírem, mluvě: Nezdá se mi, hosudare, v poslušu býti vojvodovi kyjevskému! Není mi po mysli hubit mocných bohatýrů knížecích.

Bylo to za zory jitřní, při východu červeného slunka, sběhli se v Kyjevě staří i mladí, všechen lid počestný, sešli se vojíni i bohatýři; a mníšek jakýs nepatrný na bubínek bije ponejprv, podruhé a potřetí, sedě u tisových vrat.

Vyšel vojvoda kyjevský, postavil se naprostřed dvora, začal provolávat: Hoj vy, knížata-bojaři, i silní mocní bohatýři a všechen lide počestný! Povolil stolný kněz kyjevský, Vladimír Svjatoslavjevič, naše sluníčko jasné, zkoušeti sílu Dobrynjovi Nikitiči — jeden na jednoho — s Tugarinem Změjevičem!“ Zablučelo to po dvoře, zazvonily ocelové meče, zahřměly železné palice a čapky lítaly až pod nebesa. I jde mníšek, rozevřel tisová vrata do půl dvora, rozstoupil se veškeren lid počestný — Dobrynja vyjíždí.

Bujné to větry v poli nezdmuly se, žluté se písky z moře nepodňaly, to sjeli se Dobrynja s Tugarinem. Sáhá ten zlosyn hlavou nad lesy stojící, až pod oblaky letící a na sobě má křídla — lítá on, psina, až pod nebesa. Kůň pod ním nechodí — také lítá. Nesecká Dobrynja mečem, ale pouští kalenou střelu na jeho křídlo rozepjaté. I upadl Tugarin na sirou zemi. A tu mu jDobrynja srubnul hlavu, vetknul na kopí a pádil ku Kyjevu.

Dříve než dojel, podává mu vojvoda kyjevský darem od knížete zlatý jeho prsten s pravé ruky a od kněžny hedbávnou „širinku“ zlatem šitou. Nastala nyní veselá hostina — na počest Dobrynjovi. Najedli se hosté, napili se do syta, a když poslední jídla na stůl přišla, povstal kníže Vladimír a promluvil: Nebylo tak udatného hrdiny ve stolném městě Kyjevě, jako jest Dobrynja Nikitič!“

Dobrynja jest nyní ve službě knížecí. —

„První tři leta stolničil,
druhá tři leta číšníkem byl
a ještě tři leta přídveřníkem.“

Při tom knížeti i v poli sloužil, kdykoli pomoci jeho potřeboval, a to nebývalo zřídka.

Bylo to obyčejně při hostině, při počestném stolu, před zraky knížat a bojarů, mocných bohatýrů:

„Vladimír kníže se rozveselil,
po světlé síni popocházel,
černé si kudry načechrával,
taková slova hovoříval:
Je-li v Kyjevě takový člověk,
ze silných, mocných bohatýrů,
kdo by mně posloužil velikou službou,
kdo by mně zajel v odbojné kraje,
očistil cesty přímojezdné
to k mému testi přemilému,
hroznému králi Etmanuilu?
Pokořit Čuď tu bělookou,
ukrotil Soročinu širopolou
i ty Čerkesy Pětihorské
i ty Kalmyky s Tatary?“

Tuť, jak obyčejně, schovává se větší za menšího, a od menšího odpovědi není. Však je tu Dobrynja Nikitič! Ten hlásí se k činům sám a sám a vykoná vše za tisíce jiných. Poslyšme ho, když vstane on s dubové stolice:

„Hoj jako že jsi, laskavé slunce,
Vladimír kníže Svjatoslavič!
Když není v Kyjevě jiných ochotníků,
posloužím já tobě službou velikou:
Zajedu tobě v odbojné kraje,
očistím cesty přímojezdné
ku tvému testi přemilému,
hroznému králi Etmanuilu.
Pokořím já ti Čuď bělookou,
ukrotím Soročinu širopolou
a i těch Čerkes Pětihorských,
i těch Kalmyků s Tatary!“

Kníže hned káže naliti číši zeleného vína s půldruha vědra a tuří roh sladkého medu s vědra půl třetího, podává Dobrynjovi:

„Dobrynja přijímá jedinou rukou,
vypíjí hrdina jediným douškem —
i ten roh tuří sladkého medu.“

Osedlal pak v téže chvíli koně a již vyjíždí. Co mu uloženo, vykonal: Utišil odbojné kraje — plnou neděli je projížděl —, zahubil Čuď bělookou i tu Soročinu širopolou, pokořil Čerkesy, Kalmyky, Tatary, Čukše i Aljutory — všechny jazyky; očistil cestu přímojezdnou a vedle toho sporážel a sbil všechno, co do cesty mu nepřátelsky vkročilo. —

Podruhé poslán jest do země Čerkeské, aby na-

koupil čerkeských sedeleček, potřetí opět vybírá tam daně, a zase jindy s poselstvím jezdí k Tatarům a listy od nich přečítá. Jest, jak pověděno, Dobrynja rodu vzácného a hlava učená: umí on slovo promluvit, před cizím carem poklonit se a sobě při tom nezadati — zkrátka nad něho není věhlasnějšího hrdiny v celém Kyjevě.

Stalo se jednou, přijíždí ke Kyjevu jakés Tatarče, kůň pod ním skáče přes hory a řeky; přeskočil také hradní stěnu, právě úhelní věž —

„postavil koně uprostřed dvora,
nepřivazuje, nepřikazuje
a vystupuje v síně knížecí.
Dvéře ze stěžejů patou vysazuje —
klade on lístek na dubový stůl,
obrací se, nazpět tiše kráčí,
tiše tak, že skla se v oknech sypou."

A tu Vladimír se svojí ženou volá na Dobrynju s Alešem:

„Hoj jako že jste, hrdinové mladí!
Vezměte lístek, otevřete,
narychlo lístek přečítejte,
netajte slova nijednoho!"

(Pokračování.)

Tizian.

Jen lítej, blesku, ve smrtícím šlehu
a trhej světlem chmúrnou oblohu:
ty chvilku žiješ ve klikatém žehu —
já nesmrtnou zde konám úlohu.
Noc bouřná mine, světlé vstane ráno
a hrůza tvoje do hor odletí,
však nadšeným co duchem vykonáno,
potrvá věčně v lidské paměti."

Dokončil obraz — stojí před Madonnou,
jež na plátně tu, v jasném prostoru
velebně září, s líci blahosklonnou
ve slávě své, andělském ve sboru,
královna rajská trůnu na nebeském
obdána celá nadpozemským leskem.
„Teď, mysli, stůj a zatkni kotvici
v to moře pochyb, nejistoty, bludu,
nad tebou obraz visí zářící,
jak z mlhy tkaný, třpytném ve přeludu.
V mé hlavě víří bouřná směsice,
vše kolem splývá ve divokém jeku,
jen tato tváře nadpozemských vděků
mi září šerem jako dennice;
co duše lidská, ruce tvořit mohou,
a vnady co je světa pod oblohou,
vše to jsem snesl, jako motýl zlatý
na křídlech ducha v tento obraz svatý.
Nuž, ten-li obraz stínem majestátu,
jak ruda lesklá podobna jen zlatu,
odlitkem krásy, půvabu tvé tváře —
a je-li jiskrou z velké božské záře
má duše lidská v letu nadšení —
ty, panno mocná, dej mi znamení!
Hle! dcera moje na smrtelném loži —
o spas, o spas ji, rodičko ty boží,
za život její drahý v oběť měj
tu malbu mou, tvůj svatý obličej,
o matko boží, přispěj choré dceři,
ať v nadšení a v tebe každý věří,
ať jistě zvím, zda roven tvému daru
ten obraz můj, zda dceři k spáse, zdaru."

A velký div: ty rysy malované
ta božská postať v němém úsměvu,
jak kouzlem jatá, v mlze stříbrotkané,
již dolů stoupá v zlatém oděvu.
A mistr klečí, zázraku se diví,
Madonny obraz vstříc mu plane živý,
a závoj lesklý, poletavé páry
a točivé jich světlomodré pruhy,
splývají kolem v těla krásné tvary
nad hlavou pnoucé diadem, zář duhy.
„Již povstaň, mistře! K nebes trůnu zdvihlo
nadšení tvoje peruť plamennou
a letem vznešeným mou líci stihlo —
hle dceřin život tvou buď odměnou."

Vidina bledne v jemném záchvěvu,
zas božská panna v němém úsměvu
na plátně povznáší se v říze skvělé
a půvab ráje, vznešenost má v čele.
A mistr spěchá ku dceřině loži
ten zázrak věštit, vidinu tu boží:
Hle dcera zdráva na lůžku již sedí,
a zrakem zářivým vstříc otci hledí.

Karel Kučera.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Když nebylo možno podati českému lidu na probuzení a osvěžení národního citu jeho ke čtení žádné spisy nové, sluší ještě nyní velebiti ruku, která v té příčině sáhla k literním plodům ze století minulých. A románky, jichžto některé nápisy jsme sobě už připamatovali, pocházejí ve svém rouše českém ze století třináctého, čtrnáctého, patnáctého a šestnáctého; původem svým pak dotykají se až samých kořenův středověku evropského. Však skladatelé jejich nepřipravovali je pro čtenáře v chýších vesnických a pro nezámožnější obyvatele měst. Co v stoletích třináctém, čtrnáctém a patnáctém znamenalo nejvyšší květ estétické vzdělanosti českého panstva, co v těch časích čítali toliko krasnílkové na dvoře královském a rytíři na nedobytných hradech, čím tehdy urození dobrodruzi a záletníci spružovali svou mysl a rozplameňovali své city: to už v století šestnáctém bylo v rukou měšťanstva a koncem osmnáctého se octlo pod krovem rolnictva vesnického. Ta duševní hladina, na které před pěti sty lety se nesla vzdělanost nejvyšších vrstev národní společnosti české, byla dostoupena v prvním úsvitu národního probuzení lidem ještě hluboko vězícím v porobě hmotné i mravní. Nejbezpečnější měřítko vzdělanosti v každém pokolení jest literatura básnická, jsou plody krásného písemnictví, které té doby měly svůj vznik a které se těšily oblibě čtenářstva. Toto měřítko staví tělesně i duševně uhnětenébo českého rolníka z konce minulého a z první třetiny tohoto století úplně na rovni s šlechticem českým z dob posledních Přemyslovcův a Lucemburkův. Tento kulturně-dějinný zřetel zajisté nemálo zvyšuje literarní zajímavost oněch románkův, kteréž obrali jsme si za předmět své úvahy.

Abychom hlavní věc už položili napřed: jest nám tu činiti s duševním zbožím naskrze cizím. Netoliko ony romány, jichžto tituly už jsme si byli uvedli na pamět, ale ještě drahně jiných, s nimi v literním umění do jedné řady náležejících, byly do Čech přineseny od jinud, a sice ze západní Evropy, z Francie, z Anglie a z Němec.

II.

Od polovice století dvanáctého možno stopovati pásmo některých pověstí, které se vine veškerým básnictvím jihoevropským a vysýlá praménky své až na severovýchod. Všechny tyto pověsti mají drahně článkův, které je na vzájem spojují. Látka jejich vesměs plyne z rytířství, kteréž oněch časův se skvělo v svém nejbujnějším květu a nejvyšším rozvoji. Rozbírajíce ji, sestupujeme až k samému počátku slova roman a romantika v literarním názvosloví evropském. Nejdříve nazývalo se romanem vše, cokoliv bylo psáno jazykem romanským. Nikoliv obsah spisu, nýbrž mluva, v které byl složen, tenť byl základ názvu roman. Tak nalezáme „romant“ o bibli, „romant“ o zvycích Normanův atd. Ale brzy přidružil se k tomu pojem básnění, totiž v Evropě, neboť vzhledem k literatuře cizích dílův světa, vždy nesnadno bude určiti půdu, na které poprvé vznikla náklonnost k spisům, v Evropě nazvaným „romány“. Mallet a Percy kladou původ romantických básní středověkých do zemí skandinavských; Warton tvrdí, že duch rytířské galanterie i líčení jeho přeneseno bylo z východních zemí do jižní Evropy prostřednictvím Španělův, do jichžto „romanci“ přešlo z rytířských povídek arabských prostřednictvím Maurův. „Romány“ arabské pak mají opět svůj původ z perských, jichžto jsoucnost možno stopovati zpět až do století pátého. A tak bychom s výkladem o původu „románu“ točili se kolem země, zvláště když k tomu druhu literních skladeb nepočítáme jediné prosu, nýbrž také verše, jak zajisté se náleží.

Verše byly také původní formou rytířských romanův evropského středověku; teprv později pro ten obor básnění užíváno prosy. Nejdříve mezi Normanny a Bretony (v severní Francii) a v Provencii objevila se náklonnost ke spisování těch zvláštních plodův obraznosti, jsouc zde živena vybujnělým rytířstvem domácím. Zde jazyk římský (romanský) nejdříve změnil se na novou zvláštní samostatnou mluvu, zde nejdříve složeny byly rýmované romány evropské. Od Normannův i jazyk i literní skladby jeho přeneseny byly do Anglie. Z Francie pak i z Anglie zároveň dostala se záliba v romantickém veršování do Němec. S počátku byly takové básně toliko zpívány a známost jich přecházela z kraje do kraje i zachovávala se toliko pamětí; později v Němcích už v 12. století dokládáno se při nich prameny psanými, knihami. V prvotních provencských skladbách romantických převládal živel lyrický, v normannských pak a později v anglických vynikla epika; spojení obou směrův spůsobilo vlastní středověký román evropský.

Vzhledem k látce podotknuto už svrchu, že byla spisovatelské společnosti evropské jaksi společna. Romantika středověká čerpala z veliké společné studnice. Rozeznáváme několik okruhův pověstí, z nichž první románopisci v tomto díle světa vybírali obsah svých básní. A sice jsou to hlavně pověsti

1. o králi Artušovi a jeho stolovém kole.
2. o Karlu Velikém a jeho dobrodruzích,
3. o Amadisovi a veliké jeho družině,
4. o řeckých a římských recích,
5. o zvířatech s lidským rozumem, s lidskými city a vášněmi,
6. o křesťanských svatých a mučednících.

Ze všech velice četných a přerozmanitých skladeb básnictví romantického, kteréž z okruhu těchto pověstí byly vyšly na západě evropském, koncem století třináctého a pak v čtrnáctém a v patnáctém působením duchovenstva a rytířstva zasáhly také k nám do Čech a ujaly se v naší literatuře některé zlomky. Máme totiž posud z okruhu

prvního dva romány:
 a) Tristan a Isolda,
 b) Tandariáš a Floribella;

z druhého zachovalo se nám jich pět:
 a) Florius a Biankaflora (Flos a Blanktlos),
 b) Genovefa,
 c) Griselda,
 d) Melusina,
 e) Magelona;

z třetího nemáme v svém jazyku žádné stopy;

ze čtvrtého došlo nás ze středověkých skladeb českých rovněž pět tvarův:
 a) historie trojanská,
 b) Alexandreida,
 c) kronika o Apollonovi Tyrském,
 d) kronika o Perytonovi římském a jeho synu Dionidovi,
 e) o Jovianovi;

k pátému se druží české: „Rady zvířat“, „Ptačí rada“ a Esopské bájky;

šestý vykazuje se v našem jazyku zvláštní bohatou literaturou básnickou o Ježíšovi a Marii, pak o apoštolích, o sv. Kateřině, o sv. Dorotě, o sv. Alexiovi, o sv. Anselmu, a také o Pilatovi, ba až o Jidášovi atd. Ke skladbám těmto přistupují pak i romány biblické:
 a) Josef (egyptský),
 b) Aseneth.

III.

Okruh pověstí o králi Artušovi a stolovém jeho kole chová v sobě tři živly; předně dějinné příhody, jež vybíhají až v báje; za druhé myšlenky orientalské, do křesťanství přenešené; a za třetí anglicko-waliské tradice, k nimž vítězní Normanni připojili také vlastní zkázky. Celek pak co nejtěsněji souvisí s uvedením křesťanství do Anglie. Josef z Arimathey byl prý Filipem ustanoven, aby nauku Kristovu zanesl do Francie a do Anglie. Tuto velikou úlohu prý skutečně vykonal a zemřel prý v Glastonbury, kdež se svými druhy se usadil a chrám svaté panně vystavěl. Tento Josef nemůže pak býti nikdo jiný, leda onen Josef z Ramathy, který jakožto veřejný úředník nesouhlasil s výrokem, dle něhož Ježíš byl vydán na smrt. Po umučení Ježíšově prý se odebral Josef k Pilatovi, aby sobě od něho vyprosil mrtvolu ukřižovaného, kterouž dne 31. července ve své zahradě do hrobu byl uložil. Toto vypravování evangelické rozpřádá pověst dále v ten smysl, že Josef plavil se na lodi společně s Maří Majdalenou ze své vlasti do Francie, odkud pak se zabral i do Španěl i do Anglie, všude hlásaje víru Kristovu. Nejstarší podání vypravuje, že Josef za tělo Ježíšovo sloužil Pilatovi sedm let. Však pověst jde ještě dále. Josef stál pod křížem, když voják římský bodl Ježíše do boku; krev a vodu z té rány se řinoucí zachytil Josef do diamantové misky, z které Ježíš před svou smrtí byl pojídal velikonočního beránka. Když Ježíš u Šimona byl

jat, vzal jakýsi žid tu mísku k sobě a odevzdal ji Pilatovi, který ji pak daroval Josefovi. Té drahocenné památky užíval Josef jakožto divotvorné pomůcky při svém apoštolském úřadě zvláště v Anglii. Později dostala se zázračná míska mezi poklady jednoho z králův anglických, ale konečně byla samou prozřetelností zemi odňata, když všechny s její mocí spojené zázraky se naplnily.

Tato vzácná nádoba dostala prapodivné jmeno „svatý graal“, v němž v pozdějších dobách i nyní hledán všeliký smysl i viděna rozmanitá kaballistika. Největší část vykladačův kloní se k mínění, že „graal“ jest mystická skrácenina slov „sanguis real“, totiž krev královská (Ježíšova), kteráž myšlena byla vždy ve spojení se zázračnou nádobou. Dle toho výkladu zahrnoval v sobě „graal“ také obraz svátosti oltářní. — K ochraně a na uctění svatého graale poradil prý veliký kouzelník Merlin anglickému králi Uterovi, Artušovu otci, sřízeni stolového kola totiž spolku rytířského, zasedajícího kolem velikého stolu, při němž jedno místo, Jidášovo vždy prázdné býti musilo. Když pak posvátná míska s povrchu zemského opětným zázrakem zmizela, zůstalo stolové kolo bez proměny ve své platnosti. Syn Uterův Artur, Artuš, obnovil stolové kolo ještě k větší slávě. Seznam rytířův k službě a k uctění neviditelného svatého graale povolaných a připuštěných vykazoval jednoho času 16 králův, 1 vévodu a 151 rytířův z krajin většinou báječných.

Romány svatého graale zabývaly se netoliko Artušem, nýbrž i některými z rytířův stolového kola, mezi nimiž hlavně vynikali Lancelot, Gawain, Ywain, Perceval, Wigolais, Perceforest, Tandariáš a Tristan. Nejstarší román o svatém graali jest nejvyšší měrou vážný plu náboženského horování a mravní opravdovosti; končí tu vypravováním, jak Josef z Arimathey posvátnou mísku svému synu Alainovi odevzdává, a neobsahuje v sobě ani jediné, jen poněkud kluzké místo, ani jedinou zmínku o nějakém poměru milostném, což ve všech pozdějších rytířských románech bylo hlavní věcí. Na tuto světskou cestu vydali se už pokračovatelé prvotního románu o svatém graali, když se snažili, jak by netoliko co nejmalebněji a nejkvětnatěji ale zároveň co nejcnostněji vylíčili nemravný poměr rytíře Lancelota ke královně Ginevře.

Znenáhla zapomenuto na svatého graale úplně a vyličování nejrozmanitějších milostných a bojovných dobrodružství ze života rytířův stolového kola stalo se jediným obsahem románův z okresu pověstí o králi Artušovi. Tyto romány z Anglie a z Francie prošly celou západní polovicí evropskou, jsouce z původního svého znění ve větší neb menší volnosti veršem i prosou překládány do jazykův španělského, italského, německého atd. tvoříce tehdejší všeobecnou literaturu evropskou, jsouce společným duševním majetkem všeho romanského a germanského lidstva.

K nám do Čech ze všech přečetných románův z okruhu pověstí o králi Artušovi, přinešeny byly toliko dva: Tristan a Isolda; Tandariáš a Floribella.

Stalo se to tenkráte, když veliké estétické a mravní zásady původního, samostatného literního umění v Čechách byly opuštěny. V dějinách vzdělanosti lidské, není mnoho proměn či převratův tak náhlých a sáhajících po samé kořeny duševního života národův, jako na půdě české byl přechod od nejmladších básní Rukopisu kral., od Jaroslava i Ludiše a Lubora k básnickým skladbám, mezi kterými na předním místě stojí Tristan.

Hlava nám jde kolem, čtoucím tu spoustu dobrodružství beze vší vyšší a čisté myšlenky. Místo lásky záletnictví, místo rekův dobrodruzi, tak náhle změnil se obsah básnění jazykem českým. Kaleidoskop cizoložství, nejodvážnější situace chlípnosti, úmyslná nahota; a přec žádná svěžest smyslnosti! Vnitřní prázdnota látky a divoký zmatek slohu, plýtvání nesmyslem a slaďounké zahálení všech duševních sil: taková byla povaha literního umění českého hned po Jaroslavu! Veliké otázky národní a státní, jasně vytknuté účely neměly více místa v epice české, a něžná vznešenost prvotní lyriky české zvrhla se na poesii harémův. Byl to náhlý úpadek českého umění s jasné výše idealní dokonalosti do barbarství!

Jak úžasná zavládla zvrácenost všech mravních pojmů i uvnitř názorův katolického vyznání, v nichž vůbec všechna poesie tenkráte se pohybovala, seznati nejlépe z toho, že v legendě o sv. Kateřině, kdež děje se zcela zbytečně a nemístně zmínka o Tristanu, básník kněz srovnává Krista s tímto rekem a svatou Kateřinu s Isoldou.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ostap Trjapka.

Napsal *M. Bogoljubcov*. Z ruského přel. *J. Hrubý*.

I.

Podél cesty k—ské rozkládal se na mnoho verst do dálky i do šířky sosnový les. Drobný, neprůjezdný písek nemálo obtěžoval jízdu lesem a nerušené jeho ticho vábilo rozličné volné osoby, neznající hrubě rozdílu mezi mým a tvým, k usazování se v něm. V noci obyčejně nikdo se neodvažoval tudy jeti. Slítnou se na tebe ti noční ptáci, oškubají tě a za mnohé jen poklony darují ti život. Taková šla sláva o dlouhé cestě k—ské v letech třicátých. Strach tě obcházel, jel-li jsi byť za dne po ní. Vysoké, stoleté sosny jako stěna podél cesty stojí a sypký písek, jakoby rukama zdržuje kola až po nápravu v něm zabořená. Bujní dřív koně se svěšenýma hlavama jedva že vozík táhnou. Na dvacet verst není tu stráže ani domku, vyjma jedinou krčmu, stojící uprostřed hustého lesa. A krčmář, jak se povídá, sám dobrý byl známý rozbojníků a vesele žil pod jejich záštitou. Ze všech tamějších hrdin nejčetnější družinou mohl se pochlubit Ostap Trjapka — velel četě dvaceti chochlů,*) kteří však nikdy nikoho nezabili; obírali jen. Byli toliko postrachem pánů.

V noci, stávalo se, vypadnou na povoz. „Stůj!“ rozlehne se po lese. A kočí po zvučném hlase poznávají už, s kým je jim jednati. To znamená: Ostap Trjapka se hlásí.

„Či to?“ zní prvuí otázka.

Seberou se kočí, čapky sejmou, atamanu se zpovídají.

Řeknou-li, že panské, že mouku nebo len vezou, zle se rozhorlí a křičí:

„Svého poctivého jmění v noci by nevozili, a cizího, myslí, Trjapka že nevezme. Však znám vaše pány. Hej! hoši,“ —

*) obecný název Malorusů.

obrátí se ataman ku svým — „vezměte jim deset pytlů mouky s vozem i voly a dejte jim potvrzení na to; sic dva vozy ještě propijou a na mne i svou vinu svedou. A neodevzdáte-li pánům potvrzení, anebo něco ještě přilžete ... však znáte Ostapa ... dlužen vám toho nezůstanu!“

A tu hned na koně a do lesa.

Tak tedy hospodařil na dlouhé cestě pověstný ataman. Byl u veliké cti u mužíků i pánů. Chycení hrubě se nebál. Vypravili se na jeho polapení nejméně desetkrát, ale ani jednou necbytili Ostapa, aniž někoho z jeho tlupy. Byli velmi chytří ... Měli přátele všude — v městech, ve dvorcích a na vsích.

Jaký kousek vyvedl stanovému (policejní úředník), vyprávěl mi starý chochol a dušoval se mi na pravdu a hodnověrnost svého povídání.

„To“ — začal vyprávět — „poslali k nám nového stanového. Prchlý byl a neposeda — až strach. „Jak to možné, — divil se, — aby Ostap šest let loupežil na dlouhé cestě i po vsích, a aby ho nechytli! Tuhle ruku mi utněte, nebude-li za měsíc v mé moci.“ Nu, oč se založili, nevím. Později jsem se dověděl, že se přestrojil za žebráka a zašel si do krčmy v lese a do zástavy přinesl šenkýři ženin šátek. Přišel tedy do šinku a sedl si, otrhaný, neholený.

„Co bys rád, můj drahý?“ ptal se ho krčmář, zvaný Hajvoron.

„Pil bych rád —“ odvětil stanovoj.

„Máš peníze? vodky je hojnost a také na zub stará něco připraví.“

„Peněz nemám . . ale tuhle šátek bych dal“ — povídá stanovoj a tváří se jako piják, tulák.

„A šátek! — Dobrá,“ řekl krčmář, — „hej, stará, pojď sem, prohlídni tu to zboží přítelovo.“

Přišla stará a prohlédla si šátek.

„Šest hřiven stojí,“ odhadla chladnokrevně.

„Vem si ho tedy!“ řekl krčmář a mrkl na ni.

„A co byste si přál?“ obrátil se k stanovému.

„Nálivky!“

Třetí sklenku již pije stanovoj a půlnoc za dveřmi.

Dalo se notně do deště; očekávaní hosté, slavní rozbojníci, nejdou.

„Chceš nocleh?“ optal se hospodář stanového.

„Inu, což dělat,“ odvětil tento.

„Nu, lehni si tedy.“

V tom vešel právě kdosi do dveří, které žena krčmářova otevírala. Byl to chochol, chudě oblečený. Pozdravil hospodáře, položil před sebe košinku pryskyřice a poroučel si půl kvartu vodky.

„Jdi mi k čertu! — Tolik smůly přinese a řeči málo. Nedám! — Chceš osmušku!“

„Dej tedy — ale nemám hrubě co zakousnout.“

Nový žebrák posadil se vedle stanového, vypil vodku a dlouho jej pozoroval.

„A což, jsi taky z našich?“ optal se konečně stanového.

„Jsem,“ odpověděl tento.

„Byl jsi u Ostapa?“

„Nebyl.“

„A proč?“

„Nenašel jsem cestičku, —“ odpovídá stanový, sebrav všechnu pozornost a pln radosti, že konečně zvěř táhne na lovce. „Povídali, tu od šinku že pěšina vede, ale čert aby ji našel; a když ji dobře neznáš, kudy půjdeš?! A při tom padne člověk na nějakého čerta a již nevyvázne.“

„A za jakou příčinou k němu jdeš?“ ptal se nově příchozí.

„A tak — za nějakou záležitostí svou,“ odpověděl trochu rozpačitě stanovoj, jenž nedovedl se vpraviti důkladně ve svou úlohu.

Nově příchozí dlouho pozoroval bedlivě stanového; pak řekl:

„Chceš-li vidět Ostapa, tedy půjdem!“

„S radostí“ — zvolal potěšen stanovoj — „jen co nálivky dopijeme; škoda darmo platit.“

Dopili a nedbajíce deště, vydali se ku skrýši Ostapově.

Přicházejí k cíli. U ohně stojí dva strážci. Ostatní všichni spí, zahaleni v houně. Nedaleko stojí osedlaní koně, přivázaní ku stromům. Vše ticho a pokojno.

„Chceš tedy vidět Ostapa?“ optal se průvodčí stanového.

„Ano, ano, prosím!“

Žebrák vyňal z náprsní kapsy píšťalu a dvakráte zapískal. Hoši se vzchopili a vzali koně za uzdy. V záři plápolající hranice zablesklo se pět nebo šest nožů. Stanovoj se podivil.

„Hoši!“ — počal průvodčí-tulák, — „sám stanovoj přišel k nám návštěvou. Musíme ho pohostit.“

Zableskly oči volných nočních ptáků, jako vlčí se zajiskřily.

„Hola!“ vece Ostap, neboť on sám byl průvodčím stanového. — „Rukou dáním zařekl se, že mě zajme, nu a obrátilo se to tak, že jsem zajal já jeho; a teď, pánové hromado, nechť se zapřisáhne, jako se já Ostap Trjapka zapřisáhám, že, odváží-li se kdy ještě mne stíhat, ne pravou, ale obě ruce že mu utnu, aby ani písmeny napsat nemohl; a nyní pouštím ho domů.“

Stanový stál tu bledý jako len.

„Nuže, souhlasíš? — Však marně nežertuj. — Zamýšlíš, znám to — napadnout zítra krčmu. — Dítě — och, jakés to dítě! Pojď raděj, povečeříme — Chtěl jsi zahrát se mnou; nu nepovedlo se ti.“

Stojí hromada, dobrá družina, a udiveně oči druh na druha otáčí. Patrně se mrzí, že ataman vede laskavé řeči se stanovým. A ataman je vesel a káže strojit večeři. Kuchař vrtí a otáčí se kolem ohně, jako karas na pánvi; stanovoj ale nemůže se nijak vzpamatovat.

„Nu, upokoj se,“ těšil ho Ostap, „nic se ti nestane, jen zachovej daného slova. Však já nevraždím, neloupím; beru jen, co tu s dětmi potřebujeme. A povídali-li ti tam něco nehezkého o mně, nu — lhali — Což pak v těchto lesích žiju já sám? — Je tu mnoho všelikých lidí. Nu a já ani moji hoši nikdy ještě nikoho jsme nezabili, ani nezmrzačili. No, sedni, povečeříme — Hoši, přineste něco k zapití.“

Večeře nebyla skvostná, ani nálivky nebylo — pili jen prostou vodku; konečně se rozveselil i stanovoj a počal odprošovat Ostapa, že nechá už hlouposti. Však Ostap jen mlčí a usmívá se. Povečeřeli.

„Teď máš už čas!“ řekl konečně ataman, „moji věrní hoši dovedou tě k tvým koním, které jsi dvě versty odtud na kraji lesa zanechal. Tam úřední sluha tvůj i kočí, oba svázaní, leží. Však neboj se; dva z mých lidí opatrují tam koně i tvé lidi. — Sám si je rozvaž. Prosím, nehorši se. — Ani po mně, ani po krčmáři Hajvoronu nepátrej. Ale rozbojníky, zběhlé moskaly, chytej — možná, i sám ti pomohu. Nu a co ještě?“ řekl Ostap, „pistole tvého úředního sluhy už máme; ale povídají, máš prý ty také dvě, a k tomu nabité; nu zanech je — abys škody snad neudělal, — zanech je prozatím u nás. Dostaneš je brzy zpět. — A ženě pověz, aby pro plachetku také příliš nehořekovala — také ji dostane. A v městě o všem raději pomlč, jinak se ti vysmějou.“

Odňali stanovému pistole a k jeho koním ho doprovodili.

Druhý den ráno — stanovoj ještě spal — přinesl jakýsi člověk uzlík a v uzlíku pistole a ženin šátek.“ Dopověděl vyprávějící chochol a zamyslil se.

II.

„Poslouchej, co se dále ještě stalo,“ rozhovořil se jindy zas můj známý chochol.

„Napadl Ostap s družinou náš mlýn, který stojí v lese na říčce Pohance. Přepadl ho ne tak, aby loupil, ale neměli mouky — nebylo čeho jíst. V městech i po vsích byly opatrnými. Páni začali Ostapa tuze svírat, a kdež mouky pro dvacet krků se nabrat, a nad to hostí až do třiceti bývá. — Přepadl tedy mlýn! „Otevři!“ starý křičí. „Sám Ostap se svými dětmi k tobě návštěvou přišel.“ Starý otevřel a vpustil chasu Ostapovu do světnice. Ti, toť se rozumí, postavili na stráž mladší, a starší usedli za stůl. Všichni znali Ostapa a vážili si ho. Stará přinesla hned kořalky; na peci zbylo něco jídla od večeře — postavila to na stůl. Jedí. — Smějí se volní lidé a nejvíce se usmívají dceři hospodářově, že jak vstala a oči otevřela, tak i stát zůstala.

„A, hezkou to máš dcerku, starý,“ pravil Ostap, pohleděv se strany na děvušku, která, buď z polekání, neb ze chtivosti, nespouštějíc očí s neznámých lidí, stála u dveří, opřena o loket.

„Neboj se nás,“ prohodilo několik hlasů z Ostapovy družiny: „my ani tobě, ani baťkovi s mamičkou nic zlého neuděláme.“

„Však já se vás nebojím!“ úsečně a srdnatě odvětila dívka.

Tato neočekávaná odpověď dívčina přijata byla od družiny Ostapovy s úsměvem; sám Ostap srdečně se prostotě dívčině zasmál.

„Jakás to chrabrá dívčina!“ ozval se tu ataman. „Nechtěla bys se podívat do našeho tábora?“ a opět se usmál.

Chochluška neodvětila ani slova; přeletla jen bledě modrýma, velikýma očima družinu, začervenala se a usedla na lavici.

„Nu, starý," počal Ostap, „dej nám mouky; jeť smutno našinci v lese bez opelky."

„Sám nemám, brachu," odvětil mlynář, „dva pytle, nic více; a ta není má, cizí — Dal bych ti z ní, ale je hospodářova — jsou to zlí lidé, budou chtít peněz ode mne."

„To by ani nestačilo; dej pět pytlů -- tu máš peníze — kolik to dělá?" zeptal se Ostap. „Je-li jich málo, však ti brzo dodám; dlužníkem nezůstanu dlouho."

Vyňal několik stříbrňáků a hodil je na stůl.

„A to tobě, srdnaté děvče, že se ani rozbojníků nebojíš," dodal, obrátiv se se k mlynářově dceři.

„Není čeho!" odvětila dívka. „Viděla jsem v lese jiné čerty."

„Oho —" rozlehlo se v tlupě.

„A takových jako já — viděla's?" obrátil se k ní Ostap, pokrucuje své dlouhé, černé vousy a hledě neustále na ni.

Chochluška pohledla na něho, však ani slova nepromluvila.

„Ale což je to?" pokračoval on. „Tys jen viděla čerty, ale já jezdím na nich." Při tom dal se Ostap do smíchu.

Sebrali mouku a odjeli. Všichni ve mlýně se uložili. Starý, spočítav peníze a shledav, že neprodělal, lehl si na lavici, a usnul. Máti s dcerou sklidily se stolu, shasily světlo a také se uložily na lože. Stará brzy usnula. Nespala toliko Halja, mlynářova dcera.

Již za dětinství slýchala o čertech, o rusálkách i o atamanech, ale nikdy nepřihodilo se, aby je byla vlastníma očima shledla; ale přála si toho, ach, jak toužebně přála!

A nyní, hle, sám ataman s celou družinou u nich večeřel. — Nevraždil, neloupil — za vše penězi hotovými zaplatil — a tak dobrý, tak veselý! — Divná věc, div divoucí věru, pomyslila si bdící dívčina. — „Však ani zlata, ani stříbra na sobě neměl, a družina také ne — oděni byli prostě, jako baťuška — jako všichni. — Proč asi lidé jinak o nich povídají?" otázala se sama sebe. A tu uzdálo se její hlavičce, že tam -- daleko — v tichu, v hlubokém tichu lesa v jeho táboře celými hrudami zlata jsou obsypáni. Tam červené stany, vše z tenounkého sukna — a chodí proto tak prostě oděni, aby nikomu do očí nepadlo — ale tam, tam doma — mají kaftany, hedbávné kaftany — kuní čapky, vysoké a černé — pásy ze stříbra, šavle samé zlato, koně stříbrnými podkovami okované. — Hudba, rozkoš a veselí každé noci až do bílého rána. Tam, myslila si, všechna radost. A tak celou noc ani oka Halja nezamhouřila. Již se sjížděli lidé pro mletí a s mletím, má již plný ruce práce, ale hlava její nočních myšlenek zbýti se nemůže. Ataman Ostap s mysli jí neschází. Dvakráte se šla koupat, aby se občerstvila, plivala a křižovala se, aby zbyla se aspoň na minutu myšlenek, jež jí pokoje nedávaly. — nic na plat. Konečně dala se do pláče — ubohá! Zašla do lesa a horké slzy ronila — a sama neví, proč pláče. A tu jí něco zašeptalo do ucha: „Nyní je u nich ticho. Spějí na bohatých kobercích, neznají ani hoře, ani zármutku; slunce vzejde, opět veselí, a rozkoš potrvá do samé, samičké noci, pokud svobodní hoši na povel atamanův opět nevyjedou na smělý lov."

(Pokračování.)

Úryvek z básně „Lambro" od J. Słowackého.

Z polštiny přeložil *Otakar Mokrý.*

I.

Blankytná vlno, houpej loďku Řeka,
ať ustýlá mu měsíc stezku v moři,
utíká před ním v nebi do daleka,
když po té stezce jeho loď se noří.
Kolíbej, vlno, loďku Majnotovu,
na pustou moře zaveď na končinu,
a tam mu pověz: hle! já na svém klínu,
jsem nesla loďstvo až na Salaminu,
tak právě plula, jako dneska plovu.

V Archipelagu ostrovech ať stane.
Tam hory modré věčné chmury hnětou,
na horách sloupů hlavy roztřískané;
nad nimi věčně růžový laur plane,
oranžů stromy věkověčně květou,
na rumy sypou květu kalich bledý.
A lidé trpí — umřít nejsou smělí:
utkvěla tvář jich v rysu bolu stálém.
O, kdyby Medusy tu bleskly hledy,
a lidé tito, jak jsou, skameněli,
což nových soch tu náhle přibylo by,
týraných věčným Laokoona žalem!
Nad lidi tady, nad pomníků hroby,
posupný měsíc pluje za večera.
Když v hory světlem mihotavým vniknul,
závojem mlhy doly pozasněžil,
hledává sochy, které viděl včera,
na jejichž tvář si věkem tak již zvyknul;
bled při tom bývá, jako kmet, jenž přežil
milených zástup dětí, denně zmírající;
co kleslo slední v náruč smrti ledné,
má věkem tak již uhnětenou líci,
že nechmuří se žalem. aniž bledne
a nikdo útrap v tváři nedohledne.

II.

Archipelagu vody, věnec z nachu,
kajaků lehkých vesla prorývají.
Jak dávné Nymfy, výspy na poplachu
před Turka násilím se ukrývají,
dnes pohled na ně zcela, zcela jiný.
Jak se kdys Dafne skryla ve vavříny,
tak dnes je Hydra laurem ověnčena. —
Ipsara strmá blýská skalním břehem,
jak žulová kdys Tantalova dcera;
když pod ní vlna sněhová se vzpěrá,
od čela dolů věnčeného sněhem,
krystalem slz je věčně ověšena.

Ipsarské město, jak sochaře dlátem
ze tmavých skalin lůna vykouzlené,
se šerou zemí v jedno téměř splývá
a les stožárů dopola je skrývá.
Tu a tam věž na minaretu svatém
ku nebi vzpíná štíty olověné.
Tam řady oken v luny matném svitu,
jak lampy žhavé jen se zachvívají,
již hynou v šeru, ale ve střech štítu
poslední paprsk noc již zvolna stíní.

Poslední světlo v temnotách se chvělo, —
ač město dopola již odumřelo,
hluk slyšet v městě — z liduprázdných síní
hlasnější ohlas nočním bloudí tichem;
šum smutný — tichým pomíšený smíchem,
a divný, jak ty tajůplné hlasy,
jež z mušle mrtvé vítr vydobývá.

V harémů hloubi tonou v perlách řasy
planoucích růží — slavík smutně zpívá;
přes štíty zdí jen tichou na ulici
květ akácijí pozvolna se hříží;
pochodeň časem blýskne kdes za mříží,
turban se zaskví časem při měsíci.
To Turek chvátá spěšným v lázeň krokem,
tam v dům nad jiné krásou stavby skvělý;
kde velké kotle pramen vody vřelý
ve žlaby chrlí zlatým proudu tokem,
kde kotouč páry tryská ve fontány
a s chladnou sestrou u věčném je sváře,
spryskne ji varem, omráčí ji v páře,
než možno vstoupit ve společné vany.
Arabských vůní dechem opojený,
prochází Turek mramorové sály,
jež řetězem se těsně k sobě spjaly,
zrcadel klamem v dáli rozestřeny.
Tam Řek úslužný v chvatné běhá píli,
nešetří poklon před Islamu muži,
až k zemi čelo nasivělé chýlí,
nalévá mokku na Japanskou růži;
a pak před Řekem staví číši z hlíny,

schovává asper*) a do číše slévá
mok vytlačený máku ze rostliny,
jež smrt přivádí — jak stín toho dřeva,
jež hlubokým snem skonu opojuje.
V dým Stambulského**) šero se již mísí —
tu a tam jenom zpola vychylůje
z etrurské vásy růže matné rysy;
tu a tam dýky hlavice se třpytí,
turbany Turků nepohnutě tkvějí,
jak tulipány na luzích se skvějí
a nad turbany měsíc jasný svítí.

Tři kříže.

Pověst ze Slánska.

Každý, kdo ve Slaném byl, zná zajisté tři kříže, jež na „Slánské hoře" u samého města k nebesům trčí; však nekaždý zná také pověst, která k nim se váže. Pověsti toho druhu vycházejí u nás jaksi z módy a škoda, že vycházejí; vždyť jsou ony poesií našich krajů a formulí, která ty naše staré památky oživuje a hovornými činí. Památníky, neznáme-li jejich historie nebo pověsti nemají pro nás zajímavosti, ba ani smyslu a tím vadne i láska naše a vážnost k starožitnostem. V nejlepším případě jsou nám jako znamení otázky, a komu jest milá otázka, k níž odpovědi nemá?

Také mně byly tři kříže u Slaného znamením otázky a nebylo mi snadné, nalézti klíč k tomu otázníku. Teprv náhoda vložila mi ho do ruky a paměti. Jednou seděl jsem pod těmi kříži, o tom, co by as znamenaly, přemýšleje. I přišel stařec jakýsi z okolí a usadil se proti mně na výsluní. Zdálo se mi, jakoby se byl přišel rozloučit s pohledem na krajinu, v níž drubdy stála jeho kolébka. Zavedl jsem hovor s ním, a po několika otázkách i odpovědích začal mi stařec vypravovat, asi jak následuje.

„Před dávnými věky, když ještě česká země měla svého vlastního krále, žil ve Slaném pod horou Bořek, kvetoucí mladík, se svou starou matkou, jíž podporoval jsa pomocníkem mečířským.

S ním v jedné dílně pracovali ještě dva jiní jonáci. Však ti valně od sebe se lišili. Jeden z nich byl kališník a povahy nad míru dobré, druhý však katolík a prudký, jako mladý nezkrocený kůň.

Bořek snažil se, aby s oběma zachoval dobrou vůli a dělal vše, co jen na očích jim viděl, však byl kališník a nemohl vyhověti horlivému katolíku, který s ním pracoval. Ten dělal mu na vzdory, co jen mohl, osočoval ho u mistra, sváděl na něho své vlastní poklesky, a kde jen se mu příležitost naskytla, projevoval mu svou horoucí nenávist.

Mistr, u něhož v díle byli, měl šestnáctiletou dceru, krásnou a nevinnou jako rozpuklá růže. Všichni v domě ji milovali a ctili; však nejvíce miloval ji Bořek. První láska jeho nesla se k dceři mistrově a obraz její vznášel se mu na mysli, ať na ni vzpomínal, či vzpomínati si zbraňoval.

A půvabné Ludmile nebyl Bořek také lhostejným. Také ona přilnula plným srdcem k tomu tichému mladíku, a besídka v zahrádce byla svědkem jejich lásky.

Však nebyla svědkem jediným. Když jednou ve svitu měsíce žhavý polibek dotkl se svěžích rtů krásné Ludmily, zajiskřily se v pozadí ze stínu jako doutnáky dvě žárlivé oči, oči to Leška, Bořkova nepřítele. Také on miloval Ludmilu, ale vida, že není milován, zahořel touhou pomsty. — Tehdá bylo ještě Slané zcela jinaké, než nyní. Hora stála uprostřed města, kolem ní rozkládaly se domky, a za nimi táhly se pevné šedé hradby, z nichž ovšem nic už nezůstalo, než tu a tam kus mechem obrostlé trosky.

Po vlasti naší zuřil do těch dob, o kterých vypravuji, boj bratrovražedný, říkají mu válka husitská. Brzy přišli Husité a podrobili město, a brzy opět Sigmund. Tomu však neotvíraly se brány městské a on musil několikráte s nepořízenou odtáhnouti. Tak bylo by se stalo i posléze.

Sigmund táhl k Slanému. Měšťané rychle opravovali hradby, nosili na ně vařící smolu a vodu, brousili meče a ostřili šípy. Sigmund za to obklíčil vojskem svým město, ale nepodnikal útoku. Chtěl Slanské snad hladem umořiti. Však s tím umořením nešly věci tak zlehka: podzemní branka pouštěla ozbrojené měšťany do polí pro zvěř a potravu.

Ale pomsta z nezřízené vášně urychlila pád města. Jedné noci, když obloha mraky byla zatažena, otevřely zrádné ruce oblehajícímu císařskému vojsku tajnou branku a podzemní cestou vyhrnuli se zbrojnoši do spícího města. Lešek byl v jejich čele.

Nastalo kruté vraždění, krev valila se po ulicích, domy stály v plamenech, zvony hučely na poplach, všude byly zmatek a zděšení. Jen v koutě u brány pražské bojoval hlouček odhodlaných města obhájců. Mezi nimi byl též Bořek, mistr a kališničtí tovaryši. Však proti přesile brzy boj ustával. Jeden po druhém klesali kališníci, ranami pokryti, na zem, řinčení mečů zanikalo, a kdo ještě se bránil, tomu mocí zbraň byla vyrvána.

Bořek bojoval jako lvice, když chrání mládě své, a meč jeho poslal tak mnohého křižáka k otcům; však tu pojednou proklála střela sladké břímě, jež dosud kryl a chránil, spanilou Ludmilu. Mladý rek padl s nářkem na zkrvácená její prsa. a vtiskl poslední políbení na blednoucí rty, které ještě v smrtelném zápasu „Bořku!" toužebně zašeptaly. Byl od mrtvoly odtržen a do vězení uvržen. Slibovali mu propuštění a ještě odměnu, odřekne-li se kalicha, ale darmo.

Což bylo mu již po životě, když mrtva byla ta, pro niž jedině žíti chtěl a mohl.

Na slánské hoře, jakby přes noc byly vyrostly, vyčněly tři hranice. Ozbrojený průvod zvolna a smutně k nim se stáčel. Otevřel se a z jeho středu vystoupil Bořek, pak mistr jeho, a druhý kališnický tovaryš. Plameny vyšlehly, rozlehl se bolestný ryk a opět nebylo slyšeti nic než praskání hořících hranic. —

Lešek vítězoslavně pohlížel na oběti své pomsty a v divé rozkoši té příšerně se chechtal. Stál tam, kde nyní pod kříži kotlina se rozevírá; však nestál dlouho. S rachotem rozevřela se země, vyšlehl dým a rudý oheň a Lešek zmizel v propasti.

Proto ještě dosud ze slánské hory vystupují v zimních dnech husté páry.

Tam, kde upáleni byli chrabří obhájcové svého domova, postavili tři kříže. V noci pak, když meluzina krajem kvílí, vystupuje z nitra hory černá postava, kráčí ke křížům a divě se zachechtavši mizí opět v jícnu hory. —

Kříže stojí tu dosud, ale málo kdo rozumí jejich památce."

J. O. Smetana.

Talma.

Slavný francouzský herec Talma procházel se kdysi za večera v okolí vesnice Brunoy (nedaleko Paříže), kdež v prázdných letních dobách přívětivý letohrádek obýval. Procházka tato zavedla jej dosti daleko od Brunoy směrem k Paříži: cestou připadlo mu na mysl, že by lépe učinil, kdyby do města zajel a tam přes noc zůstal: měltˇ na druhý den v Paříži velmi mnoho práce. Ráno odbývala se zkouška k novému kusu; o polednách musil ve dvorním obleku, s kordiskem po boku podati J. V. králi Ludvíku XVIII týdenní repertoir divadla français, večer pak hrál úlohu Oresta.

Z těchto myšlenek vyrušil ho jako na zavolanou blížící se rachot povozu. Byla to t. zv. kukačka, jakýs druh omnibusu, který se prázdný z Paříže do Montgeronu vracel.

„Hej, příteli!" zvolal Talma na kočího. „Dovezl byste mne ještě dnes do Paříže?"

„Možná."

„Ach, rozumím; závisí to na výši zpropitného. Nu, mnoho-li chcete?"

Cena nebyla přemrštěná a tak se roztahoval brzy Talma za tucet pasažérů v prázdném povoze. Aby si dlouhou cestu ukrátil, opakoval si nahlas úlohu Oresta k zítřejšímu představení.

Hlasitá jeho deklamace vzbudila záhy pozornost kočího. Ač pro vrzot kol a cinkání zvonků všechno slyšeti nemohl, zaslechl přece několik vět, které ho naplnily nemalým podivením.

„Potoky krve slavnost zasvětím,
k níž voláš mne!" —

deklamoval herec. Polekaný kočí zastavil. Talma nepozoroval toho v zápalu svém hereckém. S úzkostí ohledl se

*) malý řecký peníz.
**) rozuměj: tabáku.

kočí do vozu; při záři svítilen pozoroval strhané rysy v obličeji tragédově, vypoulené jeho oči a podivný oheň, jaký v nich planul.

Talma mluvil hlasitě dále a co mluvil, zvyšovalo ještě úzkost dobrého vozky. „O země, rozevři se!“ volal herec. „Zhanobené dílo věčné zlosti! Vypovězen z otčiny pro zavraždění otce! Příšerou jsem každému, kdo se mi blíží! Ztratil jsem všechno, co jsem měl na zemi.“

„Hanebný to chlap!“ zabručel kočí, slyše strašlivou tuto zpověď.

„Ale vždyť je nemožno, aby byl takové zločiny spáchal,“ konejšil po chvíli svou úzkost. „Vypadal jako slušný člověk.“

Talma pokračoval mezi tím ve své samomluvě: „O slunce, jež si ozářilo přehrozný onen den, neodvrať ještě líci svých a dále sviť!“

„U ďábla! Teď vidí dokonce slunce na nebi, v deset hodin večer, a dnes nesvítí ani měsíc. Teď vím již, co učiním. Hi, stará!“ A při těchto slovech práskl kočí do koní, že letěli jako splašení. Zabočil na vedlejší cestu.

Úprkem uháněl povoz temnou nocí. Kočí na kozlíku pobádal koně bičem i slovem; v povozu deklamoval Talma s rostoucím zápalem.

Náhle zastavil se povoz před vysokým černým stavením. Talma vytrhl se nyní ze samomluvy své a pohledl okem. Ve tmě nerozeznával než obrysy pošmourného stavení.

„Kam jste mne to zavezl?“ zvolal na kočího.

„Jen zůstaňte klidně sedět,“ odpověděl chlácholivě tento, slézaje s kozlíku. „Hned se vrátím.“

Na to trhl zvoncem u stavení. Dvířka se otevřela — v nich objevil se statný portýr. Kočí mluvil k němu cosi s živými posuňky a časem ukazoval do povozu. Vrátný vrtěl hlavou. Za chvíli přistoupila k nim třetí osoba a brzy přiblížili se všichni k povozu.

Talma slyšel nyní zřetelně, jak vozka k ostatním pravil: „Našel jsem ho na cestě. Po celou jízdu blouznil, že je zločincem. Žaloval na sebe, že zavraždil otce a matku a mnohých jiných hanebností se dopustil.“

Při těchto slovech vypukl Talma v hlasitý smích. Bylť poznal při záři svíčky, kterou vrátný nesl, že je záhadné stavení — blázinec charentonský.

V tom přistoupila třetí osoba — úředník blázince — k povozu a otevřela dvířka. Nahlednuvši zvědavě do vnitř, zvolala s úžasem: „Bože, vždyť je to náš slavný herec Talma.“

„Tím jsem, milý pane!“ odpověděl se smíchem pasažér.

„Jakže?“ zvolal kočí udiven. „Vy že jste ten Talma, který hraje v Paříži komedii? Odpusťte, neměl jsem dosud čest vás znáti —“

„Nic neškodí,“ zvolal Talma vesele. „Přijďte si ke mně ráno pro lístek do divadla, abyste si mne dobře pamatoval a podruhé mne nevozil do blázince místo do Paříže. Ale teď honem na kozlík a bič do ruky — ať nahradíme tu kratochvilnou zajížďku!“

J. R. Břečanský.

Drobnosti.

— K dějinám prstenů. Již z dávna nosívaly se na prstech kroužky ze zlata, stříbra a jiných kovů. Hlavně sloužily k ozdobě, však časem mívaly též rozličné jiné účely. Bývaly znakem moci královské jako žezlo a koruna. Farao odevzdal Josefovi svůj prsten na znamení, že na něho přenáší část panovnické moci své. Když schválil král Ahasverus návrh Hamanův, čelící k vyhubení židů, udělil mu odevzdáním svého prstenu plnou moc k provádění návrhu toho. Biskupové nosí prsten co znamení svého zasnoubení s církví; prsten takový jest z masivního zlata s prostým kamenem na př. rubínem co symbolem slávy; smaragdem co symbolem pokoje a štěstí; křišťálem co symbolem prostoty a čistoty. Kardinálům bylo ve 12. století vyhraženo nošení prstenů se safirem; směli jej nositi po celý rok vyjma o veliký pátek, kdy církev truchlí pro svého manžela. Papež užívá prstenu, který však na ruce nenosí, k pečetění brev apoštolských. Také staří Řekové nosili hlavně pečetní prsteny; aby se pečeti takové k podvodům padělati nemohly, zapověděl Solon rytcům chovati otisky pečetních prstenů jimi zhotovených. Milenci dávají si prsteny co zástavu věrnosti; snoubenci vyměňují je před oltářem. Dože benátský zasnuboval se s mořem, vrhaje do něho prsten. Však časem užívalo se také prstenů k účelům nepřátelským, vražedným: zvláště k otrávení jedem v nich uzavřeným. César Borgia nosil prsten, z něhož pomocí zvláštního péra při nalévání vína jed do poháru svých nepřátel spouštěl. Papež Alexander VI., z rodiny Borgiů, měl prsten, k němuž byl přivěšen klíček. Chtěl-li někoho o život připraviti, dával mu tento prsten s žádostí, aby otevřel jakousi skřínku velmi pevně uzamčenou. Jakmile oběť klíček v zámku otočila, vnikla z prstenu otrávená špička do ruky a způsobila smrtnou ránu. Také Hanibal choval, jak známo, v prstenu svém jed, jímž v největší tísni životu svému konec učinil.

— Sibířská pohostinnost. Cestovatelé po Sibíři chválí velice pohostinnost tamějších Rusů. Zaklepáš-li na dvéře kteréhokoli domu v sibířské vesnici — hostince nalézají se toliko podél hlavní silnice — zazní uvnitř úsečné „Kdo to?“ Odpovíš-li: „Cizinec,“ uvítají tě slova „Host v domě, bůh v domě,“ hospodář otvírá ti dvéře, vede koně do dvora, snímá s tebe kožich, čepici a rukavice, shledává co má nejlepšího k chutné večeři a vlastnoručně upravuje ti čisté, teplé lože. S bratrskou péčí stará se, aby ti pobyt pod střechou svojí příjemným učinil, a laskavá tato pečlivost vztahuje se i na tvého koně, psa, zkrátka na všechno, což tvého jest. Pobuď si u něho třeba několik dní, nerad tě propouští. Nabídnouti mu zaplacení, bylo by největší urážkou. Z příkladné této pohostinnosti těží také uprchlí trestanci sibířští. Poctivý vesničan nezabývá se ovšem s nimi osobně, ale vykonává k nim povinnost hostitele spůsobem zajisté originalním. Polnosti bývají totiž obyčejně několik verst od vesnice vzdáleny a na nich vystavena jsou malá hospodářská stavení. Do těchto klade Sibířan pro „broďágy“ (tuláky) chleb, sůl, mouku, mléko, časem také obnošené šaty a nechává dvéře jejich vždy otevřeny. Po několika dnech vždy přihlíží, užil-li někdo tohoto zvláštního pohostinství, a stalo-li se tak, nechává tam novou zásobu pro příštího tuláka.

Hovorna.

Studující v N. Poptejte se svého lékaře, je-li operace již na čase a v skutku potřebnou; na případ, že ano, nemůžeme než vřele odporučiti Vám vstoupení do pražské všeobecné nemocnice, kdež profesor Hasner s nadobyčejným věhlasem bílý zákal oční operuje. Krok takový odporučuje se vedle toho také svou lácí. V třetí (nikoliv snad proto špatné) třídě nestojí život denně více než osmdesát a několik krejcarů. Operace i ošetřování je v tom zahrnuto a nehonoruje se zvlášť. Ostatně vysvědčení chudoby osvobozuje ode všech poplatků. Za balsámy škoda krejcaru.

Pp. J. P. v Pardubicích a F. V. v T. Účelem naší hovorny jest podávání zpráv povšechně užitečných, Vaše záležitosti sem nespadají.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Dějiny Moravy. Sestavil D. B. Dudík. Díl II. Od roku 906 až do r. 1125. Sešit. 7. V Praze. 1875. Nákladem B. Tempského.

Stručný všeobecný slovník věcný. (Malý slovník naučný.) Redaktor: J. Malý. Dílu II. sešit 11. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Der Sprachenklangmesser in der böhmichen Orthographie. Sendschreiben eines böhm. Philologen an einen deutchen Humoristen. Zweite Auflage. Prag, 1875. Druck und Verlag von Jos. R. Vilímek.

Besídka zábavy a poučení. Redaktor: Fr. Peřina. Seš. 4. Poslední bašta Siona českého. 2. V Praze, nakladatel: F. Bartel.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Seš. 207 a 208. (II. Jireček — J. Malý.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlací se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Žhoucíma rtoma usmívá se palné letní slunce na Prahu a okolí. Vzduch je těžký, dusný a nesnesitelně žhavý jako pod olověnými střechami benátských mučíren. Pouvadlým listovím bez hnutí k bezoblačné výši trčících stromů a keřů nebyl už po několik dní ani nejjemnější vánek zašelestil; země je vyprahlá, kameny rozpáleny, malta k jihu obrácených zdí vedrem opryskaná — slovem všady jeví se stopy jen několikadenní suverenní vlády „královny nebes“.

V tu dobu — v červnu roku 1850 — hovělo si pražské předměstí Smíchov ještě v hříšné, nepromíjitelné nepravidelnosti. Něco přes půldruhého sta čísel, z těch jen asi šest nebo sedm budov více než jednopatrových, ostatní z větší části domky nízké, staré, neúhledné a uvnitř nepraktické nebo bídné chatrče šindelem, ano doškami kryté — v těch pak ve všech asi osm tisíc obyvatelů, trávících život skoro vesměs v prostoduché patriarchálnosti — toť několika slovy povšechná charakteristika Smíchova před čtvrt stoletím.

Od „slavného“ obecního úřadu až po jediného, přichromlého policajta obecního, od největší továrny až po nejbídnější doškovou chatrč, od největšího sálu „u Eggenberku“ až po pověstnou krčmu „u Karasů“, kde kolem zděného sloupu mohlo na nejvýš deset párů tančit; od nejbohatších občanů, kteří nedovedli úsporami a výdělky svými jinak manipulovat nežli je ukládat pod zámek, až po továrního dělníka, přivykajícího již pomalu a s nechutí práci při strojích, od hrbolaté, štěrkem „vyrovnávané“ erární silnice až po bezpříkladný její prach v dobách parna a bezedné bláto v dnech deštivých — vše mělo tehdá ještě více méně ráz primitivnosti a houževnaté nehybnosti, jakoby byly panující poměry naprosto nezměnitelny. Tu a tam arci už stály nebo vznikaly také budovy výstavnější, odpovídající úplně požadavkům moderním. V některých továrnách starší, nedostačující místnosti přestavovány; tu a tam přihlíženo již k novotám a časem rozvlnil se v hlavní ulici ruch živější, ale Smíchov v celku přece ještě se podobal spíše velké tovární vesnici než předměstí hlavního města.

V den a hodinu, kdy toto naše vypravování počíná, bylo na Smíchově osaměleji než v kterékoli vesnici, kterou vede erární silnice. Byla jedna hodina s poledne. Dělnictvo z továren, kterýmž Smíchov po poledni a před jednou hodinou odpoledne aspoň na krátký čas býval oživován, bylo se již zase vrátilo ku své práci a hlavní silnice zůstala téměř úplně pusta.

Z jednopatrového, nemotorným původcem svým co do výstavnosti macešsky obmyšleného domku na počátku nynější Vltavské ulice nedaleko prvního mlýna vyběhl asi dvanáctiletý, červenolící, zdravím kypící klučina. Nesa v pravici pár čistě vyleštěných vysokých bot, vyběhl z domku jako laňka a v několika skocích octnul se na silnici, kde se na chvíli zastavil, jakoby se rozmýšlel, kterou cestou má se dáti. Byl bez čepice a bez kabátu; toliko čistě vypraná košile a záplatované letní kalhoty z pytloviny, jejichž jedna nohavice byla až nad koleno vykasaná, kryly svalovité, pěkně rostlé snědé jeho tělo. Široké plece a mocně vyklenutá prsa svědčily o neobyčejné síle. Výraz kulaté plné tváře s tupým nosem a jiskrným tmavým okem byl by býval vážný, ano přísný, kdyby ho nebyl mírnil kudrnatý černý vlas, dodávající tváři rázu poněkud šelmovského.

V patách za hochem vystoupila z domku asi padesátiletá, prostě, ale čistě po domácku oblečená černovlasá žena, v jejíž tváři jevily se doposud stopy dřívější sličnosti. Vidouc, že hoch vyběhl do největšího prachu na silnici, zvolala za ním:

„Počkej, Jeníčku, počkej!“

Hoch na polo se obrátiv zvučným hlasem opáčil: „Co pak chceš, mamičko?“

„Proč si nevezmeš čepici, abys nezahořel na hlavu a proč pak zrovna do největšího prachu?“ volá žena s přízvukem starostlivé výčitky.

„Eh, to nic nedělá, mamičko — poběhnu,“ odvětilo klouče a zamávnuvši odmítavě levicí, zatočilo vesele botami v povětří, a nežli matka popošla o několik kroků, uháněllo již úprkem prostřed silnicí směrem ku bráně. Bylo ostatně zcela lhostejno, běžet po silnici nebo po cestě podle domů. Vedeť cesta od jihu k severu a po poledni nebývá tu skoro žádného stínu, leda tu a tam, kde jej vrhá některý dům, od hlavního směru ulice poněkud se odchylující.

Na silnici bylo prachu téměř po kotníky. Po každém skoku hošíkovu prach se vzedmul a již po několika skocích byl hoch před zrakem matčiným v kotouče prachu zahalen. Však prudkým během, v němž ani na okamžik neustal, prachu unikal; neboť prach vzedmul se vždy teprvé po hochovu skoku, tak že byl hoch neustále ně-

kolik stop před kotouči prachu za ním do výše se valícího a hned zase znenáhla k zemi klesajícího.

Matka vidouc, že hoch vždy více se vzdaluje, vrátila se domů. Hoch běžel dále, aniž by si čeho kolem sebe všímal. Takměř nesnesitelné vedro odpolední pranic mu v běhu nepřekáželo. V brzku sice se zapotil, tak že se mu s čela a po tvářích potůčky potu řinuly; ale nedbaje toho uháněl dále.

Blíže se k mýtnému domku, jenž stával na místě, kde křižují se nyní třída Plzeňská a Palackého s třídou hlavní, chtěl hoch odbočit k domku sousednímu, zaklepat na okenko, poručit si tabák a zase odběhnout; ale vida, že starý tabáčník sedí před domkem pod košatou hruší, minul domek, aniž by byl zámysl svůj provedl. Od mýta až po hostinec „u arcivévody Štěpána“ byl sice po levé straně stín, jejž vrhaly košaté věkovité vysoké stromy tehdejší zahrady Vratislavské, kterouž od silnice jen nízká zídka dělila, avšak hošík výhody té ani si nepovšimnuv běžel úprkem po silnici ku bráně.

Doběhnuv až před smíchovský kostelík zabočil kolem staré školy ze žlutavého prachu hlavní silnice do špinavě tmavého, skoro černého prachu poboční ulice, k Vltavě vedoucí a za nedlouho octnul se před vchodem do botanické zahrady. Malá dubová dvířka byla zavřena a bez kliky; musilo se zvonit. Hoch se zastavil a postaviv boty vedle sebe na zem vztáhl ruku po zvonci. V tom však pohlednuv zběžně na boty spatřil, že jsou zaprášeny. Také on sám, zvláště nohy jeho byly vysoko nad kolena zaprášeny. Do tváře si arci neviděl; bylať rovněž tak zaprášena a mimo to všady, kde si byl rukou pot setřel, umazána. Musil boty i sebe aspoň poněkud oprášit. Nemaje však ani šátku, aniž čeho jiného, čím by mohl boty oprášit, začal prach s bot sfukovat. Ale nešlo to dosti rychle, protože byl během unaven a sotva dechu popadal. Do rozpaků však nepřišel. Vstáhnuv pravou ruku hluboko do rukávu košile, chopil prsty rukáv a otřepav jej dříve v povětří počal jím oprašovat boty a později sama sebe. Také tvář si rukávem utřel, pokud bylo možno. Na to zazvonil. Dvéře otevřely se zevnitř. Hoch seběhnuv po několika schůdkách do zahrady zabočil na levo do domu a vyběhl po schodech do prvního patra, kde bydlil správce zahrady botanické. Kuchyně byla otevřena. Hoch zdvořile pozdraviv otázal se: „Je, prosím, pán doma?“

„Aj, pan mistr!“ zazněl z kuchyně úsměšný diškant. „Pán teď nemá času; má hosti. Nech tu boty a zejtra si přijď pro peníze.“

Hoch chtěl něco namítnout; ale v tom ozval se z chodby jemný hlas: „Jen pojď dál, hochu!“ a mezi dveřmi protějšího pokoje objevil se obstarožný pán šedých dlouhých vlasů a neobyčejně dobromyslného výrazu v tváři. Hoch poznav správce zahrady zdvořile pozdravil. „Nedej se nikdy odbyt,“ připomíná pán, jenž byl zaslechl poslední slova z kuchyně; „menší řemeslník nemůže nikdy čekat na peníze; kdož ví, zda právě nepotřebujete peněz nejnutněji . . .“ Na to hochovi pokynul.

Klouče mlčky pána následovalo. Vešli do pokoje postranního, jednoduše sice, ale přece dosti bohatě ozdobeného. Pán vzav boty, aniž by se byl na ně podíval, vyplatil hochovi žádanou částku. Hoch, kterýž byl nesměle zůstal stát u dveří, přijav peníze bral už za kliku . . .

„Počkej, hošíku, počkej!“ zvolal náhle pán, „vždyť jsem ti nedal ještě diškerecci,“ a sáhnuv do kapsy podal mu stříbrný pětníček.

Klučina přijav peníz a poděkovav vzal opět za kliku; pán poznovu jej zastavil slovy: „Obědval's už?“

„Neobědval,“ odpovídá hoch; „mamička byla v Praze a teprv o polednách se vrátila; budu obědvat, až přijdu teď domů.“

„Nu, počkej tedy, paní ti dá trochu polévky,“ vece pán; „tu si sedni na stolici a počkej jen malou chvilku.“ Na to vyšel nechav klouče o samotě.

Hoch zůstal státi; neměltě tolik smělosti, aby byl usedl do měkké, zeleným sametem potažené lenošky, na kterou byl pán ukázal, ano neměl ani tolik smělosti, aby se byl řádně kolem sebe poohlednul. Díval se přímo před sebe na vyleštěnou podlahu nebo oknem kamsi do prázdna.

Za nedlouho otevřely se dvéře vedoucí do prostranného světlého salónu. Mezi dveřmi objevila se služka nesoucí na talíři trochu polévky, ale na prahu zůstala stát; byltě ji někdo oslovil. Hoch zaslechl ze salónu živý hovor; nerozuměl však než několika slovům. „Komu to nese?“ ptal se zvučný, přívětivý mužský hlas. Někdo odpověděl hlasem přitlumeným, načež bylo slyšet zase na hlas: „I to nic nevadí — jen sem vezměte hocha ku stolu . . .“

Hošík vyrozuměv z toho, že mluví se o něm, zapýřil se. Na to vrátila se služka do salónu a pan správec vstoupil mezi dvéře. Spatřiv rozpaky hochovy, přiblížil se k němu a vlídně, konejšivě pravil: „Jen pak se nestyď — není tu než můj syn, jenž k nám přijel návštěvou, pak vzdálený strýček náš se svou neteří a malá Ismenka.“ — Vzav pak hocha za ruku vedl jej do salónu.

Poprvé v životě svém vstupoval hoch do komnaty skvostně, elegantně ozdobené. Parketová podlaha byla hladká a lesklá jako zrcadlo, z části pak těžkými koberci pokryta. Na stěnách viselo několik obrazů v zlatých rámcích, ve výklencích hustými záclonami na polo zastřených oken byly vzácné exotické květiny; v jednom okně houpal se v mosazném kruhu malý zelený papoušek. U jedné stěny stálo piano, na němž ležel lesknoucí se palaš a ulanské čáko. Jinak byla komnata skoro prázdna. Uprostřed stál velký podlouhlý stůl, za nímž sedělo několik osob: správcův syn, mladý to ulanský důstojník, příjemné, ano sličné tváře; vedle něho asi čtyřicetiletý zavalitý muž s výrazem dobromyslnosti v bezvousé zdravé tváři, patrně strýček, o němž se byl správec zmínil; naproti důstojníku seděla štíhlá, bleďoučká, černobrvá slečinka neobyčejně jemných tahů a hebkých kadeřavých černých vlasů a vedle ní malá, asi šestiletá dívka v smutečních šatečkách. Správcova choť, taktéž jako správce již věku pokročilého a skoro dětinně přívětivého výrazu v starostlivé, nyní poněkud vyjasněné tváři, právě zasedala za stůl vedle svého syna, kdežto správec, usadiv hošíka naproti děvčátku, sedl vedle své choti.

Hoch byl zaražen. Stydlivě klopil oči. Bylot mu teskno, ano úzko v nezvyklé této společnosti a za stolem, na němž na sněhobílém ubrusu vedle talířů a ozdobného jiného náčiní z nejjemnějšího porculánu třpytily se stříbrné příbory a leskly se sklenice z nejčistšího křišťálového skla, za stolem, na němž stála skvostná velká váza s vzácnými květinami a kolem ní několikero lákavě

připravených pokrmů, o nichž ani nevěděl, jídají-li se lžící nebo vidličkou. Nebyla to arci hostina nejskvělejší, ale hoch byl uvyklý jídat na prostičkém stole bez ubrusu a bez vázy, z talířů a hrnečků hliněných, lžící plechovou a nožem i vidličkou nejlacinější a k tomu jídla chutná a zdravá sice, ale jednoduchá, ba přečasto nejjednodušší.

Pozorujíce hošíkovy rozpaky, měli všickni přítomní tolik útlocitu, že ho neobtěžovali dotíravými otázkami. Nikdo si ho hrubě ani nevšímal, nikdo ho k jídlu nepobízel, nikdo se ho na nic nevyptával. Nechali ho jísti a píti, jak se mu líbilo; toliko když některý pokrm dojídal, pospíšil někdo z přítomných, aby mu vzdor jeho nesmělého, odmítavého děkování hned zas předložil pokrm jiný. Zpočátku jedl jaksi ostýchavě a pomalu, ano neosmělil se ani sledovati hovor přítomných. Poznenáhlu však společnosti přivykal. Časem pozvedl i oko; ale neodváživ se rozhlednouti se směleji kolem sebe, pohledl jen kradmo a nepozorovaně na někoho z přítomných a hned zas oko sklopil. Později počal pomalu sledovati i hovor, jenž veden v jazyku českém a jen časem přerušován nějakou strýčkovou nebo důstojníkovou poznámkou v jazyku německém. Jako jednání osob kolem stolu byl i hovor jejich srdečný. Mluveno o věcech nejobyčejnějších spůsobem prostoduchým, ale hoch přece naslouchal později napnutě, neboť tón hovoru byl tak milý, že zdálo se mu, jakoby zde nemluvili lidé, nýbrž zvláštní jakés bytosti, o nichž až dosud neměl hrubě ani ponětí. Nejhlubší dojem učinila na něho skoro etherická bytost bleďoučké, černobrvé slečinky. Hlas její zněl jako stříbro; každé slůvko bylo tak milé, tak rozkošně dojemné, že by byl hošík řeči její naslouchal neustále. A když kradmo pohledl v tu běloučkou, takměř průsvitnou její tvář, když na okamžik utkvěl zrak jeho na těch úzkých, aristokratických rtíkách, mezi kterýmiž objevily se ob čas za miloučkého úsměvu dvě řady drobných, sněhobilých perliček, když viděl útlou alabastrovou ručinku, kterak kadeřavý, hebký, hustý vlas odhrnuje a nebo když spozoroval, že jasné, černé oko její jen mimovolně utkvělo na několik okamžiků na jeho tváři, — bylo mu jaksi nevysvětlitelně sladce úzko, jako když bůže snů duši lidskou rozechvěje kouzlem obrazů nejdražších, klamnou, ale sladkou nadějí v uskutečnění přání nejmilejších, nejsmělejších. Nepochopoval, ano necítil a nemyslil ani; ale cosi tak nevýslovně a nepochopitelně milého jako nejdražší zpomínka rozechvělo mladistvou duši jeho. Duše jeho letěla kráse vstříc, ale současně chvěla se neuvědomělou ostýchavostí, jakoby se bála možného odpuzení; slovem hošík poprvé v životě svém pocítil tajuplnou, neodolatelnou moc krásy . . . .

Pro malé děvčátko, sedící tiše a jako on skoro nesměle podle sličné slečinky a přímo proti němu, neměl hošík ani pohledu. Pohledl na ně sběžně a směleji několikráte, avšak pranic ho na děvčátku nezajímalo, nic mu nebylo nápadno.

Obličej děvčete jevil sladkou dětinnost, tahy jeho byly pravidelny, ano sličny. Také zlatoplavý, hebký vlas a oko velké a tklivé, jako oko gazely, zvláštním, poněkud přitlumeným leskem a snivou lahodností poutaly pozornost, ale tělíčko dívčino bylo suchoučké, jako vyhladovělé, pleť pouvadlá, špinavě nažloutlá a kolem očí tmavější namodralé kruhy, jako u osob vyžilých, vysílených.

Také dívčina ani slůvko nepromluvila. Jedla tiše a spůsobně; časem pohledla dětinsky důvěrně na hocha, sklopila pak zraky a pohrávala si několik okamžiků s medaillonkem, jejž měla na úzké sametové stužce na krku.

Tak minulo asi půl hodiny. Na stůl přinesena miska se smaženými kvíčalami. Hochovi předloženy na talíř tři. Napíchnuv kvíčalku na vidličku, počal hoch jísti. Okusoval, ale nemohl skoro nic ukousnout, vzal tedy kvíčalu do ruky a roztrhl ji. V pravici zůstalo mu stehýnko. Chtěje druhý kus položit na talíř, upustil stehýnko. Hbitě se shýbnuv, zvedl je se země a chtěl je jísti; ale bleďoučká slečinka vidouc, co činí, rychle povstala a nahnuvši se přes stůl, zadržela mu ruku.

„To ne, hošíku,“ pravila měkce a vlídně, „co padlo na zem, nesmí se zvedat — i země má své právo —“

Hoch cítil, jak se mu žene krev do hlavy. Tvář jeho hořela, ruka se chvěla. Upustil stehýnko na talíř a zadíval se před sebe, neodvážilť se zraků svých pozvednout. Ostatní si toho, jak se zdálo, hrubě nepovšímli, neboť na okamžik přerušený hovor počal poznovu.

Přineseno na stůl ještě několik jídel. Hoch pojedl ode všech něco; leč když hostina ukončena a zbytky odnešeny, cítil, že se do syta nenajedl. Nesmělost a ostýchavost jeho byla příčinou, že nepojedl z několika jídel tolik, jako jídával doma od jídla jediného nebo dvou. Sklenky červeného vína, kterou mu byli již mezi jídlem nalili, ani se nedotknul.

„Což pak ty nepiješ vína?“ oslovila jej posléze domácí paní.

Hoch se zapýřil; ale vida, že musí odpovědět, pravil: „Ještě jsem ho nepil nikdy“ —

„Tedy se napij aspoň trochu — a což tvá matička, zda zdráva?“ dí zase paní.

Hoch byl zase přinucen k odpovědi.

„Matička je zdráva,“ pravil, a zvednuv sklenku k ústům trochu upil.

„A jak jsi ty už stár? Chodíš do školy nebo se už učíš řemeslu?“ vyptává se paní dále.

„Řemeslu se ještě neučím,“ odpovídá hoch a slova jeho zní již směleji. „Jde mi na třináctý rok a chodím ještě do školy; příští rok počnu chodit do školy do Prahy.“

„Snad tě dá tatínek na studie?“ vpadl do řeči důstojník. „Čím pak by's tak chtěl býti? Snad vojákem jako já — ne?“

„O ne, ne, vojákem nechci být!“ vece hoch rozhodně a nemaje času k reflexím, nesmělost podporujícím, dívá se mladému důstojníku přímo do očí.

„Proč pak, prosím tě, proč?“ táže se důstojník dále s líčenou zvědavostí muže, jemuž bylo dalo dítě odpověď neočekávanou.

„Protože vojáci nepracujou!“ dí hošík ještě rozhodněji než dříve.

„I k čertu! Tím chceš říci, že jsem lenochem také já? Ne?“ rozesmál se důstojník.

Hošík neodpověděl; zdáloť se mu, že prořekl něco nemotorného. Ale důstojník nepopřál mu času k přemýšlení.

„Čím pak tedy budeš, když chceš hodně pracovat?“ ptá se kloučete.

„Nejspíš řezníkem!“ odpovídá tázaný určitě.

„Statný jsi dosti,“ připomíná důstojník, pohlížeje

na mocně vyklenutá prsa a svalovité, umolousané ruce hochovy; „ale zdali pak máš také dost síly? Co?"

„Sílu mám taky," vece hoch.

„Nu, zkusme, kdo s koho," dí vínem poněkud rozjařený důstojník a vstav se stoličky postavil se vyzývavě proti kloučeti.

Hoch vzpřímiv se u vědomí své síly díval se směle důstojníkovi do očí. Tento uchopil hocha za obě ramena. Klouče vidouc, že důstojník dává se s ním opravdu do křížku, uchopilo soupeře svého za obě ruce a v několika okamžicích osvědčilo sílu i zručnost svou. Důstojník zavrávorav pustil klouče a v smíchu podotknul:

„Zum teufel! Der kerl hat tatzen wie ein baer."

Hoch slovům těm nerozuměl, ale když ostatní srdečně se rozesmáli, pochopil aspoň poněkud smysl jejich.

(Pokračování.)

Morituri.

Podejte pravici — k poslední pouti
vzdech těžký krok ať slzou nekormoutí,
ať není stesku v smrti hledu siném ...
Když svobody zář k hanbě pouty spjata,
na posměch vrahů slza příliš svatá —
my s písní na rtech zhynem!

Do časů dalných hlediž vaše oko —
v té zoři jitřní stop se přehluboko
a zaplesej v tom lepším věku jiném ...
Však přijde pomsty den, však v záři nové
v boj vrhnou se zas noví hrdinové —
my s písní na rtech zhynem!

Ta kletba zoufalá, co teď se k nebi nese,
nechť v chorál vzkříšení pak znovu rozlehne se,
a naše smrt ať příští slávy kynem!
Když svobody zář k hanbě pouty spjata,
na posměch vrahů slza příliš svatá — —
my s písní na rtech zhynem!

Fr. Žherský.

Dobrynja Nikitič, národní ruský bohatýr.

Podává *Jan Dunovský.*

(Pokračování.)

Tito čtou, nic méně, nic více: Že od Černého moře pozvedl se car Batyj s ohromnou silou lidu bojovného, s milým synem i líbezným zetěm — se synem lidu sto tisíc, se zetěm lidu sto tisíc — jen carevičů bylo na sto a sto bylo králů, králevičů. Nežádá mnoho ani málo — pouze za vydání tří bohatýrů: Ilji Muromce, Dobrynji Nikitiče i Aleše Popoviče. Výhrůžka jeho nemalá, nevelká:

„Nedáš-li, dobře! Bojem vezmu,
silné bohatýry pod meč skloním;
knížete s kněžkou plenem polapím,
boží cerkve v popel obrátím,
zázračné ikony v řeku naházím,
mládenci budou otroky,
krásné děvušky souložnicemi!"

Ulekl se hrozně slavný kníže a na radu rádcův odeslal posly se vzácnými dary k caru Batyji: posílá on dvanácte jasných sokolů, dvanáct bílých labutí, jednu mísu plnou ryzího zlata, druhou mísu plnou čistého stříbra a třetí mísu krásných perel.

V poselstvu je také Dobrynja. Nebrali poslové zlata ani stříbra, však vzali sebou tuhý luk cestovní, nejeli ani vraty, ale přeskočili zeď, přijeli až do země Zádonské k caru Batyji. Dobrynja zůstal ve předsíních a Vasilij Kazimirovič se klaní:

„Hoj jako že jsi, Batyj care!
přinášíme ti skvostné dary:
to dvanáct jasných sokolů
i dvanáct bílých labutí,
i mísu zlata ryzího,
i mísu stříbra čistého
a jednu mísu krásných perel —
od laskavého kněze Vladimíra."

Car Batyj byl právě v dobré míře: „Hoj to, Vasilije Kazimiroviči! Je-li pak u vás takových lidí, kteří by uměli zahrati hru na šachovnici?"

Povídá Vasilij: Odpust mi, care Batyji! neznal jsem záliby tvé carské, nevzal jsem s sebou umělých hráčů! Však doufám ve spasitele a přečistou matičku bohorodičku, že bratr můj nazvaný Dobrynja Nikitič mladý dovede na šachovnici hráti. Od malička již bavíval se, s malými druhy sobě pohrával. I zavolali na něj. Jak zavolali, zatřásly se dubové stoly a šachovnice div se nerozbily. Dobrynja přišel — začal hráti.

„První postavečkou car postoupil,
druhou postavečkou Dobrynja mladý;
třetí postavečkou car postoupil,
čtvrtou Dobrynja Nikitič mladý,
a dále caru stoupat nemožno:
ta hra již byla prohrána."

Poslové opět přistoupili, podávajíce dary (ovšem že jen slovem), ale car znova se táže: Je-li pak u vás také umělých borců (práčů, zápasníků)? Vasilij opět podobně odpovídá, na Dobrynju se odkazuje.

„On od malička bavíval se
s malými soudruhy zápasil."

I byli u cara tři zápasníci, tři Tataříni, v zápasení zvláště vycvičení. Dobrynja ptá se, kterak že mu zápasiti: se všemi-li na jednou, neb po jednom vždy? Car povídá, že mu na vůli, kterak zápasiti:

„Prvního Tatařína vzal on za šíji,
druhého Tatařína vzal on za hlavu,

třetího Tatařína za vlasy —
uhodil jimi o syrou zemi,
a všech tří rázem do smrti ubil.“

Poslové přistupují k caru potřetí. Tento vyptává se ještě: Zdaliž pak u vás umělých střelců, aby dovedli střílet z našich tuhých luků? — Přichází řada opět na Dobrynju. — Tataři přinášejí luk: na jednom konci nese jich sto, na druhém konci druhé sto a na prostředku třetí sto — a ještě všichni sotva nesou, div že pod tíží neklesají.

„Klade ho Dobrynja pod levou nožku
a s levé nožky ku pravé pleci —
zaskřípaly jenom ocelové svazy,
zasípěla zmijí napjatá struna —
ocelový oblouk rozlomil se.
Uhodil Dobrynja lukem o zem:
Hoj jako že jsi Batyj car Zádonský!
Jaký to luk jsi dal mi přinésti?
Hoj jako že jsi Marko-parobku!
Podej to naše lučisko cestovné!
Bere ho Dobrynja ručkou pravou,
klade Dobrynja pod nožku levou,
a s levé nožky ku pravé pleci:
Zašustila tětivečka hedbávná —
napjal Dobrynja tuhý luk,
přiložil k němu kalenou střelu,
k Batyju caru zahovořil:
Hoj jako že jsi Batyj car Zádonský!
Kam ty mi kážeš z luku střelit?
Zdaž do Tatarů, aneb v šíré pole
v matero-dřevo dubové?“

Car odpovídá, aby střelil, kam se mu líbí. A Dobrynjovi,

„žalno mu bylo střelit do Tatarů,
střelil on daleko v šíré pole
v matero-dřevo dubové —
roztrhal dřevo na samé třístky,
a ještě střela uhnula se,
v jeskyni kamennou zaletěla,
ubila draka tříhlavého.“

Caru Batyji nechtělo se již darů a chuť mu zašla na všechny výhrůžky. Sebrali se poslové, vsedli na koně

„v třemeny nohou nestoupajíce
za uzdu rukou nechytajíce,“

a sotva že v sedlech seděli, začali polem projížděti se mezi zbrojným lidem carovým: kam se obrátili — ulice, kde postanuli — náměstí. Car Batyj z okna vyhlíží:

„Ach jako že jste, dobří hrdinové!
Nechte mně lidí aspoň na semeno!“

Kyjev na dlouhou dobu zachráněn. —

V nečinném životě Dobrynja si nelibovał: není snad chvíle v jeho životě, v níž by se byl oddal klidu a míru. Kdežto Ilja Muromec bojuje více pro věc obecnou, pro svatou víru křesťanskou a zachránění země, a to v bojích otevřených, spořádaných, vrhá se Dobrynja do každého nebezpečí, bez rozvahy, z osobní pouze ctižádosti a snahy, zalíbit se knížeti.

Jak ukážeme, služba jeho všechna málo byla uznána; což divu tedy, že povahou jsa Slovanům všem rovný, úsilí své marné jako na vzdor zdvojnásobnil? I tímto rysem jeví se býti representantem doby starší. —

Za krátko vidíme Dobrynju účastnit se cesty do Cařihradu zároveň s Iljou a Alešem k slavnému caru Konstantinu Bogoljubovići, jemuž pohan Idolište usadil se v městě, a za nedlouho na to potkáváme se s ním na junácké zástavě (mejto) před Kyjevem.

„Pod slavným městem pod Kyjevem
na těch na stepích na Cicarských
stála tam zástava bohatýrská.
Na zástavě atamanem byl Ilja Muromec,
podatamanem Dobrynja Nikitič mladý,
esaulem Alesa Popovský syn —“

a vedle těch jiní ještě bohatýři, všichni mezi sebou bratří — bratří v poli a na cestách. Aleša jezdíval do Kyjeva, Ilja spával ve bílém stanu, Dobrynja jezdil po stepi až k sinému moři za junáckým lovem: střílel husy i labutě bílé, soboly i kunice i šeré vlky. Neprošel tudy ani jízdný ani pěší, ani carský ani bojarský, ani zvíře ve běhu, ani ptáče v letu.

Jednou — za zory to bylo, za jitřenky, při zásvitu bílého světla, při východu jasného slunce — uviděl Dobrynja, kterak se v poli sloupem zvedá prach, uviděl neznámého hrdinu, Židovina ze Židovské země, jak si cestou pohrává:

„palici bojovou pod oblaky vrhá
a za palicí ostrou šavlici;
uchytá palici jedinou rukou
a druhou rukou ostrou šavlici —
země se pod ním kolíbá —“

zástavu projíždí, atamanu se nekloní, Dobrynja přijíždí, bratřím ohlašuje, co viděl a co se stalo. Sám se nabízí, že rouhače toho v poli dohoní, po plec mu hlavu usekne a bohatýrskou zástavu přiveze. Iljovi nezdá se býti Dobrynja k tomu povolným:

Dobrynja člověk učený:
bude se ptáti po jménu a rodu —
svou hlavu snadno utratí.“

Ať ale jede! A Dobrynja dobrému koni upravil uzdu i sedlo, uvázal k sedlu bitevní palici s tíží devět set pudů, k bedrům připásal ostrou šavlici a v ruku vzal hedbávnou spletku, i vyjel na horu Soročinskou; pohledl trubkou dalekohlednou, uviděl v poli Židovina, zavolal hlasem zvonovým:

„Hoj psino chlubná, nadutá!
Čemu ty zástavu naši projíždíš,
atamanu Ilju Muromci se neklaníš,
i podatamanu Dobrynjovi —
esaulu Aleši mejta nedáváš?“

Židovin jak uslyšel, obrátil koně pustil se k Dobrynjovi:

„Syrá máť země se rozkolébala,
z jezer se voda vylévala,
pod Dobrynjou kůň klesʼ na kolena.“

I viděl Dobrynja, že v nečas vyjel; obrátil mysl k bohu hospodinu i přesvaté máti rodičce boží — kůň popravil se a Dobrynja útěkem se spasil. Nemohlo býti ani jinak. Což by pak zbylo činit Iljovi, u něhož Dobrynja sám učil se ctnostem bohatýrským? Bylo takových dob více, kdy uznal Ilja, že nikým ho nelze nahraditi. Jednou vyjeli si Ilja s Dobrynjou. Když přijeli k Safat řece, povídá Ilja k Dobrynjovi, aby vyjel na vysoké hory, sám že pojede po břehu řeky.

(Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

IV.

Román o Tristanu a Isoldě nyní všeobecně považován jest za nejlepší ze všech, kteréž do okrulu pověstí o Artušovi a svatém graali náležejí; a přece ve všech prvotních románech graalských o hrdinovi té skladby ani nejmenší zmínka se neděje. Jako Artuš teprv později spojen s graalem, tak i Tristan teprv za nějakou dobu přidružen k Artušovi. Koncem století dvanáctého vznikly v jižní Anglii dvě řady románův o Tristanovi, jedna prosou, druhá veršem. Původcem vypravování o prose, a sice jazykem francouzským, byl francouzský rytíř Lukáš, pán na hradě Gastu, ale usedlý v Anglii. První veršované romány o Tristanovi sepsány jazykem anglickým. Toulaví zpěváci roznesli oba druhy po celé západní Evropě. Vzdálen od původu svého, a sice v Němcích, Tristan teprv nabyl pravé literární důležitosti. Zde ujali se ho přední tehdy básníci němečtí a vzdělali jej na rytíře první třídy: Gottfried ze Štrasburka, Heinrich z Freiberku, Ulrich z Türheimu a Eilhard z Oberge.

„Tristan“ byla také první báseň, kteráž z Francie a z Anglie do dvorské poesie německé se dostala.

Eilhard z Oberge (osada u Hildesheimu) rytíř z družiny brunšvického Jindřicha Lva (mezi lety 1189—1207), první přinesl látku o Tristanovi z Anglie do Němec a složil o něm báseň, která později přepracována a v prose vzdělána byla jakožto kniha pro lid. Gottfried ze Štrasburku (1200—1250) básnil Tristana dle francouzského pramene Tomáše z Britanie, jak sám připomíná, a vyšperkoval jej vším kouzlem a všemi ozdobami svého umění; však zůstavil svou velmi objemnou skladbu nedokončenou. Pokračování a dokončení po smrti Gottfriedově podnikli nejdříve Ulrich z Türheimu (1226—1260) k prosbám Konrada z Winterstetten a pak Heinrich z Freiberka (v Sasích) po r. 1300 k libosti českého šlechtice, pana Raimunda z Lichtenburka, na jehožto hradě v Čechách s velikou poctivostí chován byl.

Český básník Tristana, na počátku století čtrnáctého, měl po ruce všechny tyto čtyři německé skladby a užil jich všech.

Až do kapitoly čtyřicaté přidržel se už prosaického románu Eilhardova.

V dávných časích seděl v Korwenali (Cornwallis) král Mark. K jeho slavnému dvoru přibyl rytíř Rivalin z Lohnois jakožto pomocník ve válkách a zamiloval se do jeho sestry Blankflory. Po skončených vojnách stal se Markovým švakrem a vracel se s Blankflorou po moři domů. Však cestou porodivši mu Tristana, Blankflora zemřela. Rivalin opatřil svému děťátku „chovačky jedné“,

ovšem života silného i ladné,
ta jeho chovala tak dlúho,
až již něco jezditi mohlo.

Pak mu vyhledal vychovatele jmenem Kurwenala; ten mu dal vzdělání, dle tehdejších zvykův a potřeb nejvybornější, aby z něho byl dokonalý rytíř.

Najprvé nauči jeho kratochviliti
s dětmi a jich neuraziti,
také rukú i nohú nauči ho kamenem metati,
potom běhati, skákati i zápasy choditi;
také ho nauči kopím střieleti,
a při všech věcech štědru býti:
on jeho učieše s štítem hbitě jezditi
a kterakby sě v pobitie měl mečem bíti:
přivede jeho kázaně mluviti,
toho aby neručil, což by směl slíbiti,
nebo slíbilliby komu co a nesplnil,
žežby viec lhářem slul a byl.
Opět přikáza jemu věrnu býti,
a ctné a kázané obyčeje mieti,
střednie štědroty sě vždy držeti,
s zbožiem s tělem pannám i paniem slúžiti,
ostudi jemu všechny hlúposti,
nauči jej vieře i všie ctnosti.

Tu máme vzor, dle něhož vychování mládeže rytířské v Čechách se dálo.

Když Tristan v tomto cvičení dorostl na panice, poslal jej pěstoun k Rivalinovi s prosbou, aby směl vydati se na cesty do cizích zemí, neboť pravil k němu:

toho neostavi nikoli,
aťby vždy země byly známy k tvej vóli,
jehož toho móžeš mieti čest a chválu,
když pojezdíš chvíli malú.

Rivalin s velikým potěšením uslyšel z úst svého syna, že jej živobytí doma už mrzí, ihned dal připraviti na cestu všechno dle návrhu Kurwenalova: osm panoší a dva panice, stříbra, zlata, drahého šatstva hojnost. Výprava, kterou řídil Kurwenal, brala se přes moře do země korwenaské. V nejdokonalejším incognito vstoupil Tristan v té neznámé zemi do dvorské služby krále Marka, svého strýce, a v krátké době získal sobě přízeň a úctu celého královského dvora.

V těch časích žil v Irlandě švakr tamějšího krále, mocný a hrdý pán, Morolt, jenž nemohl strpěti, aby kdo na širokém okolí bydlil, nejsa přinucen k poplatku králi irskému,

na vše strany okolo sebe
přitiště země králi svému k službě,
podlé něho nemohla nižádná země ležeti,
by nemusila jemu platu dáti,
kromě Korwnalis, země jediné.

Však to Morolt považoval za největší svou hanbu, aby také krále Marka k poplatku nepřiměl. Vpadl do Kornwalisu nepřátelsky, však pochodil smutně. Tu postavil se mu vstříc hrdina ještě udatnější, rozumí se, že Tristan, který nyní se dal poznati svému strýci, a nájezdníka zabil v souboji,

dá mu ránu skrze helmu velikú,
že on padl před jeho nohy na kolenú
až jemu ta osta v hlavě částka mečova,
ješto sě běše Tristanovi z meče vylomila.

Mrtvolu Moroltovu s velikým lkáním odnesli jeho manové do své země. Stanuvše zde, zavolali ihned královu dceru Isoldu,

ta byla jest široce v světě znáina,
i byla jest v lékařství velmi dospěla,
a toho viec než který muž v světě uměla,

aby přišla ohledati svého strýce, nebylo-li by mu snad od ní přece ještě pomoci. Isolda s pláčem na břeh mořský se vydala, však na první pohled seznala, že strýc Morolt jest na dobro mrtev. Prohlížejíc rány jeho,

tu nalezc meče ulomek,
ješto byl ulomil jej Tristan ten rek.

Ukázavši tu štěrbinu lidem, schovala ulomek meče v měšci svém. Morolt pohřben za všeobecného nářku a král přikázal všem lidem své země, kdokoliv z Korwenali by sem přišel, aby ihned byl usmrcen.

Však i Morolt byl ranil Tristana velmi těžce zbraní jedem napuštěnou, tak že všichni lékaři z Korwenali jeho vyléčiti nemohli,

a jeho bolesti muže, panny i panie
jměli sú v srdci veliké lkánie.

Uznáno všeobecně, že toliko Isolda irská má pro něho léku, však zároveň vědomo, že v té zemi usmrcují na pomstu za Morolta každého, kdožkoliv z Korwenali by tam přišel. Tristan v úplné, zoufalé beznadějnosti dal si na loď vnésti meč a odění, a když sám do ní byl uložen, žádal, aby jej od břehu odstrčili. Plačíce dívali se všichni za ním.

I zdviže se s ním pryč lodí,
tuž na tom divokém moři.
Vietr sě vtrže jemu k žálosti,
mece jím sem i tam bez milosti.
Tu musi jeti jakž jest mohl . . .

a vítr přihnal jej k Irsku. Srozuměv kde se octnul, Tristan měl sobě smrt jistou. Král irský právě patřil oknem a shlídnuv cizí loď přiraziti k břehu, ihned poslal se podívat, kdo v ní přijel. Posel se vrátil s vyřízenou, že tam leží muž jeden těžce raněný skrze svůj bok. Král sám vzdvihl se k břehu, kázal neznámého muže nésti na svůj hrad a tu tázal se ho, z které by byl vlasti. Tristan jmenoval mu jinou zemi, pravě, že pro své kupectví vyplul, ale na moři že byl oloupen, raněn a sem bouří připuzen. Král rozkázal mu dáti dobré obydlí a obeslal svou dceru, aby toho nemocného mastmi léčila. Isolda připravila mu mast, ale ta nic neprospěla. Poslala mu jinou, ale opět jí oznámili, že ten lék mu škodí. Tu seznala, že jest raněn jedem, a dala mast třetí. Tristan se uzdravil. Tu když z nemoci povstal, vznikla v Irsku veliká drahota a hlad, poněvadž z cizích zemí, hlavně z Korivenali s loďmi sem plaviti se nesměli. Král svolal svou radu, co by činiti bylo, ale tu nikdo nic moudrého poraditi nemohl. Konečně když už bylo nejhůře, poradil Tristan králi, aby vypravil lodi do země englické pro obilí, on sám, že chce býti jich vůdcem a opatřiti všechno zboží co nejlevněji. Ale naloživ plné lodi obilí, Tristan ze země englické už sám navracel se do Irska, nýbrž vsedl na jinou loď a plavil se do země krále Marka, kdež s velikým jásotem uvítán byl. Král Marek přilnul k němu s takovou láskou, že k vůli němu i nikdy neženiti se slíbil; umyslil sobě, že Tristana přijme za syna a odevzdá mu království. Však proti tomu postavili se jeho dvořané, naléhajíce na něho, aby učinil

útěchu svým pánóm i zemi, by sě oženil,
ještoby sě jeho manóm hodila,
a s ním některakého dědice měla.

Aby učinil konec důtklivým radám i prosbám, král osvědčil se, že co živ si nevezme žádnou jinou za ženu, leda tu, jejížto jeden velmi krásný, dlouhý rusý vlas dvě vlašťovičky mu byly přinesly. Dvořané na Tristana velice žárliví, jali se přemýšleti, kde by takové paní dobyli. Však Tristan sám sa nabídl, že pro ni pojede, jen aby král jemu dal ten rusý vlas, a dobře vypravenou loď. Sto rytířův, velmi bohatě oděných, pokladův veliké množství bylo mu ihned na cestu připraveno. Odraziv od břehu, Tristan plavčímu přikázal, jen do Irska aby lodi neobracel, tam že by všichni zahynuli; ale veliká bouře opět zahnala jej na břeh proti tomu městu, v němž se byl vyléčil. Král irský, dívaje se na úsvitě z hradu, spatřil opět cizí lod; poslal k ní svého maršálka s rozkazem, aby všem přibylým noby i ruce uťal. Tristan jal se vykládati dvořanu, kterak byl daleko odtud slyšel, že tu hlad hubí lidi, proto že s dvanácti loďmi dobře naspížovanými sem připlul, že se nazývá Kankrys, a že prosí krále, aby od něho darem přijal tento zlatý koflík. Maršálek vrátil se s tímto vzkázáním do hradu. Tristan se svou družinou čekali na břehu. Tu k němu přišel muž jakýsi, a pravil mu, že tu nedaleko jest drak, jmenem sarpand (serpent), ten že velice hubí celé království; kdo by jej přemohl, tomu prý král slíbil dáti svou dceru za ženu a ještě půl království. Tristan se ozbrojil a sám proti sarpandu na konci vyjel; však saň svým ohněm spálila pod ním koně, tak že pěšky dále s ní se potýkal, až ji usmrtil. Vyřízl mrtvému sarpandu z hrdla jazyk a šel do blízké vody se umýt a schladit, poněvadž jej odění už počalo péci z toho drakova ohně. Tím časem maršálek dvorský, jenž draka už mrtvého byl nalezl, pospíšil ke králi, aby se honosil co osvoboditel země, jakož aby požádal slíbenou odměnu, totiž princeznu Isoldu. Však Isolda nevěřila v hrdinství člověka služebného a žádala, aby otec její počkal až do zejtří se svým rozhodnutím. Sama pak časně z rána nařídila svému komorníku, aby jí osedlal dva koně, na jednoho vsedla sama, na druhého její komorná Brangenena. I jely obě panny velmi tajně tam, kde ležela zabitá saně.

Tu ta panna králova dcera bohata
Tristanovy šlépěje následovala,
a když je již v plně spatři,
k Brangeneně vece nemeškavši:
hledaj kterak jest byl tento kóň ukován,
na němž sem byl přijel ten rekovný pán,
jenžto tuto sani podstúpil,
a ji jejieho života zbavil;
a však nám jest to dobře známo,
že tak u nás koní nenie kováno.

Když pak na místě spatřila mrtvého koně, Isolda ihned poznala, že to není kůň v této zemi vychovaný, ale přec nevěděla, odkud by byl přišel; i jala se toužiti:

Ouvé kam sě jest ten rek poděl!
jenž jest tento oř jměl,
běda mně, kterak bych ho ráda viděla,
zdali bych ho kde živa zastúpila.

Přikázala svému důvěrníku Permerovi, jenž z dálí jí následoval, aby aspoň hrob neznámého hrdiny nalezl, že za to veliký dar dostane. Rozjeli se všichni na rozličné strany.

Potom Brangenena tam běžěše
k bahnu, tu kdež Tristan ležěše,
tu jeho ta panna brzo opatři,

a jeho helm skvúcí jako zlato spatři.
Brzo ona tam k němu přijide,
a jeho ještě živa nadjide
k svej panně ona pospěšie,
nižádného pomeškánie neučinivši
i vece k ní: já sem toho reka nalezla
a velmi velice trudna,
protož pospěšiž brzo k němu,
chcešli zdravie přieti jemu,
zdali bychom ho mohli kterak uléčiti,
a tiem jeho zdravie prodliti,
tej panně bylo to velmi mílo
a všelijak bylo jí líbo.
A když jeho ta panna zazře,
přiskoči k němu velmi brzce,
jeho helm s hlavy rozváza,
a bielú rukú jeho rány uváza.
To uslyšie pak Tristan dobře,
že sú to byly panny i prozře.

Isolda zavolala komorníka, aby raněného vedl, sama nesla za ním odění, a tak ubírali se do královského hradu. Zde princesna dala připraviti čistou lázeň a

tu velmi vesele ta panna
toho reka zmyvši, mastí obmaza
drahú všechny jeho bolesti.
Tu sě on svej barvě navrátí.
Když již ten muž Tristan udatný
navrátí se k svej síle a rozumnosti,
bez pochybenie sě jemu zdáše,
že by to ta panna byla, jiežto on hledáše.
A když ji on pozna po tom vlasě,
poče sě milostivě smėti v tom časě.
To spatřivši ta panna bohatá
i poče mluviti sama k sobě slova taká:
já sem něco učinila hlúpě,
ježto sě jemu snad zdá bych ti učinila múdře,
a však nemohu tomu rozuměti;
co bych mělá jemu viec učiniti;
než ačby on tomu chtěl,
aby mu někto jeho meč utřel.
Toho by byl dobře dóstojen,
aby ten meč jeho byl vyčištěn.
Vzemši ten meč ihned i poče jej třieti,
a když se jí udá naň pilně zřieti,
tu spatři ten meč po jednej ščrbině,
žej to Tristan bez pochybenie!
I položi na stranu ten meč
s velikú tuhú, sěžě v svój měšec,
vytěže ven toho měče částku
i přirovna ji tomu meči u výlomku.
Tuž teprv tomu urozumie,
žej to Tristan bez chybenie.

Nyní následuje dialog svou kvapostí podobný k onomu slavnému v Shakespearovi Richardu III. v prvním jednání nad mrtvolou krále Jindřicha šestého mezi kněžnou Annou a Glostrem. Isolda chce Tristana zabiti, aby pomstila smrt svého strýce Morolta; Tristan ji napomíná,

aby dobrá byla
na to by sě dobře rozmyslila,
neb sem já v tvej lázni nynie . . .
A zdali by ty mě k tomu připravila,
věčně by té hanby nenabyla.

Isolda chce zavolati otce, ale moudrá její komorná Brangenena upokojí celou bouři, uvedši Isoldě na mysl, že udatný rytíř Tristan jest nyní vlastně její ženich, a kdyby jej zabila, že by si musila vzíti svého služebníka, který se chlubí, že serpanda zahubil.

Tento pan Tristan jest dobře urozen,
a ke všelikej věci tak dobře hoden,
ty rozmysl sě dobře na svej mysli.
Ačby tvoji manové od něho všichni sešli,
všakby mu mohla radější odpustiti,
nežby pojala za muž nemilého tvej mysli.

To moudré slovo mělo žádoucí účinek.

Ta panna Isolda rozmysli sě
a učini k tomu milostivě;
zapomenuvši toho srdečného lkánie
káza mu přinésti rúcho nové a drahé kamenie.
Brangenena jemu to rúcho přinese.
A když on sě v to rúcho obleče,
potom by(l) chuten na mysli velmi,
a to rúcho sobě nad královstvie vyvoli.

Teď v Isoldě už zmizela všechna krutost proti vrahu svého strýce.

Tepruv ta panna právě milovně
přituli jeho k sobě srdečně
i jide v ten jistý čas
k otci svému na jeho palác;
svému otci ona povědě,
řkúc: jáť již toho cele vědě,
kto jest toho serpanda zabil.

Poněvadž král také byl se zapřisáhl, že původce smrti Moroltovy věčným nesmiřitelným hněvem stíhati bude, musila nyní Isolda tuto překážku před Tristanem odstraniti, a proto, než svému otci zjevila, kdo jest vysvoboditelem jich všech od lité saně, vymohla na něm slib, že mu prokáže ve všem milost. Na to

král: cožkolivěk on mně kdy učinil,
to sem jemu všie odpustil.

Ale teprv, když tento svůj slib byl potvrdil pocelováním úst Isoldiných

tehdy panna vece: blaze mně,
žež móž jíti bezpečně ten rek před tě!
Však nechajme toho na zajtřie,
a ty svolaj všechny many a rytieře;

chtělať Isolda pochlubitti se s Tristanem o slavném sedání, kde by klamná chlouba maršálkova vyšla na jevo, a její ženich shromážděné panstvo k obdivu přinutil.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ostap Trjapka.

Napsal *M. Bogoljubcov.* Z ruského přel. *J. Hrubý.*

(Pokračování.)

Mnoho lidí vystřídalo se na mlýně; avšak ani starý ani stará o noční hosty ni slovíčkem nezavadili, protože se báli zlých řečí lidských. Až když zasedli k večeři, obrátil se mlynář k dceři: „Což jsi celý den jako bezhlavá; či opravdu tě Ostap ustrašil? — Neboj se — Ostap — slavný člověk — slavný — jen dlouho nešťastný. — Mnoho hoře, svého i lidského, viděl; dávno ho znám — zlého neurobí — na místě dobrý hoch,“ dodal starý a položil mozolovitou pravici na rámě uzardělé Haljy.

Ale ona ani slovíčkem neodvětila. Mlčky povečeřeli. Brzy ulehli a znovu nastala Halje bezesná noc. Ani klapání mlýnů, ni šum vody, narážející o vodní kolo, ani skřípání dvéří, kdy otec vcházel a vycházel — nic nerušilo snění bdící Halky. Želelo se jí od srdce Ostapa. Tak dobrý a čacký, přemítala — a teď — co? — lidé se ho bojí — a chytnou-li ho — bože můj, bože můj! — Baťka povídal, do smrti že ho zabijou. Božíčku! — Vyskočila; srdce mocně bilo, líce pálily. „Proč tě, Ostape, pro takový osud máti zrodila? — Mnoho hoře jsi poznal. Máti mi povídala, že tě pán mučil. — Nestrpěl's — A nyní mučíš ty je; za sebe a za druhé — A až ho chytnou, zabijou?“ — Vše přicházelo jí na mysl. „Nesmějí!“ div nevzkřikla a s okem zářícím vyběhla ze světnice.

Sotva svítalo, usedla Halja na zvráceném plotě a silně, od srdce zaplakala.

Tichý, ranní větérek a slzy byť ne na dlouho, přece ji osvěžily a mladá síla tělesná nabyla vrchu nad duševní její strastí. Vešla zas do světnice a po chvilce usnula. Ale ve snu asi tytéž obrazy stavěly se jí vstříc a nedávaly jí pokoje; probudilať se náhle celá ustrašena. Řekla otci i matce, že je dusno spát ve světnici — byl srpen — a dala se na pohled spokojeně do denní práce.

Celý den o čemsi dumala, až se rozhodla, pevně rozhodla, stůj co stůj — po jihorusku — že půjde k Ostapovi. — Však jak dostat se k němu, kde najít jeho ležení, kteréž netoliko den co den, ale každou hodinu měnil? Kdo ukáže jí cestu k němu? A což málo zlých lidí a dravé zvěře po lese, — nuže, kudy jít? Nikoli, pomyslila, Ostap slíbil, že brzy opět přijde; počkám. Pak se musím dozvědět, děj se co děj — rozhodla a upokojila se.

Prošly tři neděle od té doby. Nemálo bezesných nocí ztrávila ještě Halja, nemálo dum produmala. A Ostap jako by do vody padl; nejde a nejde. Ještě tři trapné dni a tu náhle v noci, kdy Halja, trápením unavena, právě odešla spat, zaduněl tepot koní; v okně se kmitlo cosi a známý hlas pronesl zvučně:

„Otevři starý! Ostap s dětmi —“

Starý honem se sebral, aby uvítal známé hosty, a za ním odeběhla stará rozdělat oheň pod pecí; jediná jen Halja leží a ani sebou nehýbá, jako by byla ducha vypustila.

„Vstávej, vstávej, dceruško!“ důtklivě pobízela přidušeným hlasem stařenka Halju.

Tu teprvé jako by z tvrdého spánku byla procitla, seskočila bystře s postele a chvějícíma se rukama sukénku a plachetku na sebe hodila.

Vešli všichni známí, hospodáře pozdravují a za stůl sedají. Ostap dává se do řeči s dcerkou mlynářovou, ptá se jí, zdaž se ho ani dnes neulekla, a nezdálo-li se jí o něm — a stále se nad ní usmívá a také hoši jeho k ní se táhnou. Ona jen mlčí — ani slovíčka z úst nepropouští. Tu i otec i matka se diví, cože se to s ní stalo; což přichází málo hochů do mlýna, a z nich ani jediného bez odpovědi nenechává; co to nyní? — Nu, myslí si, bojí se ještě loupežníků.

„Nesměj se, Ostape,“ zastal se otec dcery. „Což nevidíš, je ještě hloupa, je celá ustrašena. Však jindy v noci po lese běhá a nebojí se.“

„A vida!“ vece Ostap. „Nu, hleď, dívčino, nechoď v noci po lese; napadnu-li tě tam já aneb moji hoši, mnoho mouky bude musit baťuška na výkup za tebe dát —“ a dal se do smíchu ataman.

„Však jsem už povídala, že se nebojím ani tebe ani tvých hochů,“ promluvila srdnatě Halja a obrátila se zády k posměváčkům.

Všichni opět jeden smích.

Poseděli si. Ostap skoupil nemálo mouky a vše dobře zaplatil. Sebrali se a Ostap na odchodu ještě se Halce usmívá:

„Přijď k nám na návštěvu, kochaná, zmužilá Haličko. Věř, poctivě tě já a moji hoši pohostíme,“ promluvil k ní.

Halja mlčela, úmyslně neodpovídala na všechny žerty Ostapovy. Jen pohledy jako sršící jiskry, ovšem jen kradmo na něho vrhané, přímo povídaly, že se rozzuřil boj v srdci chochlušky. Ostap to spozoroval.

„Proč že ty, Haljo, jako vlče na mne pohlížíš, jakobys mne pohltit chtěla?“ poškádlil ji opětně. Však ani na ta slova Halja neodpověděla. Když Ostap s družinou vyšel, aby se dal na cestu, vyběhla i Halja za nimi a v tmavém koutečku za mlejnicí se ukryla. Ostap sedal s družinou na koně, a ty, kteří vezli mouku, k sobě zavolal:

„Pojedete přímo domů; písky ku Starým Pramenům a odtud houštinou — vždyť víte?“

„Víme, baťko, víme.“

„Pospěšte si, brzy přijedeme. Připravte nám něco k jídlu, je-li co.“

„Najdeme něco, baťko, najdeme,“ odvětili chlapci, provázející koně s moukou.

„Dejte pozor!“ dodal ataman a drobným klusem s ostatní četou vyjel přes plůtek na širokou cestu.

Druzí, upravivše na koních pytle s moukou, jeli krokem po sypkém písku k Starým Pramenům. Staré Prameny nebyly nic jiného, než hluboký úvoz, za kterým počínal již neproniknutelný les.

Staré Prameny znala v okolí všechna děvčata, protože za úvozem rostlo až hrůza ořešníků, trní a hlohu. Ale choditi tam se bály, protože nepěkná pověst šla v lidu o tom místě.

Halja znala dobře Staré Prameny. Srdce jí zabušilo, když zaslechla rozkaz atamanův. Strach i radost opanovaly její duši. Co dělat? Hlas vnitřní jí velel, aby šla za rozbojníky. — Ale baťuška a matička? — zamyslila se. Vždyť ona jediné a milované dítě starého i přísného člověka, světa zkušeného.

Průvodčí koní jsou daleko už s nákladem. — Rychle postupují. Halja se zamyslila, hledíc za nimi. — Nesmí času ztráceti. A tu „Haljo!“ zvolal otec; „kam jsi se to zabrala, jakou dobu už tě čekáme s večeří!“ Bože, bože! co dělat? zadumala se Halja, chopivši se rukama za rozpálenou hlavu. Nedočkavé, hlasitější volání otcovo vyvedlo ji z hlubokého zadumání. Máchnuvši rukou, vešla do světnice. Nejedla téměř ničeho při večeři. Byla jako na trní; patrno, že na něco čekala. Večeře skončila a staří odešli spat. Jako kočka přikradla se Halja ku dveřím, tichounko je otevřela, vyběhla na dvůr a přímo přes plot, co jí síly stačily, běžela k Starým Pramenům. Noc tichá — každé hnutí je slyšet. — Však, ač napnutě poslouchala Halja — kromě pokřiku nočního ptactva a šumotu křídel vyplašené sovy ničeho nezaslechla. — Je vidět, že jsou hoši již hodně daleko. — „A což, nedohoním-li jich dříve než zajdou do hustiny? Bože, co pak!“ pomyslila si a nedbajíc hlubokého písku a mocného tlukotu srdce se zvýšeným ještě spěchem pustila se holubička k lesu.

Neběží — zrovna letí. — Zastavila se, naslouchá — ničeho, ničeho neslyší. — „Rychleji!“ umyslila si a jako bez rozumu ještě chvatněji běží dále.

Blíže samého úvozu je dohonila. Stanula, sotva dechu popadajíc a poohledla se. Karavana se zastavila; — podvazují pytle. Hlasitě jako doma hovoří dobří mládenci, nikoho nepozorují a nemlčí, jako dříve — patrné nebezpečí jim více nehrozí.

Halja přitajila dech. Netrpělivost ovládá ubohou. Kdyže, kdyže konečně se dají na pěšinu! — A oni, jako na schvál ještě si dýmky zapalují. Postáli si, pokouřili, trochu se zasmáli a vydali se na další cestu.

Srdce se zachvělo Halje v ňadrech. Nepřešla úvoz, ale přelezla. Pak se schovala za křovím, že družina přešla mimo ni a ani ji nespozorovala. I jdou, jdou, rukama cestu si klestíce a ona za nimi krok za krokem se prodírá a v strachu, aby ji nespozorovali, sotva že větev do očí ji šlehající nadzdvihuje. Obtížná pro družinu cesta trvala půl hodiny; pak

bylo snáze. Stromy byly řidší a tu a tam mýtinka. Však tím trudněji a úzkostlivěji bylo Halje. „Ach, kéž by mne jen nespozorovali!“ přála si. Což to? Zanotovali píseň — snad jsou už nedaleko tábora. Netrvalo dlouho a jim vstříc ozvala se také píseň; hle, tam zablesklo světélko a zaštěkal pes. Halje odlehlo od srdce.

„Cu, cu — na!*)“ zavolal kdosi z tlupy.

Halja se zastavila. Náhle ji ošešla hrůza, že pes ji vyslídí, a jejich psi, jak věděla, byli bystří. Nerozmýšlela se dlouho; bez prodlení vylezla hbitě na sousední strom, chytajíc se suků. S štěkotem přiběhl pes k tlupě; ale hned odběhl stranou. Očmuchávaje půdu přiběhl přímo ku stromu, na němž se ukryla Halja. S ohromným štěkotem a vytím postavil se na zadní tlapy a předními se škrabal na strom. Zděšená Halja byla polo bez sebe; objala kmen rukama a křečovitě se ho držela.

Ostapovi hoši znali již, že větří věrné zvíře cosi nedobrého. Jako sokoli přiletěli bystře k místu, kde pes štěkal. Však ničeho nevidět. Rozkřesali oheň, pohledli vzhůru a ustrnuli: děvče jakési, bledé jako stěna, sedí na stromě. A přec je to místo, kam lidská noha nevkročila, které nikdo nezná, leč družina Ostapova.

„Lez dolů, nesmyslná!“ zvolal hněvivě zvučný hlas.

Kamž slézat! — Sundali ubohou Halju a vzpírající se přivedli k ohni. Hoši, kteří přivezli mouku, hlasitě se podivili.

„Ach, toť dcera mlynářova; viděli jsme ji nedávno ve mlýně,“ vysvětlovali těm, kteří zůstali na stráži v táboře.

Vážně pohleděli na ni chochlové.

„A jak jsi se sem dostalo, děvče?“ optal se Haljy jeden z družiny, s šedými vousy, přiblíživ se k ubohé.

„Následovala jsem jich,“ odvětila Halja ku podivu všech.

„A proč?“ vyzvídal starý.

„Toť mou věcí; samému Ostapovi jen povím!“ odpověděla ona rázně, probravši se z uleknutí.

„Že jsi šla za námi?“ opakoval starý a odstoupiv od ní, obrátil se k hochům, kteří přivezli mouku. „Kamž pak jste koukali vy?“ vykřiknul a udeřil jednoho z nich po tváři, až se krví zbarvila. Vzkřikla při tom i Halja a vrhla se k starému, jenž odstrčiv ji silnou rukou, jakoby se byl ze svého hněvu vzpamatoval.

„Ostap vás již naučí — nu počkejte, pohani!“ sliboval jim.

Udiveně hleděla družina na bledou a na celém těle se třesoucí Halju.

Hle, jak se žije mezi nimi! Toť jejich bratrství! rozvažovala Halja. Však ani sama nechápala, o čem přemýšlela.

„Co vzkázal Ostap?“ ptal se starý příchozích.

„Bude večeřet!“ odvětili mu stručně a zamračeně tito.

Pověsili nad hranicí kotel a jali se vařit večeři. A Halja stojí a nehýbá sebou, hledíc jako bez myšlenky na oheň. Za nedlouho kdosi z lesa zahoukal — ale daleko. Starý odvětil podobně. Pes, jenž byl dotud pokojně ležel, a jen tím bdění své na jevo dával, že stále ušima stříhal — na první zahoukání jako střela vyskočil a vrhl se do lesa, div že nepřevalil chochla, sedícího na bobečku při ohni.

„Čertů Sirko; čuje, že baťka jde!“ prohodil tento s úsměvem.

Opravdu; neminulo deset minut, any mezi stromy se objevily koňské hlavy, ozářené jasným plamenem ohně.

Nejdříve se objevil Ostap; než jakmile shledl Halju, strhl koně nazpět, a totéž učinila za ním jeho družina.

„Co zde chceš?“ optal se jí drsným hlasem.

Kam se poděl jeho dobrý laskavý hlas!

Bezpochyby jiné spůsoby jsou v lese a jiné mimo les — pomyslila si Halja, a sebravši veškeru sílu, skoro podobným hlasem mu odvětila:

„Sám's mne pozval k sobě na návštěvu! — Slíbil jsi ještě, že mne pohostíš; tož pohosti — přišla jsem.“

Ostap ani slova na to neodpověděl; jen zlostně kolem sebe pohledl. A celá družina jako vlci svítí očima. Pozoruje, že není jim to valně vhod.

„Chceš-li hosty si zvát,“ přetrhl mlčení starý, „lépe bude, rozbiješ-li svůj tábor v městě na bazáru.“

„Neuč mě, strýče!“ pravil zdrženlivě ataman a přikročil k Halje, která, jakoby byla doma v světnici u baťušky, pokojně a směle mu vyprávěla, jak se jí zachtělo podívat se na jeho živobytí a jak se k němu dostala. Zastala se u něho hned jeho hochů, kteří provázeli koně s moukou, a ukázavši na své trním rozedrané nohy i ruce, dodala, že by jí ani sám nebyl zpozoroval — tak tichounko že se za nimi kradla.

„A myslíš-li si ty neb tvoji hoši, že k vám opět přijdu, aneb že vás tam prozradím někomu — dušuju se ti ... Rodnému otci nepovím ... Jen ty toho také nepovídej. Buď zdráv!“ dodala teskllivě a měla se k odchodu.

„Bláhová, hrůza bláhová!“ prohodil týž stařec.

Ostap na něho jen pohledl, však nepronesl ani slova a obrátil se k Halje:

„Nikoli, tak se nejedná u nás. Když's přišla na návštěvu, nuže prosím, povečeř s námi. Nu, a tam vejdi do domu — prosím!“ řekl a vzal ji za ruku. „Posaďte se, děti, ušetříme mlynářovy dcery, jako šetří on nás.“ obrátil se k družině.

Mlčky usedli k večeři. Netrvalo dlouho, a zlost a mlčení ty tam. Nastalo živo; rozešli se. Vždyť naši volní junáci nejsou zlostné duše. Ostap sám se rozveselil a s Halkou pohrával. Vším možným ji poctívá, a stále se doptává, nebylo-li by v hod to, či ono. A sám se směje.

„Hle,“ povídá, „dívčina chtěla se podívat na mé hospodářství; nuž tedy se podívej: Zachce-li se čeho, vyprosíme si; a takto bývají jen halušky a slanina.“ Celá družina dala se do smíchu.

„A i za to,“ pokračoval Ostap vesele, „máme tvému baťuškovi co děkovat a to — E! hned už bude svítat. — Pojďme, dívčino, sám tě doprovodím.“

Celý ten čas Halja mlčela, jen kolkolem se ohlížela. Vše zdálo se jí podivným. Při posledních slovech se zdvihla spolu s Ostapem.

„Pět vás pojede několik kroků za mnou,“ poroučel šeptmo svým lidem. „A to, čert tomu věř!“ dodal na hlas.

„Buďte zdrávi!“ poručila se Halja tiše družině a vyšla vedle Ostapa po nové cestičce do lesa.

Dlouho šli podle sebe mlčky. Ostap první přerušil ticho, prohodiv tato slova:

„Nu, což, líbilo se ti u nás?“

„Ne — A víš co, Ostape, pověz mi pravdu — povíš?“ zvolala Halja, vzhlednuvši prosebně na něho.

„Mohu-li, povím“ odpověděl jí. „Ne-li — nepovím.“

„Co vám udělají páni, až vás pochytají? — Tážu se, protože je mi vás líto —“ pravila tiše, skoro třesoucím se hlasem.

„Nevím,“ odvětil Ostap, jako by roztržit. „A proč se na to ptáš?“ optal se po chvíli Haljy, hledě na ni jakoby s podezřením. „Nu!“

„Tak — želelo se mi vás!“

„E! — divná's to holka!“ prohodil Ostap s jakousi bezpečností. „Tu, hle — jsou Staré Prameny! Blízko jsem tě dovedl ku mlýnu. Buď s bohem! — hleď ať nikomu ani slovíčka — Znáš Ostapa! Nedostojíš-li v slově, pohladím tě jako macecha. — Buď zdráva! Brzo snad — budu-li živ — u vás se stavím. Baťkovi taky ani slova!“

Ostap odskočil a byl ten tam.

Halja vyšla z lesa. V pravdě stojí u Starých Pramenů, blízko, blizounko ode mlýna, že je šumění vody až sem slyšet. Ohledla se: les stojí tu, jako černá, němá stěna. Sevřelo se jí srdce, sevřelo se dobře — Neznajíc sama, proč — zda-li pro vše, co slyšela, či pro jiného cosi — dala se do pláče. Jde pospěchem a bohaté slzy, jasné, jako ta boží rosička, která nyní její bosé, po trávě kráčející nohy chladí, kapka za kapkou padají na vysoko se dmoucí ňadra. Ani nepozorovala, že se octla přede mlýnem. Kolo ještě stojí. Není snad mletí. a starý bezpochyby za rána sladce podřimuje.

Přelezla přes plůtek a tichounko vklouzla do světničky; baťka i matička tvrdě ještě spali.

Stojí u své postele a nemůže sebrat své myšlenky. Slzy stále se řinou; nemůže proud jejich zastaviti. Bože, pomyslila si, co se to děje se mnou? Ulehla do postele a zaryla tváře v podušky; spaní nepřichází; teskno je ubohé, sama neví proč.

„Neminula hodina a v světnici už jasno. Starý zazíval; patrně se probudil. Mlynáři bez práce je dlouhá chvíle. Vstal, naslouchá — Halja škytá. — Co to? pomyslil si.

„Halko, Halko!“ budí ji otec, „co se děje s tebou?“

„Zdálo se mi něco!“ odvětila mu dcera, celá v slzách tonouc a znova se ukryla v peřinách.

„Ach, bojácná to holka!“ prohodil a odešel do mlýna prohlednout stroje.

* * *

*) Tak se volá na psy v jižní Rusi.

Když Ostap odešel doprovodit Halku, sebrala se družina kolem ohně na besedu.

„Proč to čert sem přinesl mlynářovu dcerku?“ ozval se kdosi z tlupy.

„Čert ví!“ odvětil hlas z jiné strany.

„A proto,“ začal stařec, „že jí otec nikdy spletky nedal okusit. To je to! A také Ostap bude bláhovým, nepřivede-li ji teď za vlasy k starému. — A víte, jak ponejprv pojedeme do mlýna já nebo Danylo (tak se jmenoval jeho příbuzný), všecko mu povíme —“ dodal.

„A proč ji šel Ostap sám provázet?“ ozval se první hlas a zachechtal se.

Však nikdo mu neodpovídal. Hovor umlkl. Zemdleli, jak se zdá, volní ptáčkové, — k ránu je milo zdřimnout. Bděli jen stráže, ostatní všichni tvrdě usnuli.

Ostap se svými se vrátil. Smál se a divil se, že je malý ptáček tak poděsil.

„Ještě kdyby to byla jiná,“ pravil, „ale mlynářova Halka — můj bože! Jinou, na mou věru, bych byl naučil! — A který čert se sem prodere — Věru, bláhová to holka, anebo bůh sám ji rozuměj — tu vám jde se mnou a ptá se: „co budou dělat s vámi páni, až vás pochytají?“

Všichni se dali do smíchu.

„Nu?“ přistoupili k němu zvědaví.

„Já jí řekl: Nevím! A ona pravila: Ptám se tak, protože je mi vás líto. — Myslil jsem si: Oho! Ale nic, pranic — holka myslila to zcela nevinně — Nu, hoši, musíme se stěhovat!“ dodal spěšně.

Hbitě sebrala se družina Ostapova, aby dle starého zvyku vyhledala si nový nocleh.

Od těch časů neproneslo se v družině o Halce ani slova.

(Dokončení.)

Ukázky poesie francouzské.

Přeložil *Jar. Vrchlický.*

Louise Quinard.

První dni jeseni.

Již pole sežata a snopy odveženy,
jen pusté strniště kam pláni letne zrak,
již listím žloutnoucím jsou lesy obarveny,
již v smutném šveholu odletěl z hnízda pták;
již zrnka jalovce na plotech černají se,
již tráva uvadla na mezích pěšiny,
i chrpy uschly již a místo růží skví se
teď zralá jahoda na snítkách křoviny.

Je smutný, smutný čas, kdy hada skrývá tráva,
kdy ztají v borů hloub se zvonek modravý,
a čas jest, ve stínu kdy upomínka vstává
a slovem „jedenkrát“! tě všady pozdraví!
Ve vůni pažitu, v schnoucího listu vlání
v blednoucích paprscích, jež mhou se zaskvějí,
ve vlhkých květinách, jež k nohoum tvým se sklání
a ve pohledu tvém se vzdechem zachvějí.

I nitky protkává, jež pokrývají luhy
a vzduchem vlní se a hrají po trávě,
tu padnou na křoví a jak stříbrné pruhy
ve slunce paprscích se lesknou míhavé.
O všady září, lká, ó ve všem se nám skrývá,
květ prodchne lahodou, ve slunci plápolá,
se sosnou ztemnělou, jež lesku nepozbývá,
vzpomínka pod sněhem i zimě odolá!

V. Hugo.

Z listů podzimních.

XIII.

Quot libras in duce summo?
Juvenal.

Ó velká je to věc a závist v každém vznítí
mít v sobě paprslek, který nám zjasní žití,
být zvolen od lidu za hauby mstitele,
neb všecky kroky své do stránek dějin vrývat,
neb s okem k obloze velebné básně zpívat,
až věčné slávy lesk by zaplál na čele!

A krásný úděl jest obsypán trofejemi
svou dýkou nad králi vlást v pokořené zemi,
mít jmeno Caesara, jež věčně slaveno,
být Dantem, před kterým ve hrůze mlknou věky!
To jistě štěstím jest pro básníky a reky,
jež bohy činí duch a krále rameno!

Být vládcem, vítězem neb pěvcem plným slávy,
v triumfu vítězném na lidské šlapat hlavy
a zářit v noci všem jak svíce plamenná,
po dvacet století velikým v lidstvu slouti . . . .
V tom soucit hluboký mým nitrem musí hnouti
když na ty pomyslím, již v hrobě bez jmena!

Theofil Gautier.

Kamenná lavka.

Ve hloubi parku, kde svit snouben tmám,
u lávky omšené tvá noha stane,
tak pusté, jakby snění sedlo tam
v myšlenkách smutných lásky oklamané.
Vzpomínka šumem vršky stromů letí
o štěstí zašlém vypravuje jím,
a jako slza s štíhlých, hustých snětí
list svadlý padá k nohoum tvým.

Ty větve často zde je zahledly
v objetí zrakům zlým se skrývající;
svým krokem zbouzely než usedly
svit měsíce, jenž zdřímnul na lavici.
Co šeptali, milenka zapomněla,
leč on když bol jej pálit začíná,
na schůzky ty, když doubrava se stměla,
sám v těžkém snění vzpomíná!

Čí oko pláči zvyklo, pozná hned:
ta pustá lávka pro minulost kvílí,
pro dlouhé polibky, pro růží květ,
jež na památku v pustém koutě zbyly,
květ bez vůně, mech žloutne, v noční dobu
jen haluz nad ní smutně zakývá,
a šedý kámen podobný jest hrobu,
jenž zašlou lásku ukrývá!

Bílé růže.

V jedné zahradě, plné libého, vonného kvítí, stál malý domek. Nedaleko něho táhl se veliký záhon překrásných, červených růží. Jedna ta růže klonila se k druhé a povídala jí své touhy; a jakoby jim větřík rozuměl, zanášel slova jich květinám vzdálenějším, které si je vespolek šepotaly. Řeči té nikdo nerozuměl.

Čekalyť ty růže na malou dívčinu, která k nim tak často z domku přicházela a jako laskavá matka je ošetřovala. Měly ji tak rády! Sotva mohly se dočkati okamžiku, kdy se k nim přiblíží, kdy jim opět povídati bude rozkošné báchorky, jichž tolik uměla.

Byla to dívka malá, bledá — byla nebožátko churavá; jedinou útěchou byly jí tyto růže, které ze všech květin nejvíce milovala.

Jednou čekaly růže dlouho na dívku, však tato nepřicházela; přiblížil se k nim jen zahradník a sám je zalil. To bylo divení, co se stalo jich přítelkyni, že dnes nepřišla.

Bylo to v mlhách ranních, růže byly ještě v milostném snění, tu ozval se z domku bolestný pláč. Uleklé vzbudily se a podívaly se do otevřeného okna . . .

Ustrnulé zíraly v okrášlenou síň; na loži nízkém ležela jich přítelkyně v krásném, bílém šatě, na hlavinku dávali jí lidé zelený věnec, k loži jejímu kvítí . . .

Byla mrtva.

Zahradník procházel se cestičkami zasmušile a zaměřil k růžím. Zahleděl se na keř. Měl slze v očích. „Musím jí učinit dle posledního přání,“ zašeptal a sklonil se ku keři. Již trhal krásné květiny, již zbavil celý keř těch krásných ozdob. —

Než jedna přece ostala, jedna jen, jak ta hvězda večerní na zamračeném nebi, jedna jen, jako ta naděje v nitru člověka . . .

Zahradník zašel k loži dívčině a okrášlil ji celou těmi růžemi, které tak milovala, které ji měly vyprovoditi, které s ní měly býti v posledním příbytku.

Sešel se lid, s malé vížky zazvučel temně zvon, lid zpíval, a malou dívku nesli do sadu pod věží.

Osamělé růži v záhonů bylo nevýslovně smutno. Viděla, jak nesou ke hrobu vše, co tak nevýslovně milovala, — že tu zůstane samotná, navždy odloučena od družek svých. Žádala si, aby i ona mohla býti s nimi v rakvi a žíti opět s přítelkyní milovanou . . .

Však nemohla. Rmoutila se nad tím velice a hořem celá uchřadla, pobledla — zbělela. Sklonila se a zaplakala . . v tom zašelestil větřík, slabý větřík . . zašelestil, rozvál listy její po celém sadě.

Již nebylo růže. Keř čněl opuštěn.

Však na místech, kam zapadly lístky zemřelé květiny, zkvetly krásné, bílé květy, bledé — bílé to růže.

Josef Flekáček.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled literatur slovanských. Ruská výprava proti Chivě a záležitosti Turkestanské vyvolaly na Rusi již celou literaturu, dotýkající se všech stránek vědeckých i společenských. Z nejnovějších spisů sem spadajících uvádíme A. P. Fedčenkem v Petrohradě vydávané „Cestování po Turkestanu“ obšírné to dílo, jehož dosud vyšly 4 díly, popisující poměry přírodní, a Želja bužským v Moskvě vydané „Narysy o dobytí Chivy“. Podobně v Moskvě vyšlo od téhož spisovatele dílo s titulem „Národní naše vojna a Kutuzov“. V Petrohradě vycházející „Dějiny sjednocení se Rusí“, psané R. A. Kulišem dospěly k dílu II., jež objímá dobu od počátku vojny kozáků se šlechtou do zřízení hierarchie pravoslavné v Kyjevě. Archeolog J. Sreznévský podává v Petrohradě tišt. „Správy a poznamenání o málo známých neb neznámých památkách“; podobně i etnografický odbor zeměpisné společnosti v Petrohradě postaral se o sepsání národních zpěvů 72letého slepce, maloruského banduristy Ostapa Veresaje, jenž schválně za tou příčinou do Petrohradu byl pozván. Vladimír Solovjev sepsal a vydal v Moskvě filosofické pojednání: „Krisis filosofie západní“; proti positivistům. Z péra L. Vojevodského v Petrohradě vyšel spis: „Kanibalismus v řeckém mythu“, jako pokus historie rozvoje mravnosti. Vydavatelstvo největšího ruského illustrovaného týdenníku „Vsemirnaja Illustracija“ postaralo se o vydání skvostného album ruských skazek a bylin, v něž vřaděno 12 pohádek a národních zpěvů s 12 obrazy od nejlepších ruských malířů a rytců pracovanými. J. Ch. Gorbunova oblíbené sceny ze života venkovského vyšly tyto dni v Petrohradě již v 5. vydání. Illustrovaného vydání spisů N. N. Hohola (v Petrohradě), obsahuje v 1 sv. Ztracené psaní, v 2 sv. Strašnou mstu. Divadelní almanah pro rok 1875, pořádaný v Petrohradě, obsahuje mimo jiné dějiny ruských divadel petrohradských, moskevských i provinciálních, a životopisy některých čelnějších herců a dramatiků. Nejnovější román Kostomarova: „Kudějar“, který otištěn byl v prvních svazcích letošního „Věstnika Evropy“, jest živým obrazem společenského života na carském dvoře moskevském za panování Ivana Hrozného; Kostomarov nezapírá v něm nikde své smýšlení ukrajinofilské i na úkor živlu ruskému a mnohde i románu samému. Jiný velký měsíčník „Ruský věstník“ přináší z péra hraběte Tolstého počátek nového románu Anna Karenina.

Nákladem Gubrinowicze a Schmidta v Krakově vycházejí Sebrané spisy K. S. Bodzańtowicza (pseudon. Kajetána Suffezyńského), nedávno to zemřelého polského novellisty. Jeho obrázky ze života vojenského a staršolechtického zaujaly přední místo vedle podobných spisů Ignáce Chodžky, Henryka Rzewuskeho a Zygmunda Kaczkowského. Právě vyšlý svazek obsahuje povídky: Večer při krbu; fatum; mušketýr; sirota, upomínka z minulosti; vypravování ženy strážníkovy; pan Gajeski; kasp. Cieciszowski; arcibiskup mohylevský a metropolita vší Moskvy. Kniha ta vyšla jako 73. sv. bibl. nejčelnějších románů a pověstí. V alm. Sobótky, vydaném nedávno na oslavu Sew. Goszynského, nalezá se úryvek Bodzantowiczovy povídky Marszalek sanocki, a v Poznani se tiskne jeho: Zawsze oni. — Rozprav Davorina Terstenjaka Slovinské elementy v benátčině, vyšel v Ljublani díl II., v němž spisovatel opětně dokazuje, že staří Venetové byli Slovany. Archivu pro historii jihoslovanskou vyšel redakcí Ivana Kukuljeviće Sarčinského v Záhřebě díl XII., obsahující dějepisné a literární články od redaktora, Milutina Ratkoviće, A. Bogetiće, G. Križnika, Lj. Hrvojiće a j. — Srbského liter. měsíčníku „Otadžbina“ vyšel sešit dubn. v němž nalezá se mimo jiné i Bogišićův článek o novém zákonodárství Černohorců. Karadžićovy sbírky srbských národních písní vyšel ve Vídni nákladem vdovy jeho v novém vydání sv. II., v němž zahrnuty jsou nejstarší junácké zpěvy národa srbského. Nově vyjdou ještě svazky I. a II. Matice srbská v Novém Sadě vydala 117 seš. svých Letopisů redakcí Jovana Boškoviće s články od M. Jovanoviće, V. Vujiće, G. Geršiće, J. Ruvarce (historická zpráva o kniž. Lazaru, Stef. Brankoviči a Stef. Štiljanoviči), Gj. Rajkoviće a D. Turomana.

Drobnosti.

— Malé črty ze života velkých lidí. Mozartových šest mistru Haydnovi věnovaných kvartet nedocházelo ze začátku, jako každý téměř výtvor geniální, náležitého ocenění. Z Italie poslány byly nakladateli Artasiovi zpět s poznámkou, „že jest tisk příliš chybný.“ Později se vysvětlilo, že považovali zasilatelé mnoho nových, jim cize znějících accordů a dissonancí za tiskové chyby. V Uhrách dal kníže Grassalkovič řečená kvarteta svou domácí kapellou hráti, ale mezi hrou volal neustále: „Nehrajete dobře, pánové!“ Okázali mu noty. Rozhořčen nad množstvím domnělých nesmyslů, které v nich nalezl, roztrhal je kníže na malé kousky. — Dne 28. května 1786 byl Mozart pozván do vybrané společnosti. Při hostině zářil neobyčejně dobrým rozmarem; když pak domácí pán sluhovi Martinovi, který byl sklenici punše rozlil, oslů vynadal, chopil se toho Mozart a složil hned při stole hudbu na tyto dvě řády: „O, ty oslovský Martine! o, ty martinský osle!“ Z příležitostné této skladby povstal proslavený komický kanon. —

Malíř Lantara odváděl kdysi jistému příteli umění objednanou krajinku s venkovským kostelem, v níž nebylo ani jediné lidské figury, poněvadž je Lantara nerad maloval. Kupec vytýkal mu tento nedostatek. „Lidé jsou v kostele,“ omlouval se Lantara. „Dobrá,“ odpověděl přítel umění, „přijmu ten obraz, až lidé vyjdou z kostela.“ —

Ovidiovi radilo kdysi několik přátel, aby vyškrtl tři neb čtyři verše z jednoho většího díla, že prý by mu plodily hanbu. „Učiním tak,“ odpověděl básník, ač nejsou-li to právě ty tři neb čtyři verše, na nichž si nejvíce zakládám a které bych nevynechal za žádnou cenu. Napište vy řádky, které mám vyškrtnouti; já pak naznačím ty, které se mně samému nejvíce líbí.“ Po srovnání obou tabulek shledalo se, že si přáli soudruzi vynechání právě těch řádek, na nichž si autor tak velice zakládal.

H. St. K.

Listárna redakce.

Har. Pel. „Na bř. Or.“ Udejte nám, je-li to originál nebo překlad.

xxx. Nelze uveřejniti.

R. U. Již několikrát do češtiny přeloženo.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", budtež adresovány Časopis „Lumír", Praha Mariánska ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 1. hod. odpoledn.

Ročník III. 1875.

Zázračná Madonna

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Mezi tím byla bledá slečinka zasedla k pianu a probírala se v klavesách; akkordy nejnovější polky zazněly komnatou.

„Jestli pak umíš také tak tančit jako se dovedeš rvát?" obrátil se důstojník zase k hošíkovi.

„Umím," odpovídá tento; „mám dvě sestry a s těmi často doma tančívám."

„Aj, aj — tedy nám zatanči tamhle s Ismenkou," vyzývá důstojník ukazuje na děvčátko v smutečních šatečkách. „Pojď, Ismenko, zatanči s ním."

Děvče trochu se zdráhalo, pak uposlechlo. Bledá slečinka počala hrát kvapík. Hoch vzav děvče kolem pasu přetančil s ním jednou ku dveřím a zase nazpět; na to je postavil řka: „Vždyť pak neumí!"

Přítomní opět srdečně se rozesmáli.

Děvče s nejnaivnější stydlivostí se zapýřilo a pohleduuvši s dětinskou výčitkou na hocha, vyběhlo z komnaty.

„Nebylo by dobře, projíti se trochu po zahradě?" připomenul strýc, jenž nezdál se míti smyslu pro podobné dětinské laškování.

„Neškodilo by," odpovídá hostitel. Také ostatní souhlasili.

Hoch vida, že konají přípravy k odchodu, přiblížil se k paní správcové, poděkoval za oběd a zdvořile pozdraviv opustil komnatu. Když se octnul na chodbě, bylo mu, jakoby byl s něho kámen spadl. Střelhbitě letěl po schodech dolů. Vyběhnuv před dům do zahrady spatřil na schůdkách před vchodem sedčti Ismenku. Od bílé stěny domu se odrážející paprsky slunce padaly na její tvář dodávajíce pleti jakési svěžesti; hustý zlatoplavý vlas její leskl se v slunci jako peruť zlatokřídlých ptáků indických. Hlavinku měla dívka k prsíčkám skloněnou, jakoby ji byl někdo zarmoutil. Dětinsky zádumčivá truchlivost její však budila spíše úsměv než útrpnost; bylať to právě jen truchlivost dítěte, která tak často a rychle i bez příčiny zase mizívá, jako byla vznikla.

Shlednuvši blížícího se hocha, Ismenka vyskočila a roztáhnuvši slaboučké své ručinky zastoupila mu cestu.

„Tebe já odtud nepustím," vyhrklo jí z úst s bázlivou rozhodností dětí jejího věku.

Jeník, jsa si patrně vědom své převahy, pousmál se a zůstal před děvčetem státi, jakoby byl na rozpacích, má-li je prostě jen odstrčit s cesty anebo mu dříve pohrozit svou silou.

„Že nevíš, jak se udělá z červené růže bílá? Že nevíš?" oslovila Ismenka hocha s přízvukem dětinské hrdosti.

Hošík pozapomenuv patrně tímto obratem na okamžik, že mu byla dívka cestu zastoupila, odpověděl po chvíli vážně: „Namočí se do vápna!" A soudě, že tím řekl vše, dodal: „A teď mě pusť!"

„Namočí se do vápna!" rozesmála se dívka s přízvukem úsměšným.

„Teď mě ale pusť!" opakoval hoch rozhodně.

„Nepustím!" vzkřiklo děvče vzdorovitě. „Nepustím tě, dokud mne nenaučíš tančit."

Nyní se rozesmál Jeník tak srdečně, že vyceuil na dívku obě řady svých zdravých zubů.

Děvče sklopilo stydlivě oči a zašveholilo náhle nesměle: „Nauč mne, prosím tě, nauč, aby se mi nesmáli . . ."

V tónu jejím spočívalo tolik dětinné lahody, že mohlo prosbu tu oslyšet zase jen dítě, nemající ještě vyvinutého smyslu pro tklivé, dojemné záchvěvy srdce.

„Pověz tedy dřív, jak se udělá z červené růže bílá!" pravil hoch, jakoby váhal dívčinu prosbu přímo zamítnouti; ale v tváři jeho jevila se spíše zvědavost než ochota, prosbě její vyhověti.

„Počkej tedy," pravila dívka. „Ale neuteč! — to ti povídám!" dodala tónem oprávněné nedůvěry a odskočila do domu.

Hoch dívaje se zvědavě za děvčetem čekal. Za několik okamžiků dívka se vrátila nesouc v ruce několik sirek. „Pojď!" pravila k hochovi a poskočivši k blízkému keři růžovému, utrhla červenou růži a posadila se na bobeček. Hoch přiblíživ se k dívce, díval se zvědavě na její počínání.

„Koukej!" vece dívka. Majíc růži v levici škrtla pravicí sirkou o blízký kámen, načež držela chvíli růži nad modravým plamínkem síry. Růže počala běleti, až zbělela úplně.

V tváři hochově zračilo se nedůvěřivé překvapení.

„A kdo tě tomu naučil?" podotknul.

„Strýček lékárník."

„Nu, to bych já taky doveď, kdyby mne tomu byl někdo naučil," dí hoch.

„Nauč mne tedy tančit," naléhá zas děvče.

„Nenaučím!“ zní rozhodná odpověď. „I kdybys mi dávala sto takovýchhle stříbrňáčků —“ a hoch ukazuje chlubně děvčeti pětníček, jejž byl dostal diškerecí. Chtěje však peníz hned zas strčit do kapsy upustil jej na zem. Děvče střelhbitě sáhlo po penízi a držíc jej pevně v dlani pravilo:

„Teď peníz nedostaneš!“

Hoch uchopil dívku za medalion, jejž měla na černé sametové stužce na krku a zvolal:

„Vrátíš peníz nebo nevrátíš?“

„Nevrátím!“

Klončeti patrně přešla trpělivost; trhnuloť, a medalion zůstal mu i se stužkou v ruce. Učiniv několik skoků octnul se hoch v mžiknutí oka u zahradních dvéří. Ruče otevřev vyskočil ven a uháněl úprkem k domovu touže cestou, kterou byl přiběhl.

Doběhnuv před kostelíček pohledl mimovolně na nový železný kříž před vchodem a ustal poněkud v běhu. Připomenulť si, že ještě před nedávnem stával zde starý velký, dřevěný kříž a na něm podoba Ukřižovaného z plechu rezem rozežraného, že v štěrbinách kříže toho bývalo na sta rozličných zubů lidských, jež tam byli lidé zastrkali v blahé naději věřících duší, že bolestí pozbudou; připomenulť si, že také on tam kdysi první svůj vytržený zub byl zanesl. Zpomínka na první bolest, na první tělesné utrpení a na bouřlivou noc, kdy byl starý kříž vichrem skácen, vzbudila v duši hošíkově zvláštní pocit polouvědomělé zbožnosti. „Nepokradeš!“ zašeptlo náhle jeho svědomí, a hoch zaraziv se zůstal státi. Však hned na to se obrátil a pádil nazpět k botanické zahradě.

Ismenka stála před pootevřenými dveřmi s očima zaslzenýma. Hoch zastaviv se před děvčetem podával mu medalion.

„Tu máš, já to nechci,“ pravil.

„Já taky ne — nech si to,“ odvětilo děvče.

„Vrať mi tedy můj pětníček,“ pokračuje hošík.

Děvče neodpovědělo a podalo mu peníz.

„A *to* si mám nechat?“ ptá se hoch drže medalion před očima děvčete.

„Nech si to!“

„Opravdu?“

„Opravdu!“

Hoch poskočiv otočil se, zalusknul vesele prsty a dal se do běhu. Tentokráte se před kostelem nezastavil. Požehnal se jen znamením kříže a uháněl úprkem k domovu touže cestou, kterou byl přišel: uprostřed silnice největším prachem . . .

— Hoch, z jehož života jsem tuto vypravoval nepatrnou episodku, byl nejlepším, nejupřímnějším mým přítelem. Znali jsme se od nejútlejšího mládí. Žili jsme pospolu, myslili a pracovali podle sebe; ale nepochopili jsme se, až v trudných, trpkých dobách neštěstí a utrpení. Co následuje, vypravuju z části dle zápisků, z části dle ústního vypravování přítelova. Neměním, nezatajuju, neokrašluju ničeho, leda že nechávám přítele vypravovat nepřetržitě, co mi byl sdělil ze svého života v různých dobách fragmentárně.

* * *

Jsem člověk bídný, zbaběle sobecký. Mne nyní už pranic k světu nepoutá a přece nemám tolik odvahy, abych jediným, rozhodným skutkem odpoutal se navždy od světa, ba nemám ani tolik zmužilosti, abych ku své zpovědi o hnusném, v návalu vášně spáchaném skutku, kterýmž zahájeno mé utrpení, připsal své jmeno. Není to stud, nýbrž zbabělost. Vímť, že opovržení hodný skutek můj není ve světě osamělým, ale ohavnost jeho jest v očích mých bezpříkladna, poněvadž zárodek k němu nevznikl v povaze surové nebo otupělé, nýbrž v citech, myšlenkách a snahách tradicionelně nejušlechtilejších.

Předešlu několik zpráv autobiografických, bez kterýchž jest naprosto nemožno, porozuměti některým záhadným stínům mé povahy.

Narodil jsem se v bídné doškové chatrči před Oujezdskou branou z rodičů, kteří po celý svůj dlouhý věk musili zápasiti s útrapami všeho druhu. Život jejich nebyl vlastně ničím jiným, než klopotným bojem o uhájení pouhé existence, nepřetržitou řadou úmorných prací a vysilujícího namáhání.

Mé mládí uplynulo tiše, téměř bezstarostně. Rodičové moji byli chudí; ale bídy, v pravém toho slova smyslu, nikdy jsme nepoznali. Pracovitostí a vzornou přičinlivostí svou vyzískali aspoň tolik, že jsme bývali vždy na den nebo dva chráněni před nedostatkem, ačkoli jediná nehoda, jako na příklad jen několikadenní otcova choroba, byla by nás uvrhla v bídu skutečnou. Matka neměla vzdělání pražádného, otec pak, jenž byl aspoň krátký čas školu navštěvoval, uměl sice dosti úhledně psáti a poněkud, zvlášť z paměti počítati, ale čísti neuměl. Přes to byl hlavní zřetel rodičů mých obrácen k vychování četných dítek. Nečinili tak z ješitnosti nebo z příčin jiných více méně sobeckých, nýbrž abych tak řekl, z jakési neuvědomělé mravní nutnosti. Cítiliť nedostatek vzdělání u sebe dosti často a vědouce, že nebudou moci dítkám svým jiného zanechati, než poctivé jmeno, snažili se, poskytnouti jim aspoň prostředky k náležité propravě k životu samostatnému.

Majíce dobrý příklad pilnosti a přičinlivosti doma a vynikajíce přirozenými schopnostmi, prospívaly dítky záhy a zdárně. Ale radost rodičů netrvala dlouho. Pohřbiliť prodlením několika roků vše, co jim bylo ve světě nejdražšího. Vídal jsem rodiče v tichém zármutku dlíti u lože umírajících bratří a sester svých, viděl jsem je v nevýslovné bolesti státi nad otevřenými hroby, vídal jsem je přicházeti se zaroseným okem k hrobům svých nadějí, a přece ani jediný vzdech nevydral se z prsou křečovitou bolestí sevřených. Ba neuprosný osud nepodryl mravní sílu jejich ani nyní, když už všechny naděje, kterýmiž sobě trpkost životních poměrů snesitelnější činívali, osvědčily se býti jen klamnými přeludy, když už vysílení a věkem schřadlí, shrbená a třesoucí se těla svá jako těžké břímě z místa na místo vlekou, když neúprosná smrt je již tak blízká, že každým dnem, ba každou chvílí musí se jim zdáti, jakoby už cítili příšerně mrazivý její dech. Je cosi povznášejícího v této mravní síle, vypučelé z kořenů tak prostých, z půdy nižádnou naukou, žádnými vědomostmi a vůbec žádnými pomůckami ducha nekypřené! Viděti před sebou smrt již jen na několik pídí vzdálenou, každou hodinu očekávati již počátek tajemného rozkladu vlastní své bytosti a nepocítiti ani nejmenšího záchvěvu bázně nebo lítosti, zdá se mi býti nejvzácnější vymožeností mravní. V rodině naší měl tudíž vážný, skoro truchlivý názor světa převahu. Lehkomyslného žertu nebo nerozvážného slova neslyšel jsem od rodičů svých nikdy.

Ze všech bratří a sester svých já jediný nejevil jsem z mládí žádných zvláštních vloh, ani náklonností. Byl jsem hošík čiperný, ale nesmělý; byl jsem poslušný a ze všech bratří nejzbožnější, ačkoli v rodině naší nábožnost nikdy nepěstována zeloticky. Modlíval jsem se svědomitě každodenně z rána a na večer, chodíval jsem pilně do kostela, požehnával jsem se křížem před každou sochou, před každým obrazem svatého neb světice, ať už byly jakékoli a kdekoli, slovem začínal jsem, jako začínává obyčejně každý pobožnůstkář, kterým bych se byl bez pochyby také skutečně stal, kdyby byl duševní obzor můj zůstal tak obmezeným jako u pobožnůstkářů z přesvědčení býti musí. Zbožná mysl má však nikomu nepřekážela; byltě jsem mimo to hoch dobrosrdečný a tklivé, jemné mysli, tak že mě často pravá nepatrnost rozplakala. Později, když jsme se přestěhovali od Oujezdské brány skoro až na konec předměstí, kde byly na blízku jatky, býval jsem často přítomen porážení dobytka a také jsem zhusta z ochoty pomáhával. Pomáhalť jsem zvíře svázat a na zem povalit nebo jsem je držíval, nežli je palicí udeřili do hlavy; ale vždy, když už nasazen nůž ku krku nebo když omračující rána měla padnout, zamhouřil jsem oči. Nikdy jsem neviděl, kterak břitký nůž vjel do živého masa nebo jak palice odskočila od hlavy; nicméně hned po té díval jsem se vždy chladnokrevně do zející rány a na vystřikující nebo proudem z rány se valící krev. Zde vznikla ve mně také náklonnost k řemeslu řeznickému, ačkoli se mi zdálo, že nebudu mít nikdy tolik odvahy, abych také sám, buď nožem nebo palicí činil smrtící ránu. Jednalo se arci jen o ránu první; neboť rána druhá a následující bývají už snažší, až konečně i člověk původně nejsentimentalnější — přivykne úplně. K prvuí ráně však jsem nepřišel; přestal jsem tudíž v řeznictví na pouhém diletantství.

Otec můj náklonnostem svých dítek nikdy nepřekážel, ale přece by byl nerad viděl, kdybych se byl stal řezníkem. Byltě podobně jako já povahy tklivé. Nepozoruje u mne žádných vynikajících vloh, aniž zvláštní nějaké libůstky nebo náklonnosti, určil mne původně pro řemeslo vlastní, pro ševcovství. Neměl jsem ničeho proti tomu a milerád jsem doma pomáhával a předběžně se cvičíval v některých snažších pracích. Nejraději a nejčastěji doprovázíval jsem otce ku koželuhům, nebo jsem sám chodíval pro kůže a hotovou práci pak odnášíval zákazníkům. Tak dospíval jsem pomalu v myšlence, že dříve nebo později zasednu definitivně na kaceřovanou třínožku a strávím život svůj uprostřed kopyt a jiného haraburdí ševcovského.

Pobyv tři roky v druhé, tenkráte nejvyšší třídě obecné školy svého rodiště, nemohl jsem už výše postoupit; musilo se tedy státi nějaké rozhodnutí, buď abych šel na řemeslo nebo do škol pražských. — „Nechtěl bys aspoň na rok do školy do Prahy?“ optal se mne kdysi otec. — „Proč ne,“ odpověděl jsem, aniž bych byl při tom na něco pomyslil. Těmito slovy bylo vše vyřízeno. Po svatém Václavě dovedl mne otec k zápisu do školy maltézské na Malou Stranu. Pobyl jsem tam dvě leta a ani tam jsem nejevil žádných zvláštních schopností. Vysvědčení bylo obstojné. „Tedy ještě aspoň rok,“ pravil otec, „čemu se ve škole naučíš, nebude ti nikdy na škodu.“ — A tak postupoval jsem vždy dál, z jedné třídy do druhé, až stal jsem se studentem . . .

Otec však se přece poněkud zmýlil. Bylo mi už asi šestnácte roků, když jsem k nemalé své hrůze sám na sobě zpozoroval, že jsem se vlastně až dosud téměř praničemu nenaučil. Pamatuju se na osudný okamžik ten zcela dobře; plakalť jsem hořce, když jsem seznal, že nedovedu „učiti se“, že nedovedu studovat jako jiní. Co jsem uměl, tomu jsem se byl naučil svými zdravými smysly; z knih a ze školy však takřka praničemu. Zmocnil se mě pocit lítosti upřímné. Tenkráte arci jsem ještě nevěděl, že existuje ještě něco, co má větší cenu, než všechny dosavadní vědomosti, ba tenkráte jsem ani netušil, že jediná původní myšlenka váží více než tisíce starých, že vlastně jen onen člověk platně životem svým prospěl, který k závažným myšlenkám nebo výtvorům již existujícím připojil buď myšlenku nebo výtvor svůj vlastní, nový, původní, že tedy jen onen člověk v pravdě žil, který život svůj zasvětil snaze a práci ve směru původním. V té době cenil jsem si tradicionelně tak zvaných positivních vědomostí nejvýše. Chtěl jsem tedy zanedbané pílí a přičinlivostí dohonit; ale bylo již pozdě. Nenaučil jsem se vzácnému umění „učiti se“ ani později, a systematických jakýchsi vědomostí positivních nenabyl jsem po celý svůj život téměř pražádných. Tím zdá se mi, že dá se vysvětliti pozdější moje nesmělost a ostýchavost v životě a takměř chorobně úzkostlivá nedůvěra ve vlastní schopnosti a práci, ať již druhu jakéhokoli.

Studoval jsem tedy, abych tak řekl, pracně, namáhavě, mozolně. Čemu se jiní naučili skoro hravě v několika hodinách, k tomu bylo u mne potřebí mnoho dní a přece vždy ještě mě mučívala trapná úzkostlivost, že snad jsem přece nevěnoval věci té tolik času, mnoho-li zasloužila. Mimo to stěžovala mi studie chudoba. Četné kondice, bez kterýchž se chudý student vůbec ani neobejde, olupovaly mě o čas, jehož jsem přec daleko více potřeboval, než kterýkoli jiný z mých kolegů.

Tak ubíhal rok po roce. Otec vida, že nejsem student zrovna špatný a nesvědomitý, přičinil se ze všech sil, by mi studium usnadnil. Studoval jsem tedy v celku dosti bezstarostně, a poněvadž jsem neměl nad sebou žádného dozoru a vůbec nikým nijak jsem nebyl obmezován, také poměrně dosti samostatně. Jak mnohou hodinu, ba mnohý den strávil jsem po příkladu studujících pod širým nebem v některé z blízkých vinic, abych nevytrhován, mohl se zahloubati do toho neb onoho školního učení! Pravda sice, že jsem měl vůli nejpevnější; ale „učení se“ nešlo, a tak ležívala kniha pohozena vedle mne a já mrzut a nespokojen sám s sebou sedával jsem v zadumání. Nebývalo to ono vábné blouznivé snění, jež kolébá duši v sladkou polodřímotu, nýbrž dumání spíše trudné než příjemné, rázu spíše karatelského a vytýkajícího než povzbuzujícího.

Zamiloval jsem si samotu snad více než bylo pro člověka mého stáří a povahy záhodno. Počal jsem se štítiti společnosti, vyhýbal jsem se kolegům a přátelům a nejraději dlíval jsem pod širým nebem v místech, kde nikým nevyrušován mohl jsem se úplně oddávati svým myšlenkám. Stal se ze mne málomluvný, takměř na každé slůvko skoupý samotář, dívající se na svět zachmuřeným okem zádumčivce.

(Pokračování.)

Dobrynja Nikitič, národní ruský bohatýr.

Podává *Jan Dunovský.*

(Pokračování.)

Dobrynja jede; jeda uviděl bílý stan, z něhož vystoupila baba Gorinika (lesní žena.) Ihned dali se do sebe. Bijou se, perou palicemi, a když palice se rozkrušily, druh druha uchopil rukama. V Dobrynjovi už sotva dechu. Kdyby náhodou nebyl k tomu přijel Ilja, jenž Dobrynjovi poradil, kterak se s babou bojuje, kdož ví, jak by se bylo dálo?

Však zná Dobrynja Ilju, ne snad krátký čas — slýchával o něm od malička. Poslyšte, co se jednou přihodilo: Ilja, povídá se, přijel jednou do Kyjeva, vydávaje se za Nikitu Zaolešanina. Vladimír nevšímavý nechal ho státi u dveří a seděti na konci stolu. Ilja Vladimíra oslovil:

„Už ty, batuško, Vladimír-kníže!
Ne po stavu místo, ni síle čest!
Sám, kníže, sedíš mezi havrany,
mne necháš sedět mezi havraňátky.“

Vladimír rozhněvaný káže třem bohatýrům, aby nezdvořáka vyhodili. Bohatýři přiskočivše namáhají se všemožně splnit vůli knížecí — Ilja stojí, ani sebou nehýbá, ani kalpak na hlavě se mu neotřese. Vladimír přikazuje novým ještě třem bohatýrům a konečně z plna devíti — nemohou Iljou ani hnouti. Byl při té hostině také Dobrynja. Povídá:

„Kníže Vladimíre, krásné sluníčko!
neumíš ty hosta poctou poctíti:
Ne Nikituška přišel Zavlěšanin,
přišel star kozák Ilja Muromec!“

Ukázáno již dostatečně, jak Dobrynja věrně sloužil knížeti. Leč nejen knížeti, ani kněžně služby neodřekl.

Přišli na dvůr knížecí „přechozí kaliky“ (hrdinové to dobrodružní, odění šatem mnišským) pod atamanem překrásným junem Kasjanem Michajlovičem. Kněžna předkládá jídla a pití, všemožně se snaží Kasanja déle u sebe pozdržeti — ale Kasjaň na to nedbaje znamení dává k odchodu. Uražená kněžna káže potajmu Kasjanovi zašíti v torbu zlatou číši, z níž píval kníže při hostině, a vysýlá za nimi několik poslů. Ale poslové nerozumní hrubě napadli kaliky, viníce je z krádeže, nazývajíce je zloději. Však za to žádný hlavy neodnesl. Konečně vysýlá kněžna Dobrynju: u něho „vězestvo přirozené i naučené“, zná on slovo promluvit. Zastihl kaliky v šírém poli, seskočil s koně, čelem se bije:

Hoj jako že jsi Kasjan Michajlovič!
Neuveď ve hněv kněze Vladimíra,
rozkaž prohledat svoji družinečku,
není-li mezi vámi hloupého!“

Kasjan staví družinu v kolo, druhu druha káže prohledávat, od malého do velkého, od mladého do starého, ani sebe nevyjímaje. Nikde se číše neobjevila, až u něho sama Kasjana Michajloviče. Odevzdali číši Dobrynjovi, atamana pak po jeho rozkazu a po svém zákonu po plece do země zakopali a tak ho v poli šírém zanechali.

Tak žil Dobrynja ve službě knížecí plných devět let. Nevyžil sobě „slova laskavého ni chleba měkkého“, vysloužil sobě toliko dobrého koně bohatýrského.

Desátým rokem pomyslil Ilja na ženění: chtěl oženit se s Marinou Ignatěvou, o jejíž kráse mnoho slýchal. Dověděla se o tom rodná jeho sestra Kateřina, i radila mu:

„Nežeň se, Dobrynjo, s Márou Ignatěvou!
Podvedla Marina devět knížat,
všech devět knížat — svojich ženichů,
podvede tebe desátého!“

Dobrynja nevěří:

„Učinil on se sivým holubem,
zaletěl k Marišče Ignatěvě,
posadil se jí na okénko:
Ležela Marinka na postelečce --
na pravé jí ruce litý drak.“ —

„Ne syrý dub to k zemi se kloní,
kloní se Dobrynja Nikitič mladý
sluníčku knížeti Vladimíru,
taková slova promlouvá:
Nepovel kníže káznit a rubit,
ale dovol mi slovo promluvit!
Tři leta u tebe jsem já stolničil,
tři leta u tebe číšníkem byl,
tři leta v paláci přídveřničil.
Dej ty mně, hosudare, dovolení,
projít se po slavném městě Kyjevě,
po dlouhých širokých ulicích
i po těch úzkých příčních uličkách.“

Kníže Vladimír, dobrák hrozný, dal mu to „veliké dovolení“ za jeho službu nemalou s tím ještě napomenutím, aby nechodil v úzkou uličku Mariinu, na dvory její se nezadíval; neboť o Marině chudá jde sláva, zlá pověst, že se přidržuje čarodějství. Kloní se Dobrynja až k zemi a slibuje plnit knížecí vůli. Nesedlá on bohatýrského koně, ale béře svůj tuhý luk; nepáše si svůj meč „kladenec“ a béře kolčan s kalenými střelami.

Chodí Dobrynja po širokých ulicích — střílí po střechách vrabečky; chodí po malých uličkách, střílí pod střechami sivé holuby. Nabažil se všeho — zachtělo se mu do té uličky Mariščiny. Šel a uviděl:

„Dvůr Mariščin stojí na sedmi verstách,
okolo dvora železná hradba:
na každé tyčince po makovičce,
po jedné makovce pozlacené,
po jedné hlavičce mládenecké.
Uprostřed dvora dvě věže stojí,
dvě věže stojí zlatovrché.
A na těch věžích dva holubi sedí,
celují se, milují se jeden s druhým,
sivými křídly se objímají.“

I zdálo se Dobrynjovi, že ti dva holubi se mu vysmívají: junácké srdce se rozehřálo, krev bohatýrská se rozkypěla. Vyňal on z nálučně tuhý luk, z kolčana kalenou střelu, natáhl hedbávnou tetivečku. Nemyšleno dlouho, rychle děláno: vzpružila se tětiva, zafičela střela — ale byla při tom nehoda:

„Jeho levá noha uklouzla mu
a pravá ruka se ušinula:

nepadla střela ve dva holuby,
a zaletěla v síň Maruščinu,
v okénko její lomené,
v tabulky její skleněné —
rozbila stříbrné náčiní
i zrcadélko broušené.“

Zatřásly se na síních dubové stoly, rozlily se medové nápoje. V té chvíli myla se právě Maruška a bělila, oblékala v květované šaty. Nedomyvši se, zahodila líčidla i šaty, v jedné košilce bez jupečky vyběhla a v punčoškách bez střevíců na pavlany, na Dobrynju se rozkřikla, vyhrožujíc mu. A Dobryňuška, mladý hrdina, stojí, usmívá se, div Marušku zrakem nepohltí a z jejích babských hrozeb nic si nedělá.

Maruška vzala bělodubového dřeva, zapálila v peci a nad tím slova říká: „Jak to dubové dřevo se rozhořelo, tak ať rozhoří se srdce junácké u toho Dobrynji Nikitiče.“

Dobrynja jede po ulici — div se nepotácí. Přišel domů — chleba nejedl, do půlnoci nespal a od půlnoci oka nezamhouřil — bílého svitu se nemohl dočkati. Vstal, vzal ostrou šavlici, vyšel na ulici a k tomu dvoru Maruščinu. V té době byla u Marušky hostina: byly tu krásné děvušky, otecké dcerky, i mladé ženušky junákův. Slyší Dobrynja, kterak se ženušky vychloubají, jak se vysmívají děvušky. Vysmívá se také Maruška jemu Dobrynjovi.

Naplněn hněvem vyběhl na vysoké síně, vyvrátit železné dvéře. Široký dvůr se otřásá, stoly se kolébají a nápoje se rozlévají — dvéře se rozlomily.

Maruška volá mu vstříc: Ah ty dětino-selštino, drvo neotesané! Není na tom dosti, že's mi roztřískal skleněné okno, čajník mi rozbil stříbrný i leštěné zrcadlo? Nedokončila ani — přihnal se Zmij, chtěje Dobrynju ohněm spálit, chobotem uchytit.

Dobrynja stojí, usmívá se, hlavou kroutí a draku povídá, šavli vytahuje a nad hlavu ji rozpřahuje. Chceš, abych tě rozsekal na kousky drobné, jako se kladou na stůl při hostinách, a rozházel tě po širém poli? Sotva dořekl, Zmije ubil.

Maruška uzřevši milého druha ubitého, v srdci se velmi rozželila i zahněvala: s pláčem na Zmije se vrhla, sladkými slovy a sliby lichotivými v život ho volala: Tys u mne, Marušky, jediným miláčkem, druhem srdečným! Chceš-li, já Dobrynju učiním klisnou vodovoznou? Bude Dobrynja vozit vodu na tebe i na mne. A chceš-li, stane se hnědým turem!

„Učiním Dobrynju hnědým turem:
pustím jej Dobrynju v zelené luhy,
bude se Dobrynja travou sytit,
napájet vodou pramenitou!“

Zmij k životu se neprobudil — Maruška učinila Dobrynju hnědým turem a poslala na luhy:

„Jdi si teď, běž si na širé pole,
tam kde se prohání devět turů,
všech devět turů — mojich ženichů!
Živ se tam travou kořenatou,
zapíjej vodou blátivou!“

A byl Dobrynja desátým turem, všech devíti atamanem se zlatýma rohama. V Kyjevě nikdo nevěděl ani netušil, kam Dobrynja se poděl a co se s ním stalo. V těch dobách, když 12 roků uplynulo, rodná jeho matička navařila ječmenného piva, napekla husí, labutí — strojila velkou hostinu za svého synáčka přemilého. Sezvala poutníky přechozí i všechen počestný lid, modlitbou zpomněla na Dobrynju a k dubovým stolům hosty rozsadila. Odkud se vzala, nikdo neví — přišla na hostinu také Maruška a bez poklony i opovědi se posadila. Jedlo se, pilo, vesele hovořilo, každý se něčím hleděl pochlubit.

Mluvila také Anisja Sevastjanovna, mladá žena vojvody kyjevského: U mne mladičké jsou síně zlatem vyzdobené a v nich překrásná tisová lůžka. U mne mladičké koráby jsou s bohatým zbožím s bobry a kunicemi; a ještě u mne srdečný druh Ivanovič, vojvoda kyjevský.

Veliká milost boží na věky! Odpovídá na to smutná vdova Nastasja Ivanovna, Dobrynjova matka. Byla pro mne jediná radost, jediné bylo potěšení, dítě mé milé a již ho není. Zavládlo u nás v Kyjevě neslýchané kouzelnictví, neslýchané, nevídané.

(Pokračování.)

Z písní Irmy Geisslovy.

Jarní vzdech.

Od vrchole ku kmenu
mladé, hebké listí,
drobounké, vždy po pěti,
že je nelze sčísti.

V rozhoupaných haluzích
malé ptáčků děti
švitoří a těší se,
jak tam budou pěti.

Větřík mladým listovím
tichou píseň hude —
kdež budu, až sežloutlé
opadávat bude!? —

Tucha.

Mně teskno je, tak nevýslovně,
tak smutno, jako před smrtí —
zdaž předtucha to, příští ranou
že osud hruď mou rozdrtí?

Že v moři věků přenesmírném
jak člunku troska utonu? —
můj odpor zoufalý, jak chmýří
bouř sfoukne krutých zákonů? — —

A zapomění s povrchu pak
mou stopu navždy zahladí?
i odumrou má zvučná hesla,
tak slavně znící za mládí?! —

Nech zapadnu: Však jedno žádám:
než s veltokem tím uplynu,
nech bleskem zaplane mé žití
a v blesku tom ať zahynu!

Vous.

Notturno od *Fr. Heritesa.*

Zdálo se mi, že přišel ke mně můj vous.

„Proč jsi mě shodil?“ pravil s trpkostí. „Žili jsme přec déle čtvrt století pospolu — v nejkrásnější svornosti a lásce a teď — — To bylo hanebné! To bylo nevděčné!“ —

Byl jsem v rozpacích. — „Nu, odpusť! Nevěděl jsem, že ti způsobím takovou bolest.“

„Bolest?“ — zvolal divoce. „Nenávistí mne naplňuje tvůj čin.“

„Ale proč pak jsi také tak nehorázně sešedivěl, příteli?“ . . . řekl jsem jako na omluvu a bylo mi opravdu líto ubohého vousu.

„Sestárnul jsem,“ — prohodil vážně — „jako sestárlo tvé srdce.“

„To je pravda! Sestárlo — sestárlo — — — Ale nepozbylo vší svěžesti. Čtyřicet pět let, kterými hospodin obtížil má bedra, zanechalo sice stopy v mém srdci, však nezničilo je; ono bije dosud týmž tlukem jako před lety, ba prudčeji. — Přiznám se ti: Jsem syt mládeneckého života. — Chci se oženit. Tvůj podezřelý pozdní květ mi překážel — —“

„Proto jsi mne zabil!“

„Zabil! — Nebereš si právě práci s hledáním významů; urážíš. Ostatně — vše jedno. — — Jsi mrtev! Kdybys byl člověk, dal bych za tebe na mši.“

Můj vous propukl v hlasitý smích, který mrazil až v kostech.

„Tací jste vy lidé!“ zvolal trochu se utišiv. „Raníte a vymýváte pak ránu balsámem bezmyšlenkového soucitu; ubližíte zlomyslně, nelítostně a se slzou v oku podáváte pak ruku a voláte: odpusť! odpusť! — ó lidé, kteří štvete i největší své duchy, až poklesnou, a pak přijdete a ozdobíte vavřínem jejich mrtvé skráně, odříkáte několik vodnatých pohřebních řečí, postavíte jim nádherné pomníky, napíšete jim tisíc sladkých upomínek — vy — kteří jste otrávili jejich život — —“

„Jsi trochu hrdý.“ Cítil jsem celou tíhu jeho výčitek. — „Nezapomeň, že jsi jen vous.“

„Nemluvme o tom,“ pravil usadiv se pohodlně na postel. „A která pozemská krása, smím-li se tě ptát, rozhárala tvé staromládenecké srdce? — Snad tvoje počestná přezralá hospodyně . . .“

„Jsi odporný,“ zlobil jsem se. „Miluju Adélu. Znáš ji — viděli jsme ji o loňské zimě. Hodné děvče! Jak se ke mně tulila . . . „milý strýčku!“ říkala a hladila tě jemnou svojí ručkou; vím, že to náleží mezi tvé nejkrásnější upomínky . . . Strýčku! — proč: strýčku? — Zdaž by neznělo krásněji: mužíčku! — milý mužíčku. — Zítra k ní odjedu. Bude to krok k mému štěstí.“

„Proto jsi se rozloučil se mnou?“

„Ano.“

„A neřekl's ani slova o smutném rozchodu — ty, který přec ve svých nočních samomluvách tak rád všecko vyžvaníš.“

Začervenal jsem se; cítil jsem, jak vstupuje mi krev do tváře.

„Šetrnost není právě tvou ctností. — — Bál jsem se, že budeš žárliv na malou Adélu, že budeš vzpírati se mým citům — —

Mám tě silně v podezření — přiznej se! — že jsi tušil něco o tom, co děje se v mé duši. Právě když jsem poprvé si řekl v duchu: proč by bylo nemožné, aby's byl milován; milován Adélou . . . právě když jsem ručku její poprvé políbil, stisknuv ji trochu vřeleji, nežli je to dovoleno ctnostnému strýčkovi — pozoroval jsem s hrůzou, kterak ušlechtilý svůj lesk zahaluješ v zrádnou šedivou kuklu . . .“

Máchnul rukou, ohyzdně se ušklíbnuv.

„Ostatně,“ zlobil jsem se — „znám sice staré: de mortuis nil nisi bene — a ty jsi tak dobře jako mrtev — ale musím ti říci pravdu.

Ty jsi nestál vlastně za nic. Vždy rozčechraný, dodával's mi vzezření divokosti, která musí být postrachem každé křehké, panenské duši — a jakou jsi měl vlastně barvu, příteli? — Nebyla to žádná určitá barva! Každý jednotlivý vlásek hrál do všech tónů — od nejtmavějšího černa až do nejohnivějšího zrzava — — To přece není krásné! —“

„Opravdu —“ pokračoval jsem — „V tvé společnosti mohl jsem se před Adélou objevit co její strýček, ale nikdy co její zbožňovatel, její ženich, v krátce, jak doufám, její — —“

„O té marnivosti 45tiletého mládence!“ zvolal můj vous a dal se do smíchu; řekl bych, že se smál do vousů, kdyby nebyl sám vousem.

„Zas urážíš! — odpusťme si, milý vouse; mluvme raději o minulosti.“

„Ach, minulost!“ . . . dodal jsem měkce, ponořiv se v sladké upomínky. „Zdaliž pak se pamatuješ na tu dobu, kdy jsem poprvé miloval . . . Tys byl tenkrát mladý, velmi mladý; imponoval's šestiměsíčním svým vzrůstem, svojí elegancí pečlivě mnou pěstěnou . . . Řekni upřímně — zdaliž pak jsi se také chvěl rozkoší, když líbezná růžová ústka Karličky spočinula na mém rtu v ohnivém políbení první lásky, dotknuvše se tebe —“

„Karlička?“ ptal se — „která to byla? — Ty jsi líbal mnoho — nevím, nepamatuji se. Vy lidé chlubíte se vždy jen svými vítězstvími — nikdy porážkou. Nezapoměl jsem ještě, kterak stál jsi jednou po tři hodiny v mrazu v r . . ské ulici pod okny nádherného paláce, čekaje, až se objeví půvabná hlavička slečny Emilie — — Neobjevila se . . hahaha . . Objevila se jen outlá její ručka oděná v bílý krajkový rukávek — objevila se a shodila hrst pecek z višní, které nejspíš zavařené pojedla v slaďounkém nákypu, na tvou hlavu . . hahaha . . . Horké slzy kapaly z tvých očí a zachytily se v mé laskavé náruči, která však nebyla tak teplá, aby je ochránila před nočním chladem a mrazem. Zmrzly ty slzy ještě té noci — a láska tvá také — zapomněl jsi velmi brzy . . . Jsi cynik“. —

Počalo mi být opravdu nepříjemno v společnosti mého vousu.

„Miloval jsi dále“, pokračoval, „šťastně i nešťastně; miloval jsi po sobě tlustou Barušku, sentimentální Luisu, fádní Leonoru — kdož si pamatuje všechna jmena! — Hrál jsi si na Juana, opiče se po cudných spoluobyvatelích tohoto slzavého údolí, jež ozařuje slunce 19tého století svým omrzelým, blaseovaným svitem. — Miloval

jsi mnoho, až srdce vyprahlo, vyschlo . . . Odebrav se na zasloužený odpočinek, přenesl jsi lásku svou s ršlechtilých potomkyň rajsky naivní Evy, na psy, kočky, a ptáky. — — To bylo moudré, příteli! —"

Nevěděl jsem co odpovědět; mlčel jsem.

„Ano, to bylo moudré", hovořil dále, „ale teď — tvoje svraštělé 45tileté srdce a srdečko Adély . . . vysměje se ti! —" a propukl sám opět v nehorázný smích.

Chtěl jsem vyskočit a byl bych ve vzteku snad zakroutil krk svému hanobiteli, s nímž jsem déle čtvrt století žil v nejdůvěrnějším přátelství . . .

Probudil jsem se.

U lože mého stála má stará hospodyně, podávajíc mi došlé listy.

Adéla K . .
Jaroslav M . .
snoubenci.

Pod tím ukrutná poznámka psána malou ručkou Adély: O masopustě bude svatba. Doprovodíš mě jistě k oltáři, můj milý vousatý, šedivý strýčku . . .

Vyskočil jsem prudce z postele, polekav na smrt dobrou Kateřinu tímto na mé stáří ovšem neobyčejným jednáním.

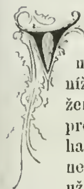
U postele na zemi ležel můj vous, který jsem večer shodil, protože svým podezřelým, zrádným květem kompromitoval mou 45tiletou svěžest. Ubohý vous! — Tu leží tiše, bez hnutí — — Je mi ho přece jen líto . . .

Hoďte jej do pece, Kateřino! —

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

V nejúplnější emancipaci dívčího vychování, vedle níž všechna nyní žádaná volnost veřejného života ženského jest klášterní sevřeností, krásná Isolda provedla smíření Tristana se svým otcem, pomáhala utvrzovati důkaz, že on sarpanda zabil a nenamítala ničeho proti tomu, když statečný rytíř už jal se upomínati jejího otce, aby splnil svůj slib. Tu pak začíná teprv vlastní román. Tristan nežádá krásné Isoldy pro sebe, pravě totiž o sobě:

já jsem pro mladost nedostatečný,
že nechci ještě tak ráno (záhy) ženy pojieti;

ale prosí za ni pro svého strýce krále Marka; při tom dokládá se i Kristem, že mu jí přeje srdečně.

Tu pojev ji král za ruku
poruči ji Tristanovi tomu reku,
aby tu pannu donesl šlechetnu
s věrú k svému pánu neposkvrněnu.

Isolda byla i s tou proměnou spokojena. Tu pojednou dovídáme se, že měla také matku. Tato posavadní svou pasivností aspoň dokazovala, že má nevyvratitelnou důvěru v skálopevnou ctnost své dcery, která znala, jakého tělesného složení jsou koně v rozličných krajích světa, ba i jak se kde kovají, která za svlečeným rytířem nesla brnění, a v koupeli jej drahými mastmi natírala. Snad by dobrá královna byla setrvala i dále v tajnosti, kdyby se nebyla přihodila věc, netoliko pro středověk, nýbrž ve všech dobách vždy na pováženou. Mladá krásná Isolda měla jíti za ženu krále přistárlého. Na vyrovnání tohoto schodku v přírodě užívá se v nynějším prosaickém století drahého kovu, jenž může vypadati také jako papír; v idealním středověku rozuměly se při tom všeliké výhody materielní samy sebou, ale nepostačovaly. Tenkráte poskytovala příroda léky i proti sobě. **N á p o j e l á s k y** náležely k pořádné domácnosti středověké, zvláště ve vyšších kruzích. Bůh ví, odkud také Isoldina matka ten vzácný dar středověké vědy měla, a užila-li ho kdy do této chvíle. Bystrý její duch postihl nyní jádro celé otázky Isoldiny a zaplesal v blahém vědomí, že změní odvěčné zákony. Královna odkvapila ze síně, kde Tristan pro svého strýce Marka přijímal bílou ruku rusovlasé krásné Isoldy, do pevné nádoby velmi bezpečně uzavřela „jedno pití" a odevzdala chytré družce princeznině, komorné Brangeneně, aby na to největší pozor měla a s sebou na cestu vzala.

A to milá panno opatř dobře,
když má dci a její muž v komoře
spolu budú chtieti spáti,
račiž toho neobmeškávati,
dajž jim toho pitie píti,
a kaž jim všechno vypiti.
Toť tvá cnost ohraditi musí
ať jeho ižádný jiný neokusí.

A jaký to byl nápoj, jehožto opatrování starostlivá královna panně Brangeneně svěřila, tak aby ho nepil nikdo, leda krásná Isolda a její muž, přistárlý král Mark?

To pitie tak připraveno bylo,
že kterýž muž, neb paní mnoho neb málo
toho pitie okusila,
toho jest pravda dojistila,
že jsú sě rozlúčiti nemohli,
než po čtyřech létech prvé nikoli,
ačby toho chtěli byli rádi zbýti,
však jsú musili po sobě milostěmi túžiti,
a sě milostivě vždy milovati,
toho nikakéž nebylo lze ostati.
Čtyři léta mohlo je to státi,
že jím sě tak musili milovati,
až nikakéž jeden bez druhého
nemohl býti dne celičkého.
Když jeden druhého den neviděl,
ihned od toho velikú nemoc měl.
Pro to pitie byli jsú sobě mili,
že ačby sě kdy rozlúčili,
jednoho téhodne spolu nemluviec,
milostěmi musiliby umřieti nechtiec.

Není potřebí zvláštního důmyslu, abychom už nyní uhodli, co se bude díti. Tak nevýslovně nebezpečná věc uložená v nejbližším okolí mladých srdcí, Tristanova a Isoldina, statečného rytíře a krásné ohnivé princezny, kteří mají spolu cestovati na jedné lodi do daleké země!

Odpluli. Tristan velikou slávu svou pokládaje v tom, že té krásné panny pro svého krále dobyl, nařídil správci lodi, aby rychle plul. Však Isoldě nelíbila se plavba tak kvapná; kdekoliv by bylo možno přistáti, žádala,

aby si odpočinuli. Přirazili k jednomu ostrovu a všechno vystoupilo na pevnou zemi. I družky Isoldiny šly se podívat, co by tam nového a pěkného bylo; toliko jedna panenka zůstala při princezně. Té chvíle uznal Tristan za svou rytířskou povinnost, baviti opuštěnou nevěstu svého krále. Vstoupil k ní a krátil jí čas vypravováním rozličných krásných dobrodružství. Z dlouhého výkladu dostal žízeň. Nebylo tu nalévače, aby mu podal. Tu vece přítomná panenka, že mu přinese píti, že ví o trošce vína. Odešla a přinesla onen osudný nápoj. Tristanovi lahodilo to „víno“

napi sě jeho mnoho,
mněl, by bylo něco dobrého.
Poskyte jeho také panně.

A neštěstí jest hotovo. Neboť

jakž sě ona napi nelestně,
tak sě jim zdáše oběma
jakoby byla na smysle něma.
I musichu sě tak milovati;
a z nich toho žádný nemoh rozuměti,
kterak v tak krátkém čase
bylasta laskavy na sě.
Tristan a ta jistá panna
mněchu, by je nadstúpila žalost smrtedlná.
Tak je(st) bylo veliké milovánie
mezi nimi bez jich chtěnie.
To sě ot přijetie toho pitie stalo,
jehožto sě panna styděla nemálo,
žej tak velice milovala
Tristana a po něm milostí mřela.
Tristan pro milovánie také
měl jest túženie všelijaké.

Všechen další obsah románu plyne pak z tohoto nezaviněného činu Tristana a Isoldy. Nemohou za to, že se musejí milovat, ani básník za to nemůže a ospravedlňuje je oba ve všem; není tím vůbec nikdo vinen, a nikdo nemůže pomoci. Následovalo, co přijíti musilo.

Jechu sě takto spolu obchoditi
a obyčejnějí s sebú býti,
nežli jsú kdy dřieve činili.
K tomu jsú je veliké milosti nutily.
Velikú jsú měli tesklivost
a nejednú túžebnú žalost,
bojiece sě oba toho,
aby jeden nemiloval jiného někoho.
A když jeden druhého spatřil, ihned žalost
jměl toho a velikú tesknost,
jenž sě smrti přirovnává,
ot niežto nemoc rozličná přicházela.

Rozstonali sě oba, nikdo nevěda ani proč se mu tak děje, ani že druhý podobně se trápí a neustále pláče,

Tehdy ta panna jista
zavola na milého Krista:
Ouvé! běda mně hubené (ubohé)!
co já mám na svém srdci skúšenie
pro toho jistého Tristana muže,
žež mi neslušie praviti té núze.
Však bych tiem byla vesela,
bych věděla, jsem-li jemu mila.
Bez něho jest mé bezživotie,
on mi odjímá jedenie i pitie.
Co móže mezi nebem a zemi
lepšieho býti a ve všem stvoření,
než ten muž převelmi silný,
jenž jest rek přieliš smělý?
On jest jakžto nad olovo zlato,
proti němu všichni jsú jako bláto.

Patrno, že Isolda v rozvoji milostného poměru s Tristanem stále má iniciativu, a že rytíř nemusil namáhati se příliš, aby pozornost její na sebe obrátil. Vzplanuvši k němu nyní horoucí láskou, trápila se nejvíce tím, že

když mě mój otec chtěše
jemu dáti za paní a poručieše,
tehdy ten jistý mládenec
netbaje mne za jiného veze préč.

Tato myšlenka vzbudila v ní na chvilku hrdost ženskou, tak že zvolala:

také já chci pokusiti toho,
zdalibych mohla užiti koho,
jenžby mú mysl od něho odvrátil
a tudy mně mé núze ukrátil;
protož mé milé srdce
netbej na toho reka viece,
neb já tvú mysl túžebnú
otvrátím ot něho již s hanbú.

Ale toto odpírání netrvalo při ní dlouho. Ihned dokládá:

Však mi sě zdá, lépe bych ho milovala,
než svój život za to dala;
a takto sě toho domním,
že mu sama povědieti musím.

Chtěla mu svou lásku vyjeviti, doufajíc,

že urozumě snad své milovánie,
však ižádný pohan nenie.

Tím časem také Tristan byl touhou k ní mocně jat. Půl čtvrta dne leželi oba, ani nejedli ani nepili a — chřadli. To vidouce strážcové a přátelé jejich, Kurwenal a Brangenena, vešli spolu do rady, jak by jim pomohli. Brangenena už byla seznala, co v její nepřítomnosti s čarovným pitím se přihodilo, a proto v moudrosti své pravila, mají-li Tristan a její panna býti zachováni při životě, že nezbývá, než svésti je k sobě. Čtvrtého dne přistáli opět u nějakého ostrova, všechna družina vyšla na břeh a Kurwenal poprosil svého pana, aby k panně Isoldě ráčil jíti, že snad se tím něco polepší jeho zdraví. Tristan bez meškání do její komnaty vkročil, zapomněl jí dát pozdravení, ani se jí neotázal, jak se má, zdráva-li. K tomu všemu nebylo času, neboť

jakž jeho nejprvé panna zoči,
proti němu spěchem kroči,
i vece mu: vítej pane milý!

Opět vidíme Isoldu o několik kroků napřed. Tristan ještě se zarazil slovem „pane“, ale složiv všechnu tesknost

poče k ní běžeti
a podlé nie tu seděti.

Kurwenal a Brangenena srozuměli, že tu jsou na dále zbyteční a zůstavili je o samotě.

Tu svých nemocí bychu uzdraveni
dříve než jsú byli rozloučeni;
tu jiného neučinichu,
než srdečnú lásku k sobě měchu.

Opakováním takových sladkých hodin prodlela se plavba, až by se žádost milostná poněkud nasytila. Konečně přece objevila se na obzoru země krále Markova. Tu nadešla milencům velmi těžká starost.

Tu sě spolu poradichu
a Brangeneny snažně prosichu,
a zvláště Isolda ta panna čista
prosi Brangeneny pro Krista,
aby jí toho ráčila neodpovědieti,
než, by s králem první noc chtěla ležeti.

Nyní následuje rozmluva, z které nabudeme poznání, co v kruhu rytířské společnosti shodovalo se s ponětím o čistotě panenské a k čemu užíváno intervence Kristovy. Brangenena nechtěla prosbě Isoldině vyhověti. Nato

Isolda: Brangenena přietelnice moje,
nechajť jsem já věčně tvoje,
rač mi k tomu poraditi,
kterak já mám učiniti,
když mám ležeti vedle krále:
blízkoli se přičiním, či podále,
Brang.: Panno, tohoť já nevědě,
jinýť tobě dobře povědě.
Isolda: Však mi lépe poraď k tomu.
Brang.: Ouvé, pohřiechu nerozumiem tomu.
Isolda: Tehdy mine mě má všechna radost.
Brang.: Toho by mi byla veliká žalost.
Isolda: Ještě ukaž svú ctnost mně,
kterak já mám učiniti nynie.
Brang.: Ještě ty učiň věc jednu
mnedle a dosti snadnu,
a slyš to což móž býti.
Rač se s králem sbydliti
první noc, než jednu hodinu!
Snad tě vše žalosti minú.
Tiem buď jista bez pochybenie,
žeť toho neučiním prošenie.
Isolda: Já tě chci přinutiti k tomu,
že musíš pohodlna býti králi mému,
přinutím tě službú a darováním,
že musíš první noc ležeti s ním.
Brang.: Nuže račiž tomu povoliti,
tvoji darové nemohú mne ukojiti,
ani na to kterak vznésti.
Isolda: Ale pro milý bůh tebe prosím,
rač první noc ležeti s ním.
Brang.: Ty dvorné klamánie máš,
však toho neučiním což žádáš.
Isolda: Ouvé, nutí mne k tomu klamánie núze,
však nelehu podlé toho muže.
Brang.: Já sem tobě slúžila velice,
to móžeš pomnieti ačť sě chce;
protož nechajž mne s pokojem,
neb toho neučiním, to viem.
Isolda: Pro bůh rozpomeň sě na svú dobrotu!
a nepleť mne v tu robotu,
neb já věři dobře tobě,
že mi přeješ jako sobě.
Brang.: Isolda, jáť pomohu tobě z té núze;
než všakť jest ležeti podlé toho muže,
kdyby to bylo na mej vóli,
neučinila bych toho nikoli!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

II.

Píseň sudu.

Seděl jsem kdysi mezi desátou a jedenáctou hodinou ve vinárně „u hlemýždě“. V libém klidu pozoroval jsem pestré hemžení v sále, kolem dubových stolů a cítil jsem se šťastným, že jsem na světě.

Oh, ty dobré, upřímné tváře! Tlusté, hubené, červené, usmívající se, vážné, posměšné, spokojené, snivé, zamilované, blýskající očima, zakládající ruce, zívající, bručící, klátící se; nohy natažené, klobouky na uchu, čepice v týle . . .! Oh, jaká to rozkošná perspektiva!

Síní ozývala se právě hymna „Banditů“:

„Hle, já jsem králem těchto hor!“

Hlasy všech pijáků splývaly v strašlivou harmonii. Já pak jsem kýval hlavou, dupal nohou, trylkoval brzy s tím, brzy s oním a přičítal výsledek všeho toho přirozeně jen sobě.

V tom utkvěly mé oči na Sébaltu Brauerovi, hospodském, který seděl v pozadí ve své stolici. Byla to hodina, kdy Brauer se začínal šklebit: levá jeho tvář se nadmula, pravé oko se zamhouřilo, mluvil hlubokým hlasem a přendaval stále bavlněnou čepici na své rozcuchané paruce. V okamžiku tom hleděl též Sébalt na mne.

„Hé!“ zvolal, zdvihaje tajemně prst, „slyšíš ho, Théodore?“

„Koho?“ tážu se.

„Parbleu, mého „braumberka“, jak zpívá?“

„Oh, jaká naivnost!“ zvolal jsem. „Jak můžeš tvrditi, že víno zpívá? Ještě, kdybys řekl, že pijáci zpívají! To by bylo pochopitelné; ale víno — hé! hé! hé! věru, Sébalte, to jsou myšlenky směšné, abych neřekl nerozumné!“

Ale Sébalt mne již neposlouchal, chodil na pravo, na levo, pošoupl koženou zástěru v bok a rozepjal jednu šli, obsluhuje pijáky a vylévaje polovici ze svých džbánků s klidem a vážností na okolní lidi.

Tlustá Voršila usedla na jeho místo v stolici; šest lamp na stropě začalo tančiti do kola a když jsem již čtvrt hodiny prohlížel tento zvláštní zjev, aniž bych si ho mohl vysvětliti, poklepal mi Brauer na rameno, řka:

„Théodore, soudek je prázdný! Půjdeš ho se mnou naplnit do sklepa? Uhlídáš divné věci!“

Věděl jsem, že má Brauer nejlepší sklep v městě; byl to sklep dávného kláštera benediktinského. Nuž, posuďte mé nadšení. Sébalt držel již rozžatou svítilnu. Vyšli jsme, vedouce se pod paží, máchajíce rukama a řvouce píseň:

„Hle, já jsem králem těchto hor!“

Ale když jsme přišli do hlemýždí ulice, vrátil se nám klid. Noc byla vlhká, staré chatrné stavby vztahovaly nad námi svá ramena; omžený měsíc pustil ze svého přediva stříbrnou nit, jež se klikatě vinula tmavými stružkami, a nedaleko vyplácel nějaký kocour svou ženu, která plakala a vzdychala, až nám to srdce rozrývalo.

„Brr!“ řekl Sébalt jektaje zubama, „je mi zima!“

Zároveň zdvihl těžké padací dvéře, podepřené šikmo o zeď, a začal sestupovat. Následoval jsem ho zvolna. Schody neměly konce. Stíny se dloužily — dloužily až do nekonečna, několikrát jsem se obrátil, všecek užaslý. Pozoroval jsem velikou šířku ramen Brauerových, jeho snědý krk pokrytý krátkými chloupky, česanými až do prostřed ramen; divné myšlenky probíhaly mi čelem: zdálo se mi, že vidím před sebou bratra — sklepníka benediktinů, jdoucího navštívit biblioteku klášterní, já pak že jsem také jedním z dávných obyvatelů kláštera. Bezděky vložil jsem ruku na prsa, očekávaje, že tam nahmátnu ctihodný vous. Praktický výklenek ve zdi dole u schodů při-

pomínal mi živě sošku panny Marie, před níž druhdy hořívalo věčné světlo.

Celý zaražen, téměř polekán, chtěl jsem zdání své sděliti Sébaltovi, když se tu před námi objevily ohromné dubové dvéře, pobité hřebíky s velkou, plochou hlavicí. Hospodský otevíraje dvéře ty silnou rukou, zvolal:

„Tu jsme, kamaráde!“

A hlas jeho, valící se temnotou, ztrácel se víc a více v daleké hloubce podzemní. Slyšel jsem několikanásobné jeho opakování. Vstoupili jsme spolu velmi vážně.

Navštívil jsem ve svém životě již dosti znamenitých sklepů, počínaje sklepem našeho slavného pána Jéri — Petra až ku sklepům radnice bremské, kde se chová výtečné víno — Rosenwein, jehož jednu láhev měšťané dobrého svobodného města posílali každoročně starému Goethemu k svátku, viděl jsem již větší a bohatší na víno sklepy, než byl sklep mého přítele Sébalta Brauera, avšak musím pravdě dáti svědectví, že jsem posud neviděl sklepů tak spořádaných a dobře chovaných.

Pod sklepením zvýší třiceti stop a zdéli více než sto metrů, skládajícím se z tesaných kvádrů, byly narovnány sudy ve dvou rovnoběžných řadách. Radost byla podívati se na ně; vzbuzovaly bezděky úctu. Za každým sudem připevněna na zdi tabulka označující čas, kdy vyrostlo, rok, den a čas vinobraní, kysání první neb druhé, dále zevrubné vypsání ušlechtilé šťávy, uzavřené dlouhými dužinami, jež objímaly železné obruče.

Kráčeli jsme volným, slavnostním krokem.

„Hleď, zde braumberg,“ řekl hospodský, ukazuje na ohromný sud; „jest to mé všední víno. Slyš, jak si tu zpívá:

„Oj, pro mne skrblík potají
tolary střádá v pevné skříni
a pro mne dívky vzrůstají
i v chatrči i v panské síni . . .

Ah! bandita, jak si kroutí svůj rusý knír!“

Šli jsme dále.

„Stůj!“ zvolal po chvíli Brauer, „tu jsme před steinberským z r. 1822. Pěkný to rok! Okus ho!“

Postavil svítilnu na zem a vzav s čepu sklenici českou s širokým kalichem, štíhlým sloupkem a malou nohou, otočil kohoutek.

Proud zlata naplnil pohár.

Než mi ho nabídl, zdvihl jej Brauer pomalu, aby okázal krásnou barvu žlutého jantaru. Pak jej přiblížil k svému zahnutému nosu:

„Jaký bouquet!“ pravil „jaká vůně! Jest to jasná myšlenka, jest to sen „Čarostřelce.“

Pil jsem. — Všechny čivy mého mozku byly elektrisovány, celá má bytost byla divně oslněna.

„Nuže?“ řekl Sébalt.

Místo odpovědi dal jsem se do zpěvu:

„Já statný střelec jsem . . . .“

A ozvěna se budila v dáli, zdvihala hlavu ze středu stínů a zpívala se mnou. Byly to zvuky znamenité.

„Ty přece hned tak nezpíváš!“ pravil Sébalt s podivným úsměvem.

Tato poznámka přiměla mne k přemýšlení; zamlčev se na chvíli, pravil jsem pak:

„Myslíš snad, že to víno zpívá?“

Však nezdálo se, že by si mých slov všímal, stal se vážným. Pokračovali jsme ve své podzemní pouti. Staré sudy, jak se zdálo, očekávaly nás s úctou. Naše zraky zářily. Brauer pil také. —

„Ah! ah!“ pravil „Kouzelná flétna. Nutno, abys byl hezky mým přítelem, mám-li ti zahrát arii z této — u ďábla! — johannisberské z roku XI!“

Tenoučká nitka řinula se do kalíšku a naplnila jej. Vyssál jsem mok s klidem až do poslední kapky. Brauer se mi díval hluboko do očí, ruce maje v zadu křížem složeny; mělť chuť, vzíti mi mé štěstí.

Hle, duch starého vína, duch živější ducha našeho, tento duch Mozartův, Gluckův, Webrův a Théodorův Hoffmanův naplnil všechnu bytost mou, až mi vlasy na hlavě vstávaly.

„Ó!“ zvolal jsem „duchu božský! ó, hudbo kouzelná! Ne, nikdy, nikdy nepovznesl se smrtelník dále než já, do těch neviditelných výší!“

Pošilhával jsem po očku po zpěvném kohoutku, ale Brauer nejevil chuti zahrát mi jím ještě jednou arii.

„Dobrá!“ pravil, „otevírá-li se žilka, jest mi příjemno, viděť, že se otevírá pro řádného znalce, pro skutečného umělce. Ty nejsi jako náš purkmistr Kalb, který si chtěl propláknout břich druhou, a ještě třetí sklenicí, dříve než se vyjádřil. Ten hlupák, vypravil jsem ho dosti nezdvořile ze dveří.

Obešli jsme pak zase na prohlídce „steinberg“, „haltenheim“, „hochheim“, „markobrunner“, „rüdesheim“, samá to vína výtečná, ohnivá, a co nejpodivnějšího: při každém novém víně procházela mi hlavou nová arie, již bezděky jsem zpíval. Smysl Sébaltových slov stával se mi vždy jasnějším: porozuměl jsem, že mi chtěl dáti lekci v pokusech největšího problému nynější doby.

„Brauere,“ řekl jsem, „věříš skutečně, že je člověk trpným nástrojem láhve, flétnou, lesním rohem, do něhož duch sudu fouká a z něhož vyluzuje hudbu, která se mu líbí? Čím staly by se svoboda, zásady mravnosti, právo osobní a společenské, kdyby to byla pravda? Byli bychom mechanickými nálevkami, bez vědomí a vážnosti! Král Gambrin byl by tedy porozuměl určení člověka? Toť by měl snad postaven býti nad Solona, Lycurga a sedmero mudrců řeckých?“

„Nejen že tomu věřím,“ pravil Brauer, „jsem o tom přesvědčen. Ti blbci, kteří tam hlasitě řvou, myslí, že opěvají sebe. Já však znám se v tom a vyberu si vždy ve sklepě arii, kterou se mi zlíbí poslouchat. Každý sud, každé vědro má svou zamilovanou arii, jedna je smutná, druhá veselá, jedna měkká, druhá ostrá. Ty chápeš, Théodore, kam mířím, chci ti obětovat soudek „hochheimského“, je to víno vyleželé; „braumberg“ musím vyčepovat, neboť dělá v hospodě ďábelský povyk. Obrátíme duchy k citům.“

Na to, místo aby naplnil svůj soudek braumberským, postavil ho pod kohoutek hochheimského, pak vyzdvihl si ho rychle na rameno a šli jsme.

Hospoda byla vzbouřena: zpěv Banditů byl se proměnil v skandál.

„Oh!“ pravila žena Sébaltova, „jak's mne nechal čekat! Všechny láhve jsou prázdny již čtvrt hodiny. Oni všechno rozbijí!“

A v skutku třeskot lahví a sklenic otřásal stoly.

„Víno! víno!“

Hospodský postavil svůj soudek na pult a plnil láhve; jeho žena sotva stačila roznášet, hluk se zdvojnásobnil.

Sedám na své místo, pozoruji tu vřavu a zpívám po sobě motivy z „Kouzelné flétny“, „Čarostřelce“, „Don Juana“, „Oberona“ a což vím? z padesáti oper, jež jsem dávno už zapomněl aneb jichž jsem nikdy ani neznal. Mládí, láska, poesie, rodinné štěstí, naděje bez konce — vše to probouzelo se mi opět v srdci: smál jsem se, nebyl jsem více sebe mocen.

Znenadání rozhostilo se v jizbě hluboké ticho, zpěv Banditů přestal jakby učaroval, a Julie Weberova, dcera šumařova, počala zpívat sladkou a tklivou arii „o dcerušce Bedřicha Rudovousa“:

Kam děvče jdeš v tak slavný den
tu po té zasněžené pláni?
„Jdu do vzdálené vísky jen,
na velkou mši, na požehnání.
Jak jehňátka hlas
slyš, . . . zvon volá nás.“

Celý sál naslouchal mladé dívce v posvátném tichu a když opakovala refrain, tu zpívaly všechny ty hrubé, zavalité postavy s ní zcela tiše:

Jak jehňátka hlas,
slyš . . . zvon volá nás.

Bylo to skutečné divadelní představení.

„Nuže,“ pravil Brauer, nakloniv se k mému uchu, „kdo jest to, jenž zpívá?“

„To je sud „hochheimského“, odpovídám šeptem, poslouchaje zpěv dívky, kteráž opět začala monotonní tu píseň, sladkou, líbeznou píseň ze starých, dobrých časů.

Ó ušlechtilé vinice Girondy, Burgundska i Rýna, a vy ohnivé vinné kraje španělské a vlašské, madeirské, marsalské, portské, xérezské, Lacrimae Christi — a ty Tokaji, čacký, ušlechtilý Madare! znám vás nyní. — Vy jste duchem zašlých časů — vyhaslých rodů! — Mnoho štěstí vám přeji! — Nechať zkvétáte a prospíváte na věky! — A vy, dobrá vína, spoutaná obruči železnými i březovými, vy očekáváte netrpělivě šťastný svůj okamžik, abyste mohli vyproudit se do našich tepen, abyste srdce naše rozehřály a v nás opět obživily! . . . . — Nuže, nebudete dlouho čekat, přisáhám, že vás osvobodím, že vás

nechám zpívat a se smáti dotud, dokud mi bytost všech bytostí svěřenu zůstaví tuto ušlechtilou missí na zemi —

Však až mne už více nebude, až mé kosti se opět zazelenají a budou se opět vinout po sukovitém, větevnatém kmeni vinném na některé vinici, až má krev bude opět vříti v červených kupách dozrálých hroznů, až se vylije lisovnou v jasné proudy. — Pak, mladí lidé, jest řada na vás, abyste osvobodili m n e ! Nechte mne opět obživnouti ve vás, tvořit vaši sílu, vaši radost, vaši zmužilost, jako vaši předkové činí dnes ve mně — to jest vše, zač vás prosím.

A činice toto, vyplníme — každý podlé svého — nejvznešenější přikázání: Milujte se vespolek až na věky věkův Amen.

Suspiria.

Vezmi je, smrti, odnes sobě
vše, svým co můžeš nazývat;
tvůj ráz té vtisknout na podobě
ti dá ten prach — víc nemůž dát.

Vezmi je, hrobe, v úzké stěny
tvé složení ať leží tam,
jak šat, jenž duší odložený
a drahý, vzácný jenom nám.

Vezmi je, velké Věčno, domů;
jest větru dech jen žití let,
jenž sklání větve tvého stromu
a v prachu smýká jeho květ.

Z H. W. Longfellowa.

Ostap Trjapka.

Napsal *M. Bogoljubcov*. Z ruského přel. *J. Hrubý*.

(Pokračování.)

Však nezapomněla ani jich, ani Ostapa, ani té noci dobrá Halja.

Po odchodu starého brzy i stará vstala a Halja dosud nemá na spaní ani pomyšlení. Nijak se nemůže opanovat, nemůže ubohá horkých slz, byť jen na minutku, zastavit. Sám se už na sebe horší. „A proč že pláču?“ táže se v duchu sama sebe. Nemá odpovědi. Jen žhavé slzy tím hojněji se roní. Do světničky vešel zas otec. Vida, že dcera dosud nevstala, na chvilku se zamysliv, obrátil se k ženě:

„Co to s Halkou? Jindy vstává dříve než všichni ostatní a šuká již po celém domě. A dnes — do bílého rána spí — a tebe starou nechává se lopotit.“

Neobdržev odpovědi od dobré matičky, kteráž z té duše ráda byla, že aspoň může o hodinku déle nechati pospat milované dítě, pokračoval:

„Dnes plakala ze spaní — ráno. — Je-li pak zdráva?“

To znepokojilo stařenku. Na chvilku se zadumala a pak pravila tiše:

„Mlč již — bývá to tak. — Přejde to — nic nebude, dodala stařenka.

Halka konečně usnula. Neslyšela ničeho: ani řeči rodičů, ani jak matka rozdělala na peci a přistavila hrnce s pokrmy. Dvě hodiny spala, ale jaksi nepokojně. Sama matka si pomyslila: nerostonala-li se — má holubička. Probudila se Halja, ve světničce už vše uklizeno. Pohledla na pícku; celá zastavena, dříví nanošeno pod pecí a jídlo ve světničce voní.

„Matičko,“ zvolala pohnutě, „což snídaní? — Zaspala jsem?“

„Spi, spi, Halko — však ti není dobře! — Já sama už všechno zařídila,“ odpovídala jí matka, zaplétajíc si vlasy.

„Jsem zdráva. Což ti napadá?“ — Usnula jsem teprvé k ránu, — nechtělo se mi spát, matičko. — Hned vstanu a půjdu prádlo namáčet.“ A s těmi slovy počala se oblékat.

Nedbajíc domluv matčiných, aby zůstala doma a nikam nechodila, odešla. Dlouho se matka rozmýšlela, co to s Haljou. Bývala vždy veselá a přítulná a tu za jedinou noc jakoby se byla vyměnila; oči má nepěkné. — Je churava —“ rozhodla stařenka. „Tak, tak“ domyslila, a vzavši na hlavu čepec, pospíšila ven, aby dceři pomohla. Halja, jak vyšla před mlýn, obrátila se k lesu a dlouho hleděla směrem k Starým Pramenům.

Je odtud viděti kraj starého lesa a za tím, jako za neproniknutelnou záclonou skrývá se vše to tajemství, vše to, po čem se jí stýská, proč teskní.

„Jak blízko!“ zdá se jí. „A co asi teď dělají? co Ostap? Líto, líto jí ho bylo; div jí slzy z očí nevyhrkly.

„Dceruško!“ zazněl u samého ucha jejího tichý, dobrý hlas matčin, „povídala jsem, že jsi nemocná. Proč jsi šla ven, srdečko? Jdi do světnice. Sama vymáchám i rozvěsím. Jdi, — jdi!“

Halja se vrhla na šíji matce a hořce zavzdychala.

„Já jsem zdráva, maminko — já jsem jen tak — jsem tak —“ mluvila vzlykajíc.

Máti se zamyslila; bývala sama dívkou. Dobře věděla, že to tak nadarmo s děvčaty se neděje. Však nepromluvila ani slova; dodala jen dosti přísně:

„Jdi, jdi! Když jsi zdráva, půjdeme spolu prádlo máchat, a proto plakat nemusíš. — Jsi bláhová, či co?“ zakončila zcela vážně.

Řeč tato jakoby byla rozjařila Halku; setřela hbitě slzy a šla zcela klidně za matkou na vodu. Mezi prací povídala matce, jaký strašný sen ji v noci poděsil: zdálo prý se jí, že otec umřel. Proto že se nemůže upokojit.

„Bláhová!“ vece na to stařenka a spokojenější než kdy jindy, skončila práci a spolu s Halkou, žertujíc s ní, šla do chaty k obědu. Starý už chvíli na ně čekal a při tom byl starostliv o dcerku; neviděl ji s těch dob, co vstala.

Při obědě se Halja rozveselila. — Matka na útěchu dceři zasmála se starému: „Víš-li, šedivé máš vlasy, ale budeš ještě dlouho živ a s jinou se oženíš, protože se zdálo Halce, že's umřel. A jak tě bláhová miluje!“ pokračovala matka. „Nejen v noci, když se jí to zdálo, ale i ráno stále plakala — jakou to máš nemužnou dceru.“ Starý jen mlčí, a po tichu sám pro sebe se usmívá a pohlíží tu na ženu, tu na dceru a pokrucuje si své dlouhé, jako sníh bílé vousy.

Po obědě si staří lehli. Ale Halja si vyšla přede mlýn; nemůže očí odvrátit od začarovaného lesa. Dlouho tu stála; konečně se nezdržela. Nu, pomyslila si, dojdu si jen k úvozu. Šla. Na cestě ještě znát stopy koní Ostapovy družiny; srdce jí zabušilo, když i vlastní svou stopu poznala. Zastavila se a kolem se rozhlížela. „Jak tu vše krásno! Proč jsem jindy tak zřídka sem chodila?“ A stále blíže a blíže se ubírá k Starým Pramenům; písek stále sypčí a sypčí, stopy úplně již zmizely. — Zbloudila; nepřišla k témuž místu, kde byla včera. „Vida,“ pomyslila si, „nemám sem chodit,“ a obrátila se k domovu.

Mnoho dní uplynulo od této návštěvy Starých Pramenů a ona často k nim přicházela; však ani cesty, památné z oné osudné noci, ani Ostapa nespatřila. Halja se zotavila. Jak druhdy den po dni po domě pracuje, a v prázdné chvíli Starých Pramenů nezapomíná. Stále čeká na Ostapa; kolikrát celou noc nespí — Ostap nejede. I několikrát již otci podotkla, že snad Ostap rozhněval se na jejich mouku, že u nich tak dávno už nebyl; ale starý jen mlčí — nerad o té věci rozmlouvá. —

Byl krásný podzim; teplo jako v letě; noci světlé a tiché každodenně nad zemí se skláněly. Kolikrát vyběhla Halja za pozdní, ale světlé noci, vylezla na plot a dlouho pohlížela stranou k známému lesu — naslouchá — ticho vůkol — nikde nikoho. Sedí chvíli, a sama neví, o čem přemýšlí, a zase vchází do světnice; ale tam ji obtížno, smutno, a spát se nechce. Utrápila se dívčina, všem před očima se tratí a příčiny nikdo, pranikdo nemůže poznat.

Za jedné z takových světlých a tichých nocí seděla zas Halja na břehu a zamyslila se: bylo jí líto Ostapa a družiny. Tu jí tak napadlo, že jsou oni všichni zajati a ve věži s Ostapem že se trápí — nesneslo toho její srdečko, oči zalily se slzami a tu v dáli ozval se šum jedoucích lidí. Setřela v okamžiku prýštící se slzu, než nová a nová slza jako mlhou kalí jí zrak. Hledí, napíná oči — ničeho nevidí než jiskry, které měsíční paprsky, odrážející se v jejích slzách, jakoby celými snopky sypou. Ruch se blíží, již i hlasy rozeznává a srdce jí vždy mocněji a mocněji bije; nejsou-liž to oni? uvažuje; ale ne, oni jezdí obezřele a ne s té strany. Prohledla — lidé to s mletím ku mlýnu jedou. Honem vyskočila a zrovna do světnice zbudit otce a byla ráda, že bezsenou noc může aspoň s lidmi ztrávit. Na Ostapa čekati jest marné; neboť

když mlýny jdou a povozy kolem mlýna stojí, dozajista nepřijede — pomyslila si a následkem takových úvah stala se veselejší. Pomáhala otci žito měřit a s hochy na zásyp nosí, jako jindy dělávala. Starý také byl veselejším, protože dávno už dceru tak veselou neviděl.

Přijelo patnáct povozů a nemálo lidu s nimi — do rána chtějí být s mletím hotovi — tuť ovšem spaní na stranu; smích a hovor jde po celém mlýně. Hoši žertují s děvčetem a starý se dal do řeči se sedláky. Směje se, a vytýká mlečům, že jich do čertova baťky jezdí, ale ani jeden se nenajde, aby v pytli přivezl ženicha jeho Halce. Všimli si dobře těch slov staří, sedíce kolem pana otce na pytlích, zvláště ti, kteří měli syny na ženění; však nežertoval mlynář jen tak asi na zdař bůh; patrně chce dceru provdat. A což, bylať by nevěstou čackou, a pro ledakoho; a sám on, starý totiž — řádný člověk — a peníze taky jsou.

„A což," ozval se na to jeden z poslouchajících, „chceš-li, zítra ti přivezu Petra."

„Co, co!" zvolala Halja, „Ty, strejčku, věříš baťkovi? Vždyť jen tak žertuje."

„A však nežertuju!" odvětil na to otec. —

Halja stala se vážnou, odešla od nich k hochům, ale neštěbetá už s nimi naše holubička, jako dříve. Kdož ví, co jí přišlo na mysl následkem otcova žertu, ale veselost její byla ta tam.

Bylo asi 12 hodin aneb jedna. Všichni se utišili. Někteří podřimují na pytlích, jiní čekají, až na ně dojde zásyp; jen hoši neodstupují od Halky, pomáhající otci, a veselými řečmi ji vyrážejí.

Tu chvíli otevřely se neočekávaně dvéře. Do mlýnice vstoupil neznámý mužík a zrovna se obrátil k mlynáři.

„A což, strejče, možno-li zůstat u tebe přes noc; bojím se už jíti lesem."

Mlynář na něho bystře pohleděl.

„Což je tu málo místa? Vyspi se —" prohodil starý po krátkém mlčení.

Pohledla na něho i Halja. Celá zbledla, ruce se jí zachvěly, div pytel neupustila, který otci, vysýpajícímu mouku, nadlehčovala.

„Což to, ztřeštěná! Ani pytel držet jsi se nenaučila?" hněval so otec a obrátiv se k hochům, žádal je, aby některý zastal Halku, protože se snad už unavila — jeť pozdě.

Nově příchozí vešel jako starý známý zrovna do světnice a Halka za ním. Vstoupila do světnice. Tma. — Matka patrně spí.

Nerozžíhej světla! hned zase odejdu. Chtěl jsem mluvit se starým, ale je tam plno lidu; vše jedno; povím tobě, — vždyť jsi naše. — Pamatuješ se, jak jsi byla v lese? My s Ostapem a všemi ostatními jsme tady nedaleko; — chtěli jsme k vám — však vidíš — není možná — chvíle nepřihodná. Ostap tedy prosí, možno-li dostat mouky aneb čehokoliv. Nemáme ničeho — a jíst se chce —" hovořil kvapně příchozí.

Zachvělo se srdce v ňádrech Halčiných.

„Zadrž!" zvolala jaksi trapně a náruživě. „Počkej tu!" dodala a jedním skokem byla ze světnice. Ani otci, ani matce slovem se nezmiňujíc, přímo do komory, co tam napečeného chleba, opelek, slaniny, ani nevědouc a celá se třesouc, do pytle naložila a zas do světnice.

„Pojď se mnou," pravila příchozímu, „ale tichounko." Zavedla ho do komory, vytáhli spolu pytel do sadu a přes plot ho převalili. Chochol přelezl za ním a byl ten tam. A Halja — Halja, jakoby nic se nebylo stalo, opět ve mlýnici otci pomáhá a s hochy jaksi nápadně se směje. Deset minut neminulo, a zase odběhla: napadlo jí, že zapomněla na kořalku.

Klidně vyšla ven a přímo do sadu a jako veverka přelezla hbitě přes plot.

„Aha!" ozvala se vesele, ale sotva slyšitelně, ohmatávajíc cosi. Vskutku; na zemi leželo několik bochníků chleba. Posel nemohl asi všechno unést; protože cesta vedla ho samým příliš sypkým pískem.

„Vrátí se," pomyslila si a hned zas lehce do sadu přelezla a zrovna do komory. Našla soudek s kořalkou; odlila dobrou polovici v hodný ušák a postavivši ho přede dvéře, vběhla zas do mlejnice. Promluvila tu a tam několik slov a se záminkou, že se jí chce spát, odešla nadobro. Udělala z provázků petlici, aby se snáze hrnec nesl, vzala ho a zašla do sadu.

Nedlouho čekala tu Halka. Bystrý a upjatý její pohled záhy zpozoroval člověka, kradoucího se k plotu. Nehýbajíc se, stála u plotu a očekávala s tlukoucím srdcem Ostapova posla. Však tu je; sbírá bochníky chleba, a ona na něj s plotu:

„Neboj se, to jsem já."

Příchozí nadzdvihl hlavu a zpozoroval Halju.

„Což?" tázal se jí polekán.

„Zapomněla jsem kořalku, tu ji máš" nahnula se a podala mu hrnec.

„Pán bůh ti zaplať, předobrá děvenko!"

„Počkej," zdržovala ho Halja, „pověz Ostapovi, proč nepřichází?" ale jako by se byla zastyděla pronešenými slovy, odskočila od plotu, a odběhla do mlýna.

„E!" prohodila hlasitě, „nemám co dělat a spát se mi nechce, což to?" a dala se do smíchu.

„Diblik a ne holka," prohodil mlynář k vybírajícím mouku a sám se dal také do smíchu.

Vše se jejím příchodem ve mlejnici oživilo; zase šel hovor a hoši k ránu vedli si tak vesele, že i staří procitli a unešeni všeobecným veselím, také se ho súčastnili. Bylo hovoru a smíchu, jakoby se svět obracel a Halja — bůh ví kde sil béře — zrovna se smíchem rozsýpá.

„Švarná holka!" povídali si s potěšením staří, a starému jak by srdce v těle plesalo; ani neví, jak by se za pochvalu milované dcery mlečům odsloužil.

„No, no, Haljo!" obrátil se na pohled hněvivě k ní mlynář — ze srdce mu ten hněv ovšem nešel. — „Raděj trochu kořalky přines, abychom si tu se sousedy —"

Starý nedomluvil a Halka již v komoře vodku nalévá, a k zákusu opelky láme. Všechno je živo. Staří pijou a přikusují, a mezi sebou — nikoli na pochlebu mlynáři — upřímně povídají:

„Jaká to štědrá hospodyňka!"

(Dokončení.)

Listárna redakce.

Ctěné přispěvatelce v Pešti. „Orličos" přesvědčila nás, že stačí Vaše nadání i k větši básni epické. Než k uveřejnění v listě našem se práce tato ještě nehodí. Radíme Vám, abyste si k příštímu pokusu toho druhu obrala méně neohebnou a jednotvárnou formu, pak abyste pilněji dbala přesnosti a rozmanitosti rýmu. Vystříhejte se též rozvláčnosti a zbytečnosti. Z předposlední zásilky drobnějších prací nehodila se žádná. „Oblskovou nevěstu" jsme sice také odložili, ale radíme Vám přece, abyste v próse pokračovala. Těšíme se na nové zásilky.

Slečně Filomeně G. v P. Práce Vaše nehodí se k uveřejnění, ale svědčí o pěkném nadání. Pokračujte!

Slč. B. St. v Praze. Uveřejníme s některými změnami. Prosíme o hojnější zásilku.

F. H. Přátelské díky! Signoru Fortunátu uveřejníme co nejdříve.

A. Dačický. Originály jsou bez cený.

Har. Pcl. Otiskneme, udáte-li nám plné jméno. Nejlépe by bylo, kdybyste nám poslal více podobných náčrtků najednou; otiskovali bychom je po číslech pod názvem „z vypravování mého strýce" neb jiným společným titulem.

Mth. Myšlenka poslední písně je pěkná; ale k uveřejnění se práce Vaše ještě nehodí.

Čís. 5 v. Klatovech. „Spící jezero" jeví značný pokrok, však požadavkům našim ještě nevyhovuje. Dobré překlady rádi přijímáme.

Lšk. Nehodí se.

J. J. Nelze uveřejniti, však nadání patrné.

Fr. P. „Hvězdy na nebi" příliš začátečnické.

△ v K. Uveřejníme beze změny, ač se nám nelíbí tou měrou, jako předešlá. Méně slov a více přirozené vroucnosti nebylo by škodilo.

☞ Za příčinou velkého svátku vyjde příští číslo Lumíra již ve středu dne 26. května.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Za takových okolností tvořil a kristalisoval se znenáhla můj názor světa a ustalovala se moje povaha. Však vedle dojmů bezprostředních měly na mne nemalý, ba rozhodný vliv vzpomínky a reflexe, mající původ svůj v těchto vzpomínkách. Od té doby, co jsem počal choditi do Prahy do školy, byl jsem doma považován již za studenta a proto nebyl jsem nikdy více přidržován k nějaké práci vedlejší. Dětské mé dobrodružství v botanické zahradě bylo posledním dobrodružstvím mým co kandidata ševcovství. Nicméně od okamžiku, kdy plavovlasá dívčina přetvořila v botanické zahradě přede mnou pomocí výparů sirnatých čerstvou růži červenou v růži bílou, počal jsem se v duchu občas zaměstnávati myšlenkami o podobných změnách jiných a prodlením několika roků vznikla ve mně příchylnost k lučbě. Z počátku pracoval duch svůj v tomto směru arci dětinsky hravě, poněvadž bez základu vědeckého jinak ani možno nebylo; avšak později, když položen ve škole první základ, stala se lučba nejmilejším mým studiem, jemuž jsem věnoval veškeren můj prázdný čas. Však na pouhém studiu školním jsem nepřestával; také biblioteka má rostla, jsouc rozmnožována v první řadě odbornými spisy o lučbě a s touto souvisícími vědami vůbec. Na experimentování arci jsem neměl ani peněz, aniž času. V horlivosti své v studiu lučby nikdy jsem neochabl. Není tudíž divu, že v brzku nabyl jsem z věd přírodních vědomostí dosti značných. Soustavy v mém studiu nebylo; proto také byly vědomosti moje neurovnány, rozházeny. Čím více se tyto mé vědomosti množily, tím více jsem poznával, jak nesnadno jest, zvláště pro mne, kterýž jsem tak namáhavě studoval, zmocniti se úplně zamilované vědy. Proto jsem záhy obracel zřetel svůj k jednomu z hlavních jejích odvětví, k lučbě analytické. Později i tato zdála se mi býti příliš rozsáhlou. Obral jsem si tedy za předmět specielního studia svého výhradně jen jedy vůbec a lučební rozbor a účinky jejich na zvířecí organismus zvlášť. Věděl jsem sice, že má studium mé pro život praktický cenu jen podřízenou; ale lákalo mne svou tajemností a zůstal jsem mu věren. Poznav již záhy, že je nevyhnutelně třeba, přiučiti se čelnějším jazykům evropským, oddal jsem se studiu tomu s pílí neúmornou. Vzhledem k mým schopnostem v tomto směru byla to práce v skutku mozolná a úspěch nepatrný, přece však jsem se přiučil několika hlavním jazykům evropským aspoň potud, že mohl jsem čísti knihy, ovšem že jen za častě výpomoci slovníků. Vše to mne neodstrašovalo; ba horlivosti mé přibývalo, tak že jsem v tomto odvětví lučby skutečně nabyl vědomostí neobyčejně rozsáhlých a také poněkud systematických.

Vedle náruživého studia lučby vyvíjela, rostla a mohutněla ve mně vášeň jiná, jejíž zárodek datoval se tolikéž od mého dětského dobrodružství v botanické zahradě. Již v první době samotářského svého života zpomenul jsem si často také na medalionek, jejž jsem byl tenkráte plavovlasé dívce s krčku strhl a od ní pak darem dostal. Dlouho hledal jsem medalionek doma, až jsem jej posléze nalezl mezi starým haraburdím v jedné skříni. Medalionek byl z oceli a slabounce jen postříbřen, tudíž ceny pranepatrné. Byl bez mála tak velký jako stříbrný dvacetník, poněkud plochý, ale periferie jeho byla neobyčejně ostrá. Lícní strana byla zasklená a pod sklem miniaturní fotografie Murillovy madonny, známé také z fotografií Gaupilových pod titulem „La virgen de Madrid“. Vážná, takřka smutná a rozhodnost jevící čarokrásná tvář madonny s havranním vlasem a okem, temným žárem planoucím učinila na mne dojem hluboký. Dlouho díval jsem se na obrázek, nemoha od něho téměř oka odvrátit. V okamžiku tom arci jsem ještě nevěděl, že je to fotografie madonny nejslavnějšího mistra školy španělské, avšak od té doby počal jsem se v myšlenkách obírati tímto předmětem a v brzku jevil se také účinek těchto myšlenek. Počal jsem si zakládati sbírku rytin a fotografií madon dle obrazů slavných i neslavných malířů. Z počátku byla to pouhá libůstka, zdánlivě snaha provésti pouze okamžitý nápad, nicméně když rytiny a fotografie se množily, když vždy víc a více jsem se zahloubával v ty divuplné tváře nevýslovné krásy, přibývalo postupně horlivosti mé, až tato přešla posléze v náruživost, v skutečnou manii.

S chvatem a s horlivostí takřka zimniční, počal jsem hledati a sbírati. Kde jaká kniha, kde jaká zpráva o tom neb onom malíři, vše jsem prohledal; všechny obrazárny, všechny chrámy pražské, všechny přístupné knihovny jsem prohledal, pátraje všude jen po madonnách. Nic jiného mne nezajímalo, vše ostatní mělo pro mne cenu daleko podřízenější. Nejkrašší kopie, rytina nebo fotografie nejslavnějšího nějakého obrazu historického, genreového, nějaké krajiny, slovem jakéhokoli jiného druhu zůstaly nepovšimnuty; nejsvědomitěji sepsaný ži-

votopis některého mistra nebo nejduchaplnější analyse jeho děl zajímaly mne jen potud, pokud jsem se z nich dověděl něco o některé madonně. Každý krejcar, jejž jsem si kondicemi přivydělal, obětován na zakoupení rytin a fotografií; každá cizí sbírka rytin, v níž byla jen jediná madonna, každá kniha, v kteréž o předmětu tom pojednáváno, v pravém slova smyslu přede mnou se třásla, ba divím se nyní sám sobě, že jsem tenkráte z drahocenných sbírek veřejných knihoven vzácné rytiny tajně nevytrhával a nekradl. Takovou byla již moje náruživost. Sbírka má rostla a výpisky se množily. Čím více přibývalo drahocenného materialu, čím blíže jsem se seznamoval se zajímavějšími podrobnostmi, tím více jsem poznával, jak obrovská by to byla práce, chtíti ohromný tento material jen co takový kriticky urovnat, neřku-li spracovat. V brzku také jsem seznal, jakých prostředků je k tomu nevyhnutelně potřebí a nabyl jsem rovněž dosti záhy přesvědčení, že se mi jich nikdy nedostane. Jak často svraštil jsem brvy, zaťal pěstě a zaskřípal zuby, když jsem si připomenul, že jsem jen chudičkým studentíkem, živícím se nuzně kondicemi! Jak často tanula mi na mysli cesta do Italie, do Drážďan, Berlína, Vídně, Paříže, Madridu, Petrohradu, Moskvy, Londýna a jinam, kde nalézají se originaly! Však vše to zůstalo jen pouhým přáním; musil jsem se uspokojit pouze studiem svých rytin, fotografií a výpisků.

Duch můj pracoval tedy hlavně ve dvou směrech: jednak v skoumání a studiu tělesné krásy, jejího vlivu a tajuplného kouzla, jednak v studiu rovněž tak tajuplném, ale zároveň trapnou úzkostlivost budícím, v studiu děsných, ničících účinků několika zrnek nebo kapek bezduché hmoty na živý, myslící organismus. Duševní tato práce nezůstala bez vlivu na moji povahu. Počal jsem na svět pohlížeti s hlediště zvláštního, ale jednostranného. Záhy vyvinul a vytříbil se u mne smysl pro skutečnou krásu. Vše, co nebylo krásné, budilo ve mne odpor, ba nenávist; opovrhoval jsem vším, co neodpovídalo mému názoru. Poznenáhla vznikla ve mně neukojitelná touha po nádheře; před duševním zrakem mým vznášela se etherická postava dívky idealní krásy, nevýslovného kouzla a vnad a v daleké perspektivě objevovalo se mi tělesné i duševní sybaritství co ideal a cíl života lidského . . . .

Čilý ruch literarní po roce 1858 nezůstal ani na mne beze vlivu. Byl jsem ho sice vzdálen, ale vida, že mnohý z mých kolegů pokouší se v literatuře nebo v umění, odhodlal jsem se také k pokusu. Jsa si vědom, že nahromaděný material nelze spracovati úplně, zanášel jsem se myšlenkou, že napíšu aspoň obšírnější stať o madonnách českých a roku 1862 počal jsem skutečně již material k práci své rovnati a kriticky zkoumati. Studii svou chtěl jsem zahájiti madonnami Skretovými a Brandlovými. Avšak hned v prvních dnech počal jsem zápasiti s netušenými nesnázemi. Nalezlť jsem mezi svými výpisky o Skretově madonně v chrámě Týnském několikero, naprosto si odporujících zpráv a úsudků, tak že mi nezbylo, než zajíti zase do chrámu a podrobiti Skretův obraz opětně kritice vlastní. Obraz ten, jedna z nejkrašších, v pravdě rafaelovských prací Skretových nalézá se na pobočním oltáři zvěstování panny Marie nedaleko vchodu z Týnské uličky; je obrácen k západu a v nejlepším světle nalézá se tudíž v době odpolední. Odebral jsem se tedy do chrámu odpoledne před „požehnáním“. Však na místě, odkud bych byl mohl obraz náležitě zkoumati, stál již bledý muž mého stáří. Maje ruce v kapsách a plstěný klobouk pod paždím, díval se na obraz se zálibou milovníka umění, kdežto stanovisko, jež si byl ku svému pozorování zvolil, zároveň o znalci svědčilo. Nemoha si zvoliti jiného stanoviska postavil jsem se těsně vedle mladíka. Tento obrátil se ke mně, ale sotva že mě shledl, podával mi důvěrně ruku, řka: „Trvám, pane, že se nemýlím. Nebývali jsme asi před desíti lety spolužáky?“ — Poznal jsem v mladíkovi skutečně jednoho z bývalých spolužáků svých. Jako obyčejně při podobném nenadalém setkání se následovala výměna několika frasí, pak několik vět věcných. Dověděl jsem se, že je mladík malířem, že teprv před nedávnem opustil akademii a že by se rád vydal na uměleckou cestu do Italie, ale že jsa chuďas jako já, živící se soukromým vyučováním, musí teprv z pranepatrných příjmův svých na cestu spořiti, poněvadž stipendium, o něž byl žádal, uděleno bylo jinému.

S kritického zkoumání Skretovy madonny následkem tohoto setkání sešlo. Vyměnivše v stručnosti náhledy své o obraze, vyšli jsme z chrámu. Bývalý spolužák nabídl se, že mne doprovodí až k domovu. Z hovoru cestou poznal jsem v něm horujícího nadšence, jakými bývají nadaní umělci, dokud se nebyly ještě prakticky osvědčili. Doprovodil mne až k domu. Druhého dne navštívil mne a docházel pak ke mně častěji, až stali jsme se přátely.

Musím se přiznati, že nám přátelství to nebylo na škodu; prospěliť jsme si vzájemně v ledačem: on mně praktickou znalostí, já pak jemu mnohou radou theoretickou, kterou neopovrhnul. Jako tak mnohý mladý umělec byl přítel můj do svého zvoleného oboru, krajinářství, zamilován, aniž tušil, že by mohl v jiném oboru daleko dříve a snáze vyniknouti. Hmoždilť se krajinářskými pokusy svými s napnutím veškerých sil, ale výsledek byl obyčejně buď nepatrný nebo jen prostřední. Svou sbírkou rytin a fotografií, jakož i svou znalostí v tomto druhu maleb přiměl jsem přítele k tomu, že vrhl se na dráhu jinou. Počal se okoušeti v kopiích madon a výsledek byl v brzku překvapující.

Přítel živil se jako já dosti nuzně. Maje však více známostí než já samotář, dovedl si také vyhledati výhodnějších kondic, kdežto já spokojiti jsem se musil kondicemi druhu nejpodřízenějšího. Přítel se nabídl, že mi vyhledá kondice lepší, ale dlouho nemohl žádných najíti. Po nějakém čase pak mne překvapil zvláštním, neočekávaným vyzváním. Vyučovalť již po delší čas mladičkou jakousi dámu v kreslení. Vypravoval mi o ní již dříve dosti často, líče ji co dívku nadanou a neobyčejně vzdělanou. Byla sirotek. Jakýsi strýc přijav ji za vlastní pečoval vzorně o její vzdělání. Jsa bezdětek, stár a mohovitý, neměl jiné radosti nad ni. Dal ji učiti všemu, k čemu jevila náklonnost a schopnosti; v ničem jí nebránil; ale jako u starších lidí bývá, měl také on svou libůstku. Bývaje druhdy lékárníkem v jednom z čelnějších měst českých, pokládal za nevyhnutelné, aby také dívka aspoň nějaké vědomosti z lučby si osvojila. Schovanka nejevila k učení tomu žádné náklonnosti, což starostlivého pěstouna nemálo hnětlo. Nutit dívku nechtěl, ale přece se všelijak pokoušel, aby v ní zbudil náklonnost k zamilované své vědě. Však marně se namáhal. Svěřiv se posléze příteli mému, žádal jej za radu i za

pomoc. Tento pak přišel ke mně s vyzváním, abych za honorář poměrně skvělý převzal nesnadný úkol a několika soukromými přednáškami pokusil se, zdali by nebylo možno, zbuditi v dívce aspoň nepatrnou náklonnost k lučbě a tím zbaviti také pěstouna jedné z nejhlavnějších, ač zbytečných jeho starostí.

Úkol byl nesnadný, ale právě svou nesnadností dráždil moji ješitnost. Mimo to naléhal přítel tak snažně, že nemohl jsem odříci. Slíbil jsem tedy, že se pokusím, ale vyžádal jsem si měsíc času k přípravě, kterou jsem pokládal za nutnou. Přítel souhlasil a tak zosnovali jsme také plán v ten smysl, že uvede mne co přítele svého do domu své žačky, kde v její a pěstounově přítomnosti zahájím jako mimochodem nějakým zajímavým vypravováním z oboru lučby svůj úkol. Dívce samé mělo prozatím vše zůstati tajemstvím.

Konal jsem přípravy svědomitě. Po zralém uvážení zvolil jsem si předmět a upraviv si veškeren materiál, spracoval jsem jej samostatně a pokud možná také zajímavě. Expliky této první své přednášky dal jsem vázat, abych je mohl zanechati své žačce, kdyby si po přednášce ještě přála nabýti vědomostí podrobnějších. Přes to vše, že zvolil jsem k přednášce jediný jen prvek a některé jeho slončeniny, byla kniha dosti obsáhlá; byltě jsem do ni snesl vše, co bylo poněkud zajímavo. Není také divu, že zvolil jsem předmět z nejmilejší a nejběžnější mi partie, z jedů mineralních a sice k vůli zajímavosti jed nejrozšířenější a ve svých účincích nejstrašlivější — arsen a jeho sloučeniny.

Bylo přeutěšené letní odpůldne, když jsem se v průvodu přítele svého ubíral do bytu neznámé mi dosud dívky. Musím se přiznati, že mi bylo jaksi nevolno; samotářským životem zvýšená, přirozená ostýchavost moje hlásila se zase o svá práva. Příteli svému jsem se tím netajil. Čím více jsme se blížili k cíli své cesty, tím více zmáhala se má úzkostlivost v takové míře, že jsem se chtěl vrátit. Přítel zvěděv můj úmysl srdečně se rozesmál; o vrácení se nechtěl však ani slyšeti. Marné byly všechny mé námitky; přítel vyvracel je hravě, až dospěli jsme k domu jeho žačky v jednom z nejtišších zákoutí Malé Strany, na úpatí starých schodů zámeckých. Před domem jsem se zastavil a byl bych se přes všechny námitky přítelovy přece ještě vrátil, kdyby nebyl náhodou z domu vyšel pěstoun přítelovy žačky. Očekávaje nás byl již netrpěv, že nepřicházíme a vyšel nám v ústrety. Přítel mne představil. Nebylo tedy již pomoci; musil jsem se oddati svému osudu, ať již mi strojil úklady nebo připravoval vítězství.

Vešli jsme do domu. Šerým průjezdem dostali jsme se k několika schůdkům, vedoucím k malé zahrádce založené na urovnaném svahu vršiny a nalézající se v stejné výši s prvním patrem domu. Vystoupivše po schůdkách octli jsme se v zahrádce. Bylo v ní jen několik stromků a keřů, jen několik záhonků a v pozadí malá stinná besídka. Pouhé to zákoutí, na jakéž snad jen Malá Strana je tak přebohata a o nichž kromě několika osob nemívá obyčejně téměř nikdo ani tušení. Vystupuje první po schůdkách spatřil jsem mihnouti se zahrádkou štíhlou postavu ženskou v lehkém bleděšedivém šatě letním. Mihnuvši se na několik kroků přede mnou zmizela otevřenými dveřmi v šeru prostranného pokoje, aniž by nás byla shledla. Spatřil jsem ji jen na okamžik; ale dojem, jaký na mne učinila, byl překvapující. Miloučká něžná tvář a bohatý plavý vlas zaleskly se v klamivých paprscích slunce, lehký krok zarupal v písku a ztepilá postava, sotva že se byla objevila, zmizela zůstavivši po sobě jen poetické kouzlo, jakým ji byla obraznost má v okamžiku tom obestřela.

Když jsme vešli do zahrádky, vystoupila zase z pokoje a popošla nám několik kroků vstříc. Byla v stínu; klam okamžité hry zlatých paprsků slunce byl zmizel, tvář i vlas její byly pozbyly svého kouzla. Byla to dívka asi osmnáctiletá. Tvář její byla sice pravidelna, ano slična, připomínajíc svými rysy tváře antických krasavic, ale chorobně pouvadlá, nažloutlá pleť a temnější, přimodralé kruhy kolem očí dodávaly tváři výraz odporné vyžilosti. Velké, jasnomodré snivé oko a zlatoplavý bohatý vlas sice odpuzující dojem poněkud mírnily, avšak přece nebyly s to dodati suchoučké, takřka vyhladovělé postavě svěžesti mladistvé. Zdáloť se, jako by byla dívka teprv před nedávnem přestála chorobu, z kteréž nikdy více se nezotaví.

Následovalo jako obyčejně nevyhnutelné představení, pak výměna bezvýznamných frásí, jakými skoro vždy o prvním setkání nudívají se vzájemně i lidé jinak duchaplní. Mezi tím byli jsme zasedli do besídky a rozpředl se hovor nudný snad pro všechny, pro mne pak, kterýž jsem zde měl hrát úlohu hlavní, dvojnásob trapný. Byloť mi něžné suchoučké dívčinky líto; zdáláť se mi býti doposud ještě tak churavou, že by jí byl lépe svědčil nějaký delší výlet do kraje, než mučení se vědou, ku kteréž v ní chtěl svéhlavý a podle všeho také poněkud pošetilý pěstoun za každou cenu příchylnost vzbuditi. Sedě naproti dívce, zadíval jsem se jí ve tvář, ale odporný dojem nevyhladily ani stříbrný hlas, aniž hravá konversace a elegantní pohyby.

Jsa pamětliv plánu, jejž jsme byli s přítelem zosnovali, zahájil jsem za nedlouho uprostřed planého hovoru svou přednášku, kterouž jsem si byl dle možnosti pikantně, ba romanticky založil. Předeslav jako mimochodem zprávu o náhlém úmrtí, o němž teprv po měsících počala obíhati pověst, že spáchána vlastně záhadná vražda, pak o podezření, jež padlo na jistou osobu, a o následcích toho: trestním vyšetřováním a lučebním prozkoumáním tlícího již těla, vylíčil jsem věrně pytvání mrtvoly a uvedl dopodrobna všechny průpravné práce, jichž jest potřebí, než přikročí se k vlastnímu zkoumání lučebnímu, aby se sjistilo, zdali následovala smrt skutečně otrávením a jakým jedem. Popsav pak rovněž tak podrobně starší způsob zkoumání lučebního přešel jsem k důmyslnému zkoumání Marshovu, jehož průběh jsem vylíčil s podobnou svědomitostí, s jakou při praktickém zkoumání nutno si počínati, má-li se práce potkati s žádoucím úspěchem a skončil jsem úvod přednášky konklusí, že objeven skutečně jed a sice arsen. Popsav vlastnosti prvku i některých jeho důležitějších sloučenin, zmínil jsem se o rozšířenosti nalezišť, upotřebení, o způsobech dobývání prvku i sloučenin atd., slovem probral jsem celou tuto partii dopodrobna, ovšem že hlavně se zřetelem k dívce, co k posluchačce beze vší předběžné propravy. Líčení vědecké proplítal jsem zajímavějším vypravováním případů z dob starších i ze života moderního, a skončil jsem tresť své přednášky, abych přešel k účinkům jedu toho na organismus zvířecí vůbec a lidský zvlášť.

Nepřísluší mi sice soud o vlastní přednášce; leč

tolik snad přece mohu připomenouti, že posluchači, nevyjímaje ani starého lékarníka, věcí těch, jak myslím, úplně znalého, sledovali ji s napnutím. Dívka, pro kterou byla vlastně určena, nespouštěla se mně očí; výraz tváře její však byl úplně chladný, tak že nebylo naprosto možno poznati, zda-li ji přednáška moje zajímá nebo nudí.

Po chvíli počal jsem líčiti účinky arsenu a jeho sloučenin na rostliny a zvířecí organismus. Zmínil jsem se o znenáhla, nepozorovaně usmrcujících účincích jedu toho co pouhé páry v hutích, v nichž taví se rudy prvku toho, o účincích jeho co pouhého prášku na kůži, pak na ústrojí lidské vůbec, když v menších kvantitách vnikne buď co prášek nebo tekutina do žaludku nebo otevřenou ranou přímo do žil a cev a tak bezprostředně do krve. Na to přešel jsem k strašným účinkům větších dávek, totiž několika jen granů, po kterýchž musí za nedlouho nevyhnutelně následovati smrt. Líčil jsem symptomy prvopočáteční: úzkost a rychlé střídání pocitu zimy a horka, vždy víc a více přibývající pálení v hrdle a u srdce, prudké křečovité svírání v jícnu a žaludku; pak symptomy další: neuhasitelnou žízeň, strašnou palčivě bodavou bolest v útrobách, těžký dech, prudké žilobití, bouřlivý, úzkostlivý tlukot srdce, vyvstávání chladného potu, zsinalou barvu v tváři, nesnesitelně palčivou bolest u vnitř a přibývající sleďovatelost na povrchu těla, hluboce vpadlé hasnoucí oči, rozpálené purpurové rty a takový též jazyk, zmodralé ruce a nohy a posléze účinky na čivy: nevýslovnou úzkost a málomyslnost, třesení, křečovité svíjení celého těla, blabolení a zmatené řeči, čímž jeví se již pozbývání smyslů, na to časté, vždy rychleji po sobě následující mdloby, pak úplné bezvládí, ztuhlost a ztrnulost těla a posléze povlovné nepozorovatelné již mizení životní síly, až nastoupí — smrt.

Možná, že líčil jsem barvami příliš intensivními, možná též, že předmět líčení sám o sobě působil děsností svou na skrovňoučké mé posluchačstvo, všickni setrvali, když jsem skončil, bez hnutí v mlčení. Toliko v tváři proti mně sedící dívky spozoroval jsem změnu: bylať szinalá, oko ztrnule na mne upřeno a rty se chvěly. Změna ta byla náhlá, okamžitá, jako následek nenadálé, zdrcující a veškerá líčená muka v jediné myšlence soustřeďující vzpomínky. Dívka rovněž tak neočekávaně se vzchopila; ale nepovstala, nýbrž z hluboka zaúpěvši zavrávorala a byla by sklesla k zemi, kdyby ji byl přítel nezachytil do náručí.

(Pokračování.)

Život-hráč.

Život! Co život? — to je hráč
sám k hře odsouzen z řemesla:
můž' málo za to, náhoda
že v náruč mu nás přinesla.

On smutný sedí u stolu
a vykládá své obrázky
a z těch, kdo jsou už v hospodě,
dá každý něco do sázky.

A každý něco vyhrává,
jen ať se dobře podívá;
však, že to sází poznovu — —
vždyť víte, jak to chodívá.

Pak hráč se zvedá z hospody;
kdo hrál s ním, už to nevídá,
to, jak ho nesou ze vrátek
cos klepna, moudrost povídá:

Kdo nehrá, sázku netratí,
kdo naprosází, nežele. —
„Aj, kmotra, zrak-li neklame,
my také už se viděli?“

Tak život k ní se obrací
a zvolna vrátka zavírá;
pak jinam zas se potácí
a z oka slzu utírá.

Jos. V. Sládek.

Dobrynja Nikitič, národní ruský bohatýr.

Podává *Jan Dunovský.*

(Pokračování a dokončení.)

A to mluvíc na Marušku hleděla. I rozbouřilo to zlost Maruščinu, počala ona se vychloubati: Hoj jako že jste vy ženy staré, nerozumné! Povím vám já jiné slovo! Poslouchejte! Není nade mne v Kyjevě chytřejší: co o půlnoci smyšleno, to za rána vykonáno; co usmyslím si s večera, to hotové je před půlnocí. Však jsem já již přetvořila devět junáků, mocných bohatýrů, a nyní desátého Dobrynju Nikitiče!

To uslyšela starší sestra Dobrynjova Kateřina Nikitišna: I ty čarodějnice bezbožná! Ty's tedy zavedla Dobrynju? A tím se chválíš, vychloubáš? Však jsem já nad tebe chytřejší: sedím při hostině a nechvástám se!

„Vydej mně Dobrynju Nikitiče,
vydej mně rodného bratříčka —
aneb tě učiním čubkou ocasatou,
budou za tebou psi běhat
a děti házet kamením.“

Maruška vidouc jak a co, žádá o lhůtu jednoho dne, pak že jí bratříčka vydá. — Kateřina nedává lhůty ani hodiny. I učinila se Maruška křepeličkou, krásné šaty se sebe shodivši, a okýnkem vyletěla.

Přiletla na pole, kde se prohání devět túrů s desátým túrem atamanem, přiletla, usedla Dobrynjovi na pravý roh: Poslouchej, Dobrynjo, mou prostou řeč! Nebude již tobě běhati po šírém poli, bláto šlapati. Jsi už, Dobrynjo, ku ženění a já Maruška na vdaní. Chtěl bys mne, Dobrynjo, za sebe? Vezmeš mne za ženu? — I pravda vezmu! Bůh ví, že vezmu! — A nebudeš ty mne bíti ani mučiti?

A Dobrynja:

„Nebudu já tebe bíti ani mučit,
dám jen ti, Maruško, naučení,
pěkné naučení, poučlivé,
poučím já tě, jak muž ženu učí.“

Když tomu tak, učiním já tě tím, čím jsi býval. Dobrynja stal se junákem opět a ona sama krásnou děvici. Hned

„Oni v šírém poli ženili se,
v rokytovém keři věnčili se.“

Pak šli do města Kyjeva v Marusčiny dvory.

„Přišli oni k Marině na vysoké síně,
zahovořil Dobrynjuška Nikitič mladý:
Hoj jako že jsi, mladá moje ženo,
mladá Marino Ignatěvno!
U tebe na síních vysokých
není obrazu spasitele —
není se komu pomodliti —
neslušno stěnám kloniti se!
A což má ostrá šavlice zrezavěla?
I počal Dobrynja ženu svoji učit,
tu mladou Marinu Ignatěvnu,
tu kouzelnici bezbožnou:
První naučení — ruku odsek:
ta ruka se mi nelíbí —
hladila ona Zmije Goriučice.
Druhé naučení — nohy usek:
ty nohy se mi nelíbí —
s drakem se ony oplétaly.
Třetí naučení — rety uřezal:
ty rety se mně nelíbí,
líbaly ony Zmije Goriučice.
Čtvrté naučení — hlavu uskl i s jazykem:
ta hlava se mi nelíbí,
aniž ten jazyk proklatý —
znal on se v díle kouzelném.“

To když Dobrynja vykonal, navrátil se domů k rodné své matičce. I byla radost nekonečná. Za krátkou dobu pak se oženil. Nehledal ženy u knížat — bojarů, našel si ženu v širém poli, krásnou dceru bohatého trhovce, — kterak se to stalo?

Jednou, polem se projížděje, setkal se s ženštinou ohromné síly: Udeřil ji ocelovou palicí do bujné hlavy, ona se ani neohledla. Dobrynja užasl: přiskočil k silnému dubu, jenž byl na tloušku šest sáhů, udeřil do něho palicí — roztříštil ho na drobno. I povídá sobě:

„Síla u Dobrynji po starém je,
však smělost není, jako bývala!“

Navrátil se, udeřil ženštinu podruhé: ona se ani neohledla. Dobrynja užasl ještě více. Přiskočil k dubu — a ten byl tloušky dvanácti sáhů — udeřil do něho palicí — na všechny strany třístky litají. Povídá si:

„Síla u Dobrynji po starém je,
však smělost není, jako bývala!“

Potřetí hnal se za ženštinou, potřetí a vší silou svojí ve hlavu ji udeřil. A tu se ženština ohledla:

„Já myslila, že komáři to štípou
a to pohrává si mocný ruský bohatýr.“

Uchopila Dobrynju za žluté kudry, strčila do pytle, kde oves bývá. Kůň pod ní začal rozprávět:

„Ach že jsi Nastasja dceř Nikulišna!
Nemohu nésti vás s bohatýrem:
kůň u bohatýra mně se vyrovná,
síla bohatýra tvé se vyrovná!“

Na to Nikulišna: Je-li bohatýr starý, srubnu mu hlavu: je-li on mladý, plenem jej vezmu; a líbí-li se mi bohatýr, půjdu zaň ženou. I vysypala bohatýra z pytle: a bohatýr se jí zalíbil. Jeli hned spolu do Kyjeva ku knížeti Vladimíru a vzali sobě k svatbě dovolení.

„I bylo tři dni hodování
na počest Dobrynjovi Nikitiči
i mladé Nastasji Nikulišně.
Družbou byl Ilja Muromec,
svatem byl Vladimír kníže
a svachou kněžna Apraksejevna —
svatebčany knížata-bojaři kyjevští.“

A tak žil Dobrynja se svou mladou ženou, ale nedlouho: neprošly ještě ani dni svatební, neužil ještě žádné radosti, loučí se opět s domovem. Stalo se totiž, že onen proklatý drak Goriučiště přísahu zrušil velikou, Dobrynjovi danou, že ruských lidí nebude víc uchvacovat:

„Vynes on se jednou pod oblaky,
bylo mu letět přes město Kyjev,
uviděl sestru knížete Vladimíra,
a sletěl on Změjevič ku siré zemi,
uchvátil sestru knížete Vladimíra,
unesl v jeskyni ve hlubokou.“

Vladimír marně vyhlašoval, marně se sháněl, kdo by mu sestru vysvobodil. Až tu Leontěviči napadlo, aby ta služba vložena byla na Dobrynju Nikitiče. Vždyť jemu Změjevič učinil slib — dostane nám Zabavu bez boje, bez krveprolití. Jak umyšleno, uděláno. Služba ta Dobrynju mnoho netěšila. Zasmušen je, kloní hlavu. Matička přichází k němu, táže se: Což jsi tak zasmušilý, synáčku?

„Snad že tě při hostině neuctili?
Snad místo nedali ti po činu?
Aneb tě číší obnesli?
Či jakýs hlupák posmíval se?“

Mohla se tak ptáti: bylo to jednou při hostině, jedlo se, pilo, hovořilo, každý se něčím hleděl pochlubit; Dobrynja chlubí se svojí ženou:

„Nad tím se všichni bojaři pozasmáli:
druh na druha se podíval,
mezi sebou tak si povídali:
Čím se to Dobrynja syn Nikitič,
čím se to Dobrynjuška vychloubá?“

Ale tehdáž tak nebylo. Dobrynja vypráví, co mu uloženo.

„Aby zas vyjel na širé pole,
až na tu horu na Soročinskou,
v jeskyni vešel hlubokou
a dobyl sestry knížete,
mladé Zabavy dcery Putjatičny.“

Matička radí, aby se záhy s večera spat uložil — jitro že bývá večera moudřejší. Ráno on vstal, do běla se umyl, pěkně ustrojil, koně osedlal. Matička rodná provází ho, podává mu spletku a radí:

„Vezmi tu spletečku hedbávnou,
bij ty koníka-burka mezi uši,
lupej ty burka mezi zadní nohy,

bude tvůj buráček poskakovat,
od kopyt zmije odhazovat,
podupá všechny do jedné!“

Dobrynja matičku poslouchal, všechny zmije po horách podupal. I vyšel drak z hluboké jeskyně, Dobrynju oslovil:

„Ach že jsi Dobrynja, syn Nikitič!
Proč jsi ty porušil svoji přísahu?
Proč jsi mi podupal malé dětičky?“ —

„Oj, že's ty, zmije proklatá!
Co tě čert nosil přes město Kyjev,
proč jsi uchvátil sestru knížete,
mladou Zabavu, dceru Putjatičnu?
Vzdej se mi bez boje — krveprolití!“

Ale drak bez boje plenu vydat nechtěl. Začal tedy boj: země se třásla pod oběma, lomoz daleko se rozléhal. Drak byl ubit. — Dobrynja spustil se ve hlubokou jeskyni: tam sedí mnoho carů, carevičů, mnoho králů i královičů, není jim počtu — na sto tisíc jich možno napočítat — a mezi nimi také Zabava. Dobrynja ji oslovuje:

„Pro tebe to vše podnikám!
Pojedem do města Kyjeva
k laskavému knězi Vladimíru.
A vám všem, pánové, volná vůle!“

Nabral zlata, stříbra, drahého kamení, jež bylo v jeskyni nahromaděno, a jel ku Kyjevu. Přijel v palác — vešel do síně knížecí,

„Skočil Vladimír na křepké nohy,
objal Dobrynju Nikitiče,
líbá, celuje v ústa medová,“

vyptává se, kde byl, co dělal, kde nocoval? I byla hostina, že jí není rovné a to na počest Dobrynjovi i rodné sestře knížecí.

Dobrynja vrátil se do rodiny. Však nedlouho snesl klidný ten život jednotvárný. Touha po bojích dobrodružných pudí ho opět do světa. Nevidí v tom ani štěstí své — ale odolati mu nelze. Matičku svou oslovuje:

„Ach že jsi paní rodná matička!
Proč's mne nešťastného porodila?
Kdybys mne bílým byla kamenem
vložila v tenký dlouhý rukávek
a v siné moře vypustila:
já bych, Dobrynja, v moři ležel,
nejezdil bych já po šírém poli,
neubíjel bych nevinných duší
neproléval bych na marno krve,
nerozplakal bych otců -- mateří,
neovdovil bych mladých ženušek,
neosirotil malých dětiček!“

A matička na to mírně a laskavě:

„Ráda bych já tebe byla porodila
štěstím na rovno s Iljou Muromcem,
silou se Svatogorem bohatýrem,
smělostí rovným Popoviči,
krásou — Osipu Překrásnému
a chodem tichým šumivým
stejně s Čurilou Plenkovičem,
i s tím „vežestvem“ Dobrynji Nikitiče —

což jest u tebe, to bůh dal, a čeho bůh nedal, toho není.“

Rychlo na rychlo Dobrynja koně sedlal — s matičkou svojí po druhé se rozloučil, žádaje požehnání na dlouhou cestu, na devět let.

„Ach ty Dobrynjuško! k cestě se chystáš —
neprošla ani doba svatební,
neužil's ještě žádné radosti!
Proč jsi, děťátko, bral ženu sobě?
Komuž ty mladou ji odkážeš,
mladou Nastasju Nikulišnu?
Komuž ty odkážeš svoji matičku?“

Ona, matička, stojí u jednoho třemene, mladá žena u druhého. Dobrynja matičce odpovídá:

„Hoj jako že jsi paní matička,
počestná vdova Anna Ivanovna!
Co mně tu dělat? kterak žít?
Nač by měl kníže bohatýrů?“ —

Tebe odkazuju na Krista spasitele a přečistou jeho bohorodičku, mladou pak ženu odkazuju na volnou její vůli:

„Tři leta živi a ženou slovi,
ještě tři leta a ženou slovi —
když nevrátím se za devět roků,
za devět roků v desátý den,
měj mne Dobrynju za mrtvého
a od té doby vdovou slovi,
měj vůli svoji svobodnou:
I vejdi za muž: kněze, bojarína,
aneb za kupce bohatého,
aneb za rolníka poctivého,
za toho Alešu jenom nechoď,
za toho smělého Popoviče!
On je nasměšník žen i děvic
a vysmívá se ženám i vdovám,
a svádí krásné děvušky!“ — —

„Den za dnem běží jako kdy prší,
týden za týdnem jako řeka běží.
A tomu času prošla tři leta,
Dobrynja z pole se nenavrací.“

Nastasja čeká druhá tři leta — Dobrynja jezdí po dobrodružstvích. A opět den za dnem, jako kdy prší, a týden za týdnem jak řeka běží — již devět let se téměř naplňuje. Hlásí se mnoho ženichů a nejvíc o ni uchází se ten násměšník Aleša, však ona všechny odmítá. — V tu dobu přijel Aleša z šírého pole a s sebou přivezl neradostnou zvěst,

„že již nežije Dobrynja Nikitič:
hlava u Dobrynjušky usečena,
od těla daleko odvalena,
vyklovali havrani jasné oči,
očními důlky tráva prorostla,
kvetoucí kvítky, všechny lazurové.
Pojď ty Nikulišno za mne za muž!“

I dala slovo Nikulišna — jak vůbec ženské jsou — Aleši, Popoviči, že půjde za něj. Ihned se všecko ku věnčení připravilo: svatem měl býti kníže Vladimír a svachou sama kněžna. Nevěsta rozdávala dary: svata dařila „šiřinkou“, rovně svachu, Aleše pak kalenou střelou. Což také divu? Vždyť sám sluníčko — Vladimír jí domlouval:

„Kterak ti žíti mladé vdově,
mladý svůj věk si ukracovat?
Pojď za muž, knížete, bojarina,
aneb za mocného ruského bohatýra,
za toho Alešu Popoviče!“

Však stará matička Dobrynjova toho večera, kdy Nastasja s Alešou jít měla ve boží cerkve

„Přijímat věnce přesvětlé,
zlaté si prsteny vyměňovat,“

zašla si na síně vysoké synáčka svého oplakávat.

„Slzami oči zalívala
a bílé líce smáčela —
do dálky oknem hleděla.
To stín se neplíží po širém poli,
to syrý dub se nepotácí —
to jede jakýs dobrý hrdina
přímo ku dvoru vdovinému.“

Kdo byl ten hrdina? — Dobrynja. Kterak to možno? Poslyšte:

„Bylo to právě pod Cařihradem,
pod Dobrynjou se kůň podklesl:
Hoj vlčí krmě, srsti medvědí!
Proč pak se nyní podklesáváš?
Kůň odpovídá člověčím hlasem:
Hoj že jsi, pane můj milený!
Ničeho nevíš, zdání nemáš:
Tvá mladá žena dnes za muž vchází,
za smělého Alešu Popoviče:
hostina u nich už třetí den —
dnes jim jest jíti do boží cerkve
přijímat oběma po zlatém věnci!“

A tu Dobrynja koni k nohoum padá, k té pravé přední noze: Hoj ty můj koni, zvíře předobré! Můžeš mne domů donést za tři hodiny, než uhodí a minuta projde? — Donesu tě, povídá kůň, za tři hodiny bez minuty; poprav jen sedelečko čerkeské, podpínej znova hedbávné podpěnky, uvaž dobře stříbrné třemeny, a nebij mne jinam nežli mezi zadní nohy.

„To když se stalo —
počal mu koník poskakovat,
s hory na horu, s chlumečku na chlum,
řeky i jezera přeskakuje,
široká údolí propouští.“

„Přijel on Dobrynja k matčiným dvorům,
s koně neskákal, neotvíral,
sloupy se v základech otřásly,
vrata se sama zotvírala;
zanechal koně, nepřivázal,
nikomu koně nepřikázal,
a sám on zašel v paláce bělokamenné.“

Na síni rodná matička před svatými obrazy se modlí. Dobrynja přistoupil, poklonil se obrazům i matičce. Přicházím s poselstvím od Dobrynji Nikitiče, s nímž jsem se potkal pod Cařihradem! Kázal mi optat se na zdraví jeho rodných a co dělá žena jeho Nastasja Nikulišna? — Zlekaná i zradovaná matička vše řadem vypravuje, co se přihodilo: kterak ten Aleša Popovič přinesl s pole neradostnou zvěst, že Dobrynji již není, že ubit leží v širém poli, s posekanou hlavou a s prsy prostřelenými v keři rokytovém.

„Já hořce pro něj plakala“ —

dokládá v slzách, a mladá jeho žena za muže se vdala; nevdala se ona za kněze bojara ani za kupce — trhovce ale za toho Alešu Popoviče, žen posměvače, lstivého sudiče. —

Kázal mi bratr můj Dobrynja: Udá-li se ti být v Kyjevě na hostině, vezmi mé šaty poutnické i zvučné housle javorové — v nové síni jsou na stolečku.

Přinesli mu šaty i housle — i odešel na hostinu Aleše Popoviče, která se odbývala v palácích knížete Vladimíra. Přišel rychlým honcem, do dveří vráží, nikoho se netáže, přídveřníky, sluhy, komorníky stranou odstrkuje, vchází do síně hostinské, kloní se knížeti i kněžně na všechny čtyry strany, a sedá si skromně za pecí vyzděnou.

Zelené víno všichni popíjeli, jen na něj nikdo nezpomněl. I prosí knížete, aby kázal všem hudcům pomlčeti, že on na housle zahraje, aby ho stále vínem neobnášeli. Kníže mu dává dovolení. —

„Natáh' on tetivku hedbávnou
a zlaté strunky zvonivé —
počal on strunek dotýkat se,
počal je hlasem doprovázet:
zvuk písně, ten byl z Cařihradu,
a slova písně z Kyjeva —
mladého — starého dotýkal se.
Počal on hráti první písničku:
„Ach vy housličky, moje housličky,
housličky moje zvonivé!
Vy ležely jste plných šest roků,
a ještě ležely plná tři leta,
na desátý rok hrát jste počaly!“
A druhou písničku zanotoval:
„kde to slýcháno, kde to vídáno,
od živého muže za jiného jíti?“

Moudří lidé se domyslili a ti hloupí se divili, kterak ten cizí poutníček znal příkaz Dobrynjův. A moudří ti lidé přikázali dát jemu číši zeleného vína — a to číši s půldruha vědra. Sám kníže Vladimír vyzývá hudce, aby opustil zápecí a posadil se k nim za dubové stoly pojíst chleba a popít vína. Za veselou hru, povídá, aby si vybral místo, kde mu libo.

On usadil se na nízkou stoličku před nevěstou věnčenou. Podané víno přijímá jedinou rukou, vypíjí jediným douškem a káže sobě druhou číši nalít, prose zároveň o dovolení, aby směl podnest, komu si přeje. Do číše vrhl svůj zlatý prsten a podnáší nevěstě:

„Mladá Nastasjo, dcero Nikulišno!
Přijmi tu číši jedinou rukou,
vypij to víno na jeden doušek:
vypiješ do dna — uvidíš dobro,
do dna nevypiješ dobra neuvidíš!“

Nevěsta přijímá číši jedinou rukou, vypíjí víno jedním douškem; vypila až do dna — uviděla na dně svůj zlatý prsten, který si s Dobrynjou vyměnila. I zkřikla:

„Slunéčko Vladimíre stolno-kyjevský!
Není mým mužem ten, kdo vedle mne,
ale mým mužem ten, kdo proti mně!“

To vykřiknuvši chce přímo k němu skočit přes stoly. Dobrynja jí povídá:

„Neskákej přímo, čest měj pro stoly!
Je-li na čase, kolem obejdi!“

Ona obešla, Dobrynjovi k nohoum se vrhla:

„Odpust mi, odpust, Dobrynjuško!
ne ze zlé vůle, z hlouposti se stalo,
že já tvůj příkaz přestoupila,
za Aleše za smělého provdala se!
Nenechávej mne Aleši nemilému,
buď mi zas mužem, jako bývalo!“

Odpovídá na to Dobrynja:

„Nedivím já se smyslu ženskému —
kde vlasy dlouhé, rozum je krátký:

kudy je vedou, tudy ony chodí,
kudy je vezou, tudy se vozí;
však víc se divím slunci Vladimíru
to s mladou kněžnou Apraksijí:
„sluníčko Vladimír svatem byl
a svachou kněžna Apraksije —
živému muži ženu vdali!“

Zastyděl se kníže Vladimír i se svou ženou Apraksijí a šibal Aleša začal Dobrynju prosit, aby mu smělost jeho odpustil.

„Tu vinu, bratře, bůh ti odpusť,
že jsi ty seděl vedle mé ženy,
vedle Nastasje Nikulišny;
však druhou vinu neodpustím,
že jsi ty přines věsti neradostné
staré matičce vdově Ivanově,
že není více Dobrynji živa:
že bujná hlava rozpoltěna,
mohutná prsa prostřelena —
že ubit leží na šírém poli,
na šírém poli v rokytovém keři.
Tehdáž sudarka rodná matička
žalostně pro mne plakala,
slzami oči zalévala
a bílé líce smáčela —
tu vinu tobě neodpustím!“

I chopil on Alešu za žluté kudry, vytáhl Alešu ze zástolí, položil Alešu přes lavici, odepjal si cestovní řemen, začal ho řemenem přetahovat — pleskání řemenu od vzdychání Alešova nebylo lze rozeznati. — Nedej nám bože, praví píseň, ženiti se po Alešovi! Ženat byl Aleša, se ženou nespal, výprask utržil. —

Na to Dobrynja za ruku vzal svou ženu, poklonil se kníželi i kněžně, oba pozval k sobě na hostinu. K matce se ženou se navrátil — radosti konce nebylo. —

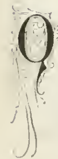
A chcete vědětí, kterak že skončil náš Dobrynja svůj život dobrodružný? — Po celý věk svůj věhlasem se honosil — uměl mluviti s králi i s cary vznešenými, porážel silou ducha nepřítele a přece bylo to jen slovo nevčasné, nemoudrá chlouba, snad i rouhání se a to samé přírodě, co bylo příčinou jeho smrti: Přijel jednou k řece Smorodině a oslovil ji: Ach, ty řeko, řečičko, máť bystrá, řeko Smorodino! Do šíře nejsi široká, do hloubky nejsi hluboká! Zdaliž pak na tobě je mostů, přechodů? — A bystrá máť řeka: Není na mně brodů mělkých, přechodů, jsou toliko dva kalinové mosty a to daleko, daleko v šírém poli. Zdaliž pak bys mne, řeko, přenesla a mnoho-li béřeš převozného? — A řeka opět lidským hlasem, hlasem duše krásné děvice: Převozného od vás beru po dobrém koni klusáku a po sedelečku čerkeském, také po dobrém junáku; však tebe přenesu za tvoje slovo laskavé, za poklony tvé nízké. — Přejel Dobrynja — voda ho přenesla — přes tu řeku Smorodinu, i začal se jí vysmívat: Mluvili o říčce, mluvili o bystré, povídali, že řeka šířkou široká a hloubkou hluboká — a ona zatím jako dešťová kalužina! — Počkej junáku, vrať se! volá řeka dívčím opět hlasem: Zapomněl jsi na druhém břehu tři nože ocelové. Dobrynja koně zavrátil — první krok učinil, kůň se potopil; druhý krok učinil — sedlo čerkeské zapadlo a třetím krokem on sám utonul.

„Tot věk po věku pověst o Dobrynje,
Sinému moři na utišení,
vám všem dobrým lidem ku poslyšení.“

Papa.

Obrázek z loděnice.

Napsal *Jos. Wünsch.*

Od včerejška již blažím Hamburk svou přítomností.

Včera odpoledne najal jsem jolku, jezdil v přístavu kříž na kříž a prohlížel si každou loď tak důkladně, jako bych ji chtěl koupit.

Dnes pak, sotva jsem se probudil, již zase ženu se do přístavu. Převozný parník právě chystá se k odjezdu: hop! jsem na něm a platím modernímu Charonu svůj obolos ve spůsobě jednoho šilinku (as 5 kr. r. m.).

Ad vocem „parník“ připomínám, že to parník vlastně ani není, nýbrž jen parníček slušně polovici velikého ořechu vlašského nikoliv nepodobný. Založen je na vrtuli, vždyť kolesa po stranách darmo by mu překážela: musíť v přístavu obratně se proplétati.

Posluha jeho je zcela jednoduchá, stačí na ni půl třetího člověka. Předně kapitán, kormidelník, řidič stroje, vrchní konduktér a generální kasír, vše v jediné osobě zamračeného brumlala; pak umouněný topič a strojník, který z podpalubí ani nevyléza a konečně klučina, který rozmanité práce a pracičky obstarává.

Na palubě je nás asi 20 osob rozličného pohlaví a řemesla. Však místa je zajisté pro 80 osob.

Plnou parou tíčíme kolem nejrozmanitějších lodí, malých i velkých, plachetních i parních, zakotvených i plujících, z brusu nových i stářím sešlých. Již přejeli jsme přístavem na překu a blížíme se k labskému ostrovu, Malý Graasbrook zvanému. Tam nalézají se rozsáhlá staveniště, kde budují se parníky železné. Onen kolos tam na kraji již tak daleko pokročil, že se na železná jeho žebra přibíjí už plotny železné as palec ztloušti. Odtud ta symfonie zrovna pekelná.

Přistáli jsme. Mnozí vystupují, jiní přistupují. Jedeme dále úzkým labským ramenem, Reihersteg zvaným, na ostrov Steinwärder.

U prostřed je ulice, po obou stranách domky a domečky, po pravé pak, k přístavu obrácené straně rozkládají se loděnice se svými dílnami a zásobárnami.

Tamo přichází člověk, „zakotvíme“ se do něho; vypravuje nám, že as za dvě hodiny spustí se nová jedna loď do přístavu a něco takového prý ani v Hamburku nelze viděti každý den.

Nade vchodem poznamenána firma loděnice té: Patent-Slip et Floating Dock H. C. Stülcken. V kanceláři bylo mi zdvořile dovoleno, že smím se ohlédnouti kolem.

Jest to ohrada veliká, ale zásobami nejrozmanitějšími i dělníky všeho druhu přeplněná. Povrch kloní se k přístavu, celá její jedna strana podélná vodou je ohražena. Z vody pak vedou rovnoběžné asi 15 sáhů od

sebe vzdálené tři dráhy, z mohutných trámů dubových zhotovené, až skoro do prostředka celé ohrady. Po těchto nakloněných plochách lodi z přístavu za příčinou oprav se vytahují aneb zde nové se budují a pak do přístavu spouštějí.

Nyní právě jsou všecky tři dráhy obsazeny: pracuje se současně na třech lodích.

Jedna je lodice menší, ku křižování v Cuxhavenu určená. Z polovice asi je už hotova. Solidní buková žebra její vesměs již jsou postavena a spojena, na to pak již stěny boků se přibíjí.

Druhá loď zde u prostřed je obstarožný již šoner (2 stožáry), který by z klikatých cest svého bouřlivého života zajisté leccos mohl vyprávěti. Teď však chudák již stářím sešel. Proto vytáhli ho z přístavu sem na malých železných vozících, aby důkladně se prohledl a opravil, by jak starý mládenec v nejlepších létech k novým frejům námořním se nalíčil.

Opodál konečně stojí, než co dím: hrdě pne se, pyšně kolem se rozhlíží štíhlá, z brusu nová baga (3 stožáry); ověnčena a pestrými vlajkami i praporečky ozdobena skví se tu jako vyfintěná nevěsta, která již ani dočkati se nemůže chvíle, kdy statnému ženichu svému, modrookému Okeanu, klesne do náručí.

Loď ta skoro již hotova. Spodek její, pokud do vody se ponoří, hnědě již natřen, svršek pak je bílý jak padlý sníh. Stožáry již postaveny, příčná rahna připevněna, silná lana napnuta. Zádí k vodě je obrácena. Ale kormidlo na zádi dosud není zasazeno, anoť by se při spouštění snadno mohlo porouchati. Však posud pevně tu stojí, se všech stran oporami držána na šikmé dráze, po níž za nedlouho do vody sjede. Aby tření se umenšilo, umouněný nějaký chasník trámy dráhy mastnotou a mýdlem hojně natírá.

Spodní část lodi, kýl, vyvýšen tu as 20′ nad hladinou přístavu. Tolik stop tedy sjede loď až k hladině vodní a připočteme-li pak, že ve vodě ještě asi na 8 stop se potopí, vidíme, že celá ta ohromná budova snese se s výše skoro 5 sáhů. Hrůza mne pojímá, pomyslím-li, že závratné této „větroplavby“ súčastní se také lidé a to lidé smrtelní! — —

Jsem skutečně rád, že jsem na pevné zemi a bezděky zpomínám si na naši národní, kdy „rokyčtí chlapci“ na vojnu jedou:

Dej jim pán bůh štěstí,
aby dojeli,
aby žádný nespaď
s koně — do vody! — —

Zatím mám dosti času, bych vše náležitě si prohledl. Přihlížím k tesařům, kteří rozmanité opory, na nichž loď je opřena, tu lehce odstraňují, tu pracně vysekávají.

Stavitel poslední dává rozkazy a dohlíží všude bedlivě, zda vše náležitě připraveno. Pak v myšlenkách pohroužen přechází po staveništi. Blíží se doba pro něho osudná, rozhodná. Teď ukáže se, zdařilo-li se dílo jeho tak dlouhé píle. Znepokojují ho starosti, aby loď při spouštění samém nepřišla k úrazu. A pak, jak osvědčí se loď na vodě? — —

Hle již přicházejí mnozí hosté jak kapitanovi, tak stavitelovi. Budoucí kapitán lodi, malý, švižný to rudovous, provází svou společnost a mnohé věci vysvětluje. Nyní vystupují po silném řebříku, jenž k pravému boku přistaven, na loď samu, aby i vnitro její si prohledli.

Myslím si: „si hic, si ille, proč ty ne, Augustine?“ a již ženu se za nimi tak rychle, jako by tam na mne už čekali. Rozumí se, že tam nezůstanu; s paluby se jen trochu rozhlednu.

Jak krásná tu vyhlídka na celý přístav, jenž u nohou našich s tajemným svým životem se rozestírá! Počítej písek v moři, počítej ty lodi a loďky zde v přístavu: nespočteš jich. A ta pestrost a rozmanitost lodí co do velikosti a tvaru stavby, výše stožárů, barvy těla a t. d. a to od nejmenší jolky až k ohromnému železnému parníku transatlantickému! — Nad loděmi ty stožáry, tyče, rahna, lana a vlajky všech barev! — A uprostřed všeho, sám vše ve všem — šuká a robí člověk a kolem něho všude život, všude ruch a všude píle!

Přístav prý hustý les stožárů! — Planá to fráse! Vidím jen lesklou, pestrou pavučinu, obrovské, tajuplné předivo, jež rozestřeno po přístavu a kde duch tvůj do ok tisícerých se chytá. Myšlenky tvé soukají se po hladkém stožáru, umdlen obdivem usedáš v koši jeho, odtud pak dále šplháš až do špičky a tam zaplesáš s vlajkou ve větru si hrající a zase dolů po pramének dehtovaného lana se svážíš a spočíváš na kormidle vševládném aneb zaobalen v šedý plášť dýmu, z kuchyně marynářů se valícího, pohlížíš komínem do hrnců rozestavených po ohništi. — —

A pak to město za přístavem se rozkládající. Nejzáze pozorovati Altonu, blíže k nám hamburské předměstí Sv. Pavel; dále malebně vystupuje Elbhöhe a Seemannshospital, útočiště sestárlých marynářů; právě proti nám trčí vysoká věž chrámu sv. Michala, v pravo pak vystupují mnohé mohutné stavby přístavní, plynárna a nejdále znamenati vysokou věž znamenitého vodovodu hamburského. — —

Družím se k ostatní společnosti kapitánově. S paluby spouštíme se do mezilubí a i zde všecky kouty si prohlížíme. Několik nás leze pak i do nejnižších lodi prostor, do podlubí a zde obdivujeme se tomu, jak pevně a umělc zadělány jsou stožáry do kýle a do celého trupu lodi. Ovšem jest nám tu lézti po haldách pytlů naplněných kamennou solí, kteráž pak mezi stěny boků se nasype, aby dříví vlhkostí nehnilo.

Zde na jednom takovém pytli sedě, seznámil jsem se s panem Holstem, soudním úřadníkem hamburským a příbuzným kapitánovým.

Ubíráme se nahoru. Zde dole nevolno. Zvenčí to do boků lodi buší, jako by loď chtěli povalit. Není nad pevnou zemi! —

Hledám řebřík, kterým jsem vylezl na loď. Hrome, řebřík zmizel!

Ano už před chvílí ho odklidili, dokládá p. Holste. Nemůžete dolů již, musíte jeti s námi!

Ve mně to hrklo. Ale z nouze dělám hrdinu. Nuže, chtějí-li mne bohové mermomocí zničit, dobrá, já pojedu, ale — —

Kapitán mne těší, abych se nebál; není prý to tak nebezpečné: neštěstí stává prý se vždy jen as při každé desáté lodi — —

Děkuju pěkně! —

Rána na ránu padá na loď. Brrr! Loď, zdá se mi, velmi povážlivě se zachvěla: zajisté že opět nějaká mocná podpora poražena.

Rozhlížím se po palubě. Je nás tu všeho všudy as 100 lidí, nejvíce marynářů a řemeslníků všeho druhu:

tesařů, truhlářů, zámečníků, sklenářů, natěračů, provazníků atd. Ti všichni pracují na konečném dohotovení lodi. Lodníci pak chystají obě velice ctihodné kotvy, neb brzy jich pilná bude potřeba.

Hostí na palubě je asi 20. Stavitel sám zůstal dole, kde řídí další odpoutávání korábu.

Zatím pak veliké zástupy obecenstva na staveništi se byly sešly. I krásná pleť hamburská četně a dosti čestně tu zastoupena. Rovněž i sousední loděnice, blízké domy a nejbližší lodě v přístavu diváky jenjen jsou posety. K tomu pak vždy nové jolky nové diváky přivážejí.

Vše v očekávání, vše v napnutí, kdy už loď sjede. Dlouho to již trvati nemůže. Loď při každé mocnější ráně na zbývající opory patrně se zachvívá.

Kapitán vypravuje mi, že lodi dáno jméno „Papa" nebožtíku Stülkenu na počest, jenž asi před dvěma roky stavbu její začal, ale nedokončil. Po jeho smrti nástupce jeho, mladý stavitel, jenž sám na této loděnici se byl vyučil, loď nyní dohotovil a z úcty k mistru svému „Papa" nazval.

V kýli má Papa asi 170′, je něco přes 20′ vysoká a 35′ široká. Je prý tedy největší všech lodí plachetních, jež v Hamburce kdy se byly vystavěly. Stavba její stála as 100.000 tolarů. Koncem října bude úplně hotova a ponese pak 1000 až 1100 tůn, dle našeho tedy něco přes 20.000 centnýřů. Především popluje do Hongkongu.

Každou hodinu můžeme sjeti, — dokládá kapitán.

Ale každou chvíli v přístavě přijíždí nám do čáry nějaká loď, tu šoner, tu brika, tu parník. A přec kdybychom právě sjeli, srážce se nevyhneme. Menší loď, rozumí se, povalíme; ale narazíme-li na mohutnější, sám sv. Petr buď nám milostiv!

Aby neštěstí se zabránilo, byly sice v přístavu lodice strážné rozestaveny. To však nespomáhá, námořník je od přirozenosti odvážný a hle! — právě nám tu zase nějaký trojstožár leze do cesty.

Kapitán ze zádi naší lodi zakřikuje vždy každého nového příchozího: Pryč z cesty! a hranatý kormidelník z přídy sekunduje mu hlasem svým hromovým: „Kam vás sem všichni čerti nesou" ?! — —

Však na štěstí každé to nebezpečí záhy se vzdaluje. Papa leží pořád, jak by ho ukoval. Lodníci pášou již špatné i špatnější vtipy.

Aha bojí se vody! — myslí jeden.

Kdyby to byl arak, to by se tam hnal! — připomíná druhý.

Ale tu seděl by brzy na suchu, nebo arak byste sami „vytroubili"! — doznává třetí a tak jde to ve všech marynářských tóninách.

Nám zatím dosti času zbývá k tichému rozjímání. Loď a člověk — jak podobny jsou osudy jejich! Znáš čas, znáš místo, kde poprvé vzešlo ti světlo života, však neznám ti den, neznáma hodina, kdy navždy pohasne jeho záře! — Tak i dnes zapíše se v denník lodní: Dne 22. srpna 1874 sjel Papa v Hamburce poprvé do přístavu. Však kdo poví nám, jakých radostí, jakých trampot a úzkostí smrtelných prožije člověk uprostřed těchto těsných stěn? — — Vyjde Papa vždy co vítěz z bouří i nejkrutějších? — — Kdy a kde zastaví se konečně měnivý běh vrátkého života jeho?! —

Temno v budoucnosti.

Sedím s p. Holstem na zádi lodi a to na zamřížených oknech budky kormidlové. Na rychlý pochod jsme připraveni: pevně držíme se mříží oběma rukama. Ale Papa posud se nehýbá.

Asi 50 marynářů a řemeslníků po déli korábu postaveno do jedné řady. Na znamení celá řada nyní rychle přebíhá v pravo, pak v levo, zase v pravo atd. To děje se proto, aby tíže přenášela se se strany na stranu, aby tím loď se rozkolébala a pomalu dolů se posunovala.

Však ani tento pokus nevede k cíli.

Tu pak všichni lodníci komandováni k lanům. Jedním tempem jimi pohybují, jedním tempem i stožáry se klátí. To snad lodí pohne.

Nic na plat. Papa ani tak sebou nehýbe.

Bije jedenáctá. Přikročeno ku prostředku nejradikálnějšímu. Opřeno vdole o loď 5 ohromných železných heverů, jež dílem zvedají loď, dílem k vodě ji tlačí. Pracuje se tiše, ale znamenat, že to účinkuje: trup lodi praská. Tomu nátlaku Papa zajisté dlouho neodolá. —

Kýho čerta! — řve zas kormidelník a ukazuje k dolejnímu přístavu: Co to tam zas leze?!

Rodičko boží! — Ohromný železný parník transatlantický majestátně se blíží! —

Křik, hulákání, nadávky, znamení vlajkami, aby zastavili. — Nevidí, neslyší, víc a více se blíží.

Tu tichne všechen ruch na lodi. Hevery přestávají pracovat.

Slyším kapitána: Sjedeme-li teď, půl lodi naší je na třísky!

A my zde budeme ti první! — myslím si skroušeně; ale ani nedýchám, aby snad dech můj loď naši v pohyb nepřivedl v tuto dobu osudnou.

Kolem ticho hrobové.

Parník před námi vleče se jako hlemýžď. — Minuta protahuje se na věčnost. — Druhá minuta ne méně trapná: parník je právě proti nám. — Naše štěstí: posud se nehýbeme! — Třetí minuta: parník konečně vzdaluje se, nebezpečí mizí. Hurrá! každý si oddychuje; opět nový ruch, hevery v dole znovu počínají pracovat: však tu — — zdá se mi, — — jakobychom se byli pohnuli, — — již není pochybnosti — — jedeme — — vždy rychleji — — letíme — — jako šipka fičíme — — dřevěná dráha za námi třením se vznala — — již do vody vrážíme — — ta vysoko nás zvedá — — již zase klesáme — — jedeme hezky stejně, ani v pravo ani v levo loď nechýlí se — — mohutné vlny vzbuzujeme a odpuzujeme — — jolky po nich poskakují, jakoby tančit chtěly — — jedna se překotila — — hurrá! hurrá! zaznívá s korábu a opětováno kolem od četných zástupů — — na lodi láhve šampaňského se prázdní — — plujeme letem, jakobychom lodi tam proti nám chtěli povalit — — tu na přídě šumot jakýs a ryk — — co se přihodilo? — — spouští se ohromná kotvice — — po celé lodi to duní — — již dopadla dna, zarývá se do země — — cítíme to, celá loď sebou škube — — přes to uháníme pořád dále — — jsme již uprostřed přístavu — — půjde-li to tak dále, jistě že narazíme — — tu druhá kotvice dolů se řítí s pekelným lomozem — — již i ta se zarývá — — loď patrně umdlévá — — slábne — — již jen pomalu jde ku předu — — stojí! —

A ohromné to množství přerozmanitých dojmů prožili jsme — v jediné půl minutě!

Zatím přijíždí parník, který loď naši na příhodnější místo v přístavu zatáhne.

My shodili si nové schůdky řebříkové po boku lodi a sestupujeme do jolky, jež na břeh nás doveze. Odtud pak posledně ohlížíme se po krásné své přítelkyni, již dnes poprvé objaly vlny mořské. — — — Dnes pak z vlasti své srdečný pozdrav posýlám za vzdálenou, ať již krutá bouře jí zmítá kolem předhoří Dobré naděje, — ať již klidně plyne vonným vzduchem archipelu indického.

Báj lesa.

Zas jednou v družný les
mne tajná touha nesla;
ó jaký ruch a ples,
když hlava moje klesla
na hustý mech, jenž zrosen
se chvěl v tajemných snech,
když v tklivou píseň sosen
i můj se mísil dech!

Ó jak mne divně jal
ten smutný nápěv borů!
Jak poslední svůj žal
i duši plnou sporů
i srdce povzlet smělý,
co toužil jsem a chtěl,
ba i svůj život celý,
bych vyzpívati měl!

Bez konce, bez mezí
jsi písni tajuplná!
s mé duše řetězy
rve každá tvoje vlna!
I život ve tvé kráse
zas vidím plný vnad,
a přec bych tak rád zase
v sen věčný hlavu klad!

Tak temně, z hluboka
se valíš nad mou hlavou,
jak věštba proroka,
jak bouře nocí tmavou!
A nechť se musí třásti
a trnout úžasem
duch ví, že's jeho částí,
snů jeho ohlasem!

Ó kterak před tebou
svět malicherný mizí!
před tvojí velebou
jak všecko je mi cizí!
Já vidím nebes prahy
já letím v tónech tvých,
že myšlenek mých dráhy
by orel nepostih'!

Jen dál nade mnou spěj
jak bouře vodopádu!
já horký obličej
do vlhké trávy kladu;
a nechť i slza blyskne,
duch, jenž hřmí hlasem tvým,
mne na svá prsa tiskne
a zve mne synem svým!

Jar. Vrchlický.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Isolda nemeškala zavolati k sobě Tristana a s radostí mu oznámila, že Brangenena učiní, co na ní žádají. Na to Tristan vypravil před sebou posla ke králi,

aby proti němu vyjel
a vzal tu pannu krásnu,
po všem životě jasnu,
po nižto jeho byl poslal,
aby ji jakžto slnšie se ctí přivítal.

Král Mark zachoval se dle vyzvání Tristanova a vystrojil si velmi slavnou svatbu s krásnou nevěstou, se všech koncův světa pozvav knížata a rytíře. Tristan postihl chvilku, aby s králem soukromě promluvil. Jal se jej prositi, aby neměnil obyčeje vlasti Isoldiny a ženě své učinil něco k libosti.

Tu jest jeho král otázal,
aby jemu to ukázal,
který by to obyčej měl býti,
v němž by sě měl porobiti.
Tu jemu Tristan pověděː
Nemá tu světla býti, to já vědě,
kdež má panna s mužem ležeti,
a první noclch s ním mieti;
proto aby jie nižádný neviděl,
aby sě její život tiem nestyděl.
Vece král svému sestřenku,
dav jemu na to svú ruku:
Tohoť já obyčeje nepromčením,
a ty jí buď sluhú komorním,
a zhas hořící svieci.

Tuž ten komorník Tristan
uváza sě v komoru sám.
Když jest král měl spat jíti,
nedáno tu nižádnému býti,
než oni jsú byli sami čtyřie:
král, Tristan, panna, to jsú třie,
Brangenena byla čtvrtá v počtě.
V královéč rúcho by(la) oblečena
Brangenena a tak změněna,
neb králová obleče se v oděnie její.

Tristan Brangenenu vede k loži,
tuž ji miesto královéč s králem položi
což na ní je (st) žádal koli,
ve všem mu ona povoli.

Ale Isolda ve vší radosti měla novou těžkou starost. Ležíc na Brangenenině loži

ona mysleše sama v sobě:
Bože milý! porúčím se tobě,
rač mi býti k tomu pomocný,
by sě jí neslíbil ten tovaryš noční;
budeli on s ní déle spáti,
móže mi sě hanba státi:
snad sě jí s ním to spanie slíbí dobře,
a pronesě sě tudy mé hoře.
Neb bude tu snad podlé něho ležeti,
až bude slunce vycházeti,
tehdy já budu zahanbena
a od krále svého potupena.

Ale činila Brangeneně křivdu, ta věrně, beze lsti trpěla Isoldinu „núzi“.

A když ta kratochvíl vze konec,
v klášteře (!) k jitřní zazvoní zvonec.
Brangenena vstavší od krále sěde.
A zatiem ihned Isolda přijide,
i sěde tu před svým ložem právě,
prosiec boha za své zdravie,
jakoby právě tu byla
ježtoj(est) na loži s králem spala.

Až potud český básník s úplnou věrností uvádě́ do veršův prosaický román německý Eilharda z Oberge. Čtenář už z této části romantického vypravování o velkém reku Tristanu a panně Isoldě seznal, jak neobyčejná volnost poněti mravních vládla v Čechách za krále Václava II, když český veršovec ze stavu kněžského porovnával horoucí lásku sv. Kateřiny ke Kristu s poměrem Isoldiným k Tristanovi! Zdálo se mu, že nemůže lépe vypsati nábožné zanícení té panny bohumilé leda takto:

Drahé Isoldy napitie
bieše jí dřieve zavdáno,
když ve snách by dokonáno
jejie slubenie s Tristanem.

Odtud po 26 kapitol (XL—LXVI, 1484 verše) český vzdělávatel následuje Gottfrieda ze Štrasburka, ale nikoliv věrně. Vynechává velmi mnoho, a vypravuje takto:

Isolda znenadání stala se k své úslužné důvěrnici nedůvěřivou, nebrž i žárlivou. Bála se, aby Brangenena neprozradila její tajemství s Tristanem, jakož aby ze hry neučinila pravdu a nezamilovala se do — krále! Protož povolala ze své vlasti dva panice, kterýmž slíbila velikou odměnu, aby její komornou zavraždili. Jala se žalovati Brangeneně, že ji velmi bolí hlava, aby jí z lesa přinesla koření. Nic zlého netušíc, věrná družka Isoldina odjela s oběma cizími panici do daleké doubravy, kdež oni vytrhli meče a jí přikázali, aby se hotovila k smrti. Uděšená Brangenena krásou a prosbami získala konečně jejich přízně, místo ní zavražděn byl namanuvší se právě pes, aby panicové mohli vzíti jeho jazyk s sebou pro Isoldu jakožto důkaz vykonaného rozkazu jejího. Tím časem Isolda velikou lítostí jata uvítala najaté vrahy s hrozbou, že smrt své milé přítelkyně na nich krutě pomstí, protož opět s potěšením uslyšela od nich, že Brangenena žije. Následovalo nejdojemnější smíření králové s komornou. Když to vše se dálo, rychle vzmáhala a šířila se rytířská sláva Tristanova na moři i na zemi, a láska jeho s Isoldou byla v plném plameni. Milenci sobě vzájemně spomáhali, jak nejlépe mohli. Ale na nebi jejich štěstí objevil se konečně černý mrak. Tristan bydlil ještě s jiným předním rytířem na dvoře kralově, s maršálkem, jménem Marido. Oba dvořané chovali se k sobě na vzájem velmi přátelsky. Však Marido plál tajnou láskou k Isoldě, ničeho nevěda o milostném poměru Tristanově s ní. Až jednou po půl noci, měsíc svítil jako rybí oko, přesvědčiv se, že jeho přítel už usnul, Tristan vstal s lůžka a pospíšil v tichu nočním tam,

kdežto věděl svú dobu;
a když k komnatě přijide
do nie tam bezpečně vnide.
Brangenena bez meškanie vstavši,
šachovnici k sobě vzavši,
postavi ji tu před světlo,
aby sě královi nic nemětlo.

Ale zapomněla zavříti dvéře, tak že jimi jen přivřenými zvenčí bylo vidět do ložnice, kdež král Mark pod jejím dozorem za šachovnicí hrál ukrutně smutnou úlohu. Tou dobou probudil se doma Marido a nevida Tristana vedle sebe, pojal podezření, vyšel jej hledati, až při měsíčné záři v trávě

Tristanovy stupně (stopu) naleze,
po nichž ku komnatě tápa
skrze sádek a skrze jedna vrata.
A když přijide před dveře
třesa sě tuž tamo vzezře.
Ihned zlé domněnie měl,
ale tam vníti jest nesměl.
Tu stáše mysle sem i tam
rozjímaje o tej věci sám:
domněje sě žej Tristan vnitř
tu stoje před komnětú zevnitř.
Marido sobě pomysli,
žej on to zpósobil na svej mysli,
že k některej panně milé
šel jest tak této chvíle.
Pak mu jinak na mysli tanu,
snad že učinil pro královú samu.

Tichounce vstoupil pootevřenými dveřmi, v přitlumeném Brangenenou světle připlížil se nepozorován až k loži, a

urozumě, žej tu Tristan s paní
mluviec spoln a brániec se spaní.

Závist, hněv a žádost pomsty nastoupily na místo přátelství. Marido na svého druha už nepromluvil, ale tajně pověděl králi, že Tristan a Isolda

mezi sebú plodie nečistost:
králi vše na hanbu tobě
všelikakť povolnjí sobě.

Král Mark se diví, nechce věřit, ale od té chvíle přece nemá pokoje. S Maridem střeží dnem i nocí svou ženu i reka. Jednou v noci chytře k ní počal mluviti, oznamuje, že musí daleko odjeti, že tam bude velmi dlouho, aby mu sdělila, koho by chtěla na ten čas míti svým ochrancem. Isolda, že

lepšieho já k tomu nevědě,
než aby Tristanovi
poručil mě, svému sestřenkovi,
neb já to dobře znaji,
že lepšieho nenie ve všem kraji.

Mark se zarmoutil; tázal se Isoldy dále a dále, i viděl, že „ji Tristan nemrzí“. Na zejtří vypravoval Maridovi, co byl shledal. Také Isolda, „jsúc bezelsti ctná žena“, pověděla Brangeneně svou noční rozmluvu s králem. Chytrá komorná ji pokárala, že se prozradila svou náklonností k Tristanovi, příště že musí mluviti jinak. K tomu se jí naskytla brzo příležitost. Král pokračoval v svých zkouškách. Noci jedné

královú k sobě přitiště,
viece než stokrát, toť pravi jistě,
řka: moje milá ženo,
když mi jest to bohem súzeno,
že tě mám za paní mieti,
tehdy toho rač věděti,
že kromě tebe nemám srdečnějšieho,
ani na světě co milejšieho.

Isolda už měla dobrou instrukci od Brangeneny. Dala se do hořekování, že její drahý muž chce odejeti na dlouho do daleké ciziny, ona že po něm nikdy nebude vesela. Pláč a vzdychání nedopustily jí dále vyznávati mu svou lásku. Mark už opět napolo přesvědčen o její cnosti, ptá se jí:

má milá pověz mně,
proč pláčeš tak náramně?
Ona: k tomu mě núze pudí,
nediv že sě ve mně nerozpučie udi:
já sem zde v cizí zemi,
viece miluji tě nežli které ženy
jsú kdy milovali své muže,
a již musím ostati v takej túze.
A když ty pryč pojedeš
komu mne zde otjedeš?

Počala mu činiti výčitky, že ji nemiluje, když se od ní vzdaluje. On ji těší, že jí tu ustanoví Tristana za ochrance bezpečného. Ona vece:

já chci radčjší umřieti,
než Tristana za poručníka vzieti,
neb ten jistý Tristan
mrzí mě jako črt sám,
i túlá se vždy i sem i tam po mně,
sveličeje sě tiem zjevně;
totiž bych já jeho milovala
a jemu mnoho slibovala.

Na to Isolda dokládá se bohem, že to pouhý klam a holá pomluva. Tristan že zabil jejího ujce a že jen stále hledá při ní odpuštění. Však

mrzí mě viec než ohyzdná zvěř,
v tom mi králi jistě věř.
Než já jedině pro tě samého
musím nerada milovati jeho
a přietelsky sě proti němu stavěti,
aby ižádný nesměl povědieti,
že ženy svých manželóv
nerady vidie jich přátelóv:
jinakbych naň nevzhledla okem.

Král to vše opět oznámil Maridovi, který ve svém hněvu nepřestal přemýšleti, jakby krále o nevěře královnině přesvědčil. Na dvoře královském byl také trpaslík Melot, o němž se pravilo, že umí ukazovati tajemné věci. S tím Marido nyní se spojil,

šemo i tam o něm se toče,
aby to učiniti chtěl,
když by Tristan k královej všel,
by učinil toho nějaké znamenie,
po němž by král vezma dověřenie

Tristana náležitě potrestal. Ze společné úrady mezi králem, Maridem a kouzelníkem Melotem ustanoveno, aby Tristan ode dvora byl vzdálen, pak že zločinná láska se prozradí. Král povolal k sobě Tristana a prosil jeho mile, aby už nepřicházel do jeho komnaty, ani na ty chodby, kde jsou pokoje královny Isoldy a jejích panen. Na dvoře se počalo šeptat, že král střeží králové. Tristan a Isolda několik dní se neviděli, bledli a chřadli. Tristan ze samého žalu a milostného toužení dostal pakostnici. Isolda se trápila a vadla. Král to dobře pozoroval, chtěje pak nabyti nezvratné jistoty, rozkázal, aby lovecká družina jeho byla ihned vzhůru, že dvacet dní bude na lovu. Rozloučil se s Isoldou. Tristana nechal doma, aby pěstoval své zdraví, a také trpaslíka, aby byl na stráži. Sotva opustil bránu hradní, Isolda nemohla vymysliti, jakby se s Tristanem sešla. Brangenena musila opět pomoci. Navštívila sama Tristana, jehož nalezla samým lásky žalem celého „oteklého", a také od něho prošena, aby „se nad ním smilovati ráčila," dala tuto radu. V zahradě pod hradem jest studánka, z ní teče potok komnatou Isoldinou; nad ní rozkládá se mohutná, stinná lípa; Tristan má pouštěti po té vodě proutky lípové a královna k němu pod lípu přijde. Tristan chytrou komornou za tuto dobrou radu „přitisk k sobě" a přál si, aby se jí mohl někdy odměnit. Oba se rozplakali. Tristan nemeškal, jakmile se setmělo, pospíšiti pod lípu, pustil po vodě smluvené znamení, načež Isolda k němu ihned tajně vyšla a „tu sě jim navráti jich zdravie". Tak scházeli se milenci po osm dní a zdraví jejich se rychle lepšilo, když trpaslík jejich tajemství vystopoval a jedné jasné noci v lípovém lonbí čihaje viděl, že Tristan na kolenou u studánky jest a ihned

„jedna krasná žena,
přijide k němu blízko
i celova jej v jeho líčko.

Poznal Isoldu, rychle vsedl na kůň a spěchal k Markovi na lov s novinou, radil mu, aby tajně s ním se vrátil, že sám spatří, jak králová s Tristanem se miluje. Stalo se. Mark s trpaslíkem zalezli do lípové koruny a čekali. Měsíc svítil v úplňku. Tristan přišel k studánce a položil do ní několik lípových letorostův. Však ty uvázly na kamení. Sehnul se, aby je posunul. Tu spatřil ve vodě vedle svého ještě dva lidské stíny, poznal krále po koruně a s ním Melota. Lekl se, že jest ztracen.

Bože milý, porúčiem sě tobě,
i Isoldu i sě smutného,
rač nás uchovati všeho zlého.
Bože milý dnešní noc
dáváme tělo i duši v tvú moc.

Však Isolda už byla vyučena Brangenenou opatrnosti a chytrosti. Když se přiblížila k lípě, viděla na vodě tři stíny a přece stál nedaleko před ní toliko Tristan. Seznala hned nebezpečí.

nebudeli tvé pomoci Kriste,
platí mój život, to vědě jistě.

A nyní provedla sama ze ženského důvtipu velikou komedii před svým mužem. Jala se Tristana důtklivě plísniti, že se minul zdravým smyslem, neustále ji prose za rozmluvu. Lidé na dvoře bez toho dělají všeliké klevety na urážku její cti a cnosti; nikdy nemůže mu odpustit, že milého ujce Merolta zabil a otci jejímu hanbu učinil. Toliko k vůli milému svému muži, králi Markovi, že jej před sebou trpí, ale kdyby její vůle měla průchod, že by dávno nebyl na živě. Tristan vpravil se také ihned do své nastrojené úlohy. Jal se Isoldy prositi, aby jej smířila s králem, do jehožto nemilosti upadl nevěrným nařčením svých sokův. Praví, že se odstraní od dvora na celý týden, nemoha nezaslouženého hněvu králova snésti, tím časem aby ona nad ním se smilovala a přízeň královu opět k němu naklonila. Lituje velice těch pomluv a raději by stokrát chtěl umříti, než aby nějaká nepěkná řeč dotýkala se její cti. Isolda odpírá mu svou pomoc při králi, a praví, aby děkoval bohu, že jejího muže není doma; by tu byl a je zde viděl, jistě by jeho zdraví ukrátil. Konečně přece dá se krá-

lová uprositi, poněvadž muži jejímu vždy věrně sloužil, že se za něho přimluví. Odešla do své komnaty. Král zahanben v svém zlém domnění vrátil se té noci tajně na lov a krutě se rozhněval na Marida i Melota. Ráno přijel domů a ihned vstoupil k Isoldě. Ptá se jí, jak se má Tristan. Ona, že ho už dávno neviděla, aniž že jej chce spatřit, poněvadž k vůli němu mnoho žalosti a nechutnosti se jí děje. Tu Mark ve vší skroušenosti se jí vyzpovídal, jak dnes v noci na lípě o její cnosti sám na vlastní oči a uši se přesvědčil a počal ji co nejsnažněji prositi, aby s Tristanem promluvila a jej při dvoře královském zdržela. Mark chce mu všechno poddati, co kdežkolivěk má, ať jest nade vším pánem, poručí mu všechny své poklady a všechno komonstvo i manstvo jemu sloužiti budou. Isolda žádá, aby král jí s takovým poselstvím dal pokoj, ona že by sobě nepřála nic více, než aby Tristan odtud jeti musil, neboť zůstaneli zde, že královi milostníci svými nešlechetnými pomluvami její cti bolestně dotýkati nepřestanou. Dobrý král nemůže sobě pomysliti větší hanbu, než kdyby se rozneslo, že takový rek od něho odejel někam v jiný kraj. Protož znovu prosí Isoldu, aby ho k zůstání přiměla, že on žádným pomluvám nevěří a nikdy věřiti nebude; aby jí to dokázal, že chce, aby věrný Tristan „ve dne též i přes noc“ jejím byl komorníkem i po vše časy služebníkem. Isolda nechce o ničem slyšeti, žádáli král Tristana zase míti, ať sobě v tom vyprosí pomoc Brangeneninu, ale králová ví, že ani komorná se mu k tomu jednání nepropůjčí. Ubohý král skutečně jde k Brangeneně, „aby ona pro svú dobrotu uvázala se v tu robotu a ráčila (!) Tristana toho pána prositi snažně, jdúc k němu sama, aby ráčil (!) s králem ostati, neb mu chce všechno poddati“. Brangenena vytýká králi, proč toho ctného muže bez viny zahnal od dvora svého? Mark se omlouvá, že zlí rádcové jej k tomu svedli. Komorná nemá naděje, aby Tristan chtěl se vrátit po takovém pohanění a ukřivdění. Tu ubožák král už nevěděl, co by měl ještě udělati, aby reka při sobě udržel a dostiučinění za svou lehkověrnost mu dal.

Prosiž Tristana toho pána,
aby sě vrátil, neb jemu bude poddána
všechna země v jeho poručenstvie,
jemu mají slíbiti všichni poslušenstvie,
a co jsem já jemu učinil žalost,
za to budu prositi jeho šlechetnost,
aby mi ráčil odpustiti
neb toho viec nechci učiniti.
Jeho lože do své komňaty vsadím,
tudy mu jeho hanbu nahradím;
a chci také já tomu,
by vzdy byl s královú v domu.“

Brangenena chce se pokusiti o to štěstí, aby Tristana králi udržela. Zdařilo se jí to: Tristan byl na dvůr zpět uveden s největší poctivostí, král jej před všemi rytíři a dvořany velmi pokorně odprosil, podal mu ruku a pravil:

ty buď vzdy v komnětě mej
vnesa do nie lože své,
budiž podlé královej,
byť sě hořem rozpručili všichni,
jenžto tebe nenávidie.

Až sem česká báseň podlé Gottfrieda ze Štrasburka.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ostap Trjapka.

Napsal *M. Bogoljubcov.* Z ruského přel. *J. Hrubý.*
(Dokončení.)

Zcela se již rozednilo, když semleli. Zarazili mlýny, nastalo ticho, úplné ticho; nikde kolkolem ani nejmenšího ruchu. Otec s dcerou odešli na odpočinek.

„Kdeže je ten —?“, nedomluvil mlynář, táže se Halky.

„A ten: byl od Ostapa — neměli čeho jíst — dala jsem jim chleba a všeho. Ostap přijde, a pak ti poví co a jak a zaplatí. — Vyvedla jsem ho sadem.“

„Dobře,“ prohodil vážně starý a začal se odstrojovat.

Halja vesele ulehla. Bylo jí volno u srdce. Samé veselé obrazy kreslil jí před očima spokojený sen. Po malé chvíli vstala stařenka a začala se obírat hospodářstvím. Střežila se, by ani nejmenším šramotem neprobudila muže a dceru, kteří celou noc se namáhali. Však spánek Haljin byl velmi lehký. Uslyšela, jak matka oheň rozdělala; bystře vyskočila, oblekla se a jako kůzlátko k matce se tulí, nevědouc, jak by se měla k ní láskati. Bojí se srdéčko, bojí se ztrávené noci.

Matička se durdí na pohled a Halja tím více se lichotí. Stará usedla na lávku a radostný úsměv šťastné matky hrál jí na ústech.

Halja se činí, otáčí jak na kolovrátku a pracuje více než potřeba. Myslit si: Ostap dnes přijde. Běhá tichounko sem i tam, aby otce nezbudila a nutí stařičkou, aby si na chvilku ještě zdřímla. Zdá se jí, že hoří špatně na ohništi. Vzpomněla si, že porazil včera otec suchou víšeň na sadě. Tou, myslila, oživím ohníček.

Vyběhla přímo do sadu a hle, kdosi stojí u plotu. Zděsila se; ruce jí sklesly a před očima se jí setmělo.

Nedaleko plotu v sadě stál Ostap.

„Opět se lekla!“ pravil sám k sobě jakoby nespokojen. „Což se nemůžeš vzpamatovat?! Sama's mne zvala; nechať tě běs, bláhová, celá bláhová,“ dodal, přistoupiv k Halce. „Nuže, proč jsi mne zvala?“ — Ptal se mírnějším tónem a vzal ji za ruku.

„Vidět jsem tě chtěla,“ odpověděla temným, sotva slyšitelným hlasem.

Ostap se dal do smíchu.

„Jak vidím, lituješ mne, Halko; a kdo někoho lituje,“ dodal po chvilce, „mívá ho také rád —“

Halja sebou trhla při těchto slovech. Ostap cítil, že její ruka pochladla. Neodpověděla mu ani slůvkem.

Švarná a vysoká, sklopivši černé husté řasy, stojí tu krásná dívka. Zadíval se na ni Ostap. I jemu líto bylo holubičky. Srdce jeho zachvělo se při pohledu na tu nevinnu

„Co jsem myslil?!“ pravil po chvíli. „Nu věz, že i mně se srdce zachvělo pro tebe, tak jako se tobě zželelo mne. Však nyní mám již čas — sice mne zde zastihnou páni. — — Řekni baťkovi o mouku. — Věz, že Ostap na tebe nezapomene. — Ba, často na tebe vzpomínám.“

Pustil ruku Haljinu, a lehce přelezl přes plot.

Halja stojí a nehýbá sebou. Ani štěstí, ani hoře — bůh dobrý zná, co celou duši její zaujalo. Vzhledla. — Ostap zmizel. Nebylo to vše pouhým snem? pomyslila si. Hle, Ostap zase přeleza plůtek. Obešla ji hrůza; kdo ví, kde se v ní síly vzalo — jedním skokem odběhla ze sadu do světnice.

Dlouho stála u pece, nevědouc, co činí, a stále čekala, brzy-li zaskřípnou dvéře a v nich Ostap se objeví. Minula chvilka pro jiné — pro Halku celá věčnost. — Ostap se neobjevuje! Srdce jí nepřeje poklidu. Myšlenky tísní duši. Bylo

jí líto Ostapa, však byl to bol jiný, úzkost. Zapomněla Halja na zlé pány, bylo jí líto Ostapa, že od něho utekla, že ho, ubohého, nepromluvivši jediného přívětivého slůvka, od sebe odstrčila. Obírala se prací, vše přihotovila, světnici poklidila, ohledla se kolem — matka nespí. Jakoby toho ani nepozorovala, vzala tichounko vědra se jhem a vyšla ze světnice pro vodu. Přišla před mlýn, postavila vědra na zem a sama letí přes ohradu za sad k řece.

Jde buřením, necítí, jak jí kopřivy pálí do nohou; běží přímo k místu, odkud byl přišel. Neučinila ani třicet kroků od sadu a tu zhlédla Ostapa, jak opřen o ruku, leží na břehu řeky.

Nyní nezděsila se ona, nýbrž lekl se on. Náhle stáli jeden před druhým. Hledí na sebe a diví se. Nejdříve se vzpamatoval Ostap. První přetrhl trudné ticho!

„Ani zde, Halko, pokoje mi nedáváš. — Či pro má muka všechno toto je nastrojeno? — A tam družina se bouří — trudno je nám nyní.“

Po těch slovech jakoby hrůza s Halky byla náhle spadla. Teprvé nyní cítila pro Ostapa lítost, ba více než lítost.

„Ostape,“ začala přidušeným hlasem, „pojď do světnice, — k nám — tam je všeho dost —“

„Máš mne tedy ráda?“ otázal se náhle Ostap, pokrucuje si černé kníry. „Mluv; počkám, co mi řekneš.“ A ulehl zase na svahu břehu.

Halja stojí, dumá — dumá —; myšlenky letí.

„Miluješ mne?“ ptal se Ostap, objav její nohy, celé žihavkami popálené — „Mluv!“ — Halja neodpovídá. — —

Minula hodina a přede mlýnem stála dosud vědra prázná, bez vody. A na svahu hráze, ukryta v rákosí, sedí Halja; rukama tiskne křečovitě své husté vrkoče a pláče i směje se. Pohlíží tupě na vodu, jež klidně kolem ní odplývá. — —

Pohynula Halja, pohynula dobrá dušinka. —

Drožinu Ostapovu rozbili; které schytali, nemilosrdně spletkami ztrýznili a kdo zůstal na živě, brzy v dolech život skončili; však o Ostapovi ani vidu, ani slechu.

Povídají rozličně: Jeden říká, že si zřídil novou družinu, a v jiných místech loupeží a jiní, že ušel na turecké hranice. —

„Oběma možno uvěřit, protože na předešlých místech nikdo ani jeho ani koho z jeho družiny více neuhlídal,“ dokončil zasmušile Chochol.

Po dlouhé době našel otec s matkou Halku v rákosí, přivedli ji domů bez rozumu. Ulehla ubohá a zle se roznemohla. Všech prostředků zkoušeli staří, však žádný nepomáhal; dlouho proležela. Však příroda jí konečně pomohla, Halja se pozdravila, ale nebyla to už táž Halja Kamž se poděla druhdy krasavice Halička! Tváře vpadlé, obličej zažloutlý jako vosk, oči kalné, a stále v zem upřené. Nic, nic více ji netěší. Nu, sláva bohu, brzy umřela. —

Starý ničeho nelitoval; až přes osm verst z okolí sjeli se popi, a jak si přála, pochovali ji u Starých Pramenů, na výslunné stráni.

Umění. Literatura. Věda.

— Z Umělecké besedy. V předposlední schůzi literárního odboru letošní saisony vyprávěl p. J. K. Jireček „o národním probuzení Bulharů“, zajímavou episodu z většího díla o Bulharsku, p. přednášečem sepsaného, jež se právě dotiskuje. — V sobotu na to ukončeny schůze literárního odboru v letošním roku správním; přijata byla ještě resoluce liter. odboru Umělecké besedy proti nevlasteneckému směru, jaký letos na jevišti českém zavládl; literární odbor považoval jako vždy (jmenovitě i v loňské a předloňské saisoně) za svou povinnost, protestovati co nejrozhodněji proti každému skracování české dramatické literatury. — O svatojanské valné hromadě jmenováno několik členů čestných; literárním odborem navržen byl v první řadě nejstarší snad žijící český spisovatel Antonín Marek. O zásluhách a významu Markově mluvil p. J. Barák a doporučoval jej valné hromadě vřelými slovy; dále Ivan Turgeněv, slavný ruský romanopisec, jehož světovou slávu vylíčil p. Fr. Dvorský; jménem výtvarného odboru doporučoval velikého slovanského mecéna biskupa J. Strossmayera p. Sob. Pinkas; hudební odbor přimlouval se slovy p. Novotného za jmenování čestným členem Pavla Křížkovského, slovutného skladatele. Všickni přijati jednohlasně s bouřlivou pochvalou.

— Prof. Fr. Šembera v Budějovicích, jehož „Dějiny národů starověkých“ na pilných a hlubokých studiích založené se ve všech literárních kruzích potkaly s živým účastenstvím a co první velezdařilý krok k dílu u nás citlivě pohřešovanému vřele byly uvítány, počal vydávati v Budějovicích, nákladem knihkupectví Stropkova „Dějiny národů klassických“, jež se řaditi budou k Dějinám starověkých národů, první to části Dějin všeobecných, jež prof. Šembera vydati zamýšlel.

— Přehled literatur slovanských. Literatura ruská, zasahujíc již do všech odvětví věd i umění, nespokojuje se toliko s vlastní produkcí, nýbrž převádí též v jazyk ruský všechna značnější díla cizojazyčná. Na poli básnickém drží přední místo mezi překladateli Nik. Vas. Gerbelj. Jeho kompletní vydání Schillera, Shakespearea a Byrona jsou nejlepšími toho druhu pracemi na Rusi. Zvláště záslužným podnikem jest jeho „Poezia Slavjan“, vydaná před dvěma roky, a podávající v rouše ruském obecenstvu ruskému dovedný výběr z plodů národní i umělé poezie veškerých národů slovanských spolu i s historickým přehledem literatury toho kterého národa slovanského. (O literatuře české pojednal výtečný znatel poměrů českých A. Hilferding.) Jako doplňkem poezie Slavjan vyšla před rokem Chrestomatia ruských poetův, Gerbelem sestavená. Tyto dny pak vyšlo v Petrohradě nové dílo Gerhelovo pod titul.: Angličtí poetové v biografiích a obrazcích. V obšírné knize té setkáváme se s životopisy 34 nejčelnějších básníků anglických s ukázkami jich prací v zdařilých překladech Gerbelových a jiných básníků ruských. Předeslána je krátká historie literatury anglické a připojen i výbor z národních písní angl. a skotských. Literatura právnická obohacena dvěma důležitými spisy. — N. Chlěbnikov vydal ve Varšavě: Právo a stát a jich vzájemný poměr co pokus v proskoumání původu, bytosti, principů a spůsobu rozvoje civilisace vůbec; a J. Ditjatin v Petrohradě počal vydávat svůj spis: Zřízení a správa měst ruských. Sv. I. obsahuje pojednání o městech ruských v XVIII. stol. Cestopisné bibliotéky Jakubovičovy vyšly svazky 4. a 5., jež obsahují líčení severní Italie, Florence, Říma a jižní Italie. — Srbskolužické knihovní družstvo luteránské vydalo na rok 1875 spisek biblický poutník od kněze Koniga a v tisku se nachází ještě dva náboženské spisy (kniha prorocké a Prst boží) sestavené od Joniše, dr. Kalicha, Jenče a Sykory. Łužičan, nejlepší list srbský, redigovaný J. E. Smolеřem, přináší v č. 4. obšírný životopis Hálkův. Vůbec všímá si velmi pilně Čech a literárních poměrů českých. — Matice horvatská usnesla se v posledním svém sezení, že vydá anthologii z horvatských a srbských básníků, pořádanou redaktorem illustr. týden. Vience, Aug. Šenoou. Mimo to vydá i překlad některých Verneových románů. Radu jihoslovanské akademie vyšlo č. 31. v němž mimo jiné je pokračování článku: Boj jihoslovanů za svobodu v XI. věku od Račkeho. Starých horvatských spisovatelů vyšlo v. Záhřebě č. 7., obsahující spisy Maroja Držiće, redigov. Petračićem. — Srbský divadelní list Pozorište v Novém Sadě otiskuje nedávno zemřelého dramatického spisovatele Trifkoviće veselohru: „Pola vína, pola vode“ a dramolet „Na badnji (štědrovečerní) dan,“ a oznamuje, že příštím číslem počne uveřejňovat dr. Lazy Kostiče překlad Shakesp. „Romea a Julie.“

— Doréova obrázková bible vychází nyní již ve čtvrtém vydání. Řídký to zajisté úkaz při díle tak nákladném. Mimo to připravuje se nové zvláštní vydání bible té pro Israelity.

— Divadla v Anglii. Dle „Times“ obnáší počet divadel v Anglii i s Irskem 228. Z těch připadá na Londýn 47; na Liverpool 7, na Glasgow 4, na Edinburgh 4, na sedm měst po 3 a na devatenáct měst po 2 divadlech. V uplynulé zimní době uvedeno bylo na jeviště 122 nových kusů, a sice: 25 dramat, 12 frašek, 20 pantomim, 27 burlesk, 20 vaudevillů, 17 operet a 1 opera — „Talisman“ od Balfe-ho.

Drobnosti.

— Relikvie buddhistů. Buddha zanechal svým ctitelům mnoho svatých, zázračných ostatků. V některém z předcházejících čísel „Lumíra“ zmínili jsme se již o stopě jeho nohy, kteráž se zvětšuje neb zmenšuje dle větší neb menší pobožnosti hledících na ni poutníků, pak o nádobě,

v níž sbíral za živa almužnu a kterou po jeho smrti žebráci několika květy, však boháči stěží ohromnými spoustami darů naplniti mohli. Mimo to ctějí buddhisté strom u Gaya, pod nímž Buddha kdysi odpočíval, džbán, jímž nabíral vody, osm vlasů s jeho hlavy, kteréž se chovají ve veliké pagodě v Ranguhu, rozličné části jeho těla, ba i jeho — stín. Dle zprávy čínského cestovatele Hiuentsanga zůstavil Buddha stín svůj na dvou místech v Indii; v dřívějších časech býval prý jasný a světlý a vypadal jako Buddha sám; ale za časů Hiuentsangových (v 7. století po Kr.) byl prý stín tento již velmi nejasný a k stínu člověka téměř nepodobný. Největší úcty požívá Buddhův zub. Zub tento měl velmi neklidné, rozmanité osudy. Kněz jeden vyňal jej z čelisti zemřelého světce a uschoval drahocenný ostatek v Dantapuře. Bramínský král Panda našel ho tam a rozkázal sluhům svým, aby ho rozbili; však ani nejtěžší kladivo nemohlo posvátný zub rozdrtiti. Vida zázrak takový, přijal Panda učení buddhistů. Na to převežen byl zub Buddhův za rozmanitých nebezpečí na Ceylon a zde stěhoval se dlouho z místa na místo, až jej r. 1560 Portugalci plenem vzali a na prášek roztloukli. Ale buddhisté tvrdí, že byli Portugalci ošizeni zubem nepravým; pravý zub Buddhův dochoval prý se v plné kráse a neporušenosti až na doby naše a spočívá ve skvostné skříni v chrámě Maligava u Kandy. Dle zpráv evropských cestovatelů jest domnělý Buddhův zub v Maligavě kus zažloutlé slonoviny, as 2 palce dlouhý a zahnutý. Hildebrandt, který pro nestoudnou výši vstupného do svatyně (2 libry sterlingů) návštěvy svatého zubu se zřekl, slyšel dokonce od jednoho plantážníka, který byl relikvii tuto z blízka prohledl, že je to zub kančí, naplněný zlatem a uložený v zlatém květu lotosovém. Nemusíme se ostatně těmto buddhistickým ostatkům příliš diviti; vždyť se tropily a tropí u národů mnohem vzdělanějších s t. zv. relikviemi stejné, ne-li horší neplechy.

— O Miloši Obrenovići, bývalém knížeti srbském, kolují rozličné zajímavé historky. Neuměl sice ani čísti ani psáti a státní listiny podpisoval za něho mladší jeho syn, potomní kníže srbský Michajl Obrenović, však přes to byl ducha velmi bystrého a rovněž udatný vojevůdce jako diplomat. Povahou byl despota a nesnášel odporu. Za svého pobytu ve Vídni vyjel si kdysi z rána na procházku v průvodu svého pobočníka. Vedle silnice vedoucí k prateru spatřil chudou hokyni, prodávající bochníky chleba; nechtě ji nechati bez počinku, zvolal na pobočníka, aby vzal od ní bochník chleba, že jej zaplatí. Pobočník snažil se odvrátiti knížete od toho úmyslu. „Milosti," pravil, „lidé by se smáli, že srbský kníže musí si kupovat chleba v prateru." Ale kníže nedbal toho a popojel s koněm sám až k hokyni; hodiv jí dukát, vzal si největší bochník a vstrčil jej pod paži. Nevšímaje si toho, že jest moukou celý pobílen, jel dále. Když přijeli na vršek, upustil bochník, který se daleko s vrchu skotálel a přikázal pobočníkovi, aby mu jej přinesl. Pobočník chtěj nechtěj musil poslechnouti. Seskočil s koně a přinesl bochník. „Nyní nes jej sám!" kázal mu Miloš a pobočník musil klusati s bochníkem chleba pod paží celou Vídní až k domovu. — Zajímavý jest též jeho výrok o slovanských jazycích, z nichž některé, mezi nimi i češtinu, měl příležitost vícekráte slyšeti. Když vysílal r. 1835 k ruskému dvoru jistého hodnostu s poselstvím, pravil mu tento: „Ale, Milosti, neumím rusky a jiného jazyka též neznám, nevím, jak bych se tam smluvil?" „Nic nevadí," vysvětloval mu Miloš, „mluv jen chybně srbsky a budeš mluvit každým slovanským jazykem." *J. T.*

— Strom pokušení a jeho ovoce. Zajímavo jest srovnávati, jak umění v rozličných zemích a u rozličných národů strom pokušení a jeho ovoce znázorňuje. U nás v Čechách a v Německu malují se na strom pokušení jablka; v Řecku podává Eva Adamovi smokvu; v Italii buď smokvu nebo pomeranč; staří malíři z Burgundu a Champagne, proslulí svým vínem, dávali Evě svůdnici hrozen neb celou révovou ratolest s hrozny do rukou; v Bretaňsku a Normandii, kdež jablko a připravovaný z něho nápoj ve vážnosti jsou, má Eva obyčejné jablko v ruce; avšak v severní Francii, kde především jen višňový strom se daří, jest višně stromem poznání a Adam dává se višněmi svésti. V některých srbských klášteřích jest opět slíva zapovězeným stromem: Eva nabízí Adamovi slívu a had vine se kolem stromu modrými švestkami posetého. Staří nizozemští malíři, jejichž vlast na ovoce jest chuda a neplodna, malovali Evu se smokvou; také v jiných na ovoce chudých krajinách malovali ráj s jižními stromy ovocnými jako: s citrony, pomeranči a smokvami, označujíce ten neb onen za strom poznání. Vůbec musil jih poskytovati vše vzácné a neobyčejné k malbě ráje; proto maluje také Van Eyk své anděle v ráji s papouščími křídly. *J. T.*

— Staré zlaté časy. Roku 1234 spal král anglický poprvé v posteli na slamníku; před tím léhal na prknech. R. 1246 byla většina domů v Londýně kryta slamou a r. 1300 nebyly ještě známy komíny, tím méně kamna. Také vozy byly neznámy; bohatí jezdili na koních majíce dámu za sebou. R. 1340 platilo se v Anglii daně 30.000 žoků vlny. Soudcům a právníkům platilo se pepřem a skořicí. R. 1343 zavedeny byly první špendlíky, ovšem velmi drahé; do té doby užívalo se dřevěných spon nebo bodců. První zlatá mince ražena byla v Anglii r. 1344. První hedvábné punčochy nosila královna Alžběta r. 1561; pocházely z Francie, kdež je poprvé r. 1547 král zavedl. *J. T.*

— Divoši ve Francii. Učenci Ronjou a hrabě z Limuru vypravují, že nalezli v některých hornatých částech Bretaňska, zejmena v departementech Finistère, Ille et Vilaine a Dolní Loiry vesnice obývané lidmi, kteří se liší zevnějškem i spůsobem života valně od ostatních Bretaňců. Nohy mají tenké, bez lýtek, břicho vydulé, vlasy buď černé jak uhel neb červené jako cihla; postavy jsou nápadně malé, tak že ani jediný nejnižší míry vojenské nedosahuje. Ženy upomínají svým zevnějškem a svými mravy živě na cikánky. Zůstávají v bídných chatách, pokrytých listím, a muži nosí stále těžký kyj podobný palicím Novozéland'anů neb Australců. Dospělí odívají se ovčími kožemi; děti chodí úplně nahé. Lidé tito jsou povahy neobyčejně zlé a divoké; ke každému cizinci chovají se jako k nepříteli. Ronjou měl nedávno o těchto širším kruhům dosud úplně neznámých francouzských divoších zajímavou přednášku v pařížské anthropologické společnosti.

— Napoleon na sloupu Vendômském. Na sloup Vendômský postavena bude přece socha Napoleona I. a nikoliv socha republiky. Úřadní „Bulletin français" oznamuje, že co nejdříve bude již sloup úplně dohotoven a postavením sochy Napoleona na vrch ukončen. Socha tato jest prý velmi uměle provedena. *J. T.*

Knihy nové „Lumiru" zaslané: Kniha dítek. Sbírka povídek a básní. Dorostlejší mládeži vydal Frant. Doucha. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Francouzsko-česká konversační kniha. Spořádal Jan Karlík. V Hradci Králové. Komissi L. Pospíšila.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 100. Tři sirotci. Důvěřuj v Boha! Dvě povídky mládeži a její přátelům. Volně vzdělal F. V. (S obrázkem.) — Julie. Povídka mládeži. Z polského přeložil Bedřich Peška. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Pokladnice maličkých. Sbírka říkání malých žáků pro všecky doby jejich věku, jmenovitě: modlitbičky, deklamace o osobách, zvířatech i rostlinách, národní písně a popěvky, koledy, říkání při hrách, hádanky, přání k svátkům, průpovědi mravné atd. Sebral Roman Nejedlý, učitel. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Enoch Arden od Alfreda Tennysona, z angl. přel. Primus Sobotka. Druhé opravené vydání. V Hradci Králové. Komisí L. Pospíšila

Homérova Odysseja sešit 6. Zpěv. XI. XII. XIII. Šestiměrem epickým. Na česko převádí Hynek J. Mejsnar, profesor při vyšším realném gymnasiu Táborském. V Táboře, tiskem a nákladem Jana Nedvídka.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Seš. 209 a 270. (F. L. Čelakovský — B. Němcová.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro *Prahu:*
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

„Probůh, co to, Ismeno?“ vzkříknul dívčin pěstoun vyskočiv se sedadla. V tváři jeho jevily se leknutí a úzkost. Nežli však mohl ze stísněných prsou vypraviti slova další, byla se dívka zase vzpamatovala. Přejela ručkou tvář, jakoby se probírala ze sna, pak usedla a teprv po chvíli pravila hlasem poněkud přitlumeným: „Nic, milý strýčku — jen tak nepatrná, okamžitá mrákota; už je zase dobře jako dříve.“

Vzezření dívčino nekáralo ji ze lži; tvář její opět nabyla výrazu klidnějšího a dívka hned na to brala zas podílu na rozmluvě, jakoby se nebylo pranic přihodilo.

Mluveno zpočátku o předmětu mé přednášky, pak o věcech jiných, více méně nudných. Mne aspoň hovor nezajímal od okamžiku, kdy dívčin pěstoun pronesl jméno své schovanky. Byltě jsem si připamatoval scénu v botanické zahradě před dvanácti lety, ačkoli jsem ještě nevěděl, zdali to skutečně ona Ismenka, která nechtíc mě pustit ze zahrady, dokud ji nenaučím tančit, proměnila takřka zázračně před očima mýma červenou růži v bílou a darovala mi uzmutý jí zprvu medaillon s miniaturou Murillovy madonny.

Následoval praobyčejný, ač dosti nenucený hovor. Dívčin pěstoun počal vypravovati o svém lékarnictví na venkově, kterýmž byl vyzískal značného jmění, pak o svých libůstkách, zvycích, mravech i nemravech a konečně také o svém a schovanky své životě v Praze. Vypravování bylo vzdor své rozvláčnosti přece tak kusé, že dozvěděl jsem se jen několik pranepatrných podrobností o poměru pěstouna ke schovance. Možná také, že vypravoval tak zúmyslně; mluviltě skoro výhradně o své, ač úcty hodné, pro mne však přece skoro bezcenné osobnosti. Nebylo však nesnadno, dáti hovoru zdánlivě malichernou otázkou obrat jakýkoli. Otázal jsem se tedy jako mimochodem, zdali nemá nějakých příbuzných nebo známých v mém rodišti? Odpověděl jen několika slovy, ale stručnou touto odpovědí byla identičnost osob nade všechnu pochybnost zjištěna. Po dvanácti letech setkal jsem se tedy zase s dívkou, která nemajíc arci ani tušení, jak rozhodný vliv měla dětinská hříčka její na rozvoj ducha mého, byla snad již dávno na mne i na případ v botanické zahradě zapomněla.

Dívka, která mi byla zpočátku úplně lhostejna, počala mě nyní zajímati, jako zajímávají dávné zpomínky z mladosti. Byla mi milá, aniž bych si byl vědom příčiny. Jiného pocitu u mne v té době nevzbudila ani svou prostodušnou srdečností, aniž svým svěžím, nezkaleným rozmarem, jenž u mladých, bezstarostných dívek nebývá právě vzácností.

Za nedlouho jsem se rozloučil. Přítel ještě zůstal, aby v mé nepřítomnosti dozvěděl se o účinku mé přednášky na Ismenu. Druhého dne časně z rána přinesl mi o tom zprávu. Pokus náš minul se úplně účinkem; dívka nechtěla o pokračování v přednáškách ani slyšet. Veškerou vinu svaloval přítel na mne, tvrdě rozhodně a zdánlivě také pravdivě, že jsem nevhodnou volbou děsného předmětu k první přednášce mladistvou dívku odstrašil. Ujec byl sice mrzut, že se pokus nezdařil; ale přednáška se mu líbila; zval mě tudíž k návštěvám častějším, aby si měl s kým o své zamilované vědě pohovořit.

Z počátku byly návštěvy mé řídké, však v brzku již častější. Příčinou toho arci nebyl pěstoun, nýbrž — Ismena.

Kdybych byl lyrickým básníkem, nestarajícím se, co před ním již zpíváno a vypravováno, pokusil bych se o vylíčení známého, ale pro osoby buď přímo súčastněné nebo již dříve v podobných případech se nalézající věčně nového, věčně zajímavého a poutavého duševního procesu — o vznikání vřelé, upřímné lásky v srdci mladistvé dívky a mladého nadějného muže — Ismeny a přítele mého. Nejsa však přítelem milostných scén a erotického rozchvívání, odbudu vše pokud možná nejstručněji.

Seznal jsem v Ismeně dívku, jak mi ji byl přítel dříve líčíval: dobrou, tichou a mírnou, dívku vzdělanou a nadanou. Duše její byla čistá a průhledná jak křišťal, srdce vřele příchylné a schopno lásky nejvroucnější. Nevynikajíc krásou poutala duchem a srdcem, aniž si toho byla vědoma. V okamžicích, kdy duševní rozechvění nebo zápal tvář její pokryly lehynkým ruměncem, bývala přes všechny své nedostatky přece vnadnou. Výraz obličeje býval v takových okamžicích, zvláště když na něj padl zlatý odlesk slunce nebo večer plavá zář lampy, neobyčejně vábný. Bylo to arci jen kouzlo okamžité a záhy mizívalo, ale lahodný obraz dívky utkvěl mi v paměti a jen takto jevívala se mi Ismena v zpomínkách pozdějších.

V jemné mysli Ismenině počínala klíčiti láska. Byl jsem svědkem celého postupu lásky té od prvních, téměř nepozorovatelných, poněvadž tlumených symptomů až po

zřejmé vlastní přiznání se dívčino, že miluje. Předmět lásky její jsem neznal; tušil jsem jen, že v sladkých snech jejích obletuje ji postava — přítelova. Přál jsem mu lásky té z celého srdce. Byltě jí hoden, a s úplným uspokojením přijal jsem později jeho přiznání se, že je i jemu dívka idolem života.

Také přítel můj kojil se nějaký čas blahou nadějí, že je mu dívka nakloněna. Chovalať se k němu s vřelou, přátelskou důvěrností, kdežto v mé přítomnosti vždycky jevívala jakousi ostýchavost, ano časem i bázlivost. Ale mýlili jsme se oba. Za nedlouho poznal přítel svůj klam: dívka nemilovala jeho, nýbrž — mne.

Od okamžiku, co mi přítel tuto zprávu sdělil, panovalo mezi námi jakési napnutí. Cítě přirozenou jeho oprávněnost, nečinil jsem ani nejmenšího pokusu k jeho odstranění, nýbrž ponechal jsem úkol ten prostě „vše vyrovnajícímu ranléku“ — času, kterýž také úkolu svému dostál. Za nedlouho stali jsme se opět přátely jako dříve, leda že přítel nyní míjíval dům Ismenina strýce, kdežto já zas býval v něm hostem častějším než dříve. Dům, o němž víme, že v něm dlí duše, která nás miluje, mívá zvláštní přítažlivost i tenkráte, když je nám milující nás duše úplně lhostejna. A tak se stalo, že býval jsem v domě tom hostem vždy častějším a později již téměř každodenním.

S přítelem mým stala se změna podstatná. Počal jeviti povážlivou zádumčivost. Byl jsem sice sám zádumčivý samotář, ale pokládaje to u sebe za cosi zcela přirozeného snažil jsem se přítele z choroby té vyléčiti. Po dlouhém přemlouvání přiměl jsem jej posléze přece k tomu, že nedbaje prvního odmítnutí, kterýmž byla hrdost jeho uražena, podal ještě jednou žádost za udělení stipendia na uměleckou cestu a sice tentokráte na cestu do Španělska, aby tam k mé radě studoval hlavně malby Murillovy. Žádost jeho vyřízena příznivě. Ale nežli vyřízení přítele došlo a vůbec nežli se na cestu vypravil, stala se se mnou i s Ismenou změna rovněž tak podstatná jako s přítelem.

Ismenin újec byv raněn mrtvicí zemřel náhle a dle všeho bez závěti. Teprv nyní dozvěděl jsem se, že jest Ismena dítkem nemanželským. Zemřelý pěstoun, kterýž se jí byl před dvanácti lety co sirotka ujal, nebyl s ní nijak příbuzen, následkem čehož neměla Ismena na jeho pozůstalost žádného práva. Kdo byl Ismeniným otcem, nevěděl jsem; soudě však dle rozličných okolností, že jím byl nejspíše zemřelý pěstoun její, pokládal jsem každou otázku v tomto směru za zbytečnou a dívčin útlocit přímo urážející. V domněnce mé potvrdila mě také okolnost, že v den pohřbu Ismenina pěstouna přibyla do Prahy, byvši telegrafickou cestou uvědoměna, nebožtíkova manželka, s kterou byl téměř po dvacet roků nežil a přihlásila se co universalní dědička. Také tato pokládala, jak se mi zdálo, Ismenu za nemanželské dítě svého chotě a vypověděla ji hned druhého dne po pohřbu z domu.

Ismena uposlechla bez námitky. Pamatuji se jako dnes na pošmúrný podzimní den, když chtěje Ismenu navštíviti, potkal jsem ji právě, ana s malým uzlíčkem v ruce opouštěla dům zemřelého pěstouna.

Bylo to setkání prazvláštního druhu. Dívka, ačkoli v Praze zrozena a vychována, neměla tu přece nikoho, ku komu by se byla mohla ve své nenadálé tísni uchýliti. Netajila se tím přede mnou, ale ani já nevěděl jsem rady. Na zdař bůh šli jsme úvozovou cestou k Bruské bráně a zabočili do Chotkových sadů. Ismena byla dojmy právě minulých dnů sklíčena; duševní i tělesné unavení její bylo tak velké, že musila usednout na jednu z nečetných laviček v sadech. Zůstav státi zadíval jsem se mlčky dívce v zarmoucenou tvář. V okamžiku tom bylo mi ubohé bytosti té nevýslovně líto.

„Jediná pomoc by byla,“ pravím po chvíli, „kdybyste chtěla vzíti prozatím zavděk v prostičké komůrce mé matky — já bych se na čas přestěhoval k příteli malíři.“

Ismena pozvedla sklopené oči.

„Ne, ne,“ pravila kvapně a hlas její chvěl se tklivým pohnutím.

V tom rozstoupily se mraky a zlaté paprsky slunce prodravše se sporým, žloutnoucím listovím stromů ozářily Ismeninu tvář, která tím nabyla opět tajuplného kouzla, jako když jsem ji byl poprvé v domě pěstounově spatřil. Dívčino oko bylo na mne upřeno a v pohledu jejím spočívalo tolik lahodné důvěry a oddanosti, že nemohl jsem jinak nežli nabídnutí své ještě jednou opakovati.

Ismena nabídnutí mé opět zamítla, ale spůsobem tak šetrným a z důvodův tak závažných, že musil jsem jí přisvědčiti. Nežádalať ode mne ničeho kromě toho, abych ji doprovodil na Nový Svět.

Pouhé vyslovení jmena toho učinilo na mne dojem odporný. Dívka to zpozorovala.

„Nedivte se,“ pravila po chvíli, „nevímť, kde bych jinde nalezla útulku. Buďte ujištěn, že podivné, zvláštní toto zákoutí daleko nezasluhuje pověsti, jaké požívá. Bohatství a nádhery arci je tam po skrovnu, ale dobrá srdce a poctivost naleznete tam v téže míře jako kdekoli jinde. Kdybych vám mohla vypravovat aspoň některé podrobnosti ze svého života, přisvědčil byste mi úplně.“

Znaje Ismenu nenamítal jsem více ničeho a doprovodil ji po jejím přání na Nový Svět. Šli jsme přes Marianské hradby a seběhli pak po příkré stezce dolů k poslednímu, šindelem krytému, nízkému domku Nového světa pod hradbami, kde potok Brusnice vniká do města. Před domkem jsme se rozloučili. Ismena, kteréž jsem slíbil, že ji navštívím, vešla do domku, já se vrátil domů . . . .

Osud ubohé dobré dívky, o kteréž jsem věděl, že mne miluje, nezůstal mi lhostejným. Dlouho přemýšlel jsem o spůsobu, jak by bylo možno osud Ismenin aspoň poněkud upříjemniti; ale všechny plány jsem vždy zase zavrhl. Také s návštěvou dívky jsem otálel a teprv za několik dní navštívil jsem ji ve společnosti přítele malíře.

Dívka obývala malou světničku v podnájmu; jediné okénko šlo do Jeleního příkopu. Byla smutna a málomluvna. Svěží rozmar její byl ustoupil zádumčivosti. Když jsem ji spatřil, když jsem ji slyšel opět mluviti hlasem přitlumeným a rozechvěným, bylo mi ubohé dívky ještě více líto, než když mi byla sdělila zprávu o svém vypuzení z domu pěstounova. Ač zarmoucena, byla Ismena přece jaksi klidna. Doufala, že dovede si prací rukou svých zjednati aspoň nejskrovnější výdělek k uhražení potřeb nejnutnějších; počala šíti rukavičky.

První tato návštěva Ismeny učinila na mne dojem skoro trapný. Tušilť jsem, jak trudný život dívku očekává a marně jsem se namáhal, abych nalezl aspoň pro-

středek zmírňující. Podobně dělo se příteli, kteréhož se neštěstí Ismenino ještě trapněji dotklo nežli mne, ale ani on nevěděl rady. Umínil jsem si tedy, že Ismenu dříve nenavštívím, dokud jí nebudu moci přinésti zprávu potěšitelnou. Několik dní jsem předsevzetí svému skutečně dostál; ale na déle nebylo možno. Navštívil jsem ji opět a od té doby byly návštěvy mé vždy častější přes to vše, že se mi zdálo, že navštěvování opuštěné svobodné dívky může ji snadno v posměch uvésti. Cosi neodolatelného pudívalo mě k dívce té, aniž bych si byl mohl vysvětlit příčinu. Ismena počala mi býti ve svém neštěstí, jež snášela s vzornou trpělivostí, milou, zvláště když jsem poznal, jak svízelná to práce, kterou se od časného rána až do pozdní noci trudívala, aby se hladu ubránila. Pilnost a vytrvalost Ismenina mě dojímala; počal jsem si dívky vážiti. A z různých pocitů útrpnosti, úcty a přátelské náklonnosti vznikl pocit nový, pro který sice nemám názvu, ale který co do intensivnosti a hloubky převážil všechny ostatní.

Za nedlouho poznal jsem také Nový Svět a jeho život a přesvědčil se, jak nezasloužené pověsti těší se klidné a tiché toto zákoutí Prahy. Poznal jsem, že i zde právě tak jako kdekoli jinde jeví se život lidský v nejrůznějších obdobách, od tiché bezstarostnosti až po nejrozvášněnější neklid a bouři. Charakteristické známky, zejmena odloučenost a jakási uzavřenost od ostatního světa vábily mě v tato místa, která se mi stala záhy tak milá jako místa, v kterých jsme trávívali dny mládí svého.

Domácnost Ismenina — možno-li tak nazvati nizoučkou, malou jizbičku s cizím, prachatrným nábytkem, kterou dívka v podnájmu obývala — byla tak idyllicky vábiva a Ismena v tomto utěšeném zákoutí tak milá, tak příjemná, že touha má po nádheře ustupovala poznenáhlu do pozadí, že počal jsem toužiti po podobném prostém zátiší, v jakém žila opuštěná dívka, v jejíž milé společnosti i obraz čarokrásné vidiny, který mě druhdy neustále tanul na mysli, ztrácíval se občas jako v mlze ... Za nedlouho býval jsem na Novém Světě u Ismeny jako druhdy v domě jejího pěstouna hostem skoro každodenním . . . .

Nyní po letech připomínám si doby v tiché, klidné jizbičce Ismenině ztrávené s pocitem vroucnosti, důkaz to aspoň částečný, že musilo se tenkráte státi, co se stalo . . . . Ismena stala se mojí ženou před bohem a za nedlouho také před světem . . . . Odhodlal jsem se k sňatku z pohnutek výhradně přátelsky lidských. A jako dosavadní život náš byl i sňatek prostičký. Kromě dvou svědků nebyl církevnímu ritu ani přítel malíř přítomen; odebralť se v týž den na cestu do Španělska.

* * *

Od mého sňatku minul rok a několik měsíců.

Měl jsem vlastní domácnost. Z počátku bydlil jsem s Ismenou v prostičké její jizbičce na Novém Světě, později ve svém rodišti v starém, neúhledném domku nedaleko brány, v němž jsem byl najal dva malé pokojíčky s kuchyňkou. V bytu měli jsme něco nejnutnějšího, otřeného nábytku a několik skříní knih, jediné mé „bohatství“. Domácnost moje nebyla tudíž skvělá, ale nebyla také nevlídná, neboť mladá, vroucně milující žinka a několik měsíců staré roztomilé děvčátko s bleďoučkým líčkem a tmavomodrým, výrazným okem nahradily mi tak mnohé, bez čehož i nejnádhernější domácnost zůstává nevlídnou, nepřívětivou, pustou.

Když jsem se rozhodnul, že se ožením, neměl jsem studia svá ještě dokončena. Existence má byla nejista, v pouhých nadějích zakotvena. Rozhodnutí mé bylo tedy odvážné. Když si je nyní po letech připomínám, nevím, co o něm soudit. Z nevyvratné důvěry ve vlastní schopnosti a síly, které jsem nikdy neměl, aspoň se to nestalo. Nechť však tomu jakkolivěk! Tolik je jisto, že jsem se rozhodnul a že několik týdnů po svém sňatku snášel jsem bez reptání s trpělivou žínkou nouzi, kteráž co den hrozila změniti se v nedostatek a bídu nejtrpčí. Na štěstí podařilo se mi za nedlouho využitkovati své vědomosti lučební. Stal jsem se laborantem v jedné z větších továren ve svém rodišti, ovšem že za plat velmi skrovňoučký.

S žínkou svou byl jsem úplně spokojen; neboť za celý ten čas, co jsme spolu žili, nemohl bych uvésti ani jediného sebe nepatrnějšího případu, pro který by byla zasluhovala nějaké výtky. Z vlastností, kterýmiž co dívka vynikala, nepozbyla ani jediné. Zůstalať mírnou, tichou a dobrou duší a stala se vřele, ano vášnivě milující ženou a vzornou matkou. Duše její zůstala jasna a průhledna, povaha klidna, trpěliva a oddána; toliko časem zdálo se mi, jakoby duši její rozchvívala trapná nějaká zpomínka, kterou přede mnou ukrývala. V takovýchto chvílích vnitřního pohnutí zdála se mi býti zvláštní, podivnou, skoro bych řekl romantickou. V každém jejím slově, v každém pohledu, ba v každém hnutí bývalo časem cosi poetického, cosi tak nevýslovně, nevyzpytatelně tklivého, jako když při pohledu na dřímající dítko připomínáš sobě zmizelé chvíle nejsladšího rozechvění, jako když se ti zdá, že mihnul se před tebou stín nejdražší duše, stín mrtvé matky tvého dítěte . . . .

Charakterisovati poměr Ismenin ke mně co k manželi, zdá se mi býti naprosto nemožno. Myslím, že lze jej toliko nastíniti a to jen vlastními jejími slovy, jež kdysi v důvěrné rozmluvě a takměř v básnickém rozechvění byla pronesla. Slova ta utkvěla mi v paměti, že mohu je i nyní ještě recitovati.

„Zvláštní, podivné jsme my tiché ženy, hledající štěstí výhradně v kruhu rodinném. Přejeme muži, kterého milujeme, volnost úplnou, neobmezenou a přece se nemůžeme ubránit jakési nepochopitelné obavě, by volnosti té nezneužil. Cítíme, že nemáme žádného práva muže svého v čemkoli obmezovati a s úsměvem na tváři podáváme mu v dar tuto volnost, ale potlačená slza v oku je svědectvím, jak bolestno je nám při tomto daru . . . Chceme mít muže v pravém toho slova smyslu, muže s veškerou jeho drsnou přísností, ba příkrostí, muže smělého, odhodlaného, hrdého, energického a přece zas bychom byly rády, kdyby byl zároveň jemný a citu-plný, kdyby duch jeho vznášel se hravě nad světem jako duhokřídlá libela nad bublajícím potůčkem v lesním zátiší . . . Chceme mít muže s veškerou jeho prudkou, neodolatelnou, divokou vášní, muže ocelových nervů a kamenného srdce, muže pevného, neoblomného, kterýž by nikdy vytknutého cíle svého nespustil se zřetele, kterýž by s hrdým čelem celému světu vzdoroval — a přece bychom si zas přály, aby byl mužem, jehož bytostí ještě žádná vášeň nezachvěla, mužem s citlivým srdcem jak sensitivní erotická píseň, mužem, který by místo s výrazem temného vzdoru v tváři šťastně a bla-

ženě kráčel tímto životem s čelem věčně hladkým, s okem věčně jasným, s myslí věčně klidnou, věčně spokojenou . . . .“

V těchto slovech zrcadlí se celá bytost podivné této ženy. Bývalať tak mírná, tak citnplná, tak poetická, že nebylo možno ani v myšlenkách jí ublížiti . . . . A přece jsem šťasten nebyl . . . . Jakási démonická moc vábívala mne do samoty, kde v přítmí vzpomínek obletovala mne etherická postava ideální krásy, pohledu tak nevýslovně vábného a čarovného, výrazu tak kouzelně lahodného, že před skvoucím obrazem tím vše ustupovalo do pozadí. Ale nebyla to čarokrásná tvář Murillovy madonny, kteráž tak vážně a přece tak sebevědomě dívala se na mne z miniaturní fotografie, nikoli tato nadpozemská kráska s havranním vlasem a takřka vášnivě rozjiskřeným okem, nýbrž madonna těchže sice tahů, ale jemně zarůžovělé svěží pleti divuplného lesku, madonna zlatovlasá, jejíž něhyplný obličej zářil andělským poklidem, nezměrnou láskou a oddaností, madonna nevýslovně sladkého výrazu v temněmodrém oku . . .

(Pokračování.)

Druhý květ.

Mé dětství bylo strůmek štíhlý,
oděný v květu padlý sníh,
v korunu včelky, sny mé tíhly,
pták zlatý zpíval na větvích.

Jednou jsem procit' ze snů děcka,
strom šuměl smutně větvemi,
jablka jeho zlatá všecka
střesena plála po zemi.

Zas květem větve osypané
to druhým květem v podletí,
na něm jen chvilkou ptáče stane
a beze zpěvu odletí.

Roj včel ho míjí zamyšlený,
již prázdný kalich nehledá,
jak na květ jíním vykouzlený
si motýl hravý nesedá.

Můj strom nadarmo větví kvílí,
jablka bouř již nestřese,
a brzy lupen květu bílý
podzimní vítr roznese.

Otakar Mokrý.

Pod jilmem.

Od *R. E. Jamota.*

Příjemná je chvíle pod tím starým stromem svobody! Vidíte tam otužilého toho starce na mezi uprostřed mezi dvěma hrušema? Už přežil kolik věků. „A ti lidé pod ním?“ Jsou sekáči trávící skrovnou svou polední siestu. Ty řady trávy, tam na vedlejší louce položené, jsou dílem jejich práce. Již o druhé hodině ranní vstali a dali se do práce. Dokud byla rosa, sekali, když slunce rosu osušilo, počali nasekanou trávu v stýlky skládati a ji sušiti. Nadešlo poledne a s ním chvíle k hovoření. Jeden že prý přišel na hnízdo sekáčovo, druhý že viděl v poli divokou hrdličku, která zalétla do ječmene, a tu to a tu ono. Chvíli ještě a již natahují údy po trávě přikrývajíce tváře klobouky. Malá kupa pracovníků dřímá. V okolí všude poledne . . . .

Malé mráčky zastírají ob čas slunce a vrhají na některá místa po zemi rychle pohyblivý stín. Malý větřík šeptá mezi klasy dozrávajícího, žloutnoucího žita. Opírá se vždy o jednotlivé skupiny, ty povolují, zableskují se a hladina tvořená klasy žitnými vypadá, jakoby se vlnila. Na některé straně berou se pracující k domovu, tam ženština s hráběmi, tam muž s kosou na rameni a šatem přehozeným přes ruku; a ve vsi zaznívá na všech stranách klepání na kosy. Ve svěží vodě potoka hrají si kachny, ze vsi po vodě až do polí připlovavší, a malé běličky stojí v samém proudu, jakoby si hovily. Jediná modravá sýkorka vydává svůdné zvuky na jivě. Všude odpočinek. Poslední zvuky byly zvuky zvonce, jímž na malé stříšce ve vsi poledne vyzváněli.

A pod jilmem monotonní oddychování spáčů. Divoká hrdlička barvy téměř žemlové zvedla se z polí, a místo ní táhne přes jilm vrána. Krák. Peří má na sobě v nepořádku — pelichá. Teď jí větřík vyrazil z křídla uvolněný brk. Hle: krouží se a zvolna snáší se na pole. Vzácný talisman, škoda že zapadl tak daleko. Kdo přijde manč na vranní brk (hledání by nic nespomohlo), má neocenitelný lék proti oteklinám: potřebuje pouze choré místo brkem potříti a zhojení prý se nemine. V poli u meze šustí zelená ještěrka; vylezla na výsluní, krásná barva její se leskne, očka jiskří se jako drahé kameny, a podbradek stále se jí hýbá. Blízko ní pod listem smetanky leze černý plž. Ještěrka ho shledla a již proklouzla pod travou: ještě jeden krok, a plž zmizel v ústech ještěrky. Po svatém Jiří už dávno, můžeš být bez starosti, malá ještěrko! Před svatým Jiřím však se ukrývej, povídáť se, že kdo nosí ještěrku před svatým Jiřím zabitou na nahém těle, nedostane po celý rok růži. A ten černý plž také není zvíře marné: kdo si jím potřel bradavice, lépe se poradil, než kdyby je byl potřel žlutou šťávou laštovičníku, aneb nechal zaříkat kominíkem. —

Na mezích v okolí jilmu, jak směrem do polí tak i k louce, bují hejna různých bylinek. Vonná mateřídouška s rozkvétajícími růžovými květy zcela skromně dlí zde na písčitějším místě. Aby člověk smekal před mateřídouškou jako před bezem! Či jste neslyšeli, vzácný lék jak je mateřídouška? Koupají si v ní choré nohy; ženy pijí odvar její; i proti žaludečním vadám prý pomáhá. A vedle toho čerstvě vařená mateřídouška v mléce je prý mocnější než tříkrálová voda svěcená: rušíť prý veškerá kouzla. Hned vedle na zemi se rozkládají kulaté listy jitrocele. Až uzrají zelené klasy, budou se tu malí zelení člžkové na nich popásati; kdo má stehlíka, bude je hledati, a majitelé kanárů ani s největším množstvím nebývají dosti spokojeni. Ostatně říkávají ovčáci, že rozkousané listy jitrocele jsou prý neocenitelným

lékem na rány, a kdo neví, že ovčáci umějí spravovat nemoci lépe než doktoři? V rýze vyorané mezi polem a mezí jsou drobné, temně zelené listy kontrihele. Neslyšeli jste o něm? Na veliký pátek vařívají z něho zelenou polívku, a lahůdkáři vesničtí znají ho co první salát, na jaře ještě pod sněhem již se zelenající. Za starodávna dělali prý z něho věnce, kdo prý ho měl v noci filipojakubské při sobě, ten poznal prý čarodějnice v noci té na pometlech křepčící. Po zemi vinou se ploché klásky milku. V trávě dále lze viděti také bílý anebo červený, obyčejně však zakrsalý květ jetele. Červená polní včela bzučí na něm. Jetel, symbol míru! Škotská národní květina, čtyrlupenný list jeho je ryzé štěstí — jediný Turgeněv povídá, že dlužno varovat se domu, který zapáchá jetelem! Pohlížejme dále k louce. Kulaté do špice vybíhající listy podbělu jsou na místech vlhčích. A podběl má devět sil — ani nevíme, co v něm máme. Na otekliny dobrý, uštkne-li vosa, nic prý není lepšího, než list podbělu na místo uštknutí položený. Vedle podbělu tráva s pentlicemi. Kolikrát viděti pentlici takovou v modlitební knize děvčete svobodného, je prý to návrh na spojení dvou srdcí.

A což v poli teprvé, jaká tu pestrost! Mezi stébly červený vlčí mák, tmavě modrá chrpa, tmavě nachová stračka; jen směle se na krásnou barvu poslední této byliny podívejte. Kdo stračku vidí, jist prý může býti, že dne toho nedostane bolení hlavy. Okolo stébel točí se svlačec s bílými oslňujícími květy. Svlačec je znak láskyplného, jemného smýšlení. Na vyschlé některé hroudě bují rozchodník s drobnými lístky i žlutými kvítky. Dělávají se z něho věnečky, kteréž kladeny bývají na hlavu Kristovu; říká se, že rozchodník nepotřebuje země, že vzduchem se živí. Věneček z něho upletený zajisté dlouho zeleným zůstává. A tak dále.

Ohlížel by se zde někdo po zvířeně? Budiž. Nechť však přinese s sebou zvědavec silnou dávku trpělivosti; všaktě známo, mnoho-li jí lze postihnouti u nás v poledni červnovém na poli anebo louce. V louce cvrčky. Cvrkot jejich je neuuavný. Tam na posečené louce pod listem trávy je otvor s kraji upěchovanými, malý, jedva že bys husí brk jím prostrčil; vyvedl ho cvrček. Teď vylezl ven pozorně. Pod list na kraj padají sluneční paprsky a v těch se černá jeho barva leskne; dal se již také do cvrkání přispívaje k velikému koncertu, jenž tou dobou na všech lukách se provozuje. Chybil jsi, cvrčku! Vedle otvoru blízko je křovinka malá, je to lýkovec a na něm sedí mlčky šedý červenoocasý rehek. Zdá se býti zasmušilý; mlčíť, jakoby v něm budil zpěv cvrčků nepříjemné upomínky, a zatím šelma čeká, až by některého zpěváka uhlídal. Neboť sotva byl vylezl cvrček, o němž jsme se zmínili, již slétl s křoviny a těsně u otvoru se usadil. Cvrček zakrytý listem neuzřel ho. Zacvrkal, a byl to poslední jeho zpěv, labutí cvrknutí: již ho uchopil rehek zobákem za krk a odnáší do tichého nějakého místa. Pod lýkovcem, kde rehek seděl, je otvor lasičky. Peleší tu daremně. Skřivanům v okolí pobrala všechny vejce, a myši, kde jakou postihla, pordousila. Však dnes ráno vyplašili ji sekáči a ona za šera utekla, pronásledována jsouc, výše do pole na blízko jilmu, kdež ji později snad ještě vyhledáme.

Dále na konci luk, blízko lesa, je slyšet křik, jakoby vycházel z chraptivého hrdla opilců; s chvojí slétají ptáci velikosti holubů, z blízka by bylo vidět, že mají velkou hlavu, peří rezavé a křídla překrásně modrá, zkrátka: že jsou to sojky. Nedozrály dosud žaludy ani bukvice; sojky mají ještě půst; pomáhají si ledabylo semenem šišek a jiným podobným. Skřek jejich vyděsil kde jakého ptáka, že se ukryl. Všude jinde ticho. Až na roje much jsou posečené lonky pusty. Motýlové a bzučící včely odebrali se vyhledávat kvítků do jiných partií. —

A pole? Kdo může prohlednouti labyrinth stébel obilných? Jen drobotinu vidět. V mladém ovse na kraji hryže polní žába mladé klasy a koroptev, jíž byly urputné mrazy na jaře první vejce úplně pokazily, sedí nyní na druhých. Má své hnízdo v samém prostředku. Snadno uhodnete, kdo jí i pokolení jejímu zde největším jest nepřítelem. Kdo jiný, než podloudná lasice, kterou sekáči ráno sem do louky pronásledovali. Již se byla pokusila některé vejce unésti, ale rozčepýřené peří a poděšený křik staré ji přece poděsily, odešla dále, aby jinde o štěstí se pokoušela. Také sem zaletl hned po ránu do pole chocholatý dudek, ale nesnadno ho najíti, snad je ukryt někde v jeteli, kdež dlouhým ostrým zobákem všelicos k snědku hledá. Pod jednou z mezí dále, kteréž rovně k jilmu i dvěma planým hruším směřují, viděti je dosti veliký otvor, vedoucí kolmo do země. Však mohl by zde člověk důlek vystát: a přece by se nic nehnulo. Oráč, který na jaře zde oral, chtěl zde botkou od pluhu vyrýpnouti křečka zrzouna, ale jenom jednou uzřel žlutohnědou hlavu jeho a pak šel pelech příliš do hloubky, než aby se ho byl mohl dohledati... Křeček ovšem zde zůstal, vyryl si jiný otvor, a od těch dob, co obilí zraje, vycházívá vždy pod večer a střádá na zimu. Blízko vedle domova jeho, aniž by však o tom věděl, poněvadž jen pod večer na potul vycházívá, usadily se vosy do země. Otvor, jímž do domova svého se dostávají, sloužil již různým pánům. Původně v něm sídlila myška. Jednou na podzim však z rána chytla ji poštolka a od těch dob doupě její osiřelo. Když na jaře potom jedna matka čmeláků místo pro svou příští rodinu hledala, zalíbilo se jí v otvoru tom, a v srpnu již sídlila tam chasa čmeláků v počtu asi jednoho sta a padesáti hlav, majíc hospodářství své co nejlépe zařízené. Ale v měsíci září přišli pastevci na jejich doupě, vyryli kus země, rozdělali oheň, jehož dým včely brzy zaplašil a po malé chvilce pochutnávali si hoši na buňkách plných medu. Po tom rozrýpanou zem zase ledabylo spravili a odešli. Sníh i déšť zem brzy upleskaly a následujícího roku odstěhovala se tam kolonie vos, hrdě se stavíc na odpor svým nepřátelům. Je viděti, že již nejedno nebezpečí jim hrozilo: kameny jsou poházeny okolo, země opálená, již přestály také, jak patrno, zkoušku ohněm; lidé zacpali jim otvor, ale vosy vždy na novo si jej upravily, arciže třeba se ztrátou několika sester. Však pomstily se za padlé; nejeden člověk tudy kráčevší mohl by vypravěti o žahadle, jež mu vosa zasadila. Největší nebezpečí přestál však pastýř, který pásl obci stádo ovcí. Vedle totiž je úhor, a on sem jednou z rána ovce zahnal na pastvu. Byl pěkný čas a psa měl věrného; i vystoupil tedy na mez a hovořil zprvu s kýmsi na blízku. Pak zde již také zůstal, ježto mu nebylo pohodlné dále hnáti. Ale nešťastnou náhodou přikrýval nohou otvor vos a dlouhé nohavice jeho bránily nejvíce vosám vyletnouti. Dřevěnka, jíž měl nohu oděnou, nepřikrývala díru úplně a tak stalo se, že vosy ven lezly, ale pro ty nohavice

dále nemohly. Lezly tedy zcela bodře vzhůru, aniž by pastýř co byl zpozoroval.

Konečně jedna opustila nohavici a lezla po noze; a ta právě upozornila pastýře, že je v nemalém nebezpečí. S ustrnutím hnul nohou a uzřel vosy, kteréž kvapně vylétaly. Odhrnul nohavici a uzřel s poděšením, že se mu jich ve vnitř jen jen hemžilo. „Co si mám nyní počíti?" bylo mu otázkou, ku kteréž arci odpověď nebyla právě nejsnadnější. Kdyby nohavicí zatřásl, odnesl by aspoň kopu žahadel, kdyby sebou vrhl na zem, aby vosy pomačkal, skončil by pokus stejným spůsobem. Již cítil vosy vysoko nad kolenem a třásl se, div že neomdlel; v tom napadla mu šťastná myšlenka: aby si obvázal nahoře stehno šátkem. Učinil tak; a vosa, která byla nejvýše, přišedši na překážku, klidně se obrátila; a co zatím pastýř nohu nepohnutě držel, vylétla ven a druhá pomaloučku za ní i netrvalo ani čtvrt hodiny a pastýř utíkal co mu nohy stačily nedotknut od sídla vosího. Na neštěstí odstonal však své poděšení několikanedělním poblouzněním. Později se pozdravil.

Však je těch vos také! Ustavičně se hemží před otvorem; neustále jest jich osm až deset venku. A nyní právě hemží se jich ještě více, ale nad travou a nikoliv nad otvorem. Připlazil se k nim černý slepýš a hrozí vlézti do sluje vosí. Marné úsilí vos, žahadla jejich slabá jsou proti pancéři slepýše a on klidně se plazí stranou hrubě ani nevěda, že vosy s vynaložením veškeré své zuřivosti na něj dorážejí.

Teď mihla se blízko v poli (vedle vos jsou brambory) malá myška a střelhbitě zmizela v malé díře za řádkou bramborů. Za ní skočila lasice naše, a také do díry, avšak zalezla tam jen polovicí těla a již musila se vrátit, nemohlať dále. Celá rozzuřená, že dnes všechny její pokusy korunovány jsou výsledkem tak hanebným, počíná si jako šílená: skáče, že mez jí ani nestačí, ale v tom teď zabíhá mezi brambory. Hola! Uzřela tam za řádkou vyčnívající uši zajícovy, a to ji potěšilo; přikradla se až na vrchol řádky bramborové (zajíc spal v rýze mezi dvěma řádkama), skočila, a již se zakousla zajícovi do krku. Poděšen vyskočil zajíc do výše, procitnuv nenadálou bolestí ze sna; ale marné úsilí jeho. Držíť se lasice zoufale na zádech.

Jako furiemi štván vyskočil zajíc z bramborů a uhání s lasicí po mezi. Slyšeti poděšený výkřik jeho, podobný mektání kozy, ovšem tichému, a již vyskočil na prostoru mezi třemi stromy, kdež sekáči si hověli. Však jeden ze sekáčů již dávno nespal, a mektání zajícovo upozornilo ho, že se cosi děje. Ohledl se vzhůru po mezi; a chytit se prázdného kosiště a pokleknouti bylo dílo, jež vykonal v jediném okamžiku. V tom se zajíc bolestí oslepený přihnal: sekáč rozpřáhnul kosiště, a těžká rána jeho porazila zajíce a lasici navždy k zemi. Sekáč zajásal, ostatní všichni povstávají ze sna. Což tu hovoru. Zajíce ukryli pod šat, aby ušel zrakům zvědavcovým, lasici že dají některému myslivci. Zítra prý bude dobrý oběd.

A slunce zatím překlonilo se přes poledne. Na různých lukách již bělají se lidé sušící seno. Naši sekáči také vstávají hovoříce o lasici. Nejstarší z nich povídá, že viděl jednou lasici zakousnutnou na srně, a že prý ji nedala úpadu, až srna dokrvácevši skonala.

Možná, že má pravdu. Lasice všelijakých věcí je schopna.

A již je slyšet monotonní šelestění sena na hrábích. „Obracejí."

Na shledanou, starý strome svobody!

Milence.

Ó jak tě miluji! — — Jak blankyt hvězdoskvoucí,
jak hlubný oceán své vlny mocně dmoucí,
jež dálka objímá kdes šedá, neznámá,
jak času mohutná i kolotavá vlna:
tak mocná, tajuplná,
tak bájná, nezměrná je, dívko, láska má!

Ni palný jihu dech, co vysouší nám stezku,
ni láska Hafise, jenž slunko na nebesku
jen jiskrou jedinou svých žárů nazývá,
ni vulkán hrozivý, boj záhubný kdy zdvihne,
ten plamen nedostihne,
ký pro tě, milenko, mé srdce ukrývá!

Má láska střeží tě hned v jitra usmívání,
má láska žehná ti, když večer k nám se sklání
a libá s větérkem tvé líce ruměnec,
má láska stápí se v tvůj pohled vábný, žhavý,
a loví perly slz, jež splítá kol tvé hlavy
pak s květem písní u věnec!

Já žiju láskou tvou! — A nad poklady světa,
trůn, říš i nad slávu, jež ku věčnostem vzlétá,
mně dražší jediný z tvých luzných úsměvů; —
v tvém blízku králem jsem, a kol mne záře lásky,
jíž plane pohled tvůj, i ret i čelo, vlásky,
tvá ňadra v něžném záchvěvu!

Ó miluj, miluj mne! — Sem v objetí mé vřelé
skloň milou hlavinku, a mráčky na tvém čele
se mžikem rozptýlí v mé lásky zásvitu;
ó kněžno písní mých, všech tužeb, snah i snění,
tvé jedno políbení,
a blahem zpitý duch můj zmizí v blankytu!

Gustav Smolík.

Blázen Five Forks-ský.

Napsal *Bret Harte.*

Byl živ o samotě. Nemyslím, že měla tato zvláštnost původ v přání ustoupiti se svým bláznovstvím z ostatního táboru, aniž se podobá, že by ho kdy bývala spojená moudrost Five Forks-ská vypudila do vyhnanství. Mé zdání jest, že byl živ o samotě z dobré vůle a k té že dospěl již dlouho před tím, než si tábor začal libovat v jakémkoliv posuzování jeho duševní nálady. Byl tuze oddán zaražené mlčenlivosti i ačkoliv po zevnějším vzezření muž v plné síle, stěžoval si ustavičně na churavost. V skutku také byla jednou z domněnek, kterýmiž vysvětlováno jeho samotářství ta, že dávalo mu lepší příležitost k užívání léků, jichž brával obyčejně veliké množství.

Jeho bláznovství rozbřesklo se nad Five Forks ponejprv okny poštovní úřadovny. Byltě po dlouhý čas jediným člověkem, jenž psával domů s každou poštou a jeho listy byly vždy nadepsány té samé osobě — a ženské. Teď ale stávalo se, že největší část Five Forks-ské korespondence brávala se cestou opačnou; zde mnoho listů dostáváno — psaných většinou rukou ženskou — a jen na málo který odpovídáno.

Lidé přijímali je s lhostejností, aneb jako věc, která sama sebou se rozumí; jen někteří otvírali je a četli na místě s úsměvem samolibosti sotva napolo potlačeným, aneb přebíhali je zrovna tak často s netrpělivostí zřejmou. Některá z psaní začínávala s „Můj drahý manželi“ a jiná zůstala ležet na poště. Ale to, že na jediné pravidelné dopisování z Five Forks nikdy nedošla odpověď, stalo se konečně všeobecně známo. A protož, když došla obálka s adressou bláznovou, znějící na slušnější jmeno „Cyrus Hawkins“ a s pečetí „listy neobstaratelné“, nastalo zimničné rozčilení. Nevím, jak tajemství to problesklo, ale tábor na konec věděl, že se v obálce vracela Hawkinsova vlastní psaní. To byl první důkaz jeho choroby. Každý člověk, jenž zas a zase píše ženštině, která neodpovídá, musí být blázen. Myslím, že Hawkins tušil, jak se jeho bláznovství dostala k vědomí tábora, ale utekl se k příznakům nastuzení a zimnice, kteréž z čista jasna začal pěstovat i pokoušel se o obrácení mysli třemi láhvemi indiánského léku pro odjímání žluče a dvěma krabičkami pilulek.

Ať tomu jakkoliv, pravda jest, že posilněn čivy osvěžujícími prostředky, uchopil se ku konci téhodne opět péra s celou svou bývalou na psaní posedlou houževnatostí. Tentokráte měl dopis jinou adressu.

Za onoho času ovládala v dolech všeobecná víra, že štěstí obzvláště přeje pošetilým a přihlouplým. A tak bylo jen malé překvapení, když Hawkins vrazil na „ložisko“ ve svahu poblíže své osamělé chalupy. „Však to všechno zas utopí v nejbližší díře“, bylo převládající mínění zakládající se na obyčejném spůsobu, jakým si majitel „mizerného štěstí“ počínával se svým jměním. K všeobecnému úžasu vykopav as osm tisíc dolarů a vyčerpav ložisko nehledal Hawkins jiného. Tábor čekal tedy potom trpělivě na to, co se svými penězi počne. Avšak myslím, že se jen s největším přemáháním udržela jejich nevole na uzdě a nebrala to za osobní urážku, když se rozhlásilo, že zakoupil za těch osm tisíc dolarů bankovní poukázku pro „tu ženštinu“. A více ještě, šeptalo se konečně, že mu byla poukázka ta vrácena jako jeho listy a že se styděl dojít si pro ty peníze na poštu. „Nebyla to zlá špekulace dojet si na Východ, sehnat tam nějakou čipernou holku a přimět ji nějakým stem dolarů k tomu, aby se převlekla a zahrála si na tu čarodějnici jen tak zrovna, aby těch osm tisíc nezamrzlo,“ rozkládal bystrozraký finančník. Budiž mi dovoleno zde doložit, že jsme vždy naráželi na Hawkinsovu krásnou neznámou, co na „tu čarodějnici“, aniž bychom, troufám, měli sebe menšího ospravedlnění tohoto názvu.

Že se pustí blázen do hry, zdálo se nad míru vhodno a slušno. Že po případě vybraje velkou sázku vedle oblíbené theorie, o níž jsem se byl na hoře zmínil, nezdálo se také věcí pravdě nepodobnou a nemístnou. Však že vyváží ve farao celý bank, kterýž byl pan John Hamlin ve Five Forks založil a odnese sumu na rozličně, od desíti do dvaceti tisíc dolarů páčenou, a že příštího dne se nevrátí a peníze ty u toho samého stolu neprohraje, zdálo se skutečně k nevíře. A přece stalo se tak. Den nebo dva minuly aniž by se bylo čeho zvědělo, kam že pan Hawkins svůj nově nabytý kapitál uložil. „Jestliže se opováží poslat to té čarodějnici,“ vece jeden vynikající občan, „něco se musí stát. Je to zrovna zakopávání dobré pověsti toho táboru zde — to rozhazování kapitálů neusedlým a zvláště když toho ani nechtějí!“ „Je to zrovna za příklad rozmařilosti,“ pravil jiný, „která je o málo lepší než švindl. Jest tu v táboru už víc než pět lidí, kteří uslyševše, že Hawkins poslal domů těch osm tisíc dolarů, musí horem pádem vstát a svůj krušný výdělek poslat také domů! A potom si jen pomyslete, že těch osm tisíc bylo jen jako napřed hozený capart a konečně, že tam leží, aniž by kdo o nich písk', v banku Adams & Spol. Aj, já řku, to je jedna taková z věcí, po kterých by měl výbor veřejné bezpečnosti mrsknout okem!“

Když již zmizela možnost, že by Hawkins svou pošetilost opakoval, stala se dychtivost, zvědět co přece s penězi učinil, palčivou. Konečně vtrhl naň do jeho samoty samozvaný výbor čtyř občanů chytrácky, ale po zevnějším zdání jen tak z ledabyla. Po výměně několika obvyklých zdvořilůstek a některých laciných výrazů nevole nad opozděným ročním počasem, kteréž proneseny s obou stran, přitáčel se Tom Wingate k věci.

„Osud si onda po čertech špatně zahrál s Jackem Hamlinem či ne? On postěžoval si, že jste mu nedal příležitost k odvetě. Já na to, že nejste tak zatr....ý blázen, není-li pravda, Dicku?“ pokračoval chytrák Wingate obraceje se k spojenci.

„Tak jest,“ řekl Dick jako když doklapne. „Prál's, že se nedá dvacet tisíc dolarů jen tak hned zlovolně vyhodit. Prál's, že má Cyrus cos lepšího co dělat se svým kapitálem,“ doložil Dick s nádavečnou prolhaností. „Ale teď už se nepamatuji, co's řekl, do čeho že zvláštního chce peníze uložit,“ pokračoval obraceje se s nenucenou lhostejností ku svému příteli.

Rozumí se, že Wingate neodpovídal, ale pohledl na blázna, který si s nepokojnou tváří zvolna třel nohy. Po nějakém mlčení obrátil se jako prosebně ku své návštěvě.

„Nemíval nikdo z vás něco takového jako třesení v nohou — něco tak jako trnutí od kolenou dolů?“ —

„Něco," pokračoval, objasňuje předmět svého hovoru, „něco, co začíná jako nastuzení a přece není nastuzení. Jakýsi pocit ušlosti sil zde a tak nějaké tušení, jakobyste měli náhle zemřít; když Wrighlovy pilulky už se nějak nedostávají na své místo a chinin už vám nepomáhá?"

„Ne!" řekl Wingate s úsečnou přesností a s výrazem znamenajícím, že odpovídá za své přátele. „Ne, nikdy ne. Vy jste mluvil něco o tom uložení svých peněz."

„A člověk má po celý ten čas žaludek v nepořádku!" pokračoval Hawkins červenaje se pod zraky Wingateovými a přece zoufale se drže předmětu svého hovoru, jako na moře hozený plavec svého prkna.

Wingate neodpověděl, ale pohledl významně na ostatní. Hawkins viděl tu patrně postřehnutí své duševní vady a pravil jako na odprošenou: „Vy jste pravil něco o uložení mého kapitálu?"

„Tak," řekl Wingate o překot, že div Hawkinsův dech nezastavil — „o uložení vašich peněz v —"

„V Raffertyově dolu," řekl blázen nesměle.

Na okamžik nemohli navštěvovatelé než upírat na se v sloup ustrnulé oči. Raffertyův důl! jeden z pověstně známých „hrobů" Five Forks-ských. Raffertyův důl zhola nepraktický podnik naprosto nepraktického člověka; Raffertyův důl, směšný plán na dobývání vody, která nemohla být odvedena k místu, kde jí nebylo potřebí! Raffertyův důl, jenž pohřbil ve svých bahnitých hlubinách jmění Raffertyho a dvaceti ubohých akcionářů!

„A to je tedy to?" řekl Wingate po zasmušilé přestávce. „Teď tomu, hoši, všemu rozumím. Proto tedy otrhaný Rafferty odjel včera dolů do San Francisco v nových šatech a jeho žena a čtyry děti za ním v kočáře do Sacramento. Aj proto tedy těch jeho deset dělníků, kteří neměli už dávno potěšení sblesknout halíř, hrálo včera na kulečníku a pojídalo ústřice. Odtud tedy přišly ty peníze, těch sto dolarů na zaplacení toho dlouhého oznámení ve včerejší „Times" o novém vydání akcií. Proto tedy zapsáno včera těch šest cizinců v hotelu Magnolia. Aj tu je vidíte ty peníze toho blázna!"

Blázen seděl mlčky. Návštěva zvedla se beze slova.

„Neužíval jste nikdy těch indianských rostlinných pilulek?" tázal se Hawkins bojácně Wingatea.

„Nikdy," zahučel Wingate otvíraje dvéře.

„Povídají mi, že užívá se jich s všehojem — vyšli předešlého téhodne na všeboj právě, když jsem šel do lékárny — povídají mi, že užívá se jich s všehojem, vyléčí vždy dozajista."

Ale tím časem byli již Wingate a jeho nechutí naplnění společníci venku bouchnuvše dveřmi za bláznem a jeho stenáním.

Však za šest měsíců celé věci zapomenuto, peníze byly utraceny a „důl" koupen společností bostonských kapitalistů, kteří rozníceni byli ohnivým popisem, jejž podal už cestující z východu, stráviví jednu opilou noc ve Five Forks — a myslím, že by býval i duševní stav Hawkinsův zůstal neznepokojován kritikou, kdyby se nebyla stala jedna zvláštní událost.

(Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Od kapitoly LXVI—LXXII. český vzdělávatel nejoslavnějšího románu středověkého následoval opět Eilharda z Oberge, ale už mnohem volněji než poprvé.

Trpaslík prchl před hněvem královým, však brzy byl uveden ke dvoru opět a vzplanul tím větším záštím proti Tristanovi. Poradil králi, aby na oko jej někam vypravil, podotkna při tom, že tam snad sedm dní bude meškat, Tristan že bude muset ke králové přijíti, aby se s ní rozloučil.

A jáť to chci obmysliti,
bych sě mohl pod ložem skrýti,
a chci na vás zupěti hlasem,
když již on svým časem
podlé nie ležeti bude,
tu nás nikakéž on nezbude;

postavená před dveřmi stráž jej pak zatkne. Král k té intrice svolil, jakmile večer se setměl, povolal k sobě Tristana a velmi milostivě mu oznamoval, že na zejtří časně z rána musí zajeti k jeho milému příteli, králi Artušovi do Britanie s pozváním k návštěvě. Tristan nemohl odepříti se tak čestného úkolu, slíbil, že na úsvitě vyjede. Vzal odpuštění od krále, jenž od té chvíle jej dal pilně střežiti. Rek měl své lože v komnatě královské nedaleko Isoldy. Uložil se k spánku. Když všechno ve snu pohříženo bylo, trpaslík vplížil se do ložnice, posypal moukou prkna mezi postelí Isoldinou a Tristanovou i skryl se. Před dveřmi byla silná stráž, čekajíc na znamení. Seznav svůj čas, Tristan chtěl jíti ke králové, však než na podlahu vstoupil, spatřil na ní mouku a ihned tušil nástrahu. Však pravil u sebe:

proto vždy chci viděti královú ženu,
by mi bylo na kusy býti rozebránu.

Tu básník poprvé jej kárá z „nemoudrosti" a z „nerozumnosti", ale ihned omlouvá, že nikdo mu to nemůže pokládati za zlé, neboť v tom všem prý Tristan jednal pouze dle osudného nápoje, který prý tak na něho působil,

že jako bez rozumu běše
a nižádné hrózy se neboješe.
Když by právě o pól noci
požádav božie pomoci,
jakožto obyčej měješe
k Isoldě již jíti chtěše.
I bylo to prvé tak spósobeno,
že jeho lože bylo srubeno
nedaleko od královéj lože,
že jednak ho doskočiti móže.
Tu tak silně vstav kroči,
až k královej na lože vskoči.

Ale neštěstí už stíhalo jej. Tím těžkým skokem otevřely se mu jeho dávné rány v boku a on velmi pokrvácel sebe i královou. Tu zrádce skrytý pod postelí zavolal na krále i na stráž. Tristan vida, že je zle, chtěl zpět na své lože, ale maje v boku silné bolesti už nemohl skočit, sestoupil na podlahu a zůstavil šlápěje na mouce. Král ihned přiběhl, učinil pokřik, až jej bylo slyšeti po všem dvoru, s ním stráž vtrhla do ložnice, Tristan byl zajat, svázán a ráno dvorním soudem i s Isoldou na hranici odsouzen. Poprava měla býti vykonána nazejtří za městem. Nikdo nesměl přimlouvati se u rozhněvaného krále za krásné vinníky. Nejdříve byl vyveden branou městskou Tristan, ruce na zad svázané. Všechny panny i paní, všichni chudí i bohatí nad ním plakali. V bráně jeho přítel Tynas spustil na katovy pomocníky veliké lání, že vedou slavného reka na popravu jako zloděje, že má všeliké nouze dosti; s úpěnlivým pláčem prosil, aby mu aspoň ruce rozvázali. Kati ovšem báli se rozlíceného krále, však lítost jejich nad Tristanem byla tak srdečná, že prosbě Tynasově povolili. Odtud vypravuje český román dle Heinricha z Freiberku až ke kapitole CIV. Už daleko za městem přišli k jedné kapli. Tu je Tristan prosil, aby mu popřáli tam vstoupit, že vykoná poslední modlitbu. Odpírali tomu, až k opětné žádosti Tynasově mu toho dopustili. Zavřeli za ním a zůstali na stráži. Tristan za sebou sám uvnitř zastrčil závoru a dveře pevně zatarasil. Kaple stála na strmé skále nad hlubokou řekou; stranou k řece měla okno. Tristan tím oknem ven, skokem do řeky a „s boží pomocí“ přeplaval na druhý břeh. Tam v zoufalém hoři pojížděl Kurwenal a věrný panoš Tantrisel, kteří majíce s sebou ještě třetího koně a celé Tristanovo brnění i meč, rozhlíželi se krajinou, zda by se mu kde utéci událo. Tristan je spatřil, a za několik minut už v plné své zbroji, meč po boku, seděl na svém koni; uhánějíce „přes obilí i přes trávu“ skryli se v křovinách, aby tu přemýšleli, ak by pomohli také drahé Isoldě. Tím časem před kaplí veliké zděšení. Nemohouce dočkati se konce modlitby, strážcové vypáčili dveře, spatřili okno vylomené a Tristan pryč. Všechno jejich hledání bylo marno, s největším strachem vraceli se do města. Uslyšev co se jim přihodilo, král na všem těle zvadl a celý svůj dvůr ihned vyslal, aby „honili Tristana nešlechetného“; i sám vydal se stíhati jeho.

Když sě jest ta věc dála,
tuto jest jedno s katy stála
Isolda ta paní přežádúcie,
mezi nimi jako róže stkvúcie;
jsúci v převelikém smutku,
čekajíc na sě zlého skutku.
Podlé nie stojí hrabě,
kteryž jest królóv purkrabě,
a nižádný s ním viece
než dva hrozná biřice!

O této nebezpečné situaci své dráhé Isoldy dověděl se Tristan v svém úkrytu skrze panoše Tantrisela, který byl vyjel na zvědy. Všichni tři plni hrdinství přikvapili na místo popravy, Tristan katovi skrze přílbici jednou ránou rozťal hlavu až po uši a druhou tělo přesekl v poly. Kurwenal vehnal biřice do příkopu a tam jim rozsekal těla i kosti. Množství lidu v branách i po stranách stojícího strachem se rozprchlo, aby se nikomu nic podobného od Tristana nestalo.

Tu Isolda ta krásná žena,
by jako druhé urozena,
přistúpiv Tristan k ní blíže,
ji na svój oř zdviže,

a ujel s ní do hustého lesa. Snadno sobě pomysliti, jakým hněvem rozlítil se král, když netoliko nenalezl Tristana, ale ještě uslyšel, že také Isolda s ním zmizela. V zuřivé rozčilenosti chtěl se aspoň vymstiti na psíku Tristanovu, jenž u jedné sochy přivázan byl. Přikázal panoši, aby toho „praka“ ihned bez lítosti oběsil. Panoš vlekl ubohého psíka na provázku až k jedné vrbě, zde na sto kusův tu houžev rozsekal a psíka pustil, jsa přítelem Tristanovým. Milý psík ze vší síly se dal po stopě svého pána do lesův, neustále štěkaje. Tristan uslyšel známý štěkot, však domnívaje se, že rozhněvaný král užívá toho zvířete na vyhledání jeho, zůstavil Kurwenala na místě, aby psíka postihna zabil; sám spěchal s Isoldou hloub do lesa. Psík se objevil, a Kurwenal přesvědčiv se, že za ním na koních královská družina nejede, ušetřil jeho života a přivedl jej k Tristanovi.

Potom ten den celý
skrze les a púšť jsú sě mčeli,
tu tak daleko jidechu po těch horách,
až jich již viec neby(l) strach.
Neb zdálo sě tak Tristanovi,
by všichni lidé královi
dnem i nocí po něm lezli,
šel daleko, by ho nenalezli.

Tu z větví a z klestu udělali sobě boudu, aby v ní bydlili. A čím se živili? Po celý rok ničím leda žaludy a lesním zelím. To bylo nejlepším jejich pokrmem,

kromě když Tristan z svého lučištie
zastřeléše který ptáček,
buďto hrozd nebo hřivnáček.
Také v tom běše opatrný,
že střelováše srny.
Pak vynie paní špendlík z šlojieře,
Tristan učini z nieho kličku v tej mieře,
jakož nynie udice bývají,
jimižto ryby jímají.
Přivázav ji na jedno dřievce,
loviešě jí ryby v řece,
jenžto tečeše před nimi.
Tu měješe ryb dosti i s jinými.
M n ě j e s t t o z a j i s t é p r a v e n o,
ž e s k r z e n ě h o j e s t n a j p r v é n a l e z e n o
l o v e n i e r y b s u d i c e m i,
i s r o z l i č n ý m i v r š e m i.

Po dvě leta skrývali se Tristan, Isolda a Kurwenal v této lesní houšti u velikém nedostatku všeho, čímž dříve život jejich oplýval. Neokusili ani

medu, vína, ani piva,
div, že v nich osta duše živa.
Také koni jich měječhu to za stravu,
jeděchu mech a na bahniech trávu.
Pro sloty i všeliké zlé povětřie
rúcho sé vše na nich zetře,
žež ta paní i ten panic
rúcha nejmějechu na sobě za nic:
ot sněhu, povětřie a zlé búře
div jest, že z nich každý neumře.

Milostný poměr velikého reka s krásnou Isoldou ovšem netrpěl tím ani nejmenší újmy. Nejsouce žádným

človčkem stíháni, milenci žili v rozkošech svých ohnivých citův. Při tom jeden zajímavý obyčej měli.

Když Tristan chtěl mieti spanie,
podlé povolenie té panie,
obyčejem vždy svój meč vytržeše,
a mezi sebú jej napoležeše:
tu leháše u prostředku meč,
to jest byla přepodivná věc.

Však tento zvyk k dobrému se jim vydařil. Jednoho času král vyslal svého lovčího, aby mu vyhledal nějakou zvěř. Lovčí zabral se až do této lesní poušti a jednoho jitra přišel až k Tristanově boudě. Byla otevřena. Vstoupil do dveří a užasnul, že po celém těle se zachvěl, když tu na zemi vedle sebe spící spatřil královnu a velikého reka, meč mezi nimi. Zimničně se třesa pospíchal ke králi s tou novinou. Král nazejtří časně ráno v největší tajnosti s ním jel k naznačenému místu, a zůstaviv průvodčího opodál, sám se přiblížil; shledal vše, jak mu oznámeno bylo. Leželi spíce, meč mezi nimi. Chvíli stál nad nimi zamyšlen, pak vytasiv svůj meč, položil jej mezi ně a Tristanův do své pochvy vstrčil; své rukavice na Isoldiných prsech nechal a v největší tichosti se vrátil do své residence. Probudiv se Tristan nejprvé vzezřel na paní a spatřil na ní jednu rukavici, pravou, zelené barvy jako tráva. Tázal se jí s podivením, co by to bylo. Isolda nemohla mu tu věc nikterak vysvětliti. Leknutí obou ještě přibylo, když Tristan sáhnuv po svém meči nalezl meč cizí na tom místě. Isolda poznala, že to meč králův. Tristan už viděl sebe i ji ztraceny, neměltě za jiné, leda že král na blízku jest a jim smrtí jistou hrozí. Ihned zavolal Kurwenala, dal si přivésti koně, skočil na něho, vzdvihl Isoldu k sobě a ohlížeje se na všechny strany před králem prchal do větší ještě odlehlosti a samoty lesní. Psík za nimi. Pozdě na večer zastavili se pod jednou skalou, sestoupili s umdleného koně; z větví upravili sobě novou budku, v níž bydlili se svou láskou dále. Nadaleko nich žil poustevník, jmenem Ugrín, zpověduík krále Marka. O veliké noci šel k němu Tristan se zpovídati a žádal od něho pokání. Poustevník nechtěl mu dáti rozhřešení, leda by prvé vrátil králi ženu, neučiní-li toho, že ztratí duši. Tristan jal sebe i královou omlouvati, že bůh sám je uvedl do toho neštěstí, dopustiv, aby užili osudného nápoje lásky, proti jehož účinkům marno jest všechno jejich vzpírání se. Však už doprchávala osudná lhůta jejich milostného poměru, právě končil se čtvrtý rok, co se byli na lodi společně napili. Na samém počátku pátého roku ten nápoj ztratil svou moc a touž téměř hodinou zdálo se oběma, Tristanovi i královně, že by beze vší škody už mohli rozrušiti ty hody.

I poče sě jim již stýskati,
na tom lesě déle přebývati;
toho utrpenie nemožechu snésti,
hledachu sě proto rozvésti.

Sotva se dočkali rána, oba se zabrali k poustevníku, aby jim dal pokání. Tristan vyslovil lítost, že už dříve pokání nevzal, také Isolda slibovala, že se podrobí, cokoliv jí za pokutu uloženo bude. Ugrin se rozradoval, vida oba hříšníky v upřímné kajícnosti. Tázal se Tristana, litujeli toho, že poškodil královo manželství? Tristan velmi skroušeně litoval, a když se osvědčil ochotným, že vrátí královi jeho ženu, napsal poustevník lístek, jejž Tristan sám Markovi do residence nésti musil.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky

„Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera.*

VIII. Kavárna „Bohèmy.“

Svého času navštěvovali Gustav Colline, slavný filosof, Marcel, slavný malíř, Chaunard, slavný hudebník, a Rudolf, slavný básník, jak sami sobě na vzájem říkali, „Café Momus,“ kdež jim přezdívali: „čtyři mušketýři,“ protože byli vídáni vždycky pospolu. Přicházeli i odcházeli spolu, hrávali spolu a časem též společně nezaplatili řád, vše to v obdivuhodné souhře, jakou by jim byl záviděti mohl orkestr konservatoře.

K zábavám svým zvolili síň, ve které mělo čtyřicet osob dosti místa, — však bývali tam vždy samotni; neboť každodenní hosté neodvážili se vkročiti do této nepřístupné místnosti.

Navštěvovatelé, kteří zabloudili časem do tohoto doupěte, stávali se hned při vstoupení obětí hrozného čtverolistu a hledávali obyčejně spásu svou v útěku dříve, než dočtli své noviny a dopili svou „demi-tasse,“ neboť průpovědi našich čtyř přátel o umění, vědě a politickém hospodářství bývaly tak neslýchané, že se při nich i smetana srážela.

Ba, rozpravy jejich byly takové, že se garçon, čtverolist náš obsluhující, ve květu svého mládí stal idiotem.

Věci dospěly tak daleko, že kavárník pozbyl konečně trpělivosti a složil své stížností v toto rozhodné vyjádření:

1. Pan Rudolf přišel jednou z rána, aby posnídal, a odnesl do svého sálu všechny časopisy celého závodu, při čemž se neostýchal vypeskovati sklepníka dokonce pro to, že nalezl na časopisech roztržené pásky; přirozený následek hrabivosti této byl, že ostatní hosté zůstali až do poledne v záležitostech politických nevědomí jako Kapři. Společnost „Bosquet“ znala sotva jména členů nového kabinetu. Pan Rudolf donutil dokonce kavárníka, aby se předplatil na „Castora“, jehož byl redaktorem en chef. Zprvu zamítl kavárník rozhodně tento návrh; pak ale začali pan Rudolf a jeho společníci každé čtvrt hodiny volati: „Castora! Přineste nám „Castora!“ Několik jiných hostů, jejichž zvědavost tato naléhavá žádost podráždila, žádalo též „Castora.“ Předplatil se tedy na „Castora“, časopis pro kloboučníky, kterýž vycházel každý měsíc, ozdoben střídavě obrázkem a filosofickým článkem od Gustava Collina.

2. Pan Colline a jeho přítel pan Rudolf zotavovali se po duševní práci, hrajíce „trictrac“ od desíti hodin zrána až do půlnoci, a poněvadž byl závod opatřen pouze jednou deskou trictracovou, viděly se jiné osoby ohroženy ve své vášni k této hře okupací těchto dvou pánů, kteří vždy, kdykoliv byli o přenechání trictracu žádáni, přestávali na odpovědi: „Trictrac se čte, přijdte zítra.“ Společnost „Bosquet“ se na to s resignací vracela k vypravování o svých prvních láskách nebo k piketu.

3. Pan Marcel, zapomenuv, že je kavárna veřejnou místností, dovolil si přinésti sem svou stoličku, krabici s barvami a všechny nástroje svého umění. Ba neostýchal se ani povolávati sem modelly různého pohlaví. To mohlo uraziti mravy společnosti „Bosquet“.

4. Následuje příkladu svého přítele, mluvil pan Chaunard o přenešení svého piana do kavárny a dal zde zpívati ve sboru motiv, vyňatý z jeho symfonie: „O vlivu modře v umění.“ Pan Chaunard postoupil ještě dále; zavěsilť do svítilny, jež označovala na ulici kavárnu, transparent s nápisem:

Bezplatné vyučování hudbě vokální a instrumentalní
k potřebě obojího pohlaví.
K doptání v písárně.

Následkem toho bývala zmíněná písárna každého večera přeplněna nedbale oděnými osobami, kteréž se přicházely optat: „Kam se má jíti?“ Vedle toho mívá pan Chaunard v kavárně dostavenícko s jistou dámou, kteráž se nazývá Phémie, barvířka, a kteráž pokaždé zapomíná svůj čepeček doma. Pan Bosquet mladší se proto vyjádřil, že nevkročí již do závodu, kde se slušnost uráží podobným spůsobem.

5. Ne dosti na tom, že pánové spotřebovali velmi málo, oni se odvážili spořiti ještě více. Pod záminkou, že káva závodu je falšována cichorií, přinesli si tam lihový kahanec a začali si vařiti kávu sami, sladíce ji cukrem, jejž byli koupili venku za nízkou cenu, což jest urážkou pro laboratorium.

6. Rozmluvami těchto pánů zkažen sklepník Bergami (tak nazvaný pro své licousy), že zapomínaje svého nízkého rodu a v posměch vší úcty, dovolil si adressovat na paní, kteráž sedávala u kasy, verše, ve kterých ji vyzýval k porušení a zapomenutí mateřských a manželských povinností; z motanice jeho slohu bylo lze poznati, že psal tento list pod nebezpečným vlivem pana Rudolfa a jeho literatury.

Na konec litoval kavárník upřímně, že musí požádati společnost Collinovu, aby zvolila jiné místo k odbývání svých revolucionářských porad. —

Gustav Colline, kterýž byl Ciceronem společnosti, chopil se slova a dokazoval pánu kavárny hned a priori, že jeho stížnosti jsou směšny a že spočívají na špatném základu; že se mu stává veliká čest, když se vyvolí jeho závod za ohniště inteligence; že odchod jeho a jeho přátel by měl za následek úpadek celého domu, kterýž svou přítomností dovedli na výši kavárny, literatury a umění.

„Avšak,“ namítal pán kavárny, „vy a ti, kteří přicházejí, aby vás viděli, — spotřebujete tak málo —“

„Tato střídmost, na kterou si stěžujete, jest příznivým vysvědčením našich mravů,“ odvětil Colline, „ostatně to závisí pouze na vás, abychom více utratili; dostačí, otevřete-li nám účet.“

„Dáme vám svůj seznam,“ dodal Marcel.

Kavárník neměl chuti dále poslouchati a žádal tedy za vysvětlení v příčině listu, kterýž byl Bergami zaslal jeho paní. Rudolf očišťoval se velmi horlivě z nařčení, že byl důvěrníkem této zakázané vášně.

„Ostatně,“ dodal, „cnost vaší paní byla bezpečnou hradbou, jež —“

„Oh!“ zvolal kavárník s hrdým úsměvem, „má žena byla vychována v Saint-Denis!“

Zkrátka, Colline vyčerpal všechny zdroje své úskočné výmluvnosti a výsledek jeho řeči byl, že konečně zůstalo vše při starém pod tou výminkou, aby si čtyři přátelé již nevařili kávu sami, aby závod dostával budoucně „Castora“ zdarma, aby Phémie, barvířka, chodila do kavárny s čepečkem, aby trictrac každé neděle do dvou hodin odpoledne přenechán byl společnosti „Bosquet“ a přede vším, aby nebyl žádán nový úvěr. Rozumí se, že zachovávala Bohéma tyto nepřirozené podmínky pouze několik dní. —

Aul-Bastundži.

Báseň Lermontova. Přel. *Fr. Prokeš.*

Již třicet plných uplynulo let,
co tam, kde Mašuk s Beštu trůní v slávě,
stál aúl*) hrdý, volné stepi květ.
Již nestojí. Jen v kadeřavé trávě
se tratí půda. Divé víno v před
se táhne, vinouc listů zeleň hravě
kol kamenů mdlou plísní omšených,
s obrovské hory bouří snešených.

Ni bitvy šum, ni písně truchlivé
děv mladistvých tam nehlaholí více,
jen stepní stáda ve dny palčivé
tam toulají se, volně těkajíce;
a kozák donský, mysli ohnivé,
tam líně vjíždí, neskloniv se k píce,
a klidně orel v modrých nebesích
kruh rýsuje a zírá po lesích.

A večerní kdy záře nevinná
svým ruměncem hor bílé skráně žíhá,
tam opodále zmije pustinná
se pod kamenem, syčíc, volně zdvihá.
Hle! na ní pestrá chví se šupina
a stříbrným se leskem hravě míhá,
jak zlomený meč v roli válečné,
jejž vrhly v trávu ruce nevděčné.

Aúl ten tam; ni slechu po něm již . . .
Syn jeho bloudí v modravé kdes dáli.
Jen dětem Čerkes, tma když halí chýš
a plameny když v krbech mocně vzplály,
zvěst vypráví. A cizí dobrodruh
v kraj volně sjíždí s příkré tamo skály —
a nadarmo se kozáků zde ptá,
zda který z nich aúl Bastundži zná.

*) aúl, vesnice čerkesská.

Domnělé pronásledování choromyslných.

Nedávno přinesli zdejší listy zprávu o zápasu četníka s choromyslným, který se domníval, že ho pronásledují svobodní zednáři, a pokládaje četníka za nástroj svých pronásledovatelů, s revolverem v ruce na odpor se mu postavil. Takové domnělé pronásledování hraje v chorobách ducha lidského úkol vynikající; téměř čtvrtina choromyslných trpí touto domněnkou. Představují si toto pronásledování v nejrůznějších spůsobech; jedny pronásledují agenti tajných společností neb úřadové, jiným strojí úklady vlastní příbuzenstvo, opět jiní obklopeni jsou ustavičně číhajícími zloději a loupežníky. Někteří mají domněnky ještě podivnější. Tak ujišťoval jeden sedlák, že mu jakýsi černý, dvouhlavý pták vyrval žaludek i střeva z těla, tak že se mu nahromadilo v břiše, poněvadž výměty odcházeti nemohou, více než tisíc korců potravy; v domněnce této nechtěl ničeho požívati, poněvadž by prý tím nesnáze jeho vzrostly. Jiní domnívali se, že se působí na ně zdálky zvláštními elektrickými a magnetickými přístroji, kterými se jim myšlenky z hlavy odnímají a jiné na místo nich zasazují a p. Jeden starý setník je přesvědčen, že se na něho s hůry jistým parním strojem působí, aby mu šla hlava kolem, a poněvadž prý se mu hlava následkem toho točí směrem opačným, než země, snáší ukrutné bolesti.

Nemocní tito předpokládají zároveň, že každý o příčině jejich úzkosti ví; ptáš-li se jich po ní, usmívají se trpce, jako by říci chtěli: Však ty víš dobře všechno; chceš se mi jen posmívati.

Často druží se k těmto domněnkám zvýšený sebecit. Nemocný pátrává po příčině, proč vlastně jest tak pronásledován; nemůže pochopiti, proč by se k vůli člověku obyčejnému tolik nepřátel namáhalo. A tu vzniká v něm snadno domněnka, že učinil nějaký znamenitý vynález, o který ho chtějí zavistníci oloupiti, že ví o nějakém důležitém tajemství a že by se ho proto rádi sprostili, že jest nápadníkem trůnu a že má býti proto odstraněn a p.

Mnohdy hledají domněle pronásledovaní zastání u soudů. U vídeňského policejního ředitelství hlásil se před nedávnem muž, který udával, že jedna tajná společnost chystá útok na život císařův, že byl v tajemství to zasvěcen, ale poněvadž se k účastenství v útoku přihlásiti nechtěl, že ho tajná ona společnost pronásleduje. Policie dopravila ho do blázince k pozorování. Tam prosil úpěnlivě, aby ho na chvíli propustili, by mohl sděliti členům onoho spolku, že je nevyzradil; jinak neušel by prý násilné smrti. Po několika dnech podařilo se mu z blázince uprchnouti; první jeho čin byl, že podal žalobu na ředitele blázince a ostatní lékaře, ukazuje k nim co k hlavním členům té velezrádné společnosti a k vůli lepšímu účinku zadal žalobu svou na pěti místech zároveň.

Nedochází-li nemocný takový jinde žádaného zastání, brání se proti domnělým nepřátelům na vlastní pěsť. Z pronásledovaného stává se pronásledovatel; při tom bývá schopen vraždy a nejhroznějších skutků, neuznává-li za lepší, zbaviti sám sebe života a ošiditi tak po svém náhledu nepřítele. Na štěstí nejednávají obyčejně v prvním záchvatu, nýbrž varují napřed osobu, kterou pokládají za svého pronásledovatele, a radí jí, aby jim dopřála konečně pokoje. *Jan Bureš.*

Umění. Literatura. Věda.

— Tovaryšstvo krásných umění v Krakově vystavilo během tří měsíců třetí nový obraz Matějkův. Mladý Vladislav Warneňczyk stojí tu v korunovačním obleku, obstoupen několika osobnostmi historickými. Obraz je opětně zřejmým dokladem pilných Matějkových studií archeologických.

— Pomník Linné-ovi, slavnému přírodozpytci minulého století, postaven bude v Stokholmu. Švédská učená společnost usnesla se již na tom a ustanovila zvláštní výbor pro zbudování pomníku toho, kterýž v den stoleté památky úmrtí Linné-ova, dne 10. ledna 1878 slavně má býti odhalen. Výbor schválil již model pomníku, jejž zhotovil prof. F. Kjellenberg.

— Die Serben an der Adria jest titul díla, vycházejícího v Lipsku u Brockhausa, jež přináší zdařilé obrazy typů a národních kostumů jihoslovanských z pomoří adriatického.

Drobnosti.

— Přísahy při pečených ptácích v středověku. Zcela zvláštním obyčejem v středověku byly přísahy konané při pečených ptácích; obyčej to, o němž málo kde nyní zmínka se činí. Podotknouti sluší, že to nebyli ptáci zcela obyčejní a obecně přístupni, nýbrž takové druhy ptáků, které šlechtické hostiny zdobily a vůbec šlechtě jen byly vyhraženy. V nejstarších dobách středověku byl to obyčejně páv, kterýž, arci více pro svou krásu a vzácnost než pro svou zvláštní chuť, hostiny boháčů zdobil. Páva nazývali ptákem šlechtickým; maso jeho pokrmem hrdinů a stravou milenců; tak aspoň vzpomínají ho některé písně troubadourské. Tehdá při hostinách bývali též předkládáni havraní, čápi, volavky a menší sokolové. Taillevant, kuchař císaře Karla V., zůstavil obšírné vypsání, jak se tyto rozličné druhy opeřenců a mnohé jiné pochoutky připravovaly, avšak naše hospodyňky sotva by byly srozuměny s podobnými lahůdkami a jich úpravou. Zajímavé doklady zachovaly se nám o přísahách, skládaných při pečených volavkách a bažantech. Robert d'Artois byl z Francie vyhnán a utekl se ku dvoru Edvarda III. do Anglie. Jednoho dne chytil v okolí Londýna volavku. Dal ji uvařit a vložil ji do dvou stříbrných mísek, načež pak v průvodu harfeníka, dvou hudců a dvou panen, dcer dvou s ním přibylých markýzů, odebral se k Edvardovi, kterýž se svým dvořanstvem u stolu seděl. „Volavka," oslovil ho, „jest nejbázlivější zvíře a já přináším ji zde nejbázlivějšímu muži, Edvarde, kterýž svou korunu od Filipa z Valois uloupiti si dal." Edvard III. byl sice popuzen, ale místo aby Robertovi i s volavkou dvéře ukázal, přisáhal svatosvatě, že přeplaví se přes moře a zjedná ve Francii svým právům platnost, i kdyby Francouzi desateronásobnou armádu proti němu postavili. Spokojen s tímto šťastným výsledkem odebral se Robert se svou volavkou do druhé síně, kdež po boku sličné dcery hraběte Derbyho nalezl ohnivého její milence, hraběte Salisbury, jehož vyzval ku přísaze. „Prosím tuto spanilou slečnu," pravil Salisbury, „aby svou vnadnou rukou mé pravé oko uzavřela." Když tak se bylo stalo, přisáhal hrabě, že to oko neotevře až teprv na francouzské půdě, a sličná děva slíbila mu, že se pak stane jeho nevěstou. Rovněž ostatní rytíři při volavce se zapřisáhli: buďto zemříti anebo zvítězit. Po té přiblížil se Robert ku královně a vyzval také ji k přísaze. „Přisáhám," pravila, „že plod, který v těle nosím, dříve lůno mé nesmí opustit, dokud nebudu za mořem; kdyby dříve tak se stalo, proženu si tímto nožem mateřská prsa." Po těch slovech nepřipustil Edvard další přísahy. Volavka byla rozdělena a všichni od ní požili. Brzo na to odcestoval král se svým vojskem. Královna vyplula s ním a odebrala se do Antverpenu, kdež porodila chlapečka, kterýž pak se zval lvem antverpenským. — V dějinách proslavena jest přísaha při bažantu, kterou vykonal vévoda Filip z Burgundu, příjmím Dobrý a několik čelních pánů, zavázavše se podniknouti křižáckou výpravu na dobytí svaté země. (Podrobný popis přísahy té naléză se v Memoires d'Olivier de la Marche, kniha I, cap. 30.) Ještě v patnáctém věku byl bažant vzácným pokrmem, kterýž jen při hostinách nejvyšší šlechty se skvěl. Kdož ze stavu měšťanského neb z lidu byl dopaden při požívání bažanta, byl potrestán jako pro velezrádu. Než bažant byl přinešen, byl stůl pokryt stříbrnou tkaninou a přinešeny zlaté neb pozlacené talíře. Uprostřed stolu na křišťálové míse postaven byl bažant třepením a pentlemi ozdobený; jeho chvost, zobák, hlava a nohy byly pozlaceny. Jakmile panský tento pták byl přednešen, činily se přísahy a sliby vážné i žertovné, při čemž se pravá ruka na zadek pečeného ptáka kladla. *J. T.*

— K dějinám paruky. Staří Řekové a Římané neznali paruk; byli by se štítili nositi na hlavě cizí vlasy. Umění parukářské vzniklo teprvé ve středověku. První, kdo paruku nosil, byl dle svědectví právě vydaného francouzského spisku sv. Ludvík. Při křižáckém tažení v Palestýně vypadaly mu všechny vlasy a když se navrátil, zalekla prý se nemálo jeho královská matka Bianka, vidouc hlavu jeho holou, jako ze slonové kosti vysoustruhovanou. Rozmrzena tím zjevem a pohledem ustříhala bez dlouhých okolků všem přítomným část vlasů, jež měly náhodou tutéž barvu, jako vlasy jejího syna. Z těch zhotovila sama svému synu skvostnou paruku, kteráž pak jeho holou hlavu bohatým vlasem pokrývala. Proto dostalo se též sv. Ludvíku té obzvláštní cti, že jmenován byl patronem parukářů všech národů. Francie, kteráž touto první parukou se honosila, zachovala si také čest nejslavnější země v parukářství a jest po dnes vývoz vlasů do Francie nejhojnější. Největší slávy dosáhly však paruky i parukáři za krále Ludvíka XIV., kterýž parukáře před ostatními, nešlechtickými a tudíž jen obyčejnými smrtelníky tím vyznamenal, že jim dovolil, aby kordy nosili. Nyní, jak obecně známo, nejsou již paruky módou u mužského pohlaví, ale za to tím více u krásné pleti, kteráž v užívání cizích vlasů tak daleko již dospěla, že má zvláštní vlasy sváteční i vlasy na všední den, ba mnohá krasotinka má jiné vlasy na vycházku a jiné pro domácnost — oboje, rozumí se, falešné. *J. T.*

— Největší strom. Brasilské listy přinášejí zprávu o obrovském stromu, kterýž nalezen byl jedním přírodozpytcem na břehu Rio Branko, přítoku řeky amazonské. O stromu tom kolují mezi indiánskými kmeny mnohé báje a z daleka široka putují k němu, aby v stínu posvátného stromu konali rozličné pověrečné obřady. Obrovský strom ten náleží k čeledi bombaceí a jeho velikost, výše i rozsah předčí o mnoho baobab africký. Větve stromu toho rozšiřují se a tvoří korunu nad prostranstvím, na němž by státi mohlo město s 10.000 obyvateli. Dle pověsti indiánských kmenů hnízdí na vrcholu stromu toho pták Tužužu, ve výši takové, že ho nedostihne žádná střela indiánská; v stínu stromu odbývají prý duchové zesnulých bojovníků a božstva indiánská porady. Podobného druhu obrovské stromy, ovšem ale menších rozměrů, nalézají se zhusta v krajině Alto-Amazovaské na březích vod a tuzemci jmenují je souina. *J. T.*

Knihy nové „Lumiru" zaslané: Poesie světová. Sbírka básnických spisův jinojazyčných. XII. Písně Bérangerovy. V Praze, v komisí knihkupectví dra Ed. Grégra a Ferd. Dattla. 1875.

Karakter. Sepsal dr. Josef Durdík. Druhé vydání. V Praze, nakladatel J. Otto, knihkupec.

Ženské Listy. Orgán pro vzdělání žen a dívek československých. Vydává „Ženský výrobní spolek český." Roč. III. Č. 5. (Květen.) Redaktorka: Eliška Pechová (E. Krásnohorská).

Laciná bibliotéka mládeže. Redaktor: J. L. Mašek. Sešit 11. Lidunka. Povídka. Z chorvatského vzdělal L. R. M. — Mařenka. Dobrá rada nad zlato. Povídky od Fr. Andrle. — Sešit 12. Anděl na zemi. Povídka pro dospělejší mládež. Od J. L. Maška. — Tři stužky. Pohádka od Fr. Anderle. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

O volbě stavu. Rada studujícím z vyšších škol gymnasijních vystupujícím. V řeči německé sepsal dr. Bernard Bolzano. V Praze, tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse.

Nepolitického týdenníku „Paleček" vyšel seš. 10. Redaktor: A. Nevšimal. V Praze, nakladatel a vydavatel: J. Otto.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Když zadumán sedával jsem o samotě a v zachmuřené duši mé vyhoupl se obraz tiché, dobré mé žínky, zdávalo se mi, že je vskutku, ač vzdáleně podobna čarokrásné vidině, která druhdy před duševním zrakem mým skoro neustále se vznášela. Avšak když vrátil jsem se zase domů, když spatřil jsem opět tu chorobně nažloutlou tvář, ty suchoučké ručinky, ty hluboko vpadlé a přece zas tak podivně tklivé temnomodré oči — bývalo mi Ismeny nevýslovně líto. Zdávaloť se mi, jako bych byl milé duši té v myšlenkách ublížil, jako bych se byl těžce, nepromíjitelně prohřešil, a nevysvětlitelné pusto vloudilo se v mou duši. Počal jsem býti nespokojen sám s sebou a k nespokojenosti přidružila se poznenáhla chorobná jakás dráždivost, které jsem se marně vzpíral. Stal jsem se nedůtklivým v míře téměř nepochopitelné. Často jediné slovo, mnohdy pouhý pohled, pouhý posuněk dostačil, aby mi vzkypěla krev .... Ismeně však jsem přece ni slovem, ni pohledem neublížil, ba zdálo se mi, jako bych jí vůbec ani stínem myšlenky ublížit nemohl. Ale ublížil jsem jí přece; ublížil jsem jí spůsobem bezpříkladně krutým, spůsobem brutalním ....

Až do osudného okamžiku toho znal jsem minulost Ismeninu jen povrchně. Věděl jsem sice na jisto, že je dítkem lásky a tušil jsem, že otcem jejím byl nejspíš zemřelý pěstoun její; ale znaje sensitivní povahu její a nechtěje v duši její probouzet trudné a žalostné zpomínky, nedotýkal jsem se těchto poměrů nikdy. Také Ismena se o nich nikdy nezmiňovala. Když však přece někdy, třeba jen mimochodem, stala se o nich zmínka, neušlo mi nikdy, že přeletla vždy chmura zármutku nebo lítosti Ismeninu tvář. Tušil jsem, že příjemnou, spokojenou a šťastnou Ismenina minulost nebyla, a právě proto jsem vždy co možná nejméně nápadně od předmětu toho odbočil. Ismeně tato má šetrnost neušla; spozorovalať ji už v první době našeho seznámení se a splácela ji stejnou měrou. Nikdy se mne netázala na moji minulost, nikdy se nedotýkala ani zdaleka ničeho, co by bylo mohlo vzbudit ve mně vzpomínky na leta minulá. Společnou byla nám jen přítomnost a budoucnost a z minulosti jen tolik, co zažili a procítili jsme od okamžiku našeho setkání se v domě Ismenina pěstouna — vše ostatní náleželo každému zvlášť.

Jen jednou — bylo to několik dní po našem sňatku — pocítil jsem, snad poprvé ve svém životě, zvláštní jakous zvědavost. Ismena nosívala u všech šatů svých vysoké límečky a kolem krku vždy širší, obyčejně černou sametovou stužku. Dříve mi to nebylo nikdy nápadno; ale když později vídal jsem šíji její obnaženu, seznal jsem také příčinu — úzkou, krví poněkud podlitou prouhu kolem krku. Po několik dní stále jsem na to myslil. Posléze odvážil jsem se k otázce. Ismena upřela na mne mlčky svůj zrak; pak lehýnce ke mně se naklonila a ovinuvši rychle své ručky kolem mé šíje, počala mne líbati. Nepromluvila ani slova; ale v krásných očích jejích skvěly se slzy .... A právě jen tyto slzy byly příčinou, že jsem otázku svou nikdy více neopakoval...

Tak žili jsme klidně a v míru. Člověk jiné povahy a jiné minulosti než já byl by býval v mých poměrech šťasten. Pracoval jsem poctivě a svědomitě; přání a tužeb nesplnitelných neměl jsem téměř pražádných. Nebyl jsem nešťasten, ale nebyl jsem také šťasten, nýbrž jen kliden ....

Na přítele malíře, meškajícího doposud ještě v cizině, často jsme si zpomínali. Psávalť mi občas, a listy jeho byly důkazem, že i v dáli zůstal nám přátelsky nakloněn, že zpomíná na nás, jako bychom byli v širém světě jediní lidé, kteří byli srdci a duchu jeho úplně porozuměli. Několika dopisům bylo přiloženo také několik drobných, v ohledu psychologickém zajímavých lístků obsahu erotického. Lístky ty určeny byly jen pro mne. Byla to zpověď šlechetného muže, líčícího věrně všechny fáse své náklonnosti k Ismeně, všechny své naděje, pak žal i pozdější resignaci svou. Psychologický proces ten byl sice již mnohokráte vylíčen perem skvělejším, než jakým vládl přítel, ale přítelova upřímnost a zvláštní, malancholický nádech jeho listů, jakož i okolnost, že veškerá ta vřelá touha, veškeré to sladké a tklivé rozechvívání idealní duše platilo vlastní mé žínce, činily mi lístky ty dvojnásob zajímavými. Zajímalyť mě aspoň v první době více než listy věcné, v nichž přítel se zanícením šíře se rozpisoval o svých studiích, v nichž živě líčil mistrovská díla, jež byl na svých cestách Německem a Francií, zvláště pak romantickým Španělskem spatřil, pronášeje a opodstatňuje o nich svůj úsudek. Již z prvních listů přítelových bylo nade všechnu pochybnost jasno, že změna podnebí a hlubší studium nezůstaly bez konejšivého vlivu na rozháranou mysl jeho. Také poměry jeho byly se změnily. Seznámilť se ve Španělsku s bohatým jakýms šlechticem anglickým, kterýž

jsa nadšeným ctitelem madon Murillových objednal si k doplnění své obrazárny u přítele některé kopie. Přítel nabídnutí přijal. V listech svých arci si časem posteskl, že je tím odvrácen od prací původních; avšak očekávaje od práce té jednak nabytí větší zručnosti technické, jednak pak zlepšení poměrů hmotných, poněvadž stipendium daleko nestačilo ani k částečnému ukojení jeho touhy, zvlášť touhy po cestě Italií, podvolil se práci beze všech rozpaků. Doufalť, že bude nejdéle ve třech letech hotov a celou tu dobu chtěl stráviti ve Španělsku. Počal tedy pracovati s úsilím a pílí neobyčejnou. Později zaujala jej práce v takové míře, že mi psával řídčeji, vždy však se stejnou vřelostí. Mnohdy došel lístek jen několikařádkový, ale vždy mi byl vítán.

Kdysi vrátiv se za pozdního letního večera z menšího výletu domů, nalezl jsem na svém stole opět přítelův list. Žinka má nechala jej jako obyčejně nerozpečetěný. Dychtivě sáhnul jsem po listě a rozpečetiv přelítl jsem jej v několika okamžicích. Obsahoval jen několik řádek.

„Právě jsem přibyl do Madridu," psal přítel, „a poprvé spatřil jsem Murillovu nejslavnější madonnu „La virgen de Madrid." Znáš ji z Gaupilovy fotografie a pokud se pamatuju, máš ve své sbírce také medailonek s miniaturou téhož obrazu. Ale podivil bysi se, kdybys fotografii porovnal s originalem. Nebudu se prozatím o tom rozpisovat. Jsemť příliš rozčílen . . . V duši mé to víří a z chaotického vlnění vzpomínek vystupuje obraz . . . Zpomínámť na Ismenu . . . . Kolorit Murillových obrazů je tak originalní, že nelze jej slovy popsati. Měkkost a jemnost převládá; nikde nenalezneš podle sebe barev křiklavých, nebo jen živějších; barva je přitmělá, a přece vždy tolik výrazné živosti v obraze, že nelze pochopiti, jak možno vkouzliti na plátno . . . Ostatně jsem o tom již dříve psal několikráte. Dnes mi promiň další výklad a možno-li ti, pošli mi sem bez odkladu všechna svá fotografická vyobrazení této Murillovy madonny. Potřebuju jich nevyhnutelně, ačkoli s kopií obrazu ještě nepočnu. Za několik dní odjedu opět do Barcelony. Čas ten věnuju prohlídce galerií madridských, v nichž je přes čtyřicet obrazů Murillových. Čekám na odpověď. Máš-li nějaké rytiny obrazu, přilož je. Nezapomeň!"

Poněkud nesouvislý list ten patrně byl psán v největším chvatu, snad i v rozčilení. Připomenutí o Ismeně jsem nerozuměl. Rovněž tak mi bylo nesrozumitelné místo o porovnání fotografií s originalem. Podobně nejasný list nebyl mi přítel ještě nikdy zaslal. Umínil jsem si tedy, odepsat bez odkladu, poslat mu zároveň také žádané fotografie a rytiny a žádat za vysvětlení.

Sbírky mé byly pečlivě uloženy v starém kufříku, kterýž uzamčen klidně odpočíval v koutě, neboť od té doby, co jsem se věnoval zaměstnání praktickému, nezbývalo mi téměř ani času k oddechu, tím méně k hříčkám s věcmi tak rozhodně nepraktickými. Popotáhnuv kufřík blíže ku stolu otevřel jsem jej a počal hledati. Ismena byla mezi tím v prvním pokojíku něco kutila. Vrátivši se a vidouc, jak kladu alba a balíky na stůl, otázala se, co hledám. Mlčky podal jsem jí přítelův list. Žinka jej přelítla, ale poznámce o sobě taktéž nerozuměla.

„Piš mu tedy a pošli, čeho žádá, bez odkladu," pravila; „v příštím listě snad bude psát srozumitelněji."

Usednuvši pak ku stolu přitáhla kolébku se spícím dítkem blíže a jednou nohou kolébajíc dívala se mlčky na mne. Maje sbírky své dosti pečlivě urovnané a věda, že mám toliko osm fotografií a rytin připomenuté madonny, byl jsem s hledáním brzo hotov. Toliko medailonek hledal jsem déle a naleznuv jej posléze položil jsem jej na stůl.

Ismena shlednuvši medailonek lehynce vzkřikla a vztáhnuvši po něm rychle ruku přitiskla jej ke rtům..

„Co to, Ismeno?" optal jsem se, nemoha si ženino počínání hned vysvětlit.

„Což pak se již nepamatuješ na naše první setkání se v botanické zahradě? Což nepamatuješ se, že's dotíravé Ismence tento obrázek strhl s krku?"

„Jakž bych se nepamatoval! Ale toho jsem se přece nenadál, že ti je medailonek tak milý."

„Tenkráte, když vrátiv se vracel jsi mi obrázek a já ti jej darovala," pravila Ismena, „tenkráte jsem arci ještě nevěděla, ba ani netušila, jak se mi později stane milým. Jeť to památka po drahé matce. Ocenila jsem ji později, když už jsem se domnívala, že nikdy více se s ní neshledám. Měla jsem za to, že's medailonek někam pohodil a ztratil. Často jsem si na něj zpomněla, ale netázala jsem se po něm. Stalť se mi prodlením let tak drahým, že jsem raději zůstala v nejistotě o jeho osudu, než abych ti byla zjevila, čím mi je a z úst tvých pak snad musila slyšet, že je ztracen. Promiň mi to, prosím tě . . . Však nejen památkou po matce — medailonek ten byl zároveň také zázračným ochrancem mým . . . Viz jen, jak ostré hrany má . . ."

Po těchto slovech podala mi Ismena medailonek. Měla pravdu. Hrany byly skutečně neobyčejně ostry.

„Doposud nechápu," dím, klada medailonek na stůl.

„Příčinou toho jest jen okolnost, že's až dosud nikdy se netázal na podrobnosti z mé minulosti," odpověděla Ismena a vzavši medailonek dívala se na něj s pietou, s jakou se díváme na svadlý kvítek, připomínající nám milý, nenahraditelný okamžik . . . . „Vím také, proč jsi tak učinil," pokračovala Ismena, „a děkuju ti za tvou šetrnost. Hříšnou minulost má arci nebyla; ale zdá se mi, že před tebou, před nímž jsem nemusila míti žádného tajemství, neměla jsem tajiti ani prostičký tento příběh ze života ubohého dítka lásky. Toliko jediný moment mého života vynikl nad obyčejnost: takměř zázračné zachránění mé; neboť jen této madonně děkuju, že nestala jsem se obětí k zoufalosti dohnané matky své . . ."

V tom dítko v kolébce zavzlíklo a žínka sehnuvši se k němu jala se je konejšit.

„Musím se přiznat, Ismeno, že jsem tentokráte skutečně zvědav," pravil jsem po chvíli, když bylo dítko opět ztichlo.

Ismena usednuvši proti mně počala vypravovati:

„Z nejútlejšího mládí mého utkvěly mi v paměti živě události, sběhnuvší se bezprostředně před a po smrti mé matky. Myslím, že pamatuješ se ještě na zdánlivě ledabylou rozmluvu naši v Chotkových sadech po mém vypuzení z domu pěstounova. Nevědouc, kam se uchýliti, byla jsem ve velkých rozpacích. Ty's mi nabídl, bych se přestěhovala k tvé matičce; já nabídnutí tvé zamítla, ale v okamžiku, když vyslovil jsi jmeno své matky, zpomněla jsem si na vlastní matičku a rozhodla se, že odeberu se na Nový Svět. Jak víš, žádala jsem

tě, aby's mě doprovodil. Ty's chvíli váhal, ale později jsi mému přání vyhověl, aniž by's byl pátral po pohnutkách mého neunadálého rozhodnutí se. Z toho, co ti budu vypravovat, poznáš, co mě vlastně k rozhodnutí tomu přimělo.

V domku na konci Nového Světa, do něhož jsem tenkráte vešla, žila jsem již dříve co dítě s matkou svou; neboť v téže komůrce, v kteréž jsem se byla v podnájmu ubytovala a v níž jsem později ztrávila nejslaší chvíle svého života, byla jsem se narodila. Z dětské doby pamatuju se nejživěji na události sběhnuvší se za krásného letního odpůldne několik dní před smrtí mé matky. Bylo mi tenkráte asi šest roků a pamatuju se na vše tak živě, jakoby se to bylo stalo před několika měsíci. Matička má ležela v komůrce na slamníku na zemi. Byla přikryta starou houní a ačkoli byla rozpálena, přece se třásla na celém těle. Časem mluvila cosi nesruzumitelného a skoro bez přestání mne volala; ale kdykoli jsem se k ní přiblížila, vždy mne zas posuňky nebo slovy od sebe odpuzovala. Občas vstoupila do komůrky některá sousedka, ale i na otázky sousedek odpovídala matka nesouvisle a nesrozumitelně. Krátce po poledni navštívil matku kněz. Jakmile jej matka shledla, divoce vykřikla a dala se do pláče. Marné bylo konejšení sousedek; matka vzlíkala a plakala, až kněz zas odešel. Brzo na to zase mne volala. Přistoupila jsem blíže. Matka se chvíli na mne upřeně dívala, pak vztáhla proti mne ruce a sevřevši mne křečovitě do náručí, několik okamžiků vášnivě mě líbala. „Už není pomoci, Ismenko," vzlíkala bolestným hlasem, „už není pomoci — nech mě tu a nekoukej se na mne, až budu umírat . . ." Nechápala jsem sice dosah těchto slov, ale přece mi bylo nevýslovně úzko a slzy vstoupily mi do očí. „Mamičko — má zlatá mamičko — jen mi neumírej!" vzlíkala jsem; však matka prudce sebou pohnula, chvíli mluvila cosi pomateně, jakoby mě od sebe vyháněla, načež zas jen pronášela slova nesouvislá nebo blabolila. Ještě chvíli jsem seděla vedle matky na zemi, pak jsem se vzchopila a vzlíkajíc vyběhla jsem ven. Před domkem si hrající děti vábily mne ku hře. Hrála jsem si s nimi nějaký čas, ale pak se mne zmocnila nepochopitelná lítost. Odběhla jsem od dětí a usednuvši před domkem na stezičku, vedoucí do vršku na hradby, dala jsem se do usedavého pláče. Za nějaký čas přiblížil se ke mně neznámý obstarožný pán. Chtěl jíti po stezičce na hradby, ale spatřiv mě zůstal stát a zeptal se vlídně: „Proč pak tak pláčeš, holčičko?" — Neodpověděla jsem; teprv když otázku svou opakoval, vyhrkla mi z úst slova: „Mamička nechce, abych se koukala, až bude umírat . . . . a já nechci, aby mi umřela." — „A kde je tvá matička?" ptal se opět neznámý. — „Tam v sednici leží na zemi," odpověděla jsem ukázavši rukou na domek. Pán chvíli zkoumavě na mne pohlížel, pak pravil: „Na zemi že leží? Doveď mne k ní!" Slova ta pronesl sice vlídně; ale vyzvání jeho učinilo na mne dojem opačný. Vyskočivši místo odpovědi se země dala jsem se na útěk. Dětskou zvědavostí puzena dívala jsem se z pozdáleči na pána. Tento díval se za mnou, pak popošel několik kroků po stezce do vršku, ale vrátil se a vešel dvířkami do dvorečku. Opatrně připlížila jsem se ku dvířkám a zahledla jsem ještě, že mluvil s jednou sousedkou, která jej pak vedla do naší světničky . . . Co se dále dělo, nevím. Pamatuju se jen na to, že za několik dní matka zase chodila a srozumitelně mluvila, jako jindy; ale asi za týden opět ulehla, opět byla rozpálena, opět počala mluvit nesrozumitelně a když jsem se jednou ráno probudila, byla matička — mrtva . . . . Na vše ostatní skoro se už ani nepamatuju. Vím jen, že asi k polednímu přišel do naší světničky opět onen neznámý pán, že mluvil se sousedkami, že mě hladil a konejšil, když jsem plakala a posléze že vzal mě za ruku a odvedl dolů do města do svého bytu, kde jsem počala žíti nový život. Také na naše setkání se v botanické zahradě, jež stalo se několik dní po právě vypravovaném příběhu, pamatuju se neobyčejně živě; vše ostatní vznáší se přede mnou už jako v mlze, ba i tvář matčina vymizela mi již úplně z paměti . . . ."

Ismena se odmlčela. Nevyrušil jsem ji z bolestných vzpomínek. Po chvíli počala dále vypravovat:

„Vše, co ti nyní sdělím, nevím z vlastního názoru. Vypravovalť mi o tom pěstoun můj, kterémuž se byla matka se vším svěřila. Matka má musila být povahy zvláštní. Veselá a přece časem zádumčivá a snivá, tichá a přece zas někdy vášnivá . . . Otce svého neznala. Bylť chalupníkem v jedné z osamělých vesniček na úpatí krkonošských hor, nedaleko Náchoda. Po smrti otcově žila se stařičkou matkou v nedostatku, ale jsouc jako matka veselé mysli snášela po jejím příkladu veškeré útrapy bez reptání. Žily jako žijí lidé v podobných poměrech dosti klidně a spokojeně, až obyčejný, ale pro moji matku osudný poměr milostný duševní poklid její neukojitelným žalem otrávil. Milovala švarného synka selského, kterýž v Praze studoval. Jedni pravili, že chce být lékařem, druzí že by rád byl advokátem a opět jiní, že knězem. Však jistotu nevěděl ještě nikdo, ani vlastní otec jeho. Byltě mlád a mohl si ještě zvolit stav kterýkoli. O lásce mé matky neměl nikdo ani tušení. Mladík sám, jak se zdálo, byl matce mé nakloněn; bylať jedním z nejsličnějších, nejveselejších děvčat celého okolí. Když o prázdninách meškal doma, věnovával jí vždy větší pozornost než kterékoli jiné dívce; ale nikomu, ani jí samé nikdy nenapadlo, soudit z toho na trvalou vzájemnou náklonnost. Kdysi přijel za krásného letního dne mimo nadání na pouť, setkal se s matkou mojí v krčmě, tančil s ní a pak ji za čarokrásné lunojasné noci domů doprovázel . . . Rozčílena, v hlubinách duše rozechvěna vrátila se domů, aby se vyplakala na prsou matčiných, ale místo nejmilejší duše nalezla v koutku, o kachlová kamna opřenou vychládající — mrtvolu . . . V téže době, kdy dcerka v kole víříla, kdy naslouchala sladkým slovům miláčkovým, v témže okamžiku, kterémuž děkuju já svůj život, zápasila matčina matka se smrtí . . . Je cosi strašného v této shodě protiv! Žal matky mé byl bezměrný. Miláček její ji těšil; však za dva dni zas domov opustil. Když se s ní loučil, daroval jí na památku medailonek s čarokrásnou madonnou . . ."

(Pokračování.)

Smrt hajduka Veljka.

Od *Jos. Holečka.*

Pyšně trčí Negotínské věže,
jako kalpak na junácké hlavě,
dolů shlíží k Turkům pohrdavě —
ej co bát se, však je Veljko střeže!
Pode hradem pašete se Muly
hordy divé v kruhu pestrém snuly,
pohanské si lebky každodenně
rozrážely na skalnaté stěně,
přišel večer — s hanbou ucouvnuly.
Ujařmený srbský národ celý
patří k Veljku jako k spasiteli.
Ou sláb počtem. Poslal k Mladenovi,
aby na kvap přispěl ku pomocí,
ale marně čeká dnem i nocí —
zrádný Mladen líně sobě hoví,
klidně doma počítá a kupí
nalovené v kalu boje lupy.

V Negotíně noční ticho vládne,
jež jen ruší kroky stráží pádné,
jež jen ruší slavíkovy zpěvy,
který v sadě růži lásku jeví,
jež jen ruší potulných psů vytí,
již se dole masem padlých sytí,
a pak táhlé muezinů hlasy,
když v noc hluchou bájky nutí lživé:
že tě Allah jediný bůh spásy,
Mohamed pak slovo jeho živé!

Pluje luna po hvězdnatém moři,
slavíkovi v sadě zahovoří:
„Zpěvnou vedeš, malý tvore ptačí,
sotva útlé hrdélko ti stačí!
Pověz, ptáče, kde jsi dosud dlelo,
že mé oko tebe nevidělo?
Když se turská přivalila síla,
ptáčata hrad zpěvná ostavila,
zaletěla do hostinné dálky,
kde je lomoz nepoplaší války,
od těch dob jen havrani a vrány
časem snesou na vité se brány.
Či jsi, dlouho s růží svou se louče,
zmeškal tehdáž, vstoupit do kotouče
létavého štěbetavých druhů,
nemoha pak z nepřátel již kruhu,
skryl se v díře kdesi netopýří,
kde chvíš strachem v srdéčku se plachém,
an boj krutý, nelítostný víří
a zem černá krve rdí se nachem?
zdaž tě láska tak ohromná hněte,
že tě v noci láká ze doupěte?“

Slavík pěvec odpovídá luně:
„Nejsem, noční panovnice, zdejší,
však jsem doslech, růže nejkrásnější,
růže bílá, rajské schrána vůně,
že rozkvetá v Negotíně hradě,
a jak slyším, hravý rod svůj nechám,
napnu peruť, k Negotínu spěchám,
bych se kořil nevídané vnadě.
Bázeň věru nepřísluší muži —
našel jsem už „Negotínskou růži.“

A zas luna jasná odhovoří:
„Aj což nevíš, Veljkova že Stána
„Negotínskou růží“ nazývána,
jež mou sestru zastiňuje zoři,
před níž sama růže tvá se klaní
jako před svou královnou a paní
a div v směsi vonné nezápolí,
zdaž ji Stána za šperk sobě zvolí,
a já sama okénkem se deru
ostíněným Veljka do komnatky,
abych zřela lepou země dceru
tajně ji v ret zulíbala sladký
a se v měkkém probírala vlasu.
Věru, pěvče, kdybys ji zřel jednou,
neslavil bys více písní mednou,
nežli skvělou Stány mladé krásu!“

Ruče ptáče na okénko vzlétlo;
po komnatce luny proudí světlo,
vidí slavík, mlkne, žas ho jímá —
po Veljkově boku Stána dřímá.
Líčko bílé jemně uzarděno,
ret ze spánku Veljka šeptá jmeno,
tenká říza s ramena se svlekla,
a co jeví, na to vlasy stoudné
rusý hedváb rozsypaly proudně,
nožka drobná s přikrývky se smekla,
jedna ruka srdce mladé stiská,
snad mu brání ňader ze ohrady,
druhá visí jako beze vlády,
na ní zlatý náramek se blýská.

Však co náhle Veljka ze sna ruší?
Co to bouří junáckou mu duši,
co to v spánku srdce dráždí smělé?
Čili sní, že Turka nepřítele
rubá, seká, koněm dupe v prachu?
Před Turkem by neměl Veljko strachu —
a hle! on tak vyděšeně zírá,
s čela sobě potnou rosu stírá!
Ke vchodu se napřahuje ruka:
„Kdo to klepá? Kdo mi spáti nedá?
To ty, Maro? Což tvář tvoje bledá
zase přišla moje množit muka?“
Domluvil — kol mrtvé ticho vládne,
jenom Stána oddychuje zvolna.
Veljkovo v tom na ni oko padne,
a již tajná moc a neodolná
do úsměvu chmurné líce ladí,
něžně Veljko hebkou kadeř hladí,
nachýlil se k spící růži svojí,
tknutím jemným ret svůj s jejím pojí:
„To byl sen jen — šeptá — klamné zdání!
A kdyby i pravda byla holá,
koho tento anděl strážce chrání,
zdaž i branám pekla neodolá?“

Položí se, pojme ručku Stány,
na junácké sobě srdce vloží:
„Hospodine a vy svatí boží,
vy dnů lidských mocnými jste pány,
kořím se vám, hajduk hrdý, pyšný,
kořím se vám, nízko vám se modlím:
dotud ještě na zemi nech prodlím,
dokud mrzké Turky neznaboby
neponížím pod ostruhu nohy,
dokud tu sběř bídnou, proněvěrnou
nerozdeptu jako křehkou hrudu —
pak rád hlavu v zemi skryju černou
a rád pykat za své hříchy budu!“

Sotva slova na rtu odumřela,
síť ho spánku opět obestřela,
a již opět zdá se mu, že venku
hlas Maričin pláčem tlumen šeptá:
„Pusť mě, Veljko, pusť mě do přístěnku!
viz, jak slza ruměnec můj leptá
a jak v žalu na tvé prahy kane!
Smiluj se, ach ustrň se, můj pane!
Nenech mě tu marně žebrat, kvílet,
odpusť ženě, pak-li provinila,
jsemť já přece první tvoje milá
a jdu s tebou chotí lože sdílet —
vždyť to lože před bohem je moje!
Jenom úsměv — a mých slzí zdroje
vysuší se jeho na výsluní!
Rozpomeň se na ubohou Maru,
na ty doby, jež jsi trávil u ní,
kochaje se v temném líce žáru,
hlavu tule do jejího klína,
a jak černá kadeř její stinná
chladívala tvář ti rozpálenou,
jak se chvěla jako netýkanka
pod pocelem prvním od kochánka,
a jak blahem v náruči ti mřela,
když tvá ústa „ženuško“ jí děla.
Chybila snad, že tak bezeměrně
milovala tebe, slepě, věrně?
A já žárlím! Celé moje štěstí
ty jsi sám! Mně není možno snésti
pomyšlení, že se ženy jiné
kletá hlava k tvému ňadru vine!
Zapuď Stánu, sokyni mou, s boku,
a já jako pilná kvítek včelka
obletovat svého budu Veljka,
písní bzučet, co mu spatřím v oku,
slušně konat — zapuď Stánu s boku!“

Ale Veljko ve snu hlavou vrtí:
„Nikdy, nikdy, a byť i mi smrti
stín perutí chvějnou, třepetavou
vidomě se vznášel nade hlavou!
Já jsem dobu svého živobytu
neposvětil ženské lásky třpytu
přeludnému a mým není cílem
leniveě se převalovat v shnilém,
rozkoší jen ustýlaném loži,
jak ty žádáš! Složím na rohoži
drsné hlavu, kruché na kamení —
ne, mou tužbou láska ženy není!
Mou je láskou matka domovina,
která k dětem okované spíná
ruce, od nich spásu sobě žebrá!
Bohem samým žena důmyslně
vykroužena muži byla z žebra,
by se kochal v bujné hrudi vlně,
ve hedbávném vlasu, štíhlém pasu.
Slunce, měsíc, kmitavou hvězd chasu,
vše, i ženu pro muže bůh stvořil,
ne, by se jim jako modlám kořil,
leč by sílil pohledem se na ně.
Muž je pro čin odhodlaný stvořen,
ženě proto hebké dány dlaně,
aby muži, lopotou-li zmořen,
stírala pot strmácené skráně,
s čela měkce vyhladila vrásky.
Ty jsi ke mně neměla té lásky,
ty jsi mne, když před málo jsem lety
přišel v čele hajdučí své čety,
kles před tebou, abys požehnala
na cestu mě růžovými rety,
rozbojníkem zvala, loupežníkem,
pohrdala jsi mnou, proklínala —
a já byl přec vlasti bojovníkem!
Ty ten jícen propastný jsi sama
rozesmekla sobě pod nohama.
Já mám Stánu. Mezi náma není
navrácení, smíru, odpuštění!“

Ale Mara prosí důtklivěji:
„Nevrátím se těchto od veřejí,
musím, musím přiblížit se tobě!
Ty to chceš — nuž, ponech Stánu sobě,
miluj si ji, celuj, k svému boku
přivinuj — však mého směr se kroku
malátného již víc neobrátí!
Vpusť mě, vpusť! Já nebudu se zváti,
ty-li kážeš, tvojí chotí, družkou —
jen mě vpusť! Já budu tvojí služkou,

budu stlávat vaší lásce lože,
sama spávat v prachu na podlaze,
nebudu již plakat — sladce, blaze
usmívat se budu — ach, můj bože!
neznáš, Veljko, neznáš lásku ženy,
neznáš toho v útlém srdci obra!
Budu klidná, pracovitá, dobrá,
jídat budu drobty odvrženy,
které spadnou od vašeho stolu —
snad přec někdy oko Veljka vlídné
ku trnoži na Maricu shlídne,
uleví a potěší ji v bolu!
Vím to, vím, že bývala jsem divá,
prudká jako vichr, popudlivá —
nebudu již! Jako ochočená
laňka ku tvým šlépějím se svinu,
a ta v srdci rána rozjitřená
snad se zhojí ve tvém drahém stínu!“

Ale Veljko opět hlavou vrtí:
„Ne, ne, nikdy, ni na prahu smrti!
Já odpustit nemohu a nechci,
neznám tě víc, ani nechci zočit!
Já mám Stánu. Polibkové lehcí
každého mě jitra budí k činu:
„Vzhůru, Veljko, čas je v třemen skočit,
vzhůru, Veljko, k činu za otčinu!
Opásej se šavlí ocelivou,
kůň již čeká, dupe, hází hřivou,
vzchází slunko nad Srbijí žárné!“
Ručky její bílé, lepotvárné
obepnou se stříbrojasným věncem
kolem mužných, osmahlých mi skrání,
ústa růžná zpěvavým se ptencem
za vítězství modlí, za shledání,
a já mním se nebes posvěcencem.
Jen to, to jen chtěl jsem nalézt v tobě!
Jdi! Já neodpouštím ani v hrobě!“

Ještě Mara odpudit se nedá:
„Vidím, smutná, že tvář moje bledá,
utrápená, sotva obměkčí tě.
Nuž, ať toto za mne prosí dítě,
tvoje dítě, které k mému prsu
tulivě lne jako poupě k trsu!
Vidiš, ty zlý! Mara zapuzená
nemohla ti ani poslat zprávy,
že mateří život její slávy
rozpučel ti dědicem a jmena!
Odpusť matce pro nevinnu synka,
otevři mi! — zticha však, on spinká!
Ach ten bude hledět, až se zbudí
na neznámé otčíkově hrudi!
Kdybys věděl, jak dřív býval čilý,
boubelatý, růžný, roztomilý,
a teď chřadne! — marně krmě čeká,
hořem vyschly prameny mi mléka.
Také žvatlá již. Já „mama“
švitořit jej naučila sama,
nyní s matkou k roditeli chvátá,
aby učil šveholit jej „tata“.
Viz to děcko! Nezapře své krve:
jako ty je snědé, černobrvé,
kadeřavé, zřítelnice velká,
plamenná — jak malý obraz Veljka.
Když mi pláče a řeč chlácholivá
nekonejší ho a neprospívá,
zanotuju píseň o Veljkovi
junáku a paši Mustafovi,
kterou národ o tobě si zpívá,
a on mlkna, tak se moudře dívá,
jakby znal, co slyší od matinky.
Kdybys zřel ho! Jiné upomínky
nezbylo mi po tobě, leč jedna
ostruženka skvoucí, postříbřená;
a když pláče, a já rady bědná
nevím: Slyšíš, jak to pěkně zvoní?
cinky, cinky! — a již sábá po ní
a již více slzy neuroní.

Ach, můj pane, neúpím už k tobě
za sebe, leč za to malé robě!“

Chví se Veljko listem na osyce.
Váhá. Cítí blaženost tu, líce
synáčkovo hladit, pocelovat,
na koleně houpat, v loktech chovat,
podobu svou v nevinném zřít očku,
prvnímu jej slovu učit, kročku
prvnímu, pak zpěvům starodávným,
na to koně sedlat, šavli pásat,
před Turkem se nebát, neotřásat,
žít jej učit, i když tělo zmírá — —
Později, ne teď! Zejtra snad už sirá
země nad ním chladnou náruč sklopí;
střelivo již došlo; muži řídnou;
za hradbou se nelze držet bídnou —
a v proud zkázný syna nepotopí,
nevysadí na příval do seče.
Kdoby jednou, Veljko zahyne-li,
úcty vedl břitkým ostřím meče
s Mladenem a Turky nepřátely?

Proto Veljko odpovídá Maře:
„Jak jsem vroucně miloval tě v staře,
tak tě nyní nenávidím, ženo!
Pro toho však mého ledví syna
budiž tvoje umenšena vina,
všecko budiž tobě odpuštěno!
Já jsem nyní hrobu čekatelem,
dnes či zítra, bůh-li nepomůže,
uložím se na hrobové lůže,
a já nesmím v srdci chrabrém, smělém,
zvrtkati se malým pacholíkem,
a byť krev to moje byla vlastní!
Žijte sami, buďte spolu šťastni!
Probiju-li nepřátel se šikem,
živ-li vyjdu z vlnobití boje —
nebe samo touhu moji vidí —
rád přižehnu k ňadru děcko svoje!
Bouře-li mě s čela země sklidí,
vyřiď jemu, že mu otec žehná,
vyřiď jemu, že jej otec líbá,
a když boj kol juné šíje shýbá,
ať vždy stojí jako já, se nehna!
Jdi teď! pospěš od mých sobě dveří,
veď ho, tul ho ňádro na mateří,
přijde den a bude vichr douti
válečný — on nesmí zahynouti!“

A zas Mara: „Ty mne nenávidíš?
Nic se nediv, z nenávisti setby
pakli símě zlořečení klidíš,
vlastní ženy zlořečení, kletby?
Že mě nenávidíš? O nic méně
tebe já, jíž nad vše byl jsi drahý,
jež jak psice lízala tvé prahy,
jež ti odpouštěla, ke kuběně
když chod tebe zvábil křivolaký!
Proklet budiž, a tvor s tebou však ý,
ku kterému ještě lásku cítíš!
Bůh tě neznej, zatrať! Slunce jasné,
nechať ještě dnes tvé zradě shasne,
a jen plamen pekelný ti svítiž!
Ještě dnes tě boží schvátiž ruka —
ach mé srdce, srdce moje puká!“
Procit Veljko. Zdrcen rozehlíží
zmateným se zrakem na vše strany.
Kterak prsa břímě kletby tíží!
Chce je svrci — je to ručka Stány.
A již svítá. Bledá luny záře
z komnatky se dávno vytratila.
Zahleděl se maně v Stány tváře,
s tváří zrak se v ňádra svezl bílá —
jak bez ducha hledí, nekochá se
v sněhobílé, třpytné Stány kráse.
Zticha vstává, odívá se zbrojí.
Snové zašlí stále mu se rojí
ve podobě děsné před očima.

Ozbrojil se po vůdcovsku zcela.
Stoupil k loži. Stána ještě dřímá.
Probudil ji, tknuv se retem čela:
„Vstávej, choti drahá, vstávej, vzhůru!
Měl jsem divné sny a nebezpečné!
Vstaň a popros božství mocné, věčné,
chce-li, nech tu rozežene chmuru!
Mužstva málo, střelivo nám schází,
už i tvoje skvosty rozpuštěny
svatební a z bystrých vystříleny
pušek; zrádný Mladen nepřichází
a náš osud nemůž čekat déle —
Negotín dnes sledně v nepřítele
malým počtem, velkou myslí vrazí.
Možná, že se statně protlučeme,
do jednoho možná zahyneme.
Pomodli se, by nám byl bůh pánem
vlídným — já už leda jataganem
modlívám se — ty jsi slabá žena,
tvá spíš bude prosba vyslyšena.
Jsi tak krásna, že se mi zdá věru,
že by ni bůh neodolal milý,
kdyby tvé se oči zarosily
a dlaň spjala. Nuž, já v boj se beru!“

Obejmutí, dlouhé políbení.
a již slyšet zvonivé jen znění
ostruhy a kaleného meče,
jak se tvrdém po kamení vleče.
Klekla Stána, bílé ruce spjala,
zavzdychala, hořko zaplakala.
Jindy když ty ostruženky zněly,
jakby ku hře zvaly, ku veselí,
a dnes jak hlas pohřebního zvonku

Dávno se noc nachýlila k sklonku.
Jitro zvolna rozbřeskuje — svítá.
Vstoupil Veljko na hradby a čítá
okem sílu nepřátelských pluků.
Kol a kolem stanů rozestřeno
jako moře, když je rozčeřeno.
„Kolik — šeptá Veljko — ještě krků
odkojíš si, ty má vlasti sirá!
Pode mnou se propasť rozevírá —
či to i hrob tvůj, ty bědná země?
A ten Mladen, pes ten, hadí plémě,
na pomoc mi nepřispěl vzdor prosbám,
vyzývání, zaklínání, hrozbám,
a já s kletbou na čele tu zhynu
bez vítězné písně, bez vavřínu
na své černé, slávychtivé kštici,
když mne vlasti nejvíce je třeba ...
A zas upír mou krev rodnou střebá,
zas to mutné oko zřím, žal v líci
a lomení okovaných rukou! ...
Proč, o bože, lid svůj tolikerou
bez milosti, srdce vraždíš mukou?
Vlož ji na mne! Nechať rozederou
Turci tělo mé a rozsápají,
uhnětou mě trápeními všemi,
rozmetou mé údy po všem kraji,
jenom ulev Srbiji, mé zemi!
Znáš mě, bože, víš, že nejsem sketa,
ani stará rozplakaná žena,
která pyká na starobná leta
různých mládí záletného hříchů,
ani dívka, láskou rozechvěná,
živoucí jen od slzí a vzdychů,
ani dítě, které sebou škube,
když mu nechce dásně do bezzubé
prs mateřin zachytit se živný!
Slyš, o bože! Co dnes zřel jsem ve snu,
není-li jen snů to přelud divný,
vskutku-li to božská tvoje vůle,
že dnes ještě smrti v kořist klesnu —
nuž, ať zdrtí vražedná mě kule,
nuže, ať se ve trup změním němý —
jenom ulev Srbiji, mé zemi!
Nikdy, bože, nemysli, že bojím

ruky tvé se, já muž skálopevný!
Vyzývám tě k soudu — v skutek zjevný,
ty jsi bůh — já terčem tobě stojím —
jenom ulev Srbiji, mé zemi!"
„Ty jsi řekl!" zavznělo to hromem —
kácí Veljko pod turskou se kulí,
k zemi padá vyvráceným stromem,
a ještě to šumí haluzemi:
„Jenom ulev Srbiji, mé zemi!"

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Před městem Tristan přivázal svého koně k stromu, a vyhýbaje se dvořanům dostal se přes zeď do hradu. Už se stmívalo. Králův pokoj byl při zemi. Tristan zvenčí tiše přiblížil se k otevřenému oknu a vyřizuje pozdravení od Ugrína hodil do vnitř jeho lístek; sám připojil prosbu, aby král učinil, co v něm stojí, odpověď pak aby dal přibiti k soše s červeným křížem nedaleko před městem. Mark už odpočívaje na loži po hlase poznal Tristana; žádal jej, aby počkal, že má s ním co pilného mluvit. Však „velký rek" netušil sobě nic dobrého, odkvapil nepostřežen, vsed opět na kůň a zmizel v lese. Tím časem král vstal s postele, vyskočil hrdinsky před komnatu, hledal Tristana a nenaleznuv ho opět vrátil se na lůžko. Noc zdála se mu bez konce, sotva dočkal se rána. Jakmile se rozednívalo, kázal přivésti svého kaplana, který by mu přečetl Ugrínův list. Poustevník žádal, aby král Mark svou ženu Isoldu opět k sobě přijal, Tristanovi pak, jenž mu ji přivede, aby odpustil a dále na svém dvoře bydliti dovolil. Král proto svolal všechnu svou radu a sám jí vypravoval, jak nalezl Tristana s královou na jednom loži, ale nahý meč prý byl mezi nimi; „mohl bych na to přisáhati, že s ní neměl činiti takové věci, jimižby své manželství byla porušila, neb jeho tělesně okusila." Také lovčí může prý dosvědčiti, že „v čistotě spolu přebývali." Z dvorní rady odpověděno Ugrínovi, že král chce královou k sobě opět vzíti, ale s Tristanem že ho nikdo nesrovná.

Ktož mi přeje co dobrého,
neraď mi, bych já kdy jeho
přijel v svú zemi,
kterak kolivěk jest urozený.
Než podlé obyčeje ctného,
dám jemu glejt do dne čtvrtého,
jenžby mohl ke mně přijeti
a bezpečně zasě ode mne jeti:
než sám nepřichodě,
ale královnu veda po sobě.

Odpověď byla napsána, a řemínkem k naznačené soše před městem přivázána. Tristan opět nikým neviděn se přiblížil a list k Ugrínovi odnesl. Ten sotva naň pohledl, už seznal všechen jeho obsah. Oznámil Tristanu a Isoldě, že král jim dává milost, ona aby se k němu ihned vrátila, ale Tristan, sprovodě ji na hrad že musí opustiti tuto zemi.

Ach, že sem sě kdy narodil!
vece Tristan smutně,
že ji mám tak chutně
vrátiti Markovi královi
svému těžkému nepříteloví.

Poustevník nepřál jim dlouhého rozmýšlení. Tristan musil na kůň a královna k němu. Když přijeli na určené místo, král už tam byl a ihned k Tristanovi promluvil:

královú mi zasě vrať
a kam chceš tam sě sám obrať.

Rek počal se omlouvati, že jej nevinného stíhá nepřízeň králova, chce opět rád rytířsky sloužit, aby náklonnosti svého pána a ujce opět nabyl. Ale král nenechá se obměkčit,

já tvé služby viec neproši,
mám rytieřóv dosti i panoší,

radí mu, aby se zabral

do jiné země někam s očí,
abych tebe neviděl ve dne i v noci.

Vida své úsilí marno, Tristan hněvivě na krále vzezřel, odevzdal mu Isoldu, na koně vsedl a poroučel se mu:

věř také mému slovu,
by mi nebylo pro královú,
chtělbych to tak připraviti,
žebych sě musil nad tebú pomstiti:
a tiem by byl bez peč,
že by nad tebú panoval mój meč.
Než jejie dobroty poživeš,
že přede mnú obživeš!
Protož milý králi měj ji sobě,
jáť ji vracuji tobě.

S královou se smutně rozloučil a na památku jí dal svého psíka, který za nimi byl přiběhl do lesa.

aby jemu činila dobrotivě,
a naň na každý den zřela,
dokudžby smrtí neumřela,
řka: budešli mieti lásku ke mně kterú,
budeš naň laskava s věrú.

Odjel. Dostal se do země krále Jasota. Tu byl s velikou poctivostí uvítán a na dvůr královský slavně uveden. Ale nelíbilo se mu zde; po půl desáté neděli vzdvihl se na další cestu k velikému žalu krále Jasota a přibyl do Britanie ke králi Artušovi. Nebylo slýcháno, aby kdy byla se stala při uvítání taková čest někomu, jenž přijel „tak v mále." Král a všichni dvořané od první chvíle byli Tristanovými přáteli, ale se zvláštní vroucností dvorní maršálek Woliwan k němu přilnul. Za krátko celé království Artušovo hledělo k příchozímu reku s největším obdivem, po zemi i na moři šířila se jeho sláva a všechna chudina ctila jej co svého ochrance. Rytířové té doby měli obyčej, vyjížděti z hradu do okolí na rytířství, totiž

kohož kolivěk jsú potkali,
ihned sě proti němu otdali;
buď jemu libo nebo žel,
by byl jako črt zel,
musil s nimi učiniti hránie,
a rytířské s kopím klánie.

Takový obyčej pěstoval na dvoře Artušově velmi chytrý a udatný rytíř Senalier, znám po dalekých zemích a mořích až u božího hrobu a na hoře Sinai pro svou

neodolatelnou sílu. Nikdy se nepřihodilo, aby někdo jej byl s koně shodnul. Jednoho dne Senalier vzav na sebe cizí odění vyjel na nové dobrodružství. Na břehu mořském potkal se s Tristanem. Ten jej ihned s koně svrhl a na zemi ležeti nechal. Odňatého koně dostal chudý muž, který v lese houby sbíral. Skolený rek připlížil se domů pěšky, a tu sám pronesl na sebe, jaká se mu stala příhoda, však sám nevěděl od koho. Král Artuš a maršálek Woliwan též byli velmi dychtiví zvěděti, kdo nad Senalierem zvítězil; měli ovšem v tušení Tristana, ale scházela jistota. Vyzkoumání její vzal na sebe Woliwan. Jednou na úsvitě, když s Tristanem na společném lůžku dlel, vyzvídal na něm, aby se přiznal, že on Senaliera sklál. Tristan zapíral. Tu Woliwan

jeho milo objímaje
mnohé věci s ním rozjímaje,
vece: prosím tebe vší silú,
a b y p r o I s o l d u s v ú m i l ú
r á č i l m i t o d á t i n a v ě d o m i e,
t y l i s j e h o s h o d l s k o n ě?

Tu nemohl Tristan déle odporovati,

řka: již si mne zhluboka pokusil
pro nižť sem tobě pověděti musil;
a nemóžeš mi toho přikázati,
ani té věci otázati,
b y c h t o b ě p r o n i t o h o n e z j e v i l,
r a d ě j i b y c h s ě n e ž i v i l.

Woliwan vzdal čest a chválu Tristanově milence a jal se zkoumati přítele dále:

pověz mi, zdali po tej túžíš,
kteréžto s pravú věrú slúžíš?
chcešli ji viděti rád?
Jáť mním, že to mój domysl vymyslí,
že ty skoro budeš mluviti s ní.

Tu Woliwan vyložil svůj celý záměr, jakby Tristan s Isoldou opět sejíti se mohl. Král Artuš má loviště společné s králem Markem nedaleko hradu Isoldina. Woliwan vyzve Artuše na honbu, Tristan pojede též a lovčí budou museti hnáti zvěř směrem k hradu Markovu. Vše dálo se dle úmluvy. Jelen byl štván až do soumraku a zabit teprv na blízku residence Markovy. Artuš rozhněval se na Woliwana, že nyní musejí nocovat v lese; ale maršálek činí svého velitele pozorna, že nedaleko odtud sídlí král Mark, jeho dobrý přítel, který jej už tolikráte k sobě pozval, k němu že nyní možno zajíti na noc a užiti pohostinství. Artuš namítá, že k Markovi není lze s družinou zavítati, poněvadž Tristan byl od něho v hněvu propuštěn. Woliwan vzal na sebe úkol, že celému průvodu Artušovu zjedná mír a příměří u Marka. To se mu skutečně podařilo. Král Mark dal ihned připraviti více postelí a vyšel svému milému hosti vstříc se svícemi a dary stříbrnými i zlatými. Artuš po slavném uvítaní jel před panny i paní, Tristana maje v svém nejbližším průvodu. Smutně stál Tristan stranou, neb nemohl mluviti s královou, svou milou.

Ona toho také nemóže zdieti,
by s ním mohla málo poseděti,
bojeci se krále svého muže,
proto běše u velikej tuze.
Však jim toho obrániti nemožechu,
že na sě vždy po oku zřechu.

Po skončené hostině Mark prosil Artuše, aby jeho družina zachovala nejpřísnější kázeň, aby ani mladý ani starý neplodil nižádné necti, kdo by nějakou výtržností se provinil, toho že dá bez milosti oběsit. Artuš slíbil že nedopustí žádného porušení pořádku a mravnosti. Tristan srozuměl, že to vše míří hlavně proti němu. Králové oné doby činili sobě domy veliké, ale v nich málo komnat, tak že léhali ve společné síni netoliko se svým celým dvorem, ale i s hostmi. Do takové velmi prostranné jízby ustláno bylo také tentokráte pro oba krále, Isoldu a obě dvorní družiny.

Tu král na jednej straně
ležeše s králevú v tej schráně,
potom pak hosté jeho
ležechu s kraje druhého,
podál od sebe dost.
Tu Tristan ten milý host
pomieni kdyžby sě jim údálo usnúti,
že by sebú chtěl k královej hnúti.
Král podlé své chytrosti,
střežeše Tristana toho hosti.
Přikáže komorníkóm svým,
aby přinesli pod tajemstvím
k l á d u s k o s ú v l k o v ú.
Oni povolivše jeho slovu
tu kládu před lože přitieštichu,
a před ložem ji tu položichu.

Mark nastrojil tuto past na Tristana tak chytře, že nikdo z přítomných v ložnici o nástraze nevěděl. Když všichni usnuli, Tristan se převlékl v jiné roucho, aby ho nikdo nepoznal, a netuše nebezpečí padl přes kládu a pořezal sobě obě nohy o tu kosu. Však nedbaje poranění bral se dále ke královně. Krev se mu řinula z ran, protož utrhl kus košile a obvázal si je.

I jde tam k královně
i rozmluvi s ní svú věc milovně.

Pohříchu otevřely se mu zde rány opět a krev jeho potřísnila královnu i lože její. Nebylo jiné rady, Tristan musil v bolestech zpět na své lůžko. Vrátiv se sem, omdlel ubýváním krve a uvažoval, že zahyne pomstou Markovou „nebudeli bože tvé pomoci.“ Tím vzdycháním probudil se Woliwan a dověděl se od Tristana ihned, co se stalo. Za malou chvíli byl i Artuš i celá družina jeho vzhůru a všichni uznali nyní za svou povinnost, vysvoboditi Tristana aspoň z hrozící pokuty, a zachrániti jeho „čest“. Jeden z nich jmenem Kergín dal tuto chytrou radu:

učiňme mezi sebú taký rumor,
ať křiku bude pln veškeren dvór,
p ř e s t u v l k o v ú k l á d u s k a č m e,
a s ě v š i c h n i p o ř e z m e;
tak aby každý toho měl znamenie,
i bude Mark mnieti by ot zabývanie
nám sě stalo také zbitie;
tu pomóžem Tristanovi skrytě.
Také sě skrze naši lest
zachová život a králové čest.

I počali na kosu skákati a jeden druhého na ni strkati, tak že si hrubá poranění spůsobili. Toliko sám navrhovatel této lsti uskakoval stranou, aby se neporanil. Vida to Woliwan jím mrštil na kosu, že si pořezal nohu bosu více než který jiný. Ten se dal do hlasitého úpění a láni na krále Marka, jenž prý je zde chce všechny povražditi. Tím probudí se Mark a pln hněvu

vece: co činíte vy páni,
já jsem mněl byšte byli kázáni,
a se mnú chtěli hody mieti,
chtěl jsem vám toho rád přieti.
A vy jako pominulí psi těkáte
mně spáti pokojně nedáte,
byť mi nebylo pro Artuše vašeho krále,
vás všech bylo by na málc.

Artuš plu rozpakův nevěděl jak by hněv svého hostitele ukrotil, a pronesl následující velmi nekrálovskou omluvu svých průvodcův:

Totoť králi jest věc vědoma,
taktoť sě vždy zabývají doma,
mueť v tom nic nešanují,
a však já jim často přikazuji,
aby té nekázni ostali,
nám s pokojem spáti dali!

Tím upokojil se Marek, opět se položil a brzy nanovo usnul.

Tristan netbaje na královu lest,
ačkoli na svém životě měl bolest,
však jide k loži královně,
ta jeho přivítá milovně.
Rozmluvá tu s ní dlúhý čas,
zapomenuv dřievnie nehody, až
právě již poče svitati,
tuž musí Tristan od nie vstáti.

Když rytíři ráno vstali, své rány sobě prohlíželi a okazovali. Král Mark měl veliký zármutek, že hostem jeho taková velice nepříjemná věc se přihodila. Králové se rozloučili v největší srdečnosti a družina s pořezanými nohami sprovázela Artuše do Britanie. Zde oznámil Tristan, že pojede dále do světa. Artuš nemohl zdržeti reka ani stříbrem ani zlatem ani velikým panstvím. Všichni muži, všechny paní a panny zalkali bolestně, že tak milý a slavný druh je opouští. Nejvíce rozhořekoval se Woliwan, pravě s úpěnlivým pláčem, kterýmž až mu oči zacházely, kdyby mu kdo dal všechnu říši, že by mu neučinil takovou radost, jako kdyby zde zdržel přítele Tristana.

(Pokračování.)

Blázen Five Forks-ský.

Napsal *Bret Harte.*

(Pokračování.)

Stalo se v čas rozechvělého volebního zápasu, v době, kdy stranické sebevědomí mocně kypělo, že prchlivý kapitán Mc. Fadden ze Sacramento navštívil Five Forks. V ohnivém hádání, kteréž sběhlo se v hostinci u „Prerijní Růže“ prohohozena mezi kapitánem a ctihodným Calhounem Bungstarterem slova, jichž koncem bylo vyzvání na souboj. Kapitán požíval nešťastné reputace pověstného soubojníka a smrtonoše; kapitán byl osoba neoblíbená; o kapitánu se takřka s jistotou hádalo, že vyslán byl od oposice za smrtonosným účelem a kromě toho byl kapitán cizinec. Doznávám s politováním, že se tento stav u Five Forks-ských netěšil té posvátnosti a úctě, jakéž obyčejně požívá u jiných kočovníků. Následkem toho byla tedy shromážděná společnost poněkud na rozpacích, když se k ní kapitán obrátil s prosbou, aby mu někdo prokázal laskavou službu pobočníka v souboji. K všeobecnému úžasu a k pohoršení mnohých vystoupil blázen a nabízel se k tomuto úřadu. Nevím, zdali by ho byl kapitán Mc. Fadden zvolil dobrovolně, ale pro nedostatek lepšího nucen byl přijmouti jeho nabídnutí.

A souboj se neodbýval! Předběžné záležitosti do podrobna uspořádány, místo naznačeno, soubojníci dostavili se se svými pobočníky, z nezasvěcených kruhů nestalo se přerušení; vysvětlení nepodáno, odprošení se nestalo — a přes to souboj se neodbýval. Snadno lze si představit, že vzbudily tyto věci, jež Five Forks-ským do podrobna známy byly, v celé obci horečnou zvědavost. Soubojníci, ranhojič a jeden z pobočníků opustili místo hned příštího dne. Jen blázen zbyl. A ten se obrnil proti všem dotazům, tvrdě, že považuje za otázku cti nic o tom neroznášet, zkrátka, vedl si se zarytým, však v zoufalství dohánějícím bláznovstvím. Teprvé po uplynutí šesti měsíců snížil se plukovník Starbottle, pobočník Calhouna Bungstartera v slabé hodince, okořeněné přátelskou sklenkou, k blahosklonnému objasnění. Neučinil bych stranám po právu, kdybych nepodal objasnění to ve vlastních slovech plukovníkových. Mimochodem dovoluji si podotknouti, že se charakteristická důstojnost plukovníka Starbottlea vždy přiostřovala lihovými dráždivkami a že jimi také veškerý nádech humoru v něm do kořene byl vyhlazen.

„Jsa přesvědčen, že obracím se důvěrně k mužům, jimž čest jest nejdražším statkem,“ pravil plukovník vypínaje prsa nad výčepní pult v hostinci u „Prerijní Růže“, „mám pevnou toho víru, že nebude potřebí, abych se již z předu ohradil proti nařknutí z lehkomyslné žvatlavosti, jakož mi bylo učiniti v Sacramento při jediné příležitosti, kde jal jsem se ještě vysvětlovat tuto choulostivou záležitost, jakož mi tam bylo učinit pozváním jistého individua k osobnímu vyrovnání! Nemyslím,“ doložil plukovník houpaje půvabně sklenkou v povětří jako na zdvořilé usmíření — „nemyslím — věda s kým mám co dělat — že takového vystoupení bude potřebí zde. Zajisté nebude, pane, v domě pana Hawkinsa, toho pána, jenž zastupoval pana Bungstartera, jehož chování se, aj, pane, jest vší chvály hodno, na mou duši!“

Patrně uspokojen vážným vzezřením a uctivou pozorností posluchačů usmíval se plukovník Starbottle měkce a sladce, a přimhouřiv oči napolo snivě, jakoby opět chtěl sebrat své bloudící myšlenky, začal takto:

„Poněvadž bylo volené místo nejblíže příbytku pana Hawkinsa, ujednáno, že se strany sejdou tam. Učinily tak správně o půl šesté. Protože bylo sichravé ráno, rozmnožil pan Hawkins pohostinnost svého domu nabídnutím láhve Bourbonské pálenky, jíž také všichni okusili vyjma mne. Příčina této výminky jest, myslím dostatečně známa. Jestiť mým neporušitelným obyčejem vypíti pálenku — tak vinnou skleničku v číšce černé

kávy, hned na lačný žaludek. Podporuje to zažívání, pane, aniž by sebe méně přivádělo do nepořádku nervy."

Hospodský, k němuž se byl plukovník jakožto ku znalci blahosklonně s tímto sdělením obrátil, pokynul na znamení souhlasu hlavou a plukovník pokračoval za hrobového ticha:

„Cesta na místo trvala asi dvacet minut. Vzdálenost vyměřena a zbraně nabity, když mi pan Bungstarter svěřil, že je mu nanic a při poradě s panem Hawkinsem objevilo se, že jeho soubojníku na vzdálenějším konci pole jest také nanic. Příznaky byly takové, jakéž by byl lékařsky vzdělaný muž nazval „cholerinosa". Jářku byl by ji nazval, neboť lékaři bylo, jak se shledalo, také nanic i konstatuji s politováním, že se pronášel o té věci slovy k této příležitosti se neslušícími. Jeho domněnka byla, že jim namícháno nějakého silného dráždidla. Když tato věc sdělena panu Hawkinsovi, upamatoval se tento, že byl v láhvi pálenky, již okusili, lék, jehož užíval, o kterém však, když pozbyl účinku, domníval se, že je docela neškodný.

Jeho uznání hodná ochota vzíti na se osobní zodpovědnost k oběma stranám, jeho nelíčený úžas nad neblahým účinkem omylu, smíšený s jeho vlastním ustrnutím nad stavem své vlastní tělesné konstituce, kteráž se zdráhala povoliti té zvláštní jakosti léku, vše to vynášelo ho na stupeň muže cti, člověka gentlemana! Po uplynutí asi jedné hodiny shodl jsem se s panem Hawkinsem, poněvadž byli oba soupeři docela umdleni a opuštěni lékařem, jenž až nerozumně svým vlastním stavem byl polekán, že dopravíme své lidi do Marklevillu. Tam domluveno se po delší poradě s panem Hawkinsem o přátelském vyrovnání sporu, kteréž čestno bylo pro obě strany a zahaleno v hluboké tajemství. Myslím," dodal plukovník rozhlížeje se kolem a klada sklenku na pult, „myslím, že se zde z pánů ještě nikdo nevyslovil o výsledku jinak než s uspokojením."

Snad že činil tak plukovník sám, ale jaké bylo mínění Five Forks-ských o duševním stavu pana Hawkinsa v této záležitosti, o tom pronešeno v ten okamžik jen málo kritiky. Za několik téhodnů bylo celé věci zapomenuto tak dalece, pokud nebyla nutnou částí seznamu Hawkinsových „kotrmelců", kterýž byl již seznamem tak dosti obsáhlým. A zase spiklo se několik bláznovských kousků na setření minulosti, když konečně o rok později objevena drahocenná ruda v průkopu „Plápolající hvězdy" v pahorku, na kterém bydlil a když nabízena mu značnější suma za část jeho pozemků na temeni chlumce. Jsouce již uvyklí projevování jeho bláznovského nadání podivili se Five Forkští nemálo, když zvěděli, že nabídnutí rozhodně odmítá. Příčina, kterou udával, byla ještě úžasnější: chtěl stavět.

Postaviti dům na půdě hodící se k výnosnému dolování bylo podezřelé; stavět vůbec, když již měl vlastní přístřešek, byla výstřednost; stavět dům slohem, jakým zamýšlel, bylo čiré šílenství! Ale tak tomu bylo. Plány kresleny, dříví k nové budově bylo již na místě a šachta „Plápolající hvězdy" dole zatím rušena. Poloha byla v pravdě velmi malebná a stavení samo i slohu i jakosti až dosud ve Five Forks neviděných. Občané, z počátku skeptičtí, začali se ve chvílích bavení se i lenošení nedůvěřivě kolem stavení scházet. A den po dni vystupovala v tomto kraji rychlého vzrůstu budova známá v nářečí Five Forkském co „blázinec" rozkošné vedle zelených dubů a hustých jedlí na Hawkinsově pahorku, jakoby byla sama částí těchto přírodních zjevů. Konečně byl dům hotov. Potom jal se ho pan Hawkins upravovat s drahotou a nádherou, kteráž byla zcela přiměřena jeho dřívějším bláznovstvím. Koberce, pohovky, zrcadla a konečně klavír — jediný až dosud v celém kraji, kteréž přiveženy byly s velkými výlohami ze Sacramento, udržovaly zvědavost na míře horečné. A co ještě více, byly tu také některé věci a ozdoby, které několik ženatých znalců prohlásilo za hodící se toliko pro ženské. Když byl dům úplně zařízen — zabývalť po dva měsíce špekulativní a zvědavou pozornost táboru — zavřel pan Hawkins průčelní dvéře na zámek, vstrčil klíč do kapsy a uchýlil se pokojně pod svou skromnější střechu níže na svahu.

Nepovažoval jsem za nutné poukázati důvtipnému čtenáři na všechny theorie, které ve Five Forks převládaly za stavení domu. Některé z nich lze si snadno představit. Že si čarodějnice schytralou prohnaností, systematickým zarytým mlčením konečně blázna úplně podrobila a že zamýšleno v novém domě zařídit stánek pro nešťastný (jak s jistotou předvídáno) párek, bylo ovšem převládajícím míněním. Však když již rozumu přístupný čas uplynul a dům zůstával stále neobydlen, vnucovalo se do myslí všeobecné přežalostné přesvědčení, že byl blázen po třetí oklamán. Když uběhly dva měsíce a již nezdálo se býti ani naděje na hospodyni v novém domě, dostoupilo, jak myslím, veřejné pohoršení takové míry, že, kdyby byla i čarodějnice přijela, byla by se veřejnost vzala o zamezení sňatku. Ale neobjevoval se nikdo, jenž by byl vyhovoval těmto pojmům o řádném obyvateli a všechno dotírání na pana Hawkinsa, proč že dům postavil, proč ho nepronajme anebo se do něho neodstěhuje sám, bylo marným. Důvody, které podával, byly, jak se všeobecně pociťovalo, neurčité, vyhýbavé a nedostatečné. Říkal, že se stěhováním nekvapí. Než bude připraven, že zajisté není divno, když přeje si, aby byl také jeho dům úplně uchystán k jeho v něm přebývání. Vídali ho často za letních večerů na verandě kouřit doutník. Povídá se, že jednou v noci pozorováno, jak byl dům skvěle osvětlen od podkrovní komůrky až k přízemí; že jeden soused, vida to připlížil se k otevřenému oknu u hovorny a pohlednuv tam postřehl blázna, jak zcela řádně oděn ve večerní oblek opíral se o pohovku s tak jasnou tváří, jakoby přátelsky bavil velkou společnost.

Přes to nebylo pochyby, že byl dům toho večera prázdný a že v něm nebylo živé duše kromě majitele, jakž svědek později vypovídal. Když se tato pověst ponejprv vypravovala, vystoupilo několik praktických mužů s theorií, že se pan Hawkins jednoduše cvičí v jemných povinnostech pohostinství, kteréž nastanou pravdě podobnou událostí v jeho dějinách. Někteří oddávali se i víře, že v domě straší. Vynalezavý vydavatel Five Forks-ských „Pamětí" vyčerpal z hlubin svého řemeslného důvtipu pověst, že Hawkinsovo srdečko zemřelo a že pravidelně bavíval jejího ducha v tomto krásně zařízeném mausoleu. Že někdy Hawkinsova štíhlá postava vídána procházeti se na verandě v měsíčné záři, dodávalo této theorii něco pravdě podobného, až jistá nepředvídaná událost všechnu špekulací obrátila na jinou cestu. —

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

III.

Elsašti cikáni.

(Za dob revoluce.)

„Chceš-li zvědět, proč jsme opustili Francii," pravil mi starý cikán Bockes (Bachus) „vzpomeň si dříve na velkou hospodu harbergskou. Stojí uprostřed výšiny pod skalou, kudy jde cesta. Nazývá se nyní „le Trou — de l' Ermite" (jeskyně poustevníka), protože tam kdysi bydlil starý jeden poustevník. To však bylo o mnoho let dříve, v době, kdy mívali ještě páni hrady v Elsasku a ve Vogesách, a kdy v této jeskyni bydlili našinci, dědíce ji z otce na syna. Nikdo nepřicházel nás znepokojovat, naopak: všichni činili nám dobře; naše ženy a dcery chodily hádat až na půdu Lotrinskou, naši mužové provozovali hudbu; všichni starci a všechny stařeny zůstávali sami v Harbergu s malými dětmi, rozložení na hromadách listí.

Pravím ti, Kristiane, že jsme byli jako mraveniště, nebylo nás lze sečísti. Často vracely se tři až čtyři tlupy denně, a chleba, vína, slaniny i sýra nescházelo nám nikdy: všeho bylo s nadbytek.

V pozadí této jeskyně jsme také měli svého děda Daniele, bílého jako sova, která pro vysoké stáří peří ztrácí, a docela slepého. Nemohl ho nikdo vzbudit jinak, než když mu dal pod nos dobré sousto; pak jedl a obrátil hřbet trochu proti skále. Toliko dvě vráskovité, holohlavé stařeny mu byly společnicemi.

„Nuže, ty tomu snad neuvěříš, řeknu-li, že páni a vznešené dámy Elsaska a Lotrinska měly důvěru jen v tyto stařeny. Přicházeli koňmo se svými sluhy a myslivci, aby si dali vykládati svou budoucnost a osudy své lásky, a čím více toho stařeny napovídaly, čím více breptaly ze sna, tím více zdálo se, že jim ti pánové a ty dámy rozumějí, a byli spokojeni.

Bockes dal se do smíchu, potřásl zlehka hlavou a vyprázdnil svou sklenici.

„Bylo to tam, kde jsem mezi sty jinými přišel na svět;" — pokračoval — „aspoň si to tak myslím, jest také dosti možná, že to bylo na některé stezce v Elsasku neb ve Vogesách. Ale co nejprvé se mi objevilo, byla naše hospoda a naši lidé, kteří se vraceli v tlupách se svými rohy, troubami a cimbály; věc, která mi také působila mnoho radosti, když si na ni vzpomenu, jsou mé první cesty na zádech mé matky: — byla mladá, celá snědá a velmi spokojena, že mne má. Nosila mne v starém šatě, obroubeném třepením a přivázaném na rameni: vystrčil jsem časem hlavu ze záhybů jeho, abych se poohledl v okolí. — Jakýsi veliký, černý chlap, který obyčejně troubíval na pozoun, následoval nás, upíral na mne své zraky a usmíval se velmi rozmarně. To byl můj otec!

Tak to chodilo nahoru a dolů; viděl jsem mizet kolem sebe stromy, skály, údolí a potoky, do nichž moje matka sestupovala až po kolena. Statky, mlýny a pily pohybovaly se stále kolem mne a večer udělali naši oheň pod nějakou skalou na kraji lesa a pověsili hrnec, jiné tlupy přicházely, každý přinášel něco, natáhli nohy, zapálili si dýmky a smáli se, hoši pak a dívky tančili. Jaký to život! Po stu letech ještě chtěl bych vidět ten rudý plamen, vystupující v akaciích, stín stromův, který se prodlužoval na temné stráni pokryté svadlým listím, malinovým křovím, jež se dělilo na veliké, vzduchem se prostírající větve a nade vším tím hvězdy. Slyšel jsem bystřinu, která hučela, vítr, který fičel listím, mlýn, který neustále klapal a křičící drozdy, kteří si odpovídali s jednoho konce lesíka na druhý.

Vy ostatní neznáte těchto věcí, vy milujete řádný oheň v zimě, když si povídáte své babské pohádky a pojídáte brambory a mrkev ze svých sklepů. Co je to všechno, Kristiane, naproti našemu hrnku, jenž se kouří v lese, když měsíc nad jedle pomalu vystupuje, když oheň uhasíná a slunce počíná vycházet?

Kdyby křesťané znali tento život, nechtělo by se jim ničeho jiného.

Na neštěstí nepotrvají dlouho zrovna ty nejlepší věci v našem životě. O několik měsíců později, místo abych seděl hezky pohodlně na zádech své matky, klusal jsem za ní, nohy mé byly bosy a viděl jsem jiného menšího kluka, skrčeného jako já, majícího silně vyvinuté rty, trochu tupý nos, kterýž byl nyní hýčkán v mém dobrém pytli. Kluk pil skrze díru k tomu cíli tam zůstavenou, nedávaje se ničím znepokojovat, teď on to byl, na něhož se černý chlap usmíval a on to byl, jehož matka moje pečlivě skrývala, mně toliko říkajíc: „Pojď blíže k ohni." —

Třásl jsem se zimou a pozoruje toho druhého myslil jsem si: „Aby tě čert — —! bez tebe bych byl posud v pytli a dostávalo by se mi dosud soust nejlepších."

Nezdál se mi býti tak hezkým jako já. Nevěděl jsem, proč ten lotr zaujal místo mé a nemohl jsem ho cítit.

Ale to nejhorší přišlo, když jsem brzy na to sám svůj chléb si měl vydělávat: tančit po rukou a dělat kejkle.

Bude ti snad známo, Kristiane, že jsme mezi sebou měli tanečníky na provaze, hudebníky a proroky budoucnosti. — Veliký černý chlap pokusil se se mnou nejdříve o tanec na provaze, avšak hlava mi šla kolem, myslil jsem stále, že musím spadnout a mimovolně chytal jsem se rukou pevné podpory; konečně ukázalo se nepochybně, že jsem neměl pro to ani dost malého smyslu.

Na to přijal mne do cviku jistý stařec, jenž se nazýval Horni, učil mne hrát na troubu a namáhání jeho nezůstalo bez úspěchu; po troubě vzal jsem roh, po rohu pozoun. V celé naší tlupě nebylo nikdy lepšího pozounisty nade mne. Zatím co ostatní, tančíce na provaze, v nebezpečí byli, že si zlomí vaz, foukal jsem velmi statně do svých nástrojů; také jsem chodil oznamovat představení a tloukl jsem na buben jako plukovní tambor.

Vraceli jsme se vždy na Harberg, a já měl jsem již pět nebo šest bratříčků a sestřiček, když nastala válka mezi všemi lidmi. To počalo v Sarrebourgu tím, že začali napadat židy, vytloukat jim okna a vyhazovat jim peří z postelí, tak že jsme kráčeli tím peřím až po kolena. Lidé zpívali: „Ça ira!" Vše bylo pobouřeno a já se pamatuji, že jsme byli přinuceni prchnout do Liseheimu, kde pálili listiny z mairie před kostelem.

Starý Horni říkal, že se svět zbláznil a my jsme byli přinuceni prchnouti lesem, neboť vyzváněli na poplach v Mittelbrunnu, Lauterbourgu a v Dagsbergu; všichni sedláci, muži, ženy a děti vytáhli z vesnice se svými sekerami, vidlemi a motykami, zpívajíce: „Ça va, ça ira ...!"

Mnozí z nich stříleli z pušek. Když jsme přišli v noci na pláň Hârelbourgskou, zastavil se Horni, neboť nestačil už běžet, ukázal rukou v stranu elsaskou, kde po celé čáře bylo vidět hořící zámky a kláštery až ku hranicím švýcarským. Také z údolí vystupoval rudý kouř a rovinou hlaholilo zvonění na poplach. Potom chvílemi, brzy v pravo, brzy v levo, bylo vidět chytající předměty. Třásli jsme se jako odsouzenci.

Přicházejíce o jedné hodině z rána k hospodě harbergské neslyšeli jsme žádného hluku i měli jsme tedy za to, že všichni našinci jsou pohubeni. Na štěstí tomu tak nebylo; naši lidé zůstali sedět v stínu, aniž by se byli odvážili rozdělat oheň a po celou tuto noc přicházely ještě stále nové tlupy, z Lotrinska a Elsasu, zvěstujíce: — „Všechny zámky hoří! Všechny kostely jsou v plamenech! .... A všude chtí věšet faráře! .... Ve všech ostatních místech pořádají honby na mnichy! .... Páni prchají! .... Auvergnský pluk, který leží ve Phalsbourgu pobil všechny šlechtické důstojníky. Jmenovali desátníky a šikovatele na jich místa a tak dále."

Toto hubení trvalo po několik roků; sedláci byli syti těch klášterů a zámků: chtěli vzdělávat půdu na svůj vlastní vrub a účet.

My ostatní konečně, my jsme se opět vzchopili a obnovili opět své pouti. Vše bylo se zatím změnilo. Mužové měli kokardy na svých čapkách, jali se navzájem napomínat a zvali se mezi sebou občany. Týdny měly deset dnů a neděle se zvala „decadi", ale to nám bylo vše jedno a skorem ještě milejší, protože občané nechávali svoje dvéře otevřené, říkajíce, že jest to vláda ctnosti.

„Ani jediný z nás se toho nenadál, když jednoho jitra na počátku podzimních trhů, za soumraku, any se tlupy právě chtěly dát na pochod, stará Ouldiua uzřela přicházeti patnáct četníků ke vchodu hospody a za nimi řadu bodáků. Vrátila se, lomíc rukama, my všichni jsme vyběhli, abychom se na

to podívali. Též velmi mnoho sedláků s dlouhou řadou vozů bylo zde, aby nás odvezli. Můžeš si pomyslit, Kristiane, jaký křik ženy spustily; avšak mužové nepromluvili ani slova. Bylo to v době, kde se stínalo po tuctech a my všichni jsme myslili, že přicházejí odvésti nás do Saarbourgu, aby nás tam učinili o hlavu kratšími a to tím spíše, an smírčí soud byl zároveň milicí.

Přese všechen křik rozkázali nám, abychom vyšli po dvou. Brigadník pravil: — „Toť nebude mít ani konce." —

„Bylo nás kolem dvou set. Ženy a malé děti vstoupily na káry, mužové pak a hoši kráčeli za nimi mezi dvěma řadami vojáků.

Když vyšli starý Daniel a stará Markéta, zemřeli oba náhle, sotva že se byli octli na vzduchu. Položili je také na káru. Horni, Kleinmichel a já, následovali jsme plačíce. Všechny naše ženy byly polomrtvé strachem. A přece nám nechtěli učinit nic zlého, chtěli nás pouze přiměti k tomu, abychom přijali rodinné jméno, aby nás opět poznali při konskripci.

Všichni obyvatelé vesnice, kudy jsme jeli, přicházeli, aby se na nás podívali a nazývali nás aristokraty.

Na to nás v Saarbourgu postavili před mairii uprostřed vojáků a kázali vstoupit jednomu po druhém a dávali každému jméno, které vždy zapsali do velké knihy.

Otec Grébus měl s námi práce až do večera, nutili nás též, abychom si zvolili bydlo jinde než v Harbergu.

Od toho času se jmenuji Bockes. Byl jsem tehdáž velký, hezký dvacetiletý hoch, štíhlý jako jedle, s kučeravou parukou. — „Ty," řekl mi maire, prohlížeje si mne „ty se podobáš bohu dobrého vína, budeš se jmenovati Bockes!" —

Na to řekl starému Horni, aby se jmenoval Silénas, pro svoje velké břicho, a celý svět se tomu smál.

Pak nás propustil jednoho po druhém.

Horni, Kleinmichel a já, zůstali jsme pohromadě v jedné komoře v Bigelbergu. Honili jsme se stále po trzích, ale od té doby, co jsme měli jména a co nás nazývali občany, už nás nic netěšilo.

A pak, když o něco později nás chtěli přinutit, abychom si obrali nějaké zaměstnání a pracovali jako každý jiný, řekl mi Silénas:

— Slyš Bockesi, všechno to mne nudí. Když jsem viděl Francouze, kterak pálí kláštery a zámky, byl jsem spokojen, myslil jsem: — Chtí se stát cikány! — Ale nyní vidím dobře, že jsou blázni. Chtěl bych raději umřít, než vzdělávati půdu jako gorgio (křesťan). Odejděme odtud. —

A v ten samý den jsme odešli do Černých lesů.

Hleď: padesát let se válíme v této zemi, Kleinmichel a já. Němci nám dávají svatý pokoj! Tím spíše, zahrajeme-li jim valčíky a hopsery, mezi tím, co oni ze svých plecháčů popíjejí; oni jsou šťastni a nežádají nic jiného.

Červená růže.

Byl ráj. Pravda, že na počátku byla celá země rájem jediným. Nebylo viděti půdy, nebylo holých skal. Vše bylo pokryto zelení a divokrásnými květinami. Zvěř nedychala krutou krvežíznivostí. Pokojně dlela ve vonných hájích a na březích řek chlad šířících. Nebylo více zvířat, než od každého druhu po páru.

Krásnými, přírodou utvořenými sady bloudil první člověk, jinoch krásy takové, jaké nikdy už zříti nebude země. Vylíčiti obraz jeho nelze. Život jeho byl jediným proudem rozkoše. Tmavými háji, přes příkré vrchy, divůplnými údolími procházel bez úrazu, žádná překážka nestavila jeho kroků. Řeky nekryly zrádné hlubiny, a musil-li kterou člověk překročiti, nesla jej svými vlnami ku břehu druhému. Vodní obyvatelstvo zvědavě vymršťovalo se na povrch, aby zřelo největší div přírody. Každý sebe menší předmět obdařila sice příroda krásou nehynoucí, ale v člověku soustředila všechno kouzlo své tvůrčí síly.

A přece bylo tomuto jedinému svého druhu obyvateli ráje jaksi smutno. Nevěda proč, zastavoval se, kdykoliv spatřil miliskující se pár hrdliček, jelena laškujícího se srnou a s mohutnou družkou lvicí slastně pohrávajícího krále čtvernožců.

S žalem pozoroval, že každý živočich má druha sobě podobného a jakoby cosi hledal, s pátravým zrakem jinoch bloudil kolem. Myšlenky jeho byly neurčity, touha po čemsi nevýslovná. —

Koruny mocných stromů zachycovaly žhavé paprsky slunce, nedopouštějíce, aby člověk hněten byl žárem nebeského tělesa. Bludný chodec došel středu zeleného háje. Zde spatřil divné květy na keřích trny obrostlých. Květy byly bílé a každý čítal sto lupínků. Vůně jejich byla silná, opojná, i nemohl již člověk z čarokruhu těch nádherných rostlin vyjíti. Nohy mu chably, víčka očí zavírala se a jako omámen sklesl posléz bez vlády do hebkého mechu. — První spánek pojal jej ve svou náruč.

Dlouhý byl jeho sen. Čarovné mámení sneslo se mu na oči. Zdálo se mu, že v krásném údolí přišel mu vstříc zjev posud nevídaný, že zřel tvora sobě podobného a přece jinakého. Dlouhé vlasy splývaly mu až k patám, velké oko zářilo barvou nebes a bělostná ňádra dmula se dechem, který sladkou vůní opojoval jeho čivy. Jinoch probudil se z blaženého sna a zíraje kolem hledal nebeské svoření, neznaje posud rozdílu mezi spánkem a skutečností.

A hle, tam kde stály husté keře oseté bílými květy — růžemi — spatřil zjevení, kteréž ve snu se mu bylo opovědělo. Byla to první žena!

Dívka božské spanilosti schýlila se k houští a přitáhnuvši k sobě peň růžového keře, trhala sněhové květy a vplétala je ve svůj hebký, zlatý vlas.

I shledal jinoch v zjevu ženy, po čem tak horoucně toužil.

Dívka dosud ho nebyla shledla. I přiblížil se k ní a pojal ji za ruku.

Obrátila hlavu a zrak její vzplanul radostí velikou. I ona poznávala v muži obraz svých neurčitých tužeb. Povstala. Bílé růže posévaly její vlas a jedna z nich dotýkala se děviny tváře, bílé jak nejčistší úběl.

Ohnivým zrakem zahleděl se jinoch v její modré oko, a nevěda, co ho pudí, aby tak učinil, objal děvu a sklonil k ní hlavu.

Přichýlila svou a na panických rtech prvních dvou lidí zaplál první polibek. Dlouho ssáli ze svých rtů rozkoš první lásky a když konečně jinoch opět hlavu vzpřímil, uzřel, jak bělost dívčiných lící změnila se v ohnivou červeň nachu. A růže, která s vínku splývajíc její tváře se dotýkala, tolikéž nachem byla zbarvena. Děvino líčko sdělilo s panenským květem první ruměnec lásky.

A podivno, dosud nikdo z nich neznal řeči — ale po prvním políbení oba promluvili. A jdouce středem stinného lesa rozmlouvali spolu nejsladší mluvou pod nebem. Již nezastavoval se muž u laškujícího jelena se srnou, aniž naslouchal cukrování hrdliček. Již měl svou družku, a tím byl doplněn.

Červená růže na líčku děviné neuvadla. Ale hrající žena strhla květ ten s hlavy a naslouchajíc sladkým slovům svého společníka, rvala lupének po lupénku a v kořist dávala je libému zefýru. Ten pak kamkoli zanesl zardělé lupénky růže, všude vyrůstaly nové keře a když zase nadešla doba květu, obsypaly se růžemi jasného karmínu.

Tak vznikla růže červená.

Ignát Herrmann.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Obšírná historie Ruska, psaná S. Solovjevým, dospěla ve 3. vydání v Moskvě k seš. 9., v němž líčeny dějiny panování caře Michajla Feodoroviče. V Moskvě vyšla též histor. monografie: Císař Ivan Antonovič a jeho rodina (doba 1741—1804), sepsaná A. G. Briknerem. Čtvrtý díl N. S. Golicyna: všeobecné vojenské historie staré doby popisuje války od Julia Caesara až po Augusta. Z vypsání vědeckých prací uvnitř Asie jmenujeme dále známého cestovatele po Asii N. Prževalského: Mongolie a krajina Tangutův; výsledek to tříletého cestování po východo-asijské vysočině. První díl zajímavého toho díla, vycházejícího v Petrohradě, opatřen je 2 mapami s daty namnoze novými. A. Middendorfovy cesty po Sibiři líčí ve IV. díle poměry přírodní v severní a východní Sibiři. A. P. Fedčenkovo Cestování po Turkestanu dospělo k dílu 7, jehož titul je: V chanátě Kokandském (tištěno v Petrohradě). V. Makušev, známý svými historick. pracemi o jižních a západních Slovanech, vydal ve Varšavě nové dílo z oboru dějin jihoslovanských.

Jsou to: Historické památky jižních Slovanů a jich sousedů, vyňaté z vlašských archivů a knihoven (Ankona, Bologna, Florenc). K spisům, jednajícím o ženské otázce na Rusi, přibyl román pí. Smirnové, vydaný v Petrohr. pod jmenem Ogoněk (ohníček). — Na scéně Krakovské provedeny tři novinky dramatické. Dvě pocházejí z konkursu dramatického; jsou to: „Koupě i prodej“ od Jana Baptysty (Zachary asiewiez), veselohra to, jež došla hojné obliby až na dialog, jemuž vytýkáno málo živosti; a veselohra Niewinni od Okońského, v jejíž neprospěch se počítá, že je založena na falešné idei fatalismu. Třetí je veselohra „Goście“ od Bartelse, jež prý upomíná na Sardou-a. — Zemský sněm krajinský přijal důležitý návrh na vydání slovníka slovinsko-hrvatského, jenž má raziti cestu literárnímu sjednocení se blízce pobratřených národů slovinského a hrvatsko-srbského. Kazaňský universitní profes. J. Bandonin de Courtenay vydal v Petrohr. ruský Pokus fonctyky rezjanských nářečí, spisek to, obírající se mluvou rezjanských Slovinců v Benátsku, stojících od roku 1866 pod vládou Italskou. Rezjanci jsou velezajímavý národek, o němž velmi mnoho již psáno (i v češtině; viz starší Muzejníky — články Šafaříka a Srezněvského). Slovinský básník V. Koseski přeložil první dvě oddělení Danteovy Božské komoedie a překládá nyní díl 3. Ráj. Překlad bude co nejdříve uveřejněn. — Mladé ještě družstvo sv. Jeronyma v Záhřebě, založené na myšlence podobné, jako česká Matice lidu a slovinské družstvo sv. Mohara v Celovci (čítající na 25.000 údů), vydalo právě rozkošné Selské povídky od Petra Bučara, vypravené velmi vkusně tiskárnou dioničkou. Mimo to chystá družstvo svým členům kalendář Danica s pracemi nejlepších hrvatských spisovatelů. — V Novém Sadě vyšla druhá kniha Písní Lazy Kostiće. Branko Rajić počal vydávat v Pančevě sbírku spisů pro ženy pod jmenem Ženský zábavník. Květnový sešit srbského měsíčníku Otadžbina, vycházejícího v Bělehradě redakcí Vladana Đorđeviće přináší mimo jiné vybrané články pokračování románu Stevan Dušan od redaktora, román Vasa Rešpekt od Jaše Ignatoviće (z jehož péra přináší též vídeňský belletr. měsíčník Srbadija delší román Trpen spasen) a povídku Prokleti kum (kmotr) od St. Ljubiše, pak článek o slavném hajduku Veljkovi od J. Miškoviće. — Jakož se téměř veškera veřejná činnost bulharská vrhla nyní na otázku náboženskou, takž i literatura bulharská oplývá nyní spisky náboženskými, vycházejícími netoliko v Bulharsku samém, nýbrž na mnoze i na Rusi. Ilja Christovič vydal podobný spis: Vaskresnik v Kyjevě.

Drobnosti.

— Vasco de Gama na soudu dějin. Nedávno vyšla v Londýně nepatrná knížka, jejíž obsah vrhá divné stíny na postavu muže, kteréhož Portugalci s chloubou staví do řady svých národních hrdin a rytířů křesťanských. Knížka tato již r. 1504 v Antverpách tištěná a nyní v Londýně znovu vydaná obsahuje na šesti stránkách zápisky holandského námořníka, jenž provázel Vasca de Gama na druhé jeho cestě kolem jižních břehů Afriky do Indie r. 1501. Začíná takto: „Totoť jest cesta, kterou vypsal muž jeden, jak s 70 loďmi z Lisabonu v Portugalsku vyplul, aby se dostal do Kalikutu v Indii. I stalo se to r. 1501.“ Dále vypisuje, jak Portugalci u předhoří Nun na pevninu africkou vstoupili. „Lidé tamější chodí úplně nazí, muži a ženy, a jsou černí a nestydí se.“ Nejzajímavější je líčení hrdinských činů, jaké Portugalci v Indii samé vykonali. „Před Cannarem v Indii,“ píše holandský námořník, „číhali jsme na lodi z Mekky, které k nám koření přivážejí. I zajali jsme jednu takovou loď; na palubě její nalézalo se 380 mužů a množství žen i dětí. I vzali jsme jim nejméně 12.000 dukátů a zboží nejméně za 10.000 dukátů. Pak zapálili jsme loď prachem a všichni lidé vylítli s ní do povětří.“ Se stejnou úsečností vypisuje věrohodný tento svědek jiné podobné kousky svých chrabrých soudruhů. „Bojovali jsme s Kalikuťany tři dny. I zajali jsme mnohé, kteréž jsme pověsili na stěžně a ráhna lodi. Pak jsme je opět sňali a usekali jim hlavy, ruce a nohy; usečené tyto údy vmetali jsme do jedné zajaté lodi indické a pustili jsme loď tuto k břehu. Jinou loď vyhodili jsme prachem do povětří a mužstvo její jsme upálili.“ Zkrátka, loupež a vražda v rozličných obdobách naplňují tuto knížku. Takovým způsobem šířili Vasco de Gama a jeho nástupci mezi pohany indickými učení o lásce křesťanské.

— Rozsáhlé pohřebiště z dob pohanských objevil pan Vilém Lindackr na západní stráni vrchu Krkavce, jenž k severu as půldruhé hodiny od Plzně se nalézá. Hroby táhly se tu patrně od temene vrchu až dolů a jsou v mnohých věcech rozdílné od hrobů dosud objevených a prozkoumaných. Škoda, že jsou až na malé výjimky všechny rozkopány a vybrány, ježto už před mnoha lety v nich poklady se hledaly. Hroby ty byly do země vykopány, vyzděny, a dle všeho velkou železnou deskou uzavřeny, na nížto se pak kameny nakupily. Celá tato stráň vysokého vrchu Krkavce jest prorvána dolíky a plna velkých kamenů. Co jistou známku pohanského pohřebiště shledal tam p. V. Lindakr velké žernovům podobné kameny z tvrdého křemelovitého slepence. Lid jim říká „mlýnské kameny“, ač nikde daleko široko mlýna není a kameny ty za žernovy mlýnské nikdy by se nehodily. Stráň ta, jako vůbec celý vrch, jest lesem porostlá. Lid z okolí tvrdí, že byly na té stráni často již nalezeny všeliké kroužky, patrně bronzové, spony a kladiva. Mnohé kameny odtud odnešeny byly též k stavbě prádel na bílou hlínu v okolí. Žernovy tuto dotčené mají velkou podobu s žernovy z pohřebiště u Ratboře v českém museu chovanými. *J. T.*

— Nejnovější národní píseň španělská, kteráž neobyčejné obliby a rozšířenosti mezi lidem dosáhla, začíná takto:

Karlistkou je matka moje,
Alfonsistou můj jest otec,
muže mám republikána,
s Kabrerou můj Ines táhne.

Bratři dva jsou federály,
druzí dva zas radikály,
strýček Sanchez Iberan jest,
Kataloňan strýček Pablo.

Následuje ještě čtrnácte slok podobného obsahu. Cestující slyší píseň tu na všech stranách, od hor pyrenejských až ku Gibraltaru, ba nalézá ji tištěnu na ubrouscích v hostincích, na talířích, na škatulkách se sirkami a p., jakoby Španělé měli zvláštní radost z toho, že jest mezi nimi 26 stran, z nichž jedna druhou zuřivě pronásleduje. *J. T.*

Listárna redakce.

V. J. (1 + 3). Básníkem nejste. Prosou píšete dosti dobře, ale obě drobnosti jsou příliš známé. — *Frt. St.* Písně bez hloubky. Drobnost se nehodí. — *Chval. Zb.* „Co to as?“ Hříčka bez ceny. Jak možno rýmovati „nebes“ — „se nes?“ — *Bed. Mor.* Nezralé. — *E. J. Sl. v Br.* Nelze uveřejniti. Časem snad něco lepšího napíšete.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Besední čtení. Sebral F. A. Hora. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Laciná knihovna národní. Serie II. čís. 1. (běžné čís. 101). Skaláci. Obraz historický z druhé polovice 18. století. Od Aloisa Jiráska. V Praze, nákladem knihkupectví Jana Otta.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor Fr. Zákrejs. Seš. 211, 212 a 213. (B. Němcová — H. Jireček — S. Podlipská.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Stručný všeobecný slovník věcný. (Malý Slovník naučný.) Redaktor J. Malý. Seš. 23. (Ebergassing—Envallson.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Ženská bibliotéka. Redaktorka: Žofie Podlipská. Sv. 35. Příklady z oboru vychovacího. III. — Zlomky zkušenosti v sebevychování. Podává Žofie Podlipská. V Praze, nakladatel J. Otto, knihkupec.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

ůžeš se vmysliti v divokou směsici myšlenek rozchvívajících duši padlé dívky? Matka má prožila muka nešťastné lásky, muka padlé dívky, muka opuštěné matky . . . Mnohdy však ani láska nejnešťastnější nebývá úplně beznadějnou. Takovou byla láska mé matky. Ubohá dlouho nechtěla, ano nemohla uvěřiti v lhostejnost miláčkovu. I v dobách nejtrudnějších ještě doufala a těšila se — ale miláček nepřicházel. Psala mu. Odpověděl několikráte. Zpočátku byly listy jeho plny vřelé příchylnosti, upřímné lásky a sladkých slibů. Psávalť z počátku tak poeticky, že dívka lístky jeho vždy s rozkoší čítala, že staly se jí skutečnou útěchou. Později však byly lístky jeho chladnější a stručnější, pak docházely vždy řidčeji, až posléze na žádný matčin list více neodpověděl. Nějaký čas ztrávila matka má v trapné nejistotě; ale když nejistota ta stala se takměř nesnesitelnou, rozhodla se, že vydá se na cestu do Prahy.

Přibyla do neznámého jí města v úmyslu, že miláčka vyhledá, že mu bez výčitky vypoví vše, co byla již přetrpěla, že jej poprosí, aby jí odpustil, jestliže mu něčím ublížila . . . I podařilo se jí hned prvního dne miláčka vyhledati. Nemluvila s ním, spatřila jej jen z daleka; ale jediným pohledem nabyla přesvědčení, že vše jest na vždy ztraceno, že miláček její nikdy nemůže se státi jejím chotěm . . .

Na návrat do rodné vísky nemohla ubohá ani pomysliti. Bránilť jí žal a — stud. Zůstala v Praze. Našla si byt na Novém Světě a živila se zpočátku podělkováním a později šitím rukaviček, nejobyčejnějším to zaměstnáním chudých ženštin na Hradčanech, na Strahově a Novém Světě. Přes všechnu píli, přes všechnu přičinlivost však sotva tolik vydělala, aby se uchránila před smrtí hladem. Ze svěží, veselé dívky stala se za nedlouho chorobně nedůtklivá samotářka. Jedinou oporou v beznadějnosti byla jí myšlenka na dítko, jež nosila pod srdcem. Však ani na otce dítka toho nezapomínala; bylť jí stále ještě duší nejmilejší. A kdykoli pohledla na medailonek, na jedinou tu upomínku na poslední loučení, kdykoli se zahleděla v tu čarokrásnou tvář madonny, která tak sebevědomě a přece zas tak nevýslovně půvabně zírala z medailonku, tu vždy jí tanul na mysli miláček, tu vždy se jí zdálo, že nemůže míti vřelejšího přání, než aby jeho i její dítko bylo rovněž tak půvabné a spanilé jako ta bohorodička v medailonku.

Bylo cosi bláhově dětinského v tomto přání, ale u dívky, žijící takřka výhradně svým chmurným snům a zpomínkám, z nichž jen časem vyhoupla se jiskra naděje, mělo svou oprávněnost. V prázdných chvílích dívávala se po celé hodiny v tajemně krásnou tuto tvář zapomínajíc při tom na vše, co kolem se dělo. Jak často zašeptla své přání polohlasitě, jak často dlívala na modlitbách prosíc v duchu rodičku boží za vyplnění dětinského svého přání!

Zvláštní, podivná musila být moje matka! Jediné toto přání jest toho důkazem. Ze všeho, co jsem se později o ní dověděla, zdá se mi, že byla povahy snivé a sensitivní a že jen útrapami, hořem a beznadějností mohla býti v okamžiku nepříčetnosti dohnána k skutku tak zoufalému jako . . . .“

Ismena náhle se odmlčela; tvář její poněkud se zachmuřila.

Kusé, nad obyčejnost nevynikající vypravování praobyčejného příběhu sotva by bylo někoho jiného kromě mne zajímalo; leč i pro mne mělo vzdor tomu, že týkalo se matky mé žínky, interes jen vedlejší. V průběhu vypravování chtěl jsem sice několikráte Ismenu přerušiti a žádati ji za bližší vysvětlení té neb oné podrobnosti; ale žínka vypravovala s neobyčejným chvatem, jako by byla chtěla vypravování své co možná nejdříve skončiti. Když pak se sama odmlčela, spozoroval jsem ze zachmuřené tváře, že zpomínky na nešťastnou matku bolestně rozchvívají duši její a proto, místo abych byl žádal za některá vysvětlení, vyzval jsem ji, aby další vypravování odložila na dobu příhodnější.

„Ne, ne,“ odvětila chvatně Ismena, „musím ti dnes povědět všechno;“ a po chvíli počala dále vypravovati:

„Pamatuješ se ještě na neobyčejný výjev, když navštíviv poprvé ve společnosti přítele malíře dům mého pěstouna skončil jsi první svou soukromou přednášku o arsénu? Jak víš, byla bych málem omdlela. Připomenulať jsem si poslední krutý zápas, kterému se žádný člověk nevyhne, připomenula jsem si nejen nevýslovnou bolest, již musila jsem přetrpěti, když zápasila jsem co dítě se smrtí, nýbrž i děsná, arci jen krátký čas trvající muka, jež přetrpěla ubohá má matka, když viděla své dítko svíjeti se v křečovitých bolestech . . . .

Minulo sedm trapných měsíců, co žila matka má v Praze. Minul podzim, minula zima a v prvních dnech měsíce dubna jsem se narodila. Však jediný pohled na

dítě matku moji poučil, že nejvroucnější přání její nevyplněno, že nejvřelejší modlitby její oslyšány. Když na mne poprvé pohledla, vzkřikla prý zděšením; neboť obraz spanilého dítka, jež ji byl po tolik měsíců v blouznivém snění obletoval, zastíněn náhle ohyzdným obrazem drsné, neúprosné skutečnosti. Spatřilať dítko suchoučké a pouvadlé, budící útrpnost a politování ... Avšak odpor a zděšení matčino trvalo jen několik okamžiků. Mateřská láska přihlásila se i u ní ku svému právu a matička má zamilovala si útrpnost budící dítko své s veškerou vroucností své duše.

Nějaký čas byla skutečně šťastna; avšak dlouho to netrvalo. Již v prvních dnech seznala, že narozením dítka přibylo jí dvojnásob svízelů všeho druhu. Nevýnosné práci, která i při nejvzornější píli sotva dostačila k uchránění se před hladem, nemohla nyní věnovati tolik času jako dříve. Nezbylo jí než vykořistiti každý okamžik, pracovati chvatněji, bez oddechu a každodenně hluboko do noci. Sklíčená mysl její počala se poznenáhla vždy více zachmuřovati, dráždivosti přibývalo. Často se stalo, že přestala náhle pracovat; chvíli přemítala, pak vyskočila, vyběhla z domku a zase se vrátila, aniž by si byla vědoma příčiny. Jindy zmocnila se jí náhle úzkost před budoucností; v největším rozčilení přecházela pak po jizbě nevědouc, co počíti. Duševní stav její byl mnohdy skutečně beznadějný. Jsouc od přírody bázliva a vyhýbajíc se lidem, nedovedla si zjednati ani tolik útěchy, jaké poskytuje mnohdy pouhé svěření se soucitné duši. Možná také, že neznala nikoho, kdo by byl býval důvěry její hoden a tak skrývajíc obavy, strast a hoře v hlubinách své duše, snášela duševní muka svá trpělivě, bráníc se příšerám bázní a úzkostí rozplameněné obraznosti, jak bylo vůbec možno.

V takovém rozpoložení mysli strávila matka má několik týdnů. Po celou tu dobu bylo počasí nevlídné, rozmnožujíc v stísněné duši její nedůtklivost v míře neobyčejné. Náhle však přes noc zavanul první dech jara a v temno duše matky mé zapadl paprsek naděje. Po celý den bylo jí neobyčejně volně a svěže. Dohotovivši po poledni práci zavinula své dítko do peřinky a vzavši dítě i práci vyšla, aby práci odvedla. Pracovala do závodu na Starém městě. Na cestě však jí počalo být opět úzko. Čilý, živý ruch, jenž v první jarní den ve všech ulicích pražských panoval, působil na duši její jaksi mámivě. Cítilať se v hluku velkoměstském cizejší, opuštěnější než kdykoli jindy; zdáloť se jí, že vidí všady jen tváře lidí šťastných a spokojených a ona jediná že je opuštěna, nespokojena, nešťastna. Úzkost, která se jí byla zmocnila, zvýšena ještě tím, že na práci, kterou odváděla, shledáno několik, z přílišného chvatu povstalých vad a práce matce mé vrácena k předělání. Několik příkřejších slov, jež byl vlastník závodu při tom pronesl, připamatovalo matce mé živěji než cokoli jiného závislost její od milosti cizích lidí. Se slzami v očích opustila závod a v největším rozčilení chvátala k domovu. Duší její vířilo stero myšlenek; tvář její byla rozpálena, oko rozjiskřeno. Ničeho si kolem sebe nevšímajíc pospíchala, seč jí síly stačily. Slunce právě zapadalo, když octnula se na Hradčanech před arcibiskupským palácem. Přílišným chvatem vysílena nemohla dále a usedla na první kamennou lavičku v kaštanovém stromořadí. Sotva však usedla, vyšel ze vrat arcibiskupského paláce mladý muž a rozhlednuv se kolem ubíral se volným krokem směrem k zámeckým schodům. Matka má poznala svého — miláčka .... Mimovolně přitiskla své dítko pevněji k pobouřenému srdci. Krev hnala se jí k hlavě a několik okamžiků se jí zdálo, jakoby vše kolem ní halilo se v mlhu; vzpamatovavši se pak vstala a vrávorala k domovu. Octnuvši se ve své komůrce uložila spící dítko do košíku na prádlo a přikryla je kusem starých šatů. Chvíli přecházela v největším pobouření po jizbě, pak sklesla na malou stoličku u okna .... Dlouho seděla. Jsouc pohřížena v chmurné své myšlenky a zpomínky ani nespozorovala, že byl mezi tím nadešel čarokrásný večer jarní. Bylo již asi deset hodin, když probravši se z myšlenek vstala a zadívala se okénkem do Jelenního příkopu. Divuplná lunojasná jarní noc působila na pobouřenou mysl její poněkud konejšivě, ale za nedlouho sklesla matka má opět na stoličku a poznovu se zadumala. Jako v mrákotném snu vystupoval v duši její obraz za obrazem z minulosti její, a beznadějnost zatínala vždy hlouběji své ostny v srdce její. Z nenadání vyrušena ze zadumání svého divokou vřavou. Vyskočivši naslouchala. Z blízké krčmy byl se vyřítil dav zpitých osob na ulici. Neviděla sice ničeho, ale z jednotlivých výrazů, jež až k ní zaznívaly, soudila, že byla nejspíše škaredá jakás ženština vyhozena z krčmy na ulici, kde ji hulákající surovci hrubým způsobem týrali. Výjev ten vzbudil v duši její myšlenky nejčernější. Zpomněla si na své vlastní ohyzdné dítko a zdálo se jí, že osud jeho nemůže býti jiným než osud všeho, co škaredostí svou budí odpor a ošklivost. Usedla, ačkoli v rozčilení svém nebyla již takměř sama sebe mocna. Hluk utichl a dítko v košíku procítlo. Matka je ukonejšila a vloživši je opět do koše postavila koš na stůl. Dítko mělo na krku zavěšený medailonek. Matka zadívavši se v svadlou, škaredou tvářinku dítka a hned zas v čarokrásnou tvář madonny vzkřikla zděšením ... V okamžiku tom, když se jí zdálo, že vše už je ztraceno, vyhoupla se v temné duši její myšlenka nejzoufalejší ... Opatrně ovinula starou, polozpukřelou stužku kolem krčku dítka svého a právě v okamžiku, když z Jelenního příkopu zazněly první akkordy zpěvu slavíčího, zatrhla kličku ... Dítko z temna zaúpělo a matka potácela se takřka beze smyslu k oknu. Zpěv slavíka však zazněl poznovu a divuplné zvuky ty působily na rozbouřenou mysl matky mé takměř zázračně. Takřka beze smyslu naslouchala dutým vzdechům k smrti pracujícího dítka a jásavým zvukům zpěvu slavíčího. I cítilať, jak vrací se opět zásvit naděje v temno duše její, cítilať cosi jako nepochopitelné, nevysvětlitelné vracení se lásky k životu. S napnutím posledních sil se vztýčila a potácela se ku stolu. Vztáhnuvši ruku k dítěti, aby kolem krčku zatrhnutou stužku uvolnila, ale ruka se jí chvěla, sil se jí nedostávalo, beze smyslu sklesla vedle stolu na zem.

Na východě již se šeřilo, když se matka má probrala z mrákot. První myšlenka její platila nešťastnému dítku. Snažila se vztýčiti se, aby pohledla na dítě. Bázeň a úzkost svíraly jí prsa; chvěla se na celém těle . . . Však jaké bylo její překvapení, když vztýčivši se shledala v koši na stole místo vychladlé mrtvoly dítě živé . . . Leželo sice bez vlády s výrazem úzkostlivého zápasu v škaredé tvářince, ale dýchalo ještě . . . Očka jeho byla zamhouřena, dech nepravidelný a namáhavý, krček do krve rozedřen a nabělý a kolem krčku doposud ještě ovinutá, krví zvlhlá stužka, ale — přetržená....

Radost matky mé nad zachráněním dítěte byla bezměrná. Od té chvíle přilnula k dítku svému ještě vřeleji a vášnivěji. Zachránění samé bylo jí takměř nevysvětlitelné. Pamatovalať se jen na to, že zadrhnuvši dítěti kličku kolem krku zpočátku tupě naslouchala zpěvu slavíka přerušujícímu úpěnlivý stenot a později chrapot k smrti pracujícího dítěte, pamatovala se též, že sladký zpěv slavíka vzbudil v beznadějné, zoufalé duši její pocit, podobný vracející se lásce k životu, že s napnutím veškerých svých sil se vztýčila, ku stolu přivrávorala a třesoucí se rukou vztáhla, aby osudnou stužku kolem krčku dítěte uvolnila; pamatovala se též, že dotkla se krčku i stužky, ale že smysly ji opouštěly a ruka že byla již jako ochromena . . . Také na to se ještě pamatovala, že klesajíc k zemi slyšela ještě, kterak dítko ještě jednou prudce, křečovitě sebou trhlo, jak zajíkavě, z hluboka vykřiklo a v temný výkřik jako by byl zazněl zvláštní praskavý zvuk, jako když se stužka přetrhne; pamatovala se též na další, dlouho trvající chrapot dítěte, až chrapot přehlušen jásavým zpěvem slavíka . . . . Na více se nepamatovala. Zachránění dítka nebylo tudíž možno jinak vysvětliti než tím, že matka má v zoufalém záchvatu ovinujíc stužku kolem krčku, ovinula ji přes medailonek a že v nejrozhodnějším okamžiku, když už dítko naposled napnulo své slabé síly a matka chtíc stužku uvolniti, dotkla se jí, polozpukřelá stužka o ostré hrany medailonku se přetrhla. Následující, dlouho trvající chrapot dítěte, na který se matka má také ještě pamatovala, nasvědčoval tomu, že dítko zbaveno jsouc osudné tísně, počalo po posledním, temném výkřiku zas volněji dýchat, ale že nemělo již sil . . . Všeho toho byla si matka má vědoma, ale přece připisovala zachránění zázračné moci čarokrásné bohorodičky v medailonku . . . .“

Ismena na chvíli umlkla, ale hned na to dodala: „Myslím, že nyní pochopíš, proč mi byl tento medailonek tak milý, proč želela jsem domnělé jeho ztráty.“

„Arci,“ podotknul jsem; „ale mnohé je mi přece poněkud nepochopitelné. Zejmena nemohu si dostatečně vysvětliti pohnutky zoufalého skutku tvé matky. Pochopuju její hoře a zármutek, pochopuju strašný duševní její boj, ale nemohu si vysvětliti, proč v době, když už byla svému neštěstí poněkud uvykla, když už prodlením času nutně musila býti bolest její zmírněna . . . .“

„Mám za to, že hlavní příčinou bylo opětné setkání se s mým otcem,“ přerušila mě žínka. „Matka má spatřila jej, jak jsem již připomenula, právě když vycházel z arcibiskupského paláce . . . .“

„Právě tento moment jest mi hádankou,“ dím, „neboť věděla-li matka tvá již dříve, že je otec tvůj ženat...“

„Můj otec nikdy nebyl ženat,“ přerušila mě opět Ismena.

„Což nebyl otcem tvým tvůj pěstoun?“ ptal jsem se udiven, neboť až po tento okamžik měl jsem pevně za to, že jinak ani býti nemůže.

„Nebožtík pěstoun můj nebyl se mnou ani vzdáleně spřízněn,“ odpověděla žínka; „njalť se mě z pouhé útrpnosti co ubožátka, s kterýmž se byl náhodou krátký čas před smrtí mé matky setkal.“

„Kdo tedy byl tvým otcem? Je živ či mrtev už? Znáš jej?“ otázal jsem se zvědavostí puzen rychle za sebou.

„Neznám ho; také on nikdy mne neviděl. Myslím však, že je doposud živ . . .“

„Víš snad, kde mešká?“ ptám se dále.

Ismena odpověděla hlasem poněkud přitlumeným, ale rozuměl jsem stručné odpovědi její zcela dobře. Obsah její byl rázu takměř zdrcujícího. Bylo mi, jako by se byla přede mnou náhle propast rozevřela. Chtěl jsem něco pronésti, ale hlas mi uvázl v hrdle. Upřel jsem zrak svůj na žínku, jako bych slovům jejím nemohl ani uvěřiti.

Ismena mlčela.

„Snad jsem se přeslechl,“ vypravil jsem po chvíli s chvějícím se hlasem ze sebe. „Tvůj otec, Ismeno?“ opáčil jsem, snaže se marně ukryti vnitřní pobouření.

„Mešká teď ve svém a matky mé rodišti,“ odvětila klidně Ismena. „Když jsem se narodila, byl teprv několik měsíců alumnem; asi před pěti roky jmenován farářem.“

„Ty's kněžský bastard?!“ vzkřikl jsem divoce, jako by se mne byl někdo žhavým železem dotknul.

Ismena neodpověděla. Výraz tváře její byl klidný. Ale právě tento klid mě ještě více dráždil; podobalť se, jak se mi zdálo, nepromíjitelné lhostejnosti, ba skoro jakési rafinované vyzývavosti. „Proč mi nepověděla o svém otci dříve?“ znělo to mou duší a osudná otázka ta hnala mi varem krev k hlavě a zase k srdci. Bylo mi jako člověku, kterémuž neнadále sděleno, že spáchal nevědomky skutek, za který bude muset za nedlouho pykat svým životem.

„Kněžský bastard mojí ženou!“ opakoval jsem a vyskočiv počal jsem prudce přecházeti po komnatě.

Nějaký čas panovalo trapné mlčení. Žínka sedíc zcela klidně kolébala, já pak nemoha pobouřením takměř promluviti mumlal jsem občas nesouvislá, nesrozumitelná slova.

Ismena přestavši po chvíli kolébati, obrátila se k oknu, kam jsem byl právě popošel.

„Rci, jak to možno, aby člověk tvých vlastností, tvé povahy a tvého vzdělání,“ pravila mírně a měkce, „mohl býti tak náhle pobouřen a rozhněván sdělením případu nezaviněného a neodvratitelného?“

Zůstav u okna státi neodpověděl jsem. Ismena několik okamžiků na mne se dívala, pak povstala a přiblížila se ke mně. Vida ji vstávati a ke mně se blížiti, chtěl jsem vykřiknout: „Nepřibližuj se!“ ale místo slov vydral se z prsou mých jen temný zvuk nevole a hněvu.

Žínka přistoupivši těsně ke mně zašeptala tklivým, prosebným hlasem:

„Jen už se nehněvej, miloušku, prosím tě snažně . . . . pamatuj na naše dítě . . . .“

Při tom vztáhla proti mně suchoučké své ručky, jakoby je chtěla ovinouti kolem mé šíje.

„Na dítě kněžského bastarda?“ vzkřikl jsem opět divoce a pohlednuv Ismeně v pouvadlou tvář, v níž zračilo se nyní odporně úzkostlivé rozechvění a trpká výčitka, odstrčil jsem žínku prudce od sebe.

Ismena poněkud zavrávorala, ale hned na to vztáhla proti mně opět své ručky a ovinuvši je kolem mé šíje, počala mne vášnivě líbati, vzlykajíc: „Ne, ne má duše drahá — ty mi musíš, ty mi musíš odpustit!“ . . .

Tím vzkypěl můj hněv v míře nejvyšší. S napnutím veškerých sil vymknul jsem se z náručí Ismenina a odstrčiv ji prudce od sebe, udeřil jsem ji současně pěstí v tvář. Ismena z temna, bolestně zaúpěla a zavrávoravši sklesla bez sebe na zem . . . .

Dítko v kolébce šramotem probuzeno dalo se do pláče.

Byl jsem v takovém duševním stavu, že jsem si plačícího dítka ani nepovšimnul. Chvíli díval jsem se na Ismenu v mdlobách u mých nohou ležící, ale tak bezcitně, tak chladnokrevně, jako za svého mládí do zející rány a na vystřikující krev. Všechny svazky, poutající mne k ženě, byly jedinou touto ranou náhle přetrženy . . . . Vzav pak rovněž tak chladnokrevně klobouk a přehodiv ještě jeden kabát přes sebe, opustil jsem komnatu . . . .

(Pokračování.)

Signora Fortunata.

Od *Frant. Heritesa.*

Hraběnka Adéla de Lancis skončila líbezným hlasem svým překrásnou italskou píseň.

Dojemný refrain kolébal se vzduchem salónu, až uniknuv za lehké, bílé záclony zašuměl chvíli jako tichá ozvěna a ztratil se pak v snivé letní noci.

Dolce morir sul caro seno . . .

Kněžna St. Crois s pohnutím objala spanilou pěvkyni. „Jak jsem vám povděčna, moje drahá, za tuto utěšenou chvíli. Jménem všech hostů svých vám vzdávám díky.“

Adéla usmála se, lehce se kloníc.

„A teď — ctění pánové a dámy“ — promluvila St. Crois k společnosti — „následujte mne do zahrady. Milá Adélo — prosím o vaše rámě. Ano, pánové! neškareďte se — — jakó hostitelka mám právo na nejvzácnějšího hosta a pak — nebudete aspoň žárlit jeden na druhého“ — dodala koketně. „Dokážeme vám také, že nepotřebujeme vždy mužských kavalírů.“

Celá společnost odebrala se do zahrady, uprostřed které nalézal se nádherný gloriolet, k němuž St. Crois je vedla.

„Milý de Lancis,“ pravil po cestě obstárlý generál k statnému elegantnímu muži, „máte božskou ženu. Bylo by břichem, abyste na jinou dámu i jen pohledl jinak než lhostejně.“

„K smíchu, generále,“ odpověděl. „Vždyť miluji svou ženu. Víte, že jsem si ji vzal z lásky — bez jmění, bez rodiny . . .“

„Ale s půvabem nepřekonatelným.“

„Jest dítě lásky.“

„Snad právě proto, milý hrabě. Děti lásky bývají nejkrásnější . . .“

„Hříšníče! To zní jako rouhání se manželskému stavu.“

„Dokonce ne, hrabě; zbožňuju manželství — opravdu. Sklonil bych bez odporu i nezvyklou hlavu svou pod sladké to jho — ale moje Eva by musila být tak láskyhodná jako vaše Adéla. Vyznávám se: závidím jedinému člověku na světě a ten jste vy, hrabě.“

De Lancis zasmál se žertovně a pohledl s výrazem hrdosti na svoji ženu, která zavěšena na rámě St. Crois vznášela se tak lehce jako na křídlech. Nehleděl sám na spanilou Adélu; všickni pánové společnosti měli tutéž myšlenku. Jediný baron Emil Egbert, který vedl svoji nevěstu, slečnu Paolu d'Etrange, pohlížel k hvězdám po obloze rozsetým, nemluvil. Náhle ze sevřených jeho rtů pološeptem splynula slova:

Dolce morir . . .

„Vy jste k nevystání dnes svojí sentimentálností.“ Slečna d'Etrange uhodila jej lehce vějířem — „a ne jen dnes, již několik měsíců. — — Neumírejte, prosím vás. Jest to vždycky hloupé být i „na drahých ňadrech“. Mluvme o něčem; bavte mne přece, rytíři! — Jak se vám líbí moje nová roba?“

„Překrásný blankyt,“ zašeptal Egbert.

„Ach, bože! — vy mne nudíte — odpusťte, pane ženichu, že jsem tak upřímná — vždyť moje roba jest zelená . . .“

Zatím vešla společnost v slavnostně ozdobený gloriolet a brzo rozproudila se zde rozkošná zábava.

„Vy tedy nám vyrvete našeho slavíka, de Lancis?“

St. Crois přistoupila k hraběti, který popíjel čaje u malého stolku ve výklenku okna.

„Jest mi líto, kněžno!“

„Bah! — je vám líto a přec odjíždíte. Bojíte se o svou ženu — jste žárliv.“

„O nikoli,“ smál se hrabě, „ze všech divadelních hrdin nejvíce jsem vždy nenáviděl Othella . . . Chci se bavit; to je můj životní účel . . . A abych podal důkaz, že nejsem žárlivým ani sobeckým, zůstanu ještě několik dnů a třeba neděl — jestli totiž svoluješ, Adélo,“ obrátil se k této, jež se právě přibližovala.

Podala mu ruku. „O velmi ráda — jsem ti povděčna,“ pravila s netajenou radostí . . .

O půlnoci dáno bylo výstřelem znamení.

„Uchystala jsem vám překvapení, pánové a dámy,“ pravila St. Crois a na její pokyn spuštěny v oknech záclony. Na tisíce světel objevilo se ve tmě — červených, modrých, zelených — kteráž hladinu jezírka rozkládajícího se pod okny glorioletu ozařovala magickým světlem.

„Krásné! Okouzlující!“

Hlučný potlesk zavzněl besídkou. —

„A nyní do sadů!“

Celá společnost vyšla v půvabnou letní noc; někteří vstoupili na loďky a proháněli se po jasné hladině veslem čeříce hravé vlnky. Hrabě de Lancis vsedl do loďky s obstárlým generálem.

„Vy opouštíte svoji paní?“ ptal se tento. „Neučinil bych to za živý svět.“

Hrabě se smál.

„A přece ví,“ pravil generál k sobě, „že ho nemiluje; že si jej vzala pouze k vůli matce, aby vytrhla ji z náruče bídy. — Neužívala dlouho radosti, kteréž jí koupila její dcera za svoje — srdce.“

Adéla de Lancis vzdálila se nepozorována společností a bloudila samotna po zahradě zpívajíc pološeptem, až usedla opodál v odlehlém místě na malou lavičku, nad níž klenul lilek svoje tmavé melancholické větve...

Hleděla před sebe zadumána, pohřížena ve sny — v neurčité sny. — Zdálo se jí, že v duši její jest tak prázdno jako v tom teplém nočním vzduchu, jenž ji

ovíval bílé čelo hraje si s černou její kadeří ... A přece v tom vzduchu kroužilo na tisíce neviditelných bytostí — laškujících, hrajících si a zmírajících po krátkém životě ...

„Ach, kde jsou mé sny, mé krásné mladé sny ..." vzdychla a před duševním zrakem jejím objevila se postava hraběte de Lancis, který podává jí ruku. — — „Zachraň mne!" volá matka — — a hrabě de Lancis již tiskne ji k sobě přetínaje se smíchem nit jejích mladých snů ...

A přece srdce její vinoucí se k srdci hraběte jest chladné, a přece myšlenky její létají v prostoře — smutné myšlenky — — tu postanou chvíli a letí zase dále — dále v neurčito — — — až dvé černých významných očí upře se k ní a jí tak blaze jest, jakoby byla v ráji.

Baron Egbert stanul před ní. Ulekla se . .

„O samotě, hraběnko?"

„Což nesmím?" pravila probírajíc se a nutíc se ke klidu. — „Váš hřích jest mnohem větší, barone. Opustil jste svoji nevěstu, zůstaviv ji ostrým zrakům závistivých soků. Slečna d'Etrange se rozhněvá; nepodá vám dnes při rozchodu jistě ani ruky k políbení . . ."

„D'Etrange — a vždy jen d'Etrange .... " zašeptal bolestně a zahleděl se za ohnivou raketou, která vyletěvši do výše, praskla odhazujíc malé jiskřičky, jež ve vzduchu se ztrácely ...

„Já vám nerozumím, barone," pravila a hlas její se chvěl. — „Pozoruji, že se chováte nápadně chladně k ubohé d'Etrange a přece prý jste jindy velmi se jí dvoříval . . ."

„Dvořil! — ano: dvořil! — Dobře jste pravila. Nikdy jsem ji však nemiloval — nikdy nemiloval jsem žádnou ženu — nikdy — slyšte, hraběnko! — Říká se, že jsem mnoho miloval — ano — ale to nebyla láska — ta mocná celou duši vyplňující láska — blažící nás i v beznadějnosti — — až vás jsem spatřil ...

Klekl před ní na kolena tiskna rty své v ruce její.

„Co počínáte?" — zvolala, ale neměla síly odtáhnouti mu ruku, kterou pevně držel ve své.

„Ano, hraběnko! — Vás — vás jedinou miluji. — O Adélo! já žebrám o vaši lásku — ale nespokojím se s nějakým koutečkem v krásné duši vaší — chci míti srdce vaše celé — —"

„O bože! o bože!" Zakryla si oči.

„Vy pláčete Adélo — ó jak mne činí vaše slzy šťastným . . . Vy mne milujete — ty mne miluješ, Adélo . ." A vášnivě ji obejmuv, vtiskl na rty její první políbení lásky.

„Probůh!" — vytrhla se z jeho objetí; byla bledá jako mramor. „Nemiluji vás — nesmím vás milovat" ...

„Jste ukrutným," pravila po chvíli, bolestně pohlížejíc k němu — „proč jste mi rázem zrušil mír až dosud v duši mé hostící — proč jste mne nenechal déle tiše snít o neznámém krásném ráji . . ."

„Tedy jste snila, Adélo . . Adélo! Vy jste snila a v těch snech snad objevila se někdy moje postava — můj obraz . . ."

Zakryla si znova oči bílou ručkou svojí.

„Byl jsem ukrutným! — Odpusťte mi — Adélo . ." Schýlil hlavu v její klín.

„Egberte," pravila a vstala — „Nečiním vám výčitek — už se stalo. Miluji vás — ach, miluji, Emile — ač vím, že jest to hříšné . . . Proč jste mi odhaloval srdce své? . . Byla bych směla zůstat, kochajíc se v neurčitém, blaženém citu; přinutil jste mne, abych odešla . . ."

„Ne, vy neodejdete."

„Odejdu," pravila a dala se do pláče.

„Nesmíte, Adélo — nenechávejte mne v zoufalství."

„Musím — jest to moje povinnost; pamatujte vy na svoji — neopouštějte d'Etrange, která vás miluje."

„Ne — nemiluje mne, jako já ji nemohu milovat . . Jste krutá! — Jak mohl bych líbati po vás ještě jinou ženu . . ." A vášnivě vinul ji k sobě.

Nad jezerem zatím rozlila se záře velikého ohňostroje, kterým ukončena celá slavnost.

„Jest čas se vrátit . ." vzchopila se z jeho náruče.

„A kdy vás opět spatřím, Adélo? . ."

Vytrhla chvějící se rukou něžný kvítek eriky, který zdobil černý, lesklý její vlas. „S bohem!" zašeptala, jej mu podávajíc a odkvapila ke glorioletu, kde zatím společnost se byla hromáždila.

„Mám k tobě prosbu," pravila přistupujíc k hraběti, který se dosud bavil s obstárlým generálem. „Odjeďme zítra."

„Jak chceš, drahoušku — ale před hodinou chtěla's ještě zůstat! — Zde vizte ženské vrtochy!" — obrátil se k generálu.

„Cítím se churavou; pod krásným jižním nebem zajisté okřeju." Násilně namáhala se, aby nabyla klidu.

„Jste opravdu bledá, hraběnko," pravil generál s upřímným soucitem, sdílně pohlednuv k mladé paní.

Egbert odešel, neprovázeje ani svou nevěstu, která s milostným úsměvem dvornost tu dovolila knížeti . . . který vzletně chválil její oči i zelenou její robu.

Druhý den odejel de Lancis se svojí paní.

Několik dní na to odebral se baron Emil Egbert na cesty do Švédska, dav na vždy s bohem slečně d'Etrange. Sedaje do vozu, vyňal z tobolky malý lístek.

„Emile! milujete-li mne, nevyhledávejte mne nikdy a nikde. Nečiňte mne nešťastnou ještě více nežli jsem, . . . Buďte s bohem!" — bylo napsáno.

Přišla zima. V saloně kněžny St. Crois sešla se obyčejná společnost.

„Přináším novinku," pravil obstárlý generál, vstoupiv do salonu a dvorně políbiv ruku hostitelce. — „Smutná zpráva! — Baron Egbert je mrtev! — Padl v Stokholmu v souboji . . ."

Všeobecné ticho.

První vzpamatovala se kněžna ... dříve slečna d'Etrange.

„Nejspíše nějaká milostná avantura," pravila lhostejně.

„Tak bůh tresce nevěrníka!" šeptala zbožně St. Crois svojí sousedce. — „Opustil způsobem nekavalírským d'Etrange —"

„Která však tím pranic neztratila," podotkla tato a obě dámy bavily se dále vyšíváním malých, batistových šátečků, jimiž chtěly o vánocích poděliti několik bosých, hladových dětí. Okázalá dobročinnost, právě moderní, slavila vjezd svůj v salon kněžny St. Crois.

. . . . Pod krásným jižním nebem v rozkošné ville nedaleko Florence žili manželé de Lancis.

„Ty mne umučíš svým smutkem," pravil jednou hrabě zívaje, co zatím Adéla bledá seděla na divanu a četla . .

Neodpověděla; hleděla upřeně v knihu.

„Odpusť, že jsem tak přímý . . ale chování tvoje dožene mne v náruč jinou, která radostněji se mi otevře . .“

„Neublížila jsem ti ničím — nikdy; nikdy nezapomněla jsem na své k tobě povinnosti.“

„Bah — povinnosti! — nudíš mě svým pláčem — nemohu za to — smutek tvůj mne nudí. Paní de Loraine je tak roztomilá — — směje se, žertuje — jako ty před časem . . . Chci se bavit, víš že nic jiného na světě nechci . . . Půjdeme dnes do společnosti?“

„Nepůjdu.“

„Půjdu tedy sám. Slíbil jsem paní de Loraine, že přijdu . .“ Chystal se k odchodu.

„Apropos! hraběnko — zapomněl jsem vám říci. Obdržel jsem dnes list. D'Etrange jest již před dvěma měsíci provdána za knížete . . . a ještě jednu novinku — ne právě důležitou — ten člověk byl chováním svým k nevystání — baron Egbert zemřel v Stokholmu.“

„Egbert!“ zvolala zoufale Adéla a vzchopila se; klesla však zpátky na divan a štkajíc kryla dlaněmi zvlhlé oči . . . „Ubohý Egbert! . .“

„Co je vám? — Snad vám nebyl lhostejným . .“ žertoval de Lancis.

Vzpamatovala se. — „Nechci vás déle klamat, hrabě. Já jsem Egberta milovala . . .“

„Aj! — totě rozkošné!“ — smál se divoce — „Vy jste Egberta milovala! — Co zatím já, vytrhnuv vás z bídy, z kalu života — vás dítě lásky — bez jména, bez jmění — povznesl na výsluní, milkovala jste se snad, krásná hraběnko, s podezřelým don Juanem . .“

„O, to jest přílišné,“ zvolala — „jedinkou noc!“ . . .

„To stačí,“ zachechtal se s ďábelským cynismem.

S uraženou hrdostí vzchopila se Adéla. —

„Hrabě!“ pravila vážně — „nemůžeme déle žíti pospolu. Vy mne nemilujete více — nečiňte si násilí, nevažte se k životu se mnou. Já vás nemilovala nikdy. Ale to vám mohu říci, hrabě . . . že jsem nezapomněla nikdy svých povinností k vám, že jsem nezapomněla nikdy, co jste pro mne učinil, čím jsem vám povinna co vaše žena . . .“

„Ach, nenuďte mne, hraběnko, vypočítáváním svých ctností!“

„Nebudu hrabě — dnes ani příště.“

„To jest jako: rozejděme se! — Přijímám váš návrh. Zítra o tom promluvíme. — Odpusťte, krásná hraběnko! jest pozdě — víte, že jsem slíbil paní de Loraine — —“ Odešel.

„Ubohý, ubohý Emil!“ lkala Adéla klesajíc na zem. Slzy žalosti vlažily krásné, bledé její líce . . .

. . . . V lázeňském městě A . . nemluvilo se po celý týden o ničem jiném než o velikém divadelním představení, v kterém vystoupí proslavená zpěvačka Signora Fortunata.

Přiblížil se toužebně očekávaný večer.

Otevřela se opona; na jevišti opřen o skálu v divokém lese ležel „bludný rytíř“. V jednotvárném zpěvu žaloval, kterak bloudí v pustině se srdcem rozrytým mukou . . „Kolem mne noc — temná, děsná noc a nevychází ani jedna hvězda . .“

Tu s výše snášela se zlatá loďka. —

Ticho rozložilo se v sále; dech tajil se ve všech prsou . . .

V lodičce fantasticky oděná, s černým, vlajícím vlasem, v nějž vpleten byl diadém z prostých lesních kvítků, stála — v ruce mandolinu — půvabná víla — signora Fortunata.

Ze rtů jejích plynula sladká píseň.

Zpívala tak měkce, tak dojemně, jako by opravdu přicházela z nadhvězdných říší . . .

Kynula „bludnému rytíři“ — tu zrak její proletěl prostranstvím a utkvěl na jedné loži.

Jako čarovnou mocí upoutána, nemohla jej odvrátit — hlas její se chvěl — — prudce dotýkala se třesoucí ruka mandoliny — praskla struna — — Sáhla si na srdce — zdálo se jí, že i v něm popraskaly všechny struny . . . „Egberte!“ zvolala a letěla přes okraj loďky . . . Klesla k zemi.

Vše spěchalo k omdlelé zpěvačce, ale davem prodral se muž, jehož vlas předčasně byl zbělelý — a pojal ji v náruč svou — — „Adélo!“ šeptal a slzy kanuly s oka jeho na slabě vlnící se ňádra.

S úsměvem blahým pohlížela k němu. —

„Ty žiješ, Emile?“

„Zemřel jsem pro svět; vlastní rukou přetrhl jsem pásku, která poutala mne k němu — zemřel jsem pro svůj dřívější svět. — — Teď ale budu znova žít, ovanut teplým dechem tvým. — —“

Smutně potřásla hlavou . . . Zavřela oči.

„Dolce morir sul caro seno . . .“ plynulo z usmívajících se rtů jejích . . .

Dozněl sladký ten refrain . . .

Nebylo jí více. Anděl smrti ji objal, zašelestiv nad hlavou její šumnou svou perutí . . .

„Nějaká tajemná událost,“ šeptalo si obecenstvo, rozcházejíc se.

U mrtvoly klečel Egbert plačící, líbaje ruku její, která byla chladná jako mráz . .

Lesklý její vlas zdobila něžná kvítka eriky, zvyšující půvab její tváře, krásné i ve smrti . . . .

Patnácté léto přijíždí do A . . . muž, jehož vlas bílý jest jako sníh a z jehož oka možno vyčísti, že osud nevystlal mu život samými růžemi, ale že trny, ostré trny zabodaly se často a hluboko do jeho srdce . . .

„Přijel starý host!“ — rozlétá se vždy po městě jako bleskem.

„Starý host“ žije tiše, — vzdaluje se vší společnosti. —

Každý den k večeru ubírá se na hřbitov k . . ský. Zastaví se u hrobu, který hustě porostlý jest vřesem, v jehož hebký zelený samet, protkaný drobným, růžovým květem, si usedá a schýliv hlavu oddává se myšlenkám . . .

U hrobu zasazena jest do zdi bílá mramorová deska a na ní černým gotickým písmem napsáno:

Zde dřímá

Signora Fortunata. †

Blázen Five Forks-ský.

Napsal *Bret Harte.*

(Dokončení.)

Stalo se v tuto asi dobu, že jisté divoké údolí v okolí Five Forks co malebný ráj proslulo. Cestující jacísi navštívili je a prohlásili, že jest tam několik krychlových loket skalných útesů a vodopád vyšší, než jaký byli kdy před tím uviděli. Novináři popsali je s výstřední výmluvností a s nezřízeným básnickým vzletem. Mužští i ženštiny, jichž nikdy nepotěšily západ slunce, strom nebo květina, kteří nikdy neocenili půvab a tklivost žluté sluneční záře, když skvrnami kropila jejich zápraží aneb milost letní noci, do jejíhož měsíčného světla vyvěšovali lehké prádlo, lidé ti přicházeli z dáli tisíců mil, aby vypočetli výši této skály, aby se podívali na hloubku této propasti, aby prohodili něco o ohromné velikosti tohoto nevlídného stromu, aby se s nevýslovnou samolibostí vnucovali ve víru, že se skutečně obdivují přírodě. A tak stalo se, že byla podle vkusu a slabostí jednotlivců rozličná vynikající místa v údolí pokřtěna a takž vyskytly se tu „Vodopád krajkový“ a „vodopád soucitné slzy“ a „útes“ jistého vynikajícího řečníka a několik „homolů“ rozličných znamenitých lidí živých i mrtvých; a jeden „bod vykřičníkový“ a jedno údolí „tichého koření se“. A během času nalézány prázdné láhve od sodové vody na úpatí vodopádu a mastné noviny a kusy housek se šunkou v cestách prachem pokrytých u kořenů obrovských stromů. A tak vídáni často v jedné dlouhé ulici Five Forkské mužové s hladce oholenou tváří a těsně přiléhajícími nákrčníky a útlolicé ženštiny a ozýval se tam dusot mezků a objevil se tam po příležitosti průvod uprášené jízdecké společnosti v hnědém plátně.

Za rok po dostavení „Hawkinsova blázince“ připlavala do údolí hlučná kavalkáda učitelek z veřejných škol ze San Francisco užívajíc prázdného dne. Nebyly to Minervy s přísnými okuláry, aniž cudně ozbrojené a obrněné Pallady. Ale, jak s bázní o bezpečnost Five Forksů nucen jsem říci, velmi lidské, půvabné, zlomyslné dámy. Aspoň tak myslili mužové pracující v strouhách a dolující v úbočí pahorku. A když ve prospěchu vědy a duševního pokroku mladého potomstva konečně se ustanoveno na tom, že zůstanou ve Five Forks dva nebo tři dni, aby navštívily rozličné doly, obzvláště pak „Plápolající hvězdu“, vypuknul jakýsi nával mužské úzkosti. Nastala značná poptávka po nových šálech, beznadějné převracení starých ošumělých oděvů a všeobecná žádost o „vyvařené košile“ a o holiče.

Mezitím projížděly dívčiny s nejvyšší smělostí a nestydatou zpupností svého pohlaví — když objevují se v celých zástupech — projížděly si tedy dívčiny město obdivujíce se zjevně krásným tvářím a mužným postavám, které pohlížely ze strub neb vynořovaly se za voziky s rudou při ústích průkopů. A v skutku dokázalo se, že Jenny Forsterova podporována ještě sedmi rovněž tak nestydatými slečinkami zůstala pozadu za hlavním vojem a zjevně a veřejně zamávala kapesním šátkem květoucímu Herkulu Five Forkskému — jakémusi Tomu Flynnovi, někdy z Virginie — oslavujíc dobráckého ale nepříliš načesaného obra, tahajícího si v stydlivém úžasu svůj plavý vous.

Bylo to za rozkošného červnového odpoledne, že se Nelly Arnotova, řídící učitelka při jedné škole San Franciscské, uniknuvši svým družkám, odhodlala uskutečniti plán, který byl nedávno vznikl v její podnikavé a rozpustilé fantasii. S podivuhodným a tajemným pudem svého pohlaví, jemuž není žádné tajemství citu ukryto, a jemuž všechna srdce jsou otevřena, doslechla pověsti o Hawkinsonově bláznovství a o jsoucnosti „blázince“. Usmyslila si, že vnikne samotna na Hawkinsův pahorek a prohlédne jeho tajemství. Zabočila pod křoviny na úpatí pahorku a podařilo se jí udržovati nejhrubší dřeva mezi sebou a průkopem „plápolající hvězdy“ jakož i před chalupou Hawkinsovou, když bylo již půl cesty uraženo, až konečně oklikou dospěla nepozorována vrcholu. Před ní vypínal se tichý, přitmělý, nehnutý předmět její zvědavosti. Zde ji odvaha opustila v celé charakteristické nedůslednosti jejího pokolení.

Dopadl na ni náhlý postrach před všemi nebezpečími, jakýmiž byla zdráva prošla, jakož jsou: medvědi, tarantule, opilci a ještěrky. Na okamžik myslila, jak se později vyjádřila, „že to bude její smrt“. V této víře bez pochyby zvedla tři velké kameny, kteréž sotva udržeti mohla, chtějíc jimi házeti do velké vzdálenosti; vložila si dvě vlasničky do úst a upravovala oběma rukama pečlivě dvě volné kadeře půvabné modročerné hřívy, kteráž se byla svezla mezi zvedáním kamení. Pak sáhala do kapes svého plátěného kabátce po visitkách, šálku, zápisní knížce a láhvičce s voňavkou a nalezši je nedotknuty vzala na se náhle tvářnost lehounké dámské nenucenosti, vystoupila po schodech verandy a trhla u průčelních dveří zvoncem, o kterémž věděla, že zůstane bez účinku. Po slušné přestávce jala se obcházeti verandou kolem celého domu vystupující, prohlížejíc zavřené okenice francouzských oken, až nalezla jednu, která tlaku ruky její povolila. Zde stanula poznovu, aby opravila svůj koketní klobouček u zrcadlového polookna, které odráželo celou výši její hezké postavy. Potom otevřela křídla a vstoupila do pokoje.

Ačkoliv dlouho uzavřen, měl dům zápach novosti a čerstvého nátěru, jenž se nikterak nepodobal stuchlému vzduchu, jenž dle obyčeje plní domy, ve kterých straší. Pestré koberce, veselé stěny, lesknoucí se olejová plátna nesrovnávaly se sebe méně ani se stínem ducha. S dětinskou zvědavostí jala se prohledávat tichý dům, z prvu bojácně — otvírajíc dvéře prudkým trhnutím a pak uskakujíc od prahu k vůli snadnému zpátečnímu pochodu, kdyby bylo potřebí; a když přesvědčila se o bezpečnosti a úplné samotě, vystupovala směleji. V jednom pokoji, v tom největším, byly ve váse čerstvé květiny — patrně natrhané teprvé ráno; a co ještě podivuhodnějšího, džbánečky a konévky byly naplněny čerstvou vodou.

To přimělo slečnu Nelly k povšimnutí si jiné podivuhodné věci, že totiž v celém domě nebylo prachu, toho nejdotíravějšího, vše pronikajícího hosta ve Five Forks. Podlaha i koberce byly právě umeteny, židle a nábytek pečlivě otřeny a oprášeny. Jestliže v tom domě strašilo, stávalo se tak duchem, jenž nebyl nadán ob-

vyklou lhostejností k troucluі a stuchlině. A přece v těch postelích ještě patrně nikdo nespal, ba i samá péra v pohovkách, na které usedala, praskala tuhou novostí a dvéře do komůrek otvíraly se s odporem čerstvé barvy a fermeže a přes teplotu a čistotnost a veselost nábytku a ozdob nebylo tu onoho zvláštního nádechu spokojenosti, jenž rozkládá se v místnostech obydlených. Jak se později slečna Nelly přiznala, zachtělo se jí „zpřevracet všechno z ruby na rub“ a když se opět dostala do salónu sotva že mohla touze té odolat. Zvláště pokoušelo ji zavřené piano, stojící němě u zdi. Pomyslila si, že je otevře, jen tak aby se podívala na jméno zhotovitele. To když se stane, že nebude škodit, zkusí-li také jeho zvuk. Učinila tak položivši malou nožku na povolný pedál.

Avšak slečna Nelly hrála příliš dobře a byla příliš ohnivou hudebnicí, než aby takto stanula na půli cesty. Zkusila poznovu a tentokráte tak upřímně, že se zdálo, jakoby se celý dům náhle byl rozezvučel. Pak přestala a naslouchala. Nebylo odpovědi — zdálo se, že prázdné pokoje sklesly opět ve svou tichotu. Vystoupila na verandu — datel dal se opět do tepání na blízkém stromu a se skalnatého údolí pod chlumcem zaznívala mdlá dozvěna rachotících povozů. Daleko široko nebylo živé duše. Slečna Nelly upokojena vrátila se. Opět přejela prsty přes klávesy — přestala, zachytila nápěv letící myšlenkami, zahrála jej napolo a pak byla všechna opatrnost tatam. Dříve než uběhlo pět minut, zapomněla sama sebe docela, odhodila plátěný kabátec, mrštila slaměným kloboučkem na klavír a s bílými lokty a s černou kšticí kadeřavých vlasů přes ramena rozpuštěnou již vyjela na proudící se moře hudebních upomínek.

Hrála snad půl hodiny, když skončivši právě dokonalou symphonii a majíc ještě prsty ležeti na klavesech, zaslechla z venčí zřejmě a neklamně hlučný potlesk. Okamžikem vletěl jí plápol studu a nevole do tváří a vyskočivši od nástroje letěla k oknu právě ještě v čas, že mohla postříci as tucet postav v modrých a červených flanelových košilích, kteréž mizely úprkem dole v stromoví.

Avšak slečna Nelly se rázem vzpamatovala. Myslím, že jsem již naznačil, jak pod vlivem rozčilení neměla nedostatek odvahy a když tak klidně sbírala své rukavičky, klobouk a kabátec, nebyla snad právě mladou osobičkou, již bylo by rádno o samotě potkati bázlivým, rozpačitým a nezkušeným pohlaví mého. Zavřela klavír a uzamkla pečlivě všechna okna a dvéře a navrátila dům celému jeho dřívějšímu stavu opuštěnosti; pak sestoupivši z verandy obrátila se přímo k chalupě nevtipného Hawkinsa, jejíž z hlíny slepený komín vyčníval ze stínů as čtvrt míle dole.

Dvéře otevřely se ihned po jejím rázném zaklepání a blázen Five Forksský stál před ní. Slečna Nelly nebyla nikdy dříve spatřila muže nazvaného tímto nešťastným titulem a ustupujíc na polo ze zdvořilosti, na polo v úžasu zůstala na okamžik v rozpacích. Byl velký, krásného těla a tmavých vousů. Nad lícemi poněkud zapadlými strastí a churavostí svítily dvě oči barvy lískových oříšků, velmi velké, velmi vlídné, ale nevýslovně smutné a truchlivé. To v skutku nebyl člověk, jakémuž podobného byla slečna Nelly očekávala. Avšak když první rozpaky přešly, zvýšila, ku podivu dost, právě tato okolnost její nevoli a zranila její uraženou hrdost ještě hloub. Přes to změnil ten ženský arcipokrytec se střelhbitou chápavostí svého rodu okamžikem opět svou taktiku.

„Přišla jsem,“ řekla s oslňujícím úsměvem, nekonečně nebezpečnějším než její dřívější důstojná přísnost, „přišla jsem vás prosit za odpuštění velké smělosti, kterou jsem si právě dovolila. Myslím, že ten nový dům tam nahoře na chlumu jest váš. Jeho zevnějšek mne tak okouzlil, že jsem zůstavila na chvilku své družky tam dole,“ pokračovala chytrácky s lehkým mávnutím ruky jakoby chtěla naznačit, že četa smělých amazonek čeká tam, aby pomstila každé možné uražení jedné ze svých, „a odvážila jsem se do vnitř. Naleznuvši dům neobydlený, jak mi bylo řečeno, opovážila jsem se usednout a pobavit se několik okamžiků hrou na piano — zatím co čekala jsem na své přítelkyně.“

Hawkins povznesl své krásné oči k jejím. Viděl dívčinu velmi hezkou, s upřímnýma šedýma očima, kteréž se jiskřily rozčilením, s dvěma červenýma, jemně pihovatýma tvářema, kteréž se pod zraky jeho trochu zarděly, s krátkým šarlatovým hořejším rtem ohrnutým jako růžový lístek nad řadou bílých zoubků, jimiž ve svém rozechvění trochu prudce dýchala. Hleděl na vše to klidně, pokojně a obávám se, že kromě přirozené nevolnosti plachého a nemluvného člověka nepocítil ani zrychlení se tepny.

„Věděl jsem to,“ řekl prostě. „Slyšel jsem vás, jak jste šla nahoru.“

Slečna Nelly byla pobouřena nad jeho výřečností, jeho chladností a ještě více nad podezřením, že byl jedním ze spoluúčinkujících členů v neviditelné klace.

„Ach,“ odvětila, ještě se usmívajíc, „tedy myslím, že jsem vás slyšela —“

„Nepočítám,“ přerušil ji vážně. „Nezůstal jsem dlouho. Viděl jsem hochy pobudovat kolem domu i chtěl jsem z počátku vejít a dát vám výstrahu, ale slíbili, že budou tiši a vy jste se mi zdála tak pohříženou ve svou hudbu a tak potěšenou jí, že jsem se neodvážil, vás rušit a odešel jsem. Doufám,“ dodal opravdově, „že nespustili, dokud vás slyšeli. Nejsou zlí ti hoši z „Plápolající hvězdy“, ačkoliv časem trochu drsni. Ale neublížili by vám zrovna tak jako — jako — kočce!“ pokračoval Hawkins rdě se náhlou obavou, že volil tak neelegantního podobenství.

„Ne! Ne!“ pravila slečna Nelly rozzlobivši se náhle velice na sebe, na blázna a na celé mužské obyvatelstvo Five Forkské. „Ne, myslím, že jsem se chovala pošetile — kdyby byli, bylo by se mi dobře stalo. Ale chtěla jsem se vám jen omluvit. Naleznete všechno tak, jak jste to byl posledně viděl. Dobrý den!“

Měla se k odchodu. Pan Hawkins začal přicházet do rozpaků. „Byl bych vás poprosil, abyste si sedla,“ řekl konečně, „kdyby zde bylo místa slušného pro dámu. Ale měl jsem tak učinit přec. Nevím ani, proč jsem tak neučinil. Ale nejsem zdráv, slečno. Někdy jsem tak zpitomělý — jsou to ty doly, myslím, slečno — a nezdá se mi pak, že mám všech pět pohromadě.“

Slečna Arnotova byla mžikem vtěleným účastenstvím — její bystré ženské srdce bylo dojato.

„Mohu — může vám být něčím poslouženo?“ tázala se bázlivěji, než byla mluvila dříve.

„Ničím! — ničím, leda jestli že snad se pamatujete na něco o těchto pilulkách.“ Vytáhl krabičku, v níž

bylo jich asi půl tuctu. „Zapomínám na to, jak se jich má užívati — vůbec zdá se mi, že mám nyní špatnou paměť — jsou to „Jonesovy rostlinné pilulky“. Užívala-li jste jich kdy, pamatujete se snad, že jich bylo na pravidelnou dávku osm. A já jich zde mám jen šest. Ale vy snad jste nikdy žádných neužívala,“ dodal jako na odprošenou.

„Nikdy!“ řekla slečna Nelly zkrátka. Mívala obyčejně ostrý důvtip pro směšnost, ale výstřednost pana Hawkinse ji tolik zabolela.

„Dovolíte, abych vás doprovodil až dolů s vršku?“ řekl zase po přestávce plné rozpaků.

Slečna Arnotova pocítila mžikem, že by průvod takový v očích světa přečin její jen umírnil. Snad že potká některého ze svých neviditelných obdivovatelů — snad že do konce své družky — a při vší své mlkovitosti zůstávala přece ženou a neopovrhovala docela úsudkem světa. Usmála se sladounce, svolila a za okamžik ztráceli se oba ve stínech lesa.

Jako mnohé jiné zdánlivě praobyčejné skutky v životě nepohnutém, byl tento rozhodujícím. Jakož byla očekávala, potkala dva nebo tři ze svých tleskavších obdivovatelů a tito vypadali, jak myslila, hloupě a zaraženě; potkala také své družky hledající ji trochu polekaně a ty zdály se skutečně udiveny nad jejím průvodem a jak se domnívala, trochu závistivy na její patrný úspěch.

Obávám se, že slečna Arnotova k jejich úzkostlivým dotazům neodpověděla docela pravdu, ale bez skutečného vyznání přiměla je k víře, že si jako hravě podrobila tohoto duší maličkého obra a že ho vítězně svrhla k nohoum svým. Vypravujíc tuto věc dvakrát nebo třikrát, vmluvila se konečně sama ve víru, že má výrok její jakousi odůvodněnost; pak vzmohlo se v ní nějaké neurčité přání, aby tomu tak bylo a potom rovněž neurčitá touha, aby se věc koncem dovršila. Že dovršení to bude bláznu k dostiučinění, o tom neměla ani nejmenší pochybnosti. Že ho z jeho bláznovství vyléčí, měla plnou důvěru. V skutku jest nás velmi málo — mužů i žen — kteří si nemyslíme, že i beznadějná láska vede spíše ku spáse milujícího, než náklonnost k jinému, kterýž ji opětuje.

Five Forkská kritika byla, jak se čtenář domysliti může, hbitá a rozhodující. Když shledáno, že není slečna Arnotova tou „čarodějnicí“, kteráž se vtělila v mladé hezké děvče, rozhodnuto, ku konečnému sklamání Five Forks vůbec a blázna zvlášť, že se jedině rychlý sňatek blázna s hezkou učitelkou srovnává s běžným zdravým rozumem. Hawkinsovo obzvláštní štěstí bylo docela v pořádku v theorii o jeho štěstí, jak vykládaly si je Five Forks. Že, když se čarodějnice neobjevila, Hawkins vrazí na rudu ve svém vlastním domě bez všelikého namáhavého bulákání, zdálo se těmto kasuistům sice zázračným, ale nevyhnutelným zákonem. Doplňkem k těmto osudným pravděpodobnostem padla slečna Arnotova při stoupání na Horu Lincolnovu a vyvrtla si kotník, čímž nucena byla zůstati ještě několik téhodnů v hotelu, co zatím družky její odjely. Po celou tu dobu projevoval jí Hawkins zdvořilou, ale nejapně směšnou pozornost. Když uběhl čas s rozumem se srovnávající a ještě nezdála se býti vyhlídka, že bude nový dům obydlen, zakusilo veřejné mínění obzvláštní změnu ve svých theoriích o panu Hawkinsovi.

Na čarodějnici pohlíženo jako na světici, jako na dlouho trpícího mučenníka, trpícího slabostí a nedůslednosti bláznovou. Že, vystaviv svůj nový dům, jak ona si zajisté přála, náhle „odrejdoval“; že byla jeho bezženskost jen následkem dlouhého zvyku a mdlého nabídnutí, jež konečně následovalo hanebné odřeknutí se a že zkoušel nyní svou ruku na té ubožce učitelce, to vše bylo Five Forksům jasno jako den. Že se ve svých pokusech ať již tak neb jinak sklame, bylo rovněž tak jasno. Slečna Nelly viděla se tak náhle zahrnovánu samorostlými dvornostmi, které by byly zábavny, kdyby nebyly spojeny s rozpaky, které by byly dotíravými, kdyby nebylo té skorem modloslužebné úcty, s jakou byly nabízeny. Neminulo dne, aby se byl někdo z Five Forks nevyjel na poptávku po zdraví krásné nemocné.

„Byl Hawkins tu dnes“ — dotazoval se Tom Flynn s chytráckým klidem a lhostejností opíraje se o lenošku slečny Nelly na verandě. Slečna Nelly, s lehkým karafiatovým ruměncem na tváři byla nucena odpověděti: „Nebyl.“ — „Ano, včera mu balvan trochu pohmoždil nohu,“ pokračoval Flynn s nestydatou prolhaností. „Však nesmíte si to brát tuze k srdci, slečno Arnotova. Bude zde zejtra a zatím řekl mi, abych vám dal tu kytici zde s vyřízením jeho poklony a ten žmolek zde!“ A pan Flynn položil květiny, které byl na cestě k vůli kmotru Příhodě natrhal a podával jí kus křemele a zlata, které byl ráno nalezl ve svém vlastním průkopu.

„Nesmíte dbát Hawkinsových vrtochů, slečno Nelly,“ řekl jiný soucitný kovkop. „V celém táboru není lepšího člověka nad toho Cyra Hawkinse! — ale neumí zacházet se světem a s ženštinami. On nestýkal se tak mnoho se společností jako každý jiný z nás,“ dodal s propracovaným Chesterfieldovským obratem, „ale myslí to dobře.“

Zatím vkládalo několik jiných soucitných kovkopů panu Hawkinsovi na srdce nutnost největší pozornosti k nemocné. „To nejde, Hawkinse,“ vykládali, „nechat si tak tu holčinu vrátit do San Francisco, aby tam povídala, že když byla nemocna a opuštěna, jediný muž ve Five Forks, pod jehož střechou prodlela, u jehož stolu seděla“ — toto bylo považováno za přirozený, ale prominutelný řečnický poskok — „že ten muž se jí ani nevšiml; a toho nebude. Něco takového se Five Forksům státi nesmí.“ A pak pádíval blázen úprkem do údolí a býval slečnou Nelly uvítán s jakousi zdrženlivostí, která se konečně vytratila v ruměnci, trochu větší živosti a prominutelné koketnosti. A tak dni míjely.

Slečna Nelly stávala se zdravější tělem a nepokojnější myslí a pan Hawkins stával se vždy rozpačitějším a Five Forks špulily se a mnuly si ruce a čekali na blížící se — rozuzlení. A to také přišlo; avšak snad ne tím spůsobem, jakož si je byly Five Forks představovaly. —

Bylo milé červencové odpoledne a společnost cestujících z východu vjela do Five Forks. Byli právě „hotovi“ s „Údolím náramných věcí“ a poněvadž tu byli v družině také jeden nebo dva východní kapitalisté, považováno za radno spojiti s prohlednutím malebných stránek přírody zároveň řádné seznámení se s praktickým hornictvím kalifornickým. Až posud vedlo se všechno uspokojivě; množství vody, které šlo slapem, bylo veliké následkem opozděného počasí; v stržích nejvyšších útesů zbývalo ještě trochu sněbu; objeli jeden z největších stromů a projeli skáceným kmenem jiného. Říci, že byli

potěšeni, byl by přiměřený výraz pro nadšení těchto paniček a pánů, opojených champagnským, pohostinností svých vydržovatelů, čirou novotou kraje a suchým osvěžujícím vzduchem údolí. Jeden nebo dva pronesli se již, že jsou tu odhodláni žít nebo zemřít; jiný napsal sálavou zprávu východním novinám, zprávu plnou pohrdy ku všem jiným krajům evropským i americkým a po těchto věcech bylo zcela rozumné očekávání, že také Five Forks učiní svou povinnost a učiní na cizince „svůj“ dojem. O to postarali se již zase někteří vynikající kapitalisté ze San Francisco předběžnými listy a pod dohlídkou jednoho z jejich jednatelů převzati navštěvovatelé z ručky do ručky, ukázáno jim, co „se dalo vidět“ a bedlivě vzdalováno jich od toho, co nemělo být viditelno a tak udržována společnost v stavu blaženého nadšení.

A tak nestaly se částí upomínek východních cestovatelů hřbitov Five Forkský, kteréhož jen dva obyvatelé byli sešli přirozenou smrtí, strašící, roztrhané chalupy na svazích, se svými truchlozrakými, cynickými, sešlými osadníky, pracujícími den co den o bídnou almužnu a stravu, kterou by byl sama sebe si vážící východní dělník s opovržením odstrčil. Avšak části upomínek těch staly se zdvíže a stroje „Společnosti průkopu plápolající hvězdy“, té Plápolající hvězdy, jejíž vrchní dohlížitel dostal ze San Francisco soukromé pokynutí, aby společnosti ukázal, „co sluší“. Pročež ukazovány drahocenné haldy zlatého křemele, v dílnách společnosti nabízeny obdélné tyče zlata — připravené k naložení na loď — hříčky dámám, které je mohly pozvednout a odnášet bez pomoci, ba i průkop sám, příšerný, osudný a podivný byl ukazován a v ušlechtilém slohu jednoho z dopisovatelů „bylo bohatství Five Forksů nesmírné a svůdné výhody, které poskytovaly východním kapitalistům a mimo všechnu pochybnost.“ A pak stala se malá událost, která, jak co nestranný divák říci mohu, neměla svůdných výhod pro nikoho, kteréž však, ana se týká hlavní osoby tohoto vypravování, nemohu pominouti mlčením.

Napadloť jednomu neb dvěma z praktičnějších a střízlivějších ze společnosti, že jsou některé části průkopu Plápolající hvězdy — snad následkem přepjaté lákavé roční dividendy — spoře a nedokonale vyroubeny a podepřeny, následkem toho pak že jsou nebezpečny a není radno do nich se odvážit. Však přes to, jednoho dne, když bouchaly zátky od champagnského v tmavých koutech a hlučný pokřik a blahý smích rozléhal se pološerými šachtami a chodbami, nastalo náhlé, tajemné ticho. Několik světel přeletělo kolem směrem k vzdálené části chodby a pak zaslechnuto úsečné, ostré dávání rozkazů a přitlumený osudný rachot. Někteří z navštěvovatelů zbledly — jedna ze ženských omdlela.

Něco se stalo. Co? — „Nic“ — dí mluvčí rychle, ale nejistě. — „Jeden pán, chtěje vypáčiti ze stěny kus zlatého křemele, vyrazil jednu podporu. Nahoře učinila se dutina, pán byl zasypán až pod páží. Je vše zas dobře, dostanou ho ven v okamžení, jen musí se dát velice pozor, aby se ta dutina nahoře nerozšířila. Neznám jeho jmeno — je to ten malý pán — muž té čilé, živé dámy s těma černýma očima. Eh! Pozor tam! Zadržte ji. Pro bůh! — ne tou cestou! Spadne do té šachty. Zabije se!“

Ale čilá, živá dáma byla již pryč. S vytřeštěnýma černýma očima, jako prosebně obracenýma ku tmě, aby se dala proniknout, s rukama a nohama, které zdály se odhrnovat a lámat čiré temno, s nesouvislým voláním a bědováním pádíc za kmitajícími se v dáli světly, hnala se ku předu, hnala se letem. Hnala se přes zrádné základy, hnala se kolem zejících propastí, hnala se přes odvětvující se chodby a oblouky, hnala se divoce, zoufale, slepě a konečně vehnala se do náručí blázna Five Forkského.

Na okamžik chopila se jeho ruky. „O zachraňte ho!“ vzkřikla, „jste odsud, znáte to hrozné místo; doveďte mne k němu. Řekněte mi kudy jít a cô činit, zapřisáhám vás. Rychle, on umírá. Pojďte!“

Pozvedl oči své k jejím, a pak s prudkým výkřikem pustil provaz a páku, kterou nesl a zavrávoral ku stěně. —

„Anninko,“ vypravil ze sebe, „ty's to?“

Chopila ho za obě ruce, přitiskla s vytřeštěným zrakem tvář svou k jeho a šeptala: „Bože, Cyrus!“ a sklesla před ním na kolena.

Snažil se uvolniti ruku, kterou svírala u vášnivé prosbě. —

„Ne, ne! Cyre, ty mi odpustíš — ty zapomeneš minulosti! Bůh tě sem dnes seslal. Půjdeš se mnou — ty zachráníš, ty ho musíš zachránit!“

„Zachránit, koho?“ zvolal Cyrus hlasem chropotným.

„Mého muže!“

„Mého muže!“

Rána byla tak přímá, — tak pádná, tak zdrcující, že i ona sama v celém svém mocnějším sobeckém záchvatu, viděla ji v tváři tohoto muže a zželelo se jí ho.

„Myslila jsem, že to víš,“ jektala.

On nepromluvil, ale pohledl na ni upřeným němým zrakem. A potom hluk vzdálených hlasů a kvapících noh přivedl ji opět k životu vášnivému. Zase chopila se jeho ruky.

„O Cyre, slyš mne! Jestli's mne miloval po celá ta leta, neopustíš mne nyní. Musíš ho zachránit! Ty můžeš. Jsi statečným a silným, byl jsi vždy, Cyre! Ty ho zachráníš, Cyre, pro mne, pro svou lásku ke mně! Ty ho zachráníš, já to vím, bůh ti žehnej za to!“

Povstala, jako by ho chtěla následovat, ale na pokyn rozkazující zůstala stát. Zvedl provaz a pak zvolna, pomalu, a jako v omráčenosti a slepotě, kteráž zdála se v její smrtelné úzkosti, netrpělivosti a strachu protahovati každou minutu v krutou věčnost. Pak se obrátil a pozvednuv ruku její ku svým rtům, políbil ji zvolna, pohledl na ni zas a v nejbližším okamžiku zmizel.

A již se nevrátil; neboť když as za půl hodiny položili před ní napolo bezvědomé dýchající tělo jejího muže, jemuž kromě několika malých jizev neublíženo, dozvěděla se, že se nejhorší obavy dělníků splnily. Při vykopávání zasutého strhl se drubý kus krovu. Sotva že měli času odstranit umdlené tělo jejího muže, ale mohutná postava osvoboditele, Cyra Hawkinsa, byla zasáhnuta a svržena k zemi na jeho místě.

Dvě hodiny tam ležel rozmačkán a s rozbitými údy, s těžkým trámem ležícím mu přes prsa, ležel vida všecko, věda všecko a trpěliv. Dvě hodiny pracovali kolem něho, divoce, zoufale, nadějně s vůlemi bohů a silou obrů a ku konci času toho vrazili na kolmo stojící trám, který spočíval patama na břevnu, pod nímž byl Hawkins. Voláno o sekyry a jednou máváno již v povětří, když k nim umírající člověk slabě zvolal:

„Nepodtínejte ten kolmý!“

„Proč?“

„Sesuje se s ním celá chodba.

„Jak?“

„Je to jeden ze základů mého domu.“

Sekyra vypadla z ruky dělníkovy a s tváří bílou jako stěna obrátil se ku svým soudruhům. Bylo to až příliš pravda. Byly v nejhlavnější chodbě a země strhla se zrovna pod novým domem. Za chvíli pravil blázen ještě slaběji:

„Ta paní! — rychle.“

Přivedli ji — umořenou, omdlévající postavu, se ssinalou tváří, uplakanýma očima a ucouvli, když skláněla nad ním svou tvář.

„Ten dům byl vystaven pro tebe, Anninko milá,“ řekl letným šepotem, „a čekal tam na tebe a na mne po všechny dlouhé ty dni. Jest ti připsán a musíš tam jíti — s ním! On nebude toho dbát, že jsem u vás vždy blízko, — neboť stojí nad — mým hrobem!“

A měl pravdu . . . Za několik minut později, když skonal, nepohnuli jím, ale seděli u jeho nohou po celou noc, s pochodní u nohou a druhou u hlavy. Druhého dne zazdili chodbu jako hrobku a neučinili na ní žádného znaku; stačilť jim pomník, jenž jasný, veselý vypínal se v slunečné záři na pahorku. Neboť řekli: Toto není svědectví smrti a smutku a strasti, jako jsou jiné pomníky, ale znamení světla a života a naděje, pročež ať všichni lidé vědí, že ten, kdo leží pod ním — jest blázen.

Z anglického přel. *J. V. Sládek.*

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Opustiv hrad krále Artušův, Tristan jel sedm neděl, až se dostal do země, která u velikém spuštční ležela. Všechny hrady pobořeny, všechna města vypálena, po tři dni cesty náš rek nepotkal ani kněze ani žáka. Konečně spatřil starou kapli a vedle ní domek. Přiblížil se a nalezl kněze Michala, jenž mu nabídl nocleh a večer při ohni vypravoval, co se tu děje. Král Lovelín, pán té země, nechtěl svou dceru, bělorukou Isoldu vdáti za svého mana, hraběte Riolína, jenž k ní láskou zahořel. Chtěje pomstiti potupení své, Riolín vzbouřil proti králi téměř všechny jeho many a rytíře, vzdvihl proti němu válku, porazil jeho vojsko a nyní obléhá jeho velmi krutě v městě odtud nedalekém. Ráno po snídaní Tristan rozloučil se s knězem Michalem, dostal se do města a nabídl Lovelínovi své rytířské služby proti jeho nepřátelům. Lovelín odevzdal mu obranu města, Tristan v souboji přemohl Riolína i obnovil moc královu v zemi. Lovelín neměl většího přání, než aby tak statný rek u něho zůstal. Po svém synu Kaedínovi vzkázal mu, cokoliv by jej těšilo, že mu dá. Kaedín namlouval Tristana, aby požádal otce za sestru Isoldu, že i s královstvím ji dostane. Prostřednictvím Kaedinovým stalo se manželství mezi Tristanem a bělorukou Isoldou.

Tuž od toho času, jakž ji za ženu vzal,
tělesně jí nikdy nepoznal.
Však je(st) to mile trpěla,
a na tom sě ustavičně držela,
žej toho nepravila ižádnému,
ni otci, ni bratru, ani komu jinému.

Až jednou, když celá královská rodina se vracela z lovu, Isolda s koněm svým brala se bařinatým ouvozem. Kůň znenadání tak těžce do kaluže vstoupil, že voda vzhůru vytřiskla Isoldě vysoko pod oděv. Ona domnívajíc se úplně samotna, pravila k té vodě, že jest udatnější než její muž Tristan, jehož přece všichni za největšího reka pokládají. Však ta slova zaslechl její bratr Kaedín a důtklivými dotazy dosáhl z ní vyznání, že posud ještě nikdy nebyla Tristanovou ženou. Princ viděl v tom netoliko veliké oklamání a pohanění své sestry, ale těžkou urážku celé královské rodiny. Pospíšil s tou smutnou novinou ke královskému otci svému a vyzýval jeho pomstu proti Tristanovi. Král vzplanul hněvem a hořem a kázal nevděčníka ihned vyhledati, hroze mu neodvratitelnou smrtí. Kaedín zašel k němu, aby se ho vyptal na příčinu tak podivných mravův jeho. Tristan k šeptění princovu, proč jeho sestra posud jest panna, odpověděl smutně,

žej já nejsem vinen tiem,
tobčť směle povědieti smiem,
že jedna krásná paní jest,
ta má viece mého psa v čest,
než tvá sestra mě samého.

Nechce-li tomu princ věřit, vyzývá jej Tristan, aby jel s ním do vzdálené země, tam že na vlastní oči sezná pravdu jeho slov. Kaedín s povolením svého otce přijal toto vyzvání a Tristan se zavázal podstoupiti smrt mečem katovým, neshledá-li princ všechno tak, jak mu pravil. Plavili se spolu do země krále Markovy k Isoldě rusovlasé. Přistavivše, potkali na břehu Tynasa. Tristan pojal svého dávného dobrého přítele stranou a pověděl mu proč přijel a v jakých rozpacích nyní vězí, aby jeho průvodčí a švakr Kaedín se přesvědčil, že rusovlasá Isolda skutečně nedostižně miluje jeho kdysi psíka. Plán byl ihned hotov. Tristan dal Tynasovi prsten, jejž mu v sladké chvíli rusovlasá milenka věnovala. S tím znamením na prstu spěchal Tynas do královské komnaty a nalezl zde oba královské manžely hráti v šachy. Chytře přistoupil k stolu a vmísil se do jejich hry. Jal se sáhati po kameně, aby králové ukázal prsten; přistrčil jí jeden kámen až před oči, ona zočila svůj Tristanovi darovaný prsten a ihned byl konec hry. Králová vstala, pojala Tynasa stranou, dala si prsten ještě jednou ukázati a otázala se, víli Tynas, kde mešká Tristan? Dvořenín oznámil spanilé královně, že a proč Tristan přes moře sem přijel, i napomenul jí, aby velikého reka z nynější jeho nesnáze vysvobodila. Isolda nemeškala žádati na svém muži, aby nazejtří u přeslavném průvodu rytířův i panen vyjel s ní lovit zvěř v krajině, kde Tristan chtěl s Kaedínem skrýti se v keři, aby ona před nimi s psíkem provedla komedii. Král Mark s nevýslovným potěšením upravil vše, jak Isolda

sobě přála. Průvod královský byl velmi skvělý. Nejdříve ubíralo se množství kuchařův, pak dvorních maršálkův, vezoucích s sebou rozličnou zbroji. Za nimi pekaři s ohromnou zásobou chleba na stu a desíti vozích. Následovali strážci a cvičitelé ohařův, sbor zvláštních lovčích s vycvičenými sokoly, družina lovecká pěší a jízdná. Pak vezli rozličná roucha králova, denní i noční. K tomu družil se zástup kanovníkův, biskupův i zpovědníkův, v drahých komžích a se zpěvy chrámovými. Za nimi vedli bujné oře, závodníky, hřebce i všelijaké mimochodníky. Nastupoval veliký zástup rytířův, panoši manův, rozličných pánův a nepřehledná řada hostí a za nimi teprv sám král s valnou družinou rytířskou. Pak část průvodu velmi zajímavá: koňmo vždy panic a panna v párku, překrásný mladý lid v nádherné úpravě a veselém hovoru. Pak nešen bohatě vystrojený domeček, v němž bylo toliko viděti psíka a za tím konečně jela Isolda, záříc zlatem jako slunce. Celý průvod bral se kolem onoho keře, v němž Tristan s Kaedínem ukryti byli. Kaedínovo udivení rostlo až v úžas. Už když mezi pannami spatřil Brangenenu, domníval se, to že Tristanova milenka, neboť nemohl sobě nic krásnějšího ani pomyslit. Spatřiv Isoldu samu, tázal se odkud se vzalo to druhé slunce? Dle úmluvy střelil Tristan Isoldinu koni do hřívy proutek na znamení, aby se zastavila. Obrátila se tváří v tu stranu, odkud proutek z nedalekého keře byl vyletěl.

Kaedín vece: má sestra jest jako sen
proti ní, od niežs nebyl nikdy ctěn,
od Isoldy sestry mé,
jako tuto ctie psy tvé.

Isolda povolala k sobě Brangenenu, a dala jí tento rozkaz: její panic Gail pospíšiž napřed ke králi se vzkázaním, že králová se náhle rozstonala, aby zajel k oné hoře, tam své stany zřídil a na ni čekal, ona že s družinou svou s druhé strany se položí.

Také aťby tak spósobil,
a svú čeládku upokojil,
aby kdyžbych ležela v svém stanie,
neslyšela ohařóv štěkánie:
ať také nedá lovčím trúbiti,
nebby mě mohli ze sna probuditi.

Posel rychle bral se k Markovi, jenž ve všem vyplnil vůli své Isoldy. Ta tím časem kázala postaviti před keř zlatý domek, vyzdvihla z něho psíka jenž

tu byl zmyt v drahém pití,
a potom jistém zmytí
byl slonovým hřebenem česán,
mohl by na tom mieti dosti král sám.
Tu aby tiem spěše zsechl,
učiní mu z pláště čechel;
tu s ním mě takové veselé,
za pět hodin, ještě déle:
k tomu přihledachu tito hosti.
Neby na tom veselí dosti,
vzemši v svú ruku toho praka,
políbí ho mnohokrát v ústa.

Když se s psíkem byla tak polaskala, Isolda ještě více přiblížila se ke keři,

a poče mluviti k ptáčkóm,
k slavíčkóm, k skřiváncóm, k škřipáčkóm,
řkúc: já snažně prosím vás,
abyšte noci se mnú měli kvas,
a u plankylanské lúky se mnú leželi,
a přes celú noc nade mnú pěli;
a tu za mzdu každému ptáku
dám dosti semence i máků:
a vězte žeť vás v tom nezradím,
než to tak se všech stran ohradím,
že se vám nestane škoda
ani která zlá příhoda.

To bylo k Tristanovi zajisté velmi jasně a srozumitelně mluveno. Kaedín už byl překonán, vyznal v nejhlubší skroušenosti před nevídanou krásou, že jeho sestra Tristana nikdy tak nemilovala, jako tuto králová jeho psíka. Dále všechno šlo, jak Isolda byla nařídila. Mark po jedné straně nedaleké hory ležel táborem, Isolda po druhé.

S večera, když by(l) čas spanie,
král učiní z své búdy hránie,
přijede sám ku paní do stanóv,
nepojev s sebú ni rytieřóv ni manóv.
Tu jeho Brangenena stavi
řkúc: nechť panny a panie pokoj mají.
Isolda jest těžce neduživa;
div, žeť móž ostati živa,
protož rač jí tiem poslúžiti
a dej jí večera pokoje užiti.

Poslušný král se vrátil a

když slunce za horu zajide,
a potom temná noc přijide,
v ten čas tak vece králová
hofmistryni: uposluchaj mého slova,
vyžeň z bud královy lidi,
a kaž ať se všechna čeleď uklidi.

Všichni na rozkaz odešli spat, zůstal zde jen komorník, Tristanův výborný přítel, Brangenena a ještě jedna panna jmenem Kamelina.

Tu když zesnu čeleď všecka,
Tristan přijeti neumeška,
a Kaedín jeho přítel za ním,
takž jedechu tu ku paním.
Jakž Tristan dveře otevře,
a králová jeho obezře,
ihned jeho přivítá mile,
neb jí bylo tiem píle.

Byla společná večeře; seděli Tristan vedle Isoldy a Kaedín mezi Brangenenou a Kamelinou. Však neseděli dlouho,

králová vece: Tristane ty jsi jat,
přikazujiť, aby šel se mnú spat,
neb má učiniti to každý vězeň,
kterejž věci bude pohiezen.
K tejž řeči Kaedín tesklivě vece:
a na kdež položíte mě cizozemce?
Isolda jemu otpověděː zatiem
řkúc, milý brachu, nechvátaj tiem:
vieš dobře, kterak svú věc zpósobě,
neb jsú seděle s tebú panně obě:
tvá múdrost to dobře zjedná,
že s tebú z nich snad leže jedna.
Kaedín vece: v tom sě já pochybuji,
neb mne ony snad nemilují.
Isolda vece: lépe sobě otluš,
a toho ještě lépe pokus.
a jim vydaj řeč mnohú,

nepřijmělit v jednu hodinu, ale učiniet v druhú.
Králová na Kamelinu pokynu,
vzemši podušku v hromadu svinu
řkúc: podlož mu tuto podušku pod hlavu,
ať tak neulehne na holú slámu.
Kamelina přeslyševši tato slova,
urozumě co mieni králová.
Zatiem panna Kamelina
posadi sě podle Kaedína,
rozličnú kratochvil jemu činieše.
Pojemši jej za ruku vede ho tamo,
kděž běše jemu ustláno,
i vece: ty na tomto loži se upokoj,
já chci noci býti tovaryš tvój.
Zatiem jidě k babě, aby jí poradila,
kterak by té noci se ctí zbyla.
Ta baba ihned k ní vece
řkúc: neměj o tom nižádné péče,
já to připravím svým kúzlem,
žeť usne jakoby jej svázal uzlem.
Vezmúc tuto podušku pod hlavu mu podvrz,
usneť jakoby umřel a ještě tvrz.
Přišedši, podloži mu podušku jinú,
a on sě tu ihned jako pes svinu,
tak násilně jej otrapi sen,
že ležěše jako shnilý peň.
Ona běže pryč k svej družce,
tu sě položi spínajíci ruce.

Ráno Isolda a Tristan, pojavše se za ruce, šli se podívat jak se daří Kaedínovi. Kamelina se smíchem jim vypravovala, kterak ho oklamala. Šli společně k jeho loži, Kamelina podlé něho se položila, odňali mu kouzelnou podušku zpod hlavy a on ihned se probudil a užásl

ana podlé něho leží panna,
smutiv se velice vece: ana!
ouvé běda mně nešťastnému muži!
já mám toho přetěžkú núzi,
žež jest tato panna přede mnú ležala,
a jí sě ote mne nižádná libost nestala!
Ach nastojte, že nejsem zabit hanebně,
že jsem noci ležel nesvatebně,
podlé této panny tak pěkné!
Div že sě hořem nevztekne.
I vece: já toho věčně nenabudu
ku pannám i paniem, dokavadž živ budu!
Však měl doznati ještě i výsměchu.
Panna vsta vzhóru, když by v jitře,
poče Kaedínovi přimlúvati příkře,
řkúc: hledaj, toť jest ten rek hrdinný,
neumie s pannami spáti jako jiný;
než leží podlé nie jako svině,
a usna jako pes sě svine,
nehna rukú, ani nohú.
Já to řéci dobře mohu,
že by sě lépe k pastýři hodil,
aby s kyjem za stádem chodil.

Zatím už všichni vstávali; Tristan nechtěje potkati se s králem Markem, rozloučil se s Isoldou a vydal se s Kaedínem na další putování. Skrze lesy a pouště přijeli do města Litan. Isolda také vsedla na koně,

i jede přes vodu na onu stranu,
kdež král měl svú schranu.
Po tej lázni by jako ryba zdráva
tato králová předrahá.
Tuž činí proti královi ochotně,
též při světle jako i potmě,
žež jest to král zajisté mněl,
by sám nejlepší měl,
ano jemu jiní vybrachu
omastu a slaniny z hrachu.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z „Nebožské komedie" Sigmunda Krasińského.

Z polštiny přel. *Fr. Žhcrský.*

Část prvá.

Hvězdy kolem tvé hlavy — pod tvýma nohama vlny moře — na vlnách moře duha před tebou spěchá a rozptyluje mlhu — co vidíš, jest tvým — břehy, města i lidé patří tobě — nebesa tvými jsou — slávě tvé jakoby již nic rovno nebylo.

Cizím uším hraješ nepojaté rozkoše. Splétáš srdce a rozdvojuješ jako vínek pohrou prstů svých — slzy vynucuješ — sušíš je úsměvem, a na novo úsměv zaháníš na chvilku se rtů — na chvil několik — časem na věky. — Ale sám co cítíš? — ale sám co tvoříš? — co myslíš? — Z tebe plyne zdroj krásy, ale ty sám nejsi krásou. — Běda ti — běda! — Dítě, jež pláče na klíně chůvy své — květ polní, jenž neví o vůni své, více než ty má před Pánem zásluhy.

Odkud že jsi povstal, pomíjející stíne, jenž dáváš světlo znáti a světla neznáš, neviděl jsi, nespatříš! Kdo stvořil tebe v hněvu svém nebo v ironii? — Kdo ti dal to žití ničemné, tak klamné, že schopen jsi v okamžiku tvářiti se andělem, než zabředneš v bláto, než jako had půjdeš plazit se a hynout kalem? — Tobě a ženě stejný jest počátek!

Ale i ty trpíš, leč tvoje bolest nic nevykoná, k ničemu se neodhodlá. Posledního bídáka sten spočtěn jest mezi tóny harf nebeských — tvoje zoufání a vzdechy spadávají dolů, a satan je sbírá, přidává je v radosti k svým klamům a šalbám — a Pán je jedenou zapře, jako ony zapřely Pána.

Ne proto žaluju na tebe, Poesie, matko krásy a vykoupení. — Ten toliko nešťasten, kdo na světech počatých, na světech majících zhynouti, musí vzpomínati na tebe aneb tě tušiti — neboť jenom *ty* hubíš, kteří se posvětili tobě, kteří se stali živými ohlasy slávy tvé.

Požehnaný ten, v němž spočinulas jako bůh spočinul na světě, neviděný, neslyšený, v každičké části jeho slavný, veliký, Pán, před kterým poklekají tvorové, volajíce: — On zde jest! — Takový tě bude nositi jako hvězdu na čele svém, a neodloučí se od lásky tvé propastí slova. On bude milovati lidstvo a vystoupí jako muž uprostřed bratří svých. A kdo tě nedochová, kdo záhy zradiv tě vydá k marnivé jen rozkoši lidem, tomu posypeš hlavu hrstkou květů a odvrátíš se, a on uvadlými baví se a splétá sobě z nich po celé žití věnec hrobový. Jeho a ženy stejný jest počátek!

—

Anděl strážce.

Pokoj lidem dobré vůle — požehnaný uprostřed stvoření, kdo má srdce — ten ještě vykoupen býti může. — Žena dobrá a skromná zjev se pro něho a dítě nechť se narodí v domě vašem. (Přeletuje.)

Sbor zlých duchů.

Vzhůru, vzhůru! vidiny, lețte k němu! — Ty napřed, ty v čele, stíne kuběny zemřelé včera, osvěžený mlhou a oděný v květy, dívko, milenko poety, ty napřed!

Vzhůru i ty slávo, starý orle, vyhnaný z pekla, stržený s bidla, na něž tě byl střelec zavěsil v jeseni — vznes se a rozestři křídla, veliká, zbělená od slunce, nad hlavou poety!

Z komnat našich vyjdiž spráchnivělý obraze Edenu, dílo Belzebubovo — průtrž zalepíme a natřeme pokostem — a potom plátno čarodějné, sbal se v chmuru a leť k básníkovi — rychle rozprostři se okolo něho, opásej ho skalami i vodstvem, nocí i dnem na vzájem. — Matko přírodo, obejmi básníka!

Ves. — Kostel. — Nad kostelem se vznáší
Anděl strážný.

Dostojíš-li přísaze na věky, budeš bratrem mým před obličejem Otce nebeského. (Zmizí.)

Vnitřek chrámu. — Svědkové. — Hromnice na oltáři.
Kněz (konaje svatební obřady):

Buďte pamětlivi slibu svého.

Mladí manželé vstávají. — Muž tiskne ruku ženě a odevzdává ji příbuznému. Všichni vyjdou. On sám zůstane v chrámě.

Vešel jsem v úvazek pozemský, neboť jsem nalezl tě, o níž jsem snil — prokletí mé hlavě, přestanu-li ji kdy milovati.

Komata, plná osob. Ples. Hudba. Svíce. Květiny. Nevěsta tancuje valčík a po několika kolech stane a náhodou setkavši se v tlumě s mužem svým, hlavu opírá o jeho rámě.

Ženich.

Jak krásná jsi mi v unylosti své — v neladě květy i perly na vlasech tvých — planeš studem a unavením — ó věčně, věčně budeš písní mou!

Nevěsta.

Budu věrnou ženou tobě, jak matka pravila, jakž i mé srdce mluví. Ale tolik lidí zde — tak horko a hlučno.

Ženich.

Jdi tančit ještě a já tu postojím a budu patřiti na tebe, jako jsem nejednou v mysli své hleděl na poletující anděly.

Nevěsta.

Půjdu, přeješ-li si toho, avšak málem již sil se mi nedostává.

Ženich.

Prosím tě, má nejdražší! (Tanec a hudba.)

Pošmúrná noc. **Zlý duch** (v postavě dívky, vznášeje se):

Nedávno ještě tomu, co chodila jsem po zemi touto dobou — nyní ženou mě ďáblové a kážou mi svatou se tvářiti.

(Letí přes zahradu.)

Květy, odtrhněte se a leťte do mých vlasů!

(Letí přes hřbitov.)

Svěžest a vděky dívek umrlých, rozptýlené ve vzduchu, plynoucí nad mohylami, splyňte na líce mé!

Tuto černovláska — v prach se rozpadává — stíny kadeří jejích utkvěte mi nad čelem. Pod tím kamenem zhaslé dvě oči blankytné — ke mně, ke mně oheň, jenž hárал v nich! Za těmi mřížemi sto hromnic plane — kněžna dnes pochována. — Roucho atlasové, bílé jako mléko, odluč se od ní — mřížemi letí roucho ke mně, třepetajíc se jako pták — jen rychle, rychle!

Ložnice. Noční lampa hoří na stole a bledě osvěcuje muže, spícího po boku ženy své.

Muž (ze sna).

Odkud přicházíš, nevídaná, neslyšená ode dávna — jako voda plyne, tak plynou kroky tvoje, dvě bílé vlny — klid věhlasu na skráních tvých — všecko, o čem jsem blouznil i co miloval, sešlo se v tobě.

(Probudí se.)

Kdež jsem! — ha — u ženy své — to moje žena! —

(Zahlédl se v ženu.)

Myslil jsem, že ty jsi snem mým, avšak po dlouhém ustání vrátil se onen a různý je tebe. Ty dobrá jsi i milá, leč tam ta — bože, co vidím — tu v pravdě!

Dívka.

Zradil jsi mne. (Zmizí.)

Muž.

Prokleta buď ta chvíle, v níž pojal jsem ženu, v níž opustil jsem milenku let mladých, myšlenku mysli své, duši duše své! —

Žena (probudivši se).

Co se stalo? — Je už den, anebo již kočár zajel? Však musíme dnes spěchati po různých jednáních.

Muž.

Noc hluchá — spi — spi hluboko.

Žena.

Snad jsi náhle ochuravěl, můj drahý — vstanu a podám ti aetheru?

Muž.

Zasni.

Žena.

Pověz mi, drahý, co je ti, neboť hlas tvůj není obyčejný a horečka polila ti líce.

Muž (vstávaje).

Čerstvého vzduchu mi třeba — zůstaň tu — probůh, nechoď za mnou — nevstávej, pravím ti ještě jednou. (Odejde.)

Zahrada ve světle měsíčním. Za parkanem kostel.

Muž.

Ode dne slibu svého spal jsem snem zmrtvělých, snem žraloků, snem továrníka Němce u ženy Němkyně — svět celý jakoby usnul okolo mne k podobě mé. Jezdil jsem po příbuzných, po doktorech, po krámech a že se mi má naroditi dítě myslil jsem, myslil jsem i na chůvu.

(Bije druhá hodina na věži chrámové.)

Vzhůru! Ke mně, říše moje dávná, zalidněná, žijící, hrnoucí se v mysl moji — slyšte nadšení moje — ohlas mocného zvonu byl jednou heslem vaším.

(Chodě, lomí rukama.)

Bože, což ty sám jsi posvětil svazku dvou těl; což ty sám jsi vyřkl, že nic není s to je rozděliti, a byť i duše odloučily se od sebe a šly každá v jinou stranu — že těla jako dva trupy zůstanou u sebe? —

Znovu jsi u mne — ó moje — ó má jediná, vezmi mne s sebou — jsi-li klamem, vymyslil-li jsem si tebe a ty jsi se utvořila ze mne a nyní objevuješ se mi opět — ať i já stínem se stanu, ať stanu se mlhou a dýmem, abych splynul s tebou!

Dívka.

Půjdeš-li za mnou, v kterýžkoli čas přiletím pro tebe?

Muž.

Ó každé chvíle jsem tvým.

Dívka.

Pamatuj!

Muž.

Ó zůstaň — nerozplývej se jako sen! — Jsi-li krásou nade všecku krásu, důmyslem nad veškerý rozum, proč netrváš déle než jedno přání, jedna myšlenka?

(V domě otevře se okno.)

Hlas ženy.

Můj drahý, chlad noci padne ti na prsa; vrať se, můj miláčku, mně samotné teskno je v té černé, rozlehlé komnatě!

Muž.

Dobře, zavři.

Znikl zjev, ale slíbil, že se navrátí, a tedy s bohem buď zahrádko má i ty domku, i ty, — stvořená pro zahrádku a dům, ale ne pro mne.

Hlas.

Učiň mi po vůli — z rána je vždy chladněji.

Muž.

A dítě mé — o Bože! (Odejde.)

Salon. — Dvě svíce na fortepianě. — Kolébka s uspaným děckem v koutě. — Muž položen na křesle s tváří ukrytou v dlaních. — Žena u fortepiana.

Žena.

Byla jsem u otce Benjamina, slíbil, že přijde zítra.

Muž.

Děkuju ti.

Žena.

Poslala jsem k cukráři, aby několik dortů přichystal, neboť pozveš snad více hostí na křtiny — víš — takové čokoládové se známkou Jiřího Stanislava.

Muž.

Děkuju ti.

Žena

Bohu díky, že již jednou ten obřad se odbude — že Orcio náš úplně křesťanem se stane — neboť ač již je pokřtěn vodou, přece se mi zdálo, že se mu čehosi nedostává.

(Jde ku kolébce.)

Spi, dítě moje — což se ti již něco zdá, že jsi svrhl pokrývku? - hle tak — teď odpočívej. — Orcio zdá se mi dnes býti nepokojným — můj malinký, můj sličný, spinkej.

Muž (stranou.)

Parno — dusno tu — k bouři se schyluje — rychle tamo ozve se hřímání a zde pukne srdce moje.

Žena

(vrátí se, sedá k fortepianu, hraje a ustává; znovu hřátí počíná, a přestává znova).

Dnes, včera — ach! ty můj bože, a po celý týden, a již po tři týdny, po celý měsíc slova nepromluvil jsi ke mně — a všichni, s nimiž se scházím, praví, že špatně vypadám.

Muž (stranou).

Nadešla hodina — nic ji neodvrátí.

(Nahlas.)

Zdá se mi, že dobře vypadáš.

Žena.

Tobě je vše jedno, neboť již nepohledneš na mne, odvracuješ se, když vejdu a zakrýváš oči, když sedím na blízku. — Včera jsem byla u zpovědi a připomínala si všechny hříchy — a nemohla jsem nic nalézti takého, co by tě urazit mohlo.

Muž.

Neurazila's mne.

Žena.

Můj bože — můj bože!

Muž.

Myslím, že jsem povinen tě milovati.

Žena.

Zabil jsi mne tím jediným: — „jsem povinen“ — ach! raději dodej a řekni — „nemiluju“ — aspoň již dovím se všeho — všeho!

(Vstane a bére děcko z kolébky.)

Jeho neopouštěj, a já se hněvu tvému obětuju — děťátko mé miluj — děťátko mé, Jindřichu! (Přiklekne.)

Muž (zdvihaje ji).

Nepřikládej váhy tomu, co jsem řekl — napadají mne často zlé chvíle — tesknota.

Žena.

O jedno tě prosím — o jednu oběť toliko — řekni, že ho vždy milovati budeš!

Muž.

I tebe i jeho — věř mi.

(Celuje ji v čelo — a ona ho objímá rukama — v tom slyšeti hřmot — na to pak hned hudbu — akkord po akkordě a čím dále, tím divější.)

Žena.

Co to znamená?

(Tiskne dítě k ňadrům. Hudba ustává.)

Dívka (vchází).

Ó můj miláčku, přináším ti blahoslavenství i rozkoš — pojď za mnou.

Ó můj miláčku, odvrhni zemské okovy, jež poutají tě. — Ját ze světa svěžího, bez konce, bez noci. — Jsem tvou.

Žena.

Nejsvětější panno, zachraň mne! — to vidmo bledé jako umrlec — oči pohaslé a hlas jako skřípění vozu, na němž leží mrtvola.

Muž.

Tvé čelo jasné, tvůj hlas kvítím propleten, ó drahá!

Žena.

Pokrývka z hadrů spadá jí s ramenou.

Muž.

Světlo rozlévá se kolem tebe — hlas tvůj jen jednou ještě — a potom ať zahynu.

Dívka.

Ta, jež tě zdržuje, jest přeludem. — Její žití zanikající — její láska jako list, který hyne uprostřed tisíců uschlých — ale já se nezměním.

Žena.

Jindřichu, Jindřichu! zacloň mne, nedej mne — cítím síru a zápach hrobový!

Muž.

Ženo z hlíny a bláta, nežehrej, nesoč — nerouhej se — patř — to první myšlenka boží v tobě, ale tys zhynula na radu hadovu a stala jsi se, čím jsi.

Žena.

Nepustím tebe.

Muž.

Ó drahá! opouštím domov svůj a jdu za tebou. (Odejde.)

Žena.

Jindřichu — Jindřichu!

(Omdlévá, klesá i s děckem. Opět hluk.)

(Dokončení.)

Na březích Orinoka.

Upomínka z dob otroctví.

Před lety, za svého pobytu v Americe rád navštěvoval jsem svého přítele, bohatého farmaře při řece Orinoku. Neodolatelnou mocí vábila mne čarokrásná příroda na luzné ty břehy a nikde neztrávil jsem tolik rozkošných chvil jako zde v objetí jejím. Tu těkal jsem po stinných březích tvých, mohutný Orinoko, plašil z obrovského rákosí pestré ptactvo — poesii tvou, houpal se na smaragdových vlnkách tvých, s úžasem zíral jsem na divokrásné vodopády tvé a snil o spanilých vílách a rusalkách tvých. Jak často utíkal jsem se k tobě, neskrocený synu přírody, věrný obraze jaré svobody, když zaplašiti chtěl jsem chmuru z čela svého aneb zbaviti se trapných pocitů, jež ve mně se rodily při pohledu na to zubožené stádo otroků mého strýce . . . . .

Vracím se z oblíbené večerní procházky. Nade mnou víří rej moskit, v zarosené trávě pěje cikáda melancholickou píseň, z houštin linou se v balsámový vzduch večerní tklivé melodie slavíka a vše splývá v jediný, srdcejímající souzvuk, jenž tak mocně působí na duši člověka a myšlenky jeho přenáší v dáli nedohlednou, v kraje nedostupné, vysněné . .

Kráčím zadumán, až jsem se bezděky octnul uprostřed chudičkých chat otroků. Stříbrný měsíc osvěcoval omšené jich střechy, pohlížel v nízká okénka a líbal zubožené osmáhlé tváře — němý svědek tolikeré bídy, tolika hořkých slz, tolika bolných vzdechů.

Stanul jsem před nízkou chaloupkou. Na prahu sedí otrok, s hlavou o ruce opřenou, pohroužen v bolné snění. Přistoupiv blíže, poznal jsem známého mi otroka Andreje. Uslyšev blížící se kroky, pozvedl hlavu a s podivením hleděl na mne, nemoha si vysvětliti příčinu mého příchodu.

„Pozdrav bůh, Andreji. Proč usedl's zde na prahu? Jak vede se tvé Irmě?“

Věděl jsem, že byla krásná družka jeho, Irma, nemocna.

„Zdřímla;“ odvětil, „i vyšel jsem do přírody, abych nový život vdechl stísněnému srdci. Ach jak dusno všude, běda, běda mně . . . Včerejší den, oh, jak svíjela se ubohá na chudobném lůžku, brzy plakala, brzy zase jako štvaná laň vyskočila a chvějíc se na celém těle, volala mne jménem a zapřísahala v šíleném blouznění, abych vytrhl ji z drápů krvelačného supa, brzy zase spínajíc ruce zírala na mne prosebně krásným svým okem v domnění, že jsem vrah její a vzlykala: „Smilování, pane můj, smilování! Přísahala jsem věrnost Andrejovi, ustaňte mne pronásledovat . . . ach ty kruté, palčivé rány, smilování, smilování.“ A opět probírajíc se ze šílenosti své mluvila se mnou hlasem tak tklivým —“

Pláč přerušil jeho slova; po chvíli pokračoval: „A ten tyran vilný, jenž oloupiti mne chtěl o jediný ten klenot, jenž k smrti utýral mou ubohou Irmu, ten se mi vysmál dnes, když z umdlenosti své při práci nemocí drahé družky, při níž celou noc jsem bděl, jsem se omlouval, tak ďábelsky a odvětil mi nesčíslnými ranami — ha ha ha — —“

Vypukl ve smích tak divoký, že jsem se až zhrozil, pak jako šílenec vrazil do chatrče své, a brzy zazníval odtud srdcelomný pláč. —

Byl jsem hluboce dojat a tak rozhořčen, že zhnusilo se mi sdíleti jednu střechu s nešlechetným synem mého přítele. Nešel jsem domů, nýbrž zarmoucen těkal jsem po nivách osamělých, tichých, v klidné noci. — Ty krásná noci tropická! Jest možno, aby člověk dýchající vůni tvou, naslouchající velebné harmonii tajemných tvých zvuků, měl srdce tak necitelné a vášní i zlobou k těm bědným tvorům tak proniknuté? Ty nejsi s to, povznésti ducha všech ku skvoucím svým hvězdám? — — A opět stojím u chatrče Andrejovy. Luna vrhá svit svůj do nízkého okénka, na chudobné lože a líbá bledou, krásnou tvář mrtvé Irmy. Kolkolem ticho! V dáli jenom majestátní Orinoko šumí píseň pohřební, převaluje přes kaskády své zpěněné vlny, jež se závratné výše spadající v tisíceré kapky se tříští, konečně v tichou hladinu splývají, v klidné, hravé vlnky a v každé z nich usmívá se líbezná tvář měsíce.

* * *

Třetího dne po smrti Irmy, uspořádal syn mého přítele veliký lov, při němž pomáhali otroci a mezi nimi i Andrej. Bylo po honbě — veliký shon po mladém pánovi, nikde po něm stopy. Vše rozběhlo se po lesích a tu nalezl konec jeden syna přítelova za stromem schouleného s roztříštěnou lebkou.

Téhož dne zmizel i Audrej.

Dle vypravování ujcova napsal *Jindř. Pelyňka.*

Drobnosti.

— Nejvyšší osady na světě. Jakkoliv cestovatelé s velikou chutí a s mnohou rozkoší vystupují na temena Tater, Alp a jiného horstva, nechtěl by asi nikdo z nich usaditi se na hlavách těchto horských velikánů a tráviti život svůj v jejich pustých výšinách. A přece nalézají se lidé, kteří ve výšinách těch jsou domovem, kteří tam se narodili a zemříti chtějí, ba jsou i města v takových výších se všemi slastmi a strastmi civilisace. V Čechách jsou sice vesnice a obydlí lidská i ve výši 800 — 1000 metrů a bydlí se i na temeni Sněžky 1601 metr vysokém aspoň v létě, avšak to jest výška jen nepatrná u porovnání s jinými. Ačkolív chladné podnebí evropské život ve větších výších velice obtížným činí, nalézají se přece na Alpách obydlí lidská v netušené výši; tak na př. Santa Maria na stilfském převalu ve výši 2540 metrů, tedy více než o polovic výše nežli v Krkonoších Sněžka; podobně dům v průsmyku Val-Dobbia ve výši 2410 m. Také dobývání rud provádí se leckde v podobných výších, tak na př. doluje se zlato na tak zvaném zlatém vrchu v tauridských Alpách ve výši 2343 m.; před 25 lety byly stále obývány na 2790 m. vysokém úbočí v Korutanech tak zvané zlaté doly. V Spojených státech severoamerických nalézáme v podobné výši obydlí lidská; nejvýše tu obydlené město zove se Treasury City a jest na nevadském pohoří ve výši 2794 m. Při něm nalézají se rozsáhlé stříbrné doly. Dráhou Pacific-skou vznikla poslední leta mnohá města v takové výši, kam dříve sotva se odvážil který Indián. Mnohem výše nalézáme však osady lidské v Andech jihoamerických. Především dlužno vzpomenouti města Quito s 76.000 obyvat. ve výši 2770 m., jehož krásný popis podal slavný přírodozpytec Alex. Humboldt. Ještě o 500 m. výše leží hlavní město státu Bolivie, Chuquisaca, s 24.000 obyv., v němž nalézá se i universita. Ve výši 3700 m. nalézají se města: Huankavelika, hlavní město jednoho z krajů v Peru, známé svými bohatými doly na zlato, stříbro a rtuť; Le Paz, město s 76.000 obyv. na jihovýchodním konci jezera Titikaka. Ve výši 4000 m. nalézá se slavné a bohaté druhdy město Potosi, kteréž před lety větší bylo než Praha, později pak bouřemi, horskými přívaly a zemětřesením velice utrpělo, však dosud 22.600 obyv čítá. Ještě o 1000 m. výše jsou stříbrné doly, nejbohatší na světě, nyní však z velké části zasypané a skalními balvany zavalené. Doly tyto rozloženy tady byly výše, než nejvyšší alpské vrcholy Montblanc 4811 m. a monte Rosa 4560 m. vysoké. Avšak ještě výše než v jižní Americe shledáváme rozsáhlé osady na velehorstvu Himalajském v Tibetu. Podnětem k založeni měst těch bylo jako jinde většinou dolování drahých kovů, k vůli nimž, jak patrno, člověk nejen do hloubi na sta metrů se odvažuje ale i na nebetyčné horské úžlabiny a převaly vystupuje, kdež pro drahý kov se všemi možnými obtížemi a svizely zápasí. Jak Heřm. z Schlaginweitu ve svém právě vydávaném cestopisu po Indii líčí, nalézá se nad tokem horního Indu v tibetském kraji Gnari Khorsum ve výši 4980 m. osada Thok Jalunk, kdež hojně se dobývá zlata. V osadě té není ani jednoho pevného stavení z dřeva neb kamene, obyvatelstvo žije pouze pod stany z černé plsti. Pozoruhodné jest, že se v zimě počet obyvatelstva osady té zdvojnásobňuje a to z té příčiny, že ze zmrzlé půdy zlata lépe se dobývá a že voda z ledu připravovaná k pití lépe se hodí než solnatá voda v létě. Pro stany vykopají se v zimě prohlubně 7 — 8 stop hluboké, tak že vrcholy stanů 2 — 3 stopy nad povrch země vyčnívají. Děje se tak proto, aby je horské bouře v zimě nesmetaly do propastí. Nejvyšší tato osada na zemi nenáleží patrně k nejpříjemnějším obydlím lidským. Jinde v Tibetsku utvořily se opět osady pro dobývání soli a boraxu; tak jsou od starodávna známy osady Norburské při jezeře Comoriri ve výši 4860 m. a Puga ve výši 4555 m. Však osady tyto bývají jen v letě obydleny. Cestovatel, jenž takové výše navštíví, nemůže tam dlouho prodlíti; řídký vzduch, chladno a jiné nepříjemné zvláštnosti výšin činí mu tam pobyt nemožným. A přece uvykají lidé i tomu všemu a dovedou celý život ztráviti tam, kde by jiní smrtelníci v brzce zhynuli. *J. J. T.*

— Budeme lítat. Dr. J. L. Pettingrev vydal právě v Lipsku obšírné pojednání o pohybech zvířat se zvláštním zřetelem k větroplavbě. Pisatel probírá všechny theorie chodění, lezení, plování i létání zvířat a vyvozuje pak z toho ze všeho theorii větroplavby. Theorie ta liší se ode všech dosavadních větroplavebních pokusů, zejmena též od větroplavby balonem, kterýž má toliko dva směry pohybu: stoupání a klesání, kdežto ostatní pohyby jeho naprosto závislé jsou na směru a síle nahodilého větru. Pisatel činil již pokusy o provedení své theorie a má naději, že se mu podaří sestrojiti létací stroj dle vzoru létacích a plovacích ústrojí zvířat. Poukazuje pak k četným a čím dále tím hojnějším pokusům a studiím větroplavby, předpovídá jí spisovatel skvělý úspěch.

— Ku zprávě o pohanských hrobech, jež objeveny byly p. V. Landakrem na úpatí vrchu Krkovce u Plzně podotýkáme ještě, že mimo velký počet rozkopaných a zničených hrobů nalézají se tam ještě as dva neb tři neodkryté, jak z velkých, kamenných desk je pokrývajících souditi lze. Celé toto starožitné pohřebiště hodlá pan Landakr ještě jednou proskoumati a zachovalé hroby pokud možno otevříti. Připomenouti ještě dlužno, že chybně bylo udáno, že desky hroby pokrývající byly železné — jsouť prostě kamenné. *J. J. T.*

Listárna redakce.

B. v Lch. Veršovaná prosa.

Vk. K uveřejnění v „Lumíru“ se nehodí. Chcete-li, abychom práci Vaši odevzdali výboru jednoty dramatické, pošlete nám též ostatní jednání.

J. Kokš. „Poklad“ nelze uveřejniti.

Jar. Chod. V básních „Na hore“ a „Tuchy večera“ forma příliš neohebná. „Alza“ svědčí o nadání, však otisknouti jí nemůžeme.

Fr. Hump. „Krátký nástin dějin farmacie“ pro časopis náš příliš suché; hodilo by se snad do odborného listu.

B. J. v H. V básních Vašich jeví se nadání, ale uveřejniti je nemůžeme.

K. v K. Neuveřejníme. Pište dále!

Fr. M. —l. „Mrzáci“ dosti obratně psáni, však pro list náš se nehodí.

H. St. K. „Myrtový věneček“ sice odkládáme, ale radíme Vám, abyste v prose pokračoval. Z drobností ještě některou otiskneme.

α ω „Demon“ se nehodí. Básně „Bouře“ a „Sen májového večera“ dýší skutečnou poesií, ale nejsou ještě dosti plastické a zaokrouhlené. Myšlenka poslední básně je krásná; pokuste se o nové její zpracování. Radíme Vám, abyste se vystříhal, pokud možná, obratů a obrazů příliš zevšednělých, jakož jsou: „koberec lučiny“, „stromů baldachyn“, „umbra lesíku“, „rosy démanty“ a p. Pokračujte!

Jar. Č—k. „Hugo“ nehodí se k uveřejnění. Dle kratičké této ukázky nemůžeme si utvořiti úsudek o Vašem nadání.

Neuveřejníme dále práce zaslané nám pod chifframi: *T—B v P.*, $\left(\frac{a}{2}\right)^2$, *J. B. V. z O., S. A. K. v T., F. U., J. M. Ostr—ý v Pard. J + K.*

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Dlouho bloudil jsem jako pomatenec s místa na místo. Noční klid a chlad působil na rozčilenou mysl moji zpočátku poněkud konejšivě; ale když octnul jsem se v jedné z nedalekých vinic, kde za svého mládí dlíval jsem tak často o samotě v dumavém polosnění a kde budily se nyní v duši mé mimovolně dávné vzpomínky, vrátila se rozčilenost mysli poznovu.

Vůkol panoval zádumčivý klid šeré, skoro jasné letní noci. Na obloze, kde nebylo téměř ani mráčku, kmitaly se hvězdy jako drobné perličky; z šerých lehkých obláčků na západě vyhoupl se časem srpovitý měsíc a za nedlouho opět se skryl měně tak každou chvíli povšechnou tvářnost celé krajiny.

Usednul jsem na mírném kopci, s kteréhož byl volný pohled na Prahu, pod věkovitý buk do kypré traviny a podepřev se zády o kmen zamyslil jsem se. Duší mou vířily steré myšlenky v chaotickém neladu. Brzo vyhoupla se myšlenka trudná a bolestná, brzo zas myšlenka jasná, konejšivá nebo povzbuzující. Připomenul jsem si nejdůležitější momenty svého života, momenty milé i trpké, a všechny tyto obrazy táhly před duševním zrakem mým v osvětlení tak věrném, jakoby mě svědomí s neúprosnou přísností nutilo k zodpovídání se z veškerých mých činů. Poprvé v životě svém jsem cítil, že jsem byl až dosud málomocný slaboch a bázlivec, že místo abych byl samočinně zasáhl v plný život a rozhodnuv se z vlastního popudu jednal pak rázně a odhodlaně, nechal jsem se až dosud nahodilými okolnostmi vésti nebo popoháněti, že nechal jsem se — abych tak řekl — osudem libovolně smýkati. Lítost, nevýslovná lítost naplnila mou duši. Mírná, pasivní povaha má byla mi odpornou; ostýchavost a nesmělost má, nutný to výsledek dosavadního života mého, přímo se mi zhnusily. Duševní stav můj byl strašný; byloť mi, jako člověku, kterýž poznav náhle, že minul se cílem života, nevidí spásy než v sebevraždě . . . .

Teprv když jasnější pruh na východě zvěstoval blížící se den, když svěží ranní větřík šelestě tajemně v hustém, kyprém listoví rozhoupával ratolesti stromů a keřů, když z temných křovin počal po různu zaznívati ptačí zpěv a tu a tam nějaký hmyz se rozbzučel — počal jsem býti klidnější a chladné rozvaze přístupnější. Čarokrásná vidina, která byla druhdy tak často duši mou obletovala, vyhoupla se opět před duševním mým zrakem v spanilosti nadpozemské a podle ní viděl jsem útrpnost budící obraz Ismenin . . . . Jsa však již chladnějším, počal jsem rozvažovati logicky přesněji. Nevinil jsem již Ismenu co původkyni posledního osudného výstupu, ale přece jsem se nemohl ubrániti logické konklusi, že vlastně jen ona jest mravní původkyní takměř všeho, co mne bylo v životě potkalo. Zvláštní, náhodnou shodou okolností byla hlavní původkyní i duševního směru i povahy mé, které jsem nyní zatracoval. I měl jsem za to, že nepoznav Ismeny, byl bych býval šťastnějším, a nutný následek toho byl, že cítil jsem nevyhnutelnou potřebu, přetrhnouti násilně svazky, kterýmiž jsem se byl sám přikoval . . . . Poslední tato myšlenka vracela se vždy s větší a přesvědčující houževnatostí, až jsem se konečně rozhodl . . . .

Slunce právě vycházelo, když povstav ubíral jsem se zvolna k domovu. Rozčilení mé bylo úplně minulo; byl jsem chladný a klidný, jako málo kdy před tím. Ještě na cestě vznikl v mé duši několikráte vřelejší pocit útrpnosti, ale potlačil jsem jej vždy násilně.

Vstoupiv do komnaty, v které jsem byl Ismenu v mdlobách zůstavil, zastal jsem ji sedící na témže místě, na kterém mi byla vypravovala osudný úryvek ze svého života. V bledé tváři její zračila se úzkost a bolest. Čelo měla obvázané bílým šátkem, jenž byl nad pravým spánkem trochu zakrvácen; oči její, druhdy tak jasné a přívětivé, byly kalny a takřka do krve uplakány . . . .

Shlednuvši mě vyskočila a měkkým, přívětivým hlasem zvolala: „Probůh, miloušku, co se to mezi námi přihodilo? — Odpusť mi, odpusť; prosím tě snažně..."

Při tom sepjala suchoučké své ručky a dtvajte se mi prosebně do očí očekávala odpověď.

Neodpověděl jsem. Odloživ klobouk a kabát chtěl jsem usednouti na pohovku.

„Ne, ne, má drahá duše!" pravila Ismena stavíc se přede mne, „ty mi musíš odpustit! . . ."

„Že musím?" pravil jsem s přídechem trpkosti zůstav státi. „Nuže, odpustím ti, záleží-li ti na pouhém odpuštění; ale ne dřtve, dokud neopustíš mne anebo já tebe."

Ismena vzkřikla; ale hned na to, jakoby se byla vzpamatovala, počala mě opět prositi za odpuštění. Byl jsem neúprosným. Na všechny námitky a prosby její odpovídal jsem chladně, jednoslabičně a posléze jsem ji přísně vyzval, aby se rozhodla.

Vidouc, že jsem neoblomný, rozhodla se. Svázala nejnutnější některé věci do malého uzlíčku, přistrojila se, převinula dítko a vzavši je do náručí chystala se k odchodu.

Když konala přípravy, seděl jsem mlčky na pohovce, aniž bych se byl na ni podíval; když však jsouc úplně připravena brala uzlíček do ruky, pohledl jsem na uzlík a spatřiv, že vykukuje roh svázané jakés větší knihy, otázal jsem se, proč a jakou to knihu odnáší.

„Je to tvůj dar, — expliky první tvé soukromé přednášky," pravila Ismena. „Když jsem po smrti pěstounově opouštěla jeho dům, vzala jsem si je na památku, ale nikdy jsem je neotevřela. Možná, že tak ani nyní neučiním — ale jsou mi mily co památka . . . Dovol tedy, abych . . . ."

„Vezmi, co se ti líbí," odvětil jsem chladně — „i tento medailonek na stole . . . ."

Ismena sáhla po drahé jí památce a v oku jejím zaleskla se slza. Na to obrátila se ku dveřím a vzavši za kliku zašeptala ještě jednou prosebně:

„Což ani s dítětem se nerozloučíš?"

Obsah otázky té byl sice výčitkou, ale v hlase a vzezření ženině jevila se úpěnlivá prosba, které jsem jen s tíží odolal. Ale přemohl jsem se přece. Neodpověděv, zavrtěl jsem záporně hlavou a pohledl jsem na Ismenu. Dívala se na mne upřeně; v kalném, krví zalitém oku chvěla se němá zoufalost . . . . Na okamžik se mi zdálo, že musím vzkřiknouti: „Odpusť! — Neodcházej!" ale než jsem se rozhodl, vrzly dvéře a Ismena s dítětem zmizela.

Zůstal jsem s chmurnými myšlenkami a s trpkými zpomínkami svými o samotě . . . .

* * *

Od události, o které jsem byl právě vypravoval, minulo něco přes rok.

Po celou tu dobu žil jsem způsobem, kterému jsem byl z mládí přivykl — v úplné odloučenosti od světa. Však místo v poklidu, po kterémž jsem práhnul, žil jsem v neustálém rozechvění. Marně snažil jsem se nejrozmanitějšími sofismy, ba i pravdě co možná nejpodobnějšími důvody jednání své sám před sebou ospravedlniti nebo aspoň vysvětliti. Chování mé k Ismeně zdálo se mi býti vzhledem k příčinám takměř nevysvětlitelné a jedině sofisma, že bylo jen nutným následkem brutalního, v návalu vášně spáchaného skutku, sloužilo mi zpočátku místo důvodu podstatnějšího. Leč kde hledati vlastní původ, zárodek brutalního skutku? Bez odporu jen v onom tajuplném rozechvění nervů, jehož zjevné známky zovou se v obyčejném životě náhlý, neukrotitelný hněv. Ale proč právě jen tento druh vibrace nervů dostavil se po výjevech a dojmech bezprostředně předcházejících? Zajisté nedostačily zde pouze dojmy bezprostřední a musily býti nervy dřívějšími smyslnými dojmy upraveny. Dávný, po dlouhý čas tutlaný odpor proti všemu, co neodpovídalo mým názorům o kráse, dřívější můj život a jednostranné mé studium a výsledek toho: neukojitelná touha po srealisování nejmilejších mých přání, těchto výslednic různých skupení mých myšlenek — vše to tvořilo bez odporu prvý zárodek nepromíjitelného mého skutku. Však kdo byl původcem všeho toho? . . . . Zda nebyla to v první řadě Ismena? . . . .

Tak a podobně snažil jsem se hnusný skutek svůj vysvětliti. Pro povahy mého rázu je cosi neodolatelně vábivého v takovémto chorobném sofisování. Oddával jsem se mu s jakousi rozkoší a zpočátku dostačilo mi úplně. Jakž také bylo možno jinak vysvětliti můj náhlý odpor, můj hněv, když Ismena prozradila, kým jest její otec? Člověku, zabývajícímu se po tak dlouhý čas zkoumáním účinků usmrcujících bezduchých hmot na živoucí organismy, člověku, zkoumajícímu následky děsných účinků těch: smrt a následující rozklad těla v původní prvky, člověku, kterýž byl přesvědčen, že po vymizení životní síly rozpadá se tělo v původní atomy, že po člověku nezbývá než pouhá upomínka, člověku takovýchto názorů, jakým jsem byl já, musil býti protiven každý, kdo buď z nevědomosti nebo vědomě z příčin jakýchkoli šířil tradicionelní báj o nesmrtelnosti duše lidské . . . .

Nebyl to tudíž obyčejný předsudek, který mi vehnal všechnu krev do hlavy, když Ismena prozradila stav svého otce, nýbrž přesvědčení.

Přes všechno toto sofisování nebyl jsem nepřístupen reflexím jednoduchým. Prostičký člověk hlásíval se ve mně aspoň časem o své právo. V takových dobách bývalo mi Ismeny líto a milerád bych byl napravil, co jsem zavinil. Však jakási falešná pýcha mne zdržovala. Marně hledal jsem útěchu v přísném, neunavném studiu, marně jsem se snažil, bych řešením nejzáhadnějších, veškerou duševní činnost zaujímajících problemů vědeckých na Ismenu a na své dítě zapomenul, nebylo to možno. Tušil jsem, že byvši mnou vypuzena, neuchýlila se Ismena jinam, než kde byla nalezla útulku po svém vypuzení z domu pěstounova. A jak často vyhnala mne touha na Nový Svět, jak často bloudil jsem mnohdy i v noci kolem známého mi domku, v němž jsem byl prožil nejsladší chvíle svého života, jak často byl jsem již až u prahu tichoučké komůrky . . . ale přece jsem vždy zas se vrátil s tlukoucím srdcem, rozčilen a v hlubinách duše rozechvěn! Ismenu nespatřil jsem po celou tu dobu než jedenkráte a sice několik týdnů po jejím odchodu. Seděla před domkem na cestě, vedoucí příkře do vrchu na hradby a skoro na témže místě, kde ji byl pěstoun její, jak mi byla vypravovala, co malé, plačící děvčátko poprvé spatřil. Díval jsem se na ni s hradeb. Byla smutna a na klíně hýčkala mé dítě . . . Zdálo se mi, že třpytí se jí v očích slzy a také moje oči se zarosily, ale — odešel jsem přece zas . . . .

Později, když beznadějný a zdánlivě bezúčelný život můj počínal již býti téměř nesnesitelný, býval jsem v místech, kde Ismena dlela, častěji. Věděl jsem, že bydlí v téže tiché komůrce, že živí se mozolně jako dříve, ale ji samu jsem nikdy již nespatřil. Zpočátku jsem se tu a tam po ni poptával, později však, nechtěje zbudit nižádného podezření, ustal jsem od toho úplně. Však právě tím, že neměl jsem o Ismeně a o svém dítku nižádných zpráv, stával se duševní můj stav vždy nesnesitelnějším. Kdysi — skoro po roce po našem rozloučení — nemoha již déle oddolati, vešel jsem do dvorku a zastaviv se s bouřlivě tlukoucím srdcem před dveřmi Ismeniny komůrky zlehka jsem zaklepal. Nikdo se neozval. Otevřel jsem tedy dvéře sám; ale místo Ismeny a svého dítka nalezl jsem v jizbičce stařenu zcela neznámou — Ismena byla před několika týdny byt ten opustila . . . .

Kam se uchýlila, nikdo mi nemohl pověděti. Dozvěděl jsem se jen tolik, že opustila byt svůj více než před půl rokem a sice krátký čas — po smrti svého dítka.

Zpráva o úmrtí mého dítka zůstavila mne mimo nadání zpočátku úplně chladným, ba lhostejným. Avšak když jsem si později v osamělé chvíli připomenul některé z nejtklivějších momentů klidného rodinného života, když jsem viděl v duchu své dítko, jak ležíc v kolébce s blahostným úsměvem v bleďoučké tvářince vztahuje ke mně své ručinky, když jsem si připamatoval, že obraz ten je přeludem, že dítko mé, jediná tato má naděje, již práchniví, že nikdy více je nepolíbím, že nikdy více je nespatřím; když jsem si připamatoval, že zemřelo snad následkem hoře a žalosti, jež jsem byl matce jeho způsobil — zmocnila se mne lítost takměř šílená a myšlenka, že stal jsem se proti své vůli vrahem vlastního dítěte, pronásledovala mne s bezpříkladnou neustupností. Ještě nyní po letech musím se vyznati, že nemůže býti strašnějšího trestu duševního nad tuto myšlenku .... Od té doby byl život můj nepřetržitou mukou duševní. Nechť jsem se zaměstnával čímkoli, vždy viděl jsem v duchu před sebou bleďoučkou tvářinku svého dítka. Děsivé obrazy pronásledovaly mne i ve snu. Když pak jsem procitl, mihnul se před duševním zrakem mým obraz Ismenin s kalným, do krve uplakaným okem, ale hned po té viděl jsem před sebou zas jen bledou tvářinku svého dítka....

Není divu, že za okolností, v kterýchž jsem žil po vypuzení Ismeny, na přítele malíře takměř jsem ani nezpomněl. Žádaných obrazů a fotografií jsem mu neposlal. Psal mi sice několikráte, žádaje aspoň za vysvětlení nejstručnější; ale když jsem mu neodepsal ani na list nejpřátelštější, nejnaléhavější, přestal mi posléze dopisovati i on. Teprv po roce, když vzdor můj byl zlomen, když život můj počínal mi býti skutečným břemenem, obdržel jsem od přítele stručnou telegrafickou zprávu věcnou. Oznamoval mi, že mecenáš, pro kterého byl až dosud pracoval, zemřel, následkem čehož že jest přinucen opustit Španělsko, abych jej tedy třetího dne po obdržení telegramu očekával.

(Pokračování.)

Z epických zpěvů Jaroslava Vrchlického.

Harald.

Skolébán v tajemném spánku
Harald král spočívá v moři,
na hlavě nachem červánků
koruna zlatá mu hoří.

Kdož ví, jak dlouho tu dřímá
řetězy lotosu spjatý,
bez vlády pravice třímá
v pochvě meč praotců zlatý.

U noh mu víla spočívá —
kdo viděl takovou krásu?
stříbrnou harfu zakrývá
přívalem vlajících vlasů.

Vedle pak v pečlivém bdění
druhá si usedla víla,
a jemu kol šíje v snění
ramena otáčí bílá.

Nad něho třetí se sklání,
v její klín hlavu on kreje,
chlad jemu kol žhoucích skrání
perlovým vějířem věje.

Tak zde již spočívá leta
okouzlen v podmořské tůni,
kol něho kapradí zkvétá
a nad ním ocean duní.

Zrcadlem snů jeho zjevy
v divné se míhají směsi,
slyší svých rytířů zpěvy,
vidí své lány i lesy.

Slyší i jásání honců,
ubitá kořist kde leží,
a v ryk ten jak hlahol zvonců
vpadá smích veselý, svěží.

Královou myslí cos táhne
jak mořem záblesky luny,
víla tu na harfu sáhne
a mocně udeří v struny.

A tajným kouzlem omámen
král padá v bezvládné snění,
jeho zjev v moři jest kámen,
nad nímž se ocean pění.

Příboj vln když se však vrací,
vítězně vzhůru jej nese,
tu v snění Harald se ztrácí,
neznámou touhou se třese.

Vidí zas v zrcadle páry
síně svých kamenných dvorů,
vidí, jak prázdní poháry
rytíři ve hlučném sboru.

Vidí, jak kypí krev révy,
jak oči hrdinů září,
známé ty poslouchá zpěvy ....
úsměv hle, na jeho tváři!

Vzchopil se co jeho síla,
spánek chce vyrvat si z očí —
v tom však dvě ramena bílá
kol jeho šíje se točí.

Rusalka ve spěchu letném
rtů svých mu podává číši,
jak vlny na břehu květném
tuch jeho příboj se tiší.

Okouzlen sladký jed ssaje,
padá zas v bezvládné snění ...
zjev zmizel jak přelud ráje,
když svitne červánek denní.

Leč jak noc po dnu se vrací
a srdce chorobné tiší,
Harald zas do snů se ztrácí,
trne co vidí a slyší.

V železné hradbě rytíři
ženou se v zápasu tlumy,
hoj! co tu rohů jen víří!
hoj, co tu praporů šumí!

Vesele jak v hudbu plesnou
do boje na smrt se řítí
Haraldu s víček sny klesnou,
starou on sílu zas cítí.

Krev hárá, planou mu oči
vzpomínkou na dávné časy,
silou lva vítězně skočí,
zlatý meč praotců tasí.

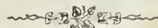
Běda však! — ze zadu víla
po něm své vztahuje ruce,
král žasne — mizí mu síla,
srdce pak — v divoké muce!

Jak v svitu měsíce vlna
neznámou chvěje se touhou,
až klesl na ňadra plná
v něhy noc sladkou a dlouhou.

Ó jak ho vášnivě líbá!
Jak tiskne v náruč ho měkkou!
úsměvem v sen ho kolíbá
slzy, hle, z očí mu tekou!

A z ňader v dojemném stesku
povzdech slyš poslední, tichý —
Nad vodou v měsíce lesku
rusalek divoké smíchy ...

Usnul zas na dlouhá leta
skolébán v podmořské tůni,
kol něho kapradí zkvétá
a nad ním ocean duní.

Básníci a lékařství.

Od *R. E. Jamota.*

Nezazlíte mi snad, že co učenník cechu Galenova čítám romány a vůbec spisy básnické s jistým předsudkem a že mívám radost, přistihnu-li spisovatele při nesprávných pojmech vzhledem k učení mistra Hippocrata. Každý má svého koníčka. Nejsem ostatně takovým pedantem, jako známý jeden filolog, který čítal pikantní romány s tužkou v ruce a neopomíjel ani při místech nejpoutavějších podškrtávati mluvnické a slohové poklesky. Myslím také, že nemají básníci příčiny, aby shlíželi s opovržením na tuto mou slabost: vždyť vyslechl sám slavný Apelles pozorně příštipkáře, když zkritisoval obuv na jednom jeho díle, a teprvé, když se kritický ševčík též na obličej odvážil, odbyl ho pověstným: „Zůstaň si u svého kopyta!“

V následujících řádcích posvítím trochu na spůsob, jakým spisovatelé s různými v obor lékařství spadajícími věcmi nakládají a jak věcí těchto k účelům svým užívají.

Jak známo, nemilují básníci liknavý průběh obyčejných nemocí, nýbrž přepravují nejraději hrdiny své na onen svět smrtí násilnou. Však není každý spůsob smrti takové stejně básnický. Nevalně oblíbeno jest trivialní oběšení a utopení, kteréžto poslední bývá v románu téměř výhradním privilejem bledých, oklamaných dívek. Obojí tento spůsob smrti není dosti vkusný, nemá dosti básnického pele. Za to volívají spisovatelé pro hrdiny své rádi smrt otrávením neb zastřelením anebo smrtelné poranění mečem neb dýkou. Jest to zcela přirozené. Vždyť nemívá moderní hrdina tak snadno provaz nebo vodu — obzvláště při obyčejné chudosti krajinářské staffaže — po ruce, jako jed, bambitku a dýku.

Samovraždu otrávením zahájil Sokrates elegantním spůsobem — laetus venenum hausit — a po něm následovala jak v životě tak v románu nekonečná řada jiných smrtelníků, kteří učinili jedem konec pestrému životu svému neb jiných. Romeo a Julie jsou zářícími hvězdami řady této. Otrávení samo není ovšem věcí neobyčejnou, ale nejvýše překvapující jest raffinovaná vynalezavost básníků v oboru tomto. Lékaři znají dosti jedů a proskoumali dosti důkladně jejich účinky; než básníci předstihli je daleko. Nebožtík náš Chocholoušek znal jedy, které nepůsobily hned, nýbrž až po určitém počtu dní, některý za týden, jiný za měsíc — slovem dle potřeby. V románech můžeš pomocí jedu umříti, oblečeš-li „otrávené“ bálové šaty, přivoníš-li jen jednou ke kytici, ba otevřeš-li jen psaní!! Německý románopisec Julius Grosse zná teprvé podivuhodný účinek jedu. V krásném jeho románu „Maria Mancini“ činí prostředek kardinálem Mazarinem rekyni podaný, že tato rázem zapomíná na lásku svou k Ludvíkovi XIV., na korunu francouzskou a na jiné výstřední choutky. Starý Diodorus ze Sicilie, který ostatně nebyl básníkem, vypravuje také o zvláštním spůsobu otrávení, jehož v libretu „Afrikánky“ effektně použito bylo; u národa Tapsobanského bývalo prý totiž zvykem, že si uléhali starci, kterým se život již znechutil, pod jistý strom, jenž na určitou vzdálenost všechno do kola otravoval. Škoda, že básníci tyto své vzácné vědomosti rouškou tajemství halí a nikdy jména těch zajímavých jedů určitě neudávají!

Rozdíl mezi románem a skutečností jeví se také ve příznacích otrávení. V románech umírají oběti jedu buď s důstojným klidem, neb s pathosem vážnosti okamžiku přiměřeným, vždycky pak s neporušeným nimbem básnickým na čele; jak zcela jinak končívá otrávení v životě! Někdy hrůzně — jako na př. při otravě žíravou kyselinou sírkovou, kde otrávený po strašném, několik dnů trvajícím trápení ducha vypouští — jindy zase komicky. Nedávno rozpustil v Praze člověk jeden škatulku sirek ve velké dávce kořalky v domnění, že se fosforem otráví; však místo smrti ulovil si brillantní opici a vyspal ji zcela klidně v nemocnici. Rovněž tkví zajisté ženština, která se s pláčem velikým s rodinou svou rozloučila a pak hrnec rozmělněné sádry požila, kterýžto sice dosti řízný, ale jinak nevinný prostředek ve zdraví ztrávila, dosud v paměti čtenářů denních listů.

Ale pravý hrdina románu, jenž vyrostl v lomozu válečném, nevolívá smrt po příkladu Sokratově.

„L'opium peut aider le sage,
mais selon mon opinion
il lui faut au lieu d'opium
un pistolet et du courage!“

(Opium může pomoci moudrému, však dle mého náhledu stačí místo jedu bambitka a trochu srdnatosti.)
deklamuje Filip Mordant, sahá k bambitce a činí olovem konec svému životu.

Zejmena bývá srdce terčem básnických střelců. Jest to pochopitelné. Vždyť jest srdce u básníka dosud patentovaným sídlem citů; umrtvujíce tedy především orgán tak nebezpečný, počínají si spisovatelé zcela správně a logicky.

Vedle bambitek užívá se nejraději mečů a dýk, obzvláště drahocenných, s bohatě vykládaným jilcem. Však ve dvou směrech vynikají tuto samovrazi v románech nad skutečné.

V skutečném životě mívá samovražda bambitkou neb dýkou své obtíže. Po mnohá léta zabili se v Praze teprvé dva samovrazi nožem t. j. pouze tito dva trefili nožem do srdce: rovněž chybuje se většina střílících samovrahů srdce a pozdravuje se po delší neb kratší nemoci k trapnějšímu snad ještě životu. Jinak v románech. Zde trefují samovrazi pravidelně přímo do srdce s obdivuhodnou zručností a jistotou, tak že jim zbývá po smrtné ráně obyčejně jen několik okamžiků ku kratší neb delší deklamaci.

Ba, toto deklamování před smrtí jest druhou zvláštností a slabostí romantických hrdin. Valentin ve Faustu a jiní probodení rekové z oper zpívají si dokonce až do posledního vzdechu. Obyčejní samovrazi netěší se takové houževnatosti a svěžesti sil životních. Dějepis zaznamenal ovšem jména mužů, kteří řečnili a zpívali ještě na stupních popraviště; ale s mečem v boku nedeklamoval dosud nikdo.

Však umírající hrdinové románů dochovávají vůbec jasné vědomí a činnost duševní do poslední chvíle. Nejednou slýchávají svůj umíráček, pronášejí znamenité sentence, sdělují důležité nějaké tajemství, a hned po tomto sdělení zavírají oči a umírají, jak jim péro spisovatelovo poručí. Kdo prodlel u lože umírajícího ve skutečnosti, kdo viděl apathii, vysílení smrti předcházející, nejlépe

přesvědčil se o tom jasném vědomí, o bolestných myšlenkách, duchaplných sermonech a jiných pákách na čivy čtenářovy. Slova slavných mužů před smrtí dokazují, že se umírající zanášejí myšlenkami okolnímu světu nepřístupnými. Co vysvětlují nám slova Napoleonova: „Tête de l'armée“, co Goethovo: „Více světla“?! Mně ostatně jest onen stařec umíravší s úsměvem na rtech milejší, než deklamující hrdina.

U starších spisovatelů povídek zejmena mravokárných, oblíbena byla co zvláště perné koření smrť nad jiné „interessantní“ — shoření člověka uvnitř následkem nemírného požití lihovin. Mnozí vzdělaní lidé věří ostatně dosud, že se tělo lidské uvnitř zapáliti a shořeti může. Smrť taková jest bájkou. Nic nevadí, že zaznamenala historie asi kopu jednotlivých podobných případů. Slavný lučebník německý Liebig věnoval otázce této nevelikou brošurku: „Uiber die Selbstverbrennung des Menschen.“ V ní položil v popředí následující věty: Všichni lidé, kteří dle pověsti smrtí touto zemřeli, skonali o samotě, beze svědků. Za druhé stala se všechna tato úmrtí na podzim nebo v zimě. Za třetí udála se vesměs u hořícího krbu a za čtvrté byli zemřelí tito většinou pijáky. Již z těchto čtyř vět vyčte nepředpojatý čtenář průběh smrti takové s nepochybnou jistotou. Nezapálil se líh v žaludku lidí těchto; nýbrž všichni téměř přišli opilí v zimě domů, přisedli si ke krbu, usnuli, padli ve spaní do ohně a byli pak ovšem spůsobem zcela přirozeným zvenčí do smrti upáleni. Ostatně dokázal Liebig pádnými vědeckými důvody nemožnost onoho shoření člověka následkem zapálení se lihu v útrobách.

Vedle skutečné smrti hraje t. zv. zdánlivá smrt u novellistů platnou úlohu — z české literatury vzpomínám si zde na Vlčkovu paní Lichnickou. Stav člověka, označovaný jménem zdánlivé smrti, bývá v praxi — vyjma případy po utopení neb otrávení — nesmírně vzácným. Však právě proto a pro spůsobilost jeho k podráždění čiv čtenářových líčí jej novellisté tak často a tak fantasticky.

Přichází mi zde na mysl pěkná, napínavá povídka Amerikána Smitha, přeložená v německém spise „zaatlantické novelly“. Hrdina povídky vypravuje čtenáři svou autobiografii, v níž nachází se asi toto místo: „Ležel jsem v pohřebním oděvu na úpravném katafalku. Voskové svíce, hořící kolem něho, sálají vedrem. Vím o všem, co se děje okolo mne. Přišla má ubohá dcera a plakala u mých nohou. Však tělo mé bylo tak ztuhlé, že jsem nedovedl nejmenší známkou dáti život svůj na jevo. Strašný to stav! Přišel můj syn a vyznával se u mrtvoly mé, že je domnělá smrť má následkem životního elixiru, kterýž mi byl po čas mé dlouho trvající nemoci k užívání dával. Nemohl jsem se v strašné této chvíli vzchopiti, abych . . .“ však dosti; podobnými slovy vypravuje se totéž v několika jiných novellách a románech — líčí se básnicky choroba, zvaná česky „dřebení“. Nemoc tato záleží skutečně v tom, že ztuhne tělo člověka tou měrou, že údy jeho, byvše zdviženy neb v polohu jakoukoli vyšinuty, v posici té drahnou dobu trvají a pak teprvé znenáhla zase klesají. Nemocný takový bývá zhusta skutečné mrtvole velmi podobný. Při tom zachovává časem úplné vědomí. Mnohý čtenář zachvěl se zajisté hrůzou při čtení podobných míst, představuje si živě strašné okamžiky, které by prožil v stavu takovém. S hrůzou pomyslil si, že by sám jednou tak ležeti mohl na katafalku, živá mrtvola, s úplným vědomím všeho, co se kolem děje, však bez nejmenší možnosti, aby život svůj na jevo dal. Obavu takovou živí rozmanité děsné pověsti. Zhusta vypravuje se o mrtvolách, které prý nalezeny byly v rakvích na břiše ležící neb dokonce s ohryzanými prsty — neklamné znamení, že byly za živa pochovány. V minulém století odůvodňoval jeden biskup francouzský návrh, aby mrtvoly teprvé třetí den po smrti se pochovávaly, případem z vlastního života. Byl prý co mladý kněz zachvácen katalepsií a náhodou jen ušel prý pohřbení za živa.

K útěše valné většiny čtenářů podotýkám, že Amerikán Smith a jiní líčitelé zdánlivé smrti značně od pravdy se odchylují. Roku 1856 poctěn byl Francouz Puel od pařížské akademie cenou za vědecké vylíčení oné nemoci; ve spise svém dokazuje, že dřebením zastiženy bývají téměř výhradně jen osoby ženské. Jsou to pravidelně ženy, které již před tím delší čas jinými chorobami nervů trpěly, a teprvé po mocném nějakém rozčilení v dřebení upadají. Výtečný spis doktora Rosenthala o nervových nemocech uvádí pouze dvě osoby mužské, který prý nemocí tou trpěly. Mimo to jest dokázáno, že v ni upadají výhradně jen osoby mladé. Z toho již posouditi může čtenář pravděpodobnost líčení Smithova, jenž sesílá nemoc tuto na starší osobu mužskou — k tomu ještě co následek požití jakéhos elixiru, kdežto dřebení nikdy jedem neb jiným prostředkem narkotickým spůsobeno býti nemůže.

Abych pak čtenáře zcela upokojil, dodávám, že jest zjištěné pohřbení za živa za dob našich věcí neslýchanou a že dřebení neb jinou t. zv. zdánlivou smrť dle mnohých známek od smrti skutečné rozeznati lze.

Co se týče průběhu jiných nemocí, nemohu se pro obsáhlost této látky o spůsobě se stanoviska vědeckého více méně komickém, jakým jej románopisci líčí, šíře rozpisovati. Dostačí příklad jediný. V Devallově povídce „Červený bašlík“ střílí se šlechtic jeden s otrapou, který svádí milenku jeho ke hře a lásce. Hrdina, utrpěv sám poranění, klesá v bezvědomí a když se po tolika a tolika dnech zdráv probouzí, vidí u lůžka svého zbožňovanou ženu, která byla před tím láskou jeho jaksi pohrdala. Výjev to dosti pohnutlivý, však bohužel nepravdivý. Několik dní úplného bezvědomí smutně by se skončilo pro nemocného a týž nevstal by po něm dozajista zdráv a vesel z lože, jako se děje v uvedené povídce neb v některých Tylových povídkách historických. Větší, náhlá ztráta krve — říká se, že ztráta jedné libry krve u zdravého silného člověka — mívá ovšem v zápětí omdlení, však toto netrvá nikdy delší dobu; obyčejně nabývá raněný v kratičkém čase opět úplného vědomí.

Hojení vůbec posuzují básníci velmi liberálně. V sensačním románu Samarova, nadepsaném tuším „Um szepter und kronen“ trpí mladá hraběnka pyaemií. Je to ve Vídni, za našich dob. K loži nemocné povolává se slavný Oppolzer, ale nemůže jí pomoci ani on, aniž nepochybně kdo jiný na celé zeměkouli — ale pomoci je nutně třeba — neboť záleží na tom, aby se román příznivě zakončil. Nuže, kdo je tím divotvorným lékařem? — Nikdo jiný než zřízenec jesuitů. Ten vpouští prostě několik zázračných kapek do rány, hraběnka upadá v blouznění a po některém čase vstává zdráva jako ryba. Což je Oppolzer, jeden z předních lékařů evropských? Maličkost. Umění jeho není ničím vedle znalosti jesuitů,

Historičtí romanopisci důvěřují zas nejvíce babám; tyto znají různá „koření“, po lesích rostoucí, navaří zázračných lektvarů a léčí jimi s prospěchem všechny možné i nemožné nemoci; v jedné Tylově povídce uzdravuje baba takovým spůsobem jezdce i s koněm, spadnuvší s vysoké skály do srázné rokliny. Také někteří staří zbrojnošové — mívají obyčejně rezavý meč a prostosrdečné vzezření — léčí všechny střelné i sečné rány s výsledkem překvapujícím.

Co se konečně lékařů samých týče, bývají tito obyčejně v románech nepoměrně většími kosy než ve skutečnosti. V „Mastičkáři“ od Jana z Hvězdy udává Rubín na vlas, za který čas nemocný zemře — dnes může to lékař s pravdě podobností sotva na jeden den předpověděti. Doktoři básníků mají léčení tak v malíku, že mohou na vous určiti, do které doby ještě nemocnému nějakým lékem pomoci lze — po této minutě jest všechna lidská pomoc marna. Jak krásně čte se na př. ve „smlouvě s ďáblem“ místo, kde lékař chtěje, aby mladá matka chtíčům jeho vyhověla, dítě její dotud neuzdraví, dokud ho matka nevyslyší. A čas tento určuje zcela přesně; praví na příklad: za půl hodiny lze dítě ještě zachrániti, po vypršení té půlhodinky není již pomoci žádné. Jak pěkné by bylo, kdyby lékaři tak přesně meze svého působení určovati mohli! Škoda, že jsou i zde páni spisovatelé příliš nesdílnými.

Humoristé naproti tomu nepronášejí se o lékařích příliš pochlebně. V Moliérově jedné veselohře volá propuštěný ministr: „Ha, to zaplatí mnozí lidé životem!“ K otázce, co tím míní, odpovídá: „Poněvadž se stanu opět lékařem.“ Vtipy podobné jsou tak četné a tak známé, že se neodvažuju některé z nich tuto ohřívati.

Však nemysliž nikdo, že by tento můj článek byl jaksi odvetou za nesčíslné úštěpky, jakých si vtipálkové ze slavného cechu básnického proti ctihodnému stavu lékařskému dovolili a dovolují. Honny soit qui mal y pense.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Závěrek románu o Tristanu a Isoldě (13 kapitol s 1715 verši) vzdělal český veršovec opět s velikou volností dle skladby Heinricha z Freiberka. V městě Litanu rozstonal se Tristan novou touhou. Isolda mu poslala drahou masť po svém komorníku Paramiselovi, s nímž také jel panoš Tantrisel. Tento mladíček dal se s Tristanem do hovoru o králové, a vypravoval mu, jak po něm srdečně touží, vzdalujíc se všech radovánek. Proto mu radil, aby pro vyléčení své i její opět se vrátil na hrad krále Markův. Tristan už sám nevěděl, jakým novým spůsobem by se přiblížil k své milence. Panoš dal mu tuto „chytrou“ radu.

Žež ty nynie takového zpósobenie,
to já mohu řieci bez pochybenie,
že sej proměnila tvá dřievnie barva,
byla by z tebe dobrá larva,
a ješťeť viece poviedieti muši,
kakť jsú zpósobeny tvoji uši,
že jsú v tej mieře jako plesnivé hlivy,
a nos máš jako zelené slivy;
tvoji oči jsú jako dvě trnce,
vyhledajíc ven jako z hrnce:
co nám o tom praviti viece?
chodíš jako ohořalá sviece,
a jsi té postavy všie,
jako na horutného b l á z n a slušie.

Tristan měl se přestrojiti a dostati se do hradu Markova jako šašek. Veliký rek uposlechl té panošovy moudrosti a když v svém zakuklení přišel do městské brány, lidé sbíhali se k němu se všech stran, neb posud nikdy nebyli viděli blázna tak pěkně vystrojeného a dvorného. Za několik hodin dověděla se také králová, že velmi zajímavý šašek do jejího města přibyl. Poslala pro něho, ale když přišel, sama nepoznala v něm Tristana, tím méně královský manžel její, který podle ní seděl. Tristan ihned jal se provozovati všeliké bláznovství. Radilť králové, aby jeho sobě za milého vzala, kdyby někoho jiného si oblíbila, že ho ihned zabije. Isolda ukázala na přítomného krále, pravíc, ten že jest jejím milým. Tristan přikázal, ten aby odtud bez meškání se bral,

veď stojí král před vámi,
jenž jest ve všech zemiech známý,
raziť (radímť) králíku, tuto přede mnú stój,
a přebuď nynie služebník mój,
neb já tobě dám kyjem ránu,
že padneš od králové na stranu.

Král Mark dal se do srdečného smíchu, slyše tak veselé bláznovství. Tristan pokračoval. Vyňal z cípu svého kápí kus tvarohu, rozmačkal jej mezi prsty a všecek se jím pomázal, pak opět stíral a mrzutě jedl

ano mu šťáva z něho přes bradu kape;
i vrže ho také královi řka: chlape!
na! jez toto syřiště se mnú,
s svú čeledí i s svú ženú.

Hodil kusem tvarohu po králi, ale chybil a „zaplácl“ oči jedné paní, která dále seděla. Král hněvivě vskočil a jal se tahati „blázna“ za uši, ale tento nemeškal, vzdvihl svůj kyj a počala rvačka všeobecná. Tristan celou družinu královu, která svému veliteli na pomoc se vrhla, nelítostně sbil, zvláště své bývalé nepřátele, maršálka a trpaslíka. To krále opět velice bavilo, že se s ním smířil a při sobě jej zadržel. Isolda posud nevěděla, že to přestrojený milovník její. Teprv za několik dní prozradil jí moudrý panoš to tajemství. Od té chvíle ovšem častěji a se zalíbením na něho vzhledala, dávajíc mu znamení, že ho poznala. Při hostině seděl Tristan podlé královny, pil z číše Markovy a dostával od Isoldy nejlepší kousky všech jídel. Jeho úhlavní nepřítel maršálek musil mu posluhovati. Po skončené hostině král pravil, že mu teskno doma býti, proto že sobě vyjede na lov, a bude tam osm dní. Tím časem aby Isolda hrad i zemi spravovala a bláznem svou mysl obveselovati dala.

Král odjel a Tristan „před královú bláznil“. Isolda táže se ho, jak se jmenuje. On vece, že Peiletosi. (Isoteliep, I s o t e n l i e b.)

Králová s tiem múdře jide okolo,
točiec sebú tam i sem jako kolo,
zdali by to mohla přistrojiti
toho blázna s sebú položiti.
Blázen urozuměv vze s sebú sena
leže před komorú, ješto ležeše žena
králova, položiv kyj vedle sebe
a poče zpievati až prorážeše nebe.
Toto jeho heslo běše:
„T o z i ! T o z i !“ vždy tak křičeše.

Isolda měla radost, že jméno její v převráceném a skráceném znění volá. Brangenena nevěděla, co to vše znamená, a počala blázna od dveří královniných odháněti, aby sobě šel jinde ležeti. Ale když Isolda jí tajemství zjevila,

tu sama vzemši světlo,
vezře mu právě mezi oči
tu jeho pozna s b o ž í p o m o c í.
Těto dvě tak to i uložichu,
až kdy sě v dvoře všichni položichu,
Brangenena králové komornice,
přivede Tristana toho panice.

Teprv když se počínalo rozednívati,

králová Tristana ubudi smutně
řkúc: vstaň vzhůru blázne chútně
a polož sě na seno před komorú,
on to učiní s velikú pokorú,

vzal svůj kyj, stočil se na svém seně „jako pes“, a zpívaje: „Tozi! Tozi!“ chtěl ještě usnouti. Ale Isolda s Brangenenou nechtěly mu popřáti spaní,

králová poče ho za uši táhnúti,
nedadúc mu viece usnúti.
Vstav blázen po Isoldě chodí,
ona jeho podle sebe vodí.

Tak bavili se spolu dle libosti. Ale jednoho dne rytíř Falerín přijel s novinou, že král se vrací. Toho ulekla se Isolda a vybídla Tristana, aby bez prodlení odtud ujel, nečekajc králova příchodu. Tristan se s ní u veliké tesknotě rozloučil, a pro podívanou obecného lidu ujížděje provedl v městě přes potok tak hrdinský skok, jakýž nikdo jakživ neviděl. Také rytíř Falerín byl přítomen tomu rekovnému skutku a hned pojal podezření, že to není obyčejný blázen. Panoš mu pravil, že se nazývá Peiletosi, ale Falerín byl moudřejší než ostatní dvořané, četl jméno opáčně a zvolal: „Toť Tristan, nepřítel králův!“ Učinil pokřik a vyzýval každého, aby za prchajícím milovníkem královniným s ním se dal, že ho dohoní a zabije. Na rychlých koních hnali se za velikým rekem a dostihli ho. Ale v souboji padl Falerín a Tristan dostav se k břehu, po lodi jako pták odletěl za moře, tak že král Mark, sám žena se po něm, s nepořízenou vrátiti se musil k Isoldě, která tím časem ostatní dvořany na svou stranu přivedla a jich svědectvím rozhněvanému manželu svou úplnou nevinu dokázala.

Tristan shledal se opět s Kaedinem i Kurwenalem a podnikl své poslední dobrodružství. Kaedin mu svěřil, že zahořel láskou k družce své mladosti, ke krásné paní, jménem Kaše, která za mořem žije na pevném hradě, ale velmi pilně střežena svým mužem, který klíče od brány hradební sám ve dne v noci při sobě má, a jeda na lov, svou spanilou ženu v hradě zamyká. Tristan slíbil svému drahému švakru, že mu k té radosti pomůže. Jeli spolu na ten pevný hrad, byli hospodářem vlídně přijati a na noc pozváni. Po večeři spatřili také krásnou paní a Tristan podhodil jí lístek, v němž jí žádal, aby dnes v noci, když muž její usne, opatřila si klíče k branám hradebním a spůsobila do vosku jejich otisk, jejž před dveře ihned položený Kaedin její milý zdvihne. Krásná paní učinila, jak jí bylo poraděno. Na zejtří rekové vstavše, s pokorou vzali odpuštění od oklamaného rytíře, vrátili se domů, Tristan k své ženě, běloruké Isoldě, na kterou byl už „z duše laskav.“ Kaedin dal sobě od kováře dle voskové formy zhotoviti klíče, a v průvodu Tristanově jel zpět k hradu Gamaroth. Čekali ukryti v blízkém lese, až žárlivý rytíř zavřel za sebou vrata a vyjel na lov. Otevřeli „mistrně“ brány a vjeli do hradu.

neby(lo) tu nižádného purkrabie,
než jediná sama paní,
a jakž na světě uzře tato pány,
užese sě velmi srdečně.
Kaedin tu paní zupomína,
řka: jižť jest čas i hodina,
aby mi své milosti popřála;
dlúhýs mi čas zadržala.
Tu paní poje za ruku toho rytieře,
řkúc: tys mój vězeň jatý,
i jde s ním do komňaty.
Tristan po něm sě neposta,
než tuto s jinými pannami osta,
tu by s nimi dosti dlúhé chvíle,
stroje s nimi rozličné kratochvíle.

Pobyvše tu, rekové ujížděli z hradu, ale Kaedinův slaměný klobouk spadl pod most a zachytil se na stromě tak, že jej bylo viděti. Spatřil jej také rytíř, vraceje se k večeru z lovu,

i vece sám k sobě: toj jsú noviny,
já mám hosti na hradě této hodiny.
Zhleda všechna kúty tam i sem chodě,
nenalez nic, jide ku paní po schodě:
tu div že jí hněvy nezabil.

Svázal jí ruce i nohy a hrozil, že ji usmrtí, nepoví-li mu, kdo u ní tu byl. V té ouzkosti krásná Kaše mu od počátku až do konce všechno vypravila. Rytíř pustiv ji v plné zbroji hnal se za zrádci své cti, kteří nic zlého netušíce v stinném háji odpočívali. V kruté seči Kaedin zabit a Tristan na hlavě i v boku smrtelně raněn,

však vzdviže Kaedina tovaryše milého,
položi jej před sě na sedlo tak umrlého,

a s těží se dostal k své ženě, bělоruké Isoldě. Veliký nářek rozlehl se na dvoře krále Lovelína, Kaedin byl pohřben a Tristan na lůžku ošetřován. Žádné léky neprospívaly; veliký rek cítil, že jeho života už jest na mále. V té těžkosti vypravil Kurwenala k své milence, rusovlasé Isoldě,

zdaliť mě ještě miluje,
ať se nade mnú slituje,
a přijede ke mně bez meškanie,
neb jí věří, jako ctnej panie:
ať se smiluje nad mú utrobú,
a přinese mastí také s sobú.
Také tebe prosím zvláště,
zdaliby jela do této vlasti,

ať by to tak zjednala,
kdyžby sem po moři hnala,
ať by plavci měli b i e l á p l á t n a.

Kurwenal dnem i nocí pospíchal se smutným poselstvím. Rusovlasá Isolda všechny věci ostavivši, svému manželu nic neřekla, rozkázala na lodi rozpnouti bílé plachta, hluboce zarmoucena nesla léčivé masti svému drahému Tristanovi. Ten netrpělivě čekal jejího příchodu. Tu mu oznámeno, že nějaká loď v dálce sem pluje.

On vece: Isoldo moje milá ženo!
na tomť jest mé zdravie položeno,
pověz mi pravdu, jakož tobě doufám,
kterakés viděla plátno tam?

Nevědouc o smluveném jeho znamení, ubohá žena pravila, že vidí plátno č e r n é. Jakmile to slovo pověděla,

ihned Tristan ruce spusti,
a svú duši z sebe brzo pusti,
smrt mu brzo srdce zláma,
že nevece: ach ouvé, ani ana!

Za chvíli stály obě Isoldy zdrceny nad mrtvolou Tristanovou, položenou na márách v klášteře a obklopenou nářkem všech krásných panen i paní, lidí bohatých i chudých.

Tu (rusovlasá) Isolda strči jeho ženu na stranu,
davši jí pod bok dobrú ránu,
i vece k ní poslednie slovce
řkúc: ty jsi jako vlk, ješto béře ovce,
i neumieš svého muže plakati,
jáť po něm umiem lépe lkáti.
Zdviže s Tristana příkrov vzhóru,
s velmi s túžebnú pokorú:
tuž sě nad ním položi,
na tom smrtedlném loži:
tu nad ním smrtedlně usta,
přičinivši k jeho ustám svá ústa.

Rozlehl se srdcelomný nářek po kostele. Rusovlasá Isolda skonala, objímajíc mrtvolu Tristanovu. Položeni byli oba na jedněch márách a balšamováni drahými mastmi i převzácným kořením.

Tím časem král Mark hledal svou ženu. Lidé mu pravili, že Tristan ji tajně unesl. Na lodích přepravil se rozhněvaný král s válečnou družinou do země Lovelinovy, hroze spuštěním kraje i vražděním lidí. Ale tu dověděl se smutných novin. Kurwenal mu všechno vysvětlil, jak kouzelným nápojem Tristan i jeho žena uvedeni byli do neštěstí, nemajíce prý žádné viny.

Mark hořem až oněměl; odpustil Isoldě všechno, přesvědčil se o její nevině. Vzal mrtvoly své ženy i Tristanovu do svého království. Zde dal vystavěti nádherný klášter ke cti svaté Maří Majdaleny, — sám papež přijel, aby jej vysvětil, — a Isolda s Tristanem byli uloženi s největší slávou do mramorové hrobky. Však pro krále Marka už nebylo radosti na tom světě. Odevzdav Kurwenalovi své království i se všemi poklady skryl se s bolestí svého srdce do nového kláštera, kdež na hrobě své drahé Isoldy a velikého reka Tristana sloužil toliko bohu věrně až do své brzké smrti.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z „Nebožské komedie“ Sigmunda Krasińského.

Z polštiny přel. *Fr. Žkerský.*

(Dokončení.)

Křest. — Hosté. — Otec Benjamin. — Kmotr. — Kmotra. — Chůva s dítětem. — Na pohovce stranou sedí žena. — Níže sloužící. —

První host (potichu).
Divná to věc, kam se hrabě poděl.

Druhý host.
Zbláznil se snad anebo píše.

První host.
A paní bledá, nevyspalá, k nikomu ni slova nepromluvila

Třetí host.
Křest dnešní upomíná mne na ples, při němž domácí pán hraje v karty a potom teprvé hosty přijímá — úslužně až k zoufání.

Čtvrtý host.
Opustil jsem sličnou princesku — přišel jsem, mysle, že bude bohaté snídaní, a místo toho, jak dí písmo, pláč a skřípění zubů.

Otec Benjamin.
Jiří Stanislave, přijímáš olej svatý?

Kmotr a kmotra.
Přijímám.

Jeden z hostů.
Patřte, vstala a kráčí jako ve snu.

Druhý host.
Vztáhla ruce své před sebe a chvějíc se, jde k synovi.

Třetí host.
Co že pravíte — podejme jí rámě, vždyť omdlí.

Otec Benjamin.
Jiří Stanislave, odříkáš se satana i pýchy jeho?

Kmotr a kmotra.
Odříkám.

Jeden z hostů.
Pst — poslyšte.

Žena (kladouc ruce na hlavu dítěte).
Kde otec tvůj, Orcio!

Otec Benjamin.
Prosím, aby se nevyrušovalo.

Žena.
Žehnám ti, Orcio, žehnám ti, dítě moje! Buď básníkem, aby tě otec tvůj miloval a někdy nezavrhl . . . .

Kmotra.
Ach pozvol, Maruško moje.

Žena.
Ty otce hodným budeš a jemu podobným. — A tenkráte spatří on matku tvoji.

Otec Benjamin.
Pamatuj na boha, paní hraběnko.

Žena.
Proklínám tě, nebudeš-li básníkem.
(Omdlévá — vynesou ji sluhové.)

Hosté (vesměs.)
Cosi neobyčejného stalo se v tomto domě — vyjděme, vyjděme! (Obřad právě se končí — plačící děcko odnesou na kolébku.)

Jiří Stanislave, jenž stal jsi se právě nyní křesťanem a vešel do společnosti lidské, až později budeš občanem a vychováním rodičů i láskou boží velkých hodností dosáhneš — pamatuj, že třeba milovati otčinu, a že krásné jest pro vlast i zahynouti! (Odejdou všichni.)

Půvabná krajina. Vysočina a lesy. Hory v dáli.

Muž.
Toho jsem si přál, o to po dlouhá modlil se leta, a konečně již na blízku jsem byl cíle. — Svět lidí zůstavil jsem

za sebou — ať si již tam běhá mravenec a hraje se stéblem svým, a upustí-li je, ať skáče zlostí nebo žalem umírá!

Hlas dívky.

Tudy — tudy! (Zajde.)

—

Hory a propasti nad mořem. — Husté chmury. — Bouře.

Muž.

Kam se mi poděla? náhle rozplynuly se libodechy jitra, ve vzduchu se zatmělo — stojím na tomto štítě, jícen pode mnou a větry burácejí pronikavě.

Hlas dívky (v dáli).

Ke mně, miláčku můj!

Muž.

Jak je již daleko, a já nejsem s to překročit propasti.

Hlas (na blízku).

Kdež perutě tvoje!

Muž.

Duchu zlý, proč se mi posmíváš? Zhrdám tebou!

Hlas druhý.

Na slatině hory tvůj velký duch, nesmrtelný, jenž jedním vzletem nad nebesa vznésti se měl — nuže, ať dokoná! — a nebohý — tvých nohou žádá, by nešly dále — velký duchu — srdce velké!

Muž.

Zjevte se mi, vezměte postavu, kterou bych mohl zhynouti a zdrcen být! — Jestli se vás uleknu, ať ji nedostihnu nikdy!

Dívka (na druhé straně propasti).

Uchop se ruky mé a vzlétni.

Muž.

Co se to děje s tebou — květy opadávají se skrání tvých a klesají na zem, a jak se jich dotknu, sklouzají jako ještěrky, plazí se jak zmije!

Dívka.

Můj miláčku!

Muž.

Probůh, roucho vichr strhl ti s ramen a roztrhal v hadry!

Dívka.

Proč váháš?

Muž.

Voda srčí ti z vlasů — kosti holé vyzírají z lůna.

Dívka.

Slíbil jsi — přisáhl — —

Muž.

Blesk oko její vyžehl —

Sbor zlých duchů.

Starucho, vrať se do pekla — svedla jsi srdce velké a hrdé, podivení lidstva a sebe samého. — Srdce velké, jdi za svou milenkou!

Muž.

Bože! zdaž mne za to ponižuješ, že jsem uvěřil, že krása tvá převýšila celé nebe, krása té země — za to, že jsem stíhal ji a rmoutil se pro ni, a že jsem se stal hříčkou satanů?

Duch zlý.

Poslyšte, bratří — poslyšte!

Muž.

Dobíjí hodina poslední. — Bouře točí se černými víry — moře vzpírá se na skály a dosahuje ke mně — za mnou tlum lidí vsedl na barku a míří k propasti.

Duch zlý.

Radujte se, bratří — radujte!

Muž.

Marno se vzpírati — chápe mne rozkoš propasti — závrať v duši mé — bože — vrah tvůj zvítězí! —

Anděl strážce (nad mořem).

Pokoj vám, hory vln, ztichněte!
V této chvíli na hlavu dítěte tvého leje se voda svěcená.
Vrať se do domu svého a již nehřeš více. Vrať se do domu svého a miluj dítě svoje.

—

Salon s fortepianem. — Vchází muž. — Sluha se svící za ním.

Muž.

Kdež paní?

Sluha.

V. M., paní jest churava.

Muž.

Byl jsem v jejím pokoji — prázdný.

Sluha.

Jasný pane, vždyť Její Milosti tu není.

Muž.

A kde jest?

Sluha.

Odvezli

Muž.

Kam?

Sluha.

Do blázince. (Vzdálí se z pokoje.)

Muž.

Poslyš, Marie — snad se přetvařuješ, skryla jsi se někde abys mne pokárala? ozvi se, prosím tě — Marie — Maruško!

Ne — nikdo neodpovídá — Jene — Kateřino! Ten dům zcela ohluchl — oněměl.

Tu, které přisáhal jsem věrnost a štěstí, sám svrhl jsem v řadu ponížených již na tomto světě. — Všecko, čeho jsem se dotknul, zničil jsem, i sebe samého zničím konečně. — Což k tomu mne peklo vyvrhlo, abych trochu déle byl na zemi živým jeho obrazem?

Na jakou as podušku ona dnes hlavu položí! — Jaký hlahol obklopí ji v noci! Skučení a zpěvy pomatenců. Vidím ji — čelo, na němž povždy mysl pokojná, vítající — upřímná — předvídající — skloněné má — a myšlenku svou dobrotivou poslala v neznané krajiny, snad za mnou, i blouzní ubohá a pláče.

Hlas odněkud.

Drama buduješ.

Muž.

Ha! — můj satan se ozývá.
(Běží ku dveřím a rozrazí veřeje.)
Tatara mi osedlej — plášť můj a bambitky!

—

Žena lékařova (se svazkem klíčů u dveří).

Snad pán je příbuzný hraběnčin?

Muž.

Jsem přítelem jejího muže, on mne sem poslal.

Žena lékařova.

Prosím tě, pane — dlouho u ní neprodlévej — to není v obyčeji — můj manžel odešel, byl by to snad lépe posoudil — přivezli ji včera — byla v křečích. — Jak tu dusno!
(Utírá si tvář.)

Máme mnoho chorých — žádného však tak nebezpečné jako ona. Jen si pomysli, pane, ten ústav stojí nás na dvakrát sto tisíc. Viz, pane, jaká to vyhlídka na hory — avšak vidím, že je pán už netrpěliv — přec to snad není pravda, že jejího muže unesli v noci Jakobini? —

Prosím, zde pane.

—

Pokoj. Zamřížované okno. Několik křesel. Lůžko. Žena na pohovce.

Muž (vcházeje).

Chci býti s ní sám a sám.

Hlas za dveřmi.

Můj muž by se hněval, kdyby ....

Muž.

Dejte již pokoj, paničko!
(Dveře za sebou zamyká a jde k ženě.)

Hlas nad stropem.

Řetězy spoutali jste boha. Jeden již umřel na kříži. — Já jsem druhý bůh, a také uprostřed katů.

Hlas pod podlahou.

Na pranýři hlavy králů a pánů — mnou počíná se volnost národů.

Hlas za pravou stěnou.

Klekejte před králem, pánem svým.

Hlas za levou stěnou.

Kometa na nebi již skvěje se — den strašného soudu se blíží.

Muž.

Což mne nepoznáváš, Marie?

Žena.

Přisáhala jsem ti věrnost až do hrobu.

Muž.

Pojď, podej mi rámě, vyjdeme.

Žena.

Nemohu se zvednouti — duše opustila tělo moje a vstoupila do hlavy.

Muž.

Dovol, vynesu tě.

Žena.

Sečkej několik chvil ještě, a stanu se tebe hodnou.

Muž.

Jak to?

Žena.

Modlila jsem se po tři noci a bůh mne vyslyšel.

Muž.

Nerozumím ti.

Žena.

Od té doby, co jsem tě ztratila, stala se změna ve mně. „Pane bože!“ pravila jsem, i bila jsem se v prsa, a hromnici přiložila k ňadrům a kála jsem se: „Sešli mi ducha poesie“ — a třetího dne z rána stala jsem se básníkem.

Muž.

Marie!

Žena.

Jindřichu, ty mnou nyní již nepohrdneš — jsem plna nadšení — vždy k večeru mne už nezapudíš!

Muž.

Nikdy, nikdy!

Žena.

Pohledni na mne — což nestala jsem se tobě rovnou? — všechno pojmu, všemu porozumím, vše vyjevím, zahraju, vyzpívám. — Moře, hvězdy, moře — ach! vymknulo se mi ještě něco — bitva totiž. — Musíš mne doprovoditi do boje — uzřím a vylíčím — trup, rov, krev, vlna, rosa, rakev!

Neskončenost ovane mne
a co pták v ní křídly vlajíc
nebes vzptýlím modro jemné,
v jícnu nicoty až temné
umdlím, vzlétajíc.

Muž.

Běda — ach běda!

Žena (objímá ho rukama a celuje v ústa.)

Jindřichu můj, Jindřichu, jak jsem šťastna!

Hlas pod podlahou.

Tři krále vlastní rukou zabil jsem — deset jest jich ještě — a kněží sto, mši zpívajících.

Hlas s levé strany.

Slunce třetinu již záře ztratilo — hvězdy počínají setkávati se na drahách svých — nastojte — nastojte!

Muž.

Pro mne již přišel den soudu.

Žena.

Zjasni čelo, neb rozsmutníš mne na novo — čehož se ti nedostává? — víš, povím ti ještě něco.

Muž.

Mluv, a všecko vykonám.

Žena.

Tvůj syn bude básnikem.

Muž.

Jak?!

Žena.

Na křtu kněz mu dal první jméno: — „básník“ — a následující znáš, — Jiří Stanislav. — Já to tak zařídila — žehnala jsem, dodala prokletí — on bude poetou. Ach, jak tě miluju, Jindřichu!

Hlas nad stropem.

Odpusť jim, Otče, neboť nevědí, co činí.

Žena.

Ten tamo divně blouzní — není-liž pravda?

Muž.

Pravda.

Žena.

On neví, co mluví, ale já ti oznámím, co by bylo, kdyby bůh klamal. (Béře ho za ruku.)

Všechny světy letí — ten dolů, ten nahoru — člověk každý, brouk každý křičí: — „Já hospodin“ — a co okamžik jeden po druhém hynou — hasnou — hvězdy i slunce. Kristus nás již nevykoupí — kříž svůj vzal v ruce obě a vrhl do propasti. Zdaž slyšíš, jak ten kříž, naděje milionů, rozbíjí se o hvězdy, láme se, puká, rozletuje v kousky, a stále níž a níže — až oblak povstal z jeho odlomků? —

Toliko nejsvětější bohorodička modlí se ještě a hvězdy, služebnice její, dosud neopustily jí — ale i ona půjde, kudy kráčí svět veškerý.

Muž.

Marie, snad bys přála si uzříti syna.

Žena

Já mu křídla připjala, poslala ho mezi světy, aby se napojil vším, co krásné, i co strašné, i co vznešené. — On vrátí se jednou a potěší tebe. — Ach! —

Muž.

Je ti špatně?

Žena.

V hlavě mi někdo lampu zavěsil a lampa se houpá — až k nevydržení.

Muž.

Marie má nejdražší, buď pokojnou, jako jsi dříve byla!

Žena.

Kdo je básníkem, nežije dlouho.

Muž.

Hej! pomoc — pomoc!

(Vbíhají ženštiny a) Žena doktorova.

Pilulky — prášky — ne — nic ssedlého — ale — tekuté nějaké léky.

Markétko, běž do lékárny. — Pán sám toho je příčinou — můj muž mi vypeskuje.

Žena.

Buď s bohem, Jindřichu!

Žena lékařova.

To J. M. hrabě sám — osobně.

Muž.

Marie, Marie! (Tiskne ji k sobě.)

Žena.

Je mi dobře, vždyť umírám u tebe. (Skloní hlavu.)

Žena lékařova.

Jak rumění! — Krev vrazila se jí k mozku.

Muž.

Ale nic jí nebude!

(Vchází lékař a blíží se k pohovce.)

Lékař.

Už jí nic není — mrtva.

Ukázky
„Ze života pařížských bohémů“.

Od *Henri Murgera.*

IX. Co stojí pětifrank?

Kdysi v sobotu odpoledne, v době, kdy ještě neměl známost se slečnou Mimi, seznámil se Rudolf při svém table d'hôte s čepčářkou, kteráž pracovala doma a nazývala se slečna Laura. Když se byla dověděla, že je Rudolf chef-redaktorem „Echarpe d'Iris“ a „Castora“, dvou modních žurnálů, počala na něj dorážeti množstvím významných pokynů, doufajíc, že jí učiní ve svých listech nějakou reklamu. K tomuto vyzvání odpověděl Rudolf ohňostrojem madrigalů, kteréž s to byly rozžárliti Benserada, Voitura a všechny Ruggiery galantního slohu; a když se slečna Laura ku konci oběda dověděla, že Rudolf je básníkem, dala velmi zřetelně na jevo, že by neměla ničeho proti tomu, kdyby se chtěl státi jejím Petrarkou. Ba ona mu bez okolků povolila i dostaveníčko pro příští den.

„Parbleu!“ pravil k sobě Rudolf, doprovázeje slečnu Lauru „je to vskutku roztomilá bytost. Zdá se mi, že má gramatiku a dosti značnou garderobu. Jsem hotov učiniti ji šťastnou.“

Přišedši ku dveřím svého domu, pustila slečna Laura rámě Rudolfovo, děkujíc mu za namáhání, kteréž si spůsobil tím, že ji doprovodil do tak vzdálené čtvrti města.

„Oh! Madame,“ odpověděl Rudolf, ukloniv se až k zemi „byl bych si přál, abyste bydlila v Moskvě nebo někde na ostrovech Sundských, abych měl déle to potěšení býti vaším kavalírem.“

„To by bylo trochu daleko,“ namítala Laura.

„Byli bychom šli přes Boulevardy, Madame,“ pravil Ru-

dolf. „Dovolte mi, abych vám políbil ruku v osobě vaší tváře," pokračoval, líbaje svoji průvodkyni na rty, dříve než se tomu mohla ubránit.

„Oh! pane," zvolala „to jde příliš rychle!"

„Tím spíše se dojde cíle," pravil Rudolf „v lásce se musí první stanice přejet jako letem."

„Směšný to hoch!" pravila modistka, vstupujíc do svého pokojíka."

„Hezká osůbka!" pravil Rudolf odcházeje.

Přišed domů rychle se položil a měl nejkrásnější sny. Viděl se na plesích, v divadlech a na procházkách po boku slečny Laury, oděné v šaty skvostnější, než jakých si koketerie princezny v „osli kůži" tak snažně žádala.

Na zejtří o jedenácté hodině, jako obyčejně, Rudolf z lože povstal. První jeho myšlenkou byla slečna Laura.

„Je to dívka comme il faut," pravil polohlasně „vím zcela jistě, že byla vychována v Saint Denis. Dostane se mi tedy konečně toho štěstí, míti milenku dobře vychovanou. Věru, přinesu jí oběti; půjdu, abych si vybral svoje peníze v „Echarpe d'Iris," koupím si rukavice a povedu Lauru k obědu do restaurace, kde dávají ubrousky. Můj frak není příliš hezký," pravil oblékaje se „ale, bah! je černý a to mi sluší."

Na to odešel do redakce „Echarpe d'Iris." Jda přes ulici, potkal omnibus, na jehož tabulkách byly cedule s nápisem:

Dnes, v neděli, veliké vodomety ve Versaillu.

Kdyby byl u nohou Rudolfových uhodil hrom, nebylo by ho to tak dojalo, jako pohled na tuto céduli.

„Dnes, neděle! nevzpomněl jsem na to!" zvolal, „nenaleznu žádných peněz. Dnes je neděle!!! Ale vše, co se v Paříži penízem nazývá, je na cestě do Versaillu."

Přece však poháněn jakousi báječnou nadějí, ku které se člověk vždy utíká, běžel Rudolf do své redakce doufaje, že tam šťastná náhoda přivede kasíra.

Pan Bonifac přišel také vskutku na okamžik, ale ihned zase odešel.

„Aby se podíval do Versaillu," pravil sluha Rudolfovi.

„Tedy je po všem," pravil Rudolf „.... avšak, hleďme," pomyslil si, „moje dostaveníčko je teprv večer. Teď máme poledne. Mám tedy pět hodin času, abych nalezl pět franků = 20 sous za hodinu, jako koně v boulońském lesíku. Tedy rychle!"

Poněvadž se nacházel v čtvrti, kde bydlil jistý žurnalista, kterého nazýval slavným kritikem, odhodlal se Rudolf učiniti u něho první zkoušku.

„Jsem jist, že ho naleznu," pravil jda po schodech nahoru „má dnes feuilleton, nemusím se obávat, že by odešel. Vypůjčím si od něho 5 franků."

„Hle, tu jste," pravil literát, spatřiv Rudolfa „přicházíte právě vhod; chci vás poprosit o malou službu."

„Jak se to hodí!" myslí si redaktor „Echarpe d'Iris".

„Byl jste včera v Odéonu?

„Jsem vždy v Odéonu."

„Viděl jste tedy ten nový kus?"

„Kdo jiný by ho byl viděl? Publikum Odeonu jsem já."

„Pravda," řekl kritik „jste jednou z podpor onoho divadla. Ba praví se, že to jste vy, jenž dává subvence. Nuže! chci vás požádat o toto: napište mi referát o tom novém kuse."

„To je velmi snadné! mám paměť věřitele."

„Od koho je ten kus?" tázal se kritik Rudolfa mezi tím co psal.

„Od jistého velkého pána."

„To nebude silný."

„Méně silný než Turek, zajisté."

„Pak není silný. Neboť hleďte, Turci mají pověst násilím vynucenou, nemohli by býti Savojardy."

Co by jim v tom vadilo?"

„Protože jsou všichni Savoyardi vlastně Auvergnati a Auvergnati jsou nosiči. A pak není už žádných Turků mimo maškarní plesy v předměstích a v elysejských polích, kde prodávají datle. Turek jest předsudkem. Mám jistého přítele, kterýž Východ zná. Ten mne ujišťoval, že všichni členové interesantních národností přicházejí na svět v ulici Coquenard.

„To je hezké, co tu pravíte," podotkl Rudolf.

„Zdá se vám?" pravil kritik „napíšu to do svého feuilletonu."

„Zde můj referát, je pečlivě spracován," na to Rudolf. Ano, ale je krátký."

„Vpravíte-li do toho pausy a rozvinete-li svoje kritické mínění, zaujme to více místa.

„Ale nemám k tomu času, můj drahý, a pak nezajme moje kritické mínění dosti místa."

„Dejte za každým třetím slovem přídavné jméno."

„Nemohl byste mi k svému referátu přidat krátké anebo lépe řečeno, dlouhé pojednání o tomto kuse, co?" tázal se kritik.

„Ovšem," pravil Rudolf „mám sice své mínění o tragédii, ale pravím vám to hned zpředu, že jsem je otisknul třikráte v „Castoru" a v „Echarpe d'Iris."

„To je mi jedno, kolik řádků dá to vaše mínění?"

„Čtyřicet řádků."

„Hrome! máte veliké myšlenky! Nuže, půjčte mi těch čtyřicet řádků."

„Dobrá!" myslí si Rudolf, když mu udělám za dvacet franků manuskriptu, nebude mi moci odepřít pět franků." „Musím vám říci z předu," pravil ke kritikovi „že moje myšlenky nejsou docela nové. Jsou trochu otřené na rukávech. Než jsem je dal tisknout, rozkřičel jsem je po všech kavárnách pařížských, není jediného sklepníka, který by je neznal zpaměti."

„Oh, co mi po tom! .... Což mne neznáte? Cožpak je něco nového na světě, vyjma ctnost?"

„Zde," pravil Rudolf, když byl hotov.

„Hrom do toho! schází ještě dva sloupce ... čím vyplníme tuto propast?" zvolal kritik „když jste právě v tom, přidejte mi ještě několik paradoxů."

„Nemám žádných při sobě," pravil Rudolf „ale mohu vám některé půjčit; nejsou však ode mne; koupil jsem je za 50 centimů od svého přítele, který byl v nouzi. Nejsou ještě opotřebovány."

„Výborně," pravil kritik.

„Ah," pravil Rudolf počínaje znovu psáti „v nynějším čase jsou paradoxy právě tak drahé jako koroptve*)". A napsal asi třicet řádků různých hloupostí o pianech, červených rybách, o škole zdravého rozumu a o rýnském víně, kteréž nazýval vínem toilletním.

„To je velmi pěkné," pravil kritik, „buďte ale tak laskav a přidejte, že je bagno právě to místo na světě, kde nalézáme nejvíce poctivých lidí."

„Aj, proč to?"

„Aby byly ještě dva řádky. Dobrá, teď jsme hotovi," pravil slavný kritik, zavolav sluhu, aby feuilletou donesl do tiskárny.

„A teď," pravil Rudolf, „ohněme ho!" A velmi rázně mu přednesl svoji prosbu.

„Ah! můj drahý," pravil kritik „nemám tu ani sous. Lolotka mne svými pomádami přivede na mizinu a právě teď mne obrala na poslední halíř, aby mohla jít do Versaillu podívat se na nereidy a kovové potvory, chrlící vodu.

„Do Versaillu!" pravil Rudolf, „ale toť pravá epidemie."

„Avšak, nač potřebujete peněz?

„Zde máte celou tu pohádku," odpověděl Rudolf. „Mám dnešního večera dostaveníčko, s dámou ze světa, vznešenou bytostí, která vychází pouze v omnibusech. Připoutal bych rád svůj osud k jejímu ua několik dnů a zdá se mi být slušným, abych jí dal okusit sladkostí života. Oběd, ples, promenada atd. atd.; potřebuji každým spůsobem pět franků a nenaleznu-li jich, je francouzská literatura v mé osobě zneuctěna."

„Proč se nechcete vypůjčit onu sumu od ní samé?" zvolal kritik.

„Poprvé by to dobře nešlo. Vy jste ten jediný, který mi může pomoci z rozpaků."

„Při všech mumiích Egypta, zaklínám se vám svým velkým čestným slovem, že tu není ničeho, abych si mohl koupit dýmku za sous nebo sošku Panny. Ostatně tu mám několik knih, které můžete střelit."

„Dnes, v neděli, toť nemožné, matka Mausut, Lebigre, a všechny ty rybníky na nábřeží a v ulici Saint-Jacques jsou zavřeny. Jaké jsou ty vaše škváry? Několik svazků básní s podobiznou autora, který má okuláry na nose. Takové věci se nekupují."

„Nejsme-li k tomu odsouzeni hrdelním soudem," dodal kritik „však počkejte, zde jsou ještě romance a lístky do koncertů. Chopíte-li se jich obratně, můžete z nich nadělat peněz."

„Chtěl bych raději něco jiného, na příklad spodky."

„Hle!" pravil kritik, „zde vezměte ještě tohoto Bossueta a sádrové poprsí Odillona Barrota; na mou čest, je to halíř vdovy."

*) hříčka slov: paradox — pedrix.

„Poznávám, že máte dobrou vůli," pravil Rudolf, „vezmu tyto poklady s sebou; ale vytluku-li z toho třicet sous, vykonal jsem třináctou práci Herkulovu."

Když byl Rudolf asi čtyři hodiny cesty urazil, podařilo se mu pomocí výmluvnosti, v jejížto tajemství se za jistých příležitostí znál býti zasvěcen, vypůjčiti si na zástavu oněch svazků básní, pak romanci a podobizny p. Barrota od své pradleny dva franky.

„Teď mám," pravil vraceje se přes most „omáčku, teď musím k tomu najít ještě maso. Což, abych šel k strýcovi!"

„Za půl hodiny po té byl u svého strýčka Menotti-ho, kterýž četl na tváři svého synovce, oč se tu jedná. Připravil se tedy k boji, a počal vůči každé žádosti celou řadou stížnosti asi takto:

„Časy jsou zlé, chléb je drahý, dlužníci neplatí, činže se musí platit, obchod je na mizině atd. atd." samé to pokrytecké litanie kramářů.

„Věřil bys," pravil strýc, „že jsem byl přinucen, vypůjčit si peníze od svého mládence, abych mohl zaplatit dlužní úpis?"

„Měl jste poslat ke mně," pravil Rudolf, „byl bych vám peníze půjčil; dostal jsem před třemi dny dvě stě franků."

„Děkuju ti, můj hochu, ale ty potřebuješ svoje jmění... Ah! když tu již jsi, mohl bys mi opsat účty, které chci poslat svým dlužníkům. Máš pěknou ruku."

„To bude pět franků, které si perně zasloužím," pravil Rudolf, počínaje práci, kterou zkrátil.

„Drahý strýčku," pravil Menottimu, „vím, kterak milujete hudbu, přinesl jsem vám lístky do koncertů."

„Jsi velmi hodný, můj hochu. Chceš se mnou obědvat? —"

„Díky, můj strýčku, očekávají mne k obědu ve Faubourg Saint-Germain; zlobí mne to, neboť nemám času, abych došel domů pro peníze na rukavičky."

„Nemáš rukavice? chceš, abych ti půjčil svoje?" pravil strýc.

„Díky, nemáme stejnou ruku, ale zavděčil byste se mi, kdybyste mi půjčil ..."

„Devětadvacet sous, abys je mohl koupit? Zajisté, můj hochu, tu jsou. Jdeme-li do světa, musíme být řádně oděni. Lépe vzbudit závist než útrpnost, říkávala teta. Nuže, vidím že pokračuješ, tím lépe ... Byl bych ti dal víc, ale to je vše, co mám v kase; musil bych jít nahoru, a nemohu nechat krám prázdný. Každou chvíli přijde nějaký kupec."

„Pravil jste, že vám obchod vázne!"

Strýček Menotti činil, jakoby neslyšel a pravil svému synovci, který devětadvacet sous strkal do kapsy:

„Nespěchej, abys mi je vrátil!"

„Jaký to skrblík!" pravil Rudolf, odcházeje; „avšak, schází mi ještě jedenatřicet sous? Však něco mi napadá: pojďme na křižovatku Prozřetelnosti."

Tak nazýval Rudolf střed Paříže, Palais-Royal. Místo, kde bylo skorem nemožno, býti deset minut, aniž by potkal deset známých, obzvláště věřitelů. Rudolf se tedy postavil na zevnějších schodech Palais-Royalu. Tentokráte nechala Prozřetelnost dlouho na sebe čekat. Konečně ji Rudolf spatřil. Měla bílý klobouk, zelenavý kabát a hůl se zlatým knoflíkem .... velmi vkusně oděná Prozřetelnost.

Byl to hodný a bohatý hoch, ačkoliv filosof-phalansterian.

„Jsem šťastný, že vás vidím," pravil k Rudolfovi, „pojďte trochu se mnou, pohovoříme si trochu."

„Dobrá, budu teď muset snášet muka phalansterismu," mručel Rudolf, nechávaje se táhnouti bílým kloboukem, kterýž ho také skutečně velmi úsilovně phalansterisoval.

Když přicházeli k Pont des Arts, pravil Rudolf k svému soudruhu: „Opouštím vás, poněvadž nemám čím bych zaplatil mostné."

„Ale," pravil druhý, zadržev Rudolfa a hodiv invalidovi dva sous.

„Okamžik přišel," myslí redaktor „Echarpe d'Iris", když kráčeli přes most a došed na konec před hodiny institutu zastavil se Rudolf náhle, ukázav zoufalým posuňkem na ciferník a zvolal: „Sacrebleu! tři čtvrtě na pět! jsem ztracen!"

„Co se stalo?" táže se druhý udiven.

„Toto:" pravil Rudolf, „že jsem k vůli vám, kterýž jste mne proti mé vůli dovlekl až sem, zmeškal dostaveníčko."

„Důležité?"

„To si myslím, peníze, které jsem měl o páté hodině dostat v Batignolles ... Už tam ani nedojdu ... Sacrebleu! co mám učinit?"

„Parbleu," pravil phalansterian, „to je zcela jednoduché, pojďte se mnou, půjčím vám."

„Toť nemožné! Bydlíte v Montrouge a já mám práci v Chaussée-d'Antin ... Sacrebleu! ..."

„Mám při sobě několik sous," pravil ostýchavě phalansterian — „ale velmi málo."

„Kdybych jen měl tolik, abych mohl vzít cabriolet, snad bych přišel ještě v čas do Batignolles."

„Zde máte celé mé jmění, můj drahý, jedenatřicet sous."

„Dejte rychle sem, ať nezmeškám!" pravil Rudolf, který slyšel právě bít pět hodin a spěchal, aby přišel na místo svého dostaveníčka."

„To šlo z tuha," vzdechl si počítaje peníze, „sto sous, zrovna jako ve zlatě. „Konečně jsem jist a Laura uvidí, že si zvolila člověka, který dovede žít. Nechci ani centime z toho přinést domů. Musíme opět přivésti literaturu ke cti a dokázat, že jí scházejí pouze peníze, aby byla bohatou."

Rudolf nalezl Lauru, která naň čekala.

„A la bonne heure!" pravil, „co se týče pořádku, jest ona ženským Bréguetem."

Zůstal s ní po celý večer a roztavil srdnatě pět franků v tavidle marnotratnosti. Slečna Laura byla okouzlena jeho spůsoby.

„Nechtějte, abych pro vaši nevděčnost, která jest průvodčím silného pohlaví, musila litovati své náklonnosti k vám," pravila.

„Madame," na to Rudolf, „jsem znám pro svou stálost. Došlo to se mnou tak daleko, že se moji přátelé diví mé věrnosti a nazývají mne generálem Bertrandem lásky."

J. J. B—V.

Hovorna.

Panu *J. D. v* ⌗. K vaší otázce není lze přesně odpovědět. Minerální vody nejsou jediným léčivým postupem u chudokrevných. Račte konsultovat místního lékaře; v možném případě jsme Vám k službám.

Panu *E. K. v P.* Do dvacátého čtvrtého roku pravidelně každý mladík domnívá se míti souchotiny; zdá se, že jste i vy jedním z veliké této armády. Buďte veselé mysli, žijte střídmě a bude bohdá dobře. Chcete-li konsultovat některého pražského lékaře, odporučujeme Vám professora Eiselta, bytem na Újezdě, Malá strana.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepočetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 1. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

I.

„Ach pane Lugardone, pane Lugardone!" volal v nejhlubším pohnutí Ondřej Černyšev a zakryl si bílou jemnou rukou oči, z nichž právě mu vyhrkaly dvě velké slzy, tak bohaté, že chvíli protékaly mezi články měkkých prstů, a tak vroucí, ze samých hlubin srdce se linoucí, že patrně ihned ulevily jeho bolu: byly to první slzy, jež od doby útlého dětství byl vyronil.

Ondřej Černyšev byl mladík o něco více než dvacetiletý, postavy vysoké a mohutných údů. Tvář jeho vynikala spanilostí téměř dívčí a činila podivnou protivu k herkulským poměrům jeho těla; oko jeho pak zářilo samou upřímností a dobrotou. Seděl na vrcholu malého pahrbku strmícího uprostřed široké pláně, vyzdobené kolem vším půvabem lesní samoty a oživené malým jezérem, položeným polou do lůna černých sosen, kteréž se v něm shlížely jako v jasně vyleštěném safíru. Celá krajina pohroužena byla do hlubokého mlčení a na bezkonečných téměř lesinách rozkládal se plným zlatým kouzlem prvně stvořeného dne vzduch co křišťál jasný a průhledný, pravidelný to příznak letní ruské krajiny. V dáli, kde koruny lesů s modrem nebes splývaly, myslil Ondřej, že posud lze rozeznati černý bod, o němž se domníval, že jest povozem, který unáší pana Lugardona na západ k hranici, odkudž tento asi na perutích touhy pospěje ku svému domovu, do ladné Ženevy. Nebylo věru divu, že odchod jeho tak bolestně mladíka se dotýkal, neboť pan Lugardon, bývalý Ondřejův vychovatel, nebyl učitelem z řemesla. Bylť synem jedné z nejpřednějších rodin svého rodného města, ve kterémž toho času divoký, ba někdy až krvavý rozbroj mezi měšťanstvem a aristokraty zuřil; avšak Lugardon nedbaje toho, že ho šlechtičtí příbuzní prohlašovali za odpadlíka od dobré věci v slavné republice a měšťané opět za nepřítele volnosti, nesúčastňoval se nikdy v jejich sporech a vášnivých hádkách, kteréž se mu nezdály ani hodnými povšimnutí. Jsa k oběma stranám spravedliv, byl oběma nenáviděn a osamotněl úplně. Mírná a vnímavá mysl jeho hledala pak v knihách náhradu za klid a půvab, jehož mu skutečný život poskytnouti s to nebyl.

Nevycházel téměř z polopustého domu v staré čtvrti města, naproti chmurnému chrámu sv. Peterskému, jediného téměř dědictví po sehudlých svých rodičích, pohroužil se úplně do čtení a bádání a naplnil takto časem nitro své hojnou zásobou myšlenek hlubokých a vznešených, zapomínaje všeho, co bylo malicherné a všední. Zatím, co po svém spůsobu knihám žil a skutečný svět mu čím dále tím více z mysli mizel, stoupaly vlny rozbrojů a půtek domácích vždy výš a výše a příbuzní jeho, ocenivše již vlohy jeho a sílu ducha, ob čas vzpomínali na něj a snažili se vzbuditi v něm horlivost, jak říkali, pro „důležitosti republiky". Jednoho dne, když velký zvon „la clemence" s věže kathedrály slavnostně „velkou radu" svolával, vyskytl se jeden ze sloupův „protestantského Říma" u pana Lugardona, jehož nalezl schýleného nad ohromným foliantem.

„K čemu žiješ?" ptal se s velkou trpkostí. „Což to život snad, to neustálé snění? K čemu jsou knihy, nečerpáme-li z nich naučení praktických?" A když zrak jeho, bloudící po pergamenových vazbách knihovny, setkal se s jménem Hugona de St. Victor, přidal: „Co praví mystický tento bohoslovec? — Rozjímání jest nebe, působení pak země. Naučil-li se's stoupat na perutích ducha, nč se sestupovati konáním skutků užitečných, sice spadneš umdlen nerozumným letem." —

Dobrý ten příbuzný připůsobil citovaná slova trochu ku svému záměru, tak že nezůstala bez účinku na pana Lugardona, kterýž se pak skutečně na nějaký čas, poslušen ač nepřesvědčen, zadal službě aristokracie; avšak nemělo dlouhého trvání to účastnění se ve veřejných záležitostech: byl snilkem a snivost je nezhojitelná. Příbuzný jeho byl v něm beze všeho úmyslu vzbudil chuť ku čtení středověkých mystiků, a po Hugonu de St. Victor pustil se pan Lugardon do celé řady těch mnohdy podivuhodných myslitelů. Jednou četl ve spisech sv. Bernarda de Clairvaux:

„Tři největší přednosti člověka jsou: vůle svobodná, vědění a ctnost; ale bez vědění je volnost marná a vědění bez ctnosti nedává užitku, vědění bez lásky rodí jen pýchu, láska pak bez vědění vždy zbloudí."

Někdy padá slovo jako jiskra a působí požár, úplný převrat u jednotlivce, ba nezřídka i u celého národa. Podobný účinek měla na pana Lugardona slova sv. Bernarda, ale přispůsobil si je, jako před tím jeho příbuzný slova Hugonova, dle nálady své mysle, jsa unaven úkolem, kterýž si bezděčně na bedra byl vložiti dal v slabém okamžiku.

„S opovržením metám vám do noh otrocká pouta, jimiž volnou moji vůli svíráte!" rozkřikl se vášnivě zaslechnuv právě opět slavnostní zvuky zvonu „la cle-

mence", svolávajícího velkou radu. A obraceje se k věrným přátelům, knihám, dodal: „Bez ctnosti nedává vědění užitku, a vědění bez lásky rodí jen pýchu. Ale jaká to ctnost, trčeti mezi čtyrmi zděmi, vyhýbati se boji života a myšlenek, jaký to život bez velké, všeobsáhlé lásky k veškerému lidstvu! Již dosti jsem nassál psané moudrosti a láska moje nezbloudí!"

Práhl po nějakém cíli života. Tisíce různých plánů sosnovala mu za hodinu ohnivá jeho obraznost, ale o žádném se nemohl rozhodnouti. Opustil Ženevu a její malicherné hádky a ubíral se do světa, jako bludný rytíř z doby chevalerie, vepsav hluboko do svého, pro obecné dobro nadšeného srdce co heslo tato slova: „Mužná cnost, láska k lidstvu a užitečnost celku."

Rusko, kteréž se tenkráte ještě pro skutky velkého Petra báječnou září skvělo před tváří ustrnulého světa, a do něhož se od času Le Forta celé davy štěstí hledajících dobrodruhů valily, zvábilo také mysl Lugardonovu, lnoucí ke všemu v pravdě velikému. Nehledal tam arci štěstí po spůsobu a výkladu oněch dobrodruhů, ale za to nalezl, po čem vskutku toužil: působiště skromné sice, však slibující dobrý výsledek jeho ideálním snahám.

Již na cestě Německem, seznámil se s jedním z předních ruských velmožů, s knížetem Pomarovem. Kníže byl tak okouzlen rozmilým tónem jeho řečí, vzletem jeho myšlenek a hlubokou jeho vědomostí, že ihned na to pomyslil, aby jej k sobě upoutal.

„Odpusťte," pravil mu, „nevím za jakým účelem vlastně do Ruska přicházíte. Zajisté, že tam není cíle, jehož byste hravě nedovedl dosáhnouti, ale dle vlastních slov svých nechcete býti vázán žádnou službou státní i hledáte-li tedy postavení soukromé, nabízím vám svůj dům: buďte v něm čím chcete, vyberte si titul jaký vám vhod bude, pobyt váš pod mou střechou bude mi vždy ke cti a potěšení."

Pan Lugardon byl na okamžik němý. Byl si předsevzal, že bude „sloužit člověčenstvu," a mlhavý ten pojem vzal náhle na se tvar určitý a šlechtická krev jeho začala se bouřit, když poprvé slovo „služba", ačkoliv zahalené rouškou „soukromého postavení" z cizích úst mu v uších bylo zaznělo. Ale spůsob jemného a vlídného hostitele, kterým kníže mluvil, umírnil příkrost ponižujícího pojmu. Kníže byl mu dříve vypravoval o malém sestřenci, roztomilém „Andruši" pětiletém hochu, kteréhož byl nemaje vlastních dětí, za syna přijal, a myšlenka, míti mladou tu duši takřka v rukou, dáti jí tvar a světlo, vybrousiti ji co drahokam, vložiti nejlepší své ideály v nadějnou tu půdu, aby na bohatou žeň vzešly, vštípiti nejšlechetnější city vlastní do útlého srdce, a vypěstovati něžnou rostlinu tak, aby se někdy do výše vzepnula, co vznešená palma, plná blahodárného ovoce — myšlenka ta kmitla mu mozkem a vzňala se v lehce zápalné jeho obraznosti. S nadšením oznámil tedy knížeti že by byl ochoten vychovati jeho sestřence tak, aby snad někdy lze bylo říci ruskému národu: „hle, zde jeden z nejlepších tvých synů!" — a kníže celý blažen, přijal návrh s ještě vroucnějším zápalem, než byl učiněn.

Kníže Pomarov byl šlechtic staroruský, nežil nikdy v Petrohradě, jehož nenáviděl, nezdržoval se nikdy delší čas v Moskvě, nýbrž panoval jako malý car sám na svém velkém statku „Lubimci", kdež byl uprostřed rozsáhlých lesů vystavěl nádherný dům, pravou hvězdu lesní samoty, zářící nádherou bohatší, než nejskvostnější komnaty „matušky Alžběty, dobré carevny", jak jeho nevolníci plni obdivu říkali. Všechny kraje světa přispívali nejvzácnějšími výrobky na zvýšení lesku toho knížecího sídla. Čína poskytla hedbávné látky, Japonsko porculány, Indie čalouny, Persie koberce; v gallerii visely obrazy mistrů, jež zrodila Italie, Španělsko a Nizozemsko a z Paříže valilo se plným proudem do samoty Lubimecké vše, co vrtkavá móda tam za krásné prohlašovala. Krásnější oranžové stromy neplnily nikdy vůní svou modrý vzduch šťastné Campaně, než jaké v Lubimeckých sadech se pěstovaly, a růžovější oleandry než tam, nezakvětly nikdy ani pod slunným nebem Hispanie. A kolem toho lesku do nekonečna prostíraly se nerušená samota, tmavé lesy s jasnými studánkami, protékaly hluboké řeky mostů neznající a volně uháňějící jako oře bez úzdy, zelená step bezkonečná jako moře, po níž jako boží dech vítr létal, čeříce její trávu na pestré vlny květné. Jak okřál tu pan Lugardon, jak málo se mu zde stýskalo po jeho horách!

V domě panoval starý patrialchální řád slovanský; kníže byl všem jako otčík a všichni tvořili velkou jednu rodinu. Pan Lugardon miloval malého Ondřeje od prvního okamžiku, kdy se byl setkal s plachým pohledem jeho lahodného oka, a také Ondřej přilnul k němu ihned celou duší. Vychování stalo se dítěti tím, čím je staří brahmanové míti chtěli: druhým zrozením, zrozením vyšším, duševním, a mezi učitelem a učněm ustálil se pozvenáhla ten krásný poměr hluboké úcty a neobmezené lásky, jaký prý brahmanů syn a jeho „Guru", duševní jeho otec k sobě mívali. —

Dlouhou řadu let žil v míru, štěstí a blahodárném konání pan Lugardon pod hostinným krovem Lubimeckým, až náhle závistivá smrt u vrat paláce se zastavila a starou kněžnu z rodinného kruhu vyrvala. Brzy na to oženil se kníže Pomarov po druhé a sotva že byla mladá, sličná jeho žena vjezd svůj slavila, změnilo se okamžitě všechno. Tichý Lubimec náhle se oživil, hostiny, hody, koncerty a divadla stíhaly se v šumném reji a klevety a intriky bývaly k nim dohrou. Natálie Pavlovna nemilovala hned z počátku Ondřeje a záhy jala se ho i nenávidět; považovala ho za spoludědice knížete Pomarova a tu zdálo se jí, že jest ten hoch živou křivdou jejímu dítěti — jehož dosud ani neměla. Část její nenávisti padla přirozenou měrou také na pana Lugardona, kterýž by byl zajisté dávno již opustil dům, nyní tak nemile změněný, kdyby chovance svého nebyl tak vroucně miloval.

Pátý rok po druhém sňatku knížete, obdařila ho Natálie Pavlovna dědicem, po němž tak vroucně byla práhla. Radost otcova byla nesmírná a pojednou odvrátilo se i jeho srdce od Ondřeje; zdáloť se mu, že Ondřej jaksi bez práva dosud lásky jeho požíval. Otěže vlády octly se nyní v rukou Natálie Pavlovny, a týden po hlučně slavených křtinách, sotva že poslední host opustil rozjařený Lubimec, byli pan Lugardon a Ondřej povoláni do komnaty hrdé kněžny.

Seděla, pokryta drahokamy jako královna, vedle pozlacené kolébky svého syna pod tmavomodrým atlasovým baldachýnem, držela bledou svou krásnou tvář k dítěti skloněnu a nepozvedla ani očí k příchozím.

„Ondřeji můj milý," — počal kníže, když byli vešli, tlumě hlas, aby dítě v kolébce nezbudil — „víš, jak jsem vždy o blaho tvé pečoval. Přemýšlel jsem posední

čas mnoho o tom, čeho ti k štěstí tvému ještě potřebí, a došel jsem přesvědčení, že nemůžeš zůstati zde v tom zákoutí, že musíš svět seznati, že musíš dosáhnouti jakéhosi postavení, ježto sám ani haléře jmění nemáš a s žádné strany také žádného naditi se nemůžeš."

Kníže nebyl již dávno dlouhou řeč mluvil i odmlčel se tedy, obdivuje se v duchu vlastní své výmluvnosti.

„Co pravíte, je všechno pravda," odpověděl Ondřej, vida že se očekává nějaká odpověď.

„Vypravím tě tedy do Petrohradu, ke dvoru. Napíšu ti list, odporučím tě Naryškiným, našim příbuzným, kteří požívají velké přízně u dvora a postarám se o tvé potřeby."

Ondřej měl skutečně velkou chuť seznati ten svět, o němž byl dosud jen slýchal a čítal, a nabídnutí knížete spůsobilo mu tedy radost, která se však rychle v žal proměnila, když se byl kníže k panu Lugardonu obrátil a velmi rozpačitě promluvil:

„Nevím, pane, jaké to máte tajné nepřátely, ale obviňují vás, že prý jevíváte myšlenky, kteréž se nesrovnávají s řádem na Rusi panujícím. Dostal jsem zatím jen přátelské pokynutí od gubernátora, abych vám důrazně poradil k odjezdu za hranice."

V komnatě panovalo hrobové ticho, pan Lugardon upřel oči na Natálii Pavlovnu, která se ještě více k spícímu dítěti klonila, nemohouc zabrániti lehkému ruměnci na ledovém líci.

„Děkuji vám, pane, za radu," ozval se klidně a hrdě pan Lugardon, „neudal vám snad gubernátor také lhůtu mého odjezdu?"

Kníže mlčel dlouho, ale když se čelo Natálie Pavlovny začalo lehce kabonit, pravil s povzdechem: „tři dni".

Pan Lugardon se uklonil a vyšel doprovázen hluboce zarmouceným Ondřejem; potlačoval vlastní své pohnutí, jen aby toho utišil. Celý dům litoval Lugardonova odchodu a každý se slzami s ním se loučil. Když přišel konečně den odjezdu, doprovodil ho Ondřej koňmo až k úpatí pahorku, s jehož vrcholu celou okolní krajinu bylo lze přehlednouti. Slezl s koně a usednuv na vršku, hleděl tak dlouho za povozem loučícího se přítele, až tento konečně zmizel; pak teprvé propukl žalostným výkřikem a proudem slz bohatých.

Když mu byly slzy poněkud ulehčily, setrval ještě chvilku pohroužen v upomínky na milého učitele.

„Nikdy tebe nezapomenu, půl duše mé s tebou odchází, ty drahý příteli!" volal a před vnitřním jeho okem míhaly se různé, vážné i veselé výjevy z dlouhé řady let minulých. Vzpomínal na lásku a péči, kterou mu povždy věnoval pan Lugardon, na krásné ty okamžiky, když byl před mladou jeho duší rozevřel novou nějakou stránku života posud netušenou, když mu byl nějakou novou knihu ku čtení a promyšlení odevzdal. Ach ty milé, milé knihy; ty milé, krásné časy! Usmál se přese všechen bol při vzpomínce na výjev před pěti lety, když byl panu Lugardonovi bez dovolení ze skříně vyloudil starou zaprášenou jednu knihu, kterou s neskrocenou horlivostí hltal. S jakým leknutím mu ji pan Lugardon z ruky bral, jak pospíchal, aby ji opět zavřel pod zámek! Ale bylo již pozdě: kniha byla přečtěna do konce.

Kniha ta byla „Amadis z Gallie". Vychovatel soudil právem, že by kniha, která druhdy pomátla celému národu na dlouhý čas hlavu, národu tak velkému a čackému, jakým byl národ Španělský, tím snáze tentýž účinek míti mohla na jinocha patnáctiletého; ale zapomínal úplně, že naplňuje mysl jinocha vysokými ideály světa vymyšleného, beze všeho téměř ohledu na svět skutečný, sám jej pasoval na rytíře „smutné postavy", jakýmž se bohužel více méně každý stává, kdo v boji za právo a pravdu v převráceném tom světě spíše vroucím citem než chladným rozumem se řídí. A v skutku měla divný účinek na mladistvou mysl Ondřejovu podivná ta kniha, která přese všechnu přepjatost přece prosta není poetické ceny; kniha, která mysle tak rozdílné poutat dovedla, kterouž prý paní de Sevigné i sv. Terezie rády čítaly; kniha, na kterou největší prosaista všech věků nejveselejší a zároveň nejsmutnější satiru napsat musil, aby ji k zapomenutí odpravil. S hrdostí věru může Amadis o sobě hlásat, že se musil teprv Don Quixote narodit, aby on poznal vítěze! —

Ticho lesní samoty a hluboké odloučenosti od celého světa svedlo myšlenky Ondřejovy s pana Lugardona zase na poetické kouzlo oné knihy, což tím snáze státi se mohlo, ana hlava Ondřejova dosud plna byla postav hrdinských Galaoů a Appolidonů, čarovných děvic jako Briolanie a Orianra. Ty lesy kolem, v nichž vysoké, tmavé sosny hlubokým stonem v odpověď šuměly jasně lupenatým, jemným listem svým co déšť šelestícím břízám, připomínaly mu ony lesy, kde krásné dámy v zeleném šeru jasné slzy do stříbrných studánek ronily; ony lesy, z jejichž tajemného lůna se nenadále vynořovaly čarokrásné dívky na břůnách se zlatými uzdami, stihané buď ukrutnými obry nebo zlými trpaslíky, dívky dovolávající se pomoci statečných rytířů. A když tak v romantickém zanícení do temna lesů hleděl, vynořila se, jako div kouzelných mocí, z hlubokého hvozdu pod ním na malý palouk čarokrásná postava na bílém koni. — Schvácen úžasem nad nenadálým zjevem tím vyskočil Ondřej, a vykřikl jako ze snu:

„Toť sama „féja Urganda", živtě bůh!" —

Jsou chvíle, kdy i nejstřízlivější muž ilusi podléhá, za kterouž třeba okamžitě se musí zastydět.

Dáma na koni zaslechnuvši výkřik, ohlížela se a obrátila posléz zrak vzhůru k pahorku, s něhož Ondřej již rychlostí blesku nízkým křovým dolů pádil. Za okamžik stál vedle ní a nemoha se z úžasu svého ani probrati, obdivoval se v němém úchvatu z blízka teprv tím více zvláštní její kráse. Pozvedla malou ručku a vnadupplným posuňkem pohodila si bohaté kadeře nazpět a stáhla pomalu přes tvář hebké řasy bílého závoje; pak pozvedla sklopený dosud zrak, a na Ondřeje zasvítily pod černým obočím a dlouhými brvami krásné její oči barvy modrozelenavé, asi téže, jako aquamarinový šperk na její šíji, jen že o silný stín tmavější; ale netoliko barva byla onomu lepokamu podobná, nýbrž i výraz toho zvláštního oka à fleur de tête, měl v skleněné nehybnosti jakousi příbuznost s lesklým kamenem, a havraní obočí, na čele srostlá, dodávala úbělovému tomu obličeji demonického jaksi rázu, kterýž do jisté míry ospravedlňoval výrok rozčileného mladíka učiněný v domněnce, že to není zjev smrtelnice, nýbrž nějaké víly. Ale při vší zvláštnosti a podivnosti krásné její tváře dlel přece na ní jemný pel nejútlejšího panenství a bylo zjevno, že „víla" ta před nedávnem teprv vykročila z věku dětského.

(Pokračování.)

Od břehů Mrtvého moře.

Zaslal *Kvido Mansvet.*

Odpověděl jsem v posledním vám zaslaném listu („Z Jerusalema do Jericha“), že později ještě zvláštní výlet k mrtvému moři učiním, abych několikadenním pobytem zvláštnosti podivného tohoto jezera blíže seznal a řadou menších výletů břehy jeho prozkoumal. Stalo se, i plním aspoň částečně slib svůj, podávaje zatím tento náčrtek a prosím, abyste ho považovali toliko za vytržený list z mého zápisníku.

Čte-li kdo stará vypravování z Palestýny se vrátivších křižáků, kteříž toto „údolí smrti“ byli navštívili, a představí-li si v živé obraznosti jejich, na pergaménu složené, u této „pekelné bařiny“ sebrané dojmy a obrazy: ten vzduch do okruhu několika mil jako morovým dechem otrávený, ty smrtonosné, z lůna jezera ustavičně vystupující páry a to děsně příšerné okolí se sluncem, v černé záclony zahaleným, — bezděčně se asi v nitru svém otřásá, a nezná-li jiných pramenů poučení, netouží zajisté ani dost málo, seznati kdy vlastní přítomností toto rozkřičené místo, kdež dle biblického vypravování deštěm ohně a síry rozhněvaná nebesa shladila pověstné peleše sodomo-gomorské.

Zcela jinak, čte-li na to líčení našich současných touristů, kteříž by nejraději, jako hrdinové Jules Verneových románů, letem elektrického proudu svět procestovali a při tom přece do samých fundamentů prozkoumali, a kteří toto slavné moře snad jen s výšin Bethanie, nebo skrze rozsedliny pohoří Taamarahu „viděli“ aneb cestou do Jericha hodinu nebo dvě hodiny na jeho břehu se vyspali. Přišli obyčejně v nejlepší době jarní, zastihli pěknou povětrnost a okolí ještě v plné šťávě vegetace, odnesli si krátký, příznivý dojem a když pak do Evropy se navrátili, sedli a jali se psáti nadšené dithyramby o Mrtvém moři, jež i k nejkrásnějším jezerům švýcarským(!) přirovnávají, ba neváhají přičítati mu i nejzdravější podnebí, tak že čtenář sto chutí má, vydati se ihned na cestu k čarovným vodám těm, aby na jejich březích okřál a sesílil.

Rozumí se, že oba připomenuté způsoby líčení daleko od pravdy se odchylují, středověké černomalby ovšem více než přepjaté chvalozpěvy moderní. Kdo vlastnosti Mrtvého moře, jakost vody jeho, okolní zjevy přírodní jakož i klimatické poměry dle skutečnosti a pravdy seznati chce, musí delší čas na jeho březích pobyti a co propravy k vlastnímu pozorování a zkoušení použiti i děl, jež v novější době vydali n. p. Molineux, Symonds Moore, Beek, Dale, de Berton, Ruszegger, Wildenbruch a Lynch. Povrchní ohledání proslaveného místa toho nikterak nestačí, aby si člověk o něm platný mohl učiniti úsudek, jakž sám na sobě jsem se přesvědčil. Jeť v přírodě i zjevu Mrtvého moře v částkách a v slabších účincích všechno téměř spojeno, co o něm v jednostranných a přepjatých podáních světem koluje, a krátké, povrchní pozorování vede k tomu, že se jednotlivé zjevy jediného okamžiku mylně rozšiřují na povšechnou charakteristiku celku.

Jak mnohem jasněji vidím nyní Mrtvé moře!

Den se nachyluje a slunce zapadá. Jeho poslední, ale přece ještě ohnivé paprsky odrážejí se žhavě od nepřehledné, nyní tiché a jak zrcadlo rovné hladiny obrovského jezera, kteréž pod nohami společnosti naší jako roztavená legúra několika kovů různými barvami hraje a sálá. První pásmo hladiny, od břehu asi do třetiny šířky jest rudé jako šarlat, následující pruh září leskem žlutavým, třetí pruh svítí stříbroleskem šedým a čtvrté, poslední pásmo plane smaragdovou, jasně zelenou plochou s jasnými bílými skvrnami. Východní okolí hor Abarim a Nebo, jakož i výšiny Hamidy až k jižnímu el Ghor září leskem červenavého zlata, kterýž od tmavošedých vrchů Hebronu, od výšin Taamarahu a Husasahu, kdež slunce v karmínové záplavě zapadá, ostře se odlišuje a obraz doplňuje, jemuž žádné péro a žádný štětec nestačí.

Kolikráte jsem již tento obraz viděl, aniž bych se pohledu na něj mohl nasytit!

Za dne sedám jen v době odpočinku u našich stanů, kteréž tou dobou na dostřel od ústí Jordánu jsou postaveny, a hledívám zamyšleně do skal, kteréž jako obrovské hradby s obou stran Mrtvé moře obstupují, a tu napadá mi vždycky: „Mojžíž měl přece pravdu, nechť si je pochybovačů sebe více — města Sodoma a Gomorrha klesla a zanikla přece jen nějakou děsnou revolucí přírody, neboť kde druhdy úrodná pole a veselé luhy se rozkládaly, zeje nyní odevšad mrtvá téměř příroda s rozličnými zjevy poušť.“ A pak zase rozpomínám se na svůj první výlet do Jericha a na první, mocný dojem, kterýž na mne učinily tyto tiché, proslavené vody. Ten dojem se trochu změnil, můj úsudek o tvářnosti mrtvého moře valně vystřízlivěl.

Jako tehdá vidím před sebou 4 až 5 hodin široké „moře“ mezi dvěma řadami 3000 stop vysokých skal, bez stromů a bez zeleni, a nad nimi čistou lazurovou oblohu s tropickým žhavým sluncem, kteréž na jasné a tiché moře nezměrnou záplavu ostrého světla vylévá; ale nyní vídám také ob čas, čeho dříve jsem neviděl, jezero v příšerném osvětlení do šeda zbledlého slunce a ty skály kolem jako zkamenělé obludy biblické, a též zdraví naše není zrovna nejlepší.

Stany naše stojí dle Lynchova vyměření 1220 stop, dle našeho vlastního 1285 stop pod hladinou Středozemního moře, a připočte-li se k tomu největší dosud známá hloubka Mrtvého moře, kteráž 1800 stop obnáší, objevuje se prohloubení 3085 stop pod hladinou Středozemního moře, největší to dosud známá hloubka na povrchu zemském. Co pak se rozsáhlosti Mrtvého moře týče, mění se rozměry jeho příliš značně, než aby lze bylo je přesné vyznačit (nalézajíť se na samotném jižním konci místa přes anglickou míli od hladiny vzdálená, kteráž zcela patrné stopy rozvodnění ukazují); přece však lze s přibližnou jistotou říci, že má 9 zeměpisných mil délky, $2^1/_3$ zem. míle šířky a 24 mil objemu. — Voda Mrtvého moře jest neobyčejně solnatá obsahujíc solí na čtvrtou část své váhy; analysou pak objevují se tyto součásti ve 100 dílech vody:

chloridu vápenatého . .	3·792
chloridu hořečnatého . .	10·100
uhličitanu draselnat. (sódy)	10·676
siranu vápenatého (sádry) .	0·054
úhrnem	24·622 proc. látek solnatých.

Tato překvapující solnatost vysvětluje se okolními horami, v nichž veliké solné balvany se nalézají, a jí na vrub přičítá se také zvláštnost, že není žádných ryb v mrtvém moři. Ryby, kteréž Jordán do jezera zanáší, hynou a plovou pak jako otrávené na povrchu vody. Však není pravda, že by v Mrtvém moři naprosto žádných živočichů nebylo; vychází drobnohledným pozorováním na jevo, že v něm žije několik druhů polygasterů a polythalamií, ba nalezlo se již i několik korálů hvězdnatých. Spolkl jsem jednou trochu vody z Mrtvého moře a nezapomenu nikdy na její odpornou zošklivující hořkost; jazyk a podnebí pálily mne bolestně, dráždíce ke kašli, a vzbuzovaly pocit, jako by se byly potáhly solným škraloupem. Na to dostavila se mi neuhasitelná žízeň, která několik hodin potrvala, spojena s horkým dechem a ustavičnou chutí odporné hořkosti. Koupání v Mrtvém moři nikterak není nepříjemné, ale musí se ustavičně plovat na boku, poněvadž při rovném plování voda účinkem své přílišné hutnosti nohy vzhůru tlačí a plovač pouhýma rukama velmi zdlouhavě ku předu se posouvá. Často činil jsem pokusy v potápění, ale nevnikl jsem nikdy ani na $1\frac{1}{2}$ sáhu pod vodu, ježto mne voda přese všechno opáčné úsilí vždy na povrch vymrštila.

O vodě Mrtvého moře lze říci, že má všechny barvy. Kolorit její střídá se ustavičně následkem hluboké polohy, změn povětrních a obzvláště působením zvláštního, měnivého osvětlení; viděli jsme Mrtvé moře v lesku nejkrásnějšího, na švýcarská jezera upomínajícího zelena, pak zase celé modré nebo žluté, někdy červené a jindy opět šedobílé, jako roztavené olovo, a zase čisté a jasné jako křišťál. Černým turmalinovým leskem pokrývá se před bouřemi, kteréž přirovnati lze k bouřím velkého oceanu, a když pak vichr pěnové chomáče zmrskaných vln před sebou honí a rozeštvané proudy obrovskou silou a se strašným šumem a burácením do břehů bijí, světélkuje všechna spousta vody, jako by ji kouzlo nějaké elektrickými jiskrami skrápělo.

Mešká-li člověk delší dobu u samých břehů, pociťuje znenáhla bolestné škubání v očích a šat jeho pokládá se jemnou vrstvou jakési mléčné a lepkavé látky. Voda Mrtvého moře nevydává žádného zápachu, leda na místech, kde sirnaté prameny se nalézají a u hrdel Jordánu; ale o nějakých smrdutých výparech nebo otravných miasmech ve vzduchu není zde ani potuchy. Ovšem stává se nezřídka, že s oněch stran, kde sirnaté prameny se nalézají, s větrem přichází vánek, který nepříjemně a z pravidla po asfaltu páchne, ale to děje se jen jako vyjímkou a na nějakou pouze chvíli. Říkalo se také druhdy, že na blízku Mrtvého moře žádný živý tvor nevydrží, ba že i ptáci, kteří přes jeho hladinu letí, otráveni do vody spadají, však jest to jen bájka; často viděli jsme od hrdel Jordánu přes jezero letět divoké kachny (kteréž ale nikdy na vodu se nespustily), ba nezřídka ukázaly se i vlaštovky, havrani a křepelky konajíce honbu na hmyz podél pobřeží. Našli jsme arci také několikráte na břehu mrtvé ptáky, však není ani nejmenší pochybnosti, že padli jen umdlením nebo vysílením, což ostatně také jiní cestovatelé potvrzují.

Kdybych řekl, že je u Mrtvého moře nějak obzvláště zdrávo, lhal bych zrovna jako oni, kteří jen o pestilenci a mephitismu mluví. Ačkoliv z naší společnosti za celého zde pobytu nikdo vážně neochuravěl, pozorujeme přece nyní, na sklonku svých zajímavých výletů v pobřeží, že nám tváře jaksi opuchly a přirudlými skvrnami se pokryly; ztloustli jsme arci všichni o poznání, ale to nás právě znepokojuje, ježto právem tušíme, že se i o nás již pokouší, co zakusila výprava Lynchova. Ale poněvadž nemáme chuti vyčkati zde, až by se celý ten chorobný zjev na nás vyvinul, dovolím si z Lynchových zápisků uvésti, jak by se nám nepochybně dále vedlo.

Amerikán W. F. Lynch, který se svou družinou na dvou obrněných lodicích, železné a měděné, řeku Jordán, jezero Tiberias a Mrtvé moře proplavil a prozkoumal, vypravuje totiž, snad s přídavkem americké soli, ze svého pobytu na Mrtvém moři následující. „Projížděli jsme již dvanáctý den na vodách, a těšili jsme se, s jedinou vyjímkou, zdraví co nejlepšímu. Ale na to dostavily se známky, kteréž mne obavou naplnily: všichni dostali jsme vzezření vodnatelných. Hubení ztloustli a zavalití nápadně ztučněli; bledé tváře najednou prokvétaly a obličeje se zdravou barvou silně zčervenaly. Na každé i sebe nepatrnější poškrábnutí kůže následovaly zánět a hnisání. Někteří byli na celém těle poseti drobnými vřídky. Všichni naříkali si na bolest, kteréž zakoušeli, kdykoliv ostrá voda jezerní do nějaké jizvy nebo trhliny v kůži vnikla; ale všichni měli jsme ustavičně dobrou chuť k jídlu a já nepozbýval jsem naděje jsa přesvědčen, že ve vzduchu nic otravného býti nemůže. Ale jednou, co jsem u břehu vodu zkoušel, položili se druhové moji, neodolatelnou ospalostí schváceni, opodál do lodi, a když jsem k nim zase připlul, uzřel jsem je všechny v rozličných polohách pohříženy do tvrdého spánku, který však více k opojení nebo omámení se podobal. Když jsme poprvé, za nepříznivé povětrnosti příšerný obraz tohoto moře spatřili, bylo nám, jako bychom nad ním četli Dantův nápis pekla: „Vzdejte se vší naděje, vy kdož vcházíte!“ Od té doby pak zvykli jsme cestováním po březích a tolikerými velezajímavými úkazy všem zdejším na pohled tajuplným zjevům, a pocity strachu ustoupily docela velikému interesu našeho bádání; ale nyní, an samojediný na břehu jsem bděl, prochvěl mne zase onen cit pusté tesknosti, a když jsem na soudruhy své v mrákoty pohřížené patřil, bylo mi, jakobych vlastního ducha co strašidlo již kolem sebe viděl kráčet; neboť výraz jejich rozpálených a naběhlých obličejů byl mi jako obrazem vlastní bídné smrti v poušti asijské. Zdálo se mi, jako by zlý duch hlízy nad jejich hlavami se vznášel, a jejich horký zimničný spánek značil mi hlasatele smrti. Někteří leželi tu s tělem skrouceným a rukama do vody spuštěnýma; jiní měli hlavu na zad skleslou, otevřená ústa a šarlatové skvrny na tvářích. Bylo patrno, že i ve spaní tlakem horka a vysílení trpěli, kdežto jiní, s odleskem vody v lících, na pohled klidně jen dřímali. Jakýsi nervósní proud probíhal jejich údy: čas po čase vztyčovali se, pili hltavě vodu z měchu a padali zase nazpět do svých mrákot. Ta samota, ten pohled, mé myšlenky . . . . . připadal jsem si na svém zvolna plovoucím člunu jako Charon, který však nikoliv duše, nýbrž těla mrtvých a zavržených převáží přes nějaké jezero pekla!“ — Vypravování toto doplňuji sdělením, že všichni členové Lynchovy výpravy, jichž bylo sedmnáct, po svém příchodu do Beirutu onemocněli, ale opět se zotavili, až na poručíka Dale, který v horské vesnici Rhandunu zemřel.

Mrtvé moře má nejrůznější jména; jeť ono „Solné moře“ biblické, „Moře pouště, Moře východní“; Řekové

a Římané nazývali je „Asfaltovým jezerem", Edrisi jmenoval je „Moře zoarské" nebo „páchnoucí" a nynější Arabové nazývají je „Bahr Lut" čili „Jezero Lotovo". — Že Mrtvé moře velikou vulkanickou revolucí vzniklo a vznikajíc města zde druhdy květoucí pohltilo, jest zajisté nade všechnu pochybnost povzneseno, a pozoruje-li člověk celou okolní přírodu a roztroušené kusy pemzy a lávy, jichž zde veliké množství se nalézá, musí dospěti k závěrce, že jest Mrtvé moře smutný, nehynoucí pomník děsné katastrofy biblické.

Čerkes.

Povídka veršem od *Svatopluka Čecha.*

Lesnatými svahy, úvaly
kozáci dva volně klusali.
Jeden stařík vrásčitý a sivý
seděl vzpřímen jako horská jedle,
druhý skloněn, mladík zádumčivý,
jako ve snách kolébal se v sedle.

V bohaté se skvěli úpravě.
Na paprsku hrály kmitavě
tenounké jich šavle, zahnuté
karabiny, stříbrem okuté,
nábojů též pouzdra, v těsnou řadu
s obou stran na hrudi svalnaté
upevněná. Štíhlá puška vzadu
houpala se v torbě huňaté.

Jeli bez hovoru, bez ruchu.
Nahajka [1]) jen časem ve vzduchu
zahvízdla neb čapku sešinutou
popravil si jezdec, burku [2]) vzdutou.
Posléz starší zahovořil k druhu:
„Bože veliký, jak pusto kol!
Lesnatý jen vrchol nad vrchol
vypíná se v širošírém kruhu,
slavném, divokém, kam sahá zor,
v dálku nejzazší, kde prouha bílá
vlnivě se nebem rozestýlá —
zdaž to oblak, sněhy dálných hor?
Zevšad jakby vyhoštěn byl zvuk,
božího jen srdce tušíš tluk.

Nad těla tu stromů práchnivělá,
skupená jak trupy po boji,
štíhlí vnuci vznášejí svá čela
vlajícími mlhy závoji,
a chmel planý, réva divoká
vzhůru vine smaragdové spony
až pak volně malebnými sklony
do vzduchu se spouští s vysoka,
a tak tiše drobné lupení
kolem kmenů obemšených dřímá
a tak libě na lodyze klímá
purpurových květů skupení,
pestrá zmij' se na balvanu zhřívá,
ze soumraku haluzí se dívá
tichá laň tak klidně, bezpečně, —
jak by kraj ten nikdy lidské ruce
nebyly vzbudily k plesu, muce,
jakby snil tak dávno, pověčně.

A přec málo uplynulo roků
s oněch dob, kdy mráčkem bělavým
z lesů těch a roklí, skalních boků
četných aúlů [3]) se vznášel dým.
V mýti lesní, na zeleném honě
ovcí stáda, dlouhohřívé koně
pastýř hlídal s kopím blýskavým;
ke studánkám jasným dívky švarné
scházely se v bílý, šumný sbor,
nad závojem pestrým oči žárné
hrávaly jak blýskavice hor,

a když vánek svěží, laškující
závoj zdvihl s usmívavých lící,
viděl's ústa, granátový květ,
sněžné hrdlo, zlatý amulet —
o, což rád jsem zdvihal závoj tenký
s bílých lící mladé Čerkešenky!
V mýtinách té zdřímlé doubravy
míhaly se hrdé postavy,
na slunci jich přílby, štíty plály,
šavle zvonily a burky vlály,
na komoni, s větrem o závod, —
Šapsuchů a Natuchajců rod!

Kolikrát as Čerkes chytrý, smělý
v soumraku těch větví ochranném
smrtnou ránu chystal nepříteli
za vývratí, šedým balvanem,
koleno ve kyprý skloniv mech
jiskřil očima a tajil dech.
Kolikrát se divý bitky hluk
odrážel od němých těchto strání,
bubnů rachocení, koňů ržání,
křik a střelba, polní trubky zvuk;
kolikrát se nad ruskou tu skrání
čerkeský mih' čepel modrojasný
s vyzlaceným písmem koranu —
Chvála bohu! nebyl koran spasný,
zlomili jsme vzdory pohanů! — —

A přec stýská, stýská se mi časem
po dnech minulých. Což hory teď?!
Pobavíš se leda s vlastním hlasem,
jímž ti skály dají odpověď.
Volně jedeš. Puška v čechle [4]) dřímá,
věrný palaš v pochvě rezaví,
kozák sivobradý v sedle klímá
a jen ze sna o tom vypráví,
jak zní šavlice a puška hřímá
a kozáče s mlékem na bradě
sotva naslouchá — — Ba, na mou věru,
což ti, brachu, vletlo pod kučeru,
že se kloníš, jako v úpadě?
Pověz, jaký bol tvá duše hostí?
Mně ho žaluj, ne tam do hřívy.
Snad že najdu v torbě zkušenosti
na ránu tvou balšám hojivý."

Odpověděl mladší v povzdechu:
„Vše ti svěřím; nech si útěchu. —
Zabloudil jsem jednou při Cemesu
v hlubině novorossijských lesů.
Překrásný byl, sváteční to den;
svit jen kradmo sklouzal pod koruny
a jen kopyto mé věrné brůny
rušilo hluboký stromů sen.
Náhle štěkot psů a lidské hlasy
uslyšel jsem. Koně popohnav
v mýtině jsem spatřil zlaté klasy,
pasoucí se v trávě skot i brav,
za nimi pak podél horské paty
řadou roztroušené nízké chaty.

Nad nimi kouř bělavý se chvěl.
Po tyčích a plotech v sivé krovy
lilek s břečtanem a lesní chmel
připínaly věnec smaragdový.

V oknech míhaly se dívky smavé,
a kmet vážný kouřil před chatou;
hoši rvali kudrny si plavé
pod kvetoucí hruší, košatou.
Metodějovkou ta sluje ves.
Znal jsem z doslechu ji. Tyto chýše
zrobili si lidé z cizí říše,
z dálných Čech, tam na západě kdes.

Minul jsem je. Dále do lesů
klusal jsem, až na břeh Cemesu.
Uvázav tam koně v olší stínu,
burku složiv naň i karabinu,
do trávy jsem klesl. Žhavou skráň
dlaní podpíraje, hledím z hloubi,
jak tam v šeru, ve skulinách loubí
zvědavě se míhá nebes báň,
a jak slunce ukládá tu spoře
zlaté pruhy po bělavé koře
snících kmenů. Však tu větví mrakem
netušený zjev jsem stihl zrakem.

Ach, ten obraz divný, osudný
dosud přede mnou, tak přeludný!
Vidím je, ty stromy hrdé, mračné,
jak se větví hustým pletivem
propínají v klenby neprůzračné;
vidím je, jak ve snu žárlivém
střeží před plamenným nebes okem
tichou říčku v stínu přehlubokém.
Vidím révu, jak tu skrýši šerou
ovčšuje zdobou tisícerou,
jak své úponky kol kolem metá
od větve ku větvi řetěz splétá,
jako zmij' se točí ve vrchol
a malebným věncem klesá v dol.

Vidím květiny, jak ve vodě
vztyčnjí své vlahé, štíhlé stonky
s modrými a bělavými zvonky
v něžné kráse, tiché lahodě,
i ten mocný kmen, jenž časů zlobou
přes potok byl kdysi povalen,
a teď celý břečtanovou zdobou,
lupeny a květy zahalen —

A hle na něm lepá, zádumčivá
dívka sedí; libé zášeří
odívá jí skráně, líčka snivá
i květ vodní v prosté kadeři
přísvitem tak pohádkovým zcela,
víčka skloněna tak vábným snem
a rtů květem perlička se bělá
v úsměvu tak libě kouzelném,
že zjev její v divné této kráse
rusalkám jen z báje podobá se.

[1]) Bič. — [2]) Burka jest huňatý plášť kavkazských horalů. Kozáci na Kavkaze přijali kroj čerkeský. — [3]) aúl, čerkeská vesnice. — [4]) čechlo, huňatá plstěná torba na pušku.

Ležel jsem tam, bratře, bez pohnutí,
jako v bázni, abych nevzrušil
dechem člověckým tu knežku vil,
aby neprchla snů na peruti.

A když zmizela, v ten prázdný kmen
dlouho jsem se díval okouzlen;
v sedélku pak cestou, při měsíci
provázel mne obraz dívky snící.

Od té doby v českou dědinu
vydupal můj koník pěšinu
po stínu znal chatu Javorovu,
a dceř jeho po laskavém slovu.

(Pokračování.)

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Přítelova zpráva mne nepřekvapila. Čekalť jsem ji již dříve, dokud jsme si ještě častěji dopisovali; neboť přese všechno libování si v cizině proklouzlo příteli v dopisech mnohé slůvko touhy po návratu do vlasti. Vrátil se, jak mi byl telegrafoval; ale poněvadž jsem ho na nádraží neočekával, pospíšil bez odkladu do mého bytu. Byl pozdní večer, když vstoupil. Odporný, ba hnusný nepořádek, jenž po zapuzení žinky mé v bytu mém panoval, přítele překvapil.

„Probůh, jak to žiješ?“ byla první jeho slova.

Mlčky podal jsem mu ruku. Rozhlednuv se bystře kolem podíval se zkoumavě na mne.

„Kde je Ismena? Rci!“ táže se kvapně.

Slova ta pronešena s přízvukem hluboké soustrasti a bolesti, jakoby byl přítel na jisto očekával stručnou, ale osudnou odpověď, že je Ismena mrtva. Chtěl jsem odpovědít, ale křečovitá litost sevřela má prsa a oko zalilo se slzou.

„Ty trpíš, ty's churav!“ vece zas přítel. „Lesk hluboko zapadlého tvého oka je tak příšerný, výraz v tváři tak beznadějný, pleť tak chorobně pouvadlá .... slovem ty's hrobu blíž než snad sám se domníváš.“ — — —

Ještě téhož večera zvěděl přítel vše, co bylo příčinou těchto změn. Netaje před ním ani nejmenší nepatrnosti vypravoval jsem mu vše. Vyslechl mě mlčky a když jsem skončil, nepronesl ani slůvka útěchy, aniž mi činil jakých výčitek. Poznalť, že v rozpoložení mysli, v jakém jsem se nalézal, byla by každá útěcha bezúčelna a jak mi později sdělil, nabyl přesvědčení, že nesmím býti na dále zůstaven sám sobě. Pod záminkou, že se nemá kam uchýliti, ubytoval se přítel prozatím u mně a nespustil mne více s očí, ano ani na okamžik mne nenechal o samotě. Z počátku mi byla společnost jeho odporna, ale přítel nikdy se mi nevtíral, nikdy mne neobtěžoval, nýbrž snažil se vyhověti ve všem mým přáním i libůstkám, tak že jsem poznenáhla společnosti jeho přivykl. Pravou příčinu jsem z počátku ani netušil; neboť přítel, vida před sebou člověka duševně churavícího, šetřil všech pravidel opatrnosti, aby mne nerozjitřil a nepobouřil. Kdykoli jsem počal mluviti o Ismeně nebo o svém brutalním skutku, kdykoli jsem zahájil hovor o duševní muce své, vždy odpovídal jednoslabičně, a jak mile bylo možno, odbočil k předmětu jinému. Po několik dní mne v pravém slova smyslu mučil vypravováním rozličných, patrně vymyšlených milostných dobrodružství ze svých cest. Někdy mě rozmarný, často i rozpustilý ton přítelova vypravování urážel a žádal jsem jej, aby mě podobnými historkami ušetřil. Přítel vždy uposlechl; ale za nedlouho počal vypravovat dobrodružství nové, ještě rozmarnější a rozpustilejší a přečasto tonem cynickým. Když pak jsem ho opětně žádal, aby přestal, uposlechl zas a počal vypravovat něco vážnějšího, hlavně o svých studiích, což však mě za nedlouho počalo obyčejně nudit. Neměltˇ jsem již takměř pro nic jiného smyslu kromě pro své subjektivní chorobné city a zpominky; ale poznenáhla, když přítel i jiným všemožným způsobem snažil se dáti myšlenkám mým jiný směr, počal jsem býti klidnějším a později i myšlenkám a citům cizím přístupnějším.

V několika dnech po svém návratu do Prahy uspořádal si přítel všechny své záležitosti a počal pracovati. Z dvou svých pokojíků přenechal jsem mu pokojík zadní, v němž pracoval i spával a jejž opouštíval jen tenkráte, když mne doprovázel k továrně, ve které jsem byl zaměstnán, nebo když mi k továrně té šel vstříc než jsem šel z práce, neboť hlavní péče jeho o mne soustředila se v tom, že mě pokud bylo možno nenechával o samotě. O jeho práci hrubě jsem se nestaral; nebavilať mě více, a nejlepším důkazem toho jest okolnost, že jsem do jeho pokojíku jen zřídka kdy vešel a když se to stalo, že jsem se ani nepodíval, aniž se jej zeptal, o čem právě pracuje.

Tak minulo několik týdnů. Společnost přítelova působila na mne velmi prospěšně; avšak skoro v téže míře, v které jsem počínal býti klidnější, počínal se duch přítelův zachmuřovati. Zpočátku, dokud jsem nezvěděl toho příčinu, připisoval jsem to nespokojenosti jeho s výsledkem, jaký měl pobyt jeho v cizině. Věděltˇ jsem, že si přítel od svého pobytu ve Španělsku tak mnohou výhodu přisliboval, ale že ho naděje zklamala; vrátiltˇ se do vlasti skoro v těchže trudných poměrech, jako ji byl opustil. Mecenáš, pro kteréhož byl ve Španělsku pracoval o kopiích obrazů, hlavně Murillových, zemřel náhle, a dědicové jeho nejevili valné chuti k vypláceni honoráře za hotové již práce, tak že přítel musil vyřízení záležitosti té svěřiti právnímu zástupci. Zpráva o úmrtí mecenášově stihla jej v Madridě, právě když pracoval o kopii nejslavnější Murillovy madony „La virgen de Madrid“. Za několik dní došla ho další zpráva, že dědicové mecenášovy žádných obrazů od něho nepřijmou a že mu nebude žádných peněz více zasláno, což bylo hlavní pohnutkou, že opustil Madrid. Kopie Murillovy madony zůstala nedokončena a přítel přivezl si ji s sebou do Prahy. V prvních dnech ani slovem se mi o tom nezmínil; později, když mi o tom pověděl, byl jsem neobyčejně dychtiv, spatřit aspoň nedokončenou kopii obrazu toho, ale přítel nesvolil. Vymlouval se na to a na ono a posléze se přiznal, že nemůže si nižádným způsobem více připomenouti tajuplný výraz čarokrásných temnomodrých očí a že marně se namáhá, aby jej vkouzlil na plátno. Přes to naléhal jsem na přítele, aby mi obraz ukázal. Posléze svolil a ukázal mi kopii. Obraz byl

skoro úplně hotov a jevil velké nadání; toliko obličej byl úplně bezvýrazný, jako by byl zastřen mlhavou rouškou; neboť přítel, nemoha zpaměti pravý výraz na plátně vykouzliti, přetřel vždy, kdykoli marný svůj pokus spozoroval, obličej madony základní barvou, aby mohl svůj pokus později znovu opakovati. Po delší čas bylo namáhání jeho úplně marné, což mysl jeho zachmuřovalo. Byl nespokojen a často nevrlý. Marně přemítali jsme oba o spůsobu, jak odpomoci; neboť dle věrohodného výroku přítelova žádná rytina, ba žádná fotografie obrazů toho neměla pravého výrazu v tváři a pohledu.

„Všechny tyto rytiny a fotografie," pravil přítel, když jsme se byli jednou zas o předmětu tom rozhovořili, „jsou lživy, falešny. Obrysy a podobnosti jsou sice správny — ale výraz je zcela jiný . . . . Dle všech těch obrazů, které máš ve své sbírce, nemůžeš si učiniti pravý pojem o čarokráse Murillova originalu. I nejvěrnější fotografie Gaupilova je pravým opakem originalu. Víš, jak nesnadno jest takový obraz popsat, zvláště pak mně, kterémuž schází slov . . . . Gaupilova fotografie představuje čarokrásnou vážnou jižní tvář s výrazem tajuplného sebevědomí; černý vlas leskne se jak havraní peruť a oko plane temným žárem; ale original představuje čarokrásnou dívku s blahým výrazem miloučké nevinnosti v serafinské tváři; vlas originalu není havraní, nýbrž zlatoplavý a oko neplane temným žárem, nýbrž je jasné, jako oko gazely, slovem original představuje nejmilostnější dívku, jakou kdy v sladkých snech svých vídal básník mysli nejjemnější, nejněžnější . . . ."

Poslední slova přítelova zbudila v mé duši vzpomínky a před duševním zrakem mým vyhoupla se opět čarokrásná vidina, která mne byla tak často na mysli tanula. Zdálo se mi, jako by přítelem právě líčený original Murillovy madony nemohl být než kopií divuplné vidiny . . . .

Když přítel domluvil, pravil jsem kvapně:

„Toť k víře skoro nepodobno!"

„A přece tomu tak," vece přítel. „Znal jsem obraz dle tvých rytin a hlavně dle Gaupilovy fotografie, ale neobyčejný, neuvěřitelný tento rozdíl mezi fotografií a originalem mne překvapil v míře nejvyšší. Příčinu toho arci nemohu jinak vysvětliti než přitmělou základní barvou při nedostižitelné živosti výrazu originalu, což při fotografování zůstavilo obraz výrazu tak rozdílného. Však na tom není dosti. Když stál jsem poprvé před čarokrásným originalem, nemohl jsem se dlouho probrati z udivení, neboť při prvním pohlednutí na obraz tanula mi na mysli Ismena . . . . Čím déle jsem se díval v něhyplnou tvář Murillovy madonny, tím více se mi zdálo, že upírá na mne Ismena své výrazné oko . . . . Z počátku měl jsem za to, že je to jen optický klam — myslím, že jsem ti o tom také psal — a připisoval jej na účet své lásky k Ismeně, ale když jsem se později po několika měsících vrátil do Madridu, abych započal s kopií obrazu, přesvědčil jsem se, že to nebyl klam optický, aniž přelud fantasie . . . ."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z „Nebožské komedie" Sigmunda Krasińského.

Z polštiny přel. *Fr. Žherský.*

Část druhá.

Proč, ó dítě, nehopkáš na koníku, nehraješ si s loutkou, nezabíješ much, nenapichuješ na špendlík motýlků, neválíš se po trávníku, nekradeš lahůdek, nezaléváš slzami všecky litery od A až do Z? — Králi much a motýlů, příteli Kašpárka, dibliku malinký, proč jsi tak podobný k andílkovi? — Co značí tvé blankytné oči, sklopené, ač čilé, plné vzpomínek, ač přešlo ti nad hlavou jar sotva několik? — Jak to, že čelo opíráš o ručky bílé, a zdáš se sníti, a jako květ stížený rosou, tvé skráně obtíženy jsou myšlenkami?

A když se zardíš, planeš jako růže stolistá, a kučery odhrnuješ v zad, očkem pohlížíš k nebi — pověz, co slyšíš, co vidíš, s kým právě rozmlouváš? — Neboť na čelo tvé vystupují vrásky, jako tenounké nitky, plynoucí z neviditelného klubíčka — neboť v očích tvých skvěje se jiskra, které nikdo nerozumí — a chůva tvá pláče a volá tebe a myslí, že ji nemiluješ, a známí a příbuzní volají tebe a myslí, že jich nepoznáváš — jenom otec tvůj mlčí, hledě zasmušile — až i slza mnohdy se mu vyřine z oka, opět zapadajíc.

Lékař vzal tě za puls, zkoumal žilobití a prohlásil, že máš slabé nervy. — Kmotr tvůj přinesl ti cukrovinky, poklepal ti na rameno a hádal, že budeš občanem velikého národa. — Profesor přistoupil a pozoroval hlavu tvoji a pronesl, že máš schopnosti k naukám soustavným. — Ubožák, jemuž na procházce jsi dal groš do čapky, prorokoval, že dostane se ti krásné ženy na zemi a koruny v nebesích. — Voják přiskočil, pozdvihl tě a nadhodil, a křiknul: „Budeš plukovníkem!" — Cigánka dlouho četla v dlani tvé pravé i levé, nic vyčísti nemohouc a vzdychnuvši pak, odešla a dukátu nechtěla vzíti. — Magnetisér vanul ti rukou k očím, dlouhými prsty jel ti po tváři a ulekl se, neboť cítil, že sám usíná. — Kněz připravoval tě k první zpovědi a chtěl pokleknouti před tebou jako před obrázkem. — Malíř přišel, když jsi se hněval a dupal nožkama, i vykreslil tě jako čertíka a umístil na obraze posledního soudu mezi duchy prokletými.

Tou dobou ty vzrůstáš a stáváš se krásným — ne onou svěžestí dětinství, mléčnou a jahodovou, ale krásou neobyčejných, nepojatých myšlenek, které toliko z jiného světa plynou k tobě — neboť ačkoliv máš oči zachmuřené, líce snědé, prsa vyklenutá, každý, kdož popatří na tebe, povstane a řekne: „Jak sličné to dítě!" — Kdyby květ, jenž vadne, měl duši z ohně a nadšení z nebes, kdyby na každém lístku sklánějícím se k zemi andělská myšlenka ležela místo rosní kapky, ten květ byl by tobě podobným, ó dítě moje — snad takové bývaly před pádem Adamovým!

Hřbitov. — Muž. — Orcio u hrobu poblíž gotického pilíře a vížky.

Muž.

Sejmi klobouček a pomodli se za duši matky své.

Orcio.

Zdrávas Maria, milosti plná, královno nebes, paní všeho, co květe na zemi po polích, nad prameny . . .

Muž.

Proč měníš slova modlitby . . . modli se, jak jsi se naučil, za matku, která — právě tomu deset let — a právě touto hodinou skonala.

Orcio.

Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná mezi anděly a každý z nich, když kráčíš, jednu duhu z křídel svých vyjímá a vrhá pod nohy Tvoje. — Ty na nich, jakoby na vlnách . . .

Muž.

Orcio!

Orcio.

A když se mi ta slova tak namanou a bolí v hlavě, že, odpusť, tatínku — musím je říci.

Muž.

Vstaň, taková modlitba nepřichází k bohu. — Na matku se již nepamatuješ — nemůžeš ji tedy milovati.

Orcio.

Vídám maminku velmi často.

Muž.

A kde, můj maličký?

Orcio.

Ve snu, totiž ne úplně ve snu, ale tak, když jen pousnu, jako na příklad předevčírem.

Muž.

Dítě mé, co to žvatláš?

Orcio.

Byla velmi bledá a vychudlá.

Muž.

A mluvila něco k tobě?

Orcio.

Zdálo se mi, že se prochází po veliké a širé temnosti celá bílá a pravila:

„Bloudím, bloudím stále,
v dráhy světů zírám,
a kde Tvůrci k chvále
andělů zní pění,
pro tebe já sbírám
postav roje,
ó dítě moje!
Ducha i nadšení!

I od duchů vyšších
i od duchů nižších,
barvy ve odstínu,
písně v záře klínu
sbírám pro tebe,
bys ty, ó synku můj!
spěl jako v nebe,
a otec tvůj
kochal tebe.“

Vidíš, otče, že si pamatuju slovo za slovem — prosím, drahý tatínku, já tě neklamu.

Muž (opíraje se o pilíř hrobu).

Marie, což dítě vlastní chceš zahubit, a mě smrtí dvojí obtížiti? — Co však pravím? ona někde v nebi tichá a pokojná, jak za žití na zemi — to zdá se jen ubohému hošíkovi.

Orcio.

I teď slyším hlas její, ale nic nevidím.

Muž.

Odkud — na které straně?

Orcio.

Jako kdyby od těch dvou modřínů, na něž padá světlo zacházejícího slunce.

„Rtíky tvoje
v krásy zdroje
ponořím i v síly,
čelu dám ku zdobě
světla úsvit bílý,
lásku matky tvojí.
Vše to vzbudím v tobě,
vše, co lidé, andělé, jež chová nebe,
s jmenem krásy pojí,
by otec tvůj,
ó synku můj!
kochal tebe.“

Muž.

Což poslední myšlenky při skonu provodí duši i tehdá, když dostane se do nebe? — Ó duchu! můžeš být šťastným, svatým a šíleným zároveň?

Orcio.

Hlas matčin slábne, hyne již tamo za zdí kostnice, od tamtud — tam ještě opakuje:

„Ó synku můj!
by otec tvůj
kochal tebe.“

Muž.

Bože, smiluj se nad dítkem mým, které, jak se zdá, v hněvu svém určil jsi k šílenosti a smrti předčasné! — Pane, neber rozumu vlastním svým tvorům, neopouštěj svatyně, již sám jsi sobě vzbudoval! — Shlédni na muky moje a andílka toho nevydávej peklu — mne jsi alespoň obdařil silou, že odolá nátlaku myšlenek, vášní i vznětů — ale jemu — jemu dal jsi tělo pavučině podobné, jež myšlenka nepatrná zhrotí — ó pane bože! — ó bože!

Od let desíti dne pokojného jsem neměl — poslal jsi mnoho lidí ke mně, kteří mi štěstí přáli, záviděli a mě slavili — seslal jsi na mne led bolestí a marných předobrazů i předtuch a snů — láska tvoje sestoupila na rozum, ne na srdce moje — ó dovol mi to dítě pomilovat v pokoji a nechť stane mír mezi tvůrcem a stvořením! — Synu, požehnej se a pojď se mnou. Odpočiňtež v pokoji! (Odejdou.)

Procházka. — Dámy a kavalírové. — Filosof. — Muž.

Filosof.

Opakuju, že to jest ve mně virou nezvratnou, samovolnou, že přichází čas uvolnění žen i černochů.

Muž.

Znáš, pane, příčinu toho?

Filosof.

A veliké k tomu změny v společnosti lidské co se týče podivuhodnosti i co do obsahu — z čehož vyvodím přerodu pokolení lidského z krve a zničení útvarů starých.

Muž.

Tak se snad pánu zdá.

Filosof.

Je to asi k tomu podobné, jako když zeměkoule naše se na ose své přímí neb nachyluje pro náhlé revoluce.

Muž.

Zdaž vidíš ten spráchnivělý strom?

Filosof.

S mladými lístky na dolních ratolestech?

Muž.

Ano. — Co myslíš — kolik let ještě státi může?

Filosof.

Což já vím — rok — dvě leta.

Muž.

A přece dnes vypustil ze sebe několik lístků svěžích, ač kořeny hnijí čím dále tím rychleji.

Filosof.

A což na tom?

Muž.

Nic — toliko že povalí a stane se uhlím a popelem, neboť ani truhláři nezdá se býti k ničemu.

Filosof.

O tom však přece nebylo řeči.

Muž.

A přece to obraz tvůj a všech ti podobných, obraz i věku tvého, i theorie tvé. (Odejde.)

Úvoz mezi horami.

Muž.

Pracoval jsem mnoho let, abych odhalil poslední výsledek všelikých vědomostí, rozkoše i myšlenky, a odkryl jsem — prázdnotu hrobovou v srdci svém. — Znám všecky pocity dle jména a přec žádného chtíče, žádné víry a lásky není ve mně — jenom několik předtuch krouží v té pustině — o synu mém, že oslepne — o společnosti, v které jsem vyrostl, že rozpadne se — a trpí, ano bůh její šťastný je sám v sobě, pro sebe.

Hlas anděla strážce.

Slabých, zhladovělých, zoufajících pomiluj, blížních svých, bědných blížních svých, a spasen budeš.

Muž.

Kdo se to ozývá?

Mefisto (předstoupiv).

Klaním se poníženě — mám ve zvyku časem zastavovati pocestné vlohou, kterouž příroda vložila do mne. — Jsem břichomluvcem.

Muž (pozdvihne ruku ke klobouku).

Někde na ocelorytinách jsem viděl tvář podobnou.

Mefisto (stranou.)

Hrabě má dobrou paměť.

(Nahlas.)

Buď pochválen.

Muž.

Na věky věkův — amen.

Mefisto (vcházeje mezi skály).

Ty i hlupství tvoje.

Muž.

Ubohé dítě, pro vinu otcovu, pro šílenost matčinu, odsouzené k věčné slepotě — nedospělé, bez vášní, žijící toliko v snění, stín přeletujícího anděla, svržený na zem a bloudící v marnosti své. — Jakýž to ohromný orel vznesl se nad místem, v němž člověk onen znikl?

Orel.

Buď zdráv — buď zdráv!

Muž.

Letí ke mně, celý černý — svist jeho křídel jako svist tisíců kulí v boji.

Orel.

Mečem otců svých bij se pro jich čest a slávu!

Muž.

Rozprostřel se nade mnou — zrakem syčícího hada ssaje mi zřenice — ha! znám tebe!

Orel.

Neustupuj — neustup nikdy — a vrahové tvoji, mrzcí vrahové tvoji v prach zajdou!

Muž.

Buď s bohem uprostřed skal, mezi kterými zanikáš — buď co buď, lež nebo pravda, vítězství nebo zhouba, uvěřím tobě, posle oslavy. — Minulosti, stůj mi ku pomoci! — a jestli duch tvůj vrátil se do lůna božího, ať znova se odloučí a vstoupí do mne, ať stane se myšlenkou, silou i činem.

(Zabije zmiji.)

Zhyň, bídný hade — jako zhrotil jsem tebe a v přírodě není po tobě žalu, tak oni všichni klesnou v prach, a žalu po nich nebude — slávy nebude — slávy nezůstane. — Ani hrstka jí neobrátí se při odchodu, aby pohledla za sebou na tolik synů zemských, hynoucích zároveň.

Oni napřed. — Já potom. —

Blankyte nezměrný, ty zemi obvíjíš — země ti nemluvnětem, jež lká a pláče — ale ty nedržíš, ty neslyšíš jí, ty plyneš sám v svou nekonečenost! —

Matko přírodo, buď s bohem — jdu se v člověka přetvořit, jdu válčit za bratry svoje.

(Dokončení.)

Z písní cikánů bukovinských.

Dle Miklošičova lat. textu podává *B. Čermák.*

Láska manželská.

Oj Tudor Tudorovič
neměl, co by dál
a co chlapec sobě
mladou žínku vzal.
Pro krásu té žínky
daň uložil Turek naň,
prodal Tudor kde co bylo
nesplatil však těžkou daň.
I měl Tudorovič
ovcí sedm set,
stříbrorohých, bělorouných
krásných na pohled.
Stála věru každičká z nich za tisíc.
Turek zlý však daně žádal mnohem víc.
I měl Tudorovič
sedmdesát klisen pak
hnědých, černě pruhovaných,
rychlých v běhu jako pták.
Nerad Tudor daň tu skládal,
mnohem víc však Turek žádal.
I měl Tudorovič
zámky, hrady k obraně,
dal je, přec se nevykoupil
turecké té od daně.
I měl Tudorovič
sedm mlýnů podzemních
zlato jen a stříbro mlely,
nesmírné bohatství v nich.
Dal ty skvostné Turku báně
a tak zlé se sprostil daně.
„Dal jsem mnoho, mnoho platil“
— myslí Tudor o té věci —
„však mou žínku, holubinku,
neobdržel Turek přeci.
Spíš bych v holé kůži ostal,
nežli by ji Turek dostal.

Kozák.

Nad dvorem den prozírá;
meje sobě děvče krásné
slzičkami líce jasné
a kadeři utírá.
Časně ach jali kozáka lotříci
vzad mu ruce svázali,
řemeny upoutali,
po cárské ho odvádějí silnici.
„Vrať se, vrať dušinko milá
mou bys bolest utišila.“
Sešedivěl chudák, smutno koníčku
pro ztrátu jezdce mladého,
ztrhána i uzda jeho.
Kozáku, kdož umeje ti hlavičku?
Umejou deštové v máji
a havrani učesají.
Oj havrane, černý ptáku,
najdu-li já bratra, rci mi,
u vojště-li té on chvíle?
Dobře vidom mému zraku
leží mezi ubitými.
Havrani mu vlasy češou
a zobáky maso derou,
rozhazují kosti bílé.

Daredžan.

Episoda z novějších dějin Zákavkazí.

Mezi národy, bydlícími při Černém moři, v dávné Kolchidě, vyniká ušlechtilostí a krásou tělesnou národ Gurijců. Obzvláště proslaveny jsou daleko široko ženy gurijské pro vzešenou postavu svou, bujný vlas a velké ohnivé oči. Ale požehnaná země gurijská byla tak řídce obydlena, že nikdy na dlouho samostatnosti své uhájiti nemohla; stálať po několik století buď pod ochranou, buď pod panstvím mocnějších sousedů svých. Brzy poplatnou byla Turkům, brzy Imeretinům, až musila konečně r. 1810 za panování Guriela Mamia uznati nadvládu caře ruského.

Pozdější pokus vzpoury proti Rusům nezdařil se a odbojná země byla od vítězů strašně potrestána. Přes to učinila nástupkyně Mamiova, kněžna Žofie, za dob války mezi Ruskem a Persií nový pokus povstání, avšak skrovné její vojsko bylo od ruského generála Kotzebua na hlavu poraženo a rozprášeno a kněžna Žofie musila se utéci do Turecka, kdež byla pohostinně přijata.

Nešťastný nárůdek, opuštěný panovnicí, bez vůdce a pomoci na milost vítězovu jsa vydán, nalézal se v tísni a bázni veliké. I shromáždili se v Osurgethi, hlavním městě Gurie, nejstarší národa, aby se uradili o prostředcích, jimiž by hrozící pohromu od země odvrátiti mohli. Usnesli se, že vypraví ku generálovi poselství, které ho za milost poprosí a jménem národa věčnou oddanost a věrnost caři ruskému přislíbí. Poselství toto bylo od rytířského generála nad očekávání vlídně přijato a dosáhlo všeho, oč bylo žádalo. Ba, generál slíbil, že odporučí národ gurijský zvláštní milosti cařově. V zemi nebylo páleno ani drancováno, nýbrž Kotzebue zřídil domácí národní správu, která se o zahlazení běd válečných a rozkvět národního blahobytu starati měla. Tak stalo se, že byl národ za krátko spokojenější pod novou správou, než pod panstvím zpupné a lakotné Žofie, která se Rusům jen z té příčiny zprotivila, že se s nimi o důchody zemské děliti měla.

Když konečně všechny sliby vlídného vítěze cařem stvrzeny byly, shromáždili se opět vůdcové národa, aby se poradili o spůsobu, jakým by generálovi hlubokou vděčnost země projevili.

Jeden učinil návrh, aby darovali generálovi veliký zlatý pohár, drahým kamením ozdobený.

„Rusové pijí víno ze sklenic," namítal jiný; „k čemu by sloužil generálovi pohár? Darujme mu raději nejkrásnějšího oře, ozdobeného skvostným náčiním."

Návrh tento byl většinou schválen, ale stařičký kníže Alexandr ozval se proti němu řka: „Krásný kůň jest ovšem pěkný dar, ale kdož ví, nemá-li generál lepších koní než my? Musíme mu darovati něco, čeho ve vlasti své nemá, co by jej překvapilo."

Na to uchopil se slova znalec písma, Atabeg Kaiskosrev, a radil: „Nejlepší, co člověku darovati lze, jest člověk sám. Lidé naši země vynikají krásou tělesnou nad jiné. Vyberme šest nejkrásnějších jinochů a vylosujme z nich jednoho; toho darujme pak, oděného vzácným rouchem, generálovi za otroka."

„Generál má sám dosti jinochů, kteří mu slouží," namítal kníže Jiří. „Málo bychom mu tedy posloužili darem takovým. A což jest jinoch skutečně to nejlepší, co darovati můžeme? Nestojí-liž krása ženy výše než krása muže? A nejsou-li ženy naše ze všech nejspanilejší? Vyvolme nejsličnější z nich a darujme ji vojevůdci."

Shromáždění přijalo s radostí tento návrh. Volby nebylo ani třeba; neboť dávno uznáno bylo po celé zemi, ža je šestnáctiletá kněžna Daredžan, z rodu Gurielů, nejkrásnější ze všech krasavic gurijských.

Když jí bylo usnešení oznámeno, uzamkla se do své komnaty a plakala dlouho a hořce; neboť nenáviděla Rusů z celého srdce. Však láska její k vlasti byla tak horoucí, že neváhala ani okamžik pro ni se obětovati.

Byla na to oděna ve skvostný šat, bohatě zlatem, démanty a perlami ozdobený. Kněží jí požehnali a pomazavše jí hlavu posvátným olejem, ozdobili jí čelo zlatou korunou, růžemi a liliemi ovinutou. Pak byla na bělostném komoni, v průvodu předních mužů národa do ležení ruského uvedena.

Generál, který žil šťastně po boku mladistvé půvabné choti, nemálo byl překvapen zvláštní karavanou a ještě více žádostí, kterou mu vůdcové její přednesli. Odpověděl jim, že je národu gurijskému a mladé kněžně Daredžaně velmi povděčen za oběť, kterou mu přinésti chtějí, ale že ji nikterak přijmouti nemůže. I snažil se vysvětliti jim důvody svého rozhodnutí.

Ale Gurijci, kteří byli neočekávaným zamítnutím daru tak vzácného nejvýše překvapeni a zarmouceni, měli omluvy tyto za pouhé vytáčky. Nemohli jednání generálovo ani pochopiti. I poklesli před ním na kolena a žádali ho snažně, aby darem jejich nepovrhl. Než generál trval na svém rozhodnutí.

Nezbývalo, než oznámiti odpověď jeho Daredžaně. Tato nevěřila svému sluchu. „Doveďte mne k němu," zvolala, „vždyť mne ještě neviděl."

Byvši k němu uvedena, odhrnula si závoj s obličeje a pospíšila mu s královskou důstojností vstříc. Generál byl oslněn neobyčejnou krásou děvy gurijské. Když se z úžasu svého probral a kněžně oznámil, že ji přijmouti nemůže, uvrhla se Daredžan na zem, rvala si vlasy a počínala si jako šílená.

Když ji přátelé těšiti začali a nazpět ji odvésti chtěli, vzchopila se, vytrhla nejblíže stojícímu Gurijcovi dýku z pochvy a v rychlosti blesku vrazila si ji do prsou. Jeden muž z průvodu spozoroval její pohyb a zachytil rychle její ruku, čímž se stalo, že rána seslabena byla a v méně nebezpečné místo zasáhla.

Generál, který se opakování podobných výjevů obával, uradil se na to se svou chotí, která ihned svolila, aby mladou kněžnu tak dlouho u sebe podržel, až by sama uznala za dobré do vlasti se navrátiti.

Když jí bylo oznámeno, že smí zůstati a že jest již komnata pro ni přichystána, byla radost její a průvodců jejích nesmírná.

Daredžan zůstala u generálové tak dlouho, až byl manžel její z Imerecie povolán, a za ten čas nabyla přesvědčení, že generál neměl úmysl ji uraziti, když se byl zpečoval přijmouti ji za otrokyni. Uvykla z části na evropské spůsoby, tak že posléze bez závoje ve společnostech generálové se objevovala, kdež její čarovná krása všechny obdivem plnila.

Mladý pobočník generálův, z bohaté a vznešené rodiny ruské, nabídl jí svou ruku; ale kněžna Daredžan byla by raději zemřela, nežli se zadala muži jinému kromě toho, jehož službě od národa a kněží byla zasvěcena. Při návratu do vlasti byla zahrnuta poctami, jakých se ani knížatům země nedostávalo. Všechno panstvo vyšlo jí vstříc, a když přibyla do Osurgethi, byla odtud celá cesta až k obydlí jejímu koberci a květinami pokryta.

Přeložil *Alexandr Lubický.*

Drobnosti.

— Štvanice a zápasy při dvorech indických panovníků. Čím jsou dvorní divadla u dvorů evropských, tím bývají štvanice a zápasy domácím panovníkům indickým, jimž Angličané dopřáli zdánlivé samostatnosti. Žádná dvorní slavnost neodbývá se tam bez těchto rozčilujících krvavých divadel. Uveďme, co píše ve věci té jeden francouzský cestovatel o dvoru panovníka Maharatského v Barodě. Celé toto království čítá 200 čtv. mil a 350.000 obyv., z nichž 150.000 na hlavní město připadá. K štvanicím barodským chovají se sloni, nosorožci, tygři, pardalové, lvi, divocí bůvoli, hyeny a jiná zvěř, však vrcholem těchto kratochvílí bývají zápasy lidí. Hry tyto odbývají se v starém sídelním paláci na dvoře, 900 stop dlouhém a 200 st. širokém, kterýž do čtverhranu obklíčen jest staveními z dobrého kamene, jichž střechy slouží za místa divákům. Štvanice jsou rozličného druhu. V první řadě jsou zápasy slonů, kteřiž se k účelu tomu zvláště odchovávají a dlouho před zápasem takovým hojnou a rozčilující potravou na patřičný stupeň bujnosti se připravují. Štvaní začínají mladíci ze vznešených rodin, počtem ai 20 — 30, kteří slona dráždí a trýzní; když jest dostatečně rozlícen, prchají postranní brankou z arény. Po té vpouští se druhý slon. Mahuti čili vůdcové dráždí ještě obě zvířata červenými šátky, bodci ap. Boj obou slonů jest strašný a končí teprvé, když jeden z nich poraněn jest tak, že v krvi na zemi ležeti ostává. Když byl raněný slon spoután a vynešen, musí vítěz podstoupiti ještě zápas s oněmi šlechtickými mladíky, kteří jej bodají tak dlouho, až jej skolí. Pozoruhodno jest, že sloni přes rozdrážděnost svou poslouchají ještě hlasu mahutů. Kdykoliv bývá některý z útočníků v nebezpečí, zahánějí ostatní slona zapálenou raketou, prskavkou neb třaskavkou a raněného odnesou. Jiná a ještě hroznější a napínavější jest štvanice nosorožců. Nosorožec jest sám sebou již zvíře divoké a žárlivé; pustí-li se v době páření dva samci proti sobě a uzavře-li se samice vedle do klece, vrhnou se oba na sebe po prudkém funění a řvaní svými ostrými rohy s takovou zuřivostí, že neustávají v boji, až do úplného zemdlení zuby a rohy do sebe zatínajíce a při tom ranám se zručností, vzhledem k nemotornosti jejich těla podivuhodnou, se uhýbajíce. Jsou-li příliš zemdleni, polévají je studenou vodou, aby je k novému zápasu osvěžili. Když to již dosti dlouho trvalo a diváci této podívané se nabažili, rozhánějí se oba nosorožci pomocí třaskavek, načež bývají spoutáni, umyti a z jeviště odvedeni. Jiné opět druhy této zábavy jsou štvanice bůvola s tygrem, dvou bůvolů, býků, neb dvou tygrů; pro zasmání provádí se též štvaní osla s hyenou, při němž pravidelně osel svou odvahou a obezřelostí vítězí. Avšak to vše nedostačilo bývalému panovníku Čanderaovi; mimo zvěř choval při dvoře svém i značný počet dobře vycvičených a otužilých zápasníků, pelváni zvaných, kteří známi byli po celé Indii pro sílu svou. Původem byli většinou z Pendžabu aneb Travaukoru, kdež od maličkosti za zápasníky byli odchováni. Král sám byl náruživým zápasníkem a co den z rána zápasíval s jedním z nich. Do svého sboru přijímal jen muže obrovské síly a sám míval dozor nad jich opatřením, potravou, spůsobem života a cvičením. Když uspořádal zápasy, přisedl sám k zápasníkům do areny a s největší zálibou pozoroval všechny jejich pohyby. Zápas takový neměl nic děsného do sebe, za to však byl krutý tak zvaný raki-kallusti čili rohování rukou ozbrojenou bodci. K zápasu tomu předstoupili dva zápasníci, oba nazí až na malou zástěrku a z části opojení směsicí opia a hašiše. Na pěstích na rukou měli rukavice opatřené ostrými bodci. Z očí svítila jim krvelačnost a na dané znamení vrhli se oba zpívajíce a výskajíce na sebe. Rána padala za ránou a kde zasáhla tělo, vytryskla krev. S rostoucí stále zuřivostí pokračováno v zápasu tak dlouho, až ztrátou krve vysílen jeden z nich klesl k zemi. Vítěz poklekl pak před krále, kterýž jej obdaroval buď drahým rouchem neb šňůrou perel. Za předešlého krále užíváno při těchto zápasech dřevěných bodců, na palec dlouhých a mnohdy stávalo se, že jeden ze zápasníků klesl mrtev k zemi; později užíváno ostnů rohových. Ve vnitřní Indii jsou zápasy toho druhu ještě mnohem krutější.

— Soudnictví v Japonsku učinilo poslední dobou značné pokroky a přijalo zejmena také z evropského soudnictví poroty, kteréž o vině neb nevině obžalovaného rozhodují; tolikéž rozděleny jsou trestní činy na zločiny a provinění. Však starý způsob soudnictví zůstal dosud v platnosti, poněvadž prý by úplný převrat v soudnictví společenskému a státnímu životu Japonska valně ublížil. Tak zachováno jest dosud mučení a sice hlavně skřipce, avšak užívá se ho pouze při zatvrzelých zločincích, kteří, ačkoliv usvědčeni jsou, ze zločinu se vyznati ani své spoluviníky udati nebo místo naznačiti nechtějí, kde se kradené věci neb jiné předměty soudního vyšetřování nalézají. Také užívá se i na dále trestu smrti stínáním, křižováním nebo utápěním v studni. Pozoruhodné jest, že soudnictví v Japonsku nikdy nepřipouštělo tak krutého mučení, jakéž v Evropě druhdy bylo obyčejem a jakéž na př. i v Carolině, útrpném právu císaře Karla V., shledáno; tím méně znalo ony prohnanosti a ukrutnosti, kterýmiž se inkvisice a církevní soudy v Evropě zvěčnily. Skřipec byl sice odedávna obyčejným trestem, ale nebyl nikdy tak krutý, jako u nás. Než se užilo skřipce, musila být vždy vina zločince zjištěna. Dříve následoval i na sebe menší krádež trest smrti stětím, však nyní jest zcela již odstraněn. K ukřižování odsuzují se loupežníci a loupežní vrahové. Trest smrti v studni jest v Japonsku zvláštní a vykonává se tím, že se provinilci nohy a ruce svážou a on pak hlavou dolů v černém pytli po provaze do studně se spustí. Někdy se jen takto v studni namočí a vytáhne se opět ven, jako se stávalo u nás dříve pekařům, kteří v kleci spouštěni byli do Vltavy za to, že pekli příliš malé pečivo. Šlechticům japonským poskytuje se — jak známo — ta milost, že se jim zašle od nejvyššího úřadu mikadova pokynutí, aby si rozpárali břicho, chtějí-li ujít smrti rukou katovou. Dle japonských názorů jest každé dotknutí se kata zneuctivající a zemře-li šlechtic rukou katovou, nepozbude tím jen sám cti a všeho práva, nýbrž i celá jeho rodina a všechno příbuzenstvo. Aby tedy rodině a příbuzenstvu čest a občanské právo zachránil, popravuje se šlechtic naznačeným spůsobem sám.

— Potomek slavného krále polského Sobieského, kterýž zachránil Vídeň před Turky a zachoval tím rakouské a německé země od hrozící jim záplavy turecké, zemřel nedávno v největší bídě v nemocnici sv. Alžběty v Kentucky v Americe. Maxmilian Jan Sobieski, tak se nazýval, súčastnil se r. 1832 co dvaadvacetiletý mladík povstání polského a dostal se co velitel sboru povstalců do ruského zajetí, načež byl doživotně vypovězen na Sibiř. Po desíti letech vypovězení obdržel milost, že směl se vystěhovat kamkoliv mu libo za hranice. Majetek, kterýž mu zbýval, brzo v Paříži a Londýně vzal za své, až konečně octnul se v Americe, kde poslední leta s velkou bídou zápasil.

— Zvláštní průmyslovou činnost provádí několik podnikatelů z Pruska blíže pevnosti Met, dříve jak známo francouzské, nyní německé. Založili tam, jak francouzské listy sdělují, továrnu na vyrábění spodia z kostí a používají k tomu kostí ze všech okolních i vzdálených bojišť, kde tisíce francouzských i německých vojínů jest pohřbeno. Věc ta měla sice vyšetřování za následek a úřadní prohlídka nalezla v továrně nejen zvířecí nýbrž i lidské kosti, přece však nebyla továrna trestána a podnikatelům dáno pouze na srozuměnou, aby z okolních bojišť vybírali pouze kosti z koní tam zakopaných. Rozumí se, že nikdo nekontroluje továrníky, jaké kosti vybírají a zákaz ten jest toliko zákonní rouškou, pod kterouž oni podnikatelé svůj surový průmysl dále mohou provozovati. *J. T.*

— První lov slanečků vítává se v Hollandsku slavnostním spůsobem. Svátečně odění rybáři přivážejí několik sudů, naplněných první kořistí, po rychlé lodi na pevninu a deputace jich odevzdává jeden ze sudů těchto, ozdobený květinami a fábory, darem králi, kterýž obyčejně šťastné lovce tisíci zlatými odměňuje. Ostatní sudy prodávají se veřejnou dražbou, při čemž se nezřídka osmi až jedenácti sty zlatými speněžují. Jeden slaneček z prvního lovu stojí půl druhého až dva zlaté. Boháči posílají si ryby tyto na vzájem darem; premovaní sluhové roznášejí je na talířích bílým, jemným šátkem přikrytých, s přiloženými lístky dárců. *H. St. K.*

Knihy nové „Lumíru" zaslané: Časopis Musea království českého 1875. Redaktor: Jos. Emler. XLIX. ročník. Svazek druhý. Obsah: Physiologus. — Dopisy Pavla Jos. Šafaříka Janu Kolerovi. — Haeckel a genealogické jeho soustavy. Napsal Ant. Stecker. — Nové objevy z literatury staročeské. Podává Jos. Jireček. — O vzniku zřízení feudálního. Podává Jar. Vlach. — O starém a posud neznámém rukopise hlaholském v Kyjevě. — František Josef Sláma (Bojenický). Obraz životopisný, jejž vzdělal Antonín Rybička (Pokračování). — Současné zprávy o defenestraci pražské. — Bibliotéka a podobizna Karla z Žerotína ve Vratislavi. — Hlídka literatur slovanských, zprávy a úvahy. — Dodatky k životopisům starších spisovatelů českých. Podává Ant. Rybička. — Zpráva o Museu král. Českého od 1. pros. 1874 do konce února 1875.

Dějepis Prahy. Sepsal Wácslav Wladivoj Tomek. Díl III, novočeské bibliothéky, jež vydává museum království českého, čís. XVIII. V Praze, v komisi u Frant. Řivnáče.

Kytice. Sbírka zábavného i poučného čtení pro mládež. Svazek III. Andulčin Černouš. — Blažena a Matilda. — Náš žebrák. — Oběd na poli. Povídky od Františka Pravdy. V Praze, nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.

Laciná bibliotéka pro mládež. Redaktor: J. L. Mašek. Sešit 13. Obrazy z přírody od J. L. Maška. Část I. — Sešit 14. Šťastní umělci. Povídka od J. L. Maška. V Praze, nakladatel: J. Otto.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 99. Dráteníček. Povídka mládeži od Jar. Březnovského. Druhé vydání. (S obrázkem.) V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Listy průmyslové. Časopis jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách. Redaktor: Alois Studnička. Ročníku I. Číslo 6.

Českomoravská kronika Karla Vladislava Zapa. Sešit 48. Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober v Praze.

Úřadník černého kabinetu. Mé pamětnosti. Sepsal Josef Tesař. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Laciná knihovna národní. Serie II. čís. 3—7. Skaláci. Obraz historický z druhé polovice 18. století. Od Aloisa Jiráska. V Praze, nákladem J. Otta, knihkupce.

Nové míry a váhy s kratičkým poučením o zlomcích desítinných. Sepsal F. M. (S tabulkou.) Páté, opravené vydání. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 1. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Ondřej stržen do čarokruhu romantických vidin oslovil ji slovy, kteráž by spíše byla slušela Amadisovi za času krále Garnitera, než mladému kavalírovi, žijícímu pod vládou carevny Alžběty, v době Voltairově.

„Krásná dámo,“ mluvil nadšeně, „vím, že nejsem ani hoden vašeho pohledu, ale zapřisáhám vás: nepohrdejte mojí službou. Rád proleju krev svou pro vás! Kde jsou nepřátelé, kteří vás stíhají?“

„Pane —“, odpověděla dívka, ale zamlčela se a červenajíc se až po uši, hrála si rozpačitě s čuprynou svého koně, který na čele tolikéž měl akvamarinovou ozdobu. Hlas její zněl čistě a jasně v krátkém slově, jež byla pronesla, jako když se na stříbrný zvonek udeří, ale při tom vyzrazoval, obzvláště v tomto rozpačitém okamžiku tak živě mladou dívku, opouštějící právě pensionát, že i nezkušený Ondřej směšnost svého oslovení pocítil; vidina „fejy Urgandy“ zmizela a s ní i hrdinnost ruského Amadisa. Začervenal se sám jako dívka a hleděl neméně rozpačitě než ona na třpytící se akvamarinovou hvězdu na čele brůny. Po dosti dlouhé, pro Ondřeje trapné přestávce, jala se domnělá Urganda mluvit. Nesmělost jeho dodávala jí odvahy.

„Pane,“ pravila pozvedajíc nepohyblivé oči k jasnému blankytu „nabízíte mi svou službu, a netušíte ani, jak mi vhod přichází! Zabloudila jsem, krajina zdejší jest mi neznáma, a nepomůžete-li vy, nevím, jak vykonám, co jsem si tak pevně předsevzala.“

Hluboký povzdech následoval na tato slova, a podivné její oči odvracely se pomalu od obzoru a spočinuly pak tázavě na jeho tváři. Rtíky chvěly se jí tesknotí a obličej její měl výraz děvčátka, jemuž někdo nejzamilovanější loutku béře. Ondřej cítil s ní onu něžnou soustrast, která se v nás při pohledu na dětské slzy vzmáhá a při kteréž přese všechen soucit nemůžeme úsměvu nad prostotou jejich příčiny ubrániti se. Zahleděl se hluboko do jejího jasného oka, a položiv ruku na srdce pravil: „Zajisté, že vám pomohu.“

„Zde někde v těchto lesích,“ vypravovalo děvče popisujíc bičíkem polokruh, „bydlí v hluboké samotě jakýsi včelař, muž prý svatý, otec Jefrem. Můžete mi říci, jak daleko je k jeho příbytku, a kterou se mám bráti cestou?“

„Kdo by zde v okolí neznal chatu otce Jefrema! Je-li váš kůň dobrý, a zdá se, že jest dobrý, dojedete cíle svého asi za hodinu. Cestu lze snadno naznačit' Pustíte se zde tou březinou na západ až k řece“ —

„K řece!“ zalekla se dívka, „přijdu k nějaké řece? K velké a snad hluboké?“

„Příliš hluboká není,“ odpověděl Ondřej, „ale dosti divoká; však lze ji lehce probřednout, naznačím vám na vlas místo, kde do ní vjedete.“

Dívka zakryla si rukou oči a počala se na celém těle třásti.

„Co je vám?“ tázal se polekaně Ondřej.

„Ach, bojím se nesmírně vody, hynu při myšlence přebroditi divoké, příšerné ty vlny ....“

„Pravda, pravda,“ volal Ondřej horlivě, „nemůžete se sama dáti na cestu, a nemáte-li proti tomu námitky, dovedu vás až na samý práh obydlí otce Jefrema.“

Dívka usmála se blaženě, Ondřej vyšvihl se rychle na koně a v okamžiku uháněli spolu po louce. Za chvilku byli pod jasně zelenou střechou březiny, kteráž věčně pohyblivá, lesklé třepotavé paprsky slunce jako zlatý dešť na měkký mech prosývala, a každou chvilku usmála se skrze větrem rozkolébané koruny pružného stromoví veselá obloha na ty dvě snivé děti. Tu a tam vyrušovaly kroky jejich koní nějakou zvěř nebo některého pestrého ptáka, kterýž pak ustrašen do houští se utíkal, a mechem stlumený dusot osmi kopyt byl vedle vzdušné harmonie šelestících listů jediným zvukem, rušícím hluboké ticho mlčelivých lesů, neboť jezdci nebyli dosud ani slova promluvili. Její oko bylo stále na cestu upřeno bez pohnutí a téměř bez výrazu, jako oko slepce; ale jeho zrak visel ustavičně tázavě na její tváři a Ondřej přemýšlel jen o tom, co ji as sem do té samoty vede. Konečně stalo se mu to dlouhé mlčení přece jen trapným, i přemohl tedy svou ostýchavost a začal rozhovor.

„Vede vás toliko zvědavost k chatrči otce Jefrema?“ tázal se na zdař bůh.

„Nikoliv. Jest nejvroucnějším přáním toho zbožného muže, aby mne uzřel; konám tedy jen svatou povinnost, vyplňujíc jeho touhu.“

„Tedy znáte otce Jefrema?“

„Nikdy jsem ho posud nespatřila.“

„A pouhé přání starého včelaře přimělo vás, že jste se odvážila cesty daleké a obtížné? Jak jste dobrá a laskavá!“

„Kdo pověděl vám, že přicházím z daleka?“ tázala se rychle dívka.

„Kdybyste byla z blízka, znal bych vás; ostatně není na několik hodin v okolí žádného zámku ani dvorce.“

„Ale klášter panenský tam za lesem,“ namítala dívka, „a tam meškám nějaký čas u své příbuzné.“

„Výborně, nebude tedy obtížno zvědět, kdo záhadná ta kráska jest,“ pomyslil si Ondřej.

Však dívka, jakoby byla uhodla tajný úmysl jeho, poptati se po ní, zastavila náhle koně a hleděla mu chvilku přímo do očí.

„Slibte mi, pane,“ pravila mu velmi vážně, „že nebudete po tom pátrat, kdo jsem, a že nebudete vyzvídat, co u otce Jefrema hledám.“

„Přisáhám na svou čest, že žádosti vaší vyhovím. Odpusťte mi otázky, kteréž jsem vám klásti se odvážil.“

Srdečný zvuk jeho hlasu vzbudil v ní plnou důvěru.

„Děkuju vám,“ pravila klidně a upřela opět zvláštní svůj hled před sebe, do prázdna.

Jeli mlčky dále, a za nedlouho dorazilo k nim tichým lesem hluboké šumění řeky. Dívka se patrně zachvěla, zbledla v líci, však nepromluvila přec ani slova. Ale když byli na samý břeh dojeli, když uzřela vlny v divém reji proudicí a když Ondřej jejího koně za úzdu bral, aby ho uvedl na brod sobě dobře známý, tu opouštěly ji smysly a byla by dojista s koně spadla, kdyby ji Ondřej nebyl zachytil. Ujišťoval ji, že je brod docela bezpečný, že voda nedosáhne koni ani po kolena — neodpovídala. Ruce její visely bez vlády, jako mrtvé, oči s nehybným skleněným leskem byly k nebi obráceny, bledost smrti pokryla jí tváře a ze zsinalých úst draly se těžké vzdechy.

Nevěda si jiné rady, slezl Ondřej s koně, vzal dívku do silného náručí a posadil ji na vlastního koně před sebe. Přitulila se k němu bez ostychu jako k ňadrům matčiným, Ondřej pocítil bušení jejího srdce na srdci vlastním, kteréž se na okamžik jakousi záhadnou, nikdy nezkušenou rozkoší zachvělo, rozpalujíc každou krůpěj jeho krve a opojujíc sladce jeho mysl jako snem rajským! . . .

Přebředli, sám ani nevěděl jak, a na druhém břehu položil ji Ondřej jemně pod starý dub do mechu.

Dívka se nyní brzy vzpamatovala. Vyšvihla se hbitě na svého oře, kterýž jich byl trpělivým krokem následoval a cválali dále. Ondřej byl zase kliden, ale bylo mu jaksi slavnostněji kolem srdce, a cítil pojednou tak hlubokou úctu k mladé dívce, že se ani neodvážil promluvit, ač by byl líbezný hlas její dychtivě do duše ssál, jako žíznicí poutník spasnou vláhu v žhavých písčinách Sahary. Tu pak, když se toho nejméně nadál, počala pojednou mluviti sama.

„Děkuji vám za službu, kterouž jste mi právě prokázal,“ pravila a zamlčela se, aby za chvilku přidala: „Nedivte se mému strachu, mám děsné a hrůzyplné upomínky na spoustu divokých vod, a to z nejútlejšího mládí.“

Pak přišla náhlá změna na její tvář, tajuplný výraz visionářky rozhostil se na ni, slova její vycházela zvolna a snivě, jakoby se toliko opakovala po šeptajícím hlasu neviditelných úst.

„Hle!“ volala, „zde opět se mi blíží ty vidiny podivného mého dětství. Slyším v dáli divoké ječení hrozných, rozkacených vln, kteréž se po mne ženou, každá z nich je dravá zvěř, jež chce mne pohltit. Tam ta bílá, průhledná postava mne zachrání, hle, již mi kyne a spěchám za ní. Zastavíme se u chmurných valů mrtvého města, a dole, na dně tmavé věže leží postava druhá, světlá jako sníh a krásná jako anděl! Ke mně obrací lazurové hvězdy orosených zraků, ke mne vznáší ruce, poutami stížené. Tu zakvílil žalostně duch, který mne k věži byl přivedl a noc, noc, hluboká noc obestírá truchlou moji duši!“

Zavřela oči. Za chvíli přejela si rukou čelo a vypravovala již mnohem klidněji dále podivením oněmělému Ondřejovi.

„Takové as, pane, byly sny a vidiny chorého mého dětství. Pochybovali, že zůstanu na živě. Otec, kterýž mne něžně miluje, hledal pomoc všelikou, ale žádný lékař mi nepomohl. Ulehčení přišlo mi se strany netušené. V zadní části našeho domu je velké dřevěné loubí s východem do staré zahrady, tmavé stínem košatých stromů; bývá v letě příbytkem poutníků, kteří se u nás co rok na cestě do Kyjeva zastavují, a „božího lidu.“ Mezi těmi poutníky jsem co dítě ráda dlívala. S vytržením a nábožným nadšením poslouchávala jsem vždy vypravování jejich o divech a zázracích, jejich popisování Soloveckého kláštera, jak prý zlaté a zelené jeho kupule svatou září připomínají na slávu nebeskou, jak posvátné jeho ostrovy a jezírka nadpozemskou krásou se samému ráji rovnají, jak tiché jeho lesy a háje, z jejichž křovin temně rudé vyrůstají kříže, zhlížejí se v nehybných vodách, a naplněny jsou kaplemi, z nichž každá prý mezi stromy pestrými malbami se skví a celou nábožného poustevníka jest. Ale nikdo neuměl tak vypravovati, tak krásné písně zpívati, jako velebná jedna stařenka, matuška Agraféna. Tu pak jsem obzvláště milovala, nejen pro lahodný a něžný výraz její tváře, z níž sladce světlo její duše svítilo a nadpozemský, zajisté jen z boha vycházející klid vanul, nýbrž i v dětské prostotě také proto, že se mnou stejné nosí jméno.“

„Agraféna!“ zvolal Ondřej, celý blažený, že se dozvěděl věci tak důležité, jména své víly, toho čarokrásného zjevení, o kteréž se dosud chvěl, aby se mu na slunci nerozplynulo v pouhý sen, jako sněhurka v národní báji. Ale dívka nedbajíc jeho vytržení pokračovala ve svém vypravování.

„Matka Agraféna měla podivnou moc nad podrážděnou mou obrazností. Když mi svaté ruce svoje na čelo položila a na mne s lahodným úsměvem se zahleděla, prchaly moje vidiny, o kterých s jinými mluviti jsem se bála, a utišila se moje mysl; modlila-li se nade mnou, spala jsem spánkem nejklidnějším, a neznala jsem slastnějších chvil, jako když ona zahradou mne prováděla, vypravujíc o světlých chrámech, naplněných oblaky vonného kadidla, zářících zlatem a pestrými lepokamy, o životě poutnickém a dalných krajinách, kde světice boží žily a působily. Často, velmi často mi vypravovala o otci Jefremovi, o prorockých silách jeho duše, o poustevnickém jeho životě, o strašných útrapách, jež byl podstoupil pro věc svatou, ale tajemnou, která po celý vezdejší věk bedra jeho tíži, zranivši ostře duši jeho, jako druhdy koruna trnová skráně spasitele, o lásce hluboké konečně, kterou ke mně chová a k celému mému rodu — avšak musila jsem jí slíbit před zlatou ikonou, visící v bývalé ložnici nebožky mé matky, že ani slovem nevyzradím, co mně a otci Jefremovi byla sdělila. Nevím sama, jak se to dělo, ale časem nabyl otec Jefrem nade mnou jakési tajemné moci, takže cokoli mi Agra-

féna jeho jmenem činiti kázala, jako na přikázání boží jsem konala.“

„A na přikázání jeho konáte tuto cestu?“ ptal se Ondřej, žehnaje v duchu starému včelaři, v celém kraji jakožto světci proslulému, a byl přesvědčen, že toto přikázání, volající Agrafénu k jeho návštěvě, bylo nejlepším činem, jaký byl kdy vykonal.

„Na přikázání jeho spěchám k němu,“ přisvědčila dívka. „Když byla matka Agraféna posléz k nám přišla, vzala mne za ruku a odvedla do nejodlehlejší části domu; tam vrhla se přede mnou na kolena a pravila mi hlasem, jenž hlubokým dojmem se chvěl: „Otec Jefrem umírá! Ale anděl jeho vymohl mu u trůnu nejvyššího milost, že se duše jeho neodebeře dříve na onen svět věčné slávy, než tebe, dcero mé duše, uzří a do ňader tvých uloží tajemství, jehož jiné ucho než tvoje slyšeti nesmí. Vyvolilť tě hospodin pro spásu tvého rodu!“ — Neváhala jsem ani okamžik. Bylo mi snadné vymoci od otce dovolení k návštěvě příbuzné, kteráž je abatyší tam v panenském monastýru za lesem. Agraféna a starý jeden služebník mne tam doprovodili. Abatyše nenamítala ničeho proti mé pouti k otci Jefremovi, a naléhala toliko, aby mne sluha můj doprovodil. Avšak na pokynutí matky Agrafény odeslala jsem ho s vyřízením na jinou stranu a stařenka sama chtěla mně být průvodčím. Tu uchvátila ji dnes ráno náhlá nemoc i zaklínala mne rozčileně, abych déle neváhala, že je čas již svrchovaný, že cítí neomylným vnuknutím, jak stín smrti již se plíží k čelu otce Jefrema. Popsala mi cestu a varovala, abych nikoho ze sluhů klášterních s sebou nebrala. Podnikla jsem tedy cestu sama, zůstavivši abatyši v doměnce, že můj sluha mne provází. Však bez vaší pomoci nebyla bych nikdy cíle svého dosáhla, a na důkaz své vděčnosti, důvěry a úcty pověděla jsem vám vše upřímně. Neptejte se na nic dále, nezmiňujte se o tom nikomu a zapomněte vše, až zrakům vašim opět a na vždy zmizím.“

Domluvila, a dříve ještě, než Ondřej jediné slovo v odpověď vypraviti mohl, vyhrkly ji hojné slzy a děva zakvílela žalostně. „Běda mně!“ zaštkala bolestně, „což nezrušila jsem svatý slib Agrafěně před ikonou složený, že nikomu neprozradím, co mi byla svěřila?“

„Co mně jste svěřila, jako byste hrobu byla svěřila,“ konejšil ji Ondřej, „a co bezděky jste činila, nebude vám za hřích počítáno.“

Agraféna upokojila sě zponenáhla a usušila své slzy.

„Pravda,“ odvětila mu, „proč bych vám také neměla důvěřovat? Hleďte: jsem slabá třtina, nevím, jaké to jsem stvoření. Prapodivnou mají lidé nade mnou moc. Matka Agraféna a otec Jefrem vládli duší mou, srdcem mým a myslí veškerou, a nyní vy; od okamžení, kdy jste mne přenesl přes řeku, jest mi jako bych vás byla od jak živa znala, jako byste byl mým bratrem. Všechna cizota jako by s vás byla spadla. Jest mi nyní tak volno, co jste mým důvěrníkem, tak volno a blaze! Divné, podivné to kouzlo. Jak ten les slavnostně šumí a ti ptáčkové, kde naučili se tak zpívat, téměř lidským hlasem — nikdy jsem toho dříve neslyšela!“

Vrtěla podivením hlavou a pohroužila se opět do hlubokého dumání, ale Ondřejovi šířila se blažeností prsa. I jemu zdálo se vše tak slavnostným, ten zpěv ptáků i to šumění lesů. A v tom slastném snění uháněli oba dále věčně šelestící samotou. Ponenáhlu řídl les a za několik okamžiků octli se na malé mýtině, kde stál malý, z hruba vystavěný domek dřevěný. Les kolem byl nejrozkošnější směsí temných sosen, starých dubů a jilem, mezi nimiž sem tam dřín se modral a stříbrolesklý peň panenské břízy se kmital; na trávě pohrával si zlatý slunce svit s pohyblivými stíny haluzí a včelky míhaly se bzučíce v teplém vzduchu, a pestří brouci rozpínali pyšně lesklá křídla v třpytném světle. Lidské duše nebylo vidět, chaloupka byla tichá jako hrob a Agraféna obávala se, že přišla již pozdě.

Hbitě seskočila s koně a Ondřej následoval jejího příkladu. Koně začali se ihned pásti a oba jezdci brali se bez prodlení k chaloupce.

Dvéře její byly pouze přivřené; vstoupili tedy bez meškání do vnitř. V jizbě rozkládala se úplná tma, hrubě tesaná okenice byla pevně zavřená, ale v koutku pod obrazem panny Marie kmitalo slabé světélko, kteréž větrem zaplápolalo, když byla Agraféna prudce otevřela. S ní zároveň vnikl proud zlatého světla, který divokrásně v plavých vlasech dívky zahrál a jakousi aureolu kolem hlavy její utvořil. Velká postava, ležící před obrazem světice, vztýčila se, a oděn v tmavý, dlouhý šat kněžský, stál před příchozími otec Jefrem. Bílý stříbrný vous splýval mu až k pásu, s něhož visel na černé stužce kulatý zlatý jakýsi peníz. Zdálo se, jakoby ho světlo bylo probudilo z jakéhosi magnetického spánku: rozepjal ruce a hleděl chvilku upřeně na mladou dívku, pak se hluboce před ní sklonil, jakoby ji měl za zjev nějaké světice. Agraféna učinila krok ku předu.

„Otče Jefreme,“ pravila mu, „jsemť — — —“

„Ty's Agraféna!“ přerušil jí řeč stařec. „Hospodin smiloval se nade mnou. Blahoslavena buď tato chvíle. Čekám tě již, vědělť jsem, že tě dnes uhlídám, a než slunce se skloní k odpočinku — nebude mne již více!“

„Jakže,“ tázala se Agraféna, „vy jste mne s jistotou očekával na dnešek, a kdo vás o tom zpravil?“

Stařec pojal ji za ruku a vypravoval tlumeným hlasem.

„Zde před obrazem bohorodice jsem včera na kolenou ležel a cítě stín smrti, blížící se chvatným krokem, prosil jsem vroucně o sílu takovou, abych se dožil dnešku a tvého příchodu, jak dávný sen mi byl zvěstoval. Náhle naplnila se celá jizba světlem jako požáru. Polekán sebral jsem všechny síly a vyšel jsem z chatky. Od východu k západu planulo nebe jasnou zorou, a hle! uzřel jsem archanděla. Hlava jeho sáhala nad hvězdy, kteréž mdle se kmitaly řasami červánkového jeho roucha, líce jeho plála světleji než slunce, oči jeho tmavé jako noc plny byly blesků, země duněla pod jeho nohou a lesy shýbaly se k zemi před mocným jeho dechem. Bylť to Michal vojevůdce hrozných sil! Tu zvěděl jsem, že jest mi bůh milostiv, že modlitba má došla vyslyšení, a nový život rozproudil se jaře v mých žilách.“

Ondřej naslouchal s podivem řeči starcově, ale Agraféna nic se nedivila, sklonila pouze hlavu a otec Jefrem položil jí žehnaje obě ruce na čelo. Pak padl pojednou na kolena a dotýkal se obličejem téměř podlahy.

„Zdráva buď, paní moje!“ pravil v nejhlubší úctě. „Dopřej nejvěrnějšímu služebníku své matky, aby ústa jeho se dotknouti směla lemu tvého roucha.“

„O, vstaňte, okamžitě vstaňte!“ volala zmateně. „Co to mluvíte, vy že jste byl služebníkem mé matky?“

„Sedněte, paní moje,“ prosil stařec, „vysvětlím vám všechno. Posledním dechem zpravím vás o velkých úkolech, jež vás čekají! Ale jen vaše ucho smí slyšet, co

vám vyprávět mám; kdo je ten mladík, co on zde hledá?"

„Upokojte se, muži svatý," pravila Agraféna, a obracejíc se k Ondřejovi pokračovala: „Pane, připojte ještě jednu službu k té, již jste mi tak šlechetně již prokázal. Nechte nás o samotě, a bděte, aby nikdo nás nevyrušil z naší rozmluvy."

Ondřej uposlechl ochotně. Zavřel dvěře za sebou a sedl opodál na omšený peň pokáceného stromu, v takové vzdálenosti, že žádný zvuk vycházející z nitra domku ucha jeho dotknouti se nemohl, a upřel zrak na malé dvěře, za nimiž Agraféna byla zmizela. Zdályť se mu jako mrak, jenž závistivě slunce zakrývá.

(Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

IV.

Obsah románu o Tristanovi a Isoldě dosvědčuje, co jsme už spředu byli pověděli, že totiž koncem století třináctého mravní a estetická ponětí o písemnictví českém byla hluboce poklesla. Kde něco takového mohlo býti sepsáno a čteno, jako vypravování o „velikém reku" a „drahé královně", tam mravnost a smysl pro krásu nalezaly se na nejnižším stupni, v úplném zdivočení. Devět tisíc řádek, a ani jediná čistá myšlenka, ani jediný krásný obraz! A na tom nedostatku není dosti; třeba sobě všimnouti, že jest stupňován, zúmysla sesilován od počátku až do konce. Český skladatel velmi dobře sám byl sobě vědom, že stálým opakováním jedné a též neřesti nenpoutá pozornost ani nejspustlejšího čtenáře mezi panstvem a kněžstvem své doby, — proto se namábal a činil obsah svých veršův od jednoho dobrodružství k druhému vždy sprostější.

Dobrodružství! Toť bylo heslo doby, vrchol vzdělanosti, ideal života. A v čem záleží dobrodružství v románu o Tristanovi a Isoldě? V páchání cizoložství. Druhá stránka rytířského života, zápasy zbraní, souboje, vraždy, ustupuje vedle těch hnusností do temného pozadí. A jak nejapně vylíčeny jsou ty svrchovaně nemravné kousky cizího hrdiny! Spočátku podložen jim nadpřirozený, téměř božský důvod, nezaviněný osud, bezděčné požití mocného nápoje lásky; ale po čtyrech letech, na která účinnost kouzla vypočtěna byla, Tristan rovněž jako Isolda neustávají pěstovati svou smyslnou vášeň dále, a „básník" už ani se nepokouší, aby jejich milostný poměr nějakým novým důvodem omluvil. Udržuje jej mezi nimi až do zahynutí Tristanova; a kdyby byl po ruce měl současné dánské vzdělání svého předmětu, zajisté byl by oba milence na konec prohlásil za svaté. Že i k tomuto názoru v Čechách byla úplná náklonnost, dokazuje nám skladatel legendy o sv. Kateřině, který opomenutou beatifikaci Tristana a Isoldy svým českým předchůdcem na půdě „básnické" byl nahradil připodobněním „reka" k samému Kristu.

Principu mravnosti daří se v románu o Tristanovi velmi zle.

Král Mark několikrát se rozbíhá, aby jej representoval a zachránil, však i to dějo se toliko pro to, aby vítězství nepočestnosti bylo tím skvělejší. Manžel Isoldin jest tu jediné za tou příčinou, aby od počátku až do konce byl šizen, jakož aby nám ještě dokazoval, že toho šizení plnou měrou zasluhuje. Jest nám vtělením svrchované hlouposti, která končí tím, že cizoložníky s největší slávou uloží do společného hrobu, aby nad ním sama v kajícnosti se usadila! Ani jediný buď počestný buď rozumný a dobrý člověk není v celé básni. Na jedné straně král Mark, jemuž pro jeho nevyléčitelnou hloupost konečně sami všechno přejeme, co „drahá Isolda" mu vyvádí, se závistivým maršálkem a s protivným trpaslíkem; na druhé straně zamilovaní hříšníci se vším ostatním světem.

A něco takového nalezlo v Čechách obliby za padesát let po Jaroslavu Rukopisu Kralodvorského! Ano Čechy musejí honositi se ještě i tou smutnou zásluhou, že v jejich lůně štědrostí českého šlechtice dokončena byla kusá práce německého básníka Gottfrieda ze Štrasburka! Když německý veršovec, Heinrich z Freiberka v své vlasti saské nenalézal dosti podpory, aby dokončil osiřelou skladbu slaďounkého Štrasburčana, byla mu poskytnuta na českém Lichtenburku jedním z nejpřednějších „pánův" českých. Když takový nekalý směr mravní a estetický v Čechách už měl své ochrance a vzdělavatele, můžeme se těšiti jediné tím, že pro něho tu ještě nebylo vzorův a předmětův, ale že musil hledati je tím časem v cizině. Za to nebyl český veršovec ani nejméně pilen, aby pověst o Tristanu a Isoldě jen poněkud poeticky pojal v těch částech, kteréž hříšným poměrem milencův žádného porušení vzíti nemohly. V tom ohledu vyniká z německých vzorův jeho zvláště Gottfried ze Štrasburka, jenž lahodou řeči, dokonalostí stylistické formy, a zvláště malebným líčením přírody hleděl zastříti hlavní jádro své básně. Tak na příklad věnoval německý mistr mnoho umění, aby co nejskvěleji vylíčil život milencův v lese. Na čtyrech stech veršův vypisuje toliko jeskyni, v které žili, a nemůže nikterak býti hotov s květy a s vůní, se zdroji se zpěvem ptákův, s drahými kameny všech barev, aby tajný útulek jejich co nejromantičtěji ozdobil. Však „romantika" českého veršovce setřela i všechen tento lehký prášek a přestala na pouhém seřadění skutkův, kteréž plynuly z nenasytitelné chlípnosti Tristanovy a Isoldiny, přidávajíc hojně z vlastního velmi sesprostlého vtipu i užívajíc nejnižší mluvy.

V.

Český román o T a n d a r i a š i a F l o r i b e l l e náleží též do okruhu pověstí o králi Artušovi.

Co rok svolával král Artuš knížata, pány, paní a panny, aby o letnicích k jeho dvoru přijeli a zde svou

kratochvil měli. Tu se přihodilo, že panoše vstoupil k němu s novinou:

panna jede k stanu tvému,
a ta mi se tak krásna zdá,
že vešken sviet kraššie nemá.
Její mimochodník tak bohatie
okován jako vešken hoří v zlatie,
dek jeho i všeliké přikrytie
jehož nižádný nevídal na svietie,
tak drahého okovánie
ni u panny ni u panie,
jakožto ona jmieješe,
jejie kóň obviešen bieše
vešken okolo zlatými
zvonci, velikými i menšími,
a když ponuknu k chodbie konie,
tehdy se ti zvonci zazvonie,
tak sladce jako varhany,
kde jsú nejlépe připraveny.

Šat té panny také byl samé zlato a drahé kamení, že něco podobného nikdo jaktěživ neviděl. Když panna se přiblížila k stanům, král Artuš přikázal všemu panstvu, aby jí vyjelo vstříc. Panna byla z Indie, „neměla ani otce ani matky", a v průvodu devíti jiných rovněž krásných panen přijela na dvůr krále Artušův, aby tu nalezla nějakého ochrance. Artuš ji velmi laskavě přivítal a vyzval, aby s koně sestoupila, že ochoten jest k všeliké prosbě její. Ona „s kázní" odpověděla, že se jmenuje Floribella a že by zde velmi ráda zůstala, jen když jí slíbí, že dá hlavu stíti každému, kdokoliv by „k jeji necti se co tázal," kdyby ona totéž učinila, chce podniknouti touž pokutu. Král jí to slíbil, ona zůstala, počaly hned zábavy a hry, a když byly skončeny, Artuš a králová pojali krásnou Floribellu s sebou na hrad. Tu jí připravena zvláštní komnata, tak nádherná, jako královští manželé sami měli. Když ji do té komnaty zavedli, svolal král svou radu, aby se jich tázal,

kohoby jí chtěli v službu dáti,
aby se ten nic nedovinil.
Tu jest jeden královic byl
tak kázaný i šlechetný,
ten se zdá jim k té službie podobný.
Tandariáš jmenovaný
když jí byl na službu poddaný,
ten mládenec urostlý bielý,
ve všech viecech jsa vždy smielý,
slúžieše jí s snažnú službú
z jitra ráno i každú dobú,
byl jest hotov k službie jejie
dřiev než komorníci
ani kteří panici,
v zlatnici vodu maje,
před komnatú vždy stoje,
aby Floribella vstala
a se ihned umyla.

Floribella brzo znamenala, že panoše její v službě velmi horlivý jest, i chtěla jej předstihnouti a vstávala velmi časně. Ale když před komnatu vešla, aby se umyla, on vždy už stál k službám jejím ochotný, i „nemohla tak záhy vstáti, by ho nenalezla před komnatou státi." Uhodla, že ji miluje, ale on jí toho nesměl zjeviti, sice by ztratil hlavu. Až jednou se přihodilo, že seděla za stolem a on podlé ní služebně kleče krájel chléb. Však vzezřev na ni, místo chleba jal se krájeti svou ruku. Učinila jej na ten omyl pozorna, on vyšel na chodbu, obvázal raněnou svou ruku a vrátil se k další službě. Ona vyslovila k němu své podivení, že krájeje svou ruku ničeho nečil. Několik dní potom Floribella vstala velmi časně, vystoupila na práh, Tandariáš už tu čekal jejích rozkazův. Však ona nežádá mýti sobě ruce, nébrž zve jej k sobě do komnaty. Tam on k ní při-klekl a

a panna jemu mila vece:
vstaň a poviez mi, co si myslil,
zdalis sebe pro nic nečil?

Tandariáš bál se vyznati se jí ze své lásky, však ona mu dává své čestné slovo, že může mluviti upřímně, že mimo ně dva nikdo jiný o tom se nedoví. Tu blažený panoše vece:

panno žád(a)ná moje,
ačť mi jest bez sebe býti,
k tvé vieře se chci pustiti;
ač bych miel sto životóv,
byl bych všech vážiti hotov
pro tie královno najkraššie.
Viez to, žes má nejmilejšie,
dokievadž mój život živ jest.
Krásná Floribella vece:
když mi pravdu poviediel,
aby to zajisto viediel,
pod tú vierú poviem tobie,
že mimo tie nemám sobie
nic milejšieho na svietie,
aniž chci mieti v svém životie.
Slibvaž oba vieru sobie,
ty mnie a já také tobie.

Oba tu slíbili sobě věčnou nejvyšší lásku a v nejvroucnější milosti od té chvíle spolu přebývali. Až když opět měla slavena býti o nových letnicích nová veřejná kratochvíle všeho panstva domácího i cizího, Floribella nechtěla radovánkám přítomna býti a jsouc „zdráva", ulehla na lože. Král i královna velmi neradi ji pohřešovali, a přimlouvali jí, aby přece na slavnost přišla, sice že by tam nebylo žádné veselí. Určený den rytířských zábav už nadcházel: Floribella a Tandariáš časně ráno vstali, vsedli na koně, z hradu tajně vyjeli a v prudké jízdě se ubírali do země, kde panoval milencův otec. Ten uvítal je velmi radostně. Ale dověděv se toho Artuš, zbledl hněvem, rozpustil slavnosti a volal všechny rytíře k válce proti otci Tandariášovu, hroze vyhlazením jemu i všemu národu jeho. Tandariáš měl zemi obehnanou horami a lesy, toliko jediním těsným prosmykem bylo lze vniknouti do ní. K tomu nebezpečnému místu Tandariaš i otec jeho s velikým vojskem se postavili. Nad prosmykem stál krásný hrad,

v němž panic se pannú přebýval,
slíbiv s ní v čistotě býti,
ažby mohl milost jmieti
od krále Artuše, pro slib
chtie teprv Tandariáš
Floribellu ctnú pojíti
a s ní vždy rozkošnie býti.

(Pokračování.)

Čerkes.

Povídka veršem od *Svatopluka Čecha.*

(Pokračování.)

Když jsem poprvé na nízkém práhu
před ní stanul, žebraje, by vláhu
poskytla mi na rty vyprahlé,
zarděla se, přiklonila víčka —
snad se ulekla má holubička
černé burky, líce osmahlé.
Ale starý Javor vlídným slovem
přivítal mne, snažně poradil,
abych vyčkal pod hostinným krovem,
až by večer hory ochladil,
a již sedím za dubovým stolem,
knír si kroutím, rozhlížím se kolem,
jak tu všechno v ladu, na svém místě,
jak se vše tu blyští, třpytí čistě,
jak tam s hodin větrného sídla,
kukačka ukláni pestrá křídla,
jak tam za knihami v pozadí
soška jakás přílbou do vysoka
pyšně trčí, hrozná, jednooká . . .
a to prosté, chudé nářadí,
ba, to vše, co kolem stojí, leží,
jak má vzezření tak milé, svěží,
půvabem se leskne přetajemným —
spanilé jak ruky sledem jemným!
Hledím před sebe, jak ruce malé
kladou na ubrusu sněžnou běl
arbuzy[1]) a hrozny zamodralé,
pěkné jahody, med lesních včel,
a jak hostitel můj s plnou slávou
burďuk[2]) nese, pyšně nabobtnalý
kachetinskou proslavenou šťávou,
m'hou jak růžovou se číše kalí,
a jak usmívá se rajský mok
z křišťálu stem rubínových ok;
naslouchám, jak stařík přívětivý
vypráví mi o své rodině,
o svém žití, dalné otčině,
jak ji velebí, jak chválí její nivy,
a sám povídám o zašlé době,
žití kozáckém, čerkeské zlobě,
o příběhu v horách všelikém.
Každý svým hovořil jazykem,
a přece dobře jsme si rozuměli —
srdce tála — hlavy zašuměly!
Zazvonily pěnivé tři číše
hostitelům, hostu na zdraví;
a když vyjížděl jsem, s nebes výše
obzíral již měsíc doubravy.

Mnohé potom chvíle s Javorem
přátelským jsem trávil hovorem.
On mi svěřoval své tužby, stesky,
Často vetché, starožitné desky
velké jakés knihy otvíraval,
žlutými se listy probíraval
a mně vyprávěl, že v této knize
napsáno, jak před mnohými lety
česká zem' se nad krajiny cizé
pyšnila jak růže nade květy;
svým jak leskem svět plnila celý,
synům štědrá, hrozná nepříteli,
slavná bohatstvím a silou, umem,
v míru vlídná, děsná ve vzdoru,
vrahy zaháněla dalným šumem
rozbalených k bitvě praporů —
Tak tu v knize — říkal zavíraje
s trpkým vzdechem sponku rezavou —
předci žili; vnuk jen listů kraje
palcem třepí, vláhou slzavou
kazí to, co nebylo mu vzato —
hle! to jediné jest kniha tato.
Dosud čeří vánek zlaté klasy
na praotců roli bohaté,
ale vnuku neodvívá s řasy
slze žalu, bídy proklaté,
a Čech žebrák nyní cizou nivou
za krovem se toulá, chleba skývou . . .

Ba, slov jeho žal byl trpčí, větší —
dopola jen chápal jsem ty řeči.
Vždyť můj sluch i vid, ba duše celá
s jeho dcerou ve přístěnku dlela.

Vidíš onen strom? Hle, réva krásná
z počátku jej lehce ovila
zelenými lokty, volná, jasná;
při kmenu se skromně živila.
Ale záhy zmohutnělým pněm
těsněji ho, těsněj' obvíjela
až s ním srostla, spojila se zcela,
přehluboko zaryla se v něm.
Teď on s révou jeden život žije,
jejím květem libě prokvetá,
jejími se hrozny v podzim kryje,
lupení své s jejím zapletá,
a kdy zrnší ostří svazek ten
s révou sejde, na smrt poraněn.
Hleď tak láska jemně, z nenáhla
unylou mi duši obsáhla,
těsněji vždy kolem ní se pjala,
až se družkou nezbytnou jí stala.

Což jsem duší roztouženou vnímal
něžný půvab štíhlé podoby,
divný sen, jenž na čele jí dřímal,
nezvyklé, přec milé způsoby!
Jiná jest, než kozácké ty děvy —
štědrá na slze i na úsměvy,
hovoří tak pěkně, rusky z části,
píše, čítá z knih, jak umné ďáče,[3])
a když pěje nápěvy své vlasti,
oko vlhne, srdce v těle skáče —
Uletlo mi navždy sladké ptáče!

Z počátku jsem doufal v lásky štěstí.
Její úsměv, pohled laskavý,
zamávnuté v dálku pozdravy,
zdálo se, že tichou přízeň věstí;
škádlívá mne — nevědomky svodná —
svěřuje se mi jak sestra rodná.

Povídej mi — říká — o Čerkesích,
o modrých tam horách, černých lesích!
Povídej, co staří kozáci
nad ohněm si vypravují strážným!
Hovořím jí s obličejem vážným
o bóře, jak v podzim burácí
nov'rossijským dolem, o horalech,
jak nám v lítém vzdorovali boji,
o brnění jejich, o kinžalech,[4])
o žen jejich mravu, pestrém kroji,
o Maruši hříšné, jak jí hostem
na komůrce býval žhavý Změj.
jiskřivým až chýš zapálil chvostem . . .
Ona sedí, krásný obličej
bílou rukou snivě podepírá
a zrak její — hvězda v zášeří —
zastíněný svislou kadeří,
každé slovo ode rtů mi sbírá.

Koni mému sladkých šeptá jmen,
květ mu vplétá, operlený rosou,
do hřívy, ba časem ve třemen
švižně vynáší se nožkou bosou,
v sedle kolébá se s vábným pychem,
„Urá! urá!“ s jasným volá smíchem.

Jednou k stanici mne provázela.
Stín již ležel v mořském chobotu
a hor nad ním temena se rděla;
racek v bílých křídel třepotu
nad vlnou se vznášel. Zraky její
k moři upřené se slzou skvějí.
„Kam tak hledíš,“ ptám se, „v roztoužení?“ —
„Na čele tam z dálné končiny
cítím vánek — pozdrav otčiny!“ —
„Nač ji želet? Což tu krásno není!“ —
„Ovšem krásno! Otčina má chladná
bledším přepjata je blankytem,
nejsou údolí tam věčně vnadná,
ani hory v sněhu věčitém,
aniž racek nad vodou se bělá,
nevěnčí tam réva stromů čela,
ba, ni květina tak žárným zrakem
nevyzírá z temné houštiny —
s přec letěla bych s každým mrakem,
s každým ptákem na klín otčiny —“

Však již dosti zpomínání toho,
chvíle blahé — nebylo jich mnoho!
Odcizila mi ji náhlá změna,
nevítá mne, nelichotí koni,
chladně jako ve snách se mi kloní,
v koutku sedá sama, zamyšlena.
Marně ptám se, co jí líce smutí,
vrtí hlavou, k úsměvu se nutí.
Neptává se, neposlouchá ani;
časem jen, kdy v družném hovoru
otci povídávám o vzdoru
Šamilově, slávě ruských zbraní,
když mu líčím zašlý v horách děj, —
jako bleskem na bělounké dlani
milostný se zdvihá obličej
v temném uzardění, snivě krásen,
ručka v ňadra vlnivá se vtiská
a zrak divně pod řasami blýská
jako kinžal, z pochvy povytasen.

(Pokračování.)

[1]) Druh melonů, rostoucí na Kavkaze, chutí velmi lahodné. — [2]) Kožený měch na víno. Největší slávy požívá na Kavkaze víno kachetinské.
[3]) Kostelní žák. — [4]) Kinžal, dlouhý dvojsečný nůž čerkeský.

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Sdělení přítelovo nemálo mě zajímalo. Chtěl jsem vyzvědět nějakých podrobností, ale po první otázce přítel náhle se odmlčel, jakoby si byl připamatoval, že nemá se mnou mluvit o Ismeně, a veškeré mé namáhání, přiměti jej k dalšímu vypravování, bylo marné. Odpovídal vždy jen, že mi neměl ani tolik svěřiti, že měl vyčkati, až bude mít kopii Murillovy madonny, o jejímž šťastném dokončení přes všechny dosavadní marné pokusy své nepochyboval, úplně hotovou. Vyžádav si ode mne mé sbírky rytin a fotografií k volnému použití zahloubal se s vzornou vytrvalostí v jich studium a po celou tu dobu z pokojíku svého skoro ani nevycházel. Ale za nedlouho studia toho úplně zanechal a doma takměř ani se nezdržel.

Nevrlost a mrzutost přítelovu jsem pochopoval, ale náhlá tato změna v dosavadním jeho spůsobu života byla mi naprosto nevysvětlitelna. Kde se po celé dny potuloval, nedozvěděl jsem se. Po několik dní čekal jsem na něho pozdě do noci, ale nedočkav se ho usnul jsem a když jsem zrána procitl, byl přítel už zase pokojík svůj opustil.

Tak žili jsme krátký čas.

Mrzut ležel jsem kdysi za parného letního odpůldne doma na pohovce, když z nenadání dvéře prudce se otevřely a přítel v největším rozčilení vrazil do jizby. Rozpálená tvář jeho zářila radostí. Ani si mne nepovšimnuv proběhl mým pokojíkem do svého, ale hned na to zase se vrátil a počal v mém pokoji s místa na místo přecházeti.

Nemaje o příčině radostného rozčilení jeho ani tušení, neoslovil jsem ho, nýbrž dívaje se na něho, čekal jsem, až promluví sám.

„Ne, ne!“ zvolal po chvíli, jakoby mluvil sám k sobě; „na práci není ani pomyšlení . . .“

„Kdož pak tě k práci nutí?“ dím poněkud úsměšně.

„Kdo mne nutí?“ opáčí přítel. „Nikdo — pravda . . . Ale víš-li pak, kde jsem byl, odkud přicházím?“

„Jakž bych mohl vědět, když . . .“

„Z Týnského chrámu,“ přerušuje mé přítel.

„To ale přece nemůže být příčinou tvého radostného rozčilení,“ připomínám. „Co tě tam vedlo, co tě rozradostnilo?“

„Druhdy účel umělecký, dnes pouhá náhoda,“ vece přítel a po malé chvíli dodává: „Pamatuješ se ještě na oltář zvěstování panny Marie se Skretovou madonnou, před kterýmž jsme se byli před lety náhodou setkali?“

„Pamatuju,“ odpovídám suše.

„Před oltářem tím spatřil jsem dnes — vlastně před několika minutami original madonny Murillovy.“

„Jak to? Jakž možno spatřit original obrazu, který byl malován před dvěma věky? Tys' pomaten!“

„Možná, že jsem poněkud pomaten, ale přesvědčil bys se, kdyby's šel se mnou,“ praví přítel zastaviv se přede mnou. „Vstaň a pojď!“

Ale hned na to, jakoby se byl zpamatoval, dodal: „Teď ne, je už pozdě — chrám je zavřen — ale zejtra musíš jít se mnou . . .“

Z těchto slov a z veškerého chování přítelova bylo patrno, že je skutečně buď pomaten nebo na nejvýš rozčilen a že je především potřebí, aby se utišil.

„Pověz přec, co se vlastně přihodilo?“ tážu se po malé chvíli.

„Všechno, všechno ti povím, jen tak na mne nenaléhej — vždyť ani sám nevím, co se se mnou děje,“ odpovídá přítel a usednuv pak vedle mne na pohovku, odmlčel se.

Trvalo to skoro hodinu nežli se utišil tak dalece, že mi mohl dobrodružství své vypravovat v souvislosti. V podstatě bylo velmi jednoduché, ale po uvážení všech okolností vzhledem k příteli nedivil jsem se, že jej tak bezpříkladně rozčililo. Přítel vypravoval v tento smysl:

„Jak víš, bylo veškeré mé namáhání, bych započatou kopii Murillovy madonny dokončil, marné. Ani nejpilnější studium tvých rytin a fotografií mi neprospělo. Nad mnohou z rytin těch strávil jsem často několik dní, ale vše marně — studium to mě spíše ještě mátlo, než by mi prospívalo. Nevrlost a nespokojenost má rostly. Po nějaký čas nevěděl jsem si rady a již jsem měl za to, že budu musit nechat kopii nedokončenou a vyčkati, až podaří se mi dostati se zase nějakým spůsobem do Madridu. V nejrozhodnější době napadla mi nová myšlenka.

„Což aby's v chrámich pražských podíval se na madonny českých i jiných malířů,“ pomyslil jsem si, a od té doby zanechal jsem studia rytin a fotografií tvé sbírky a jako blázen běhal jsem z chrámu do chrámu, abych studoval malby. Však o studiu v pravém toho slova smyslu nemohlo býti ani řeči. Byltě jsem dřívějším neplodným namáháním unaven a rozčilen. Často stával jsem po několik hodin před některým obrazem a když jsem odešel, zdálo se mi, jako bych byl v myšlenkách bůh ví kde jinde bloudil. Nespokojen sám s sebou vedl jsem, jak víš, život zcela nepravidelný, což nespokojenost mou ještě více rozdmychovalo. Později chtěl jsem i tohoto marného studia zanechati a místo z chrámu do chrámu bloudil jsem po celé dny a skoro každodenně hluboko do noci bezúčelně po okolí pražském. Také dnes ráno opustil jsem s tímto úmyslem pokojík svůj a celé dopoledne strávil jsem v údolí svatoprokopském. Dlouhá chvíle však mne odtamtud vypudila. Nedbaje vedra, vrátil jsem se přes Braník a Podol do Prahy a odpoledne, ač již unaven, loudal jsem se po Starém městě z ulice do ulice, až jsem se octnul v Týnské uličce. Vchod do chrámu byl otevřen a z chrámu zaznívaly zvuky varhan . . . .“

„A Skretova madonna vlákala tě do chrámu, neníliž pravda?“ přerušil jsem přítele.

„Nikoli!“ vece přítel. „Zpomněl jsem si sice na obraz ten, ale v okamžiku tom byl mi úplně lhostejný. Vešel jsem tentokráte do chrámu pouze proto, abych se ochladil. Chrám byl skoro prázdný; jen tu a tam sedělo po různu v lavicích nebo klečelo před pobočními oltáři několik osob. Přešel jsem chrám na příč od vchodu, kterýmž jsem byl vešel, k sakristii, načež jsem šel volným krokem ku vchodu hlavnímu. Chtěje již vyjíti, obrátil jsem se ještě jednou mimovolně k hlavnímu

oltáři a zrak můj utkvěl na Skretově madonně na oltáři pobočním. Sluneční paprsky padaly právě na obraz, jenž skvěl se v oslňující záři jako v plamenu. Z dálky, z které jsem se díval, nebylo aspoň možno na obraze praničeho rozeznat. Před oltářem klečela ženská postava. Beze vší pohnutky a na nic nemysle, přešel jsem volným krokem loď chrámovou a octnuv se před hlavním oltářem, obrátil jsem se, abych se rozhledl po chrámu.

Ženštině, klečící před pobočním oltářem, na němž se nalezá Skretova madonna, viděl jsem přímo do tváře. Byla to bytost takměř etherická. Klečela na stupni oltářním jako modlící se seraf. Běloučké, útlé ručky měla sepnuty, hlavinku poněkud k prsoum skloněnou a poloprůsvitná víčka cudně sklopena. Úbělové čílko bylo mistrně vyklenuto, líčka lehýnce zrumeněna; jemnoučké rtíky byly žhavě purpurové, vlas hustý zlatoplavý, pleť svěží, jemně zarůžovělá a divuplného lesku. V slabém odlesku slunečních paprsků, odrážejících se od obrazu na oltáři působila čarokrásná tato bytost kouzlem neodolatelným. Dlouho díval jsem se bez hnutí v nadpozemskou tuto tvář, v níž zračil se poklid andělský. Po chvíli dívka povstala a rozhledla se po chrámě. Zrak její utkvěl mimovolně několik okamžiků na mne. Dívala se na mne upřeně a pohled temněmodrých očí jejích byl výrazu nevýslovně sladkého. V okamžiku tom aspoň se mi zdálo, jakoby se na mne díval original Murillovy madonny . . . .“

„Nebo můj ideal!“ přerušil jsem přítele.

„Jak to myslíš?“ táže se tento.

„Vždyť líčíš neznámou krásku skoro těmiže slovy, jako jsem ti před lety v důvěrné rozmluvě líčil čarokrásnou svou vidinu.“

„Promiň,“ vece přítel, „že se mi nedostává slov. Možná, že má ideal tvůj jakousi podobnost — ale dokud se sám nepřesvědčíš, nelze o tom platně rozhodnout.“

„Pokračuj tedy ve svém vypravování,“ dím.

„Zvláštní, podivná to bytost! Jediný pohled její dostačil, aby v mé duši obnovil obraz čarokrásné madonny Murillovy. Blahý, nevýslovně sladký výraz miloučké tváře a divuplného temnomodrého oka, kterým Murillova madonna diváka okouzluje, tane mi nyní tak živě na mysli, že budu moci kopii dokončit, aniž bych musil original ještě jednou spatřit.“

Po té přítel povstal chtěje se patrně odebrat do svého pokojíku, aby mohl s prací hned započít.

„Co však se stalo s dívkou?“ tážu se. „Vždyť jsi své vypravování neskončil.“

„Máš pravdu,“ vece přítel; „ale vše ostatní, co mohu říci, má ráz zcela obyčejný. Dívka, spozorovavši, že se na ni dívám, začervenala se a rychlostí blesku zastřela tvář svou závojem, načež kvapně opustila chrám. Pospíšiv za ní viděl jsem, jak vsedla do kočáru, jenž před hlavním vchodem čekal. Kočár odejel pak tryskem směrem ku kamennému mostu. Toť vše, co ti mohu povědít.“

Po těchto slovech odebral se přítel do svého pokojíku. — —

Vypravování přítelovo učinilo na mne zvláštní dojem. Tvářil jsem se lhostejným, ale musím se přiznati, že jsem byl velmi rozčilen. Následující noci aspoň jsem rozčilením ani oka nezamhouřil a časně z rána, na přítele ani nečekaje, opustil jsem byt. Pospíšil jsem k Týnskému chrámu, kterýž však byl ještě zavřen. Bloudě kolem chrámu, čekal jsem, až otevrou, a když se tak stalo, vešel jsem do chrámu a usednuv v lavici, z které byl volný pohled na poboční oltář se Skretovou madonnou, čekal jsem na sličnou neznámou. Čekal jsem marně. Vyptav se, kdy bývá chrám otevřen, přicházel jsem tam po několik dní s vzornou pravidelností a čekal jsem s neméně vzornou trpělivostí, ale vždy marně. Bylať se mě opět zmocnila ona duševní horečka, která mnou lomcovala, když jsem ještě co bezstarostný studentík slídíval po rytinách a obrazích madon. Počal jsem zanedbávat své povinnosti; přicházívalť jsem do práce nepravidelně a mnohý den vůbec ani jsem nepřišel, aniž bych se byl omluvil a ani nejdůtklivější napomenutí chefovo nebylo nic platno.

Přítel, kterýž byl mezi tím pilně a klidně pracoval, neměl o tom všem ani tušení. Vyzývalť mě sice několikráte, abychom se společně podívali do chrámu Týnského, ale já vyzvání jeho vždy zamítl. Přítel zůstal následkem toho doma, kdežto já nepozorovaně se vytrativ, pospíšil jsem do chrámu toho sám.

Po celý týden navštěvoval jsem chrám marně. Nadešla neděle. Stráviv v chrámě celé dopoledne byl jsem už mrzut; ale odpůldne dostavil jsem se tam přece zas. Tentokráte však jsem marně nečekal. Sotva že jsem zaujal své staré stanovisko, spatřil jsem dvě ženské postavy, které vstoupivše hlavním vchodem, ubíraly se volným krokem k oltáři zvěstování panny Marie, kde na stupni oltářním podle sebe poklekly. Jedna z nich byla oblečena v šat smuteční, druhá v řasnaté roucho barvy světlemodré; obě byly závoji zastřeny. Klečely před oltářem po celé služby boží. Sedě v lavici nespouštěl jsem s nich očí. Když pak kněz odešel od hlavního oltáře, povstaly — a již jsem měl za to, že odejdou, aniž bych spatřil jejich tvář. Náhodou odhrnuly obě závoje . . . . Zraky mé však spočinuly toliko na tváři ženštiny v šatech světlemodrých; bylať skutečně tak oslňující krásy, jak mi ji byl přítel líčil. Ba ještě více! Byla to ona vidina, která mne v nejsmělejších snech mých po leta obletovala. Pozvednuvši poloprůsvitná víčka, upřela na mne své temně modré oči . . . Byla to etherická postava idealní krásy, pohledu tak nevýslovně vábného a čarovného, výrazu tak kouzelně lahodného, že před skvoucím obrazem tím vše ustupovalo do pozadí; byla to madonna těchže sice tahů jako Murillova madonna dle Gaupilovy fotografie, ale madonna jemně zarůžovělé svěží pleti divuplného lesku, madonna zlatovlasá, jejíž něhyplný obličej zářil andělským poklidem, nezměrnou láskou a oddaností, madonna nevýslovně sladkého výrazu v temně modrém oku jako Murillův original . . . .

Vztyčiv se prudce v lavici, v které jsem seděl, nemohl jsem zrak svůj ani na okamžik odvrátit . . . . Cítilť jsem, jak se mi krev žene k hlavě a zase nazpět k srdci; bylo mi nevysvětlitelně sladce úzko, jako před lety, když co hoch spatřil jsem v botanické zahradě černobrvou dívku a mladičká duše má letíc poprvé kráse vstříc chvěla se neuvědomělou ostýchavostí, jakoby se bála možného odpuzení . . . .

Mnoholetý sen byl se stal náhle pravdou, ideal můj skutečností. Dojem, jaký na mne učinil, nelze mi však vypsati, a bylo by jej lze nastíniti jen tenkráte, kdyby bylo možno popsati jediný výkřik, jenž se mi vydral z rozvlněných prsou . . . .

„Ismeno!“ zvolal jsem hlasitě s chvějícím se hlasem, aniž bych byl dbal, kde se právě nalezám.

Čarokrásná dívka byla poněkud zaražena, lehýnký ruměnec polil její tvář. Nahnuvši se k své družce něco jí zašeptala, načež obě rychlým krokem chvátaly k hlavnímu vchodu.

Několik okamžiků zůstal jsem bez hnutí stát, pak ale vyraziv z lavice spěchal jsem za nimi. Vyšel jsem před chrám, právě když sedaly do čekajícího na ně kočáru. Nežli jsem k povozu doběhl, bylo vše k odjezdu připraveno.

Uchopiv čarokrásnou dívku za ruku, zvolal jsem vášnivě: „Odpusť, Ismeno, čím jsem ti byl ublížil!“

Dívka na mne pohledla laskavě a přátelsky, a hlasem vlídným, však poněkud pohnutým pravila: „Pane, vy se nejspíše mýlíte!“

„Ne, ne Ismeno,“ zvolal jsem nepouštěje její ručky, „já se nemýlím, tvůj pohled, tvůj hlas tě prozradil...“

V tom koně kočárem trhly. Dívka poněkud se nahnula, čímž poodhrnul se trochu vysoký límeček jejích šatů; spatřil jsem kolem krčku krví poněkud podlitou prouhu.... Než však jsem více promluvil, švihl kočí do koní. Ručka Ismenina vytržena násilně z mé ruky, a kočár ujížděl úprkem směrem ku kamennému mostu....

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Koření.

Náčrtek od *Jos. J. Toužimského.*

Užívání koření, t. j. látek, kteréž mají jen za účel činiti pokrmy lahodnějšími, podrážditi chuť a z části též čich a snad i napomáhati výkonu trávení, jest tak staré jako snad pokolení lidské. Již Indové, od posvátného Gangesu na jih do bujné úrodných končin Indie pronikající, znali všelijaké druhy koření, o nichž ve Vedách zmínky se činí; Mojžíš vzpomíná v 4. knize egyptského koření, cibule a česneku, k němuž Israelité v mnohých krajinách jako v Haliči, Uhrách, Rumunsku a j. až podnes velkou příchylnost jeví; Homérovi rekové také nebyli prosti smyslu pro látky kořenné: král Nestor aspoň častuje n. p. své hosty vínem a cibulí. Řekové a Římané vůbec znali již za nejstarších dob rozličná koření a čím více s ostatními národy se stýkali, tím více množila se zásoba jich koření. Kdežto v starém republikánském Římě potrava ještě velmi prostým způsobem se upravovala, dostoupilo později labužnictví takového stupně, že se n. p. sýr jinak nejedl než s šafránem, kmínem, koriandrem, feniklem a jinými ještě přísadami. Polévka, vejce a ryby připravovaly se s hořčicí, routou a bobkem, ba i do vína dávaly se bobek a šafrán. Dle zpráv Pliniových vydávaly římské paní z pouhé toliko libůstky tisíce peněz za skořici, šafrán a pepř, ba i sůl napouštěla prý se rozličnými kořenitými voňavkami.

U slovanských, germanských a jiných národů obmezovala se zpočátku koření na plodiny domácí, a již název „koření“ (od kořene) naznačuje, jakého as druhu byla původní naše koření. Však již v nejstarší době měli národové v střední Evropě vědomost o jižních kořeních. Již o gothském králi Alarichu jest známo, že si po dobytí Říma vyžádal mimo zlato, stříbro a jiné skvosty též 3000 liber pepře. Nejslavnějším kořením celého středověku byl šafrán, kterýž se již za Přemyslovců dovážel k nám do Čech z Benátek a Řezna, kamž docházel od kupců nizozemských; také bobek, fenikl, květ a pepř dovážely se již od dávných dob do Čech z Benátek, jak o tom svědčí sazby ungeltu pražského. Od starodávna u nás pěstované rostliny: petržel, cibule, fenikl, satorie, marjánka zřejmě ukazují na svůj latinský původ: petroselinum, cepola, foeniculum, satureja, majorana. Jako k nám, přešly tyto latinské názvy i k jiným národům.

Národové, kteří s žádnými jinými se nestýkají a jako od světa odloučeni žijí, mají ovšem zcela zvláštní způsob koření; tak na př. požívají Laponci a Samojedi ku své tukovité rybí stravě muchomůrek; Indiani v nejsevernějších krajinách Ameriky koření si svou stravu plody několika druhů jedovatých rostlin.

Koření a způsob jeho užívaní jsou vůbec u rozličných národů rozličné. Zvláštní ovšem jen národům na nejnižším stupni vzdělání stojícím, jest zmíněné muchomůrkové koření, před nímž by jinde každá kuchařka hrůzou ucoufla. Francouzi, jižto mohou vůbec nazývati se mistry ve vynalézání nejzvláštnějších a nejlahodnějších chutí a vůní, užívají koření nejjemnějších. Naproti tomu přidávají Angličané k pokrmům svým ze všech národů evropských nejostřejší koření. Masa anglická jsou pověstna svou palčivostí a slaností; pepř jest jedním z nejobyčejnějších koření, nikoliv z nejprudších; zázvor požívá se v úžasném množství; hořčice neschází téměř při žádném jídle a sloužívá i ku zostření čaje při snídaní, ba mnohému synu Albiona bývají prvním soustem z rána pověstné „Pickles“, nakládané v ostrém octě s indickým kapsikem. Ve Španělích, Italii a Řecku sní se více pečené a syrové cibule nežli u nás jablek a hrušek a v Němcích kyselých okurek. Požívání česneku k sušenému masu jest na jihu v obyčeji, mezi Slovany zejmena u Srbů a Bulharů. Hindové spotřebují mimo sůl kuchyňskou nejvíce kapsika, proti němuž paprika i pepř jsou jak ocet proti kyselině sirkové. V horkých pásmech více ještě než domorodci koření přistěhovalí Angličané, kteří od svých národních beef- a kalfsteaků ap. ani tu neupouští, začež ovšem též důtklivěji pobádati musí ústrojí k trávení, aby nepodlehli zimnici.

V Čechách zajisté užívá se koření způsobem dosti mírným, jakoby i tu aurea mediocritas nám byla měřítkem. K nejstarším našim domácím kořením náleží bez odporu křen, z něhož malínský dosti slavné jméno si získal. K němu druží se dříve uvedené u nás od dávna již zdomácnělé rostliny, jež z Italie k nám se dostaly, ač původní jich vlastí jsou vysočiny asijské, kde česnek dosud — jako n. př. v Džungarii — na rozsáhlých prostranstvích divoce roste. Asie jest také domovem puškvorce, kterýž u nás tak zobecněl, že již podle každé vody roste v hojnosti. Z amerických toho druhu rostlin zobecněla u nás nejvíce rajská jablka. Avšak nade všechna domácí vynikají koření, dovážená sem z horkých pásem, kde v žáru slunečním rostliny nejživější barvy, nejsilnější a nejlahodnější vůně nabývají, ale také nejprudší bylinné jedy se rodí. V pořadí jižního koření zaujímá první místo pepř, jehož jméno ze sanskrtského pippali přímo nebo nepřímo do všech ostatních jazyků přešlo; náš název pepř vznikl patrně teprv z latinského piper, jako francouzský poivre, anglický pepper a j. Vlastí zázvoru jest Malabar a Bengálsko, skořice Kytaj (Čína), ač se jí nyní nejvíce na ostrově Cejlonu pěstuje. Muškát a hřebíček jest domovem na Molukách; nové koření (piment), pochází ze západní Indie; vanilka z pralesů jižní Ameriky, kdež jako u nás břečťan nebo svlačec po stromech se plazí. Druhdy nejvíce oblíbené koření šafrán vychází nyní kvapně z módy, obzvláště v městech, kdežto na venkově dosud co kuchyňské barvidlo valné oblibě se těší.

Před časy bývala tato koření velkou vzácností a lahůdkou tříd toliko vznešených a zámožných; pepř n. p. musil se vyvažovat zlatem a hřebíček vážil se stříbrem. Než cena koření na nynější míru klesla, svedeno bylo mnoho sporů a krvavých válek.

Za stara byl obchod s kořením horkých pásem jakýmsi tajemným monopolem, jehož držiteli nejprv byli jednak Arabové, kteří své zboží červeným mořem do Egypta přiváželi, jednak Feničané. Již za Mojžíše dováželi Arabové do Egypta kinnamum (skořici); v pozdějších dobách stala se Alexandrie hlavním tržištěm tohoto velevzácného zboží, odkudž do Benátek a Janova jakož i k ústí Dunaje po lodích se dopravovalo. Za křižáckých válek staly se také Bremy a Lubek skladišti východního zboží a hlavně též koření.

Však rozhodný obrat v obchodu s kořením stal se teprvé

r. 1497, když Portugalci za Vaska da Gama kolem Afriky cestu do Východní Indie objevili a některé tamnější krajiny opanovali, v nichž drahocenného koření bylo do hojnosti. Tím octnul se obchod s kořením v rukou Portugalců, kteří zejmena ostrovů Moluckých dobyli a obzvláště rozsáhlý obchod s hřebíčkem, v Evropě tou dobou ještě málo známým, rozvedli a zboží toto s velikou opatrností stříbrem vyvažovali. Ostrovy Molucké považovaly se proto za nejdražší klenoty koruny portugalské. Na místo Benátek stal se nyní Lisabon středištěm obchodu s východem. Roku 1518 dobyli Portugalci také ostrova Cejlona a dávali tam sbírat kůru skořicovou přese všechna nebezpečí, jež jim hrozila útoky tamějších divokých kmenů, dravými zvířaty a nebezpečnými pijavkami, v kterýchžto svízelích také mnoho Portugalců zhynulo. Avšak panství Portugalců nemělo dlouhého trvání. Hlavním zřízením, kterýmž si panství v těchto krajinách chtěli pojistit, byla pověstná svatá inkvisice; však tím právě popudili si nejvíce proti sobě neskrocené tuzemce a usnadnili sami Holanďanům dobytí ostrovů Moluckých (r. 1623) a Cejlonu (r. 1656).

Zatím řádili také Holanďané v nových državách o málo lépe než jejich předchůdcové. Založení hollandské východoindické společnosti r. 1682 bylo dílem a vtělením nejvyšší lakoty a krutosti. Obchod se skořicí, muškátem a hřebíčkem prohlášen byl za státní monopol. Cejlonští musili konati v skořicových hájích a osadách nejtěžší roboty a každé prodlévání nebo poškození byť i bezděčné bylo trestáno smrtí neb zmrzačením.

Ještě krutěji vedli si na Molukách. Muškátové stromy byly ze tří těchto ostrovů vyhubeny a pěstování jich pod krutými tresty zapovězeno a toliko na dvou, Bandě a Amboině, jako z milosti trpěno. Hřebíčkový strom byl všude vymýtěn a pouze na ostrově Amboině pěstován. Byla-li některý rok žeň příliš hojná, zničili Hollanďané část zásob, aby zboží jejich cenou nekleslo. U kohokoliv nalezena byla sazenice muškátového neb hřebíčkového stromu, propadl bez milosti pokutě smrti. A přece i na Hollanďany došlo. R. 1770 přelstil je místodržitel francouzského ostrova Bourbon, kterýž sazenici hřebíčkového stromu u sebe skryl, pronesl a v své osadě vypěstoval, odkudž pak znenáhla po všech francouzských osadách se rozšířila. R. 1796 a 1810 vystoupili Angličané na březích Amboiny a mocí osvojili si sazenice a stromky hřebíčkové.

Svobodnému obchodu s kořením proklestili teprvé Angličané cestu; rozhodný krok k tomu učinili r. 1795 dobytím Cejlonu. Monopol na skořici potrval sice východoindické společnosti až do r. 1822, kdy teprv úplná volnost tržby a obchodu s východním kořením nastala; avšak obchod byl tou dobou již všecek proměněn.

Koření klesla sice co do ceny a klesají dosud, ale nikoliv na škodu jich pěstitelů, poněvadž spotřeba koření rok od roku roste.

Tak konečně staly se pepř, zázvor, skořice, hřebíček a j. druhdy plodiny báječných krajů, později zboží monopolem na nejvyšší nepřirozenou cenu vyšroubované zcela prostými a obyčejnými kuchyňskými pomůckami, jimiž si každý dle libosti chuť může spravovat nebo kazit.

Ukázky z perských básníků.

Bůh.

Jsem prášek v záři slunce, jsem slunce jasný vznět
i velím prášku: zůstaň! a slunci: dej se v let!

Jsem první zábřesk jitra, jsem soumrak večerní,
bouř' na moři i vánek, jenž čeří stepi květ.

Jsem kormidlo i stěžeň, jsem kapitán i loď,
jsem koralová výspa, jež trosky vrhá zpět.

Jsem zrcadlo, jsem obraz, jsem zvuk i ozvěna,
jsem ptáče, jsem i ptáčník i lep, jímž líčí snět.

Jsem strom života širý, jsem papoušek i v něm,
jsem mlčení, myšlenka, jsem jazyk, hlas i ret.

Jsem flétny liboznění, jsem duše člověka,
jsem jiskra ve křemeni, jsem zlata třpytný hled.

Jsem opojení, réva, jsem lisovna i mešt,
jsem hospůdka i piják i číše, kterou zveď.

Jsem svíce, jsem i motýl, jenž krouží kolem ní,
jsem slavík, jsem i růže, k níž řídívá svůj let.

Jsem choroba i lékař, jsem jed i protijed,
jsem sladké vše i hořké, jsem žluč i také med.

Jsem vítězství, bojiště, jsem válčení i mír,
jsem útočník i hradba i střelba na odvět.

Jsem malta, kámen, zedník, jsem půdorys i krov,
jsem stavba dokonaná, jsem zbořeniště sled.

Jsem lev i jeho kořisť, jsem jehňátko i vlk,
jsem pastýř, jehož stáda um žádný nespočet'.

Jsem bytostí všech řetěz, jsem veškerenstva kruh,
jsem stupnice, v níž stoupá i padá celý svět.

Dželal-ed-din-Rumi.

Pijácká.

Mudrci, patř do zrcadla révového moku!
Viz, jak červené se víno perlí ve hluboku.

Zanech honby po vidinách, odlož charé sítě;
prázdný vzduch jen zůstane ti v každém sítě oku.

Dokud plna číš', pij statně: v paměti měj stále,
že ni Adam dlouho nepil vláhu rajských toků.

Při kratičkých hodech žití vyprázdni dvě číše;
třetí nežděj! Smrt se blíží jako tygr v skoku.

V jaru žití utrhni si aspoň růži jednu:
Cnost a slávu můžeš chválit za čtyřicet roků.

Tajemství ti světa zjeví zasvěcenci číše,
marně hledáš klíče k němu u pobožných mloků.

Ač práh krčmy raděj volím, nežli prahy chrámu,
přec ty na hříšníka shledneš, bože ve vysoku.

Protož vánku, jenžto chladíš Hafisovy líce,
pozdravuj mi vinárníka, sto ať žije roků!

Hafis.

Z popěvků Omara Chijama.

Děl k sobě jsem: Chci obsáhnouti vědu!
a málo ušlo zpytavému hledu;
teď když jsem zbádal všeho rub a líc,
mám hlavu šedivou a — nevím nic.

O rajských slastech, nadpozemském pychu
mně vypravuješ, žebravý ty mnichu?
Na, vezmi groš a s cesty se mi hni,
vždyť jenom z dálky buben pěkně zní.

Z „Nebožské komedie“ Sigmunda Krasińského.

Z polštiny přel. *Fr. Žherský.*

(Dokončení.)

Pokoj. — Muž. — Lékař. — Orcio.

Muž.
Nepomohli mu nijak — u Pána naděje poslední.

Lékař.
Je mi líto velmi . . . .

Muž.
Mluv, pane, co myslíš.

Orcio.
Již nemohu tebe, otče a toho pána rozeznati — jiskry

a černé pruhy litají před mýma očima, chvílemi z nich vyvíjí se cosi na spůsob tenounkého hada — a nyní stává se chmura žlutou — ta chmura vzhůru letí, spadá níž, vychází z ní duha — a to mne tak nic nebolí.

Lékař.

Postůj, pane Jiří, v stínu — kolik pak let je ti?

(Hledí mu do očí.)

Muž.

Skončil právě čtrnácte.

Lékař.

Nyní se obrať k oknu.

Muž.

Nuž — jak?

Lékař.

Víčka spanilá, bělmo úplně čisté, žíly všechny v pořádku, svaly v síle.

(K Orciovi.)

Raduj se, pane, z toho — budeš zdráv jako já.

(K muži.)

Není naděje. Pohlédni, pane hrabě, v tuto zřítelnici: necítí světla — oslábnutí to úplné nervu zrakového.

Orcio.

V mlze zachází mi všecko — všecko!

Muž.

Pravda — rozevřená — sivá — bez žití.

Orcio.

Sklopím-li víčka, více vidím než očima otevřenýma.

Lékař.

Duch v něm zničil tělo — jest se obávati katalypsy.

Muž (odváděje lékaře stranou.)

Všecko, co chceš — polovic mého jmění.

Lékař.

Desorganisace nemůže se zreorganisovat.

(Bere hůl a klobouk.)

Nejnižší sluha pana hraběte. Musím jíti, abych sejmul jisté paní s oka bělmo.

Muž.

Měj útrpnost, neopouštěj nás ještě!

Lékař.

Snad je pán žádostiv věděti jméno této choroby?

Muž.

A žádné, žádné není naděje?

Lékař.

Slove řecky: amavrosis. (Odejde.)

Muž (vina syna k ňadrům).

Ale ty ještě něco vidíš?

Orcio.

Slyším hlas tvůj, otče.

Muž.

Pohleď tam v okno — slunce, pohoda.

Orcio.

Plno obrazů se mi vine mezi zřenicí a víčkami — vidím tváře již spatřené, známá místa — listy knížek, jež četl jsem.

Muž.

Tedy vidíš ještě?

Orcio.

Tak, očima duše, avšak zde tyto pohasly.

Muž (klesá na kolena, chvíli mlčení).

Před kým bych poklekl — kdež mám žalovati pro křivdu útěte svého?

(Vstane.)

Kéž bych mlčel raději — Bůh se modlitbám, satan proletí posmívá.

Hlas odněkud.

Tvůj syn básníkem — čeho žádáš více?

Lékař. — Kmotr.

Kmotr.

Je to zajisté veliké neštěstí, býti slepým.

Lékař.

A velmi neobyčejné v tak mladém věku.

Kmotr.

Byl vždycky slabé letory, i matka jeho umřela jaksi ... k ....

Lékař.

Jak to?

Kmotr.

Poněkud tak — Vašnost rozumíš — majíc o kolečko více.

Muž (vchází)

Prosím pána za odpuštění, že ho vyrušuju v tak pozdní hodinu — ale od několika dní můj ubohý syn budí se vždy okolo dvanácté hodiny, vstává a ze sna mluví — prosím, rač jíti se mnou.

Lékař.

Pojďme. — Jsem velmi zvédav spatřiti ten fenomen.

Ložnice. — Sloužící. — Příbuzní. — Kmotr. — Lékař. — Muž.

Příbuzný.

Ticho.

Druhý.

Probudil se a neslyší nás.

Lékař.

Prosím, pány, aby nic nemluvili.

Kmotr.

Věc to přepodivná.

Orcio (vstávaje).

O Bože — Bože!

Příbuzný.

Jak pomalu kráčí.

Druhý.

A ruce má založené na prsou.

Třetí.

Nemrká víčkem — leda že ústa otvírá, a přece hlas ostrý, protáhlý z nich se vine.

Sloužící.

Ježiši Nazaretský!

Orcio.

Pryč ode mne, temnosti — já se narodil jakožto syn světla a písně — co chcete ode mne - čeho žádáte ode mne! — Nepoddám se vám, ač zrak můj uletěl s vichry a vznáší se kdesi nad prostorami — ale on se zas jednou vrátí, bohatý, změněný ve hvězdu a oči mé rozohní plamenem.

Kmotr.

Tak jako nebožka, mluví, sám nevěda co — zjev to velmi neobyčejný.

Lékař.

Shoduju se s Vašností.

Chůva.

Nejsvětější Panno Čenstochovská, mně vezmi oči a jemu je dej!

Orcio.

Ó matko moje, prosím tebe — matko moje, sešli mi nyní obrazů a myšlenek, abych žil v nitru svém, abych utvořil druhý svět v sobě, rovný tomu, jehož postrádám!

Příbuzný.

Co myslíš, bratře, tu třeba, abychom se vespolek poradili.

Druhý.

Sečkej — ticho!

Orcio.

Neodpovídáš mi — ó matko! neopouštěj mne!

Lékař (k muži).

Povinností mou jest, abych řekl pravdu.

Kmotr.

Tak jest — to povinností — a lékařům rozkázáno, pane dvorní rado.

Lékař.

Šlechtický syn minul se rozumem, což spojeno s neobyčejnou dráždivostí nervů, a to někdy bývá příčinou, jak pravím, stavu snu a skutečnosti zároveň, stavu to podobného k onomu, který zde očividně spatřujeme.

Muž (stranou).

Bože, patř, on soudy tvé mi tlumočí!

Lékař.

Žádal bych o péro a kalamář. — Cerasis laurei: dva grány etc. etc.

Muž.

V onom pokoji vše najdeš, pane — prosím všechny, aby odešli.

Smíšené hlasy.

Dobrou noc — dobrou noc — až do rána! (Odejdou.)

Orcio (budě se).

Dobré noci mi přejí — mluvte o dlouhé noci — o věčné snad — ale ne o dobré, ne o šťastné!

Muž.

Podepři se o mne, doprovodím tě na lůžko.

Orcio.

Otče, co to znamená?

Muž.

Přikryj se dobře a usni pokojně, neboť lékař praví, že zraku opět nabudeš.

Orcio.

Tak je mi nevolno, — ze sna mě vyrušily hlasy cizí.

(Usne.)

Muž.

Nechť moje požehnání spočine na tobě — nic více ti dáti nemohou, ani štěstí, ani slávy — a dobíjí hodina, v které budu musit bojovat a zápasiti s lidmi několika proti množství. — Kam ty se poděješ samojediný uprostřed sta propastí, slepý, bezmocný, dítě a básníku zároveň, ubohý pěvče bez posluchačů, žijící duší svou za okruhem země a tělem k zemi přikutý — ó ty nešťastný, nejnešťastnější z andělů, ó ty můj synu!

Chůva (u dveří).

Pan státní rada dává Vaši Milost prosit . . .

Muž.

Dobrá, dobrá Kateřino, zůstaň u malého ty prozatím.

(Vyjde.)

Drobnosti.

— Nocleh v Bosně. A. Gilferding vyličuje v dopisech k A. S. Chomjakovu jeden ze svých noclehů v Bosně takto: Jel s třemi mahomedánskými průvodčími, Srby, ze Sarajeva přes pohoří Romanie do Glasuiků, kdež podle mešity nalézá se chan (hospoda.) Přijeli jsme — píše Gilferding — k chanu. Můj průvodčí zvolal z plna hrdla: Hoj, chandžio! (hostinský) a přidal k tomu několik řízných nadávek. Za nějakou chvíli objevil se hostinský a chopiv koně za uzdu, pravil: Choš-geldin! (šťastný příchod). Na to zavolal hochy a odevzdal jim koně. Hoši přijali je nepříliš ochotně; kdykoli se některý kůň zastavil neb zařehtal, neb kus trávy cestou uškubnul, vzkřikli na něho: „Ďas tě vezmi!“ „Čert vezmi tvého otce, tvou matku a tvůj celý rod!“ a p. Mluvili k němu jako k rozumnému tvoru, ale slovy, kteréž nelze opakovati. Mezi tím vstoupili jsme v chan a tážeme se hostinského, má-li pokoj. — Chandžija: Mám! — Vstoupil jsem k přivřeným dveřím a prohlednuv nikoli bez úžasu koberec na zemi rozestřený a podušky, které aspoň deset let nebyly prášeny, otázal jsem se chandžia: „Jsou tu blechy?“ (Blechy jsou jedním z největších svízelů při cestování po Turecku a cestující musí buď společnosti jejich přivyknouti aneb se opatřiti vlastní posteli a hojnou zásobou prášku proti hmyzu.) — Chandžia: „Chceš-li mít blechy, jdi do pokoje!“ — Po takovéto odpovědi nezbývalo mi, než dáti sobě upravit lože buď pod širým nebem aneb pod přístřeším v sousedstvu koní. Chandžia vymetl místo, rozdělal oheň a moji lidé jali se nafukovati mou cestovní podušku z pružce. Chandžia díval se upjatě na jejich konání a zvolal konečně: „Bogami (bůh mi svědek), viděl jsem všechno, ale tenhle div jsem ještě neviděl, že by mohl člověk ležeti na větru.“ — Když byl oběd připraven, zeptal jsem se chandžie: „Co máš k jídlu?“ — Chandžia: „Co chceš, všechno!“ — Já: „Dostanu mléko?“ — Ch.: „Bogami, ne!“ — Já: „Nu což tedy dostanu?“ — Ch.: „Bogami, všechno, co chceš!“ — Já: „Máš kajmak?“ (jemný druh povidel, v Bosně velmi oblíbené jídlo.) — Ch.: „Včera jsme ho měli, ale dnes již není!“ — Já: „Jest maso nějaké?“ — Ch.: „Jok (ne), masa nemáme!“ — Já: „Což tedy máte?“ — Ch.: „Bogme, máme chleba a pálenku!“ — Já: „Ale tamhle vidím krávu, pošli, ať ji podojí!“ — Ch.: „Bogami, daleko jsou krávy, venku!“ Já: „Jdi, zavolej, ať je sem přivedou.“ — Ch.: „Bogami, jak zavolám? Jsou daleko.“ Na to vmísil se do řeči průvodčí a pravil velitelským hlasem: „Hybaj, chlape, jak bys nechtěl? Vidíš, bídníku, jací lidé přišli!“ — Ch.: „Hleď pak, dušinko, nemohu, daleko jsou.“ — „Průvodčí: „Hybaj, hybaj!“ — Chandžia rozhodl se konečně, že zavolá, aby přivedli krávu; však nešel sám pro ni, nýbrž volal z plna hrdla svého syna, který na půl hodiny cesty odtud pásl stádo; křičel ze vší síly, prodlužoval při tom první slabiku a přeskakoval téměř ostatní, tak že mu syn nemohl porozumět: „O-o-o-o-o-smane, přižeň bílou krávu, pse, bílou krávu, O-o-o-o-o-smane!“ Když volání to nejméně desetkrát opakoval, odpověděl mu konečně syn z pole. — Po dlouhém čekání otázal jsem se konečně: „Nuže, bude mléko?“ — Chandžia odpovídá mrzutě: „E, bůh ho zatrať, přihnal jalovici.“ — Průvodčí poručil mu, aby dal přivésti dojnou krávu, načež začalo volání znova, tentokráte na druhého syna: „O-o-o-o-o-mere, honem, přižeň bílou krávu, buďiž oběšen, psí synu!“ — Konečně došla šťastné kráva a podojila se. — Optal jsem se dále: „Masa tedy není?“ — Ch.: „Jok.“ — Já: „Můžeme snad dostati jehně, zaplatíme!“ — Ch.: „I není ho“ — Já: „A proč ho není?“ — Ch.: „Hleď pak, akšam.“ — Akšam zove se doba od západu slunce, oznámená hlasem muezina s mešity; po akšamu pokládá Turčin za nemožné někam vyjíti neb něco dělati. Však průvodčí nás opět vytrhl: „Hybaj, rychle, přines brzo jehně!“ — zvolal. „Vidíš, velcí lidé přišli; nepřineseš-li, vezmeme si je z rána sami.“ — Ch.: „Přineseme, dušinko, ale nelze vše najednou.“ Po té přivlekl berana, průvodčí smluvili cenu, zabili nevinné to zvíře a ztáhše je z kůže a vyvrhnuvše vnitřnosti dali na rožeň. Den skončil se chutnou večeří a tvrdým spánkem. *J. J. T.*

— Hvězdopravectví v Turecku. Jak slabé kořínky dosud evropská civilisace v Turecku zapustila, dokazuje mimo jiné neobmezená důvěra, jaké hvězdopravci u nižších i vyšších kruhů společnosti turecké požívají. Předpovídání osudů lidských z běhu a sestavení hvězd jest doposud v říši osmanské řemeslem stejně vděčným, jakým bývalo v ostatní Evropě za dob Rudolfa II. a před ním. Cařihradská vláda i správcové jednotlivých území nečiní žádného důležitějšího kroku, aniž by se dříve poptali u minedžim — baše (dvorního vykladače hvězd), nebo minedžima (vykladače hvězd v každém větším městě), je-li zhvězdění podniku obmýšlenému příznivé čili nic. Nedávno propadl vládou již přijatý návrh, aby na Seriaskerském náměstí zřízen byl jako v Greenwichu a Terstu poledník s nebekoulí, jediné z té příčiny, že se minedžim — baši na základě svých astrologických pozorování proti zařízení tomuto prohlásil. A přece by v Cařihradě více než kdekoliv jinde bylo třeba poledníku, matematicky určeného, poněvadž určování času jest tam posud velmi kolísavé. Ba i proti zavedení železnic ohražoval se minedžim — baši, ale na štěstí těšil se vládnoucí velkovezír neobyčejnému vlivu při dvoře sultánově i prohlásil rozhodně, že bude hvězdopravec propuštěn a jiným nahražen, předpoví-li neštěstí z podniknutí tak důležitého. Rozumí se, že za těchto okolností hrávali a hrávají minedžimové vynikající úkol při častých piklech a revolucích serajlových. *J. J. T.*

Hovorna.

Panu J. V. v L. Dnes nemožno ještě kumys spravedlivě posouditi pro přílišnou reklamu, jakou všude nápoji tomu dělali. Kumys připravuje se, jak známo, z kobylího mléka, kteréž se v usních kvasiti nechá, čímž nabývá vlastností lehce opojných. Má se ho užívati tam, kde se dosud užívalo syrovátky (žinčice) aneb prostého mléka. Však několik dobrých výsledků je každým spůsobem zjištěno.

H. H. v? Havlíčkův nápis:

Pane bože milý — jsi-li
spas duši mou, mám-li jakou

není ovšem původní, však také není od Webra, v jehož Demokritu jste jej četl. Již u jednoho encyklopedisty francouzského z minulého století čteme passus: „Bondieu s'il y en a un, ayez pitié de mon âme si j'en ai une.“ Kdo ví ostatně, kde si ho tento as vypůjčil.

A. B. v =. Kyselák byl švec, jehož jméno prý lze čísti na Aetně i na Hekle. Cestoval světem a všude se podepisoval. I při audiencí u císaře Františka vyřezal prý nožem své jméno do mahagonového stolku. Řemeslo jeho vychovalo vůbec nemálo výtečníků. Nemluvíme ani o Sachsovi. Švec Simon hrál vynikající úlohu v revoluci francouzské, měl prince na vychovanou. Švec Bechyně složil píseň, „Horo, horo vysoká jsi.“ Švec Casca objevil světélkování fosforu,“ švec Jakub Böhme byl slavným mystickým filosofem a t. d.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera*.

(Pokračování.)

Jak divných věcí se byl dožil za ten krátký čas, jak podivné city se byly vystřídaly v jeho prsou! Bylo to vše pouhým snem či skutečností? Viděl ji opět, jak se objevila z nenadání na pokraji lesa, viděl smrtelnou úzkost její na břehu vody, slyšel sladký její hlas, jak vypravovala tajemné vzpomínky chorého dětství, cítil opět tlukot jejího srdce jak třepotání plaché holubice a vlastní srdce mu v prsou opět mocně zabušilo. Dychtivě pohlížel na dvéře chatky, kdy se tam znovu objeví, ale minula hodina a vše zůstalo ticho a nezměněno, jen slunce počalo se chýliti za vrcholky lesa. Náhle zmocnil se ho strach: což nebyl stařec onen, soudě dle jeho řeči, na polo šílený? Což nemohlo andělskému tomu zjevení hroziti nebezpečí o samotě s ním? Vyskočil polekán, a slyš! V skutku zaslechl výkřik uvnitř chatrče a hned na to objevila se Agraféna ve dveřích.

„Umírá!" zvolala rozčileně. „Pospěšte!" a když byl letem k ní přiskočil, dodala, zakrývajíc si tvář: „Velký bože, co jsem to slyšela!"

Vtáhla Ondřeje za ruku do jizby. Otec Jefrem ležel na loži, zasluhuje-li jména toho hromada suchého listí, přikrytá starým pláštěm. Oči jeho byly pevně zavřeny a ruce měl křížem na prsou složené.

„Snad to jen mdloba," pravil šeptem Ondřej.

Zdálo se, že tomu tak, neboť otec Jefrem otevřel oči a zahleděl se upřeně na mladíka.

„Kdo to?" zeptal se tiše.

„Toť šlechetný onen muž," odpověděla se zápalem Agraféna, „bez jehožto pomoci bych nikdy nebyla došla vašeho obydlí. Neobávejte se ničeho: ač ho znám téměř jen několik okamžiků, lne k němu duše má plnou důvěrou — —" zamlčela se a sklopila rozpačitě zraky; tvář její a šíje náhle se zbarvily nachem.

Jefrem chopil se jednou rukou ruky mladíkovy, druhou stiskl rámě dívčino a pohlížel střídavě na oba.

„Sláva bohu," pravil Agraféně, „našla jsi tedy již přítele, na něhož se můžeš spolehnouti — avšak nepřenáhli se, jednej s rozvahou. Svěřuju vám, pane, osamělou, nešťastnou bytost, kteráž vyvolena jest k napravení křivdy do nebe volající. Sám hospodin svedl vás oba na poušti; umírající můj zrak stíhá osudy vaše v dálné budoucnosti: osudy vaše jsou těsně spojeny . . ."

„Oh tiše, tiše!" zvolala úzkostlivě Agraféna, „otče, co to činíte?"

Oči jeho se obracely v sloup, tělo trhlo sebou křečovitě, na čele mu vyvstal studený pot.

„Ejhle!" mumlal mezi zuby, že mu již s těží bylo rozuměti, „světlá zora od východu k západu . . . ."

Tvář jeho ztrnula, oko shaslo — byl mrtev.

Stáli chvilku mlčky vedle mrtvoly. Agraféna sňala bílý svůj závoj a přehodila jej přes tvář zesnulého.

„Vezměte mrtvolu," pravila mu klidně hlasem rozkazující královny, „za domem najdete vykopaný hrob, tam ji uložte. Pospěšte, přijdu za vámi."

Ondřej, překvapen spůsobem její mluvy, uposlechl mlčky. Uložil a zahrabal zemřelého včelaře do hrobu a pokryl nízký rov mechem a smrčím. Ač uplynul delší čas, než práci svou dokončil, nepřicházela za ním Agraféna. Vrátil se tedy do domu. Byla pohroužena v modlitbu před ikonou. Vstala rychle.

„Teď na koně!" pravila hlasem rázným. Ondřej ji téměř nepoznával: zdálo se mu, že je větší o hlavu, dětinský výraz její tváře byl zmizel, ale krása její stala se tím o mnoho vznešenější. Jeli tiše a rychle, žádný z nich nepromluvil slova. Když přišli opět k řece, vzal Ondřej uzdu jejího koně; Agraféna zbledla a chvěla se, avšak žádná mdloba se o ní nepokoušela jako před tím, sebrala všechny síly duševní, líc její zůstala pevná, nepohnula žádným rysem, jen oči poněkud přimhouřila. Ondřej ji oslovil, však marně; zdálo se, že ho neslyší, tak hluboce se byla zadumala. U paty pahrbku, kde se byli poprvé setkali, zastavila koně.

„Děkuju vám, pane, ještě jednou za vše," mluvila spěšně. „Nezapomenu nikdy, nikdy, co jste pro mne vykonal. Vy ale pamatujte na svůj slib: nikomu se nezmiňujte o tom, co jste viděl, nikdy nepátrejte po mém jménu a rodu. Buďte s bohem, najdu sama cestu ku klášteru, vy jděte cestou svou. Neuvidíme se nikdy více."

Hlas její zachvěl se lehce při posledních slovech.

„Toť nemožné!" vzkřikl vášnivě Ondřej. „Umírající, kterého jste měla v takové vážnosti, sám vás odporučil mému přátelství, a vy sama pravila jste —"

„Nedbejte na to, co jsem pravila!" přerušila řeč jeho. „Cesta mého života vede nebezpečenstvím, tmou a žalem, a přátelství vaše ke mně mohlo by se vám státi osudným. Ostatně se odeberu zítra k otci a doprovodím jej do Petrohradu, vy pak zůstanete zde v tom blahém klidu lesní samoty."

„Mýlíte se,“ odtušil; „i já za krátko odeberu se ku dvoru —“

„Ah!“ pravila smutně, „pak se zajisté opět shledáme. Však neznejte mne, kdekoli se setkáme.“

„Vy pravíte, že vás dráha života povede nebezpečím? Přisáhám při spáse své duše, že dráha vaše bude též dráhou mojí. Věc, kterou vy zastáváte, pro kterou vy život svůj nasazujete, je zajisté věc svatá, čistá, vznešená!“

„Přisám bůh, že jest!“ pravila slavně a zdvihla ruku k večernímu nebi.

„Pak tedy myslíte, že nejsem hoden zápasiti pro věc tuto? Z jakého důvodu jiného byste zamítala pomoc mou?“

„Proto že vás nechci strhnouti do víru bojů a zápasů —“

„Ale já vám chci sloužiti!“ přerušil Ondřej slova její, „chci zápasit a bojovat a vše pro vás podstoupit. Neodpuzujte mne od sebe! Tímto kroužkem zlatým,“ pokračoval, snímaje s malíku prsten, „zadávám se, jako rytíři za starodávna, úplně vám: jste paní mé vůle, nakládejte se mnou dle libosti.“

Váhala ještě chvilku, pak přijala prsten s povzdechem; přiblížila se s koněm svým co nejblíže k Ondřejovi.

„Sám jste tomu chtěl,“ pravila mu skoro šeptem, ohlížejíc se na všechny strany. „Přijímám vás za svého a dobré věci bojovníka. Ale rozvažte si vše dobře, než se oddáte mé službě. Slepě byste musil konati příkazy mé, vůle má musila by se státi vůlí vaší, mé záležitosti nejsvětější vaší povinností.“

„Přisáhám na spásu své duše, že vás budu slepě poslouchati.“

Agraféna sklonila hlavu; pak vyňala ze záňadří velký, zlatý peníz na černé stužce, který byl Ondřej spatřil zavěšený na pasu včelařově, když byli k němu vkročili. Držela mu nyní peníz ten před očima. Bylo ještě dosti světlo, aby rozeznal ražení: spatřil na něm klečící postavu, která zdvihala vzhůru k nebi děcko, jemuž jiná ženská postava, vznášející se mezi oblaky, kladla na hlavu korunu.

„Pamatujte si dobře ražení toho penízu,“ pravila Agraféna; „bude to jisté znamení mého posla, nedostavím-li se sama k rozmluvě s vámi. U kohokoli podobný peníz uzříte, vězte, že je mým přítelem. A nyní slyšte můj první rozkaz: nehledejte mne; až nadejde doba, zjevím se vám sama. Však než se rozejdeme, rcete mi ještě, jaké je vaše jméno?“

„Ondřej Černyšev.“

Opakovala je několikráte tiše, jakoby si jméno to chtěla vštípit do paměti, pak mu pokynula na rozloučenou.

„Ještě dovolte,“ zdržoval ji, „abych vás směl doprovoditi, až uzříme kupole monastýru; tmí se již povážlivě, snadno byste mohla přijíti k úrazu.“

Svolila mlčky i brali se dále dřímajícím lesem; na nebi plul klidně lesklý srp měsíce a čisté jeho paprsky sem a tam lámaly se v bílých, průhledných obláčcích. Když se byly zaleskly mezi stromovím pozlacené kříže monastýru, pokynula mu opět rukou na rozloučenou, pak pozvedla akvamarinové, nehybné oči k nebesům a zašeptala snivě: Ondřej Černyšev.

Hleděl za ní, až zmizela mezi stromy; pak aby se všech obav úplně sprostil, slezl s koně a následoval ji pěšky až na pokraj lesa, odkud ji spatřil u vrat klášterních. Pak teprvé vrátil se v slastném rozjaření domů, do toho domu, z něhož byl před několika hodinami s tak těžkým srdcem s panem Lugardonem vyjel.

Tu samou dobu as dorazil pan Lugardon k prvnímu noclehu na daleké své cestě.

„Ubohý hoch!“ myslil si, vzpomínaje na Ondřeje; „ubohý hoch! Zajisté že dnes po celou noc oka nezamhouří.“

Ubohý pan Lugardon! Ondřej arci nespal celou noc, ale ačkoli si to druhý den trpce vyčítal, na milého přítele si přece hrubě nevzpomněl. Ale pan Lugardon by mu byl dozajista prominul; věděl příliš dobře, že při červáncích lásky hvězda přátelství vybledá. A to nadšené zachvění se jeho srdce při vzpomínce na Agrafénu, což jiného to bylo, než láska? A že láska věčná, na to byl Ondřej přisáhal.

II.

Minul čas. Bylo to v plném letě, když Ondřej Černyšev na pokraji lesa s Agrafénou se setkal, a na podzim teprvé vypravil jej kníže Pomarov ku dvoru. Na cestě do Petrohradu zajel si Ondřej k matce, kterou téměř ani neznal; byla po druhé vdaná. Nemilovala prvního svého manžela, otce Ondřejova, bylať jej pojala proti vůli své na doléhání svého bratra, knížete Pomarova, což tomuto ostatně ani v nejmenším nevadilo, aby na ni zanevřel, když v krátkém čase Ondřejův otec jmění své i ženino lehkomyslně byl promrhal. Vzal později osiřelého Ondřeje k sobě, ale matka jeho se k němu hlásiti nesměla, obzvláště když po náklonnosti srdce svého za několik let vešla v druhé manželství, s mužem malého jmění, ač starého jmena, s Michailem Stepanovem. Ubohá Feodora! Zdálo se, že ji osud pronásleduje tvrdošíjností obzvláštní. Nemilovala-li prvního muže a doufala-li druhým sňatkem dojíti blaha posud neznámého, probudila se brzy z klamného sna, neboť Michail Stepanov, byl muž tvrdý, bezcitný, považující ženu za pouhou správkyni domu a statku, zanedbávající ji úplně; po nějakém čase, když prudká, ale mělká jeho vášeň minula, neznal jiné zábavy než lovení ryb a honbu všelijakou, kterémuž zaměstnání náruživě hověl. Feodora Dimitrevna nereptala; mělať neskrovné nadání, státi se mučennicí. S neúmornou trpělivostí snášela vše, jako břemeno, které bůh sám jí na bedra klade, „aby ji zkoušel a lepší učinil.“ Chodila vždy s hlavou skloněnou, s očima sklopenýma, ale tvář její byla klidná a manžel její nebyl dosti útlocitným, aby si všiml smutného jejího úsměvu. Vítala Ondřeje radostně, ale oči její bloudily plaše a úzkostlivě po síni, když se byl na prahu ozval surový hlas Michaila Stepanova; ulehčilo jí patrně, když tento zdvořile Ondřeje k delšímu pobytu zval a jemu o svých honbách vypravovati se jal. Na to ozvaly se kroky lehké a spěšné přede dveřmi a když Feodora Dimitrevna otevřela, vběhli do pokoje plaše tři děti, které pošilhávajíce na hosta, s úsměvem a uzarděním roucha a rukou Feodory se chytaly; byliť to malí nevlastní bratři Ondřejovi. Bylo jim všem o mnoho volněji, když za nějakou chvíli Michail pušku přehodil a když jej oknem viděli odcházeti a když slyšeli, jak hvízdá na psy. Děti se nyní přiblížily k Ondřejovi, prohlížejíce ho zvědavě, ohmatávajíce jeho prsteny a zlaté přesky a matka jeho odvá-

žila se ovinouti rámě kolem šíje a políbit mu oči a čelo, sladce šeptajíc: „Andrušo můj!"

Pobyl několik neděl v domě otčímově; bylo mu tak blaze a slastně v kruhu těch milých dětí, pod očima té jemné trpící bytosti, která jej byla porodila. Ve dne chodíval širou krajinou na procházku, zastavuje se mnohdy u veselých ohňů, jež byly děti, pasoucí stáda, v polích rozdělaly, a hovoříval s nimi, bavě se prostými jejich odpověďmi. Krajina byla jednotvárná, však zlaté světlo podzimního slunce leželo na ní tak snivě, jako smutný úsměv na tváři umírajícího. Když bloudil po stezkách, na které stlaly břízy zlaté a rudé penízky svých padajících listů, ponořoval se do sladkých snů a libých upomínek na záhadnou dívku, která se mu byla zjevila jako vidina a která byla záhy zmizela jako stín.

Zda ji v městě opět nalezne? Mnohdy se mu zdálo, že je to nemožné, že to, co viděl a slyšel, bylo jen výsledek rozdrážděné obraznosti a čím déle tak dumal a přemýšlel, tím více pozbývala postava Agrafény určitosti, tím více brala na sebe ráz mlhavého přeludu.

Nastaly hnsté mlhy, ohně na pastvinách jen slabě jimi kmitaly a shasly konečně zcela pod proudy lijáků; zahučely vichry, poslední listí stromů bylo oderváno a letělo divým chvatem v rozbouřeném vzduchu, pak napadal v noci sníh a zahalil vše, kam oko sáhalo, do bílého roucha, třpytícího se až k oslepení miliony drobných hvězd. Ondřej rozloučil se s matkou a její rodinou a a uháněl letem ptáka po umrzlé hladině cest.

„Andrušo, můj holubčíku," šeptala mu matka slzíc, když sedal v sáně, „nevíš, jak vrtkavý je svět, v kterémž, věř, žádného není štěstí! Sklame-li i tebe, nenajdeš-li, čeho hledáš, vrať se ke mně! Ničeho se neobávej, mám zmužilosti s dostatek, státi mezi tebou a Michailem. Ty's mé dítě! Co bych pro tebe nepodstoupila?

Při slovech těchto se vzpřímila a hleděla odhodlaně kolem sebe.

Zulíbal drahé její ruce a zahalil se do kožichu, aby nikdo slz jeho nespatřil. Dlouho ještě stála na prahu domu, až jí zmizel; pak vrátila se k dětem skřehlá zimou, které však necítila. —

Dojev svého cíle, pozapomněl Ondřej na čas veškerých dojmů dřívějšího života; rozsáhlé to město, pohyblivý v něm ruch, jeho šum a lesk, to vše zaujalo od prvního okamžiku v Petrohradě mysl Ondřejovu i všechen jeho smysl.

Hned druhého dne vydal se do paláce Naryškiných, jeho a knížete Pomarova příbuzných, kteří jej u dvora měli uvésti. Naryškinové byli přímo s velkým knížetem Petrem spřízněni (druhá manželka cara Alexeje byla z jejich rodu), ale největší zásluhu o milost, kteréž se u příštího cara těšili, měl Lev Naryškin. Velký kníže a manželka jeho oblíbili si ho nad míru pro zvláštní dar parodování a pro lehkou, šprýmovnou jeho zábavnost. Lev dovedl prý mluvit i největší nesmysl spůsobem takovým, že z počátku každý napnutě naslouchal mysle, že to řeč zcela rozumná, až konečně směšnost plnou silou pronikla a celá společnost v homerický smích propukla. „Nikdy mne nikdo tak nerozesmál, jako tento Lev Naryškin," napsala Kateřina do svých zápisků. Považovala ho jaksi za svého šaška, a jakým spůsobem se oba k sobě chovali, vysvítá nejlépe z toho, co sama o něm vypravuje. Nalezlať ho jednou ve svém kabinetu, ležícího na pohovce a zpívajícího píseň „qui n'avait pas le seus commun." Vyšla a vrátila se opět záhy ve společnosti dvou dam, a poněvadž Lev Nariškin dosud na pohovce ležel, jaly se ho všechny tři mrskat pruty, obtočenými kopřivami, tak že mu ruce, nohy i obličej otekly a on tři dni ve svém pokoji uzavřen ztráviti musil.

Lev Naryškin přivítal Ondřeje s otevřenou náručí a uvedl jej ihned ku své švegruši Anně Nikitišně, ani oba bratří v tomtéž domě bydlili.

Anna seděla u své toiletty před benátským zrcadlem. Úprava její byla sice již hotova, ale Anna přehodila si přec ještě peignoir z brusselských krajek, splývající od bílých ramen na zem, neboť komorná věnčila jí právě ještě pudrovanou příčesku drahocennými umělými květy. Anna Nikitišna byla krásná, pravý vzor velké dámy, graciósní a koketní; obzvláště pak krásnou byla v tomto kabinetě, kdež se všechno sněhovovou bělostí skvělo: atlasové čalouny, krajkové záclony a stříbrná toiletta, a kde ona přece úbělavou pletí hrdé tváře nade vší ostatní bělostí vítězila.

Přijala mladého příbuzného neméně přívětivě než Lev Naryškin.

„A vy tedy jste prozatím hlavním rádcem našeho milého strýčka?" ptala se švagra, hledajíc při tom zarůžovělými prsty v perleťové krabičce přiměřenou „mouche" pro sněhovou svojí tvář, a pokynuvši komorné k odchodu dodala: „Víte, že by můj manžel s vámi o toto potěšení zápasil, kdyby právě v Moskvě nemeškal?"

„A lehký věru byl by mu zápas o lásku a přízeň toho milého našeho strýčka, kdybyste, jak vám povinnost káže, manželi svému přispěla ku pomoci, není-li pravda, Ondřeji?"

Anna Nikitišna zasvítila na Ondřeje tmavým bleskem svého unylého oka; Ondřej se začervenal.

„Hleďte, hleďte: on se červená!" smál se Lev plným hrdlem, „jak dlouho jsme již zde cos podobného neviděli? Škoda Ondřeji, že této v Petrohradě vzácné vlastnosti brzy pozbudeš: chodili by se na tebe dívat, jako na zázrak!"

Slova tato nebyla zrovna spůsobilá, aby vrátila Ondřejovu líci barvy normální, byl tedy rád, že Anna povstala, aby se ohledla ve větším zrcadle na dlouhou svoji vlečku, jsou-li řasy její dosti malebné.

„A kde, milý strýčku," tázala se, obrátivši zase k mladíkovi junonskou tvář svou, „kde hodláte začíti svou karieru, na velkém dvoře či na malém?"

„Odpusťte madame," pravil Ondřej, „ale vaše slova nejsou mi dosti jasná."

„Dvůr jejího veličenstva, jmenujeme dvorem velkým," poučovala ho Anna s koketně úmyslným přízvukem mateřského přátelství, „a malým sluje dvůr velkého knížete a jeho choti." Pak přisedla opět k toilettě a dodala žertem: „Žádným spůsobem nemohu vám velký dvůr odporučit, ubezpečuji vás, že by hrabě Šuvalov na vás žárlil, a snad nikoli bez příčiny — vous êtes trop joli garçon, mon cher cousin!" (Jste velmi hezký hoch, milý strýčku.)

„Kdo je hrabě Šuvalov?" ptal se zmateně a znova se zardívaje Ondřej Černyšev.

(Pokračování.)

Pod stany.

Náčrtky z okolí Mrtvého moře. Zaslal *Kvido Mansvet.*

I.

Zvolna klusali jsme jednoho dne ku svým stanům, kteréž rozbity byly u posledního jordánského brodu, jemuž se Helu říká, nedaleko ústí Jordanu do Mrtvého moře. Byl den odpočinku, věnovaný zábavě a přípravám k zítřejšímu, na několik dní rozpočtěnému výletu; příprav bylo potřebí dosti rozsáhlých, ježto jsme ze zkušenosti i doslechu věděli, že nás na východní straně Mrtvého moře mnoho překážek a obtíží čeká.

Tábor náš sestával z osmi stanů, patřících Arabům z kmene Beni Khalla t. j. synů nepřemožitelného, kteříž nás, majíce v čele mladého šejcha Abdallaha, počtem osmadvaceti mužů provázeli, a ze tří velkých stanů pro naši společnost a přidružené Amerikány Rawlinsona a Streetena, dva spleenisty jako pro román stvořené. Celý sbor čítal tedy se sluhy a tlumočníky 39 mužů. Na čtyřicítku doplnila tábor náš osobnost, kteráž se obecné, obzvláštní péči a pozornosti těšila, u Arabů jakési posvátné úcty požívala a nám mezi Beduiny a Araby na východní straně velké služby měla prokazovat — byl to za blahoslaveného rozhlášený fakir čili khalib, řečník a imam (kněz) Ibrahim, muž imposantního vzrůstu, ctihodného vzezření a líbezných mravů, nad své souvěrce vzdělaný, obratný čtenář a písař, znalec koránu a tudíž také předepsaných modliteb, což všechno u Beduinů velikou jest vzácností. Náležel ku kmeni Beni Amir, jehož lidé ještě téhož dne k nám měli dorazit.

Byli jsme na několik set kroků od svých stanů. V tom rozlehla se na oné straně Jordánu rána z pušky, za ní druhá, třetí, čtvrtá, ozval se i krátký válečný pokřik, z něhož fakir Ibrahim okamžitě své lidi poznal, a urychleným klusem spěchali jsme ke stanům, kde zatím už velmi čilé bylo hemžení: naši Arabové chystali se k přepravě Beni Amirů, jejich stanů, zvířat i zavazadel přes řeku, zde na sto a dvacet stop širokou. Voda byla už sice valně opadlá, ale přec ještě asi deset stop hluboká, při tom hlinitá, však co do chuti nikoliv nepříjemná majíc příchuť jaksi nasládlou.

Poněvadž zde dole na Jordánu po nějaké lodi nebo po nějakém voru nikde není ani stopy, musí se koňmo nebo pěšky přebředat; zavazadla pak a vůbec věci, kteréž promočiti se nemají, jako potraviny, šatstvo, střelný prach atd. ukládají se do nepromokavých kožených měchů, jež hermeticky se zavazují. Nad míru živá scéna rozestřela se před námi: nazí Beduini vrhali se s nákladem do kalných proudů Jordánu, drali se jimi vší silou ku předu, postrkujíce plné měchy před sebou anebo za sebou na šňůrách je vlekouce; brouzdali se a plovali napjatými svaly, ale mocný proud vody schvacoval je přece, tak že teprv daleko pod námi šikmou čarou ku břehu doráželi. Koně, po čtyřech k sobě svázáni, plavili se zlostně frkajíce a řehtajíce kolmo skrze přívaly, a kolem nich plovali ruče, jako mravenci směr ustavičně měníce, honci Beduini a vlekli za sebou na provazích tučné ovce, kteréž jako bochníky vlnou obrostlého sádla bez odporu a namáhání na vodách se vznášely. Všechno přeplavilo se bez pohromy ke břehu, poslední ze všech, jako pastýř lidu, přebředl šejch Achmed a kvapil ihned k Ibrahimovi, aby mu čest vzdal obvyklým pozdravem. Ale tento uvítal ho jaksi nemilostivě vyčítaje mu ostře, že jest veliký nesmysl hnáti kmen přes řeku, když se z rána zase nazpět bude musit plavit; na to omlouval se poněkud v rozpacích náčelník, že chtěl míti lid jeho Ibrahima ve svém středu a tu že arci nebylo jiného zbytí, než aby se hora přeplavila k Mohamedovi.

Ulichotiv takto fakira činil také nám pozdrav a ujišťoval nás svým upřímným přátelstvím. Po té dal rozkaz a ihned zarážely se stanové koly do země a za půl hodiny stálo tu 21 černých stanů, kteréž s našimi stany na pohled dosti rozsáhlou vesnici tvořily. Beni Amirové byli veskrz statné postavy, na polo zahalené v modrou bavlněnou látku, staženou v bocích koženým pasem, od něhož kožená kabela s křesacím kamenem a hubkou a džembie (dýka) visely; mimo to měl každý na opasku zavěšený velký lesklý roh na hrubý střelný prach a menší růžek s jemně rozemnutým prachem pro pánev. Všichni shrnovali se kolem nás, pozdravujíce a naše zbraně a jiné lesklé drobotiny s dětinskou zvědavostí si prohlížejíce. Přívětivé pozdravování jejich bylo nám velice příjemno; jeť pro cestujícího v těchto krajinách velice důležito, dostává-li se mu pozdravů čili nic, neboť může býti jist, že ten Arab, který ho nepozdravuje, nějaký zlý úmysl proti němu má. Proto jsou Beduini neunavni v pozdravování, když cizincům přátelsky jsou nakloněni. Co však se jejich zvědavosti týče, stávají se záhy velice nepříjemnými, neboť každý chce zvědět, kdo a odkud jsi (nejlépe učiníš, řekneš-li: jsem šejch od západu), odkud právě přicházíš, co zde hledáš a t. d., a je-li jeden s otázkami hotov, derou se k tobě druzí, aby tytéž otázky jeden po druhém opakovali. Pak vyptávají se obyčejně na „velikého ruského sultána", o kterémž prazvláštní mají ponětí; jeden z nich hádal na př., že je zajisté ruský sultán pětkrát tak veliký a silný, jako já a že má kolem sebe muže pětkrát tak veliké a silné, jako on, všechny s jediným velikým okem na čele (cyklopy). O tureckém sultánu mluvili méně, ale tím více o „jeho 8000 ženách", z nichž prý jedna krásnější je než druhá. „Jen jeden den tak ztrávit v tom harému!" pravil očima mžouraje Achmet, „a pak — ještě jeden!" —

Rawlinson a Streeten musili jim skrze tlumočníky vypravovat o královně anglické; mezi vypravováním ptalo se jich několik zároveň, kolik tisíc má královna kleštěnců, a když jim odpověděno bylo, že nemá ani jediného, dívali se na nás jako na blázny a dali se pak do náramného smíchu, opakujíce posměšně slova — „ani jediného!"

Zvědavost Beduinů nebyla by dlouho došla ukojení, kdyby dotěravým otázkám jejich zvláštní výjev nebyl konec učinil: uzřeli jsme, kterak na protější straně veliký muž jakýs do vody se vrhl a vší silou a s velikou rychlostí k našim stanům ploval; za nějakou chvíli objevil se také na našem břehu a sotva z vody vystoupiv přiběhl v největším chvatu k nám, položil ruce na ra-

mêna vedle mne stojícího Ibrahima a zvolal prosebně: „Zachraň mne!“ Fakir prohlížel si ho chvíli pátravým zrakem a pravil pak: „Jsi z kmene Beni Sukkot, žiju s ním v míru, budiž tedy, přijímám tě do ochrany!“ Na to vyňal z kožené torby řízek chleba, rozlomil jej a podal kousek na znamení přísahy svému ochranci, kterýž ho také ihned požil. Sotva že se to bylo stalo, uzřeli jsme na protějším břehu zase Beduina, který upachtěn k brodu uháněl a za ním pět jiných, kteříž vesměs do vody se vrhli a kvapně k nám plovali. Když byli na břeh vystoupili, zastavili se, jeden popošel několik kroků do předu a pravil s netajeným rozčilením: „Zaběhl-li se do vašich stanů pes jeden z kmene Beni Sukkot, rcete, kde se nachází, abychom jej zabili, jako on zabil našeho bratra. Krev tohoto barví ještě zemi a nic nesmladí její rudou skvrnu, dokud nesetře ji smrt vrahova.“ Ibrahim, kterýž byl dosud před svým chráněncem stál, tak že stihači tohoto ihned nemohli spozorovat, odstoupil stranou a rázem zablýsklo se šest dyk v rukou nových příchozích, kteří na uprchlíka zuřivě se řítili. Ale polosvatý fakir Ibrahim zastoupil jim cestu a zvolal slavně: „Jako že jste z kmene mých přátel Sacharů, zadržte, neboť zbraně Beni Amirů jsou ostré a sáhají daleko do Ghoru; muž, za kterého žádáte, náleží mně dokud slunce za Hebronem sedmkráte nezajde — pak přijdete-li a najdete-li ho, budiž vaším. Jest toliko jeden bůh a Mohamed jeho posel!“

Stihači radili se chvíli; pak přistoupil jeden k fakirovi, pozdravil a pravil: „Ibrahime, chodíš cestou spravedlivých a krok tvůj je posvátný; on však, až tebe opustí, smrti propadne.“ Na to obrátili se všichni a vrhli se — v rukou majíce sáhodlouhé pušky, od spodního konce až přes pánev koží pečlivě obalené a zavázané — do Jordánu a zmizeli za krátko v křovinách protějšího břehu. Pak teprv zvěděli jsme souvislost toho zvláštního výjevu. Hossein, tak nazýval se muž stihaný, zabil před několika měsíci jistého mladíka Araba a následkem toho propukla mezi oběma rodinami tak zvaná msta krevní, kteréž s obou stran již několik členů padlo za oběť. Poslední dobou meškal Hossein několik neděl u spřízněných Beni Amirů a vracel se dnes zase ku svému kmeni; o tom zvěděli bratří zavražděného, byli mu od rána v patách a byli by ho bez naší a Ibrahimovy ochrany zajisté lapili a zabili. —

Křoviny kolem nás začaly nyní prostírati dlouhé stíny a slunce zapadalo jako pod mléčným závojem, což bývá na Mrtvém moři neklamnou známkou blížící se bouře. Beduini té známce porozuměli a začali ihned také ohledávat koly našich stanů, jsou-li dosti pevně zaraženy, utahovali napnuté již provazy a napínali nové, aby vichr stany nemohl odnésti a upevňovali vůbec všechny i na pohled nejnepatrnější částky našeho tábora. A sotva že s prací byli hotovi, rozkácela se již bouře. V několika téměř okamžicích rozložil se temný mrak nad údolím jerišským a černý pruh jeho rozestřel se jako příkrov nad Mrtvým mořem, kteréž pod ohromným tlakem šikmo dujícího vichru vždy výše a výše se vypínalo a spadajíc a rozkvašené vlny dále ženouc s nesmírným lomozem do ztrnulých, pustých břehů mlátilo, jako by si na přírodě nové meze chtělo vynutit. Hrom ráz na ráz rachotil a třískal, že až hory kolem řvaly, blesk šlehal za bleskem, že temné okolí ustavičně v mrkavé záplavě fialového světla se chvělo, a od minuty k minutě stupňovalo se to živlův rozjitření, jako by byl měl nastati druhý den sodomský a gomorský. Příboj rozeštvaných vln velikánů hřímal z blízka i z daleka jako hrozná palba dělová, vzduchem otřásalo rachocení, jako kdyby se byly do černých vod řítily výšiny Neba a Abarimu, a mezi tím zvučelo takové šumění a syčení, jako by to příšerné moře s břehů se bylo dralo, aby záhubu na nás vychrlilo a kolem vody pustošení. Vichr hvízdal teskně ve vysokém rákosí Jordánu a stříkal kolem pěnou a pískem, že nebylo lze oka otevřít. Skály za námi štěkaly po každém blesku uhození, jakoby byly přehlušiti chtěly tu děsně krásnou řvavu rozpoutaných živlů. K tomu stříleli naši Arabové ustavičně ze stanů, aby ustrašenou a po útulku běhající dravou zvěř od tábora odháněli, ovce strachem vřeštěly, koně na řetězích vzpínali se, ržáli a tepali splašeně půdu, psi úzkostně vyli, jakoby se byli pominuli, a přese všechno vál bez oddechu horký vítr, jako by se bylo vše mělo upražit a v popel rozsypat. Byl to výjev, jehož nepostihne žádná obraznost. Najednou omračující rána hromová, jakoby byl blesk zemi rozpoltil, divoký pokřik lidu a zvěře, zmatené volání. Rozhrnuli jsme rychle přikrývky, do nichž jsme hlavy měli zahaleny a v nichž sotva lze bylo dýchat a vylezli ven do bouře: několik stanů Beni Khallův stálo v plamenech! Rychle přeřezávaly se provazy hořících stanů, aby tyto do sebe se shrnuly a tak oheň osaměl; na štěstí zapálil blesk na dolejším konci táboru: kdyby byl některý z našich stanů zachvátil, všechno lehlo popelem, neboť oheň byl by se mohl šířit po větru.

Poslední touto ranou ochabla bouře, při kteréž za celé tři čtvrti hodiny jen několikráte bylo skráplo, hrom rachotil kvapem do dáli prchaje, a vzduchem táhly se lehké výpary sirnaté. Stáli jsme kolem spálených stanů, vyptávajíce se na obnos škody, jež byla Beni Khally stihla a kterouž oni velmi nízko páčili. Ostatní Beduini a Arabové ani si toho hrubě dále nevšímali — nevídáno několika stanů! Amerikán Rawlinson, jemuž se celá bouře nesmrtelně líbila, daroval poškozeným tři ovce v náhradu a obdaření jásali a dělali „velikému americkému šejchu“ ovace, jakoby ztracený ráj opět byli nalezli.

Přikvačivší bouřka překazila nám upravení večeře. Když se tedy živlové zase byli utišili a všechno myšlenkové napnutí odpadlo, zmocnil se celého táboru neodolatelný pocit hladu. Rychle snášelo se tedy dříví a tím časem, co jedni hranice skládali a zapalovali, zabíjeli druzí ovce, stahovali je a vyvrhali. Každou ovci rozsekli na dvě části, ale tak, že půlky zůstaly souvislé, natřeli maso se všech stran jemně rozemnutou solí a položili je pak, když se byly hranice v hromady žhavého uhlí sesuly, přímo na žár a obraceli je každou téměř minutu. Asi za čtvrt hodiny byla večeře po beduinsku hotova; pečeně, ovšem na polo ještě syrová, na stejné části se rozřezala a rozdělila. Synové pouště večeřeli s velikou chutí krvavou horkou beraninu, my však volili jsme raději mosaiku studené kuchyně ze svých vaků a ukojivše potřebu nepokojného žaludku usedli jsme před stany, zapálili cigara a pohlíželi s božským klidem do půvabu východní noci, kteraž se zatím byla vyjasnila a plnou měsíční září vyzdobila.

Beduini, jimž se byla nejspíše požitou beraninou „rozstúpila bodrost v myslech a stla v pážích,“ jali se s obnaženými zbraněmi prováděti všelijaké válečné tance, obyčejnou u nich kommoci po dobré hostině. Po skončených tancích uchýlili jsme se nazpět do stanů a ulo-

žili zemdlené údy na improvisovaná lůžka. Život kolem stanů ztišil se a také příroda pokojně odpočívala; jen slabý větérek šustil v rákosí a ob čas zařvali slídící hyéna nebo šakal, jež stráže naše od tábora odháněly. Za čas také ty zvuky oněměly, a hluboké ticho rozhostilo se kolem a kolem.

Čerkes.

Povídka veršem od *Svatopluka Čecha.*

(Pokračování.)

Ba, již zřídka v chatrči mne čeká.
V les prý zašla, po horách snad těká.
Sedáváme s otcem v tísni němé
a druh druhu péči v oku čteme.

Vracel jsem se jednou, veda koně.
Tu jsem spatřil po vršiny skloně
s kadeří ji větrem rozvátou
chvátající stezkou klikatou.
Znáš tu báji o mladistvé ženě,
k nížto plivník nocí přiletal,
jak jí obličej v tajemné změně
nevídaným vděkem rozkvetal,
že až lidé, vidouce tu krásu,
žehnali se křížem v němém žasu:
nuž', ta báje proletla mi hlavou,
když jsem pohledl jí tenkráte
v krásné líce pod kadeří hravou
šarlatovým ohněm rozžaté,
v oči, kteréž se jak slunce skvěly,
a přec mne ni světa neviděly.
Zachytil jsem pevně její ruku.
„Odkud chvátáš? Co's tak rozčilena?
Odkud v chování tvém náhlá změna?
Svěř mi tajemnou tu slast či muku,
již tak pevně zamyká tvá hruď!
Důvěřuj mi — přítelkyní buď!“
— na ruce jí rty mé zahořely —
„Vždyť já nad svět miluju tě celý.“

Vymkla se mi, zastřela si líce,
pozdvihla je plny bledé krásy,
slzy lesklé povlekly jí řasy
a rty zachvěly se šeptajíce:
„Dobrý kozáče, dík za vše měj!
Po mém tajemství však nepátrej,
nech je spáti v srdci přeubohém —
zapomeň již na mne — s bohem, s bohem!“

Odkvapila. Pět jsem smutných dnů
hlavu klonil jako v těžkém snu,
po čardaku[1]) chodě bez účele.
Náhle Javor objevil se v něm,
zlou jsem zprávu na vrásčitém čele,
horší v oku četl ztrhaném.
Zdálo se, že okamžik mu sbělil
prokvetavý vlas. Hle, co mi sdělil:
Uviděl prý dcerku za svítání,
vzhůru jdoucí po mlhavé stráni
a pak marně celý den jí čekal,
poptával se, po vršinách těkal;
dlouhá, strašná noc se v hory skryla —
Ludmila však s hor se nevrátila.

Na koně jsme vsedli. Křížem lesy
projeli jsme v šírém okolí,
přes balvany, vývrať, přes útesy
drápali se v sněžné vrcholy,
drahé jméno volali jsme stráním —
ohlas nám je vracel temným lkáním.
V němých úvalech den zaplál mnohý —
neozářil stopu drahé nohy.
Zda ten něžný půvab vlků zuby
rozsápaly bílé, špičaté,
neb-li medvěd, záletník ten hrubý,
v náruči jej zdrtil huňaté,
v jezeře-li horském sladce dříme —
nikdy, nikdy snad se nedovíme.

A co dále? Zajdi v českou ves;
uvidíš tam chatu bídnou, pustou.
Stěny, štít i střechu mříží hustou
oplétá jí révy, chmelu směs,
ba, až do jizby se oknem dere.
A tam v hloubi zelenavě šeré,
jížto pavouk rozpřádá své sítě,
hlava sporým stříbrem věnčená,
nad prastarou knihou skloněná,
nehnutostí mrtvou zarazí tě.
Vzhledne-li, duch z mohyly to hledí;
promluvíš-li, nežděj odpovědi. — —
Má pak duše s žalostí je spjata,
netěší mne druhů žert ni smích:
réva družná od prsou mi vzata
a červ upomínky hlodá v nich.“

Bez hovoru dál kozáci jedou.
Slunečko již zhaslo za vrcholem
a zář' růžová se s plavou, hnědou
vystřídala po úbočích kolem.
Tma již čírá na úvalu dně,
s obou stran pak husté vršky lesa
výš a výš' až hvězdná po nebesa
černají se divě, posupně.
Pusto kol. Jen časem na úskalí
pod kopytem jiskra zasvítí
aneb šakala se ozve v dáli
úpěnlivé, táhlé zavytí.

Náhle za balvanem v listů směsi
zablesklo se, rána houkla v lesy;
kůň se vzepjal; těsně kolem čela
junákovi kule zafičela.
Ozvalo se ruské prokletí,
karabina houkla v zápětí
a již starý kozák uzdou trhá.
s koně letí, k balvanu se vrhá,
s obnaženou šavlí nad čelem.
Již i druhý lesklým čepelem
mává nad hlavou a za ním pádí.
V temnu půtka zuřivá se svádí:
šavle zvoní v rázném setkání,
křik tam, hřmot a zubů skřípání.
Náhle ticho. Kozáků dvé vleče
cosi shůry v těžkém oddechu
a teď starší, nad kořistí kleče,
rozkřesává světlo v pospěchu:
zamihly se přilba, mračné brvy,
koulící se oči, rudé krví,
pod zahnutým nosem, černým knírem
sněhobílých zubů záblesky . . .
Zvolal kozák v udivení čirém:
„Nastojte! — toť ďábel čerkeský!“

Uvázali koně; v stezky lemu
oheň rozdělali, sedli k němu.
Polo s pýchou, polo zvědavě
drahnou chvíli na zajatce hledí:
ten se pracně zdvihl, volně sedí
se špičatou přilbou na hlavě,
od níž splývá kolem bledých tváří
pobleskujíc v rudé ohně záři
k hrdlu, šíji rouška ochranná
ze železných kroužků utkaná.
V železnou též košili se halí
ramenou a hrudi mocné svaly
a kde oderval jí půtky ruch,
květnatý se pestří archaluch.[2])
Vzadu ruce lýčím sepjaté
z pod burky se jeví huňaté,
potřísněné krví. Marně blýští
šupiny se nohou ocelové:
neboť pod kolenem z rány nové
rudý mok se řadami jich prýští.
Prázdná pochva na ozdobném pasu
smutně visí.

Šavle opodál
travou v modravém se blýská jasu.
Hodil ji tam vítěz na kinžál,
z jehož rukojeti v rudém svitu
zírá drahokam, jak oko zmije;
sáhovou též pušku viděti tu
vedle nich pak na okrouhlém štítu
věncem nápis prastarý se vije.[3])

Přímo sedí Čerkes. V jeho líci
marně hledáš stopu bolesti,
v palčivé tam ráně hlodající;
sklíčenost ni bázeň nevěstí.
Jako z mramoru jsou rysy krásné:
z černého jen oka vzdor i vztek
divě blýská, záští neuhasné,
a kol rtů, z nichž zuby svítí jasné,
pohrdlivý hraje úšklebek.

Drahnou chvíli takto proti sobě
kozáci a Čerkes mlčky dleli.
Posléz stařík v úžasu a zlobě
čerkesky se ozval k nepříteli:

„Oj, kdes — ďáble huňatý — se vzal
v lůně těchto bohopustých skal,
kde již léta vlk jen s orlem žijí,
a kde Čerkesů jen kosti hnijí?!
Nebojíš se, bloude, pranýře,
oprátky a sněhů Sibíře?“

[1]) Čardak, světnice v prvním patře. — [2]) Spodní přiléhavý kabátec Kavkazanů, obyčejně z pestré, světlé látky zhotovený. — [3]) Čerkesové užívali zhusta starožitných štítů a nápisy latinskými neb starofrancouzskými. Mnozí spisovatelé vyslovují náhled, že tyto štíty pocházejí z válek křižáckých, byvše na Kavkaz uprchlými křižáky zanešeny.

Čerkes mlčel. Roj myšlenek v čele
vrásky hojné, hluboké mu ryl;
pak je zdvihl hrdé, pojasnělé
a tak starci zvučně hovořil:
„Budiž, ďaure! Otevru ti knihu
svého života. Tvé skráně sníh
pokrývá a mnohá šavle v mihu
rudým písmem zapsala se v nich.
Svědek jsi hrdinských našich činů!
Víš, jak často meč jsme tasili
za islam a volnost, za otčinu
a co krve krásné nasili
do hor těchto — mučenické setby —
a jak často kule své a kletby
za vámi jsme posílali s hor,
když jste choulili jak v bouři stádo
znamenané lebky pod prapor.

O což myšlení mé dlívá rádo
u těch bojů slavných, krvavých!
Přesila nesčetných vašich pluků
a děl vašich věčně houkavých
posléz naši odzbrojila ruku.
Podlehli jsme, však se nepoddali.
Národ můj své šíje nesklonil
v jařmo ďaurů. Raděj v tyto skály
slzu rozloučení uronil
a tam daleko za mořem siným
k souvěrcům se schýlil pohostinným.

Však já pravil k sobě: Neopustím
hory ty, jež otců stíní prach,
a, by zpupný, nevěřící vrah
bez trestu jej przníl, nedopustím.
V zemi té, z níž vyštvali nás v bídu,
nedopřeju cizí chátře klidu.
Pomstě zasvětím svůj kinžal skvělý —
živá kanla [4]) za svůj národ celý!

Přeslechl jsem druhů prosby, hanu —
přísahu jsem složil na koranu.
Viděl jsem, jak líně připluly
lodi Turků v hustém, pestrém davu
a kol černých ráhen ve přístavu
různotvárné plachty svinuly;
viděl jsem, jak lehkých člunů roje
snášely jim na klín houpavý
od pobřeží známé postavy,
malebnou směs domácího kroje;
jak se po lanových žebřících
vydrápaly na paluby pusté
mužů ozbrojených davy husté,
vetchých starců, dětí plačících,
jak se stísnily tam v chomáč pestrý
postavy děv útlých, bujných žen,
otec můj a matka, bratří, sestry, —
celý aúl náš, náš celý kmen!
Ještě slední bílou podobu
na břehu jsem spatřil. Zdálo se mi,
jak bych viděl černé víček lemy
haliti se v perel ozdobu
nad závojem bílým, jakby malá
ručka k horám políbení slala . . .
Však i ona vstoupá — spustly břehy.
Plachty rozpjaly se, vítr čilý,
nad vodou se kotvy zatřpytily
a vln pobouřených střikly sněhy
za kormidlem. Lodi vypluly.

Sedě na temeni skály mračné
nad mořem, ve výši nedozračné,
naposled jsem, v sochu ztrnulý,
uviděl svých bratří pestré davy,
druhy dětství, zápasů a slávy,
vše, co z mladosti jsem v lásce měl,
a zpěv rodný z hrdel tisícerých
hromem dunící po vlnách šerých
naposled mi k uchu zaletěl!

Volně pluly lodi zátokou.
Večer byl. Tu moře z nenadání
pokrylo se vlnou vysokou
a mrak vyvstal na nebeské báni.
Bouře hrozná vody rozeštvala:
zatmělo se nad ní — hromu řev —
časem nebesa se ohněm zňala,
posvítila strašný na výjev.
Při blesku, jenž klikatě se míhal
pohledem jsem úzkostlivým stíhal
jednu loď, — v ní bílou podobu.
Viděl jsem, jak na sta bílých ramen
trčelo z ní k nebi, jak jí plamen
stěžeň zchvátil, jak jí v útrobu
otevřenou skály ostrým bokem,
moře vedralo se zlobným tokem,
a jak poklesla a všechno skryl
příšerným svým křídlem Asrafil. [5])

Tehdáž na skále, k níž vlny hřměly,
za rodiče, bratry, aúl celý,
za bílou tu podobu, ty davy
druhů dětství, zápasů a slávy,
za vše, co jsem z mládí v lásce měl,
hlasem velikým jsem v bouři pěl
slova tajemná té velké sury, [6])
jejíž každá svatá písmena
deset andělů přivívá s hůry,
aby vzali v jasná ramena
duši nesmrtnou a v rajská sídla
bílým davem rozestřeli křídla.

Domodliv se, kinžal vytasený
přitiskl jsem k rozžhaveným rtům
a pak opakoval beze změny
přísahu jsem pomsty k nebesům.

(Dokončení.)

[4]) Krevní msta. — [5]) Anděl smrti. — [6]) Sura, kapitola koranu. Zde míněna jest 36. sura, kterou odříkávají Mohamedané nad zemřelým.

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Pokračování.)

Jsa na rozpacích, mám-li nechat kočár klidně odjíždět nebo za ním pospíšit, díval jsem se několik okamžiků, jak úprkem ujíždí; ale hned na to pustil jsem se bez rozvahy za ním. Spěchal jsem krokem co možná nejrychlejším, aniž mi v té chvíli napadlo, že jest to počínání více než bláhové. Na štěstí přispěla mi ku pomoci náhoda; potkalť jsem před staroměstskou radnicí prázdný fiakr. Houknuv na kočího, aby obrátil, vytrhl jsem dvířka a skočiv do povozu křikl jsem na kočího:

„Vidíte kočár, zahýbající právě do Karlovy ulice?“

„Vidím,“ zněla odpověď.

„Jeďte tedy za ním tak dlouho, až jej dohoníte!“

Po těchto slovech sklesl jsem nazpět do kočáru. Kočí práskl do koní a ujížděl úprkem naznačeným směrem. Tak projeli jsme obě ulice Karlovy a octli se na počátku kamenného mostu. Vztýčiv se v povoze spatřil jsem, že kočár Ismenin jede pomaleji než můj fiakr, že jej tudíž nejspíše na konci mostu dohoníme. Zároveň se mi zdálo, že se Ismena dívá z kočáru na zad. Myslím, že mne poznala, neboť hned na to jsem spozoroval, že kočár její ujíždí s rychlostí skoro dvojnásobnou. Pobídl jsem tedy kočího, aby jel ještě rychleji. Kočí uposlechl; ale policista, podle kterého jsme právě jeli, zastoupil nám na chvíli cestu s napomenutím, že se nemá po mostě tak rychle jeti. Kočár Ismenin, jejž nebyla podobně malicherná nehoda postihla, ujížděl stejně rychle; vzdálenost mezi ním a povozem mým byla vždy větší, a když jsme sjeli na počátek malostranské mostecké ulice, kde bylo možno ujíždět úprkem, ztratili jsme stopu Ismenina kočáru úplně.

Kázal jsem jeti co možná nejrychleji až k ostruhové ulici — ale octnuv se tam, shledal jsem, že jsem dal rozkaz mylný. Na hledání zmizelého kočáru jiným směrem nebylo už možno ani pomyslit. Mrzut nad nezdarem tím dal jsem se dovézti k domovu . . . .

S přítelem, kterýž byl společný byt náš neopustil, setkal jsem se v rozjitření daleko větším, nežli jevil on po prvním setkání se s Ismenou, kterou, jak bylo ze všeho patrno, nebyl ani poznal. Počal jsem mu odpovídati na otázky jeho zmateněji, než mi odpovídal tenkráte on — a také u mne trvalo to skoro hodinu, nežli jsem se tak dalece utišil, že jsem mu mohl vše aspoň v obstojné souvislosti vypravovati.

„Náhodou můžeme se dnes také přesvědčit," pravil přítel, když jsem mu byl vypravoval, že jsem se setkal v Týnském chrámě s idealem své obraznosti v osobě vlastní žínky, „zdali je ideal tvůj podoben originalu Murillovy madonny. Dokonalť jsem právě kopii k úplné své spokojenosti."

Po těchto slovech vtáhl mne do svého pokojíku a mlčky odhrnul roušku, kterou byl obraz zastřen. Pohlednuv na kopii Murillovy madonny, podivil jsem se překvapující podobnosti. Výraz tváře, zvláště pak pohled temnomodrých očí byl na plátně proveden mistrně. Nebylo ostatně také divu, neboť obraz byl dokonán po dojmu bezprostředním a k tomu dle vzoru čarokrásné dívky, jejíž uchvacující spanilost byla mne před krátkým časem okouzlila.

Sdělil jsem příteli o podobnosti té svůj náhled. Přítel mě vyslechl a souhlasil se mnou, když jsem mu připomenul, že nemůže býti nižádné pochybnosti o tom, že spatřili jsme oba v Týnském chrámě tutéž osobu; ale že by to mohla býti Ismena, nechtěl nikterak uvěřiti, kdežto já byl o tom úplně přesvědčen. V některých okamžicích arci se mi zdálo, že to nemůže býti pravda, že není možno, aby se něco podobného stalo, že vše, čeho jsem byl očitým svědkem, byl pouhý klam a přelud obraznosti, ale hned na to připamatoval jsem si celou řadu neklamných a nevyvratitelných příznaků, podle kterýchž jsem v čarokrásné dívce poznal svou žínku a přes všechnu pravdě nepodobnost nepochyboval jsem ani dost málo o divuplné, takměř zázračné změně, která se s ní byla stala.

Probděl jsem celou noc v přemítání prazvláštního druhu. Snažil jsem se totiž, vysvětliti sobě podivný tento případ spůsobem přirozeným, ale veškeré mé úsilí bylo marné. Možná, že hlavní příčinou nezdaru bylo neobyčejné mé rozčilení, neboť přes všechnu střízlivost, s jakou jsem od dávna pohlížel na vše zdánlivě nevysvětlitelné, tanuly mi tentokráte na mysli i výklady absurdní a musím se upřímně vyznati, že duch můj bloudil po nějaký čas i v záhadné říši směšné, pošetilé pověry. Zdravý smysl posléze přece zvítězil; ale zázračnou změnu nemohl jsem nikterak vysvětlit. Nutný následek toho byl, že k ránu, když jsem se byl poněkud utišil, počal jsem poznovu pochybovati.

Dlouho však jsem v pochybnosti nezůstal. Sotva že první zásvit pošmourného dne vnikl do mé jizby, zaklepal kdosi na dvéře, a když jsem otevřel, doručil mi jakýsi hošík malý lístek a nepromluviv ani slova odkvapil.

Otevřev chvatně lístek četl jsem následující:

„Duše má nejmilejší! — Možno-li Ti, zapomeň na vše, co se mezi námi bylo přihodilo. Odpusť, že jsem Tě včera nechala v pochybnosti. Byla jsem překvapena; nenadálať jsem se, že setkám se s Tebou . . . . Možno-li Ti zapomenout, možno-li Ti prominout, čím jsem vědomě nebo nevědomě já Tobě ublížila, navštiv mne, prosím Tě snažně, v domě zemřelého mého pěstouna. — Tvá Ismena."

Lístek ten byl patrně psán v největším rozčilení, ale vzdor tomu poznal jsem písmo Ismenino na první pohled. Ani okamžik se nerozmýšleje vydal jsem se na cestu k Ismeně, bych vyplnil její přání. Nechav přítele klidně spáti, pospíšil jsem, co možná nejrychleji. Bylo pošmourné nevlídné jitro; obloha byla zakaboněna a ulice, kterými jsem šel, doposud skoro liduprázdny. Šel jsem touže cestou, kterou jsem se před lety ubíral s přítelem poprvé k bytu Ismenina pěstouna, abych tam měl první svou soukromou přednášku. A jako tenkráte, počalo mi býti i nyní vždy nevolněji, čím více jsem se blížil k cíli své cesty a když jsem se octnul před domem, zmocnila se mne taková úzkost, že bych se byl raději vrátil než do domu vstoupil. Leč touha po žínce přemohla tuto moji úzkostlivou nerozhodnost. S tlukoucím srdcem vešel jsem do domu a zaklepal na dvéře, které druhdy vedly do komnaty Ismeniny. Však v témže okamžiku jsem si připamatoval, že byla Ismena po smrti pěstounově vlastně z tohoto domu zapuzena; ale jemným ženským hlasem uvnitř komnaty pronešené slovo „Vejděte!" přerušilo další reflexe. Otevřev dvéře vešel jsem. Octnul jsem se v komnatě Ismenině, ale nyní zcela jinak a mnohem nádherněji ozdobené než za živobytí pěstouna. Všady panoval vzorný pořádek, každá nepatrnost svědčila o vybroušeném vkusu. U okna, vedoucího na ulici, stála něco přes třicet roků stará ženština v smutečních šatech. Bledá, pouvadlá tvář její byla truchliva; černý vlas poněkud pořídlý a prošedivělý a jen hluboko v důlkách zapadlé černé oko plálo ještě mladistvým ohněm. Dle všeho byla to soudružka Ismenina, které jsem si byl v Týnském chrámě hrubě ani nepovšimnul. Shlednuvši mne odpověděla na mé pozdravení sotva pozorovatelným ukloněním, načež popošedši několik kroků otevřela mlčky dvéře, vedoucí do vedlejší komnaty. Avšak i tato byla prázdna; vešel jsem tedy kvapným krokem do komnaty třetí. Však nežli jsem se poohlednul, spočívala Ismena v mé náruči . . . .

Nebyl to klam, nebyl to přelud, nýbrž nepopíratelná skutečnost . . . . Vždyť cítil jsem ty ohnivé rty, jak vášnivě mne líbaly, vždyť tulil jsem to štíhlé tílko k rozvlněným ňadrům, vždyť líbal jsem to alabastrové čílko i svěží růžová líčka divuplného lesku, vždyť pohrával jsem si v tom hustém, zlatoplavém vlase, jenž splýval jí po šíji, vždyť hladil jsem tu bělounčkou oblou ručku a díval se v to hluboké temněmodré oko s rozkoší takřka šílenou . . . .

A čím mi byla v těchto okamžicích nejblažšího rozechvění Ismenina zpráva, že naleznuvši závěť pěstounovu, stala se universalní dědičkou značného jmění jeho? Vyslechl jsem zprávu tu s jakýmsi uspokojením, ale chladně, neboť veškerou moji mysl bylo zaujalo nevylíčitelné shledání se s vroucně milovanou žinkou. Po čem jsem byl tak dlouho toužil, konečně vyplněno. Měl jsem opět svou žínku, které jsem byl tak brutalním spůsobem ublížil, žínku, která byla na vše příkoří, které jsem jí byl spůsobil, zapomněla. Ale nebylo to již to suchounčké, útrpnost budící stvoření, kteréž druhdy, když v osamělých chvílích tanula mi na mysli vidina mé obraznosti, budívalo v mé duši lítost, nýbrž čarokrásná dívka s výrazem nevýslovné lahody v svěží tváři, žínka, jejíž každé slůvko, ba každé hnutí bylo svědectvím nezměrné, horoucí její lásky . . . .

Teprv později pochopil i ocenil jsem úplně dosah Ismeniny zprávy, že stala se dědičkou jmění pěstounova. Staltě jsem se tím člověkem úplně neodvislým, člověkem, kterýž po dlouholetém odříkání mohl srealisovati veškerá, byť sebe smělejší přání svá . . . .

Znamená-li slovo blaženost vyplnění veškerých přání, pak jsem byl blažen skutečně. Ale vypsati nebo nastíniti duševní můj stav, jest naprosto nemožno. Nepo-

dařiloť se vylíčení nejvyššího blaha lidského ani duchům největším, neboť ani Dante, kterýž přec tak mistrně dovedl vylíčiti duševní a tělesná muka a utrpení v nedostižitelném „Pekle", nedovedl ve svém „Ráji" blaženost a štěstí vyličiti než črtami poměrně mdlými, neurčitými ....

* * *

Shledav se s toužebně želanou žínkou a stav se člověkem samostatným domníval jsem se, že budu také trvale šťastným; očekávalť jsem od změny poměrů zevních také změnu duševní, ale v brzku jsem se přesvědčil, že zůstal jsem co do povahy tímže člověkem, jakým jsem byl dříve. Měl jsem za to, že teprv nyní budu moci žíti v pravém a důstojném toho slova smyslu, ale přes pouhé plány a projekty k novému životu, přes pouhé přípravy jsem nedospěl ... Touha po nádheře, která mne druhdy tak často rozchvívala, pozbyla své intensivní síly; přivykl jsem nádheře, v které jsem nyní žil, úžasně rychle; ale také Ismena zůstala mi na vzdor své zázračné změně jen tím, čím mi bývala druhdy ...

Chtěl jsem samočinně zasáhnouti v plný život, chtěl jsem svrhnouti svou nesmělost a ostýchavost, chtěl jsem vždy a ve všem jednati jen po zralém uvážení dle vlastní své vůle a již nikdy více nechtěl jsem se dát nahodilými okolnostmi vésti nebo popohánět — ale vše zůstalo při pouhém pokusu. Základní rysy mé povahy byly příliš ustáleny, než aby byla podstatná jich změna možná tak rychle, jak jsem očekával.

Vzdav se odvislého svého zaměstnání oddal jsem se zamilovanému svému studiu v obou hlavních směrech se zálibou a horlivostí mladistvého nadšence. Skoupil jsem pomůcky, kterých jsem se mohl dopídit, konal jsem časté cesty do měst blízkých i vzdálenějších, slovem ukájel jsem touhy své výhradně jen dle vlastní libosti. Studium, tímto spůsobem prováděné, zpočátku mi lahodilo, později však stalo se mi lhostejnějším a za nedlouho netěšilo mne jinak než jako před lety, když jsem býval stísněn poměry životními.

Toliko jedinou nápadnější změnu spozoroval jsem u sebe dosti záhy: jakýsi, druhdy skoro nikdy nepocítěný poklid a jakousi jistotu v myšlení a konání. Ale přes to vše vyhledával jsem v brzku zas se zvláštní zálibou samotu, kde oddával jsem se s rozkoší neplodnému snění, jako dříve ....

Žil jsem s Ismenou v domě, jenž jí byl dědictvím připadl. Příteli malíři přenechal jsem svůj byt, z něhož jsem nevzal kromě svých sbírek a preparatů lučebních praničeho. V novém bytě navštívil nás přítel jen jednou. Byv mnou pozván k návštěvě spatřil Ismenu a poznal v ní čarokrásný zjev, s kterýmž se byl setkal v Týnském chrámě a dle něhož dokončil kopii Murillovy madonny, ale od té doby vyhýbal se důsledně našemu domu. Veškeré naše zvaní, aby nás častěji navštívil, bylo marné; počalť žíti život samotářský a jen časem vídal jsem ho projíti ulicí, v které jsme bydlili nebo z pozdáleči někde na procházce, aniž bych s ním byl mluvil ....

S Ismenou byla se stala v ohledu duševním i tělesném změna velmi podstatná. Druhdy tak mírná a tichá žena stala se ženou životní silou překypující, ženou vášnivě, ba šíleně milující. Každý pohled, každé políbení její bylo svědectvím, že dřívější mírná povaha její byla se změnila v netušený plamen náruživosti. V druhdy tak mírné a sensitivní duši bylo nyní cosi neskrotitelného, cosi vášnivě divokého. Veškeré konání její dělo se s jakýmsi chvatem. Nejnápadnější byla mi veselá mysl, bujará svěžest a takřka bezpříkladná neumdlenost Ismenina. Mohlať býti svědkyní případu sebe truchlivějšího, mohla slyšeti vypravování nebo líčení sebe smutnější, svěží veselý rozmar její nebylo možno nikdy na déle přerušiti; mohlať konati cokoli a jakkoli dlouho, mohla podniknouti cestu jakkoli svízelnou a namáhavou, unavenosti a umdlení tělesné neb duševní nebylo na ní nikdy pozorovati. Bylať to pravá rozkoš vídati čarokrásnou tuto bytost neustále jen s blahým úsměvem štěstí v milostné tváři, byloť cosi nevýslovně milého a poutavého ve společnosti podivné této čilé, zdravé, svěží ženy, jejíž hladké čílko, jejíž hluboké, temněmodré oko nezachmuřila nyní ani nejmenší nevole, ani nejnepatrnější stín hněvu nebo zármutku ....

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Zapovězené ovoce.

Napsal *E. Navarro della Miraglia*. Z vlaštiny přeložil *M. V.*

Již tři léta žil, lépe řečeno, živořil na venkově. Strýc jeho zůstavil mu umíraje rozkošný letohrádek v dolní Kalabrii. Ležel na výšině, na dostřel z kuše vzdálený od vesnice. Kolem něho rozkládal se pomerančový lesík; dvé vížky, osazené holuby, sloužily mu za ozdobu. — Každodenně časně z rána vycházel si Alfons procházkou na břeh mořský. Kráčel obyčejně zvolna, ruce maje na zad složené, kouřil, blouznil a těkal zrakem po krajině. Chvílemi zastavoval se s venkovany, aby s nimi porozprávěl o pěkném počasí neb o dešti. Pak vracel se domů, snídal a četl anebo hrál v kulečník samojediný, s tágem na polo zlomeným, až do večera. — Snadno pochopíte, že měl mladík náš při tomto spůsobu života dlouhou chvíli; však stejně byl jej omrzel život hlučný a skvělý. Dlouhý čas byl v Paříži a dva- neb třikráte procestoval Evropu všemi směry. Finance jeho nebyly pak zcela v pořádku. I chtěl je zlepšiti, a za tím účelem zveleboval půdu, vysušoval bařiny, zakládal sady. — Ostatně, mám-li říci vše, míval Alfons ob čas jistá vyražení. Dvakráte za rok, nevím již o jakých svátcích, brávala na návsi hudba z blízkého města bez přetržení. Při té příležitosti oblékly se venkovanky v nejkrásnější živůtky; syndikus se oholil a farářova kuchařka ozdobila se šperky, jako nějaká madame; kejklíři, ustrojeni v červené šaty, polykali zapálenou koudel na cestách; mlynářští běhali o závod, aby dosáhli ceny — hedvábného to oděvu a pastevci zabíjeli husu.

Však na tom nebylo dosti. Jednou týdně, v sobotu večer, docházel do domu baronky Moskuzzovy. Nebylo ctihodnější dámy nad ni. Byla to vtělená ušlechtilost. Každý pohyb její byl důstojný, odměřený a příhodný. Mluvila málo, ale vždy velmi spůsobně. Trávila na venkově skrovné své příjmy. Měla tři dcery.

Starší Antonietta byla velmi krásná. Bylo by nesnadné, důkladně ji vypodobniti. Nedávno jsem poznal, že se malba pérem hrubě nedaří. V inkoustu není tónů ani barev. Slovo vzpouzí se jistému jemnému stupňování. Často zůstávají mnohé věci, zřejmé pisateli, čtenáři nepochopitelnými. Příčinu toho snadno lze nalézti: spisovatel přechází od myšlenky k vyjádření, čtenář jde cestou opačnou, stoupaje od vyjádření k myšlence.

Dosti! Antonietta byla děva vnadná. Chceme-li přísně posuzovati, byla postava její trochu příliš plná a pleť její příliš

nachová. Strojila se dle módy, však ne úplně; milovala spíše rokoko. V řeči uápodobila dětinskou prostotu. Velmi často zdvihala oči k nebi, aby se zdála melancholickou a zamyšlenou. Pila ocet, aby zhubeněla, a požívala mnoho cypřiše, aby se jí nachové růže z tváře ztratily. Ostatně byla dobré stvoření, kam ji kdo postavil, tam zůstala, vyšívala pěkně, uměla francouzsky a hrála trochu na piano.

V okolí přisuzoval ji v duchu každý Alfonsovi. Jemu však, ačkoli viděl krásu její, ani ve snu na mysl nepřicházelo, aby ji pojal za choť. Přes to zdá se, že by baronka Moskuzzova byla šťastnou bývala, kdyby se byl stal jejím zetěm. Bedlivý pozorovatel byl by zpozoroval, že mu kladla tisíceré léčky ve prospěch dcery své. Každý večer hrála s ním dámu; se zvláštním úsměvem podávala mu čaj, smetanu a zákusky. Časem vychvalovala mu také, jako mimochodem, život manželský. Někteří tvrdí, že Antonietta podporovala plány matčiny. Však důkazů není. Buď tomu jakkoliv, jisto jest, že aspoň nechtěla ničím sympatii Alfonsovu od sebe odvrátiti. Veselá a těkavá svou povahou, stávala se zaraženou a vážnou v jeho přítomnosti. Některé večery, místo aby se byla účastnila v zábavě, odcházela do svého pokoje, a tam po mnoho hodin nepohnutě sedala, naslouchajíc sladkému klokotání slavíka a pohlížejíc na paprsky měsíce, jež v moři se lámaly.

Znenáhla ztrácela Antonietta svou přirozenou veselost. Po uplynutí jara opanovalo ji na dlouho nespaní. Čítala sentimentální romány; hrávala smutné romance Chopinovy. Konečně jí oči vpadly, tváře pobledly, zhubeněla značně, špatně dýchala. Jedné noci zastihla ji matka plačící. Byl povolán lékař. Lékař ten, hudlař, ohledal tepnu i shledal, že trpí něčím, co jmenoval „dispepsia complicata“ (nechuť k jídlu). Dívka položila jednu ruku na srdce a usmála se.

Jednoho dne na počátku července odebral se Alfons k baronce Moskuzzové proti svému obyčeji po snídaní. Baronka byla ještě v kostele s mladšíma dcerama. Antonietta seděla ve stínu před letohrádkem. Dva malí psíčkové laškovali spolu, běhajíce sem a tam po chodníku. Ptáci prozpěvovali mezi stromy. Zlaté rybky mihaly se vesele rejdíce v mramorové nádržce. — Všecko bylo veselo; však přes to cítila ubohá dívka v srdci hluboký žal. Sestřičky byly jí natrhaly mnoho kvítí; měla kvítí to v klíně, ozdobila si jím vlasy, některým kvítkům lupénky otrhala, blouzníc při tom i nevědouc, co vlastně činí.

Alfons ji pozdravil a tázal se po baronce.

„Máti odešla,“ odpověděla. „Sestry odešly s ní. Však vrátí se brzo. Posaďte se.“

„Děkuju.“ Alfons se posadil. „To kvítí na hlavě vám velmi sluší.“

Antonietta se zarděla.

„Jsou to tamarišky a kvítí korálové.“

I dala mu jich několik. Mladík k nim přivoněl.

Děva řekla: „ty nevoní.“

„V skutku — nevoní. A jaké je zdraví vaše?“

„Velmi dobré. Matka má je pevně přesvědčena, že jsem nemocná. Však neschází mi nic.“

„A přece jste bleda.“

„Nepopírám to . . . život jest mi obtížný — to jest má nemoc.“

Sklopila oči. Alfons zvolal:

„Život že vám jest obtížný, ve vašich letech! A proč?“

„Nevím. Kdybych to věděla, nechtěla bych to říci, bála bych se, že se mi proto vysmějete.“

Zamlčela se; po chvíli opět začala, vnitřní jakousi mocí puzena.

„Pohrávám si s illusemi a nadějemi zničenými, jako větry chladného podzimku budou si pohrávati se zvadlými listy těchto stromů, nyní tak zelených.“

Zdálo se, že dívka podléhá vnitřnímu pohnutí. Oči její zářily zvláštním leskem.

Tu poprvé problesklo podezření myslí Alfonsovou.

„Upokojte se,“ pravil. „Odpusťte, promluvím-li upřímně —“ Vázl.

„Jen pokračujte!“

„Čtení nějakých knih vám bezpochyby spletlo hlavu. Přestaňte čísti.“

„Kdybych nečtla, nudila bych se k smrti.“

„Nudění jest obyčejně buď nelibost jakás aneb touha. Jakou nelibost vy můžete cítiti? Po čem můžete toužiti?“

Dívka mlčela. Alfons pokračoval:

„Nelíbí-li se vám život klidný, žádáte-li si hluku světa, lituju vás. Společnost jest divadlo, v němž první místa příliš jsou drahá. Štěstí je chiméra . . . .“

„Nikoliv; jest to lhostejnost spojená s dokonalým sobectvím.“

Co tím chtěla říci? Chtěla se tím dotknouti chladnosti Alfonsovy? Domýšlel se toho i zeptal se:

„Myslíte snad, že jsem já sobíkem?“

„Bůh uchovej, abych co's takového myslila. Jste člověk duchaplný; každý to tvrdí, a já jsem o tom přesvědčena. Avšak duch jest malým hrotkem, který vždy někoho bezprávně poraňuje.“

„Což jsem vás snad urazil? Provinil jsem se — ač nevěda — v něčem proti vám?“

„Nikoliv.“

Rozmluva stávala se rozpačitou. Antonietta nemohla zakrýti podivný svůj rozmar. Každé její slovo, každý pohyb utvrzovaly Alfonsa v podezření, kteréž se bylo před chvílí v něm zbudilo. Však tvářil se, jakoby nerozuměl, okazoval tvář vážnou a chladnou. Však přes to vířily city dívčiny, příliš dlouho utlumované, bouřlivě v nitru jejím. Bouře tato obrážela se v jejím obličeji. Krev rozlévala se jí po tváři. Několik minut trvali mladí lidé v mlčení, každý do svých myšlenek se zahloubávaje. Předměty vnější působily velice na ducha Antonietty. Jednání Alfonsovo přispívalo snad k zmírnění dojmů, které se v ní budily.

„Ach!“ zvolala pojednou, jakoby bez sebe, zrak do dálky upírajíc, „jak krásný to den! jak krásná krajina! Přála bych si umříti.“

„Žertujete,“ odpověděl Alfons s úsměvem, však znepokojen opravdu v srdci svém . . „Chtěla byste zemříti ve květu svých let? Jaká to pošetilost! Obraťte mysl svou k životu.“

„Vy tedy nepochopujete, že jsem nešťastná?“ pravila dívka. Prsa její úzkostně oddychovala, srdce jí bouřilo.

„Pochopuju, že jste příliš citlivá,“ řekl Alfons, odhodlán jsa vyhnouti se všemu vysvětlení. „Však citlivost jest semenem jedovatým, jež rozmnožuje útrapy života a plodí utrpení netušená. Utvořila jste si snad nějaký románek, sníte snad o nějakém životě poetickém, o budoucnosti, poseté lupénky růžovými.“

Antonietta poslouchala s úzkostí.

„Konečně vidíte na obraze tom bytost nějakou, obdařenou vší dokonalostí, mladíka, jenž za ruku vás vede, kdož ví po jakých nivách nebeských.“

Ohnivá palčivost zbarvila obličej Antonietty.

„Na neštěstí,“ pokračoval Alfons, „nejsou ty myšlenky vaše než pouhý sen. Moderní mládež má mysl pochyblivostí zaujatou; srdce její podobá se k pustinám horkého pásma, na nichž ani travička neroste.“

Když pak se situace příliš rozpačitou stávala, doložil Alfons:

„Máti vaše dlouho nepřichází. Dovolte, abych odešel. Vrátím se zítra.“

Ale nevrátil se již. Druhý den na to nevyšel z domu, nehrál billard, nečetl časopisy, nekouřil svou dýmku. Rozmluva, již byl měl s Antoniettou, vracela se mu stále na mysl. Ona ho milovala — nebylo pochybnosti — ubohá!

Zasnoubili byste se — bez rozmyslu — s dívkou na venkově vychovanou? Nikoliv, není-li pravda?

Alfons umínil si, že nebude dále navštěvovati dům baronky Moskuzzovy.

Po dvě soboty čekala Antonietta na darmo a sušila podtají horké slzy. Doufala nějaký čas. Konečně dověděla se jednoho dne, že se Alfons do Neapole odebral.

Staří jeho přátelé přivítali jej s otevřenou náručí. Začal znovu navštěvovati divadla, besedy, Gran Caffè a nábřeží Chijajské. Účastnil se nudných obědů a skvostných večeří; ani jednou nevynechal večerní zábavu. Pro jistou komediantku podstoupil souboj; pil, hrál a dělal odvážné sázky.

Však přes to všechno Alfons zábavy nenalézal. Něco mu scházelo; co, nedovedl si sám říci. Mysl měl zahalenu, v srdci pusto. Bylo mu, jakoby oplakával sladký klid svého statku. Vzpomínal si někdy na Antoniettu? Jen zřídka.

Jednoho večera odebral se Alfons na první zábavu u kněžny di San Menandro. Jaká to zábava! Jaká sláva! . . . Ale později, když o tom klidněji přemýšlel, poznával, že zábava neměla nic neobyčejného. Sály hemžily se hosty a horko tam bylo nesnesitelné zrovna jako jinde. Mnoho tam bylo sloužících, mnoho kvítí, mnoho světel. Oči dam zářily aspoň jako jejich diamanty. Smálo se polohlasitě a za vějíři pomlouvalo

se. Hudba hrála nejveselejší valčíky Straussovy. Elegantní páry tančily do kola. Jemný hebounký prášek a jakási párová mlha zvedala se z bezsrstných koberců. Unavený zrak Alfonsův bloudil sem a tam, aniž by kde byl utkvěl, zrovna jako jeho tužby. Bylo již půl hodiny po půlnoci a on dosud nebyl tančil. Zíval po tajmu v koutě. Myslil, že by lépe bylo, aby šel spat. — —

Však co se náhle stalo? Množství se vlní. Některé dámy metají žárlivé hledy, někteří mladíci nasazují si sklíčka a vypínají se na špičky. Se všech stran, se všech skupin šumí šeptání plné podivu. Kapelník dvakráte, třikráte špatně udeřil, tance se pletou. — — — Jakási dáma a sice mladá dáma, usmívající se, překrásná, zářící junonskou krásou kráčí ku předu.

Holohlavý jakýsi člověk, na prsou samý kříž, s natřenými licousy podává jí rámě. Vede ji přes sál, jako v triumfu až k paní hostitelce.

Dáma pozdravuje jako nějaká královna. Alfons vida ji, tlumí tlukot srdce. Jest to Antonietta.

Avšak dáma ta, dnes oslňující, málo se podobá včerejší dámě prostosrdečné. Podoba její nabyla překvapujícího rozvoje. Tělo je svižné, život útlý, obličej zářivý a příjemně bělostný. Zdá se, jakoby víly byly utkaly krajkové její roucho, celé poseté umělými růžemi. Šíje její je ovinuta temnými perlami. Na hlavě jí září diadem z rubínů.

Změna se děje v srdci Alfonsově. Přemáhá se, tváří se nevědomým a táže se jednoho přítele:

„Kdo jest ta dáma?“

„Vévodkyně Fabiany. Průvodce její jest manžel její, římský potomek Fabiův, veliký hodnostář korunní. Přeješ si jej poznati?“

„Nikoli, děkuji.“

„Jen pojď přece.“ Oba jdou.

„Vévodkyně, představuji Vám markýze Alfonsa z Castelluccia.“

Vévodkyně bledne, však přece nuceně se usmívá a lehce se uklání.

„Vévodo . . .“

Však vévoda neslyší. Dal sa do řeči s prefektem. Choť jeho potlačuje pohnutí, jež vnitrem jejím zmítá, Alfonso otáčí rozpačitě kloboukem. Přítel jeho tuší, že v tom něco vězí a vzdaluje se.

„Nemáte mi co říci, markýzi?“ táže se Antonietta s ironickým pohledem.

„Mám Vám mnoho co říci, však nikoliv zde, ani nyní.“

Hudba ukončila jeden valčík a začíná druhý. Vévodkyně dává si nožkou takt, šat její se vlní, hlava se pohybuje.

„Chcete tančiti?“ táže se Alfons.

„Chci!“

I tančí a točí se do kola nějakou chvíli, jako dvě pírka, jimiž větřík pohrává. Poněvadž jest vévodkyně unavena, usedají si. Rozpřádá se zábava hlasem přitlumeným. Nejvznešenější mladíci pohlížejí na Alfonsa kradmo a se závistí.

„Netušila jsem nikterak, že Vás zde dnes naleznu,“ praví Antonietta.

„Ani já jsem netušil. Náhoda tak někdy dobře věci provádí.“

„Ah! . . . Co víte nového o našem venkově?“

„Nic! Již jsem se tam nevrátil; nezanechal jsem tam nikoho, jenžby mne miloval.“

„Jste o tom přesvědčen?“

Alfons se opravuje:

„To jest . . . to jest . . . .“

Více nedovedl říci; zajíká se, mate se, i plete do léček svých vlastních myšlenek. A jak by se nezaplétal? Vévodkyně pohlíží na něj tak zvláštním spůsobem! Ona jest svůdná, božská. Kdyby tam nebylo tolik lidí, chtěl by jí klesnouti k nohoum. — Žádné místo není k jistým rozpravám tak příznivé, jako ples. Živě střídající se fráse, přetrhované, smělé, mezi jedním a druhým zatočením.

Alfons a Antonietta pověděli si po přestávkách mnoho věcí. On choval se pokorně a doléhavě, ona vedla si jaksi ostře a ironicky. O páté z rána zvedla se vévodkyně, aby odešla. Manžel vyšel před ní do předsíně.

„Zůstaňte ještě chvíli,“ pravil Alfons.

„Již je pozdě.“

„Dovolíte, abych Vás někdy směl navštíviti v domě vašem?“

„Nedovolím!“

„A proč to?“

„Jednoho dne jste mi řekl, že štěstí jest chiméra. Však seznala jsem, že jest štěstí teplý a dobrý plášť, zhotovený, aby držel mysl stále v stejné teplotě. Tohoto pláště polovici jsem dala svému choti a nezbývá mi pro Vás již ani lemu. Dobrou noc!“

„S bohem!“

Po nějakém čase vrátil se Alfons na svůj statek.

Ukázky poesie francouzské.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

A. de Lamartine.

Genius v úkrytu.

(J. Reboulovi.)

Duch, jehož vanutím se lidská duše vznítí
 a v harfu nebes promění,
ten zhrdá bohatstvím, kde nach a zlato svítí,
o střechy paláců svým křídlem nezachytí,
 jenž sletá s nebes v plameni!

Pod opuštěný strom on náhodou se sklání,
 nad stájem křídla rozklene,
pod střechou slaměnou, kde chudoby zní lkání,
veliké tajemství s úsměvem jemným chrání
 v kolébce slzou skropené.

To dítě Homer jest, s nímž služka davem pílí
 a jež zahřívá její dech;
to hoch jest pod bukem, jenž zdřímnul malou chvíli
a pláče pro kozy, jež z pastvy zabloudily
 a Virgil sluje po letech.

To Mojžíš v Nilu jest, jímž třásl proudů nával
 v kolébce z listí platanů,
z tisíců jediný v Sinaje blescích stával
a dříve cihly hnět a kámen otesával
 pro mohyly svých tyranů.

Tak v srdce hlubinách pud tajný ukryt bývá
 pro nesmrtelnost zrající,
ve ňadrech kamene tak zlato se ukrývá
tak perla ve moři, diamant v stínu snívá
 a ve tmách sláva zářící.

Sám sebou zrozený, pták božský, plápolavý
 edenu nachem sláva jest,
vždy slétne za sto let na miláčků svých hlavy
a zmizí na věky — kde jeho původ tmavý,
 kdo může dáti pravou zvěst?

A proto nediv se, že tvojím hostem bývá
 duch písní, anděl nadšení;
jen vzpomeň Jakuba! Sen velducha se skrývá
v té hlavě nejraděj', jež v pustých nocích mívá
 za polštář tvrdé kamení!

Já sám ó jak bych dal rád všecko svoje jmění
 vše zlato, jež mi osud přál,
za chvíli jedinou ve bolném roztoužení,
kdy otce vinici jsem v děcka šťastném snění
 i s fíky jeho svojí zval.

Za píseň oněch snů, jež v duši mojí hrála
 již nenahradí zlato víc,
za chvíle večera — zář slunce v sklonu plála —
při krbu hořícím když matička má stála
 chléb k večeři nám chystajíc.

Co zatím pospolu jsme za bukovým stolem,
 jejž úsměv její lásky kryl,
ku prosté večeři se usadili kolem,
dík bohu vzdávali za pokrm daný polem,
 za chléb, jenž na den postačil!

Názvy ulic v Jeddu.

Názvy ulic v každém hlavním městě jsou jako illustrace k jeho dějinám. Vidíme to v Praze, z části vidíme to v Paříži, kde názvy ulic na mnoze na války se vztahují, a o ulicích města Filadelfie dí básník Longfellow, že názvy jejich upomínají na stromy vyhubeného pralesu. Vizme tedy jaké světlo vrhají názvy ulic v Jeddu na národní charakter Japonců. Jmen na veliké bitvy upomínajících není zde naprosto, ačkoliv se v Japonsku mír za vyjímku považovati může, kdežto válka krvavým téměř pravidlem po mnohá sta let byla. Japonec nazývá nyní vlast svou s pýchou „zemí velikého míru“ a tu na snadě jest, proč nevolí válečných jmen k označení ulic hlavního města svého. Slaviti jména bitev, válečných hrdin a p. bylo by mu činem velmi nepolitickým, neboť jitřil by tím na novo rány ledva zahojené a vzbuzoval zbytečně hořkost — nebylyť války, jež Japonsko vedlo, nikdy téměř jiné, než občanské.

Jména vynikajících Japonců podobně málo kde názvem ulic zvěčněna jsou, což velmi podivuhodné se jeví vůči zvyku evropskému, kde jména ulic hlavních měst na mnoze seznamem jsou jmen politiků, učenců a umělců. Toliko některé ulice Jedda nesou jméno po císaři Hadžimanovi, totiž ty, ve kterých chrámy, císaři tomu zasvěcené se nacházejí. Jeť Hadžiman Japoncům zároveň bohem války. Některé ulice dále mají název znamenitého některého šermíře, jiné kněze a p. Tak zasvěcena je ulice Kianda Miyamoto šermíři jednomu, poněvadž po mnohá léta vrahy otce svého po krajinách japonských pronásledoval. Ulice Yayosngaši zasvěcena je jakémusi Hollanďanovi prokázavšímu druhdy zemi značné služby. Ovšem nezní jméno to právě po hollandsku.

Podivuhodno jest, že ani bohům není mnoho ulic zasvěceno, kdežto přec náboženství japonské značnou řadu bohů vykazuje. Jen tři ulice mají název některého božstva, jiné tři nazvány jsou po báječném draku, což je počet nápadně skromný, uvážíme-li, jak často se v pověrách japonských s potvorou touto setkáváme.

Názvy ulic města tohoto svědčí hlavně o nadšené a vůbec známé lásce Japonců k přírodě, kteráž v krajinách tak krásných a u lidu tak vnímavého netoliko pochopitelna jest, nýbrž i nezbytnou se jeví. Z třinácti set jeden a sedmdesáti ulic, jichž Jeddo čítá, obdržely dvě třetiny názvy své podle předmětů z přírody.

Především je viděti z města na několika místech blízká pohoří, a odtud dvě ulice název hřebenů horských nesou. Vedle toho na tucty je ulic vrbových, smrčinových, kamenných, polních a bambusových. Město rozděleno je na devadesát šest okresů, každý z těchto okresů má aspoň jednu ulici smrčinovou.

Jsou zde východní, západní, severní a jižní ulice smrčinové, průčelné, postranní, zadní, chrámové, horské, dlouhé, krátké, staré, mladé, nové, nejnovější atd., též ulice větve smrčinové a kmene smrčinového. Podobně často naskytá se vrba v názvech ulic Jeddských, a tolikéž bambus, který ve všech možných tvarech k označení ulice volen bývá. Z říše bylinné obdržely dále názvy své ulice houbová, rýžová, sitinová, třešňová, cedrová, palmová; sem spadají také názvy ulic: kytková, sluneční, jarního slunce, stínová, trávníková, dvojkořenná, mlhová, a slívová. Ze všech těchto jmen nejedno dva i třikráte se opakuje.

Však i ze zoologie celá řada ulic názvy své obdržela. Jsou zde ulice: opičí, želví, čápí, jezevčí, sokolí, žraločí, medvědí, husího hnízda, červeného péra, bažantová, vraní, dvaceti koňů, pazouří a podobné jiné, z kterýchžto jmen zase mnohé několik ulic vyznačuje.

Vedle názvů z přírody, také jména potřebných předmětů k odznačení ulic slouží. V zemi, kde domy téměř výhradně ze dřeva se budují, nemůže překvapiti okolnost, že nacházíme v Jeddu asi dvacet ulic dřevěných a kmenových. Časté jsou také názvy ulic: hrncová kotlová, stolní, atd. Solních ulic je množství, tolikéž indigových, pokrývkových, vějířových, kuchyňských, jehlových, dřevěno-uhelných, kožených atd. Několik ulic má názvy pečených aneb vařených ryb; nalézají se tu i síťová, puškvorcová a pryskyřicová ulice. Jediné jsou ulice tří klobouků a metařská, za to však celá legie uliček slepých.

Názvy řemesel nesou ulice kovářské, tesařské, a barvířské, a všecka tato jména několikráte jsou zastoupena. Vedle nich neschází ani ulice jockeyská, nájemnická, námořnická a pilařská.

Jakých zbraní Japonci užívají, jména ulic také nám vypravují. Choditi se tam ulicemi zbrojnou, přilbovou, šípovou, lukovou, toulcovou, pochvovou a oštěpovou.

Aby pak vypočítávání naše do nekonečna se nerozvleklo, uvedeme jen ještě názvy ulic alejové, věrného přátelství, sklepu kořalkového, blahopřání, šach-matu, vrabčí, lakové, myriadové, brokátové, pokladní, mincové, oltářové modrohorské, horského vánku, opičí hudby, manželské lásky (!); modroskalní atd.

Jak viduo, není rozmanitost příliš veliká, což arci tím se vysvětluje, že Jeddo, jako Londýn, splynutím mnoha vesnic (asi prý ze sto a pětadvaciti míst) vzniklo. Každá taková víska měla ovšem své pokřtěné uličky, a takž stalo se, že nyní mnoho ulic jeden a týž název nosí. Proto musí se také při názvu ulice vždy ještě název okresu udat; jiné adresování do Jeddu je marné.

V Evropě jsou názvy ulic vždy na rožním domě buď v kamenu vytesané aneb na plechových tabulkách napsané; podobného zařízení Japonci neznají. Za to přilepen je na každém domě kus papíru, na němž napsány jsou: jméno domácího pána, počet rodin, a členů jednotlivých těchto rodin číslo domu, a konečně i jméno ulice.

(Z časopisu „The Japan Mail“.)

Drobnosti.

— Uhranutí. Pověru, že jistí lidé mohou zrakem svým člověku neb zvířeti buď úmyslně neb nevolky uškoditi, nalézáme u všech národů. Dosud říkává se i v Čechách o lidech, jimž náhle rozbolela hlava neb kteří do mdlob upadli, že je někdo uhranul. Nejvíce rozšířena jest pověra ta dosud v zemích tureckých, zejmena v Albánsku. Obzvláště chrání tam před uhranutím děti a zvířata, zavěšujíce oněm rozličné amulety, těmto modrou perlu kolem krku. Vydá-li se Turek s dítětem na cestu, namaluje mu kruh nebo půlměsíc pod nos, katolický Albánec kříž. V některých krajinách tetovují děti takovými známkami, vypichují je totiž dětem do kůže a obarvují pak vybodané obrazce žíravými barvami, obyčejně modrou. Chválení dětí, zvířat neb i polních plodin slyší otec neb hospodář v Albánsku velmi nerad; neboť je pokládá za uřknutí neb uhranutí, kteréž vychváleným předmětům může záhubu spůsobiti. Chce-li se kdo na dítě neb i na dobytče blíže podívati, musí, aby se nepříjemnostem vyhnul, činiti, jako by mu chtěl plivnouti do očí, neboť plivnutí takové pokládá se za prostředek proti uřknutí; ale musí se při něm též vyřknouti slovo „česnek“. Obyčejně léčí se uhranutý neuřknutou vodou. Vodu tuto musí přinésti z pramene aneb (aby byla vydatnější) ze tří pramenů a nesmí při tom ani promluviti ani se ohlednouti; do vody té namočí se pak tři kopřivy, jimiž se uhranutý kropí. Mimo to dávají mu poupě neb mlází morušové do úst. Šestinedělky musí míti stále morušové větve a neuřknutou vodu po ruce. *J. J. T.*

— Kočky požívají u horských kmenů albánských obzvláštní úcty. Dle pověsti, v Albánii rozšířené, uvedl prý sám spasitel kočku na zem. Byl prý totiž kdysi hostem v jednom domě albánském, kde se hemžilo tolik myší, že hodující ani pokrmů na talíři svém před nimi uchrániti nemohli; tu vyklouzla prý k rozkazu pána Ježíše z jeho rukávu kočka a rozehnala i podávila ty nezvané hosty. Zabití kočky jest v Albánsku činem pohoršlivým. Pošlé kočce vystrojují děti z domu a sousedství slavný pohřeb a vkládají k ní do hrobu zamilované její pamlsky, jako slaninu, ptáky a p.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 70 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Anna a Lev se dali do smíchu.

„Již pojďme!“ pravil Lev. „Rozumí se, milá Anno, že bude míti malý dvůr tu zvláštnost, počítati panensky se zardívajícího Ondřeje mezi své dvořanstvo. Co pak se hraběte Šuvalova týče,“ pravil k Ondřejovi, „nuž hrabě ten požívá veliké přízně.“

„Řekněme raději největší přízně,“ smála se Anna Nikitišna za libě páchnoucím šátkem.

„Největší tedy přízně,“ pokračoval Lev, „u jejího imperatorského veličenstva, carevny Alžběty.“

Rozloučili se s Annou. Ale mezi tím, co sluhové v předsíni Ondřejovi do šuby pomáhali, vrátil se Lev spěšně do boudoiru švegruše.

„Slyšte!“ pravil k ní pološeptem, „buďte několik dní churava a nevycházejte z domu. Až vám řeknu, pozvete Ondřeje Černyševa na večer k sobě; bude to za tři nebo čtyři dni, až jej totiž uvedu u velikého knížete.“

„Ah!“ divila se Anna, „k čemu to?“

„Není-li pravda, že je Ondřej neobyčejně sličný?“ tázal se Lev neodpovídaje k její otázce.

„A ta prostota jeho řeči a snivost jeho oka!“ pravila Anna ne bez zápalu. „Ten nádech lesní samoty sluší mu věru à ravir! Za krátký čas bude celý Petrohrad zamilován do našeho strýčka.“

„Doufám, že bude,“ odtušil Lev; „než strýček náš je k ženštinám zcela lhostejný.“

„Oh, uhlídáme!“ pravila rychle Anna.

„Prozatím jednejte, jak jsem vás žádal!“ odpověděl Lev maje se k odchodu.

„Ale tážu se ještě jednou, proč to?“

„Stane se tak jen k větší slávě Naryškiných!“ prohodil Lev a odkvapil k Ondřejovi. —

Den, na který Ondřej s dychtivostí čekal, přišel konečně. Pan Bibé, Lvův pařížský krejčí, přinesl v pravou hodinu objednané nové šaty, a pan Guimbel, francouzský klenotník, poslal zakoupené skvosty, jak byl slíbil, s tím ještě dokladem, že ani v pověstných zlatnických krámech Palais Royalu by podobných nalézti lze nebylo. Zářil tedy Ondřej toho dne plnou nádherou širovládné bohyně Módy.

Lev Naryškin vyhlídl zatím nejpříznivější dobu pro uvedení svého svěřence na kluzké a nebezpečné parkety dvora, dobu, kdy velký kníže byl nejrůžovějšího rozmaru, totiž den, v který věděl, že dojde Petra nová zásylka lihovin, aniž by to tajná policie carevny Alžběty překazila, a sám propašoval večer před tím do paláců nepozorovaně bedničku loutek a olověných vojáků, obzvláštní to libůstku příštího vladaře ruské říše, jehož největší vášně byly: opíjeti se lihovinami a hráti někdy až do dvou hodin s půlnoci loutkami při pevně zavřených dveřích. Hračky tyto schovával pak mezi dnem pod postel své ženy. Každé ráno konal přehlídku svých dřevěných a olověných vojáků a oblékal se k vůli tomu v plnou uniformu. Toho dne, kdy Lev Naryškin Ondřeje ku dvoru přivedl, byla se malá myška vloudila do lepenkové jeho tvrze a snědla tam s největším klidem dvě z těsta urobené stráže i se zbraní. Petr ji dopadl a dal ji oběsit nařídiv, aby se při tom šetřilo všech ceremonií pro popravy ustanovených. Pak zavolal svou ženu a pravil jí s nejopravdovější tváří: „Vidíte, tato myška dopustila se zločinu tak těžkého, že na hrdle ztrestána býti musila. Psi moji lapili ji, odsoudil jsem ji dle práva stanného a zůstane na odstrašující příklad po tři dni na veřejnost vystavena. Co tomu říkáte?“

„Že by si ta myška mohla stěžovat, že obhajovací řeč její nebyla slyšána,“ odpověděla velká kněžna s úsměvem, tím neodolatelným úsměvem, který kouzlem svým také na Petra působil i přes zkažený jeho vkus, kterýmž veden vždy do ženštin se zamiloval, jež každý jiný považoval za výkvět vší škaredosti.

„Bystrost vašeho rozumu vždycky mne překonává,“ volal za ženou, která se byla zatím do své komnaty vrátila, a s úsměvem na rtech a s veselou myslí, kterouž mu působila zásylka loutek, vešel do velkého sálu, kdež ho dvořanstvo již očekávalo. Hned při vstoupení zahledl Lva Naryškina a jeho svěřence. Lev byl mu již dříve o svém příbuzném vypravoval: vymyslil si o Ondřeji pohádky, odporučující ho přízni velkého knížete a nalhal mu bez rozpaku, že se Ondřej na světě nikomu tak neobdivuje jako Bedřichu II., že byl u vytržení, když poprvé spatřil uniformu holštýnského pluku, že si koupil německou gramatiku, že má velkou úctu k víře protestantské a t. d. Nebylo tedy divu, že se velký kníže ani dočkati nemohl chvíle, kdy se s Ondřejem sejde, jsa mu již napřed v milosti nakloněn.

„Jaká to postava!“ zvolal velký kníže u vytržení, když byl Ondřeje uviděl, a zapomínaje docela dvorní etikety, spěchal k němu a pravil: „Bůh sám ustanovil vás, příteli k tomu, aby všechna krása nové uniformy,

kterouž jsem včera pro svůj pluk dle pruského vzoru vymyslil, na vás co nejnápadněji světu se objevila!"

Nedbal již nikoho mimo Ondřeje, jal se mu hned vypravovat, jak v letě v Oranienbaumě celá jeho družina se obléká do uniformy, jak on sám celý den ji cvičí, jak i všechno služebnictvo s mušketou na rameně proháněti se musí, kterak z korridoru svých komnat hlavní stráž učinil, a podobné, jak myslil, pro celý svět nad míru zajímavé věci. Ondřej byl nemálo překvapen vším, co právě slyšel a viděl; tak zajisté nebyl by si nikdy ani dvůr ani velkého knížete představil, to nebyl mrav a způsob královský, to byla mluva německého asi poddůstojníka! Ale za to zněl hlas velkého knížete tak srdečně a pohled jeho byl tak upřímný a v skutku přátelský, že Ondřejovo prosté srdce ihned vděčně k němu přilnulo; lahodilo mu také poněkud, že se byl příštímu panovníkovi tak neobyčejně zalíbil. Se všech stran se mu ihned klaněli a mnohý závistivý pohled setkal se s udiveným jeho zrakem, obzvláště když ho velký kníže, jako na důkaz obzvláštní přízně zval k sobě na každodenní odpolední „koncert" — totiž na produkci, kterou velký kníže sám svému dvoru dával, hraje na housle spůsobem takovým, že každé jen poněkud hudbě přístupné ucho do čiré zoufalosti přiváděl. Neznal totiž ani jediné noty a hrál jen tak dle sluchu; žena jeho říkala: „Petr myslí, že krása hudby v tom záleží, s jakou silou kdo z týraného nástroje zvuky vyluzuje."

Ondřejovi zaléhaly uši při podivném tom koncertu, ale kdo jen několik slov s velkým knížetem byl promluvil, uvykl si tak ihned bláznovským jeho nápadům, že ho nic už nemohlo překvapit.

„Škoda, že není dnes velká kněžna přítomna, měl by's aspoň náhradu za to strašné trhání uší," podotýkal Lev Naryškin, „kněžna je poněkud churava a nebude prý ji několik dní lze vidět. Zatím nesu ti dvě potěšitelné zprávy: první, že tě její veličenstvo ustanoví za komořího při malém dvoře, a za druhé, že se krásná moje švegruše již tak dalece zotavila, že tě dnes večer na jisto k sobě očekává. Prijdu také a možná že přivedu ještě nějakého přítele."

Ondřej přijal ochotné pozvání; stýskalo se mu ve velkém městě, kde mimo Naryškiných ještě nikoho neznal. Dostaviv se na večer do paláců nenalezl Annu Nikitišnu samu, jak byl myslil, nýbrž ve společnosti dvou dam, ji o něco starších. Seděly opodál krbu, kde velký oheň vesele plápolal a celý nevelký salón příjemným teplem a rudou záři naplňoval, což té skvostné místnosti zvláštní jakési útulnosti dodávalo.

„Jen dále, milý strýčku," pravila Anna, když se byl zaraženě na prahu zastavil, „nacházíte zde samé jen příbuzné; jsou přítomny toliko Seňavina a Izmailová, obě sestry mého muže."

„Jak se vám líbil koncert velkého knížete?" ptala se se smíchem Seňavina, když si byli ruce podali; „ubohý, lituji vás od srdce!"

„A jak se vám líbily dámy?" ptala se rychle Anna, než ještě k první otázce mohl odpověděti.

„Viděl jste Marfu Šavirovu?" přidala Izmailová, kteráž patrně předešlé otázky za takové považovala, ku kterýmž se ani nemusí odpovídat. Avšak Anna Nikitišna nedopřála Ondřejovi času, aby na dotaz Izmailovy odtušil.

„Jak vidíte," pravila mu ukazujíc na lokaje, který právě s velkým stříbrným samovarem byl vešel a jej s čajovým náčiním vedle krbu na stůl stavěl, „jak vidíte, vedeme si zcela po domácku a po měšťansku; Izmailová co nejstarší bude nalévat a my si každý posloužíme sami." Kynula lokaji, aby odešel.

„Ale vždyť jste nám dosud neodpověděl ještě ani jediného slova," pravila Izmailová, zaměstnávajíc se u čajového stolku. „Jak se vám tedy líbila — nuž ku příkladu slečna Šavirova?"

„Neznám ji, nebyl jsem jí uveden —"

„Ah tedy vám pravím," ozvala se Anna, „musil jste tu osobu poznat, je nápadně suchá a tak škaredá, že se zalíbila velkému knížeti; má nápadně dlouhý krk —"

„A ten dlouhý její krk," vpadla jí Seňavina do řeči, „dal jejímu veličenstvu příležitost k žertu tak vtipnému, že se jím celý dvůr po měsíce bavil."

„Bylo to loni na nový rok," chopila se slova Ismailová, „když císařovna velkému knížeti a jeho choti prokázala čest, že je připustila k svému stolu pod císařský baldachýn. Kolem trůnu bylo mnoho stolů, u nichž sedělo množství hostů, vybraných z kruhů nejvyšších. Její veličenstvo bylo nad obyčej veselé. Mezi obědem zpozorovala císařovna osobu, nad jejížto šeredností až ztrnula.

„Kdo je tam ta strašlivě suchá, ošklivá ženština s tím čápím hrdlem?" otázala se. „Slečna Šavirova," zněla odpověď. Ale slečna Šavirova byla právě toho času dámou, vládnoucí srdcem velkého knížete. Císařovna slýchala o tom, ale neznala ji osobně, propukla tedy hlasitým smíchem a obracejíc se k veliké kněžně, pravila: „Připomíná mi ruské naše přísloví: „Dlouhý krk není k ničemu dobrý, než leda k věšení." —

Dámy daly se do smíchu, ač byly císařský ten vtip samy již mnohokráte vypravovaly a opakovaly. Ondřej také se usmál, ale byl překvapen frivolním tónem, kterým se právě tak lehkovážně naráželo na manželskou nevěrnost velkého knížete; frivolnost tato urážela ryzé zásady mravnosti, kteréž mu byl beze všeho nudného kázání pan Lugardon do srdce vštípil; couvalť instinktivně před každou nízkostí a nešlechetností v jakkoli nevinné neb lákající roucho se halila. Však nepříjemný tento pocit probouzející se nelibosti ustoupil náhlému překvapení: za bohatě pozlacenými dveřmi nádherného salónu ozvalo se totiž kohoutí kokrhání, a dámy zůstaly při tom klidny, jakoby byla věc zcela přirozená, že se prochází kohout pokojem paláců jako po nějaké návsi; udivení Ondřejovo je patrně bavilo. Kokrhání se opakovalo, ale zároveň ozval se libozvučný smích ženského hlasu. Dvéře se rozlétly a hádanka byla rozluštěna — Lev Naryškin totiž objeviv se na prahu zakokrhal po třetí; vedl za ruku mladíka vysokého vzrůstu, ztepilé postavy, spanilého jako dívka. Jemu tedy náležel onen zvučný, plný ženský hlas. Při pohledu na něho vstaly dámy okamžitě; byly jaksi zaraženy. Bez meškání poposly k mladíkovi a hleděly naň mlčky. Lev Naryškin hodil sebou do křesla s hlasitým smíchem, mžoural očima, dělal nejpodivnější posuňky a počínal si jako pravý arlekýn.

„Ondřeji," pravil Lev, „hle! nejlepší můj přítel, Alexej Ilič — Ilič — — Zerbov!"

Alexej se usmál a sklopil oči, když Ondřejovi podával malou ruku, bílou a měkkou jako ruka ženská.

Dámy, když byly chvilku jako ztrnulé stály, usedly

si konečně a mladík Alexej přitáhl si křeslo k samému ohni.

„Jste dnes velmi mlčenlivé, drahé dámy," pravil Lev, když ženštiny na něho neustálo hleděly jako zosobělá znamení otázky.

„Čekáme, že nás ty něčím pobavíš," odtušila Izmailová.

„Víš, že jsme nedávno teprvé se sestrou do města přijely; práhneme po novinkách a Anna, která po celý čas své churavosti nikoho nepřijala, neví ničeho, ale pra ničeho!"

„Lituju, že vám též nemohu posloužit, leda bych ohřál starou historku o jablkových slupkách hraběte Veriniho."

„Neznáme ji posud!" zvolaly ženštiny jedním hrdlem.

„Vypravujte!" pravil Alexej Ilič, „sám jsem ji dosud neslyšel."

„Kněžnu Žukonovu znáte všickni," vypravoval Lev; „víte tedy, jak malých radostí zářící ta kráska po boku starého broukavého manžela požívá. Což divu tedy, že neodolala kouzlu žhavých pohledů hraběte Veriniho, neapolského toho Apollina, kynického jak lazzarone, dobrodružného jako don Juan, kterýž sem do severní naší Palmíry jen proto zajel, aby nám mužům všem na zkázu srdce nejkrásnějších našich dám si podmanil. Náš milý hrabě přál si rendez-vous; kněžna neměla dosti tvrdé srdce, aby prosbu jeho oslyšela. Pan manžel, silný to lovec před hospodinem, byl jak obyčejně pozván na honbu; zpraven byv o této události, vloudil se hrabě nejen do domu, nýbrž do samého pokoje Nimrodova, kde se kněžna (zajisté jen náhodou) právě nacházela. „Il mio cor!" zašveholila krásná její ústa. „La mia bella!" zaznělo ze svůdných jeho rtů — ale nenadálý hluk vmísil se do ladné harmonie něžných strun, kterými srdce jejich poeticky byla potažena: barbarský Nimrod, skličen byv po cestě náhlou churavostí, vrací se milencům našim ne právě vhod!"

„Ubohá kněžna!" litovala jí Izmailová.

„Ovšem ubohá!" pokračoval Lev. „Ale co počíti? Na korridoru zněly již kroky, pod samým oknem šuměla mrazivá Mojka; s pokojem knížete sousedila jeho šatna, v níž stála obromná skříň. „O dio, dio!" hořekoval hrabě, když kněžna zoufale jej do almary hnala. Zavřela na dva západy, vstrčila klíč rychle do kapsy — a spěchala v něžné péči o jeho zdraví drahému manželi vstříc."

„Nepříjemná situace," mínila Anna Nikitišna.

„Ne dosti na tom! Kníže ulehl na divan a žádal svůj župan. Komorník jde ku skříni — skříň zavřená. Hledají klíč, nelze ho nalézti! Kníže kleje, kněžna se třese, náš hrabě slibuje madonně sáhodlouhé svíčky. Madonna jej vyslyšela, neboť kníže se utišil a ulehl na postel. Ale nemotora komorník přivedl zámečníka. Kněžna zbledla, ale mezi tím, co zámečník si chystal nářadí, povedlo se jí našeptnouti mu slovo „neotevři" a k lepšímu porozumění spustila mu sáček zlata do nářadí. Byla zachráněna, neboť zámečník byl chápavý: hmoždil se tak dlouho se zámkem a skřípal při tom tak nesnesitelně pilníkem, že ho kníže rozhorlen kázal vyhodit. Celý den a celou noc seděla kněžna u jeho lože, a celý den a celou noc pojídal kníže, který obrovským apetitem obdařen jest a oka zamhouřiti nemohl, neustále jablka, jež mu starostlivá kněžna sama neunaveně loupala. Na štěstí zasvitilo druhý den slunce a kníže chodil po korridoru, odkud bylo viděť do zasněžené zahrady. Kněžna použila toho času a hodila rychle vyhladovělému milenci do skříně celý koš jablkových slupek. Odpoledne bylo manželi jejímu tak volně, že si vyjel na procházku, a nešťastný milenec vyvázl konečně na svobodu. Několik dní na to setkali se milenci ve společnosti, a kněžna slíbila mu nové rendez-vous. „Ale pro boha, jen ne u vás!" prosil polekaný hrabě, „neboť ničeho na světě tak se nebojím, jak zámečníků a jablkových slupek!"

„Co byste byl vy, milý strýčku učinil," ptala se Anna, vrhajíc na něj ohnivý pohled, mezi tím co Lva všeobecný smích za jeho vypravování odměňoval. „Co byste byl vy učinil, kdyby se vám cos podobného bylo přihodilo, odvážil byste se na druhé rendez-vous?"

„Co bych přede vším byl učinil," pravil Ondřej, „bylo by, — že bych byl mlčel, a raději vše podstoupil, než abych dobré jméno, kterékoli dámy vydal v posměch. Myslím, že žena, třeba chybující, má právo na jistou úctu, obzvláště u toho, k vůli němuž chybila."

„Nešťastný člověče!" křikl Lev Naryškin, „skrývej podobné zásady! Dozvědí-li se o nich dámy našeho dvoru, nevyjdeš po čas svého života z garderobních skříní, totiž jest-li tě ty pudrované bacchantky dříve nerozškubou co nového Penthea!"

Mluvil tónem tak nešetrným, že Ondřej nedovedl zabránit, aby se mu nevole v oku a na zardělé tváři nezobrazila, ačkoliv Lvu za tolikerou laskavost k díkům byl zavázán.

„Nedurdi se, Ondřeji," žertoval Lev, když to byl zpozoroval.

„Ujišťuji tě, že na celém dvoře nenajdeš jedinou ženštinu, která by se nesmála tvým nejednou již projeveným náhledům bloudícího rytíře z dob svatého Ludvíka, že nenajdeš jediného muže, který by je s tebou sdílel."

„Oho, v tom vám odporuju," ozval se Alexej, vstávaje se svého křesla a přibližuje se k Ondřejovi; „muž čestný a upřímný nebude nikdy směšným, a je-li na dvoře petrohradském málo takových, tím hůře pro ten dvůr. Nevěřte Naryškinovi," pokračoval, podávaje Ondřejovi ruku, „ujišťuji vás, že nejsou všechny dámy našeho dvora takovými „pudrovanými bacchantkami," kterými je náš přítel zde činí."

„Oh vy, Alexeji, buďte jen tich!" pravil Lev pošilhávaje po Ondřejovi, aby na něm uviděl účinek svých vlastních slov, „vy chcete snad velkou kněžnu chválit, je vám to podobné, ale zanechte toho, známe příliš dobře tu vaši obapolnou lásku!"

Ondřej Černyšev žasl; myslil zajisté, že Alexej vytáhne kord na obranu své dámy, žasl nad smělostí Lva, který tak opovržlivě narážel na velkou kněžnu a něžný prý její poměr k tomu mladíkovi. Vstal mimoděk se svého sedadla a hleděl od jednoho na druhého. Ale Alexej zůstal zcela klidný, usmál se toliko, když byl spatřil, jaký dojem slova Lva Naryškina na Ondřeje učinila.

„Vyrostl jsem v Německu," pravil Alexej, usedaje vedle Černyševa, „kde rodičové moji se zdržovali, znám velkou kněžnu z doby svého dětství, slova Naryškinova neobsahují tedy nic, co by Kateřinu kompromitovalo, poněvadž každý ví, že jsme spolu jako bratr a sestra. Ostatně děkuji vám jejím jménem za rytířskou nevoli, kterou jsem vzplanouti spatřil na vaší tváři, když jste se domníval, že Lev ji uráží!"

„Zdá se, Ondřeji, že cítíte velkou pro ni sympathii?"

ptala se poněkud nepokojně Anna, ačkoli se zcela lhostejnou zdáti chtěla.

„To právě ne," odpověděl Ondřej, „aspoň ne obzvláštní."

„Tak?" ptal se rychle a překvapeně Alexej.

„Vysvětlete nám," prosila Anna, kteréž se bylo jaksi ulehčilo.

„Je to snad dětinský předsudek," odpověděl Ondřej s úsměvem, „zkrátka: nemiluju Němce."

„Ale Kateřina je srdcem a duší Ruska!" hájil ji horlivě Alexej, „což si neosvojila takovou rychlostí ruský jazyk, že se tomu každý podivil? Mohla snaha její býti opravdovější a horlivost ještě větší, než v skutku byla? Což se mu neučila ve dne v noci s takovou pílí, že by byla málem zemřela v Moskvě brzy po svém z Němec příjezdu, roznemohši se následkem přílišného namáhání?"

„Má to její výsost ve vás nadšeného obhájce," smála se Anna Nikitišna a zakryla si ústa batistovým šátkem, aby nikdo nepozoroval trpkost, kteráž mimoděk se vkrádala do jejího úsměvu, jenž se měl přece zdáti nevinným.

(Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Král Artuš vedl s sebou ve vojště devět králův korunovaných a nesčíslné množství knížat a hrdin. Ale Tandariáš v souboji přemohl nejpřednější bojovníky jeho a odevzdal je Floribelle jakožto válečnou kořist. Ta je po tři dni chovala u vězení a dne čtvrtého je všechny poslala ke králi Artušovi v pokoře, zda by s mysli spustil své hněvy. Artuš s počátku nechtěl o nějakém prominutí viny ani slyšet, až netoliko navrácení hrdinové, nýbrž i všichni jeho knížata za milence u něho se přimlouvali. Tu teprv podal věc na soud jich všech a položil rok, k němuž Floribella sama na obhájení sebe a svého reka se dostavila. Zde dle pravdy vylíčila celý příběh, ale doložila, že proti své cti ničeho se nedopustila, Tandariáš že jest jí úplně hoden a protože s ním chce v manželství vstoupiti, ovšem jediné s milostivým povolením Artušovým, u něho aby všichni přítomní králové a hrdinové za ně se přimlouvali, prosila. Artuš ke snažným přímluvám konečně sklonil se a přikázal, Floribella aby ihned navrátila se k jeho dvoru, Tandariáš pak aby jel kam chce a čekal, až mu král odpustí vinu. Milenci rozloučili se u velikém zármutku a toužení, Floribella zůstala v průvodu Artušově a Tandariáš vyjel do světa na dobrodružství. Nemusil na ně dlouho čekat ani jich příliš vyhledávat, čekalať na něho na všech cestách, kamkoliv popatřil. Přemáhal loupežníky, rytíře, krále, pohanské i křesťanské, černé i bílé, a všechny je posýlal k Floribelle s milostným vzkázáním, jakož i proto, aby Artuš seznal, jak hrdinskými skutky snaží se dosíci jeho opětné přízně. Floribella velice honosila se rekovstvím svého drahého Tandariáše, ale Artuš trval ve svém hněvu proti němu. Tak po drahný čas Tandariáš po světě bloudil, veliké slávy nabyl až v jednom zápase přemožen octnul se v zajetí jednoho knížete. Vsadili jej do věže hluboké, v níž bylo plno hadův, ještěrův a žab; tu měl hlady zahynouti.

A když to zviedie toho knížete sestra,
že taký rytíř u vieži sedí
i hned k svému bratru bieže,
a toho rytieře vytieže.
I poje jej v svój pokoj tajnie,
a zjevi to své pannie.
Tu jej poče velmi ctíti
i sama poče ho léčiti;
jakož od lékaře vidiela,
když jest bratra léčil,
též jest jej léčila,
až jej tak zléčila právie,
že miel jako dřieve své zdravie.

Kníže domníval se, že jeho vězeň dávno ve věži umřel. Tím časem král Artuš v své radě prohlásil, že by Tandariáše opět velmi rád viděl i vypravil posly, aby jeli mezi křesťany i pohany, zvouce všechny krále a rytíře na jeho dvůr, a naleznouce kde Tandariáše, aby mu královu milost oznámili. I přišel takový posel také do té země a na ten hrad, kde Tandariáš tajně chován byl pod ochranou krásné princezny. Neprozradil se rek, že věc se týká jeho; jen podotknul, že by k tomu dvorskému sněmu Artušovu také velmi rád se podíval, a kdo by mu k tomu pomohl, tomu že by chtěl robotným býti.

Panna to na mysli jmějíše.
Bieše přielišnie krásna,
k jeho vieci velmi snažna,
tak vece: slib mi vieru svú,
vypravím tě se vší připravú;
aby se mi vrátil zase.

Tandariáš to slíbil, a panna se ho tázala, jaké znamení by chtěl míti na pokrývce svého koně. On odvětil, že si přeje černá lučiště v bílém poli. Princezna hned se dala do šití a připravila mu rytířský znak co nejbohatěji. Dílo bylo v ryzím zlatě, tětivy dělány draze a lučiště posázeny drahým kamením. Když to bylo hotovo, povolala k sobě svého strýce a svěřila se mu se vší svou záležitostí a prosila, aby do blízkého lesa v určený den poslal bojovného oře a rytířské odění pro jejího ochráněnce. Čas nadešel, její bratr kníže vybral se k Artušovu dvoru na kolby a za ním Tandariáš tajně vyveden z hradu do lesa, kde se po rytířsku upravil, na oře vsedl a jinou cestou do města Artušova spěchal. Zde bylo už všechno plno, v žádném hostinci ani místečka, toliko v osamělém, chudičkém mlýně dostal Tandariáš nocleh. Ráno jel ke dvoru. Tam na velikých sloupích postavena nádherná síň, z níž královna s pannami hrám rytířským se dívala; ale Floribella scházela, trvajíc u velikém smutku pro svého milence. Tandariáš se spuštěným hledím také vjel do ohrady a hnal se proti knížeti, jehož byl vězněm, a který ho ovšem nepoznal, jakož ani kdo jiný. Toliko králová domnívala se, že jest podoben k Tandariášovi. Neznámý rytíř zvítězil, knížete těžce zraněného a pohmožděného musili odnésti. Králová ne-

meškala navštíviti Floribellu a vyzývati ji, aby se šla podívat na rytíře, jehožto postava i brdinství velice připomínají Tandariáše. Ale Floribella nevěřila, že by její drahý rek tu býti mohl, když jí dříve žádnou zvěst o sobě nedal, i zůstala v smutném toužení při svých knihách. Tandariáš dle svého slibu musil vrátiti se do zajetí. V lese, kde se za rytíře připravil, opět brnění se sebe složil a oře zanechal. Tajně uveden byl k princezně, která jej mile uvítala a snažně mu hověla. Když přinesli zraněného bratra jejího,

kniežna káza káď činiti,
chtiec Tandariáše pařiti:
v niž naklade dosti kořenie,
i káza mu vsiesti do nie.
A kdyžto on se pařiše,
stéblem a jakožto jemu lajíc
pro bratra, s ním se kochájíc
řkúc: čemus tak nelitostiv,
že si bratra zbil, až jedva živ?
A to mnohokrát činíše
a tak s ním chvíli krátíše.

Artuš zval k novému sedání. Princezna se tázala Tandariáše, jaké znamení by chtěl míti. On vyžádal sobě červená lučiště na bílém poli. Z arabského zlata vyšila tětivy a z nejdražších klenotův všechno připravila. Událo se jako poprvé; vyléčený kníže také tam jel, Tandariáš opět v tom mlýně přenocoval a v rytířské ohradě svého věznitele tak přitiskl ke zdi, že bez mála jej zadusil. Králová opět pospíšila k Floribelle, není-li tu sám Tandariáš, že nikdo nemůže býti k němu podobnější. Ale zarmoucená Floribellla nevěřila a nevyšla ze své komnaty. Tandariáš vrátil se do své „poroby" k princezně, kamž také už byli přinesli porouchaného knížete. Lékař léčil zraněného,

a panna k Tandariášovi přišedši
a do vany ho vsadivši,
stéblem poče jeho mrskati řkúc jemu:
čemus mi zbil bratra? čemu?
proč jsi naň tak nelitostiv? —
A nedbajíc toho, by pak i nebyl živ,
aby s Tandariášem volněji byla;
tak jej měla sobie mila.

Nadešlo třetí sedání na dvoře krále Artušově. Princezna se tázala Tandariáše, chce-li jí slíbiti, že se k ní zase vrátí a zůstane v jejím vězení, dokudž bude libo jejímu chtienie? Tandariáš slíbil a dal si připraviti bílé lučiště v černém poli. Panna z velikých perel a z arabského zlata zhotovila vyšívání. Kníže se pozdravil a odjel, doufaje, že po neštěstí se dostaví k němu štěstí. Tandariáš v lese opět na oře vsedl a za ním se bral. Na úsvitě toho dne, jenž k rytířskému sedání ustanoven byl, králová vzbudila Floribellu a pojala ji s sebou na síň, aby spatřila toho rytíře, jenž má velikou podobnost s jejím milým. Ten zatím pohověv sobě ve mlýně dostavil se do ohrady. Jak Floribella jej spatřila, zakvílelo v ní srdce, tak že ji králová musila napomínati, aby neplakala. Ale i Tandariáš, uviděv svou milenku, na mysli tak se rozčilil, že radostí nevěda co páše

kdež koli hoho potkáše,
každého přes hlavu s konie metáše,

až se potkali s dvěma sestřenky krále Artušovými, a velmi prudce je zbodal, tak že toho dne už nikdo s ním zápasiti se neodvážil. Na zejtří opět byl turnaj. Floribella opět přišla, Tandariáš na ni patřil bez ustání, a tak se zapomněl, že ani necítil, jak do něho sekali. Teprv když jeho drnhové naň vzkřikli, navrátili se mu smyslové a on jal se všem rozdávati rány, že kolem něho za krátko bylo prázdno; poslední, jehož přemohl byl opět jeho věznitel, toho bez milosti ořem tak přirazil, že v něm mnoho kostí polámal. Ale nebylo nic platno; Tandariáš byl vázán slovem, že se vrátí do svého zajetí; náhle zmizel a Floribella se dala do takového nářku, až se jí krev z úst i z nosu lila a králová ji do pokoje odvésti musila. Tandariáš za krátko už opět se pařil v lázni a princezna podlé něho se stéblem, jímž mstila bolest a hanbu svého bratra.

Prošel některý čas, a král Artuš kázal na sněm volati všechen svět křesťanský i pohanský. Což kde králův a knížat, aby všichni se sjeli a sjedouce se pověděli, ví-li kdo o Tandariášovi, by jej přivedl, že dostane velikou odměnu: jednu zemi i s korunou. Tu princeznin strýc vyčítal knížeti, proč Tandariáše hlady umořil, že by nyní byl mohl dostati za něho celé království. Kníže rozrmoutil se velice. Tu mu dobrý „strýc" zjevil, že Tandariáš žije a sice v jeho vlastním hradě,

tvá sestra tať jej živila,
i jak mohúc jej ctila.
Kníže proto se rozlíti
chtieše jednokrát ji zbíti,

ale „strýc" jej od takového počínání zdržel hrozbou, že král Artuš by to považoval za velikou urážku sebe sama, a že by se nad ním ukrutně pomstil, „bude lépe dojíti odměny Artušovy, než jeho hněvu." Kníže uposlechl, a prominul všechno své sestře i Tandariášovi, jehož sám k Artušovi provoditi chtěl. Tandariáš se rozloučil se smutnou princeznou a ubíral se k své milence. Artuš tím časem byl se dověděl, že Tandariáš se vrací, i dal zváti všechny krále a knížata, aby se svými paními a dcerami přijeli na veliké hody. Tandariáš přijel, byl Floribellou, Artušem i vším jeho dvorem co nejsrdečněji uvítán, ale když první projevy radostného shledání se utišily, vyznal se, že posud jest vězněm oné vzdálené kněžny. Artuš k ní vypravil posly s prosbou, by jej ráčila propustiti; ale ona nechtěla,

řkúc: já sem jej živila,
protož chci, abych s ním byla.

Teprv bratr její přikázal, aby mu svobodu dala, a z víry, slibu a z vězení jej propustila.

Potom zavládlo veselí na dvoře Artušově. Král sám jevil takovou radost, jakou posud nikdo na něm nebyl spatřil.

I což je pak více Tandariáš chtiel,
král kázal tanec učiniti,
a všem pannám v tanec jíti.
Tuž se s ním král Artuš vodil
mezi pannami, kterú by sobě koli zvolil,
aby ta viec jeho byla.
A nejedna pak z nich mniela,
by ji pojal, a on všecky zminuv
k Floribelle se přivinuv.
Tuž teprv Floribella vesela byla,
že k sobě víry od něho neztratila.
Což se stalo v ty doby:
král Artuš učiniv hody
ve cti ostal při štědrosti,
mile dařiv všechny hosti.

Svój slib kníženi naplnil,
kterýž byl pro Tandariáše zaslíbil.

Pak tu Tandariáš přebývá
s svú militkú se kochaje
a maje s ní dosti ráje.
Neb sta dosti žalosti jmiela,
donievadž sú s sebú nebyla.
Ale ta všecka žalost
obráti se jima v radost.
Neb to móž každý viedieti,
dobře, ktož se má s milostí sníti,
žeť velmi lehce milosti nabude,
ale tiežceť ji odbude.
Takž každému bývá,
ktož se obchodí s milostí,
móžť dobře viedieti,
žeť jest veliká nemoc i starost.
Ale když ščestie k tomu přijde,
jednakť jej ta žalost mine;
i budeta po té žalosti
mile s sebú přebývati
a se v jednom tiele milovati.

Protož chovaj se viernie toho
a služ pannám i paniem mnoho
snažnie, až přijde odplata milá
tobie i tvému srdci jediná.
I budeta spolu trvati v cnosti,
bojíce se boží milosti. Amen.

(Pokračování.)

Zázračná Madonna.

Romanetto od *J. Arbesa.*

(Dokončení.)

Druhého nebo třetího dne po opětném našem shledání se vypravovala mi Ismena v souvislosti některé podrobnosti ze svého života, jejž byla trávila po vypuzení svém ode mne. Byla to dlouhá řada duševních útrap, ale Ismena vypravovala nyní vše s takovým poklidem, jakoby muka ta nebyla prožila sama, nýbrž jakoby vypravovala o trapném, ale kratičkém snu, jenž jí byl před drahnou dobou na několik okamžiků mysl zachmuřil. Toliko při zpomínce na poslední zápas vroucně milovaného svého dítka nemohla se ubrániti bolesti; v krásných očích jejích zaleskly se slzy a hlas její chvěl se hlubokým vnitřním pohnutím.

„Bylo to k večeru,“ vypravovala Ismena, „když dítě naše na věky zavřelo svá milá očka . . . . Zemřelo v téže jizbičce, v které jsem se byla zrodila a na témže místě, na kterém jsem před lety sama zápasila již se smrtí. Zpočátku dívala jsem se jaksi tupě na vychládající mrtvolu; ale když jsem si připamatovala, že hlavní příčinou smrti dítka mého bylo mé hoře, když jsem si připamatovala původ a příčinu svých útrap, když jsem si připamatovala, že ještě před několika okamžiky seděla jsem s živým dítkem svým před domkem na stezce, vedoucí na bradby, s kterýchž, jak se mi zdálo, díval jsi se na nás, když jsem si posléze připamatovala poslední nezaviněné tělesné utrpení ubohého našeho dítka, zmocnila se mne bolest takřka šílená, tak že se mi zdálo, že se mi musí prsa bolestí rozskočiti. Mimo nadání hoře a zármutek můj tentokráte příliš dlouho netrvaly. Znáš mne příliš dobře, než abych ti musila připomínat, čím mi dítě naše bylo a proto tím nesnadněji pochopíš, když ti povím, že v průběhu měsíce po smrti našeho dítka stala se se mnou i v ohledu duševním nepozorovaně změna tak zvláštní, že zpomínala jsem na dítko naše jen zřídka kdy v bolesti a zármutku, nýbrž skoro vždy jen asi tak, jakoby to bylo zemřelo dítko cizí a neznámé . . . Býval mi totiž, jakoby mne byl ovanul zázračně osvěžující dech jara; počalať jsem povlovně okřívati a síliti, zachmuřená mysl má počala se znenáhla vyjasňovati a místo dřívějších chmurných reflexí a smutných zpomínek zaujaly myšlenky neobyčejně svěží a nadějné. V první době jsem si změny té skoro ani nepovšimla, později snažila jsem se ji rozličným způsobem vysvětliti. Nějaký čas jsem se tomu bránila. Dřívější mé hoře a beznadějnost byly se mi staly skoro milými; bylať jsem jim uvykla a nerada jsem se s nimi loučila. Ale vůle má byla málomocnou proti tajemné, zázračně osvěžující síle, která veškerou moji bytost poznenáhla sice, ale stále a vytrvale měnila. Časem arci se dostavily i zpomínky smutné, ale přeletly vždy jen co lehký stín . . . .“

Ismena na několik okamžiků se odmlčela. Chtěl jsem o podivné této její změně pronésti svůj náhled, ale nežli jsem promluvil, pokračovala žínka ve svém vypravování.

„Nesmím ti zamlčet, že právě téhož večera, když dítko naše zemřelo, dozvěděla jsem se, že stala jsem se dědičkou veškerého jmění po zemřelém pěstounu. Zpočátku připisovala jsem duševní svou změnu této okolnosti, ale mýlila jsem se . . . . Snad se ještě pamatuješ, že osudného jitra, když jsem tě opouštěla, vzala jsem s sebou také medailonek s madonnou Murillovou a vázané expliky tvé první přednášky, jež jsi mi byl daroval na památku? Jak víš, neměla tvoje přednáška na mne kýženého účinku, ano naopak zbudila ve mně odpor, ba nenávist k zamilované vědě pěstounově a sice v takové míře, že štítila jsem se i vědeckých knih lučebních. Připomenuté expliky tvé přednášky byly mi milý co upomínka, ale přece, jak víš, nikdy jsem je neotevřela, abych v nich byla čtla. Jak jsi mi je doručil, tak zůstaly ležet v mé schránce na knihy — nečtěny a mnou nikdy neotvírány. V jizbičce na Novém Světě měla jsem je uloženy u dveří na malé poličce, na kterou již v době, když jsme jizbičku tu obývali společně, ukládávala jsem, jak ti známo, věci nejmilejší a nejdražší. Také medailonek byl na této poličce . . . . Možno-li ti, vmysli se aspoň poněkud v duševní můj stav, když trávila jsem první noc u mrtvoly svého dítka. Byla tichá podzimní

noc. Měsíc byl skoro v úplňku a jako tenkráte, když matka má dohnána ku skutku nejzoufalejšímu, hořel na starodávných kachlových kamnech kahánek a snivá zář měsíce, padajíc okénkem do jizby, tvořila na vyšlapané podlaze širokou, světlem kahánku nažloutlou prouhu. V Jelenním příkopu panovalo hluboké ticho, jen Brusnice hrčela ztemna, jako vzdálený vodopád a časem zazněly tichou nocí přeskakující tóny loretanských zvonků . . . Dlouho seděla jsem bez pohnutí u mrtvoly svého dítka a povlovně vkrádala se pustá beznadějnost v moji duši. Vše na světě bylo mi lhostejno a odporno, a rovněž tak jako mé matce zdálo se mi, jako by mne byly obestřely mrákoty. Myšlenky a zpomínky míhaly se mi v duši v chaotickém vlnění, jako příšerné stíny. Znenáhla nabývaly mlhavé obrazy určitosti a barvitosti; v duši mé vystupoval obraz za obrazem . . . . Připamatovala jsem si jako druhdy matka má nejhlavnější momenty svého života, a teprv tentokráte pochopila jsem úplně nejen děsný duševní stav mé matky, nýbrž i pohnutky, které ji dohnaly k skutku nejzoufalejšímu. Kdo podobná duševní muka neprožil, nezná a nepochopí nikdy demonickou jejich sílu. Nevím, jak bych duševní stav svůj vylíčila, ale tolik jest jisto, že kdyby bylo tenkráte vedle mrtvého mého dítka klidně dřímalo druhé, rovněž tak milé mé dítě — nebyla bych jinak jednala než jako má matka . . . . Znalať jsem pravou příčinu smrti svého dítka — svou ohyzdnost . . . . Promiň, že nyní, když jsem nabyla úplného poklidu, připomínám pravou příčinu všech našich útrap. Tajila jsem ji před tebou, ačkoli jsem si ji byla vždy úplně vědoma. Ty's však se nikdy ani slůvkem nezmínil a já nemohla jinak, než jednati po tvém příkladu. Neušloť mi, že právě jen má ohyzdnost strpčuje ti život, že bráníš se proti předsudkům všeho druhu, seč můžeš, ale že veškeré tvé úsilí jest marné. Cítilať jsem příliš dobře, že činiš si násilí, že snažíš se, chovati se ke mně, jak ti rozum a cit káže, ale přece jsem nemohla nepozorovati duševní muka tvá. Lítost má byla nevyslovná a tím bolestnější, čím více jsem cítila nutnost skrývati ji před tebou. Již dávno před tím, nežli jsme se rozloučili, byla jsem přesvědčena, že život, jaký jsme vedli, nemůže trvati dlouho a již tenkráte předvídala jsem katastrofu, která nás později rozloučila. Když jsem bývala o samotě, plakávala jsem hořce a usedavě celé hodiny. Mnohdy strávila jsem celé večery v trapném přemítání; ale čím více jsem přemýšlela o divném poměru tvém ke mně, tím více jsem nabývala přesvědčení, že jinak býti nemůže . . . . Jak často zpomínala jsem si v těchto osamělých chvílích na jednu z nejzajímavějších rozmluv, které jsme měli, než jsme se stali přátely důvěrnějšími! Ty's četl tenkráte starší jakýs rukopis, jakési filosofické pojednání o kráse, jejím vlivu a oprávněnosti. Mluvili jsme o trapném osudu nevinné škaredosti, o lidských předsudcích a snažili jsme se, uvésti vše v jakýsi souhlas s tak zvanou harmonií světa . . . Mnohá z tvých reflexí, mnohý z tvých výroků byl mi tenkráte úplně temný a nepochopitelný, ale později počínala jsem je chápati a děsila jsem se konsekvencí, jež mohou míti pro mne i pro tebe v zápětí; neboť předsudky lidské — o tom jsme byli od dávna přesvědčeni, — bývají často silnější zásad nejušlechtilejších . . . . Ale ani v těchto okamžicích neklamala jsem se pravou příčinou našeho rozchodu. Věděláť jsem zcela dobře, že udeřil's mne v tvář jen v prudkém návalu rozvášnění a příčinu dalšího tvého chování neshledala jsem v závěrečném vypravování o životě a otci svém, nýbrž v tvých povšechných názorech o kráse . . . . A jedině z této příčiny mohla jsem ti vše prominout a byla bych ti prominula i více ještě, poněvadž jsem byla přesvědčena, že za takových okolností jen trpělivost, oddanost a mírnost mohou aspoň poněkud zmírniti rozpoutané vášně . . . Vše to připamatovala jsem si u mrtvoly svého dítka . . . . Leč odpusť, že jsem odbočila od hlavní věci! Chtěla jsem připomenout, jak lhostejným byl mi svět i život; ale těkavá mysl má svedla mne i tentokráte zase k mlhavým, mělkým reflexím . . . ."

Po té Ismena se odmlčela; ale po dávném zvyku svém počala po malé chvíli s chvatem dále vypravovati:

„Mimoděk zpomněla jsem si krátce po půlnoci na medailonek s Murillovou madonnou. Vstavši od mrtvoly, u které jsem byla několik hodin takřka bez hnutí proseděla, přišoupla jsem malou stoličku ku stěně a vystoupivši na ni počala jsem na poličce hledat medailonek. Našla jsem jej v několika okamžicích; ležel vedle tvých explik. Ale když jsem po něm sáhla, zachvátila mne patrně následkem předcházejícího dlouhého sedění malá závrať. Chtěla jsem se zachytit poličky, ale ruka se mi smekla a srazila zaprášené tvé expliky. Závrať má na štěstí hned pominula. Seskočivši se stoličky rozhledla jsem se kolem sebe. Expliky tvé, jež jsem nebyla dříve nikdy otevřela, ležely na zemi otevřeny a opodál v osmerku složený arch papíru. Zvědavě sáhla jsem po něm a rozevřevši jej, spatřila jsem, že to poslední vůle mého pěstouna. Zpočátku četla jsem ji jaksi nedůvěřivě, ale připomenouc sobě pěstounovo podivínství, vysvětlila jsem si případ ten zcela přirozeně. Znaje můj odpor k lučbě a věda, že expliky tvé nebyly mnou ani jednou otevřeny, uložil do nich poslední svou vůli patrně v úmyslu, abych — až je snad někdy náhodou nebo zúmyslně otevru — poznala, jak vřele si přál, bych přilnula k zamilované jeho vědě. Podivínské toto uložení poslední vůle mne tedy nepřekvapilo, ale okolnosti, za kterýchž jsem ji byla nalezla, zvláště pak moment, že byl toho opětně příčinou medailonek, zaměstnávaly mou mysl po delší dobu a zajisté se nepodivíš, že mi tenkráte napadla též mnohá myšlenka více méně pověrčivá. Později jsem si arci veškerou zázračnost obrázku vysvětlila zvláštní, neobyčejnou, ale přece zcela přirozenou okolností. Zvednuvši se země tvé expliky, oprášila jsem je a položila na stůl. Nějaký čas přecházela jsem po jizbě, zaměstnávajíc se v myšlenkách poslední vůlí pěstounovou; pak jsem zasedla ku stolu a mimovolně počala jsem se probírati v tvých explikách. Zpočátku četla jsem sběžně a povrchně, ale děsný předmět, o kterém v explikách svých pojednáváš, nepůsobil na mne tentokráte ani dost málo odporně . . . . Jakž bylo také možno děsiti se smrti v mých okolnostech? Cítilať jsem, že by mi byla vítanou. Počala jsem čísti pozorněji a takřka s rozkoší kochala jsem se v tvém líčení děsné smrti otrávením . . . . Z chaotického vlnění myšlenek vyhoupla se posléze zcela jasně a určitě myšlenka samovraždy co jediná spása v mé beznadějnosti . . . . Náhodou však jsem obrátila několik listů ku předu a počala jsem čísti stať výhradně vědeckou, na kterou jsem se už více nepamatovala. Mezi čtěním počala jsem se chvěti . . . . Srdce počalo mi prudce bíti, krov hnala se

k hlavě a zase nazpět k srdci . . . Bylo mi, jako bych tušila nějaké neštěstí . . . Náhle vyskočila jsem prudce od stolu a chvátala k svému dítku . . . Bylo chladné jako led . . . . Vzala jsem je do náručí a tulíc je k bouřlivě tlukoucímu srdci šíleně jsem je líbala . . . Zdálo se mi, že nemohu uvěřiti myšlenkám, jež byly ve mně při čtění vznikly a přece bylo vše tak jasné, tak prosté, tak nezvratné . . . Duševní stav můj byl v okamžicích těch strašný. Byloť mi asi tak jako zoufalci se smrtelnou ranou v prsou, když náhle spozoruje, že příčina zoufalosti byla úplně bezpodstatná . . . Plakala jsem, rvala jsem si vlasy, slovem počínala jsem si jako šílená . . . Jsem nyní už úplně klidna, ale nemohu ti přece vše vypovědít. Odpusť! Bojím se vyzraditi tajemství šíleného skutku, kteréhož jsem se byla dopustila z bezměrné lásky k tobě . . . Dítko, naše milé drahé dítko bylo na věky ztraceno; ale já počala znova žít a od té doby, co jsem pohřbila bytost, která mi byla po tobě nejdražší, stala se se mnou poznenáhla změna zázračná . . ."

Ismena umlkla. Fragmentární zakončení zpočátku tak klidného a poměrně dosti srozumitelného vypravování jejího bylo mi úplně nejasné. Zázračná změna, která se byla s Ismenou stala, byla nepopíratelna. Ze zakončení jejího vypravování však jsem seznal jen tolik, že buď zná nebo se aspoň domnívá znáti původ a příčinu tajuplné změny. Pronesl jsem tedy několik slov v tomto smyslu. Ismena neodpověděla. A jako druhdy, když jsem se jí otázal, odkud pochází úzká, krví podlitá prouha na jejím krku, upřela na mne i tentokráte výrazné své oči a ovinuvši pak rychle své ručky kolem mé šíje, přitiskla mne prudce k svým kyprým ňadrům a počala mne vášnivě líbati . . . V krásných očích jejích zaleskly se slzy, a místo vysvětlení zašeptala jen zajíkavě: „Pro vše, co ti drahého, miláčku — neptej se, nežádej vysvětlení!" — Slova ta dostačila. Od té doby jsem se Ismeny nikdy více neoptal . . . .

* * *

Minulo několik týdnů . . . .

Žil jsem s Ismenou takřka v úplné odloučenosti. Toliko soudružka její, kterou jsem byl spatřil s Ismenou v Týnském chrámě, bývala naší společnicí. Ale od okamžiku, když mi Ismena sdělila, že jest to ona černobrvá, bleďoučká slečinka, která byla na mne o prvním setkání se s Ismenou v botanické zahradě učinila tak hluboký dojem, bývalo mi v její společnosti nevolno a úzko. Tanulť mi vždy na mysli tehdejší a nynější rozdíl mezi ní a Ismenou. Před několika roky ještě čarokrásná dívka, plná nadějí — a nyní již pouvadlá, stárnoucí paní, obírající se jen myšlenkami o smrti! . . .

Osud její byl prostičký. Provdalať se za sličného ulánského důstojníka, s kterýmž jsem byl co hoch svou tělesnou sílu měřil, a byla krátký čas šťastnou. Roku 1859. padl choť její ve válce v Italii. Od té doby žila z malé pensičky a setkavši se později s Ismenou, stala se věrnou její družkou.

Prostičký a přece tak truchlivý osud její hluboce mě dojímal. Kdykoli jsem ji shledl připomenul jsem si vždy její slova: „I země má své právo!" která v mé duši budila trapnou ozvěnu . . . Neboť právě tak jako uvadla krása černobrvé dívky, uvadne za nedlouho i krása Ismenina a země, ta chladná, neúprosná země přihlásí se o své právo . . . .

V tu dobu arci jsem ještě ani netušil, že přihlásí se tak úžasně záhy . . .

Mimo dům v Praze sdělila Ismena po svém pěstounu také malý statešek, několik hodin cesty od rodiště své matky. Byl jsem tam před lety s Ismenou a jejím pěstounem několikráte a stateček i okolní krajina nemálo se mi líbily. Dohodli jsme se tedy, že strávíme v něm ještě těch několik pěknějších podzimních dnů, jež zbývaly do příchodu zimy a byli bychom tam odejeli společně, kdyby mne nebyla právě v té době uspořádaná výstava akvarelů lákala do Vídně. Ismena odjela tedy na svůj stateček se svou družkou, já pak do Vídně se slibem, že přijdu za několik dní za nimi.

Bylo to v polovici měsíce října. Ve Vídni strávil jsem týden. Ismeně psal jsem každý den a každý den dostával jsem také od ní list. Byl jsem tedy úplně bez starosti. Když však jsem se už chystal k odjezdu, došel mne telegram, že Ismena ochuravěla, abych se vrátil bez odkladu.

Nenadálá zpráva ta mne polekala. Uposlechl jsem. Nezdržev se nikde bez nutné příčiny ani na okamžik, přibyl jsem za krásného podzimního večera do statku Ismenina. Seskočiv s povozu letěl jsem přes dvůr přímo do komnaty, v které druhdy Ismena bydlívala. Nemýlil jsem se — nalezl jsem žínku svou skutečně: leželáť na loži. Vedle lože stála družka její a neznámý obstarožný muž, patrně lékař . .

V komnatě panoval zvláštní přísvit. Záclony byly spuštěny a žlutavé paprsky k západu se chýlícího slunce vnikaly jen kradmo do komnaty.

„Probůh, co se stalo!" vzkřikl jsem s úzkostí.

Neznámý muž obrátiv se ke mně, pravil chladně: „Křeče jsou vždy prudší, mdloby opakují se vždy častěji; stav ten trvá již po tři dny . . . ."

Beze slova strhl jsem záclonu u okna, u něhož stálo Ismenino lože a pohlednuv na svou žínku zavrávoral jsem. Ležela na znak se zamhouřenýma, hluboce vpadlýma očima; potom zvlhlý obličej její byl siný, dech obtížný a ručka, kterou měla na podušce, byla zmodralá. Na první pohled poznal jsem symptomy otrávení . . . .

„Jakých protiléků jste užil?" optal jsem se kvapně lékaře.

„Magnesie a hydratu kysličníku železitého," zněla určitá odpověď. „Nemocná udala sama jed . . . "

Věda, že jiných protiléků není, čekal jsem, přecházeje prudce po komnatě, podaří-li se lékaři žínku ještě vzkřísiti. Všechny symptomy nasvědčovaly tomu, že se to podaří. Za nedlouho probrala se Ismena z mdloby. Zpočátku začala blaboliti a pomalu smyslů nabývati; teprv po několika minutách mne poznala a lehýnký úsměv přeletěl zsinalou její tvář.

Třásla se na celém těle. Když počala mluvit, chvěl se jí hlas. Vše jevilo nevýslovnou mdlobu, málomyslnost a úzkost. Přece ale se ještě zpamatovala. Vzal jsem ji za ruku — byla studená jako led . . .

„Odpust!" zašeptala posléze bolestně. „Tak brzkého konce jsem se nenadála."

„Co se stalo Ismeno, rci?" tážu se s úzkostlivým chvatem.

„Nic, miloušku — nic!" dí Ismena jako ve snu... „Měla jsem nešťastnou myšlenku . . . Poslala jsem medailonek svému otci . . . Odpusť, prosím tě! . . . . A teď se mi zdá, že jen proto musím umříti . . . ."

„Utiš se, duše drahá," odpovídám s nuceným poklidem.

„Jen jednomu přání mému vyhov," počala Ismena po chvíli mdlým, chvějícím se hlasem. „Nedívej se na můj poslední zápas . . . . a navštiv mého otce . . . . Pověz mu, že zpomínám na něho v posledních okamžicích života . . . popros ho, aby mi odpustil, že jsem mu poslala obrázek, jejž byl před lety dal na památku mé matce . . . popros ho, aby mi jej vrátil . . . ."

„Vyhovím všemu, až jen se pozdravíš," pravím konejšivě.

„Ne, ne!" zvolala Ismena náhle s napnutím veškerých svých sil, snažíc se vztýčiti se.

„Vím, že se již neuzdravím . . . . ale prosím tě, vyhov mému přání — bez odkladu . . . . Mám úzkost, nevýslovnou úzkost . . . . Zdá se mi, že žádám od tebe něco pošetilého . . . . ale úzkost má budiž omluvou . . . . Zdáť se mi, že jen proto musím umříti, poněvadž jsem bez zázračné bohorodičky . . . Neklň mi, nezlořeč mi — nesměj se mi! . . . Má duše — mé srdce . . . . vždyť nevím, co mluvím . . . nevím, čeho si přeju . . . Nevím a přece . . . prosím tě snažně, zapřisáhám tě . . . ."

Klesla do podušek; v strhaném zraku jejím chvěla se němá, úpěnlivá prosba . . . . Pohledu tomu nemohl jsem odolati.

„Půjdu!" pravil jsem rozhodně.

Ismeninu zsinalou tvář přeletl lehýnký úsměv uspokojení.

„Půjdu!" opakoval jsem skloniv se k Ismeně, abych ji políbil.

Namáhavě ovinula žínka své ručky kolem mé šíje; políbení její bylo chladné, mrazivé . . . .

„Odpusť," zašeptala, „že umírám . . . . Smrti své jsem sama vinna . . . Však ne! . . . má láska k tobě . . . ."

„Jak to, má duše?" tážu se.

„Vše — vše ti povím," dí Ismena namáhavě . . . „Ale nemohu už — věř, že nemohu . . . ."

A po dlouhé chvíli dodala:

„V mém kufříku — najdeš osudné své expliky . . . Na stránce třicáté . . ."

„Nechápu, jak možno z mých explik . . . ." pravil jsem.

Ismena neodpověděla již srozumitelně. Slyšel jsem ještě jen slova: „Na stránce třicáté" — „expliky" . . . .

Opětná mdloba vyžadovala pomoci lékařovy.

Mezi tím, co Ismeně lékař a družka její přispěli, odtrhl jsem víko kufru a naleznuv své expliky, s chvatem jsem je otevřel. Na stránce třicáté bylo červenou tužkou poznamenáno následující místo:

„Ze sloučenin arsénu s kyslíkem vyniká na pohled úplně nevinný, obyčejnému porcelánu podobný otrušík, v obecném životě arsenik zvaný. Je to jeden z nejrozšířenějších a zároveň také nejprudších jedů. Již desátý díl gránu účinkuje škodlivě, kdežto jediný grán v několika dnech a několik gránů již v několika hodinách může míti v zápětí bolestnou smrt. Lučebně-fysiologický účinek otrušíku na živý organismus je sice už dávno znám, ale příčiny účinku toho jsou doposud tajemstvím. — Kdož nezná pověstí o báječných nápojích lásky a rozličných kouzelných prostředcích, kteréž jsme uvykli pokládati za pouhé výmysly lehkověrných, pověrčivých dob a národů? Uvykli jsme, nepřikládati jim víry; ale ve světle vědy nabývají báje ty podstaty. Tak jest účinek otrušíku na živý organismus téměř zázračný. V menších dávkách a pravidelně užíván působí konejšivě na nervy a usnadňuje dýchání, tak že i lidé dušní mohou pak bez namáhání a bez velkých obtíží po mnoho hodin stoupat do vrchu. Jak se to děje, arci není ještě na jisto postaveno a má se za to, že působí tajemná tato látka na plíce v takové způsobě, že plíce nevylučují tak velké množství kyseliny uhličnaté, tak že k dýchání dostačí méně kyslíku než dříve. Následek toho jest, že tukovité látky pokrmů, kterýmiž se druhdy nahražovala plícemi absorbovaná kyselina uhličnatá, usazují se v sklípkovatině pod kůží, čímž tělo ztuční a kůže stane se čistou, hladkou a mladistvě svěží. Z té příčiny — vypravuje anglický lučebník Johnston, — užívají mnozí jedu toho k zvýšení tělesné krásy, a zajímavo jest pozorovati, v jak podivuhodné míře mnohdy účele svého dosáhnou. Pleť jejich stane se čistou a svěží, tělo poněkud ztuční a celý organismus nabude neobyčejné svěžesti, pružnosti a síly. Na doklad toho uvádí Johnston svědectví dra. Tshudyho, jenž vypravuje následující případ z lékařské své praxe: Jistá zdravá, ale bledá a suchoučká dívka zamilovala si mladého hocha, kterýž jí byl nakloněn. Chtíc miláčka svého ještě více upoutati, vzala útočiště k užívání otrušíku a užívala ho v nepatrných dávkách několikrát v týdnu. Kýžený účinek za nedlouho se dostavil. V několika měsících sesílila, pleť její nabyla svěžesti, tváře sčervenaly, slovem z bledé, suché dívky stala se dívka neobyčejně sličná. Aby účinek ten zvýšila, požila dívka neopatrně větší dávky jedu toho a stala se tak obětí své ješitnosti a šílené lásky; zemřelať v strašných bolestech otrávením . . . ."

Dále jsem nečetl. Kniha vypadla mi z ruky . . . Byl jsem zdrcen. Několik těchto řádků vysvětlilo mi vše: zázračnou změnu, která se byla s Ismenou stala, i nutný, neodvratný její následek — děsnou smrt . . . .

K dalším reflexím nezbylo mi času. Ismena byla se opětně zpamatovala. Blabolíc volala mne jmenem. Hlas její zněl ztemna a úzkostlivě se chvěl. Oči měla ještě v sloupu a teprv když se byla na mne po delší čas upřeně dívala, poznala mne.

„Nedívej se na můj poslední zápas," zaúpěla posléze bolestně, „prosím tě, zapřisáhám tě! . . . . Vyplň poslední mé přání . . . přines mi od otce zázračný medailonek . . . . Nemohu umříti . . . vím, že neumru, dokud jej nebudu zas míti . . . ."

Následující slova byla opět nesrozumitelna. Ismena upadla poznovu v mdlobu; křečovitá bolest zhyzdila čarokrásnou její tvář . . . .

Až dosud díval jsem se na vše, co se kolem mně dělo, jaksi tupě a bezcitně, jako by ani nebylo možno, že umírá přede mnou vlastní má žínka . . . . Však náhle projela mi duší myšlenka, že bezduchá hmota vítězí tu nad duchem, že tatáž mrtvá hmota, která byla za jistých okolností slabounký, vetchý organismus zázračně osvěžila, za okolností jen nepatrně změněných života schopný organismus ten bez milosrdenství násilně ničí . . . . V okamžiku tom pocítil jsem úplně málomocnost lidskou . . . . a bolest — nevýslovná bolest sevřela křečovitě má prsa . . . Pohledl jsem ještě jednou na svou žínku a beze slova opustil jsem kvapně komnatu, abych vyplnil poslední přání Ismenino.

V témže povoze, v němž jsem byl asi před půl hodinou přijel, odejel jsem směrem k vesničce, v kteréž dlel Ismenin otec.

Nadešel tichý, lunojasný večer podzimní. Povoz jen letěl, ale já přece ještě pobádal kočího k většímu spěchu . . . . Myšlenky mé byly u Ismeny . . . . Za nedlouho počala se obloha zatahovati mraky. Prudký vichr ve výši mrskal temné mraky před sebou, kdežto v krajině panovalo ticho takměř hrobové. Jen časem zašelestil větřík v žloutnoucím listí stromů nebo zasvištěl v strništi podle silnice. V brzku zahalily mraky i měsíc — jel jsem tudíž skoro čirou tmou . . . .

Půlnoc byla již nedaleko, když dorazil jsem k cíli své cesty. Z noční tmy vystupovaly příšerně tmavé obrysy pohorské vesničky. Dojel jsem k prvním chatrčím a nevěda, kam se mám obrátit, seskočil jsem s povozu. Ve vesničce bylo vše v hluboký spánek pohříženo. Rozhlednuv se bystřeji kolem sebe, rozeznal jsem v dáli obrysy kostelní věže. Zaměřil jsem tedy směrem ke kostelu. Za nedlouho kmitlo se přede mnou světlo jako bludička. Učiniv ještě několik kroků poznal jsem, že světlo vychází z přízemního okna malého domku těsně podle kostelíčka a malého hřbitůvku . . . . Připlíživ se opatrně až k domku nahledl jsem oknem do jizby . . . .

Prostičká, nízká to byla jizbička. Stěny bíleny a bez okras; jen na stěně proti oknu visel velký dřevěný krucifix a pod ním hořel malý kahánek. Jiného jsem v jizbě nepozoroval, neboť veškerou moji pozornost byl zaujal muž, sedící v pohodlné velké lenošce u stolu u prostřed jizby. Vlastně ani neseděl, nýbrž opřen jsa loktem levé ruky o stůl buď dřímal nebo přemýšlel. Na stole hořela lampa, vedle ní ležela velká otevřená kniha, opodál kalamář a několik per. Muž byl oblečen v černý řasnatý šat . . . .

Dle všeho byl jsem u cíle. Muž, kterého jsem viděl, nemohl být nikdo jiný než Ismenin otec.

Žlutavé světlo lampy padalo na jeho tvář, v kteréž, pokud bylo možno rozeznati, zračil se poklid skoro ledový. V jizbě panovalo hrobové ticho, rušené jen temným zvukem visacích hodin, kterýchž jsem neviděl.

Chvíli jsem se díval oknem, pak jsem zlehka na okno zaklepal. V jizbě zůstalo ticho. Zaklepal jsem tedy ještě jednou; ale spící muž ani se nepohnul. Pohlednuv pozorněji do vnitř, spatřil jsem v klíně jeho dvé malých, nazelenalých jisker . . . . Nemoha si to vysvětliti, zbystřil jsem zrak. Teprv po chvíli jsem rozeznal, že muž nespí, nýbrž že má oči otevřené, že dívá se k oknu . . . . Zaklepal jsem tudíž po třetí. Ale ani tentokráte se muž nepohnul — jen obě jiskřičky v jeho klíně změnily své stanovisko a v mžiknutí oka vyskočila velká černá kočka na stůl. Protáhla se, zamňoukla a počala se tlamou otírat o hlavu a tvář o stůl opřeného muže. Kočka jevila neobyčejný jakýs nepokoj. A kdykoli obrátila hlavu k oknu, kterýmž jsem se díval, leskly se oči její takřka příšerně. Bylo mi jaksi nevolno, ba úzko při pohledu na tento prostý, ale přece neobyčejný výjev, neboť muž, kterýž měl oči otevřené, nepohnul se ani nyní, aniž později, když netrpělivé a úzkostlivě mňoukající zvíře dotklo se tlapou svou několikráte obličeje jeho.

Zaklepal jsem tedy ještě jednou, silněji než dříve. Tentokráte pohnula se kočka, jakoby se byla ulekla. Ohlídla se k oknu, pak se protáhla, couvla po stole až k lampě, obrátila se k spícímu muži, jakoby se na něho dívala a přikrčila se, jako když se hotoví ku skoku; avšak hned na to prudce vyskočila proti muži a zatnula oba přední pazoury v jeho tvář . . .

Vše to stalo se skoro v mžiknutí oka. Rychlostí blesku udeřil jsem pěstí do okna, tak že jsem rozbil několik tabulí. Ale když jsem hned na to do jizby opět pohledl, spozoroval jsem, že jsem kočku zaplašil, ale muž že se ani tentokráte nepohnul.

Tuše nějaké neštěstí, vytrhl jsem okno a skokem octnul jsem se v jizbě i u muže u stolu. Vzal jsem ho za ruku, abych jej probudil a pohledl jsem mu do tváře . . . . Oči jeho byly vypouleny a ruka studená jak led — byl mrtev . . .

Pustiv jeho ruku spozoroval jsem, že v křečovitě zaťaté pěsti drží medailonek s Murillovou madonnou, který mu byla Ismena poslala. Vyrvav mu jej z ruky rozhledl jsem se kolem . . . Na stole ležela otevřená kniha, do které byl patrně ještě několik okamžiků před svou náhlou smrtí psal. Byl to denník. Písmo na poslední nedopsané stránce bylo zpočátku zřetelné a pevné, pak již jaksi klikaté a ještě níže skoro úplně nečitelné; nejníže bylo již jen několik hieroglifů. Vytrhl jsem poslední tři stránky a přesvědčiv se ještě jednou o smrti Ismenina otce, opustil jsem jizbu touže cestou, kterou jsem se byl v ní octnul. Pospíšiv k povozu vsedl jsem a ujížděl nazpět.

Kdo neplnil ještě nikdy poslední přání umírajícího, nepochopí, co dělo se v mé duši . . . .

Slunce bylo již dávno nad obzorem, když jsem dorazil k statku Ismeninu. V několika okamžicích octnul jsem se v jizbě ženině. Zastal jsem Ismenu v mdlobách. Nepoznala mne ani později, když se z mdlob zas probírala. Blabolíc upírala na mne strhaný svůj zrak a jen časem bylo lze poznati, že hasnoucí duch její zaměstnává se zmatenými zpomínkami z dob nejútlejšího mládí.

„Přicházím od tvého otce, Ismeno,“ pravil jsem později, když se mi zdálo, že byla nabyla poněkud smyslů.

Slova ta zbudila v duši její patrně zpomínku nejdražší. Lehýnký úsměv přeletěl její tvář a mdlým, chvějícím se hlasem zašeptala:

„Otec — můj otec? — Kde je můj otec?“

„Přináším ti medailonek a poslední slova otcova,“ dím hlasitěji.

Ismena nepromluvila. Teprv když jsem jí medailonek ukázal, vztáhla po něm namáhavě ruku a křečovitě jej přitiskla ke rtům. Ještě jednou šlehnul intensivněji z mdlého oka jejího zásvit života.

„Teď mohu umříti“ — zašeptala po chvíli. „Matčino přání vyplněno . . . . a otec na mne spomenul . . . . Rci, duše má, co mi vzkazuje otec?“

Vyňav vytržené lístky z otcova denníku, počal jsem čísti. Ismena patrně vše nechápala. Teprv když jsem četl, jak otec její obdržev nenadále známý mu medailonek zpomínal ztraceného svého štěstí a žehnal neznámému dítku svému, zdálo se, že porozuměla. Blahý úsměv přeletl jí tvář a šeptmo pronesla ještě:

„O, drahý — předrahý otče!“ . . . .

Slova ta byla poslední. Četl jsem dále, ale Ismena už pranic více nechápala. Se zázračným medailonkem v ruce a s okem na mne upřeným zůstala ještě několik hodin nepohnutě ležet. Povlovně, ale již nepozorovatelně mizela životní síla její, až vymizela úplně . . . . Zlatovlasá má vidina — madonna Ismena byla mrtva . . . .

— — — — — — — — — — — —

Jsem člověk bídný, zbaběle sobecký . . .

Od smrti Ismeniny uplynulo už několik let, mne k životu a světu už dávno pranic nepoutá a přece nemám ani tolik odvahy, abych jediným rozhodným skutkem odpoutal se navždy od světa. Přítel malíř byl zmužilejší .... Zničiv své nejmilejší dílo, kopii Murillovy madonny, zavítal jen jednou k osamělému hrobu, v němž tělo Ismenino stlívalo, a již se nevrátil. Jediné stisknutí péra zbavilo jej duševních muk . . . Medailonek s čarokrásnou madonnou leží v Ismenině hrobě. Ztratil jsem vše. I čarokrásná Ismenina tvář vymizela mi již z paměti a jenom časem v okamžicích nejbolestnějších se mi zdá, jako bych viděl na sebe upřené oko Ismenino, ale nikoli s výrazem nevýslovně sladkým, nýbrž kalné, do krve uplakané, jak je byla na mne Ismena naposled upřela, když ode mne zapuzena odcházela, aby se mým vlastním návodem z šílené lásky ke mně zasvětila smrti . . . .

Čerkes.

Povídka veršem od *Svatopluka Čecha*.

(Dokončení.)

Dlouho skrýval jsem se na útesu.
Teprvé, když kouř se poslední
v dálce ztratil nad vrcholky lesů
a v hor spoustě nezbylo ni hlesu
po Rusích, — klid mrtvý ležel v ní —,
sestoupil jsem s výše. Neobměrnou
prostorou, kde v bezdna, do oblak
les jen stoupal, — ba, kam orla zrak
sáhal bystrého, jenž tečkou černou
pod modrými kroužil pod výsostmi, —
sám jsem zůstal s pradědů svých kostmi.

Drahný čas jsem takto sám a sám
těkal po horách. Tam u studánek
zarostlých, kde závoj dívčinám
nezdvíhal již rozpustilý vánek,
na stezkách, jež zanikaly travou,
na hrobech, jichž turban dřevěný
svlačec ověsil svých zvonků slávou,
v aúlech, jež polosbořeny
dřímaly sen mrtvý v lesa stínu
v zeleném rubáši chmelu, révy,
na ploských kde střechách místo děvy,
tlukoucí na pestrou tamburinu,
těkavý jen motýl poletoval,
rozstíraje křídel azur, nach —
přísahu jsem svatou opětoval
a nůž brousil o zapadlý práh.

Po čase mé dýky krutou žízeň
uhasila Allahova přízeň.
Sjížděli se hosté v lůno skal —
důstojně jsem ďaury uvítal!

Zaskřípala kdesi od lesa
arby [1]) nemotorná kolesa.
Řeči dva si hoví v jejím dně,
posunují líně, bezpečně
třásní pestrou ovinuté fesy
a jak supi vyzírají v lesy
němé, mrtvé. Dvě to první káně
spustily se na kraj zemřelý —
jeden z nich se nahodil mi k ráně
a druh klesl břitkou ocelí.

Koní klus mne v jinou zvábil stranu.
Hle, tam Arméu v čapce baňaté
z jemně vlnivého astrachanu,
v čoše [2]) temné, stříbrem sepjaté,
jejíž dlouhé, černé rukávy
od loktů mu visí po třemeny,
volně jede vedle krásné ženy
laškuje s ní, družně rozpráví.
Nevěstu si k Nov'rossijsku vede.
Věru krásná jest! Hle z nyvě bledé
lásky kouzlem ovanuté tváře
jak se blýská očí velikých
dlouhou řasou přitlumená záře!

A co perlí, tretek všelikých
zavěšeno v zlaté čelence
kolébá se! Jako mlha bílá
tenký, řásný závoj obestýlá
havraní jí vlasů prstence.
Jak se vábně na sedélku houpá
a jak ve třemenech s obou stran
okazují roucha světlá, skoupá
svůdně kradmo různý saťán,
útlých nožek vyzdobené skrýše
jako trepky z trpasličí říše!
Nespasil ji půvab přeskvělý,
šťastné lásky sladké cukrování:
oddal jsem je pod lesnatou strání
zkrváceuou šavle ocelí,
v jezeře pak horském rozespalá
vlna lůžko svatební jim stlala.

Oj, což uvrhl jsem ztuhlých těl
v pusté sluje! Marně Hebrej starý
třesavou mi rukou nabízel
z tlumoků svých nejvzácnější dary:
čepele, v jichž divném zákalu
míhaly se jako v siné mlze
verše zlaté, perlí mléčné slze,
skříně drahokamů, koralů,
Persie a Hindustanu divy
za svůj život bídný, plahočivý!
Kolikrát jsem k ruským srdcím razil
krvavou si cestu kinžalem,
a co lichých modliteb jsem zmrazil
popům vašim na rtu zsinalém.
A kde čapka kozácká se mihla —
kule má ji dozajista stihla!

Nikoli! přec jednou kolem čela
na plano kozáku zatěčela.
Na to boj jsme svedli zoufalý
na výšině srázné, lící v lice,
šavlemi jak blesky mávajíce
na se doráželi, couvali,
až pak na lem bezdny nedohledné
v strašlivém jsme klesli objetí,
dvojitá jak těla šelmy jedné,
v oku plamen, na rtu prokletí,
krví vlastní, odpůrcovou rudí.
Přál mi Allah! Do mohutné hrudi
koleno své soupeři jsem vtiskl,
břitký kinžal v levici mé blýskl,
— pravicí již nemohl jsem vlásti, —
navždy zrak mu zlobný zavřela
ocel má — trup sletl do propasti —
však mé smysly mdloba zastřela.

Když jsem procitl, mír svatý kol.
Bez hnutí, jak ve snách jsem se díval,
jak mi nad hlavou svým zvoncem kýval
azurovým zelenavý stvol,
jak tam blankyt zářil převysoko,
jak tu kolem krunýř těžký, velký
želva vlékla, travin za stebélky
vyhlíželo květů rudé oko,
a jak had se svíjel v lepé kruhy
a hrál šíjí ve všech barvách duhy.
Zřel jsem na vše, jakbych volným duchem
již se vznášel nad tím zemským ruchem.

Náhle opodál se z květné řásy
vynořila děva zvláštní krásy
v cizém kroji. Na milostném čele
slunce zlatý paprsek se chvěl,
v líci, na rtu, po celičkém těle
panenství jí zářil čistý pel.
Myslil jsem, že Risvan, strážce ráje,
vstříc mi poslal jednu z rajských děv,
by mi vyměnila zemské kraje
za mech vonný nebeského háje
a rtů sladkých věčný za úsměv.

Spatřila mne — coutla v leknutí —
oči zavřel jsem. Pak cosi ke mně
sklonilo se, jakby anděl jemně
nade mnou povíval perutí.
A když opět pohledl jsem vzhůru,
ponořil se zrak můj do azuru
očí dvou, jež slitování plny
na mne hledí, bloudí kolkolem
a rtů drobné, rubínové vlny
neznámým se chvějí hlaholem.
„Čerkes“ šeptám a prst na rty kladu —
jak by anděl spáchati moh' zradu!!
Povstala, mou přilbu z trávy zdvihla,
jako motýl křovisky se mihla.

Vrátila se s vodou — krev mi smyla,
uhasila žízeň plamennou,
vlastní rouškou jemně obtočila
pravici mou tuhou, schromenou.
Pak můj těžký podpírala krok
k jeskyni, již před mnohými lety
samotář si vyryl v hory bok,
vystlala ji travou, mechem, květy,
pečlivě pak burku rozestřela —
a čas drahný nad mým ložem dlela.
A když vstala, z oka třpytné vláhy
vyčetl jsem, že se vrátí záhy.

---

[1]) Arba, dvoukolý vůz. — [2]) Čocha, svrchní dlouhý kabát Kavkazanů, s roztříženými svislými rukávy.

Vrátila se. Z jitra každý den
keř se zachvěl, clonící mou skrýši,
hebounkými prsty rozestřen
a jak obraz nadoblačných říší
v rámci jeho větví, květem bílých,
obličej se jevil rysů milých.
Nosila mi pokrm; vedla řeči
neznámé, přec plné útěchy
a zrak modrojasný v sladké péči
upírala na mne s povzdechy.
Záhy jsem těm vzdechům rusovlásky,
blankytným těm očím rozuměl
a sen zašlý o rozkoších lásky
nad hlavou mi křídlem zašuměl.

Allah ví, co bouřilo mé nitro,
když se z rána přívětivá líc
nade mnou, jak samo krásné jitro,
ukláněla, pozdrav šeptajíc,
a v té líci něžné, když jsem vídal,
jak se purpur s padlým sněhem střídal.
Allah ví, že nepohnul jsem ani
rukou poraněnou — z bázně pouhé,
abych v zdravé neucítil dlani,
že je syta nečinnosti dlouhé.
Ale jednou nepokojné spaní
sprostilo ji vazby. A když ruku
napřáhl jsem v bouřném srdce tluku,
napjaly se pevně svaly, žíly
a v nich staré ucítil jsem síly.
Zdráv jsem povstal. Opásav se zbrojí
do hor jsem se vydal. Den byl mračný.
Kolem skály zasmušile stojí
a jich čela oblak neprůzračný
smuteční jak závoj řasně halí.
Nebe zakaleno; hřímá v dáli.
Bloudím, hledám aúl povědomý.
Stezky již jsem nenašel, ni stopy
nohou čerkeských. Jen chebdí klopí
široký tu list. Jak pusté lomy
sbořený tam aúl v divé houšti
ani srnu k sobě nepropouští.
Na mohyle turban dřevěný
zvrácen hnije. Kolem bílé kosti
rozvlékaly zuby nočních hostí.
Ba, již mech a svlačců prateny
obalily mnohou lebku dědů,
že je sotva značna tvému hledu.
Hoj, tak ničí krutá příroda
velkého tu stopy národa,
až se ztratí na vždy, beze sledu,
až kraj ten, jak pustá mohyla,
bez popsané desky, bez znamení
pod trninu, vývrať, pod kamení
pohřbí vše, co tuto robila
naše ruka, naše boly, štěstí,
naše jména vrhne do nezvěsti,
o Čerkesích staleté ni duby
nezašeptnou. — Zaskřípal jsem zuby.

Noc mi skryla smutné divadlo.
Bouř se přivalila, krajem duní,
jako tehdáž, kdy mi v mořské tůni
vše, co měl jsem, navždy zapadlo.
A zas velikou jsem zpíval suru,
ale nyní s hůry nade mnou
jejích veršů mocí tajemnou
nesechvěl se roj andělských kůrů.
Zdálo se mi, jakby každým slovem
stín se zdvihal nad zapadlým rovem,
jakby duchové mých předků všech
z hrobů svých tam v horách, úvalech
ke mně nocí bouřlivou se chvěli,
za mnou houšť a šíř a výš se střeli —
nepřehledný, nesčíslný sbor —
jakby letící ta spousta duchů,
jakby vodopády, vršky hor,
celá příroda v úžasném ruchu
hřímala mi v ucho strašný zpěv,
volající: krev a krev a krev!
Letěl jsem, jak démon, nocí temnou,
bystrým letem smrtonosných střel
a ten krvelačný přízrak se mnou
přes rokle a srázy burácel.

Svit mne spatřil na jeskyně prahu.
Sedím klidně. Ruky na dosahu
okazuje pochva zedraná
lesklý ocel, zpola vydobytý,
z rukojeti metá rudé svity
drahokam jak oko satana.
Přišla děva. Nesla chleb a vodu;
těšila se náhlé proměně,
uzdravení mému. Na odchodu
stanula přede mnou zmateně
a co hádal, tušíval jsem vezdy,
věštily mi očí krásné hvězdy.
Poprvé jsem ovinul jí ruku
kolem šíje; první srdce děví
zabušilo na mém v libém tluku.
Přivila se ke mně něhou révy.
V bílé čelo polibek jsem vtiskl,
tajně kinžal v pravici mé blýskl,
jednou ranou bezpečně a jistě
zabyřil si v nejkrásnějším místě —
v ňadru jejím — klesla mrtva k zemi —
a já o vlas jasný — —"

V půli řeči
Čerkes zaúpěl. Blíž něho klečí
mladý kozák, děsně bledý, němý,
patře divoce, jak úzká rýha
čepele, jejž nad zajatcem zdvihá,
rudými se plní krůpějemi.
Starší kozák, nad Čerkesem skloniv
šedou hlavu, čelo zakaboniv,
hlasem plným trpké pohany
druhu zašeptal: „Byl bezbranný!"

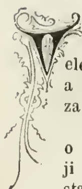
Ale Čerkes mroucí zahovořil:
„Díky za ránu, již jsem si přál!
V hruď mou kinžal poctivý se vnořil —
Rus mne v šerou nepovleče dál
spoutaného, dětem na posměch —
hory přijmou poslední můj vzdech!
Slyšte prosbu: V mnohé čestné seči
proti vám jsem stával tváří v tvář,
za sled mnohý po kuli a meči
zakoupil svým skráním slávy zář.
Pohřeb čestný bojovníku přejte:
v rodné půdě hrob mi vykopejte,
ruce rozvažte, ať ležím v něm,
hrdina jak volný; stranou k Mece
obraťte mou hlavu, na mé plece
složte štít i pušku s kinžalem,
budiž účastna též mého lůžka
šavle obnažená, věrná družka,
zlatého ať bleskem nápisu, —
svatým veršem hrozí Eblisu.[3])
Pak hrob nízký vyrovnejte zemi, —
ať tu zaroste, ať navždy němý
v noci ďaura zvěstí nepoleká,
že tu Čerkes na den soudu čeká!"

Růžemi když jitra hory zplály,
kozáci mu pod vysokou strání
šavlemi hrob chladný vykopali,
pohřbili jej čestně — podle přání —
a dál k Nov'rossijsku klusali
lesnatými svahy, úvaly.

[3]) Eblis, satan.

Veletrh plzeňský.

Náčrtek od *Jos. J. Toužimského.*

Veletrhy plzeňské dobyly si svou minulostí pověsti a velkého jmena nejen v Čechách, nýbrž i daleko za hranicemi.

Kdo zná obyčejnou tvářnost Plzně a vidí ji o veletrhu, jichž čtvero do roka se odbývá, shledá ji úplně změněnu. Z města se všemi ulicemi stalo se obrovské tržiště, jehož ohniskem jest rozsáhlé prostranné náměstí. Na náměstí vzniklo město nové, zcela pravidelné, s několika sty malých dřevěných domků, na nichž na každém čísti můžeš velikými literami provedenou firmu dotyčného majitele a z nichžto nejeden za tisíce zboží chová. Domky ty seřaděny jsou v pravidelné, dosti široké ulice, každý má své číslo a každá z ulic svůj název. Ulic těch jest jedenáct, počet to zajisté, jímž ani leckterý městys neb městečko vykázati se nemůže. V ulicích těchto mají své stánky obchodníci z Liberce, Brna, Lipska, Prahy, Vídně, Lince a odjinud s látkami vlněnými, bavlněnými, s kartouny, mušelíny, šátky a p., dále obchodníci s plátny, kanavasy a bílým střižným zbožím z Náchoda, odkudž docházejí vyhlášená plátna z krkonošských krajin, z Turnova a p. Dále tam nalezneš po řadě sklady se zbožím norimberským a švýcarským, porcelánovým a skleněným, sklady rozličných výrobků železných a kovových, litinových i plechových. Kdybych vše po řadě vyjmenovati měl, nestačil by k tomu ani Homerův Katalogos; připomínám tedy pouze ještě zásoby mýdla, loje, voňavek, knihařských věcí atd. atd. Na severní straně náměstí k radnici nzavírají řady obchodníků výložní krámy prodavačů a prodavaček drobných utensilií, od šlí, vest a střevíců až k důkladným koženkám, bundám a p.

Avšak netoliko na náměstí, nýbrž i ve všech ulicích,

jež sem se sbíhají, rozhostil se podobný obchodní ruch, ba ani části předměstí nezůstaly ušetřeny.

Valnou většinu krámů, skladů a jiných místností v domech na náměstí a okolních ulicích opustili jich pravidelní nájemníci a vtáhli tam na dobu trhu cizí obchodníci zakryvše i nápisy a celoroční firmy svými vývěšními tabulemi z voskovaného plátna. Kde včera na př. třeba jsi ještě večeřel a na plzeňském ze starého pivovaru si pochutnával, nedostaneš dnes leda látku na hedvábné šaty aneb celé kusy moderních právě látek, jež kolkolem všude jsou nakupeny.

V některých ulicích nemůžeš ani projíti, aspoň ne tak snadno. Ulici k jihovýchodu od náměstí, kde nalézá se starožitný klášter františkánský (původně minoritský z r. 1297) mají obsazenu se svými stavy klienti sv. Krišpína, obuvníci ze všech končin koruny české, rozumí se, že i Blatná jest zde čestně zastoupena svými kočujícími mistry, o nichž se vtipkuje, že své výrobky jako preclikáři na bidlech nosí. Skrovnější místo vedle nich zaujímají kožešníci a čepičáři.

Ulici Andělskou, kteráž do této se ústí, vyplňují žoky s peřím, svazky koží vydělaných i nevydělaných, kožešin a tomu podobného zboží, jehož zápach divně kontrastuje s názvem ulice. Ulice na severozápad od náměstí opět jsou zaplaveny plodinami zelinářskými a zahradními, stohy cibule, celeru, okurek, zelí, křenu; vozy s ovocem zaujímají zde místo, řídíce se dle roční právě doby. Na prostorách podlé břehu mlýnského ramene Radbuzy nalezneš spousty hliněných i porcelánových hrnců a nádob, dřevěné zboží a hračky domácí výroby, jakož v hojném výběru k výbavě selských nevěst „jarmary", truhly, postele i kolébky.

Poměrně nejvíce ušetřena jest ulice školní, kteráž mimo několik improvisovaných krámů tvoří jaksi buffet pro četné israelské navštěvovatele trhu, jak dokazují obchody s košerovaným masem, husami, cervelaty z hověziny, husími kůžičkami pečenými s neodřeným peřím a sklady sýra.

Nemalé překvapení stihne toho, kdo unaven lomozem a ruchem v městě zabočí ku třídě, buď klatovské neb Jungmanově. Na sta koní, volů, krav, telat ap. naplňuje tyto místnosti, a chce-li chodec dále, nesmí se ostýchat prodrati se těmi davy. Ještě před dvaceti lety bylo toto tržiště za městem, dnes však následkem rychlého vzrůstu města jest už bližší jeho středu než konce.

K tomu ke všemu dlužno si představit proudy lidí, jež nejen z města a okolí, nýbrž i z daleka na trh se byly dostavily, aby své potřeby až do příštího opět trhu opatřily. Uzávěrky ve velkém dějí se sice již v pátek, v sobotu a v neděli, avšak pravý trh odbývá se teprv v neděli, pondělí, úterý a ve středu, nejživěji obyčejně v pondělí. Dni tyto jsou v okolních obcích jaksi polovičními svátky a mladí staří svátečně vyšňoření hrnou se do města. Zde vidíš v pestré směsici rolníky s širokými klobouky neb beranicemi na hlavách, v dlouhých modrých kabátech nebo „jajblících", s velkými stříbrnými knoflíky, tam opět statné dívky selské v krátkých, po kolena sahajících sukních, v barevných šněrovačkách neb kabátcích s hedbávnými, světlebarevnými šátečky na hlavách. Dle živých barev a souměrného obleku poznáš z daleka, že jsou z obcí českých. Dívky i ženy z německých obcí, ať byly z blízkých Litic a Slovic nebo až od Stoda, rozeznáš dle temné barvy jich obleku, buď černých, černomodrých neb černozelenavých sukní, dole červeně vroubených a vysoko, téměř pod samými páži uvázaných.

Na všech stranách panuje nejčilejší ruch a proudění, jež dovršují odpoledne hudby ve všech téměř větších hospodách a zahradách předměstských.

A přec nemají už trhy tyto významu, kterého druhdy mívaly. Když nebylo ještě železnic ani telegrafů, když bylo spojení poštovní vadné aneb když ho ani nebylo, když obchod a tržba sevřeny byly středověkým nevolnictvím a kastovními monopoly: za té doby byl veletrh nezbytnou podmínkou rozkvětu obchodu a blahodárným činitelem národohospodářským; nejen že prostředkoval, aby město své výrobky, suroviny a plodiny vyměniti mohlo výhodně za zboží cizí, nýbrž byl i regulatorem cen a úvěru větší snad měrou, než nyní bursa. Nyní pak může každý kupovati, jak chce a kde chce, aniž by byl jakkoli vázán; po železnici mohou obchodníku býti dodány vzorky i zboží odkudkoliv, po poště a telegrafu mohou smluveny býti ceny kdykoliv a poštou provedou se zakázky i placení mnohem jistěji, než dříve osobně o trhu. Bývalý význam trhů těch ustupuje vždy více v pozadí, netrvají také již jako druhdy 14 — 16 dní, nýbrž na nejvýše 4 — 5 dní a těžiště jejich spočívá v prodeji a obchodu drobném. Arci jsou i přes to důležitým obchodním zdrojem města.

Původ trhů těchto spadá do rozličných dob. Prvně obdržela Plzeň výsadu od Karla IV. roku 1363 k odbývání trhu osm dní před a osm dní po pondělí po sv. Bartoloměji. Činí se sice již v době mnohem starší zmínky o trzích v Plzni, kdy snad Plzeň byla ještě podhradím župního hradu Radiny a nalézala se snad v těch místech, kde nyní Plzenec, kterýž co stará Plzeň proti nynějšímu městu (nové Plzni) v mnohých listinách se uvádí, a z nadační listiny kláštera břevnovského z r. 993 dovídáme se, že náležel klášteru tomu požitek z každého desátého trhu v Plzni odbývaného, avšak byly to trhy, jak lze souditi, významu méně patrného, jakové byly v pražském podhradí, v Slaném, Litoměřicích a j.

Druhý trh povolen byl v Plzni u slavné příležitosti, když král Jiří Poděbradský s mnoha českými pány v říjnu r. 1459 v Plzni meškal za příčinou urovnání sporu s Ludvíkem Bavorským, který rovněž s mnoha německými pány do Plzně zavítal. Král Jiří potvrdil privilegia města a udělil Plzni právo odbývati trh postní, kterýž počínal pondělím po druhé neděli postní. Udělení výsady k odbývání trhu bylo známkou obzvláštní přízně a milosti královské a nelze ani tu neuznati šlechetnou a státnickou povahu nejslavnějšího z králů českých, kterýž milerád zapomínal na příkoří, jež mu, dokud byl správcem země, od Plzně zakusiti bylo a z nepřátel přátely učiniti se snažil.

Třetí trh povolil Plzni r. 1580 král Rudolf II. a sice na sv. Martina. I krále toho hostila Plzeň několikráte ve svých zdích.

Čtvrtý trh dal Plzni r. 1657 Leopold I. a ten odbýval se týden před a týden po pondělí po sv. Petru a Pavlu. Však trh tento pro nevhodnost doby náleží k nejslabším.

FEUILLETON.

Černé domino.

Z polského dle *Gaszyńského* podává *B. Čermák.*

Neobyčejný ruch a veliká radost panovaly v staroslavné Granadě. Don Jose de Ramea y San Luis, jeden z předních grandů, majitel zlatého rouna a pán nesmírných statků, dával na večer ve svém mramorovém paláci, vystavěném na spůsob Alhambry, skvělou hostinu a maškarní ples. Velká část města byla pozvána. Hrdí kavalíři, sličné seňority, ba i vážné donny a starci blouznili a hovořili po několik dní jenom o příští rozkošné noci. I připravovali pyšné ozdoby, všeho druhu perly a zlaté záponky, kteréž i skvělý aksamit zatemňovaly svou září.

V zátiší domu, uprostřed osamělé komnaty seděl té doby na širokém křesle, mistrně maurickými arabeskami ozdobeném, don Euriko de Perheira, hledě do velikého foliantu řeckého mudrce Aristotela, do něhož ob čas jemnými prsty drobounké glossy připisoval. Stará, čistá krev kastiljanská proudila v něm, byl velmi bohat a tváře téměř anticky krásné. A přece odřekl se cti a slávy bohatýra. Od dětinství prodchnut láskou k vědě, toliko svým knihám žil, vyhýbaje se každému bližšímu styku se světem zevnějším. Ač teprvé v třicátém roce, byl muž prostý vší vášně, chladný jako mramor, však ducha neobyčejně mohutného.

Sedě nad otevřenou knihou upadl Enriko v dumné přemítání. Zaslechl též o slavnosti dnešní, při níž městem, skvějícím se štíhlými minarety, tisíceré ohlasy zněly, k níž i černobrvé sestry jeho a mladší bratr pilné přípravy konali. Seděl a dumal o marnosti všeho lesku pozemského. Ale náhle zmocnila se ho neobyčejná žádost, aby také jednou za svého živobytí s vyšších krajin myšlenkových sestoupil a vlastníma očima spatřil pošetilost velkého světa. Chladný rozum odmítal tuto myšlenku. Leč nadarmo; s novou silou vracela se zpátky.

Dlouho bojoval mladý učenec s neodolatelnou tužbou, bráně se všemi zbraněmi ducha, konečně ale přemožen klesl. Pokušení zvítězilo. Krátce na to spěchal v škrabošce a nádherném rouchu za vlnícími se zástupy k bráně palácu grandova. Tam usedl si v bohatě osvětlené síni. Nesmírný dav hostí v různých barvách míhal se mu před očima, hlučná hudba zněla a pluy života a mladistvé krásy kroužily kolem věnce, uvité z tancujících párků.

Omámen a opojen tím nezvyklým obrazem odešel stranou a opřel rozohněné čelo o mramorový sloup. Tu dotknul se kdos zlehka jeho ramene. Enriko se obrátil: vidí, jak nějaká přesličná dáma naň kývá. Seňorita zakrývala svou tvář; černý atlas halil rámě i šíji, také oči nebylo zříti, neb hedbávná mantyla, dělíc se od svrchu čela, spadala řásně až k ňadrům; toliko nožka malinká vyhlédala líbezně z pod smutečního, dlouhého roucha.

Enriko viděl jenom čárovnou postavu její, kypící, ladnou a v pasu tak útlou, že by ji snad dětské dlaně byly mohly obemknouti. Jen hlas její slyšel, znějící jako stříbro něžně a lahodně, jako kvílení ptáčat v máji, jako zvuk perlí, padajících do zlatého poháru, nebo jak andělský zpěv, slyšán-li z daleka ve chvíli nadšení. Znovu položila krasavice dlaň, lehoučkou jak peří, lichotivě na jeho rameno opakujíc: „Don Enriko, proč jsi tak smutný? Radost, která tě očekává, již více se nevrátí. Pojď!“

Nesmělý učenec sklopil oči, ale cítil, jak srdce v něm buší a krev jako vroucí láva sopečná pěníc se v skráně tepe a k mozku se mu valí. Rád by se vrátil, aby odolal pokušení, ale nelze mu hnouti nohou, jakoby k zemi byla přikována. Zatím neznámá pokušitelka vždy důtklivěji naň doléhá a vždy vřeleji ho nutí. Při sladkém kouzlu řeči její mizí všecka bázeň a nesmělost, ponenáhlu jako bezděky spojují se dvě chvějící se ruce a oba vycházejí do vnitř síně, zvučící kolem rozkoší a blahem.

Seňorita prosí ho tiše o bolero. Darmo odpovídá don Enriko, že nezná spůsobu radovánek světských. Okolní vzduch rozehřátý tlukotem tolika srdcí, tolika ohnivými pohledy očí, tolika plamennými, vroucími slovy, hudba vábně a líbezně hrající a prosebný, milostný hlas neznámé, přerušovaný častými vzdechy — vše to mu konečně odnímá síly k odmluvě. Vmísil se tedy mezi tancující a ký div! pohybuje se tak dokonale a ladně v tanci, že sám sobě se diví a v nesmělém srdci nadějí okřívá.

Znáte-liž rozkošný tanec španělský? Bez hlučných a marných slov, bez unavujících obratů, bez rýmových diamantů, vysypaných z dlaně básníkovy, jest to na světě nejvýmluvnější a nejryzejší drama života. Pohledy a pohyby, dupání nohou, nachýlení ruky neb hlavy — toť celá krása a síla dialogu. Vše tu vidíš, slyšíš a cítíš — i přísahy a povzdechy, doléhání i odmluvy, tu slzy zoufalství i radosti, tiché prosby a kruté výhrůžky i srdečné smíření na konci. Při tom tvoří stálé chřestění kastanětt k živé té sceně skočný průvod.

Tanečnice v černém dominu obrátila všechny zraky na sebe. Vznášela se, polétala, otáčela se s hbitou lehkostí vlašťovky, províjela se mrštností kluzkého hada a přec ladně jako růže, když ji jarní větřík kolébá. Ale podivno: při každém pohybu jejím slyšán chřest pronikavý, jako od vrážejících na sebe kostí. Zamilovaný Enriko neslyší a nedbá toho, však někteří z nejbližších hostí se zachvěním se táží: „není-liž vám, jakoby některá z mrtvých tanečnic Basilejských*) vyklouznuvši ze spukřelého rámce přišla sem o půlnoci, aby zvukem umíráčku zkalila naši radost.“

Skončen tanec, rozkošný anduluzský bolero. Don Enriko povznáší hlavu, dodává si srdce a v důvěře v sama sebe čerpá nové síly. Nedávno ještě plachý jako děcko, cítí se nyní dokonalým mužem. Na slova družky odpovídá směle v vyzývavě, neb v čistou hruď jeho byla se již jako zmije v záhůnek kvetoucích fialek lstivě vloudila žádostivost dona Juana. I myslí sám u sebe: „Ten zhrzený život vezdejší není tak neutěšený, jak v přepychu soudil duch.“

Tak se seňoritou procházel se ozářenými komnatami, až přišel k širokým dveřím, vedoucím do zahrad. Podle balustrády ozdobené tak mistrně tesanými květy a obloučky, že se na červeném mramoru skvěly, jako brabantské krajky, šli spolu zamilovaní unikajíce dotíravým zrakům a již octli se v alejích, kde stromy pomerančové, granátové a keře myrtové blýštěly se v stříbrné záři měsíce. Kalíšky tisícerých květů, miriady zlatého ovoce, oživeného nektarem rosy, lily nočním vánkem do vzduchu vůni balšámovou a slavík skryt v haluzích jakoby kvílel píseň radostnou, hymnus lásky.

Naproti šumícímu vodometu, jenž v porfyrovou škebli křišťálové slzy cedil, stranou stála kamenná lávka. Na té usedli spolu. Don Enriko stápěl v neznámou plamenný, žádostivý zrak a zamlčev se dumal, jaké as liliové líce, jaká ústa korálová, pod rouškou masky se skrývají, jaké pýří labutí, jaký alabastrový sníh. Pod závistivými záhyby mantily jaký as čarovný zrak musí blýskat — jaké oči, dvě hvězdičky, dvě černých sluníček. A v tom srdci milovaném co as citů utajených! O nad Peru a Golkondy stokrát to větší poklady!

Náhle klesá na kolena, zaklíná se láskou seňoritě a šeptá jí horoucí přísahy. Chce věčně jejím otrokem býti a ústy líbati prach ostávající pod šlépějí její. Však prosí, aby aspoň v tomto okamžiku zbavila škrabošky svou andělskou tvář. Dívka mlčí, toliko pohybem ruky odporuje; panic doléhá více, ale ona truchlivě vece: „O neprahni po tom nikdy, Enriku můj!“ — On zarmoucen a tesklivý i zněním slov i pohledy vzdychá a prosí neustále. „Nuž tedy budiž, jak žádáš,“ odpovídá ne už sladký a okouzlující, ale hrobový hlas.

Zmizela škraboška i mantyla, jež náhlý vítr odvál, a z atlasového černého domina pozírá na klečícího Enrika bílá lebka. Z úst otevřených, jako z kobky hrobové vane dech hniloby a z čiší otvorů očních, podobných dvěma prstenům, z nichž brillanty vypadaly, vyhlédá čírá tma. Kdesi v dáli ozval se k tomu hlas mocný jako zvuk trouby: „Tak končí a ulétá pomíjivá rozkoš světa; hledáš štěstí — nalezneš smrt!“ Hrozné, bledé vidění propadlo se při hlaholu těch slov do země.

Don Enriko de Perheira vykřiknul zoufale a — probudil se tím křikem z děsného sna. Neklečel před kamenou lávkou v zahradě, ale seděl jako před hodinou v širokém křesle, maurickými arabeskami ozdobeném, v téže osamělé komnatě, maje před sebou řeckého mudrce Aristotela. I slyšel hrčení povozu, který právě nyní sestry jeho a bratra vezl na ples granda dona Jose de Ramea. I oddechl si z hluboka pravě sám k sobě: „Ach vše jest marné na světě, jedno toliko věčné — pravda!“

---

*) V Basileji, jak známo, nalézá se skupení obrazů, představující tanec zemřelých. V každém zobrazena smrt, jak plesá nad svou obětí.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled literatur slovanských. Ruské. Odbor slovanského dobročinného komitétu v Kyjevě měl schůzi výroční dne 23. května, v níž sekretář N. P. Zaděracký, známý překlady mnoha českých prací historických a nedávno vydaným převodem Vocelova „Pravěku země české" do ruštiny, oznámil, že spolu s N. A. Popovem a A. A. Kotljarevským vydávati hodlá každoroční kalendář slovanský, kterýž býti má přehledem literatur slovanských. Pro nejblíže příští ročník uchystány zejmena články tyto: Úspěch statistiky v Rusku, dle Lavrovského, Kotljarevského a Majkova; O slovanské vzájemnosti v 18. a 19. věku dle Pervolfa; Slovanská mythologie dle K. J. Erbena; Literárně-vědecká činnost v Čechách od r. 1860 až na naše dny; Svátky Morany u Slovanů; 18. věk u Srbů uherských dle spisu: les Serbes de Hongrie; Bělehrad, z cestopisu J. Konst. Jirečka; vyňatky z Krekova úvodu do slovanských literatur a m. j. Velečinný překladatel Gerbelj, o jehož činnosti dříve již zpráva podána, vydal 3. díl překladu veškerých prací Byronových. Sešit ten obsahuje básně: Pirat, Angličtí bardové a skotští spisovatelé přehledů, žaloba Tassa, Marino Falliero, Sardanapal, Kain a poslání sestře. Svazek IV., jímž záslužně to dílo ukončeno bude, přinese překlady básní Ostrov a Lara, dramat Dva Foscarové a Verner, a mysterie Nebe a země. Z překladatelů jmenujeme mimo A. Gerbelja: Burenina, Sokolovského a Veinberga, známého svými překlady Heineho a Götheho. Eug. Markov sebral své Vzpomínky z dětství, vydané před časem v měsíčnících Ruský věstník, Otěčestvenyja zapisky a Věstnik Jevropy v knížku pod jmenem „Barčuky — obraz minulostí", kteráž vyšla tyto dny v Petrohradě. Barčuky jsou prosté obrázky ze života dětského, prázdny zauzlení a intrik, však psané s velikou dovedností a pontavostí. Zvláště vynikají: Náš Ilja Muromec, Obrácení na křesťanství, Útěk Čerkesů, Bitva pod Sedmibratkou a j. Z nových románů ruských jmenujeme Michajlovy: Garčevy iz Garčevky, jenž líčí obraz života z vyšších kruhů, však barvami valně již pobledlými. Figury à la stará, hrdopyšná a chladná kněžna; nedbale vychovaný mladý pán z Gračeva, vždy potřebný, panstvu na smrt oddaný starý lokaj atd. nejsou v románu opravdu již ničím novým. Kníže Meščerský uveřejnil román Ženščiny a měsíčník „Otěčest. zápisky" přinesl v letošních sešitech z péra nejmenovaného spisovatele (Sl—a) původní román „Kapitan Pereletov", svou rozvláčností pravá lactea ubertas. Zajímavé věci podává Beutkovským redigovaný kalmycký kalendář, kterýž mimo srovnání kalendáře kalmyckého s ruským přináší i důležité zprávy o životě, mravech a náboženství Kalmyků. Obolenský vydává v Petrohradě „Létací bibliotéku", sbírku to laciných spisků (mimo jiné i překlad z Jul. Vernea. Dosud vydané 3 svazky neopravňují však ku valné pochvale. Lepší je sbírka populárních spisů, vydávaných pod jmenem „Dosuh i Dělo" (hodinky odpočinku i práce), jež obsahují v 1. svazku stoleté dějiny dvou kozáckých pluků a v 2. svazku populárně vypravované dějiny Ruska od dob knížete Jaroslava až do plenu Tatarského. — Polské. Jedním z nejdůležitějších zjevů nejnovější literatury polské je A. Jeského: Paedagogika, objímající zásady i methody morálního, fysického i vědeckého vychování dítek. Paedagogika Jeského je jaksi dodatkem k jeho dříve již vydaným dvěma dílům „Systematický kurs nauk" vydaných podobně jako Paedagogika ve Varšavě. Paedagogika rozdělena je na čtyry díly, z nichž 1. jedná o vychování morálném, 2. o vychování mravném, 3. o zásadách učení (didaktika) a 4. o výkladě nauk (methodika). Jul. Niemiryčovy „Filosofie historie práva" vyšla ve Varšavě část druhá, jednající o Řecku a Římě. Ve Lvově vyšlo dílo Frt. Rychlického: „Tadeusz Kościuszko a rozdělení Polsky. Ve spise tom shledáváme se mimo obšírný životopis Kościuszkův s mnoha zajímavými episodami z historie jeho doby, jako jsou vzpomínky na krále Jana Sobieského a knížete Jos. Poniatovského, již oba odpočívají po boku Kościuszkově na Wawelu. Z péra zasloužilého spisovatele na poli národního básnictva K. Wł. Wojcického vyšel v Krakově spis: Z dávných dějů a vzpomínek našeho věku. Z článků, ve spise obsažených jmenujeme: Stanislav a Janůš, knížata mazovští (r. 1518—26); Charakteristika dávných Mazurů, založená na starobylých příslovích, obyčejích i písních národních, kníže Bílý (Vladislav Gniewkowski), Bartnictvo v dávné Polsce, Poslední kulig staropolský a t. d. Redakci téhož spisovatele vyšel v Krakově: Odkaz po neznámém, sbírka to pozůstalých spisů po příteli Wojcického, jehož tento nejmenuje. Spisek, opatřený předmluvou z péra Wojcického, rozdělen na čtyry oddíly, z nichž zajímá hlavně část 2., přinášející zábavné zprávy a anekdoty ze života vynikajících osobností, jako jsou Radziwill Panie Kochanku, Sewerin Potocki, Jos. Morzkowski a j. I ve Varšavě u Mich. Glücksberga vyšlo nedávno důkladné dílo K. Wł. Wojcického. Jest to: Nevěsta polská v počátku našeho věku (od r. 1800—1830), spis velmi rozsáhle založený. Tamtéž vydány od Kazim. Leszczyca vzpomínky na Palermo s titulem: Joanna i Giovannina a Obrázky ze Sibíře od Ludvíka Niemojewského s illustracemi Andriolliho. Julia Slowackého Arab vyšel ve francouzském překladě Jul. Miena, jehož pokládá polská kritika za nejdovednějšího překladatele z polštiny do jazyků západoevropských. J. Miene chová v rukopise ještě překlady Slowackého básní: Smutno mi bože, Hrob Agamemnonův, Lilla Weneda, Auhelli a Fragmenta. Znamenitý polský básník Teofil Lenartovič vrací se po kolikaletém přebývání v cizině opět do vlasti a přináší s sebou novou báseň Wanda, jež co nejdříve v Haliči tiskem vyjde. Ve Varšavě jí censura nepropustila. Sebrané spisy Vincentia Pola, spořádané samým autorem, počaly vycházet ve Lvově nákladem Richtera najednou ve dvou seriích. Z prvního oddělení — básnického — obsahuje 1. seš. báseň Wit Stwosz, založenou na historických vzpomínkách z XV. stol.; Pachole hetmanskie a rytířskou rapsodii „Z výpravy vídeňské". Prosaické oddělení přináší v 1. seš. zeměpisný článek: Severovýchod Europy z ohledu přírodního a hydrografického. Jsou to sebrané Polovy přednášky na universitě Jagjellońské z r. 1850. V Lipsku vycházející Brockhausova Biblioteka pisarzy polskich přináší v seš. 69. prosaické spisy Konst. Gaszyńského, obsahující články o cestování po Italii a o emigraci. Sv. 70. věnován Felixovi Kozubowskému, jehož povídka „Rozhřešení" je živým obrazem ze života vyhnanců. Kozubowský jeví se tu následovníkem Vikt. Huga i ve formě i v realismu, kterýž mnohdy až do cynismu zabíhá. Je nepřítelem jezuitismu a v politických náhledech rusofilem. Jeť ovšem přirozeno, že výroky, jako: „po mém soudu, jediným prostředkem spásy je sblížení se s Rusy", — a „Rus jest ohniskem, kteréž nás s bratrským Slovanstvem sloučit může", jsou s to, aby polským Rusofagům vehnala krev do hlavy, tak že nevědí, jak Kozubowskému přijít na jmeno. V Krakově vycházející „Dziennik Mód" přináší novou novellu od pseudonyma J. Chrośnického pod jmenem „Kolyse povinnosti". Od téhož spisovatele vyšla loni povídka Boj o byt, plna effektů, takže nadějnému začátečníku získala rázem jmeno. Velmi dovedně psána jest i ve Lvově vytištěná povídka anonyma (B . . B . .) „Pamiętniky panicza", trpkou satirou tepající nepřirozený život mladých šlechticů polských. — Lužicko-srbské. S potěšením možno tvrdit, že Łužičan, belletristický list Srbů lužických, stále se zdokonaluje. Nalézáme v něm hojně dobrých článků básnických, novellestických i národopisných. Číslo červnové přináší jednoaktovou veselohru „Kak Pětr lěkarí", spracovanou K. A. Fiedlérem. Matice srbská v Budyšíně vydala 49. sešit svého Časopisu, v němž jsou články od Žariua (jus primae noctis a 5 básní), Seilerja (básně), Rostoka (přírodov.), Dučmana (liter.), Jenče (literarní činnost loni zesnulého Seilerja) a Hórnika (nekrolog Seilerjův). Mimo to vydala Matice: Spěvy za serbské šule (školy), pořádané E. Pjekarjem. — Srbsko-horvatské. Borba južnih Slovenâ za državnu neodvisnost u XI. vieku (Boj jižn. Slovanů za státní neodvislost v XI. stol.) od dr. Frant. Račkiho, kterýžto spis uveřejňován byl v „Radu jihoslovanské akademie", vyšel nyní o sobě v Záhřebě. Ve Vinkovicích vydává Mart. Senković Spisy Mat. Ant. Relkovića, jichž svazek I. obsahuje bájky Esopovy. V Záhřebě počal vycházet nový časopis právnický pod jmenem: Mjesečnik pravničkoga družtva, redigovaný dr. Blaž. Lonkovićem. Seš. I. přináší práce od dr. Napol. Špuna, dr. Šandora Brešćenského, Vuka Vrčeviće a j. Sebraných „Písní Lazy Kostiće" vyšel v Novém Sadě v jazyku srbském díl II.

Drobnosti.

— Lázně v starém Římě náležely k denním potřebám. Za starých dob královských a republikánských stačily ovšem sice Tibera a nádržky z Tibery vedené za veřejné lázně,

jež v krajinách jižních nutností jsou a v starověku u Římanů jí tím spíše byly, poněvadž jich oblek před prachem a špínou je málo chránil, avšak v dobách pozdějších staly se lázně předmětem největšího přepychu, který za dob císařství dosáhl výše, jakéž bychom nyní marně hledali. Veřejné lázně stavěti naučili se Římané od Egypťanů, avšak brzo je v tom daleko předstihly co do skvělosti stavby i nádhery a pohodlnosti zařízení. Lázně, jež v stavém Římě velkolepostí nejvíce prosluly, jsou lázně Agrippovy, Neronovy, Titovy, Domitianovy, Antoninovy, Karakallovy a Diokletianovy, z nichž Agrippovy věnovány byly národu římskému, jemuž je byl i se svými rozsáhlými zahradami odkázal. Zařízení římských lázní bylo výtečné. V první síni svlékal se oděv, jenž tu zvláštními zřízenci byl střežen. Druhá síň byla unctuarium, kdež natíráno se rozličnými mastmi a olejem, což se mělo za zvláště prospěšné pro zdraví a tělesnou sílu; pro bohatce byly zde nejrozmanitějšího druhu vonné masti a tekutiny, pro nezámožné levný olej olivový, jímž tělo a zejmena svaly se natíraly. Odtud přišlo se do studené lázně, frigidarium zvané, kdež se první umývání dělo. Ze studené šlo se do teplé lázně, tepidarium zvané, a odtud do horké, caldarium. V horké lázni byla teplota mnohem vyšší, než v našich parních, a udržována byla podzemními kamny stále na témž stupni. Koupající se byly zde bronzovým hřebelcem takovým spůsobem hlazeni, že by z nynějšího pokolení sotva kdo byl dosti silný, aby to vydržel. Tato velmi složitá lázeň končila se tím, že byl na celé tělo vylit z lahvičky olej, jehož výtečnost řídila se dle toho, jak jej kdo mohl zaplatit. Žádná novověká budova nevyrovná se velkoleposti římských lázní (thermae); obsahovaly i pokoje a síně nádherně ozdobené a vším pohodlím opatřené pro všeho druhu zábavu, jednání, rozhovory, pře, dále obrazárny, knihovny (což zvláště v starověku, kdy nebylo ještě tisku, bylo věcí velmi vzácnou) a umělecké sbírky. Podstatnou částí lázní byly též rozkošné stinné zahrady a klenuté chodby s tělocvičným náčiním. Zkrátka: bylo zde vše, čeho bohatý a na přepych zvyklý národ ku svému tělesnému a duševnímu blahu měl potřebí. Největší lázně byly Karakallovy na vrchu Aventinském; bylo v nich místa ke koupání pro 3200 osob najednou a v lázeňských síních bylo 1600 sedadel z hlazeného mramoru. Při všech lázních byla i zvláštní oddělení pro ženské, jež však méně veřejné lázně navštěvovaly, any doma svůj úbor si upravovaly, což arci příliš mnoho času stálo, než aby byly mohly pak ještě lázně navštěvovati. Mimo to byly lázně v každém téměř domě a rozumí se, že u bohatců velmi nádherné, tak že mnohým i voda příliš sprostou se zdála, což obzvláště žen a dcer bohatých senatorů, konsulů a císařů se týče, kteréž se koupaly v mléce. Císařovna Popaea koupala se v oslím mléce, a když od Nerona byla zavržena, měl týž ještě tolik jemnocitu, že jí do místa jejího vyhnanství poslal 50 oslic, aby i na dále v jich mléce se mohla koupati. Jaké byly tyto domácí lázně, můžeme si představiti dle zprávy Antifanovy o jistém Epikureovci, o němž se praví: Koupá se v pozlacené vaně, nohy a chodidla natírá si egyptskými mastmi, prsa a tváře palmovým olejem, ramena, obočí a vlasy majoránovým, kolena a záda thymiánovým olejem.

— Zlato v Kavkazu. V Tiflisu vycházející časopis „Kavkaz" uveřejňuje zprávu hornického vrchního úřadu na Kavkazu o výskumech horního inženýra knížete Zalukidze. Týž prohlížel továrnu na Dambludu a pobádán zvláštností hornin zkoumal geologický útvar okolních vrstev. K nemalému překvapení nalezl v drobném písku zlatá zrnka, a když na to písek rýžovati začal, objevilo se v něm zlata značné množství. Zkoumal piščinu v řečišti Dambludu a tu z prozkoumaných 7 — 10 pudů určil, že připadá $^{3}/_{4}$ — $1^{1}/_{4}$ zolotniku zlata na 100 pudů písku. Dále vyzkoumal, že nejen v Dambludu, ale i v okolí zlato se nachází a sice i v říčce Abuld-Mulk u Baliče, 9 verst od Dambludu. Je ho tam arci méně, ale přece stálo by za rýžování. Prozkoumané dosud místnosti jsou veskměs soukromým majetkem, však není již pochybnosti, že také na státních pozemcích zlatem promíchaný písek se objeví. „Kavkaz" vítá radostně nalezení zlata v samém okolí u Tiflisu a věští z toho národohospodářský rozkvět Kavkazu, ježto se tam zlato v mnohem větší hojnosti nalézá, než v rýžovnách orenburských a v západní Sibíři, kdež na sto pudů nánosu připadá jen $^{1}/_{2}$ — $^{3}/_{4}$ zolotniku zlata.

Hovorna.

Panu J. Z. v M. O.: Soudíme, že hlavní pakou je cvičení. Hořčice a jiné vychvalované prostředky paměti hrubě nepomáhají. Vypravuje se o posledním Napoleonovi, že nechtěl-li něco zapomenout, napsal si to na malý papírek, přečetl ještě jednou a pak papírek roztrhal a zahodil. Byl prý to prostředek výborný; mohl byste ho zkusit.

P. H. H. v H. Stříhání ušima není proto člověku snadné, poněvadž svaly, kteréž by boltcem ušním pohybovati měly, příliš slabé jsou. U lidí spočívá spůsobilost tato, kterouž si ostatně jen někteří dovedou osvojit, na pohybu veškerého povlaku lebky. Robespierre prý uměl velmi dobře sříhat ušima.

Listárna redakce.

+ + + *v Záhřebě.* Poslední zásilku (překlad) uveřejníme příště. Předešlou jsme prozatím odložili; pointa není dosti řízná.

F. Š. Většinou uveřejníme.

Ant. Mal. Nezralé; forma v začátcích. Nadání máte.

Bed. M—c. Nemařte čas podobným veršováním.

Knihy nové „Lumíru" zaslané: Kniha pro každého rolníka a hospodáře. Napsal Jos. Dumek. Seš. 6. V Olomouci, nakladatel: Vlad. Žákovský.

Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel: Václav Vlček. Číslo 7. (Sešit červencový). Obsah: Poslední zasedání stavovského sněmu na Moravě. Píše dr. Ant. Mezník — Srbsko, země i lid. Píše Konstantin Jos. Jireček. III. Kragujevac. — Poněmčování Poláků v Poznani. Od Jana Miliče. — Nejstarší stopy člověka evropského. Od dr. H. Konvalinky. .(Dokončení). — Za stolem. Z Mickiewiczowa Pana Tadeáše v překladu El. Krásnohorské. — Národovci. Román Františka Zákrejse. (Pokračování)

Stručný všobecný slovník věcný. (Malý Slovník naučný.) Redaktor: Jak. Malý. Seš. 25. (Dílu III. seš. 1.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Bibliotéka humoristická. Seš. 5. Ze života pana Felixe Vorlíčka. Humor. episoda. Seš. 6 a 7. L. Stroupežnického humoristické čtení. V Praze, nakladatel: J. Otto.

Na obranu obecní samosprávy v království českém. Politická studie. Sepsal Frant. Schwarz. V Praze, nakladatel J. Otto, knihkupec.

Divadelní ochotník. Sv. 101. Spasitel. Drama v 5 dějstvích. — Cikánka a její děti. Obraz ze života ve 3 jednáních. — Sv. 102. „Můj Vojtíšek. Obraz ze života ve 3 jednáních. — Sv. 103. Červ svědomí. Obraz z venkovského života se zpěvy ve 3 dějstvích. — Ric anebo nic! Veselohra ve 2 jednáních. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Truchlozpěvy, rady a nápady Emanuela Pyšišvora. V Praze, tiskem a nákladem J. R. Vilímka.

Nejlepší humoresky cizojazyčné. Pořádá redakce „Humoristických Listů". Svazek I. V Praze, tiskem a nákladem J. R. Vilímka.

Život Řeků a Římanů. „Sepsal prof. Fr. Velišský. Se schválením a podporou Matice České a jednoty českých filologů vydán nákladem spisovatelovým. Sešit 1 a 2. S četnými illustracemi.

Gusle. Ohlasy černohorské. Podává dr. Siegfried Kapper. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Háj. Časopis pro lesníka, myslivce a přítele přírody. Vychází každou třetí sobotu v sešitech o 1 — 3 arších v obálce. Za vydávání a redakci zodpovědný: L. Pospíšil, v Hradci Králové.

Nový divadelní repertoir. Svazek XI. Fučík. Dram. báseň v pěti jednáních. Sepsal Bedřich Halm. Přeložil J. J. Staňkovský. V Praze, nakladatel Fr. A. Urbánek, knihkupec.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 1. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

„Pravda, pravda,“ žertoval Alexej, „přiznávám se, že jsem příliš sláb, příliš shovívavý vzhledem ku Kateřině.“

„Však přece myslím, že se velká kněžna sama obhájí; pojď Ondřeji, ve velkém salóně visí její podobizna, oč že jí při prvním pohledu okamžitě odpustíš německý její původ?“

Po těchto slovech táhl Lev Ondřeje za sebou ze dveří; sotva byli oba mužští vyšli, vyskočily dámy a postavily se kolem křesla Alexeje Iliče.

„Jaká to neprozřetelnost vaší císařské výsosti!“ šeptala Anna Nikitišna. „Jak podivný to nápad!“

„Je to nejjednodušší věc na světě,“ smála se císařská výsost, „sedím smutna ve svém kabinetě; tu slyším mňoukání za dveřmi — toť znamení Lva Naryškina. Otevru. „Má švegruše je churava,“ praví mi, „měla byste ji navštívit.“ Ráda bych tak učinila, pravím na to, ale víte, že nemohu bez dovolení vycházet, a nikdy mi nedovolí, abych šla k ní. „Postaráme se, abyste k ní mohla,“ on na to. Pozbyl jste rozumu, tážu se, dozví-li se kdo o tom, nemine vás vězení v tvrzi — a já, bůh sám ví, co by se mnou se stalo! „Oh,“ odpověděl mi na to, „nikdo se ničeho nedozví! Velký kníže zůstane dlouho u večeře a nepřijde už dnes k vám; dostavím se pro vás, ustrojte se do mužského oděvu, bude to jistější!“

„A vaše výsost se dala přemluvit!“ žasla Izmailová.

„Ano. Řekla jsem, že mne bolí hlava a ulehla jsem asněji. Však dříve objednala jsem si u svého Kalmyka nužský oděv, pravíc mu, že jej chci někomu darovat; íte, že Kalmyk nikdy s nikým nemluví, netřeba tedy se bávat. Rychle jsem se oblekla, upravila co možná obře vlasy, však vám známo, že jsem v tom zkušená. naznačený čas přišel Lev Naryškin. Tiše jsme přešli ředsíň a vplížili se do vestibulu — u dveří stál již ovoz. Smála jsem se celou cestu jako nemoudrá, že mc své argusy tak obelstili, a zde mne máte!“

„Chvěju se při myšlence, jaké následky by z toho ohly pojíti,“ pravila Anna, kteráž byla vypravování elmi zamyšleně s chmurným čelem poslouchala.

„Ach, nekažte mi radost, dobrá Anno,“ pravila její ysost, „seděla jsem po celý den zabrána do svých knih, eréž tvoří jedinou moji útěchu, byla jsem tak osamotělá, tak smutna. Proč neměla bych si dopřáti některa chvil volnosti a veselí!“

„Tiše!“ šeptala Seňavina, „mužští se vracejí!“

Usedly na svá místa, než Lev a Ondřej vešli.

„Nuž,“ zvolala Anna Nikitišna s nápadnou dychtivostí, „co soudíte o —“

„Tiše!“ vpadl jí domnělý Alexej do řeči, „plátno snese trpělivě vše, cokoli malíř namaluje. Nechci, aby Ondřej Nikolajevič pronesl soud o mé sestře, nechť učiní tak, až ji osobně sezná.“

Ondřej byl zamyšlen. Při pohledu na obraz zdála se mu tvář velké kněžny Kateřiny jaksi známou, ale nemohl si vzpomenout, kde by ji už byl viděl, a mezi tím, co před obrazem stál a podivný, záhadný pocit se ho zmocňoval, bylo mu pojednou, jakoby slyšel šumění Lubimeckých lesů, a bledý stín Agrafény zazářil kouzelně, jako lunným světlem z temného pozadí drahých, dávných upomínek. Agraféna! Luzný ten sen, jehož byl téměř už zapomněl v tom víru nových dojmů! Co znamenalo v tom okamžiku neodůvodněné zjevení se Agrafény v jeho obraznosti, co znamenala náhlá, záhadná tesknota, kteráž ho byla uchvátila? Bylo to snad jakési tušení? . . .

Vrátiv se do společnosti nebyl Ondřej s to úplně se opanovat a obdivoval se na oko s velkou horlivostí několika vyfintěným pastýřům a pastýřkám z míšenského porculánu na římse krbu rozestaveným.

Lev, Anna a obě její švegruše rozhovořili se na druhém konci pokoje velmi živě, ale Alexej zůstal u ohně.

„Jste smuten,“ pravil Ondřejovi, „doufám, že to není následek dojmu, který podobizna na vás učinila.“

„Zajisté není,“ odtušil Ondřej, „osoby šťastné mohou přece jen na závistníka smutný dojem učinit.“

„Vy tedy myslíte, že je Kateřina šťastna?“ ptal se Alexej s divným úsměvem.

„Což lze o tom pochybovat?“ divil se Ondřej.

„Sám za nějaký čas snad si k otázce té odpovíte,“ pravil domnělý Alexej rukou zamáchnuv. „Avšak nejste-li smuten k vůli podobizně, proč jím tedy vůbec jste?“

„Není to žal, co cítím,“ pravil na to snivě Ondřej, „jen cosi tomu pocitu příbuzného — touha. Kdo se narodil ve velkém městě, kdo uvykl šumu a ruchu veřejného života, lesku a slávě dvorů a králů, nesnadno pochopí. Snad se mi vysmějete, povím-li vám, že v tomto okamžení náhlou nostalgií napaden teskním po lučinách, lesích a klidné samotě, kde jsem šťastné dětství své trávil!“

„Oh znám ten pocit sladký a bolestný zároveň!“

šeptal Alexej. „Jak často vzpomínám na tichý park a starý zámek, poblíž jezera Euetinského, kamž mne co dítě jednou otec zavedl k návštěvě Lubeckého biskupa —"

Zamlčel se náhle a snažil se přivésti řeč na jiné předměty. Měli, jak v rozhovoru na jevo přišlo, mnoho stejných náklonnosti, cítili tedy mladí tito lidé záhy velkou k sobě důvěru; mluvili nyní tlumeným hlasem zapomínajíce na ostatní společnost. Nalézali tolik zajímavých předmětů, nalézali tolik stejných náhledů jeden u druhého — připadli i na své zamilované knihy. — S nadšením mluvil Alexej o Voltairovi, svěřil Ondřejovi, s jakou dychtivostí „polykal" listy paní de Sevigné, jak ho baví memoiry Brantômeovi, jak ho zajímá Perefixův „život Jindřicha IV." a kterak právě studuje „ducha zákonů".

Když v nejlepším rozhovoru byli, přiblížila se k nim Anna Nikitišna, která je po celý čas nebyla s oka spustila.

„Jest možné, Ondřeji," pravila, „že jste se za tak krátkou dobu s Alexejem Iličem stali tak dobrými přáteli, že nás ubohé ženštiny už docela zanedbáváte, jakobychom zde ani nebyly? O, věřím nyní Lvovi, že nemáte lidského srdce, když krása naše vás ani v nejmenším nerozehřívá" — chtěla jen žertovat, ale slova její zněla vskutku jako výčitka.

„Ondřeji, vy prý jste nikdy ještě nemiloval?" ptala se na to s nevěřícím smíchem.

„Nemiloval," odpověděl otázaný krátce a divil se, že ho svědomí ze lži nekáralo, ježto se přece domníval, že miluje Agrafénu, obyčejný to omyl mladíků, kteří myslívají, že každý přirozený obdiv, jejž chovají k mladé, krásné dívce, již také je láskou.

„Také moje srdce je ledové," ozval se se smíchem Alexej, „jmenujte nám přece, Anno Nikitišno, příznaky lásky, abychom v čas varováni —"

„Láska je bezedná propast," pravila tato zamyšleně, „kteráž snad v pekle ústí; proto zachvívá se, kdo na jejím pokraji se octnul — a přec vrháme se do ni s šílenou radostí!" Při těch slovech spočinuly oči její, z nichž rostoucí vášeň jako dušený plamen šlehala, na Ondřejovi, šířice se jako ta propast, o kteréž byla právě mluvila a svítíce příšerně jako to peklo, o němž se byla zmínila. Ondřej i Alexej, kteří s podivením řeč Anninu byli vyslechli, odvrátili se instinktivně od ní, zraky jejich se setkaly, a oba bezděky se zachvěli. Neušlo to Anně — zbledla.

„Proklatě!" mumlala mezi zuby, „sama napomáhám Lvovi, chtíc odporovat pekelnému jeho plánu, mně nyní zcela již zjevnému!"

V tom zakřikla Izmailová na druhém konci salónu tak pronikavým hlasem, že Ondřej a Alexej leknutím vyskočili. Mělať Ismailová tak silnou idiosynkrasii proti voňavkám, že omdlévala, jakmile je ucítila; Lev pak, jemuž se zdálo, že zábava jaksi vázne, hodil jí v rozpustilém rozmaru ambrou silně napuštěný šátek z nenadání do obličeje. Izmailová vyskočivši chtěla mu uniknout, avšak Lev máchaje šátkem pronásledoval ji salónem, a Izmailová schoulila se posléz, tvář si zakrývajíc, za křeslo, na kteréž byl Alexej zase usedl.

„Jaké to barbarství, mučiti tak ubohou ženu!" smál se Alexej.

Lev, stoje uprostřed pokoje, dal se do dlouhé orace, kterou pronášel silným hlasem, paroduje při tom známého všem francouzského učence, jenž tou dobou právě na petrohradském dvoře meškal a kterému se pro neustálé jeho citáty všeobecně smáli.

„Mluvíte o barbarství?" křičel Lev, „pak pravím vám, ona, ano, ona že je barbarkou, neboť nemilovat voňavky znamená tolik, co odříkati se civilisace, odříkati se člověčenstva! Čím medle líšíme se od němé tváře, ne-li radostí, kterou nám působí všelijaká vůně? Snad mluvou, jak někteří tvrdí? Chyba, lež! Osel Balamův mluvil, ale slyšel-li už kdo, že osel čichal k růži? Plinius vypravuje nám o včelách, kteréž se radovaly z písní, jim na počest zpívaných, Porphyrius mluví o slonech, kteří rozuměli jazyku Indů, a ještě jiný „us" o lvích, kteří Mauretánům rozuměli. Mluva tedy není naší výsadou. Snad tedy úsměv, jak jiní tvrdí? Lež! Lactantius, nebo jiný kdo s koncovkou nevyhnutelného „us", pozoroval úsměv zvířat. Řekl-li jsem, že záliba na parfumu líší člověka od tvorů nižších — nepravil jsem ještě dosti — záliba tato povznáší ho k bohům. Cardanus praví, že čich se mu zdá jediným smyslem, společným tělu i duši. Ta část naše, která prý božská jest, raduje se vůni a proto prý pálíme bohům kadidlo. Platonikové, Egypťané a Chaldeové tvrdili, že sladký zápach připravuje vzduch k příjetí bohův, s nimiž chceme býti ve styku. A nestojí v samé biblí psáno: „zápal ten jest hospodinu vůně příjemná?" Hle a nešťastná ta žena nenávidí voňavek, kteréž u nejpřednějších národů úcty požívaly — důkazem je Italie za času renaissance, kde všechno, ba i mezky parfumovali při veřejných slavnostech. A snad děje se jen na památku oné doby, že podnes lecjaký potomek oněch zvířat se napouští. Oh, nejosvícenější člověk všech věků byl v mých očích Cosimo I., onen velký muž, který básníkovi balík sladce parfumovaných peněz poslal; tušilť as božský Florenťýňan velkou pravdu, kterouž jsem teprv já objevil, že je vůně — poesií nosu! Ano mé dámy, nosu znamená ambra, co uchu opera; kadidlo je hymnus, který čicháme; vůně essence jasminové vyrovná se nejelegantnějším veršům Horácovým, a epithalamiím, jež dýšou něžné oranžové květy, prorokuji trvanlivější slávu než Petrarcovým sonettám!

„Bravo! bravo!" tleskaly dámy.

„Protož ctěte nos co nejušlechtilejší část svého těla," pokračoval Lev s arlekýnským posuňkem; „někteří chválí oko, jiní ruku, obzvláště mnoho ctitelů nalezla ruka Kateřiny — Kateřiny Medičejské," dodal za chvilku, když byl Ondřej již spozoroval, že přítel Alexej rychle svou překrásnou ruku s lenochu křesla stáhl, ruku takového tvaru, jakéhož dosud ani u ženštiny nebyl uviděl.

„Básníci opěvovali," jak praví Brantôme, růžové prsty Aurořiny," pokračoval Lev, „ale zastínila Auroru Kateřina" — vztáhl ruku na Alexeje, „Kateřina Medičejská!" připojil a dal se do smíchu.

Alexej byl v rozpacích a Ondřeji prolítla jako blesk myšlenka mozkem, myšlenka, o kteréž nyní nechápal, že mu již dříve nepřišla při pohledu na zženštilé tvary Alexejovy postavy a při nápadné, nyní teprve Ondřejem zpozorované podobnosti jeho s podobiznou velké kněžny! Proto zdály se mu rysy toho obrazu tak známými!

„Vaše řeči," vpadl domělý Alexej Lvovi do slova, „mají vždy tu chybu, že jsou příliš dlouhé! Mluvte si jak dlouho vám libo, ale já už jdu."

Pokynul lehce krásnou rukou dámám, pak váhal okamžik a obrátiv se k Ondřejovi pravil:

„Hledala jsem zábavu, a našla jsem přítele. Dou-

fám, že jim zůstane na dále, i když žertu našemu konec učiním a vám svěřím, že Alexeje žádného není a že jsem Kateřina sama!“

Nečekala na žádnou odpověď, nýbrž zmizela rychle ve dveřích, kamž jí dámy následovaly a odkudž rozpustilý smích Lva Naryškina zazníval.

III.

Druhý den na to slavila císařovna Alžběta den svých narozenin. Ráno byla vojenská přehlídka, při kteréž se objevila carevna v uniformě svého pluku, později byla při dvoře „grande reception“ a na večer velký bál; přestávky mezi jednotlivými čísly slavnostního programu vyplňovali popové a biskupové v zlatých rouších chvalozpěvy na hospodina a pálením kadidla, jako na ohlas těch přepjatých chvalozpěvů a těch oblak mluveného kadidla, jimiž světští jejich kolegové mocnářce celý den podkuřovali.

Ondřej Černyšev octnul se mezi vyvolenými smrtelníky, kterýmž se dostalo velice záviděného blaha, že obdrželi od nejvyššího ceremoniáře carského domu jménem jejího milostivého veličenstva pozvání do plesu; nezůstalť Ondřej toliko komorním pánem velkého knížete Petra, nýbrž tento jmenoval ho v návalu kromobyčejné přízně zároveň druhým svým pobočníkem a důstojníkem ve vlastním holštýnském pluku, což arci k pražádnému nezavazovalo úřadu. Byly to pouhé tituly, kteréž nic jiného neznamenaly, než že následník trůnu z obzvláštní záliby Ondřeje za svého druha si vyvolil. Císařovna Alžběta, která Petrovi žárlivě zabraňovala i nejmenší vliv na záležitosti státní a opravdové, přála mu plnou měrou podobných hříček, spokojujíc se tím, že také některé „ze svých lidí“ u malého dvora co špehy ustanovovala.

Sály a síně zimního dvorce byly naplněny pány v nejlesklejších uniformách a v nejbohatších úpravách, ohromná zrcadla odrážela báječnou zář nejskvostnějších toilet vznešených dám a nejpestřejších šperků i skvostů, jež zlatníci a modistky pařížského „ryňku marnosti“ (jak by as přísný Komenský řekl) vymysliti si dovedli. Panovalť toho večera němý zápas, která kterou předčí nádherou látek, leskem zlata a září drahokamů. S dychtivostí očekával se příchod velké kněžny: povede se jí, jako obyčejně, zvítězit — byla velká otázka — a jakým as spůsobem? Odpověď brzy přišla, hádanka pojednou se rozřešila příchodem Kateřiny, objevivší se po boku velkého knížete. Příští Semiramida Severu, ač ještě milostná prozatím jen Hebe, znala již vítězit a triumfy, které později slavila v politice a na poli válečném, měly prozatím co předchůdce a hlasatele nevinné triumfy na poli jemného vkusu. Na chvilku umlklo vše překvapením. Bylať Kateřina oděna v jednoduchý, sněbobílý šat z těžkého gros de Toursu, jenž ztepilý kouzelný útvar jejího těla těsně objímal a dlouhou vlečkou měkkých řas se končil. Oblá ramena její jako úběl se rpytila pod stříbrolesklým gázem, kterýž si byla přehodila, a kaštanový vlas, nepudrovaný, volně rozpuštěný a pouze růžovou stužkou převázaný, byl na zad sčesaný, a jedinou ozdobou hlavy byla polorozvitá růže s poupětem a listem, kdežto druhá růže tak za ňadra byla zastrčena, jakoby vyrůstala z čarovného toho těla, co obraz jeho spanilosti. Hrdá chůze její označovala kněžnu, ale osoba její plná půvabu, zastírala lahodně kněžnu — ženou. Ondřej patřil na ni v němém omámení, přimrazen k místu, kde stál, mocným podivem. Velký kníže zahlednuv ho pokynul, a když byl Ondřej přistoupil, představil ho okouzleného velkokněžně, nadšeně jej chvále, nazývaje ho svým milým přítelem a ujišťuje Kateřinu, že je mu Ondřej dražší vlastní zřetelnice.

„Ano, madame,“ pravil Petr, „Ondřej Černyšev jest synem mé duše!“

„Ale pak jsem já jeho matkou,“ laškovala Kateřina, „neboť před chvílí, než jsme do sálu vstoupili, ujišťoval jste mne, že jsem vaší duší.“

Podala Ondřejovi ruku k políbení a on pozvedl k ní oči plné vroucnosti a naivního obdivu. Její široké čelo, mramorová tvář a bělostná šíje zbarvily se na okamžik lehkým ruměncem, hnědé její oko, v němž jakési modravé světlo plálo, zazářilo na něj dojímavou dobrotou, kteráž Ondřejovi přímo srdce rozehřívala, srdce, z něhož lehká mlha jakéhosi rozkošného opojení do žil a mozku mu stoupala. Je-li láska hvězdou, byla zajisté ona mlha látkou, kteráž snadno v hvězdu sraziti se mohla, avšak Ondřej se ničeho neobával, nebyl si svého opojení ani vědom. V sále nastalo zatím šumění: císařovna byla vešla, a celý dvůr se rozvlnil. Alžběta přišla v mužském oděvu, libůstka to, kteréž často a ráda hověla; bylať velká a silná a mužský oděv jí nad míru slušel, což arci předobře věděla. Šla rychlým krokem přímo k místu, kde velká kněžna stála, a ačkoli tato, hned jak se carevna byla objevila, jí vstříc kráčela, učinila přece jen několik kroků: tak kvapně se Alžběta přiblížila. Setkaly se nedaleko sloupu, za kterýmž Ondřej stál, z Kateřiny ani oka nespouštěje.

„Můj ty bože!“ volala císařovna, „jaká to prostota! Jakže, ani jediná „mauche“ u vás?“ A vytáhnuvši zlatou krabičku vyhledala mušku a sama ji umístila na tvář velké kněžny.

„Neviděla jsem vás nikdy tak krásnou,“ pokračovala císařovna. „Ale co soudíte o mém kostymu?“

„Že to velké štěstí pro ženské, že vaše Veličenstvo není mužským,“ odtušila Kateřina, „zjev vašeho Veličenstva v tomto obleku pomátl by hlavy všechněm.“

Císařovna se velmi milostivě usmála, neboť krása její, nyní ovšem již svadlá, byla jí dražší než sama koruna všech Rusí, o kterouž se přece po celý život smrtelným chvěla strachem.

„A kdybych byla mužem,“ odpověděla Kateřině, „věřte, že bych vám podala jablko!“

Po těchto slovech se velká kněžna sklonila, aby císařovně ruku políbila, ale tato políbila ji zatím na čelo.

Za několik okamžiků opakovali po celém paláci jeden druhému slova císařovny, kteráž byla takto Kateřině svou nejvyšší milost na jevo dala, a bylo to znamením ku všeobecné chvále a hlubokému koření se před Kateřinou, neboť byly před tím slechy o rozmíškách mezi Alžbětou a ženou příštího panovníka, a mnohý měl za moudré držeti jazyk za zuby. Ale nyní otevřela se stavidla panegyrického proudu, a nadšení pro velkou kněžnu stalo se heslem večera.

Ondřej stál posud na svém místě, když obě vznešené paní již se byly vzdálily, a to neunavné chvalořečení a obdivování se Kateřinině leposti, jež kolem šumělo, rozčilovalo ho tou měrou, že nebyl s to jinou myšlenku zachytit, než toliko na ni. Hledal ji po sále.

(Pokračování.)

Básně Jaroslava Vrchlického.

Pohádka u okna.

Rád měsíc vidím, když na svojí dráze
začíná u mne noční obcházku,
na květech v okně, po zdi, na podlaze
když rozhodí síť zlatých obrázků;
na paprslek svůj duši moji chytne
a v usmívání dále zaměří,
tu zastaví se — tam se mrakem kmitne
jak dívčí čelo tmavou kadeří.

Ó jaký div, že zachvěly se tiše
polibkem jeho moje fijaly,
že vůní, která z kalichů jim dýše
mé upomínky v píseň roztály!
V tu věčnou píseň, jež mi v duši zbyla,
jak lidstvu zlaté ráje pověsti, —
mé bylo jakby's v skráň mne políbila
a šeptala mi báje o štěstí.

Ten měsíc zná je. — Nezkvěte jich více
pod sněžným čepcem horské chaloupky,
jak v duši mé, když líbal jsem tvé líce
neb oka tvého zíral do hloubky.
Nuž nediv se, že ve svém zpěvu prostém
zas myslím na tě v svitu měsíce,
on lásky naší jediným byl hostem
a štěstí naše přál nám nejvíce.

On chodíval se denně na nás dívat
a důvěrně nám hleděl v obličej,
až v jeho svitu viděli jsme splývat
k nám bůžků lásky dovádivý rej;
on v objetí když košilka ti sjela
měl ramínko tvé za květ leknínu,
a ve snu tom zář jeho stříbroskvělá
tě vtkala celou světlých do stínů.

Svit jeho jako stonek lilijový
se proplétl tvým vlasem havraním,
když studu nach jak motýl purpurový
z tvé bledé tváře prchal ku skráním,
až mým polibkem zmizel vyplašený
a tys mi klesla v první objetí,
on v palác vil proměnil strop i stěny
a celý život v bájku pro děti . . .

A když tak náhle zhaslo štěstí naše,
když místo blaha — slzy ve zraku,
on díval se k nám bojácně a plaše
a raději se ztopil ve mraku.
Tak osamět jsem. — Jeseň táhla polem
a svadlý list mým krokem zašustil . . .
Ó s láskou tvojí — vyznávám to s bolem —
i dobrý anděl můj mne opustil!

Vím, dobře vím, že pohádka to stará
však milá mi jak vůně fijaly,
při jejímž dechu ve soumraku jara
mé upomínky v píseň roztály;
nuž ať jen hraje v noční ticho dumné
i v pusté žití moje bez lásky! —
Ty měsíci však ještě počkej u mne
a kresli dál své zlaté obrázky!

V lese po dešti.

Květ porosen i každá řasa
novou se leskne svěžestí,
dech vánku s větví kapky střásá
a nové šumí pověsti.

I záře slunce z mraků slehla
jak v přeletu a pospěchu,
a zlato své jak v listí vběhla
hned rozsypala po mechu.

Pavouk se vrací v svoje sítě,
ó jak ho ten dešť vyděsil,
neb místo mušek v bílé nitě
mu samé perly zavěsil.

Já cítím stromů klenbou tmavou
když bleskne světla pramínek,
jak tajná ruka nad mou hlavou
tká závoj snů a vzpomínek!

Plůna.

Obrázek z historie Slovanů pobaltických.

Napsal *Jos. Wünsch.*

Pláň — pláň — věčně stejná, nudná, vražedně unavující pláň! — —

Takovou melodii hudou ti kolesa železniční, projíždíš-li nížinou severního Německa.

Je-li ti milý rozmar třebas jen prostřední, nevyhlížej oknem vagónu, jenž z Bukovce do Kielu tě unáší, neboť omrzelost a fadesa rozhledu toho neodvratně tě rozladí.

Teprve za stanicí Eutinem odvážil jsem se oknem vyhlednouti. Ejhle! Krajina pojednou rozmanitosti nabývá. Jednotvárná vodorovná čára, jež dříve obzor lemovala, stoupá pojednou s lesnatými pahorky a sklání se s nich do údolí, v nichž modrá jezera tichý domov si byla vyvolila.

Jsme uprostřed pahorkatiny východního Holštýna, kterouž Němci — není to ani první ani poslední hřích jejich — na „holštýnské Švýcarsko“ si pokřtili.

Teď po náspu nevalně širokém vjíždíme na ostrov zeleňoučký. Kolem rozloženo jezero Plonské a vroubeno krásnými bukovými lesy.

Ostrov je uprostřed vyvýšen. Na pahrbku tom z husté zeleni milý zámeček kyne. Kolem pahrbku rozestaveny jsou čisté domky. Jest to tiché městečko Plön. Obyvatelů nemá ani plné tři tisíce, však pro milostnou polohu svou od touristů přehojně bývá navštěvováno.

Na místě nynějšího Plönu stála za dob slovanských staroslavná Plůna a na místě nynějšího zámku hrdě vypínal se někdy župní hrad bodrických Vagrů.

Proslavila se pak zajisté Plůna v druhé polovici 11. věku, kdy Slované pobaltičtí vedeni Plusem proti křesťanskému knížeti svému proto se vzbouřili, že křesťanství mocí šířil a vrchmoc vévody saského uznával. V bouřích těch padl Plnso, zabit Gotšalk a křesťanství mezi Slovany z kořen bylo vyvráceno. Gotšalk pak zanechal dva syny, Butua a Jindřicha. Butuo po otci vládu měl převzíti. Než i proti němu jitřili se Slované. — Neb co by zpomohlo nám, volali, že svobody chtíce dosíci, Gotšalka jsme zavraždili, kdyby Butuo teď hodnost knížecí měl děditi? Neb hůře ještě než otec jeho nás by utlačoval a novými bědami zemi naplnil.

Proto nepanuj Butuo nad námi, nýbrž Kruk, syn Grinův. — A tak Kruk volnou volbou stal se králem Bodrců. Jemu pak i mnozí lutičtí kmenové, Němci okolními zle jsouce svíráni, dobrovolně se poddali. K pravdě podobá se, že tento Kruk pocházel z rujanského rodu knížecího. A tak Rujana stala se jaksi jádrem, kolem něhož nový, mocný stát slovanský na severu počal se rozkládati. Hasnoucí pochodeň slávy a moci slovanské v nové záři vzplanula, neb Slované toho času — jak vypravuje kronikář Helmold — svrhli se sebe jho otroctví a zatvrzele snažili se ubrániti své svobody, tak že raději umříti chtěli, než by jméno Kristovo opět přijali a vévodům saským poplatky odváděli. A věru neštěstí to Sasové sami na sebe uvalili, poněvadž pokud ještě moc měli v rukou a pokud mnohými proslavovali se vítězstvími, nepoznávali, že válka je u boha a že od boha samého vítězství přichází. A tak Sasové národy slovanské, jež válkou neb smlouvami byli si podmanili, tak velikými poplatky stížili, že Slované nuceni jsou protiviti se zákonům božským a jhu vévodskému.

Oba synové Gotšalkovi, zbaveni jsouce trůnu otcovského, utekli se k saskému vévodovi Ordulfovi, nadějíce se, že vévoda nezapomenul služeb, jež mu otec jejich byl prokázal. Však důvěřujíce ve slabého Ordulfa, o třtinu větrem se klátící, o hůl zlomenou se opírali. Byli sice vlídně přijati a jeho přičiněním jakés takés nad Slovany vlády opět nabyli. Ale moc jejich byla velmi nepatrna a Butuo povždy za zrádce národa slovanského byl vyhlašován.

Po smrti Ordulfově nastoupil syn jeho Magnus na vévodský stolec saský. Toho pak Butuo všemožně štval proti Slovanům, až pak ve válce Slované, vedeni jsouce Krukem, zvítězili. Butuo, ze slovanských zemí svých vypuzen, utekl se k Magnovi.

Není tě tajno, — mluvil Butuo k Magnovi — jak Gotšalk, otec můj, nad Slovany panoval bohu a dědu tvému na počest a že ničeho neopomenul, co týkalo se služby boží a věrnosti k vévodovi. Tak jako otec můj i já věren jsem byl vždy a rozkazů tvých poslušen a v nesčíslná nebezpečí jsem se vydával, z čehož ty měl jsi užitek veliký, já pak jen prázdný titul knížecí.

Však jaké za to mně, jaké otci mému za to dostalo se odplaty? — Otce mého nepřátelé připravili o život, mne pak o domovinu. Však nepřátelé moji jsou i tvými nepřáteli. Pročež chceš-li o čest svou, chceš-li o spásu svých starati se, meč tasiž, však rychle, rychle, než ještě nepřátelé naši i v Nordelbingii se usadí!

Vévoda Magnus dobře poznával, že nebylo by radno déle prodlévati. Sám však do pole táhnouti na ten čas nemohl, jelikož za nedlouho sňatek chtěl slaviti. Vypravil tedy mnohé národy sobě podané proti Slovanům. Butuo asi se 600 lidu branného přešel přes Labe a vtrhl do země Vagrů. Již až k samé Plůně se byl přiblížil. Však po nepříteli dosud ani slechu. Rovněž s nemalým bylo mu podivením, že Slované pevnosti tak důležité beze vší obrany byli zanechali. Bez odporu vešel do hradu. Tu teprv německá žena jakás vyzradila mu, že proto Slované Plůny nechali bez obrany, aby tím snáze Butua tam vlákali a zničili. Neb jakmile se zví, že Butuo vešel do Plůny, veliké vojsko slovanské prý přijde a pevnost sevře. Proto radila mu, aby vzal, čeho největší mu potřeba, pak ale aby město rychle opustil.

Přes výstrahu tu Butuo v Plůně přenocoval. Poloha sama dosti ochrany poskytovala proti náhlému přepadnutí. Neb město leželo na ostrově uprostřed jezera a jen dlouhý most spojoval ostrov s pevninou.

Ale jak jitro se rozbřesklo, nepřehledné zástupy vojska Krukova rozložily se kolem města. Butuo byl zavřen, chycen. Uniknouti nebylo lze, neb nyní teprve ukázalo se, že Slované dříve všecky lodi z ostrova byli odstranili, aby po nich nepřítel nemohl se přeplaviti. Jelikož Butuo zásobami přeskrovnými byl opatřen, snadno bylo vyhladovělé voje jeho zajmouti.

Zatím zvěst o neštěstí Butuově až k Magnovi se byla donesla. Ten nové vojsko rychle odeslal obleženým ku pomoci. Z vojska toho vyslán vyzvědač, aby zvěděl, jak v Plůně se daří. Však vyzvědač ten byl člověk nespolehlivý. Za 20 mark i Krukovi služby své zaprodal. Krukovi především vyzradil, že nové vojsko saské není příliš četné a že Magnus sám není s ním. Potom s Krukem jsa srozuměn, i do Plůny tajně se vedral a tam zas namluvil Butuovi, aby pomoci saské nečekal: Sasové prý mezi sebou se nepohodli a domů odtáhli. Odtud konečně vrátil se k Sasům, již ho byli vyslali a zvěstoval, že Butuo je dobré mysli, v Plůně že všeho hojnost a posily že ani nepotřebují ani neočekávají.

Tak oklamáno jsouc vojsko saské prodlévalo, kdežto Plonští hladem trýznění vyjednávati počali se Slovany.

O výkupném Kruk ani slyšeti nechtěl. Zbraň kázal vydati: jen ten ať volně odejde, kdo vydá zbraň. Butuo nedůvěřuje Slovanům a podmínky té nechce přijmouti. Voje jeho však chtějí se vzdáti stůj co stůj.

Po dvou vychází posádka z Plůny. U mostu odevzdávají zbraně své a bezbranní vedeni jsou ke Krukovi. Tu však přichází již posel od vznešené jakés paní planské ke Krukovi vyslaný a káže ve jménu velitelky své: Zničte muže ty, již se vám poddávají a nemějte smilování, neboť se ženami vašimi, které v pevnosti byly zůstaly, hanebně nakládali! Pomstěte pohanění naše! —

Ihned vrhli se Slované na odzbrojené Sasíky a všech do jednoho pobili. To pak stalo se, jak pravdě se podobá, dne 8. srpna 1071. — — —

Však již rozhledněme se po městě tom pamětihodném. Na prostranném náměstí vypíná se chrám s vysokou štíhlou věží. Z náměstí uhneme se vlevo a vystupujeme postranní uličkou k zámku, jenž ověnčen jsa mohutnými kaštany a buky, nejvyšší prostranství celého ostrova zabírá. Ve čtverci založen je o dvou patrech; mimo to pak střecha trojhrannými prostoupena štítky, z nichž každý je členem pokojíku mansardového. Na celou mohutnou budovu dvě vížky lehce se vznášejí. Vyhlídka odtud po utěšeném okolí je čarokrásná. Pro tuto krásnou a tichou polohu svou byl zámek plonský od dánských králů co letní sídlo velice oblíben. Nyní však nic více nespatříš tu, co upomínalo by na bujné kratochvíle dvorské. Prusové proměnili zámek královský ve vojenský ústav, kde německá „naděje vlasti“ tuží se k novým Wörthům a Sedanům. Vše zde teď vojensky předepsáno, napjato, sešněrováno, vše vypočteno a odměřeno; i ta výhlídka zastřena teď neprůhledným šišákem pruským, hlídka vojenská rozhodně tě odbývá: „Keine Aussicht, ganz militärisch!“

Za zámkem veliký park se rozkládá; kolem obstoupen je jezerem, jehož vlny v hustém křovisku se rozbíjejí. —

Spěcháme na protější stranu města. Tam asi čtvrt

hodiny cesty od posledního domku jsou tak zvané sady Langovy, s jejichž vrcholu Plůna s okolím svým čarokrásný obraz oku poskytuje.

Střed půvabné té krajinky jest pahrbek se zámkem, jenž z košatého stromořadí s polovice jen vykukuje. Kolem zámku seřadilo se městečko s čistými domky svými; červené střechy jejich mile odrážejí se od temné zeleni zahrádek, z nichž jako by byly vyrostly. K tomu světlomodré vody jezera tu až k samým domkům vinou se daleko do městečka, tu zas stinné ostrožny daleko do jezera proskakují, menší ostrůvky jakoby ruce si podávaly a kolem všeho, vody, jasné vody širého jezera a za vodami zelené lesy, tu světlejší listnaté, tu zas temnější jehličnaté a nad námi klene se modré nebe tichého podzimního večera a z jezera vystupuje ohnivá zář měsíce v úplňku a tisíc světel nebeských, jejichž svit ve vodách tisíckrát se láme a obráží. —

Všemožnou druhý den dávám si práci, abych dopátral se toho, zachovalo-li se v městě samém nějakého podání o poloze někdejší slovanské Plůny. Však ani ředitel gymnasia, ani probošt, jenž po dlouhá léta v městečku žije a místní poměry důkladně zná, neví nic určitějšího pověděti než pověst, dle níž se kdysi do jezera sesulo jakési staré město, jehož věže až do nedávna bývalo prý viděti. Však pověsti takové víry dáti nelze, povážíme-li, že nejen v sídlech někdejších Slovanů pobaltických, nýbrž i jinde tisíce podobných pověstí básnická fantasie lidu sama si vytvořuje. Ba došlo na mnohých místech k tomu, že žádný rybníček není tak nepatrný, aby o něm nevypravovalo se, že tam město nějaké se ponořilo, jehož věže, hradby, ulice je viděti, zvony slyšeti a t. d.

Ostatně srovnáváme-li polohu nynější Plůny s tím, co Helmold o staré slovanské Plůně zaznamenal, že se všech stran jezerem velmi hlubokým je obklopena, že jen dlouhý most přístupu do města poskytuje a t. d. vidíme, že za celá ta dlouhá století mnoho se tu hrubě ani nezměnilo. Jediný rozdíl v tom se jeví, že ostrov plonský nyní ne jedním mostem, nýbrž dvěma náspy ze země nasypanými, kudy železnice pojíždí, s pevninou souvisí. Dle všeho konečně i toho můžeme se domýšleti, že někdejší hrad župy plonské nebyl zdělán při samé vodě, tedy pod pahorkem, nýbrž že zajisté zaujímal nejvyšší prostranství ostrova, že tedy stával asi tam, kde později králové dánští letní zámek si vystavěli. —

Však přihlížejme již k dalším osudům říše Krukovy, jejíž moc po porážce vojska saského velice se byla zmohla. Panství své rozšířil Kruk po všech zemích slovanských na pravém břehu Labe a také celý nynější Holštýn si podmanil. V rozmíškách, jež byly toho času mezi císařem Jindřichem a vévodami saskými vypukly, brzy ta, brzy ona strana na Slovanech pomoci se dožebrávala, neb přízeň jejich zlatem si zakupovala. Pevnost Hamburskou, jakož i bohaté a silně zalidněné město Šlesvik Slované náhle přepadli, z kořen vyvrátili a stali se takto hrůzou a postrachem svým loupeživým sousedům, hojně odplácejíce přečetné křivdy a bezpráví sobě dříve učiněná.

Skalda Thorleik opěvá sice vítězství, jehož prý král dánský Sveinn Astridson dobyl nad Slovany: „tento sám povraždil mnoho nepřátel v jeku bitevném, severně od Heidaby stalo se to: tu krkavcům byla žrádla hojnost, málo Vendů uniklo, mnoho set mrtvých jich leželo po plauině.“ — Však je-li vůbec co pravdy na zprávě té, netýká se zajisté panování Krukova, nýbrž vítězství, jehož Dánové již dříve na Vendech dobyli.

Pokořiv takto Kruk všechny své nepřátele, založil jednotný a mocný stát slovanský na moři baltickém, kteréž slavné říše střed byla Rujana s chrámem svantovítovým, jenž přejasně zářil se skal arkonských, Slovanům síly a odvahy dodávaje, nepřátele však tajným záštím a postrachem naplňuje.

Dlouho vládl Kruk Slovanům v míru a spravedlnosti. Než v pozdních letech vladaření Krukova od severu, z Dánska, náhle nová přivalila se bouře, která celou tu velkolepou budovu státu slovanského, dílo to ducha Krukova, pojednou rozdrtila. Neboť Jindřich, druhý syn Gotšalkův, po smrti bratra svého Butua uchýlil se do Dánska, do vlasti své matky. Odtamtud vyplul s ním král Erik Ejegod s loďstvem velikým a ostrovy Volín a Rujanu Krukovi urval a k ročnímu poplatku jej přinutil. Nedlouho po tom Jindřich sám, domáhaje se údělu otcovského, nový učinil nájezd na břehy vojirské a bodrcké, kdež loupením a pálením osad přímořských Kruka přinutil, že se s ním smířil a nové částky zemí svých mu odstoupil. Mezi odstoupenými hrady byla i Plůna, kteráž jako druhdy základem moci a slávy Krukovy se stala, nyní za nedlouho stařičkému vládci Slovanů zkázou státi se měla.

Kruk a Jindřich z počátku v dobrém žili přátelství. Historikové však tomu chtějí, že přátelství to s obou strau bylo líčeno, v skutku pak že každý jen dychtivě čekal na příležitost, aby soka svého se světa mohl sprovoditi.

Co pravdy na tom, s určitostí nedá se pověděti. Že Jindřich skutečně licoměrníkem byl a pokrytcem, pozdějším jednáním svým proti Krukovi s dostatek dokázal, Že by však i Kruk Jindřichovi rovněž byl strojil úklady, není naprosto žádné příčiny se domýšleti. Naopak ze všeho příliš jasně prosvítá, že křesťanští kronikáři sami ohavný skutek Jindřichův marně zakrývají širokým pláštěm křesťanského milosrdí a že záměry téhož černého skutku, jehož křesťan Jindřich se byl dopustil, beze vší příčiny podstrkují pohanskému — tedy zajisté ohavnému — Krukovi. Ostatně pak třetí osoba mezi oběma vládci stojící, Slavina totiž, mladá manželka Krukova, obapolný poměr dosti nám objasňuje.

Kruk byl stár, Jindřich mlád. Na tomto že mladá paní Slavina více zalíbení nalezala než na stařičkém manželi svém, bylo sice zcela přirozené, však pro dějiny Slovanů velmi osudné. Dříve zajisté, než Kruk o tom, co se kolem něho dělo, měl nějaké tušení, smluvil se Jindřich se Slavinou, že odstraní vetchou hráz, jež od sebe je dělila. Tím získali oba: Slavina za starého muže dostala mladého, Jindřich pak s manželkou i panství nad Slovany nabyl, rukou ovšem vražednou.

Aby záměr svůj provedl, Jindřich v Plůně slavné hody uspořádal, k nimž mezi jinými i Kruk byl pozván. Když pak stařeček polou opilý síň hodovní vrávoraje opouštěl, číhal na něho Jindřichem zjednaný dánský pochop, jenž jednou ranou sekery hlavu mu odrazil. Potom Jindřich v sňatek vešel se Slavinou, manželkou Krukovou, mnohých slovanských měst a hradů ve Vagrii se zmocnil, vévodovi saskému Magnovi se poddal a Holštýn Dánům postoupil. Ale přemnozí kmenové slovanští jako Bodrci, Kyšané, Črezpjeňané a Rárové, rozlítivše se proti

zrádnému Gotšalkovi, vytáhli proti Jindřichovi a jeho pomáhačům. Byli tu sice na polabské rovině, „Smilovo Pole“ jmenované poraženi, ale nedlouho po tom jedni po druhých od Jindřicha odpadávali, tak že Jindřich sotva jediný nepatrný kmen Vagrů v poslušnosti udržel.

Tak v Plůně povznesl se i zahynul slavný Kruk. Tak zmařen poslední pokus, aby všichni kmenové slovanští v jeden mocný stát se spojili a sjednoceni nepřátelům se severu i z jihu na ně se deroucím, mocně opírati se mohli.

Stát Krukův se rozdrobil: Slovanstvo pobaltické propadlo svým černým losům.

Z lesních stínů.

Noveleta od *Otakara Jedličky.*

Budeme vás tedy očekávat na jisto. Vyjedete z Prahy ranním vlakem a do poledne budete na stanici, kdež vás bude již můj povoz očekávat. Nezapomeňte jen!“

„Milerád přijímám vaše laskavé pozvání, jelikož jsem o jeho upřímnosti dokonale přesvědčen. Dávám své slovo, že k vám o vánočních prázdninách najisto přijedu.“

„Buďte ubezpečen, že vás moje choť rovněž tak upřímně a srdečně uvítá, jako já. Také ona rodiče vaše velmi dobře znala a třeba že jste byl tehdáž ještě malým klučkem, když jsme vás viděli naposled, vzpomínali jsme i na vás velmi často, jak asi se vám vede, zejmena ale když došla nás smutná zpráva o smrti rodičů vašich. Mějte se tedy zatím dobře — na brzkou shledanou v našich lesích!“

Stiskli jsme si upřímně ruce a třeba že zdálo se mi jeho chování poněkud drsným a příkrým, rozloučil jsem se s ním přece co s přítelem, jenž vzbudil ve mně důvěru téměř synovskou.

Věru divná bývá někdy hra náhody. Seděl jsem zadumán v zákoutí hostince, dívaje se oknem v zahradu, již právě první sníh postýlal bílou pokrývkou. Na sta podivných myšlenek kroužilo mi mozkem, bylo mi tak jaksi nevýslovně teskno a nevolno, jakoby i v srdce mi zapadal ledově chladný sníh zasýpaje tam krásný sad růžových nadějí a nesplněných tužeb.

Nepovšiml jsem si hrubě ani, že starší jakýsi muž v kroji lesnickém, jenž před nedávnem u sousedního stolu byl usedl, téměř ani oka se mne nespouští. Dosti nemile se mne proto dotklo, když muž ten za chvíli povstal a k mému stolu přisedl. Jaké ale bylo moje překvapení, když cizinec, přesvědčiv se z odpovědi mé, že skutečně jsem ten, za nějž mne měl, představil se mi zkrátka a zpříma co jeden z nejlepších přátel zesnulého otce mého z mladých jeho let, o němž z úst otcových velmi často jsem slýchal vypravovat, když v chvílích dobrého rozmaru líčil nám drobné episodky z veselého života študentského. Ba často, velmi často nám vypravoval o svém bodrém a milovaném příteli a krajanu, s nímž co s bratrem strávil leta šťastného mládí v rodišti svém, s nímž zažil všech těch strastí i slastí prvních let študijních, s nímž sdílel téměř každé sousto, s nímž i co študent z vysokých škol o prázdninách zažil dosti trudných i veselých chvilek, když ten se byl již úplně věnoval lesnictví, ba s nímž zůstal i tenkrát v upřímném přátelství, když rozešli se za let mužného věku, za různým povoláním svým v kraje příliš od sebe vzdálené, onen co polesný v lesy šumavské a otec zase za svým životním úkolem v požehnané luhy „zlatého prutu“ polabského.

Jaký tu div, že byli jsme i my v krátké chvíli přáteli, třeba že věkem jsme se líšili, — jaký tu div, že přijal jsem i s velkým potěšením jeho upřímné pozvání, abych o prázdninách vánočních několik dní v kruhu rodiny jeho strávil! Vždyť věděl jsem, že právě o dnech těch, věnovaných spůsobem tak tklivým štěstí rodinnému, byl bych více než kdy jindy cítil svou osamělost, — věděl jsem, že právě za té poetické, dojemné doby vánoční pozachvělo by se mi srdce snad více a bolestněji než jindy v těch chladných čtyrech zděch osamělé mojí komůrky tesknou touhou po duši spřízněné, po srdci upřímném, po citu opravdové lásky a pravého přátelství.

* * *

Dostalo se mi věru uvítání, jako v domě otcovském. Ti dobří lidé činili mi vše, co na očích mi viděli, polesného choť, v níž poznal jsem ženu velmi cituplnou a šlechetnou, chovala se ke mně jako vlastní matka a polesný? Ten stále chtěl mne míti po boku, a tak musil jsem chtěj nechtěj s ním do polí a lesů, což ale milerád jsem činil, cítě se v tom šírém přírody chrámu zase tak volným, šťastným a nadšeným, jako za těch krásných dob svého mládí, kdy proudívalo mi srdcem pod záříci klenbou noční oblohy moře snů a krásných nadějí, kdy ohnivý třpyt hvězd a zášleh záře luniny rozněcovaly mi v duši plameny nepochopitelných tužeb, kdy tajuplný hukot lesů a šumot bystřin byl mi hudbou nejluznější, při níž malovala mi fantasie zlaté hrady krásné budoucnosti . . .

Byl jsem zcela šťasten a spokojen v domě svých hostitelů, v nichž poznal jsem skutečně lidi, kteří byli jak se říká, zrovna pro sebe stvořeni. On přímý, snad poněkud i příkrý, při tom však přece nevýslovně dobrosrdečný muž povahy skrz na skrz šlechetné a poctivé, a ona zase vtělená jemnost, zosobněná vroucí láska a oddanost k choti svému, z každého jejího slova vysvítalo, že jeho starost jest i její starostí, jeho žal žalem jejím a radost jeho i její radostí. Celým domem vanul duch spokojenosti a domácího štěstí. Přece však byla mi jedna věc poněkud nápadnou. Všimlť jsem si nejednou, že polesného choť často v chvílích, když domnívala se býti nepozorovanou, setřela si s oka tajnou slzu a pozoroval-li to i polesný, tu vždy se tvář jeho zasmušila a obyčejně ihned mlčky odešel.

* * *

Polesný, byv pozván na velkou honbu do sousedního panství, vzal mne s sebou. Vyjeli jsme časně z rána, jelikož měli jsme před sebou cestu dosti dalekou a pro veliké záveje i velmi obtížnou. Hon potrval skoro celý den. Teprv když stíny večerní krajinou ploužiti se začaly, dozněly výstřely z pušek, poslední leč skončena a střelci i honci ubírali se v jediné velké tlupě k blízké

myslivně, kdež očekávalo nás po celodenním toulání se po sněhem zavátých polích v dobře vytopené jizbě vítané občerstvení chutně upravenou zvěří a dobrým ležákem. Dříve nežli za stůl jsme zasedli, zadíval se polesný k obloze, po níž hnaly se temné mraky.

„Nesmíme se dlouho zdržovat!“ — pravil za chvíli — „noc tu bude co nevidět a notná chumelice je na spadnutí. Mohla by se nám ta noční jízda špatně vyplatit.“ Musil jsem mu ovšem přisvědčiti; kupilyť se mraky vždy hrozivěji a třeba že bylo nám tu v té vytopené síni po celodenním vymrznutí příjemno a volno, přiměla nás přece obava před možným octnutím se v některé závěji k brzkému odjezdu.

V myslivně dávali se právě ostatní hosté po večeři do hry v karty, aby po dávném zvyku hon zakončili nějakou tou „barvičkou“ nebo „půldvanáctou“, když my zaobalivše se do kožichů, do saní jsme sedali. Kočí práskl do koní, rolničky zařinčely a již letěly saně vesele ku předu, jako s větrem o závod. Cesta nám zpočátku rychle ubíhala, ale poznenáhlu se tak setmělo, že nebylo vidět kolem ani na krok, musili jsme jeti s největší opatrností, abychom se neoctli v příkopě. K tomu ke všemu strhla se prudká chumelice a vánice, vítr hnal nám sníh do tváří, že sotva jsme mohli oči otevírat. Záběje kupily se kolem nás, sotva že jsme ještě mohli cestu rozeznávat. Každou chvíli jsme musili zastavit, koně nechtěli sněhem ku předu. Tak jeli jsme téměř již plné tři hodiny a dosud neměla jízda konce. Ba ani do lesa, jímž bylo nám pak jeti ještě skoro po celou hodinu, jsme nedorazili. Kočí klel, polesný klel a já jim mimoděk musil přizvukovat. Sníh sypal se stále u větším a větším množství, seděli jsme v saních bílí již jak sněhoví panáci.

„Kdybychom přijeli aspoň někam do vesnice!“ povzdechl jsem si, maje již té kleté jízdy až po krk.

Ale sotva že jsem to dořekl, ucítili jsme silné trhnutí saněmi, a za okamžik již váleli jsme se v závěji.

„To nám ještě scházelo!“ bručel polesný, pomáhaje mi vstávati, „Neudělal jste si nic?“

Ačkoliv nebylo mi právě po tom ochlazení se ve sněhu příliš volno, musil jsem se přece dáti nehodě naší srdečně do smíchu a dobrý rozmar můj rozveselil i polesného, že i on se smál z plna hrdla. Štěstí bylo jen, že nestala se nám žádná nehoda s nabitými dvojkami, kteréž s námi zároveň se saní byly vylítly.

Nejhůře bylo kočímu, jenž třesoucím hlasem se přiznával, že vlastně již ani neví, kam nás zavezl.

„Nezbývá nám tedy jiného, než abychom hledali silnici a hleděli se přesvědčit, kde vlastně jsme!“ bručel polesný.

Mezi tím, co kočí saně k další jízdě upravoval, šli jsme s polesným několik set kroků ku předu. Po silnici nebylo ani památky.

Konečně objevil se před námi velký kamenný sloup.

„Máme vyhráno!“ vzkřikl polesný. Silnice jest zde, ale kozel nám byl dlužen, že jsme si víc než dvě hodiny zajeli! Jsme zcela na opáčné straně!“ Zahoukl na vozku a za chvíli sedali jsme zase do saní, z nichž jsme se byli před nedávnem tak šťastně vyklopili.

„Jsme sice na silnici a za chvíli budeme v lese,“ pravil kočí, „dál ale jet nemůžeme, pokud ta proklatá vánice nepřestane. Musíme jeti v lese kolem panských lomů a při tom povětří a takové tmě bylo by to tolik, jako dáti se v šanc skoro jistému neštěstí!“

„Máš pravdu!“ přisvědčoval mu polesný. „Pod širým nebem ale přece také zůstat nemůžeme, nechceme-li zmrznout!“

„Za čtvrt hodiny budeme na Doubravce,“ hlasem poněkud nesmělým odvětil kočí.

„Na Doubravce nezůstanem!“ příkře odsekl polesný.

„A kam jinam bychom mohli zajet? Do vesnic máme na všecky strany daleko, koně sotva již mohou z místa a ten pán zde bude mít již také asi notně skřehlé údy!“

Poslední důvod byl asi rozhodujícím. Nedalť polesný již žádné odpovědi a kočí, maje mlčení jeho za svolení, popohnal koně k rychlejšímu kroku.

Za chvíli byli jsme v lese a za nedlouho na to zastavili jsme před nízkým, nevelkým dřevěným stavením, v němž byla ještě asi tři okna osvětlena.

Zabouřili jsme na vrata, ale trvalo hodně dlouho, než nám přišel kdo otevřít.

Konečně zarachotil klíč a za chvíli vjížděli jsme do dvora.

Hospodský, jenž nám přišel vstříc se světlem, spatřiv polesného, nedovedl zatajiti veliké překvapení. Div že mu svíčka z ruky nevypadla.

„Aj, toť zavítali ke mně dnes skutečně velmi vzácní hosté!“ pravil za chvíli s trpkým přízvukem. „Toť musí být venku hotový soudný den, že vy, pane polesný, utíkáte se pod střechu mou!“

Na polesného tváři bylo vidět, jak nepříjemné jest mu toto uvítání a pozoroval jsem, že měl sto chutí hned ve dveřích se obrátit a jeti dále.

Avšak hospodský otevřel již dvéře u „šenkovny“, a pobízel nás, abychom vešli.

Dosti prostranná to jizba. Pokud jsme při mdlém světle lojové svíce mohli pozorovat, nelišila se jizba ta ničím od obyčejného rázu venkovských místností hostinských. Několik červeně natřených stolů a židlic, podél stěn dlouhé lavice, u dveří vyvýšené a zabražené místo s přihrádkou na sklenice a černou tabulí, na níž křídou byla načmárána jména několika dlužníků, na zdi staré, učazené dřevěné hodiny a asi pět křiklavě namalovaných obrázků a za obrázky suché „kočičky“, a konečně v koutě velká kamna s obrovským kamnovcem — toť vše, co jsme spatřili.

Sotva že jsme vstoupili, otevřely se dvéře postranní komůrky a vstříc nám vyšla dívka, jejíž celý zjev učinil na mne hluboký dojem. Bylo to děvče nevšední krásy, jakéž bych se byl věru zde v té lesní krčmě nikdy nenadál.

Bujný, černý vlas splýval jí kol sněhobílého čela v bohatých kadeřích na šíji, celý její krásný obličej měl velmi ušlechtilý ráz, jemuž dodával ještě zvláštního nevýslovného kouzla přídech jakési hluboké zádumčivosti a duševního bolu, jenž jevil se v každém pohledu modrého jejího oka a v téměř až příšerné bledosti tváří, od níž odrážela se tmavá barva vlasu, jako peruť havrana od čerstvě padlého sněhu. Ve svém bílém, nočním rouchu objevila se na prahu komůrky, jakoby byla povstala z rakve krásná mrtvola v bílém rubáši.

Mdlým pohledem rozhledla se po jizbě, když ale utkvěl zrak její na polesném, počala se náhle chvít, z prsou se jí vydral výkřik a jako větrem zlomená bílá

růže klesla k zemi. Přiskočil jsem rychle k ní, polesný však zůstal opodál, nespouštěje s krásné dívky oka. Za chvíli přišla zase k sobě a hospodský odstrčiv mne, odnesl ji do komůrky. Usedli jsme za stůl. Hospodský brzy se vrátil a přinášeje nám v plecháči pivo, podotkl s ledovým přízvukem: „Odpusťte, pane polesný, že má dcera spůsobila vám zde nepříjemný snad výjev; jest po delší již dobu churava a mdloba se jí zmocní velmi často, aniž by se toho nadála. Řekl jsem jí již, aby zůstala ve své komůrce a aby sem více nepřicházela.“

Polesný cosi zabručel do vousů a aby ukryl rozpaky, vytáhl dýmku a nacpav ji, pouštěl celé mraky kouře do vzduchu. Zamyslil se při tom tak, že uplynulo asi půl hodiny, aniž by byl slova promluvil. Hospodský seděl opodál a pozoroval němě polesného. — V jizbě bylo ticho, až ouzko! Jen hodiny stejnoměrně cvakaly a chvílemi ze sousední komůrky ozýval se polodušený pláč. Viděl jsem tu patrně, že mezi polesným a hospodským visí jakés tajemství, jež mou zvědavost nemálo napínalo.

Konečně přerušil ticho kočí, jenž přišel se zprávou, že možno již dáti se na další cestu.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

IV.

Messire Tempus.*)

V den svatého Sébalta k sedmé hodině na večer zastavil jsem před hostincem „u koruny“ v Pirmasensu. Bylo po celý ten den pekelné horko a můj ubohý bělouš nemohl už s místa. Právě připínal jsem ho ke kruhu u dveří, v tom vyšlo z průjezdu děvče, dosti hezké, majíc vyhrnuté rukávy a zástěrku přehozenou přes ruku, a usmívajíc se začalo si mne prohlížet.

„Kde pak je starý Blažej?“ tážu se ji.

„Starý Blažej!“ pravila dívka všecka udivena, „vyť přicházíte bezpochyby z Ameriky? — — Vždyť je od desíti let mrtev!“

„Mrtev! — Jakže, ten hodný muž že je mrtev! A slečna Charlotta?“

Mladé děvče neodpovědělo, pokrčilo rameny a obrátilo se ke mně zády.

Vešel jsem všecek zamyšlen do velké síně. Nic se mi tu nezdálo změněno: lavice, židle a stoly byly dosud na svých místech podél zdí. Bílá kočka slečny Charlotty, majíc nohy pod sebe podložené a oči na polo přimhouřené spala spánek spravedlivých. Cínové korbílky a konvice leskly se na polici v rohu jako jindy a hodiny v ořechové skříni stále tikaly podle taktu. Ale sotva že jsem se podle velkých hliněných kamen posadil, vyrušil mne divný jakýsi šepot a přiměl mne, abych se ohledl. Ve světnici bylo temno. U dveří spozoroval jsem tři osoby, mrzáky, seskupené v stínu; měli před sebou konvici a hráli rams: jeden byl jednooký, druhý chromý, třetí hrbatý!

„Vzácné to setkání!“ pravím k sobě, „kterak, u čerta, mohou tihle mrzáci poznávat karty v takové tmě? Odkud toto melancholické vzezření?“

V tu chvíli vstoupila slečna Charlotta nesouc světlo.

Ubohá Charlotta! myslila pořáde ještě, že je mladá, měla posud svůj malý tylový čepeček s jemnými krajkami, svůj šátek z modrého hedbáví, svoje malé střevíčky s vysokými podpadky a svoje bílé punčošky. Poskakovala stále a kolébala se v bocích, jakoby byla chtěla říci:

„He, he! zde vizte slečnu Charlottu! Oh! vizte ty krásné malé nožky, ty jemňounké ručky, ta tlustá ramena, he, he, he!“

Ubohá Charlotta! Jaká řada upomínek z mládí vracela se mi v paměť!

Postavila světlo uprostřed stolu pijáků a udělala mi milostnou poklonu, rozprostřevši jako do vějíře šaty a s úsměvem se zase otočila.

„Slečno Charlotto, což pak mne již neznáte?“ pravil jsem.

Vyvalila oči a za chvíli odpověděla:

„Vy jste pan Théodore. Oh! já jsem vás dobře poznala. Pojďte, pojďte!“

A pojavši mne za ruku vedla mne do svého pokoje; otevřela starý psací stolek a přebírajíc se v starých papírech, starých stužkách, zvadlých kyticích a malých obrázcích zvolala náhle:

„Bože, vždyť je dnes svatého Sébalta! Ah, pane Théodore, pane Théodore, vy jste se silně spadl.“

Na to usedla k starému klavíru a zpívala, jako druhdy, měkkým hlasem:

„Májová růžinko, proč se nerozvíjíš?“

Stará to píseň, ten slabý hlas Charlotty, její malé stažené rty, jež sotva otvírati si troufala, její malé suché ruce, jež sáhaly na pravo — na levo — bez taktu — hlava houpající se a upírající oči ke stropu, kovové drnkání kláves — a pak nevím ani jaká vůně, staré rezedy — růžové vody již v ocet zvrhlé . . . Oh, hrůza! — sestárlost! — pošetilost! Oh! ty ohyzdná stará škatule! chvěj se — mňoukej — skřípej zuby — schni — rozpadej se! — Ať vše zmizí . . . ať vše jde k ďáblu! — Jakže! — to že má být Charlotta! — — ona, ona! — — Ó hrůza!

Vzal jem malé zrcadlo a pohledl do něho: byl jsem velmi bledý.

„Charlotto! — Charlotto!“ — zvolal jsem.

Ohledl jsem se na ni: klopila stydlivě oči.

„Théodore,“ šeptala, milujete mne posud?“ —

Cítil jsem, kterak mne mráz obcházel, jak mi jazyk v ústech trnul. Jedním skokem octnul jsem se u dveří, ale stará panna zavěsivši se mi do ramene zvolala:

„Oh! drahé — drahé srdce! neopouštěj mne, nevydávej mne hrbatému! — On se vrátí brzy — on se vrací každý rok — dnes je jeho den — poslyš!“

Slyšel jsem svoje srdce hlasitě bušit, potom jsem poslouchal.

Na ulici bylo ticho, otevřel jsem okenici. Svěží vůně kozího listu naplnila malý pokoj. V dáli nad horou třpytila se večernice . . . . pohlížel jsem k ní dlouho . . . . Slza mi zarosila oko. Jakýsi šramot mne vyrušil, a otočiv se, viděl jsem Charlottu ve mdlobách.

„Ubohá stará panno, ty zůstaneš navždy dítětem!“

Trochou čerstvé vody nabyla opět smyslů a pohlížejíc na mne, pravila:

„Ah! odpusťte, odpusťte, pane, jsem blázen . . . . Toto shledání, všechny ty upomínky! . . . .“

A zakryvši rukou tvář, pokynula mi, abych se posadil . . . .

Její vážný pohled mne znepokojil . . . . Nevěděl jsem, co mám učinit . . . .

Po dlouhém mlčení pokračovala:

„Pane, nebyla to láska, která vás opět přivádí v tuto krajinu?“

„Má drahá slečno, láska, láska! Zajisté . . . . láska! miluji dosud hudbu . . . . miluji dosud květiny! . . . . Ale staré melodie . . . . staré znělky . . . . starou rezedu . . . . Tu aby čert vzal!“

„Běda!“ vzdechla si, zalomivši rukama, „jsem vydána v moc hrbatého.“

„O kterém hrbatém to mluvíte, Charlotto? Snad o tom vedle v sále? Potřebujete říci jen slovo a vyhodíme ho.“

Na to ona, pozvedajíc smutně hlavu — zdálo se, že ubohá dívka se zotavuje — počala mi vypravovati tuto zvláštní historku:

*) Chatrian zpracoval zde velmi rozšířenou francouzskou národní pověsť, líčící čas jako nějakou zlou nestvůru, která nemilosrdně všechnu krásu ničí.

„Tři řádní mužové, pan vrchní rada, pan notář, a pan smírčí soudce z Pirmasensu žádali mne kdysi o ruku. Můj otec mi pravil:

„Charlotto, můžeš si jen vybrat; jak vidíš, jsou to samé dobré partie."

„Ale chtěla jsem čekat. Vídala jsem je nejraději všechny tři u nás pohromadě. Zpívalo, smálo a hovořilo se vždy u nás vesele. Celé město bylo na mne žárlivo. Oh! jak se časy změnily! Jednoho večera seděli tito pánové na kamenné lávce přede dveřmi. Byl krásný čas jako dnes. Svit měsíce ozařoval ulici. Pili muškátové víno pod akaciemi a já, sedíc před svým klavírem mezi dvěma krásnými svícny zpívala jsem: „Májová růžinko!" Kolem desáté hodiny bylo slyšeti koně spěchajícího ulicí dolů; běžel tryskem a celá společnost zvolala: „Jaký to podivný hluk!" Ale poněvadž byli mnoho pili, zpívali a tančili, dodávala jim radost odvahy a páni smáli se našemu ženskému strachu. Záhy bylo viděť v stínu stoupati velkého chlapa na koni, měl ohromný širák s peřím a zelený oděv, jeho nos byl dlouhý, jeho vous plavý a konečně byl chromý, jednooký a hrbatý!

„Můžete si pomyslit, pane Théodore, že všichni pánové i s mými milovníky začali žertovat na jeho útraty, každý o něm pronesl nějaký úsměšek, on však nedpovídal nikomu. Přiklusav před dům obrátil se a tu uzřeli jsme, že prodával norimberské hodiny; měl jich mnoho, malých i velkých, pověšených na šňůře, kterouž měl na ramenech upevněnou; však čemu jsme se nejvíce podivili, byly velké porculánové hodiny, obrácené k nám a na ciferníku ozdobené malbou, která představovala červeného kohouta, obracejícího hlavu a zdvihajícího nohu."

„Znenáhla se péro těchto hodin začalo pohybovat a ručičky točily se rychlostí blesku s hrozným šramotem. Prodavač upíral po chvílích oči na vrchního radu, kterému jsem dávala přednost, pak na notáře, kterého bych si byla na druhém místě vzala, a posléz na smírčího soudce, kterýž mi byl velmi milý. Mezi tím, co si je prohlížel, pocítili tito pánové probíhati mráz celým tělem. Konečně, když byl prohlídku skončil, zasmál se spokojeně a odejel za všeobecného ticha.

„Zdá se mi posud, že ho vidím, kterak se vzdaluje s nosem do tmy rostoucím a kterak koně bije, protože mu dosti rychle neuhání.

„Několik dní na to zlomil si vrchní rada nohu; potom ztratil notář jedno oko a smírčí soudce hrbatěl pomalu . . . . ano pomalu: mohl na sobě nositi sebe více železných korsetů, hrb jeho rostl každým dnem; žádný lékař nevěděl pomoci proti jeho neduhu.

Tu prolila Charlotta několik slz; setřela je a pokračovala:

„Bylo to zcela přirozené, že milovníci měli strach přede mnou a že se každý vyhýbal našemu hostinci, ani duše, ani pocestný z největší dálky k nám již nepřicházel.

„A přece," řekl jsem, „spozoroval jsem u vás ony tři nešťastné muže; ti vás neopustili."

„Toť pravda," na to ona, „však nikdo jich nechtěl, a já jsem je trpěla proti své vůli. Okolnosti byly silnější než já. Mívám chuť smáti se s jednookým, zpívati s hrbatým a tančiti s chromým. Jaké to neštěstí! jaké to neštěstí!" . . . .

„Ah," řekl jsem, „vy jste tedy pozbyla rozumu?"

„Ticho!" okřikla mne Charlotta a její obličej změnil se hrozným způsobem, „tiše, zde jest!" . . . .

Měla oči v sloup a s hrůzou ukazovala mi k oknu.

Té chvíle byla noc černá jako uhel. Uzavřenými okny spozoroval jsem neurčitý obrys koně a zaslechl přitlumené řehtání.

„Upokojte se, Charlotto, upokojte se, toť zvíře, kteréž ze stáje uprchlo a nyní akacii ohryzuje."

Avšak v tomtéž okamžiku rozlétlo se okno jako větrem, a velká hlava s protivným usměvem, na níž byl naražen širák, pohledla do jizby a vypukla v tlumený smích, táhlý, jako zvuk hodin, jichž stroj byl porouchán. Oči netvora upřely se nejprv na mne, pak na Charlottu, bledou jako smrt, a za chvíli se okno zase hřmotně zavřelo.

„O, proč jsem se vrátil do tohoto hnízda," zvolal jsem zoufale.

A chtěl jsem si rvát vlasy s hlavy, avšak ponejprv ve svém životě musil jsem doznat, že jsem holohlavý.

Charlotta, šílená strachem, vztýčila se u svého klavíru a zpívala pronikavým hlasem: „Májová růžinko . . . májová růžinko! . . ." Byla to děsná chvíle.

Utekl jsem se do velké síně. — Svíčka shasínala a rozšiřovala ostrý zápach. Hrbatý, jednooký a chromý seděli posud na tomtéž místě, ale nehráli už: upřeni o stůl, čela v dlaních majíce, dívali se smutně do svých prázdných konvic.

Pět minut na to vsedl jsem na koně a odejel, pustiv koni uzdu.

„Májová růžinko . . . májová růžinko . . ." zpívala ještě Charlotta.

„Žel bohu, že je to stará kára, která vrže; pryč odsud. Zprovázej tě Pán!" — — —

Osmá runa „Kalevaly".

Z čudštiny přel. *J. Holeček.*

Krásná panna Seveřanka,
zdoba země, zdoba vodstva,
na oblouku vzdušném sedíc
na nebe se klenbě skvěla.
Paprskové roucho měla,
třpytné, jasné, sněhobílé,
tkala roušku zlatohávou,
skvoucím stříbrem protkávala,
člunek měla celý zlatý,
nítěnici ryzé stříbro.
Vesele si člunek lítá,
cívka v rukou jen se kmitá,
rychle houpají se pažby
i stříbrné nítěnice,
jimiž panna roušku tkala,
ryzým stříbrem protkávala.

Kmet rozšafný Väinämöinen
hnal se cestou v saních hřmotných,
ze severních krajů chmurných,
od mrákotné Sarioly.
Neurazil valně cesty,
nezblížil se hrubě cíli,
slyší Väinö člunek vrčet,
a to právě nad hlavami.
Zdvihá hlavu, zdvihá oči,
k nebe výši zraky ztočí:
na nebi tam vzdušný oblouk,
na oblouku krásná panna,
zlatohávou roušku robí,
protkává ji, stříbrem zdobí.
Kmet rozšafný Väinämöinen,
potrh uzdou, komoň stanul,
i vyzývá Väinö pannu,
těmi slovy zahovoří:
„Sstup, o panno, na mé saně,
tu se posaď na mé straně!"

Odpovídá krásná panna,
praví a se dotazuje:
„A proč to mám učiniti,
do tvých saní sestoupiti?"

Kmet rozšafný Väinämöinen
těmi slovy odhovoří:
„Proto sestoupit máš v saně,
posadit se po mé straně,
bysi medný chléb mi pekla,
vařila mi chutné pivo,
při stole mi krásně pěla,
z okénka se vykládala
tam na dvořích Kalevaly,
ve Väinöle rozložité."

Avšak panna odpovídá,
Väinämöinu takto praví:
„Květnou nivou šla jsem včera
za večera v stínu šera,
slunečko již dávno zašlo.
Na stéblech se trávy houpám,
ptáčat zpěvu naslouchajíc,
a drozd jeden píseň vedl,
pělo ptáče, co to panna,
vykládalo, co to snacha.
Otázala jsem se drozda,
v tento smysl jemu děla:
„O ty milý, dobrý drozde,
zpívej, abych rozuměla,
jak je lépe žíti v světě,
lépe jak a příjemněji:
či-li děvě podle otce,
či-li choti podle chotě?"
Dalo ptáče poučení
pělo v libém šveholení:
„Jasný, teplý den je letní,
přec ne jako svobodenství,
studená je ocel v mrazu,
radost ženy studenější.
Dívka při otcově krbu
jahoda je v kypré půdě,
ale při muži ach! žena,

jako čubka na řetěze.
Chlapovi se milost činí,
nikdy, nikdy vdané ženě!“

Kmet rozšafný Väinämöinen
praví panně tato slova:
„Pošetilý zpěv je ptačí,
prazpozdilý drozda cvrkot:
dívka doma — věčné dítě,
jenom žena slušně ctěna.
Pojď, o panno, na mé saně,
tu se posaď na mé straně,
nejsem já muž k zahození,
o nic horší jiných reků!“

Chytře děva vymlouvá se,
těmi slovy zahovoří:
„Ráda tebe rekem uznám,
ráda v tobě reka poctím,
rozpoltíš-li vlas mi ve dvé,
a to nožem beze břitu,
vejce-li mi v uzel svážeš,
aby uzel viděn nebyl.“

Kmet rozšafný Väinämöinen
vlas rozpoltil ve dví ruče,
a to nožem beze břitu,
vejce vzal a v uzel zadrh,
takže uzlu neznamenat;
obrátil se znovu k panně,
aby v jeho sešla saně.

Chytře panna vymlouvá se:
„Nesejdu já do tvých saní,
dokud kámen neoloupáš,
z ledu proutek neukuješ —
zblo se nesmí odštěpiti —
ani prášek odskočiti.“

Kmet rozšafný Väinämöinen
nebyl málo na rozpacích:
oloupal on kámen s kůry,
z ledu hybký ukul proutek,
ani mrva neodlétla,
ani prášek neodskočil.
I zval děvu na své saně,
aby sedla k jeho straně.

Chytře děva vymlouvá se,
odpovídá v tato slova:
„Tomu jen své mládí zadám,
kdo mi z třištěk mojí cívky
a kdo z vřetena mi trosek
loďku krásnou vybuduje,
na proudné v ní vody vpluje,
do příboje zavesluje,
anižby ji nohou strčil,
aniž rukou doteknul se,
ramenem ji neobrátil,
aniž táhl silnou páží.

Kmet rozšafný Väinämöinen
v tato slova odpověděl:
„Nikdo není v širém světě,
nikdo není pod nebeskem,
kdoby takou zrobil loďku —
já jen, starý Väinämöinen.“

I vzal třištky po vřetenu,
i vzal cívku roztříštěnu,
aby loďku vybndoval:
Houžvemi sto prken svázal,
připoutal je k hoře jedné
železo a ocel rodné.
Bedlivě si hledí práce,
loďku staví dobré mysli,
staví den a staví druhý,
ještě staví na den třetí,
kámen ostří neotupil,
v cestu se mu nepostavil.
Třetího dne pak se stalo,
že duch Hiisi topor ujal,
Lempo ostří tajné vedl,
zprudka topor rozepřáhl —
a sekyra v kámen vjela,
na skalisko padlo ostří.
Odskočila, odrazila
zaťala se ostřím v maso,
do kolena chuďasova,
zaťala se v prsty nohy,
Lempo vehnal ocel v maso,
do žil Hiisi ocel vedl,
prudce valil proud se krve,
pryštil se a vzhůru stříkal.

Kmet rozšafný Väinämöinen,
věčný věštec, kouzedlník,
zahovořil těmi slovy,
touto se jest řečí ozval:
„O topore ostronosý,
o sekero rovnobřitá,
zažírej se do těl stromů,
podkacuj si štíhlé jedle,
napadej si bílé břízy,
v maso lidské nezakusuj,
žíly, vazby těla, neřež.“
Počal ránu zaříkávat
zaříkadly kouzelnými,
průpověďmi proti zlému,
každé slovo jak se patří,
několik jen zapomenul
velikých slov o železe,
jimiž uzavřel by ránu,
rozzevenou zamknul cévu,
dílo modré tlamy vzteklé.
Potoky již krev se valí,
hřmotí už jak příval proudu,
zaplavuje stonky jahod
a po nivách květné býlí.
Věru travky nezůstalo,
již proud krve nezaplavil,
nezaplavil, nepotřísnil,
který šumě, kypě, zuře
z kolena se reka valil,
z prstu nohy Väinämöina.
Kmet rozšafný Väinämöinen
lišejníky drápal se skal,
na bařinách mechy sbíral,
na lučinách trávu škubal,
zacpával si otvor rány —
ale bolest nezkrocena,
krev se valí neztišena.

Lítá bolest reka trápí.
a již mdba údy svírá.
Kmet rozšafný Väinämöinen
do hořkého dal se pláče,
ruče koně ostrojil si,
hnědáka si v saně zapřáh;
sotva do saní se zdvihl,
sotva byl s to usednouti.

Pobíd oře rukojetí,
zvučně zaprásk svižným bičem
vesele se koník rozběh,
cesta na zad utíkala,
až dorazil ku vsi jedné,
ku vsi jedné na trojcestí.

Kmet rozšafný Väinämöinen
dal se cestou nejdolejší,
na dvůr dojel nejdolejší,
na prahu se dotazoval:
„Je-li pak tu v domě někdo,
kdo zná činy oceliny,
kdo by ránu prohlíd reku
a dal hojivého léku?“

Seděl chlapec na zápecí,
s pekelce mu dělo hoše:
„Nikoho v tom není domě,
kdo zná činy oceliny,
kdoby ránu prohlíd reku,
kdo by bolest krutou zhojil,
rozzevenou ránu spojil.
Snad že bydlí v jiném domě —
hledej si ho v jiném domě!“

Kmet rozšafný Väinämöinen
pobíd oře svižným bičem,
lomozíce hnaly saně.“
Ujel Väinö nedaleko.
po prostřední bral se cestě,
přistál k dvoru prostřednímu,
zastavil se na zápraží,
na průhledné klepal okno:
„Je-li pak tu v domě někdo,
kdo zná činy oceliny
a tok umí kre stavit
a žil proudy tišit umí?“
Na pekelci baba dřepí,
žvavá ústa otevírá,
a v nich trojka zubů sirá
klapá touto odpovědí:
„Nikoho v tom domě není,
kdo zná činy oceliny,
kdo zná rudé krve původ,
bolesti kdo umí tišit.
Snad že v jiném bydlí domě —
hledej ty ho v jiném domě!“

Kmet rozšafný Väinämöinen
pobíd oře svižným bičem,
lomozíce hnaly saně.
Ujel Väinö nedaleko,
cestou bral se nejhořejší,
tam kde dvůr byl nejhořejší.
Zastavil se na zápraží,
postavil se pod přístřešek:
Je-li pak v tom domě někdo,
kdo zná činy oceliny
a tok umí krve stavit
a bolesti reka zbavit?“

Stařík seděl na pekelci,
vetchý stařík šedobradka.
Počal stařík šedobradka
Väinämöinu takto skuhrat:
„Více už se vykonalo,
více zloby přemoženo
třemi slovy tvůrcovými,
o počátku věcí slovy,
ukroceny řeky, moře,
samy náhlé vodopády,
chobotové na pomoří
zátoky a příbojové.“

Poznamenání. *Kalevala* = sídlo Kalevy, otce reků. Národní epos čudský tohoto jmena byl drem. Lönnrotem z jednotlivých národních zpěvů v celek sestaven. Obsahuje 50 zpěvů s 22. 793 verši. Práce ta dokonána r. 1849.

Väinamöinen, zkr. *Väinö*, syn Kalevy, sídlí v Kalevale či Väinöle. Je nejpřednější ze zbožnělých hrdinů čudských, bratr Ilmarins, Hiisi-ho atd., přítelem hudby a zpěvů, ctěn a vzýván nejen od pěvců, ale i od vojínů, rybářů, lovců, lékařů atd. Epithea *vanha* a *ukko*, senex venerandus. Vynalezl *Kantelet*, harfu to o pěti strunách.

Sariola či *Pohjola* = sever.

Hiisi, také nazýván *Juutas* = Jidáš, *Lempo* a *Piru*, zlý princip. Je též synem Kalevovým a bratrem Väinämöinena.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled literatur slovanských. Illustrované belletristické časopisy slovanské zaujímají již čestné místo mezi illustrovanými listy vůbec. Po výtce platí ovšem výrok tento o časopisech ruských a polských. Z ruských illustrovaných týdenníků je největším a nejlepším petrohradská Vsémirnaja illustracija (obrázek z celého světa). Ač původně založena německými podnikateli, stala se přec listem čistě slovanským. Vedle illustrací a článků o běžných důležitých událostech světových (po příkladě novin francouzských a anglických) přináší pravidelně důkladné články o záležitotech slovanských, jak politických a sociálních, tak i vědeckých a uměleckých se zdařilými obrazy. Úpravou a vnitřní cenou směle se měřiti může Vsémirnaja illustracija s nejlepšími illustr. časopisy cizozemskými. Z kresličů jejích vyniká hlavně Sěrakov pracemi rázu čistě slovanského. — Menší ceny je moskevská Niva, slunící se v záři německé vědy a německé kultury. Rozplývala se kdysi nadšením, že jí Bismark poslal svou podobiznu s vlastnoručním listem a podpisem k otištění. — Z polských illustrovaných listů vynikají oba varšavské týdenníky Tygodnik a Kłosy (Klasy). Starší z obou, Tygodnik zanáší se více belletristikou, životopisy, cestopisy a archeologickými památkami, kdežto Kłosy stojí na stanovisku časopisů západoevropských — časovém. Práce znamenitých polských kresličů a rytců docházejí těmito časopisy hlavně ocenění. O Kłosech a Tygodniku možno tvrdit, že ony vlastně si vypěstovaly celou školu rytců a kresličů, kterýmiž právem honosit se mohou před světem. Snažší ovšem práci měly Kłosy, když před desíti lety vstoupily v život; nalezlyť cestu upravenou již Tygodnikem; rok od roku lze v nich stopovati zdokonalování se části hlavně obrázkové. Nedostatek dobrých kresličů a rytců, zdá se, vadí nejvíce právě Haliči, že se nemůže zmoci na kloudný list illustrovaný. Před časem ve Lvově vydávaná Strzecha z té asi příčiny zanikla. Neméně záslužným dílem obou těchto listů je i vydávání sebraných prací čelnějších spisovatelů a umělců polských i cizozemských. Takž vydal Tygodnik v desíti svazcích spisy Zikmunda Kaczkowského, Kłosy pak uvedly ve skutek vydání spisů Jos. Korzeňowského, a vydávají nyní Bibliotéku nejčelnějších spisovatelů evropských a zvláště znamenité umělecké dílo: Album Matejky. — Pominouce českých illustrovaných časopisů, zmíníme se ještě o jihoslovanských listech. Vydavatelstvo horvatského belletristického týdenníku Vienac, vycházejícího v Záhřebě, změnilo list svůj od loňska v časopis obrázkový. Předmětem vyobrazení jsou zjevy toliko ze světa slovanského a nelze ani jím patrného pokroku upříti. Nejnovějším ze slovanských illustrovaných velkých listů je ve Vídni vydávaný srbský měsíčník Srbadija. I ten jeví patrnou snahu redakce, aby pro list opatřeny byly původní kresby slovanské, v čemž ovšem zápasiti jí jest na mnoze ještě s nedostatkem prací v pravdě uměleckých a jest nucena tedy sáhati ku pracím cizím. Než i v tom volí po většině práce slovanské. Konečně hodlá i p. Maudrovič založit ve Vídni nový srbský illustrovaný časopis. Jakého směru však bude, o tom bližších zpráv dosud nemáme. —

— Dorré-ovo vydání Shakespeara. Známý kreslíř francouzský Gustav Dorré pracuje nyni na illustracích k dílům Shakespearovým, jež ve velkém formátě a v úpravě co nejskvostnější vyjdou v Londýně, v knihkupectví Cassel Pelter a Galpin.

— Úmrtí. Oblíbený básník srbský Gočić-Milenko, jenž zejmena svou lyrikou ve způsobě národních písní se proslavil, zemřel tyto dni v klášteře beočinském ve Fruške Goře v Sremu.

— Nejnovější dílo Victora Huga, o jehož ukončení slavný tento poeta nyní pracuje, jest vlastní jeho životopis. Dílo to rozpadá se mimo úvod v tři díly. V prvním dílu líčí V. Hugo velmi zevrubně poměry svého života až do doby, kdy byl vypovězen. K druhém dílu líčí své vypovězení a v třetím dobu od návratu z vyhnanství. Dílo to budí již nyní všeobecnou pozornost a překládá se dle vytištěných, ač dosud nevydaných částí do jazyků anglického a italského.

Drobnosti.

— Ze života Tamburiniho. Tamburini byl r. 1832 v Palermě angažován, kdež obecenstvo za posledních masopustních dnů operní divadlo s polnicemi, píšťalami, rožni, lopatami a jinými musikálními i nemusikálními, velice hlučícími nástroji navštěvovalo. Jednoho takového večera měl Tamburini, který tehdá již veliké přízni Palermských se těšil, zpívati v Mercadanteově „Elise a Klaudiovi". Obecenstvo přivítalo ho ovšem salvem ze své masopustní artillerie. Když Tamburini viděl, že si obyčejnou cestou ticha nezjedná, umínil si, že svou partii změněným hlasem provede a počal skutečně k větší zábavě obecenstva zpívati sopránem. Obecenstvo odložilo své nástroje, aby naslouchalo neobvyklým zvukům, jaké jeho „basso cantante" vydával. Tamburini přednášel své falsetto s podivuhodnou přesností a ukázal, že v něm má takovou sběhlost, jako když přirozeným svým bassovým hlasem zpívá. Palermské zajímal tento nový důkaz umělosti jeho nad míru. Avšak ubohá primadonna nemohla se do tohoto žertu vpraviti, domnívalať se, že hlučné ty demonstrace mají za účel její potupu a zpěčovala se dále zpívati. Do konce opery bylo ještě dlouho. Ředitel byl v náramných nesnázích věda, že dnes nebude obecenstvo dělati žádné okolky a že, bude-li provedení opery něčím jiným než jeho vlastním lomozem přerušeno, bezpochyby všecko rozbije a zničí. Tu vrazil Tamburini do pokoje prima donny; signora Liparini byla již odjela, však zanechala tam oblek Elisy. Vynalézavý Tamburini shodil kabát, oblékl s velikými ovšem obtížemi hedvábné šaty Elisy, vtěsnal její klobouk na svou parukn a objevil se takto na jevišti, aby v partii ubohé uprchlé Liparini pokračoval. Obecenstvo uvítalo tuto nejpodivnější ze všech Elišek bouřlivým jásotem, který se nezmenšil ani když se bylo zpozorovalo, že šaty jen až ke kolenům, rukávy pak něco málo přes lokte sáhají a že ruce i nohy jsou tak veliké, jakých nikdy žádná primadonna neměla. Orkestr přehrál zatím několikráte ritornell k Eliščině kavatině a nejhorkokrevnější z obecenstva chtěli již do orkestru a odtud na jeviště se vřítiti, když tu Tamburini vystoupil. Učiniv směšnou poklonu, přitiskl jednu ruku k srdci, druhou utřel si oči, jakoby slzy vděčnosti za takové přijetí stíral, přednesl kavatinu s podivuhodným výrazem a překonal úplně signoru Liparini. Pokud měl zpívati jednotlivé arie, bylo to dosti lehké; Tamburini měl svůj soprán pro Elisu a bas pro hraběte. Nyní však mělo přijíti duetto Elisy s hrabětem; tu ovšem obecenstvo zapomenuvši na své nástroje s napjatou pozorností očekávalo, jak to asi Tamburini provede. Umělci nedělalo to pražádných obtíží, provedl obě partie. Bas odpovídal sopránu a tento basu s největší dokonalostí a aby i představení vyhověl, měnil místo dle toho, zdali otec nebo dcera zpívala. Tato šťastná myšlenka korunovala výsledek: obecenstvo naslouchalo opeře s největší pozorností až k poslední notě a teprve když byla opona spadla, spustilo opět svou pekelnou hudbu a mnohokráte vyvolalo Tamburiniho. Jindy byl žádán, aby také v baletu vystoupil. Učinil to a dobyl si v „Pas de quatre" s Taglionim a Rinaldinim nových vavřínů.

— Zvláštní divadelní pozvání. Při kopání města Pompeji, kteréž r. 79 po Kr. lávou Vesuvu bylo zaplaveno, přišlo se r. 1862 na amfitheatr, v němž se ještě nacházeli diváci i herci, jak je byl hrozný příval překvapil. Nedlouho po nalezení bylo tam skutečné divadlo otevřeno, k jehož návštěvě divadelní ředitel Antonio Langini obecenstvo tímto veselým ohlášením zval: „Příští neděli bude v městském divadle Pompejském opět zahájeno představení „Dcerou pluku," když byly posledně za řízení pana Quinta Marcia provozovány „Trojánky", truchlohra od Seneky, načež představení na 1800 let byla zastavena. Prosím tedy vysokou šlechtu a ctěné obecenstvo, aby přízeň, kterou mému předchůdci prokazovalo, i na mne přeneslo; vynasnažím se všemožně, aby můj repertoir k jeho důstojně se řadil!"

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 1. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Ale tu zazněl mu na blízku těžký, váhavý krok a když bezděky v tu stranu se byl obrátil, spatřil před sebou muže, jenž žhavým a temným zrakem tak nápadně a zkoumavě do tváře mu hleděl, že si někteří pánové, kteří nedaleko skupení tvořili, mezi sebou šeptati začali, pohlížejíce kradmo na něj i neznámého, z čehož arci Ondřejovi jasno býti musilo, že jejich rozmluva jeho se týká. Neznámý se ani nezastavil, nýbrž bral se zvolna tím směrem sálu, kdež císařovna pod nebesy na skvostném trůnu ze slonové kosti seděla; ale vzdaluje se vrhal za každým krokem na Ondřeje ostrý a patrně nepříliš přátelský pohled. Lehká rytířská krev nového Amadisa začínala se při urážlivém počínání toho dotíravce trochu bouřit, obzvláště když byl spozoroval, že se někteří v zástupu němé hře jich obou posmívali. Činil právě první krok, aby se k neznámému přiblížil a po příčině jeho podivného chování se pozeptal, když tu Lev Naryškin náhle se vyskytl a Ondřeji do ramene se zavěsil.

„Na slovo!“ řekl Lev.

„Okamžitě,“ odpověděl Ondřej, „avšak dovol —“

„Nic nedovolím,“ zněla odpověd a již táhl Lev Ondřeje za sebou.

Mezi touto krátkou rozmluvou ztratil se neznámý v davu.

„Chtěl jsem se toliko pozeptat —“

„Vím, vím,“ přerušil mu Lev Naryškin slovo, „a vysvětlím ti všechno. Neznámý, který tě tak vyzývavě zrakem měřil, jest hrabě Divier, přítel favorita Ivana Šuvalova, a donášeč jejího veličenství.“

„A co znamenají podivné jeho spůsoby?“

„Nic jiného, než že máš v hraběti nepřítele na smrt.“ —

„Já? A proč?“

„Proto,“ šeptal Lev, „že císařovna tě zpozorovati ráčila a blahosklonně se poptala, kdo prý jsi; tedy žárlivý přítel favorita obává se již, že by's se tomuto snad mohl státi nebezpečným. Mimo to musím tě varovat, aby's obdiv svůj k velké kněžně tak příliš zřetelným a na tváři čitelným nečinil každému, kdo v otevřenou knihu svých myšlenek nahlednouti si přeje.“

„Myslím, že není ani jediné duše zde přítomné, kteráž by obdiv ten se mnou nesdílela!“ horlil Ondřej.

Lev se dal do smíchu.

„Naznačím ti stručně, jak se věci mají,“ poučoval Ondřeje. „Kateřina má mnoho nepřátel, a zejmena Šuvalové a celý téměř velký dvůr náleží mezi ně; mnohý z těch nepřátel je arci na vážkách a čeká, kam se štěstí skloní. Nemysli tedy, že každý, kdo dnes krásu její chválí, jí také skutečně se obdivuje. Avšak menuet již začíná; zanech prozatím všech vážných myšlenek a holduj rozkoši tance — toť moje rada pro tento večer.“

S těmi slovy uvedl jej do sálu, kde se tančilo. Ale Ondřej v tanci se neúčastnil; díval se toliko na rej tancujících, a kdykoli zrak jeho zavadil o vděkuplný zjev Kateřiny, zdálo se mu, že jarní vánek, nasycený ambrosickou vůní sterých květů, těžkým vzduchem salónu zavanul; jak půvabně, jak ušlechtile lišila se ode všech přítomných, jak vynikala v prostém ale jemně vkusném oděvu svém nad veškerý ten dav ženštin, klesajících téměř pod tíží nádherných rouch a pod břemenem zlata i drahokamů! — —

Po druhém menuetu, v kterémž se také byla súčastnila, odebírala se císařovna do svých komnat, procházejíc ještě jednou sálem a doprovázena Kateřinou, Petrem, hrabaty Šuvalovými a jinými hodnostáři. Po jejím odchodu stal se bál značně živějším: každý mluvil hlasitěji a nenuceněji než před tím, velký zástup rozložil se na řadu menších skupin a každý vyhledával svých přátel a přítelkyň.

Když byla hudba znovu zazněla, oddala se Kateřina, radostí záříc, takřka celou duší tanci, jejž náruživě milovala, a Ondřej, opřen o umělou skálu, jež tvořila vchod do jeskyně dekorativně sestrojené, bez kteréž se v předešlém století obejíti ani nemohli, oddal se zase rozkoši, sledovati každý Kateřinin krok, obdivovati se její grácii a přirovnávati ji v duchu k sněhojasné, milokrásné libelle; přišla-li náhodou na blízko k místu, kde stál, zazářila na něj vždy kouzelným úsměvem tajné důvěrnosti, a tu neměl Ondřej již docela pro ostatní svět ani sluchu ani vidu.

Ale v jednom z těchto slastných okamžiků zdálo se mu, že zaslechl těsně vedle sebe zašustění těžkého hedbávného roucha a hluboký povzdech, kterýž se přepodivně citu jeho dotknul a v srdci rázem jakousi tesknotu mu vzbudil. Ohledl se rychle, a spatřil v skutku ženskou postavu, však neuzřel už její tváře: vcházela právě do jeskyně, kdež mnoho jiných osob se nalézalo; ale zároveň zavadila noha jeho o jakýsi předmět a když se byl shýbl, aby jej z podlahy zvedl, seznal, že to zlatá

šňůrka, na kteréž bylo navlečeno množství modrých lazurových kuliček. Podobala se ta věc poněkud růženci. Nikdo jiný, než ona dáma, nemohl býti majitelem toho předmětu; ale než Ondřej do jeskyně vešel, byla ji dáma rychlým krokem přeměřila a druhým vchodem již zase do sálu vešla, kdež v pestrém davu se ztratila. Za to setkal se tam Ondřej s Annou Nikitišnou.

„Ach, konečně vás vidím!“ zvolala tato radostně. „Zdá se, že nebe samo mně vás vstříc posílá, abych rytířství vaše o pomoc poprositi mohla. Propůjčte mi své rámě a doveďte mne touto tlačenicí vedle do sálu na mé místo, mezi dámy velké kněžny; bez vás bych se tam zajisté jen s těží dostala!“

Tlačenice nebyla arci tak zlá, jak Anna udávala, ale nezbylo Ondřeji nic, než poslechnouti, ačkoli v tomto okamžiku právě o společnost Anninu hrubě nestál a tudíž také ani nepozoroval, jak něžným ho pohlcovala pohledem. Bral se mechanicky směrem, jejž mu byla naznačila.

Velká kněžna, unavena tancem, byla se usadila a kolem ní stálo a sedělo skupení pánů a dám z nejvyšších kruhů vznešené té společnosti. Kateřina zabrána byla do živého rozhovoru se švédským vyslancem. Řeč byla o Voltairovi, modle osmnáctého století. Kateřina, kteráž se mu upřímně co vznešenému duchu kořila, hájila ho právě proti útokům hraběte Diviera, v němž Ondřej ihned poznal onoho neznámého, který jej tak urážlivě byl zrakem měřil. Hrabě Divier neopomíjel nikdy popuzovat Kateřinu, obzvláště když se mu to nepřímou cestou dařilo; zastával se v rozprávce se švédským vyslancem Voltairova nepřítele Maupertuisa, a Kateřina zaslechnuvši jejich rozhovor, vmísila se hned do rozepře. Chápala se té příležitosti také proto, aby pod adresou pana Maupertuisa i hraběti Divierovi a oběma Šuvalovým za mnohou jejich vyzývavost několik perných slov pravdy pověděla; příležitost byla k tomu tím příhodnější, ježto Ivan Šuvalov osobním přítelem filosofa Ferneyského byl a slova její tedy přímo proti němu namířenými zdáti se nemohla — ačkoliv Kateřina dobře věděla, že Ivan Šuvalov instinktivně hrotu jejich ucítí.

„Ach milý hrabě,“ pravila vyslanci, „co se v prachu plazí, bude vždy to nenávidět, co ve výši se vznáší. Nic nermoutí tak malé lidi, jako vlastní jejich nicota. Toť celá podstata hádky mezi Maupertuisem a Voltairem. Tento má jednu chybu, kterouž mu odpůrcové jeho nikdy neodpustí — že je geniem. Člověčenstvo klátí se temnotou a nocí, a přichází-li pak na blízko nebezpečné propasti, tu rozžehuje bůh milostivě plamen svítící, z hloubky nesmírné bytosti své vynoří hvězdu vodicí, a lidé pak praví, že se narodil veleduch. Avšak svatojanské mušky, kteréž pak velkým světlem tím i malé důležitosti své pozbývají, horlí a soptí proti plameni škůdci — a výsledek? Že si konečně přece jen křídla popálí.“

„Horlení těch mušek je snad přirozené,“ dodala kněžna Gagarinová, dvorní dáma velké kněžny, kteráž se ani tak Voltairovi neklaněla, jako ošemetného hraběte Diviera nenáviděla a která nyní všeobecně pronešené poznámky velké kněžny určitěji na hraběte soustřediti se snažila, „horlení těch mušek pravím, je snad přirozené, ale nejpodivnější jest, že směšné ty mušky nacházejí ještě směšnější a nicotnější přívržence a obdivovatele! Nevím, dlužno-li jich nenávidět anebo litovat pro jejich tupou slepotu.“

Kateřina se usmála, ale kněžna Gagarinová pozorujíc teprve, že byla poněkud dlouhou řeč mluvila, zapálila se dívčí skromností. Hrabě Divier zůstal zcela klidným, také Ivan Šuvalov. Dali se s vyslancem do řeči a Kateřina odvrátila se v rozprávce s nejvyšší hofmistryní, paní Čoglokovou.

„Velká kněžna ještě toho večera asi řeč svou pykati bude,“ pravil Lev Naryškin přistoupiv k Ondřejovi; „milá hrabata usmívají se velice po dobráčku a to znamená vždy tajnou zlobu.“

Kateřina zočivši oba muže pokynula jim, aby přistoupili blíže. Mluvila s nimi nějaký čas, ale když Ondřej přirozené stísněnosti zbaviti se nemohl, pravila mu tiše, aby nikdo na blízku slov jejích nezaslechl: „Nejste již, jaký jste byl včera. Bohužel zapomínáte Alexeje k vůli velké kněžně. Nečiňte tak. Jsem duchem více muž než žena. Je suis un franc et loyal chevalier.“ A nečekajíc na žádnou odpověď jala se opět mluviti s paní Čoglokovou, ale za chvilku obrátila se zase k Ondřejovi, bavícímu se nyní s kněžnou Gagarinovou, ku kteréž byl náhle pocítil upřímné přátelství seznav, jak hluboce Kateřině jest oddána.

„Co to znamená?“ tázala se kněžna ukazujíc na lazurové kuličky, jež Ondřej posud v ruce držel. „Jaký to podivný náramek!“

„Milá kněžno,“ pravila Kateřina, když byl Ondřej pověděl, kde záhadný náramek nalezl, „mohu vám věc lépe vysvětliti, než pan Černyšev sám. Naslouchejte, je to skoro malý román.“

Kněžna složila skutečně ruce v klín a jevila známky napjaté pozornosti.

„Viděla jsem dnes v tomto sále,“ počala Kateřina, „dvě oči, jakých jsem ještě nikdy, ani na obraze, nebyla spatřila. Jak vám je popsat? Četla anebo snad slyšela jsem někdy o kamenech, drahokamech čarotajných vlastností, na kteréž prý měsíc mocný vliv mívá, neboť přibývá jim prý barvy a ubývá zároveň s proměnlivým naší země souputníkem, a papež jeden, tuším že Lev X., stále prý při sobě nosil jakýsi takový modrý lepokam, kterýž při ubývání luny úplně sbělel. Na báječné tyto kameny upamatovaly mne oči, o kterých právě mluvím.“

„Ah toť začíná pěkně!“ radovala se prostě kněžna Gagarinová.

„Ale tyto kouzelné a zcela zvláštní oči,“ pokračovala Kateřina, „zářily pod čistým, sněhobílým čelem dívky, milokrásné jako světlo dne, však snivé jako paprsek bledé luny, vnikající do modřavého šera hustého lesa.“

„Vaše císařská výsost, vypravuje jako básník!“ ujišťovala kněžna.

„A vy nasloucháte, jako roztomilé dítě, kterýmž vskutku jste,“ odplatila Kateřina poklonu sobě učiněnou. „Avšak ani jste se dosud neptala, v čem se ty oči kamenům oněm rovnaly? Vysvětlím to ihned. Zpozorovala jsem, že se někdy až nápadně šíří, že průhlednou zelenomodrou svoji zář v temný blankyt jižního nebe mění, a pátrala jsem po příčině toho nevídaného zjevu. Dívka tančila náhodou téměř po celý večer blízko mne, a hádanka se brzy rozluštila; suďte sama, zda-li na úkor romantiky.“

„Dychtím po dalším průběhu toho dobrodružství!“ vyznala se kněžna Gagarinová.

„Nuž tedy,“ vypravovala Kateřina, „tajná příčina toho vzrůstání a záření byl obličej mladého muže, který

v tomto případě hrál úlohu mocně účinkující luny. Stál podepřen o skálu u vchodu do jeskyně, a kdykoli se odvrátil, kdykoli se zahnul za skálu, bledly a hasly její zraky.“

„Je-li možná!“ divila se kněžna.

„A víte kdo byl onen ku skále přikovaný Prometheus? Pan Černyšev!“

„Nemýlí se vaše výsost?“ vypravil ze sebe zmateně Ondřej, neboť mimoděk mu byla Agrafena na mysl přišla při popisování těch zvláštních očí.

„Ještě nejsem u konce kněžno,“ obrátila se Kateřina opět ke Gagarinové. „Pomyslete si nyní, že právě v okamžení, když po tanci sálem jsem se procházela a kolem pana Černyševa kráčela, že se v okamžení tom ona dívka nesměle sice, ale přece až na krok, jako magnétem přitažena, se sklopeným zrakem k panu Černyševu přiblížila, a když ji nepozoroval a napnutě kamsi druhou stranou hleděl, viděla jsem, jak s povzdechem do jeskyně se uchýlila a při odchodu v zmatení tato navlečená lazurová zrnka upustila, kteráž pan Černyšev nyní jako znamení vítězství v rukou třímá. Zajímalo mne to malé dobrodružství nad míru. Avšak pane Černyševe,“ dodala s úsměvem a ne bez prostomilé koketerie, „kam jste jen přece s takou dychtivostí hleděl, že vám vše ušlo, co zde vypravuji? Jak si vysvětlím vaše chování? Neviděl jste skutečně, co se kolem vás děje?“

„Neviděl, a nezvyklost tak velké, šumné společnosti, novost všeho, co vidím a omamující ruch v sále panující, vysvětlí vaši výsosti všechno,“ odpověděl Ondřej, ale srdce jeho bušilo mu v prsou prudkostí záchvatnou. Agrafena byla zde, nebylo již pochybnosti; ta, kterou pokládal již jen za sen, zjevila se mu náhle v plném proudu života. Jako lahodnou hudbu slyšel opět šumění těch šerých lesů, kde ji byl poprvé uzřel, zdálo se mu, že se opět tulí k jeko srdci s dětskou, duši jímající důvěrou. Ohlížel se, zdali mu není snad opět na blízku. Tu dotkla se ho ruka neznámého starce v bohatém, staroruském kroji. Stařec hleděl mu chvilku se smutným obličejem do očí, vznášeje do výšky schýlenou hlavu.

„Odpusťte,“ mluvil stařec zvučným a lahodným hlasem, chápaje se lazurových kuliček, „hledám tyto kamínky, jež dcera moje ztratila.“

Mluvil poněkud zvýšeným hlasem a nedbal ostatní společnosti; nejvyšší hofmystrině právem tedy soudila, že nebyl Kateřinu poznal.

„Pane,“ napomínala ho, „nacházíte se tři kroky od její císařské výsosti, velké kněžny Kateřiny Alexejevny.“

„Ah pravdu díte, madame, pravdu díte,“ odpověděl stařec klaně se hluboce před Kateřinou. „Vaše výsost byla pouhým děckem, když naposledy jsem ji v Moskvě viděl; sám jsem vás, mátuško naše, tenkráte na koně posadil, když jste za městem v širém poli se prohaněla. Ano, vaše výsosti, čas mizí.“

„Ach, Platone Omilianski, starý můj příteli!“ zvolala Kateřina, „již vás poznávám!“ Podala mu ruku k políbení a druhou rukou dávala mu lazurové perličky, jež byla Ondřejovi odňala.

„Jsem jist, pravil Platon Omilianski, „že divotvorná moc těchto kamínků se zvojnásobnila dotknutím tvé vznešené ruky, mátuško.“

„Divotvorná moc?“ divila se Kateřina.

„Ano, výsosti. Nešťastné mé dítě, moje Agrafena, vadne a chřadne. Hluboký a tajný žal hlodá na kořeni sladkého jejího žití. Italský jeden klenotník odporučil jí tyto kamínky, mát prý lapis lazuli moc zapuzovati trudnomyslnost. Lidé světští nevěří podobným věcem, ale bůh je všemohoucí a srdce moje zoufalé.“

Po těchto slovech poklonil se opět hluboko a vzdálil se odměřeným, táhlým krokem. Ondřej měl jediné přání — následovati Omilianského a setkati se s Agrafenou; cítil žhavou trpkost proti vlastní osobě, vinil se z nevděku, z nevěrnosti a z nejčernější zrady. Avšak zaveden sympathií ku kněžně Gagarinové, byl tuto o nejbližší menuet požádal a byl tedy na místo uvázán, ano se již všechno k tanci chystalo; scéna pak, která se na to před udiveným jeho zrakem odehrála, odvrátila náhle mysl jeho od vlastních záležitostí. Kněžna Gagarinová totiž, zpozorovavši jeho roztržitost, ptala se ho žertovně: „Doufám, že to není slečna Voroncova, která zraky vaše poutá? U ní aspoň nepozorovala jsem nikdy zory čarovné.“

Slečna Voroncova, osoba netolika škaredá, nýbrž i všeho vtipu a vychování prostá; byla toho času milenkou velkého knížete Petra, a Kateřina, kteráž se takovouto sokyní nad míru sníženou a uraženou cítila, zaslechnuvši právě jméno její kněžnou pronešené, nezdržela se několika sarkastických slov o hloupé Voroncově. Mezi tím co se všichni smáli, kdož poznámky Kateřininy byli slyšeli, vzdálil se hrabě Divier, a Ondřej upozorněn na Voroncovu, kterou poprvé tak zblízka viděl, zahledl kterak hrabě Divier přímo k ní odešel a s ní do rozmluvy se dal, a dle zlostného výrazu slečniny tváře nemohl ani na okamžik pochybovati, že byl Divier milence Petrově sarkasmy velké kněžny opakoval. Vorancova hned na to se obrátila k Petrovi, kterýž nedaleko ní seděl a zdálo se, že mu jakési výčitky činí, načež velký kníže prudce povstal.

Voroncova prošla rychle sál, který se již prázdnil, ano vše do tančírny spěchalo, a přiblíživši se ke skupení, kde Kateřina nic zlého netušíc se bavila, zastavila se před ní a hleděla mlčky, ale nad míru drze na ni. Nyní teprve zpozorovala Kateřina svoji sokyni a její počínání. Hleděla chvilku chladně na ni a odvrátila pak hrdě tvář šlehnuvši tu ženštinu bleskem zničujícího pohledu, kterýž i drzou Voroncovu k tomu přiměl, že na chvilku hlavu sklopila. V tom zazněly zvuky, zvoucí k menuetu a Petr vyskytl se pojednou před svou manželkou; obličej jeho jevil vášnivou rozechvělost a známky hojně požitých lihovin.

„Není možné s vámi žíti,“ pravil ženě své hlasem rozčileně stísněným. „Každý den stáváte se hrdější a pyšnější. S dámami našeho dvoru zacházíte jako se služkami!“

Kateřina zbledla, ale potlačila rychle své pohnutí při pohledu na vítězoslavnou tvář Voroncovy.

„Pomněte kde jsme!“ šeptala a přidala pak hlasitě, na oko klidna: „Pravda, vaše výsost mne žádala o tento menuet.“

„Ah, zapomněl jsem věru na to,“ odsekl Petr nedbale, „a pomyslete si, madame, požádal jsem též slečnu Voroncovu.“

„O, pak volte mezi námi,“ řekla Kateřina s úsměvem, který Ondřeje u srdce bodl, a snažila se vše obrátiti v žert.

Velký kníže se mlčky poklonil a podal rámě slečně Voroncově. Odešli.

(Pokračování.)

Z písní Irmy Geisslovy.

Žití motýla.

Vylít motýl vesele
z červeného jetele,
zatřepotal křídelkoma —
kde že sladko — tu je doma.

Motýlek ten bezoučký,
tečkovaný, žluťoučký,
semo tam se mihotaje
nedoletí v dálné kraje.

Jednou s vánkem počne hrát
dolu zřím jej dopadat;
končí žití na jeteli
záhy — ale u veselí.

U šedého kamene.

Na ztracené cestě
šedý kámen leží;
vedlé růže planá
v listí pučí svěží.

Hrob to mého štěstí
polou v zapadání,
a ta bujná růže —
to je zpomínání.

Každé jasné jitro
do květu ji pudí —
nebi žel, tam dole
život neprobudí. — —

Darmo v kámen chladný
žhavé tisknu líce —
neoživím štěstí
nikdy — nikdy více.

Mocná řeč.

Znám na světě já jednu řeč —
ta pronikává duši;
a často pomsty přísahy
v ní okamžikem ruší.

Tak vážna je, že udusí
smích nejvzdornější pýchy;
jí hnuto, srdce zoufá si
i pro nejmenší břichy.

Tak mocná — že v ní každá řeč
má vítězného soka,
ta nade všechny jazyky —
řeč významného oka.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Kapitola vložená.

Nežli jsme před čtenáři Lumíra otevřeli knihu o Tristanovi a Isoldě, pronesli jsme svůj soud o ní takovým spůsobem, že nikdo nemohl zůstati v pochybnosti o našem stanovisku vzhledem k té památce středověkého písemnictví evropského. A podavše stručný obsah toho románu, opět jsme zřejmě se vyslovili, na jak nízkém stupni umělecké a mravní ceny to oblíbené čtení našich dávných předkův stojí. Nicméně zdá se, že mezi některou částí čtenářstva a námi vládne jakési nedorozumění v té příčině; pokládajíť se nám úmysly přímo opáčné oněm, kteréž při rozboru těchto pozůstatkův českého písemnictví středověkého skutečně máme, a jichžto hojné důkazy jsme zajisté podali. Nejsme ničeho tak velice vzdáleni, jako všelikého spisovatelského citlivůstkářství, a nepovažujeme za žádnou nehodu, když v českém čtenářstvu o některé otázce literární vznikne interes poněkud čilejší. Máme tu před sebou kus duševního života českého, už dávno zašlého, a proto pokládáme za zjev tím vítanější, že se nám podařilo, vzbuditi k němu jakousi větší pozornost nynějších českých myslí.

Proč jsme podali obsah románu o T r i s t a n o v i a I s o l d ě? Neboť vlastně o ten román točí se tichý spor. Mravní cit, ušlechtěná lidskost, vzdělanost naší doby s nelibostí pohlíží na „dobrodružství" oslavovaných milencův středověkých a horší se na nás, že prý ji tím vypravováním chceme b a v i t. Tu jest to slovo, z něhož celé nedorozumění plyne. Ta doba, v které sepsán byl po česku román o Tristanovi a Isoldě, měla rozhodnou moc v rozvoji netoliko státního a politického, ale i estetického a mravního života českého, i zasluhuje toho, abychom ji poznali ve všech stránkách úplně. Veliká reformace století patnáctého má za svůj podklad, za svůj pramen, za své odůvodnění několik století předcházejících, a mezi nimi ovšem nejhlavněji století čtrnácté. Nejnovější badání dějepisná vždy jasněji a všestranněji dokazují, jak ve své mravnosti nevýslovně spustlá byla tak zvaná vyšší společnost v národě českém v století čtrnáctém, ona společnost, která státem českým vládla, která český národ před světem representovala, která se považovala za vrchol inteligence v zemi české. Tato společnost jediné řídila také směr písemnictví českého, a co psala, psala hlavně pro sebe samu, pro vlastní duševní potřeby.

Čtenářstvo českých spisův v století třináctém a čtrnáctém skládalo se s jiných vrstev národa, než nyní; žilo na tvrzích panských, v ústavech kněžských a na hradech královských. Za obsah literatury z oné doby musíme tedy činiti odpovědnu toliko tuto společnost, od ostatního národa jasně oddělenou. A plody literární oné doby musíme přidružiti ke všem ostatním příčinám, z kterých nejhlubší, nezkažené jádro ducha národního v století patnáctém vyvedlo onen velikolepý mravní odpor, jehožto vrcholem byla Jednota bratrská.

Ani dějinami ani vzdělaností ani literaturou českého národa nevine se jediná červená nit, poněvadž duch národa nebyl vždy tentýž. Rozličné třídy národa stály v rozličných dobách v popředí, určovaly a zaviňovaly směr dějin, duševními a mravními potřebami svými řídily, přikrývaly neb potlačovaly myšlenkový život tříd ostatních. Jako dějiny rovněž i literatura česká skládá se s několika vrstev rozličného lučebního sloučenství bez všeho ústrojního spojení. Vrstvy leží sice jedna na druhé, ale každá jest sama o sobě celkem, tu k blahu a ke cti, tam k záhubě a hanbě národa upraveným. Dějiny politické nejsou předmětem této úvahy, ale co vidíme na nich, objevuje se v tvarech zcela obdobných a téměř současných také na dějinách české literatury.

Jak chtěl by kdo z básní rukopisu kralovédvorského, i z nejmladších, z Ludiše a z Jaroslava, vyvésti

onu řadu literarních plodův, která nejtěsněji následovala a do níž náleží román o Tristanovi a Isoldě? Kde jest tu nějaká organická souvislost mezi spisy, kteréž mají se považovati za majetek téhož národa a jsou od sebe toliko padesát let vzdáleny? Tu objevuje se nám násilné přervání převzácné vzdělanosti původní vtržením cizího barbarství. Dle času ovšem následuje Tristan ihned za Jaroslavem, ale dle ducha není mezi oběma ani nejmenšího spojení; zejeť mezi nimi propast. Tuto propast není možno vyplniti ani slovem „romantika". Neboť, co tím slovem se poznamenává, nebylo ani v nejprvotnějším a nejdávnějším pohanském písemnictví českém živlem neznámým. Básně „Jelen a „Zbyhoň" rukopisu kralovédvorského romantickým slohem i obsahem svým zajisté úplně vyhovují nejpřísnějším požadavkům ušlechtilé romantiky kterékoliv literatury. A přece jaký to nesmírný rozdíl mezi Tristanem a Zbyhoněm! Romantika století čtrnáctého nebyla v Čechách pokračováním romantiky ze století desátého; to jsou dva myšlenkové světy, mezi nimiž není žádného mostu. I „Ludiše a Lubor" jest „romantika"; ale jak čistá a něžná! Minulo jen půl století a původní romantika česká vzhledem k nové do Čech přinešené romantice západoevropské stala se — klassicismem!

Poznání těchto důležitých pravd z duševního života našich předkův může však vyniknouti jediné z dokonalého poznání dotyčných literárních plodův. Pouhé a stálé opakování titulův neprospěje zde pranic. Jako všude máť i zde platnost, že buď známe něco podrobně, aneb že toho neznáme vůbec. A o tu podrobnou, dokonalou známost románu o Tristanu a Isoldě šlo nám při tomto našem rozhledu v jedné stránce písemnictví českého. Nikoliv bavit, ale poučit chceme čtenáře rozborem středověkých románův českých.

V Jungmannově historii literatury české při romantické básni „Tristan" stojí ovšem v poznámce podotknutí „v celosti utěšená k čtení"; však znajíce vysoké estétické vzdělání a skvělou ušlechtilost ducha Jungmannova, nemůžeme tuto pochvalnou poznámku o „Tristanu" v díle jeho také považovati za jeho úsudek, nýbrž klademe ji na účet některého z oněch spisovatelův českých, kteří Jungmannovi při sestavování historie literatury sbíráním materialu pomocni byli.

Kdyby Jungmann sám byl Tristana četl, zajisté nikdy nebyl by mohl o něm pověděti, že jest to utěšené čtení. Naši čtenáři nám přisvědčí, už dle toho, jak sami byli Tristana poznali. A můžeme jich ubezpečiti, že jsme měli snažnou práci, abychom jim ho i v té podobě známým učiniti mohli; neboť original, zvláště v posledních částech svých zní místy tak sprostě, že ani žádným zmírněním opakován býti nemůže. Tandariáš jest v mravním ohledu značně lepší než Tristan, ale jinak rovněž prázden všeho vyššího vzletu duševního. Nemusíme se v něm obávati žádných takových urážek mravopočestnosti, jako v Tristanu, ale nemůžeme dlouho sledovati s interesem ani jeho děj. Emancipace ženského pohlaví jeví se v obou románech až do té úžasné míry, že tu i tam panny samy koupají své rytíře a oblékají je brněním. Vedle toho oslavuje se rajská zahálka a sentimentalní nicota.

Tyto věci musejí mezi námi býti známy v širších kruzích literárních, aby jisté fráse o písemnictví českém století čtrnáctého neustále opakované konečně na zaslouženou cenu obmezeny byly. Mimo to náleží zvláště „Tristan" do literatury světové, a proto nebude na újmu ani vzdělancům českým, když mimo titul budou znáti také obsah knihy, aby jim na příště nikdo nemohl nasazovat skla, kdykoliv se mluví o středověké romantice západoevropské, a také do Čech přinešené.

Takové otázky nesmíme nechávat nevyřízeny za sebou, ale musíme s nimi učiniti náležitý konec. Pouhé přelévání z knihy do knihy, že v století čtrnáctém sepsán byl po česku také veliký román o Tristanovi a Isoldě, není pro pokrok v našich literárních vědomostech pranic platno. Musíme věděti, jak ten román vypadá, pak budeme s ním míti na věky pokoj. Dle toho románu poznáváme inteligenci českou za krále Jana Lucemburského mnohem lépe než z jiných pamětí dějepisných.

Ten román úplně se hodí k obrazu, jejž Pelcl o Češích z počátku století čtrnáctého byl vylíčil. „Kdykoliv král Jan do Čech přicházel, míval s sebou komonstvo cizozemské; kdykoli do Lucemburku nebo do Francouz nebo do Italie jezdil, pojal s sebou mnohé z mladé šlechty, která cizím obyčejům uvykala a je domů přinášela. Zdálo se, jakoby toho času Čechové docela se z Čechů vyzuli, o nichž že jako opice jsou, pravdivé vzniklo přísloví. Počali nositi dlouhé brady, železem kadeřené, až na ramena visící vlasy. Místo čepic měli končité vysoké klobouky rozličných barev, oděv krátký. ouzký; od loktů visel dlouhý rukáv, jako oslovské uši; nohavice na stehna, boty (škorně se znelíbily) na nohy těsně přilehaly; pás okolo beder a v něm kord nebo nůž."

S cizím oděvem a s cizími mravy přinesli čeští šlechticové domů také cizí „romantiku" i cizí romanopisce!

Román o Tristanu zachoval se nám ve dvou rukopisech: starším z r. 1449 (uložen nyní na Strahově), a mladším z r. 1483 v přepisu mistra Jana Gebsy, (nyní v Stockholmě) společně s Tandariášem, jehožto český vzdělavatel čerpal z obsáhlé německé básně Pleiarovy.

VI.

Z okruhu pověstí o Karlu Velikém rozstupují se romány na tři řady:

a) takové, jichžto hrdiny jsou předkové Karla Velikého;

b) ony, v nichž Karel sám jest hlavní osobou;

c) ty, které vypravují o příhodách buď soudruhův buď potomkův Karlových.

Z první řady dostaly se do české literatury:

α) „Kronika aneb historia o veliké milosti knížete a krále Floria a jeho milé paní Biancefoře, s utěšenými figurami. V Praze u Jana Šmerhovského 1519; s 59 rytinami na dřevě. Po druhé bez rytin 1600.

Konrad Fleck, básník švábský neb švýcarský, jejž Rudolf z Emsu nazývá „dobrým" Konradem a který tedy byl aspoň z rodu rytířského, složil r. 1230 dle francouzských pramenův báseň „Flore a Blanchefiur". Z té německé básně vzděláno ve století čtrnáctém prosou německé čtení pro lid, a dle toho prosaického upravení německého spracována táž francouzská látka koncem století patnáctého po česku.

Obsah: Z jara, když květiny po lukách rozkvetly, narodily se ve Španělích dvě děti, týž den i touž hodinu.

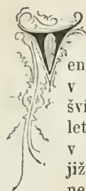
Dostaly jmena dle květin. Byly k sobě úplně podobny, smály se na sebe už v kolébce, byly až do desátého roku neustále pospolu, hrály si a učily se společně. Tu obával se mocný král, otec chlapcův, aby syn cizí děvče, dceru jakéhosi zajatce, neučinil někdy královnou, i prodal děvčátko kupcům, kteří právě se ubírali do Orientu. Ale patnáctiletý Florius zatoužil po své družce a odešel do světa, aby ji vyhledal. Náhodou přicházel neustále do hostincův, kde Biankafora nedávno před ním byla. Ani nevědouce, proč by Florius cestoval, hospodský a hospodská všude vypravovali mu o jeho drahé Biancefoře, poněvadž podoba jeho je všechny na ni upomínala. Tak se dostal Florius až do Babylona, kde mu jakýsi kouzelník další příhody jeho putování předpověděl. Biankafora byla zamčena na pevné věži. Strážce jejího získal Florius lstí a dal se v košíku s růžemi vytáhnouti na věž, které císař římský ani největší mocí vojenskou dobyti nemohl. Tam nalezl jinou ochránkyni a žil v nejvyšší blaženosti se svou milenkou. Ale ta musila každého rána navštíviti svého pána, jenž byl v tom městě admiralem. Florius se pro ty vycházky její velice rmoutil. Jednou když opět časně ráno odcházeti chtěla, zdržel ji Florius stálým líbáním, až opět v náručí jeho blaženě usnula. Admiral pátral, proč nepřišla, a Florius byl vyzrazen. Měl sice u sebe kouzelný prsten, ale pomocí jeho mohl se spasit z nich toliko jeden. Chtějí raději oba zemřít, a Florius zahodí prsten. Všechen lid rozpláče se nad jejich věrností a sám admiral jim promine. Vzácnými dary obdařené propustí oba šťastné milence na svobodu. Ti odplují k Floriovu otci do Španěl, zde se slaví svatba, mladí manželé vstoupí na trůn, a mají dceru, Bertu, z které pak se narodí Karel Veliký. Florius a Biankafora dožijí se sta let, zemrou týž den i tonž hodinu a jsou uloženi ve společném hrobě.

(Pokračování.)

Z lesních stínů.

Noveleta od *Otakara Jedličky*.

(Pokračování.)

Venku vánice sice ustala, ale tma byla dosud jako v pytli. Zahalili jsme se zase do kožichů, kočí švihl bičem, rolničky zas se rozechvěly a rychle letěly s námi saně ku předu. Víc a více mizela v dálce osvětlená okna hospůdky, za chvíli zářila již jen jak malounké svatojanské mušky, až konečně zanikla úplně ve tmách.

Polesný seděl vedle mne zadumán, nezmiňuje se ani slovem o svém, mně záhadném poměru k majiteli lesní krčmy a já sám neměl jsem také mnoho chuti, abych se ho na to otázal. Mysl mou zajímal stále krásný obraz bledé dívky. —

Čím dále, tím opatrněji musili jsme jeti, cesta stávala se v pravém slova smyslu krkolomnou, místy nakupeny byly veliké závěje a kdyby mezera mezi stromy lesními nebyla nám naznačovala směr cesty, byli bychom se zajisté hned zase octli na bezcestí. Asi za půl hodiny les po pravé ruce řídl a polesný rozhlídnuv se kolem, zvolal na kočího: „Pozor, jsme u panských lomů, jeď zcela zvolna, ať zde někde vaz nezlomíme.“

Bylo mi věru velmi podivně kolem srdce při slovech polesného; pěkná to vyhlídka, octnout se za zimní noci hluboko v lomu a zlomit při tom ruku neb nohu anebo snad i vaz! Stromy v pravo pozneználu úplně mizely a pokud jsem mohl v tmě rozeznati, rozvíraly se hned vedle cesty hlubiny lomů. Na štěstí roztrhly se tu poněkud mraky a na chvíli zaleskl se na nebi měsíc, jakoby nám na nebezpečnou cestu chtěl posvítit. Spatřil jsem tu rozsáhlé lomy v celém jich objemu i v celé hloubce, a mráz mne obešel při pomyšlení, že mohli jsme se tam octnouti skutečně každým okamžikem. — Vysoko nad lomy černal se velký kříž. Mimoděk přišlo mi na mysl, že stávají na venku na podobných osamělých a nebezpečných místech boží muka na památku nějakého neštěstí. Zde bylo ovšem místo pro nehody jako stvořeno.

„Nestalo se tu snad nějaké neštěstí, že stojí zde kříž?“ ptal jsem se polesného.

Ten se podivně usmál a přisvědčiv mi pokynutím hlavy, úsečně odvětil: „Povím vám to někdy v příležitější čas. Kříž ten dal jsem postaviti já sám.“

Nechtěl jsem se dále vyptávat, seznávaje z úsečnosti odpovědi, že byly by všecky další otázky pro dnes marny, ale čím více jsem o té věci přemýšlel, tím záhadnější stávala se mi osobnost polesného, obzvláště když vzpomněl jsem si ještě na lesní krčmu, na omdlení spanilé dívky při pohledu na polesného a na mlčelivé chování se jejího otce. Nemohu zapříti, že zvědavost má byla na nejvyšší stupeň napjata a to tím více, když viděl jsem, že u polesného samého dojdu asi nejméně objasnění celého toho tajnůstkářství. Mimoděk vzpomněl jsem si i na ten častý pláč polesného choti a měl jsem tu zajisté k přemýšlení látky dost pro celou další cestu.

Lomy jsme šťastně minuli, jízda se opět zrychlila a asi za půl hodiny stanuli jsme před myslivnou, kdež nás polesného choť již s největší netrpělivostí očekávala, majíc obavy před neštěstím, jež ovšem při honě a při jízdě v noci nebylo žádnou nemožností.

Polesný byl ještě i doma velmi málomluvný a v celém chování svém úsečný, tak že choť jeho zvědavě a starostlivě zároveň na něj pohlížela. Nebylo mi v jeho společnosti příliš volno a proto omlouvaje se přílišnou unaveností odcházel jsem brzy do své ložnice. Ale paní polesná vyšla za mnou a na chodbě se mne úzkostlivě tázala, co se choti jejímu na honbě nemilého přihodilo?

„Kromě toho, že jsme za příčinou vánice zblondili a že jsme pak v lesní hospůdce „na Doubravce“ musili asi půl hodiny čekat, až se povětří trochu změní, nevím, co by ho bylo nemilého potkalo.“

„Vy že jste byli na Doubravce?“ zvolala dobrá paní ta a div že úžasem nepustila svícen z ruky.

Vida, že zpráva ta hostitelku mou velice zajímá, sdělil jsem jí stručně, čeho jsem byl na Doubravce

svědkem a nepozoroval jsem, že by se jí bylo vypravování mé snad bylo dotklo nepříjemně. Naopak, tvář její se vyjasnila a lehounký úsměv zahrál jí kolem rtů. Vrtíc hlavou, jakoby se bylo stalo něco, co považovala za nemožné, přála mi dobrou noc a prosila mne jen, abych se před chotěm jejím nezmiňoval, že také ona ví o naší zastávce v lesní krčmě.

Ačkoliv jsem byl celodenním honem dosti umdlen, nebyl jsem přece s to dlouho do noci usnouti; dojmy právě minulých hodin rozčilovaly příliš mocně mysl mou a když konečně přece sklíčil mne spánek, i tu ještě vznášel se mi před duší spanilý zjev té bílé růže lesní, viděl jsem ji opět padat v mdlobu, postavy polesného a otce jejího kmitaly se v divém reji kolem mne, slyšel jsem ve snu výstřely a úzkostlivý nářek, viděl jsem krev a z hlubiny lomů nořily se přede mne příšerné zjevy, sklánějící se nade mnou vždy těsněji a těsněji, prsa se mi úžila, strašlivé zjevy ty napřahovaly již hnáty své na mne — — v tom jsem se probudil.

Slunce bylo již vysoko a u lože mého stál — vlídně se usmívaje — polesný.

„Prosím vás, snad nechcete zaspat soudný den? Vždyť bude již brzy poledne. To je vidět pány z města, jak je trochu chůze o honě unaví. Vstávejte, ať se občerstvíte dobrým žernoseckým, ku kterémuž nám naše máti připravila pravý uherský guláš.“

K tomu jsem se nedal ovšem dlouho pobízet. O nočním dobrodružství našem se však nikdo v domě ani slovem nezmiňoval. Polesný i choť jeho byli v nejlepším rozmaru — — ale mně zdálo se tajemství, jež mne i ve snu zajímalo, při chování tom ještě záhadnějším, než včera. —

* * *

Byl štědrý den. Polesný měl v kanceláři práci s výplatou a já nechtěje při pečení housek a připravování ryb překážet, vzal jsem dvojku a šel jsem sám do lesa. Den byl krásný a procházka proto dosti příjemna. Cestou potkal jsem starého hajného, jenž se mi ochotně za průvodčího nabídl. Přišel mi tím právě vhod, doufalť jsem, že dozvím se od něho leccos, co by mi mohlo objasnit tajemství na myslivně a lesní krčmě spočívající. Namířil jsem schválně k lomům a když jsme tam dorazili, ptal jsem se jen tak mimochodem, není-li kříž nad lomy postaven pro nějakou upomínku.

Hajný se na mne podíval, jakoby mi nedůvěřoval, že o významu kříže nevím, ale když jsem ho ubezpečil, že mi polesný skutečně dosud nic o kříži tom nevypravoval, zaškrábal se stařec za uchem a po dlouhém okolkování dal se konečně do vypravování, vymíniv si dříve slib ode mne, že polesnému nedám ničím na jevo, že o něčem vím a zejmena že mu nepovím, kdo mi historii souvisící s křížem nad lomy vypravoval. Musil jsem starce také ubezpečit, že se ani paní polesné o ničem nezmíním, pokud sami se mi s osudnou událostí tou nesvěří.

„Jest tomu již osmnácte let, co kříž zde stojí“ — vypravoval hajný, když jsme se zvolna od lomů vraceli k myslivně. „Pan polesný byl zde tehdáž teprv asi dva roky a syn jeho byl teprv asi rok stár.“

Vzpoměl jsem si tu, že po celou tu dobu, co u polesných jsem meškal, nikdo o nějakém synu se ani nezmínil. „Což měl pan polesný syna?“ ptal jsem se starce.

„Ba má až dosud,“ odvětil hajný. „Nevytrhujte mne jen a dozvíte se všeho. — Víte sám, že život myslivce jest pěkný a že má stav ten stránky skutečně překrásné. Nebylo by zajisté nad život lesníka, kdyby nebylo bohužel také temných stránek, kteréž život ten i sebe zarytějšímu a stavu svému sebe oddanějšímu myslivci ztrpčují. Největším zlem jsou pytláci; mezi těmi a pravým myslivcem jest skutečně nenávist na život a na smrt; spíše se dovedou snésti vlk s beránkem, ostříž s vrabcem, voda s ohněm, než myslivec s pytlákem. Žádný pytlák neočekává také od myslivce šetrnosti a myslivec naopak musí být také zase každým dnem na to připraven, že odněkud z temného houští přiletí do prsou dobře mířená kulka, co pozdrav pytláků. Zejmena my zde v naší krajině máme stále s pytláky co dělat a to nejen s domácími, nýbrž i zahraničnými, kteří přicházívají sem do našich lesů přes hranice obyčejně v celých tlupách. Uznáte sám, že setkání se s takovýmito zákeřníky není pro lesníka, obzvláště je-li sám, pranic příjemného. Pan polesný, když se sem dostal, byl ohnivý mladý muž, jenž ve své horkokrevnosti myslil, že všecko dá se jen tak přes koleno zlomit. Počínal si také skutečně s velikou ráznosti a bezohledností vůči lesním zlodějům i pytlákům a nedbal našich výstrah, aby neuváděl se přílišnou horlivostí v nenávist a tím i v nebezpečí života. On však naší rady nedbal, ba byl i na nás hajné bezohledně přísným, domnívaje se, že snad potají táhneme s pytláky za jeden provaz. Jako je bůh nad námi, činil nám v tom křivdu. Také my znali jsme své povinnosti a když bylo potřebí, byli jsme zajisté vždy na svém místě, ale abychom lidi zbytečně dráždili a k vůli zajíci nebo kusu dřeva a trochu roští dali v šanc živobytí nebo zdraví, to uznávali jsme za zbytečné. Říkali jsme si nejednou, že také pana polesného přílišná jeho horlivost přejde, až jen se jednou přesvědčí, čeho všeho jest takový lotr pytlák schopen. Mezi domácími škůdci byl to zvláště hospodský Barták, z nedaleké odtud krčmy lesní, Doubravkou zvané, jenž byl znám co nejodvážlivější pytlák a nejlepší střelec. Hospůdka jeho byla středištěm pytláků z celého okolí, u něho scházela se i všeliká jiná sběř z blízka i z daleka a každý řádný pocestný se brloze té z daleka vyhýbal. Barták byl tehdáž ještě svobodný mladík, jemuž na ničem nezáleželo, ani na živobytí. Rozumí se samo, že pan polesný měl zvláště na něj zbroušeno a že jsme k vůli pytláku tomu často celé noci musili probděti v lese, ale vždycky marně. Jakoby nám ku posměchu zazněly obyčejně rány právě na opáčné straně, než my na pytláky jsme čekali, a takž nebylo nám nikdy lze přistihnouti Bartáka při činu. Také domovní prohlídky zůstaly vždy bez výsledku; dříve než jsme s četnictvem do jeho hospůdky přišli, byla zbraň dávno již dobře ukryta a ulovená zvěř odvlečena k překupníkům. Za nějaký čas roznesla se pověst, že hospodský z Doubravky hodlá se oženit a za nedlouho na to se svatba skutečně odbyla. Barták vzal si dívku sice chudou, ale velmi hodnou a poněvadž se říkalo, že si ji béře z lásky, mělo se všeobecně za to, že mladá, hodná žena Bartáka přivede zas k rozumu a na dobrou cestu. Z počátku zdálo se, že tomu jest skutečně tak; hospůdka lesní přestala být shromaždištěm lidí podezřelé pověsti a začali se tam stavovat i řádní sousedé z obcí

okolních. Mladá žínka každého vlídně a přívětivě vítala a přičinila se všemožně, aby na nehezké kousky muže jejího i na špatnou pověsť hospody lesní se zapomnělo. Také pytlačení — zdálo se — že Barták nechal na dobro; byloť po celé noci po lese ticho, kdežto dříve nebyl pokoj takřka ani jedinou noc. Uplynulo tak několik měsíců. Tu zase jednou zazněla v noci v lese rána. Nebylo pochybnosti, že jest to pytlák. Pan polesný přiběhl kvapem k mé chaloupce a když byl poslal moje kluky k ostatním hajným s vyzváním, aby se dali ihned směrem k lomům a k Doubravce, běželi jsme spolu také sem k lomu, kdež byla rána padla. Měsíc svítil jako rybí oko, tak že bys byl špendlík na zemi rozeznal. V několika minutách byli jsme u lomu. Pot se z nás jen lil, jak jsme byli během upachtěni. Sotva jsme přišli na kraj lesa, spozorovali jsme nad lomy postavu muže, nesoucího zbraň a střeleného zajíce.

„To je Barták z Doubravky," zašeptal polesný, třesa se rozčilením na celém těle. „Konečně nám jednou vlezl do rukou. Pospěšte hezky z ticha houštinou v pravo, abyste mu nadběhl, kdyby snad se chtěl dát na útěk, a já mu vyrazím zde zrovna do cesty." Uposlechl jsem, hrozná ale předtucha mne jímala, když plížil jsem se ustanoveným mi směrem. Sotva že jsem ušel asi padesát kroků, ohledl jsem se, abych viděl, co se děje. V tom právě vyrazil pan polesný z lesa s dvojkou k výstřelu připravenou v ruce. Ale pytlák, zahodiv zajíce, byl také mžiknutím očima připraven k obraně. „Slož zbraň," vzkřikl polesný, ale pytlák dal se do potupného smíchu a odvětil: „Pojď si pro ni!" Polesný odpovědí tou rozvzteklen, pozbyl rozvahy a po pytláku střelil — — — však rána byla chybena; v témž okamžiku zazněla druhá rána a sice z pušky pytlákovy a polesný se skácel zrovna na místě, kde stojí nyní kříž, k zemi. Dříve nežli jsem se vzpamatoval, byl pytlák ten tam. Běžel jsem ihned k nebohému polesnému; ubožák ležel tu bez sebe a krev řinula se mu z prsou. Za chvíli přiběhli také ostatní hajní a společně pak dopravili jsme raněného pána našeho do myslivny. Mladá jeho paní div že neupadla v šílenství, když jsme jí drahého chotě přinesli těžce raněného na nosítkách domů. Posláno ovšem hned do města pro lékaře a pro četnictvo. Když pak ráno blížili jsme se s četníky k Doubravce, vyšel nám Barták na smrt bledý vstříc a beze všeho odporu dal se zatknout. Choť jeho vidouc, že četníci jí muže odvádějí do žaláře, a uslyševši, co se stalo v noci u lomů, padla do mdlob a druhého dne vypravovala se již po celém okolí smutná novina, že nebohá žena ta porodivši následkem leknutí předčasně dceruško provinění mužovo zaplatila — smrtí."

(Dokončení.)

Pod stany.

Náčrtky z okolí Mrtvého moře.

Zasílá *Kvido Mansvet.*

II.

Uplynulo již pět dní velikého namáhání, útrap a svízelů od té doby, co přes Jordán jsme se přepravili a na východní straně Mrtvého moře se potloukali. Prvé než slunce vzešlo, vstávali jsme den co den a dávali se na pochod, abychom obtížnými a nejistými cestami krajinu jak možná proskoumali. V žhavých a pronikavých paprscích slunce, kteréž po celý den zrovna moře plamenů na nás vylévalo, vlekli se lidé i zvířata, vždy více a více umdlévajíce, k žádoucímu večeru, kdy všechno k smrti unaveno a vysíleno, ve stanech i mimo stany kýženého odpočinku docházelo, aby pak z rána při samém svítání zase na denní pochod se vydalo.

Vjeli jsme nyní do Keraku, pohostinného hlavního města země Moabské, a přejeme si odpočinku, abychom opět co možná brzy k jižnímu břehu Mrtvého moře se prodrali. Pokusím se, vypsati těmito řádky vykonanou právě cestu do Keraku, aniž bych se zastavoval při nocležích, při kterýchž se nám nic obzvláště pozoruhodného nepřihodilo.

Když jsme tedy se vším, co našeho bylo, jako druhdy Israelité přes Jordán se byli přepravili, seřadili jsme se na východní straně v patřičné skupiny, abychom se proti všem svízelům, ba i proti útokům loupežných Beduinů opatřili, a sice v tomto pořádku, kterýž nám byl fakir Ibrahim ustanovil, jemuž jsme ve všem naprosto důvěřovali. Dvacet mužů poslali jsme napřed s našimi stany i se stany Beni Khallův, aby k večeru na příhodném místě je postavili a, než přijdeme, pohodlný nocleh upravili. Vlastní naši karavanu vedlo několik pěších Arabů z kmene Beni Amir, pak následovali dva jízdní Arabové s puškami na výstřel připravenými, za těmi klusali jsme, Amerikáni, já a náš tlumočník, pokud možná vedle sebe, za námi pak jeli ostatní z kmene Beni Amir se zavazadly, a posléz co zadní stráž někteří synové Beni Khallův.

Zvolna blížili jsme se kamenitou cestou k výběžku Hesbonu, abychom k rozvalinám téhož jména dorazili, kteréž sice od naší cesty trochu stranou se nacházely, ale dle tvrzení Ibrahimova dosti rozsáhlé byly a zajímavé. Půda jevila se, čím blíže jsme k Vadi Hesbonu přicházeli, tím úrodnější, ačkoli nevzdělaná byla a tou dobou již velice vyschlá. Ukázala se také výšina, na jejíž hřbet vystoupivše hledané trosky jsme uviděli. Zcela jasně rozeznávali jsme přepodivně modelované sloupové hlavice, zlomky řezbářských prací z prastarých věků, podstavce, kteréž zajisté k chrámovým sloupořadím náležely, zbytky obrovské budovy s podlahou docela zachovanou a t. d. Však nejvíce upoutal pozornost naši veliký vodojem, podobný k Šalamounovým rybníkům mezi Betlemem a Hebronem, kterýž upomíná na verš písně písní: „Oči tvé jsou jako rybníky Hesebonu, u brány Bath Rabbimu." Tolikéž lze pozorovati stopy starověkého vodovodu a sledovati je až k prameni potoku Hesbonského, jenž nedaleko rozvalin vzniká. Nynější Hesbon nazýval se druhdy Hesban, Hesebon a Sebunta,

a byl v biblické době sídlem Amorrhitův a zejmena krále Sehona. Nynější Beduini říkají mu el Seissabán a užívají ho co místa k číhání, ponévadž se kolem zdržuje veliké množství gazel a koroptví.

Odtud sestoupili jsme do roviny Arbot Moabské, kde Mojžíš, prvé než na horu Nebo vystoupil, Israelitům ještě jednou přikázání vykládal, a blížili jsme se k pohoří Abarimu, jež se strany severovýchodní Mrtvé moře ohraničuje. Rozervalé skály a rozryté cesty se žhavým pískem pouště přicházely nám v ústrety; na mnohých místech musili jsme s koní sestoupit a jeden za druhým zvolna a opatrně kráčet, ponévadž by tu a tam pochybený krok zajisté byl smrt měl v zápětí. Do těchto míst klade také bible příběh Balaamův. — Obraz okolí mění se zatím vůčihledě, čím více se k potoku Serka čili Surka blížíme: objevují se kouř a pára a zahalují na mnoha místech černé a holé jeho skalnaté koryto — výpary tyto vystupují co výstražná znamení z vařících pramenů, kteréž do hluboké a nad míru prudké Serky se vylévají. Za to občerstvují se rozkošné oči znaveného poutníka na čerstvé zeleni, kteráž severní svahy pohoří kryje: v bujných travinách střídají se se tu v hojnosti topoly, vrby a buky, třtiny, tamaryšky a rostliny úponkové. Došli jsme k horkým pramenům, jejichž sirnatý zápach do daleka se táhne: ihned pokryla se naše těla hojným potem, a zápach byl tak čpavý, že co nejrychleji jsme se opět vzdáliti musili a šaty naše ještě dlouho po síře čpěly. K ústí Serky lze dodrápati se jen s nebezpečím života, ježto se mezi rozšklebenými propastmi, roklemi a obrovskými balvany skoro ustavičné po čtyrech prolézati musí, což je namáhání i risiko velmi nevděčné. My aspoň moudře jsme si ho ušetřili.

Jedouce dále a pozorujíce s interesem vystupující páry horkých pramenů byli jsme překvapeni zprávou, že se směrem k rozvalině Maeinu objevilo několik antilop a kamzíků, a ponévadž cesta naše také k rozvalině směřovala, nemeškali jsme připraviti se na výstřel. Amerikáni, já, Ibrahim a několik slídičů odebrali jsme se lehkým, opatrným krokem, jak jen po skalnaté cestě možné bylo, na místo, kde zvěř byla vypátrána, a v skutku: asi na sto a osmdesát kroků od nás kráčelo zvolna, jeden za druhým, osm překrásných kozorožců s obrovským samcem v čele, jenž vysoko nad ostatní vynikal; kráčeli zvolna, po každém několikátém kroku se zastavujíce a naslouchajíce, a pak zase vzhůru stoupajíce. Měli jsme dobrý vítr a za velikými balvany výtečné postavení; přichystali jsme se tedy rychle na výstřel, smluvivše se, jakmile zvířata opět se zastaví, že na dané znamení slídiče všichni zároveň vypálíme. Čtyři kozorožci měli padnout a každý z nás vybral si zvíře dle pořadí: Ibrahim první, Rawlinson, Streeten a já tři následující. Kozorožec vůdce zastavil se, slídič dal znamení, čtyři rány zahučely jako z jedné hlavně a čtyři kozorožci sletěli, křečovitě sebou zaškubavše dolů se stráně. Bleskem byli jsme s eskortou svých Beduinů na místě, kde krásní roháči dokonávajíce, se strhanýma očima leželi. Nejlepší rány učinili Ibrahim a Rawlinson, obzvláště onen, střeliv přímo do srdce nádherného vůdce kozorožců, jehož rohy s válcovitými kruhy skoro tři stopy dlouhé a jako silná ruka tlusté byly. Na místě stáhli jsme kůže, uráželi rohy, rozsekali těla, naložili je na koně a vesele uháněli jsme s drahocenným lupem k troskám Maeinu.

Maein, staré Baal Meon, kteréž Mojžíž kmeni Rubenovu daroval, prostírá se na dosti vysokém návrší, odkudž velmi krásná vyhlídka kolem se rozevírá. Nedaleko od vrcholu nalézá se do země zaražený obrovský balvan, kterýž jaksi co mezník zde trčí. V rozvalinách nic není obzvláště pozoruhodného, leda asi čtvrt hodiny na sever rozsáhlé pohřebiště, plné náhrobních kamenů a pomníků, kteréž zajisté ku starému Baal Meonu náleželo. Každá zdejší mohyla sestává ze dvou dlouhých neotesaných kamenů, kteréž na velké otesané desce leží a vrchem zase balvanem jsou stíženy, jenž i spodní desku přečnívá. Napočítal jsem jich 72, a zdá se téměř s jistotou, že jsou to hroby Amorrhitů čili Ammonitů. Nedaleko odsud nalézá se také stará římská vojenská silnice, nejspíše z doby Pompejovy.

Zvolna a v plném svrchu vyznačeném pořádku přešli jsme na mělkém a úzkém místě Serku čelíce k hoře Attarus čili Nebo, kteréžto jméno „proroka“ znamená. Zde v těchto místech pravil dle bible bůh Mojžíšovi: „Vystup na tuto horu Abarim, na horu Nebo, kteráž v zemi Moabské leží, a viz zemi Chanaan, kterouž v majetek dám synům Israele, a zemři na této hoře.“ Řečená hora jest jediné značné vyvýšení roviny Moabské, a zároveň také nejvyšší vrchol celé země, holý ovšem a neúrodný. Na jižním úpatí nalézají se rozptýlené rozvaliny, kteréž dle všeho k někdejšímu Kirjathaim náleží. Dále na jih objevují se rozházené a sessuté zdi v dějinách často jmenované tvrze Maecharus, nyní Mkauer zvané. Prostírají se od severního výběžku hory, jenž jako nějaké pohoří do nížin Serky spadá, a sestávají ze zbytkův okružních hradeb. K místu tomu je se všech stran přístup nesnadný. Pompejus táhl prý tu kolem, když ze syrské výpravy se vracel, Herodes vystavěl zde město s pevnými hradbami a Herodias dala zde pohřbiti hlavu sv. Jana Křtitele, kdežto tělo jeho do Sebaste bylo přeneseno. Když byl vojevůdce Silva vrchní velitelství nad zdejším římským vojskem od Lucilia Bassa převzal, oblehl desátou legií město, dobyl ho po krátkém obléhání a kázal povražditi všechny židy, jež v městě byl nalezl jakož i ty, kteří se do nedalekého lesa Jardesu byli utekli, počtem asi 3000 mužů. Na jihozápadní straně nalézá se slavný v starém věku pramen Kallirhoë, u kteréhož Herodes ze strašné nemoci své uzdravení hledal a na radu lékařů v horké vodě jeho koupele bral, po nichž tak seslábl, že vědomí pozbyl a již za mrtvého byl považován. Však pokřikem svých průvodčí procitl z mrákot, dal se nazpět do Jericha odnésti, kdež v několika dnech na to zemřel. Pramen má výtečnou polohu, neboť cesta, kteráž se k němu zvolna stáčí a sklání, vine se hlubokou roklinou, v níž nejšťavnatější rostlinstvo bují, a také stěny údolíčka kolem pramene pokryty jsou bohatým kobercem pestrých travin, jimiž žlutavé praménky protékají a celému obrazu podivuhodné barvitosti dodávají. Slovo Kallirhoë značí tolik, co krásný pramen, tedy totéž co Schoenbrunn nebo Fontaineblau (Fontaine de bell'eau).

Cesty a stezky, jimiž jsme od Kalirhoë dále na jih postupujíce bráti se musili, stávaly se vždy příkrejšími a nebezpečnějšími, a s nadlidským téměř namáháním stoupali jsme po rozervalých skaliných brzy nahoru a hned zase dolů jako do propastí; dole v roklinách zelenala se ovšem bujná vegetace, šuměly vrby, tamaryšky, zakrsalé palmy a mohutné topoly, ale čím výše jsme na to zase stoupali, tím větší a děsnější rozevírala se před

námi pustina. Drápajíce se přes jeden z četných nebezpečných vrcholů, zaslechli jsme z nenadání strašný výkřik; vlastně krátké, zděšené zařvání a hned na to uzřeli jsme, kterak kůň jednoho z našich předních Arabů do propasti se sřítil. „Každý pochybený krok znamená zde smrt," připomenul po kolikáté již Ibrahim, a jako mrazem zachvělo se nitro mé při myšlence, že by mne třeba jen na okamžik schvátila závrať. Slezše konečně a bez úrazu dolů, nalezli jsme na dně rokle rozbitou hromadu koňského masa se spřeraženými hnáty a vedle ní Araba, jenž jako dítě plakal. — Přiblíživše se odtud na nějakou vzdálenost k moři, nalezli jsme rozsáhlou roklinu s obrovským, jako topoly vysokým rákosím; úponkovité rostliny značné délky proplétaly se jako hadi a provazy mezi mimosami a pistaciemi a plazily se po vlhké půdě, na kterouž z čedičových skalin bohaté praménky se řinuly a sprchaly. Konečně po nevýslovném namáhání a utrpení stanuli jsme na báječně krásném a divoce romantickém výtoku Arnonu. Představte si devadesát stop vysokou, přírodní revolucí na dvě části roztrženou skálu, jejíž půlky na 95 stop od sebe jsou rozstouplé. Těsně při samém ústí řeky jsou skály na obou stranách kolmo do moře jako přitesány, stěny jejich planou jasně rudou barvou, kteráž od barvy Mrtvého moře nad míru ostře se odlišuje a zvolna se linoucímu proudu Arnonu kolorit ustavičně měnivý dává. Jasnou vodu, v níž nesčíslné množství malých rybek se prohání, věnčí všude plazivé rostliny, kteréž výběžky své na všech stranách do osvěžujícího proudu stápějí, a přímo proti ústí kypí vesele nádherně zelený, s pustým okolím zvláštně kontrastující, polokruhový poloostrov el Hošgara a nad ním, na sousední výšině smutně vyzírají roztroušené zbytky rozvalin — v takové scenerii ústí se řeka Arnon. Abychom přes Arnon se přepravili, musili jsme od ústí asi tři hodiny na východ se bráti, kdež jsme Ibrahimu povědomý brod nalezli; ale poněvadž je řeka i zde ještě ohromnými skalními stěnami sevřena, jest i tu nesnadno a nebezpečno na druhou stranu se dostati. Posléz našli jsme do skály vytesané stupně a stoupali po nich hodinu dolů a zase půl třetí hodiny nahoru. Na děsném tomto průsmyku nalézají se dosud stopy staré římské silnice, trosky starých hradů a pevných hradeb, kteréž četným zde se potulujícím kmenům beduinským za útulky slouží, příšerně rozšklebené prohlubně a temné sluje, což všechno na cestovatele dojem činí ustrašující. V skalních rozsedlinách zdržují se pantři, hyény, vlci a kamzíci.

Bez pohromy, díky za to obezřetnému vedení Ibrahimovu, přešli jsme na druhou stranu, vzpomínajíce na Mojžíše, kterýž také s Israelity z Egypta Arnon překročil, aby k Jordánu pronikl, kdež pak Israelité poslední chvalozpěv poušti zapěli. Ještě mnoho nesnází a svízelů musili jsme zakusiti, putujíce přes výšiny Hamidy kolem nepatrných trosek Rabbath Moabu, odkudž posléz do vlídného Keraku jsme dorazili, kdež nyní odpočíváme a na další výpravu síly sbíráme.

FEUILLETON.

Loupežné přepadnutí.

„Znamenité! Znamenité!" — ozvala se uni sono celá společnost shromážděná u „zelené ratolesti", když byl setník R. skončil vypravování o svých válečných dobrodružstvích, v nichž pro spoustu krve a kouře nebylo vidět ani hrdinu.

„Znamenité!" zvolal také pan B. vyprázdniv sklenku plzeňského na dno. — „Přítel R. choval se jako pravý kavalír — nebuďme skoupými s uznáním (cinkot sklenic) — ale pánové! dovolím si několik slov podotknouti . . . Žijeme v době, v které svět neohlíží se pranic na události byt sebe hrdinnější, krásnější, — v které jedině platí: výsledky! — Co ku příkladu získal ctihodný R. za svoji hrdinost? — Co získal ptám se vás? (Melancholické ticho a dlouhý doušek) — Největší jeho odměnou byl řád sv. Silvestra, který zdobí udatná jeho prsa . . . Ale mně pánové jinak se dařilo! — Zažil jsem dobrodružství, v němž nasadil jsem život s myslí stoicku; vsadil jsem svoje čtyřiadvacetileté srdce do loterie smrti a vyhrál jsem — lásku . . . Lásku! tu všeobsáhlou, všeblažící — příteli, přečti něco z básníků . ."

„O lásko! luhů nejvonnější kvítí!" — „Zalejem tě dobrým douškem," vytrhl deklamátora matematik X. a podíval se do sklenice tak hluboko, jakoby na kulatém její dnu musil nalézti kvadraturu kruhu . .

„Ale teď vypravuj své dobrodružství!"

Všeobecný souhlas, napnutí a — B. vypravoval:

„Na svých cestách navštívil jsem Sicilii, kolébku nejsvrchovanějšího klassicismu . . Jak jest za našich dnů cestování snadné! — Včera usmívalo se na mne rudé slunko latinského nebe a dnes mne parní stroj unášel k posvátným Syrakusám...

Jel jsem v druhé třídě. Sám v coupé roztažen, utíral jsem si pot s čela, kouřil výborné havana a každých pět minut zvolal jsem po příkladu jiných cestovatelů „krásné! klassické!" — aniž bych při tom byl co myslel . . .

V Cit . . . vstoupili do vozu dva lidé a usadili se podle sebe naproti mně na měkké sedadlo — dáma a pán.

Upřel jsem zrak na černovlasou signorinu, která z jiskrného oka vysílala šípy do těžkého horkého vzduchu valícího se jako balvan z oblak na vrcholky palem a z těch dolů na bujné kaktusy a divokou rozmarinu . . . „Krásné!" zvolal jsem, že právě čas byl k mým hlasitým výkřikům — „klassické!" klouzlo mi také na jazyk, — ale pohledl jsem na signorinu, která oděna byla v elegantní moderní kroj, jakoby zrozený na pařížských boulevardech a výkřik ten sletěl střemhlav nazpět do hlubin mého nitra . . .

„Marietto!" zašeptal soused spanilé signoriny a ovinul jí lehce kolem štíhlé šíje bledě modrou rukavičku a žlutý rukáv, v kterém vězela suchá jeho ruka — pohladiv se druhou rukou po několika řadách vousků, které vzpučily na špičaté jeho bradě — zajisté pouze účinkem jižního slunce . . .

„Marietto! — Ty nevíš jak mne blaží tvá láska a věř, že každé chvíle hotov jsem obětovati za tebe život . ."

Pronikavé písknutí proletělo vzduchem a vlak se zastavil. — Pohledli jsme oknem — ale v tom otevřena již dvířka vagonu a do našeho coupé vstoupil muž divokého vzezření, vousatý, se špičatým kloboukem na hlavě, v ruce obnaženou dýku . . . Protějšek můj v žlutém kabátě odskočil zděšeně k druhému oknu — spanilá Marietta sklesa na sedadlo a sepjala zoufale něžné ručky . . .

„Co je libo, příteli?" ptal jsem se, chtěje ukázati cizinci evropský náš mrav, který nedovoluje chovati se urážlivě k spolubližním od té doby, co jsme na prapor svůj napsali krásná hesla: rovnost a bratrství!

Ale vetřelec nepovšiml si mne ani: upřev ďábelský svůj pohled na signorinu zařval: „peníze!"

„O prosím — račte!" řekl jsem, podávaje mu dva zecchiny — polovičku mého jmění; mělť jsem další prostředky na cestu vyzdvihnouti si u bankéře v Syrakusách . .

„Je mi nesmírně líto, že nemohu sloužit větší částkou."

Hrozný muž ani se neohledl; vzal spanilou Mariettu za obě ruce — „peníze a nebo život! — tvůj život — jiný nechci . . ."

„Antonie — pomoz mně!" zaúpěla Marietta, ale protějšek můj v žlutém kabátě strachem schoulil se do kouta a položiv

pravici na kapsu, v níž měl peníze obrátil oči k nebesům, jakoby se modlil: O bože! zachovej mně moje zecchiny a Mariettu — ale musím-li už něčeho pozbýti — vezmi si raději Mariettu . . .

Bandita zasmál se divoce a obejmuv sličnou signorinu snědou rukou svojí, pozdvihl ji ze sedadla a učinil dva kroky ku dveřím . .

„Stůj bídníku!“ zvolal jsem a tasiv dýku, vyprostil jsem Mariettu z nemilého objetí a — pánové! — těžko bylo by líčiti vám boj, který jsem podnikl s hrozným loupežníkem. . . . Krvácel jsem již na ruce a rameni — konečně ale padouch podlehl a po zpátku svalil se z vagonu . . .

V tom ozval se opět pronikavý piskot — vlak se hnul — jeli jsme nazpět k stanici, z které jsme přijeli . . . Strojníkovi podařilo se dostati se k stroji, dal zpáteční páru a — hustý kouř zahaloval ztrnulé loupežníky, kteří nemohli nás pronásledovati dále. Houklo několik střelných ran . . .

„Pro bůh, Marietto!“ zvolal jsem chtěje strhnouti ji k zemi, na níž natažen ležel už její průvodce, — ale ona obejmuvši mne vášnivě vtiskla políbení na moje rty a líbala mne — líbala . . . až střelné rány zanikly v dáli a vlak na stanici se zastavil. . . . .

— Společnost u „zelené ratolesti“ byla jako zkamenělá.

„A Marietta tě milovala?“ ptal se setník R. pohlednuv na svůj řád sv. Silvestra, který zdál se mu býti pranepatrným proti odměně, kterou získal za svoji udatnost přítel jeho láskou spanilé Italky . .

„Milovala!“ řekl B. „Obvázala moje rány jemným svým šátečkem a pohlednouc pohrdlivé na svého průvodce, položila černovlasou hlavinku na má prsa . . .“

„Ale příteli,“ — namítl matematik X. — „láska tvá neměla tuším praktických výsledků — vždyt jsi starým mládencem.“

„O ty malicherné kolečko v hodinách všehomíra!“ řekl B. ohlednuv se vítězoslavně po shromáždění. „Mně dostačí, ze odvážnou svojí hrou dobyl jsem lásky — jest lhostejno, co se z ní stalo. Ostatně jsem jist, že Marietta podnes na mne vzpomíná . . .

„Ale jak pak jste se rozešli? — Vypravuj!“ — bylo všeobecné přání.

„Na stanici Cit . . . vešli jsme do hostince — já, Marietta a ztrápený Antonio. Sedli jsme k jednomu stolu.

„Marietto,“ ptal se Antonio — „co si přeješ jísti — jaké jsou tvé rozkazy?“

„Jste mi cizím signore,“ odpověděla hrdě a přitulila se ke mně blíže . .

„Ale Marietto,“ zašeptal jsem nemoha se zdržeti, abych ji nepolíbil — „vždyt mne ani neznáš a pak . .“

„Champagnské a výbornou večeři!“ poručil Antonio . . a já sáhnuv na svoje čtyry zecchini, s kterými měl jsem vystačiti snad ještě několik dní, „jsem chud,“ řekl jsem k Mariettě a objednal jsem skromné krmě . . .“

Přítel B. vypil rázem plnou sklenici, jakoby spláchnouti chtěl starou upomínku — přejel si rukou čelo — a obleknuv se k odchodu, pravil slavně k shromáždění:

— „Marietta stolovala se mnou — pošilhávala ale očkem po champagnském a ústřicích, které s hlubokými poklonami nošeny Antoniovi . . .

Zatím byl večer — italské nebe se schladilo — Marietta odešla se svým ženichem, slíbivši mi rukou dáním věčnou upomínku . . . Dobrou noc, pánové! —“

— Tak skončil přítel B. vypravování o svém dobrodružství v společnosti u „zelené ratolesti“, jejíž členové po jeho odchodu stíhali se v poznámkách, jako: „nepravda! — přepaprikovaná nemožnost!“ a j.

Já nikterak pravdu podivného toho dobrodružství zaručiti nemohu, ale jsem hotov sděliti adressu hrdiny jeho na požádání zvědavé čtenářce, které co nejgalantněji ruku líbám.

Tavoletto.

Ukázky poesie francouzské.

Přeložil J. V.

Charles Baudelaire.

Vodotrysk.

Mdlé jsou tvé krásné oči drahá,
nač otvírat je? sni jen dál!
Svá ňadra nech tak polonahá
jak rozkoše vír tebe jal!
Na dvoře fontán lká a kvílí
dnem, nocí slyšíš jeho ples,
mé nadšení on sladce sílí,
v něž uvrhla mne láska dnes.

Ve květů tisíce
proudy se rozlejí,
a svitem měsíce
v barvách se zaskvějí,
a letí šumíce
v slz hojných ručeji!

Tak rovněž duše tvá. jež vzplála
když rozkoše blesk do ní sjel
se divoce a směle vzpjala
až v blankyt, jenž se kouzlem tměl!
teď rozlévá se mroucím stonem
v proud něhy, v němž div nezhynu,
jenž stéká tiše tajným sklonem
až v mého srdce hlubinu!

Ve květů tisíce
proudy se rozlejí,
a svitem měsíce
v barvách se zaskvějí,
a letí šumíce
v slz hojných ručeji!

Ó ty, kterou noc kouzlem dýše,
jak sladko slouchat nakloněn
nad ňadra tvá, jež dmou se tiše
fontánu věčný vzdech a sten!
Ó luno, proude s šumem hlasným
ó chvějící se stromy kol!
Zrcadlem mojí lásky jasným
jest tajemný váš snivý bol!

Ve květů tisíce
proudy se rozlejí
a svitem měsíce
v barvách se zaskvějí,
a letí šumíce
v slz hojných ručeji!

Duše vína.

Byl večer, ve láhvích tu pěla duše vína:
„Ó poslyš člověče jak z mého vězení,
kde sklo mne závistné a třpytná pečeť spíná
zní píseň bratrství a píseň nadšení!

Já umím ocenit, vím co to stojí potu,
co práce na vršcích, kde praží slunce svit
mně duši vdechnouti, mne lákat ku životu —
leč nechci nevděčnou ni zlomyslnou být!

Hned bujné veselí a radost srdce jímá
když padnu po práci do hrdel žíznivých,
ve hrudi člověka se v teple sladce dřímá
to lepší pro mne hrob než v sklepích mrazivých.

Zda slyšíš naději v mých ňadrech vířit prudce?
a písní svátečních zda slyšíš ozvěny?
Ty lokty na stole a vykasané ruce
mne budeš velebit a budeš blažený!

Ve zraku ženy tvé zas požár vášně vznítím
a sílu do svalů a barvu v obličej
dám tvému dítěti, by athletou byl žitím
mu budu olejem, jenž bude sílit jej.

Já padnu v duši tvou jak zrnko ambrosie,
jež věčný rozsévač ti hodil v objetí,
a z naší lásky, věř, se zrodí poesie,
jež, vzácná květina vstříc Bohu zaletí!“

Pohádky cikánů bukovinských.

Dle Miklošičova latinského textu podává *B. Čermák.*

I.
Nevinnost nad zlobu.

Žil jednou člověk, který měl dětí jako mravenců. I poslal tři dcery, aby žaly pšenici. Stalo se ale, že jel okolo princ královský. Tu řekla nejstarší dcera: „Kdyby si mne vzal, oděla bych vojsko jeho vřetének nití.“ — „A já bych to vojsko kouskem chleba nakrmila,“ řekla prostřední. Nejmladší ale pravila: „Kdyby si mne vzal, porodila bych mu dva krásné chlapečky se zlatými vlasy a zoubky jako perličkami.“ Slyšel to služebník princův. „Princi,“ povídá, „nejstarší řekla, vezmeš-li si ji, že oděje tvé vojsko vřeténkem nití, prostřední řekla, že je kouskem chleba nakrmí, nejmladší ale pravila, že ti porodí dva krásné zlatovlasé chlapce.“ I zvolal princ: „Vrať se rychle, vezmi nejmladší a posaď ji do vozu.“ Na to ji odvezl domů a žil s ní půl leta. Po půl letě musil ale k vojsku, aby bojoval. A zůstal rok na vojně. Královna zatím porodila dva chlapečky. Ale služebná její vzala je a hodila do sviňského chléva. K matce položila dvě štěňátka. Večer přišla prasata. I řekla nejstarší svině: „Hle, to jsou synáčkové naší paní, nakojte je a zahřejte.“ Když ráno odešla prasata přišla služebná a viděla, že jsou děti zdrávy. I hodila je do koňské stáje. Na večer přišli koně a nejstarší klisna řekla: „Hle, to jsou synáčkové naší paní, dejte jim mléka, aby pili.“ Ráno když koně odešli, přišla služebná vzala chlapce a pochovala je na hnojišti. Vyrostli pak z nich dvě zlaté jedle. Když přišel král z vojny, vyšla mu služebná vstříc a pravila: „Králi, paní tvá porodila dvě štěňata.“ Král dal na to královnu nedaleko zápraží až po pás zakopati a položil k ní štěňátka, aby je kojila. Pak pojal služebnou za ženu. I řekla služebná po čase ke králi: „Poraž ty jedle a udělej z nich lože.“ — „Neporazím, jsou překrásné.“ — „Jestli je neporazíš, umru.“ — Král tedy poručil svým lidem, aby je porazili, třísky sebrali a spálili. Ze dvou kmenů dal pak zhotoviti lůžko. Když na něm spal s královnou, pravil starší bratr: „Je ti to těžké, bratříčku?“ — „Není, neb nade mnou spí vlastní otec. Ale tobě je to těžké, viď?“ — „Ach ano, neb nade mnou spí macecha.“ Ta to zaslechla a rychle vstala. „Králi, rozsekej to lůžko a hoď do ohně, aby shořelo.“ — „Nespálím je.“ — „Musíš je spáliti, sice umru.“ I poručil král, aby se vrhlo do ohně. Královna ale přikázala, aby se pozor dalo, aby žádná jiskřička ven nevyskočila. Vyskočily dvě a padly na dva beránky. Ti byli ihned zlatí. Jak to královna spatřila poručila sluhům, aby je zabili. Střeva dala služkám, aby je umyly a spočítala je. Dvě střívka, když je myly, uklouzla. Služky vzaly dvě jiná roztaly je na polovic, přiložily k ostatním a donesly královně. Z těch střívek, jež uklouzly, stali se dva holubi, kteří se do výše vznesli, objali a pak v chlapce proměnili. I šli chlapci až přišli k ovdovělé paní, která je přijala a po sedm let vychovávala. Šaty pak měli svoje. Toho času vydal král rozkaz po vší zemi, aby se lid k veliké slavnosti dostavil. I sešla se celá Bukovina a jedlo se a pilo. Tu řekl král: „Hádejte, co jsem zakusil?“ A nebylo nikoho, kdož by uhodl. Přišli pak také oba chlapci a usedli si v bráně. Král je spatřil. „Zavolejte také ty chlapce,“ řekl. A zavoláni jsou ku králi. „Proč jste sem přišli chlapci?“ — „Přišli jsme, abychom hádali.“ — „Nuž tedy hádejte.“ — „Žil jednou člověk, který měl dětí jako mravenců. I poslal tři dcery, aby žaly pšenici. Stalo se, že jel okolo princ královský. Tu řekla nejstarší: „Kdyby si mne vzal, oděla bych mu vojsko vřeténkem nití. Prostřední řekla: „A já bych je kouskem chleba nakrmila. Nejmladší ale pravila: „Kdyby si mne vzal, porodila bych mu dva krásné chlapečky se zlatými vlasy a zoubky jako perličkami. Sluha to slyšel a pověděl princi. Ten poslal ho hned pro tu nejmladší, která mu slíbila dva krásné chlapečky se zlatými vlasy a zoubky jako perličkami. Vstaň o perlo! Král žil s ní půl leta, pak odjel do boje a ostal tam celý rok. Královna porodila zatím dva chlapce. Ale služebná její vrhla je do sviňského chléva a k matce položila dvě štěňátka. Svině chlapcům neublížily. I hodila je do koňské stáje. Ale ani koně jim neublížili. Pochovala je tedy služebná na hnojišti, kde z nich vyrostly dvě zlaté jedle. Když se pak král z boje vrátil vyšla mu služebná vstříc řkouc: „Králi, paní tvá porodila dvě štěňata. Král dal na to královnu až po prsy zakopati a položil k ní štěňátka, aby je kojila. Služebnou pojal pak za ženu. Po čase žádala nová královna, aby dal král ty jedle poraziti a z nich lože zhotoviti. Král se z počátku zdráhal, konečně ale přec povolil. Když spal na loži se služebnou řekl starší bratr: „Je-li ti to těžké bratříčku?“ — „Není, neb nade mnou spí vlastní otec. Ale tobě je to těžké viď?“ — „Ach ano, neb nade mnou spí macecha.“ Ta to zaslechla a rychle vstala: „Králi, rozsekej to lože a uvrz do ohně!“ — „Nerozsekám, neb jest krásné.“ — „Nerozsekáš-li umru.“ Král povolil, dal lůžko rozsekati a spáliti. I vyskočily z ohniště dvě jiskřičky a padli na dva beránky, kteří se hned proměnili v zlaté. Královna dala je zabiti. Služkám pak dala střívka, aby je vypraly. Dvě však jim uklouzla a proměnila se v dva holubi, kteří se do výše vznesli, objali a pak v chlapce proměnili. Šli pak chlapci až přišli k ovdovělé paní, která je přijala a po sedm let vychovávala. Toho času svolal král celou Bukovinu k slavnosti. A jedlo se a pilo. Řekl pak král, aby každý hádal co zkusil. A nikdo neuhodl, jenom já jsem uhodl. Nevěříš-li ještě, že jsme tvoji synové, věz, že jest naše matka u dveřejí zakopána.“ — V tom vešla matka do síně. „Buďte zdrávi dítky!“ — „Děkujeme matičko!“ I chopili služebnou a přivázali ji ke koni divokému, aby jí konec učinil.

Drobnosti.

— Vzácné knihy. Tyto dni prodána byla v Paříži veřejnou dražbou knihovna Amerikána Benzona kterýž byl před dvěma lety zemřel. Byl obchodním jednatelem velkých anglických obchodních domů Naylora, Benzona a p. z Londýna. Benzon byl náruživý milovník vzáných knih, po nichž v celé Evropě pátral. Ač sbírka vzácných těchto knih čítala pouze 400 děl, přece byla prodána za úžasnou sumu 310.899 franků. Mezi knihami těmi nalézají se učená a náboženská díla středověkého písemnictví, písně troubadourské a drahocenná vydání klassiků francouzských. Mezi jinými nalézá se tu i učené dílo jistého horlivého katolíka o připravování postních pokrmů, z r. 1450, kdež se popisuje šedesát rozličných spůsobů připravování vajec. Pozoruhodna jest též astrologie z r. 1550, v nížto se předpovídá brzký konec světa, kterýž dosti dobře hodí se na velkou francouzskou revoluci. Čte se tam doslova: „Nemluvme již o minulých věcech, jež denně se sbíhají a kteréž každý člověk, jenž není blbec nebo hlupák, jistou měrou zná a poznává. Promluvme raději o velkém a podivuhodném shvězdění, kteréž léta Páně 1789, pak opět 25 let později, 1814 nastane. Všechny až do té doby předvídané a vypočtěné události utrpí, potrvá-li tak dlouho svět, velké změny a převraty, zejmena co se táhne k náboženstvím a zákonům.“ Kniha ta byla prodána za 3255 franků. Z náboženských knih jest zajímava první v italském jazyku tištěná bible z r. 1563, kteráž určena byla pro protestanty. Tento za 2400 franků prodaný výtisk byl svého času majetkem vévodkyně René de Ferrara, kteráž samajsouc Hugenotkou francouzské protestanty horlivě podporovala; z klassiků francouzských bylo prodáno skvostné vydání Corneille-a za 22.812 fr., Molière-a za 27.590 fr.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Básnická čítanka. Mládeži vyšších tříd škol měšťanských. Sestavil a vydal Ant. Kosina. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Nová knihovna pro mládež. Pořádají M. Weinfurt a Fr. A. Zeman. Ročníku V. sv. 5. Ctnost šlechtí. Povídky. Sepsal a vzdělal Jan P. Přibík. V Praze, nakladatel Fr. A. Urbánek, knihkupec.

Osvěta lidu. Bibliotéka prostonárodních přednášek. Krátká rozprava o lýkožroutech čili kůrovcích. Dle vlastních pozorování podává Ant. Fleischer. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro *Prahu*
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Každý na blízku mluvil horlivě cokoli mu přicházelo na jazyk, aby se zdálo, že nezpozoroval, co se bylo právě událo. Kateřina rozevřela velký svůj vějíř z perleti a zlata, do něhož báječná zvířata s modrými hlavami, rubínovýma očima a stříbrnými perutěmi umčle byla vleptána.

„Celý svět žasne,“ pravila šeptem paní Čoglokova, „vida, že velký kníže této stvůře dává přednost před vámi!“

„Jakáž pomoc?“ odpověděla Kateřina a oči její se naplňovaly slzami. Ale potlačila je vší silou a zahleděla se opět do pestrých zvířat svého vějíře.

„Vaše císařská výsost zdá se býti vážně zabrána do pozorování těchto báječných basilišků,“ podotýkal Ivan Šuvalov s nejsladším na světě hlasem a s nejlíbeznějším úsměvem; ale Ondřej byl by mu s radostí dýku do srdce vrazil za tuto podlou jeho úlisnost. Kateřina pozvedla hlavu — pohnutí její bylo úplně zmizelo, i hleděla na hraběte pohledem panovnice.

„Nemyslím,“ odpovídala mu, „že je basilišek mythem. Zajisté že se jedovatý ten ještěr i na dvorech královských z vejce nízké závisti líhne a směle pak drápce své hrabivosti ukazuje a drze hřeben své marné pýchy vzpíná. Ale něco přibájil mu lid přece — praví se, že prý hyne, jakmile mu kdo zrcadlo před oči postaví. Tomu nevěřím, vždyť vím, že v takovémto případě na nejvýše zamhouří oči.“

Hrabě totiž byl dle svého zvyku mezi řečí oči zamhouřil, ale nyní při posledních slovech je rychle široce otevřel, což mělo effekt nevýslovně komický. Hrabě neřekl ani slova, hryzl se pouze do rtů a odešel.

Také Kateřina povstala.

„Odejdu k sobě,“ pravila velké hofmistryni. Tato vstala, poklonila se hluboce a pravila pak velmi slavně: „Jest výslovným přáním jejího veličenstva, aby vaše císařská výsost zůstala přes balet uspořádaný na oslavu nejvyšších narozenin.“

Kateřina klesla nazpět do křesla, hleděla před se velmi nešťastně, rozevřela mlčky opět vějíř a dívala se napnutě se zachmuřeným čelem na pestrá zvířata.

Ondřej viděl, že kněžna Gagarinová již stěží jen výbuch hlasitého pláče zadržuje; podal jí tedy rychle rámě a odvedl ji k tanci.

„Ó ta hofmistryně!“ pravila mu cestou kněžna. „Jak ji nenávidím. Je zrovna tak bezcitná jako hloupá. S tímtéž bezvýznamným obličejem a tvrdým, lhostejným hlasem pronásleduje Kateřinu po celý rok. Učiňte si o ní pojem dle toho, co vám nyní povím. Když byl otec velké kněžny zemřel a tato jej oplakávala, nechala si to paní Čoglokova po celý týden líbit; ale na konci týdnu pravila jí s toutéž poklonou, kterou jste právě viděl, že císařská výsost již dosti slz vyronila, a že by další truchlení budilo nelibost jejího veličenství, poněvadž otec její výsosti korunovaným králem nebyl a pro nekorunovanou hlavu že ruské velké kněžně déle osmi dnů truchliti se nesluší.“

„Oh nikdy, kněžno, nebyl bych věřil, co jsem právě viděl a slyšel,“ pravil smutně Ondřej.

„Ach pane, nemáte ani tušení, co paní moje trpí!“ naříkala kněžna. „Jak smutný jest její los! Nedoznává než surovostí od velkého knížete, malicherného týrání a pichlavých slov se strany jejího veličenstva, a k tomu ji pronásleduje ještě stálá hloupost paní Čoglokové a steré klevety tajných i zřejmých špehů. A jakou má náhradu, jakou útěchu za to všechno? Snad arlekynády Lva Naryškina, anebo lichý lesk toho dvora?“

„Ubohá!“ zabědoval Ondřej.

„Ubohá!“ opakovala kněžna.

A místo tance hleděli oba z protějšího úhlu za skupením vzácných květin na velkou kněžnu, jak stále rozjímala nad svým vějířem, naslouchajíc zdánlivě paní Čoglokové. Konečně přišel nejapný balet a dospěl jako každé jiné trápení ke konci. Velká kněžna Kateřina Alexejevna odebrala se do svých komnat a kněžna Gagarinová jí následovala. Ondřej přesvědčiv se, že i Agraféna a její otec již byli odešli, neměl žádného dalšího interesu a také ples opustil.

Byl tak rozčilen, že by ve voze nebyl ani vydržel; zahalil se tedy těsně do kožichu a ubíraje se pěšky domů, hledal ochlazení podél ledem pokryté Něvy.

„Velký bože!“ rozjímal, jaký to krutý osud! Spojovati v sobě tak šťastně tolik krásy, ducha a dobroty a býti přikována k tak smutnému životu, plnému snížení a žalu jako Andromeda ke skále, býti v žertvu vydána, jako tato žena, hroznému draku — nenávisti! Kateřina a nenávist! Jaká to převrácenost lidská, pojiti blahé její jméno s pojmem tak strašlivým! A že v skutku možné, ona aby odsouzena byla takto celý živo' svůj trávit, celý život svůj obětovat, takřka krůpěj po krůpěji v boji s nízkými a malichernými duchy svého okolí?

Anebo zjeví se duši její někdy spásný duch, který naučí ji zapomenouti v blahu útrap všelikých — — Nedomyslil, neměl k tomu odvahy. Vzdychl z hluboka. „Spásou je láska v čiré pustině nenávisti," šeptal mu jakýsi tajný hlas z nitra srdce. Ondřej se zachvěl. Zahleděl se zamyšleně do šedé oblohy, na kteréž velký měsíc se leskl, tiše nad sněhovou spoustou plynoucí.

„Nikdy jsem se žádné bytosti lidské tak neobdivoval, nikdy jsem žádné tak nelitoval jako jí," šeptal sám sobě, ale náhle rozpomenul se na Agrafénu i zdálo se mu, že před ním stojí s vyčítavým okem. Cítil podivnou jakousi nespokojenost sám s sebou a nevěděl ani proč. Začal se sám před sebou omlouvat.

„Co jsou výpary chorobné fantasie, jako vidiny bledé oné dívky, proti nelítostné skutečnosti, jakou Kateřina snáší! Jaké jsme byly děti, já i ona, že jsme slova rozdrážděné obraznosti pološíleného včelaře považovali za výroky zdravého, ba nadlidského rozumu! Nevím sice, co jí pověděl a jaký úkol jí uložil, ale rozdíl mezi snem a skutečností Agraféna sezná zajisté brzy. Vzduch města tohoto a ruch při dvoře učiní ji tak střízlivou, jako mne, a bude veta i po jejím tajném žalu!"

A opět vrátily se myšlenky jeho ke skvělému, mocnou krásou zářícímu obrazu trpící manželky nesoucitného Petra. Opět jako na plesu opanovala celou jeho duši, opět zapomínal celého ostatního světa.

Ani nehleděl kudy kráčí, a octnul se pojednou u samého kraje řeky. Ale náhle se zastavil. Na břehu byla vysoká kupa průhledného ledu, třpytícího se v tiché záři měsíce, a proti ledové kupě, zahalen v dosti lehký pro toto podnebí plášť, podepíral se jakýsi muž — zdálo se, že byl usnul.

Ondřej ho zatáhl za plášť.

„Což nechápete," pravil mu udiven, „že lze usnouti zde k věčnému spánku, že jste v nebezpečí umrznout?"

Postava zvedla obličej a měsíc zasvítil jí v plnou tvář: byla krásná a pravidelná, osmahlá sluncem jihu, a dlouhý vous byl stříbrem prokvětlý. Neznámý muž hleděl chvilku zamyšleně lesklým, tmavým okem na Ondřeje.

„Mne varujete před nebezpečím?" pravil s klidným úsměvem, „proč pak svého, mnohem vážnějšího nebezpečí tak málo dbáte?"

Ondřej sáhl na kord — místo bylo velmi pusté — a ohlížel se, odkud by mu nebezpečí jaké mohlo hrozit. Ale kolem a kolem bylo hluboké ticho, vše dřímalo železným snem v náručí tuhého mrazu. Cizinec položil lehce ruku Ondřejovi na rameno.

„Nehledejte nebezpečí, před kterýmž vás varuju, mimo sebe," pravil tiše a důtklivě; hledejte je uvnitř svého srdce. Myšlenky člověka jsou jako řeka, plná vírů a skalisek. Neplavte slepě proudem, řiďte pevnou rukou kormidlo své lodi — než vás proud uchvátí."

Na to pokynul mu lehce rukou a vzdálil se. Ondřej zachytil ho za řasy dlouhého pláště.

„Kdo jste, a co mi chcete?" ptal se všecek udiven.

„Chci vás varovat."

„Před kým?"

„Před vámi."

„Kdo jste?" ptal se opět Ondřej.

„Co na tom záleží?" zněla odpověď a cizinec opět se vzdaloval.

„A vy že znáte moje myšlenky, vy že jste uhodl o čem přemýšlím?" volal Ondřej rozčilen a chvátal za ním.

„Vždyť to vidíte, ježto jsem vás před nimi varoval!"

„Stůjte!" volal Ondřej, „stůjte a odpovězte mi!"

Dohonil cizince a zadržel ho pevně za rameno.

„Nepustím vás," dodal, „nepustím, dokud mi neodpovíte na vše, oč se vás budu tázat."

„Bláhový!" pravil tiše a klidně cizinec a dotknul se lehce čela Ondřejova. V tom okamžení ucítil Ondřej, jakoby mu mráz byl projel údy, zatřásl se silně a pustil, jako ochromen, rámě cizincovo. Slabost jeho trvala arci jen okamžik, ale cizinec byl se za ten krátký čas o několik kroků vzdálil, a než se Ondřej tak dalece zpamatoval, aby ho znova mohl následovat, zmizel za ohromnou kupou sněhu a ledu mezi břehem a vchodem do ulice nahromaděné. Ulice byly osvětleny plným měsícem, ale nikde nebylo ani stopy člověka, a všechno hledání bylo marné. Rozechvěn tímto podivným, nepochopitelným dobrodružstvím, odebral se Ondřej konečně po dlouhém hledání domů.

IV.

Pošmurné šero zimního rána vnikalo již do komnaty, když Ondřej jen málo občerstven krátkým a nepokojným spánkem, záclony své postele odhrnoval. Usedl na loži a přejel si horké čelo rukou, jakoby chtěl zaplašiti nějaký zlý sen.

„Při světle denním," pravil si, „vyhlíží vše docela jinak. Noc, obzvláště noc lunná, dodává každému předmětu i sebe všednějšímu jakéhosi tajuplného vzezření. Jak mohl jsem jen na okamžik myslit, že člověk ten uhodl mé myšlenky? Viděl mne pohrouženého do hlubokého rozjímání, že ani jsem cesty nedbal, a ztropil si ze mne smích; náhlé moje zachvění, tak nepochopitelné, bylo nejspíše silné nastuzení, jehož účinek ještě nyní cítím. A medle, jaké pak měl jsem myšlenky nebezpečné? Porovnával jsem v duchu čarovný zjev velké kněžny s ostatními ženštinami na plesu, a zdálo se mi, že je Kateřina předčila spanilostí všechny. Je-li v tom něco nebezpečného či trestu hodného, pak mám celou petrohradskou společnost za spoluvinnici, neboť tento náhled můj byl náhledem všech!"

Pokrčil ramenem a zazvonil na svého komorníka; tímto titulem honosil se starý sluha nevolník, kterýž ho byl s dovolením knížete do města následoval; starý Ilja byl Ondřeje co dítě na kolenou hýčkal, znal matku jeho ještě co dítě, a Ondřej byl v jeho očích posud „malý Andruša", jehož vší silou duše milovati za nejprvnější měl povinnost.

Ilja byl dnes nad míru vesel a mezi tím, co Ondřejovi při strojení pomáhal, vyptával se na včerejší ples a naslouchal vypravování Ondřejovu s jakýmsi schytralým úsměvem, jakoby by byl říci chtěl: To vše je dobré, ale vyhýbáš se mi povědět, co jsem dávno již sám bez tebe uhodl." Ondřej zpozoroval to již záhy, neboť starý Ilja byl člověk, jehož „schytralosti" na dvacet kroků byly zjevné.

„Co máš zase?" ptal se Ondřej. „Co znamená to mžourání?"

„Ah však vy víte, však vy víte!" usmíval se Ilja. „Povídáte mi o všeličem — — ale o té jedné, o té zvláštní . . . nepovídáte ničeho."

„Co tím myslíš?“ ptal se překvapen Ondřej a krev se mu hnala do obličeje, ač sám ani nevěděl proč.

„Oho! Uhodl jsem!“ těšil se starý Ilja. „Nu, mám pro vás zprávu radostnou. Již před hodinou přišla stará jedna Tatarka, zahalená v hustý závoj, skrze který moudré a živé její oči svítily a žádala si s vámi promluvit. Dle bohatého kroje je služkou nějaké vznešené dámy. Oj! pomyslil jsem si, toť posel lásky, ta bude Ondřeji Nikolajeviči vítána. Proto uvedl jsem ji také do salónku a umístil vedle dobrého ohně!“

A Ilja, celý šťastný nad vlastním ostrovtipem, mnul si radostí ruce a hrnul se ze dveří, příliš skromný, než aby vyčkával zaslouženého obdivu pro nevšední svůj dar kombinační.

Ondřej spěchal do salónku. Tatarka seděla u ohně, do něhož hleděla s pravou orientálskou vážností. Poklonila se hluboce, když byl Ondřej vešel, majíc dle způsobu východního ruce křížem na prsou složené, avšak zůstala pod závojem.

„Čeho si žádáš?“ ptal se Ondřej poněknd rozpačitě.

„Posílá mne moje paní,“ odpověděla Tatarka, pronášejíc ruštinu s lahodným přízvukem svého lidu.

„A kdo je paní tvoje?“ ptal se Ondřej a srdce mu počalo mocně bušit.

Tatarka neodpovídala; rozhlížela se teprv kol kolem, jsou-li opravdu sami, pak přistoupila těsně k Ondřejovi, vyňala něco blýštícího se jako zlato ze záňadří a držela mu to v dlani před oči. Ondřej zbledl poněkud — cítil se nesmírně sklamána. Na první pohled poznal v ruce Tatarky onen zlatý peníz, jež mu byla Agraféna na pokraji v lese při loučení okázala, peníz, o kterémž mu byla pravila, že bude znamením jejího poselství.

Tatarka uschovala tiše peníz a vzdychla z hluboka; bylať bystře výrazu tváře Ondřejovy porozuměla.

„Nuže rychle, pověz co mi vzkazuje tvá paní?“ ptal se Ondřej po přestávce.

Tatarka kývla hlavou a vytáhla mlčky list. Byla zatím na několik kroků od Ondřeje odstoupila, a on vida list v její ruce sáhal pomalu po něm, ale nepřiblížil se, aby jí rychle písmo odňal.

„Nejste, pane můj, dychtiv seznati obsah mého poselství,“ pravila smutně Tatarka a ruka s listem, kterouž mu byla vstříc pozvedla, klesla jí nazpět k boku.

„Dej,“ pravil Ondřej zahanben a chtěl jí dopis odejmouti.

„Oh Agraféno, ty zlatá moje duše!“ volala Tatarka, „ty's nesklamala se! Ty nejsi milována, kde s takou horoucností miluješ!“

Zalkavši takto pod závojem podala stařena rychle psaní a odkvapila tichým ale spěšným krokem z komnaty, nečekajíc ani na jediné slovo odpovědi.

Ondřej vrhl se do křesla a hodil nerozpečetěné psaní na stůl. Cítil se velice nešťastným. Cítil zřejmě, že Agraféna nikdy nemiloval, že se byl klamal pojmenovav své přátelství k ní a náklonnost, ba snad i obdiv její krásy, jménem té vášně, kterouž toliko z doslechu znal, a musil sám přiznati, že v šíleném okamžiku očekával poselství od osoby jiné — od které? Chopil se rychle listu, aby si k této osudné otázce odpověděti nemusil.

Dopis byl krátký.

„Jste volný,“ psala mu Agraféna, „vezměte opět prsten, kterýž jste mi co symbol svého slibu daroval. Ruším sama ten slib a pravím vám: Jste volný. Spalte tyto řádky.“

Ondřej navlékl zlatý kroužek na malík a hodil dopis poslušně do ohně. Nepolíbil řádky její rukou psané, ba nezachvěl se ani, když plameny ničily list její. Každá sokyně mohla býti tímto jednáním spokojena.

Chvilku hleděl na to zádumčivě do ohně.

„Podivné, čeho se služky na vrub svých paní nedomýšlejí,“ pravil si k vlastnímu upokojení. „Tatarka vidouc, že paní její mně píše, hned si namluvila, že ji k tomu láska pobádá. Agraféna konečně sama nahledla, že ono tajemné její povolání a pološílené řeči starého včelaře do říše snů náleží. Ostatně doufám, že se s ní co nevidět sejdu a že všechno se vysvětlí.“

Chodil ještě asi půl hodiny po pokoji, pak dokončil svou toilettu a odejel k velkému knížeti Petrovi, kamž ho povinnost volala.

Vstoupiv do předsíně kabinetu velkého knížete, slyšel hlas tohoto sýpající v největším vzteku.

„Zabiju tě jako psa!“ křičel Petr.

Ondřej zaleknuv se otevřel beze všeho rozpakování rychle dvéře: Petr byl se chopil bičíku a hnal se rozsápaně na muže, kterýž se známkami smrtelného strachu a na celém těle se třesa oběma rukama stolu se držel. Byl to Ital Bernardi, dvorní briliantník, muž s hlavou bílou jako sníh a s ušlechtilou, jemnou tváří. Byl Petrovi přinesl objednané kameny pro Voroncovu, a Petr v špatném rozmaru, nemoha se s ním o cenu dohodnouti, dal se, rozdrážděn neustupností Bernardiho, unésti k nejvášnivějšímu jednání. Již pozvedl divokým máchnutím bičík měře na tvář starcovou, když Ondřej náhle mezi něj a klenotníka vstoupil a bezděky ruku na ochranu Itala pozvedl. Bičík zašvihl a dotkl se říznё jemné jeho ruky, kteráž okamžitě krví se zbarvila. Petr stanul jako zkamenělý a pustil bičík . . . pak pospíšil k oknu, jež rychle otevřel a chladil si čelo o studené tabule.

Bernardi sebral rychle svoje brilianty.

„Pane,“ zašeptal Ondřejovi, „zachránil jste mi snad život, ale zajisté odvrátil jste pohanění od šedin muže počestného. Nezapomenu vám toho nikdy, a kdož ví, nebude-li někdy v moci mé, proukázati vám službu důležitou? Pak spolehejte na mne!“

Než se Petr odvrátil od okna, byl Bernardi zmizel.

(Pokračování.)

Slepci.

(Dumka.)

Vylétli holoubci siví dva nad širou stepí,
vraceli domů se mládci dva na koních slepí;
stařík jeden šedovousý, mládec druhý svěží
kozáků se žuoucích táží, kde jich chaty leží.
Diví se jim diví ženci, známi jsou jim oba,
hádají, jak změniti je krátká mohla doba.
Ráno ještě za mhy šeré na lov povyjeli,
jasné oči, zbraně skvoucí, dobré chrty měli.
Ach nehoda zlá je stihla, o polední právě,
kdy usedli k odpočinku ve vysoké trávě
a skupili zvěř zabitou v pěkných sosen stínu
ze všech stran je obklopilo mračno Tatarínů.
A než šavle vytasili, přivázáni k stromu
čtvero šípů zazvučelo — slepci jeli domů.
A když jeli k rodné vísce povzdychnul si mladší:
„Proč ach vrazi nesrazili naše hlavy radši,
neslyšel bych nářek matčin, otce těžké vzdechy,
zbaven nebyl dívky mladé, bez níž nemám těchy,
jinému-li v náruč klesne, pukne srdce ve mně.“
Odpovídá kozák starší, odpovídá temně:
„Oj což tobě naříkati, klín kdy měkký matky,
otčík čeká milovaný, hlas tě dívčí sladký
černobrvek našich srdce, mládče, ryzí zlato
nevěry ni klamu nezná, láskou-li kdy zňato,
však kdož starce bez rodinky — bojovníka ráno
bezbranné teď děcko přijme, aby netýráno?
srdce moje stokrát větší bolest v nitru hostí,
přece ještě síly zbývá, důvěry v něm dosti,
vždyťtě živo v milé naší Ukrajině
každinké i ptáče v své jak ve rodině.“
Umlk jezdec mladší, stydno v srdci jemu
naříkati více starci ubohému.

Za večera oba šťastně do vsi vjeli
a svůj osud smutný pověděli.
Ukonejšen mladší v klíně matky staré
brzy mužem stal se černobrvky jaré,
starý ale toulá od místa se k místu
a rád každý slyší — slepce banduristu.

B. Čermák.

Sundem.

Obrázek z Dánska. Nakreslil *Jos. Wünsch.*

Je časně zrána.

Severními vraty přístavu kodaňského žene se mohutný parník. Veselá společnost Dánů, Němců a Angličanů rozhostila se po sedadlech na palubě jeho rozestavených. My uvelebíme se zatím na vysoké, železnými pruty omřížené verandě u prostřed lodi. Odtud máme vyhlídku nijak neobmezenou.

Po levé straně naráží moře až k samým valům citadely kodaňské, po pravé pak z vln vynořují se menší pevnůstky: Lüneta a Tre Kroner, jedna za druhou tiše jak nevinná jehňátka. Kodaň zůstává daleko za námi. Jsme v Sundu, jenž přes tu chvíli vždy více se šíří.

Míříme k severu. Parník náš drží se východního břehu sjelandského. Po pravé straně zůstává západní břeh švédský posud ve vzdálenosti až příliš „slušné“. Jen mlhavý pruh při samé hladině mořské se táhnoucí prozrazuje pevninu švédskou.

Opět a opět obrací se oko naše k blízounkým břehům sjelandským, které při výtečném osvětlení ranním jednu krásu svou za druhou před námi rozvíjí, jakoby nás pozývaly: Patř a obdivuj se!

Zde při samém břehu vine se „Strandvei“, pěkná silnice pobřežní a opodál rozloženy zámky a nesčíslné letohrádky velmožů kodaňských: brzy nesměle z temných hvozdů bukových vykukují, brzy zas v plném vědomí královské své nádhery s pahrbků pyšně shlížejí k chudobným chýžkám dědinek rybářských, jež tu i tam lemují břehy tichých zátok.

Toto rychlé střídání se krajinek a rozhledů vždy nových, vždy utěšenějších dodává východním břehům sjelandským půvabu nevšedního.

Hle tam právě jakoby vítal nás Charlottenlund, letní to residence korunního prince dánského. Stojí uprostřed temné bukoviny. Obyvatelé hlavního města letního času pro zábavu velmi hojně sem si vycházejí.

Dále ukazuje se lázeňské místo Klampenborg. Táhne se dílem oborou, dílem po svahu pahrbku, na jehož úpatí při moři viděti rybářskou vísku Taarbek. Klampenborg založen teprve asi před 30 roky, ale pro krásnou a zdravou polohu svou a pro pohodlné zařízení a vybrané koncerty stal se brzy oblíbeným útočištěm nešťastných smrtelníků, kteří při všech pokladech svých umírají — dlouhou chvílí.

Za lázněmi táhne se obromný bukový les s hojnými stády rozmanité zvěře divoké. Je to „Obora“ a uprostřed ní postaven malý hrádek lovčí, tak zvaná „Eremitage“.

Překrásné hvozdy Obory lákají v lůno své radovánek chtivé obyvatelstvo dánské metropole. Vrchole dostupují nenucené radovánky národní hlavně kolem Pahrbku oborového a kolem Pramene Piilina. Pramene toho užívalo se dříve co vody léčebné a pověra lidu i na Sjelandě hlavně noci svatojanské zázračnou moc připisuje. Nyní čisté vody jeho hojně užívají — ovšem jen „incognito“ — opatrní hostinští z cechu sv. Michala k tomu, aby lihoviny, jimž Dánové bez toho až příliš holdují, staly se méně škodnými.

Neb od sv. Jana do konce července v tichých lesích těch pojednou rozvíjí se pestrý obraz národního života dánského, na vídeňský Wurstelprater a nebožku — bohudík! — Hvězdu pražskou nemálo upomínající. Přes noc povstává tu nové, nevídané město bud a stanů, zde umělci všeho druhu, krasojezdci, eskamotéři a t. d., zde kolovrátky, trubky, pěvci a pěvkyně dorážejí na sluch, zde ukazují a produkují se divoká zvířata, psi, opice i — lidé. Kodaň co rok tisíce a tisíce svých obyvatelů sem vysílá a ani král sám a dvůr nikdy neopomenou národních slavností těch se súčastniti.

Dále při samém břehu vystupuje zámek Skodsborg, oblíbené to letní sídlo mnohých králů dánských.

Za Skodsborgem leží tichá dědinka Vedbek. Pozorujeme, že Sund se byl značně již súžil. V obrysech vždy jasnějších a určitějších vynořují se ze Sundu břehy

švédské. Právě proti Vedbeku švédská pevnost „Landskrona“ odráží se od zeleného pobřeží.

Před námi skoro uprostřed Sundu, jakoby zadržeti chtěl mocné jeho proudy, vypíná se švédský nyní ostrov Hveen, kde přes dvacet let v tiché práci vědecké žil muž, jenž byl i ozdobou královské naší Prahy. Král Frederik II. astronoma Tychona k sobě povolal a osamělý tento ostrov sundský mu daroval, by zde v zátiší pracím svým astronomickým mohl se oddati. Zde 8. srpna 1576 založena a stroji výtečnými opatřena hvězdárna Uranienborg, kde Tycho pak ve středu svých žáků mnohá pozorování slunce, měsíce a jiných hvězd konal navštěvován jsa od učenců, od krále Frederika vysoce ctěn a štědrými dary obsypáván. Však po smrti krále toho mnoho bylo mu snášeti příkoří od lidí, jichž rozum nestačil uznávati zásluh slavného hvězdáře. Tu viděl se Tycho de Brahe nucena i s rodinou svou vlast nevděčnou opustiti. Teprve r. 1599 povolán jest od císaře Rudolfa II. do Prahy a skvělým platem opatřen. Však již po dvou létech tu zemřel a v chrámu týnském pochován jest. Však i Hveen po krátkém čase úplně je zpustošen a vypravuje se, že výtečné nástroje Tychonovy rozbity jsou a že dělo z nich ulito. Uranienborgu, astronomického observatoria Tychonova, viděti nyní již jen zbytky pranepatrné.

Vždy dále k severu letí naše loď. Již více než dvě hodiny tomu, co pozorujeme měnící se břehy dánské. Oko umdlévá konečně. Lodí málo po Sundu. Jen tu a tam některý parník špinavý ohon konře za sebou vleče. Plachetních lodí směrem naším se beroucích velmi málo jsme byli předhonili. Proti nám však ani jediná nepluje. Vane totiž jižní vítr a to dosti prudký. Tu plachetní lodi ze severu do Sundu vplouti nemohou, nýbrž čekají opodál, až vítr se obrátí. Hovorný kapitán silně doufá a nevím již, kterým svatým dánského nebe se dokládá, že co nejdříve vítr pojednou „přeskočí“.

Nemám proč mu odporovati; raději v blahé naději, že tak skutečně také se stane, sejdu do restaurace, neboť již dlouho pozoruju, že svižný vzduch mořský zažívání velice podporuje.

Hola! V salonu restauračním zvučno a veselo. Rázně pojídá se a popíjí u dlouhé tabule, na níž nejrozmanitější „plody moře“ rozestaveny jsou v malebných skupinách. To láká, nelze odolat. Rychle i ty přisedni a poživej, co hrdlo ráčí. Ohlížet se a počítat, co a kolik's snědl, nemusíš. Ať jíš, co jíš, vyklopíš tolar. Trochu více neb méně — na tom tu nesejde. A proto čiň se, seč jsi.

Posilněni vystupujeme pak opět na palubu a odtud opět na své staré stanoviště. Ha co to? Fičíme proti větru!

Kapitán dobře byl prorokoval: za tu krátkou půlhodinku jižní vítr rychle přešel v severák.

Jaká to změna na Sundu! Jaké to divadlo!

Dříve jen tu a tam nějaká loď se objevila: teď celá loďstva ohromná, zajisté ku 200 lodí, jimž dříve odporný vítr nedal do Sundu vplouti, letí proti nám. Zde Rus, tam Švéd, opodál Francouz, po pravém boku Amerikán — a tak skoro na hodinu zdélí bystré a cvičené oko kapitánovo rozeznává vlast každé lodi.

Jaký to rozhled!

V pravo, v levo, těsně u naší přídy a dále k severu do nedozírna daleka lodi v rychlém letu, v plných rozepjatých plachtách, lodi nejrozmanitějšího útvaru, sestrojení, velkosti a barvy, tu štíhlý šuner lehce jak nejelegantnější tanečník vznáší se nad vodami, kdežto mohutný trojstožár podle něho vážně rozráží modravé vlny Baltu. Rychle hledítko k ruce a nahlížejme blíže do každé lodi blížící se, vzdalující se — počítejme lana u hlavního stožáru a marináře, kteří jak veverky nahoru dolů a po rahnech šplhají — kapitán na zádi stojí, hlásnou trubku v ruce, vždy nové dává rozkazy a vždy nové plachty se rozvíjí a loď rychlostí tím větší dále ubíhá. To loď nám nejbližší, za ní druhá, třetí — čím dále tím menší — však na půl hodiny vzdálenosti vidíš jen všeobecné obrysy — na hodinu, na dvě pak již jen vrchní část plachet co bělavý obláček.

Bum! — duní rána dělová a od břehů švédských temně se odráží. Toť pozdrav nějaké lodi válečné.

Bum! — nová rána co odpověď s baterie Kronburské.

Teď jsme právě uprostřed velikého loďstva k jihu mocně se deroucího. Tak četnou, živou a rozmanitou pasáži na moři viděti jen na tomto místě Sundu. Něco podobného děje se sice také v Kanálu mezi Francií a Anglií a u Gibraltaru mezi Evropou a Afrikou. Ale Kanál je třikrát, úžina gibraltarská pak šestkrát tak široká jako Sund na tomto místě: zde tedy celý ten pestrý život námořní na nízkém pruhu soustředěn jako nikde jinde na celém snad světě.

Skutečně nalézáme se právě na nejužším místě Sundu. Oba břehy, dánský i švédský, jasně vidíme před sebou.

Po levé straně vybíhá Helsingör s pevností Kronborgem daleko do moře, jakoby cestu chtěly nám zaskočit. Po pravé straně pak právě proti Helsingöru bělá se švédský Helsingborg uprostřed zeleného pobřeží. Mezi oběma těmi městy je Sund nejuzší a má jen as půl sedma tisíce loket zšíří.

Při samých valech pevnosti Kronborgu zabočujeme v levo do přístavu. Kolem přístavu rozkládá se město Helsingör, které již položením svým při nejužším místě Sundu stalo se přirozeným tržištěm mezi Dánskem a Švédskem. Velmi čilý ruch obchodní tu panuje, ač Helsingör má jen něco málo přes 8000 obvatelů.

Kráčíme čistými ulicemi kolem nové radnice slohu gothického. I mnoho konsulátů cizích mocností tu, sídla jejich rozmanitými štíty těch kterých zemí jsou ozdobena.

Dříve často tu sídlívali králové dánští. Zde v Elsinorech v šeré dávnověkosti při dvoře královském Shakespeareův Hamlet krutě mstí nešťastného otce svého, jehož vrah — bratr oloupil o život, korunu a královnu — —

O hrůzo! hrůzo! bezpříkladná hrůzo!
Pud přírody-li znáš, to nestrpíš,
by Dánska lůžko královské se zvrhlo
Krevního cizoložství k pelechu. — —

Koho nelákalo by toto místo historií i pověstí i nesmrtelnou poesií tak proslavené? Kdo by nezachvěl se v nitru duše své procházeje se po temných kobkách kronborgských?! — —

Obehnán je Kronborg několikerými mocnými náspy, příkopy a hradbami. Košatým stromořadím přibližujeme se; než však do vnitř vkročíme, kráčeti je nám po dvou padacích mostech. Nyní užívá se pevného zámku toho na většině co kasárny; dvoru královskému jen něco málo komnat tu vyhraženo. Mimo to nalézá se tu zbrojnice hojně zásobená, mnoho podzemních pevně sklenutých

chodeb a kasemat, kde dle pověsti doposud sídlí strážný duch dánský „Holger Danske“ a kde „bílá paní“ stráži zjevujc se dobou půlnoční.

Hned u samého vchodu v levo se uhneme a temným průchodem vystupujeme na násep, kde vztýčena hlavní korouhev dánská. Je to tak zvaná „Flaggenbatterie“.

Tato Flaggenbatterie je pověstný onen „taras před hradem“, kde Hamletovi se sděluje:

Jsemť otce tvého duch,
na čas odsouzen ku obcházce noční,
a za dne vězen v ohni, až zlé hříchy
za živa spáchané ve mně se stráví
a vyčistí. — —
Šla pověst: spícího mne na zahradě
že uštknul had — —
Věz však, šlechetný june,
had ten, jenž uštknul život otce tvého,
nosí teď jeho korunu! — —
Když v zahradě jsem spal —
v jistý ten čas přikrad se stryjec tvůj
s láhvičkou, plnou šťávy bolehlavu,
a v otvory mých očí vylil jed
ten sžíravý — — —

Víc než 150 stupňů schodů točitých vede nás na věž vysokou, celou tvrz přesahující. Rozhled odtud uchvacuje. Pod námi rozestaven Helsingör a kolem něho malebné břehy sjelandské s letohrádky a mlýny větrnými. Na straně protější vlny Sundu o samé skalí Kronborgu se rozrážející. V pravo přehlížíme Sund až skoro k samé Kodani. Proti nám kupí se zelené břehy švédské a Helsingborg tak blizounko; skoro se zdá, že bychom tam mohli doskočit. Sluneční paprsky lesknou se v okenicích čistých jeho domků. Nad městem pak jako vážný kmet šedé týmě své k nebi povznášejí zříceniny hradu Kärnen. Dále na sever vysoko nad hladinou širošírého Kategatu vyniká předhoří Kullen, holé, beze stromů a křovin, příkré a nevlídné, beze stopy života. Jen vysoký maják tam dobou noční strážné světlo své rozlévá po Kategatu.

Co pevnost váží Kronborg však jen se strany k moři, kdežto na straně protější obstoupen je mnohými vyššími pahrbky, proti nimž, kdyby od nepřátel byly obsazeny, brániti se naprosto bylo by nemožno.

Ale ani po moři nedonášela děla jeho dříve až k samým břehům švédským, takže Sund dříve nebýval úplně uzavřen. Tak ještě na počátku tohoto věku loďstvo anglické dvakrát šťastně tu proplulo: z jara 1801, kdy s loďstvem dánským svedena tu bitva námořní a v podzimku 1807, kdy veškeré loďstvo dánské (jen velikých lodí bylo přes třicet) od Angličanů je zajato, kterýžto skutek násilnický obchod dánský na dlouhý čas úplně zničil.

Zde v Helsingöru od dob, kdy pohasla sláva a moc měst Hansy německé, vybírali Dánové od lodí tu procházejících tak zvané clo sundské, jež ročně až i přes dva miliony dánských tolarů obnášelo. Teprvé r. 1857 vykoupeno jest clo to od všech obchod vedoucích států asi za 52 milionů tolarů. Od toho pak času cla sundského již se neplatí.

Sešli jsme dolů. Prohlížíme si znova upravenou kapli zámeckou se staroněmeckými nápisy a s dobrou prací řezbářskou od německých mistrů pocházející. V některých pokojích královských vystavena je malá sbírka nepatrných obrazů dáských mistrů. Co umění výtvarného se týče, jediného Thorwaldsena vyjímaje, mohou Dánové pochlubit se jen skrovným počtem děl výtečných. Proto rychle procházíme z pokoje do pokoje, nikde se nezdržujíce. Konečně otevřena komnata poslední. Je to pokojík ve věži osmihranné zřízený, nevelíký sice a nizounký, ale z četných jeho okének s rozkoší pohlížíš na Sund a Kategat.

V komnatě té dohrávalo se v druhé polovici 18. věku rodinné drama rodu královského: vězněna tu nešťastná Carolina Mathilda, až na přímluvu bratra svého, krále anglického, propuštěna do Hanoverska zpět se odebrala, kde za tři léta se utrápila.

Odpočíváme tu na pohovce. Vichr otřásá skrovňounkými okénky, zdá se, jakoby chtěl vypravovat bouřlivé děje dánské za Kristiana VII. Dvě osoby přede všemi staví se tu před zraky naše: krásná blondýnka královna Carolina Mathilda a Struensee, co dobrodruh rozkřičený státník dánský a milostník královnin.

O Struenseeovi vypravuje historie, jak z nepatrného městského fysika altonského za krátko stav se miláčkem královým i královniným a vládcem neobmezeným jal se poměry v obci i v státu dánském, jenž za ostatními státy evropskými valně pokulhával, upravovati.

V krátkém čase ne celého půl druhého roku, kdy vládl Struensee, vydal as 600 reformujících nařízení. Však ačkoli skoro všecky opravy ty jediné k blahu národa dánského směřovaly, přec celý národ hlavně kněžstvem poštván, propukl v jeden hlas nespokojenosti proti všem novotám a to i proti takovým opravám, za které Struenseeovi měl býti vděčen.

Ovšem pochybil Struensee nejvíce tím, že národnost dánskou potlačoval a nenáviděnou od Dánů řeč a národnost německou mocí zaváděl. Šlechtu proti sobě popudil tím, že vládu její a moc aristokratického úřadnictva, jež tehdáž v Dánsku ve všem vrch mělo na ujmu lidu, chtěl zrušit. Odpůrce ne méně nebezpečné měl pak i mezi kněžstvem, jež pro vydání tolerančního patentu vykřičelo ho co nemravu a neznaboha.

Tak zosnováno proti Struenseeovi spiknutí, jehož duší byl pokrytecký pobožnůstkář a někdejší kandidát theologie Guldberg, muž to právě tak vládychtivý jako prohnaný.

Král Kristian VII. postrašen vydal rozkaz, aby Struensee i královna byli zatčeni.

Struensee, když při vyšetřování vynuceným vyznáním svým čest královninu ve veliké podezření byl uvedl, odpraven 28. dubna 1872 i se soudruhem svým Brandtem.

Královna Carolina Mathilda však rozhodně odmítala vše, co jí i Struenseeovi za vinu se kladlo. Výpovědi ze Struenseea dříve vynucené svědčily sice proti ní; než to nestačilo, aby s králem mohla býti rozvedena. K tomu potřebí bylo jejího vlastního přiznání. Proto v tomto vězení na Kronborgu tak dlouho soužena, až konečně sklíčena podepsala listinu, kde nepřátelé její sami sepsali celou řadu provinění. — To dálo se zde. Tato tichá světnička vídala horké slzy, slýchala hluboké vzdechy nešťastné královny. — — —

Malou půl hodinu severně od Helsingöru při samém moři leží lázeňské místo Morienlyst uprostřed pěkného parku, do něhož od Helsingöru vede stinné stromořadí.

Morienlyst byl původně královský letohrádek. Vystavěn je v minulém věku v nejčistším slohu copovém a nádherně zařízen. Bedřich VII. daroval jej vojenským

vysloužilcům. Z fondu invalidního pak koupilo jej město Helsingör, jelikož dobře dovedlo oceniti výhodnou místa toho polohu. Tak povstaly tu lázně mořské, jež honositi se mohou zařízením právě královským.

Mimo slavné lázně má Morienlyst i tu znamenitost, že se tam hrob Hamletův ukazuje — duším věřícím. Není sice hezké, vztahuje-li se pikantní tajemství na forum veřejnosti, ale jisto je, že ještě před 30 lety o hrobu takovém zde nebylo ani dechu ani slechu. Přicházelo sem však mnoho cestujících, kteří zde jakož i v celém okolí helsingörském po hrobu Hamletově pátrali. Helsingöršti jsou lidé patrně dobří. Ustrnuli se tedy nad těmi poutníky a aby dlouhého, obtížného a marného hledání jim uspořili, udělali jim tu v odlehlém místě zahrady — „hrob Hamletův". Tím beze žertu odpomohlo se skutečné, „dávno cítěné potřebě". Helsingöršti dobře vědí: mundus vult decipi, ergo — — postavili u vchodu zvláštního kasíra, který vybírá marku vstupného k hrobu Hamletově.

Plať a mlč. Ve stínu stromů košatých dostoupíš místa povýšeného, kde u zdi zahradní prostý kámen značí místo, kde — — —. Žádný nápis nehlásá jméno nešťastného prince — a něco moudřejšího nemůže věru ani činit. Posvátné ticho panovalo kolem, — dokud jeden z navštěvovatelů pohlížeje na druhého jako římský haruspex ve srdečný nepropukne smích. V Čechách říká se: — — a kdo tomu věří, platí šesták! — Zde platí se marka.

Z Helsingöru vlak za několik minut zanese nás do městečka Fredensborgu k líbeznému jezeru Esromskému, jež v severním cípu Sjelandu táhne se míli zdélí a asi půl míle zšíří. Kolem temné hvozdy, jež v tichých jeho vodách zádumčivě se shlížejí. Při samé ohradě parku, v jehož středu královský letohrádek vystavěn, dostoupili jsme břehů jezerních. Zde uprostřed kráných rolí velký jednopatrový dům. Majetník jeho, baron . . . . ., někdejší kapitán s úslužností právě dánskou přichází nám v ústrety a na sklenici vína nás zve. Kdo by odřekl?

Sklep tam na jezeře Esromském výtečně je zásoben. Hostitel sám je společník veselý, jenž viděl kousek světa. Smlouváme se v němčině, již on tak roztomile láme, jako všechny ostatní čelnější jazyky evropské.

Vypravuje, že statek tento je dědictví jeho po otcích. Toho že za žádný peníz se nevzdá. Královna veliké sumy mu za něj nabízí, jelikož by pozemky těmi park královský s jezerem se spojil a tak nemálo ještě získal. Ale kapitán že ne: to dědictví po mých otcích, — královna chtít koupit, — ale já ne prodat, — zde já být král, — na jezeře mít svou vlajku a své čluny! — Já neprodat! — —

Provádí nás krásným parkem Fredensburským. Zde stromy najdeš tak lahodné formy a dokonalosti bezúhonné, že bys každému z nich po dlouhý čas obdivovati se mohl co dílu uměleckému.

Zvláště pozorny nás činí kapitán na tak zvaný Normansdalen — údol Norvegů — uprostřed parku. Jest to nevelíké temné údolí, jehož boky stinnými stromy jsou porostlé. Kolem do kola pak na podstavcích rozestaveny jsou veliké sochy z kamene vytesané, jimiž rozmanité kroje a stavy obyvatelů rozličných krajin Norvežských a ostrovů Färských se představují. Jest to jakés národopisné museum zahradní. — Temno, ticho kolem. Skoro se zdá, jako bys chodil říší duchů, ve stínu někdejší slávy a moci dánské. — —

Fredensborg — zámek míru — ve slohu chrámu Konkordie vystavěn je r. 1720 na památku míru se švédským králem Karlem XII. uzavřeného.

Hlavním vchodem vstoupíš do ohromné síně, jež všecka patra prostupuje a nahoře kopulí je překlenuta. Uprostřed výšky síně té jde pavlačka, z této pak chodby vedou do hořeních místností. Stěny síně velikými malbami k míru tomu se táhnoucími jsou ozdobeny. Ve dvoře zámeckém postavena bohyně míru, jež bohužel nevyšla z požehnaných rukou Thorwaldsenových.

Na podzim velkolepé honby dvorské zde se odbývají. Co letní sídlo královské nevyniká Fredensborg sice nikterak nádherou a přepychem, ale park jeho zajisté je překrásný a výhlídka odtud do okolí, po jezeře Esromském a po černých hvozdech kolem jezera je rozkošná.

Neradi loučíme se s utěšeným tím sídlem míru a klidu. Hledáme cestu k nádraží.

Za nedlouho — o osmé večer — odjíždí vlak. Po desáté dorazíme do Kodaně.

Z lesních stínů.

Noveleta od *Otakara Jedličky.*

(Dokončení.)

Starý hajný se zamlčel a mozolovitou rukou setřel si slzu z oka. Posilniv a zahřáv se pak douškem slivovice z čutory, již jsem mu nabídl, pokračoval u svém vypravování dále.

„Poranění polesného bylo velmi těžké a dlouho zápasil se smrtí; konečně ale přece silné jeho ústrojí tělesné zvítězilo a zas se uzdravil. Barták byl sice na dlouho odsouzen, ale valně mu při přelíčení pomohlo svědectví polesného, jenž hleděl celý výstup vylíčit ve světle co možná nejmírnějším, maje za to, že Barták ztrátou choti své již dosti těžce jest potrestán. Na památku nešťastné této události postaviti dal pak na místě, kde byl raněn, kříž. Když Barták trest svůj přestál a domů se vrátil, nastal v životě jeho rozhodný obrat. Vrátilť se z vězení skutečně ve všem úplně změněn a stal se z něho zcela řádný hospodář. Ručnici snad od té doby neměl ani v ruce a místo o pytlačení staral se nyní skoro výhradně jen o vychování své dcery, z níž se vyvinula dívka skutečně vzácné krásy."

„Viděl jsem ji předvčírem, když jsme se s panem polesným stavili na Doubravce!" pravil jsem žasnoucímu starci.

„Jakže? Pan polesný že byl na Doubravce?" divil se hajný právě tak upřímně, jako se tomu divila dříve polesného paní.

„Ovšem že byl. A což je na tom tak zvláštního,

že se tomu tak nesmírně divíte?" ptal jsem se starce, jemuž ta návštěva v lesní krčmě nešla nikterak do hlavy.

„On je v tom kromě toho postřelení nad lomem ještě jiný háček —" vysvětloval mi hajný, když se byl dost navrtěl hlavou. — „Řekl jsem již, že se z dcerušky Bartákovy vyvinula panna, která by zajisté i v městě našla sotva sobě rovné a vy, mladý pane, když jste ji viděl a znáte také ty slečinky z města, dáte mi zajisté v tom za pravdu. To také uznával pana polesného syn, jenž byl zatím vyrostl skutečně ve velmi švarného junáka, na nějž mohl být pan polesný co otec pyšným. Bylo se věru radost naň podívat, když se vrátil z lesnické školy a nastoupil úřad příručího u svého otce. Pěkná myslivecká uniforma byla na štíhlém jeho těle jakoby ulita, a když tak šel lesem, maje lesklou dvojku na rameně a zelený klobouček pérem tetřeva zdobený na hlavě, tu věru i mně samému staré srdce v těle zaplesalo potěšením. Otec měl ho také rád, že byl by bez něho téměř ani kroku neučinil a matka — ta v něm jenom žila. Její Hubertek byl jí celým světem. Avšak netoliko jí, nýbrž i — Bartákovic Lidunce. On zalíbil se jí a ona jemu a to víte, jak to bývá, že láska dvou mladých lidí neptá se nikdy na to, co tomu řeknou rodiče. Starý polesný s Bartákem od oné osudné noci, kdy proti sobě stáli s úmyslem vzájemné vraždy, nemluvil a nikdo mu také smutnou událost tu ani nepřipomínal. Bylť si polesný velmi dobře vědom, že sám také při onom výstupu se přenáhlil a že Bartákova žena zaplatila noc tu smrtí, dotklo se ho velmi bolestně. Jest také od té doby na lesní zloděje pytláky mnohem mírnější a tím i na sebe opatrnější. Proti Bartákovi však, jemuž někdejší jeho nevázaný život každý již odpustil, zachoval polesný dosud hněv v srdci, ani ne snad tak pro ono poranění, jako spíše proto, že tak dlouho nás při svém pytlačení měl za blázny. To mu co starý myslivec nemohl a nemůže nikterakž odpustit, kdyby již i na onen nešťastný výstup, kde by se byl málem stal Barták jeho vrahem, chtěl zapomenout. Výstup onen byl dle náhledu jeho dosti již zvážen smrtí ženy Bartákovy a jeho uvězněním, to ale, že tak dlouho nechal nás na sebe číhat v lese a že nám pokaždé upláchl, tropě si z nás ještě posměch, aniž bychom se mu byli mohli dostat na kloub, to bylo v očích polesného hříchem neodpustitelným a člověk, který má jen trochu myslivecké krve v těle, nesmířitelnost tu také si dovede vysvětlit a ji omluvit. Na to se ovšem Hubert ani Lidunka neptali; což jim bylo po tom, co otcové mezi sebou měli, oni žili jenom sobě, přilnuvše k sobě s celým ohněm mladistvých srdcí, roznícených žárem první lásky a neznajících žádných překážek, žádných nemožností. U kříže na místech, kde jich otcové stáli proti sobě co nepřátelé se smrtonosnou zbraní v rukou a kde otec Hubertův sražen ranou otce Lidunčina kráceje klesl k zemi — na místech těch scházeli se oba milující, aby potěšili se na vzájem sladkými hubičkami a aby ve vzájemné důvěře upevnili se svatými sliby nezlomné věrnosti. Dlouho nevěděl nikdo o milostném svazku srdcí obou těchto mladých lidí, avšak jakož nezůstane nic pod sluncem utajeno, tak doslechli se konečně jak otec Hubertův tak i starý Barták o lásce dětí svých. Polesný, nemoha zbaviti se dávného svého předsudku proti Bartákovi, rozhodným spůsobem zakázal synovi všecky další schůzky s Lidunkou a také Barták, znaje tvrdou hlavu polesného, hrozil Lidunce, že užije proti ní všech práv otcovských, opováží-li se ještě jednou s Hubertem promluvit. Smutné nastaly nyní chvíle oběma milujícím; já věděl dobře o zákazu pana polesného, přece jsem ale přijímal a dopravoval psaníčka od Huberta Lidunce a naopak; byloť mi těch ubohých lidiček líto a kromě toho jsem si myslil, že snad přece jednou pan polesný se dá uprosit a svolí k tomu, aby si Hubert Lidunku vzal, když je to tak spořádané a hezké děvče a kromě toho starý Barták od té doby, co vrátil se z vězení a žil co řádný hospodář, zachoval si také již hezké jmění, jež neodkáže nikomu jinému, nežli své jediné dceři. Kdyby se ti mladí vzali, bylo by podle mého náhledu všecko mezi oběma rodinami usmířeno, vyrovnáno a odpuštěno. Pan polesný byl ale jiného náhledu. Střežilť od té doby syna při každém kroku a jakož byl zvyklý žádat od svých podřízených slepou poslušnost, tak jí žádal nyní i od svého syna. Na neštěstí byli oba milující zase jednou spolu viděni, polesný se o tom dozvěděl a oheň byl na střeše. Mezi otcem a synem došlo k tuhému výstupu, jehož následek byl ten, že Hubert — odešel z domu. Polesný, ačkoliv syna svého upřímně miloval, nechal jej odejít, nedbaje pláče matčina a od té doby nesmí se mu nikdo o tom ani zmínit, že syna vůbec má. Jest v tom ohledu nesmírně dráždivým a každého příkrým spůsobem odbude, ačkoliv každý ví, že v sobě lásku otcovskou násilně přemáhá. Kde Hubert nyní mešká, neví u polesných nikdo, snad ani matka ne. Odešel a od té doby nedal o sobě zprávy."

Pochopoval jsem nyní, proč polesného choť tak často beze vší zřejmé příčiny dává se do pláče a proč při tom muž její ihned vždy odchází, aby slz těch neviděl.

„Lidunka od té doby, co Hubert zmizel stále churaví a nevrátí-li se ten hoch brzy, nechci se sázet o nic, že ji co nevidět nevynesou za matkou na hřbitov," doložil stařec. „Kdyby ji pan polesný blíže znal, musil by ji mít rád. Jest to děvčátko skutečně jako anděl dobré a tiché, a jako včela pracovité a bez pomoci peněžité do domu také nepřijde. Ženichů by měla proto dost, ona ale jednou pro vždy se vyslovila, že než za Huberta a za nikoho jiného se neprovdá, nedostane-li toho, že nechce raději nikoho. Pan polesný se měl přece jednou jít na ni podívat, snad by se byl ve své přísnosti zmírnil, děvčeti se naklonil a tím oba mladé lidi ty učinil šťastnými. Tak ale se Doubravce vždy vyhýbal zdaleka a dobrou dívku tu ani osobně neznal."

„Snad se nyní ve svých náhledech o ní změní, když ji konečně jednou spatřil," dodal jsem, abych starce, jejž osud obou milujících patrně velice zajímal, poněkud upokojil.

„Kdyby to bůh dal. Já beztoho již z toho, že pan polesný vůbec na Doubravce se zastavil, soudím, že počíná se mu srdce obměkčovat a doufám proto pevně, že přece jen si na svá stará kolena o veselce našeho Huberta s Bartákovic Lidunkou zatančím."

Blížili jsme se již k myslivně, starý hajný si proto ještě jednou zavdal a odloučil se ode mne, vysloviv mi přání „k šťastným a veselým svátkům."

* * *

Byl jsem starému hajnému velmi povděčen; vypravování jeho bylo mi klíčem k objasnění celého tajemství rodinného, jež bylo mysl mou od návratu našeho z honu stále zabývalo.

Kráčel jsem volným krokem k myslivně. Den skláněl

se již k večeru a zima notně přituhovala. Mimoděk vzpomenul jsem si tu opět na všecky ty blahé chvíle šťastného dětství, kdy štědrý večer byl nám dnem největší radosti a nejvyššího blaha, dojem z té klidné poesie doby vánoční ovíval mne opět posvátným kouzlem svým jako v oné šťastné době, kdy rodina naše v plném ještě počtu svém zasedávala k štědrovečerním hodům, jakoby k velikému svátku rodinnému; tenkráte byli jsme ještě všickni šťastni a spokojeni — — a dnes? Smrt v kruhu našem od té doby krutě zahospodařila, hlavy rodiny odpočívají již tam v dáli na tom tichém hřbitově rodiště našeho — — a osiřelá rodina rozplašila se do světa při neuprosném zjevu smrti jako kuřátka před vznášejícím se nad nimi ostřížem. Dnes tedy mám slaviti štědrý večer zde v té zdánlivě tak tiché myslivně? Bude však také zde dnes štěstí a spokojenost doma? Nebude hledati slzící oko matčino obraz synův a nebude se při tom chvěti i zdánlivě tak zatvrzelé srdce otcovo, kdyby se i sebe více přemáhal? Zdaž nebudu já zde co cizinec spíše ještě překážet a mimoděk mi napadlo, že měl jsem snad přece spíše zůstat v Praze a slavit rodinný tento svátek v nejužším kruhu — totiž sám.

Takovéto myšlenky křížily se mi lebkou, když docházel jsem k myslivně. Sotva že jsem ale vstoupil do vrat, byl jsem překvapen usedavým pláčem a nářkem, jenž se v myslivně ozýval. Tušil jsem, že se stalo nějaké neštěstí. Sotva že jsem vešel do pokoje, přišel mi polesný na smrt bledý vstříc, přinášeje mi telegram s následujícím obsahem: „Syn váš Hubert byl o dnešním honu neopatrností střelců těžce raněn. Přijeďte bez odkladu.“ Připojen byl podpis nadlesného z panství několik mil odtud vzdáleného.

„Pochopuji zármutek váš,“ — pravil jsem — „a nahlížím, že za takovýchto okolností byla by další přítomnost moje v kruhu vašem obtíží. Pojedete zajisté hned na dráhu a prosím proto, abyste mne laskavě vzal s sebou. Vrátím se ještě dnes do Prahy.“

„Souhlasím s vámi co se týče odjezdu, ne snad ale proto, že by nám byla další vaše přítomnost překážkou, nýbrž proto, že by vám za nynějšího zármutku našeho pobyt v kruhu našem neposkytoval pražádné zábavy. Vyprosím si proto opětnou návštěvu vaši za doby letní a doufám, že jste se dostatečně přesvědčil, jak milým hostem nám jste a vždy budete.“

Matku Hubertovu jsem již ani nespatřil. Musiliť ubohou odnésti na lože, — zpráva o neštěstí Hubertově účinkovala na ni spůsobem zdrcujícím. Když sedali jsme asi za hodinu na to do saní, abychom jeli na stanici, vběhla do dvora — Lidunka. Na bledé její tváři viděti bylo zděšenost, bohatý černý vlas rozpoután vlnil se jí po šíji, šat byl následkem prudkého běhu v nepořádku a krásné jako blankyt modré oko její zmateně těkalo kolem. Sotva že poznala polesného vrhla se před něho na kolena a chopivši se ruky jeho šeptala sotva dechu popadajíc a s výrazem, jakoby na jeho odpovědi život neb smrt závisely: „Jest to pravda, že Hubert jest mrtev?“

Polesný s překvapující něžností dívku pozvedl a políbiv ji na čelo vedl ji do vnitř k matce Hubertově. Když se vracel, leskly se mu v očích slzy. Viděl jsem, že led kolem srdce jeho nárazem neblahé zprávy o neštěstí Hubertově mžikem popraskal — — kéž by jen nebylo již pozdě! —

S věže svatovítské hučela jedenáctá, když přibyl jsem do Prahy. V hostincích bylo skoro všude již zavřeno, vždyť každý, aspoň jediný tento večer věnuje své rodině, a kde bylo ještě otevřeno, tam sklepníci toužebně již očekávali až poslední osamělý host se ztratí, aby mohli také odejít do kruhu svých milých. Nezdržel jsem se také v hostinci dlouho; nočním vzduchem rozvlnil se právě velebný hlahol zvonů, zvonících na „půlnoční“, když vrátil jsem se do svojí komůrky.

Slavil jsem tedy přece jen štědrý večer v nejužším kruhu rodinném — sám se svými vzpomínkami.

Nebohý Hubert — nebohá „bílá růže!“ —

* * *

Uplynulo několik měsíců. Na křídlech vlaštovek vrátilo se jaro, máj rozesmál se zase v přírodě, ptačí zpěv zněl opět v plných korunách stromů, pole a lučiny se bujně zelenaly — všecko v přírodě obživlo, pučelo a květlo. —

Z myslivny dlouho — dlouho mne nedocházela žádná zpráva, konečně přišel list, jenž obsahoval pouze vyzvání, abych bez odkladu vydal se na cestu a abych staré své přátele v myslivně navštívil. Uzdravil-li se Hubert, nebo zemřel-li — — o tom v listu nebylo ani slova.

Odejel jsem skutečně hned a nemohu zapříti, že mne k tomu dohnala především zvědavost, jak vše v myslivně skončilo. Jelikož jsem polesnému neoznámil ani písemně ani telegraficky, v který den a kterou hodinu na stanici přijedu, nečekal mne také na dráze nikdo a dal jsem se tedy zcela sám pěšky na cestu k myslivně. A nelitoval jsem toho! Ten svěží, vonný vzduch lesní, ten příjemný chládek, ta bujná zeleň kolem, téměř až ohlušující zpěv ptactva, veselé skotačení čiperných veverek po větvích stromů, množství motýlů, poletujících po pestrém kvítí lesním, zvonění křidélek broučků — vše to působilo na mne tak, že bylo mi nevýslovně volně a blaze. Ani ten černý kříž nad lomy nezdál se mi dnes být tak smutný a děsný jako jindy, ba připadal mi spíše v té zlaté záři poledního slunka jako dobrý, přívětivě na mne pohlížející známý. Konečně blížil jsem se k myslivně. Honící psi, s nimiž jsem se za svého pobytu v myslivně dosti po lese natoulal, letěli mi s radostným štěkotem vstříc a hned na to objevil se ve vratech polesný, jenž z daleka již radostnými posuňky dával na jevo, jak potěšen jest mým příchodem. Také polesného paní batolila se mi naproti, zavěšena jsouc z jedné strany v rámě švarného myslivce, z druhé pak v rámě roztomilé dívky. S těží že jsem poznal v té nyní květoucí dívce někdejší chorou a omdlívající „bílou růži“ z lesní hospůdky.

„Zde jest můj syn,“ pravil polesný, když mne byl vřele uvítal, „a zde jeho nevěsta.“

Hubert a Lidunka blaženě se usmívajíce srdečně mi tiskli ruku a stará paní polesná radostí jen zářila.

„Musím vám všecko ještě objasnit“ — pravil polesný, veda si mne pod ramenem.

„Děkuji srdečně. Vím již všecko a nebude třeba, abyste radost dnešního dne kalil si vzpomínkami na minulé doby, pro vás všecky zajisté neutěšené.“

„A kdo vám to řekl?“ divil se polesný. Pak ale dal se do smíchu a pravil: „To jste se jistě sešel s naším starým hajným; toho celá ta věc nejvíce zajímala a nejvíce se také za ty dva zamilované zde naorodoval. Nu, vše jest již odbyto, Hubert se nám šťastně zas

uzdravil a Lidunka zde s nasazením vlastního zdraví jej ošetřovala, tak že jsem musil uznati, že se žádnou nebyl by šťastnějším nežli s ní. Také se starým Bartákem jsem se k vůli dětem smířil a když Hubert dostal zde nyní v sousedstvu místo lesního, budeme slavit ještě ten týden svatbu, k níž jste nám vítaným hostem."

A byla to také svatba, při níž všickni účastníci novomanželům přáli z plna srdce zaslouženého štěstí. Když pak odpůldne v prostranném čeledníku, jejž byli hajní k svatebnímu dnu chvojím a kvítím vyozdobili, zazněly housle a harfy schválně do myslivny objednaných hudebníků, tu i sám polesný si zase jednou se svou mátí zatancoval a starý hajný nedbaje toho, že má již šedesátku na zádech, došel si skutečně pro nevěstu, aby se s ní také zatočil v kole. Nikdo mu neměl také za zlé, že si ze samé radosti ulovil takovou opičku, že pak v lese zabloudil a někde pod dubem přenocoval. Také Barták byl celý blažen a s polesným, s nímž kdysi po sobě stříleli, připíjeli si nyní na úplné smíření a na věčné přátelství.

Nejšťastnějším byl ale Hubert a spanilá jeho — „bílá růže".

FEUILLETON.

Kresby z Poohří.

Od *D. Mníšeckého.*

I.
Tourista darebák.

Těsně po pravém břehu Oharky vede stezka od pramene Ottonova směrem západním k Eichenhofu; několik kroků jdeš svěží lučinou, na níž rojí se z budov lázeňských k odpolední pohově děcka útlého i dospělejšího stáří, hezounká jako ty pomněnky a žlutánky v travině, — pak octneš se v stinné chodbě háje, jenž nad řeku se stráně se kloní. —

Silná vůně pryskyřného jehličí, chlad šplouchající vody, lomené světlo slneční, vkrádající se v tisícerých hvězdičkách protrhanou klenbou korun — vše to těšilo i toho ptáka, jenž kdesi na větvi rozplýval se v písních, že divu bylo, kde tolik tónů v malém hrdélku. — — —

V takových chvílích bývá člověku jaksi posvátně. —

„Lepší karty, nežli kabát —," rozlehl se pojednou prosaický refrén hrubým basem, že plaše umlkl pěvec na větvi.

„V karty si můžeme zahrát, můžem zahrát," — pokračoval v prapodivné modulaci neviditelný dosud filosof, jenž teprve za chvíli pomalu z houští se drápal.

Any za našich dnův světoběžník a tourista u mnohých jsou pojmy spříbuznělé, ne-li totožné, vřadil jsem nutně i našeho filosofa v řadu poslednějších, a sice pod záhlaví: tourista z darebáctví.

Důkladnější pohled upokojil mé poněkud důtklivé svědomí, že jsem mu tím neublížil, a jest-li, pak stalo se to na účet otřepaných spodků a ošumělého kabátu, jenž zachoval původní barvu jen na zádech, kde poskakoval cestovní raučík.

Podobně prohledl si on také nás, a poznav v nás asi touristy jiného záhlaví, neuznal za hodné poctíti nás svou společností, putuje s popěvkem lhostejně před námi.

U prvního domku v Eichenhofu se zastavil. Pozorovali jsme, že chvíli prohlíží zeď, jakoby něco vyčísti chtěl na čistém vápně; pak přešel, pohodiv hlavou, k protější chalupě, kdež podobně obcházel, až konečně spokojeně zakývnul, po čemž zrychlil svůj krok, odcházeje podél řeky dále k západu.

„Co prohlížel?" hovořil přítel, pozoruje počínání touristovo, a když došli jsme baráku, podrobil zeď podobné prohlídce.

Byla čista, až tam, kde skončil neznámý své pozorování, rděla se šipka načrtnutá červenou hrudkou týmtéž směrem, kterým onen odcházel, a pod ní připsáno bylo datum dnešní. —

Nepouštěli jsme se do výkladu z pouhých domněnek. — Než vyšli jsme zase za vísku, zmizel tourista v záhybu řeky, v důkaz však veselé jeho mysli doráželo k nám ještě z daleka: „lepší karty nežli kabát — —"

— Naším cílem byla omšená skála šemická, jež poněkud dále k jihozápadu nad táhlým údolím tu stráží. —

Lehko zapomene člověk nesnáze namáhavého stoupání při pohledu do krajiny, jež tu jako rozkošný obrázek před očima leží: na úbočí zelených chlumů sleduje oko tvé úzký pruh Ohře, kteráž podobna pásce z perel na kyprém aksamitu, pořiční lučinou proudí, až v záhybu do černa zelených strání kysibelských se ztrácí — jasná myšlenka pod čelem zachmuřeným. — —

— K večeru, — nad údolím ztrácela se již růžeň slunečního světla, lomeného na hřebenech pahorků západních, — putovali jsme dále kolem Ohře toutéž cestou, jíž odpoledne odcházel neznámý, na nějž jsme ostatně nevzpomněli až u dřevěného mostu, pnoucího se dále k západu přes řeku, kdež rděla se na sloupu tatáž šipka, jíž viděli jsme na domku eichenhofském.

„Toť musíme putovati také podle znamení; jsem věru žádostiv, k jakému cíli vede," prohodil přítel, prohlížeje záhadné znamení. —

Neměl jsem sice chuti, říditi se choutkou nějakého darebáka, jemuž napadlo znamenati dráhu své pouti, posléze však podvolil jsem se též své zvědavosti.

Za městem zašli jsme do prvního stavení, abychom zaplatili co jest císařovo císaři t. j. krejcar mostného, jež vybírala tlustá hostinská, s tvářemi jako ta malovaná sklenice uprostřed velikého věnce, což nás pohnulo, že jsme vešli, ačkoliv pojmenování hostince: „lumpenvirtshaus", nebylo právě mnohoslibné. —

V prostranné jizbě seděl náš neznámý s čelem v pěstě sepřeným, jakoby dřímal nad polovyprázdněnou sklenicí; bystrému však pozorovateli neušel pohled, jímž upnutě měřil výrostka, sedícího naproti němu.

Nás si nevšiml, když jsme vstoupili.

Dlouho byl z ticha, pak počal pomalu, čím dále však tím hlasitěji bručeti polo pro sebe, polo k výrostkovi.

„Povídám, aby do tebe tisíc blesků! A měl jsi přece eso."

„Buhenské," doložil onen skroušeně.

„Fi, takovou hanbu mi udělat; kdyby se toho byl dočkal tvůj nebožtík táta, uši by ti na nejméně utrhal."

„Vždyť jsem to vynahradil."

„Vynahradil?" rozhorlil se starý, „jak pak se dá vynahradit oslovství, jakého jsem neviděl, co rozumím listu? —

„Když jsem prohrál všechno," vysvětloval kluk, „doběhl jsem na faru, kdež milosrdný farář daroval mi košili; byla zánovní a žid v krčmě mi dal za ni tolik, že mohl jsem se opět pustiti do hry. Tentokrát jsem se však smluvil s kulhavým Vášou, slíbiv mu část výhry, a když se mi podařilo ostatní „vyslechnout," nechal jsem v zástavě čepici a Vášu, kteréhož tam zmrskali za mne; slyšel jsem ještě z daleka jeho křik."

„Tisíc hromů, chlapče," rozkřikl se tourista a vzal při tom nadějného vypravčího tak ostře za límec, (— a při tom možno také za pačesy —), že dokončil vypravování pouhým jektáním.

„Povídám, tisíc hromů aby do tebe, — poprvé prohraje s esem, a po druhé nechá za sebe vypráskat jiného. — Fi, co tomu bratří řeknou? Prstem budou ukazovati po mně; takhle vychoval Míšek toho kluka, aby skončil, jako jeho táta."

Kluk poslouchal skroušeně výklad touristův, jenž v rozhorlení tloukl pěstí do stolu, až sklenice zvonila.

Nemohl jsem se zdržeti hlasitého smíchu při zvláštním tom vyjednávání, kteréž mi bylo ostatně nepochopitelné.

Míšek se obrátil a spatřiv nás, spláknul mrzutost svoji notným douškem, dávaje zároveň výrostkovi znamení, aby se vzdálil. Zatím rozžal hospodský nad naším stolem lampu, což dalo touristovi příležitost přisednouti k nám.

„Kluk je dobrák jako holoubě," začal bez dlouhého úvodu, nadzvednuv na hlavě pomačkaný klobouk, „ale dohlednout

musí člověk, obzvláště, když slíbil jsem to nebožtíkovi Vítkovi.“ —

„A proč?“ — Z vděčnosti. — Vidíte na tu jsem nezapomněl, ačkoliv dlouho tomu, co jsme se na zkušené jako chasníci sešli.“ —

„Umíš hrát?“ ptal se mně.

„Umím.“

Vyndal karty a za několik hodin prohrál jsem všechno. Vsadil jsem zlatý křížek — památku po matce, — a přišel jsem i o ten. — Tehdá jsem plakal.

Jsi hlupák ještě,“ řekl se smíchem, a vrátil mi všechno; rozumíte, co to je vrátiti, co vám již náleží?“

„Bůh ti to zaplať,“ děkoval jsem, sáhaje toliko po matčině památce, on však nevzal nic ode mně. —

„Pro tebe dám všechno,“ slíbil jsem Vítkovi, a od té doby chodili jsme spolu, ačkoliv jsem kolikrát proklínal potají vášeň jeho, s jakou prováděl hru v karty; nikde dlouho nevydržel, a já jsem ho nechtěl opustit. —

Konečně dal se pohnout, zůstav se mnou v Linci, kdež nahodilo se nám výhodné místo: však netěšilo ho to dlouho, a já musil, chtěje vysvětliti mu, proč zdrahám se jíti s ním, vyzraditi tajemství, jež dosud jsem před ním ukrýval.

Náhodou poznal jsem totiž Elišku, holku chudého rybáka, a když řekla mi „budu tvojí ženou,“ nebyl bych opustil chatrný barák na Dunaji, kdyby mně byl slíbil Vítek, že zavede mne v zlaté paláce. —

„I toť musím ji vidět ještě než odejdu,“ smál se Vítek, když jsem se mu se vším byl svěřil, vynutiv na mně slib, že může jíti se mnou.

Den před tím, než hodlal odejíti, poznal Elišku; — když vraceli jsme se podal mi ruku na rozloučenou.

„Buď zdráv, Vítku, a nehorši se, že nemohu více s tebou.“

„Nic neškodí,“ odvětil tak chladně, že ulekl jsem se skorem slov jeho. Asi za týden, — šel jsem právě do chatrče rybákovy, — pozoroval jsem v mlze na břehu Dunajském plížiti se — Vítka.

Nemohl mi ujíti.

„Tys neodešel?“

„Nemohu,“ odvětil zasmušile, dobře asi pocitiv, co spočívalo v mých slovech.

„Rozumím ti, ty —“

„Miluji Elišku,“ dokončil sám, — „zab mne za to, že jsem tě zradil, snad bude mi lépe, — jenom žádné výčitky.“

Nemohl jsem dlouho odpověděti. — Kdyby to nebyl Vítek, snad bych jej byl vrhl do vln, jež zrádně u našich nohou se vlekly, — jeho však bylo mi líto. Poznal jsem, že nejsou lichá slova jeho, — tak změnil se za ten týden.

„A ty ji opustíš.“

„Bůh mne zatrať, učiním-li to,“ ujišťoval vášnivě.

„Dobře, já se na tebe nehněvám, Vítku, jsem bez toho tvým dlužníkem,“ řekl jsem lhostejně, alespoň se mi tak zdálo, — a rozloučil jsem se s ním.

Musil jsem si ovšem několikrát protříti oči, jež se mi kalily, — nu za to člověk nemůže. —

Opustil jsem město a nyní vedl jsem sám život potulný, — chtěl jsem zapomenout.

Po letech chodil jsem zase Německem; v jedné vesnici zastal jsem před krčmou hlučící zástup.

„Dobře se mu stalo; podvodný hráč je horší nežli lupič.“

„Tak ho ale řeměli přece jen tlouci, vždyť nevydrží.“

„Vydrží, nevydrží.“

Prodral jsem se do síně, znepokojen jakýmsi tušením, jež tento rozhovor zástupu ve mně byl probudil.

V koutě ležel na holé zemi člověk s krvácející hlavou, k němuž tiskl se ustrašený chlapec asi šestiletý.

„Vítku,“ vzkřikl jsem, poznav bývalého druha.

Sotva hlavu pozvedl.

„Co se s tebou děje, kdo tě tak zranil?“

„O, ti rasi, prokletí rasi,“ sténal, skřípaje zuby, „hrál jsem s nimi, a pro několik zlatých zabíjí člověka.“

Chtěl ještě něco mi povídati, závratnou mdlobou mu však jazyk ztuhl. —

Odnesli jej do přístěnku na slámu; když opět procitl, vzal mne za ruku. —

„Slyšíš, vyplň mi prosbu,“ mluvil slabě, „cítím, že se mnou nakládali tuze nemilosrdně, a tuhle chlapec ztratí otce.“ —

„Ujmeš se ho?“

„Je to chlapec její,“ dodal, když váhal jsem s odpovědí.

„Eliščin? — A tys ji opustil?“

„Umřela.“

„Tvoji vinou,“ řekl jsem bezděky, netuše ani, jak trpkou a zároveň pravou výčitku mu tím činím.

„Nemohl jsem zapomenouti na potulný život, i když se stala mojí ženou, a to ji utrápilo,“ — vyznal se upřímně, přitisknuv tvář do slámy.

Nevykřesal se více z ran; přišla zánět a v několika dnech měl jsem kluka na krku. — A jakého kluka. — Dobrák sice od srdce, ale žilky v něm není dobré, že se nemohl po tátovi lépe ani zvésti; také hrát již umí, a jak hrát — jen že spozoroval jsem při něm, že rád by si hleděl při tom podvodu, a proto zkoumal jsem ho . .

„Podíváš se na nějaký čas do světa beze mně,“ řekl jsem, „bez toho se mnou navždy být nemůžeš; až se ti zachce zase mne vyhledati, naznač jen na křižátkách, kudy půjdeš hrudkou směr své cesty — pak se sejdeme.“ —

„A vidíte, dnes již jsem se přesvědčil, že nebyla domněnka má lichá. — Hrál falešně, jako táta. — —

Ve dveřích objevila se hlava svěřencova.

„Už jdu,“ bručel tourista, a vstávaje od stolu pošoupl opět svůj širák nad čelo. —

„Podvodný hráč horší, než-li zloděj,“ opakoval ještě těžkým jazykem.

— „Zlaté pravidlo, jako vychovatel sám,“ smál se Arnošt, „a dle všeho nezůstane oboje bez žádoucího účinku na svěřence.“ —

Zatím rozložil se pozdní večer nad údolím, že nebylo možno pomýšleti na další cestu.

„Zůstaneme přes noc.“

S ochotou slíbila hospodská, že připraví nám komůrku.

„Pánové budou míti sice souseda, řeknu mu však, aby byl z ticha.“

„Touristu?“

„Ano Miška. — Jest to občasný host, jenž podle všeho nemá tuto vše v pořádku,“ dodala s významným pokynem na čelo. — „Má hezkých několik zlatých, že usadit by se mohl, ale nedá mu to.

Toulá se toulá, a kde může zahraje si v karty; hrají s ním rádi, neboť ve hře jest nesmírný poctivec. — Ostatně vypravoval asi sám již o svém životě.“ — —

— Komůrku, do kteréž nás uvedla, dělilo prkenné přepažení od přístěnku touristova.

Štěrbinou dral se odtamtud slabý paprsek, ačkoliv bylo úplné ticho; teprve po chvíli rozeznali jsme při známém šustění jeho hlas:

„Táhni —“

„Ještě jednu.“

„A nyní dost —“

„Nemžourej mi do „listu“, sice vaz ti zlomím.“ Patrně zkoušel na svěřenci účinky svého vychování. —

— Temně hučela řeka, a měsíc v zenitu spokojeně shlížel na tichý „lumpenwirtshaus“. —

Z písní rolníkův.

Od *K. Brodzińské-ho.*

Holubci.

Přes dalekou mladík dráhu,
ku Haliny přibyl prahu:
„Otevř chatku v okamžení,
přináším ti pozdravení. —

Přibyl jsem tu od Wuslava,
vzkazuje, bys byla zdráva,
a holoubků mladých párek
posílá ti v lásky dárek. —

Když jednoho v léčkách choval,
druhý smutně poletoval,
zavrkal o trudném žití,
sám se za ním vrhnul v sítí. —

Přijmi, drahá, ptáčat dvoje,
nechť je krmí ručky tvoje,
vidouc srdce v lásce hravá,
vzpomínej si na Wusława. —

Kloe.

Vítej znovu, milý máji!
Pučí lístky v sadě, v háji,
na lukách se vůně sklání,
Milon ovce ven vyhání. —

Dobrý Milon přede rokem
dal mi růži s žhoucím okem,
prosil, abych zpomínala,
že je růže netrvalá.

V letě na tu louku znovu. —
Nosíval mi ptáčky z lovu,
smělejší, než dříve, všady
sladké prosil za náhrady. —

A v jeseni, to již déle,
tiskl, celoval mne vřele,
často mlče, oči zrosil,
rozhněval se a zas prosil. —

Den co den teď více žádá,
v duši mou se žalost skládá,
pomoz mi, ó lesní Pane!
Co se asi z jara stane! —

Přel. *O. Prokoš.*

Drobnosti.

— Výsledky pozorování průchodu Venuše mezi zemí a sluncem, jež konáno bylo dne 8. prosince 1874 na nejrozličnějších místech zeměkoule, jsou v mnohém ohledu rovněž důležité jako zajímavé, ač mathematické výpočty a tudíž i určité výsledky budou uveřejněny teprv asi počátkem příštího roku. Jeden z nejzajímavějších výsledků týká se atmosféry Venuše. Všechny téměř zprávy o průchodu Venuše zmiňují se o jasném kruhu, kterýž kolem této oběžnice pozorován byl a svou jasností nad slunce vynikal, což toliko nasvědčuje, že se kolem Venuše jako kolem země vzdušní vrstva rozkládá. Soudilo se o tom sice již dříve z jasnosti hvězdy té, jak při stmívání a svítání se jevila, a již hvězdář Schrötter vysvětloval to lámáním se paprsků slunečních ve vzdušní hmotě, jež úplně naší atmosféře se rovná; tolikéž slavný hvězdář Herschel soudil, že Venuše má kolem sebe vrstvy plynové, jež značně světlo lámou a odrážejí: avšak zjištěna byla tato domněnka teprvé uvedeným pozorováním. Z toho pak souditi lze, že se i fysické poměry na Venuši podobají as poměrům naší zeměkoule. Jak známo, vypravily všechny vlády a mnohé vědecké společnosti vědecké výpravy na různá místa zeměkoule; zdar jich pozorování byl však odvislý od toho, jaké by bylo počasí. A v tom právě bylo mnoho výprav zmařeno, ano počasí dne 8. prosince 1874 bylo namnoze deštivé a mlhovité. Od severních krajin evropských vanul vítr k indickému okeanu a nesl s sebou množství dešťů, kteréž zasáhly zejmena ruské výpravy v Turkestanu, na Aralu a Chvalínském moři; deště ty sáhaly až k Himalajům, kdežto za Himalajemi a Iranskou vysočinou bylo v Indii nejpěknější počasí. V jednotlivých pruzích nesly se tyto vodními parami nasycené větry přes Persii až k africkým ostrovům, kdež následkem toho pozorování jen z části se zdařilo. S výsledkem úplně uspokojivým setkaly se pouze výpravy v Jokohamě, Pekingu, Čifu (v Číně), Melbournu a Sydneji v Australii, v Honolulu, Atvoji, Auklandě, Kalkutě, Indore (v Indii), Nurku, v Buitenzorgu (na Javě), v Kahyře, Suezu, Thebách, Alexandrii, v Orlandě, Vladivostoku (na Sibiři); Na Novém jižním Walesu a na Kerguelech, jež zahaleny bývají mlhami z jižní točny, panovalo téhož dne šťastnou náhodou jasné počasí; též rakouské výpravy v Jasích a Kolovči zdařily se s uspokojením. Ostatní výpravy buďto dokonce byly zmařeny nepohodou aneb jen částečných dodělaly se výsledků. Nejhůře pochodily ruské výpravy v Tiflisu, Omsku, Orenburku, Blagovečensku, Kazani, Uralsku, Astrachani, Kerči, Erivanu a Nakičevanu, kdež po celý ten den byl silný liják. Hlavním úkolem každé výpravy bylo, aby předně matematicky určila, kdy se Venuše dotkne okrají slunce při vstoupení a vystoupení, za druhé aby určila na vlas zeměpisnou délku a šířku místa a bodu, odkud pozorování se dálo, a za třetí, aby shotovila co možná nejvíce zřetelných fotografických obrázků průchodu Venuše. Mimo to arci proskoumána byla každou výpravou krajina v ohledu přírodo- a zeměpisném, metrologickém ap. Pozoruhodné jest, že nejvíce výprav vyslalo Rusko a ačkoliv jediná, totiž do Vladivostoku, setkala se s úplným a výpravy chabarovská, posjetská a na některé japanské ostrovy s polovičním zdarem, přece co se týče jiných výskumů vědeckých, nebyly výpravy ty marny a vrátily se hojně obohaceny novými vědomostmi.

— Původ smrti vysvětlují si Hottentoti následující zajímavou báji. — Měsíc, povídají, poslal jednou nepatrné zvířátko k lidem řka: „Jdi a pověz lidem. Jako já umírám a umíraje žiju, tak i jim souzeno, aby umírali a umírajíce živi byli.“ Zvířátko lezlo s poselstvím svou cestou. Tu dohonil je zajíc, a otázal se: „Kam pak jdeš zvířátko?“ Zvířátko odpovědělo: — „Jsem posláno od měsíce, abych lidem řeklo, že jako on umírá a umíraje žije, i oni umírati a umírajíce žíti mají.“ — I řekl zajíc: „Ty jsi zdlouhavý posel, nech mne, abych místo tebe šel a poselství vyřídil.“ S těmi slovy dal se do běhu a přišed k lidem pravil: „Jsem vyslán od měsíce, abych vám řekl: jako on umírá a umíraje navždy hyne, souzeno i vám, abyste umírali a smrtí hynuli.“ Na to vrátil se zajíc k měsíci nazpět a vyřizoval, co byl lidem pověděl. Tu se měsíc rozhněval a lál zajíci řka: „Jak pak si se mohl opovážiti, lidem něco říci, co jsem ani neřekl.“ Při těch slovech uchopil polínko dříví a praštil zajíce do nosu. Od té doby má zajíc nos rozpoltěný a lidé umírají. *B. Č.*

— Severní točna láká letos mnoho cestujících, zejmena Angličanů. Nikdy dříve nebylo tolik cestujících v norvéžském Laponsku, ve Vardö, Vadsö, Tromsö, ba až na Nové zemi a Špicberkách jako letos v měsících květnu, červnu a červenci. Ovšem jest doba v severních krajinách nejpříjemější. V norvežském Laponsku od polovice května do července trvalo „půlnoční slunce“, na Špicberkách až do konce července. Přes to však byl tam pobyt teprve od polovice června příjemnější; v květnu, přes to že slunce již nezapadalo, byly — jako každý rok — ještě mrazy a všude led. Stálé sluneční světlo, jež ani na několik hodin neustalo, velice prý unavuje a působí rozechvění čiv. V Anglii vzbuzena chuť k cestování do severních končin hlavně tím, že vyplula v květnu velká výprava k severní točně. Nehledě ke všem obtížím a svizelům cesty, má prý leto na točně své vnady, které jinde marně bys hledal. Břízy, jichž jeden druh na Špicberkách co strom roste, vydávají zvláštní pryskyřnatou příjemnou vůni; traviny, sotva ledová kůra se země sejde, dodávají brčálovou ostrou zelení krajině milého vzhledu a různé druhy alpských květin pokrývají u velkém množství skalnaté stráně. I keřovité rozličné rostliny pučí v hojnosti podle skal, na bařinaté půdě neb podle vod; sotva že sněhy zajdou, pokrývají se již květem a později teprve lupením, přece však jen v řídce kterých vyvine se plod, než opět nastanou mrazy. V říjnu pokrývá se krajina opět sněhem a ledem a v listopadu již ani slunce nevychází, což pak trvá až do února.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel: Václav Vlček. Číslo 8. (Sešit srpnový.) Obsah: Ruský umělec Blažej Vereščagin. Od A. F. Balana. — Poslední zasedání stavovského sněmu na Moravě. Píše dr. Ant. Mezník — Srbsko, země i lid. Píše Konstantin Jos. Jireček. IV. Klášter Drača. Stragare a Arandjelovac. — O hospodářských poměrech českých velmožů. Od V. Javorského. — Život v hlubinách mořských. Podává Ant. Stecker. — Národovci. Román Františka Zákrejse. (Pokračování.) — Sáša. Z N. Někrasova přeložil Hynek Mejsnar.

Paleček. Humoristický obrázkový týdenník nepolitický. Red. A. Nevšímal. Ročn. III. Sešit 12. Nakladatel a vyd. J. Otto.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro *Prahu:*
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek* o *4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

„Jsem rád, že vás vidím,“ pravil Petr jakoby nebyl Ondřeje dříve spatřil. „Jsem rád, že vás vidím a přátelskou vaši tvář. Jak jsem nešťastný! Nenávidím celý svět, ale přítomnost vaše mne vždy konejší.“

Šel opět k oknu; byl velmi bledý a měl oči zakalené a začervenalé. Obličej jeho, od přírody škaredý, stal se nezřízenými vášněmi ještě šerednějším, a přehnané nápodobení pruské uniformy s těsnými kamašemi, kteréž mu ani pořádně chodit ani sedět nedovolovaly, s velkým podivně schlípeným kloboukem, dodávalo škaredosti jeho ještě silnou část směšnosti. Ondřej vzpomněl si mimoděk na Kateřinu, zářící krásou a duchem ....

„Jak nesnesitelné je zde horko!“ pravil Petr opět rozzlobeně. „Hlava moje těžká, zdá se mi, že se rozpukne. Ale lidé moji chtějí mne usmrtit, vždyť celý svět mne nenávidí, vždyť nemám jediné duše, která by o mne dbala!“

Hlava mu sklesla v dlaň, a Ondřejovi zdálo se, že pláče; neviděl již škaredost jeho vedle krásy velké kněžny, již necítil než soustrast s tím člověkem v skutku nešťastným.

„Vaše výsost zdá se býti opravdu churava,“ pravil a hlas jeho prozrazoval jeho pohnutí. Petr byl mu vděčen. Pozvedl hlavu a hleděl na něj s tváří poněkud vyjasněnou.

„Ano,“ pravil mu, „jsem churav ... A doufám, že mi odpustíte nemotornosti mé ...“

Mihl okem po Ondřejově pravici a odvrátil se rychle opět k oknu, aby zahanbení svoje ukryl.

„Jsem k smrti unaven,“ mluvil tiše před sebe a chopiv se čela dodal: „Zde je hotová poušť.“

Zadumal se do širé krajiny, kteráž se na druhém břehu Něvy za nízkými a sporými ještě domy Vasilského ostrova do šedé dálky prostírala.

„Říše tato nekonečná mne jímá jako příkrov, nejsemť zde carevič, jsem vězněm Alžběty!“ jal se mluvit s chmurným čelem. „Budoucí moje velikost vrhá temný stín na život můj nynější a necítím než koruny této hroznou tíži! Oh, tajný jakýsi hlas mi praví, že nebudu nikdy této říše šťastným panovníkem. Jsou čela, která bůh stvořil, aby jen zlatým vínkem a vavřínem slávy byla věnčena ... I já snil jsem tento sen, neboť v žilách mojich proudí krev příbuzná dvanáctému Karlu i Petru velkému, a to znamená dvakráte zrozenu býti a k nesmrtelnému hrdinství, k velikým činům ... Oh kéž bych na trůn švédský raději byl zasedl, aneb kéž by mi osud můj byl dopřál žíti v tiché soukromnosti! Nejsem stvořen k vládě, žena moje nosí na čele ten bohem daný znak vyvolenců, onať je královna! Duch její vznáší se vysoce nad duchem mým, jako orel nad plazem, před okem jejím je všechno jasné, ale zrak mé duše zkalený; ona chápe vše, já ničeho než svoji nicotu a jsem proto dvojnásobně bídný! Nenávidím ji chvílemi — a ona povrhuje mnou!“

Hlava jeho klesla těžce na lenoch křesla, do něhož se byl vrhl.

„Vaše výsost je nebezpečně rozčilena,“ chlácholil jej Ondřej překvapen rozervaností Petrovou a pohnut hlubokou jeho skroušeností. „O kéž bych přímo mluviti směl dle přesvědčení svého srdce.“ —

„Ondřeji Černyševe,“ vpadl mu Petr do řeči mluvě hlasem měkkým, „ty's mým přítelem, ty věru mluviti smíš jak srdce jen ti velí.“

„Pane můj“ — zahorlil Ondřej a tvář jeho vzplanula nadšením a nadějí, že snad jemu bude dáno Kateřinu s chotěm smířiti a los její šťastnějším učiniti — „pane můj, vy rouháte se svému osudu, vy rouháte se bohu! Vy jste šťasten a můžete jím býti — neboť velká kněžna vás vroucně miluje!“

„Mýlíš se,“ vrtěl Petr hlavou, „nemilovala mne nikdy, a kdyby mne i byla milovala, jest příliš hrdá, než aby mi odpustila chování mé včerejší. Ty neznáš ženských, Ondřeji; zab jim před očima, co nejvíc milují, a možná že ti odpustí, ba že tě ještě někdy milovati budou — ale poraň jejich marnivost, a neprominou ti nikdy, nikdy.“

„Neměřte choť svou měrou žen všedních, monseigneur,“ horlil Ondřej s živými posuňky, „velká kněžna je anděl dobroty, hledejte smír a srdce její otevře se lásce vaší do kořán. O pane můj, jen na vás záleží, abyste navrátil se do ráje, před jehož vraty žádný anděl plamenným mečem vstup vám nezabrání.“

Petr usmál se a po krátkém rozmýšlení pravil:

„Jste velmi nadšen, Ondřeji, a vidíte v ženštinách jen anděly; znamenám, že oči vaše dosud neprohledly. Uvidíte, jak se mýlíte — pane Černyševe, buďte vy sám poslem smíru“ ...

„Jakže, vaše výsost by chtěla, aby osoba nepovolaná, pouhý cizinec se vetřel — —“

„Pane Černyševe, jsem zkušenější, než vy, a chci vám toliko dopřáti poučení, abyste seznal mých slov pravdivost.“

„Ale račiž výsost vaše považiti,“ — bránil se polekaně Ondřej.

„Pane Černyševe, můj pobočníku, konejte úřad svůj bez reptání, po vojensku!“ velel Petr se smíchem sice, ale velmi určitě a důtklivě. „Vy jste na dnešek pozván ku hře k jejímu veličenství, kde naleznete velkou kněžnu Kateřinu Alexejevnu, vznešenou naši choť. Nebudu přítomen v komnatách jejího veličenství, protože jsem churav. Příležitostně dejte se do rozmluvy s velkou kněžnou, opakujte jí z části naši rozmluvu a řekněte jí, že lituji toho, co včera mezi námi se událo a že kajícně očekávám její odpovědi.“

Kynul rukou na rozloučenou a Ondřejovi nezbývalo nic jiného, než odejíti a rozjímati v krátké době mezi líčenou scénou a hrou u císařovny, jakým způsobem by nejlépe podivínský rozkaz svého velitele mohl vykonat.

Na štěstí byly komnaty císařovny přeplněny, byla tedy naděje, že se podaří Ondřejovi v tom davu nepozorovaně s Kateřinou promluvit; osud mu byl příznivý: Kateřina hrála v malém pokoji těsně vedle stolku, u něhož Ondřej hrál, a v komnatě nacházely se jen dámy jejího dvoru a několik kavalírů, kteří nebyly „z lidí císařovny“. Příležitostně se jí přiblížil: uvítala ho přátelským úsměvem, ale nedala se vyrušiti z rozhovoru s anglickým vyslancem, sir Charles Williamsem. Ondřej postavil se za židli kněžny Gagarinové, kteráž mu co starému známému nad míru virtuosně vějířem dávala znamení srdečného přivítání.

Sir Charles Williams a velká kněžna Kateřina byli dobří přátelé. Bystrozrakem nevšedního diplomata byl Angličan brzy poznal cenu a ducha velké kněžny, neobyčejnou její energii a velké její vlohy a nepochyboval ani na okamžik, že v rukou jejích někdy se octnou otěže vlády velké severní říše, nabývající každým takřka dnem větší váhy ve věcech evropských. Měl dosti příležitosti ji blíže poznati, neboť důstojnost jeho úřadu řadila jej při hostinách u císařovny po bok velké kněžny a mohl s ní tudíž rozmlouvati často celé hodiny.

Rozmlouvaje s kněžnou Gagarinovou zahleděl se Ondřej do tváře velké kněžny: byla jako vždy čarokrásná. V temném oděvu aksamitovém byla bělost a lesk její pleti tím skvělejší a leželo věru na snadě porovnávati ji s těmi bílými růžemi, s jemným červeným přídechem, kterýchž skvostnou vůni ob čas z malé své kytice vdýchala.

Byly to růže druhu zcela zvláštního, dar sir Williamsa; vypěstovány na dalekém severu, uprostřed ledů petrohradských, považovaly se tenkráte za malý div přírody. Kněžna Gagarinová vypravovala s dětskou radostí Ondřejovi o galantnosti vyslance pana Williamsa a upozorňovala na botanický ten zázrak v rukou velké kněžny.

„Vaše excellence podněcuje skutečně moji zvědavost,“ pravila Kateřina vyslanci, „a mluví s takovou opravdivostí, že mne až překvapuje.“ A obracejíc se ku kněžně Gagarinové dodala: „Divte se, kněžno! Jeho excellence, pan vyslanec velké Britanie, pokládá životní elixír za věc možnou a jest přesvědčen, že žijí lidé nadaní darem prorockým!“

„Nechť se vaše výsost směje dle libosti,“ odpověděl sir Williams vážně, „jsem přesvědčen, že jsou zvláštní lidské organismy, kteréž svým nadobyčejným, nám ostatním smrtelníkům dosud tajným rozvojem sil duševních obor nedokonalých našich představ a vědomostí daleko převyšují.“

„A vaše excellence zná jednoho takového muže, jest to zahradník, který zde uprostřed krutých mrazů podivuhodné tyto květiny vypěstoval, ten náleží přec do řady oněch vzácných duchů?“ Usmála se nedůvěřivě Kateřina a hrála si přitom svým náramkem, jediným to šperkem, kterýž ji toho večera zdobil. Byl to skvost vzácné práce, pocházející z dob Karla V., a tradice hlásala, že jej zasmušilý onen panovník kdysi jedné vznešené své milence byl daroval; byl to široký zlatý kruh bez lesku s graciósní guirlandou smaltových sedmikrásek, mezi nimiž tmavými literami v španělském jazyku se četla slova: „Z lásky ke mně nosiž tento skvost.“

„Pane vyslanče,“ napomínala za chvilku Kateřina, „váháte dlouho s odpovědí, příliš dlouho na moji zvědavost.“

„Prosím o prominutí,“ omlouval se Angličan, „zahleděl jsem se do náramku vaší výsosti. Je to práce vzácná, pocházející z doby, kdy umění květlo květem bohatým —“

„Vím, že vaše excellence jest znalcem,“ smála se Kateřina, „ale zdá se mi, že se vyhýbáte další rozmluvě o podivném, jak sám jste pravil, člověku.“

„Nuž ano, přiznávám se,“ odtušil sir Williams, „avšak ana vaše výsost na své otázce trvá, prosím, aby mi co odpověď dovoleno bylo vypravovati dobrodružství, kteréž snad vaše výsost vřadí do oboru pohádek.“

„Povídejte, pane,“ vybízela ho Kateřina zdvořile, „a věřte, že byste aspoň v kněžně Gagarinové nalezl vždy vděčnou posluchačku i kdyby jste nebyl tím výborným vypravovatelem, kterým právem slujete. Hleďte roztomilý její úsměv, lze tomu odolat?“

Kněžna Gagarinová se začervenala a vyslanec ukloniv se, počal vyprávěti.

„Nás Angličany nazývá svět podivíny, jak vám známo, madame, avšak činívá nám mnohdy křivdu. Míváme více energie, než národové ostatní a chopíme-li se jaké myšlenky, nasazujeme bez omrzení nejlepší své síly, ano třeba celé živobytí, abychom ji provedli. Je-li myšlenka taková náhodou nedocela celému světu jasná, nazývá svět snahu naši nespravedlivě bláznovstvím; ovšem provedeme-li ji pak navzdor všem úsměškům, odměňuje nás velkomyslně obdivem. Měl jsem za šťastných dnů, prožitých na slavném učení Oxfordském, přítele, kterého jsem miloval láskou, jakouž toliko přítele svého mládí milovati můžeme. Ale můj Arthur nesplácel mi docela lásku moji měrou, jakou jsem zasluhoval za své přátelství, neboť měl jsem nebezpečnou sokyni, která větší část jeho srdce a všechnu jeho mysl zajímala, byla to —“

„Nějaká lady Edith bezpochy,“ smála se Kateřina, „nebo miss Ethelwina, ethérická jako libý vánek, zlatovlasá a bílá jako sníh s hrdlem labutím!“

„Nikoliv, výsosti, sokyně moje byla docela jiná, byla to dřevná Assyrie, tento dávno vysnilý sen zašlé slávy a velikosti, plný tajemného čaru.“

„Toho jsem věru neočekávala,“ pravila Kateřina, „ale tím více mne vypravování zajímá.“

„Můj Arthur nesnil o ničem jiném, než o Babyloně a Ninive, nemohl věřit, že obrovská ona města beze stopy prach planiny sinoárské zavál a bejlí pouště zarostlo, nechápal, proč se žádná výprava učenců nevydává na cestu, aby sříceniny těchto starověkých velehradů vzdělanosti modernímu výskumu navrátila, a sotva že jsme dokončili svá studia, sotva že nevelké stavovské jmění do jeho rukou se bylo dostalo, rozloučil se Arthur Sturry s pohodlím evropským, aby s vynaložením celého svého jmění podnikl nebezpečnou a dlouhou cestu k břehům Eufratu a Tigrisu.

Minulo několik let a o svém příteli jsem ani nezaslechl; jiné svazky upoutaly mne zatím k jiným osobám, cestoval jsem po Evropě a upomínka na druha mého mládí nezapadala sice nikdy v úplné zapomenutí, ale obraz jeho vybledal čím dále tím více. Jednoho dne procházel jsem se bezstarostně v Neapoli a uprostřed lesku třídy Toledské objevil se mi náhle v plném jasu zlatého italského slunce duch mého přítele, tak aspoň soudil jsem dle bledé, ztrápené jeho tváře a příšerného výrazu jeho oka. Arthur nebyl arci duchem, ale byl stínem bývalé své bytosti, sestárnul před časem, mužná jeho ráznost byla zmizela a očividně kráčel onomu světu vstříc, z kteréhož jsem právě soudil, že se byl navrátil. Jevil přece jakousi radost mne poznávaje. Z počátku byl málomluvný, ale poznenáhla přilnul zase více ke mně a stali jsme se konečně za dosti krátký čas opět nerozlučnými přáteli. Svěřil mi, že ztratil celé svoje jmění podnikem, který považoval za úkol svého života, že žije toliko z milosti bohatého svého příbuzného a že sklamán ve svém očekávání, žádného půvabu v životě nenalézá, nýbrž s nedočkavostí na blízkou smrt čeká. Hleděl jsem mu dodati zmužilosti a narážel jsem žertovně jednou na to, co jsem nazýval jeho chimérou. Arthur se rozhorlil. „Toť právě, co mne hněte!“ volal téměř se slzami, „že každý, s kým o tom mluvím, chiméron nazývá pravdu jasnou jako slunce, ano: tyto oči viděly sříceniny paláců králů assyrských! A jakou mám odměnu za svou práci? Výsměch!“ Prosil jsem ho o bližší vysvětlení.

„Nemohu ti dopodrobna vypisovat cestu svou namáhavou a dlouhou,“ jal se horlivě a se zápalem mluvit, „dosáhl jsem posléz strašlivou tu poušť, z kteréžční vysoké kopce, kteréž dle mého přesvědčení nejsou než rozvaliny obrovského města; viděl jsem vlasníma očima největší z těchto kopců, jejž tamnější lid nazývá „věží Nimroda“, ale v bídné vesnici v okolí padl jsem loupežníkům do rukou, na samém prahu mého cíle čekalo mne oklamání a trpká smrt. Bránil jsem se jako zoufalec i když najatí průvodčí moji kolem mne mrtvi už leželi, ale přemohli mne, klesl jsem raněn pod ostřím křivých jejich nožů . . . Mrákota zakryla mi oči . . . Zbudil jsem se v tmavém podzemním jakémsi vězení; nevím, jak dlouho jsem tam už ležel, když vešel ke mně muž jakýsi zdivočilé tváře, nesa rudě planoucí světlo. Dal mi na srozuměnou, že chce se mnou stran výkupného vyjednávat; jmenoval značnou sumu a dal mi na rozváženou, nepřistoupím-li na jeho požadavek, že živý z kobky nevyjdu. Pak odešel a zůstavil mi světlo. Začínal jsem rozjímati o svém postavení, ale zapomněl jsem záhy na vše v nevýslovné radosti — při rudé záři světla poznal jsem, že se nacházím v komnatě bývalých králů assyrských, kteráž nyní sloužila za brloh loupežníkům! Byl to nízký, ale dlouhý sál na spůsob korridoru, stěny byly obloženy ohromnými alabastrovými deskami, pokrytými zcela reliefy práce dosti sice hrubé, ale plné života, a před zrakem mým omámeným stáli v celém majestátu panovníci světovládného Babylonu v dlouhých, těžkých těsně přiléhajících rouších, zdobených širokým bohatým lemem a dlouhým třepením, hlavy jejich korunované tiarami, prsa nádherně šperkem pokrytá! Bohaté jejich vousy splývaly hustými proudy s brad v pravdě královských, ohnuté, orličí nosy, plné, rázné rty a velké oči mandlového tvaru hlásaly východní jejich původ! Stál jsem překvapením jako zkamenělý; ale náhle shaslo světlo a musil jsem opět přemýšleti o svém zoufalém postavení; rány moje počaly opět pálit a zmužilost moje klesala. Pojednou zdálo se mi, že slyším na blízku kroky a nejzazším koncem galerie vnikalo ke mně slabé jakési světlo, jako by tam byl někdo dvéře otevřel, kterých jsem dříve nebyl zpozoroval. Nebyl to žádný sen — lehce dotkla se v šeru jakási ruka mého čela. „Vstaňte,“ pravil melodický hlas nejčistší angličinou, „vstaňte, zachráním vás!“ Beze slova poslechl jsem. Následoval jsem svého osvoboditele; vedl mne za ruku dlouhými chodbami posléze vyšli jsme na světlo. Slunce právě vycházelo a při skvělém jeho světle, kteréž mne z počátku oslepovalo, pozoroval jsem na vrcholu kopce, naproti onomu, z kteréhož jsem byl vyšel, velkého lva, kterýž majestátně hřívou potřásal. Při všem obdivu ke králi pouště byl jsem přece nemálo postrašen, ale průvodčí můj dravce toho ani si nevšiml a vedl mne klidně až do vesnice. Divocí obyvatelé toho bídného městysu, vstávali se svých prahů a klaněli se před námi, myslil jsem, že více než jednoho z nich poznávám co lupiče z předešlého dne. Za vesnicí bylo skupení palem a stříbrná studánka; kolem v stínu odpočívala malá karavána. Nyní teprv, když průvodčího mého co svého pána vítali, prohledl jsem si ho i já. Byl jsem svrchovaně překvapen: zdálo se mi, že v něm poznávám jednoho z těch assyrských králů, jež jsem byl právě viděl, ale byli v takovém k němu poměru, jako hrubá práce oněch reliefů k výtvorům řeckých sochařů, — byl to sidealisovaný jejich prototyp. Kdo byl ten muž? Jak dozvěděl se o mé jsoucnosti? Jakým spůsobem mne zachránil? Proč před ním klaněli se barbaři jako před bohem? Otázky tyto vznášely se mi na rtech, ale nevyslovil jsem žádnou z nich; zachvátila mne zimnice a nebyl jsem smyslů svých dříve schopen, až jsem ve Smyrně na palubě anglického korábu se probudil — ale muž záhadný, který mne až tam dopravil — byl již beze stopy zmizel.“

Vaše výsost snadno si představí, jaký dojem vypravování Arthurovo na mne učinilo, obraz onoho muže mne podivným spůsobem pronásledoval. Za krátký čas zemřel Arthur a zdědil jsem sporé zápisky jeho o cestě do Mesopotamie, ale našel jsem též malý akvarel, představující relief, o němž Arthur tvrdil, že ho viděl v sříceninách babylonských a dole pod postavou jednou s obzvláštní pílí vypracovanou připsána byla slova: „Totě tvář onoho muže.“ Arthur byl pouhý diletant, ale malba ona byla nad míru živá a já co den jsem se jí obdivoval. Asi dvě leta později byl jsem v Benátkách, o slavnosti karnevalu. V pestrém davu maškar potkal jsem k nemalému překvapení svému maškaru docela dle akvarelu mého přítele kostymovanou; byl jsem tak překvapen, že jsem muže toho pojal za rameno.

„Odpusťte, pane, zmýlil jsem se,“ omlouval jsem

svou náhlost, když na mne hleděl, jakoby očekával, že jej skolím.

„Nemýlil jste se," odpověděl a sňal masku, „toť tvář onoho muže." Byl to skutečně on. Než jsem se zpamatoval, zmizel."

„A muž ten?" ptala se Kateřina pořáde ještě nevěříc, „je tentýž, od kterého pocházejí vaše růže? Muž ten je zde v Petrohradě?"

„Ano vaše výsosti; potkal jsem ho později v Paříži a nevyhýbal se mi, tak že jsme se blíže seznali; ale o karnevalu benátském a o mém příteli se nikdy ani nezmínil. Však to nejpodivnější jest při tom, že ačkoliv od onoho dne, kdy jej Arthur poprvé byl spatřil a rysy jeho na papíru zobrazil, mnoho let již uplynulo, do dnešního dne se nezměnil a ani o den nesestárl."

„Pane vyslanče," pravila Kateřina, „nevím mluvíte-li vážně. Nepřesvědčil jste mne, ale vyznávám se, že bych si přála člověka toho uvidět."

„Přání vaší výsosti lze snadno vyplnit," odtušil sir Williams. „Vaše výsost proukázala mi velkou čest, že přijala blahosklonně pozvání k maškarádě v mém domě; přeje-li si vaše výsost, pozvu také kavalíra Lambertiho —"

„Lambertiho!" vzkřikla zděšeně paní Čoglokova a znamenala se beze vší ceremonie křížem.

Všichni hleděli tázavě na ni a s překvapením.

„Tento podivný člověk," vypravovala nejvyšší hofmistryně, není poprvé v Rusku. Za mládí jejího veličenstvi zdržoval se zde také. Císařovna, tehdá ještě princezna, potkala ho jednou v parku v carském Sele a Lamberti prorokoval jí, že dosedne na trůn ruský. Když se proroctví jeho neočekávaně bylo splnilo, stranila se ho císařovna a ujišťovala, že ji hrůza obchází, kdykoli třeba jen stín jeho zahledne. Zatím zmizel Lamberti tak náhle, jak se byl vyskytl. Mám za svou povinnost varovati vaší výsost, vzbudilo by zajisté nejvyšší nevoli jejího milostivého veličenstva, kdyby vaše výsost kdekoli s Lambertim se sešla neb dokonce promluvila."

Kateřina mlčela chvilku a obrátila se pak k sir Williamsovi: „Vaše exellence vidí," pravila mu, „že přání mému vyhověti nelze, když by její veličenství krok můj neschválilo, ačkoliv by se císařovna o našem počínání snad nikdy ani nedozvěděla, ježto by maškaráda vše tajuplným a pestrým pláštěm svým přikryla. Ráda bych se byla věru obdivovala rouchu assyrských králů, a dle vašeho popisu bych je snadno poznala, ale spokojím se tím, že si prohlednu v den maškarády sbírku vašich vás v zimní zahradě vyslaneckého palácu, o kteréž celé město mluví."

Hleděla při posledních slovech významně na vyslance a tento ihned vyrozuměl, že si přeje na naznačeném místě tajnou schůzi s podivínem Lambertim.

„Stane se dle přání vaší výsosti," pravil pološeptem a doložil pak na hlas: „Myslím, že v případě, kdyby si byla vaše výsost přála rozmluvu s kavalírem Lambertim, že by si nebyla přála býti poznánu a dávám čestné slovo na to, že se Lamberti z mých úst nikdy nedozví o rozpravě dnešního večera."

Mluvilo se opět o předmětech zcela lhostejných a Ondřejovi se podařilo nepozorovaně promluviti několik slov s Kateřinou; dámy se byly shrnuly kolem paní Čoglokové, kteráž jim přitlumeným hlasem horlivě vypravovala, co všechno kdy byla o Lambertim a jeho čarech slyšela. (Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Dříve než Boccaccio (1313—1375) vydal svého „Decamerone", Petrarca z ústního podání znal pověst o Griseldě, choti hraběte Waltera ze Saluzza; však přece přeložil vypravování Boccacciovo do latiny („de obedientia et fide uxoria"). Toto latinské vzdělání příběhův Griseldiných bylo pak převedeno na jazyky francouzský a německý. (Hie endet ſich die Epiſtel Francisci Petrarche us latin geteuſcht gemacht von einer tugentreichen frowen geheiſſen Griſeldis. Augsburg 1471. — Diſſ iſt ain epiſtel franciſi Petrarche von groſſer ſtätikeyt ainer frawen Gryſel gehaiſſen. Augsburg 1472. — Ain epiſtel franciſi Petrarche von groſſer ſtätikeyt einer fruwen Gryſel gehaiſſen. Ulm 1474.) Z Francie přešla známost Griseldy do Anglie; z Němec do Hollandska, na Island a do Čech. Všeobecný dějepis písemnictví evropského klade také tuto látku do okruhu pověstí o Karlu Velikém a sice do řady jich první. Máme tedy z té řady v české literatuře román:

β) Walter a Kriselda. Walter hrabě ze Saluzza pojal dceru selského rodu za manželku, ale drahně let ji nelidskými způsoby zkoušel a trápil, až konečně už nikterak nemohl pochybovati o její cnosti a věrnosti.

Jako po veškeré západní Evropě, rovněž v národě českém náležel román o Griseldě mezi nejoblíbenější čtení v století šestnáctém; ano byl opětně tiskem vydáván v stoletích osmnáctém a devatenáctém, v Čechách i na Moravě; při tom dály se i rozličné změny textu. Poslední vydání stalo se v Kutné Hoře r. 1802 s nápisem: „Kratochvilná kronika o trpělivé Kryzeldě, kterážto ačkoli z chudého rodu pocházela, však ale v kráse, ctnostech a trpělivosti mnohé převyšovala."

Středověké písemnictví západní Evropy chová v sobě obě krajnosti v poměru pohlaví mužského k ženskému: nejhlubší pokoru s dobrovolným otročením, a urážlivou zpupnost s nejsurovějším barbarstvím. Minnesaengři sotva byli by věřili, že přímá cesta od jejich dam vede ke Griseldám. Pronásledovaná cnost věrné a něžné manželky, divoká hrubost žárlivého a pánovitého muže mají rovněž svou literaturu jako milostná a rytířská dobrodružství. Troubadouři a minnesaengři minuli písemnictví české nadobro, romantika francouzská a německá dostaly se k nám teprv když doma už byly odkvětly; ale romány o ženách nevinně týraných svými hrubými muži přišly k nám hned za tepla. S Griseldou

γ) Genovefa, jejížto román náleží také do první řady pověstí o Karlu Velikém.

Příběh o svaté Genovefě, manželce Siegfrida, falckraběte z Offtendincku a pánu na Simmerenu u Treviru okolo r. 732 za válek Karla Martella proti Saracénům nejprvnější jazykem latinským vypravuje Matěj Emmich, mnich karmelitanský v Boppardu, r. 1272. Z latinského pramene vyšla vzdělání francouzské a německé; z ně-

meckého pak české, kteréž jako čtení o Griseldě těšilo se až do první třetiny tohoto století veliké oblibě v lidu českém. Jedině od polovice minulého století až do r. 1824 známo osmero vydání Genovefy. Už nápisy svědčí o neobyčejné populárnosti tohoto románu v čtenářstvu českém. „Velmi pěkná a pohnutelná a čtení hodná historie o nevinně soužené svaté pfalchraběnce Genovefě, v Příbrami 1757.“ „Historie o trpělivé hraběnce z Brabantu, jménem Genovefě. V Olomouci 1767, tamž 1784, v Praze 1789, v Jihlavě 1805. — Genovefa, krásný a pohnutelný příběh starožitnosti, v nově vypravován pro všechny dobré lidi, zvláště pro matky a dítky. V Praze 1818. — Podivní příběhové rozené vévodkyně z Brabantu a provdané hraběnky z Vítězomírova, v Praze 1818 a 1827. — K rozšíření známosti o Genovefě po celém národě českém velice přispěli potulní zpěváci, kteří sdělavše sobě vyobrazení nejhlavnějších kapitol ze života „svaté pfalchraběnky“, o výročních trzích v těsném klubku posluchačův městských i vesnických, obou pohlaví a nejrozmanitějšího věku, budili opovržení proti Golovi, zlost proti hraběti, lásku k laňce a nejněžnější soustrast s ubohou trpitelkou i synáčkem jejím! Žádný příběh z dějin českých není po Čechách tak obecně a důkladně znám, jako román o Genovefě.

Z bohatého okruhu pověstí, jichžto hlavní osobou jest Karel Veliký sám, nevnikla do písemnictví českého ani jediná, ačkoliv není možno tvrdit, jakoby Karel Veliký nebyl býval v Čechách osobností obecně známou.

Z řady třetí máme románky dva, neméně oblíbené, než Griselda a Genovefa.

α) M e l u s i n a. Helmas král albanský (skotský) měl za manželku vílu jménem Persine, kteréž při sňatku musil slíbiti, že ji nikdy v šestinedělích nenavštíví. Královští manželé byli obdařeni třemi dcerami, z nichž jedna nazývala se Melior, druhá Plantine, třetí Melusina, a žili ve společných radostech. Až když jednou Helmas z pouhé všetečnosti zrušil slib královně daný, vzalo neštěstí mezi nimi počátek. Královna víla z určení svého osudu musila ihned opustiti svou rodinu a zmizela. Dcery zarmoucené ztrátou milované matky zavřely otce do vrchu Avalonu. Skutek ten zosnovala Melusina; však nezavděčila se matce. Ta ji potrestala kletbou velmi krutou. Melusina stala se každou sobotu půl člověk půl ryba. Když dospěla, provdala se za hraběte Raimunda z Poitiers. Při sňatku žádala na něm slib, že ji v sobotu nikdy nebude chtít vidět. Žili spolu několik let velmi blaženě; Melusina porodila svému choti několik dítek a vystavěla mu tvrze Lusignan, La Rochelle, kláštery Malliers, Meersent, a jiné nádherné budovy. Až když Raimund svou zvědavost déle ukrotiti nemohl a jedné soboty klíčovou dírkou se podíval do komnaty, kde jeho drahá Melusina půl člověk a půl ryba se koupala, byl štěstí jejich konec. Melusina zmizela z hradu a vracela se mu na blízko jen kdykoliv někdo z hraběcí rodiny měl zemříti.

Zakletá víla Melusina působila badatelům vždy mnoho nesnází; konečně docílila se shoda, že jmeno Melusina správně má zníti Merlusina čili M è r e L u s i g n a n t. j. matka Lusiňanka. Dle toho výkladu neznali bychom, jak Melusina prvotně, jakožto dcera Helmasova, za svobodna se jmenovala. Však budiž tomu jak buď, jisto jest, že r. 1387 po opanování tvrze „Lusignan“, jakýsi Jan z Arrasu od vévody Jana z Berry, jehož tajemníkem byl, jakož i od krále Karla V. dostal rozkaz, aby všechno, cokoliv by o životě té paní nalézti mohl, pro zábavu vévodovy sestry s pilností sebral. Když to se stalo, ještě dominikanský mnich Štěpán celé rýmované latinské sestavení přepracoval a víle Melusině takového lesku propůjčil, že rodiny Lucemburská, Rohanová a Sassenayova své rodokmeny změniti daly, jen aby došly cti, že pocházejí z té nadpřirozené bytosti. Z latinských veršů vyšel francouzský román v próse, jejž r. 1456 Thüring z Ringoltingen na jazyk německý přeložil. A z toho německého vzdělání má původ svůj také naše

„K r o n i k a k r a t o c h v i l n á o c t n é a š l e c h e t n é p a n n ě M e l u z i n ě.“ Český překladatel uznal za potřebí, zachovati také předmluvu originálu; v té naznačena jest celá cesta, kterou naše kronika prošla. „Já Durynk z Ryngolu a Berna, z Šotlandu, historii, kterou jsem nalezl v Frankreichu, vlaskou řečí vypsanou, tu jsem přeložil k žádosti urozeného pána, pana markraběte Rudolfa z Hochberku, pána v Rotlenu a v Susenburku v řeč německou, a ať jsem tak v celosti nepostavil vedle řeči vlaské,“ atd. Nejstarší známý tisk české Meluziny jest z r. 1555 v Prostějově; z nejnovějších v Jihlavě r. 1805. Však známost a obliba její byla v národě českém už záhy tak veliká, že proti ní vystupovali sami domácí spisovatelé. Už zajisté r. 1579 Jan Češka v předmluvě k příkladným řečem (vybrané průpovědi z řeckých a římských mudrcův) velice se rozhorlil, že v Čechách francouzské a německé románky k takové slávě přišly, a praví: „Rozuměti jest, že užitečněji bude, tuto sobě moci jeden lístek přečisti, nežli básnivé kroniky o Meluzině, o Gviškardovi a o Emiliji.“

β) Historie o krásné kněžně M a g e l o n ě a udatném rytíři Petrovi. V š e m m i l o v n í k ů m k p ř í j e m n ě j š í m u č t e n í zřízena a upravena. 1565 v Králové Hradci (v Olomouci 1767 a 1780, v Praze 1793; na Horách Kutných 1805).

Magelona, princezna neapolská daruje své srdce provensalskému hraběti Petrovi, který s ní prchne. Když cestou unavena usnula, odňal jí dravý pták prsteny, kteréž měla od svého milovníka. Petr pustil se za dravcem, a když tento nad moře zaletěl, vstoupil do lodi, aby ho stíhal. Však octl se v zajetí tureckém a byl prodán za otroka samému sultanovi, u něhož drahně času sloužiti musil. Tím časem Magelona, když probudivši se svého miláčka najíti už nemohla, v nejhlubším žalu odebrala se do Provenci a založila zde klášter s nemocnicí pro chudý lid. Zde v konání skutkův milosrdných věrně vzpomínala svého milence. Ten konečně se osvobodil ze zajetí a po mnohonásobném nebezpečí na moři i na pevné zemi vrátil se do své vlasti a zaklepal na dvéře klášterní, hledaje vyléčení svých těžkých ran. Zde se milenci poznali, Magelona odložila oděv řeholní a slavila se svým drahým Petrem velmi veselou svatbu. Pohřbena jest Magelona u Marseillu na ostrově, jemuž dala jméno. Její kronika sáhá až do dvanáctého století; klášterník Bernard de Treviez na ostrově Magueloně první opěvoval ji jazykem provensalským, a Petrarca prý tu báseň opravenou první napsal. Roku 1457 učiněn byl v próse francouzský překlad, jehož pak užili spisovatelé španělští a němečtí. (Die schon Magelona, durch Magister Veiten Warbeck aus französischer Sprach inn Teutsche verdolmetscht, Augsburg 1535.) — Německý překlad vzdělán pak dále po česku.

VII.

Až posud viděli jsme středověké romány české toliko ve způsobě překladův z jazyka německého; dva rýmované z pověstí o Artušovi (Tristan a Tandariáš), pět v próse z pověstí o Karlu Velikém (Flos, Griselda, Genovefa, Melusina, Magelona). Však máme v písemnictví svém také památku romantického myšlení, která vznikla v první polovici století čtrnáctého, jest dílo naskrze původní a musí býti považováno spíše za nápodobení minnesangu, než skutečného románu západní Evropy, poněvadž mu schází hlavní podstata románu, totiž děj a zbyla mu toliko situace, která zavdala příčinu k úvahám. Ale významno jest, že náklonnost k pozorování i takové pouhé situace ve způsobu romantiky francouzské a německé byla v Čechách možná toliko v oněch společenských kruzích, v kterých se pěstovaly také překlady cizích románův. Na dvorech královen českých, kteréž k nám přiváženy byly z Němec, ozývaly se písně minnesingrův; tam po příkladě panstva cítilo, myslilo, jednalo, žilo a psalo také služebnictvo, tam vznikl také spis dle stilistické formy původně český, jenž v literatuře naší dostal jméno: Tkadleček. Skutečný román odbyl se v životě, a po něm jako epilog následuje rozmlouvání mezi opuštěným milovníkem Tkadlečkem a zosobněným neštěstím. V Hradci Králové žila r. 1339 ovdovělá královna Alžběta a měla na svém dvoře mezi četnými pannami také krásnou topičku Adličku. Do této dívky zamiloval se študent Tkadleček, bezpochyby také v nějaké dvorské službě postaven, se vší horoucností mladistvého citu a byl v své lásce po některý čas velice blažen. Však sličná Adlička se provdala za jiného. A tu počíná náš nejstarší původní román, dílo zvláště bohaté výmluvnosti české, důkaz už velmi vycvičené české prósy.

Tkadleček „žaluje, túží a volá zjevnie a hlasitie na neščestie, všemu světu na nie túží a na nie křičí a je haní rozličnými řečmi a rozličnými kletbami a hrubú řečí je jako zatracuje a proklíná.

Ach ach nastojte, ach ach běda, ach násilé, ach na tě ukrutný a vrúcí shladiteli, všech zemí škodlivý škódce a všeho světa smielý morděři všech dobrých lidí. Ach ty neščestie v sobě zahyň, zmizej a propadni se.“

Neštěstí vyvoláno ze svého úkrytu, ještě neví, kdo takovou urážlivou řeč k němu vede a obrací se k neznámému posud karateli a tupiteli svému takto: „Proč laješ, nevíme, kromě žeť jsme nynie nedávno v Hradci na Labi, v tom ohrazeném miestie v Čechách, mocí svú a úřadem svým dvé mladých lidí sobie na letech jako rovných, jenž spolu ot niekoliko let jsú dobře a počestnie byli, rozdielili a rózno rozlúčili naší mocí, a netoliko je rozlúčili, ale je s obú stranú do jich obú smrti nesjednati mieníme. A to se stalo od nás léta toho před shořeniem toho miesta snad jako třetie miesiec (v měsíci dubnu 1339 vyhořel celý Hradec Králové). Ona jest byla topička na kniežeciem dvoře, pec jest skrytie mnohú tajnú milostí pálila i mnohé svú osobú zamúcovala i mnohé jest také podlé svieta tiešila. Toť jest dielo jejie tajné a skryté v ty časy bylo před mnohými obecnými lidmi.“

Na to Tkadleček vyznává, žeť právě on jest ten milovník, jehož neštěstí od Adličky odloučilo. „Onať jest byla ta, s nížto jsem byl od kolikos let, avšak mi se zdá, jakobych s ní byl hodinu. Onať jest ta, jiež jsem byl vždy k vóli, vši sílu jsem jie zachoval. Onať jest ta, jež byla mistr mój, přietel mój, to vše což ku přiezni slušalo, toť jest byla proti mnie. Onať jest ta, ježtoť byla vždy se mnú a já s ní; než onať se již jest ode mne vzdálila. Tys to zlé neščestie zjednala. Ona, jež jest byla mój zástierný štít proti mým všem svietským protivníkóm, tať mne jest již ostala, mie v sirobie již ostavila a vše tebú. Prečť jest ta, jiežto milovati mnie byla radost a utiešenie, ji zpomínati ve všie milosti bylo nade všechny vieci utiešeno. Prečť jest ta, s nížto by bylo býti, na vieky by se člověk nesstaral. Prečť jest ta, jež má jinošská léta byla ve všie pocti k mužnosti přivedla, mysli přidala, bujnosti přimnožila, kratochvil rozšířila. Prečť jest zastúpila má denničnie záře, prečť se brala má svietlá hviezda, prečť jest blesk mój třepetný a jasný mého jasného slunéčka, jižť jest za horu zaniklo. Temná noc mie již pojala v svou moc; kadyž chozi, tady všady blúdím a mbla ta mie na vše strany obklíčila. Jižť jsem prvního a posledního svého klenotu pozbyl, jejž jsem na poklad v nerozdílném srdci choval. Preč jest, sám jsem ostal, ba méně než sám, neboť jsem bez ní jako půl člověka — ne svůj, ne jejie.“

Tu zajisté slyšíme dokonalý český ohlas německých minnesingrův! (Pokračování.)

O Sylvestru.

Dnes v roku den je poslední!
Poslední bouře v nitru mém nechť doburácí,
poslední maják nechť se do vln skácí,
poslední poupě zhyne v rozkvétání
a slunko zajde v sledním pousmání,
poslední zážeh citu doplane,
ať bezehvězdná noc pak nastane,
noc bezehvězdná truchlivá,
v níž duše bloudí tesklivá,
v níž zpomenutí bývá krásným snem,
a krásný sen jen blaha zákmitem.
Poslední den je v roku dnes!

* * *

Nového roku zítra den!
Byť vyrvala mi bouře moje veslo,
jež loďku moji k cíli, k spáse neslo,
střtiž se stěžni zlomený,
burácej živle zpěněný,
já pluju dál! —
Ať nebe temné, beze lesku
a plné zhoubných, žhavých blesků,
já nedbám nic a pluju dále
v té bouřné noci neustále.
Urvaný lodi kus — buď mojím veslem,
ku předu, dál jen dál, to mojím heslem. —
Nechť zmítá se mnou vlna divá
za živa mrtva — mrtvě živa,
já pluju dál,
mně jedno je; — to bouře hraní
zapudí aspoň mdlobu spaní.
Co na tom, jestli hrubá skála,
jež zrádně v tmavé cestě stála,
poroučá loď, mne zraní čelo,
by znamení se na něm skvělo;
já pluju dál! —
A stále dál jen, dál chci plouti,
buď najít cíl, buď zahynouti! — —
Nového roku zítra den!

Božena Studničkova.

Pod stany.

Náčrtky z okolí Mrtvého moře.

Zasílá *Kvido Mansvet.*

III. Kerak.

Nad míru zajímavým zjevem byl vjezd náš do Keraku. Obyvatelstvo jeho bylo totiž před několika hodinami předním vojem naší karavány zprávu obdrželo, že k večeru přijedeme, a takž shromáždili se k našemu uvítání mladí i staří, muži, ženy a děti — nescházelo nic, než aby nám byly ještě vstříc přišly nějaké „družičky“. Se všech stran hemžily se kolem nás roje nejrozmanitějších postav, všechen lid hrnul se k nám, aby co nejvltdněji nás pozdravil a s koní nám pomohl, kteréž po dlouhé a namáhavé jízdě velice upachcení byli a jako my po odpočinku patrně toužili. Někteří usedlí Arabové uchvátili mne a ostatní spolucestující za ramena a začali se o nás, jako bychom byli „na dračku“ mezi ně hozeni bývali, neustupně táhat a křičet, neboť každý chtěl býti ihned cti účasten, že mohl v domě svém uhostiti jednoho „z mocných šejchů západu“, jednoho ze slavných Ferenghi“ (Angličanů). Po dlouhém vyjednávání a rokování s našimi tlumočníky dohodli se konečně na tom, že musí každý z nás v Keraku každý den v jiném domě hostem býti. Rawlinsona, mne a jednoho tlumočníka výpravy ulovil jakýsi bohatý Arab křesťan a vedl nás jako triumfem z odbyté horké seči s průvodem svých čtyr statných synů do nedalekého domu svého, kdež nás řada černých otroků již očekávala. Tito jali se ihned naše koně odvádět a zavazadla odnášet, čemuž jsem ohledně menších rekvisit a lesklých drobných strojů dopustiti nechtěl, poněvadž černoši na takových maličkostech obyčejně veliké mívají zalíbení; ale tlumočník ubezpečoval mne, že se dozajista ani nejmenší drobotina neztratí, a takž zůstavili jsme všechno jejich péči a dozoru.

Domy v Keraku jsou veskrze nízké a jen příbytky bohatších Arabů jedno poschodí vysoké, z hrubých balvanů beze všeho vrstevního pořádku na hlínu vystavěné a kravským hnojem oházené, bez tvaru a souměru. Plochá tarasovitá střecha splývá skoro u všech v zadu se zemí.

Když jsme byli do domu svého uchvatitele vstoupili, rozestřeli nám sluhové po zemi rohožky a koberce, přišla vonná, silná mokka a hned za ní dobře upravená večeře. Komnata byla veliká, dvěma oblouky sklenutá a uprostřed stropu velkým otvorem opatřená, kterýž službu komínu a ventilatoru zastával a pod nímž dvě začazené krokve co příčnice trčely. Na stěnách, jež rudě a černě byly natřeny, hemžily se drobné pestré malby a obrázky velbloudů, jezdců, koní a neznámých všelijakých potvůrčat, jež veskrze za omočení štětce nestály, neboť Arabové malují své fresky prstem ukazováčkem; kolem rozestaveny byly všelijaké velké skříně na ukládání mouky a obilí, lavice a divany, nad nimiž všechny jen možné arabské zbraně visely.

Ukojivše zde všude obecnou zvědavost svých vlídných hostitelů, měli jsme obzvláštní potěšení viděť, že se nám v téže komnatě z měkkých rohožek a koží pohodlné lože upravuje; obyvatelé domu vzdálili se po obvyklých pozdravech do prvního poschodí, my pak rozložili jsme se s pocitem dokonalé blaženosti na měkké lože, kdež zase jednou s plným poklidem usnouti jsme mohli. —

Kerak, Karaka, Kerek aneb též Petra deserti jest nynější hlavní město země Moabské a zastupuje někdejší město Moabitů jménem Rabbath Moab čili Areopolis. Již rytíři první křižácké výpravy věděli o něm, a Foucher z Chartresu, jeden z průvodčích Balduina I. vypravuje, že král arabský na pahorku nad míru pevné polohy, asi na tři denní cesty od Rudého moře a čtyry od Jerusalema vzdáleném, velice pevný hrad si vystavěl, silnou posádku na ochranu křesťanů a okolí do něho vložil a nařídil, aby se jemu ke cti Mont Real čili Mont Réau (Mons Regalis) nazýval. Skoro sto padesát let byl hrad tento jedinou tvrzí na oné straně Mrtvého moře, a r. 1152 vystavěl číšník královský na rozvalinách oné tvrze, kteráž tím časem byla rozmetána, velkou citadellu, kterouž nynější Kerak znamená. Ráz za rázem obléhali ji na to Saracéni, až posléz i toto město po pádu Jerusalema r. 1188 do rukou moslemínů kleslo. Za času mocného sultána Saladina zakládali se zde vsude velkolepé sady olivové a ořechové, vinice a t. d. Egyptští sultáni považovali Kerek el Šobek za svou největší pevnost, utíkali se sem v dobách tísně se svými rodinami, věznili zde státní zajatce a ukládali zde svoje poklady.

Nynější okolí města jsou velmi úrodná, obyvatelstvo nemá ničeho nedostatek a Mohamedáni i křesťané, kteří zde zcela rovnoprávni jsou, žijí pospolu v plné volnosti a v nejlepším přátelství. Mohamedánských rodin jest zde asi 420, rodin křesťanských řeckého nesjednoceného vyznání asi 180. Arabské kmeny táboří z pravidla mimo město. Co náboženství se týče, jsou obě strany stejnou měrou nevědomé, a mohamedáni zejmena mají ten přepodivný obyčej, že děti své, aby také ochrany boha křesťanského účastnými se staly, křtíti dávají, kterážto ceremonie zcela zvláštním spůsobem se koná, ježto řeckokresťanský kněz dětem jejich toliko konce nožek a ruček potápěti smí, aby přece nějaký rozdíl zůstal mezi nimi a dětmi křesťanskými, jež celým tílkem se potápějí. — Mešita zdejší, jakož i kostel sv. Jiří a jiný novější chrámek nestojí hrubě ani za zmínku. Svrchu řečená citadella, kteráž nyní v rozvalinách leží, oddělena je od města příkopy a náspy, ale také město samo jest zdí obehnáno a věžmi v ní opatřeno, kteréž ostatně posledním obléháním Ibrahima paše veliké pohromy utrpěly. Do skály vytesané stupně a cesty vedou do citadelly, za kterouž se tesané hrobky Madianitův nalézají, kteříž své tehdáž zde stojící město Hisn Algorab nazývali, což v syrském jazyku tolik co „hrad krkavčí“ znamená. Rozvaliny tyto leží skoro 3000 stop nad hladinou Mrtvého moře a vévodí celé krajině, tak že odsud za jasné povětrnosti celý okruh Jerusalema, Betlema a Jericha bystře lze přehlednouti. Stavby zdejší byly neobyčejně pevné, jednu část hradeb tvoří prostá tvrdá skála, druhá pak část sestrojena byla z obrovských otesaných kvádrů, kdežto celý sloh staveb špičatými a okrouhlými oblouky Saracéna vyzrazuje i křižáka. Pilíře, sloupy a hlavice

povalují se na zemi v pestré směsici, ba nalezneš zde i kruchtu pro hudebníky nebo zpěváky s patrnými ještě malbami na omítce a výklenky zvláštního tvaru, tak že myšlenky tvé bezděky zalétají do času, kdy v těchto místech civilisovaný lid tábořil.

Co obyvatelů se týče, jsou nad míru pohostinští a velice bys je urazil, kdybys jim při odchodu nějaký dar nabízel; zde neptá se nikdo, kdy odejdeš nebo jak dlouho se pozdržeti hodláš. Mohamedáni, kteří zde usedlí jsou, vypadají poněkud divoce, kdežto tvář křesťanů jemný výraz má se zvláštním jakýmsi melancholickým nádechem. Ženy kupují si vesměs od kočovních kmenů, kteří tudy procházejí, platíce za jednu od 12 do 500 piastrů. Oblek jejich sestává z jednoho toliko roucha z modré bavlněné látky, kteréž od hrdla až po kotníky sahá a rukávy opatřeno jest. Na hrudi nalézá se široký rozpar, tak že prsa vždycky zůstávají rozhalena. Jsou modře tetovány a mohamedánky mezi nimi chodí s obličejem na polo zastřeným. Kdo ženu koupiti si nemůže, pomáhá si jako druhdy Jakub u Labana — slouží u svého zvoleného tchána čtyři nebo šest let, až si nevěstu vyslouží, s kterouž ostatně třebas po celý ten čas dorozuměn bývá.

Když jsem jednoho dne jednou z pěti bran citadelly vyjížděl, chtěje do města se navrátit, potkal jsem četný svatební průvod, kterýž na jih od města k stanům tam rozloženým se pohyboval. V první řadě jelo asi třicet pikami a puškami ozbrojených Arabů na krásných hřebcích; za nimi kráčelo 10 fantasticky ozdobených velbloudů s jezdkyněmi, na prvním, nejkrásnějším zvířeti závojem hluboce zastřená a bohatě vyšperkovaná nevěsta, plná zlatých prstenů, kroužků, šňůr s zechiny a stužek všeho spůsobu, s dvěma družkami po stranách; za těmi jela po třech na jednom velbloudě ostatní děvčata, podobným spůsobem jako nevěsta vystrojená a nad to ještě s velkými zlatými kroužky v nosech ozdobená. Všechny dívky zpívaly následující chvalozpěv na nevěstu, při čemž tři z nich na malé bubínky do taktu tloukly:

„Spěchá nyní k tobě největší krasavice našeho kmene, krásně vyzdobená jakoby z ráje přicházela. Zvolil jsi's ji a nesklamal's se, neboť tělo její jest div a rozkoš; viděli jsme je, uvidíš je také a budeš se mu obdivovat!“ atd.

Za děvčaty klusalo ještě několik jezdců co zadní voj. Když byl průvod k prvním stanům dorazil, jali se přední jezdci prováděti malebný figurovaný dostih, kterýž před stany shromážděné obyvatelstvo osady hlučným jásotem vítalo a provázelo. Dostih skončil a za chvíli byl průvod na místě. Ženy, kteréž u vchodu čekaly, uvítaly nevěstu i její družky a zavedly je do stanu, z kteréhož na večer k ženichovi odvésti se měla. Šejch kmene byl na se vzal večerní uhostění svatebčanů a pozval také mne a dva mé společníky; naskytla se mi vzácná příležitost obdivovati se tomu přepodivnému shromáždění.

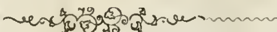
Když bylo všech osm šejchem darovaných skopců snědeno, začaly provádět družky nevěstiny střídavě s mladšími Araby slavnostní tance, rozumí se, že už bez závojů. Všechny byly na tvářích tetovány, šňůrami skleněných tretek ověšeny a na rukou i u kotníků skleněnými obroučky ozdobeny. „Je-li nevěsta,“ ta opěvaná „největší krasavice celého kmene,“ — pomyslil jsem si — „tak krásná, jako t y t o víly, bude mít ženich krásy na celý život dosti.“ A nevyčkav ani, až bych vyvolené Junoně do tváře mohl nahlednouti, odejel jsem do Keraku; bylať již noc a spaní mne začalo přemáhat.

Potrava zdejšího lidu sestává hlavně z kávy, oliv, čočky, sýra, másla a kyselého nebo ssedlého mléka, kteréž s moukou se míchá a vaří; však nejoblíbenější krmí jest tu jakási čočková polévka a kaše, téhož prý spůsobu jako „červená“ krmě, za kterouž Esau své prvenství prodal, což bych já ovšem na jeho místě nikdy nebyl učinil. Kladu zde recept na ni pro poučení všem hospodyňkám. Do prosté, obyčejné čočkové polévky nasype se tolik rozemleté pšenice, aby silně zhoustla, na to vaří a míchá se ta smíšenina, až na spůsob českého „kucmouchu“ ztuhne, pak vyklopí a poleje se hojně olejem. Však podotknouti musím, že se při obvyklém nedostatku lžic nebo vidliček rukama hněte, vybírá a do úst podává. — Máslo, kteréhož se tu veliké množství pojídá, nikdy se neprodává, nýbrž vždy toliko darem podává. Říci někomu: „kupčíku s máslem“, považuje se za největší urážku. Karavány, kteréž sem z Jerusalema přijíždějí, přivážejí kávu, rýži, tabák a látky, vyměňujíce si za ně ovoce, kozy, vlnu, pšenici, sakkum, citrony, olivy, hrozny, proso a fíky.

Šejch kerakský má dosti značné příjmy, neboť dostává od několika sobě poplatných arabských kmenů co daň každé desáté novorozené jehně nebo kůzle. Křesťané platí mu z pravidla dle rodin, a sice za každou asi půl dolaru; mohamedáni pak vykupují se deseti mezkovými náklady koberců, jež zde se zhotovují. Hodnost šejchovská jest dědičná, ale nepřechází vždycky na nejstaršího syna.

Zcela zvláštní panuje zde poměr mezi mužem a ženou. Jest totiž obyčejem, jakmile žena onemocní, že ji muž ihned rodičům nazpět posílá s tímto vzkázaním, kteréž u křesťanů i mohamedánů na slovo je stejné a zní: „koupil jsem ji od vás zdravou a svěží, jako mladou palmu; ale poněvadž nyní onemocněla, jest vaší povinností, abyste ji vyléčili.“ — Žena stojí si zde hůře, než u kteréhokoliv jiného kmene, neboť zemře-li muž, nedědí žena pranic, a také po čas jeho života musí si na všechno šatstvo, jež potřebuje, sama vydělávat; rozumí se, že obyčejně místo výdělku muže svého tajně „okrádá“, aby se slušně mohla odívat. Však poměr tento nalézá se toliko u městských Arabů; praví beduini jsou mnohem galantnější, jakž u kavalírů pouště samo sebou se rozumí.

Po osmidenním pobytu v Keraku, uživše plnou měrou výtečného pohostinství toho klasického lidu a nasbíravše hojnost vzácných zkušeností, odjeli jsme provázeni srdečným žehnáním a blahopřáním svých hostitelů dále za vytknutým cílem. Jest tichý jasný den, slunce žhavě pálí, horký vítr vane do rozehřátých tváří, údy nám skoro vaduou, ale dále, jen dále do neuprosného vedra! Polituj nás, čtenáři!

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

V.

Purkmistr v láhvi.

Fantastická povídka.

Míval jsem vždy velikou náklonnost a také jakousi úctu k ušlechtilému vínu rýnskému, šumít jako šampaňské, zahřívá jako burgundské, lahodí hrdlu jako bordeauxské, rozpaluje obraznost jako likéry španělské; činí nás laskavými jako Lacrimae-Christi a konečně rozevírá před našimi zraky širé pole fantasie.

Roku 1846, ku konci jara rozhodl jsem se, že pocestuji na Johannisberk. Vsednuv na starou herku s hubenými boky, umístil jsem do ohromných dutin mezi jejími žebry dva džbány a odcestoval jsem za soumraku.

Je-li rozkošnějšího divadla nad vinobraní! Jeden z mých džbánů byl stále prázdný, druhý stále plný; sotva jsem přejel jednu stráň, uzřel jsem již druhou. Jediné, co mne mrzelo, bylo, že jsem nemohl sdíleti tuto radost se skutečným znalcem.

Jednoho večera — slunce bylo již zašlo, chýlilo se k noci, ale mezi širokými vinnými listy rděl se ještě odlesk jeho červánků — zaslechl jsem za sebou dusot koně. Uhnul jsem nedbale v levo, abych mu uvolnil cestu a ku svému velkému potěšení poznal jsem přítele Hippela, jehož také nesmírně těšilo, že mne zde nalezl.

Znáte Hippela, jeho masitý nos, jeho ústa k ochutnávání jako stvořená, jeho třípatrový břich? Podobal se k dobrému Silenovi, který následuje Baccha.

Objali jsme se velmi srdečně.

Hippel cestoval za týmže účelem jako já; jsa výtečným znalcem vína chtěl ustáliti své mínění o hodnotě jisté stráně, o níž byl dosud v pochybnostech. Jeli jsme spolu. Hippel měl náramnou radost; on také vyznačil náš cestovní plán do vinic Rhingauských. Chvílemi zastavovali jsme, abychom nahledli do svých džbánků a užili ticha, které se vůkol rozkládalo.

Noc byla již dosti pokročila, když jsme se octnuli před malou hospůdkou, postavenou na svahu stráně. Seskočili jsme s koní. Hippel pohledl skrze malé okénko do vnitř. Na stole stála rozsvícená lampa a u ní dřímala stařena.

„Hé!" zvolal můj soudruh, „otevřte, matko!"

Stařena sebou trhla, vstala a přistoupivši k oknu, přitiskla svoji vráskovitou tvář na sklo. Lze říci, že byla jedním z oněch starých flámských portrétů, na nichž se okr a tistu hádají o přednost.

Když nás byla stará Sybilla spozorovala, usmála se a otevřela dvéře.

„Vstupte, pánové," pravila třesoucím se hlasem, „chci vzbudit svého syna; buďte mi vítáni."

„Nějaký obrok pro našeho koně a dobrou večeři pro nás," volal Hippel.

„Dobrá, dobrá," pravila stařena spěšně.

Odešla a slyšeli jsme ji stoupat po schodech, příkrejších než žebřík Jakubův.

Zůstali jsme několik minut v nízké a začazené jizbě. Hippel odběhl do kuchyně a přišel, aby mi ohlásil, že zjistil na krbu přítomnost několika čtvrtí slaniny.

„Budeme večeřet," pravil hladě si břich, „ano, budeme večeřet."

Prkna nad našimi hlavami zavrzala a skorem současně otevřel dvéře silný chlap, oděný v prosté spodky, s rozhalenými prsoma a rozcuchanými vlasy, udělal čtyři kroky a odešel aniž by byl slova promluvil.

Stará rozdělala oheň a máslo na kamnech začalo bublat.

Večeře byla na stole. Stála tu vepřová kýta majíc po každé straně láhev, jednu s vínem červeným, druhou s bílým.

„Které máte raději?" tázala se hostinská.

„Uvidíme," pravil Hippel a podal sklenici stařeně, kteráž ji naplnila vínem červeným.

Naplnila též sklenici mou. Okusili jsme je: bylo to víno vonné a silné. Mělo, nevím už jakou, zvláštní příchuť, vůni cypřiše! Vypil jsem několik kapek a hluboký smutek rozložil se v mé duši. Naproti tomu Hippel počal spokojeně mlaskat jazykem.

„Výborné," pravil, „výborné! Odkud je béřete, dobrá matko?"

„Beru je ze sousední vinice," pravila stařena s podivným úsměvem.

„Toť výtečná vinice," pravil Hippel naléváje si novou sklenici.

Zdálo se mi, že pije krev.

„U čerta, jaký pak to děláš obličej, Ludvíku?" řekl mi on, „je ti snad něco?"

„Nikoliv," odpovídám, „ale nemiluji červeného vína."

„Nebudeme se hádat k vůli chuti," odpověděl Hippel vyprázdniv sklenici a uhodiv pěstí o stůl.

„To samé," volal, pořád jen to samé a především žádnou míchaninu, krásná hospodyňko! Znám to tu. Morbleu! toto víno mne rozveselilo, toť slavné víno."

Hippel se vrhnul opět na židli. Zdálo se mi, že obličej jeho se mění. Jediným téměř douškem vyprázdnil jsem láhev bílého vína, a starý dobrý rozmar nazpět se mi vrátil. Záliba mého přítele na tom červeném víně zdála se mi směšnou, ale omlouval jsem ji.

Pili jsme do jedné hodiny s půlnoci, on červené a já bílé víno.

Jedna hodina s půlnoci! Toť hodina audience paní Fantasie! S obrazností rozpínají vidiny průsvitná křídla, ovroubená křišťály a azurem, jako křídla kovolesklé mouchy, zlatohlávka a vodního šídla.

Jedna hodina! V tu dobu lehtá nebeská hudba uši spícího a vnuká v duši jeho harmonie neviditelných sfér. Teď běží myš, pak rozepne sova křídla a přelítne tiše nad našimi hlavami.

„Jest již jedna hodina," pravím k svému sousedu, „musíme si odpočinout, chceme-li zítra odejet."

Hippel se zvedl vrávoraje.

Stařena doprovodila nás do světnice s dvěma postelemi a přála nám dobré noci.

Svlíkli jsme se; zůstal jsem déle vzhůru, abych shasnul svíčku. Než jsem si ulehl, Hippel již tvrdě spal; jeho dýchání podobalo se vání vichru. Nemohl jsem zavříti oka; na tisíce podivných postav míhalo se přede mnou; skřítkové, diblíci a čarodějnice z noci svatojanské prováděly na stropě svůj kabalistický tanec. Divný to účinek bílého vína.

Vstal jsem, rozsvítil svíčku, a puzen záhadnou jakousi zvědavostí, přistoupil jsem k loži Hippelově. Jeho obličej byl rudý, ústa otevřená, krev působila mu silné žilobití a rty pohybovaly se, jakoby spící byl chtěl mluvit. Dlouho jsem stál nepohnutě u něho; chtěl jsem pohroužit zraky na dno jeho duše, ale spánek je nevyzpytatelné tajemství, jako smrt, a zachovává svoje tajemství.

Brzy bylo znáti na tváři Hippelově strach, brzy smutek, brzy zádumčivost zkrátka: tvářnost jeho měnila se každou chvíli a posléz zdálo se, že chce plakat.

Tato dobrá tvář, stvořená k tomu, aby jen se smála, měla pod nátlakem tajemného bolu výraz prazvláštní útrapy.

Co asi dělo se na dně této nevyzpytatelné propasti? Viděl jsem dobře některé vlny vystupovati nad povrch, avšak co jest příčinou tohoto prudkého vlnění? Poznenáhlu spící vstával, víčka se otevírala a viděl jsem, že oči jeho jsou bílé. Všechny svaly jeho obličeje se zachvěly, jeho ústa svírala se, jakoby chtěla vyraziti výkřik hrůzy, pak sklesl opět a bylo slyšet vzlykání.

„Hipple, Hipple!" zvolal a vlil jsem mu džbán vody na hlavu.

On se probudil.

„Ah!" pravil, „buď bohu chvála, byl to sen! Drahý Ludvíku, děkuji ti že's mne vzbudil."

„Toť velmi dobré, však musíš mi přec říci, co se ti zdálo."

„Ano .... zítra .... nech mne spát .... jsem ospalý."

„Hipple, tys nevděčník; do zítřka všechno zapomeneš."

„Hrome," odpověděl on, „jsem ospalý .... nemohu již .... nech mne .... nech mne."

Nechtěl jsem popustit.

„Hipple, ty upadneš zase do svého předešlého snu a pak zůstavím tě už bez milosrdenství tvému osudu."

Slova tato měla podivný účinek.

„Upadnouti zase v tento sen!“ zvolal vyskočiv s postele. „Rychle moje šaty, mého koně! Odjedu! Tento dům je učarován. Máš pravdu, Ludvíku, ďábel aby zůstal mezi těmi stěnami . . . . Pojďme tedy!“

A počal se rychle oblékat. Když byl oblečen, zadržel jsem ho.

„Hipple,“ pravím, „pročpak bychom odsud utíkali? Nejsou ještě tři hodiny s půlnoci, počkejme trochu.“

Otevřel jsem okno a čerstvý noční vzduch naplnil rychle jizbu.

Opřen o kraj okna vyprávěl mi na to Hippel:

„Mluvili jsme dnes o výtečných vinicích Rhingauských. Jako ty, neprošel jsem dosud ani já tuto krajinu; obíral jsem se jí zajisté příliš mnoho, a silné víno, které jsme pili, dodalo mým myšlenkám jakési temné nálady. Nejpodivnější na celém snu bylo, že jsem byl purkmistrem Welche-ským (sousední vesnice) a že jsem sebe zcela ztotožňoval s jeho osobou, kterouž ti popsati mohu jako sama sebe. Tento purkmistr byl velmi široký a skoro tak tlustý, jako já. Měl na sobě kabát s velikými šosy a mosaznými knoflíky: délka jeho noh činila ho podobným k hřebíku s kulatou hlavičkou. Třírohý klobouk seděl na holé hlavě, zkrátka byl to muž velmi hloupé vážnosti, který nepil než vodu, nemiloval než peníze a nemyslil na nic, než jak by svoje jmění udržel a rozmnožil.

„Vzav na se purkmistrův šat, přijal jsem též jeho povahu. Byl bych opovrhoval sebou, Hipplem, kdybych se byl znal. Pitomý to purkmistr, jakým jsem byl! On nechtěl žít raději vesele a vysmívati se budoucnosti, než aby hromadil tolary na tolary a zlobil se! Však dobrá . . . . . byl jsem tedy purkmistrem.

„Probudil jsem se ve své posteli, a první věcí, na kterou jsem pomyslil, bylo, že dělníci pracují na mé vinici. Vzal jsem si krajíc chleba k snídaní. Krajíc chleba, jsi mi to lakomec, skrblíku! Já, kterýž snídám co den kotelett a piju každého jitra láhev vína. Konečně ale na tom nezáleží, pravím-li, že purkmistr vzal krajíc chleba a strčil jej do kapsy. Poručil své staré hospodyni, aby zametla jizbu a připravila oběd na jedenáctou hodinu, hovězí maso a brambory, zdá se mi. Bídný to oběd. Ale na tom také nezáleží . . . . On odešel.

„Mohu ti popsat jeho cestu až na vrch,“ pravil mi Hippel, „měl jsem ji před očima.“

„Jest vskutku možné, aby si člověk ve snu tak vypodobil krajinu? Viděl jsem pole, zahrady, luka, vinohrady. Myslil jsem: tu to patří Petrovi, to zde Jakubovi, a to tam Henrimu; zastavil jsem se před některými z těchto kusů řka: „Hrome, Jakubův jetel je výtečný;“ a dále: „Hrome, tenhle kus vinohradu se mi velmi líbí.“ Však mezi tím cítil jsem jakousi závrať, nepochopitelné bolení hlavy. Zrychlil jsem kroky. Bylo časně z rána, slunce právě vycházelo a teplo započalo být dosti značné. Šel jsem úzkou stezkou, kteráž vystupujíc mezi vinicemi na druhou stranu vedla. Šla kolem sřícenin starého hradu a viděl jsem odtud dosti daleko svoje čtyry jitra vinohradu. Spěchal jsem, abych tam došel. Byl jsem celý bez dechu. Přišed do středu sřícenin, stanul jsem, abych opět nabral dechu; v uších mi hučelo, a srdce bušilo mi prudce, jako kladivo na kovadlinu. Slunce jenjen pražilo. Chtěl jsem opět dále jíti, ale pojednou jakoby mne byl kyjem udeřil, svalil jsem se za kus zdi, a poznal jsem, že mne ranila mrtvice.

Tu se mne zmocnil pocit zoufalosti. „Jsem mrtev,“ pravím sám k sobě; „peníze, které jsem s tolikerým namáháním nahromadil, stromy, kteréž jsem tak pečlivě ošetřoval, dům, který jsem vystavěl, vše je ztraceno, vše připadne mým dědicům. Ti bídáci, — kterým jsem nechtěl dát ani krejcaru, obohatí se na moje útraty. Ó vy lotři, vy jste šťastni z mého neštěstí . . . . vy vezmete klíče z mé kapsy, vy se rozdělíte o moje jmění, vy roznesete moje zlato . . . . A já . . . . já sám vám pomáhám k této kořisti! Jaká to ošklivá pokuta!

„Cítil jsem, kterak moje duše tělo opustila, ale na vrchu stráně zůstala.

„Tato duše purkmistrova žila jako jeho tělo a měla tvář modrou a ruce žluté.

Bylo velmi horko a smrtelný pot vyrážel mi na čele; hejno much obletovalo moji tvář, jedna mi vlezla do nosu . . . . mrtvé tělo sebou již nehýbe! Brzy obsadily celou tvář a zarmoucená duše jich nemohla odehnat!

„Byla tu posud několik minut, kteréž se zdály být stoletími. Nastávalo peklo.

„Tak minula hodina: horko rostlo neustále. Ani vánek čerstvého vzduchu, ani mráček na nebi!

„Koza se procházela podél sřícenin, okusovala břečťan a divoké traviny, kteréž rostly uprostřed těchto rozvalin. Jdouc kolem mého ubohého těla, učinila skok stranou, pak se vrátila, vyvalila nepokojně velké oči, očenichala okolí a šla svou cestou, slézajíc vrchol vížky. Pasáček, který ji spozoroval, přiběhl, aby ji odehnal; ale uzřev mrtvolu, hlasitě vykřiknul a běžel, co mu nohy stačily, do vsi.

(Dokončení.)

Z ruských „zpěvů knížecích“.

Přeložil *Jaromír Hrubý.*

Kníže Michajlo.

V pole vyjíždí Michajlo,
k službám vyjíždí carovým,
a tu mladičkou kněhyni
rodné poroučí matičce:
„Mladou opatruj kněžnu mou.
K jídlu podávej milené
bílý koláček krupičný,
napoj mou choti snoubenou
Sladkou vodičkou medovou.“

Sotva Michajlo ze vrat byl,
ze dvora vyjel šírého,
rodná knížecí matička
žáry pod lázní roztápí,
kámen do žhava rozpálí:

„Pojď, má nevěsto milená,
v lázni čisté tě vykoupám,
koupel mile tě osvěží.“
Položila ji matička
v lázni na bílou lavičku
a pak kamenem horoucím
bílá ňádra ji žíhala.

Vzkřikla bolestí poprvé,
dobrý koník se zastavil:
„Hoj, tot znamení nedobré!
Buď že matička skonala,
aneb choť v nemoc upadla.“

Jakmile vratům přicválal,
jemu kloní se sluhové!
„Povždy věrní mí sluhové!
vše-li zdrávo je v domě mém?“
„Bohu požaluj! nevalně.“
Stoupil na čisté zápraží,
chůvy jeho tu vítají:
„Hoj vy kojné mé, chůvičky,
vše-li zdrávo je v domě mém?“
„Bohu požaluj! nevalně.“
Vešel do síně vysoké.
Potkal dívky tam komorné.

„Ach vy dívky, mé komorné,
vše-li zdrávo je v domě mém?“
„Bohu požaluj! nevalně.“
Vchází v komnatu vysokou.
Vstříc mu matička přichází:
„Hosudarině matičko,
kde že mladičká choť moje?“
„Tamo kněžna tvá v komnatě
v rakvi spočívá dubové.“

Hbité nohy mu klesaly,
bílé ruce se spustily;
bílé ruce se spustily,
jasné oči se pokryly.

Rodná matička knížecí
bloudí po čerstvé mohyle:
„Achich smutná já zhřešila,
tři jsem životy zhubila; —
syna zhubila, nevěstu
a to děťátko pod srdcem.“

Kniže Roman ubil ženu.

Ženu usmrtil mocný Roman kněz,
ubil, rozsekal, v řeku naházel,
v řeku naházel ve Smorodinu. —

A kdy přiklusal k dvorci šírému,
vstříc mu vychází dcera rozmilá;
ruce bělounké otci podává
a tak počla se otce vyptávat:
„Sudar baťuško, rodný otče můj!
Kde jsi zanechal naši matičku?“
„Neplač, netouži, milá dceruško;
zašla matička v kobku vysokou,
strojit, líčit se, tváře ruměnit,
v šaty květnaté oblíkati se.“

Zašla dceruška v kobku vysokou,
hledat přichází rodnou matičku.
Bílá líčidla stojí netknuta,
rudá rumělka neotevřena,
šaty květnaté visí ve skříni.
Z oka vyhrkla dceři slzička:
„Sudar baťuško, rodný otče můj!
Kam se poděla naše matička?“
„Neplač, netouži, milá dceruško;
v pole široké sobě vyjela
trhat kvítečky, uvit věnečků.“

Vyšla na pavlan pestrý křídlový,
a tu zvučícím hláskem volala:
„Hoj vy sluhové, věrní sluhové!
Zapřáhejte mi v lehkou kalesku,
abych zajela k rodné matičce
v dáli, daleko, v šíré zápolí
trhat kvítečky, uvit věnečků!“

A když přijela v šíré zápolí,
stojí kvítečky — žádný netrhán,
a ty věnečky — žádný neuvit.
Není tady ach, není matičky.
Na zem vrhla se kněžna na syrou,
a tak plakala hlasem tesklivým:
„Kde jsi, matičko, rodná, milená!“

Pták tu přiletěl, orel — mladý pták,
orel — mladý pták, pták je královský,
k zemi spusil se, used' na rámě
v drápech třímaje ruku bělostnou,
na ní prsteny almazinové.
Což tu hovoří orel královský:
„Neplač, netouži, kněžno mladinká,
darmo hledáš svou rodnou matičku.
Ženu usmrtil mocný Roman kněz,
ubil, rozsekal, v řeku naházel,
v řeku naházel ve Smorodinu.

Jednu ruku jsem s těží zachránil,
hle, tvé matičky ruku bělostnou,
s těmi prsteny almazovými.“

Ve dvůr široký kněžna přijela,
v bílou komnatu vešla ubohá,
rukou bila se o stůl dubový.
Ji tu uslyšel rodný baťuška,
chvátá ku kněžné v bílou komnatu.
„Proč že naříkáš, milá dceruško?“
„Sudar baťuško, rodný otče můj!
Proč jsi zahubil moji matičku?“
„Neplač, netouži, drahá dceruško!
Novou kobku ti skvostně vystavím,
a v ní vyvedu lesklá kamínka;
sleju předrahý zlatý prstének,
koupím teploučkou čubu sobolí.
Pak ti přivedu novou matinku,
mladou matinku, krutou macechu.“

„Sboř se, sboř se, ty kobko vysoká,
svalte, svalte se, lesklá kamínka,
roztop zlatý se, drahý prsténku,
setli teploučká čubo sobolí,
umři, umři ty máti mlaďoučká,
máti mlaďoučká, krutá macecho, —
ty vstaň probuď se, rodná matičko!“

Pohádky cikánů bukovinských.

Dle Miklosičova latinského textu podává *B. Čermák.*

II.

Nazdrvanu.

Byl jednou král a ten měl tři syny. Kdysi učinil radovánky a sešla se k nim celá Bukovina. Náhle ale sestoupila mlha. A přišel drak, uchopil královnu a zanesl ji do lesů na nějakou horu, kde ji v krásném zámku na zem pustil. Hned bylo po radovánkách a všecko se rozešlo domů. Nejmladší kralevič byl Nazdrvanu (věštec). I ptali se ho starší, o čem přemítá a on jim řekl: „Pojďme a hledejme matku po Bukovině.“ Šli tedy až přišli k třem cestám. Tu řekl nejmladší: „Bratři, kterou cestou půjdete?“ Nejstarší pravil: „Já půjdu přímo.“ Prostřední šel pak na pravo a nejmladší na levo. Nejstarší šel městy, prostřední vesnicemi, nejmladší samými lesy. Když byli hodný kus pošli, vrátil se nejmladší a volal: „Pojďte sem, musíme věděti, kdo nejdřív matku nalezne. Kupme si tři trubky a kdo nejdřív matku najde, zatroubí a my ho uslyšíme a vrátíme se domů. Šel pak nejmladší do lesů. Trápen žízní nalezl jabloň obsypanou jablky. Jakmile však jablko snědl, narostly mu jelení parohy. I řekl sám k sobě: „Co bůh dal, ponesu.“ I šel dále, přešel přes potok a spadlo s něho všecko maso. I řekl zase k sobě: „Co bůh dal, ponesu. Chvála jemu.“ Šel dále a nalezl jinou jabloň. „Okusím tu také,“ pravil, „nechť mi třeba nové parohy narostou.“ Jakmile však snědl jablko, zmizely parohy. Šel zase dále a přišel k potoku. „Můj bože, spadlo-li maso se mne, ať rozpadnou se i kosti. Půjdu přece dál.“ Přešel potok a maso krásnější než dříve narostlo na něm. Na to vystoupil na kopec. Nalezl tu na místě, kde žádného stromu nebylo, kus skály. Natáhl ruku a odstrčil skálu. Tu spatřil otvor do země. I přikryl jej zase skálou, vrátil se zpět a zatroubil na roh. Bratří ho uslyšeli a přišli k němu. „Nalezl jsi matku?“ ptali se. — „Nalezl,“ řekl jim, „pojďte jen za mnou.“ I šli s ním na kopec ke skále. „Odneste tu skálu odtud.“ — „Toho nedokážeme,“ odvětili bratří. „Nuž tedy já ji odnesu.“ I přiložil malíček ku skále a odvalil ji. „Hle,“ pravil, „tu jest naše matka, kdo se spustí z vás pro ni?“ Oni ale řekli: „My nechceme.“ — Dí na to nejmladší. „Pojďte tedy se mnou do lesa, oloupejme lípu a udělejme si provaz.“ Šli tedy do lesa a udělali z lýčí provaz a koš. „Já se spustím dolů, ale jak zatáhnu za provaz, táhněte pak vzhůru.“ I spustil se dolů a vešel do prvního domu. Tam nalezl dceru královskou, kterou drak odnesl a v tom domě uzavřel. I řekla k němu: „Ach proč jsi sem zašel, neb přijde-li drak, zabije tě.“ A on odpověděl: „Nepřinesl sem drak také nějakou starší paní?“ I řekla mu na to: „Nevím, ale vejdi do druhého domu, tam je má mladší sestra.“ I šel k této. „Ach proč jsi sem zašel,“ oslovila ho, „neb přijde-li drak, zabije tě.“ A on odpověděl: „Nepřinesl drak také nějakou starší paní?“ — „Nevím, řekla na to, ale vejdi do třetího domu, tam je naše nejmladší sestra.“ „Ach proč jsi sem zašel,“ řekla mu tato, „neb přijde-li drak, zabije tě.“ A on odpověděl: „Nepřinesl sem jednou také starší paní?“ — „Přinesl,“ ona na to, „a zavřel ji do čtvrtého domu.“ — Šel nyní k své matce. „Ach, proč jsi sem zašel synu,“ zvolala, „neb přijde-li drak, zabije tě.“ On ale řekl: „Neboj se a pojď se mnou.“ A vedl ji k otvoru a posadil do koše. „Řekni mojím bratrům, aby také ony tři dívky vytáhli.“ Potom zatáhl za provaz a bratří vytáhli matku nahoru. Na to posadil nejstarší dívku do koše a vytáhli ji. Potom posadil prostřední do koše a zatáhl za provaz. Když ji nahoru táhli, doléhal na nejmladší, aby mu přisáhala, že se dříve nevdá, pokud by se nevrátil. I přisáhala, že tak učiní. Na to ji také posadil do koše, zatáhl za provaz a bratří ji vytáhli nahoru. Nyní vzal kámen a položiv jej do koše zatáhl za provaz. „Potáhnou-li kámen, potáhnou také mne,“ pravil k sobě. Tito táhli až do polovice, pak ale přetrhli provaz a pustili ho, aby bratr zahynul, neboť mysleli, že je v koši. On však, vida to, plakal hořce. Odebral se pak do paláce, kde sídlil drak a našel tu skříňku a v ní prsten zašlý rezem. I počal ho čistiti. Tu vystoupil z něho muž a pravil: „Co žádáš pane?“ — „Vynes mne nahoru na svět.“ — A onen vzal ho na ramena a vynesl na svět. — „Dones mne domů.“ I donesl ho až k městu. Tam dal mu dvě nádoby s vodou. Když se umyl jednou, změnila se tvářnost jeho, když se umyl druhou, vzal prvnější tvářnost na sebe. I zavedl kraleviče ku krejčímu v městě, kde otec jeho sídlil. Tu umyl se vodou, která změnila tvářnost jeho. Zašel pak ke krejčímu, který šil pro otce jeho a ten přijal ho za tovaryše. V roce stal se pak z něho tak hbitý pracovník, že jej krejčí choval jako vlastního a zvláštní světničku mu vykázal. Měl pak krejčí tovaryšů dvanáct. Ale ony dcery královské a bratry kralevičovy neznal.

I přišel nejstarší kralevič a žádal nejmladší dceru královskou za ženu, pravě, že ji vysvobodil od draka. Tato však řekla: „Neprovdám se dle přísahy, až přijde můj ženich.“ Na to ji žádal prostřední bratr za ženu. I řekla mu: „Neprovdám se dle přísahy, až přijde můj ženich.“ Nejstarší vzal si na to nejstarší a prostřední tu prostřední dceru královskou. I zavolali krejčího, aby jim ušil svatební roucha a dali mu látku. Řekl pak k němu syn královský: „Přines mně tu látku a já zhotovím roucha.“ — „Nesvěřím ti ji, neboť bys je neušil vhodně.“ — „Jen mi ji dej, však si za to zodpovím, neušiju-li

je dobře." Dal mu tedy krejčí látku a on třel prsten a vyšel z něho muž řka: „Co žádáš pane?" — „Vezmi tuto látku a změř ji na mého nejstaršího bratra, aby nebylo roncho ani volné ani těsné, ale vhodné k tělu, pak šij ale tak, aby nebylo vidět stehu. I ušil mu oděv, že nebylo znáti stehu. Ráno přinesl jej královič krejčímu. „Dones jim oděv." Ti ale, když ho spatřili, ptali se krejčíka: „Kdo šil ten oděv, neb ty's nikdy tak pěkně nešil." — „Mám nového tovaryše," odpověděl, „a ten šil." — Řekli pak bratří k sobě: „Když si nás nejmladší nechtěla vzíti, dáme jí tovaryše, ať je poddanou." Jak řekli, učinili. Zavolali tovaryše a princeznu a doléhali na ni, aby si ho vzala. „Nechci ho," řekla, neb ho nepoznala. Tu chopil ji nejstarší královič a chtěl ji bíti. „Nevezmu si ho," řekla zase. — „Musíš si ho vzíti." — „I kdyby si mně hlavu uťal, nechci ho." Vida to nejmladší pravil: „Víš králeviči, co učiníš? Dovol, abych s ní vešel sám do pokoje a s ní promluvil." I šel s ní do pokoje, umyl se druhou vodou a nabyl podoby vlastní. Poznala ho ihned. „Nyní si tě ráda vezmu," řekla. Na to se umyl zase vodou jinou a změnila se tvářnost jeho. Vrátil se pak s ní ku královiči. Tento se znovu tázal: „Vezmeš si jej nyní?" — „Vezmu." — „Ve dvanácti dnech bude svatba." Zavolán také starý krejčí a řečeno mu: „Ve dvanácti dnech buď připraven k svatbě." Na to odešli on a královič domů. Uplynulo šest dní a krejčí ničeho nepřipravil, neboť byl chudý. Uplynulo deset dní a zbývaly jen dva. Tu zavolal krejčí ženicha. „Co si počneme, nemáme ničeho k svatbě." — „Ach, nestarej se a neměj strachu však on pánbůh něco dá." — Nyní zbyl již jen jediný den. I vyšel ženich ven a třel prsten. Vyšel z něho muž a tázal se ho: „Co žádáš pane?" — „Udělej mi do zítřka palác o třech patrech, aby se točil dle slunce na šroubu, střechu udělej ze skla a v ní ať je voda a v té ryby. Ryby ať plovou a hrají si na střeše, aby je vidělo panstvo a divilo se té nádheře. Ať je všude hojnost pokrmů, mísy zlaté a lžíce stříbrné, koflík jeden ať nalívá, když se druhý vyprázdní. Já pak ať mám šestispřežní vůz a sto junáků na koních napřed, dvě stě po stranách." Za den bylo vše hotovo. Časně z rána vyjel k sňatku on s té strany, ona s druhé a vešli do chrámu. Po obřadech odebrali se do paláce. Přišel pak otec jeho a matka a množství panstva a jedli a pili a vše v zámku a na střeše si prohlédli. Když se byli najedli a napili, ptal se ženich panstva: „Co zaslouží ten, který chtěl zavražditi bratra svého?" Slyšeli to bratří jeho. „Smrt zaslouží," řekli. I umyl se rychle vodou a nabyl podoby své vlastní. Poznali ho bratří. Řekl pak jim: „Vítejte mi bratří! Myslili jste, že jsem zahynul. Sami jste smrt svou usoudili. Vyjděte nyní se mnou a vrhněte meče své do výšky. Jestli jste jednali poctivě, padnou meče před vámi, jestli ale nepoctivě, padnou na vaše hlavy."

I vyšli všichni tři a vyhodili meče do výše. Meč jeho dopadl před ním, jim však ostřím meče na hlavu padly, i zhynuli oba té chvíle.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Ruské. Historie literatury ruské obohacena dvěma novými spisy; M. Orlov vydal v Petrohradě svou „Historii ruské literatury" psanou dle programu duchovní ruské semináře a P. V. Jevstafijev sepsal „Novou ruskou literaturu". Zvláště spis Jevstafijeva, objímající dobu od Petra Velkého až na naše doby a určený pro vyšší střední školy, jest dílem pozoruhodným. Počínaje dobou tak zv. vzkříšení literatury ruské, pojednává i o žijících dosud básnících a spisovatelích ruských, a věnuje zajímavé úvahy korifeům nejnovější literatury: Gončarovu, Turgeněvu, Ostrovskému, Gogolu a j. Vedle biografických zpráv o ruských spisovatelích přidány v poznámkách i zprávy o důležitějších literátech jiných národů, kteříž jakýmkoliv způsobem zasahují v historii literatury ruské. Ač studium národů klassických nedlouho teprve na Rusi se pěstuje, vykazuje liter. ruská nicméně již značnou řadu důležitých spisů z oboru klassického. Nejnověji přibyly: spis Dm. Azareviče: Patriciové a plebejové v Římě — historicko-juridický nástin, vydaný v Petrohradě, a S. Muromceva: Konservatismus římského právnictví, vydaný v Moskvě. — Z historických monografií, vyšlých za poslední doby na Rusi, jmenujeme M. P. Pogodina: Prvních 17 let žití Petra Velikého (od r. 1672 — 1689), vydané v Moskvě; Sofie Makarovy: Panování Kateřiny II. (v Petrohradě) a M. D. Lichutina: Memoiry o výpravě ruské do Uher r. 1849 (vydané v Moskvě). Ruský archeolog M. A. Obolenský podal veřejnosti (v Petrohradě) své „výzkumy a poznámky o ruských a slovanských starožitnostech". Tamtéž vyšlo dílo A. P. Lebeděva: Historický rozhled v zařizování ústavů a škol, sloužících ku vzdělání ruského lidu;" v kterýž obor zasáhá i spis L. N. Tolstého „O národním vzdělání" (v Petrohradě.) — Astrachaňský biskup Chrisanf vydává historicko-theologický spis: Religii drevnago (starého) míra v jich otnošeniji (poměru) k christjanstvu: Sv. 4. díla toho pojednání o náboženských soustavách Aigypťanů, Řeků a Římanů. Z prací belletristických uvádíme A. Razina: Obrazy ze života ruského, jichž vyšly v Petrohradě 2 díly a nový román Marka Vovčka (pseudon. paní Markovičové): V gluši (v tichu), jehož začátek přináší červencový svazek velkého měsíčníku Otěčestvennyja zápisky. Paní „Marko Vovčak", píšící jazykem velkoruským i maloruským, náleží do řady belletristů 40 — 50 let, školy to, jež si obrala za úkol odhalovat stinné stránky života venkovského za nevolnictví, analysovat duševní nelad obyvatelstva městského, zasetý v ně tak zv. novými humanními ideami a konečně vyobrazovat národ ve vlastní prostotě, pravosti a síle, jako protivu znemravnělých tříd intelligence ruské. Paní Markovičová zaujímá mezi belletristy této školy (sem patří V. p. Grigorovič, Turgéněv, Krestovský a j.) místo neposlední, vyznamenávajíc se jak pravým názorem na život venkovský i městský, tak i zdravým humorem a tytýž i ostrým sarkasmem, čímž pojistila si v literatuře ruské asi takové postavení, jaké zaujímá George Sandová ve Francii a jméno Elliot v Anglii. — Polské: Nákladem knihkupectví a vydavatelstva Czytelni ludowej. A. Nowoleckého v Krakově vyšel 2. díl spisu: „Polska we walce — sbírka vzpomínek a památek z dějů našeho vyjařmení", vydávaného Agaht. Gillerem. Díl tento zavírá v sobě biogrf. Vladislava Rawicza, Raf. Krajevského a jeho listy; článek „dva kupci varšavští" a Vzpomínky z povstání vojvodstva Minského a Augustovského r. 1863.) První díl zajímavého díla tohoto vyšel v Paříži nákl. Vladislava Mickiewicze. Spis tento je doplněním a objasněním historie revoluce polské, jež v 1. díle jen všeobecnými rysy byla nastíněna. Ve Varšavě nákladem redakce Kroniky rodinné vyšla knížka: „Několik pojednání jakožto vysvětlení některých záhadných otázek novověkých," psaná jedním z nejlepších mladých spisovatelů filosoficko- socialních, L. S. Wieczorem. Z obsahu této knihy vyjímáme články: Materialismus a polomaterialismus; Minulost a tradice; theorie a praxe; otázka ženská; o některých bludných novotách v otázce vychovatelské, atd. Nejplodnější novelista polský, I. J. Kraszewski vydal opětně ve Varšavě nový histor. román dvousvazkový s tit. „Brühl", a mimo to se oznamuje, že počne vydávati řadu systematicky psaných historických pověstí na spůsob spisů Walt. Scotta, z nichž by se lid polský příjemným spůsobem mohl přiučiti historii polské od dob pohanských až na naše časy. — Mladý básník polský, Ludv. Niemojewsky, který před nedávnem se vrátil ze Sibíře, kamž byl deportován, vydal ve Varšavě sbírku básní „Ziarenka".

Knihy nové „Lumíru" zaslané: Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor: Frant. Zákrejs. Sešity 216—219. (H. Jireček — F. L. Čelakovský — S. Podlipská). V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kober.

Vinětky nebo-li jména rostlin obecnějších, zvláště mladším sběratelům rostlin při zakládání herbáře výhodné. Sestavil prof. Jos. Dědeček. Druhé opravené vydání. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Kateřina povstala a byla polo zakryta silně vystupující špaletou okna.

„Odpusťte, madame,“ pravil Ondřej podávaje jí vějíř, který byla upustila, aby mu dala příležitost k ní přistoupiti, „promluvím-li nepovolaně několik slov — však stane se to ve jménu velkého knížete.“

„Nuž, pane Černyševe, co nám káže náš manžel?“ tázala se s trpkým úsměvem a zdánlivá, vylhaná bezstarostnost jejího obličeje zmizela okamžitě.

Přes tvář Ondřejovu přeletl lehký ruměnec.

„Jeho výsost, velký kníže, prosí mými ústy za slyšení u vás, madame.“

„Prosí za slyšení? U mne?“ ptala se udivená Kateřina, „aj, od kterého pak času navykl si velký kníže prosit, a prosit mne!“

„Velký kníže pravil mi, že mezi ním a vaší výsostí panuje jakési nedorozumění, nevím jakého spůsobu —“ zajíkal se Ondřej.

„Oh, pane Černyševe, i na vás účinkuje záhy zkažený vzduch tohoto dvoru. Jakési nedorozumění, vy nevíte jakého spůsobu! A přece viděl a slyšel jste včera dobře co se stalo, jakého jsem doznala snížení. Šetříte mých citů ... děkuji vám ... Oh, zardívám se při pouhé zpomínce!“

„Nuž ano, madame, viděl a slyšel jsem, a posuďte nyní sama krutost mého postavení, když o tom s vámi musím mluvit! Avšak viděl a slyšel jsem více než výsost vaše tuší, viděl jsem před nedávnem horké slzy, jež manžel váš, žele skutku svého vyronil, slyšel jsem hluboké vzdechy jeho a srdce moje bylo pohnuto. Velké bylo provinění proti vznešené vaší osobě, ale palčivá, jako roztavené olovo je kajícnost jeho duše. Manžel váš vztahuje prosebně ruce k vám — a jakou odpověď dává mu vaše výsost?“

„Ondřeji, můj příteli,“ odpověděla pohnutě Kateřina, „co jiného mohla bych vzkázati po takovém poslu jako jste vy, než smír? Oh, nikdo neví, co jsem už přetrpěla. Všechna duše moje žízní po lásce, ale srdce moje necitelně odpuzeno mře v děsné osamělosti . . .“

Hlas její pohnutý stal se poněkud příliš zvučným, a nastalé ticho v komnatě poučilo ji, že se pozornost přítomných k nim obrací; nahnula se tedy rychle nad kytici svých růží a slza, jasná jako démant, skápla do vonného kalichu krásné květiny. Také Ondřej upřel zraky na kytici, tak že se zdálo, jakoby s Kateřinou o vzácných těch rostlinách rozmlouval.

„Zde vezměte tento symbol lásky a smíru,“ šeptala a vyňala květ porosený její slzou a položila jej nepozorovaně na mramorovou římsu okna; „odevzdejte jej mému manželi, a řekněte, že ho očekávám.“

Vrátila se k dámám, Ondřej pak chopil se dovedně a opatrně růže a skryl ji do rukávu skvělé své uniformy. Vyšed po skončené hře u carevny, letěl krokem jako okřídleným po chodbách, vedoucích ku komnatám velkého knížete; myslil, že ho tento zajisté v trapném rozjímání o nejistotě svého osudu očekává. Však byl velice sklamán: Petr seděl v nejdůvěrnější zábavě s panem Brockdorfem, holštýnským šlechticem, kterýž byl zlým jeho geniem. Seděli spolu kouříce z pip a pijíce z hrubých džbánů, jako němečtí vojáci, kteří byli ideálem velkého knížete. Brockdorf byl nástrojem Šuvalových, kteříž ho toho večera zvláště byli vyslali, aby Petra proti velké kněžně podněcoval; věděliť příliš dobře, jaký vliv Brockdorf míval na velkého knížete, s kterýmž sdílel všechny neřesti, jemuž nestydatě pochleboval a kterémuž vždy proukazoval důležité služby: zaopatřoval mu totiž peníze a seznamoval ho s celou tlupou německých dobrodruhů a ztracených existencí vůbec, jimž Petr vesměs co velkým hrdinům se obdivoval.

Ondřejovi mřela naděje v srdci, jakmile byl spatřil šerednou, zlou a nejapnou tvář pana Brockdorfa, i zdálo se mu profanací pronésti v přítomnosti toho člověka jméno Kateřiny.

Přestali uprostřed nějaké pijácké písně nejsprostšího druhu, když byl Ondřej vešel, a oči obou spočinuly na růži, kterou tento v ruce držel.

Petr propukl v surový smích, kterýž jako ohavný mekot zněl v uších překvapeného Ondřeje, ale k otázce Petrově nezbývalo mu, než opakovati slova Kateřinina. Brockdorf jako bestie se ušklíbl.

„A ty's vzal, příteli, sentimentální moje blábolení do opravdy?“ ptal se Petr s těžkým jazykem, „Brockdorfe, viděl's již někdy prostšího člověka?“

Pak odňal zdráhajícímu se Ondřejovi růži a vtěsnal smaragdovou její lodyhu do kabatové dírky na prsou.

„Za tak pěkný dárek,“ pravil, „dlužno zajisté se poděkovat, očekává nás naše manželka? Přijdu, jen co dopiju tento džbánek.“ Připásal si kord a chodil po pokoji, pak pokynul velitelsky Ondřejovi a Brockdorfovi.

„Pánové, následujte mne!“ zvolal, „uslyšíte, jak s tou hrdopyškou promluvím!“

„Pro boha, pane!“ šeptal Ondřej Brockdorfovi, „zadržte přece nějakým způsobem jeho výsost!“

„Nač?“ ptal se Holštýňák a ušklíbl se znova pokrčiv potupně rameny.

Petr hnal se nejistým krokem ze dveří a Brockdorf ho následoval; Ondřejovi nezbývalo nic než přidati se k nim se srdcem bušícím nevolí a lítostí. Chvatem přeměřili korridor a několik širokých schodů vedoucích do polo okrouhlého vestibulu, tvořícího vstup ke komnatám velké kněžny. Vestibul byl náhodou prázdný a jen spoře osvětlený jedinou lampou visící na bronzovém řetězu; dvéře jednoho ze salónů prudce se otevřely, když byly kroky Petrovy na mramorových dlaždicích zazněly, a na prahu objevila se velká kněžna. Ondřej a Brockdorf měli ještě právě dosti času skrýti se do hlubokého stínu mohutného sloupu na korridoru. Stříbrné světlo parfumovaných voskových svíček lilo se plným proudem z polootevřených dveří salónu a dodávalo zvýšené vnady nevyrovnané její spanilosti. Oči měla sklopené a ruce její, bílé jako nejskvělejší řecký mramor s jemnou síťkou modrých žilek, vítaly posuňkem plným grácie kajicného, jak se domýšlela, manžela. Při hrubém zvuku jeho hlasu pozvedla překvapeně oči a hleděla s ustrnutím na rozvzteklenou jeho tvář.

„Stáváte se už nesnesitelně hrdou,“ sípal beze všeho úvodu Petr, „však nemyslete si, že mne snad skrotíte; buďte naopak jista, že vám hlavu napravím!“

Kateřina nepromluvila hned, neočekávaná tato řeč zdrtila ji na okamžik, tvář její bolem křečovitě se svírala a zdálo se, že zapláče; však poznenáhla zmizely stopy jejího pohnutí a velká kněžna se vzpřímila. Klidně položila krásné ruce křížem na vlnící se ňádra.

„A v čem jeví se moje hrdost, kterou tak káráte?“ ptala se hlasem, v kterémž ještě dozníval pláč násilně potlačený a uprela zrak svůj na jeho tvář.

„Držíte tělo příliš rovně!“ vyrazil Petr zlostně ze sebe a obrátil hlavu stranou nemoha snésti tklivého žáru zasmušilého jejího oka.

„Tedy bych měla před vámi čelo sklánět jako otroci před sultánem, abych se vám zalíbila?“ tázala se s vyčítavým úsměvem.

Petr rozlobil se ještě více.

„Pravím vám, že vás skrotím!“ křičel.

„A jakým to způsobem?“ odtušila jeho žena a čelo její se lehce zamračilo.

Místo odpovědi opřel se Petr o zeď a vytáhl kord na polo z pochvy.

„Co to znamená?“ ptala se Kateřina, „chcete se se mnou bít? Pak mi podejte zbraň!“

Zastrčil zahanben kord do pochvy.

„Vy jste démon!“ zvolal, zlomyslnost vaše je ďábelská! Zraky vaše jsou šípy, slova dýky jedem napuštěné! Každý si na vás stěžuje.“

„Každý? A kdo?“

„Ku příkladu Šuvalové!“ odpověděl Petr a svěsil hlavu.

„Já pouze bráním se,“ omlouvala Kateřina, činíc poslední pokus smíru. „Buďte spravedliv!“

„Bráníte se?“ smál se blbě její manžel. „K čemu pak vy se bráníte? Křivdí-li vám kdo, proč nedáte se bránit mnou, svým manželem? Poslechněte moji radu: buďte tichá a poslušná, jak se na ženu sluší — sice . . .“

„Sice?“ ptala se a uražená šlechetná hrdost zašlehla jí z oka.

„Sice vztáhnu ruku na vás, přisám bůh!“ —

„Dosti!“ zvolala velká kněžna. „Jděte! Páska, která nás víže před světem, je přetrhána. Vy zašlapal jste srdce moje v prach, bůh vám to odpusť — já vám nikdy neprominu váš zločin! Jste příliš podlý pro moji nenávist — opovrhuji vámi z duše nejhlubší.“

Odvrátila se od hnusného podívání na zpitého nešťastníka a zmizela. Někdo zavřel za chvilku dvéře. Petr zaťal pěsť, rozmýšlel se chvíli, co by měl udělat, ale vrátil se prostě do korridoru k Brockdorfovi.

„Slyšel jste, jak jsem s ní promluvil?“ ptal se svého krajana a zavěsil se důvěrně na jeho rámě. Brockdorf jej odvedl. Ondřej zůstal v stínu sloupu nepohnut, tvář jeho byla zakryta dlaněmi. Když kroky jejich v dáli zalehly, připloužil se tiše do samého vestibulu: neodolatelná síla jakás táhla jej k prahu, na němž majestátní zjev její před chvíli v plné záři nejvznešenější krásy se byl zaskvěl. Co záleželo mu na tom, zda-li ho tam kdo překvapí? Klekl před prahem, jako před oltářem a sklonil čelo před zoufalým bolem té opuštěné trpitelky. Jakýsi bílý předmět ležel na podlaze — byla to růže, kterou byla svojí slzou posvětila, a kterou byl Petr surovým dotknutím zneuctil. Chopil se jí bleskem a přitiskl zahozenou královnu květin horoucně ke rtům.

Náhle otevřely se dvéře a Ondřej spatřil mlhou, která zarosený zrak jeho kryla, bílou jakousi postavu. Šat její se ho dotekl.

„Ach jak jsem se lekla,“ šeptala postava, aby jí nebylo slyšet do komnaty. Byla to kněžna Gagarinová.

„Avšak, pro bůh, co zde činíte?“

Ondřej hleděl u vytržení na ni. Zdálo se mu, že slova její přicházejí z daleka.

„Zdvihám k srdci svému růži,“ pravil snivě, „kterou Petr šíleně v prah pohodil.“

Vstal a rychlým krokem odkvapil korridorem.

Kněžna hleděla udivena za ním.

V.

Ondřej nosil svadlou, Petrem odhozenou růži, kterou byla Kateřina porosila jasnou slzou, v zlatém medaillonu na srdci, na tom srdci, v kterémž obraz její vládl bez meze. Již nemohl Ondřej sám sobě déle tajiti, že nebedajný pocit, uchvacující mocně veškerou jeho bytost, byla láska, hluboká, smělá, šílená! Lekal se té neskrocené nadšenosti, té divoké náruživosti a s trpkostí připomínal si, jak ještě před krátkým časem každého káral, kdo jen myšlenkou posvátnosti manželského svazku se dotýkal. Avšak proč by ji neměl milovat? Vždyť stála tak vysoko nad ním jako slunce, vždyť netušila ani, co v srdci jeho se děje, vždyť skrýval to před celým světem, a přátelství její, ač vroucí, bylo přece tak čisté, jako blankyt nebeský. Nechtěl než z dáli jako bohyni jí sloužit, v duchu se jí kořit a čekat, až někdy nadejde chvíle, kdy krev svou pro ni vycediti mu bude dopřáno, a v tom jedině hledal vrchol svého pozemského blaha! Již cítil, že mu nemožno odolati citům mocně rozechvěným, již cítil, že tajuplný hlas onoho cizince na pustém břehu Něvy byl pravdověstný, vůle jeho že je slabá třtina, plující v burných, rozpoutaných vlnách propastné

jeho vášně! Každý její pohled vnikal jako zlatý, ale smrtonosný šíp do hloubí jeho duše. Vídíval ji denně a miloval ji denně více; sám osud hnal ho vždy více a více jí v ústrety, neboť Petr nacházel co den větší zálibu ve svém příteli Ondřeji a od onoho dne, kdy žena jeho navždy s ošklivostí od něho se byla odvrátila, vyhledával denně jakékoli poselství, jakýkoli rozkaz, aby autoritu manželskou před světem do skvělejšího světla postavil, a poslem byl vždycky Ondřej. Kateřina, shovívajíc drsným poselstvím k vůli jemnému poslu, vítala jej vždy co zjev ze světa šťastnějšího a přilnula k němu celou duší; v otravujícím vzduchu zkaženého dvoru byl jí Ondřej zlatým paprskem, vnikajícím do dusného vězení, v kterémž úpěla bez naděje spásy, vždyť byli Ondřej a kněžna Gagarinová jediné osobnosti na blízku, na jejichž duši nelpěla žádná skvrna zrády, závisti neb obecné frivolnosti.

Lev Naryškin zavděčil se Kateřině a Ondřejovi obzvláště co strůjce povedených eskapád na spůsob oné první do salónu Anny Nikitišny, kdež se velká kněžna poprvé byla co Alexej s prostomyslným Ondřejem sešla a seznámila. Kateřina snášela trpký osud svůj s resignací podivuhodnou a smutné okolnosti nezaplašily nikdy úplně vrozenou její veselost. Zdar prvního dobrodružství dodal jí odvahy k častému opakování tajných vycházek, a téměř každý týden utíkala se přestrojena z hrdého paláce ruských carů do milého kruhu věrných přátel, kde pokaždé krátkou, ale blahou dobu prožila a síly k novým strastem čerpala, jež po návratu z „ráje", jak žertovně dobrodružné ony schůzky nazývala, jí čekaly. Ostatně činily tyto vycházky a schůze všem účastníkům radost nemalou, spočívaloť v tom zvláštní kouzlo, míti před celým světem společné tajemství. Jaká to romantika! Jaký to zdroj tiché veselosti! Umluvili si vespolek zvláštní znamení, zvěstující vždy účastníkům místo schůze, a znamení to dávali si před očima celé společnosti, třeba v divadle u přítomnosti samé carevny a jejích špehů ve chvíli, kde tisíc netušících očí na ně hledělo! Byl to čas sladkého opájení, netušeného blaha pro Ondřeje, ničím nerušený, ani mlhavou upomínkou na bledou Agrafénu, ani žhavým, nepokojným pohledem Anny Nikitišny, která často churavěla a čím dále, tím více společnosti se stranila. Anna, kteráž mu byla z počátku plnou přízeň osvědčovala, stala se mu později svým podivínským chováním úplně záhadnou; domníval se často, že ho nenávidí, a marně přemýšlel, čím by ji byl proti sobě popudil, ale jediný pohled z oka Kateřinina zapudil mu vždycky každou chmurnou myšlenku: byl šťastný a předpokládal, že štěstí jeho nebude nikdy konec. —

Zatím vzešel den maskarády u anglického vyslance. Císařovna, kteráž se také chtěla súčastnit, ochuravěla a neobjevila se tedy v paláci sir Williamsa, a velká kněžna Kateřina měla mocnářku svou přítomností zastupovat. Ale v posledním okamžiku, když už jí přinášely purpurový, démanty a perlami posetý háv, o kterém již napřed celý Petrohrad blouznil, byla prý i ona náhlou churavostí schvácena, a zvěst ta rozuesla se mžikem po sálech poslaneckého domu a hosté netajili se nemilým sklamáním. Však nikoho ta zpráva tou měrou nezarmoutila, jako Ondřeje Černyševa, kterýž se byl marně nadějí kochal, že po delším čase opět spatří, kterak modla jeho duše v plném majestátu skvělé krásy své nad ostatním ženským světem zvítězí. Smuten chodil bujným davem mask se svěšenou hlavou. Náhle postavil se mu někdo v cestu. Ondřej vzhledl a uviděl před sebou vysokou, hrdou postavu v pravdě královskou, zahalenou v bohaté řasy dlouhého, zlatem protkaného a perlami posetého roucha, jež září lepokamů jen planulo. Hlava její byla schýlená.

„Vaše rámě!" šeptala, jak se mu zdálo, avšak uhodl tato slova skoro jen z posuňku její ruky. Zavěsila se na něj a ruka její zachvěla se na jeho rameně. Těžký rukáv její se pošinul a objevil poněkud alabastrový útvar plného ramene, na němž se zablýskl skvost zvláštní práce — zlatý kruh s guirlandou smaltových sedmikrásek, mezi nimi tmavé litery tvořící španělská slova: „Z lásky ke mně nosiž tento skvost." Byl to náramek, kterýž byl Ondřej u Kateřiny viděl v den hry v komnatách císařovny. —

Ondřejovi šla hlava kolem, byl jist, že to ona, nebyl s to vypraviti ze sebe překvapením ani slova a následoval mlčky, kam ho vedla. Kroky její braly se do prvního sálu, kde libý chlad se šířil z umělého vodopádu, rozstřikujícího se v miliony práškových kapek a rosícího tisíce květoucích fialek, jež vzduch nejlahodnější vůní jara naplňovaly. Zdálo se, že dech květin ji omamuje, neboť svěsila hlavu ještě níže, jako jedna z těch skromných violek, kterýmž libá jejich vůně byla příliš těžkým břemenem. Slyšel rychlé její dýchání v tom zátiší, odloučeném od šumu a ruchu maškar a ruka její tiskla něžně ale vroucně ruku jeho. Nadšeně přitiskl ruku její ke rtům. Pozvedla hlavu, rty její se zachvěly pod průhlednou krajkou polomasky, oči její sálaly jiskry, výraz jejich byl vášnivý, omamující, a hlas její tichý a hluboký zašeptal vroucně a odhodlaně:

„Ondřeji, já vás miluji!"

Nesnažila se hlas přeměnit a Ondřej ztrnul překvapením: nebyla to Kateřina, byla to Anna Nikitišna! — Ztrnul, ale zpamatoval se rychle.

„Smějte se, Anno," pravil sám se smíchem pracně vynuceným, „myslil jsem na okamžik býti hrdinou nějakého románu. Ale poznal jsem vás záhy, měla jste lépe přetvořiti svůj hlas líbezný."

Však Anna Nikitišna nesmála ani nemrzela se, že ji poznal, hleděla na něj dosud upřeně a vášnivě a ruka její se chvěla čím dále tím zimničněji.

„Ondřeji, pravila jsem vám, že vás miluji," jala se po chvíli dále mluvit, „a vy jste překvapen. Měla jsem čekat, že těmi slovy vy mne oslovíte, toť bylo by, co se nazývá slušné. Ale pro mne není žádného pravidla. Vy nevíte, Ondřeji, co to znamená, když žena jako já, které každé lidské srdce bylo pouhou hříčkou, každé lidské blaho posměchem, když žena taková konečně miluje, miluje plnou duší a vší silou hluboké náruživosti! To znamená, že opojena vaší bytostí, zcela se odříkám všeho na světě, života, pozemského blaha a třeba i budoucího, mimo vás, mimo tebe! Ondřeji, pravila jsem ti jednou, že je láska propast bezedná, do kteréž se vrháme s šílenou radostí, mluvila jsem tak, poněvadž jsem tě již tenkráte milovala, jako dnes — ne láskou ženy smrtelné, ale rouhavou vášní démona!"

„Madame," pravil Ondřej, „vy mluvíte s opravdivostí úžasnou; kdybych byl neskromným, mohl bych se dáti snadno uchvátit pravdě podobností vašeho příznku a utržil bych pak zasloužený váš výsměch. Ale na štěstí je srdce moje ledové, má mysl skeptická —

„Ty lžeš!“ vykřikla bolestně a oči její šlehaly blesky.

„Ty rozuměl's příliš dobře! Ty chceš mi jen hladkými slovy uniknouti. Ty myslíš, že jsem ti za přetvářku tvou snad ještě díky povinna?“ — „Jděte, madame, nechci vaší lásky, ale jsem příliš jemnocitný, abych vás urážel a beru tedy vaše řeči v žertu, abyste se ještě více nekompromitovala,“ — toť jádro tvých myšlenek. Lahvičkou voňavky chceš uhasiti požár! Nechci žádného jemnocitu a mne neoklameš. Tvé srdce že je ledové? Ondřeji ty miluješ jinou!“

„Jdete příliš daleko, Anno!“ zvolal zmateně Ondřej. „Pro boha pamatujte, co činíte!“

„Ty myslíš,“ horlila Anna slov jeho nedbajíc, „že oko moje, které již dávno nezná spánku, jen na okamžik se tebe spustilo? Jen úplnou jistotu chtěla jsem míti, lstí zmocnila jsem se tohoto náramku a užila ho co nástroje k provedení svého plánu. Jediný polibek ruky, zdobené tímto náramkem tě zrazuje: ty miluješ Kateřinu!“

„Mlčte, vy šílíte!“ volal vášnivě; štěstí, že sál byl zcela prázdný a že hudba hlasy jejich kryla.

„Vy se mýlíte!“ dodal poněkud klidněji.

„Ano, pravdu máš, šílím láskou a nenávistí zároveň,“ odpověděla. „Avšak konečně snad mluvíš pravdu, snad ji nemiluješ, snad jí lžeš jen lásku! Je tak sladké, býti milován budoucí panovnicí milionů. Ano, ano před zrakem tvým tane Biron? Tak mocně vládl bídník ten slabým srdcem carevny Anny, že ona, samodržitelka mocné říše, potomkyně slavných bohatýrů u nohou jeho se marně svíjela, žebroníc o život obětí onoho krvelačného sluhy! Korunu kurlandskou usadila na nízkou jeho hlavu a žezlo celé Rusi dala do ruky jeho — což by tobě bylo příliš vysoké nebo nedostižné, až Kateřina někdy vstoupí na prestol velikého Petra? Avšak co mi po tom? Buď si ctižádostiv, buď si bídníkem, buď zločincem — jen když mne obdaříš svojí láskou!“

Sklonila hlavu k němu a proud slz vyhrkl jí z očí. Ondřej couvl o krok.

„Odpouštím vám krvavé tyto urážky,“ odpovídal pokud možná klidně, „a doprovodím vás, ačkoliv s odporem, do vedlejšího sálu, kde se navždy rozejdeme.“

Trhla sebou. Zahodila masku. Tvář její byla zsinalá a z polouhaslého oka vyšlehl ještě jednou blesk, a hlava její se hrdě vztýčila.

„Běda mně, běda tobě — a běda jí!“ pravila a pozvedla hrozebně ruku do výšky. Pak se rychle obrátila a spěchala mu s očí. —

(Pokračování.)

Z básní Rudolfa Pokorného.

Slov nežádej!

Slov nežádej, jen v srdci lásku vroucí!
Když prsa dmou se božím nadchnutím,
o, tenkrát ústa spánek tíží mroucí,
a tenkrát mluvit lze jen pohnutím!

Slov nežádej, jen v srdci lásku vroucí!
když v rajské kraje duše zaletí,
když zapomíná všeho poutník mroucí,
o, tenkrát mluví jenom objetí!

Neodcházej, vesno má!

Zažloutlo vonné po keřích listí,
napíná ptactvo do dálky křídla,
tajemná ruka hvězdičky čistí,
stříbrné jíní travička zhlídla.
Umlká píseň na retu mládí,
ke krbu zase pověsti svádí —
o, neodcházej, vesno má!

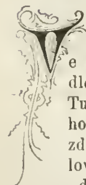
Nedávno ještě plnička něhy,
na zlatých křídlech májových vánků
přilétla v naše nyjící břehy,
a již se opět ukládá k spánku?
A s ní má láska! Vykvětla růží,
opadla ranně — ňádro se úží —
o, neodcházej, vesno má!

Přiletíš zase — však ne má láska.
Sluníčko mou už nezjasní tváři,
a jenom prostá podzimní zkázka
bude mou jarní, májovou září!
Sněhové květy padají dolů
nadarmo volá srdce mé v bolu — —
o, neodcházej, vesno má!

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Ve svých odpovědech k milostnému nářku Tkadlečkovu neštěstí bere na sebe rozličné podoby. Tu hlásí se jako zlý osud, tu jako pouhá náhoda, tu objevuje se jako káravý pěstoun, tu jako zdravý rozum. K prvnímu útoku opuštěného milovníka praví, že to což jest koli učinilo, jest „dobře a právie učinilo z svého řádu, a že co se koli narodí na sviet, buď starý človiek neb mladý, urozený neb neurozený, učený neb sprostný, svietský neb duchovní, bez neščestie býti nemóž ani jeho ujíti, bydli jakž bydli.“ Následují příklady ze života zvířat, z čehož Tkadleček má sobě vzíti naučení, že ještě v nové nebezpečí se vydává, škádle neštěstí svými výčitkami: „Viez, že to, co jsme nad tebú a proti tobie učinili, neb nad kým to činieme, žeť jsme právie učinili a dobře. A netolik tobie nad tebú, ale kady se obrátímy na svietie, svú moc na vše strany ukazujem, památku po sobie ostavujem. Na to jsme my vydáni, abychom ani človieka řádu vysokého: ciesaře, krále, kniežata, šlechtice, hrabie; anižto řádu nižšieho: šlechtilé, šlechtice, rytieře, panoše, vládyky; anižto řádu nainižšieho: mieštiany, sedláky; takéž v dochovním stavu jako v svietském; ani řádu pohlavie ženského neostavili bez našie památky. Aniž my koho ctiemy pro vysoký urozený rod. Aniž my minem koho pro jeho hlubokých smyslův umění. Aniž my se lekámy kterého reka; aniž my se stydiemy kterého mudrce; aniž my které krásy šetřiemy; ani milost, ani nemilost, ani žalost! ani mladost ani starost,

nic bez našie pótky nenie, ni dietinstvie, ni mládež, ni jinošstvie.“ Neštěstí dokazuje tuto svou povahu z dějin i z výpovědí nejznámějších osobností a nejslavnějších mudrcův starého světa. Bible rovněž jako spisy Aristotelovy, Platonovy, Thalesovy, Senekovy, Horácovy, Virgiliovy, Ovidovy, Theofrastovy, Bernardovy atd. poskytují mu dokladův, jichžto v celém průběhu své pře s Tkadlečkem co nejhojněji užívá. Na tomto poli nedá se Tkadleček neštěstím překonat, a cituje tytéž a ještě jiné filosofy z časův dávných i novějších, rovněž neunavně proti němu.

Nešťastný milovník ovšem nepřiznává těm výkladům svého protivníka žádné pravdy vzhledem k sobě samému a žaluje dále nad ztrátou své milenky, pravě, „že to neslušie na človieka, by tak brzo zapomenul dobrého přietele, že to činí hovada a nerozumná tvář, ale ne lidé rozumní. Fi, fi ty šeredné, nelibé a k tomu mrzuté neščestie. Velíš mi mlčeti, a o svú radost mi mluviti nedáš, jenž jie jsem již zhola zbyl, ztratil i uplnie pozbyl, a pravíš, žes ty mne i každého človieka na svietie mocno, a žes mne i každého tak mocno, jako pán služebníka svého. By jie pak přezdiel, jakž koli chceš, neřku „pernikářka“, vždyť já tebe s pokojem nenechám. A velíš mi k tomu mlčeti, posmievaje se jie, a řiekáš jie pernikářka. Zda ji móžeš darovati čím, že jie přijmie přezdieváš? Ale hanebné, zlé, nečisté, mrzuté neščestie, poviez mi a tohoť žádám od tebe, ponievadž pravíš, žes mne i každého človieka mocno; zdali se bohem činíš, nebo čím jiným? Jestliže se bohem činíš, odejmiž ode mnie smrtedlnost, ať viečnie neumírám, než vždy jsem živ. Pakli bohem nejsi, proč se tak zpupnie a tak vysoce vydáváš? Ach hanebné mrzuté neščestie, znátiť jest, co jsi anebo kto, a kterakýchs vášní. Neslušieť to na toho, kdo koho jest mocen. Ty mne o mú naivelebniejšie a naiutiešeniejšie topičku mluviti nedaš, a jie nedáš asa (aspoň) zpomínati mile. A já nemám v svém srdci milejšie kratochvile, milejšieho utiešenie, než ji mile ve všem dobrém připomínati, a z té milosti, již jsem k nie miel, nemám oč mysliti, než jáťbych tobie o to tak přimlúval, aby ty seznati mohlo, žes zle, hanebnie a nešlechetnie nade mnú učinilo. — A což jsem já kdy, jakž jsem živ, viečšieho ztratil, a na čem jsem kdy viečšie škodu vzal!? Oč jsem kdy tak škodlivie zašel, jakožto nynie zbyv tej všie utiechy, jež netoliko mie podlé zevnitřnieho utiešenie živila, ale i vnitř dušičku mú v mém tiele častokrát svým odtušením zachovala. Ne človiecky ani lidsky bych já to učinil, aniž to křesťansky, než hovadsky a pohansky, takúžto šlechtu, takúžto šlechetničku, takúžto libočku, takúžto holubičku, takúžto domácie hrdličku tak nedbanlivie, tak ohýrale s mysli spustiti! Netbai toho hanebné neščestie, žeť jest byla topička, nicť jest to jejie cti neškodilo; netbai, žeť jest kamna přebierala; protoť jest jie čest mila byla, po cti stála. — Do mé smrti chci jie pykati, do mého skončenie jie chci pykati, do mého poslednieho dne pro ni chci truchliti a ji zpomínati. — Klam a svietské utrhánie mie tak hrubie obklíčilo, že sobie pokoje nemám. Snadno tobie řieci, Tkadlečku nestój o to, a nech sebe, a netbai toho, čeho mieti nemóžeš. Ale mnie jest nesnadno netbáti o to, bez niehožto sobie pomoci nemohu, ani sobie sám jsem živ, ani volen bez toho, čehož ty mie bráníš. Onať jest veď byla mé vše utiešenie, mé všie myslivosti kratochvil. Onať jest byla ten mój sokolík, ten mój výborný ptáček, o niemžto netoliko v české zemi, ale v niekoliko zemí bylo nadhlas a zjevnie slýcháno, jímžto jsem vše uhonil, nač jsem jím vrhl. Ale jižto jest horu zdvihl, již se jest rozeihrál, jižť se jest dal převábiti, jižť mu jest jinde pevnie zalečeno, jižť jej má jiný v své moci. Onať jest byla ta, o niež já netolik sám vždy rozprávieji, ale mnohé panny a panie, jež jsú s ní v obyčeji byly, i po dnes ji vším dobrým po vše časy zpomínají. Ej dobrá, ej šlechetná, ej přešlechtilá dievka, ctná žena! Krásnáť jest, pieknáť jest, ochotnáť jest nade všecky své družice a tovařišky; zrostu pořádného, řeči libé, vzezřenie milého, obyčejóv dobrých, kroku rychlého, chodu spanilého, veselých a ochotných přímluv, ladného promluvenie. Přeščastný sviet, jenž na niem kdy jest takéto přešlechtilé stvořenie. Ktož ji zná, nerad se s svietem pro ni rozlúčí.“ Dále Tkadleček velebí toho, jenž Adličku má za ženu, neboť prý není jiný který dar na světě než dobrá a dokonalá žena. „Ej, ty všemohoucie, mocný bože, jakouž jsi mi radost dal a jakouž jsem já radost z toho miel v svém mladistvém srdci, když jsem ji vídal před sebou bujnie, však počestnie kráčeti svým převýborným chodem, svým spanilým zatáčeniem, svým znenáhlým a tichým ohlédáním, na obrácenie svým veselým poskočeniem . . . mohu řieci, žeť jsem těch jejiech dobrých obyčejóv nikdy syt nebyl . . . Raduj se ty muži, maje takovou manželku! — Ach by mi bylo ještě před svou smrtí jejie milé, libé, ochotné slovo slyšeti, by se do libosti bylo s nie namluviti, by jie bylo zjeviti své tajné, smutné a žalostivé srdce!“

Na to Tkadleček opět vychvaluje ctnost své milenky. „Neučiníť ona jako ta Medea, neb jiná taková z nynějších časóv, ježtoť o sobie neumniejí co praviti, proto že o tom nezpievají nad hlas, aneb že o sobie samy neslýchají. Ale pohřiechu nechtie tomu rozumieti, že súsed častokrát lépe vie, co se stane u jeho súseda nežli ten, ježto se v jeho domu stalo; též také častokrát u druhého súsieda spieše zviedie, co se stalo u kterého hospodáře, nežli hospodář sám, ježto sie to v jeho domu stalo. Takť jest má přemilá holubička, má srdečná hrdlička svú čest hájila, lépe nežli která Medea, ježto se pro milost o málo nepokusila, ale o to vše, což jest ke cti i k tielesenstvie příslušalo, ona o vše zklamati se dala, i to vše, což jest zmladu dobyla, a čeho kdy učením byla dosáhla, majíc plných, dobrých i neobmeškalých pieti smyslóv a všie múdrosti viece nežli obecná jiná panna nebo panie v ty časy, což s ní na jejieho otce dvoře přebývaly, však na sobie milosti tielesné, k tomu nejisté, neznámé, dalece dala závod získati. Ale snad jest ona mniela toho mládence Jasona zklamati i zklamala se sama k sobie. Ej toť jest ta Medea nesmyslila, jakéžť jest myslila má milá liblička, m á j a r o b u j n á č e r n o o k á o k a t i č k a! Byť to mužskému pohlaví všelikterak nebylo tak pilnie poručeno, aby oni o ženském pohlaví nic hanebného ani co zlého vypravili, mnoho by pravili o ženském pohlaví dvorného, ježto by se ženská tvář za to stydiela i podivila, kterak jsú ženy vrtké mysli, kterak lehkého úmyslu a kterak nejisté povahy. Nečinilať jest má ta přešlechtilá šlechta všech dobrých činóv, jakož učinila ta Medea, neb jiné ženy za dávných časóv aneb ještie činie a zle činie a pravie nad hlas, nestydiece se za to řkúce: že žena zklamala Davida; pravie, že žena jest někdy zklamala Šolomúna; pravie, že žena zklamala Samsona; pravie, že žena zklamala Aristotelese; pravie, že žena zklamala i také Ovi-

diáše; pravie, že žena zklamala i mnoho jiných múdrých lidí, ciesaře, krále, kniežata, rytieře, panoše, staré i mladé, bohaté i chudé. Ej dobré ženy, dobré ženky, milé ženy, počestné ženy! Pomniete a neřiekaite tak, která potom ani v to která ufai, jakož jest ta Medea ufala v to, nebo jiná žena proti kterému, jako pravie, by byly zklamaly. — Ej ženy, ej dievky, beřte příklad od mé utiešené paničky, od mé přebielé hrdličky a mlčte potom, neřiekaite ani praviece komu, ani o to stójte, byste mniely, by která z vás muže oklamati mohla. Nemóžť žádná žena muže o nic oklamati, nežli neb o zbožie, neb o smysl, neb o sílu, neb o ten statek, jenž jej má příhodnic. A toho všeho muž móže zase nabýti; neboť se zbožie dá dobyti, dá se i utratiti, a potom opiet dá se dobyti. Též síla mužská, tať móže od člověka za chvíli býti odjata a potom opiet při člověku býti. Ale ty dievko, ty panno a potom ženo mysl sobie takto, když ty jednú budeš zklamána o čest od muže chytrostí mužskú, dary-li nebli milostí kterú, aneb takovú příčinú, jakéž k tomu slušie, ani ty, ani tvoji všichni smyslové, nemóžeš tě tobie nikoli vrátiti."

Všem těmto projevům opuštěné horoucí lásky posmívá se neštěstí a radí Tkadlečkovi, aby zmoudřel a když Adličku míti nemůže, aby si vyhledal jinou milenku, jeť prý tak výborných na světě dosti. „Pravils nám prvé, žes Tkadlec; tomu rozumieme: žes hlavou z české zemie, tomu taky rozumieme: nohama odevšad; tomu taky rozumieme. Taky žes býval v několik královských zemiech a několik kniežeciech miestech. Ale prav nám bez okrášlenie řeči a bez písma, viděl-lis kdy takového člověka aneb o něm slýchal, jakož jsi ty, Tkadlečku, jehož vše dobré ležalo na jednom jediném člověku, a ještie k tomu na tak lehkém člověku, jakož jest ta tvá utěšená? — Učiň jako Tkadlec a diekuj štěstie ze tří naiviečšiech darów, jimiž tie obdařilo: že jsi člověk a ne hovado, že vieš, co má býti a nebýti podlé lidského rozumu; pak žes muž a ne žena, a konečně žes literát učený a ne laik, ani člověk hloupý."

Nyní neštěstí podává výklad příčin, z nichž plyne ženská ctnost.

(Pokračování.)

Maričin hrob.

Povídka ze života Srbů bosenských od *Jos. J. Toužimského.*

Guslar, sljepac — jméno to značí rozsáhlý pojem. Kdož by nebyl slyšel o srbských slepcích, kteří při táhlých zvucích houslí opěvají činy národních bohatýrů doby staré i nové, kteří zasvěceni v písně národa a proniknuti duchem jejich odchovávají, aniž by si toho byli vědomi, velepísně srbské a s nimi vědomí národní od pokolení ku pokolení. Což by byla srbská píseň národní bez houslaře slepce, kterýž ji v ústech lidu udržuje? Dnes již pohřbeny by byly bohaté poklady srbských národních písní v mrákotném zapomenutí, a slovanských šťastnější národové evropští měli by za to, že prost vznešených snah a názorů a podobný onomu divošských kmenů byl život národa srbského. A přece těm zpěvům plným ohně a zápalu, horujícím pro svobodu a šlechetnost, poutavým svými alegoriemi a hlubokým významem, těm zpěvům vzletným a prostým dají se přirovnati jedině zpěvy Homérovy, klassická Illias a Odyssea — písně to lidu hellenského.

Podobné myšlenky tanuly mi v duchu, když jsem na sklonku parného letního dne přijížděl se svými druhy k salaši na temeni horském nad řekou Drinou a když spatřil jsem starce s vlasy jako květ jabloně bílými, podepřeného o kmen košatého buku, kolem něhož v polokruhu shromážděny byly mláď i stáři mužského i ženského pohlaví, letní to obyvatelstvo těchto výšin, pastvou dobytka se zanášející. Jeli jsme na mezcích, já a tři moji druhové na výlet ze srbské Užice na bosenský Višegrad a odtud čelebskou krajinou k severu podle Driny, abychom pak přes Makoviště opět k Užici se vrátili; tři tito druhové byli srbští důstojníci, čtvrtý byl obchodník V., kterýž jel za záležitostí obchodní, aby uzavřel dodávky dobytka pro podzim. Mimo to provázeli nás ještě tři sluhové ozbrojení až po krk — opatření to velmi prozřetelné v krajině, kde cestující neví, zdaliž snad za chvíli nějaká tlupa bosých tureckých vojáků nebude se chtět na něm odškodniti za to, že od své vysoké vlády po dva neb více měsíců nebyla obdržela ani denáru platu.

U nohou starce ležely gusle — jež ovšem svým trochu příliš prostinkým tvarem na naše housle nevalně upomínaly. Postava jeho byla statná a přímá, ačkoliv mu léta do tváře hojně vrásek již byla vbrázdila. Bílé dlouhé kníry splývaly mu po tváři, v nížto značily se utrpení a spolu odhodlanost, činuplný prožitý život, avšak zároveň sklamání a zmaření snah života. Děsného cosi spočívalo v sevřených slepých jeho očích; zdálo se, jako by je křeč, avšak zoufalá křeč jakási byla stáhla a s nimi i výraz jeho významné tváře.

Přiblížili jsme se. Lid nás vítal a několik ochotných rukou uchopilo se našich mezků a zavedlo je stranou pod stromoví. Společnost kolem houslaře slepce byla příchodem naším vyrušena; slepec — toť obyčejný název všech pěvců národních písní, i když v skutku slepí nejsou — popošel stranou k nám a všichni jsme ho uvítali. Byl jsem žádostiv seznati blíže starce toho a přání mé došlo splnění.

Když jsme se byli uvnitř salaše náležitě zotavili a po namáhavé jízdě trochu si odpočinuli, vyšli jsme ven; obchodník V. aby ujednal své věci, já s třemi řečenými druhy, abychom na svěžím večerním vzduchu pookřáli. Stařec seděl na kameni a vedle něho jen několik osob, ostatní byli se rozešli po své práci ke svým salaším.

Zabočil jsem ihned k starci. Zdál se naším příchodem potěšen; čelo jeho se vyjasnilo a ústa pohnula se k dobromyslnému úsměvu, jakýž u starců nezřídka vídáme. Tázal se nás, jsme-li všichni Srbové, pravoslavní Srbové. Uslyšev pak, že mimo mne všichni pravoslavní Srbové, a moji soudruzi zejmena srbskými vojíny jsou, tiskl jim ruku, ale nepohnul ani dost málo červenou kápou s modrým, stříbrným třepením protkaným střapcem na hlavě; však když byl zvěděl, že jsem Čech,

sejmul čapku a podávaje mi ruku pravil: „Zdráv buď bratře Čechu!" — Platíť u Srbů přísloví: nesejmouti čapku než před bohem, mrtvolou a soudcem; byla tudíž neobyčejná pocta, jižto Čechu zde osvědčil.

Stařec stal se velmi přívětivým; brzo rozpředl se mezi námi důvěrný hovor; my vypravěli jsme mu o Srbsku a Černé Hoře, on nám o posledních událostech v Bosně a stěžoval si více než na Turky na „ježujite" — jezovity, kteřížto konajíce Turkům služby vyzvědačské horší a nebezpečnější nepřátelé lidu srbského jsou, než sami Turci a poturčenci. V proudu hovoru otázal se nás konečně stařec, známe-li, kde je Maričin hrob. Přítomní hovoru našemu zdejší rodáci při těch slovech se pokřižovali. Odpověděli jsme všichni záporně. Stařec povstal a tázal se nás, chceme-li jíti s ním, že nás k místu tomu dovede. Vstali jsme všichni a šli s ním. Podivil jsem se paměti slepce; ač neviděl, vedl nás přece as sedm set kroků a to místy stezkou nad příkrými stráněmi neb hlubokými roklinami. Konečně se zastavil. Divokrásný pohled objevil se našim trnoucím zrakům. Před námi rozkládala se hluboká zející propast se sterým úskalím, zdola slyšeti bylo šumění vody a pěnivé peřeje valily se v dáli se stráně propasti do vlnivých proudů Driny. Jako černé stíny vystupovaly jednotlivé skalní útesy z jícnu propasti a na leckterém, jakoby na posměch všem hrůzám, pnul se klidně vzhůru buk nebo javor. Nad námi strmělo několik obrovských skalních balvanů, uzavírajících kolem místo, na němž jsme stáli a ponechávajících k němu přístup jen úzkou stezkou podle stráně k propasti se táhnoucí, kudy jsme byli přišli. Teprve nyní podivil jsem se plnou měrou jistému kroku slepého starce; jediný nepravý krok a nebylo by ho více; chůze ta odvážná pro chodce obezřelého, zdála se mi zrovna nemožnou pro nevidoucího.

Horští obyvatelé, kteří nás byli doprovodili, rozdělali oheň, jenž při rostoucím večerním chladu a při studených, z propasti vystupujících parách nikterak nebyl zbytečným. Rozložili jsme se po kamení nebo travnatém koberci, stařec usadil se vedle mne. Slunce zapadalo právě za obzor a vršiny a kopce kolem nás ztápěly se v planoucím nachu večerním. Nastalo mlčení, stařec byl zadumán a zdálo se, jakoby se byl každý oddal nějaké myšlence. Konečně přerušil jsem mlčení osloviv starce:

„A proč zove lid toto místo vlkodlaků Maričiným hrobem? Znáš pověst neb báji, jež k tomuto místu se pojí neb snad ji sám pěješ lidu?"

Stařec bolestně se zasmál, jeho obličej jevil cosi zvláštního, jakoby se ho byla slova má nemile dotkla a jakoby v nitru sám s sebou zápasil, má-li, či nemá-li vypravět. Znenáhla však nabyla jeho tvář opět klidného výrazu i odpověděl: „Nebude-li tobě a tvým druhům obtížno, uslyšíš."

Po té se opět na chvíli zadumal, načež začal vážným hlasem vypravování, kteréž jest předmětem mé povídky.

„Jak slavná byla druhdy Bosna, tato zem bohatá krásami, přírodou a vším, co blažiti může člověka!" zahoroval stařec, jakoby myšlenkami byl unešen.

„Co vše neopěvalo by se dosud o Bosně, ovšem té staré, nikoliv nynější; stinné doubravy, temné hvozdy pralesů, strmné skály, přirozené to bašty země, úrodná role, luka, drahé kovy a obyvatelstvo. Chrabrý Bosňák, bohatý Bosňák, chytrý Bosňák, slyšíš v národní písni, avšak dnes tak není. V zemi, kde prvně platil zákon cara Dušana, není zákona, vládne násilí a nejsou to potomci našich předkův aneb jen zvrhlí potomci, kteří zde mají vládu, nejsou to Srbové, nýbrž Turci; ač většina jich v Bosně nezná jiný než rodný srbský jazyk, přece zovou se Turky. Aby pak dovršena byla bída, jest národ rozštěpen v Srby, jižto drží se proroka Mahomeda, kteří se zovou Turky, dále v Srby, kteří starce v Římě se drží a Římany neb Vlachy se zovou; jedině Srb, který zůstal věren víře svých otců, zůstal věren i národu přese všechna pronásledování a utrpení. S volností srbskou zmizelo i bohatství a veškeré držení osvojili si dobyvatelé Turci; temné lesy a stinné Doubravy nepatří národu: cařihradský pán prodal je cizincům; vzácné kovy, kteréž před stalety v hojné míře z černých skal se dobývaly, buď zmizely, aby uschovány zůstaly snad pro doby lepší, aneb jich dobývají cizinci. Železnice, kterou vláda vede přes Bosnu, jest více ku zkáze než na prospěch národa; davy cizinců vyhlížejí již nyní místa, odkudž by poslední zbytek národního jmění na se strhly a ku škodě potomstva našeho se obohatili.

Co není Turčín jest rája, kteráž dle víry a zákona podmanitelů nemá jiného úkolu, než býti Turku služebnou v dobývání, obohacování se i chlípění.

Avšak ještě hůře než nyní, bylo před lety. Jest tomu čtyřicet let, když kníže Miloš úspěch za úspěchem na Turcích dobýval; pravoslavná rája bouřila se tehdá po celé Bosně a byla krutěji než jindy pronásledována od Turků. Možná, že příčinou bouření byly události v sousední srbské knížeţvině, kteráž se byla stala ohniskem odporu proti Turecku. možná a k pravdě podobněji, že jitření vzbuzeno bylo pronásledováním tureckým, ani Turci v každém Srbu svého odpůrce viděli a již pouhé jméno „Srb" a „pravoslavný" dle jejich názoru vzpouru značilo.

Vesna oděla nivy bosenské v květné roucho; doubravy bujně se zelenaly, roviny bělaly se květem sliv a jabloní a na rolích vlnilo se nadějné osení. Ale nic z toho nerostlo pro uštvanou ráji, nýbrž jen pro spahije turecké a poturčené; v nuzných dědinách svých bála se ráje zaseti, do měst na bazáry se neodvažovala pro nebezpečí, které jí hrozilo, a stále byla připravena prchnouti do výšin při prvním objevení se pronásledovatelů a pronásledována pobiti, zničiti a spáliti, kde co tureckého by se naskytlo, jako Turci při sebe menším odporu její dědiny požahovali, role ničili a nejen muže, nýbrž i hrdinné ženy a bezbranné dítky pobíjeli; dívky, nebylo-li uniknutí, ubíjely se sami, aby ušly zneuctění.

Nad celým okolím vynikalo tehdá sídlo Erika-paše u Višegradu. Bílé jeho dvory dělily se na dvé: jedna část byla uzavřena, vlastní to dvorec Erikův; druhá část, mnohem rozsáhlejší, určena byla pro posádku. V prvním dvoře bylo jedno, v druhém dvě jednopatrová stavení s okny po východním spůsobu do vnitř zařízenými; ploché střechy stavení sloužily za pavlany. Na obou dvorech pnuly se staleté lípy a vysoké zdi ohražovaly kolkolem dvory, spojovaly stavení a táhly se ještě jako druhá hradba kolem zahrady až k jezeru, jehož menší část do zahrady sáhala. Mezi oběma dvory byla nižší zeď, v nížto nalézal se velký volný průchod.

Obyvately prvního dvora byli šedesátiletý Erik a šestnáctiletá jeho dcera Fatima, ženské a mužské služebnictvo; na druhém dvoře byla posádka, tehdá třicet

jezdců a třicet pěších nizamů čítající. Erik nenáležel k výstředním Turkům a říkalo se o něm, obzvláště v pozdějším jeho věku, že jest „moudrý“; šedý vlas i vous dodávaly jeho tváři vážnosti; vzezření jeho bylo sice klidné, ale přece zdálo se, že v nitru jeho mnohá vášeň, mnohá bouře života byly pohřbeny, kteréž někdy v záblesku oka nebo v zvuku hlasu jeho na chvíli jakoby byly oživovaly. Měl druhdy dva syny, kteří oba na bojišti u Misolunghi proti řeckým sfakiotům padli. Erik nebyl sice nikdy utiskovatelem ráje a odporučoval mírné s křesťany nakládání, přece však schvaloval kruté trestání každé vzpoury a neznal v tom ohledu sám žádného slitování. Fatima byla jediné jeho dítko; matka její, rodilá Hercegovka, ač v harému skvostem a bohatstvím oplývala, neustala toužiti po rodných horách a po volnosti, jížto únosem byla zbavena, až posléz k velkému zármutku Erikovu zemřela, zanechavši sedmiletou Fatimu. Erik truchlil dlouho a dal od té doby výhost harému; přízeň, jížto byl prvé truchlivé Hercegovce věnoval, přenesl po její a obou synů smrti na dceru svou. Ač dívka dle ponětí koranu jest jen otrokyní a movitým majetkem muže, ať otce nebo manžela, přece věnoval Fatimě plnou svou pozornost a trávil v její přítomnosti třeba celé hodiny. Fatima vynikala také spanilostí a vnadami, jak konzlo jara; mezi ženami jí služebnými skvěla se jako zářivá hvězda v temnotách, jež lesk její jen zvyšovaly.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—r.*

V.

Purkmistr v láhvi.

Fantastická povídka.

(Dokončení.)

Uplynula druhá hodina, dlouhá jako věčnost. Konečně ozvaly se šepot a kroky za hradbou, a moje duše viděla, kterak zdlouha — velmi zdlouha vystupoval pan smírčí soudce, provázen svým písařem a několika jinými osobami — poznal jsem je všechny. Spatřivše mne, vykřikli:

„Toť náš purkmistr!“

„Lékař přiblížil se k mému tělu a odehnal mouchy, kteréž tu poletovaly, hemžíce se v celých rojích. Prohledl mne, pozdvihl jednu ruku, která již ztuhlá byla a pravil lhostejně:

„Náš purkmistr zemřel, raněn mrtvicí; musilo se to stát tohoto jitra. Musíme jej odsud odstranit, a bude dobře, pohřbíme-li ho co nejrychleji, neboť toto horko urychluje hnilobu.“

„Na mou věru,“ pravil písař, „mezi námi řečeno, neztrácí naše obec mnoho na něm. Byl to lakomec, hlupák; nerozuměl praničemu.“

„Ano,“ připojil soudce, „a dělal jakoby všemu rozuměl.“

„Není v tom pranic divného,“ pravil jiný, „hlupci myslí vždy, že jsou duchaplní.“

„Musíme poslat pro nosiče,“ počal lékař, „bude as těžký, ten člověk měl více břicha než srdce.“

„Půjdu, abych vyhotovil úmrtní list. Kolikátou hodinu mám udat?“ tázal se písař.

„Udejte jen, že zemřel o čtvrté hodině.“

„Ten lakomec,“ pravil jistý rolník, „šel dohlednout na své dělníky, aby měl záminku, strhnouti jim několik sous na konci téhodne.“

Pak založiv ruce a pohlížeje na mrtvolu, pravil:

„Dobrá, purkmistře, co prospívá ti nyní, že's utiskoval chudé lidi? Smrt tě samého teď smetla.“

„Co pak to má v kapse?“ pravil druhý.

Vytáhl můj krajíc.

„Hle, toť jeho snídaně!“

Všichni se dali do smíchu.

Odcházejíce, obrátili se tito pánové k východu sřícenin. Moje ubohá duše je slyšela ještě několik okamžiků; hluk se poznenáhla utišoval. Zůstal jsem o samotě a v tichosti.

Mouchy vrátily se v celých rojích.

„Nemohu ti říci, mnoho-li času uplynulo,“ pravil Hippel, „neboť v mém snu byly minuty bez konce.

Když konečně nosiči přišli, počali pomlouvat purkmistra, zvedajíce jeho mrtvolu. Duše ubohého toho člověka je provázela s nevýslovným žalem. Nesli mne dolů tou samou cestou, kterou jsem byl před tím šel, však tentokráte viděl jsem svoje tělo nešené na marách.

Když jsme přišli před můj dům, nalezl jsem množství lidí, kteří mne očekávali, poznal jsem svoje bratránky a sestřenky až do čtvrtého kolena!

Postavili máry na zem a všichni se přišli na mne podívat.

„Je to v skutku on,“ pravil jeden.

„Je v skutku mrtev,“ pravil druhý.

Též moje hospodyně přišla a sepnuvši ruce, zvolala:

„Kdoby byl předvídal takové neštěstí? Muž tak silný a tlustý, tak zdravý! Jsme my lidé křehká stvoření!“

To byla celá moje pohřební řeč. Donesli mne do nějaké komory a položili mne na slámu.

Když mi jeden z mých bratránků z kapsy vytahoval klíče, chtěl jsem vykřiknouti vztekem. Na neštěstí nemají duše hlasu; konečně, drahý Ludvíku, viděl jsem, kterak otvírají mou skříň, počítají moje penize, kterak přehlížejí moje pohledávky, viděl jsem, kterak se dávají pečetě, viděl jsem, kterak moje hospodyně sbírá do krabice mé nejkrásnější drobnůstky; a poněvadž mne smrt byla zbavila všech potřeb, nemohl jsem se ubránit politování, že jsem za svého života tak skrblil. Svlékli mne, oděli mne v rubáš, zavřeli mezi čtyry prkna a byl jsem připraven k pohřbu.

Když mne vynesli na hřbitov, naplnila zoufalost duši mou; vše bylo ztraceno! To bylo tehdáž, když jsi mne vzbudil, Ludvíku; slyšel jsem již, kterak se hroudy sypou na mou rakev.“

Hippel se zamlčel a viděl jsem, jak sebou zachvěl.

Zůstali jsme dlouhou chvíli zamyšleni, aniž bychom promluvili slova; hlas kohouta nám oznamoval, že se noc chýlí ku konci, hvězdy bledly a den se blížil. Ostatní kohouti pozdvihli též svých hlasů a odpovídali si od jednoho statku k druhému. Pes opustil boudu, aby učinil svoji ranní procházku, pak skřivánek, posud rozespalý, zacvrlikal několik not své roztomilé písničky.

„Hipple,“ pravím k svému soudruhu, „je čas abychom odejeli, chceme-li užiti ranního chládku.“

„Máš pravdu,“ na to on, „však především si vezměme něco na zub.“

Sešli jsme dolů, hospodský se právě oblékal; jakmile měl na sobě blousu, předložil nám zbytky naší večeře a naplnil jeden z mých džbánů vínem bílým, druhý vínem červeným, osedlal naše herky a přál nám šťastnou cestu.

Nebyli jsme ani půl míle od hospody, když můj přítel Hippel, stále žízní trápen, ze džbánu červeného vína se napil.

„Brr!“ pravil, jakoby ho pojímala závrať. „Můj sen, můj sen dnešní noci!“

Pobídnul svého koně, aby ušel tomuto vidění, kteréž se podivnými rysy jevilo v jeho tváři; následoval jsem ho z dálky — moje ubohá rosinanta žádala svojí potravy.

Růžová záplava ukázala se na temném lazuru nebes, slunce vyšlo, hvězdy ztrácely se v oslňujícím světle jako perličky v hlubinách mořských.

V prvním okamžiku nového dne zastavil Hippel svého koně a očekával mne.

„Nevím,“ pravil ke mně, jaké to temné myšlenky na mne přišly. To červené víno musí mít jakousi zvláštní ctnost, lahodí mému jícnu, ale ubližuje mému mozku.“

„Hipple,“ odpovídám mu, „nesmíme se tím tajit, že jisté druhy nápojů zastupují jisté odbory fantasie a též fantasma-

gorie. Viděl jsem, kterak se veselí stávali smutnými a kterak se smutní rozveselovali, mužové duchaplní stávali se hlupci a naopak, když byli vypili několik sklenic vína. Je to hluboké tajemství; kdož odváží se bráti v pochybnost tuto čarovnou moc láhve? Není to žezlo jakési vyšší síly, neznámé, před kterouž musíme sklánět čelo, když všichni pociťujeme často její vliv božský neb pekelný?"

Hippel poznával sílu mých důvodů, a zamlčel se, jakoby pohroužen v nesmírné snění.

Cestovali jsme úzkou stezkou, která se vinula kolem strání Gucichských. Ptáci počali zpívat a koroptve počaly svoje volání, ukryty pod širokým listím vinných keřů. Krajina byla rozkošná, potok klokotaje spěchal skrze malé rokle. V pravo i v levo se prostíraly před námi stráně, pokryté bohatou úrodou.

Naše cesta tvořila polokruh, obcházejíc stráň. Náhle se můj přítel Hippel zastavil a nepohnutě, s otevřenýma, roztaženýma rukama zíral před sebe; pak rychle jako šíp obrátil se k útěku, já však chytil jsem jeho koně za uzdu.

„Hipple, co je ti?" zvolal jsem, „vyšel snad Satan na tebe? Či snad anděl Balaamův zablýskal svým mečem před tvýma očima?"

„Nech mne," pravil bráně se mi, „můj sen, je to můj sen!" —

„Pojďme, upokoj se, Hipple, červené víno má bez pochyby škodlivé vlastnosti; napij se od toho zde, je to nápoj výtečný, který dovede rozptýlit chmury v lidském mozku."

On pil; tento výtečný nápoj uvedl opět rovnováhu v pobouřené jeho city.

Vylili jsme červené víno na cestu: zdálo se být černé jako inkoust, činilo velké louže, rozlévajíc se po zemi a zdálo se mi, že slyším přidušené volání, zmatené hlasy, vzdechy, ale tak slabé, že se zdálo, jakoby přicházely z veliké vzdálenosti, tak že naše smrtelné ucho jich nemůže pochytit, nýbrž pouze nejcitlivější čivy našeho srdce. Takový byl asi poslední vzdech Abelův, když ho byl bratr do trávy porazil a země krev jeho pila.

Hippel byl příliš pohnut, než aby dával pozor na tento úkaz, mne však to velice zarazilo. V tu samou chvíli spatřil jsem černého ptáka, velkého jako pěst, který s výkřikem bázně ze křoví vyletěl.

„Zdá se mi," pravil Hippel, „jakoby dvoje protivné bytosti ve mně bojovaly, černá a bílá, bytost dobrá a zlá, pojďme!"

Jeli jsme svou cestou.

„Ludvíku," pravil náhle můj soudruh, „v tomto světě dějí se věci tak podivné, že se náš duch vůči nim musí pokořit. Ty víš, že jsem nikdy touto krajinou necestoval. Dobrá, včera se mi něco zdálo, a dnes vidím na svoje vlastní oči fantasie svého snu, kterak se mi zjevují; pohledni na tuto krajinu, to je tatáž, kterou jsem viděl ve svém snu. Tuto jsou sříceniny onoho starého hradu, kde mne ranila mrtvice. Toto jest stezka, kterou jsem kráčel, a tam dole jsou moje čtyry jitra vinohradu. Není tu stromu, ani pramene, ani křoví, jehož bych opět nepoznával, jako bych je byl viděl nejméně stokráte. Až přijdeme k záhybu cesty, uvidíme dole v údolí vesnici Welche; druhý dům na pravo je dům purkmistrův; má pět oken v průčelí nahoře, čtyry okna a jedny dvéře dole. V levo od mého domu, či vlastně od domu purkmistrova, uvidíš stodolu a konírnu. Tam zavírám svůj dobytek. Vzadu, v malém dvoře, pod starou kolnou, nalézá se lis na dvě koňské síly. Konečně, drahý Ludvíku, tak jak mne tu vidíš, vstal jsem z mrtvých. Ubohý purkmistr se na tebe dívá mýma očima, mluví k tobě mými ústy, a když se rozpomínám, že jsem nebyl dříve purkmistrem, skrblíkem, lakomcem, bohatým statkářem, nýbrž Hipplem, veselým hochem, tu váhám říci, co vlastně jsem, když vidím toto vše a vzpomínám si na jinou existenci, jiné zvyky, jiné myšlenky."

Vše sběhlo se, jak Hippel byl předpověděl: uzřeli jsme v dáli vesnici uprostřed krásného údolí, mezi dvěmi bohatými stráněmi . . . domy rozestavené na břehu říčky; druhý s pravé strany patřil purkmistrovi.

Všechny osoby, kteréjsme potkávali, vzbuzovaly v Hipplovi neurčitou upomínku, jakoby je byl kdysi už znal, ba i mnozí lidé zdáli se mu býti tak známými, že byl by s to býval, jmenovati je jménem; však jména zůstávala mu na jazyku, nemohl jich osvobodit od ostatních vzpomínek. Ostatně vida netečnou zvědavost, s jakou na nás pohlíželi, poznával Hippel, že ho neznají a že jeho tvář duši purkmistrovu zakrývá úplně.

Sestoupili jsme v hospodě, kterou mi můj přítel naznačil co nejlepší ve vsi, jakoby ji znal již od dávných dob.

Nové překvapení . . . . majitelka hospody byla tlustá ženština, vdovou již od několika let, která se chtěla s purkmistrem podruhé oženit.

Hippel by jí byl málem padnul kolem krku, všechny jeho staré sympatie se rázem probudily. Sotva že se pro tentokrát zdržel: pravý Hippel bojoval v něm proti matrimonialním tendencím purkmistrovým. Obmezil se tedy na to, že ji nejmilostnějším způsobem požádal, aby mu přinesla dobrou snídani a nejlepší víno z celého sklepa.

Když jsme seděli u stolu, pobádala dosti přirozená zvědavost Hippela, aby vyzvěděl, co se přihodilo ve vsi od jeho smrti.

„Madame," pravil k naší hostinské se sladkým úsměvem, „znala jste bezpochyby posledního purkmistra Welche-ského?"

„Je to ten, co zemřel, je tomu tři leta, raněn mrtvicí?" tázala se ona.

„V skutku," odpověděl můj soudruh, upíraje na hostinskou zvědavý pohled.

„Ah! jest-li jsem ho znala," zvolala žena, „toho podivína, toho skrblíka! Kdybych byla věděla, že zemře tak brzy, byla bych si ho vzala. On mi navrhoval, aby veškerý majetek nás obou připadl tomu, kdo druhého přežije."

Tato odpověď zarazila poněkud mého drahého Hippla; čistá láska purkmistrova byla v něm silně ochlazena. Však vzpamatoval se.

„Zajisté, vy jste ho milovala, madame," pravil.

„Jak možno milovati člověka ošklivého, špinavého, odporného, skrblíka, lakomce?"

Hippel vstal, aby se podíval do zrcadla. Vida svoje plné červené líce, usmál se a zasedl opět ke kuřeti, kteréž začal rozebírat.

„V skutku," pravil, „purkmistr byl asi ošklivý, ohyzdný; to však se nemůže říci o mně."

„Budete as jeho příbuzným?" tázala se hostinská všecka udivena.

„Já! neznal jsem ho ani. Chtěl jsem pouze říci, že jedni jsou ošklivi a druzí hezcí; proto že mám nos uprostřed obličeje, jako váš purkmistr, nemusím už být jeho příbuzným.

„Oh, nikoliv," pravila žena, „nemáte ani jediného rysu z jeho rodiny."

„Ostatně," odpověděl můj soudruh, „nejsem lakomcem, já, kterýž vám chci dokázati, že nejsem vaším purkmistrem. Přineste ještě dvě láhve nejlepšího vína."

Žena odešla a já použil jsem této příležitosti, abych upozornil Hippela, aby se nespouštěl do řečí s hostinskou, aby nevyzradil svoje incognito.

„Co myslíš že jsem, Ludvíku?" zvolal rozhněván. „Vím, že nejsem purkmistrem, právě tak jako ty, to dokazují moje papíry, které jsou v nejlepším pořádku."

Vytáhl svůj průvodní list. Hostinská právě vstoupila.

„Madame," pravil, „měl váš purkmistr tento signalement?"

A četl:

„Čelo prostřední, nos velký, pysky tlusté, oči šedé, tělo silné, vlasy hnědé."

„Trochu," pravila žena, „vyjma že měl pleš."

Hippel si vjel rukou do vlasů, zvolav:

„Purkmistr měl pleš a nikdo se zajisté neodváží tvrdit, že já mám pleš."

Hostinská myslila, že se můj přítel zbláznil, ale poněvadž byl vstal, aby zaplatil, neříkala nic.

Přišed před hospodu ohledl se Hippel na mne a pravil:

„Pojďme!"

„Ještě okamžik, můj drahý," na to já, „musíš mne ještě dovésti na hřbitov, kde odpočívá purkmistr.

„Ne," zvolal on, „ne, nikdy! Chceš mne vydati drápům Satana . . . . To by bylo proti všem zákonům přírody . . . . Toho nemůžeš žádati, Ludvíku!"

— „Upokoj se, Hipple," pravím já. „Ty jsi v této chvíli pod vládou neviditelných moci . . . . Ony rozprostřely nad tebou svoje sítě, tak tenké, tak průsvitné, že jich není možno spozorovat . . . . Jest toliko jediný prostředek, kterým je lze zrušit, musíš vrátit duši purkmistrovu a to je možno pouze u jeho hrobu . . . . Chtěl bys být lupičem jeho duše? Připomínám ti to jen, znám příliš tvůj útlocit, než abych tě měl za schopna podobné hanebnosti."

Tyto nezvratné důvody ho přesvědčily.

„Dobrá, chci," pravil on, budu míti dosti zmužilosti,

abych se postavil na zbytky toho, jehož nejtěžší část jsem odnesl . . . . Bůh snad nedopustí, aby se mi tato krádež kdysi přičítala . . . . Pojď se mnou Ludvíku, povedu tě.“

Šel rychlým krokem, maje ruku na klobouce, vlasy rozcuchané, druhou rukou máchaje v povětří a spěchaje jako nějaký nešťastník, který vykonal poslední skutek zoufalství a pobízí sebe sama, aby neklesl.

Prošli jsme několika malými uličkami, přes lávku u mlýna, kdež mlýnské kolo bílý závoj pěny trhalo, pak sledovali jsme stezku, která běžela kolem louky a přišli konečně za vsí k dosti vysoké zdi, obrostlé mechem a divokým vínem. Byl to hřbitov.

V jednom koutě stála kostnice, v druhém domek, obklopený malou zabrádkou.

Hippel vstoupil do komory. Byl tu hrobník, podél stěn byly věnce z immortellek. Hrobník vyřezával kříž a práce ta zaměstnávala ho tou měrou, že vstal všecek uleknut, když jsme byli vstoupili. Můj soudruh upřel na něho oči, ve kterých bylo znáti posud leknutí, však za několik sekund zůstal všecek zaražen.

„Dobrý muži,“ pravím já, „provoďte nás ke hrobu purkmistra.“

— „Je to zbytečné,“ pravil Hippel, „znám ho.“

A nevyčkav odpovědi, otevřel dvéře, jež vedly na hřbitov, a dal se do běhu jako šílený, skákaje přes hroby a volaje:

„Zde je to! . . . . zde! Jsme na místě! . . . .“

Zase přišla na něj jeho nemoc. Teď spatřil před sebou bílý kříž, ověnčený růžemi. Kříž to malého dítěte!

Hrobník a já jsme ho sledovali z pozdálí.

Hřbitov byl velmi pustý. Tráva a temně zelený břečťan zvedaly se tu až na tři stopy od země. Cypřiše klonily svoje dlouhé větve k zemi, však co mne nejvíc překvapovalo, byla mříž podepřená o zeď a pokrytá výtečným révím, plným šťavnatých hroznů.

Přicházeje k místu pravil jsem k hrobníkovi:

„Máte zde víno, kteréž se vám asi výborně daří.“

„Oh, pane,“ pravil smutně, „toto víno mi mnoho nevynáší. Nikdo nechce moje hrozny; co od smrti pochází, přináší prý smrt.“

Pozoroval jsem toho člověka. Měl falešné oči a ďábelský úsměšek sídlil na jeho tváři. Nevěřil jsem, co pravil.

Přišli jsme až ku hrobu purkmistrovu, byl při samé zdi. V průčelí byla ohromná réva, plná šťávy, vinoucí se jako had.

Její kořeny prostíraly se bezpochyby na dně hrobu, zápasíce o svou potravu s červy. A co více, její hrozny byly fialově červené, kdežto hrozny ostatních rév byly bílé a jen lehce načervenalé.

Hippel, podepřen o révu, zdál se býti poněkud klidnějším.

„Vy nejíte tyto hrozny,“ pravím k hrobníkovi, „vy je prodáváte.“

On zbledl, učiniv záporný posuněk.

„Vy je prodáváte ve Welche, a mohu vám též jmenovati hostinec, kde se vaše víno pije,“ zvolal jsem, „je to hospoda „u lilie“.

Hrobník zatřásl se na celém těle. Hippel chtěl toho bidáka popadnout za krk, a bylo ostré domluvy zapotřebí, aby ho neroztrhal na tisíc·kusů.

„Lotře,“ pravil, „ty's byl vinen, že jsem pil duši purkmistrovu. Ztratil jsem svoji osobnost!“

Však pojednou skvělá myšlenka osvítila jeho mozek, přistoupil ke zdi,

„Buď bohu chvála,“ pravil, vrátiv se ke mně, „vrátil jsem duši purkmistrovu zemi. Jsem sproštěn ohromné tíže.“

Duch purkmistrův čili vlastně červeného vína přestal účinkovat.

Hodinu na to byli jsme opět na cestě a přítel Hippel nabyl záhy zase dřívější své veselosti.

Z Frithiofs Sagy.

Napsal *Esaias Tegnér*. Ze švédského přeložil dr. *K. Chudoba*.

X.

Frithiof na moři.

S hněvem Helge král,
v prsou maje bol,
tam na břehu ždál,
by mu přispěl Troll [1]).

Po obloze noc se šíří,
z dáli hrom tu zazní tmou,
tůně mořská z hloubi víří,
spěněné se vlny dmou.
Na obloze otevřené
rudý blesk svůj staví sled,
ptactvo mořské poděšené
letí kvapem k břehu zpět.

Kus nám práce bratří!
Bouři slyším z dáli
perutí jak věje —
Nemáme však strach.
Teď ty snivě v háji
na mne v duchu mysli
krásná ve svých slzách,
krásná Ingborgo!

Už s Elidou svár
kouzla začala:
Ham — orlí má spár,
Hejd — srsť mývala.

Bouře už svou peruť stápí
ve vln temných chladnou říš,
a kdy ji pak pěnou skrápí,
k nebi vody chrlí výš.
Kol po vlnách jezdí moci,
moci plné děsných zlob,
a ve hrůzné hloubi noci,
upravují temný hrob.

Krasší byla jízda
v bledé luny záři
po hladině vodní
v Balderův kdys háj.
Vřelejší než moře
Ingeborgy náruč,
dmoucí ňadra její
vlny bělejší.

Tamo z mořských pěn
Solundar je zřít,
v bouři přístav ten
libý dává klid.

Smělý Viking v pousmání
neleká se kouzel však,
veslo svírá pevnou dlaní,
ve hru vln upírá zrak.
Více plachtu přitužuje,
vlny brázdí ostřeji,
západním pak směrem pluje
mocným proudem bystřeji.

Hodinu as ještě
pohrám rád si s bouří,
Vikingovci bouře
milá na moři.
Ingborg by se rděla,
by po první srážce
mořský orel její
zemdlen k břehu spěl.

Vlna dme se výš,
vírem zčeřen tok,
lano rve se již,
lodní praská bok.

Však ať vlny rozčeřené
dmou se, kolem v děsný jek
lodi bohy vystavěné
malomocný jich je vztek.
Jak meteor vzdušným světem
střelhbitě se nese kol,
jak kozoroh divým letem,
skáče v zhůru — zase v dol.

Lépe bylo líbat
milenku tam v háji,
nežli sláň okoušet,
jež kolem se dme.
Lépe bylo jímat
tělo krásné dívky,
nežli stát a pevně
držet kormidlo.

Tamo nese hle
mrak nám záhubu,
krupobití zle
pere palubu.

Už kol zrak tvůj darmo hledí,
nezříš nic, než čirou moc,
tma tu větší, než kde sedí
v chatrči své smrtná noc.
Toužně kol se moře leje,
ve loď bije plno zlob,

v bělošedé hloubi zeje
plavcům všem bezedný hrob.

Siné lůžko stele
Rán[2]) nám v mořské hloubi,
tvé Ingborgo milá
ždá mne nadarmo.
Tepejte bez bázně
Ellidy vesly dál,
loď bohy stavěná
ještě nás snese.

Přes kraj v mocný střik
padla spousta vod,
v moře okamžik
spláchla lodi spod.

Tu Frithiof přemocnou dlaní
náramek s ramene sňal,
jenž stkvěl se jak červánek ranní.
Ten kdys král Bele mu dal.
Trpaslů byla to práce —
Ten rozsekav mečem svým,
po dílu rozdává vládce
všem, kdož byli právě s ním.

Zlato sluší míti,
na svadbu-li jedeš,
s holou rukou nechoď
sinou Ránu zvát.
Chladnáť její ústa,
vratká její náruč —
mořskou si nevěstu
zlatem upoutáš.

Bouři znovu zve
strašný vichru jek,
lana, stěžně rve
děsný jeho vztek.

Loď už zpola ponořenou
zervat slaň chce proudem vln,
nelzeť vylít rozčeřenou —
lodní spodek stále pln.
Frithiof sám jen strach necítí,
ač kol zří naň smrtný třas,
silněji než vlnobití
zavzní jeho mocný hlas.

Björne chop se vesla,
jak medvěd je drž,
tu bouři nám nešlou
moci Valhally.
Kouzlo s námi hraje,
jež zajisté poslal
na cestu nám Helge.
Hned se podívám.

Jako kuna pak
rychle leze výš,
a se stěžně zrak
upře v proudnou říš.

Před Ellidou ostrov hle tu ...
velryb tropí rejdy své —
na něm v rmutné pěny letu
sedí mořských skřítků dvé.
Jako mýval sněhobílý
Hejd na sobě kožich má,
Ham zas stápí se vší síly
orlem bouřným křídla svá.

Nuž Ellido ukaž,
statnost-li jakou máš
v mocné hrudi svoji,
spjaté železem.
Pozor na má slova!
Jsi-li dcerou bohů,
nechť kouzelný velryb
zkusí ránu tvou.

Loď slyšíc ten hlas,
na jediný skok
vlítne jako ďas
ve velryby bok.

Zasičí to v bouřném moři,
krvavý proud stříkne zpod,
bodnuta se s řevem noří
nestvůra do mořských vod.
Zároveň dvě letí kopí ...
rukou reka mířen bod,
jedno v mývalu se stopí,
druhý orla stihne hrot.

Dobře's lodi měřila,
Helgův drak, jak tuším,
nevyplyne ze dna
hned tak na povrch.
Hejd a Ham už déle
nezdrží nám moře —
trpké tě kousnutí
v ocel kalenou.

Stichne děsný ston,
po bouři ni slech —
nž jen vlnek shon
tepe blízký břeh.

Rázem vzejde slunko v záři,
jako král kdy slaví ples,
ozařuje jasnou tváří
vlny, loď, údol i les.
Posledním paprskem vznítí
skalní výš a temný bor —
Efjesundu [3]) kraj tam zříti —
toužně jej už zdraví sbor.

Vzletly Ingeborgy
do Valhally prosby,
liliové nožky
klekly před bohy,
slzy modrých očí,
bílých ňader vzdechy
jaly Asů srdce . . . .
Vzdejmež díky jim . . . .

Však věru boj ten
kus též práce stál,
už Ellida jen
stíží pluje dál.

Mdloba rekům údy pojí;
každý opřen o svůj meč,
na nohou už ledva stojí,
jak by svedli krutou seč.
Björn na záda čtyry hodí,
nese sám jich celou tíž —
Frithiof s osmi pak se brodí,
položí je ohni blíž.

Nestyďte se bledí!
mocnáť vlny zloba —
těžká tě to srážka
s moře pannami.
Teď medoviny roh
na zlaté nožce nám
zkřehlé zhřeje údy,
žij mi Ingeborg!

Poznámky: [1]) skřítek, duch kouzelný. — [2]) bohyně mořská, manželka Aegira, boha mořského. — [3]) na orkadských ostrovech.

Umění. Literatura. Věda.

„Gusle", ohlasy černohorské, od dra. S. Kappera.

Sbírání a vydávání národních písní a pohádek stalo se v našem věku věcí moderní. Od té doby, co v politice pošinuta otázka národností v popředí, jalo se i umění pátrati pilně po zjevech, v nichž nejmarkantněji národní individualita toho kterého národa vystupuje; a tu v přední řadě musilo oko pozorovatelovo zaujíti ony „dávno zapomenuté památky staré literatury, v nichž se bytost a podstata duševní jeví." Před sto lety (1765) vyšla v Anglii první sbírka národních písní: „Religues of ancient Poëtry", spořádaná Percy-m; dnes není národa v Evropě, jehož „písně lidu, ten pramen čisté a svěží poesie", nebyly by pomocí tisku přístupnými i oněm badatelům duševní podstaty národa, jimž není dáno bezprostředně z úst lidu jich vnímati.

Je-li kterému národu potřebí, aby dbal se vší ráznosti o zachování svých zvláštností ve všem a tedy i v poesii, jsme to my Slované, obdaření problematicky cenným pudem assimillace mravů a spůsobů národů sousedních, s níž ruku v ruce kráčí odnárodnění. Máme, žel bohu, smutné toho doklady. A přec je život prostého Slovana protkán tolika zvláštními zvyky a obyčeji, a po nivách slovanských zní tolik rozkošných zpěvů, jako nikde jinde v celém světě. Řekněme si jen, že to, co v ruce držíme, ten zvyk, ta píseň, s níž se rodíme, je perlou, je démantem a ne bezcenným oblázkem, abychom jím při spatření cizího, lesknavého, ač bezcenného pozlátka pohodili a v bláto jej zašlapali: a jsme nejbohatším národem Evropy, neboť poesie pronikati bude všechno naše myšlení, naše konání.

Avšak jako v politice obracíme se k slovanskému světu teprvé tenkrát, když nás byl Západ s úšklebkem odkopnul, tak i v poësii. Angličan Richard James přinesl již r. 1619 svým krajanům ukázky velkolepých ruských rhapsodií. My počínáme teprv nyní, po uplynutí půltřetího století. A takž i s jinými větvemi slovanskými. Než věřme, že mijí už ona netečnost ku věcem slovanským a že pilí přátel slovanské poesie dostane se i nám co nejdříve vzorů všech oborů v pravdě slovanského básnění. O převedení srbské národní poesie v roucho české postaral se všestranně v oboru tom uznaný dr. S. Kapper. „Poesie světová" přinesla z jeho péra dva svazky „zpěvů lidu srbského", a nedávno vyšly si samostatně mezi český lid srbské „Gusle".

Podav v prvních dvou knížkách ukázky písní ženských, jakož i zpěvů mythických a legend, počíná v Guslích delší — jakož doufáme — řadu zpěvů junáckých. V dodatku pozna-

menává spisovatel, že sbírka jeho, kterou nazval ohlasem zpěvů černohorských, není prostým překladem jednotlivých rhapsodií národních, nýbrž že i vlastní básnický duch jeho — prosycený ovšem zkrz na zkrz národní poesií jihoslovanskou — v nich má svůj platný díl. Věříme rádi a vítáme spolu tento způsob převádění národních zpěvů cizojazyčných na jazyk náš. Tím uvádí nás průvodce národní písně jaksi před pravzor její, jak asi vyšla ze srdce a z úst prvních rhapsodů, pějících o událostech nedávno se sběhlých. Během času rozdrobila se píseň národní, aneb aspoň se odlomily některé částečky, jež v jiné variantě, postrádající snad zas jiných části, se zachovaly, a tak neúplné zpěvy došly věku našeho. Chcem-li pak píseň národní — mluvíme zde ovšem jen o zpěvech výpravných; lyrických popěvků by se týkati nemohlo — v ryzí původní podobě podati čtenářstvu, hledajícímu v básni poesii a ne doklady filologické a ethnologické, musíme ony zlomky opětně v jediný, však zaokrouhlený, plný celek sestaviti, pominouce přívěsků nahodilých, mnohdy na újmu básni k ní přilepených. Že v takovéto obnovování národního zpěvu smí se dáti jen básník opravdový, prodchnutý duchem toho lidu, jehož písně přebásňuje, jest arci na bíledni.

Tak počínali si dojista učenci řečtí za Perikleа, upravujíce roztroušené národní rhapsodie v cyklus Homerových velezpěvů a tak počínal si i spisovatel „Guslí“. Nejlíp zdařil se mu v tom ohledu zpěv: Svatba Maksima Crnojeviće. Obsáhlá tato báseň, plná momentů nejpoetičtějších, směle řaditi se může mezi nejzdařilejší básně epické vůbec. Naleznete v ní místa, která neodevzdají obdobným místům v Iliadě. Uvádím na příklad líčení, jak se svatebníci z celé Černé Hory a Jetska sjeli ku hradu Žabljaku a před ním táborem se položili (str. 33—34), neb účinek zahřmění děl a pušek na znamení odchodu (str. 41 a 42), aneb nešťastný boj mezi svatebčany (na str. 65). K tomu dodejte hojnost poetických sentencí, bohatost děje a mistrnou a v této písni epickou formu.

Svatba Maksima Crnojeviće je třetí básní v cyklu Crnojevci, složeného ze čtyř zpěvů, představujících takřka historii panování Crnojevců v Zetsku. Oddíl druhý je nadepsán: „Z doby obrany,“ a obsahuje pět zpěvů, jichž děj dosud na Černé Hoře se odehrává a jichž kratičký obsah: boj za svobodu a za vlast proti Turku. Vít Černohorec,

„o mír kdo se s Musulmanem snaží,
s ramene ten pušku dlouho neslož,
k šavli stále hotovou měj páži!“ (str. 116)
„nebo Turek zadal-li ti věru,
zadal pak, co nemá sám a nezná,“ (str. 92)
a „co ti dnes dá rukou jednou,
oběma ti Turek vezme zejtra.“ (str. 170)
„Svoboda a vlast!“ toť heslem junáka černohorského.
„Hlava, pane, ta již mojí není,
dávno své já zasvětil ji vlasti!“

praví (str. 125) junák pašeti tureckému;

„nebo není Černá Hora, není,
aby šlapal Moslimec jí na znak!
Malá je, však vydatna a stála,
chuda je, však srdnata a chrabra,
opuštěna, avšak odvážliva,
kamenatá, avšak každý kámen
jako klenot krví svojí brání.“ (str. 83)

A že by kdy padla pod jařmo turecké, o to neleká se Černohorec:

„nebo není ve pašectví tvém
— vzkázali junáci pašeti skaderskému —
„tolik lidu, že by s hor těch našich
přinesli ti živí jeden kámen,
nedím-li, je tobě podrobili!“ (str. 172)

Takovým duchem provanuty jsou zpěvy „z doby obrany“, z nichž nejdokonalejším je „Harač“. Sbírku uzavírají „Účty černohorské“, báseň to plna zdravého humoru s významným zakončením:

„Hleďte odtud, hleďte, páni (Turci) dále!
Nebo pokud tam se neztratíte,
odkud přišly hordy vaše lité,
účty naše s vámi nepřestanou,
ať si proto proudy krve kanou!“

Abychom „Guslím“ též něčeho vytkli, dotknem se formální jedné stránky. Čteme-li báseň národní — a třeba jen i ohlas její — chceme v každém verši mít ukončenu i myšlenku, což již sama prostota písně národní s sebou nese. Proto nemile na nás působí přetahování jedné myšlenky z konce verše prvního do počátku verše následujícího, v němž opět nová myšlenka načata a zas třeba neukončena, čehož více dokladů dalo by se z „Guslí“ vyčísti. I to, že přívlastek od jmena podstatného mnoha slovy, ba i celými verši, aniž by nutno bylo, se odlučuje, jako na mnoze v „Guslích“, není vlastností dobrého verše písně národní. Však milerádi promineme těch a takových nedostatků, jichž nad to pro příště velmi snadno vystříci se lze a přejeme jen, aby nám záhy p. Kapper podal i ostatní junácké písně srbské v podobně upraveném rouše českém, jakož i aby písně jiných národů slovanských došly brzo interpretů tak schopných, jako srbské zpěvy v dru. Kapperovi. *J. H.*

Drobnosti.

— Záliba v jistých křestních jmenech u pánů českých v středověku byla taková, že některá křestní jmena jako Jindřich, Havel, Boreš, Slavek, Ješek a j. u jednotlivých rodů po staletí se střídají, neb že i všichni synové některé rodiny jedním a tímže křestním jmenem se nazývají. Tak bylo u pánů z Lemberka z pokolení Markvarticů se lvem ve znaku obyčejné křestní jmeno Havel. Havel z Lemberka, v listinách z let 1230 — 1253 jmenovaný, měl čtyry syny, z nichž jeden opět se jmenoval Havel, (1272 — 1289) tento měl čtyry syny, z nichž všichni jmenovali se Havlové. Aby bylo možno rozdíl činit mezi nimi, nazýval se první Havel Beran, druhý Havel Ryba, třetí Havel Huba, čtvrtý Havel Kanovník. U pánů ze Hradce z rodiny Vítkovců ozývají se jmena Oldřich a Jindřich. U pánů z Lipé z pokolení Hronovců s ostnem ve znaku bylo oblíbeno jmeno Jindřich. U pánů z Dubé, rovněž z Hronovců bylo obyčejem jmeno Hynek. Hynek z Dubé jmenuje se r. 1276 — 79 nejvyšším truksasem království českého; Hynek z Dubé na Fridlantě (r. 1289 — 97 uváděný) měl tři syny, z nichž dva jmenovali se Hynkové, mladší pro rozdíl od staršího nazván pak Hynáček. Starší Hynek, příjmím Berka, měl dva syny, z nichž oba nazývali se Hynkové, z nichž jeden uvádí se co purkrabí pražský r, 1321 — 1348 a druhý co biskup olomucký r. 1327 — 1333. Syn onoho zval se opět Hynek. Třetí syn svrchu řečeného Hynka z Dubé na Fridlantě, nazvaný Pota (Petr) měl tři syny, jimiž jmeno Hynek dostatečně si nahradil, nazvav je všechny tři Hynky, z nichž jeden zval se H. z D. na Náchodě, druhý na Skalici, třetí na Visenburku. Synové těchto zvali se opět Hynkové. Rovněž oblíbeno bylo ve XIV věku jmeno Hynek u pánů z Lichtenburka, též z pokolení Hronovců. U pánů z Waldeka z pokolení Buziců se svíní hlavou ve znaku bylo oblíbeno jmeno Vilém a později i Oldřich. Proslulý Vilém Zajíc z Waldeka z dob krále Jana měl čtyři syny, z nichž pro rovnoprávnost dva se zvali Vilémové, dva Oldřichové. U pánů z Wartenberka z pokolení Markvarticů uvádí se často jmeno Beneš. Páni z Oseku později z Risenburka libovali si ve jmenech Slavek a Borek, jež dosud v místních jmenech Slavkov (Schlackenwald) a Boršov (Porschendorf) se ozývají.

Hovorna. *P. J. Schw. v Zlebech.* Nemilujete-li jarmareční práce, neodbírejte, neboť jiného nelze v tomto případě očekávat.

Listárna redakce.

P. Jar. K—y. „O velkosti“ jeví talent, ale dosud se nehodí. Snad i ; proniklo něco kratšího. — *O. M. L. P.* Původní nehodí se. Překladu jsme užili. — *Dr. R. na S.* Litujeme, že nelze otisknouti. — *A. B. N.* Ještě příliš slabé. — *Pánům Jar. Chd., Fr. Ż. a H. H. v S.* Musili jsme odložit. — *A. K.* Poetické ceny, upřímně řečeno, písně Vaše nemají. Delší kritiky pro obmezenost místa podávati nemůžeme. — *Ppům J. B-emu a „Čs. 5. v Kl.“* Nehodí se dosud, ale smíme-li radit, pokračujte. — *Ppům Fr. M., O. M., J. Q., N. O., A. S. a J. V.* Díky! Užijeme co nejdříve. — *J. F. zde.* Otiskneme kratší zásilku; druhá je slabá.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpoledni.

Ročník III. 1875.

Ondřej Cernyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Byl svrchovaný čas, aby trapný tento výjev se skončil, neboť hudba vedle v sále právě byla umlkla a tanečníci někteří přicházeli k vodopádu, hledajíce ochlazení. Ondřej, podivným dobrodružstvím s Annou nesmírně rozčilen, byl masku odložil, ježto se mu zdálo, že by se pod ní musil zalknouti; ale když se na to jedna z maškar tak těsně k němu byla přiblížila, že ho lehké šustění jejího šatu z nemilého rozjímání vyrušilo, nasadil si opět mechanicky svou malou škrabošku. Nechtěl-li býti poznán, přišla opatrnost jeho pozdě.

„Ondřeji Černyševe!" zazněl hlas lahodný, milý, dojímavý a nesmělý. Ohledl se rychle a uzřel dívku půvabnou jako jarní ptáče, švebolící na květoucím keři při zlatém svitu slunce. Ztepilé její tělo jímal jemný bílý šat posetý třpytícími drobnými akvamariny, jako jasnými kapkami moře, hlava její, s kteréž se ku kolenoum jako zlaté katarakty krásné vlasy vlnily, ozdobena byla věncem bledých lotosů. Dívka neměla žádnou masku, byla pouze průhledným stříbrotkaným, jako mlha tenkým závojem zastřena a nebybné oči její svítily snivě pod černými brvami. Byla to Agraféna. Byla bledá, ale nikoliv bledostí choroby, a kolem úst pohrával jí jemný, dobrý úsměv.

„Konečně našel jsem vás přece!" zvolal Ondřej radostně, neboť trud jeho a smutek mizely mu náhle ze srdce, a bylo mu zase jako tenkráte v lese, když jej byla upozornila na slavnostní zpěv ptáků. I Kateřinin skvělý obraz odstoupil na okamžik před čarovnou snivostí té dívky, kteráž se nebyla sice nikdy jeho srdce, ale tím mocněji jeho obraznosti dotknula. Byla jako lotos květoucí pod jasným svitem luny, kolébaný svatými vlnami Gangesu a hledící vzhůru k nebi plnému hvězdných snů.

„Že jste mne konečně našel?" pravila klidně s tím milým dětským smíchem, „což jste mne vůbec hledal?"

Slova tato dotkla se ho jako zasloužená výčitka.

„Vy sama jste mne žádala, abych vás nehledal," pravil jí ku své omluvě, „vy sama vrátila jste mi můj prsten a poznal jsem tedy, že jste se vzdala úmyslu vykonati tajemný úkol vám starým včelařem uložený."

„Mýlíte se," odtušila vážně, „nevzdám se nikdy povinnosti své, konám vše, čemu slabé síly moje dovolují. Vrátila jsem vám prsten, poněvadž jsem byla nahledla, že nejednala jsem správně, zavazujíc vás onoho dne k činu, který jsem vám dříve ani neobjasnila."

„Oh tedy přijměte opět můj slib!" volal horlivě, „slib, že vám chci věrně sloužit!"

Svěsila hlavu a neodpověděla; a když slova svá opakoval, zmizela opět vážnost její a úsměv vrátil se jí na rty. —

„Jen jeden slib váš přijímám, konejte jej tak svědomitě, jako dosud" — pravila čtveračivě a zarděla se lehce. „Myslím onen slib, jehož jsem na vás v lese vymohla — nestarejte se o mne a zapomeňte na mne! Slib ten plnil jste nad očekávání svědomitě."

Ondřejovi se hnala krev do obličeje.

„Výčitky vaše jsou trest mého hříchu těžší," volal; „vy netušíte, jak bolestně se mne dotýkáte!"

Oči její se zaleskly a staly se o několik stínů tmavšími; byla vroucím tónem jeho hlasu jaksi zmatena. Ondřej použil této chvíle, sňal rychle zlatý kroužek, který mu byla Tatarka vrátila, a než se Agraféna nadála, octnul se opět na něžném prstu bílé její ruky. Pozvedla tu ruku tiše a upřela zrak svůj na prsten — nezdráhala se ho přijmouti. Zadumala se na dlouhou chvíli a promluvila posléz opět vážně:

„Prsten váš, Ondřeji, neváže vás k nižádnému slibu, ponechávám si ho toliko co drahou na vás památku. Bez zardění přiznávám se, že jste mi od prvního okamžení nebyl lhostejným, že polodětské moje srdce vaším zjevením k novému, krassšímu životu se probudilo. Divíte se snad nedívčímu mému počínání, ale bohužel nezbývá mi, než se vám úplně vyznati: Tatarka moje vyzradila vám osudné mé tajemství. Avšak přiznati se také musím, že jsem se úplně vyhojila; uznala jsem, že úkol mého života vyžaduje oběti osobního mého blaha a že bych lásku vaši zavrhnouti musila, i kdyby jste ji skutečně ke mně choval. Vy netušíte, jak těžká je moje povinnost, jak těžký můj úkol, jak velké nebezpečí těch, kteří mi sloužiti chtějí!"

„Myslíte, že nebezpečí mne leká?" ptal se jí vyčítavě Ondřej.

„Na opak: myslím, že vás láká."

„Oh díky za tuto odpověď!"

„Vyslechněte mne do konce. Přátelství moje k vám, tak živé a tak vroucí, brání mi, abych zneužila této náklonnosti k nebezpečnému dobrodružství, z kteréžto vás podezřívám, a přece je čin ten, kterému byste na-

pomáhal, tak svatý a tak šlechetný, že bych vás mezi všemi lidmi světa vyvolila za bohatýra pro něj bojujícího. Nevolám vás o pomoc, ale hluboko v srdci mám pevnou naději, vy sám že ke mně přijdete, neboť osudy naše jsou dle prorockého hlasu umírajícího Jefrema úzce spojeny a onen čin je jediná možná páska našich osudů. Jsem trpěliva a čekám. Nevím, kdy přijdete — ale vy přijdete!"

Máchla rukou na rozloučenou a spěchala otci v ústrety, který právě do sálu byl vešel. Ondřej vrhl se nyní do nejprudšího víru veselých zakuklenců, kdež opět s Annou Nikitišnou se setkal. Byla zavěšena na rameni svého muže, na růžových rtech hrál jí nevinný úsměv, že by nikdo zajisté nebyl tušil, jaká vášnivá a burácející slova před chvilkou přes tyto rty se řinula. Ondřej odvrátil se rychle na opačnou stranu, chtěje ples opustit, ale v tom zadrželo ho za vlající plášť černé jakési domino.

Ondřej neměl valně chuti pouštět se do nějaké zábavy a hleděl tedy suchými slovy domina se zbaviti.

„Nasaď si jen masku," prosilo domino, v němž Ondřej ihned poznal Lva Naryškina. „Povím ti novinu, která duši tvou do devátého nebe unese."

„Pochybuji, že slovu dostojíš," odpověděl Ondřej; jakého předmětu týče se velká tvoje zvěst?"

„Lásky!"

„Ah bah, ničeho více?"

„Pokrytče!"

„Nuž tedy mluv. Jaký anděl vnukl ti o ní vědomost?"

„Pravý anděl, milý hochu," pravil Lev, „nevnukl mi ji sice, ale poslouchal jsem za dveřma toho anděla."

„Tedy mluv!" velel Ondřej a zachvěl se mimoděk: prolítlo mu hlavou, že Lev často poslouchává za dveřma zimního dvorce a že se pak chlubívá vševědoucností touto cestou dosaženou.

„Nepůjde to tak rychle," odpověděl Lev, „stane se pouze pod jedinou výminkou. Dovedu tě totiž nedaleko odsud k sedadlu jisté dámy také do černého domina oděné, ty jí podáš mlčky rámě a dovedeš ji nepozorovaně vedlejším sálem na konec galerie, kde najdeš těžkou rudou záclonu, skrývající vchod do zimní zahrady sir Williamsa. Najdete tam pod palmami jakéhosi muže ve východním kroji; s tím chce dáma, o které ti mluvím, pohovořiti co možná bez svědků, a přece nechce tam vejíti sama, aby se mu nezdálo, že jej hledá. Mezi tím, co s ním rozmlouvati bude, setrvám před záclonou na stráži a dám vám znamení jakmile se kdo k zimní zahradě přiblíží, ačkoliv se tam před půl nocí sotva kdo podívá. Jsi srozuměn?"

„Oh zajisté," pravil Ondřej lhostejně.

„Tedy za odměnu měj si moji novinu. Nachyl hlavu, aby nás nikdo neslyšel."

Ondřej uposlechl.

„Velká kněžna požádala mne do své komnaty," počal Lev šeptati, „chtíc se mnou cos umluviti stran dnešní maskarády. Čekal jsem hezky dlouho, ale když čas ubíhal a nikdo nepřicházel, bloudil jsem pro ukrácení dlouhé chvíle po galerii a sálech až jsem náhodou vešel v komnatu vedle toiletní síně velké kněžny. Dvéře jsou velmi tenké a slyšel jsem každé slovo, které se mluvilo. Starý Timofej Jevrenov česal velkou kněžnu k plesu. S tímto starcem, co s nejdůvěrnějším služebníkem svým, rozmlouvá velká kněžna jako s přítelem. Timofej jí právě svěřoval, v jakém ustavičném strachu netolikô on, nýbrž všichni její věrní o ní se nacházejí a ujišťoval, že ani sama netuší, do jakého hrozného se vydává nebezpečí. „Nechápu docela," odpověděla Kateřina, „mluv zřejměji." „Ach, ustavičně rozmlouváte s tímto Ondřejem Černyševem a jen s ním se zabýváte," vzdychl si stařec. „Nuž a co na tom zlého?" tázala se nevinně. „Velký kníže ho miluje, on nám jest zajisté oběma od srdce nakloněn a věren." Timofej se zasmál. „Ano to je všechno pravda. Velký kníže může arci jednat, jak mu libo, ale vy — toť něco zcela jiného. Vy odměňujete jeho věrnost a oddannost milostí a přátelstvím — ale lidé vaši mluví o lásce!"

„A velká kněžna?" ptal se po přestávce Ondřej, když byl dlouho o slovo zápasil.

„Chovala se zrovna tak, jako ty nyní," smál se Lev, „byla slovy starého Timofeje tak ohromena, že ani slova nenalézala, ale konečně se přece sebrala a začala rozhorleně láti na drzost svých lidí, kteří se odvažují skutky její a jednání posuzovati a tak křivě posuzovati! Ale strojená tato zlost nebyla s to zakrýti hluboký záchvat vášně, v němž hlas její se chvěl; byl zajisté upřímnější než její slova a přesvědčil mne o tom, co již dávno jsem tušil — totiž: že Timofej pravdu uhodl. Ale neopatrný stařec otevřel tím zároveň Kateřině oči, ona poznala, co si sama dosud nebyla odvážila říci: miluje tě již dávno a výrok Timofejův byl jiskrou, jež požár do výšlehu vznítila. Přeju ti štěstí k neobmezené přízni budoucí carevny."

Poslední tato slova vrátila Ondřejovi zase rozvahu, kteréž byl v návalu radostného překvapení málem pozbyl. S ošklivostí odvrátil se ode Lva jako dříve od jeho švegruše.

„Díky vám, vy podlí!" myslil si, „vy nevědomky naznačujete mi dráhu povinnosti. Nestanu se nikdy milovníkem nějaké panovnice. Byť by mne i tak vášnivě Kateřina milovala, jako ji miluju já, raděj zhynu ztráven plamenem své vášně, než bych pustil na svou čest jen stín nějakého podezření!"

Mezi tímto němým rozjímáním pustil Lev Ondřeje, jehož byl pod paždím vedl a zastavil se u sedadla ve výklenku okna, o kteréž dáma, také v černém domině, se opírala. Lev pošeptal jí několik slov a pokynul svému příteli. Mechanicky podal jí Ondřej rámě, kteréž dáma po krátkém, Ondřejem ani nespozorovaném zdráhání přijala. Mlčky kráčeli sálem, tiše a pomalu brali se galerií.

Lev je doprovázel; nesetkavše se s nikým stanuli před rudou oponou, kterou Lev odhrnul, a vešli do zimní zahrady. Opona za nimi se opět zavřela.

Prostora, kde nyní se nacházeli, nebyla příliš veliká, ale s mnohým vkusem uspořádaná. Vysoké rhododendrony růžovými květy pokryté, kameliové stromy, shýbající větve pod tíží květového sněhu, a štíhlé snivé palmy tvořily čarovné skupiny spojené různotvárnými lianami, vinoucími se v bohatých guirlandách od stromu ke stromu. Přes celou zahradu klenul se strop z tmavomodrého skla, do kterého byly stříbrné hvězdy vbroušeny. Světla nacházala se neviditelně nad stropem a rozlévala shora paprsky své, mírné ale jasné, umělým blankytem. Byla to padělaná tropická noc. V modrém šeru panovalo milé ticho, jen někdy rušené třepotáním

pestrých cizokrajných ptáků, kteří volně na větvích se houpali.

Ondřej a dáma v dominu zahnuli za nízké skupení myrtového křoví a octnuli se na úzké stezce, vedoucí k malému nad míru fantastickému chrámku v maurickém slohu vystrojenému. V tomto chrámku nacházela se sbírka vzácných váz, vesměs ve vkusu východních národů; uprostřed stál bronzový kandelabr a ze starožitných hliněných jeho lamp šířily se nejen světlo, nýbrž i sladká vůně po celé prostoře. Sir Williams nacházel se právě v chrámku ve společnosti muže oděného jakýmsi orientalským rouchem s dlouhou vlečkou. Na hlavě měl tiaru zdobenou perlami. Byl zády k příchozím obrácen a naslouchal pozorně výklad sir Williamsa o čínské jakés nádobě, již tento v ruce držel. Žádný z mužů nevšiml si Ondřeje ani dámy, kterou provázel, dříve než se jim byli těsně přiblížili.

„Slyšela jsem mnoho o vzácné vaší sbírce," jala se dáma mluvit, a při prvním zvuku jejího hlasu trhl sebou Ondřej. Dáma to spozorovala a zamlčela se, ruka její se zachvěla i odtáhla ji od ramene Ondřejova a pokračovala dále.

„Doufám, že vaše exellence mi promine, že se sem tak nepovolaně vloudám a že mi neuloží za trest, abych masku svoji sňala."

„Zajisté neuložím, madame," uklonil se vyslanec. „Jsem tomu vždycky rád, když si někdo sbírku moji prohlíží. My sběratelé vzácných věcí jsme jako otcové, kterým chvála jejich dětí nade všechno lahodí."

Dáma se usmála.

„Ale kdo vám praví, sir, že budu pouze chválit? Vždyť ku příkladu vidouc čínskou tuto nádobu ve vašich rukou, musím vám ihned upřímně vyznati, že všechno čínské na mne dělá dojem směšného. Oh, vaše exellence, uražena hanou toho porculánového miláčka, trne nad odvahou mého soudu a mlčí. Prosím odpovězte vy, pane, za sir Williamsa!"

Obrátila se k muži s tiarou. Tento pozvedl vážně hluboké zraky a na temné, pravidelně krásné jeho tváři, stíněné havraními kadeřemi a právě orientalským vousem, pohrál klidný úsměv kolem jemných úst.

„Odpovídám k vaší žádosti, madame, že se mi soud váš zdá křivým, jako každý výrok příliš všeobecný."

Ondřej, hledě muži s tiarou do tváře, a zaslechnuv jeho hlas, poznal v něm okamžitě onoho cizince, jenž ho byl v noci po plesu císařovny před vlastními jeho vidinami varoval. Pověrečná jakási hrůza ho na okamžik obešla, ale přemohl ji záhy a stopoval rozhovor jejich se zvýšenou pozorností.

„A kdybych se vás, pane, tázala o důvody vašeho výroku? Kdybych vás žádala, abyste mi jmenoval ku příkladu nějakou čínskou osobnost, na kterou bych s takovou vážností mysliti mohla, jako na imposantní zjev krále Agamemnona v báji, aneb třeba jen na Ludvíka XIV. v skutečnosti?"

„Jmenoval bych vám ku příkladu krále Čing-thanga," usmál se muž s tiarou.

„A v čem záleží jeho moudrost nebo sláva?" tázala se vesele a nedůvěřivě, „ne snad ve zvučnosti jeho až dětinsky naivního jména?"

„Nikoliv. Moudrost jeho jevila se v tom, že měl snahu jedinou: zušlechtit a očistit duši svoji tak, aby nejvznešenějšímu byla přístupna; dal pak král tento vrýti do stěny své lázně slova: „Stávej se co den člověkem novým, vždy dokonalejším, obnovuj se takto denně a čiň to po celý den." Báj tato jest snad starší než Agamemnon a myslím, že by Ludvík XIV ji byl sotva ocenil."

Mezi řečí postavil nádobku, kterou mu byl vyslanec podal, vedle na římsu.

„Přiznávám se," pravila dáma v dominu, „že jste mne překvapil. Má kosmooká Čína ještě více takových moudrých rad a naučení?"

„O zajisté, neboť ve smyslu krále Thanga radí ku příkladu svatá její kniha panovníkům: „Čiň, aby národ se obnovil." Myslím, že Šuking mluví z duše vaší císařské výsosti."

Domino jevilo překvapení.

„Za koho mne máte?" tázala se dychtivě.

„Za tu, kterou jste, za velkou kněžnu Kateřinu Alexejevnu," odpověděl klidně a prostě muž s tiarou.

„Uhodl jste," pravila Kateřina a sňala masku. „Vidím, že před vámi skrývati ničeho nelze a přiznávám se, že jsem vás hledala. Dopřejete mi krátkou rozmluvu? Sir Williams mi odpustí moje inkognito, zmizím a rychle se opět officielně objevím na jeho plesu."

„Postarám se, aby výsost vaše nebyla ze zábavy vyrušena," pravil sir Williams a odešel ku vchodu zahrady. Ondřej ho chtěl následovat.

„Zůstaňte!" šeptala Kateřina a líce její pokryla se nachem, neboť ve zvuku jejího hlasu jevila se taková něha, že cítila, jak city svoje k mladíkovi bezděky prozrazuje. V nevýslovné blaženosti chtěl Ondřej ruce po ní vztáhnout, ale vzpamatoval se ještě v čas a uklonil se toliko jako na znamení, že byl rozkaz její slyšel, však posuněk jeho, ač spíše myšlený než provedený, nebyl zraku jejímu ušel, pravilo mu to její oko dosti výmluvně. Vzdychla lehce a přejela si dlaní čelo. Pak se obrátila opět k muži s tiarou. Chvilku hleděla zadumána k zemi a bylo vidět, že hledá slovo, kterým by rozhovor začala.

„Budete mi míti za zlé, Lamberti," tázala se nesměle, „že pouhá zvědavost mne k vám přihnala, budete mi míti za zlé, když vám nezatajím, že nevěřím oněm tajuplným pověstem, jež o vás kolují? Říkají, že jste mistrem tajemného jakéhos učení, že vládnete silami nadpřirozenými. Divím se, že osvícený, filosofický náš věk, věk velkého Voltaira navždy podobným pověrám ještě konec neučinil."

„A přece mne vyhledáváte! A přece se mne tážete! Nuž budu také upřímným. Jsou síly, kterých vaši tak zvaní filosofové neznají, jsou pravdy, jež oni zavrhují mníce, že tyto stojí hluboce pod nimi, a nepozorujíce, že jsou vysoko nad nimi. Co sami nechápou, myslí, že jest nemožné. V obmezenosti své říkají: „Dosáhli jsme vrcholu všeho vědění, dále dojíti nelze." A tážete se, proč? Nuž proto, že oni dále nedošli!"

„Kladete velmi nízko osvícené muže naší doby," vyčítala mu Kateřina, „nemají žádné ceny v očích vašich?"

„Naopak, uznávám velkého ducha filosofa Ferneyského a mnohých jeho stoupenců; činí zajisté, co jen učiniti mohou s podivuhodnou pílí a vytrvalostí: boří směle co sto věků mylného a škodlivého nakupilo. Avšak nadejde doba, kdy člověčenstvo pozná, že povalili v rum také mnohou nepochopenou pravdu, a že zejmena to, co

nyní křivě „nadpřirozeným“ se nazývá, očištěno a lépe pochopeno zase platnosti nabude.“

„A vy, jemuž pravdy tyto jsou jasné, kterýž jimi vládnete, proč nehlásáte jich, proč se jich neujímáte?“

„Poněvadž je mnohdy lépe mlčeti, než mluviti; poněvadž nepřišla ještě doba oné zralosti, kteráž by bez předsudku uvažovala i to, co se jí na první pohled zdá k pravdě nepodobnými. Co bylo Sokratovi platno, že ho svět uznal za pravého mudrce, ušel proto posměchu k vůli svému „daimonu“? Svět nechce věřiti v to, co prý jest „nadpřirozené“, ale nikdy nezbaví se v nitru srdce myšlenky o možnosti toho, co rty jeho popírají. Také vy pochybujete a přece přišla jste sem k vůli — proroctví!“

Kateřina se zapýřila.

„Lamberti,“ pravila káravým hlasem, „zadržte! Ano pravdu dite, lákalo mne cosi k vám, sama nevím proč. V hloubi duše tanula mi dlouho myšlenka, které že žiju a navždy žíti budu jsem se domnívala. Od vás chtěla jsem uslyšet, zdali se mi dávný můj sen uskuteční — ale již si toho nežádám. Náhlá změna udála se ve mně a uchvátila veškeru moji bytost, a včerejší tužby moje nejsou již tužbou mojí dnešní. Co plamenným písmem na srdci mém dříve plálo, náhle shaslo a zašlo jako jiskra pohřbená v popeli. Neznám již sama sebe. Kéž by možné bylo učiniti, čím Plotinus se chlubil, předvolati vlastní duši před zrak svého těla, jasně ji před sebou uvidět!“

„Proč by to bylo nemožné?“ tázal se klidně Lamberti. —

„Vy žertujete,“ odvětila Kateřina; „kéž byste to dovedl!“

„Není ještě čas, avšak přijde,“ pravil Lamberti. „Duše vaše, zmítaná ctižádostí a láskou —“

„Zadržte!“ zvolala zaleknuta velká kněžna, „hrůza jde z vašich slov! Vy čítáte osud můj budoucí a obávám se slyšeti . . .“

„Osud váš budoucí leží v rukou vašich a nejsem vševědoucí, toť jedině bůh.“

„Bůh! To slovo zní podivně z vašich úst. Myslila jsem, že věda vaše zavrhuje víru obecného davu.“

„A mýlíte se velice. Neustále obraceti mysl svou k onomu nevyzpytatelnému pramenu všeho bytí, jest prvním krokem k moudrosti.“

„Nevyzpytatelnému? Což věda vaše nestačí k jasnému jeho pochopení?“

„Odpovím vám slovy Vaniniho: „Kdybych věděl, co je „bůh“, byl bych sám bohem, neboť nikdo nezná boha a nikdo neví co je bůh, než on sám.“ Proto nechtějte poznat jádro jeho bytosti, ale spokojte se tím, že slyšíte hlas jeho volající v hlubinách vašeho srdce, ten tichý hlas, kterým srdce to se zachvělo uznávajíc nadšeně, že vám uloženo konat činy veliké.“

„Slyším ale hlas dvojí,“ šeptala Kateřina, „v l á d n i ! velí jeden — m i l u j ! šepce druhý. Který z nich je božské vnuknutí?“

V tomto okamžení přikvapil sir Williams a Lev Naryškin a dávali znamení, že kdo's nepovolaný se blíží.

Kateřina nasadila si rychle masku a zavěsila se opět na Ondřeje. Celá tlupa cizinců vešla do zahrady, mezi nimi Petr a slečna Voroncova. Vešli do chrámku a rozložili se tam na otomanky. Lamberti zakryl si také tvář škraboškou a chopil se opět čínské nádoby, kterouž byl dříve odložil.

„Čím se tu bavíte, milé masky?“ ptal se Petr v růžovém rozmaru po boku Voroncovy. Myslil, že nikdo nepoznal drsný, hrubý jeho hlas.

„Rozmlouváte pořáde ještě o čínských věcech?“ ptal se s líčenou nedbalostí sir Williams.

„Jsem poněkud pedantem, pane,“ pravil vesele Lamberti, „nespouštím se tak snadno věci, kteréž jsem se uchopil. Vypravuju zde čínské anekdoty.“

„Nuž povídejte,“ volal Petr, „my všickni chceme také poslouchat!“

„Nuž tedy,“ jal se Lamberti vypravovat, „Kung-tu-cé položil tuto otázku: Všichni lidé jsou si podobni, a přece jsou někteří lidé velcí a druzí malí. Proč to? Na to pravil Meng-cé: Posloucháme-li vnuknutí toho, co v nás je velikého, stáváme se velikými, ale podléháme-li malicherným náklonnostem svým, stáváme se malými.“

Upřel zrak na Kateřinu. Přistoupila k němu.

„Rozumím!“ šeptala mu.

„Škoda, že zde není moje žena,“ pravil Petr a sňal masku, „ta takovým věcem rozumí.“

Všickni tvářili se, jakoby teprv nyní Petra poznávali.

„Mohu vaší výsosti podat radostnou zprávu,“ pravil sir Williams, „že se velká kněžna již úplně zotavila a že se přece odhodlala poctíti skromný můj dům svou vznešenou přítomností.“

„Pochybnosti moje začínají se rozptylovati jako mlha,“ pravila tiše Kateřina.

„Stane se tak za krátko — až v mém domě,“ odpověděl také tiše Lambert.

„Ve vašem domě?“ divila se.

„Ano, ocnete se tam než dva týdny uplynou.“

„A kdybych se tam přijíti zdráhala?“

„Přijdete tam mimoděk.“

„Nyní nadešla chvíle, kdy můžete nepozorována uniknout,“ pravil k nim se přiblíživ jako dechem Lev Naryškin.

Ondřej a velká kněžna chvátali k východu, mezi tím, co si Petr a jeho společníci vásy prohlíželi. Kateřina zavěsila se v sále na ruku Lva Naryškina, který ji na to vyvedl. Ondřej procházel se zadumán komnatami a čekal jejího návratu. Kateřina objevila se brzy a celá společnost slunila se v záři vznešené její krásy; v purpurovém, démanty posetém rouše byla lepá jako luna stříbroskvoucí při plamenech rudého severního světla. Oko její bylo vlahé něhou, jako oko antické Afrodity. Ondřej tonul v blaženosti, měl sladkou, nebedajnou jistotu, že kouzelné to oko září láskou k němu — ale v nejjasnější záři opojení padl temný stín Lambertiho mrazivě na mladou jeho naději. Nevěděl proč, ale tušil, že se strany toho muže hrozí nebezpečí jeho lásce.

Po odchodu velké kněžny opustil i Ondřej dům anglického vyslance a vrhl se zimničně rozčilen na lůžko, od něhož mu spánek prchal.

(Pokračování.)

Pod stany.

Náčrtky z okolí Mrtvého moře.

Zaslá *Kvido Mansvet.*

IV.

Lví stopa! Při zvuku těchto slov zmocnil se mne jakýsi dosud neznámý pocit a zvláštní, neobvyklé rozčilení projelo celou soustavou mých nervů; fantasie má rozepjala křídla, a při každém kroku dobrého koně viděl jsem strašného krále pouště, kterak z úkrytu vyskakuje, aby si uchvátil poplatek za smělé porušení hranic drzou nohou cizinců. Naši stateční průvodčí a střelci uznali v plném vědomí své neotřasné zmužilosti za dobré, uchýliti se do druhé řady našeho šiku a zůstaviti nám čest prvního útoku nebo odboje. Ku podivu! Titéž lidé, jejichž krkolomné, na mnoze až šílené odvaze v dobách i místech velkého nebezpečí tak často jsem se musil obdivovat, zachvěli se při slovech „lví stopa" jako děti a shrnuli se s bledými tvářemi a třesoucími údy do chomáče za našimi koni. Zvolna klusali jsme valný kus cesty sledujíce lví stopu, kteráž ale od naší cesty náhle se odbočila a zcela opačným směrem v dáli mizela. Oba naši Amerikáni hořeli jen touhou po tak vzácné houbě, ale Ibrahim varoval nás důrazně a zrazoval od dalšího stíhání krále čtvernožců, poněvadž prý je v těch místech pro lovce půda velice nepříznivá a nebezpečná — a takž nechali jsme stopu stopou býti a jeli zostřeným klusem dále k poloostrovu el Mezra'ah čili Lisan, kterýž hluboko do Mrtvého moře zasáhá a tím spůsobem se západním břehem úzký průplav (Lynch Canal) tvoří. Oba tenké výběžky poloostrova pojmenoval Lynch dle nešťastných cestovatelů, kteří v těchto krajinách o život přišli; jižní nazývá se tedy roh Molineux, severní roh Costigan. Povrch země je zde smutný a neplodný, neboť nenalézá se tu nic, než síra, asfalt, ledek a sirnatá sádra mimo kmeny a trupy stromů, jež vítr sem zahnal a kteréž, podobně jako břeh, tlustou solnou korou potaženy, obraz zcela zvláštní poskytují

Jediná bídná vesnice Mezra'ah, kteráž se tu nalézá a asi půl hodiny od břehu je vzdálena, činí dojem velice trapný a odporný, neboť ve všech 30 nebo 40 chatrčích, kteréž do čtverce jsou sestaveny, bydlí lidé nešťastní a sešlí, kteří hnusnou nemocí stíženi cizince ošklivostí naplňují, a jejichž mravy a spůsoby na život sodomitských upomínají, lidé, jimiž i Beduini tak opovrhují, že je na potkání stíhají ba i týrají.

Celé okolí, vyjma několik polí u vesnice, na nichž se tabák, indigo a proso pěstuje, jest holé a toliko pantry a hyenami obydlené, mezi nimiž se časem také lev objevuje. Však nebezpečnější, než tito dravci, jsou zdejší jedovaté druhy hmyzu s četnými štíry a hady, jimiž svrchu dotčení spustlí, ale bojácní a neškodní obyvatelé velice trpí, nehledě ani na letní počasí, kteréž zimnici rodíc rok co rok několik obětí uchvacuje. Zde roste také „medonosný" strom Gharrab, jehož k medu podobná šťáva s moukou smísena dosti chutné těsto dává.

V rovině nedaleko potoku Keraku prostírají se dosti rozsáhlé rozvaliny neznámého původu, ježto se dosud nerozhodlo, náleží-li k dřevnímu městu Seboimu nebo Zoaru. Rychle jeli jsme po rovném břehu moře k jižnímu jeho konci a přepravivše se přes Řeku medovou čili Wadi Kuneijeh octli jsme se na zajímavém výběžku hor moabských, kdež všude veliké odervalé kusy skal leží, porfyrové to, čedičové a žulové balvany, jež nepochybně v starém věku ku stavbám v Syrii byly určeny. (Dříve, pokud ještě tato místa znovu nebyla objevena, mělo se za to, že drahé stavební materiály, jichž v Syrii se užívalo, z Egyptu se přivážely.) Dále na jih, směrem k Petře, nalézají se nesmírná ložiska nejdražších stavebních kamenů, a zde jest také hranice hor moabských, kteréž zvětralým, černým nebo narudlým kamením do roviny spadají.

Cesta naše jde nyní nesčetným pichlavým stromovím, kteréž často prostoupeno jest houštinami a silně spletenými křovinami všeho druhu; však houště tyto ustupují záhy opět mimosám a tamaryškám, mezi nimiž hyeny, divoké svině a pantři se zdržují a na nichž se obdivovati můžeš nejkrásnějším druhům ptactva, mimo jiné i nádherným kolibříkům. Blížíme se k bahnité rovině, kdež několik řek a potoků se sbíhá, kteréž před katastrofou sodomskou s Jordánem spojeny do Rudého moře se vlévaly a takto široký pruh tvořily, na němž nádherné sady a bujné luhy se zelenaly, kdež ale nyní hned při vkročení do bařinaté roviny člověk i zvíře povětrnými zlobami strašně trpí a v nebezpečí jsou, že pravou egyptskou ranou velkých krvelačných komárů, jež zrovna upíry lze nazvati, k smrti ubodáni budou.

Uprostřed roviny, kterouž zde osm potoků protéká, vine se koryto velké bývalé řeky, jež mnozí za ústí starého Jordánu považují, což by ostatně velmi těžko bylo dokázati. Arabové nazývají je Nahk t. j. strouha, nebo také Wadi Araba. Není v něm ani krůpěje vody, ale za to pokrývají dno jeho asi na dvě míle cesty bujné tamaryškové stromy. Všude objevují se sirnaté prameny a větry roznášejí do všech směrů odporný jejich zápach, kterýž ve spolku s nesnesitelným horkem pocit nevolnosti a jakéhosi churavění vzbuzuje. Dále na východ jest půda tak nízká, že v zimních měsících celá krajina pod vodou stojí, kdežto v letě lidé i zvěř do bahna se zabořují, jež tím obzvláště jest nebezpečné, že pokryto jest tlustou, na pohled zcela jistou, ale zatím velmi křehkou korou soli, která již mnohého neprozřetelného do záhuby svedla.

Dále na západ, projevše krásnou bujnou rovinou, octnuli jsme se před tak zvanou obrovskou solnou horou, Džebel Esdoum (Usdum), kteráž samostatný celek tvoří; jest to hora ze soli, omastkem a sádrou obložená, kusy dolomitu a křesivce posetá a od vrcholu k úpatí všeho rostlinstva prostá. Uviděli jsme také pověstný solný sloup ženy Lotovy, kterýž nic jiného není, než zvláštní asi 35 stop vysoký sloupový památník, kterýž od zadu podobu pyramidy má, zpředu však zcela kulovitý jest; sestává skoro z úplně čisté kamenné soli, kteráž vápencem je potažena. Stojí jako před tváří Mrtvého moře asi 70 stop nad jeho hladinou. — Skrystalisované velké solné balvany, kteréž od oné hory se odervaly, leží tu porůznu kolem

ní a na nich zase svalené menší kusy soli barvy jasně červené, zelené, šedé a žlutavé. Kamkoliv jen krokem se obrátíš, vidíš sluje a jeskyně, z nichž největší a nejznamenitější na úpatí hory, nedaleko údolí el Muhauvat se nalézá. Opatřeni rozžatými voskovými svícemi vnikli jsme asi na dvě stě kroků do ní: stěny jsou z prosté solné skály a zajiskřily se zvláštním, jako magickým odleskem našich voskových plamenů. Středem sluje protéká potůček, podél jehož žlabu jsme ku předu postupovali, až posléz našim Arabům napadlo, že nás dále nepustí, poněvadž prý by nás dále ve sluji mocní džinové zničili. Rozmrzeni nad pověrčivostí Arabův, kteří na nás od té chvíle s jakýmsi strachem pohlíželi, sestupovali jsme do údolí Muhauvat, abychom je přejeli. Pominuvše jakýsi starý zámek nepochybně z doby Saracénů přijeli jsme po několika hodinách k potoku Vadi Zuveireh, z něhož několik brodů do Mrtvého moře vbíhá. Ačkoliv zde „moře“ jen asi zeměpisnou míli jest široké, trvá cesta od břehu ke břehu přece čtyři nebo pět hodin a jak samo se rozumí, nelze těmito brody vůbec projíti, když moře stoupá. Ostatně jest zde přechod přes Mrtvé moře v každou dobu nepříjemný, poněvadž se do vody, při odlivu 2 až 4 stopy vysoké, vřelé prameny proudí a bahno tak rozehřívají, že v něm na bosé noze puchýře naskakují. Voda obsahuje zde mnohem více soli, než na severním konci a jest nad to ještě olejem a vápnem promíchaná, tak že chuť její naprosto nesnesitelna jest a člověk déle tři sekund v ústech ji nevydrží. Však když i po tak krátké době z úst ji vyvrhneš, pocítíš přece, že se ti hrtan bolestně svírá.

Přebředli jsme rychle na protější stranu, a opět bylo nám klusati pustou krajinou přes hory, doly a rokle k Vadi el Sayal čili údolí akacií, kteréž jsme již zdaleka viděli a po bílé kůře poznávali. Akácie tyto liší se od ostatních mimo tuto bílou kůru ještě bílými květy. Dále na sever vede cesta hlubokou roklí, jejíž do černa osmahlé stěny na 400 stop do vzduchu trčí, a brzy na to stojí cestovatel u trosek slavného druhdy města Masady; jsou dosud ještě značně rozsáhlé a snadno rozeznáš v nich zbytky hradeb, jimiž město bylo obehnáno, rozvaliny věží, velká podzemní klenutí jakož i palác Herodův s několika pěknými mosaikovými podlahami a cisternami.

Josephus líčí ve spise „De bello“ zkázu tohoto města spůsobem velmi dojemným. Celá Judea byla již v rukou Římanů až na opevněné toto město, jehož za každou cenu Římané dobyti si byli umínili. Městu velel tehdá Eleazar. Flavius Silvia začal je obléhat a vystavěl kolem města v nějaké vzdálenosti novou hradbu, aby z obležených nikdo nemohl uniknouti. Po dlouhém hrdinném odporu a když všechna síla statečnosti již byla vyčerpána, seznal Eleazar, že všechen další odpor by byl marný, a umínil si tedy, že se svými věrnými zemře. Chtěje pak je přemluviti, aby se vzajemně, druh druha života zbavili, měl k nim úchvatnou řeč, kterouž skončil slovy: „Musíme-li už odpykati vinu (ukřižování), nechť nemají aspoň Římané radost, že byli nástrojem božské pomsty; učiňme se tím nástrojem sami!“ Po těchto slovech objali obhájcové Masady své ženy a děti a probodali je; losem pak ustanoveno bylo deset mužů, kteřiž soudruhy své měli usmrtit. Osudem zvolení popravčí vykonali svou práci a zvolili pak ze sebe jednoho k tomu úkolu, aby zbývajících devět bojovníků odpravil a nabyv přesvědčení, že všechno již mrtvo jest, citadelu zapálil a sama sebe probodl. Druhého dne z rána vešli Římané do vyhořelého města a nalezli 960 mrtvol. Pět chlapců a dvě ženy, kteréž se byly v hlubokém sklepení ukryly, ušly krvavé katasrofě posádky masadské. —

Skály kolem jsou červeně kropenaté a plné rudých skvrn, a člověk pověrčivý věřil by, že z těch skvrn na věčnou památku plane krev nešťastných obhájcův Masady. — V rozvalinách našli jsme několik komnat, kteréž hlazenými oblázky pěkně vydlážděny a ještě tak zachovalé jsou, jakoby teprv před nedávnem byly zřízeny.

Když jsme byli asi tisíc kroků od onoho památného místa se vzdálili, vyzvali nás naši průvodčí, abychom se ohledli — uposlechli jsme a byli jsme velmi mile překvapeni. Zdálo se nám, jakoby jediným kouzelným slovem stará nádherná Herodova pevnost nad skály se byla povznesla. Velkolepé paláce s kopulemi a řadami sloupů, chrámy a věže objevily se nám polou v ssutinách ležíce a obestřeny modravým magickým světlem, v němž obrysy budov a trosek z části do sebe splývaly a obraz tím velkolepějším činily. Čím více jsme se vzdalovali a čím více rozměry se úžily, tím zajímavějšími stávaly se tvary rozvalin, až posléz zrakům našim zcela zmizely. Celý onen přeludný obraz nebyl nic jiného, než odlesk zvolna již zapadajícího slunce na malé řadě vrchů západního pobřeží, kteréžto vrchy zvláštní bizzarní tvary mají a k výšině masadské přimykají.

Jeli jsme dále přes pohoří Taamarah a kolem šeredně páchnoucího pramene Birket el Khalil k Engaddi, kteréž naproti ústí Arnonu leží, takřka v samém středu západního břehu. Z celého města nezbylo tu nic, než místo, kde druhdy stávalo; místnost tuto označuje krásný pramen Ain Džiddi t. j. kozí pramen, v němž sice čistá a dobrá, ale trochu vlažná voda se proudí. Staré Engaddi, jehož první jméno bylo Asason Thamar čili řez palmový, prostíralo se druhdy asi na půl hodiny od řečeného pramene, kterýž nádhernou zelení a milým chladem stromů velmi příjemným místem odpočinku jest a na pramen Eliseův upomíná, o němž v jednom z dřívějších listů jsem zmínku učinil.

Odtud neposkytuje západní břeh Mrtvého moře nic obzvláště pozoruhodného. Přepravivše se bez úrazu přes děsné a nebezpečné, poněvadž velice rozervalé a roztrhané výšiny Ras Mersedu, uháněli jsme rychleji pohořím Husasah k Vadi Careitun a Vadi el Rabib, v nichž také nic nápadného jsme nespozorovali; na to sjeli jsme kolem (dříve již popsaného) Mojžíšova hrobu dolů do roviny a rozbili své stany po více než třinedělní potulce v okolí Mrtvého moře opět u brodu Helu. Projížďka naše trvala, dni odpočinku v to nepočítaje, 15 dní, dohromady 25 dní. —

Skončili jsme své noclehy pod stany; úkol, jejž jsme si byli vytkli, byl k plné naší spokojenosti vykonán, sesbírali jsme mnoho dojmů i naučení, přestáli jsme mnohá dobrodružství i nebezpečí, bylo nám tedy volno u srdce i veselo v mysli. Vřele rozžehnali se s námi Ibrahim i Addallah, pak dali nám „s bohem“ i oba družní Amerikáni, kteří přes Jaffu do daleké vlasti odjížděli, a také já loučím se nyní se čtenářem, ale jen na čas, přeje, aby blaze žil do opětného shledání.

Maričin hrob.

Povídka ze života Srbů bosenských od *Jos. J. Toužimského.*

(Pokračování.)

Jednoho dne, když Fatima s pavlanu v dálné hory pohlížela, v duchu v lesinách bloudila a proud řeky sledovala, která co stříbrná páska již z dáli se třpytí a hadovitě celým údolím protéká, byla náhle vyrušena dusotem koní a klením i hulákáním vojáků. K sídlu Erikovu blížila se tlupa asi pětadvaceti koňáků, z nichž deset hnalo před sebou po jednom zajatci, kterýž ruce vzadu pevně svázané maje a na provaze držán podle koně musil běžeti. Jezdci pobízeli své zajaté kletbami i biči a s hlukem vjeli do prostranného dvoru. Jezdci seskákali s koní a zajatci byli podle sebe postaveni. Šat jejich byl cestou sedřen a mnohý krvácel od nárazu při klopýtnutí neb od tureckého biče. Byli mezi nimi i starci, ale většinou mladí junové; přede všemi pak poutal na se pozornost mladý as dvacetiletý muž, jenž mimo pouto na rukou provazem i za krk byl uvázán; rozedranou halenou viděti bylo statná prsa a v tváři jeho, ač zajatec byl, obrazilo se opovržení. Muž ten postaven byl na kraj a zůstala u něho zvláštní stráž.

Starý Erik zamračen dostavil se k zajatcům a vyslechl zprávu o těžkém jich provinění. O výslechu zajatců nemohlo být arci řeči, neboť výrok jich neb křesťanských svědků neměl by platnosti, ježto dle koranu na soudu svědčiti a mluviti smí jen Turek. Všichni byli obviněni, že se vzbouřili proti turecké vrchnosti a že chyceni byli při činu; mladík onen zvláště střežený byl jejich vůdcem. V skutku ovšem měly se věci jinak. Četa turecká přikvapila v jich klidnou dědinu, aby vybírala desátek, vlastně aby pobrala jmenem zákona, kde se co pobrati dalo; několik vojáků chtělo násilím odvésti mladou dívku a již ji poutali do sedla na koně; tu přiskočil dívce ku pomoci hoch její, jemuž byla zaslíbena a zoufale bránil ji proti Turkům. Druhové jeho vidouce ho v nebezpečí pospíšili mu ku pomoci a za chvíli ozývaly se střelba a hluk boje po celé dědině, kterouž turečtí vojáci na to zapálili. Mladík onen, Sava Nikitić, bije se jak lev, avšak Turkům přibývá stále nová posila. Všechen odpor stává se marným a Srbové opouštějí plapolající svou dědinu. Přesile turecké podařilo se zaskočiti a zajmouti některé a mezi nimi i Savu Nikitiće, kterýž jako zběsilý se bránil nad mrtvolou své dívky. Mladík onen zvláště střežený byl Sava Nikitić.

„Poženete je zítra do Sarajeva se silným průvodem,“ pronesl Erik paša zvolna a určitě a ukázav na Savu Nikitiće dodal: „mladý buřič zůstane však zde a bude pro výstrahu jiným potrestán.“

Jediná bytost v celém sídle Erika-paše zachvěla se při těchto slovech; však nebyl to Sava, jehož sokolí oko s pohrdáním na pašu hledělo, nýbrž Fatima. Kdo by ji byl pozoroval na pavlanu domu, byl by poznal divnou změnu, jež se v duši její dála. Chvěla se, nebyla sebe mocna a více potácela se než šla do svých komnat. A přece nebylo nic tak neobyčejného na odsouzení hajduka, o jehož druzích od mládí slýchala jen nejděsnější povídky.

Zajatci byli do vězení odvedeni a vždy po dvou nebo po třech kladami spoutáni; jen Sava odveden byl zvláště, na rukou i nohou pevně spoután, a s provazem kolem hrdla vržen byl na mokrou zem do společnosti krys do malého temného sklepení. Na nádvořích nastalo opět ticho a jen tu a tam ozývaly se klení a hovor stráží.

Sava ležel ve svém vězení jako ztrnulý, odevzdán do neuprosného osudu. Ani jeden vzdech nevyšel z jeho úst. Nadějí nemohl se těšit žádnou; o něm bylo rozhodnuto. Druhy jeho čekal po dlouhém věznění nejspíše žalář a těžká práce v některé turecké pevnosti v Malé Asii; jeho však čekala jistá smrt a to smrt děsná. Pro výstrahu nebyli provinilci ani věšeni ani stínáni, nýbrž na veřejném místě na kůl nabodáni, obyčejný to spůsob popravy vzbouřenců. Jediné, čeho sí přáti mohl, bylo leda to, aby mu někdo prokázal milost a kulí z bambitky urychlil jeho smrt a zkrátil děsná muka.

Červánky zapadajícího slunce opustily již vrcholy hor a po krajině rozestřela se tichá noc hvězdná. V sídle Erika paše panoval klid a nikdo by nebyl tušil, že skrývá se tam tolik lidské bídy. Libý dech květů vnikal až do vězení zajatců a tlukot slavíka oživoval hrobový jeho klid. Nejnešťastnější cítila se Fatima. Nepokojem puzena přecházela s tlukoucím srdcem po komnatě. Postava, výraz a ohnivé oko zajatého srbského juna tanuly jí stále na mysli. Od staré chůvy dověděla se jen děsnou báj o ukrutnosti zatčeného náčelníka hajduckého — však nevěřila jí, neboť srdce poučovalo ji o jiném.

Stará chůva i ženy k posluze Fatimy dávno již byly pohříženy v spánek, když tato s tváří zoufalou nad jejich ložem stanula. Chtěla je budit — ale k čemu? Mohly jí pomoci? Co chtěla? Nebyla si toho sama vědoma, avšak konečně probleskla jí myšlenka, jež celou duši její zaujala: osvobodit mladého zajatce. Čeho mladistvá mysl veškerou silou se uchopila, v provedení toho nehledí na obtíže a překážky, byť i byly obrovské, nýbrž nese se jen k tomu, jakým spůsobem úmysl lze provésti. Fatima nemyslila na překážky, zapomněla, že jest slabou dívkou, kteréž by pro celý život hanou bylo přiblížiti se k muži ve dne, tím více pak opustit v noci své komnaty; v hlavě jí vířily pouze myšlenky, jak osvobodit vězně.

V úzkosti chápe se člověk každého prostředku, jen když se zdá, že vésti může k cíli. Fatima vzchopila se a zahalena v bílý závoj spěchala ke komnatám svého otce, ačkoliv mrav něco podobného přísně zapovídal. Vzbudila sluhu u jeho dveří a po krátkém ohlášení spočívala u nohou svého otce. Udiven a znepokojen snažil se ji starý Erik se země pozvednout, ale dívka vrhajíc se znovu k jeho kolenoum štkala:

„Otče, prokaž mně milost a vždy tě budu co boha velebit.“

„Dítě mé, Fatimo, děsný sen tě pobouřil, co jest ti, vzbudím tvé služky. Buď mi Allah milostiv!“ mluvil otec pohnutě.

„Jednu milost, otče! Propusť zajatého, dej svobodu mladému muži, jenž dnes spoután byl přiveden; divná předtucha mnou zmítá, vím, že budu nešťastna, zamítneš-li mou prosbu. Učiň mi po vůli a budu zase klidna.“

„Blouzníš dítě, utiš se; zlý sen tě vyrušil. I matka

tvá mívala někdy podobné zlé sny. Utiš se, vzbudím tvé služky, doprovodím tě . . .", domlouval jí něžně otec.

„Otče, propusť muže, jenž jest bez viny!" úpěla Fatima.

Chláchole svou dceru pozvedl ji zvolna se země a vedl v její komnaty. „Neměj starost o zlobu nevěřících, trestá se jen vina," uznal za vhodné doložit.

Erik vzbudil služky, kteréž polekány obklopily svou velitelku. Fatima seznala, že prošení otce jest marné, že nepřikládá slovům jejím významu a proto nenamítala ničeho, aby se vzdálil.

Fatima zůstala jako mramorová socha uprostřed svých služek. Po chvíli tázala se s nucenou lhostejností:

„Kde jsou uvězněni zajatci?"

Stará chůva uchopila se této příležitosti a jala se obšírně vyprávět o bezpečnosti vězení, o černých skutcích nevěrců a o podívané, jaká bude při popravě jejich a na konec vzpomněla také mladíka. Litovala, že tak mladý a sličný muž, jakých prý mezi ďaury málo bývá, bude musit na kůlu bídně zahynout, ale zároveň doložila, jaká prý škoda, že také ostatní nebudou na Višegradu popraveni.

„A kde jest onen černý hajduk? otázala se, tváříc se lhostejnou, Fatima.

Chůva popisovala vězení: v druhém nádvoří na pravém křídle sklepení, k němuž vedou dvoje dvéře, u každých dvě stráže; těžké závory spočívají na dveřích a pro bezpečnost má ještě asi devatera pouta; nemůže uniknout a jest dobře opatřen, tak že nebude moci více škodit věřícím.

Fatima odeslala služky spat, jedině vypravování chůvy naslouchala; ta vyprávěla . . . klímala . . . až konečně zdřímla a záhy u nohou Fatimy pevně usnula. Počítala-li na její pomoc, sklamala se.

Fatima rozhlížela se kolem, ukryla u sebe ostrou dýku, zahalila se v závoj a zmizela. Jak příznak noci objevila se na dvoře a spěchala, chráněna temnotou noci k průchodu do druhého nádvoří. Na štěstí spaly všude stráže, což v Turecku nic není zvláštního. Bílý závoj, zahalující její černý vlas splýval jí daleko přes obličej a bílý šat halil její štíhlé, spanilé tělo. Spěchala nejsouc slyšána ani viděna.

„Kdo to?" ozval se náhle drsný hlas stráže u dveří k sklepení na pravém křídle. Avšak sotva že se byla ozvala, již také umlkla stráž a klesla jako ohromena nazpět.

Fatima nebyla si sama vědoma, proč stráž nazpět klesla.

Ale nedbala toho, nýbrž puzena myšlenkou zachrániti juna srbského spěchala dále. První stráž šťastně minula, druhá stráž spala: jeden bosý a polonahý voják opřen byl o dvéře k vězení, druhý chrápal na zemi. Byla na rozpacích, co má činit; křečovitě svírala dýku v třesoucí ruce; nikdy ještě nebyla krve prolila. Však jen chvilku byla v pochybnosti; vyňala osmahlému svalovitému vojínu bambitku a šavli z pasu a tiše pod paždím ho uchopivši položila ho zvolna na zem; vojín neprobudil se z tvrdého spánku po celodenním namáhání, nýbrž mruče toliko nesrozumitelná slova převalil se a spal dále. S namáháním otevřela těžkou závoru a chvějíc se na celém těle vstoupila do klenby. Musila sejíti ještě po dvaceti stupních a tu teprve rozeznala ve tmě něco na zemi jako postavu lidskou. Musila se hodnou chvíli rozhlížeti, než rozeznala postavu a tvář muže, k němuž tak rychle byla zahořela touhou či lépe říci láskou, horoucí, vášnivou láskou.

„Věčný bože!" bylo slyšeti hlas v sklepení se země.

„Ty's to Marico, přicházíš, aby's mne vysvobodila, přicházíš pro mne, abych nikdy od tebe se neodloučil."

Fatima se zachvěla, síly ji opouštěly; měla vykonati, k čemu se byla odhodlala a stála jak zmámena. Ten, pro něhož tolik se odvážila, pro něhož porušila přikázání své víry i přísný mrav a pro něhož vrhla se v nebezpečí, ležel spoután u jejích nohou a zval ji Maricí; domníval se, že dívka jiná, jemu as milá odvažuje se proň života. Ale jen okamžik trval její vnitřní boj; vzpomněla nebezpečí, sklonila se a dýkou protínala pouta Savy Nikitiće. Ne bez namáhání vyprostila mu ruce a hnedle byl jun volný.

„Anděli, božská Marico!" volal roztouženě a tiskl její ruce k svým rtům.

Mlčky uchopila jej za ruku a vyvedla kolem první stráže, kteráž na štěstí v tvrdý spánek byla pohroužena.

„Allah-il-Allah! vzkřikl voják druhé stráže, kterýž byl dříve nazpět klesl a tiskl obličej do země, nečině ani nejmenšího odporu.

Vedla juna přes obě nádvoří a postraními dveřmi do zahrady.

„Prchni!" zašeptala a tisknouc mu bambitku a šavli dříve stráži odejmutou do rukou kynula mu ke stromu, který své větve u samé zdi rozkládal, tak že bylo snadno po stromě přes zeď se dostati. — „Prchni, buď zticha a pozdravuj svou Marici od nešťastné dívky."

„Jakž, nejsi Marica, nejsi anděl s nebes?" a uchopiv ji za ruku volal: „Jsi tvor živoucí. Ano. Avšak anděl sám, božská děvo."

„Prchni!" pobízela ho opět dívka.

„A což moji druhové?" zvolal namítavě jun.

„Poruč je Allahu; zde je neosvobodíš, msti je, čiň co chceš, ale teď prchni!"

Sava pohledl na dívku, jejíž bílý závoj cestou byl se odhalil a mimoděk se zachvěl. Tolik dojmů najednou: jistou a děsnou smrt před sebou, pak domnělou svou milku, jižto ráno viděl co mrtvolu a v noci domníval se viděti spasným andělem, pak opět krásnou ochranitelku, o níž nevěděl, jeli víla neb odkud k jeho spáse byla přišla. Že Turkyně jest, mohl soudit z jejích slov, že Srbkyně jest, seznával z její řeči, avšak nad vše výmluvnější byl její půvabný zjev.

„Není času, prchni před vrahy, slyš, hlasy se ozývají!" To pravíc chtěla se rychle vzdáliti, avšak osvobozený zajatec zadržel ji a líbaje její čelo šeptal k ní: „Zde na shledanou! Zde sejdeme se opět, leč bych zahynul!"

Dívka mu unikla a zmizela ve tmě. Sava snadno vysoukal se na strom, se stromu spustil se na zeď a odtud dolů. Když octnul se na pevné volné půdě, slyšel ještě zvolání: „Allah tě opatruj, miláčku!"

Sotva že se rozednilo, byl v sídle Erika-paše neobyčejný shon; nizamové strkali hlavy dohromady a jeden druhému sděloval hrozné tajemství, kteréž se hnedle dostalo i k uším staré chůvy, kterážto arci nemeškala je sdělit své velitelce. „Hrozné věci, velitelko a paní má," započala stará chůva druhý den z rána vyprávět u lože Fatimy, kteráž nebyla oka zamhouřila, „nebuď překvapena, nelekej se. Tuto noc strašní duchové s ohni-

výma očima a děsnými hledy chodily po našem dvoře, zmizeli pak a s nimi černý hajduk; byl to as vtělený zlý duch. Strážník jeden, kterýž u prvních dveří stál, viděl ducha vlastníma očima a ostatní byli jeho ohnivým hledem omráčeni, tak že neprobudili se až pozdě ráno."

Fatima vyslechla ty a podobné řeči mlčky. Když setkala se se svým otcem, upřel tento na ni významné zrak, jakoby chtěl vypátrat, co v jejím nitru se skrývá. Nebyl sice prost pověrčivosti, jako každý Turek, přece však nemohl uvěřit, že by duchové byli své rejdy v jeho dvoře tropili a rovněž nemohl si pomyslit, že by Fatima byla snad o svobodu hajduka se přičinila. Byl v pochybnosti, nedal ji však ani slovem na jevo. Stráže, jež střežily vězení Savy Nikitiće kázal uvěznit a podrobil je přísnému výslechu, z něhož však nemohl nic seznat, leda to, že udání všech si odporují a že všichni jevili velkou bázeň, kteráž pro posádku mohla být považlivou.

Erik-paša vyslal na všechny strany hlídky, aby pátraly po uprchlém hajduku a přivedly jej živého neb mrtvého; bylť přesvědčen, že uprchl a nikoliv, že zmizel co duch. Hlídky však vracely se vesměs s nepořízenou, nikdež ani stopy po Savě Nikitići; jen jedna hlídka se nevracela, až konečně navrátil se z ní jediný muž, ruce měl na zad svázané a na krku psaní. Přiběhl téměř bez ducha a vyprávěl, že on se šesti druhy upadl v ruce hajduků, jež vedl uprchlý „černý hajduk", kterýž sám ho vybral a svázal a uvázal mu psaní na krk. V psaní stála pouze slova: „More pašo, propusť mé bratry, propustím tvé vojáky. Jestli neučiníš, běda tobě!"

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Kresby z Poohří.

Od *D. Mnišeckého.*

II.

U pramene Otonova.

Nevím, nad čí ztrátou roztruchlily se ty Rudé hory. — Mlhavým závojem zastřely hlavy pošmurné a často zaplakaly, temně hučíce, že stesky jejich daleko nesly se pohorským údolím.

Přemýšlel jsem o tom, že stáří asi přináší mnohou chvíli podobného trudu, a ti velikáni starci jsou, ba starci, a bůh ví co všechno již pamatují, jak dělo se tu mezi nimi, a daleko odtud, kam až rozbrázděná temena jejich dostřehou. —

Zabočili jsme s přítelem do hustého smrčí, bychom vyčkali, až přežene se černý mrak, z něhož silným proudem začalo pršeti. —

Stejný úmysl zavedl sem asi též starce, jejž jsme v houštině nalezli. Seděl bez haleny, jíž byl zatočil malý balík, aby zachránil jej před zmoknutím. — Nesl v něm krajky do města.

„Aj toť marné čekání," vrtěl hlavou k otázce naší, zdaž brzy se zase hory vyjasní, — „vidíte, tito staroši jsou přísnější než lidé, a dokud nevyprší jim doba smutku, neusměje se ani paprsek na hlavách jejích."

„Doba smutku?" —

„Právě," vysvětloval, vida náš podiv, „ovšem málo kdo nyní věří tomu, já však jsem přesvědčen, že dobře to cítí, kdy jest jim truchliti.

Jsem od dětinství v horách a pamatuji se, že neodvážil se nikdo z nás dětí do lesů, když kvílilo a lkalo to v nich.

„Nějaké neštěstí událo se mezi lesními mužíky a ženami," říkali lidé, „budeme míti smutek v horách."

A v skutku chmuřily se pak stráně vždycky po kolik dní."

Přisvědčili jsme starci, jenž potěšen naším souhlasem, mnoho vyprávěl nám, co že děje se v těch skalách divného, jak si to sbájila fantasie horalů v krásné pohádky, plné poesie a hlubokého citu.

Však i pravdu čerpali jsme z jeho řeči, byť i trochu nemilou: že nezbývá nám, než opustiti hory, ana po kolik dní nezbývá jiná vyhlídka, leč na častý, ne právě příjemný dešť. —

„Snad v kraji bude lépe," těšili jsme se, nastupujíce cestu, kteráž vésti nás měla přes Ostrov v údolí Oharky.

Bylot to druhým článkem našeho programu, seznati rozkošné břehy Oharčiny, a navštíviti při tom zároveň místa lázeňská; z počátku ovšem bylo ustanoveno horami dojíti až k Chebu, a odtud po Ohři k severovýchodu putovati, — nepohoda však zaměnila poněkud náš záměr. —

K polednímu bylo již, když sestupovali jsme nad Rodisfortem (Kalojezdem) k řece, kteráž tu mezi temně zelenými chlumy se vine, — nehluboká, jasná, že dozříti lze až na dno, kdež laškují mřeňata ve vodě studené.

Zdálo se mi, jakoby volněji počala oddychovati ta prsa, kteráž vždy, patříval-li jsem s vysokých temen v daleký kraj, neb ze zelených dolin horských k nebetyčným horám, se úžila v pocitu neurčité touhy, letící do nekonečna — pocit to, jehož doznáš leč před oltářem velkolepé přírody,, kde chví se srdce, nemohouc obsáhnouti to, kam oko dostřehne, ač prý světy pojímá . . . !

Zde ovšem velkolepost ustoupila milounké zajímavosti, již pochopuje člověk a kteráž za to tím volnějším uspokojením jej naplňuje. —

Přes dřevěný, úplně krytý most dostali jsme se na schůdnou cestu, jež po pravém břehu k půl hodiny cesty vzdálenému pramenu kyselky kysibelské vede. —

Má to pro člověka zvláštní význam, blíží-li se k místu, o němž denně slýchal, a vždy nové pojmy si tvořil, neboť shody či rozdíly obrazů těchto, přirovnaných k skutečnosti, byť i mnohdy zastínily ji pestrostí svou, zajímavějším činí dojem v jednotvárnosti jeho.

Obešedše výběžek skalní, kde cesta zahýbá, měli jsme mohutný kužel kysibelský, porostlý vysokými jedlemi a buky, před sebou. Zabočili jsme však ještě dolů k řece, nad níž tu šumí háječek olšový, z jehož chladu chtěli jsme kochati se vyhlídkou na ten krásný koutek požehnané země české, a mám-li býti upřímným, též přivésti zevnějšek svůj poněkud v lázeňský stav.

Kolem polokruhu pahrbků, nad nimiž vyniká kužel zmíněný s bílou budovou lázeňskou, chvěly se vlny modravého vzduchu, — u nohou mezi oblázky šplouchala vlna za vlnou, na údolí spočíval hluboký klid a ticho rušené jen neurčitými zvuky hudby lázeňské. —

V takových chvílích ani nepozoruješ, že duch vymanil se z okovů a volně jako ta vážka nad vodou těká po vlnách vzduchových bez směru a přece k cíli — kam? říci nemůžeš, cítíš však, že v ony doby, kdy život tvůj byl jako to údolí, plno míru, nebeského klidu . . .

Černé chmury, jež zastřely zářící slunce, přehnuvše se přes západní stráně, rázem probudily nás z polosnění, v němž jsme ani nepozorovali temné dunění, rychle se blížící.

„Na nejvýš v deseti minutách máme zde bouři," podotkl Arnošt, dávaje se na pochod k lázeňské budově, několik set kroků ještě daleké, „bude as milo poslechnouti, jak hučí to údolím."

Dostalo se nám toho potěšení; než dorazili jsme pod přístřeší, kde shlukli se též ostatní hosté, rachotila již táhlá ozvěna, jakoby hrom pospíchal za vlnami, jež divoce letěly s vířivým vichrem. —

„Pohleď naproti k oknu," šeptal mi přítel, jenž prohlížel skupiny hostů, bavících se nejvíce anglicky a rusky.

„Myslíš dámu vedle onoho zamračeného pána?"

„Tutéž, jen se všimni."

Zasluhovala toho! krásná hlava, že Praxiteles nedal krásnější své Afrodité knidské, spočívala na malé ruce bělejší úbělu, a to oko přistřené dlouhými řasami, zdálo se bádati v nepokojné Ohři, jež pod okny kolonády vířila.

„Nuže?“

„Hledím také do těch vln, a přemýšlím, o čem asi sní.“

„O všem možném, jen o ničem moudrém,“ prohodil Arnošt s úsměvem. —

Káravý pohled, jímž ujímal jsem se té krásné ženy, byl mi důkazem, že jsme opět na sporu.

„Vím, co chceš říci, příteli, pamatuj však, že s náhledy svými máš tak daleko k skutečnosti, jako ku hvězdám: patříš k nim, a zdaž pomyslíš. že hmota to neutěšená, jež v oné nekonečné dáli zdá se ti démantem planoucím?“

„A skepse tvá snad lepší!“

„Méně klamu alespoň,“ odvětil Arnošt, pokrčiv ramenoma.

Dáma, jež byla předmětem malé naší hádky, odstoupila právě od okna. — V obličeji jejím dřímal onen půvab, jenž činí bytost ženy tak svůdně vábnou, a to oko? — divný zážeh obrazil se v něm, tak divný, nepochopitelný. —

Zastihl jsem jej v okamžiku, když vstoupil do sálu štíhlý mladý muž. —

Na nebi probleskly opět paprsky sluneční, — bylo po bouři. —

„Nyní podíváme se ku prameni,“ vybídl Arnošt.

Po klikaté stezce, jež vede po severní stráni mezi umělými skalisky s malými vodopády, dostoupili jsme brzy loubí u pramene kyselky kysibelské.

Dlouho již známa je výborná moc vody této, jak dosvědčuje slavkovský doktor Rendemius r. 1614 chvalným úsudkem svým, během věku 18. nabyla takového rozšíření, že nejen v Rakousku, nýbrž i v cizozemí zařizovány sklady, v nichž vyprodány statisíce láhví kyselky této do roka.

Ovšem teprve v novějším čase uspořádáno vše k většímu pohodlí hostů a navštěvovatelů, mezi které i onen muž patří, jehož jmeno: Ὄθων βασιλευς της Ἑλλαδος — (Oton, král Hellady) — v loubí vyznačeno, a též i na pramen přeneseno bylo.

Ku podivu, jakou silou proudí tu osvěžující kyselka v nádržku mramorovou: bez přestání stáčí se z ní pomocí kohoutků v uchystané láhve, jichž denně prý k sedmi tisícům se rozesílá, a přece více ubíhá perlícího toku v nepokojné vlny Ohárčiny, než spotřebovati se může. —

Zde vskutku není skoupá příroda v podaru svém! Od besídky k besídce, jež po stráni roztroušeny, k odpočinku a pohledu na řeku vyzývají, omývající úpatí pahorků, stoupali jsme opustivše pramen pomalu vzhůru k „bukům“, velikánům to, jímž i vrch své jmeno („Buchberg“) vděčí. —

Ulehnuvše ve vonný, kyprý mech, pozorovali jsme mezi kmeny pahrbky východní, s nichž úhledná besídka a s druhého vysoký kříž shlíží do údolí. —

Do údolí, v němž bylo ticho po bouři, tak ticho, jako bývá nad hrobem, kde ze srdce, dlouho zmítaného bouří, vyrůstá immortelka a nad ní cypřiš mlčelivá, jež rozpovídá se jen tehdá, zanese-li vítr bludného motýla přes zdi hřbitovní, pak stejnou vždy povídá pohádku — jak volno ulehnout pod tu černou zem; netlačí prý více, než objetí dívky, když líbá čelo miláčkovo . . .

— Pod lehkým krokem zaskřípěl písek na postranní stezce v hustém, neprohledném loubí a nedaleko nás zaznělo volání: „Vilémo!“

Tlumený výkřik byl odpovědí.

„Vilémo,“ opakoval německý hlas dřívější, „což mne už neznáš?“

„Znám, znám, ty's zlý duch, jenž spřádá v mé čelo sny těžké, děsné.“ —

„Haha, ne tak, říkávala's mi: „Richarde, miláčku můj.“ Či to krveprolévání, v němž musil jsem i já pomáhati, v kletbu učinilo mne duchem zlým —? — Však nevěř tomu, ta kletba spadá jen na hlavu původcovu!“

„Nuže, co chceš ode mne?“ —

Byl bych si přál viděti tvář té, již Vilémou oslovil; byl to as výraz zoufalý.

„Co chci? — Nic, miláčku, nic; neb i ten nejsladší dar byl by mi otravujícím od tebe.“ —

Však posaď se, vidím, že chvějí se kolena tvá, a že mnoho musím ti povědět. Vždyť dlouhá čtyři leta ušla již od onoho dne, kdy stál jsem naposled na břehu Rýnu s dívkou, něžnou, jako byl ten vonný květ révy nad hlavou naší, s tajuplnou jako hlubina pod námi.

Tehdá proklínal jsem poprve prapor, jenž vésti nás měl daleko na zhoubu požehnaných krajů Francie.

„Ženou mojí jsi před bohem, věrnost mi dochovej, a zárukou věrnosti mé buď dítě, jež pod srdcem mi nosíš,“ tak loučil jsem se a kol srdce bylo mi tehdá teskno, nevýslovně teskno, jako snad nikdy v životě. A když v hluku válečném krev barvila zbraň mou, když vysoko k nebi šlehaly plameny z chýší druhdy pokojných — tu vzpomínal jsem si na loubí z kvetoucí révy na březích rýnských, na tu drahou dívku, a bůh ví, že vždy bylo mi jako bych já měl spáliti ji v trest za vraždění, zprznivší zbraně naše, že ani vavříny smýti je nemohly.

Zdálo se mi, že pálí mne ty skvrny krvavé, ba i ze šumu jasných vln Rýnu, nad nimiž každý trud ducha mého rozprchal se vždy jako ranní mlhy slyšel jsem výčitky trpké, spravedlivé . .

Již viděl jsem ten libý, klidný domek na stráni, několik kroků dělilo mne od něho, — a já si přál, aby každý krok stal se opět dalekou cestou, na níž bych zbavil se děsného tušení . .

— „Viléma?“ —

„Viléma,“ odpovídali lidé na otázku mou, — „musil by's jíti daleko hochu, a nenašel bys té holky více, jež byla půvabná, jako květ révy nad Rýnem.“

„A kdo vinen smrtí její?“ zalkal jsem.

„Blázne,“ smáli se mi, „tu zem netlačí, a nečiní-li to svědomí její, pak dávno nevzpomíná v lesku a nádheře ani na doby, jež zde ztrávila, ani na tebe.“

„A víš, co povídali mi pak? Viléma, tatáž Viléma, jejíž duše byla dříve tak jasna, jako průhledné vlny, věrnost zrušila, stavši se ženou bohatce, jenž nemohl jí dáti lásku, za to však obklopil ji leskem a přepychem.

Tehdá plakal jsem poprve v životě; zdali nad sebou, či nad ní — nevím sám.

A nová otázka tanula mi na mysli: „Co stalo se s dítětem, jehož jsem otcem?“

Než i o tom mi vypravovali.

Zbavila se i této upomínky na doby, s nimiž s tak lehkým srdcem se loučila, vždyť zlata měla dost, a za ten mrzký kov zakoupí se pro takového tvora matka, kteráž ne prsem, — ranami toho červíka ukájí, když marně rozpíná ručičky po šíji roditelky. —

Bledé, vychřadlé, umírající našel jsem své dítě, a proklel jsem tu, již druhdy více než sebe jsem miloval.“

„Ustaň, měj slitování.“ —

„Což zapotřebí ti ho?“ zasmál se mrazivě, „jsi bohata, krásná jako tehdá, dokud jsi byla andělem, a kdo ví v šírém světě, že's matkou dítěte, které zhynulo vinou tvou!“

— Dlouho hledal jsem tě, a když, uveden jmenem tvým, zapsaným v seznamu hostů karlovarských, na stopu, pátral jsem po tobě, znali tě jen co vnadyplnou ženu bohatcovu; však neboj se, že je cílem pátrání mého, abych ukázal na tebe: „hle to Viléma, bídná Viléma!“

Já přišel, abych pověděl ti, že v smrtelném zápasu točila se očička nešťastného robátka po tobě, — slyšíš, po tobě, zatím co ty's v dáli snad hýřila, — přišel jsem, abych zdrtil srdce tvé —

Však ty nemáš žádného, a spíše v útrobách této skály našel bych je, než pod ňádry tvými, bídnice!“

Hlasité štkání bylo slyšeti po tichém lese.

„Richarde, probůh, nezatracuj mne; poslyš jen.“

„Ustaň raději,“ odvětil jizlivě, „aby nebylo znáti, že přes sličné tváře tvé též slzy téci mohou.“

„Ty odcházíš, nemilosrdný člověče, — hleď, zde klečím před tebou; odpusť mi.“

„Nikdy, nikdy,“ opakoval hlasem temným. — Ještě jednou zaúpěla žena, a pak nebylo slyšeti, leda šelest v korunách mohutných buků. —

Beze slov pohlíželi jsme jeden na druhého, jako bychom čekali na vzájem jakéhosi vysvětlení, a teprve po dlouhé chvíli odvážili jsme se na stezku, nechtíce dříve státi se snad nepovolanými svědky cizí zoufalosti.

S povzdálí mihla se nám v záhybu stezky postava sličné ženy, již jsme nedávno s takým zájmem pozorovali — byla to Viléma.

Potácela se k blízké besídce, a vrhnuvši sebou na sedadlo, upřela bez cíle do údolí své tajuplné oči.

Šli jsme okolo — však nespozorovala nás zajisté, sice by byla utřela bohaté slzy, jež kanuly jí přes líce ubledlé. — —

Když opouštěli jsme Kysibel, dohonil nás za nedlouho skvostný povoz, uhánějící po silnici k Varům Karlovým. Vedle nevlídného muže seděla na hedbávném sedadle Viléma, jejíž tvář byla doposud bledá, jako pouvadlé lístky bílé růže. —

A Richard? zahledli jsme jej na pokraji lesa. Neodvratně

sledoval zraky svými vzdalující se kočár a teprve když i rachocení koí zcela byla utichlo, zastřel oběma rukama tvář.

Snad plakal. — Či přece pravdu děl, že nikdy, nikdy neodpustí té ženě krásné? —

Ukázky poesie francouzské.

Přel. *J. Vrchlický.*

Hégésippe Moreau.

Své duši.

Z chorého těla cestou zpívajíc
leť dušičko má cizím světům vstříc!

Já nezáviděl v osmnáctém roku
noc mrazivou, jež mrtvých tiží zrak,
já s rozkoší se hroužil v proudy toků
v luh zelený, v tmy lesů jako pták!
Však větry, slunce, déšť a žití nouze
můj vnímavý zrak naučily snít,
pot se slzami skalil jeho třpyt
teď znám již svět a nudím se v něm pouze.

Z chorého těla cestou zpívajíc
leť dušičko má cizím světům vstříc!

Mdlý, plný prachu, cesta málo schůdná,
po sypkém písku krok můj klopýtá,
jdi, odpočiň si duše moje bludná
tam oasa té výše uvítá!
tam nebe hvězdné, bez mraků vzduch zlatý
jak ve lilijích azur čarupln;
než ponoříš se v svěžest jeho vln
hoď na břeh tělo své, ty vetché šaty!

Z chorého těla cestou zpívajíc
leť dušičko má cizím světům vstříc!

Čím tělo tobě? Prchni k lepší zemi!
Co mezi zlými bloudím v trápení,
zde stále v strachu bila's perutěmi,
a sténala v svém živém vězení.
Pták zajatý jsi lkala pro své lesy;
Dnes ale schvácen těžkou zimnicí
chci umříti a zřím tě lkající, . . .
či vítr, jenž tvou zdrtí klec, tě děsí?

Z chorého těla cestou zpívajíc
leť dušičko má cizím světům vstříc!

Leť bez bázně: Mne láska opustila,
když po rozkoši práh' jsem nejvíce.
mých vin a hříchů holubičko bílá
ty nejsi svědek ani vinice.
Tou, již jsem hledal neukojen manou,
jsem běda! padl hladu za oběť . . . .
však ty má čistá duše k nebi leť
dnes ještě ty se můžeš zváti pannou.

Z chorého těla cestou zpívajíc
leť dušičko má cizím světům vstříc!

Ty sestrám svým, jež bloudí tímto světem,
z jiného světa budeš k stráži stát,
ty usměješ se malým, čilým dětem,
když u mrtvých si tiše budou hrát,
a vlčí mák, jenž vyrost' na mém hrobě
když do věnců si budou svíjeti,
když mými kostmi budou srážeti
si ořechy, jež zraji na hřbitově.

Z chorého těla cestou zpívajíc
leť dušičko má cizím světům vstříc!

Na smrt sedm let staré sestřenice.

Ó že jsem nevěděl má snivá růže bledá
tě nudiv učením, že černé křídlo zvedá
pták smrti nad tebou! ó jaký žel!
že číhá na svůj lup, že dveře, moje dítě
kde včera hrála jsi, dnes mrtvou uvidím tě...
ó že jsem nevěděl!

Já v krátké žití tvé bych snesl všecky vděky,
pod každičký tvůj krok mech stlal bych vonný, měkký
jen smíchem stále tvůj by zvonil ret,
a malý život tvůj by v také zářil zdobě,
že poklad plesů tvých by záviděli tobě
i šťastní za sto let!

Bez lavic, vězení, kde dětství bledne, spolu
kdes v lese ve křoví by zřídili jsme školu
kde láska, vůně, ptáků na tisíc,
vše hnízda vybral bych, bys plný košík měla
a květin do věnce, že neuzří jich včela
den celý létajíc!

Až zima přišla by v plášť křišťálový z ledu
svá bedra halíc, a v jejím družném sledu
vše loutky, hračky, pestří panáci,
tu v středu dárků těch, jež k Ježíšku se kladou,
bych tebe usadil jak panovnici mladou,
jak vílu v paláci.

Však já to nevěděl, já učil tebe posud
jist skvělou budoucnost že přinese ti osud;
leč zklamán v nadějích, o jaký žel!
zřím v slzách z ruček tvých jak náhle kniha padá —
Ty víc mne neslyšíš, ty's umřela tak mladá...
Ó že jsem nevěděl!

Zlaté rybky.

Hrad na kopci. Škaredý, neduživý: otočen mhlou, zastřen houštím, obklopen stromy. Sotva by kdo hledal v něm ten zašlý lesk, sotva by kdo tušil bývalou slávu. Pod hradem hluboká tůň, nevelká, tichá — snad jediný svědek zašlých dějů, vše bez hluku, vše v umírání.

Ba málo života bylo as v té tůni: mohl jsi pozorovati celý den, na břehu stoje, a sotva že's viděl, kterak se chvějí vlnky tůně, naladěny svižnou rybkou, která ode dna, zarostlého mechem a chaluhami, k povrchu se rozjela na hrad se podívat. A nebyla tam jedna, ba bylo jich tam více, ale obávám se, že jich nikdo nespočetl, neb že by to snad nikdo ani nedověděl. Byly tam malé ryby, všecky dohromady spřáteleny a proto tam bylo as takové ticho, že mezi nimi panovala svornost.

Když vyšel měsíc, tuť se celá krajina proměnila. Starý hrad se usmíval, a z tůně stalo se stříbro i zlato: jak se totiž paprsky chvěly. Vždyť každému známo, jaký ten měsíc zvědavec: kdyby někdo z nás byl kdy viděl, co on uviděl, tuším, že by řekl: „Nyní již jsem viděl dosti.“ Ale měsíc to nikdy neřekl, on si to ani nepomyslil, a proto každý den, kdy vyšel, rozběhly se paprsky, prolezly každým koutem starého hradu, seskočily lehce se zdí, svezly se po stromech, a opřely se o hladinu v tůni.

Ale voda! Každý ví, že jí není co věřiti; jakmile paprsky se opřely: povolila voda, rozechvěla se, rozstoupila se, a pan paprsek klesl ke dnu. Tak se dělo stále — a rybky již zvědavě čekaly, jakmile některý nešťastník utonul, již jej nesly pod starý kámen a ukryly jej.

Byl bych zapomněl napsati, že v té tůni byly také žáby, ale s rybkami se nespřátelily. Když viděly, že rybky schovávají paprsky, rády by byly zvěděly, proč to činí. Ale ryba umí dobře zachovávat tajemství: ona neřekne, kdyby nevím co bylo. Proto se žáby rozhorlily, vylezly na břeh, a uštěpačně dívaly se do tůně, kuňkajíce, jakoby říci chtěly: „Tohle to vy nedovedete. Nemůžete na břeh, a tak zazpívat, jako my, no — to už docela ne.“

Rybky mezi tím měly jakýsi sněm. Strkaly dohromady hlavinky, a výsledek byl, že pluly rychle ke kameni, ke skrýši paprsků.

Bylo jich tam již dosti. Vzaly je, natáhly je, bůh ví,

kde se tomu naučily: starý pavouk na kmeně pobřežním byl až zahanben. Předly, a upředly si šatičky, byly, jak ta hladina tůně za měsíčné noci. Oblekly se, a všude samé stříbro zas jako zlatem prošité, a všude samé zlato, jakoby stříbrem protkané.

Ta zášť těch žab! Rychle do tůně: kde jaký zbytek, pitvořice se po rybkách ornamenty z něho činily: kde ale ostala ta souměrnost! Některá nasadila si proužek na oči, jiné ostaly kousky na nohou, ale šaty, šaty to nebyly.

Podnes kuňkají žáby smutnou, že jim to dříve nenapadlo — kdyby všecky rybky byly měly tu myšlenku, byly by všecky zlaté: ale jsou jako člověk, jeden více, druhý méně nebo nic geniální.

Vidíte tedy, že jich bylo v té tůni hezky mnoho, neboť všecky, jež jsou zlaté, jsou odtamtud, proto se nedivte, že jsem napsal, že by jich nikdo nespočetl. *Jos. Flekáček.*

Drobnosti.

— Spojení Černého moře s Chvalínským dospělo k určitým pracím inženerským. Kdežto Anglie se zasazuje o provedení dráhy z Cařihradu k Bagdadu a odtud k indickým mořím, vyměřuje se v Rusku ve vší tichosti projekt, jak by se nejsnáze dalo spojiti Černé moře s Chvalínským. Již Petr Velký pomýšlel na toto spojení, dokládaje, že Rusko jen co námořní moc stane se velmocí světovou, avšak tehdejší prostředky nestačily úkolu tak obrovskému. Zkoumáním krajiny bylo zjištěno, že za dávných dob byla obě moře spojena širokým průlivem, kterýž během času byl zanešen; průliv ten byl v místech zanešeného starého řečiště Kalausu. Nános ten při ústí stával se vždy větším a způsobil i zvýšení dna řeky Maniče. Ve směru tom údolím Maniče má být založen nový průplav, kterýž vypočten jest na šířku při dně 10 — 12 sáhů, hloubku 3 sáhů a šířku 40 sáhů. Směrem západního Maniče šel by průplav mnoha jezery a as 70 verst po řece Donu. Od Černého moře z Azovské zátoky má být dno až k ústí Kalausu v délce 430 verst vodorovné a odtud až k Chvalínskému moři v délce 210 verst se sklonem 0·40 stop na verstu. Náklad na tento obrovský podnik vypočten na 78 — 84 milionů rublů, Význam průlivu toho jest ovšem dalekosáhlý jak co do obchodních tak do válečnických a politických poměrů. Spojení obou moří, z nichž Černé jest velké 8700 čtv. mil a Chvalínské 8500 čtv. mil, způsobilo by velký obrat v obchodu se zeměmi východními, kterýž by se soustřeďoval v jižních ruských zemích. Válečnický význam jest též patrný; ruské loďstvo mělo by ohromné prostory, kdežby se mohlo rozvinout a kdež zároveň bylo by bezpečno proti sebe větší přemoci nepřátelské. Politický význam plyne pak z obou předešlých. S touto souvisela by pak další vodní cesta a sice z Chvalínského moře do Aralského jezera, kteráž by byla vedena po starém řečišti řeky Amu Darje, kteráž dříve spojovala obě moře. Všichni geologové i inženéři shodují se v tom, že prohloubení tohoto řečiště jest nejen možné ale i snadné. Tím by ruská moc v střední Asii nabyla rozměrů netušených a octla by se tak za zády Angličanů v Indii i v Číně.

— Slepci v Japonsku provozují zvláštní živnost, jakouž by kdo od slepce nejméně očekával. Když totiž někdo oslepne, vyučí se lékařství, při čemž zaujímá nejdůležitější místo mazání, oklepávání a tření těla, jež nikde v celém světě tímto způsobem se neprovozuje. Bolí-li někoho něco, uchopí slepce na ulici neb v zahradě za ruku a přivede jej k sobě. Po té přiloží ruku slepcovu na místo, kteréž bolí. Slepec ihned počne oklepávati a zpružovati všechny svaly, jež jsou kolem místa toho, pak místo samo a naposled celé tělo. Slepci při této své práci osvědčují podivuhodnou znalost všech svalů těla lidského a počínají si při jich zpružování se zručností, jakouž jinde ani vidoucí nemá. Toto oklepávání a tření všech svalů působí zprvu, jak cestovatelé tvrdí, unavení i bolest, později však člověk usne a když se probudí, jest jakoby znovu zrozen, oběh krve má pravidelný, jest čilý a žaludek mu dobře tráví. Ovšem že cestovatelé, kteří toho zakusili, neměli buď žádnou aneb žádnou nebezpečnou nemoc. Pro lehčí choroby žaludeční, nezáživnost, hlavy bolení ap. jest prý to prostředkem výborným. Paměť slepců těch jest prý taková, že i po roce poznají dle těla a hlasu člověka, kteréhož jednou takto byli léčili. —

— Právě provedená statistika časopisectva pařížského vykazuje celkem 754 periodických listů, a sice zabývá se 35 theologií, 63 právnictvím, 10 země a dějepisem, 56 jest zábavných, 25 paedagogických, 53 věnovány jsou literatuře, filosofii, jazykozpytu, ethnografii a bibliografii, 11 malířství, 2 fotografii, 8 architektuře, 5 archaeologii, 17 hudbě, 8 divadlu, 61 modě (z nichž 4 friseurské „vědě“), 78 technologii, 69 lékařství a lékárnictví, 47 vědám vůbec, 23 námořnictví a vojenství, 18 hospodářství, 12 chovu koní a 19 různým jiným oborům. Počet denně vycházejících politických listův jest 37 a ve lhůtách vydávaných 11.

Listárna redakce.

Slečně S. v K. Litujeme, ale nemůžeme za to. Je-li v onom kruhu vlasteneckých dam skutečně proti nám předsodek, o němž se zmiňujete, ujišťujeme, že je bezpodstatný a námi nezaviněný. Jako všelikého strannictví, jsme prosti i jakékoliv předpojatosti. Naše stanovisko jest v mezích vlastenectví prostě esthetické.

Panu H. v N. Adresa jde poštou. Těšímo se na novou zásilku.

P. Th. v T. u D. Nezapomínejte!

R. Q. Díky. Použijeme co nejdříve.

M. v H. Trochu slabé. Bude lépe, když odložíme.

Kniby české „Lumíru“ zaslané: Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel: Václav Vlček. Číslo 9. (Sešit zářijový.) Obsah: Jan Hýbl. Zpomínka biografická, kterou podává Ant. Rybička. — Poslední zasedání stavovského sněmu na Moravě. Píše dr. Antonín Mezník. (Dokončení.) — Národovci. Román Františka Zákrejse. (Dokončení.) — Dalmacie. Od Jana Miliče. — Drobnohled a jeho vynálezce. K 200leté slavnosti A. Leeuwenhoecka, podává Ant. Stecker.

Matice lidu. Ročníku IX. číslo 4. (Běžné číslo 52.) Maxmilián Rumpal, prachatický primator. V Praze, nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých.

Život v Paříži. Komická opereta v 5 jednáních, od Mailhaca a Halevy-ho. (Knihovna operních a operetních textův. Svazek V.) V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Hymna učitelská, složil Frant. J. Pelz, učitel.

Laciná knihovna národní. Čís. běžné 109—113. (Serie II. Čís. 9.—13.) Zlatý muž. Román od Móriče Jókaie. Z maďarského přeložil František Brábek. V Praze, nákladem knihkupectví J. Otto.

Popěvky, písně a sbory s nápěvy pro pořadatele besedních zábav a divadelních představení. Pořádá Josef Mikuláš Boleslavský. Sešit devátý. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Háj. Časopis pro lesníka, myslivce a přítele přírody. Za vyvávání a redakci zodpovědný: L. Pospíšil. V Hradci Králové.

Besedy mládeže. Rediguje Jos. Kouba. Sešit 98. Život a smrt Přemysla Otakara II. Historická povídka, dospělejší mládeži její a přátelům věnuje Ed. Ferd. Schmidleichner. Díl druhý. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Seznam českých knih a časopisů, které na skladě má knihkupectví J. Otto v Praze.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor: Frant. Zákrejs. Seš. 217—219. (F. L. Čelakovský — H. Jireček — S. Podlipská.) V Praze, nakladatel I. L. Kober.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

VI.

Císařovna Alžběta, zotavivši se po křečích, které jí bránily súčastniti se v maškarádě u anglického poslance, odebrala se na nedaleký statek hraběte Razumovského, kdež bývalý tento její miláček právě jmeniny své slavil. Velkého knížete, jeho manželku a jejich družinu poslala císařovna na čas svého pobytu u Razumovského do Carského Sela. Spůsob života, jaký tam vedli, byl mnohem nenucenější a příjemnější, než v Petrohradě. Kateřina procházela se často v nesmírném parku ponze s jednou neb dvěma dámami, provázena některým z kavalírů dvora, nejčastěji Ondřejem, nebo proháněla se vesele na bruslích po modré hladině umělých jezírek, a opět býval Ondřej tím šťastným smrtelníkem, jemuž při takových zábavách připadal úkol strážného rytíře. Kateřina chovala se k němu celkem jako dříve, potlačujíc vší silou pohnutí, kteréž jí bylo onen večer u anglického vyslance tak náhle překonalo, a také Ondřej trval pevně na úmyslu, krýti po všechen čas tajemství své lásky co nejpečlivěji v nejhlubší hlubině svého srdce. Oběma nezdálo se býti věcí příliš těžkou, aby trvale jeden druhému tím zůstali, čím si dosud byli: srdečnými, upřímnými přáteli. Někdy ovšem zachvěl se jí nebo jemu hlas přízvukem něžnějším, oko zasvítilo jiskrněji a srdce zabušilo prudčeji — ale nevídali se nikdy beze svědků a zejmena švitořivé otázky nebo roztomilé poznámky kněžny Gagarinové vyskytaly se vždy spasně v pravý čas a záchvěvy srdce i zážehy oka končily pak prostým úsměvem.

Velká hofmistryně, paní Čogloková, měla nedaleko Carského Sela nový dům, který sama hrdě za nejkrásnější v celém okolí vyhlašovala, a byla již dávno Petra i Kateřinu o čest jich návštěvy prosila. Blízký pobyt zdál se nyní paní Čoglokové příznivou okolností, a zvala tedy znova oba manžely, aby starý svůj slib splnili. Přišla tím Petrovi vhod, neboť nudil se na venkově. I sezval tedy celý dvůr, aby se vyjížďky té súčastnil, a Kateřina i její dámy milerády zábavy té se chápaly. Petr byl v růžovém rozmaru a uvázal se sám v pořádání cestovního podniku, jemuž chtěl mermomocí dodati rázu poněkud romantického nebo dobrodružného. Každý kavalír měl sám, bez kočího, na malých saních provésti svou dámu, a dáma ta měla se mu přiděliti losem.

Uprostřed přízemního salónu, otvírajícího se na širokou prostoru před zámkem, kde sloužící zapřažené již koně za úzdy drželi, dal postaviti velkou vásu z růžového, černě žilkovaného rhodonitu; každá z přítomných dám vpustila nějaký nepatrný šperk nebo nějakou stužku tajně do vásy, kteráž se pak malým perským kobercem přikryla. Muži, kteří mezi tím na druhém konci salónu stáli, přicházeli nyní pořadou k váse a vyjímali zpod koberce, co jim náhoda z věcí tam složených do rukou vložila; majitelka vytaženého předmětu byla pak dámou toho kterého kavalíra pro celý den.

Petr navlekl si z opatrnosti již napřed prsten slečny Voroncovy na prst a předstíral pak, že ho z vásy vytáhl, a díky tomu prostému strategému připadla mu dáma dle přání jeho srdce. Žárlivá paní Čogloková prohlednuvši lest velkého knížete přinutila ihned svého muže, aby příkladu jeho následoval. Ondřej Černyšev přiblížil se váhavým krokem k osudí; zraky Anny Nikitišny spočívaly zlověstně na jeho tváři, i obával se, aby snad osud nějakou krutou hru s ním neprovedl. Vytáhl malou jehlici s perlou — náležela Kateřině. Oba vyzradili lehkým úsměvem spokojenost svou, ale Anna Nikitišna nevrle zachmuřila se na čele. Když byla vása vyprázdněna, podal Petr rámě slečně Voroncově, což bylo znamením a povelem k odjezdu; dámy oblékaly rychle skvostné sobolové neb hermelínové kožichy, a lehké elegantní sáně, když byly jedny po druhých k podjezdu při portálu vestibulu předjely, vzdalovaly se za šumného cinkání rolniček a zvonečků jako rychlostí větru.

Den byl čarokrásný, jasný jako v letě, a vzduch zcela tichý. Ostrým mrazem utužena byla celá zasněžená krajina v jedinou bezkonečnou, jako křišťál se jiskřící hladinu. Koně tepali ohnivým během pevně umrzlou dráhu a sáňky letěly jako šípy nejdříve po modravé trati parkové silnice v dlouhé řadě za sebou; ale venku za parkem rozjely se volně širým polem, neboť silnice, v povšechné sněhové pláni toliko dlouhou řadou černých stromů vyznačená, byla příliš úzká pro bujný chvat ořů a rozmarné veselí výletníků. Koně, jež řídil Ondřej Černyšev, byly plachá, bujná, střelhbitá zvířata, kteráž vlastním pudem hnána, žádného předstihu netrpěla, a takž uviděli se Kateřina a její průvodčí záhy téměř v osamělosti; jen vzdálené zvuky zvonků a neurčitý jakýsi blahol připomínaly jim ještě blízkost ostatní společnosti.

Jest zajisté neodolatelné v tom kouzlo, letět jako

pták volně prostorem; jakási divoká, pološílená radost zmocňuje se při tom srdce lidského, a Ondřej pociťoval tuto radost dvojnásobně — od celého světa odloučen, sám a sám v burném chvatu, jako na perutích vichru letěl s *ní* mezi jasným nebem a skvěle ozářenou jiskřící se zemí. Ohledl se na ni, kterouž miloval celou silou vroucí, mladistvé duše: velké, touhyplné oko její plálo láskou k němu a rozjářená tvář její jevila tutéž burnou, divokou radost! Zraky jejich se setkaly a skutečnost jim mizela s očí. Bylo jim, jakoby ruka nějakého božství příkrov s beder jejich byla sňala, jakoby náhle k novému životu, jeden pro druhého znovu se byli zrodili, celé břímě nepříznivých okolností zmizelo jako noční mrákota před vítězícím sluncem, byli jako vtrženi do víru blaha a štěstí.

Koně jejich byli se tím časem v letném spěchu tak daleko od ostatních vzdálili, že již ani cinkání zvonků k nim nezaznívalo; jen krákorání kroužícího ptactva, jen skuhrání a hvízdání jednotlivých příbojů větru rušilo mrtvé kolem ticho, a smutně vznešená tato hudba dojímala tajuplně jejich, jako nad propastí chmurné minulosti k světlé výši neurčitého blaha se vznášející duše. Oba měli jedinou toliko myšlenku: kroužiti takto spolu bez rozloučení vesmírem po celou věčnost, a jeden četl druhému vroucí toto přání v zaníceném zraku. On i ona zvedli se náhle se svých sedadel: Kateřina zavřela na polo k nebi obrácené oči, hlava klesla jí do týlu, kápa se jí smekla a vítr bičoval mramorové její čelo vlajícím vlasem, kterýž v slunci jako chvost zlatých paprsků se leskl, a rtové její cosi šeptali. Ondřej pustil koňům úzdy a vztáhl radostně, beze slov a opojen po ní ruce...

Koně ucítivše volnost letěli nyní ne již šípem, ale bleskem, šíleně, a sáňky klátily se v úchvatném kvapu jako člun na rozkáceném moři a narazily pojednou silně o větrem zlomený peň suché jedle. Malá, nepatrná ta nehoda vyburcovala je z polosna. Z úst Kateřiny vydral se překvapený výkřik, i klesla zase nazpět na své sedadlo. Ondřej zbledl, uzřev v jakém nebezpečí se jeho vinou byla octla, neboť půda počala býti nebezpečně nerovnou a stromy stávaly se čím dále tím hustšími. Marně snažil se dosíci oprati, koně plašili se vždy divočeji a divočeji a třeštili zběsile poměrně srázným svahem, jenž k nějaké dosti velké, od ledu za posledních teplých dnů zcela osvobozené vodě se klonil, kteráž v novém mrazu ještě nebyla zamrzla. Mihli se kolem jakési sčernalé ohrady, přes kterouž vysoké, temné a zádumčivé sosny příšerní větve vztahovaly, křivé jako ramena oblud. Kateřina, snad strachujíc se, že o mohutné ty haluze hlavu si roztříští, aneb zděšena obrazem třpytící se jezerní hladiny, odhodila náhle kožich a než Ondřej pochopil, co učiniti hodlá, vyskočila prudce ze saněk. Konec jedné z haluzí, kterýmž vyhnouti se chtěla, zasáhl ji přece, a Kateřina padla beze smyslu do sněhu. V tomtéž okamžení vyskočil také Ondřej a poklekl vedle ní.

Kateřina ležela jako mrtva, tvář její byla zsinalá a nad skrání měla malou ránu, z kteréž zvolna krev rudými perlami se řinula. Tlukot zoufalého jeho srdce se zastavil a na okamžik obestřela černá noc zrak jeho jako hasnoucí. Ale sníh a chladný vítr ho rychle zase vzkřísily. Pátral kolem po nějaké pomoci, ale nikde nebylo ani stopy živého tvora, nikde ani hlásku; jen vítr zaskénal někdy smutně v starých stromech, potřásal jejich temeny a letěl pak planí dále do nekonečna.

Ondřej chopil se oběma rukama zpuchřelého plotu, který síle jeho neodolal; myslil že za ním najde snad lidské nějaké obydlí — však byl to spustošelý, zapomenutý selský hřbitov. Vysoké, hrubě vytesané kříže ležely vichrem skácené přes zapadlé rovy, aneb stály, zachytivše se o haluze nižších stromů, v němém očekávání vichrů nových. Nevěda hlubokým žalem co činí, vtáhl Ondřej Kateřinu na hřbitov, vrhl se pod starý jeden strom a zakryl tvář svou do řas jejího roucha. Náhle proletla myšlenka jakási rozpáleným jeho mozkem. Chopil ji pevně do náručí a zulíbal zavřené oči její a ledovou tvář. Na to položil ji zase na rov a vytáhl malou čerkeskou dýku ze stříbrné, tyrkysy zdobené pochvy; byl to dar knížete Pomarova a nosil ji stále za pasem.

„Kateřino!“ volal, „ty's unikla z kraje temnoty, poroby a bídy, a mne zůstavila's zde. Ty's byla božstvem mým a světlem v mrákotě. Což mám čekat, až hoře moje v hrob mne sklátí? Mám utonouti ve vlnách svého smutku? Oh dýko moje, ty budeš spásou mojí, otevřeš brány volnosti mně dokořán a duše moje pustí se za duší její! Avšak nemiloval jsem pouze duši tvou, nikoliv, i krásné, slastné tvoje tělo, Kateřino. Koruna tvoje, trůn tvůj nás již nedělí, co po nich? Jsou to odhozené hračky. Než zemru, nech chladné tvoje rty mi zulíbati do syta!“

Přivinul ji znova k srdci. Ale rty její nebyly již chladné a oči její se otevřely. Ondřej vyskočil a couvl o krok, byl radostí ale také žalem přemožen; žalem, neboť smrt je spojovala a návrat k životu je rozlučoval.

Kateřina vstala a objala omšený kříž jedným ramenem k podpoře, druhé pak vztáhla roztouženě po něm.

„Koruna! Trůn!“ opakovala po něm, „nač přivádíš zlozvuk ten do ráje mojí lásky? O příteli, jen o té mluv a dej mi věčně naslouchat! Všechny diadémy světa rozdrobila bych na třpytící prach a posypala jím cesty, kudy noha tvoje kráčí!“

Ondřej vykřikl a objal ji s divokým zápalem; ona obrátila plna blaženosti k němu krvácející čelo.

„Ondřeji můj, není to přelud?“ šeptala a kladla mu své dlouhé, měkké pletence kolem šíje, jakoby ho tím na věky k sobě chtěla uvázat. „Není to přelud nebo sen, že odpočívám na srdci tvém? Neprobudím se opět po boku onoho surovce, k němuž osud nelítostně mne přikoval?“

Vítr zaskuhral běsně v starých stromech a černý velký pták zakrákoral zlověstně na větvi. Kateřina se zachvěla a ukryla tvář na prsou svého milence.

„Ničeho se nestrachuj!“ blouznil Ondřej hale ji do svého pláště a líbaje témě schýlené její hlavy, jakoby celování jeho ji zachrániti mohlo. „S celým světem pustím se v zápas za tebe a najdu prostředek, jak bychom šťastnými se stali!“

„Prchněme!“ šeptala Kateřina. „Myšlenka: setkati se ještě jednou s Petrem mne snižuje, usmrcuje mne! Od prvního okamžení, kdy láska k tobě jako hvězda před okem plesající mojí duše vzešla, ustanovila jsem se, že s tebou uprchnu. Oh bohu díky, jsou ještě kraje, kam žezlo carevny nesáhá! Oh mohutný a milosrdný oceáne, ty jako boží anděl se postavíž mezi pronásledovatele a jejich oběti, ty pohostinně přijmeš utečence na některý z těch blahých ostrovů, plných půvabu a krásy, jež co nejmilejší svoje děti s úsměvem chováš v jasném

modrém klíně! Tam, Ondřeji, uplyne nepovšimnut klidně a šťastně život náš, jak potok tiše plynoucí!"

Učinila chvatně několik kroků, jakoby již prchnout chtěla, ale síly opouštěly ji znova. Zachvěla se a byla by opět klesla kdyby ji nebyl zachytil.

„Ondřeji!" pravila hlasem snivým a zbledla úžasně, „mrak mne obestírá. Je to smrt?"

„Ne, ty nezemřeš!" volal vášnivě. „Ty sebe sama darovala's mně a nepustím ten vzácný dar ani bohu! Cítím tisíc životů ve svých žilách kroužit a s samou smrtí dám se za tebe do boje, ty hvězdo má! Drž se jen pevně mého ramene."

Důvěřivě učinila tak a on nesa ji na polo, vyvedl ji ze hřbitova. Zdálo se, že osud couval před odvahou nadšeného jinocha, neboť v dáli skvělo se cos nad sněhem jako zlatá zář: byla to okna jakéhosi stavení osamělého mezi stromy, a zář ta pocházela od slunce, jež v oknech plamenně se obráželo. Beze slova, pln radosti, že konečně našel lidský příbytek, objal Ondřej Kateřinu kol pasu, přehodil jí plášť a chvátal s drahocenným břemenem jako okřídlen, hlubokým sněhem přímo k onomu domu. Kateřina na polo ve mdlobě položila hlavu na jeho prsa a ob čas šeptala cosi jako dítě ze sna. Drahý zvuk čarovného toho hlasu dodával mu vždy nové síly na unavující pouti. Konečně dosáhli prahu domu. Zdálo se, že je pustý. Nebylo slyšet zvuku, ni živé vidět bytosti. Na cestách sněhem se třpytících a hadovitě stromy se vinoucích nebylo stopy lidské nohy. Dům byl přísným slohem vystavěn a dórické sloupy portálu tvořily smutnou protivu k severní pusté krajině. Ondřej zatáhl za železný kruh, visící vedle dubových vrat, a stříbrný hlásek zvonku budil ozvěnu pod klenbou chodby. Hned na to rozevřela se vrata a starý služebník klaněl se přívětivě příchozím.

„Je dům ten obydlen, neb jsi zde sám?" tázal se Ondřej.

„Pán můj velel mi, abych vás bez meškání k němu přivedl," odpověděl stařec a spěchal napřed, cestu ukazuje. Vedl je korridorem ku dveřím z tmavého dříví, perletí bohatě vykládaným. Vstoupili do malého polookrouhlého sálu, jehož zdi se úbělově skvěly beze vší ozdoby. Sál byl naplněn vzácnými květinami a uprostřed perlil se vesele jasný vodotrysk do mramorové mušle s růžovým nádechem. Příjemné teplo a milá vůně naplňovaly prostoru. Vedle dveří stálo bronzové sedadlo a Kateřina unavena usedla na purpurový jeho polštář. Na druhém konci sálu pozvedla ruka těžkou oponu, zacloňující dvéře, a na prahu objevil se pán domu: byl to Lamberti.

(Pokračování.)

Návštěva u povstalců hercegovských.

Podává *Jos. Holeček.*

I.

Vraníci nedočkavě dupali podkovami, jakoby znali naši radostnou touhu po spatření junáků hercegovských. Kočí je krotil a nás odbýval krátkými slovy: „Není zmeškáno." Poddali jsme se despotovi a usedli každý do svého kouta v kočáře. „Vezměte mne s sebou," ozval se vedle hlas. Patřil mladému, hezkému, ohnivému Černohorci. „Milerádi," odvětili jsme jedněmi ústy a statečný mladík vyšinul se na sedadlo.

Byli jsme nyní čtyři: já, kterého znáte, dva moji přátelé, čeští žurnalisté, a Černohorec Alexej Pavlovič — tak se náš host nazýval. Je potřebí, abychom měli nějaká jmena i pro mé české kollegy; ale poněvadž se nehodí, abych udal jmena pravá, musím je nazvati nepravými. Jmenujmež jednoho Chmelem a druhého Křenem — na tom nezáleží.

Chmel jest ještě mladík, romantický a nepraktický. Vyjel si mezi Turky tak jako na procházku a každou minutu si vzpomíná na něco, co si měl vzít s sebou, nač si ale nevzpomněl. Svět je mu všední, fádní, hledá cosi neobyčejného, nebývalého, touží po životě proměnlivém, a směje se plným hrdlem, líčím-li mu, jak bude jeho kudrnatá, obrejlená hlava krásně vypadat kdesi na hradbách trebiňských, jsouc na kůl naražena. Zdá se, že by jej i ta proměna jednotvárného živobytí bavila.

Druhý přítel, jejž jsme pokřtili Křenem, je muž světa zkušený, praktický až hrůza, při výpravě pamatoval na sebe menší maličkost, ano i na parátka do zubů a místo revolveru ozbrojil se divotvornými kapkami, které jsou universálním lékem proti všem neduhům a nemocem. Kdo trpíš bolením hlavy, požádej přítele Křena o několik vzácných kapek, a bolest zmizí okamžikem; komu vypovídá službu žaludek, obratiž se na přítele Křena, a jeho nevyrovnané kapky přinutí šelmu odbojníka k dalšímu konání povinnosti; kdo pro zlé svědomí nebo pro jakoukoli jinou příčinu trávíš spánku prosté noci, odporučuju ti milého přítele Křena, a brzy se přesvědčíš o výtečnosti jeho kapek, které, jak pravím, jsou dobré proti všemu na světě.

Černohorec Alexej Pavlovič je mým známým od několika dní. Je na Černé Hoře zrozen, ale vychován v Bělehradě, kde byl dosud členem jisté divadelní společnosti. „Boj s Turky!" jsou zázračná slova, která dovedou elektrisovat každého, v kom obíhá junácká krev černohorská. Kdyby byl kraj světa, „boj s Turky" přikouzlí jej v řady bojovníků za osvobození utištěné ráje jihoslovanské. Oko Pavlovičovo svítí, jakoby už viděl kupy masa tureckého před sebou, jakoby již zasekával do něho břitký handžár. To černé oko září takovou radostí, jakoby se ještě tento večer mělo pásti na vnadách nejspanilejších krasavic, shromážděných na velikolepém plese, z nichž každá by se ráda zavěsila na černé, lesklé, mladé chmýří jeho knírků. Postavy je prostřední, ale pevné, silné a mrštné. Má oděv černohorský a na rukávech bílé košile dobře lze rozeznati útvary svalnatých paží. Černohorskou čapku nasadil si na stranu a trochu stáhl nad pravé oko — z vesela a po furiantsku. Stále se pohybuje. Tu se dívá na vlídného kočího, tu si načechrává kadeřavé vlasy, tu si poopravuje pás — ale najednou se zamyslí, zahloubá, jakoby se kochal obrazem vzdálené milenky — a pak, pohodí hlavou, usměje se

opět poopravuje pás, opět pohlíží na líného kočího, opět načechrává kadeře.

Je as půl deváté s večera, rysy zvědavých, kteří se okolo našeho kočáru nastavili, nelze už dobře rozeznat. Za námi na pevné bastě Dubrovníka sedí, nohy křížem, guslar a k zádumčivým, jako zoufalým zvukům milých guslí prozpěvuje, jak car Lazar zve „na bojno polje, Kosovo polje." Postava guslarova mizí v pološeru a vypadá jako zjev z říše bájí.

Blízko kočáru s pravé strany postavila se starší paní, vracející se z večerní procházky s mladinkou dceruškou, asi šestnáctiletou dle severního počtu — možno tedy, že ještě mladší. „Ach, matinko drahá, kdybych mohla s nimi!" pravila dceruška, levou ruku položila matce na rámě a pravou prudce pohnula, jakoby ji rozpřáhla k bodnutí dýkou.

„Mlč děvčátko! Tobě netřeba tak ostrých prostředků, ty zraňuješ každým pohledem, každým pohnutím purpurového rtu!"

Konečně se kočímu zráčilo a práskl do koní. Večer byl překrásný. S pravé strany šumělo vážným adagiem moře, jakoby se ukládalo k spánku, s levé se nad námi pnuly příkré skály, a na nezkaleném blankytu rojily se myriady třpytivých hvězd. Dubrovník brzy zmizel za námi v nočním temnu.

Přenocovali jsme v krčmě na dalmatských hranicích a druhý den ranním úsvitem vydali jsme se pěšky na další cestu. Na cestě jsme se srazili s dobrovolnickou četou, skládající se ze Srbův a Vlachův, která nás vzala pod svou ochranu. Nad námi vlál prapor trojí barvy slovanské, zdobený na jedné straně znakem Srbska a na druhé obrazem sv. Ondřeje, na jehož den dosáhlo Srbsko své svobody. Naši zpívali své revolucionářské písně, Srbové svoje národní hrdinské zpěvy. Srbové v lehkých opánkách pnuli se s kamene na kámen jako kamzíci, prozpěvujíce si a pohvizdujíce, jakoby se pohybovali na parketách — tak hbitě a lehce. My ubožáci od severu balansovali jak jsme mohli, hledajíce těžiště rozpřaženýma rukama, jako tanečnice na provaze.

Nikdo si nedovede představit obtíže cesty přes hercegovské hory. Když pán bůh rozsíval kamení, protrhla se mu nad Černou Horou rozsívka, a proto je ho tam tolik. O Hercegovině, která je toliko pokračováním Černé Hory, platí totéž.

Skály jsou většinou holé, jenom horská drobná ovce a koza najde si na ní potravy. Slunce praží, od bělošedých skal se jeho paprsky odrážejí, a my jsme jako mládenci v peci ohnivé. Není času, abychom pozdvihli oči a rozhledli se, ustavičně musíme upřeně hleděti na cestu před sebou, abychom neučinili chybný krok a nezlomili nohu. Kamení, po němž jest nám kráčeti, je hrotité, ale hroty jsou ušlapáním poněkud zakulaceny a uhlazeny. Od nich se uhladí i podešvy bot, a nyní je pouť dvojnásobně nebezpečná. A na celé té cestě není stínu a není studánky. Za 6 hodin cesty jsme jen dvakrát mohli ovlažit vyprahlá hrdla, a to vodou bahnitou a nezdravou.

Gruič, jeden z vojevod povstaleckých, nám vyprávěl: „I já jsem tou cestou přišel, abych se podíval, jak se povstalcům daří; ale abych ji nemusil konat podruhé, při návratu, rozhodl jsem se, že se dám raději Turkům zabit — a tak jsem tu zbyl."

Skoro jsem jej pochopil.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

K pochvalným a honosným slovům Tkadlečkovým, že krásná Adlička byla uhlazených a lahodných mravův, odpovídá neštěstí úvahou o životě „dvorských lidí", zvláště ženských, jichžto prý obyčej jest, ochotně a přívětivě s lidmi bydliti. Neochotné, které chtějí zdáti se počestnějšími nad jiné, nejsou prý tak zatvrzelé, jak se tváří; „ty my pak často spieše k své libosti navedem nežli ty, ježto jsú obecnie se všemi lidmi vlídny."

„Slyš dobrý Tkadlečku, praviet múdří lidé, že počestnost aneb počest při lidech jest čtvera. Z toho pak móžeš znamenati a sobě vybrati, kterú počestností byla jest obdařena ta tvá tobie libá. Prvnie počest při lidech bývá od přirozenie, a ta počest pochází s studu přirozeného; neb při kterém člověku jest stud, při tom ráda bývá počestnost přirozená. A ta počestnost naiviece přebývá při mladých lidech, dokud při nich stud přebývá. Druhá počest jest pravá, a ta přebývá při lidech rozumných v tiech biezdech, v nichžto jsú vysazeni, a ta počest dotud trvá, dokud kto komu jest poddán. Třetie počest jest a bývá z obyčeje naučeného, a ta přebývá při lidech dvorských, neb ti což počestnosti mají, ti ji mají z obyčeje, a ta počestnost netrvá déle, jedno dokadž tací lidé jsú v tom stavu, v němž jsú vysazeni. Čtvrtá počest jest z pochvaly aneb z chytrosti, a ta přebývá při lidech chytrých anebo licoměrných, tak že se často v svých činech počestni ukazují a poctivi, ne proč pro jiné, jedno aby z té počestnosti pochvalu mieli, libost aneb niekterý požitek od lidí. Hej Tkadlečku, že o to mluviti svobodniejie nesmiemy s tebú, než netoliko se tebe ustydáme, jakož nám jest zapoviedieno s tebú o to mluviti pro svietskú čest všech panen a paní, ostatku sám rozumiej coť mieniemе, a nebo proč jsme tyto čtyry počestnosti vypravili. Než však s otpuštiením všech dobrých paní a panen a bez jiných urazů to řieci musíme, žeť jest byla ctná; zda toho nevieš, že při dvořiech lehkých lidí neradi trpie aniž jich rádi přijímají, než to coť přijmú, musíť býti jisto, celo a cti zastalé. A netolik tiem lidem podlé vyššieho řádu povýšeným, ale i řádu nižšieho, jakož jest byla ta tvá topička tobie milá, i tať jest musila býti ve cti a v pocti, ač chtiela býti při dvorském stavie, ač ne pro se sama, ale pro jiné šlechetné panny a panie, s nimiž jest snad přebývala. A zdali nevieš, že jeptišky vejdúc v klášter v ohradu, musie dobře činiti, neb zle činiti nemohú, a druhdy nesmiejí, netolik pro bóh, jakožto pro lidi a pro kázeň; a byť vóli miely, snadby se druhá zapomanula. — Ej literáte, pomni se,

ej žáčku buď při pamieti, ej dvoráčku nebuď tak hlup, dai se navesti, pomni se a drž koň smysla svého na uzdie. Nečiň jakož pútníci činie, čímť jsú déle na púti, tiemť jsú také déle v sirobie. Též ty, čímž se viece zapomínáš na svém smysle, a tiem dále zajdeš; a čím dále v hlúpost zajdeš, tiem nám i sobie ménie srozumieš. Pravíme, abys řeči nechal o té topičce; — jsi v nailepšiech letech a v nailepšie mieře, — a viez uplnie, žeť tvá ta jistá tobie utiešená topička nenie jiného, než jakožto človiek jiný obecný. Ej, dobrý Tkadlečku, viez, žeť jest na svietie mnoho předobrých, ctných, šlechetných, spanilých obyčejóv. Širokť jest sviet ženské cti, tvéť jsú noby všady, nebuď leň hledati počestnie a rozumnie toho a se ctí. Shledáš, žeť jest takých panen a paní a jiného ženského pohlavie, mnohých dobrých a šlechetných na svietie. Snads ty sám ji tak dokonalou učinil svou řečí a rozumem svým. Nemni proto, žes té své topičky, té pecopaličky pozbyl. Mnohoť jest ještie času, než sviet skoná; — pusť po vodie led s snieheın; viez, žeť živá hlava klobúčníka dobývá.

Tkadleček ani tímto vábením se neupokojí, ale na novo žaluje: „Jaké mie tesknosti obklíčily, jaká mie žalost svázala, jaká mie siroba sobie podmanila. Jaké mie túhy a viece nežli túhy podjaly, i ode dne ke dni, od hodiny k hodinie smutnie podjímají, že jim od počátka do prostředka a od prostředka konce neviem. Jsem jako kotie nedorostlé od mléka odstrčen, jako oslátko nedošlé k své síle před časem ku práci jest připuzeno. — Vdovec každý, když utiechy své pozbude, vida to, že to již jinak býti nemóž, ten jie opyče a jie jako zapomene. Ale mnie, kterak jest mé zmilitké, mé převýborné, mé předrahé topičky opykati, ana ještie jest živa, ana ještie jest zdráva, ana ještie jest s naylepšie síle, ana ještie v nayviečšie kratochvíli, ač ne mnie, ale jinému. Též sirotka niekterý dobrý človiek asa pro bóh odchová, až k letóm jej přivede. Mne žádný za sirotka přijieti nechce. — Ach, kolikrát sobie pomyslím slovo ono, kto mi dá peřie jako holubu, bych vzletěl a odpočinul. — Jižť jsem pohřiechu pohostinu všady, kadyť se obrací. Dušno mi všudy, oddechnúti volnie nesmiem, častokrát vzdychati muši, zdechna i pláči, vzpláče přestati nemohu. — Den ode dne se túlám, žádný mne nepřivine, dřieve času diedek a starček ze mne bude. Hory vysoké pro sirobu ohledati muši, doby hluboké oplaziti budu musiti, pro nelitostivú sirobu, vody prudké přebřesti, mosty nepevné přejíti, lesy temné, pusté neobyčejné vlasti, neznámé lidi shledati a opatřiti musím. Všickni lidé v mých letech i v starších z jednoho veselé jdú v druhé, z jedné kratochvile k druhé, ale já již stojím jako osel podrobený a hlúpý pod břemenem v blatném a hlubokém údolí. A co jest toho, ježto by ty mi tiem nahraditi mohlo? Ničím dobrým obdařeno nejsi, jedno protivností, nechutí, smutkem a biedú, pláčem a tiem, aby lidi smucovalo. — Tys jako jastřáb, a jako krahujec, a jako tacížto ptáci, jižto jedno chvaceniem živi jsú. Ty jsi jako vlk, jako rys, jako lev, jako nedvied. Ty jsi ukrutnější nežli Nero římský král, a horší nežli kat, falešnější nežli črt. — Zimnice tie ztluc, suchotiny tie zasušte, mrtvice tie nemilosrdnie posedni!“

Teď neštěstí opět odmlouvá a žalobníkovi rozumem dovozuje, že choti své želeti nemá, a kterak často muž, panna nebo paní své cti dlúho hájivše, i padne v hanebnost. Dále vykládá povahu a rozličné druhy lásky, a kterak milostí zaniknouti má, kdož jí jest osedlán. „Rozvaž slova má, jež jazykem dosti nerozumně kuješ, čině jako zlý mlynář, pustě kola mlýnská, aby se mlely, sám jde pryč, aniž dbá, kterak jdou a mlýn se mele. — Co žaluješ, ty ctný, dobrý Tkadlče, ty sobie múdrý žáčku, chytráčku! Nenieliť to lépe, žeť jsme tie zbavili té tvé kuchometice a pecopalky, ježto svú chytrostí pec mnohým dobrým, múdrým, sličným mladíkům tajnú milostí zapalovala; nenieliť to lépe, že jsme tie té pernikářky, té jistbometice zbavili, nežli abys na onom svietie pro nie zatracen byl.“ Svatý Augustin svým výkladem o svaté trojici, Šalamoun svými příslovími, Job svou trpělivostí, svatý Bernard svým příkladem, Aristoteles svou fysikou, Thales svou filosofií, svatý Řehoř svým mravokárstvím, Ezechiel svým proroctvím, David svou resignací, Majdalena svým pokáním, a ještě jiná řada křesťanských a pohanských svatých, nébrž sám satan mají Tkadlečka přesvědčit. Kdyby to vše nestačilo, uvádí neštěstí Tkadlečkovi na paměť vlastní jeho slova o lásce, kteráž prý dříve v jakés knize byl uložil a od nichž nyní velmi daleko se odchyluje.

Toto starší Tkadlečkovo pojednání o lásce nezachovalo se nám v literatuře a známost naše o něm musí tedy přestati na zprávě, kterou tu Tkadleček v osobě neštěstí sám o něm podává. Praviť neštěstí: „Poviez nám Tkadlče, kam se dielo ono tvé skládanie a ony tvé kniežky, ježtos je byl skládal a složil o milosti, a tož o rozličné milosti, a dielils milost na dvé a pravie, že jest dvoje milost: tajná a zjevná, vnitřnie a zevnitřnie, a o všech jejiech rozličných kusech; nebo nayprvé pravil, co jest milost v sobie sama, pravils také, kterak milost má mieti promienu rozličnými šlaky; pravils také a vzlášče tos byl znamenati kázal každému milovníku i poručils, aby milost tajnie vedl a skrytie, a pakli se to vždy tajiti nemohlo, a to se zjevilo, kterak tomu milovník učiniti má, a v tom si položil v svých tiech knihách netoliko naučenie, kterak se z takých protivných pótek vystřieci a vymluviti má, i jiných mnoho kusóv, ježto vieme, komu jsi to k libosti vypravoval a napsal; pravils, že k milosti slušie vzdychánie; pravils, že milost má svá zvláštnie znamenie, svá zvláštnie hesla, své zvláštnie řeči skryté. Pravils, co jest útulnost a kterak má býti, kterak se má dáti znáti. Ale milý Tkadlečku, pravils nám také o tom, kterakú milostí byls laskav na tú svú jistú?“

Tkadleček složil ten starší svůj spis o lásce ještě v dobách blaženého milování a vzpomíná ho nyní proto, aby proměna v jeho zkušenostech tím více vynikla. Neštěstí potom se pouští do rozjímání o „komplexích“ čili „temperamentech“, kteréž ovšem vykládá dle tehdejší scholastické filosofie a připojuje novou, velmi rozvláčnou úvahu o lásce, kterou končí takto: „Žádná milost nenie bez myšlenie tiežkého, a myšlenie tiežké bez bolesti, a kde bolest tu bieda, kde bieda tu smutek, kde smutek tu žalost . . . Milost jen vazba jest a smutek a bieda. — Tolik jsme ti již přiekladóv dali, že by to již jako rukou omakati mohl, — my však tvú řeč protivnú slyšeti musíme, a my všem psóm, když štěkají bez potřeby, úst jich zavázati nemóžem. — My jsme bič ohbitý, a hólka a kyjiek všeho stvořenie, my jsme senoseč, tupú a pilkovanú kosú všech luk a trávniekóv zavadlých a mladistvých. My jsme bičiek, jehož švih prudce mrščie a po niemž

velmi sviedie. — My jsme ta hólka, ježtoť se nikdá a o žádného nepřerazie, neohne, nezláme — jsme mistr všech řemesel a všech lidie. Nic se na barvy neptáme. Tuť lilium krású svú a bielostí před námi neuteče svú dobrú nadiejí. Tu róže červená svú šarlatnú barvú v hořiecí milosti nám se neopne, tu dieteliek ni břečtan, ni chvojka ni barvienek, jenž jest všie počaté milosti vódce, nám se neskryje. Tu róže polská svú brunetnú barvú všeho tajemstvie uteci se nás nemóž. Tuť blankytný charpený neboli čakankový kviet svú nadiejí nebli svú dokonalostí nám se neprotivie.

Tu objevují se nám významy barev a květin, jak v století čtrnáctém po Čechách vládly.

O sobě samém vypravuje neštěstí dále: „Slyš za let toho Romula, jenž Řím vysadil. Prvé založiv Řím, co mohl najviec v niem chrám tu učinil, v niemž rozličné bohy, totiž modly učiniti kázal. Mezi všemi svými bohy kázal jest nás takto vymalovati a vypsati a potom jeho namiestkové kázali z kamene vytesati. Byla osoba mužská velikého muže a ten muž sědiel na jelenu, byl vydielán jako k biehu, chtie skočiti. Muž ten, jenž byl na jelenu, tomu byly oči zavázány, že jimi jako niec neviděl. Tomu muži z úst pršely jiskry ohnivé, a ty jiskry sem i tam letiechu jedny se zažehaly, čehož se chytily, a široce šly; druhé jiskry uhasly a zmizaly. Ten muž také v svú obú rukú držal lístek psaný v pravé ruce, na niemž bylo psáno: Se mnú jest protivnost. V levé ruce na druhém lístku jest bylo psáno: Mnú jest smutek a zármutek. Nad hlavú toho jistého muže jako v povietří byl jest nad niem lístek, na niemž jest bylo psáno: Já jsem moc a síla protivná. Z podnožie toho muže byl jest lístek: Já jsem rychlost a bystrost okamženie. Ten muž také po sobie vůl tlustý o desieti roziech táhl, na tom volu bylo jest miesto tlumoka uvázáno sietné teneto. Proti tomu muži byli jsú mnozie lidé s rozličnú braní: tu sú byli ciesaři, tu sú byli králi, tu sú byli kniežata, tu sú byli hrabie, rytieři i panoše, tu sú byli rozliční lidé seční a branní rozličného stavu, od najvyššieho stavu až do najnižšieho. Tu jest byla jeptiška*) se svým žaltářem a s svým nabieracím velem. Tuť jest byl mnich s svým antifonářem a s svú krátkú kapičkú. Tuť jest byla mieščka s svým škrobeným šlojířem. Tuť jest také byla vysoké mysli a bujného kroku dvořka s svým ošivkem. Tuť jest i byla babka bezzubá, hrbovatá s svým kuželem. Ti všickni lidé byli sú proti tomu muži naň sekúce, naň tepúce, naň tú braní házejiece, každý tiem, ktož co miel, podlé svého řádu, ale nic jemu uškoditi nemohli. A jestliže chceš ty Tkadlečku výklad té našie osoby, jenž ne my, ale Římané o nás tak pravie, čti Fulgencia; a poznáš co jsme my."

Tkadleček opět dlouhou odmluvu strojí, bohatě protkanou výpověďmi mudrcův ze všech věků, a končí: „Ponievadž člověk nejsi, než niekaký stien člověčie, a nieco zlého, já za to mám, že nikam jinam nepójdeš, jedno tam, kdežto všickni zlí a vše zlé přebývá, u pekle, u propasti hluboké. Tie já chci v své vlastnie tajemné knihy napsati, aťby tie potom po mé smrti všickni dobří lidé, všickni dobří tovařišie, jimž panny a panie jsú milý, znali, o tobie piesnie, rýmy, knihy zvláščně skládali, a všady je rozdávali a sami je často čtli, na nichžby nic jiného psáno nebylo, nežli: ach a bieda a hoře na tie zlé a hanebné neščestie!"

K tomuto opětnému dráždění Tkadlečkovu odpovídá neštěstí bájkou: „Vlk byv jednú nemocen a velmi stonal, než chtie zdráv býti slíbil v nemoci masa nejiesti do smrti, a zhojiv se a byv zase zdráv, nemoha jednú sobie nic uhoniti u veliké vodie k sniedku, pójide ku potoku hledaje ryb. A osel se mu nahodie, bředa skrz potok od mlýna pytel múky na sobie nesa. Vlk mu vece: Pomahajž bóh milá vyzinko! Ó co jsem tebe dnes celý den hledal, až jsem se s tebú i potkal. Osel jemu vece: Milý vlče, jáť jsem osel, zvieře hlúpé a robotné, a nejsemť vyzina. Vlk mu vece: A zdalis neslýchal, že liška v lesiech, myš v dúpieti a ryba u vodie ráda bývá; jáť masa veď nejiem, jedno to, což jest u vodie. Tys vždy vyzina aneb sumovina. Ty jsi rybové maso, jáť tie sniem, mluv sobie sem i tam. — Tkadlečku slyš řeč a znamenaj úmysl kam se chýlie. — Mnoho dobrého jsme tobie vypravili, a ty vždy se nám protivieš. — Nenie-liž lépe, že jsme tie zbavili té tvé milé? . . Jsi zbaven i všie chytrosti a lsti jejie, jíž jsi byl od nie jako svázán a jako vezniem jejiem. — Popřej to jinému a zůstaň sám. — Ščastná hodina, která tie s nie rozlúčila a pomni jie a kterýkoli den táž hodina přijde, zpomeň, žes v tej hodinie okovóv zbyl, že jsa ztracencem ode všeho rozumu i vrátils se. Slušie tu hodinu korunovati, navrátils se k radosti, seznals pokoj, mieváš otpočinutie, volnie spieš, ze sna se nevztrhuješ, sváru nemieváš, pannu mimo svú vóli nemáš! Lépeť jest, žes jie zbyl, dokud zbýti mohl. Byť tie kto čeho nelíbého zbavil tielesného, jako nemoci, zimnice s jinými neduhy, mielby jeho příznivú památku; eož pak nám učiniti nemáš, ježto jsme tie zbavili! Nade všechno vždy nám viece diekovati by miel, jakoby zimnici tu najlitiejšie třesucie ztratil!" Radí mu dále, aby zanechal lásky i nářku a raději se oddal studium grammatiky, mathematiky, geomancie, pyromancie, baromancie, chyromancie, astrologie, alchymie, neroky, augurie, auspicia, gedomancie, ornomancie a podobných věd a umění. „Diekuj bohu, žes té prázden, pro nižs ty sám nikdy na své mysli prázden nebýval i mnoho jiných nechuti byl dočekal, pro nižtoby i smrt k tobie čáku byla bez pochyby mievala."

Těmi domluvami neštěstí končí kniha. Nedovídáme se ani, byl-li Tkadleček tím přesvědčen, ani jak dále svůj život upraviti zamýšlel. Spis tedy za neukončený považovati sluší; nemáť netoliko žádného děje, ale ani žádné ukončující myšlenky. Rozjímání naplňuje objemnou knihu (vydání Hankovo, z r. 1824 stránek 204), ale nemá výsledku.

*) Za časův Romulových!!

(Pokračování.)

Maričin hrob.

Povídka ze života Srbů bosenských od *Jos. J. Toužimského.*

(Dokončení.)

Jméno „černého hajduka“ stalo se pojednou postrachem celé posádky. „Černým“ nazývá totiž Turčín vše, čeho se má báti; tak cora-Georgi — „černý“ Jiří, kara-mustafa — „černý“ vládce „Černých“ hor a j.; aby neučinil po vůli zbojníka, dal rozkaz, aby ihned vydala se celá četa se zajatci do Sarajeva, kteráž výprava pro stíhání uprchlého byla již odložena. Stalo se; avšak sotva uplynuly dvě hodiny, vrátila se četa zpět se zajatci. Vršiny nad průsmyky horskými byly prý obsazeny hajduky a někteří dokládali, že ač na dálku, přece rozeznali černého hajduka. Strach mezi posádkou byl tím utvrzen. Starý Erik věděl, že domluvy i hrozby byly by marné, proto pomýšlel na jiný prostředek. Vybral nejlepšího z celé posádky, slíbil mu odměnu a vyslal ho s psaním a jen šavlí a bambitkou ozbrojeného ještě v noci do Sarajeva.

Večer skláněl se nad krajinou. Fatima zasmušile vstoupila do zahrady; byla sice přesvědčena, že osvobozený od ní jun nepřijde a nemůže se sem odvážiti, však přece oddala se vnitřnímu pudu, kterýž ji poháněl k místům krátkého blaha a rozloučení — snad na vždy. Zahrada byla rozsáhlá; po různu květly tu narcisky, růže, tulipány všech barev a kol kaštanových, lipových a několika nevysokých olivových a pomerančových stromů vinul se svlačec a plazivé rostliny se svými zvonkovitými barevnými květy; v celé její úpravě jevila se nenucenost, nebylo zde ruky, kteráž by určovala stromům a květinám, jak mají růsti: zde bujil keř podle štíhlé akacie a kol něho jak v záhonu růže a tulipány, podél břehu jezírka bujily vrbinec, vodní lilie a rákosí. Nad samým břehem zvedal se z mramorového kamení vystavěný letohrádek, s jehož přístřeší vinul se dolů břečťan tak hustě, že pokrýval jak záclona stěny i ovalová okna. K letohrádku vedlo od jezera několik nízkých mramorových stupňů. Na těch usadila se Fatima a pohroužila se v myšlenky, kteréž daleko těkaly. Seděla tak dlouhou chvíli a nepozorovala ani, že labutě z jezírka šplýchají před ní čekajíce, co jim vhodí a že krajina kolem ní halí se již v šero noční.

Ale z nenadání vyrušena byla ze svých myšlenek růží, jež na ňadra jí byla padla; růže byla čerstvá, právě utržena. Ohledla se — a před ní stál Sava v plné zbroji, s dlouhou puškou, s handžárem a bambitkami za pasem. Chtěla vykřiknout, ale hlas jí selhal, chtěla jíti, ale zůstala jako přikouzlena.

Za chvíli spočinula v náručí Savy, kterýž položiv opatrně pušku stranou, podle Fatimy na mramorový stupeň se usadil. Nemluvili sice lichotivá slova, ale přece mluvili dlouho a mnoho. Vyprávěla mu, co byla slýchala od služek a především od své chůvy, jakož i o svém pokusu, aby Savu osvobodila; on zase vyprávěl jí o ukrutnostech tureckých, o hrdinném boji a smrti své Marice, o svém klamu, když ho přišla Fatima osvobodit a o tom, že hory budou nyní baštami ráje a že krvavé nastati musí boje proti utiskovatelům.

„Hle, Savo,“ pravila pak tulíc se k hajduku, „jak šťastnější mne jsou ptáci, kteří po stromech tu sídlí. Do libosti mají svobody, mohou létati k oněm krásným vrchům, zeleným lesům a blažiti vás. Jak ráda bych létala s nimi a nesla se tam, kam mne touha vede, kdežto zmírati zde musím bez naděje. Otec mi dnes pravil: ,,Rája počíná se v okolí bouřit, odjedeme do Istambulu, města, kteréž jest jako ráj na zemi. Spatříš tam krásné paláce, mešity, na místo jezera velké moře s koráby a vše, o čem jen v pohádkách jsi slýchala. Jsi spanilá a můžeš zdobit harem prvního hrdiny. Vyvolíš si tam muže dle přání a staneš se vládkyní haremu.“ Odpírala jsem, leč marně; nezvratna jest vůle otcova. Mám zhynouti, bídně zhynouti . . . Avšak,“ dodala vášnivě po krátké zastávce, „osvobodila-li jsem tebe, osvoboď ty nyní mne! Chci jíti s tebou na hory, daleko, útrapy tvé ať jsou útrapy mé. Chci být tvou Maricí.“

Hajduk ji přivinul k sobě a ona šeptala: „Nechci být již Fatimou, jsem Marice!“

Byli by snad ještě dlouho spolu dleli a rozmlouvali, na celý kolem svět zapomínajíce, avšak po zahradě ozývalo se úzkostné volání staré chůvy. Stiskli si ruce a hajduk dodal: „Od dneška třetí noc!“ Musil se rychle skrýti do letohrádku, ana chůva již se blížila. Chůva byla zděšena dlouhou nepřítomností své velitelky. Tato však odcházejíc s ní konejšila ji a zapěla milostnou píseň tureckou hlasitě opakujíc dozvuky: „Miláčku, slunce mé, miláčku, blaho mé, skloň se ke mně, skloň!“

Třikráte vyšlo slunce a třikráte zapadlo. V době té zdálo se, že krajina kolkolem Višegradu jest úplně tichа a rája že jest pokořena, ačkoliv šest vojínů tureckých se nevrátilo. Hlídky vysílané ze sídla Erika-paše vracely se se zprávami o úplném klidu, a vskutku nikde zbraň se ani nezaleskla. Avšak kdoby na výšiny byl vyšel, byl by seznal, že v místech, kde nad Drinou děsná propast se nalézá — ta, kteráž před námi leží — v noci zvláštní ruch nastává. Když po prvé slunce bylo zapadlo, shromáždilo se tam asi deset hlav, statných srbských sokolů, jež byl svolal Sava Nikitić; když bylo po druhé slunce za hory zapadlo, byl počet jich dvojnásobný a když třetí červánek západu nachem krajinu zbarvil, stálo na břehu Driny na třicet bujarých sokolů, nadšených pro boj za svobodu a nedočkavých bíti se s Turkem. Ozbrojeni byli buď dlouhými puškami, dževerdany neb handžáry a bambitkami (zbrojí sedmi chycených Turčínů podělilo se čtrnácte Srbů). Všichni byli se sbratřili ke krvavému boji, k smrti a vítězství; věděliť, že padne-li jeden, pomstí ho druhý.

Erik-paša konal zatím také přípravy ke krutému boji. Zloba ráje neměla zůstati bez trestu; raděj žádný lid než zbujníky, bylo jeho heslem a proto hotovil se pohubit dědiny okolní, jež ráje obývala a schytat a ztrestat všechny, na nichž podezření vzpoury lpělo. Za tím účelem vyžádal si též ze Sarajeva posilu, kteráž bez hluku a nepozorována v noci se měla dostavit.

Když byla třetí noc nadešla prodlévala Fatima tak dlouho v letohradu, až služky přišly, aby ji do jejích komnat nazpět odvedly. S tlukoucím srdcem počítala zde čas na sypacích hodinách; nepokoj její rostl, čím více noci přibývalo. Konečně stalo se jí v komnatě

dusno a těsno, i vyběhla na pavlán, odkudž toužebně pohlížela v stranu, s kteréž Sava se měl přiblížit.

Ale hodina mizela za hodinou a Sava nepřicházel. Konečně shledla v temnu černé postavy se pohybovat. Rozeznala jednu, druhou, třetí a ihned celou řadu; rozdělují se na tré, jedni spěchají ke zdi zahradní, druzí k prvnímu a poslední k druhému vchodu. Toť on, známou cestou octnul se v zahradě, avšak kdož jsou ostatní? Ale nerozvažujíc dlouho, spěchala mu rychle vstříc se schodou. Sava chtěl dříve svou milku dopraviti v bezpečné místo a pak teprve započíti útok a překvapiti tureckou posádku. Avšak náhlý lomoz a výstřely otřásly vzduchem dříve ještě, než Sava s Fatimou práh stavení byli opustili. Turci vzbuzeni byli poplachem a asi dvanácte vojínů spěchalo k obydlí žen, aby proti možnému útoku je ochránili. První z nich spatřiv postavu hajduka a dívku u něho, spěchal k němu s tasenou šavlí, ale jedinou ranou z bambitky ho Sava skolil a hned na to zarachotilo šest dobře mířených ran s hradby zahradní a polovice Turčínů klesla k zemi.

„Hurá!“ zní teď s hradby.

„Hurá!“ odpovídá se od vchodu k prvnímu dvoru, kterým již Srbové do vnitř se valí.

Na všech stranách rachotí nyní střelba do děsného lomozu zbraní, do klení a volání Turků, kteří jak zmámeni pobíhají, nevědouce na kterou stranu by se dříve měli vrhnouti.

„Zapalte stodoly a zásobárnu!“ ozval se velitelský hlas Erika-paše. A v krátce na to vyskočilo několik malých plamínků nad vedlejšími stavbami nádvoří, kteréž rychle v obrovský plamen se spojily, osvěcující nejen nádvoří, nýbrž i celou okolní krajinu. — „Sražte se v šiky!“ velí dále paša, kterýž sám jednotlivce seřaďuje. „Všichni sem!“

Tím nastal obrat v boji. Turci se sice nesrazili v šiky, ale soustředili se a začali nyní ostrou palbu na Srby, kde který se objevil.

„Vzhůru, ku předu!“ zahřímal hlas Savův a Srbové, kteří dosud jen z úkrytů na Turky byli stříleli, vyhrnuli se ven a prudkým útokem udeřili ne zástup Erika-paše. Zápas byl nerovný, vojska byl počet dvojnásobný co srbských junů, avšak za to byla odvaha a smělost těchto větší. Srbové dorazili až k Turkům a nyní mimo střelbu z pušek a bambitek začaly děsnou práci i handžáry a pažby.

„Nikoho nešetřte!“ zněla hesla s obou stran. A pro Turka bylo to také nutností, neboť Srb i raněný, dokud úplně života nepozbyl, bojoval zoufale, nemohl-li již pažemi, aspoň zuby se zaťal do nohy Turčína, jež se mu byla přiblížila.

V čele své čety bil se Sava jako Lev. — „Šajtan! Černý hajduk!“ zvolal tu hlas z tureckého davu a hned několik na to odhodilo zbraň i nastal zmatek mezi Turky. Srbové používajíce té okolnosti doráželi tím prudčeji na zaražené a z části strachem předpojaté Turky. Záhy rozptýlily se jejich řady a Turci hledali spásu v blízkých staveních. Srbové vrhali se za nimi do stavení a drtili i ničili vše, co kde jim v cestu přišlo.

V tu chvíli přiběhla Fatima polekána a s vytřeštěným zrakem k Savovi a volala: „Zaskočeni! obklíčeni! Velké posily blíží se sem a obkličují dvůr! A jako na doklad jejich slov ozvalo se hnedle víření bubnů u samého dvorce. Erik patrně věděl, že vojsko ze Sarajeva jest na pochodu a proto dal zapáliti stavení, aby zrychlilo pochod.

Srbští junové byli v děsném postavení, ale v nejkrutějším Sava s Fatimou. K rozvažování nezbývalo času; musil se protlouci nebo zahynouti, ale především musila být jeho četa pohromadě.

První, kteří k němu přibyli, byli zajatci; ač zmořeni, přece uchopili se zbraní po Turcích zbylých. Osvobodila je Fatima, když ještě boj na nádvoří zuřil a vyvedla z vězení. V prudkosti boje nevzpomněl nikdo na jich vězení aneb nevěděl, kde jest, slabá však dívka odvážila se toho, nebojíc se kulí na vše strany sršících.

„Oheň do stavení!“ rozkázal Sava, chtěje tím docíliti, aby Srbové po domě Turky pronásledující ven vyšli, a také se nesklamal. Hořlavé látky byly v rychlosti nanešeny k stavení a zapáleny. Hlouček Srbů, (třetina jich ostala mrtva na bojišti) srazil se dohromady, aby poradili se rychle o ústupu.

„Za mnou!“ ozval se hlas dívčí. „Zde bude nejsnáze uniknout!“ Byla to Fatima, kteráž byla seznala, že místo kolem jezírka není obsazeno. „Za mnou!“ zvolala ještě jednou a táhla Savu za sebou.

Tiše zmizela celá četa v zahradě a za nedlouho octla se u jezera. Někteří, aby ohledli okolí, vylezli na hradbu a když nehrozilo nebezpečí, brodili se ostatní po prsa ve vodě a bahně, pušky vzhůru držíce; jiní uchopili se malé loďky, na niž Fatima byla posazena a s touto přebředli.

Nastala obtížná cesta a pro budoucnost kynuly dni plné svizelů. Ku všemu mohli se pokládati za šťastny, že nepozorováni byli unikli! Však jednomu pátravému oku přece neušli. Nastal tichý, avšak rychlý a namáhavý pochod. Z dvorce Erika-paše ozýval se divý ryk a zář hořících stavení rozlévala se daleko po obzoru. Pochod trval tři hodiny a noc ustupovala již zvolna šeru blížícího se jitra, když uzřeli před sebou své vrchy ochranné, s nichž snadno jim bylo uniknout v sousední knížecí knížecvinu a zbaviti se pronásledovníků. Odpočinuli. Fatima měla nohy zkrvácené a šat pochodem sedraný, avšak sama ani nechtěla odpočinouti až na místě úplného bezpečí.

Ještě dvě hodiny trval pochod, než octnula se celá četa na této pláni horské. Leč odpočinek neměl trvati dlouho. Slunce nestálo ani ještě tři hodiny na obzoru, když dáno bylo znamení, že nepřítel se blíží. Překvapen pohlížel jeden na druhého, všichni rychle uchopili se zbraně a očekávali příchodu Turků v roklině u stráně. Možná, že to ani stihatelé nebyli, avšak což chtěli Turci zde na výšině? Postaviti se jim na odpor bylo by bývalo marné, poněvadž jich bylo na sto, lépe bylo tedy v úkrytu čekati, až minou.

Však sklamali se. Turci vystoupivše na výšinu počali hledati na všech stranách. Konečně zarachotila puška a Turčín jeden svalil se na zem. Jak zběsilí vyřítili se na to Srbové ze svých úkrytů na Turky a výstřely otřásaly svěžím vzduchem horským a ozývaly se v několikeré ozvěně. Odporem tím byli Turci poněkud zaraženi a Srbům poskytnuta možnost, aby zvolna ustupovali, používajíce každého skaliska za úkryt před střelami nepřátel. Fatima byla uprostřed nich s dýkou v ruce a vlajícími černými vlasy, jež sněhobílou její pleť ještě bělejší činily; vypadala jak anděl pomsty.

Avšak ještě jedno oddělení přibylo za Turky a

v čele jeho byl sám Erik-paša. Srbská četa byla ztracena, avšak Fatima neměla býti ztracena. Starý Erik přišel, aby ji vysvobodil z rukou drzých hajduků. On to byl, který chtěje vynésti Fatimu z hořícího stavení a nenaleznuv ji pátral po ní v zahradě, v letohrádu a tu ku svému zděšení spatřil hajduky prchající za jezerem. Sledoval je s některými ještě a vojsko mělo následovati za ním.

Z dáli spatřil dítko své klopýtající přes skaliska. Palba na Srby byla sesílena, kule turecké hvízdaly kolem nich jako vichřice a mnohého juna pohrobily v roklinu. Z celé čety zbylo již jen devět hrdinů a s nimi Fatima, kteří zaujali či lépe vehnáni byli v poslední jim zbývající obranné stanovisko na příkré, strmé skále. (Byly to tyto černé balvany skalní, jež nad námi se zvedají, doložil starý slepec.) Na jedné straně byli Turci, na druhé propast. Nezbývalo nic, než smrt, však chtěli, aby draze byla zaplacena.

„Fatimo," promluvil Sava vážně k dívce, „nás čeká smrt; jsi mladá a na prahu života, spas se u svého otce!"

„Jsem Marice! Nikdy!" odpověděla.

Střelba zarachotila a mnoho odvážných Turčínů klesalo na úskalí je krví svou barvíc. Však Srbů ubývalo, zbylo jich jen šest, konečně již jen tři a těm ještě došly náboje. Fatima byla dvakráte na ruce zraněna, ač turecké kule na ni nebyly mířeny. Sava z mnoha ran krvácel. Někteří Turci dosáhli vrcholu a jeden z nich chopil se již Fatimy, aby ji snesl dolů, však dívka ostrou dýkou rozryla mu snědou ruku, že bolestí se svíjel. Konečně přiblížil se i starý Erik na horu, jemuž jako již dříve nechtěl dát Sava ublížit.

„Spěš v mou náruč, dítě!" volal šedý otec.

„Nikdy více! Mé místo jest po boku tohoto juna! S ním zemru!" Dívka vyhýbala se náručí otce, ustupujíc před ní k Savovi, kterýž však náhle raněn ji k nohoum sklesl. Vrhla se naň a šeptala: „Zhynu s tebou, s tvým lidem!" V tom však již zvedal ji něžně otec a Turci byli pány na vršině, jeden z nich skopl tělo Savy dolů do propasti. Dívka rychle se vzpřímila, zamávla dýkou a vrhla se v propast, k chladným peřejím Driny. — —

Balvany tyto nad námi se zvedající jsou pomníkem statečné čety srbské, tato obrovská propast však hrobem Marice — mluvil povznešeným hlasem stařec. — Diviš se snad — prohodil ke mně — odkudž zvěst ta mezi lid se dostala, nuže věz, že Sava nebyl mrtev, zůstal viset na stráni propasti, dostal se ven, kdež pastevci jej polomrtvého nalezli. Avšak svět mu zůstal hrobem. Sava opěval hrdinný čin srbských sokolů a statečnost dívky Marice, odtud zná děj ten národ." —

Měsíc svítil vysoko na obloze a z hladiny vodní vystupovaly bělavé páry, jak duchové noční a skaliny propasti jakoby oživeny byly tímto svitem. Zdálo se, jakoby duch Marice z propasti se byl vynořoval a co anděl pomsty vzhůru se nesl.

Soudruzi připomínali, že jest již čas, abychom šli, že vycházejí z vody chladné výpary. Vstali a šli jsme. Podivil jsem se opět starému slepci, s jakou bezpečností cestkou podle stráně propasti kráčel. Nepromluvil jsem k němu ničeho, až blízko domova otázal jsem se ho:

„A žije dosud Sava Nikitić? Mimoděk pak jsem k tomu dodal: „A jak ty se zoveš, guslare?"

„Sava Nikitić," byla krátká, ale vážná jeho odpověď.

Stisknutím rukou jsme se rozloučili. Náš druh obchodník V. již spal a my vypivše ještě něco vína následovali jsme jeho příkladu.

Druhý den dali jsme se na cestu dále. První má otázka, když záhy z rána jsme byli povstali, byla po slepém houslaři. Však byl již odešel. Kam, kdož to ví? Nespatřil jsem ho již a také nespatřím, ale z paměti mi nevyjde nikdy tento sljepac guslar.

FEUILLETON.

Co se dělo za panování „Alexeje Juroviče" na zámku Záborja?

Ze zápisek posledního hofmistra záborského.

Záborja má malebnou polohu na břehu Volgy. Na cerkvích lesknou se zlaté kupoly; asi padesát domů, jež Záborja čítá, má po dvou patrech a jsou z kamene stavěny; v hostinném dvoře — v bazáru — je stále živo. Podél břehu stojí sklady a veliké boudy, v nichž obilí je složeno, po řece pak brodí se stále lodice. Po pravé i levé straně města zdvihají se dva chlumy z červeného jílu; na jednom stojí klášter s bohatě vyzdobeným chrámem, na druhém ční nyní polozbořený, druhdy nádherný zámek knížete ze Záborje. S ním zapadají nezvratně dobré, staré časy.

Zahrada spustla. Vidět v ní ještě pobořené stěny pavillonu, jejž kníže Daniel Borisovič strhnouti kázal, poněvadž v něm byl „něco nalezl". Vyprávějí se hrozné věci, jež se v pavillonu tom prý udály. V obrazárně v zámku visí podobizna knížete Alexeje Juroviče, o němž si okolní lid hrozné pověsti vypráví. A opravdu je výraz jeho tváře drsný, surový, smyslný, hrdý. Vedle něho visí podobizna jeho manželky, jemně vzrostlé paní, v obleku z dob Ludvíka Patnáctého. Nedaleko visí ještě jiný obraz ženy; mladá to osoba v širokém šatě s růží v ruce. Však celá její tvář je černou barvou natřena. Vypravuje se, že to obraz manželky prince Borise, syna Jurovičova.

Zemřela prý, když manžel její do boje byl odtáhl. V málo dnech na to zemřel i Alexej Jurovič. Vešel do obrazárny a stanul před obrazem zesnulé snachy. Náhle sklesl k zemi, raněn mrtvicí. Když se vzpamatoval, dal tvář její na obraze začernit. Druhého dne byl sám také mrtvolou.

Alexej Jurovič byl pravým typem ruského šlechtice z oněch dob, kdy po úmrtí Petra Velkého křížením se vlivu francouzského s orientálským ve vyšších třídách ruských zahnízdila se hýřivost a prostopášnost, spojená s krutostí a bezcudností. Ze západoevropské civilisace ujímalo se mezi nimi jen to, co jejich vášním hovělo.

Takž horovali pro dvůr Ludvíka Patnáctého, a zůstávali při tom, jak Pečerský podotýká, pijáky a lenochy. Byli hrdými, brutálními nad vše pomyšlení a neměli ponětí o slušnosti. Alexej Jurovič byl ještě u dvora Petra Velkého, i dostalo se mu cti, že byl vlastní rukou carovou spráskán. Jeho život a řádění v Moskvě byly pro ostudu. Když pak za Jelizavety usvědčen byl z účastenství v jekémsi spiknutí, uchýlil se na Záborju a řádil tu dále — ovšem nyní jiným způsobem. Při tom však byl zbožným člověkem: stavěl chrámy a obdařoval kláštery. Pečerský praví: „Rozpomenem-li se dnes na doby před půldruhým stem let, děkujem nebi, že žijem v polovici devatenáctého století. I v sibiřských pustinách v Jakutsku je právo a život lidský více vážen, než tenkráte byly v Rusku. A přece najdete Rusy, kteří po zlatých těch dobách vzdychají!" Všechna čest historikovi, jenž s takovou bezohledností nahotu tehdejších poměrů odkrývá.

Život a skutky Alexeje Juroviče sepsal r. 1822 dle výpovědí starého jednoho mužíka tehdejší zámecký hofmistr; lid tenkráte mnoho ještě si vypravoval o tom, co jeho otcové a dědové

zažili. Ostatně byl vypravěč onen též „laudator temporis acti,“ ač, kdyby se Darvinova theorie o dědičnosti vad tělesných již tenkrát po Rusi byla praktikovala, byl by musil na vlastních knutou a bičem zpruhovaných zádech makavý důvod své chvály nalézti. „Hleď jen — pravil mužík hofmistrovi, jenž vedl záležitosti vnuka Alexejova, — hleď jen, jak žije kníže Daniel Borisovič. Je to život šlechtice, jenž má na tisíce nevolníků? V Moskvě studoval se synky ševců a krejčí; nu a řekni mně, sluší-li se, aby kníže s takovými lidmi obcoval? A co z toho? Když se vrátil do Záborje, bylo tu hodů, plesů a honeb? Bože zachraň! Chodil po chalupách sedláků, hrál si s dětmi, dával si od lidí všelijaké písničky předzpěvovat a psal si je na papírky. Sluší se to na knížete? Kupuje staré knihy a dává po okolí rozkopávat kurhany*) pro několik starých penízků. V hostinném dvoře seděl kdysi slepec a zpíval stichy**); toho posadil kníže do kočáru, v zámku ho usadil v křeslo, tu musil slepec zpívat a kníže si všechno zapisoval. Povídám ti; slepý z toho byl celý jako vyjevený. Ach, ach; kdo se s blátem maže, ruce si umaže. Hodí se to pro knížete? To byl jeho děd, velký Alexej Jurovič, jiným člověkem; ten uměl žít!“

A pak počal mužík vyprávět: „Když se kníže Alexej ženil, uspořádal slavný hon. Můj děd, Jaška, dostal tenkrát pět set ran. Jaška byl před tím nejednou už bit, a proto měl se před knížetem na pozoru. Tento si vyšel kdysi na lov. Bylo již chladno. Volga byla pokryta tenkým ledem, takže penízem ho prorazil. Střelci postřileli na půldruhého sta zajíců a utábořili se na návrší na druhé straně kláštera. Návrší spadalo příkře ku Volze. Kníže byl dobrého rozmaru a měl chuť do žertů. Sedl si nad samým srázným břehem na soudek vína, dal natáčet a pil statečně. Při tom nezapomínal ani druhých střelců. A když byl v nejlepším rozmaru, obrátil se ku svým lidem: Nyní budete protloukat led a sice tak, že po hlavě budete do řeky skákat a na jiném místě zas ledem prorazíte. Byl to nejzamilovanější žert nebožtíka knížete Alexeje Juroviče; bůh dej mu nebe! Ale toho dne nikdo nemohl mu učiniti po vůli. Někteří narazili celým tělem na led a podobně zas vyrazili ven, a tak si to urozený pán nepřál. Dal proto každému, kdo nedobře svůj kousek provedl, patnáct ran knutou vysázet; a pak musil se o něj pokusit znova.

Jeden z mužíků byl tak neobratným, že ani ledu nedosáhl, nýbrž na skálu narazil a vaz zlomil. Jiní tři sice správně hlavou zkrz led do vody vjeli, ale více se neukázali. Což; ryby také chtějí být živy. Knížete milostivého to však dopálilo. Do smrti vás upráskám! křičel, a nyní musili někteří chudí šlechticové, jichž vždy větší počet u sebe choval, přistoupit, aby sami dali mužíkům příklad, jak se má do vody skákat. Avšak i oni počínali si tak neobratně, jako mužíci a jeden zbyl též pro kapry a štiky. Tu počal kníže vzdychat a naříkat; celý zarmoucen zvolal: „Již vidím, že nebudu dlouho živ; neboť není ani jediného člověka už, kdož by řádného skoku vyvedl.“ V tom však si vzpomněl na Jašku. Ten provedl kdysi odvážný skok do ledu třikrát po sobě.

Praveno již, že Jaška o svatebním lovu utržil 500 ran. Však Jaška musil i jiné nepříjemnosti odnést. Kdysi poštval naň kníže svého zamilovaného medvěda a ten mu utrhl ucho. Jašku to bolelo; vytrhl nůž a zapíchl huňatého Myšku. Za to ale dal mu kníže druhé ucho uříznout, poněvadž se odvážil jeho miláčka usmrtit. Od té doby mu říkal kníže: „Bezuchý.“ „Kde je bezuchý Jaška?“ rozkřikl se nyní. Ten však po onom zápase s medvědem opustil Záborju a žil na jiném statku. Ihned vyslán za ním jezdec, aby ho přivedl k ledu. Ale než se jezdec s Jaškou vrátil, byl led již tak silný, že by ho již ani Jaška nebyl hlavou prorazil.

Ach ano! kníže byl spravedlivý pán, nešlo-li o něbo. Doslechl se kdysi, že kramář jakýsi o trhu selku jednu ošidil. I šel Alexej Jurovič k boudě provinilce, vzal kus sukna, poslal jej selce a dal jí vyřídit, že se jí kupec Čurkin poroučí a posílá jí ten kus sukna za náhradu, že ji dříve ošidil. Čurkin si to však nevzal valně k srdci a ošidil po nějakém čase opět někoho. I o tom se kníže dozvěděl; hned byl v sedle a dojel na trh do boudy Čurkinovy. „Čurkine!“ pravil, „nedávno jsem tě varoval a ty's opět zapomněl. Nyní již ti nemohu pomoci; musím svému slovu dostát. Odejdi z boudy.“

Pak se postavil kníže za stůl, vzal loket do ruky a volal: „Sem pojďte, mužové a ženy; mám hojně látek hedbávných a mušelínu, tu jsou šaty a punčochy a různého zboží množství. Lacino koupíte a dobře a plně naměřím.“ — Lidu se nahrnulo; kníže měřil a lacino prodával a za chvilku byl krám prázdný. Pak odvedl stržené peníze Čurkinovi a dodal, že mnoho též na úvěr se rozešlo; dluhy ty aby si kramář pak sháněl sám; šizení pro příště že jistě již zanechá. Tím však nebyla věc ještě u konce. Kníže pozval pokorně Čurkina k obědu, což tento ale odmítal. Kníže však ho ubezpečoval, jen aby šel, bit že nebude; kdyby ho chtěl spráskat, že by to mohl hned na místě učinit. Šel tedy s knížetem na zámek. Kníže mu vykázal čestné místo, obsluhoval jej a oslovoval vždy jen slovem: „Pane!“

Po obědě byl propuštěn a obdržel dvě štěňata ušlechtilé krve darem. —

Alexej Jurovič byl odvážlivcem a rád měl lidi smělé. Škoda, že trpíval časem deliriem potatorum. Byl kdysi na jarmarce, kamž přicházíval pravidelně bez průvodčích. Uzřel tu kupce, na něhož dávno již měl zlost. Byl totiž u něho kdysi při hostině a odešel, dříve než počaly radovánky, jež kníže hostům svým byl připravil. Alexej dával mu znamení, že by rád s ním mluvil. Kupec ale odvětil: „Nemám chuti dát si od vaší milosti zuby vytlouci!“ Kníže se rozkřikl: „O, ty prokletý pse!“ a chtěl se kupce chopit. Ten však upláchl do dlouhé ulice, na jejímž konci byl rybník. Aby lépe běžet mohl, zul boty. Kníže zpozorovav to, učinil taktéž. Kupec vida, že ho kníže pronásleduje, skočil bez dalšího rozmýšlení do rybníka. Kníže za ním. Brzo stál onen ve vodě až po bradu a kníže po prsa. — „Nyní pojď, chci s tebou o něčem jednat!“ — „Ne, vaše milost může jít ke mně!“ — „Ale, vždyť bych se musil utopit.“ — „To záleží na nebi. Já nepůjdu.“

Tak vyjednávali ve vodě dále, až knížete počalo mrazit. I pravil: „Poslyš, já ti něco řeknu. Statečné lidi mohu vystát. Pojď se mnou do Záborje, pojíme spolu a popijeme si; tvé urážky chci zapomenout“ — „Ne; vaše milost lže; chce mne obelstít a pak mi natlouci.“ — „Ani prstem se tě netknu.“ — „Já ale nevěřím.“ — A zas vyjednávali dále, až kupec knížete požádal, aby na důkaz pravdy svých slov poznamenal se znamením kříže.

Alexej Jurovič popošel několik kroků ve vodě nazpět, poznamenal se slavně křížem a volal všecky svaté za svědky, že se kupci nic nestane. Nyní teprve šli oba z rybníka přímo do zámku. Od té doby si kníže kupce velice vážil a byl k němu vždy štědrým. —

Když Alexej Jurovič po obědě dřímal, nesměla se ani kočka hnout. O jasných letních dnech dal lenošku vynést na balkon a tam odpočíval. Co on spal, bylo v Záborji a na lodích na Volze všechno ticho. Kdo by byl šramot nějaký spůsobil, byl odveden do konírny a tam spráskán. Každý o čase spánku dobře věděl, neboť v hodině odpočinku vlál s paláce vždy prapor. Jednoho dne šel kolem balkonu jeden z chudých šlechticů, jež Alexej živil, právě v dobu, kdy on na balkoně spal. V blízkém okně stály dvě šlechtičny; — bylyť v zámku i dámy. Šlechtic chtěl s nimi po tichu porozprávět, ony však kynuly mu šátkem, aby byl tichým. Na to počal šlechtic tropit žerty a dělat směšné posuňky, až dámy vypukly v hlasitý smích. Konečně spustil šlechtic i národní píseň: „Na uličce —“ a přezpívav, odešel, aniž by ho strážník byl sebral. — Usnult!

Kníže se ale probudil a zařval: „Kdo to zpíval „Na uličce . . .?“ Ihned se počalo pátrat, ale šlechtic vinník ležel zatím již v kupě sena a dělal, jakoby spal. Kníže zuřil a vyběhl s knutou před vrata. „Kdo zpíval: Na uličce — —, hned ať ke mně přijde, sice vás všecky rozpráskám!“ — Nikdo se nepřihlásil. Alexej Jurovič vrátil se do domu a rozbil v několika světnicích vše, co mu pod ruku přišlo. Chtěl mít zpěváka.

Tu napadla správci sklepů šťastná myšlenka. Doběhl k pouličnímu zpěváku Vaskovi a poprosil ho, aby vzal na sebe vinu. Vaska se zdráhal dlouho, když mu však nabídli 10 rublů — sumu to tenkrát velmi značnou — svolil. Jen za to prosil, aby ho při bití šetřili, po případě, kdyby kníže sám nechtěl ho trestat. Tento běhal mezi tím jako šílenec po zámku a chtěl každému, i šlechticům a dámám dát po tisíci ranách vysázet; nikdo neměl být ušetřen. V tom zvolal kdosi: „Už ho vedou!“ Správce sklepů přivedl Vaska, jemuž zatím ruce na zad svázali.

Alexej Jurovič utichl, sedl si a kázal Vaskovi, aby před něho předstoupil. — „Zpíval jsi ty: „Na uličce . . .?“ — „Chybil jsem, vaše milosti.“ — Kníže opětně utichl; vše se

*) Mohyla. — **) náboženské písně.

třáslo: kolem stojící byli více mrtvi než živi. Po chvíli promluvil kníže přívětivým hlasem: „Máš pěkný, zvučný hlas," a obrátiv se ku komorníkovi: „Dej mu vyšívaný kaftan a deset rublů."

„Nu," pravil vyprávějící mužík hofmistrovi, který vše zapisoval, „tu vidíš, jaký dobrotivý pán byl Alexej Jurovič. Ale o pořádek dbal, a kdo se proti tomu prohřešil, byl bit."

Jeho pohostinnost měla ráz barbarské nádhery. Při velkých slavnostech, ku příkladu v den jeho narozenin, bylo na sta lidu sezváno. Z těch asi osmdesát bylo účastno hostiny ve večeřadle a na šest set ostatních zasedlo po galeriích a ostatních pokojích.

V čele seděli knížata a vznešené dámy, na druhém konci kníže; pozvaní generálové a vysocí úřadníci rozesazeni všichni dle cti jim příslušné. Po straně knížete stál mladý medvěd, vedle toho vykázáno místo „Jurodivému" — bláznu. Byl bos, umazaný, roztrhaný, chodil jen v přepásané košili a v ruce držel misku. Do této házela a lila jeho milost vlastnoručně z rozličných mis všeliké pokrmy i s pepřem a hořčicí, s vínem a kvasem dohromady. To vše musil Jurodivý spolykat a při tom ukolébavky zpívat. Medvěda Myšku krmil kníže vlastní rukou; i vína mu nalil do tlamy tolik, že medvěd nemohl konečně na nohou se udržet. Hosté v sále jedli náčiním stříbrným, kníže a kněžna zlatým. Za každou stolicí stáli dva sluhové, čekajíce rozkazů a v jednom koutě sálu prováděli šaškové, pidimužíci, hluchoněmí a několik Kalmyků své kousky. Zpívali, hráli, prali se spolu atd., pokud hostina trvala. Na jejím sklonku pilo se na zdraví knížete. Hosté v sále obdrželi šampaňské, ostatní medovinu a víno z ovoce. Hudci hráli, pěvci zapěli písně, děla hřměla, trpaslíci a šaškové metali kozelce kolem jeho milosti, hosté rozbíjeli sklenice na štěstí a zdar vysokého domu a zpitý medvěd musil k tomu seč byl, řvát. Na to přisluhováno ohnivým uherským vínem pro usnutí.

Večer pak vše zas zbuzeno, neboť o sedmé hodině počínal ples. V zámku bylo vše skvěle osvětleno; na nádvoří hořely tuny dehtu a po obou březích Volgy plály ohromné ohně. Jakmile vstoupil kníže s kněžnou do sálu, spustili vlašští hudebníci polonésu.

Guvernér provincie, oblečen v zelený kaftan s červeným vyložením přes žlutou vestu, na hlavě ohromnou paruku a přes prsa jízdeckou šerpu, přistoupil ku kněžně, uklonil se a podal jí rámě k polonése. Po ní zaujali všickni hosté svá místa. Když se opona zvedla, objevila se Duňaška, nejhezčí to děvče v celé vsi, v obleku Pompadurky, s pudrovanými vlasy a s černými flíčky na tváři. Představovala pastýřku; odříkala příležitostní blahopřejnou báseň a pak vystoupila Paraška, jiná pastýřka, která uměla vypravovat mnoho o jehňatech a o lásce. Záborja měla i svého básníka, Simeona Tytiče, a ten při příležitostech takových konal vždy též svou povinnost. Byl šlechticem a pil znamenitě; měl-li básniti musili ho vždy několik dní napřed zavřít — sic by nebyl střízliv. Kuchtík Andruška skákal pilně kolem ohňostroje; představoval Phoiba, a aby bylo patrno, čím je, byl oděn v oblek, sestávající ze žlutého kaftanu a modrých, zlatými penízky posetých kalhot. Ovšem nescházela mu ani lyra — kus dřeva, strunami potaženého. Do vlasů mu vpletli mosazný drát — sluneční paprsky. I Muzy se dostavily; devět bíle oděných dívek ověnčilo knížete. — Pilo se do bílého rána.

V pozdějších dobách uprostřed hýření a prostopášnosti, když již dávno byl manželku od sebe zapudil, počínalo ho svědomí hrýzt, a tu dostavovaly se pobožné myšlenky.

V noci, když vichřice fičela, nemohl spát maje za to, že slyší kvílení a úpění duší, jichž množství na onen svět byl sprovodil. Tu volával: „Vždyť jsem nikoho neoloupil, nikomu nezávidím a chudým hojně uděluju. Proč mně bůh nechce být milostiv?" Dotvrzoval, že nic nechce mít se satanem. Napadala ho tušení smrti a tu vyznal se jistému šlechtici, jenž byl u něho návštěvou, že by se rád se svou paní rozžehnal, ač s ní od pěti neb šesti roků ani slova nepromluvil. Když jej šlechtic onen za to pochválil a na to hlavně důraz kladl, že ubohá paní zármutkem celá sešla, vzbudila se v knížeti na chvíli dřímající surovost opětně a on zvolal: „Ah! však je žena jako žena a zasloužila by vlastně pořádného výprasku. Ale je to s tím umíráním nemilá věc. Ano, kdyby mohl člověk opět omladnout! Ale, vždyť jsem zlého nic nespáchal; ani kuře na dvoře nemůže si do mne stěžovat. Jen kdyby v mé hlavě nebylo tak pusto!" Pak přecházel dlouhou dobu z pokoje do pokoje, a konečně zvolal: „Půjdu do kláštera! Má žena ať jde k čertu, já dbám toliko o svou duši. Vy se budete za mne modlit! — o já ubohý hříšník! O běda, až přijde poslední hodinka! — Povězte mi, myslíte, že budu musit ve věčném ohni hořet?"

(Dokončení.)

Ve Švýcařích.

Báseň J. Słovackého. Z polštiny přeložil *Otakar Mokrý*.

I.

Co uniknula jak vidina lesklá,
umdlévám smutkem, duše pozasteskla,
a nevím, proč duch dlí mi ještě v těle,
neletí za ní v nebes výše skvělé?
neletí k nebi rozpjav smělá křídla,
za svou milenkou, na andělská sídla.

II.

Vodopád jeden v švýcarských hor srázi,
kde Aar vod blankyt do hlubiny hází.
V závrati hlava zvolna dolů sbledá. —
Tu duhu vidíš, jež se v rokli zvedá?
na mlhy stříbrné pozvolna se věší,
nic nebouří ji, nic ji nepoděší;
jen časem v úval zvědavě se nahne
jehňátko bílé, v žírné sejde kraje,
jde škubat růže, v lískoví si hraje;
jen časem holub, jenž po vodě prahne,
snad leskem peří pochlubit se chtěje,
přeletí duhou, barvami se skvěje. —
Tam jsem ji uzřel a hned unešený,
že z duhy vyšla, z vodopádu pěny
jsem počal věřit, věřím dosud v žasu —
tak byla krásna ve slunečním jasu;
tak byla plna andělského svitu,
tak osvícena zrakem ze blankytu! —
Když zabloudil zrak od noh ku vrkoči,
jak zadívaly se v ni moje oči!
A za svým zrakem, aniž čeho tuše,
jsem pustil srdce, se srdcem šla duše.
A tak se počal rychle román snouti,
že jsem chtěl za ní přes vodopád plouti;
neb lekal jsem se, že jak vidmo zrádné,
než duše ve mně vybuzena vzkřikne,
ve propast, v duhu, ve vodopád spadne,
a potopí se, uhasne mi — znikne!
Mně bylo jak těm, co se ve snu bojí,
již miloval jsem, jižtě byla mojí! —
A tak poprvé zřel jsem její krásu,
pod branou duhy v různobarvém jasu,
milosti vánek čarný na mne vanul,
sklopil jsem oči, když jsem před ní stanul.

III.

Za ní jsem kráčel přes skal rozvaliny —
až stanuli jsme spolu u laviny,
kde sníh až k nohoum člověka se plouží,
jak delfín hrozný ploutví naploštělou
a z nozder tryská pěnu stříbroskvělou,
ze chřtánu Rhodan blankytný se hrouží.
Náhle!... jak často pomním na tu chvíli,
dvě srny jsme šelestem vyplašili,
ty, jakby byly štěstí lidské zřely,
jak zlato lesklé, blízko k nám až spěly,
a stopily svých očí žhavou záři
v milenky zracích, v její jasné tváři.
Hleděly dlouho nepohnutě obě,
své hlavy světlé položily k sobě.
Tu pravil jsem: — teď láskou nyjí k Tobě!
To pravil jsem, a z úst zavřených jemně,
první se úsměv snesl za to ke mně.
Přiletěl rychle, letěl nazpět k retu
do svého hnízda — do perlí a květu,
a když mne uzřel, že nehnu ni víčkem,
vykouzlil růže, hraje s bílým líčkem.
Však věřte, tak že srdce neuchvátí,
květ když počíná různým nachem pláti,
ni oči chodce neužasnou více,
hor nadalpejských sněžnou děvu zříce,
když v slunci rdí se nachové jí líce:
jak jal mne nach ten, bez studu a hříchu,
co se na tváři objevil jí v smíchu.

IV.

Pak štěstí také kráčelo vždy s námi,
když po jezeře plynuli jsme sami; —
já necítil ni lodi pod nohami,
kdy všude duchy bratrské jsem vítal,
po vodách kráčel, po nebesích lítal
a ona všude, všude se mnou byla!
Ach ona byla jako labuť bílá,
jezera byla blankytného paní,
plynula letmo — loď letěla za ní,
za lodí řady safírů se snuly,
a v jejich lesku rybek chorovody
až k ní skákaly ze blankytné vody!
S družinou takou vždycky jsme my pluli,
s úsměvem pluli po blankytné pláni,
neb ona byla jako vodní paní.

mající povoz s delfíny, holoubky
z krystalu palác září ze hloubky,
i diademy měsíčné v noc temnou
a mohla činit vše, co chtěla, se mnou.

V.

Kdys půl hodiny dlouhém v zamyšlení
přemítám o tom, andělem že není,
však jsem se kál hned za ta slova smělá.
Poslyšte kdys před kostelem Tella,
náhle na kámen plaše vyskočila,
„že mne miluje“ hlasně vyslovila;
a poslala moe znovu na jezero,
tu bílým ňádrem loďku odrazila; —
ach jak se tehdá duše moje chvěla!
Já nevěděl, zda pluji v oblak šero,
zda jezerní mne vlny pohlcují,
či radostí se prsa rozšiřují;
zda srdce taje, jak led rozehřatý,
či duše letí andělovým křídlem,
či do ní vstoupil celý anděl zlatý,
zda úsměvu je, zda tesknoty sídlem?
A všecky city v okamžení jaty,
na srdce padly, jak holubi v mraku,
by křídla myli v slzách mého zraku,
a k nebi vzletli v bílé péří zdobě —
V tom zavolala lodičku mou k sobě.
Loď uslyšela, dobře hlasu střehla
a sama k ní pak ze blankytu vběhla.

VI.

Tichoučká stojí u pat strmé hory,
pod skalní stěnou zastíněné bory;
kaplička Tella. Práh jí voda omývá,
ponejprv tam se ústa naše bázlivá
vyznala, že se srdcem máme rádi;
hned pod tím prahem ve vlnách se chladí
obrázky sosen, jež ve výši vlají;
a skály stíny ve vodách si hrají,
kde upírali ve vlny jsme oči.
Hned pod tím prahem tak se vlna točí,
tak je svévolna, tak je pohybliva,
že vzala k sobě obrazy dva naše
a rukama je sloučila hned plaše,
ač slova jenom loučila nás tklivá!
Ach vlna tak je šílená a pustá,
že sloučila tam také naše ústa,
ač srdce jenom něhy byla plna.
Tak pohyblivá, jasná je ta vlna,
že jedním světla objavši nás kolem,
jak anděle dva smísila nás spolem.
Když pomním, bolest rve mne nedoměrná.
Vlno, nevěrná vlno — a přece tak věrná!

VII.

Ten anděl jednou provázel mne zlatý —
do sluje skalní, do ledové chaty.
Tam alabastru obemkla ji světla
a do čela, kde polní růže zkvětla,
mráz perly vetkal královně mé krásné.
Se stropu slzy kanuly tam jasné,
a v slzách sylfy, v blankytu se skvíce,
padaly deštěm jí na skromné líce.
Slyšíc, že stěny pláčí stále hlasně,
těsněj se skryla v husté roucho třásně,
a všecko zrakům zvědavým mi skradla,
a ještě ruce sepjaté si kladla
na alabastry průsvitné, ač skryté.
Nehnutě stála, u ní v pestrém roji
hrály si duhy v barvách rozmanité.
K ní jsem se modlil, vzýval pannu svoji:
Ave Maria — — — — — !
Jak bílá růže, když se rozvít strojí,
nach ukazuje z prsou v polokrytu!
tak její líce v různém vzplály svitu.
Pak odvrátila hlavu zamyšlenou
a prstem hrála s krystalovou stěnou;
jak ta, co jméno milované kreslí,
když snové luzní v ňadra se jí snesly. —
Ke mně se potom obrátivši, řekla:
„Snad pro svou lásku přijdu až do pekla,
a kams v pekelné chlady provozena,
v krystalné ledy budu zamrazena,
jak v led paprslek ze vzduchu a duhy.
Než věru, když ty mrazné ledu kruhy
paprslek sevrou, jenž se sluncem rodí,
pak dech jej teplý z ledu vysvobodí.
Ave Maria — — — — — — —!

(Pokračování.)

Drobnosti.

— Mesopotamie, země mezi řekami Eufratem a Tigridou, stává se poslední dobou předmětem horlivého bádání starožitnického a vědeckého, jež obzvláště podporováno jest technickými výpravami k proskoumání těchto rozsáhlých končin a řek za příčinou stavby železnice a zavedení paroplavby. Krajiny tyto, nyní pouště se sporým, chudobným obyvatelstvem, na nichž se proháněji jen kmenové beduinští, jsou v nejednom ohledu pamětihodny pro dějiny lidstva. Již bible klade v tato místa ráj, v němž první člověk oplývaje všemi dary přírody přebýval. V nejstarší době, pokud dějepisné prameny sáhají, byly tu mocné, květoucí říše babylonská a assyrská, z nichž nejeden zárodek osvěty přenešen byl do Řecka, kdež v dobách pozdějších, ovšem v duchu řeckém, bujně se vyvinul. Jsou to starší sídla lesku a vědění lidského než sama Indie a její Vedy. V středověku byla tu pověstná sídla chalifů Bagdad a Bassora, umění i vědění mělo zde hojně pěstitelů a lesk říše chalifů zastiňoval samu Byzancii. V nové době zničila dobyvavost turecká svým fanatismem a svou surovostí starožitná města, poplenila úrodné kraje, nechala zasypat četné průtoky, jimiž krajiny ty jako Egypt z Nilu byly zavlažovány, a učinila z dřívějšího ráje pustiny, v nichž i strom jest vzácností. Cestovatelé, kteří v kraje ty se odvažují, mají co zápasit nejen proti divokým kmenům tu osídleným, nýbrž a to daleko větší měrou, proti přírodě. Přes řeky nevedou tu nikde mosty aniž lodi. Mosty, jež v středověku tu stály, byly Turky sbořeny a loď sebe skrovnější jest na veletoku, jakým je Tigrida, něco nevídaného. Chtějí-li se dostat evropští cestovatelé přes řeku, musí si přivézt lodi s sebou aneb přeplavit se po spůsobu tuzemců, vložit se totiž na měch z kozí kůže a tak dlouho ve vlnách pracovat, až se dostanou na druhý břeh. Jediný prostředek dopravy po řece, jehož používají kupci, jest tak zvaný kelek, však lze jím plouti toliko po řece dolů. Podobá se k našemu voru, jen že pouze rámec ze dřeva jest, ostatní pak prostory měchy z kozí kůže jsou vyplněny. Na to naloží kupec své zboží, obyčejně pytle s vlnou, kůže, kožešiny a tkaniva a pluje s tím, provázen obyčejně celou rodinou po řece dolů. Kelek ten neopouští kupec ani za noci, aby nebyl snad přepaden a jedině na vhodném místě u břehu z večera jej upevňuje, načež ráno jej opět do proudu spouští. Na určitém místě prodá pak své zboží i s kelekem a vrací se s karavanou domů. Jízda tato jest arci velmi zdlouhavá a pro cestujícího nemožna již proto, že na keleku jen málo osob se směstná. Jiná obtíž cestujícím jsou suché víchry, jež stávají se tak nebezpečnými, jako samum saharský. A přece jsou tam rozsáhlá místa s dobrou půdou, krajiny na míle cesty zúrodňované z jara tučným bahnem řek — avšak pro nedostatek vláhy vyprahlé a beze všeho rostinstva.

Knihy české „Lumíru“ zaslané: Zlaté lístky. Dárek útlověkým dítkám do „Zlaté knihy“ zapsaným. Spořádal prof. K. A. Madiera. Číslo XIII. — Zlaté Klasy. Dárek dospělým dívkám do „Zlaté knihy“ zapsaným. Spořádal prof. Jan Suda. Číslo XIII. V Písku, nákladem „Zlaté knihy“.

Česko-moravská kronika Karla Vladislava Zapa. Sešit 49. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Příklady z oboru vychovacího. Líčí Žofie Podlipská. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Stručný všeobecný slovník věcný. (Malý slovník naučný.) Dílu III. seš. 2. (Fezzan—Fraktura.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Laciná knihovna národní. Čís. běžné 114—115. (Serie II. Čís. 14. a 15.) Zlatý muž. Román od Mórice Jókaie. Z maďarského přeložil František Brábek. V Praze, nákladem knihkupectví J. Otto.

Matice průmyslnická. Ročníku III. číslo 3. a 4. Rozpravy o směnkách. Sepsal Jos. Sedláček. V Praze, nákladem Matice průmyslnické.

Osvěta lidu. Bibliotéka prostonárodních přednášek. „O stěhování se lidu našeho do ciziny.“ Přednáška J. Fořta. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Dvě dítky aneb: Následky dobrého a špatného vychování. Ku poučení malých i dospělých vydal Fr. Doucha. Druhé, předělané vydání. Připojeny výkresy. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Kateřina vyskočila překvapením ze svého sedadla, uzřevši osmahlou jeho tvář a setkavši se s krásným, lesklým jeho okem, jež klidně a vlídně na hostech spočívalo.

„Lamberti!“ pravila, „jsem zde pod krovem vašeho domu? Proroctví vaše je vyplněno?“

„Madame, jste bezděčným hostem mým,“ odpověděl, „buďte mi vítána. Dovolte, abych vše co možné k zotavení vašemu po tak rozčilující nehodě vám poskytnouti směl.“

Po těchto slovech otevřel malé dvéře, vedoucí do úzkého kabinetu, kde se stříbrné umývadlo nacházelo. Zároveň vešel starý sluha nesa křišťálovou nádobu, plnou čerstvé vody a stařena s bílým hedbávným ručníkem. Lamberti podal na prahu kabinetu Kateřině malý pohár libě vonného rubínového vína. Přijala vděčně a vypila několik kapek. Na to kýval Lamberti Ondřejovi a vyvedl jej ze sálu, zůstavuje Kateřinu péči stařeny. Vešly do jiného sálu, prvnímu podobného, jen že tam nebylo květin. Byl téměř zcela prázdný; jen několik sedadel stálo podél zdí a v rohu byl krásně a bohatě vytesaný krb z tmavého mramoru, v němž velký oheň rudě plápolal. Na římse bylo několik serpentýnových nádobek a překrásný, ušlechtilou platinou potažený kahánec řecké práce. Na pobídnutí Lambertiho přisedl Ondřej k ohni a vypil též několik kapek vína, kteréž mu byl starý sluha přinesl. Lamberti opíral se o římsu krbu a hleděl s výrazem tiché soustrasti na bledý obličej mladíka. Ondřej byl zaražen a jasné myšlenky neschopen; hledal marně jakési slovo, kterýmž by rozmluvu započal. Pohled na podivného toho muže a snu podobná budoucnost vlastního i Kateřinina osudu vrhaly jej do mlhovitého zmatku. Věděl Lamberti skutečně, co v duši jiných se děje? Uhodl jeho lásku? Tušil úmysl, který v nich byl uzrál, prchnouti za oceán a býti šťastnými navzdor celému světu? A nebude jim na překážku při provedení toho plánu? Ale bylo co's podobného také možné? Myslil, že bude jim lze uprchnouti, dovedou-li se jen na nějaký čas skrýti. Však tušení jakési, temné ale mocné, pravilo mu opět, že muž tento vkročí záhubně mezi něj a jeho vidiny blaha. A přece nedovedl ho nenávidět, toho člověka s tím hlubokým, záhadným okem, v němž dojista nebylo ani stopy nějaké zášti.

Zatím vešla Kateřina do sálu a učinila konec všem podobným myšlenkám. Byla se úplně zotavila; jen tklivá bledost zůstala co jediná stopa přestálých strastí a dojmů na spanilé její tváři. Oko její, ač klidné, bylo plno myšlenek. Sedla na křeslo, z něhož Ondřej při jejím vstoupení byl povstal, a hleděla mlčky před sebe. Posléz pozvedla pomalu rudým ohněm ozářenou tvář a upřela zrak na tmavý obličej Lambertiho.

„Lamberti,“ pravila vážně, „neviděla jsem nikdy člověka, jako jste vy; vznešený klid, jenž na vašem čele sídlí, je žádoucnější než tiara světovládce. Oh kéž by možno bylo dosíci výše, na kteréž vy se sluníte! Však jest to zajisté údělem toliko vyvolenců přírody.“

„Přeceňujete mne, madame,“ pravil s úsměvem, „a křivdíte přírodě: nemá žádných vyvolenců; vždyť vskutku nejsme ničím jiným, než buď stopou aneb obrazem jednojediné bytosti, dle výroku jednoho nadšeného středověkého bohoslovce. Vše, co se býti zdá, není snad více než myšlenkou onoho jediného mozku — obrazně řečeno — v němž všechny světy jako komáři v letním slunci se krouží. Vědomí, že jsme-li, jsme toliko jím, nutí nás, abychom mysl ode všeho, co pomíjející, k tomu co věčné jest obraceli. Z bouřlivého moře vášní a klamů vede nás to vědomí vzhůru k výši, odkudž lze zříti nepohybný blankyt širého nebe, a tužba splynouti opět s tím, z něhož duše naše vzešla, zabraňuje každému byť i mravnému jejímu pohybu, aby nekonečné tím volněji a jasněji v ní jeviti se mohlo.“

„Oh, Lamberti,“ volala Kateřina, „nechci toho klidu, cítím před ním hrůzu jako před páchnivěním hrobu! Nudí mne moře v mrtvém spánku, ale uchvacuje mne, když vzhůru k slunným skalám vysokého břehu burácí a vášnivě je zulíbavši ulekaně nazpět prchá, aby znova a opět k nim se mohlo vzedmouti. Duše člověka zdá se mi jako onen divotvorný vodojem před hradbou Jerusalema, bez významu a bez ceny, dřímavší po celý čas až do oné chvíle, kdy dotknut andělem zavířil a zázračnou, blahodárnou silou smrtelníky oblažil. Tak dodává i bezvýznamné duši lidské divuplodnou moc dotknutí anděla — lásky!“

„A nemá nebe jiných andělů, než anděla lásky?“ tázal se Lamberti.

Kateřina zavrtěla hlavou.

„Lamberti, cítím, že se snažíte myšlenky mé přivésti na dráhy jiné a vyvracet slova moje, dříve než je pronesu. Vy posuzujete lásku jako nějakou malichernost, a kladete příliš vysoko, co obyčejně povinností se na-

zývá. Vidím, že jsou vám myšlenky moje zjevny jako rozevřená kniha. „Lamberti," dodala hlasem lahodným jako jarní vánek, „miluji toho muže. Nemluvte mi o žádné povinnosti, znám jen jednu: učiniti šťastným, koho miluju!"

„Avšak koho šlechetný muž miluje," odtušil vážně Lamberti, „toho chce míti přede vším ozářena světlem dokonalosti a vznešenosti. A proto zřekne se i tento mladík zajisté vaší lásky, jakmile zví, co mu obětovati v tuto chvíli jste odhodlána!"

„Odříci se jí!" vykřikl vášnivě Ondřej a Kateřina vyskočila ze svého sedadla. Stanula mžiknutím oka vedle svého milence a pojala ho za ruku.

„Kdyby duše vaše stvořena byla jako duše jiných žen," pravil Lamberti, „řekl bych vám, že nesoudím malicherně o vášni, která temení ze vřídla tak velkého a svatého, jako láska. Avšak vás nikdy neoblaží to, co miliony smrtelníků oblažuje, vy sama víte, co na dně vaší duše dřímá, a ukvapené city vaše zastírají jako mlha jen na čas ono plamenné písmo, zářící na samém základě vaší bytosti. Tajuplná ona noc na věži moskevské nebyla žádným toliko snem . . . . Připomeňte si jen onu chvíli na věži Ivanu Velikém!"

„Lamberti, vy nejste člověk!" volala zmateně, „odkud znáte tajemství, jež nemělo svědků, jež nikdy nepřešlo přes pevně zavřené mé rty?"

Pustila ruku Ondřejovu a odstoupila na krok.

Ondřej zachvěl se hlubokým bolem; zdálo se mu, jakoby Lamberti násilně z jeho objetí trhal tu, již tak nevýslovně miloval, a ona že jako tajnou, čarovnou mocí puzena od něho se odvrací a vždy více a více k tomu kouzelníku se blíží.

„Vy nejste člověk, ale ďábel!" vyrazil ze sebe zděšeně a vstoupil mezi něj a Kateřinu.

Tato byla se v myšlenkách zahleděla do tváře Lambertiho.

„Jest možná, že by báj o lidech, znajících skryté síly přírody více byla, než pouhou bájí?" tázala se udivena a pověrečně pohnuta.

„Často bývá báj jen luznou tváří hluboko skryté pravdy," pravil Lamberti. „Ano, jsou lidé, kteří znají síly přírody davu posud cizé a učencům nepochopitelné, a duch lidský má schopnosti některé, rovnající se těm, jež obyčejně a mylně nadpřirozenými se nazývají. Nadpřirozenými! A proč? Poněvadž anthropocentrické učení našich mudrců jiné přírody nezná, než onu dle krátkozraku jejich stvořenou, poněvadž věda jejich nezná než to, o čem hrubými smysly se dovídá a v domýšlivosti své ani netuší, jak malou část všehomíru a jeho sil objímá. Pět hrubých smslův nestačí ovšem k pochopení tak velkého celku, jakým jest vesmír; jeť zajisté nekonečné množství pomyslů, lišících se valně od sebe jako sluch od čichu, a každý tento způsob pojímání rozšiřuje kruh lidského vědění a otevírá takřka svět nový, posud netušený."

Zamlčel se na chvíli a mluvil pak dále ke svým posluchačům, kteří divně řečí jeho dojati, ani na okamžik s oka ho nespouštěli.

„Jako hmotné věci," pokračoval Lamberti, „tíží, přítažlivostí a jinými vlastnostmi na se vzájemně působí, tak souvisí i duch lidský v úzkém spojení s celým světem nehmotných bytostí, jemu více méně podobných, a všickni členové této říše duchů působí na sebe vzájemně. Spojení a působení tomu děkuji za mnohou vědomost, která vás tak překvapuje. Žertem pravil jsem vám na maskarádě, madame, že před zraky vaše tělesné přivolám vlastní vaši duši. Učiním něco podobného: předvedu před vnitřní váš zrak výjev, v kterém nejvnitřnější vlastnost, základ vaší bytosti se objeví; vzbudím ve vás myšlenky, kteréž odpuzujete a zapuditi se snažíte. Porovnejte pak sama při živé upomínce na onu noční scénu v Moskvě, co ve vás mocnější jest: či láska vaše, či vaše povolání; vy pak Ondřeji Černyševe, buďte svědkem."

„Nerozumím úplně," pravil Ondřej, „co tím zamýšlíte."

„Vysvětlím vám to poněkud," odpověděl Lamberti. „Neslyšeli jste zajisté nikdy o moci ekstatické, o tajuplném vytržení, kteréž ale velmi snadno vzbuditi se dá u lidí silné obraznosti a kterýmž ducha vésti lze k předmětům buď již dávno minulým anebo daleko odlehlým. Nežádám na vás, madame, než abyste chvíli myslila na onen výstup v Moskvě, na kterýž jsem vás upamatoval, a vás, pane, žádám, abyste její výsost císařskou za ruku pojal a mimo ni na okamžik na celý ostatní svět zapomenul."

To bylo zajisté velmi snadnou věcí pro ubohého Ondřeje, který již dávno na jiný předmět mimo Kateřinu mysliti ani schopen nebyl. Poslušně blížil se k ní a ona sama šla milenci svému vstříc. Položila unaveně a jako spánkem jata schýlenou hlavu na jeho prsa a on bez ostychu před cizím svědkem pojal ji kolem pasu a hleděl v němém udivení na počínání Lambertiho. Slunce bylo zapadlo a krátký zimní den zmíral rychle, choule se pod černou peruť přikvapivší noci. Lamberti otevřel velké okno, kterým svěží vzduch do komnaty vnikal, a shasil pak úplně oheň v krbu. Vzal s římsy bronzový kahánec, kterému se byl Ondřej dříve obdivoval. Tenký, slabý plamínek plápolal nejistě vzduchem, když jej byl Lamberti vznítil; ale tento vyňal ze záňadří malou křišťálovou fiolu a vylil na plamen několik průhledně čistých kapek bezbarvé tekutiny, načež za okamžik plamen jasně a bohatě zahořel a modravé světlo kolem rozlévati začal. Za malou chvíli zdálo se, jakoby to světlo houstlo lehkou mlhou prostor naplňujíc. Na to přiblížil se Lamberti a skropil skráně Kateřiny a Ondřeje jakousi sladce ale ostře páchnoucí voňavkou, kteráž ihned nejpodivnější účinek jevila. Sotva že byla totiž sladká vůně její Ondřejovi do čichu vnikla, začalo srdce jeho silně bušit a krev rozproudila se mocně k hlavě: zdálo se mu, že půda pod nohami se třese a hučení jako ze vzdálené vichřice zašumělo mu v uších. Hleděl polekaně na Kateřinu — ležela mu v náručí, bledá jako mrtvola, oči pevně majíc zavřené; nedýchala, nehýbala sebou. Chtěl vykřiknout a na Lambertiho se vrhnout, ale jazyk mu vázl a vlasy ježily se mu jako v nepochopitelném strachu; Lambertiho viděl mlhou jen jako stín v nekonečné dálce. A mlha ta stále houstla, již neviděl ani Kateřinu; ale za to táhl kolem něho celý dav hrozných, neurčitých, matožných stínů, kteréž záhy zase, jako vichřicí rozprášeny zmizely. Hrůzou posud nikdy nepocítěnou opouštěly ho smysly . . . Znenáhla začal se mrak jeho oči kryjící vyjasňovat a předměty kolem braly na se vždy určitější tvary. Zdálo se mu, že hledí odněkud do velké neznámé komnaty. Byla bohatě vyzdobena. U stolu na nízké pohovce seděly dvě ženštiny, jedna z nich v nápadně skvostném obleku, kteréž druhá jaksi skroušeně naslouchala; nevšímal si jich hrubě, neboť uzřel opodál

mladé asi patnáctileté děvče v snivé spanilosti jarního květu — byla to Kateřina s půvabem panenské krásy. Zdála se sklíčenou; ale když se byly náhle dvéře komnaty rozevřely a jimi bledý a chorobný mladík vcházel, začervenala se lehce. Mladík postavil se za její židli — byl to Petr. Z počátku naslouchal toliko ženštinám na pohovce, z nichž jedna byla matka Kateřinina a druhá císařovna Alžběta, ale unaven posléz jednotvárností jejich rozhovoru, prohodil sám také několik lhostejných slov a začal šeptati do ucha dívky, kteráž se velmi roztržitou zdála. Netrvalo dlouho a císařovna vyšla do vedlejší komnaty doprovázena matkou Kateřininou, a mladí lidé zůstali sami. Ochablost na jeho bledé tváři ustoupila poněkud živějšímu výrazu.

„Příjezd váš mne velice potěšil,“ pravil jí, „víte, moje nevěsto milá, co se mi nejlépe na vás líbí?“ tázal se.

Oči její zůstaly sklopeny; potřásla mlčky hlavou.

„To, že jste mojí sestřenkou! S příbuznou se může mluvit docela upřímně, a proto slyšte moje vyznání.“

Zvedla zmateně ruce s klína, jakoby ho prosit chtěla, aby mlčel, obávala se patrně toho, čeho přece očekávala — vyznání lásky. On však nedbal její němé prosby.

„Jen slyšte,“ pravil jí, „jsem strašlivě zamilován — do slečny Lapuchinovy, dámy císařovny.“

Ruce její sklesly do klína. Mlčela překvapením.

„Chtěl jsem ji pojmout za ženu,“ pokračoval Petr, „ale teta moje, její veličenství, chce, abych se oženil s vámi. Podrobuji se svému osudu.“

Rudá zář vzplanula na jejím líci; pozvedla hlavu a velké, tklivé oko její hledělo mu po té urážce přímo a pátravě do tváře. Viděla, že Petr na ni tupě a téměř nevinně hledí; utišila se tedy a nepronesla opět ani jediného slova. Ženštiny vrátily se zase do komnaty a Petr odešel. Kateřina zůstala tiše na svém místě s hlavou opět svěšenou; seděla dlouho pohroužena v trapné rozjímání. Konečně odvedli ji do komnaty, kde stálo její lože. Sedla a čekala nepohnutě, až vše kolem se ztišilo, pak přehodila si tmavý plášť a vyšla z pokoje. Bloudila dlouho pustými chodbami, vešla posléz do velké síně, tmavé jako noc, pohroužená do příšerného temna; ale velkým oknem dralo se do komnaty světlo měsíce a dřímalo na podlaze, a opodál skvěl se jakýsi plamenný zázrak, jako fantastická vidina — byl to trůn z čistého zlata a staré práce, vysoký, na mohutných stupních a nad ním okrouhlý, orlem uzavřený baldachýn. Od štítů baldachýnu nad sloupy visely dva střapce z perel a lepokamů, třpytící se nocí jako hvězdy nebes. Pomalu a slavně kráčela Kateřina přes stupně po zlaté tkanině je kryjící, a usedla pak na trůn. Ruka její chopila se vínku z diamantů a safírů, rubínů a perlí sestaveného a přitiskla k srdci ten diadém, tu památku staré slávy; vstala pak a tiše brala se opět síní ven a zase bloudila pustými chodbami. Však nyní zastavila se u malých dvířek, v nichž zrezavělý klíč trčel. Opatrně jím otočila a otevřela dvířka. Stála u paty tmavých úzkých schodů, k nimž světlo jen skulinami se vdíralo slabou duhou, pohrávajíc v drahokamech diadému, který posud k srdci tiskla. Stoupala rychle vysoko vzhůru, až se octla na vzdušné gallerii, koupané nočním vzduchem a stříbrným světlem měsíce. Rozhlížela se kolem a oko její se šířilo: pod ní ležela Moskva, rozprostírajíc do nekonečna své moře budov a na sta zlatých i stříbrných bání skvělo se úchvatně v čaromocném svitu luny, byla to bělokamená matka Moskva, luzná jako báj z oné země, odkud slunce přichází. Hleděla vzhůru k mladé krasavici a posílala jí šumem své řeky tajuplný pozdrav. Kateřina rozepjala nadšeně náruč.

„Oh Rus!“ volala, „hle, zde stojím tvoje panovnice! Můj pozdrav tobě, ty země velké budoucnosti! Vzejde doba, kdy co samovládkyně na skvoucí tvůj prestol dosednu. Sama kladu korunu tvoji na mladou svoji skráň, neboť v hloubi duše velí mně tak bůh, a jako nyní nad tebou, žehnajíc, ruce své vznáším, tak žehnati budeš kdysi i ty, svatá matko, jménu Kateřiny, neboť slávu tvoji rozmnožím, že dosáhne oné hvězdné výše, která je němým svědkem naší úmluvy!“

Posadila si démantový vínek na čelo. Růžová stužka vlas její zdobící namanula se jí tam. Mžikem ji strhla a odhodila; větřík zmocnil se jí a odnášel ji do dáli, tak že se nocí jako růžový blesk kmitala.

„Pryč ode mne, ty znaku ženské marnosti,“ pravila Kateřina. „Já nejsem již dívkou, nýbrž zemi této mocný vladař!“

Ještě jednou bloudilo oko její širou krajinou v nevýslovném nadšení, dlouhý, uvolněný její vlas vlál větrem a bílé, mramorové čelo skvělo se nocí, ozářeno pestrým svitem drahokamů . . . . . .

Ondřej chtěl se před ní vrhnout na kolena, ale v okamžení zmizely věž Ivan Veliký, Moskva i sama Kateřina jako plané přeludy, cosi zatřáslo jím mocně a stál opět v komnatě Lambertiho. Také Kateřina otevřela oči, vymkla se mu ulekaně z náruče a usedla zamyšleně na dřívější své místo. Ondřej zaúpěl bolestně při posuňku jejím, ale nehnul se z místa, neboť myslil, že dosud plane vidina démantového vínku na jejím čele a vidina ta upomínula ho až přes příliš na trpkou skutečnost. —

Lamberti zavřel okno a rozsvítil zase voskové svíčky stojící na girandolu vedle krbu. Kahánec byl zhasl a vzduch v komnatě byl čist beze stopy modravé mlhy a sladké vůně.

Kateřina jala se první mluviti.

„Proč přivedl jste mi tento dávno minulý sen před duši?“ tázala se. „Mýlíte se, myslíte-li, že fantóm bývalé mé bytosti zaplaší skutečnost mé všechno přehlušující lásky. Nechci již trůnu žádného. Což jest nadšení, ne-li lichý klam?“

„Snad záblesk božstva v temnu našeho vědomí, snad prorocké pochopení nejvlastnější naší bytosti a náhlé připomenutí na příbuznost naši s prabytostí. Proč zapíráte mocný dojem právě znova prožité upomínky? Láska vaše že je silnější, než to, co za úkol jste měla svého žití? Skoumejte jen! Vy prchnout chtěla jste se svým milencem — hle, jsem vám k tomu napomocen.“

Stiskl tajné péro a ve zdi otevřela se malá dvířka; svítil tam a Ondřej i Kateřina viděli úzké schody vedoucí kamsi do podzemí.

„Hle,“ pravil Lamberti, „zde můžete se na tak dlouho před okem lidským skrýti, až vás hledat přestanou, a snadno uniknete pak za hranici. Nikdo neviděl vás vejít v tento dům než starý sluha můj a jeho žena; však pokynu jen rukou a budou mlčet jako hrob. Buďte jisti, zaklepe-li kdo, že vrata domu dříve neotevrou, než se zeptají, co jim říci velím. Uvažte tedy dobře: zavrou-li se tyto dvéře za vámi, jste zachráněna, odřekla

jste se jediným krokem trůnu, žezla, vlády. Toť přece nepatrnost pro ducha tak vznešeného jako je váš, pro srdce tak velké jako je vaše."

Kateřina učinila rychle dva kroky ku dvířkám.

„Ale nesestoupíte-li přes tyto stupně," pokračoval Lamberti, „vyplní se vám dávný, velký, vznešený váš sen. Ten prostý, zbožný, dobrý ale nešťastný lid ruský, plný víry, obětavosti a trpělivosti mučenické, čeká na vás jako na spásu svou; bez vás padne do slabých rukou Petrových co hříčka pološíleného jeho rozmaru, co oběť úhlavních, odvěkých svých nepřátel. Ujměte se této zemi a nejpozdější potomek žehnati bude památce Kateřiny chlubě se jí před žasnoucími národy, a lidstvo vřadí vás mezi své dobré genie."

Kateřina zastavila se; nohy třásly se jí tak silně, že blízkého křesla zachytit se musila, aby nepadla. Ondřej stál jako k místu přikován; rozhodující okamžik jeho života byl se přiblížil, příští okamžik mohl jej svrhnouti v peklo trýzně aneb povznésti k blahu nebes.

„Dnes leží osud váš v rukou vašich," pokračoval Lamberti, „jedna z obou vidin se vám vyplní: buď ona, kterou před nedávnem jste snila na pustém hřbitově o kouzelném ráji lásky, aneb ona dávná na temeni věže Ivana Velkého, když sama korunu na čelo jste si kladla v tváři dřímající pod vámi Moskvy. Buďte šťastnou milenkou aneb velkou panovnicí! Avšak pospěšte si s rozhodnutím, slyšímť již v dáli zvuky zvonků, hledají a najdou vás, budete-li chtět. Překročíte-li zase práh toho domu, navrátíte-li se k povinnosti své, nezůstane vám již volba nižádná. Okamžik, kdy člověk pánem svého osudu jest, nevyskytá se nikdy dvakráte!"

Odmlčel se. V dáli zněly zvuky zvonků milencům jako umíráček, a zář pochodní blýskala se po sněhu.

„Ondřeji!" vykřikla Kateřina a klesla mu k nohoum, „zde mne viz! Zvedni mne k svému srdci aneb zavrhni mne na trůn, abych tam zhynula v osamělosti a sirobě! Rozhodni ty osud náš, zachraň mne před divým vírem odporujících myšlenek!"

Ondřej stál němý jako skála; tvář jeho byla strašlivě bledá.

„Mluv Ondřeji! Má býti Kateřina šťastnou!" volala úzkostlivě.

„Anebo má býti Kateřina velkou, vznešenou?" dodal klidně Lamberti.

Ozvalo se silné klepání na dvéře domu. Stařena se objevila mezi dveřmi sálu.

„Nadešel okamžik," pravil Lamberti."

Ondřej sebou trhl, hleděl divoce kolem sebe a padl k nohoum Kateřiny, která byla vstala, když stařena se objevila. Zulíbal lem jejího roucha, pak ale chopil se vší silou tajných dveří a zavřel je rázem.

„Ty sama rozhodla's," zvolal a slza se mu drala do očí. „Ty sama rozhodla's, neb ty jsi váhala. Však dokonáno jest! Zdráva buď, královno!"

Síly ho opustily, klesl na židli. Lamberti dal stařeně znamení, aby otevřela dvéře domu. Kateřina, bledá jako smrt, stála bez pohnutí. Kroky mnoha osob ozvaly se na chodbě. To jí pohnulo.

„Ah, moji katové!" pravila temně, zachvěla se a zamhouřila hrůzou oči. Pak přistoupila rychle k Ondřejovi. „Buď s bohem na věky," šeptala a vtiskla mu políbení na čelo.

„S tímto posvěcením na čele bude i smrt sladká!" pravil vděčně Ondřej.

Když byli vzhledli, spatřili Annu Nikitišnu mezi dvéřmi stojící; byla vše viděla a zvedla ruku vzhůru jako tenkráte, když pravila: „Běda mně, i vám i jí!"

Za okamžik byl pokoj plný dvořanů. Lamberti přistoupil nyní se zlatou číší se sílícím lékem a podal ji Kateřině, mezi tím co Ondřej přemáhaje se, ke sterým otázkám odpovídal a celou dnešní nehodu vypravoval.

„Její císařská výsost je zcela již zotavena," pravil Lamberti Anně Nikitišně, která Kateřinin vlas pořádala. „Nehoda nemá bohu díky zlých následků."

Kateřina děkovala všem za horlivost, s kterou ji byli hledali, obzvláště Anně, neboť byla ona jediná ženština z celého komonštva, kteráž neváhala vydati se na obtížnou cestu z teplého domu paní Čoglokové, když zpráva o zmizení velké kněžny a možném neštěstí dvořanstvo dílem opravdu, dílem jen na oko byla polekala. Anna přijala mlčky díky Kateřininy a podala jí rámě, kteréhož tato se chopila. Usedly spolu do jedněch saní. Lamberti byl je doprovodil na práh domu.

„Kdy vás opět uhlídám?" šeptala Kateřina při loučení.

„Snad už nikdy více!" odtušil Lamberti. „Zítra již nalezla byste dům tento prázdný. Noha moje nikde na dlouho nestane. Přišel jsem od břehu Nilu k ledům Něvy a úkol můj volá mne k posvátným vlnám Gangesu. Jako mnohdy noční dobou padající hvězda ze tmy se vynořuje a po krátkém záblesku zase do tmy zapadá, tak zamihl jsem se i já na obzoru vašeho života. Kdo tuší význam nepatrného onoho tělesa prostorem všehomíra bloudícího? Nikdo než ten, kterému bylo znamením. Já byl jsem vám pokynem té ruky vševládnoucí, která v dlani nekonečnost třímá." Obrátil tvář k hvězdné obloze a Kateřina hlubokou úctou jata mlčela. Koně se dali do běhu. Ohledla se: stál dosud pod portálem domu záře nadzemskou krásou při rudém světle pochodně v ruce starého sluhy. . . . . .

Dorazili šťastně do domu paní Čoglokové, kde Kateřinu po celou noc pečlivě ošetřovali, neboť počala silně churavět. Na druhý den převezli ji do Carského Sela, kdež na dobro se rozstonala. Zotavila se sice, ale Ondřej již ji neuviděl po celý čas pobytu na venkově, který ostatně dlouho již netrval, ana záhy přišla zpráva, že se císařovna do města vrátila, a velký kníže, jeho manželka i jejich dvůr kvapili nyní do Petrohradu, aby pozdravili její milost císařskou.

(Pokračování.)

Návštěva u povstalců hercegovských.

Podává *Jos. Holeček.*

II.

Opálená tvář našeho praporečníka skvěla se oním krásným výrazem, který krášlívá tváře mladých umělců, když jim poprvé podán věnec vavřínový. A byl to umělec!

Při jedné zastávce mezi cestou usedl ke mně na kámen, prapor položil na klín a počal mi vypravěti: „Vy nevíte, gospodine, jak jsem se stal praporečníkem. Poslyšte! Měli jsme praporečníka Slovince, hoch jako panna, štíhlý jako jedle a chrabrý jako rozený junák. Byl vám to, gospodine, boží sokol — ale už nepůjde v našem čele proti Turkům ohavám, už jasné jeho oko nezaplane posvátným ohněm bojovníka za věc spravedlivou — už jsme mu handžáry hrob vydloubali a mladé srdce kruchým kamením hor našich obtížili. — Bylo to při poslední srážce s trebiňskými Turky. Statně jsme se drželi, sám to mohu říci. Nás byla hrstka, nepřítel byl desetkrát silnější. Dali jsme se v seč. Po tříhodinném urputném boji počali jsme ustupovat — tu se náš praporečník vymanul z našeho středu a trojí barvu slovanskou vysoko nad hlavou vztýčiv zvolal: „Kdo jsi junák od mateře rozen — za mnou!“ A my za ním. Avšak už ho Turci obklíčili, už mu jeden z nich prapor z ruky vyrazil, šlápl na prsa a hlaveň pušky na čelo nasadil. Skočil jsem — pozdě! Nadšená lebka roztříštěna, ohnivý mozek postříkal mi líc. Ale i Turčín to zplatil! V okamžení ležel u mých nohou a můj handžár proklál sveřepé jeho srdce. Druh byl pomstěn, prapor zachován, čest zachráněna, vítězství naše. Byl to toho dne první Turčín, který rukou naší padl, na to jich ubito ještě šestnáct a třicet poraněno. — Tak jsem se, gospodine, stal praporečníkem.“

Když jsme se blížili monastýru dužskému, rozvinul Niko — tak se náš praporečník jmenoval — zástavu (prapor) svobody a větřík jí vesele třepotal. Žerď si Niko zatknul za silaj (safianový pás, za nímž se nosí bambitky a handžáry) levou rukou ji držel a pravou v povětří rozhazoval — snad i on tím spůsobem bezděky hledal těžiště na hrotech kamenů. A při tom všem hopkoval, skoro uháněl, jakoby šel po cestě nejuhlazenější.

Na několik honů od monastýru vystřelil — patrně tím dával znamení. Za malou chvíli již tu byla tlupa povstalců, kteří nám vyšli vstříc, přivoláni výstřelem Nikovým. Asi na dvacet kroků od nás zastavili a všichni pálili z ručnic, načež se stejným spůsobem s naší strany odpovídalo. Přivítání to velmi důstojné. Po vyměnění střelných pozdravů teprve se obě tlupy smísily, a vystřídavše ještě několik běžných otázek postavili se všichni do řady po jednom za sebou a ubírali se dále k monastýru.

Před monastýrem bylo všecko mužstvo povstalecké postaveno v pravidelných řadách. Stáli volně, každý tak, jak mu právě bylo nejpohodlněji, ale v řadách rovných jako podle šňůry. Jsou leckde lidé darmochlební, kterým je duševní pochoutkou, mohou-li zevlovat na trpné skupiny mužů degradovaných na mrtvé, nemyslivé stroje, jimiž jsou namnoze vojáci. Takovému bych přál, aby mohl podívati se na pestré šiky povstalců hercegovských. Každý je vysoký a svalnatý, při tom ale štíhlý, tvář osmahlá, pohled odhodlaný a přímý — radost věru při popatření na takou živou hradbu! Člověk se musí podivit, že tyto nevlídné hory staly se teplým, mateřským hnízdem tolika jasných sokolů. Mužný výraz pravidelného obličeje dovršuje pěknost postavy. Ručím za to, že by u nás řemeslo šviháků vyhynulo, kdyby naše dámy měly příležitost — víte, co chci říci!

Nemohu odolati myšlence, že tento lid — pravím to o lidu jihoslovanském vůbec a o jeho pravoslavné části zvlášť — až se domůže spořádaných, klidných poměrů, stane se bohatým materiálem osvěty, ale osvěty pravé, ne té, která nyní na západě duchy i těla zmrzačuje, aneb aspoň oslabuje. A zajisté mi přisvědčí každý, kdo si představí všechna ta ďábelská pronásledování, ty útisky neslýchané, jež našim bratřím na jihu bylo po čtyři až pět set let v míře nejkrutější snášeti, a kdo pováží, že si přes to vše zachovali neporušenou mužnou sílu, kterouž po celé věky trpkému osudu vzdorovali, která spůsobila, že jho turecké rytířské šíje jejich nezlomilo, a která učiní, že bohdá v krátkém čase povznesou se k bývalé samostatnosti a slávě.

Každá postava, na kterou tu oko padne, zdá se mi býti figurou z velikého světodějného dramatu, která se v těchto místech po staletí odehrávala. Očekáváme, že nadešla doba, kdy vina bude potřena a spravedlnost zvítězí. —

Povstalci nás pozdravovali hlasitými výkřiky: „Dobro došli!“ Načež my: „Zdravo, braćo!“

Před šiky byli shromážděni vojvodové. Představivše se, byli jsme uvedeni do vnitř. Byli jsme pohostěni nevyrovnanou černou kávou a křišťálovou slivovicí, prudkou jako utrejch, kterou představený monastýru, otec archimandrit Melentij Perović, chová ve sklepě ku zvláštním příležitostem. Obzvláště ta káva získala si mou náklonnost.

„Na celém světě nelze dostat lepší černé kávy,“ liboval jsem si.

„Oni ji vaří docela zvláštním spůsobem,“ poučoval mne přítel Křen, který umí vysvětlit i největší záhadu, „vidíte na dně šálku tu sazeninu? To je pak docela jiný chemický proces při vaření nežli u nás.“

Jak umí ten Křen všecko krásně povědět! Každý jiný by řekl: není znechucena cichorií — ale to by neznělo tak krásně a duchaplně jako vysvětlení přítele Křena.

Monastýr Duži leží v příjemném údolí hor hercegovských, tři hodiny přímé vzdálenosti od Dubrovníka, a vypadá uprostřed holých, neplodných (leda kamením) vrchů jako oasa v poušti. Kaluděři půdu dobře vzdělávají a proto je tu v hojné míře všeho jižního ovoce. Monastýr sám jest jako tvrz a jest obehnán zdí, ve kteréž se nalézají šikmé střílny. Všude je vidět, že se mniši kromě modlení a obdělávání půdy zanášejí také vojenstvím.

Když se byli povstalci roztábořili v monastýru dužském, pravili otci archimandritu: „Ty, otče, a tvoji Kaluděři

jste služebníci boží, vy nemáte mít pozemských statků, váš klášter a jeho jmění patří národu.“ Otec archimandrit přisvědčil bez rozmýšlení, jakoby byl dávno býval stejného mínění. A tak se stal monastýr společným majetkem všech. Upomíná to zřejmě na první nadšené bojovníky za božskou ideu Kristovu: i oni žili „majíce všecky věci společné“.

III.

Byli jsme uvedeni do kláštera a sice do pokoje archimandritova — možno tedy říci, do nejlepšího pokoje celého monastýru. A jak vypadal tento nejlepší pokoj?

Snad jsem se už zmínil o nizounkých dveřích, které jsou v celém monastýru patrně v tom úmyslu zřízeny, aby si fanatický Turčín v místnosti tyto vnikaje rozbíjel o kamenný trámec hloupou lebku. Do pokoje archimandritova vedou výminečně dvéře velmi vysoké, snad opět se zřetelem na obrovskou postavu archimandritovu vystavěné. Stěny jsou čistě obíleny, ale téměř holé — na jedné je obraz spasitele, snímka jakési prastaré malby se starocírkevním nápisem, na druhé podobizny dvou přátel archimandritových — a to je všechna zdoba stěn. Kolem jedné stěny je jednoduchý slamou vycpaný divan, v koutě lůžko — totiž drsné desky položené na třech kozách — a pod řečenými podobiznami stolek velmi ledabylo polírovaný. Podlaha je prkenná, všude jinde hliněná neb kamenná.

To je cela, parádní pokoj i ložnice otce Melentije Peroviče. Jest to tklivá prostota a vskutku evangelická chudoba. Archimandrita je muž vysoké, velebné postavy a výrazné tváře s mohutným černým plnovousem; jeho hlava je obsypána havraními kadeřemi a ruce jeví patrné stopy namáhavé práce. Jakmile na něj popatříš, neubráníš se pocitu obzvláštní úcty, kterouž také plnou měrou zasluhuje.

V kruhu kolem nás usedli náčelníci povstalců. Otec Melentij držel se jako ostýchavě stranou. Nikdo by se nenadál zázračné proměny, jakou v něm působí zaznění vzkřeku bojovného. Tehdáž není ostýchavý a nesmělý: ryba přišla do vody.

Ještě nám scházel vůdce táboru dužského Michael Ljubibratić, čili, jak jej zkráceně nazývali, Míča. Náhle vstoupil — a všichni přítomní bez rozdílu věku a dřívějšího povolání na důkaz úcty povstali. Ljubibratić pádným krokem přeměřil síň a velitelsky laskavě se usmívaje, kynul, aby usedli. Dal si přinést stolici a usedl naproti nám.

L j u b i b r a t i ć je vysoká, mohutná postava. Zdá se, že jednou ranou tohoto muže musí se skácet deset Turků. Nosí se po černohorsku, což mu velmi krásně sluší. Připadal mi jako nějaká bohatýrská bytost z naší historie. Má vzácnou vlastnost, že již zevnějškem imponuje.

Přeptával jsem se mnohokrát na jeho původ, aniž bych se byl čehos určitého dověděl. Vlastní jeho jméno je prý Bolardović a je prý rozený Šumljan. Někteří praví, že byl druhdy tajemníkem Luky Vukaloviće, jiní tomu chtějí, že byl pobočníkem nynějšího kapitána povstaleckého Luky Petkoviće. Jedni tvrdí, že se až dosud zaměstnával rolnictvím v Hercegovině, jiní pak, že je černohorským kapetánem. Nechť je tak neb onak, tyto odpory jsou jen větším svědectvím toho, co jsem už řekl: že Ljubibratić umí už pouhým svým zevnějškem opanovat.

Po Ljubibratići vedl první slovo švakr a pobočník jeho Košta G r u i ć, advokát bělehradský. Postava prostřední, ale silná a mrštná, jejíž pohyblivé černé oči vychytrale svítí. Dýka, která se mu po straně na drobném řetízku houpá, a červený oděv dávaly mu vzezření na polo kata na polo řezníka.

Intelligentních tváří vidět tu několik. Patří nejvíce dobrovolníkům přišlým z ciziny. Podrželi ještě některou část všeobecného kroje evropského, ale větším dílem vpravili se už do zdejšího pestrého kroje národního. Opánky, fes nebo černohorskou čapku s cyrilskými písmeny H. I. (Nikola I.) zaopatřil si každý. Jsou po většině mladí lidé, které sem přivedl pud po činnosti a dobrodružství a kterým asi velmi těžko bude se vyznamenat, jakoby se v těchto hornatých a kamenitých krajích také žádné vojsko západoevropské nevyznamenalo.

Opusťme je tedy a seznamme s vynikajícími osobnostmi domácími.

Na prvním místě dlužno zmíniti se o kapetánu Lukovi P e t k o v i ć i. Luka je osvědčený Turkobijce, pověstný už za časů Vukalovićových, pod jehož praporem bojoval. Pochází z Trebinje, kde měl až do povstání Vukalovićova výnosnou živnost. Opustiv všechno, šel bojovat za neodvislost vlasti. Po nešťastném konci povstání byl nucen uteci se do Černé Hory, kde se stal kapetánem ve vojště. Sotva dáno nyní znamení k novému odboji, byl Luka Petković opět mezi prvními, kteří dali ochotně vlastní život do sázky, jen aby zlomili okovy tyranství tureckého. Luka je asi šedesátník vzezření pevného a drsného. Ale drsnost jeho zevnějšku je takového druhu, že nebudí odpor, nýbrž hned na první pohled neobmezenou důvěru. Je málomluvný, ale ani jedno slovo vedle pronešené neujde jeho pozornosti. Nehádá se, neodporuje — nadzdvihne jen jednu polovici prošedivělých, mocných knírů (tvář zůstává stejně vážná a čelo stejně zamračené), a již se ví, znamená-li to souhlas neb odpor.

T o m o T o m a š e v i ć, hlavár kruševecký, byl až do povstání tureckým jus-bašou, což mu tuším vynášelo ročně 3000 asprů. Povrhnul přátelstvím Turkův a přidružil se k povstalcům. Z obličeje jeho, propracovaného a ušlechtile jemného, svítá moudrá rozvaha.

T r i f k a V u k a l o v i ć, synovec Luky Vukaloviće, hlavár statečného kmene Zubců, je muž v nejkrásnějších letech, plný síly a odvahy. Postava jeho je právě marcialní, vysoká a dobře složená. Pravidelný obličej zdobí černé kníry a bohatý vlas je jeden černý, lesklý prsten.

R a d e B a j k o v i ć, náčelník Bokelců, je as v letech padesátých, hovorný, sdílný a milý. Černý vlas a kníry jsou poněkud prošedivělé, ale tvář kypí zdravím a silou. Živé oko přívětivě těká se strany na stranu, s předmětu na předmět, s osoby na osobu. S každým se ihned spřáteluje, otevírá mu celou duši, na každého se přátelsky usmívá, při čemž se mu dělají v pečlivě oholené líci dobrácké důlky. Znal jsem Černohorce, který byl Radovi na vlas podoben, tak podoben, že jsem myslil, že je to tatáž osoba. To mne k němu přivábilo i počal jsem se ho vyptávat na původ. Mýlil jsem se sice, ale za to jsem se s bodrým Radem v krátké chvíli spřátelil.

Chvalitebné zmínky zasluhuje také starý Krivošijan P o r o b i ć, který přišel bratřím Hercegovcům na pomoc se svými čtyřmi syny — s celou svojí mužskou rodinou.

Rodina Porobićova se drží v boji vždy pohromadě a bdí jeden na životem druhého.

Téhož dne odjeli Ljubratić, Gruić a archimandrit na skupštinu hlavárů hercegovských do Kosiera, kde se mělo jednati o důkladné organisaci sborů povstaleckých a o zřízení prozatímní vlády. Pět dní uplynulo a nikdo z nich se nevracel, aniž dával o sobě zprávy. Mezi povstalci začalo z toho kvašení. Zatím se přivalila na monastýr turecká přesila s dvěma bateriemi děl a kapetán Luka Petković, v nepřítomnosti Ljubibratiće vrchní vůdce, uznal za dobré, ustoupiti s lidem svým do hor.

Povstalci Ljubibratićovi tento skutek vykládali za zradu. Že vinu takovou nemá, dokazuje okolnost, že se ihned vrátil, jakmile byl o sběhší se události uslyšel; však dopustil se přece chyby, která se omluviti nedá. Uvidíme, zdali ji napraví a kterak.

Kramáři.

Od *R. E. Jamota.*

I.

Postupující vzdělanost v širokém slova smyslu stírá krok za krokem zvláštnosti s jednotlivých kmenů i národů. Zadány již na mnoze kroje, obyčeje i mravy; zbývá téměř jediný jazyk, a také o ten začínaji se už jednotlivci pokoušet usilujíce, aby vydávány byly spisy ne v jazycích, ale v jakýchsi povšechných, každému přístupných odznacích, stejných pro každý jazyk vzhledem k jednotlivým pojmům. Někdo řekl o nás Češích, že jsme česky mluvící Němci. Neřekl zcela nepravdu, však měl také ihned vysloviti, ač chtěl-li býti spravedlivým, že Němci jsou na příklad německy mluvícími Francouzy a tito zase francouzsky mluvícími Angličany, neboť vzdělaní národové vyjma jazyků a nepatrných rozdílů v útvaru své lebky, nehrubě se od sebe odlišují.

Z okolností takových tuším povšechně vysvítá oprávněnost mluvení o skromných zbytcích národních zvláštností a typů vůbec, a jakož si pisatel již dříve dovolil o některých typech našich národních promluviti, tak chystá se i dnes věnovati dalšímu jednomu článku z řady té několik řádků; chce mluviti o českých kramářích.

Pojem kramáře je dnes užší a jasnější nežli býval dříve v jazyku našem. Obchodníku s koloniálním zbožím říkáme povšechně kupec. Na venkově, hlavně po vsích, jest jím žid. Název žida splynul těsně s tím pojmem; a věru posílá-li česká selka v takovém místě dítě pro koření, neříká „jdi ke kupci“, nýbrž k židovi. Tak aspoň po vsích českých většinou se děje. Kde křesťané podobného obchodu se ujali, obdrželi před lety název kramářů. Však název se ten znenáhla setřel a ustoupil coulantnějšímu názvu kupce. Že název ten v obyčejném životě uhlazeněji zní, není tuším pochybnosti. Říká-li se o někom, že je kramářskou duší, aneb že všecko zakramařuje, věru nelichotí se mu. A tak zbyl název kramáře jen na malý hlouček kočujících obchodníků, jezdících po vlastech našich s nejrůznějším zbožím a navštěvujících důsledně všecky jarmarky a poutě po našem venkově.

Pouť v české vesnici! Jaký to slavnostní den! — Zástupcové všech vrstev okolního obyvatelstva scházejí se tu jako na komando. Staří kamarádi, aby se navštívili, aby si pohovořili; matky aby se pomodlily a tu a tam něco pokoupily; zamilovaný junák aby se sešel se svým pokladem a koupil jemu „pouti“; mládež vůbec aby si zatančila a chasníci zejmena, aby se v příhodnou chvíli také poprali; a děti konečně aby uskutečnily sny celého roku, aby pořídily si radosti za peníze po celý rok pracně střádané. Malí hoši po celý rok pilně ministrují a o svatbách vybírají, aby si aspoň zlatý nashromáždili. Přijde pouť, matka koupí z těch peněz novou čepici a co zbude, zůstane hrdinovi dne na utracení; nejeden krejcar putuje pak za „pálící sklo“ anebo za mosazný prstýnek. Šťastní věru kramáři! V bohatém skladu průmyslových jejich výrobků tak mnohé láká, a k tomu úlisná jich slova — anděl ať jim vzdoruje, ale nikoli vesnický hoch s dvaceti krejcary v kapse.

Především je o každé pouti slavnost v kostele. Přicházejí cizí kněží, cizí kněz káže — kostel je natlačen zvědavci. Učitel na kůru se strachem pohlíží na sbor svých věrných a chvěje se, aby mu hudebníci jen tentokráte neudělali ostudu. Truhlář smolí smyčec k base, kovář ladí bubny a ku zvýšení slavnostního dojmu bubnuje i k písni před kázáním duchaplnou interpretaci. Také zavítá do vsi některá dívka městská, je na kůru; a děvčata veská dole od oltáře oči mohou nechat na zvláštním moderním jejím kroji. — A není to jen zvědavost co na „slečnu“ pohlíží, tu i tam vidět i příchuť závisti. Přišli dále komedianti, majitelé panoram, koníčků a tak dále a tak dále; jak by tu mohli scházet kramáři? Dnes, kdy je přece vyhlídka na žeň. U stísněných krámů jejich je živo; viděti tu pestře natřené hračky, nástroje dechové i šmyčcové, dýmky, povijany, zkrátka zrovna jako v míchanici nebožtíka M. Siloráda Patrčky, málo známého poety českého.

Však typičnosti kramáře lze dolíčiti téměř jen popisem jeho života; a proto dovolím si stopovat jedinou rodinu v jejím životě. Nechť platí zde pak doslovně část za celek . . . .

Červencové slunce praží do vysokého náspu železničního, zatáčejícího do nedohledné dálky; násep sám veden na určitém místě přes nepřiliš široký průsmyk a je zde mostem prolomen, aby odtékati mohl malý potůček, z nedalekého lesa prchající. Na jedné straně dráhy louka s malou travou, na druhé, hořejší, husté křoviny. Scenerii tuto dlužno si na mysl uvésti, chce-li člověk ocenit, jak milý je odpočinek na malé té trávě ve stínu náspu. Ve stínu tom právě nyní odpočívá rodina kramářova. U samého mostu stojí neveliký, velikolepě umouněný vozík, nebarvený, a silnou režnou plachtou, na březových obručích rozepjatou, pokrytý. Z postranních otvorů vozu tohoto čouhá zrádně několik tuhel. Náčiní na koně leží vedle ve trávě. Opodál pase se veliký ohař v postavě koňské, podobný spíše šperháku než arabskému komoni. Kramář vám ho za osm zlatých netto prodá bez litkupu. Stranou u vozu je oheň, vyživovaný nasbíraným klestím, a nad ohněm na železné

třínožce rendlík, kterýž by v kobce alchymisty velmi důsledně vypadal. Veliká gastronomická rovnice o několika neznámých vaří se v něm. Panímáma v salupu a modré tisknuté sukni mává nad ohněm vařečkou; co zatím pantáta kramář se stříbrným čvočkem v uchu — aby se mu nezapalovali oči — v kazajce a s dýmkou „bradkou" v ústech, spravuje velikou botu se stojatou leštěnou holinkou. Má v rukou šídlo a dratev; počíná si při tom obratně, jestiť ševcovina devátým jeho řemeslem. Jedno děvče, s vysmahlou tváří pere u potoka jakýsi pokus sváteční sukně, a rusý dlouhovlasý syn s modrou vojenskou čapkou šikmo a furiantsky na hlavě posazenou ukrývá prkénka s vlasinovými oky v blízkých křovinách za mostem, oživených hejnem strnadů.

Po náspu jede osobní vlak, z první třídy vykukuje několik bizarně oděných pánů a dam na život kramářů. Kramář mrsknul po nich jedním okem a zabručel si: „Jsou ti boháči jako krmný dobytek; my ostatní z nich máme trochu užitku jedině snad po smrti." *) A mruče šije dál na své botě.

Je sobotní odpoledne. Minulý úterek bylo svatého Jakuba. Zítra je v —icích pouť. Nebývá o ní zle. Všaktě na čase již, aby se poměry zlepšily. Včera byl tam a tam jarmark. Kramářovic vydělali sotva na místo. To víte, zač pak letní jarmarky stojí? Kramář ochraptěl, kramářka pod večer již jenom sípala — a přece se jedva chleba najedli. Ďas to hospodářství — teď v polích ještě ani brambory nezrají; kde se nasytit?

A v mrzutosti vleče se líně ten jejich život až ke čtvrté hodině. V tu dobu požil tatík poslední lžíce z rendlíku; a zavolav na syna do trávy ke spaní se položivšího, aby také pojedl, béře se ke koni, aby ho zapřáhnul do vozu. Protíraje si oči, odnáší syn prkénko s vlasinovými oky zpátky do vozu, a vadí se, „že už nyčko ani ti ptáci nejsou, jako bývali."

Již se kobercuje vůz polním úvozem. Táta vede za řetízek koně, syn a dcera tlačí vzadu za klanici. Matka klusá opodál za vozem, dělajíc cestou poznámky o nahodilých předmětech. Ostatně většinou cesty ticho. Po obou stranách vozu visí postranice ke krámu, z ostrouhaných tyčí sbité, a několik prken a latí kolébá se na řetízku pod vozem. Vzadu za vozem je otýpka sena, pro ten případ, kdyby se všecky provazy strhati měly. Starý táta v předu vyklepávaje dýmku rozhlíží se po obloze a klne každému mráčku, který nebezpečným deštěm hrozí.

Hodina ještě neuplynula, a již vylézá za kopcem červeně natřená cibulovitá báň věže — ické. Kobyla natahuje bystřeji zemdlené nohy . . . již jsou na kopci; Kramář zadrhnul, a pomalu smýká se vůz ke vsi, vydávaje pronikavé, pištící zvuky. Jedou rovně na náves. Ďas to vezmi! Nejsou prvními. Tamhle u fary od jakživa stává tatíkův krám, a dnes je tam už kmotr.

„Ale kmotře — většina kramářů si kmotříčkuje — vždyť já vždycky takto, tento."

„Kdo dřív přijde, dřív mele. Neseperem se. Tuhle má prkna Římsa z Modrého Oujezda. „Popostrč mu je, já povolím a postav si svůj krám mezi nás." Odtáhli prkna, ležící tam na znamení, že to místo je obsazeno. Vůz pomocí kmotrovou vytlačili za krámy. Pepík, syn vypřáhá koně, matka s otcem odepínají postranice na krám, dcera vyndavá ostatní; především truhlík s kladivem a hřeby.

Na vsi se zatím mládež těší, že tu letos již osmý kramář, k tomu koníčky, „bouda" (panorama) — hola, to bude zítra slavná pouť!

Však běda! Plahoče se s několika prkny s vozu sejmutými, přichází občan Římsa z Modrého Oujezda (kde má svůj byt pro všecky pří- ne- i náhody) — i vidí kmotra našeho an na místě původně jeho krám si buduje. „Hej Pavle!" Látro hromů! — Continuatio ad libitum. Česká jedna poetika uvádí mezi básnickými formami také nadávky. Dle této poetiky zdá se, že jsou kramáři nárůdkem velmi poetickým: jeden básnický „obraz" line se jim z úst po druhém. Přišla žena Římsova, — chytily se s družkou našeho starého otce — a to vše proto, že jim přebrali poněkud snad výhodnější místo na krám. Vyčítají si. „Ty's krad." „Tys byl zase už v kriminále, když jsem já byl ještě malým hochem." Běda obecnímu sluhovi, který uslyšev podobné výčitky, mezi ně se vmíchal, po tajemství pátraje! Jako na hromosvod svezla se positivní i negativní elektřina v podobě vády na hlavu sluhovu; a routina jeho je tak nepatrná, že nelze mu požehnaným ústům kramářským nijak imponovat. Obě strany se proti němu smířily. Obě budují na to po chvíli krám svorně vedle sebe, ba i po šňupci si nabízejí. Národe holubičí!

Pěknější prkna, která měl kramář po stranách vozu a pod spodem, tvoří vlastní kostru krámu: Prkna na střechu — s vozu obyčejného sejmutá, vypůjčil si zatím syn ze sousedního jednoho dvorce. A když začínají zvonit klekání, strojí už kramářka lůžko pod krámem; široká dokola obtočená plachta zamezuje zvědavcům pohled do vnitřka. Na střeše nic. „Snad pán bůh, že nebude pršet," řekla kramářka.

Toulaje se jednou pod večer kolem krámů podobných, zaslechl jsem tento velmi poučný rozhovor. (Slyšeti bylo chrápání jakoby někdo pilou suky řezal.)

Otec: Ale, ManČo, ty chrápeš!

Manča: Já ne, tatínku, to pes!

Otec: Vyžeň ho!

Manča (beze všeho hledání): On tu není.

Je večer. U blízkých koníčků vesele hraje flašinet „při osvětlení", co zatím u panorámy svůdně, ale marně láká vyvolávač k podívání se na umučení svaté Jenoféfy, při čemž je všecko z „vosku, a každý kloub jako živý se pohybuje". Ba ani „extra kabinet" s několika frivolními obrázky neláká — a utrápeně pláče musa umění nad českým krajem!

*) Ipsissima verba!!

FEUILLETON.

Co se dělo za panování „Alexeje Juroviče" na zámku Záborja?

Ze zápisek posledního hofmistra záborského.

(Dokončení.)

Co se jednoho dne oddával takto zoufalosti, zazněly náhle lesní roh a štěkot psů. Kníže vyskočil, chopil se zbraně, vyšvihl se do sedla a již ujížděl s lovci. Když se vrátil z lovu, nalezl psaní od syna Borisa Alexejeviče. Když je přečetl, dal se do řvaní jako býk; ve své bezměrné zběsilosti rozbil zrcadla, stoly, sklenice, porcelán — vše, co se zničit dalo; služebnictvo rozuteklo se na vše strany. Zavolal svou manželku. Lokaj Deremidov mu ohlásil, že není zdráva. Za to vyrazil mu kníže pět zubů a vběhl pak do komnat manželčiných. Ležela chorobna na pohovce, a Kondratij Sergějevič, vážený starý šlechtic, jenž v Záborji zaopatření došel, četl jí životopis sv. Barbory. Tu rozkřikl se na ni Alexej: „Špatně jsi svého syna vychovala; tak jsi jej zkazila, že chce nyní za ženu pojmout prostou ženštinu!"

Druhého dne nebylo po Koudratijovi Sergějeviči ani stopy a kněžna byla mrtvolou. Alexej Jurovič vystrojil jí nádherný pohřeb. Tři archimandrity a na sto popů svolal; pohřební průvod byl dlouhý a vše plakalo; jen kníže, který kráčel za samou rakví, neuronil ani slzy. Vypadal však celý zděšený; oči zapadly v důlky, rty se křečovitě svíraly a sebou škubaly a nejednou se zatřásl náhle po celém těle. Šest neděl na to byly zástupy žebráků, které se všech stran na Záborju se shrnuly, častovány, a každou neděli rozdávány dárky peněžité. Po pohřbu seděl kníže u stolu mezi dvěma archimandrity, s nimiž se bavil velmi zbožně o svatém písmě, o povinnostech křesťanských a o spáse duše:

„Ubohá kněžna! Je již na věčnosti. Vedla zbožný život jako světice a dlí nyní již v nebi, u věčné spáse mezi zvěčnělými, kteří od pána požehnáni jsou. A poněvadž jí více není, nemá ani pro mne svět žádné vnady; chci jít do kláštera a věnovat mu 40000 rublů." Když ho jeden archimandrita upozornil, že má syna, a neměl by se tedy v úmyslech přenáhlovat, proklel svého syna, jenž prý je vinen smrtí matčinou. On že uvalil hanu na něho, na svého otce, zasnoubiv se s ženštinou, která nemá ani kopejky jmění, a jež by byla nanejvýš dobrá, aby vepře pásla. Když nebožka zvěděla, čeho se její syn dopustil, sklesla prý k zemi; a za hodinku byla, drahá holubička, mrtvolou. „Však nechať zví nyní Borka (Boris), co se stane. Jsem statný muž, ožením se opětně; žena bude děti mít a zdědí všechno. Borka nechť jde se svou ženou na žebrotu. A v nejhorším případě ožením se s hnusnou Malaškou."

Právě pil jeden z kněží trizuu. K hostinám pohřebním se nápoj tento schválně hotoví. Záleží ze směsice vína, rumu, medu a piva. Když začne kolovati pohár, povstávají všichni přítomní, kněží odříkávají modlitbu a po té se trizna na spásu duše zesnulé vypije. Všickni kolem tabule tedy povstali, jedině Alexej Jurovič se s místa nehnul. Pak vrhl sebou náhle před svaté obrazy a hořce zaplakal. S namáháním zdvihli ho opět na nohy. „Druhého dne," vyprávěl mužík, „byl milostivý pán tak zarmoucen, že dal mnoha sedlákům vypráskat, a mnohé zbil sám. Každý, kdo mu přišel na oči, byl bit." Malí statkáři a šlechticové, kteří se dosud v Záborji krmit nechávali, nemohli tam déle vydržet; ale na štěstí trvala tato mrzutost milostivého pána jen osm dní, a když po osmi dnech na lovu medvěda skolil, byl zase vesel a přívětiv, jako kdy jindy. Však ob čas přec bylo patrno, že slabosti ho zmáhají. Když se k. p. dle svého obyčeje posadil na sud kořalky a chtěl píti na zdraví přítomných, přihodilo se nejednou, že jako by mrak přelétl jeho čelo a uložil se mu ve tváři; — pustil z ruky pohár. Před půlminutou se smál hlasitě a nyní umlkl jako v hrobě. A když opětně k sobě přišel, říkával: „Milí bratří; vy jste se polekali? Ano, ano, bývá tak v životě! Pojedu asi brzy." A pak zanotoval veselou píseň, všichni musili zpívat a pitka a nevázané veselí trvalo do noci.

Od smrti kněžny uplynul asi rok, kdy princ Boris psal opětně otci, že jej chce v Záborji navštívit.

Alexej Jurovič zavolal správce sklepů a pravil: „Borka sem chce přijít se svou ženou. Ať se nikdo neopováží někoho z nich pozdravit. Každý musí se jim do tváře smát a na ně štěkat. Do domu smějí přijít, ale nikdo nechť koně nevypřáhne. Až obdrží ode mne svůj díl, mohou aspoň hned zase odejet."

Princ přijížděl a otcovy rozkazy se pečlivě zachovávaly. Před Záborjí postaveno bylo na půldruhého sta sedláků, kteří pekelný smích provádět a jazyky na prince plazit musili. V bráně zámku stál sám Alexej Jurovič, rozdivočený, zuřící, s knutou v ruce. Služebnictvo očekávalo nejhnusnější výjev. Aby tomu co možná nejvice předešli, povolali na zámek tajně popa.

Mladý párek sestoupil s vozu. Kníže běžel jim s napřaženým bičem vstříc. Ale když byl mladé paní v tvář pohledl, zarazil se jakoby bleskem omráčen; knuta vypadla mu z ruky a obličej jeho zazářil nadšením. Princ Boris sklesl před ním na kolena; podobně chtěla i princezna učinit; než tchán sevřel ji v náruč, zasypal ji nejlaskavějšími slovy a projevil nad sňatkem jejich svou nejvyšší spokojenost. Hned dány rozkazy k velkým slavnostem.

A od toho dne byla Záborja jako vyměněna. Vše bylo veselo, a při tabuli zachovávána ve všem slušnost. Trpaslíci, šaškové, medvěd a opilost vymizeli. To vše bylo dílem mladinké princezny Varvary Michajlovny. Řekla-li: „Otče! to a to není přec jen v pořádku!" uposlechl ihned. Nikdo nebyl již trýzněn knutou; všecky biče byly spáleny. Oni chudí šlechticové, kteří jevili přílišnou náchylnost k vodce, byli ze Záborje odstraněni a ubytováni na jiných statcích Jurovičových. Alexej Jurovič sám pil střídmě a vypil-li kdy o sklenku více, říkával: „Jen aby se dcera o tom nedozvěděla!" K synovi byl dobrotivým; jakmile se mu dostane prý mužského dědice, ihned že vstoupí sám do kláštera. Když pak Varvara Michajlovna obdařila Borisa synáčkem a Alexeje vnoučetem, neznala radost dědečkova mezí. Nosil v náruči kojence a zpíval mu sám ukolébavky; při křtinách prohlásil 200 nevolníků za svobodny. Když pak dítě po několika měsících zemřelo, ulehl dědeček na lože, několik dní nevzal ani do úst a nepromluvil slova. —

Rusko bylo utkáno ve válku s Pruskem a princ Boris, jsa v činné službě vojenské, byl ku svému pluku povolán. Varvara zůstala v Záborji. Starý požehnal synovi před svatými obrazy a napomínal jej, aby statečností zachoval čest svého rodu. V Záborji nastalo hrobové ticho. Po několika měsících došel list od Borisa, který ležel v Němenu a dále s vojskem táhnouti nechtěl.

Alexej Jurovič choval se dlouhou dobu vzorně. Však tu posedl jej opětně satan a učinil ho nástrojem svým. Upadnuv opětně ve vrozenou sobě zhovadilost, počínal si k ubohé Varvaře tak hanebně, že pozbyvši smyslů, upadla ve mdloby. Objednány zas knuty a surové pitky přišly zase na denní pořádek v Záborji. V těch měl nyní podíl i bandita jakýsi, jenž býval druhdy členem loupežné tlupy, od jistého času rozehnané. Alexeji Jurovičí se zalíbilo v tomto zbojníkovi, kterýž mu konal nyní služby špehýře. Jednoho dne doručil mu psaní, jež zachytil; byl to list Varvařin, Borisovi zaslaný. Kníže přečetl písmo a dal se hvizdaje si a s rukama na zádech složenýma do procházení po zámku. Druhého dne došel list od guvernéra a vojvody ze Zimogorska, k nimž se Varvara též písemně byla o pomoc obrátila. Ohlašovali svou návštěvu. Večer uzavřel se Alexej Jurovič s banditou Griškou Šatunem na kolik hodin ve svém pokoji. Druhého dne poručil služebnictvu, aby veškery věci princezniny složili a chystali na cestu; chce prý za svým manželem do Němenu cestovat. K večeru rozloučila se princezna; když líbala tchána v ústa, chvěla se po celém těle; málem by byla sklesla. Služebnictvo zpozorovalo vše. „Pomozte jí do vozu!" zvolal na své lidi.

Po jejím odjezdu odešel Alexej Jurovič pozdě na noc do pavillonu, o němž na počátku těchto řádků zminka učiněna, a zdržel se v něm po delší dobu. Když z něho vystoupil, zavřel dvéře na zámek a klíč vhodil do Volgy. Všechny vchody k onomu oddělení zahrady byly zataraseny a uzavřeny; nikdo nesměl se odvážit tam vkročit.

Jakási chudá žena, Adrina, která několik neděl již zimnicí trpěla, zmizela náhle, aniž kdo věděl, kam se byla poděla. Asi za čtrnáct dní po odjezdu princeznině vrátil se Griška Šatun s oběma komornými, jež Varvaře k posluze byly přiděleny, na zámek. Ohlašovali, že Varvara na cestě následkem nama-

hání a obtíží cesty skonala. Šatun přinesl lékařské vysvědčení o její smrti a spolu i úmrtní list od kněze, jenž ji pochoval. Kníže uschoval obě listiny. — Jak se sběhlo vše?

Alexej Jurovič dal odvézt Adrinu a ta v pravdě na cestě horečkou a vysílením skonala; průvodčí vydávali ji za princeznu Varvaru; — tato však byla zavřena v pavillonu. — Šatun a jeho pomocnice byli přinuceni po několika dnech konat cestu po Volze, kdy mrazivý vichr vlny její rozbouřil a zmrazky před sebou poháněl. Loďka náhle ve vlnách zmizela. Kníže díval se výjevu tomu s blízkého návrší. Když se bárka ponořovala, poznamenal se křížem, odešel pak do kláštera a dal čísti mše za zemřelou princeznu a utonulé.

Po zádušní mši dal na nádvoří zámku vyvalit množství sudů vodky a svolat sedláky z celého okolí. S nimi hýřil pak po kolik neděl. Jeden sedlák obdržel při té příležitosti prsten s démanty, jiný látku z aksamitu atd.

Řádění takové náhle bylo přerušeno. V Záborji objevil se z nenadání důstojník s vojáky. Alexej Jurovič oblekl se v uniformu generála, dal si podat knutu, a tak očekával vojáky. Když vešli v pokoj, nevstal. Major vysvětloval bez dalších okolků, že jest mu uloženo, aby důkladně proskoumal na zámku jednání knížete, a obzvláště aby po zmizelé princezně pátral. Alexej Jurovič obrátil se naň divoce. „Jak smíš se odvážit ohavnou tvář svou přede mnou okázat! Dám tebe i tvé kluky vypráskat a přijde-li vojvoda, vlastní rukou ho zmrskám!“

„Jen mírně! Alexeji Juroviči. — Mám s sebou švadronu dragounů a — dobře si zapamatuj! — přišel jsem na zvláštní poručení Její Milosti carevny!“

Poslední slovo bleskem Alexeje omráčilo. Chvěl se a volal zmateně: „Jsem ztracen!“ Pak se vrhl před majorem na kolena a nabízel mu dvacet tisíc rublů, odtáhne-li zas. Vůbec choval se uboze a politování hodně. Byl tak zmaten, že na dotazy majorovy nebyl s to, aby souvislé odpovědi podal. Proto odložil tento výslech až na druhý den. Knížete pobádal vnitřní jakýsi hlas stále do obrazárny; tu před obrazem Varvary sklesl omráčen. Když se zas vzpamatoval, dal ihned tvář své snachy černou barvou přetřít; zdálo se mu, že se její hlava pohybuje.

Hodinu na to byl tento netvor mrtev; z jeho rodiny nežije dnes žádný potomek. Alexej Jurovič byl nesmírně bohat; jeho náčiní stříbrné vážilo kolik centů a v klenuté skrýši měl uloženy vinné sudy, tvrdými rubly naplněné. Jeho marnotratnost a hýření stály ohromné summy; přece však zdědil jeho syn Boris miliony. I on rozhazoval slepě a žil při pitkách a radovánkách v duchu moskevského velmože starých dob, ač ne tak surově a brutalně, jako jeho otec. I on zůstal boháčem až do smrti. Jeho smrt zavinil zkažený žaludek, jenž odepřel zažívání. Jeho syn Daniel Borisovič byl ještě vládcem „tisíci“ nevolníků. Snažil se, aby zbavil své statky dluhů, však nedosáhl tohoto účelu. Žil jako grand segnieur a měl mnohé drahé libůstky. Po delší dobu byl při vyslanectví knížete Voroncova v Paříži zaměstnán, upadl pak, podobně jako car Alexandr, v mystická blouznění paní z Krüdenerů, vyházel nezměrné summy na tak zvané filanthropické účely a za převod bible do ruštiny. Za to ztratilo se 800 „duší“. Danielova dcera, Natalie Danilovna, milovala život německých lázeňských míst a později žila asi čtvrt století v Italii. Mrtvola její byla z Říma převežena na Záborju. Když s ní na zámek přibyli, vykazoval inventář její pozůstalosti na hotovosti 12 rublů a 50 kopejek. Statky byly všecky předluženy. Blízkých příbuzných nebylo; ze vzdálenějších nechtěl nikdo dluhy Nataliiny v Italii platit a za ně Záborju převzít. Přišla tedy Záborja do veřejné dražby, v níž ji koupil člověk, jenž býval druhdy dozorcem v tamější vesnické krčmě. Tento sedlák převzal zámek Záborju; věřitelé obdrželi 65 procent. —

Takový byl konec slavné knížecí rodiny Jurovičův!

Ze spisů Pečerského vybral *J. H.*

Ve Švýcařích.

Báseň J. Slovackého. Z polštiny přeložil *Otakar Mokrý.*

(Pokračování.)

VIII.

Pojď drahá se mnou na koruny sněžné,
pojď drahá se mnou ve sosnové háje,
kde zvoní v úval bravu zvonce něžné,
kde v barvách duhy mihotavé hraje
Panna*) a slunce pod sebou má zlaté;
kde v mlze jelen přeletuje čilý,
kde orlí křídlo chví se rozepjaté
a vrhá stíny na obláček bílý.
Tam drahá s tebou duch můj chvatem pílí.
A jestli se z té nevrátíme stráně,
že duchové nás vzali, mnít se bude,
a odnesli kams na nebeské báně,
že hvězd tam jali řetězy jsme rudé
a uletěli s Plejad hromadami.
A jenom potok hluchý po nás zbude
a spadne dolů slzí kaskadami.

IX.

Ach! nejšťastnější sotva asi vědí,
kde duch své křídlo na ramena skládá,
kde jako labuť zadumaný sedí.
Ach! marně každý vyzvědavě hádá,
jakouto chýši malou jsme tam měli.
A jaké růže nám do oken zřely
a kolik višní kolem nás tam květlo,
a co slavíků na višně se sletlo;
jak tam slavíci, v noc měsíčnou dumnou,
naříkali s kaskadou si šumnou;
a co po lukách bravu znělo tiše. —
Ach to mi duše neuhádne snící,
to nelze zjevit ani slovem říci! —
Ta luka, višně, ve úvalu chýše!
duch strážný sdílel s námi rajská bydla,
od skály k skále rozpínal svá křídla,
slavíky, růže nás i úval celý:
zakrýval křídlem strážný anděl skvělý.

X.

Však mnoho bylo cypřišové vůně,
a mnoho nachu v růži žhavém lůně;
již milost se nás zmocnit chtěla zradou.
To bylo ráno — kdysi — pod kaskadou —
jsme byli, ničím nerušeni — sami —
a čtli jsme knihu smutnou se slzami.
V tom cos mi náhle v ucho pošeptalo,
bych na ni z knihy obrátil se zrakem.
Jak božství byla, jež se zadumalo —
tu náhle — takým průsvitavým mrakem
růměnec její líce omaloval,
že nevím dosud, jak se dálo všecko —
já jsem ji v ústa růžná poceloval,
a v náruč chopil ji, to bledé děcko,
jí tlouklo srdce, brylant háral v očích.
V tom stranou kdes — kaskády ve vrkočích,
cos zašeptalo, pohnulo se, vzteklo
a vrhlo na nás celé vodní peklo
a vyplašilo z květu vody mhami.
Od té pak doby nečtli jsme již sami.

XI.

Na mne se potom nesmála již více,
smutnější byla, zbledly její líce,
a stále v hlubší snění nořila se,
trhala růže v trávy kypré řase;
aneb kde kaskad loutna dumně hrála,
jak lidé smutní, naslouchajíc stála,
s přepadlou tváří — nebo na ústraní,
ruce kolem bílé ovíjela šíje,
jak ta co děsným myšlenkám se brání..
Neb jako holub, jenž v pramenu pije,
ku nebi jasným pohlížela okem.
Již volným, snivým plížila se krokem,
dřív švitořivá, hravá vlaštovička,
teď dumy spřádá, sny truchlivé hýčká.

XII.

Ji takto vida, chtěl jsem bránit sebe,
i řek' jsem: „Drahá, přisám bůh i nebe,
již nesmíš v srdci domnění mít zlého;
lilije jedna vinna toho všeho.
Hleď, ty jsi byla včera u pramene
a myla tvář ve vodě stříbropěnné;
a tam za tebou, prosta, nedaleka,
jak otrokyně, která s rouchem čeká,
lilije stála, jasná, sněhobilá,
čekala z lázně, až bys vystoupila.
Vás obě vida tak se v páře skvíti,
o andělích jsem maně počal sníti;
třást jsem se počal, zachvěl jsem se zcela,
lístečkem hnula ruka rozechvělá,
ten lístek jeden pohnul lístky jiné
a šelestilo celé křoví stinné.
tys ulekla se tak jsi utíkala,
že ňadrem květu dotkla jsi se zvonku,
pak liliovou lodyhu jsi stala
a květ urvala ňadrem svým se stonku;
já, v tváři bledý, nevěděl jsem rady,
zda květ tak křehký, zdali ty's tak čilá?
Věř, drahoušku, dnes ráno u kaskády,
jsem nebyl vinen, lilje vinna byla.

---

*) Jungfrau, švýcarská hora.

XIII.

Jak myrha vonná tiše zaplanula,
a znáti bylo, že nevědouc plane.
Ten safír očí svítil temně z důla,
a prudčí vlnou ňádra se jí dmula;
tak divným ohněm skráně rozhárané,
že časné vadly jí ve věnci chrpy. —
Jak ty, jež matkám žalují, co trpí,
jen před hvězdami tichý nářek vedla,
když k spaní měsíc líčka klade sbledlá;
když květ do uší lká milostnou báji,
ty neslyší ji, snům svým naslouchají.

XIV.

Ty jistě nyní, v zoufanlivém pláči,
kdes u andělů želáš v trpkém hoři,
jak žalující, zrak co slzou smáčí.
Že byla bouře, hrom zněl v blesků moři;
že byla sluje posupná a temná,
kde jemný krystal jasným ohněm hoří;
že zněla hřmění z hloubi přetajemná,
nevzpomněl nikdo, že bůh v blesku soudil
z podzemí zněla nymf žaloba jemná;
ze sluje v šeru den se od nás loudil
a zřel jak žhavé stýkaly se líce,
když ptáčat švehol ranním vzduchem proudil. —
Ty mluvíš o tom jako žalobnice? . .
O! nemluv tak ty k andělům, má drahá!
neb každý brylant — tvoje slza vlahá,
na nebi vzplane jako hvězda v záři.
O! kdybych, anděl, na obzoru skvělém,
se vznášel s jasným ve blankytě čelem —
a zíral světu veškerému v tváři
a mohl vládnout sám hvězdami všemi:
já svítit hvězdy v blankytě bych nechal,
já odvrhl bych blankyty a spěchal
ku hvězdě také, jakou tys — na zemi!

(Dokončení.)

Z ballad H. Murgera.

Přel. *J. V.*

I.

První hřích Markétky.

Jmenovala se Markétka; čekali na ni v nebi, nebo bůh řekl: Je to překrásná duše, jak snadno by se jí mohlo státi něco zlého tam dole, zavolám ji jednou k sobě — vzpomenu-li na to.

Bylo to skromné a sladké dítě — říkali jí anděl všady.

Ranná jako svítání a svěží vstávajíc modlila se každý den modlitbu, jíž matka ji byla naučila, pak oblékala se ve své jizbě. —

A nemajíc bohatých ozdob nepotřebovala zrcadla.

A jako pracovala včera a bude pracovati i zítra, by čestně mohla žíti, pustila se do díla.

A cikáda a včela zároveň pracovaly zpívajíce.

Stará byla to píseň, píseň o slávě a lásce, jež vznášela se již nad množstvím kolébek, jejíž verše mohly proniknouti duši nevinnou, anižby zkalily její jasnotu.

* * *

Jednou v letě seděla před domem předouc domácí len.

Byla chvíle, kdy hvězdy jedna za druhou vycházejí na obloze, znamení milujícím,

Kteří pospíchají k dostaveníčkům čilým krokem dvacátého roku, jenž přichází vždy před časem,

Nebo srdce předhání vždy orloj.

Markétka zpívala svou píseň točíc kolovrátkem.

Tu šla kolem jedna sousedka, připravena na pouť k blízkému svátku. — Měla nové šaty a běžela lákána zvukem tamburin, jejichž ohlas přinášel vítr z okolí.

Leč u Markétky se zastavila,

Aby jí ukázala nové šaty, svůj řetěz a naušnice;

A dala jí ruku,

By mohla viděti zlatý prsten, lesknoucí se na prstu jejím.

Načež odběhla v smíchu.

A Markétka jí sledovala pohledem, jenž znepokojoval jejího dobrého anděla.

A vlákna spěla pomaleji jejími prsty, kolo ustálo v svém jednotvárném ruchu, vřeteno vypadlo jí z rukou.

A když ruch, jejž vzbudilo pádem svým, vzbudil mladou dívku ze snění, viděla, pozvednuvši oči před sebou kavalíra bohatě oděného, držícího v ruce klobouk, na němž se kolébalo nádherné péro jako plamen; pozdravil ji uctivě a ptal se hlasem dvorným a sladkým:

Cesta do města?

A Markétka ukázala mu a vztáhla ruku, by lépe mohla naznačiti směr cesty, kterou měl jíti.

Načež cizinec nakloniv se, za výměnu služby, jíž mu byla prokázala, stáhl s prstu svého zlatý prsten, v nějž byl zapuštěn diamant, zařící jako hvězda, a strčil jej na prst Markétky,

Kteráž poznala, že diamant její jest mnohem krásnější než kámen její družky.

A obličej kavalíra zaplál podivným usmáním.

V tom přišel žebrák, oděn v hadry, zastavil se před Markétkou a hlasem sténavým prosil:

— Smilování má sličná slečno!

Markétka strhla prsten s prstu a dala jej žebráku.

Cizinec vzkřikl divoce a vztáhl ruku po dívce,

Leč žebrák, jenž nebyl nikdo jiný, než Markétčin anděl strážný, proměniv se pokryl ji perutěmi.

A Satan přišed pokoušeti ji, zmizel před duchem nebeským.

A týž večer strážný anděl vypravoval vše dobrému pánu bohu, a pravil:

Pane, třeba povolati ji sem.

A bůh odpověděl:

Vskutku, myslil jsem na to. —

Leč druhého dne nemyslil na to více.

A po roce potkal Markétku vycházející z kostela mladý muž a podával jí svěcené vody.

Měl srdce dítěte a ducha stověkého.

A jmenoval se Faust.

II.

Tři závoje Marie Berty.

První závoj Marie Berty byl z plátna bělejšího nad sníh, setkán z tak jemných nití, jaké mohly sejíti jen se vřetena Panny Marie.

Marie Berta vyšila jej vlastnoručně, ozdobila jej věncem květin, prošitých hedvábím tak věrně, že včely přilétali k nim.

Jen jednou vzala na se bílý svůj závoj — v den svého prvního přijímání.

Druhý závoj Marie Berty byl z černé vlny.

Počala jej tkáti v den, kdy zemřela její matka a ona v domě samotna zůstala. Byl vyšit chmurnými listy palem, podobných stromům, jež rostou na hřbitově; Marie Berta prošila jej všemi svými slzami.

Jen jednou vzala na se černý svůj závoj — v den, kdy se stala nevěstou Krista v klášteře „Ave Maria.“

Třetí závoj Marie Berty byl kus nebeského blankytu.

Protkán byl hvězdami a prodchnut vůněmi ráje.

Dal jí ho její anděl strážce v den, kdy odešla do nebes.

III.

Poselství vánku.

— Sladký vánku večerní, pravili ptáci, sedící na kraji svých hnízd, zanes naše písně k mladé dívce, jež sní tam dole, sedíc na balkoně; rci jí, že pro ni koncertujeme ve stromech. — Ano, pravil skřivan, já vzbouzím jitro — A já uspávám večer, pravil slavík.

— Sladký vánku večerní, pravil zvon, vezmi hlahol můj na křídla, a nes jej snící, která dívá se do kraje. Mé stříbrné tóny upomenou ji na kostelík a kapli její patronky, kamž nosívala věnce.

— Sladký vánku večerní, pravili cvrčkové skrytí v obilí, vezmi naše písně na křídla a dones je k snící dívce, připomenou jí dobu žní a chrpy, jež splítala u věnec.

— Sladký vánku večerní, pravil mladík, bdící při svitu lampy ve své osamělé jizbě, k té, jež sní tam dole na balkoně, dones slova mojich rtů a zpívej je v ucho její. Vezmi mé myšlenky a pochovej je v duši její. Vezmi mé polibky a vlož je na čílko její, když hladíš její kadeře. Vezmi na křídla celou mou lásku, její slzy, úsměvy, obavy a naděje a dones vše k snící dívce tam dole sedící na balkoně.

A vánek odletěl nejprudším svým povzletem a spěl vyplniti své poselství. — —

— Vánku večera, pravila dívka, řekni ptákům, aby mne

zavolali, až padnou v ruce ptáčníka, půjdu je osvobodit z klece i sítě a vrátím jim svobodu nebes a hnízda lesů.

Řekni zvonku, že jsem nezapomněla. Jeho „Ave“ vždy mne najde na kolenou před obrazem patronky mé, jako druhdy, když jsem nosila věnce do její kaple.

Řekni cvrčkům v obilí, že i jich jsem pamětliva. Až sníh pokryje pole, dám jim hnízda na krbu a oni mne upomenou na domov můj, kdy přadleny se shromažďovaly na přástky zimních večerů.

Sladký vánku! Mladíkovi, jenž bdí sám při svitu lampy v osamělé jizbě, dones na křídlech tento pás, jejž sama vyšila jsem; květy, jimiž jsem jej pošila, jsou zvlaženy rosou mých slz a rty mé jim často svěřily tajemství mého srdce.

Sladký vánku večera, vezmi lásku mou na křídla!

A vánek odletěl se svým novým poselstvím.

Drobnosti.

— Zvláštnosti pokrmů, jak co do přípravy tak co do látky řídí se velice dle povahy lidu a porovnání těchto zvláštností jest v nejednom ohledu zajímavé. I množství požitých látek jest u rozličných národů velmi rozličné. Známo jest, že národové na severu jedí mnohem více než na jihu, že na př. Eskymák stráví za den 20 liber tučného rybího masa, že i Tatar ruský má velmi dobrý žaludek a sní hovéziny více za den, než u nás celá rodina za týden, kdežto naproti tomu Ital v Neapolsku spokojí se nemastnými magarony neb kukuřicovým chlebem a hroznem vína; Hind dokonce nespotřebuje než několik lžic rýže. Náš národ, jakož i většina středoevropských národů náleží k těm, jež více snědí než mají potřebí k výživě těla; dle Sidneye Smitha jí se v střední Evropě z přepychu a dle jeho výpočtu požívá mladík od 10—20 roků o tolik potravy a nápojů více, co by na 40 vozů naložil. Nejvíce masa v středním pásmu sní se v Anglii a severní Americe a tu nejvíce v městech. V Londýně a Novém Yorku přichází průměrně denně na jednoho obyvatele 250 gramů, tedy půl celní libry hovězího masa, což jest částka velmi značná, uváží-li se, že děti masa nepožívají a že na chudinu také málo masa připadá. V Paříži připadá na jednoho obyvatele 84 gramů masa, tedy as šestina celní libry. U nás jest počet ten ještě menší. Ještě rozmanitější jsou libůstky v pokrmech jednotlivých národů. Eskymák si pochutnává na loji a svíčkách, u něho cizozemských to lahůdkách, jako my na pomerančích neb ústřicích. Kočky a psi visí s jezovci, krysami a potkany v krámech řezníků v Číně a platí se co nevšední lahůdky. Pečené z psa jest i na všech ostrovech v Jižním moři oblíbena a ragoût z mladého psa zdobí při každé hostině stůl sultana Zanzibarského. Rovněž oblíben jest pes na roštu pečený v Australii, a v jižní Africe možno dostat za velkého psa i krávu. Jižní Afrika vyznačuje se nejpodivnějším jídelním lístkem, jako Čína nejodpornějším. Maso z Antilopy africké jest jemné, šťavnaté a chválí se pro zvláštní příchuť divočinou. Maso Hippopotama čili hrocha (vodního koně) obyčejně se zavařuje a má pak příchuť, jež upomíná jednak na hovězinu, jednak na vepřové. Kdož mají zálibu v morkových kostech, těm poskytuje žirafa hojnost této lahůdky. Na Ceylonu považují se za zvláštní pochoutku sloní nohy v silném palmovém octě nakládané a cayenským pepřem posypané. Maso sloního rypáku rovná prý se brzlíku bůvolímu. Podivné jest, že dvě sobě podobná masa, jako jest sloní a hyppopotama, přece tak rozdílná jsou co do tuhosti; ono jest téměř nezáživné pro svou tvrdost a toto vyznačuje se obzvláštní měkkostí. Tvrdší ještě než sloní jest maso z gnu a pštrosa. Ostrozubý Kafr spíše by dovedl rozkousat klovatinu, kůži a drát než kus pštrosího masa. Myši jsou též rozšířenější v světě potravou než jak se zdá. Jak ve velkém byly chytány a požívány za dob obležení v Paříži, jest dosud každému v živé paměti. Za zvláštní pochoutku platí Eskymákům, kteří je chytají a za ocásky k sobě vážou, tak že jich mají na zimu na sta nastřádáno. Krysa pižmová považuje se na vzdor svému zápachu za lahůdku na ostrově Martinique a krysa v cukrové třtině se zdržující požívá se co fricassée. K lapání tohoto druhu krys chová se zvláštní druh psů krysáků. Číňanu jest polévka z krys milejší než z hrdliček. Dle zpráv cestovatele Alb. Smitha přidávají se do polévky té i sušené ryby, netopýři, hlemýždi a stará vejce. Když Číňané poprvé se přistěhovali do San Franciska, spozorovali ku své veliké radosti podle břehu a v stokách množství velkých krys, neměškali též a počali hned na ně honbu, což obyvatelstvu veselou zábavu poskytovalo. V Indii pomýšlí se nyní na vývoz sušených a uzených krys do Číny. Mimo krysy jsou Číňanům zamilovaným jídlem též velké housenky, z nichž s cibulí zvláštní polévku vaří.

Ptáci a ryby byly vždy důležitou částí potravy, jen že časem velmi se choutky změnily. Římský císař Heliogabalus předložil kdysi svým hostům 600 pštrosích mozků; herec Aesopus mísu naplněnou jazyky slavíků a jiných zpěvných ptáků. Nyní ovšem takových starořímských pochoutek neznáme. Zvláštní lahůdkou jsou dnešního dne jedlá ptačí hnízda z Javy a Sumatry dovážená, jež vypadají jako mázdřitá špatně připravená vyzina, jsou velikosti husího vejce a barvy načervenalé. Sušením značně se srážejí. Prodávají se za velké ceny, obzvláště bílá hnízda. Lahůdka ta jest původu čínského a odtud i k nám se dostala. Číňané je připravují obyčejně ve zvláštní polévce, v nížto pak co huspenité klky plovou. Hnízda ta pocházejí od vlaštovky „hirundo esculenta“ zvané. Z rybí potravy zavrhují Evropané maso žraloka úplně pro jeho suchost a nakyslou příchuť, avšak na Havaně prodává se žraločí maso na trhu, Číňané jedí nejraději žraločí ploutve a ocas, jimž připisují zvláštní posilňující moc. Černoši na zlatém pobřeží libují si velice v mase žraloka, tolikéž divoši na ostrovech Sandwichských a j. v Tichém okeánu, kteří je pohlcují syrové a v takovém množství, že z toho až onemocňují. Nejrozličnější chuti připisují se krokodilu. Pravý krokodil má prý maso, jež rovná se telecímu; jistý druh krokodilů čpí prý pižmem tak, že se nemůže požívat z něho leda jazyk, jiný druh krokodilů má prý maso jako podsvinče, jiný jako rači ocásky a opět jiný čpí tak bahnem a rybinou, že i zápach jeho jest odporný. Celkem neliboval si žádný evropský cestovatel v mase krokodila. Hadů se nejvíce sní v Australii. Jedovatým hadům vytáhnou se zuby s jedem, načež se opikají aneb jedí syrové. Chuť mají prý jako u nás ouhoři. Lovci na Mississippi pokládají za největší pochoutku tak nazvané „Musical Jack“, jest to ragoût z chřestýšů. Ve Francii jsou z obojživelníků nejoblíbenější žáby: rana esculenta, jejíž stehýnka poskytují jemnější maso než kuře. I pražský trh poskytuje jich ku konci leta a v podzimku hojné zásoby, jen že u nás nejsou tak hledané a vzácné jak v Paříži. V Novém Yorku prodávají se mimo tyto i žáby volské, z nichž některá váží i půl libry a dosahuje značné ceny. Čína ovšem i tu zaujímá přední místo a jedí se tam téměř všechny druhy žab, jako vůbec vše, co má krev a maso nebo něco tomu podobného. Černoši v Surinamu jedí i odporné surinamské ropuchy. Zahradní hlemýždi nejsou u nás ani v střední Evropě nic neobyčejného, někde považují se za pokrm velmi posilňující a obzvláště proti úbytím prospěšný. I hmyz jest na jídelním lístku mnohých národů. O Číňanech bylo již řečeno, že jedí druhy velkých housenek, k nimž náleží co nejlepší druh housenka hedvábníka. Ve východní i západní Indii jest oblíbena kukla jistého druhu brouků na palmách žijících. Arabové praží si kobylky, rozmýlají je a pekou z nich pokrm našim plackám podobný, aneb je nasolují a udí, aby je dle potřeby mohli péci nebo vařiti. Hottentotům platí za lahůdku vajíčka z kobylek a ani mravenci a termity nikdo z nich nepovrhuje. Celkem jsou obyvatelé jižních krajin daleko střídmější v jídle než v krajinách severních. Vzdělaní národové hledí i k zevnějšku potravy a dávají přednost tomu, co i oku lahodí, kdežto národové nízkého vzdělání všeho se chápou, co kde letí, běží, leze nebo se zapřádá. Zajímavé jest také, jak pokrokem vzdělanosti rozšiřují se i některé druhy potravin. Tak na př. požívala za Jindřicha VIII. v Anglii pouze šlechta pšeničných pokrmů, kdežto nyní jsou všeobecné a jich spotřeba stoupá rok od roku. Za Jindřicha IV. prodával se cukr ve Francii jen po uncích v lékárnách, kdežto ho dnes spotřebuje každý chuďas několik kilogramů ročně. Ještě v sedmnáctém věku nebyl znám v Anglii salát, květák, artičoky a p. a ve Francii jemné druhy ovoce, kdežto dnes, aspoň v Anglii, náleží i noviny k denním potřebám pracovní třídy obyvatelstva.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpoledne.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

VII.

Kateřina uzavřela se po svém příjezdu do města do nejvnitřnějších komnat a nepouštěla nikoho k sobě. Brzy kolovala palácem a městem temná podivná zvěst o těžké nemoci velké kněžny, o nových roztržkách mezi ní a Petrem, jenž prý s dychtivostí smrt její očekával, aby se na novo oženil s Voroncovou. Hned na to vznikla nová pověst o smrtelném hněvu císařovny Alžběty na velkou kněžnu z příčin neznámých; chtěla prý císařovna sňatek následníka zrušit a velkou kněžnu rodině její nazpět poslat. A zdá se, že v pověsti té mnoho pravdy bylo, neboť vyšel tím časem rozkaz, že nikdo bez dovolení Kateřinu navštíviti, nikdo buď si on kdokoli, bez dovolení rozprávěti s ní nesmí, a osoby, o kterých se vědělo, že jsou jí příchylné, byly náhle z okolí jejího odstraněny. Všechny jasné slzy ubohé kněžny Gagarinové nedovedly obměkčiti srdce carevny: provdala ji za muže nemilovaného, kterýž ji po svatbě do Moskvy odvezl; ba i starý Jefrenov, věrný sluha Kateřinin, musil opustit Petrohrad. Na vítězoslavné tváři Šuvalových bylo zřejmě čísti, že se to všechno děje jejich vnuknutím, ale marně hádalo obecenstvo, jakými as prostředky cíle svého dosáhli a z čeho velkou kněžnu u císařovny byli obvinili.

Ondřej trpěl nevýslovně; proklínal osud svůj a pomýšlel již na to, že se dá vřadit k armádě v Němcích právě bojující a doufal, že smrt ho tam z tolikerých muk vysvobodí. Jedna toliko myšlenka ještě ho zdržovala — uviděti na posledy velkou kněžnu, promluviti s ní ještě jednou, než se na věky s ní rozloučí. Toto zbytečné přání měl společně nejen s veškerými bohatýry románů v podobných situacích, nýbrž i s veškerými milovníky pod sluncem vůbec, kteří po každém „s bohem na věky“ ničeho více si nepřejou, než té „jedné, poslední rozmluvy“!

Osud, kterému tak rozhorleně lál, dopřál mu vyplnění toho vroucího přání, neboť jednoho večera objevila se Kateřina náhle na duchamorném koncertu svého manžela. Petr nebyl příliš potěšen přítomností své ženy, kterou si již co umírající představoval, a bledost na její tváře nepohnula jím ani dost málo. Pronesl několik nehrubě laskavých slov, určených jen pro ucho Šuvalovo, avšak dosti hlasitě, že je ne pouze Kateřina, nýbrž i dobrá polovice všech přítomných zaslechla.

Kateřina snesla urážku s chladnou hrdostí a usedla nedaleko místa, kde Ondřej stál. Mezi hrou podařilo se Ondřejovi přiblížiti se jí na znamení, jež mu byla dala.

„Ó příteli můj,“ šeptala mu násilně slzy zadržujíc, což se jí jen s velkým namáháním podařilo, „příteli můj, tak nelze déle žiti, nelze déle snášet. Běda mně, že omámit jsem se dala výmluvností a nepochopitelnými činy Lambertiho. Vší silou práhnu po blahu a nikoli po velikosti . . . . Vše, co Lamberti mluvil, vše, co duše moje snila, odváto dechem znova vzplanulé mé lásky, vše ztroskotáno návalem nových běd a muk!“

„Běda nám,“ šeptal Ondřej, „avšak minul okamžik a není již naděje!“

„Oh Ondřeji, jest ještě naděje!“ odtušila. „Osud náš dosud není rozhodnut. Jak mohl byste žádat, abych snášela pohled onoho muže nenáviděného nyní, kdy již ve vašem spočívala jsem náručí, byť i jen na okamžik? Tak jako dosud, nelze mi déle žiti . . . Slyšte . . . Nevím, jaká zrada se děje kolem mne . . . Temná zvěst, že císařovna chce zrušiti můj sňatek, došla mého ucha. Děkuji bohu za to dobrodiní. Ale znám carevnu a její nerozhodnost, musím dosáhnouti u ní slyšení a sama na kolenou o vyvolnění svoje prosit.“

Zamlčela se, neboť velký kníže přestal právě hrát a hrabě Šuvalov se blížil. Zastavil se u nich.

„Přicházíte právě vhod!“ podotkla Kateřina, „prosím, abyste mi dal objednat karossu, chci jeti do divadla.“

Hrabě Šuvalov se vzdálil a mluvil chvilku tiše s velkým knížetem, kterýž na to ke křeslu přikvapil, kde žena jeho seděla.

„Vy chcete do divadla, vy se vyhýbáte mé společnosti?“ pravil jí mrzutě.

Vyhýbám se pouze společnosti svého papouška a svého psa, kteráž mi byla jedinou po dlouhé, dlouhé dni,“ pravila chladně. „Nepamatuji se již ani na čest vaší návštěvy. Myslím, že je vám lhostejno, jsem-li osamělá ve svém pokoji anebo v lóži divadla.“

„Není mi to lhostejno,“ odporoval Petr, „poněvadž jsem prohledl váš záměr. Usmyslila jste si jen návštěvu divadla, poněvadž víte, že nemiluji ruskou komedii!“

„A křivdíte jí velice!“ odpověděla mu klidně.

„Toť váš náhled, o který se nehádám. Dostačí vám toto krátké rozhodnutí: zapovím, aby se vám dala karossa?“ zlobil se dětinsky.

„Ano, dostačí. Vím, jak dále mám jednat: půjdu

pěšky! A nebude-li mým dámám a kavalírům dovoleno, aby mne doprovodili, půjdu sama."

Petr byl zaražen.

Tato horlivost pro divadlo je nápadná a podezřelá," dodal za chvilku s úsměvem, který Šuvalov ihned po něm napodobil. „Zdá se skoro, že se vám jedná o nějakou schůzi."

Kateřina změřila je pohrdavým okem a vztýčila se hrdě.

„Ano," zvolala, „uhodl jste; jedná se mi o schůzi s jejím veličenstvem."

„A co chcete jejímu veličenstvu?" tázali se Petr a Šuvalov zároveň.

„Jakým právem se mne tážete?" divila se s pýchou královskou. „Zapomínáte až příliš, pane hrabě Šuvalove, kdo já jsem a kdo jste vy. Pomněte, že by pouhá moje zmínka u císařovny, že podněcujete mého manžela, aby mně nedovolil jíti do divadla, kdež mohu míti štěstí setkati se s jejím veličenstvem, vzbuditi mohla vám nebezpečnou chmuru na onom čele, v jehož milosti se dosud slunite; zapomínáte, že vás okamžik nevole jejího veličenstva může svrhnouti nazpět v nicotu, z kteréž vás přízeň její rozmarně povznesla k té výši, která slabé vaší duši závrať působí. A vy, můj manželi, vězte, že se neskrývám před vámi se svými záměry. Chci jejímu veličenstvu přímo říci, jak se se mnou zachází, chci říci, jak život můj je toliko hnusná poroba, chci jí říci, že neodříkám se požadavků a práva veškerého tvorstva na mír a blaho, a že její veličenstvo proto snažně prosím, aby zrušíc sňatek náš, nazpět mne poslala do lůna mé rodiny. Nechci již, aby kdokoli zde trpěl proto, že mne miluje, jako věrní moji služebníci, kteří se jen proto do vyhnanství posílají. Doufám, že i vaše nenávist se zmírní zprávou o našem rozloučení. Ale poněvadž to všechno v divadle vypovědět nelze, napíšu ihned list s prosbou o slyšení, v němž uvedu všechno, co jsem vám nyní vyjevila, a uvidím, máte-li vy, hrabě, tolik smělosti, abyste se zdráhal odevzdati vlastní rukou jejímu veličenství dopis můj!"

Povznešený hlas její dohřměl prostorou a hrabě Šuvalov uklonil se hluboce s nelíčenou, bezděčnou úctou, když kolem něho do své komnaty odcházela. Petr byl zaražen, zasedl k šachovnici a tvářil se lhostejným; však zatím nepodařilo se ani Voroncově vyjasniti chmurně zamračené jeho čelo. Šuvalov opanoval se již lépe a začal s Ondřejem, jakoby se nic nebylo událo, rozprávku o francouzské divadelní společnosti tou dobou právě v Petrohradě meškající. Ale z hovoru toho vyrušil je brzy posel, jenž hraběte k velké kněžně volal.

„Povězte, že je už zapřaženo, hrabě!" volal za ním Petr a odeslal kohosi, aby se tak rychle učinilo.

Šuvalov vrátil se záhy s listem velké kněžny a oznamoval, že její císařská výsost nikoho z dám a kavalírů nenutí, aby ji doprovodil, načež Petr sám ustanovil, kdo ze suity by manželku jeho následoval. Ondřej byl velice šťasten, že také mezi Petrem vyvolené kavalíry byl vřaděn. Když Kateřina komnatou, kde Petr posud s Voroncovou seděl, se ubírala, povstal velký kníže proti svému obyčeji a poklonil se, začež mu Kateřina také poklonou klidně poděkovala.

Císařovna neobjevila se v divadle, a roznesla se zvěst, že stalo se tak následkem listu Šuvalovem dodaného, což Ondřeje naplnilo strachem i nadějí. Cítil, že krise jeho osudu se blíží, neměl ani dost malé pochybnosti, že velká kněžna slyšení u carevny dosáhne, a nemohl se ubrániti naděje, že Kateřina od Petra rozvedena ve starou vlast se navrátí, a možnost idylly na osamělém ostrově daleko za oceánem zasvitla mu zase jako hvězda pustou nocí beznadějnosti.

Zmítán nepokojem churavěl následující dni a nevycházel ani z domu; bylo mu snadno vzdáliti se dvora, neboť ani Kateřina neobjevovala se již veřejně: je zase nemocna — říkalo se, ale Ondřej tušil, že očekává jako on rozhodnutí osudu.

Uplynulo tak několik dní. Jednou odpoledne vytrhl Ondřeje starý Ilja z rozjímání, oznamuje, že starý jakýsi muž úsilovně za rozmluvu žádá. Po delším odporu svolil Ondřej, aby ho sluha uvedl. Byl to brillantník Bernardi, kteréhož jednou z rukou rozsápaného velkého knížete byl vysvobodil.

„Nekoupím ničeho, milý Bernardi," pravil Ondřej.

„Vím, signore, vím, že máte jiné starosti než o diamanty a rubíny," odpověděl stařec, hladě si bílé vousy. „Přicházím toliko, abych starý dluh zaplatil."

„Jaký dluh?" divil se Ondřej.

„Dluh vděčnosti!" odtušil živě Ital. „Zachránil jste mi ondy čest, ba snad i život, a já přisáhal jsem, že se vám odsloužím. Doba nadešla. Přicházím vás varovat."

„Mne varovat? A před kým?"

„Před jistou záhubou, kterou vám chystají Alexandr a Ivan Šuvalov," šeptal Bernardi, „vypátral jsem všecko. Osoba, kterou neznám, spáchala na vás zradu, vydala vás, nevím za jakou příčinou, do rukou vašich nepřátel. Šuvalové zmocnili se jejím prostřednictvím tajemství, kteréž dle všeho nejen vás, nýbrž i jinou, vám drahou a mně též neznámou osobu na nejvýš kompromituje v očích carevny."

Slova tato uvrhla Ondřeje do proudu nejrůznějších domněnek. Měl Bernardimu věřit? Nebyla to past nalíčená na jeho neopatrnost samými Šuvalovy? Však nikoli: bylo patrno, že se již dopídili tajemství jeho lásky k velké kněžně. Mžikem probleskla mu duší myšlenka na Annu Nikitišnu; nebylo pochybnosti, že slepou zášti svedena, udavačkou se stala. Zachvěl se mimoděk. Ale přece snažil se ukryti před Bernardim svoje rozčilení — nechtěl mu ještě důvěřovat.

„Nerozumím úplně vašim slovům; jaké to myslíte tajemství?" tázal se s líčenou lhostejností.

Ital usmál se schytrale, ale velmi dobrosrdečně.

„Signore," pravil, „vy rozumíte všemu, co jsem vám právě sdělil, zajisté lépe než já sám, kterýž pouze z jednotlivých, náhodou přeslechnutých slov úsudek si tvořím. Jsem starý muž a pozoroval jsem lidi po celý věk — vy jste se dosud ani lži ani přetvářce nenaučil. Vy nedůvěřujete mně, a nestýskám si proto, neboť vy mne neznáte. Ale pomněte, že nechci, abyste třeba jediné slovo svého tajemství mi svěřil, pomněte, že nemám příčiny vás nenávidět, ale že mám příčinu vás milovat. Věřte, že vám upřímně chci prokázat službu velikou, vám i té druhé osobě, jsa díkem vám povinen. Zapomeňte, že stojí kupčík před šlechticem a připomeňte si, že člověk, kterému zachráněna byla čest a snad i život, přichází k člověku, kterému za tyto největší statky děkuje. Nuž, signore, věříte mi?"

„Bernardi, věřím vám!" odtušil Ondřej zahleděv se do upřímného oka starcova a podal mu ruku.

„Díky, pane, díky!“ pravil Ital. „A nyní k věci. Ztrávil jsem největší část svého věku v tomto městě. Obchod můj zjednal mi přístup skoro do všech rodin, do všech domů. Skutky, o kterých mimo účastníky nikdo tušení nemá, znám jako tito účastníci sami, a užasl by svět, kdybych ústa otevřel a své zkušenosti vypravovati začal. Dopátrati se všeho, co jiní za jakoukoli příčinou před světem skrývají, stalo se mi časem vášní; „rada desíti“ za času svémoci mých rodných Benátek byla by mne zlatem zahrnula: jsem špehem z povolání!“

Sympatický úsměv na tváři Ondřejově zmizel pomalu a při posledních slovech se mladý muž trochu zakabonil. Bernardi to zpozoroval.

„Nesuďte o mně křivě, signore,“ pravil, „musil jsem vám to všecbno říci, abyste se nedivil, proč a jak jsem se i vašeho tajemství aspoň z části zmocnil. S hrdostí mohu o sobě říci, že jsem ani jednou ve svém životě nezneužil, čeho jsem se dopátral; svědomí moje je prosto netoliko všelikého činu podlého, nýbrž i každé podlé myšlenky a veškerého sobectví. Dle starého, snad od alchymistů pocházejícího podání vyjasňuje prý ohněm rozpuštěné zlato zraky těch, kteří na ně často hledí. Je to snad pověra, ale věřte, že mělo na duši mou neustálé hledění na jasné drahokamy, s nimiž obchod vedu, obzvláště na diamant, to zkrystalisované světlo, vliv opravdu blahodárný a zušlechťující. Vy vrtíte hlavou? Promiňte žvavosti starce.“

Podivínské náhledy Bernardiho zaplašily opět nelibost, kteráž se byla na Ondřejově tváři zjevila, a Ondřej prosil klenotníka, aby bez meškání přikročil k tomu, co mu vlastně sděliti chtěl. Bernardi uposlechl.

„Tuto noc rozhodne se osud váš a té druhé osoby; uslyšel jsem to na vlastní uši — netažte se, kde a od koho. Buďte po půl noci samoten, a chcete-li, třeba ozbrojen na nábřeží u třetího podjezdu zimního dvorce, počítaje od strany trojického mostu. Jsem denním navštěvovatelem paláce, není kouta, kterého bych neznal lépe, než kdo jiný. Povedu vás chodbou, kterouž po léta žádná lidská nekráčela noha, uvedu vás na místo, odkud uslyšíte, co se netoliko o vás, nýbrž i na záhubu té druhé osoby ujedná. Toť vše, co vám říci mohu. Jste srozuměn?“

„Přijdu, Bernardi!“ zvolal Ondřej. „Nepřátelé skrývají se pod černou peruť noci a zrady, nezbývá tedy, než potírat je vlastní jejich zbraní. Kdyby se jen o mou jednalo osobu . . .“

„Rozumím,“ přerušil mu řeč Bernardi. „Nezapomeňte, signore, třetí podjezd počítaje od trojického mostu.“

Po těch slovech vyšel z komnaty.

Dlouho před určenou hodinou procházel se Ondřej nepokojem zmítán po břehu řeky. Ač v silný plášť zahalen, tetelil se přece, nikoliv zimou, nýbrž rozčilením. Noc byla temná, ulice prázdné a pusté. Bral se „velkým prospektem“ naboru až k hostinnému dvoru, kde kaple od kupců vystavěná temnoton zářila, lesknouc se světlem sterých lamp a svíček, jež před obrazy svatých a světic hořely. Několik tmavých postav klečelo tam pohroužených v tichou modlitbu a stařec vysoké postavy a velebného vzezření v malebném, řasuplném rouše ruských popů předříkával dlouhou jakous prosbu k andělům. Ondřej vmísil se mezi pobožné, ale kloně se svatým hleděl při jasné záři světel pilně na svoje hodinky, a když konečně rafije k dvanácté dostoupila, odebral se spěšným krokem k umluvenému místu. Nalezl již Bernardiho pod plechovým podjezdem.

„Přicházíte správně, jak jste slíbil, signore,“ pravil Bernardi a zatáhl za zvonec.

Za dosti dlouhou chvíli otevřely se dvéře a starý muž vystrčil opatrně hlavu.

„Zahalte se dobře do pláště,“ šeptal Bernardi po francouzsku a Ondřej uposlechl.

„Kdo zde, tak pozdní dobou?“ tázal se muž ve dveřích.

„Přítel!“ zvolal vesele Bernardi a přistoupil blíže k muži, který mu kahancem do obličeje svítil.

„Ah, to jste vy, Bernardi?“ divil se muž, „co pak vás sem vede?“

„Jste příliš ospalý, než abyste sám uhodl!“ smál se Ital. „Opozdil jsem se v městě a prosím vás, abyste mi popřál, jakož jste často již učinil, dočkati se rána v malé vaší komůrce na dvoře.“

Muž změřil mlčky Ondřeje, který sebou ani nehýbal.

„Nenechte nás dlouho čekat, příteli,“ pokračoval Bernardi. „Vedu s sebou mladého krajana, není zimě vaší ještě zvyklý. Najdem dosti místa na loži, na kterém jsem již tolikráte odpočíval. Nebude se strýčkovi zdáti příliš tvrdým, anť není lepšímu zvyklý. Země naše je chudá, chudičká. Doufá, že si nastřádá něco rublů v šťastnější vaší vlasti. Málo takových krajů na zemi Páně, jako vaše požehnaná Rus.“

Bernardi znal muže, s nímž jednal, a mezi tím, co vlastenectví jeho lahodil, tiskl mu několik stříbrných peněz do ruky a díky dvojnásobnému lákadlu dosáhl svého cíle.

Vešli. Muž vedl je přes dvůr, kdež mnoho starých sudů leželo a několik stohů naštípaného dříví stálo. V komůrce, která jim měla býti hospodou pro noc, nenalezli ničeho, než hrubý stůl a prostou polní postel s houní; bylať komůrka dokonale přispůsobena nehezkému okolí. Takové pusté kouty, plné neladu, mívají i nejskvělejší paláce králů.

Muž, jemuž světnička náležela, byl vysloužilý topič a byla to část bytu, kterého z milosti carevny užíval; spával tam v letě, poněvadž byla o mnoho chladnější, než druhá jeho světnice blíže malých vrat na ulici vedoucích.

„Půjdu časně odtud,“ pravil Bernardi, „nechte tedy klíč od vrátek v zámku trčeti, abych vás nemusil budit, a než se odeberete — okuste přece,“ dodal a vytáhl z kapsy láhev nějaké lihoviny. Starý topič nedal se dlouho pobízet; napil se s chutí a děkuje za občerstvení odešel.

Sedli mlčky na chudé lože a čekali trpělivě dosti dlouhou chvíli; když byl Bernardi usoudil, že stařec již znova usnul, vyploužil se z komory. Vrátil se záhy.

„Všechno je v pořádku, pane!“ zvolal a mnul si vesele ruce. „Klíč trčí v zámku, tak že můžeme odejíti kdykoli se nám zlíbí, a starý náš přítel spí pevně; postaral jsem se svým nápojem, že se do bílého rána neprobudí.“

Vylil ostatek lihoviny na podlahu a shasil kahánec na stole. Pak rozsvítil malou svítilnu — zlodějku a ukryl ji opatrně pláštěm; zároveň zavěsil si za pás několik zrezavělých klíčů, jež byl z topičovy komnaty přinesl.

„A nyní, pane, pojďme ve jménu božím,“ pravil a pojal Ondřeje za ruku.

Dvorek byl smutný a tmavý; okna, hledící v malou jeho prostoru byla neméně zasmušilá, mnohá jejich tabule byla rozbita a vítr fičel do prázdných, nikým neobydlených pokojů, ve kterých celé haldy nepotřebného haraburdí v prachu odpočívaly. Ondřej a jeho vůdce stoupali neširokými schody a zastavili se u zavřených dveří, ku kterým Bernardi po dlouhém zkoušení pravý klíč nalezl. Před nimi táhla se nyní celá řada poloprázdných komnat s nečetnými zbytky vyrudlého nábytku, ležícího aneb stojícího v nejmalebnějším nepořádku; musili se vyhýbati zde převrženému křeslu, tam polámanému stolu, zde rozbitému zrcadlu, tam hadovitě složenému koberci, z něhož cáry visely. Konečně zastavil se Bernardi v pokoji, který kdysi za ložnici sloužíval. Velká, těžká postel tam posud stála a po ztrhaném baldachýnu jejím utíkaly se myši do skrýší před nočními hosty. Bernardi postavil svítilnu na bývalou toilettu nedaleko postele.

„Jsme v poslední komnatě neobydleného křídla, kteréž se prý na jaro sbourá, a tato komnata sousedí s křídlem před lety obnoveným,“ poučoval tlumeným hlasem Ondřeje. „Hnedle uvidíte, kým to nové křídlo je obydleno.“

Ploužil se podle zdí jako kočka, hladě opatrně zeď při každém kroku. Asi deset kroků od postele namakal nepatrný rosetový knoflík, stiskl jej silně, ale znenáhla, aby zaskřípnutí zamezil a k nemalému podivení Ondřejově rozevřely se nízké tapetové dvéře a za nimi objevily se tmavé, úzké schůdky, vedoucí do výšky asi na sáh od podlahy ložnice a končily tam výklenkem, který patrně ničím jiným nebyl, než druhými, nyní zazděnými dveřmi. Nahoře, asi tři stopy nad nejhořejším stupněm bylo několik asi na píď velkých otvorů a skulin, jimiž silné světlo se dralo tmou do pokoje, kde oba noční dobrodruzi stáli.

„Staré křídlo je značně vyšší nového,“ šptal Bernardi, „a otvory, kterými ono světlo přichází jsou u samého stropu oné komnaty, kde nyní již snad o vás se mluví, jsouť otvory ty s velkou virtuositou zakryty ornamentem široké bordury. Stoupejte opatrně, zdi jsou dosti slabé, a přede vším obujte tyto trepky.“

Podal mu plstěné přezůvky, které byl s sebou přinesl. Ondřej uposlechl, a mezi tím, co pomalu bez nejmenšího hluku zděnými schůdky se nahoru ploužil, odebral se Bernardi se svítilnou do komnaty před ložnicí a umístil se do pohodlného křesla, kteréž tam zapomenuto v koutě stálo.

Ondřej přiložil oči k světlým otvorům.

Z počátku neviděl ničeho, maje zrak jako mlhou zastřený, a neslyšel také ničeho mimo sycení vlastní krve v uších a v tepnách skrání, ale ponenáhlu utišil se a hleděl pozorně dolů do prostoru, konejše výčitky svého svědomí tím, že nepřátelé jeho, pracujíce v úkrytě na záhubě jeho a hlavně na záhubě její, jiných mu neponechali zbraní, než těch, které se mu nezdály souhlasnými s přísnými požadavky cti rytířské.

Komnata, do které hleděl, nebyla příliš vysoká a otvírala se do komnaty druhé, větší; byla to jakási alkovna změněná v oratorium. Před zlatými ikonami, diamanty a perlami bohatě zdobenými, hořely malé ale četné lampy a mírná jejich zář lila se jako jasný potok ústící do moře lesku komnaty vedlejší, o mnoho skvěleji osvětlené a pouze zelenou, těžkou aksamitovou záclonou od oratoře oddělené. Záclona byla přes více než polovici odhrnutá, tak že Ondřej vše jasně viděl a slyšel, co se ve velké komnatě dělo. Zrak jeho hledající Šuvalovy, kterými fantasie jeho se byla naplnila, utkvěly nejdříve na tváři muže, v němž skutečně jednoho z nepřátel velké kněžny poznal, na tváři Alexandra Šuvalova, jemuž Petr právě s velmi zasmušilou tváří naslouchal. Nedaleko nich stál druhý Šuvalov, favorit carevny, u zlaté toiletty, na které několik roztroušených listů leželo. U krbu, zády k Ondřejovi obrácena, seděla na otomance imposantní postava ženská, chýlila se k ohni a halila se jaksi zimomřivě do modrého, atlasového županu, vroubeného nejkrásnějším sobolem.

Panovalo úplné ticho, zraky všech visely na tváři ženštiny u krbu. Pojednou ustoupil Ivan Šuvalov rychle za velkou zástěnu vedle krbu, paní pak vstala pomalu s otomanky a učinila krok ke dveřím. Ondřej žasl překvapením: poznalť císařovnu Alžbětu. Stála vzpřímena uprostřed komnaty, na její bledé tváři rozložen byl jakýsi bolný nádech a výraz melancholické přesycenosti života; oko její, posud jasné a blankytné, bylo hluboko zapadlé. Položila bílou ruku na starostí rozpálené a chorobou sbrázděné čelo a vzdychla si z hluboka. (Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

VIII.

Po celých Čechách, po Moravě, nebrž i na Slovensku rozšířilo se od polovice století minulého a nalézalo velikou oblibu mezi lidem v stoletích patnáctém a šestnáctém čtení o dvou hrdinách, kteréž považováno až i za národní. Pamět skutečných rekův českých už dávno buď úplně vyhlazena buď velice pokálena a zlehčena byla v mysli našeho lidu, když Š t i l f r i d a B r u n c v í k v ní vládly kouzlem bytosti téměř nadpřirozených tak mocně, že v dobách největší bídy české vznášely se k nim naděje osvobození. V Praze pod kamenným mostem, ne levém břehu u sloupu Rolandova jest prý zakopán Bruncvíkův meč, očekávaje vhodné doby, aby v Čechách zjednal lepší časy; česká národní pověst přičítá Štilfridovi úlohu císaře Friedricha na Kyffhäusru; a v divadelní hře velmi rozšířené po Moravě, o utrpení a smrti svaté Doroty nemní kat, když svatou pannu stíti má, svůj meč vychváliti výše, leda že lichotivě nazývá jej dobře nabroušenou š v a n c a r o u b r u n c v í k o v o u. Tak hluboko do života národa našeho vnikla jmena: Štilfrid a Bruncvík. A měla u nás štěstí od samého počátku svého vystoupení. Už Oldřich Prefát, z Vlkánova (1520—1565), vydávaje r. 1563 vypsání své cesty na Vlašské Benátky do Jerusaléma, v úvodu bolestně touží na směr v kraso-

chuti tehdejšího čtenářstva a praví: „Protož ti a takoví nechť sobě toto mé prosté sepsání místo Bruncvíka a kroniky o Štilfridovi a místo jiných neužitečných básní čtou a rozjímají atd."

Nejde zajisté pouhou náhodou, že jména Štilfrid a Bruncvík objevují se vždy a všude pospolu. Poněkud více kritiky v dějinách naší literatury, a zvláště poněkud více pilnosti v porovnávání plodův středověkého písemnictví českého s obsahem současných literatur západoevropských bylo by dávno musilo nalézti toho příčinu. Nic neprospívá, že Hanka v svém vydání z r. 1827 ze Štilfrida učinil Stojmíra. Ani v tomto spojení Bruncvík nedomůže se místa mezi knížaty českými, kamž svými kronikáři ve vlasti naší vřaděn byl. Ani autorita Hajkova z Libočan už není s to, aby před prozrazením zachránila dva cizince, přistrojené národním krojem českým, a obhájila nalíčenou českou původnost románkův, kteréž vznikly pouze rozštípením německého originálu na dví tak, že obě části vždy pospolu zůstati museji.

Z kruhu pověstí o vlastních národních recích německých, o Siegfriedovi, Dietrichovi, Tellovi, Eckartovi atd., nevniklo do písemnictví českého nic, toliko rodinná kronika brunšvická našla českého obdivovatele a vzdělavatele. J. Jungmann v své poznámce k dvěma kronikám „o Štilfridovi knížeti a pánu českém, a o Bruncvíkovi synu jeho, též knížeti českém", podotknul, že tyto románky zvláště Štilfrid má stopy znalé, že ve verších původně psán byl. Česká veršovaná předloha, z níž by obě vypravování v próse vzdělána byla, není žádná, aniž lze domnívati se, že by kdy se vyskytla, poněvadž proti tomu svědčí veškera zkušenost v dějinách české literatury středověké, kteréž neznají ani jediného prosaického spisu českého, vzdělaného z veršovaného originálu českého. Však i kdyby proti této zkušenosti někdy se objevil veršovaný český originál obou prosaických českých kronik o Šilfridovi a Bruncvíkovi, nebyly by tyto románky původně české; pak bychom jen seznali, že z veršovaného originálu německého vyšel nejdříve český překlad také veršovaný a teprv z tohoto prosaický. S pouhým překladem z němčiny máme při románech o „českých knížatech" Štilfridovi a Bruncvíkovi vždy činiti; tím, že z obou hrdin se stali panovníci čeští, nezměnil se německý původ vypravování o nich.

Zachovaly se nám dvě recense; jedna v rukopise universitní knihovny pražské, druhá v hojných otiscích od století šestnáctého až na tyto časy. Obě shodují se v obsahu až na nepatrné okolnosti a liší se toliko způsobem vypravování. Text universitní knihovny jest obšírnější a podrobnější, a právě v něm nalézají se ony stopy, které už Jungmanna vedly k poznání, že prósa vyšla z veršův. Často jsou vložena dosti objemná místa s patrnym rýmem, ano až na některé mezery a s malými proměnami bylo by lze celou kroniku o Štilfridovi uvésti do veršův, na důkaz, že český překladatel měl před sebou originál také veršovaný a že mu překlad bezděky do veršův zabíhal. To se dálo zvláště při líčení rytířských sedání. Druhá recense jest toliko skrácením první, a co do jazyka není od ní časem příliš vzdálena.

A) Štilfrid. V Čechách žil kníže, jménem Štilfrid. Ten byl mysli vysoké a co si umyslil, to i dokonal. Měl paní překrásnou, jmenem Theodoru, krále lombardského dceru, a s ní syna, jemuž dal říkati Bruncvík, a jenž od dětství se jevil jakožto dědic všech skvělých vlastností otcových. Jednu chvíli umyslil si Štilfrid, že naplní svůj dávný záměr, chtěl se odebrati do cizích zemí, chtěl sobě, své vlasti a svému jazyku dobyti slávy, a zároveň za kotel, jejž na svém štítě měl, přinésti sobě orla. Rozloučil se velmi srdečně s chotí svou a maje při sobě toliko jediného sluhu projížděl cizí země, aniž by nalezl kde rovného k sobě. Konečně přijel na dvůr neapolského krále Astronoma. Tento neznámého dobrodružného hrdinu vlídně uvítal, za věrné služby brzy do zvláštní milosti pojal a za udatnost k vysokým důstojnostem povznesl. Když tak některý čas byl minul, dostal Astronomus od anglického čili mesopotamského krále Filosofa přípis plný nejsmělejších hrozeb. Chce si zoufati, ale Štilfrid mu dodává odvahy a napomíná jej, aby mužně se postavil proti nebezpečí. K radě Štilfridově Astronomus svolal všechno své vojsko a přislal svému odpůrci list s návrhem, aby s obou stran vybráno bylo po dvou tisících koní, z nichž každý dostane náklad tisíc hřiven stříbra. Pak aby král anglický ustanovil dvanáct svých nejlepších hrdin, s nimiž všemi Astronomus jediného ze svých bojovníkův k zápasu vypraví, vítězi připadniž netoliko všechno naložené stříbro ale i říše nepřátelská. Filosofus radostně přijal návrh, neboť spolehal na udatnost svých rytířův; ale králi neapolskému jest teskno, ačkoliv Štilfrid mu oznamuje, že sám bude jeho obrancem. V určitý čas objevili se knížata a zápasníci na kolbišti a všechno se dálo dle úmluvy. Rekové anglického krále byli: 1) Symforian z Levštiku; 2) Lipolt, vévoda rakouský, 3) Rudolf, 4) Typartit, vévoda řecký, 5) Theobald, 6) Tristan z Opočan, 7) Pitopas z Mezihradí, 8) Adrian, pán africký, 9) Brynda, markrabí z Tas, 10) Benedikt, kníže tyrský, 11) Naderšpan, pán uherský a 12) Žibřid, kníže temařský. Štilfrid si dal zhotoviti dvanáct praporcův, bílý se zlatým křížem a se jmenem svatého Václava, zelený, červený, žlutý, modrý, blankytný, brunatný, fiolný, plavý, šerý, šarlatný a jeden, na němž byl vymalován lev. Význam každé barvy se vykládá. Proti každému z dvanácti protivníkův vzal Štilfrid k boji prapor jiné barvy a přemohl je všechny před tváří krále anglického, jenž klesaje už v zoufalství konečně slibuje ruku své dcery a půl říše tomu, kdo by po straně jeho zvítězil. Vsedaje na kůň proti prvnímu rekovi krále anglického, Štilfrid jal se vzývati svatého Václava, aby mu ten den byl pomocen, „neb toho pro žádnú chlúbu, ani pro peníze nevedu, ale pro čest jazyka svého českého!" — Po přemožení a skolení všech nepřátelských hrdin vzdává Astronomus Štilfridovi vroucí díky a chce mu darovati, cokoliv by jeho srdce sobě přálo. Ale Štilfrid praví, že jest knížetem českým a nežádá ničeho, leda aby kotel v ohnivém poli, jejž ve svém štítě má, směl zaměniti za černého orla v poli zlatém. Astronomus k tomu svoluje. Tím časem přichází král anglický, aby Astronomovi a Štilfridovi dle úmluvy odevzdal svou říši, však smí ji sobě nechati slibuje, že na věky pokojně chovati se bude. Také Štilfrid přemýšlí o návratu do Čech a král neapolský nemůže ho zadržeti žádnými prosbami, neboť kníže český touží po choti a synu, kteréž už tři léta neviděl. S velikými dary od Astronoma vrací se Štilfrid do Prahy, kdež rodina i lid s velikou poctivostí jej vítají. První jeho práce jest, že na všechny brány městské dává malovati orla. Také Astronomus přijel do Prahy a uzřev Bruncvíka, poctivého a slušného mlá-

dence, zasnoubil s ním svou dceru a vrátil se domů. Neapolská princezna Neomenia přijela do Čech a tu byla veliká svatba, která trvala dva měsíce. Umíraje, Štilfrid ostavil Bruncvíkovi panství a byl pochován u veliké žalosti celé české země.

II. Bruncvík. Po smrti Štilfridově ujal se Bruncvík vlády. Třetího roku vzpomněl si rekovství otcova a rozhodl se, že za podobným účelem do světa vyjede. Zároveň chtěl sotva nabytého orla na svém štítě nahraditi lvem. Oznámil svůj záměr Neomenii a konečně vymohl jejího svolení. Uvedl doma všechno do pořádku, rozloučil se s krásnou Neomenií a vydal se v třiciti koních na cesty do cizích krajin, dále a dále, až se dostal k moři. Se svými průvodci dobyl zde korábu a opatřiv se potřebnými zásobami, vyplul na moře. Tři měsíce jezdil po moři sem a tam. Tu jedné noci strhal ve vichr veliký a hnal koráb k hoře jakštýnové. Když se k té hoře na padesát mil přiblížili, strhla je svou velikou mocí v okamžení k sobě na ostrov Zelator, to jest ostrov radostný, jenž při ní ležel. Zde spatřili mnoho ztroskotaných a zetlelých korábů a veliké hromady lidských kostí. Jali se hořce želeti osudu, jenž na ně čeká, neboť všechno jejich namáhání, aby odtud vyvázli, bylo marno. Přišel na ně hlad, že vlastní koně jísti počali. Bruncvík ohledaje ostrov, uzřel bytost velmi podivnou: panenskou hlavu a ruce, a ostatek všechno ryba. Byla to dívka, jmenem Evropa. Bruncvík se jí tázal, může-li s ní jaké utěšení míti? Ona vece: „Časem můžeš a časem nemůžeš.“ Hladu přibývalo, a když se nedostávalo koní, počali se druhové Bruncvíkovi sami jísti, až z nich zbyl toliko jeden, věrný Bruncvíkův sluha Balád. Ten poradil svému pánu, aby se od něho dal zašít do koňské kůže a natříti krví, že sem přiletí pták noh, jej jako mrchu pochytí a pryč odnese; tím spůsobem že Bruncvík konečně odtud vyvázne. Tak se stalo. Noh přinesl Bruncvíka v koňské kůži zašitého do svého hnízda, aby dravá mláďata si na něm pochutnala. Když mladí nohové kůži okolo něho trhali, Bruncvík dobyv meče, vyskočil a srubal jim hlavy. Pak vylezl z hnízda a bloudil teskně v pustých horách až po devíti dnech a nocích přišel do hlubokého, krásného údolí. Tu zaslechl zvuk a hřmot veliký, a spatřil, jak lev a saň přeprudce se tepou. Vzpomněl si, že vlastně pro lva vyšel do světa a potřel draka o devíti ohnivých hlavách. Zachráněný lev vděčně následuje reka, ale ten se ho bál. Zvíře, zarmouceno tou nedůvěrou, snaží se, aby Bruncvíka o své věrnosti přesvědčilo: vychází za něho na honbu, přináší mu raněnému hojivé kořeni, ale on přece se neupokojuje. Jednou na vysoké hoře B. vylezl na strom a spatřil daleko na moři hrad; pamatoval si stranu a vydal se tam. Za patnáct dní přišel k moři; zde upletl sobě z proutí pramici, vložil ji na vodu a vsedl do ní. Tu chvíli lev honě obmeškal se; Bruncvík, chtěje se ho zbaviti, odstrčil se od břehu. Lev právě přicházel, nesa divokého vepře v ústech; rozhněval se a vskočil za Bruncvíkem, ale doskočil sotva předníma nohama a drže se pramice plul dobrou chvíli. Tou věrností konečně dojat B. pomohl lvu vzhůru a tak plavili se dále u velikých nebezpečích. Devět dní a nocí byli na šírém moři, a opět devět dní a nocí trvali u veliké tmě mezi horami. Konečně byli přihnáni k jedné hoře, která svítila jako plamen. Dobyv meče, B. utal jí kus jako člověčí hlava. Ta hora nazývala se Karbunkulus a pomohla jim z temnosti. Když se pak přiblížili k tomu hradu, zachvěl se B. strachy, neboť kolem hradu a v něm hemžily se rozličné potvory. Pán toho hradu, král Olibrius, měl oči napřed i nazad, na rukou a nohou po osmnácti prstech a nejpodivnější potvory běhaly kolem něho; některé měly toliko jednu nohu neb jedno oko, jiné opět dvě psí hlavy; jiné byly půl bílé půl šeré, atd., a všechny provozovaly pekelný hlomoz a jekot. Zděšen B. chtěl se obrátit, ale Olibrius pravil k němu: „Bruncvíku, tvé jméno dobře vím, rci, přišel-li jsi k nám z dobré vůle nebo z nouze?“ Na to B.: „Králi milý! ovšem po vůli jsem z vlasti vyjel, ale k vám dostal jsem se z nouze.“ Olibrius: „Věřím ti, však můžeš získati mých díkův, vysvobodíš-li mou dceru Afriku, kterou před třemi lety ohyzdný drak Bazilišek na svůj hrad Arabii odnesl. Vykonáš-li to, pomohu ti zpět do tvé vlasti.“ B. se velice diví, že ho zde znají, a chce se pokusiti o vysvobození princezny Afriky, dostojí-li král svému slovu a propustí-li jej železnou branou. Olibrius opět slibuje a častuje Bruncvíka co nejlépe. Třetího dne dal si B. upraviti koráb, opatřiti zásobami na pět měsícův a odplul společně se lvem. Když přijeli k hradu drakovu, spatřili u první brány na stráži dvě strašné obludy, uvázané na stříbrných řetězích. Tato zvířata nazývala se Monetrus, měla hlavy jako člověk, těla jako kůň, ocas jako svině. B. se s nimi dlouho hádal a lev je konečně roztrhl. U druhé brány ležely dvě ještě hroznější potvory, nazvané Glato; každá měla dva rohy zdélí dvou loket a ostré jako nože. Ale toto zvíře v zápase vždy klade jeden roh na záda, aby ho užilo, když první v boji umdlí; při tom nebojí se ničeho leda červené barvy. I je skolí B. pomocí věrného lva. U třetí brány nalezl teprv strašlivá zvířata, nejhroznější ze všech, nazývají se Sidforové, mají drápy jako medvěd, rohy jako čert, černé zuby jako kůň a tlamy tak veliké, že člověka najednou pohltiti mohou. Zde by byl B. zahynul, kdyby bůh a lev mu nebyli pomohli. Tak se dostal do hradu, v němž našel nádheru nevýslovnou a pokladův množství. Ale když přišel do veliké síně, spatřil krásnou pannu, která až po pás byla děvče, ale místo nohou měla ohon hadí. Také ona spatřila Bruncvíka a pravila: „Bruncvíku, kde jsi se tu vzal?“ B. jí všechno vysvětlil, a ona k němu pojala velikou lásku, posadila se vedle něho, objala jej a dala mu prsten, který poskytuje sílu dvaceti čtyř mužův, pak mu vypravovala, že od poledne až do večera musí míti nohy hadí, ale po celou noc až do příštího poledne že má svou pravou podobu. Odpoledne o třetí hodině že přichází drak, odpočívá na jejím klíně a má s ní své utěšení. Konečně Afrika napomíná Bruncvíka, aby se vzdálil, neboť drak že už tu bude. B. prosí boha za pomoc a tu objevuje se potvora strašně hřmotíc a majíc při sobe množství jedovatých oblud a hadův. Rek rozseká všechny hady a brodí se v jedu až po pás. Ani lev nelení. Pak vzplane mezi drakem a Bruncvíkem prudký zápas, který trvá celou noc až do poledne, unavený B. už klesá, ale statečný lev i tenkrát koná svou povinnost a roztrhá draka. B. seslaben ztrátou krve sklesne k zemi a tak leží bez sebe tři dni a noci. Afrika stále naříká. Opět přinesl lev léčivé kořeni, kteréž Afrika Bruncvíkovi přikládá až on za devět dní se vyhojí. Nyní B. nabral pokladův plný koráb a vedl osvobozenou pannu k jejímu otci, který mu ji přes všechno zdráhání dal za manželku. (Pokračování.)

Stvoření světa.

Chaos! chaos! — Kdo postihne ty látky,
jež v bezbarvé tu leží ve směsici,
kde asi plyne základ země matky,
kde lávy proud a skály ku měsíci,
kde prvky světla v ohon vlasatici?
Chaos, chaos ... jen tma a tma kol čírá
obrovské světy ve hlubinách spící,
kde stěžeje, na nichž se země vzpírá,
kde oheň věčný jest, jejž ve svém nitru svírá?

Byla to hvězda? — Či mne klame zdání?
Rci, co to náhle nad propastmi zkvětlo
jak tajemný zvuk, jako větrů vání ...
Ó klesni v prach! to věčné bylo světlo,
jež věnce růží kol temností spletlo,
jež bez konce z té neurčité směsi
k činnosti nové vlastním pudem vzletlo,
by rozhnalo chaosu chmurné děsy
a utvrdilo si trůn věčný nad nebesy?

Jak přivítat mám slunce, krále světa,
života kouzlo, duši všehomíra,
v něm všecko dýše, trvá, žije, zkvétá,
pln touhy mdlý zrak všady za ním zírá,
bez něho zem by poušť jen byla širá, —
skal obrové i moře v tmavé tůni,
člověk, jenž z prachu téme svoje vzpírá,
vše v jeho záři bují a se sluní,
však nad propastmi jak v den prvý ono trůní!

Tím veletokem žítí světlovlným
směs dotknuta se hne a pne a zdvihá,
a leskem divným, zářným, čaruplným
se tisíc žhavých koulí v bezdnu míhá,
v to moří jek, kde vlna vlnu stíhá.
Tu s vodou plamen válčí, vře a syčí —
ó viz tu božství otevřena kniha!
Tu tisíc světů v nebes kruh se tyčí
a tisíc obratem se potírá a ničí.

A na vlnách tím ruchem rozboupaných,
duch boží plyne jako holubice,
kol něho davy stínů mihotkaných,
hořící sopky řadou jako svíce,
i černé moře hučí víc a více ...
A níž měsíců bledých zhaslé kruhy
v obloucích dálných v mlhu padajíce,
a ze všeho obličej země tuhý
se zvedá pomalu a hraje v barvách duhy.

Ó země! země, matko má, mé věno
to tys, to tys a to jsou tvoje hory!
Kdo pro ten pocit objeví mi jmeno,
když poprvé jsem poznal tvoje bory
a stráni jejich šumné rozhovory!
Ó země, země, v mrtvé tvojí tváři
titanských tužeb vepsány jsou vzdory,
a slzy jejich nebes na oltáři
ti věčnou glorii hvězd nesmrtelných září!

J. Vrchlický.

Návštěva u povstalců hercegovských.

Podává *Jos. Holeček.*

IV.

„Když jste tedy mými pobratimy," pravil včera Rode Bajković, „musím vás seznámit se svou rodinou. Tady vidíte mé dva syny: Míču (Ljubibratiće), Kostu (Gruiće) a třetího, Miroslava, poznáš co nevidět: baví se nyní obleháním Driena. A chceš-li vědět, jak jsem k tomu otcovství přišel? To víš, oni jsou gospodičići (panáčkové) a v našich horách dosud nezdomácněli. Proto když se bijeme, bdím já nad nimi. A pozoruji-li, že mrcha Turčín na někoho z nich míří — pif! — a má puška mu vyrazí hříšnou duši z těla. Pravda, jsou všichni junáci, ale až poznáš Miroslava, teprve poznáš toho pravého. Jen že je neposlušný a dělá mi starosti. Onehdy se bijem s Turky. Miroslave — povídám — shýbni se, skryj se za kámen, posaď naň čapku a přeběhni k druhému: ďábel Turek bude myslit, že pod čapkou vězí tvá hlava, bude pálit na ni a ty za druhým kamenem budeš střílet nepozorován. Ale pravím ti, neposlušný je Miroslav. Co on? On se ti prochází jako po zelené louce, hlavu ani neskloní, střílí rychle jakoby psal a jistě jako na krok, a když kulka kolem něho zafičí, posmívá se: zzzz — odplivne, nabije a duše Turčínova — má-li jakou — letí k Mahomedovi. Takový junák je můj Miroslav, ale přiznám se vám, bojím se o něho. Voják musí být odvážlivý, ale pozorný a ostražitý neméně."

„Jak se zove Miroslav příjmím?"

„Jak se zove? Divně — ani nevím. My mu říkáme jen Miroslav."

„Miroslav Hubmajer, Slovinec," podotýká někdo ze společnosti.

„A ještě vám, braši, povím — pokračuje Rade — jak se drží Miroslav před Drienem. Drien je hnízdo právě na německých (totiž rakouských) hranicích a je v něm asi 26 Turků, mrchy jsou všichni a patří katovi. Zadržují naše lidi, tak že musí dělat daleké zacházky horami, berou naše psaní a tropí neplechy, abych řekl jedním slovem. „Míčo — praví onehdy Miroslav — ty nás tu necháváš zahálet a nudit se — nu odpusť Ljubibratiću, ty jsi náš vojvoda, ale pravda je pravda — dej ty mi, drahý Míčo, padesát lidí a já ty drienské vosy střelným prachem vykadím." Míča svolil. Miroslav časně z rána vyrazil. Turci na Drienu si právě protírali oči. „Dobro jutro, Achmede Begoviću; kako si (jak se máš)?" — „Děkuju ti, brate, dobro sam; a kako ty?" — „J ja sam dobro. Pozdravují tě naši sokolové z monastýru a máš ukázat, jsi-li ty junák, nejsou-li tvoji lidé zbabělé kukavice." „Já jsem junák a lidé moji nejsou kukavice, ale ty jsi křesťanský pes, a běda matce, která tebe porodila, běda sestře, která tebe kolébala, běda dívce, která tebe milovala, neboť tys v tato místa přišel, abys neodnesl zdravou hlavu na ramenou." „Nechvástej se, Achmede Begoviću! Plaš si vrabce jako polní hastroš, mne však, Miroslava, nepostrašíš! Abys věděl, s kým je tobě jednat, k líci pušku, na mé zaměř

čelo, střel a probij mladou moji hlavu.“ Přiložil si Achmed pušku k líci, střelil — trefil do jasného vzduchu. „Vidíš nyní, Achmed Begoviću, že se příliš nelekám tvé ruky. Vzdej se, vzdej se, Achmed-Begoviću! Nevzdáš-li se, vyžene tě z hnízda i tvé mladé oheň rozsoptělý. Vzdej se, vzdej se, stohlavatá zmije.“

„Ani mi to nenapadá, hochu! Chceš-li pálit, jdi si ku Trebinji, Trebinj přinuť, aby se ti vzdala, potom také já rád se ti poddám.“ Nastalo oblehání. Marno všechno namáhání našich. Turci sedí v pevném skalním hnízdě, mají všeho, co jen hrdlo ráčí, mají pušky dobré, prachu hojnost — jenom trpí nedostatkem vody. Už z nich jeden krutou žízní zhynul, avšak Achmed nehodlá se vzdáti. Umínil si tedy Miroslav, že vyhodí Drien dynamitem do povětří. Sebere se v noci, vezme patronu a praví soudruhům: „S bohem bratři! kdyby se cos nemilého stalo, žijte blaze, pozdravujte druhy!“ Přikradl se ku skále, patronu vložil do skuliny — nu, zkrátka, skála se natrhla, ale Drienu celkem neuškozeno a zápas trvá dále. Jsem jist, že Miroslav přece zvítězí. Kdo by měl zůstati vítězem, ne-li on? — To ti je, pobratime, třetí můj syn Miroslav. Kdo ho vidí, milovat ho musí. Uvidíš, i ty s ním budeš v dobrém přátelství, jenom u nás zůstaň a neodcházej. Až budeme v lepších poměrech, vypijeme sklenku na jeho zdraví. Zde není leč mizerné vody, a to se nehodí.“

Drien slouží k ochraně dopravy po silnici dubrovnicko-trebinjské. Obležení Driena mělo účel, spojení mezi Dubrovníkem a Trebinjí přerušiti. Známým ústupem povstalců od monastýra jest i Drien osvobozen a Turci používají pilně té příležitosti, aby se hojně vším potřebným zásobili, dokud čas. Zdá se, že se budou o své zásoby dělit s povstalci. —

„Jak se vám u nás líbí?“ tázal se Kosta Gruić.

„Dobře, jen vám tu schází šampaňské, ústřice, čokoláda a podobné chvalitebné věci.“

„Že však přece něco máme — ajdmo da idemo do kavárny u zeleného dubu!“

Šli jsme.

V.

Kavárna „u zeleného dubu“ by se měla správněji nazývati „pod zeleným dubem“.

Několik kroků od brány monastýra stojí starý dub, mezi dvěma jeho silnými kořeny je vyhrabána jamka jako zaječí pelech, s každé strany jamky je položen plochý kámen — a to je ohniště naší kavárny. Stín mohutného dubu je kavárna sama. V kavárně může si každý host dovolit největší pohodlí: může si lehnout, může si po turecku sednout na zelený koberec, dlouhým letním suchem ovšem valně sežloutlý, anebo se může uvelebit na lenošce — kamenu. Lenošku si obyčejně přinese každý host sám. V ohništi se kutí kafedžia — junák s ohromnými knίry, s handžárem a revolverem za pasem, s fesem v týle a s milenkou puškou po boku. Je samá laskavost a úslužnost. Jakmile spozoruje, že si někdo z hostí právě nacpal čibuk, už vyjme klíšťkami z ohniště uhlíček a ochotně na tabákový vrcholík přiloží. Káva se po tureckém způsobu pije z malinkých šálečků, jako na tření barev, neslazena. Čest budiž našim hospodyním a kuchařkám — ale černou kávu tak výtečnou jako náš kafedžia pod zeleným dubem uvařit nedovedou a nedovedou! Byl bych ji pil jako vodu. A co je nejznamenitější, že tato káva nervy nerozčiluje a neoslabuje. Organismus, jakoby věděl co mu zdrávo, poroučí člověku: ještě jednu!

Turecké kávové společnosti jsou pověstny komickou mlčelivostí. Zde ani na okamžik hovor neutichá. Sám kafedžia vede hlavní slovo: „A víte, braćo, co se mi nelíbí? To se mi nelíbí, že my s těmi šelmami Turky zacházíme jako s drahou mastí. Ubijem ho — dobrá; nedobijem — dobrá; uteče nám — dobrá. To jsou samé novoty, za které by nám naši staří za uši vykrákali. Padne-li někdo z nás, Turek mu dojista nedaruje a hlavičku od těla oddělí, a my div že je ještě počestně nepohřbíváme jako pravověřící.“ Ostatní kývají. „Kdyby se pohanu Turku za živa kůže přes hlavu dřela, není to na ďábelského syna mnoho,“ podotýká k tomu starý Mata.

Společnost je stále četnější, snad následkem našeho nevídaného zjevu. Kafedžia má se co otáčet. Každý nově příchozí pozdraví a ptá se: „Kako si, brate?“ Jako musí na „pozdrav pánbůh“ následovat „dejž to pánbůh“, musí se na pozdrav tento odpovědět: „Fala (díky), brate; dobro sam. Kako si ty?“ Načež opět on odpoví: „Fala, dobro sam.“ Poněkud unaven věčným odříkáváním jedné písně, počal jsem po poděkování na pozdrav vynechávati obvyklou otázku: „A kako si ty, brate?“ — Brat se k tomu usmál, jakoby chtěl říci: Vidí se, není náš — a děl si sám: „Fala, i ja sam dobro.“

Zatím co jsme v kavárně „pod zeleným dubem“ vždy více zdomácňovali, přihodilo se něco, co do zleniválých údů vjelo jako elektrická jiskra. Od blízkého pahrbku, kde byla postavena stráž, zavzněla rána z pušky a táhlý výkřik. „Turci!“ děli všichni jedněmi ústy a „Turci! Turci!“ ozývalo se ihned v celém monastýře. Jakoby na křídlech, byli švarní sokolíci už na návrší, usedli na kameny a očekávali nepřítele. Kdesi se ukázala turecká hlídka, a vidouc, že jsou povstalci bdělí, jak se ukázala, tak se ztratila. Tito tušili lest a proto vyčkali na místě, až se přesvědčili, že skutečně žádné nebezpečí nehrozí. Podivil jsem se, s jakým božským klidem, hodným nejsvětějšího svědomí, přemnozí z nich, dříve ještě, nežli se objevilo, že se není nepřítele co báti, položili se na tvrdé kamení jako do prachové peřiny, a než by napočítal dvě, spali jakoby je do vody hodil. Z nás tří přátel nebyl nikdo ozbrojen. Já a Chmel šli jsme proti Turkovi s rukama v kapsách, Křen měl hůl. Vedle Chmela postavil se jeden z junáků a pohližejc zvědavě na jeho brejle, ptal se: „Co dělají Turci, brate?“ „Nevidím jich,“ odvětil Chmel. „Proč tedy nosíš ty peršpekty na očích?“

Nemenší zvědavost budila u jiného Křenova hůl. Přišel k němu a pravil: „Ukaž!“ vzal milou hůl, prohlíží ji se všech stran, tahá za rukojeť, nasazuje ji k oku jako pušku, a konečně, nemoha se v ní dopátrati žádného tajemství, vrací ji s nedůvěřivým kroucením hlavy.

První naše výprava proti Turkům tedy skončila šťastně. Vrátili jsme se na staré místo „pod zelený dub“ a bavili se dále spůsobem, z něhož jsme byli vyrušeni.

Muž s kulatým, veselým obličejem postavil se rozkročeně přede mne a počal mne examinovat. „Odkud jsi brate?“

„Iz Zlatnog Praga.“

„Praga!“ vypukl examinator do smíchu, jakoby chtěl říci: Viďa, chce si mne nabírat!

„Budalo (hlupáku) — poučuje ho nevrle druhý — nevíš, co to je Zlatan Prag? To málo víš!“

„Nu rozlož, víš-li ty lépe!“

„To je zlatan prag. A když prag zlatan, musí být celá kuća (dům) zlatna, a když je jedna zlatna, jsou všecky zlatny, tedy celé město zlatno — a to je Zlatan Prag.“

„A jsi-li křesťan nebo Srb, (katolík nebo pravoslavný)?“ dotazuje se opět prvý.

„Křesťan, brate.“

„Nu ništa za to, samo kada si pošten (nic nedělá, jen když jsi poctiv).“

„A kde jsi nechal svou pušku?“

„Nemám, brate, pušky, u nás ji nikdo s sebou nenosí. To víš, jiný kraj, jiný mrav.“

„Člověče boží — kantoruje onen, který tak jadrně vysvětlil, co je zlataň Prag — člověče boží, ty jsi budalo! Nevíš, že je gospodar Čech, a že Češi nejsou střelci, nýbrž kanonýři?“

Bezděky jsem si vzpomněl na ony kanony, o nichž telegrafováno, že je vezli s sebou srbští dobrovolníci v kufrech. Šlechetný Hercegovče, mýlil jsi se: my Češi nejsme ani střelci ani kanonýři, ačkoli do prázdna umíme střílet velmi dobře.

Asi za hodinu se celý personál vystřídal a změnil. Zbyl jsem sám s kapetány z lidu Petkovićem, Vukalovićem a Tomaševićem. Luka Petković, nemluvný a drsný, měl-li mi co povědět, vždy se nejdřív obrátil k Tomaševići a žádal jej: Brate, pověz mu to a to. Toutéž cestou jsem odesílal odpovědi. Byl-li Luka nesdílný, za to druzí dva rozhovořili se přátelsky důvěrně. Konečně si Tomašević přisedl těsně ke mně: „Boga mi, brate, zaměřím-li svým dževerdanem na Turka, válí se ve vlastní krvi — ale považ si, kdybych měl takovou zadovku, jako máte vy v Austrii — o kolik by bylo skoru na tom bílém světě méně! Kup mi jednu, až přijdeš domů!“

Sotva jsem slíbil, ozval se Vukalović: „Mně taky koupíš, viď?“ Ani jemu jsem neodepřel. To hnulo konečně i nemluvným Lukou; nadzdvihoval půl kníru, vrtěl sebou, jakoby sám s sebou bojoval, až promluvil ke mně poprve bez prostřednictví: „I mně bys se zavděčil. Za králeviče Marka neměli žádných pušek. Potom vynalezli pušky, a králevič Marko musil se světa, že pušky neměl. Nyní panují ostraguše (zadovky) a voják potřebuje opět tu.“

Slíbil jsem i jemu.

Podotknouti sluší, že povstalci užívají starých pušek křemenek, práce sice velmi ozdobné, ale nyní už téměř bez účinku, aneb s účinkem tak malým, že se nedá s oním našich zadovek ani porovnat. Z toho vyplývá, jak asi nadlidsky mují bojovat, vítězí-li přece proti dobře ozbrojeným plukům tureckým.

Gustav Pfleger-Moravský,

slovutný český básník,

zemřel v Praze, dne 20. září o půl 1. hod. odp. v 42. roce věku svého.

Česká literatura ztratila velikána, vlast nadšeného, šlechetného syna.

Nehynoucí sláva jeho jménu a památce!

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

VI.

Kométa.

Loňského roku před masopustem mluvilo se po celém Hunebourgu, že nastává konec světa. Doktor Zachariáš Piper z Colmaru oznámil nejprve tuto nepříjemnou novinu; přinesly ji též „Messager boiteux“, „Parfait chrétien“ a padesát jiných kalendářů.

Zachariáš Piper myslil, že o tučném čtvrtku spadne s nebes kométa, kteráž bude míti chvost pětatřiceti milionů mil, utvořený z vařící vody, kteráž zemi zachvátí, tak že sněhy na nejvyšších horách se roztají, stromy uvadnou a lidé zahynou.

Jest ovšem pravda, že jistý ctihodný učenec v Paříži, jménem Popinot, napsal arci trochu pozdě, že kométa sice bezpochyby přijde, ale že její ohon sestává z par tak lehkých, že nikdo z nás ani té nejmenší nepříjemnosti nepocítí, aby se tedy každý klidně vrátil ke svému zaměstnání, že ručí za všechno. —

Toto ujišťování upokojilo mnohé bázlivce.

Ale na neštěstí měli jsme v Hunebourgu stařenu, která předla vlnu; nazývala se Marie Fincková a bydlila v uličce des Trois-Pots. Byla postavy malé a velmi bledé tváře s četnými vráskami, a lidé chodili k ní, aby jim radila v choulostivých případech života. Obývala nízkou světničku, jejížto strop byl ozdoben malovanými vajíčky, červenými a modrými pentličkami, pozlacenými ořechy a ještě mnohými jinými podivnými věcmi. Odívala se v starožitné šaty a živila se pouze stravou rostlinnou, což jí dodávalo veliké vážnosti po celém kraji. —

Tato Marie Fincková místo co by potvrdila zprávu ctihodného a dobrého pana Popinota, prohlásila se pro Zachariáše Pipera řkouc:

„Polepšete se a modlete se, čiňte pokání za svoje hříchy, dávejte almužny církvi, neboť nastává konec světa, konec světa!"

V pozadí její jizby bylo viděti obraz pekla, na němž lidé sestupovali do věčné propasti po stezkách posetých růžemi. Nikdo nemohl mít o tom pochybnosti, kam vlastně jdou, neboť poskakovali jako v tanci, majíce v rukou jedni láhev, druzí kýtu a jiní mísu s jitrnicemi. Muzikant, maje klobouk stužkami otočený, hrál jim na klarinet, aby šla cesta veseleji, mnozí objímali svoje známé, a všichni tito nešťastníci blížili se bezstarostně peci plné plamenů, kde již někteří z nich leželi s roztaženýma rukama majíce nohy ve vzduchu.

Kdo o tomto obrazu přemýšlel, musil se státi vážným. Nikdo není tak ctnostným, aby neměl jistý počet hříchů na svém svědomí a nikdo není si tím jist, že by ihned mohl zasednouti na pravici páně. Nikoliv, musil by zajisté býti velmi domýšlivým, kdo by něco podobného o sobě tvrdil; bylo by to znamením trestuhodné pýchy. Proto si také většina řekla:

„Nebudeme slavit masopust; strávíme tučný čtvrtek číníce pokání."

Nikdy nebylo vidět cos podobného. Pobočník a velitel místní posádky, jakož i poddůstojníci třetí setniny pluku *** v Huneboufgu byli celí zoufalí. Všechny přípravy k plesu, veliký sál na mairii, kterýž byli zelení a skupinami zbraní vyzdobili, tribuna, kterouž byli zřídili pro orkestr, pivo, kirsch a bischof, které byli objednali, konečně i všechny ostatní pokrmy a nápoje — vše to bylo na dobro ztraceno, vyhozeno, poněvadž slečinky z města o tanci nechtěly ani slyšet.

„Nejsem zlý," pravil sergent Duchéne, „ale kdybych tu měl našeho Zachariáše Pipera, uškrtil bych ho."

Z toho všeho byli nejvíce zarmouceni ještě Daniel Spitz, mairův písař, Jérôme Bertha, syn poštmistrův, výběrčí daně Dujardin a já. — Osm dní před tím byli jsme ve Štrasburku, abychom si vybrali kostumy. Strýček Tobiáš mi dal sám ze své kapsy padesát franků, abych nemusil spořit. Vyvolil jsem si u slečny Dardenai, pod malými arkádami, kostum pierotta. Byl to šat podobný košili se širokými a dlouhými rukávy, posázený knoflíky velkými jako cibule. Hlavu přikryje černá čepička, obličej pobílí se moukou a je-li nos dosti dlouhý a jsou-li tváře vpadlé a oči hezky velké, bude to rozkošná figura.

Dujardin, poněvadž měl velké břicho, zvolil si kostum Turka, bohatě vyšívaný; Spitz měl šat Polichinella sestávající ze samých kousků černého, zeleného a žlutého sukna, s jedním hrbem v předu a druhým v zadu, veliký klobouk žandarma seděl mu v týle; nemohlo být nic krásnějšího. — Jerôme Bertha měl se objevit co divoch s papouščími péry. Byli jsme již z předu jisti, že všechny dívky své sergenty opustí, aby se nám do náruče vrhly.

A když se to všecko mělo již státi skutkem, vidět a slyšet, že všechno musí k čertu k vůli bláznivé babě a tomu Zachariáši Piperovi — nestačí to, abys nad celým člověčenstvem zoufal? —

Avšak, co chcete? Lidé jsou vždy ti samí; blázni budou míti vždycky většinu.

Tučný čtvrtek se přiblížil. V tento den bylo celé nebe plné sněhu. Díváme se v pravo, v levo, vzhůru, dolů, nikde kométa! Slečinky byly celé pomatené; hoši běhali do všech domů ke svým sestřenkám, tetičkám a kmotřičkám: „Musíte přec uznat, že stará Fincková je blázen, všechny vaše obavy o kométě jsou nesmysl. Což pak kométy přicházejí v zimě? Což pak nepřicházejí vždycky v čas vínobraní? Dělejte, dělejte, je čas abyste se rozhodli, u čerta! .... Je posud čas a t. d. ..."

Zároveň s nimi chodili poddůstojníci po kuchyních a přemlouvali služky; poučovali a nutili je. Mnozí a mnohé nabývali opět zmužilosti. Dědečkové a babičky přicházeli ruku v ruce, aby viděli velký sál na mairii. Slunce utvořené ze šavlí a malé, trikolorní praporečky mezi okny vzbuzovaly všeobecný obdiv. Rázem bylo všechno změněno; vzpomněli si všude, že je tučný čtvrtek a slečinky spěchaly, aby vyndali svoje živůtky a vyleštili svoje malé střevíčky.

V deset hodin byla síň mairie plna lidstva. Vyhráli jsme bitvu, ani jediná slečinka z celého Hunebourga neschážela. Klarinety, trouby a velký buben zavzněly, okna zářila do noční temnoty, valčík šel výtečně, contre-dance též, dívky a hoši měli nevýslovnou radost, a staré babičky, které seděly pod zelenými besídkami, smály se z plného srdce. Pilo se tak, že skorem nebylo lze donášet dosti občerstvení a starý Zimmer, který měl na starosti obsluhu hostí, mohl si nohy uběhat.

Po celých schodech venku bylo vidět klikatými kroky sestupovati ty, kteří se byli příliš občerstvili. Venku padal stále sníh.

Strýček Tobiáš dal mi domovní klíč, abych se mohl vrátit, kdy se mi zlíbí. Do dvou hodin nevynechal jsem ani jediný valčík, ale potom jsem toho měl dost. Nebylo mi volno po rozličných těch občerstveních. Vyšel jsem. Pobyv chvíli na ulici ucítil jsem, že je mi lépe, přece však chtěl jsem jíti domů. Byl bych si arci ještě rád zatančil; ale byl jsem již příliš ospalý.

Rozhodnul jsem se tedy, že půjdu domů a zaměřil jsem do ulice Saint-Sylvestre, ode zdi ke zdi a pohřížen v hluboké myšlenky různého obsahu.

Asi za deset minut šel jsem stále přímo temnou nocí a byl bych málem klopýtl přes patník u kašny — uzřel jsem mezi stromy v sadě jakýsi měsíc, rudý jako žhavý uhel, který vzduchem se pohyboval. Byl vzdálen ještě několik tisíc mil, ale blížil se tak rychle, že za čtvrt hodiny musil býti dole u nás. —

Zjev tento mne ohromil, cítil jsem, jak se mi vlasy ježily a řekl jsem sám k sobě:

„To je kométa! Zachariáš Piper měl pravdu!"

A nevěda, co činím, rozběhl jsem se okamžitě nazpět k mairii, a letě po schodech nahoru, křičel jsem hrozným hlasem do duší těm, kteří sestupovali:

„Kométa, kométa!"

Nahoře byli právě v nejkrásnějším tanci, velký buben houkal, mladíci vyhazovali nohy do vzduchu, dívky byly červené jak pivoňky; ale jakmile zavznělo sálem volání: „Kométa, kométa!" bylo ihned hrobové ticho a lidé na smrt zblednuvše, klopili hlavy s otevřenými ústy a špičatými nosy.

Sergent Duchéne, vyskočiv od stolu, přistoupil ke mně a zadržel mi ústa, volaje:

„Jste blázen? Budete mlčet?"

Ale já obrátiv se k odchodu, nemohl jsem než opakovati hlasem beznadějným: „Kométa, kométa!" A bylo již slyšet na schodech kroky prchajících, jako nějakou bouři, lidé se hrnuli ven, dívky plakali, zkrátka: nastal hrozný zmatek. — Některé stařeny, které se byly daly svésti zeleným čtvrtkem, lomily rukama, křičíce: „Ježíš, Maria, Josef!"

V několika sekundách byl sál prázdný. Duchéne mne pustil, a ukryt za oknem pozoroval jsem, všecek schvácen, lidi, kteří utíkali přes ulici. Bylo mi jako bych se byl samou zoufalostí zbláznil.

Jda kolem buffetu viděl jsem kuchařku Kateřinu Lagoutte-ovu s kaprálem Bouquetem, který pil zbytek punčové bowle:

„Když má být konec," pravil, „ať ten konec je aspoň dobrý!"

V pozadí, u schodů, posadili se mnozí a vyznávali si na vzájem svoje hříchy. „Lichvařil jsem!" pravil jeden, druhý: „Měřil jsem falešnými měrami," jiný: „Hrál jsem falešně." Všichni mluvili najednou a chvílemi křičeli vespolek: „Pane na nebi, smiluj se nad námi!"

Poznal jsem starého pekaře Févra a starou Lauritzovou. Bili se v prsa jako velcí hříšníci. Ale všechno to mne nezajímalo, měl jsem dosti hříchů ve svých vlastních účtech.

Brzy jsem dostihnul těch, kteří byli přiběhli ke kašně. Zde jsi mohl slyšet dosti vzdechů; všickni poznávali kométu a mně zdálo se, že je aspoň již dvakrát tak veliká. Svítila z hluboké tmy a zdála se červenou jako krev.

Množství lidu, stojící ve tmách, nepřestávalo křičet a naříkat:

„Už je po všem, po všem! O ty můj bože, je po všem, jsme ztraceni!"

A ženy počaly volat na pomoc svatého Josefa, svatého

Kryštofa, svatého Mikuláše, zkrátka všechny svaté z celého kalendáře.

V tom okamžiku viděl jsem před sebou všechny své hříchy od doby, kdy nabyl jsem rozumu, zhrozil jsem se sám nad sebou. Mráz mne obcházel, když jsem na to vzpomněl, jak nás budou smažit, a vida starého žebráka Baltazara, kterýž se loudal na své berli, vzal jsem ho pod paží, řka:

„Baltazare, až budete v lůně Abrahamově, bude mít slitování se mnou, že?"

Avšak on, zapýřiv se, odpověděl:

„Jsem velký hříšník, pane Kryštofe; již třicet let šidím obec, abych dostával almužnu, neboť jsem zrovna tak málo chromý, jako vy!"

„A já, Baltarare," pravím mu, „já jsem největší lotr v celém Hunebourgu."

Plakali jsme, jeden v náručí druhého.

Hle, takoví budou lidé před posledním soudem: králové i cidiči bot, měšťáci i obejdové. Žádný nebude horší druhého; budou se nazývat bratry, a ten, který bude pečlivě oholen, nebude se zpěčovat políbiti toho, jehož vous je plný špíny, — poněvadž oheň všechno očistí a strach před pekelným ohněm všechna srdce obměkčí.

Oh! bez pekla nebylo by zajisté tolik dobrých křesťanů, a to právě je velmi dobré v naší svaté víře.

Konečně, byli jsme již asi čtvrt hodiny na kolenou, přišel též sergent Duchéne celý udýchaný. Byl dříve před zbrojnicí doběhl a nespatřiv tam nikoho, vracel se ulicí des Capucins.

„Eh bien!" pravil, „proč pak křičíte?"

Pak, spozorovav kométu, zvolal:

„Tisíc hromů! co je to?"

„To je konec světa, sergente," pravil Baltazar.

„Konec světa?"

„Ano, kométa."

Sergent začal jako pohan klít a volal:

„Kdyby tu byl ještě pobočník .... jak můžeme znáti rozkaz?"

Na to vytasil šavli a ukázav proti zdi, pravil:

„Ku předu; je to k smíchu, podíváme se na to!"

Každý obdivoval se jeho srdnatosti, a já sám povzbuzen jeho smělostí šel jsem za ním. — Šli jsme tiše, tiše, oči majíce na kométu upřené, kteráž každým okamžikem se zvětšovala, přibližujíc se patrně na milliardy mil každou sekundu. Konečně jsme přišli k rohu starého konventu kapucínského. Zdálo se, že kométa vystupuje; čím více jsme se blížili, tím více vystupovala; byli jsme nuceni pozvednout hlavy, takže konečně Duchéne měl nos v rovné čáře s nebem. Já vzdálen asi dvacet kroků, viděl jsem kométu trochu stranou. Zdálo se mi, že by bylo neslušné postupovat, když sergent se zastavil.

„Sacrebleu!" zvolal přitlumeným hlasem, „je to lucerna!"

„Lucerna!" volám, přiblíživ se, „je to možné?"

Díval jsem se na to všecek pitomý.

V skutku, byla to stará lucerna konventu kapucínů. Nerozsvěcovala se nikdy, poněvadž kapucíni již roku 1798 odtud byli odešli, a poněvadž v Hunebourgu každý se slepicemi spat chodí; však ponocný Burrhus, předvídaje, že v tento večer bude mnoho opilců, připadl na rozkošnou myšlenku, že v městě rozsvítí, aby naznačil lidem, že se vyhnouti mají strouze, která podél kláštera běží; pak si šel lehnout domů ke své ženě.

Pozorovali jsme tuto lucernu. Světlo bylo sotva palec veliké: když vítr trochu zavál, třáslo se a svítilo jasněji jako kmitání kométy.

Vida, jak věc se vlastně má, chtěl jsem to oznámit také ostatním, ale sergent pravil:

„Budete mlčet?! Kdyby zvěděli, že jsme se utekli pod lucernu, vysmáli by se nám. — Pozor!"

Odvázal řetěz, lucerna spadla s velikým hřmotem. Na to jsme utekli.

Ostatní čekali ještě dlouho; ale když byla kométa zmizela, dodali si též odvahy a šli spat.

Následujícího dne mluvilo se, že kométa zmizela účinkem modliteb Marie Finckové; a od té doby je baba ještě světější, než byla dříve.

Hle, jaké věci se děly v malém, dobrém městě Hunebourgu!

Ve Švýcařích.

Báseň J. Słowackého. Z polštiny přeložil *Otakar Mokrý*.

(Dokončení.)

XV.

Ze sluje vyjít nechtěla mi z rána.
Snad slunce lekala se na lazuře,
že koule jeho příliš rozhárána,
či, že se zatmí, zhalí v černém hávu.
Však na obloze byla z duhy brána,
na vyplakané zavěšena chmuře.
Přec vyšla. — Napřed růžím divila se,
že jako včera plály dnes již zase,
utrhla jednu, pozdvihla pak hlavu
a podivila se té duze ranní
a průsvitavé, modré nebes báni,
měsíce kroužku, jenž v blankytě svítí;
zdá se, že znovu divila se žití.
Pak naslouchala, chvátala hned dále,
až u jezera vody ve křišťále
na líci bledost průsvitavou zřela,
rtů korál rudší, slabost, mdlobu těla,
ústa, jež teskným úsměvem se chvěla.
Celá se proto skryla do vrkočí
a více ke mně nepozdvihla očí.

XVI.

Jest čas, kdy měsíc má se vynořiti,
kdy všickni náhle slavíci se ztiší
a žádný šelest v stinné větví skrýši
a tišej zřídla po trávnících dýší:
jak by ta hvězda chtěla hovořiti,
o něčem tíše promluvit se světem,
s každým slavíkem, lístečkem a květem.
Jest chvíle ta, kdy ve stříbrných kruzích,
Diany prsten vzchází osvícený:
Slavíci všickni rozpějou se v luzích,
a všecko listí šumí na haluzích,
a všecka zřídla zvuk vyráží sklenný. —
O! v také chvíli — ach! — dvě srdce lkají,
a odpouští si, odpustit-li mají,
a zapomenou. — K čemu vzpomínání? —
Ve chvíli také se svou skromnou paní
jsem sedával u prahu naší chaty,
o věcech mluvil, jež jsou lidstvu svaty.

XVII.

Jak skřivánek na nebi zpívající,
byl poustevníka v horách zvonek znící.
Kdys pravila mi: „Pojď do jeho cely,
snad nás rozhřeší, snad nás rozveselí
a ruce sváže, požehnání sdělí."
Tak pravíc, vběhla ve sosnovou chýži,
zavřela rychle všecky okenice,
by květ ji nezřel, jenž do chaty vhlíží;
a oblekši se jak hor krasavice,
ke mně spěchala. — Zřel jsem ve úžasu
v tu oči jejích dnes tak tklivou krásu,
ta ústa nikdy nebyla tak svěží!
Tu motýl černý ve vlasu jí stane...
ten alabastry před smahlostí střeží,
a osvícený sluncem z polovice,
stín křídel vrhá na čelo a líce.
A pod motýlem růže pochované,
pod černým flórem vyzvědavě vzhlíží,
přimknuty z pola v slzách ještě tanou.
Vida, že prst můj k srdci se mu blíží,
zlověstný motýl obrátil se stranou,
tu křídla černá zlámat jsem si pílil,
on used jinam, na levo se schýlil.
Předtucha děsná mysl nepostraší,
když obraznost je štěstím pyšna celá!
Když pohledl jsem na dolinu naši,
podobu rakve chýže naše měla;
když hled jsem s hůry, — malinká a milá
zahrádka z višní jako hřbitov byla;
a starostlivé o nás holubice;
a stáda v lukách o nás zamyšlena;
smutnější zem i hladina vod sklenná;
a hřebem smrti sbité okenice.
Tu smutek v duši těžkou vložil chmůru,
mně zdálo se, že jdem tu naposledy,
šel jsem posupně vratkým krokem vzhůru.
Jezera černá, mraky, sněhy, ledy,
girlandy z orlů ledu na blankytu,
krvavé slunce ve západním svitu.
dům poustevníkův sněhem zasypaný,
dva psi ohromní — strážci s každé strany,
kříž na celi, kam kosi usedali,
poustevník, cela, knihy, jež prach halí:
To všecko snu již podobá se více. —
Vzpomínám jenom, že paprsek bledý,
se vrhl celý na Kristovy líce.
když na prst její, chladný jako ledy,
klad jsem prstének. — — — — —
— — — — — — — — — — —

XVIII.

Doliny, luka, hájů leskné šumy!
o neptejte se již mne více na ni.
Jsouť slzy, jež mi navždy mluvit brání
a když promluvím, vpadám v těžké dumy:
Zas vidím jasné, blankytné ty hledy,
jak počínají mně tu litovati,
zas vidím ústa — chtí mne celovati.
Mé rdí se líce, ač jsou věčně bledy
a nevím, kam jít, kam zrak uschovati,
kde slzy ukrýt, kam jít do zátiší?
A stojím bledý, kreslím její rysy,
neb jméno její v písku vlhkém piši,
neb v růžích bloudím, pláču pod cyprysy:
Jak člověk, který skvost ztracený hledá,
pozbaven smyslu s tichým pláčem sedá
tam, kde se urny na mohylách bělí,
mysle, že hrob mu něco o ni sdělí.

XIX.

Pod mými okny fontán smutný stojí,
a věčně pliská žalostnými šumy,
a strůmek jeden, kde se zpěvné tlumy
slavíků tají; tam do chaty mojí
Diana zírá ve hvězd třpytném roji
a čelo moje oslňuje leskem.
Tak probouzí mne znaveného steskem
ten strom, ten měsíc, ty fontánu dumy.
A vstávám bledý, oknem z chaty zírám,
naslouchám stenům, jež dolinou hlučí.
Vodojem pliská a slavíci zvučí —
o ní mi mluví — srdce otevírám
a za smrt rychlou prosím zoufanlivý,
a schnu a vadnu — a ach neumírám —
Z rána mne budí fontán zádumčivý —

XX.

Když v minulost zřím myšlenkami svými,
nevím jak její zjev si vymalovat?
Zda, když mne v spánku přišla pocelovat,
jak holubičku s křídly rozpjatými?
Či když zděšena prchala mi divě?
Či, když ve knize číst jsme spolu měli
a oči její se mnou v písmě tkvěly,
můj každý pohled střehla pozorlivě?
Zda, když vesnickým obklopena dvorem
jak zakletá v pohádce královala?
či, když usnula tiše pod javorem?
Zda, když běhala — když se ukrývala,
v měsíčním lesku sněhobilá skorem?
či, když růžemi Alp s večera vzplála?

XXI.

Tam, odkud hvězdy na nebesa plují,
tam odejdu až za temných skal hranu,
a na labutí vzhlednu karavanu,
tam poletnu, kam ony poletují!
Neb tu i tam za mořem, v kterou stranu
jen posílám těch myšlenek svých bědno,
všude mi smutno, všecko je mi jedno,
a všude hruď mám žalem rozervánu.
Teď duch můj jednu myšlenku jen pěstí:
kde najít místo k žalu posvěcené,
kam žádný duch si cestu neproklestí,
na moje srdce choré, zkrvácené!
Místo, kam měsíc po hladině sklenné,
připluje ke mně — zlatem zašelestí
a polechtá mi duši mou tak jemně,
že vzbudí se, zatesknî — vyjde ze mně.

Drobnosti.

— Pověrčivost velikých mužů. V poslední vůli Napoleona III. čteme následující větu: „Syn můj ať sobě vždy váží jako talismanu pečeti, kterou jsem u hodinek nosival.“ Toto ustanovení zakládá se na pověře velmi rozšířené u národů romanských. Již staří Římané, praotci nynějších romanských národů (Portugalců, Španělů, Vlachů atd), byli velice pověrečni. Sesadili nejvyššího svého kněze proto, že mu spadla mitra s hlavy; podobně zbavili úřadu diktatora, ponévadž byla krysa zaskučela; Caesar přešel přes Rubicon, že viděl na druhém břehu krásného muže. Synovec Caesarův doufal, že zvítězí u Actia, poněvadž potkal sedláka, který se jmenoval Nicolaus (*νίκη* po řecku vítězství). Slavní mužové všech věků oddáni byli rozličným pověrám. Kardinál Wolsey soudil o svém osudu z hrotu zakřivené hole; Sejanus z letu vran. Doktor Johnson nebyl by za živou moc prošel pod žebříkem, Montaigne neoblékal nikdy levou punčochu před pravou. Alexander roztav gordický uzel dokázal, že věří v pověry. Císař Augustus nosil stále částku tuleně u sebe, poněvadž mu bylo předpovídáno, že mu to štěstí ponese. Karel Veliký ctil podobný amulet. Mohamed byl nad míru pověrčivý, a Napoleon prvý věřil ve svou hvězdu. Cromwellovi byl třetí září a Napoleonovi třetímu druhý prosinec dnem osudným. Sulla nazval se dítětem Štěstěny. Timoleon přetvořil dům svůj ve chrám náhody. Alexander veliký zhrozil se při obléhání Tyru, uzřev, že chléb válečníků jeho je krvavý. Ale věštec jeho Aristander vyložil mu to co veliké štěstí. Alexander uvěřil, bojoval hrdinně a dobyl města. Velikou roli hrála pověrčivost při alchymii. Věděli, že je to věda podvodná, avšak touha po zlatě měla převahu nad chladným rozumem. Králové Jindřich čtvrtý Anglický, tolikéž Jindřich šestý, jinak král zbožný, a císař Rudolf druhý ji podporovali. Papež Jan dvaadvacátý sám byl alchymistou. Ludvík třináctý učinil františkána jednoho svým nejvyšším almužníkem, poněvadž mu byl tvrdil, že vynalezl veliký elixír, a že Ludvík sto let panovati bude, předpovídal. Za to však zavřen byl Jean de Lisle, poněvadž Ludvíkovi čtrnáctému chtěl namluviti, že zlato dělati umí, na do smrti do bastilly. V zázračnou moc alchymie věřili velikáni filosofové Roger Bacon, Albertus Magnus, Tomáš Aquinský, Leibnitz a Spinoza. Honě se po zlatě vynalezl Bacon, z čeho se skládá střelný prach, Geber poznal tím spůsobem vlastnosti kyselin, Helmont podstatu plynů, Glauber objevil tak sůl jeho jméno nesoucí a Böttcher vyrábění porculánu. Tak stali se maně alchymisté, oběti pověr, otci velikých vynálezů. Za našich dnů nelze již více rozhodnouti, jakou úlohu hrála v alchymii pověrčivost a jakou podvod. Geoffroy vyslovil se r. 1722 o alchymii takto: „Alchymie pracovala s kelímky, které měly falešná dna, a duté stěny, do nichž zlato vpašováno. Pomocí otvorů do stěn vyvrtaných, vcházelo zlato při tavení do kelímku.“ Luther věřil v čaroděje a v čarodějnice. Johnson definuje ve velikém svém slovníku čarodějnici co osobu, která se zabývá uměním zapovězeným.

Knihy české „Lumíru“ zaslané: Ženská bibliotéka. Redaktorka: Žofie Podlipská. Sv. 36. Zlomky zkušenosti v sebevychování. Podává Ž. Podlipská. II. Nakladatel: Jan Otto, knihkupec.

Jádro modliteb. Ruční knížka pro evang. křesťany od V. Löhe. Přeložil D. Boh. Molnár. 2. rozmnožené vydání. V Praze, nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánek.

Laciná bibliotéka pro mládež. Redaktor: J. L. Mašek. Sv. 15. Naučné povídky pro mládež. Příspěvek k názornému vyučování. Sepsal Fr. Tesař. — Sv. 16. Tři upřímní přátelé české mládeže. Dítkám napsal V. Kryšpín. V Praze, nakladatel: J. Otto.

Bibliotéka místních dějepisův pro školu a dům. Pořádá A. N. Vlasák. Sv. IV. Okres Brandejský n. L. Popisuje J. V. Prášek. — Sv. V. Okres Neveklovský. Sepsal A. N. Vlasák. V Praze, nákl. knihkupectví Fr. A. Urbánek.

Nová knihovna pro mládež. Sbírka spisův k poučení a zábavé. Pořádají M. Weinfurt a Fr. A. Zeman. Sv. 23. Obrázky z dějin vlasti pro mládež. Sepsal prof. Edv. Erben. 3. vyd. s 11. obrázky. — Sv. 24. Zpěvníček pro opatrovny a mateřské školy. Vydali Jos. Vlk a Em. Vašák. — Sv. 25. Ctnost šlechtí. Povídky Jana Prav. Přibíka. — Sv. 26. Pravidla moudrosti a opatrnosti, jež z „Mudrosloví“ Fr. L. Čelakovského vybral Jan Kopecký. V Praze, nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánek.

Paleček. Humoristický obrázkový týdenník nepolitický. Redaktor: Aug. Nevšímal. Sešit 15. V Praze, nakladatel a vydavatel: J. Otto.

Bibliothek slavischer Poesien in deutsch. Uebertragung. Redaktor Jos. Wenzig. Band I. Slavische Volkslieder. Heft 1. Verlag von Fr. L. Urbánek.

Die Čechen in Preussisch-Oberschlesien. Die Stimme eines Rufenden aus Preussisch-Oberschlesien. Von einem Slaven. Verlag von Fr. L. Urbánek.

Seznam vhodných knih a časopisův pro žáky a učebných pomůcek a časopisův pro učitele a pro školy. Sestavili farář Tom. Novák, prof. dr. Fr. Houdek a knihkupec Fr. A. Urbánek.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Ondřej chtěl odstoupit od svého hlediska — byl si umínil překvapiti zradu Šuvalových a dopátrati se jejich piklů, ale Bernardi učinil ho bezděčným svědkem tajné porady jeho panovnice, a k tomu nechtěl a nemohl se odhodlati nikdy. Avšak úmysl jeho, vzdáti se dalšího pozorování, neuzrál k činu; Ondřej zůstal jako k místu svému přikonzlen, neboť v tu chvíli rozlítly se dvéře a jimi vstoupila rychle do komnaty velká kněžna Kateřina. Bledá, s očima pláčem zarudlýma, nevýslovně spanilá a tklivá v němém bolu, stanula pod přísným hledem císařovny Alžběty. Chvilku stála mlčky, marně zápasíc s pohnutím, kteréž jí mluvit bránilo, pak ale zalomila rukama a vrhla se zoufale k nohoum carevny. Jako proud dlouho zdržovaný a konečně nad překážkami zvítězivší, plynula slova její přes chvějící se rty.

„Vizte mne u nohou svých, madame," zaúpěla, „jako k milostivému božstvu vznáším hlas svůj k vám, z prohlubiny neskonalé bídy! Ruka vašeho veličenstva povznesla mne ze stínu skrovného života na výši, kterou dav mně závidí, avšak co mínila jste, aby bylo blahem, stalo se mi kletbou: nejsemť ničím, než terčem nenávisti! Vaše veličenstvo samo odvrátilo tvář svou ode mne — ale srdce vaše, madame, je měkké, duše vaše smilující. Při všem, co vám svaté, zaklínám vás: ustrňte se nade mnou! Vraťte mne mé rodině, nechte mne odejít z této říše, v kterouž noha má druhdy vkročila okřídlena luznou nadějí, nechte mne odejíti a v míru zemříti na místě, kde zrozena jsem byla v neblahou hodinu!"

Císařovna tímto výbuchem citů bolestně překvapena, snažila se marně dodati tváři své přísnosti; srdce její bylo vskutku měkké, jak Kateřina byla podotkla. Chtěla prositelku u nohou jí ležící zvednout, ale tato objala jí kolena a opakovala svou prosbu.

Oko císařovny zvlhlo.

„Jak by bylo možné tě odeslat?" tázala se hlasem třesoucím, „jakou příčinu předstírala bych světu, pro kterou jsem tě vzdálila?"

Kateřině zdály se tyto otázky začátkem nerozhodnosti, kteráž se mohla sklonit ku konečnému vyplnění jejího přání, a dodaly jí zmužilosti. Utišila se poněkud.

„Vaše veličenství objeviž světu prostě onu příčinu, která mně v skutku vaši nemilost a nenávist velkého knížete spůsobila. Marně přemýšlela jsem o ní, neuhodla jsem jí nikdy."

Císařovna se zapálila.

„A z čeho budeš živa?" tázala se rychle, aby přímo na poslední slova Kateřinina odpovědět nemusila.

„Budu živa jako dříve, než jste mně tu čest prokázala, že jste mne k sobě povolala," pravila Kateřina klidně.

„Ty chceš domů, a kde jest medle domov tvůj? Neutekla se matka tvá do Paříže, jsouc sama bez domova?" Hlas její zněl soucitně a po dřívější nevoli nebylo již ani stopy.

„Vaše veličenství připomíná mi trpkou pravdu," odvětila smutně velká kněžna, „bohužel bloudí moje matka širým světem. Celý svět ví, že ji král pruský pronásleduje pro její příchylnost k Rusku."

Císařovna mlčela a byla v rostoucích rozpacích.

„Přede vším vstaňte!" velela. Pak zadumala se a chodila velkým krokem nepokojně po komnatě. Kateřina vstala a hleděla kolem sebe. Nyní teprve zahledla velkého knížete a hraběte Šuvalova. Snažila se dosíci zase úplné chladnosti. Upřela zrak svůj na císařovnu, kteráž se byla právě zastavila u zástěny blíže krbu. Zástěna se hnula a bylo patrno, že se tam kdosi skrývá; při tomto objevu přeletěl blesk hrdé vzdorovitosti přes tvář Kateřiny a bylo zřejmo, že uhodla, kdo se to tam skrývá. Rychle usušila slzy svoje, kteréž jí dosud maně z očí kanuly. Císařovna se k ní zase obrátila: byla posud velmi dojata.

„Pravila's," vyčítala jí, „že se tvář moje od tebe odvrátila, a stěžuješ si na nedostatek lásky. Bůh mi svědek, že jsem hořce pro tebe plakala, když jsi na smrt se byla roznemohla. Kdybych tě nebyla hned zpočátku milovala, nebyla bych tě již tenkráte od sebe odpudila, když nemohouc snésti přílišností tvé matky, s ní jsem se rozhněvala?"

„Byla jsem vždy v srdci vděčna za dobrotu a laskavost vašeho veličenství," odpověděla Kateřina, „a povždy budu si pokládati za velké neštěstí, že jsem nedovedla zachovati si vaší milosti, madame, ač příčiny toho neštěstí mi nikterak nejsou jasné."

Císařovna byla znovu v rozpacích.

„Příčiny, příčiny!" mumlala a jala se opět chodit po pokoji. Zdálo se, že se chce nyní jaksi uměle vpravit do vášně. Přistoupila co nejblíže ke Kateřině.

„Jste příliš hrdá,“ zlobila se. „Pamatuješ se, že jednou, bylo to v letním dvorci, jsem k tobě došla a se tě ptala, nebolí-li tě v hrdle? Učinila jsem tak, poněvadž jsem byla spozorovala, že jsi se mi sotva poklonila, sotva že jsi hlavou kývla!“

Po těchto slovech vzdychla si carevna, jakoby se jí bylo velké břímě s prsou svalilo.

„Bože můj!“ zvolala Kateřina s úsměvem tak roztomilým, že se zraky carevny vyjasnily, „bože můj, jak mohla jste myslit, madame, že bych mohla býti hrdou vůči vám! Ani ve snu nezdálo se mi nikdy, že by tehdá, před čtyrmi roky, otázka vaše co's podobného byla mohla značit.“

Císařovna byla tou odpovědí a obzvláště tónem, kterýmž byla pronešena, nad míru spokojena, ale nevzdala se ještě úplně.

„A nač bych vůbec mohla býti hrda, nač zejmena vůči vašemu veličenství?“ tázala se velká kněžna udiveně.

„Oh, však vy víte!“ kárala ji Alžběta. „Vy se domýšlíte, že není moudřejšího nad vás člověka!“

„Pak by mne z podobného sebeklamu již to musilo vyvésti,“ odpovídala Kateřina živě, „že jsem vtipné narážce vašeho veličenství ani porozuměti nedovedla.“

Zasmála se perlícím trilkem. Ani nepozorovala, že již neprosí, aby ji domů odeslali, nepozorovala, že se hledí očistit ze všeho nařknutí v očích carevny. Ale tato cítila, že je přemožena, a hledala posilu k novému útoku. Poodešla k toiletě, kde stál velký kníže s hrabětem Šuvalovem. Šeptala si s nimi. Posléz vyrazil Petr hrubým hlasem dosti zřejmě: „Je strašlivě zlá a nesmírně svéhlavá!“

„Šípy nenávisti, dolétající z oka vašeho sem ke mně,“ obrátila se Kateřina ke svému manželi, zvěstují mi neomylně, že o mne mluvíte. Jsem jejímu veličenstvu vděčna, že dopřálo mi, abych zde u přítomnosti její se vyslovila. Jsem žena slabá, ale pravda, nedovedla jsem se přece ubrániti zlobě těch, kteří vás nesvědomitě zavádějí k nespravedlnosti, a stala jsem se svéhlavou vidouc, že povolnost moje mi nepřinášela, než vaše nepřátelství. Přiznávám se k chybám svým, nechť její veličenstvo soudí.“

„Vy vidíte, madame, vy sama vidíte, do jakého stupně její zášť sáhá!“ rozhorlil se dětinsky Petr, jakoby chtěl příkladem dokázati neskonalou převahu ducha jejího nad duchem jeho vlastním. Místo odpovědi podala císařovna Kateřině ruku a usmála se dobrosrdečně. Kateřina přitiskla podanou ruku ke rtům; zdálo se to býti znamením obapolného smíru. V rozhodném tom okamžení zatřásla se povážlivě zástěna u krbu, Alžběta stáhla rychle svou ruku nazpět a čelo její začalo se opět kabonit.

„Oh nejedná se věru o takové směšnosti!“ obrátila pojednou, „jedná se o věci vážné. Vy mícháte se do věcí, které se vás dokonce netýkají. Myslíte, že bych já se byla čehos podobného odvážila za císařovny Anny?“

„Nerozumím na prosto vašemu veličenství,“ divila se velká kněžna.

„Však ty rozumíš příliš dobře!“ rozhorlila se Alžběta a vzpřímila se hrdě. „Pokládala jsem za největší slávu svou, že povznesla se pod mou vládou Rus před okem celého světa. Bůh chránil mne a sílil při počínání mém, vítězství stále zářilo jak slunce nad praporem mým, nad praporem, kterýž jsem byla vztýčila proti tomu králi zrádci, králi lháři, který zapírá boha, který v zpupnosti přímo se posmívá samému symbolu smlouvy mezi bohem a pomazanci jeho, obřadu korunovace! Jemu arci nebyla koruna dána pro blaho národův, ten král loupežník je metlou lidstva. A čeho dočkala jsem se na konci slavné dráhy, po kteréž lid můj kráčel, na konci dráhy, nejlepší krví ruskou skropené? Hle, ovoci celého mého života hrozí zkáza, štěstí kloní se na stranu proklatého Frydrycha! A jakým spůsobem? A čí vinou? Zradou mých vojevůdců, kteří mé vojsko jako brav na jatky vodí! Zradou mých příbuzných, od kterých lásku a vděčnost očekávat mám, při sám bůh: myslím, že zradou tvou! Podezření jest proti tobě závažné, neboť nemůžeš zapomenouti, že jsi Němka, že jsi cizozemka! Ano ty svedla jsi moje generály k ohavné zradě a stavíš nohu toho atheisty na mou šíji, na šíji pravoslavné Rusi!“

Tváře velké kněžny vzplanuly, blesky nevole šlehaly na jasném majestátním čele jejím a oko její se zajiskřilo.

„Co vaše veličenství zde mně praví, dotýká se hluboce mé cti, a věru chtěla bych mužem být, abych k boji vyzvala podlé utrhače, kteří mne takto v očích vašich, madame, očernili. Já nejsem cizozemkou v této zemi, která co vlastní dítě mne byla přijala, a duch můj je spřízněn s duchem velkých bohatýrů, které zrodila. Nikoliv lesk a sláva toho trůnu vábily mne k sobě, ale velký snila jsem jednou sen, že slabé ruce moje ženské se kdysi uchopí velkého díla otcem naším začatého. — Pochopila jsem vznešený let toho ducha orla, který kolem zubožených beder svého lidu, v bláto poroby po staletí těžkou nohou asijských barbarů ušlapaného, ovinul purpur lidské důstojnosti, který od srdce svého národa odvalil skálu nadvlády zpupných sousedů a který syny této země usadil v radu velkých národů. Ano, madame, já snila jsem o velikosti ruského národa, a právem snila jsem o ní, neboť jsem dcera Petra Velkého jako vy, jsouc dcerou nikoliv jeho krve, ale jeho myšlenky. Zde před tváří vaší, která mne kárat můžete pro to, co snad za vtírání se do práv vašich považujete, vyznávám se z hříchů svých, neboť lží opovrhuju a zrady duše má nezná!“

Na tváři carevny objevil se němý obdiv, a po dlouhém váhání objala Alžběta Kateřinu a políbila ji na čelo.

„Věřím ti,“ pravila hlasem lahodným a položila jí něžně ruku na čelo. „Chtěla bych ti ještě mnoho říci, ale obávám se, že bych tě ještě více rozvedla s tvým manželem.“

Laskavý ten tón šel Kateřině přímo k srdci.

„A já, madame, celou duši vám bych otevřela,“ pravila a tulila se k ní, pozvedajíc čarovné své oči. „Celé srdce, celou duši odhalila bych před vaším veličenstvem!“

Alžbětu polily slzy, bojovala se svým pohnutím.

„Již je pozdě, a jsem unavena,“ pravila chvějícím se hlasem po delší přestávce. „Ubohé dítě, ty's mnoho trpěla!“ přidala klesajíc na pohovku a zakryla si tvář. Panovalo několik okamžiků hluboké ticho. Konečně se carevna rozhodla a dala rukou znamení, že všechny propouští. Šuvalov podal Kateřině rámě, aby ji vyvedl, neboť Petr si jí ani nevšímal. Carevna zabořila se do polštářů pohovky. Favorit vyšel ze zástěny a chtěl promluvit; avšak Alžběta povstala.

„Tiše!“ pravila hlasem přísným a velitelským. „Světlo vzešlo před okem mým. Ona miluje spravedl-

nost a pravdu, je to žena plná ducha a jasných myšlenek. Poznala jsem božím vnuknutím nespravedlnost a zášť těch, kteří ji pronásledují; Kateřina je mým dědicem. Ani slova více proti ní! Přisáhám při své spáse, při cti a pravdě královského svého slova, kdo jen myšlenkou proti ní se prohřeší, hněvu mého plnou měrou zakusí — buď si on kdokoli!"

Slabá žena zdála se touto rázností po dlouhém čase opět jednou pravou dcerou Petra Velkého.

„Vůle vašeho císařského veličenstva jest zákonem všem vašim poddaným," pravil hladce hrabě, „necítím již ani stínu nedůvěry nebo nepřátelství k té, jež se těší přízni velké mojí panovnice."

Alžběta sedla udobřena na divan.

„Ale smím vašemu veličenství ještě něco připamatovat?"

„Mluv!" velela carevna.

„Vaše veličenstvo pominulo v rozmluvě věc, k vůli které se vlastně bouře zaslouženého hněvu vašeho stáhla nad hlavou velké kněžny. Mínim záležitost s tím mladíkem, pro kterou se vaše veličenstvo tak velice rozhorlilo."

Carevna se usmála.

„Mezi námi řečeno, hrabě, Petr je pravá nestvůra! Nedivím se, že srdce její promluvilo. Nechci, abyste mi věc tu již dále na mysl uváděl; chci, aby byla zapomenuta, jako jsem ji zapomněla já."

„A Ondřej Černyšev?" tázal se hrabě.

Carevna mlčela chvilku, a pokloniyši se pak svatým obrazům odvětila:

„Jsme povinny mravopočestnosti říše, kterou bůh milostivě do naší správy odevzdal, abychom přísně jednaly a káraly přestupky i nejmenší. Zůstane při tom, co jsme včera ustanovily." — —

Ondřej Černyšev odstoupil od otvoru. Osud jejich byl rozhodnut. Kateřina mu byla navždy z náruče vyrvána, ale byla zachráněna: nehrozilo jí už žádné nebezpečí; byla zachována velkému povolání, kteréž jí Lamberti byl prorokoval. O vlastní osud nestaral se Ondřej, k vůli svému lósu nebyl by se snížil naslouchati déle rozmluvě carevny s jejím milovníkem. Ploužil se tiše po stupních dolů a vzbudil Bernardiho, který byl zatím v křesle usnul. Tiše brali se dvorem a vyšli nikým nespozorováni na ulici. Ondřej děkoval vůdci svému vřelými slovy a vrátil se domů.

Vrhl se v bolném rozjímání na lože, ale přese všechen smutek, že Kateřina mu odňata na věky, cítil přece radost jednu: on že jest obětí, kterou ona vykoupena ze zášti protivníkův. Obětí! A jaký as čekal ho lós, jaký to byl ortel, jejž carevna nad ním byla vyřkla? Jako v odpověď k těmto otázkám rozlítly se dvéře ložnice, a třesa se na celém těle, bledý a všecek zmaten vešel starý Ilija a s pláčem přiklekl k posteli svého pána.

„Co jest?" tázal se Ondřej udiven.

„Pane, pane, zle je!" škytal komorník. „Prchněte!.."

Důstojník v plné uniformě vstoupil do komnaty.

„Jménem jejího veličenstva, pane Černyševe, jste zatknut. Váš kord!" zněl určitý povel důstojníkův.

Chladně a lhostejně uposlechl Ondřej, kterýž se v přílišném zármutku dosud ani nebyl odstrojil.

„Pane, račte mne bez meškání následovat," velel zase úsečně důstojník.

Starý komorník zaštkal hlasitě a rval si vlasy. Ondřej pohnut výbuchem jeho příchylnosti přitiskl starce k srdci.

„Odejdi k matce," šeptal mu, „a řekni jí že . . ."

Nedomluvil boje se, aby ho pohnutí nepřemohlo, čemuž před cizím svědkem dopustiti nechtěl. Vyrval se z objetí věrného Ilјy a následoval důstojníka.

Před domem stály kryté sáně obklopené jezdci.

Několik pozdních chůdců ohlíželo se plaše, ale vidouce ozbrojence, zrychlili opatrně a bojácně kroky. Ondřej vsedl a zahalil se do pláště; důstojník umístil se do druhého kouta a zatáhl záclony. Zašuměly cinkání zvonků, dupot koňských kopyt a práskání bičů. Odjeli nocí a tmou, a ticho rozhostilo se opět za nimi v mlčenlivé ulici.

Letěli nocí a tmou.

„Kam?" tázal se Ondřej sám sebe, ale neopakoval otázku svou důstojníkovi, věda, že by zůstala bez odpovědi. „Jen když ona je zachráněna!" myslil si a zamhouřil oči.

(Pokračování

Na stráži.

Skalní průsmyk v horské srázi,
strážce jemu Srbín mladý,
v noci Turci sevšad vrazí
obešli ho, omkli všady.

„Vzdej se, Lázo!" zní to zdola,
„velká milost padišacha,
Marica tě sestra volá,
mostarského baši snacha."

„Vzdej se, Lázo!" zní to shora —
„vlastní krev nás prozradila,
vůdce prch a do tábora
turská vojska přirazila."

„Vzdej se, Lázo!" — zní to vzadu,
„skvostné sady máš i vína
a co skotu, koží skladu,
víc než celá Sutorina.

„Vrab tě, Máro, sestro milá,
milost vracím padišachu,
volně jak má mysl žila,
umřít volím beze strachu."

„Neleká mě zrada ani
na té naší svaté práci,
vím, že stokrát více za ni,
ještě srdcí vykrvácí."

„Bohatství mně ničím více,
jedno nad vše vlasti blaho,
pro ni mé ať sblednou líce,
otroku jen žití draho.

Nevzdal on se junák mladý,
neodložil dobré zbraně,
turecké až stráže všady,
po něm sehnaly se k ráně.

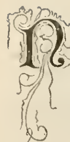
Skalní průsmyk v horském svahu,
mladý Srbín strážce jemu,
pod mohylou mrtvých vrahů,
volno srdci junáckému.

B. Čermák.

Kramáři.

Od *R. E. Jamota.*

II.

udný, v předešlém článku líčený život kramářů v několika hodinách nabývá barvitosti. Již od východu slunce je život na návsi v plném proudu. Na několik hodin cesty z okolí sjeli se pernikáři se svůdným zbožím a jehlancovité střechy krámů jejich jedna po druhé zvedají se v plátěné nádheře do výše. Sjíždějí se ševci, krejčové, čepičáři, baby s cukrovinkami, ovocem a okůrkami, rasi se svůry na cepy, řemeny, biči a koženými váčky na tabák i na peníze: Po půlšesté, kdy tu a tam rozespalá hlava zaspavšího vesničana z okna vyhlíží, honosí se náves již sváteční fysiognomií par excellence.

Však ani kramáři nelení. Rodina, kterou po cestách jejích stopujeme, dávno již vstala. Několik velkých, z vozu vytažených truhel stojí u krámu a osm ruk namáhá se s vykládáním zboží. Syn byl zatím z plachty urobil přes krám povlak, přitloukaje ho hřeby padesátkráte již potřebovanými a padesátkráte narovnanými. Táta vyndavá množství archů modrého silného papíru, jejž cvočky na prkna přibíjí tvoře takto základní draperii pro zboží, jež na to po prknech rozkládá. Na jeden kraj klade dýmky, křesací kamínky, hubku, „praskáky“ (poněkud lepší kudly, druhdy po šestáku prodávané), špičky k dýmkám, plechová kapesní zrcádka, čepičky z hubky pro mlynáře, „slepé“ hodinky z olova, ditto z tumpachu či jiného nějakého žlutého plechu, několik knih tištěných u Landfrassa roku tohoto, jako Doktor Faust, historie o Enšpiglovi, o Engelbertovi — jakési to odrůdě Robinsona, o „famelii“ Rožmberské atd. atd., vedle toho „brumajzle“, zástup harmonik a podobné. Matka věší na šňůry, od postranic přes celý krám napjaté, nejvíce toilettní kousky, jako pletené dětské čepičky s kokardami z červených hedvábných stužek, strakaté vkusnější povijany, bílé, tkané kšandy s červenými růžemi, nitěné a bavlněné rukavice. Doprostřed na krám dali prstýnky olověné, mosazné a několik z talmového „zlata“, s kaménky i bez kaménků, skleněné korálky, růžence, brejle, v nichž mohl svým časem na příklad Tycho de Brahe dělat moderního šviháka, koštěné knoflíčky jakož i všeliké druhy nitěných ke košilím a dřevěných. Na druhém kraji pak vyložena pýcha dětí a naděje kramářova, pestře natřené hračky. Především červené ptáčky, ditto trubičky, vřeštící hrušky, a psíčky s měchem, kteří mají tu vlastnost, že vesměs půl hodiny po koupi naposled zaštěknuli. Dále drobounké kolébky, stolky, truhly, panáčky, koníky, kbelíky k tlučení másla a tak dále, jak zní jmena celé té imposantní řady.

Matka je první hotova. Když poprvé na ranní mši zvonili, vařila již v jakémsi druhu plechového samovaru „trošíček té bryndy“. Kramář začíná se pomalu vadit. „Když byl naposled v Havelicích na pouti, že měl prý v tyhle doby více strženo.“ Jen trp šedivá hlavo, ještě nepučí tvoje ratolesti; však ono přece přijde léto.

Hle, mladiství lvové vesničtí od pěti do osmi roků — a toť právě to hlavní obecenstvo našeho kramáře — poněkud ještě v negližé, aspoň umouněná ústa a rozcuchané vlasy podezřele svědčí o tom, že majitelé podobných příznaků ještě nedokonali svou slavnostní toilettu, — pravím, mladiství tito lvové ve sboru se blíží, prohlížejíce si systematicky krám po krámu.

Asi šestiletý otevřhuba stanul před naším krámem; oblečen je pouze v nohavice o jedné šli a v košili. Kramář mrsknul po něm okem a odhodiv sirku, kterouž si byl právě dýmku zapaloval, volá na hocha: „Vybral si něco študente!“ Kluk se rozpačitě usmál a dal se na útěk. Zase se zastavil u krámu host — tentokrát děvčátko. Oči se mu lesknou při pohledu na blýštivé špendlíky, korálky a jiné trety, kteréž by se Novoseelanďanům zajisté zdály neocenitelným pokladem. „Jen dál slečinko,“ volá na ni kramář, ukazuje na červeně obarvený hrách spojený na způsob korálů k ozdobě na krk. „Já nemám ještě peníze,“ dí nesměle dítě. „Čí pak je?“

„Toho a toho sedláka, támhle co mají toho kohouta na chalupě.“

„Neškodí, jen si vzala; může přinést peníze „potom“. — Děvče blaženě uhání s korálky domů, kde vypráví s pýchou, že jí kramář řekl slečinko. Co platna matčina zlost? Štěstí, že je dnes den tak velice sváteční.

Tak počala činnost kramářova — drobnou střelbou. Lstivé působení na děti musí učiniti počátek. „Máš hubu jako kramář,“ není pak přísloví lživé. V malé chvíli odbyl takto kramář několik čtyrkrejcarových harmonik, ptáčků a podobných jiných skvostů. Různé nemelodiósní zvuky na několika stranách se rozléhající svědčí o spokojenosti šťastných jejich nynějších majitelů.

Zatím je po ranní a znenáhla začínají se scházet přespolní hosté. Kramář vytáhl velikou harmoniku s měchy a hraje na ní některou časovou píseň à la „v květoucím věku, já tady nebudu,“ anebo jiný „podařenější“ výkvět pouliční poesie české. Lidé zůstávají stát před krámem a poslouchají; kramářka ihned vybízí ke koupi. Kramář vesele cinká k písni své zvonečkem a toliko časem promluví: „Jen si vyberou něco pantáto, vždyť je ta pouť jenom jednou za rok.“ Na to začne dělat vtipy. Slunce mu hřeje do chřtánu, což působí žízeň. Dcera musí záhy pro sklenici piva. Lidé pohlížejí na něj, jak pije; on však zablýskne se vtipem již dávno po novoročních poštovních knížkách otřepaným. „Takhle vytrubuje v Perkvandicích, pánové, ponocný dvanáctou“; dí k usmívajícímu se obecenstvu. Po té dává do úst nepatrnou cínovou píšťalku a občas píská, kokrhá, a pak zase mluví. Některý venkovan řekne mu, že je jako pták.

„Ano já jsem vzácný fták, kdo by mne chtěl mít v kleci, potřeboval by více ke krmení než semenec a vodu. Dej pán bůh zdraví, pantáto!“ A zase se obrátí k obecenstvu celému: „Kdo co koupí, pánové (slovem tím kramář velmi okázale hází), než ten krám rozkopám.“ Vidí souseda s dýmkou, vyndá svou z úst a vybízí souseda: „Pantáto, hoďme si na fajfky;“ aneb na jiného volá: „Pěkně vítám na pouť, pane otče.“ Zkrátka střelba na všecky strany. Děti kolem krámu stojící stěží jen od krámu se loučí. Tu a tam tahá některé matku za sukni. Kramář je shlednul a již volá: „Dopřejou něco, pajmámo, tomu hezounkému dítěti“ — (třeba by bylo

dítě holou nestvůrou). Matka, aby před lidma hanby neměla, volky nevolky u krámu se staví, ptá se na cenu, smlouvá; avšak tu přišla na pravého. Kramář volá všecky svaté s nebe, jako že je bůh na nebi, že nemůže; když však matka odchází, volá za ní přec: „Tak si to vemou, dej pán bůh štěstí!"

Říká se, že sleví žid třetinu; kramář je v stavu slevit polovici, při tom však se bude stále zaříkat, že nemůže slevit, že není žádným židem.

Syna v krámu není. Před hodnou chvílí již odešel a viděti ho mihat se v největší tlačenici. Hle zastavil jiného, svátečně oděného mladíka s nepatrným vyrážejícím chmýřím pod nosem. Kramářský synek, osmáhlý jak praveno, s vojanskou čepicí v týle, vypadá směle jako vysloužilý voják, jímž také třeba je, ale výrostek, kterého zastavil, jedva je osmnáctiletý. Mladý kramář jej oslovil: „Kamaráde vojáku, měl bych něco pro tebe." Mladíku veskému to lahodí, že ho osloví vysloužilec tak důvěrně — ba což, však také bude jednou vojákem — kramář by tak neřekl, kdyby to nepředvídal.

Kramář mladý vytáhne z kapsy břitvu podezřele starou. „Neprodal bych ji," dí k chasníkovi, ukazuje při tom na své plavé strniště na bradě; „ale „potřebuju". Nechci ji každému prodat; na vojně mi dávno říkal „fela", abych mu ji „střelil", tenkrát bylo jinak — dnes ji prodat musím; proto bych rád, aby přišla do řádných rukou."

Chasník se trošku vzpouzí; v jeho nitru je kollise mezi nepotřebností a samolibostí, kramář však domlouvá a po chvíli putuje vyšeptalá břitva do jeho kapsy, kdežto na vzájem mizí několik šesťáků ve váčku kramářově. Dají si ještě ruce na vzájem, a pak mizí oba v tlačenici, každý ovšem s jiným pocitem. Kramář mladý vytahuje jinou břitvu z kapsy, aby při příležitosti opakoval týž manévr a tak si vesele vydělává nějaký ten groš pro svůj soukromý budžet. Jde schytra na svou oběť; ne bez znalosti fysiognomie lidské. Švihákovi nabízí prsten, kuřáku dýmku, ba „nedbal by", kdyby někdo i hodinky s ním si vyměnil, že se mu ten „fazon" co mají, nijak nelíbí. —

Po té zastaví se u panorámy třeba před Genofefou. S majitelem jejím patrně se zná, jeť tento kočující národ spolu seznámen na mnoho mil v okolí. Majitel svaté Genofefy dává mu připit, smluvili se, a kramářský syn vyvolává pak za malou odměnu třeba celé odpůldne před boudou v obou zemských jazycích, specielně pak v německém, v němžto se chce před shromážděným národem zablýsknout. Slyšeti ho volat: „Nur Zutritt meine Herrschaften (!), san schoen Sochen trindet." Táta se po něm nesháni. Nepřijde-li v poledne k obědu, je tím líp — neubude. „Však si už takový čahoun může vydělat ten kus stravy," myslí si laskaví rodičové.

Před krámem pak pokračuje tím časem starý kramář ve svých ctihodných průpovídkách. Je sám s dcerou v krámě ku příkladu.

Hned se ptá dcery: „Kde je matka?" — „V kostele, tatínku; šla se pomodlit." — „Já jí dám, té líné duši, svatým by prsty ukousala, ale nebude-li pracovat, nezbude jí přece nic jiného, než žebrota. Hned jdi pro ni." (Kolem krámu jde právě stařec — patrně dědeček — s malým košíkem; chlapec ukazuje dědkovi na krám; tento však odbývá ho slovy: „Počkej, Kubíčku, až po mši.") Kramář zaslechnuv poslední slova ihned chápe se horkého železa, aby mohl kouti. „Kubíček? A to byl v úterý jeho svátek; nu — přeju ti, Kubíčku, aby's se zvedl po svém svatém patronovi." — Vidí dceru ještě poblíž krámu i zvolá hned: „Marie, že matku po čertech z kostela poženu, nepůjde-li hned do krámu." Tak si umí dvousečný kramář krátit svůj čas; otázka tu jen: „Kde tu nějaká povaha — když mysl plná kramářství?" Však dále.

Před krámy je všude již dávno plno lidí, a náš kramář začíná vychvalovat některou specialitu ze svého krámu. Pro„primo na příklad — „sibiřský (rozemleté cihle podezřele podobný) písek na leštění mosazu, tumpachu, pakfonu — a podobných kovů. Na důkaz výborné jeho jakosti vyleští vedle stojícímu mladíkovi víčko u dýmky dokládaje, že to nic nestojí. Item mýdlo, zázračné, obdivuhodné, pomocí jehož lze šaty výtečně čistit, že jako znovuzrozené vypadají. Vedle toho má tu vlastnost, že je třikrát tak drahé jako obyčejné. Na důkaz dobroty namáčí kramář hadříček do „oliumu" (nepochybně kyseliny solné) a spáleninu takto způsobenou svým mýdlem, nepochybně na čpavek bohatým, rázem vyhlazuje. Dále kořínek z Indie, výtečnou to panaceu proti všem druhům bolení zubů; kteroužto bolest, jak známo, žádný doktor na světě neutlumí. Týž kořínek má tu vlastnost, že se rozpouští na ohni, také je nápadně podoben obyčejné hloupé pryskyřici, to však mu nikterak není na závadu. A konečně korunu všeho: výtečné, ba což dím výtečné, báječné černidlo na boty. Toto černidlo „může" kramář ze své zkušenosti každému co nejlépe odporučit! Pouhá onuce postačí prý, aby vyleštila obuv černidlem tímto natřenou; vedle toho je připraveno z nejlepšího „materiálu". Kramářka, kteráž byla s malou dušičkou v těle právě do krámu vstoupila, osměluje se podotknout, že to černidlo dělají sami. Kramář ve šlechetném zápalu zapomíná na své dřívější hartusení, dotvrzuje slova manželčina, a na důkaz toho začne do černidla kousat! „Pánové (kterýmžto slovem, jak praveno, kramář velmi rád hází), to je vix bez vitriolu, žádná fabrika na světě nedává do něj tak dobrých věcí!" Pro nás — ať slouží ke zdraví.

Však mezi tím, co se takto lidé kolem krámu tlačí, objevila se potají mezi vyloženým zbožím neveliká ruka, dle všeho dívčí, a tahá pozorně z krámu pár šedých nitěných rukaviček. Doba zdá se takto mladé zlodějce příhodnou, oba — kramář i kramářka zaměstnáni jsou prodejem některých vychvalovaných specialit, i řekl by člověk, že by jim krám nad hlavou ukrásti možno bylo. Však chyba lávky! Jako sup vyskočil kramář z krámu, chopil se asi šestnáctiletého děvčete a již vleče je ke krámu. Obromný povyk. Se všech stran tlačí se lidé ke krámu i lají chtivé — nebyloť zde zajisté žádné jiné pohnutky ke krádeži — zlodějce. Kramář počíná si zkušeně. „Pojďte se mnou k představenému," praví děvčeti. Toto studem hoříc pláče a prosí kramáře. Však dobře znáti třeba taktiku kramářovu. Davem lidu tlačí se ubohý otec zlomyslného děvčete a laje nezdařené dceři a přímo před zástupem ji tresce. „Nedělejte mi ještě větší hanbu," dí přec prosebně po chvíli, „neudávejte tu hříšnici."

„Pantáto jenom vám k vůli," dí lstivě kramář zacházeje nazpět do krámu. Otec vytrhl dceři rukavice a dává je kramáři nazpět.

„Ne, ne," dí kramář, „ty rukavice ať si již podrží."

„Co pak stojí?" dí otec vyndavaje peníze z kapsy. „Tři zlaté," dí směle kramář, neboť k tomu směřovala všechna lest jeho. Otec žasne, vzpírá se. „Mně je to stejné," míní kramář, „nechcete-li, půjdu to udat. Snad vám je kriminál milejší." A se slzami v očích, s třesoucí rukou, vyplácí otec tuto pro něj značnou sumu, přesahující as pětkrát krámskou cenu nitěných rukavic.

Za hlučného hovoru všecko se rozchází a záhy osiřel krám lstivého našeho hrdiny. Hle jak je vesel: dnes má spokojenou pouť; teď již čerta dbá, přijde-li kdo pro nějakou maličkost čili nic; rukavičky vynesly několikanásobný výdělek a proto rozjařen zas se chápe harmoniky, ale nikoliv aby jiným hrál, nýbrž sám sobě.

Je po velké; pouť převalila se přes kulminační svůj bod. Dle jména trvá ještě tak do tří, čtyř hodin, avšak již na požehnání schází se menší zástup lidí, a po třetí hodině náves pomalu se prázdní. Prodavači skládají. Však u našeho krámu postrádá se již drahnou dobu patriarcha, matka s dcerou sama v něm, syn odporučuje dosud několika klukům, jež tituluje „veleváženou společností" boudu se svatou Genofefou; jenom otec — otec schází. Na štěstí není ves veliká. Náhle objevila se na odlehlém místě vísky jeho postava, prohýbající se pod tíži starých dveří, jež nese. Jde k ukryté stodole, kde má postavenu polorozbitou bečku; na tu klade dvéře a záhy obklopuje už pomyslnou tuto konstrukci malý zástup vesničanů. V jejich středu kramář — huba mu jede zázračným spůsobem. — Hle tuto máte vesnické Monaco v relativních svých mezích.

Staré dvéře jsou pověstným zeleným stolem, místo pověstných polí je na nich papír se šesti obrázky; rouge et noir je šest ploch kostky opatřených těmitéž nákresy jako onen papír, — kramář je bankér i croupier; a celý ten krám je pasť na kapsy pošetilců zrovna jako pověstné herny v známých místech. Místo oslňujícího osvětlení a hudby pronáší kramář své vtipy, místo demimondu mluví kramář frivolná — sprosťáctví, zkrátka tu máte celou parallelu mezi velkou hernou — a mezi českým triviálním „vorlíčkem." Konec je u obou stejný: tam vyhrávají pověstní bratří Blancové, zde kramář — co se vášně týče, ta u obou je stejná. Zde čeledín jako tam statkář, oba jsou v zápalu a oba poslední krejcar dávají do osudné hry. Tam končívá hra někdy samovraždou, zde rvanicí, — a nebývá vždy ten, jenž zvítězil — bankér — kramář.

Však dosti té násilné parallely!

Poněvadž je u stolku takto improvisovaného život dosti hlučný, naslechnu s přivolením čtenářovým blíže. Mechanismus hry směle mohu předpokládat za známý. Šest obrázků představuje dvojhlavého orla, ptáka na větvičce, růži, ženskou, venkovana, a bílého koně na dvou nohách vyskakujícího. Tytéž obrázky jsou na kostce; obrázek, který po vržení kostky na povrchu leží, vyhrává, a sice za krejcar pět krejcarů. Však obrázků je šest, jaký tedy div, že kramář jen zřídka kdy prohrává. Po čas hry nemají ústa kramářova ani okamžiku oddechu. Všechna pak řeč jeho propletena je nemotornými rýmy. Průpovídky tyto jsou jaksi národním dědictvím všech kramářů; neslyšel jsem aspoň u různých jednotlivců věcí hrubě se lišících. Ke hře vybízí se slovy: „Tak mládenci, jen s kuráží, ať to běží; vorlíček, ptáček, kobyla sedláček, panna růže všecko zmůže;" jeden dva tři čtyry pět, robota bude zaplacena hned." Při tom klepe kramář kostkou o dřevěný talířek. První hráč vsadil svůj obolus. Na sedláka, t. j. na řečeného již venkovana. Kramář ihned mele hubou: Sedlák, sedlák, — Tonda Kvasničků — Sedlák je boží stvoření nakoupil selce koření." Noví a noví účastníci sázejí; každý vklad provází kramář průpovídkou mnohdy takovou, že by se granatýr nad ní začervenal; konečně zbývá n. př. prázdná toliko růže. „Ty můj poklade, zůstaneš prázdný;" improvisuje kramář; „kytice! kytice! pět tolarů bere, kdo vyhraje, s kuráží mládenci!" Poslední krejcar zaleskne se ve své umouněnosti na růži, kramář zvolá „hop" hodí kostkou — a za všeobecného napnutí vyvolává: „kobylka, kůň, komu patří — jeden dva tři čtyři pět, robota zaplacena." A dále víří hra! Jednoduchá na pohled, ale viděl jsem již nejednoho chudáka, který dal v ní v šanc poslední cennou svou věc — i do oděvu to někdy zabíhá. „Musím vyhrát, zní to nejednou furiantsky; ale štěstěna pronásleduje zde hráče zrovna tak, jako v herně pravé.

Než vari, kramáři, vari! Po návsi kráčí četník, a již shledlo oko jeho tvou banku. Sauve qui peut! Na třicet kroků přišel četník až k hloučku hrajícímu, v tom shrábnul kramář peníze i hru — a mžiknutím mizí v sadě za stodolou. Marně se ptá „spravedlnost po jménu kramářově! Je to kramář, — kdož se po jménu pídí! A mládež, jako nejednou roj vlašťovek krahujce pronásleduje, uhání za utíkajícím kramářem, volajíc na četníka „tuhle je" navzdor všem kletbám kramářovým. Však nestává se tak snadno, aby byl postižen; náhle zmizí v některé kůlně a marny jsou všecky nástrahy.

Sem až sledujeme život kramářův!

Konec nedělního dne tohoto nemá již zajímavosti! Zase noclehuje kramářova rodina u krámu; a časně ráno, když první paprsky sluneční vížku kostelní zlatí, rachotí již vůz jejich dále do širokého světa. Pisatel pak nemá za to, že by k řádkům těmto epikrise nějaké bylo potřebí.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

Tak po některý čas klidně žili, ačkoliv Bruncvík nepřestal mysliti, jak by se vrátil domů. Jednou spatřil ve sklepě starý meč, který se mu velice zalíbil, vzal jej a zavěsil svůj na jeho místě. V noci vyptával se své choti na tu podivnou zbraň. Afrika hned vstala, zavřela sklep na devět zámkův a obrátivši se k B. pravila: Divím se, že jsi spatřil onen meč, jehož posud nikdo neviděl; ale kdybysi znal jeho sílu, užásl bysi." B. ji žádá, aby mu všechno pověděla; tu ona mu povídá, že ten meč takovou vlastnost má, když někdo jej vytrhne z nožnice a zvolá: Hlava jedna, deset, dvacet, třicet, sto, tisíc hlav dolů!

hned ty hlavy dolů skákají. B. pln radosti nejprvé zkouší sílu toho meče na některých potvorách, které do jeho komnaty přišly; ale když král, Afrika a všichni ohavní obyvatelé hradu společně u stolu seděli, vytrhl meč a přál si, aby hlavy všech spadly; to ihned se stalo. Naložil na koráb zlata, stříbra a rozličných klenotův, co se tam vešlo, otevřel železnou bránu, kudy jediné mohl vyjíti a jel se lvem pryč. A když opět po moři dlouho jezdili, dostali se na ostrov, jenž slul Tripatrita a z něhož troubení, bubnování a rozličné zpěvy zaznívaly. B. přistál a spatřil tam mnoho zástupův na koních i pěších, kteří rozmanitým spůsobem se bavili. Jeden přistoupil k němu i ptal se ho, jak se sem dostal, zval jej, aby se s nimi veselil, a podal mu ruku. B. na ni sáhl a spálil se. Tu rek vytrhl meč a hlava ohnivého muže už ležela na zemi. Druzí přistoupili — byli to čerti, kteří zde v svých mukách meškali — ale B. je sprovodil jako prvního z nich a plul dále. Opět bloudil patnáct neděl až spatřil veliké město; hned namířil k němu, byla to Egbatanis, plna nejkrásnějších domův, ale všechny prázdné, ačkoliv stoly pokryty k hodům. Brzy přišli obyvatelé Astriolové, kteří dovedli Bruncvíka k svému králi Astriolovi. Ten chtěl, aby B. na vždy u nich zůstal, sice že jej posadí na žhavého koně, kde bude věčně se škvařit. B. odpírá, král dal pekelného koně přivésti a čtyři muži se chystali, aby jej naň vysadili. Ten vytasil svůj meč a už ležely hlavy na zemi. Astriolus káže vojsku několika tisíc, aby vyšlo; ale B. zvolal hněvivě: Dvacet, třicet, sto, tisíc hlav dolů! Strhl se takový hlomoz padajících hlav, že všechno se třáslo. Uděšený Astriolus prosí Bruncvíka, aby přestal a slibuje mu, že jej i lva se všemi poklady dovede do vlasti jeho. Bylo ve čtvrtek na úsvitě, když Astriolus Bruncvíka posadil na rozhraní se vším zbožím i se lvem. Když se uzřel B. před Prahou, oblekl se za poustevníka a šel se lvem do města. Minulo sedm let, co odtud byl vyšel. Král Astronomus právě strojil se vdáti svou dceru Neomenii, Bruncvíkovu manželku, za assyrského krále Kleofáše. Když to B. uslyšel, šel na hrad a spatřil tam svou královnu, jak s Kleofášem sedí. I bylo mu toho líto, ale čekal času. Po obědě přinesli zlaté a stříbrné poháry a podali také Bruncvíkovi pohár, z něhož Kleofáš a Neomenie pili. B. sňav prsten, vložil jej do číše a rychle vyšel z hradu, na jehož vrata napsal, že ten, kterýž před sedmi lety byl vyšel, byl jest uvnitř. Zatím Neomenie poznala prsten a oznámila to svému otci. Kleofáš to zaslech, velice se zarmoutil a s třiceti jezdci spěchal za B., aby jej zahubil. Když B. to spozoroval, vytasil meč a zvolal: „Tomu ženichovi hlava dolů i jeho služebníkům!“ Hlavy všech spadly, lev zbytky roztrhal a koně běželi do města. Pak šel B. na jeden hrad a poslal pro pány zemské. Když se dostavili, jel s nimi do Prahy. Neomenie i otec její vyšli mu se slávou vstříc a s nimi mnoho Pražanův, starých i mladých. Tu stala se radost vší zemi, že kníže jejich lva přinesl. B. vypravoval všechny své osudy a kázal na zdi městské a na zemské korouhve malovati lva bílého v červeném poli. Žil čtyřicet let a měl s královnou syna Ladislava, jemuž říši zůstavil. Věrný lev nechtěl po smrti jeho žíti, žalostně zařval a umřel. Chvála buď bohu na výsostech! —

Obě tyto pověsti jsou vzdělány dle rodinné kroniky vévod brunšvických a spůsobem dosti naivním přenešeny na půdu českou ve svém počátku a konci. Ale český vzdělavatel učinil z jednoho Štillfrieda z Braunschweigu osoby dvě: Štilfrida a Bruncvíka jeho syna, z jedné původní kroniky německé dvě české, které musil udržeti ve spojení. Z toho rozštípení hlavní osoby z předlohy německé následuje pak v českém překladu veliká nesrovnalost s celou romantikou středověkou: neb Štilfrid musí do cizích zemí aby svým hrdinstvím dobýval nevěsty nikoliv pro sebe, nýbrž pro svého syna!

Ale rozdělení hlavní osoby ve dvě bytosti není jediná změna, kteréž pověst při svém přenešení na půdu českou doznala. Štilfrid a Bruncvík stali se českými knížaty, vyšli do světa, aby dobývali slávy svému jazyku; počínajíce bojovati, vzývali svatého Václava, patrona země české, a Štilfrid na jednom praporci nesl obraz toho svatého. Oba také chtějí změniti znak na svém štítě: Štifrid rád by měl za kotel orla, Bruncvík za orla lva. To všechno jsou pomůcky z části čerpané z dějepisu českého, aby německá pověst v Čechách znárodněla. V tomto přepracování a vyšperkování nemohla se pověst o Štilfridovi a Bruncvíkovi líbiti nikomu více než pletichaři Hájkovi z Libočan. Pro jeho dějepis český byla jako schválně upravena. Hájek znal českou knihu o Štilfridovi a z ní tohoto nového českého knížete, i vřadil jej bez rozpakův mezi české vévody! Měl při té operaci dosti práce, ale provedl ji. Dle jeho vypravování (k roku 883) nazýval se Štilfrid původně Stůjmír a byl prý správcem v Bílině, vzepřel se vévodě Hostivítovi a byl jim do Němec vypovězen. Žil drahně let v Bavořích a zde netoliko změnil své jméno na Štilfrida, ale zapomněl i svůj mateřský jazyk. Ale když Čechové později se svým vévodou Bořivojem nespokojeni byli, rozpomenuli se prý na zapuzeného Štilfrida, syna Hrutisova, jenž skrze Bílu a Kaši pocházel od samého Kroka. Povolali jej z Bavor a postavili proti Bořivojovi. Ale brzy musil prý Stůjmír srozuměti, že Čechové, kteří se vzbouřili proti svému vévodě, tím méně se nadchnou pro bývalého správce bílinského; jim pak samým nelíbil prý se muž, který neuměl česky a s nímž mohli jednati toliko pomocí tlumočníka. Konečně vrátil se prý Štilfrid s jakousi národní pensí do Bavor a Čechové zůstali při Bořivojovi. — Hájkovo vypravování nemá ani nejmenší ceny a směřuje toliko k tomu, aby pověst a dějiny se dostaly aspoň do nějakého vnějšího spojení. S Bruncvíkem už ani Hájek se nenamáhal, aby z něho učinil českého knížete; ani si ho nevšimnul.

Z Hájka vypůjčil se Stojmíra za Štilfrida také Hanka r. 1827.

(Pokračování.)

Návštěva u povstalců hercegovských.

Podává *Jos. Holeček.*

VI. V monastýru dužském.

Budu vypravěti románek našeho mladého Itala. — Naši milí společníci v kavárně „u zeleného dubu" patrně se cítili příliš doma, než aby je naše přítomnost jakkoli mohla vyrušovati. Když se byli dosti navyptávali, natáhli se jeden po druhém, a než byste napočítali pět, zdřímli všichni spánkem blažených. Chtěl jsem příkladu jejich následovat. Měřil jsem délku i šířku svou na stínu zeleného dubu, srovnal pečlivě drahé kůstečky, ruce složil jsem v zadu pod hlavou, i oči jsem zamhouřil — ale ten bohatýrský spánek je nenapodobitelný. Teprv za hodnou chvíli počaly se mi před zavřenýma zrakoma kmitat pestré vzorky damaškových a batistových látek, k nim se pak přidružily červené safianové střevíčky a mlhavé mušelíny — a již jsem tam, kde často bývám, arci jen ve snách.

Od té doby, co jsem přišel Turkům na blízko, nemyslím než na ně, nezdá se mi než o nich. Ti snové počínají strašnými bitvami, masa celé náklady, krve po kolena, a já stoupám po hromadách tureckých mrtvol, mávám jasným jataganem a volám: „Za mnou, bratří! Za mnou, sokolové! Bijte, zabijte, neživte!" A konec mívají ty sny vždycky stejný. My — to se rozumí — vítězíme. Když tedy zvítězíme, utichne naše zuřivost a krvežíznivost, udílíme milosti na všechny strany, obzvláště pak krásnému pohlaví ani vlasu nezkřivíme, a pouštíme velikomyslně zajaté harémů na svobodu. Žádná však nechce být svobodnou. Pravidelně každá klesá přede mnou na kolena, líbá ruce mé a lem roucha mého a odmítá nabízený dar svobody: „Pašo můj, veliteli můj, v nevoli jsem se narodila, nechť i skonám co nevolnice tvá. Vezmi život můj, ale od sebe mne neodpuzuj!" Takovým prosbám neodolám — nedovedu vůbec kráse ženině ničeho odepříti. Klonim se, sáhám do kapsy pro šátek a odpovídám co nejblahosklonněji: „Dul sultano — růže panovnice —"

Včera se mi dokonce zdálo, že jsem si objednal sto tuctu nových šátků.

Sotva se počnu do snových rozkoší vpravovat, již mne tu někdo potahuje za kabát: „Siňore, spíte?"

„Co je? Nespím!"

„Vidíte, siňore, vaše vážná osobnost vzbudila ve mně hned z počátku důvěru —"

Byl to náš mlady Ital, který měl ke mně důvěru, Připojil se k nám už v Dubrovníce. Měl jsem nejprvé za to, že je synek některé dubrovnické rodiny a protože nemá o prázdninách co dělat, že chce podniknouti malý výlet. Teprve později, když jsem ho uviděl s puškou, srozuměl jsem, že je dobrovolníkem. Dobrovolníkem vlastně nebyl — byltě sotva dobrovolníčkem. Nemohl čítati více než šestnácte roků. Tvář měl hlaďounkou a jemňounkou jako dívka, byl dosti vytáhlý, ale v těle slabý. Byl oblečen lehkým šatem bělavé látky, na hlavě nesl kulatý klobouček na stranu pošinutý, na nohou měl přešmaťhané lakýrky a na rameně — o hrůza! — starou mušketýrku, mosazem kovanou, která již mohla dělat nároky na pokoj ve sbírce starožitníkově. Pušku strašný ten muž nepouštěl ani na okamžik z rukou. Kam se hnul, musila s ním — jako s hotovým Hercegovcem. Jen že by byl mohl — dle znění starého vtipu — Hercegovcům knoflíky cídit, krom toho nadšení, které ho sem snad vyvábilo. Chodě míval hlavu sklopenu a polohlasitě si pohvizdoval. Poutník, který si při noční chůzi hvízdá nebo zpívá, bojí se. Mimo to mluvil mi Italek příliš mnoho o Turcích, ovšem tak, že se chystal jak je bude jako mouchy porážet — i to zdálo se, že vyplývá z trémy.

— „vaše vážná osobnost hned s počátku vzbudila ve mně neobmezenou důvěru," byla poslední slova Italkova.

„Nu?" odpověděl jsem. Do tohoto „nu" hleděl jsem vložit živé účastenství, zvědavost a ochotnost. Pronesl jsem je s přirozenou sobě laskavostí a byl jsem přesvědčen, že sdílnost Italkovu pohodne jako ostruha.

„Nejprve mi povězte," pravil ještě s jakousi váhavostí, otíraje mosazné kování své mušketýrky, „jest-li jste kdy miloval?"

„Stokrát," odvětil jsem.

„Ale nemohl jste nikdy milovat s takovou vroucností, jako miluji já; pak jste nikdy nepoznal onoho blažícího a přec sžírajícího plamene, který hubí a ničí srdce, celou bytost, a při tom ducha povznáší k nadlidským činům."

„Než přijdete do mých let, však vy se vydeklamujete."

„Ne, siňore! To nejsou žádné deklamace, co ze mne mluví, to je mohutná, svatá první láska."

„Ano. První láska je předchůdcem prvních vousů. Vidím, že budete mít mohutné kníry."

„Vy se mi posmíváte, rouháte se mým nejsvětějším citům —"

„Aniž bych se rouhal. Ale počkejte jen, až budete trochu starší —"

„Ne, já nebudu starší!" — „Jak to?"

„Protože mým lósem je —"

„Co pak?"

„Smrt" — děl můj Italek dušeným, ale určitým hlasem.

„Chcete tedy zahynout v boji s Turky?"

„Chci — a vnitřní tušení mi praví, že zahynu."

„Tedy to není touha po vyznamenání a slávě, co vás pudí na bojiště?"

„Nikoli; jedinou mojí touhou je smrt."

„Mohu vás ujistit, že ji při první opravdové srážce naleznete."

„Díky vám, siňore, za útěchu. Jedna kulka turecká — malá to věc — zničí na vždy můj žal obrovský."

„Vy nezahynete olovem."

„Čím tedy?"

„Kdybyste byl starší a silnější, utekl byste při prvním pohledu na Turka, neboť z nich jde veliká hrůza; takto ale se kdesi opozdíte, budete zajat a naražen na kůl."

„Buď si! Až budu mrtev, nechť si se mnou dělá kdo chce co chce."

„Na kůl se naráží za živa. Pověděl bych vám, jaká je při tom manipulace, ale bojím se, že by se vám stalo nanic." — „O nebojte se!"

„Pak se bojím, že by to bylo na ujmu vaší hrdinné mysli.“

„Nyní musíte vyprávěti! Musíte se přesvědčit, že moje odhodlanost neochabne.“

„Dobrá, když tedy chcete. Na kůl se nabíjí dvojím spůsobem. Buď se prožene kůl životem zdola nahoru, a když je to hotovo, zapustí se kůl do země, což může být hlavou vzhůru nebo dolů. Než naražený vypustí duši, má ještě dosti času. aby litoval svých hříchů. Druhý spůsob je trochu složitější. Vezme se příčník, jaký vidíte u žebříku, jen že trochu delší, probije se žebry a prsoma, načež se zavěsí mezi dva trámce. Kandidát nebeského království může se, má-li právě chuť, naposled ještě zahoupat, a může také na daremný svět vypláznout jazyk. A teď si považte, jak by vaše dobrá matinka plakala, kdyby vás takhle viděla! Jaké by to bylo neštěstí pro rodiče!“

„Myslíte?“ zvolal radostně hošík.

„Arci že! Všichni rodičové se rmoutí, přijde-li jejich dítě k úrazu.“

„Máte pravdu. Není tedy jiné pomoci — musím na kůl. Ach, kdybych jen mohl otce vidět, jak si bude vlasy rvát, a matku, jak jí bude srdce pukat — já bych se na kůlu ještě divokým smíchem rozesmál a vesel odebíral bych se do říše Belzebubovy.“

„Ale poslouchejte, příteli, vy jste jakýsi nezdara!“

„Zdara nezdara, siňore! Ke komu se rodiče tak zachovali, jako ke mně, ten zapomene, že je měl, a čím mu dříve byli bližší, tím jsou pak mu cizejší.“

„Ajaj! Totě musí být něco hrozného, co vám rodiče vyvedli!“

„Hrozné je to — strašlivé! Připravili mne o vše, co mně bylo svato a draho, pošlapali nectně výkvět srdce mého, zničili moje mládí, moji bytost, můj celý život. Od té doby jich neznám, přestal jsem být jejich synem a považuji je za své největší nepřátely. Vím, že jsem zaujal proti nim nepřirozený poměr, který musí být srovnán. Bude srovnán — mojí smrtí. . . . Tuším velmi jasně, že už nebude dlouho slunce nad mou hlavou vycházet a zacházet. Nechať! Já si přec dovedu ještě vzdorně pohodit hlavou a veselou si zazpívat!“

Italek se skutečně dal do zpěvu. Zanotoval jakousi píseň o zpěvu, vínu a dívkách a svítil při tom divoce očima. Však přece zdálo se mi, že se do toho trochu nutí. Mohu říci, že mu to neslušelo. Raději bych takového hocha viděl s knihou v ruce. Dovedl jsem se vpravit do dětinství, které ho vypudilo z domova, a nejevil jsem žádnou zvědavost. Hošík konečně začal sám: „Rád bych ještě naposled ulehčil svému srdci a svěřil se duši soucitné s ohromným žalem, který mne svírá. Možná, že by se mi ulehčilo. Nebyl byste, pane, tak laskav, mne vyslechnout?“

„Proč pak ne? A budete-li chtět, dám vám i svědomitou radu, jak byste se měl dále zachovat.“

„Děkuji vám již napřed za dobrou vůli — odsekl popuzen — ale já nepřijímám rady nižádné. Jsem zvyklý jednat samostatně, dle vlastního rozumu.“

„Když je tomu tak, tedy vypravujte!“

„Loni jsem navštěvoval ve Florencii čtvrtou latinskou. Mohu se pochlubit, že jsem byl velmi dobrým žákem a jedinou mojí snahou bylo, odměnit se rodičům pilností za jich péči. Nepochopoval jsem tehdáž ještě, že jejich péče jest povinností a že oni mají být vděčni mně, ulehčuji-li jim konání té povinnosti. Však tu se náhle v srdci mém probudil nepoznaný před tím cit, který mi gramatiky velmi znechutil. Byla to láska. Ve dne v noci se vznášel spanilý její obraz nade mnou, já neslyšel, když mě professor vyvolával, neslyšel jsem, když mi zlostným hlasem velel: ad locum! Následek toho byl, že jsem jen jak takž proklouzl. Ona byla dcerou bohatého obchodníka v střižném zboží a jmenovala se Kamilla. Prostřednictvím její spolužačky jsem se dověděl, že i ona jest mi nakloněna. Jednalo se mi jen o to, jak se jí přiblížit. Jediný polibek s panenských jejích rtů a rád byl bych duši dal! — V beznadějném stavu odebral jsem se na prázdniny. Přísný otec nepřivítal mne příliš laskavě, to však mnou nehnulo. Kul jsem tajně plány dále. Jednoho dne četl jsem v insertech časopisu — vidíte, dosud jej nosím vystřižený s sebou — že otec mé andělské Kamilly přijme učedníka. Okamžitě jsem se rozhodl, že se přihlásím. Naklonil jsem nejdříve matku k svému úmyslu, načež jsme jej společně přednesli otci. Nejprve se zdráhal, konečně přivolil. Nastrojil jsem věc tak, že mu onen insert musil padnout do oka. „Výtečná firma — prohodil — tam půjdeš.“ Vy si představíte moji radost. Vše se dařilo nad očekávání dobře, a dříve než prázdniny prošly, oháněl jsem se loktem v krámě pana tchána in spe. Vídali jsme se nyní s Kamillou každý den několikrát, mluvili spolu vroucími pohledy, tajným tisknutím rukou a psaníčky, která jsme kladli v průjezdu pod nohu u mandlu. Byl jsem nevýslovně blažen. Avšak za nějaký čas stalo se mi to již nedostatečným. „Antonio — myslíval jsem si — ty's nyní jen pranepatrným učedníkem, k tomu bez naděje velikého dědictví, a než budeš samostatným a než se dopracuješ slušného stupně zámožnosti, mnoho ještě vody uplyne.“ Šlo mi o to, jak bych si lásku Kamillinu na věčné časy pojistil. Bylo to letos na počátku července, když jsem vyzval Kamillu k dostaveníčku večer do zahrady. Noc byla temná, když jsem se tázal:

„Kamillo, duše moje, chceš býti mou — věčně mou?“

„Chci,“ splynulo jí polohlasně se rtů. „Když chceš,“ mluvil jsem dále, „přisáhej mi tu pod tím hněvně zachmuřeným nebem věčnou lásku a věrnost!“ „Přisáhám,“ odvětila Kamilla, kloníc hlavu na má ňádra. „Slovem tímto,“ pokračoval jsem, „přestáváš být mou milenkou a vstupuješ se mnou do svazku nového, počínáš být mou ženou. Já jsem tě nenutil, složila jsi přísahu dobrovolně. A teď, má Kamillko, má ženuško, zbývá nám jen vzájemnou smlouvu spečetit.“ Dlouhé, ohnivé políbení zahořelo na našich ústech. Štěstí mé dostoupilo vrcholu, avšak nemělo trvat dlouho. Ďábel závistník nespal. Za týden jsem našel pod mandlem lístek asi tohoto obsahu: „Divím se, jak jsem bývala dřív dětinská. Avšak od okamžiku, co jsem se stala tvojí ženou, udála se ve mně proměna nesmírná. Takové divy tvoří láska! Do nedávna mi to ještě všemi žilami probíhalo, viděla-li jsem mladší dívky hráti si s loutkami a musila jsem vždy sebrat všechen cit panenské důstojnosti, abych odolala pokušení přidružit se k nim. Vidíš, můj manželi, jaká jsem byla dětina! Sama se stydím, považím-li, že jsem už prožila dvanáct jar a třinácté tu bude jako letem! Ty mi však nezazlíš pro tyto mladistvé malichernosti! Vždyť jsem se jich už zbyla — a abych tě potěšila, svěřuji ti, že jsem si zaopatřila velmi poučlivý spis, nadepsaný: „Otcovská rada mladým paním.“ To

je nyní vedle „Jeskyně starého otce Blažeje“ moje nejzamilovanější čtení. Také jsem už poprosila matinku, aby mi dovolila kuchařce Brigitě pomáhat při vaření. Uvidíš, zlatý mužíčku, že si v krátkém čase úplnou spokojenost tvou zaslouží tvá věrná choť Kamilla.“

Zulíbal jsem tisíckráte to drahé písmo, které ke mně takou prostinkou něhou mluvilo. Jakmile se mi okamžik naskytl, vyňal jsem je z náprsní kapsy na srdci a vroucími polibky posíval. Ale sám ďábel mne pomátl a mou ruku zavedl — že jsem je vložil do šupličku mezi vyhotovené účty, a jeden z účtů uschoval místo něho. Starostí jsem nemohl oka zamhouřit a druhý den jsem si pospíšil, aby nepadlo do nepovolaných rukou. Ale bylo již pozdě. Sám chéf je nalezl a — netřeba, pane, vyličovat celé to černé neštěstí, které mne nyní schvátilo. Domníval jsem se býti v nebi a octnul jsem se v pekle. Byl jsem povolán nahoru, před tváří své před bohem ženy hanebně speskován a vyhnán z domu. Krev se mi v těle bouří, vztekem se mi zatíná pěst, pomním-li toho pokoření! Ach, kdyby se to jen nebývalo stalo u její přítomnosti! A já byl nenadálou ranou tak zdrcen, že jsem se ani neodvážil mužně se zastat jí i sebe! Odjel jsem domů k rodičům. Ti už byli o všem zpraveni. Přivítali mne, jakobych byl bůh ví jaký zločin spáchal a otec dokonce — nechce mi to přes rty, je to hnusné, ukrutné! — otec dokonce zašel v hněvu svém tak daleko, že se domýšlel mít před sebou malé děcko a — nuž, vězte to v celé čiré nahotě — vylupal mi, co se do mne vešlo. Však od té doby nemám již otce! I na matku, která se mne ani slovem nezastala, jsem zanevřel. Nevíte, jak rád bych jim spůsobil hodnou, ale hodnou bolest! Prodal jsem hodinky a prsten a odjel tajně sem, kde mne nacházíte. Zahanbení a ztráta ženy zanechaly v duši mé krvavé stopy, které jen smrt má dovede shladit. Musím, musím padnout! Při nejbližší půtce vrhnu se do nejprudší seče a snad bude některý handžar turecký milosrdnější, než vlastní moji rodiče. Až se budete vracet, zajeďte, prosím, k nim, a vyřiďte jim, že jsem umřel s kletbou na zsinalých rtech. Vyplníte poslední prosbu umírajícího?“

„Milý kamaráde, povím vám upřímné slovíčko. Předvídám, že vám turecká koule neublíží, ale bude vám prospěšno, uslyšíte-li je kolem uší hvízdat. Je to výtečný prostředek pro všechny, kdo mají potřebí mravné posily. Na vás to bude účinkovat líp, než sebe krásnější vejlupek. Proto jen tedy tu asi dva dny počkejte, potom se rád vrátíte domů a ještě odprosíte.“

„Prosím vás, pane, jenom nemluvte ke mně tak jako k dítěti! Vím, že jsem ještě velmi mlád, ale duchem se cítím celým mužem. Každé vaše slovo mi zadává novou bolest. Ostatně budete mít příležitost se přesvědčit, že jste se klamal. Co jsem si předsevzal, provedu, ať je to třeba má smrt. Avšak co! buďme veselí!“ A zase mi začal zpívat jakousi pijáckou píseň, zas mu to neslušelo, a bylo vidět, že mu to nejde od srdce.

Promluvil jsem s některými přátely, aby ho nazejtří vzali na Drieno, aby aspoň Turky viděl. Tak i učiněno. Asi za tři dni na to přiběhl ke mně někdo v Dubrovníce a zadržel mne ze zadu. Byl to Antonio. „Pane, počal rychle vypravovat, „byli jsme včera na Drienu; ale nestříleli jsme, teprve budeme. Jdeme si koupit náboje. Poprve v životě slyšel jsem to líbezné bzučení kulek kolem uší. Musím se přiznat, hrkalo ve mně — ale já přivyknu. Sám jsem byl sobě směšný. Když mi zafičela kolem hlavy, vždy jsem se bezděky sehnul, a přece jsem věděl, že je už pozdě. Ale zítra se počnu vyznamenávat!“

„Neslyšel jste ještě nic nového?“ tázal jsem se s velice vážnou tváří.

„Neslyšel,“ odvětil napjatě.

„Tedy pojďte se mnou k doktoru C., tam to uslyšíte.“

Doktor C. byl už do plánu zasvěcen. „A,“ pravil jakoby překvapen, „vy tu? Právě jsem vám dnes odeslal psaní do monastýra.“

„Psaní, psaní?“ Přistoupil ke mně a šeptal: „To bude od ní, víte — od Kamilly.“

„Mělo černou ovrubu a bylo černě zapečetěno. Přemýšlejte, od koho by mohlo být.“

„Věru nevím,“ děl rozpačitě a zaražen.

„Přece víte, koho jste doma drahého opustil: otce, matku — vůbec, kdo by moh vašeho odjezdu želet.“

Antonio si zakryl tvář rukama. Nenapadla mu v té chvíli Kamilla, nýbrž matka. „Matinko, matinko,“ zahořekoval, „já jsem tě usmrtil!“

Ale hned zas upadl do deklamatorského tónu: „S bohem“ — pravil suše a chystal se k odchodu.

„Pojedete domů?“

„Nepojedu. Jdu si vyhledat hrob v hlubinách mořských.“

„Neblázněte! Vaše matka neumřela, ani kdo jiný, byl to pouhý klam, ale pravda je, že se roznemohla; zde si přečtěte list.“

Doktor C. mu podal list od otce, v kterém krátce sděluje, co se událo a pro bůh prosí, aby mu byl syn poslán zpět.

„Oni mě přece milovali! A já nevděčník, bídník! Matinko, matinko! jediné tvojí slzy nejsem hoden! Sám po sobě bych šlapal . . .“

Téhož dne odejel mladý, nadějný deklamátor parodí domů. —

FEUILLETON.

321.

Napsal *Albert Millaud.*

I.

Čelo sira Viléma Reswella po nějakou dobu se více a více mračilo. Zdálo se, že je neustále zaujat a pohled jeho, obyčejně chladný, jevil patrný nepokoj.

Byl-li sám, vytáhl vždy chvílemi z kapsy maroquinový zápisník a drže zlaté písátko v ruce prohlížel rozechvěné sloupce číslic na některých stránkách načrtaných. Škrtal a škrábal tu i tam, tloukl se při tom do čela — tak že člověk, jenž by jej byl pozoroval, bezděky byl by se ptal, jakým zvláštním výpočtem, jakým as výměrem sir Vilém se to zabývá.

Výpočet byl nepochybně důležitý, neboť následovalo po něm téměř blouznění; nedaltě nikdy znamenitý ten zápisník ani z ruky a ať byl kde chtěl, jevila se v povaze jeho, jindy lhostejné, nyní však zádumčivé a roztržité, vidina jakási, která jej neustále pronásledovala.

Proč stával se asi sir Vilém hypochondrem? vždyť přece k štěstí jeho nic nescházelo. Žena jeho, Marie Reswellová, již si byl asi před desíti lety vzal, slynula svými vnadami a svou kreolskou krásou: bylať to paní třicetiletá v plném rozkvětu, zapadající slunce v plné kráse. —

Sídlo jich v ulici Vítězné bylo vzorem vkusu. Umění pojilo se tam ladně s bohatstvím; vedle mistrovského díla Boule-ova bylo skupení Fradin-ovo, neb obraz Troyon-ův. Majitel sir Reswell byl rodem Angličan; byv ale vychován ve Francii, zachoval po rodu svém jen zvláštní pojímání věcí a přirozenou lhostejnost, kterouž ponebí nemohlo zléčiti. Jsa vznešený, šlechetný, duchaplný a přede vším až výstředně přímý byl sir Vilém všeobecně milován; všude si ho vážili, i na burse!

Byl náramným boháčem a zabýval-li se podniky finančními, bylo to jen za tou příčinou, že přičinlivá jeho povaha měla neustále zapotřebí nějaké práce.

Každého dne šel na bursu, do klubu a do háje; někdy potkal u jezera vůz panin a odevzdav svého koně pacholíkovi, sedl si k ní do vozu, jejž obletovalo velmi mnoho mladých pánů. Jsa vždy pozorný a úslužný, zapomínal sir Vilém u své paní, jak se zdálo, na to, že deset let už minulo po líbánkách. A řekněme ještě, že paní Reswellová milovala svého muže; neměla ničeho, když jí byl nabídnul, aby s ním sdílela ohromné jeho jmění a povznešši se tak pojednou z chudobnosti, ba téměř z bídy, byla mu za to velmi vděčnou.

Bylť tedy úplně šťasten a obličej jeho, jenž se tak náhle byl zamračil, a zápisník ten, jejž od té doby z ruky nedal, kryly nevyzpytatelné jakés tajemství. Snad ztráty na burse? To ne; bylť sir Vilém velmi obezřelým a pracoval velmi málo v té době za příčinou hrozících válek nejisté.

Jsa zvyklým věci pouze v sobě tajiti, nesdělil nikomu, po čem pátrá! Chladná a málo sdílná povaha jeho zanášela se dále pátráním, jež aspoň až dosud nemělo výsledků.

Bylo ku konci máje. Sir Vilém vrátil se z klubu a procházel se volným, odměřeným krokem po pokoji. Usadiv se před svůj stolek, seděl po několik minut bez pohnutí drže si hlavu rukou; zdálo se, že přemýšlí, a chvílemi vyklouzlo mu nějaké slůvko ze rtů.

Po té vytáhl svůj zápisník a začal jej přehlížeti, počítaje a přepočítávaje bedlivě bankovky, v něm se nalézající: bylo jich asi dvacet, různých cen, jež nyní před ním ležely.

„Totě podivné,“ povídá si, „zase jedna! Číslo 321 je pryč. Sto franků. Vyškrtněm je. Ale je vše darmo — celý měsíc už zapisuju si čísla svých peněz a dosud nemám nikoho v podezření. — Můj sluha, starý Jan, o tom jsem jist, jako o sobě. Má žena, snad? Ale ne; proč? Proč by mně brala bankovky, může-li si o ně pouze říci, má-li víc peněz než spotřebuje a zapraví-li se všecky její výlohy ihned bez promluvení? A přece není-li to má žena, kdo as mívá mou tobolku v ruce?“

A dumal dále nadarmo.

Teprve ode dne, kdy se byl přesvědčil o krádeži, na jeho jmění páchané, usmyslil si sir Vilém, že si bude zapisovat do zápisníku svého čísla bankovek, jež přijímal a jež vydával.

Uloživ se spat, přemítal po celou noc, jak by našel zloděje. Unaven, usnul k ránu a tu zdálo se mu v podrážděnosti mozku, že vidí řady bankovek, jež vede ohromné číslo 321, a to když okolo něho šlo, že se na něj posupně šklebilo.

II.

Druhého dne večer, dne 29. května, byl ples v domě Reswellově; společnost byla vznešená, síně bohaté osvětleny, vše zářilo zrcadly, v nichž se obráželo tisíce světel. Nad terasou bylo viděti blankyt; na obloze zářivých hvězd jak by nasil; mírný, osvěžující vánek dýchal libou vůní květů; tančilo se mezi oranžovím a bílá ňadra, rusé a něžné hlavinky mohly se bez nebezpečí nechat líbat večerním vánkem.

V malé síni červené byl hrací stolek. — Hráli o banku. — Domácí pán hrál také. Okolo stolku stálo živé skupení, dívající se na zázračnou ruku agenta jednoho ze směnárny, dávajícího banku. Ten posléze prohrál a pan Reswell vzal karty.

„Pánové,“ vece, „padesát franků.“

„O ně,“ ozval se hlas.

„Prohrál jste, pane,“ dí sir Vilém.

Prohrávající s úsměvem se uklonil a podal panu Reswellovi stofrankovou bankovku.

Následkem neustálého, shora dotčeného pátrání díval se sir Vilém skoro vždycky na číslo bankovek, jež mu do rukou přicházely. Co mu padlo do očí na tom bankovním hadru, nebyl tisk, ani podpis, ani slova „sto franků“, vytištěná velkými písmeny, nýbrž malé číslo na pravém rohu, docela nahoře, jež v očích jeho mělo rozměry obrovské.

Bezděky, aniž by na co byl pomyslil, pohleděl na číslo bankovky mu podané a zůstal celý zaražen.

„321!“ praví si.

A obrátiv bankovku, a zase ji obrátiv, pravil:

„Je to 321, není-li pravda?“

„Ne, pane,“ odvětil protihráč jeho, aniž by mu byl porozuměl, „dáte mi nazpět padesát franků.“

„Pravda, pane, prosím, odpusťte.“

A dodal mu padesát franků ve zlatě.

„Pánové, já pouštím banku.“

A pověděv to kráčel do kouta síně, drže neustále bankovku č. 321 v rukou a dívaje se na ni vytřeštěným zrakem. Pak vzal zápisník a díval se dlouho na sloupce, v nichž si zaznamenával ztracená čísla.

„Já se přece nemýlím, pravil si, je to č. 321!“ Počkej, podívejme se ještě, jedna 3, jedna 2, jedna 1. Není pochybnosti, vždyť přece neblouzním; vidím číslici 321 a ta podobá se docela číslici 321 v zápisníku! — Ta bankovka mi ode včíra schází; ale jak . . .“

Nedořekl. Oči jeho zaletěly k tomu, jenž s ním byl právě hrál. Byl to krásný mladík, bledý, rusovlasý, klonící a usmívající se bez ustání, s hladkou řečí, vybroušenými spůsoby a vkusného zevnějšku. V knoflíkové dírce měl malé diamantové křížky, spjaté zlatým řetízkem.

„Neznám ho,“ šeptá si po chvíli. „A ani se nepamatuju, že bych bledou tu tvář byl někde viděl. Má žena mi snad bude moci říci, kdo je to.“

A zavolav sloužícího, nařídil mu, aby zavolal paní Reswellovou. Ta přišla v malé chvíli.

„Volal jste mne, miláčku?“

„Ano, zlato moje. Povězte mně, kdo je ten mladík tam na levo, jenž se podpírá o hrací stolek a právě teď dává banku. Zdá se mi, že jsem ho dosud neviděl a domníval jsem se, že vy ho znáte.“

Paní Reswellová obrátila se naznačeným směrem a dívala se zvědavě na mladíka, hrajícího se zimničnou rozechvěností lidí, jichž největší vášní jest hra.

„Ne, miláčku,“ odvece, když si ho byla prohledla, „neznám ho též. Ah, teď už vím. Je to důvěrný přítel pana z Perdaillacu, pan Filip z . . . z . . . na mou věru, jméno jsem zapomněla. Byl mně představen včera večer, a zdá se mně, že náleží k nějakému konsulátu, snad je poslancem; nevím to určitě. Ale, proč se mne na to ptáte, Viléme?“

„Bože, drahé dítě, protože ten mladík hrá o ohromné peníze a proto chci věděti, za koho to mám odpovídat. V síních našich je mnoho neznámých; tenhle byl mi podivným. Vy jste sama řekla, kdo je to, drahá Mary; teď vás nechci zdržovat, váš tanečník by se na mne hněval a zajisté že ne bez příčiny.“

„Pochlebníku,“ dí mladá žena s úsměvem. A podavši mu ruku, již on políbil, odešla roztomile pohlednuvši naň velikým zářivým černým okem, plným něhy.

Ples se skončil. Hosté pomalu se rozcházeli unešeni leskem knížecí té slavnosti. Kočáry na nádvoří řídnuly, tanečníků ubývalo, ale v červené síni hrálo se pořád. Bledý onen mladík byl bezpochyby prohrál, a teď nehrál už více; stoje za židlí sledoval úzkostlivým pohledem chvění zeleného koberce, pohlížel jakoby připoután neodolatelnou silou na karty, jak šly za sebou točíce po své libosti kolem Štěstěny směry nejrozmanitějšími.

Ano, prohrál, ba všecko prohrál, neboť v tváři jeho bylo lze čísti tajnou lítost, ne snad zlata, jehož už neměl, ale lítost, že už nemůže nic házet kartám na pospas. Záviděltě těm, kdož ještě říkali: banco! — Jej zajímal bezděky jich osud, tak jako raněný vojín pohlíží rozechvěně a s nadšeností na postup bitvy a prvé než umře, rozhledne se ještě naposled po pláni, aby viděl svůj prapor vlající v dáli.

První svit jitřeny vycházel na východě; po nebi táhly se dlouhé, modravé pruhy; vzduch stával se svěžejším; předměty vyvstávaly z mlhy je obklopující; okolo stolu bledly pomalu světla; vrhaly poslední svou záři podivnou a nejasnou v unavené tváře hráčů, pomýšlejících na odchod.

Sir Reswell vyprovodil posledního a odebral se do svého pokoje; zazvonil, načež sloužící jeho ihned se ukázal. Sir Vilém byl zamyšlenější než jindy; hádanka, jež se před ním

objevila za večera, nabývala v očích jeho tvaru fantastického, jenž jej nesmírně zajímal.

Ptal se svého sloužícího, starého Jana; ten mu zase nepověděl jiného, než co už věděl, to jest, „že on sám a paní chodí do pokoje pánova a že jen paní sama má klíč od stolku, kamž pán někdy své papiry ukládá.“

A vskutku měl stolek ten tajný zámek, k němuž byl sir Vilém dal udělat dva klíče, jeden pro sebe, jeden pro svou ženu.

„A řekni mi, Jene, chodívá paní často do tohoto pokoje?“

„Někdy.“

„Pošli mně paninu panskou, jakmile nebude mít u paní co dělat.“

„Ano, pane.“

Jan odešel; za chvíli přišla komorná Růžena.

„Slyšte, milé dítě,“ povídá jí sir Vilém, „nedává vám paní někdy bankovky k výměně?“

„Ano, pane, dosti často; paní mi je dává vyměnit, abych zaplatila domácí výlohy anebo účty paniny.“

„Dobře, Růženo, tu máte sto franků ve zlatě; až vás paní pošle měnit nějakou bankovku stejné ceny, dáte jí těchto pět louisdorů a přinesete mně tu bankovku, chci si ji pouze poznamenat a vrátím vám ji za malou chvíli. — Ale paní to nesmí vědět. Jděte, milé dítě a nezapomeňte, co jsem vám nařídil, těch sto franků je vašich.“

Růžena odešla plna radosti; sir Reswel byl velmi dobrý ku svým lidem, takže tato neočekávaná štědrost nebyla panské pranic nápadnou. On pak sám, když byl prohlednul zaznamenané bankovky, zavřel tobolku do stolku a uložil se do postele, maje pevný úmysl dozvěděti se, zda-li skutečně paní jeho zneužívá důvěry v ni kladené a béře mu ty peníze.

Druhý den ubíhal aniž by se co bylo přihodilo. Až ve čtyry hodiny, když se sir Vilém vracel domů, kde naň čekal osedlaný kůň, řekl mu Jan, že slečna Růžena s ním chce mluvit.

Sir Vilém rychle vešel do svého pokoje, kde naň čekala komorná s bankovkou v ruce. Aniž by na ni promluvil, popadl sir Vilém bankovku a div že ji očima nepohltil. Zbledl, kolena se mu třásla, vlasy zježily se mu na hlavě; sir Vilém četl tam: čís. 321! (Dokončení.)

Drobnosti.

— Hra v prsty je nejen mezi dětmi, nýbrž i mezi dospělými rozličných národů velmi rozšířena. Není k ní potřebí žádných umělých pomůcek ani zvláštního namáhání tělesného neb duševního; proto oblíbena jest, nehledě k dětem, zejmena u lidu líného neb duševně málo pokročilého. Novozelanďané znají hru podobnou pode jmenem „ti“; každý prst má totiž své číslo a hráč musí se vždy dotknouti toho prstu, jehož číslo bylo vysloveno. Na jiném ostrově australském baví se takto: jeden hráč zdvihne rychle několik prstů a druhý musí jich v zápětí právě tolik vyzdvihnouti, jinak prohrál. Známá je „mora“ vlaských lazzaronů; ve Francii nazývá se „mourre“. Také Číňané milují vášnivě tuto hru, již zovou „cosi-mosi“. U dávných národů setkáváme se s ní na mnohých místech. Že ji Egypťané hráli, vysvítá z některých vyobrazení na stěnách rozvalin a schránkách mumií. Staří Římané znali hru „míhání prsty“, „micare digitis“, kterou zvláště řezníci se zákazníky svými o kusy masa rádi hrávali. „Petronius Arbiter“ (z doby Neronovy) obsahuje následující místo: „Trimalchio polibil chlapce a vyzval ho, aby mu vylezl na šíji. Hošík tak učinil a udeřil jej se smíchem rukou na rameno, volaje při tom: „Bucca, bucca, quot sunt hic? (Kolik tu prstů?).“ Zajímavo jest, že také v Anglii děti při této hře doposud „buk, buk“ volají.

— Mlýnky na modlitby. Buddha vyzýval věřící, „aby pilně kolo dobrého zákona otáčeli.“ Vyzvání toto bylo ovšem jen obrazné; ale Tibeťané, k nimž učení Buddhovo v 8. století po Kristu proniklo, rozuměli málo básnickým obrazům a vykládali si tedy ono napomenutí doslovně. Vynalezli pověstné modlitební válce. Jsou to větší neb menší kovové roury, vně různými modlitbičkami na papíře a plátně oblepené, kteréž na dvou železných sloupcích volně spočívají a zatáhne-li se za šňůrku, rychle se otáčejí. Tibeťané věří, že jedno otočení řečeného válce duši jejich právě tolik prospívá, jakoby byli všechny modlitby na něm přilepené jednou odříkali. V novější době uspořili si dokonce i tahání za šňůrku. Vynalezli zvláštní větrné i vodní mlýnky a mlýny, jejichž kolo modlitbami polepené se dnem i nocí bez nejmenšího jejich přispění otáčí. Větší takový mlýn obsahuje až i sto milionů většinou z Petrohradu objednávaných výtisků některé krátké modlitbičky; když se tedy kolo jeho desetkrát otočí, jest to právě tolik, jakoby byl šťastný jeho majitel tisíc milionů modliteb odříkal. A takových mlýnků a mlýnů pracuje několik milionů dnem i nocí za duševní spásu Tibeťanů. Odporučujeme toto praktické zařízení i jistým pobožným kruhům mimo Tibet co nejvřeleji.

— Míra boží. „Bůh je veliký,“ říkává mohamedán a s ním vyznavači přemnohých jiných náboženství; ale jak veliký bůh jest, vědí pouze židé talmudisté. V kabalistické knize Rasiel z druhého století po Kr. změřil jeden bohoslovec židovský velikost boží zcela určitě, ovšem nikoli na palce, stopy, neb sáhy, ale na míle. Dle jeho výpočtu obnáší výška božích šlapadel 30.000 mil; od nich až po kotníky měří 10,500.000 mil, od kotníků až ke kolenoum 199,000.000 mil a tak výše až k temeni v nekonečných řadách čísel. Snad aby theologickou svou učenost lépe odbyl, dodává k tomu: že každý, kdo tuto míru velikosti boží zná, synem světa budoucího se stane. A slib tento dává ve formě právnicky bezvadné; za splnění jeho ručí totiž, jak s velkou okázalostí podotýká, solidárně dva rukojmí: rabi Ismael a rabi Akiba.

— Jméno „Amerika“ odvozuje se, jak známo, od Ameriga Vespucci-ho, dle něhož prý nejprve Hylacomylus (polatinštělý Walzenmüller) nově objevenou pevninu pojmenoval. Němci zakládají si na tom, že byl nový svět od Němce německým jménem pokřtěn; neboť „Amerigo“ je prý pouhé vlasské znetvoření germanského jména „Amalrich“, Amerika tedy totéž co „Amalrichia“. Nyní ozval se jakýsi Jules Marcou, geolog, proti uvedenému výkladu; dle něho pochází slovo „Amerika“ od t. zv. amerických hor v zemi carcasských Indianů; až k horám těmto, kteréž zlatými doly prosluly a již před objevením země „americkými“ prý se nazývaly, pronikl Kolumbus na svých cestách po pevnině. Odtud prý název celé země.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Deklamace. Napsal Alois Gallat. V Chrudimi, tiskem a nákladem Stanislava Pospíšila.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Redaktor: Fr. Zákrejs. Seš. 220—222. (H. Jireček — Sládkovič — J. Malý) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

VIII.

Umdlen tolikerými dojmy byl Ondřej brzy přemožen nepokojným spánkem, kterýž asi dosti dlouho potrval, neboť když se byl z té poloviční mdloby, plné horečných a zmatených snů, konečně probudil, dralo se již denní světlo do vnitř krytých saní, kdež v protějším rohu průvodčí důstojník schoulen seděl a na pohled klidně dřímal.

Ondřej necítil v tu chvíli ani žalu ani starosti, ba ani zvědavosti o budoucí svůj osud, vše zdálo se mu prozatím lhostejným v té hluboké apathii, kteráž ho jako olověný plášť tížila. Kdyby se ho byl někdo otázal, čeho si na ten okamžik přeje, byl by bez rozpaku odpověděl, že ničeho — mimo dobrodiní opravdového spánku, mimo několik hodin tmavé, havranně okřídlené noci; neboť denní světlo, kteréž skulinami k němu vnikalo, tak bezbarvé a střízlivé, beze stopy volného, slunečného kouzla, zdálo se mu dotíravým a nepříjemným jako hnusná parodie té velké, skvělé poesie slunce, kterouž se duše jeho tak ráda kochávala. —

Jeli už dlouho a dosti zdlouhavě, jak se Ondřejovi zdálo. Jednou toliko zastavili se u bídné hospůdky v bídné vesnici. Důstojník vylezl na chvilku a zavřel za sebou dvířka; vrátiv se pak otevřel okenice a Ondřej měl konečně potěšení zahlednouti jednotvárnou, sněhem zasypanou krajinu, kterouž jasné slunce s čistého nebe vesele ozařovalo. Plnýma prsoma dýchal volný, svěží vzduch . . . .

Přinesli mu trochu pokrmu a sklenici horkého čaje. Stařena, která mu to občerstvení podávala, hleděla na něj se soucitným úsměvem, a Ondřej byl jí vděčen za tuto dobrotu.

Jeli dále a okenice se opět zavřely; Ondřej divil se v duchu, proč se tak děje, neboť bylo jisto, že v té samotě živé duše nepotkají. Odpůldne stalo se světlo, skulinami do saní se vkrádající, ještě bledším, ještě šedivějším: nebe se asi zasmušovalo a bezděčná tesknota mysl Ondřejovu jímající, byla mu jistotou, že zářící oko dne světu se skrývalo.

K večeru, když se již bylo silně setmělo, zastavil se pojednou povoz. Ondřej bádal na blízkost nějakého lidského obydlí a tušení jeho se osvědčilo: zazněl šramot jako při otvírání a zavírání několikera dveří uvnitř nějakého stavení a hned na to rozlehl se hluboký hlas zvonce: pak zarachotila těžká vrata a zaskřípěla v zrezavělých stěžejích.

Sáně se hnuly znova a vjely kamsi.

„Jsme u cíle," pravil důstojník a otevřel okenice.

Ondřej viděl nyní, že se nachází za vysokou, pečlivě obílenou zdí před otevřeným průjezdem, kdež v hlubokém večerním stínu vysoké bílé sloupy a široké schody s ozdobnou, massivní balustrádou rozeznával. Zdálo se mu, že se nachází spíše před otevřeným vestibulem nějakého paláce, než před vjezdem žalářním. Neměl času dlouho se ohlížeti; uvedli ho do malého, dobře vytopeného pokojíku vedle schodů a zavřeli za ním na dva západy. Ondřej chodil klidně po pokoji, aby skřehlé svoje údy opět oživil a krev do nového oběhu přivedl. V pokoji byla tma a okno bylo zvenčí zastřeno; jediné světlo vycházelo z rozpáleného uhlí v kamnech. Na chodbách a schodech slyšel šramot kroků několika osob a posléz otvírání vrat a slabé zvuky vzdalujících se saní. Když vše bylo znova utichlo, otevřely se dvéře pokojíku.

Vešel člověk, ne tak starý, jako spíše svadlý, pravý zjev žalářníka; kroků jeho nebylo slyšet a slabý kmit světla, jež nesl, pohrával melancholicky na nezdravé, bezvousé jeho tváři.

„Poručík Mirovič vás očekává," pravil muž bezzvučným hlasem.

„A kdo je poručík Mirovič?" tázal se Ondřej.

„Správce toho domu, vlastně velitel toho místa," zněla odpověď.

Muž ukazoval mu cestu. Šli širokými schody, dlouhým prostranným korridorem, v němž kroky jejich zdřímlou budily ozvěnu, slabé světlo kahance nestačilo úplně osvětliti velké ty místnosti, na pohled velmi smutné a velice sešlé. Zastavili se u vysokých dveří, někdy jemnou bílou barvou natřených a ozdobně zlacených, ale zlato těžkých a nevkusných jejich ornamentů bylo téměř úplně zčernalo a bělost nátěru byla dávno sešedivěla a sežloutla. Ze vnitř pokoje ozvaly se zvuky kytary a polohlasitý zpěv měkkého barytonu. Sluha otevřel a Ondřej vstoupil: byl v salóně poručíka Miroviče.

Poručík Mirovič byl mladý muž, velmi zajímavé tváře, temných, melancholických a nad míru nepokojných očí a kaštanový vlas splýval mu divoce do čela.

Seděl právě na malém divanu, někdy rudým atlasem potaženém, kterýž nyní už jen ještě slabé stopy bývalé nádhery jevil, jako celý salón, ba celý dům.

„Buďte mi vítán," pravil Mirovič a zval Ondřeje, aby se posadil. Hleděli chvilku mlčky a chladně na sebe, ale zneuáhla začal se obličej poručíkův vyjasňovati z lhostejného výrazu, jaký byl z počátku na se vzal, a smutný ale sympatický úsměv zahrál mu kolem úst.

„Pravil jsem vám, že vás vítám, ale měl jsem vám spíše říci, že vás lituji, pane," počal Mirovič; „přijměte osvědčení mé hluboké soustrasti, neboť los váš je zajisté smutný, když vás sem zavál, do toho bohem i lidmi zapomenutého koutu. Nehleďte na mne co na svého žalářníka, spíše mějte i vy se mnou soustrasť, co se svým spolutrpitelem. Věřte, pane, že vás od srdce lituji."

„Děkuji vám, pane," odpověděl Ondřej. „Srdečnost vaše mně dodává smělosti, abych se vás otázal, kde se to vlastně nacházím — je-li mi totiž dovoleno, býti tak zvědavým."

„Rozkazy, které mne došly z Petrohradu," pravil Mirovič a hodil pohrdlivě okem po spisech na stole roztroušených, „rozkazy carevny nezapovídají mi vás o tom poučit. Vězte tedy, že dům tento se honosí jménem „Les Delices", jménem to, kteréž se mi věru zdá krutým posměchem. Car Petr vystavěl ohyzdnou tuto villu, aspoň nyní ohyzdnou, neboť připomíná mi umrlčí hlavu s úsměvem kurtisány. Však „Les Delices" zůstaly dlouhý čas neobydleny, až jeho žena je znova zřídila s velkým nákladem. Od začátku pak spočívá na tomto místě jakási kletba: sotva že byl dům obnoven, zemřela císařovna a její dcera, nynější naše milostivá panovnice" — Mirovič se při tom trpce usmál — „bydlila zde dlouho co princezna za panování císařovny Anny. Nedaleko odtud stála malá čuchonská ves; jednoho dne vypukl tam mor a téměř celé obyvatelstvo vymřelo, co zbylo, rozutíkalo se, aby se nikdy již nevrátilo. Vítr porazil časem bídné chatrče a trosky jejich zmizely v močálu, na němž byly stály. Od času onoho moru nezavadila Alžbětina noha o tento práh, „Les Delices" zůstaveny smutnému osudu, vichrům a dešti. Lepší věci převezli do města a co zde zůstalo, rozpadá se v prach. Jak čas v těchto zdech řádil, chci vám zítra ukázati; provedu vás domem, bude to po prvé a na posled, neboť mám rozkaz nepouštěti vás sem do obydleného křídla. Pokoj, který vám bude vězením, je v druhém křídle ve dvoře."

Ondřej nebyl velmi potěšen vyhlídkou do budoucnosti, však nedal to na jevo.

„A vy pane poručíku," ptal se, aby řeč na jiný předmět obrátil, „nejezdíte nikdy do města?"

„Oh ano, jezdívám každý měsíc a zotavuju se z dojmů hrozné této poušti," vzdychl si Mirovič, „a používám času svého v městě vždy k návštěvě svých přátel, jež prosím, aby mi vlivem svým dopomohli k vysvobození z proklaté této sříceniny."

Sáhl rychle ke kytaře a začal roztržitě několik akordů z jejích strun vyluzovat.

Muž, který byl Ondřeje uvedl, přinášel několik mis a talířů, a poručík Mirovič zval Ondřeje k večeři; tento, kterýž nebyl takřka po celý den ničeho okusil, přijal ochotně pozvání. Při víně, jež často a rychle pil, stával se poručík ještě vřelejším a důvěrnějším. Na konci večeře chopil se opět kytary a zazpíval krásným, měkkým hlasem maloruskou dumku; zpíval s takovým citem, že mu až oči zvlhly. Také Ondřej byl velice dojat.

„Jste Malorus?" tázal se po přestávce.

„Ano. Děd můj se přidal Mazzepovi, na neštěstí našeho rodu, který po pádu onoho hrdiny na mizinu přišel. Od té doby zůstalo marným všech našich přátel úsilí — statky naše propadly, jméno naše upadlo v zapomenutí. Co pravím, přátelé naši! Vždyť se ti, kteří našimi přáteli se stavěli, záhy od nás odvrátili v době utrpení! Jediní Omiljanští zůstali vždy ryzí jako zlato."

„Omiljanští!" zvolal překvapeně Ondřej.

„Nuž ano, znáte posledního potomka té mocné rodiny a vnadyplnou jeho dceru? Ach arci, vždyť přicházíte ode dvora."

Velké hodiny na stěně odbily devátou.

„Devět hodin!" vzdychl poručík, „totě čas, kdy s vámi již déle mi není dovoleno mluvit, bylo by to proti přísnému pořádku toho domu."

Zazvonil. Sluha s uvadlým obličejem vešel okamžitě, uhodl nejspíše, čeho pán jeho si přeje, neboť přinesl dřevěný svícen s rozžatou svíčkou.

Poručík velel mu, aby jim na cestu svítil a šel za ním veda Ondřeje.

Komnata určená za Ondřejovo vězení, byla méně smutná, než si ji byl představoval; byla dosti prostranná, beze vší sice nádhery, ale aspoň čistá.

Vcházejícímu do vězení pravil poručík: „Přeju vám, abyste ne dlouho v něm se soužil; ale nedělejte si illusí. Znám, jak věci u nás chodí na Rusi. Snad na vás v Petrohradě zapomenou a sešedivíte pod touto střechou, která se snad zatím nad hlavou vaší sesuje."

Ondřej zbledl a mráz projel mu srdce. Poručík vida účinek svých slov, snažil se jej zmírnit.

„Nechci býti prorokem neštěstí," omlouval se se smutným úsměvem; „promiňte mi trpká slova. Jsem tak nešťastný, že smutek svůj kolem sebe seju jako noc své stíny."

Objal vřele Ondřeje. Když byl Mirovič vyšel, zavřel sluha, který zatím venku čekal, silné dubové dvéře na zámek a závoru. Ondřej slyšel, jak kroky jejich v dálce se ztrácely; celý dům byl zase tichý, jen vítr sténal a skučel žalostně kolem vetchých jeho zdí. Ondřej hleděl ještě chvilku mříží okna na zataženou oblohu a pak ulehl na své lože. Zmínka o Omiljanských vzbudila v něm upomínku na Agrafénu, ale myšlenka na beznadějné vězení zaplašovala mu zase její světlý zjev, a když konečně po dlouhém, trapném přemítání přece usnul, míhaly se mu divoké, neurčité sny rozpáleným mozkem a postavy Kateřiny, Agrafény, císařovny Alžběty a Miroviče střídaly se mu v řadě nejpodivnějších, nejnesmyslnějších a nejnemožnějších dějů.

Na druhý den dostál poručík slovu: sotva že byl Ondřej od téměř nedotknuté skrovné snídaně povstal, objevil se posel, který ho k Mirovičovi uvedl. Šli spolu prohlednouti si dům.

Nebyl obzvláště zajímavý. Dlouhé, nyní pusté sály drobily se deštěm vetchou střechou vnikajícím, zlato a barvy nemotorných barokních festónů, tvořených sádrovým lupením, ovocem a květinami, byli téměř zcela spláklé nebo černým prachem pokryty, lasturové ornamenty byly rozpukané, amorety bez křídel, alegorické sochy moudrosti, grácie a krásy byly ta bez nosu, ona bez noh, a pavučinami pokryté maskarony šklebily se smutně ze všech koutů zaškvrněných stropů; slepá

zrcadla a několik kusů roztrhaného nábytku připomínaly, že neveselé tyto prostory druhdy bývaly obydleny.

„Divíte se zajisté, proč vás vedu do této spousty prachu a vetchosti," začal poručík Mirovič, „děje se to jen proto, abych s vámi beze svědků promluviti mohl, což by mi ani v mé ani ve vaší komnatě možné nebylo, ježto bychom tam nikdy jisti nebyli, že nás někdo za dveřmi neposlouchá. Dnes mám ještě právo zavolati vás do svého bytu, abych vám dal instrukce, jak se chovati máte, a poněvadž mi celé toto křídlo za byt vykázáno, zvolil jsem zdi tohoto pokoje za místo naší rozmluvy. Zde tedy, kde nás nikdo neslyší a nevidí, přijměte přátelskou moji ruku. Potom, co jsem vám byl pověděl, nepodivíte se zajisté, jestliže u přítomnosti jiných, nebo u vás v komnatě, když spozoruji, že špehové jsou na blízku, k vám velmi chladně a lhostejně se budu chovat. Jako vy, jsem i já vyhnancem v této proklaté poušti, ale pouze proto, že jsem z nešťastného rodu Mirovičů; tušíť v Petrohradě, jak je nenávidím, ale nemohou mne kárat z žádného přestupku; vymyslili si tedy nemožnou jakousi strategickou důležitost pro toto místo a s krvavou ironií ustanovili mne zde za velitele několika mužů. Později připojili k „tvrzi" vězení a pod záminkou žalářníka učinili mne vězněm! Znáte nyní obrys mé neutěšené historie, netážu se, proč vás sem vyhnali, možná že to nevíte sám."

Ondřej vzdychl a zapýřil se lehce při vzpomínce na poklesek, pro který ho kárali, ale neřekl ničeho, stiskl pouze Mirovičí ruku a děkoval mu za jeho vřelý soucit a přátelství.

V korridoru ozvaly se kroky.

„Vrátíme se," pravil poručík spěšně. „Jsme zde již příliš dlouho, bylo by to nápadné."

Vytáhl z kapsy klíč.

„Dejte mi čestné slovo, pane," pravil mezi tím co nazpět se ubírali, „že se vzdáte každého pokusu útěku, a ulehčím vám pobyt váš dle možnosti."

Ondřej mu podal ruku.

„V předsíni vašeho vězení jsou malé dvéře, zde máte klíč. Nepovím vám, kam dvéře ty vedou, bude to překvapení." Ondřej vzal klíč.

„Jednu měl bych prosbu," jal se mluvit poručíkovi, „nebylo by možné upokojiti jen několika řádky osobu mi velmi drahou o mém osudu? Vy se usmíváte, pane, není to milenka — míním svoji matku."

„Je mi od srdce líto," odtušil Mirovič, „ale přinutili mne dáti čestné slovo, že každý podobný pokus s vaší strany dle možnosti překazím, vidíte tedy, že jest to nemožné."

Vrátili se do pokoje, kde jich očekávali sluha žalářník a dva vojáci co stráž.

„Seznámil jsem vás nyní s řádem tohoto domu" — pravil lhostejným hlasem Mirovič, přetvářeje se před svědky, „odvedou vás tedy do vašeho vězení, kdež vás za několik dní navštívím, řídě se dle daných předpisů. Máte nějaké přání, kteréž by nebylo v odporu s rozkazem jejího nejmilostivějšího veličenstva?"

„Nemám jiného přání, než možnost psaní a čtení," odpověděl Ondřej.

„Psaní vám dokonce není dovoleno, avšak co knih se dotýče, není vůle jejího veličenstva, abyste marně lačnil po potravě duševní. Jediná kniha, která se nachází pod touto střechou, bude vám dodána."

Pozdravil odměřeně a dal znamení, aby Ondřeje odvedli.

U samého vězení dohonil je Mirovič.

„Pokoj vězně," rozkazoval, „zůstane otevřen, je těsný, nechť se tedy jen silné dvéře předsíně na korridor vedoucí pevně závorami uzamknou; vězeň má volno procházeti se v prostranné předsíni. Zvláštní stráže před dveřmi není potřebí, ježto se pan Černyšev čestným slovem zavázal, že nepodnikne žádný pokus útěku." —

Ondřej usedl na své lože, a naslouchal melancholicky, jak kroky jeho žalářníků v dáli se ztrácely, nastalé ticho mělo v sobě cosi hrozného, byl tedy rád, když se za nedlouho opět někdo blížil ke dveřím — přinášeli mu slíbenou knihu — byla to slovanská bible. Ondřej byl zklamán, nedovedl velkou tu knihu ocenit, nebyla dle vkusu jeho doby a zastaralá mluva, v kteréž byla sepsána, byla mu sice dosti známa, ale málo milá! Zavřel bohatě ozdobené její desky a usedl opět na lože. Náhle zmocnila se ho nevýslovná tesknota, nyní pojednou chápal celou hrůzu vězení, celou tíži strašné osamělosti, celou hloubku té beznadějné propasti, do kteréž se slunných výšin nebedajné lásky a pozemského blaha tak nenadále byl sklesl! Stoická jeho klidnost, do kteréž se byl k vůli svědkům vnutil, ho nyní opustila, zmužilost, kterou dosíci se byl snažil, náhle zmizela a v trpké zoufalosti klesl na tvrdou podlahu žalářní. Nedotekl se ani pokrmu, aniž zvlažil rozpálené, suché rty jedinou kapkou vody. Po celé dni visely zraky jeho nepohnutě na železné mříži okna, kterýmž pošmourné přicházelo světlo. Brzy zuřila mu divoká horečka v žilách, jako žhavá láva proudila mu krev k mozku, děsné vidiny štvaly ztrápenou jeho duši až na pokraj šílenství, od něhož jej snad jen hluboká, smrti podobná mdloba vysvobodila, mdloba tak dlouho trvající, že by byla málem jarý proud mladého jeho života na věky zastavila. Ale síla jeho a mládí posléz přece zvítězily nad smrtí. Probral se konečně k novému žití, ale paměť jeho byla tak unavena a slabá, že se ani upamatovati nedovedl, kde vlastně se nachází a co se s ním bylo událo, kdo poručík Mirovič, kterého někdy u svého lože viděl sedět, co vlastně je a co u něho hledal. Jakmile se snažil nabyti určitějších pojmů o svém stavu, tratily se mu ihned myšlenky a on klesl ihned zase do hlubokého sna; ale spánek ten byl sílící beze všeho příměsku příšerných vidin. Zdlouha sice, ale pravidelně uzdravoval se Ondřej, a jednou, když tak dalece již byl sesílil, že podnikl první kroky podél zdí žalářních, tázal se Miroviče, jej právě navštívivšího, zdali choroba jeho dlouho trvala?

„Zdá se mi, že uplynula dlouhá řada dnů od té doby, co jsem s vámi prohlížel spustlé sály toho domu," pravil. Poručík hleděl na bledý jeho obličej a usmál se smutně.

„Celá řada dnů! Řekněte raději: celá dlouhá řada týdnů a budete pravdě blíže. Ostatně, býti bez vědomí je snad nejlepší los zajatce."

Oba si zhluboka povzdechli.

„Buďte dobré mysli," těšil nyní Mirovič Ondřeje. „Jedu právě na několik dní do Petrohradu a vynasnažím se, abych se něco bližšího o vašem osudu dozvěděl, snad vám přinesu zprávu radostnou." —

„Celou řadu neděl? Což to možné?" zadumal se Ondřej, když byl poručík odešel.

Hleděl k oknu, zlatý paprsek slunce se tam radostně

chvěl a malé ptáče usedlo sladce šveholíc na zčernalou mříži. Srdce mladíkovo naplnilo se touhou a zapadlé jeho oko zvlhlo.

„Jaro, jaro, jaro!“ zvolal. Jaro putuje světem, rozsívá zlaté paprsky, modrý vzduch hlaholí ptačím zpěvem a já zaklen zde v pošmourných zdech žaláře!“

Zalomil rukama a při živém posuňku, kterým okno otevřel a zoufale mříží zatřásl, vypadlo mu cosi z kapsy kabátu a zazvonilo na podlaze. Byl to klíč k dvířkám v koutě předsíně, kterýž mu byl poručík odevzdal řka, že za dveřmi najde překvapení.

Zastyděv se za opětný ten výbuch neskrocené zoufalosti, zvedl Ondřej klíč a usnesl se, že si prohlédne slíbené překvapení, jen aby přišel na klidnější myšlenky. Sluha mu byl již přinesl skromný jeho pokrm na celý den, nemusil se tedy obávat, že ho kdo vyruší. Neočekával nic zvláštního, necítil žádnou zvědavost, ale v trapné, nudné prázdnotě kynula mu i sebe skromnější změna vítanou zábavou.

S namáháním otočil klíč v zrezavělém zámku, a když byl dvířka otevřel, uzřel úzké točité schody, kteréž patrně do žádného uzavřeného prostoru nevedly, neboť ze dna vlnil se k němu mírně vzhůru jasný proud slunečných teplých paprsků. Zavřel opatrně dvéře za sebou a zapomínaje slabosti své, spěchal po schodech dolů. Překvapením stanul na posledním stupni — za silnou, toliko závorou uzavřenou mříží táhla se do dálky stará zahrada, plná velkých stromů a smaragdové nejbujnější zeleni! Tráva, rostoucí na bývalých cestách, byla důkazem, že žádná lidská noha tam nekráčívá a Ondřej, jist že nikoho nepotká, dal se ihned na procházku.

Chodil blažen dlouhými stromořady, zastavoval se s dětskou radostí u rozdrobených vodometů, obdivoval se dvorně elegantním a koketním nymfám, dosud v bývalých loubích čarokrásné zahrady s omšenými tvářemi stojícím. Zabočiv na úzkou cestu octnul se náhle na širokém palouku s pestrým kvítím, uprostřed něhož vysoký pavillon byl vystavěn. Dvéře té budovy byly dokořán otevřeny a Ondřej, zvědavostí puzen, spěchal po schodech nahoru. Bylo mu, jakoby tam nalézti musil začarovanou nějakou královnu, která v mlčenlivé zelené té samotě, plné snů a stínů, plné kvítí a ptáků, čekala na vysvobození. Usmál se tomu dětinskému nápadu, ale prostora, kterouž byl zočil, byla věru zcela toho způsobu, aby nějakou fantastickou bytost bájek hostila, ačkoliv ničím jiným nebyla, než bývalou lázní, do kteréž se voda rourami, nyní již popraskanými, do výšky vedla. Byla v bohatém, graciosním maurickém slohu vystavěna, živé barvy nebyly dosud vybledly, zlato a stříbro dosud se skvělo tu a tam na stalaktitové klenbě, mramorová mosaiková podlaha byla úplně zachovaná, podkovité oblouky oken a dveří spočívaly na ztepilých spiralně rýhovaných sloupech a dojem celku stal se tím ještě vnadnějším, že byly ze všech rozpuklin zdí a podlahy bezčetné vypučely květy, houpající spanilé korunky v lehkém vánku jarního větříku. Ondřej byl nadšen. Přistoupil k oknu, kteréž byl vítr dávno rozbil, a hleděl dolů. Palouček byl se všech stran obstoupen vysokým stromovím, mezi kterýmž se husté křoví plazilo; Ondřej hleděl přes vrcholy stromů daleko do nekonečného kraje.

Ta nekonečnost jevila v sobě přese všechnu svou jednotvárnost pro oko, kteréž tak dlouho nic nebylo zřelo mimo úzkou prostoru vězení, cosi neodolatelně čarovného; s rozkoší a nadšením ssál Ondřej ten vlažný, zlatý vzduch, znova oživené oko jeho bloudilo těkavě po bujné, vonné zeleni a roztouženě rozepjal ramena, jakoby celou tu boží přírodu k srdci chtěl přitisknout. Náhle ozval se v křovinách jakýs šustot, a zaleknut odskočil Ondřej od okna: obávalť se, že ho někdo z domu zahledne, a s tlukoucím srdcem díval se opatrně ze svého úkrytu do parku.

Bylo opět zcela ticho, ale za chvilku, když Ondřej již myslil, že to jen vítr byl zašelestil listím, ozvalo se opět jakési šustění a praskání větviček, jakoby si někdo křovím cestu klestil, a posléz rozeznal i vzdušný krok po svadlém listí. Slabé haluzky nejkrajnějších keřů na palouku se rozevřely a před udiveným jeho zrakem objevila se — Agraféna ve vší vnadné, snivé kráse. Zlaté její vlasy zavály větrem, světlé oči pozvedly se vzhůru k pavillonu. Ze rtů Ondřejových zazněl výkřik překvapení. Agraféna se zalekla, hleděla chvilku kolem sebe a ponořila se pak spěšně zase do houštiny. Slyšel, jak se chvatně vzdalovala a rychlým krokem spěchal dolů, aby ji dohonil. Avšak na prahu lázní se zastavil: což směl dobrotivosti poručíkovy zneužívat? Směl bezohledně vyzradit, že mu otevírá vrata žalářní? Vždyť ani nevěděl, je-li Agraféna sama a komu by svoje i Mirovičovo tajemství v šanc vydal. Měl za svatou svoji povinnost, vrátit se co možná rychle a opatrně do svého vězení, jakkoliv ho slunce k delšímu pobytu v zahradě lákalo, a jakkoliv ho přítomnost Agrafény tam vábila. Plonžil se opačným směrem k domu a spěchal kvapným krokem podél zdi ku mříži u schodů; u samého domu nebylo žádného nebezpečí, neboť všechna okna do parku byla zazděná. Šťastně dosáhl opět osamělé své cely a kochal se blaženou upomínkou na právě prožité dojmy. Na to nevycházel několik dní do zahrady, chtěje dříve, než si tam zase vyjde, poručíka Miroviče o svém dobrodružství zpraviti.

Bylo mu samému s podivením, jakýmto kouzlem zjev té mladé dívky opět na něj účinkoval, bytost její splývala mu jaksi s tichou lahodou sluncem ozářené zahrady, nedovedl libeznost zeleného soumraku a hudbu snivě šepotajících stromů odloučiti od spanilé její představy, vždy tak milé a tajemné. Někdy zdálo se mu, že to byl snad jen výraz chorobné a sesláblé jeho obraznosti — očekával tedy netrpělivě Mirovičova návratu z města, aby nalezl světla v této záhadě.

„Neklamal jste se,“ usmál se Mirovič, když byl po svém příchodu Ondřejovo vypravování vyslechl, „ale utište se, nebyl to žádný zázrak. Můžete směle obnoviti své procházky po zdivočilém parku a dle chuti dlíti i v arabské lázni beze všeho strachu. Přišed v Petrohradě návštěvou k Omiljanským, byl jsem nemile překvapen zprávou, že meškají mimo město „na Alhambře“. Za času Petra vystavěl totiž jeden velmož toho rodu velký fantastický zámek, na několik verst odsud vzdálený, jen k vůli tomu, aby Petra na několik dní u sebe mohl pohostit; proč dřevěnému paláci, nyní asi tak spustlému, jako tento dům, jméno Alhambry dali, nevím. Agraféna neviděla dosud nikdy „Alhambru“ a zvábena romantickým zvukem toho jména, přiměla otce k návštěvě té napolo již zapomenuté budovy. Po jejím návratu setkal jsem se, den před svým odjezdem, s ní ve společnosti; vypravovala mi, že ji pohoda vylákala z Alhambry na procházku koňmo, že se octla u zdi starého jakéhosi parku a majíc

za to, že dům u parku je prázdný, že se odhodlala k vůli zvědavosti, přelézti pomocí svého sluhy nevysokou zeď. Našla prý velmi zajímavý pavillon u prostřed zeleného palouku, ale slyšela prý také jakýsi tajuplný hlas, který odněkud ze vnitř vycházel a ji takovou pověrečnou hrůzou naplnil, že okamžitě uprchla. Snad se už nikdy nevrátí v tuto krajinu; mešká od včerejška v Petrhofu, kde se tou dobou dvůr nachází. O vaší zde přítomnosti nemá nikdo tušení. Myslí se vůbec, že jste byl k pluku vřaděn a do Orenburku poslán. Viděl jsem více než jedno dívčí oko, kteréž se při vyslovení vašeho jména zasmušilo."

Ondřej se zadumal; vzpomínal na Kateřinu a přemýšlel o tom, jaké as city náhlé jeho zmizení v ní vzbudilo.

„V městě mají obecně za to, že jste byl pro lehké jakési provinění ode dvora vzdálen, ale že vás císařovna opět milostivě nazpět povolá. Velký kníže prý zuřil, uslyšev o vašem zatknutí a žena jeho —

„A žena jeho? Viděl jste ji?" vpadl mu Ondřej do řeči a zardívaje se povstal s tak nápadnou prudkostí, že jediným posuňkem a ještě více marnou snahou, potlačiti svoje pohnutí, bystrozrakému Mirovičí pojednou celé svoje tajemství vyzradil, tím spíše, ježto byl Mirovič již ze slov, která Ondřej v deliriu často pronášel, ledacos uhodl. Však poručík byl příliš diskretní, než aby Ondřejovi jakýmkoli spůsobem na jevo dal, co si právě myslil.

„Velká kněžna žije velmi osaměle," odpověděl lhostejným tónem; „neukazuje se téměř nikdy veřejně, neviděl jsem ji ani v letním sadě při procházkách dvoru."

Nastala malá přestávka, myšlenky obou mužů bloudily daleko od nevýznamných předmětů, o kterých nyní roztržitě rozmlouvali, a poručík se za krátko vzdálil. —

„Miluje mne posud a truchlí pro mne!" šeptal si, když byl o samotě, a jistota její lásky naplnila zase duši jeho sladkým rozechvěním: snil celé ráje lásky v stinných řadách listnaté zahrady, ve kteréž se nyní s plnou bezpečností toulával a která se mu den ode dne stávala dražší. S vyvýšeného stanoviska arabské lázně dával oku svému volnost blouditi v modrou dáli po širošíré pláni, jejíž neplastičnost mu ani v nejmenším nevadila, naopak, ta neobmezená prostora bez překážky se šířící, zdála se vězňovi velkolepým symbolem bohem dané volnosti. Ostatně nebyla ta zelená rovina se skrovným stromovím, někdy jen křovinatě po zemi se plížícím, bez jisté zasmušilé krásy, nebyla to příroda mrtvá, nýbrž pouze jako dřímající v náručí nehybného, nízko k ní skloněného blankytu, a snící divuplný, tajemný a smutný jakýs sen.

(Pokračování.)

Z básní A. Heyduka.*)

Beťárská šlechta.

Eja! my jsme „nobili"!
Proč bychom co robili?
Nechať máme u batáru [1])
ošípané kobyly.

Juj! a že jsme nobili,
v ráz jsme dvorce probili,
no, snad bychom nezemansky
v poli hroudy drobili!?

Proto jsme my nobili
kopanice odbyli
a před žatvou na stojato
prodali vše obilí.

Nuže, jako nobili
také to jsme s to byli,
že jsme bírky [2]) na salaši
k propitnému pobili.

Také že jsme nobili,
taťku řeč jsme odbyli,
teremtete! Tót nem ember!
maďarsky jsme tropili.

Však teď zle je, nobili,
šaty se už zdrobily,
a čižmy jsme plstěným už
kalpačíkem [3]) podbili.

Však jen nobl, nobili!
Nač bychom co robili?
Hůř-li bude, začnem znovu:
budem krásti kobyly.

Vyfintěný.

Cigánové za vsí kovou
z kruhů starých šablu novou,
aby Maďar v počestnosti
do Pešti moh' ku slavnosti.

Klínec [4]) z práva veletuhý
robí pánu na ostruhy
a z ohlávky na okrasu
šumnou opěnku [5]) kol pasu.

Klobouk ze strašáka v máku
proměnili do kalpaku
a na kalpak pěkně zase
oslí chvostík ku okrase.

Kurtku z guby [6]) sestehnuli,
kožku ze psa dali k důli,
z rubu střihli mentík chvatem, [7])
a haras byl chvilku zlatem.

Prádlo? Aj nač prádlo lidí,
kdož pod kurtkou tělo vidí,
jen když boty stáh' pán včera
oběšenci za večera. —

Všecko sluší pánu svatě,
ale gatě, kde vzít gatě?
Nějak bylo, nějak bude,
půjč husare svoje rudé.

K doplnění svojí krásy,
starým špekem zmastil vlasy
a k bajúzům [8]) pěkně v déli,
ruce koudel přivíjely.

Však kde groše, jaj to bída;
už o turák [9]) prosí žida:
„Ach požičaj, [10]) žide, grešli,
budu boskať ručku, chceš-li." —

Než o koni ani dýmu,
hned cigáni půjčili mu,
leč že hnout' se nechce ani,
Míša devlu popohání.

S pokřikem a metlou v zadu
přišel Maďar posléz k hradu;
„vijó!" volá, „Míšo! sem ber,
Eljen magnát, magyar ember!"

Ruch.

Ozývá se jaro z hrdla Kukulenky,
růže outlé pučky v kypré skládá plénky,
sojka pérce tříbí, pinka hnízdo vije,
a v kment odívá se nevinná lalije.

Sta myšlenek vonných chová jabloň v hlavě,
i javor, co bloudí tamo po výšavě;
včelka zlatopasá z květu na květ brnčí,
a k jarčoku tíhne šuhaj mladosrnčí.

Hlasy mladušíka potřásají snětí
a ty jeho oči v širé dálky letí;
hlavu vzhůru nese, vzpíná štíhlé nohy,
jak by se chtěl napít s modravé oblohy.

Světlonoška lítá v rozpučelém keři,
slouchá, jak si cvrčík cimbalík tepeří;
klen a tys horečkám pohádky své báji
a srdce myšlenky na písně odkájí.

---

*) Ukázka ze sbírky, která z Heydukova péra pod názvem *Cymbál a husle* ve „Všeobecné knihovně" právě v sešitech začne vycházet.

[1]) panský povoz — [2]) ovce — [3]) klobouk — [4]) hřebík — [5]) pěkný opasek — [6]) kabátec z houně — [7]) ze sukně střihli pláštík — [8]) kníry — [9]) groš — [10]) zapůjč.

Návštěva u povstalců hercegovských.

Podává *Jos. Holeček.*

VII.

Pokud mi známo, postoupil v táboře Ljubibratičově nejrychleji v hodnosti gospodin Tomo Marič. Přišel s námi z Dubrovníka, a sotva byl přišel, již mu svěřena vrchní péče o potravní zásoby. Přesvědčili jsme se, že byl Tomo Marič úplně na svém místě.

Byl rozený Mostarec, ale přestěhoval se do Bělehradu, kde si získal značné jmění. Nyní, když byla vlast zavolala, přihlásil se opět k rodným bratřím, a zdá se, že přišel s nimi i rozdělit značnou část výsledku své práce v Bělehradě.

Počítal bych mu čtyřicítku. Postavy je složité, ale nevelké, nosil se po evropsku. Výraz obličeje je zuřivě laskavý. Zamračí-li se, jakoby se celé nebe zamračilo; zasměje-li se, jakoby se celé nebe vyjasnilo.

Gospodin Tomo Marič dal nás pozvat do své kanceláře, smí-li se toho slova užiti.

„Jak se máte?" byla první jeho otázka.

„Dobře," odpověděli jsme.

„E, gospodo moja, zdá se mi, že se přece nemáte zcela dobře!"

„Mně schází jen doušek piva, a kdyby bylo sebe daremnější," pravil přítel Chmel.

„A mně schází jenom doutník, a kdyby byl z bramborové nati," pravil jsem já.

„Co bych já si přál," vece Křen, „byl by náprstek vína, byť bylo jako šťovík kyselé."

Tomo Marič se s úsměvem sehnul pro košík. „Zde je pivo — zde doutníky — ejhle víno — račte!"

Z toho každý pozná, že byl Tomo Marič k pomilování člověk a spížník první jakosti.

Sotva jsme se byli trochu vzpamatovali z překvapení a přesvědčili se, že je pivo na Hercegovinu neméně než výtečné, otevřely se prudce dvéře, a do „kanceláře" vrazil povstalec prostřední postavy, intelligentního vzezření, plavých vlasů a s malou kozí bradou. Chmel právě hodlal do sebe překlopit číši piva. „Pro bůh, zadržte!" — zvolal příchozí. Vytrhnul mu sklenici z ruky, dopil, posadil se, utřel si pot s čela a tváře a pravil: „Žízním."

Ani my, ani Tomo Marič dosud příchozího jsme neznali. Ten, čta bez pochyby na lících našich otázku, představil se: „Jsem Djordje Petrovič a přicházím od Driena."

„Jak je na Drienu?"

„Krásně! Hrajeme si pomalu, a tak nám příjemně uchází čas. Holýma rukama ho nedobudeme. Máme jedno dělíčko, to je tak pro děti. Půjdu do Dubrovníka, a za dva dni tu mám dvě jiná, větší — a pak, Achmede Begoviću, těš se! Chudák se rozstonal. Je sice pohan, ale dáme mu přece poslední pomazání. „Máte octa?"

„Nemám," odvětil Tomo.

„Nic nedělá, nalijte mi na dlaň vína, je horší než ocet." Rozepjal si košili a myl si vínem ránu na krku, která byla již dosti zapálena. „Zavadila sem trochu turecká kulka," vysvětloval, „jak vidíte, právě jen zavadila."

„Bolí vás to?"

„E, ani nebolí, jen je to trochu nepohodlné. Máte ještě kapku piva? Dejte sem! Tak. Už nemáte? Dejte tedy, co máte — nu, už je po té pekelné žízni! A nyní s bohem!"

„Kam jdete?"

„Řekl jsem; do Dubrovníka."

„Ale bude brzy večer."

„Nic nedělá — půjdu v noci."

„Kdybyste šel po silnici kolem Driena, šel bych s vámi," pravil jsem mu.

„Záleží na vás. Slyšel jste už někdy kulky kolem hlavy zpívat?"

„Neslyšel, ale rád bych slyšel."

„Nebojíte se ani dost málo?"

„Proč bych se bál? Vás při tom ďas nevzal, mne také nevezme."

„Pro mne, když chcete! Tedy pojďme!"

Djordje Petrovič pochází ze šlechtické rodiny z Nového Sadu, býval rakouským důstojníkem a ztrávil několik let v Praze, kterou do nejmenších podrobností zná. Za nedlouho opouštěli jsme zdi monastýra dužského. Luka Petkovič, Bajkovič, Vukalovič, Tomaševič a moji čeští přátelé nás doprovázeli. Přišli jsme na rozcestí, nastala doba rozchodu.

„Na tu zadovku nezapomeneš, že ne?" počal se loučit bodrý Rade Bajkovič.

„Jakž bych zapomněl! Přece jsem ti slíbil!"

„Nezapomeň," pravili druzí.

„Pošleš-li mi zadovku, pošlu já tobě mladou Turkyni, krásnou, asi šestnáctiletou; Turkyně jsou velmi krásné," vnadil mě Bajkovič. „A když nezapomeneš, tedy s bogom, sretan put!"

Políbili jsme se a rozešli.

Dva „momci" nesli naše věci. Jeden šel z předu, zdálo se mi, jakoby na mne dával pozor, abych nezlomil nohu. Přední „momak" nesl můj cestovní kufřík na rameně. Držel jej rukou, s které se smekl široký, otevřený rukáv, tak že krásná, svalnatá ruka až po rameno se obnažila. Petrovič pošeptal přednímu momku několik slov, načež se tento uchýlil se silnice na balvanitou cestu přes hory. Za chvíli se obrátil Petrovič ke mně: „Tudy si ku Drienu nadejdeme." Než jakoby ho hnětlo, že on, vojín, dopustil se lži, vytasil se za nedlouho s pravým lícem věci. „Abyste mne snad nepovažoval za lháře," pravil, „musím se vám v čas přiznat, že nejdeme ku Drienu."

Nebylo mi to milé. Byl bych se opravdu raději vydal v nebezpečí být u Drienu od Turků zastřelen, než-li ještě jednou tu golgotskou cestu přes hranice měřit. Ke všemu začínalo se už šeřit, na kamení pod nohama nebylo dobře vidět, noha nejednou padla do pekelného skřipce dvou kamenů, mimo to není zde nic snažšího, než ztratit pravou cestu, která se od sousedního terrainu nerozeznává ničím jiným, než že je trochu pošpiněna — znamení, že tu chodí lidé — věru, krásné naděje!

„Nu, durdit se nemusíte," pokračoval Petrović, „co jsem učinil, učinil jsem ve prospěch váš. Nemyslete,

že musí být kulka pro vás schválně ulita a svěcenou vodou pokropena. O mne se nejedná. Já jsem se dal na to, očekává-li mne tu smrt — dobrá, bylo mi to souzeno, zašel švec od kopyta! S vámi je jinak. Vzav na sebe, že budu vaším průvodčím, musím být i vaším ochrancem — a, víte, nemluvme již o tom!" Šli jsme dále. Čím větší byla tma, tím pouť obtížnější. Krok co krok jsme klopýtali a do trní padali — já ovšem nejčastěji. Avšak najednou nastal výjev, který mou mysl rozjasnil, ale mé společníky velmi popudil. Nedaleko ubírala se žena s velikou otepí chrasti na zádech. Pod tíží břemene až k zemi se prohýbala. Spatřivši nás, posadila se na kámen a počala plným hrdlem volat: „Hej, lidé, kam jdete?"

„To nemusí každá baba vědět," odpověděl za všecky Petrović.

„Ej, vím já, kam jdete, kukavice jedny, zbabělci, pržibaby! Je ošklivý Turčín — jelte? Bojíte se — jelte? Utíkáte — jelte? Pojďte blíž, dám vám zástěru, kukavice, baby ničemné, a vy mi dejte pušky, které nejste hodni nosit!"

„Ďábelské ženy!" bručel Petrović.

„Božské ženy!" děl jsem s úctou a v duchu jsem dodal: „Kdybych našel ve své vlasti jednu ženu podobnou této, vrhl bych se před ní na kolena jako před světicí" — což bych, na mou čest, skutečně učinil.

Nahledli jsme, že v noci do Dubrovníka dojíti nelze. Usnešeno tedy, že přenocujeme v šírém poli. Avšak v tom případě potřebovali jsme jakési večeře. Jeden z momků věděl na blízku o vesnici, ku které jsme zamířili. Po cestě as půlhodinné ozvalo se psí štěkání. Bezpochyby věrný strážce čenichal člověčinu a počínal si jako zběsilý. Po jednou, jakoby byla ze země vyvstala, zjevila se před námi hranatá postava Hercegovce. Snad na psí štěkot opustil chatrč a šel se podívat, nehrozí-li nebezpečí. Očekával nás, sedě na kameni, pušku položenu na klíně. Přiložit ji ku skráni a střelit jednoho z nás — k tomu třeba jediného okamžiku.

„Stůjte!" zahřměl na nás.

„Ty budeš poroučet!" zlobil se Petrović.

„Tedy střelím!" Zastavili jsme.

„Jste-li Turčíni?" pokračoval Hercegovec ve výslechu.

„Nejsme."

„Kdo tedy jste?"

„Lidé lepší nežli ty."

„Eh! — a proč?"

„Protože nedbáme nebezpečí a nešetříme životů a bijeme Turka."

„Tady se bije Turek?"

„Tady se nebije, ale u monastýru."

„A mezi tím, co se bije Turek, vy utikáte!"

„Kdo ti řek', hulo (nadávka), že utíkáme?"

„Kam tedy jdete?"

„To je naše věc."

Snad se pochybnosti Hercegovcovy už zvrtkaly, snad také nahledl, že nejsme ani Turci, ani lidé nebezpeční, a snad i viděl, že tímto způsobem vyptávání nedoví se ničeho — obrátil jinak.

„Jak se ty malý zoveš?" „Djordje."

„Prezime?" „Petrović."

„Neznám."

„Málo znáš. Víš, kdo obléhá Drieno?"

„Vím: Miroslav a —"

„Petrović."

„Boga mi — věru, pravda."

„Tak vidíš! A nyní nám dej jíst."

„Co byste rádi?"

„Dej, co máš, jen dej."

„Dobrá. Dostanete mléka a sýra."

„Což chleba?"

„Nemám."

„Dones tedy co máš."

Za čtvrt hodiny byla večeře hotova. S večeří přišla celá rodina: žena, dcera, dva synové a náš starý Hercegovec. Sýra se užívá místo chleba. Je svobodno, buď ho do mléka drobiti nebo přikusovati. Mezi jídlem jsme odpovídali na četné otázky. První otázkou je pravidelně nejprve „Kako si?" a pak „Kako ti je ime — jak se jmenuješ?" Chtěl jsem zvědavým právě svoje krásné jmeno svěřit, ale Petrović mne předešel: „Miladin — jak pak — Zorić se zove můj přítel." A stranou mi dodal: „Víte snad už, že jmeno, které nekončí na ić, není jmeno."

Po večeři nám přinesli dva snůpky slámy, tence na kamení rozestřeli a — postel byla hotova. Nezbývalo, než s odevzdaností do vůle boží se uložit. Zvolil jsem místo v prostředku, vímť, že je takový junák lepší než kamna.

Před usnutím rozpředla se následující rozmluva.

Petrović: „Myslím, že v Čechách zmijí není?"

Já: „Nepatrně."

„Hercegovina je v tom ohledu bohatší."

„Nezávidím."

„Proto se však přec může státi, že vám některá vězí pod hlavou. Škoda, že nemáte doma ani škorpionů?"

„Proč by bylo škoda?"

„Nelekl byste se, kdybych vám řekl, že vás může některý uštknouti. — Stanko, máš-li nabitu pušku?"

„Mám." „Položil jsi zápalku?" „Ne." „A ty, Jakove?" „Ne."

„Tož tak učiňte a položte pušky k sobě."

„K čemu, pro bůh, toto opatření? Přec nám není bát se loupežného přepadnutí?"

„Loupežného ne, ale přepadnutí ano."

„Od koho?"

„Od Turků. Musíme být připraveni na vše. Spal byste?"

„Spal." „Dobrou noc."

Přikrývkou nám byla krásná hvězdnatá obloha. Měsíc oblil skalnaté hory magickým světlem — předprava to k příjemnému snu. Cikáda cvrčela ukolébavku.

Brat Stanko usínal po mém boku velmi nepokojně. Následkem toho sprostil jsem ho úřadu kamen a odvalil se trochu dále.

Při prvním pění kohoutím byl tu již náš hostitel a probudil nás, abychom se vydali na další cestu. Povstalci mu odevzdali zbraně k uschování, protože by jim byly na rakouské půdě odňaty.

Zmije nepřišla, skorpion nepřišel, Turek nepřišel.

Nastoupili jsme nemodleni, nemyti, na další cestu. Balansovali jsme a klopýtali, až jsme se dobalansovali a doklopýtali do Dubrovníka.

V Dubrovníce očekával Petroviće nemilý osud.

Zastihl jsem ho večer v hotelu ve společnosti Mehmeda Ali paše, pruského poturčence, který byl právě ustanoven za velitele vojsk v Hercegovině. Paša byl ryšavec s hrubým, krátce přistřiženým plnovousem, širo-

kými ústy a malýma, živýma očima, těkajícíma na vše strany s otrockou (mohlo by se též říci úslužnou) vychytralostí. U dveří stál pašův kavaz (dráb) v albánském oděvu, který s Petroviće zraků nespouštěl. Tomuto neušlo, že pán a otrok vyměňují často vzájemné pohledy. Povstal tedy náhle a poroučel se. Měl jsem mu cosi říci, i přistoupil jsem k němu.

„Střežte se!" pošeptal mi tajně Petrović a odkvapil. Paša mu ještě s nejlaskavějším úsměvem na rozloučenou kynul a volal za ním: „Na shledanou, drahý pane!"

Byl jsem jako u vytržení. K čemu ten náhlý spěch? K čemu ta výstraha? Čeho že se mám stříci?

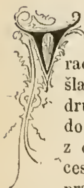
Později mi bylo vysvětleno, že největším uměním kavazů je zákeřnicky vraždit. Oběť zmizí beze stopy, vražedník se nikdy nenajde.

Petrović rychle sebral svou družinu a ubíral se do tábora povstalců. S ním několik italských dobrovolníků, mezi nimiž setník Nerini. Blízko hranic hercegovských byli zastaveni dvěma rakouskými četníky. Povstalci neměli zbraní, jen Nerini měl revolver, který ovšem vidět nebylo. Četníci, ačkoli viděli lidi neozbrojené, hnali proti nim nasazenými bodáky. Nerini střelil v tomtéž okamžiku, když vyšla rána z pušky jednoho z četníků. Druhý četník se skácel k zemi mrtev. Povstalci se dobrovolně vrátili do Dubrovníka, aby se podrobili vyšetřování. Ve zmatku a noci zůstalo nerozřešeno, kdo vlastně byl vrahem — setník Nerini, či druhý četník.

Za týden byl Petrović za nevinna uznán a na svobodu propuštěn. V tom čase udál se ústup od Duži a tábor povstalců přeložen do krajiny Zubců na hranicích černohorských. Petrović neotáleje pospíšil za nimi.

Vesnický Jakobín.

Povídka z časů roboty od *B. Periklida.*

Vraceli se ze svatojanské pouti. Silnicí říšskou šla od Prahy k Lounům celá procesí, jedno za druhým a vždy, kdykoliv táhli kolem vsi, dali se do zpěvu a hudebníci spustili, až uši brněly. Lidé z dědin vybíhali za humna a děti provázely procesí daleko za ves, dokud nedostaly „pouti" po prstýnku nebo po obrázku.

Do Velkých H . . . se už z Prahy také vrátili. Půl vsi bylo jim naproti až u stínadel; čekali na ně od samého poledne.

„Vítám vás z pouti, vítám vás," zahovořil stařec, sedící na lávce před chatrčí, na rohu dědiny. Všecky tak vítal a ze starších každému rukou potřásl.

Kolem chaloupky přešel už poslední hlouček poutníků. Ale posledním stařeček již ruku netiskl, pozdvihl jen hlavu a upřel na poutníky bystré, tmavomodré oči.

„Járku, kde jste nechali Olivu?" zeptal se.

„Neviděli jsme jí ode včíra. Ztratila se nám. Hledali jsme ji, ale nenašli," řekla stará Lišková.

„Neviděli, neviděli — že se ztratila?" kroutil hlavou stařec a ve tváři jeho obrážely se teskné obavy. Ale po chvíli dodal, jakoby upokojoval sám sebe: „Arciže. Praha je veliké město, člověk si zajde — zajde, zahledí se a potom neví kudy kam. Když jsem já byl v Praze po prvé, také jsem si zašel; ale já byl tenkráte sám, samojediný od nás."

„Přijde, Materno, přijde; buďte bez starosti," potěšila starého muže Salačka.

„Aby přišla! Dej pánbůh, dej!" tlumeným hlasem řekl kmet a zase si sedl na lávku. Zadíval se do trávníku na kopec sedmikrásy. Ten trávník byl tak krásný jako aksamitový kabát zlonského knížete, když vyjížděl na lov do Bylichova, a ta sedmikrása jako stříbrem tkané květy na šatech nebožky kněžny. Ale kmet hleděl na tu krásu nevesele, v hlubokých, nepokojných myšlenkách. Seděl tam ještě, když zasvítilo naposled slunce z lesů bylichovských.

„Ještě sám, brachu? Už se stmívá," prohodil soused Záruba, jda kolem chaloupky.

„Jsem jako na trní. Bůh ví, kde zůstala," řekl Materna. „Půjdu naproti," dopověděl pro sebe; odešel do světnice, vzal hůl a čepici a šel dceři naproti.

* * *

Materna došel po silnici ku staré hrušce, na níž visel obraz za rozbitým sklem k nepoznání. Říkali, že je to panna Maria a před lety že tu strašívalo. Od těch dob, co tu visí obrázek, že je ta duše osvobozena. Ale lidé tudy přece neradi za večerů chodívali. Kdo nemusil, nešel nikdo a kdo musil kolem, šel rychle. Měl-li růženec, vytáhl jej, políbil křížek a modlil se pobožně desátek. A kdo růženec neměl, poznamenal čelo křížem a ubíhal, jakoby v patách za ním sledovalo strašidlo.

Ale Materna si nevšiml, že dochází k rozhlášené hrušce. Šel volně s hlavou svěšenou, co noha nohu mine, opíraje se o sukovitou hůl, protože se staré údy jeho chvěly, jakoby jimi třásla zimnice a bílou hlavou kroužily myšlenky, jako když černí ptáci poletují nad krajem posuěženým, pod chmurnými oblaky.

„Jdeš za dcerou, Materno? — S ní jsi jíti měl a ne poslat na pouť holku samotnou, jakoby byla bez otce," zasípěl z příkopu jakýsi vysmívavý hlas, jako šum netopýra, když si v noci vyletí na lup z doupěte.

Materna se zarazil, pozdvihl hlavu, podíval se stranou a teprvé nyní zpozoroval, že došel ke hrušce a že na pahejlovitých kořenech jejích sedí žena přihoulená, jakoby hledala pod rozložitou korunou noclehu.

„Neznáš mne, Materno? — Mařku zná celý kraj a v Praze ji znají největší páni," blábolila žena a blábolení její podobalo se k sykotu hadímu. „Ba páni, Materno! Já byla také v Praze jednou na pouti, páni si mne tam vzali k sobě a nyní si ze mne tropí žerty pastucha, hahaha! Jdi, Materno, jdi a kdybys šel naproti až za Prahu, nepotkáš ji a neuvidíš, protože jsem Olivu viděla já." — „Ty že jsi Olivu viděla?"

„Viděla, Materno, viděla, jak za nimi šla, jak ji lákali . . . Stála také za to, aby si jí všiml pán. Mne si také všímali. Však jsi mne znal a já byla jsem ještě hezčí, než je tvá Oliva!" zasípěla znova žena, vzpřímila se a dala se do zpěvu:

„Kohouti zpívají za lesem,
byla jsem panenkou, už nejsem . . .
Zpívejte vy naši kohouti,
ať se mi srdce nermoutí — — —"

Kmet stál naproti ní, ztrnulý jako socha. Vlasy ježily se mu na hlavě.

Šílená začala po chvíli znova: „Ba, marně bys šel, Materno, a kdybys měl podešvy ze železa, dříve je rozedřeš, než bys našel Olivu — — — Olivu ti vzali páni, Já ji viděla, jak se vedl jeden s ní a jak jí domlouval. Holka se pýřila jako červánky, ale šla ráda a smála se, na starého tatíka v chaloupce nemyslila, zapomněla. — Byli to hodní páni, jeden byl kníže, ten se vedl s Olivou. Já měla radost, že s nimi jde. Staré oči svítily Mařce jako louč, protože si už nebudou dělat smích jenom z ní a protože budou chodit od prahu ke prahu dvě, mladá a stará, hahaha!"

S příšerným smíchem přehodila si šílená uzlík přes rameno a pustila se zpívajíc k Tejnici. Hezkou chvilku zarážel sem ještě skřipot těžkých nákladních vozů a příšerný zpěv ženy — poběhlice.

Materna usedl si pod obraz na pahejlovitý kořen, zarostlý do pola trávníkem.

Bylichovské lesy začaly hučeti a daleko za nimi zahřímalo. Hruška se také v koruně rozpovídala, ale Materna seděl tiše a upíral staré oči do vrchu na silnici, na níž zdvihaly se kotouče prachu jako oblaky.

„Tolik je ti už Materno let, vypil jsi tolik trpkých kalichů a věříš bláznivé? Dcera tvá, že šla za pány, smála se, když jí lichotili — dcera tvá Oliva! To bys ty nemusil mít šedivou hlavu, aby se takhle zvedlo jediné dítě tvé, miláček tvůj a tvé oči už by ani za to nestály, aby je vrána vyklubala, kdyby byly lépe neviděly."

Materna utichl. Bylichovské lesy hučely hrozivěji, hruška nad hlavou jeho již nehovořila, ale kvílela, jako kvilívá dítě, když ho krkavčí matka zanese ven do zimy, do deště, a chvílemi zas jako sirota. S obrázku zavěšeného na starém kmeni vypadl poslední kousek skla, starému muži zrovna na hlavu. Ale Materna si toho nevšímal.

„Či by se přece byla dcera tvá, Materno, nezvedla!" hovořil dále. „Pak bych přestal na stará leta choditi do kostela, pak bych se přestal modlit, potom bych přestal i věřit a chodil bych ode vsi ke vsi a všude bych povídal, aby také nevěřili ani bohu ani samým sobě, aby děti nechali růsti jako rostou v Gothardu borovice. Slyšíš mne ty bože, jenž hřímáš na nebi a blesky posíláš na lidi a biješ jimi dobré i zlé, co bych já udělal? A ještě více bych vyváděl, že by tak brzy na Maternu nezapomněli a že by s ním měli hezkou práci."

Obrázkem bohorodičky opět pohnul vítr, a starému muži dopadlo opět něco do rukou. Nad bělavkami se zablýskalo několikrát po sobě a stařec se podíval, co to bylo v obrázku.

„Perníkové srdce! — Hm, hezký dar od bláznivé," prohodil. „Pohrdáš jím? A přece je to srdce lepší než lidské. Zůstává stejné, dokud nezplesniví a lidské mění se každou chvíli."

S povzdechem vstal a zastrčil srdce opět za obrázek.

„Ty matko boží! Co já se k tobě namodlil, co já o tobě dceři napovídal. Kolikrát já se utíkal s ní pod tvůj plášť, dával v Ročově na světlo každý rok, abys mi ji zachovala . . . . A i ty bys oklamala starce v šedinách, když už nemá daleko, aby tě uviděl na nebesích korunovanou s větší ještě slávou, než tě před nedávnem na Sv. Hoře korunovali? — Pak bych i v tebe přestal věřit a všude bych lidem rozhlašoval, že je to klam, že je to lež, co si o tvé moci povídají."

Nad hruškou rozletly se chmury, obloha se zasvítila, jakoby se byl v oblacích vznal oheň, krajem se rozlehla hromová rána. Stařec sevřel oči a uši si zakryl rukama, aby neviděl a neslyšel, vstal a dal se silnicí do vrchu.

Poprve vyšel na dalekou cestu bez mošny, bez kusu chleba, bez hole a bez modliteb.

* * *

Materna vrátil se teprve až ve čtrnácti dnech, ale sám. Přišel do chaloupky, když už byla tma. Zůstal schválně venku za ní, aby ho lidé, až půjde, neviděli a neptali se, kde nechal Olivu. V jizbě vrhl sebou na lavici za dubový stůl a odpočíval. Dva celé dny nevyšel ven a žil jen o tvrdém chlebě a o vodě. Kolem svadlých rtů jeho pohrával jizlivý smích.

V neděli ráno zvonily do kostela. Materna sebou ani nehýbal. Sezváněli a když zvony umlkly, ještě určitěji pojevil se ve svalech kolem rtů jizlivý smích.

Byla prosebná neděle. Materna nebyl-li na cestách — na poutích, býval v kostele, sotva že kostelník dvéře otevřel, sedl si vždy pod kruchtu, rozevřel knihu a ve všední den zpívával „Minula noční hodina" a v neděli o „Sv. Trojici". A dnes už bylo místo pod kruchtou vedle sloupu prázdné po třetí, co se vrátil a na lavici ležel starý, svatováclavský kancionál v dřevěných deskách s mosaznými sponkami zaprášený. A přede mší v kostele také nezpívali v neděli už potřetí, potřetí za paměti starých vejminkářů. Lidé si místo zpěvu povídali pološeptem, že se Materna přede dvěma dny vrátil a že přišel sám.

Po mši svaté zavolal si pan farář souseda Lišku, pohovořil s ním chvilku, stiskl mu srdečně ruku, usmál se vlídně a Liška pokyvoval hlavou, jakoby ji měl na drátkách.

„Však já to už velebný pane nějak vyvedu. Neříkají mi nadarmo Liška," povídal sedlák potutelně a pan farář se ještě vlídněji smál, skorem hlasitě a tiskl rychtáři Liškovi ruku ještě srdečněji.

A když přišel Liška domů, svlekl sváteční kabát a vyšel si jen tak ve vestě ven před statek. Pohvizdoval si, ruce měl zapřené v bok, podíval se do vsi a zaměřil k Maternovi do chaloupky.

„Nemocen brachu, — nemocen?" oslovil kmeta, když vešel do jizby a dal pozdravení. Materna seděl za stolem s čelem v obě ruce zapřeným.

„Dnes je, Materno, prosební neděle. Zítra budou křížové dny a kancional pod kruchtou je na půl prstu prachem pokrytý. — Slyšíš, Materno? Járku, nemocen?" zahýbal starcem Liška došed až k němu.

Materna pozdvihl hlavu, z čela si odhrnul popelavý vlas, na hosta se ostře podíval a ani ho nepozval, aby se posadil. A toho neopomenul Materna nikdy.

„Přede mší bylo dnes v kostele kmotře ticho, včera a přede včírem taky. Nikdo nezpíval, minulé týdny jsme se střídali; ale nešlo nám to. Vy kmotře ještě mlčíte? Vzkazuje vás pan farář pozdravit."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

321.

Napsal *Albert Millaud.*

(Dokončení.)

III.

Tak tedy bankovka ta zmizela dvakráte a žena jeho byla jedině vinnou. Teď se jednalo jen o to, jakou vášeň bankovka ta ukojila, kudy a za jakým účelem se brala, že se dostala do rukou hosta, jenž s ním byl o plesu jeho hrál.

Sir Vilém, znaje sebou mistrně vládnouti, vrátil Růženě bankovku a řekl jí s úsměvem:

„Díky, Růženo. Povězte mně, je paní doma?"

„Ještě se nevrátila."

„A tak; chodívá každý den z domu?"

„Ano, pane, jen ve středu ne."

„Vycházívá též za mé nepřítomnosti?"

A když Růžena neodpovídala, doložil:

„Nebojte se, milé dítě, já chci jen vědět, kde asi paní ty bankovky mění. — Pouhé přesvědčení se."

Růžena výrazu tomu neporozuměla, ale byla úplně upokojena přirozeným a lhostejným výrazem pánovým.

„Paní si někdy ráno vyjede; pak vychází každodenně pěšky od dvou do čtyř. Po té si však sedne do kočáru a jede na procházku."

„Děkuju, Růženko."

Služka odešla. Druhého dne usmyslil si sir Vilém, že bude dávat pozor na svou paní, aby se dozvěděl, proč má neustále zapotřebí peněz. Před druhou hodinou odpolední dělal, jakoby šel na bursu, jako obyčejně, ale zatím čekal o několik kroků dále, brzo-li žena jeho vyjde z domu.

Ona vyšla za chvíli na to, celá černě oděna, majíc na sobě závoj, rychlým krokem z domu. Chvilkami se zdálo, že je nepokojnou, neboť se ohlížela na všechny strany, jest-li snad někdo přece nechce proniknouti tajemství, jež hustým rouchem tak pečlivě skrývala.

Šla, šla, rychle, ledva dechu popadajíc, pokud síly stačily. O kousek dále sledoval sir Vilém, pozoruje bez nejmenšího pohnutí ženu svou, jež tak neobyčejně vyhlížela.

Šla nahoru Bílou ulicí; on kráčel za ní; chvilku se zastavil, aby si zapálil vyhaslý doutník: už myslil, že se mu ztratila, v tom ji ale shlednul, jak obešla mříž a vešla do města Gaillardova.

Vešla do domu č. 8.; byl to dům z kamene, jehož vchod svědčil o čistotě, ne-li o nádheře. Sir Vilém si jej bedlivě prohlednul, nebylť v něm nikdy; žena jeho se mu nikdy o něm ani nezmínila; on znal jen jmeno té čtvrti . .

Čekal, domnívaje se, že zase brzy vyjde ven. Půl hodiny uběhlo; ještě nic. Sir Vilém zapálil si druhý doutník. Hodina; dosud nic. Posléze ve čtyry hodiny bez několika minut ukázala se na chodbě. Sir Vilém jsa ukryt téměř naproti mohl dobře viděti odchod její, podobající se skoro útěku. Vyšla ještě celá rozechvěná, celá hoříc, černý závoj jí ještě nekryl obličej. Už překročila práh, tu si bezpochyby na to vzpomněla. Ohledla se kolem sebe, ale neviděla než samé neznámé, lhostejné tváře. Jsouc upokojena zdvihla obličej, jenž byl červenější než obyčejně a zakývla na rozloučenou do okna v prvním patře, jehož záclony se pohnuly. Pak s radostným úsměvem kráčela touž cestou zpátky, ledva se dotýkajíc chodníku, lehkým a rychlým krokem lidí opravdu šťastných.

U oběda byl sir Vilém úslužnější než kdy jindy. Přívětivý, pozorný, člověk by si sotva mohl pomysliti podobného muže.

„Co děláte dnes večer, Marie?"

„Půjdu do vlašské opery, nepochybně. A vy, můj drahý?"

„Poskytnete-li mně místa ve své lóži, má drahá, víte, že si pak už nemám čeho přáti."

„Může snad člověk rozmarnému dítěti něčeho odepříti? a poněvadž se pán chce zpronevěřiti své společnosti, ví, že bude dobře přijat."

„Dovolte, má drahá, abych už užil těch výhod rozmarného dítěte a zeptal se vás, kde budeme jísti. Dáte-li připravit večeři u vás, pozvu se k vám, Marie."

„Stále týž, Viléme; ustavičně tak roztomilý, mistře a pane můj. Vaše dívka bude dnes večer úplně šťastna, poněvadž se vám hostinnost její zalíbila."

„Byla jste dnes někde, Marie?"

„Až o čtyrech hodinách. Vyjela jsem si na procházku. Neviděla jsem vás tam, Viléme, a to víte, že jsem se tam nudila."

„Co si mám o vás pomyslit, Marie? Či jste mi nečinila právě před chvílí výčitky?"

„Co si máte pomyslit! že jste Vilém, nejhodnější manžel, nejroztomilejší milovník."

„Aspoň, Marie, jsem nezamilovanější. Koho jste viděla dnes v lesíku?"

„Pořád jedny tváře. Dívky, jež si na tom zakládají, že je považují za hraběnky a hraběnky, zakládající si na tom, že je považují za prosté dívky. Vy se smějete, myslíte snad, že přeháním. Počkejte: markýzka z Rienlu, o té přece každý ví, že si barví vlasy na žluto. Proč to? protože žena ta je úplně šťastna, když někdo z diváků za ní volá: — Podívej se, Cora Pearl! A ujišťuju vás, že člověk neví zda dívky-hraběnky, anebo hraběnky-dívky se ve svých úlohách lépe znají. Potkala jsem pana z Perdaillacu ve phaétonu, paní z Briolle v kočáře. Nebohá paní! S dvaadvaceti svými lety a se svými červenými tvářemi, připomíná člověku stále pivoňku. Jsouť lidé, již se nemohou odhodlat, aby zbledli."

„Ale Marie, buďte přece milosrdnější, milionář se snadno může chuďasovi vysmívati."

V divadle paní Reswellová jen zářila.

Vida ji pomilování hodnu, sedící naproti muži svému, byl bys řekl, že chce ukázati závistivému světu obraz štěstí bez mráčku.

Sir Vilém byl takovým, jako vždy: chladně duchaplný, lhostejně zdvořilý. Když paní Reswellová laškujíc a žertujíc k němu se skláněla, hledíc naň zářícím okem, z něhož jakoby láska sálala, utkvěl mu na rtech zvláštní úsměv. Také on pohledl na ni a nebyl bys mohl říci, zda pohled ten jeví lásku téměř otcovskou, anebo soucitné politování.

IV.

Druhého dne o dvou hodinách čekal sir Vilém zase, až žena jeho půjde z domu. Šla do týchž dveří a aniž by se koho ptala, šla po schodech nahoru. Sir Vilém vešel za ní do domu a zastavil se u domovnice.

„Paní," pravil, „nemohla byste mi povědět, kdo je ta osoba, která sem právě teď přišla?"

„Nevím, pane, mám-li . . ."

„Ptám-li se vás paní, mám k tomu as právo. Ostatně nechci, abyste si znepokojovala svědomí."

A položil padesát franků na její stolek.

Domovnice měla dva syny: starší měl býti inženýrem, školy mnoho stojí i povídala tedy:

„Ta paní najala si tady v prvním patře pokojík. Každodenně sem chodí ode dvou hodin do čtyř navštívit mladíka, jenž tam vždy už bývá napřed. Paní platí pokoj, ale jmeno její neznám."

„A toho druhého?" tázal se sir Vilém.

„Toho mladíka také neznám."

„Děkuju vám, paní, je to v prvním patře?"

„Ano, pane, zrovna naproti schodům."

Teď zase stoupal on na schody. Když přišel k samým dveřím pokojíku, kde nepochybně zahynula jeho čest manželská, vytáhl sir Vilém z kapsy kousek měkkého vosku a strčiv jej do klíční dírky, otiskl si ji úplně.

Uvnitř bylo slyšeti dva hlasy: zalétaly až k němu a hlas ženy jeho jej přiměl, aby trochu naslouchal.

„Co pak jste dělala včera večer, můj milovaný anděli," ptal se neznámý.

„Byla jsem se svým mužem ve vlašské opeře. A ty, můj Jindřichu, cos ty dělal? Ty's hrál?"

„A prohrál jsem, jako obyčejně. Ale prosím vás za to, má krásná milenko, nemluvte mi nikdy o svém choti. Vidíte, už při myšlence, že náležíte tomu člověku, bouří se mi srdce, krev mi stoupá k mozku, jsem blázen . . ."

„No, no, Jindřichu, ty nejsi přec tak žárliv! ten ubohý Vilém je tak dobrý! A pak mám své povinnosti; jsem jeho, a zapomínám-li naň, bývá to jen u tebe. Kdežto ty, jenž tvrdíš, že mne miluješ, nemůžeš se ani na chvíli vzdáti své nešťastné vášně ku hře, jež tě pohltí, tebe i s tvými."

„Buďsi, má drahá; toho dne, kdy mne nebudete milovati, mám ve svém pokoji pod podobiznou otce svého nabité bambitky . . .“

Poslední slova nebylo slyšet. Neurčitý šelest ozývající se z pokoje podobal se vřelým polibkům.

Sir Vilém šel pomalu se schodů dolů.

Poděkoval domovnici, řekl jí, že to nalezl a žádal ji za sirku, aby si mohl zapálit doutník. Podala mu ji, srdečně mu děkujíc: sir Vilém dal jí dvacet franků. Zapáliv si doutník, kráčel pomalu Bílou ulicí. U zámečníka jednoho se zastaviv, dosti dlouho s ním rozmlouval. Večer dal vzkázat ženě své, že obědvá v klubu.

Pozorování bankovek bylo z ducha jeho úplně vymizelo, postoupivši místo jediné myšlence:

‚Má žena má milovníka!“

Viděl chrám manželského svého štěstí ztroskotaný nějakým bídníkem, u něhož vše bylo strojeným, líčeným; aniž by věděl, kdo je to; tušil, že to bude nějaký dareba z vysokého světa, jenž tropí kejkle s láskou ženskou. Trest byl ustanoven: člověk ten musí umřít. Ale nadarmo hledal mezi přáteli svými, mezi známými mladíky, již dům jeho navštěvovali, kdo by byl ten Jindřich, jenž hrál tak smutnou úlohu.

Minul večer, uplynula noc. Ráno zašel sir Vilém pěšky k zámečníkovi, u něhož se byl včera zastavil. Za chvíli od něho vyšel a vrátil se domů.

Sedalo se k jídlu. — Snídaně vesele se ztrávila za dvou úsměvů a jednoho polibku. Sir Vilém měl na rtech tože svraštění ode včíra, jež by se pozorovateli bylo zdálo podivným. Paní Reswellová byla okouzlující. Měla na sobě řízu z bílých krajek, vlasy stočené na vrch hlavy; chvílemi bylo viděti mezerami vyšívání krásné její tvary; temná její pleť, zarudlá odleskem světla, měla na sobě vřelý nádech kreolský; s nyjícím pohledem vytýkala něžně muži svému, že ji včera opustil.

Sir Vilém stále se usmíval, dívaje se vždy po chvilce na hodiny ve zlaceném dřevě, jež okrašlovaly jídelnu.

Teď vstal.

„Dušinko,“ pravil, „je půl druhé. Bursa mne volá!“

„Vy odcházíte, Viléme? Vždyť prší! Zůstaňte ještě u mne a nechte dnes tu hroznou bursu být, půjdete zítra. Zůstaňte, Viléme, prosím vás: budeme spolu hrát až do čtyř hodin a vyjedeme pospolu na procházku.“

„Nemožno, milé dítě. Obchodní záležitosti předcházejí vše. Musím vám jít vyziskat ty krásné nákrčníky diamantové, jež vy okrášlíte tím, že je budete nosit.“

Na to už nenamítala ničeho a nahnula něžně a milostně k choti jasné a čisté své čelo, on ji na ně políbil a odešel.

Za půl hodiny na to, vyšla z domu. Sir Vilém za ní. Kráčel dnes rychlejším krokem než obyčejně.

Přišedši k číslu 8, vystoupila na schody a vešla do pokojíku; po té vytáhla ze dveří klíč.

„Jaká to zbytečná opatrnost, Marie, můj anděli, jak jen můžete myslit na to, chrániti nás před domnělým nebezpečím, když já už se nemohu dočkat, abych vás zulíbal.“

„Ty víš, milý Jindřichu, že to je k vůli tobě, neboť kdybys ty umřel, umřela bych já též.“

A vrhajíc se mu do náručí, přitiskla své rty na rty milencovy.

V tom okamžiku zarachotil klíč v zámku, dvéře se otočily ve svých stěžejích a jimi vešel sir Vilém. Šel s chladným klidem až do prostřed pokoje, chtěje v polostínu poznati muže, jenž byl uvnitř.

Paní Reswellová zůstala jakby zkamenělá; výkřik uvázl jí na rtech; vyklouzla z náručí milencova a klesla na kolena na podlahu s rukama sepjatýma, šeptajíc mdlým hlasem:

„Milost, slitování!“

Muž obrátil se proti siru Vilémovi, doufaje, že jej líčenou vážností zarazí a chtěje si dáti vzezření uražené počestnosti, což se mu ale nepovedlo.

Obličej jeho octnul se tím v plném světle; sir Vilém k překvapení svému poznal bledou tu postavu, jež mu byla na plesu jeho nápadnou, člověka s onou bankovkou, hráče z červené síně.

„Bezděčně prohodil k němu slova, jež byla toliko jemu samému srozumitelna:

„Pane, dne 29. května měl jste bankovku číslo 321!“ a vytáhnuv revolver, zastřelil ho. *K. Ch.*

Z ruských „zpěvů knížecích“.

Přeložil *Jaromír Hrubý.*

Donský kozák.

Ach ty matičko stepi divoká,
stepi divoká Saratovická!
V dáli dalekou rozprostíráš se,
dále městečka Saratovského.

Bylo u vřídla u bublavého,
mladý kozáček koně napájel,
krásná dívčina vodu čerpala.

Donský kozák tam stojí ve vratech,
stojí ve vratech, myslí přemítá;
myslí, rozmýšlí, jak se ženy zbýt?

Žena povzdechla, muže prosila,
míže kolenou se mu klaněla:
„Muži baťuško, donský kozáče,
nebij, drahý, mě časně s večera,
zabij smutnou radš v hluché půlnoci,
dobří lidé až spat se uloží,
a až pousnou naše dětičky.“

Ráno Aňuška, dcerka nejstarší,
dcerka Aňuška otce ptala se:
„Rodný baťuško, náš ty tatíčku!
Kam se poděla naše matička?“

„Vaše matička v bílé komnatě,
ona líčí se, bělí, rumění,
v květovaný šat sebe odívá,
k ranním modlitbám v cerkev hotoví.“

„Och ty baťuško, proč že klameš nás,
proč že baťuško chodíš nevesel,
chodíš nevesel, oko sklopené?“

„Čemu jest se mně otci veselit,
čemu oko má smát se radostí?
Vaše matička roztoulala se,
šla si procházkou se svým miláčkem.“

„Och ty baťuško, proč že klameš nás?
Naše matička leží ubita,
deskou hrobovou jesti zakryta.

Již vy vzejděte mraky hrozivé,
burácejte vy hromy třeskuté,
těžkou hrobovou desku rozbijte,
vstaň ach, prosni ty, rodná matičko!“

Ivan klíčník.

Nevolnost, nevolnost — bojarský dvůr!
V bojarském dvoře mně nechce se být,
na dvorec poddanský — nesluší se:
ku králi mladý já v službu se dám!

Králi mladý se klíčník zalíbil,
z misky jediné spolu jídali,
stejným oděvem odívali se.

Došla žaloba krále samého,
že se králové mládec zalíbil.
Zle se rozhněval král tu na mládce,
hrozně zavolal hlasem zvučivým:
„Veďte přede mne zrádce klíčníka!“

Stoupá klíčníček v síně vysoké,
kaftan zelený splývá s ramene,
černým kloboučkem v ruce pohrává,
botky na nohou ze safiánu,
v ruce ohebný proutek trstiny,
rusé kadeře proudí po šíji,
z jasných očí mu svítí plameny.

Zpátky vrací se síní vysokou,
kaftan zelený celý zedraný,
safianové botky servány,
rusé kadeře všechny zcuchány,
jasné oči se pláčem zalily.

A tu zavolal hrozným hlasem král:
„Hoj vy sluhové, věrní sluhové!
běžte do pole, pole širého,
dvě tam kopejte jámy hluboké,
v jámy štíhlé dva sloupky postavte,
příčkou klenovou oba přepněte;
na ni přivažte oko hedbávné,
a v to pověste mládce klíčníka,
mladé králové zrádce miláčka!“

V poli větrem se klíčník kolébá,
mladá králová v dvorci skonává.

Bohumil Janda-Cidlinský,

prosluly romanopisec český,

zemřel dne 29. září o šesté hodině ranní v 44. roce věku svého v Poděbradech.

Nehynoucí sláva jeho památce!

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Ruské. — V. J. Nemirovič — Dančenko, známý svými něžnými novelkami jakož i cestopisy, uveřejňovanými ve Vsemirné Ilustracii a ve feuilletonu Birž. Védom., vydal o sobě cestopisné dílko s titulem: U Okeána, v němž líčí život v nejvyšším severu ruském na pobřeží ledového okeánu. Širšímu obecenstvu málo známé krajiny, způsob života, lov v moři a honby na zvěř v bažinatém přímoří jeví se ve spisku Nemirovičově, vydaném v Petrohradě, jako v zrcadle. — Život prostého lidu jihoruského obral si P. J. Melešev za obsah spisu: „Ruské národní sceny“, který vydán byl tiskem v Kyjevě. — Tamtéž počala vycházeti studie P. J. Alandského: Poesie předmětem vědy; již vydán díl první. — S. Roždestvenský, který se věnoval studiu poesie národů klassických, uveřejnil v Moskvě krátký „Rozbor Sofokleovy tragoedie: Oidypos na Kolonu.“ — Ze spisů, zabývajících se v nejnovější době pilně historií Malé Rusi, jmenujeme tentokrát Oresta Levického: Rys vnitřních dějů na Malé Rusi v druhé polovině sedmnáctého věku, jehož díl I. nedávno v Kyjevě vydán byl, a N. Konstantinoviče: Přehled Rumjancovského popisu Malé Rusi, jehož 3 díl, vydaný Černigovským gubernským výborem statistickým pojednává o pluku Starodubském. — Literární historik A. Pipin uveřejnil před časem ve „Věstníku Evropy“ řadu statí „Ku charakteristice literárního hnutí na Rusi v letech 1820—1860.“ Důkladné články tyto vydány nyní ve zvláštním otisku. Pro ruskou literární historii neméně důležitou je kniha A Nezelenova, vydaná v Petrohradě s tit. „Nikolaj Ivanovič Novikov, vydavatel journalů v l. 1769—1785“. Novikov byl Rusům asi tím, čím nám Kramerius. On vydal i první sbírku ruských národních zpěvů, kteráž dnes ovšem je již vzácností. — Nikolaj Berg, známý překladatel Rukopisu královdvorského do ruštiny, přeložil zdařile A. Mickiewiczova Pana Tadeusze na jazyk ruský. — V Poslední době pochovali Rusové dva zasloužilé literáty. U Boruškovec na Volyni zemřel 80letý stařec Spiridon Ostaševský, jeden z nemnoha polsko-ruských poetů, jichž representantem je populární na Rusi Tom. Padura. Nedávno vrátil se ze Sibiře, kamž poslán byl pro účastenství v polské revoluci r. 1863. Psal polsky několik povídek (Milovník koní, otec dcer a j.) rusky pak vydal dvě sbírky veršovaných zkazek, rozšířených hlavně po záp. Rusi. Ač rodem z Volyně, byl přec nepřítelem separatistických snah ukrajinofilů. — Druhý, Vasilij Stěpanovič Kuročkin, jeden z nejlepších ruských humoristů, zemřel 27. srpna. Pisatel nekrologu v Sovr. Izv. napsal: „Kuročkin trpěl nemocí, společnou mnohým talentovaným našim spisovatelům — přílišnou náchylností k silnému pití.“ — Jazykem maloruským vydán ve Lvově co otisk z haličského listu „Pravda“ spis: Literatura rosijska, velikoruska, ukrajinska i halicka od pseudonyma Ukrajince. Spisek ten je řadou polemických článků ukrajinofilů proti velkoruským, hlavně slavjanofilským listům. Tamže vyšlo ve zvl. otisku ze „Slowa“ pojednání prof. Ivana Branika „O národních obřadech slovanských.“ — Ukrajinu a historické národní zpěvy maloruské vylíčil dle původních pramenů v důkladně pracovaném článku známý francouzský slavista M. Alfr. Rambaud v Rev. d. d. mondes. (L' Ukraine et ses chansons historiques). — Polské. Ludvík Osiński, konče svůj přehled dramatické literatury polské, tvrdil, že nedaleká budoucnost přinese Polákům arcidíla v tom oboru poesie. Zdá se, že prorokoval z bezpečných znamení. Jmena dramatiků Narzymského, Blizińského, Bałuckého a j. poskytují nejlepší naděje do budoucnosti. Řada dobrých básníků dramatických roste v Polsku co den. Z nejnovějších prací zaznamenáváme pětiaktovou veselohru Kazimíra Zalevského: „Před Slibem“, jež minulý měsíc s nejlepším úspěchem ve Lvově sehrána byla, a Jos. Blizińského, autora dramatu Przezorna mama novou komédii: Chleb lidi pobádá, kteráž ve Varšavě s nemalou pochvalou přijata byla. — Jeden z nejlepších polských časopisů, Ruch literacki oznamuje, že po novém roce zvětší svůj objem a že místo nynějšího redaktora Branislava Zawadzkého, jenž je přílišným zaměstnáním nucen redakce se vzdáti, převezme prof. J. Amborski. — Lužicko-srbské. Nákladem liter. tovaryšstva luteránského vyšla redakcí faráře Sykory v Budyšíně sbírka článků náboženských i belletristických, psaných farářem Kalichem, redakt. Sykorou (zvlášť životopisná data o zakladateli Ochranovské církve, hr. Zinzendorfovi), farářem Jenčem a j. pod jmenem Boží porst. —

Listárna redakce.

„Křivoklát“. Úvod vaší „fantastické noveletky“ je pěkný a svědčí o nadání i rutině; ale povídka, která nemá za podklad ani špetky skutečnosti, jejíž děj se klade do smyšlené země, smyšleného národa s libovolně smyšlenými zvyky, řády a způsobem života, která se hemží libovolně tvořenými, sáhodlouhými jmény měst a osob, zkrátka, kde je všechno, ale pravšechno holá smyšlenka, k tomu zcela nezáživná a bezúčelná smyšlenka, nemůže nikoho zajímati. To není fantastické, nýbrž barokní. Postavte se na půdu realnější a napíšete jistě věc dobrou.

A. Čásl. — ý. Verš nesprávný a myšlenky otřepané.

H. O. Z několika vašich znělek soudíme, že jste básníkem skutečným. Tu a tam vadí malé nesprávnosti formy. Pošlete více; snad bude nám lze vybrati několik ukázek.

Fr. M—ch. „Skřítka“ uveřejníme co nejdříve. Také národopisných článků užijeme. „Milostný list“ se nehodí.

Fr. M. a Dr. R—ka. Co se rýmuje, není vždycky báseň.

J. Hin—4[2]. Ještě příliš nezralé.

Em. J. Nelza uveřejniti. Nadání máte.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankojí a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Jde teprve poznal Ondřej netušenou dříve příbuznost dojmu spůsobeného pohledem na krajinu s dojmem vzbuzeným hudbou, příbuznost to, kterou starší mistři malby tak hluboce byli pochopili a spůsobem velice překvapujícím zobrazovali; vždyť temení se zvuk i světlo takřka z jednoho zřídla, a měnící se světlo hrává na rozprostřené krajině jako na nějakém nástroji své rozmanité písně. Ondřej viděl ranní hymnus, deštící rosou a dýšící jasem, plamenné zpěvy oheň sršícího poledne, metajícího v divokém nadšení oblaka třpytivého prachu vzhůru k žhavým nebesům. Ale nejvíce dojímaly ho elegie mrákavého večera a veliké mystické poema: balsámová noc. Snivá obraznost jeho vytvářela si o ní představu zcela zvláštní. Zdálať se mu noc jako bytost luzná, velebná a tajemná, kteráž přiletnuvši z neznámého světa, na vrcholku svatého, až do nebe strmícího horstva se zastavuje a téměř svoje, korunované ambrosickými květy, k zubožené naší zemi schyluje, tak že s posvátné hlavy její pak vlasy co černé proudy tmy a stínu dolů k nám se linou, a temněmodré, široce rozprostřené perutě její nad zemí co báň nebeská se klenou, perutě poseté milliony třpytivých zlatobrvých očí, jež hvězdami zoveme a jimiž noc běh všehomíra pozoruje. Zahučelo-li mocné burácení větru a rachocení dálných hromů, bájil Ondřej, že jest to slavné volání jejího hrozného hlasu, hlásající tajemné trojí „svatý" před trůnem hospodina, a zašeptal-li pak zase tišší vánek v korunách spících stromů, zdálo se blouznivému vězni, že slyší šelestění křídel menších andělů, slétajících se vesmírem jako holubice ke službě noci-královny. Tvar těchto myšlenek vnukla mu dílem bible, kterouž byl z počátku s jakousi nedůvěrou a s předsudkem odložil, a kteráž se mu časem stala zdrojem nejslastnějších požitků. Ta velká mohutná poesie, plamenná jako šlehy sopek a duši jimající jako samo božství, objevovala se mu znenáhla v plném lesku; vášnivá její mluva, mohutná a fantastická, uchvátila ho tak, že myšlenky jeho jako včely neustále k bohatství jejích květů zalétaly, aby se nassály medu těch duši ukojujících velebásní . . . .

Tak trávil Ondřej čas ve svém žaláři. Jako v chladu večerním hlavinky květin, vedrem zmořených, se poroseny k nebi zdvihají, povznášela se a okřívala i jeho mysl kouzlem přírody a poesie a odvracela ho od zoufalosti, do které již již byl upadal. V sladkém blouznění, při drahých upomínkách na Kateřinu, Agrafénu a milou v dáli matku míjely mu dni a týhodni; nepozoroval ani, že listy opět vadnuly a zeleň palouků pohasinala — až teprv když se byly dostavily deště, mlhy a posléz i sníh. Pak nastala mu zase doba smutná — nevycházel již na pokynutí Miroviče do umrzlé zahrady, protože si tam vojáci zřídili „ledovou horu" ku klouzání (nejoblíbenější to zábava lidu na Rusi), kterou jim zakázat nemohl.

Sporé návštěvy poručíka byly nyní jedinou jeho zábavou; ale při tom pozoroval Ondřej, že se Mirovič čím dále tím nápadněji stával roztržitým a nemluvnějším, tak že návštěvy jeho posléz vší zajímavosti pozbyly. Zdálo se, že zima nebude mít ani konce a Ondřej začal opět přemýšleti o svém osudu, pak opět doufati, že císařovna vyhnanství jeho skrátí — ale vrátilo se jaro, přinášející mu dobu sladkých procházek, minulo krátké léto, přišla opět nekonečná zima, a Ondřeje nedocházela žádná zvěst ze světa, kterýž se za stěnou žalářní rozprostíral.

„Zapomínají na mne," myslil si Ondřej, „proroctví poručíkovo se vyplní: střecha tato se dříve sesuje nad hlavou mojí, než na mne zase vzpomenou!" —

Jednou byl den pošmourný a Ondřej práhl po volném vzduchu, jediném to prostředku proti vzmáhající se melancholii; byl od poručíka zvěděl, že toho dne služba všechno mužstvo k domu víže, a odvážil se tedy po kluzkých cestách do zamilovaného svého pavillonu. Strnul překvapením, když byl vyhledl oknem lázně: dalekou mlhou asi tam, kde stála „Alhambra" Omiljanských, svítilo a skvělo se na tisíce hvězd, mihajících se pestře temnotou. Mnul si oči mysle, že to klam, ale brzy přesvědčil se, že se nemýlí: zajisté meškali na zámku a slavili tam jakési hody při záři těch světel! Po dlouhém, dlouhém čase viděl opět stopy lidských bytostí a zajímalo to veškeru jeho mysl, jakoby byl nalezl nějaký cizí, nikdy netušený svět. Setrval tak dlouho v lázni, až ho mráz a vítr dohnaly k útěku pod ochranou střechu vězení.

Druhý den vylíčil nadšeně Mirovičovi zvláštní to divadlo a tázal se po jeho významu.

Mirovič byl veselé mysli.

„Omiljanští usídlili se na nějaký čas v „Alhambře", kdež se nyní odbývají skvělé plesy a maskarády," vypravoval horlivě. „Také já súčastuím se příště," pokračoval, „a těším se nesmírně, neboť hostů přibude

tam se všech stran, z blízka i z daleka a po naší samotě je hlučná společnost tím vítanější. Zítra, milý Černyševe, jedu do města, abych si zjednal skvělý kostým k tak slavnému plesu."

Ondřej si vzdychl. Jak šťastným zdál se mu poručík Mirovič! Poprve ve svém živobytí cítil cosi závisti podobného, s lačnou dychtivostí naslouchal líčení plesů a bálů, kterýmž ho poručík od onoho dne při každé návštěvě bavil, a tři asi neděle po onom večeru, kdy se byl Ondřej poprve dozvěděl o přítomnosti Omiljanských na zámku, přinesl dokonce Mirovič skvělý maškarní oblek do vězení, aby se mu Ondřej dle libosti obdivoval. Ale mezi tím, co prohlednuvše si kostým všelijaké žerty spolu tropili a Mirovič právě Ondřeje nutil, aby se do kostýmu oblekl, přikvapil znenadání sluha poručíkův a odevzdal tomuto depeši z města zvláštním poslem zaslanou. Mirovič ji okamžitě rozpečetil.

„Proklaté otroctví služby vojenské!" rozkřičel se vášnivě, když byl depeši přečetl. „Musím okamžitě do města a zítra je maskaráda; radost má je zkažena, neboť není možno, abych v čas se vrátil!"

Zlostně chopil se krásného kostýmu, hodil jím mrzutě o zem a nerozloučiv se ani s Ondřejem, odešel z pokoje. Ondřej hleděl útrpně za zklamaným přítelem a počal rozházené části kostýmu sbírat a na stůl skládat. Když byl poslední kus zdvihl, zahledl na podlaze velký zlatý peníz, kterýž byl z kapsy řasnatého pláštíku vypadl — byl to zcela takový peníz jako onen, který mu byla Agraféna co známku svých přátel naznačila.

„Což na tom konečně divného!" myslil si, „vždyť se Mirovič vždy zřejmě honosí přátelstvím s celým rodem Omiljanských!"

Uschoval peníz opět do pláště a zůstal zamyšlen; na večer tázal se sluhy, zdali by nebylo možno promluviti s poručíkem, ale dověděl se, že tento již dávno odejel. Ondřej nebyl s to dosíci klidu, stále tanuly mu na mysli Agraféna a její tajemství, stále přemýšlel o tom, jaký by asi význam mohl míti ten peníz v kostýmu plesovém a jaké je asi spojení mezi Agrafénou a Mirovičem.

Na druhý den byl již klidnější; doufalť, že mu Mirovič poněkud hádanku tu vysvětlí. Pro ukrácení dlouhé chvíle zasedl k bibli a začal čísti. Ale unaven stálým a napjatým přemýšlením usnul nad knihou a spal zajisté dlouho, neboť když ho bylo temné zarachocení těžkých vrat, jež celým domem se rozlehlo, probudilo, viděl, že mu byli již dávno skrovný jeho oběd přinesli.

Byl by se poručík z nenadání vrátil? Kdo jiný by byl hledal a našel přístup do smutného toho domu? Byl beze vší příčiny jaksi rozčilen. Za dosti dlouhou chvíli uslyšel na chodbě kroky, byly to známé kroky sluhy, ale vedle nich ozývalo se šustění těžkého hedbávného roucha, a když se byly dvéře žalářní rozevřely, spatřil Ondřej vysokou, ztepilou ženskou postavu, zahalenou trojím hustým závojem. Jakou kryl asi tvář? Srdce mu bez mála přestalo tlouci.

Dáma překročila práh a sluha vyšed zavřel opět dvéře, ale nevzdálil se chodbou. Ženština pozvedla závoj. Byla to Anna Nikitišna. Líce její byla bledá a vpadlá. Upřela klidný zrak na udivenou jeho tvář a dlouho trvalo, než promluvila

„Nedivte se mé přítomnosti," jala se po francouzsku mluvit, aby sluha za dveřmi nerozuměl. „Jakkoli těžký úkol to byl, vypátrati váš úkryt, neustála jsem, až jsem vás nalezla."

Zamlčela se a čekala na jeho odpověď; ale Ondřej nepronesl ani jediného slova přemítaje, co ji as sem k němu přivedlo. Anna pokračovala spěšně, aby rozpaky své z mrazivého jeho pohledu přemohla.

„Nikdo nás nevyruší, poručík jest mým přičiněním do města povolán, odkudž se ani zítra ještě nevrátí, sluha jeho uvedl mne do salónu, kdež jsem si žádala odpočinouti, vydávajíc se za příbuznou Mirovičovu a tvářic se velmi sklamanou jeho nepřítomností. Konečně podplatila jsem toho argusa těžkým zlatem, aby mně popřál krátké s vámi rozmluvy."

Ondřej zatvrzele mlčel.

„Vy neděkujete mi ani slovem, Ondřeji, za soucit můj k vašemu osudu, za namáhání, které jsem přestála, abych vás nalezla a uviděla?" vyčítala mu smutně. „Oh, hleďte na moje líce, kde je květ jejich mladosti? . . . Neobávejte se, že vám chci mluvit o své lásce, vždyť vím, že čirou nenávist ke mně chováte!"

„Nemám nenávisti k nikomu, madame," pravil klidně Ondřej, „ač bych snad měl příčinu . . . ."

„Oh Ondřeji, vy máte tisíc příčin proklínati mne," zaúpěla a zakryla si tvář, „vy netušíte ani, jak jsem se na vás prohřešila a proto přišla jsem do žaláře k vám, proto neustála jsem, až jsem vás nalezla! Proto vrhám se zničena před vámi na kolena, proto vzpínám zoufale ruce k vám a volám z hlubin své duše: Ondřeji, odpuštění, odpuštění!"

Hrdá žena svíjela se u jeho nohou a Ondřej se marně snažil ji pozvednout.

„Nevstanu, dokud mne nevyslyšíte!" volala. „Vím, že mne ze zločinu viníte, který jsem spáchala, ale vězte, že v dlouhých, spánku prostých nocech, kdy o vás jsem přemýšlela, kdy děsné vidiny mi vyčítavě obraz váš předváděly, vás, umírajícího v pustinách sibířských, kamž jsem se domnívala, že jste byl zavlečen, rvala jsem si zoufale vlasy a bila se v hříšná prsa! Myšlenka, že kletba vaše na hlavě mé spočívá, vryla mi hluboko do srdce spáry trpké kajicnosti!"

„Nikdy jsem vám neklnul," pravil Ondřej, „a provinila-li jste se na mně, jakž sama se obviňujete, odpouštím vám z plna srdce!"

„Vy nevíte, co jsem učinila! Byla jsem šílená! Obvinila jsem vás u hraběte Šuvalova z nedovolené lásky k velké kněžně, vědouc, že císařovna poklesek takový přísně pokárá, ale jen ji, jen Kateřinu chtěla jsem zničit, a běda mně, jen vás, jen vaši hlavu zasáhla rána na její srdce mířená!"

„Zadržte!" vzkřikl Ondřej, „odpouštím vám, co na mně jste spáchala, ale nepřipomínejte mi, že jste se provinila tak podle a ošemetně na vznešené bytosti nebesky čisté Kateřiny — nikdy bych vám tento hřích neodpustil!"

Anna se vzchopila a stanula bledá jako mramorová socha; čelo její se zamračilo, oči její vzplanuly temným ohněm nenávisti.

„Ondřeji, už nemáte mi co odpouštět, vy právě šlapal jste mne v prach. Avšak o tom nemluvme!"

Máchla rukou a za chvíli přidala:

„Ondřeji, vy ji posud milujete?"

Neodpověděl. Anna nebyla již sebe mocna a třásla se vášní na celém těle.

„Vy ji posud milujete! Vy ji milujete zápalem čisté

své duše, a ona, ona zapomněla vás již dávno kochajíc se bezstoudně v náručí nízkých záletníků!“ volala zbledunvši opět jako mrtvola.

I Ondřej zbledl a odvrátil se pohrdlivě od ní.

„Vy lžete!“ pravil klidně.

„Ondřeji!“ vzkřikla Anna a zavrávorala; ale rychle se zase utišila.

„Ano, ano,“ usmála se trpce a tiskla ruku k srdci, jakoby je zdržet chtěla, aby nepuklo, „ano, ženštinu, jako jsem já, lze bez ostychu urážet.“

Sedla unavena na jeho lože mezi tím, co on zádumčivě z okna žalářního do prázdna hleděl. Zadumala se také, ale po nějaké chvíli jala se opět mluvit.

„Slyšte klidně, Ondřeji, co vám chci vypravovat, tak klidně, jako já mluvit budu. Ničeho více na vás nežádám.“

Mlčení jeho považovala za svolení.

„Vy netušíte, Ondřeji,“ počala, „že vaše první setkání s velkou kněžnou v mém salóně nebyla žádná náhoda, nýbrž nástraha vypočítaná na romantický směr vašeho smýšlení, vy netušíte, že i vy i velká kněžna měli jste býti pouhými nástroji mého švagra Lva Naryškina. Lev je pevně přesvědčen, že při povaze obou manželů otěže vlády spočívati budou vždy v rukou Kateřininých, a jsa svým způsobem ctižádostiv a nad míru hrabivý, pracoval k tomu, aby se stal milencem budoucí panovnice. Ale Kateřina se mu vysmála a Lev nahlížeje nemožnost a směšnost svého počínání, zosnoval plán jiný. Namanul jste se mu vy. Zdál jste se mu jako stvořeným k úkolu, který vám přiděliti chtěl: býti jeho přítelem a jejím milencem! Vámi chtěl nad ní vládnout, vámi zvýšiti moc a slávu svého domu, vámi znova naplniti vyčerpané pokladny Naryškiných. Netřeba vám teprv vykládat, z jaké jedině příčiny a jakým způsobem jsem pikle jeho překazila.“

Ondřej se znova odvrátil. Naplňovala ho nevýslovná ošklivost k celé té rodině a zdálo se mu, že nejvzletnější, nejsvětější jeho city k sobě do kalu své ničemnosti stahují. Anna tušila, co se v nitru jeho dělo.

„Vidíte, že jsem upřímná,“ pravila mu, „a že ničeho před vámi neskrývám, ani vlastní svou podlost... vždyť je úplné vyznání vším, co mi ještě vzhledem k vám zbývá .... Nechci vám dlouho vypravovati, co jsem přetrpěla, když Lev, nevím jakým způsobem o mojí zradě se byl dověděl ... Ondřeji, tvář moje se zardívá při vzpomínce, jakým způsobem manžel můj se mnou nakládal ... Avšak co vám po tom, co já jsem snášela? Ustrnul byste se snad nad němou tváří, kdyby podobného týrání zakoušela, ale ženu bez studu klade hrdá, krutá vaše ctnost pod zvíře.“

„Madame, přičítáte mi city a myšlenky, srdci mému úplně cizé,“ zardíval se do temna Ondřej, „a nechápu, proč sebe samu samovolně před mýma očima tak snižujete!“

„Díky, díky!“ šeptala, utírajíc si těkavou slzu, ale když se byla tvář jeho opět stala mrazivě lhostejnou, potlačila rychle svoje pohnutí a jala se dále mluviti.

„Po náhlém vašem zmizení truchlila Kateřina hluboce a dlouho, nikdo nevěděl, proč líce její blednou a oko její hasne; já sama znala jsem její tajemství a kochala se jejím žalem, očekávala jsem, že ji císařovna zavrhne, jak se byla pověst roznesla. Nestalo se tak, ale němý bol, který ji sžíral, byl mi sladší než její pád v nemilost. Oko vaše plane nyní nenávistí, Ondřeji, však nedbám toho, neskrývám zase svou nenávist k ní, ačkoliv mi nepřátelství vaše přináší!“

„A proč pronásledujete mne až sem do stínu tohoto hrobu?“ tázal se rozhorleně, „proč metáte do duše mojí šípy své zloby?“

„Poněvadž vás zbožňuji a nenávidím zároveň, poněvadž mi srdce moje šepce, že obraz její vám dosud ustavičně tane na mysli! Kdyby lásky vaší, tak čisté a vznešené, byla hodna zůstala, pak Ondřeji, byla bych žalem zemřela, neboť pak by duše vaše přese všechno odloučení snad věčně byly zůstaly spojeny; ale Kateřina, kterou zbožňujete, sklesla s výše, na kterouž jste vy a vaše láska ji byli povznesli, Kateřina je žena nevěrná, a co více váží, zrádná milenka! Slyšíte? Nehleďte na mne hrdě dolů, jako na bídnici, i ona, vaše Kateřina, je takou bídnicí jako jsem já!“

Na stole ležela čerkesská dýka, kterou Ondřej při zatknutí u sebe měl a kterou mu poručík ponechal, uslyšev, že jest to památka na knížete Pomarova. Při posledních slovech Anny chopil se Ondřej v němé rozhorlenosti dýky a vytasil ji ze stříbrné pochvy.

„Zavraždi mne! Co na tom!“ zvolala Anna s divokým smíchem a Ondřej zahodil dýku.

„Anno Nikitišno,“ mumlal mezi zuby chvěje se hněvem, „nemohu odejíti, jsem vězněm, ale žádám vás snažně, abyste mne osvobodila od neštěstí vaší přítomnosti.“

Anna zahořela studem a vyskočila, ale znenáhla vrátila se jí přec zase dřívější klidnost.

„Ondřeji,“ pravila, „jsou jisté meze studu, které, překročí-li je jednou ženština, ji činí necitelnou pro každou další urážku, a proto nezaženou mne vaše slova: nepůjdu dříve, dokud nedopovím. Je to sladká, jediná moje pomsta, že vypravováním pouhé pravdy ji z vašeho srdce vyrvu. Neurazím vás již ani slovem, klidně jako stroj dopovím, věřte si pak nebo pochybujte. Ondřeji, nechte mne domluvit, hleďte na mne jako na umírající a vyslyšte moji prosbu. Vstupuju vskutku živa v hrob, neboť dosáhla jsem rozvedení se svým manželem a po návratu do města odeberu se do kláštera. Nikdy neodříkal se kdo s tak neposvátnými city, ale zároveň také nikdy s hlubším pohrdáním tohoto světa, který opouštím.“

„Mluvte tedy, je-li vám toho potřebí, kydejte hanu na čisté její čelo — nevěřím vám. Ostatně musím vám povolit, vždyť nelze ani jinak skončiti trapnou tuto rozmluvu.“

Anna upřela zrak na dýku na podlaze ležící a nepozvedla ho již po celý čas svého vypravování.

(Pokračování.)

Z pozůstalých básní Jindřicha Niedrle.

Z „jarního šestilístku“.

Ach, krásno na tom světě žít,
když volnost kol se zelená,
a láska jasníc země byt
vše v pouta jímá růžená!

Však žíti, abys živořil
jen polosvětla v šeření,
a v zárodku hned zavraždil
vše mužné slovo, myšlení,

A musit žít, bys vzdal se práv
a zoufal nad svým nad blahem,
a sám jho sobě ukovav
se sklonil mrzkým před vrahem,

A žít a ztratit citů všech,
byť sebe více tiskla tíž,
a vydral-li se z ňader vzdech,
svou šíji chystat katu již —

Tak musit žít, tak živořit —
toť smrť má steré výhody!
A přece musí, přec tak žít,
nastojte! dosud národy!

Nezapomeň.

Když z žehnajících rukou v svět
mne drahá máti pouštěla,
tu hloub a hloub se v její hled
má duše vroucně ztápěla.
Tam slza lásky vzplanula,
na líce bledé skanula,
mně záříc tiše k odchodu:
Nezapomeň!

A když pak práh jsem pominul,
jenž krok můj nesl tisíckrát,
dům otcovský se za mnou pnul,
jak chtěl by též mi „s bohem“ dát.
Tak přelaskavě, smutně zřel,
a bez mála se k pláči měl,
an mlčky kynul k odchodu:
„Nezapomeň!“

A když i zrakům mladistvým
se dědina má ztratila,
tu lašťovice s poselstvím
se za mnou z visky pustila.
Zakroužil třikrát její let,
a než odletla k vísce zpět,
mně zaštěbetla k odchodu:
„Nezapomeň!“

Ó dobo, dobo minulá!
jak věkové v zem dubu peň,
tak v paměť mou jsi vtisknula
to trojí své: Nezapomeň!
Kdy večer tiší vůkolí,
a dumně zvony hlaholí,
vždy zní, co znělo k odchodu:
„Nezapomeň!“

Labutí píseň.

Jaro ve své celé kráse —
zraku, jen se rozhledni! —
jaro vůkol usmívá se —
mé to jaro poslední!

Slunko lije s nebe milo
záři krajem blaživou,
aby brzo vysušilo
poslední již cestu mou.

A paprsky jeho samy
probuzenou kypří zem,
aby měkké ustlala mi
lůžko v chladném lůně svém.

Zpěvných ptáčat sbor veselý
přátelí se s domovem,
aby sladce pozapěli
nad mým časným nad rovem.

Vánek k letu zpíná jemně
listím šustě křídel svých,
aby na rov nosil ke mně
upomínky přátel mých.

A hlavičky zvedá kvítí
k novému zas životu,
aby mohlo ozdobiti
stánku mého samotu.

Jaro vůkol usmívá se —
zraku, jen se rozhledni! —
Tam tě uzřím v nové kráse —
Nejsi jaro poslední!

Druhá návštěva v táboře Hercegovců.

Podává *Jos. Holeček.*

I.

Tři neděle po své první výpravě k povstalcům hercegovským dřel jsem línou svoji kůži ležením v Dubrovníce. Dubrovník je sice pěkné město a nic se nedivím, že ho Ida Düringsfeldova méně zdařile opěvala, ale při delším pobytu stává se právě tak nudným, jako všecka menší města. Nedej bůh, aby můj život byl mírnou idyllou!

S rána v neděli 19. září pobouřen klidný Dubrovník děsnými zprávami z bojiště. Vědělo se sice den před tím, že blízko od hranic boj zní, avšak došlé zprávy překvapily každého. Vyprávělo se krátce, že 32 hlavy turecké srubány a přes sto nosův uřezáno.

Učinil jsem nutný návrh, abychom se odebrali na bojiště. Návrh přijat. Téhož dne vrátil se do Dubrovníka onen přítel, jejž jsme po vroucí náklonnosti k chmelovině nazvali Chmelem.

První, co po svém příjezdu učinil, bylo, že beze všeho dotazování s naší strany počal vypravovat o dvou krásných, inu překrásných, ne více nežli šestnáctiletých dívkách, s kterými se cestou byl setkal, a k vůli nimž byl půl dne — prosím: půl dne! — sentimentálním. Avšak, bohudíky, sentimentálnosti se již zhostil a s návrhem pochodu souhlasil.

K nám Čechům přidružil se Dubrovčan pan Aleksić, starší už pán, hezky kulovatý, ale plný života. Mimochodem podotýkám, že je p. Aleksić jeden z oněch horlivých Dubrovčanů, kterým trebiňští Turci slíbili, že je oběsí, jakmile se jich zmocní.

Odpůldne jsme se vydali na cestu. Cesta přes hranice až ku Glavské, kde bitva svedena, je ideálně neschůdná. Předčí všechen lidský pomysl. Tak je neschůdná, že nám ani nikdo nechtěl pronajmouti mezka. I to boží slunce konalo tureckou povinnost. Pálilo, jakoby si z nás chtělo připravit pečeni. Došedše hřebenu horského, obrátili jsme zraky na zad. Ještě jednou daleko pod námi ukázala se bledě modrá hladina mořská. Slunce nás přestalo žhavými paprsky pronásledovat, ztápějíc zlatou hlavu do chladivé lázně.

Družina naše se rozmnožila. Byli jsme samotni, a pojednou, jakoby byli vystoupili zakletí hrdinové ze skalních skrýší, vyskytlo se před námi na různých místech několik povstaleckých junáků.

„Jeste-li Srbi?“ zněly otázky se všech stran.

„Jesmo,“ odpověděli jsme.

Na přivítanou pálili všickni z pušek a bambitek, načež se k nám přidružili, aby nás dobrovodili do tábora.

Octli jsme se na počátku Glavského dolu. Zabočili jsme na pravo ke skupení malých, chudobných chýšek.

Patří k selu Glavské. Lidské duše tu nebylo. V jedné z chatrčí bylo vidět vyhaslé ohniště. Kolem ohniště rozestaveny kameny-sedadla. Dvéře vypáčeny. Jedinými obyvateli byli dva psi. První pes, plemene vlčího, vyběhl nám vstříc. Vítal nás zuřivým štěkotem. Tlamu měl zkrvácenu. Zahnavše ho nikoli bez obtíže, potkali jsme se asi po šedesáti krocích s jeho kolegou. Ležel na zemi a držel v předních pazourech beznosou hlavu. Právě chroumal jedno ucho. Blízko něho ležela druhá zohyzděná hlava na tváři, tak že bylo dobře znamenat, že byla od trupu oddělena dvěma seky, jedním z předu, druhým ze zadu. Při tom bylo useknuto kus brady, a bílé kosti dásní bělaly se temnočerveným masem. Do třetice všeho dobrého. Obešli jsme chýšky s druhé strany, kde na suché větvi olivy trčela hlava třetí. Pěkná hlava pravidelných rysů. Černé kníry smutně visely na zkřivená, zmodralá ústa. Kolem obličeje černal se rámec krátkých licousů. Kučeravý perčín splýval do zkráceného týla hlavy po temeno oholené.

Podívání nepříliš krásné, ale obzvláště pro nás, velezdařilé syny holubičího národa, poučné.

Kráčíme dále. Za malou chvíli ozývá se právě před námi ovčí mekot. Veliká stáda ukořistěného bravu čekají tu konečného osudu v košárech. Jsme na kraji tábora. Na nepatrné vyvýšenině bělá se kostelík. Po cestě kolem něho ženou na jatky skot.

Jdeme ku kostelíku. Průčelí jeho hledí udiveně do údolí, čím že to: tolik tu věřících, a přec je kostelík pronikavým hlasem zvonků k sobě nezval! Po obou stranách i po šířce průčelí jsou hroby, bezpochyby popů. Jsou obloženy souměrně a pečlivě plochými deskami kamennými, v hlavách mají nízké kamenné křížky s cyrillskými nápisy. Mezi hroby válejí se ukořistěné pytle mouky, na hrobech samých sedí povstalci, mezi nimi Ljubibratič. Má loket opřen o koleno, čelo o dlaň — přemýšlí. Muži kolem chovají se tiše, aby vojvodu nevytrhovali. Ale vyrušil ho náš příchod. Poskočil nám vstříc, vítal nás co nejsrdečněji. Na to usedl opět na staré místo a vyptával se po novinách ve světě. Postavil jsem se mezi něj a obstarožného povstalce, tak že jsem mu stál u samých nohou. Povstalec mě zatáhl za kabát. Ohledl jsem se. Dává mi rukou znamení, kterémuž jsem rozuměl, že mám ustoupiti na stranu. Nevěděl jsem proč, zůstal jsem tedy na místě. Za minutu tahá mě opět, činí rukou totéž gesto a šeptá: „To se nepristoji (nesluší).“

Nyní jsem teprve pochopil, že si přeje, aby se před vojvodou stálo v slušné vzdálenosti. Rozumí se, že jsem tak okamžitě učinil, ctilť jsem ho pro onu úctu k vůdci.

Uslyšev, že přišli hosté z Dubrovníka, přikvapil chrabrý Luka Petković. Byl jako vyměněn. Jindy nemluvný, byl toho dne hovorným, sdílným, přívětivým. Přisednul ke mně. „Kako si mi brate?“ ptá se.

„Velmi dobře, a zajisté se mám lépe nežli ty.“

„Proč myslíš?“

„Tak! Tuším, že se má pohodlný měšťák vždy lépe než voják v poli.“

„A ne! Věř mi, že jsem dnes nevýslovně šťasten. Pohodlný měšťák se nikdy tak nemůže mít, jako voják po vítězství. Víš přece, jak jsme jim dali?“

Přišel i „strašný delia“ Peko Pavlović, Maksim Bačević a pop Míle.

Peko **Pavlović** je vysoký, silný muž asi čtyřicetiletý. Pestrý národní kroj nabývá u něho ještě většího půvabu lesklými, stříbrnými „tokami“, které se mu na prsou jako pancéř svítí. Obličej je zdoben mocnými, černými kníry. Pod zpurným, zakaboněným čelem rozesílá na všecky strany paprsky dvou jiskrných, pronikavých očí. Na Pekovi není vidět jemnosti, nýbrž jen sílu, sílu obra. Peko stal se pravým postrachem Turků. V boji třeba jen spustiti hlahol: „Peko, Peko jde!“ a Turci už se obracejí na útěk. Peko bojuje po černohorském spůsobu, totiž více handžárem než puškou. Napadne-li nepřítele, káže jednou vypáliti z pušek, načež je práce ponechána handžáru. Handžár neživí, neušetří. Koho zasáhne, ten se natáhne. Hlavy turecké padají pod ním jako kukuřicové palice. S Turky nelze bojovat jiným spůsobem. Jsouce sami ukrutní, požadují ukrutnost i od protivníka. Býti prostě zastřelenu — to Turčíny nehne. Teprve rubají-li se hlavy, začnou si odpůrce vážit. Ovšem v brutálnosti jsou Turci sami nedostižni. Nemohouce si vyliti vztek na bojovnících, mstí se na jejich ženách, dětech a starcích, hodají je na koly, na drobné kusy sekají, za živa pekou na ohni. Zmocnivše se monastýra dužského, rozsekali, jak se u nás říká, „na nudle“ čtyři slabé starce a jednoho hocha, který ještě nebyl schopen nésti zbraň. Bylo sice dosti času, z monastýra se odstranit, ale nešťastníci oni s pokojnou myslí setrvali na místě, pravíce: „Turci nás znají, vědí, že proti nim nebojujeme, neublíží nám.“ Avšak naděje sklamala. Od té doby nemyslili povstalci než na pomstu za monastýr. Ne proto, že jej před tureckou přesilou musili opustit — byliť rádi, že se zhostili lenošení — ale proto, že se Turci tak padoušsky zachovali k bezbranným pozůstalým. Doba pomsty nastala teprve příchodem Peka Pavloviće. Skutek pomsty počal na Zubcích a u Glavské se dokonal.

Peko Pavlović je žulová skála, kterou jen největší bouře otřese. V slovech je stručný, avšak každé slovo je váhy palcátu kraleviče Marka.

Ještě slovem skoupější je Maksim **Bačević**, gigant asi dvaceti tří let, vojvoda baňanský. Ač mlád, vyšinul se přec už na jedno z nejpřednějších míst mezi válečníky povstaleckými. Vyniká stejně v radě i seči. Jeden pohled na tu mohutnou pravici, v klidné nečinnosti na koleně spočívající a již se ví, že ta ruka, třímá-li lesklý handžár, proměňuje se v živý blesk, který na všechny strany šlehá a všude rozšiřuje zděšení a smrt. A jak dobrácky, jak nevinně Maksim vypadá! Na mladistvé tváři bělají se malé knírky, modré, jemné oko upírá se neurčitě, nyvě a zádumčivě na předmět, dlouhý vlas je plavé barvy — všecky to zevnější známky krotké povahy.

Pop **Míle** je zjev neméně zajímavý. Zvláštní to pop. Zdá se, že se minul s povoláním. Osud určil, aby byl generálem a strčil ho do kněžského habitu; avšak nadešla šťastná chvíle, že mohl Míle nepohodlné roucho shoditi, obléci se šatem junáckým, zatknouti za pás bambitky a handžár, poskočiti si po horách jako jelen. Kdyby tak u nás viděl někdo duchovního s takými pěkně černými kníry, jaké má pop Míle!

Zatím si Ljubibratič zavolal jednoho ze svých hochů:

„Slyšíš, Božo, zdá se mi, že umíš dobře péci na rošti.“

„Boga mi, vojvodo, „umím.“

„Hleď se tedy vyznamenat, aby tě hosté pochválili.“ Na to se obrátil k nám a zval nás do „svého stanu“. Tento stan zasluhuje, aby o něm bylo vypravováno zvláště.

Vesnický Jakobín.

Povídka z časů roboty od *B. Periklida.*

(Pokračování.)

„Pan farář, sousede Liško? Hm, hm, pan farář,“ řekl táhlým zvukem Materna.

„Kde prý jste byl a proč že nejdete do kostela?“

„Kde jsem byl, — tam jsem byl. Což to neví celá ves a všechny vsi kolem dokola, že Materna měl dceru, že si ji vychoval, jak mohl a jak uměl, že ji poslal k sv. Janu na pouť do Prahy a že se mu nevrátila? Neví to, rychtáři, ještě celý svět? Neví-li, dozví se. To už také vědí, že jsem se vrátil a že jsem přišel bez holky? Ký čert jim to pověděl! Já přišel za šera a vědí to.“

„Kmotře zašla, zašla a vrátí se. Zbloudila. Tvá dcera byla hodná.“

„Kdo že vás sem poslal, rychtáři?“ zeptal se náhle Materna.

„Pan farář, kmotře, protože bez vás v kostele nemůžeme zpívat, protože by tam bylo mrtvo a že váš kancionál leží pod kruchtou zaprášen.“

Materna pohodil hlavou a řekl: „Bude mrtvo a kancionál pod kruchtou zpráchniví. Řekněte to panu faráři.“

Potom se obrátil obličejem od hosta.

„Kmotře, kmotře. Býval jste nám všem příkladem, první v kostele, poslední venku, tak tak. Co by tomu řekli, kdyby se dověděli, že se Materna přestal modliti, že přestal zpívati a do kostela že nechodí a že — —“

„Budou mít pravdu a navyknou si na to. Musejí si navyknout. Jen to tak panu faráři vyřiďte a nebuřte darmo ve mně krev. Sice vám i panu faráři zkazím celou neděli a všecky tři křížové dny.“

„Naprav vás Pánbůh!“ zavzdychl Liška a setřel si s čela krůpěje potu. Rukou přejel si vlasy, jakoby byl v čemsi na rozpacích. Materna zase již tak seděl: hlavu do rukou, oči zavřeny, rty křečovitě staženy, aby neviděl a nemluvil.

Rychtář Liška odešel tiše, beze slova a když přišel domů, povídal ženě, že starého Maternu posedl ďábel a selka zalomila nad hlavou rukama, jak by to bylo možná, aby byl Materna ďáblem posedlý, o němž přece, kde ho znali, říkali, že by mohl býti panem farářem.

„Mluvil jsem s lecjakýmis lidmi, ale s takovým jako je Materna dnes, ještě nikdy. Věř ženo, jsem rychtář, pan „delektor“ mi dal do ruky právo, před tím právem třesou se v celé vsi; ale když se na mne Materna podíval, div že jsem nezavrávoral. Očima třeští, hlavu má jako popel, nepoznala bys ho, věř ženo, že ne,“ vyprávěl rychtář Liška a sotva že odzvonili poledne, šel na faru.

Po požehnání už věděla celá ves, že je Materna zlým duchem posedlý, pro dceru jeho že prý si přišel zelený myslivec z pekla, jemuž se před dávnými lety prý Materna zapsal. Potom prý toho ovšem litoval, a proto býval pobožný a tolik se modlíval a proto že býval v kostele první a venku poslední — —

* * *

„Jsi starochu nyní sám, tak sám na tom světě, ani boha už nemáš, toho jsi z téhle chaloupky vyhnal a co zbylo ti ze všeho, co jsi měl a čím jsi se těšíval?“ vytrhl se náhle starý muž z dumání; přes poledne, skorem do samého večera tak seděl a hleděl na místo jediné, jakoby nebylo v očích jeho života a jakoby to světlo, které časem zasvítilo zřitelnicí, bylo zásvitem leštěného kamene, když padne na něj paprsek sluneční — s tváří, jakoby byla utuhla na věky právě, když lebkou proletěla myšlenka hrozná — rouhavá.

„Celý život sloužil jsem ti, bože na nebi, že tak žádný otrok svému pánu neslouží a tys mi za to ani dceru neuchránil, když se šla pomodlit za otce, za sebe, tys jim pomáhal, když mi brali Olivu, a modliteb mých neslyšels. Rouhám se ti, rouhám, zdrť mne tedy za to okamžikem, protože se nepolepším, kdybych byl živ ještě jednou sedmdesát,“ zahučel Materna a děti, které seděly pod okny, rozběhly se uděšeny, že zase vlezl do Materny zlý duch.

A když vyšel stařec ven před dvířka a lidé ho uviděli, každý si udělal na čele kříž a nepromluvil, dokud nebyl Materna za strouhou — za vrbami.

Došel ke hrušce. Kolem obrázku byl čerstvý věnec a za rámcem ještě perníkové srdce ze svatojánské pouti.

Kmet usedl opět na pahejlovitý kořen, hlavu zapřel o začernalý kmen a oko jeho zadívalo se na protější háj.

Starou hruškou vál tichounký větérek, sametové její lupeny chřestily ukolébavě, jako když matka uspává robátko — — —

„Pozdrav bůh, Materno! — Však bych se byl u vás zastavil,“ oslovil náhle kmeta starý pán v černém, poněkud již obnošeném obleku. Na hlavě měl široký, hnědý klobouk. Plné, načervenalé tváře stahovaly se v lahodný úsměv, jenž každého si dovede získati. Byl to pan farář, asi tak šedesátník, ale dosud ještě v plné síle a při nejlepším rozmaru.. Lidé měli pana faráře rádi, protože se mračil málo kdy a když se mračil, ještě to tak vypadalo, jakoby se smál. Jenom tvrdohlavci nevěřili úsměvu, který se jevil ve tváři pana faráře od rána do večera, ode dne ke dni a celý rok; říkali, že prý se to asi pan farář hezky dlouho učil, než se naučil usmívat, když je jiným do pláče a těšit jako anděl, když člověka tlačí svět můrou.

Materna byl pobožný, chodil do kostela každý den, zadarmo zpíval pod kruchtou, chudým lidem chodil na pohřby zpívat také zadarmo, ale k tvrdohlavcům také poněkud patřil. Když se pan farář usmíval, pokýval hlavou, myslil si, co chtěl a panu faráři nevěřil.

„Však jsem už měl o vás brachu strach, věřte mi, ale pánbůh na své věrné nezapomene, když je potká zármutek. Dobře děláte, že se utíkáte k bohorodičce,“ hovořil pan farář a pořád se tak usmíval, až se mu v bradě dělal dolíček. „Povídají si o vás divné věci. Já tomu nevěřím, protože vím, jaké jsou lidské jazyky. Zítra máme křížové pondělí, tedy se na to vyspěte, budete předpovídat a řeči pominou, jak by utal.“

Ale Materna mlčel, nepřikyvoval hlavou panu faráři a to vždycky činíval, když mluvíval s ním, třeba mu pod hrudí něco povídalo, že pan farář je chytrák a že má jazyk jako vřeteno.

„Vy mlčíte, Materno? Či snad se vám opravdu zošklivilo sloužit pánubohu, vyhledávat jeho chválu a jeho čest?"

„Mlčím, velebný pane; co taky povídat? Ale myslím si, myslím, že z toho nebude nic a že jsem se pánubohu za těch sedmdesát let nasloužil dost a dost, věru velebný pane, více než . . . . ."

„Materno, Materno," pohrozil pan farář bělounkým prstem, chtěl se utvářiti přísně, ale nešlo to, zas se mu dělal v bradě důlek a svaly ve tváři bezděky se stahovaly k úsměvu.

„Neříkal bych nic, kdybyste tak byl v dvacítce, ale sedmdesátník a takové řeči, Materno."

„Horší, velebný pane, horší uslyšíte."

„Rouháte se."

„Nechť si, pane faráři. Pánbůh si se mnou zahrál a já té jeho hry už mám dost, k zbláznění."

„Zkouší vás, chce věděti, zdali jste utvrdl v jeho službě tak, abyste mohl nésti sebe větší břemeno."

„Že mne zkouší, velebný pane, zdali jsem utvrdl? Hahaha!" zasmál se stařec, zdvihl se, pokročil k panu faráři, podíval se mu do očí, že mimoděk ustoupil starý pán o krok zpět, jakoby se těch třeštivých zraků bál, vzal ho za ruku a stiskl mu ji, že panu faráři vystoupil na čele studený pot. „To mne měl zkoušeti, když jsem byl ještě mladý, když má bedra mohla něco unésti a ne když mi vlasy sešedivěly a tělo se zkřivilo jako sešlý kmen. Tenkrát bych to byl ještě unesl, ale dnes již ne, velebný pane, a proto povídám, že se zříkám toho pánaboha, kterému jsem sloužil tolik let, kdybych měl třeba jíti okamžitě do pekla — —"

„Pro bůh, člověče, vy šílíte," zavolal uděšen kněz a mermomocí namáhal se vymknouti ruku z železné pěsti kmetovy; ale nešlo to.

„Abych snad šel ještě za to děkovat, modlit se na holých kolenou a říkat: já bídný, já bídný . . . . .? To neudělám a neudělám. Proklejte si mne, vyvrhněte mne jako prašivou ovci a já půjdu ode vsi ke vsi, budu vám kazit lid, aby celé to vaše stádo zprašivělo. A nyní jděte a mou duši zažehnejte, kam chcete, třeba do pekel, bude tam má dcera a to tam také musí tatík být, aby viděl, jak si naříká a jak běduje, že neposlouchala a že se zvrhla, jako se zvrhá zrno v hluchý klas."

Stařec pustil panu faráři ruku, opět si sedl pod hrušku na kořen, zase opřel si hlavu o začernalý kmen; pan farář odcházel volným krokem do dědiny a — neusmíval se; poprvé, co je snad knězem a blahověštcem učení lásky v zátiší venkovském.

Druhý den odbývalo se procesí a poprvé předříkával kantor litanie ke všem svatým, ale tak, že se lidé stěží zdrželi smíchu, protože to bylo, jako když se na dvoře vypíná kohout, starý, opelichaný a v hrdle mu selže.

Šli kolem chaloupky Maternovy, kantor předpověděl „abys nepřátele své svaté církve poníižiti ráčil," pan farář se podíval do okna zalepeného z části papírem, sebe požehnal stříbrným relikviářem a nad chaloupkou udělal ještě jeden kříž zvlášť; sousedé, kteří šli hned za panem farářem, se také pokřižovali a kostelník vystříkl ještě směrem ku dveřím svěcenou vodu.

Ale marně chaloupku zažehnávali a marně ji kropili svěcenou vodou; bylo v ní prázdno, mrtvo. Ani dřevěné hodiny u dveří neklapaly, došly. Přede dveřmi na dvorku ohlodávala černá kočka tvrdou kůrku; přinesla si ji odkudsi.

Když bylo po všem, vyšel si pan farář před faru, rozhledl se po vsi, usmál se vlídně a pustil se přes pole. Doma řekl, aby ho k obědu nečekali, že jde k panu vrchnímu. Měl jistě na kvap, neboť jindy nechával si cestu na vrchnostenský úřad vždy až na odpoledne.

* * *

Po týdnu byl Materna opět ve své chaloupce a zase sám. Nikdo nevěděl, kde byl a otázal-li se ho kdo po tom, nepověděl, ani nehlesl. Jednou v neděli odpoledne vyšel si na náves a vynesl cosi pod páží. Lidu bylo venku před statky a před chaloupkami plno. Povídali si, měli na povídání v neděli čas.

Materna šel zrovna doprostřed návsi, u rybníku se zastavil, vzal do pravice váček, rozvázal jej a začal cos rozhazovati, něco lesknavého, a dopadlo-li to kde na kámen, zazvonilo to, až projel kosti mráz. Byly to samé tolary.

„Sbírejte, děti — chudáci! Poslala mi to dcera od knížete, abych prý mohl býti živ a hlady neumřel. Pojďte — pojďte. — Stojí to za to, samé tolary, dobré křížové. Potom povím něco vašim tatíkům, ale dříve si musíte vy děti stříbrňáky sesbírat," hezky hlasitě hovořil starý chlap a pořád rozhazoval stříbro, ryzé, dobré stříbro.

Nejdříve se rozběhly po tolarech děti, po dětech vejrostci a po vejrostcích i rozumní, protože tehdáž byl tolar vzácnější než dnes a křížový se dával od bohatého kmotra jen tak do vínku.

Jenom někteří nešli a volali děti nazpět, protože prý je to peníz z pekla a kdyby měli takový v domě, že by všecko boží požehnání od nich odešlo.

„Tak děti, tak chaso a vy braši. Je to od dcery, první peníz, posílá mi jej kníže, tlačili je ve Vídni nedávno, dobře si stříbrňáky prohledněte," vykládal Materna. Když už měl váček prázdný, ještě jím zatřepal a potom ho zahodil do rybníka.

„Tak už jste to sebrali; a nyní poslouchejte, co vám povím. To jste ještě neslyšeli," začal stařec, když se zástup kolem něho utišil. „Pojďte jen dál vy sousedé a nebojte se, Materna ještě nestraší. A nezalízejte za dvířka jako syslové. Rychtáři Liško, vy slýcháte vždycky tak rád něco nového. Dnes toho vím, že jsem toho nevěděl tolik, co jsem živ. — Chodíte na robotu, protože musíte, páni vás týrají, protože to trpíte a protože vědí, že musíte trpěti. Pan farář vám říká, abyste byli poddáni vrchnostem svým, že je tak psáno ve svatých písmech a že je to zákon boží."

„To víme, kmotře Materno, pan farář má pravdu," prohodil rychtář Liška.

„Tak dobře, když to víte; ale poslouchejte dál. Ve Francouzích to také věděli do nedávna, také chodili na robotu, páni lid dřeli, týrali, ale dnes už tak není. Slyšíte? Řekli: člověk jako člověk, chudý jako hrabě, žebrák jako kníže a poběhlík jako král. To jim řekli a když tomu nechtěli rozumět, začali to do nich nutit, aby jim porozuměli. A když páni říkali, že je to tak od jakživa, že to tak sám pánbůh chce, lidé na to, když je to tak od jakživa, že to nemusí být nyní a jestli to tak pánbůh chce, že takového pánaboha nebudou poslouchat. Jářku, rozumíte?"

A lidé stáli kolem mlčky jako živé hroby, děti se

krčily za starými a ti, kdož byli jen před dvířky, vycházeli blíž, aby slyšeli, jaké to divné věci Materna povídá.

„To řekli ve Francouzích; dali se do pánů a oplácejí jim, že už to stojí za to. Nad panskými zámky je nebe červené každou noc a kdo může, utíká před lidem pryč a kdo nemůže, zle se mu vede. To jste slyšeli, že se pustili do krále a jak to dopadlo. U nás je to zrovna tak jako to bylo ve Francouzích, na vlas tak, ale my to trpíme, protože jsme jako ovce — — —.

„Kmotře Materno, já rychtář panem vrchním ustanovený vám takovéhle řeči zapovídám a ve jmenu pana justiciára vás zatýkám," řekl náhle rychtář Liška, postoupil až před samého starce a uchopil ho za rameno. „Půjdete se mnou."

„Hahaha, rychtáři Liško! To by scházelo," zasmál se z plna hrdla Materna až skorem osípal, vymkl se sedlákovi, vytřeštil naň oči, že takořka vystouply ze spoda obrví, rozehnal se rukama a ustoupil až na samou hráz rybníka, kde byla touň.

„Pojď, chceš-li ty rychtáři Liško, ale do zámku mne nedovedeš; to ti za to stojím, jako že v pánaboha nevěřím a jako že se tuhle utopil před lety kůň i s vozem. Pojď!" zasmál se Materna jizlivě a rozevřel ruce ještě šíře.

„Nebojte se kmotře, nedáme vás," konejšili kmeta sousedé a vtáhli ho doprostřed.

„Neodvažujte se, rychtáři!" zahrozil Lukáš. — „Povídejte kmotře dál. Slyšíme vás rádi a vy se nám do toho nepleťte. Jděte si, udejte si nás, ale to vám povídám, nás nechte a nenecháte-li, potom vám povíme, co je naše vrchnost a co jsou naši rychtáři."

„Špehouni — špehouni jsou," ozval se kdosi ze zástupu.

Liška div že si nerozehryzl rty a div že pěstěma dřevěné právo nerozdrobil.

„Povídejte jen, povídejte, kmotře Materno."

„Tak tedy. Ve Francouzích už na roboty nechodí, nejsou tam žádní páni a žádní robotáři, všickni jsou jako jeden, kdo byl knížetem jako ten, kdo byl žebrákem. — Rozumíte mi dobře, sousedé?"

„Rozumíme, kmotře Materno."

„Uděláme to také tak. Na robotu nepůjdem. A když to tak řeknou všude a všude to také tak udělají, bude v Čechách po robotě, jako když se zablejskne. A když vstanou všickni, jako když na nebi zahřímá, uhlídáte, že páni ohluchnou a že budou ze zámků utíkat jako ve Francouzích. A řekne-li vám pan farář, že to poroučí pánbůh, abyste poslušni byli vrchností svých, odpovězte mu, že toho pánaboha nechcete, jako já ho nechci, protože mi tuhle ze srdce udělal kámen."

Materna na chvilinku utichl, podíval se po ženách, po sousedech, kteří stáli kolem jako zkamenělci a hleděli na něho, jakoby ho znali a neznali a jakoby ho slyšeli a neslyšeli.

„Z okolních vsí na robotu také nepůjdou. Jednou tomu už musí být konec. Jářku, sousedé, kdybychom nezačali, nepřijdeme ku konci nikdy. Buďte zdrávi zatím," dořekl kmotr Materna a podal sousedům ruku; ale do chaloupky už nešel; zaměřil za ves.

Asi čtvrt hodiny za vsí se zastavil, ohledl se a s čela si setřel pot; bylo sice k večeru, ale dosud horko opravdu červencové.

Obilí kolem žloutlo jako zlatý koberec rozestřený po obzoru, a když něk'y zadul do plných klasů vítr, zachřestilo to, že se při takovém chřestu čelo sedláka rozjasní a tvář rozesměje nad „božím nadělením".

Nahoře u lesů, nejzáze na obzoru bělal se nádherný knížecí zámek, řady jeho oken se leskly, jakoby byl v komnatách samý oheň neb rozsvíceno světel bez počtu.

„Až budou vaše zámky hořeti a až si budou lidé povídat, tuhle že stával zámek knížete . . . ., tamhle že bydlil baron . . . ., potom bude v zemi dobře, protože s vašimi zámky a s vaší slávou zahyne robota. A ty, panebože, budeš potom také jiný, nedáš srdcím lidu tvrdnout v kameny. Tak to bude, já se toho třeba již nedočkám, ale ať, dočkají se toho jiní."

Šel do Kl... bouřit sedláky a vyprávět jim, jak se ve Francouzích zbavili pánů a s pány psoty-roboty.

(Dokončení.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Pokračování.)

IX.

Příběhy trojanské dostaly se středověku v známost už v pohodlných spracováních latinských. Také oba hlavní pramenové pověsti o Alexandrovi, řecký Kallisthenes a Kurtius otevřeli se pro středověk básníky latinskými. Legendární veršování o Barlaamu, o Pilatovi, o Marii atd. jest plodem literatury církevní, z níž vyšlo buď současně s epickou básní, aneb později když tato zanikla, zároveň s vypravováním prosaickým. Esopské bájky pak dosvědčují, že latináři až za hranice středověku neunavně činni byli v sbírání a přetvařování. Tím způsobem nezbývalo českým spracovatelům nic mimo snadný výkon překladu.

Však romantika středověká neměla pro uměleckou formu klassického starověku ani nejmenšího smyslu. Chopivši se jeho epických látek, spracovala je v duchu své doby; proměnila cizí útvary dle vlastních pojetí o dokonalosti umělecké.

Boj Řekův o Helenu byla básnická látka zcela dle vkusu středověkého; bylať to látka rytířská, která hověla duchu dobrodružnému právě v nejhlavnějších článcích: v milostné službě ke krásným paním a v nadsazování své cti nad čest cizí. Čest středověká záleží toliko v tom, že hrdina v smělém zápase i nejlepšího a nejudatnějšího muže překoná, aneb aspoň se mu vyrovná. Nebojuje se o poklady ani o zbraň, nýbrž jde už o cit idealní. Mimo to sluší obrátiti zřetel k té zajímavé okolnosti, že národové na západu evropském připjali pověsti svého vlastního kmene k Troji a učinili řecký epos dějinami svého národního pravěku. Nějaké porov-

nání české historie trojanské s Homérem nepodnikne nikdo vzhledem k uměleckým formám epickým. Středověk bral se za spisovateli, kteří v tom nikterak nemohli býti vzory, a ještě i pod jejich vedením hověl nejrozmanitějším vnuknutím náhody neb vlastního rozmaru. Však ani když nehledíme k básnickému provedení, ani když nezkoumáme, jak jednotlivé karaktery a scény umělecky upraveny jsou, nýbrž když jediné obsahu sobě všímáme, musíme se diviti, jak mnoho krásných a zajímavých věcí z Homéra do středověkého spracování trojanské historie nepřešlo, a jak mnoho jiných vzácných stránek v proměněné podobě téměř zaniklo. Řecký Diktes ještě měl dosti smyslu pro vznešený, slavnostní počátek Iliady; u něho ještě vidíme, jak Chryses prosí, jak létají smrtonosné střely mstivého Apollona, tam ještě patříme na hněv Pelidův atd.; z vypravovatelův pozdějších neví o tom už žádný ničeho. Požár lodí, pohrobní hry Patroklovy, štít Achillův, ano i žalostný osud Laokoonův někteří buď přešli mlčením, jiní jen velmi zběžně líčí. Člověk by myslil, že obraz, jejž Homér podává o Hektorovu rozloučení se s Andromachou, musí na každého působiti věčný neshladitelný dojem, a že nesmí doznati žádného zmrzačení. Dares trojanský už jen v krátkosti naznačuje, že ani Andromache svým žalem ani Astyanax svým dojemným okem Hektora zdržeti nemohli. Quido de Columna Messanensi v druhé polovici století třináctého už vypravuje, že Hektor pro nářek Andromachy velice se rozzlobil a že k němu odvětil „důtkami a spíláním“; nedovídáme se jen, kterých slov při tom užil. Jiný středověký spracovatel Iliady, Herbort, líčí, jak Andromache volá své družky na pomoc a jak Hektor nemá jiného přání, než aby bůh zběsilým ženám dni života ukrátil a čert aby si je vzal. Andromache křičí, až „síň se třese a všechno, co tam bylo.“ Spílá Priamovi smradlavých psův a zlé mrchy; čert prý jej oslepil, že posýlá Hektora na jistou smrt. — Také Iscanus vypravuje, že Andromache svému choti hodila Astyanaxa na cestu, aby jej dříve rozšlápl; Hektor prý na ni za to metal blesky. —

Tak středověcí „básníci“ vylamovali nejskvělejší drahokamy z koruny Homérovy a pohazovali je do smetí. Znali sice Homéra dle pověsti, ale pokládali sobě za nemalou záslubu, že na místě něho zvolili raději Dareta trojanského a Dykta řeckého, a tož zvláště pro to, že prý u těchto spisovatelův místo básně nalezají skutečný a pravdivý dějepis. Jest to ovšem poněkud podivná snaha v době, která právě si libovala v největších nesmyslech nevázané obraznosti; ale všeobecně usilováno tenkráte o to, aby pověst trojanská pokud nejvíce možno se zbavila všeho podivného, co se v ní nalezá. Dares a Dyktes považováni byli za očité svědky.

Z pozdějších vzdělavatelův trojanské historie nejvíce přízně získal Quido z Columny. Hlavně z té příčiny, že jeho vypravování bylo v próse a že tudíž pomáhalo sprostředkovati přechod od eposu k románu, totiž k oné podobě literního umění, která krasochuti oné doby nejvíce hověla. Quido vypravuje v předmluvě, že Homér porušil ryzí a prostou pravdu zvláště uvedením pohanských bohův do děje; Ovid prý ho v tom následoval a poněkud prý také Virgil: on tedy že pro blaho mládeže chce opět očistiti pravdu od klamu. Druhá věc, na kterou sobě pozdější „pěvci“ Iliady proti Homérovi zakládali, byla úplnost ve vypravování. Dyktes končí teprv smrtí Odysseovou. Dares počíná prvním rozbořením Troje skrze Argonauty, však co se týče plavby do Kolchidy a tamějších dobrodružství, odkazuje k jiným.

Nejúplněji jest látka rozložena u Quida. Ve svém moralisujícím spůsobu počíná Q. úvahou, že nejmenší věci často dávají podnět k největším příběhům světovým, a že tedy zvláště knížata povinni jsou střežiti své rozmary a držeti na uzdě své náruživosti. Laomedon dopustil se nezdvořilosti, že odpuzoval Argonauty, když u Troje přistáli. Proto byla Troja vyvrácena a Hesione uloupena. Když Priamus, jenž také nad zemí uherskou panoval, město opět vystavěl, žádal svou sestru zpět, a poněvadž Řekové té žádosti nevyhověli, Trojští unesli Helenu. Ona nezdvořilost tedy stala se pramenem nejbouřlivějších převratův: nejkrásnější město bylo vyvráceno, tolik tisíc lidí zabito, vdovy a sirotky do nevýslovné bídy uvrženy, atd. Musili bychom pochybovati o prozřetelnosti, kdyby z toho zla náhle nepošlo veliké dobro. Neboť odtud dostalo se vzdáleným zemím obyvatelův i osvěty; Trojanský Brutus přišel do Britannie, Frankus do Francie, Antenor do Vlašských Benátek, Sikanus a Sikulus na Sicilii, Eneáš založil svá města v Italii, Diomed zabral se do Kalabrie. Válka vzala na sebe ráz stěhování se národův; nebojujeť Řecko proti Iliu, ale díly světa zápolí vespolek. Neboť Evropa s Afrikou bojují za Řeky a s Priamem stojí celá Asie. Troja Quidonova, s vysokými zdmi, nádhernými věžemi a paláci jest městem světovým, jako Řím a Cařihrad. Živnosti a umění, nádhera a zábava mají býti obrazem moci a ruchu onoho národa, který zastupuje veškerou Asii.

Pro romantické vyšnoření látky Dares a Diktes učinili velmi málo. Ale stručné vypravování jejich snadno se proměnilo na báseň dle vkusu nové doby. Ani nescházelo vhodných látek pro milostné básnění. Unešená a nevýslovné krásná královna, spolek knížat zřízený aby vykonal pomstu za doznané potupení, to vše bralo na sebe všechnu nádheru romantických barev. A Paris s Helenou nejsou jediný párek; vedle nich také Jason a Medea, Achill a Deidamia spůsobují velmi zajímavé episody. Dále objevují se Troilus, Diomed, Briseis, konečně opět Achill a Polyxena. Hrdinové sami jsou kresleni dle vzorův dvorského rytířstva středověkého. To se jeví v zevnější jejich úpravě, v obrojení a ve spůsobu boje. Toliko s náboženstvím Řekův nevěděli středověcí vypravovatelé co počít. Zde panuje jakási nejistota a zmatek. Kněží řečtí (biskup! Kalchas) vypadají jako bledí věstci, obětují bohům a v modlitebnách odříkávají své modlitby u zvláštních stolkův.

Lépe než s náboženstvím starořeckým zacházejí středověcí vzdělavatelé trojanské historie s poměry a s předměty milosti. Sami jsouce ohnivými velebiteli paní, nikde neobmeškávají, velmi pečlivě vypisovati jejich krásu, vnadnost ano i oděv. Středověká vláda paní kvete také v Iliadě upravené dle středověkého idealu. Paní s cimbuří hradův se dívají na boj; neboť nic nevlévá rekovi do žil tolik síly a udatnosti, jako pohled na krásné paní.

Messaňan Quido v porovnání s německými vypravovateli trojanských příběhův dle vzoru Dykta řeckého a Dareta trojanského, chová se k paním poněkud chladněji, ano místy možno znamenati při něm zjevnou nechuť k pohlaví ženskému. Káráť Helenu, že byla tak příliš

zvědava, aby spanilého Parise spatřila. Neboť kdyby byla zůstala doma, nebyl by ji Paris unesl, Troja nebyla by bývala vyvrácena, tolik hrdin by nebylo zahynulo atd. Kde jiní široce vykládají nářek krásných paní o Hektora, tam Quido zaráží vypravování, poněvadž prý bez toho každý zná způsob ženský, plakati a výti. Když Briseis, kterou Trojanští vydají, plačky se loučí s Troilem, ale brzy potom přilne k Diomedovi, rozpisuje se Quido velmi prudce proti lícoměrnictví a nevěrnosti ženského pohlaví. — Hrdinové zachovávají k sobě na vzájem rytířský mrav. Jednou Hektor Řeky tak sevřel, že záhuba jejich v jeho rukou ležela. Tu potkal se s ním Ajax, jenž jakožto syn Hesionin jest s ním příbuzen. K jeho přání vzdal se Hektor všech výhod a ukončil bitvu; tu Quido opět uvažuje, že zboření tak slavného města a zahubení tolika tisíc výborných mužův nebylo by se stalo, kdyby Ajax nebyl té malé zdvořilosti na Hektorovi dosáhl. Prudkých výčitek musil Homér pro Achilla doznati. Quido sice neopakuje utracení Hektorovo dle Dykta, ale přece vypravuje, jak šlechetný nepřítel zákeřnicky zavražděn byl. Virgil vypravuje, že Troilus, když Achill jej přemohl, vise naznak s vozu hlavou v písku vlečen byl. Dares a Diktes o tom mlčí; ale Quido to přijal do svého vypravování, osopuje se při tom na Homéra, že jednal velmi strannicky, když velebil Achilla, jenž Hektora zákeřnicky přepadl, na Troila už mrtvého se vrhl a mrtvolu jeho tak zohavil. —

Sloh Homérův jest epický, středověcí vypravovatelé Iliady užívají slohu malebného. Quido pojal do své skladby všechnu hojnost latinských frásí. Časy roční a denní, na příklad, nikdy neopomíjí naznačiti nejdříve dle běhu hvězd a pak ještě nejpestřejšími obrazy z přírody. Náklonnost k básnictví popisnému objevuje se ještě zřejměji při líčení hrdin a paní. Zde mizí všechna stopa slohu epického, jenž musí podati obraz pomocí činův; osoby uvádějí se nám v známost dle množství vnějších vlastností. Quido podává vypsání řeckých hrdin, kteří k Troji přibyli, dle Dareta, jenž prý mezi Trojanskými žil a řecká knížata osobně poznal. Vrchol neepické malby jest obraz královny Heleny. Quido vypravuje, že Paris ji poprvé spatřil v chrámu Venušině: upřeně na ni z daleka hleděl a divil se jejím světlým, sněholesklým vlasům, sub quibus subsidebat frontis lactea et nivosa planicies. Paris diví se jejím brvům, očím, nosu, lícím, rtům k celování se puoucím atd.; a Quido přidává ke všemu, čemuž Paris se diví, svá podivuhodná porovnání.

Básníka středověkého nevábějí jako starého epika skutky hrdin, nýbrž toliko ruch mysli, moc a způsob dojmův, bouřlivé střídání náklonností a rozhodnutí, sobě na vzájem odporujících. Zápasy i bitvy nevypisují se tu s takovou pečlivostí a rozmanitostí jako u Homéra. Stručnost nepřipouští žádných zvláštností, a tím vzniká v takových částech vypravování veliká jednotvárnost, která jen tu a tam nějakým dobrodružstvím se přerušuje. Za to vypisují se s velikou oblibou porady, poselství a podobné záležitosti. Zvláštní lesk propůjčen oněm kapitolám, kde Priamus se svými syny, rytíři, panoši a měšťany se radí, jestli právem a rádno, za únos Hesiony žádati na Řecích dostiučinění a odvážiti se války.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

O zardívání.

Červenání se je nejlidštějším ze všech výrazů našich vášní. Říká se, že také opice, uchváceny nějakou vášní, se červenají, avšak není snadno podati potřebné důkazy v té míře, aby každý tvrzení toto za pravé uznati musil. Červenání se je dále také nejzvláštnějším výrazem našeho duševního pohnutí. Smích můžeme vzbuditi lechtáním, pláč ranou, nijakým však podobným výkonem nespůsobíme, aby lidská tvář se začervenala. Jediný duch nalézaje se ve stavu nějakém nezvyklém je s to spůsobiti zardění. Mechanismus podivného tohoto zjevu spočívá na zvláštnosti malých tepen. Tyto mají ve svých stěnách svalová vlákna, kteráž za přirozených okolností v jisté míře tepnu stahují. Při začervenání se přestává činnost těchto vláken, tepna může se více roztáhnouti, a tím přivádí se mnohem více krve hlavně do tváře a části sousedních.

Mladší osoby častěji a snáze se červenají, než staré. Zcela malé děti dovedou se také červenati, ale nezardívají se tak často jako dorostlé, poněvadž je k zardívání se potřebí již jakéhosi stupně vzdělanosti. Čím více tedy děti odrůstají a se vzdělávají, tím více a častěji se červenají. Blbci nemají takové schopnosti. Dr. Crichton Browne shledal, že blbci pod jeho dozorem stojící jediné radostí anebo zlostí se červenali. Výjimky ovšem i zde se naskytají. Byvše velice potupeni, červenají se také někteří z těchto nešťastníků. Třináctiletý blbec, který se svléci musil při lékařské prohlídce, začervenal se, jak dr. Behn praví. Ženy častěji se zardívají, nežli muži. Starý muž začervená se velmi zřídka, stařenka však častěji. Ani u slepců neschází tento podivuhodný úkaz. Známý nešťastný tvor Laura Bridgemanová (která byla hluchou, slepou a němou) rdívala se. Podobně udává R. H. Blair, ředitel Worcester College, že tři od narození slepé děti, v ústavu tomto se nacházející, často se zardívaly.

Náklonnost k červenání se je dědičnou. Dr. Burgen vypravuje o rodině, skládající se z otce, matky a desíti dětí, kteří všichni až k trapnému červenání se velice náchylni byli. Aby dětem odvykli nepříjemnou tuto vlastnost, posílali je rodiče na cesty, avšak marně, poznání světa a husté styky s lidmi vlastnost tuto ani v nejmenším neoslabily. Ba i některé zvláštnosti v zardívání jsou dědičnými. James Paget vyšetřoval páteř mladého děvčete, i shledal, že se děvče následujícím spůsobem zapýřilo. Zprvu objevilo se na jedné tváři jedinké ohraničené červené místo, pak teprve podobné skvrny po ostatní tváři a po krku. Paget ptal se matky, zdali děvče vždy tak se červená, i obdržel za odpověď: „Ano, to má po mně.“ Avšak již během této řeči začervenala se také matka a jevila tytéž zvláštnosti jako dcera.

Obyčejně rdí se člověk po tváři, krku a uších, avšak jsou mnohé osoby, které červenajice se udávají, že je celé tělo pálí a svědí, což dokazuje, že celé tělo jejich jakýsi zvláštní stav sdílí. Obyčejně se říká, že červenání počíná na čele, častěji však počíná v tváři a šíří se odtud po krku a k uším. Dr. Bergen vyšetřoval v ohledu tomto dva albiny, a u těch začalo červenání se malou skvrnou v tváři a šířilo se odtud v kruhu. Duhovka oční, která u albina vůbec je červená, stala se barevnější.

Rdění předchází obyčejně zvláštní pocit v kůži, jenž nám naznačuje, že se červenáme. Po zardění následuje však nepatrné zblednutí — u tepen nastoupila vlákna svalová opětně ve svou činnost.

Je znám nepatrný počet případů, ve kterých osoby místo začervenání se zbledly. Mladá dáma uvázla ve vznešené společnosti svou coiffurou na hlavě kolem jdoucího služebníka. Ihned rozhostil se v ní pocit, že se neobyčejně červená, ale přítelkyně ji ujistila, že je neobyčejně bledou.

James Paget shledal, že zardění u ženských sáhá dolů

pouze až k šíji. Zřídka kdy sáhá prý až ke kostem klíčním a k ramenům; nikdy prý neviděl, že by se byla také hořejší část prsou červenala. Totéž vypravují i jiní pozorovatelé angličtí. Známý dr. Browne viděl případ zardění ještě rozsáhlejšího. Navštívil totiž se svým assistentem sedm a dvacetiletou ženu v ústavu choromyslných, trpící na padoucnici. Když se k ní blížil, ležela ještě v posteli; spatřivši ho, zarděla se hluboce. Browne, chtěje vyšetřiti lékařsky plíce její, rozvázal jí košili; i shledal, že celá hořejší třetina prsou se červenala. V průběhu vyšetřování upokojila se nemocná a ruměnec zmizel. Sluší podotknouti, že se vědecká tato pozorování vztahovala vesměs jen na ženy anglické, i lze následkem jich za to míti, že se Angličanky vskutku nejdále jen po hořejší části prsou červenají. Avšak jinde, zdá se, že jsou ženy ještě stydlivější. Slavný jeden malíř vypravuje o dívce, která mu za model stála, že se i ruce její studem červenaly.

Červenání se krku, tváří a uší podmíněno jest, jak se zdá, hlavně tím, že části tyto vydány jsou účinkům vzduchu, světla a změnám teploty; dva právě uvedené příklady značně tomu nasvědčují. Podobným vlivem, zdá se, že dosáhly tepny dokonalejší schopnosti stahování a uvolňování se, a jsou také nepochybně v řečených částech neobyčejně vyvinuty. Tvář z příčiny té všem různým vlivům podléhá, ona červená se v záchvatu zimnice, ve velkém teplu, při různém namáhání, zlostí a pod., naproti tomu bledne zimou a strachem.

Stud plní téměř u všech národů malé cévy tváře krví; u národů temně zbarvené pleti nelze ovšem pozorovati různých, takovýmto návalem krve spůsobených nuancí. Zřetelně červenají se všichni evropští národové plemene arického, rovněž i obyvatelé Východní Indie. Tito hlavně dávají studu tím ještě zřetelnější výraz, že hlavu odvracejí aneb klopí, při čemž jim oči semo tamo těkají. Semitští kmenové také snadno se červenají. Jeremiáš dí o židech (kap. 6. v. 15): „Ačkoliv nechtějí býti zprzněni a nechtějí se stydět (červenati se).“ Asa Gray viděl Araba, kterému se řízení loďky na Nilu dařiti nechtělo, kterak studem se červenal, poněvadž se mu průvodčí jeho smáli. Číňany viděl Mr. Swinhoe se červenati, má však za to, že jest to u nich zjevem řídkým. Na Malace viděl Mr. Geach Číňany i Malajce se červenati. Oba tito kmenové chodí tam polonazí. Čtyřiadvacetiletému Číňanu červenaly se tam studem ruce i ňadra, u jiného pak Číňana dokonce celé tělo se začervenalo, když se ho byli otázali, proč práci svou lépe nevykonal! Dva Malajové červenali se po tváři, prsech i ramenech, a jiný červenal se od tváře až po pas. Obyvatelé Polynesie také se mnoho červenají. Následující případ stojí za vypravování již proto, že je předmětem jeho muž starý a částečně tetovaný.

Týž pronajav velmi lacině jakémusi Angličanu svůj statek, zahořel touhou koupiti si gig (jakýsi druh vozu), což bývalo u Maoriův před nedávnem módou. Aby tak učiniti mohl, chtěl, aby mu pachtýř jeho nájemné na celý rok napřed zaplatil; i tázal se za tou příčinou jistého pana Stacka o radu, zdali mu lze tak učiniti. Týž vida před sebou starého, chudého, otrhaného muže, který měl chuť ve vlastním kočáře se dáti vozit, nemálo se rozveselil a v smích propukl. Na to prý stařec onen téměř po celém těle se začervenal. Mladé Indiánky z různých kmenů severoamerických viděl Mr. Washington Mathews se červenati; také divoši na Ohnivé zemi a v Patagonii se červenají, a dokonce prý měrou velmi značnou. Darwin viděl obyvatele Ohnivé zemi se červenati, když se mu lidé smáli, že střevíce svoje přílišně leští.

O tmavobarvých Indiánech v Bolivii dí Forbes, že pro barvu kůže jejich nemožno rozeznati, zdali se červenají čili nic, ale lze prý souditi, že se červenají, poněvadž ve studu jaksi pomateni jsou a tváře jejich jako u Evropanů silně se rozehřívají. Však u jiných Indiánů jižní Ameriky podobný stav spozorován nebyl, a Humboldt dí, že Španělé se Indiánům těm vysmívají řkouce: „Jak pak mám věřiti těm, kteří se ani začervenat neumějí?!“ Také Indiáni brasilští v původním svém stavu nikdy prý se nezardívají; jen u těch, kteří s bělochy se stýkali a tak jistého stupně vzdělanosti dosáhli, pozorována tu a tam změna barvy. O černoších afrických vypravuje se, že prý se sice nečervenají, ale že přece ony duševní stavy, které u bělochů zardění spůsobují, jakousi proměnu v barvě jejich obličeje za následek mají. Většina cestovatelů v tom se shoduje, že se barva jejich stává temnější.

U Australců tmavé pleti nesnadno lze prý červenání zjistiti — jsouť příliš špinaví; však přes to tvrdí Lang, který děti tuzemců delší čas vyučoval, že se dítě australské červená. Ostatně mají divoši tamější ve svém jazyku také slovo pro pojem „studu“.

Zardívání provázejí pravidelně různé pohyby těla. Především odvracujeme tvář, snažíce se ukrýti ji. Stydící se osoba nemůže snésti pohledu přítomných; vyhýbá se setkání se zrakem jiného. Však zároveň pociťuje osoba taková touhu pohlednouti ve tvář toho, který stud byl vyvolal, k čemuž nemívá obyčejně dosti síly duševní. Z této protivy povstává těkavost očí. Některé osoby při mocném zardění slzívají — ovšem následkem návalu krve, jímž žláza slzní se přeplňuje.

Odvrácení tváří, klopení hlavy a nepokojnost již od dávna provázely stud. Jesaiáš (kap. 50. v. 6) dí: „Tvář svou neukryl jsem pro stud a slínu.“ Seneca (Epištoly XI, 5) praví, že římští herci představujíce stydící se osobu, svěšují sice hlavu a klopí oči k zemi, ale že se neumějí začervenat.

Malé děti, stydíce se, skrývají tvář do záhybů matčiny sukně. Při většině osob druží se k pýření jakási pomatenost duševních sil. Omlouváme pak osobu takovou obyčejně slovy, že „přišla do rozpaků“. Osoby tyto ztrácejí přítomnost ducha, a pronášívají nevhodné poznámky. Bývají roztržity, koktají a zkrucují podivuhodně rysy obličeje. Obzvláště zajímavý je případ následující:

Ku poctě velmi stydlivého člověka uspořádána kdysi hostina. Na konec hostiny vstal oslavenec, aby vyslovil díky své v řeči již dříve nastudované. Ale místo řeči činil pouze rozličná gesta, jakoby mluvil; z úst jeho nevyšlo při tom ani slova. Přátelé jeho, vidouce stav takový, tleskali mu silně — avšak muž ten nevěděl ani, že nemluvil, ba vyjádřil se k jednomu z nich, že myslí, že věc svou neobyčejně dobře provedl.

Stydí-li se někdo, tluče mu srdce prudčeji, — snad porušuje větší nával krve do mozku pravidelnou jeho činnost. K vlastnostem duševním, které zardívání spůsobují, patří stydlivost a skromnost. Stálá pozornost na sebe sama je u obou nejdůležitějším činitelem. Přemítání o tom, co jiní o nás myslí, budí u stydlivého i skromného uzardění. Jsa úplně samoten, nestará se nikdo o svůj vlastní zjev. Vedle toho pak více se nás dotýká pohana než pochvala; z té příčiny spůsobuje také první mnohem častěji zardění než tato, ač i pochvala a zvláště obdiv nezřídka živějším ruměncem líce barví. Hezké děvče se zapýří, pohledne-li na ni hezký muž, byť i vědělo, že tomuto nehledí pohrdání z očí. Přechválí-li nás někdo, také se stydíme. V první pak řadě účinkuje ve směru tom pozornost k naší osobě, v druhé teprve pozornost k mravnímu našemu jednání. Stydliví nejvíce se červenají nad poznámkami o jejich osobě. Podíváme-li se jen na oblek stydlivé dámy, již se červená. Oni dva albinové, o nichž jsme již promluvili, zarděli se, kdykoliv někdo byť i jen povrchně zvláštnosti jejich vyšetřovati chtěl. Ženy jsou mnohem citlivějšími než muži, pokud se věc týká jejich osoby. Mladí lidé obou pohlaví pak jsou zase citlivějšími než staří.

U přítomnosti druhého pohlaví všichni se více červenají. Mladý muž, který se jindy tak snadno nezapýří, zardí se silně při poznámce děvčete o jeho osobě; úsudku téhož děvčete o jiné věci ani by si třeba nevšimnul. Ze všech částí těla nejčastěji díváme se na obličej, onť je sídlem všech výrazů, zřídlem hlasu. Z rysů tváře rozhodujeme o kráse neb ošklivosti. Již v této upjaté a časté pozornosti, kterou této části těla přede všemi jinými věnujeme, leží příčina pýření se jejího nehledě ani ke vlivům teploty. Kmenové nevzdělaní, kteří chodívají polonazi, nečervenají se tak silně ve tváři jako my vzdělaní; je totiž u oněch pozornost na větší plochu obrácena.

Viděli jsme, že v celém světě osoby, jež stud polévá, hlavu klopí. Jeť zjištěno, že zrovna poznámky o našem těle nejvíce v nás stud vzbuzují; tvář pak je nejviditelnější částí těla, snažíme se tedy ji zrakům tupitele ukrýti; pohyb tento přenesl se pak i na stud z příčin mravních. Stydící se odvrací vždy oči, neboť je přesvědčen, že každý na něho napjatě hledí; tím pak, že pohledu všech se vyhýbá, chce aspoň na chvíli trapnému přesvědčení tomu se vymknouti.

Stud jest nejpůsobivější ze všech okolností, ve kterých červenání se vzniká, a časté červenání se jest tedy hlavní známkou stydlivosti. Zdá pak se, že tato lidská vlastnost a zvláštnost spočívá na příliš jemném citu k tomu, co jiní o nás soudí. Stydlivý člověk červená se nejvíce před cizím, poněvadž si cizí člověk toliko o jeho osobě, ale nikoliv o jeho duševních vlastnostech učiniti může úsudek. Vědomí, že máme něco na sobě, co by hanu mohlo vyvolat, jako na př. nový šat, dělá stydlivého ještě stydlivějším. Naproti tomu stydíme se více před svými známými za nesprávné jednání

své, poněvadž si úsudku těchto v tom ohledu více vážíme. Ježto pak hana člověka se citelněji dotýká, než pochvala, červená se také stydlivý více, když haněn jest, než když se mu pochvaly dostává. Domýšlivý člověk zřídka kdy bývá stydlivým, neboť ten cení svou osobnost příliš mnoho, než aby se pohany nějaké nadál. Stydlivé osoby nestydí se u přítomnosti těch, k nimž mají důvěru; tak nečervená se na př. děvče před matkou.

Vůbec stydí a červená se stydlivý člověk hlavně z příčin mravních. Červená se na př., když se vina jeho objevila, hlavně před svými žalobníky. Dopouštějíce se hříchu o samotě, nestydíme se tak, jako když jsme byli při skutku dopadeni. Porušiv etikettu stydlivý člověk také se červená, etiketta zdá se mu býti zákonem cti, a každý přestupek zákona toho u přítomnosti jiných žene mu krev do tváře.

Druhá vlastnost člověka, při kteréž často krev do tváří vstoupá, jest skromnost. Obecným pojmem skromnosti vyrozumíváme různé vlastnosti povahy. Osoba, která i z nepatrné pochvaly se těší a se červená, je vedle skromnosti také pokorná. Takovéto uzardění svědčí vždy o tom, že dotyčný člověk velice dbá úsudku osoby cizí. Skromnost urážejí také skutky prosté jemnosti. Kdo před nahotou se červená, rdí se, poněvadž stav podobný hrubě porušuje zákony etiketty. Nahé tělo divocha na př. neuráží. Poněvadž se takovéto zardívání přirozenou měrou nejčastěji udává vůči druhému pohlaví, jest zde také nejvíce intensivní. — Jsou lidé, kteří se červenají i při každé nemilé upomínce, obzvláště zhusta tenkráte, když nedostáli slibu jiné osobě učiněnému; tu probouzí se v nich patrně k polovědomí myšlenka: „Co si ten člověk o mně asi pomyslí?“

Ze všeho dosud řečeného vysvítá, že červenání se všude na téže zásadě jest založeno, nechť si už je zvláštní příčinou to neb ono; vždycky jest obecnou příčinou ohled na mínění jiných, obzvláště pak na mínění uštěpačné neb opovržlivé. Jakým spůsobem červenání se vzniká, o tom lze pronésti toliko domněnku. Lidé vůbec jsou vždy o svou osobu starostliví, avšak starají se také zároveň o tělesné vlastnosti jiných. Kroj náš pak hlavně k tomu působí, že jest předmětem našeho pozorování skoro výhradně jen tvář; dokud člověk chodil nahý, bylo celé jeho tělo cizím zrakům vystaveno. Dbalost a péče o svůj zevnějšek vyvinuly se ze společenského života; o samotě žijící člověk nehrubě se stará o svou osobu na př. v ohledech krásy. Každý jest dále citlivějším na hanu než na chválu; jsme-li si tedy vědomi, že někdo na nás opovržlivě pohlíží, obracíme velmi silně pozornost svou k sobě a přirozeným spůsobem nejvíce k tváři. Tím pobádá se k činnosti ona část centrálního nervstva, do kteréž se čivy z tváří sbíhají, a činnost tato jeví se hlavně sevřením svalstva tepenního: krev stoupá do tváří, my — se červenáme. Dlouhá doba, ve kteréž se tato vlastnost naše vyvinovala, udělala nás čím dále tím citlivějšími, tak že se červenáme již i při pouhé domněnce, že někdo námi opovrhuje. U nejcitlivějších osob stačí pouhé pozorování šatu, aby něco podobného spůsobilo. Princip tento se dědí, neboť i slepci se červenají.

(Z Darwinova spisu „O výrazu pohnutí duševních u lidí i zvířat.“)

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Slovinské. Profesor Stritar hodlá vydávati od nového roku v Ljublani nový belletristický slovinský časopis „Zvon“. Toho času nemají Slovinci belletristického listu. — Srbsko-horvatské. „Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“ dospěl ku sv. 32. Obsah díla tohoto vykazuje dvé historické práce (M. Mesiće dějiny horvatské v minulém věku a M. Brašniće municipie za hrvatských králů v XII. věku. Akademik Pavić uveřejnil zde výsledky svého bádání o Gundulićově Osmanidě, o čemž svého času v Lumíru zprávu jsme již podali. Mimo to nalézáme zde zeměpisný (hypsometrický) článek P. Maskoviće a úsudek Čecha dra. Jarom. Hanéla o Bogišićové sbírce právních národních obyčejů srbských. — Vedle „Radu“ vydala akademie horvatská ještě VII. knihu „starih pisacá hrvatskih“, v níž pojaty spisy Marina Držiće, redigované Frt. Petračičem. Je to první vydání spisů Držićových, jednoho z předních básníků školy Dubrovnické z XVI. věku. Spis rozdělen ve dvě oddělení, z nichž prvé objímá písně a básně, druhé dramata, celkem dvanáct kusů. — Družstvo sv. Jeronyma v Záhřebě vydalo pro rok 1876 kalendář „Danica“ jehož zábavná část přináší vybrané články z péra nejlepších spisovatelů horvatských (Truskil, dr. Šulek, Fr. Kuhač, A. Šenoa a jiné). Danica je nejrozšířenějším tiskopisem horvatským, a proto nemalou je zásluhou redaktora dra. Ivekoviće, že dbá pečlivě důkladnosti obsahu. — Spisů Matije Antona Relkoviće vyšel redakcí prof. Senekoviće ve Vinkovcích sv. 3. — Komitét, jenž uspořádal loňského roku v Nov. Sadě oslavu pětadvacetiletého jubilea nejlepšího žijícího básníka srbského Zmaje Jovana Jovanoviće, vyzývá k předplacení na sebrané jeho spisy, které počátkem příštího roku v Novém Sadě vyjdou.

— Amerikán Nathaniel Holme obstaral před nedávnem třetí vydání pověstného svého spisu „The authorship of Shakespeare“ (Autorství Shakespearovo), jímž vstoupil v řadu domnělých hrobníků literární slávy Shakespearovy — ba postavil se jí přímo v čelo, tvrdě s neslýchanou určitostí, že Shakespeare dramata svá vůbec ani nesepsal, nýbrž opsal; pravým pak autorem nesmrtelných arciděl Shakespearových nazývá tehdejšího lorda kancléře Bacona. Poslyšme důvody „duchaplného“ Amerikána: Baco byl klassicky vzdělán, stál na výši tehdejších humanistických studií, znal se v mythologii, archaeologii atd. Shakespeare byl hercem, a ti nevěděli tehdáž ničeho, věděli vůbec méně, než nyní. Baco znal přírodní vědy, v právnictví byl proslulým a hledaným, Shakespeare znal práva jen v té stinné stránce, kde jedná se o lesní krádeži, pro niž byl trestán. Není tedy možno, aby díla Shakespearova právě těmito uvedenými přednostmi vynikající byla plodem nepatrného, nevzdělaného ducha, jest nutno míti za to, že se zrodila v dusném parokruhu učenecké jizby Baconovy. Quod erat demonstrandum, myslí si Nathaniel Holme, ale literarní historie čeká pádnějších důvodů i myslíme, že půjde i přes tento hlas dále, jako neslyšela úzkoprsé hlásky německých hrobaříků à la Hartmann atd.

Drobnosti.

— Boty perského šacha. Jak známo, obouvají se Peršané po příkladu jiných národů východních v pouhé pantofle z barvité kůže, s vyhnutými zobáky. Také šach přestával do nedávna na této národní obuvi. Ale první ovoce jeho cesty po Evropě bylo pár důkladných evropských bot. Začal reformu své říše od vlastních nohou. Churavěl totiž před onou cestou častěji nastuzením; když se v Evropě některých lidí po příčině zla toho dotazoval, spatřovali ji tito v nedostatečné obuvi a poradili mu, aby zaměnil své pantofle vysokými evropskými botami. Od té doby nemůže se šach od svého páru bot ani na okamžik odloučiti; nezouvá jich nikdy, ba i do postele brává je s sebou. Rozumí se, že taková botomanie neslouží valně ani nohoum ani botám šachovým; protož věříme svému zpravodaji, který dodává, že prý favoritky šachovy pánu svému nerozlučné boty ve spaní s nohou stahují.

— Vojenské dekorace u starých Římanů. Za doby císařů římských byli vojínové právě tak lačni zevnějších, do očí bijících vyznamenání, jako nyní. Ovšem neudílela se v Římě vyznamenání tato v podobě hvězd nebo křížů; z počátku braly se k tomu výhradně předměty řemeslo válečné označující, jako praporce rozličných látek a barev, obzvláště purporové na stříbrném oštěpišti, kopí bez železné špičky (hasta pura) a p. Později užíváno méně válečných odznaků: zlatých a stříbrných náramků, řetízků se sponkami a těžkých zlatých řetězů kolem šíje. Konečně dospěla vyznamenání tato k nynější, obecné podobě pamětních penízků, medailí (phalerae). Ale tyto nenosil z počátku vojín sám, nýbrž připevňoval je koni svému na čelo. Později teprve ozdoboval jimi vyznamenaný vlastní prsa. Peníze tyto bývaly obrazy bohů neb césarů okrášleny. Císař Caracalla rozdával těžké, zlatem a drahým kamením ozdobené medailony, kteréž opatřeny byly ouškem a na stužce se nosily.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Cernyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

„Pochopíte, Ondřeji, že se Lev po vašem zmizení plánu svého nezřekl. Popřál velké kněžně času, aby svůj bol vyplakala, ale když se mu bylo uzdálo, že smutek její už příliš dlouho trvá, hleděl ji opět rozveseliti. Zval Kateřinu k opětné dobrodružné vycházce jako onoho večera, kdy jste ji poprvé u mne spatřil. Kateřina dala se přemluviti, zdáloť se jí, že znova prožije dojem onoho prvního shledání. Lvův plán promyšlen byl s ďábelskou schytralostí. Bylť se seznámil s mladým šlechticem, s jakýmsi Soltikovem, vám nápadně podobným; toho musila jsem, jako tenkráte vás, k sobě pozvati a Kateřina vstoupivši do komnaty podlehla na okamžik úplně ilusi, netrvala arci déle, než okamžik, ale duše její se zachvěla, oko její zahledělo se v oko jeho, vrátila se domů a šíp jí vězel v srdci. Soltikov miloval ji od okamžiku, kdy se byla v tvář jeho zahleděla. Byl vám, jak pravím, nápadně podoben, ale měl vlastnost jednu, která vám schází, měl onu smělost, která téměř nikdy nezůstává bez úspěchu u ženštin, jakkoli se také pobouřený náš cit z počátku zdráhá. Soltikov byl ke dvoru uveden a Kateřina čím dále, tím více se mu blížila; stala se vám samou věrností nevěrnou, milovala v Soltikovu vás.“

Ondřej vzdychl z hluboka. Nebyl zpočátku příliš pozorně naslouchal, ale záhy nechal se přece proudem jejího vypravování unésti a Anna seznala ihned ze vzdechu jeho a těžkého oddychování želaný účinek svých slov. Usmála se slabým vítězoslavným úsměvem, ale zůstala přece pamětliva nutné pozornosti, aby své uspokojení příliš na jevo nedávala.

„Sergěj Soltikov přicházel téměř co den ke dvoru ve společnosti Lva Naryškina a pozorovala jsem úzkostlivě pokroky, jež činil v přízni u velké kněžny. Kateřina důvěřovala mi úplně a ničeho přede mnou netajila, neměla ani nejmenšího tušení o mé zradě a o mé zášti, měla mne za nejoddanější přítelkyni a já snažila jsem se vší silou, abych ji v tom klamu utvrdila. Chtěla jsem ji špehovat, ne jako dříve, abych ji vydala nepřátelům, ale abych ji zradila vám, abych zmocnivši se jejího tajemství, masku ideálnosti jí s tváře strhla, kterouž láska vaše ji tak skvěle odívala. Od okamžiku, kdy úmysl ten ve mně byl uzrál, měla jsem pevnou vůli a jistou naději nalézti vás, byť vás třeba skrývali v nejhlubším lůně země . . .

Jednou mezi koncertem velkého knížete odhodlal se konečně Soltikov promluviti k ní zcela zřejmě o své lásce. Seděla jsem vedle ní tváříc se, jako bych s rozkoší naslouchala té pekelné hudbě směšného Petra, ale zatím neušlo mi ani jediné slovo z jejich rozmluvy. „Plamenná slova,“ odvětila mu, jsouc patrně překvapena jeho smělostí, „plamenná slova svá chtěl jste nejspíše přednésti osobě jiné a proto vězte, že nedošla ucha, pro kteréž byla určena.“ Hudba byla tak hlučná, že jsem neslyšela, co jí na to odpověděl, dle výrazu jeho tváře bylo to cosi nad míru vášnivého; divila jsem se jeho bezohlednosti, žasla jsem, že se neostýchá, tak před celým světem city své na odiv stavěti, ale myslím, že právě ta bezohlednost, ta odhodlanost a ráznost mu byly u ní s prospěchem. Zamyšleně hleděla nějaký čas na svoji kytici a posléz upřela pronikavě svůj hled na jeho tvář.

„A což,“ tázala se ho, „je-li mé srdce již zadané?“

Soltikov zbledl smrtelně a bylo by snad došlo k nějakému výjevu, kdyby koncert právě v čas se nebyl skončil.

Krátce na to pozval pan Čoglokov Kateřinu na lov, který se odbýval nedaleko města na jednom z ostrovů panu Čoglokovu náležících. Koně poslali se napřed a Kateřina a její dvůr braly se tam po vodě.

Soltikov byl po celou jízdu po jejím boku, slova jeho plynula lahodně jako med, i nejnepatrnější fráse byla prodchnuta něhou, která se zdála býti základem jeho povahy. Kateřina byla pohnuta, ač rozčilení svoje všemožně zatajiti se snažila. Tušila jsem, že se krise blíží a sebrala jsem tedy všechnu chladnost a schytralost svoji, abych velké kněžně neustále byla blízka; předvídala jsem, že bude Soltikov hledat rozhovor s ní o samotě, ku kteréž lov na ostrově jim snadno mohl dáti příležitost. Náhoda byla Soltikovu příznivá, Kateřina zůstala toliko v mé společnosti osamělá v lese, a já úmyslně odloučila jsem se od ní, uvázala jsem v hustém křoví svého koně a plížila se jako had nepozorována za ní. Soltikov spoléhal na tu náhodu, jak jsem očekávala; byl též Kateřinu špehoval a sotva že jsem byla za stromy zmizela, vyskytl se. Byli o samotě! Tak aspoň myslili, netušíce ovšem, že jsem jako stín za nimi se ploužila. Slyšela jsem ze svého úkrytu pod stromy vášnivý jeho hovor; naléhal na ni, aby mu odpověděla, a ačkoliv nepronesla než několik slov, prozradil mu přece záchvěv jejího hlasu plné jeho štěstí. Viděl přese všechno její zapírání, že jest milován.

„Aspoň mi dovolte, abych směl doufat, že vám nejsem docela lhostejný!“ prósil spínaje ruce a pohlcuje ji žhavým pohledem.

„Nemohu nikomu bránit, aby si dělal jakékoliv iluse,“ odpověděla žertovně.

Soltikov spustil znova stavidla své výmluvnosti a Kateřina, věrna své úloze, nepřestávala se mu smáti, ale smích její byl tak strojený, že mu tím více dodával naděje.

„Ale jděte již,“ pravila konečně, „vzbudíte podezření tím přílišným prodlužováním naší zábavy.“

„Nepůjdu než pod jednou podmínkou: dáte-li mi totiž ubezpečení, že vám nejsem lhostejný.“

„Nuž tedy třeba dám, ale jen již jděte,“ smála se Kateřina.

„Díky! budu povždy slova toho pamětliv!“ volal radostně Soltikov a uháněl do lesa. Kateřina se zalekla. „Ne, ne!“ volala plným hlasem za ním, a viděla jsem, že jí slzy polily, byla to nejspíše poslední na vás upomínka, Ondřeji. „Ano, ano!“ zněla odpověď jeho z lesa. Bylo to zasnoubení jejich srdcí — od onoho okamžiku byl jste zapomenut, ačkoli obraz váš ještě po celý večer proti novému dojmu v duši její se asi bránil, neboť Kateřina byla smutna a zdála se tenkráte velice nešťastnou.“

Ondřejovi klesla hlava na prsa a Anna vítězoslavně končila krutý úkol, který si byla vytknula.

„Dvůr se odebral do Oranienbaumu, kde život velké kněžně bez starosti a špehů příjemně a sladce plynul. Vzdáleni ode všech závistníků, v rozkošném kraji užívali milenci do dna štěstí blahé lásky, život jejich byl jim jako rajský sen v dlouhých těch soumracích našeho podnebí, kteréž nocí nazvati nelze, na břehu lazurového moře při sladké hudbě jeho vlnobití. Avšak každý sen má trpké svoje probuzení, a blaho jejich skončilo se krásným počasím. V zimě jsme se vrátili do města, a císařovna dověděla se o všem. Je velmi přísná na mravy — jiných. Soltikov byl odstraněn, ale šťastnější než vy, stal se vyslancem ve Švédsku. Osiřelá Kateřina netrápila se tak dlouho pro Soltikova jako pro vás, snad naleznete v tom upokojení své marnivosti. Hledala po příkladu jiných náhradu a klesala vždy níže a níže. Císařovna, tak uražena láskou opravdovou, byla o mnoho shovívavější s galantními avanturami své neteře. V lásce k Soltikovu byl ještě vzlet a vášeň, ale nyní už Kateřina vůbec nemiluje: ta hrdá rekyně, ta světice vaší fantasie hoví pouze záletům. Nechci vás déle trápiti, nechci uvádět jména těch, kteří se stali šťastnými rozmarem nové této Kleopatry. Nejnovějšího času zalíbil si ji jakýsi Orlov, člověk surový, beze všeho mravu, vychování a ducha. Myslím, že níže klesnouti ani nelze, a děkuji nebi aneb peklu za sladkou pomstu, viděti *tu* ženštinu pod sebou, kterou jste tak vysoko nade mne stavil. Jsem hotova. Tvařte se, jako byste nevěřil, mně jest to lhostejné, však vy se časem o pravdě mých slov přesvědčíte. Věru, kdybyste nebyl vězněm, mohlo by se tak státi v době co nejkratší, neboť Kateřina dostaví se dnes do maskarády v „Alhambře“ Omiljanských, kdež se zajisté sejde s Orlovem.“

„Zadržte!“ zvolal Ondřej. „Již ani slova! Vězte, že jen na mně záleží, chci-li vyjíti z tohoto vězení, bylo by mi zajisté snadné súčastniti se také v maskarádě a vrátit se opět sem, kamž čestné slovo mne víže. Na to jste asi nepomyslila?“

„Aj, toť zpráva velmi vítaná! Přeju vám veselou zábavu. A hleďte, jak velkodušná jsem sokyně: vyzradím vám kostým vaší kochanky, abyste ji dlouho nemusil hledat: staromoskevský háv temnožlutý s rubínovými sponkami a závoj zdobený černými perlami.“

Ondřej byl nenadálou tou zprávou zaražen.

„Laskavost vaše, madame, je věru zbytečná,“ pravil po přestávce; „nevěřil jsem ani jedinému slovu vaší povídky a nemám tedy příčiny o čemkoli se přesvědčovat — zůstanu doma.“

Anna se usmála.

„Vy věřil jste všemu a půjdete!“ pravila klidně. „Objela jsem tento dům, než jsem vešla. Nedaleko zdi zahradní, směrem k „Alhambře“, viděla jsem malé skupení lesních stromů, tam vám pošlu povoz, neboť měním koně ve vsi za Alhambrou.“

„Neposílejte žádný povoz, jest to zbytečné!“ horlil Ondřej.

„Pošlu. Přijděte si pak či nepřijděte, co na tom záleží! Povoz tam posečká celou noc; nepřijdete-li, umrznou nanejvýš mužík a dva koně. Nevídáno!“

Vstala k odchodu. Noha její zavadila o dýku posud na podlaze ležící. Zdvihla a prohlížela si ji.

„Dejte mi tu dýku,“ pravila za chvilku, „na památku trpkých slov, která z vašich úst jsem slyšela. Kdybych se příliš v klášteře nudila, zkusím, co je ostřejší, zda-li vaše nenávist anebo vaše dýka. Hle! a zde je vaše jméno do čepele vryto, zemřela bych s jménem vaším v srdci! Oh láska moje k vám je věru osudná!“

Vzala dýku a vyšla z vězení bez jediného už pohledu na Ondřeje, zadumána v temné myšlenky. Za několik okamžiků zaskřípěla zase vrata domu, a hluboké ticho zavládlo opět v celé budově.

Ondřejovi šla hlava kolem; několik hodin měřil úzkou komnatu velkými kroky. Myšlenky vířily v něm divým proudem. Kateřina mu byla blízka! A on neměl ji shlednout? Ne toť přílišné! Musil ji spatřit, třeba jen z dálky, třeba jen na jediný okamžik. Nevěděl ani sám, jak se vše sběhlo, ale pojednou viděl se oblečena do skvělého poručíkova obleku, jenž dosud ve vězení byl složen. Plížil se nerozhodnut ještě, má-li se opět vrátit nebo dobrodružství podniknout, k arabské lázni, ale sotva že byl skrze mlhu uzřel světlem zářící zámek, pustil rázem mimo sebe všechno rozmýšlení. Přelezl přes zeď.

„Nikoliv, ubohý mužík a koně nelidské Anny neumrznou při marném čekání,“ šeptal si, „a blahé moje oči uzří ji, tu sněhobílou, čistou, vznešenou, kterou závistivý jazyk šílené Anny bezmocně uráží.“

Pádil tam, kde pod skupením lesních stromů se cosi v sněhu černalo. Anna dostála slovu: čekal tam povoz. Beze slova vsedl Ondřej do saní. Kočí práskl bičem a již letěli mlhou přes zamrzlou pláň k zářícímu zámku. —

IX.

Jak ohnivě rozproudila se mu krev rozkošnou nadějí, že uvidí opět a uslyší lidi! Jak čarovnými zdály se mu záře pochodní v třpytivém sněhu a zvuk zvonků i rolniček v jasném večerním vzduchu! Byl u vytržení, vše mu bylo po dlouhém uvěznění tak nové, tak zajímavé! Hudba zněla jim už zdaleka vstříc a široké schody, ve-

doucí ku dlouhé enfiládě nádherně vystrojených sálů, bemžily se hostmi a služebnictvem v nejskvělejší livreji, ustanoveným, aby příchozím odnímalo pláště a šuby.

Ondřej, omámen odvyklým již ruchem a oslněn prudkým světlem zářících lustrů, dal se unésti proudem maškar valícím se ze sálu do sálu při rozjařujícím hlaholu břímavé hudby. Ta směsice pestrých, zlatolesklých oděvů zdála se mu ve své neunavné pohyblivosti jako chumelice letních květů, jež bujný vítr v zahradách a lesích sebral a nyní s mladistvým rozmarem před sebou prohání nevěda sám, kam konečně vonný svůj lup zavěje. Bezstarostně dal i on sem tam se vláčet davem šťastných, smějících se hodovníků, i on se smál vesele, avšak v hrudi jeho zněla přece struna jediná: touha uviděti ji — ten květ svého žití, a doufal, že ho náhoda, ten velký pořadatel osudů, s ní svede. Vše, co mu byla Anna pověděla, bylo zapomenuto jako mráček, který vypršel, a jediné, co si ještě připomínal, bylo ono žluté, staromoskevské roucho, dle kterého ji měl poznati.

Přišed do prostředního z velkých sálů uviděl starého Omiljanského rozmlouvajícího s dámou v rouše docela podobném kostýmu, jejž mu Anna byla popsala — byla to ona! Polomaska kryjící hořejší část spanilého obličeje nemohla ho zmásti, poznal její temné, modravým světlem planoucí oči, poznal svůdná její ústa a hrdou její bradu. Již se nenechal unášet davem procházejících se maškar, zastavil se vedle sochy Jean Goujonovy ztepilé Diany, která ve výtečné kopii v sále se nacházela; stál tak nepohnut jako ona socha sama a proto nejspíše nevšimli si ho dva muži v dominech, kteří zcela na blízku horlivě ale tiše spolu rozmlouvali. Jeden z nich byl dle hlasu a dle držení těla stařec, druhý dle těchže příznaků ohnivý mladík.

„Nikdy v našich stepích o tom jsem nesnil,“ horoval mladík s třesoucím se hlasem, „že tolik krásy oku smrtelnému lze spatřiti!“

„O kom to blouzníš, chlapče?“ smál se starec.

„Hleďte božskou onu postavu v havu staroruském,“ šeptal mladík; „než vstoupila do tohoto sálu, svezla se jí černá polomaska s obličeje, viděl jsem na okamžik její líce, byl to záblesk ráje! Uzřel jsem líce velké kněžny Kateřiny! O Rus, čím zasloužila’s si podobného blaha, v budoucnosti žíti pod žezlem takového anděla!“

„Dítě, ty šílíš!“ pobouřil se starec, „lituj raděj Rus, že tato Armida na její trůn kdy zasedne! Běda mně, já trpce sklamal jsem se v tobě! Povolal jsem tě z tichého domova, kde jsi rostl ku práci vážné — a hle při prvním pohledu této svůdné ženy bez srdce a mravů, pozbýváš klidu! Střež se toho hada! Není to anděl, je to démon. Běda tobě, padneš-li do jeho tenat: rozšlápne mladé tvoje srdce pod hrdým krokem s úsměvem!“

Stařec chopil se ruky mladíkovy a táhl zdráhajícího se daleko od místa, kde Ondřej v němém hněvu trnul. Hlas onoho starce zněl tak velebně, slova jeho měla takovou sílu přesvědčivosti, že Ondřeje, kterému nyní Annina slova opět jako ohnivý déšť do duše padala, smrtelný mráz obešel. Pak zdálo se mu zase býti povinností, aby starce následoval a za smělost pokáral, s jakouž se o Kateřině mluviti odvážil, ale vzpomínka, že ho k vůli poručíkovi Mirovičovi nikdo poznati nesmí, zadržela ho na místě. Ještě váhal nerozhodnut, co vlastně mu učiniti sluší, když někdo kolem jdoucí důvěrně na rameno mu zaklepal.

„Dobrý večer, Miroviči!“ pozdravil neznámý a bral se dále; Ondřej kývl též důvěrně hlavou a bral se rychle směrem opačným.

Bylo zjevno, že již čas odebrati se opět do vězení, obával se o své tajemství vypůjčeného šatu, vida, že jest tak snadno setkati se v sále s osobami, kterýmž Mirovič nejspíše z jakékoli příčiny byl vyzradil svou masku. Hledal ještě jednou jako na rozloučenou postavu Kateřininu, avšak tanec byl právě začal a velká kněžna se nejspíše v něm súčastnila, nebylo jí nikde vidět. Také nebylo snadno tancujícími se protlačit a překážka ta byla Ondřeji vítaná, který se sám před sebou omlouval pro svoji váhavost; tajný jakýsi hlas, jehož přehlušit nedovedl, šeptal mu, že jest nutno, velice nutno, přesvědčiti se o nepravdě Anniných slov a utrhačných pomluvách neznámého starce; nepřikládal jim žádné víry, nepochyboval o vznešenosti její, ale podivná shoda v tvrzení těch dvou, žádného spojení spolu nemajících osob, vzbuzovala v něm přece žárlivost, ačkoli se sám vší silou klamati snažil.

Socha Diany stála na východišti úzké chodby, kterou tvořily dlouhé skupeniny jižních květin a stěna sálu, po kteréž byli vzácné gobeliny rozvěsili, aby jejich krásou rozpukané již zdivo „Alhambry“ zastřeli. Chodba byla určena co procházíště po tanci a byla nyní zcela prázdna. Ondřej myslil, že nebude v tom nic nápadného, když se dá do prohlížení zajímavých tkanin; zkoumal a obdivoval se, ale mezi tím ohlížel se často skrze haluze myrt, laurů a kamelií nazpět do sálu do víru tancujících, zdali by náhodou zase nespatřil Kateřinu.

Došel na samý konec chodby a uzřel na starém koberci poněkud vyrudlou Didonu s mečem Eneašovým v ruce; oči nešťastné královny kartagenské svítily k nemalému udivení Ondřeje ohněm skutečným, ale malý ten zázrak vysvětlil si Ondřej záhy tím, že Didona nevisela na zdi, nýbrž že zakrývala nejspíše vchod světle ozářené prostory, z kteréž se paprsky očima královninýma ven draly. Pozvedl čaloun a viděl, že se neklamal: byl to jakýsi stan sestrojený z indických shawlů, mezi nimiž zářila jasná zrcadla, odrážející světla četných girandolů. Před jedním z těchto zrcadel stála dáma v žlutém staromoskevském, rubíny ozdobeném rouše — zdálo se, že si pořádá hebký, černými perlami bohatě posetý závoj. Ondřejovi se tajil dech. Shledla jeho postavu jen na polo z draperie záclon vynořenou před sebou v zrcadle, usmála, ale neohledla se. Ondřej chtěl učinit krok ku předu, ale zdálo se mu, že ho síla opustila a myslil, že ho omamuje krev prudce k srdci a do hlavy se mu hrnoucí. Kateřina se posléz pomalu ohledla. Velké oči její spočinuly na něm plny něhy a lásky. Což by bylo možné, aby přítomnost jeho byla uhodla, aby ho byla poznala i pod maskou? Pokynula mu rukou, aby blíže přistoupil.

„Pozoruji na vás novou vlastnost, o kteréž jsem dosud neměla ani tušení,“ pravila k němu pološeptem, „stal jste se pojednou —— nesmělým! Žádal jste mne tak horoucně za rozmluvu, nuž co si přejete? Ochotně přišla jsem na naznačené místo. Mluvte tedy, chápete přec, že zde dlouho sami nezůstaneme, Orlove!“

Při posledním slově a při pohledu na svůdný její úsměv, který jinému byl určen, ustydalo Ondřejovi srdce. Tedy je přece pravda, co Anna mluvila! Myslil, že nad ním svět se boří a nebesa že padají! Na okamžik pro-

letla mu krutá pomstychtivost myslí. Což kdyby náhle sňal masku? Nebyla by se svíjela před kárajícím jeho okem? Nebyla by hrdé to čelo před ním sklonila? Měl ji trestat vyčítavými slovy? ... Ne, nikdy! Již ho nemilovala, sklamala ho, nebyla tou, kterou se mu zdála .... Ale nač pomstu? Jako zvěř krvácející z ran, jí krutou rukou zasazených, v hustém lese zákoutí si vyhledává, aby tam tiše dokrvácela — tak chtěl i on tiše se smrtelnou ránou v duši odejíti nazpět do svého žaláře a tam žalem zajíti! Nikdy neměla se před ním studem zardíti ta, kterou dosud ctil jako bohyni.

„Madame," pravil přistoupiv blíže a mluvě po francouzsku a hlasem, který se jemu samému zdál cizím, „madame, ráčila jste mluvit po rusku a neporozuměl jsem ani slova."

Kateřina se ulekla, ale utišila se rychle.

„Jste cizinec?" ptala se nabývajíc opět rozvahy.

„Ano, madame, přicházím z daleka a odejdu zase daleko. Myslím, že vás poznávám i pod maskou, a neváhám tudíž představiti se vám co posel osoby, která se kojí nadějí, snad lichou, že jste jí dosud nezapomněla, ježto vám druhdy byla drahou —"

„Vy přicházíte ze Štockholmu!" volala pohnutě, „vy přicházíte od Sergěje Soltikova ...."

„Mýlíte se," odpovídal zoufale a citem již skoro překonán, „přicházím z dalekých step asijských ..."

„Zadržte! Nevyslovte jeho jméno!" zvolala v nejhlubším pohnutí.

„Nenávidíte ho?"

„Oh běda mně!" zalomila rukama. „Odejděte! Nejsem lásky jeho hodna! Zemřela bych před pohledem jeho oka!"

„Utište se, madame," šeptal Ondřej ovládaje vší silou svoje rozechvění, svůj bol a svoji zoufalost, „utište se, neuvidíte ho už nikdy — nedlí již mezi živými!"

Kateřina vykřikla tak pronikavě, že hlas její šumem tance a hlaholem hudby až do sálu pronikl. Zápasila chvíli se mdlobou. Za okamžik octlo se množství osob v prostoře. Ondřej pozvedl rychle draperie vedle zrcadla a zmizel. Spěchal chodbou k soše Dianině a odtud jako šílenec sálem na korridor ke schodům vedoucí. Měl jen jednu touhu, pohroužiti se opět do tmavé noci, bloudit pouští sněhu — vrátit se zase do svého vězení a tam celým světem zapomenut zemříti. Někdo se mu postavil v cestu.

„Šílíte, Miroviči?" ptal se neznámý, tentýž, který ho byl již dříve pozdravil. „Ukryjte přece pro bůh osudnou minci, než ji kdo uzří! Jaká to neopatrnost!"

Ondřej nyní teprv poznal, že se mu zlatá mince Agrafény zcela nevinně na černé stužce vzduchem houpala vysmeknuvši se, aniž by toho byl spozoroval, z kapsy pláštíku. Uschoval ji rychle.

„Miroviči, pojďte, již čas," pokračoval neznámý, „neznáte prý dobře chodby zámku, povedu vás. Ohledněte se ještě jednou po krásném, svůdném světě, s kterýmž se tímto krokem snad navždy loučíte! Máte dosti zmužilosti zemřít?"

Krásný, svůdný svět! Znělo to jako výsměch. Zemříti! To slovo bylo mu pravou hudbou. Místo odpovědi zavěsil se významně na neznámého.

Tento vedl ho mlčky sálem, až přišli k dveřím malého pokoje, pouze jediným kandelábrem osvětleného, který jakousi náhodou převržen byl, tak že v místnosti téměř tma byla; jen něco světla vnikalo tam ze sálu. Vklouzli rychle do toho pokoje, a neznámý otevřel, opatrně se ohlížeje, čalounové dvéře. Octli se nyní na dlouhé, neosvětlené chodbě, kterouž dále spěchali. Na konci korridoru vytáhl neznámý klíč a otevřel jiné dvéře neosvětlené, na schody vedoucí. Sestoupili po nich dolů a přišli do zahrady; pak dali se širokým černým stromořadím, kteréž je hlubokým stínem úplně krylo před nepovolaným snad pohledem, a po točitých, klikatých cestách přišli konečně k starému zahradnímu domku. Tři kroky odtud stál kdosi za stromem. Neznámý pošeptal mu jakési heslo a spěchal s Ondřejem dále. V domku bylo úplně tma. Neznámý hmatal po zdi a zaklepal nejdříve dvakráte, pak třikráte na dřevěnou zeď. Při posledním udeření otevřely se malé dvéře, kteréž poněkud slyšet ale ve tmě viděti nebylo.

Neznámý vtáhl domnělého Miroviče za sebou. Sešli přes tmavé schody dolů a když byl Ondřejův vůdce opět na dvéře zaklepal, otevřely se tyto a proud světla vyhrnul se vstříc příchozím. Neznámý vytáhl nyní zlatou minci Agrafény a ukázal ji zakuklenému muži, Ondřej mechanicky učinil totéž; na to otevřely se jim dvéře poslední a příchozí octnuli se v přepodivné prostoře. Byl to jakýsi sklep, od jehož stropu skleněná lampa visela, ozařující skupení nymf, hrubě ze dřeva vyřezaných a pestře s barbarským vkusem omalovaných — bývala to místnost určená k tajným milostným schůzkám v dávno minulé době. Ale cizí ten dojem byl ještě zvýšen přítomností mnoha osob v oblecích maškarních, se sňatými škraboškami v rukách, a uprostřed toho divného shromáždění seděla Agrafena na podstavci svržené bohyně, nyní smutně do kouta pohozené. Patrně zamyšlena, halila se tajemná ta děva do sněhobílého hávu majíc zlaté vlasy malebně obtočené kolem hlavy, kterouž o ruku opírala. Byla velmi bledá a měla oči sklopeny.

Neznámý poklonil se před ní a sňal masku jako ostatní — i s obnaženou tváří byl Ondřejovi úplně neznámý.

„Miroviči, proč vy jediný se váháte demaskovat?" tázal se neznámý.

Nyní teprv pocítil Ondřej kritičnost svého postavení; přemyšlel, jak by se nejlépe rozpaků těch sprostil, ale neznámý, jeho mlčením patrně polekán a podezřívaje domnělého Miroviče, přistoupil náhle k němu a strhl mu škrabošku.

„Zrada!" vykřikl zděšeně při pohledu na Ondřejovu tvář a tasil dýku.

„Zrada!" vzkřikli ostatní zblednuvše a všichni vrhali se s noži a dýkami na mladíka. Ale Agrafena, kteráž ho byla poznala, mžikem seskočila s podstavce a bránila ho sněžnými svými ňadry a lokty proti vražednému oceli.

„Toť přítel, který k nám přichází," volala nadšeně, „přítel, nad kterého mi není dražšího!"

Nastalo hrobové ticho v klenbě, ale brzy na to zazněl zoufalý výkřik všech přítomných: jeden z krutých, na Ondřeje mířených nožů byl smrtelně zasáhl panenskou hruď Agrafeny a červená skvrna zaplála na bílé její říze.

(Pokračování.)

Ballada helgolandská.

Od *Jana Nerudy.*

Bouř žene koráb u divokém běhu.
John lampu klamnou k skále přivěsil
a dí: „Bůh žehnej břehu!“

A koráb k světlu žene se a v trysku
se náhle přes úskalí překotil,
a stěžněm vězí v písku.

John zavejsknul si ve syčící pěnu:
„Má dceruška si chystá veselku,
dnes pomohu jí k věnu!“

A člunek jeho jako liška běží
po těžkých vlnách tam, kde zvrhlá loď
jak černá rakev leží.

John nenavykl marně tratit času,
svou sekyru hned v koráb zarazil,
v tom z vnitra doslech’ hlasu.

„Jen pospěš, pospěš!“ zní to dutě z důli,
„a všeho zboží půli dostaneš,
i všeho zlata půli.“

John naslouchá a vytřešťuje zraky —
„Aj pakli jedna půle bude má,
toť bude druhá taky!“ —

A rychle člunkem ku břehu uhání.
Po celou noc se k lodi nevrátil,
až teprv po svítání.

Až po svítání, v bílé ranní době
zas sekyru svou v koráb zaráží,
a uvnitř již jak v hrobě.

Již voda otvorem si cestu klestí,
teď vyhoupla si první mrtvolu,
John rychle po ní pěstí.

Tvář mrtvou k sobě obrátil: „Eh kletě!
je po svatbě — já tady za vlasy
mrtvého držím zetě!“

Vesnický Jakobín.

Povídka z časů roboty od *B. Periklida.*

(Dokončení.)

Ve Velkých H . . . . opravdu nešli v pondělí ráno na robotu, druhý den také ne a v okolních vsích si také nedali dlouho říkati. Ale dostali pěkné nadělení; kde nešli, poslali na ně po švadroně dragonů, jimž se tak leckdy zastejskalo po tureckých vojnách. Zle se vedlo sedlákům a ještě horší než vojáci byli rychtáři, protože s každým slovem běželi na zámek a za každé slovo byla vyměřena šatlava na několik dní, tuhá šatlava, bez jídla a bez pití, jako lidomorna.

Materna seděl také v žaláři, v nejhlubším, jaký měli na zámku, a nejhorším, jaký mohli nalézti. Rozeslali po něm špehýře do celého kraje a ti ho chytili kdesi na Oharce. Potom ho odvezli na krajský soud do R . . . .

Ve Velkých H . . . . byli již dragoni celé dva týdny a sedláci musili celých sedm božích dnů na panskou žatvu a vlastní ouroda na polích jim hynula, obilí zrálo mermomocí a když je nikdo nesekal, pouštělo samo bez cepů a bez práce.

Jediný rychtář Liška neměl žádného vojáka, protože se řídil ve všem podle slov páně farářových. Vojáci týrali sedláky až běda. Sedláci mlčeli a nešli si stěžovat nikam. Byli by také nic nepořídili, ale myslili si tak, je-li přece ten pánbůh na nebi a je-li spravedlivý, proč nebije bleskem do pánů a do všech panských pochopů.

Třetí neděli vylezl pan farář na kazatelnu s tváří zasmušilou. Než začal boží slovo hlásati, podíval se po kostele a zraky jeho utkvěly nad jednou z posledních stolic u dveří.

Seděla v ní dáma, dle všeho vznešená šlechtična. Jasně modrý šat z nejdrašího atlasu lišil se z daleka od prostých plátének venkovských a bílý, neprůzračný závoj od pestrých šátků vlněných.

Vzadu, několik kroků opodál, stál sluha v livreji a pod kruchtou kroutil si mohutný, černý knír a rovnal nakadeřený vlas dragonský důstojník.

Před dámou bělaly se skvostné modlitby v slonové kosti vázané, se svrchu posázené perlami. Zdálo se, jakoby to byl znak a nad znakem knížecí koruna, sestavená z drahokamů.

Lidé nedívali se dnes ani na oltář. Nikdo se nemodlil; nikdo nezpíval; když pan farář vystoupil na kazatelnu, nezačal nikdo „Otče náš milý pane.“

Pod kruchtou vedle sloupu ležela na lavici veliká kniha, zaprášená a jedno místo bylo prázdné. Nesedl si tam také nikdo, protože tady sedával Materna. A ta veliká kniha byl jeho svatovácslavský kancionál.

Pan farář se ještě podíval po kostele, zraky jeho bezděky utkvěly na vznešené posluchačce, pravicí přejel si bílé čelo, jakoby mu bylo poněkud horko a hlasem mohutným, povýšeným začal text: „Kdož se protiví mocnosti, zřízení božímu se protiví; a kteří se protivují, odsouzení sobě dobývají,“ a ještě přidal: „Desátků svých a prvotin svých neobmeškáš dáti.“ Tohle přidával velebný pán vždycky, když bylo po žních a sedláci mlátili.

Dnes mluvil dlouho a jen tak mihnutím oka zašlehl někdy okem po dámě, jež tu klečela nehnutě s hlavou svěšenou, se závojem svinutým přes obličej, jakoby nebyla v kostele a jakoby pan farář nekázal.

Dragonský důstojník leckdy zařinčel šavlí o kamennou dlažbu a s větší horlivostí kroutil si knír a čechral hustý havraní vlas, ze vzteku asi, že ta dáma sedí, jako by byla jeptiškou a jakoby v chóru zpívala žalmy.

„V nešťastném tom království stala se z lidu zvěř, dravější než krvelační tygrové. Nesluší se však, abych o tom z posvátného místa hovořil. Ale stihne je za to trest, těžký trest, jako že žije na nebi jeden bůh, ten starý, přísný, spravedlivý bůh, kterýž bíti bude zemi prutem úst svých a dechem rtů svých zabije bezbožného. V našem středu byl také takový, pravý Jakobín, chtěl vás zavésti v osidla satanáše a zapletl do nich sebe sama. Já první do té jeho duše jakobínské nahledl, já první ustřehl milostivou vrchnost před ním, aby byla opatrna a bděla nad těmi, nad kterýmiž jí svěřil vládu pán. Také chtěl, aby lidé vyhladili pány své; zapřel pánaboha, vyznal satanáše a peklo se mu odsloužilo. Nešťastník! Na popravišti u R . . . . vzal si včera zlý duch jeho duši.“ Pan farář mluvil hlasem přitlumeným a v kostele vládlo hrobové ticho. Všichni upírali zraky na kazatelnu; dáma v poslední lavici také pozdvihla hlavu, ale závoj neodhrnula a důstojník pokročil o několik kroků blíže. „Modlit se za něho nemůžeme, protože umřel bez lítosti a bez pokání. Ale pomodlíme se za nešťastnou dceru jeho Olivu, protože prý ji, když ho vedli na šibenici, proklínal.“ Pan farář klekl, obrátil se obličejem k oltáři a začal se modliti.

Neznámá dáma měla hlavu nakloněnu až do rozevřené modlitební knihy, ale mlčela; modlila se as potichu.

Když bylo po mši, zůstali lidé před kostelem, aby si prohledli neznámou paní. Sedláci myslili, že je to sama kněžna a už si udělali řeč, jak ji poprosí, aby přišli vojáci pryč a aby jim pan kníže odpustil. Ani ti, kteří byli neústupnější, neodcházeli, stáli v hromadě s očima upřenýma do trávy a se rty sevřenými, jakoby se báli, aby jimi neproklouzla ani jediná myšlenka.

„Pánbůh to suď, kdo má pravdu, zdali ti kněží s těmi pány anebo Materna. Ale tomuhle, že bychom se za něho nemohli pomodlit, nevěřím, do smrti na něho nezapomenu. Býval hodný, tuze hodný, z nás nejrozumnější, o tom se na kazatelně ani nezmínil. Tak, tak, vždycky si povídají o člověku jen to zlé a to dobré zapomínají nejdříve,“ povídal potichu Lukáš.

Sedláci na ta slova neřekli nic a jen tajně pěstě zatínali.

Za chvilku vyšel pan farář s cizí paní z kostela. Byl nějak bledý. Dáma s ním nemluvila. Sluha v livreji kráčel v pozadí a nesl v pouzdře modlitby.

Sedláci div že k zemi nepadali, jak se ukláněli; ale dáma šla kolem nich rychle a nevšímala si nikoho.

Jediny Lukáš neklonil šediny, podíval se za paní, ještě jednou se bystře podíval a zavrtěl hlavou.

„Postava její to je; ale chůze ne. Tahle chodila po leštěné podlaze od narození. Snad kněžna, — třeba kněžna, proto s ní farář jde,“ prohodil a dal se k domovu.

Dragonský důstojník už za nimi nešel, pozdravil paní; ale ta mu sotva poděkovala. Dále se neodvážil. —

Maternova chaloupka byla bez živého tvora; černá kočka odběhla před několika dny.

Když šli kolem, zrychlil pan farář krok a dáma se takořka vznášela ve vzduchu, že jí starý kněz sotva postačil.

Za vsí stál kočár s čtyrmi koňmi. Na kozlíku seděl také takový kočí v livreji a po stranách kočáru leskly se knížecí koruny.

Sluha otevřel dvířka, dáma vhoupla se do vnitra, uklonila se z lehka panu faráři, kočí zašvihl bičíkem a mžikem zahalily oblaky prachu povoz ujíždějící k silnici. V kočáře odhrnula paní závoj se tváří. Byly ubledlé jako po probdělé noci. Světlý, takořka do zlata přecházející vlas svíjel se s pola na bělounké čelo, oči modré jako atlas na šatě upíraly se na knížecí korunu a znak ve protějším sedadle bez výrazu a ruce pohrávaly si skvostným, lesknavým pasem.

Jeli tak as dvě hodiny. Náhle se koně zastavili, dáma vyhledla oknem ven, chtěla vzkřiknouti, ale zavřela oběma rukama rty křečovitě.

Na návrší několik kroků od silnice začernalo se jakési dřevo, nahoře přepažené a na příčném trámu houpal se oběšenec.

Pod nohama měl cínový talíř a na talíři několik měďáků. Opodál díval se na oběšence zástup lidu. Několik babiček modlilo se z křesťanské lásky za duši nešťastného růženec. Vysoko nad šibenicí poletoval krahujec. Šedými vlasy oběšence pohrával si větérek, chvílemi splývaly pocuchány přes obličej, chvílemi zas ježily se nahoru a opět jakoby chtěly divákům zakrýti oči, z důlků téměř vystouplé a tvář zbarvenou skorem do černomodra, rozestřely se obličejem.

Kolem čekanu přecházel s nasazeným bodákem vojín. A sotva že paní z kočáru vystoupila, zarazil se a vzdal zbraní čest.

Dáma došla pevným krokem až pod samý sloup, vyhodila také něco na talíř, zlatý řetěz s těžkým, drahocenným křížem, modlitby ve slonové kosti vázané, po obou stranách ozdobené erbem a knížecí korunou z perel a drahokamů.

Chvilku postanula, co by se tak pomodlila „otčenáš“ a „zdrávas“, podívala se nahoru a zdálo se, že se zachvěla. Vítr opět zavanul do vlasů utracence a rozhrnul mu je s čela i s obličeje. Vystouplé oči zdálo se, že se upřely na šlechtičnu a stažené rty že se pootevřely. Dáma vzdechla z hluboka a zase se tak zachvěla, jako by se o ni pokoušela zimnice. Ještě něco odhodila na cínový talíř: prsten s drahokamem, na němž byla také knížecí koruna se znakem.

Vojín stál několik kroků od čekanu jako zkamenělá socha.

A když seděla dáma opět v kočáře, zdálo se, jako by jí oči vlhnuly. A když zajeli za stráň, položila bílé čelo do dlaní a vrhla se na skvostné sedadlo naproti, zrovna na korunu a na knížecí znak.

„Otče můj — tatíčku můj,“ zaúpěla, že přehlušil výkřik rachot těžkého povozu. Sluha se ohledl, poručil zastavit, seskočil a otevřel dvířka.

Ale paní už seděla vzpřímena, ani sebou nehýbala, jedině kynutím ruky dala sluhovi znamení, aby opět usedl. Tváře její byly ještě více bledé a oko vlhlo opravdu.

Zajížděli kolem návrší, paní vyhledla opět oknem, do pola zastřeným hedbávnou, těžkou záclonou, v dálce pojevilo se návrší, na návrší začernal se sloup a nad sloupem, jakoby plovaly šedavé obláčky. Zakryla si rukama tváře a rty a kyprá ňádra vzedmula se jí, jako vlny na tiché hladině jezírka, když zaduje do nich vítr.

* * *

Šli zase z pouti, ale ne ze svatojanské. Byli pod Bočovem. V augustiánském klášteře pod Bočovem bývá pouť o nanebevzetí panny Marie, slavná, velikolepá pouť. Scházívá se tam celý kraj, protože bývá po žních; po

žních mívají sedláci peníze, a venkovští průmyslníci na ně pod Bočovem čekávají.

„Podívejte se, někdo je támhle pod hruškou, už se tam dívám, co jdeme s vrchu, a nehýbe se, je to ženská," pravil Kalous k soudruhům.

„Bláznivá Mařka," řekl Konopas.

„Tahle je velká, štíhlá a Mařka jako tříska," namítal Podpěra.

„Podíváme se," pokýval hlavou Kalous.

Ale než došli dolů s vrchu, hezky se sesmrklo. Toliko za knížecím zámkem u lesů proskakovala ještě záře, jako když dohasíná kdesi požár. Za červánky vystupovaly temnomodré oblaky, rozplývající se čím výše tím v jemnější žluť, jež přecházela ponenáhlu v růžovou záplavu.

„Ještě je tu. Podívejte se, Kalouse," upozornil Konopas, když byli došli ke hrušce.

„Ani sebou nehýbá," řekl Podpěra.

„Na mou tě, je k nám obrácena zády," podivil se Kalous a sešel dolů se silnice.

Ženská byla opravdu obrácena obličejem ke vsi od silnice, ruce měla spuštěné v klín, hlavu poněkud nakloněnou na zad a kolem hrdla cosi lesknavého, jakoby to byl zlatý kruh. Měla na sobě dlouhé modré šaty z atlasu. Na obličeji bělel se jí hustý, neprůzračný závoj, jejž větřík čas od času odhrnoval.

Kalous podíval se bystře na neznámou, nahnul se ku předu; ale náhle sepjal ruce a uskočil, jako by byla před ním ve trávě zasyčela zmije.

„Oběšená," vyhrkl ze sebe.

Zděšeni přistoupili ostatní.

Opravdu to byla oběšená. Kolem hrdla měla obtočený drahocenný pás, ze zlata, posetý perlami a drahokamy jen se lesknoucí a na pasu upevněna byla červená, hedbávná stužka.

„Odběhněte, Kalouse, do vsi, my tu s Podpěrou počkáme. Už je studená, dozajista tu visí dobrou hodinu. — Nějaká bohatá; hleďte, obojek se jen třpytí a šat jako kněžnin," hovořil Konopas a odhrnul jí s obličeje závoj. „A ještě mladá. Sám pánbůh ví," pokýval hlavou a prohlížel si neznámou.

V malé chvilce byla na silnici kolem hrušky celá ves i s panem farářem.

„Pane Ježíši, dáma ze zámku," zavolal rychtář Liška. „V neděli ráno byla u nás v kostele, měla zrovna tenhle modrý šat a tenhle závoj a kolem boků ten pás."

Pan farář přistoupil blíže, podíval se oběšené do tváře, pohodil hlavou a opět se neusmíval.

„Maternova Oliva," řekl a obrátil se k hrobníkovi se slovy: „Odvezte ji, na čemkoli, třeba na trakaři do chaloupky. — Tak je to tak. Dcera tatíkovi se vydařila. Nebudou si mít co vyčítat. Vezměte si lidičky z toho příklad. Mluví zřetelněji než desatero mých kázání, protože když kážu, spíte anebo vám bývá do klepů. Tímhle k vám promluvil sám pánbůh. Bývá to tak, když myslí člověk vysoko. Ty Kubiáši půjdeš ráno do zámku, aby přijel pan justiciár s „felčarem". Dám ti několik řádků."

Ale nikdo se pro trakař nehýbal, protože ho nikdo nechtěl půjčiti na „oběšenou".

„Járku, sousedé, pomodlíme se tu za holku a za tatíka. Nám to neuškodí a jim můžeme pomoci. Materna si toho zasloužil. Činy jeho soudit nebudem. Pánbůh je již odsoudil, jak, nevíme my lidé, jedině on sám nejlépe. A pánaboha nepředejdeme v soudech jeho svým míněním," zahovořil Lukáš, sňal čapku, klekl a začal se modliti a všichni, co jich tu bylo, modlili se s ním.

Pan farář brzy se červenal a brzy bledl; obnažil sice také hlavu, ale neklečel a nemodlil se, protože Jakobín Materna byl nevěrec a dcera jeho kuběna a samovražednice.

„A Olivu odnesu sám. Pojď, chlapče, pomůžeš mi, míval's ji někdy rád. Byli jste jako bratr a sestra, když jste byli dětmi. Nestyď se za to, že se oběsila. Měla takovou smrtí sejíti a ve škole vás pan farář učíval, že bez vůle boží člověku ani vlas s hlavy nesejde. A kdyby byla neodešla, myslíval jsem, že bude tvá. Takhle ale je po všem," hodně nahlas hovořil Lukáš, rozepjal na hrdle Olivy pás, vzal ji s hochem do náručí a nesli ji do chaloupky.

Celá ves je doprovázela. Pan farář šel s rychtářem Liškou a oběma konšely vzadu poslední. Pokolikáté už vykládal, co to jsou ti Jakobíni a dnes dopověděl ještě, že Lukáš tím už také načichl a kladl důvěrníkům svým na svědomí, aby dali na něho dobrý pozor.

A když došli do chaloupky, uložili Olivu na postel a zavřeli chatrč; šílená Mařka, která k průvodu přiběhla, usadila se před dvířky na prahu, že prý bude holku hlídati, aby v noci nevystrašila ves, a že ji zazpívá, aby ji uspala.

Ale když lidé odešli, otevřela dvířka do síně a vešla do světnice. Na neodestlané posteli, zakryté pavučinami, ležela mladá dívka, bílá jako měsíc, který plul zvolna nad chaloupkou. Vedle na lavici leskl se zlatý pás, za nějž by byl tehdáž koupil dozajista vesnici i s dvorem.

„Spí se ti to dobře, děvče, to věřím, že dobře jako tatíkovi. Ještě ti zazpívám a potom se půjdu za tebe a za tatíka pomodlit k bohorodičce." A šílená zpívala:

„Co je po tej rozmarině,
která nevoní,
co je po tej levanduli,
která nekvěte — — —"

Když dozpívala, udělala Olivě na čele, na rtech a na prsou kříž, pokropila ji svěcenou vodou, která dosud u dveří nevyschla, zavřela chatrč a šla na silnici pod hrušku za dvě nešťastné duše k matce boží se pomodlit.

Druhý den k večeru, když slunce zapadlo za bylichovské lesy, vynesl starý Lukáš se synem z chaloupky modře natřenou rakev, naložili ji na vůz a odváželi na „krchůvek" za vesnici. Pan farář Olivu na hřbitov kolem kostela nechtěl přijmouti. Na „krchůvku" pochovávali utopence a oběšence bez výkropu a bez „otčenáše". — Zlatý pás dali dívce zase kolem boků a obličej zahalili jí bílým závojem, jako když se jí na zámcích kořili páni. A za vozem taženým dvěma plavkami šla jedině šílená Mařka. — —

Lidé hádali — hádali, který pán starému Maternovi Olivu o sv. Jané vylákal, uhodli, ale jenom si to šeptali, protože za B . . . . stála dosud šibenice a pod šibenicí černal se čerstvý hrob Materny — Jakobína. Po čase si povídali, že pan kníže z Čech odejel a že se více nevrátí, protože prý našli pod šibenicí u R . . . . na cínovém talíři prsten s korunou a jeho znakem, skvostné modlitby po jeho matce a velký drahocenný kříž s těžkým řetězem po první choti.

Asi za dva měsíce odejeli z okolí také vojáci, když

se byli natýrali lidu až po krk; ale celý týden chodit na robotu musili sedláci ještě dlouho. A když se po letech dověděli, že ve Francouzích mají už také po svobodě, že sedláci musí robotit zase novým pánům, že opět poslouchají pánaboha a mimo pánaboha ještě více presidenta Napoleona, svěsili hlavy, vzpomněli si na Maternu a říkali, že prý to přece snad tak musí být, aby páni poroučeli a lid poslouchal. Jediný Lukáš mlčíval, když se takhle sousedé rozhovořili; byl už na vejminku a když měl tak odpoledne pokdy, zašel si na „krchůvek".

Pan farář se dostal na tučné děkanství a do zdejší fary přistěhoval se mladý kněz, dobrý pán, ale trochu nemluvný. Po okolních farách mu říkali „zarytý josefinista". A když mu jednou povídali o Olivě a Maternovi, poslouchal pozorněji a když mu to dopověděli, poprosil je, aby mu ukázali, kde že na „krchůvku" Oliva odpočívá.

Pověděli mu, starý Lukáš ho tam dovedl. A pan farář dal utesat veliký kříž s plechovým Ježíšem, v neděli při „ranní" ohlásil, že ho odpoledne po požehnání posvětí a že tam půjdou s průvodem. A posvětil ho. Od těch dob stojí na „krchůvku" kříž, zrovna Olivě ve hlavách.

Nový pan farář si vyšel skorem každý den k večeru na „krchůvek", usedl pod kříž, na Olivin hrob a čítal v jakési knize se zlatou ořízkou a ve skvostných deskách. S Lukášem se tam setkali často a s ním si velebný pán zahovořil rád; mnohdy tu proseděli do soumraku, zvláště když Lukáš vypravoval o Maternovi a o Olivě, bůh ví, proč to tak pana faráře zajímalo; nepověděl to nikomu.

Druhá návštěva v táboře Hercegovců.

Podává *Jos. Holeček.*

II.

Cesta do „stanu" Ljubibratićova vedla úzkým, hrbolatým úvozem, v němž lhostejně se braly krávy a voli na jatky. Na obou březích úvozu byly nahromaděny kupy masa hovězího i skopového. Povstalci už po pět dní neměli ničeho jiného v ústech, leč denně sousto hrubého, šerákového chleba, chutnajícího asi tak, jakoby na něj bylo zaděláno z písku a popele. Mimo hlad jim bylo trpěti i žízeň. Vody cestou nacházeli méně, než aby mohli všichni řádně žízeň uhasit, a i to málo bylo nezdravé, zapáchající bahno. Nyní však po tolikerém namáhání nastal den oddechu. Kořisť byla tak znamenitá, že mohou vůdcové pro jeden den i nehospodářství dovolit; proto béře každý z hromady masa, co a kolik mu libo. Šťastné místo, ta Glavská! I dobré vody má — ne sice hojnost, ale přece tolik, že postačí na stišení žízně a na smytí potu po včerejším parném dni. Škoda jen, že není voda docela na blízku. Musí se pro ni docházet s měchy asi čtvrt hodiny daleko, a když se přinese, je bohužel teplá jako louh.

Po několika minutách došli jsme Ljubratićova tak zvaného stanu. Stan ten nebyl nic jiného, než okrouhlé, plochými kameny dlážděné, otarasené a v širém poli sestrojené humno. Průměr humna obnášel asi čtyři sáhy, výška vroubení asi půl třetí stopy.

Na dláždění „stanu" byla kolem dvou ohňů rozložena vybraná a nejodanější družina Ljubibratićova. Spozoroval jsem i starostlivého Tomu Marića. Včera jsem ho před večerem doprovodil asi hodinu cesty za Dubrovník. Ubohý Tomo přišel po bitvě. Včera byl samá veselost a samý rozmar, divil se mé neskonalé občtavosti, že se odvažuji k vůli němu tak daleko po dobré silnici — a dnes je zamklý a zarmoucený. Ptáme se, proč se tak „žalostno drži"? Otázka ta jej překvapila. Nutí se do úsměvu a udiven táže se, vypadá-li v skutku žalostně? Patrně bolí ho, že zmeškal bitvu.

Na jednom ohni otáčejí na rožni celého berana. Druhý oheň slouží jaksi jen pro zábavu. Kolem něho jsme usedli, nohy po turecku skříživše. Za námi v příkopu plápolá jiný oheň, na němž se právě smaží naše beefsteaky. Vedle nás otesává jeden z povstalců handžárem rožeň. Na druhé naší straně rozžali si ohníček čtyři čeští dobrovolníci. Dva z nich, Josefa Baše z Horních Polánek u Králové Hradce a Antonína Traitnera z Prahy chválil Ljubibratić pro odvahu, vytrvalost a jisté míření při střelbě.

Baše je hoch hezké, příjemné, hladké tváře, na které teprv nedávno vyrazilo mužství v podobě plavých knírků a ne méně plavé bradičky. Udělal si z jalovcové ratolesti rožníček a baví se právě opékáním svého extrabeefsteaku. Hledí při tom snivě do rudého plamene a pobožně se usmívá. Ze zaměstnání nedává se vytrhovat, proto má také večeři nejdříve hotovu. Spěchá ji rozdělit s námi a pochlubit se, jak chutnou pečeni umí připravovat. Bohužel bylo na ní více loje, než masa, následkem čehož milému krajanu z večeře hrubě neubylo.

Naše večeře byla připravena. Jeden ze společnosti vzal s tarasu plochý kámen, položil jej mezi nás, a okamžitě jsme měli i stůl, kolem něhož k mé úplné spokojenosti nebylo jinak možno sedět než s překříženýma nohama. Kuchař sesekal handžárem maso s rožně, na „stole" je rozdrobil na malé kousky, někdo posloužil i trochýtkem soli, která byla v táboře vzácností, a kdosi jiný dokonce nabídl bochánek chleba, což se již zrovna přepychu rovnalo. Po večeři pospíšil jeden momak s ovčím měchem pro vodu, která byla sice dosti teplá, ale v nouzi přece vítaná. Nevyrovnaný společník na cestách, přítel Křen, stokrát lepší než Baedecker, vytasil se s čutorou naplněnou výtečným rumem, mandlovými suchary, dobrými doutníky — čehož konec bylo vespolné usnešení, že by se tak dalo i mezi povstalci existovat.

Rozmar krajanů rostl tak, že některý počal i pozpěvovat. Navrh jsem, aby zapěli „Slovan jsem", proto že se mi tento nápěv zdá příbuzný melodiím jihoslovanským. Když dokončili, přisedl Luka Petković, který byl toho dne neustále v dobré náladě, k ohni a jal se silným tenórem přednášeti zpěv o posledním boji, bezpochyby vlastní komposici. Vynasnažím se jej trochu reprodukovat. Pěl asi takto:

„Azis sultán bílé psaní píše,
posílá je Hussejnovi paši,
Hussejn paša na Trebíni sedí.
A co píše Hussejnovi sultán?

Píše jemu, carsky jemu velí,
aby sebral všecky všudy begy,
aby sebral všecky všudy agy,
aby sebral silné sobě vojsko,
aby sebral vši trebinskou mládež,
všecku mužskou mládež s výši pušky,
aby vytáh proti Pavloviči,
jenž zem carskou přeukrutně hubí,
čeleď turskou vraždí, v pouta jímá,
zastiňuje půlměsíce záři,
zatemňuje černým křížem ráje.
Slibuje car Hussejnovi paši:
Přemůžeš-li křesťanskou mi chátru,
ukrotíš-li rozbouřené vlny,
nazvu tebe přemilým svým synem,
posadím tě na koleno carské.“ atd.

Další zpěv přerušil Rade Bajkovič. Milého toho starce, jenž mimo boj má všecky vlastnosti českého pantatínka, dosud jsme neviděli. Přišel přilákán zpěvem.

„Mlč, Luko, mlč,“ spustil na Petkoviće, „také Rade je junák, a o něm nezpíváš — co? Kdyby tu jen byl slepec Kosta, ten by vám zazpíval, co dokázal Bajković Rade! To je krásná píseň, žádná se jí nevyrovná! — A potom při guslích se to docela jinak poslouchá! Proč jste nepřišli včera, včera zde Kosta byl a zpíval o junáctví Rade Bajkoviće. Ptejte se jen svých krajanů, ti vám povědí, že je to jediná píseň na světě. Člověk neví, má-li se smát, má-li plakat, a tak je mu lahodně okolo srdce.“

Počal jsem improvisovat:

„Bože mili čuda velikoga,
sto učini Bajkoviću Rade“ —

ale neznaje látky, nemohl jsem dál. Rade ke mně přiskočil a jal se mne objímat. „Brate, brate, člověče — ty jediný to znáš!“

„Neznám, drahý Rade, ničeho, ale jsem úplně přesvědčen, že jsi od matky junák. Učinil bys dobře, kdybys nám aspoň vyprávěl, co jsi znamenitého dokázal, když už nemáme pěvce ani guslí.“

„Umíš-li číst?“ překvapil mne Rade otázkou.

„To je, brate, věc, kterou tak trochu umím.“

„Tak jsi přec musil o mně číst — vždyť píseň o mně jest i tištěna!“

„Nemůže, milý brate, člověk všecky knihy na světě přečíst — to by musil mít hlavu jako vértel.“

„Vidíš, opět máš pravdu. Ale libo-li ti, já ti tu píseň pošlu, a ty ji pak můžeš zpívati doma, aby i bratří Češi věděli, co dokázal Bajkoviću Rade.“

„Těším se na ni, ale prozatím bys přece nejlíp učinil, kdybys tu věc sám vypravoval. Ty jsi voják, dnes se vidíme, a kdo ví, kdy se uvidíme opět.“

„Brate, už máš zase pravdu. Tedy poslouchejte. — Doprovázel jsem jednou ruského kupce do Trebizondu. Kupec byl velmi bohatý a celá loď patřila jemu. Chodě po Trebizondě, zastavil jsem se u jednoho žida, který měl v krabici obrázky a nechával se na ně sklíčkem dívat. Na obrázcích byli vyobrazeni všichni panovníci světa. Jeden ze všech se Turkům nejvíce líbil, ustavičně se k němu vraceli a nemohli se na něj nadívat, ale nevěděli, koho ten obraz představuje. Byl v houfci jakýsi Rus, který zvědavým Turkům vysvětlil, že je to kníže Černé Hory. To Turky rozčililo, i počali pěstě zatínat a lát, až si brady poslintali. Ej to jsi ty, zakletý nepříteli země carské, ty, který nám odnímáš země a města, ty, který z nás jako střeva štěstí soukáš, ty, který našemu caříčkovi šosy i kníry přistřihuješ, ty, který jsi na Grahovu nespočetné naše vojsko pohltil! A jeden z nich dokonce přiskočil a jedovatou slinou obraz poprskal. Rus v zástupu zmizel, ale vyskytl se junák v zdobném rouchu černohorském, vrazil jako lev do chomáče tureckého, v útrobách mu srdce rozkypělo, oči se zaleskly, zamračilo se čelo — a ten junák nebyl nikdo jiný, leč Rade Bajković, kterého před sebou vidíte. Oboří se Rade na Turky: Co činíte, ničemové, kéž vás bůh potresce! To je světlý chochol rodu našeho, to je dennice srbského východu! Přistoupil Rade ku krabici židově a vyňal z ní jiný obraz, táže se Turků: kdo je to? Turci praví: To ví každé dítě, kdo naň hledne, zimnice jej chopí, šavle jeho bystřejší je blesku a bič jeho svižnější je hromu, kam on kročí, zatmívá se slunce, zem se třese, úžasem schne tráva, to je sultán, jejžto prorok určil, aby svět trestal a kříž lámal, ničil.“ —

„Radovi se prsa rozšířila, lítým vztekem Rade skřípal zuby, poplil Rade padišahu líce a roztrhal obraz jeho v kusy. Kavaz-baša Radovi stál v zadu, rozvzteklil se, vytal jednu Radovi, ale Rade břitký handžár tasil, a již baša ve krvi se válel. Jus-baša naň rozehnal se šavlí, ale Rade vypálil naň dvojku; i jus-baša překotil se mrtev. Rade šavli jus-bašovu chopil, na vše strany do Turků ji topil, Turků bylo jako černých ďáblů. Avšak bůh a štěstí jemu dali, prosekal se třemi ulicemi, — bohudík měl jus-bašovu šavli — Turci řvali, na pomoc volali, avšak dříve než se dovolali, unik Rade, vymknul jim se z rukou, těmi slovy na zad pokřikuje: Bůh tě ubil, Trebizonde město, že tvých ve zdech není duše srbské ani vůbec slovanského reka, jenž by kruté hanu tvoji splatil! Těžko by byl dobrou hlavu odnes, kdyby jednoho nebyl potkal Rusa, kterýžto byl mořským kapetánem. Rus rozepjal proti němu ruce: Volím s tebou nehodu tvou sdílet, stoupej za mnou, Slovane, můj brate! Bůh je s námi, dá, že vyjdeme zdrávi!

Rychle na loď odeběhli ruskou, svlékli Radu černohorské roucho, převlékli ho za pravého Rusa, oholili černé jemu kníry, ostříhali kučeravé vlasy, beranici do čela mu vtiskli — nikdo s to by Rada nebyl poznat. Přišli Turci, by loď prohledali. Třikráte ji prohledali celou, konečně pak rozlíceni vztekem, že nemohou domakat se stopy, s prázdnou se navrátili nazpět. Ale nebyl uschován snad Rade, nýbrž volně středem jejich chodil, a když lodi ukázali záda, smál se Rade pitomosti turecké. A když na zem přivalil se soumrak, dal kapetán roztáhnouti plachty, odjel s Radem do Oděssy města — a tak ho tu nyní máte opět mezi sebou, an zarmucuje matky turecké!“

Rade, který je nemálo slávy chtivý, vypravuje o tomto kousku při každé příležitosti, tak že se zdá, jakoby se chtěl vychloubat. Rozpomeneme-li se, že mu již táhne šedesátka, milerádi mu tuto slabost stáří odpouštíme, ano věnujeme mu i svůj obdiv, protože ani v pokročilém věku nepřestal být junákem. Dobrovolníci mi vypravovali, že skutečně slyšeli několikrát slepce s doprovodem guslí tuto píseň zpívat, při čemž prý Rade vždycky svraštil čelo, zastrčil ruce za ňádra a hlavou pokyvoval na znamení, že se to stalo tak a ne jinak. Kotorský pop Nikola Berberović látky této užil ku zpěvu polo národnímu, polo umělému a celkem málo zdařilému, jenž je vytištěn v kalendáři „Bokelac“ na rok 1874.

Když Rade vypravování dokončil, podotekl někdo:

„A potom kdo ví, je-li to všecko pravda, a zdali Rade nepráší.“ Chtěl jej poškádlit. Rade se rozezlil:

„Žalostna ti majka, kukavice! Kdo dokázal, že je větší junák — já nebo ty?“

„Jsi-li junák, já ti neutrhám, ale pravíš-li, že jsem já kukavice — ajde, vytas nůž a na mejdan (souboj)!“

„Nu chceš-li — ale prvé jsi se měl vyzpovídat!“

Oba tasili handžáry.

„Ty rzi na těle člověčenstva, tys mě pohaněl,“ volal Rade.

„Ukážu ti, kdo je kukavice,“ vedl svou druhý.

„Ticho!“ zahřměl v to Ljubibratić, „mírněte se, nejste děti!“

Okamžitě oba handžáry schovávali. Tiše hubujíce, rozcházeli se na rozličné strany. —

Byl čas ku spaní. Postlali nám kousek humna tenkou vrstvou slámy — drahé hnátky, pohovte si! Vedle dohoříval oheň. Na druhé jeho straně ukládali se Ljubibratić a Petković. Petković si opět notoval píseň. Podotýkám, že je Luka Petković skutečný básnický talent. Sotva se co znamenitého přihodí, již o tom má píseň. Je pravé zpěvné dítě slovanské. Je-li jen poněkud dobré míry, zpěv mu na rtech neumlká. Zpívá, i když v čele čety stoupá dovedností kamzíkovou do nejvyšších vrchů. Když jednotlivci usedají po cestě, nemohouce dechu popadnouti — Luka žene se jakoby nic dále a zpívá. A co je nejvíce pamětihodno, zpívá i tenkrát, když v nejostřejší seči rubá hlavy turecké jako makovice — ano dokonce i zpěvem komanduje.

„Za mnou, za mnou, jasní sokolové!
Kdo je junák, neví, co to bázeň,
bijte, kolte vraha odvěkého!
Oj Miloši, matky svojí chloubo;
dobře měř! — tak, už se válí v prachu!
Bogdane můj, mlád jsi, nerozumný,
skryj se, šetři mladé svojí hlavy!
Dítky, hoši, na pravo se žeňte!
Dobrá, bratří, poklesněte na zem!“ —

a podobně. — —

Noc byla dosti chladná, ale krásná — první jesenní noc. Ještě jsme čekali Alexiće, abychom pak mohli nerušeně usnout. Alexić stál prostřed humna a rozhlížel se s velikým zaujatím na vše strany.

„Vstaňte trochu,“ praví, „nebudete litovat.“

Poslechl jsem. Blízko nás kolem ohně hotovili se k spánku Černohorci. Sušili ještě propocené košile nad plamenem, načež se zcela bez košil na studené kamení uložili. Obrovská otužilost! A my jsme se klepali zimou.

Ohně pomalu dohořívaly. Tu a tam ještě se zdvihá rudá záře. Onde někdo oživuje oheň, aby trval po celou noc, a tisíce zlatých mušek vzletlo do vzduchu. Vzletly a spustily se zase.

Modravé dýmy plují nad údolími. Nad okrskem se rozpíná nekalený blankyt a s něho stříbrné hvězdy a měsíc posvátně mírně hledí na vášněmi zmítanou zemi.

Báječné světlo jasné měsíčné noci rozlévá se po okolí a otkává bělošedé stěny hor. Pohled velkolepý, dojem nezapomenutelný.

„Věříte-li,“ pravil Alexić, „že je mi to milejší, než dívat se na nejkrásnější operu?“

Ačkoli jsem věřil, přece jsem se neubránil v duchu poznámce: Pan Alexić by co spořivý kupec šel na poslední galerii, možno tedy počítat, že mu ten pohled stojí za 20 kr. r. č.

FEUILLETON.

Bábovka.

Katalonská národní báchorka.

Byl jednou jeden mladý princ a k tomu přišel toulavý muž s kytarou, který mu zazpíval pro potěšení mnoho krásných i ošklivých písní. K posledku zazpíval mu píseň o jednom znamenitém králi a jedné znamenité bábovce: jak se totiž tomu znamenitému králi kdysi zachtělo znamenité bábovky a jak rozeslal lodi do celého světa, aby k připravení té bábovky přivezli nejlepší ovoce a koření, jak potom skutečně znamenitá bábovka připravena byla, tak dobrá, že ji znamenitý král ani sám sobě nedopřál a veřejně prohlásil, že sebe přes vysokou důstojnost svou neuznává za hodna, aby znamenitou tu bábovku jedl. Rozumí se, že bábovky ani jiným lidem nepřál a že musili všichni prohlásiti sebe za nehodny takového pokrmu. Aby bábovku bezpečně ochránil, vystavěl král velmi pevnou tvrz o sedmi hradbách a sedmi příkopech a v té žije s nejvěrnějšími a nejudatnějšími vazaly a střeží bábovku jako největší svůj poklad.

Když byl muž s kytarou tuto píseň dokončil, odešel, aniž by byl udal princi adresu znamenitého krále. Než sotva zmizel, zmocnila se prince nesmírná touha po znamenité bábovce. Co pravý hrdina domníval se, že je všechno na světě pro něho stvořeno a že vyžaduje čest jeho, aby té velice znamenité bábovky požil. Myslil na to dnem i nocí a stal se těžkomyslným; každý pokrm jevil se mu mdlým a nechutným vedle ušlechtilé chuti, kterou v myšlenkách bábovce přikládal. Celá země pohlížela smutně na smutného prince, až se tento jednoho dne — bylo to v den jeho narozenin — pojednou vzchopil, vojíny své kolem sebe shromáždil a je vyzval, aby ho s osvědčenou obětivostí k hrdinskému dobrodružství provázeli a neustali, dokud znamenitého krále nepřemohou, pevnosti jeho se nezmocni a bábovky nedobudou. Všichni udeřili meči svými na štíty a zvolali: Bábovku nebo smrt!

Několik měsíců trvaly vojenské přípravy. Pak vydal se princ s velikým vojskem na cestu; i bral se dále a dále, přes hory a doly, vždy rovně za nosem, drahný čas, až přišel ke skále, u níž se dělila veliká silnice v tolik malých cest, jako strom ve větve a haluze. Stál tu v největších rozpacích, nevěda, kterou by se cestou dáti měl. Však náhle rozdělila se skála jako opona a za ní objevila se mramorová deska se zlatým nápisem:

Vítán buď, po dobrém kdo práhne:
touto cestou bábovky dosáhne!

A pod tím nápisem nalézala se ruka, jejíž vztažený ukazováček naznačoval pravou cestu k bábovce. Princ poznal, že se nachází pod ochranou vyšších mocností, poklonil se mramorové desce, která se hned na to opět zastřela, a vydal se s novou chutí a nadějí na další cestu. Po dlouhém, dlouhém putování přišli k ohnivému jezeru, jehož vysoké vlny utvořeny byly z plamenů všelikých barev. Princ se zarazil a s ním zarazila se celá armáda. Však přes to neodstrašila nenadálá překážka hrdinného jinocha i uvažoval právě, jak by ohnivzdorné loďstvo zhotoviti mohl, aby v něm ohnivé jezero přeplul, ana se náhle vynořila z hlubiny jezera rusalka s červenými vlasy a zapěla čarovně sladkým hlasem:

Kdo si bábovku chce přáti,
musí ohněm proplovati!

Hned na to zmizela zase ve vlnách. Princ zamhouřil oči, zapjal si kabát a uvrhl se střemhlav do jezera. Jeho věrní, kteříž byli přísáhali, že ho všude následovati budou, učinili totéž: zamhouřili oči, zapjali si kabáty a uvrhli se střemhlav do vln a hle! všichni dostali se zdrávi na protější břeh, aniž by se jim byl jediný vous na bradě spálil. Na protějším břehu

vstoupili na silnici, která se rovně jako lineál lesem do nekonečné dálky táhla. Ale stromy, stojící po obou stranách silnice, byly sobě tak velice podobny, že's je od sebe rozeznati nemohl a že princ navzdor ustavičnému cestování myslil, že stojí pořád na jediném místě. A navzdor všemu cestování neměla dlouhá silnice konce. Časem jal se princ ze zoufalství běžeti co mohl, a celá armáda běžela s ním, ale nevedlo to k ničemu. Když byli několik hodin běželi, jakoby utíkali před nepřítelem, vypadala cesta a vypadaly stromy na pravo a na levo právě tak, jako dříve. Nic se nezměnilo. Tu zmocnila se prince nesmírně dlouhá chvíle; začal zívati a celá armáda zívala s ním, až se to celým lesem rozléhalo, a prošlo zase několik hodin, v nichž bylo zívání jediným zvukem v tišině nekonečného lesa. Tak nekonečně dlouhým zdál se jim čas, že již ani na to nepomýšleli, aby ho měřili. A v skutku nemohlo se později nikterak určiti, jak dlouho tou rovnou cestou mezi stejnými stromy táhli. Ale jednou z rána, když byli den před tím právě tak nekonečnou cestu před sebou viděli, jako na začátku, spatřili před sebou pevnost a nad vraty jejími čtli tento nápis:

Zde v této pevné kleci
je nejlepší všech věcí!

Tento nápis zvěstoval zřejmě, že se nalézají před pevností, v níž znamenitý král znamenitou bábovku střeží. I propukli nejprvé v jásot a na to přistoupili hned k obléhání. Ale pevnost měla sedm okružních zdí se sedmi příkopy a druhá zeď byla vyšší než první, třetí vyšší než druhá a tak dále, tak že sedmá zeď až k nebi dosahovala. První zdi dobyli sice za několik měsíců, ale k dobytí druhé potřebovali dvakrát tolik času, k dobytí třetí dvakrát tolik jako k dobytí předešlé a tak dále, tak že dobýváním celé pevnosti sedmkrát sedm let ztrávili. Bylo to nejdelší obléhání, jež dějiny zaznamenaly. Když stekli poslední hradbu, skolili znamenitého krále a celou posádku a vřítili se do nádvoří pevnosti. Uprostřed dvora spatřili pevnou, z obrovských kvadrů vystavěnou budovu, která měla úplnou podobu bábovky, a před ní na stráži vojína. Zde jest to dozajista! zvolal princ a jeho armáda kvapila za ním. Stráž bránila se ještě hrdinsky, ale podlehla na konec přesile. Na to vypáčil princ mohutné železné dvéře, rozrazil sedm mohutných zámků, z nichž byl každý s velikosti vozového kola, i vnikl s vojskem do vnitřka budovy, kde našli — skutečně znamenitou bábovku. — Ale byla již plesnivá. — Polní maršálek prorýpal ji mečem, našel ještě dosti čerstvý kousek a podal jej princi jako znamení vítězství. Ale princ zavrtěl hlavou a pravil: Nejsem již v letech, v nichž jídáme rádi bábovky. Však na obrubě bábovky četl v krásném, bílém, glaçovaném písmě:

Ach, s námi stárne, co nás svádí
nezdolnou tužbou v slasť i žal,
ba zplesniví bábovka mládí
a zplesniví náš ideál!

Ukázky poesie francouzské.

Přel. *J. Vrchlický.*

André Chénier.

Mladá zajatá.

Bez bázně před srpem na poli zraje klas;
bez bázně před lisem smí réva v letní čas
lesk sladké zory píti;
a já tak mladičká, jak ony spanilá,
ač trudem přítomnost mou mysl zkalila,
já nechci ještě mříti!

Nechť s okem bez slzí muž kráčí smrti vstříc,
pod větry severu já doufám vzdychajíc,
mou hlavu sklání hoře.
Ó nechť jsou hořké dny, též čarovných je dost!
Ó běda! který med nenechá ošklivost?
kde bez bouří jest moře?

V mých ňadrech tušení plá silou tajemnou.
Ó darmo vězení se řítí nade mnou,
mne křídly naděj skrývá:
tak slavík ze sítí krutého ptáčníka
čilejší, šťastnější v říš nebes uniká,
a vznáší se a zpívá!

A já mám umříti? Můj sen tak tichý jest
i moje zbuzení, ni svědomí zlá zvěst
mne v spánku nepoděsí.
Jsem světlo žaláře! Můj smích plá v očích všech;
i čela stísněná můj pohled v těchto zdech
div nevyjasní plesy.

Cíl krásné cesty mé se posud vzdaluje!
řad jilmů dlouhý jest, jenž dráhu lemuje,
kol prvních sotva kráčím.
Na hodech života, jež sotva vzaly vznik,
číš plnou radosti na rty jen okamžik
já sotva tisknout stačím.

Jsem pouze v jaře svém, chci žeň svou spatřiti;
od jara do zimy chci sluncem zářiti,
rok žíti skončit celý;
chci skvít se na stonku, svou krásou zdobit sad,
jen jitra červánky jsem zřela posavad,
chci zřít i večer skvělý.

Ó smrti! počkej jen; a dále, dále spěj;
jdi těšit mysle těch, v nichž děs a beznaděj
a zoufalství se vzníti.
Mně ještě v lůně hor dá Pales útulek,
a Musa píseň svou a Láska polibek;
já nechci ještě mříti!

Oh, tu se vzbudila v mé hrudi rozňaté
má píseň truchlivá té mladé zajaté
pláč slyšící a přání,
jho dnů svých střásaje a starosti svých hnět
do veršů spřádal jsem, čím sladký její ret
se zachvěl v žalování.

Ty písně svědkové mých snů a zajetí
snad v někom po letech žár vzníti zvěděti,
kdo byl zjev tento milý.
Ji v řeči na čele plál půvab něžných snů,
jak ona se strachem sklon uzří svojich dnů
ti všickni, jenž s ní žili.

Poslední verše.

Jak vánku slední dech, jak slední paprsk zlatý
sklon krásného dne zjasní kouzlem svým,
tak vzbouzím lyru svou u popraviště paty.
Snad brzy k němu cestu nastoupím;

snad dřív než hodina v kruh hnána v spěšném reji
po ciferníku pestrém kvapící
na šedesátý krok, jímž končí se pouť její,
svou raffij složí bdělou, zvučící,

oh! snad již na můj zrak sen hrobu klesne tuhý;
než k půli písně již jsem započal,
část druhá dospěje a ku rýmu rým druhý,
zde v těchto zdech, kde vládne děs a žal,

již smrti hlasatel v průvodu tlupy dravé,
by k černým stínům ducha mého sved,
mým jmenem rozvlni ty chodby dlouhé, tmavé .
. . . .

Barkarola.

Na nožky ti perly hází
vlna jezera,
v kadeř květy akacie
vánek večera,
hvězdy závoj nad tvou hlavou
tkají ve výši,
rákos, jímž tvá loďka pluje,
o tvé kráse vypravuje
smutné cypřiši.

Jarní vzduch a tiché nebe,
země blažená!
Všecko spí, jen s písní drozda
mluví ozvěna;
zpod vesla ti zlaté kapky
kanou v stříbro pěn,
pluješ tiše jako víla,
sestra tvoje labuť bílá
za tebou jak sen.

Nad rákosím měsíc dřímá,
vlna u břehu;
chceš, svá ňádra tvojí hlavě
půjčím k noclehu?
Kol vše jako moře jedno
v tiché záři hvězd,
v něm však přístav nad vodami,
kde jen bůh a láska s námi
moje srdce jest!

Aforismy
z novějších francouzských spisovatelů.

I.

Zastírat chybu lží jest tolik, co nahražovat skvrnu dírou.

Nevděčnost našeho dítěte vzbuzuje v nás vzpomínky na dobrodiní našich rodičů.

Pozdravujeme raději známého v kočáře, než přítele pěšky jdoucího.

Dáváme rádi v slunci, ale přijímáme rádi ve stínu.

Dítě stane se svým rodičům, dle svého vychování: buď odměnou nebo trestem.

Krása i škaredost stejně pod vraskami stáří mizí: jedna se v nich ztrácí, druhá se v nich skrývá.

Nesetkáváme se se svými přátely, leč sledujeme-li dráhu jejich prospěchů nebo jejich rozkoší.

Sliby dovedou lidi lépe upoutati, než dobrodiní: naděje jest jim železným poutem, kdežto jim vděčnost toliko slabou nití jest.

Severní hvězda, jako zkušenost, neokazuje lidem cestu než večer; když tito se ubírají na lože, ona vychází nad obzor.

Kdo se svěřuje mluvkovi a půjčuje marnotratníkovi, setká se se svým tajemstvím všude a nenalezne svých peněz nikde.

Co starců by bylo mladými, kdyby nečítali ze svého života než čas, jehož dobře použili.

Mějme úctu před šedivým vlasem, ale především před svým vlastním!

Není to obyčejně toliko štěstí, jež od nás se odvrací.

Cenu jmění poznáme, když jsme je získali, a cenu přítele, když jsme ho ztratili.

Jměním sice duchaplnosti nenabýváme, ale docilujeme aspoň tolik, že nám ji každý přisuzuje.

Nejvýnosnější obchod by byl: kupovat lidi zač stojí, a prodávat je zač sami sebe cení.

Kdo nevidí boha všude, nenalezne ho nikde.

Krásná duše jest jako plamen: vždy toliko k nebi směřuje.

Ctižádostivý se svými přátely nejinak jedná, než jako s hůlkami řebříku: nejprve se jich chytá rukama, a pak je nohama šlape.

Nedivme se příliš štěstí zlých a nehodám spravedlivého, jestiť život knihou, kde „omyly tisku“ teprve na poslední stránce se nalézají.

Zdá se, že také ctnost má své meze. Ona výše, jíž dosáhli někteří velduchové, zdá se nám býti nějak ohraničenou. Cato, Washington ukazují nám, jak vysoko se může povznésti nejkrásnější, nejvznešenější ze všech citů: láska k vlasti a k svobodě. Vznešenějšího již nevidíme. Ale posledního stupně podlosti neznáme . . . .

Co v knihách je přirozeného, podobá se k chlebu při jídlech: chutná ke všemu a nikdy se ho nepřesytíme.

Myšlenky pravdivé a přirozené mají tu zvláštnost, že nikdy nejsou novými: každému se zdá, že je už někde slyšel, neboť jsou výrazem toho, co každý ve svém nitru časem cítí.

Drobnosti.

— Sedmnáct let mezi australskými divochy. Dne 11. dubna t. r. spatřilo mužstvo lodi „John Bull“ na malém ostrově „Night Island“ nedaleko pevniny australské v tlupě tuzemců úplně nahého bělocha, který se v pohybech, posuncích a spůsobech ničím nelišil od svých divokých černých soudruhů. Přilákali ho na loď a odvezli do anglické osady na předhoří Yorku. Zprvu seděl tento bílý divoch, schoulen jako pták, na zábradlí lodi, ohlížeje se bázlivě a nedůvěřivě na všechny strany; nemluvil ani slova, ale z několika bezděčných výkřiků soudili lodníci, že je rodem Francouz. Znenáhla však vracela se paměť jeho, a když přijeli do řečené osady, mohl již několika hrubě nesouvislými slovy jednomu francouzsky mluvícímu důstojníku osud svůj sděliti. Vypravoval, že se jmenuje Narcis Pelletier a že je synem jednoho obuvníka v St. Gille ve Francii. R. 1858 konal co dvanáctiletý kuchtík s lodí „St. Paul“ cestu do Austrálie a byl po ztroskotání lodi surovým kapitánem, který se v člunu s ostatními lodníky spasil, na ostrově „Nigt Island“ zanechán. Byl tam nalezen divochy, kteří se ho přátelsky ujali a plných sedmnáct let ku svému kmeni jej počítali. Z počátku toužil po vlasti a rodičích, ale znenáhla přivykal svému osudu, zapomínal řeč mateřskou a stal se konečně dokonalým divochem. Když ho Evropané opět nalezli, byla pleť jeho slunečním žárem hnědočerveně zbarvená, prsa a ramena zdobily prouhy, ostrými skořepinami do těla vřezané, lalochy ušními proraženy byly dřevěné hůlky a v nosu vězel kus lastury. Při delším pobytu mezi bělochy začal se zvolna vypravovati v evropské spůsoby a mateřština oživovala znenáhla v paměti jeho, téměř slovo za slovem. Počítati uměl drahný čas jen do 79, odtud přeskakoval vždy na sto. Zajímavo jest, že nezapomněl čísti ani psáti, ač po celých 17 let žádného psaného neb tištěného řádku nespatřil. Při nalezení byl 30 let stár; ale on sám pokládal se za nesmírně starého člověka a říkal, že asi již všichni jeho příbuzní a přátelé v Evropě umřeli.

— Vejce slepičí a kachní. Přírodozpytec Commail porovnával vejce slepičí a kachní vzhledem k jejich obsažnosti a výživnosti a dospěl k následujícím výsledkům: Bílek a žloutek, tudíž výživný obsah, tvoří průměrem u slepičího vejce 88 procent, u kachního pouze 87 procent úhrnné váhy; za to obsahuje kachní vejce mnohem více výživných látek, než slepičí. Týž učenec zkoušel dále na třech slepicích a třech kachnách pruduktivnost obojí drůbeže v snášení vajec a shledal, že snesly kachny v době od ledna do srpna o 145 vajec více, než slepice.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Hercegovina, země a lid. Dle zápisků vlastenců a zkušeností cizinců vypravuje Jan M. Černý. V Praze, nakladatel J. Otto, knihkupec.

Cymbál a husle. Básně Adolfa Heyduka. (Všeobecná knihovna sv. VII. seš. 1.) V Praze, nakladatel: I. L. Kober.

Agenda pro učitele. V Praze, nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta .... 1 zl. 50 kr.
na půl leta ..... 3 „ — „
na celý rok ..... 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta .... 1 zl. 76 kr.
na půl leta ..... 3 „ 52 „
na celý rok ..... 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, budtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpoledni.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Agraféna se usmála, jakoby toho nebyla ani spozorovala.

„Ondřeji, můj příteli, vy přicházíte přece; tušení mne nesklamalo, otec Jefrem pravdu mluvil! Vy nabízíte mi po třetí svoji službu, a umírajíc kladu úkol svůj do věrných vašich rukou!“ Po těchto slovech zavrávorala a zachytila se jeho ramene.

Ondřej zaštkal hlasitě. Přinesli vodu a ona porosila si jí skvoucí skráně. Ulehčilo se jí.

„Mám dosti síly, abych dopověděla,“ pravila, „a více netřeba. Slyš, jaký to ryk?“

Dvéře se rozstoupily a v nich objevil se Mirovič. Byl přece z města ještě v čas přijel a nenaleznuv ni svůj maškarní kostým, ni vězně, tušil nebezpečí. Několika slovy poučili ho o tom, co se bylo sběhlo.

Agraféna usedla opět na podstavec, jednou rukou pojala ruku Ondřejovu a druhou podala Mirovičovi.

„Hleďte, Ondřeji,“ pravila mu, „proto slavila jsem skvělé hody a plesy, abychom tím jistěji se mohli radit mezi tím, co hosté naši se baví. Popatřte kolem sebe, kolik jsem již získala přátel.“ Přišla na ni opět malá mdloba po těch slovech, ale přemohla ji záhy.

„Ondřeji,“ šeptala, „na vás a na Miroviče spoléhám nejvíce. Netřeba mi zajisté od vás teprv slibu nového?“

Nebylo žádné odpovědi potřebí, četla jim přísahu v očích. Pak se chopila opět jejich rukou a jala se mluvit plným hlasem.

„Přátelé,“ — pravila — „doufám, že poranění moje není smrtelné, ale přece mám za svou povinnost, sděliti vám již nyní vše, co otec Jefrem na smrtelném loži mi svěřil; dozvíte se také zároveň, proč jsem si za úkol svého života uložila to, co vy všickni se mnou jste vykonati slíbili, totiž vysvobození nešťastného mladíka, pravého našeho cara, Ivana VI., kterého Alžběta co vězně v tmavé kobce schlüsselburské chová. Slyšte tedy, co otec Jefrem mi pravil, když jsem s ním sama v chatce jeho dlela, an přítel můj Ondřej Černyšev před všelikým vyrušením nás střežil.“

Spiklenci usedli v kolo a Agraféna, napivši se čerstvé vody, zdála se býti docela zdravou; těšili se vzájemně, že poranění její nebylo tak nebezpečné, jak se byli obávali. Agraféna po malé přestávce jala se vypravovat.

„Když jsem zůstala po odchodu Ondřeje Černyševa sama s otcem Jefremem v lesní chaloupce, požehnal se tento slavně křížem a pravil po hlubokém povzdechu: Hleď, dcero moje, mnišský tento šat, do kterého po dlouhých letech jsem se opět oblekl, není žádné přestrojení; věz, že jsem skutečně tím, čím se ti nyní zdám, totiž mnichem a nikoli včelařem. Nutno, abych tě seznámil s podivnými příběhy svého života.

Zajisté došla také k uchu tvému sláva kláštera Valaamo, vystavěného uprostřed divokých vln ladožského jezera. Narodil jsem se na jednom z četných ostrovů kolem Valaamo rozházených jako hrstka vzácných smaragdů, vypadlých ze zlaté skříně nějaké královny. Rodiče moji se tam byli utekli, nevím proč a odkud, a otec zemřel záhy. Matka moje byla žena svatá, nikdy neviděl jsem tvář, mající zřejmější znaky nábožné nadšenosti, než její bledá, vyšším blahem zářící líce. Naše celé živobytí byla jediná modlitba, neznal jsem co děcko jiného světa, než naše ostrovy, než šum ladožského jezera, kterýž se mi zdál hudbou nejsladší, než hluboké naše lesy, které mi byly rájem, než kláštery Valaamo a blízký Koňovec, které mi bývaly jako odleskem města božího. Co rok klečel jsem s ostatními poutníky z dálky sem přišlými v hlavním chrámě před stříbrnou sochou svatého Arsenia a co rok prosil jsem boha z nejhlubší duše, aby mi dopřál státi se mnichem a dosíci dokonalosti takové, jako tento světec. Jednou všiml si jeden z bratrů mého k nebi obráceného oka a vroucího výrazu mé tváře, a když jsem mu k jeho otázce obsah své modlitby svěřil, žádal matku moji, aby mne na vychování mnichům svěřila, a slíbil, že mne časem do monastýru za bratra přijmou. Oko matčino zaplálo radostí a pohnutím, slzíc loučila se se mnou a vydala se pak na dlouhou pouť na horu Sinaiskou, kdež následkem namáhavé cesty blaze zemřela. Poslední páska vížící mne k světu byla tím přervána a když přišel čas, kdy mne přijali za spolubratra v klášteře Valaamo, bylo mi velmi snadno odříci se světa mně zcela neznámého. Dlouhá řada let uplynula mi klidně při tiché modlitbě a práci v klášterní zahradě, kdež jsem netoliko stromy a květiny pěstoval, nýbrž i pilně včelami se zajímal, střádaje celé poklady zlatého medu a sněhového vosku. Že mimo zdi monastýru se rozprostírá svět, že mimo velebné bratry moje, halící hlavy do dlouhých černých závojů, ještě jiní lidé žijí, taková myšlenka mi téměř nikdy ani nepřišla. — Obrovské skaliny, vyčnívající z vod, korunované tmavým jehličím a podobající se obzvláště v mlhavých nocích ohromným korábům kolem kláštera zakotveným, na kte-

rých stromy jako andělé-kormidelníci stáli, stačily mé touze po pozemské krajině a když pak vyšla luna, velká, slavná, plynoucí v nekonečnosti zatmělého nebe, a když třaslavé vlny jezera stříbroleskem jejího snivého světla se zaskvěly, zdálo se mi vždycky, že ten koutek zemi, na kterém žiju, je nejkrásnější z celého světa, a děkoval jsem hospodinu, že mi dopřál zde se zroditi a zde zemříti . . . .

Jednoho dne zavítal do našeho monastýru vzácný host, příbuzný našeho opata, který sám z velmi vznešeného rodu pocházel. Pokrýval jsem právě dle zvyku církevního svaté ostatky svěžím květem růží, když cizinec ve společnosti opata do chrámu vcházel. Hned první pohled na jeho tvář mne divně dojal a rozčilil — četl jsem tam přese všechnu svou nezkušenost stopy duševních bojů, stopy toho burného světa, před kterým jsem v tom okamžiku cítil jakousi neurčitou hrůzu. Jaký to rozdíl výrazu tváře u porovnání s tichým obličejem čuchonských rybáků a dobráckých mužíků, přicházejících každý srpen k velké pouti do našeho kláštera!

Sotva jsem byl opět v chrámě o samotě, vrhl jsem se kajicně před obrazem svatého na kolena; vyčítal jsem si velký hřích, neboť nemohl jsem si déle tajit, že se ve mně při pohledu na cizince náhle probudila jakási palčivá zvědavost seznati „svět“!

Cizinec zdržel se u nás delší čas. Byla doba letní, ona lahodná doba, kdy slunce téměř ani nezachází a kde červánky večerní nevybledají před příchodem červánků ranních. Cizinec byl přítelem toho sladkého stříbrného polosvětla bez stínů snivé noci severní a sedával s opatem dlouhé hodiny pod sloupovím terassy, odkudž bylo viděti do šíré dálky na čeřící se vodu a na dřímající lesy, kdež v hlubokém tichu nebylo slyšeti než dálné šepotání vln a leda ještě vrkání některého ze sta sivých holubů, kteří sedíce na římsách a ve výklencích klášterní budovy v klidný sen byli pohrouženi. Jednou, když jsem byl v tmavém koutě galerie zdříml, vyrušil mne ze spánku vášnivý hlas cizincův.

„A tu lhostejnost svou vůči celému světu, tu hříšnou sobeckost nazýváte svatým klidem!“ volal cizinec. „Arci, co vám po křivdách, které se pášou, co vám po právech v prach zašlapaných! Jeden den se modlíte za blaho cara Ivana, druhý den dle rozkazu za blaho carevny Alžběty, za čí blaho budete se modlit den třetí? Nejspíše za blaho toho, komu se podaří spáchati tutéž černou zradu na Alžbětě, kterou ona spáchala na onom nešťastném, v plenkách korunovaném dítěti!“

„Nesluší nám rozhodovati o posloupnosti našich carů,“ odpověděl klidně opat.

„Ale pravdu a právo uznávat sluší vám jako každému!“ pravil cizinec. Při těchto slovech vytáhl za záňadří velký zlatý peníz.

„Vizte, otče, tento peníz,“ pokračoval, „co na něm vidíte? Vizte tuto postavu k nebi se vznášející: jest to císařovna Anna, blahé paměti, a klečící zde postava druhá jest Anna Meklenburská, vnučka Ivana V.; v rukou drží malé děcko, syna svého, kterémuž Anna odcházejíc z tohoto života, ruskou korunu na mladistvou hlavinku klade. Běda, koruna ta stala se nešťastnému dítěti věncem trnovým!“

Zakryl si tvář. Já pak třásl jsem se dojmutím, neboť slyšel jsem věci, o kterých jsem měl jen mlhavé jakési vzpomínky, a vzdechy a výkřiky toho muže rozrývaly mi duši.

„Hrozné dějí se věci před tváří tvou, hospodine!“ jal se cizinec opět mluvit, „a milost tvoje je bezedná, jinak zajisté shladil bys blesky svého hněvu to plémě hříšné! Avšak k vůli nemnohým spravedlivým máš smilování nad Gomorrhou. Díky, že jsou ještě lidé povah čistých a neposkvrněných, z nichž si, pane, zajisté vyvolíš spasitele pro nevinného trpitele!“

V okamžení tom událo se cosi hrozného, co popsati mi nelze: něco neurčitého jako stín, cosi děsného a luzného zároveň, blížilo se mi, nebylo to světlo a nebyla to tma . . . Vlasy se mi ježily a mráz mne projímal. — Jakýsi neviditelný prst dotekl se mého čela, na kterémž stály krůpěje chladného potu, pak zmizelo všechno. Byl jsem v tu chvíli jako oslepen a ohlušen, ale posléz slyšel jsem opět hlas cizince, dorážející na můj sluch.

„V čele tří set granátníků,“ vypravoval, „vnikla dcera Petra Velikého noční dobou do zimního dvorce. Dítě-car spalo klidně v kolébce, když do pokoje se vedrali. Jeden z granátníků chtěl je probodnout, ale dítě šramotem probuzeno vztáhlo s úsměvem ručky po Alžbětě, kteráž s ním často hrávala. Slzy vyhrkly jí z oka, ubránila dítě proti surovcům a přitiskla je k srdci. Pak kázala rodiče dítěte, Annu a jejího chotě, zatknouti, a ráno vyhlásila se Alžběta sama za neobmezenou panovnici državy. Ivana a rodiče jeho poslala do žaláře, do vyhnanství do nejpustější části říše. Před odjezdem Anny bylo této ještě dovoleno vysloviti nějaké přání a slíbeno věrné jeho splnění. „Mám přání jediné,“ odpověděla Anna, „abych měla společnost věrné přítelkyně Heleny Omiljanské, ač chce-li mne do stínu žaláře následovat.“ Šlechetná Helena neváhala ani chvíli sdíleti smutný osud kněžny, jejíž neobmezené přízně za času jejího štěstí byla požívala. Odvedli je do Rigy a později do Oranienburgu, kdež dosud pravý dědic ruské koruny ve vězení trvá, čekaje svého osvoboditele, kterého mu spravedlivý bůh zajisté sešle, přese všechnu úsilovnou snahu carevny Alžběty, aby v zapomenutí přivedla nejen jsoucnost, nýbrž i samo jméno nešťastného Ivana. Vždyť zapověděla zvláštním zákonem pouhé pronášení toho jména a chování u sebe toho peníze, císařovnou Annou raženého, trestá se smrtí! Oh ty znaku potlačeného práva,“ volal cizinec, „leť do světa šírého a hlásej ten hřích do nebe volající!“ Po těchto slovech zahodil zlatou minci vysoko do vzduchu plnou silou v boji otuženého ramene. Jako hvězda zakmitla se v světlém vzduchu letní noci a zapadla kdesi v dáli pod skalou do stínu tmavých stromů, jež v tom okamžení zahučely hlasem jako věštícím. — Na to odvedl opat svého hosta do domu a já téměř zničen vším, co byli spolu mluvili, zůstal jsem ještě dlouho schoulen v tmavém koutě.

Klid mé duše se rozprchl. Zdálo se mi, že ruka toho muže odhrnula mlhový závoj, který mne dělil od světa plného žalů a bojů a hříchů a utrpení! Neměl cizinec pravdu, když byl život náš nazval sobeckým? Nebyl to sám boží prst, který se mne byl ve tmě dotekl, nebo ruka jeho anděla, vyzývajícího mne, abych vkročil na dráhu mučenickou pro právo a pravdu? Aneb bylo to vše jen mámení zlého ducha, jenž mne odvrátiti chtěl od pravé cesty boží? Byl jsem ustavičně v hrozném rozčilení, neměl jsem již ani na okamžik pokoje, žádná se mi nedařila modlitba a utekl-li jsem do lesů, proná-

sledovaly mne tam vidiny, mlhavé postavy kynuly mi v soumraku za stromy, z vod jezerních vystupovaly jiné lomící rukama, a zamhouřil-li jsem oči, viděl jsem děcko andělské krásy, hledící na mne se zarosenýma očima. Jednou bloudě lesem, spatřil jsem cosi v mechu se lesknoucího a přiblíživ se poznal jsem peníz, který byl cizinec s pavlanu kláštera zahodil. Od té chvíle považoval jsem se za vyvoleného osvoboditele cara Ivana a v rozechvění poklekl jsem v soumraku lesním a slíbil bohu, že nasadím celý život svůj, abych napravil, co jiní spáchali; ale bože hospodine! volal jsem, dej mi znamení, že oběť moji přijímáš, ó sešli jednoho ze svých andělů, jsem-li milosti té hoden!

Modlitba ta chvěla se mi ještě na rtech, když jsem halnzemi dřínu na jasné hladině jezera velký člun uzřel. V předu jeho stála vysoká postava oděná v oblek smuteční s vlajícím černým závojem a s vlajícími, jako zlato světlými vlasy; byla spanilá jako anděl, o jehož seslání jsem právě prosil, a myslil jsem z počátku, že jím vskutku jest. Ale člun přistál a seznal jsem záhy, že v něm byli lidé smrtelní; přišli ke mně a ženština v smutku ptala se mne na cestu do kláštera. Vedl jsem je, podivně rozčilen, přes schody do skály vtesané, cítil jsem, že ač smrtelní jsou, zjevení jejich přece s vroucí mojí modlitbou jaksi souvisí. Neklamal jsem se; ženština v smutku žádala za slyšení u opata. Uvedl jsem ji do klášterní hovorny a mezi tím, co jsem jí pln úcty sedadlo podával, vešel opat. Poklonila se mu hluboce a podala váženému kmetu spis.

„Jsem Helena Dimitrevna Omiljanská,“ pravila mu, a já uslyšev to jméno, kteréž byl cizinec s takovým nadšením pronesl, jméno té věrné, šlechetné přítelkyně nešťastné velké kněžny Anny, zůstal jsem jako přimrazen k svému místu. Hle! toť anděl, kterého mi bůh seslal!

„Měla jsem slyšení u jejího veličenstva v Petrohradě,“ pokračovala Helena Omiljanská, „abych prosila za ubohou jednu přítelkyni, která měla neštěstí, že v nemilost jejího veličenstva upadla a následkem toho dočasně se svou rodinou ve vězení tráví — na jménu jejím nezáleží. Její veličenství, nechtíc, aby přítelkyně moje a děti její na duši zkázu utrpěly, povolila mé prosbě a ustanovuje tímto spisem, že se má přítelkyni mojí dostávati útěchy svaté církve a dětem jejím poučení o bohu, i povoluje tedy její veličenství, aby z kláštera vašeho se mnou se odebral jeden z bratrů co zpovědník mé přítelkyně a učitel náboženství jejích dětí. Její veličenství zvolilo si tento klášter, poněvadž svatost života, jaký zde vedete, jí známa jest, a klade vám, otče, do rukou úkol, abyste vybral muže k svatému úřadu tomu schopného, muže srdce prostého a mysli nábožné, který o záležitosti světské pranic se nestará.“

Opat přečetl list, který mu byla podala a políbil uctivě podpis císařovny.

„Bratr Jefrem zde,“ pravil opat ukazuje na mne, „je muž, jakého si její veličenství přeje co duchovního rádce vaší přítelkyně a přijme zajisté s radostí úkol, kterým mu dopřáno státi se užitečným.“

Dobrotivé oko jeho spočinulo na mně tázavě. Helena Omiljanská čekala na moji odpověď; nebyl jsem dojmutím dlouho s to vypraviti ani jediné slovo; což nebylo nyní již zřejmé, že si mne samo nebe zvolilo za nástroj k velikému činu? Klekl jsem prostě před opatá žádaje za jeho požehnání k úkolu tak svatému. Položil mi žehnaje ruce na hlavu a dal mi safírový kříž, který mu visel na krku, k políbení . . . .

Helena Omiljanská vrátila se ještě téhož dne nazpět do Petrohradu, kamž jsem jí druhý den následoval; loučila se velmi dojemně se svým manželem, po jehož boku byla právě delší čas meškala, neboť šlechetná ta žena dělila život svůj mezi něj a drahou přítelkyni. Vydali jsme se na cestu, nevědouce, kam jedeme, neboť císařovna nechtěla, aby kdo určitě věděl, kde Ivana vězní, měnila tedy neustále místo jeho vazby a tím časem, co Helena u svého chotě meškala, byli Ivana z nova převezli, aniž by Helena byla věděla kam, ježto jí nebylo dovoleno s přítelkyní si dopisovat. V každém městě, kam jsme přišli, nalezli jsme určitý úkaz, kam se dále odebrati máme, až nás konečně zavezli pod vojenskou ochranou, jako bychom také nějakými vězni byli, do malého, přívětivého městečka, usmívajícího se již z daleka na příchozí svým zlatým křížem s růžovými a bílými domky, vroubícími tiché, travou zarostlé ulice . . . byli to Holmohory, cíl naší cesty.

Byli jsme šťastni, že jsme si odpočinouti mohli po namáhavém cestování, tím více, ana Helena Omiljanská malou svoji dcerku Agrafénu s sebou vezla, nemohouc se od drahého toho dítěte odloučiti.

Nelze mi popsati, co jsem pocítil při pohledu na žal, který velká kněžna Anna pro svého syna snášeti musila, co jsem cítil při pohledu na něžné, obětavé přátelství Heleny Omiljanské, která se dobrovolně svého domova, svého manžela a všeho lesku odříkala, aby takřka v bídě zde žila v zapomenutém koutě dalekého severu co anděl těšitel, chovajíc v stejné lásce vlastní své dítě jako děti ubohé přítelkyně. Velká kněžna Anna byla totiž ve vězení porodila dceru, kteráž v stejném stáří byla s malou Agrafénou Omiljanskou. Děti ty si byly nápadně podobny jasnýma svýma očkama a zlatými vlasy. Matky byly jim také stejné jméno daly. Miloval jsem obě nemluvňátka stejně a matky jejich byly mi vděčny za moji lásku, kterouž na tváři mojí četly a za soustrast, kterouž jsem měl se smutným jejich osudem; brzy uhodly samy, aniž bych jim to byl řekl, že jest mi osud jejich tím nejdůležitějším na světě, že vší silou duše toužím, abych žalu jejich ulehčil a Ivana z vazby vysvobodil. Poprvé ve svém živobytí poznal jsem, co jest vášeň, neboť nemohu jinak pojmenovati plamennou lásku, kterouž jsem miloval malého Ivana: nikdy neměl ani otec větší lásky k vlastnímu dítěti; procedit svou krev za něj zdálo se mi příliš snadnou věcí, a věčné blaho duše byl bych bez rozpaků za něj obětoval! Kropil jsem co noc podušky své horkými slzami, volal jsem bez ustání k bohu o spravedlnost, a když osud mého ochrance se v ničem nelepšil, začal jsem až proti nebi reptati . . . Avšak míra běd našich nebyla ještě dovršena: dcera Omiljanské rozuenohla se jedné noci náhle, a když jsem ráno, uslyšev hlasité bědování, do komnaty Heleniny spěchal, ležela dcera její Agrafena mrtva na loži!“

— Ondřej a ostatní posluchači jevili při těchto slovech, kde Agraféna o vlastní své smrti mluvila, zvláštní podivení soudíce, že dívka nejspíše blouzní. Spozorovala to.

„Hledíte s podivením na mne?“ tázala se. „Zdá se vám snad, že jasnost mých myšlenek se kalí? I já hleděla jsem tak na otce Jefrema, i já myslila jsem, že duch jeho blízkostí smrti již zmaten je a zatemněn, ou

však pravil mi klidně: „Nediv se, domnělá Agraféno Omiljanských, slovům mým, neblouzním. Pravil jsem ti, že malá Agraféna, dcera Heleny, prudkou a náhlou nemocí schvácena, mrtva na svém loži ležela. Na pláč a naříkání Helenino objevila se i velká kněžna Anna kvapem v komnatě, nesouc v náručí své děcko . . . . Ona i já snažili jsme se co možná, abychom Helenu potěšili, což se nám také poněkud podařilo.

„Tvoje robátko, Heleno," pravila velká kněžna, „je volné všeho vězení, hleď na sladké moje poupě, zda-li osud jeho není trpčí: je určeno svadnouti v proklatém stínu této kobky . . ."

Ale náhle zableskla se jí jakási myšlenka.

„Heleno!" vzkřikla a vrhla se na kolena, „Heleno! nikdo neví posud o náhlé smrti tvé dušinky, než přítel náš, bratr Jefrem, buď milostiva a ustrň se nad dcerou mojí! . . . Jsou si tak nápadně podobny, že je nikdo nerozezná, ubohá nemluvňátka! Nechť pochovají Agrafénu tvoji do císařského sarkofágu co dceru mou — ty vezmi dítě mé, do tvých rukou kladu osud jeho, vysvoboď aspoň ji, nechť se těší ze zlatého svitu slunečního ve volnosti co Agraféna Omiljanská!"

S pláčem pozvedla Helena nešťastnou matku a přitiskla dítě její štkajíc k prsoum. Stalo se dle přání velké kněžny, Agraféna Omiljanská spí věčný spánek v hrobce ruských vladařů, kamž ji převezli, a ty, Agraféno, ty's dcera velké kněžny Anny Brunšvické a sestra cara Ivana VI!"

Spiklenci propukli výkřikem překvapení, ale Agraféna máchla prosebně rukou na znamení, že nechce býti vytrhována ve svém vypravování, kteréž ji patrně unavovalo, a kteréž by ráda již byla skončila.

„Žasla jsem po těchto slovech otce Jefrema," pokračovala, „však nedal mi dlouho času k přemýšlení, spěchaje k závěrku svých upomínek: Helena Omiljanská a matka tvoje, velká kněžna Anna — pravil mi — ustanovily se na tom, že se Helena vrátí k svému manželi, že tebe rukoum jeho odevzdá a jemu tajemství své pod přísahou sdělí . . . Obě paní rozloučily se, prolévajíce mnohé slzy. Den odjezdu byl již určen, když nás nové stihlo neštěstí. Přišel rozkaz císařovny, aby Ivan od své rodiny odloučen a na vždy odvezen byl na místo nám neznámé! Kvílení naše naplňovalo dům, ale mezi tím, co obě ženštiny pod tíží svého neštěstí klesaly, odhodlal jsem se k činu. Hodina, v kteréž nutno bylo, abych svůj dávný záměr osvobození Ivana, syna mé duše, vykonal, hodina ta byla přišla. Lstí, úskokem a přetvářkou dosáhl jsem, že mi dovolili přidati se k průvodu, doprovázejícímu Ivana do nového žaláře. Ivan jel v krytém kočáře a já přidal jsem se k vojákům, kteří jej ve dne v noci obklopovali. Helena Omiljanská jela v druhém kočáře opodál, neboť nebránili jí, která se brala částečně toutéž cestou jako my, aby požila jistoty, které poskytovala přítomnost ozbrojených mužů v krajině loupežníky znepokojované. Procestovavše dva dni směrem na jih, dorazili jsme do pošmourného městečka, pod jehož hradbami jakási divoká řeka se valila. V tomto městě rozcházely se cesty Heleny a Ivana, a v tomtéž místě měl jsem i já s ním se rozloučiti. Bylo již tma, když jsme vjížděli, a umínil jsem si, že ještě této noci záměr svůj, stůj co stůj, provedu. Vojáci utrmáceni dlouhou cestou, toho dne vykonanou, dali se do pití. Já pak chopil jsem se směle v šťastném okamžiku malého Ivana, spícího sen nevinných, a v divém běhu vyrazil jsem z domu, přeběhl tmavou ulicí a dosáhl tmavého lesa, dříve než komu na mysl přišlo mne stíhat. Duše moje jásala divoce, provedl jsem, o čem tak dávno jsem sníval, Ivan byl na svobodě, Ivan byl spasen! Síly moje byly nadlidské; bez přestání utíkal jsem, necítě ani unavení ani břemene v náruči mi ležícího. Doufal jsem dosáhnouti Archangelska a uniknouti odtamtud na cizém korábu. Ale nejprv šlo mi o to, abych se na delší čas před pronásledovateli ukryl. Dva dni a dvě noci bloudil jsem téměř bez přestání lesní pustinou; třetí den přidal jsem se k tlupě loupežníků a vyvrženců lidské společnosti. Našel jsem je, ani táborem kolem ohně byli rozloženi. Přijali mne pohostinně. Šat mého řádu a svatý úsměv nevinného děcka chránily nás vydatně: rozdělili s námi upřímně chléb i sůl a netázali se mne, odkud a proč prchám. Kéž bych se jim byl svěřil, kéž bych se s nimi nebyl rozloučil! Ale běda, odvážil jsem se do osady na malé říčce ležící, chtěl jsem si tam objednat koně; zpráva o útěku mém s malým carevičem byla tam již vnikla — zkrátka byl jsem lapen, prozrazen.

Dovedli mne nazpět k místu, z kteréhož jsem byl Ivana unesl, a kde Helenu Omiljanskou ve vazbě drželi, majíce ji za mou spoluvinici; byla při zprávě o mém útěku neprozřetelně v šílený jásot propukla. Pustili ji na svobodu, když mne nazpět byli přivedli, ale nešťastná Helena, vidouc, jak mne v poutech vlekli, vidouc, jak Ivana opět do vězení zavírali, klesla do zoufalosti takové, že smyslů svých již déle mocna nebyla: lála strašlivými slovy na nespravedlnost božskou, lála císařovně a sběsilým křikem vyzývala lid, aby vymanil pravého cara svého z muk věčného vězení. Lid zastavoval se a rotil se v němém úžasu, byl jako nerozhodnut co činiti má, když se tu náhle objevila osobnost přísného vzezření, před kterouž se vše do prachu klonilo; byl to jakýsi vysoce postavený úředník carský ve skvělé uniformě. Nyní stal se náhlý obrat, vojáci začali házet kamením po nešťastné ženštině, a dav, před chvilkou ještě němý a nerozhodnutý, rozkácen surovým příkladem, počal se hnáti na Helenu, aby ji ubíjel! Tu ozval se hlas úředníka: „Stůjte! Což nevíte, že carevna, paní naše, při nastoupení svém přísahu složila, že neproleje ani kapky krve svých poddaných? Chcete popravou této ženy slovo carské nepravdou učinit? Svažte ji a uvidíte, jak ji potrestám." Dal jakési rozkazy a za chvilku přivlekli služebníci jeho těžký, z dřeva utesaný kříž. Ďábelský úsměv zahrál na tváři toho ukrutníka. Kázal klidně, aby omdlelou Helenu pevně na kříž přivázali; když se tak bylo stalo, přitáhli kříž ku břehu té černé divoké vody, jejíž vlny zpěněným proudem pustou stepí a hlubokými lesy se hnaly.

„Co s dítětem?" ptal se kdosi.

„Dítě patří k matce," odpověděl ukrutník, a ačkoliv některé ženy proti tomu se vzpíraly, přivázali ubohé dítě k prsoum polomrtvé Heleny a spustili pak kříž a jeho břímě do divokého proudu. Oči moje viděly, jak pěna vysoko vystříkla, jak kříž se v proudu zatočil, jak oči její se obrátily k němým, nelítostným nebesům! — Ucho mé zaslechlo poslední její výkřik, a zpěvy andělské, ba snad hlas samého boha nepřehluší nikdy strašlivý ten zvuk, který zatřásl duší mou až do hlubin nejhlubších! Mrákota mne obestřela, padl jsem k zemi jako mrtvola. Když jsem se vrátil k životu, stály ženy ještě u břehu

a plakaly, ale kříž byl již zmizel. Soudce obrátil se ke mně.

„Tomu zde knut!" povelel a rozkaz jeho okamžitě byl vykonán.

Co byla muka moje proti tomu, co jsem právě byl spatřil? Necítil jsem ničeho. Krev lila se mi proudem, maso moje viselo v cárech s těla, ale žal mé duše byl větší, než trýzeň má tělesná, pamatoval jsem toliko na Ivana a když se mi zdálo, že pod ranami již klesám, že duše moje pozemskou schránku již opouští, byl jsem bohu vděčen za to, že za Ivana trpěti a zemříti mi bylo dopřáno, a poslední sílu svou sebral jsem k chvalozpěvu na boha hospodina, až hluboká tma mou paměť zachvátila.

Nechali mne co mrtvého ležet na břehu, ale v noci jsem se probudil a tmou leskla se vysoko nade mnou hvězda a šumění vody naplnilo můj sluch. Paměť má byla tak zesláblá, že jsem jen s těží se rozpomínal, co se bylo se mnou dálo. Zavřel jsem opět oči, ale když jsem se podruhé probudil, cítil jsem, že neležím již na pevné zemi, nýbrž že se houpám na jakémsi člunu a na nebi byly již červánky.

„Jsi zachráněn!" šeptal mi hlas malého hocha, a zároveň chopily se mne ruce dvou mužů a vynesly mne na břeh, kde v lese stála malá chaloupka. Tam ukryli mne a za několik dní vyvezli mne dále do lesa. Nábožná píseň, kterouž klesaje pod ranami katanů jsem byl zpíval, zachránila mne, rybáci na břehu právě meškající považovali mne za mučedníka, vyčíhali okamžik, kdy nebyl nikdo na blízku, a unesli mne. Žil jsem nyní v lesích, daleko od místa, kde mne byli mučili a bičovali, usadil jsem se konečně, když souditi jsem mohl, že na mne již zapomněli, u starého jednoho včelaře; ale seznav, že již bez nebezpečí i z lesa vyjíti mohu, odebral jsem se k manželi nešťastné Heleny. Ubohý byl žalem sešedivěl. Zpraven o cestě ženině, bral se jí vstříc a odpočívaje jednoho poledne se svými lidmi na břehu řeky, valící se lesem, zpozoroval uprostřed vln lidskou postavu, přivázanou ku dřevu. Vytáhli nešťastnici, kteráž umírajíc v loktech svého manžela, tajemství své o dítěti velké kněžny Anny do ucha mu pošeptala .... Děcko bylo zachráněno, ačkoliv následkem přestálé hrůzy dlouho churavělo. Omiljanský pravil mi, že dívce nikdy nevyzradí její původ, že ji vychová co dceru svoji vlastní. Odešel jsem opět do lesního svého úkrytu a žil co poustevník a včelař v krajině, kde o strašném onom příběhu nikdo nic nevěděl ... Dvakráte ještě odvážil jsem se přiblížiti se žaláři Ivanovu, ale pokusy mé byly marny. Velká kněžna Anna zemřela žalem nad osudem své rodiny a nad strašnou smrtí něžné Heleny Omiljanské, jejíž památku vždy jsem ctil co památku světice. Tebe, dcero žalu, nespustil jsem nikdy zcela s očí, ty's dědičkou svatých povinností, a umíraje kladu v ruce tvé osud tvého bratra, úpícího posud pod jhem krutého vězněni! — — — Toť jest, přátelé moji, co otec Jefrem na smrtelném loži mi svěřil."

Zamlčela se a tvář její byla smrtelně bledá, oči její velké jako zraky umírající; Ondřej a Mirovič cítili, že ji síly opouštějí. Ale nadlidskou silou zvítězila Agraféna opět nad mdlobou svou a usmívala se na spiklence, kteří kolem ní klekali, pozdravujíce v ní sestru svého cara, který bohdá brzy na trůn svůj dosedne. Přes tvář její přeletěl hluboký smutek jako temný oblak.

„Ondřeji," šeptala, „co mluví muži ti o caru a o převratech? Nechci pomsty, nechci slávy. Slibte mi, že Ivana pouze vyprostíte z noci věčného žaláře, že ho přes hranice přepravíte a že mu vyřídíte poslední vůli mou; přání mé jediné jest: aby nikdy nehleděl dosáhnouti trůnu, který mu již jednou byl tak osudným!"

„Slibuji vám vše!" zvolal Ondřej, „avšak co mluvíte o poslední vůli, vy nejste smrtelně raněna! Dovolte, abych vás do vaší komnaty odnesl a o pomoc zavolal."

Opět se usmála nevýslovně smutně.

„Pravda, pravda, co mluvíte," odpověděla mu, „odveďte mne odsud!"

Shrnuli se kolem ní, každý jí chtěl pomáhat. Učinila sama několik kroků ke dveřím, ale zastavila se náhle; slyšeli spěšné kroky, dvéře se rozlítly a zakuklenec jeden vedral se až k samé Agraféně.

„Velkou nesu novinu!" volal, „císařovna Alžběta umírá, zvěsť přišla náhle sem, velký kníže Petr a jeho manželka opustili již ples a spěchají do města ..."

Za okamžik byla prostora prázdna, všichni rozutíkali se, jen Ondřej Černyšev a poručík Mirovič zůstali s Agraféuou.

„Obávám se, že přátelé naši nás opouštějí," pravila Agraféna. „Přidali se k nám ze zášti proti Alžbětě, teď nejspíše vyhledají si přízně nového panovníka!"

„Nepomýšlejte nyní na jinou věc," prosil Ondřej, „než na své zachování."

Vzal ji kolem pasu a ona poslušna jako děcko odevzdala se jeho péči; s polopotlačeným vzdechem položila mu hlavu na rameno a dala se jím vésti. Mirovič kráčel před nimi otvíraje dvéře a ukazuje cestu. Dorazili do její komnaty a položili ji na lože; na zavolání přikvapila Tatarka a vidouc bílou holubici svoji, bledou a krvácející, dala se do takového nářku, že se pokoj ihned služebnictvem plnil a Ondřej s Mirovičem rychle vzdálit se musili. Mirovič šel vyhledat Omiljanského a Ondřej se zdrcenou duší opouštěl Alhambru, kdež byl tak smutných dožil dobrodružství, a kryt temnou ještě nocí vrátil se hlubokým sněhem do osamělé jizby své. Se žhavou netrpělivostí očekával návratu svého přítele. (Pokračování.)

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.* (Pokračování.)

Z rozkazu pana Petra Zmrzlíka, nejvyššího mincmistra v království českém, přeložena r. 1411 do češtiny historie trojanská, jak ji byl latině vzdělal Quido de Columna. Jest podiviti se, že v dobách velikých převratův a krvavých bouří domácích nalézala zvláštní oblibu v čtenářstvu českém. Zachovalať se nám z času mezi lety 1411—1469 v několika rukopisech, z nichž svou cenou vynikají rukopis z r. 1437 (v knihovně kláštera strahovského), z r. 1441 (v knih. Lobkovické), z r. 1468 (v českém museum) a z r. 1469 (v knih. university pražské).

Vedle historie trojanské nebylo z doby staroklasické pro středověk literární látky zajímavější nad dějiny Alexandra Velikého. Postava tohoto reka, posunuta do

báječné dálky, unikala zkoumavému zraku, i stala se už v starém věku středištěm fantastických pověstí. Otřesení uzavřené Asie evropským hrdinou byl příběh, jenž v obou dílech světa po několik století udržoval mysli v stálém chvění, a poznání vzdálených zemí a národův vzbudilo neshladitelný dojem na obou stranách. Proto zůstal Alexandr národům orientu v paměti velmi živé, a ještě v novějším čase Peršané, Arabové a Turci oslavovali jeho skutky. Na západě evropském proslul jakožto zakladatel jedné světové říše a družil se v tom ohledu k Davidovi, Caesarovi a j. Ale když války křižácké také k orientu zamířily, srozuměla Evropa také Alexandru lépe. Latinské prameny byly učencům už po několik století přístupny; ale nejslavnější básně, které jaly se opěvovati Alexandra, všechny pocházejí z konce století dvanáctého.

Osobnost krále Alexandra měla pro středověk kouzlo zvláště mocné. Podivná síla hrdinská, vznešená mysl a přirozená šlechetnost, štěstí válečné, ano sama brzká smrt činily z něho velmi skvělý zjev pro knížata a rytíře. Jeho Bukefalos byl neobyčejného tvaru, jakoby ani příroda nebyla šetřila zázrakův na důstojné vystrojení slavného reka. Osud jej vrhl na bouřlivou dráhu a smělý duch hnal jej od činu k činu až na konec světa. Alexandr zamítl Parmeniův návrh u Arbely, aby nepřátele za doby noční přepadl, a nechtěl pokáleti skvělost své slávy způsoby loupežníkův. Zcela po rytířsku choval se k zajatým paním a cítil ošklivost k úkladnému vrahu. Nebylo potřebí zvláštní práce, aby objevení se jeho u mrtvoly Dariovy přispůsobeno bylo citlivůstkářství středověkému.

S touž pozorností jako k jeho činům pohlížel středověk také k jeho objevům. Nejstarší hrdina, k jehož mořským cestám se poutají pověsti o divech, po Jasonovi byl Odysseus. Když břehy moře středního bájkám už neposkytovaly dosti stínu, obrátil se zrak k Asii. Už Herodot prozkoumal prostranné území říše perské od Eufratu až k Nilu. Ale poetická touha po divech nalézala teprv plného ukojení, když Ktesias podal zprávy o Indii. S Alexandrovým proniknutím až do Indie a s navštívením jižního vodstva obnovila se pozornost, kterou Ktesias byl vzbudil.

V Alexandrovi úhrnem pojata byla hrdinská velikost, v kteréž starověk době nové se objevoval. Na západ veden byl až tam, kam pronikli Feničané a Římané, na východ až k branám ráje.

Řecký román, jehožto původce nikdo nezná, jest hlavním pramenem veškerých zpěvů o Alexandrovi na západě. Kallisthenes z Olynthu, syn ze sestry Aristotelovy, musil tomu spisu propůjčiti svého jména. Nyní pokládá se za jisté, že dotčený román, aspoň ve své nejstarší podobě, už koncem století čtvrtého byl hotov a že vznikl v Alexandrii. Cena toho románu jest velmi malá, pokud se v něm hledají dějiny. Neníť v něm ni nejslabší známky nějaké kritiky, pravda a patrné bájky propletají se v nejdivočejší pestrosti. Nějakého politického interesu není tu naprosto; však ani válečné skutky dobyvatelův světa, ani jejich hrdinství v nebezpečích a svízelích není líčeno s nějakým zvláštním zápalem. Spisovatel měl hlavně na mysli, aby vzbudil podivení a úžas vypravováním o neslýchaných dobrodružstvích a divech, vedlé toho snažil se, aby vyobrazil mravní povahu královu vylíčením některých krásných a velikých skutkův jeho.

Západní Evropa přepisovala domnělého Kallisthena velmi pilně; mimo to objevil se záhy také latinský překlad jeho. Z tohoto latinského spracování spisu Pseudokallisthenova vzešel pak v století čtrnáctém v české próse román o Alexandru Velikém. Rukopisy z roku 1433 a 1469 v knihovně university pražské a ve sbírce Neuberkovské.

Roku 1172 sepsal probošt v Dornicku, Gualter Castellioneus (Gautier de Lile) na základě všech pověstí, hlavně pak dle Kurtia, jazykem latinským báseň o Alexandrovi, kterou ve Francii do škol zavedli a nade všechny staroklasické básně pokládali. Gualterův hrdina žízní po velikých činech proto, aby vyhladil potupu, kterouž zlomyslnost stíhala jeho původ. Že Gualter vypravuje i polodějepisné pověsti, jako Alaxandrův slavný vjezd do Jerusaléma, musí se mu prominouti. Z staro-řeckého literního pokladu o hrdinách, jakož i z dějin dotýká se mnohých věcí, ale jen proto, aby činil porovnání s podobnými příběhy. V provedení uměleckém obral sobě za vzor Virgila. To přimělo jej k některým odchylkám od Kurtia, na příklad když bitvy líčí ve smyslu doby starohrdinské, stavě všude souboje hlavních rekův do popředí. Zde objevují se pak homérická porovnání, rozpravy zápasníkův, prosby přemoženého, zatvrzelost vítězova, žal otcův atd. zcela ve spůsobu staroklasické epiky. Že Gualter živlu fantastickému nehověl, jest patrno; scházíť u něho celý přípis k Olympii se všemi divy přírody. Jedna okolnost v jeho básni pak zasluhuje zvláštního povšimnutí. Chtěl skončiti dějiny krále Alexandra připomenutím, že lidská síla přece velice obmezena jest. K tomu účelu užil allegorie, kterouž sobě učenci a básníci středověcí oblíbili. Když totiž král pronikl až k okeánu a jal se strojiti loďstvo, vzdvihla se bohyně přírody proti takovému počínání, poněvadž prý člověku není dovoleno, aby spatřil prameny Nilu, ráj, věčný chaos, vzdálené bydliště protinožčův a lůžko slunce. „Natura“ sestoupí tedy k Leviathanovi do pekla a poukazuje k možnosti, že Alexandr snad zamýšlí osvoboditi i duše zemřelých, což prý teprv jinému hrdinovi v budoucnosti zůstaveno jest. Proto nabízí se „Zrada“, že to nebezpečí odvrátí otravou. Nejskvělejší oslava předchází ten pád. Gualter sice nevodil svého hrdinu po zemích západních po vítězstvích a výbojích; ale nyní shromáždil vyslance Karthagův, Španělův, Gallův Italův a jiných národův evropských kolem jeho trůnu, všichni přinášejí velikému reku dary a vzdávají mu čest. Tato slavnost náhle se přeruší vzbouřením Přírody, a za krátko ukládají do malého domku, kdož neměl dosti místa na celém okršku zemském.

V druhé polovici století třináctého neznámý skladatel přeložil Alexandreidu Gualterovu na jazyk český v rýmech. Z tohoto vzdělání zachovaly se nám jen tři první zpěvy celé, mimo to zlomky zpěvův 4. 5. 6. 7. a 9.

S úpadkem Řecka zmizela také všechna vnímavost pro hrdinskost antické epiky. Tím druhem literního umění bavila se na dále toliko záliba učencův. A ta mu vyhledala novou vlast v Asii, kde proměna veřejných i domácích mravův, zahálka a zženštilost daly podnět k onomu zábavnému čtení, kteréž k sobě vábí toliko přepjatou obraznost a chorobné citlivůstkářství. Po několik století vládl bez proměny v Evropě tento řecko-orientalský ráz literního umění. Máme z něho v českém písemnictví také památku a sice: z latiny přeložený ro-

mán o Apollonu, králi tyrském. (Tiskem v časopise musejním r. 1863, svazek 3. a 4., kde též celou literaturu o něm velmi pilně snesl A. J. Vrťátko.) Tento román má zvláštní důležitost pro středověkou literaturu evropskou. V něm obraznost hledá ukojení v týchž věcech, kteréž řecké romány pěstovaly v stoletích čtvrtém a pátém. Dobývání nevěsty nebezpečími bojů neb řešením hádanek, odloučení manžela od manželky po krátkém štěstí, zázračné zachování pohozených dětí, aneb zavedení a vychování jich v krajích velice vzdálených; dodrodružná výprava dospělého jinocha, který na ochranu slabých podniká zápasy s obludami, bojuje proti přesile obrův a proti úskočnosti čarodějův; zkoušky ctnosti panenské mezi loupežníky, surovým lidem na korábech a v hampejzích; mnohaleté bloudění na moři i na pevnině, až odloučení, z nichž jeden druhého pokládá za mrtvého a stále oplakává, na některém knížecím dvoře opět se sejdou, na hranici znova svou neporušenou věrnost dokazují a konečně do přístavu trvalého štěstí se dostanou. Z toho proudu obrazův čerpá také román o Apollonu, králi tyrském. Křižáci prinesli prý jej do Evropy.

X.

Čím stěhování národův a kmenovní války jsou pro světský epos, tím pronásledování křesťanův, počínajíc svatým Štěpánem, jest pro duchovní epos čili legendu. Prodlením času nakupí se zásoba pověstí, kteráž žádá literního spracování. Ale když při dějích světských podání ústní, přecházejíc ze století na století, čím dále, tím více odlučuje věci důležitější, pověsti církevní hned s počátku nalézaly ochotné písaře a tak sbíralo se bez všeho přísnějšího výboru lepší s prostředním a se špatným. Legenda jest stejného stáří s dějinami církve křesťanské. Obojí má svůj počátek při Eusebiovi, jenž příběhy mučedníkův v několika vydáních sebral. V církvi západní může se považovati Jeroným za původce písemnictví legendárního, poněvadž dle Eusebia připojil k svým dějepisným spisům všeobecného obsahu také životopisy takových mužův, kteří po Kristu byli sobě získali zásluh o církev.

Legenda řecká liší se velice od latinské. V Byzanci od nejstarší doby převládaly snahy dogmatické a týž směr přešel i do legend. Na západě točí se obsah legend více o zkoušky mravnosti než o články víry. Když nicméně veliká část legend latinsky spracovaných jeví onen byzantický ráz, když svatí bojují s čertem a družinou jeho, když ctitelům Joviše, Apollona, Venuše, Diany a Mahomeda bludnou víru vyčítají, musíme se vmysliti do orientu, odkud tento druh legend vyšel. Nejproslulejší z oněch legend, kteréž mají řecký původ a do našeho písemnictví v středověku přešly, jest Barlaam a Josafat. Básnická skladba rozstupuje se na tři oddíly. První jest hlavně exegetický. Josafat, jejž otec dal vychovati v osamělém pustém paláci, aby jej zachránil před vlivem křesťanství, seznámí se prostřednictvím poustevníka Barlaama se svatými dějinami starého a nového zákona, a dostane poučení o Kristu, o posledním soudu, o křtu a svátosti oltářní. Vyučování děje se v prastaré, orientalní spůsobě, v podobenstvích a v příkladech. Některé z nich jsou vyňaty z Bidpaie, většina pochází z bible. Králi Avenirovi velice záleželo na tom, aby svého syna usvědčil v bludu. Za tím účelem měla se odbývati slavná disputace. Tu počíná dialektická část básně. Chaldeové, Řekové, Egypťané a židé hájí svých náboženských mínění a doznají úplného vyvrácení od Nachora, jenž spočátku jen na pohled pro křesťanství se zasadil, ale náhle se stal Pavlem. Závěrek má asketický směr; kouzelník Theodas usiluje, aby královského prince krásnými pannami a rozmanitým jiným vnadidlem uvedl zpět k starému náboženství, v němž smyslové tělesní oplývají rozkoší, ale konečně sezná neprospěšnost svých pokusův a sám spálí své kouzelnické knihy. Král a celý národ přihlásí se k víře křesťanské a Josafat v dvacátém pátém roce svého věku neví co by lepšího učinil, opouští trůn a vlast a tráví pak třicet pět let na poušti, kde se z něho ovšem stane dokonalý svatý. Na jeho a Barlaamově hrobě dějí se pak příslušné zázraky. —

Do některých křesťanských legend vnikly živly pohanství starořeckého. Historie Oidipova opakuje se v nich. Tak už legenda o svatém Řehoři, sepsaná latinsky v století jedenáctém zní takto: Kníže jakýsi umíraje napomíná syna a dceru, dvojčata, k věrné lásce. Čert je svede k hříchu proti vlastní krvi. Bratr se skormouceným srdcem vydá se na pouť do Jerusalema a zahyne v cizím kraji. Sestra porodí syna. Vloží novorozeňátko do loďky, připojí k němu ze slonoviny tabulku, na kteréž zaznamenáno jest tajemství jeho rodu, a pustí loďku po vodě. Rybáři najdou dítě a vychovají je. Šestiletý chlapec dostane se do kláštera a cvičí se zde na kněze. Když doroste, doví se náhodou o svém knížecím původu. Klášterní život se mu znechutí; plu mladistvé svěžesti a síly touží po životě rytířském. Vstoupí na loďku a nechá ji plynout, kam sama chce. Ta jej nese do země jeho matky. Zde udatný rytíř bojuje proti nepřátelům kněžny panovnice a za odměnu dostane její ruku. Však matka brzy pozná, že za muže pojala vlastního syna. Řehoř si zoufá, však četl v knihách, že milosrdenství boží jest nesmírné. Vyhledá si v moři osamělou skálu a žije tam sedmnáct let, až k němu přijdou poslové z Říma a oznamují mu, že z rozkazu božího stal se — papežem! Slyšíc o zvláštní svatosti papežově, přijde později také kněžna do Říma a zpovídá se. Matka a syn, manžel a manželka poznají se a žijí spolu v pokání a v bohumilém životě; nébrž podaří se jim vysvoboditi také Řehořova otce z muk pekelných.

Takových Oidipad má legendářství křesťanské více. Jedna z nich přešla i do českého písemnictví. Totiž legenda o Pilatovi a Jidášovi. (Výbor z literatury české, I. str. 169—174.) Tuto legendu spracoval dle latinské sbírky „Legenda aurea“ neznámý český veršovec krátce po r. 1306, přiměsiv do úvodu zprávu o zahubení Přemyslovcův, „jež sě stalo v Čechách nénie“. Zachovaný rukopis (v museum) podává toliko větší zlomek legendy, jejížto obsah jest tento: „V Jerusalemě žil Ruben Simeon z kmene Davidova. Jeho žena Ciborea měla sen, že porodí syna, který zradí celé pokolení. Muž ji upokojí ubezpečením, že ji klame nějaký spiritus phitonicus. Ale když pak vyjde na jevo, že té noci, v níž měla onen sen, Ciborea počala, vzmáhá se v rodičích obava. Nechtějí novorozeného chlapce zabiti, vloží jej do košíka a pustí po vodě. Košík plyne na ostrov Skariot. Tu prochází se po břehu královna a trápí se, že nemůže své říši žádného dědice zůstaviti. Z nenadání nalezne v rákosí košík, velice se těší z nalezeného chlapce a dá jej tajně živit. Praví se býti v naději a po některém čase podloží chlapce. Král a národ jásají. Ale nedlouho

potom královna skutečně porodí syna. Oba chlapci vzrostou. Jidáš často se hádá s mladším bratrem a ukřivďuje mu. Královna nemůže ho ani po dobrém ani po zlém napraviti, až konečně prohlásí, že rváč jest toliko nalezenec. Jidáš tak se rozpálí hněvem a hanbou, že skutečného syna královského zabije. Prchne a přijde do Jerusalema. Zde brzy se zalíbí Pilatovi a stane se přednostou v úřadě. Jednoho dne dívá se Pilat ze svého hradu do ovocné zahrady, kde bylo množství krásných zralých jablek. Dostal na ně chuť. Ochotný Jidás vskočil do zahrady a natrhal něco ovoce. Když vlastník zahrady k tomu se namanul, Jidáš po něm hodil kamenem a zabil jej. Našli mrtvolu a myslili, že muž náhle skonal. Pilat svému miláčkovi netoliko daroval všechny statky zavražděného, ale dal mu i vdovu za ženu. Tato jednoho dne jala se velmi hořce naříkati. Jidáš jí trpce vytýká, že snad sobě vzpomíná na radosti, kterých užila s nebožtíkem, ale ona (zde končí rukopis český) žalostně zvolá: „Jsem nejnešťastnější žena na světě! Svého syna jsem utopila, muž mi zemřel a nyní mě Pilát proti mé vůli tobě oddal!“ Jidáš patrá, a po několika otázkách pozná pravdu, že zabil svého otce a pojal za ženu svou matku. Oba cítí břímě své viny. Sklíčen bolestí a pobádán Ciboreou, Jidáš vyšel, aby vyhledal spasitele. Tomu se vyzpovídal; ale konec jest znám.

(Dokončení.)

Z básní Otakara Mokrého.

Bludný plavec.

Šelestila dávná báje
šumným křídlem v ucho moje,
a já pustil v říši snění
pestrých snů svých bujné roje.

Kde se vine květným luhem
šílený proud živobytí,
sny moje se kolíbaly,
jako modré vážky v síti.

Stanuly ve slunné výši
v místě tichém nad vodami,
kde dřímají v klínu řeky
skvostné perly, drahokamy.

V šedém věku člověčenstva
do hlubiny ponořený,
poklad bájný z vodní koby
nikým dosud nezlovený.

Má lodička bludná plula
za mými sny řekou žití,
v prostřed cesty schvátilo ji
divých proudů vlnobití.

Snové moji rozprchli se
divou bouří na vše strany
a já plavec spínám ruce,
hledám poklad pochovaný . . .

Topol.

Samoten bloudím silnicí
topolů spustlou alejí
a z rozplakaných haluzí
podivné dumy šumějí.

Ve obemšenou kmene hruď
je lidské srdce vyryto,
zimavou plísní k neznání
do kola kolem přikryto.

A starý topol zadumán,
třaslavou klestí šelestí,
a lístků mladá družina
naslouchá jeho pověsti.

Choulí se k sobě blíž a blíž
ti lístečkové zvědaví,
já na kmen ucho přikládám,
slyším, že o mně vypráví.

Jen ustaň, starý brachu můj,
sic uvěřím sám bájím tvým,
že je to vlastní srdce mé,
co kryješ mechem mrazivým.

Norská kněžna.

Silhouetta z lago di Como. Zaslal *Fr. Herites.*

„To jest vaše loďka, příteli?“ — tázal jsem se muže, který opřen o veřeje malé chaloupky zhlížel se v zrcadle jezera di Como a pološeptem zpíval nějakou píseň o „krásné Italii“.

„Ano, signore! — a Giuseppe vás doveze, kam si přejete, s největší rychlostí.“

„Rychlosti není třeba, milý Giuseppe; chci vyjet zkrátka na jezero. Je mi lhostejno, v kterou stranu.“

„Ah — signor chce se jenom tak kolébat na vlnách — signor je Angličan.“

„Angličan právě ne, ale cizinec.“

„Ah, rozumím — cizinec! — Který se obdivuje našim břehům — —“

„Ano! — tedy na vodu!“ —

Guiseppe odvázal loďku a vesla již nořila se v pěnivé vlny . . . .

„Tedy lhostejno, v kterou stranu a — jak dlouho?“

Natáhl jsem se v loďce zapáliv si doutník. Giuseppe dal se do zpěvu.

„Leť, barko má . . .“ zpíval krásným tenórem a oko jeho jiskřilo se vnitřním blahem, blahem, které pociťuje každý plavec, když loď jeho odrazí od břehu a on vznáší se jako démon nad tajemnou hlubinou . . .

Byl krásný večer. Slunce zmizelo už za horami zanechavši za sebou zlatou záři, která pomalu bledla pod valícím se na ni šerem; večernice houpala se na modrém nebi.

Objeli jsme „puntu Bellagio“ a Giuseppe hnal loďku středem ramena di Lecco. Zpěv jeho umlkl . . Jeli jsme as hodinu — duše moje chvěla se ovanuta poesií jižního toho ráje . . .

„Nechce signor spočinout chvíli na břehu?“ tázal se náhle Giuseppe a přestal veslovat, obrátiv se ke mně.

„Proč ne? — Vyhledejte nějaké pěkné místo.“

„Na ostrově norské kněžny,“ odpověděl plavec a zadumal se. Prsa jeho mocně dmula se pohnutím — zdálo se mi, že bolestný pocit nějaký duši jeho svírá . . .

Ctil jsem bolest tu a netázal jsem se.

Několik prudkých pohybů vesla — šplouchnutí vln vyrušených z večerního klidu a loďka zastavila se.

„To jest ostrov norské kněžny," zašeptal Giuseppe a vystoupil na břeh; následoval jsem jeho příkladu. —

Byli jsme na malém skalnatém ostrůvku, který v záhybu jezera pod štítem vysoké hory se skrýval. Jako by se kus té hory byl utrhl a spadnuv do vody bránil se proti utonutí . . . Na kraji ostrůvku hromada kamení podobající se sbořeništi, v středu zelený trávník a na něm vysoká cypřiš, s jejímž temným šatem lehký noční vánek pohrával . . .

Usedl jsem opřev se o kmen smutné cypřiše.

Giuseppe přivazoval ještě loďku; na to pomalu se blížil ke mně.

Upřel jsem k němu tázavě zrak; jest někdy lépe, tážeme-li se toliko okem. Jsou věci, jež znesvěcuje každé pronešené slovo . . .

„Signor přeje si slyšeti báji o norské kněžně?" promluvil Giuseppe. Mlčky jsem přisvědčil a plavec sedl podle mne. Opřev osmahlé čelo v mozolné ruce, vypravoval:

„Na tomto ostrově stála chaloupka. Starý rybák Bertoli, který ji byl vystavěl, už ji neobýval; ustlali mu lože v zemi za onou horou k západu. Bydlila zde dcera jeho Marietta a živila se prodejem ovoce, jež kupovala v našich zahradách a nabízela cestovatelům přicházejícím v naše kraje. Na ostrůvku nebylo stromu; jediná magnolie zde rozkládala své větve.

Zasadil ji starý Bertoli, když se mu narodila dceruška — dítě, které ženu jeho stálo život . . . A každým jarem obsypala se magnolie krásným květem, s nímž malá Mariettina si hrávala pletouc jej v kytice, jímž Marietta v pannu dorostlá svůj černý lesklý vlas zdobila...

„Kéž zůstane duše její vždy tak bílá, jako bílý jest květ magnolie," modlíval se starý Bertoli a bůh slyšel prosbu jeho — slyšel ji — a povolal ho k sobě — —"

Giuseppe pronesl poslední slova s výčitkou.

„Marietta osiřela," pokračoval po chvíli — „osiřela. . . Truchlila a hledala útěchu pod „stromem svého života" — pod krásnou magnolií.

Jednou — bylo to z jara a magnolie oděla se opět v bílý květ — stanul před ní mladý rybák z okolí.

„Jsi tak opuštěná . ." pravil a přisedl k ní.

Dala se do pláče a neodtáhla ruku, kterou tiskl v mozolné své pravici.

„Jsi opuštěná a potřebuješ ochrany," — pokračoval a zahleděl se v oko její — tak hluboce se v ně zahleděl ... Nepotřeboval více mluviti. Marietta měla již 16 let a rozuměla mu; klesla vzlykajíc v náruč jeho . . . Milovali se a byli šťastni.

Každý večer přijel mladý rybák k ostrůvku, který jmenovali „ostrovem lásky". Jak šťastných prožili zde chvílí — jak šťastných. —"

Giuseppe marně zakrýval pohnutí.

„A Marietta byla krásná?" tázal jsem se.

„Krásná! — Jestli byla krásná! — — Byla krásná jako . . ." Přemýšlel dlouho, hledaje porovnání.

„Jako slunce?" řekl jsem.

Usmál se. — „Jako vaše letní noc," prohodil jsem.

Zakýval hlavou záporně.

„Byla krásná jako jezero," pronesl po chvíli pevným hlasem a nikdy neslyšel jsem porovnání milovaného předmětu, kteréž by tak z hlubin duše bylo přicházelo . . .

„Žili šťastně po dvě leta," pokračoval Giuseppe. „Tu jednou z jara přijel mladý rybák jako obyčejně k ostrůvku lásky, ale nenalezl zde Mariettu.

„Šla s ovocem do Bellagia a zdržela se — co na tom?" řekl sobě a usedl pod jejím stromem — ale nemohl zapuditi jakýsi trud, jakousi tesknost, která duši jeho svírala . . .

Marietta přišla a rozehnala vrásky s čela jeho; zdálo se mu, že ji nikdy tak nemiloval . . .

„Má drahá," pravil po nějakém čase k své milence, „nevyměnili jsme si dosud prsten, který by nás pevněji k sobě poutal —"

„Prsten? — k čemu to?" žertovala Marietta a líce její polily se ruměncem. Větřík zalaškoval s korunou magnolie a střásl hojně bílého květu.

„A proč právě dnes? —"

Rybák neodpověděl; mlčky seděl ještě chvíli po boku Marietty — pak vstal a políbiv ji odešel.

Odešel zarmoucen. „Proč právě dnes?" opakoval si stále, houpaje se v chatrné loďce své na vlnách jezera.

Druhý den nalezl ostrůvek lásky opět pustý.

„Jest v Bellagiu; zůstává tam teď často nad obyčej dlouho," pravil smutně a usedl na břeh ostrova, aby spíše viděl přicházeti svou milenku. Dlouho čekal — byla už noc a Marietta nepřicházela ... Šel jí naproti — došel až do Bellagia, ale nanalezl ji. Zarmoucen vrátil se — nastoupil znova cestu po břehu jezera — nespatřil však Mariettu . . .

Ráno řekla mu stará teta Rita — „Včera odejela Marietta s nějakým bohatým pánem a daleko prý — daleko — až tam, kde nekvěte ani oliva a kde jest samý led — —"

Zdrcen byl mladý rybák; myslil, že nesnese rány té, že podlehne bolu, kterýž srdce mu rozrýval . . . Však snesl ji a nepodlehl.

„Marietta žije —" pravil, „a zasluhuje pomsty."

Přísahal, že by na ni ani nepohledl, kdyby v zoufalství se vrhla k nohoum jeho — ale za chvíli utřel si s oka slzu a zašeptal: Marietta žije a snad se ještě vrátí . . ."

V této naději žil, touto nadějí se kochal, sedávaje pod stromem Mariettina života . . .

Uplynul rok a o Mariettě ani slechu. „Jest šťastná," říkal bolestně. — „Žije po boku muže, kterého miluje a na mne již nevzpomíná . . ."

Byl opět jarní večer — jeden z nejkrásnějších našich večerů. Magnolie byla poseta tolika květy jako snad nikdy před tím, ale mladému rybáku se zdálo, že nejsou již tak bílé . .

Jednou odejel pozdě v noci z ostrova v chudou chatku svou. V noci obloha pokryla se mraky — strhla se bouře, veliká bouře, která plnila hrůzou všechny obyvatele našich břehů. Rybák nespal celou noc; cítil v sobě hrozný nepokoj, jakousi neurčitou tesknost . . . sotva dočkal se rána ... Vsedl do loďky a ačkoli jezero bylo ještě zbouřeno, vesloval k ostrůvku. S hrůzou sklesl na jeho břehu . . .

Střecha chaloupky starého Bertoliho byla stržena a magnolie — ten strom Mariettina života — vyvrácena byla z kořen a bílé květy její rozházeny větrem plynuly po vlnách . . .

„Marietta se nevrátí," řekl určitě, „nemůže se vrátit ... Strom jejího života zahynul — ona zahynula také ..."

Giuseppe se zamlčel. Nerušil jsem svaté to ticho; byl jsem pohnut.

Po chvíli vstal Giuseppe a s odvráceným zrakem pravil tiše:

„Chaloupka sesula se brzo v rum a na místě, kde stávala magnolie, zasadil rybák smutnou cypřiš. — To jest „báje o norské kněžně," jak nešťastný rybák jmenoval v duchu svou milenku."

„A jest to „báje?" pravil jsem sedaje do loďky.

Giuseppe neodpověděl.

Máchnul rukou — veslo mocně zarylo se do vln a — „ostrov norské kněžny" zmizel v nočním šeru . . . .

FEUILLETON.

Savelej.

Od *Michala Czajkowského*. Z polštiny přel. *Fr. Ž.*

Savelej nebyl ani kozáckým vatažkou, ani hrdinou povstání: byl to jen občan tambovské aneb saratovské gubernie, odvedený mezi rekruty léta páně 1805, k zalepení oné díry, na jakou narazilo moskevské vojsko pod Slavkovem. Po dvaceti třech letech vykázav se propustním moskevským listem bezúhonné služby, nejdříve mezi dragony, pak mezi hulány svatopetěburského pluku, k dosloužení svých dvaceti pěti let byl určen za sluhu mladého korneta téhož pluku, Michala Grudzińského.

Služba Savelejova, jak sám říkal, byla bezúhonná; nikdy mu tedy nevyměřeno nad sto ran knutem najednou; a řekl-li mu důstojník ještě v dobách, když byl vojákem: „Saveleji, potřebuju slepici na rosol, anebo kapouna na pečeni zaopatř—" Savelej v okamžiku dodal, co důstojník chtěl a nežádal za to ani peněz — sám ovšem také neplatil. A když chlop hospodář přišel k důstojníkovi se stížností, že Savelej krade slepice, dostal Savelej knutem, ale neřekl, že důstojník ty kradené slepice snědl. Totéž činíval i s ovsem a senem, když rotmistr odsoudil koně v švadroně k velkému postu s úbytěmi, s tím však příkazem, aby byli vypasenější než dříve.

Kromě těchto zdob znamenitého moskevského vojáka měl také něco odvahy, tak že i ozdoben byl medailemi, za vojnu tureckou, pak za vojnu francouzskou a za vzetí Paříže. Byl ve Francii po více let, a tam ho zvláště jedna věc nesmírně překvapovala, o nížto také všem lidem, méně zkušeným než on sám, vypravoval:

„Eh, ta Francije — svatý Mikolušku pomiluj — což tam je za rozumný lid! U nás za to páni platí, aby jich panáčkové a panenky se učili francouzsky, a tam dítě každého sedláka ještě ani chodit neumí a už tak mluví francouzsky, jako naši páni; to je až ku podivu, jaký je to rozumný národ!"

U přítomnosti svého důstojníka uměl Savelej toliko tato dvě slova promluvit: „Co poroučíte? — Poslouchám." A kdyby byl důstojník mu poručil skočiti s pátého poschodí, byl by odpověděl: „Poslouchám," a — skočil.

A takovýto člověk, vypěstovaný a vychovaný knutem, stal se sluhou Poláka, a to dobrého Poláka. I divil se nesmírně, proč na první přivítání nedal mu pán jeho nasolit ran knutem, jakožto závdavek pro příští provinění. Sloužil mu jinak věrně a poctivě po celou dobu turecké výpravy; jako o vlastní dítky staral se o jezdecké koně svého pána, i o anglického hnědouše Almaza i o vraného Černomorce.

Po válce sloužil pánovi jako nejobratnější francouzský komorník. A poněvadž libůstkou pánovou bylo vykouřit každého jitra před strojením se sedm dýmek tureckého tabáku, a to každou v jiném županu i jiným přepásán jsa šálem, Savelej nikdy se nezmýlil. Konvici s čajem i desíti obvinoval ubrousky, aby ani dost málo výparu nepropustily, neboť pán na výpravě se dověděl, že tak to dělají Číňané a tudíž přikázal to i Savelejovi. A spíše by slunce zlatou svoji barvu bylo proměnilo v černou, nežli by byl Savelej si dovolil změniti rozkaz pánův bez nového poručení. Mimo to miloval pána svého velice a říkával také v kredenci před čeládkou i v garderobě před služkami:

„Takového, jako je můj pán, není ani na světě; štábrotmistr, tři kříže a šavli obdržel za udatnost, a to vše na jediné výpravě: a k tomu tak mladý, ale bystrý."

Když pak vypuklo naše povstání, Savelej, ač Moskal kovaný, svého pána neopustil. Šel s ním a jako na výpravě turecké, tak i na výpravě proti Moskalům vodil Almaza i Černomorce, strojil pánovi čaj i jídlo a sloužil věrněji než pes. Časem ovšem, oddechnuv si od moskevského knutu, rád si trochu přihnul, ale nikdy zcela hlavy neztratil a pánovi nezapřel, že je opilý. A na vše lání odpovídal toliko: „Poslouchám." —

Nejednou bývaly i takovéto případy:

Na jednom místě setkali se naši harcovníci s harcovníky nepřátelskými, a byli jsme jisti, že v malé chvíli nastane boj, když tu Michal Grudziński zvolal:

„Saveleji, vyhledej mi červenou šňůrku, musí tam být mezi zavazadly."

Savelej odvětil: „Poslouchám." Za šikem rozpakoval zavazadla, vytahoval pořádně věc za věcí, jakoby to činil na vzor, nalezl červenou šňůrku a přinesl pánovi.

Grudziński šňůrku na vše strany prohledl a děl pak: „Schovej," a než přišlo k boji, bylo všecko zas už složeno a soumarský kůň na bezpečné místo uveden.

Podobné příhody opakovaly se velmi často; jimi Grudziński udržoval Saveleje v pořádku a kázni.

Po nešťastném skončení se války užíval Savelej v Haliči, ač byl u svého pána, veliké svobody; však to mu bylo tak nemilé, tak tesknil po knutu a po okovech služby, že jednoho dne anebo noci, nedav ani pánu svému „s bohem", opustil ho a přešel na Ukrajinu; aniž také vzal s sebou za zlámanou grešli, co by mu nebylo patřilo.

Však nedošel do vísky svého pána; bylť na cestě chycen a veden do Žitomíře. Tu teprve zatesknilo se mu po pánovi. A tato oddanost k pánovi vlila mu také do hlavy důvtip a rozvázala jazyk; a když ho postavili před general-gubernatora Levašova, umínil si ospravedlnit svého pána a takto před ním hovořil:

„Byli jsme s mým pánem v Kikišóvce, s dovolením plukovníkovým. Pán vzal s sebou několik hulánů pro bezpečnost: my se zcela tiše chováme, když tu přijde zpráva, že je ve Varšavě vzbouření. A hned na to vypravují, že jsou povstalci na Podolí, povstalci na Ukrajině. Můj pán ke mně praví: „Saveleji, musíme jeti ku pluku a bít povstalce. A abychom mohli jeti bezpečně, rozkázal, aby huláni vsedli na kůň; vezmeme také as deset nejotužilejších hochů z Kikišóvky na koních. A tak pojedeme dnes v noci." Já tedy odpověděl: „Poslouchám," a všecko jsem chystal na cestu.

V noci vyjeli jsme z Kikišóvky, ale nedojeli jsme ani do Fredrova, když tu od Bystřiku napadli nás nějací lidé s křikem: „Bijte, svažte je!" Byl to starší panic z Terechovy, kterýž neumí žertovat. Můj pán se chtěl bránit, ale já ukázal, že je jich nesmírná přesila, a tak jsme musili s ním.

Panic z Terechovy pravil pak k mému pánovi: „Ty jsi sloužil ve vojsku, zůstaň tu a převezmi velení." A očima pohrozil, jestliže ne, že ho zabije. A můj pán tedy zůstal a musil veleti.

Takto jsme přišli až do lesů. Tam jsme zastali pana Rózyckého. Jaký to byl hněvivý člověk! ještě horší než panic z Terechovy, a když řekne: tak to chci, už to tak musí být. Ten tedy ihned poroučel: „Ty Grudziński budeš veleti druhé švadroně! vy huláni, vy budete bít Moskala s mými lidmi!" A tak to musilo být. A spolehnout se nač nebylo, neboť v lese stromů bez míry a o provaz nebylo zle.

Poslali nás a my šli. Pod Cudnovem napadli jsme našich carských vojáků, a Rózycki křiknul: bijte! a my přiskočili, bili a pobili také našich. Přišli jsme pod Moločky, a znovu bili našince, přišli pod Tyzyce a i tam našich pobili. Vešli jsme do polského království, jak to oni nazývali, a tam znovu na kaši naše sesekali. Stále jsme bili a bili, až hrůza!

Můj pán mi pravil: „Saveleji, běda nám, my vraždíme

našince; již nám nelze vrátiti se k carovi." A když to pravil, až plakal, slzy stály mu v očích, tak litoval cara.

Potom jsme přepravili se přes Vislu, a tam oblékali povstalce v uniformy, a i můj pán musil se obléci v jich uniformu; a pak jsme zase našich pobíjeli.

Jednoho dne mi pán můj řekl:

„Poslyš, Saveleji! musíme už tomu konec učinit, musíme se odtud vymknout a vrátiti se k carovi; prchni ty napřed, a jestliže se to tobě podaří, i já prchnu." —

Já se o to pokusil, ale u těch povstalců je to tak: tu vedeta, tam piketa, jedna kolem druhé jako plot. Ploužím se po břiše, a tu mě chňap za límec.

„Aha — šelma utíká!" — a přivedli mne před generála Rózyckého.

Tento generál Rózycki, to není ten Rózycki, co s námi přišel od Cudnova: maličký, zakrsalý, oči jako u kočky a zlý jako zmije. Nic jiného nemluvil, leč: „Pověste je, zastřelte!" A jakmile mne přivedli, ještě ani nedoslechl, oč jde a už křičel:

„Pověste šelmu! ihned, ihned!" —

Tu obrátil se můj pán na plukovníka Rózyckého, začal celovat ruce jeho a prosit, aby mne vysvobodil. Plukovník přistoupil tedy k generálovi a tak do něho mluvil i prosil, že tento, aby se ho zbavil, křikuul:

„Vezmi si ho tedy k čertu!"

Mne tedy neoběsili, a pán pravil: „Co dělat, Saveleji — jsme už tak nešťastni. Ani utéci nemůžeme!"

A opět chodili jsme po Polsce a bili našince, až konečně jsme přešli Vislu a dostali se do Haliče, v kordon císařský. Tu mi pán můj řekl:

„Saveleji, já už se vrátit nemohu, neboť by mi nikdo neuvěřil. Ale ty se vrať: car je dobrý, on tobě odpustí. Ty jsi nevinen. Jdi, Saveleji! Mně už jen třeba, abych umřel." A pán můj plakal jako děcko, a i já jsem plakal . . ."

Savelej tak se vžil do svého smyšleného vypravování, že plakal jako bobr před generálem Levašovem, a sotva že mohl zakončit:

„Ejhle — a já přišel, a můj ubohý pán je tam, můj ubohý pán!" —

A slovy těmi na novo si jazyk svázal; neboť potom na všechny otázky generála Levašova odpovídal:

„Co poroučíte? poslouchám."

A ani knut a štilce důstojníka, určeného k výslechu, nemohly ani jednoho slůvka více z něho vytáhnout.

Odsoudili tedy ubohého Saveleje k věčné službě v batalionech sibířských. On nehleděl se vytočit, oči své jako v duhu upřel na důstojníka, jenž mu četl rozsudek, a pak ze sebe hrkem vypravil:

„Poslouchám."

Tento člověk, blížící se už k šedesátce, po pětadvacetileté službě dvěma carům, sněhovými závějemi kopal se v plášti rekrutů a dozorcové v kožešinách, sedíce na koních, hnali ho jako dobytek, a on nereptal, nevzpíral se jich rozkazům, a toliko opakoval:

„Poslouchám."

Za Pernou padl na poštovním šlaku a nemohl se pozdvihnout. Donec, jedoucí s přestupníky, přetáhl ho několikráte knutem, on oči povznesl vzhůru, učinil poslední pokus, aby povstal, a řekl:

„Poslouchám."

A se slovem tím i život v něm zamrzl. Oči se mu zavřely, tělo ztuhlo; na rozkaz staršího Donce shodili Savelejovi soudruzi tělo jeho s cesty do sněhu, a tu se zdálo, jakoby zmrzlé údy byly chruply v kloubech dozvukem podobným k onomu

„Poslouchám."

Ó kéž by to — „poslouchám" — bylo dolétlo k sluchu cara Moskvy, i on by snad odvětil:

„Poslouchám."

Z ruských „zpěvů knížecích".

Přeložil *Jaromír Hrubý.*

Ščelkan Duděňtěvič.

Na prestole barchatovém
na knížecím zlatém trůně
seděl slavný Vozvjag kníže,
Vozvjak kníže Tavrolevič.
Tam on soudy rozsuzoval,
knížat bojar poděloval
vesnicemi, statky ctnými,
městečky i s předměstími.
Chomovi dal Tokmu slavnou,
Jeremovi Nové město.
Scházel Ščelkan Duděňtěvič,
v židovskou jenž zemi odjel,
aby sebral daní panských,
daní, cel a platů různých.
Po snopu on s pole běře,
s ulice bral po slepičce,
se statku bral po koníku,
a kdo nedá po koníku,
tomu vezme mladou ženu.
Pakli mladé ženy nemá,
samého jej ve plen běře.
Ščelkanu-li nezaplatíš,
věčně s krku nezbudeš se!
A když přijel Ščelkaneček
ze židovské nazpět země,
k caři zajel na dvůr širý:

Zdráv buď mocný Vozvjag care,
Vozvjag care Tavroliči!
Soudy jsi ty rozsuzoval,
knížat bojar poděloval
vesnicemi, statky ctnými,
městečky i s předměstími.
Chomovi's dal Tokmu slavnou,
Jeremovi Nové město.
Podaruj též Ščelkanečka,
mileného zetě svého,
poděl městem Tveří starou,
Tveří starou přebohatou,
s dvěma bratry sourodými
s knížaty to věřícími:
Prvý Boris Borisovič,
druhý Dmitrij Borisovič!"

Vece jemu Vozvjag kníže:
„Milovaný můj ty zeti,
Ščelkane můj Duděňtěve!
Zabij svoje dítě milé,
zabij synka jediného,
Gorděje zab Ščelkanova,
číši jeho krve naceď,
plnou číši stříbrolesklou;
vypij číši krve rudé
před Vozvjagem carem stoje,
před Vozvjagem Tavroličem."

Sotva Ščelkan rozkaz vyslech,
zabil milé dítě svoje,
zabil synka jediného,
Gorděje on Ščelkanova.
Nacedil pak číši krve,
plnou číši stříbrolesklou,
vypil číši rudé krve
před Vozvjagem carem stoje
před Vozvjagem Tavroličem.
Obdařil ho Vozvjag kníže
Tveří městem staroslavným,
Tveří městem přebohatým
s dvěma bratry sourodými,
se knížaty věřícími:
První Boris Borisovič,
druhý Dmitrij Borisovič.
Hned se Ščelkan na cestu dal,
s rodnou sestrou loučit se šel,
s milou Marjí Duděňtěvnou:
„Zdráva buď, má sestro rodná,
Marie má Duděňtěvno!"
„S bohem buď, můj bratře rodný,
vlastní bratře podle rodu,
ukrutníče podle zvěsti.
Abys v dálku odebral se,
a víc nikdy nevrátil se.
Na noži ať trup tvůj sstydne
a na ostré šavlici!"

Aforismy

z novějších francouzských spisovatelů.

II.

Štěstí zlého člověka nám připomíná stín při západu slunce: neníť tento nikdy tak velikým, jako když má zmizeti.

Lid žije z práce aneb úspor, u dvora žijí z přízně. Tam každý přisluhuje aneb chce přisluhovati. Jeden podává u stolu ubrousky, druhý sklenice a poháry. Každý přijímá neb žádá odměny, natahuje ruku, prosí a odporučuje se. Neníť u dvora hanbou žebrati: toť celý život dvořenína. Jsa od dětství k tomu veden, spatřuje v tom čest a umí zcela jinak žebrati, než oni, kteří jsou k tomu přinuceni leností aneb bídou. Ostatně nešetří ani péče, ani umění, ani trpělivosti, ba on dovede i do toho vložit své kapitály: jest to průmysl jako jiný. Žebrák

s mošnou ovšem k ničemu nepřichází. Ale dvořan, který žebrá v šestispřežném voze, snáze vyprosí si jeden miliónek, než onen kousek černého chleba. Jest činný a neumorný, nikdy nezaspí svůj prospěch; v noci bdí a ve dne číhá na vhodný okamžik k natažení ruky. Žádný nezdar, žádné odmítnutí ho neodstrašuje. Kdybychom své práce toliko s polovičkou toho úsilí provozovali, musili bychom všichni oplývati bohatstvím. Není urážky ani opovržení, jež by ho dovedly odehnati. Nevyslechnou-li ho, naléhá; odmrští-li jej, neodejde přece; odženou-li ho, vrátí se; kdyby ho tloukli, položil by se snad na zem. „Tluč mne, ale vyslechni mne a dej mi!“ Ostatně jest hotov ke všemu. Musili bychom teprve vynalézti službu příliš podlou, čin příliš hanebný, aby dvořenín — nepravíme jej odmítnul, což jest neslýchané, ba nemožné — si z jeho vykonání čest nedělal, spatřuje v tom měřítko své „oddanosti“.

Svědomí mluví sice, ale prospěchy křičí.

Chcete-li se lidem zachovati, neberte nikdy jejich skromnost do opravdy.

Stárneme-li, nahražují nám prchající doby ty, jež milujeme, těmi, kteří milují nás.

Přátelství má býti bystrozraké a láska slepá.

Kdo nevidí chyby svého přítele, nemiluje ho, a kdo vidí chyby u své milenky, už ji nemiluje.

Vzpomínáme-li toho, co jsme řekli, víme teprv, co bychom byli mohli a měli říci.

Osoby, jež milují ceremonie, bývají nepřístupnými; člověk stráví celý život toliko v předpokoji jejich důvěrných citův.

Umění. Literatura. Věda.

— Bibliotéka polská je jméno nového podniku literárního vydávaného po spůsobě lipské Brockhausovy „Bibliotéky pisarzy polskich“ v Krakově. První dva dosud vydané díly obsahují výbor básnických spisů geniálního Zikmunda Krasińského s předmluvou životopisnou z péra Stanislava Tarnowského. Vydání toto je nejbohatší ze všech dosud vyšlých sbírek spisů Krasińského a obsahuje výběr nejlepších jeho prací (Nebožská komedie, Irydion, Noc letní, Agajhan, Syn stínů, Žalmy budoucnosti atd.) Žel, že nepřidán též výbor z listů Krasińského, vyšlých nedávno v Paříži a v „Rodinné kronice“, v nichž jeví se básník hlubokým filosofem své vlastní soustavy.

— † Hrabě Alexěj Konstantinovič Tolstoj, jeden z nejpřednějších pracovníků na poli krásné literatury ruské, zemřel před týdnem na svém statku „Červeném Rohu“ v Rusku následkem přílišného vstřikání morfia pod kůži. Tolstoj byl členem tak zvané školy let čtyřicátých, spisovatelské školy to, jež zachovala aspoň trochu ideálnosti ve spisech svých v době, kdy rozbujel se hlavně mezi mladším pokolením spisovatelským realismus rázu nihilistického. Krestovský s realistickými přáteli svými dovedl i na čas zatlačit Turgeněva, Tolstého, Nikol. Pavlova, však v novější době docházejí tito i na Rusi opět zaslouženého uznání. Tolstoj narodil se r. 1817 v Petrohradě, byl vrstevníkem Turgeněva, Polonského, Dostojevského a Někrasova. Své mládí prožil na Malé Rusi. Cestoval mnoho po západní Evropě. Sebrané básně jeho vyšly 1867, načež uveřejňoval své verše ve Věstníku Evropy. Nejlepší jeho prací je histor. tragoedie Smrt Ivana Hrozného, první to díl trilogie (Ivan Hrozný, Car Feodor Ivanovič, Boris Godunov), jejímž středem je car Ivan Hrozný. Přes všeliké vady je Smrt Ivana hr. přec nejlepší ruskou histor. tragoedií po Puškinově Borisi Godunovu. Největšího jména získaly Tolstému romány. „Kníže stříbrný“ přijat byl obecenstvem s nadšením. Velmi rozšířen i po Evropě je román „Boj a mír“‘ Nejnovější prací jeho je ve Věstníku Evropy otištěný román Anna Korinajva. Mimo to psal Tolstoj, hlavně v mladších letech, mnoho drobnějších prací rázu satirického, které však ruskou censurou neprošly, jako „Bunt ve Vatikáně“ a p. Zemřel v stáří 58 let, což je na dobrého ruského spisovatele, z nichž nejlepší scházejí v mladých letech smrtí násilnou (Puškin, Lermontov, Rylějev . . .) věk dosti podivnhodný.

— Polská literatura. K nejkrásnějším vydáním d Shakespearových druží se nejnovější polské, podniknuté spc kem knihkupců varšavských. Z množství překladů vybral J. Kraszewski práce St. Koźmiana z Poznaně, Joz. Paszkowskél a L. Ulricha výtečné i uhlazeností mluvy i správností a vě ností originálů. Dosud vyšlo dvanáct sešitů, obsahujících cykl dramat o Jindřichu V., VI. a Richardu III.

— Známý nakladatel básnických děl polských Broc haus vydal anthologii německých překladů z poesie polsk prací Nitschmannovou. Anthologie ta, kde zastoupei jsou všecka zvučná jména bohaté polské poesie — až ı Słowackého, což s bolestí pohřešujeme — potkala v Německu s rozhodným úspěchem. Přední list německý pí o anthologii takto: „Polští básníci a jich díla jsou svým cizí rázem interessantní. Slovanská krev prosvítá zřejmě zasmı šilým jich ohněm, smělým bleskem myšlenek, řečí vzletno To je základní tón všech básní polských. Nápadné je, že aı thologie jen čtyři básnířky vykazuje — Polky prožijou a raději báseň samy, než aby ji za psacím stolkem vymýšlely

— V Paříži vyšlo zajímavé dílo — jakýsi druh memoiı „Tajné dějiny lásky a hlavních milovníků Kateřiny II.“ z pér jak čteme na titulu, „jistého vyslance doby tehdejší“.

— Jan Carpeaux, znamenitý sochař, zemřel tyto dı v Paříži. Za svého pobytu v akademii obdržel čtrnáct m daillí a r. 1854 odměnu města Říma. Nejlepší jeho díla jso „Mladý rybář“, broncová socha r. 1869 vystavená, pak „Ug lino a jeho děti“, jež byla vládou zakoupena. Odlitek soch této nalézá se v sadech Tuillerií a je určen pro façadu nov opery. Příliš realistický směr přinesl umělci jednak mnoh hany, jednak ohromnou pochvalu. Nespokojení zuřivci poli jedné noci sochu tu zžíravou kyselinou, ale na štěstí odvráce zhoubný následek fanatického činu.

Listárna redakce.

Slč. J. G. v P. Neklesáte — naopak! Uveřejníme co nejdříve opět nějakc ukázku.

△ *v K.* Původní báseň uveřejníme; ale třeba změniti místa: „kří*dly* zlı ce*nýma*“ a „co blaha *kus.*“ Libo-li, zašlete nám opravu těchto dvou míst. Pře kladů zašlete více.

J. F. J. K. R. Práce vaše nesou sice na sobě jakýs takýs nádech poesie ale uveřejniti je nemůžeme. Forma ještě nevytříbená.

M. M—v. Přízvuk překladu vašeho je naprosto nečeský. Původní báse nemá poetické ceny.

K. z M. Zašlete všechny, ale zcela v té podobě, v jaké jste je vzal z ú lidu. Zaslaná se nám nelíbí; tón jaksi nucený, rythmus místy kulhavý.

„*Miloslav zde*“. V práci vaší jeví se malá znalost života. Mimo to je děj její příliš chudý a spůsob vypravování rozvláčný, mělký a všední. Pře všeliké tyto vady nelze vám nadání upříti.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: Moudrá káze ve škole a v rodině. Napsal Fr. Tesař. V Praze, nakla datel J. Otto, knihkupec.

Sbírka spisův dramatických. Sv. V. Jediná dcera Fraška v 1 jed. od hrab. J. A. Fredra přel. Jiří Bittner. — Šestnáctiletá královna. Veselohra ve 2 jed. od Bayarda přel J. J. Stankovský. V Praze, nákl. knihkupectví: I. L. Kober.

Navedení ku zpěvu pro mládež první třídy na školác obecných s několika praktickými příklady a sbírkou písní s prů vodem piana podává Em. Vašák. V Praze, nákladem Fr. A Urbánka, knihkupce.

Spisy Karoliny Světlé. II. Poslední paní Hlohovská. V Praze, nákladem knihkupectví dra. Grégra & Ferd. Dattla.

Paleček. Humoristický obrázkový týdenník nepolitický. Redaktor: Aug. Nevšímal. Ročníku III. sešit 16. Nakladatel a vydavatel: J. Otto.

Národní bibliotéka. Redaktor Fr. Zákrejs. Sešity 223 a 224. (J. Malý — S. Podlipská.) V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Velký Slovanský kalendář na přestupný rok 1876. V Praze, nákladem knihtiskárny J. Otta.

Listy průmyslové. Časopis jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách. Redaktor: A. Studnička. Roč. I. č. 10.

Budečská zahrada. Obrázkový časopis pro mládež. VI. ročník č. 12. s titulem a obsahem.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek* o *4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera*.

(Pokračování.)

X.

Beze sna čekal do bílého rána, nedotýkaje se ani nápoje ani pokrmu, čekal do šerého večera a zimničně rozechvěn bděl opět do bílého rána, trápen jsa nejistotou o osudu nešťastné Agrafény, rozlitostněn nevěrou Kateřiny, která tak krutě a nemilosrdně srdci jeho byla zasadila nezhojitelné rány — ale přítel jeho nepřicházel a nedával o sobě žádné zprávy, ba ani znamení jsoucnosti. Však konečně zaslechl přece jeho kroky, konečně otevřely se přece dvéře, na kteréž tak dlouho a marně byl oči upíral a Mirovič, bledý s vlasem do čela svislým, vešel do jizby.

„Agraféna?“ vyrazil Ondřej tázavě.

„Agraféna spí věčný sen“ — odpověděl Mirovič a oči jeho hleděly s hlubokým smutkem na Ondřeje. „Převezli ji do města a starý Omiljanský rve si šediny nad její rakví.“

Ondřej seděl nepohnut na svém sedadle; byl náhlou tou zprávou zdrcen. V jizbě panovalo hrobové ticho.

„Hvězda mého života zhasla,“ počal opět Mirovič, „a sláva mého rodu zapadla opět do hluboké noci. Petr je císařem a otevře nejspíše dobrovolně žalář ubohého Ivana; velký čin, o kterém jsem snil, který měl dodati lesku mému domu, nemohu tedy vykonat, a zář, kterou jsem v duchu kolem jména svého zářit viděl, minula jako lichá blyskavice, nikým mimo mne nespozorována!“

Ondřej neodpověděl ani slova; poručík zdál se mu v tom okamžení velice necitelným: co dbal Ondřej o slávu Mirovičovu? Agraféna byla mrtva! Čisté to zjevení, kteréž se téměř ani nohou mrzkého prachu pozemského nebylo doteklo, zmizelo na vždy! Agrafény již nebylo! Jizba jeho byla nyní o mnoho pustější než dříve . . .

Mirovič přecházel zamyšlen velkými kroky po komnatě, ale náhle se zastavil.

„Ještě jednu zprávu vám nesu,“ pravil, „jste na svobodě!“

Ondřej vyslechl zprávu tu tak lhostejně, jakoby se ho ani netýkala; zůstal nepohnut na svém místě, i když byl poručík vyšel. Rozjímal bolestně o své budoucnosti. Co si měl na tom světě počíti? Kateřina ho sklamala, Lamberti lhal prorokuje jí slávu a velikost, jak hnusně dryáčnická byla ta jeho moudrost! Ondřej obětoval lásku svou lichým slovům toho šejdíře a nyní musil na to hledět, jak nízko byla klesla! A přece ji posud miloval! Bouřil se sám proti své tvrdošijné věrnosti, nechtěl ji více milovat a zoufale ohlížel se po předmětu, ku kterémuž by mu přilnouti lze bylo, který by strašnou prázdnotu v jeho prsou vyplnil!

„Vždyť je Kateřina, kterou jsem zbožňoval, zrovna tak mrtva jako Agraféna!“ rozjímal zádumčivě. „Vždyť jsem na dobro osiřel a širý svět objímá mne chladně a smutně jako hrob!“ Ale srdce činilo mu přece výčitku: z víru bolných citů a trapných myšlenek svítil tichým světlem zjev, jemuž oddati se měl duší celou — což nežila dosud ta mírná, čistá, světem a jeho jedem nedotknutá žena, jeho matka? Což, maje ji, směl se považovat za osiřelého? Viděl ji, jak zamyšlena sedí u ohně v kruhu svých dítek, vzpomínajíc na něj, jak trpělivě snáší ústrky a tvrdost svého muže s tou mučenickou korunou ztraceného žití na schýleném čele a s tou andělskou dobrotou v jasném, k nebi obráceném oku! — Slyšel lahodný její hlas, kterýmž mu při rozchodu šeptala: „Navrať se ke mně, sklame-li tě svět!“ . . . Oh, na prsa ta věrná chtělo se mu uložiti unavenou hlavu! Již se ani dočkati nemohl blahého toho okamžiku, kdy s ní se shledá, již spěchal na perutích synovské lásky do její náruče. Všechno na světě je klam a lež mimo srdce mateřské!

Vyhledal Mirovиče, aby ho zpravil o svém úmyslu; ale ten záhy o jiném ho poučil.

„Rozumím vašemu citu a vaší touze úplně,“ ujišťoval poručík, „avšak nahlednete, že musíte dříve do města, abyste hold složil k nohoum nového vladaře; vždyť jste posud v jeho službě, na to nezapomeňte! Jedu také do Petrohradu a chcete-li, pojedeme spolu.“

Ondřej nahledl, že přítel jeho střízlivou mluvil pravdu a odložil tedy na krátký čas své nejvroucnější přání. Jeli spolu.

Petr byl potěšen, že se s ním opět shledal.

„Žádejte o nějakou milost,“ navrhoval Ondřejovi potřásaje mu rukou, „jsem vám jakýmsi odškodněním povinen za dlouhý váš žalář.“

„Prosím tedy vaše veličenství, aby mne milostivě propustilo ze služby,“ žádal smutně Ondřej.

„Toho neučiním, příteli!“ zvolal Petr horlivě, „avšak přejete-li si klidu, mějte ho, uděluji vám dovolenou na tak dlouho, až se sám ke mně vrátíte!“

Ondřej přijal návrh císařův vděčně a spěchal ihned z města, obávaje se, že by se snadno s Kateřinou setkati

mohl, kteráž se právě z Carského Sela očekávala; nechtěl, aby se dozvěděla o jeho jsoucnosti. Ostatně si ho nikdo tak dalece ani nevšiml; mělť každý sám dosti starostí nevěda ještě, jak se zachovat a jak zalichotit novému vladaři, a Lev Naryškin meškal v Moskvě.

Mirovič usedl do vozu k Ondřejovi a doprovodil ho až za město. Usnesli se, že poručík brzy dodá zprávy, zda-li se domněnka jejich, že Petr sám Ivana vysvobodí, skutkem vyplní a slíbili si rukou dáním, že v případě, kdyby se tak v brzku nestalo, sami vší silou o to se zasadí, aby vyplnili poslední odkaz Agrafénin, čistou její krví posvěcený. Objali se při vzpomínce na ni a Mirovič se vrátil do města. —

Cesta Ondřejova byla nad míru namáhavá, sněhy byly náhle roztály a celá krajina rovnala se nekonečné bařině. Byl již večer, když Ondřej po přestálých, týden trvavších obtížích konečně na statek svého otčíma dorazil. Slezl ve vesnici ze svého povozu a bral se pěšky k panskému domu, několik set kroků vzdálenému. Srdce mu poprvé po dlouhém čase opět radostně zabušilo, když na obzoru jednotvárné roviny uzřel obrysy zasmušilého obydlí, melancholicky mezi tmavými topoly do rybníčka hledícího, do něhož plný měsíc z roztrhaných mraků marnotratně stříbro házel. Z jednoho okna přízemku svítila pohostinně rudá zář, Ondřej věděl, že tam obyčejně matka sedává a těm zarůžovělým, milým hochům večeři dělívá, kterou tito s velkodušnou štědrostí pak na polovic svým nejmilejším přátelům — psům přenechávají. Přiblížil se tiše, aby pookřál pohledem na mírný ten obraz rodinného života, ale byl nemile sklamán; v dlouhé jizbě nebyl nikdo než starý muž, který tvář zamyšleně do rukou tiskl. Zlé jakési tušení se znenadání v něm ozvalo, zaklepal rychle a silně na okno. Muž u ohně vyskočil polekán a hleděl kolem sebe; byl to Ilija, bývalý jeho komorník.

„Ilijo!“ volal Ondřej radostně.

Ilija poznal okamžitě jeho hlas, bleskem vyletěl z jizby a ze dveří domu a v okamžiku octnul se vedle svého pána objímaje ho a snažе se marně zastaviti proud radostných slz, jež mu nenadálé shledání z věrných očí tlačilo. Vešli do domu.

„Kde je matka?“ tázal se Ondřej nepřijímaje sedadla, kteréž mu Ilja k ohni stavěl.

Ilija hleděl mlčky před sebe, mnul si rozpačitě čelo, a pak tekly slzy jeho ještě hojněji.

„Pro boha mluv!“ vzkřikl mladík, „zemřela?“

„Neřekl jsem tak, jak bych také mohl? Žádný to neví!“ vyrazil stařec pracně ze sebe. „Odcestovala, to je jediná pravda.“

Utíral si slzy. Ondřej sedl vedle ohně, poněkud upokojen, ale velice sklamán.

„A bratří moji?“ tázal se dále se vzdechem.

„Ti? Oh, Ondřeji Nikolajeviči, běda! ... Ach proč vám říci musím bolestnou tu pravdu! Baťuško, jsou mrtvi!“

Ondřej zatřásl jím divoce na rameni.

„Ty dřímáš, starče, a mluvíš ze sna! Probuď se a odpověz! Kde že je Sáša, a Ivan a Vasil!“

Ilja zavrtěl smutně hlavou.

„Kéž bych dřímal, třeba místo nich, tam kde zlaté jejich hlavinky uložili za lesem pod zelený drn k věčnému spánku! Ach můj Sáša, tam v koutě leží posud dřevěná jeho šavlenka a hleďte na červenou moji košili: zde ten rukáv roztrhl mi Ivanuška! Myslíte, že ji kdy zašiju? Mýlíte se. O bože! a veselá očka jejich zavřena jsou na věky a stříbrné jejich hlásky němé!“

Hlava klesla Ondřejovi na prsa a z očí stékaly pomalu velké slzy.

„Jak zemřeli?“ tázal se tiše s hlasem bezzvučným.

„Ach Ondřeji Nikolajeviči, smutná věc to poslouchat, a povídat o tom — to trhá srdce! Ale což? Byla to vůle boží.“

Poznamenal se několikráte křížem a jal se pak tiše vypravovat.

„Ty naše bařiny, ty naše bařiny! Vždyť říkám vždycky, že to trest boží na náš kraj. Každé léto vysílají na nás jedovaté výpary, kdož ví, nepocházejí-li ze samého pekla? Kdo změřil bezednou·prohlubeň, z kteréž vystupují? A každé léto vyrvou příšerné ty mlhy někoho z náruče jeho milých. Dnes ještě směješ se a růže ti květou na tváři, a zítra již stojíš před bohem a svatým jeho soudem. Moje ty dobroto: děti! Hm, jsou jako ti bílí motýlkové, poletující po lukách, dotkni se jejich křídel jako z obláčku urobených, a jsou ty tam! A takové jsou také děti. Všichni tři vyšli ráno ještě zdrávi, všichni tři lehli v poledne a všichni tři zemřeli v jedné noci. Na večer hořely líce jejich jako žhavé růže, oči byly samá modrá hvězda, ale v noci byly tváře jako led a oči jako koule naběhlého stříbra, a v sloup obráceny! Ano, ano, tak to bylo! Jeden den smál se ještě dům šťastnou jejich přítomností a hned na to byl pustý, prázdný jako krb bez ohně! Bylo jako když sivá holoubátka na střeše v slunci sedí — padne rána a vyplašená odletí. Kam odletěla jste vy, moje holoubátka? Marně hledím za vámi do modra nebes! Oh bátuško, urve mi to srdce, urve mi to srdce!“

Schoval opět věrnou tvář do rukou a celé tělo jeho trhalo sebou v tlumeném štkání, budícím až k smrti smutnou ozvěnu v pusté, prázdné síni.

Oko Ondřejovo bylo suché, lítost jeho byla jaks zkameněla, cítil toliko nesmírnou tíž v srdci.

„A matka?“ ptal se za dlouhou chvíli.

„Ta šla za vámi,“ odpověděl Ilija pozvedaje hlavu.

„Pro boha, kam?“

„Nuž za vámi. Nevím.“

„Pro boha, mluv zřetelněji!“ pravil téměř zoufalé Ondřej.

„Nuž, vždyť vám povím celou boží pravdu! Buďte přece jen trpěliv! Tedy .... Když vás tehdá odvezli v té hrozné, mrazivé a tmavé noci a nikdo mi říci nemohl, kam, a oba Naryškinové jen mlčky rameny krčili a Anna Nikitišna zuby skřípala a tak divně očima svítila při pouhém vašem jméně, dal jsem se na cestu sem. Jak zprávu mou zde přijali, snadno se domyslíte. Feodora Dimitrevna chtěla ihned do města, aby za každou cenu se dověděla, co se s vámi děje, ale muž jí bránil. Psala na všechny strany, vyslala mne k svému bratru — ale to vše nepomohlo. Odpověď na listy její nepřicházela a kníže byl odjel za hranice! Feodora Dimitrevna byla bez rady.“

„Dále!“ dychtil Ondřej.

„Dále? Nuž dozvěděla se přece nějak z Petrohradu, že vás prý odvezli do Orenburku a vřadili tam do pluku ... Psala ihned na vás a čekala bolestně vaší odpovědi. Ta ale nepřicházela. Otčím váš počal láti na ustavičně zakalené její oko, takže se již ani neodvažovala pře

ním plakat. „Ondřej je nevděčník,“ říkal Michail Stepanov, „psaní tvoje málo jím hnulo.“

Neodpověděla nic, ale přišla za mnou do štěpnice a podpírajíc se o shrbený peň staré jabloně, pravila mně, kterýž jsem ji znal již co šťastné dítě: Vím, že není pravda, co muž můj tvrdí, Iljo, ale mlčím, nechci slyšet tvrdá slova na svého syna, a slyšela bych je, kdybych odporovala. Spoléhám na bohorodici, ta ustrne se nade mnou, neboť i do mé duše vnikl meč!“ Jednou ale přišla opět ke mně pod stromy a oko její bylo zoufalé, neboť čas úžasně utíkal a o vás dosud žádná zpráva! „Iljo,“ naříkala tenkráte, „přivede mne to do hrobu! Kdy bude mukám těm konec?“ Ach běda, nastala jí brzo na to muka jistě trojnásobná: bratří vaši zemřeli. Dlouho, dlouho jsem ji pak nespatřil, žal ji byl povalil na lůžko, kdež zápasila se smrtí, ale uzdravila se přece a jednoho večera, když jsem zde u ohně podřimoval, zjevila se mi náhle, byla bílá jako smrtná panna, a šla z ní hrůza: oči její plály jako v zimnici, myslil jsem, že to její duch. Zalomila rukama. „Iljo,“ volala, „měla jsem sen hrozný, viděla jsem svého syna, hynoucího v strašných pustinách, jak po mně umíraje ruce vztahoval. Půjdu kraj světa, až Ondřeje svého naleznu!“ Michail Stepanov přišel za ní, myslili jsme oba, že jí lomcuje horečka, však ona zcela klidně opakovala svůj úmysl, a když jí v tom muž bránil a dle svého obyčeje prudce na ni vyjížděl, neschýlila již hlavu jako jindy, nýbrž trvala pevně na svém a neustupně. „Vyjdeš-li z domu, již se do něho nevracej!“ rozkřičel se divoce Michail Stepanov. „Třeba nevrátím!“ zněla krátká a rázná její odpověď i vzpřímila se hrdě a hleděla na něj tak, že oči sklopil a ze síně vyšel. Pak obrátila se ke mně: „Iljo, chceš jíti se mnou?“ tázala se dobrotivě. „Což nejsem otrok tvůj, mátuško?“ tážu se. „Ne, nejsi,“ ona na to. Smál jsem se. „A čím tedy, Feodoro Dimitrevno?“ — „Ty's mým přítelem!“ odpověděla na to hlasem tak lahodným, že mi slzy jako letní déšť vyhrkly a já k nohoum jsem jí klesl.“

Při vzpomínce té dal se stařec opět do pláče a trvalo chvíli, než opět dále vypravovati mohl k nemalé trýzni Ondřeje, který s úzkostí dychtil nabyti jistoty o matčině osudu.

„Nuž, jeli jsme tedy nejdříve do Petrohradu, kdež se Feodora Dimitrevna marně snažila dosíci slyšení u carevny a u hraběte Šuvalova; carevna prý churavěla a Šuvalov byl prý příliš zaměstnán. Ale se všech stran slyšeli jsme, že prý jste v Orenburku a Feodora Dimitrevna odhodlala se na dalekou, obtížnou tu cestu. Prodala u jednoho kupčíka v hostinném dvoře svoje perly a šperky, jež byla s sebou vzala jen pro případ, kdyby se jí peněz nedostávalo. Po celou cestu neucítila přese všechny obtíže žádného unavení, aniž ztrácela jen na okamžik zmužilosti, byla veselejší, než jsem ji kdy viděl od té doby, co ubohá její robátka z toho domu vynesli, ale když jsme konečně přišli do Orenburku a vás tam nebylo a nikde jsme na vás se doptati nemohli, klesla její odvaha a duch její se jaksi zakalil. Mluvila mnohdy věci podivné a nerozuměl jsem jí. Slyšeti vzdechy její bylo hrozné, a při mimovolném výkřiku, jaký se jí někdy vydral z ubohých prsou, ježily se mi vlasy! Chodila-li po ulici, ohlíželi se udiveně po ní a klesla-li v kostele modlíc se na dlažbu, přišli k ní myslíce, že umírá. Jednou dala se v kostele jistá žena do pláče, zhlednuvši její zoufalé oko a prosila ji, aby jí sdělila, jakou to tíž bůh na ni byl uložil, že pod ní tak až k zemi klesá, a když jí byla Feodora Dimitrevna žal svůj sdělila, pravila žena: „Dle popisu myslím, že zde váš syn byl; neřekli arci nikomu, kam ho vezou, ale šeptalo se tehdy, že do Tobolsku. Sama podala jsem mu mléko a chléb, byl-li to on; bůh vás posilniž!“ Feodora Dimitrevna hleděla dlouho za ní, když odcházela a nepromluvila po celý den ani jediného slova. Ráno tázala se mne: „Iljo, nemyslíš, že co ona žena mi pravila, bylo pokynutí boží!“ Nemyslím, odpověděl jsem. Ona se usmála. „Já ale vím, že jest to pokynutí boží a půjdu za ním!“ Marně vymlouval jsem jí ten úmysl, ale konečně zdálo se přece, že mne chce poslechnouti. „Iljo,“ pravila mi se zvláštním schytralým úsměvem, který jsem si tehdá ani vyložiti nedovedl, „Iljo, máš pravdu. Kdo ví, byl-li to Andruša? Vrátím se domů. Ale peněz je bohužel málo; Iljo, dám ti část a jdi pěšky sám, já dojedu.“

Byl jsem spokojen a vrátil jsem se domů, trvalo dlouho, než jsem dorazil, ale jaké bylo moje překvapení, když jsem paní doma nenalezl! Přelstila mne, chtěla se mne zbavit, dala se sama na cestu do Sibíře! Jak tam došla, ví sám jen bůh! Nikdy nedošla nás o ní zpráva určitá. Michail Stepanov se rozepsal, do Orenburku i do Tobolska. Konečně dověděli jsme se od gubernátora, že nalezli na cestě před časem neznámou ženštinu nedaleko města, a dle popisu a shody času že to byla —

Ondřej zbledl na smrt, bolestný výkřik vydral se mu z úst a klesl bez smyslů na podlahu.

Uložili ho na postel, kdež několik dní ztrávil, aniž by byl skutečně churavěl, ale život se mu zdál čímsi tak strašlivým, že se nemohl odhodlat vyjíti z pokoje; volal k smrti jako k nějakému božstvu o vysvobození. Starý Ilija neopouštěl ho ani na chvíli, musil mu stokrát vypravovat, co již dávno věděl, kochalť se Ondřej ve svém bolu jako v otevřené ráně, v kteréž by někdo ostrý nůž obracel.

„Vždyť není zjištěno, že ona mrtvola byla skutečně Feodora Dimitrevna,“ těšíval ho někdy sám nevěře Ilija, a Ondřej usmál se vždy tím trpkým úsměvem, který z většího bolu duše vychází, než slova vyjádřiti dovedou.

Za několik dní vstal ze svého lože a dal se Ilijou obléci.

„Půjdu odsud, ale nevím kam, Iljo; svět je široký a pro mne bez cíle.“

Ilija přemlouval ho, aby zůstal, otčím jeho že zajisté nepřijde, nalezl prý jakéhosi podivína, s kterým celé měsíce tráví. Ondřej uposlechl; byloť mu vše tak lhostejno a byl tak bez vlastní vůle, že kdyby mu byl kdo řekl: „vrz se tam do rybníka,“ byl by to snad také učinil. Sedal celé večery mlčky a zamyšlen u ohně, kde matka jeho druhdy sedávala; Ilija vypravoval mu o ní a Ondřej naslouchal při tom, jak vítr prázdnou chodbou šuměl a dveřmi v hořejším poschodí zatřásal a kochal se přeludem, že to mladí jeho bratří tak šumně skotačí a že slyší tiché, spěšné jejich kroky. Jindy zase sedal na starém hřbitově za lesem, kde oni malí cherubové sladce snili dětský svůj sen pod něžnou travou, plnou již jarních květů, a šelestění vánku zdálo se mu jako třepotání jejich bílých perutí a zpěv mladých ptáčků byl mu poselstvím jejich lásky z daleka! A mnohdy, hledě na staré poražené kříže, vzpomínal bezděky na dávné časy, na onen zapadlý hřbitov s poraženými kříži, kteréž o tmavé stromy jako podepřeny ležely, kde Kateřina v plné kráse před ním

stála, čistá, vznešená, horující o ráji nevinnosti a lásky bez konce! Jak daleko, daleko za ním ležel svět, onen luzný svět krásných upomínek na Kateřinu, na Agrafénu! Kalich radostí byl vypit a trpký pelyněk žalu a běd byl nyní jediným jeho podílem . . . .

Při takovýchto myšlenkách zdál se mu čas jako olověným; ani nepozoroval, jak kolem něho jaro vzešlo a léto rozkvétalo, až ho náhle dva dopisy z této lethargie vyrušily. První přicházel od Miroviče. Volal ho do města.

„Dal jsem se vřadit do pluku ležícího v Schlüsselburku," psal mu poručík, „neboť domněnka, že Petr sám cara Ivana na svobodu propustí, ukázala se lichou; úkol ten, posvěcený drahocennou krví Agrafény, leží nyní opět celou tíží na nás. V městě uslyšíte o mně více, přijdu k vám a povím vám, co papíru svěřiti nelze."

Druhý dopis byl od pobočníka císaře Petra.

„Přijďte do města," psal pobočník, „císař má všech svých přátel zapotřebí, zrada jakási, tajná, nevyzpytatelná jako tma a noční mlha vznáší se v povětří; císař, příliš důvěřivý, směje se mým obavám, ale srdce moje cítí, že tušení mé není liché. Vím, že jste jeden z málo mužů, na které lze spolehnouti, pročež neváhejte se svým příchodem. Bohužel, musím se vám vyznati, že císař již není tím velkodušným člověkem, jakým se první dni po svém nastoupení jevil udivenému zraku celého Ruska, bohužel padl opět do svých manií, počíná si tak podivínsky, jako činíval před smrtí carevny Alžběty. Žena jeho se ho až nápadně straní, nežije s ním téměř nikdy v tomtéž místě. Zdá se mi věru, že také ona kuje jakési pikle. —"

Ondřej neváhal; povinnost ho volala k Petrovi a vědomí, že se s těží s Kateřinou sejde, upokojilo jeho mysl. Rozloučil se srdečně s Ilijou a slíbil, že ho opět k sobě povolá, až jen sám se ustanoví o své budoucnosti. Nastoupil dlouhou svoji cestu přes step nyní opět zelenou a zrnko naděje začalo zase v duši jeho klíčit. Jednou docela přišla mu myšlenka, která arci rychle zase zmizela: kdo ví, snad matka má přece nezemřela! S ochranou a pomocí císaře bude mi snadno dopátrati se pravdy a jistoty. A najdu-li ji, zacelí se snad rána mé duše a život se mi zase vyjasní, prchnu s ní a s osvobozeným Ivanem přes hranice, vyhledám pana Lugardona v Ženevě a v blahém zátiší horském, zapomenut a odloučen od světa, strávím žití své klidně, nalézaje náhradu v pravém přátelství a v blahu rodinném za sklamanou svoji lásku!

Podivná směsice pocitů projímala Ondřeje, když opět v dáli viděl zlaté kupole Petrohradu, lesknoucí se ve večerním slunci. Jak rozdílných, strastných a blahých chvil prožil již v tomto městě!

Dověděv se, že císař mešká v Oranienbaumu, procházel se Ondřej městem. Divil se nemálo, jak bezohledně se mluvilo všude o císaři a o záležitostech státních; všude, v hostinci, kde bydlil, na náměstí, kde se procházel, v traktýru, kde večeřel, všude mluvilo se o válce, pro kterou císař se byl rozhodl proti Dánsku, aby na této říši pomstil nespravedlnost, kteréž se byla proti staré jeho vlasti, Holštýnsku, kdysi dopustila, všude brojili proti té válce a bez ostychu kárali bláznivou lásku a oddanost Petra k pruskému králi, kterého každý považoval za nejhoršího nepřítele Ruska. Největší pohoršení působila tato anekdota, která právě městem kolovala: císař vstal prý veřejně při tabuli od stolu, poklekl před podobiznou Bedřicha II. a prohlásil se sám za jeho sluhu a vasala!

Na nábřeží tlačil se lid kolem vojáka, který mu jakýsi zlatý peníz ukazoval. Také Ondřej k němu přistoupil.

„Neslýcháno, co carevna snáší!" vypravoval voják, „surovost císaře k ní nezná žádných mezí, chce prý ji zavrhnout a oženit se s Voroncovou. Stál jsem včera večer na stráži v chodbě a viděl jsem její schýlenou postavu kolem sebe kráčet, vzdal jsem jí čest, a vznešená paní naše je už tak zvyklá býti i služebnictvem zanedbávána, že pouhé konání mé povinnosti ji překvapilo. Zastavila se. „Jak možno, že jsi mne poznal v tomto šeru?" ptala se jaksi pohnuta. „Mátuško naše," volal jsem nadšeně, „kdo tebe by nepoznal? Ty ozařuješ každé místo, kterým kráčíš!" Pohledla na mne tak vděčně, že mi oči zvlhly a podala mi tento peníz. Věru nerozloučím se s ním nikdy, nevydal bych ho, ani kdybych hladem měl pojíti!"

„Ať žije císařovna!" volal lid jedním hrdlem a Ondřej divně rozčilen vším, co byl slyšel, vyhledal svůj byt. Časně z rána odejel z Petrohradu do Oranienbaumu. Jitro bylo čarokrásné, zeleň bleděla snivě, ještě poněkud mlhou jako závojem zastřena, poroseným zrakem vzhůru k čistému, bledémodrému nebi, po jedné straně bělely se mezi tmavým stromovím vkusné villy ruských velmožů podél hadovité se vinoucí silnice, s druhé strany modraly se vrchem jako stříbřené vlny finského zálivu, i zdálo se, že všechny hvězdy, kteréž byly s nebe zmizely, nyní v pohyblivém tom lazuru se koupaly. Nad vrcholky sosen a jedlí zazářila již stříbrolesklá střecha slavného Petěrhofu, když se náhle povoz Ondřejův zastavil.

„Co je?" tázal se Ondřej kočího.

„A kolo porouchano, báťuško!" odvětil tento zcela klidně.

Ondřej slezl z povozu; krásné jitro vábilo ho k procházce.

„Jeď tedy nazpět do vesnice, která tam za lesem stojí, je tam jen několik kroků," velel; „půjdu zatím pěšky a až budeš mít kolo spraveno, dohoníš mne snadno na silnici k Oranienbaumu."

Kočí obrátil a Ondřej, odchýliv se od silnice, bral se mezi hustým křovím dále, vinula se tam stinná stezka. Sotva že byl asi tři sta kroků učinil, uzřel selský povoz, který mu silnicí od Petěrhofu plným tryskem vstříc letěl, tažen osmi malými tatarskými koni. Na voze seděly dvě ženštiny v městském kroji a vypravovaly něco velmi živě jakémusi muži obrovské postavy. Několik kroků od Ondřeje zůstali nenadále stát, všickni byli pobouřeni a v nemalých rozpacích . . . Ondřej se zalekl, nebyla žádná pochybnost, poznal Kateřinu! Mnul si oči, nemoha zraku svému uvěřit! Ale vždyť věděl, že mešká v Petěrhofu, snad to byl tedy nějaký žert, který právě prováděla? Než tvář její byla příliš vážná a ženština po jejím boku, v kteréž Ondřej jednu z jejích komorných poznal, byla smrtelně zbledla; také muž, který s nimi na voze seděl, byl nad míru polekán. Zatím seznal Ondřej příčinu všeobecného zaražení: byl to jiný povoz, také tryskem, ale směrem z města jim vstříc letící. Kateřina vzpamatovala se nejdříve a tvář její se vyjasnila, neboť poznala toho, který v povozu seděl; zamáchla mu šátkem a než malá chvíle uběhla, byly oba vozy u sebe.

„Všechno připraveno!" zvolal onen muž a obrátil, a nyní letěly oba povozy rychlostí větru k městu a Ondřej byl by snad myslil, že to byl jen přelud, kdyby

kotouč bílého prachu na silnici mu nebyl důkazem býval o pravdivosti případu, který si vysvětliti nedovedl. Divoký šleh žárlivosti roznítil se mu v srdci. Byl to snad únos? Byla Kateřina, popuzena Petrem a jeho surovostí, s milencem k útěku se odhodlala? Bylo by se jinému podařilo, o čem on kdysi ani sníti se téměř neodvážil? Nikoliv, všechno na světě, jen tu myšlenku připustiti mu nebylo lze! Cítil opět, jak bez mezí, jak šíleně ji posud miluje. Pádil směrem k Petěrhofu, jakoby tam byl vysvětlení očekával. Bylo ještě příliš časně, než aby dům nebo park byl znamení života dával; uložil se do trávy a čekal. Ale vše zůstalo tiché a dřímající v měkkém světle časného rána, až povoz jeho se spraveným kolem k němu zase přihrčel. Usedl a jel dále do Oranienbaumu; tam zajisté mohl se nejspíše dověděti, co ranní ta promenáda císařovny asi znamenala.

(Pokračování.)

Z „moderních písní" Boženy Studničkovy.

O milostpaní, krásno je
ve vašem budoiru,
tak úplné vše srovnáno,
jak mém by po rozmaru.

Obrazy pěkné, piano,
s nebesy skvostné lůže ....
já též byt svůj tak upravím; —
do oken dám si růže.

Však já v něm budu paní svou
a samostatnou zvána,
a nebudu mít žádného
nad libosti svou pána.

Ve zlaté kleci kanárek
mně pěkně bude zpívat,
co zatím zadumána ven
se v dálku budu dívat.

Na stole bouquet z pomněnek
ve váze nové módy
a kol ve vazbě červené
básníků vzácné plody.

V soumraku sednu na sofa
a jestli čas mi stačí,
budu se pro svou zábavu
cvičiti tajně v pláči.

Z básní Irmy Geisslovy.

Smutný kraj.

Jak truchlivý kraj šírý,
kraj dálný, zatemnělý,
i na pahrbku v mlhách
ten smrček osamělý — —
tak jako já.

Chmúr těžkých visí dolů
jak pochyb v duši mojí,
kraj čehos' očekává
v tom trapném nepokoji — —
tak jako já.

Den posledně teď mrknul —
a večernice žádná;
noc objala kraj šírý,
je beznadějná, chladná,
tak jako já — —

Přání u Dunaje.

Dunaji, Dunaji,
jak ten vír zašplouchal —
že nejsi Vltavou,
bysi mne poslouchal!

Bysi mne poslouchal,
řeči mé rozuměl,
v odpověď vlnami
po česku zašuměl!

Druhá návštěva v táboře Hercegovců.

Podává *Jos. Holeček.*

III.

Zvolil jsem jako obyčejně „nejlepší stránku". Ulehl jsem totiž mezi své druhy tak, že mne s obou stran zahřívali. Mohu se pochvalně zmíniti o příjemnosti jejich tepla. Nicméně po nedlouhém spánku probudil mne noční chlad. Společníci už bděli a některý se svěřil, že celou noc oka nezamhouřil. Pochopitelno.

Podívali jsme se na hodinky. Byly teprvé tři hodiny. Nezbývalo, leč zabíti následující tři hodiny do úsvitu všemožnou zábavou. V podobných situacích se odporučuje tak zvaný šibeničný humor. I já mohu o něm dobré svědectví vydati.

Tábor ještě vesměs spal. Obnažení Černohorci trvali v témž položení, jaké zaujali večer. Spali jako nebožtíci. Obnovili jsme oheň, který ještě doutnal. Jeden zlomyslník hodil naň slámu, na které jsme spali, což znamenalo spáliti za sebou mosty. Mohutný plamen zašlehl a v okamžení si celá družina v stanu Ljubibratićově mnula ospalé oči.

Ještě za šera přihnal se jeden z povstalců na krásném bohatě osedlaném koni. Představoval se Ljubibratići: „Pohleď, vojvodo, ulovil jsem koně, který od předvčírka běhá polem osiřelý, bez pána. Ujal jsem se ho."

V tom přiskočil jiný a chopil se prudce uzdy koňovy, odstrkuje šťastného lovce. „Ten kůň patřil Dizdareviči begu, který padl mojí rukou. Kůň je tedy moje kořisť. Děkuji ti, žes jej našel a přivedl. Odměním se ti."

„Oho," vzpouzel se prvý, „když je to kůň Dizdareviće bega, kterého jsi ty ubil, proč jsi jej pustil, aby se ho zmocnil druhý a pochyboval o pravdě chvastavé tvé řeči? Kůň je můj a nevydám ho."

„Když ho nevydáš po dobrém, přinutím tě silou."

„Podržte, bratří, koně a podívejte se, kdo s koho!"

Avšak vojvoda učinil hádce náhlý konec. „Budete-li po tichu? Mám vás zvláště učit zvykům, kterým se

všichni podrobujeme? Nevíte, že všecka kořisť složí se do rukou vojvodových a ten že ji pak sám rozdílí?"

„To jsou řády," protestoval ubijce Dizdareviće bega, „které se zavádějí teprve od doby, co jsi se ty, Mićo, zavojvodil, a kterých prvé nebývalo. Kůň je můj, třeba tys byl vojevodou."

„Hoši," kázal Ljubibratić, „odzbrojte výtržníka a vyveďte ho z tábora! Koně odveďte k ostatním!"

Odzbrojení je trest, který bojovní Jihoslované tíže nesou nežli smrt.

„Ne, Mićo, ne, vojvodo, to mi nedělej! Víš, že jsem dobrý bitec a Turku nedaruji — nezahanbuj mne! Když myslíš, vezmi tedy koně sám a nalož s ním jak rozumíš. Prosím tě, zbraň mi neodnímej! Zadarmo ji nevydám a zle pošramotím každého, kdo se mi přiblíží!"

„Dobrá tedy," vece Ljubibratić, „vydej koně a odejdi v pokoji. Pro tentokrát ti odpouštím."

Okolo sedmé hodiny odešli jsme k Pekovi a Maksimovi, abychom se s nimi rozloučili a vyžádali si spolehlivého muže, který by nás provedl bojištěm. Peko vznesl ten úkol na vlastního bratra Ristu a na mladého Baňana jmenem Blagoje Lazarević, vulgo Tupoňa.

Náčelníci se právě chystali ku dělení kořisti. Rozloučení jejich bylo tak vřelé jako přivítání.

S pohnutým srdcem opouštěl jsem tábor. Vždy více utvrzuji se v přesvědčení, že ten lid nemá sobě rovna v celé Evropě, pokud se vrozených vlastností týče.

Za kamennou ohradou kynul nám na rozloučenou bodrý Rade Bajković. „S bogom, braćo, buďte mi zdrávi. Až se vám zlíbí, navštivte nás opět. A poslouchej ty s dvěma bradama — už zas nevím, jak se jmenuješ — tu píseň ti dám opsat, abys sobě v cizině vzpomněl na Rade Bajkoviće."

„Ale nezapomeň, drahý Rade, velmi se na ni těším."

„Jakž bych zapomněl, když ti na čestné slovo slibuju! A to ti povídám, můžeš ji také doma zpívat, aby i bratří Češi věděli —"

Risto Pavlović je mladší bratr Pekův. Je postavy menší a slabší, rád podotýká, že je Peko jeho z matky bratr a jeví kromě lásky bratrské k Pekovi i úctu vojvodovi náležitou. Risto není menší junák od jiného, ale vůdčí dar, kterým se Peko již tolikrát osvědčil, mu schází. Jinak prozrazuje dobráckou kuří povahu. Zdálo by se, že nedovede mouchu zaplácnout.

Baňan Tupoňa byl plavovlasý mladík, živý jako rtuť, silný, bystrý, málo hezký, chudý, otrhaný a neměl toho, co jeho rodákům tolik sluší: osobní hrdosti.

Na návrší táboru velmi blízkém jsme se zastavili. Pod námi se táhlo směrem od Trebinje úzké údolí, které se rozvětvovalo mezi četné pahrbky. Údolí bylo na dně zděláno na pole, svahy horské byly porostlé dubovými a jalovcovými zákrsky, hojně balvany prokládanými. Vrchů kolem jako naseto. Nejsou vysoké a mají podobu homolovitou. Nejlépe by se daly přirovnat k obrovským bradavicím. Mluva lidu nazývá je trefně „glavicemi".

Na čistém východě, ranním sluncem ozářeném, viděti několik chatrčí trebinjských. Kromě nich nikde oko nepostihne lidského příbytku. To je místo, na kterém svedeno veliké pobití Turků, na kterém byli povstalci za monastýr Duži strašně pomstěni.

Stojíme na návrší nad popsaným údolím vedle nevysoké přirozené zdi, která vrstvou kamení zvýšena. Za zdí leží několik přehrslí mosazných pouzdérek od černohorských patron.

Risto usedl na kamení. Přejel rukou čelo, jakoby chtěl myšlenky srovnati.

„Boga ti," přiskočil jsem k němu, „jakou to máš krásnou kuburu (bambitku)!" Nemožno se jihoslovanskému bojovníku zalíbit více, nežli pochválí-li se mu jeho zbraň.

Risto vyňal ze záhybu červeného safianového svilaje kuburu práce skutečně velmi ozdobné. Prohledl ji se zalíbením a podal nám. „Je srmalija," podotkl, totiž ryzím stříbrem kovaná.

„Avšak podívejte se na jatagan, ten jest ještě lepší." Vytasil jatagan se zlatou rukojetí. Zkoušeli jsme ostří, byl jako břitva. „Nemám ho dlouho," vysvětloval Risto, „teprve od předvčírka říká mi pane."

„Je tedy válečnou kořistí?"

„Ano. Přepustil mi jej Brašković beg, který ho již nepotřebuje. Dobře mi ho na turecké šíje nabrousil."

„Padl-li Brašković beg tvojí rukou?"

„Jak bych si mohl jinak osvojit jeho zbroj? Než počkejte málo, rusá jeho hlava musí ležet nedaleko. Na tomto místě to bylo, hned s počátku boje."

Přeskočil ruče zídku a několik sáhů níže do údolí opravdu ležela rusá hlava Braškoviće bega, který byl nejznamenitějším z obyvatelů trebinjských vedle bratra svého, který tolikéž v bitvě u Glavské smrt nalezl. Risto vzal hlavu za rusý perčín a posadil ji na blízký dubový keřík. „Budiž svědkem mých řečí," pravil při tom. Na to se vrátil na předešlé místo. Risto pohlížel na nás s ironickým úsměvem. Kdybych dle toho úsměvu směl souditi o myšlenkách, za ním se tajících a zároveň jím se jevících, řekl bych, že očekával, že nám hlava Braškoviće bega pokazí rozmar. Toho však nebylo. Byli jsme úplně uspokojeni, nejen proto, že jsme stáli u prostřed mrtvol utiskovatelů bratrského rodu, ale více snad z příčiny té, že v onom rubání hlav přemožených nepřátel spočívá cosi velikolepého, úchvatného. Podobný dojem zažil jsem před třemi lety v hlubokých, pralesnatých lesích šumavských, kde leželo u nohou mých na sta mohutných, stověkých kmenů i s kořeny vyvrácených, pozůstatky doby, „když ten velký vítr byl".

Ristův ironický úsměv zaměnil se výrazem podivení. „Nehrozíte se barbarů, kteří rubají hlavy nepřátelské?"

„Není příčiny, abyste byli k Turkům lidštější než oni k vám."

„To jsem nechtěl vědět. Rcete, považujete-li náš spůsob boje za barbarství?"

„Každá válka je barbarství."

„Co tomu řekne „vaše" Evropa?"

„Trhne sebou a bezděky si hmátne na krk."

„Kdyby se na nás „v Evropě" obořili, zastaňte se nás. Připomeňte jim, že „Prusianci" ve válce s Francouzi úplně se vyšinuli z kolejí, které jim evropská vzdělanost a civilisace vykazovala, a připomeňte, že neuplynulo více než půl lidského věku od doby, kdy rakouští vojáci v Italii napichovali živé dítky na bodáky. — Promiňte mi, rozhovořím-li se dříve, než počnu o předvčerejší krvavé události vypravět, poněkud o našem válečném mravu. — Den boje jest nám i Turkům dnem svátečním. Bojovník obleče se do nejlepšího roucha, vezme nejzdobnější zbraň, ba vezme s sebou i peníze a drahé předměty. To vše je už zprvu určeno pro šťast-

ného přemožitele. V okamžiku přemožení přestává nepřátelství. Ukázalo se, kdo je lepší junák a kdo v zápasu podlehl. Vítězovi patří život přemoženého i vše, co u něho najde. Nezřídka se přihazívá, že právě v tom osudném okamžiku se oba protivníci smíří, ano i pobratří. Bohužel se objevilo, že Turci nedovedou tento náš mrav ocenit. Je-li přemoženému darován život, musí se „tvrdou vírou" zavázat, že více bojovat nebude. Turci rádi takové slovo dají, ale málo kdy v něm dostojí. Ještě častěji se stává, že přemožený opovrhne nabízeným darem života a volí raději smrt, nežli déle v necti podlehšího žíti. Přemoženému se srubne hlava na neklamné znamení činu. U vašich vojsk toho potřebí není, ale u nás, kde bojuje každý na vlastní vrub, kde každý chce podat důkaz osobní statečnosti, podle níž se dělí kořist a vyznamenání, je zvyk takový na svém místě. Královič Marko rubal hlavy padlých nepřátel a strkál je do torby, a my jsme pouze nehodní jeho učeníci. Protože nošení hlav překáží při dalším pohybování se na bojišti, vybrousilo se řezání hlav v řezání nosů. Nos smí se uříznouti jen mrtvole. — A proč vám to všecko povídám? Vím, že jste přišli cos druhého zvědět. Bojujíce za svou svobodu, zasazujíce se o svržení jha tureckého, snažíme se státi členy společnosti evropské. Toužíme též po vzdělanosti evropské jako po pravé víře, bez níž není spásy. Turci by nám byli věčnou závadou, Turci nám musejí ustoupit, musejí být zahlazeni anebo se s námi slíti v nový celek. S počátku jsme mnoha Turkům darovali svobodu a život, a to na pouhý slib, že více proti nám bojovati nebudou. Dobře měli naši staří, již říkali, že u Turka není víry. Skutečně není. Propuštění námi Turci objevovali se v nepřátelských šicích opět a opět, a nám nezbývá nic jiného, než neodpustiti nikomu a v čestné slovo Turčína nevěřiti. Neupírám, naše rubání hlav svědčí o špatném vychování. Ano, Turci nás vychovali velmi špatně, zle nás zanedbali, a jak si nás vychovali, tak nás mají. — Ach, až si vybojujeme chrámy, ve kterých se bude hlásat evangelium lásky, až budeme moci po své chuti zakládati školy, kde se budeme vzdělávat a zušlechťovat, budeme jiní! Tázaje se vás, považujete-li nás za barbary, chtěl jsem, abyste odpověděli: Ano, považujeme. My si nelichotíme, nepřeceňujeme se. Proč to? Nezavinili jsme svůj žalostivý osud, krev, která se tu nyní prolévá, nepadá na účet náš. Náš lid odrůstá v strašné nevědomosti. Umět číst a psát je nám vzácností, je nám nedostižným stupněm dokonalosti. My nesmíme stavěti chrámy a usazovati v nich své duchovní, v kterých vidí Turci veliké nepřátely. K službám božím je nám dovoleno scházeti se jen do domů popův a snad i do kapliček, jež tu a tam některý pop s osobním nebezpečím vedle svého příbytku vystavěl. Není nic neobyčejného, že pro velikou vzdálenost místa bohoslužby bývají naše dítky teprve tehdáž křtěny, kdy dosáhly toho věku, že si pro křest samy dojíti mohou. Nejeden z našeho středu vidí kapli jen dvakrát za svého života: když je křtěn a když se žení. Všecky okolnosti se přičiňují, aby lid náš nebyl zjemňován. Kromě toho popi sami mnoho vědomostí nemají a ne vždycky nad ostatní vynikají. Se školami není lépe. Řekl jsem už, že je nám čtení a psaní cílem, po němž marně toužíme a bažíme. Je pravda, kterou zapírati nehodláme, že mezi našimi osvědčenými vojvody jsou mnozí, kteří se podpisují třemi křížky; ale nemohlo vám ujíti, že nicméně počínají si lépe, než leckterý turecký paša v západních krajích rozený, ve všech možných školách vycvičený a v Cařihradě se poturčivší. Lid náš vyniká schopnostmi a vtipem, a to je mi zárukou lepší budoucnosti, za kterou bych boha na kolenou prosil, kdybych věděl, že to bude více platno než oháněť se handžárem."

Pohnuti jsme Ristovi tiskli ruku. „Podaří-li se nám dílo osvobození," dodával ještě, „nastane nová povinnost i vám Čechům. Vy nám musíte dát učitele, úředníky a podnikatele, abychom se opět nestali obětí cizoty."

Ubezpečili jsme ho, že jim náš národ přeje lepší budoucnosti tak vřele, jako sobě. —

Blagoji trval vážný tento rozhovor příliš dlouho. Vstal, přešlapoval, odcházel na několik kroků a zase přicházel. Když Risto dokončil, Blagoje se mu počal vysmívat: „Nu, Risto, ty jsi dnes rozvázal. Nevěděl jsem, že ti matka tak dobře podřízla jazejček."

Risto neodpovídal. Zamyšleně hleděl chvíli do údolí bitvy. Najednou padl jeho zrak na hlavu na keři a sám sebe z myšlenek vyrušil: „Ah, to ty jsi, Braškovići begu!" Na to počal vyprávět: „Čekali jsme předevčírem na karavanu, která měla se zásobami táhnout z Dubrovníka do Trebinje. Karavana skutečně přišla a bez odporu nám přepustila vše, co vezla. Všichni úprkem uháněli do Trebinje, kde věc oznámili. Devatenáct karavančíků jsme zajali a když se zaručili, že nebudou vícekrát proti nám bojovat ani nám ubližovat, pustili jsme je opět na svobodu. Odpůldne as o jedné hodině oznámily stráže, že se Turci tímto údolím od Trebinje blíží. Rychle jsme se přichystali k boji. Postavili jsme se na tento pahrbek, na němž nyní stojíme, a pokud možno skryli se za kamení a keře. Turci nás nemohli zpozorovat až velmi pozdě. Táhli údolím v kolonách. Begové a důstojníci jeli na koních, což nemožno nazvat leč bláznovstvím. Koně klopýtali při každém kroku. Pěší vojsko bylo v nesmírné výhodě proti vůdcům jezdcům. To však byla okolnost, která nám velmi dobře posloužila. Teprve když se do údolí nahrnuli, spustili jsme oheň. Zatočili a rozestavili se v dvojnásobných řadách proti nám, aby mohli vydatněji střílet. Střelba proti nám do vrchu, kteří jsme mimo to byli dobře za kamením poschováni, musila zůstat bezúspěšnou. Jak jsem pravil, Turci mohli jen málokterého z nás vidět. Vzali nás na juriš (hnali útokem). Můj drahý Braškovič beg předcházel druhy dobrým příkladem. Bodal koně do vrchu. Nebylo mu lze pro kamení a křoví daleko se přiblížiti. Tou nepředloženostì koně marně a příliš záhy upachtil. Nechali jsme je stoupat do vrchu, až nám byli velmi blízko. Tu jsme hodili pušky na rameno a tasili handžáry. Turci musili být překvapeni, že je nás mnohem více, nežli se jim zdálo. Pronikavý Pekův hvizd přehlušuje lomoz. Turci vědí, že Peko velí hvizdem, a dle něho poznávají, že jest jim činit se strašným Pekem. Řítíme se dolů. Braškovič beg tak se zamotal do kamení a křoví, že nemohl koně obrátit. Již jsem byl u něho a strhl ho s koně. Co se s ním stalo, vidíte. Turci ustupují. Brzy překročí údolí a zajmou proti nám totéž postavení, které jsme měli my proti nim — totiž oni jsou nahoře a my dole. Ti, kteří se dostali na vrchol nejdříve, jali se narovnávati kamení v meteriz (ohradu). Nedbáme, ženeme se dál, tam na protějším úbočí dohoním Turčína, který už ztratil pušku. Bylo mi ho líto. „Boga ti,

Turčíne — volám naň — klnu se ti čistou svojí věrou, že ti neublížím, vzdej se!“

„Turčín neodpovídá, a jen něco za kamením kutí a kutí. Rázem se pozdvihne a drží v rukou těžký kámen. Hodil po mně, ale netrefil. Nechtěl život, nebylo kdy, abych jej nutil. Musili jsme dál. Vzali jsme meteriz na juriš. Dobyli jsme ho. Turci počali upalovat zrovna zběsile. Rozumí se, my dále za nimi. Na sousedním pahrbku se opakovala tatáž hra. Tam byl ten pravý pokol. Pojďme tam, tam uvidíte více.“

Uposlechli jsme. „A s toho druhého vrchu již jsme hnali Turky jako stádo až do Trebinje.“

Hlav, jež jsme viděli, bylo jako střesených jablek v sadě. V to se mísily bezhlavé trupy. Tymijánek, který roste ve spárech skalních, musil napnout všechnu sílu, aby zmenšil nemilý zápach, jejž mrtvoly vydávaly.

Nad druhým kopcem, kde dle slov Ristových udál se „ten pravý pokol“, kroužili vysoko ve vzduchu dva orlové. Zcela dle sv. písma: A kde jsou mrchy, tam se shromažďují i orlové.

Došli jsme cíle. Divadlo nezapomenutelné. Celá hranice mrtvol. Jedna leží přes druhou. Ta na zádech, ona na břiše, ta na boku, ona hlavou přes kamení dolů. Naše kroky vyplašily roje přerozličných brouků, kteří se slétli k hostině. Mrtvoly následkem parných dnů přecházely už ve stav hniloby. A ty hlavy! Kutálí se — líbí se mi přirovnání, kterého jsem již jednou užil — jako střesená jablka. Nevím, jak vypadají padlí hrdinové, ale zdá se mi, že jsem kdesi četl, že čím větší rek, tím je po smrti na bojišti hrozně-šerednější. Soudím-li dle té šerednosti, musili majitelé těch hlav bývat velicí junáci.

Blagoje zbledl. „Sám jsem to maso dělal,“ vece, „ale nyní nemohu pohled na ně snésti.“ Byl to spíše nesnesitelný zápach, který nás odtud zapuzoval.

Sestoupivše s kopce, rozloučili jsme se a dali na zpáteční cestu k Dubrovníku. Dlouho jsme šli ponořeni v myšlenky, které, jak mi zajisté každý uvěří, byly obsahu velmi vážného. Konečně nás rozveselil pohled na muže, který unášel na hlavě truhlu velikosti podivu hodné, a uháněl při tom jedva se nohou země dotýkaje, jakoby se vznášel na křídlech.

„Pro Ježíše,“ zvolal Křen, „tam ten Hercegovec stěhuje si piano!“

Ti lidé jsou velicí ve všem.

O čichu.

Od *R. E. Jamota.*

I.

Mezi smysly člověka zaujímá čich místo zastrčené, ba přímo poslední. Utiskovatelů čítá legii: příroda i člověk svorně prohřešují se na něm. Jedna z nejčastějších nemocí na příklad je rýma, která nás zbavuje čichu, ovšem jen na krátkou dobu. Ze sta lidí mívá ji padesát aspoň jednou do roka. Čich tedy ztrácíme nejčastěji ze všech smyslů. A rýma objevuje se časem v úžasných rozměrech. Roku 1812 překvapila francouzskou armádu od Salamanky ve Španělích utíkající prudká bouře a následkem této dostalo rýmu několik tisíc vojáků.

Dějiny lékařství vypravují o pravých epidemiích rýmy, podotýkajíce, že při pochodu svém na žádný směr se neváže, a se stejnou snadností od východu k západu jak od severu k jihu se šíří. Od roku 1830 do 1832 obešla podobným spůsobem celou zeměkouli. Roku 1823 byla rýma epidemickou ve východní Indii, roku 1837 v Dánsku, ba r. 1852 dostalo se i naší Praze na několik měsíců takového nadělení.

Příčinou rýmy bývají nejčastěji vlivy povětrnosti, jako náhlé přechody z horka do zimy, vlhký vzduch, průvan a p.; vedle těchto vlivů sluší mezi příčinami rýmy uvésti také různé výpary. V dobách letních plodí ji zejmena vůně některých bylin. V senoseči trpívají venkované rýmou následkem pronikavého zápachu posekané trávy. Hlavní vina uvaluje se na vonnou tomku. Květoucí žito mívá prý stejný účinek. Ba vypravuje se o člověku, který prý čich ztratil, kdykoliv k růži přivoněl. Dostal prý vždy následkem toho rýmu. Také vůně kozlíku otupuje čich. Stejný účinek mají dále výpary čpavku a některých kyselin.

Jako smyslové ostatní má i čich svůj zvláštní čiv, pomocí jehož pocity čichové mozku se sdělují. Onemocnění čivu mívá ovšem ztrátu neb aspoň chorobu smyslu za následek. Vyrůstá-li n. p. z kostí blízko u čivu tohoto nádor, a tísní-li jej, zajisté také čich ztrácíme. Avšak také onemocnění mozku anebo plén jeho mívá někdy stejný účinek. Člověk jeden, spadnuv s koně na hlavu, cítil do smrti nepříjemný zápach. Pytvání mrtvoly jeho zjistilo chorobu mozku. V blázincích dosti často nalézáme choré, kteří trpí hallucinacemi čichovými. Viděli jsme ženštinu, která si ustavičně naříkala, že po ní ostatní výkaly házejí. (Předpokládáme tu ovšem, že jsou všechny nemoci mysli nemocemi organismu, zejmena pak mozku podmíněny.) I hmyz vnikající do nosu spůsobuje vnitřní ochuravění, a následkem toho ztrátu čichu.

Poukazuju jen k pověstnému případu, kde se usadila člověku jednomu stonožka v nose. Ve Východní Indii známa je nebezpečná nemoc nosu, „penash“ zvaná, která spůsobena bývá larvami některých druhů hmyzu.

Jako příroda zachází také člověk s čichem věru po macešsku. O čichovém orgánu nelze v tak zvané slušné společnosti téměř ani mluvit. V honetní rodině anglické neb ve společnosti nesmí prý se pronésti slovo „břicho“; orgán čichu je stejně proskribován. V jedné francouzské veselohře zamítá dívka svého ženicha mezi jiným také z té příčiny, že mluví stále o — nosu. Avšak již dosti o nosu: promluvíme o něm ve zvláštní kapitole.

Tisícové lidí šňupou. Francouzi nejvíce jen ve věku pokročilém; Němci, obzvláště Bavoři, bez tohoto obmezení; ostatně jsme i my Čechové velice statnými šňupáky. Čich šňupákův odumírá záhy; hrubší odstíny rozeznává ještě jakž takž, ale jemnějších pocitů pro něho není. Milióny lidí kouří; kuřák zahalený v oblak dýmu

bývá stejně nepřístupný jemnějším pocitům čichovým. Velkoměšťák ubíjí svůj čich každodenně hrůznou směsicí dýmu a jiných nepříjemných výparů a v každém venkovském dvoře míváme právě pod okny lege artis hnojiště. Byli také (a jsou tušíme dosud) tu a tam lékařové, kteří odporučovali při nemocech prsních každodenní návštěvu chléva kravského, jehož výpary — tedy výpary látek většinou hnijících — nad míru prý prospívají zdraví. Rodiny kravařů, ve chlévech hlavně žijící, nejsou ad oculos důkazem prospěšných takových účinků.

Čich lze právem nazvati popelkou mezi smysly. Porovnejme jen tyto vespolek! Jakou péči věnujeme na příklad zraku! Celé výtvarné umění slouží k jeho požitku. Celý svět litoval Miltona, že oslepl, maje krásnou ženu. Zrak je králem smyslův. Avšak i sluch má velmi příznivé postavení. Sluchem vnímáme nejpopulárnější všech umění — hudbu. Podobně, ba u jisté části lidí nejpříznivěji odchována je chuť. Tisíce lid' starají se v životě svém jen o dobrou kuchyni. Literatura kuchařská je imposantní. Sám Dumas starší nepovažoval za nižádné snížení napsat kuchařskou knihu. Kniha Urbaina Duboise, kuchaře u pruského dvora, nejlepší ze všech novověkých podobných spisů, zaujímá dva folianty. Jules Janin napsal o nich nadšenou kritiku. Slavný komponista Rossini osobně chodil nakupovat potřeby svého stolu na trh. Veliký básník Jean Paul jedl prý neskonale rád — svítek. Hmat by se zdál takto na pohled také zavrženým, avšak toliko na pohled. Již pouhé tisknutí ruky je něčím. O hubičkách napsali povolaní i nepovolaní básníci haldy velebících básní atd. Biskup jeden Špýrský políbil Anežku, manželku Rudolfovu, jsa její krásou unešen. Ctnostná Anežka stěžovala si na to u Rudolfa a tento vyhnal biskupa ze země. Zajisté jedna z nejdražších hubiček na světě.

A čich? Připouštíme, že je čichu fialka totéž, co uchu Lisztova rhapsodie aneb co oku Knaussův obraz; avšak kdy kvete violka! a také pak jedině po několik dní člověku je přístupna, záhy odkvétajíc. Totéž je s růží a s některými jinými květy, jejichž příjemná vůně všeobecně je uznána, ač i zde četli jsme o ženštině, která sice vůni růže bílé snesla, kdežto jí růže červená působila mdloby. Avšak jen krok dále a již s nejpříkřejšími protivami se setkáváme. Voňavkářský krám by měl býti po právu nosu totéž, co oku galerie obrazů, anebo uchu koncert; avšak nepřehledný počet lidí nesnese nižádných voňavek. Na pižmem páchnoucího muže ukazujeme prstem; chceme-li ho charakterisovat, řekneme — „napouští se voňavkami" — a tím zajisté příznivý dojem u cizince nevzbudíme. Voňavek užívá se skoro jen ve světě vzdělaném; ale i zde přemnohým jsou patchouli, pižmo a ambra, na příklad, nesnesitelnými. O nevzdělaných národech mimo Orient málo je v ohledu tom známo. Do Sudanu vozí prý se celé koráby baldriánu; obyvatelé tamější mažou prý se tuky, jimž byliny této přimíseno. Nám baldrián hrubě příjemným není. Římané milovali jasmín; byla jim prý vůně květů těchto nejpříjemnější; dnes nenajdeme mnoho jeho ctitelů. Podobného kolísání v tak širokých mezích u pocitů smyslův jiných nenalézáme!

Co se pokrmů, vlastně zápachů jednotlivých koření dotýče, tu teprve čich je vybíravým. Španělé n. p. koření všechny pokrmy rozmarinou. Číňané mísí ke každému zase téměř ricinový olej. Na obojím by nos náš nenalezl záliby. Jsou kuchařové, kterým je aroma česneku u velikého počtu pokrmů nevyhnutelným; ale jsou také lidé, kteří při zápachu koření tohoto přímo onemocňují. Podobně má se věc se sýrem, syrečky atd. Vypráví se, že jistá dáma, kdykoliv sýr ucítila, z nosu krváceti začala.

Z širokých těchto mezí, v nichž působnost čichu je umístěna, snadno vyčísti lze úlohu smyslu tohoto. Čich nemůžeme nahradit ve smyslu podobném, jako zrak hmatem, aneb sluch zrakem; za to však můžeme býti bez čichu, aniž by nedostatek takový ve výkonech našich nás podstatně rušil.

Čichu přidělena jest jakási kontrola nad ostatními smysly. Zrak a hmat uvádějí nás v jakýsi prostor, čich pak přesvědčuje nás o vzduchu tam se nacházejícím; vůči úloze, jakou čistý vzduch v organismu našem hraje, není úkol čichu v tomto ohledu nepatrným. Že čichem nabýváme u některých pokrmů zvláštní pochoutky, z části již jsme se zmínili, z části pak ještě se zmíníme. Mimo to vtělujeme ústrojí svému pomocí čichu také ještě některé léky.

Homeopathie přidělovala mu důležitější úkol než rationelní lékařství dnů našich, kteréž se v tom ohledu obmezuje toliko na některé léky povzbuzující. Některé vonné tresti pomáhávají při křísení omdlelých, tolikéž ammoniak čili čpavek, sliznici nosní nemálo dráždící.

V jedné stránce toliko byl by čich velmi nespolehlivým rádcem, totiž při jedech. Psotnina na př., jejíž příbuzný — cyankali v novějších dobách pro samovrahy (od pověstného processu Chorinského) smutné si získal pověsti, voní příjemně jako hořké mandle, však již pouhé vonění k jedu tomuto otravuje; kdyby tedy zde čich myslí veden nebyl, podstatné škody by celému organismu natropil; totéž platí o trestích, které u větší dávce vdýchány omamují, přes to, že některé z nich nad míru příjemně zavánějí.

To vše je arci toliko výjimkou. Látky tyto v přírodě se nenalézají v takovém množství, aby nosem vnikajíce organismus poškozovaly.

FEUILLETON.

Skřítek.

Z ruštiny přeložil *Fr. Mach.*

Ivan Petrovič Butyrev, statkář a majitel vesnice Gustochlebovo, chystal se na cestu do gubernského města k volbám do šlechtického shromáždění.

Volby jsou záležitost veledůležitá — a mohou snadno trvati měsíc, ba i déle. Paní Anastasie Jakovlevna nemohla zůstati ve vesnici, aby o samotě nudný život vedla, když ji v městě očekávaly rozličné zábavy za příčinou sjezdu šlechty pořádané; ples u gubernatora, ples u maršálka, společná hostina při začátku a ukončení voleb, zábava u měšťanosty a mnoho jiných podobných zábav a obveselení . . . . Jak tu mohla pustit Ivana Petroviče samotného? Ve společné poradě bylo rozhodnuto, že se vydají do města s celou rodinou ve dvou kočárech a jednom tarantasu; povozy se vším potřebným

byly poslány napřed. I utichl život v panském domě ve vesnici Gusto-chlebově, oddechlo si veškeré služebnictvo a všichni, jimž odjezdem pánů zase trochu volnosti se dostalo.

Ivan Petrovič měl při svém hospodářství zařízený malý hřebinec: kobyly pásly se na zvláštních pastvištích, a dva plemenní hřebci „Razgonaje“ s „Dogonajem“ chovali se ve zvláštní stáji . . . . Tito hřebci stáli Ivana Petroviče mnoho peněz. Opatroval je jako zřitelnici oka svého, a měl také všechnu příčinu obou si hleděti, poněvadž bylo v jeho krajině mnoho koňských zlodějů.

„Buďte opatrni, bratři,“ pravil po panském rozkazu vrchní kočí Danilo koňákům Proškovi a Miroškovi; „bůh vás chraň, aby se něco stalo, ubil by vás, za živa by vás snědl . . . .“

„Víme, víme, Danilo Jonyči!“ opakovali koňáci.

„Buďte pozorní,“ opakoval kočí Danilo, stahuje si pevněji opasek, než usedl na kozlík.

„Buďte bez starosti! však my vše v pořádku udržíme!“ zvolali jedním hlasem Proška s Miroškem, a oba při tom hleděli upřeně na dvéře u stáje.

„Ve dne ať je jeden z vás stále na svém místě, a v noci spěte oba v senníku, a mějte u sebe oba psy, — rozuměli jste?“

„S psem je lépe, poněvadž i když neslyší člověk, pes slyší vždycky . . .“

„Střežte se před cizím člověkem, odežeňte ho, kdyby se plížil na blízku . . . . Černých cikánů ani do vesnice nepouštějte, tím méně k panskému domu . . . Od nich lze se vždy zlého nadíti.“

„A chraňte se kořalky . . . bůh vás chraň! . . Opilý člověk je jako dítě, buď panský majetek poškodí, nebo učiní cos horšího, — střežte se tedy kořalky, ani kapky neberte do úst — rozuměli jste?“

„Rozuměli!“ odpovídají Proška s Miroškem a pro sebe si myslí: mnoho nemůžeme píti, a málo neškodí.

„Ráno a večer hřebce čistěte, napájejte je v pravý čas, ve dne je proveďte . . . ať je vše v pořádku . . k tomu zůstanete zde dva, rozuměli jste?“

„Vše bude v pořádku . . . .“

„A teď s bohem, děti! Hle, dvorecký máchá šátkem, — musím jeti.“

„S bohem, Danilo Jonyči, šťastnou cestu!“

„Oprav řemení . . tak . .! Nu ustup stranou! hej, holoubkové, stranou!“

Do prvního vozu vsedl Ivan Petrovič s manželkou, do druhého guvernantka s dětmi, a do tarantasu panská s lokajem. Kočáry odjely. Všechno služebnictvo doprovázelo povoz a hledělo za nimi, dokud nezmizely za Dmitrovským pahorkem v Kačelovském březovém lesiku.

„Cikány odehnat, psy na řetěz . . . kořalky ani kapku,“ . . . . . opakovali si Proška s Miroškem — a odebrali se na své stanoviště k stáji, kde panští hřebci stáli a dožvykovali oves.

Na širokém palouku v témž Kačelovském březovém lesíku zastavilo se několik vozů.

Podivné místo vybrali si ti lidé k svému odpočinutí; palouk byl obklopen staletými borovicemi, jež jako mohutné sloupy lesní zelení vzhůru strmí, a kdežto se vrcholy jejich v sluneční záři koupají, panuje dole tma, věje vlhký vítr a zapáchá smůla.

S druhé strany obklopuje palouk nízký, hustý březový lesík; bílé kmeny odrážejí se od hustého, zeleného listí, hustá šťavnatá tráva tvoří po zemi bohatý koberec . . . Množství hub vyrůstá z trávy . . . Širokolistá liska tvoří po pravé straně husté křoví; tam vede příkrý svah k řece, a za řekou prostírají se selská pole, žloutne se dozrávající obilí, zelená se oves . . . . . Za polemi je viděti hustou panskou zahradu, široké lípy a klenky . . . za nimi vyčnívá tenká špice kostelní věže; kostela nelze s palouku viděti, ale ovšem lze viděti panský dům s polopatrem a s balkony. A v levo táhnou se opět pahorky, prosečené nivami, a za nimi vyčnívají v řadách střechy selských obydlí . . . jest to sama vesnice Gusto-chlebovo . . .

Na svrchu řečeném palouku panovalo vždy hrobové ticho, ale nyní zaznívají na verstu do kola veselý smích, veselé písně a rozmluvy; balalajka*) drnká, buben bubnuje, tluče kovářské kladivo, a lesem zapáchá dým hranice.

Uprostřed palouku stojí dvě velké, kryté tělegy (vozy), voje jsou zdviženy a na jejich koncích je připevněn bílý, rozedraný, záplatovaný stan, jenž patrně už mnohou nepohodu přečkal . . . Stranou dále stojí menší těléga a podle ní je postavena přenosná kovárna, u tělegy stojí čtyři koně, odhánějící chvostem komáry a lesní ovady.

Koně jsou různé barvy a velikosti, jeden má hadrem ovázanou nohu až po koleno, jiný má rány na krku obsypané mouchami.

Stranou podle kraje lesa pasou se ještě tři koně, válejí se psi, hřejou se na slunci — s nimi hrají nahé černé děti.

Vysoký, černý, kudrnatý muž s vlčími zuby opravuje na kovadlině podkovu, tluče kladivem; jiný přelívá nějakou tekutinu z láhve do láhve, potřásá ji a dívá se skrze ni na slunce. Z tělegy vyčnívají mužské nohy v namazaných botách s podkovami. Červenolící dívka v jasně červeném šátku přechází po palouku a okřikuje děti; jiná přistavuje k ohni na třínožce kotel, třetí sbírá do košíku v březovém lesíku houby. Stařena, škaredá jako čarodějnice, sedí pod stanem, druhá spravuje nějaký starý oděv a kolíbá nohou mezi vojemi zavěšenou kolébku s nemluvnětem . . .

Slunce stojí v poledníku nad samými hlavami cikánů — stíny stromů jsou velmi krátké, v lese po zemi míhají se zlaté prouhy slunečních paprsků, leskne se pernaté kapradí, červenají se jahody.

Všichni uchýlili se pod stan, ulehli k polednímu spánku. Utichly křiky malých dětí, utichl hlasitý zpěv děvčat; černovlasý kovář ulehl pod svou tělegu, a opět nastalo hrobové ticho na palouku v Kačelovském březovém háji. Bylo slyšeti pouze řehtání pasoucích se koní a cinkání jejich zvonků.

Každého dne v poledne utichá všechno na palouku; a k večeru, když začíná váti chladný větřík, když slunce za les se sklání a stíny těsně k tělegám už dosahují, nastává zase v stanu obyčejný šum a hovor, toulavý lid chápe se opět práce.

Již sedmý den nalézá se zde cikánský tábor. Druhého dne po odjezdu Ivana Petroviče do města přibyl sem tento tábor; snad se jim místnost zalíbila, že tak dlouho odpočívají, a konečně nemají příčiny, aby odsud pospíchali.

* * *

„Má skutečně krásné hřebce statkář Butyrev!“ pravil jeden cikán kouřící z dýmky.

„Překrásné, v ceně několika tisíc,“ odvětil druhý, „měli bychom si je přivlastnit.“

„Byl jsem tam a viděl jsem je, když je prováděli. Ach, jak krásní to koně, oči by's na nich nechal!“

„Nevyměnili by je? . . Netázal jsi se?“

„Jsou to plemenní hřebci — proč by je měnili! — Včera jsem se opět po celý den toulal kolem domu, vše jsem dobře prohlížel, přístupu není tam odnikud!“

„Dobře je hlídají, aby je vzal čert!“

„Přenocoval jsem tam též v kopřivách za ohradou; viděl jsem, že dva koňáci spí u dveří a po druhé straně jsou na řetězu psi velmi ostražití, hned mne ucítili.“

„Toť nepříjemné! . . .“

„Kdyby mi někdo řekl, že mi usekne ruku po loket, za taký pár koní svolil bych bez dlouhého rozmýšlení.“

„Je lid zlý?“

„Ve vesnici ne, ale v panském domě je jinak. Naše děvčata chodila v okolí hádat, ale vyhnali je; Majdě poranili oko, Tuja ukradla slepici, začež by ji byli málem ubili . . .“

„Dobře — to nám musejí draze zaplatit, jen tak jim to nesmí projíti.“

„Zaplať bůh, že nás aspoň odsud nevyhánějí. Za tvé nepřítomnosti přišel sem lesník, dali jsme mu dva rubly, a on odešel . . .“

„Vaska jaksi dlouho nepřichází. Již zde měl dávno býti, on by jistě vymyslil spůsob, jakým bychom se domohli koní; vykonal už jiné věci. Je velmi podnikavý . . .“

„Obejdeme se bez něho — . . vymyslíme sami nějaký spůsob . . .“

„Kdo, — ty?“

„Ano, třeba já. — Moje hlava, moje koně; za pomoc z rublu čtyry kopejky; budeš-li chycen, vyplatím ti je: jsem vám cizí, nejsem z vašeho táboru . . . Statkář se tak brzo nevrátí; v krčmě pravili, že se vzdálil as na měsíc.“

„Majdo, pojďme sbírat houby. Půjdeme, co?“

Majda vstala, protáhla se a kráčela usmívajíc se k březovému hájku.

„Hou!“ . . . zavzněl hlas v lese.

„Hou!“ . . . ozval se kdosi v lese na levo.

„Mámo . . . chce se mi jísti!“ Pod stan k stařeně veběhlo malé, špinavé cikáně a tlouklo si pěstmi na břicho.

---

*) Balalajka je národní loutna o dvou strunách.

K večeru kradl se vesnicí Gusto-Chlebova a odsud kolem panského dvora, kolem zahradní branky a koníren šedý, shrbený stařec . . . Líce jeho byla opálena a svraštěna, vous bílý dosahoval po prsa . . . Dědeček jedva vleče nohy a opírá se o silnou hůl. Přes rameno mu visí tlumok, pod košilí mu řinčejí železné okovy, na prsou houpá se měděný obrázek na řetízku, a v ruce drží malou knížku, na níž se leskne žlutý, osmiuhelný kříž.

Stařec jde tiše, šeptá polohlasem posvátné písně, mumlá; usedl do trávy poblíže konírny a vyňal z tlumoku skývu chleba . . .

„Dobré chuti, dědečku!" pozdravil ho koňák Proška.

„Dobré chuti!" zvolal z okénka koňák Miroška.

„Děkuju, dítky boží," zamumlal stařec; „nechcete kousek chleba? . . . ."

„Odkud vaše cesta?"

„Z daleka . . . Och, och! z daleka . . ."

„Z města snad?"

„Teď z města, a do města jsem přišel z jiného znamenitého města, kde jsem se modlil u svatých obrazů a svými nečistými rty dotkl se svatých ostatků . . . Smiluj se bože nade mnou, hříšnikem Akimem . . . ."

„Hle jaký je!" šeptal Miroška Proškovi.

„Starobylý . . ." šeptal Proška Miroškovi.

A oba přistoupili k božímu poutníku, k hříšnému Akimovi.

„Proč jsi nezůstal ve vesnici a přišel až sem?"

„Vzdaluju se světa, zde je méně pohoršení a hříchů," zamumlal stařec sklopiv oči. „Boží požehnání je v pustině, boží požehnání v poli, v božím lese ptáčkové štěbetají, nebeského stvořitele velebí, na řece kachny šplouchají, holubi vrkají, zajíci bez strachu běhají — starce Akima se nebojí . . . Smiluj se, hospodine, smiluj se, hospodine, smiluj se . . ."

„Blahoslavený," pošeptal opět Proška Miroškovi.

„Tak jest," pošeptal Miroška Proškovi.

„Smilujte se, dejte mi napít vody!"

„Kvasu nechceš, dědečku? . . . Máme výborný s matou."

„Ne k vůli břichu má žíti člověk, — ale pro slávu boží . . . Voda je nápoj od boha, a za tento dar díky stvořiteli . . ."

„Jdi a přines v džbánu vodu, visí tamhle na hřebíku," pravil Proška Miroškovi.

„Jak daleko je do kláštera svatého Sávy?" . . tázal se stařec, žehnaje se při jménu svatého křížem.

„Jdeš tam snad?"

„Jdu, zavázal jsem se slibem, že sulíbati chci zemi, po níž kráčela jeho svatá noha, již smáčel svým svatým potem."

(Dokončení.)

Ukázky z litevských písní národních.

Podává *Jan Ježek.*

I.

Na louce v lese zeleném
tam mládec trávu sekal —
kol děva nesla snídaní.
Když děva nesla snídaní,
dal bůh jí děťátko.
„Ach, ach, ach! bože můj!
Kam jen dám robátko? —
Vychovat — hanbou je,
zahubit — hříchem zas."
Zaslechl mládenec,
jenž sekal na louce,
ji hořekovati.
Svou kosu odhodiv
přikvapil k dívčině:
„Oj děvo, lilie
nezahub robátka:
vzdělám mu kolébku,
pod břízu zavěsím,
až Sever zavěje,
ať houpá děťátko;
je vychováme si,
by nám byl spomocník
a králi bojovník."

II.

Při cestě široké
vzrůstala dívčina
u starce-stařečka.

I přijel, přicválal
z Varšavy mládenec
k litevské dívčině.

„Ty moje dívčino,
podej mi ručinku,
posaď se v černý člun.

Spolu pojedeme,
spolu odjedeme
za moře — daleko.

Tam víc neuslyšíš
matičky plačící
ni nářek tatíčka.

Tam jenom uslyšíš
rákosí šeptání
a moře šumění.

Tam již neuslyšíš
svých bratří hrajících,
ni sester pějících.

Tam budeš naslouchat
vrkání holoubků,
kukání žežhulek!"

Aforismy
z novějších francouzských spisovatelů.

III.

Osoby, jež u jiného vždy toliko štěstí spatřují, obyčejně ho sami nikde nenalézají.

Vzpomíná-li parvenu svého původu, zapomínáme na něj; zapomíná-li ho, upomínáme se na něj my.

Dobří občané žijí, aby mohli své vlasti sloužiti, špatní slouží své vlasti, aby z toho vytloukli živobytí.

Láska, která první do srdce vchází, jest poslední, která z mysli vychází.

Lakomec zůstavuje všechno svým dědicům, jen ne lásku, která oplakává.

Vejdi všude, ale nikde se nezataras!

Jsou upomínky, které se ihned v naší mysli vyskytají, jako se naše oblíbené knihy vždy samy otevírají tam, kde jsou místa nám nejmilejší.

Lidé jsou vždy ochotni malé službičky uznávat: nestojíť za to, aby člověk k vůli nim byl nevděčníkem.

Závistníkovi zdá se, jakoby zásluha přisouzená jiným byla uzmuta jemu samému.

Sobec je s to zarmoutiti se při pohledu na ztroskotanou loď — zejmena když si pomyslí, že by se byl mohl nalézati na palubě.

Štěstí jest stín člověka: co upomínka ho následuje, co naděje kráčí před ním.

Co nám doba přinesla zkušeností, nestojí věru za to, co nám odnesla illusí.

Chudobou mizí pocit hrdosti: jest prázdnému pytli nesnadno státi bez podpory.

Naše chyby jsou jako nehty: čas od času je stříháme, ale ony vždy zase narostou.

Podpora, kteráž nám jest nejnutnější, jest podpora, již nalézáme v sobě samých.

Závist jest podřízenost, která se sama k tomu přiznává.

Skutečný věnec slávy neznskvívá se než na skráních mrtvoly.

Králové mohou se dočkati, že se jich paláce sřítí, mravenci vždy budou mít kde bydliti.

Když se dva přátelé pro ženu rozkmotří, bývá často, že oba nestojí za mnoho a žena za nic.

Netřeba mít k dítěti laskavosti, které příroda dospělým odpírá.

Bez pomýšlení na svět jiný nerozuměli bychom světu vezdejšímu.

Přátelství i láska často počínají obdivováním.

Umění. Literatura. Věda.

— Z Umělecké besedy. Nová zimní sézona zahájena byla v sobotu dne 16. října krátkými vítacími slovy starosty p. V Vlčka a literárními úvahami p. Fr. Zákrejse: o Kolovratově veselohře „Domácí prostředek", o novém spracování Vlčkovy Elišky Přemyslovny a o Guldenerově Sofonisbě. O této rozšířeno se nejvíce, podána celá historie osudu Sofonisby v jednotlivých cizích dramatech, promluveno o ústrojí dramatu a povahách v něm se vyskytujících, kde súčastnil se také rozpravy p. Otakar Mokrý, charakterisuje krátce některé z nich. V neděli 17. měl p. Frant. Dvorský před dámami zajímavou přednášku ze života slavné české paní Zuzany Černínové. Podal pravý úryvek rodinného románu, jenž odehrál se v zasmušilých dobách pobělohorských, a tím zároveň vzácný příspěvek k poznání kulturního stanoviska dob tehdejších na základě i přísných vědeckých studií i rozkošných drobností historických vyrvaných dovedně prachu a plísni archivní.

— Polská literatura. Knihtiskárna Gebethnera a Wolffa ve Varšavě připravuje překrásné vydání illustrací Andriolliho k slavné básni Malczewského Marii.

— Nové časopisy. Ve Varšavě zjednána koncese na vydávání nových tří časopisů polských zejména: „Besedy literární", „Athenea", redakcí Beunieho a „Gazety lubelské". Tato vycházeti má v Lublině, jakožto konkurent časopisu stejného směru „Kurýra lubelského", jenž pod novou svědomitou redakcí stále větší přízně dochází. I v Płocku má vycházeti nový časopis „Korespondent Płocki". Jaký směr literární panuje nyní v Polsce, posouditi možno z následující úvahy jednoho polského časopisu o svrchu uvedené „Besedé literární". „Dle titulu má to býti pouze list pro romány a novelly. Však chceme doufati, že Beseda bude jistě také časopisem literárním, ne pouze románovým, že ctěný vydavatel nepřestane na peněžných vavřínech spekulace belletristické. Časopisu literárního, věnovaného nejen výlučně románům, ale i literatuře a vlasteneckému umění, potřebujeme velice, bibliotek románových máme již dosti — až nazbyt dosti —"

Sofonisba. Tragedie v pateru dějství. Sepsal Bernard Guldener. V Praze, nákladem knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla.

Truchlohra tato zdá se býti apotheosou zapomenuté málem v poslední době idey vlastenecké. Jest tedy pravým slovem v čas a Guldener pronesl to slovo hlasem důstojným: práce jeho je celkem zdařilá, místy přímo překvapující. Překvapení tím příjemnější, čím skrytější byla skromná literární činnost jeho — ozvalot se jméno jeho jen jednou hlasitěji, při provozování první jeho dramatické práce „Had v růžích", pak zaniklo v hlubokém mlčení.

Bohatý děj truchlohry vyňat je z dávné minulosti, z tragických dějin Karthaga, kde mihla se před básníkem postava velice sympathická, dcera nešťastné této země, Sofonisba, vyzývající přímo svými osudy k dramatickému spracování. Kouzlo té postavy, jemuž mnoho, velmi mnoho cizích básníků před Guldenerem odolati nemohlo, obráží se v celé řadě dramat, s nimiž ale nemá práce Guldenerova mimo jméno ničeho společného.

Sofonisba, dcera Hasdrubala Gisgonovce, vojevůdce v Karthagu, zasnoubena je Masinissovi, bývalému králi Masyliů, jenž zbaven byl trůnu Syfaxem, králem Masesilů. Urvav dávnému soku purpur královský, zbaviti jej chce Syfax dražšího snad Masinissovi skvostu — spanilé Sofonisby. Příležitost naskytá se brzy. Karthago súženo je naléhajícími voji římskými, hrdý jeho lev, Hanibal, zatíná v posledním napjatí obrovské síly otupělé drápy křečovitě do ztraceného území jižní Italie — brzy na to zmítá se jako loď bez vesla na osamělém moři s děsným přízrakem uťaté hlavy svého bratra, nedávno u Seny do stanu mu vhozené ... Úzkost jímá šofety, senát karthaginský; jedinou spásou byl by Syfax se svými pomocnými voji, ale ten slibuje pomoc svou jen za ruku krásné Sofonisby. — Sofonisba stává se obětí lásky k vlasti — klade po dlouhém zápasu duševním nejspanilejší svůj cit, lásku k Masinissovi, na oltář vlasti. Masinissa zuří a přisáhá pomstu Syfaxovi. Šílený žádostí pomsty vstoupí do vojů Scipionových. Brzy rozzuří se boj, Syfax klesá zradnou rukou Tisfala, sluhy Masinissova, ač bez vědomí a příkazu svého pána; v Cirtě, sídelním městě Syfaxově, vzniká nepokoj, Sofonisba, teď králová, vydána je vítěznému meči Masinissovu; než Masinissa, pokořen důstojenstvím jejího zjevu, zapomíná všech trpkostí a oddává se vzpomínkám o dávném štěstí. Ze snů těch ruší jej Sofonisba: „pohřbenéť mají být upomínky v prsou jejich." Masinissa neustává opět a opět prositi Sofonisbu, by žila zase pro něho, a tu vyšlehne znova hrdost karthaginská v Sofonisbě, odmítá ruku jeho, že je spojencem Říma, jenž ho na řetězu zlatém vodí. — Ale Masinissa prohlašuje na to chladně, že jí nezbývá, než buď ruku svou podati jemu aneb připraviti se na vrchol všeho pokoření — odvlečení do Říma ve vítězném voze Scipionově. Sofonisba uklání zdánlivě trpce zkoušenou svou hlavu před nutností — slibuje Masinissovi svou ruku — ale než by splnila tento slib, béře si život jedem z ruky Tisfalovy. Tenť obsah tragédie. —

Jistý literární historik pravil kdysi: „Velmi zřídka spatřujeme ženy co aktivní rekyně románu, novelly, truchlohry. — Osoby jako Jeanne d'Arc jsou velmi řídké. Hrdinství žen záleží v jich passivitě." Sofonisba Guldenerova je také rekyní passivní, útrapami jejími rozvíjí se děj, z útisku duše její vyrůstá činnost veškerých osob truchlohry. — V tomto smyslu se Sofonisba Guldenerovi podařila, však sluší-li pokládati povahu takovou za dramatickou vůbec a tragickou zvláště, je ovšem jinou otázkou. Syfax a Masinissa vystupují jako hrdinové dramatu druhé řady, ale Syfaxův zjev nechce nijak přibrati ustálené tvary jednolité povahy, máme v něm tušiti, dle slov tu i tam prohozených, vášnivého milence, hotového obětovati širší prospěchy citu osobnímu, ale vidíme chladného, nesympatického diplomata. Masinissa naopak zapomíná všech jiných prospěchů, oddán jsa jediné vůdčí myšlence — lásce k Sofonisbě, za tou spěje vášnivě, s logikou až hroznou, do konce. Masinissa je čirá, ryzí povaha citu rozháraného až ve vášeň, je lidštější, přirozenější než Syfax, který zdá se být zároveň s Hasdrubalem a šofety zástupcem známé výstřední stránky národů semitských — kupecké vypočitavosti, jež prosvítá i zdánlivě jasným krystalem lásky k národu.

Z několika menších vad ekonomických vytkl bych jen ničím nemotivované první vystoupení Sofonisby; přicházíť maně, bez pohnutky z děje sama plynoucí, — snad aby se ukázala Syfaxovi —, tedy ze zvědavosti, což by neslušelo celému jejímu zjevu; pak výstup Tisfalův s Dinou, upomínající mnoho na různé předpokojové scény komorných a pážat moderních. I výstup „Lakomce" je úplně zbytečný. Verš Guldenerův — nezvyklý u nás trochaický — nezdá se mi příliš lahodným, trhání vět na konci a začátku veršů nepůsobí příjemně, za to protkána je práce tato na přemnoha místech duchaplnými sentencemi a ovanuta poesií nevšední, originalní. *O. M.*

Knihy nové „Lumíru" zaslané. Časopis Matice moravské. Redaktor: Vácslav Royt. Ročník sedmý 1875. Sešit první a druhý. V Brně, tiskem akciové moravské knihtiskárny. Nákladem Matice moravské.

Sofonisba. Tragédie v pateru dějství. Sepsal Bernard Guldener. V Praze, nákl. knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla.

Karakter. Sepsal Samuel Smiles. Z anglického překládá prof. V. E. Mourek. Vydavatel a nakladatel: J. Doležal. V Praze, v komisi knihkupectví Fr. Řivnáče.

Poesie světová. Sbírka básnických spisův jinojazyčných. Junácké a milostné písně národa bulharského. Přeložil Jos. Holeček. V Praze, tisk a náklad dra. Ed. Grégra.

Kytice. Sbírka zábavného i poučného čtení pro mládež. Svazek IV. Macecha. — Dcera vdovcova. — Mladá vesničanka. Povídky pro mládež dospělejší od Františka Pravdy. V Praze, nákladem knihkupectví: I. L. Kober.

Goar. Báseň Vítězslava Hálka. II. vydání. V Praze, v komisi knihkupectví Dra. Grégra a Ferd. Dattla.

Laciná knihovna národní. Seš. 116—119. Zlatý muž. Od Jokaye. V Praze, nákladem J. Otta, knihkupce.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškere dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Bylo tam velmi živo, Petr se chystal s celou suitou do Petěrhofu k návštěvě u císařovny. Pod starými stromy na bujné trávě švitořily dámy v plném půvabu ranních toilet a po žlutých stezkách parku procházeli se kavalíři v nejskvělejších uniformách.

Petr přijal bývalého svého pobočníka nad míru přívětivě, zval ho ihned k vyjíždce do Petěrhofu a Ondřej, jsa velice dychtiv, jak se mu asi ona hádanka na silnici při ranní zoři rozluští, byl pozvání tomu od srdce povděčen; vždyť věděl s jistotou, že tam Kateřinu nenalezne a nemusil se tedy obávat nemilého s ní setkání.

Po snídaní dali se na cestu. Císař seděl s Voroncovou a s pruským vyslancem v pozlaceném kočáře a celý dvůr následoval ho dílem koňmo, dílem v otevřených povozech, dámy bavily se hlasitě a pánové snažili se dokázati nejsmělejšími skoky svých ořů vlastní svoji zručnost i zmužilost. Silnice hlaholila smíchem a hovorem, dupotem koní a hrčením vozů, kmitala se pestře všemi barvami dámských toilet a třpytila se stříbrem i zlatem lesklých řádů galantních kavalírů.

Byli již nedaleko brány parku petěrhofského, když první pobočník císařův plným tryskem kavalkádě vstříc přikvapil, i byl z toho nemalý podiv, když zastavil kočár samého panovníka.

„Co to znamená?“ osopil se na něho Petr.

Pobočník pošeptal mu cosi do ucha a císař zbledl. Vystoupil z kočáru a kázal, aby se celý dvůr do zámku petěrhofského odebral, slibuje, že se tam též co nejdříve dostaví.

Veselý hovor uvázl pojednou v hrdle všech účastníků, každý byl rozčilen a nikdo nevěděl vlastně proč; mlčky uposlechli rozkazu panovníka, který se skutečně brzy v kruhu polekaného dvořanstva objevil. Čelo jeho bylo zakabončné, oko jako skleněné. Za okamžik dověděli se přítomní, co Ondřej již několik hodin věděl: že byla císařovna beze stopy zmizela, a nikdo si nedovedl vysvětliti, kam a proč. Všichni žasli, nikdo nevěděl si rady. Kdosi z pánů přivedl lokaje Francouze, který ani jedinému ruskému slovu ještě nerozuměl a právě z města přijížděl, před samého císaře a kázal, aby mluvil.

„Její veličenství, o kterouž se sire strachujete, je zdráva,“ usmál se lokaj s poklonou, „vždyť jsem ji viděl ráno v městě; myslím, že tam císařovna jela k vůli nějaké slavnosti, neboť viděl jsem mnoho, mnoho vojska v plné zbrani.“

Jako blesk tmavou nocí zasvítila tato slova mozkem všech přítomných, ale za nedlouho se ještě více vyjasnilo. Jakýsi muž v selském šatě, použiv nastalého zmatku, protlačil se davem až k samému mocnáři a kleknuv na koleno, podal mu list. Císař byl tak rozčilen a třásl se tak na celém těle, že se marně snažil přečísti jedinou řádku; podal tedy dopis Ondřejovi, který mu náhodou na blízku stál, a poručil, aby psaní na hlas před celým dvorem přečetl. Dopis ten byl krátký a bez podpisu. Zněl takto:

„Všechny gardové pluky učinily vzpouru; císařovna je v jejich čele, vyvolaly ji za samodržitelku ruské říše; přijala korunu z rukou kněžstva a právě vchází do chrámu kazaňského; všechen lid účastní se v této vzpouře proti vašemu veličenstvu a věrných sluhů vašich nikde není ani vidět.“

Hrobové ticho nastalo v sále a list vypadl z ruky žasnoucího Ondřeje. Jeden hleděl na bledý obličej druhého a očekával oslovení, radu, rozhodnutí, kteréž ale odnikud nepřicházelo. Car Petr zaťal pěstě a prsa jeho pracovala, jakoby se byl měl zalknouti; zsinalost jeho změnila se v temně krvavou červeň, házel rukama v nejdivějších posuncích a běhal po komnatě jako zběsilý; polekaní jeho dvořané prchali před ním jako drobné ptactvo před jestřábem — byltě věru jako smyslů pozbaven. Konečně nalezla děsná jeho zuřivost slov.

„Můj trůn, můj život tomu,“ zařval, že se hlas jeho po celém paláci rozlehal a v každém koutě ozvěnu budil, „můj trůn, můj život tomu, kdo mi přinese skrvácenou hlavu té proklaté nevěstky! Zrádcové, proč zde němě stojíte? Proč nezvoníte všemi zvony, aby lid okolních vesnic ve zbraň se sebral a svého císaře chránil? Kdo vypraví se do města, aby mi přivedl věrný můj pluk?“

Zmatek dostoupil nejvyššího stupně, když se muž jeden chladné rozvahy, s klidnou tváří slova chopil; byl to maršálek Münich, kterého císař velkodušně byl ze sibiřského vyhnanství povolal. Sněhobílá jeho hlava a mužná odhodlaná tvář naplnila každého úctou a důvěrou, sám Petr umlkl a utišil se, když se byl Münich jal mluviti.

„K čemu to zoufalství?“ tázal se maršálek, „vždyť vaše veličenství posud není ztraceno. Přišly nové zprávy z města, které jsem vyslechl. Císařovna táhne proti nám

v čele dvaceti tisíců mužů; proti síle takové ovšem nemožno zde v Petěrhofě ani v okolí se držeti, ale spása vašeho veličenství je v blízkém Kronštadtě. Tam naleznete četnou posádku a své mocné loďstvo. Převrat v městě byl tak náhlý, že zajisté také náhle pomine, a Kronštadt poskytne vám, sire, prostředků takových, že zatřesete Petrohradem, kdyby se zrádné jeho obyvatelstvo záhy ku své povinnosti k vám nevrátilo."

Účinek těchto slov byl podivný; klidnost a rozvaha vrátila se jako kouzlem do srdcí všech; císař chystal se k odjezdu, avšak osud chtěl tomu jinak: vlastní holštýnské pluky, které Petrovi věrny zůstaly, přirazily v tom okamžení do Petěrhofu a volání jejich: „Ať žije císař" rozlehalo se hromem po parku a vnikalo do palácu.

„Moje pluky!" jásal Petr, „jsem zachráněn! Zůstanu zde!"

„Pro boha, račiž veličenství vaše uposlechnouti moudré rady maršálkovy!" prosil Ondřej.

„Příteli, nevěděl jsem, že's taková málomyslná třtina!" odpověděl Petr, „co žádáš na mně? Jak, mám prchati před nepřítelem dříve, než se ukáže? Co soudil by o mně největší hrdina všech věků, můj zbožňovaný mistr, Bedřich Veliký?"

Všechno domlouvání bylo marné; Petr spěchal mezi své krajany, stará vojenská manie zmocnila se ho opět jako horečka, celý den „skoumal polohu", jak své bezúčelné prohánění se koňmo strategickým výrazem nazýval, a rozestavoval své vojsko k boji. Čas ubíhal a zmatek rostl, neboť každý nahlížel nesmyslnost toho počínání; tu rozlehl se k večeru náhle pokřik: „Císařovna a její armáda táhne na Petěrhof!"

Panický strach zmocnil se nyní císaře.

„Do Kronštadtu, moji věrní, do Kronštadtu pro bůh!" volal zsinalý Petr. „Rychle, rychle, sice jsme ztraceni!"

V divokém spěchu hnalo se všechno k moři, kde dvě yachty zakotveny stály, ale mnohý dvořan ztratil se při tom v křoví zahrady chtěje odříci se císaře a přidati se ke Kateřině, na jejíž stranu vítězství patrně se klonilo. Ondřej zůstal v rozhodném okamžiku věren své povinnosti.

Moře dmulo se mocně ze svých hlubin a slunce dlouhého severního letního dne potápělo se právě do tmavého bezedna. Rozbrázděná hladina házela veselé vlny, jejichž vrcholy leskle a průhledně k fialověšedému nebi, jako čarokrásné hlavy mořských vil se vzpínaly a pak zase rychle nazpět do prohlubně padaly, jakoby v divokém reji za širokými proudy zlata se hnaly, jež shasínající oko dne do šumících vod tak štědře metalo. Ale poznenáhla uhasl všechen ten zlatý lesk a černé vlny kolébaly jednotvárně císařské koráby na šedém lůně svém pod závojem šera. Nikdo nemluvil hlasitého slova a šplouchání náruživých vln znělo smutně večerním vzduchem. Konečně přiblížily se určité obrysy ostrova, na plující zamračily se nevlídné bašty kronštadtské a koráby chystaly se přistáti. Tu rozlehlo se nocí příšerné volání: „Kdo zde?"

„Císař!" voláno z galér.

„Neznáme žádného císaře!" zněla hrozná odpověď a Petr zavrávoral pod tíží těch osudných slov. Přicházel již pozdě; Kateřina, prozřetelnější než on, byla se již zmocnila důležitého Kronštadtu!

Petr zmužil se konečně, pospíšil v samé čelo lodi a rozhrnul svůj plášť; světla s bašt zazářila mu na tváři a paprsky pochodní zahrály fantasticky v bohatých démantech velkého řádu na jeho prsou.

„Poznejte mne, moji věrní!" volal hlasem, z kterého zaznívala hluše jeho zoufalost, „poznejte mne přece, já to jsem!"

Na sta bodáků zablesklo se na břehu a velitel pevnosti volal hlasem, znějícím jako vřesk chladného kovu: neodpluje-li koráb okamžitě — zahřmí děla.

„Od břehu, od břehu!" zahučelo z tisíců hrdel na baštách s takou zběsilostí, že kapitán, obávaje se kulí, provazy přetínati kázal, aby se rychleji zachránil. Petr padl zdrcen do náruče Ondřeje, kterýž ho na to do kajuty odvedl. Zdálo se, že je všechno a všechno proti císaři, neboť za okamžik zdvihl se mocný vítr a moře házelo v krutém rozmaru koráby s vlny na vlnu a když vítr na okamžik skuhrati přestal, zatřásl se vzduchem jásavý křik z tvrze a jako jedním hrdlem znělo příšerně nocí zdrcující volání: „Ať žije Kateřina druhá!" A roztrhané mraky šklebily se dolů s výše jako děsoplodné masky Eymenid a vlny syčely jako zmije z černé tůně se deroucí.

Maršálek Münich přistoupil nyní k císaři, kterýž byl tvář svou ukryl do lůna tiše kvílící Voroncovy, a jal se k němu mluviti; Ondřej pak, stísněn nářkem Petrovým, vyšel si nahoru na palubu. Byl nemálo překvapen změnou na lících všech přítomných: nikde neviděl ani stopu soustrasti s osudem císařovým; dámy toliko zívaly a přály si přistáti kamkoli k břehu, aby si odpočinuly, a celý dvůr se bezstarostně rozesmál, když byla jedna z ženštin rozmarně připůsobila komická slova Gerontova z Moliérovy frašky laškujíc: „Que diable allionsnous faire dans cette galére?" a jedna po druhé opakovala po ní nevčasný ten žert.

Ondřej odvrátil se roztrpčen v samých hlubinách duše; jak hnusily se mu ty ženštiny bez citu a povahy! Nebyly to pravé dravčice, vyšňořené šperky a stužkami? Smutně sestoupil opět dolů do kajuty a usedl samoten u dveří. Slyšel, jak starý Münich marně císaři domlouval a radil, jak mu navrhoval útěk do Renalu a odtamtud do Pruska. Petr byl zničen, nebyl myšlenky, tím méně pak nějakého rozhodnutí schopen; celou noc houpaly se koráby bezúčelně na vlnách až do bílého rána. Tu teprv dal císař rozkaz, aby přistály k Oranienbaumu. Sotva že byl na břehu, vydal rozkaz druhý: aby vojáci jeho složili zbraň.

Nevole zaplanula na tváři starého maršálka.

„Bojíte-li se zemříti v čele svých věrných," volal rozhorleně, „nuž vezměte tedy krucifix do ruky a neodváží se na vás sáhnouti, mně pak přenechte velení boje."

Místo odpovědi vyžádal si císař papír a inkoust, sedl k stolu a napsal list své manželce: zříkal se trůnu ruského a prosil toliko, aby mu dovolila odejíti s Voroncovou do staré vlasti holštýnské.

Kateřina neváhala s odpovědí, poslala mu k podpisu listinu, v kteréž se vlády samovolně zříkal, a Petr — podepsal.

Hned na to nastal všeobecný útěk, vše vrhalo se do lodiček, barek a povozů, všichni ho opouštěli pokořeného a zničeného, všichni spěchali dosíci milosti císařovny Kateřiny, a za několik okamžiků byl pustý park a zámek.

Ondřej, Münich a pobočník Petrův doprovodili ho

na to ke kočáru, do něhož s Voroncovou usedl, aby se vydal do rukou své ženy. Loučil se s nimi s chmurnou zádumčivostí; všichni byli pohnuti do hlubin duše. Ondřej hleděl s terassy zámku za císařem, až se mu na silnici ztratil za oblakem prachu. Skryl tvář svou do dlaní a zadíval se pak do krásného obrazu, který se mu u nohou smál v plném jasu letního slunce: to modré moře v lesku laškujících vln stříkalo tak radostně a bezstarostně vzhůru k tmavým baštám Kronštadtským, strmícím v dáli za hustým lesem štíhlých stožárů, tak radostně a bezstarostně, jakoby se nebylo nic událo, ptactvo v temných stínech vonné zahrady pělo tak radostně a bezstarostně, jakoby žádné lidské srdce nebylo žalem pukalo pod usmívavou klenbou tvrdých nebes! A pocit hrozné osamělosti v širém světě vystupoval mu jako mlha ze samého srdce a rozkládal se jako temný stín mezi ním a jásavou kolem přírodou. Sněhy sibiřské jímaly železně to neocenitelné srdce matky; snivé akvamarinové oči oné dívky luzné, která první jarní pocit v hrudi jeho byla vzbudila, byly zasypány prstí a o n a, kterouž miloval jak člověk jen boha milovati by měl, ona byla od něho odloučena závratnou propastí pýchy královské a více ještě hnusným hříchem . . . . . Co zbývalo mu nyní na světě? Vykonání toho, co mu Agraféna byla uložila! To bylo vše, co mu z rumu snův a dávných nadějí ještě kynulo! — — Zaopatřil si prostý šat měšťanský a vydal se na cestu do Petrohradu, aby se dověděl bližších zpráv o císařově osudu a aby tam vyčkal Mirovičova příchodu ze Schlüsselburku.

XI.

Den na to bylo hned z rána celé město na nohou; císařovna přenocovavši v Petěrhofu, slavila vjezd do svého sídelního města co vítězka a panovnice. V několika toliko hodinách provedena byla ona památná revoluce, při kteréž ani jediné kapky krve nebylo prolito, a v celé říši neměla Kateřina jednoho odpůrce, ba i ti, kteří byli do poslední chvíle při císaři stáli, sklonili již čelo své před ní v Petěrhofu a ona přijala každého bez výčitky; měla naopak pro každého nějaké laskavé neb i lichotivé slovo. Uzřevši v davu Münicha, kynula mu přátelsky a ptala se ho se zářícím úsměvem, podávajíc mu ruku: „Vy chtěl jste bojovati proti mně?“ — „Chtěl jsem,“ odpověděl maršálek, přemožen zvláštním kouzlem její osobnosti, „ale nyní, madame, považuji za svou povinnost bojovati pro vás!“ A přátelství jejich bylo zpečetěno. Ba ani pro samu Voroncovu neměla chmurného pohledu, neboť kněžna Dašková, která v spiknutí vynikající úlohu hrála, byla vlastní sestra Voroncovy a zhlídnuvši tuto i jiné příbuzné mezi bývalými přívrženci Petrovými na zemi klečící, vrhla se k císařovně volajíc: „Madame, vizte rodinu mou, kterou jsem obětovala vám!“ A císařovna prominula Voroncové všechno.

Ondřej slyšel to všechno veřejně vypravovat, nemluvilo se o ničem jiném ni na náměstích, ni v ulicích, ni uvnitř domů; každý mluvil se zápalem o Kateřině, o Daškové, o Orlovu, a každý šeptal o lásce jeho k císařovně a o lásce její k němu. „Schýlila své královské čelo k němu,“ — říkali — „a on za to položil na její hlavu ruskou korunu,“ neboť bez Orlova, který gardy na její prospěch svedl, nebylo by se nikdy událo, co nyní každého plnilo radostí. Ondřej poslouchal vše s dychtivostí. Ač srdce jeho pro její poklesky krvácelo, ač litoval Petra, o kterém se nikdo ani nezmiňoval, cítil přece nepřekonatelný obdiv před Kateřinou, a když ji konečně uviděl, jak za jásotu statisíců do města vjížděla, zapomněl na všechno, co byl přetrpěl, jsa opět uchvácen její hrdou krásou. Seděla v uniformě gardy na bílém koni s vlasem rozpuštěným a vlajícím, ověnčena duhovou ratolestí, a prsa její sálala blesky množstvím diamantových řádů. Vedla svého bujného koně s nepřekonatelnou grací a oči její svítily hrdě, ale jímaly přece srdce každého mocně, ba kouzelně! Po boku jejím jela kněžna Dašková, hetman Razumovski a celá suita nejčelnějších hodnostářů státu. Již měla, o čem byla druhdy snila za lunné noci na pavlanu věže. Ivan Veliký, Rus vítala ji co svoji panovnici, proroctví Lambertiho se vyplnilo! Ale jakými prostředky! Již nežárlil Ondřej déle na Orlova, vida ten hrdý, ano krutý úsměv chvějících se rtů jejich, tak nikdy neusmívá se milenka; již chápal, že Orlova nikdy nemilovala, že se mu byla zaprodala za trůn ruský, jako se jiné ženštiny za nějaký lesklý šperk zaprodávají. Avšak proč to příkré slovo, zaprodala, vyčítal si, snad slušelo by lépe říci, že obětovala budoucnosti sebe a své nejsvětější city? Prosil ji v duchu za odpuštění. Co mu na tom záleželo? Buď jak buď, cítil, že se již na věky s ní rozloučil, že pro ni zůstane mrtvým, že s ní už žádného styku míti nemůže. Ještě jeden pohled vrhl za ní, ještě jednou zaplanula před ním v plné záři oné krásy a vznešenosti, kterou ho byla oslepila, — a zmizela pod klenbou carského paláce. — Ještě téhož dne vzdálil se z Petrohradu. Najal si malý, osamělý dřevěný dům na jednom z četných ostrovů za městem, aby se tam nevyrušován připraviti mohl na poslední úkol svého života. Byl si vědom, že k tak nesnadnému dílu úplného klidu jest potřebí a doufal, že ho v tom zátiší také dosáhne. Dal Mirovičovi o sobě zprávu a čekal dychtivě na jeho odpověď. Dnové jeho plynuli nyní v klidu a míru v úplné odloučenosti od světa. Sedával před domkem na břehu Něvy, ponořen do rozjímání ne chorobného, ale duši mužně sílícího, a vyhlídka, které požíval, měla v sobě opravdu cosi klidně konejšivého. Byla to úzká mýtina na protějším břehu, na kteréž stál malý, bílý kostelík, skromný a tichý, s pozlacenou baňkou, blýštící se jako hvězda v tmavém stromoví lesního pozadí. Kostelík zrcadlil se v šumném veletoku, jako zbožná myšlenka, plnící tklivé prostory v mysli úsilovně po hrdém cíli bažícího člověka.

Jednoho večera, když opět o stoletý strom podepřen do tmavých vln se byl zahleděl, přinesly tyto k němu na břeh malý člunek, jejž mladý muž řídil. Byl to poručík Mirovič.

„Ah, konečně!“ volal Ondřej.

„Ano konečně!“ odpověděl Mirovič. „Nemysli, že jsem ze zbabělosti váhal, nikoliv, ale zdálo se do poslední chvíle, že císař sám otevře žalář Ivanův, a bylo by hříchem bývalo nebezpečným pokusem osud jeho dávat v šanc; nyní arciť, když Petr sám vězení zakusiv v rakvi mrtev leží —“

„Blouzníš?“ zvolal s podivením Ondřej, „císař že je mrtev?“

„Což je možné, že sem do tvé poustevny velká ta novina ještě nevnikla?“

Ondřej se zachvěl, nesmírná jakási úzkost se ho zmocnila, zlé jakési tušení se na něj jako noční mrak spouštělo. Chtěl je setřásti.

„Nevěřím, příteli,“ pravil konečně, vrtě hlavou, „jako

Tomáš odpovídám, nevěřím, dokud prsty své nevložím do ran —" zamlčel se náhle.

„Mluvíš o ranách?" tázal se Mirovič s podivným výrazem, „což jsem ti řekl, nebo podezříváš dokonce kohokoli, že Petra zavraždil?"

„Ne, ne, probůh ne!" vzkřikl úzkostlivě Ondřej, „co to bláboliš? Chtěl jsem pouze říci, že neuvěřím, dokud na vlastní oči mrtvolu jeho neuvidím."

„Toť snadné, věru! Vezmi plášť, noc je chladná. Petr je veřejně vystaven v kostele. Pojď a uhlídáš."

Sedli do člunu a veslovali k městu. Když pak němými ulicemi kráčeli, zdálo se Ondřejovi, že je Petrohrad jedním z těch truchlících měst, o nichž bájky chův tak často vypravují, neboť nebesa byla rozvěsila smutečné prapory hustých těžkých mlh mezi domy, a všechno obyvatelstvo putovalo beze slova a s ustrašeným zrakem dlouhými řadami do kostela, kde císař vystaven ležel. Tisíce světel ozařovalo děsnou a černě vyvěšenou prostoru, řady mnichů a popů ležely na tvářích a mumlaly příšerně jakési modlitby, jediný to zvuk, rušící hrobové ticho; jen ob čas vyrazilo tu neb tam jednotlivé, násilím na polo utlumené štkání z prsou stísněných, a nikdo neohlížel se, odkud přichází, oči všech byly s výrazem hrůzy upřeny na tělesné zůstatky nešťastného Petra. Ležel v rakvi v prosté uniformě holštýnského důstojníka, tvář jeho byla sčernalá a na vzdor nad obyčej vysoké kravaty bylo vidět část rozedraného jeho hrdla.

Ondřej se zachvěl při pohledu na strašnou tu mrtvolu a hleděl kolem sebe na tváře ostatních, zdali hrozné jeho podezření i jim se bylo v duši probudilo — tváře všech byly bledé a rty všech, zdálo se, že šeptaly děsné slovo: Vražda!

Trhl Mirovičovou rukou, která ho držela, a chvěje se na celém těle, spěchal z kostela bez cíle dlouhými ulicemi, až konečně u samé Něvy na kamenné sedadlo klesl. Mirovič usedl vedle něho. Právě když přátelé na sebe hleděli a jeden druhému myšlenky ze zachmuřené tváře čísti se chystal, spozorovali, že jich byl někdo až sem následoval a nyní se záhadným výrazem obličeje na ně hleděl.

„Kdo jste, co chcete?" ptal se Ondřej.

„Oj, pane můj, již mne neznáte? Jsem brilliantník Bernardi!"

„Ah věru, nyní vás poznávám, zdá se, že jste mne špehoval dle svého zvyku?"

„Pro boha nevypusťte slovo „špehy" z úst," volal Bernardi a utíral si pot z čela. „Nikdy, nikdy více nechci nikoho špehovat."

„A jaká jest příčina té náhlé změny ve vašem smýšlení, příteli?" smál se Ondřej.

„Za trest té vášně dal mi bůh dopátrati se tajemství, které mne tíží, tíži až k umdlení! Jest ono tajemství tak hrozné, tak strašlivé, že mne z této země vyhání. Pane, varuji vás, utečte odsud! Oko moje vidí prorocky jako rudý dým požárů na nočním nebi, a vzduch zapáchá krví! Běda obyvatelům této země!"

„Věru, Bernardi, vy blouzníte!" smál se Ondřej nuceně, ale bezděky plnila ho slova starcova pověrečným strachem.

Bernardi ohlížel se kolem a přistoupil pak těsně k Ondřejovi.

„Viděl jste císaře?"

„Ano."

Bernardi přistoupil ještě blíže a hlas jeho zasyčel a zuby mu zacvakaly.

„Petr nesešel smrtí přirozenou, Petr byl zavražděn!"

Ondřej zavrávoral a nebyl s to ani promluviti; své srdce cítil jako v samém hrdle a myslil, že se zalkne.

„Znáte letohrádek Ropšu? Ah pane, jak sladkých chvil se tam dožil Petr v době šťastnější," šeptal Bernardi. „Jak často tam prodléval na terasse, s kteréž je vidět na široký hřbet moře! I já znám Ropšu do podrobna a chodby její a bludné cesty zahradní. Když byli Petra zajali, těšil se velice uslyšev, že Ropša bude místo, kde prý ho jen na krátký čas uvězní. S veselou mysli vyžádal si karty, svého psa a svého černocha. Povolili mu všechno, a já bláhový, veden proklatou vášní, dozvěděti se všeho, co mne se netýká, spěchal jsem za Petrem. Nepustili mne k němu, když jsem přišel nabídnout mu koupi diamantů, věděl jsem to napřed, ale skryl jsem se v zahradě a dolezl šťastně na terassu; smál jsem se stráži, která ničeho netušíc pokojně několik kroků ode mne před dveřmi paláce se procházela. Potřebuji já dveří? vysmíval jsem se jí v duchu, šplhaje se tiše na ohromný topol u domu, k čemu pak jsou komíny? A již jsem byl na střeše a svižně jako kočka na vzdor svému stáří spouštěl jsem se tiše komínem, až jsem se šťastně octnul v nesmírném krbu vlašském, kde jsem se dovedně za nakupeným dřívím ukryl; byla to snad zásoba pro večery podzimní, nevím jakou náhodou tam ponechaná. Byl to krb v jídelně. Byl již večer a věděl jsem, že do jídelny nikdo již nepřijde; spal jsem tedy tiše až do rána."

Zamlčel se a ohlížel se znova, není-li nikdo na blízku; vida pak, že jsou zcela sami, pokračoval.

„Nevím, jak dlouho jsem spal, ale přišli dva muži a prostřeli na stůl; hned na to přišel císař ve společnosti dvou kavalírů, jeden z nich jest mi posud neznámý, ale druhý je bratr hraběte Orlova, slyšíte h r a b ě t e, neboť císařovna je milostivá a udělila mu ten titul. Sedli ke stolu, Orlov podal císaři sám sklenici jakés lihoviny, nebylo mi to nápadné, žiju dlouho v Rusi a vím, že jest tu obyčejem, takto začínati oběd. Ale sotva že byl císař vypil, naléhal Orlov nápadně, aby vypil ještě druhou sklenici. Petr vstal ulekaně.

„Vnitřnosti pálí mne jako oheň!" křikl na smrt zbledlý. —

Divoký výraz na tváři těch mužů mrazil moji krev, vlasy se mi ježily, bylo patrno, že císaře otrávili.

„Pijte, pane náš!" smáli se surově.

Petr mrštil sklenicí o zem, ale oba muži vyřítili se na něho a chtěli ho mocí k tomu donutit, aby ještě sklenku vypil; ale Petr se zoufale bránil — tu povalili ho na zem a uchvátili za hrdlo, úzkostlivý křik Petrův naplnil dům a na volání vrahů vrazili dva důstojníci gardy, před dveřmi postavení, do sálu — jim na pomoc.

„Běda! běda!" volal Petr. „Dům je plný vrahů! Což se nikdo nade mnou neustrne?"

Byl jsem jako zkamenělý, chtěl jsem vyskočit, ale údy moje byly hrůzou jako skřehlé a musil jsem na to hledět, kterak Orlov, ten děsný Orlov nešťastníkovi na prsa klekl, jak mu tři z těch hanebných vrahů ubrus se stolu stržený kolem krku ovinuli — a tak zardousili! Smysly mne při hrozném tom divadle opustily! Když jsem opět k sobě přišel, ležela mrtvola Petrova posud na zemi, ale sál byl prázdný a okno otevřené. Podařilo

se mi uniknouti zahradou. Setřásám prach této země se své obuvi, vrátím se do své vlasti . . . Ještě jednou, pane, pravím vám: prchněte! Vidíte světlo ono na vodách? tam se kolébá koráb, na kterém dnes ještě odpluji. Buďte s bohem! Běda, běda této zemi!"

Domluvil a zmizel v mlze.

„Slyšel's?" tázal se Ondřej Miroviče.

„Slyšel."

„Nuž tedy váhati déle nelze, Ivan jest jedinou ještě překážkou, aby Kateřina bezpečně seděla na trůnu svém, nablížíš, že —"

„Ano, že ho musíme zachránit před její zlobou!" padl mu Mirovič do řeči.

Ondřej vzdechl.

„Že ji zbavit musíme od viny prolití jeho krve!" dodal tiše.

Přátelé vrátili se spolu na ostrov do tichého domku pod stromy, Ondřej sebral tam malý svůj poklad ustřádaných peněz, které mu byl bankéř knížete Pomarova vyplatil, a bez delšího meškání dali se na cestu do Schlüsselburku.

(Pokračování.)

Mé jaro přichází.

Zas večer tichý v písních pluje
a nebe zlaté hvězdy tká,
rosička z listí vyskakuje
a spánek padá na kvítka.
A podoby dvě z loďky klínu
se v lesku vodním obrazí —
slyš! tichý šepot po leknínu —
to jaro přichází!

A v jednu bytost spjaté obě
v dál teplý vánek unáší;
ach, v době této cítí v sobě
své lásky báseň nejkrasší!
Mé oko bloudí vodní pláni —
jim není v cestě nesnází;
a slyš! to vlnek šepotání —
to jaro přichází!

A stápím zrak v ta nitra svěží
a plesám znova omládlý —
ach, v každém m o j e srdce leží,
můj vlastní duch se zrcadlí!
A přece v očích květou slzy,
ti snové temní, neblazí —
však usnouti už musí brzy —
mé jaro přichází!

Rud. Pokorný.

V lese.

Na pouti lesem v temných snětí krytu
o plece dubu tělem opřená,
vzplanula vstříc mi v červánkovém svitu
bez hlavy, rukou socha kamenná.

Z vypuklých boků trávu vzešlou, býlí
měnilo slunce v zlatoplavý vlas,
a kalich zvonků, jahody květ bílý
se mechem táh' jak vlasem perlí pás.

Z dutiny sochy v stínu kapradiny
žlutavá vzblédla na mne písklata,
a k pramenu, kde pomněnky květ siný,
laň z mlází vedla svoje kůzlata.

Již v dáli skuhrá výr a v spěchu náhlém
mih' netopýr se sochy nad hlavou,
kukačky žalují ve zvuku táhlém,
zní praskot bičů šerou doubravou.

Blažená socho němá, bezúčastná!
v přírody tluku, proudu živoucím,
co láska tobě, chvíle žití šťastná,
naděje lidská s blahem vadnoucím?

Co myšlenek ti nepokojných roje,
co bol neb láva vášní plamenná?! — —
o, což bych vyměnil to nitro svoje
rád za tvá, socho, ňádra kamenná!

Karel Kučera.

O čichu.

Od *R. E. Jamota.*

II.

O pruderii, jakou vzhledem k nosu tu a tam shledáváme, jiż jsme promluvili. Nepřímo spadá sem také událost, že když se na pařížských divadlech provozoval poprvé Othello, pověstný šátek zaměniti se musil v bohatý nákrčník (collier). Obecenstvo pařížské nebylo prý by sneslo potupu, aby se před ním veřejně na jevišti vyslovilo slovo „mouchoir". Dnes už je totéž divadelní obecenstvo ovšem o valný krok dále.

Z částic obličej tvořících nos nejvíce a nejnápadněji vyniká. Přirozeným spůsobem tvar jeho krásu tváře velice podmiňuje. Představme si Levého Evu ve skupině Adam a Eva obdařenou velikým dlouhým nosem, a vznešená její tvář ihned se změní v karikaturu. Římané znali přísloví: „Non cuique datum habere nasum"; ti důležitost tvaru nosu záhy ocenili, ač později rčení toto jiných významů jistě dosáhlo. Aesthetika tváře zná co krásné nosy pouze nos řecký a římský. Řecký, jak známo, nemá žádného zářezu mezi čelem a počátkem svým, čehož výtečný příklad vidíme na Venuši kapitolské. Římský je zahnutý; poprsí císaře Tiberia je vzorem římského nosu. Tupý nosíček není sice krásný, ale je pikantní — beauté de diable. Krásný nos má býti úzký a s tváří souměrný; jeho otvory nesmějí býti veliké a barva jejich má býti lehce růžovou. Nos šňupákův podle toho pojmům krásy rozhodně nevyhovuje. Papež Innocenc dvanáctý proklel všecky šňupáky. Papež Benedikt kletbu tu zrušil r. 1756, poněvadž sám šňupal. (Hyrtl.) Dříve než kletbu zrušil, byl ovšem také v klatbě. Bedřich druhý, král pruský, byl prý velikým šňupákem, četli jsme kdesi, že si nosil tabák v kapse u vesty.

Jistý Angličan cenil prý krásné nosy tou měrou, že dámě, o níž se domníval, že má nejkrásnější nos, celé své jmění (120.000 liber sterlinků) při smrti své

odkázal. Divocí národové o vlivu nosu na krásu tváře zajisté jsou také přesvědčeni — jinak by ho nezdobili různými kroužky. Vypráví se také o Samojedech, že na pozdrav nosy se dotýkají. Těm jest tedy nos jaksi ctihodným.

Fysiognomika udílela nosu vždy značnou úlohu. Špičatý nos udílejí novellisté hlavně klepuchtivým, přistárlým pannám. Lege artis znamenati má špičatý nos zlostného člověka. Lehkomyslní mají prý dlouhý tenký nos, tupý nos značiti má lehkověrnost a prostotu, poněkud ohrnutý smyslnost (viz Hyrtlovu topografickou anatomii), dlouhý ohnutý nos je prý známkou drzosti, dole tlustý známkou lenosti, veliký a vůbec tlustý známkou surovosti. Přisáhat na pravdu toho arci nechceme — podobizny některých slavných mužů, jež jsme v ohledu tomto srovnali, poučily nás o děsných faktech. Dole nápadně tlustý nos vidíme n. př. na podobizně Waltera Scotta, — Scott byl by tedy dle toho líným býval, o čemž arci velká řada románů nikterak nesvědčí. — Schiller má dlouhý ohnutý nos, dle „zákona" byl tedy — drzým. Goethe má veliký tlustý nos — byl tedy surovým. Shakespeare má dlouhý tenký nos — ergo byl lehkomyslný; tolikéž i vlašský básník Ariost. Byron má nos poněkud tupý — byl tedy sprosťákem a lehkověrcem. Jean Paul a náš Purkyně měli nosy malé, byli as tedy rozmařilci; o Richardu Wagnerovi, který také malý nos má, aspoň se tak vypravuje. Heine měl dlouhý tenký nos, byl tedy — lehkomyslný. Velikému tomuto básníkovi vlastnost tato skutečně se přičítá. Atd.

Srovnávali jsme nosy mužů těchto vesměs dle fotografických obrázků, na jejichž věrnost do jisté míry můžeme spoléhati. Podobně, ba snad ještě hůře dopadlo by srovnání nosů některých žijících mužů, k. p. našich výtečníků. Mnoho velikých mužů mělo veliké nosy; bohudíky můžeme hned podotknouti, že opak toho neplatí — pisatel těchto řádků v značné by mohl padnouti podezření. Kolossální nosy měli král Numa Pompilius a poslední Ferdinand Neapolský. Veliké nosy vidíme také na př. u Napoleonů, u Newtona, dále, jak již praveno, u Goethea, a mnoha jiných.

České matky přičítají nosům zcela zvláštní známky fysiognomické. Sáhají dítěti na nos (arci jen žertem), chtějí-li se přesvědčit, zdali pravdu mluví čili nic, a říkají pak, je-li měkkým, že lhalo, je-li tvrdým, že pravdu mluvilo. Kolikráte slyšeli jsme říci malé dítě: „Maminko, když to není pravda, tak mi sáhněte na nos." V našem životě vůbec klade se sídlo chytrosti do nosu. Kdo něčemu nepříjemnému vtipně vyhnouti se dovedl, o tom říkáme „ten měl nos", jakoby svým nosem nepříjemnost nebo nebezpečí již napřed byl cítil, kterážto okolnost by ovšem hodna byla obdivu. Říkáme dále človčku, který se nějakým spůsobem byl kompromitoval, „aby se chytil za nos"; snad odvozeno je přísloví toto v přeneseném smyslu z okolnosti, že, kdokoliv něco nepříjemného cítí, za nos se béře. Říkáme také, že se ten neb onen nechává „vodit za nos"; (podvádí-li ho totiž někdo aneb tropí-li si z něho šašky). Rčení toto již v doslovném smyslu význam svůj označuje: kdo by se za nos voditi dal, zajisté byl by hloupým; podobně tedy ten, kdo lstí dosti průzračnou klamati se dává, za nos se voditi nechává.

Řekli jsme, že nos z částí obličej tvořících nejnápadněji vyniká; čím větší nos, tím je tvář frappantnější, a zde zajisté spočívá zárodek k nesčíslným vtipům na veliký nos páchaným. Žádná nepravidelnost nebo výstřednost tělesná není tak směšnou, jako veliký nos; však oprávněnost této směšnosti není snadno vyskoumati. Nám zdá se vůbec vtip na tělesné vady velmi malicherným. Ale přece bylo vtipkování na veliký nos před nemnoha roky zrovna epidemickým. Kdo zanášel se psaním epigramů, napsal aspoň jeden na veliký nos. Němci jako vždy i tentokráte byli důkladnými; a satyrik Haug sepsal na sta vtipných hyperbol na veliký nos páně Wahlův. Ani našeho Čelakovského vtipkářská tato nemoc neušetřila; obecně znám jest n. p. jeho epigram, počínající slovy: „Od osmi hodin do devíti viděli to lidé branou jíti." Že se všeliké novoroční knížky, humoristická alba a komické slovníky podobnými „vtipy" jen jen hemží, netřeba teprv povídat. Mladík jeden obdařený velikým nosem zamiloval se do hezké dívky a dal si po přání jejím část požehnání svého — operací odstraniti. Pochybujeme, že byl mladík ten naším krajanem, slýcháme ť u nás říkat: „Pro jednu pannu klobouk na stranu," a zase „Kdyby byl mužíček jako paleček, jen když je mužíček." Mnozí národové, vítězíce nad nepřátely svými, padlým nosy uřezávají. Když byli Saraceni v středověku Sicilie vydobyli a později loupeživě až k břehům provence-ským zajížděli, uřezaly si abatyše jakéhosi kláštera se čtyřiceti jeptiškami nosy, aby se takto před útoky na svou čest pojistily. Papež Sixtus nařídil, aby se za trest uřezávaly nosy všem, kdož nějaké větší krádeže se byli dopustili.

Podle rozličných tvarů nosu vznikly i různé jich názvy. Anatomie zejmena rozeznává více druhů nosů, než choulostivá aesthetika; známe nosy orličí, psímu podobné (nasus pinus), špičaté (avicularis), nos prolomený (incurvus) jaký dle Cicerona Catilina prý měl, ohrnutý atd. U každého nosu je anatomická podstata tatáž, a toliko forma částí nos tvořících podmiňuje tvar celého nosu. Díváme-li se na kostru lebky, vidíme místo nosu pouhý otvor, podobný poněkud hrušce co do obvodu. Nad tímto otvorem klene se za živa a v pravidelných okolnostech co jehlancovitá střecha měkká část nosu. Opakujeme: v pravidelných okolnostech; neboť některé nemoci, zejmena tvrdošíjný vlk a nákaza příjičná s oblibou na nose se vyskytají měkké toto sídlo pak bořice. Mezi očima jest začátek (kořen) nosu (odtud přísloví: „Projedl by nos mezi očima"). Zde tvoří ho dvě podlouhlé silné kůstky, zvané nosními, i můžeme je v naznačené výši snadno nahmatati. Na ně směrem k zemi druží se dvě trojhranné chruplavky základy svými ve hraně nosu spojené. Špičku nosu pak tvoří opět dvě chruplavky, zvané postranními, dolejšími. Dutina nosová ukryta jest ve dvou kostech hořejší čelist tvořících. Je přepažena ve dva oddíly; vzadu tvoří přepažení toto dvě kosti (nahoře část síťková, vdole radlicová), v předu měkká chruplavka. Na hoře odděluje dutinu nosní od mozku podstata uvedené kosti síťkové, dole od dutiny ústní ploché výběžky obou kostí čelistních.

V dutině nosové samé vidíme ještě na každé straně nahoře dva lasturám podobné výběžky kosti síťkové, dole jednu vyhloubenou kůstku, lasturou nosní zvanou. Veškerý vnitřek vykobercován je růžovou blanou nazývanou sliznicí nosní. Zánět blány této nazývá se — rýmou.

Toť byl by kondensovaný, povšechný popis kostry nosu. Podrobnějšího vypsání se vzdávám, boje se, že

bez toho již i přes nečetné tyto řádky oko čtenářovo bez pozoru přeletlo.

Na kostře nosu upevněno je jedenáct nevelikých svalů. Činnost družiny té není valná, vidíme ji hlavně v práci při silnějším oddechnutí. Luksus ovšem je umělost, větřiti nosem po spůsobu zvěře. Přes veškeré tyto vrstvy položen silný povlak v podobě kůže. Osud barví ubohou kůži tuto některým pijákům na červeno, jako na věčnou památku. Z dobrosrdečnosti prozrazujeme tuto, že radí se proti rudému takovému nosu nejvíce umývání tak zvanou kummerfeldskou vodou.

Slavný anatom Hyrtl vypil nosem tři koflíky odvaru ibišového, aby si vyléčil tvrdošijnou rýmu. Viděli jsme jednou „umělce", který nosem na dvě píšťaly pískal — jednou prim a druhou sekund. Ztráta nosu není ještě největším neštěstím, neboť chirurgové shotovují nosy umělé. Z kůže na čele vyřízne se kus, ale tak, aby se dal nepatrným zakroucením posunouti na místo nosu; při čemž ale pořáde z části s původním svým sousedstvem souvisí, aby neodumřel. Z kusu tohoto, obyčejně trojhranného vyrobí se podoba nosu, která se časem po stranách zahojí. Názory chirurgů zde liší se od názoru obecenstva. Co chirurg podařenou, krásnou operací nazývá — není již také krásným nosem. Indové, u nichž uřezávání nosů bývalo častým trestem, operaci tuto, rhinoplastika zvanou, již před nesmírným počtem let vynalezli. Dnes ovšem nachází se na lepším stupni. Druhdy ku příkladu brávala se kůže k utvoření nosu potřebná z jiného člověka. Oba musili ovšem tak dlouho u sebe dlít, až se „nos" přihojil. Vypravují se o tom historie až báječné; však vypravování tato nejsou veřejnosti přístupna.

Romány v středověkém písemnictví českém.

Od *Ferd. Schulze.*

(Dokončení.)

Mezi romány biblickými, kteréž buď z originálův buď z překladův latinských do našeho písemnictví se dostaly, obsahem i formou zvláště vynikají dva: „Život Josefa" egyptského a „A s e n e t h", žena téhož Josefa. Překlady české byly známy už Štítnému, a musily tedy býti vzdělány nejpozději v první polovici století čtrnáctého. Nejnověji vyšly oba tiskem v časopise musejním pilnou péčí A. J. Vrťátka (1862 sv. 1. 2. a 3.). Čtenářům Lumíra známa jest Aseneth už také z překladu, upraveného dle vzdělání francouzského (1874 číslo 24) Latinský překlad románu „Život Josefa" shotovil Alfons z Hispanie, prý z arabského, r. 1336, když držán byl v žaláři sultana egyptského. „Aseneth" pochází z originálu řeckého.

Ž i v o t J o s e f a až k příchodu jeho do domu Putyfarova jest toliko slohová amplifikace vypravování Mojžíšova v Genesi. Od té chvíle pak počíná sobě skladatel velmi samostatně a kratinkou zprávu biblickou rozpřádá v obšírné líčení dle chuti středověké. Záletnictví rytířské, „dvorství", ano i kupování odpustkův jest v paláci Faraonově tak zdomácnělé, jako na panovnických a panských hradech v střední Evropě od století dvanáctého až do patnáctého. V příběhu mezi Josefem a Putyfarovnou podává se nám zrcadlo mravův středověkých. Spisovatel patrně opisoval svou dobu s největší věrností; proto liší se tato část od ostatního znění románu, kde opakuje se pouze podání biblické, svou živostí a svěží barvitostí. Doba, která splodila Tristana a Isoldu, mohla také na vypsání příběhu Josefova s Putyfarovnou věnovati tolik r o m a n t i k y. Že tento literární plod velmi brzy po svém přenešení do Evropy také u nás nalezl netoliko pozornost, ale i oblibu, jest opětným důkazem o veliké proměně v mysli a v mravích tehdejšího vzdělanstva českého.

Vizme, co v domě Putyfarově se dálo. „A když Josef chodiéše v službě pána svého, a častokrát vcházel přede paní svú a vycházel, zjednávaje a zpósobuje: znamenala paní krásu tváři jeho a osobu ozdobnú a výtečnost líce jeho. Nebo v Egyptě nebieše jemu rovnie na kráse. A tak v žádosti jeho v skrytě přieliš zapálila se, a sama sebú bojujíc, tajila se tím dnóv mnoho. A když trápenie v ženě se rozmaháše, jeden den vzemši sobě toho hodinu, povolala Josefa paní k sobě. A když stáše před ní, pojala jej, brala se s ním do komory jedné tajné, a chopivši se jeho řekla: „Ty jsi služebník mój Josef, a já paní tvá." Odpověděl Josef: „Ovšem paní, ty jsi paní má a já služebník tvój jsem, a všecko což mi kážeš, učiním jako služebník tvój." Řekla paní: „Nikakéž Josef, ty jsi pán mój a já děvka tvá. Oznamujiť tobě toto, žě já přemožena jsem zamilováním tvým, a srdce mé již tobě otvierám, aby ty byl pán mój. Poď, spi semnú, ať radost má jest s tebú, a již nebuď služebníkem, ale svobodným pánem." Když slyšal Josef řeč tuto, lekl se a zamútil se velikú bázní, a změnila se barva jeho krásná. I řekl: „Nedaj toho hospodin, abych tu hanebnú věc učinil, abych šlapal na lože pána svého. Nebo já bojím se pána boha nebe i země, jehož nic tajuo nenie. A pán mój a muž tvój všecko zbožie své dal mi v moc mú, kromě tebe samej paní méj. Protož velikého hřiechu toho neučiním." I řekla k němu paní jeho: „Neřádná věc byla by Josef, kdyby ty mne prosil a já povolila tobě. Nebo obyčej jest mužský žádati a prositi prvé žen, ale tiem během nenie nynie mezi námi. Nebo já první přišla sem k tobě a prosila sem tebe, a ty stydíš se povoliti. A jestli že ty bojíš se pána boha tvého: já přisáhám tobě skrze zdravie Faraonovo, že v tejto při ty jsi bezpečen a nikdy se proto tobě nic protivného nestane aniž přijde, než jedno dobré. Nebo my jsme panie svobodné, jednajíce v domiech našich, jakož se nám zdá za podobné." Josef řekl paní své: „Odstup to ote mne, abych já zapomanul pána buoha mého a nad pánem mým a mužem tvým abych zle učinil, an mi dal a poručil v moc mú všecky věci své kromě tebe samej panie má, abych já nevděčen byl takového dobrodienie a učinil bych tak veliký hřiech. A ač by kolivěk pán mój o tom nezvěděl, avšak pán buoh mój sezřel by to všecko. I mám doufánie, že mě zprostí

z tejto služebuosti a navrátí mě v svobodu a ukáže mi tvář otce mého Jakoba a poctivú starost krásy jeho.“ A ostrabiv se Josef řekl paní své: „Vypuď od sebe paní ďábla tohoto, kterýž trápí tě, a slib almužny bohu, ať dá tobě dar bázni své. Nebo rufian a nevěstka jedniem ohněm pálé sě.“

A tak paní, jsúc zahanbena, odpadla Josefa. Ale zamilovánie zlej žádosti neodpadlo ji. Bieše paní Josefova přieliš počestna přede všemi lidmi. Ale již ovšem připravováše se ohyzdně. Nebo oblačováše se v zlatohlavy, a vymyšlenými mastmi mazáše tvář svú, a oči své líčieše barvami, aby před Josefem pěknějšie se zdála.

Po několika pak dnech, když panie smahla v žádosti Josefově, opět v skrytej schraně došla Josefa a líbati jej chtieše. I trhla jím k sobě na lože, a sama se stydce vydáváše, v ničemž muže se nestydiec. Vida Josef ohavnost nahoty paní svej, zastyděl se náramně a zakryl tvář svú, aby ji neviděl. Ale bieše ďábel velice snažen porušiti Josefa. Nebo panie sediecí, tvrdě držěše Josefa a řekla jest: „Skrze zdravie Faraonovo, chtěj nebo nechtěj, mósieš mi svoliti! A já slibuji tobě, učiníš-li to, zprostím tě tej slnžby a zápisný list spálím a budeš svoboden. Ó Josef! spi semnú. Velikú krásu máš, ale málo múdrosti. Nemáš do sebe dvorstvie lidského, a bez toho krása za nic nestojí, ani nehodí. Spi semnú! spi o Josef! bojíš-li se hřiechu, vezmi z pokladuov mých zlato a střiebro, a daj almužny chudým hojně, a odpustí tobě pán buoh tvój.“

Tehdy Josef počal se modliti a volati ku pomoci božie a řka: „Pane bože Abrahamóv a Izákóv a Jakobóv otce mého! Prosím tebe, buď pomocník mój a zbav mě tejto ženy, skrze nižto ďábel chce zatratiti duši mú a tělo mé porušiti smilstvím. Rozpomeň se hospodine na starost otce mého Jakoba! Slituj se nad vězněm tvým v Egyptě, neboť stojí o mú zátratu v smilstvie s túto ženú, kteráž povstala jest proti mně. Nebo ty jsi mocný všecky věci učiniti.“

Paní jeho, tyto řeči slyšeci, pustila jej. Ale ďábel panie nepropustil, než viec a viec ji zapolováše. A ona chodieci proti Josefovi vzdycháše a ženskými znameními hmyzáše. Ale Josef neodpověděl jí ničehož.

Jednoho dne vzala sobě hodinu a povolala paní Josefa, jako služby jeho potřebujíc. Přišel jest k nie, a ona chytila jej za plášč a řkúci: „Dosavad ó Josef nuzila sem se já, a již sama sebe zdržeti nemohu viece, poněvadž na každý den vidím tě očima mýma. Prosím tebe: a ty mne uslyšeti neráčíš, ani mi co odpovieš. Sama se v sobě hryzu a pálím se vždycky a opřieti sě nemohu. Srdce mé již usvadlo a hyne na mně tělo mé. Noci vedu v nespaní a dny své v horkosti a v zamilovánie těch, ješto na mě netbají aniž toho mohu trpěti déle. Ze dvého jedno sobě vybeř v tuto hodinu. Nebo spi semnú a budeš svoboden, anebo přisáhám skrze život Faraonóv, že já sepnúc ruce, položím na hlavu tvú a pokřiknu tak daleko, že uslyšie všickni služebníci Faraonovi, kteříž vně stojie s čeledí naší, a řku: že jsi ty všel ke mně a chtěl si mě porušiti na loži pána svého. Nuže voliž sobě z toho dvého, co chceš!“ I přičinila žena toto: „Ó Josefe, nedopúštěj se toho, aby nynie nebyl poslušen mne. Nebo mě by zahanbil, a sám by se strávil, hanebnú smrtí umieraje. Ó Josef, Josef! slituj se nad krású mladosti tvé. Běda, běda, běda mladosti tak ušlechtilé, kterúžto Egypščí nynie zkazie a pohanbie! Uzříš ruce tvé svázany s zadu, a hrdlo tvé ztaženo řetězi, nohy tvé železo slepce, a smrtí hanebnú umřeš. Ó Josef! běda bude tělu tvému tak mladičkému, když uvrženo bude do žaláře mezi červy! O Josef! nemeškaj, spi semnú a svol mi.“ Ale Josef zhrdal jest její radú, pláčem i sliby jejími, a řekl k nie: „Což z šachty sem vyňat a zase do šachty žaláře připravíš mě. Ale já doufati budu milosrdenstvie božiemu, který mně zprostil z čisterny milostí svú, zprostí mě i z úkosti, v níž sem já dnes. A věz to paní, žeť pán buoh neprodlí uslyšeti modlitby mé a slzy otce mého, které vylévá za mě. Uslyšíť jej a zbavíť mě ode všeho nebezpečenství a zámutku. Ale paní, ty ote mne máš odpověd, že vždy tobě nesvolím v smilstvě, ani viery svej zruším, abych poškvrnil tělo mé.“ K tej řeči rozhněvavši se paní jako zkamenila, a ďáblem jata súžila jej a šlapala na rúcho jeho, a trhala jím k sobě velikým násilím. Ale Josef vida paní svú, ana se utrhla ote všie stydkosti, ana jej drži za hrdlo, trhl se mocně ot nie, a rúcho své v rukú jejie ostavil i utekl. A vidúci paní tak se zhrzenu, na hlavu jeho položila ruce své, a křikem svým naplnila sieu všicku, hrozně křičíc. Toto slyšiece panošie, služebníci i děvečky brachu se k ní do komory, kdež bieše ona. I řekla k nim: „Jměte služebníka toho, zlosyna Josefa, a svěžte jej, ažť přijde pán náš s paláce Faraonova. Vězte to, žeť jest chtěl mne potisknúti bezděčně, když sem vešla do komory, a viděl mě samu ležíci na loži pána mého. To slyšiece všickni snikli se k Josefovi kvapně a svázali jemu ruce s zadu tvrdě, jakož paní byla rozkázala. Ale Josef ufáše v pána boha svého, kteréhož sobě předložil za pomocníka.“

Když pak Josef výkladem snu Faraonova netoliko z vězení se vysvobodil, ale i k nejpřednějšímu důstojenství v zemi egyptské dosazen byl, žena Putyfarova dle našeho románu psala mu list v tato slova:

„Tržená a nestydlivá žena a falešná, z počtu bláznivých, bez viery a bez řádu, tento list posielá čistému a stydlivému i zpósobilému panu Josefovi, nynie všeho královstvie Egyptského správci a pánu vítězujíciemu, kterýžto v boji ďábla a ženu mužsky jest přemohl. Jemu samému chvála čistoty buď dána! Nebo kdo by byl z múdrých a z silných neupadl v takej příhodě plzkej? Nižádný kromě tebe pane! A již, pane, ty vieš položenie mé, a znáš, že z velikého zamilovánie, kteréžto viece, nežli sem snésti mohla, mě velmi těžce trápilo, až mě z mého rozumu vysadilo a učinilo mě jako bláznici, jakožto vieš mój pane. Nebo která z žen mohla jest tak mnoho trpěti, jako já trpěla sem v zabylství toho zamilovanie? Poněvadž na každý den i noc v srdci mém bieše; a nejsa tudiež, a však tajnú myslí mú vždy sem tě viděla jako přítomného. A teď srdce krále Faraona i všeho Egypta úmysl, když tě vidie, z milosti tě všeho královstvie Egyptského pánem zvolili. Ale ty pane mój, útlé osoby a křehké ženy nerač pomstú potlačiti přemožené zamilováním tvým. Někdy, mój pane, já nešťastná žena, služebnice tvá, ráčíš-li, vinu mú vyznám proti tobě. A ačkoli nejsem hodna milosti nalezti před tebú, avšak prosím skrze toho boha, kterémuž ty se modlíš, najvyššího, a skrze zdravie otce tvého Jakoba, a skrze vnoli děduov tvých: Abrahama a Izáka, a skrze duši matky tvé Ráchel, a že buoh po dvakrát vyvedl tě z šachty, a přivedl tě k miestu, a k úřadu vysokému, v kterémž nyní jsi, ustanovil tě, ať by ukázal tobě tvář

Jakoba otce tvého a Benjamina bratra tvého: — slituj se nade mnú, ženú hřiešnú, a nad Putyfarem služebníkem tvým a mužem mým!“

A Josef po těmž poslu jí odpověděl takto: „Od múdrej a poctivej panie přinesen nám list milostvý, kterýž tak sme rádi přijali s milostí, kterak o jejie dobrotě a múdrosti jsme dobře ujištěni. A kterak nemámy býti vděčni dobrodienie, kteréž sme od nie přijali? Nebo krmila nás jako otec jednorozeného syna. Potom panie, jakož se pokorně vymlúváš, tohoť tobě k zavinënie nepokládáme, ani k hřiechu, než k milosti. Nebo buoh jest to učinil, že jsi ty byla příčina tejto méj cti a milosti, kterúž sva nynie přijali. Protož byla jsi, a ještě si matka naše, a tě mámy za matku naši na věky. Nebo já příčinu a řád svój chváliti budu boha nebe i země, že mě jest z toliko a z tak mnohých nebezpečností zprostil. A všem těm, kdož sú kdy co proti mně učinili pro pána boha mého odpúštiem, a chceme tomu, aby ty i muž tvój mezi prvními přátely našimi byli v počtu položeni. A v Egyptě chválu a čest mieti budete větší, nežli ste až do tejto chvíle kdy před tiem měli. Nebo ty jsi matka má a muž tvój otec mój. Pozdrav muže tvého otemne. Rúcho, které vám posielám, na se oblekúce, syna vašeho k nám poslati nemeškejte.“

A když list Josefóv došel paní jeho a čtla jej, radovala se a řekla muži svému: „Vstaň a slyš radost, která z hřiechu mého přišla nám, který sem učinila proti Josefovi a bohu jeho, kterýž jest buoh Izrahelský nebe i země. Viz teď rúcho, které posielá Josef pán tvój a někdy služebník tvój. Vstaň a oblec se v rúcho, a vyndi z temnosti na světlo, a poraduj se a pozdrav Josefa pána tvého, a poctivost učiň jemu jako králi.“

Putyfar nevěřil toho paní své, nebo již byl ji shledal klamařku a lhářku. A ona ukázala list Josefóv; a ten takto arabským jazykem svědčieše:

„Čest buď tomu bohu otci, bohu Abrahamovu, bohu Izákovu, bohu Jakobovu od Josefa služebníka jeho. Tento list panie ženě Putifarově.“

Kterýžto list, když viděl jest Putyfar, radoval se velmi a klaněla sta se oba s ženú pánu bohu k zemi padajíce a děkujíce, že Josef s nimi milost učinil. A oděvše se v rúcho to a v jiné okrasy, které Josef poslal jim, s přátely svými brali sú se s radostí k Josefovi, před nímž padli sú k nohám jeho i klaněli sú se jako králi. A když sú vstali, přikázal Josef krmě přinesti, a s velikú radostí přijal je a paní svú podle sebe kázal posaditi a Putyfara nade všemi jinými u druhého stola, a rozkošné krmě jim posieláše.

A když sú již jedli a pili před ním, veseli byli přílišně. Ale Josef před Egyptskými paní svú o poctivosti a múdrosti velmi chváléše. A obrátiv se k nie, řekl: „Ty paní a muž tvój veliké dobrodienie a mnoho dobrého ukazovali ste mi. Protož ke mně jako k synu vašemu se utecte ve všech potřebách vašich. Dary mé, stříebro a zlato, kamenie drahé a rúcha má dražšie vezměte, a do domu vašeho s přátely vašimi se vraťte.“

Mějme stále na mysli, že toto všechno se psalo a čtlo v Čechách asi za padesát let po Jaroslavu i ostatních vznešených a ušlechtilých zpěvích, jichžto drahocenné zbytky chová v sobě Rukopis Královédvorský, a ustrneme nad přežalostným, hlubokým poklesnutím českého ducha za dobu tak kratičkou. Taková mravní hniloba vyžadovala radikálního léčení. Reformace husitská má v ní také jeden mocný důvod.

FEUILLETON.

Skřítek.

Z ruštiny přeložil *Fr. Mach.*

(Dokončení.)

Mráček se objevil za lesem, slunce se za ním ukrylo; zablýsklo se několikráte. Mráček se stále šířil po oblacích, hle již zastřel polovici obzoru ... zavál studený vítr, a temně zašuměly vrcholy lip a klenů v panské zahradě.

„V noci bude liják ... hle jak se tmí,“ podotkl koňák Miroška, „dobře, jestli ženy seno uklidily ... zmoklo by ...“

„Dědečku, pojď k nám noclehovat, proč bys zde zůstával na dešti; nuže, půjdeš?“

„Ach, ach!“ vzdychl stařec Akim, „dobré, laskavé děti, chcete popřáti přístřeší poutníku. Bůh vám za vaši dobrotu stonásob odplatí! Kde je senník? já poněkud špatně v noci vidím.“ —

„Pojď semhle, dědečku ... Pojď za námi — trpíš snad na vlčí mhu?“

„Stářím, drahý; v květnu mi minul osmdesátý rok!“

„Drž se mne za rukáv, pojď směleji ...“

„Pokoj domu tomu, pokoj domu tomu, pokoj domu tomu!“ opakoval třikráte stařec, stoupaje přes práh branky v ohradě.

Všichni tři vešli pod kůlnu a odtud do senníku; tam bylo příjemné teplo, seno vonělo a po zdi leskly se rozvěšené čerstvé natřené chomouty.

— — — — — — — — — — — — — —

Sotva že se dostali pod střechu, rozzuřila se bouře s lijákem nad vesnicí Gusto-Chlebovo.

Naši koňáci počali rozmlouvati se starým poutníkem. Byl člověk zkušený, viděl mnoho ve svém životě. O kolika různých věcech jim vypravoval! Poslouchali pozorně. Zapomněli na bouři a liják. Pod střechou neprší, vítr nevane, na seně je příjemně, a řeč proudí jako říčka po kamenech.

„A každá hvězda na nebi že má svůj význam?“ tázal se Proška. „Teď na příklad panuje „velký medvěd“, jak pán vypravoval?“

„Každá hvězda — boží planeta — oko anděla božího!“ vypravoval stařec. „Mléčná dráha je cesta matky boží, po ní půjdeme my všichni, boží poutníci, — všichni spravedliví; ale nečistí půjdou po jiné cestě, Orion zvané, ta je zlá, plná hadů, trní a zlých duchů.“

„Tak, tak ... A jaký je dle tvého mínění lesní duch, podobný čertu nebo jinaký?“

„Lesní duch — je zlý duch ... Ve vodách — jsou též zlí duchové, svůdné děvy ... V domě — je hospodář ...“

„Totě snad skřítek?“

„Skřítek; jest to duch dobrý, nikomu nečiní zla, nýbrž jen dobro ... Ale nesmí se mu v ničem překážeti.“

„A viděl jsi některého z nich?“

„Mnoho zlého i dobrého hříšné oči mé viděly, mnoho viděly ...“

„Vypravuj, dědečku! — A co to máš v tlumoku, snad láhev?“

„Kde to, synu?“

„V tlumoku, zde!“

„Ach, v skutku láhev! Zapomněl jsem docela na ni ... Snad mi ji dal krčmář. Jdu tak po ulici a on mi praví: Zajdi ke mně, dědečku, na sklenku.“ Odpovídám na to: „Nepil jsem v mládí, v stáří si úst neposkvrním.“ Vstrčil mi do tlumoku něco, bezpochyby láhev a pravil: „Nepiješ-li sám, můžeš za láhev něco potřebného vyměniti.“

„Byla ta láhev plna? ... zátka vypadla.“

„Neznám míry, příteli, nevím.“

„Tak!“ obrátil se Proška k Miroškovi a utíral si ústa rukávem od košile.

Miroška mrknul na Prošku a také se utíral, bezpochyby měl vlhké rty.

Stařec vyndal láhev . . . ne jakoby chtěl častovati své společníky kořalkou, ale jen tak, aby se láhev nerozbila v tlumoku.

„Mámil mne jedenkráte zlý duch,“ vypravoval Akim, „nepodal jsem se mu, avšak . . . . Mám snad o tom vypravovat?“

„Vypravuj, drahoušku!“

„Snad to bude zábavné! . . . Vypravuj! . . . Ach, kdyby bylo něco k snědku, přines, Miroško, něco.“

„Mám přinésti ze zahrady okurky s cibulí?“

„Jezte, děti, když vám chutná, přeji vám toho.“

„Což abychom vypili po sklence?“ pravil Proška.

„Nebude škoditi,“ ozval se Miroška, hledaje něco po senníku.

Proška přinesl polorozbitou sklenku, vytáhl zátku z láhve, nalil; především podával sklenku dědečkovi.

Dědeček zavrtěl záporně hlavou a odstranil rukou nabízenou sklenku.

Nebylo pomoci, sklenku vypil sám Proška; — nalil pak Miroškovi, jenž také vypil.

„Počkej, dědečku, až se vrátím; sem zde hned, zahrada je na blízku.

Koňák brzy se vrátil a přinesl asi deset okurek a hrst cibule, — vypili ještě po sklence, — zajedli, rozsvítili pro příhodu lucernu, pokašlali, upřeli oči na dědečka . . . očekávají.

„Šel jsem jednou v letě Brynským lesem,“ vypravoval Akim. „Daleko je odsud tento hustý les . . . Rozkládá se asi tři sta verst s šíří a s délí ještě více . . . Jdu tiše cestou a zpívám svaté písně, přemýšlím o smrti, lituji hříchů. A po stráních vysoké borovice hučí, jako živé . . .“

„Strašno!“ zašeptal Miroška, přiblížil se k láhvi, nalil sobě a příteli, vypili, počali žvýkati ... zase poslouchají pozorně.

„Setmělo se, bratří, a mezi stromy byla taková tma, žes' ji mohl hmatati, — nebylo lze nic rozeznati. Kráčím dále, zpívám . . . Jaký div! náhle slyším, že zpívá někdo jiný . . a ne přede mnou, ale za mnou ze zdola . . .“

„Ze zdola . . . odkud to?“

„Někdo zpíval pod zemí, bratří, pod zemí . . . jakoby mne někdo pod zemí doprovázel ... Vyslovil jsem, co se patří — zpěv utichl . ., . Jdu dále a přemýšlím: jaký jsem to slyšel z pod země hlas? — Tu spatřil jsem náhle v levo modrý plamínek, — plamínek skákal s větve na větev, až do koruny, kde uhasnul ... kráčím dále, tu volá někdo za mnou: „stráž, zabíjí mne!“ a pekelný smích následuje . . . tu opět modré plamínky po větvích poskakují . . .“

„Nepřežil bych takový strach!“ pravil Proška.

„Umřel bych strachem,“ . . . dokládal Miroška.

A aby si dodali srdnatosti, vypili zase po sklence.

„Požehnal jsem se křížem a kráčel dále . . . A přihodil se mi div divoucí: kráčím rovnou cestou, a pod nohama cítím vysokou trávu, v níž se mi zaplétají nohy, jakobych byl zbloudil s pravé cesty a kráčel lesem . . . Zkoumám cestu holí a nalézám koleje . . . kráčím dále . . Mně vstříc letí trojspřež ... koně frkají, rolničky zvoní, vozka pohvizduje, jeho hvízdání až v uších zaléhá . . . „Stranou!“ zařval; „kdo tam jde po cestě!“

„Uhnul jsem se stranou, a jedva jsem tak byl učinil, mihla se kolem mne trojspřež, kola zařinčela, a nato vše náhle utichlo, nebylo slyšeti ani zvonků, ani hvízdání vozkova, jakoby se vše do země bylo propadlo . . . Hledám opět cestu holí, ale dotýkám se jen pně nebo jámy . . cesty nenalézám . . . . Ovládl mne strach; ale jakmile jsem byl strach pocítil, počalo to mnou sem tam smýkati; „sem ne, dědečku!“ křičí s levé strany; „drž se na pravo!“ křičí s pravé strany; „v levo, člověče boží,“ zní přede mnou, zní za mnou, a cítím, jakoby mne někdo za šíji strkal.

„Sláva bohu, vrátila se mi paměť; patrně jsem úplně ještě nerozhněval svými proklatými hříchy hospodina, upamatoval jsem se na modlitbu určenou pro tento případ svatým Irakliem, pomodlil jsem se, vše utichlo, vzdálil se zlý duch.“

„To vše způsobil lesní duch . . toť jeho dílo, dědečku!“ pravil koňák Proška, a chtěl se opět nahnouti k láhvi, ale jeho přítel mu to namáhání uspořil.

„Lesní duch, bratří, lesní duch! . . . Zavlekl mne s cesty as osm verst, přenocoval jsem na místě pod borovicí . . . Když se bylo rozednilo, ohledl jsem se a spatřil pod sebou příkrou rokli, nad sebou skály, bylo to místo divoké, příhodné jen medvědu . . Hle, kam mne zavedl! . .“

„Od něho očekávej . . .“

„Lesní duch je zlý, není jako domácí skřítek . . . Ten je duch dobrý, a člověku bez příčiny nečiní zle... což, u vás nikdy se neobjevil?“

„Skřítek, nikoliv, u nás se dosud neobjevil; za řekou prý dusí v noci u otce diakona domácí hospodyni . . . ale u nás, chvála bohu, není o něm slyšet.“

„Vidím, že jste prosťáčkové, děti . . . Kde není skřítek, není hospodář . . . dům je bez hospodáře! Poslyšte, co vám řeknu . . . Bezpochyby nejste hodni jeho návštěvy . . . A vy za to děkujete bohu! . . .“

„A co pochází od něho dobrého?“

„Mnoho dobrého od něho pochází — Je nejprve nejlepším strážcem domu — Kde se zdržuje skřítek, nemá zloděj přístupu, — on ho tak zraní, že se již neuzdraví, počne schnouti a uhasne, jako svíce.“

„Toť pravda,“ souhlasil Proška.

„Škodí prý koňům,“ podotkl Miroška. „Sousednímu majiteli kořalny prý udusil strakatého koně.“

„Jestliže kůň nepatří do domu, aneb když se jeho barva nelíbí „hospodáři“, zhyne skutečně; ale jestliže se mu líbí, stane se z něho nejlepší kůň! Bez píce tloustne dobytek a je úplně zdráv. — Však působí přece jedno zlo.“

„Co jest to, dědečku?“

„Poslyšte, děti, oblíbí-li si skřítek koně, zkouší je nejdříve, projíždí se na nich v noci v konírně — Tu mu v tom nepřekážej — bůh tě chraň! —

„Co by se stalo?“

„Jakmile na něj pohledneš, třeba jen maně, vytekou ti oči; aneb tě celého skřiví, jako oblouk, na zádech ti naroste hrb, nohy ti zdřevění.

„Vidíš, jak je nebezpečný!“

„Pouze v prvním čase, později nedělá nic, dovolí na sebe hleděti, nehněvá se.“ —

Jasný blesk ozářil společnost. Celý senník byl jasně osvětlen, jako ve dne. Jedva že se bylo setmělo, zahřměla hromová rána zrovna nad jejich hlavami. — V konírně zařičeli a zadupali hřebci.

„S námi je moc boží!“ zvolal Proška.

„Nu, bouře! To tak bouří,“ — mumlal těžkým jazykem Miroška, chtěl udělati kříž, ale zapomněl, kterou rukou se kříž dělá.

„Zdá se, že pes zavyl?“ naslouchal Proška.

Bylo slyšeti zvuk podobný psímu vytí, ale pojednou vše utichlo. V stáji něco bouchlo.

„Je huňatý, zuby má jako vlk, ohon strašný,“ počal vypravovati stařec. „Sedne na jednoho koně, posedí na něm, přesedne na druhého, zaplétá jim hřívy a ohon. — A oči mu při tom svítí jako uhly. — St! — Ať vstane bůh a zhynou všichni nepřátelé boží! —“

„Co děláš, dědečku?“ tázal sa Miroška.

A zuby mu strachem začaly jektati, jakmile byl zaslechl modlitbu starcovu.

„Batuškové!“ breptal koňák Proška.

„Střež se ... On je zde!“

Ve stáji ozvalo se zvučné dupání kopyt a šramot padlé klády, pak opět něco zašramotilo a vše utichlo. —

„Lehni tváří do sena, — a modli se: ať vstane bůh!“ zvolal strašným hlasem stařec a sám první vrhal se tváří do sena. — — — — — — — — — — — — —

Slunce již vycházelo — když se probudili koňáci Proška a Miroška. Jak se byli vrhli tváří na seno, usnuli a spali až do rána. Pohlížejí na sebe ospalýma očima a nemohou ničeho pochopiti.

„Kde je dědeček?“ — myslí si. „Jaký div se to udál v noci?“ —

Mimo ně není nikoho v senníku. Vše je v pořádku, — seno je srovnáno, opodál válí se prázdná láhev, ohryzky okurek, nakousnutá skýva chleba a sklenka. Dvéře u stáje jsou v pořádku; zámek visí na místě, klíč se houpá na opasku Miroškově. —

„Nu, sláva bohu!“ — pomyslili si koňáci a šli otevřít dvéře, čistit koně, nakrmit je a dovest k nápoji, jak jim bylo přikázáno.

Otevřeli a dívaji se na sebe s otevřenými ústy. — Co se to stalo?!

V stáji je světlo, celá protější trámová stěna je vybraná, trámy jsou rozmetané, — obě stání prázdna; a skrze průlom je viděti oba psy s vyceněnými zuby na zemi mrtvé.

Již byli oba stuhlí.

Zařvali strašně koňáci a šli přímo pro otěže, aby se na nich v témže senníku pověsili — ale díky bohu, dobří lidé překazili jim ten záměr a vysvobodili jejich hříšné duše. — — Když se pán z města navrátil, vyhnal jim knutem na vždy strach před skřítkem.

Taková událost stala se ve vesnici Gusto-Chlebově, a na tuto událost dosud vzpomínají Proška a Miroška.

Oni mi vše také vypravovali.

Z básní M. Lenaua.

Přeložil *Gustav Smolík.*

Minulost.

(Z „Písní minulosti".)

Hesperus, ta jiskra bledá,
zádumčivě kyne nám.
Zas den jeden klidu hledá,
dospěv k smrti končinám.

Lehké mráčky nebem plynou
v mírném lesku měsíce,
a mrtvému věnce vinou
z bledých růží směsice.

Minulosti mlčelivá,
hřbitove ty zašlých dob!
tebou srdce žal se skrývá,
ach, i blaho v jeden hrob!

Mlha.

(Z „Písní minulosti".)

Ty mutná mlho, příkrovem
mi halíš řeku, dol,
i vrch, i jeho lesů lem,
i slunko kolem kol.

Ó, zahal ve svou šedou noc
zem celou, dalekou,
a vezmi mého smutku moc
i minulost si mou!

Tichá bezpečnost.

(Z básní smíšených.)

Slyš, jak tichne háje temnota!
Dívko, jisto zde a samota.
Jemně doznívá sem na stráň luk
večerního zvonku zmdlený zvuk.

Slední větřík z ticha na květu,
jenž se tobě klaní, dříme tu.
Nyní sami jsme, já říc' ti smím,
že mé srdce věčně, věčně tvým!

Aforismy

z novějších francouzských spisovatelů.

IV.

Svět jest kniha, jejížto litery jsou mnohým nečitelny.

Jest dobře rozumu, je-li provázen malou částkou šílenosti.

Národové mají tak dobře svůj vzrůst jako lidé: vyrostly-li jednou z plenek, nevrátí se již ku svému dětství.

Svět jest maškarním plesem, na kterém každý chce zůstati nepoznán: pokud se masky toliko škádlí, nalézají na sobě na vzájem zálibu, ale když se pak odhalí, jsou všechny zahanbeny, že se poznaly.

Největší chyba, které se můžeme v životě dopustiti, jest rozkmotřiti se se svým představeným.

Uprostřed urputných bojů na řečništi, při hluku krvavých bitek, ve strastech vyhnanství, na pokraji popraviště, všude přátelé Svobody tisícerými a skvělými činy pěstovali její kultus a postavili se zdivočilosti co pevná hráz . . . . . a každý ví, že tato své kroky nezadrží než před slávou.

Náboženství proměňuje se za našich dnů v politický nástroj a tím se vydává v šanc nebezpečí, pozbyti své posvátnosti. Nejsnášenlivější stávají se nesnášenlivými k němu, věřící, kteří něco jiného věří než čemu ono učí, někdy tak se na ně rozhorlují, že činí útok i na jeho svatyni.

Kdo by chtěl prohlásiti se proti revolucím, poněvadž šly někdy daleko, byl by nepřítelem každého náboženství, poněvadž toto rodí fanatiky.

Spravedlnost jest poslední útočiště mravní, nejzazší svatyně lidské společnosti: vidíme-li cestu k ní zatarasenu tolikerým kalem, musí nás svrchovaně rozhorliti.

Nerad zapaluje svůj vlastní dům, kdo — nemá ho pojištěný.

Zavři své dvéře těm lidem, kteří hlásají tvoji slávu, aby se mohli chlubiti tvým přátelstvím.

Jest dějinami dokázáno, že národové nad míru rozvinuli své idey a své city, co sami přiložili ruku ku svým záležitostem: bylyť víno a láska příliš neúplným rámcem, do kterého se mnoho nevešlo.

Není nic směšnějšího než zlost, není-li provázena důstojností. Kdo má nepěkný výraz v obličeji aneb trivialní způsob mluvy, nechť se chrání rozhorliti se, nechce-li, aby každý se mu smál do očí.

Zbraněmi možno dosáhnouti slávy, ale sláva bez péra upadne v zapomenutí: největší krále jen dějinami známe, — jejich meč jest němý . . . však péro nám vypravuje všecko.

Dějiny národní jsou pro všecky muže jedné země jakýmsi společným majetkem: jest to jakési mravní dědictví, které každá generace, jež odchází, postupuje oné, která nastupuje na její místo, a žádná nemá je opět odevzdati tak, jak je byla přijala, ale každá má svatou povinnost je o něco obohatiti.

Nechte je mluvit, nechte se pokárati, odsuzovati, žalovati, nechte se třeba i oběsiti, ale nezatajujte své myšlenky, nýbrž naopak pilně je rozšiřujte a uveřejňujte. Neníť to právem, jest to povinností každého, kdo má myšlenku nějakou, aby ji vyložil na světlo ku všeobecnému blahu. Pravda náleží celá všem. Co uznáváš užitečným a každému věděti nutným, nemůžeš s dobrým svědomím zatajovati. Jenner, který vynašel očkování, byl by býval přímo padouchem, kdyby byl tajemství to hodinu pro sebe podržel. A poněvadž není člověka, který by neuznával své myšlenky užitečnými, není také nikoho, jenž by nebyl povinen je rozšiřovati všemi možnými prostředky. Dobře jest mluviti, lépe jest psáti, tisknouti nejlépe. Vyvodit svou myšlenku v krátkých a jasných výrazech jest nejlepší čin, často nejodvážnější, kterého je muž schopen. Neboť, je-li tvá myšlenka dobrá, ponese užitek, je-li špatná, opraví se a nese také užitek. Avšak zneužívání, namítnou někteří. Nesmyslné to slovo! Právě ti, kteří ho vynašli, jsou oni, již vskutku tisku zneužívají, tisknouce, co se jim líbí, klamouce a pomlouvajíce a zapovídajíce odpovídati.

Žádnou pravdu není možno rozšiřovati jinak než mučennictvím, vyjma ovšem ony, jimž učí Euklides. Toliko když za své zásady trpíme, přesvědčujeme jiné a svatý Pavel říkával: Věřte mi, neboť bývám často v žaláři.

Sláva jest souhlas lidí s činy jich současníků, však ještě častěji jich předchůdců.

Jest méně nevděčníků než nespokojenců, poněvadž je méně prázdných míst než těch, kdož by je chtěli zaujíti. Kdo někoho na nějaké místo dosazuje, nečiní jednoho šťastného, nýbrž dělá si devět nespokojenců a jednoho nevděčníka.

Člověk nemá než tři věci: duši, tělo a jmění, však bohužel jsou stále vydány nástrahám: duše nástrahám theologů, tělo nástrahám lékařů a jmění nástrahám advokátů.

Mluviti mnoho a dobře, jest dar duchaplného; mluviti málo a dobře, jest povaha mudrce; mluviti mnoho a špatně jest nectností hejska, mluviti málo a špatně jest chybou hlupáka.

Duchaplný člověk, jenž netěší se pěknému zevnějšku, podobá se poněkud ústřici: skořepina na první pohled uráží, ale co v sobě obsahuje, jest chuti výborné.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled literatur slovanských. Ruská. „Gordijev uzel" jest název pětiaktové veselohry, jež se dávala těchto dnů poprvé v Petrohradě. „Gordijev uzel" jest první dramatické dílo z péra mladého spisovatele ruského Opočinina. Obsah veselohry vzat ze současného života ruského. Kritika vytýká mladému dramatikovi, že chce příliš mnoho najednou pověděti a že takto svůj kus obsahem přesytil. — G. N. Potěchin, jenž si dobyl veselohrou „Zlobadňa" přízně obecenstva petrohradského, sepsal nový pětiaktový kus „Mertvaja petlja" (Mrtvá stužka). Obsahem i tendencí jest tento kus melodrama po spůsobu francouzském; kritika petrohradská vytýká kusu tomuto, že jest příliš dlouhý, trvaloť první představení pět hodin. — Evgenij Ivanovič Popov, protojerej vyslaneckého pravoslavného chrámu v Londýně, zemřel 27. října t. r. V pozůstalosti Popova nalézá se prý mnoho vzácných zápisek z jeho života. — D. D. Soncev vydal „Očerk historiji russkago naroda do 17. stolětija". — Akademik Middendorf ukončil právě obšírný svůj spis o severní a východní Sibíři. Dílo to jest jaksi encyklopedie všeho, co posud o Sibíři známo; přispívaloť k němu mimo Middendorfa ještě asi 20 ruských znalců krajů sibiřských. Dílo to obsahuje čtyři velké svazky, z nichž prvý již v l. 1848—1856 vyšel. Poslední svazek vydán právě těchto dnů. Celý spis vydán rusky s německým překladem. — Polská. „Niewinni" od Okońského dávali se po prvé ve Lvově. Drama toto spůsobilo v literárních kruzích polských značný ruch; vytýká se mu, že šíří zásady fatalismu. — Zgliński, mladý spisovatel polský, ukončil právě pětiaktové drama „Ricardo".

— Unia Lubelská. Na zakoupení obrazu slavného polského malíře Matějky „Unia Lubelská" sešlo se dosud ve Lvově 17.495 zl. a v Krakově 5750 zl. Kupní cena obrazu obnáší však 30.000 zl. Posavadní výsledek sbírek svědčí jak o obětavém vlastenectví polském tak o přičinlivosti výboru, jenž teprve před rokem svou činnost zahájil. U nás se svého času sbíralo na převezení soch Levého několik let, než byl náklad několika set zlatých uhražen!

— Komenský, týdenník vychovatelský, věnovaný učitelstvu našemu, jakož i přátelům školství a milé naší mládeži, bude vycházeti od nového roku (nového běhu ročník I.) nákladem knihkupce pro paedagogickou literaturu Fr. A. Urbánka v Praze a tiskem i redakcí v Olomúci, a program jeho bude budoucně valně rozšířen ve prospěch učitelstva a zajisté na prospěch časopisu samého. Kdo bedlivě pozoroval směr výtečného tohoto časopisu zejmena v Čechách posud pohříchu málo rozšířeného, musí uznati, že zasluhuje vřelého odporučení a rozšíření mezi učiteli a přátely mládeže vůbec. Kdo by si tedy č. 1. nového běhu na ukázku přál, nechť dopíše Urbánkovu knihkupectví, které výhradně veškery předplatky a inseráty na dále přijímá. Práce do časopisu tohoto přijímá toliko redakce v Olomúci.

Drobnosti.

— Česnek nebyl u starých Římanů oblíbeným kořením. Kdo požil česneku, nesměl vstoupiti do chrámu Cybely. Horác ošklivil si česnek nad míru a když jednou u Maecenata náhodou koření toho požil, zvolal prý: „Kdyby nezdárný syn svého starého otce, nemoha se dočkati jeho smrti, vlastníma rukama zardousil, budiž odsouzen k tomu, aby jedl česnek, který je tisíckrát horší než kterýkoli jed. Jaký plamen sžírá mé útroby? Či okořenil snad jedovatý dech zmije asiatskou tuto rostlinu?" Sidonius Apollinarius píše o barbarech, kteří milovali česnek: „Šťastný nos, jejž neotravuje hrozný zápach tohoto koření!" Za to požívali česneku rádi Řekové, zejména Atheňané. U národů semitských pak těšil se a těší dosud česnek veliké oblibě. V zemích křesťanských míval méně ctitelů. R. 1368 založil král Alfons kastilský řád rytířský, jehož stanovy zapovídaly na jeden měsíc požívání česneku.

— Ukázky rabinského humoru. Z díla „moudrost rabínů" vyjímáme následující anekdoty o slavných talmudistech. Rabi Simon odpověděl prý k otázce, který vladař má největší korunu: „ten, který má největší hlavu." — Když se ptal kdosi rabi Hillela, proč mají husaři tak tenké nohy, odpověděl mu rabín: „aby mohli obléci své těsné spodky." — Rabi Akiba tázal se kdysi svých žáků: „Kolik ocasů kočičích bylo by třeba, aby se jimi země k měsíci přivázati mohla?" Vtipný žák odpověděl: „Jediného, ale musil by býti dosti dlouhý."

— Chvála starých panen. Tomáš Huxley, slavný fysiolog anglický, tvrdí — nevíme, zda vážně, čili žertem —, že Anglie za železné zdraví svého obyvatelstva jen starým pannám děkovati má. Slyšme důkaz: Hlavní příčina tělesné síly Angličanů spočívá v požívání výborného hovězího masa. Toto daří se nejlépe po červeném jeteli. Červený jetel však potřebuje k přenášení oplozujícího prášku pomoci včeláků. Tyto pronásleduje polní myš. Polní myš však hubí kočka. Kočku pak odchovává a pěstuje nejvíce — stará panna. Ergo mají staré panny největší zasluhu o železné zdraví Angličanů.

— Tuláci za dřívějších dob. Staré „zlaté" časy nebývaly zlatými pro tuláky. Tehdejší vlády zbavovaly se jich spůsobem věru nelidským. Za královny Alžběty vydán byl v Anglii zákon, jenž nařizoval, aby všichni „tuláci, poběhlíci a žebráci" při prvním postižení bičem a propálením uši pokáráni byli, po druhé pak aby se mimo to navždy ze země vypověděli a po třetí na hrdle bez útěchy kněžské potrestali. Za panování Jindřicha VIII. bylo dle Harrisona v Anglii více než 12.000 zlodějů a tuláků pověšeno. Ve Francii nevedlo se žebrákům a tulákům lépe. R. 1350 trestalo se tam žebrání poprvé bičem a pranýřem, po druhé cejchováním a vypovězením ze země. R. 1531 usnesl se parlament, aby žebráci po dvou k sobě přikováni a k čistění stok nuceni byli. R. 1547 odsoudil Jindřich II. žebráky na galeje a žebračky k potrestání bičem a vypovězení ze země. Stejný trest stihl za Ludvíka XIV. žebráka a každého, kdo se řádným pramenem obživy vykázati nemohl. Ještě r. 1773 trestalo se v Sasku žebrání bičem a vězením. Podobné zákony platily v Hamburku, Meklenburku a některých kantonech švýcarských ještě na začátku nynějšího století.

Knihy nové Lumíru" zaslané. Slovanská poezije. Výbor z národního a umělého básnictva slovanského v českých překladech. Sestavil a literárními úvody opatřil Frant. Vymazal. II. svazek: Polská a lužicko srbská poezije. V Brně, nákladem Matice moravské.

Bibliotek slavischer Poesien in teutscher Uebertragung. Redaktor: Josef Wenzig. Heft II. Mährische und slovakische Volkslieder. Verlag v. Fr. A. Urbánek in Prag.

Matice lidu. Ročníku IX. číslo 5. Čechy a Italie v století XIV. V Praze, nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých.

Nikolaův dějepis český v obrazích pro mládež českoslovanskou. Třetí, rozmn. vydání „Obrazů z dějin českoslov." od J. V. Nikolaua. Upravil Fr. A. Zeman. S obrázkem titulovým a četnými pův. obrázky v textu. V Praze, nákladem Frant. Urbánka.

Smrt Smail-agy Čengiće. Píseň Ivana Mažuraniće. Přeložil Vilém Kienberger. Zábavné bibliotéky roč. VI. seš. 9. V Brně, nákladem „Školy B. S. P."

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškere dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtož adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpoledni.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Jako noční chmury vyčnívaly šedé, obrovské valy tvrze schlüsselburské z bezbarvých vln Něvy, v níž hustými večerními oblaky zastřené nebe se obráželo, a při prvním pohledu na hrozící věže a bašty vznikla v duši Ondřejově bezděčná jakási pochybnost o zdaru odvážného jejich podniku. Mirovič naopak byl pln dobré naděje a vesel. Uvedl Ondřeje do města, vydávaje ho za svého sluhu, kteréhož si byl najal v Petrohradě. Ve dne konal Ondřej všelijaké služby, aby nevzbudil podezření sousedů, a na večer při zavřených dveřích a oknech radívali se oba přátelé, jakým spůsobem by plán svůj uskutečnili; teprv nyní, kde takořka k provedení dávného úmyslu již byli přikročili, seznávali netušené obtíže. Však ustanovili se přece po dlouhých poradách na lsti, která se jim zdála zdaru schopnen.

Poručík Mirovič chodíval ob čas s oddělením vojáků na posilu do tvrze, vždy na celý týden, a při té příležitosti dopátral se, v které z kasemat Ivan smutný svůj život tráví. Bylo to místo odloučené a pokoutní, vchod byl chráněn palisádami, za kterými se nacházel malý tábor několika mužů. Uvnitř kasematy s Ivanem spali dva důstojníci. Přátelé usnesli se, že vezme Mirovič příště s sebou sluhu svého do tvrze, kam již před tím velkou bednu s šatstvem a rozličnými všedními potřebami byli vpravili; v noci, určené k vysvobození Ivana, měl Ondřej tu bednu na ramena vzíti a donésti ji, jako na rozkaz velitele tvrze, do kasematy oběma důstojníkům; Miroviče znal každý, a nebylo se tedy co obávati, že by sluhovi vchod zabránili, když ho pán jeho doprovodí. V kasematě pak měli se Mirovič a Ondřej vrhnouti na oba důstojníky, je svázat a ústa jim ucpat, aby o pomoc volat nemohli; Ivana chtěli rychle do bedny ukryti a vynésti na určené místo, kdež se bez překážky již připravenými provazy s bašt do vody spustit chtěli. Mirovič i Ondřej byli výteční plavci a troufali si přeplavati na břeh, ale pro jistotu přivázali k malému skalisku člunek; jakmile by na břehu byli, chtěli se vyšvihnout na koně, také již připravené, a letem dosáhnouti mořského břehu, kdež loď měli zamluvenu, a tak zachrániti se do Švédska.

Byla to hra odvážná, ale věc nikoli nemožná; ostatně neměli ani času vyčkati, až by se jim jiná, bezpečnější cesta naskytla. Měli ovšem přátelé tu a tam pochybnosti o zdaru smělého svého podniku, avšak vymlouvali si je vzájemně a věřili pevně v dobrý výsledek se sanguinismem mladého svého věku.

Ondřej uvázav se v objednání a obstarání všeho, čeho k útěku bylo potřebí, koupil koně, objednal vše k přeplavení do Švédska, měl plné ruce práce a nevrátil se do Schlüsselburku až v den, kdy se měli do tvrze odebrati. Rozechvění, které po celý čas jím bylo ovládalo, zmírnilo se v chvíli rozhodné i podařilo se mu konečně dosíci úplného klidu, jehož k vykonání tak odvážného skutku nevyhnutelně bylo potřebí, byl tedy nemile dojat zimničnou rozčileností, v jakéž svého přítele nalézal. Mirovič běhal jako šílený po komnatě.

„Co se stalo?“ ptal se Ondřej nepokojně.

„Co se stalo! Nic a mnoho: v mozku mém zrodila se totiž myšlenka, která se může snadno státi světodějnou! Sláva mého rodu může dosáhnouti výše závratné!“

„Nerozumím,“ pravil Ondřej a vrtěl nic dobrého netuše hlavou.

„Tedy slyš. Císařovna odjela do Rigy, po tak velikém rozčilení přišlo vystřízlivění na obyvatelstvo petrohradské a velká část vojska stydí se nyní za to, že tak zrádně císaře byla opustila. To vše pomine ovšem záhy, ale což kdybychom použili toho okamžiku, kdybychom neuprchli do Švédska, kdybychom Ivana prohlásili za cara?“ —

„Ty šílíš!“ zvolal polekaný Ondřej, „to se nikdy nezdaří!“

„A proč ne? Neviděl's, jak snadno Kateřina svého cíle dosáhla? Oddělení vojáků, jež vedu, jest mi tělem duší oddáno. Za tvé nepřítomnosti sepsal jsem rozkaz, jako od samé císařovny vydaný, že Ivan na svobodu se propouští. Přečtu ten rozkaz svým vojákům a povedu je proti stráži, chránící palisády před kasematou, stráž ta buď uvěří a přidá se k nám, anebo ji překvapenou přemůžeme, pak vyrazíme z tvrze a rychle do Petrohradu! Lid, jakmile cara Ivana uvidí, uvítá ho s nadšením, a než se Kateřina o tom v Rize dozví, je trůnu svého zbavena!“

„Nikdy nebudu pomáhati k takovéto zrádě svého národa!“ volal rozhorleně Ondřej, „nikdy nepřispěju k tomu, aby se otěže a žezlo této říše octly v rukou slabého, pološíleného jinocha, aby se tím všem převrácenostem průlom učinil. Zachrániti ho chci, ano, život svůj nasazuji, abych křivdu na něm spáchanou napravil, ale nikdy proto nevrhnu lid svůj v boje a záhubu! Což

zapomněl jsi na poslední slova Agraféuy? — Také ona přála si pouze vysvobození svého bratra, ale žádných zmatků a krvavých převratů, slyšíš, krvavých! — Neboť Kateřinu nezapudíš tak snadně jako všeobecně nenáviděného Petra, a právem stojí většina všeho národa při ní!"

„Ah, ty miluješ tu ženu!" vyrazil rozhorleně Mirovič. Ondřej neodpověděl, a nebylo ani třeba, neboť poručík náhle změnil tón i spůsob své řeči.

„Zůstane tedy při prvním usnešení, zůstane při útěku, vzdávám se svého plánu!" pravil chladně po malé přestávce.

Náhlá tato změna svéhlavého muže byla Ondřeji trochu nápadná, avšak neměli času k dlouhému rozmlouvání, neboť čas, odebrati se do tvrze, byl již přikvapil. V tvrzi samé neměl Ondřej již příležitosti promluviti s Mirovičem, sedělť tento s ostatními důstojníky na strážnici a nechtěl se proti obyčeji vzdálit, aby nevzbudil podezření. Ondřej čekal tedy zadumán před domkem na valech, v němž Mirovič zůstával, a hleděl vzhůru k oblakům, jak po pustém nebi se proháněly; chvilkami zaskvěl se mezi nimi srp měsíce, ale ihned přiletěl vždy mrak některý a pohltil slabý jeho jas. Oblaka měnila tak rychle svoji tvářnost! Někdy přiletěla jako bouřná chmura, ale náhle rozptýlila se zase v celé stádo světlých oveček, a pak se opět shlukla a letěla dále a ztrácela se ve tmách. Vlny šplouchaly jednotvárně na úpatí valů a z vody zdvihaly se mlhy; jednou vystoupila jedna lehká, bílá a průhledná mlha a vzala na se tvář ženštiny zahalené v sněhové roucho a vznášela se vysoko a vztahovala ruce do výše — byl to snad želnající stín Agraféuy? Vítr zafičel a přelud zmizel, ale silná ruka pojala Ondřeje za rameno a zatřásla jím — byl to Mirovič.

„Doba nadešla," šeptal rozechvěn, „vše pohrouženo je v spánku!"

„Nuž ve jmenu božím!" odpověděl Ondřej, „avšak ještě stůj, ještě slovo jediné. Osud náš je skrytý, tajný — kdo ví, jak podnik náš se skončí? Dej mi čestné slovo své, že jméno moje neprozradíš, padneme-li do rukou svých nepřátel! Zůstanu tvým sluhou, kterého blíže neznáš — jakýmsi mužíkem, třeba Vasilem, který se ti sám byl prodal!"

„Ah, ty nechceš jméno svoje kompromitovat, kdybychom na popravišti skončili?"

Ondřej se usmál. — Obával se pouze milosti císařovny, kdyby jméno jeho zaslechla, ale nevyvedl Miroviče z omylu.

„Nuž slibuji, a to tím snáze, poněvadž mi tušení jakési šeptá, že se vše dobře skončí!"

Nemluvili dále; Ondřej vzal bednu na silná ramena a Mirovič kráčel napřed.

Poněvadž noc byla chladná, rozdělali vojáci za palisádou malý ohníček; jiskry z něho poletovaly kolem jako svatojanské mušky a plamen jeho ozařoval rudě osmáhlé tváře mužů, kteří polodřímajíce do něj hleděli. Jeden z nich stál opřen o ručnici a hleděl nedbale do tmy.

„Noc chladná, Nikito?" pravil lhostejně Mirovič a minuv palisádu přiblížil se k velkým vratům kasematy, v kterých mohutný klíč trčel.

„Ba chladná, batuško!" zněla odpověď a zraky všech utkvěly jaksi s podivením na nočních chodcích; ale nikdo jich nezadržel, nebylť tak příliš nápadné, že důstojníkům do kasematy se cosi přinášelo; hodina byla arci trochu podivně zvolena, ale jakým právem měl se Nikita ptáti poručíka? Patrně přicházel od komandanta. Vždyť bylo vše záhadno, co s touto kasematou souviselo.

Vešli do kasematy. Byla úplně temná, a jen štěrbinami dřevěného přepažení pronikalo zevnitř světlo lampy. Ondřej postavil opatrně bednu na zem a zastrčil bez nejmenšího šramotu závoru u vrat. Chvíli stáli přátelé beze slova a bez pohnutí čekajíce, až zraky jejich tmě uvyknou. Náhle slyšel Ondřej, že někdo odtahuje závoru — mohl to býti jen Mirovič. Ondřej s podivením to pozoroval.

„Zapomněl jsem něco!" šeptal Mirovič a zmizel za vraty, jež za sebou zavřel — otočil klíč zvenčí. Ondřej byl sám a uvězněn! Nohy se mu začaly třásti, srdce málem se zastavilo. Bylo možné, že by Mirovič byl zrádcem? Však nikoliv! usmál se. Ale co mohl zapomenouti? Jak ho mohl v hrozné té chvíli jen opustit? Šramot v prostoře, kde Ivan spal, vyrušil ho ze strašných obav; po kolenou, tiše jako myš, připloužil se k přepažení, kterým světlo se prodíralo, a hleděl skulinou do vnitř.

Prostor byl neutěšený: nevlídný podzemní žalář, do něhož denní světlo nikdy nevnikalo, tak že tam bez přestání lampa hořela a ubohý mladík ani nevěděl, je-li den či noc! Ondřej poznal ihned cara Ivana, byl bledý jako přízrak, ale krásný jako anděl, vlasy jeho, zlaté jako Agraféniny, valily se mu lesklým proudem na ramena, byl oděn v dlouhý hedbávný háv. Byl to dar cara Petra, který veden velkodušností, ovládnuvší jím v prvních dnech jeho panování, příbuzného svého navštívil. Ivan nevěděl tenkráte, s kým mluví, a když se ho car otázal, má-li nějaké přání, odpověděl se vzdechem: „Oh ano, ale obávám se, že loupežník, který mne o můj trůn připravil, nikdy k němu nesvolí."

Petr hryzl se do rtů, ale domlouval mu přece, aby jen přání své vyslovil.

„Ach, chtěl bych řasnatý šat, ale z nejčistšího, nejskvostnějšího hedbáví — neboť vězte, že jsem car!"

Obdržel ten královský háv a Ondřej viděl nyní, kterak Ivan, ze sna probuzen, na loži usedl a do bohatých řas toho šatu se halil. Jaká to protiva k smutnému okolí. Ivan cosi zamumlal, a oba důstojníci se při zvuku jeho hlasu ihned probudili. Nevrle tázali se, čeho si žádá?

„Nehoršte se na mne!" pravil smutně mladík, „ale byl to sen tak krásný a tak mne dojal, že jsem se probudil."

„A jaký to byl sen?" tázal se zívaje jeden z důstojníků.

„Zdálo se mi, že vězení mé mělo okno," vzdychl mladík a upřel modré oči snivě na klenbu. „A oknem tím vál větérek jako libý úsměv anděla. Já přistoupil jsem k oknu, bylo zamřížené a na mříži usedlo ptáče krásy nebeské! Pělo tak sladce, tak sladce, že vylákalo slzy z mých očí. „O zůstaň věčně u mne!" — volal jsem, ale ptáče odlítlo a srdce mi pukalo hořem! Hleděl jsem zase oknem, a venku byla noc a nebe hvězdné; bylo jako modrá louka, porosená místo deště stříbrnými plaménky. Záviděl jsem trpce ptáčeti, že tak volně vzhůru lítat může ku hvězdám. Tu náhle stalo se světlo v žaláři — a bílá duše, která mne často zde navštěvuje, stála přede mnou jako průzračná mlha. Usmála se na

mne. Co jsou hvězdy? tázala se mne. „Nevím!“ odpověděl jsem. Tu hleděla na mne vážně a slavně a ústa její šeptala: Ta stará modrá klenba, která se nebem zove, ta již puká a skulinami jejími svítí světlo boží — a to jsou hvězdy. To ptáče, kterému závidíš, odletělo z vězení užšího do vězení širšího, ale ejhle, přišla doba, kdy vyjdeš z vězení, jež uzavírá modrá ona klenba, krutá jako železo — a ne již pouze skulinami, nikoliv, ale neobmezeně, plně a věčně budeš zříti to velké, slavné světlo, planoucí od věků na věky.“ — —

Ivan zavřel oči jako k spánku a mlčel; Ondřeje projel mráz.

„Jste u konce?“ tázal se surově jeden z důstojníků a odvrátil se ke spaní.

„Ale což kdybych opravdu odsud vyšel?“ šeptal Ivan a zůstal nepohnutě na znaku. Ondřej zakryl si dlaní tvář, ale náhle vyskočil; venku před kasematou rozléhal se hluk, a hlukem tím hřímal hlas Mirovičův, jenž vojákům padělaný rozkaz carevny předčítal, a na to svým vojákům velel, aby nabíjeli! Každá krůpěj krve v žilách Ondřejových v led zrovna ustydala, již bylo vše ztraceno, již prohlížel všechno! Mirovič, pološílen slávomamem a vida, že pro nemožné své plány Ondřeje získati nedovede, jednal na svůj vrub. Chtěl Ondřeje v rozhodném okamžení přinutit, aby se přidal k jeho náhledům. Velký bože, co nyní počít? Jak zachránit Ivana i bez pomoci toho střeštěnce? Měl vrazit do pokoje princova, uchvátit ho a prodrati se rychle davem? Bylo to nemožné, kasemata byla zavřena, vše bylo ztraceno! Musil tedy jednat dle vůle Mirovičovy, ale chtěl se dříve odvážiti nemožného: jal se trhat zámek u vrat. Venku padla rána! Již nastal boj! Důstojníci v komnatě Ivanově probudili se a vyšli; Ondřej chtěl se na ně vrhnout, ale v tom rozlítla se vrata kasematy, a vojáci vhrnuli se dovnitř — za chvíli byl Ondřej přemožen a svázán. Hodili jej do kouta a spěchali zase ven do boje. Byly to okamžiky strašné.

„Vydejte nám našeho cara!“ zněl velký hlas Mirovičův vším hlukem.

„Slyšte!“ zvolal nyní jeden z důstojníků hlasem stentorským a boj se na okamžik zastavil.

„Vězte, buřiči,“ pokračoval tentýž hlas, „že dosud platí rozkaz, vydaný nebožkou císařovnou Alžbětou, jenž zní: „Kdyby se stalo, že by propuklo povstání ve prospěch knížete Ivana, mají důstojníci knížete hlídající přísnou povinnost, aby ho ihned usmrtili, jakmile by pozorovali, že se vítězství kloní k těm, kteří ho z vězení chtějí vysvobodit!“ Nuže, vystřelíte-li ještě ránu jedinou — vyplníme rozkaz daný. Krev knížete pak nechť padne na hlavu vaši!“

Hrobové ticho rozložilo se před kasematou, do které oba důstojníci byli vešli. Zavřeli za sebou dvéře vedoucí k prostoru, kde Ivan ležel.

„Palte! Palte! Osvoboďte ho, všechno je lež a podvod!“ řval zoufale Mirovič a prodral se bojuje jako lev do samé kasematy, kamž ho následovali s pochodní.

„Bože!“ zazněl pojednou teskný hlas za pažením, proti němuž Mirovič jako túr se hnal.

„Pro boha stůjte!“ křičel Ondřej, tuše to nejhorší a plaze se ke dveřím. „Stůjte a ušetřte jeho života! Vzdáváme se všichni!“

Opět hrobové ticho, přerušené jen vzdechy, pocházejícími ze vnitř vězení.

„Odkud ta rána?“ ozval se slabě hlas Ivanův. „Co jsem učinil? jaká to zášť!“

Mirovič zavrávoral. Dvéře se rozlítly.

„Zde je váš car!“ volali oba důstojníci jedním hrdlem.

Ivan ležel na loži, z osmi ran tekla nevinná jeho krev a barvila purpurem hedbávný jeho háv a zlaté vlasy a čelo jinošské . . . .

Poplach v tvrzi byl nyní všeobecný, vše hrnulo se před palisády. Mirovič vzal mrtvolu ubohého trpitele a vynesl ji ven z vězení před shromážděné vojsko, položil ji na chudičkou trávu a první paprsky dne zasvítily v sporé rose. Mirovič políbil klidně ruku mrtvoly, vojáci všichni poklekli kolem a mnohá slza tekla přes osmáhlé tváře do šedých vousů. Ondřej také přistoupil. Mirovič pojal ho za ruku a přeřízl nožem provaz, kterým byl svázán.

„Zde nás máte,“ pravil, „učiňte s námi, co vám libo. Nelitujeme sebe, nelitujeme pokusu, který jsme byli učinili. Osud byl proti nám! Pláču více nad osudem všech občanů této říše od věku nešťastné, než nad osudem ubohé oběti našeho podniku, tak dobře míněného.“

Zahodil nůž a bambitky, které posud měl za pásem, pak si padli oba přátelé do náruče a loučili se pro věčnost! Ondřej neučinil ani jediné výčitky pro sběsilé počínání slavomamem zaslepeného poručíka.

„Pamatuj na svůj slib,“ šeptal pouze, „zamlč moje jméno!“

Mirovič kývl hlavou. Nikdo z přítomných je nerušil; teprv když se byli pustili, přinesli vojáci pouta, svázali je a odvedli každého zvlášť.

Mrtvola Ivana byla převežena do blízkého kláštera a „zločinci“ odevzdáni do Petrohradu, kdež zpráva o události schlüsselburské každým srdcem bolestně zatřásla. Nikdo nehleděl na zajatce jinak než na vrahy přenešťastného careviče, a vrazi skuteční prchli do Švédska, nevědouce, jakým spůsobem císařovna čin jejich posoudí.

Zvěst o smrti Ivanově zastihla Kateřinu v Rize. Byla nad míru rozhorlena a rozlítostněna a soudci petrohradští jednali dle toho; přelíčení bylo velmi krátké: ujistivše, že „zločinci“ neměli jiných spoluvinníků, odsoudili Miroviče k smrti stětí a pomocníka jeho k smrti knutem.

Mirovič neprozradil jméno ni stav svého spoluvinníka a zemřel klidně a hrdinně; na druhý den měl zemříti Ondřej. Nikdo netušil, že jest on šlechtic, nikdo z jeho přátel nebyl v městě přítomen — jen jediná duše byla pronikla jeho tajemství. Když ho vezli do Petrohradu, kde všechny ulice lidem tak přeplněny byly, že se průvod jen s těží ku předu hýbal, zastavil se povoz, na němž Ondřej klidně, s obnaženou hlavou seděl, pod okny ženského kláštera, vyčnívajícího za bílou zdí mezi stromovím, a z jednoho okna odtamtud spatřila ho Anna Nikitišna! V hlavě zavířilo jí a srdce hrozilo, že rázem rozpoltí její prsa. Nebyla to soustrast s mužem, kterého byla někdy milovala, byla to zášť, zášť, jakéž nebyla pocítila nikdy, ani proti Kateřině. Před zrakem jejím byl domnělý ten zločin věcí dobře vypočítanou: Ondřej zbavil císařovnu jediné překážky, která by vládě její nebezpečím hrozit mohla, Kateřina mu bude vděčna, udělí mu po líčeném snad hněvu milost úplnou a milenci budou šťastni! Pikle její, slzy, kletby, modlitby vše bylo marné! Oni překonali všechno!

Anna Nikitišna vrhla se na zem a bila čelem o stěnu;

pobožné jeptišky domnívaly se, že s rozumem se pominula a daly ji ošetřovat. Anna Nikitišna se arci záhy utišila, ale jen aby s rozvahou nové pikle kula. Kateřina nebyla v Petrohradě a to byla jediná její čáka. Později, když v přelíčení jméno Ondřejovo jmenovati neslyšela, divila se tomu, ale konečně jí bylo jasno, že nebyla Ondřeje dobře posoudila, on že z hrdosti se štítí přijmouti milost bývalé a nevěrné své milenky. Cosi jako úcta k němu ozývalo se v jejím srdci, ale ohlušila záhy nevčasnou tu měkkost.

„Raději nechť sejde smrtí nejkrutější," volala, „než aby ona na srdci jeho spočinula!"

Obávala se, že ho v posledním okamžiku bohatýrská jeho ctnost opustí neb že náhoda jakási Kateřinu o pravdě poučí, a odhodlala se jednat. Orlov byl v Petrohradě; nedoprovázel císařovnu, záležitosti důležité ho zdržely. Anna Nikitišna odebrala se k jeho domu a v plášť zahalena čekala hrdá ta žena u vrat jeho paláce jako žebračka.

Když ho byla shledla, dotekla se jeho ramene. Pyšný povýšenec změřil ji zdrcujícím pohledem, žasna nad její smělostí, a přejel si dlaní rukáv, kdež na něj byla sáhla. Anna vztýčila hlavu a chudobný šat, kterýmž ji byla zahalila, smekl se a překrásný, bledý, vznešený její obličej vynořil se ze tmy a při rudém světle pochodně, kterou pacholek před pánem svým nesl, zazářil krásou démona. Orlov byl překvapen.

„Musím s vámi mluvit!" vyrazila suše ze sebe.

Orlov pozval ji posuňkem, aby vstoupila. Zahalila opět svoji tvář a následovala ho do přízemní komnaty.

„Prokazuji vám službu nesmírnou!" pravila. „Věřte, že ne k vůli vám, netažte se, proč. Zkrátka: domnělý mužík, který pomáhal vysvobodit cara Ivana, je šlechtic, který jméno svoje skrývá před světem a obzvláště před Kateřinou. Jmenuje se Ondřej Černyšev. Víte, proč se skrývá? Poněvadž miloval Kateřinu a ona jej. Vy se divíte? Vězte, že je to snílek, opovrhuje jí a její milostí, poněvadž se snížila — k vám."

Orlov vyskočil. Anna však toho nedbala, ba měřila ho ještě pohrdlivějším okem než on dříve ji.

„Slyšte dále. Nevím, dodrží-li do konce, nezmocní-li se ho přece slabost — říkají, že prý je život cosi sladkého, nevím. Ale dozví-li se Kateřina jméno jeho, bude šťastným sokem vaším. Dle toho jednejte!"

„A císařovna přijede tuto noc, a on zemře teprv pozejtří!" zvolal polekaně Orlov. „Císařovna je nedůvěřivá, bezdůvodné spěchání s tou popravou vzbudilo by podezření a přivedlo by ji snad na stopu!"

Anna se třásla.

„Jednejte!" volala rozechvěna.

„Konečně není žádného nebezpečí!" pravil Orlov opět utišen. „Postarám se, aby se císařovna ničeho nedověděla i kdyby blouznivý ten mladík heroický úmysl svůj změnil!"

Oči jeho zasvítily tak divoce, že Anna s uspokojením viděla, že na něho lze spoléhati. Beze slova spěchala na to ke dveřím.

Orlov ji zadržel.

„Čím pak se provinil ten muž na vás, že ho pronásledujete?" tázal se upřev zvědavě zraky na ni.

Prsa její se dmula, Anna zaťala pěstě.

„Já cítím, že ji posud miluje!" vykřikla vášnivě, tak že ji Orlov skoro leknutím pustil. Mihla se jako stín a zmizela zase v nočním temnu.

(Pokračování.)

Ze „Sedmera skutkův milosrdenství". *)

Od *Fr. Douchy.*

Vězně vysvobozovati.

Nic věže z kamene, zdi kované,
žaláře stuchlé, silná železa
moc ducha zadržeti nemohou.
Shakespeare: „Julius Caesar" I. 3.

Hle, stoupenec ten pravdy, práva!
jen jim on srdce zasvětil;
ať cesta jejich plna trní,
jim stále, věrně žil.

Zda pro tu mysl ušlechtilou
jej katan v žalář odvleče? —
Ba nad vše dravce zuřivější
jen ty jsi, člověče!

Již uchopí jej hrdá zvůle
a krvolačné násilí:
co „zločinec" již mořen, trýzněn
syn světla spanilý. —

Když příbytek ten kruté muky
je žalů svědkem, povzdechů,
aj vchází soucit litostivý,
by skytal útěchu:

„Co snášíš, tichý trpiteli,
však pro věc je to přesvatou,
a símě tvého utrpení
v žeň vzejde bohatou."

„Nechť bujná zpupnost, libovůle
všech násilností chopí cest,
světlého ducha neupoutá, —
ten věčně volný jest!"

„Vše protivenství — jakž i trpké —
jež snášíš, není zmařeno,
a pamětí tvé jméno vděčnou
vždy bude slaveno."

Ač přebolestně, — snáší dále;
však síla dává vědomí,
že vítězného jitra záře
ty mříže prolomí.

*) Pod tímto názvem uchystal Fr. Doucha ozdobný spis ve vázané řeči, který s připojenými obrazy dle velikých kartónů akademického malíře Ant. Jedličky co nejdříve bude vydán nákladem knihkupectví Dra. Grégra & F. Dattla.

Příspěvek k seznání veřejné spravedlnosti minulého století.

Podává *Ant. Rezek.*

Nebudeme dlouhým úvodem ukazovati, že ona „šibeniční galantnost", jíž zločinci našeho století se strany vykonavatelů ortele dozuávají, byla v stoletích předešlých věcí naprosto neznámou. Trestnictví vůbec jest v dějinách pokroku všeobecné vzdělanosti stránkou velmi bolavou, nebo tělesné trestání s nepatrnými výjimkami až do konce minulého století vzrůstalo a stávalo se raffinovanějším. Ovšem těch příkladů a vzorů ušlechtilých ubývalo, kdy panovníci evropští „královským a nejmilejším pánům bratrům a přátelům svým" dali uřezati uši i nosy, aneb vypíchati oči, ale za to surovosti k nižším poddaným, co do trestnictví, stále přibývalo.

Hledíme-li zejmena k poměrům v Čechách, tuť byly již za Vladislava „krále dobře" dávno minuly pro poddané ony doby, kdy oni pána pro bezpráví pohnati směli a pán jim před soudem státi musil. A od času krále Vladislava šlo to ustavičně s kopce dolů až do reforem Marie Terezie, jež ostatně — ač tehdáž byly skutečným pokrokem — nám zdály by se býti nyní surovostí neslýchanou.

Známy jsou škandální procesy proti některým rodinám hugenotským ve Francii v 18. století, jež Voltaira pohnuli k působení veřejnému a pojistili slávu jeho budoucí; známy jsou též poměry poddaných v rozličných těch „velestátech" německých, kde souveréu půlmílové říše trestal na př. i tenkráte své poddané, když nedodrželi vydaného jim jídelního lístku atd. atd.

Chceme tedy ukázati pouze, v jakém stavu se nalézalo trestnictví u nás v Čechách ku konci 17. a začátkem 18. století až do reforem Marie Terezie a doličíme některými příklady smutné poměry lidu českého v době, kdy v Anglii a Holandsku myšlenkami svými půdu k veliké revoluci společenské upravili Herbert, Charles Blount, Spinoza, Bayle, Le Clerc a j.

Na desce pamětní knihy práva rychtářského městysu Dobrovice z konce 17. století jsou napsány některé soudní sentence latinské i české ve verších. Tyto jeví nápadnou krotkost a pocházejí zajisté původem svým z dob lepších, starších. Tak na př.

„Kdykoliv budeš na soudu seděti,
milosrdenství hleď míti v paměti;
neb jest lépe vinného propustiti
než by měl nevinného odsouditi."

K těmto a takovým sentencím, jejichž účel nemohl jiný býti, než aby vedly k mírnosti k obžalovanému, druží se divně, čteme-li hned dále „instrukci pro právo hrdelní" a skutečný „cenník" pro kata za práce jím vykonané. Zajímavější část této instrukce a toho cenníku podávám zde, jak dle nařízení a patentu císaře Leopolda I. sestaven a v obcích českých vůbec, jen zde i tam s některými místními změnami, zaveden byl.

„Po vynešeném orteli, který by z appellací přišel, když osoba k smrti odsouzená konec vzíti má, obyčejně se napomenutí hned dá, poněvadž o svém k smrti odsouzení ví, by se k zpovědi a přijímání připravila; potom může se den neb dva dny podle seznání magistrátu s exekucí prodloužiti, však obyčejně exekucí středního neb pátečního dne koná se.

Když má odsouzená osoba k hrdlu mučena býti, nařídí rychtář mistru popravnímu, by s nástroji mučebními k určenému dni se přichystal, tu se mu osoba uvězněná v mučírně odevzdá. Mučení aby se 3 dni před exekucí ukončilo, aby se tolik popravci platit nemusilo, proto že kati denní plat požadují.

Když by justitia (po česku psávalo se „spravedlnost" a znamená to šibenici) městská pro sešlost upadla, to se dříve vyzdvihovati nesmí, až by měli zločince od appellací k provazu odsouzeného, pak se bez vědomí appellací vyzdvihnouti může; také tu žádná milost prokázána nebývá a býti nemůže, sice by pokuta následovala. Mistru popravnímu když zločinec k tortuře čili mučení podán, od prvního mučení více, od druhého méně a od třetího nejméně mistr žádá a jest povinen prohlásiti se, a tu s ním akkord se učiní.

Mistru popravnímu od exekucí meče, oběšení, kolem probití, v rovnosti se nedává, ale jak veliká práce to s ním se akkordíruje.

Platy popravnímu mistru, nařízením vyšším určené, i jiné taxy:

Při vsazení zločince do vězení právnímu poslu 35 kr.

Za představení kata s mučebními nástroji zločincovi 1 kopu.

Za posazení palečníků 35 kr.

Za mučení bez ohně 2 kopy.

Před i po mučení má zločinec od právního posla, ne od kata, střežen býti. Kdyby mučený k zotavení se neb k zhojení u kata schován byl, tedy katovi za každý den a noc platu patří 35 kr.

Katovi od stínání zločince 5 kop.

Katovi od věšení zločince 5 kop.

Katovi, kdyby ženská osoba stínána a potom v hrobě kůlem probita byla, 5 kop.

Katovi, kdyby v hrobě za živa kůlem probita byla, 5 kop.

Katovi, kdyby zločinec usmrcen a potom na hranici spálen neb v kolo vpleten byl, 6 kop.

Katovi, kdyby zločinec za živa upálen byl 6 kop.

Katovi, za kolem lámání za živa, od shora dolů neb naopak, 6 kop.

Katovi, za čtvrcení zločince za živa 6 kop.

Katovi, za vyříznutí jazyka týlem ven 6 kop.

Katovi, při zostření trestu, kdyby zločinec na popraviště šmejkán byl, z něho řemeny dřeny, neb kleštěmi skřípán, potom upálen neb kolem lámán byl, 8 kop.

Který by sobě z zoufalství provazem aneb jiným spůsobem život odňal, od smrti a vyvezení takového katu více se nemá dáti, než 6 kop.

Od vyvedení osoby vypovězené bez vymrskání 35 kr.

Od vyvedení osoby vypovězené a vymrskání 2 kopy.

Za uřezání nosu a uší 2 kopy.

Za useknutí ruky a utržení kleštěmi prsův 2 kopy.

Od vyvržení očí 2 kopy.

Od vypálení cejchu (znamení na těle) 1 kopu.

Má taky mistr popravní k hrdelní exekuci potřebná instrumenta a co k jeho řízení přináleží, sám sobě opatřiti, materialia ale, jakož jsou, dříví, kola a jiné těm

podobné věci, vrchnost neb ten, který exekucí vede, k tomu dáti.

A na místě popravištním rychtář ještě jednou tážiž se zločince, také-li na tom umírá, k čemuž se znal před trápením, při trápení a po trápení a to po třikráte."

Ten jest asi hlavní obsah instrukce hrdelního práva a zbývá jen ještě poněkud zmíniti se o výslechu.

Výslech psán byl na přeložený ve dví arch papíru; na jednu stranu psány otázky, na druhou odpovědi. Však otázky obžalovanému položené již napřed dle jistého všeobecného pravidla byly vypracovány a tu, i kdyby byl obžalovaný k otázce nějaké odpověděl záporně, kladena mu přece hned zas otázka dle formuláře následující, již ale logicky jen tenkráte bylo možno položit, přiznal-li se obžalovaný vždy k otázce předcházející. A tak pak celá justice objevuje se nám ve světle velmi špatném, ale tehdejším soudcům málo bolestí to nadělalo, neboť neodpovídal-li obžalovaný, jak dle otázek bylo žádoucno, byl poslán na trápení. K jakým hrozným věcem pak při trápení často přiznali se lidé, bude snad vidno z následujícího příkladu: Jiřík, pastucha z Přeboz, obviněný z krádeže, poněvadž řádně přiznati se nechtěl, dán na trápení do Kouřimi a na tom vyznal se pak „když chtěl, že ďáblové v způsobu vlkův uměním jeho jsou lidem dobytek dávili a škody dělali." Ovšem, že pak procedura soudní zcela jiný vzala směr a obžalovaný ne již pro krádež, nýbrž pro čarodějství za živa kleštěmi trhán a pak do kola vpleten byl.

Tresty na přečiny a zločiny — ač celkem stejně — přece v jednotlivých případech v těch a oněch městech rozličně ustanovovány byly.

V instrukci z r. 1680 dané Arnoštem hrabětem z Valdštýna měšťanům v Bělé praví se: „Zlolající a bezbožné rodiče, kteří zlým příkladem svých dětí jsou a jich ze zlořečení, přisáhání, sakramentování a z oplzlých řečí netrescí, takové rodiče neb jiné dospělé zlolající a nectnostné lidi žraním kolomazi a děti v tom postižené poutami trestati poroučím." Toť byl již arci způsob velmi radikální, ale z pravidla na přestupky takové objevuje se v pamětech těch časů trest pokuty penězité.

Na krádež menšího druhu následovalo potrestání „jednoročním obecním neb panským dílem v železích a poutech krom nedělních a svátečních dnův." Než často též i smrtí trestáni byli ti, kdož krádeže se dopustili. Tak ku př. Jíra z Žabonos pro krádež polní v Kouřimi odsouzen, aby na kolo vstrčen byl. Jan Macourek z Bělé pro krádež dobytka k spravedlnosti (rozuměj k šibenici) řetězem upevněn a pak provazem na hrdle trestán byl. Vít Jakub, žid pražský, v Dobrovicích se zdržující, pro krádež „skrze mistra popravního metlami z městečka vymrskán, potom pak z království českého vypovězen byl." Trestu tohoto způsobu hlavně ještě ku konci století 17tého se užívalo, kdežto v 18tém objevují se mnohem hustěji případy buď nucené práce v okovech neb smrti. Toulání se poddaných a přebíhání jich na cizí panství trestáno též způsobem rozličným. V knize města Kouřimi jest několik případů trestu na ten druh přečinu, však dosti neurčitých, stojíť tam ku př. „Matěj Brousil z Kouřimi, který 10 let sem tam se toulal, aby dobře za ruce i nohy kládou opatřen byl." Zajímavější jest jeden list archivu města Bělé: . . . „I poněvadž Jan Šilha, škůdce lidský, zběhnouc jednou i po druhé od vrchnosti své, jí ještě škoditi a krásti se neostýchal, až i nejsouc na tom dosti 6 let pořád zběhlých dle jeho dobrovolného přiznání tím štrejfem šel, ano i jsouc pro zlodějství takové v městysu Kopidlně metlami a cejchem potrestán, za hřbet sobě takové trestání položil, zase kradl a lidem škodil atd. . . vynášíme, aby podle práva, jiným ku příkladu provazem strestán byl." Vypalování cejchu užíváno hlavně u cikánů a cikánek. Cikánka Monika Růžičková chycena byla v Dobrovicích a tu poručeno, „že ona prozatím uvězněna býti má, na jejím hřbetě nejméně 14 dní před exekucí litera R vyryti a s ručničním prachem dobře natříti se má, před samou exekucí ale, zdaliž ona sobě tu literu R s ničím nevypačovala, vyšetřiti dáti a pak od ní složený hrdelní revers (že totiž do místa, kde takto potrestána byla, pod ztrátou hrdla nikdy se nevrátí), jakož i vyobrazení její osoby k soudu nad appellacími poslati se má." Antonín Koupil, cikán v okolí Mšena se potulující, pro toto přečinění své, „po vysekání na jeho hřbetě liter A, B, O, a složení přísežního hrdelního reversu na pranýř s metlami skrze jednu celou hodinu v den trhový představen, na to metlami z města vymrskán a ze všech císařských, královských dědičných zemí na věčné časy vypovězen býti má."

Oba předešlé případy jsou ze začátku 18. století, ale později cikánům ještě bylo přituženo. R. 1750 u práva města Bělé, Antonie Petržilková a Marie Majdalena Neffingrová, cikánky, pro potulování se, „po složení hrdelních reversův a vysekání jim na hřbetě litery R, jim to levé ucho uřezané, takové na šibenici přibité, ony okolo ní třikrát metlami mrskány, pak z města vymrskány a ze všech dědičných, cís. a král. zemí vypovězeny býti mají."

V předešlém století také „kacířství" pořáde ještě strašilo ve hlavách přísně katolických soudců a dosti kruté tresty vyměřovány těm, kdo jen v podezření kacířství byli aneb knihy kacířské u sebe zadržovali. R. 1729 Matěj Moucha a Josef Moc sousedé Dobrovičtí „za příčinou zadržalých kacířských knih vězením zjištěných, čtvrt léta pořád zběhlého krom nedělních a svátečních dnův v poutech neb železích na obecném neb panském díle pracovati mají." Jakub Outrata z Křižanova na Moravě byl celá 3 léta v poutech na nohou i rukou u vězení držán pro pouhé podezření z luteránství „zjištěné" nalezením u něho 4 českých knih, z nichž zvláště kacířská byla prý ta nejmenší a sice od stránky 173, kdež začínala hlava nadepsaná „Potěšení". Konečně roku 1727 byl před soud postaven a vyšetřování s ním a s některými spoluvinníky jeho opět 3 léta se protahovalo, než na svobodu propuštěni byli.

Zajímavé jsou dvě z otázek soudci jim položených. Po odbytí formalií tázán byl obžalovaný: „Také-li ste o tom věděl, že ti, kteří podobné knihy čtou, u sebe zdržují a chovají, toho nejtěžšího hříchu smrtedlného se dopouštějí a do pokuty klatby větší padají, která tak hrozná jest, že netoliko vyobcování od církve svaté bejvají, ale také v nebezpečenství zatracení věčného se nalézají?" Když obžalovaný odpověděl, že nic mu o tom známo nebylo a že on katolíkem pravověřícím jest, řečeno mu: „Přiznal ste se v předešlým examinu, že v bludu ste byl a že vás žádný jinší k tomu nepřivedl, okrom jeden tulák vandrovní, který takové knihy prodával a vám mluvíval, abyste je koupili, že když Švejda přijde do

Moravy, u koho takové se najdou, tomu dobře bude." *) — Obžalovaný pak i se soudruhy svými po náležitém odřeknutí se všech bludů, a slibu opravdového polepšení i ve víře katolické až do smrti setrvání po 6leté vazbě byl propuštěn. Příkladů, tomuto podobných množství se v rozličných městech Čech i Moravy nalézá, kdež i konečný rozsudek na dlouholetou práci v okovech zní, ano i trest smrti za kacířství se udílí. Tak r. 1750 Jan Müler, kovář ze Sudoměře, pro kacířstvo mečem na hrdle trestán býti měl. Avšak na podanou „prosbu poníženou" o milost, od císařovny Marie Teresie pardonován jest tak, „že trest jeho smrti v 3letou práci v poutech a čtvrtletně 20 ran karabáčem změněn jest," dne 28. listopadu 1750.

Loupežnictví, jakož i zločiny hrubé, zabití, vražda, zohavení mrtvoly a podobné, trestáno bylo velice ukrutně a kat měl při tom práci nejvýnosnější. Na rozličné stupně loupežení následovalo stínání, čtvrcení, kolem lámání, vůbec všecky tresty, jichž také užíváno pro zabiti a vraždu. Při těchto dvou posledních zločinech ale trest tím byl ještě zvyšován, že odsouzenému na př. byla napřed useknuta ruka, pak byl kleštěmi skřípán, do kola vpleten a tělo mrtvé konečně bylo upáleno. Žena své dítě zabivší z pravidla k tomu byla odsuzována, „aby jiným k postrachu a ku příkladu za živa do hrobu vložena, potomně kůlem skrze srdce probita a tak zahrabána byla. Žena nad svou ctí se zapomenuvší odsouzena byla, aby „mečem na hrdle trestána, pak do hrobu uložena, srdce její kůlem probito a tak aby zahrabána byla." Často spojeno — zvlášť nenásledovala-li pro množství polehčujících okolností smrt na provinění takové — také ještě s tresty soudními pokání církevní. Vždy ale tomuto podroben byl svůdce, nebyl-li také on strestán na hrdle, což náleželo k případům řidším. Byl pak na nějaký čas trestán vězením a pak musil na některý svátek přes celou mši a kázání v kostele před oltářem státi a v jedné ruce svíci a v druhé metlu držeti — „jiným pro výstrahu".

Žena znectěná mohla po odbytí trestu nabyti očistění, jež vydáváno bylo samotným panovníkem a v nejednom ohledu jest zajímavé. Forma takových listů očisťovacích zněla následovně: „My Karel VI. atd. atd. Věrní milí! Nečiníme Vás tajna, že sme na nejpokornější prosbu Anny Marie N. jí tu císařskou a královskou milost učinili a od ní tu, z příčiny, že ona s jistou osobou k pádu přišla, nabytou poškvrnu zcela a zouplna zdvihnouti a zničiti ráčili. Což vy tu, kdež náleží, v známost uvésti a nad tím ochrannou ruku držeti nepominete" atd. atd.

Že také ještě v století 18tém trvaly soudy a tresty pro čarodějnictví, bylo již nahoře příkladem ukázáno. Stůjž zde ještě jeden případ. „Jan Veverka z města Mšena, jenž s pomocníky svými oběšeného nočním časem odstranivše, jej mezi sebou k provozování kouzel ohavně rozdělili, s obnaženým mečem na pranýři za tři hodiny státi a potom ven z města vymrskán a z tohoto království českého na věčnost vypovězen býti má." Přece však vytrácely se soudy druhu podobného, obmezujíce se hlavně v lidu vesnickém na čáry pro dobré neb zlé dobytka, pastvy, osení atd.

Z ukázky této, k níž doklady sebral jsem, jak mi při rozličných pracech historických pod ruku přišly, lze tuším utvořiti sobě představu o justici v době předjosefinské a o osudech poddaného i těžce zkoušeného lidu v městech i vesnicích krajin českých. Ale všechny tyto tresty vyměřovány byly při stavu věcí zcela pravidelném. Však vzbouřil-li se na p. lid, když byl přetěžko již nesl břímě poddanství, trestnictví vrchnostenských i císařských soudův bylo vyšroubováno k ukrutnostem až nadlidským. O těchto pojednati, zůstavuji na příště.

*) V slovech těchto patrně leží nové potvrzení toho, že za hranicemi Čech česky tištěné knihy do zemí českých prostředkem obchodníků a vandrovníků pašovány byly, čímž protestantské vědomí v lidu českém udržováno býti mělo.

Korunovační jízda.

Od šerého dómu k stupním hradu
stojí manstvo v těžké skvoucí zbroji,
ulice se mění ve zahradu,
každá stříška korouhev má svoji.

Proč to manstvo po korouhvích tady,
proč to v lidu nepokojném víří?
Královny dnes aby shlédnul vnady,
proudí lid — jí k službě bohatýři.

Oj již jede v muselínu, zlatě,
před povozem pyšní letí broni,
za ním tryskem panstvo v skvoucím šatě,
před královnou lid se v prachu kloní.

Pod kolama v kotouč prach se valí,
jásá lid: „Buď zdráva naše paní!"
V pršky květů celý vůz se halí,
před ní růže, lesk se chýlí zbraní.

Jede, jede ve koruny jase,
plesné zvučí: „Královna buď zdráva!"
Usmívá se, v plné kloní kráse,
prvnět dnes ji trůnu omkla sláva.

Jede, jede. — — Ký hle z lidu tlumu
povstal stín? — to pěvec v plášti šedém,
na čele mu truchlou zříti dumu,
hrdě zpřímen, blesky šlehá hledem.

Na mohylu čerstvou stoupá synů,
padlých v boji za svobodu země,
zdvihl rámě, mžik — — a paní v klínu
lebka pádem zazvučela temně.

„Znáš tu hlavu, paní?" — pěvec volá,
hrůzou lid an poutichnul všade —
„dar to země, pro niž čněla s kola,
svůj ti klénot v lůno národ klade."

„Znáš tu hlavu? Kdys tvé srdce cele
sladkou písní ochvívala smavě,
bez slzy jsi zabila ji směle,
pro ni lid jen plakal usedavě."

„Znáš tu hlavu? volné mysli sídlo,
pod níž srdce nebojácné bilo,
lidu hlavu, jeho síly zřídlo —
katovo ji rámě utratilo."

„Buď ti družkou na krvavém trůně,
slavnostní když otrok hymny zpívá,
pomsta břímej na pěvcově struně
za tu hlavu svatou, pokuds živa."

„Žal a běda omkne skráně skvělé,
nepoznáš ty štěstí celování,
v srdci muka, smutek utkví v čele,
až se zříti tvoje panování."

„A i tebe, lide, v prachu před ní
kletba stihni, otrokovo plémě,
blaha svého hvězdu nedohledni,
pokud s ní tě prach nesrovná země." —

Nedomluvil. V prsa střela zrádná
shroutila ho, na harfu kles zlatou,
mrtvol chrání ruka lidu pádná,
rozbouřena vášní divou, svatou.

Vznešen mrtvý mužů na ramena,
králová co v těžké dlela mdlobě,
probuzena padla v bouři žena,
volnost vstala na pěvcovu hrobě.

B. Čermák.

O čichu.

Od *R. E. Jamota.*

III.

Zkušený policejní agent pozná mezi tisíci pořádných lidí jednoho darebáka. Podobnou schopnost projevuje ve svém oboru čich. Smyslu tomuto přidělen jest, jak jsme pravili, jaksi úřad policie zdravotní při těle lidském a v tomto oboru dosáhl čich značné virtuosity, méně cvikem, jako spíše od přírody samé, která ho vzhledem k některým nebezpečným plynům zvláštní jemností obdařila. Policií čichu poznává člověk tyto škůdce zdraví lidského mezi tisíci, ba miliony částicemi jiné neškodné látky. Dva příklady postačí. Ze všech plynů, vyvinujících se v kanálech — hlavně z látek hnijících — nejškodnějším snad je sírovodík. Čtenáři pamatují se bezpochyby na případ, jenž se udál před časem na Malé straně, kde čistitel stok obecních, sestoupiv na dno jednoho kanálu, náhle plynem tímto otráven skonal. Takové otrávení sírovodíkem opakovalo by se mnohem častěji, kdyby nás čich před tímto nepříjemně páchnoucím plynem, který již v nepatrné dávce obtíže žaludkové spůsobuje, s podivuhodnou bystrostí nevaroval. Prof. Vierordt v Tubinkách tvrdí, že mezi milionem částic vzduchových jednu částici sírovodíku, ba ještě méně čichem rozeznati můžeme. Stejně ostrým jeví se čich naproti čpavku. Rozředíme-li čpavek tou měrou, že jedna jeho částice smíšena jest s třiceti třemi tisíci částic vody, cítí čich náš dle skoumání fysiologa Valentina vždy ještě čpavek ve smíšenině této.

Ostatně není bystrost čichu u každého člověka stejná. Některé nosy vynikají neobyčejnými schopnostmi nad ostatní, při čemž nesnadno lze rozhodnouti, zda následkem cviku anebo větší štědrosti přírody. Nejprvé uvedu za příklad některé Evropany, tedy lidi postavené přírodou povšechně na stejný s námi stupeň schopností. Známý podivín, lékař Heim — mimochodem řečeno, autor i hrdina mnoha všeobecně známých anekdot — uměl pouhým čichem rozeznávati kožní nemoci. Kdo ví, jak nesnadné je rozeznávání nemocí těchto všemi smysly, ocení ohromnou schopnost nosu Heimova. Ve starém spisu „Magazin des Ausserordentlichen", počátkem tohoto století v Praze vydávaném, čísti lze podobných příkladů více. Tak prý Angličan Charleton dovedl čichem děti na dálku poznati. V Praze žil prý kdysi jistý mnich, který čichem vdané a nevdané osoby rozeznával — totéž vypravuje starý pražský prof. Marcus Marci a Kronland; i zdá se tudíž, že vypravování ono není bez pravdivého jádra. Kardinál Albani rozeznal prý čichem mladou ženu od staré. Jeden muž, jehož jméno řečený spis neudává, rozeznal prý svou ženu čichem mezi celým zástupem jiných žen; a v Německém Brodě bývala prý kdysi dívka, dcera jistého myslivce, která čichem stopu zvěře vypátrala, ba na Korsice žil kdysi venkovan, který čichem poznával, z které krajiny ostrova kdo pochází.

Naslouchajíce vypravování podobných historek nemůžeme než přiznati se, kdybychom smysl tento tak naprosto nenechávali ladem ležeti, že bychom i v tom ohledu zajisté k značné dokonalosti dospěti musili. Vždyť jsou známy čichové schopnosti všech divokých kmenů a také běloši, kteří mezi nimi co lovci žili, dospěli záhy na tentýž stupeň dokonalosti v užívání smyslů svých, jako nevzdělaní jejich přátelé. Indiáni severní Ameriky rozeznávali, než v bídný nynější stav upadli, pouhým čichem Evropana i černocha od svých soukmenovců. Na souostroví Antillském dovedl prý tuzemec jeden čicháním k pouhé stopě na zemi totéž rozeznati.

Divoši na ostrově Papeiti čichali k předmětům, jež jim Evropané za zlaté podávali, a vraceli po této originální zkoušce zcela správně věci z kovu falešného. V dějinách podmanění Ameriky píše Washington Irwing, že za časů Kolumbových Indiáni vesměs stříbro od cínu čichem rozeznávali. Tuzemci na ostrovech australských z dáli poznávají z dýmu jakost hořícího dřeva. Jsou to vesměs schopnosti, umělost čichu našeho závratně přesahující. Dvacet ze sta Pražanů rozezná čichem sotva pelyněk od balšámu nebo routy a přece jsou to byliny nesmírně rozšířené a s vůní nápadnou. Malé vzdělávání tohoto ladem ležícího smyslu nebylo by zajisté na škodu.

Nerv čichový mezi všemi ostatními nervy smyslovými u plodu lidského první se vyvinuje. Na spodině mozku vynikají z předu u dospělého člověka dva kyjovité výběžky hmoty mozkové, z nichž nesčíslné menší dílky v podobě lesklých nitek nervových vycházejí, kteréžto berouce se k četným otvorům v kosti síťkové (inde nomen) na půdě lebky, kostí touto procházejí a v hořejších částech dutiny nosní se rozvětvují, hlavně po dvou lasturovitých výběžcích kosti té, lépe v sliznici, jež veškerou dutinou nosní jako jemný koberec vykládá. Nedávno zesnulý anatom Max Schultze, naposledy professor v Bonnu, studoval ukončení nervových těchto nitek, i dospěl v bádání svém k tomu výsledku, že nejjemnější vlákna nervová spojena jsou se zvláštními buničkami v sliznici nosní umístěnými. Buničky tyto lze jasně viděti teprve po nekonečném zvětšení — pětsetkrát musí je drobnohled zvětšiti, nežli je vidí oko u velikosti čočky s dvěma výběžky, což činilo je ovšem dřívějším badatelům, špatnějšími nástroji ozbrojeným, nepřístupnými. Buňky tyto umístěny jsou mezi ostatními buňkami sliznice, a sice ve spůsob ten, že jeden z výběžků, na němž viděti dvě naběhliny, přivrácen je ku vnitřku dutiny nosní, kdežto druhý s vnitřním tkanivem sousedí. — Látky, jež čichem rozeznati můžeme, vcházejí do nosu v podobě plynové. Jedině v této podobě může je čich poznati. Avšak zároveň jest k účelu tomu třeba, abychom ostřeji vdechli. Výběžky nervu čichového prostírají se totiž jen v hořejších krajinách nosních a jsou vzduchu při obyčejném vdechnutí téměř nepřístupny; má-li se nám tedy dostati pocitu čichového, musí být proud vzduchu, do nosu vnikajícího a s páchnoucími plyny smíšeného, mohutnější, aby narážely vlny jeho i v hořejší krajiny dutiny nosní a zde dráždily výběžky oněch Schultzových buniček; dráždění toto pak spůsobem neznámým sděluje se vláknu čichovému, jež převádí pocit do mozku, a tak nabýváme poznání, je-li nějaká látka vonnou čili nic. Pevná hmota aneb kapalina, byť sebe více zapáchala, nevyvolává, byvši v dutinu nosní uvedena, pocity čichové. Naplníme-li nos kolínskou vodou, aneb ambrou, necítíme charakteristické

vůně látek těchto, ba naopak spíše čich na další dobu umrtvíme. Hyrtl vypiv, jak praveno, nosem tři koflíky odvaru ibišového, ztratil na delší dobu čich svůj — druhdy prý výtečný, naprosto, ba k původní jemnosti nikdy prý více nedospěl. Totéž vyprávějí o sobě lidé, kteří k vůli utišení krvácení z nosu studenou vodu srkali. —

Aby se nám dostalo pocitu čichového, netřeba častěji opakovaného přivonění — t. j. silnějšího vdechnutí proudu vzduchového. Ba, naopak: přivoníme-li vícekrát k látce nějaké, slábne čich náš vzhledem k látce této, a po velmi častém přivonění pak úplně hasne. Fialku cítíme jen ze začátku, čicháme-li častěji, necítíme více příjemné začáteční vůně. Kardinál Richelieu v životě svém tolik k voňavkám se navoněl, že na sklonku života svého žádné voňavky již více nesnesl. U každého pocitu však třeba dobře lišiti hmat od čichu. Dutinou nosní vnímáme totiž také ještě pocity temperatury a hmatu; a hlavně pocity hmatu druží se těsně k pocitům čichovým. Říkáme na př. „palčivá vůně“ čpavku, kyseliny octové atd., však nesprávně; neboť pocit takový není již vůní, nýbrž pocitem hmatu, ovšem valně nepříjemným.

Tolik o smyslu tomto známo dnes. Věru méně, než pouhá abeceda.

Fysiologie nazývá čich smyslem nízkým, an ku vzdělávání našemu nepřispívá, a neobrací k němu valného zřetele, ba nepřivedla to hrubě ani ku klassifikaci jednotlivých pocitů jako u smyslů jiných. Nemůžeme rozeznávati jednotlivé vůně asi tak jako barvy, chutě a p.; široké meze, v nichž činnost smyslu tohoto kolísá, jsou přední toho příčinou. Kdybychom podobné k sobě vůně shledávali, narazili bychom na obtíže nekonečné, neboť každý člověk o podobnosti té soudil by jinak. Říkáme o některých látkách, že voní aethericky; lučební látky, zvané aethery, jsou sobě ovšem příbuzny vůní, však co v přírodě podobným názvem označujeme, bývá přečasto na prosto různé. Kde nedostává se pojmů, kladou se slova. Pravda této věty osvědčuje se vždy na novo.

Nemyslím však, že by věda těmito sporými známostmi o čichu navždy se uspokojila. Zvláštní schopnost jeho, jaká tu a tam probleskuje, nepřipouští na mysl, že by u vychovávání a vzdělání vždy měl být odstrkován; leč dříve propracovati se dlužno základními pojmy a pak teprve možno budovat samostatněji. Prozatím, dokud o látkách vonných a o podstatě jejich vůně ani němečtí — jinde v ohledu tomto tak vynikající — učenci se nedomohli na sebe skromnější hypothesu, střežiti se dlužno všeho rozumování do větru.

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

VII.

Občan Schneider.

I.

„Odkud přichází, že jsou upomínky z našeho dětství nevyhladitelné?“ pravil starý hlídač Jindřich, zapaluje si dýmku s melancholickým výrazem tváře.

Kdežto si mnohdy dosti těžce vzpomínáme na věci z minulého měsíce, kterak děje se, že vzpomínky našeho mládí před naším zrakem zůstávají tak, že se nám zdá, jakoby vše bylo nyní? Já, já nezapomenu nikdy na chudobnou chýši svého otce s tou doškovou střechou, s tou malou, nízkou světničkou, dřevěnými schůdky do podkroví v pozadí, výklenkem se záclonami z bílého a šedého kartounu a dvěma malými okénky s tabulkami v olově, jdoucími do průsmyku Šlucht-ského blíže Munsteru. Nezapomenu toho nikdy, ani ostatních věcí z oné doby.

Všechno žije posud v mém srdci, právě jako v zimě roku 1783.

Po čas této zimy dědeček Yéri-Hans, maje na hlavě čepičku z česané vlny a ruce s velkými modrými žilami podepřeny o hubená lýtka spával po celý den, od rána do večera, sedě ve své staré kožené lenošce blíže krbu; vráskovité jeho čelo zvolna se sklánělo, pak se opět zdvihalo, aby znovu klesalo. Oddychoval, jakoby měl těžké sny, sny bez konce, řadící se jeden k druhému v jeho duši.

Moje matka předla a dívala se na mne chvílemi velmi vážně; byla bledá a veliké stužky jejího čepce třepotaly se jí na hlavě jako křídla můry.

„Můj otec měl snědé líce, oko jiskrné a široké skráně, pokryté černou plstí; vyřezával z dubového dřeva hlavy na hole a tabatěrky, aby je na jaře prodal. Jeho ruce barvy cihlové zacházely s dlátem s podivuhodnou zručností; třísky lítaly kolem něho a stáčely se v kotouče. Časem hvízdal si velmi tiše, nevím už jaký podivný nápěv, někdy také povstal, rozkřesal si a položiv hubku do dýmky, zvolal:

„— Kateřino . . . . . Sem pojď! . . . . sem pojď!“

Pak, vida mne sedícího na stoličce a velmi pozorného, neboť jsem se tuze rád díval na práci, usmál se a přisedl opět k dílu.

Před naší chatrčí padal stále sníh . . . . padal každodenně a staré chatrné zdi bořily se napohled do země. Již nebylo vidět našimi malými okny než toliko hořejšími tabulemi; ostatní, nižší tabule byly pokryty a zaváty spoustou sněhu.

Protahoval jsem se někdy na lavici a pozoroval, kterak se oblaka shrnovala a rozhrnovala nad rozsáhlým údolím; zcela v předu trčely tu skály se stupňovitým vrcholem Honeku a trochu níže nesčíslné borovice pokryté jinovatkou.

Nic se nehýbalo, ani ptáček nazavadil o větvičku skřehlými křidélky, jen několik žluv přicházelo, aby se skrčily pod došky naší střechy blíže komína, z něhož vystupovaly kotouče šedého dýmu.

„Již sám pohled na zasmušilou zimní krajinu člověka mrazil; však uvnitř plápolal oheň, rudé kotouče jeho vystupovaly jako diblíci do komínu bylo teplo. Malými dvířky, která vedla do chléva, bylo slyšeti mečení naší kozy, velké Terezy s kůzletem, které ještě cucalo, a táhlé bučení naší krávy Waldiny.

Byla to rozkoš slyšet je v této zimě. Nebyli jsme aspoň sami v tom sněhu, byla s námi ještě stvoření pána boha, měli jsme posud přátely.

Vzpomínám si dosud, kterak jednoho jitra Waldina, kteráž se bezpochyby ve tmě nudila, aby se trochu povyrazila, nevím jakým spůsobem, na nás se přišla podívat. Přišla k nám bez ostychu a můj otec zasmál se tomu z celého srdce.

„— Hé! dobré jitro, Waldino. Přicházíš sem, aniž bys smekla he, he, he! Nech ji, Kateřino, nech ji . . . . neučiní tu škody, nechme jí času, aby si oddechla a podívala se na světlo.“

Já jsem to byl, kterýž ji pak nazpět do stáje odvedl a k žlabu přivázal.

Tak ubíhal nám klidně čas, a co zatím ptáci venku hladem pískali a zvěř jeskyně Honeku a Valtinu vyhledávala, sedali jsme skrčeni jako hejno koroptviček kolem krbu a žili v pokoji. Každého večera říkala matka:

„— Zase minul jeden den. Opět krok blíže k jaru!“

Na to všechno vzpomínám velmi rád, ale stávají se tak podivné věci na tomto kulatém světě, takové věci, že se nám zdá, jakoby všechna moudrost lidí i jejich dobrota nebyly než

bláznovství. Bůh je dopouští bezpochyby proto, aby naši pýchu před svou tváří ponížil.“

To pověděv vyklepal Jindřich dýmku a postavil ji, aby vychladla, na kraj okna a pokračoval vážně:

„Téhož roku v posledních dnech ledna, mezi druhou a třetí hodinou odpolední strhl se veliký vichr.

Ačkoliv bylo stavení k severu proti větru chráněno, třásl se přece celý dům v základech, a během jediné hodiny byl tak sněhem zanešen, jakoby byla bouře kolem něho řádila.

Shasli jsme oheň; jediná lampa hořela na stole.

Moje matka se modlila; myslím, že se otec také modlil.

Dědeček se zatím probudil a zdálo se, že je tím lomozem polekán.

Všechen sníh spadlý za dobu tří měsíců probáněl se nyní větrem, venku vše sténalo, pištělo a vřeštělo; chvílemi bylo slyšet, kterak větve velkých stromů s hrozným praskotem se lámaly, pak zase přidušený hluk, a jako neskonalé bědování. Přijde-li vítr s protější strany, rozbije nám okna a odkryje střechu; ale na štěstí vál posud z hor.

Uprostřed této vřavy zdálo se nám, jakobychom slyšeli lidské hlasy, ale my, ve strachu o samy sebe, chvěli jsme se myslíce na strasti jiných. Pokaždé pravila matka:

„— Někdo je venku! —“

Naslouchali jsme pozorně, avšak hlas bouře přehlušoval všechno; vichr pištěl v údolí Šluchtském jako v nějaké ohromné píšťale.

To trvalo po tři hodiny; pak nastalo hrobové ticho, a opět slyšeli jsme mečení naší kozy.

„— Vítr přestal,“ pravil otec a popošel ke dveřím a naslouchal několik okamžiků přiloživ ruku k uchu.

My všichni postavili jsme se za něho, když otvíral dvéře a dívali se upřeně do dálky.

Počasí bylo pošmurné, poněvadž sníh dosud padal; bělavé světlo s pravé strany ukazovalo místo, kde slunce stálo — mohlo být asi pět hodin.

Hledíce v toto šedé světlo spozorovali jsme asi dvě neb tři sta kroků od nás, na stezce, která šla od Honeku a temene Valtinu vůz, který byl uvázl a koně před ním. Nebylo vidět než hlavu koně a předek vozu.

„Hle, to bylo, co jsme slyšeli,“ zvolal dědeček Yéri-Haus.

„Ano,“ pravil můj otec, vraceje se do chýše, „stalo se neštěstí.“

Na to vzal dřevěnou lopatu, která stála přede dveřmi, a počal sestupovat se stráně — měl sněhu až po kolena; já běžel jsem za ním navzdor matčinu volání a také dědeček z pozdálí nás následoval.

Čím dále jsme přicházeli, tím více bylo sněhu. Však otec přišed na místo, odkud se na stezku scházelo, sjel přece dolů podepíraje se lopatou a já zastavil jsem se na tomto místě, abych se díval za ním.

Vzal koně za uzdu, ale pustil ho zase, spatřiv asi dva neb tři kroky dále nějaký předmět ve sněhu; přistoupil ihned k němu a zdvihnul pracně tlustého, černě oděného muže, jemuž hlava mdle k rameni spadala, a posadil ho zvolna na koně; pak přeřezal prostraňky a počal, křiče a potřásaje zvířetem, vytahovati je z díry.

Stálo velké namáhání, než je na stráň připravil a domů dopravil; dorazil tam, obešed všechny vršky a vyhnuv se všem patrným závějím.

Dědeček a já následovali jsme, pohlížejíce smutně na neštastníka, který se sotva držel na koni. Měl černé hedbávné punčochy, soutanu a střevíce se stříbrnými přeskami, byl to kněz.

Kdo popíše ustrnutí matčino, když viděla svatého muže v takovémto bídném stavu! Zdá se mi posud, že ji slyším, ruce nad hlavou spínající, volat:

„— Pane, smiluj se nad námi!“

Chtěla ihned poslat otce do Munsteru pro lékaře. Ale byla již noc, venku bylo tma jako v pytli, a kdybys byl měl nejlepší vůli celého světa, nebyl bys mohl nalézti cestu spoustami sněhu.

V tomto všeobecném zmatku konečně rozdělali oheň, ohřáli pokrývky a jako bych byl všemu překážel, poslali mne do komory dědečkovy spat.

Celou noc slyšel jsem chození kolem dveří; světlo svítilo skrze skuliny a matka naříkala. Konečně přemožen unavením, usnul jsem tak pevně, že mne musili ráno o osmé vzbudit, sic bych snad spal dosud.

„— Jindřichu! Jindřichu!“ volal dědeček, zvedaje holou hlavou padací okénko.

„Jindřichu, pojď přece, polévka je na stole!“

Hlas jeho mne probudil; prohledl jsem, byl již bílý den a příjemná vůně bramborové polévky naplňovala celý dům.

Již nemeškal jsem, oblékl své kalhotky z šedého plátna, obul své střevíce a sešel jsem dolů. Všechny příhody minulého večera oživly mi v paměti; byl jsem dychtiv zvědět, co se bylo stalo. Ještě na schodech jsem se nahnul přes zábradlí, abych se podíval do světnice.

Na stole kouřila se polévka v pěkné bílé míse; dědeček seděl v popředí a znamenal se svatým křížem; otec a matka po straně modlili se nábožně otčenáš. A tlustý muž, sedící v kožené lenošce, při čemž měl nohy obalené vlněnou pokrývkou a masité ruce křížem složené na břiše, kteréž se podobalo měchu dud, připomínal svou tučnou tváří, zrzavými vlasy a tonsurou kočku, dřímající v teplém popeli a snící o všelikých výtečných věcech, které pánbůh daroval světu pro své dítky: o sýru, svítku, jitrnicích atd. atd.

Byl to pohnutlivý pohled.

„Pojď dolů, Jindřichu,“ pravila matka. „Buď beze strachu, pan farář ti neublíží.“

Tlustý muž obrátil se s úsměvem ke mně, řka:

„Je to váš hoch?“

„Ano, pane faráři, naše jediné dítě.“

„Pojď sem, maličký,“ pravil pan farář.

Matka mne vzala za ruku a přivedla mne k dobrému knězi, kterýž na mne upřel své veliké oči s výrazem tklivým. Pohladil mne po tváři a zeptal se:

„Umí-li pak se již modliti?“

„Ovšem, pane faráři, toť bylo první, čemu jsme ho naučili.“

„Ah, výborně, výborně, to se mi líbí!“

Matka mi sňala čepici s hlavy a já, oči maje sklopené a ruce sepjaté, odříkal jsem jedním dechem „Otčenáš“ i „Zdrávas.“

„Hezky, hezky,“ pravil tlustý muž, vzav mne za ucho, „he, he, he, budeš dobrým sluhou před hospodinem. Pojď nyní a posnídej, jsem s tebou spokojen!“

Mluvil jemně a celá naše rodina myslila:

„Jaký to hodný muž! jaké to dobré srdce! jaké by to bylo neštěstí, kdyby byl zmrzl v Šluchtě. Pánbůh sám ho zachránil, bez pochyby pro dobré skutky, které učinil, a pro ty, které ještě vykoná.“

Však jistá náhoda učinila, že jsme toho dobráka poznali s jiné stránky.

Můj otec složil ráno s vozu věci pana faráře, jeho třírohý klobouk a veliký závitek papírů. Všechny tyto věci byly složeny v staré truhle za krbem a sice: skříňka pod ní, třírohý klobouk na ní a závitek papírů v klobouku.

Jda kolem, zavadil jsem o závitek papírů, který se svalil až k samým plamenům. Tu vykřikl tento mírný muž jako pravý vlk a zaklel strašně. Vrhnul se na své papíry, uhasil plameny a tisknul papíry v rukou. Pak se na mne podíval celý bledý, s okem plným hněvu, tak že mne obešel mráz.

Byli jsme celí ztrnulí. On vida papíry trochu očazené po krajích, počal sténati jako pes v boudě:

„Můj Thucydide! — můj drahý Thucydide!“

Na to svinul papíry jeden do druhého a spozorovav náš úžas, pohrozil mi prstem a přijal opět na se dobrácký výraz; však my již neměli chuti smáti se s ním.

„Ah, malý ničemo,“ pravil. „Tys mne postrašil. Pomyslete si, přicházím rovnou cestou z Kolína nad Rýnem. Vykonal jsem cestu jednoho sta mil, abych nalezl tyto rukopisy v konventu Saint-Dieu; stálo mne to tři měsíce práce, abych je poněkud uvedl do pořádku, a nerozum toho neštastného dítěte mohl zničiti dílo, jediné snad v celém světě.“

Jeho široká tvář byla celá červená, krůpěje potu kanuly mu s čela. Avšak my, jakž si můžete pomysliti, zůstali jsme velmi vážni; nebyliť jsme zvykli slyšeti kněze kliti jako řezníka, když vede voly na porážku, ba tisíckrát hůře. Matka neříkala ničeho více, byla jako u vyjevení.

Jedli jsme tiše, a když jsme byli hotovi, odešel otec, aby vytáhl sáně z kůlny. Slyšeli jsme, jak vyvedl koně z chléva a přede dveřmi jej zapřáhl. Na to vstoupil a pravil:

„Pane faráři, chcete-li jet po saních, budeme za hodinu v Munsteru.“

„S radostí,“ pravil on, vstávaje.

A ohlednuv se po světnici s vážným výrazem pravil:

„Jste hodní lidé, zapomeňte na chvíli na mou zlost; duch jest silný, ale tělo je slabé. Dovolte, abych vám dokázal svou uznalost.“ Chtěl podati mé matce Fridrichsd'or, však tato jej nepřijala, řkouc:

„Jménem pána našeho Ježíše Krista pomohli jsme vám v neštěstí, pane faráři. Kdybychom byli bývali v takovém postavení, byl byste učinil totéž pro nás."

„Bez pochyby, bez pochyby," pravil. „Však to mi nebrání . . ."

„Nikoli, nechtějte nás připravit o zásluhu dobrého skutku."

„Amen," pravil on hrdě.

Na to vložil závitek papírů do truhly, nasadil třírohý klobouk a odešel.

Můj otec již byl dal cestovní vak na sáně, sedl si na kozlík, farář sedl za něho a my se dívali, až zahnuli kolem vrchu; pak jsme se vrátili do světnice. Všichni byli zamyšleni; někdy se dědeček podíval mlčky na matku; mnohé myšlenky prošly našimi dušemi, však nikdo neřekl slova. Večer, as k páté hodině, vrátil se otec, nesa sáně na ramenou. Pravil, že kolínský kněz zůstal u pana faráře v Munsteru. To bylo vše.

Onoho roku nastalo jaro jak obyčejně. Slunce na sklonku pěti dlouhých měsíců roztavilo sněhy a zvlažilo jimi naši stráň. Vyvedli jsme krávu, kozu a její kůzle, vyprázdnili chlév a provětrali jej. Veda dobytek na pastvu, práskal jsem bičem a naslouchal jsem ohlasu svých veselých výkřiků.

Však čas nezapomene ničeho na své cestě. Někdy, když na to nejméně myslíme, objevují se vzpomínky jako růže na šípku nebo kopřivy ve stínu, každá dle své podoby.

(Dokončení.)

Z ruských „zpěvů knížecích".

Přeložil *Jaromír Hrubý.*

Dobrý mládec.

Letěla páva nad třemi dvory,
upustila v ně předrahé péro.

Nežolím péra, želím já mládce,
želím já mládce jednorodého:
jediný synek — na vojnu kráčí.

Prvý rok slouží — druhý rok slouží,
třetího roku domů se vrací.

Vstříc jde mu máti do prostřed pole,
vstříc jde mu sestra do prostřed dvora,
vstříc jde mu žena, otvírá síně.

S sebou ho máti v komnatu vede,
tajně mu v ucho našeptá máti:

„Žena tvoje roztoulaná,
žena tvoje opilkyně —
medu, vína — vše vypila,
koní tvojich rozprodala,
slavíků tvých rozplašila."

Uchopil mládce broušenou šavli,
mladičké ženě odeťal hlavu.
Hlava se mladá skutalí s plecí,
komoňům bujným pod nohy spadla.

Odešel mládce do sklepů chladných:
víno, med v sudech netknutý stojí!
Odešel synek v konírny světlé:
koně tam stojí u žlabů plných!
Odešel synek v zelené sady:
slavíci sedí, švitoří teskně,
mladičkou ženu vychvalují mu! —

Odešel mládec k synáčku svému:
„Upokoj se již, synáčku drahý!
Pozbyl jsi drahé matičky rodné
a já jsem ztratil mladičkou ženu.
Zbyla ti, zbyla babička sama,
ach ta zlá zmíje, hadice litá!"

Zakletá snacha.

Byltě slavný den, boží neděle.
Tchyně odešla k jitřním modlitbám,
snachu poslala v pole široké:
„Staň se, snacho, tam v poli širokém,
kadeřavou se jeřabinou staň,
malé dítky tvé drobným podrostem!"

Ze služby se muž vracel dobu tu,
domů přicházel, matky tázal se:

„Co jsem světem já nachodil se už,
divu takého nikde nezřel jsem:
jaká podivná jeřabina to,
kadeřolistá jeřabinečka,
sama sebou se klátí bez větru,
k siré zemi se truchle schyluje."

„Ach můj synečku, synu rozmilý,
chop se broušené, ostré šavlice,
z kořen utni hned jeřabinu tu!"

Zaťal poprvé — stromek zavzdychá;
zaťal po druhé — krev se vytryskla;
zaťal po třetí — slovo promluví:
„Nejsem dřevo já — jsem tvá mladá choť,
bujný podrost můj — tvoje dětičky!"

Domů vrátil se, ptát se započal:
„Kam se poděla mladá žena má?"
„Procházkou si šla mladá žena tvá!"
„Kam se poděly drobné dítky mé?"
„S sebou vzala si drobné dítky tvé!"
„Nejsi rodnou ty mojí mateří:
jedovatou jsi zmijí studničnou.
Tvým jsem návodem zabil ženu svou."

Aforismy
z novějších francouzských spisovatelů.

V.

Nechť každého osud chrání před přátelstvím schudlého boháče, službami zbohatlého chuďasa, pomocí lichváře, poručnictvím advokáta, omyly lékárníka a konečně před těmi, kteří dvakráte za den do kostela chodí a oněmi, kteří se stále na svou čest a na své svědomí dušují.

V lásce činiti dlužno rozdíl mezi skutečností a ideálem. Skutečností je ten, kdo u vašich nohou leží, ideálem pak, kdo nepřítomen jest. Proto říkávalo jisté děvče: Neměla jsem mnoho milenců ve svém žití, ale měla jsem vždy dva najednou, abych k vůli jednomu milovala tím spíše druhého, neboť když jsem byla s jedním pohromadě, slibovala jsem si celé nebe ze schůzky s druhým.

Mnohý má doma u ženy ráj a přece vyhledává u své milenky jen peklo: nový to důkaz, že nemůže být štěstí bez pláče.

Veselost jest duši tím, čím tělu zdraví.

Pijeme-li s illusí, což na tom, z kteréhože poháru?

Nic není hloupějšího nad hodiny: jsi-li šťasten, ubíhají parou, jsi-li nešťasten, jdou krokem drožky.

Co jest ctnost? Žena ničím nepřioděná, děvče, které všeho se vzdalo, jen ne svého zpovědníka.

Nechť žena miluje jakkoli vroucně, přece nikdy nevzdá se najednou své cudnosti.

Kdo má dvě milenky, nemá žádnou, neboť sílu lásky činí jednota; třeba míti žen sedm set jako Šalomoun aneb jednu jedinkou.

Sláva ctnosti nikdy se nevyrovná parfumu hříchu: proto není také vábivou.

Memoiry žen mají své zajímavosti. Oko ženské všímá si často věcí, kterých by filosof nebyl ani vypátral. Žena vniká vždy lépe do kulis všech divadel, než historik. Vidí pak herce tohoto světa nejen v plném světle jich činů, nýbrž i než vstupují na jeviště a kterak se vracejí od svých úspěchů neb porážek.

Kniha života jest předmluvou smrti. Ano, ale předmluva má jen jednu stránku, kdežto jich kniha čítá tisíc. To srovnati jest věcí filosofie.

Chudoba že není nectností? Ba mnohem horší, neboť nikdo nechce se pokoušeti o napravování.

Jen když kniha, co na tom záleží, jaká. Všechny knihy mají svou oprávněnost, od „Průpovídek sedmi mudrců" až do „Chvalořeči šílenství". Která špatná kniha by neobsahovala aspoň popud k dobrému? Otevru-li třeba i slovník, otvírá se mé obrazotvornosti tisíce zlatých bran. Pro mysl vnímavou jest kniha pouze předsudkem, pro hlupáka babylonskou věží.

Budoucnost jest „enfant terrible", kteréž lidskosti, jež s ním chodí s útěžkem, již v těle mateřském mnohé zasazuje rány.

Mluvíme-li o velkém básníku, neříkejme, že umřel, nýbrž že spí: neboť ještě všichni žijeme a tyjeme ze snů jeho duše.

Buď mlč aneb rci něco, co by bylo lepší než mlčení.

Jsou, kteří žijí chudé, aby mohli umříti bohati; já raději chci žíti bohatě, nechť si třeba umru chudý.

Sedm stanic má lidské žití: mládí, lásku, vědu, rodinu, slávu, blahobyt a moudrost.

Netěšme se tím, že Damoklův meč se přece ještě nikdy neutrhl. V tom právě spočívá jeho hrůza: kdyby spadl dolů, mohl by náhodou člověka minout, tak ale zůstává stále nad hlavou a zabíjí ducha.

Nechť nikdo nezapomíná ještě na jednoho velkého básníka: šampaňské!

Svět je tak zkažený, že mnohý jen tím sobě dobyl pověsti vzácného poctivce, že činil vždy opak toho, co jeho vrstevníci.

Mnohý dvořan podobá se k předvečeru velikého svátku: je mu nejblíže, ale přináší s sebou půst.

Kdo se žení, jen aby nevyhynul jeho rod, patrně o sobě veliké ponětí nemá, neboť chce raději, aby snad lecjaký hlupák jeho jméno zachoval, než aby on sám je ukončil.

Kdo se chlubí jen svými předky, dává tím na jevo, že na sobě nic chvály hodného nenalézá.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled literatur slovanských. Ruská. „Evrejskaja bibliotěka“ jest název historicko-literárního sborníku, vydávaného v Petrohradě Landauem. Sborník tento věnován jest výhradně životu a poměrům židův na Rusi. Ruské časopisy chválí tento literární podnik, jenž v mnohém ohledu zvláštní pozornost vzbuzuje. — Literární ruch mezi Rusy rakouskými. Rusové haličtí mají několik literárních spolků na spůsob našich „matic“. Uvádíme zejmena: 1. „Instytut Stauropigiański“ ve Lvově trvá již přes 300 let; potvrzen za Josefa II. Úkolem jeho jest vydržování chrámu, tiskárny, knihkupectví a vydávání církevních a školních knih. 2. „Dom Narodny“ trvá 25 let, účel podobný předešlému. 3. Halicko-ruska Matyca“ trvá 26 let; vydává ruské knihy školní, poučné a knihy pro lid. 4. „Tovarystvo imienia Ševčenki“, vydává ruské knihy. 5. „Prosvita“, vydává školní a prostonárodní knihy ruské. 6. „Tovarystvo imienia Michala Kačkovskoho“ v Kolomyji, vydává prostonárodní knihy a bojuje proti lichvě; mimo to sem náleží také některé politické spolky ruské. — Rusové uherští mají „Tovarystvo sv. Basilia Vel.“ v Užhorodu. Spolek ten vydává knihy a časopisy. — Rusové rakouští vydávali letos tyto časopisy, v Haliči ve Lvově: 1. „Slovo“. 2. „Druh“. 3. „Lastivka“. 4. „Ruskyj Syon“. 5. „Pravda“. 6. „Gazeta škilna“; v Kolomyji: 7. „Ruska Rada“. 8. „Nauka“. 9. „Narodna Škola“; Rusové uherští vydávají v Užhorodě jediný časopis 10. „Karpat“. — Dramatická literatura polská obohacena v poslední době několika velmi zdařilými plody a právem možno tvrditi s polskými kritiky, že od dob Fredra st. a Korzenovského nevykázala tolik a tak uměleckých prací, jako právě nyní. Jest to věc zajisté pozoruhodná, že polská divadla mohou důstojně vyplňovati repertoir samými původními kusy polskými, aniž by tím vyhnala obecenstvo z chrámu Thalie. Bohužel! zcela jinak to vypadá s původní produkcí u nás. To co se u nás v ohledu tom děje, nemožno ani nazvati malou oasou v poušti našich poměrův divadelních. Není divu, že v nás podobné myšlenky vznikly, ano jest nám opětně zaznamenati několik dobrých původních prací polských. „Krytycy“ nazývá se veselohra varšavského spisovatele Chęcińského. Jest to kousavá satyra na jistý druh žurnalistiky, jak se za našich dnův vyvinula. „Krytycy“ dáváni těchto dnů s rozhodným úspěchem ve Lvově. „Krytycy“ působí více povahou osob, jež autor chtěl postaviti na pranýř, než zvláštním zauzlením děje. Jak případni jsou tito „Kritikové“ Checińského, možno nejlépe poznati dle toho, že veškerá žurnalistika lvovská jedněmi ústy volá: Tak jest snad ve Varšavě, ale ne u nás! Či jest u nás takový Grzechotka, jenž by z osobních prospěchů potupil nemilé jemu osoby a pokálel každého, kdo mu přijde do cesty; kterýž utíká se k přetvářce a k nejpodlejším výmyslům, jež rozsévá pomocí svého listu a odírá lidi o čest pouze proto, že dělají to, co se jemu nelíbí a co by mohlo škoditi jeho zájmu? Či jest u nás takový Zaryhek, nadutý arrogonat, všestranný nedouk, jenž píše o všem, čemu nerozumí a rozhoduje všechny sporné otázky s tváří člověka, jenž se nemůže mýlit, slovem: „Tak se mi zdá“; jenž odsuzuje díla, která nečetl a jimž by nerozuměl, který na levo i na pravo uštědřuje hanu a chválu dle toho, jaké ho ke komu vážou soukromé poměry? Ne! takové noviváře a kritiky u nás nenajde, kdyby je hledal s Diogenovou svítilnou, volá polský list. A u nás...? Druhý ne méně zdařilý kus „Przed ślubem“, (Před sňatkem) pochází z péra Kazimíra Zalewského. Veselohrou touto vystupuje Zalewski poprvé na dramatické kolbiště, a rázem dochází uznání na všech stranách. Také u veselohry této chválí kritika přesně a důsledně provedenou charakteristiku osob. — Ve Varšavě počne vycházeti vědecký měsíčník „Atheneum“. „Atheneum“ má provésti v literatuře polské úkol, k němuž nevyspělé síly „Biblioteky warszawské“. „Atheneum“ soustředilo k výtečnému úkolu nejen nejlepší literární síly polské, ale sebrán i dostatečný kapitál, aby nový list nepodlehl osudu mnohých druhů a nezanikl nedostatkem hmotné podpory. List tento bude věnován pouze pěstování vědy a nauky. — Leonard Rettel, jeden z nejlepších publicistů polských, dokončil právě dílo „Listy z dogorywającego wychodztwa“ (Listy z dokonávající emigrace). Ve spisu tom se vypravují některé velmi zajimavé podrobnosti ze života Adama Mickiewicze, Towiańského a jiných osob z emigrace polské.

Listárna redakce.

Jos. K. v D. Vaše pojednání nehodí se pro nás. Rukopis leží v administraci.

J. N. R. Zašlete! Nemůžeme ovšem slíbiti uveřejnění, dokud jsme nečtli.

„*Milan*“. Nelze uveřejniti.

p+r. Všechny tři práce, obzvláště „Zvon bez srdce“, projevují nadání. Jmenovanou báseň mohli bychom snad otisknouti, kdybyste vložil do poslední sloky říznější pointu. Pokračujte. Mimochodem: zkrácení „smějus'“ je příliš smělé. —

Knihy nové „Lumiru“ zaslané: Laciná Bibliotéka pro mládež. Redaktor: J. L. Masek. Seš. 17. Šestero pověstí Šumavských. Sepsal Bedřich Peška. — 18. Nejzajimavější báje a pověsti starověké. Pro mládež československou dle Mehla zpracoval Josef Beran. V Praze, nakladatel: Jan Otto, knihkupec.

Vesna. Kytice z básní milostných. Uvil Jos. Zapletal. V Praze, nákladem Fr. A. Urbánka.

Laciná knihovna národní. Čís. 20—22. Zlatý muž. Román od Móríce Jókaie. Z maďarského přeložil J. Brábek. V Praze, nákladem knihkupectví: J. Otto.

Nová knihovna pro mládež. Sbírka poučných a zábavných spisův pro naši milou mládež. Pořádají M. Weinfurt a Fr. A. Zeman. Sv. 29. Karel IV., otec vlasti. Obrázek z dějin českých. Nastínil P. J. Šulc. V Praze, nákladem Fr. A. Urbánka.

Divadelní svět. Sbírka dram. prací. Pořádá JUDr. Jos. Štolba. Sv. VII. Sen v noci Svatojanské od W. Shakespeara. Přel. Fr. Doucha. 2. Vydání. V Praze, nákladem F. A. Urbánka.

Povstání srbská. I. Koča Petrovič. Sešit III. V Praze, nakladatel F. Bartel.

Paleček. Humoristický nepolitický týdenník obrázkový. Ročník IV., sešit 1. Redaktor: Aug. Nevšímal. V Praze, nakladatel a vydavatel: J. Otto.

Schválené knihy ze skladu knihkupce Urbánka v Praze: Profesora Kurze „Úvod do tělocviku školského“ schválen zemskou šk. radou dne 10. října 1875, č. 20879 k užívání za pomocnou knihu učitelům a cvičitelům při školách středních, měšťanských a obecných a při vzdělavatelnách učitelských, též i k zakoupení do knihoven škol právě jmenovaných. — Prof. Šauera „Počátky dušesloví“ (sv. XXI. „Bibliotéky paedagogické“) schváleny jsou za příruční knihu pro učitele zemskou školní radou dne 12. září 1875 č. 14663.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem dra. **Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškere dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera*.

(Pokračování.)

XII.

Den po odpravě poručíka Miroviče vyvedli Ondřeje Černyševa, klesajícího pod tíží pout, z těsného vězení a usadili jej ve dvoře žalářním na dřevěné, zamřížované lešení; pak otevřeli těžká vrata na ulici vedoucí a netrpělivý lid hrnul se do prostory dvora, opatrně železným zábradlím přepažené, aby zvědaví k odsouzenci, nyní veřejné potupě vydanému, příliš těsně přiblížiti se nemohli. Opatření toto nebylo zbytečné, neboť lid hrnul se divokým proudem do dvora proklínaje „ukrutného vražedníka“, kterého ani neštěstí ani mladý věk ni andělská krása a dobrota „oběti jeho“ obměkčiti prý nedovedly. Nic není snadnější, než odvrátiti spravedlivou mnohdy, ale obyčejně slepou zášť davu od pravého vinníka na osobu nevinnou; lid, jenž dlouho váhá, než miluje, snadno bývá nenávistí uchvácen. Nebrává si času, aby rozjímal, kdo vlastně nenávisti jeho hoden. Soustrast s nešťastným Ivanem, tak dlouho utlumovaná, vypukla po jeho smrti ve fanatickou zášť proti těm, kdož mu byli ublížili, volalo se o pomstu, žádalo se oběti — schytrale hodili jim Ondřeje a Miroviče, a lid, zapomínaje úplně, že mužové tito proto trpěli, poněvadž Ivana vysvoboditi chtěli, nedbaje toho, že praví vrahové nešťastného carevice bezpečně ve Švédsku se ukrývali, přijímal bez rozvahy a s uspokojením hladového dravce krev mužů těch, po které lačniti se mu dovolovalo. —

Klidně snášel Ondřej vše; bledá, zapadlá, ušlechtilá jeho tvář mučenická odvrátila se s útrpným úsměvem od zaťatých pěstí a zuřivých očí vzhůru ke svaté, slavné tváři toho slunce, které naposled již zřel a které z lazurové výše až sem do lůna těch zasmušilých zdí, mříží potupného lešení životodárné, blahověstné paprsky své k němu sesílalo.

Náhle zazněl ze středu nemilosrdných tlup výkřik, který zatřásl každou žilkou jeho srdce, výkřik tak hrozný, z nejtajnější hlubiny duše vycházející, že na okamžik všechno lání, všechno volání na dvoře umlklo a jeden na druhého udiveně pohlížel.

U samé mříže, dělící dvůr od lešení, byla vysoká ženská postava na dlažbu klesla a slabé její ruce lomcovaly se zoufalostí raněné zvěře železnými tyčkami. Zvuky, jež ob čas z prsou jejích chropotně se dobývaly, nepodobaly se hlasu lidskému a kdo je slyšel, tomu ježil se vlas. Poznenáhla zvedla se a stála, opřena o zábradlí. Scuchané šediny její padaly přes čelo na šílené, krví zateklé oči, líce její byly pokryty bledostí příšernou. Zalomila rukama, pak couvla asi dva kroky zpět, jakoby se rozběhnouti chtěla a mrštila se celou tíží zuboženého těla na mříž, doufajíc, že ji porazí. Poranila se značně, krev se jí lila z čela na líc a ubohá padla opět na kolena. Nedbala krve, s čela prýštící; slabé ruce její nepřestávaly lomcovati železnými tyčkami.

„Ondřej! Můj syn, můj syn!“ zaúpěly třesoucí se rty její.

Při výkřiku tom, při pohledu na ni byl Ondřej prudce vstal a ruce po ní vztáhl, ale těžká pouta přemohla záhy slabou jeho sílu; klesl v poloviční mdlobě nazpět na dřevěné sedátko.

Matka jeho vstala nyní též. Vztýčila se v celé výšce své a hrdě ohlížel se nepokojný, zdivočilý její zrak na okolní lid.

„Příkrov, který tak dlouho zahaloval nebe mé, je roztrhán,“ volala hlasitě, „kámen od mého hrobu odvalen, vstupuju opět mezi živoucí — neboť našla jsem konečně jeho! Avšak,“ tázala se, ukazujíc na Ondřeje, „kdo opovážil se učiniti toto? Kdo jímá sladké jeho tělo do potupných pout?“

Hluboké ticho panovalo kolem; lidé hleděli s útrpností na ni.

„Mluvte!“ volala netrpělivě a dupla nohou.

Jeden z vojáků stráže přistoupil k ní a zatřásl surově jejím ramenem.

„Jaké řeči opovažuješ se tu mluvit?“ obořil se na ni. „Což nevíš, že je to vězeň vystavený před popravou, že je to vražedník odsouzený jejím veličenstvem, císařovnou?“

Měřila jej pohrdlivě zrakem.

„Bídný lháři!“ pravila posléze klidně.

Voják se rozdurdil, ale ženy ujímaly se Feodory Dimitrevny a chlácholily rozzlobeného.

„Což nevidíte, že je smyslů zbavená?“ pravila jedna a vzala matku Ondřejovu za ruku. „Je to vskutku váš syn?“ tázala se útrpně.

„Je to můj syn!“ volala Feodora bolestně, ale již klidněji než dříve; neboť soustrast projevená ji ukonejšila. „Je to můj syn, můj Ondřej! Oh, hleďte na mé nahé nohy, hleďte na rozedraný můj šat, na holou nepokrytou hlavu! Ty nohy kráčívaly někdy po měkkých

kobercích, ty údy halily se v hedbáv a vlasy tyto, před časem šedé, proplétávala jsem perlami. Bůh snížil čelo mé v prach a já nereptám. Dejte mi mé dítě a chci žebrat na pokraji silnic, chci tvrdý kámen místo podušky si klásti pod hlavu a boha hospodina velebit! Kdo neměl dítek, neví, co je radost; kdo jich neztratil, netuší, co je žal! Vizte tato prsa: kojila jich celou řadu, růžových jako zora jarní. Kde jsou? Kde jsou? Děti moje mne opustily, odešly ode mne tam, odkud není návratu, a hle! v stáří stojím osamělá, osiřelá. O bože, což jsem reptala, když's mi je odňal, což klesala jsem, když ruka tvá těžce jako skála na mně spočívala? Slzy moje tekly, ale tekly z oka pokorně obráceného vzhůru k hvězdám tiché tvé noci, k hvězdám, za kterými se skrývá naděje nás všech! Ale tam toho muže, kterého vy tvrdí lidé do pout jímáte, toho neodňal mi bůh, toho vy mi chcete vyrvat, abych u věčnou zkázu upadla, proklínajíc lůno, které mne zrodilo, a vás, kteří jej vraždíte, a boha, který nezná smilování!"

Zdálo se, že štkání ji udusí, a tělo její chvělo se konvulsivně. Mnohé oko se zarosilo, mnohé slovo soustrasti doráželo k jejímu sluchu. — To jí dodalo opět zmužilosti.

Klidnější myšlenky vystupovaly na povrch její duše a nevýslovně tklivý úsměv rozložil se na tváři její, bolem rozryté. Tak barvívá někdy loučící se slunce na okamžik zasmušilé, roztrhané rokle pusté krajiny purpurem a zlatem umírající své krásy. „Můj Ondřeji!" zašeptala snivě, „ty's býval něžný, jako kvítko luhu, když — o blahé, blahé dny! — u kolébky tvé jsem sedávala, dychtivě očekávajíc, kdy první úsměv tvůj zasvitne na dětských, růžových rtech! A když přišel sladký ten okamžik, zarosilo se oko mé navzdor jásavému bušení radosti v kypícím srdci; a mezi tím, co celý dům se sběhl na zavolání mé a všickni zvědavě k tobě se tlačili, tázala jsem se bláhová sama sebe, proč že pláči při neskonalém štěstí svém? Ach tenkráte nevěděla jsem, že bůh za každou radost s námi účtuje! Však nyní vím, že slza radosti je slza prorocká, napřed již oplakávající to, čím někdy štěstí dluh svůj oplatíme!"

Zakryla svislým vlasem truchlivé oko.

„Oh brzy dozvěděla jsem se, co je to trpkost!" začala opět a nebylo již stopy tklivého úsměvu v její tváři. „Nelaskavý bratr můj odňal mi mého syna, a já mlčela, mníc, že to k jeho blahu. Ach, jak smutný byl můj život, jak trápila mne touha po něm! Tu opět viděla jsem jej v plné slávě mužné krásy, když se odebíral sem do toho smutného města, sveden přízrakem nějakého štěstí, které zde nalézti doufal! Hle, a toť štěstí, které zde na něho čekalo! Hledala jsem ztracené dítě své, nevím, jak dlouho. Asijské pouště chovají v rozohněném písku stopy bloudící mé nohy, sibiřské sněhy zbarvily se rudě krví mou, oko mé neznalo úlevy, neznalo spánku, neznalo klidu. Mozek můj ubohý nebyl již schopen než jediné myšlenky: nalézti jej! Prstem na mne ukazovali, kde jsem se objevila. „Šílí," šeptaly si ztrnulé jejich rety, a myslím, přisámbůh, že pravdu mluvili. Ale nyní jsem spasena. Bůh sám vedl mne sem, smiloval se konečně nade mnou, když jsem truchlivá až k smrti bez naděje bloudila dlouhými ulicemi, plnými usmívajících se lidí, sama, sama se svým žalem, hlubokým jako moře. A hle, nalezla jsem svého Ondřeje. Nuž, vydejte mi mé dítě!"

„Není naším vězněm, ale vězněm císařovny," pravila jedna z žen, utírajíc si slzy.

Feodora třásla netrpělivě hlavou, myšlenky její pozbývaly opět jasnosti.

„Chci svého syna!" pravila krátce a obrátila se k mříži — lešení bylo prázdné. Byli Ondřeje odvedli.

Ubohá matka stála chvilku jako omráčena překvapením, ale pak zatřásla se náhlou zuřivostí, hlas její hřměl a burácel, pěna objevila se jí na rtech.

„Co je ta vaše cařice?" rozkřikla se. „Kdo je více: ona nebo bůh? Bůh mi dal mého syna, a ona mi ho béře. Tato ženština je netvor. Běda jí, skřiví-li vlas na hlavě mého syna, těmato rukama ji zardousím! Srdce její vytrhnu a hodím psům. Zdaž bylo by možné jímati lidi a zavírati je do klece jako dravou zvěř, kdyby tam ta modrá klenba nelhala, chvástajíc se, že skrývá něco? Lež, lež, prázdná je!"

„Z toho rouhání se zodpovíš!" vzkřikl jeden voják, znamenaje se křížem a vložil na ni ruku, aby ji zatknul. Ženštiny se draly opět mezi ně.

„Vždyť šílí! Neví, co mluví!" domlouvaly mu a jiné zase nutily Feodoru Dimitrevnu, aby se rychle vzdálila. Zůstala lhostejnou při slovech vojáka, ale když ji chtěly ze dvora vytisknout, chytila se pevně zábradlí.

„Kde je můj syn?" tázala se tvrdošíjně. „Neodejdu bez něho."

Jedna žena přichýlila se k uchu jejímu.

„Buďte tichá a odejděte rychle, pokud vám dovolí," šeptala. „Jsem žena žalářníkova. Přijďte za hodinu tiše a nepozorovaně k malým dvířkám za rohem. Dovedu vás k vašemu synovi."

Feodora hleděla na ni a pustila se zábradlí. Oko žalářníkové bylo plno slz. Matka Ondřejova usmála se dřívějším tklivým svým úsměvem.

„Má tedy nebe přece anděly?" tázala se, hledíc do prázdna.

„Šediny její připomínají mi vlastní mou matku a slova její malého synka v kolébce," štkala tiše žena žalářníkova mezi tím, co útrpné některé duše na rychlo Feodoru Dimitrevnu na ulici vyvedly.

„Utíkejte, kam vás nohy ponesou, a rychle pro vaši spásu!" — pravily jí ženštiny a rozutíkaly se samy na všechny strany. Feodora uposlechla maně a dala se na útěk, nevědouc proč a nevědouc kam.

„Za hodinu u malých dvířek," opakovala si neustále a letěla, co jí nohy stačily. Ob čas ohlídla se a zachvěla se hrůzou — zahledla za sebou pokaždé spěchající vysokou postavu, zahalenou v temné roucho se zrakem zlověstným jako neúprosnou eumenidu, jako neodvratný smrti stín. Marně zahnula do liduprázdných ulic, marně uvrhla se opět do plného ruchu velkého města, žhavý ten zrak byl stále na ni upřen, bledý ten obličej se od ní neodvracel, okřídlená ta noha nespouštěla se její stopy.

Když jí došel dech, klesla Feodora Dimitrevna na patník nádherného paláce v osamělé ulici naproti dlouhé zdi, za níž se ukrýval klášter, jehož zlaté báně se v slunci skvěly. Hlava její klesla těžce na prsa a pot se jí řinul s čela. Seděla dosti dlouho nepohnutě, těžce oddychujíc. Náhle zdálo se jí, že někdo šeptem k ní mluví; nevěděla, není-li to pouze šepotání větru. Byl to hlas lidský. Zvedla oči a ztrnula: eumenida její, hrozná ta postava, které uniknouti nemohla, stála před ní.

„Pojďte se mnou," prosila, „jen naproti do kláštera, mám zde klíč ode dvířek zahrady."

Feodora zatřásla hlavou.

„Proč?" tázala se.

„Slyšela jsem slova vaše ve dvoře žalářním," šeptala neznámá; „ustrnula jsem se nad vámi."

„Vy neznáte soustrasti!" vzkřikla, chvějíc se strašnou jakousi předtuchou Feodora, „navzdor krvi, řinoucí s čela mého, navzdor svým slzám viděla jsem dobře žhavý, nenávisti plný zrak váš, který svítil jako pekla zář na mého syna! Odstup ode mne, démone! Ty hledáš naši zkázu!"

Anna Nikitišna, neboť ona to byla, schýlila na okamžik hlavu pod tíží té obžaloby, zadupala vášnivě nohou a hleděla zoufale v stranu, odkud v dáli se blížil pozlacený nějaký povoz. Odhodlaně chopila se ruky Feodory, chtíc ji násilně za sebou odvléci. Ale bylo již pozdě. Neboť v tom přistoupila k Feodoře ženština jakás, která jí byla též následovala ze dvora žalářního, z pouhé zvědavosti.

„Kroky tvé byly šťastny," volala. „Vidíš tamo v dáli zářící zlatem kočár? Po obou stranách, napřed i vzadu na bujných koních vznáší se hrdě zástup skvělých kavalírů."

Feodora pozvedla hlavu a odstranila vlasy s tváře.

„Mé oči oslábly horkým tokem slz," pravila.

„Však uvidíš přece, kočár blíží se k nám. Hleď, jede to císařovna, snad tě vyslyší."

Nečekala na odpověď a spěchala zvědavě kočáru vstříc. Anna Nikitišna zaskřípala zuby. To bylo právě, čeho se obávala, proto chtěla Feodoru Dimitrevnu k sobě vlákat do kláštera, aby ji náhoda nezavedla do cesty císařovně, aby náhoda nezkazila její mstivé plány. Proto byla za nešťastnou matkou spěchala ze dvora žalářního, kam se byla odebrala, aby Ondřeje ještě jednou uzřela. Náhoda byla Feodoru vehnala na blízko kláštera a nyní, kdy Anna Nikitišna jásala, že se jí vše povedlo, přihnala tatáž náhoda císařovnu sem, a štěbetavá ženština poučila Feodoru o tom, co činit má pro možnou spásu svého syna. Vykřikne-li Feodora pouze jméno jeho, je vše ztraceno! A násilím ji odstranit již nemohla! Náhle projela myšlenka ďábelská temnou její duši.

„Mýlíš se," volala spěšně, „mníc, že jsi viděla nenávist v oku mém, byla to zoufalost — milovala jsem tvého syna. Znám ještě jednu možnost spásy. Císařovna přisáhala jeho zkázu. Jsi dosti zmužilá, abys vykonala smělý čin k jeho zachování? Chceš křivdy na něm spáchané pomstíti?"

„Kdo jsi, že tak se tážeš?" divila se Feodora.

Anna Nikitišna zahalila se těsněji do svého pláště a ohledla se na všechny strany. Kočár blížil se rychle.

Vtiskla jí cos chladného do ruky.

„Chápeš?" zasyčela jako had a zmizela za mohutným sloupem portálu domu, v němž právě nastal hluk.

Němě hleděla Feodora na to, co jí byla tajemná ženština do ruky tiskla — byla to dýka. Feodora ji vytasila na polo z pochvy — hleděla chvíli tupě na ni a pak ji uschovala za ňadra. Kočár a skvělá suita carevny zastavily se tři kroky od Feodory. Lid se sběhl ze všech stran a pán domu vyšel na ulici, aby uvítal vladařku. Feodora se vzchopila a v okamžiku, kdy carevna vystoupila z kočáru, padla jí k nohoum a zachytila ji za lem pláště.

„Milosrdenství, madame, milosrdenství ve jménu božím!" volala.

Carevna byla zaražena a Orlov po jejím boku se nacházející vytáhl hedbávný sáček a hodil jej Feodoře, mezi tím, co někteří pánové suity ubohou ženštinu vzdáliti se snažili.

Feodora odhodila sáček nohou.

„Madame," volala po francouzsku, „nejsem žebračka, jsem šlechtična a prosím o své dítě, o svého Ondřeje, kterého zítra ve jmenu vašem odpraviti chtějí!"

Křičela zoufanlivě, neboť byli ji násilně odtrhli a slova její dorážela k uchu císařovny již v domě se nacházející. Kateřina zbledla na smrt. Bylo cosi v hlase Feodory, v pohledu jejího oka, co se bolestně dotklo srdce Kateřinina a celý svět sladkých a truchlivých upomínek v ní zbudilo. Ruka její držela se křečovitě balustrády mramorových schodů.

„Přiveďte mi tu ženu!" velela, přerušujíc proud pochlebných slov, jimiž majitel paláce uchu jejímu lahodil.

„Je to dotíravá žebračka," pravil Orlov zmateně, „znám ji ode dávna; kdykoli někoho odpraví, domnívá se v šílenosti své, že je to její syn."

„Mluví petrohradské žebračky francouzsky?" tázala se carevna klidně a upírajíc ostře zrak svůj na Orlova. „Je to žebračka zvláštního druhu, chci ji vidět."

Orlov spěchal, aby uposlechl rozkazu císařovny. Na pokyn jeho přichvátalo hned několik sluhů, očekávajících jeho rozkazy. Stál dlouhou chvíli, přemítaje, jak by odpor vlastní vůle s příkazem své paní sloučil. Náhoda rozhodla za něj a ve prospěch jeho. Feodora stála ještě na ulici obklopená zástupem zvědavých a stále ještě volala o milost a spravedlnost. Žena, která jí byla již ze dvora žalářního následovala, shledla náhle Orlova a sluhy jeho v otevřeném vestibulu paláce.

„Běda tobě!" šeptala ustrnulá do ucha Feodoře. „Vidím ukrutného Orlova, jak na tebe upírá zrak; dohoní-li tě jeho služebníci, kterým právě prstem na tebe ukazuje, uvrhnou tě do vězení."

„A za hodinu mám vidět svého syna!" zamumlala Feodora a letěla jako šíp podél zdí kláštera dolů k řece. Svah příkrého břehu ji kryl dostatečně. Schoulila se tam za nakupené balvany, k stavbě nábřežní právě přivežené. Na smrt utrmácena, zamhouřila oči; skákalo jí to jako plaménky před zrakem a hučelo jako vodopády v uších, opřela čelo o chladný kámen a smysly ji opustily.

Orlov vida, že zmizela, zajásal uvnitř podlé duše.

„Jděte!" velel vesele sluhům. „Viděl jsem žebračku, která spůsobila právě výtržnost, zahýbati tamhle do ulice," ukázal opačným směrem. „Zdá se mi, že vešla do vysokého onoho domu; počkejte tam a vyjde-li opět, přineste mi ihned o tom zprávu."

Lid na ulici se rozcházel; Anna Nikitišna se vykradla za sloupem, odkud byla celý výjev viděla a vše slyšela. Spěšně odebrala se ke dvířkám klášterním a vešla nepozorovaně do zahrady. Tam klesla na zem.

„Nebezpečí šťastně odvráceno," šeptala temně a chvějící se ruce její lámaly snad rouhavě, snad nevědomky stříbrný kříž, visící jí na šíji. „Dobře, že jsem varovala Orlova! Oh Ondřeji, Ondřeji a já tě milovala. Kdybych jen nejslabší známku soustrasti v oku tvém byla zahledla tenkráte, když jsem se před tebou snížila do prachu — myslím, že bych ti byla odpustila vše. Ale ty ji miluješ posud, ještě dnes v okovech ji miluješ, já to cítím a

proto zahyneš! Ani ty, ani ona nesmíte šťastnými být, než bych to dopustila, raději chci tisíckráte tvoji smrt a svou věčnou zkázu! Ty zhyneš mnou, a to má útěcha, má pomsta a můj trest! — — —“

„Kde je ta žena?“ ptala se v rozechvění Kateřina, odvracujíc se lhostejně od božských výtvorů Tiziana a Murilla, k vůli nimž byla přítomností svou palác umění milovného šlechtice poctila.

„Nerozmýšlela se dlouho,“ usmál se Orlov s velkou, až nápadnou spokojeností, „sebrala peníze, kterých se jí snad zdálo z počátku příliš málo, a zmizela. Ale dal jsem rozkaz, aby ji hledali a bezpochyby vyplní se za krátko vůle vašeho veličenstva.“

Kateřina se zadumala.

„Pro dnešek nebudu déle prohlížeti vaši obrazárnu,“ pravila za chvilku svému hostiteli; „vrátím se domů. Jsem vám od srdce povděčna za požitek, který jste mi poskytl. Máte příliš mnoho skvostů, oslňují jako slunce samo a unavují září svou zrak. Dům váš je nejkrásnějším místem, tuším, celé mé říše; nebude vám to za obtíž, přijdu-li častěji posilniti duši u bohatých pramenů neskonalé krásy?“

Hostitel jejího veličenství byl tak okouzlen, tak oblažen těmito slovy, že odpověď jeho samou nadšeností vypadla krátce, k velké radosti císařovny, která se obávala přímého opaku. Za několik minut zmizela skvělá kavalkáda i pozlacený kočár a ulice byla opět prázdná.

Poprvé za své vlády poznala Kateřina břímě svých povinností; musila přijmouti po návratu svém z obrazárny vyslance královny uherské a české, který jí odevzdal vlastnoruční list své panovnice, musila konati porady se svými ministry, vyslechnouti zprávy, které jí podávali, podpisovati listiny, a srdce její mřelo, a mysl její bloudila daleko, tak daleko! Co jí bylo po celé římské říši? Proč ji unavovali dlouhými řečmi o Polsce a Prusku? Jakou váhu měla pro ni Anglie, jakou Francie? Na mysli její tanul jediný úzký pruh země, zasypaný sněhem hlubokým, z kterého černé stromy křivá ramena k nebi zdvihaly: osamělý to onen hřbitov selský, kde hlavu svou na prsa muže jedině milovaného byla položila! A muž ten snad žil. Bez příčiny byla jej oplakávala! Zpráva o jeho smrti byla snad jen nepřáteli vymyšlená! Buď skrýval se sám za vylhaným jménem před ní, pohrdaje její láskou, aneb snad bránili ošemetní lidé, aby výkřik jeho nedorazil k jejímu uchu? Oh, nemýlila se, ten zmatek Orlovův, ta vítězosláva jeho, to vše značilo zradu! A ty porady neměly konce. Což se bylo vše proti ní spiklo?

„Pánové, což nevidíte, že mne vraždíte?“ vydral se jí konečně bolestný výkřik ze stísněného hrdla, „což nevidíte, že klesám pod náhlou chorobou?“

Bledost její dodala slovům důraz, nastalo hrobové ticho a pak zmatek po celém paláci. Za okamžik byla sama v nejvnitřnější své komnatě. Zakryla si rukama oči, z kterých jasné slzy tekly. (Dokončení.)

Podvečer.

Již denní svity pohasnuly
a soumrak zemi v náruč jal. —
Jen stromy časem hlavou hnuly,
cos navzájem si zašeptnuly,
pak mír se kolem rozestlal.

A v měkkém šeru víska dřímá
jak dítě v rukou matčiných,
jak dívka, již sen obejímá,
s křídloma motýl zlacenýma,
dech zlíbav ústek nevinných.

Jak mírem všechno vůkol dýše!
Zvuk jediný mé brůny klus.
A lásky okem s nebes výše
v kraj spící nyvě, jemně, tiše
se dívá zlatý Hesperus.

V ten čas, kdy mha se k lesům loudí,
kdy všecka vášeň usíná,
a život-li kde, tišej' proudí:
tu v upomínkách mysl bloudí
a touhy peruť rozpíná.

Tu nešen k tobě v dáli šedou,
má dívko, duchem zalétám!
Kéž sny tvé ke mně též tě vedou,
kéž uzřím v brzku líc tvou bledou
i úsměv dlící stále tam!

Ó hvězdo má! V ten soumrak němý
nad žití mého krajinou
vrať se, a zasviť nadějemi,
a roje pochyb s stíny všemi
tvou září kvapem zahynou!

Gustav Smolík.

Výlet na Korsiku.

Listy z cestovního denníku. Zasílá *Fr. Herites.*

I.

„Roi Jerome,“ byl tak laskav, že nás každého za 13 fr. přijal na svá mohutná bedra a rozkolébal se s námi z přístavu livornského.

Paluba byla z počátku naplněna cestujícími, ale zněnáhla ztrácel se jeden po druhém do kabiny a kdož zbyli, seděli tu smutně se sklopenou hlavou. — „Nyní bychom mohli snídat,“ pravil ke mně W . . ., Švýcar, můj spolucestující.

„Proč ne?“ řekl jsem i sešli jsme dolů do kajuty, kde sedělo u dlouhého stolu asi 10 osob, jimž předsedal kapitán Dawid, hovorný, veselý Holanďan.

„Teď nás bude 12 statečných rytířů, právě jako apoštolů,“ přivítal nás žertem kapitán. Než sotva to byl dořekl, potáceli se už dva jeho sousedé po mé pravici ven a v patách za nimi škrobený Angličan se svou polovicí, patrně hezkou, ale ve chvíli té hrozně bledou. — Přisedli jsme na místo jich ke kapitánovi a bavili jsme se s ním při jídle výborně — však brzy bavil už jen

on sám naše smutné duše a když sklepník přinesl beafsteak, nezbytný v lodní kuchyni, pozdvihl jsem zarmoucený zrak k nebesům. — „Addio! pane Dawide!" . . nepozoroval jsem ani, že jsem seděl s kapitánem už jen samojediný za stolem. — „Et tu, mi Brute," zasmál se kapitán, provázeje mne na palubu. Neviděli jsme se již více s panem Dawidem, — lépe řečeno, neviděl jsem já již více kapitána. Neviděl jsem vůbec ničeho, praničeho mimo vodu — ani břehy Elby nemohl jsem rozeznat — Capraja zdála se mi býti pouhým mrakem, a když jsme konečně dojeli břehů Korsiky, nevěděl jsem, nevjíždím-li už v přístav věčnosti, někde na onom světě.

„Bastia! Jsme v Bastii," poučil mne sklepník, podávaje mi cestovní vak; loď zastavila — pan W. přišel mi naproti. „Pěkně vypadáte!" — „Vy o nic lépe." —

„Jaká pomoc," filosofoval rozmilý můj Švýcar, — „moře vybírá od nás smrtelníků daň za svou krásu." — Chtěl jsem něco podotknouti, ale v tom mne uchopil nějaký černý chlap za ruku a vší mocí svedl se schodů parníku.

Ubohý W. se marně pokoušel o to, aby vyjednal napřed cenu za převoz. Byl shozen do špinavé barky, která nás dovezla až na náměstí sv. Mikuláše.

„Inglesi!" uvítali nás bodří korsičtí kluci, když jsme vystoupili na pevnou půdu — což zde znamená zkrátka: touristé, což je opět asi tolik jako blázni. Jeden z nich, asi 13tiletý uličník, vedl nás do hotelu, zapáliv si dříve malou, krátkou dýmku sirkou, o kterou mne požádal s nedbalostí, vlastní jen starým, zkušeným kuřákům.

Hotel náš jest první třídy, nejlepší prý v Bastii. Vešli jsme do průjezdu — nikdo se nás neptá, čeho žádáme. Chceme zazvonit — nikde nevidíme zvonce. Asi šest ženských dívá se na nás — smějou se; vedle nich, opřen o smeták, člověk v zástěře. — „Eho! jste vy fachino?"

„Ano, — já jsem fachino," odpovídá vážně a stojí nepohnutě. „Tak sebou k čertu hněte! Chceme světnice."

„Za hodinu se bude obědvat," odpovídá týmž tónem na naši otázku. „Nikdo se vás na to neptal — dříve chceme světnice a pak nám vyčistíte šaty." Fachino se dívá na naše boty, jakoby počítal, mnoho-li potřebuje na ně leštidla a mnoho-li má od nás žádat napřed. Zlobíme se.

Konečně přišel pan hostinský. „Těší mne, pánové," kloní se nám zdvořile a podává nám ruku. Žádáme ho, aby popohnal své lidi, že jsme unaveni. — Na to strašný hluk jako o trhu — běhání sem a tam. Konečně nás pan hostinský sám uvedl do světnice, — právě už zvoněno k obědu. — Sotva se můžeme umýt, o cídění šatů není ani řeči; fachino se neobjevil. — Jídelní stůl byl už obsazen — až na dvě místa, pro nás zadaná. Pozdravujeme, — děkováno zdvořile, přívětivě. Za chvíli se úsměv změnil v úšklebek, všechno se mračí. Starý pán, sedící vedle mne, obrátil se ke mně zády. Soudruh můj pokouší se o to, aby rozpředl rozmluvu se svou sousedkou, mladou dámou v černém šatu — marně, neodpovídá mu.

Jsme v úžasu nad tím — hledíme druh na druha — situace se nemění.

Konečně tážu se hostinského. „Eh," praví škrabaje se za ušima, „pánové jsou Němci, Prusiens, kteří odnesli z Paříže 5 milliard a —"

Dali jsme se do smíchu: „Já jsem Slovan," vysvětluju, „z Prahy." „Já Švýcar." — „Ještě dva poháry," volá naproti nám sedící elegantní muž, — „pánové okusí se mnou mého korsikánského. — Byl bych dříve nabídl, ale myslil jsem — Prusiens — nu! — Mé víno jest ještě málo známé, ačkoliv už mám sklady ve Vídni, Mnichově, Stuttgartu. — Mé korsikánské!" — Nelhal, bylo opravdu výborné. Připíjíme na zdar Francie. „To jest malheur," zlobí se W., „že musíme mluvit německy." Nemůžeme jinak, já bohužel neumím francouzsky a W. zas nedospěl v italštině než na několik nejnutnějších frásí.

Po obědě šli jsme do kavárny v četné společnosti — „korsikánské" nám vrátilo rozmar, který jsme už byli ztráceli.

Výborně jsme spali první noc na Korsice. Ráno jsem musil svésti dvě bitvy: se sklepnicí, která mi nepřinesla čerstvou vodu k mytí, majíc za to, že se mohu mýti tou, kterou jsem se umyl včera — a s fachinem: v $8^1/_2$ ráno nalezl jsem za dveřmi boty ještě nevycíděné. — Obě bitvy jsem vyhrál; každé vítězství stálo mne $^1/_2$ franku.

Po snídani jsme se procházeli po Bastii. Všechen život soustřeďuje se na Boulevardu de Paole, — široké, rovné, čisté to ulici, kde jsou též mairie a téměř všecky veřejné budovy — a na náměstí sv. Mikuláše, které leží při moři a jest ozdobeno mramorovým pomníkem, postaveným obcí Bastií k věčné oslavě Napoleonovi, „geniovi Korsiky a ozdobě vlasti", jak praví nápis. —

Staré město se špinavými, úzkými, hanebně dlážděnými uličkami, plnými bláta a puchu, pak Citadella leží na návrší; však ani v uličkách nového města nelze kráčeti jinak než se šátkem, napuštěným kolínskou vodou. Za hodinu prohledli jsme si město do sytosti.

Po druhé snídani vsedli jsme na dva hubené, bitím a hladem utrápené mezky a jeli jsme k severu, směrem ke Capo Corvo. V Brando jsme navštívili jeskyni krápníkovou, zde velmi pověstnou. Já jsem ji však neshledal nijak velkolepou. Krápníky tvoří zde sice mohutné, krásné tvary, — ale kdo viděl Postojnu, neb Demanovu, skrytou ve klínu Tater, toho zdejší jeskyně zvláště neunáší.

Vrátili jsme se šťastně do města. Na náměstí sv. Mikuláše shromáždila hudba vojenská všechen elegantní svět Bastie.

Procházeli jsme se při zvucích Offenbachiád až pozdě do noci.

II.

„Dvě místa v coupé nám zachovejte na zítřek!" řekl jsem v kanceláři messagerie, která se nalézá v průjezdu na staré černé lavici, před níž jest stolek. Rozumí se, že jsem při tom ukazoval frank — „buona mano" musí býti.

„Všechna místa jsou obsazena," odpověděl úředník.

„Mrzutá věc, ale jaká pomoc — pojedeme tedy pozejtří."

„Celý vůz jest zadán až do neděle."

„Do neděle! — dnes je teprve středa." — — Vytáhl jsem z kapsy ještě frank.

„Do neděle!" opakuje úředník s největší rozhodností, pohlížeje smutně na mé franky. Viděl je — jsem tedy přesvědčen, že nelže.

Právě tak pořídili jsme u druhé společnosti; chceme najmout vozík, jednoduchou dvoukolou vetturu — „80 fr. do Corte a dobrou manciu." —

„Aby do toho hrom!“ kleje W. — „půjdeme raději pěšky!“

Pochválil jsem ho za ten nápad. Nezbývá nám nic jiného a co člověk musí, ať dělá vždy rád.

Vyšli jsme ve čtyři hodiny ráno z Bastie; všechno ještě spalo. Vesele kráčeli jsme ku předu, střídavě zpívajíce. Snad korsická ta příroda dnes poprve slyší českou píseň; lituju, že jí nemohu připraviti umělecký požitek — mám prahanebný bas.

Cesta vede jižním směrem po břehu mořském, však vidíme jen šedý závoj, valící se nad jeho hladinou. Ale brzy roztrhly se mlhy a v plné kráse rozestřely se před námi zčeřené vlny v tajemné duhové barvě. Slunce vystupovalo zvolna nad korsické hory a vdýchalo přírodě život i veselí. Ptactvo dalo se do zpěvu, oliva setřásala zlehka ranní rosu, agave vztyčovala schýlené listy — agave, která zde divoce roste po stráních, tvoříc dlouhá překrásná stromořadí. Tu ještě malá mladá květinka s krátkými, svěžími listy, tam vyrostlý, krásný, až 6 střevíců dlouhý list, rozbíhající se od země na všechny strany — tam už z prostřed listů do výše vztyčuje se dlouhý peň, květ, který vyrazila agave po 80—100letém životě. Vzkvětla, mohutně vzkvětla, ale potřebovala k tomu všechnu životní sílu. — V krátce schýlily se listy, zbarvily se na hnědo, seschly a — tam vidíme agave vysílenou, zhynulou. Vzkvětla a zhynula — jako mnohý z velkých duchů zhynul, právě když se nám byl objevil v plné síle rozkvětu. — Silnice uhýbá se trochu k západu, zůstavujíc na levo rozsáhlé nezdravé bařiny — „stagno di biguglia“ — agave stává se řidčí a mizí konečně docela, také oliva ztrácí se — a již jdeme jednotvárnou, pustou plání. —

„Ale teď už nemohu žízní dále,“ naříká můj soudruh a také já mám ústa na dobro vyprahlá.

Stojíme před osamělým stavením. „Eho!“ křičím nahoru.

Přízemí tvoří stáje, vedle je studna — jsme patrně u hospody; jdeme do prvního poschodí, kamž se vstupuje přímo z ulice.

„Eho!“ opakuju na posledním schodu. Nic, vše zabedněno. —

„To je nějaká zakletá hospoda,“ nutí se W. k žertu, „a teď byla by mi zrovna sklenka piva milejší, nežli ta nejkrásnější princezna.“

„Jaká to pošetilost myslit nyní na pivo, kdežto by i kapka mléka blahodárně rty naše svlažila,“ kárám ho; — nějaký verš z bible mate se mi do myšlenek, ale velmi nejasně.

„Eho!“ voláme znova a voláme ve všech možných jazycích — konečně můj Švýcar vystřelil. Chvíli bylo ticho, ale pak ozvaly se dole kroky. — Nasloucháme. „Gioco,“ zazněl hlas v houští, „Gioco“ — a po schodech běží hezké mladé děvče. „Ah,“ zalekla se spatřivši nás. Přítel můj zapomněl hned na žízeň, přiskočil, béře ji za ruku, usmívá se a šepce: „mia bella“ — jest to první stránka ze zásoby jeho italských slov. —

„Gioco zde není — má milá, ale dva žízniví poutníci, kteří by rádi mléko.“ —

„Mléko? — Co pak vám napadá? Kde bychom teď vzali mléko?“

„Tedy víno! Víno máte?“

Děvče přisvědčilo a otevřelo nám světnici.

„Nikdo není doma? — Kde jsou vaši rodiče?“ ptám se.

„Ach což! málo kdo se tu beztoho zastaví. Otec je na honu a matka na trhu v Olettě.“

„Tím lépe!“ raduje se W. a béře děvče za bradu. „Jak vám říkají?“

„Zeta,“ odpověděla holka směle; „byla jsem dvě leta u tety v Bastii,“ pochlubila se a pleskla mého přítele silně přes ruku. Nebyla tam patrně nadarmo.

Na to přinesla nám víno — kyselé jako ocet; pak chléb a výborné sušené ovoce. Jím a piju otřásaje se po každém doušku. Pojednou vzchopila se Zeta čili Anunziata a odběhla. Za chvíli vrátila se a podala nám k desertu mandle a dva čisté ubrousky.

„Civilisace v poušti!“ volám a přítel můj objímá již z vděčnosti spanilou Korsikánku.

V tom zazněl výstřel zrovna pod oknem; vyskočili jsme všichni a Zeta odběhla ven. Za chvíli vrátila se s mladíkem obrovské postavy.

„Nemá špatný vkus,“ nutí se W. do žertu, ale nejde mu to od srdce. Gioco metá blesky ze svých tmavých očí.

„To jsou poutníci,“ představuje nás Zeta; Gioco pozdravil, posadil se k oknu a pohlíží mlčky ven do přírody. —

„Pijte čerstvě,“ pobízí mne W., „abychom brzo mohli odejít; už se mi tu nic nelíbí.“ Zaplatili jsme osm sous za všechno dohromady (věru, laciný oběd!). Podáváme Zetě ruku na rozloučenou.

„Doprovodím ty pány, jdu bez toho do Borga,“ řekl Gioco suše, vstal a přehodil přes rameno svou pušku. —

„Ruku na revolver,“ napomíná mne W.

„Zeta je vaše nevěsta?“ ptám se začínaje rozmluvu s bezděčným průvodčím.

„Ano!“ — odpověděl krátce; „z jara budeme mít svatbu.“

„Gratuluju vám! — Máte hezkou nevěstu a zajisté i hodnou —“

„A kdo by ji jakkoli pohaněl —“ Gioco udeřil pěstí o hlaveň pušky. W. si rovnal pás.

„A jakou to máte pušku?“ hovořím dále. „Je stará! Teď jsou již jiné.“

„Ať!“ odpověděl Gioco a sňal dvojku s ramene. — W. nespustil s něho oka — sáhl do kapsy sametového kabátu, vyňal kaštan a vyhodil jej do výše. — Střelil a kule rozrazila ho ve dví.

„Výborný střelec,“ pochválil jsem Korsikána, ale ten byl lhostejný k mé chvále a mlčky kráčeli jsme dále.

Po půlhodinné cestě zastavil se náhle Gioco — „Buon giorno,“ řekl suše a uhnul se na pravo, kde na skále spatřili jsme v rozkošné poloze městečko Borgo.

„Podivní lidé ti Korsikáni,“ rozumuje W., „zasmušilí a srdeční; na pohled divocí a přec vlídní a dobří —“

„Však jest jen vaše štěstí, že vás Gioco neviděl, když jste objímal Zetu.“ —

As půl druhé míle za Borgem obrací se cesta úplně k západu a vede překrásným údolím Gola, jehož břehy tvoří pahorky porostlé bujným křovím různého druhu, v němž nejhustěji se nalézají vřes a arbutus, keře vysoké přes sáh, pak nižší rozmarína a šalvěj. — Takové pláně rozsáhlé na mnoho mil jmenují se na Korsice „makvi“ a slouží za úkryt pronásledovaným pro vendettu;

však těchto jest na ostrově už velmi málo a brzo nebude jich než někde v písni nebo povídce.

Ještě v jedné hospodě zastavili jsme se, ale tam nenalezli jsme již žádnou Annunziatu, tím méně nějaký ubrousek; ošklivá, špinavá babice v roztrhané černé sukni přinesla nám víno, proti jehož dobrotě každý jiný nápoj na světě jest bájí, pak sýr, který jsme musili pečlivě okrájet: babice nesla jej v špekových rukou.

„Abychom tak musili noclehovat dnes v takové hospodě!“ vzdychá W.

„Nu, dorazíme do „Ponte alla Ceccia“, těším ho; ‚jest na mapě, bude to tedy zajisté aspoň slušná vesnice.“

V sedm hodin večer stáli jsme před hospodou, prvním asi z osmi pohromadě stojících domků. — „Jak daleko máme do Ponte alla Ceccia,“ ptám se člověka, který vypřáhal z vettury unaveného osla.

„Jste v Ponte alla Ceccia,“ odpověděl a šlehl bičem osla, který napnuv všechny své síly do stáje odběhl.

„Jsme v Ponte alla Ceccia!“ zvolali jsme oba zároveň a vešli jsme do hospody. —

Pohádky a romány staroegyptské.

(Dle franconzského pojednání.)

I.

á-li nás smyšlenka dojmouti, musí býti upřímná, smím-li tak říci, a takovými smyšlenkami jsou národní báchorky, legendy bohatýrské neb posvátné a romány, v nichž vylíčeny jsou mravy národní. Náš román historický a starožitnický je s uměleckého stanoviska genre pochybený.

Jak vysoce díla upřímná a pravdivá cenou uměleckou vynikají nad díla učená, o tom poučuje nás mezi jiným obsah a spůsob některých románů a povídek původně egyptských, jako na př. román o „dvou bratřích“, povídka o „knížeti předurčeném“, román „Setna“ a „episoda zahrady květů“, k nimž připojiti sluší krásnou legendu hebrejskou o Josefovi, kterážto není-li egyptská, je zajisté co do slohu poegyptštěná.

Z údolí nilského, kteréž je přece spíše než který koli jiný kraj zemí posvátnou, velebnou vlastí vzdělanosti, neznáme dosud hrubě více, než nápisy vryté do stěn chrámů, pylónů a hypogéů. Egypt Faraónů strmí proto před námi v dáli tajuplné, slavně a hrozně, nikoli bez přísné zasmušilosti. Domníváme se, že národ jeho nesnil o ničem, než o dobytí země, o vyhloubání skal a stavění pyramid, aby zabezpečil svým mumiím klid věčný. Stejným omylem představujeme si staré židy neustále se modlící, přinášející oběti neb zpívající žalmy Jehově — na vzdor tomu, že nám Amos a Izajáš vypravují o písních pijáckých, jež hosté odpočívající na ložích ze slonoviny vedle číší ověnčených květy při zvucích kinoru, louten a tamburinů zpívali; na vzdor tomu, že nám píseň písní dokazuje existenci erotického básnictví židovského; na vzdor tomu, že staré básně neb úryvky básní, zachované v knihách dějepisných, píseň Debory, výroky o kmenech Israelských atd. úplně prosty jsou rázu náboženského.

Totéž platí o vážném hieratickém Egyptu řeckých dějepisců: vedle nápisů dějepravných a náhrobních, vedle bohaté literatury posvátné máme již celou knihovnu jiných plodů ducha egyptského, v níž zastoupeny jsou málem všechny druhy písemnictví: epická báseň, óda, satira, annaly, romány, dopisy, ukázky řečnictví, pojednání o mravech a vědách, soudní nařízení, zprávy policejní, účetnické zápisky atd. Až vejde literatura tato v obecnější známost, bude se mluviti snad o době Ramsesa II. (Sesostris Řekův) jak o době Perikla neb Augusta, neboť bylo to právě za času XIX. dynastie, kdy literatura egyptská nejkrásněji a nejšíře se rozvinula. Jmena jako Pentaur, Amenemapt, Hora vynořila se teprve za našich dob z nepaměti; po Pentaurovi jest Enna nejslavnějším ze spisovatelů oné doby: sepsalť mezi jiným román „Dvou bratrů“, dílo nyní již vší učené Evropě známé. Mladý jeden egyptolog, G. Maspero, načrtal v ideálním životopisu „písemníka“ Enny podobiznu egyptského literáta v XV. století před naší érou. K dosažení titulu a hodnosti „písemníka“, jehož „umění převyšuje všechna ostatní a žádným jiným převýšeno není,“ stačilo pouhé vychování. Syn dělníkův mohl právě tak jako syn knížete neb kněze-zákonníka povznésti se k tomuto důstojenství a dosáhnouti tak úřadů ve správě neb ve vojště. Kastovní zřízení nebylo tak přísné, jak je Herodot a Diodor vylíčili. V Egyptě, jako jinde, byly třídy, korporace, v nichž se úřady a řemesla z větší neb menší části dědičně chovaly, toť vše. Pravda ovšem, že v národě tak pevně uspořádaném, jako byl egyptský, kde obyčeje předkův ovládaly celý život veřejný a společenský, hierarchie občanská a rodinná lépe a déle každého udržovala v poměrech, v nichž se byl narodil.

„Vyšed z lůna mateřského,“ čteme v jednom papyrusu, „kloní se člověk před svým představeným: prostý slouží setníkovi, panic veliteli, pakostník rolníkovi.“

Záhy podřizovali dítě kázni. Jistý papyrus zachoval dojímavé prostoty rys, jenž dokazuje péči rodičů egyptských o duševní vzdělání dítek. „A tehdy jsem pravil: Nuž třeba poslati jej do školy a když jsi se učil psáti, bývala matka tvá každý den u tvého učitele přinášejíc mu chléb a nápoje z domu.“ Vedle soukromých nižších škol měli bez pochyby vysoké učiliště, kde se učilo začátkům věd, písmu egyptskému, pravidlům mluvnice a pravopisu, souměrnosti slohu a myšlenek, pak měřictví, počtářství, hvězdářství, lékařství a výkladu svatých písem. Zachovaly se památky literní a vědecké, které nedovolují pochybovati o skutečnosti takové vzdělanosti. Měli jako v středověku jakýsi spůsob trivium a quadrivium, jakýsi běh sedmera umění, jejž odbyti musil každý, kdo se státi chtěl mistrem a doktorem. Nic není tak podobné učenci thomistovi neb scotistovi jako štěbetavý a rozumující egyptský písemník. A jako v středověku, bývala též u Egypťanů kázeň tělesní neméně přísná než kázeň duševní: hůl, „tento dar nebes“, jak říkají fellahové, bývala jedním z nejhlavnějších argumentů. Dosáhnuv věku mužného, míval egyptský studující „kosti tak rozmlácené jako osličí.“

„Uši jinochovy jsou na jeho hřbetě,“ pravívali mudrci. „O, písemníku, nebuď lenivým, sice budeš důkladně bit . . . Mladík má hřbet a ten slyší, když bývá bit!“ A jinde na konci dopisu: „Ty's pro mne jako osel, který je co den důkladně bit, ty's pro mne jako

tupý černoch, který se přivádí v poplatek. Supa lze přinutit, aby hnízdil, krahujce lze vycvičiti, udělám z tebe člověka, věz to, zlý hochu."

Navzdor té přísnosti mívali písemníci často ducha živého, pružnost ironickou a bodlavou. Sám lid egyptský, tak utlačený hrozným despotismem Faraonův, ťak uhnětený poplatky a robotou, tak ubitý holí berníků, lid tento byl veselý, pilný a tiše oddaný jako nynější fellah. V jisté dni, o velikých panegyriich, zvlášť o slavnostech bohyň Bast a Hathor, zhasil kovář svůj oheň, kameník, jenž byl schýlen nad prací svou od východu slunce, narovnal svá záda, holič přestal běhati ze čtvrti do čtvrti, loďkář zůstavil dlouhý svůj člun uvázaný v rákosí, zedník sestoupil se svého lešení, tkadlec trávící sedě téměř celý svůj život, vyšel z domu, barvíř opustil své cáry a páchnoucí vody, bělič uložil své tlukadlo na nábřeží, lovec vodních ptáků zavěsil svou síť na trám a rybák zapomněl na krokodily nehybné pod houštinami papyrusů. Všechen ten dobrý lid oddal se nevázaným pudům cynické zvěře, jež kope a rže v srdci člověka nejkrutěji civilisací zhmožděného. Herodot viděl je, jak se sbíhali po tisících k těmto slavnostem; všichni: muži, ženy a děti hráli na rozličné hudební nástroje neb doprovázeli alespoň zpěvy tleskáním rukou, jakož vidíme na bas-reliefech egyptských; z barek, plujících kolem města, pokřikovaly veselé tlupy posměšně na obyvatele pobřeží. Ženské zmítaly sebou, křičely, tančily, obnažovaly se beze studu. Po vykonaných obětech rozdávaly se rány, zpočátku jen žertem, ale později tak opravdově, že se lebky pod kyjem třepily: takové jsou hry sprostého lidu. Bohem, vedoucím orgie národu toho, jest červený neb bílý mok révy, pěstované v Egyptě z dob nejdávnějších. Výjevy opilství nezřídka nacházejí se mezi vyobrazeními na pomnících staré říše. Písemníci odporučují často svým učeníkům, aby se zdržovali opojných nápojů. Vyjímáme z jedné literní památky následující pikantní líčení života mladých egyptských hýřilů: „Slyším, že zanedbáváš vědy a že se touláš z ulice do ulice, zapáchajících opojnými nápoji. Kdykoli člověk nápojů těchto nestřídmě užívá, vybočuje sám ze sebe, nápoje tyto zahubí duši tvou. Jsi jako veslo vytržené ze svého místa, kterým již nelze na žádnou stranu vládnouti, jsi jako chrámek bez boha, jako dům bez chleba, jehož zeď se kolísá a jehož trám se klátí, lidé utíkají před tebou, neboť házíš po nich blátem a úšklebky. Věda, že víno jest ohavností, zdržuj se měchů, neber si džbány k srdci a nevšímej si konvic. Naučil jsi se zpívati s průvodem flétny, přednášeti s průvodem šalmaje, umělkovati hlasem s průvodem kinnoru, zpívati při lýře. Sedáš v komnatě, obklopen starými paními, a kroutíš krkem; sedáš v přítomnosti mladých děvčat, napuštěn voňavkami, hrdlo maje ověšené věncem z máty a biješ se na břich a klátíš sebou jako husa; padneš na břicho a umažeš se jako krokodil."

P. Lauth, p. Brugsch a mnozí souhlasně dosvědčují: kdekoli vnikáme do hrobek staré říše egypstké, všady jeví se nám na jemných bas-reliefech živě barvených, na papyrusech, na všech památnících veselost a radování se životu. Kdož neviděl v egyptském museu v Louvru na velkém schodišti trojici soch archaistických, báječného stáří, snad z III. dynastie? Nedýší-li tyto dobré, ctihodné tváře jasnou myslí, svrchovanou spokojeností úřadníka neb měšťana, kterýž si je vědom, že jest život jeho v úplném souladu se zákony obce i s předpisy edility?

Malé ty hlavy, krátké kulaté nosíky, plné tváře, ústa trochu nadulá a dobrácká jsou nejvýznačnějším typem dávných šťastných obyvatelů nilského údolí. Teprve v dobách po pádu staré říše nalézáme v Egyptě ztepilé, štíhlé tělo novověkého fellaha, široká jeho ramena, svalnatou ruku, suché hnáty a nohy následkem ustavičné chůze na boso sploštěné.

Kdož by mohl také býti zasmušilým pod modrým, žhavě bledým nebem egyptským, v tom světle elysejském, lahodném a lehkém jako polibek, kteréž se méně zdá stvořeným pro lidi, jako spíše pro blažené stíny? Utlačování a bída tam ničeho neznamenaly. Zapomínali na tíži dne, rozjímajíce o božství svrchovaném, o slunci, které se schylovalo každý večer k tajuplnému západu, nezůstavujíc po sobě jiné stopy, než rudou zář rychle hynoucí. Následkem zázračné průhlednosti vzduchu skvěly se zelené a růžové tóny krajiny jako plameny za doby bělořeřavého poledne. Na to padaly stíny s pahrbků lybických a tisíce barek, pokrývajících Nil, přiblížily se břehům, posázeným palmami, sukovitými sykamorami, mimosami a krásnolistými tamarindami; rozhrnulo se rákosí, lodi přivázaly se k oněm kamenům, o nichž se zmínka činí v „Knize zemřelých"; přistály k níže položeným čtvrtím měst neb k těm vesnicím, před nimiž řadou stávaly těžké lodi, obtížené stohy obilnými.

V Egyptě sousedila kolébka s hrobem; zpomínali tam záhy a beze vší trudomyslnosti na „poslední příbytek"; chtěli jej míti pěkný, vkusný ne-li nádherný. Měšťáci, jako v Thébách, měli ohromné své nekropole, svá Memnonia, kde se kupily mumie chudých v obecných kobkách vedle hrobek boháčů. Někdy stavěl se na pokraji pole mezi akaciemi a štíhlými kmeny palem datlových zvláštní stůl obětí, kam nosívali děti a bratří zemřelých v jisté dni pohřební dary. Za to bývaly příbytky tohoto života lehké a slabé jako stany: několik cihel nilských, dva tři kmeny palmové neb sykamorové, sotva otesané, tvořily stavivo. „Malby hrobek," píše Mariette, „dávají nám pokynutí, jak asi vypadal takový dům egyptský: voda, stromy, pole uzavřené zdí, zahrady, několik dřevěných pavilonů všem větrům otevřených, nábytek jen nejnutnější!"

Vše, i sama stálá myšlenka smrti, i samo rozjímání o věcech pohrobních mělo v Egyptě ráz lahodné a jasné vážnosti. Ač jim náboženství velice svůdný obraz blaženosti rajských před oči stavělo, tíhli přece mocně k tomuto životu a nepřáli si z něho jíti „než v plném stáří sto desíti let." Nad nebeský Nil a mystické vzdělávání polí Aaluských, nad společnost bohů světlých milejší jim byly celkem lov a honba v bažinách a na březích Nilu pozemského a společnost smrtelníků, s nimiž Egypťan mohl zpívati, píti, veseliti se a žertovati. Na malbách samých hrobů, za času staré říše, spatřujeme podoby smějící se a bavící se, dívající se na šašky. Žádné touhy po smrti neshledáváme při těch prostých, usmívajících se tvorech. Spokojenost vnitřní, radost ze života, radost plynoucí z veliké úcty k samu sobě zrcadlí se v tomto náhrobním nápisu úřadníka V. dynastie: „Prohlednuv věci, vyšel jsem z tohoto světa, kde jsem pravdu mluvil, kde jsem spravedlivost konal. Buďte laskavi ke mně, vy, kteří přijdete po mně, dávejte svědectví svému předku. „Konal skutky dobré, kéž bychom též tak jednali v tomto světě," tak nechť říkají, kdož po mně přijdou! Nikdy jsem nežaloval, nikoho neusmrtil. O pane

nebeský, vládce všehomíra! Já to jsem, který odchází v pokoji, konaje oddanost, přítel jeho otce, jeho matky, oddaný každému, kdo s ním býval, radost jeho bratrů, láska jeho sluhů, který nikdy nevznesl žaloby."

V tom nalézáme ohlas oné staré mravouky egyptské, docela praktické a bez hledů idealních, která se nám zachovala v „pravidlech Ptakhotepa", obsažených v papyrusu Prisse „nejstarší to knize světa", a v pravidlech písemníka Ani, v nichž tento synu svému Khonshotep drahocennou sbírku poučení o věcech náboženských, moudrosti a spůsobech předkládá. Při vypravování „Episody zahrady květin" podáme velmi pikantní sentencí starého písemníka o třídě ženštin, o nichž téměř stejnými slovy mluví „Přísloví Šalomounova".

Jedna kapitola „kniby mrtvých", jejíž více méně úplný exemplář k zemřelým do rakví se vkládal, obsahuje mravouku tak vznešenou, že ji pp. Chabas a Brugsch nekladou níže zásad křesťanských. Pojmy o lásce a dobročinnosti k bližnímu vyskytují se již v proslavené apologii neb zpovědi záporné nebožtíka před soudnou stolicí Osirise a porotou podzemní. Zemřelý hájí se mezi jiným, že nefalšoval míry obilní, že nevážil falešnými váhami, že netýral vdov, že nepřetižoval otroky prací, že neodňal oběti neb pečiva bohům, že nechytal do svých tenat ptáky a ryby posvátné; tvrdí dále, že nelhal, že nečinil bezpráví, že je neposkvrněn.

„Dopřejte zemřelému vejíti k vám .... Rozsíval všude radost; co činil, o tom mluví lidé a radují se nad tím bohové. Smířil se s bohem láskou svou, dával hladovým chleba, žíznícím vody, nahým oděv, barku dal tomu, kdo byl zdržen na cestě své."

Zdá se, že během století smrt se stávala méně snadnou; zasmušilost a pochybování zmocňovaly se duší některých. Při probuzení rozumu zmizely radosti vyvolených jako sen. Trpká zkušenost, nenáhlá práce rozumování, pohled na pomíjejičnost všech věcí, kteráž zchvátila i samy bohy dříve, než vápenec a žulu jejich svatyň, vše to zbarvilo myšlenky pozdějších pokolení o věcech záhrobních pošmourněji, než bývalo u šťastných předků, svět, jakkoli zlý, zdál se přece žádoucnějším, než mlčenlivý kraj stínů.

S věrou dávných dnů ztrácí člověk sice všechnu svěžest obraznosti, ale za to nachází velkou slast v samém vystřízlivění svém: nová poesie, vroucí a útulná plyne mu ze všech věcí, kterými byl pohrdal, život hojný a příjemný, smysl vytříbenější, jemnější takt. Láska rodinná, přátelství, milost mají podivnou moc, cosi vroucího a zádumčivého, když nesníváme již o tom, že milované osoby budou oblaženy šťastnou nesmrtelností, když s postrachem si zpomínáme i v lůně blaha, že každý tlukot srdce nás pozvolna přibližuje k poslednímu rozloučení, když nám při smíchu a laškování na mysl přichází, že toto líce, tyto oči, ten hlas, který k nám mluví, pominou a ve věčnosti se rozplynou jako lehký obláček pod lazurem nebes. Buďsi květ života milované bytosti sebe bujnější, nikdy nemůžeme přece zapuditi myšlenky na červa hlodajícího, který mlčky ovoce stromu požírá. Tak ponořeno bývá v hlubině všech radostí cosi smutného a drsného, čím se rozkoš milování prudší stává. Neznám nic dojímavějšího, nic trpčejšího, zasmušilejšího než dlouhý ladný ten vzdech, jakýsi druh melopeji vážné a kvílící mladé zemřelé Egypťanky, Ta-Imhotep, kněžky z Memfi, k bratru svému a muži: „Oh můj bratře, oh můj příteli, oh můj choti, nepřestaň píti a jísti a vyprazdňovati číši rozkoše, milovati a hodovati, poslouchej vždy svých náklonností a nedej nikdy smutku vejíti do srdce svého, pokud na zemi živ budeš! Neboť Amenti je kraj hluchého spánku a temností, příbytek smutku pro ty, kdož tam zůstanou. Dřímají ve tvarech svých netělesných, neprobudí se, aby navštívili bratry své, nepoznají již ni otce ni matky, srdce jejich již nezatluče pro ženu jejich, pro dítky jejich.

Každý se napájí vodou života, jenom já tu žíznim. Voda přitéká k těm, kdož na zemi žijou, kde já jsem, tam působí mi voda žízeň. Nevím již, kde jsem, od té doby, kdy jsem přišla v tento kraj, pláču po vodě, která se temení tam z výšky! Pláču po vánku na břehu řeky, aby ochvěl mé srdce ve smutku jeho, neboť zde přebývá bůh, jehož jméno jest Úplná Smrt. Volá celý svět k sobě a celý svět přichází se mu podrobit, chvěje se před zlobou jeho. Málo mu váží bohové a lidé, malí i velicí jsou rovni před ním. Každý se bojí očkoli ho prositi, neboť neslyší nikoho. Nikdo nepřichází, aby ho velebil, neboť nebývá příznivým těm, kdož se mu klaní: nevšímá si žádné oběti, kterou mu kdo podává."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Povídky z lidu.

Od Erckmanna-Chatriana. Z francouzského překládá *J. J. B—V.*

VII.

Občan Schneider.

(Dokončení.)

II.

Několik let minulo. Děd Yéri-Hans byl mrtev a můj otec mne poslal do dolního Elsaska, abych se učil soustružníkem u strýčka Conrada ve Vendenheimu. Šlo mi na patnáctý rok a začal jsem se považovati za muže.

Bylo to v oné době, kde každý nosil červenou čapku a trojbarevnou kokardu, kde se vše dělilo na setniny a chodilo ve spodkách ze šedého plátna s ručnicí na rameni.

Vzpomínám si posud, jak se onoho času tvořily dva pluky v Štrasburku a jak musily být děti bubeníky, poněvadž chtěli všichni dorostlí nést pušky. Pět hochů představilo se ve Vendenheimu — já byl mezi nimi — aby táhli losy, kdo má býti odveden za bubeníka. Los padl na souseda našeho, malého Fritzela, a celá ves říkala, že vyhrál. — Teď zase říkají, že vyhrál ten, kdo nebyl odveden: hle, jak se časy mění!

V tu dobu vypovídal občan Schneider faráře, mnichy a kanovníky z Elsaska. Nechtěl již uznávat jiného božství, než Rozum a Gracie. Znám posud jistou osobu v této krajině, která byla „božstvím" v měsících fructidoru a messidoru; mámť dobrou paměť. Však nebylo by pěkné ode mne, kdybych chtěl nyní o tom mluvit.

Našich svatých tehdá již nebylo, a když je později musili opět zaváděti, neznal je nikdo vyjma několik stařen. Bylo velmi nesnadné přivésti věci v dřívější koleje: ve mnohých vsích zapomněli při mši na svíčky, jinde zas na kaditelnice. Bez oněch dobrých stařen nebylo by to šlo nikterak.

Konečně, díky bohu, bylo vše opět v pořádku a duše byly zase spaseny. Toť hlavní věc. Bylo to za prvního konsula, kde se nám dostalo tohoto velkého dobrodiní, bez něhož bychom byli nyní všichni zatraceni. Budiž za to veleben na věky věkův!"

Jindřich utřel si při vzpomínce na to slzu s brvy pravého oka a pokračoval:

„Však musíme se vrátit k tomu, o čem jsme mluvili; bylo časně z rána, já jsem stál blíže okna, vedoucího na malé prostranství, na němž byla studna, strýček Conrad kouřil z dýmky a teta Grédel metla před domem.

Bylo as půl druhé hodiny, co jsem stál při práci, když povstala venku najednou velká vřava, lidé vybíhali před dům, jiní běželi přes náves, opět jiní, pozorujíce množství, tázali se:

„Co se stalo?"

Rozumí se, že jsem vyběhl také, abych se na to podíval. Byl jsem již v stromořadí, když jsem zaslechl z dáli dusot několika koní, řinčení šavlí a temné hrčení velkého vozu; pak se ozval zvuk trouby po vsi.

V témž okamžiku obsadilo oddělení husarů náves; přední měli pozdvižené bambitky, ostatní drželi šavle v pěsti. Trochu dále jel na vraníku tlustý muž v modrém kabátě s bílými ozdobami na prsou, s velikým širákem na hlavě, ozdobeným trojbarevným peřím, s šerpou kolem pasu a s velkou jízdeckou šavlí po boku. Kůň jeho řičel a frkal. Za ním rachotil po dláždění velký povoz, tažený šedými koni s rudými skvrnami. Tlustý muž s peřím na klobouku smál se z plna hrdla, když viděl, jak se lidé celí bledí tlačili ke zdi, s otevřenými ústy, na celém těle se třesouce.

Na první pohled jsem poznal hodného kněze, kterého jsme byli vytáhli ze sněhu. Někteří smíškové, kteří se chtěli tvářiti, jakoby neměli strachu, volali:

„Hle, toť občan Schneider, který přichází vyčistit okolí Vendenheimu. Pryč s aristokraty!"

Jiní opět zpívali: „Les aristocrates à la lanterne!"

Skákali při tom a výskali, ale přes to měli strach jako druzí. —

Naproti studni zastavil se průvod; Schneider, pozdvihnuv nos, díval se kolem po návsi na vysoké lomenice, nesčíslné tváře tlačící se ke zdi, a na malé výklenky, z nichž byly již dávno odstraněny sošky panny Marie.

„Jaké to protivné hnízdo!" zvolal na kapitána husarů, vysokého muže, jehož černý vous dělil bledý obličej ve dvě části. „Jaké to protivné hnízdo! Budeme tu mít práce na celý týden."

Můj strýc vzal mne za ruku, řka:

„Pojďme, Jindřichu, pojďme! Bude nejlépe, když se odstraníme! Toť hrozné, toť hrozné!"

Třásl se po celém těle. Mně se zdálo, jakoby mne obcházel mráz.

Vrátiv se do dílny, spatřil jsem tetu Grédel s rukama sepjatýma, zpívající litanie. Měl jsem sotva času, abych ji strčil do sklepa a zavřel za ní dvéře; mohlať nás všechny svou velikou pobožností dovésti na guilotinu. Pak jsme se dívali já a strýček oknem na náves.

Venku posud zpívali:

„Ça ira! les aristocrates à la lanterne!"

jako cvrčkové, kteří též zpívají, když se blíží zima.

Před okny stálo mnoho lidí a přes jejich ramena a hlavy bylo vidět husary, občana Schneidra, studni a veliký vůz.

Dva velcí chlapi skládali s vozu klády, tváříce se jako lidé počestní; hospodský Roemer jim daroval láhev kořalky a hubený mužík, bledý a tenký jako tříštka, s dlouhým nosem a s tváří jako slabikář, oděný v malou červenou blůzu, přepásanou kolem kyčlí, dohlížel na práci. Podobal se paňácovi. Ale chraň nás bůh před takým paňácou; byl to kat!

Mezi tím, co se tyto věci dály před našima očima, přišel na náves maire Rebstock, poctivý vinař, širokých plecí, s vážným obličejem. Na hlavě měl širák a byl přepásán trojbarevnou šerpou.

Každého tridi a sextidi shromáždila se celá ves v klubu, v kostele, kdež děti odříkávaly „Práva člověka". Z pokrývky tabernaklu dal si starosta udělat vestu. Jest to sice největší zločin, kterého se může magistrát na světě dopustit, ale tehdáž zachránil zločin tento polovici Vendenheimu život.

Jakmile se starosta přiblížil, nahnul se Schneider přes šíji svého velkého vraníka a zvolal:

„Zde jest lis, kde jsou hrozny?"

„Jaké hrozny, občané Schneidre?"

„Aristokrati."

„Není tu aristokratů, jsme všichni řádnými vlastenci!"

Tvář Schneidrova měla výraz hrozný; myslil jsem, že chce opět vytáhnouti závitek papírů z ohně.

„Lžeš!" vzkřiknul. „Jsi sám aristokrat. K čemu to zlato a stříbro na tvém šatě, když republika nemá, čím by nasytila své děti?"

„Toto zde, občane Schneidre? Toť pokrývka tabernaklu. Učinil jsem si z ní vestu, abych potřel hydru pověry."

Na to dal se Schneider do hlučného smíchu a zvolal:

„A la bonne heure! à la bonne heure! Však upamatuj se: vždyť tu musí být přece nějací aristokrati."

„Nikoli, uprchli všichni. Naši hoši je šli vyhledat do Koblence a naše děti jim bubnují na pochod."

„Uvidíme," pravil Schneider, „zdáš se mi být dobrým vlastencem. Tvá myšlenka s tabernaklem se mi líbí. Přijdeme k tobě na oběd. Toť výborné, ha, ha, ha!"

A smál se opět z plna hrdla.

Všichni husaři přišli se Schneidrem na oběd k starostovi. Rekvirovalo se po vsi a každý dal, co měl nejlepšího.

Ti lidé pili až do půlnoci, zpívajíce písně, při nichž člověka mráz obcházel.

Příštího dne šel se Schneider podívat do klubu, aby slyšel odříkávat děti ve sboru „Práva člověka".

Všechno mohlo dobře skončit. Ale na neštěstí schoval se bývalý zvoník Schneegans, který myslil, že je aristokratem, do senníku v hospodě u zlatého lva; husaři, nalezše pár bot v seně, vytáhli ho a chtěli vědět, proč se ubohý ten člověk schoval.

Schneider, dozvěděv se, že byl zvoníkem, dal ho guillotinovat, když ještě seděli za stolem, pod záminkou, že republika má zapotřebí obětí všeho druhu a že není posud dosti zvoníkův na listině.

To zarmoutilo velice Rebstocka, však neodvážil se něco namítat, aby nebyl sám guillotinován.

Schneider odejel ještě téhož dne k nemalé radosti celé vesnice.

Hle, tak jsem opět poznal tohoto dobrého apoštola, a myslíval jsem si později často, kdyby můj otec byl tušil, co se později stane, že by ho byl zajisté nechal zmrznout v Sluchtě.

A později, po letech, nechtěli nikdy odpustit starostovi ve Vendenheimu, že si dal udělat vestu z pokrývky tabernaklu a obzvláště staré baby, kteréž byl tehdá jen tím od guillotiny zachránil, nepřestávaly ho pomlouvati, spílajíce mu neznabohů.

Jednoho dne, když jsme spolu na vinici rozmlouvali a na onu starou historii vzpomínali, usmál se starosta trpce a pravil:

„Kdybych jim byl dal tehdá uřezat hlavy, byly by tyto dobré duše přišly do Schneidrova pytle i s pokrývkou tabernaklu. Nemusil bych si z toho nyní dělat výčitky."

Na to jsem si pomyslil:

„Ten ubohý starý Rebstock má skoro pravdu. Zachraňujte lidi, aby vás jedni pomlouvali a druzí guillotinovali. To není příliš vábné, a kdyby lidé nejednali z křesťanské lásky, bylo by to věru velmi hloupé. Toliko bídný žebrák nepotřebuje si nikdy činit výčitek: poněvadž je spokojen, nestará se o budoucnost a spí klidně."

Je to sice smutné, ale je to pravda."

Z překladu druhého dílu Goethova „Fausta“.

Přeložil *František Prokeš.*

I.

Faust ve květoucím luhu leže, mdlý a nepokojný.
Šero.

Sbor duchů.

Ariel.

(Zpěv aeolskými harfami sprovázený.)

Když ten jarní květů příval
nade všemi snivě vlá,
když i luh, jenž pustým býval,
v smaragdovém rouše plá;
malých skřítků tajná síla
spěje kvapem účastným;
nehledíce v jeho díla
soucit mají s nešťastným.

Když oblétáte skráň tu v čárném kruhu,
tu spějte níže k zelenému luhu
a nitra bouřný upokojte vír!
Výčitek vzdalte šípy mocně žhoucí,
zpět v duši vlejte blahý nebes mír.
Jsou čtyry chvíle noci kol se pnoucí,
již rychle k dílu v ladném znění lyr!
Mdlou jeho hlavu složte k zemi níže,
jej kropte rosou z proudů Lethiných,
ať mine údy křečovitá tíže,
když usne k ránu ve snách dětinných.
Víl úlohu jen plňte nejkrasší,
zpět navraťte jej zoři nejblažší.

Sbor.

(Jednotlivě, střídavě a společně.)

Když se vánek plní vláhou
nad tím luhem plesavým,
roje mráčků, vůni blahou
vlaje šero křídlem svým,
pěje píseň ráje svého,
duši mírem ovívá,
a pak zraku tvora mdlého
denní bránu zakrývá.

Noc již na peruti sletla,
hvězda volně k hvězdě lne,
malé jiskry, velká světla
planou v dáli kouzelné.
Na vlnách tam tiše hraje
jejich záře spanilá,
a co kněžna této báje
vyšla luna unylá.

Noční hodiny se tratí,
mizí bolný blaha sled,
Nuže věz! Tvůj mír se vrátí,
k oné zoři upni hled!
Vůkol dní se, vánek duje,
stíny zvedají se již,
osení tak tiše pluje
stříbrem vln svých žatvě blíž.

Hruď by plála žárem touhy,
vzhledni ku jitřence jen;
tebe jíme závoj pouhý,
svrhni jej, toť klamný sen! —
Nemeškej zas k výši tíhnout,
zhrdej myslí váhavou!
Všeho může velduch stihnout
činem rázným, rozvahou.

(Nesmírné znění značí blížení se slunka.)

Ariel.

Slyšte! Vichrem spějí hóry!
Mladý den jich zpěvné chóry
růžovými halí flóry.
Skalných bran už řinčí mříže,
hřebci Féba spějí blíže.
Ký to jásot báječný.
Fanfáry blaholí jasné,
oko září, ucho žasne
slyšíc hlahol bezděčný!
Spějte pod kalíšky zvonků,
níž, jen níž! až k viol stonku,
v tiché skály, snivý luh.
Neb ten ruch vám zničí sluch!

Faust.

Života pulsy opět bijí živě
a šerý úsvit pozdravují tiše.
Co dlelo v spánku v květoucí té nivě,
to znovu jarou kol mne silou dýše.
Zas nevýslovné ovívá mne štěstí,
a unáší mne v tiché ony říše,
kam touží duch se mocným křídlem nésti.

V mlze růžové se vesmír odkrývá,
les blaholí mi tisíc nových věstí
a v údolí bělavá prouha splývá.
Však jemný lazur v ně se s výšin sklání
a svěží poupě mdlým se očkem dívá
z té hlubiny, kde snilo v ambry vlání.
I barva barvou v luhu tom se sílí,
kde kalíšek si rosnou perlu chrání.
Toť samý ráj se k mému čelu chýlí.

A pohleď výš . . . Hor velebné ty skráně
nám zvěstují tu nejsvětější chvíli.
Je nejdřív líbá věčné světlo páně
a později teprv v doliny se noří.
Však ejhle! Alp ty zelenavé pláně
již nachové tam ve záplavě hoří
a níž a níže vniká paprsk svatý. — —
Již vychází! A zrak můj stížen zoří
se odvrací, tak mocným bolem jatý.

Toť onen čas, kdy k přání nejvyššímu,
se blíže vine naděje svit zlatý
a září mocně k cíli nejdražšímu.
V tom ale šlehne plamen z oněch slují
a my tu dlíme omámeni v dýmu.
Mdlé ruce žití svíce pozdvihují —
než kolkolem se plameu mocně hadí!
Zda láska to či zášť nás obklopují,
a bol i radost náhle v duši svádí?
Že obracíme k zemi svoje tváře
a halíme se v závoj svého mládí.

Nuž odvrátím se nebe od tvé záře,
a hledím na spád řeky v modré dáli,
jenž probleská tam v jemné ranní páře.
Od stupně k stupni klesá s oné skály
a v tisíc vln se tříští v divém znění,
až pěna z hlubin k výši zpět se valí. —
Než! Majestátně z toho burácení
se vyklenul tam oblouk duhy vnadné,
tam v šero splývá, tam hru barev mění
a rozšiřuje kolem vánky chladné.
V tom kmitání lze lidskou snahu zříti.
Jen mysli! Poznáš v harmonii ladné:
— V té hravé záři máme celé žití!

Aforismy
z novějších francouzských spisovatelů.

VI.

Čím to je, že svatí povoláni byli ze všech stavů a řemesel, ano i z nejnepatrnějších tříd lidské společnosti, však že nikdy žádný státní zástupce se nestal svatým?

Přijde-li k nám člověk, který něco říci chce, ale neví kudy do toho, vidíme, že zná sice melodii, ale slova že zapomněl.

Pozorujeme-li svět s jeho proměnami, nezdá se nám býti starou koketou, která své stáří zakrývá?

Jest psáno, že máme odpouštěti svým nepřátelům, ale což pak svým přátelům?

Jak mnohý velmož ve čtverospřežném voze ani si nepomyslí, že by se ještě více lidí na něho dívalo, kdyby ho vedl policajt!

Zdá se, že jest přece pravda, že láska je plna dýmu, z něhož mnohému stoupají slzy do očí.

Kdyby panovníci nebyli ustanovováni rodem, nesměl by vstoupiti na trůn než ten, koho štěstí nenafoukne pýchou a koho nehody nedovedou sklátiti.

Pokrytec ubírá se cestou ráje do pekla.

Můžeme míti v každém stáří důvody, abychom se oženili: jeť manželka mladíkovi milenkou, člověku usedlému družkou a starci ošetřovatelkou.

Vletěla vlaštovka do pokoje a poplašena vrazila prudce do zrcadla, v němž viděla jasné nebe, a bez života spadla na podlahu. Podobně udeří mnohá dívka ve své poplašenosti tak prudce hlavou i srdcem o lásku, v níž vidí své nebe, že má z toho smrt.

V každé knihovně lze nalézti knihu, která za jistých okolností stane se jednomu velice užitečnou, a jinou aneb snad tutéž, která se osvědčí snad jinému naprosto zhoubnou. Znám mnoho mužů, kteří z historie starověké čerpali všecku sílu své povahy, ale znám též jednu ženu, která se otrávila kapitolou tétéž historie — kapitolou o hetérách.

Která láska že je nejvroucnější, první neb druhá? Možná že druhá, jak praví Stendhal. Leč pak možno připojiti: Není-li to třetí . . . .

Všude se tančí, ale nikde jako v Jardin Mabille v Paříži. Tam si každá musí tvořiti tanec svůj, vynalézati nové kroky a pohyby, býti stále překvapující a neskrbiti jiskrami svého

ducha tu duchaplnými, tu jen podivnými. Ale především třeba stále nově tvořiti, nikdy se neopakovati a postupovati vždy crescendo. Která pak nejvíce září neslýchanostmi, může snadno později zářit diamanty.

Být někomu štěstím je strašně svůdnou myšlenkou. Ta již mnohému ubohému děvčátku zkazila svět.

Čteme-li špatnou knihu, vidíme teprve, jak špatné to zařízení, že nyní již každý umí psáti.

Pýcha svedla mnohem více žen, než láska.

V každé ženě nachází se zrnko hříchu pramáti jich Evy. Toto zrnko klíčí a květe a teprve po prvních prolitých slzách vášně vrací se žena zase k bohu. Proto bude kající sv. Majdalena vždy nejkrásnějším symbólem hříšnice.

Když bitvu již již prohráváme, přijímáme pomoc odkudkoli, ale mnohdy nás to později mrzí.

Který smrtelník, z ženy zrozený, smí se odvážiti odsuzovati Evu? Což měla ta ubohá matku?!

Praví se, že žárlivá žena je neviditelnou: tak dobře umí se skrývati, když číhá na svého milence.

U mnohých bývá náhoda vždy nehodou.

V starém věku bývala kurtisána zvláštním stavem, jenž vyžadoval svých studií. Vyučovalť je tehdáž filosofové a za to pak ovšem zase mnohá kurtisána otevřela školu svou filosofům. Ale v našem věku nemá kurtisána práva existovati, leč nezastaví-li se nikde. Jest to věčná poutnice, která se staví jen v hostinci, aby se bavila, třeba i proti své vůli, v chaosu, hluku, smíchu, veselosti a šílenostech orgie. Ale nechť si je kouzlo tohoto dobrodružného života sebe mocnější, poutnice je vždy ráda, dostane-li se opět na silnici, stíněnou velkými stromy, kde ji ovane volný vzduch a ozáří paprsky slunce. Není kurtisány, která by neželela své někdejší kartounové sukénky a která by netoužila se státi dobrou hospodyní; s tou ovšem výminkou, aby směla podržeti v srdci nejmilejší svou lásku.

Praví se, že v první lásce milujeme předmět své lásky, kdežto v ostatních milujeme lásku samu. Je to jako bychom řekli, že místo písně zpíváme pak už jen refrain. A v skutku: druhá láska je již známou melodií, třetí pak je dokonce již flašinetl. Nejsmutnější je, že nemůžeme svou první lásku učiniti věčnou, ani v manželství ne. Cesta vášněmi jest jako cestování pro zábavu, kde se nám vše jen proto líbí, že záhy půjdeme dále. Všude klademe svůj výkřik obdivu, ale jaký by to byl výkřik zoufalství, kdybychom byli odsouzeni obdivovati se příliš dlouho!

Umění. Literatura. Věda.

— „Semejnyj sud“ (Rodinný soud) zove se satyrická povídka známého spisovatele ruského Ščedrina. Povídka ta uveřejněna v čís. 10. „Otečest. Zapisok“. Kritika chválí na tomto nejnovějším plodu Ščedrina jeho ryze ruský ráz. —

— Boborykin, jeden z nejplodnějších ruských novelistů, napsal novou povídku „Dolgo-li . . .?“ (Jak dlouho?). Obsah povídky té vzat jest ze života literarního — proletariatu na Rusi. —

— „Putěvoj žurnal E. Čirikova v 1849—1872“ (cestovní denník Čirikova). Čirikov procestoval v uvedených letech rozlehlé kraje středoasijské a pilně zaznamenal vše, co v ohledu země- a národopisném důležitého a zajímavého shledal. Zápisky tyto, jež tvoří knihu 800 stran silnou, vydala ruská zeměpisná společnost redakci Gamazova.

— Sérjakov, slavný ruský rytec, vydal obšírné paměti svého života. Spisek tento jest věrným zrcadlem svízelů a překážek, s nimiž bylo zápasiti nevolníkům ruským, chtěli-li se vyšinouti z těsných pout, jež jim společnost ruská uložila. Život Sérjakova připomíná živě na osudy slavného Tarasa Ševčenky a jiných vynikajících mužů ruských.

— Literární jubileum. Hipolit Stupnicki, redaktor polských listů „Przyjaciela Domowego“ a „Gazety Wiejskiej“, slaví letos 25letou slavnost založení prvně jmenovaného časopisu. Jméno Stupnického souvisí se založením mnohých časopisův polských a zaujímá jedno z nejzáslužnějších míst mesi publicisty polskými. Stupnicki jest jedna z oněch ryzích, nezištných a vlasteneckých povah, jež v době tuhého absolutismu, vydány jsouce pronásledování všeho druhu, neohroženě vytrvaly na stráži života a ruchu národního. Přátelé a ctitelé Stupnického, kterýž pro vysoké stáří — čítáť přes sedmdesát let — již jen s velikým namáháním pracuje, pomýšlejí na to, aby zasloužilého veterána publicistiky polské překvapili darem, jenž by mu zabezpečil poslední léta jeho namáhavého a práci národní věnovaného života.

— Známý sochař Jan Janda, rodem z pruského Slezka zemřel v Berlíně. Janda byl syn chudého zahradníka a již co malý hoch jevil velikou zálibu k řezbářství. Pomocí jakéhos preláta dostal se do berlínské akademie umění. Janda pracoval některé sochy na pomníku Bedřicha Vel. Nejvíce hotovil sochy pro chrámy polské.

— „Mieczysław II.“ jest název historické truchlohry Bielcikowského. Tragédie tato poctěna první cenou krakovskou.

Drobnosti.

— Rázný fotograf. V Nevadě v Americe žije fotograf, který pokaždé, než fotografovati začne, vyjme z kapsy revolver, natáhne kohoutek a míře na hlavu sedícího zákazníka, k tomuto praví: „Teď seďte pokojně a nehýbejte ani svalem; obličeji svému dejte příjemný klidný výraz a hleďte přímo v otvor revolveru. Pohnete-li sebou, probiju vám kulí lebku.“ Časopis americký, z něhož tuto v pravdě americkou lokálku vyjímáme, rád věří, že se tyto revolverové fotografie výborně daří, ale pochybuje silně, že mívají na nich obličeje „příjemný a klidný výraz.“

— Drastická kritika. K Rossini-mu přišel kdys ješitný mladík a přezpívav mu na zkoušku několik písní, požádal mistra o radu, jakému oboru by se s takovým hlasem věnovati měl. „Staňte se vyvolavačem při licitacích!“ odpověděl mu Rossini. — Podobně odbyl Goethe jednoho syna Mus, který mu přinesl rukopisy svých básní s prosbou o laskavé posouzení. Goethe přijal rukopisy a mezi čtením snímal často svou domácí čepičku, ukláněje při tom hlavu. Mladý veršovec otázal se ho na konec nesměle, proč tak činí. Goethe odpověděl přívětivě: „Mám v obyčeji pozdravovati staré dobré známé.“

Listárna redakce.

„561—11.“ Líčení všední, postrádající plastičnosti. Není v tom síly ani vzletu. K tomu zápasíte ještě s formou.

N. Z. Básničku zaslanou nemůžeme uveřejniti. Máte-li nadání čili nic, netroufáme si z kratičké této ukázky posouditi.

„Vítře . . . v Pard.“ Pokračujte, chcete-li; ale k uveřejnění pokusy své nezasílejte, leda až za několik roků.

Rud. Z—k. Nadání máte, ale ve všech pracích vašich obrážejí se dosud cizé vzory. Vzdejte se pohodlné cesty vyšlapané jinými, ražte si dráhu vlastní a zdar vás bezpochyby nemine.

Knihy nové „Lumíru“ zaslané: „Osvěta“. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel: Václav Vlček. Číslo 11. (sešit listopadový). Obsah: Z Bukoviny. Od Jar. Olešovského. — Rujana. Obrazy hrobů staroslovanských. Nakreslil J. Wünsch. (Dok.) — Král Juan. Báseň Antala Staška. (Pokr.) — Za ranních červánkův. Román A. V. Šmilovského. (Pokr.) — Rozhledy literární. Od Fr. Zákrejse: České básnictví. — Gustav Pfleger Moravský. Nekrolog od Ferd. Schulze. — Bohumil Janda. Nekrolog od Fr. Zákrejse.

Časopis Musea království českého 1875. Redaktor: Jos. Emler. Svazek třetí. V Praze, nákladem musea království českého.

Vlastenecký slovník historický. Sestavil Jakub Malý. Sešit 1. Abeceda — Dee. V Praze, tisk a náklad Rohlíčka a Sieverse.

Popěvky, písně a sbory s nápěvy pro pořadatele besedních zábav a divadel. představení. Pořádá J. M. Boleslavský. Seš. 10. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Ondřej Černyšev.

Román od *Julia Zeyera.*

(Dokončení.)

Jsem opuštěna, osamotnělá! Kde najdu věrnou duši?“ šeptala štkajíc.

„Ty pláčeš?“ ozval se tichý, divukrásný hlas u nohou Kateřiny, a když vzhledla, spatřila tam svou Arabku. Temné smutné její oko bylo vzhůru k ní obráceno a skvělo se jako hvězdné nebe, modročerný její vlas, propletený zlatými penízky, padal měkce na sněhobílý její šat, který jí řasnatě až ke kotníkům nahé, bronzovitě hladké, zlatými kruhy ozdobené nohy splýval.

„Pláčeš?“ opakovala dcera jižní pouště a zavrtěla udiveně hlavou; „což mají královny také slzy?“ dodala zamyšleně.

Kateřina usmála se v slzách a pokynula dívce, aby vstala. Tato uposlechla a císařovna přivinula ji na své srdce.

„Miluješ mne?“ tázala se líbajíc Arabku v čelo.

„Chadisa tě miluje,“ odvětila tato prostě.

„A nezradíš mne nikdy?“ ptala se Kateřina dále.

Dívka stála tu ztepilá jako palma, snědá tvář její se na chvilku zachmuřila, divukrásné, vysoké oblouky černých obočí se nepokojně zvlnily — ale hned zase usmál se polodětský její obličej, nevole její zmizela rychle jako stín oblaku na slunném poli.

„Chadisa tě miluje,“ opakovala prostě.

Kateřina ji objala a pak ji usadila vedle sebe.

„Znáš dům náčelníka policie?“ tázala se.

„Znám.“

„Nuže, chci s ním okamžitě mluvit, ale nikdo v paláci, nikdo v městě nesmí o tom zvědět. Chci, aby se co možná nejdříve na tomto místě jako přízrak objevil a jako přízrak opět z paláce zmizel. Myslíš, že je to možné?“

„Chadisa učiní vše!“ radovala se Arabka. „Chadisa umí se plížit davem číhajících nepřátel jako had, jako stín, Chadisa učiní vše. Ale uvěří mi náčelník policie?“

Kateřina napsala po krátkém váhání několik řádků a podala je Arabce, která na to hned zmizela.

Vychloubajíc se svou dovedností, nebylo dítě Arabie v nejmenším nadsazovalo: neminulo ani půl hodiny, v níž byla Kateřina sotva svého lékaře propustila a rozkázala, aby nikdo klid její nerušil, když se cinkání zlatých kruhů na nohou Chadisy opět rozlehlo tichou chodbou. Opatrně odhrnula portiéru dveří boudoiru a na pokyn císařovny uvedla zmateného náčelníka policie, třesoucího se u vznešené přítomnosti carevny. Zůstal hluboce se kloně u dveří státi, netroufaje si zraků pozvednouti ku křeslu, na němž panovnice jeho klidně a majestátně seděla. Chadisa spustila opět portiéru, zavřela dvéře a usedla na práh v chodbě, prozpěvujíc polohlasem zádumčivou píseň vzdálené, slunnojasné vlasti.

V komnatě panovalo hrobové ticho.

„Pane, jste ctižádostiv?“ zazněl za chvilku jasně a důrazně hlas císařovnin.

„Ctižádost má nesáhá dále, než sloužiti vašemu veličenství,“ zajíkal se náčelník policie, nevěda, kam císařovna míří.

Uspokojil ji patrně tou odpovědí; vstala a popošla několik kroků blíže k němu, rozevřela svůj vějíř a máchajíc jím tak prudce, že pudrované kadeře vlásenky na hluboko schýlené hlavě náčelníka policie vánkem jako letní tráva se chvěly, počala důvěrným, téměř veselým tónem mluviti:

„Měly jsme dnes ráno u samých vrat paláce knížete Gutovského malé dobrodružství — doufám, že jste již o tom zpraven, pane policejmistře Oblazove?“

„Nestalo se to vinou mojí — ubezpečuju vaše veličenstvo —“ drkotal pan Oblazov; myslilť, že ho císařovna pokárá, a při té myšlence obešla jej hrůza.

„Upokojte se, pane!“ smála se císařovna a máchala čím dále tím rychleji vějířem. „O to se nejedná. Ale žena, která mi do cesty vkročila — žena tato zmizela, a já ji musím viděť, já s ní musím mluvit a vy ji musíte nalézti, slyšíte! Musíte ji nalézti!“

Pan Oblazov učinil dva kroky nazad, jakoby již letěti chtěl.

„Stůjte!“ velela císařovna a žena Lotova proměnivši se v sochu, nestála nepohnutěji, nežli v té chvíli pan Oblazov.

„Nemyslete, že onu ženštinu viním z nějakého přestupku, že ji snad zatknouti velím, naopak: pocítila jsem náhlou k ní náklonnost, řekla bych přátelství; dle toho jednejte.“

„ Nastala přestávka v rozmluvě. Když příliš dlouho trvala, osmělil se náčelník policie promluviti:

„Propouští mne vaše veličenství?“ Obávalť se, že na něho zapomněla; neboť byla usedla a v myšlenkách hlavu o vysoký lenoch křesla opřela. Vstala teď prudce, tváře jí planuly rozčilením, které nemohla úplně skrýti, ňádra její se dmula.

„Ještě něco,“ volala chvějícím se hlasem. „Měla jsem této noci hrozný sen: zjevil se mi anděl a pravil mi, že muž, kterého soud můj k smrti na zítřek odsoudil, jest nevinen. Svědomí mé je pobouřeno! Dle znamení na čele jeho mám poznati, byl-li sen můj pouhým snem, či pokynutím nebes. Musím vězně viděti. Nemohu jíti do žaláře jeho, příčí se to majestátu, nemohu ani soudcům zjeviti, co vám zde pravím, neboť nerozumějí ničemu, co nenajdou v zákonníku. Slyšte tedy. Na večer přivezete vězně sem do paláce, Arabka má vás dovede do korridoru, z jehož galerie mi bude možno vězně uviděti, anižby věděl, kde se nachází a kdo na něho hledí. Nikdo nesmí se dozvěděti zde v paláci, kdo je ten muž, nikdo v žaláři nesmí zvědět, kam ho vezete. Vše zůstane tajemstvím mezi mnou a vámi. Rcete, je-li možnò vše to provésti?“

Náčelník policie sklonil koleno.

„Ty velíš, paní moje; a stane se dle vůle tvé!“ zvolal nadšeně; všechna ostýchavost byla s něho náhle spadla, oko jeho se jiskřilo dychtivostí vykonati těžký carevnou na něho vložený úkol.

Kateřina podala mu ruku k políbení, a napsavši spěšně několik rozkazů, o které ji byl požádal, propustila jej. Když se u dveří naposled před ní hluboce klonil, zastavila ho ještě jednou.

„Pamatujte, pane, že vše, celá naše rozmluva, celý váš úkol dnešní jsou tajemstvím nejvážnějšího druhu; tajemstvím státním, za jehož zachování mi ručíte svou hlavou! Slyšíte? Svou hlavou! Nyní jděte a zasložte si neobmenou přízeň vděčné vladařky své!“

Když byla sama, klesla na kolena a pozdvihla s jásotem ruce k nebi.

„Nemýlím se, tušení mé se vyplní: je to Ondřej, je to on, ten luzný sen nevinného mého mládí! Oh bože, bože, díky!“

Vstala a zazvonila. Svolala své lidi, dala se obleci, povolala nejvyšší hofmistryni k sobě a když tato vešla, spěchala jí vesele vstříc.

„Zotavila jsem se úplně, jsem zdráva!“ volala. „Dvorní slavnosti, ustanovené na tento večer, se neodloží. A nyní pobavíme se krátkou procházkou koňmo do letního sadu. Stýská se mi po dobrácké tváři mého lidu.“ —

Mezi tím, co carevna v hrozné nejistotě brzy strachem umírala, brzy štěstím jásala, dostavila se Feodora Dimitrevna, instinktivně cestu hledajíc v neznámém městě, k malým dvířkám, kteráž jí byla žena žalářníkova naznačila. Určený čas dávno minul, bylať v polovičné mdlobě několik hodin na pustém břehu ztrávila. V hlavě její kroužily myšlenky jako mlha nejasná; zdálo se jí, že šero kolem ní se rozkládá a lidé i věci brali na sebe tvary cizé nepochopitelné; vše zdálo se jí jako dým a stín a nejvíce jevila se tak sama sobě. Cítila jen, že srdce její buší, že mocný jakýsi pud ji neodolatelně někam žene, ale marně tázala se samy sebe, co u těch dvířek hledá. Vědomí její haslo měrou úžasnou; již jen doutnalo a kmitalo se před nastoupením úplné noci.

„Můj syn? Můj syn?“ mumlala mezi zuby, ale slova ta jí neznačila ničeho více; byla jako zvuky cizé mluvy, kteréž nijak rozuměti nemohla.

Zastavivši se, zabušila pěstí na dvéře. Žalářníková ji tam očekávala; vpustila ji rychle a uvedla do svého bytu. —

„Dosáhla byste povolení, rozloučiti se se synem svým, ale trvalo by to dlouho. Potřebovala byste bůh ví jakých výkazů a chodila byste od úřadu k úřadu; mimo to spůsobila by vám snad výtržnost dnešního rána zápletky. Uděláme to kratčeji. Nosím vězňům v tuto hodinu obyčejně čerstvou vodu. Vezměte dlouhé toto prkno, na němž stojí džbány; potkáme-li někoho, bude mysliti, že jste mojí služkou. Na chodbách je již úplné šero; nedaleko dveří cely vašeho syna vyčnívá ostrý roh, tam se zastavíme a počkáme, až voják, přecházející kolem, se octne na druhém konci chodby, pak otevru dvéře žaláře, do kterého bych ani služku svou s sebou vzíti nesměla, vy rychle vyjdete za rohem, nebude vás vidět, any otevřené dvéře jako stěna mezi ním a vámi státi budou, vklouznete do vězení a v čas vyvedu vás opět tou samou lstí. Rozuměla jste?“

Feodora Dimitrevna mlčela a žalářníková pokládala mlčení to za souhlas. Podala jí prkno a obě vydaly se na cestu.

Žalářníková třásla se na celém těle, ale Feodora Dimitrevna kráčela za ní, klidná jako stroj. Podařilo se vše, nepotkaly nikoho, Feodora vešla do cely svého syna, žalářníková, které se tím kámen od srdce odvalil, bouchla vesele dveřmi a klíč zarachotil temně v zámku, zasunuv pevnou závoru mezi Ondřeje s nešťastnou jeho matkou a pronásledující je svět.

Ondřej protrhl se v uleknutí z polosna, do něhož byl právě, ztrmácen trýzní nevýslovnou, upadl a obrátil se ku dveřím. Matka jeho stála tam nepohnuta jako mrtvola, děsný obraz hrůzy: skleněné oko její hledělo tupě zpod zakrváceného čela, z otevřených úst dral se jakýsi chrapot, po mrtvé tváři hrál poloblbý úsměv, hlásající, že poslední jiskra rozumu v ní byla shasla a že se čírá, bohopustá tma zmocnila zničené její duše! Mžikem ležel u nohou jejích a objímal kolena, na kterých byl snil první svůj sen, přitiskl ke rtům ledové ruce, které ani horoucí celování jeho prohřáti již nemohlo. Hleděla bezvýznamně na něho, bolestný výraz přelétl její tvář, položila si ruku na témě a snažila se marně nabyti jakési určité představy.

„Matko, matko!“ zvolal zoufanlivě a zalomil rukama.

Tělem jejím to trhlo křečovitě, pozvedla ruce a oko její nabylo zase poněkud výrazu.

„Slyš,“ šeptala, „nemluví to Ondřej?“

„Oh, poznej mne!“ zaúpěl, „hleď, zde u nohou tvých ležím. Jsem tvé dítě!“

„Nevím!“ odpověděla tupě a začala šedé vlasy své zaplétati. Posléze usedla sama na zem, opřela lokte o kolena a hlavu o ruce a hleděla mlčky před sebe.

„Oh, hoře nevídané, nikým posud necítěné!“ volal Ondřej. „Smrti, smrti, proč meškáš? Kéž bych mohl umříti v tu chvíli zde, opíraje hlavu o prsa té, která mne zrodila a která mne již nepoznává. Co jsou rány těch, kteří mne zítra umučiti chtějí, proti mukám, které snáším teď? Oh katanové, buďte mi vítáni, rány vaše budou mi lahodné!“

Blesk vědomí prošlehl hasnoucím jejím duchem, vytřeštěné oči její zalily se krví a hrozily vypadnouti z důlků; zavyla jak vlčice a zaryla nehty zuřivě do vlastního líce.

„Ondřeji, Ondřeji!“ zvolala pak a přitáhla jej k sobě takovou prudkostí, že ruce jeho krvavé stopy šílené její síly jevily. „Tebe chtějí týrat, tebe tupit, tebe usmrtit? Ty zemříti pod šlehy zneuctívajícího knutu?“

Pustila ho a zalomila rukama.

„Kletba mi, že jsem tě zrodila a pomoci ti poskytnouti nemohu!“ zaúpěla a udeřila se vší silou do prsou. V tom zazvonil nějaký předmět, vypadnuv jí ze záňadří, jasně o dlažbu. Byla to dýka, kterou jí byla Anna Nikitišna do rukou vnutila, dýka ve stříbrné pochvě, dar knížete Pomarova, ta samá, kterou si byla Anna co památku v žaláři „Les Delices“ od Ondřeje vyprosila.

„Pomohu ti!“ křikla vášnivě Feodora. „Neztýrají sladké tvoje tělo! Kruté jejich oči nebudou se pásti na rouhavém divadle tvého utrpení!“

Shýbla se opatrně, jakoby zmíji polapiti chtěla, chopila se dýky a mžikem vrazila mu ji do prsou.

Šťastně nalezla ocel ukrytý zdrej jeho života: beze slova padl do těžké mrákoty.

Feodora hleděla opět tupě před sebe; v hlavě její bylo se náhle opět zatemnilo. Neměla již tušení o tom, co byla před okamžikem učinila. Chvíli hleděla na lesklou zbraň, jak s ní pomalu krůpěje krve řinuly, pak ji zahodila a sedla opět na zem. Vzala svůj plášť, zahalila Ondřeje do něho a položila hlavu jeho na svůj klín.

„Spí!“ šeptala a hleděla mu klidně ve tvář.

V komnatě panovala již úplná tma. Feodora Dimitrevna počala zpívati dlouhou, smutnou píseň, jejíž poloutlumené zvuky se mísily se slabým kvílením větru, hučícího kolem mlčenlivého domu. Ondřej, probíraje se z mrákoty, zavřel opětně oči: bylo mu sladko, tak tiše skonávati v náručí nejdražší na světě bytosti.

Však náhle uslyšel před dveřmi svého žaláře hluk.

„Oh, pane!“ volal hlas udušený slzami, „netrestejte na muži mém přestupek, kteréhož jsem se dopustila bez jeho vědomí. Svedena soucitem vpustila jsem matku vězňovu do cely, dlí tam posud. Ach, pane, jest to ona ženština, která způsobila ráno výtržnost na dvoře, a která prý, jak právě slyším, neostýchala se její veličenstvo na veřejné ulici obtěžovati!“

„A ta ženština je zde?“ volal téměř jásavě mužský hlas.

„Bohužel!“ vzlykala žalářníková.

„Ale pak jsem vám díky zavázán!“ odpověděl náčelník policie Oblazov, který byl marně Feodoru po městě hledal, a hrnul se vesele do žaláře, který náhle mnohými světly se vyjasnil.

„Tiše! Spí!“ šeptala Feodora s úsměvem šťastné matky.

Všichni zůstali na okamžik zaraženi stát.

„Do kočáru s nimi!“ velel pan Oblazov a deset ruk chopilo se matky a syna. Nemohli je rozloučit, držela ho pevně v objetí.

„Neprobuďte ho!“ napomínala je. „Ubohé mé dítě churaví!“

„Zdá se, že je vskutku nemocen!“ pravil pan Oblazov, „zacházejte s ním šetrně!“

Uležili je do kočáru a Ondřej padl následkem třesení v^zu po dlažbě znova do mdloby. Když se probudil, ležel zase na klíně matky: smutný, tichý její zpěv zněl mu opět sladce v uších a hluboká tma byla opět kolem rozložena.

Slyš! Pojednou ozvalo se v dáli jasné cinkání jako zlatého řetězu a na konci dlouhé komnaty zakmitlo se slabé světlo . . . Blížilo se pomalu a tmou zářila nejdříve útlá ruka, rudá jako ze žhavého kovu: rozeznal, že to ruka, chránící před vánkem plamen, přes kterýž se ku předu chýlila divokrásná tvář, snědá, plná mladistvého půvabu. Plaché světlo plamene a stíny noci rozmarně si na ní pohrávaly. Byla to Chadisa.

Kráčela tiše a opatrně, upírajíc zrak svůj na alabastrový kahánec, kterým si svítila. Přiblíživši se k podivnému skupení, jež Feodora s Ondřejem tvořili, zastavila krok a pozvedla zrak. Leknutím couvla o krok nazpět, setkavši se s divokým, hrozebným okem šílené, kteráž zjevem dívky zděšena, příšerný, kňučivý zvuk náhle ze sebe vyrazila. Chadisa byla něco podobného již co dítě viděla a slyšela: v arabské poušti totiž přiblížila se jednou za tiché noci lvice až k samým stanům jejího kmene. Chadisa zamhouřila oči, kahánec se jí zatřásl v ruce, rty její šeptaly tichou modlitbu a volná ruka její hledala černý amulet, pokrytý tajemnými črtami zaklínačů. Zmuživši se učinila pak ještě krok ku předu a vztáhnuvši ruku před sebe, zvedla pomalu kahánec a držela ho tak, že všechno jeho stříbrné světlo na bledý obličej polomrtvého muže padalo.

Bílá ruka krásného tvaru rozhrnula v tom okamžiku těžkou záclonu, zavěšenou mezi sloupy vzdušné galerie, s kteréž několik stupňů v prostor vedlo, kde Ondřej právě se nacházel. Hned na to vynořila se z tmavých řas skvostného čalounu bledá tvář a velké lesklé oko upřelo se dychtivě nejdříve na tvář Feodory, nehybnou a bezbarvou, jakoby z mramoru byla vytesána, a na ty oči, které mátožně jak oči umrlce a přec zase divoce jako hněvný zrak tygřice do tmy zíraly . . . pak svezly se ustrašené oči, s galerie hledící, na klín té lidské trosky, na níž hlava Ondřejova ležela: zrak jeho obrácen byl se smutkem a nevýslovnou něžností k nešťastné matce.

Prostorou zazněl jásavý výkřik, vysoká běloskvoucí postava letěla rychlostí blesku přes schody a Kateřina klesla na kolena vedle svého milence a zulíbala chladné jeho čelo.

„A tebe chtěli vyrvat z mého náručí!“ volala mezi tím, co Chadisa tiše kahánec na římsu byla postavila a na prahu na konci korridoru usedla, „a tebe chtěli trýznit, zničit, zavraždit! Běda pozlacené luze! Zkusí mého hněvu! A ty, Ondřeji, sám přede mnou se's skrýval? Není možné, aby's mne již nemiloval. Mluv, proč necháváš mne tak dlouho v nejistotě, což ti nic už není do mé bolesti?“

Zraky Ondřejovy utkvěly s podivením na čele, na očích a na ústech někdy zbožňované Kateřiny. Myšlenky jeho byly nejasné, proud jejich zkalen. Vše zdálo se mu jako sen. Byl již v hrobě? A nebylo to vše jen přelud ještě v rakvi ho trápící? Panovalo hluboké ticho a s chvějícím se srdcem čekala Kateřina odpovědi z milých úst jeho. Ale Feodora zachytila poslední slova císařovny, jež byla v ní jakousi upomínku vzbudila.

„Ó vy všichni, kdož cestou kolem jdete, patřte a vizte, je-li bolest jako bolest moje?“ Hrozný tento výkřik proroků splynul s nevědomých rtů nešťastné matky jako kvílící povzdech hrobu a zalehl mrtvě v pusté tmě tichého prostoru.

Kateřinu projel mráz jako smrtelný.

„Co to znamená?“ tázala se chvějíc se hrůzou, „žiješ nebo jsi jen stín?“

Vzala Ondřeje za ruku a chtěla ho odtáhnouti od strašného toho zjevu.

„Krev tvého manžela lpí na prstech tvých!“ zvolal Ondřej a odstrčil její ruku. „Ženo strašlivá, proč rušíš klid mého hrobu, co vyhání tě z rozkoše a z objetí tvých kochanů?“

Chtěl se vzchopit, ale plášť jeho se smekl a proud krve vyvalil se na jasný koberec. Výkřik, přicházející z hlubin útrob, vydral se Kateřině z úst a rozléhal se děsně po dlouhém korridoru. Chadisa vyskočila leknutím a byla mžikem vedle své velitelky.

„Kdo mně to učinil?“ zvolala Kateřina vyskočivši a lomíc rukama. „Kdo odvážil se rukou svatokrádnou sáhnouti na tvůj život? Kdo osmělil se takto mstu mou královskou na vlastní hlavu svádět? Proklat buď vrah! Avšak ty žíti musíš! Tebe povalili v prach a vysoko jako hvězda zasvítíš nad hlavami všech! Můj Ondřeji, můj manželi! Oh, plesej, plesej! Následuj mne! Pojď do síně, kde velmožové této říše na mne čekají. Sami žádají, abych manžela si zvolila ze středu svého lidu; hle: tebe posadím na trůn a u nohou tvých pokleknu! Již pojď! A prvním slovem, které z úst nového cara vyjde — buď pomsta na těch, kteří zavraždit ho chtěli!“

„Smíš ty o vraždě mluvit?“ tázal se Ondřej, „žádná pomsta, žádné proklínání! Blahoslavena buď ruka, která mne uvolnila z moci tvé. O matko, matko, ty podruhé porodila's mne — k žití lepšímu!“

Tiskl ruku její ke rtům a pak dodal obrácen ke Kateřině:

„Nech mne zemříti v míru! Odejdi a vol někoho ze svých milánů!“

Kateřina klesla opět na kolena jako zničena. Před očima nastala jí tma, chopila se oběma rukama bledého čela.

„U nohou tvých je mé místo!“ volala, „ty jediným slovem hodil's mne v prach pokory, kam patřím. Ano, Ondřeji, jsem vinna, ale ještě více nešťastná, tak neskonale bídná! Co jsem, tím učinili mne jiní, kus po kuse odumíralo mé srdce tryzněné a duši moji po vznešeném práhnoucí vraždili nesčíslnými ranami. Hřešila jsem, ale hřešila jsem v trpkém zoufalství, hřešila jsem v nenávisti k světu, k sobě samé, zahodila jsem vlastní osobu do bláta a kalu, považujíc se za věc bezcennou — bez tvojí lásky. Ty znáš duši moji, srdce mé, ty víš, co ve mně je dobrého, co zlého. Nuže suď mne jako bůh — ale smiluj se nade mnou a odpusť mi! Nechť přísný soudce tam nad hvězdami mne zavrhne, nechť svět mi spílá — jen ty pohledni na mne okem laskavým, neb tebe, Ondřeji, milovala jsem věrně i v bídě a v hříchu, obraz tvůj nikdy nevyhasl v mysli mé! Ty odvracíš zrak? Oh Ondřeji, jsem nevinna vraždou svého chotě, přisáhám! Spikla jsem se proti němu pro vlastní obranu, svrhla jsem ho s trůnu pro dobro této země — ale nikdy neusilovala jsem o jeho bezžití!“

Nastalo ticho, nebylo slyšet než oddychování a vzdechy těch tří nešťastných.

„Ondřeji, ty mlčíš?“ tázala se posléz a oko její posud suché zvlhlo. „Ondřeji, proč nemluvíš?“

Schýlila se k němu.

„Umírám,“ zašeptal.

Kateřina zavrávorala, smrtelný pot vystoupil jí na čelo, chtěla volat o pomoc, ale slova mřela jí na rtech.

Feodora Dimitrevna trhla sebou a hleděla udiveně kolem sebe, něžný úsměv zahrál na její tváři, z kteréž všechna divokost byla zmizela.

„Dítě, pojď domů,“ blouznila, „černé litají chmury se všech stran. Myslím, že bude bouře.“

Ondřej snažil se ji obejmout.

„Ty odcházíš!“ vyrazila konečně Kateřina zoufale ze sebe; „ty odcházíš a nemáš pro mne ani jediného slova? Oh, vlož aspoň ruku na proklatou hlavu mou a nedej mi zhynouti žalem! Neprosím již o žádnou lásku, jen jediný pohled odpuštění, smír!“

Obrátil se k ní a oko jeho vzplanulo.

„Kateřino,“ zvolal, „tvé srdce jest veliké a duch tvůj vznešený, a klesla-li jsi přece, kdo měl by právo tě soudit, než bůh, který ti odpouští? Ty mnoho trpěla's a ve mně ozývá se k tobě soustrast velká, bezedná. Však ne, já mýlím se, to není soustrast, to ani obdiv není, co proudem světla duši moji plní, co ve mně jásá a oku mému slasti budoucího ráje zjevuje, toť láska, láska k tobě, ty jedině milená, láska bez konce a míry a posledním vzdechem to volám zářícímu božstvu vstříc, které již mne v spasné lůno jímá, ó Kateřino, že tě miluji!“ —

Carevna zajásala a vztáhla po něm ruce, chtěla se na šíji jeho vrhnout, ale rámě jeho skleslo těžce a oči obrátily se v sloup. Poslední jeho vzdech byl splynul s temnou nocí.

„Mrtev! mrtev!“ šeptala Kateřina a chtěla ho k teplému srdci přitáhnout, avšak matka jeho držela jej pevně, a když se Kateřina ruky její dotkla, cítila, že byla chladná jako led. Držela ho pevně, pevně. Byli spojeni a živoucí je rozloučiti již nemohli: byli se v smrti našli, neboť poslední jeho vzdech byl i posledním vzdechem jejím!

Kateřina ležela dlouho nepohnutě vedle mrtvol, tak dlouho, že Chadisa se obávala, že i paní její zemřela. Lehce dotkla se konečně ramene císařovny.

Kateřina sebou trhla a povstala.

„Proč mne rušíš?“ ptala se temně a blouznivě, „což nevidíš, že oplakávám svoje nebožtíky? Co na světě mně ještě zbývá?“

Jásot tisíců a tisíců hlasů rozlehl se nyní náhle nocí a slavně tichou komnatou.

„Slyš! Tvůj národ volá!“ pravila chvějícím se hlasem Arabka a velké její oko smutně zaplálo.

Kateřina učinila krok, světlo padalo na ni plnou září, na světlém rouše jejím, zrovna nad srdcem, rděla se velká skvrna: byla to krev Ondřejova. Chadisa ukázala mlčky prstem.

„Přehoď mi purpur!“ velela císařovna s trpkostí. „K čemu jinému byl vynalezen?“

Váhavým krokem brala se do sálu, kde přední hodnostáři říše čekali, a mlčky stanula u stupně zlatého trůnu. Oči všech byly na ni upřeny a velký kancléř říše, pokleknuv před ní na koleno, podal jí listinu.

„Oblažiž, matko naše, lid svůj!“ volal nadšeně. „Vyvol muže z šlechty této země, jak zde v této žádáme listině, by co choť tvůj věrně s tebou vládl a aby láska jeho velké břímě tobě sladila, kteréž k blahu svaté Rusi na bedra jsi vzala!“

Orlov záře drahokamy stál vedle ní a hleděl kolem sebe již jako vladař: věděl, že nezvolí si jiného, než jeho. Podával jí ruku, aby jí pomohl na trůn vstoupit, na jehož první stupeň právě nohu kladla. Však Kateřina nepřijala jeho ruky a stoupala bez pomoci. Stála u trůnu bledá jako maska antických tragédů, hrdá, klidná, krásná. Pravice její spočívala pod purpurem na srdci, na onom místě, kde krev j e h o lpěla. Stála dlouho mlčky.

„Otevřiž ústa, vznešená!“ volal kancléř, „a promluv k svému lidu! Chceš, paní naše, vyhověti přání svých věrných poddaných?“

Hrobové ticho panovalo opět kolem, každý očekával její odpověď. Zrak její duše vracel se do temné komnaty, kde Ondřej bez života ležel, upomínka její zaletěla k pustému hřbitovu, kde poprvé byl slovo „láska“ v nadšenou duši její vdechl, a oko její zasvítilo nevýslovně snivě, nevýslovně smutně. Ale náhle zmocnila se vidina druhá její duše: viděla se na vrcholku věže Ivan Velký, a u nohou svých Moskvu, Rus! Rázem smáčkla levice její svinutou listinu, kterou jí byli podali.

„Jen vážné slovo sluší mužům vážným,“ zaznělo tu slavně, jasně a rázně s krásných, pevných jejích rtů. „Zanechte ženám svým lichá slova o sňatcích a lásce, žádáte, aby ruka pevná kormidlem říše vládla? Ejhle, zde stojím já — váš car!“

Všichni poklekli kolem, přemoženi výsostí, která ze zjevu jejího vznešeného jako slunce zářila, a venku zaznělo pod otevřenými okny paláce jako bouře jásotu, jako moře hluku z nesčíslných hrdel:

„Ať žije Kateřina II., náš car!“

Stála chvíli jako skála pevná a poklesla pak klidně na osamělý trůn — ruka její spočívala posud na místě, posvěceném krví Ondřeje Černyševa. —

Já též pěl mnohou píseň pravou.

Já též pěl mnohou píseň pravou,
jak v lidské žijí pověsti;
však ta mi tíhla jenom hlavou,
jak osykou kdy šepotavou
večerní vítr šelestí.

A zvučely mi v ňádrech vzpjaté,
jak moře hučí v daleku;
já nechal šumět vlny zlaté,
co povídaly tisíckráte
vždy — jednomu jen člověku.

Pak jako v člun jsem used malý
a dal se nésti v peřeje,
a ty mne nesly, v mhlavé dáli,
až přede mnou se otvíraly
— snad sama ráje veřeje.

A bylo mi, jak led když jihne
a jaro větvím šelestí,
a vlaštovka se první mihne;
a bylo mi, jak sen když tíhne,
z nějž budíme se s bolestí.

Josef Sládek.

Výlet na Korsiku.

Listy z cestovního denníku. Zasílá *Fr. Herites.*

III.

Z Bastie do Ponte alla Ceccia jest na 60 kilometrů — as 8 našich mil; můžete si tedy pomyslit, jak nám bylo, když jsme po nuzné večeři sestávající z vařené skopoviny a sýra ulehli na lože, posypavše se dříve opatrně perským práškem.

„Zítra musíme odtud poštou za každou cenu.“

„Ale jak — bude-li plno?“

„Kdo pak se na Korsice po tom ptá — musíme a — basta!“

Ve dvě hodiny ráno opravdu jsem seděl na střeše dilligence — může-li se moje situace nazvat sezením. Třikrát shodili mne rozmilí spolucestující s řebříku. — „Není vám to nic platno, pánové; musím do Corte.“ — Nabídl jsem doutník, vozka šlehl do koní — „birbo, birbo“, řve na ubohé živé kostry a mlátí je neustále: jest to jejich snídaně.

Přítel můj vzdychá pode mnou ve voze; sedí na klínu staré, vousaté paničky, která se na něj líbezně usmívá. „To je má poslední hodina,“ slyším jeho žalostný hlas.

Ale dilligence uhání dále bujným makvi. Zastavila.

„Jste ještě živ?“ ptám se.

„Jedině myšlenka, že jsme u cíle, drží mne na nohou.“ Jsme v Corte.

Corte bylo sídlo vlády Pascale Paoliho, když v bouřích francouzské revoluce vrátil se z vyhnanství svého, z Londýna; v klášteře františkánů zasedal parlament Korsiky — v tmavých síních paláce radila se vláda národní o blaho ostrova — teď je všude mrtvo, ticho. Palác i klášter můžeš vidět za malé zpropitné, ale neuvidíš nic, než prázdné síně; na pomník Paoliho můžeš se dívat zadarmo; pomník, jehož nadpis zní jako posměch: „Generalu Pascalu Paolimu vděčná Korsika ...“

Ano vděčná Korsika! „Žádná žena není tak nevděčná jako vlast“ — napsal Rousseau. „Řecko povrhlo Sokratem a zapudilo Aristida.“ —

Ano! A Korsika brzo zapomene Paoliho — jediný pomník má na ostrově; Napoleon má jich čtvero.

K snídani dostali jsme černou kávu, rum a bisquity pečené aspoň dva dny před potopou světa.

„Teď nám přiveďte nějakého vůdce, chceme do okolí.“ — Sklepník přivedl jich hned tucet; samých chlapů, že bylo hrůza se na ně podívat.

„Chceme vylézti na vrchol M. Rotomb —“

„Vy ani nejste Angličané, jste ještě hloupější. Letos byli tam pouze dva a to v červenci; teď je říjen — krejčí Pière Blanc ukáže vám v knihách, že si musili druhý den koupit zcela nové šaty, tak byly rozedrané a to byl sníh jenom v nejhlubších roklích, teď je všude.“ — „Tedy nemožno?“

„Ani za 1000 franků!“ — „Pak pojedeme do Co di Mozzo.“

„Nu, to spíše; ale dobrý rum musí být a tabák.“

Jeli jsme úzkou horskou pěšinou divokým údolím Restonicy. Po obou stranách pěšiny makvi tak bujné, jako snad nikde na celém ostrově. Jak krásně musí zde být v letě, když vysoký vřes obsype se růžovým a bílým květem!

„Tady, kde vidíte na skále dřevěný kříž, byl zabit Gasparo Astore — slyšeli jste o Gasparu Astore?“

„Ne, neslyšeli jsme.“

Vůdce náš kroutí hlavou; nemůže to ani pochopit.

„Vy jste neslyšeli o Gasparu Astore! O Gasparu Astore, který zastřelil svého bratra Baldassara, psa, zradivšího Matteu Guidu, statečného junáka. Dobrák teď je někde na pevnosti za mořem. Neslyšeli jste?“ —

„Ne.“ —

„Aj! Neslyšeli? Dobrák! Guido! Shodil se skály sv. Lazara — vidíte v dáli ten šedý obrys, tam je sv. Lazar — svoji milenku, Paolu, do proudu Tavignana. Byla mu nevěrnou, pomstil se; je to něco špatného? To učinil by každý dobrý junák“ — dal se náš vůdce do zpěvu. —

„Vidíte,“ pokračoval, „a četníci stíhali ho za to jako dravce. — Skryl se v makvi, což to bylo hej, tam by ho nebyli nikdy dostihli, ale Baldassare přivábil ho k sobě. „Pojď k nám do chýše,“ pravil, „nenajdou tě a nebudeš žít jako divoká zvěř.“ Šel a druhý den byl v poutech. Baldassare ho zradil — fuj, pes! pes! — Vlastní bratr ho za to zastřelil — statečný Gasparo Astore — dobrák! poctivec! Zabil ho za to. Tady ležel s roztříštěnou lebkou . . . Hanba!“ Umlkl, neboť jeli jsme právě okolo dřevěného kříže, obrostlého bujným zeleným břečťanem. Oba vůdcové smekli klobouky. — I v zločinu může být něco zbožného.

„A zde jest Rota del Dracone,“ pravil a zastavil se průvodčí, který jel před námi; druhý, zavalitý černý chlapík s jestřábím zrakem tvořil zadní voj-

Rota del Dracone, dračí jeskyně, jest sluje nalézající se v strmých skalách přes $1 \frac{1}{2}$ tisíce metrů nad hladinou mořskou. Základní plocha její obnáší asi 300 ☐ m. Slezli jsme s těžce oddychujících mezků a vešli do vnitř. Osmáhlý Korsikán, přikrytý hnědou houní, ležel u ohniště. „Jediná živá bytost,“ otřásl se přítel Švýcar.

„Nepočítáte-li mezi živé bytosti ještěrky, hady, myši a t. d.“

„A blechy skryté v houni našeho pastýře,“ doplňuje Švýcar.

Opravdu, muž v houni hodil něco do ohně.

„Vidíte, to je peče —“ směje se W. rozpustile a já vzpomínám na slovanské pastýře v Tatrách, také chudé ubohé děti přírody. Jaký to rozdíl mezi nimi a těmito zde! — V společnosti oněch sedal jsem celé hodiny a v jejich salaších kouřil jsem klidně „zapekalku“, dýmku míru; zde opřel jsem se o skalní výběžek a přál jsem si opravdu, abych už byl zase venku z té díry naplněné pekelným puchem. Ale zatím zalíbilo se Perunovi zažertovati si s námi. Spustil kanonádu. Stěny skalní otřásaly se a rachocení hromu opakovalo se v nich nesčíslněkráte.

„Tak pozdě v říjnu, jaký to nápad!“ zlobí se W.... Perun neslyší.

As za hodinu přihnali pastýři celí promoklí stádo ovcí, korsických muflonů s černou dlouhou vlnou; usadili se kolem ohně mlčky a zasmušile, nevlídně na nás hledíce. Musili jsme se vmísit v jejich společnost, neboť bylo nám zima; stěny jeskyně byly vlhké, kapalo s nich.

„Dnes nemůžeme už do Co di Mozzo, pánové,“ promluvil náš vůdce. —

„Co z toho?“ — řekl jsem, „půjdeme tedy do Corte.“ —

„Bude-li možno pro bouři, půjdeme do Corte,“ odpověděl chladně.

„Pěkné naděje,“ vzdychal zase Švýcar; „pěkné,“ přisvědčil jsem mu a oba dali jsme se do salámů zapíjejíce rum smíšený s vodou. — Po šestihodinném pobytu v jeskyni vylezli jsme opět šťastně na denní světlo a tři hodiny na to seděli jsme v Corte, hřejíce u krbu stuhlé své údy. — —

IV.

Ajaccio, hlavní město 86. departementu Francie, leží na východním břehu Korsiky v rozkošném zálivu, do něhož stékají řeky Gravone a Prunelli. Na východ od města strmí jako bašty vysoké hory, pokryté věčným sněhem; z nich vybíhají menší pahorky, o jejichž paty se rozrážejí vlny mořské. Tyto pahorky pokryty jsou olivovými háji, z nichž tu a tam vyhlédá střecha elegantní villy. Po stranách písčitého nábřeží roste nejvíce kaktus, jehož červené podlouhlé ovoce výborně chutná.

Do Ajaccia přijíždí na zimu hlavně z Francie, však také z Anglie — mnoho souchotinářů, kteří v mírném zdejším podnebí hledají úlevy pro svou nemoc. Uzdraví prý se zde také, neumrou-li dlouhou chvílí — neboť Ajaccio jest velice nudné. Nikde ani stopa společenského života leda v jednoduchých začazených kavárnách; jediné zdejší divadlo je špatné.

Ajaccio jest město čistě francouzské; více než Bastia a více než Corte, které z korsických měst nejspíše ještě zachovalo ráz italský. Italštinu slyšeti jenom na ulicích z úst sprostého lidu, a i ten, neumí-li slova jiného, osloví tě aspoň obyčejným „musje“. Nápisy na ulicích a firmy jsou francouzské, dámy mluví výhradně jen francouzsky — jako u nás před lety bývalo s němčinou.

Na Korsice však jazyk domácí již nevzmůže se více. Zachová se ovšem v horách namnoze nepřístupných dlouho, velmi dlouho, — ale bude jazykem pariů. Několik listů politických vychází v Ajacciu, dva v Bastii — všechny v jazyku francouzském; italský časopis nepřišel mi do ruky po celý můj pobyt na ostrově. Odbírají se zde nejvíce pařížské listy bonapartistické, vyjma Gambettovu „Republique français“, kterou nalezl jsem všude.

Venkované ze středu ostrova odpovídali k mé otázce, jaké jsou národnosti: „Siamo isolani!“ Jsme ostrované.

Obyvatel Ajaccia až hrdě ti ohlásí: „Jsme Francouzi!“

Tato příchylnost k Francii jest ovšem spojena s jménem rodáka Bonaparte, s nímž setkáš se v Ajacciu všude. Place Bonaparte, Place Letizia, Boulevard Roi Jérome, Caffée Napoleon atd. . . . Pomník císaře a jeho čtyř bratrů zdobí také nejkrásnější náměstí Ajaccia; v kathedrále jsou náhrobky Napoleonovy matky Letitie Ramolino, pak Cardinala Fesche, který o Ajaccio skutečné má zásluhy.

„Zde v domě naproti narodil se císař,“ řekl nám starý muž, sedící na lávce u starého polozbořeného domku na place Letizia, a posunul čepici na znamení úcty.

Na domě nalézá se tabulka s nápisem: „Napoleon est né dans cette maison le 15 Août 1769“. Vešli jsme do vnitř; jakýsi „cerberus“ přišel nám vstříc se svazkem klíčů a otevřel jediný malý pokojík. Mramorový krb, postel, jednoduchá skříň, na stěně podobizna císaře a jeho matky — to jest vše. — Poblíže Ajaccia možno navštívit též villu Milelli, v níž „prý“ Napoleon rád prodléval, pak „jeskyni Napoleonovu“, jejíž jméno as bude „lucus a non lucendo“.

Opustili jsme Ajaccio opět v dilligenci. Strašná jízda! Ve dne to ještě ucházelo. „Není nám zle v divokém makvi,“ mínil W.. přihýbaje si statečně z baňky dobrého vína. „Ale v noci by se člověk okousal.“

Osmnáct hodin bez přestávky mlátí tebou; na chvilku jen zastaví — vymění chromé 4 mezky za 4 ještě chromější — a zas to jde dál za strašného křiku vozky — — Vše za 18 fr.

„To je přece laciné — takové třískání a frank za hodinu!“ směje se z plna hrdla můj Švýcar, jehož humor je nevyčerpatelný.

V 7 hodin ráno byli jsme na jižním cípu Korsiky, ve sv. Bonifáciu.

Stařičký kněz, sedící v coupé vedle mne, rozmilý to dobráček, s nímž jsem se bavil po celé cestě ze Sertene až do sv. Bonifáce, nahnul se ihned z okna.

„Due Inglesi!“ oznámil svým osadníkům; jest farářem ve sv. Bonifáciu.

„Due Inglesi!“ rozletlo se po městě jako bleskem a v krátce byli jsme obklopeni zástupem lidu, který na nás pohlížel, jako bychom přicházeli odněkud z jiného světa. Kluci se srotili, ženy odběhly od krbů, pradleny nechaly prádlo namočené ve vodě, prodavačky ryb postavily košíky na zem — „Inglesi“ znělo se všech stran.

„A ráčíte míti pas?“ ptal se nás francouzský četník zdvořile. Ukázali jsme mu papíry ne bez zlosti; v Itálii nikdo se nás neptal, odkud přicházíme a co chceme. — Zde musili jsme přestáti dlouhý výslech.

„A neptejte se dále, prosím vás — páni jsou! — Což nevidíte?“ — hájil nás vousatý člověk v manšestrovém kabátu, o němž nemožno už říci, jakou měl barvu ve svém květoucím věku.

„Zde naproti jest hotel de France.“

„A snad byste tam nešli, musje, do té díry — blechy vás tam snědí a k jídlu dostanete jen ryby,“ táhal mne za šos přišedivělý muž, jehož pohled zdál se mi být dobráckým.

„Jsem majitelem hotelu de quattre nations, který má výbornou polohu na piazze Doria.“

„Čtyry národnosti snad nám poskytnou více nežli jedna jediná,“ mínil W. i šli jsme za starcem. Nevím, jak se vlastně jmenuje. Jeho konkurent volal za ním asi 50 jmen — jedno krásnější než druhé. Hôtel de quattre nations má opravdu výbornou polohu: okno jediného hostinského pokoje jest zrovna nad smetištěm. K jídlu dostali jsme ryby, pak ryby a za třetí jídlo zase ryby. Blechy nás sice nesnědly, ale vypily nám skoro všechnu krev. Za to nás obsluhoval stařeček královsky: „musje“ klonil se neustále a naléval nám víno. „Je letošní — výborné, litr stojí tři sous!“ Měli jsme půl litru až po krk.

„Rádi bychom na Isolu Maddalenu, možno-li?“ ptali jsme se v přístavu tlupy barkářů.

„Proč ne! za tři hodiny jsme tam už dojeli.“

„Nuž, dobrá. Teď je 12 a parník, který zde na cestě z Porto Forres zastaví, odjede odtud do Livorna o páté — tedy na loďky!“

Plavci vyvalili na nás oči. „Dnes? — Co jim to napadá Inglesům!“ strkali jeden do druhého. „Zítra ráno — bude-li totiž dobrý vítr!“

Zůstali jsme sedět ve sv. Bonifáciu. Ale nelitovali jsme toho! — Návštěvou překrásných jeskyň krápníkových ztrávili jsme několik příjemných hodin, houpajíce se pod nádhernými klenbami jejich na malé loďce po klidných vlnách, jejichž barva jest tmavězelená, smaragdová. Mezi krápníky hnízdí skalní holubi — „colombelle“ jim říká lid zkrátka — a ve tmavých slujích, kterými z jeskyň možno s pochodní v ruce vejíti až pod samu pevnost sv. Bonifácia, vyrušili jsme z klidu nesčíslná hejna netopýrů.

K večeru procházeli jsme se po starých hradbách, odkud je překrásný rozhled na moře — hlavně k jihu, — kde vystupují z moře břehy Sardinie a před nimi množství ostrovů. Však máme přece sv. Bonifáce dost. Nezbývá nám nic, nežli sednout opět do hrozné dilligence anebo jízdecky uraziti po východním břehu Korsiky 150 metrů do Bastie.

Z večera.

Jak orel z hnízda s nebetyčné skály
zrád v údol patřím, v širošírý svět,
kdy v šeru nočním počíná se v dáli
kraj s bory, vrchy, mlhou obláčet.

Obláčků rouno v blouznivém se mihu
o skálu trhá, na stráň zavěsí,
s hvězdami luna kvapném na postihu
nad krajem zdřímlým stane nad lesy.

A řada hor se z mlhy husté noří,
jak z bojů lidských velké myšlenky,
v sněhovém lemu skvělé báně tvoří,
k obláčkům siným hrdé čelenky.

S ševelem lesů řeka hovor vede
v tajemných hlasů divném šumění,
jezera klín se lunou v páře šedé
skví z daleka jak opál v plameni.

Jak vločky třpytné u vířivém kruhu
padají hvězdy s nebes výšiny, —
tak lásky kouzlo ve blýskotném pruhu
prolítne mžikem srdce hlubiny.

A na té skále, kde jen orel krouží,
má duše ve snách k hvězdám zaletí,
jak luna v oblak v minulost se hrouží —
o hvězdo lásky, sleť v mé objetí!

Karel Kučera.

Pohádky a romány staroegyptské.

(Pokračování.)

II.

Byli jednou dva bratří zrození z jedné matky a z jednoho otce: Anepû bylo jméno staršího, Batau jméno mladšího . . .

Takto počíná na způsob povídek Perraultových povídka egyptská o „Dvou bratřích“, povídka složená před třemi tisíci lety písemníkem Ennou pro zábavu Seti II. v dětském jeho věku. Hieratický rukopis na papyrusu, jejž chová britské museum, jest ten samý, který patřil mladému knížeti; ještě tam lze čísti jeho nápis: „Nosič vějíře na levici krále, písemník královský, generál pěchoty, syn nejstarší králův, Seti-Meri-Ptah.“

Po učených pokusech egyptologů de Rougé, Goodwina, Lepage Renoufa, Chabasa Brugsche v překládání

toho díla jal se p. G. Maspero znovu překládati vzácnou tuto památku faraonské literatury XV. věku před naším letopočtem. Použijeme Masperova překladu, jejž považovati lze téměř za dokonalý, k stručnému tomuto náčrtku. Nepřipomněli jsme bez příčiny jméno Perraultovo. Jako tento první tajemník Colbertův látku svých povídek nečerpal sám ze sebe, rovněž nevybájil písemník Enna sám svou povídku z lidu. Tato prostá, divuplná povídka byla každému rolníkovi egyptskému známa; každý ji vypravoval na svůj způsob s mnohými úchylkami, jak se sluší na tyto malé básně, různé a pohyblivé, pravou tu literaturu anonymní. Povídka o „dvou bratřích“ není románem libovolně vymyšleným: jako v „Oslí kůži“ neb v „Krasavici v lese spící,“ pozorujeme v ní ještě přírodní úkazy, báj náboženskou, legendu posvátnou pod lehkou a průhlednou smyšlenkou. Od začátku té studie pozoroval zajisté čtenář, že je průběh této věci v údolí Nilském týž jako u rozličných kmenů slovanských, germánských, keltických atd. arijského plemene: povídka je tu báj, přetvořená ve vědomí lidu; bohatýr jest ještě nebo byl bohem a božská jeho dobrodružství slavena byla dříve hymny náboženskými jednoho neb více národů, než začal baviti nebo k slzám dojímati dobré duše malých a prostých.

Byli tedy jednou dva bratří, Anepû a Batau. Starší Anepû měl dům a ženu; mladší bydlil u něho, tkal roucha, hnával brav na pole, oral, mlátil obilí a neměl co rolník sobě rovna v zemi egyptské. Každý večer přihnal brav do dvora, usedl s ženou svého bratra, pil, jedl a odebral se do stáje. Ráno, když byl chléb upečen, položil jej před staršího bratra, pak přihnal před něho brav a bratr mu říkal: „Tráva je dobrá na tom onom místě!“ a Batau vedl tam dobytek na pastvu. Brav dařil se pod jeho péčí výborně a hojně se rozplemenil. Když nadešel čas orání, řekl bratr starší: „Vezměme spřež k orání, neboť země vynořila se z vod ... Pojď na pole, budeme síti!“ Oba bratří byli na polích a orali, velmi jsouce spokojeni s prací svou, až konečně starší bratr mladšího odeslal, řka jemu: „Vrať se do vsi a přines nám ještě semene.“ Mladší nalezl ženu svého bratra sedící a česající se. Pravil jí: „Vstaň! a dej mi semene, abych se vrátil do polí.“ Ona mu řekla: „Jdi, otevři stodolu a vezmi sám, co se ti líbí; obávám se, že by se mi příčeska po cestě rozcuchala.“ Mladík vzal velikou nádobu, naplnil ji žitem a ječmenem a vyšel s břemenem svým. Mladá žena mu pravila: „Kolik máš na rameně?“ On jí odpověděl: „Tři míry ječmene a dvě žita, celkem pět měr — to mám na rameně.“ „Jaká to síla v tobě?“ pravila ona. „Však jsem pozorovala každý den mohutnost tvou.“ Vstala, chopila se ho a pravila mu: „Pojď, odpočineme spolu hodinu. Okrášli se, dám ti pěkných oděvů.“ Mladík rozzuřil se jako pardal jihu, a žena byla naplněna strachem. „Vždyť jsi pro mne jako máť! tvůj muž je pro mne jako otec! Jest starším bratrem a živitelem mým. O, jakou mrzkost jsi mi pravila, již nikdy mi ji neopakuj! Co mne se týče, nepovím o dnešní příhodě nikomu a nedám ji do úst lidských.“ Po těchto slovech vzal nádobu svou a odebral se do pole.

Ale žena ulekla se slov, jež byla pronesla. I hleděla si dodati vzezření osoby, které násilí byl učinil zločinec nějaký, aby mohla na večer choti svému říci: Bratr tvůj učinil mi násilí. Anepû, vrátiv se domů, nalezl ženu svou ležící na zemi, v prachu, po tmě; nelila mu vody na ruce, nepostavila lampu před něho. „Kdo s tebou mluvil?“ — „Nikdo, mimo tvého bratra. Když přišel pro semeno, nalezl mne o samotě sedící a pravil mi: Pojď, odpočineme si hodinu; ozdob vlasy své. Takto ke mně mluvil; ale já jsem ho nevyslechla. Což nejsem jako tvoje máť? A bratr tvůj starší není-li jako otec pro tebe? Tak jsem mu odpověděla. On se ulekl a bil mne, abych ti o ničem neřekla. Zůstane-li on na živě, zemru já. Hleď, navrátí-li se toho večera, zabije mne!“ Starší bratr zuřil jako pardal jihu, nabrousil si nůž a postavil se za dvéře stájí.

Když bylo slunce zapadlo a mladší bratr pod tíží všech travin pole přiháněl stádo své domů, promluvila kráva, kráčející napřed, u vchodu stáje takto: „Pozor! Starší bratr tvůj skryl se před tebou s nožem, aby tě zabil. Zachraň se!“ Druhá kráva promluvila jako první. I podíval se mladší bratr pode dvéře stájí a spatřil nohy bratra svého, který za nimi stál s nožem v ruce: postavil břímě své na zem a utekl. Bratr jeho hnal se za ním. „O můj dobrý pane!“ volal mladší, vzývaje slunce-boha, „ty rozeznáváš lež a pravdu!“ A ejhle, slunce slyšelo žalobu jeho, a vylilo vodu, plnou krokodilů, mezi oba bratry: mladší stál na břehu jednom a starší na břehu protějším. „Počkej do zítřka,“ pravil mladší. „Až slunce vyjde, předneseme mu oba svou při a dokáže se pravda. Ale od nynějška nebudu již více přebývati na místě, kde ty přebývati budeš: půjdu do údolí cedru.“

Na druhý den ráno, když druh druha spatřili, řekl mladší staršímu: „Proč přišel jsi za mnou, aby's mne usmrtil zákeřnicky, aniž by's byl slyšel slovo z úst mých? Vždyť jsem bratr tvůj mladší a ty's pro mne jako otec, žena tvá jako matka. Když's mne poslal pro semeno, pravila mi žena tvá: „Pojď, odpočineme spolu hodinu! Zdaž neobrátila to žena tvá v opak před tebou?“ Postavil před zraky staršího vše, co se bylo událo, složil přísahu před Râ-Har-mašis bohem Sluncem v obou obzorech a zvolal: „Číhati na mne, aby's mne zavraždil zákeřnicky, s nožem v ruce, za dveřmi stáje, toť podlé!“ chopil se nože dobře nabroušeného, a zohavil se tím spůsobem, že přestal býti mužem. Odhodil do řeky částť svého těla, již pohltila oxyrrhyncha. Starší bratr zarmoutil se nad tím velice a začal hlasitě plakati. Mladší uvedl mu na paměť vše, co byl pro něho učinil, a přidal: „Půjdu do údolí cedru a ty učiníš pro mne toto: přijdeš mne ošetřovat, až se dozvíš, že mne něco potkalo. Očaruju své srdce a položím je na vrch květu cedru; porazí-li kdo cedr a padne-li srdce mé na zem, přijdeš je hledat: kdyby's měl sedm let hledati, neustaň! Najdeš-li je, ulož srdce mé do nádoby čerstvé vody a já se vzkřísím k životu ... A že mne neštěstí nějaké potkalo, poznáš z toho, bude-li ti dán do ruky džbán piva, který vydá pěnu.“ Odešel na to do údolí cedru; starší bratr vrátil se do domu svého, ruku maje na hlavě, pokryté prachem; zabil ženu svou a hodil mrtvolu její psům.

Batau trávil v údolí cedru dni své na lovu a vracel se každý večer, aby se uložil ke spaní pod strom. Vycházeje kdysi z domu, který si byl vystavěl, potkal kruh bohův, kteří šli řídit osudy celé země. „Ah, Bataue!“ pravili bozi, „což budeš stále o samotě bydliti, proto že's odešel z vlasti své k vůli nařknutí ženy Anepû, bratra tvého staršího?“ Srdce jim zabolelo a Râ-Har-mašis

řekl Chnumovi: „Nuže, utvoř ženu pro Bataua, aby nebyl již více sám.“ Chnum urobil mu tedy společnici, aby s ním zůstávala, krásnější co do údův, než všechny ženy na celé zemi, neboť všichni bozi byli s ní. I přišlo sedm Hathor, které si ji prohledly a ty pravily jedním hlasem: „Zemře smrtí násilnou.“ Batau miloval ji velmi. „Nevycházej z domu,“ varoval ji, „aby tě řeka neodnesla. Nemohl bych tě zachrániti, neboť jsem ženou jako ty; srdce moje leží na vrchu květu cedrového a kdyby je někdo našel, bojoval bych s ním.“

Jednoho dne, když byl Batau dle obyčeje svého na honbě, vyšla mladá žena z domu a procházela se pod cedrem; tu spatřila náhle řeku, která se dmula za ní. Utekla se do vnitř domu, ale řeka pravila cedru: „Zmocním se jí!“ Cedr odevzdal jí pouze kadeř vlasu, a řeka odnesla kadeř tuto do Egypta a vyhodila ji na místo, kde stáli běličové Faraonovi: roucha královská byla ihned prodchnuta vůní této kadeře a náčelník běličů odnesl ji před Faraona. Svolali hádače a ti pravili: „Kadeř náleží dceři Râ-Har-mašise . . . O ty, před nímž země se klaní! nechť poslové tvoji jdou po celé zemi hledat ženu tuto v údolí cedru!“ Jeho veličenstvo pravilo: „Velmi dobře.“ Muži odešli k údolí cedru, ale nevrátili se, neboť Batau je zabil. Jediný zachránil se, aby poselství přinesl Faraonovi. Tu poslali lučištníky a muže na vozích a přede vším ženu jednu, nesoucí šperky drahocenné. Tentokráte přišla manželka Batauova do Egypta a Faraon učinil z ní kněžnu vznešenou. Na to vyzradila ona tajemství svého chotě a pravila jeho majestátu: „Nechť podetnou cedr a porazí jej.“ Lučištníci odešli, nesouce nástroje, a cedr byl poražen i s květem, v němž uschováno bylo srdce Batauovo.

Druhý den na to, když Anepû, starší bratr Batauův, vešel do domu a usedl, aby si umyl ruce, přinesli mu džbán piva, který házel pěnu. Vzal ihned hůl a sandály a vydal se na cestu do údolí cedru. Vešel do domu, kde ležel bez života mladší jeho bratr. Při tom pohledu zaplakal a odešel pod cedr, hledaje srdce svého bratra. Po čtyři leta hledal marně; tu přál si Batau jíti do Egypta a pravil: „Půjdu zítra ráno.“ Večer toho dne nalezl Anepû cedrovou šišku a obrátil ji: pod ní bylo srdce jeho mladého bratra! Vložil je do nádoby s čerstvou vodou. V noci, když srdce bylo vsálo všecknu vodu, zatřásl se Batau na všech údech těla, upřel zrak na staršího bratra a pak omdlel. Anepû vzal nádobu, v níž bylo srdce: Batau vypil vodu, srdce jeho octlo se na svém místě a on byl tím, čím dříve býval. Oba bratří objali se a začali si povídat. „Hle,“ pravil Batau bratrovi staršímu, „proměním se ve velkého býka, majícího všechny dobré známky.*) Ty sedni na můj hřbet.“ I šli do místa, kde se nalézala žena Batauova, ku dvoru Faraona, který se zaradoval vida býka. Celá země radovala se s ním zázraku tomu. Starší bratr vrátil se do svého městysu s množstvím zlata a stříbra a s velkým počtem sluhův.

Býk vešel do harému Faraonova a stanul na místě, kde se nacházela kněžna. I pravil: „Hleď, žiju skutečně.“ „Kdo pak jsi?“ tázala se ona. „Já jsem Batau a ty's k poražení cedru kula pikle s Faraonem, který je nyní na místě mém u tebe, abych déle nežil a hle! já žiju přece a mám podobu býka.“ Pak vyšel z harému zůstaviv kněžnu velice polekanou. Jeho veličenstvo přišlo trávit blahý den se svou vyvolenou, a ona pravila: „Přisáhej, že učiníš vše, oč tě požádá vyvolená tvoje.“ Uposlechl. „Kéž bych jísti mohla játra toho býka!“ pravila ona na to, „neboť není k ničemu.“ Byl smutek všeobecný, srdce Faraonovo se rozžalostnilo. Slavili velikou slavnost na počest býka, ale když ho zabíjeli, vzepjal hlavu a dvě krůpěje krve odlétly daleko na zem: z nich vyrostly dvě persée na každé straně u velké brány Faraonovy. Sdělili to jeho majestátu, celá zem se zaradovala z nich a přinášela jim oféry. Faraon vyšel ze své komnaty z lapis-lazuli, hrdlo maje ozdobené guirlandami z květů a jel na kovovém voze, aby si prohledl persée; pak usadil se pod jednu z nich. Kněžna přijela za ním na voze dvojspřežném. „Ah nevěrná!“ volal strom, „já jsem Batau a žiju . . .“ Několik dní na to pravila favoritka, sedíc u stolu Faraonova: „Přisáhej mi, že vyslyšíš, oč tě favoritka požádá.“ Přisáhl jí. Tu pravila: „Nechť porazí obě persée a nechť je rozřezají na dobrá prkna.“ Jeho majestát odeslal dovedné pracovníky, kteří porazili stromy u přítomnosti choti královské, velebné; ale jedna tříska odlétla zrovna do úst spanilé kněžny a tato počala. Když porodila děcko mužské, oznámili to jeho majestátu, přivedli kojné a kolébačky, a byla radost po celé zemi. Dítě bylo vychováno v důstojenství syna královského z Kuš a stalo se knížetem korunním. Faraon odletěl do nebe. Batau pravil: „Přiveďte mi vrchní rady jeho veličenstva, abych jim objevil vše, co se bylo událo mezi mnou a kněžnou.“ Přivedli mu ženu jeho, on ji obžaloval před soudci a rozsudek těchto byl vykonán. Dvacet let byl Batau králem egyptským. Anepû, starší jeho bratr, následoval za ním den po pohřbu. —

*) Totiž v posvátného býka Apise.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Třináctý host.

Pařížská silhouetta. Dle *Arsena Haussaye* volně vzdělal *Louis Schmidt*.

V quartier latin, v jedné slavné restauraci ulice Contrescarpe, kamž chodívají někdy na oběd ti, kteří skrývají svůj hlad a své vášně, sedělo jednoho dne za stolem dvanáct osob: šest mužů a šest žen. Byli to vážní mužové i veselí synkové: učenec, italský vévoda, žurnalista, básník, študent a bankéř; oněch šest žen náleželo více méně k světu „dám s kameliemi“. První, jež seděla podle učence, neuměla čísti leda bankovky. Druhá chystala se k prvnímu vystoupení v komické opeře, kdežto třetí jakýsi tragický monolog odříkávala, zalévajíc každý verš sklenkou šampaňského. Ostatní tři měly ještě méně práva k nějakému titulu, než prvé uvedené: byly to tři dívčiny, které si předsevzaly, býti dnes notně veselými.

Stůl vypadal, jakoby byl přinešen z čarovných krajů: skvělť se celý stříbrem a kvítím.

Usedli kolem něho. Hovor dám vlnil se jako stříbrné proudy rozpoutaného živlu, jenž čeká podmanitele, — snad v osobě vévody, který vypravoval, mnoho-li to v Paříži stojí,

chce-li člověk býti milován pouze k vůli své osobě — jak on vždy býval milován.

Vévoda byl hostitelem. Sám byl sestavil jídelní lístek o nejvyšším slohu. Co chvíli se omlouval, že neměl času psáti pro vlašťovčí hnízda a každým slovem připomínal, že jest z otčiny Lukullovy.

„Bývala to doba pro hostiny!“ říkal. „Nyní béřeme za vděk tím, co máme právě pod rukou; v starověkém Římě musily všechny země odváděti svůj poplatek k hostinám. Z Epiru přicházel srnec, z Chalcedonie tuník, ze Španělska minoha (lampreta), z Tarentu ústřice, z Phrygie treska, z jednoho ostrova Egejského moře oříšky, z ostrova Chios mušle, ze Samosu páv atd. atd.“

Perlící se šampaňské bylo oválo všecky tyto obličeje jakýmsi přídechem mládí a bylo ozářilo všecka čela jakýmsi paprskem bujné veselosti. Veselí, — ono krásné pařížské veselí, jemuž tak dobře se daří uprostřed dvou dívčin a dvou láhví vína — bylo právě slavilo svůj vjezd a chystalo se propukovati v rozjařený hlahol a výskot.

Pojednou otevřela tragická milovnice okno, aby vdýchala čerstvého vzduchu. Bylo po hostině.

Právě naproti oknu, na rohu ulice Contrescarpe stojí starý dům, starý dům z bývalé Paříže. V tomto prastarém domě, do kterého nikdy nevniká ani veselé slunečko ani volný vzduch, nalézali se muž, žena a dvě dítky.

Také oni měli svou hostinu.

Však žena nekladla na stůl jídla báječné rafinovanosti; spokojilť se s chudičce prostým, ba u porovnání s protější nádherou prabídným obědem.

To vše ovšem bez jemných ubrousků a bez drahého porculánového náčiní.

„Jaký to obraz!“ pravila tragická herečka.

Všichni byli výjev onen zahledli. A společnost těchto veselých lidí, kteří byli dnes opět jeden den promařili, pozbyla chuti pokračovati ve své hostině vůči tomuto muži, jenž zastupoval Práci, vůči této ženě, jež zastupovala Ctnost, vůči tomuto dítěti, jež zastupovalo Bídu.

Muž byl bledý, přísný, zamyšlený. Díval se na pokrmy pohledem roztržitým.

Žena by byla bývala krásnou, kdyby byla měla času býti krásnou.

Dítě neodvracovalo očí od protějšího okna, i zdálo se, že nepochopuje, proč je na jedné straně tolik přepychu a na druhé tolik bidy.

Hodující byli umlkli. Nejedna slza uronila se z očí neb ze srdce — slzy viditelné a slzy skryté.

Mezi tím vzal otec děcko z rukou matčiných a políbil je polibkem jemným a smutným — křesťanská to oddanost.

Tu položila herečka dvacetifrank — bylo to celé její jmění — na talíř a žádala stejné sumy od každého.

Brzy bylo 18 dvacetifranků pohromadě: dávalť každý, aniž by počítal.

Noblesse oblige. Mladý vévoda byl jmenován vyslancem, aby šel naproti.

Vstoupil do starého domu.

„Pane,“ pravil s pohnutím, „veselá společnost, která naproti stoluje, požádala mne, abych vám donesl tento příspěvek na oběd.“

A položil na stůl oněch 18 dvacetifranků.

„Drobty ze stolu!“ pravil muž s hrdostí. „Nedávám nikomu práva, aby mi udílel almužny. Den má pro mne dvanáct hodin: jsem bohatší vás!“

V tom okamžiku vešla z kuchyně do pokoje jeho žena, majíc kojence u prsu.

„Odpusťte, pane,“ namítal vévoda, „zdálo se nám, že neobědváte dosti dobře . . . .“

„Obědváme lépe, než vy, pane. Obědvám s vědomím vykonané povinnosti, maje po boku ženu svou, která dovede mi učiniti dobrým, co je špatné.“

Když vévoda ještě dále naléhal:

„Děkuju vám za vaši dobrou vůli, ale opakuji ještě jednou: jsem bohat.“

V tom okamžiku podíval se básník oknem a spatřil, jak větší hoch skočil do náručí svého otce a mazlil se s ním.

Byla to rozkošná podívaná: ten statný muž a to útlé dítě, ta vousatá tvář a ty růžové líce. Líbali se, aniž by se dívali, kam polibky padají.

Ale dítě přálo si, aby otec přijal oněch osmnáct dvacetifranků; neb zlaťáky se mu velice líbily. I sáhlo na ně svými malými ručkami. Však otec přísně na ně pohleděl:

„Nesáhej, mé dítě! Pálíť zlato ruce chudých!“

A vyňav z kapsy dva sous:

„Tu máš,“ pravil, „chceš-li si něco koupiti od kupce aneb chceš-li dáti kolovrátkáři, až přijde.“

Na to požádal vévodu, aby si vzal svých 260 franků:

„Pokračujte jen ve svém obědě, pane, a nestarejte se o ty, kteří pracují; pečujte spíše o ty, kteří nepracují.“

A muž, který byl pracoval, posadil se k svému bohatě chudému stolu a sáhl cíněnou lžící do svaté své mísy.

Nina.

Národní píseň z Lombardska. Podává *O. M.*

Tři sestry květou v půvabech,
srdečka tlukou v svévoli,
a Nině, nejkrásnější všech,
se chtělo plouti v gondoli.

Když veslo vlna zrosila,
prstének spad' jí do moře;
„Rybáku zlatý,“ prosila,
„vylov jej v hloub se ponoře!“

„Jaká mi bude odplata,
když ponořím se v hlubinu?“
„Dám sáček tkaný ze zlata,
v odměnu sto dám cechýnů?“

„O sto cechýnů nestojím,
tvůj sáček nechci uschovat,
raděj bych — říc se nebojím:
chtěl med tvých ústek celovat.“

„Což kdyby shled' nás otec můj,
ten hrozně by nás pokáral . .“
„Ach! pak bych — svědkem bůh mi stůj,
o tvou se ručku postaral.“

„Má ruka tvou-li stane se,
co asi na mne nečeká?“
„Na skálu člun tě odnese,
jež vyčnívá tam z daleka.

Tam chaloupku ti opatří
třicet tři hbitých zedníčků,
malířů zručných třicet tři
ti vymaluje světničku.

Sukénku sbarvím přetenkou,
mít bude barev třicet tři,
hmoždit se bude s sukénkou
krejčíků v chatě třicet tři.“

Něco o pleti lidské.

Podává *Jar. Vlach.*

Naše dámy zajisté ochotně nám přisvědčí, že letní slunce paprsky svými dovede zatemniti pleť bílou, což i skutkem uznávají nevycházejíce bez slunečníků za parna letního. Pročež diviti se nebudeme, že i za starověku byl náhled všeobecně rozšířený, že čím více blížíme se rovníku, tím s temnější pletí se setkáváme. Tehdejší známý svět náhledu tomu neodporoval; neb na severu seděli rusovlasí, v jižní Evropě a severní Africe přihnědlí národové, kdežto na hořejším Nilu negři (černoši), v Indii pak černí lidé bydlili. A přece nelze za to míti, že by paprsky sluneční byly příčinou zatemnění pleti, ač upříti se nedá, že spůsobem, který posud není vysvětlen, do určité míry vzdálenost od rovníku vliv má na zatemnění pleti. Waitz ve své anthropologii uvádí příklad, dle kterého domorodci nedaleko zátoky Moretonské (vých. Australie) byli tak černí jak černoši afričtí, kdežto deset stupňů jižněji lidé barvy měďové

shledání. Že ale paprsky sluneční zatemnělost nespůsobují, vysvítá z té okolnosti, že pokryté části u lidí barevných neukazují žádných rozdílů; mimo to musili by lidé v údolích bydlící býti pleti tmavější, než lidé, již vysočiny obývají. Pravý opak stvrzuje Munzinger, který cestuje po rudém moři shledal, že na pobřeží horkém bydlí lidé pleti světlé, kdežto na vrších temné. J. Tschudi, známý cestovatel po jižní Americe, dotvrzuje o Ajmarech, již obývají vrchoviny v Peru a Bolivii, že vynikají černohnědou pletí svou, která právě v nejstudenějších pásmech nejtemnější jest. Na čem zakládá se tedy barvitost pleti? Mikroskopická bádání prozatím na jevo vynesla, že lidská kůže ze dvou vrstev se skládá, z nichž zevnější zove se pokožka, vnitřní pak spodní kůže neb skora. Svrchní pokožka skládá se ze 2 částí a sice ze svrchní průhledné vrstvy rohovité a spodněji ležící vrstvy slizní. V té pak nalézají se buňky, které naplněny jsou drobnozrným barvivem. Dle mnohosti buněk jakož i dle toho, zdali se obmezují jen na vrstvu slizní neb dále se šíří, řídí se hloubka zabarvení kůže. Ale i černoch má na dlani a na patě méně zabarvené místo, kdežto i u bělochů nalézají se místa temná ku. př. bradavice, pihy a jiná. Nyní pak nám jasna bude i okolnost ta, že na dalekém severu, kde tedy paprsky sluneční velmi slabé jsou, nalézáme přihnědlé národy jako Laponce, Voguly a Osťáky. Zdá se, že mnohost tuku, jejž pojídají, jest toho příčinou, ježto nadbytečný uhlík stává se tu pigmentem hnědé pleti; vedle toho zase máme příklady, že temné a husté lesy horkého pásma činí pleť černou méně temnou. Tak u Abiponů, již sídlili okolo řeky Paraguajské v jižní Americe, nalezena, hlavně u žen pleť tak bílá, že by mohly v evropském oděvu za Evropčanky pokládány býti, kdežto jiný národ, ač o deset stupňů dále od rovníku vzdálený, daleko tmavější pleť měl. Zvláštností jest, že u černochů novorozeňátka nejsou černá, než evropským podobná; Pruner Bey líčí barvu tu co začervenalou, jež smíchána jest s barvou kaštanovou a dodává, že v Sudanu během prvého roku, v dolením Egyptu teprvé v třetím roce plné zabarvení se dostavuje. Mimo to u černochů podobá se pleť aksamitu, ježto malé chloupky jí scházejí; kůže pak sama ma čich kozloviny, což v dobách, kdy prodávání otroků květlo, též svou dobrou stránku mělo. Pro množství otroků na lodi chovaných vyvinul se zápach na lodi, který zanešen proudy vzduchovými již zdaleka zvěstoval blížení se lodi otrocké. Však i u nás platí cos podobného; dle výparů, jež z nás vycházejí, poznává ku př. pes stopu pána svého; podobně Evropané temnější pleti zapáchají, hlavně za zimnice, skoro jak černoši. Kanadické kmeny zapáchají zvláštní vůni „Catinca" zvanou, araukanští při výhradném užívání masa „Soreno" zvanou. — Co se týče zabarvení očí, jest duhovka (duzina) u černochů zcela černá, kdežto bezbarevná zdá se býti na černém pozadí oka krásně modrou. Známo, že novorozeňátka bílá mají nějaký čas oči modré; zvláštní jest spůsob zabarvení očí na červeno, jež se děje tehdy, když barvivo černé v pozadí oka schází. Spůsob taký jest charakteristický pro Albiny, s nímž zároveň spojen jest bílý vlas a pleť červená. Zenice jest u černochů žlutavá, u jižních Evropanů modravá. — Již dávno bylo pozorováno, že kmeny černochů v Africe rovníkové úplnému zdraví se těší, kdežto na pobřeží zimnice Evropany schvacuje. Z toho mohlo by se souditi, že zatemnělost pleti jaksi chrání před nemocemi místnými, což jest posud pouhou domněnkou, neb známý cestovatel africký Dr. Nachtigal dotvrzuje, že v městě Kuka po velké povodni mřeli domácí černoši rovnou měrou jako přistěhovalí cizinci.

Umění. Literatura. Věda.

— Zeyerův román „Ondřej Černyšev", jehož dokončení v čele tohoto čísla přinášíme, vyjde za krátko italským překladem p. K. Mensingra v Miláně.

— Z Umělecké besedy. (Přednášky v literárním odboru.) Večer dne 23. října věnován byl vzpomínkám zesnulých našich spisovatelů J. Niederle a B. Jandy. Předseda V. Vlček zahájil schůzi vzpomínaje Jindřicha Niederle. Vřelými slovy vylíčil p. přednášeč jeho povahu jemnou i pevnou, práci jeho namáhavou, důkladnou a velikou, dobrou vůli, klidnou mysl, jasného ducha, což vše jevilo se v krátkém ale plodném jeho životě. V budoucnosti teprvé by se bylo dokázalo, že těžiště jeho snahy spočívá u vychovatelství, přece ale semeno, jež rozsil, vydává již nyní hojné ovoce. Zesnulý byl i horlivým přítelem Umělecké besedy, kde v překladech z Homéra a o Homérovi spůsobem nejvýš zajímavým a všecky posluchače uchvacujícím přednášíval, byltě Niederle filologem neştrnulým s myslí opravdově básnickou a výtečným znalcem mateřského jazyka. — Na to následovala přednáška p. Otakara Mokrého o literárním působení Bohumila Jandy, v níž vylíčena básnická činnost zesnulého, jak jevila se hned od prvního šeření básnické naší literatury doby nejnovější, kde setkáváme se se jménem B. Jandy v řadě oné smělé družiny, jež zaujala přese vši nepříznivou věštbu nivy poesie naší změněné nepřízní času a vysilením v suchopár. P. přednášeč obmezil se po stručném nárysu tom na sbírku básní Jandových z r. 1873, již dopodrobna vyčerpal, zastaviv se zvláště u pozoruhodné delší básně J. Talafús, kterouž porovnával s některými vynikajícími pracemi tohoto druhu v literatuře polské. — V sobotu dne 6. listopadu posuzoval p. Em. Tonner Havlasův historický román „V družině dobrodruha krále"; řadil spisovatele k nadaným a snaživým pracovníkům, jichž zvláště v době našeho samobijství vážiti sobě třeba, nicméně vytkl práci jeho při podrobném uvedení obsahu některé nesprávnosti historické, a radil spisovateli velikou píli v studiích, jež s to bude rozvinouti nevšední jeho nadání, jinak obával se p. přednášeč, že zmařena by býti mohla tvůrčí jeho síla. — Dne 13. listopadu přednášel p. J. K. Jireček „o novobulharské literatuře", jejíž historie počíná se koncem minulého století. Až do r. 1824 neměla literatura bulharská skutečně podstaty a schopnost života, teprve od té doby domohli se některých cennějších spisků a založením školy národní (1835) dán základ ku vzdělání přesnějšímu. Z básníků je nejpopulárnější Slavikov, z novellistů Karavelov; ročně vychází v Bulharsku 40 až 50 knih, nejnovější práce vzbuzují pěkné naděje do budoucnosti. To jsou úryvky z obšírných zpráv p. Jirečkových.

— Přehled slovanských literatur. Ruská. Ku poctě J. S. Turgeněva, nejslavnějšího romanopisce ruského, uspořádá „Obščestvo ljubitělej rossijskoj slovesnosti" v Moskvě počátkem budoucího roku jubilejní slavnost literární. Bude tomu právě čtyřicet let, co Turgenév poprvé se objevil na literárním kolbišti. První jeho práce literární byl rozbor spisu Muravěva „Putěšestvije ko svjatym městam russkim" uveřejněný v „Žurnalě minist. narod. prosvěščenija" r. 1836. Dosud se mělo za to, že první literární plod nesmrtelného autora „Lovcových zápiskův", jež nám ve výtečném překladu podal Frant. Mach, byly dvě básně uveřejněné r. 1838 v „Sovremenniké". Doufáme, že u nás neostane tento svátek literatury slovanské nepovšimnut. — V. Aleksandrov, spisovatel veselohry „Poezija ljubvi" napsal novou čtyřaktovou veselohru „V osadnom (v žalostném) položeniji", jež se dávala těchto dnů v Moskvě ve prospěch Rěšimova. Kritika ruská chválí tuto novou veselohru, podotýkajíc, že působí neodolatelnou komikou. Spisovatel byl několikráte mezi hrou volán. — „Vakula Kuzněc" (Vakula kovář) jest název nové ruské opery, poctěné první cenou císařského ruského „Muzykalnago obščestva", 1500 rublů. Skladatel opery jest profesor moskevské konservatoře Petr Ilič Čajkovskij. — Olga Šelešovská uveřejnila právě ve „Věst. Evropy" velmi zajímavou povídku ze života ruského. Patrně zrodil se v Olze S. belletristické literatuře ruské velmi vzácný talent. — Polská. Dvacátý výroční den úmrtí Adama Mickiewiče oslaven byl spůsobem velmi důstojným 27. m. m. ve Lvově. V místnostech „Akademické czytelni", kdež se slavnost odbývala, sešel se květ intelligence polské. Slavnost zahájil předseda „czytelni," p. Stanislav Starzyński vzletnou řečí, v níž ve stručných rysech podal charakteristiku oslavence a jeho nesmrtelných děl. — Výbor spisů slavného básníka polského J. Słowackého vyšel překladem francouským Julia Mien-a pod názvem „Oeuvres choisies de J. Slowacki. Cracovie 1875." — Polská. Slovutná spisovatelka polská Karolina Nakwaska roz. Potocká zemřela 27 m. m. S Nakwaskou vložili Poláci do hrobu jednu z vlasteneckých oněch žen polských, jež národu svému veškeré síly věnovaly. Pocházejíc ze slavného rodu hrabat Potockých hrála Karolina v novějších dějinách polských vynikající úkol. Narozena r. 1798, byla svědkyní a účastnicí všech zoufalých pokusů svého hrdinného národa za obnovení slavné a hrdé Polsky. Nedočkala se však přes vysoký svůj věk lepších dob pro svůj národ a nevzala s sebou do hrobu ani útěchu, že uzřela novou jitřenku jeho . . . . Vedle činnosti v bouřlivých dobách let 1830 a 1863 vynikla Potocká také co spisovatelka. Zejmena „Dwór wiejski", v němž uložila pro paní a dcery polské bohaté své zkušenosti, a „Pamiętnik o Adamie hr.

Potockim, pułkowniku 11 pułku jazdy Księstwa Warszawskiego", sepsaný r. 1860, vyd. teprve r. 1872, zabezpečily jí důstojné místo v literatuře polské. Vedle toho sepsala rozkošné „Powieści dla dzieci", množství drobnějších svých prací uveřejnila v rozličných časopisech polských. Zmínku zasluhuje také její dějepis polský, jejž napsala r. 1833 v jazyku anglickém, aby seznámila světové obecenstvo s osudy národa svého. — Srbská. Nákladem bratří Jovanovičů vyšla právě sbírka srbských národních písní pod názvem „Srpske narodne pesme" Jsou to po výtce písně sebrané mezi Srby rakouskými.

Drobnosti.

— Ze života Mohamedova. I. Vůbec známo jest, jakou poesií legenda obestřela život velkého proroka arabského. Již před narozením jeho udály prý se mnohé neobyčejné věci. Otec prorokův Abdallah, nejmladší syn Abdol-Motallibův, slynul neobyčejnou krásou, takže všechny Korejšovny láskou k němu hořely. Když pojal Aminu za první manželku, tu prý 200 pannám z krve Korejšovců puklo lítostí srdce a mnohé jiné zůstaly neprovdány a strávily zbytek života v slzách. Z čela Abdallahova zářilo prý jasné světlo proroctví, které shaslo, když byl počat Mohamed. Narození Mohamedovo provázeno bylo neobyčejnými zjevy přírodními. V Medainu, králem perským Khosruem postavený palác sřítil se úplně, veliké jezero Sava pohltila země v jícen svůj a veliký vichr pokácel modly i shasil věčný oheň Zoroastrův. Nebe pokryto bylo hustě hvězdami, jež v tisících na zem padaly. Děd Abdol-Motallib dal dítěti jméno Mohamed — tak aby zván byl od všech lidí na zemi; však vyvolenci nebeští jmenují ho Ahmedem a zatracenci v pekle s třesením vyslovují jméno Mahmud. — Mohamed byl velikým milovníkem žen a — koček. Jednou, když měl jíti k modlitbě, spatřil prý, že usnula kočka na límci odloženého jeho pláště; než by ji probudil, odřízl raději límec od pláště a šel takto k modlitbě. Co do poměru jeho k ženám říkával Mohamed sám o sobě: „Na tomto světě miluju jen ženy." Jiným pak přikazoval: „Nejlepší z vás ať jest také nejlepším u ženy své." Bohužel nebývaly v bohatém harému prorokově vždy mír a svornost domovem; opak byl by ovšem při tak četné společnosti krásavic zázrakem býval. Často musil Mohamed domácí bouřky utišovati. Nejpověstnější z žen jeho byla Aješa, jíž bylo teprve 7 let, když vstoupila do harému prorokova. Ona jediná vstoupila co čistá panna do jeho stanu; všechny ostatní ženy Mohamedovy byly buď vdovy neb ženy od mužů jiných prorokovi darované. Zdá se, že Mohamed Aješu nejvíce z žen svých miloval; ale ona nebyla přízně takové vždy hodna, neboť mravní její pověsť nebývala nejlepší a žárlivost její způsobila prorokovi mnohé trpké chvíle, obzvláště když mu r. 629 poslal Mokavkas egyptský krásnou otrokyni Marijah. Tato zastínila brzy vnady Aješiny a prorok zamiloval si ji tak, že ji učinil první svých souložnic; za manželku ji ovšem dle ustanovení koranu pojmouti nesměl. S ní měl také jediného svého syna Ibrahima. — Mohamed pěstoval v harému svém zvláštní politiku. Hleděl totiž každé ze svých žen mezi čtyřma očima namluviti, že ji miluje nejvíce ze všech. Na důkaz této lásky dal každé prsten s přísným rozkazem, aby ostatním manželkám o tomto důkazu největší náklonnosti jeho ani slovem se nezmiňovala. Když pak jednou ženy jeho, shromážděny jsouce, proroka se tázaly, která by z nich vyvolenou chotí jeho byla, odpověděl on: „ta, která prsten ode mne co zástavu mé lásky nosí." Tu radovala se ovšem tajně každá z jeho žen z domnělé přednosti před ostatními. Ale mnohdy míval prorok s ženami svými přece velikou potíž. Jednou spikly se ze žárlivosti na Marijah všechny proti němu a plných 29 dní byl harém jevištěm domácí války, kterou konečně prorok odprošením Aješy ukončiti musil. Spor tento zvěčněn jest v 56 suře koranu, která má nadpis „Odříkání". — Aješa vypravuje následující historku, vyznačující způsob, jakým se choval prorok k ženám svým: „Hádali jsme se jednou s prorokem velmi mnoho. Konečně navrhl on za rozsudího mezi námi Abu Obeidu. Já jsem pravila: „toho nechci, neboť byl by stranníkem tvým." I ptal se prorok, byla-li bych s Omarem spokojena? „Toho bojím se jako čerta," děla jsem, a navrhla sobě za rozsudího otce svého Abu Bekra. Prorok hned poslal pro něho a otec můj seznav příčinu hádky, dal mi políček, že jsem krvácela. I pravil Mohamed: „Tohoto nežádal jsem od tebe, Abu Bekře, i vstav umyl krev s tváří mých." Kdykoli pak se zlobila Aješa, Mohamed položiv ruku na šíji její říkal: „Bože můj! Odpustiž jí hříchy její a uhas hněv v srdci jejím i ochraniž ji před nepokojem srdce." —*k.*

— Z duševního života Číňanů. Velmi zajímavá jsou svědectví o smyslu Číňanů pro přírodu, jež někteří z básníků jejich podávají. Daleko cizí fantastickému, do nekonečna těkajícímu směru Židů a Indů, však ještě více daleci názoru řeckého, jenž přírodu zosobňuje postavami lidskými, upomínají nás básníci tito nejvíce na střízlivější a přemítající ze sentimentálních básníků našich moderních. Již nejstarší čínská poesie národní připojuje moudrá svá ponaučení nebo pozorování života k líbezným obrazům z přírody, přírodním obrazem počínají písně a týž obraz opětuje se vždy na počátku následující strofy, porovnání nálady duševní se zjevy přírodními je v písních těch dávno před Pindarem a Anakreontem na vzdálených a uzavřených místech povstalých velmi časté. Velký výběr poskytují ódy Ši-kingu, na př.:

Rudá hruška osamělá stojí,
ale bujné je to její listí,
smuten já jsem, bez radosti.
Je kmen broskve mladistvý a štíhlý,
však plné plodu jsou vždy jeho větve,
do domovu příštího jde žena,
ale bude dobře vládnout v domě.

Tak porovnává se dále lesk vycházejícího měsíce s krásou děvy, vznešenost vysokého skalnatého pohoří s majestátem panovníka, vzpoura se zemětřesením, truchlivost srdce naděje pozbaveného s květinou bigonií, kteréž zlatý květ oprchal.

Na vrchu Nanu strom vysoký stojí,
keř plný květu po kmeni se plouží,
jak utěšené, jak je milé duši,
když krásné jenom po šlechetném touží!

Na vrchu Nanu strom vysoký stojí,
mladá se réva kolem něho vine,
jak utěšené, jak je milé duši,
tam kde vznešenost se jemností splyne.

Na vrchu Nanu strom vysoký stojí,
chmel se na jeho věsí ratolesti.
O! blaho! jakéž vy spojení máte
ukolébání něžným větrem štěstí.

Sem náleží také popis paláce s čarovným okolím od Li-tai-pa, jehož musa má jinak nádech horácovský, kdežto Li-tai-pův přítel, Thou-fou je téměř Mathissonem Číny. Báseň „Před rozvalinami starého zámku" upomíná již nadpisem na Mathissonovu známou elegii „v troskách starého zámku psáno", též popis, nálada, chod myšlenek je místy podobný. „Šumně plyne potok, vítr skuhrá ve vrcholcích jedlí . . . kdo je ten kníže, jenž kdysi tento zámek vystavěl Ví někdo ještě dnes, kdo tyto rumy na patě strmého vrchu nám zanechal? . . . Hra jeseně souhlasí s tímto teskným obrazem. — Hluboký bol mne pojímá." Končí všeobecným pozorováním pomíjejícího světa. Ještě sentimentalnější je „žaloba podzimní", jež na Lamartina upomíná. Báseň pak, jež líčí projížďku na jezeře Mei-pei, odhaluje velkolepý obraz přírody tamější. Hory, břeh, jich obraz ve vodě, lótos a vodní ptactvo, zapadající slunce, vycházející luna, vše řadí se pěkně k sobě a elegická světobolná nálada, jež zde převládá, vyslovena je skoro strašně moderně slovy: „Velkolepá byla krajina, jsem povznešen, ale truchlými myšlenkami překonán, jež bolestně se skupily."

Listárna redakce.

H. L. Zašlete drnhou řadu. Pak sdělíme Vám úsudek svůj, po případě uveřejníme něco.
R. P. Uveřejníme některé ze zaslaných překladů.

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se *pro Prahu:*
na čtvrt léta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt léta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl léta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány: *Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepočetí.
„Lumír“ vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpoledni.

Ročník III. **1875.**

Dědicové sv. Grála.

Od *Jar. Vrchlického.*

Alles Vergängliche ist nur ein Gleichniss.
Göthe.

I.

O lesů slavné mlčení
mně nejmilejší v jeseni,
když stromy žloutnou nad hlavou
a noha šustí v listí suchém
a jeřábů šik tichým vzduchem
se v dálku nese mlhavou!
Jak ve snu dříme strom i mech
svou skolébaný vůní tesknou,
jen velké deštné kapky lesknou
se po narudlých lupenech.
A jest-li motýl náhodou
neb modrá vážka nad vodou
se mihnou v hravém přeletu:
věř, jara lesk i luzný smích
že naposled se loučí v nich.
Vše v zmírání, vše v odkvětu!
A jestli paprsk světla slabý
pronikne stromů korunami,
mha brzy v moře své ho svábí,
a sám jen s svými myšlenkami
jdeš v suchém listí, jehličí,
pustými lesa pěšinami.
A jestli v pustém zadumání
v tvém srdci píseň vyklíčí,
hned nakloní květ v umírání,
jak bledý zvonek modravý,
jenž po snu vesny v probuzení
v den zamlžený, sychravý,
jak slzy v teskném zamyšlení,
své lístky pouští do trávy.

II.

Na ticha křídlech snové táhnou
jak smutní, noční motýli,
svou bezdnou číš ti k retům nahnou —
šum křídel — sosna zakvílí . . .
a zase ticho na chvíli.
O nech v ten jejich pohár svůdný
své duše skanout zlatý svit,
snad jeden doušek z této studny
ti může mladost nahradit!
O nech, ať letí duše tvoje
v ty upomínek sladké zdroje,
snad někdo přec ji pohostí,
snad blaženosti tucha sladká,
snad tichá noc, všech snílků matka,
snad tvoje bezdno — věčnosti!

III.

Žár červánků se roznítil
a rudé záře aureolou
mně před zrakem pláň pustou, holou,
na konci lesa osvítil,
a temnem borů, šerem lad
své purpurové růže klad
na knihu, s kterou procházíval
jsem lesy, když se večer stmíval.
Hle světla svého glorií
jak stránky její ovíjí!
Jak lehce se jich dotýká,
jak ve svých růžích věčnou slávu
by zvolna klad na svatou hlavu,
na samé čelo básníka!
A duch můj pohnut tichým žalem
svá křídla náhle rozepjal,
spěl v dálku za svým idealem,
jak on by sám byl Parcivalem,
jak čekal by ho s divy všemi
kdes v zaslíbené, svaté zemi
v svých mysteriích svatý Gral. —

IV.

O poesie středověku,
ty valný dóme sbořený,
tvých žalmů slavné ozvěny
teď zhasínají v bouřích věků!
Na oltáři tvých popelnic
se uložil prach zapomnění,
tvé krásy pohár kouzla plný
se pouze vyvolencům pění,
jichž počet řídne víc a víc.
O jaká rozkoš v tvoje vlny,
jak s kolmé skály lesní proud,
se v divé touze uvrhnout!
O jaká rozkoš, úzkou stezku
si tvými klestit ruinami,
plout nad tvých tůní hlubinami
a oslněný mořem blesků
myšlenek zářných drahokamy
klást v diadému oslavu
lidskému duchu na hlavu!
Jak moře jsou tvé epopeje,
jak valné sluje pod zemí,
kde visí sloupy stalaktitů
a v purpurovém hrají svitu
a svatou hrůzou oněmí!
Se skal se řítí kaskady.
Jak černá města z mramoru
se tyčí tvoje stavby k nebi,
na prahu jejich ve sporu
směs mythických se potvor šklebí,
jež střehou tvoje zahrady,
a sloupení i arkady,
kde hájných stromů haluzemi
se lesknou stříbrem vodojemy,
na spících vlnách záři hvězd.
A postavy těch bájných měst
jsou obři duchem, obři paží,
však děcka, lásky sladké háje
je růžovými pouty sváží
a v divoké je vodí kraje.
Za dobrodružství motýlem
se ženou v spěchu opilém
a s draky, obry zápasí.
Jak často v nocích jsem se ztrácel
v těch pustých dráhách bájí těch,
a jen mých kroků ohlasy,
jen srdce mé mne hnalo v spěch
a poděšený jsem se vracel,
neb zdálo se mi, temný stín
že vstává z těchto sříceniu,
že na mé čelo peruť skládá
a strhnout chce mne v přišer kruh:
mne opouštěla smyslů vláda,
hluk divných hlasů zněl mi v sluch
a zdálo se mi, jakby náhle
v té poušti vymřelé a zprahlé
se v srdce mé sám díval bůh . . .

V.

Jsa takto v těžké zabrán dumy
mnil jsem, že svadlé listí šumí
mně pod nohou, neb ozvěna
mou chůzí volá zbuzena.
Leč zastaviv spěch svojich kroků
jsem uzřel starce po svém boku,
šat hnědý jeho údy kryl,
na vysokém a vážném čele,
kam smutek svoje stopy vryl,
mu trůnil věhlas myslitele
a oka paprsk zářící
trysk časem z temných očí směle,
jak orel k slunci letící.
V bělejší vous nad padlý sníh,
vlas bílý padal v prstencích.
Šel nejdřív krokem volným za mnou
já ubíhal mu dlouhou chvíli —
leč stále za mnou noční host;
zda obraznosti hříčkou klamnou
mne přelud vlastních smyslů mýlí?
To chvíle byla, skutečnost,
kdy s přeludy se v jedno spojí,
kdy šero vládne v duši tvojí,
kdy s otevřeným okem těla
též duch své oko otevírá,
kdy zlatá jeho peruť smělá
na lem svůj divy ráje sbírá,
kdy mizí prostor, mizí čas,
kdy neznámý a tajný hlas
se probudí a mluví v nás. —

VI.

I vzmužím se a pravím k němu:
„O zjeve, neptám se, kdo ty jsi,
jenž dlouhou poutí zemdlenému
se v pustém lese v dráhu mísí,
jak Danteovi Virgil kdysi
leč pohled tvůj tak dojímavý,
tvůj sněžný vous i kadeře
mých obav divý ručej staví
a srdce nutí k důvěře.
O kdybys věděl, noční hosti,
co duše má v svém nitru hostí
snů, žalů, muk a pochybností!
Viz! větru lehké pohnutí,
jak střásá k zemi jehly sosen,
květ chudobky, jenž jitrem zrosen,
pták zpěvný s pestrou perutí,
skal ozvěna i boru kvil,
i motýl, jenž sem zabloudil,
vše má svůj směr, vše má svůj cíl.
Já pouze jak z mrtvoly duch
od místa k místu bloudím, těkám;
svých myšlenek se vlastních lekám
a spjatý v jejich těsný kruh
přec od nich zas jen spásu čekám.
Co příroda mi, co mé nitro?
Mně z obojího zmizel bůh,
i hvězdná noc i smavé jitro,
jak bouře, srdce tvůrčí ruch,
vše lhostejno mi, vše je chladno.
Té číši, která Stvořiteli
kdys padla z ruky v chvíli kleté
a kterou mauě světem zvete,
té dohlednouti nelze na dno,
a povzlet ducha klesá smělý,
když trud a starost kadeř zbělí,
a pouze smrt — tvůj triumf celý!
Byl čas, kdy mladé duše vznět
mně rozdýchal na smavý květ,
co klíčilo ve hrudi děcka,
teď ale prázdný je mi svět
a hnusná jeho moudrost všecka.
Jak Faust bych volal: vrať mi zpět,
ty chvíle prvních roznícení,
kdy lesů šeř i ptáka let
moh' duši strhnout do nadšení,
kdy proudů řev i ozvěna
jí křídla stkaly plamenná!

VII.

O jaké probuzení děsné!
o jaká propasť sklamání,
do které duše náhle klesne,
stržena spárem zoufání!
S tvou nicotou tvůj válčí vzdor,
svět, lidé, srdce tobě cizí
a pravdy báje v mlhách mizí,
jak v jiskrách noční meteor!
Tu chytna slední, slabý svit,
jenž v unavené duši dřímal,
já přírodu jsem obejímal,
ji k slovu chtěje přinutit.
Já prchal v skrýše, sluje hor,
půl Manfred a půl Alastor,
jsem s živly válku ved a spor!
Když bouře rvala větve stromů,
já smysl hledal v řeči hromu
a ve tišině lesů tklivé
jsem hledal země srdce živé,
by na mém srdci zabušilo
a s jeho sny se v souzvuk slilo.
O chvíle blaha, dnové slunní,
kdy každý květ mi dýchal vůní,
kdy lkal jsem v boru šumný ruch:
O promluv, pověz, kde tvůj bůh?! —
Leč mlčel bor a luh byl němý,
tu v zármutku jsem klesl k zemi,
mé slzy tekly ručejemi,
já k srdci tisknul kameny,
jak Pygmalion ve naději,
že srdce mého plameny
se jiskrou žití rozechvějí:
leč nadarmo. Vše bylo hluché.
Teď jako fantom z říše stínů
se míhám divy přírody,
mé myšlenky jak listí suché
se točí větrem náhody;
bor šumí — lhostejně ho minu,
stráň rozkvétá — já hořem hynu,
o pověz, kde si odpočinu!

VIII.

Ba i ten nektar poesie,
jenž kdys mne vznášel k nebesům,
když přikloním jej k chorým rtům,
v mé srdce, které teskně bije,
jen vlévá trpkost nových dum.
Ba i ten obraz věčné krásy,
jejž jako modlu v srdce hloubi
jsem vztýčil, nebes růžemi
mne šálí a s mým srdcem hrá si,
ať kmitá zespod dívčí řasy,
ať v písni, sochách Hellady,
ať v nitru mém jak zázrak dřímá,
jej uchvátiti nelze mi!
Zjev snů má náruč obejímá
a ve všem staré záhady!
Tak v divé touze, v němém žalu
se vznáším kolem idealu,
jak noční můra zabloudilá
ku lampě, jejíž rudý svit
jí z dálky sluncem zdá se být.
O jakbych jak ten motýl rád
ve plamen věčné krásy pad;
má píseň by ji velebila
i v sledním stonu duše mroucí!
Leč běda! k světlu proniknouti
se nezdaří mé vůli vroucí,
i omdlévám již dlouhou poutí,
chci tvořit, ale postavy
se v mlze před mnou rozplývají,
jak fantom noci prchavý.
Mně krása, svět i bůh jest bájí,
v snech život hledám, v smrti sen,
z něhož bych nebyl probuzen.
A těžká nuda spárem tupým
mi srdce trhá pomalu,
ku starým bědám nové kupím
a života jhem unavený
se vleku žitím bez proměny,
bez nadšení a zápalu!
A nikde těchy nikde smíru.
O je-li v tvoji moc to dáno,
o rozžehni mi nové ráno,
než klesnu v tomto běsném víru.

(Dokončení.)

Malířský nápad.

Humoreska.

Za parného letního odpoledne kráčeli dva mladíci prášivou silnicí. První byl vysoké, až příliš vysoké postavy a měl podlouhlý, výrazný obličej, jemuž přidávaly černé, na ramena spadající kadeře a malebně skroucené kníry zvláštní romantický půvab. Na první pohled poznával jsi v něm malíře. Opálená jeho pleť, zpustošený oděv a větvička zelené kleči s uvadlým lesním kvítím za špičatým malířským kloboukem svědčily, že se vrací z delší výpravy do hor, jejichž bledě modrá silhueta se vlní tamo za lesy, na dalekém obzoru.

Druhý mladík, pachtící se v jisté vzdálenosti za prvním, byl postavy nízké a zavalité a jeho okrouhlý, poněkud nabubřelý obličej s nízkým čelem jevil více nebeské prostoty, než uměleckého ducha. K obličeji tomuto tvořily velmi nevhodné sousedství řasnatá, sametová malířská čapka a rozličné malířské nářadí a náčiní — celý přenosný atelier — trčící za shrbenými jeho zády všemi směry.

Abyste snad v duchu tuto druhou osobu nesnížili na pouhého famulusa první, musím vám oznámiti, že byl nosič atelieru přítelem černovlasého malíře. Stal se jím takto. Co syn domovníka, jemuž onen za každé otevření pravidelně dlužen zůstával, míval s nájemníkem malířem rozmanité styky a tyto vzbudily v něm brzy horoucí lásku k vznešenému umění malířskému. Náš malíř ujal se nezištně mladistvého snažence a zasvětil jej bezplatně v první začátky svého umění, jakož jsou: přenášení podstavce, pochůzky pro barvy, metení a smýčení atelieru a p. Když mu pak ochotný učeň před uměleckou výpravou do hor nesměle sdělil, že si uspořil dosti peněz, aby ho doprovázeti mohl, a že by ho taková pouť po mistrově boku nevýslovně těšila, pohledl mistr na široká jeho záda a svolil.

Tímto spůsobem setkáváme se s oběma na zpáteční cestě. Musím podotknouti, že se vraceli s plnými deskami rozmanitých náčrtků, ale s úplně prázdnými kapsami. Poslední zbytek učňových úspor byl zmizel dnes ráno po velikolepé snídani za širokým opaskem hostinského v podhorském městečku.

Došli staré košaté lípy, jejíž stín byl příliš svůdný. Malíř usedl si mezi dva kořeny a opřel kadeřavou hlavu o drsný kmen s výrazem tak sybaritským, jakoby odpočíval v nejměkčí a nejskvostnější lenošce. Líně přimhouřené jeho oči spočívaly v němém požitku na daleké ploché krajině. Učeň složil atelier na zem, usedl vedle na bobek, opřel ruce o kolena a ponořil unylý obličej do dlaní.

„Hleď, Bobši," začal po chvíli malíř. „Jak mnohý půvab dřímá i v takové všední krajině! Viz jen tu krásnou sytou barvu modré oblohy, jak níže k obzoru znenáhla bledne, jakobys ji více a více rozřeďoval, a jak se dole v bělavé obrubě její rýsují štíhlá věž kostela a střechy tiché vesnice. Až se k nim slunce nakloní —"

„Ach, bože!" bědoval pro sebe Bobeš. „O nocleh by nebylo! Někde pod kolnou nebo v kopce sena možno se dobře vyspati. Seno je měkké a voní příjemně. Ale večeře, bože, večeře!"

„Až se k nim slunce ukloní," pokračoval malíř s rozmarným pathosem, „až ona štíhlá vížka plamennou jeho kouli rozpůlí, až zlatý její kříž v plné gloriole nebeského světla zaplane a kavky, obletující makovici její, v něm se zaskví jako ptáci ohniváci —"

„A do Prahy máme tři dni, ne-li více," hořekoval hlasitěji Bobeš. „Jak se tam dostaneme?"

Malíř pohledl nyní s otcovskou přísností na ztrápeného učně. „Slyš, Bobši!" mluvil rozvláčně, patrně více pro vlastní svou zábavu, „znáš náhledy velikého Rousseaua o penězích, o bídném tom kovu, jehož ďábelský zlozvuk ustavičně ruší původní, přirozenou harmonii lidského života? Víš-li pak, s jakým nadšením vypisuje ženevský filosof půvaby cestování bez peněz? Jak si libuje v těch božských koncertech, jež mu bezplatně dávali pěvci v zelených korunách stromů, čmeláci bzučící kolem rozkošných květů, potok rozprašující se na kole osamělého mlýna, v těch noclezích pod slaměným krovem na vonném seně, v těch snivých siestách po chlebě a sýru, jež mu poskytovala prostá venkovská pohostinnost?!"

„Ach, což sýr jídal jsem od jakživa rád!" namítl plačtivě Bobeš. „Ale pochybuju, že nám ho někde poskytnou zadarmo. Umíte-li latinsky, bylo by snad nejlépe, abychom zaklepali na faře."

„Bobši, Bobši!" káral ho malíř v žertovném pathosu. „Tak pojímáš vznešenost umění?! Chceš snížiti božskou Můzu na žebračku?! Chtěl jsem z tebe něco učiniti, chtěl jsem tě povznésti z prachu všednosti ... Zdálo se mi, že jsi člověk nadaný. Pamatuješ si dobře cenu barev, máš bystrý sluch a široká záda. Chtěl jsem tě poznenáhlu zasvěcovati v hlubší tajemství našeho umění: v tření barev, máčení štětců, oprašování obrazů. Ale nyní zoufám nad tebou. Nemáš ani špetku vynalezavosti. Případ je nad míru jednoduchý. Máme tři dny do Prahy a po ty tři dny musím nejen sobě, nýbrž i tobě opatřovati pokrmy, nápoje a nocleby. Peněz k tomu nemám, musím jich tedy nabyti. Jakým způsobem? Prodati některý ze svých náčrtků? Nikdo je na vsi za slušnou cenu nekoupí. Malovati stropy a štíty? K tomu se nesnížím. Nuže, jak? Jedná se pouze o šťastný nápad. Nu a vidíš, tím lišíme se my umělci od šosáků: tito mají bez originelních nápadů peníze, my máme bez peněz originelní nápady. A že i mně takový nápad hlavou proletí, za to ti ručím svou ctí malířskou!"

Po tomto rozvláčném žvástu zdvihl se malíř s theatrální hrdostí a kráčel silnicí dále. Bobeš následoval s atelierem za ním, ale úcta jeho k mistru a příteli nemohla umlčeti zlověstné hlasy, které se ozývaly ve sklíčené jeho duši.

Ve vsi vzbudil malebný jejich zjev nemalou pozornost. Všude před výstavnými baráky, jejichž dřevěné, vyřezávané štíty se leskly posledními paprsky zapadajícího slunce, tvořila se skupení mužů, žen i dětí, hledících s živými posunky v štěbetavém hovoru za podivnou dvojicí, až ve dveřích hospody na konci vesnice zmizela. Bleskem rozletla se po celé obci sensační zpráva, že zavítal do hospody cestující malíř se svým famulusem.

V tento den sebral se kolem honoračního stolu pod obrazem krále Gambrina, ozdobeného korunou a řízou z mušího trusu, květ vesnického obecenstva. Přišli sem, aby popatřili na řídké hosty, hrdiny rozprávek mnohých budoucích večerů, někteří mimo to, aby se v hovoru s cizinci svým vyšším krasoumným vzděláním před ostatními zableskli a oněm dokázali, že je venkovská samota neodcizila úplně vznešenějším směrům ducha lidského. Seděli tu zejmena: velebně okrouhlý pan farář, pan správec s šafránovou parukou a šarlatovým obličejem, pan představený, několik předních sousedů a nejníže pan učitel, v jehož hubeném, bezbarvém obličeji se obráželo skroušené vědomí úplného nedostatku břicha a ostatních masitých částí těla lidského.

Všichni pohlíželi s upjatou pozorností na dlouhé, černé kadeře a zcuchané kníry malířovy, na jeho špičatý klobouk s větvičkou klečí a povadlým kvítím, na podivnou čepici jeho famulusa a na malířské náčiní, skupené na lavici vedle nich. Však netroufali si vyrušiti je otázkami z pilného zaměstnání.

Oba jedli a pili totiž s neobyčejnou horlivostí. Ale způsob, jakým to činili, byl velice rozdílný. Malíř obíral s graciosní dovedností nohu tučného kapouna, nedávno první okrasy dvoru pana hospodského, a prázdnil k tomu láhev výtečného vína, jež byl pan hospodský pro slavnostní příležitost uschovával, s úsměvem tak vybroušeně labužnickým, celý jeho zjev zářil takovým nadplňkem spokojenosti, že by byl zajisté, spatřiv sám sebe v tomto okamžiku, bezděky po štětci a paletě sáhl. Bobeš naproti tomu jedl s jakousi zoufalou hltavostí, vrhaje časem úzkostlivé pohledy přes malovanou obrubu talíře, jakoby se bál, že položí příští okamžik mezi něho a božského kapouna nepřestupnou hrázi.

Konečně byla lukulská hostina skončena. Malíř vzal parátko a užívaje služeb jeho s panskou nonchalancí, obrátil se k honoračnímu stolu s otázkou: „Obec zdejší je patrně zámožná?"

„Nu, z nejchudších právě není," odpověděl s ješitným úsměvem za ostatní pan představený.

„A dvůr zdejší patří — ?"

„Jeho milosti, panu hraběti Křenovskému z Křenova," odpověděl nyní šarlatový správec s hlubokým úklonkem šafránové hlavy.

Malíř byl patrně uspokojen.

Však nyní převzal pan správec jménem honoračního stolu úlohu tazatele.

„Pán je bezpochyby malíř?"

„Ano."

„A vrací se zajisté z umělecké procházky v horách?"

„Pravda. Ale mimo nadání naskytla se mi právě zde, ve vaší vesnici, látka k obrazu.“

„Ah?“

„Velmi vděčná látka. Vykořistím ji k většímu obrazu pro letošní pražskou výstavu.“

„Ah, pro výstavu?“

„Ano, pro výstavu. Zdržím se zde za tou příčinou několik dní.“

Zajisté byl by udivený pan správec ve svém výslechu pokračoval, kdyby se nebyl malíř v okamžiku tom zdvihl a s blahosklonným přáním „dobré noci“ společnosti se svým soudruhem jizbu opustil, žertuje s uzardělou služkou, která svítila cizincům nahoru do „hostinského“ pokoje, z něhož byl hospodský pro dnešek starého výminkáře do sušárny přestěhoval.

Když odpočívali oba v prachových peřinách, sdělil mistr učňovi, že k němu zavítal již po cestě vesnicí očekávaný nápad. Ale za trest malé víry nechal Bobše o jakosti toho nápadu až do příštího dne v trapné nejistotě.

Dole nalézala se mezi tím vesnická honorace v nemalém rozčilení. Žádný nemohl pochopiti, který kout vesnice neb okolí by malíři látku k obrazu — nad to k obrazu pro výstavu — poskytnouti mohl. Kostel nevyniká ani starožitností, ani krásnou stavbou, panský dvůr skládá se z jednopatrového stavení a několika stodol a kolem do kola vesnice čirá rovina, rozdělená v pole jako šachovnice. Co tu chce malovati? Pozdě do noci trvalo rokování o této záhadě, až bylo posléze ukončeno výrokem pana faráře, nejvyšší vesnickou autoritou v oboru pěkného umění, že je malíř ten bezpochyby žánrista, jenž bude třeba malovati nějaké smetiště s kohoutem a slepicemi nebo nějakou děvečku, tlukoucí podmáslí.

Přes tento výklad spala dnes většina vesničanů, pana faráře nevyjímaje, velmi nepokojně.

Na druhý den probudil se život ve vsi časněji než jindy. Všude jevila se veliká napnutost. Všechen zřetel obrácen byl ku dveřím hostince, odkud rozřešení veliké záhady vyjíti mělo. Ale malíř natahoval netrpělivost vesničanů na skřipec: hodina za hodinou míjela olověným krokem a špičatý klobouk s klečí a peřím ležel dosud klidně na okně hostinského pokoje, patrný zrakům čekajícího obecenstva. Konečně po desáté hodině zmizel odtud a objevil se brzy na to ve dveřích hostince nad veselou tváří štíhlého malíře. Za ním kráčel Bobeš, jehož obličej prozrazoval dosud trapnou nejistotu, s malířským podstavcem a rozličným jiným náčiním.

Šli přímo na náves a zastavili se uprostřed ní. Malebné skupení dětí utvořilo se kolem nich; ostatní zvědavé obecenstvo obcházelo je u menší neb větší vzdálenosti. Již je podstavec vztyčen, všechno k malování přichystáno, malíř těká zrakem po návsi. Traplivé očekávání, kde asi spočine.

Teď! Obrátil se zády k řadě pěkných selských statků s dřevěnými vyřezávanými štíty, zrak jeho minul kostel, výstavnou faru — teď ukotvil se pevně. Malíř přistoupil k podstavci.

Pan farář pohledl vítězoslavně na ostatní honoraci a vyzval živým posuňkem malou plavovlasou holčici v červené sukýnce, která v nevelké vzdálenosti před malířem jako vyjevená u hrohtajícího vepříka stála, aby sebou nehýbala. „Jak jsem pravil, žánrista,“ pošeptal panu správci.

Dívčina, probravši se z uleknutí svého, dala se i s vepříkem na útěk. Malíř maluje klidně dále. Co to? Že by snad —? Nikoli, není to možné.

Několik zvědavějších přistoupilo těsně za malíře a pohlednuvši přes jeho ramena na začaté dílo, obrátilo druh k druhu udivené obličeje.

Již nebylo pochybnosti. Pod malující rukou vynikal určitě rozbitý štít, hrozící spadnutím, rozcuchané došky nad ním, polozbortěná, oprýskaná zeď . . .

K víře nepodobná zpráva letěla ode rtů ke rtům.

Pan představený se správcem přistoupili, aby se na vlastní oči přesvědčili o pravdivosti její. Došli, když nastiňoval právě malíř vytržený trámec pod oknem, zalepeným notami.

„Odpusťte, pane,“ začal rozpačitě správec. „Které stavení malujete?“

„Jak vidíte — školu.“

„Naši školu? Pro výstavu?

„Ovšem. Vyznačím ji podpisem: Brslenovská škola, dle skutečnosti.“

Zástupcové obce a patronatu pohledli v rozpačitém úžasu na sebe.

„Ale vždyť tu máme mnohem pěknější stavení,“ převzala po chvíli slovo hlava obce. „Na příklad: chrám páně, dvůr, faru.“

„Jsem milovníkem právě takovýchto stavení. Chuti malířské jsou jako jiné: někdo rád koroptve čerstvé, jiný porušené.“

„A podpis pod obrazem je nevyhnutelný?“

„Ovšem. Jinak by nikdo neuvěřil, že existuje vskutku na zemi taková škola.“

Zástupci obou mocí, ohromeni tvrdošíjností malířovou, vrátili se k ostatní tlupě. Nastalo živé rokování přitlumeným hlasem. Po drahné chvíli přistoupil opět pan správec k malíři s diplomatickým obličejem.

„Dovolte, pane. Vy pošlete přece svůj obraz proto do výstavy, aby byl koupen?“

„Předně k vůli slávě; za druhé ovšem také k vůli penězům.“

„Nuže, což kdyby zdejší obec sama ve spojení s patronatem obraz váš, nebo jen pouhou skizzu, hned po zhotovení zakoupila?“

Malíř odložil štětec; váhal patrně.

„Mohl byste přestati třeba na zběžném obrysu,“ naléhal správec dále. „Podobných škol k podrobnému obrazu najdete také jinde.“

„Nu budiž,“ zvolal konečně malíř. „Učiním vám to k vůli.“

Udal dosti mírnou cenu za náčrtek, správec stiskl mu radostně ruku a slavné obci brslenovské odpadl kámen od srdce.

Za den byla skizza hotova. Umělecká její cena byla ovšem přiměřená osudu, který ji nepochybně očekával. —

Když druhého dne panský povoz malíře a soudruha jeho z Brslenova k nejbližší stanici železniční odvážel, pravil mistr cestou k Bobšovi dýšícímu blahem a sytostí: „Nu, vidíš: takové jsou malířské nápady. Objevil jsem nové výnosné odvětví malířství. Nechám krajin a budu malovati školy po vesnicích.“

J. Bříza.

Z cyklu elegií „Nad pustou Šumavou“.

Na Třístoličníku.

Zakabonil hrdé čelo
Třístoličník chmurou mraků,
vztyčil skalnou šíji svoji
vzhůru sivých do oblaků.

Usedli na balvan trůnu
čtyři větrů panovníci,
přivlekli si z lůna lesů
spoutanou hor krasavici.

Zahovořil vládce jihu:

„Chtěl jsem změnit černé hvozdy
v stinné háje oranžové,
jezera tvá ve fontány,
kde roj zlatých rybek plove.

Chtěl jsem vlnit vlásky tvoje
dechem vonným z břehu moře,
splétat do nich rozmarinu ...
Neslyšelas moje hoře!“

Vážný sever propověděl:

„Ve paláci krystalovém
byl bych, děvo, s tebou vládl,
šňůru perlí z bílých sněhů
kol tvé hebké šíje kladl.

V svatém tichu černých sosen,
zval bych bardy k tvému trůnu
a ve skály obemšené
naší lásky vrýval runu.

Smaragd ledu zastínil by
všecky světa drahokamy,
hrála bys v mé bílé bradě ...
Trpké jsou tvé, děvo, klamy!“

Zašelestil hravý západ:

„Chtěl jsem tebe kolébati
na náručí Zefírově,
hrát na jezer tvojich struně,
jak na harfě Aeolově.

Sladká píseň plna něhy
měla lkáti v skalin echu
z hrudi zpěvných trubadurů ...
Neznala jsi mojich vzdechů!“

Zašepotal smavý východ:

„Ve tvých divých vodopádů
věkuvěčné tajné dumy
chtěl jsem přenést z Helespontu
pravých kaskád vábné šumy.

O růži měl zpívat slavík,
vypravovat o harému
ty bys byla jeho perlou ...
Nevěřilas slovu mému.“

* * *

Povstali ze skalních trůnů
čtyři větrů panovníci,
v divém sváru rozsápali
spanilou hor krasavici.

Zakabonil hrdé čelo
Třístoličník chmurou mraků,
ale lysá jeho lebka
trčí smutně do oblaků.

Lesní hřbitov.

Vyskočily z lůna země
strůmky v lepé jara zdobě
jako k rejům dovádivým
z klínu matky hravé robě.

Přimknuli se v roztoužení
k jedlím štíhlým modřínové,
v skočné jarních vánků hudbě
jak k nevěstám šuhajové.

Než matička uchystala
k bujným plesům šperky nové,
polehly tu v pusté směsi
jak mrtvoly na hřbitově.

S večera jim zlaté mušky
pálí světla ve lampičkách,
jak stařeny nahrbené
na hřbitově o dušičkách.

Otokar Mokrý.

Pohádky a romány staroegyptské.

(Pokračování.)

Kdo jest tento Batau, hrdina povídky, jehož část pohltila oxyrrhyncha a který se znovu zrodil v podobě býka Apise? Každý poznává Osirise. V době nové říše egyptské vypravovalo se, jak pozůstatky boha, v skříni zavřené, do moře uvrženy byly a jak je vlny tichounce na břeh svaté Byblos vynesly, na květuatou pustinu, kdež záhy bujným rostlinstvem úplně zarostly. Král země, obdivuje se zázračnému vzrůstu jedné tamarindy, dal podtíti kmen její, kterýž obsahoval skříň Osirisovu, a kázal z ní urobiti sloup pro podporu střechy svého paláce. Isis to věděla. I přišla do města mysterií, a sedíc vedle fontány, oplakávala bratra svého a manžela. V noci, proměnivši se v lašťovici, oblétala kvílíc dřevěný sloup. Konečně zjevila se co bohyně, odnesla sloup, v němž odpočíval dobrý Osiris a naříkala zamilovaně nad skříní hrobovou. Egypťané XVIII dynastie vzývali svatou duši Osirisovu, která přebývá v stromě Nâr. Na bas-reliefu, vyřezaném pod králem XXII dynastie, spatřuje se keř, k němuž zahnaly vlny skříň Osirisovu: jest to „keř skříně“, praví hieroglyfy; skříň sama nese tento nápis: „Příchod Osirise“. Nelze pochybovati, že vnikly do Egypta též legendy o jiných bozích slunečních z Asie, — ze Syrie, Fenicie a Malé Asie — asi v době XVIII a XIX dynastie, míšíce se do mythův o bohu Osirisovi. V době, kdy Thutmésové a Ramsesové dobývali světa, spůsobily války tyto a čilý obchod proniknutí vzájemné ducha egyptského a asijského, tak že pojmy a mluva Aramejských opanovaly celé údolí Nilu. Dle poznámky p. Maspero měli tenkráte švihácí v Thébách a v Memfi tutéž náklonnost k semitisování jako nynější pařížští k protkávání frančtiny slovy anglickými špatně vyslovovanými. Bozi a bohyně oněch Asiatův, jichž otcové pět století byli vládli v dolním Egyptě: Sutech, Baal, Reshpu, Bes, Anata, Kedeš, Astart, vešli do panthéonu synů Mizraimských. Astarté měla svatyni v Memfi jako v Sidonu. Ramses II, Sesostris Řeků, dal jí vystavěti chrám ve svém městě eponymním Ramsés, v Tanise. Navzájem přijali národové přední Asie kult Osirise: v bohu nejpopulárnějším na břehu Nilském, který věčně umírá a znovu se rodí pod slzami a celováním žen, myslili, že poznávají Adonise syrského a Atyse Frygického. — Dle p. F. Lenormanta měla by povídka egyptská „o dvou bratřích“ nejvíce příbuznosti s mythem frygickým. Je nyní vskutku známo, že se

národové Malé Asie a ostrovů středozemního moře několikráte zmocnili planin delty, následujíce za národy aramejskými neb libickými, spolčenými proti Ramsesovcům. Snad byla báj o Atysu, sproštěna náboženského svého rázu, vnešena do Egypta kupci fenickými. Nechceme upírati pravdě podobnost vlivu asijského, ale svrchu uvedené hypothésy není nám třeba k porozumění povídky „o dvou bratřích", kterou velmi dobře v hlavních rysech vysvětluje myth osiriský.

Není-liž hebrejská legenda o Josefovi místy ozvěnou povídky o dvou bratřích? Znal-liž spisovatel israelský, který sepsal mythickou historii hrdiny efraimského, dílo písemníka Enny a použil-liž ho k ozdobení díla svého? Ode dávna kladli sobě egyptologové, mezi jinými Ebers, tyto otázky.

Máme dvojí pověst o hlavním příběhu života Josefova: dle jedné byl k Rubensovu návrhu do cisterny hozen, pak kupci madianskými, přicházejícími z Galaadu, do Egypta zaveden a prodán Potipharovi, eunuchovi krále Faraona a vrchnímu žalářníku státu; dle druhé pověsti byl milovaný syn Jakubův prodán za 20 siklů stříbrných na radu Judy Ismaelitským, kteří ho prodali Egypťanovi (zde nikoliv žalářníkovi), jehož žena Josefa svésti chtěla. Dle jiného, třetího vypravování (Artapanose), kteréž se v Eusebu zachovalo, uhodl Josef úmysl svých bratří a dal se sám okolními Araby do Egypta zavésti. Však nepokoušejme se o řešení těchto záhad exegésy, nýbrž stopujme raději rysy více méně přesných egyptských mravů této dramatické legendy.

Po všechny doby byla v Egyptě poptávka po semitských otrocích obzvláště živá. Karavany, cestující Palestinou směrem do Egypta, přivážely pro bazary v Thebách a v Memfi vedle balšámů a voňavek zároveň vybrané otroky, zboží to vybroušeným vkusem egyptským nad jiné hledané, pravé zboží přepychu. V lidnatých ulicích těchto měst běhali Syrové s černochy před povozem bohatých měšťanů, oděni v plátno, v ruce zlatou hůlku nebo bičík držíce. Josef spravoval statky Potipharovy; úřad tento nebyl zajisté pouhou sinekurou u národa, který si liboval takovou měrou v zapisování všeho druhu. Všude, kde se měřilo žito, vážily kovy, počítal dobytek, konala práce stavební neb polní, spatřoval se dozajista v Egyptě správec, opřený o hůl neb sedící s listem papyrusu v ruce, s tabulkou písemníků pod paždím.

Jméno Potifar neb Pitifra („dar slunce") bylo obyčejné v této zemi; zdá se, že měla osobnost tato správu paláce a následkem toho, dle obyčeje východního, popravy na starosti. Vypravovatelé Efraimští, kteří znali více obyčeje dvoru assyrského než obyčeje dvoru egyptského, učinili ze všech vysokých úředníků, skupených kolem osoby královy, „eunuchy"; zejmena vřadili mezi tyto náčelníka tělesné stráže, číšníka a vrchního pekaře. Po příkladu vladařů Babylonských měli také králové Judští a Israelští eunuchy při dvoře; bývali to komorníci i velitelé vojenští, jež spatřiti lze na bas-reliefech assyrských po boku krále, buď na koni neb na voze válečném při obřadech náboženských nebo v boji. Ale v Egyptě znamená dle výskumů hebraistů a egyptologů slovo „eunuch" pouze vrchního úředníka paláce. Ačkoliv zde mívali netoliko faraonové, nýbrž i prostí občané skutečné harémy, nemluví přece památky egyptské o žádných kleštěncích. Dle bas-reliefů paláce v Medinet-Abu, kde sídlíval obyčejně Ramses III., první král dvacáté dynastie, můžeme si velmi dobře představiti harém Faraonův. Mladistvé, nahé dívky, s květinami ve vlasech, fofrují kolem panovníka vějíři; jiné podávají mu ovoce. Ramses, maje uraeus na čele, prsa i ramena přeplněná náramky a na nohou asiatské sandály s ohnutými do výše špičkami, sedí hrdě uprostřed a vyniká — zdá se — postavou i krásou nadlidskou. Zde ovíjí rámě kolem hrdla mladé dívky, hladí jí bradu a podává jí květinu; tam postrkuje figurku na šachovnici a žena bez závoje, štíhlá a lepých tvarů, která stojíc s ním hraje, dává pánu svému čichati k libovonné květině. Tento výjev poskytl jednomu písemníku látku k výtečné karikatuře, zachované na jednom papyrusu Britského musea: král vyobrazen tam co lev, ženy harému co gazely; stádo hus, vedené psy a kočkami, vyznačuje zcela jasně četné děti faraonovy a eunuchy, jejich vychovatele. Šachovnice stojí na nízkém stolku mezi lvem a gazelou, kteří na nízkých sedadlech sedí; oba hráči mají po čtyrech figurkách na šachovnici a drží pátou v tlapě.

Že manželka Potifarova často potkávala Josefa, správce na statcích svého manžela, že pozvedla zrak svůj na toho otroka postavy vysoké a ztepilé, krásného jako matka jeho Rachel, a že svedena něžnou milostností mladého Hebreje k němu tatáž slova promluvila, jako žena Anepûova k Batauovi — jest zcela k pravdě podobno a souhlasí s tím, co vypravuje román „dvou bratří". „Odpočiň se mnou!" praví žena. Josef tolikéž vyskočil jako pardal jihu a volá: „Aj, pán můj nežádá žádných účtů ode mne, a všecko, což má, dal v ruce mé. Není žádného přednějšího nade mne v domě tomto, aniž mi brání čeho v tomto domě, vyjma tebe, jelikož jsi žena jeho: jak bych tedy učinil takovou nešlechetnost?" Chce prchnouti, ale ona chápe se ho a ovíjí mu ramena kolem krku, jako činila žena fellahova. Josef vytrhl se jí a zůstavil jí šat svůj. Egypťanka chvěla se zlostí a také strachem, že by se choť její o všem mohl dověděť; tváří se tedy, jakoby jí byl Hebrej násilí učinil, svolává své lidi a ukazuje jim roucho otroka; tatáž scéna opakuje se při návratu Potifara. Ale Egypťan neusmrtil svého otroka. Vzhledem k povaze zločinu byl po zákoně oprávněn vykonati na něm tentýž krvavý trest, který Batau sám na sobě vykonal na břehu řeky plné krokodilů; při nejmenším mohl mu přisoudit tisíc ran holí pro cizoložství (Diod. 1.78.) Však v Egyptě nezacházeli s otroky krutěji než u Hebrejů. V nápisech kobek vychvalují se často nebožtíci, že 's otroky svými nakládali jako s pány, a pak byli by v Egyptě, této klassické zemi bastonád, vykonavatelé trestů zemdlením klesali a umírali, kdyby byli musili každého holí stlouci, komu se cizoložství dokázalo. Jeť málo zemí, kde by ženy byly tak často pro porušení manželské věrnosti obžalovány bývaly, jako v Egyptě. Kdo nečetl v Herodotu (II., 111.) pikantní legendu onoho Faraona, syna Sesostrise, který oslepl proto, že hodil handžárem po Nilu? Uzdravení jeho záviselo dle orakula zcela na tom, najde-li nějakou ženu věrnou. Přirozenou měrou začal Farao u vlastní manželky, ale neprohledl a nebyl šťastnější ani s celou tlupou žen jiných. Konečně když byl přece prohledl, shromáždil všechny ženy mimo onu, která mu byla zrak vrátila, v jednom městě a upálil je za živa.

Co zde se vypráví, jest arci báchorka, ale srovnává se s verši dotýkajícími se cizoložství v „Knize nebožtíků". V nejstarší knize světa, v papyrusu Prisse, na-

zývá se žena „souhrnem všeho spůsobu hříchu, pytlem všeho druhu lstí a lží;“ v magickém papyrusu Harris řadí se žena mezi zvířata, která se masem živí a krví napájí, mezi tygry, leopardy a lvice. Jak vidno, byly „kniha přísloví“ a „kazatel“ hebrejských překonány dříve, než se narodily.

Nesmíme si představovat, že byly Egypťanky zavřeny do stínu harému, jako ženy turecké; chodívaly městem a na pole bez závoje, a družily se při hodech a hudbách k mužům; zkrátka: požívaly skoro téže volnosti, jako ženy moderních národů v Evropě. Sdílíc po čas života důstojenství svého manžela, seděla manželka po jeho boku také na náhrobních pomnících. Od času staré říše má žena v rodině a v společnosti jakousi přednost; má titul „paní domu“, práva její pocházející z její rodiny přecházejí na děti její a v některých rodokmenech nosí syn jméno své matky s vyloučením jména otcova. —

V II. dynastii uznává král Bai-Neteru ženám právo následnictví trůnu; nejsou to pouze synové, nýbrž i dcery Faraonův, kteří vládnou hořejším a dolejším Egyptem, kteří požívají cti synů slunce a jsou po smrti zbožňováni. Všichni zakladatelé nových dynastií, veleknězové Ammonovi a knížata saitští, měli nejvíce na srdci zasnoubiti se s kněžnami královskými, v jejichžto žilách prý kolovala krev samých bohů. Konečně, aby vláda Kambysova oprávnění došla, dala tomuto pověst za matku dceru Aprissovu. Ale přes to všechno, že byla ctěna v společnosti a velebena v rodině, zůstala Egypťanka přec jen ženou; velká volnost, kterou jí mravy poskytovaly, svedla ji často k hřešení a vydávala ji, slabou, bez obrany v šanc různému pokušení.

Půvabné malby hrobek svědčí o jejich lásce k strojení se a ke všem vybroušeným elegancím, jež činí ze života slavnost. Sama žena Anepůova, selka, nepotřebovala-liž celé ranní hodiny k česání vlasu? Jak luxuriósní strojivost panovala teprv u bohatých matron v Thébách a Memfi, kdež z rána otrokyně do gynaecea vcházely, majíce ruce plny jemných pestře vyšívaných tunik, skříněk s voňavkami, pouzder s nákrčníky a náramky, bronzových zrcadel a drahocenných krabic s hieroglyfy — se znakem paní domu, jak bychom my as řekli. Představme si obraz gynaecea v tu dobu. Ležíc na křesle ebenovém, vykládaném slonovou kostí, dávala se paní oblékat a ozdobovat svými otrokyněmi: jedna stáčí černé její vlasy do tenkých četných pletenců nezapomínajíc přidávati různé umělé spletky; jiná zdobí její rámě, kotníky a ňádra skvostnými náramky, drahokamy a amulety. Paní vybírá si zatím zlatý prsten s rytým kamenem a náušnice, kteréž dnes ponese, a mezi tím, co jí otrokyně otvírají nádobku s lékem oči občerstvujícím, a rozmíchují na toilettních miskách různé látky k barvení nehtů, brv a obočí, naslouchá paní roztržitě, chlazena vánkem velkých vějířů, sladké hudbě louten, harf a floutny.

Rychlé povznešení Josefovo pod králem svého kmene, pod Hyksosem, zázračná jeho vědomost vykládati sny, jakož čest, kteréž nejmilejší syn Jakubův na dvoře a v „celé zemi“ požívá, to vše je správně složeno v soulad s předmětem a skutečnými poměry. — Tito Hyksosové, s kterými Manethon tak zle nakládal, dočkali se konečně také jakési pozdní rehabilitace. Dějepisci, pro které dějiny lidstva nejsou než sentimentálním deklamačním thematem, nechať zapomenou deset dobrých stránek svého repertoiru. Již Knobel pozoroval v slavném komentáři ke Genesi, že písemník egyptský surovost a hrubost dobyvatelů asi přehnal. Mariette a Brugsch tomu neodporují.

Nelze pochybovati, že byli barbary tito krutí dobyvatelé, v nichž poznává Brugsch „šejky Arabů pastýřských“ hak-sasu. Ale to neopravňuje nikoho, aby je nařkl bez důkazů, že bořili, pálili, pustošili památníky tuzemské; oni nebořili chrámy bohův cizích, ale ovšem dopouštěli, aby se časem rozpadly v sříceniny. Vítězní Faraonové naopak rušili ozdoby, rozbíjeli sochy a ničili stavby Hyksosů. Doba, v níž dle podání Efraimského Josef a rodina jeho přišli na břehy Nilu, padá do věku krále pastýře Nub, asi do r. 1750 před naším letopočtem. Král Apopi, pod nímž dle podání toho spravoval Egypt, je bez pochyby málo starši, než velký král Amosis, vítězný Faraon XVIII. dynastie. Pozoruhodné jest, že mají Hyksosové Nub a Apopi na památnících jména a tituly egyptské. Jako barbaři, kteří vtrhli do říše římské, jako králové merovinští a karolinští, byla též knížata semitská znenáhla proniknuta starou vzdělaností podrobených; na dvoře svém v Avaris mívali zajisté učence, vzdělance a umělce egyptské.

Jisto jest, že mívali hádači a vykladači snů jako Josef štěstí v zemi, kde nejvyšší vědou — netroufám si říci: jedinou — byla magie. Král Hyksos radí se s mudrci a hierogrammaty o snech právě tak, jako Faraon v povídce o „dvou bratřích“ za příčinou kadeře odňaté Nilem ženě Batauově. Hádač měl vše věděti, měl vše překonati. Případů, kde se Faraonové s hádači radili a zejmena sny sobě vykládati dávali, nalézáme dosti v zachovaných památkách egyptských.

Pověstný jest sen Sethona, kněze Ptahova, tak výtečně Herodotem (II, 141) vypravovaný. V hieroglyphickém nápisu v Karnaku, jenž vypravuje podniky Merephtaha I. proti dobyvatelům přišlým od Středozemního Moře, čteme mezi jiným, že Farao tento uzřel ve snu sochu boha Ptah: postavila se před ného a překážela vojskům jeho v dalším postupu. Též na památníku jednom nalezeném v sříceninách v Napatu, starém to hlavním městě království ethiopského, vidí Farao Nuat Maiamuu v prvním roku svého povznešení na trůn egyptský a ethiopský ve snu dvě zmíje, jednu na pravo, druhou na levo. Probudiv se, nenalézá jich. „Nechť mi to hádači ihned vyloží!“ velí právě tak, jako král Hyksos v legendě o Josefovi. Hádači praví: „Panuješ nad krajem jižním, podmaň si také kraj severní, nechť koruny dvou zemí září na hlavě tvé, abys měl celý kraj v délce jeho a šířce.“

Stejným spůsobem vykládá Josef sny číšníka a pekaře, uvězněných s ním v žaláři, a později sny Faraonovy. Sedm mladých krav, které z Nilu vycházejí a v bařinách se pasou, byly p. Ebersem přirovnány k sedmeru Hathorám, vyobrazeným v podobě krav v jedné kapitole „Knihy nebožtíků“. Tyto bohyně byly přítomny při narození ženy Batauovy i při narození předurčeného knížete, jako parky a féjy prorokují, co se stane v budoucnosti. Také sny Josefovy, zdá se, že patří do nějakého cyklu literatury Israelské. Bohové navštěvují ve snu Jakuba a Labana. Sen, v kterém se zdá Josefovi, že slunce, měsíc a jedenácte hvězd se před ním klaní, je báj astronomická, plynoucí z vědomosti o zodiaku asijském: Josef

je hvězda dvanáctá; věci na zemi a na nebi poslouchají toho, jenž se má státi „vykupitelem světa“. Jedno čtení zachovalé v Justinu (36, 2) uvádí Josefa jako učence v „umění magickém“, dělá z něho zakladatele „oniromantie“.

Když hebrejský otrok Potifarův vyšel z vězení, aby uveden byl před Faraona, kázali mu svléci „šenti“, jakýsi druh zástěry, natažené přes bedra, kterou nosily osoby jeho stavu; oholili ho a podali mu šaty z bílého plátna. Po obřadu zavěšení zlatého náhrdelníku, výjevu to, často na pomnících vyobrazeném, stal se Josef jako jeden z „samerů“, kteří byli očima, ušima a ústy Faraonův. Stával na druhém voze královském i vyvolávali před ním: Abrek! t. j. „Skloňte hlavu!“ Přijal egyptské jméno Cefut-p-ankh, „hojnost života“ (klademe zde nejpředněji výklad p. Chabase; p. Brugsch čte Zaf-nat-paneach, „vladař okrajiny města života“, kraje to, ležícího blízko Tanis, kde Josef a Beni-Israel bydlili; p. Mariette konečně překládá „zasobitel světa“).

Syn Jakubův oženil se s dcerou kněze ze severního On či Heliopolis, jménem také Potiphar; mladé děvče jmenovalo se Asnath, což znamená, dle p. Chabase, „sídlo Neithy“, velké bohyně Saidské. Že by byl Josef pána svého a mistra učinil vlastníkem všech statků egyptských, totě bájka zázračná, která nemohla vzniknouti než v obraznosti Efraimity. Artapanos tvrdí dokonce, že před Josefem půda Nilského údolí nebývala nikdy rozdělená, že nesmírné plochy ležely ladem, že slabší snášívali násilí silnějších, Egypťané že mu byli přede vším vděčni, že vynalezl „míry“ a meze, naznačující hranice rolí. Což je třeba připomínati, že Egypťané všech známých dob bývali vlastníky svých statků a že platili daně své plodinami, neznajíce peněz, které přijímali písemníci, provázeni drábý ozbrojenými klassickou holí? „Nepřipomněl's si stav rolníka?“ píše Amenemapt Pentaurovi. Písemník celní je na nábřeží, aby přijal desátek žně; strážníci přístavu se svými holemi, černochové s latěmi palmovými volají: „Holá, obilí!“ Když žádného nemá, povalí ho na zem po celé jeho délce, svážou, odvlekou k průplavu a hodí ho střemhlav do vody. Mezi tím, co ženu jeho do pout jímají a děti vážou, sousedé jeho je opouštějí a prchají, aby bděli nad svými žněmi. Ostatně, ačkoli Egypt povždy špejcharem východní Asie býval, tak že jeden Farao svědčí, že posílal obilí až Kanaanským, býval tam přece velmi často hlad: přebytek nebo nouze závisely od výšky vod Nilských v měsících stoupání. Také se funkcionáři egyptští velmi často chlubí v nápisech náhrobních, že zabránili hladu aneb že aspoň zachránili oběti tohoto zla. Uvádíme zde toho druhu pouze jeden, velmi zajímavý nápis náhrobní z El-Kab, přeložený p. Brugschem; činí se v něm zmínka o hladu, který zuřil právě v té době, do kteréž legenda Josefa klade, okolo konce XVIIté dynastie. Baba, vlastník toho hrobu, byl snad otcem Ahmésa náčelníka plavců, vrstevník Amosise a jeho následovníků až na Thutmésa III. Zde následuje text vrytý do zdi: „Byl jsem srdce měkkého, bez zloby, bohové mně poskytli zdar na zemi, spoluobčané moji mi přáli zdraví a život v městě Kab. Vykonával jsem tresty na zločincích. Míval jsem děti v městě v čas svého žití, zplodil jsem dvaapadesát dětí, malých i velkých. Měl jsem tolikéž loží, tolikéž sedadel a tolikéž stolů pro ně, číslo žita a pšenice bylo 120 korců, mléko dojeno ze 3 krav, 52 koz a 8 oslic; parfumu spotřebován byl jeden hin a olej z dvou láhví. Kdyby kdosi na to řekl, že to žert, co pravím, vzývám boha Monta za svědka, že jsem pravdu mluvil. Připravoval jsem vše ve svém domě. Dával jsem mléko sražené do džbánu a pivo do sklepu ve více než dostatečných hin. Shromažďoval jsem žito, miluje pána boha, byl jsem pozorný v čas setby. Vyskytl-li se hlad v dlouhé řadě let, dával jsem městu žito v čas hladu každého.“ —

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Kouzelný nápoj.

Z vlašského Silvia Malaperty.

V tmavé a deštivé noci v letě roku 182 . . vyšel mladý poručík 96ho pluku posádky v Bordeaux z kavárny, kdež byl všecky své peníze prohrál, a proklínal svou hloupost, neboť byl chudý.

Ubíraje se pak klidně jednou z nejpustějších ulic čtvrti Lormond, zaslechl náhle křik ve vratech, kteráž se hřmotně otevřela, a v tu chvíli vyletěla z domu osoba a padla k jeho nohoum. Tma byla taková, že o tom, co se dělo, jinak souditi nemohl, než podle zvuku. Násilníci, ať si již byli kdo byli, zastavili se ve vratech a naslouchali patrně krokům mladého důstojníka.

Také tento chvíli poslouchal: mluvilo se po tichu, ale nikdo se nepřibližoval. Přese všechnu nechuť, kterouž v něm tato scéna budila, cítil Liéven, že jest povinen zvednouti upadlou osobu.

Poznal, že byla jen v košili. I v hluboké tmě noční — byly as dvě hodiny z rána — zdálo se mu, že vidí dlouhé, rozpuštěné vlasy: byla to tedy žena. Nález tento nijak se mu nelíbil.

Zdálo se, že není s to kráčeti bez cizí pomoci. Liéven začal z nutnosti situace uvažovat o povinnostech lidskosti a nahledl brzy, že ji nesmí opustit. Ale ihned pocítil také nemilou nutnost dostaviti se zítra s ní k policejnímu komisaři a slyšel již napřed žerty soudruhů i satyrické poznámky místních časopisů.

„Postavím ji někam k vratům,“ pravil sobě, „zazvoním a sám rychle se dám na útěk.“

Když tak již učiniti chtěl, zaslechl naříkati ženu v španělštině. Neznal sice ani slova špaňělsky, ale dvě prostičká slova, jež byla Leonora vyslovila, strhla ho do proudu nejromantičtějších myšlenek. Neviděl již policejního komisaře, ni ženu sbitou opilci; obraznost jeho vnořila se do myšlenek lásky a nejpodivnějších dobrodružství.

Liéven zvedl ženu a promluvil k ní několik slov útěchy.

„Však je-li ošklivá!“ děsil se v duchu.

Tato pochybnost, vrátivši rozumu jeho právo, zapudila všechny romantické myšlenky.

Liéven chtěl ji usaditi na práh dveří, ale ona odporovala tomu.

„Jděme dále, mnohem dále,“ pravila náhle s přízvukem docela cizím.

„Bojíte se svého manžela?“ ptal se Liéven.

„Ach! já jsem ho opustila, muže největší úcty hodného, jenž mne zbožňoval a to pro milovníka, který mne vyhání nejhorším barbarstvím.“

Tato fráse zahnala Liévenu myšlenky na policejního komisaře i na všechny nepříjemné následky tohoto nočního dobrodružství.

„Okradli mne, pane,“ řekla Leonora po nějaké chvilce,

„však pozoruji, že mi zůstal malý prsten s diamantem. Snad mne některý krčmář pohostí. Ale stanu se, pane, předmětem povídaček v domě, neboť musím se vyznati, že jest mým oděvem pouze košile; klekla bych před vámi, kdyby byl čas k tomu, a prosila bych vás jménem lidskosti, abyste mne zavedl někam do komory a koupil mně od některé sprosté ženy nějakou sukni. Jak budu oblečena,“ dodala, nabyvši smělosti chováním mladého důstojníka, „můžete mne dovésti až ke dveřím nějaké krčmy, kde přestanu žádati za vaši šlechetnou pomoc a poprosím vás, abyste opustil mne neštastnici.“

Řeč tato, pronešena v špatné frančtině, zalíbila se Liévenovi.

„Paní,“ odpověděl, „učiním všechno, čeho si přejete. Hlavní jest, tuším, pro vás i pro mne, abychom se déle nezdržovali. Jmenuju se Liéven a jsem poručík 96ho pluku; potkáme-li hlídku, která není z mého pluku, zavedou nás na strážnici a zítra jsme oba předmětem povídaček v Bordeaux.“

Liéven cítil, jak se Leonora chvěla, když jí podával rámě.

„Tento strach před skandálem jest dobrým znamením,“ myslil si.

„Vezměte laskavě můj svrchník,“ pravil k dámě, „chci vás zavésti do svého bytu.“

„O nebesa! Pane!“

„Nerozsvítím, přisáhám vám na svou čest. Budete zcela paní v mé světnici, neboť nepřijdu až ráno. V tu dobu arci musím přijíti, poněvadž přichází v šest hodin můj sergent, člověk, který tak dlouho tluče, až se mu otevře. Svěřte se muži cti . . . — Ale je-li krásná?“ myslil si Liéven.

Otevřel dvéře svého bytu. Neznámá byla by padla hned na začátku u schodů, nemohouc nalézti prvního stupně. Liéven mluvil k ní zcela tiše; ona rovněž tak odpovídala.

„Jaká hrůza přiváděti ženy do mého domu!“ vykřikla hlasem pronikavým dosti hezká mladá hospodská otvírajíc své dvéře a držíc malou lampu.

Liéven obrátil se kvapně k neznámé, uzřel podivuhodnou postavu a zhasil lampu své domácí.

„Tiše, paní Sancède! jinak vám zítra vypovím. Zde máte 10 franků, neřeknete-li nikomu ničehož. Madame je choť plukovníka, a já ihned odejdu.“

Liéven došel do třetího poschodí ke dveřím své jizby. Chvěl se.

„Vstupte, paní,“ pravil k ženě v košili. „Najdete křesadlo blíže hodin. Rozsvěťte svíčku, udělejte si oheň a zavřete dvéře z vnitřka. Respektuju vás jako svou sestru a neokážu se až ze dne, kdy vám přinesu oděv.“

„Ježiš Maria!“ vykřikla krásná Španělka, když klepal Liéven z jitra na dvéře svého pokoje; byl už zamilován jako blázen. Aby totiž neznámou příliš záhy nevzbudil, měl tolik trpělivosti, že svého sergenta u dveří očekával a v blízké kavárně jeho papíry podepsal. Pak najal v sousedství pokoj a přinášel neznámé dámě šaty a masku.

„Tak, paní, neuzřím vás ani, chcete-li,“ pravil k ní skrze dvéře.

Myšlenka s maskou líbila se mladé Španělce a rozptýlila její hluboký smutek.

„Jste tak šlechetný,“ pravila, neotevírajíc, „že jsem tak smělá prositi vás, abyste nechal ležet u dveří balík věcí, kteréž jste pro mne koupil. Až uslyším, že odcházíte, vezmu si je.“

„S bohem madame,“ pravil Liéven, odcházeje.

Leonora byla jeho poslušností tak dojata, že volala za ním tónem nejněžnějšího přátelství:

„Můžete-li, pane, přijďte za půl hodiny.“

Vrátiv se, našel ji Liéven maskovanou; ale viděl přece nejkrásnější ramena, nejspanilejší hrdlo, nejčarovnější ruce. Byl unešen.

Bylť on mladý člověk z dobrého domu, který potřeboval ještě mnoho cviku, aby směle zacházeti dovedl s ženami, jež miloval. Mluvil tak uctivě a obsluhoval ji s takovou grácií ve své chudobné jizbě, že obrátiv se, aby španělskou zeď postavil, obdivem div neztrnul, vida nejkrásnější ženu, s níž posud v životě se byl setkal. Neznámá sňala masku; měla oči černé, jež zdály se, že mluví. Snad přílišnou energií byly by se v obyčejných okolnostech života poněkud tvrdými zdály. Zoufalost dodávala jim trochu sympathie; mohlo se říci, že nic nescházelo ku kráse Leonory. Liéven soudil, že jí může býti 18 neb 20 let. Bylo chvíli ticho. Přese všechnu hlubokou bolest svou nemohla se Leonora ubrániti pocitu radosti, vidouc unešení mladého důstojníka, jenž zdál se jí přináležeti k lepší třídě lidí.

„Vy jste mým dobrodincem,“ pravila posléz, „a doufám, že se již vzhledem k našemu stáří i na dále dobře chovati budete.“

Liéven odpověděl, jak jen odpověditi může člověk svrchované zamilovaný, ale dovedl se přece tak dalece opanovati, že odepřel si štěstí říci, že ji miluje. Ostatně byly oči Leonořiny tak imposantní, a pohled její tak zvláštní, že i přes chudobný oděv, v jaký se byla oblekla, mnoho přemáhání ho nestálo, aby byl rozumným.

„Je patrně nutno zůstati zcela nečinným,“ pomyslil si opět a obmezil se na svou bojácnost a na nebeskou rozkoš pozorovati Leonoru mlčky. Nemohl také nic lepšího udělat. Jednání toto ukonejšilo pomalu krásnou Španělku. Byli jeden druhému k smíchu, pozorujíce se mlčky na vzájem.

„Potřebuji klobouk, jaký nosí ženy z lidu,“ pravila k němu, „klobouk, který by mi zakryl také obličej; neboť na neštěstí,“ pravila skoro se smíchem, „nemohu užíti vaší masky na ulici.“

Liéven měl klobouk; odvedl tedy Leonoru do pokoje, jejž byl pro ni najal. Ona zdvojnásobila jeho spěch i skoro jeho štěstí, řkouc: „Toto vše může skončiti pro mne popravištěm.“

„Ve službě vaší,“ odpověděl Liéven s největší odhodlaností, „vrhnu se do ohně. Najal jsem tuto jizbu na jmeno paní Liévenové, své ženy.“

„Vaší ženy?“ opakovala neznámá skoro uražena.

„Bylo potřebí představiti se takto aneb ukázati svůj pas, jehož nemáme.“

Toto „my“ bylo štěstím pro něho. Prodal prsten a vrátil neznámé 100 franků, zač asi byl. Přišla snídaně; neznámá prosila ho, aby se posadil.

„Osvědčil jste se mi co člověk šlechetný,“ pravila k němu po snídani. „Chcete-li, opusťte mne. Mé srdce zachová vám věčnou uznalost.“

„Jsem poslušen,“ pravil Liéven vstávaje.

Měl smrt v srdci. Neznámá zamyslila se hluboce a pravila pak:

„Zůstaňte. Jste sice velmi mlád, ale mám potřebí ochrance, a kdo řekne mi, že najdu zase člověka tak šlechetného? Jinak, chováte-li ke mně nějaký cit, nesmím se déle přetvařovati, až vyčtu chyby své, pozbudu ceny ve vašich očích a vy ztratite interes k ženě nejprohnanější. Vězte, pane, že mám všecky chyby. Nemohu si stýskati na nikoho a nejméně na dona Gutiera Ferrandeza, svého manžela. On jest jedním z těch nešťastných Španělů, kteří hledali před dvěma roky útočiště ve Francii. Oba jsme z Karthageny, ale on byl velmi bohatý a já byla jsem velmi chudá. „Jsem o třicet let starší, než vy, drahá Leonoro,“ pravil mi stranou v předvečer naší svatby, „však mám několik milionů a miluju vás jako blázen, jak jsem nikdy ještě nemiloval. Vizte a volte: zrazuje-li vás stáří mé od tohoto sňatku, vezmu u vašich rodičů na se všechnu vinu rozvodu.“ Jsou tomu, pane, nyní čtyři léta. Mně bylo tehdá 15 let. A co jsem cítila nejživěji, byla tíseň úplné chudoby, do kteréž byla revoluce uvrhla mou rodinu. Nemilovala jsem ho, ale přece přijala jsem jeho nabídnutí. Ale nyní, pane, potřebuji vaší rady, neznám zvyků této země, ani jazyka, jak asi pozorujete. Bez této mně svrchovaně nutné vaší pomoci nesnesla bych hanbu, která mne již nyní usmrcuje . . . Této noci, viděl jste, že jsem vyhnána byla z nepatrného domku a mohl jste se snadno domýšleti, že jest špatnou ženou, které jste pomohl. Ano, pane, cením se ještě méně. Jsem nejprohnanější ale také nejnešťastnější žena,“ pravila Leonora prolévajíc slzy. „Jednoho dne snad mne uzříte před soudem a já budu odsouzena k nějakému hanebnému trestu. Sotva že se byl stal manželem, začal býti don Gutier velice žárlivým. Ach, můj bože, tenkráte zcela bez příčiny, však bez pochyby uhodl již napřed mou špatnou povahu. Udělala jsem tu hloupost, že jsem se z podezřívání svého muže rozzlobila, má samoláska byla uražena. Ach, já ubohá! . . .

„Mohla byste si vytýkati ještě hroznějších vin,“ přerušil ji Liéven, „jsem vám přece oddán na život i na smrt. Však máme-li se co obávati pronásledování četnictva, řekněte mi to rychle, abych upravil vše k vašemu útěku bez zbytečného maření času.“

„Prchnouti?“ tázala se ustrašená Leonora. „Jak bych mohla cestovati po Francii? Můj španělský přízvuk, mé mládí, můj zármutek — zatkne mne první četník, který se bude ptáti po mém pasu. Bezpochyby hledají mne již četníci z Bordeaux v tomto okamžiku; můj muž slíbil jim zajisté hrstě zlata, podaří-li se jim mne nalézti. Nechte mne, pane, opusťte mne! . . .

Řeknu vám ještě něco krutějšího. Zbožňuju člověka, jenž není mým mužem, a jakého člověka! Ten člověk jest obluda, vy byste jím povrhnul a vězte, kdyby řekl jen jedno slovo lítosti, poletím ne do jeho objetí, ale k jeho nohoum. Dovolím si říci slovo nepříhodné ovšem, ale v propasti hanby, do níž jsem padla, nechci klamati aspoň svého dobrodince. Zde vidíte, pane, ubohou ženu, která se vám obdivuje, která proniknuta jest uznalostí, ale která vás nikdy milovati nemůže."

Liévena řeč ta velice zarmoutila.

„Nevykládejte si, paní, ten náhlý smutek, jenž srdce mi přeplňuje, za úmysl vás opustiti," pravil hlasem slabým, „pomýšlím na prostředky, jak byste ušla pronásledování četníků. Nejlepším zdá se mi, abyste zůstala skryta v Bordeaux. Později odvážím se umístiti vás na lodi místo jiné mladé a hezké ženy vašeho stáří."

Ukončuje tato slova, zbledl Liéven na smrt a lesk jeho zraků uhasl.

„Don Gutier Ferrandez," ujala se opět slova Leonora, „stal se podezřivým na stranu, jež týrá Španělsko. Procházeli jsme se často na břehu moře. Jednou našli jsme malou francouzskou loď připravenou k odjezdu. „Jeďme," pravil můj muž; „opusťme své statky v Karthageně." Odjeli jsme. Můj muž jest posud dosti bohat, najal nádherný dům v Bordeaux, kdež obchod si zavedl; ale žili jsme sami a zcela jen sobě. Nechtěl, abych poznala francouzskou společnost. Obzvláště pak v posledním roce, pod záminkou politických pletek, jež mu nedovolují scházeti se se stranou svobodomyslnou, nebyla jsem ani na dvou návštěvách. Mřela jsem nudou. Můj manžel je úcty hodný muž, nejšlechetnější z lidí, ale nedůvěřuje nikomu a vidí všechno černě. Na neštěstí povolil mým prosbám, je tomu měsíc, a najal lóži v divadle. Vzal tu nejhorší, stranou, skoro u samého jeviště, aby mne neviděli mladí lidé z města. Tlupa neapolských jezdců přišla do Bordeaux... Ach, pane, jak budete mnou pohrdati!"

„Paní," odvětil Liéven, „poslouchám vás pozorně, však myslím jen na svoje neštěstí; vy milujete pro vždy člověka šťastnějšího."

„Zajisté slyšel jste mluviti o pověstném Mayralovi," pravila Leonora, klopíc oči.

„Španělském jezdci? Zajisté," odvětil Liéven udiven, „pobláznil celý Bordeaux, je to obratný a velmi hezký hoch."

„Běda! pane, myslila jsem, že není všedním člověkem. On mne stále pozoroval při své jízdě na koni. Jednou, v letu pod mou lóží, z které právě můj muž byl vyšel, pravil ke mně katalonsky: „Jsem kapitán mužstva z Marquesito a zbožňuji vás."

„Býti milována od jezdce z cirku! jaká hrůza, pane! a ještě větší hanebnost byla mysliti na to bez zachvění. Následujícího dne umínila jsem si neučiniti ani kroku do divadla. Co mám říci, pane? byla jsem velmi nešťastna. Jednou mi řekla moje komorná: „Pan Ferrandez není doma, prosím vás, čtěte tento list." Na to zavřela dvéře na klíč, aby nás nikdo nemohl překvapit. Byl to velmi něžný list od Mayrala, sděloval mi historii svého života; pravil, že byl chudým důstojníkem, kteréhož krutá chudoba donutila chopiti se řemesla, jehož se chtěl odříci k vůli mně. Jeho pravé jméno bylo: Don Rodrigue Pimentel. Vrátila jsem se do divadla. Pomalu uvěřila jsem v neštěstí Mayralovo a přijímala jsem jeho listy s rozkoší. Běda! dohnala jsem věc k nejhoršímu, odpověděvši na jeho dopisy. Milovala jsem ho vášnivě, tak vašnivě," dodala Leonora v pláči, „že nic nemůže uhasiti lásku mou, ani ty nejsmutnější zkušenosti.... Brzy povolila jsem jeho prosbám, neboť přála jsem si stejně vřele mluviti s ním. Však měla jsem již tehdáž podezření, že Mayral není Pimentelem a důstojníkem sboru z Marquesito. Neměl ani dosti pýchy, ba prozradil několikráte bázeň, když chtěla jsem se vysmívati jeho stavu, býti jezdcem v tlupě neapolských kejklířů. . . ."

„Málem jsou tomu dva měsíce; chtěli jsme jíti do divadla a můj muž obdržel zprávu, že jedna z jeho lodí zůstala vězeti blíže Royanu na mělčině řeky. On, jenž nikdy nemluvil, ba ani deset slov ke mně neřekl za celý den, zvolal náhle: „Nutno, abych se tam zítra podíval." Večer v divadle dala jsem Mayralovi povědomé znamení. Dokud vídal v lóži mého muže, chodil si pro psaní, jež jsem mu zůstavovala u vrátné našeho domu, kterouž si byl získal. Brzy viděla jsem Mayrala na vrcholu štěstí. Podlehla jsem slabosti své a napsala mu, že ho zítřejší noci přijmu v přízemním salónu, do něhož se vchází ze zahrady." (Dokončení.)

Ukázky francouzské poesie.

Přel. *J. V.*

Theodor de Banville.

Svatá Bohéma.

. . . On zpíval hlasem zvučným, na nějž jsme odpovídali v sboru: Ať žije Bohéma!
G. Sand, Poslední Aldini.

Roj světlušek ve každém kroku,
jdou s duší hrdou v květném luhu
ve společnosti bujných druhů
a dívek starých šestnáct roků.
Jich kroj, kde barvy duha mění,
a krása jejich do nadšení
a do radosti kouzlí svět,
jak vážek třpytných roj nad zřídly,
a tento refrain bije křídly,
v jich polibků se mísí let:

S námi se miluje, zpívá, pije,
nám všickni ptáci bratry slují.
Ať zřídla šumí, lilje bují
a svatá Bohèma ať žije!

Vám děti lyry, děti dláta
vám Bohemové bouřné zdary!
vám skráň osmáhly léta žáry,
vám v očích plá zář slunce zlatá!
Nám dědem, prvním v našem kruhu,
byl tys attický dobrodruhu
bez krbu, blázen, v žití svém
jsi toulal se, skráň kvasu pěnou
a krví boha potřísněnou,
zpit vínem jsa i geniem!

S námi se miluje, zpívá, pije,
nám všickni ptáci bratry slují.
Ať zřídla šumí, lilje bují
a svatá Bohèma ať žije!

O bledé milky, povězte mi,
čím ještě zdobit vaši krásu?
Čím luzný nelad vašich vlasů?
Zda demanty, zda lilijemi?
A jest-li skvostů postrádáme,
jichž květnou září zdobit máme
ty proudy zlata, úbělu,
my půjdem cestující smělí
strhnouti slunci zastup skvělý
až v ráj pod paty andělů!

S námi se miluje, zpívá, pije,
nám všickni ptáci bratry slují.
Ať zřídla šumí, lilje bují
a svatá Bohèma ať žije!

Na tajný problem pijme, pějme!
Na krásky pijme zlatovlasé.
jak veřejný sad v každém čase,
kdo první přijde, vše mu dejme.
My jednou uzříme den vzplati,
kdy otroci se budou smáti
svým okovům; kdy volný svět
na hlavě růže, v tanci nohu
si bude na smír starých bohů
ve svorném plesu připíjet!

S námi se miluje, zpívá, pije;
nám všickni ptáci bratry slují.
Ať zřídla šumí, lilje bují
a svatá Bohèma ať žije!

My, jenž se boha nebojíme
jak sobci ve svém nerozumu.
my z ohromného města šumu
výš vesele ve azur zříme!
Nechť umřeme! Leč vševládnoucí
ty přírodo, ó matko skvoucí,
již patřil celý život náš,
ty ze popelů našich líných
si skleneš zeleň hájů stinných
a skvostných kytic naděláš!

S námi se miluje, zpívá, pije,
nám všickni ptáci bratry slují.
Ať šumí zřídla, lilje bují
a svatá Bohèma ať žije!

Báječná zvířata.

List z kulturních dějin. Podává *Ludvík Parkos.*

„Bydli v hlubokém nitru posvátné hory Raf a naslouchá pozorně, jak roztavené zlato zemskými žilami proudí . . . .“ vypráví staroperská pověst o zlatém ptáku Fénixovi, jejž nazvali básníci také ptákem ohnivákem.

Však netoliko poetově, nýbrž i věda zaměstnávala se efemérním zjevem Feuixovým. Poprve — praví se — viděli jej šťastní smrtelníci v staroslavném Egyptě, když veliký Sosostris vládl. Posvátný tento pták byl prý pokryt peřím nádherné barvy, zlatoskvoucím paprskům slunečným podobné; nesčetný průvod prapodivných, neznámých ptákův obklopoval jej, jako drobná souhvězdí lesklou hvězdu polární. — Naposledy okázal prý se roku 34 před narozením Kristovým: a sice za konsulatu Paula Fabia a Vitellia — bezpochyby to byl zjev právě tak nádherný jako v případě prvním.

Ctihodný Tacitus vypráví s důkladností jemu vlastní, že se královský tento pták po uplynutí každého 500letí znovu rodívá. Fenix jest tedy jaksi symbolem věčnosti. —

V dávnověkosti považovala se mnohá zvířata za bytosti báječné, kteréž bohové nad člověka postavili, některými divnými vlastnostmi a bystřejšími smysly je nadavše. Zvířata, kteráž na člověka ohromnou svou silou a jinými vlastnostmi, svou škodlivostí neb užitečností, mocně působila, byla bohům posvěcena aneb též na hodnost bohů povýšena.

Tak vznikl kultus zvířat u všech téměř starověkých národů. Komuž by nebyl znám posvátný býk Apis s pověstnou lysinou, jemuž se Egypťané klaněli? Však nejen býka, nýbrž i mnoho jiných zvířat posvátných nalézáme v Egyptě. Tak oplakávaly prý všechny krajiny požehnaného Nilu smrť ibisa, šakala, psa, kočky, krokodila, sokola atd. Vrahy koček odevzdávali královští zřízenci — katu.

Však živá fantasie starých národů neměla dosti na skutečných zvířatech. Vedle shora uvedeného Fénixe utvořili si jiné, báječné nestvůry, kteréž zvláštními silami obdařili. Kdož nezná ohyzdné Gorgóny, Chimairy, Hydry?

Jiný fantastický zjev, Fénixovi podobný, jest okřídlený, větrný kůň Pégasos, kterýž vznikl z ohyzdné Medúsy, jediné to smrtelné Gorgóny, na kteroužto kdo přímo pohleděl — obrácen byl v kámen. Diplomatický Perseus, hrdina argeiský, se k ní přiblížil s obličejem na polo odvráceným, když spala, a hlavu jí utav, do připravené mošny uschoval. Z trupu pak povstal okřídlený kůň Pégasos, na němž — jak Pindar vypravuje — Bellerofontes v přepychu svém do nebe se povznésti chtěl. Pégasos však hrdého Bellerofonta (Hipponoa) svrhl a sám se k nedozírným výšinám nebeským povznesl. Báječný Pégasos zakopnutím svým odkryl vzácné, Musám zasvěcené prameny Hyppokrény, při nichž Thespijští s velikou okázalostí nádherné slavnosti Mus konali.

Tvůrcem koně jmenuje se mořský vládce, Poseidon, jemuž kůň — symbol prudce zmítajících se vln — také zasvěcen. Poseidon také naučil lidi, kterak koně krotiti lze.

V slovanské mythologii jest kůň zvířetem, jehož se užívalo k věštění. Triglavu zasvěcen byl černý komoň a tolikéž vraný kůň slunečnému bohu Radhošti. V Štětíně, kdež obětnice Radhošťova stála, choval prý se silný vranec, jímž kněží vůli božskou oznamovali a na nějž nikdo sedouuti nesměl. — Svantovít opět měl ve svém chrámu (v Arkoně) bílého koně větrného, na kteréhož každé noci sedal a jezdil potírat nepřátel svého národa; ráno prý stával tento kůň upocen v konírně, kdež ho kněží ošetřovali. Dle ržání tohoto bělouše předpovídán dobrý či zlý zdar ve válce aneb vůbec v nějakém větším podniku. Jiný spůsob předpovídání byl, že se kůň vodil řadou kopí.

Zmínky zasluhují též starověcí koně Diomédovi, kteréž potřiti bylo jednou z dvanácti úloh Heraklových.

Ve Valhalle trůnící bůh Germánů Wuotan (Odin) jakožto bůh války jel na bílém komoni, kterýž se jmenoval Sleipuir. Na tomto osminohém bělouši Wuotan jedě, přijímal hojné oběti smrtelníkův a udílel jim nová požehnání.

Bohové olympičtí užívali okřídlených neb větrných koní k tomu, aby jim zlatoskvoucí slunečné, měsíčné neb červánkové povozy táhli. Tak skvoucí Helios, sličná Seléné a růžoprstá, lepokadeřavá bohyně Eós ze zlatého lůžka povstavši, sedá do nádherného povozu, jejž spřežení bělostných neb růžových komoňů táhne. (Od. XXIII.)

V náboženství starých národů, jakož i v tradicionelních literaturách přidělena jest báječným nestvůrám zejmena drakům veliká úloha. Apolloníus vypravuje, že požitím srdce dračího byl každý zasvěcen v neznámé mysterie zvířecí řeči. Řecké i rozličné jiné báje vyprávějí o 100hlavé sani, kteréž hlavy v několikanásobném počtu opět narůstají. V nejstarší památce našeho písemnictví čteme, že Trut pohubil saň lítou. Tomuto hrdinovi podobají se německý Dietrich z Bernu, jenž zabil draka a polští drakobijci Hrak, Valigora.

O původě draků poučuje nás starořecká mythologie. Bohyně Gaia porodila mimo Giganty, Titany a j. také nestvůrné draky Pythóna a Tyfaóna, kteréhož Homeros popisuje jakožto obra s jedním stem dračích hlav, kterýž v Kilikii podzemní sídlo má (Il. II.); také prý — praví pověsti — bydlí Tyfaón v ohnivém nitru sopky Aetny. Dále Kéto a Forkis jsou původci mnohých nestvůr; mezi jinými se uvádí odporný drak Ladán, kterýž jest bedlivým strážcem jablek sličných Hesperidek.

Tyfaón byl tvůrcem hydry lernejské, kteráž měla 9 hlav, z nichž jedna byla nesmrtelnou. Tato hydra byla zabita od hrdinného Herakla po mnohých obtížích. Jedním z nejpověstnějších draků byla ohyzdná Chimaira, sestávající ze tří zvířat: z předu měla podobu lví, uprostřed divoké kozy a v zadu podobu dračí. Z úst šlehaly jí plameny.

V nordické mythologii činí se zmínka o draku propasti, jenž spočívaje na mohutných kořenech javorového stromu, Iggdrasilu, hlodá je, aby strom uschl; avšak Norny, polévajíce neustále ohlodané kořeny ze studnice minulosti, tomu zabraňují. Sv. Jan popisuje v „Zjevení“ šelmu, vystupující z moře, kteráž měla sedm hlav a deset rohů a na rozích deset korun . . . . byla pak šelma ta podobna pardovi, a nohy její jako medvědí a ústa její jako lvová . . . . Obluda tato vystoupila z nedobledných a přece průzračných vln mořských, kdež také bydlila Skylla, mořská nestvůra se šesti hlavami a dvanácti nohami. Také Plinius dovolil si zaznamenati, že v arabském moři žijí ryby, které mají býčí, jakož i koňské hlavy.

V slovanské mythologii zastupuje draka Vlkoun či Zmíje, ohnivý to drak, jenž hospodářům štěstí a všeho dostatek přinášel. K drakům přičísti se může Tugarin, čaroděj bulharský, jenž se proměňoval v obrovského hada. Slovanské pověsti vykládají, že se staří hadi po mnoha, mnoha letech proměňují v — okřídlené draky. —

Některá zvířata byla dle pověstí nadána duchem věšteckým.

Tak u starých Čechů havran, sova a obzvláště sýček věštili věci truchlivé, žalostné — smrt; kukačka zvěstovala bolest, ztrátu; žluna povětrnost, což činil i hrdý sokol; straka konečně oznamovala hosti.

V Sabinii měl bůh Mars věštírnu, ve které se co ptáků věštících užívalo žlun a datlů (picus), ve kteréž kouzelnice Circe proměnila boha Pica, poněvadž její milostí pohrdal (Virg. Aen. II.). — Řekové opět v Dodóně se dovídali vůle bohův z rozličného letu holubic.

Žluna byla průvodkyní vystěhovalcův Etrurských, cestu pravou jim ukazujíc; medonosná včela usedla na rty Platóna, v kolébce ležícího, naznačujíc tím moudrost, jež ze rtů těchto měla plynout; husa zachránila Capitolium před ztečením nepřátelských Gallův. Za konsulátu Lepida a Catula prý mluvil kohout — jen že mu nejspíše nikdo nerozuměl. V úmrtní den císaře Domitiana usedla prý statečná vrána na nejvyšší věž capitolskou, volajíc: „Velmi dobře, vše se dobře daří!“ — Každý ovšem zvířecí řeči nerozuměl; musilť dříve vykonáním jistého tajemství k tomu přispůsoben býti. V pohádce o „Zlatovlásce“ vypráví se, že lidé nabyli spůsobilosti té požitím hadího masa. Jinde se vypráví, že sám živý had udílel lekce, vyučuje tajemné řeči zvířecí; prvními, šťastnými smrtelníky, kteří zvířatům rozuměli, prý byli Helenus, Melampus a Terias.

Krahujové byli ptáci českým bohům obzvláště milí, jako páv řecké bohyni Héře, kteráž mu očima Arga nádherný ohon okrášlila.

Zajímavo jest pozorovati, v jakých ekypážích si jednotliví bohové nordičtí libovali. Bohyně Frigga, manželka Wuotanova, jezdila v povoze se spřežením dvou bílých rysů; erotická bohyně Freia měla zálibu ve spřežení — koček; bůh Thor jezdil ve vozíku, jejž táhli dva kozli; sluneční bůh Freier jezdil na velikém kanci se zlatoskvoucími štětinami.

Za strážce pokladů aneb místností, z nichž vyváznutí nebylo, ustanovovali mocní bohové strašlivé nestvůry, ohromnou silou nadané. Tak zlaté rouno kolchidské hlídal ohromný drak a temné podsvětí bylo střeženo tříhlavým, příšerným psem Cerberem.

Nordická mythologie má ohromného vlka Fenrira, jakož i hada „Midgardswurm“, nestvůru to, kteráž kolem celého

světa se otáčejíc, v moři bydlí. Vlk Fenrir ku konci světa otevře svou tlamu, že dolejší čelist země a hořejší vzdušného nebe dotýkati se bude. Ve Valhalle, bydlišti bohův, kokrhá zlatý kohout, u skalních duchů kohout ohnivý a v Hel — v podzemí — kohout černý.

V obromných spoustách zelenavé vody mořské bydlí mnoho nestvůr — vše to mocnou vůlí bohův. Zejmena uvésti dlužno laškovné Tritony, tvory to z polou těla člověk a z polou ryba. Tritoni mají vždy u sebe mušle, na něž troubí, kdykoli moře rozvlniti chtějí. Ichthyokentauři nebo Kentaurotritoni mají na hořejší části těla dvě koňské nohy. Strážce ohromného počtu mořských nestvůr jest stařec Forkys. — Germánské Valkýry, krásné poselkyně smrti hrdinův, měnily se z pouhé libůstky v panny labutí; v Nibelunkách se praví, že krásná Brunhilda se stala Valkýrou. Dle slovanské mythologie sídlí ve vodě Ochechule, jež libým zpěvem lákají k sobě plavce, aby je do záhuby strhly. Ochechule jsou vrchem panny, od pasu pak podoby rybí. „Čudo morskoje“ jest také podobná nestvůra, kteráž má vládu a moc nad vodami a vodními obyvately. Zlatý zámek, kde všechno nevídanou nádherou září, jest obydlím této nestvůry.

K báječným obludám náleží také huňatí Satyrové, „nezbední a prohnaní“ bůžkové hor a lesů, kdež žijí v bujných orgiích, těkajíce z místa na místo. Podoba jejich jest směs z tvarů lidských a kozlích. Kozlí podobu má také bůžek Pan, jejž Hermes do zaječí kůže zaobaliv, do Olympu k obveselení bohův přinesl. Koně s poprsím člověka byli Kentaurové, v jejichž existenci sám Plinius věřil; vypravuječ, že byl za panování Claudia v Římě ohromným zástupům lidu ukazován Kentaur balsamovaný.

Hrdinný Perseus měl za úkol Polydektovi přinésti hlavu Medúsy, kteráž, jak jsme již pravili, byla jedna z tří ohyzdných Gorgón; druhé sluly Stheno a Euryalé. Gorgóny byly obludy okřídlené, majíce rozšklebená ústa, zmíje místo vlasů, zvířecí uši a kovová ramena.

Romantičtí troubadouři ve svých nadšených písních opěvají fantastické ještěrky, porfyriony nazvané, jakoby opěvali krásu nejspanilejší dívky. — Naše báje mívají v průběhu děje vetkané roztomilé episody bojů proti nemotorným nosorožcům, svižným jednorožcům, jichž rohy ze zlata jsou atd. — Vzpomeňme sobě jenom na ty báječné podoby, kteréž nám u teplého rodinného krbu za dlouhých večerů stařečkové vypodobňovali s takou drastičností, že nikdy nám nevymizí z paměti.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Ruská. — Puškin v rouše francouzském. Jak málo jest dosud znám svět slovanský na západě, o tom nejlépe svědčí ta okolnost, že naši nejlepší spisovatelé buď jen dle jmena aneb nejvýše z nedokonalých překladů jsou známi. Nechtějme však vytýkati Francouzům, Vlachům a Angličanům, že dosud neocenili literatury slovanské, jak by toho právem zasluhovaly. Pohleďme jen kolem sebe a vizme, s čím se na mnoze u nás spokojíme ohledně literatur bratrských národů slovanských, hlavně polského a ruského. Ovšem u nás domnívají se mnozí, že učinili více než dost pro Slovanstvo, když znají několik jmen polských a ruských. Širší naše kruhy, a zejmena mnohé rodiny v městech našich, ukájí docela své literární potřeby nějakou „Gartenlaube“ aneb některým „Jahrbuchem“ . . . . . Však pardon! nám jest podati zprávu o nových zjevech na literárním obzoru slovanském a nikoli tužbu na naše literární poměry. Tu jest nám pak dnes zaznamenati potěšitelnou zprávu, že se první básník ruský, Puškin, objevil v novém rouchu francouzském a co při tom nejhlavnější, že mu to roucho dobře sluší. Bylť jednotlivé plody Puškinovy již častěji přeloženy do frančiny, avšak všude se to stalo spíše ku škodě nežli prospěchu literatury slovanské. Mnozí z posavadních překladatelů, zejmena Dumas a Viardeau, dokázali svými překlady, že neporozuměli ani počátkům jazyku, z něhož chtěli překládati. Práce p. p. Rambanda, Leroy-Beaulieu-a a Legera značí rozhodný pokrok k lepšímu; však ani tu nepodán ještě věrný obraz jednotlivých děl slovanských; třebať, aby byl překladatel především také sám básník; někteří podávali sice správný překlad, ale obětovali mu formu, píšíce překlady své prosou. Veškerým těmto nesnázím vyhnul se nejnovější překladatel, vlastně překladatelka, pí. Žofie Engelhardtová. Překlad její vyniká nejen přesností mluvy, věrností myšlenek, ale i tím, že zachoval všude původní formu. Okolnost tato se dá vysvětliti tím, že je pí. Engelhardtová rodem Ruska (Novosilcova) a že přikročila k dílu svému s nadšením a nadáním. Posud vyšel překladem jejím „Boris Godunov“, „Noci egyptské“ a „Lakomý bojarin“, pod názvem „Oeuvres de Pouchkine“ v Paříži u Berger-Levnaulta. Kéž by se dostalo i jiným básníkům slovanským tak povolaných tlumočníků! — Petr Alexějevič Bibikov, spisovatel ruský, zemřel 26. list. Bibikov vynikl co vojín a literát. Súčastnil se všech bojů v Kavkaze a r. 1863 opustil službu vojenskou. Od té doby se věnoval výhradně literatuře. R. 1865 vydal své „Kritičeskije etjudy“, (kritické úvahy), kteréž zavdaly podnět k první literární rozepři na Rusi. Posledních osm let překládal výhradně vědecké spisy do ruštiny. — Polská. Alexandr Groza, jeden z nejupřímnějších vlastenců polských, spisovatel velmi nadaný a plodný, zemřel 3 list t. r. Groza se narodil r. 1807. O jeho záslubách co spisovatele pojednali obšírně Grabowski a Siemieński. Groza byl jeden z oněch mužů, kteří s celým srdcem přilnuli ke svému národu. Jsa naplněn nejšlechetnějšími záměry, pracoval s nehasnoucím zápalem pro věc svého národa a posvětil celý život svůj rozkvětu literatury polské. Nejenom že sám pérem šťastným obohacoval národní literaturu, on podporoval všemožně mladé, nadané spisovatele, pečoval o vydání jejich spisů a o šíření jich mezi lidem. Nejprve v Bělorusi, pak v Ukrajině bylo hlavní jeho působiště. V dobách pro Poláky nejtrudnějších, s velikými hmotnými obětmi, po r. 1831, vytrval Groza neohroženě, přemáhal veškeré překážky, vydával časopisy polské a vše na to vynaložil, aby živil posvátný zápal vlasteneckého nadšení v mládeži polské. Jest-li snad jiní se vyrovnají neb i předstihli Grozu co spisovatele, v obětavosti, zápalu a snaze o zvelebení literatury polské, nevyrovnal se mu nikdo. Poprve vystoupil Groza na veřejnost básní „Starosta Kaniowski“, kterouž stanul ve středu tak zvané ukrajinské školy. Tato jakož i ostatní básně jeho vyznačují se národní, místní barvitostí, ač jeho myšlenky vynikly všude z těsného rámce provincialismu. Dále napsal „Powieści ludu i Dumy“, „Poezye“, „Hryc, dramat ukraiński“, „Trzy palmy“, „Smiciński, powieść ukraińska“, „Twardowski“; tři povídky: „Zaklad. Pan Grzegorz, Gość nieoczekiwany“; mimo to vydával četné spisy periodické zejmena: „Rusalku“ a veliké množství drobných prací uveřejnil v rozličných listech polských. Krátce před svou smrtí dokončil drama „Marta Posadnica w Nowogrodzie Wielkim.“

Redaktoři a vydavatelé: Svatopluk Čech, Servác B. Heller. Tiskem dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. 1875.

Dědicové sv. Grala.

Od *Jar. Vrchlického.*

(Dokončení.)

IX.

On usmál se. Jak od jakživa
by myšlenky mé v hrudi hlídal,
na stesky moje odpovídal:
„O těžkou věru obžalobu
tvá vyslovila duše snivá
a hrozný by to úděl byl
od kolébky se vléci k hrobu,
jak nářek tvůj zde vylíčil.
Jsi odhodlán se vznésti výš?
Nuž chceš-li chápat — pochopíš!
Ty zmítaný jsi vírem muk,
ty lkáš na žití nesouzvuk,
ty nevidíš cíl přírody
a vše ti hříčkou náhody.
Číš pravdy okusil tvůj ret,
však nevyprázdnil obsah její,
snad ze strachu, k ní srázný let
a neobvyklé divy její
že srdce tvé by naplnily
snad novou hroznou beznadějí.
I poesie amulet
bez účinku jsi v hrudi nosil,
tvá ňádra vzdechy rozvlnily,
své struny slzami jsi rosil,
leč kde měl vzrůsti tobě čin,
tam zřel jsi spoustu rozvalin.
Ty vidíš pouze propasti
a nechceš vidět mosty jejich,
ty vidíš duhy na peřejích
se vznášet k nebes oblasti,
však lehkou po nich kráčet nohou,
jak těká motýl pod oblohou,
vždy výš až ráje na prahy,
ach, k tomu nemáš odvahy.
O nenaříkej na přírodu,
jak zapříti lze její lad?
a ve všem souzvuk, ve všem shodu,
a ve všem krásu, ve všem řád?
O jdi a hledej poznovu,
až najdeš ony tajné nitě,
z nichž červánků háv na úsvitě
i valných světů osnovu
tká božství tebou zneuznané!
O hledej dál, až duše tvoje
v to valné moře perlou skane,
jak zvonů souzvuk v živlů boje,
jak božství paprsk zářivý
vše smiřující protivy!
Tys v divé touze světem hřměl,
sny, zápasy všech trpitelů
jsi myslil spolu, svému čelu
chtěls urvat všecky diademy,
však na jedno jsi zapomněl!
Čí vina to, že svět ti němý?
že všady zříš jen domněnku?
O pohleď k nebi, pohleď k zemi,
jich opojíž se divy všemi,
však v jejich krásy souzvuk snivý
vlož vlastní duše odlesk živý
pusť paprsk nebes — myšlenku!

X.

O viz ty stráně, viz ty lesy!
Šik jeřábů, jenž táhne v jih!
Zajásej v citů sporné směsi
a v nových ožij nadějích!
Sni za dne v lesů tklivé šeři,
čti v noci z hvězdných nebes run,
a duch, jenž křídlem věčnost měří,
nám zahlaholí z tvojich strun!
Tu poznáš, kam tvá vkročí noha,
že všecko jednou žije láskou,
že příroda jest valnou maskou,
kterou se kmitá oko boha,
a tuchy tvé a záchvěvy,
že závoje jsou tmavořasné,
z nichž v duše tvojí zoří jasné
tvář jeho se ti objeví!
Viz přírodu a její změny!
Zda vše to není symbolem
té moci, kterou božství jmeny
chce člověk strhnout k sobě blíž,
a kterou lesy hlaholem,
poušť mlčením, noc větry vzývá?
a která všady majíc říš
neznámá v duši tvé se skrývá
a s tebou mluví ve tvém bolu
a s tebou trpí, jásá spolu?
Tys těkal světa prostorem
a vina lidstva odvěká
se slzami i se vzdorem
vznik světla v tvojí duši tlumí,
tys všecko pojal v svoje dumy
a zapomněl jsi — člověka!

XI.

To on u nové doby prahu,
jenž stojí s povznešeným čelem,
myšlenkou svítí na svou dráhu,
by sám byl sobě spasitelem.
Smrt zhltí jej — však věčný kruh
se dále, dále rychle snuje,
nechť zemře člověk, lidský duch
nad oceanem času pluje,
s v práci, v boji snů a muk,
kde ustál praděd, začne vnuk.
Ta práce ducha neustane,
až božství zář mu na skráň skane
a v srdce míru čarozvuk!
V té knize, již tvá ruka třímá,
všech snů a záhad kouzlo dřímá.
Hle skvosty božských snů a tuch,
jak hvězdy nebem v tvorčí chvíli,
se v básně věštců rozlétly!
Ty vstaň a kouzlem věčné síly,
již v ňádra tvoje vložil bůh,
jich symbol pravdou vysvětli!
Hle, lidský duch, toť Gral ten svatý,
v něm síla, která tvoří divy,
jím v světě plamen božství živý
plá věčně láskou věčnou vzňatý.
Duch lidský, toť ten drahokam,
jenž pad z koruny Satanovy
v té době, kdy byl v nebi ještě,
pro který bůh s anděly sám
šel v zápas ohnivého deště,
ten zápas, který věčně nový
ve srdcích lidských zuří dál.
Duch lidský, toť ten svatý Gral,
toť z diamantů míska svatá,
kam ronila se boha krev,
již andělé na křídla zlatá
kdys chytili; v něm božství zjev
se míhá víc, než v žhavém keři,
jejž pochopí, kdo pouze věří.
On nesmrtelný sám si volí
své bdělé strážce z lidských synů,
jak pták usedne na strom v poli
a jako dívka v stromu stínu;
na chudou chýži let svůj snese
a pokyne a svět se třese
a umělci a básníci
jsou všichni jeho dědici!
Když srdce lidské teskně bije,
on vlívá v ně zas nadšení,
podá mu číši poesie
a života chleb — umění.
Kdo umí pojmout jeho divy,
nepozná smrti věčně živý,
na jeho božství oltáři
a slávy jeho ve koruně
jak skvostný démant zazáří.
Ať žaly svoje svěřil struně,
anebo barev pestrých nachu,
ať myšlence neb dláta vzmachu,
kdo ve dnech zlatých svého mládí
svou duši k letu rozepjal,
jde světem jako Parcival,
vždy za ním volá, letí, pádí,
a byť i bloudil, hledal, jednou
přec roušku strhne neprůhlednou
a obejme svůj ideal!
Těch strážců jeho valná řada
dnem každým vzrůstá víc a víc

a každý myslí, touží, bádá
se zrakem orla, s vášní lvic
a věčný jejich chorovod
chce lidstvu strojit boží hod.
Leč abys věřil slovům mým,
by v činy vzrostla tvoje tucha,
pojď, opojím tě tajemstvím
a otevru ti oko ducha,
ty uzříš Grala svatou stráž
a souroden jim zajásáš!“ —

XII.

A zatím houstly noční stíny,
les každým krokem více řídnul,
tu na pokraji u mýtiny
v červáncích lesku zrak můj zblídnul
ve husté mlze spících lad
se vznášet k nebi vzdušný hrad.
Bez počtu věže všechněch slohů
a mosty, brány v každém rohu
a řada sfing u prahu vrat.
Z nádherných oken gothických
lesk tisícerých světel plál.
Most před námi sám výš' se zdvih'
a otevřený velký sál
před zrakem ducha mého stál.
Zde uviděl jsem všecky spolu,
jež životem ved ideal,
jimž na skráň slávy aureolu
duch lidský přitknul, svatý Gral.
Zde zapomněli osten bolu,
žluč zhrdání i nudy věno,
co myslili, co toužili,
vše před jich zrakem vyplněno,
čas, prostor, jež je dělily,
teď na souzvuk vše zladily.
O valná řada nekonečná
od Orfea až k Byronu
a v každém ohně jiskra věčná
a člověk slávy na trónu.
Zde každý národ má své bohy,
své syny každé století,
zde v světle Grala žije mnohý,
jenž vypad z lidské paměti
a jemuž pozdě v proudu věků
vnuk vděčnou slzu posvětí.
O jaký zástup velkých reků,
tvář mnohou známou poznávám,
hle, vše, co žilo, vše, co květlo,
by lidstvu blíže sneslo světlo,
se sešlo v tento ducha chrám.
Ten, který metal blesky slovy,
ten, který v balvan mramorový
myšlenku svoji začaroval,
ten, který hledal, toužil v tmách
i mořem pochyb k pravdě ploval,
na skráni božských sluncí nach
zde střeží lidstvu ráje práh.
I ohlížím se, nejsem sám;
jak ožila by lada pustá,
hle z lesa, z plání s každé strany,
u každé věže, každé brány
dav nových zápasníků vzrůstá!
A udivený poslouchám,
jak z hradu v tichém nočním vzduchu
jak vodopády hřímající
nad srdcem mým, nad zemí spící
zní, hučí, bouří hymna duchů:

XIII.

„My jsme ten řetěz neustálý,
jenž z věků tmy se k světlu valí,
v němž hvězdy věčnou září vzplály.
My jsme ta nebes mléčná střída,
jež edenu prah lidstvu hlídá
a v jejímž valném, lesklém moři
svou září každé slunce hoří.
Kde první z nich, kde poslední?
Od západu až k poledni,
od břehu moře k poušti lemu
my vládnem světu veškerému.
My oceán jsme beze hrází
všech nejhroznějších divů plný,
a jehož víry, jehož vlny
jen perly na břeh lidstvu hází
a jehož bouře v svět když spějí,
žár vzdoru vznítí, trůny chvějí.
My u Dodony lidstva kněží,
jimž příroda se jeví širá,
my řada sfing jsme, která střeží
chrám mysterií všehomíra.
My zlatý prut jsme Aarona,
dnem každým na němž květy nové
se v nové kráse rozvily.
Nového lásky zákona
ve světle, v práci myšlenkové
jsme proroci a Sybilly.
Kdys námi spadne opona,
jež kolem tváře boha kane,
kdys námi pravda bájí vzplane,
myšlenkou symbol k žití vstane!
O duchu lidský, svatý Grale,
o symbole! o mysterium!
nás odchoval jsi k svojí chvále,
ty nad nektar i nad opium
číš divů svých nám skláníš k retu
a tak pro život jiných světů
si odchováváš lidstvo nové,
kde každý bratru bratrem slove!
O skloň se, posvěť záři svojí
ret básníka i myslitele,
by paprsky tvé na svém čele
veď' lidstvo k vody živé zdroji.
O skloň se ve nadšení svatém,
povznášej k práci štětec s dlátem,
sám rukou svou bij v zlato strun,
a jitro vzplane, půlnoc mine,
ve chrámu tvého kobce stinné
si člověk vítěz odpočine
a směle vstoupí na svůj trůn!“

. . . .
. . . .
. . . .

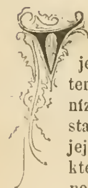
XIV.

Já ve úžasu k zemi kles.
Nad mojí hlavou šuměl les,
v červánků zlatých rudém nachu
se ztrácel v mhu můj noční druh. —
Byl to mé poesie duch,
či sám snad Wolfram z Eschenbachu?

— — — — — — — — —

Vendetta.

Povídka z Korsiky od *Fr. Heritesa.*

V jednom z malebných údolí korsických, v stínu temně šedých, zasmušilých olivových hájů, stála nízká, prostá chaloupka. Obyvatelem jejím byl starý Giacomo Lamberti; Hyacinth Paoli nazýval jej svým přítelem. Bojovali spolu proti Janovanům, kteří zastřelili Giacomovi ženu, stojící mu v boji po boku. Giacomo v týž den byl raněn do pravice — vykopal levicí ženě své hrob v olivovém háji a přítel Hyacinth zazpíval nad její mrtvolou píseň smutku — vocero, — která se dodnes zachovala v ústech lidu z okolí Stretty.

Pak obvázal zkušený Hyacinth příteli svému ruku, ale nemohl ji zahojit — zůstala chromá a statečný Giacomo nemohl již do boje.

„Vychovám za to Ostrovu dva dobré bojovníky — své syny,“ říkával, sedaje někdy u krbu Dionysie Valerie, ženy Hyacinthovy, matky velikého Pascala Paoli, kteří život svůj nasazovali za spásu Korsiky... A dostál slovu.

Janované nepřestali utiskovati ubohý lid, který se často bouřil proti svým tyranům, však vždy potlačen, znova poroben, konečně na delší čas se ztišil.

Však ticho to bylo jen klidem před velikou bouří.

Bouři tu spůsobil Pascale Paoli, postaviv se v čelo lidu; věrně přidružil se k němu bratr Clemens — otec i matka byli mrtvi. — —

„Do zbraně!“ zahřmělo tu v horách korsických a sivé skály odpovídaly „do zbraně“ — a „do zbraně“ znělo od chýše k chýši.

Též o háj olivový zavadila ozvěna mocného hlasu lidu. Starý Lamberti s hrdě vztýčenou hlavou a s výrazem vítězství na tváři podával synům svým ruku, odcházejícím za hlaholu junácké písně. Refrain písně byl „Vlast volá!“

„Musím se ještě rozloučiti, Matteo,“ zastavil se na cestě Carlo, pohlížeje nesměle a tázavě k staršímu bratru.

„Jdi!“ odpověděl Matteo s klidným úsměvem. „Jdi! — Počkám!“ — Usedl na skálu, opřev rámě své o mechem porostlý balvan. —

„Šťastný!“ zašeptal. — —

Na břehu malé říčky Sáro, která stéká do proudů Gola, objal ohnivý Carlo svoji milenku, svoji Magdalénu. „Zachovej mi věrnost,“ pravil pohnutě. — „Podám ti

ruku, až jí nebude má vlast potřebovat a — nevrátím-li se — ?"

„Pak vím, co jest povinností Korsikánky," odpověděla hrdě Magdaléna.

Carlovo oko zajiskřilo se pýchou; políbil v čelo svou milenku — naposledy. Magdaléna slyšela již jen píseň jeho, pak i ta utichla.

* * *

Tři leta neslyšel starý Lamberti ničeho o svých synech, bojujících na jihu ostrova, kde Janované statně se bránili proti Paolimu v pevnosti sv. Bonifáce.

Život jeho byl na sklonku. „Zemru," pravil mdlým hlasem k stařence, jej ošetřující, „zemru, aniž bych spatřil již své syny."

Jednoho večera ležel na loži a hleděl malým oknem ven do smutné krajiny; zima pokryla vrchole hor svým bílým pláštěm.

„Otče," zavznělo tu vedle něho a Matteo se sklonil k prsoum jeho. „Matteo — ty zde!" zašeptal radostně stařec; „však kde je Carlo?" Matteo neodpovídal; sklonil hlavu. Mlčení jeho bylo odpovědí.

„Mrtev!" zvolal Lamberti a vzchopil se na loži.

„Nesu ti pozdrav jeho!"

Slzy polily svraštělé líce Giacomovy. „Však padl za věc vlasti," šeptal chvějícím se a přece hrdým hlasem.

„A padl slavně!" promluvil ~~Carlo~~, tiskna slabou ruku otcovu. „Žil a zemřel jako vzor pravého Korsikána," pravil nad jeho mrtvolou Pascale Paoli, požehnav křížem studené čelo — otče — Pascale Paoli!"

Giacomo se usmál blaženě, hrdě. A úsměv nezmizel již s jeho rtů, ani když jej pohřbívali v olivovém háji.

Až do západu slunce modlil se Matteo nad hrobem otcovým, jak národním zvykem bývalo na Korsice, pak se požehnal křížem, políbil zemi, „ať zaroste nejkrásnějšími květy!" zašeptal a opustil olivový háj i rodnou chýši.

Magdaléna seděla smutna na břehu Sáro, jejíž vlny byly chladné, jako studené, mrazivé bylo teď srdce Carlovo.

„Nemyslí již na mne, nevzpomíná,
nevrátí se a můj zlatý kroužek,"

zpívala, házejíc větvičku z myrty do pěnivého proudu. Zachytila se o skalisko — to znamená neštěstí — Magdaléna se zasmušila.

„A můj kroužek slibem posvěcený
navlečený na mrtvé je ruce —"

zavznělo v křoví hluboce, temně; Matteo stál za ní, vzpřímen, opřen o hlaveň pušky.

S němým žalem pohledla k němu Magdaléna.

„Navlečený na mrtvé je ruce
a tvá ruka, na níž kroužek jeho,
živá ještě — jakž je možno spojit!
Už se rozleť, sivá holubičko,
už se rozleť, rozleť, smutná duše,
ženich čeká na dalekém světě —"

Skončil Matteo zasmušilou korsickou píseň.

„Carlo jest mrtev!" řekl s ledovým klidem. „Volal jméno tvé v poslední hodině. Volal tě, Magdaléno!"

* * *

Smlouvou Compiegnskou r. 1768 postoupil Janov Korsiku Francii, po 6 let však bojovali ještě ostrované za samostatnost, až vysíleni konečně podlehli a se poddali. Clemens Paoli uchýlil se do kláštera v Morosiglio, Pascale odešel do vyhnanství. Sny jeho se rozplynuly.

Bylo léto, korsické makvi bylo v plném bujném květu, celé pláně byly růžové květem eryky a koruny olivové, v jejichž stínu spal věčný spánek Giacomo Lamberti vedle statečné své ženy, leskly se v libém teple slunečních paprsků, jakoby byly ze stříbra.

Jednoho večera ozdoben hrob jejich věncem z pestrých horských květů a na okno chaloupky, kterou druhdy obývali, nyní již na polo sesuté, prudce zaklepáno. —

„Kdo to?" tázala se slabým hlasem stará Mára, kteráž opuštěné tyto zdi obývala.

„Matteo!" — zněla odpověď.

Stařenka otevřela znamenajíc se křížem.

„Ty's živ, Matteo — tolik let o tobě ani slechu!"

„Kde jest hrob Magdalény?" tázal se Matteo místo odpovědi.

„Což si ani nesedneš — ty's vždy byl skoupý na slovo; boj — jenom dýku a pušku, jiného jsi neznal. Jdi, divoký — —"

„Kde jest hrob Magdalény," — opakoval Matteo a máchl rukou, v které držel vínek uvitý z vonných cyclamen.

„Co pravíš, Magdalény? — které Magdalény?"

„Milenky Carla Lambertiho."

„Blázníš? Pro boha, hledíš tak ledově. Což hledají se hroby živých? vždyť Magdaléna nezemřela!"

Matteo se zachvěl. „Nezemřela?" zvolal divoce.

„Nikoliv, žije v Luri a jest prý šťastna. Louis Valery, cizinec, Franconz, jest jejím chotěm."

Matteo zbledl jako stěna; upustil vínek z cyclamen a pošlapal něžné ty kvítky. — — — „V Luri," smál se zběsile, „v Luri!" —

Dlouhou chvíli rozléhal se jeho smích v horách. — „V Luri!" znělo vždy znova k uším stařenky, která s rukama sepjatýma na prahu chaloupky klečela. —

„Buď milostiv, ó bože, nám hříšným!" modlila se.

* * *

Luri leží v rozkošném údolí, na nejsevernějším výběžku Korsiky, jejž tvoří pohoří Serra; jest to jedno z nejkrásnějších míst ostrova. Údolím protékají malé potůčky spěchající přímo do moře; na jejich mírně vyvýšených březích roste réva a zrají citron i oranže. —

V zahradní besídce, jejíž stěny tvořil svěží zelený břečťan, seděl Louis Valery, drže v objetí ženu svou Magdalénu. Byla dosud spanilá. Po skráních splýval jí černý lesklý vlas, v nějž vpleteno bylo několik kvítků cyclamen. Cyklamen — a bláhový Matteo chtěl jimi ozdobiti její hrob! Sluší takto zajisté lépe k ohnivým jejím očím a svěžím rtům. Na klíně jejím klidně dřímal pětiletý Jerome.

„Tys opět dnes smutná, Magdaléno," promluvil Louis, pohlížeje láskyplným okem na svou ženu.

„Jest den úmrtí Carla," odpověděla a schýlila hlavu.

„Nuž, nech jej odpočívat!" Louis políbil čelo její. „Štěstí patří nám živým —"

„A tvůj kroužek slibem posvěcený
navlečený na mrtvé je ruce — —"

zavznělo z houští oranžového dutým hlasem — — — jakoby z hrobu.

Líce Magdaléniny zbledly jakoby ovanuty dechem smrti. — —

„A tvá ruka, na níž kroužek jeho,
živá ještě — — —" znělo dále divoce.

„Co se chvěješ?“ tázal se Louis, pojav ledovou ruku ženy své.

„Bůh mi buď milostiv!“ šeptala ona.

Matteo Lamberti stál před ní.

„Nesu ti pozdrav Carlův!“ smál se divoce. „Čeká — čeká dlouho.“

„Probůh, Matteo, měj smilování, hleď, můj Jerome, mé dítě!“ Poklekla na kolena.

„Nazpět, šílenče!“ volal Louis postaviv se na ochranu před svoji ženu; malý Jerome dal se do pláče.

Matteo byl pohnut; založiv ruce pohlížel chvíli na zděšené skupení.

„Ne!“ zvolal prudce. „Ty jsi pohanila mého bratra, Magdaléno —“

Sundal s ramene pušku.

„Zemřeš! Musíš zemřít. — Vendetta!“ doložil s klidem, který byl hrozný.

Louis vrhl se na něho jako šílený. Matteo odstrčil jej jedním rázem. — Pak zazněla rána. — —

Roku 1797 na podzim — Korsika zatím prožila nové mocné bouře — zastřelen byl nedaleko Corte na úpatí M. Rotondo starý šedivý muž, který se skrýval v makvi. V makvi skrývají se jen psanci, pronásledovaní pro vendettu. Rána dobře mířená vyšla z pušky vojáka, jehož jméno bylo Jerome Valery.

Shledání.

Já v kruh váš přišel cizincem,
jejž znali jste jen podle zvěstí
a stál jsem jako vetchý kmen
u prostřed svěžích ratolestí.

Bolestně na vás patřil jsem
a když se oči naše střetly,
tu zřeli jste, jak zdoutnal peň,
a já zas, kterak větve zkvetly.

Z těch vašich čel, jak milý jas,
jak zvučně srdce rozechvěta,
vám jiné hvězdy zářil skvost
na úděl jinakého světa! —

Jsem mezi vámi poutníkem,
jenž bystré chůzi nedospívá,
mně nelze v zenit s vámi zřít,
můj hled již v nebesklon se dívá. —

Vždyť vím, jak skrovnou cenu má
ta kytice mých prostých zvuků —
že srdce nemůžete dát,
tu dáváte mi aspoň ruku.

Tak stojím v záři vašich snah,
jež ku hrobu mi cestu zlatí
a v místech, z nichž se máte v let,
jak socha musím zůstat státi. —

Mne v kruhu vašem jímá žal
a nechať zakryt rouškou tváře —
vždyť vím, že ve mně vítáte
zchudlého jenom písničkáře.

Adolf Heyduk.

Pohádky a romány staroegyptské.

(Pokračování.)

III.

Povídka o „napřed usouzeném knížeti“, nalezená nedávno na hieratickém papyrusu Britského musea a přeložená p. Goodwinem, pochází z téže doby jako povídka „o dvou bratřích“, jeť ona také dílo XIX. dynastie. Písemník, který ji sepsal, není znám. Ostatně na kolik se dá souditi dle zlomku, který se nás dochoval, nemá tato báchorka téměř žádného literárního tvaru. Psána jest slohem hodícím se pro nejútlejší věk. Bezpochyby vyprávěly chůvy malým Egypťanům podivná dobrodružství „předurčeného knížete“. Připomeňme si naše báchorky — ani sedm sudiček neschází u kolébky syna knížecího. Jevištěm báchorky jest z části Egypt, z části Mesopotamie.

Následkem trvalé politiky Faraonů, která po vytlačení Hyksosů usilovala o podmanění národů, bydlivších v Syrii a v údolí Tigrise i Eufrata, obracela se obraznost lidu egyptského k odlehlým oněm krajinám, odkud se přivážely: zlato, stříbro, lapis-lazuli, měď a drahocenné vonné dříví. Od XVII. do XIV. věku před naším letopočtem drobní králové chaldejští a assyrští, kteří se hašteřili o vládu Mesopotamie, knížata v Babyloně a Ninive stali se poplatnými Faraonům. Sám Ramses XII., za něhož byl úpadek říše egyptské již nevyhnutelný a vláda světa již již přecházela pro staletí na velkou říši assyrskou, navštěvuje co suzerén břehy Eufratu a pojímá za choť dceru asijského panovníka.

Než poslyšme již děj prosté naší báchorky: Byl jednou jeden král, který neměl syna. I prosil za něho bohy a tito jej vyslyšeli: královna porodila chlapce. Když se sešlo sedm Hathor, aby narozeného uvítaly, prorokovaly, že zhyne buď krokodilem neb hadem anebo psem. Lidé, kteří byli při dítěti, slyšeli proroctví to a sdělili je králi. Jeho veličenstvo bylo tím velice skormouceno. K rozkazu jeho zavřeli dítě do osamělého domku v polích, opatřivše je úředníky královskými a všemi dobrými věcmi. Když vyrostlo, vyšlo na terrasu domu a spatřilo psa, který běžel za člověkem, ubírajícím se polní cestou. I pravil mladý kníže k svému správci: „Co je to?“ Správec odpověděl: „Je to pes.“ Dítě řeklo: „Nechť mi dají také jednoho!“ Správec šel a vyřídil to vše králi. Jeho veličenstvo pravilo: „Přineste mu psa, který by před ním běhal.“ Poslechli. Nějaký čas na to, když bylo dítě již jako kníže celým tělem, vzkázalo svému otci: „Proč bydlím sám zavřen? Osud můj jest předurčen . . . . Nechť činí bohové dle vůle své.“ Zaopatřili jej na to všemi druhy zbraně k ochraně jeho. „Nyní jdi kam chceš,“ řeklo mu jeho veličenstvo. Šel a pes před ním. Šel do krajin, kam se mu zlíbilo, až přišel do zemí knížete v Mesopotamii. Kníže mesopotamský měl jedinou dceru, kterou byl zavřel do věže, jejíž okno nalézalo se mnoho loktů vysoko nad zemí. I rozeslal kníže tento posly, aby zvěstovali všem synům knížat syrských: „Kdo dosáhne okna, za nímž dcera má bydlí, pojme ji za manželku.“ V krátce

na to přišel do Mesopotamie syn krále egyptského; přijali jej, upravili mu koupel a dali mu všeliké dobré věci a píci pro koně. V rozprávce tázali se ho: „Odkud přicházíš, dobrý mladíku?“ Odpověděl: „Jsem synem jednoho rytíře v zemi egyptské; matka má zemřela, otec můj oženil se podruhé, macecha nenávidí mne, prchám před ní.“ Na to umlkl; oni jej objali. I pravil mladým knížatům Mesopotamie; „Co mám činiti?“ Vypravovali mu o dceři královė, o vysokém oknu ve věži. Nedlouho na to řekl jim: „Budu též stoupati vzhůru po věži jako pták.“ Pozoroval na to každý den z daleka, když se knížata pokoušeli, aby vylezli na okno. Služka dcery knížecí bývala na věži. Konečně lezl mladík s ostatními knížaty a dosáhl okna. Kněžna jej objala a políbila. Někteří došli k otci, aby mu blahopřáli. „Člověk jeden,“ oznámili mu, „dosáhl okna tvé dcery.“ „Kterého knížete je syn?“ — „Je to syn rytíře ze země egyptské; utekl se do Mesopotamie před macechou.“ Kníže rozzlobil se velice. „Já že bych dal dceru svou utečenci egyptskému?“ volal. „Ať se vrátí!“ Pravili na to mladíkovi: „Jdi, odkud jsi přišel!“ Ale mladá dívka držela jej vší silou a učinila přísahu, řkouc: „Při jménu slunce, Horus, odervou-li mi ho, nebudu v živobytí svém již jísti ani píti!“ Byla smrti blízka. Posel jeden opakoval otci jejímu, co byla řekla; kníže vyslal lidi, aby mladíka usmrtili. Mladé děvče pravilo: „Při slunci, zemře-li, zemru v tutéž hodinu.“ Zvěstovali to otci. Tu dal si kníže mesopotamský přivésti mladíka, objal ho a poceloval na všech údech; i jmenoval ho synem svým a dal mu dceru svou a krásné panství.

Krátký čas na to pravil mladík své ženě: „Jest mi usouzeno, zahynouti buď krokodilem, neb hadem aneb psem.“ — „Měj se na pozoru,“ pravila mu ona. — „Ale přes to nechci, aby zabili mého psa,“ řekl on a šel do země egyptské na lov ptáků. Posvátný krokodil ležel ve vsi ve dveřích domu svého; ale byl tam také obr a tento nedal mu vyjíti. O něco později slavil mladík šťastný den v domě svém; v noci ulehl na rohož a spánek opanoval všechny údy jeho. Tu vylezl had z díry, aby uštknul knížete; ale žena tohoto bděla na blízku. Sluhové podali hadovi omamující tekutinu; had pil a klesl beze smyslů na zem. Kněžna ho usmrtila a hodila do své lázně. Pak probudili knížete a kněžna mu pravila: „Hle, bůh tvůj tě zachránil od jednoho z osudův tvých.“ Kníže přinesl bohu oběť a ctil i chválil jej každý den. Jednou vyšel na procházku na jistou vzdálenost od svého domu, maje v patách svého psa. Pes chopil se hlavy jakéhosi zvířete, kníže za ním běžel a přiblížil se moři. Pes zastavil se nedaleko krokodila. Přivedl jej tam, kde byl obr ... Krokodil pravil knížeti: „Jsem tvůj osud, přišel jsem si pro tebe ....“ Zde končí zlomek. Snadno můžeme si konec báchorky domysliti. Nikdo neujde svému osudu. Jakou smrtí sešel nešťastný kníže? Byl zachráněn před uštknutím hada, vyvázl také bez pochyby z tenat krokodilových; zahyne tedy svým psem, tím věrným a dobrým zvířetem, které jej bylo bavilo z dob dětství, které jej provázelo do Mesopotamie, od něhož se nechtěl nikdy odloučiti. Tak se vyplnilo proroctví sedmi Hathor.

E p i s o d a z a h r a d y k v ě t i n jest titul daný p. Chabasem zlomku jiného literního díla, souvěkého s Ramsésem. Na jednom z papyrusů v turinském museu, vydaných pp. Pleyte a Rossi, nalezl učený a neunavný vykladatel egyptských hieroglifických a hieratických textů tuto třetí, malou, prosou psanou báseň. Analyse naše opře se úplně o překlad p. Chabase. Mezi předešlými spisy a tímto jest veliký rozdíl: srovnávající mythologie nemá na to, co vypravovati budeme, žádného práva: není to báchorka, ani povídka, ani bájka, ani přísloví, nýbrž román z národních obyčejů a mravů. Hrdina, kníže a příbuzný rodiny královské, h a u t i či generál v armádě, byl snad jedním z těch drsných vojevůdců, kteří se do Théb a Memfi vrátili obohaceni kořistí Kušskou a plenem měst asijských.. Dlouhé karavany s nákladem zlatého prachu, pštrosích per, slonových tesáků, vzácných zbraní a drahocenných nádob, staly se těmto vítězům zdrojem velkého bohatství, přebytku a velkolepé nádhery. Zdá se, že někteří z nich, jako náš kníže, zcela se oddali snům lásky a sladkému opojení rozkoše. Bývaly zajisté v Egyptě jako v zemi Kanaanské ženy zastřené závojem a sedající na křižovatkách; ale co slušelo prostému člověku, patriarchovi hebrejskému, Judovi, který dával kůzle ze svého stáda a nechal hůl svou a prsten v zástavě, (jak v bibli se vypravuje), bylo by se Egypťanovi uhlazených mravů zdálo příliš hrubým.

Teprve později nalézaly se v městech israelských jako v městech nilského údolí nebezpečné kouzelnice, s velkýma tmavýma a lahodnýma očima, děvy se rtoma žádoucně rudýma, svůdné a zrádné jako hluboké vody: „Z okna domu svého vyhlédaje okenicí, viděl jsem mezi lehkovážnými, spatřil jsem mezi mládeží mládence nerozumného. Šel po ulici vedle úhlu, kde stála a cestou k domu jejímu kráčel, bylo to v soumraku, u večer dne v mrákotě. A aj žena potkala ho v ozdobě nevěstčí a chytrého srdce, byla štěbetná a opovážlivá a nohy její nezdržují se v domě jejím; brzy na ulici a brzy na náměstí činí u každého rohu nástrahy. I objala a políbila ho a bez studu mu pravila: oběti pokojné jsou u mne, dnes splnila jsem slib svůj. Proto vyšla jsem vstříc tobě a nalezla jsem tě. Koberci jsem obestřela lože své a pestrými prostěradly egyptskými, podušku svou pokryla jsem myrhou a aloí a cinnamonou! Pojď, opájejme se milostí až do jitra; nasyťme se láskou, neboť není choť doma, odešel na cestu dalekou; vzal s sebou měšec peněz, teprv v den plné luny vrátí se do domu svého.“ (Přísloví VII, 6 a násl.) Oproti této skvělé stránce nějakého hebrejského La Bruyéra dlužno položiti jednu z egyptských maxim písemníka Ani, osmou, p. Chabasem výtečně přeloženou: „Měj se na pozoru před ženou neznámou v městě, nezacházej s ní: je podobná všem sobě rovným; neměj s ní žádného styku: jest to voda hluboká, jejíž zatáčky jsou neznámé. Žena, jejíž muž je daleko, odevzdává ti psaní a volá tě každý den; nemá-li svědků, vstane a rozhodí síť svou a může z toho vzejíti zločin trestu smrti hodný, když pověst o tom se rozšíří, i tehdy, kdyby záměr svůj nebyla skutkem dovedla učinit. Muž páchá k vůli tomu všechny druhy zločinů.“ Nevím, spáchal-li hrdina E p i s o d y z a h r a d y k v ě t i n nějaký takový zločin, ale podobá se k pravdě; není aspoň žádné pochybnosti, že ho jedna nebo více almeí po dvanácte dlouhých měsíců kouzlem svým poutaly. Snad chtěl také před vzdáleným manželstvím po smrti na polích elysejských přednost dáti pozemskému ráji, tak luznému jako tento: „Vedla mne mou ruku ve své držíc. Šli jsme do její zahrady se pobavit. Dala mi okusiti výtečného medu. Tráva v zahradě byla ze-

lená, keře pokryté květy, byly tam revísy a třešně červenější než rubín; persey její uzralé byly jako z bronzu." Do těchto svěžích stínů, oživených sny rozkoše, zavedlo ho mocné kouzlo lásky. „Přijď!" byla mu řekla potkavši ho, „přijď, abys den pobyl v komnatě jedné z mých dívek." Když byli došli k omalovanému domu, pravila k jedné almei, ukazujíc jí knížete: „Muži šlechtičtí radují se a jsou unešeni pohledem tvým, nech je přicházeti s jejich bohatstvím; přinesou pivo pro všechny družky tvé, všeho druhu chleba pro hody, čerstvé pečivo včerejší i dnešní a výborné ovoce veselých hodů. Přijď a učiň blahý den." Po tři dni kníže a alméa odpočívají pod květinami, pivo teče proudem ze zlatých číší a Egypťanka způsobuje prostou pravdivostí citu výjevy opojení, jakéž se vídávají na malbách hrobek. Tu obrací se poslice lásky ku knížeti: „Daruj jí náhrdelník z lapisu s liliemi a tulipány; přinesiž květy radostí, nápoje a voňavky. Nechť toho je dost pro všechny její družky, učiň den blaha!" Kníže rozevírá listí a vychází ze svého lůžka drnového. Přítelka jeho nese v ústech fík sykamory, otrok zaměstnaný v zahradě přistupuje a šeptá jí do ucha: „Pozor, je to bratr vládkyně, ty's tedy podobná vznešené kněžně! Nemá-li sluhy, já, já budu sluhou a posloužím tomu, jehož jsi podmanila." Alméa dává se odnésti do pavillonu a plní vínem z palmy číši knížete. „Ona nenabízí mi nechutný nápoj," praví on, „není to voda, kterou lze vážit z řeky, čím naplňuju si vnitřek. Při tvém žití! o předrahá, táhni mne k sobě. Dej mi pojísti fík sykamory, jehož ústa tvoje okusila."

Takto žil dvanácte měsíců šťasten a spokojen mezi ženštinami, květinami a ptáky a ani si nevzpomněl vyprostiti se z hebkých a pružných loktů alméy zavěšených kolem jeho hrdla; bylť to náhrdelník, o který snad více dbal než o zlatý onen náhrdelník za udatenství, který bez pochyby na krku nosil. Ale není žádného štěstí trvanlivého, i samo blaho omrzí časem, a radost tíží konečně na srdci rozkošníků. Kníže seznal posléz, že ho klamou a rozmrzen odevzdal bohu Tuni starost, aby se za něj pomstil. Škoda, že zlomek náš zde končí.

Vůdce vojínů nemohl přece věřit, že je milován jako pastýř svojí pastýřkou! Odkud tedy jeho zlost? Snad byla jen záminkou, aby se mohl z tenat vysvobodit? V lásce jako všudy je aspoň zrnko skepticismu zapotřebí. Jediným prostředkem proti ošizení jest: nezadati se nikdy, zůstaviti si právo úsměvu, naslouchati hudbě slov, nehleděti příliš k jejich smyslu; ale nezdá se, že by byla filosofie Horácova bývala filosofií Egypťanů za času Faraonův.

Jiný román téhož druhu, nalezený na hieratickém papyrusu musea v Bulag, zachoval se v příliš špatném stavu, než abychom zápletky jeho mohli sledovat. Sedmnácte papyrusových zbytků bez patrné souvislosti, z kterých sestává, poskytlo p. Chabasovi toliko možnost, dopíditi se jádra jeho podstaty. Díky laskavosti tohoto učence, který nám dovolil nahlednouti do nevydaného ještě pokusu překladu, dovídáme se, že se tam jedná „o síť hozenou", jako v osmé maximě písemníka Ani a o Egypťana, který se vésti nechává nějakou poslicí lásky, jako v předešlém románu. Muž následuje kouzelnici a žije uprostřed lidí ověnčených květinami, hovících si na lůžkách. Mezi jinými podrobnostmi, kterým, abychom úplně porozuměli, porušenost textu nedopouští, podrobnostmi jako n. p. uzmutými rouchy, na způsob snad historie Josefovy, přísahami atd., nacházíme již úplně romantický výraz „o nedostižném blahu". Četné rozmluvy naplněny tu žalobami, vyznáními, trpkým aneb radostným vzpomínáním minulosti, a vše to promícháno vypravováním o krádežích a lidech ranami ztlučených, neboť klassická země bastonad byla též klassickou zemí zlodějů. „Tento román," píše p. Chabas, „byl zajisté ze všech románů, jež ze zlomků staré egyptské literatury známe, nejkostrbatější."

Zbývá ještě promluviti o pátém a posledním díle básnickém, o literní památce v každém ohledu znamenité a téměř tak důležité, jako je povídka o dvou bratřích. Román Setny je též román, v němž se obrážejí mravy národní. Přepis jeho z druhého neb třetího století před naším letopočtem nalezen byl v podobě demotického papyrusu s některými jinými rukopisy v dřevěné skříni uložené v hrobě koptického jednoho mnicha: byla to patrně malá knihovna tohoto Egypťana.

Držíme se mistrného výkladu, který podal o tom díle p. Brugsch. Jméno spisovatele není známo. Dle zvyku egyptských písemníků umístěn titul knihy na konci, jako explicit našich rukopisů středověkých: „Toto je konec rukopisu, který jedná o románu Setna-Chamus a o Ptahneferka a Ahura jeho ženě a o Merhu jeho synu; napsáno je to roku 35, dne . . . měsíce tybi." Jest to rok 35 některého Ptoloméa, který se tu vyznačuje. Jména v nápisu knihy uvedená nejsou nám neznámá. Setna-Chamus nazývá se na jiných místech dvakráte „synem krále Usermat". Ale Usermat je skrácenina úřadního jména Ramses II., Sesostris u Řeků; v seznamu králův jest kníže Chamus synem toho Faraona: památníky, obzvláště v Memfi, často se o něm zmiňují. Ptahneferka a Ahura, bratr a sestra spolu v manželství, jsou děti starého krále Mernebptah. Děj románu je brzy v Memfi, hlavním městě dolejšího Egyptu, brzy v Coptos v hořejším Egyptě. Všechny osoby jsou nebožtíci, skutečné mumie, kteréž hluboko v hrobech svých vypravují, co činily, když ještě na zemi žily.

Však umrlci tito opouštívají přese všechny příkrovy a těžká víka ze žuly a čediče rádi své hroby, aby se vmísili do společnosti živoucích. Neznáme knihu, kteráž by měla duch i charakter tak podstatně egyptský jako tato. Ačkoli jeden z nebožtíků druhému dosti komické kousky vyvádí, ba i při hře ho podvádí, cítí se přece čtenář jaksi prodchnut řekl bych vzduchem hrobek a zápachem balsamování. Hieratický a pověrečný Egypt dřívějších dob, posedlý tajuplnými vidinami a strašlivými sny, Egypt zmalátnělý a jako zmořený horečkou nadpřirozených spekulací, théurgických konání a magických činů jest v tomto úryvku papyrusu vzkříšen celou svou bytostí. Není to již Egypt staré říše, šťastný a smavý pod modrým nebem svým, pokrytý zralými klasy a lidnatými městy: je to Kemi „černý kraj" v tom smyslu, v jakémž ho mylně pojal subtilní duch Jamblicha, země umrlců a mátoh. Hrobová tato fantasie činí, jak samo se rozumí, na moderního, Shakespearem odchovaného čtenáře zcela jiný dojem než povídka „dvou bratří". Nezměněná lahoda těch Egypťanů jest nad míru lahodná: míhají se jako ve snu mlčenliví, a umírají s podivným úsměvem na rtech, oko plné tajemného světla.

První dvě stránky papyrusu nebyly nalezeny. Ahura, sestra a žena Ptahneferky, vypravuje knížeti Setna děj své svatby a příběhy, kteréž po ní následovaly.

Nadešla doba, aby počaly radovánky před králem. Přišli mne hledat. Byla jsem ozdobena. Což neřekl mi král: „Ahura, nebyla's to ty, kteráž jsi ke mně poslala řkouc: „Chtěla bych se vdáti za syna vznešené osobnosti?“ Odpověděla jsem: „Chtěla bych se oddati s vůdcem vojínů. On by se oženil s dcerou jiného vůdce vojínů, jak to obyčej v rodině naší ode dávna.“ Smála jsem se. Král se také smál. Pak poručil král obřadníkovi: „Nechť odvedou Ahura do domu Ptahneferka v noci a nechť tam přinesou všechen druh dobrých věcí.“ Připravili svatbu mou v domě Ptahneferky; přinesli mi dary stříbrné i zlaté a roucha z byssu. Ptahneferka slavil den slavnostní se mnou. V den mého slehnutí přišel a porodila jsem syna, kterého před sebou vidíš a kterému dali jméno Merhu. Zapsali ho do seznamu domu hiérogrammatů. Ptahneferka, můj bratr, zůstal na zemi; šel do města hrobek v Memfi a četl nápisy, které jsou v hrobkách králův a na stélach v písmenech hieroglyfických, neboť byl velmi učený; šel do chrámu pomodliti se a četl nápisy v celách bohův, kdež se setkal s jedním knězem. Kněz se smál. „Proč se mi vysmíváš?“ ptal se Ptahneferka. „Chceš-li čísti nápis,“ pravil kněz, „pojď se mnou. Povedu tě na místo, kde se nalézá kniha, kterou bůh Thoth napsal vlastní rukou. Odříkáš-li dvě stránky písma, dovedeš okouzliti nebe, zemi, propast, hory, moře. Dozvíš se vše, co se týká ptáků nebes a plazů, a vše, co se o nich povídá. Uvidíš ryby vod a síla božská je přiměje, aby vyšly na povrch. Odříkáš-li druhou stránku, stane se, že jsi-li v Amanti, můžeš opět na sebe vzíti tvar, který's měl na zemi. Uvidíš boha Râ (slunce), který se vyšvihne na nebe, a kruh devíti bohů a měsíc v tvaru svém při východu.“ — „Cokoli na mně požádáš, dám ti; pošli mne k místu, kde kniha ta se nalézá.“ Kněz odpověděl: „Učiním s podmínkou, že mi dáš sto kusů stříbrných na můj pohřeb.“ Ptahneferka zavolal mladého sluhu a dal mu těch sto kusů stříbrných. Tu pravil kněz Pthahneferkovi: „Kniha nalézá se uprostřed řeky v Coptos, ve skříni železné; ve skříni železné je skříň kovová, v té skříň bronzová, v bronzové skříň ze slonové kosti a ebénu, ve skříni z ebénu a slonoviny skříň stříbrná, ve stříbrné je skříň zlatá a kniha je v této. Ve skříni, kdež kniha jest, jsou had, skorpion a všechen druh plazů.“ Ptahneferka vyšel z chrámu. „Nechť pamatuju si všechna slova, která mi pravil. Půjdu do Coptos, přinesu tu knihu.“

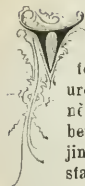
(Dokončení.)

Z upomínek na starou Prahu.

Vypravuje *V. Ž. Donovský.*

Z kruhů rodinných.

I.

V těch místech nynějšího nábřeží, kde se nalézá urovnané, zelenou houští vroubené prostranství, na němž vypíná se uměle zbudovaný vodovod, zdobený sochou císaře Františka, stával druhdy mezi jiným haraburdím jednopatrový domek pod těžkou, starodávní krytbou. Provozovalo se v něm jedno z těch řemesel, která všude jinde správa města až do nejvzdálenějších konců předměstí vypovídá. Toliko v Praze odkazován každý takový živnostník „k vodě“, tak že zponenáhla octly se uprostřed města cihelny, vápenice, rasovna, barvírny a co vůbec vodu kazí a k ozdobě městského sídla neslouží.

Domu, o němž vypravovat chci, přezdíváno „na rumpálku“, a to z té příčiny, že jednou z rána na jaře, když byla v noci před tím zmohutnělá Vltava půl staroměstského břehu nad mostem odplavila, řečený dům pojednou jako nějakým kouzlem na srázné vyvýšenině se octnul, tak že se ještě téhož dne k němu dřevěné schody položiti musily, aby obyvatelé jeho vůbec vycházet a přicházet mohli. Pražané uzřevše ráno z mostu, jakých spoust rozvodněná Vltava v noci byla spůsobila, zvolali: „Hleďte, tamhle Křepelkovic jakoby postavil na rumpálek!“ Díky pevným a hlubokým základům jeho, neuškodilo starému tomu domu pranic, že byla půda kolem něho odplavena. Toliko směrem k vratům pro povozy, tedy na zad budovy, musil se učinit násyp; tímto násypem ze zadu a dřevěnými schůdky z předu opatřen, přispíval dům „na rumpálku“ bez mála ještě třicet roků k pověstné malebnosti staroměstského břehu nad mostem.

Z předu po schůdkách vcházelo se do úzké, klenuté a pečlivě vybílené chodby s čistou, cihlovou podlahou. V zamřížovaném výklenku spatřil příchozí zavěšený obraz panny Marie Bělohorské, ozářený domácí, tak zvanou „věčnou lampou“. Rámec obrazu zhotoven byl z broušeného skla zrcadlového, a jeho čtyry rohy, do lupenů uměle zakončeny, ozdobeny vždy „svatodušními věnečky“, aby do stavení hrom neuhodil. Pro úplnou jistotu zastrčeny byly ještě horem za obraz křížem dvě metly „kočiček“ — rozumí se, že svěcených. Dva kroky od výklenku zatáčela se chodba ku schodům do prvního patra vedoucím, na něž šlo malé, zamřížované okénko čeledníku, které k rozkazu bohabojné paní domácí nikdy uvnitř zastřeno býti nesmělo. Tam, kde schody se zatáčely, rozpínal se na zdi veliký kříž s Ježíšem, po celém těle červenou barvou postříkaným a kde jen místečka bylo, samými věnečky od posledního procesí ověšeným. Také před tímto krucifixem hořívala po celý čas lampička, ale nikdy v noci, aby z čeledníku nepozorovali, když si domácí paní vycházela na hlídku po domě. Na hoře uzavírala schody ty mohutná otvírací mříž, na níž po starodávném spůsobu zavěšeno klepadlo, kteréž po létech všude v domech zvonky se začalo nahražovat. V příční, také úzké chodbě prvního patra, zrovna naproti zmíněné mříži zavěšen byl obraz svaté Kateřiny, patronky paní domácí. Na protější straně vedle mříže visel jiný obraz, představující starou jakousi vyfintěnou švihačku se špičatým nosem, s černou skvrnkou nad skřiveným okem a jinou takovou skvrnkou na bradě. *) Na hubeném prstě vztyčené pravé ruky měla kanárka, v klíně

*) Říkalo se takovým nálepkům duchaplně „Schönheitspflaster“.

tři koťata a v levé ruce lilii s mašličkou. Vše to dohromady představovalo nějakou tetu paní domácí, o níž si v rodině vypravovali, že byla vzorem něžné povahy panenské. Když byla ctnostná ta žena zemřela, zůstavila čtvrtému svému manželi jedenadvacet dítek, pět koček, tři psy a celou sbírku modlitebních knížek.

Dva kroky od obrazu sv. Kateřiny nalézaly se dvéře do kuchyně vedoucí, k přísnému nařízení paní domácí od rána do noci stále do kořán otevřené; těmito dveřmi viděti bylo na stěnu kuchyně, pokrytou vyleštěným měděným nádobím, připoutaným čistě vydrhnutým mosazným řetězem, kterýž tu uchem, tu dírkou kotlíků a pánví provlečen a na obou koncích visacím zámkem ku skobám připevněn byl. Opatrnosti té užila paní domácí bezpochyby pro ten případ, kdyby zbožná výstraha: „Dem Dieb zum Trutz — in Gottes Schutz!“ přibitá nad skupením těch pánvic a kuthanů neměla snad dosti působivé a odstrašující síly. Na konci chodby v levo od mříže, padalo velkým, klenutým, zamřížovaným oknem světlo do chodby a na konci protějším, hned vedle kuchyně, vcházelo se do příbytku pana domácího, k čemuž ostatně už poukazovala tabulka na dveřích, na níž napsáno bylo takto: „Franz Krzepellka, prager Bürger, Hausbesitzer und Obervorsteher der Rothgerberinnung.“ Proč tabulku tu nepřibili raději na mříž nebo v chodbě přízemní? Paní domácí měla za to, že jsou „teď“ lidé zlí a špatní, a že by tabulku mohl někdo ukradnout. Jinak panovala v celém domě vzorná čistota.

Příbytek domácího pána skládal se ze tří pokojů s půvabnou vyhlídkou na Petřín, Malou stranu, kamenný most a cíp ostrova Malé Benátky zvaného, jemuž později přezdíváno „Šicinzl“.

Podívejme se na ten příbytek. Otevrouce dobře natřené dvéře s třemi svěcenou křídou napsanými křížky, octneme se v pokoji prostředním, kdež mezi sporým nábytkem převládá velký stůl s trnoží dokola a javorovou, jak sníh bílou tabulí, na kteréž stává v porculánové jakési dížce veliká kytka z drobných pomněnek, velkých žlutých citronů, karafiátů, růží a pomerančů. Pochází patrně z cechovního praporu, jejž spolek po odbytém dnešním procesí u svého představeného, pana „Krzepellky“, zase uložil.

Mimo velký stůl nalézáme v pokoji ještě tyto věci: na stěně u dveří cínovou kropenku, ozdobenou svadlým věnečkem, v levo u zdi v jedné řadě osm těžkých dubových stolic s podpažkami, v pravo prádelník vlnitého půdorysu, pobitý nesčíslnými mosaznými ozdobami, na němž spočívá vysoká zasklená skříň, naplněná cínovými talíři, rozmanitými koflíky a mískami s pestrou malbou n. p. modrými růžemi, červenými fialkami, žlutým kapradím atd. a na jiné a jiné nádoby prapodivného tvaru, o nichž by nezasvěcený byl s těží usoudil, že jsou a nazývají se „sosetly“. Na zdi zavěšeny byly dvě podobizny, pocházející od dřívějších majitelů domu „na rumpálku“, kteří je zde schválně zapomněli, aby je krása jich na dále neuváděla v pokušení, pak v černých dřevěných rámcích několik menších obrazů svatých a světic, podobajících se svrškům a spodkům starých německých karet. Však skvostem této síně byla mezi okny na malém stolku umístěná jakási drobná sřícenina, dojemně pozlacená, uměle jakoby vše zničujícím časem rozházená a pobořená, kteráž vlastně představovala skříň na hodiny. Uprostřed hada, klidně k rozvalinám přilepeného, v kruh stočeného a věčnost představujícího, pohybovaly se tu dvě rafie, ukazující domácím, kdy je čas k snídaní, ku svačině, k obědu, zase k svačině, napotom k večeři a kdy mimo tento řád možno ještě něco pojísti, aby se člověku „věčnost“ stala snesitelnější.

Jiného nenalézalo se v prostředním pokoji u Krzepellků nic, leč že bychom chtěli míti také ve svém inventáři starou zlou kočku, po židlicích se povalující, ale pak nesměli bychom též přehlednouti dvě klece, uložené na povrchu vysoké zasklené skříně, z nichž před lety vybrala si stará „míca“ oba zpěváčky pro pochutnání, kteréž paní domácí již žádnými novými nenahradila, poněvadž prý beztoho moc jedí a hrozně křičí.

Pokoj v pravo byl obydlím pana domácího a jeho syna Augusta, absolvovaného posluchače divných věcí, kteréž se ve školách nepřednášejí.

Ani otec ani syn si to ostatně nebrali valně k srdci, rozuměli si velmi dobře, přáli sobě a byli zejmena naproti paní domácí jedna litina, s tím rozdílem, že si August u matky, ač byla nevlastní, mohl lecos dovoliti, pan Krzepellka nesměl však ani jinak dýchat, než jak mu paní Kateřina předpisovala.

Pokoj pana domácího nechoval nic obzvláštního. Dvě postele, dva zouváky, psací stůl s tajemnými šuplátky, jež otevřít neuměl ani pan Krzepellka bez pomoci paní Kateřiny, několik židliček nemotorného slohu, stolek s umývadlem, s připraveným modrým šátkem a „všední“ pikslou pana Krzepellky, dva ohromné šatníky a na jednom z nich hodiny představující kovadlinu, při níž stáli dva kováři s napřaženými perlíky, z nichž jeden bušil čtvrtě a druhý celé hodiny, na zdi obrazy patronů mladého a starého pána, pak zrcadlo s vykládaným skleněným rámcem a podobizna, která musila stůj co stůj představovat paní Kateřinu, to bylo vše, co v pokoji se nalézalo a jen bedlivé oko všimlo si jakési, za dva cípky zavěšené plachetky, a ta zakrývala libůstku starého pána: asi dvacatero kapesních hodinek, z nichž nejmenší byly objemu slušného livanečku. Tu spatřils páně Krzepellky božíhodní, štědrovečerní, svato-václavské, velikonoční, všední, nedělní a jinak roztříděné hodinky a nejednou ujišťoval jich majitel, kdykoliv že se zmýlil a vzal do kapsy jiné, vždy že ho potkalo nějaké neštěstí.

Pokoj v levo obývala paní Kateřina se svou starou „Mícou“. Měly to zde velmi bytelně upraveno. Hlavou k samým dveřím stála do kopce vystlaná postel paní Kateřiny, tak že mohla nočního času zaslechnouti každé zašustění v domě. Pod oknem trůnila šeredná, na polo slepá míca na veliké, brokátem potažené lenošce, vysloužilým to nábytkem z některého kostela. Podle lenošky stálo cosi jako posada po hotově, kdyby drahocenná přítelkyně paní Kateřiny dostala se do „jiného stavu“. Kdy důležitá ta událost se přihodila, zvěděli na určito v celém sousedstvu; neboť tou dobou vyháněla obyčejně paní Kateřina obě služebné z domu, a osobně hnala se za nima s napřaženým pohrabáčem až před vrata, k slzím dojmuta vyčítajíc služkám, že jsou „mrchy nelítostný“. — Jindy prý pouštěla paní Kateřina své služky bez průvodu ze služby, což se stávalo na nejvýše jednou v týdnu.

Mimo popsaná dvě lůžka nalézáme u paní Kateřiny klekátko, nad nímž svítí pod skupením několika mučenic lampička. V koutě u kamen spatřujeme velikou, železnými pruhy okovanou truhlu malovanou, o níž kolovala

pověst, že ukrývá bohatství Krzepellkovic, kteréž pro „špatnost“ lidí netroufá si paní Kateřina jinak uložiti.

Pardon! Mně se zdá, že ctihodnou tu paničku pomlouvám? To nechci; toho si ode mne nezasloužila, bylo by bohaprázdné urážet — vlastenku.

Proč se smějete?

Že skrblila až k špinavosti? Což svědčí to o neschopnosti milovati svou vlast?

Že byla nevzdělaná, surová? O jen si to myslete! Vžyť bylo obecně známo, že nabyl Krzepellka jen jejím přičiněním tak značného jmění. Či možno bez vzdělanosti zbohatnout? Myslíte opravdu, že stačí k tomu toliko povaha šibalská? Pochybuju.

Že milovala starou kočku svou více než lidi? To není také ještě důvod, že by nebyla mohla být vlastenkou.

A byla vlastenkou. Jen že dle pojmů tehdejší doby.

Na vrata udeřilo jednou nedělního času po třikráte klepadlo.

Jedna ze služek pádila po schodech dolů otevřít vrata; druhá hbitě vyhazovala zatím pod krbem v kuchyni urovnané dříví, aby je na novo co nejpečlivěji pod krbem zase narovnala. Věděla ť, že milost paní nerada vidí někoho zahálet.

Hned pod vraty sejmula paní Kateřina klobouk, sotva menší než Micina posada a s dýnkem do výšky strmícím; uvolnila salup a pozdravila velmi zbožně Marii Bělohorskou ve výklenku, načež na schodech Ježíše spasitele a za mříží svatou Kateřinu. Přitom neopomenula bystrým okem pohlednout do okénka čeledníku a u kuchyně dívala se dokonce po zdi, jakoby počítala jeden, dva, tři. —

Za ní batolil se tiše přitloustlý člověk, oděný v dlouhý modrý kabát, na krku maje bílý šátek v mašli uvázaný, plstěný, horem značně širší klobouk a v ruce pádnou, dlouhou španělku se zlatým knoflíkem. Vypadal hrozně mrzutý ten přitloustlý člověk. Kdekoliv se paní Kateřina zastavila, zastavil se také, jakmile popošla, popošel také. Dále v chodbě i na schodech smekl pokaždé svůj kastor, kdykoliv se paní Kateřina poklonila nebo znamenala se křížem; jen na hoře, před obrazem sv. Kateřiny, patronky paní domácí, jevil pojednou jakousi vzdorovitost. Pohlednul sice po tají pobožně na obraz, vyšpoulil však hned na to ústa jako v hněvu, a nesmeknul.

Paní Kateřině to neušlo; vtrhla hned poněkud prudce do pokoje a sotva že si prsty v kropence omočila, počala velmi popuzena: „S tebou dnes zase není k vydržení.“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Kouzelný nápoj.

Z vlašského Silvia Malaperty.

(Dokončení.)

Můj manžel vstoupil k polednímu na loď pařížské pošty. Bylo překrásné počasí, nejparnější dny leta. Večer pravila jsem, že chci spáti v pokoji svého muže, jenž byl v přízemí a šel do zahrady. Doufala jsem, že parno tam bude snesitelnější. Okolo jedné hodiny z rána, v chvíli, kdy otevřela jsem s velkou opatrností okno, očekávajíc Mayrala, slyšela jsem náhle veliký hřmot za dveřmi: byl to můj manžel. Na půl cesty do Royanu uzřel svou loď, která klidně po Girondě plula a k Bordeaux se zatáčela.

Vstoupiv, nezpozoroval don Gutier mé hrozné zasmušení; chválil dobrou myšlenku, spáti v jizbě svěžejší a ulehl vedle mne.

Představte si můj nepokoj: na neštěstí svítil měsíc nejjasnějším třpytem. Neminula ani hodina, a viděla jsem Mayrala zcela zřetelně, jak se blížil k našim oknům. Nenapadlo mi zavříti po příchodu mého muže okno pokoje, který sousedil s ložnicí. Bylo otevřeno dokořán, jakož i dvéře kabinetu k našemu pokoji.

Darmo snažila jsem se pohyby hlavy, jež byly nejšílenějšími pokusy, k nimž se odvážiti může žena, mající žárlivého spícího muže po svém boku, dáti Mayralovi na srozuměnou, že nám hrozí nebezpečí. Slyšela jsem, jak vstoupil do pokoje a v krátce byl u postele s té strany, kde já jsem ležela; představte si mé leknutí: světlo bylo jako ve dne. Na štěstí Mayral nemluvil.

Ukázala jsem mu spícího muže svého; viděla jsem, jak tasil dýku. Schvácena strachem sedla jsem napolo; on se přiblížil k mému uchu a pravil:

„To jest váš milovník! Pochopuju nevčas svého příchodu, či snad chtěla jste se vysmáti ubohému kočujícímu jezdci z cirku? Však tento panáček padl na špatnou chvilku.“

„Jest to můj muž,“ odpověděla jsem tiše.

A vší silou, jíž jsem měla, zadržela jsem jeho ruku.

„Váš muž, jehož jsem viděl vstupovati v poledne na parník do Royanu? Kejklíř neapolský není tak hloupý, aby vám to uvěřil. Vstaňte a pojďte promluviti se mnou do vedlejšího pokoje, já tomu chci; jinak vzbudím tohoto panáčka; snad potom řekne nám své jméno. Jsem silnější, obratnější a lépe ozbrojen, nechť jsem i ten největší ubožák, já mu ukážu, že se nevyplatí prováděti se mnou žerty. Chci býti vaším milovníkem u všech ďáblů! jinak učiním já jeho směšným.“

V tu chvíli probudil se můj muž.

„Kdo zde mluví o milovníku?“ vykřikl poděšen.

Mayral, ležící vedle mne, držel mne v objetí a šeptal mi do ucha, nyní sklonil se co mohl, vida tento nepředvídaný okamžik. Já natáhla jsem ruce, jakoby mne slova muže mého byla vzbudila a pravila jsem mu cosi, z čehož mohl Mayral souditi, že je to můj muž. Don Gutier maje za to, že se mu něco zdálo, usnul zase. Obnažená dýka Mayralova odrážela stále paprsky měsíce, jež právě plným proudem kolmo na postel padaly. Slíbila jsem Mayralovi vše, co jen žádal. Chtěl zejmena, abych šla za ním do sousedního pokoje.

„Je to váš muž, budiž; však nechci déle býti účastným tak hloupé situace,“ opakoval s hněvem.

Konečně asi za hodinu odešel.

Uvěříte-li, pane, když vám řeknu, že mi toto pošetilé chování Mayralovo o jeho povaze oči otevřelo, ale že jsem přece nemohla umenšiti svoji lásku?

Můj muž nechodil nikdy do společností, žil toliko se mnou. Nic nebylo těžšího, než druhé rendez-vous, jež jsem byla přísahou Mayralovi slíbila.

On psal mně list plný výčitek; v divadle dělal, jakoby mne neviděl. Konečně, pane, má osudná láska neznala mezí.

„Přijďte v hodinu bursy, v chvíli, kdy uvidíte tam mého muže,“ psala jsem mu; „ukryju vás. Dopřeje-li mi osud příhodné svobodné chvíle, uvidím vás ještě zítra aneb budete míti aspoň důkaz mé oddanosti a nespravedlnosti, s jakou mne podezříváte. Posuďte, čeho se dopouštím.“

Tak odpověděla jsem, protože měl Mayral vždycky strach, že mám mimo něho ještě jiného milence, a že se jen vysmívám ubohému neapolskému kejklíři.. Jeden z druhů jeho namluvil mu o tom nějakou nesmyslnou povídačku.

Osm dní na to šel manžel můj na bursu. Mayral ve dne přišel ke mně; přelezl zeď zahradní. Posuďte, čeho jsem se odvážila! Nebyli jsme ani tři minuty pospolu, když se vrátil můj choť. Mayral skryl se v mém boudoiru; ale don Gutier vrátil se jen pro důležité papíry. Na neštěstí měl při sobě také balík portugalských losů. Z lenosti neuschoval je do své pokladny, nýbrž vstoupil do mého pokoje, hodil peníze do mé skříně, již uzavřel na klíč, — býval vždy velmi nedůvěřivým, — a vzal klíč s sebou, uzavřev i můj boudoir. Posuďte

můj zármutek; Mayral zuřil; já jsem s ním mohla mluviti málo a to jen dveřmi.

Můj muž se brzy vrátil. Po obědě donutil mne, abych s ním šla na procházku. Navštívili jsme také divadlo, takže jsem se dostala velmi pozdě domů. Všecky dvéře celého domu se zavíraly vždy s největší péčí a manžel můj brával k sobě všecky klíče. Nejpodivnější náhodou stalo se, že jsem za prvního spánku dona Gutiera mohla vyvésti Mayrala z mého pokoje, kde tak dlouho se již byl nudil, do malé sýpky na střeše. Sestoupiti do zahrady bylo nemožné, neboť bělilo se tam několik balíků plátna, jež střežili dva nebo tři veřejní posluhové. Mayral strávil celý následující den na sýpce. Posuďte, co jsem vytrpěla. Zdálo se mi každou chvíli, že ho vidím, jak sestupuje s dýkou v ruce a klestí sobě cestu, aby zavraždil mého muže. Byl schopen všeho. Při nejmenším ruchu v domě jsem se chvěla.

K dovršení neštěstí nešel manžel na bursu. Nemohla jsem mluviti jedinou minutu s Mayralem. Konečně poštěstilo se mi, že jsem mohla za nějakými záminkami odeslati obecní posluhy a nalézti tak vhodný okamžik, že mohl Mayral skočiti do zahrady. Cestou rozbil rukovětí své dýky velké zrcadlo v saloně. Zuřil.

Nyní, pane, můžete mnou povrhovati, jako já povrhuju sebou. Od této chvíle, vidím to nyní, Mayral mne již nemiloval; myslil, že jsem se mu jen vysmívala.

Můj choť mne stále miluje; také v onen den líbal mne mnohokráte a bral mne ve svou náruč. Mayral, nemocen více pýchou než láskou, domníval se, že jsem ho ukryla jen proto, aby byl svědkem tohoto laskání mého muže.

Neodpovídal na mé listy, neuznal mne ani hodnou pohledu v divadle.

Jste bezpochyby již unaven, pane, touto řadou hanebností; však nejhroznější a nejpodlejší teprve následuje.

Je tomu osm dní, co tlupa jezdců neapolských ohlásila svůj odchod. Poslední pondělí v den sv. Augustina, šílena láskou k člověku, jenž během tří neděl, co přestál dobrodružství na mé sýpce, neuznal mne za hodnu odpovědi ani pohledu, opustila jsem dům nejlepšího muže, okradla jsem ho, pane, já, kteráž mu nepřinesla žádného věna, vyjma nevěrné své srdce. Odnesla jsem démanty, jež mi byl daroval, vzala jsem z jeho kasy tři neb čtyři svitky 500 franků, v uvážení, že by v Bordeaux Mayral uvalil podezření na sebe prodejem démantů.

Na tomto místě svého vypravování zarděla se Leonora poněkud. Liéven byl bledý a zoufalý. Každé slovo Leonořino protklo mu srdce a přece zdvojovalo — ohyzdná zvrácenosti povahy lidské — každé její slovo lásku, kteráž ho rozplameňovala. —

Bezděky chopil se ruky dony Leonory, kteráž ji neodtáhla.

„Ale jaká to podlost,“ pomyslil si náhle Liéven, „blažiti se touto rukou, když se mi přece ráno přímo vyznala, že miluje jiného. Snad mnou pohrdá anebo jest roztržita, ponechávajíc mi ruku svou, a já jsem nejneslušnější všech lidí.“

„Poslední pondělí,“ — pokračovala Leonora — „jsou tomu čtyři dni, okolo dvou hodin z rána, uspavši dříve zbaběle laudanem chotě svého i vrátného, prchla jsem z domu. Šla a bušila jsem na dvéře onoho domu, odkud jste mne této noci, jda kolem, viděl uniknouti. Jest to byt Mayralův.“

„Uvěříš v skutku, že tě miluju?“ pravila jsem blížíc se k němu.

Byla jsem opilá štěstím. On zdál se mi v první chvíli býti spíše omámeným než zamilovaným.

Druhý den z rána, když jsem mu byla své diamanty a zlato ukázala, rozhodl se, že opustí tlupu svou a prchne se mnou do Španěl. Však velký bože! dle jeho neznalosti jistých obyčejů mé vlasti přesvědčila jsem se, že není Španělem.

Bez pochyby, řekla jsem k sobě, spojím osud svůj s osudem prostého jezdce z cirku! Pah! co na tom, když mne miluje? Já cítím, že jest pánem mého života. Budu jeho služkou, jeho věrnou ženou; on bude dále prováděti své řemeslo. Jsem mladá, bude-li třeba, naučím se jezdit na koni. Padnem-li v stáří do bídy, dobrá, umru raději v dvaceti letech bídou po jeho boku. Nebudu k politování, žila jsem šťastně.

„Jaké šílenství! Jaká to převrácenost,“ vykřikla Leonora přerušujíc sama sebe.

„Dlužno vyznati,“ pravil Liéven, „že byste umřela nudou se svým starým chotěm, který vám nechtěl dopřáti žádné radosti. To vás v mých očích velice omlouvá. Vy čítáte sotva devatenáct a on padesát devět roků. Co žen žije se ctí v mé vlasti, kteréž si nedělají tak šlechetných výčitek jako vy a spáchaly horší skutky než vy!“

Několik frazí tohoto druhu ulevilo patrně žalu stísněné Leonory.

„Pane,“ pokračovala, „ztrávila jsem tři dni s Mayralem. Večer opouštěl mne, chodě vždy do cirku; včera pak večer pravil mi:

„Jest velice možná, že mi udělá policie návštěvu; uložím vaše démanty a zlato u jistého přítele.“

O jedné hodině z rána — očekávala jsem příchod jeho přes obvyklou hodinu umírajíc strachy, že snad s koně spadl, — Mayral se vrátil, dal mi políbek a hned na to opustil světnici. Na štěstí měla jsem rozsvíceno, ač mi to dvakráte zapověděl, ba i sám noční lampičku shasnul. Dlouho na to usnula jsem; však záhy procitla jsem zase, cítíc, že někdo vstoupil do mé postele: seznala jsem ihned, že to nebyl Mayral. —

Chopila jsem se dýky. Zbabělec měl strach, vrhl se přede mnou na kolena a žádal za milosrdenství. Vyšvihla jsem se nad něho, abych ho zabila.

„Čeká na vás guillotina, dotknete-li se mne,“ pravil.

Sprostota této řeči mne naplnila hrůzou.

„S jakými lidmi jsem se to zahodila!“ vyčítala jsem si v duchu.

Však nabyla jsem opět rozvahy a pohrozila jsem tomu člověku, že mám v Bordeaux velkou protekci, a že ho dá pan generální prokurator zatknout, neřekne-li mi pravdu.

„Nuž, tedy,“ odpověděl, „já neukradl jsem ani vaše zlato, ani vaše démanty. Mayral opouští Bordeaux a jede do Paříže s celou svou kořistí. Uplàchl s ženou našeho ředitele, dav tomuto 25 vašich krásných louisdorů, aby mu svou ženu přenechal. Dal mně tyto dva louisdory, které vám vracím, nebudete-li tak šlechetnou, abyste mi je nechala; dal mi je proto, abych vás zde udržel co možná nejdelší čas, by vás předstihl o 20 neb 30 hodin.“

„Je Španěl?“ pravila jsem.

„On Španěl? Pochází ze Saint — Domingo, odkud prchl, proto že chtěl zavražditi svého pána.“

„Proč přišel sem tohoto večera? Odpověz,“ pravila jsem, „nebo tě pošle můj ujec na galeje.“

„Když jsem se zdráhal střežiti vás, řekl mi Mayral, že jste velmi krásná. Nic snadnějšího, pravil mi, než zajmouti u ní mé místo. Bude to komedie: chtělať se kdysi vysmívati mně: já se vysměju nyní jí.“ S touto podmínkou souhlasil jsem; vida, že se již nezdráhám, nechal přijeti poštu až ke dveřím a vstoupil sem, aby vás přede mnou objal; mne ukryl stranou u postele.“

V tom udusily vzdechy hlas Leonořin.

„Mladý jezdec, jenž byl u mne,“ pokračovala, „sdělil mi ze strachu nejpravdivější a nejděsnější podrobnosti ze života Mayralova. Byla jsem v zoufalství:

Snad mi dal k o u z e l n é h o n á p o j e, pravila jsem k sobě, neboť nejsem s to ho nenáviděti.

Přese všechny tyto hanebnosti, pane, nemohu ho nenáviděti, cítím, že ho zbožňuju.“

Dona Leonora umlkla, zamyslivši se.

„Podivná zaslepenost!“ myslil Liéven, „tak mladá a duchaplná žena, a věří v čáry!“

„Když mne viděl zamyšlenu,“ pokračovala Leonora, „přestal se mne mladý jezdec strachovati. Opustil mne náhle a za hodinu vrátil se s jedním svým soudruhem. Byla jsem nucena brániti se; nastal opravdový zápas. Snad jim šlo o můj život, ačkoliv předstírali něco docela jiného. Vzali mi něco drobných klenotů a tobolku. Konečně dosáhla jsem vrat domu; ale kdybyste nebyl vy ku pomoci mně přispěl, byli by mne jistě pronásledovali až na ulici.“

Čím více se Liéven přesvědčoval, jak vroucně Leonora Mayrala miluje, tím více ji zbožňoval. Plakala usedavě; on ji políbil ruku.

„Věříte-li, můj pravdivý příteli,“ pravila k němu za několik dní. „Myslím si, že kdybych mohla dokázati Mayralovi, že jsem ho nikdy nechtěla oklamati a z něho posměch si ztropiti, snad by mne ještě miloval?“

„Mám málo peněz,“ odvětil Liéven, „z dlouhé chvíle jsem všecko prohrál, ale snad mi neodepře bankéř, jemuž mne otec můj zde odporučil, 15 neb 20 louisdorů, poprosím-li ho o ně. K vůli vám odvážím se všeho, třeba i podlosti. S těmi penězy můžete se dostati do Paříže.“

Leonora mu padla kolem šíje.

„Velký bože, proč vás nemohu milovati! Jak! Vy mi odpouštíte mé strašné bláznovství?“

„Vzal bych si vás s rozkoší za manželku a trávil bych s vámi život nejšťastnější na světě.“

„Však já cítím, že jsem dosti šílená a prohnaná, potkám-li Mayrala, abych opustila vás, vás, můj dobrodinče,“ zvolala a vrhla se k jeho nohoum.

Liéven zarděl se hněvem.

„Není jiného prostředku k mému vyhojení, nežli smrt,“ pravil k ní, pokrývaje ji polibky.

„Oh, nezabij se, můj příteli!“ pravila ona. —

Nikdo ho od té doby již nespatřil. Leonora složila slib v konventě Uršulinek. *—ý.*

Jan Bělecký.

Národní pověst polská. Z J. Slowackého přeložil *O. Mokrý.*

I.

Výprava noční.

Knihovny temné až se otevřely,
pokladů zřídla, skrytá v prachu chmury.
Čtu — — Jak divoce jazyk odumřelý
pod pérem láme v neživé se stvůry!
Horší než jazyk, zlý blud řeholníka,
jak spona knihu, smysl uzamyká.
Zda vyhrabeš tu činy Giedeminů?*)
zda hlas Zikmundů, — ohlas předaleký?
Jsou jako Sfingy minulé ty věky,
hádankou řeč jich, temnou mysli synů.
Tu slova psána: „Naše vlast již schábla
dospěvši vrchu.“ — Pryč myšlenko ďábla!
Věk uplynulý v paměti své shlídna
teď spočinu. — Otevru okno cely. —
O! jak dnes propast blankytná je klidná,
tam v dáli plyne zlaté moře klasů,
kláštera lípy temné zašuměly!
Šum lesa dalný blaží mysl snící;
když pochoval jsem paměť dávných časů,
jsem vesel jako tryzny hodovníci.

Snem je ten obraz. Duch si pozahrává
s obecnou bědou, volně, beze směru.
Kde jsem? Nastojte! Toť zdi Westminsteru!
Tam síně pérů. — Tady Temže mhavá
se třpytí v slunci. Proběhl jsem chmurný
ten palác mrtvých; — srdce se mi chvělo:
jáť jsem byl v chrámu jako mrtvé tělo
a oni žili. — Nevhledl jsem v urny —
Vyběh' jsem — více nevejdu v ty stěny.
Než! Samoten se vracím dnes i denně
ve dvůr kamenem hrobů vydlážděný,
po kterých stoupá chodec netušeně.
Ti, co usnuli kol tu v místě svatém,
ve válce s vrahem, s bědou lidskou padli;
ku práhům chrámu pospíchali s chvatem
a zmírajíce, před prahem se kladli.

S rozkoší divou nápis k čtení trudný
do zbytku ničím kročejem své stopy;
a cítím rozkoš, když se stín můj bludný
nad jizbou hrobu ani nezastaví.
Šílenci! toužit pod svatyně stropy
a nemít v duši plamen vroucí, žhavý!

Na kámen hrobu tělo moje skleslo
a smutnou pověsť mysl moje skládá!
V knihách jsem četl, bylo moje heslo:
„On kraj svůj zradil — zabijí však zrada.“

Mé zvěsti vlákno letopis je starý,
z kronik si duch můj rys a barvy volí.
Již Zikmund August položil se v máry,
Bátory Štěpán zased na prestole.
Nebyly milé šlechtě vládní tvary!
Část svoje ve vsi obývala role.
Co bylo v kraji? Neskreslím vám nyní,
rys jeden kresby ruka má jen stíní.

Pan Březan v pěkném okolí měl sídlo!
je dvě ramena řeky otáčela;
nad branou klášter, ve zdích mnichů bydlo,
kaplička plechem bělostným se skvěla.
Nic nelišilo zámecké se křídlo
od komnat zlatých, tam kde Bona dlela.
Březana pýchu královský dvůr lehtá:
Co má král polský, může mít i šlechta.
Podlaha v mramor vlasským vzorem krytá,
damašek rozpjat stěnami je všemi,
z lamp alabastru hustá záře svitá.
Jak hračka dětí třpytné vodojemy
tryskají vodu, která růží voní
a na zad deštěm brilantovým padá.
Dva trpaslíci na pokyn se kloní,
z nichž každý v očích již libůstku hádá
a nesmí nikdy ozvati se v slovu:
Bůh odňal mluvu retu otrokovu!

Pan Březan sezval hosty na besedy,
při stole není rozeznat jej s těží:
Ve zlatém šatě — je však velmi bledý,
na čele starost zamračeném leží.
Zda beseda jej hlučná upokojí,
již týden šlechtu hostí, vínem pojí.
Dnes čelo zvyklé nemělo víc pýchy,
už po desáté hřmělo „vivat“ hlasné,
veselé šlechty zazvučely smíchy
a hlučným šumem zněly síně jasné.
Hovorné víno zmohlo rozum tichý.
Hned buchne oheň — dost je jiskry jedné.
Pan Březan mluví. — Tu se šlechta zvedne.
„Na chvilku stište již se, bratří milí,
mne chvíli slyšte — krátkými já slovy
teď vyložím vám, můj kam záměr cílí.
a potom každý náhled svůj ať poví.

Mne šlechtic, slyšte! urazil vám podlý,
ne snad pro přízeň šel jsem k svému králi.
Po dlouhých řečech soudcové se shodli,
ne Seňavskému! mně však vinu dali!
Jej oko v oko před králem jsem shledal
od krále nešel sok můj s prázdnem domů,
král jej pochválil, odměnu dal k tomu —
mne odbyl s prázdnem — ničeho mi nedal.

Kam Štěpán asi míří ve své pýše?
Snad chtěl by vládnout jak německé kníže?
Však věž gothická jesti naše říše,
v tisíce sloupů skládá se a víže;
ať jeden sloup jen pošine se s místa,
pak celá stavba sesuje se, zvrátí.
A já se uhnu. Ať mne hrom jen schvátí,
věž se sesuje, rakev se mi chystá! —
Hej! Páni! Znáte Běleckého Jana,
v nevoli dříve hnil u Bisurmana,
dnes v jedné řadě s pány chce být všemi,
jak král údělný v darované zemi.
A když se sujou stěny zámku hromem,
on vzpírá domu místa rozpukaná,
a tak pokojně mezi nimi žije,
a tak blaženě, — že nad jeho domem
čáp každým jarem nové hnízdo vije.
Však ducska ptáka já vyplaším z hnízda,
to dýmem, křikem, jiskrou ve plameni —!
Noc jasná, bratří! — nedaleká jízda!
Slyšel jsem, že dnes Bělecký se žení.
Než se navrátí — boží pomoc máme —
dům mu sboříme, szehnem, zaoráme!“

Hostinou, vínem, medem rozháralý
tlum šlechty povstal bouřném ve potlesku.
Tam bys byl uzřel, v jakém čárném blesku,
se mihly v směsi aksamity řásné,
a zlaté pásy a župany jasné,
brylanty skvělé na chocholích hrály.
Jak různé krásy zrak by zaslepily!
To sotva zřít, když v předpotopní lesy
nového světa zbloudí vichrů běsy
a kmenů hlavy až ku zemi chýlí.
Kdy směšují se barvy borů různé,
jak potok plynou listí, květy v směsi:
Tu jímá oko hraní barev luzné
a šum hluboký blaží tě a děsí.

Kasá se šlechta. Každý na svém koni,
od pána koně vypůjčili pěší,
již most zdvihací pod kopyty zvoní,
přes cesty známé, polmi šlechta spěší.
Zahřívá víno — pomsta pospěch plodí,
již odešli. — — Ať bůh je doprovodí!

(Pokračování.)

*) Giedemin, velký kníže litevský (r. 1315—1337), zakladatel rozsáhlého panství litevsko-ruského.

Umění. Literatura. Věda.

— Přehled slovanských literatur. Ruská. — „Sardanapal“ jest název nové ruské opery od Alexandra Famincyna. Myšlenka k opeře té vzata z básně lorda Byrona. Poprve se dával „Sardanapal“ ve prospěch našeho Palečka v Petrohradě. Ruská kritika rozchází se v úsudku o ceně této opery. — Velmi pilný historický a vojenský spisovatel ruský podplukovník Dimitrij Andrejevič Kropotov zemřel počátkem t. m. v Petrohradě. Kropotov vynikl zejmena co důkladný znalec novějších dějin ruských. Mimo jiné sepsal obšírný životopis Muravěva a současné události v Polsku a Rusi. — Literatura ruská ztratila v témž čase ještě jednoho nadaného pěstitele Andreje Stepanoviče Voronova. Voronov napsal mnoho pojednání o školství ruském, z nichž poslední uveřejnil v „Otečest. zapiskách“. — Ruský romanopisec Avsějenko uveřejňuje v „Rus. Věstníku“ nový román „Mlečnyj puť“ (cesta). Slavný ruský pěvec O. A. Petrov bude slaviti 50leté jubileum své činnosti. Poprve vystoupil Petrov r. 1826 ve „Volšebnoj flejtě“ (Kouzelná flétna) v úloze Zoroastra. Tu by se byl málem stal obětí „dekorace“. Několik ruských granátníků táhlo vůz Zoroastrův, jsouce převlečeni za „lvy“. Podobnost byla tak nápadná, že bylo vidět nejen ruce a nohy, ale i beranice granátnické. To způsobilo v obecenstvu veliký smích a Petrov byl uveden v nemalé nesnáze, domnívaje se, že se obecenstvo směje jemu. — Belletristický spisovatel L. O. Levanda vydal v Petrohradě rozkošnou sbírku obrazů ze života židův na Rusi, s názv. „Očerki prošlago“. — Polská. „Joanna Grey“ jest název dram. obrazu od Arnošta Bulawy. Arnošt Bulawa jest pseudonym mladého, nadaného polského spisovatele a skladatele. Dramatem Joannou Grey vybavil se Bulawa z chyby, jež každého básníka více méně v prvních jeho dílech ovládá; přestal být nástrojem mladistvého nadšení, použiv je nyní sám co mocný prostředek dramatického efektu. Ostatně jest hlavní osoba dramatu Joanna Grey jednou z nejkrásnějších historických postav 16. století a může právem býti vzata za základ velikého dramatického obrazu. Kritika polská chválí nový tento plod musy polské co výtvor krásný, poetický, plný života a charakteristiky. Ač není Joanna Grey určena pro jeviště, jsou jednotlivé její scény mistrovsky provedeny a velmi šťastně pojaty. Joanna Grey jest bez odporu nejdokonalejší dílo Bulawovo. — Poněkud v duševním příbuzenství s tragédií Bulawy jest historické, pětiaktové drama Julia Falkowského „Na chwilę carem“. Bohatýrem dramatu tohoto jest Dimitr Samozvanec, základem jeho události v Polsku a na Rusi v l. 1605 a 1606. Falkowski líčí Dimitra co člověka velikých úmyslů, reformátora, který nezahynul pro svůj pochybný původ, ale proto, že sáhl na ohromné statky klášterů a hlásal vybavení nevolníků. Nechceme se souditi s Falkowským, pokud jeho Dimitr souhlasí s historií, tolik jest však jisto, že dílo jeho tvoří krásný poetický celek. Podotknouti sluší, že jest to první práce Falkowského psaná jazykem polským. Posud psal F. většinou francouzsky. — Mickěvičův „Konrad Wallenrod“ poskytl látku k nové opeře vlašské „I Lituani“ (Litvané). Libreto, sepsané úplně dle slavné básně polské, pochází z péra básníka vlašského Ghislanzoni-ho; hudba jest od Hamilkara Ponchielliho. Nová tato opera se bude nejprve provozovati v Terstu. — Ve Lvově počne vycházeti od nového roku „Bibliografia polská“ v měsíčních sešitech. — J. Kraszewski napsal novou povídku „Starosta warszawski“, jež vychází v „Gaz. Wars.“ Dále uveřejňuje od tohoto velmi plodného spisovatele „Tyg. lit.“ povídku „Serce i ręka“ a „Wiek“, povídku „Kawał literata“. Kraszewski uzavřel s jedním nakladatelem polským smlouvu, že pro něj napíše 65 svazků historických povídek. — Srbsko-horvatská. „Majka i kći“ (Matka i dcera) nazývá se nová původní povídka Věkoslava Klaiče. — Náš Čermák a Matejko, oba tito slavní malíři slovanští, navštíví budoucího roku slavného mecenáše biskupa Strossmajera v Ďakovu. Oba umělci pobudou delší čas v Horvatsku. Matejko hodlá studovati dějiny národa horvatského a navštíviti historické památky jeho. — Od nového roku bude vydávati Nikola Kapamadžija ve Vídni nový srbský obrázkový časopis „Mlada Srbadija“.

Listárna redakce.

V. A—el. Všední. Nezdá se nám, že máte básnické nadání.

A. Š. „Vzpomínka“ není bez ceny básnické, ale otisknouti ji nemůžeme. Zašlete ostatní.

L. V. ve Vídni. Nemáte ponětí o rýmu, jemuž právě ve znělce tak vážný úkol přidělen jest. „Vyšší — vznáší“, „stinný — rány“, „chyběla — osidla“, „temným — neustupným“ a p. nejsou rýmy.

„sin 90°—1.“ Zaslanými básněmi prosvítá nadání, ale motivy jejich jsou příliš mdlé.

Em. J. Bez ceny.

Knihy nové „Lumiru“ zaslané: O vychování syna. Listy k matce. Sepsal Arnošt Böhme, přeložil Josef Kobr. V Roudnici, nákladem knihkupectví A. Mareše.

Národní bibliotéka. Výbor prací čelnějších spisovatelův československých. Red.: Fr. Zákrejs. Seš. 232—235. (J. Wenzig — F. L. Čelakovský — Jan z Hvězdy — S. Podlipská.) V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kober.

Dzieje Starego i Nowego Zakonu, dla użytku rodziców i tych co uczą małe dzieci. W Poznaniu, wydawnictwo Jimienia ks. Franciszka Bażyńskiego. (Władysław Simon.)

Stručný všeobecný slovník věcný. (Malý slovník naučný.) Redaktor: J. Malý. Dílu III. seš. 4. (Fritillaria — Gebauer.) V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kobra.

Matice lidu. Ročníku IX. číslo 6. Kněz Jan. V Praze, nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých.

Romány a povídky původní i cizojazyčné. Pořádá J. J. Stankovský. Staroměstský rychtář. Povídka z dějin českých dle starší látky od B. Pešky. Sv. 1. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Tabulky přehledné k rychlému a snadnému převádění nové míry v starou a naopak, jakož i k vypočítávání cen obou. Ku potřebě každého občana, zvláště pak obchodníků, průmyslníků atd. III. Délkomíra. IV. Plocho- a tělesomíra. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Hovory zvířat. Mládeži vydal Fr. Doucha. Osm obrázků. — Smyšlenky a pravdy. Mládeži vydal Fr. Doucha. Osm obrázků. V Praze, nákladem knihkupectví dra. Ed. Grégra a Ferd. Dattla.

Karakter. Sepsal Samuel Smiles. Z anglického překládá prof. V. E. Mourek. Vydavatel a nakladatel J. Doležal. Sešit V. V Praze, v komisi knihkupectví Fr. Řivnáče.

Všeobecná knihovna. Redaktor: František Zákrejs. Svazku VII. sešit 3. Cymbál a husle. Básně Adolfa Heyduka. V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kobra.

Česko-moravská kronika Karla Vladislava Zapa. Sešit 50. V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kobra.

Nápěvy ke komickým výstupům od Antonína Wolfa. V hudbu uvedl Jan Wolf, syn. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro *Prahu:*
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)

Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra", buďtež adresovány: *Časopis „Lumír", Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).*
Listy přijímáme jen frankované; *reklamace* však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír" vychází vždy ve *čtvrtek o 4. hod.* odpolední.

Ročník III. **1875.**

Vánoce.

las zvonů táhne nad závějí,
kdes v dálce tiše zaniká;
dnes všecky struny v srdci znějí,
neb mladost se jich dotýká.

Jak strom jen pohne haluzemi,
hned střásá ledné křišťály,
ramponchy se střech visí k zemi
jak varhan velké píšťaly. —

Zem jakby liliemi zkvětla,
kam sníh pad, tam se zachytil,
bůh úsměv v tvářích, v oknech světla
a v nebi hvězdy rozsvítil.

A staré písně v duši znějí
a s nimi jdou sny jesliček
kol hlavy mé, jak ve závěji
hlas tratících se rolniček.

Můj duch zas tone v blaha moři,
vzdech srdcem táhne hluboce,
a zvony znějí, světla hoří —
Ó vánoce! ó vánoce!

Jar. Vrchlický.

Z upomínek na starou Prahu.

Vypravuje *V. Ž. Donovský.*

(Pokračování.)

Pan Krzepellka hned neodpověděl. Vešel do svého pokoje v pravo, paní Kateřina pak, Mícou doprovázena, do pokoje v levo. Když byl pan Krzepellka svůj kastor velmi opatrně na postel a hůl do šatníku uložil, postavil se na práh mezi dvéře a dal se slyšeti takto: „Nebyl jsem hnedle tři léta v tom tiátru a ještě jsem mohl zůstat doma. Tu zlost mám jen co děkovat —"

„Mně, chceš říci," ozvala se paní Kateřina, objevivši se zatím také na prahu svého pokoje. „Ale mohu za to, když nás pan Prokop sám přišel pozvat, poněvadž se to už ví, že jsem vlastenka. Či měla jsem ho snad odbyt?"

„I o tom také není řeč. Ale když si člověk pomyslí, jaká teď holota — ne! Jak's jen tam mohla vydržet, když jsi viděla, kdo na nás z té kruchty čumí!"

„Myslíš Julku, tu vyzáblou švadlenu, co nám zůstala v domě u sv. Vojtěcha poslední činži dlužna? Co na tom, že na nás čuměla. Co záleží na osobě, o které se ani neví, čí je?"

„Ty to nevíš?" rozkřiknul se pan Krzepellka hrozným hlasem a rozčilením všecek zmodral.

„Ztřeštěný!" zakřikla ho paní Kateřina. „Ať vím nebo nevím — svět to neví a já to jako také vědět nemusím, kdo otci jejímu pomohl z posledního kabátu."

„Takhle nemluv! My jsme byli v právu. Či nebyl mi dlužen?"

„Byl, Františku," zasmála se paní Kateřina a zelené, malé její oči zajiskřily se významně. „Celých devadesáte zlatých," usmála se ještě jednou jizlivě.

„Aťsi! Do toho ti nic není. Páni mi přáli a já jsem při tom vydělal hezkých pár tisíc, zaplať pán bůh."

„Jen tak nekřič, Františku. Děvečky mohou slyšet každé slovo. Nevěděla jsem, že tu holku tak nenávidíš, nebyla bych tě na ni v divadle ani upozornila."

„Pravda, ty's mi ji sama ukázala, Kačenko; a to je mi právě divné, že jsi její pohled tak klidně snesla."

„Před dvěma lety nebyla bych její pohled snesla lhostejně, neboť věděla jsem už dávno před tím, že se náš August po ní blázní. Ale nyní, kdy již vypadá jako smrt —"

„A August také, pán bůh s námi! Připadá mi to chvílemi jako nastrojené. Neměli jsme přece tomu hochu tak mnoho popouštět uzdu, Kačenko."

„Tomu ty nerozumíš, Františku. Byl to jediný prostředek zbaviti ho bláznovské myšlenky, že si vezme Julku za ženu. Všeliké ty malé rozkoše, kterých jsme mu dopřávali, osvěžily znenábla jeho mysl, zapomněl na Julku na dobro a o příštím masopustě —"

„Půjdeme mu snad na pohřeb," podotknul Krzepellka a zamyslil se.

„Všecko je u pána boha," odvětila paní Kateřina. „Mnoho zdraví ten hoch nemá, to uznávám; ale kdo za to může, že ho tvá nebožka lépe neodchovala."

Krzepellka na to neodpověděl. Pojedl mlčky, chvílemi si povzdechnuv, dva kusy skopoviny se salátem

a nedav ženě ani dobré noci, odnesl si cínovku s pivem do svého pokoje.

Paní Kateřina pozorovala také mlčky každé hnutí svého chotě a hladila při tom zcela klidně svou Mícu.

Nastalo hrobové ticho.

Po chvíli klaplo vedle v pokoji na cínovce víko, načež následovalo hluboké povzdechnutí.

Paní Kateřina se zvedla, popošla několik kroků směrem ku svému pokoji, pak zase chvíli naslouchala, usmála se jízlivě, načež silným bouchnutím svých dveří od celého světa se odloučila.

II.

Jaký to milý chládek u těch „Šlíčků" „pod vraty". Jak vábí kolemjdoucího sladká ta vůně do zlatova upraženého ječmene a čpavého chmele, jichž obou štědré ruce veselého sladovníka plnými hrstmi „odměřují" na várku. Už spustili po obou stranách průjezdu skobami jednou stranou ku zdi upevněná širší a užší prkna, kteráž na zevnějším konci pohyblivými nožkami podepřena, dvě řady lavic a stolů tvoří, jakoby je přičaroval. U samého vchodu do stinné té jizby rozložil si stravovatel, jemuž od vtržení prvních Francouzů do Čech „traktér" přezdíváno, na krámku všeliké „karásky", „sůvy", „žemle" a „bochánky" a neopomenul doplniti svou potravnici mísou na tvrdo uvařených vajec, mísou rozhudy, pekáčem vepřových škvarků a krajáčem smažených ježdíků a bělic. Hned za svým krámkem zasednul traktér sám do široké posady, kolkolem prkny obehnané, že vypadala jako velká bedna s vyraženým dnem, a z této skrýše střehl své karásky a škvarky, zavdávaje každou chvíli některému sousedu, jemuž právě „u stolice" nalili „od čepu" z velké mosazné konvice s hrdýlkem, jakéžto konvice dva silní mladíci řemesla sladovnického od deváté z rána nestačili vynášet ze sklepa. Výčepní stolice „u Šlíčků" byla jako v každém pivováře tou dobou zřídlem a ohniskem celého požehnání. U stolice platilo se za žejdlík i za náklad na celý vůz; u stolice vyplácen byl i chmelař i rolník za dodaný ječmen, vydáváno na denní potřeby pro dům i přijímán výtěžek za výpalky, mláto a jiné odpadky. Však u stolice půjčováno také sousedům průmyslníkům buď na brzkou splátku bez úroku aneb za mírný úrok po několika až i po stech zlatých, u stolice vyplácena v sobotu chasa a v pátek chudina místní po obvyklém trojníku.

Z těch tedy příčin trůnila v stolici sama „paní stará" od rána do večera osobně, a dávala se jen nedělního času dopoledne na půl hodiny a odpoledne od půl čtvrté do šesti zastávati svou dcerou Lidunkou. Musila totiž na mši svatou a do divadla, neboť sama tvrdívala, že když se v neděli ráno pomodlí a odpoledne zasměje, že jakoby jí tisíc chutí dal, vysedět zase celý týden v stolici.

Mohlať se ovšem letního času bavit po celý týden, neboť když se dostavil soused bednář „na skleničku", soused kovář, protější řemenářský mistr, vedle bydlící pokrývač se svou chasou a do konce ten provazník od sv. Petra, tu nebylo vtipům a žertům ani konce, ač všichni přišli bez kabátu a jen „na skok", provazník dokonce i s koudelí v zástěře na břiše zavěšenou; neboť žádnému nechtělo se ani po pátém džbánku opustit ten milý, příjemný chládek a to pivečko jako křen a malvaz.

Ale „paní stará" šprýmů rozveselených sousedů nikdy si nevšímala; přihlížela stále k náležité obsluze hostů v domě i lidí přes ulici pro pivo přicházejících a byla radost se na ni podívat, když sama první načatý sud zkoušela což jí vždy chasou oznámeno být musilo. Nalili jí do malé skleničky s uchem; paní stará chvíli vyčkala až pivo přestalo bublinkovat, pak utřela květovanou zástěrou kolkolem sklenici, povstala, a znaleckým okem prohlížela pivo proti světlu vraty do jizby padajícímu. Nemluvila při tom mnoho; buď prohodila pololhlasitě: „Zaražte!" načež ihned oba sladovničtí do sklepa letěli; nebo řekla na hlas, silně na hlas: „Točte!" — načež se k hostům obrátila a jim na zdraví připila.

V takovém okamžiku, kdy paní stará se svou skleničkou povstala, aby se na pivo proti světlu podívala, nastalo vždy „pod vraty" hrobové ticho. Až když hostům připila, zavířilo to, že se vysoká, do gotických pruhů složená klenba průjezdu otřásala: „Ať žije paní stará! Dej pán bůh štěstí!"

A už začal zpěv nebo přivolali harfeníka, a první v kole byl vždy provazník od sv. Petra, s koudelí na břiše, který přišel jen na džbáneček, poněvadž prý chvátá.

Tak bylo za dne „u Šlíčků". Jak mile slunce za hory se sklonilo, všechno rázem se změnilo.

Obě velké světnice, do nichž vcházelo se hned vedle stolice, znenáhla naplňovaly se denními hosty, z nichž každý dříve u stolice zdvořile pozdravil, a co byli mluvnější nebo staří šviháci, neopomenuli prohodit žertovné slovíčko, jako na příklad: „točí-li se dnes ze sudu, co na něm ta černá kočka sedává?" nebo: „nalévá-li se dnes ze soudku pana starého?" nebo: „nepršelo-li včera do sklepa?" a podobně. Paní stará nezůstala ani jedinkráte odpověď dlužna. „Kočce je ouzko, neví, na který nejdřív sednout, zaplať pán bůh!" odvětila jednomu; druhý dostal za odpověď: „že točí se skutečně ze sudu Václava, jejího manžela, a že děkuje bohu, že nemusí točit z cizího." Třetímu odvětila vtipně: „že sice pršelo do sklepa, ale co že na tom. I ta kapka z oblak že je dar boží."

A kde byl po celou tu dobu „pan starý?" táže se asi čtenář. Ó ten chudinka měl velmi na pilno. Rukávy vykasané, všecek do velké bílé zástěry zabalen, pobíhal z kouta do kouta, od kotle na šalandu, ze špýcharu na spilku, od hvozdu do sklepa, z kvasírny k bednářům, takže nic neušlo bedlivému jeho oku. Toliko z večera, když se hostinské světnice naplňovaly, odepnul zástěru, vzal na sebe šedivý kabátec a šel vystřídat v stolici sedící manželku, aby si mohla zajít nahoru k večeři. Po večeři dostavila se paní stará vždy zase svědomitě „pod vrata", načež si pan starý urovnal co nejpečlivěji šátek na krku, vzal velkou, stříbrnou tabatěrku do ruky, a ač sám nebyl šňupákem, šel s ní uvítat společnost, v síních se zatím shromáždivší. Jizbu „pod vraty" nazývanou, kterouž slabě osvětlovala svítilna na stropě zavěšená, naplnila mezi tím chasa všelikých řemesel, vojáci a jich amantky, pocestní tovaryši, kteří si chtěli na zítřek hledati v Praze práci, venkovští vozkové, kteří byli se svými pantatínky obilí a jiné plodiny do Prahy na trh přivezli, a sem tam něco té nižší livreje, neboť co mělo na knoflících svého kabátu erb knížecí nebo hraběcí, zasedalo v první ze dvou prostranných síní.

Z toho ze všeho je vidět, že musil pan starý „u Šlíčků" velmi pilně hnát várku za várkou, chtěl-li

obsloužit také četné hostince, kam výborné své pivo dodával, neboť jedna várka praskla týdně obyčejně pod krovem vlastním. Přihlížel skutečně; a jak bylo „u Šlíčků“ dnes, bývalo každý den a po celých již čtrnácte let.

Není tedy divu, že počaly ctihodné maminky nadějných synků pražských pozorovat, že je Lidunka sládkovic děvče roztomilé.

První na to padla paní Kateřina Křepelková, vzdálená příbuzná pana starého. Její otec a otec pana starého chodívali totiž před mnoha léty spolu z Hostivař do Prahy na práci k zedníkům, a říkali si „strejčku“.

(Dokončení.)

Zločinci mezi blázny.

Od *R. F. Jamota.*

Navštívil jsem blázinec, vpraviv se dříve do příhodné nálady. Když jsem poprve viděl řadu umírajících nešťastníků, otce četné rodiny, matku slabých sirotků, a vedle toho nejkrvavější operace, proletly všechny ty výjevy a dojmy lehce myslí mou a nezůstavily v ní žádné trvalejší stopy; ale vzpomínám-li nyní po delší době zase jednou na první svou návštěvu v blázinci, vystupuje přede mnou tehdejší dojem v tak plné síle, že nemohu ubrániti se hlubokému melancholickému zachvění citův.

Železné dvéře se za námi uzavřely, byli jsme v jiném světě. Odložili jsme k vyzvání hole a deštníky — jeť to zbraň, snad podnítila by toho neb onoho chorého k nějakému šílenému záchvatu — a kráčeli jsme zahradou. Byl příjemný jarní den. Kaštany se rozvíjely, lípy byly plny svěží zeleně a v trávě na záhonu květly nachové prvosenky. Na jednom trávníku ryl zástup pilných pracovníků. Pohledli jsme na ně, jako na nějaký všední a zcela obyčejný zjev, a byli bychom je bez povšimnutí minuli. Nemyslili jsme na ně. Ale když jsme byli až k nim došli, zastavil se stařec, který dosud pilně pracoval, podepřel se o rýč a pohledl na nás okem tak pichlavým a s fysiognomií tak hrůzně prázdnou, že jsme na první pohled poznali choromyslného. Mráz projal naše čivy; letmo mihla se hlavou myšlenka: „blázen... rýč . . . což kdyby . . .“ a s nevolným pocitem šli jsme kolem něho.

Jsme asi dva kroky od něho, a on klidně smeká čepici a zase chápe se svého rýče, aby dále pracoval. Poprve cítil jsem váhu slov písma řkoucího: „A kdoby bratru svému řekl blázne, hoden věčného ohně.“ Pamatuji se, že nám katechetové vykládali ta slova se stanoviska čistě náboženského; avšak nedovedl jsem nikdy do nadávky té tak často pronášené vtěsnati pojem smrtelné urážky — tenkráte dovedl jsem toho poprve. Jako jsou národové na prvotním svém stupni vždy bystřejšími pozorovateli člověka — viz v ohledu tom četné poznámky ve spisech Darwinových — tak i zde židé snadno se mohli rozplamenit, přezděl-li jim kdo bláznů, tedy tvorů takových, při jejichž pohledu člověka hrůza pojímá.

Jsme v síle, v němž o psychiatrii se vykládá. Klenutá, podlouhlá to jizba, po jejíchž obou stranách řada postelí, a uprostřed dlouhý stůl se nalézají. Na dveřích visí seznam chorých zde nocujících. Přicházíme právě k rozhovoru o zločinných skutcích jistého druhu choromyslných; vyličuje se tu obraz, který nitrem otřásá, a který do extrémů se stupňuje při demonstraci některého příkladu. Co příklady toho druhu lze viděti celou řadu choromyslných zločinců: ten blbě se usmívá, onen zasmušile k zemi pohlíží, jeden pozdravuje, druhého musejí vléci; jsou zde mladí, staří, ženy a muži; hle i ten stařec, který nás byl před chvílí na trávníce pozdravil, je mezi nimi! Ubožák vypravuje historii jedné části svého utrpení — bezděky sáhám po zápiscích, a zanáším na papír do slova jeho výpovědi. Snad najde se čtenář, jehož výroky bláznovy pobaví; uvádím je tedy i s příslušnými otázkami, kteréž mu byly položeny.

„Jak jste sem přišel?“ táže se ředitel.

„Četník mne sem přivedl.“ Při tom pohlíží stařec se zachmuřeným čelem k zemi; mluví bez proměny hlasu a chvílemi vyznívá ze slov jeho nevrlost.

„A proč vás sem četník přivedl?“

„Protože jsem zabil bratra.“

„Vy jste zabil bratra?“

„Protože byl zloděj.“

„Čím jste ho zabil?“

„Klackem. Rozpřáh' jsem se (šermuje při tom rukou), když jsem mu dal jednu (směje se spokojeně), pad'.“

„Je dovoleno zabit člověka?“

„To už je jedno.“

„Kdo vás udal?“

„Udal jsem se sám.“

„Co vás k tomu donutilo?“

„Svědomí.“

„Je vám toho líto?“

„I je (usmívá se), ono je to člověku líto, zabije-li bratra.“

„Zabil byste ho ještě teď?“

„Teď ne, ale kdyby mi kradl dříví, zase bych ho zabil.“

„Je hřích někoho zabit?“

„Je, ale člověk poprosí pána boha a je to hotovo.“

Historie muže tohoto je jednoduchá. Byl druhdy klidným, domov milujícím člověkem. Pracoval vždy pilně a vyhledával nejraději samotu. Matku svou vřele miloval. Práce jeho záležela nejvíce v tom, že porážel v lese dříví, kteréž pak doma štípal a pěkně pořádal. Blízko něho bydlil jeho bratr, který mu časem na dříví chodil. Náš ubožák ho několikráte varoval; jednou v noci na neděli ho opětně při krádeži přistihl a tu vykonal skutek, který právě s hrůznou jednoduchostí vypravoval. Po vykonané vraždě si klidně ulehl, ráno šel do kostela a modlil se; když ho později četník zatýkal, divil se tomu.

Předvádí se ženština. I tato spáchala vraždu, ale povaha její je přímý opak povahy starcovy. Mluví mnoho a kvapně, celou řadu nesmyslů, stále vyhýbá se otázkám sobě kladeným, tak že by nudno bylo všechny její zmatené výpovědi čísti. Stůjtež zde jen některé, charakteristické.

„Co jste udělala zlého?"

„Nic."

„Vy jste zabila svého muže E."

„Já jsem ho nezabila, viděl mne někdo?" A jako bystřice valí se dále její slova: „Viděl mne někdo? On mi učaroval. Byl o dvacet roků starší než já, když chodil za mnou. Já říkávala, když mi ho dávali, že si ho nevezmu. On byl nezdravý. Pan doktor řekl, že mu není pomoci. Chodili k němu se všech stran doktoři. On kašlal krev, kdo pak s ním může ležet? Mně bylo osmnáct let a jemu osm a třicet. Já jsem ho nezabila."

„Vždyť jste ho zabila sekerou."

„Ba ne, on mne šel tlouct, já jsem ho flákla polenem. On šel si lehnout a do rána umřel. A kdybych ho byla zabila, nic bych nezasloužila. Já jsem měla asi deset chlapců, ti mi každý slibovali, že si mne vezmou."

„Plakala jste, když jste ho zabila?"

„To by mne byl musil taky hrom zabit, abych plakala!" A podobně žene se proud řeči její jako vichrem.

Trapná je historie její. Považovala se z mládí vždy za lehkomyslnou a nemravnou. Často se rvala se svým mužem, kterýž jí chování její vyčítal. Několikráte pokoušela se o jeho život. Dávala dvacet až pět a dvacet zlatých tomu, kdo by jí muže zabil. Říkávala, nebude-li jiné pomoci, že bude musit svého muže odvésti ke katovi, aby ten mu konec učinil. Jednou z večera vyťal jí muž facku. To ji tak rozkatilo, že nešťastníku sekerou hlavu rozbila. Na to ho čistě umyla a z rána šla k lékaři pro úmrtní lístek. Když pak se tento k tomu neměl, slibovala mu mnoho peněz, nepůjde-li se na nešťastníka podívat. Z počátku se tato vražednice nikdy ke svému skutku nepřiznává, ale když se jí podrobně na paměť uvádí, mluví o něm jako o věci zcela známé. Říká také mimo jiné: „Vždyť mi dokonce sám jednou řekl, abych ho zabila. Povídal, že by dal sto zlatých tomu, kdo ho zabije. Já mu na to: aby se zabil sám. On už nechtěl být ani živ. Jednou řekl: „Vidíš, císař chce-li dostat nějakou zem, musí zabit mnoho lidí; já mám pole, ty je po mé smrti dostaneš, chceš-li ty mít ten malý kousek země, musíš mne také zabit" a t. d.

Vmysli se, laskavý čtenáři, v úřad soudce a představ si, že by ti položena byla otázka, zdali jsou tito dva lidé vinni zločinem vraždy? Tuším, že vzhledem k tomu, co zde právě bylo sděleno, jinak odpověděti nelze, než záporně. Oba tito lidé jsou šílenci, jak možno jim přičísti vinu? Však nejsou bohužel podobné případy vždycky tak jasny, aby člověk, odpověděv k otázce o vině, necítil v nitru osten nejistoty, aby si určitě a jasně dovedl vyložiti povahu skutku takového, jakož i povahu pachatele.

Zodpovědnost za zločin jest důležitým, snad nejdůležitějším činitelem v praxi zpovědníkově a v praxi soudcově. Člověk by řekl, že studiem spisů psychiatrických nabyti lze značného stupně jistoty v posuzování skutků podobných, avšak jak možno účtovati s duší, o níž právem lze užiti Lutherovy definice, že je prázdnou tabulí, kteráž tím se stává, co se na ni napíše.

Psychiatrie učí, že každá nemoc duše je nemocí mozku. Ale proskoumejte a posuďte mozek člověka živého! Ústrojí mozku je tak jemné, že velmi případným se jeví duchaplné slovo Hammerpurgstalla: „Jest to sedmi pečeti uzavřená a v hieroglyfech psaná kniha." Nad to teprve studovati změny chorobné, mnohdy snad jen zcela v jemných nuancích spočívající! Ani po smrti dotčeného zločince v případu pochybném nemůžeme tedy nabyti jistoty, zdali byl choromyslným čili nic. Právě proto, že o duši nic více nevíme, než jak známý Hyrtl vtipně praví, že „nemá žádných křídel".

Mám za to, že každý vzdělanec český četl studii Arbesovu o Edgaru Allanu Poe, druhdy v „Květech" uveřejněnou. Geniální tento básník, který jak známo celý současný svět svým vystupováním si znepřátelil, oddával se časem pití zrovna šílenému a byl vůbec tou měrou výstředným, že přisoudíme-li mu choromyslnost, nijaké výtky činiti si nemůžeme. A přece nesoudil o něm tak ani jeden ze současných jeho soků a nerozeznal nepravidelný stav jeho duše. Však Poe je také v jiném ještě ohledu zajímavý: On jest autorem proslavené básně „Havrana", a byl choromyslný! Duše lidská může se rozštěpiti ve dva extrémy a vésti nás k nejvznešenějším a nejhanebnějším skutkům, aniž bychom věděli toho nejmenšího, v čem podstata její spočívá. Dejme tomu, že by byl Poe v záchvatu svém někoho zavraždil; soud by ho byl nejspíše odsoudil, neboť bylo by se řeklo: kdo takto dovede psáti, nemůže být bláznem.

Příklad nešťastného básníka tohoto není osamělý. Fritz Reuter, známý velmi duchaplný spisovatel německý, který v meklenburském podřečí psal, byl také podobným spůsobem chorobný. I na něho sedal časem upír choromyslnosti, a on utápěl mysl svou šíleným spůsobem v lihovinách. Angličan de Quincey, jehož spis „Confessions of an english opium-eater" dějiny utrpení jeho vypravuje, podobným spůsobem chorobnému užívání opia se oddával. Stav svůj líčí při tom velmi geniálně a přec jedná jen o chorobném stavu duše nebo mozku. O tato a jiná toho druhu data nepochybně se opíraje, učinil Francouz Moreaude Tours výrok, že je chorobný stav soustavy nervové podmínkou genialnosti, tedy, že je genialnost vlastně jen chorobou duše. Výroku tomuto mnoho se lálo, avšak zdá se mi nejednou, že vidím v dějinách toho neb onoho genia chorobnou stránku, a že výrok ten cum grano salis posouzen není tak hrozný, jakým se zdál. Mámť za to, že nám nižádný učenec celého světa není s to říci: Zde končí choromyslnost a zde začíná stav pravidelný. Kdo by však vyvozovati chtěl z řádků těchto málomocnost psychiatrie, křivdil by vědě této. Psychiatrie zbudována je na základě vědy lékařské a psychologie. Co jí tyto dvě vědy pomocné podaly, využitkovala pro sebe v plné míře. Poněvadž ale s jedné strany rozbor mozku tak nesnadným jest, s druhé pak učení o duši nikdy k žádoucímu světlu propracovati se nemůže, snadno pochopíme, proč nelze v některých případech s určitostí o povaze zločinů se vysloviti. Však přes to naskytuje se množství příkladů úplně zřejmých a také theorie dopracovala se již v oboru tomto slušných výsledků. Podám tuto v hlavních obrysech náhled moderní dle výkladů velikého učence anglického Henry Mandsley-e. Učení jeho o tomto předmětu zní asi takto:

„V citech obráží se pravá povaha jednotlivcova. V hlubinách jejich vznikají pohnutky k skutkům, při čemž ovšem rozum zůstává vůdcem. Kde jsou tedy city chorobnými, tam jest také jednání chorobným, poněvadž původ jednání tohoto nespočívá na půdě normální. Nevíme ovšem, jaká změna v postupu cítění u šílenců podobných nastala, však dosti prozatím na tom, že jest postup tento změněn, že je chorobný; proto také jednání z chorobných citů vyplývající je chorobné!"

Chorobná taková změna cítění může se především dědit. Příkladů je hojnost, však nechci nuditi pouhými suchými historiemi o žhářích a vrazích (zejmena travičích) z dědičné šílenosti.

Podobně zaviňují často u žen pohlavní poměry chorobu tuto. Jak mnoho rodiček na př. zavraždilo děti své novorozené: a to nejen chudých svedených dívek, ale i zámožných žen, žijících v řádném manželství, při nichž nesnadno bylo pohnutek zločinu takového se dopátrati. I jiné poměry jsou v ohledu tom důležitými, nechci však sdělováním pohlavních tajemství svésti mladou mysl některou na scestí. Velmi často dopouštějí se zločinných takových skutků lidé padoucnicí stížení; ba vyskytli se lékaři, kteří zločinné skutky padoucnicí nemocných šmahem na vrub choromyslnosti kladli. Než velmi často nelze ani nejpečlivějším skoumáním příčin, skutky takové vysvětlujících, se dopíditi.

Sem spadají mnohé velmi zajímavé události, z nichž uvedu tuto některé, které se byly v Čechách přihodily.

Viděl jsem člověka, který zapálil stodolu. K otázce, mohou-li se všecky stodoly zapalovat, odpovídá:

„Ne."

„Proč?"

„Proto, že není v každé sláma."

Několik podobných odpovědí přesvědčí ovšem každého, že jest mu jednati s choromyslným. Muž tento slyšel kdysi jako hoch, jak ženština jakás v rozmluvě s mistrem, u něhož se učil tkalcem, prohodila, že by neškodilo, kdyby někdo stodoly před okny zapálil, že by bylo pak daleko vidět.

Mistr jí přisvědčil. Na to vyšel hoch z domu a zapálil stodoly.

Jiný šílenec slyšel proklínání žebračky, aby hrom jistou stodolu zapálil.

„Když to může udělat hrom," pomyslil si šílenec, „mohu to udělati také já." Šel a založil v stodole oheň. Jiný zapálil proto, že mu sedlák na pozdravení jeho nepoděkoval. Ženština jedna zapálila proto, že ji nazval kdosi bláznivou. Opět jiná šílená založila oheň z nešťastné lásky. Sloužila na jednom statku a zamilovala se do hospodáře. Však tento nevšímal si její lásky; tu modlila prý se k pánu bohu, aby tomu sedláku zapálil, a když bůh modlitby její nevyslyšel, zapálila sama. Obzvláště zajímavý je následující případ, kterýž jsem si v otázkách a odpovědích takto do zápisníku zaznamenal: Ředitel blázince táže se choromyslného:

„Co jste učinil zlého?"

„Nevím nic."

„Nepřiznáte se?"

„Nepřiznám."

„Kdo vám poradil, abyste zapíral?"

„Já sám jsem na to přišel."

„Co víte všechno?"

„Nevím nic."

„Kolik máte noh?"

„Nevím." (Choromyslný ten má znamenitou paměť.)

„Umíte se modlit otče náš?"

„Neumím."

„Nepovíte-li, co jste udělal zlého, nedostanete po čtrnáct dní ničeho k jídlu."

„Nejedl jsem již tři neděle."

„Když to tedy nepovíte, povím to já pánům sám (povýšeným hlasem): tenhle člověk zapálil již dvakrát a lidé říkají, že čtyřikrát."

„Ba ne, jenom dvakrát!" zvolal v tom choromyslný.

„Co zasluhuje ten, kdo dvakrát zapálí?"

„Toho mají zastřelit."

„A kdo třikrát?"

„Toho mají oběsit."

Všechny tyto případy choromyslnosti jsou pro lékaře sice zřejmé, ale pro širší obecenstvo méně průsvitné, než dva z předu uvedené. Mnohý protestoval by zajisté proti náhledu, že jsou všichni tito zločincové choromyslnými. Veřejné mínění staví se zhusta na odpor výkladu takovému, přihlížejíc výhradně k spáchanému skutku a nikoliv k duševnímu životu, jaký žil nešťastník těsně před tou dobou, ve které zločin spáchal. Však přes to nelze existenci podobného druhu choromyslnosti popírati.

Pohádky a romány staroegyptské.

(Dokončení.)

Ptahneferka nezapomněl slova a před králem opakoval vše, co mu byl pravil kněz: „Co si přeješ?" ptal se král. „Aby mi byla dána loď královská s mužstvem, aby mi bylo dovoleno vésti s sebou Ahuru a Merhu, malé její děcko, na jih. Přinesu tu knihu, nezdržím se." Vešli jsme do přístavu na loď, pluli jsme, přišli do Coptos. A hle, kněží bohyně Isis v Coptos a vrchní kněz Isidy sešli k nám; ženy jejich sešly ke mně. Vešli jsme do chrámu Isidy a Harpokrata. Ptahneferka dal přivézti vola, husu a víno, aby vykonal oběť zápalnou a libaci před Isidou Coptosskou a Harpokratem. Vedli nás do překrásného domu; Ptahneferka tam zůstal čtyři dni; slavil svátek s kněžími Isidy Coptosské; ženy kněží Isidy slavily svátek se mnou, přede mnou.

Vzešlo ráno pátého dne: Ptahneferka rozkázal vrchnímu knězi, aby shromáždil své dělníky; odříkal jim spis a oživil je, dal jim dechu. Kázal jim sejíti ku straně moře, k přístavu. Přiblížila jsem se až na povrch řeky v Coptos, neboť chtěla jsem věděti, co v ní je. Pravil: Dělníci, pracujte pro mne až na místo, kde se kniha nachází. Pracovali den a noc. Nalezli hada, škorpiona a plazy. Ptahneferka odříkal spis při potkání hada, škorpiona a všech ostatních plazů, ale nedovedl je přinutit, aby vyšly. Chopil se malého hada v skříni a nožem ho zabil: had opět ožívl; šavlí zabil ho po druhé, had ožívl zase, po třetí ho usmrtil a hodil písek mezi oba kusy: had se již nevzkřísil. Otevřel železnou skříň a nalezl v ní skříň kovovou, pak skříň bronzovou, ebenovou a slonovou, stříbrnou a posléz zlatou: v té byla kniha. Ptahneferka odříkal stránku písma, očaroval nebe, zem, propast, hory, moře; zvěděl, co se týče ptáků nebes a ryb ve vodách a čtyrnožců v horách. Odříkal druhou stránku písma: viděl slunce vycházeti na nebi a kruh devíti bohů a lunu, která vycházela a hvězdy v jejich tvarech. Síla božská vyvábila ryby nad vodu. Pravila

jsem k Ptahneferkovi: „Musím viděti tu knihu.“ Dal knihu do rukou mých, odříkala jsem stránku jednu a čarovala nyní sama. Ptahneferka, starší bratr můj, byl dobrý písař a muž velmi učený: přinesl kus nového papyrusu, opsal každé slovo, které se nalézalo na stůčce; pak rozpustil písmo ve vodě a roztok vypil. Věděl vše, co písmo obsahovalo. Brali jsme se pak do přístavu, pluli jsme a přišli na sever od Coptos náhle v ústrety boha Thoth, který již o všem věděl, co se bylo mezi Ptahneferkou a knihou událo. Thoth nemeškal a sdělil vše Râ-ovi řka: „Věz, že zákon můj a vědy mé jsou s Ptahneferkou, synem krále Mernebptah. On přišel do velkého příbytku mého, ukradl je, zmocnil se mé skříně, zmocnil se mé stráže, která nad ní bděla.“ Râ mu pravil: „Vydávám ti ho se vším, což jeho jest.“ Minula hodina. Merhu, mladé dítě, vyšlo z pod stínu královské lodi, padlo do vody, vzývalo Râ a volalo na všechny lidi v přístavu. Ptahneferka odříkal kus ze spisu a síla božská vypudila dítě na povrch vody. Dal si od něho vypravovat vše, co se s ním bylo událo a také co Thoth bohu Râ byl řekl. Vrátili jsme se s ním do Coptos, uvedli jsme je k dobrému příbytku (do hrobky), konali obřady za ně, balsamovali je, jak se slušelo na velikost tak vznešené osobnosti a pochovali je v rakvi v městě hrobů v Coptos. Ptahneferka, můj bratr, pravil: „Vstupme do lodi a neotálejme, ať srdce jeho se proto nekormoutí.“ Šli jsme do přístavu, vstoupili na loď a přišedši na místo, kde Merhu, mladé dítě, bylo padlo do řeky; vyšla jsem zpod stínu lodi královské a padla do vody, vzývajíc Râ a volajíc na všechny lidi pozůstalé v přístavu. Ptahneferka prozpěvoval písmo nade mnou a síla božská přivedla mne na povrch vody. Přemluvil mne, abych mu vyjevila vše, co se bylo se mnou událo. Na to vrátil se do Coptos se mnou, dal mne převézti do dobrého příbytku, konal obřad nade mnou a dal mne balsamovati, jak se slušelo na velikost tak vznešené osobnosti. Dal mne pochovati do hrobu, v němž bylo Merhu, malé dítě. Pak šel sám do přístavu a vstoupil na loď; přišed na místo, kde se byl udál náš pád do vody, mluvil sám k sobě, řka: „Mám jíti do Coptos, abych se s nimi spojil? Půjdu-li do Memfi, poptá se král po dětech svých. Co mu odpovím? Nemohu mu takto odpovídati: Vedl jsem děti tvé do Thebaidy, usmrtil jsem je a žiju! Půjdu-li do Memfi, budu déle živ?“

Dal si přinésti plátěný příkrov, aby si z něho učinil pás, zavinul do něho knihu a dal si ji na bok. Ptahneferka vyšel z pod stínu lodi královské, padl do vody, vzýval Râ a volal na všechny lidi pozůstalé v přístavu. I pravili: „Velké neštěstí, neštěstí strašlivé! Nevyjde-li již dobrý písemník, který nemá sobě rovna?“ — Pluli s lodí, aniž by byl kdo věděl, kde Ptahneferka se nalézá. Přišli do Memfi. Král přišel lodi vstříc, oděn šatem plátěným a stráže všechny v rouších z plátna a kněží boha Ptah s vrchním knězem svým a všickni úřadníci paláce. Ptahneferka byl uvnitř lodi královské, maje knihu na boku. Král pravil: „Ať sejmou knihu s beder jeho.“ Úřadníci paláce a kněží boha Ptah s vrchním knězem pravili před králem: „Vznešený pane náš a králi, jemuž nechť se dostane trvalosti boha Râ! Ptahneferka byl dobrý písemník a člověk velmi učený.“ Král kázal ho odvézti do dobrého příbytku až šestnáctého dne, dal ho ozdobiti teprv dne třicátého pátého a balsamovat dne sedmdesátého; pohřbili jej do jeho hrobu. Zde končí vypravování ženy Ahury; přidává jen ještě, aby přemluvila knížete Setna, který dychtí zmocniti se posvátné knihy boha Thoth: „Přestála jsem tato neštěstí k vůli knize, o které pravíš: Nechť mi ji dají! Nemluv mi o ní, neboť k vůli ní ztratili jsme trvání našeho života na zemi.“ „Ahuro,“ odpovídá Setna, „ať mi dají tu knihu, abych viděl; nedají-li, zmocním se jí násilím!“

Tu povstal Ptahneferka na hrobním loži svém: „Nejsi ty Setna, kterému tato žena vypravovala celý ten děj nešťastný? Chraň se vzíti tu knihu. Jak mohl by's ji držeti k vůli výtečnému obsahu?“

Setna trvá na svém a navrhuje, aby se o knihu sehrála partie, složená z dvaapadesáti běrků. Hrají. Ptahneferka šidí, ale přece prohrává. Kníže zmocňuje se knihy a vychází z hrobky v podobě, kterou míval na zemi.

Setna volá na to svého bratra, který byl nedaleko a praví mu: „Nemeškej, jdi na zem a pověz králi vše, co se událo; přines talismany Ptahovy, jež mému otci náleží, a knihy moje kouzelné.“ Bratr knížete vyšel na zem a vypravoval vše. Král řekl mu, aby si vzal talismany Ptahovy a knihy kouzelné; i vstoupil bratr opět do hrobu a položil talismany na mrtvolu Setny.

Kníže, opatřen jsa knihou Thothovou, vyšel z hrobu i šlo světlo před ním a temnota šla za ním. Ahura plakala za ním, řkouc: „Sláva tobě, králi člověčenstva! sláva tobě, králi světla! . . .“

Ptahneferka pravil k Ahuře: „Nekormoutiž se srdce tvé! Dosáhnu toho, že přinese knihu nazpět: nůž a hůl budou v ruce jeho a pánev na oheň na hlavě jeho.“ Setna zaslechl tato slova; ale neměl nikoli v úmyslu rozloučiti se s knihou. Četl ji u přítomnosti všech lidí.

Jednoho dne, když se procházel Setna před chrámem boha Ptah, zahledl velmi krásnou ženu: bylo mnoho zlata na ní a za ní kráčelo dva a padesát mladých dívek. Od té chvíle, kdy ji Setna spatřil, nevěděl již, na kterém místě světa se nachází. Zavolal mladého svého sluhu. „Jdi a hleď vypátrati, kdo je tato žena.“ Mladý sluha volal na mladou služku kráčející za ženou. „Kdo je tato žena?“ tázal se. — „Jest to Tabubu, dcera kněze bohyně Bast, paní čtvrtě Anchta (v Memfi), kteráž vchází do chrámu, aby konala modlitbu svou před bohem Ptah, před velikým bohem.“ Mladý sluha vrátil se k Setnovi a sdělil mu vše, co byl vyzvěděl. „Jdi a rci dívce té: Setna-Chamus, syn krále Usermat, posílá mne řkoucí: Dám ti deset kusů stříbrných, abych s tebou dlel hodinu; nesvolíš-li, střež se, neboť užiju násilí.“ Mladý sluha vrátil se, zavolal mladou služku a rozprávěl s ní. Zdálo se, že byla zmatena jeho slovy, jakoby byl co's hanebného pravil. Ale Tabubu obrátivši se k mladíkovi pravila: „Přestaň mluviti s bláhovou tonto dívkou! Pojď a mluv se mnou. Opakuj Setnovi, co ti teď pravím: Jsem rozumná. Nejsem osoba sprostá; chceš-li činiti dle vůle své, přijď do chrámu bohyně Bast, do domu, vše tam připraveno. Učiníš tam se mnou vše, co ti bude libo. Nikdo na světě se o tom nedozví; nepovím ničeho na ulici.“

Mladý sluha šel a opakoval vše Setnovi. Setna dal si připraviti loď, vešel do přístavu a plul ke chrámu bohyně Bast. Plul, až spatřil dům dobře sestrojený. Kolem něho byla zeď stejné vysokosti a uprostřed zahrada. „Komu patří tento dům?“ ptal se Setna. — „Jest to dům Tabubu,“ odpověděli mu. Setna vešel v ohradu, aby se postavil naproti síni zahradní. Oznā-

mili to Tabubu: sešla, jala ruku Setny a pravila mu: „Nádhera domu kněze bohyně Bast, paní v Anchta, do něhož jsi vešel, je věc překrásná. Vystup se mnou vzhůru.“ Setna stoupal schodištěm domu. Síň byla ozdobena pravým lapis lazulim a pravými tyrkysy, bylo tam mnoho loží vystlaných tkaninami nejjemnější práce. Na přístolu stálo množství zlatých číší a každá číš byla plna vína. Podali ji Setnovi do ruky. Pravila mu: „Račiž okusiti!“ Odpověděl: „Totoť není, čeho si žádám!“ Podali mu pečený chleb a přinesli mu olej dle zvyku královského stolu. Setna slavil hody s Tabubu, ale ještě neuviděl obličej její. Tu pravil jí: „Ukončme to, pojďme do vnitřní komnaty!“ Pravila mu: „Jsem rozumná, nejsem osoba sprostá; chceš-li činiti po vůli se mnou, musíš mi smlouvou postoupiti vše, co tvým.“ Setna odpověděl: „Nechť přivedou písemníka!“ — Dal sepsati smlouvu, kterouž odstoupil ve prospěch její všechen majetek svůj. Minula hodina; přišli oznámit Setnovi: „Děti tvé jsou dole.“ — „Ať vstoupí!“ pravil.

Tabubu vstala a vzala na se roucho plátěné. Setna viděl tenounkou látkou zářiti všechny údy její, láska jeho ještě vzrostla. Pravil k Tabubu: „Ukončme to, pojďme do vnitřní komnaty!“ — „Jsem rozumná, nejsem osoba sprostá, chceš-li činit se mnou po libosti své, přikaž dětem svým, aby se podepsaly pod smlouvu, by neupíraly majetek tvůj dětem mým.“ Děti vešli a podepsaly smlouvu. Pak pravil Setna: „Ukončme již, pojďme dovnitř.“ — „Jsem rozumna, nejsem osoba sprostá, chceš-li činiti se mnou po libosti, dej děti své usmrtit, aby se někdy nehádaly s mými.“ Před očima jeho dala děti jeho usmrtit a vyhodit dolů oknem psům a kočkám, které se sytily masem jejich. Setna to slyšel, pije s Tabubu. „Učiňme již konec, pojďme do vnitř! Vše, co's mi byla pravila, učinil jsem. Pojď do této síně!“ Vešel do síně, položil se na lože z ebenu a sloniny a vztáhl ruku po Tabubu.

Následuje stránka velmi nesnadná k porozumění. Setna byl hříčkou strašné vidiny, nejspíše opilstvím povstalé. Hodina minula. Probudiv se, vidí Setna před sebou ducha obrovské postavy a sebe nahého na loži. Studem neodvážil se vstáti. Duch mu pravil: „Setno, v jakém jsi stavu?“ — „Ptahneferka,“ odpověděl kníže, „je vinen vším, co jsem učinil.“ — „Jdi,“ pravil mu duch, „do Memfi, děti tvé touží po tobě.“ — „Můj mistře — budiž ti udělena trvalost slunce! — jak mám jíti do Memfi, když nemám šatů?“ Dali Setnovi šaty a kníže šel do Memfi obejmout své děti. „Neučinil jsi to vše v opilství?“ tázal se král. Setna vypravoval vše. „Setno, řekl jsem ti, aby's nebral knihu s místa, kde jsi ji vzal, neuposlechl jsi mne. Nechť se kniha Ptahneferkova nazpět odnese! Nůž a hůl buďtež v ruce tvé a na hlavě tvé pánev s ohněm.“

Kníže odešel od krále a vrátil se do hrobu, v němž ležel Ptahneferka. Ahura mu pravila: „Setno, nechť Ptah, veliký bůh tě chrání!“ Ptahneferka smál se řka: „Je to historie, kterou jsem ti předpověděl.“ Setna souhlasil a pravil: „Ptahneferko, není to zlá historie?“ — Ptahneferka odpověděl: „Ty's ji uvedl v známost řka: Ahura a Merhu, její syn, nalézají se v Coptos v jednom hrobu. Odeber se do Coptos.“ Setna vyšel z hrobu, přišel před krále a opakoval mu slova Ptahneferkova. Král pravil: „Setno, jdi do Coptos, vyhledej Ahuru i Merhu, jejího syna.“ Setna odešel do přístavu, vstoupil do lodi královské a připlul do Coptos. Kněží a arcikněz Isidy coptosské vyšli mu vstříc a jali ho za ruku, vítajíce příchozího. Vešel do chrámu Isidy koptosské a Harpokrata a dal přinésti husu a víno k oběti zápalné a k libaci. Pak se bral cestou nekropole s kněžmi Isidy. Po tři dni a tři noci hledali ve všech hrobech nekropole, prohlíželi stély a čtli nápisy hieroglyfické: pohřebiště Ahury a syna jejího Merhu nenalezli. Ptahneferka věděl, že hrobů těch sami neobjeví. Ukázal se jim tedy v podobě kmeta velmi starého. Ubíral se před Setnou, který mu pravil: „Zdá se, že jsi člověk velmi starý; nevíš o pohřebišti Ahury a syna jejího Merhu?“ Stařec odpověděl Setnovi: „Otec otce mého otce pravil otci mého otce a otec mého otce pravil otci mému takto: „Hroby Ahury a Merhu nalézají se v koutě jižního území v místě nazvaném Pe-he-Mato.“ Kníže pravil na to starci: „Dej prohledati Pe-he-Mato.“ — „Učiním tak,“ odpověděl stařec, „dostane-li se mi ujištění, že mne nic zlého nepotká, nenajde-li se tam hrob Ahury a jejího syna Merhu.“ Kopali na místě Pe-he-Mato a našli hroby. Setna dal vystavěti místo, jak dříve bývalo. Ptahneferka dal se na to poznati Setnovi jakožto nálezce hrobů Ahury a Merhu, jejího syna. Kníže sešel do přístavu, vstoupil do lodi a přistál v Memfi, kde mu vyšel král v ústrety, aby ho uvítal. —

Studie naše o národních povídkách a románech starého Egypta, zachovaných na authentických papyrusech v museu Londýnském, v Bulagu a v Turině, je tím skončena. Nové nálezy rozmnoží bezpochyby tuto kapitolu dřevní literatury. Nedotkli jsme se schválně proslavené povídky o Rhampsinitu: nehledě k tomu, že je text její psán klassickou řečtinou, pochybovati lze s p. Gastonem, že je v pravdě původu egyptského. Obrázky XVII kapitoly jistých exemplářů „knihy nebožtíků“, jež mezi jiným představují umrlce, sedícího před dámovnicí, mohou dle p. Bircha v jistém smyslu sloužiti za doklady k legendě — bezpochyby egyptské — o vstoupení onoho Faraona do podzemí a o jeho hře s Isidou.

Tyto povídky, legendy a romány z mravů národních mohou býti rozličně posuzovány co do ceny esthetické. Úvahy druhu takového, jakým se zejmena ráda obírala starší kritika, zajímají nás velmi málo: my nepokusíme se o žádnou parallelu mezi písemníkem Ennou a dobrým La Fontainem. Nás vábí k sobě taková naivní a nenucená díla jakožto neocenitelné památky historické. V těchto starých posvátných bájích, obrazotvorností lidu v povídky a legendy přetvořených, nalézají mythologie, psychologie a srovnávací archeologie množství fakt a pozorování authentických, zárodky to z oné zázračné minulosti, kteréž byvše probuzeny některým duchem sympatickým někdy opět začnou zmateně se hýbati a vzkřísivše se ve vědomí lidstva převedou do duše naší něco z duše starého Egypta. *J. Z.*

FEUILLETON.

Atâman Skalozub.

Pověst kozácká od *Michala Czajkowského*. Přeložil *J. S.*

I.

Bylo ticho; vítr dřímal, moře vyhladilo se jako zrcadlo. Na obloze otvírají miliony hvězd zornice své, chvějí a třpytí se různobarevným zlatem i stříbrem, jako záletnice se parádí, a shlížejí se v hladině vodní. Vzduchem rozléhá se jakýsi nadlidský, podivný zvuk, jejž ucho nechápe, ale který v duši hlasně zní jako echo zpěvu andělova.

Na Černém moři zakotven jest koráb; sotva se pod svým břemenem kolébá, jako děcko, v kolébce dřímající. Rozpjaté plachty se dmou, a lana i stěžně vrhají divně lámaný stín na vodu. Na palubě odbývá se hostina. Osman-aga v neobyčejné štědrosti kázal rozdati mezi janičáry a Majnoty dvojnásobný díl rýže, datlí, skopoviny a po čtyřech číškách moky. Osman-aga, syn kapudana-paše, sveřepější a zasmušilejší než otec, od musulmanův „Kaplanem“ [1]) přezvaný, před jehožto pohledem klekají kolena sto padesáti Majnotův a mráz přebíhá po těle padesáti janičarův, skládajících náklad lodní, vyjasnil se dnes, rozjařil, neboť připověděl, že bude přítomen hostině, a co více, že přivede s sebou Zopiru, krásnou Řekyni, nevolnici, odalisku, ženu surového agy.

I zasedli pospolu lodníci a vojínové k hostině; jedí pilaf [2]) a datle. Zádumčiví musulmané na mysli přemítají: Snad zamýšlí Osman pokárati ďaury některé krajiny pro nepořádné placení poplatku, snad s polovice psů nevěrných do kořene chce vyhubiti, a domy popáliti a vydrancovati; hostinou chce dodati mysli svým žoldnéřům.

Řekové po tichu rozmlouvají: „Kéžby všemohoucí bůh se slitoval! Zopira křesťanka, Majnotka, miluje víru i otčinu; aga mladý, pyšný, náruživě děvu miluje. Často volívá sobě nejvyšší, aby ukázal svou velikost, ženu k vykonání díla, jež zdá se přesahovati síly bohatýrů. Dlouho již vyznavači víry Kristovy koří se před dětmi pekelného proroka; čas již, aby kříž zastínil půlměsíc.“ Jední myslí, druzí šeptají; tělo se krmí, ale duše daleka jest všeho veselí. Jsou to hody, kde po jedné straně psi, po druhé kočky jedí; skřípají na sebe zuby a okem nelibosti na se pohlížejí. Zdá se jim o půtce; ale strach před panským karabáčem udržuje zdánlivou shodu.

Přišel Osman. Musulmané povstavše, sklonili hlavy a pravou ruku v levý bok přiložili. Majnoti kleknuvše, čelem země se dotkli. Aga kynul rukou, aby povstali; i zasedli všickni na novo k hostině. Osman sám posadil se na koberec, ode dvou černých nevolníkův prostřený, a skřižovav pod sebou nohy, vzal v ústa dlouhý čibuk. Vedle něho postaven kotlík z porculánu japanského, z něhož příjemná vůně moky vycházela. Osman byl v květě věku; oko jeho černé a ohnivé. Vous, černý jako uhel, podivně lišil se od snědé tváře; žíly časem tak mocně se vyduly, že bylo viděti krev v nich kolující. Mohutné, ztepilé tělo kryl kaftan barvy nachové, podšitý hranostajem; z pod kašmírského pásu vyčnívaly hlavně dvou bambitek a rukojeť kinžálu; po boku, v zlaté pochvě, visel křivý jatagan. Skráně ovíjel zelený turban, na němž pštrosí péro se chvělo, připevněné sponkou démantovou; znak to vysokého rodu. V zadu, za dvěma nevolníky, stál ničemný šifat [3]); chvěl se jako list osykový, hledě chytrým a pronikavým zrakem kolem sebe, jako liška před psy ze dvora se vykrádající.

Již skončila se hostina; toliko káva ještě se popíjí. Osman kynul jednomu z nevolníkův, a ten s větrem o závod po schodech dolů spěchal.

Hned na to ukázala se děva. Oděna byla šatem bílým, jenž volně v četných záhybech po údech jejích splýval. Nohy malé a půvabné objímaly blankytné čižmy, nahoře stříbrnou stužkou ovinuté. Havraní vlasy, jak hedvábí měkké a lesklé, vynikaly z pod blankytného, stříbrem protkaného turbanu; hustý závoj, tvář její zahalující, překážel těkavému oku, jež úsilovně se snažilo jím proniknouti.

Aga kynul rukou, a Zopira, lehce jako květ s vrby padající, usadila se vedle něho.

Osman zvolal: „Zpívejte, ďaurové!“ Na ta slova Majnoti s červenými turbany na hlavě, v bílých šaravarách, do řady se postavili a hymnu na počest tvůrci pěti začali. Domnívali se, že aga toliko příhodné chvíle čeká, aby obrátil se na víru křesťanskou. Ale sotva jméno Kristovo a Marie panny zaznělo, svraštil Osman obočí, blesky hněvu z oka metaje. Ústa křesťanům oněměla, a hlas bázní v prsou umíral. Aga dal znamení, aby jinou píseň začali. Oni soudíce, že Turkovi ještě předčasně posvátným zvukům své víry naslouchati dali, zahřměli píseň válečnou. I naslouchal bedlivě Osman potud, pokudž píseň líčila rovinu marathónskou, udatné mužstvo Miltiadovo, průsmyk thermopylský a bohatýrské obětování se krále Spartanského. Ale když pěli „zlatá svobodo“, vytrhl aga bambitku, natáhl kohoutek, stisknul — rána houkla, kulka zatičela, a jeden z Majnotův klesl mrtev k zemi. Zopira bolestně vzkřiknuvši, omdlela. Křesťané padli na kolena a ruce k nebi vznesli. Janičarové mečův dobyvše, smrt ďaurům přisáhali. Osman z druhé bambitky vypálil, a náčelník janičarů válel se v krvi; ostatní janičarové pak schovavše meče v pochvu, schýlili hlavy k zemi. Aga rozkázal vrhnouti trupy do vody, a těla, janičarovo a Majnotovo, plynula spolu v moři, sloužíce za potravu žralokům; s žitím skončila se i nenávist jejich. Očistili palubu potřísněnou krví; Osman sám jal se křísiti libou děvu. Vše bylo ticho, pokojno jako před tím; a kdo by zdaleka byl viděl, co se stalo, byl by přisáhal, že to bylo ve snu a ne v skutečnosti.

Zopira pěla o peri, édenu, sedmém nebi, proroku a o milosti; palce její přebíhaly po strunách loutny. Jak huriska kouzlila hlasem a postavou; aga naslouchal, pouštěje lehký dým z čibuku. Čelo jeho se vyjasnilo; ještě po dvou číškách kávy kázal rozdati mezi žoldnéře a lodníky, ale již nyní janičarové, majíce opět všeho hojnost, nevzpomínají vraždy ďaurův, ani Majnoti nevidí v Zopiře strážného anděla Řekův a v Osmanovi nástroj její podivné moci. Aga vstal a odešel se Zopirou; dva nevolníci a žid na dané znamení za ním se brali. Sotva vešel Osman do své komnaty, posadil se, a pokynuv rukou spěšně nevolníkům, aby odešli, pravil k Zopiře: „Křesťanko! cokolivěk tu uslyšíš, musíš v paměti své tak hluboko ukrýti, jako v studni Alkahiru; za jedno slůvko, které z úst vypustíš, seznámí železo hlavu tvou se smrtí.“ Majnotka sklonila hlavu na znamení slepého poslušenství, a aga takto k židovi mluviti se jal: „Pse! opakuj, cos viděl; ale kolikráte mne zklameš, tolikráte bude tělo tvé probodeno kolem.“ Žid se chvěl, oči jeho pomateně s místa na místo těkaly, a kolena k zemi se ohýbala. „Přisáhám na Jehovu, Mesiáše, na den soudný, že svatou pravdu mluvím,“ vypravil po chvíli ze sebe. „Mezi Sinubem a Trapezuntem viděl jsem sto čajek šajtanův [4]); byl jsem mezi nimi, vzal jsem zlato a přisáhal, že sloužiti jim budu za vyzvědače. Zítřejší noci mají připlynouti pod zdi serajské; již ne toliko předměstí, ale město samo chtí spáliti a vydrancovati. Staroch, který při čajkách na břehu seděl, byl němý jako voda, nikoliv však mladý jeho soudruh, jejž sultán Amurat, pán světa, dary získal.“

„Víš to jistě?“ ptal se Osman, „že za dne skrývají se na březích a v noci toliko zamýšlejí plouti?“

„Synu velikého Kaplana! ozdobo rytířstva musulmanského! tak jistě to vím, jako že je dnes den sabatu.“

„Teď se kliď, pse nevěrný! čeká tě zlato za pravdu a železo za faleš.“

Po těchto slovech vykradl se žid z komnaty, a aga sám s milenkou zůstal; sňal závoj — jak jitřenka lesklo se líce Zopiřino. Ruměnec rozlil se po mléčné tváři, a oči žárem rozžhavených uhlů svítily.

Aga zvolal: „Na tvé oči přisáhám, krásná hurisko, že žádný z šajtanův smrti neujde; třicet korábů musulmanských střeží již dráhu útěku! Krví zaplatí pobýření své v Galatě [5]), v seraji mého otce!“

Za této řeči neustále celoval a objímal krásnou Řekyni. Milostí oddychovali, milost jich žitím se stala.

Na palubě křesťané a mohamedáni beze sna tiše sedí; smutně vlekou zrak po vodě, neboť dva trupy plynou na povrchu,

[1]) Člověk ukrutného srdce zove se u Turků „Kaplanem“.
[2]) Rýže připravená se skopovinou.
[3]) Tak zovou Turci žida.

[4]) „Šajtan“ — turecká přezdívka kozákům značící tolik co „ďábel“.
[5]) Předměstí cařihradské.

vytýkajíce lidem ničemnost, že jeden člověk mocný vládne jimi jako stádem dobytka, a oni ruce i meče mají, ale jim vůle a svornosti se nedostává.

II.

Zabaveno.

Jan Bělecký.

Národní pověst polská. Z J. Słowackého přeložil *O. Mokrý.*

II.

Svatba.

V městečku Březan, farním ve kostele
se třpytí oltář, — sloupy plné hrobů,
a jimi třesou varhan zvuky smělé.
Župany jasné plní chrámu kobu:
Tam pergaměny stářím sprachnivělé
a vosk oblečen zlata ve ozdobu
a oltář květem voskovým se stkví —;
koberec vzácný stelou služebníci.
Svatové vyšli ve malebném kroji,
slib činil párek opětnými slovy.
S odkrytým hledím Jan Bělecký v zbroji
jak husar oděn ve helm ocelový
jak v bitvy vřavu přišel ku oltáři.
Na dívku hledí, zrak mu ohněm září.

Na mužných prsou, železo jež krylo,
kytice chví se z růže, ze barvínku
od milé v milou daná upomínku,
lístky se třesou — tak mu srdce bilo,
tak dmula se mu prsa pod puklířem.
Opodál svati mladým za rytířem —
a dál husaři, v boji bratří věrní
a dál do kola stojí služebníci;
zbroj probleskuje prostou roucha černí!
To pohled krásný, před nepřátel tlumem,
když rozpnou křídla švarní sokolíci
a ohlušují jako ptáci šumem.
Však paní mladá, v jakém ta je kroji!
Šat její popsat s těží se mi zdaří.

Šat její snubní nesl barvu dvojí:
Blankytnou barvou jedna strana září,
neb také bylo erbu muže pole,
a na hedvábném skví se na lazuru
erb jeho: hvězda v luny třpytném kole,
helm, nad nímž vlaje pštrosí péro vzhůru.
A druhý oddíl sukně šarlatový,
tam erb dívčiny, tkaný ve šarlatě:
stříbrný třemen zlaté u podkovy.
Šat překrásný to! v čarovném tom šatě
o! jak je krásná! ve svém stydném rdění!
Je vidět slzy, vidět ručky chvění;
postava celá chvějná, pohyblivá,
to ňádro pružné dechem odechvívá

mladistvou růži zpola vychýlenou,
tam kde se prsa v aksamitu klenou.

Proč je tak smutna? Hleď! V lazuře vody
květ nahlíží se do krystalné tůně;
ač slunce v mraku neskrývá se světu,
květ věsí lístky, kryje se vln v lůně.
Snad lilje tuší bouři, nepohody?
Květ tuší — ona — měla tuchu květu.

Sbor svatebčanů spěchá za nevěstou,
zahrála hudba, střelby vystřelily,
kozáci svítí pochodněmi cestou. —
Měsíční noc je světlá jak den bílý.
„Zastavte! Co to?“ volá tu svat, žasne.
„Kde dům tvůj? Jene! Tu přec vyšlapaná
do domu cesta. Ha! Pro Krista Pána!
Zda dům tvůj zmizel, či mé oko hasne?
Nikoli! Vidím. Aj tu ořou pluhy,
sedláka pluhy poslední mez oří!“
To když promluvil, příběh první, druhý,
nevěří zrakům. Sám Jan stojí, slyší
a bledne. Náhle ven se z tlupy noří,
ve tlupě byli všickni děsně tiší.

Jan zpět se vrátil, prudce jak blesk hromu,
před ženou stanul pomatený, bledý.
Na jeho šatech vidět krve sledy.
„Anno!“ vzkřik. „Anno! Vrať se, nemám domu!
Nepůjdu s tebou, hanba je mi strastnou!
Snes bych neštěstí, ne však hanbu k tomu.
Již rodinné mne štěstí neomámí.
O! vrať se Anno! však ty budeš šťastnou!
Já nemám domu!“ Zachvěl se, spjal koně,
jak vítr spěchal pláni v divém honě.

Na zejtří ráno v hrobě uložena
mrtvola kmeta, co mez oral slední.
Bělecký zmizel jako do bezedni
a pro něj v smutek oblekla se žena.

Po takých ranách hruď jí žalem svadla,
jen pláč a prsten ze sna svatby zbýval.
Na zejtří ráno, jak jen rosa spadla,
skřívánek jeden, kde Jan dům svůj míval,
nad hrudy vzlétal v zaorané roli
a zpíval v písních hoře své a boly.

II.

Maškarní ples.

Ty síně šlechty ejhle! jak jsou nuzné,
tak skromné, jako žití předků kdysi;
ze dřeva stěny a na stěnách různé
jsou květy čínské, obrazy tu visí;
a přízraky jak dětské mysli hrůzné
tam z rámů hledí černé předků rysy.
Tam před obrazem lampa jedna svítí,
kde matky boží koruna se třpytí.

Mrak spadl šerý, již se valně stmívá;
večerní ticho chvílemi jen tlumí
kývadlo hodin, jež na stěně kývá.
Osyka, lípa na nádvoří šumí, —
krom cvrčka v stěně nic se neozývá. —
Jen pes, co věrně dům ostříhat umí,
na dvoře u vrat hlasně někdy štěká
a psi se ozvou ze vsi z nedaleka.

Seděla Anna — u ní otec sivý
všech svatých život otevíral vážný
a četl na hlas; pokoj víry svaté,
jak jarní deštík osvěžuje nivy,
v cit smutku mění zoufalství již vzňaté
a slze mění v pláč neškodný, vlažný;
jak děcka pláč, když pláče z omrzení,
za matkou spěchá, chytá její šaty.
V tom psi zaštěkli náhle probuzeni,
otevřely se dvéře u komnaty —
trpaslík vchází — čapkou krytá hlava,
obšitou prýmky, v nichž rolnička zvoní.
„Buď pochválen bůh!“ praví, hlavu kloní.
„Na věky věkův,“ kmet odpověď dává
a znova hlavu trpasliček sklání:
„Seňavský,“ vece, „pán můj na Březanech
dnes posílá mne po paních a pánech,
jste zítra k bálu maškarnímu zváni.
Do zámku k zítřku veliký dav spěje,
vše oděno je divné ve maškary.“
— „Ha! pryč mi z očí!“ vzkřiknul Čišník starý.
„Pán tvůj se bídě, slzám našim směje?!
Pryč! nebo pro bůh —“ nedokončil ale,
na křeslo upad bez vlády a moci,
v řeč nevyvřely hněvy neskonalé.

To chvíle strašná byla před půlnocí —
slyšet, jak vůkol noční kůry pěly,
i psi štěkali, vrat co domu střehli.
Tu na stěnách se malby pozachvěly,
stěžeje dveří se zas rozeběhly:
Muž bledý vešel jimi ve zápětí,
jak zvykem bylo, boha nepochválil,
a balík velký mnohou se pečetí
položil na stůl, pak se ihned vzdálil.
„To pečeť Jana!“ kmet dí ku děvčeti
s úžasem, křehký vosk rozlomit chvátá,
nachází slova: „Anno má, buď v bálu —“
a dále roucho z tureckého šálu,
řetězy velké, ze samého zlata,
brylauty žhoucí, hvězdy nocí temnou,
basorské perly, z mořského jsou lože —
Pohledla Anna, zbledla: „Ach můj bože!
měj smilování s ním — a také se mnou!“

Jak čárný obraz zraky odhalují!
Zda Zikmunt ožil, s ním nádhera dávná?
Zda z Benátek zas, jež na moři plují,
do Polsky vnáší lesky karnevalu? —
Co pod Bátorym, králem, Polska slavná,
Polák se bije, nedbá hlučných bálů.
Snem zdají se mu Březany ty krásné!
Aj! tak se síně královské jen klenou,
převzácné slohem, stěnou vyzlacenou,
oděné v atlas, ve hedvábí řasné,
Aj! přestrojená družina to krále —
šat překrásný má, její tvář je skrytá;
do sálu vešli. — — Bona není v sále?
Ta Barboře snad jedu právě skytá? —

Dav mezi sloupy snuje se a stiská,
tu národy lze celého zřít světa —
Hle! tu se právě pyšný Španěl blýská,
až příliš vážný na svá mladá leta;
znamení kříže na prsou se skvěje
a v rukou struna kytary se chvěje.

Aj! děva, hleď! jak černý závoj věje;
má vínek z růží, při ní jinoch kráčí,
patří as oba k vznešenému světu;
jí Neapol as k vínku skytla květů,
jej Řím však zrodil, jejž Okeán smáčí,*)
a písně majtků, šum tichého moře
vkolébal mysl mladou do pohody,
pak snubný prsten vrhl v mořské vody
zasnoubil moře — Tassovo má hoře.

Než v stranu jednu davy mask se sběhly;
tam divná maska! v divném kráčí šatě!
Kašmirské roucho šité přebohatě;
od roucha blesky démantové šlehly,
ve vlasech tone parta ze korálů. — —

Hned rozlehl se šum veliký v sálu.
„Kdo je ta maska?“ zní to po komnatě;
„Kdo je ta děva? Bátory sám nemá
v Krakově taký brylant v pokladnici!“
Vyzvídat marno — maska kryje líci
a ústa její k rozmluvám jsou něma. —

(Dokončení.)

*) „Řím, jejž Okeán smáčí“ Benátky.

Labuť.

Na nebi bělounký mráček. Máť všude kolem sebe množství soudruhů. Rozhánějí se, čtveráci, shlukují se, laškují; brzy sklánějí se níže k zemi, brzy vznášejí se výše. Větřík jest jim sluhou ochotným. On jim poslem; povídá jejich touhy světu, tam ale málo kdo jim rozumí; on jim křídlem, koněm, on jim vším. Kývnou-li, roznese je od sebe: kývnou-li, zanese je nad moře, nad jezero. Uviděli loď s plachtou. Diví se, myslí, že je bratrem jich ta bílá plachta, a ona, jakoby klam jich dovršiti chtěla, nadýmá se, vlaje, pyšní se. Roztomilý to život!

Bělounký jeden mráček pokývl; větřík zadupal, přiběhl, a již odnášel jej dále modravými výšinami.

Stanul. Velikolepá to zahrada, ten svět. Byl nad jezerem; vlny sebou zmítaly, podávajíce si hbitě ruce. Břeh byl zelený; na něm malinká chatka. Před chatkou hrály si děti, smály se vlnám, které se o skálu rozbíjely. Na vodě tvořily se z pěny bělavé věnce. Táhly se z daleka, roztrhly se, vyběhly na břeh a zmizely.

Dětem líbila se voda. Mráček díval se toužebně na to skupení; jemu líbily se děti a jezero také.

Rozhodl se. Snášel se dolů volně a slavně . . .

„Pták, pták!“ křičely děti, tleskajíce rukama a ukazujíce na bílý obláček, který níže a níže k jezeru se skláněl. Sněhobílý byl ten pták, který se na vodu snesl. Rákosí se pohnulo; jeden prut sklonil se k druhému. Již věděla to celá obec rákosová.

Voda se radovala, tvořila kruhy, houpala se, dotýkala se s tajemnou rozkoší krásného těla bílého ptáka.

Byla to labuť. Zaveslovala sem, zaveslovala tam: všude stejno. Všude voda; tu zase rákosí — nikde živého tvora.

Teskná to samota! Labuť nemluvila, a němému bolu nikdo nerozumí. Všude jednotvárnost. Na nebi běhaly obláčky; brzy zaslonil je černý mrak, brzy zase vyběhly a laškovaly. Na jezeře se vlny jen honily. Jiné radosti neznaly.

A labuť byla jako ty vlny. Plovala. Darmo ohlížela se po soudruhu, který by byl, jako ona. Nebylo tam labutí.

Pošmurní nastali dnové. Jezero se zakalilo, na nebi nebylo obláčků. Teskný žal sevřel srdce labutí. Bylo jí nevýslovně smutno.

Nastaly lepší časy. Slunce svítilo, na nebi laškovaly obláčky, bývalí to bratří její. Dívali se na ni, jakoby ji k sobě volali. Snad poslali pro ni větřík, aby se navrátila. Zašuměl tajemně.

Teskný žal sevřel srdce labutí. Byla by se tak ráda vrátila . . . pohledla zakaleným zrakem v daleké výše. Zadívala se v ony kraje, kde blaženě žila, kde opustila bratry a sestry své . . . Chtěla se vznésti. Nemohla slabostí.

Šustot zatleskal povětřím. Bílí ptáci táhli nad jezerem. První to soudruzi. Chtěla je volati, aby ji vzali mezi sebe. Z mroucího, krásného oka vyletěl zhasínající paprsek za nimi. Obláčky zmizely.

Poslední poslala jim pozdrav. Pukající srdce zrodilo divnou, jemnou melodii, duši jímající zpěv. Tiše nesl se nad jezerem.

Zhasl pozdrav; dozněl zpěv. Nebylo již labutě. Nebe se zahalilo temnou chmurou. Příkrov to sestře bělavých obláčků. —

Naslouchejte jen v tichý večer tajemnému šumění vln! Divná v tom poesie, poslední umírající ohlas zpěvu mrtvé labutě.

Josef Flekáček.

Umění. Literatura. Věda.

— Poesie světová vydala v poslední době opětně dvě pozoruhodné sbírky básnické. Jsou to písně Berangerovy přeložené Mir. Krajníkem a Junácké a milostné písně národa bulharského v překladu J. Holečka. Chansony Berangerovy potkávaly se i u našich překladatelů s velikou oblibou, mnohé z nich nalézáme roztroušeny po všech téměř belletristických našich časopisech; Krajníkovi patří však zásluha ta, že ujal se rozmarných písní francouzského chansoniera upřímně a nadšeně a podal z nich čtenářstvu našemu kytici dovedně uvitou, srovnav s nevšedním taktem nejdokonalejší a nejvíce charakteristické zpěvy Bérangerovy, takže po přečtění obsáhlé sbírky jeho celý význam velikého miláčka všech společenských vrstev francouzských, jehož heslem bylo „le peuple c' est ma muse", zřejmě vysvitá. Překlady Krajníkovy jsou vesměs nové, až na pět chanson zdařile J. Gollem dříve již přeložených, a jsou vzhledem k neskonalým obtížím, jaké u virtuosního francouzského skladatele přemáhati dlužno, velmi dovedné, zvláště uváží-li se ta okolnost, že neobyčejně úsečná forma a nekonečně střídavý a hravý rým, více pak ještě častý refrén, jenž vždy zvučeti — skorem zvoniti musí, překladateli nevýslovných nesnází způsobuje. Sbirka opatřena je důkladnou předmluvou, kde vypsán obšírně celý význam Berangerův jakož i mnohé zajímavé okolnosti z pohyblivého jeho života. — Neméně zajímavá je sbírka národních písní bulharských, pokračování to sbírky před dvěma roky p. překladatelem obstarané a všude se souhlasem uvítané. Je to utěšený zjev, jejž možno během několika posledních let v básnické literatuře naší znamenati, že vzmáhá se vůčihledě spotřeba svěžích děl z národní poesie slovanské čerpaných, neboť zazvučel tím nový, veselý tón do zvuků umělé poesie a že velmi blahodárný, toho důkazem mnohý zdařilý výtvor básnický, kde možno tak hluboko pozorovati blahý vliv národních písní, jako stopovati lze vlny veletoku ve vodách moře. Poesie světová vyhovuje snaze té s velikou svědomitostí; poesie slovanská zastoupena tu několika zdařilými čísly; Dr. Kapper, jeden z prvních pracovníků na luzích slovanské poesie, vyčerpal v hlavních rysech srbské zpěvy národní. Jos. Holeček obeznámil literaturu naši s bulharskými rhapsody, u nás dotud skoro neznanými. Teprve když sestaveno vše v soustavný celek, objevila se kolossální, poetická síla bulharské písně národní v rozměrech překvapujících. Při výpravných básních sbírky vzpomínám si na slova velikého přítele slovanského básnického jihu — Hálka: „vše dýše silou obra, stvůry jich užásají rázem skoro — balvanovitým." Pravý opak je něha rozplývající se po písních milostných; připadá mi tu na mysl ošumělá sice již, vždy ale pravdivá mythologická reminiscence na Herakla opředeného milostnou nití Omfaly; bulharský hrdina, „jenž kácel hlavy nekřtěných jako žito skosené", dovede přece stoupat pln pocitů svátečních

„ze zelené hory, v každé ruce jednu kytku
jednu kytku tymiánku,"

nabízeje ji panně, dá-li sebe za ni. — Zdá se, jakoby vydychovaly již samy balkánské luhy čarnou vůni milosti, která schvacuje veškeré obyvatelstvo luzného poloostrova; aspoň vystupují v písních bulharských i kupci, mniši, ba i sv. Jiří zachváceni ohněm lásky a želají nejčistší lyrikou, slušící snivé šestnáctileté duši. Hravý, rozmarný tón imponuje tím, že není umělkován i při rozmanité formě, v jakou odény jsou milostné zpěvy junáckého národa, epická nit plíží se všemi, dodávajíc jim zvláštního půvabu a bodrý, samorostlý humor místy až překvapuje. Tak hned v první „Andělině" spanilé Bulharce, jež krásou svojí bouřila všecko mužstvo v městě Legenu. Král, bratr její, rozhorlil se proto na ni a zahovořil:

„Oj sestřičko, sestro Andělino!
Kéž bych tebe zvát nemusil sestrou —
všecko ty mi v zemi bouříš mužstvo!
Sestup, sestro, do podzemních sklepů,
otevři si truhlu vykládanou
a z ní vezmi tři dukáty žluté,
odeber se na tržiště městské,
přadlena tři hedvábná kup sobě,
provazy tři usoukej z nich silné,
odejdi pak do vinice horní,
réva tam jest osypána hrozny,
přes ni přehoď trojnásobný provaz,
provaz uvaž pod bílým si hrdlem,
sama sobě smrt udělej, sestro,
že mi krásou všecko mužstvo bouříš."

I učinila Andělina vše, co jí přikázáno, jenom:

„Nekoupila tří barevných přaden,
milého však zakoupila sobě,
jenž nepije pálenky ni vína.
Na révu se měla pověsiti,
milému se pověsila na krk."

To budiž zároveň ukázkou zdařilých překladů Holečkových.

O. M.

— Přehled slovanských literatur. Ruská. První dramatický spisovatel ruský Ostrovskij napsal nové čtyraktové drama „Bogatyja nevěsty", jež se dávalo 10. t. m. v Petrohradě s velikým úspěchem. Nové toto drama dokazuje, že není Ostrovskij jen dle jmena předním dramatickým spisovatelem. „Bog. nevěsty" prodchnuty jsou svěží, mladistvou poesií a vynikají přísnou charakteristikou osob. Hrdinou nového dramatu toho jest idealist v nejlepším slova smyslu, Jurij Michajlovič Cyplunov. Vychován jsa od své matky co nejpečlivěji na zásadách přísných, jest Cyplunov člověk velmi pevné mravní povahy. Cyplunov setká se náhodou s Valentinou Vasilevnou Bělesovou, jíž znal před tím ještě co malé děvčátko. Valentinu přijal za „schovanku" obstárlý, ženatý generál Gněvyšev, člověk smyslný, kterýž se žene jen za osobními chtíči. Nezkušená Valentina stala se jeho obětí. V prvním jednání uvádí nás Ostrovskij do „dači" u Moskvy, kdež usadil Gněvyšev svou milenku. Za tím se přibližuje doba návratu ženy Gněvyševa, jež právě sdědila po svých příbuzných veliké jmění. Gněvyšev pomyšlí na to, jak by pomocí svého služebníka Piramidalova „zaopatřil" Valentinu, aby nepřekážela jeho smíření se se ženou. Zdá se mu, že Cyplunov jest ten muž, jehož hledá; ví o něm, že jest bezmezně zamilován do Valentiny. Gněvyšev navštíví matku Cyplunova, líčí jí, že jest Valentina jeho příbuzná, že o ni pečuje, jako o zřítelnici oka svého a že by ji rád provdal za šlechetného muže. Valentina, setkavši se poprve s Cyplunovem, kterýž ji již po delší dobu v uctivé vzdálenosti stopoval, pohlížeje na ni jakožto na světici, považuje ho za člověka pochybného rozumu; ano s jakousi nevolí vyslechla

jeho horoucí vyznání lásky. V tom jí sdělí Gněvyšev, že musí jeho dům opustiti, poněvadž se jeho žena vrátí a pomůže mu z peněžní tísně. Valentina myslí, že ji zaopatří Gněvyšev u nějakého svého přítele, když však slyší, že se má státi ženou Cyplunova — poznává, že jest nehodna. Nyní teprve pociťuje, jak hluboká jest propasť, v niž byla stržena. V třetím jednání vidíme Cyplunova co šťastného ženicha Valentiny. Však štěstí to jen krátké. Náhodou doví se matka jeho z rozmluvy Piramidalova se sousedkou Bědopěgovou, že Valentina není příbuzná Gněvyševa, ale jeho — milenka. Zpráva ta sdrtila našeho idealistu, kterýž činí Valentině nejtrpčí výčitky. Ve čtvrtém jednání smíří se Cyplunov s Valentinou, jež nalézá útočiště u jeho matky co sestra jeho. To jest stručný obsah nového díla Ostrovského. Zejmena povaha Valentiny jest se zvláštní pečlivostí do nejmenších podrobností věrně vylíčena. Zajímavo jest, že počal a ukončil Ostrovskij toto nejnovější své dílo za jediný měsíc. „Bitva u Náchoda 27. června r. 1866“ jest název vojenského spisu ruského, sepsaného Skugarevským, Duropem a Engelhardtem. — Alexandr Petrovič Karcov, generál ruský, spisovatel vojenský a důkladný znalec dějin novějších, zemřel v Charkově. — Slavný ruský malíř Ajvazovskij zaslal na výstavu petrohradskou několik nových obrazů. Turecký sultán zakoupil v minulém roce od Ajvazovského za 60.000 rublů obrazů. Nové práce zaslali na výstavu také Bogdanov, Esipov a Kračkovskij. — Polská. Historická pověsť z dob Kościuszka „Zawsze oni“ od Bogdanowicze vychází v Paříži ve velmi skvostné úpravě s vyobrazeními. Literatura polská nechová posud tak skvostně upravené dílo. Župański v Poznani vydal právě první díl sebraných spisů slavného filosofa polského Libelta. — Ve Lvově vyjdou sebrané spisyJeža. — Włodzimierz Spasowic napsal kritické studie o Syrokomli a o významu jeho v literatuře polské. Štěpán Buszczyński vydal pozoruhodné dílo historické s názvem: „Pamięci Pulaskiego, Koszciuszki, Niemcewicza.“ J. J. Kraszewski bude vydávati sborník „Rapperswyl“. Výnos listu toho bude věnován na zvelebení národního musea polského. — Slavný malíř polský Maxmilián Piotrowski, profesor akademie v Královci, tvůrce „Wandy“, jež jest majetkem krakovské jednoty umělecké, zemřel 2. t m. Největší slávy nabyl Piotrowski freskami v aule university v Královci, jež představují symbolicky dějiny starého Řecka. — Německý překlad Krasińského „Snu“ vyšel v Lipsku. — Dr. Antoni J. vydal ve Lvově velmi zajímavé dějepisné povídky ze života v Ukrajině v 18. století. — Slovinská. V Lublani počne vycházeti „Slovenska knjižnica“, jež bude přinášeti původní slovinské povídky, romány a pod. — Prof. Stritar bude vydávati od nového roku zábavný a poučný časopis „Zvon“

Aforismy

novějších spisovatelů francouzských.

Hluboká myšlenka bez jasnosti je ztracena.

Několik bláznů řeklo sobě při stole: „My jsme ta slušná společnost,“ a ostatní blázni jim věří.

Duch jest jako zlato: nejvíce mu forma dodává ceny.

Nešťastným jest, kdo nemá tolik ducha, aby mluvil dobře, a tolik taktu, aby mlčel.

Většina lidí stráví lepší polovici svého žití tím, že si ztrpčuje druhou polovici.

V člověku zlomyslném není z čeho utvořiti člověka velikého.

Závisť prý spůsobuje tisíceré zlo; pravda, ale závisť spůsobuje též něco dobrého; umořuje totiž málem závistníka.

Závisť, která nedoslýchá, když se jí sděluje chvála jiného, mívá železné plíce k rozšiřování pomluvy.

Kdož toliko dobré o ženách vědí, neznají je dosti; kdož jen zle o nich mluví, neznají je docela.

Chladná mysl má toliko paměť, mysl citlivá má upomínky.

Mnohý může rozděliti žití ve dvě části: v první, kdy měl hlad a neměl co jísti, a v druhou, kdy měl co jísti a neměl již hladu.

Peníze v rukou lakomce jsou jako jídla, která se druhdy předkládala mrtvým.

Knihy nové „Lumiru“ zaslané: Humoresky Napsal dr. Josef Štolba. V Praze, nákladem knihkupectví: Jan Otto.

Sbírka přání. Sestavil Jan K. Hrášek. V Táboře, nákladem J. K. Franka.

O směnkách. Pro školy a ku všeobecnému poučení napsal JUDr. Emil Hermann. V Praze, nákladem knihkupectví: Jan Otto.

Všeobecná knihovna. Redaktor: František Zákrejs. Svazku VII. sešit 4. Cymbál a husle. Básně Adolfa Heyduka. V Praze, nákladem knihkupectví I. L. Kobra.

Stejnozvučná slova česká. Příruční knížka ku cvičením mluvnickým vůbec a pravopisným zvlášť. Ku prospěchu škol obecných sepsal Jos. Jedlička. V Praze, nakladatel: J. Otto, knihkupec.

Sedmero skutků tělesného milosrdenství. Mladým a dospělým ve vázané řeči vydal František Doucha. Připojené obrazy nakreslil Antonín Jedlička. V Praze, nákladem knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla.

Laciná knihovna národní. Čís. 23. a 24. Zlatý muž. Román od Móricе Jókaie. Z maďarského přeložil Fr. Brábek. — Čís. 25. Král a biskup. Historický román z doby panování Rudolfa II. Napsal J. J. Stankovský. V Praze, nákladem knihkupectví: J. Otto.

Divadelní ochotník. Repertorium soukromých divadel. Vydává Josef Mikuláš Boleslavský. Sv. 108. Město a vesnice. Činohra ve 2 odd. a 5 jed. — Babí léto. Veselohra v 1 jed. — Sv. 109. Krupařovic Pepička. Veselohra ve 3 jed. — Král Kandaules. Fraška v 1 jed. — Sv. 110. Žena Klaudiova. Divadelní hra ve 3 jed. — Kdo s koho? Obraz ze života v 1 jed. V Praze, nákladem knihkup. Mikuláše a Knappa v Karlině.

Paleček. Humoristický obrázkový časopis nepolitický. Red.: A. Nevšimal. Ročník IV. seš. 2. a 3. Majitel a vydavatel: Jan Otto.

 K tomuto číslu přiložen jest Prospect časopisu „Komenský“.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra** v Praze, 1875.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt leta . . . 1 zl. 50 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ — „
na celý rok . . . . . 6 „ — „
(Za donášku do domu připlácí se čtvrtletně 10 kr.)
Se zásilkou po poště:
na čtvrt leta . . . . 1 zl. 76 kr.
na půl leta . . . . . 3 „ 52 „
na celý rok . . . . . 7 „ 4 „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“, buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha Mariánská ulice č. 20 nové (u zlaté lodi).
Listy přijímáme jen frankované; reklamace však se nefrankují a nepečetí.
„Lumír“ vychází vždy ve čtvrtek o 4. hod. odpolední.

Ročník III. **1875.**

Z upomínek na starou Prahu.

Vypravuje *V. Ž. Donovský.*

(Dokončení.)

Kdykoliv zbyla paní Kateřině volná chvíle a nestonala-li Míca, zaklepala „u Šlíčků“, kdež si jí co rozšafné hospodyně a spořádané, nábožné ženy velice vážili. Vedle toho zvěděli ovšem také, že jsou Křepelkovic velmi zámožní a že mají jediného syna, jako oni měli jedinou dceru.

„To by se tak zrovna hodilo,“ mínil jednou pan starý, „měli bychom po starosti; mimo to bych nerad výtěžek svých mozolů hodil leckomu do klína.“

„Jen budou-li k sobě, bude-li se Lidunce líbit!“ prohodila paní stará.

Ale pan manžel patrně té námitce nerozuměl, neboť pokračoval: „Křepelková se mi také dosti líbí; chválím především, že nepřistoupila do spolku svatého Antonína a že se drží svatovojtěšského bratrstva.“

„Poněvadž je vlastenka, jak to teď nazývají,“ poučila paní stará svého chotě; „ale jedno se mi přece nelíbí,“ vzdychla a položila hlavu do dlaně.

„A co se ti nelíbí, manželko?“

„Praví se, že Křepelkovic syn je neduživý, snad dokonce souchotinář.“

„A že snad brzo umře, viď, manželko? Jak pán bůh bude poroučet,“ řekl zbožně pan starý a přidušeným hlasem dodal: „Těch několik tisíc, které by Lidunce odkázal, budou také dobré. A až se bude chtít děvče vdávat po druhé —“

„Máš pravdu, muži! — Nuže, podle vůle boží, staniž se!“

Tak a podobně rozmlouvali častěji oba manželé o paní Křepelkové a jejím synu a jest patrno, že žili zbožní ti lidé v dobrém srozumění.

Ale také u Křepelků si oba manželé vzhledem k synu Augustu dobře rozuměli.

Když byli totiž spozorovali, že tento okem laskavým pohlíží na chudého sirotka, švadlenu Julii, bydlící v jednom z baráků Křepelkových, kterýž stál v obvodu sv.-vojtěšském, snažili se sami uvésti syna na cesty, jaké vyhledává mysl prostopášná, aby prý pozapomněl na tu chudou chamraď, která okouzlujíc spanilostí svou nezkušeného, jinak dobrosrdečného mladíka, hrozila jejich měšcům. Věc byla pro manžele Křepelkovic tím povážlivější, že jádro těch měšců vyzískáno bylo úskočným procesem, vedeným proti zesnulému otci ubohé Julinky. Kdež by se bylo v nábožných těch lidech vzalo srdce útrpné pro sirotka, když jim bylo před lety tak klidně spáti, an zatím otec toho sirotka, obrán do naha — umíral hlady!

Bylo to v den sv. Václava. Řemesla odpočívala, kramářský ruch v ulicích pražských utichl a na věžích četných kostelů bylo slavnostně vyzváněno, neboť Praha byla se dočkala výroční chvíle posvátné. Povražděna celá stáda hus, krocanů, vepříků, telat a jiných krotkých i nekrotkých zvířátek, jež české hospodyňky uměly tak lahodně upravovati na stůl.

Kamkoli člověk pohlednul, všude setkával se s tváří svátečně naladěnou a byl by za to měl, že lid ten z národní uvědomělosti chystá se oslaviti jednoho z králů svých. Však tomu nebylo tak. Tehdáž jen lidé nejučenější věděli, že Václav býval českým vojvodou — lid světil toliko den „svatého“ Václava, patrona země české.

A téhož dne odpoledne měli „u Šlíčků“ návštěvu; jaksi důvěrnou návštěvu. V prostranném pokoji, jehož okna šla do ulice, spatřujeme obě nám známé, o blaho svých dítek poněkud rozličně pečující matky v rozhovoru důležitém.

„Jen přijde-li dojista?“ šeptá paní Kateřina.

„Musí tu býti ve chvíli. Poslala jsem již pro ni. Podivíte se, jaký dar boží ta žena má! Uhodne vám, co nejtajněji skrýváte v srdci svém, o čem nikdy ústa vaše slova nepronesla.“

„Musíme ji hned, jak přijde, poučit,“ podotkla trochu nepokojně paní Kateřina, „že je dnes jediným jejím úkolem, aby nám vyčtla z karet, je-li na čase, spojiti Augusta s Lidunkou a není-li se již co obávat —“

„Že by mysl jinocha zatěkala k sv. Vojtěchu, vím to, matičko, vím; a také jsem ji jen za tou příčinou dala zavolat.“

Do pokoje vklouzla po tichu domácí služka. Dobře vycvičená ta dívka spěchala k jedné ze židlic, kterou opatrně o kousek dále a pak zase na staré místo pošoupla, jakoby nedobře byla stála, a hned na to zmizela, nechavši pootevřené dvéře, jimiž se nyní jakás vychrtlá ženská postava protáhla, kteréž pro šátek na babku uvázaný do tváře vidět nebylo. Jako stín připloužila se k paním, jimž pokorně ruce zulíbala. Mlčky pokývly obě hlavami a všechny tři zasedly na to k malému, drobnými dřevěnými, perleťovými a stříbrnými kostkami vykládanému stolku.

Stařena ponořila hubenou ruku svou do velkého kapsáře a vytáhla z něho hru ušpiněných karet, kteréž

do čtyř řad po osmi kusech na stole začala vykládat. Paní stará sledovala napnutě sice, ale klidně při tom každé hnutí staré kartářky. Jinak paní Kateřina. Nespouštěla očí ani na chvilku se špičaté brady kartářčiny, ale ačkoliv všemožně se namáhala, nebyla přece s to popatřiti jí do plné tváře, tak dobře maskoval kartářku šátek na babku uvázaný.

Řady byly vyloženy. Kartářka naklonila hlavu ještě více a zdálo se, že zpytuje složení a postavení jednotlivých listů.

„Jak je s mládencem, matko? jsme velice netrpělivy a nebudeme také dlouho o samotě.“

„O mládenci nic se nejeví,“ vysvětluje na to stařena. „Podivně to stojí. Vidím samé neštěstí. Jakési veliké tajemství — podle všeho podvod — vyšlo na jevo. Důležité rodinné zámysly jsou tím zmařeny — a hle, teprv zde, zcela naposled, mládenec! Jest velmi zarmoucený. Uvidíme, jak se ukáže po druhé;“ a kartářka sebravši karty začala znova míchat.

Paní stará vyslechla vše lhostejně, měla za to, že se karty jaksi převrátily, až když pohledla na paní Kateřinu, hrozně se zalekla. Paní ta chvěla se na celém těle. Na smrt zbledlá její tvář obrácena byla ke kartářce a vyděšené oči její pátraly nedočkavě, aby vyčetly z jednání stařeny i to, co nebyla dořekla.

Marné namáhání! Tvář kartářky byla jako z mramoru; nepohyblivá, tajuplná, strašná.

Sotva byla stařena po druhé karty na stole rozložila, vklouzla opět služka do pokoje, aby oznámila, že páni již přicházejí.

Paní Kateřina si oddychla, jakoby ji byli sprostili zlého ducha. Hodila dvacetník na stůl a obrátila se k stařeně zády. Ale než se tato vykliditi mohla, otevřely se již dvéře a do pokoje vstoupil pan starý, provázen Augustem, jehož byl zatím po pivovaře prováděl, aby ho se vším seznámil a o celém složení závodu poučil. Paní staré nezbývalo než omluviti stařenu upřímným vyznáním.

„Byl nám dlouhý čas,“ pravila, „daly jsme si tedy trochu vyložit.“

„Jen ať to bylo něco dobrého, pán bůh s námi!“ odpověděl s úsměvem pan starý.

Matka Lidunčina neopomenula zatím bedlivě povšimnouti si Augusta. Mladík byl zevnějšku dosti příjemného, postavy trochu hubené, ale pravidelné. Oděn byl dle nejnovějšího vkusu pražských tehdejších šviháků, ale příliš přemrštěně vyfintěný, což ostatně úplně souhlasilo s jeho vyžilým pohledem, patrnou umdleností v celém těle a plochým čelem, prozrazujícím, že se za ním zřídka kdy skrývá samostatná myšlenka. Poskytoval živý a věrný obraz tak zvaných pražských „synků“, kteří tehdáž zásluhou svých zbohatnuvších rodičů tím pověstnými se stávali, že postrádajíce všeho lepšího vzdělání, nápodobňováním života mladých kavalírů nevzdělanost svou se snažili zakryti, kdežto zatím rodiče na modlitbách a při namáhavé práci trvali.

Díky vychování paní Kateřiny nebyl August v společnosti slušných lidí příliš obratným a výmluvným, a proto uváděl ho také bádavý pohled paní staré do rozpaků, neboť cítil dobře, že jest pohled ten zřejmým vyzváním k důvěrnému rozhovoru. Velmi negalantně obrátil oči stranou a uzřev tím směrem v koutě starou kartářku, popošel k ní a otvíral již ústa k nějaké otázce; ale záhy se přece vzpamatoval, zavřel zase ústa a odstoupil k oknu.

„Ty tu ženu znáš?“ ptala se ho rychle, ale podtají paní Kateřina.

„Bydlí v našem domě u sv. Vojtěcha.“

Paní Kateřina se zamračila, mrštila po něm zlostným pohledem a usedla mlčky u okna.

„Kde pak jen vězí Křepelka?“ počal svým klidným způsobem konversaci pan starý.

V tom rozletěly se dvéře u pokoje a bez omluvy vešly obě služky paní Kateřiny Křepelkové. Mladší chtěla mluvit, ale nemohla ze sebe souvislých slov vypravit, zajíkala se a dala se posléz do pláče. Starší služka se konečně vzmohla a začala své paní vypravovat, jak stráž dům obklopila, jak tři páni do pokojů vešli, všechno zpřevraceli, nějaké podlouhle složené písemnosti sebrali a svázali, na to pana domácího na chodbu vyvedli, dvéře zapečetili a s panem domácím odešli.

Paní Kateřina sotva dechu popadala; bylo patrno, že měla na zbožném jazýčku sto otázek, ale nemohla se k žádné vzchopit.

Služka začala mezi tím po ženském způsobu vše ještě jednou opakovat a s podrobnostmi vyličovat. Mezi jiným pravila: „Když vešli páni do pokoje v levo, přiskočila Míca a zasekla drápky jednomu z pánů do nohy. Druhý pán, ten co měl kord po boku, tasil na pokřik prvního pána svou zbraň a probodl Mícu.“

Posledního tohoto slova paní Kateřina snad již ani neslyšela; smyslů zbavena klesla do mdlob. Všichni přiskočili k ní. Kropili jí do tváře, třeli jí spánky, dávali ocet na ústa a užívali vůbec všech možných domácích prostředků. Toliko dvě osoby zůstaly nepohnuty na svém místě: stará kartářka, která u dveří spokojeně se usmívala, a August, jenž jako bez duše u okna stál a ohromnou mašli pod bradou si načechrával.

Celá ta událost ho jen nudila. Nenalézalť ve svém nitru ani dost málo účastenství a soucitu, nechápaje patrně dosah všeho toho, co se bylo s otcem přihodilo. Obrátil se proto přímo k oknu a bavil se pozorováním kolem jdoucích.

Právě přicházeli tři hoši ministranti. Prostřední nesl kříž, ozdobený bílým fáborem, za nimi táhly dvě hubené kobyly jakous načernělou káru, kterou sledovalo pět otrhaných žen a dva muži stavu nejnižšího. Všech sedm osob pozdravilo uctivě Augusta u okna stojícího.

„He, vy!“ zvolal na kartářku. „Pojďte sem! Podívejte, nejsou to vaši sousedé z našeho domu u sv. Vojtěcha?“

„Jsou, mladý pane! Bůh ji doprovoď, chudinku.“

„Koho?“ zvolal August a prsa se tomu ledovému mužíku pojednou šířila i svírala; celá postava jevila se v hrozném vyrušení z obvyklého klidu.

„Pannu Julinku,“ odpověděla kartářka soustrastně.

„A vy jste mi její smrt zamlčeli?“ zahřměl August pojednou, že to až paní Kateřinou škublo.

„My?“ odtušila kartářka; „vždyť o tom pan otec věděl. Vždyť posledních čtrnácte dní, než ubohá zesnula, docházel k ní každodenně. Vždyť i pohřeb koná se na jeho útraty.“

Jakoby celou bytostí vyměněn, vzpřímil se August hrozivě, postoupil až k matce a chtěl patrně pronésti slovo nějaké hrozné, ale zarazil se a nemoha slzám se ubránit, zahovořil smutně: „Teď už rozumím všemu! Tam jste mne tedy chtěli mít, aby žalem nad mým ne-

vděkem zhynulo to dobré, šlechetné srdce! Zde, zde máš své tretky, nelítostná ženo!“ zvolal a počal se sebe trhat mašli, okruží a skvostný oděv hedvábný, metaje cáry z něho maceše do tváří.

Nikdo mu v tom nebránil; nenadálé události ohromily mysl všech.

* * *

Uplynulo pět let od oné události. V pivovaře „u Šlíčků“ je zase veselo, nad obyčej veselo. Miláček pana starého, hodný, pilný a učenlivý, jen že trochu na učeníka ve věku již pokročilý August Křepelka dostává za vyučenou. Chasa výská, hosté „pod vraty“ Křepelkovi připíjejí, a paní stará v stolici se potutelně usmívá.

Belhá se shrbená stařena, chválí u stolice pána Krista a prosí za laskavý milodárek.

„Nic nedám,“ odpovídá s žertovnou zatvrzelostí paní stará, „leč dá-li si chasa od vás vyložit.“

„I mileráda se o to pokusím, drahá milostpaničko, a což dá-li si vyložit také Augustýnek?“

„Co mi do toho, dá-li si vyložit?“

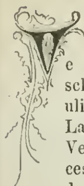
„Inu, já myslím, jestli bych takhle pro něho nějakou nadějičku v řádkách nalézti směla —“

„I tak — ji nalezněte!“ usmála se paní stará a zasedla do stolice, kdež hlavu hluboce naklonila, aby hosté nepozorovali, že se jí zarosily oči.

V pivovaře „u Křepelků“, jak později se nazýval, vídali Pražané po hezkou řadu let zasedat každodenně o polednách a u večer starou vdovu vášní někdejší lakotnosti zšeredněnou, kteréž tu poskytovány pokrm a sklenice piva co doživotní podpora. Ale přes práh „u Křepelků“ nepřišla nikdy paní Kateřina „z rumpálku“.

Společnost nočních ptáků.

Od *Fr. Heritesa.*

Ve Florencii, poblíže Palazzo Pitti, této ohromné schránky pokladů uměleckých, nalézá se v malé uličce nepatrná kavárna, jejíž majetnice madam Laurent, rodilá z Bretagni, vdova, zvána „tlustou Venuší“. Tímto lichotivým názvem obdařil ji Francesco Pedrocchi, žurnalista, když byl poprve vstoupil do jejího chrámu.

To bylo před dvaceti lety, r. 1855. Madam Laurent v týž den ráno, udeřením šesté hodiny, vlastnoručně otevřela dvéře své nově zřízené kavárny, načež pomodlivši se třikráte otčenáš, poznamenala se svatým křížem a pokropivši se svěcenou vodou, usedla do černé pohodlné lenošky za bílý, zlatými arabeskami okrášlený stůl.

Plných 14 hodin seděla zde mlčky, nepohnutě, čekajíc, brzo-li se otevrou skleněné dvéře — marně; nikdo nepřicházel a madam Laurent myslila už, že bude musit navařenou kávu vypít sama pomocí sklepnice, která zatím unavena dlouhým čekáním, opřela hlavu o mramorový sloup a stojíc usnula s ubrouskem v ruce.

V 8 hodin večer konečně vstoupil člověk obrovské velikosti, s divokým vousem a pádným krokem, a pozdraviv, kráčel hřmotně okolo vdovy spíše hrůzou a leknutím než radostí se chvějící, po čistě umyté podlaze až na konec síně, kdež s velikým hlomozem za čtyrrohý stůl se usadil. Člověk ten byl Francesco Pedrocchi, tenkráte 25letý, kandidát filosofie a člen redakce „Hlasu lidu“.

Od té doby přicházel každodenně v tutéž hodinu a vypil rychle po sobě dva šálky černé kávy, kterouž madam Laurent na památku, že byl prvním jejím hostem, nabídla mu laciněji o celý dobrý, měděný soldo.

Pouze dvakráte přerušil Francesco Pedrocchi svoje pravidelné návštěvy kavárny; na delší čas r. 1859, když péro své vyměnil za pušku, postaviv se v řady bojovníků za svobodu proti Leopoldu II. z boží milosti — podruhé r. 1864, když měl — podle vlastních jeho slov — ten nesmrtelně hloupý nápad, odjeti na venek za spanilou sestřenkou, která několik neděl na to provdala se za počestného mistra řeznického v Arezzo.

Po této smutné výpravě Pedrocchi, usadiv se jako obyčejně za čtyrrohý stůl, měl skvělou řeč o marnostech všeho pozemského k pěti občanům, kteří opětný příchod jeho s potleskem byli uvítali — načež vyňal z tobolky fotografii roztomilé sestřenky, rozřízl ji po délce na šest stejných dílů a nabídl každému fidibus . . sám zapáliv si nezbytnou viržinku zrovna proužkem, na němž as nalézalo se srdce drahé zbožňované . . . „Tlustá Venuše“ byla při tomto upálení přítomna. Pohnuta k slzám přinesla vlastnoručně dvě láhve šampaňského a první sklenku pěnivého moku připila „mládenecké budoucnosti Athleta“.

„Athletem“ jmenován Pedrocchi pro svoji obrovskou postavu od ostatních soudruhů u čtyrrohého stolu, s nimiž tvořil „společnost nočních ptáků“. —

Vrátiv se z bojiště do redakce „Hlasu lidu“ a do kavárny madam Laurent, nalezl čtyrhranný stůl obsazený. Mrštil pohled plný blesků po ubohé, marně omluvy hledající vdově a vypil v týž večer čtyry šálky kávy. — Za hodinu však seznámil se s usurpatory klidného svého zátiší a brzo spřátelil se s nimi nerozlučně, stav se zakladatelem řečené společnosti.

Členové její byli z počátku mimo Athleta bratří Louis a Camille Devrient z Paříže, pak Holanďan Van der Seet příjmím „dítě“, malíři, a Hirsch, rytec z Mnichova. Po nešťastné poslední revoluci polské přidružil se k nim emigrant Orlowski, básník.

Teprve rok po upálení fotografie sestřenky přijat byl za sedmého člena Jaroslav Světlý, Čech z Prahy, sochař, mladík 23letý ušlechtilého vzrůstu, kaštanových vlasů a překrásných modrých očí. Athlet pokřtil jej jménem „Apollo“.

Při tomto svatém obřadu bylo vylito 14 láhví šampaňského — však nikoliv na hlavu novokřtěnce, nýbrž do hrdel vážených členů společnosti, při čemž Pedrocchi tak rozmarným byl, jako nikdy před tím. — Každou chvíli poklepal Světlému na rameno, nebo stiskl mu něžně ruku; jednou dokonce zapomněl se tak dalece, že ho obejmul a políbil — opravdu políbil! — Madam Laurent, která byla strnulým svědkem tohoto počínání, pronesla o něm soud svůj slovy: Athlet miluje Apolla.

Pedrocchi slyšel tento výrok. — Usmál se velmi významně a vyprázdniv číši povstal a pravil:

„Ty, Apollone, budeš vždy sedati po mé pravici a až jednou napíšu své velké drama, k němuž chystám se

už 2krát 7 let — až zvěčním se svým „Mudrcem Nazaretským“, zobrazím tebe v Janu Miláčku — —“

„A což uděláte ze sebe?“ posmívala se uštěpačně sklepnice Rita, hezké černooké děvče s lesklými vlasy a tmavou pletí.

Otázka tato překvapila Athleta.

„Ze sebe — leda snad Jidáše,“ řekl po chvíli zádumčivě, důkladně si připiv. „Vy ale, Rito, výborně se mně hodíte za Magdalénu, hříšnici . . .“

Vtip tento prohlášen za výkvět všeho cynismu a madam Laurent v zbožném ustrnutí sepjala ruce.

. . . . Jednoho večera roku 1868 sedělo v kavárně „tlusté Venuše“ pět členů „společnosti nočních ptáků“.

„Kde je Apollo?“ otázal se Athlet, vstoupiv později než obyčejně s historickým svým hřmotem.

„Kde je Apollo?“ opakoval poznovu zapáliv si druhou viržinku. Při tom vytáhl z kapsy obromné po některém pra-praotci zděděné hodinky — „devět!“ řekl, „devět! —“

Zavrtěl hlavou a stal se nepokojným.

„Proč asi nejde?“ promluvil Camille Devrient po chvíli hladě si pečlivě pěstované kníry.

„Včera byl tak vesel náš Apollo jako nikdy ještě,“ podotkla tlustá Venuše. „Vypil sám dvě láhve šampaňského — neslýcháno!“

„A zpíval — poprve co ho znám.“

„A k tomu nějakou píseň o své vlasti — krásnou, ale smutnou.“

„Srdce rozrývající!“ řekla Rita a ňádra její počala se dmouti pohnutím, jakoby ohlasem včerejších dojmů . . .

„Ano, ano, opravdu,“ — souhlasila madam Laurent, „a zpíval ji s opravdovým, nelíčeným citem —“

„A slzy měl v očích — —“

„Však dozpívav, setřel je a dal se do divokého smíchu.“ —

„Hm — nejde!“ zahučelo v kotouči dýmu, jenž Athleta zahaloval.

„Jen jestli se mu nic zlého nestalo,“ prohodil Holanďan, dítě.

Athlet vyskočil. „Děti mívají hloupé nápady!“ — zvolal zuřivě.

„Však mluví často pravdu,“ doložil klidně Hirsch, syn národa, který rád se nazývá národem filosofů.

Athlet neodpověděv, sedl si . . .

„A kde pak je Nera?“ —

Touto otázkou přerušil Orlowski ticho, trvavší dobrou čtvrt hodiny.

„Ach, Nera!“ — zvolali všicknì najednou.

Nera byla kočka s černou lesklou srstí, která byla domácím bůžkem kavárny madam Laurent. V Italii nelze si totiž kavárnu bez kočky ani představit. Nera každodenně před šestou hodinou večerní vyskočila na sedadlo Jaroslava Světlého a zježila radostí srst, když tento vešed pohladil ji přátelsky a rozvinul před ní kornout s rozličnými pamlsky. Pak usedla na jeho klín a seděla zde nepohnutě, dřímajíc, až Apollo pohladiv ji opět vstal a bral klobouk. Tu vždy smutně zamňoukla a provázela ho až ke dveřím.

„Kam se dnes jenom poděla?“ opakoval otázku Orlowski.

„Neviděla jsem ji od večera,“ řekla Rita.

„Já jsem ji také neviděla,“ dotvrdila madam Laurent. „Ztratila se.“

„A nezdálo se vám včera, jakoby se byl Apollo s Nerou loučil?“

„Ano, opravdu!“

„Hladil ji, tiskl ji k sobě — Nero, Nerouško — kočičko — lichotil jí.“

„A Nera —“

„Mňonkala žalostně. Světlý se smál —“

„A my také.“

„Dnes mi to už není k smíchu nikterak,“ promluvil vážně Hirsch.

„Nesmysl!“ vzkřikl Athlet a podíval se opět na hodinky.

Bylo jedenáct hodin; Apollo nepřicházel.

„A víte, co je mně nejvíce divné?“ podotklo po dlouhém mlčení dítě nesměle.

„Nu?“

„Že Apollo nemá zášti k Athletu, který nemilosrdně strhnul poslední list přikrývající nahotu jeho „Neblahé lásky.“

„Světlý pracoval na tomto mramoru co je ve Florencii.“

„Ano, myšlenku přinesl s sebou v duchu.“

„A práci svou skrýval před celým světem.“

„Myslil, že pronikne.“

„Myslil, že stane se slavným.“

„Zatím — —“

„Pánové!“ povstav promluvil Athlet trochu stísněným hlasem. „Světlý svou neblahou láskou vstoupil před svět co opravdový talent, ale v plenkách. Rysy ženské postavy, která hrdě s pohledem odpuzujícím a přece zase jakoby plným něhy pohlíží na mladíka klečícího u jejích nohou, jsou geniální. Ale celek neuspokojuje. Rozměr celku — levá ruka mladíka — záhyby oděvu ženštiny. — Konal jsem svoji povinnost, kterou mám vůči veřejnosti — —“

„Povinnost, která musila Apolla zarmoutit!“

„Možná, jest tak už v řemesle našeho stavu.“

„Půl dvanácté,“ přistoupila Rita k společnosti; „půl dvanácté,“ dodala s povzdechem, „a Nera zde také není!“

Společnost oněměla.

Athlet zapaloval si už čtvrtou viržinku.

Ve dvanáct hodin v noci vstoupil do kavárny madam Laurent veřejný posluha s listem adresovaným Francescu Pedrocchimu.

„Byl mi dán odpoledne s výslovným rozkazem, abych odevzdal jej o půl noci.“

Athlet prudce rozbaliv list, četl:

„Společnosti nočních ptáků — addio! Též madam Laurent a Ritě. Athletu bratrsky tiskne ruku — Apollo.“

Pedrocchi sklesl na sedadlo.

„Tajemný člověk, náš Apollo,“ prohodil Louis Devrient. „Nejspíše odcestoval.“

„Proč tajemný? Nešťastný!“ řekl Hirsch určitě.

Rita usedla do kouta na malou lavičku a plakala; tlustá Venuše musila sama nalévati kávu váženým hostům.

Příštího dne nalézala se v ranních listech florencských tato noticka:

„Dnes ráno nalezen byl sochař Jaroslav Světlý z Prahy mrtev na svém loži. Otrávil se. Proč, nemožno říci; samovrah spálil veškeré své papíry — nezanechal ani řádky.“

* * *

V galerii, kterou ve Florencii pořádá Società artistica, a v níž nalézají se práce moderních umělců, málo

kdy zastaví se cizinci, tak zvaní touristé, běhající jen za pracemi již uznané nesmrtelné ceny. Jména těchto podtrhnou pak obyčejně tužkou někdy se znamením vykřičníku nebo poznámkou „výtečné" v knize, kterou přijdouce domů buď pohodí, nebo postavivše ji do knihovny, neotevrou více.

V říjnu r. 1869 zabloudil do výstavních síní Società artistica baron Gorský s roztomilou svou manželkou, kterou v několika hodinách po jejím příchodu znala už celá Florencie pod jmenem „krásná cizinka".

V poslední síni u jednoho čísla zastavil se náhle baron.

„Proč pak jsi tak bledá, Julie?"

„Nic — nic mi není."

„A chvěješ se —"

„Opravdu. Umdlením. Prošli jsme dnes gallerii degli Uffici a teď opět — tělo nesnese tolik unavení ducha —"

Baron něžně posadil baronku do lenošky červeným aksamitem potažené.

Zadumala se.

Baron postavil se za ni. „Podivná komposice," pravil zahleděv se kukátkem na č. 928; „neblahá láska! A neblahý umělec!" doložil, pojav svou choť za ruku. „Vada a samá vada! Ten mladík, klečící se zastřeným obličejem u nohou ženštiny, jest podivný! Jak komediantsky rozervaně splývá mu vlas po šíji; ale ta dáma! Jest opravdu krásná — krásná! Nezdá se ti, drahoušku, že je ti podobná? —"

Baron pronesl slova ta se vzornou galantností a políbil své choti ruku.

Zachvěla se . . . .

„A čí je to práce? Světlý. — Jaroslav Světlý z Prahy. Tedy našeho krajana."

Baronka zastřela si tvář.

„Je ti špatně, drahoušku? Trochu limonády, pane! Světlý — nejmenoval se podobně také tvůj učitel, Julinko?"

„Ach!"

„Limonáda! prosím, milostpaní. Ráčíte se obdivovat této soše? Mnoho prý na ní není; ale její tvůrce měl smutný osud: otrávil se; dnes je tomu rok."

* * *

„Společnost nočních ptáků" byla jako obyčejně shromážděna v kavárně madam Laurent.

Vedle Athleta bylo prázdné místo.

„Tlustá Venuše! nalejte dnes „černý punš", řekl Pedrocchi rozpustilým hlasem, který zakrýval vnitřní pohnutí. „Máme den smutku; dnes rok . . ."

„Ubohý Apollo," vzdychla Rita.

„A Neru nespatřili jsme od té doby; podivno!"

„Bůh nám buď milostiv," promluvila madam Laurent.

Společnost byla velice vážná; nikdo nemluvil. Athlet vykouřil nesmírný počet viržinek. O dvanácté v noci voláno jeho jméno.

„Co pak?"

„Balík."

„Od koho?"

„Od neznámé."

Společnost nočních ptáků byla by zajisté propukla v nehorázný smích, kdyby chvíle nebyla tak vážná bývala. Athlet rozbalil a — s třesoucí se rukou položil na sedadlo zemřelého Apolla vavřínový věnec s červenobílou stužkou a nápisem: „Památce Jaroslava Světlého."

Na malém lístku pak napsáno bylo tužkou: „Hrob není znám ctitelce zesnulého."

„To věřím, neboť leží neznámý mezi tisíci neznámými, bezejmenými," řekl Polák.

„Ano, na hřbitově chudých."

„To je román! Čertův hoch náš Apollo —" smál se Athlet tónem, který budil hrůzu.

„Pamatuju se, že nám jednou řekl," promluvil Polák, „Nepřáno mi lásky, chci palmu umění —"

„Té se mu také nedostalo."

„Byl tedy dvakráte zklamán: od milenky a od umění".

„A v zoufalství —"

„Neodhalujte tajemství!" zakřikl je vážně Athlet.

V tom otevřely se tiše skleněné dvéře a do kavárny vběhla černá kočka, strašně hubená.

„Nera! Nera!" voláno se všech stran.

„Dobráček, kde se jen toulala; zkusila as kočička," vzdychla madam Laurent a běžela jí naproti. Nera však dvěma skoky octla se na sedadle Jaroslava Světlého.

Rozhledla se, zamňoukla bolestně a usedla pak tiše sklonivši hlavu na vavřínový věnec.

Jeden pohlížel na druhého . . .

Rita poklekla k sedadlu a políbila červenobílou pentli.

Athlet povstav zasmál se divoce.

„Tlustá Venuše!" pravil, „prohlašuju kočku Neru za doživotního člena společnosti nočních ptáků, člena, který bude každý večer pít koflík silně bílé kávy na společné útraty."

Po těch slovech Athlet usedl a opřev hlavu o stůl dal se do usedavého pláče . . . .

* * *

E p i l o g.

Letos z jara zemřela baronu Gorskému choť a truchlící vdovec dal ji pohřbiti s velikou nádherou. Cti rodinné byl povinen, postaviti jí pomník a zvěčniti tak kamenem jméno i obraz její, kdyby snad brzo setřeny byly s duše jeho.

Tu napadla mu výtečná myšlenka. Vzpomněl si, že ve Florencii viděl mramorovou sochu, jejíž tahy zcela podobny byly zemřelé baronce. Za 300 tolarů zakoupil práci Jaroslava Světlého, kterouž ozdobil kryptu baronů Gorských. Slova „neblahá láska", umělcem do kamene vrytá, zastřena tabulkou s dojemným nápisem:

„Julie, viz: Tvůj manžel tě oplakává!"

Kavárna madam Laurent jest velice oblíbená a po celý den není hodiny, aby nebyly obsazeny všechny stoly. Jedině v koutě místnosti, poslední čtyrrohý stůl, zůstává prázdný, až o osmé hodině večerní hřmotně vstoupí muž s divokým, trochu již prokvětlým vousem, s viržinkou v ústech. Za chvíli přibelhá se vždy černá stará kočka a usadí se na sedadlo vedle něho. To jest zbytek „společnosti nočních ptáků".

Z bratří Devrientů jest Louis mrtev; byl zastřelen v bouřích komuny. Týž osud bratrsky s ním sdělil Orlowski. Camille zavežen do Cayenny. — Ostatní dva žijí každý ve svém domově. Z „dítěte" stal se řádný muž, na něhož jednou Holandsko snad hrdým bude;

Hirsch ryje do mědi velkoněmecké obrázky z francouzsko-pruské války.

„A o Ritě nevíte nic?“ ptala se jednou Athleta tlustá Venuše.

„Včera po desáté potkal jsem ji na ulici,“ odpověděl zasmušile Pedrocchi a madam Laurent modlila se dále růženec, jehož korálky pravidelně probírá denně dvakráte, sedíc za bílým, zlatými arabeskami okrášleným stolem.

Zimní pohádka.

V podvečer smutný, v divé chumelici,
u okna sedám v rozjímání dumném,
jak vločky stříbra nad krajinou spící
sníh prohání se v reji hustém, šumném;
pruh lesů dálných v blyskotavém šatu
jak věže města ze závějí trčí,
černaví ptáci v truchlém skřeku, chvatu
se v letu mihnou bílou nad chatrčí.

Severní vichr mrazem v okno dýše
báječných květů stříbrolesklé runy,
démantem prstu před mým okem píše
po lístku lístek květům do koruny.
Zřím klíčit símě, kalich jak se plní,
jak poupě růžové šíj' líbá matce,
v záhybu sněžném vnada jak se vlní,
krajina celá v ledu, jinovatce.

A přemýšlím, zda vlast společnou mají
podzimní kvítko, jarní prvosenka,
zda květná báj, co v jarním tkvěla kraji,
v jeseni přejde chatek do okenka.
Ztepilá palma v středu silhuety
v sobolím hávě, se krystalným pasem,
s úsměvem kyne za ostatní květy,
pohádku matným šepotá mi hlasem:

Na luhu vonném, mechu lesním, poli,
šlépějí jara květy vypučely,
že stráně pusté, balvan vrchů holý,
zelení bujnou v krajině se stkvěly.
Jak hvězdy třpytné oblak na oponě
vzcházela kvítka v divotvárné směsi,
sto barev vzplálo v rýhách, po záhoně
opojnou vůní plnily vzduch lesy.

Vlaštovek průvod, tažné ptactvo z jihu
v křovinách známých postele si stlaly,
potápky, kachny nad jezerem v mihu
v rákosí, olše pozdrav šepotaly;
dál motýl pestrý barevná jak stužka
na ňádrech květů třepetal se hravě,
háďata lesklá z podzimního lůžka
v paprsku slunce smýkala se v trávě.

Než běda! brzy po radostném máji
přilítla jeseň s neuprosným žárem,
že pastýř zmlkl ve hře na šalmaji
a každé kvítko loučilo se s jarem.
A bylo pláče, srdce rvoucích stonů,
kdy v zimní palác, do náruče země
v průvodu přátel při hlaholu zvonů
v příkrovu tíhlo květů zemských plémě.

A když jsme dlouho spali již v té zemi,
bez zpěvu ptáčat, rosy křišťálové,
blesk touhy projel hlavami nám všemi
a jarní vzpláli netušení snové.
Jak v poušti oas přeludem, hrou světla
s pramenem, stíny, s antilopou štíhlou,
před naším okem v nádheře zem květla,
zvouc nazpět nás v tu krásu nedostihlou.

Než kdy jsme vyšli z podzemní té koby,
uprchla náhle vidina ta ladná
a místo v jaro, v zimu, plnou zloby,
nás všechny svedla bludička jak zrádná
Mladistvá ňádra přestala hned v tluku
ret ztrnul kyprý mrazným políbením,
a kalich útlý náhlém ve rozpuku
hned smutně loučil s paprskem se denním.

Shroucených květů litovala zima
a vínek spletši do chudobných vlasů,
za vlády své jej nad krajinou snímá
a kvítka trousí z ledového pásu.
A proto zíráš v zasněžené chatce
skupení němá odumřelých květů,
zlomené stonky, hlavy v jinovatce,
jak o jaru sní, o báječném světu.

Karel Kučera.

O srdci lidském.

Náčrtek od *Jos. Měsíce.*

Srdce lidské jest duté, svalnaté ústrojí, mající za úkol, aby nejdražší mok těla našeho — krev — stahováním svým v pohybu udržovalo a jej na všecky strany po organismu našem rozvádělo. Vedle toho je srdce lidské nejvíce sužovanou částí těla našeho.

Vím, že zavadil jsem první větou drsně o názor mnohé citlivé duše; avšak nepadniž hřích tento na hlavu literárního začátečnictví mého, nýbrž na hlavu zesnulého Angličana Quaina, z jehož spisu jsem si prvou řádku článečku tohoto vypůjčil. Vím také, že zní mnohému definice ona podobně, jakoby se nazval obraz plátnem, na němž naneseny jsou hmoty, světlo denní za vteřinu tolik a tolik milionkrát odrážející.

Když hledali učenci ještě sídlo duše, položili ji také — byl to zejmena velikán Aristoteles — do srdce lidského. Učení toto jest ovšem poněkud smělé, praktičtějším byl na každý spůsob názor Parmenia, lékaře Alexandra Velikého, který položil duši do žaludku. Za všech dob kladli ostatně národové do srdce nejrůznější stavy duševní a pozorování toto jest kořenem dnešní mé rozpravy.

Srdce považováno především za sídlo citu všelikého: útrpnosti, odvahy, strachu, oddanosti, věrnosti a — korunу všech stavů duševních — lásky.

Začněme s posledním — s láskou. Mladší Dumas napsal celou povídku o muži, který neměl žádného srdce a proto zamilovati se nemohl.

Snadno lze pochopiti, proč právě lásku lidé do srdce položili. Představte si, prosím, dva milence, kteří si byli jako na př. Katynka Heilbronská s hrabětem Strahlem za svitu bledého mého jmenovce v šeřtkovém loubí první políbení na rty vtiskli; zdaž jim při tom nezabušilo srdce bouřlivě? — Zpomeňte si jen sami na podobné okamžiky. Vždy bývalo to především srdce, které prudkým pohybem svým milostné rozčilení milenců ohlašovalo a proto položeno z vděčnosti do něho sídlo lásky. Jedinou výjimkou z pravidla onoho byl by, pokud skrovná vědomost moje sáhá, blouznivý německý básník Justinus Kerner, o němž jsem četl, že uměl tlukot srdce svého po libosti zrychlovati neb uvolňovati.

Česká národní píseň praví: „Se srdcem divno hrát.“ Tuto větu každý chirurg z celého světa podepíše. Rány srdce všeho druhu jsou svrchovaně nebezpečnými. Z nesčetných příkladů jeden: V Amsterodámě nalezena kdysi oběšená ženština. Však soudní pytvání zjistilo, že byla jí vbodnuta do srdce dlouhá jehla a že rána tato smrt jí spůsobila. Však přes to nalezeny v srdcích lidských kule již zarostlé. I skrz naskrz prostřelené srdce se již jednou zahojilo. V srdci sedmadvacetiletého jednoho muže nalezen trn. V srdci popraveného jednoho zločince našel Francouz Cruveilhier dlouhou jehlu atd. V roku 1864 napočetl jeden německý učenec podobných případů tři a sedmdesát. Ale navzdor tomu je ovšem nebezpečnost rány srdeční vždy svrchovaně značná. Milenci samovrazi střílejí se nejraději do srdce, jak se každý den z denních zpráv časopisů přesvědčiti můžeme; ale obyčejně se ho chybují. Avšak musím se již vrátiti k původnímu účelu řádků těchto.

Jiným stavem duševním, který se do srdce klade, je útrpnost a zármutek vůbec. O člověku ukrutném říká se, že nemá žádného srdce; že má srdce tvrdé, ba píseň naše vypráví dokonce o člověku, který měl srdce zkamenělé. Podotýkám, že částečné zkamenění srdce je možným. Zaníti-li se blána, ve které je srdce uloženo, tak zvaný osrdec, stává se nezřídka, že se v zanícené části později ukládají sloučeniny vápenaté, následkem čehož pak srdce t. j. alespoň povrch jeho obraz skutečného zkamenění poskytuje, K uvedené frázi o zkamenělém neb tvrdém srdci vedla tedy bezpochyby náhoda. Snad shledáno u některého známého tyrana zkamenělé srdce, ovšem že jen po spůsobu shora vylíčeném, a neznalí lidé měli hned po ruce úsudek, že bylo kamenné toto srdce příčinou jeho ukrutnosti. Zármutkem může srdce i puknout; krev se z něho vylévá a člověk náhle umírá. Filipu pátému, králi španělskému, puklo srdce, když uslyšel, že vojsko jeho ztratilo bitvu u Piacenzy. Ale vždy třeba předpokládati v případech podobných, že bylo svalstvo srdce již dříve onemocnělé a že následkem toho prudký pohyb srdce, jejž zármutek spůsobuje, protržení stěny srdeční zavinil. Zármutek mívá ještě jiný vliv na srdce — zaviňuje totiž někdy nemoc, zvanou křečí srdeční (prudký to pohyb srdce, spojený s obtížným dýcháním a bolestmi v místech srdce). Nemoc tato není častá. Případ, který jsem sám viděl, udál se u chudého muže jednoho, jemuž smrt odňala jediné dítě.

Také strach klade se do srdce lidského. Obrazně mluví se o srdci zaječím. I tento názor snadno lze vysvětliti: každý zajisté pamatuje se, jak prudké bušení srdce ve chvíli strachu pociťoval. Podobný vliv na pohyb srdce má zlost, napnuté očekávání (porovnej obyčejnou frázi: „s tlukoucím srdcem čekal jsem“ atd.), leknutí, radost, touha po domovu atd. Známo jest, že především radost tak prudký pohyb srdce zaviňuje, že k puknutí ústrojí tohoto vésti může. Velmi zhusta dočtete se na příklad zpráv o lidech, sázejících do loterie, kteří při zprávě o výhře radostí náhle zemřeli. Však rozčilení podobné nemusí vésti pouze k protrhnutí stěny srdeční; ono může spůsobiti také tak zvané ochrnutí srdce. Srdce přestane z čista jasna bíti a člověk umírá jako bleskem raněný. Nejednou se stává, že při lidech náhle zemřevších nemůže pytvání ani nejmenší změny v celém těle dokázati; v případech takových soudí obyčejně anatomové, že ochrnutí srdce smrt zavinilo.

Druhdy domnívali se lidé, že má zlostný člověk vlasaté srdce; takové nalezeno prý na př. v Aristomenovi, jejž Spartané pytvati dali, aby vypátrali příčinu zuřivé jeho nenávisti k Spartě. Avšak pověst tato byla již v některém článku letošního „Lumíra“ uvedena a vysvětlena.

Na čase již, abych vysvětlil vliv všech tuto uvedených stavů mysli naší na pohyb srdce. V ohledu tomto především uvážiti dlužno, že má srdce několikeré nervy: jedny, které vůbec pohyb srdce spůsobují, druhé pak, které pohyb tento regulují. Poslední úlohu má zejmena důležitý nerv, nazvaný „bloudivým“. Proříznutí nervu tohoto má za následek prudký, nepravidelný pohyb srdce. Uvážíme-li nyní, že různá tuto uvedená pohnutí mysli tak prudký pohyb srdce za následek mají, musíme za to míti, že nepochopitelným prozatím spůsobem činnost nervu bloudivého ochrnují, čímž pak onen prudký pohyb srdce vzniká. Protrhnutí stěny srdeční je ovšem známkou vedlejší; bývá totiž následkem onemocnění vláken svalových, stěny srdce tvořících. Řekl jsem z předu, že srdce lidské je nejvíce sužovanou částí těla našeho. Z toho, co jsem zde uvedl, vysvítá tuším oprávněnost slov oněch. Podotknu-li ještě, že perníkáři na srdce lidské pekou pasquilly, že poetičtí kartáři je malují na karty, a že mluva naše slovo srdce skloňuje podle vejce, učiním tím výrok svůj, trvám, ještě platnějším.

FEUILLETON.

Ataman Skalozub.

Pověst kozácká od *Michala Czajkowského*. Přeložil *J. S*

(Dokončení.)

II.

Pohasly hvězdy. Červánky ranní rozlévají se po východním nebi; podél břehu natolského viděti lze několik temných bodů na vodě. Jsou to čajky kozácké. Kozáci klnou tišině mořské, natahují zemdlené údy, až kosti v ohbích praskají; na to schoulivše se po dvou pod lavici, v spánku si hoví.

Spí bezpečně, neboť od břehu jsou příliš daleko, než aby jezdci nebo pěší nepřátelští mohli skočiti na čajky; však záblesk prachu a hvizd kulí snadno opět probudí kozáka. Mezi tím shromáždilo .se na atamanské čajce důstojnictvo a zasedlo k poradě. Ještě je temno; sotva lze tváře rozeznati.

Ataman Skalozub promluvil takto: „Pánové, bratři! Posud daří se nám všecko podle přání. Očakovský baša nezatáhl v čas řetězy a naše čajky proklouzly tak tiše, že na ně ani pes nezaštěkal; osmý den již, co těkáme kolem břehů asijských, a ještě nás oko lidské nezahledlo. Žid vyzvědač přisáhal na talmud, že je Istambul bez obrany a že tam již zapomněli na kozáky. Zítřejší noci ohlásíme se jim; vpadneme do seraje, omočíme ruce v pokladnici sultánově; chvíli zahýříme si ohněm a mečem, pak vsedneme do čajek a letem orlím poletíme za prahy."

Po něm promluvil Záporožec Sołop: „Já nevidím sice dále, než na to, co je na konci mé ručnice nebo pod ostřím mého meče; však zdá se mi, že by lépe bylo vydrancovati Trapezunt a Sinub, než jíti na stolici otomanskou."

Ataman odpověděl: „Kdo se ničeho neodváží, nic nemá. Tatar se těší sprostému loupežení; kozákovi však třeba přivésti svět v podivení. A kdyby řebřík byl do nebe a schody byly do pekla, rozumí se, že by poslednější cestu volil, jen aby si mohl pohýřiti."

„Dobře praveno, otče atamane; nechť žije otec ataman!" vzkřikli ostatní. Sołop zaťal zuby a zarděl se studem až pod uši. Nyní ujal se G ł e b o c k i T e t e r o w c z y k slova: „Otče atamane! Kam nás povedeš, tam půjdeme; třeba i do půtky se samým satanem. Ale vyzvědače přísaha — žádná přísaha; za peníze slouží příteli i nepříteli. Nelze spoléhati na jeho slovo."

Skalozub odpověděl: „Dal jsem zlata a ještě jsem přislíbil; vyzvědači bylo dobře zaplaceno. A kdyby nás přes to zradil, což nemá kozák meč, aby roztal osidla, jaká nám nalíčí? Den přetrváme; v noci pak spatříme zapálenou svitilnu serajskou."

„Svatá jest nám vůle otce atamana!" odpověděli druzí a rozešli se po svých čajkách na odpočinek.

Začalo se dníti; nebe bylo chmurné, západní vítr počal váti. Lehkým větérkem vzrušila se hladina mořská, povznášídme se, pukajíc na tisíci místech. Vlny začínají slabě bíti do čajek kozáckých. Molojci, kteří se byli již probudili, žehrají na vítr, neboť bude třeba pracovati vesly; kteří spali, ani neprocitnuli, neboť laškování vln bylo jim tím, čím jest dítěti laskání matčino.

V tom spatřil jeden z kozákův jakýsi bod, pohybující se po moři; jako duch skočil z čajky na čajku a zbudil otce atamana. Tento protřel si oči, postavil čapku s volavčím pérem na hlavu a upjal zrak v naznačené místo. Ačkoliv měl Skalozub již šestý křížek na zádech a vlas jeho stříbrem prokvetal, měl přece zrak sokolí; třicet výprav vypravil na moře, s nímž tak zacházeti uměl, jako s jídlem a pitím.

Pohlednuv zvolal: „Toť koráb bisurmanský; molojci, k veslům!"

Z čajky do čajky letěl rozkaz, a čeho šumění větru a pleskot vln nedokázaly, spůsobilo jedno slovo atamanovo. — Molojci zbudili se, povstali, oklepali se a chopili se vesel. Bod očividně rostl a blížil se ku kozákům; již lze rozeznati stožáry, lana a červenou korouhev musulmanskou.

Ataman zvolal: „V levo i v pravo ku břehu!"

Čajky roztrhly se na dvě skupiny, na korábu se zakouřilo, silný hrom z děl zahoukl — voda v místě, kde byly čajky stály, vzkypěla a vysoko vystříkla. Čajky poskakovaly na zčeřených vlnách; molojci ostřili na brusích nože a jatagany. Zahučel druhý hrom, třetí, čtvrtý a rázem jeden po druhém se sypal.

„Náš koráb!" vzkřiknul ataman, „nedouk jím vládne; skácejte stěžně; v kruh, molojci!" Stěžně padly; s jedné i druhé strany vyřítily se čajky na moře a širokým kruhem opásaly koráb bisurmanský.

Hučí děla nepřátelská, již i z janičárek se pálí, a kule zarývají se do vody před čajkami; toliko bubliny vzbouřeného moře do nich doletují. Molojci jakoby Bisurmany dráždili; kulky jako déšť sypou se z ručnic. Ustal oheň dělový, toliko janičárky praskají.

„Žeňte útokem na koráb, již tam prachu nedostatek!" velel ataman.

Bunčučný[6]) na znamení to máchl třikráte bunčukem v povětří; molojci silně zaveslovali, dva v každé čajce povznesli železné háky, nasazené na hrubých dřevcích, a všecky čajky letem střely pustily se ku korábu.

Čtyřicet děl zahřmělo jim vstříc. Deset čajek převrátilo se, a molojci jedni plynou mrtvi ve vlnách, druzí rukama i nohama pracují, aby dosáhli korábu neb čajky. Teď zavěsilo se osmdesát hákův na palubu; koráb vzpírá se, skáče, a čajky vším úsilím se snaží, aby se na něm udržely.

Ataman volá: „Žeňte útokem, bijte, secte!"

„Sláva bohu!" křičí molojci a skáčou na palubu.

Osman-aga křičí: „Smrt šajtanům!"

„Allah, Allah!" odpovídají janičáři a mečem zamezují přístup kozákům. Ruce, hlavy odletují. Krev stříká, ranění sténají, bojovníci pronikavě křičí. Zuřivě brání se musulmané, zuřivě dorážejí kozáci.

Ataman, mávaje široko mečem, velí: „Za mnou!"

Aga křičí, prorokem se zaklíná, že zhyne vlastní rukou jeho, kdo ucouvne, a krvavým jataganem na pravo i na levo máchá.

Molojci z celých prson vykřikli: „Sláva bohu!" a potlačili odpor. Majnoti prosili za své životy, volajíce: „Vzýváme s vámi jednoho boha!"

Ale ucho kozáků ohluchlo, proseb neslyší; jen ruka pracuje nožem a mečem.

Ztenčil se počet janičárů, bojujících kolem agy; v tom vrhla se děva s rozcuchaným vlasem, s dýkou v ruce do vřavy bitevní a stanula vedle Osmana. Molojci zarazili se na chvíli při pohledu tom. Musulmané postoupili v před, a vzteklý boj začal na novo. Zopira přemohla úzkostlivost svého pohlaví, zapřela boha svého; neboť miluje Osmana a vášnivá láska silnější jest víry i strachu. Zopira bojuje dýkou, kryjíc miláčka svého prsoma, a aga mečem svým zachycuje rany, po ní namířené. Celý zástup musulmanův jest pobit; jen oni dva stojí na pokraji paluby, odděleni od nepřátel hranicí trupů. Osman objal děvu a políbil ji tak náruživě, jakoby ji chtěl ucelovati. Pak uchvátil ji za vlasy, meč zaříčel, — krev vytryskla, a hlava, usmívající se milostně, zůstala v jeho rukou. Zamával jí kolem a vrhl ji do moře volaje: „Kromě mých nedotkla se ústa žádného muže rtů jejích za živobytí a nedotknou se ani po smrti."

Po těch slovech vrhl se jako šílenec mezi kozáky. Ataman ťal ho první mečem do lebky; aga se svalil, spílaje chropotně kozákům: „Zem vás pohlť, proklatí šajtanové!"

Ještě blekotal nesrozumitelná slova, any tu kozácké meče na kusy ho rozsekaly. Uvrhnuvše trupy do vody, dali se molojci do loupežení. Nebylo v korábu ani zlatých nebo stříbrných prutů, ani drahocenných látek hedvábných; byly tam pouze meče a obleky musulmanské. Z komnaty agovy vyvlekli dva černé nevolníky a žida, chvějícího se strachem. Nevolníky hned uvrhli v moře a žida postavili před atamana.

Skalozub, poznav zaplaceného vyzvědače, zvolal strašným hlasem: „Co tu děláš?"

Žid zakoktal: „Veliký, největší mocnáři, pane atamane! Schválně jsem ten koráb doprovázel, aby se tím bezpečněji za kořist dostal dětem páně atamanovým, pánům molojcům. Na talmud přisáhám, že pravdu mluvím."

V tom zvolali kozáci: „Zrada, zrada, otče atamane! Hle! vidíš, jak nás koráby turecké obkličují?"

„Na čajky, molojci!" rozkázal ataman, poručiv dříve Głębockému, aby žida potrestal a zajatý koráb zapálil.

[6]) Bunčučný, úředník vojenský, nosící atamanský bunčuk (koňský ohon na žerdi).

Molojci vsypali se do čajek.

Głębocki rozkázal zbývající střední stožár skáceti, vyzvědače na kůl nabodnouti a koráb zapáliti.

Čajky kozácké sebraly se v hromadu. Kam ataman pohlednul, všude viděl koráby turecké; již nemyslí na Stambul, nýbrž na to, jakby vyprostil se z proklatého postavení. Káže, aby molojci ku břehu veslovali, ale v téže chvíli odtrhlo se nesčetné množství loděk nepřátelských od korábu a zamířilo s rozpjatými plachtami v tu samou stranu.

Břeh pokryl se janičáry, špahy a děly tureckými. Čajky vrátily se znovu na hlubinu.

Ataman chvíli přemýšlel; potom ukázav Głębockému největší prostor mezi dvěma koráby, řekl: „Pane plukovníku, poplyneš tudy se všemi čajkami právě v tu dobu, kdy se dám já s částí molojců do boje s loďkami nepřátelskými při břehu; v ústí Dněpru shledáme se bohdá zase.“

Głębocki i kozáci zvolali: „Nikoli, otče atamane! Zhyneme s tebou všichni; neodloučíme se!“

„Ale já tak velím!“ odpověděl ataman hlasem hromovým. „Smrtí pokáráno bude každé neposlušenství, smrtí potrestán bude každý, kdo by se vrátil nebo dal se v boj!“

Smutně hleděli na sebe molojci.

Ataman vybral si deset čajek a plul s nimi ku břehu; ostatní zůstali na místě. Kozáci plující s atamanem byli veselí, čela majíce jasná.

Tiše plynou čajky; nepřátelské lodice obrátily se k nim. Sotva se čajky na tisíc kroků přiblížily, vypáleno na ně z janičárek a děl.

Čajky se zmítaly chvíli po vlnách, ale brzy byly opět silným veslem v pravý běh svůj uvedeny. Vpadše mezi lodice, háky na nich se zavěsily, a molojci, nechavše vesel i čajek, se zbraní v ruce chladnokrevně skočili na palubu bisurmanskou.

Začala strašlivá řež; padají musulmané, padají kozáci. Meče hvízdají, jatagany v těle váznou.

Bojující ataman napomíná k udatnosti. Čspka mu slétla, sedmkrát ťal nepřítel do hlavy jeho. Když v dáli zahřměla děla nepřátelská, zdvihl se ataman a pohleděv v tu stranu zvolal: „Naši jsou zachráněni; nyní jich ani ďábel nedohoní! Bratří, draze musíme prodati své životy!“

I začal mečem po palubě stláti trupy musulmanské.

Kozáci též udatně si počínají, ale i Turci zmužile bojují. Stokrát silnější počet se všech stran na kozáky doráží.

Ataman, v prsa byv raněn, sklesl na palubu.

Jen několik málo těžce raněných kozáků na živě zůstalo; ti ještě se brání. Ale konečně i oni podlehli.

Boj ustal; musulmané ozdobili ruce své i nohy tkanicemi a řetězy polomrtvého atamana, jejž na to se sedmi molojci přivezli na koráb kapudana-paše.[7])

Kaplan přisáhl při Allahu, při Mahomedu, že pomstí smrt synovu i potupu, kterou ani tříletá doba nedovede z paměti lidské vymazati. Rád by vlastní rukou sprovodil nepřátely své se světa, ale myslí, že lépe se vymstí, když jim připraví smrt povlovnou. Ataman sotva oči může otevříti, neslyší tupení, pomsty se nebojí, mysli jest veselé, neboť tři části molojcův zachránil.

Střelhbité letěl koráb se zvěstí k Istambulu, se zvěstí, jaká od narození Mahomedova tam nezalétla: Vůdce šajtanův a sedm jeho bojovníků v zajetí!

Před západem slunce spatří je sultán, spatří je též věrní vyznavači proroka.

III.

Na druhém nádvoří seraje, v nádherné budově, shromáždila se státní rada turecká. Úřadníci Vysoké Porty sedí do kola na kobercích, majíce nohy pod sebou skřížené, v středu pak sultán Amurat na skvostném trůně. Po pravici má velikého ulemu, po levici velvezíra, a před ním stojí vyslanec kapudana-paši. Přede dveřmi i na nádvoří rozložili se ozbrojení janičárové a kleštěnci.

Vyslanec oznamuje spálení korábu, boj Osmana-agy a končí takto: „Vnuku proroka, padišachu světa! před tvým jménem všechno se koří, před tvou mocí vše klesá v prach; vyřkni slovo a slunce ustane v zdánlivém běhu svém, moře vyschne až na dno. Kaplan paša, tvůj sluha, věrný poddaný, nevolník, ve jménu tvém a Mahomeda povznesl meč proti šajtanům a zahubil je. Před západem slunce uzří vznešené oko tvé sedm těch divokých ďaurů v okovech a osmého, vůdce jejich, ukrutného jak hyéna, chytrého jak zmíje a strašného jako sám iblis“[8]).

Po této řeči nastalo hluboké ticho; ani jediné slovo nevyšlo z úst rady. — Což může nevolník mluviti bez svolení pánova?

„Věrný vyznavači proroka!“ promluvil po chvíli sultán, „za příznivou zprávu obdržíš podle volby: buď nevěstu tatarskou neb děvče křesťanské. Kaplan dostane zlata i nevolníků tolik, že zapomene smrti synovy. Ty pak, vezíre, náměstníku mé vlády, rozkaž špahům, janičárům i Albáncům, aby zůstali celou noc ve zbrani. V zámku sedmi věží kaž zamknouti iblisa i jeho děti. Čtyři tisíce janičárů, dva tisíce špahův a tisíc člunů na moři mramorném ať ho střeží, jak oko v hlavě, neboť s šajtany zlá rada. Hotovi jsou každý okamžik vysvoboditi vůdce a zničiti ohněm a mečem stolici světa. Ty, kizlar-ago, půjdeš za svitání do vězení a povíš vůdci šajtanův, že mu z veliké naší milosti život darujeme, že jej obsypeme důstojnostmi a bohatstvím, lidu dněprskému že všechny výsady zachováme, ba že dáme ještě stokrát více, přislíbí-li se svými přijmouti víru prorokovu a brániti prsoma svýma Vysokou Portu proti Rusům a Fodul-ďaurům[9]). Zamítne-li však milost, kaž je popraviti za slunce východu a stať hlavy vystaviti na odiv lidu v bráně babihumajumské.“

Sultán skončil; žádný z jeho předchůdcův nebyl tak dlouho mluvil; vstal, — všichni padli před ním na zem.

Odešel sultán, rozešla se státní rada turecká.

Jest noc. — Na temné obloze nelze spatřiti ani hvězdičky. Ale za to plane tisíc kahanců na moři mramorném i na blízkém břehu, a lidé, duchům podobni, po zemi i po moři se hemží. —

K osmi tisícům musulmanův jest na nohou; většina mysli svěží, jen někteří sní stále o iblisech a o obyvatelích džehemenu[10]). Chlubným jazykem vynášejí udatnost svých spolubratří, kdežto mysl zatím strach opanoval.

Silnější zaskučení větru dříve by ten shluk rozehnalo, než výstřel sta děl.

Stráže se střídají, bdělým okem neustále pátrajíce a ostražitější ještě myslí sen od sebe odhánějíce.

Starý zámek byzantinských císařův na černé půdě černější ještě barvou maluje sedm věží, jež délkou svého stínu dosahují až k moři, osvětlenému pochodněmi.

Ve střední věži kmitají se dvě světla, jedno nad druhým. V hořejší jizbě vězní atamana, v dolejší sedm molojcův. Vítr skučí v železných mřížích, lampa zhasíná — po chvíli opět zakmitává jasnějším plamének, jehož pěkné, ale zároveň smutné světlo se podobá matnému oku umírající dívky.

Na slámě, spoután řetězy, leží Skalozub. Povinnost vykonána, čisté svědomí vlilo pokoj v duši jeho, a údy, lopotami boje umdlené, hoví si nyní v libém spánku. Velmi sladce sní ataman. Vidí rozlehlé stepi matky Ukrajiny a siné vody otcovského Dněpru. Po dědinách rozléhá se hromový jásot a veselá hudba; za stoly hodují Lechové s kozáky. — Tu namlouvá si rázný molojec krásnou Lešku, tam vede erbovný šlechtic černobrvou Ukrajinku k oltáři. Kněží řečtí i katoličtí jako bratří bratřím ruce podávají, sloužíce střídavé mše svaté. — Metropolita Kyjevský a archijerej Kaňovský sedí v křeslích senatorských vedle biskupů Lackých. Král Sigmund s atamanem i pány hejtmany, polskými i litevskými, o správě vojenské se radí, — a všude se volá: Ať žije Polska! — Sladce sní Skalozub. — Vidění se změnilo. Na nádvoří domu atamanova tepe vraný koník kopytem netrpělivě půdu, setniny kozákův a roty Lechův před vraty stojí k výpravě na Tatara připraveny. Ataman žehná čeládce, šavlí se pásá, pláštík béře . . . . V tom zatepala na kamenech kopyta koňská jezdcův bisurmanských, ohlas dolétl do věže, — a ataman probudiv se vzkřiknul: „Páni molojci, na kůň!“ Chtěl povstati, — řetězy zařinčely — a ataman smutně vzdychnuv, zamyslil se. Ne strach smrti, ale otroctví jej souží. Raduje se z osudu osvobozených bratří a závidí těm, kteří padli v boji. Proklíná koule, jež ho minuly, proklíná meče, jež s životem ho nerozloučily.

I molojci naříkají na svůj osud. Malá to věc zahynouti čestně v boji, ale státi se kořistí bisurmanských padouchů, toť bolestné. Začalo svítati; první paprsky slunce vnikaly mřížemi do vězení. Kozák pohlíží smutně z podstřeší na svítání, neboť miluje život pod širým nebem.

---

[7]) Tolik co veladmirál.

[8]) Tak zovou musulmané lucifera, vůdce satanův.

[9]) Fodul-ďaurové, Poláci.

[10]) Džehemen, peklo.

Zaskřípěly dvéře a do vězení atamanova vešel kizlar-aga.

Skalozub pohledl zádumčivě na stojícího před ním nevolníka.

Turek, nemoha snésti pohledu volného syna stepi, sklonil hlavu a začal takto: „Padišach věrných musulmanův, vládce světa od písčitého moře saharského až po sněžné štíty kavkazské, pán můj a sultán, chce vám přes ohavnou vaši víru jako před třemi lety, z milosti život darovati. Tebe, atamane, chce štědrá ruka sultánova obdařiti životem, bohatstvím i důstojnostmi, kozákům pak přisáhá na korouhev prorokovu, že jim zachová všechnu svobodu, obrátíte-li se na víru Mahomedovu a slibíte-li chrániti Vysokou Portu před vpádem ďaurův." Promluviv takto k atamanovi, zamlčel se kizlar-aga.

Skalozub chvějícím se, ale určitým hlasem odpověděl: „Tři léta tomu, co jsme sultánovi život i trůn darovali. Ataman Šach přislíbil a dostál též přísaze; pokud držel buňčuk a bulavu[11]), potud říše Amuratova kozáka nespatřila. Já však nečinil s Bisurmany žádného příměří, aniž hodlám učiniti. Pověz svému sultánovi, že odmítám dary jeho jmenem svým i jmenem kozáčiny. Hlava atamanova není tak drahá, jak se vám zdá, nebot každý kozák může se státi atamanem; každý dovede pomstiti smrt naši a zdrtiti tvrze otomanské." Skončiv, potřásl hlavou.

„Chvíle jest drahá, rozmysli se, atamane, změň odpověď."

„Co kozák řekl, nikdy neodvolá; dones pánu svému odpověď, že muk a smrti čekám."

Aga zatleskal. Čtyři kleštěnci vešli do jizby, nesouce provaz; zděsili a zachvěli se, spatřivše vězně.

Kizlar-aga máchnul rukojetí jataganu, a kleštěnci skočili na atamana. Zadrhnuvše mu provaz okolo šíje, klekli na prsa jeho a začal ho škrtiti. Ataman na rukou i nohou jsa spoután, chrchlil krvavou pěnu; oči jeho z důlků se vyvalily; skřípal zuby, — žíly mu nabíhati začaly.

Dvakrát zatřásl se provaz, dvakrát odletěli kleštěnci zpět. Jako vlci na krvácející oběť, vrhli se s novou zuřivostí na polomrtvého kozáka; — naposled pozdvihl se ataman.

Ale kleštěnci zatáhli provaz silněji, — průdušnice pukla, žíly praskly, — ataman skonal. —

Kizlar-aga, dobyv jataganu, oddělil prudkou ranou hlavu od trupu.

Na to vynesli z dolejší jizby sedm hlav molojcův, a jásající průvod bral se k bráně Babi-Saadefské, kde nalézal se harém, obyčejné sídlo sultánovo.

Uzřev to Amurat, vyšel ven; při pohledu na krvácející hlavy nemohl se ubrániti zvláštní jakési bázně. Znalť předobře mužstvo kozácké.

Slunce prodíralo se chmurami. Jako v den sváteční hromadí se tlupy Turkův, Arabův, Arménův, Řekův a Židův před branou babihumajumskou, různíce se jazykem, krojem i barvou.

Před branou trčí osm kolů a na nich osm hlav kozáckých. Na hlavách černé čapky anebo krásné kalpaky; na atamanské čapce chvěje se volavčí péro.

Zděšené patří na to divadlo krutý janičár i špach, zděšeně hledí na ně neustrašený Albánec i Serdeniešty [12]), jenž se smrtí se bratřívá, jako piják s vodkou; nebot zdá se jim, že vousy hlav kozáckých se ježí, oči pohlížejí k Ukrajině, a ústa že podzemným hlasem mumlají: „Pomsta! pomsta!"

[11]) Bulava, žezlo.

[12]) Serdeniešty, zhoubné dítě; Serdeniešti byli většinou Čerkesové a poturčení křesťané. Byli to lidé lví odvahy a tygřího srdce. Tvořili nejvýbornější zástup vojska otomanského.

Jan Bělecký.

Národní pověst polská. Z J. Slowackého přeložil *O. Mokrý.*

IV.

Pomsta.

Hlukem a rykem zněly komnat stěny —
to radost hlučná, ne však radost čirá;
smích slyšet — smích ten světa vynucený
na bledých lících nikdy neumírá.
Smích ten se leskne jako z plátna kvítí,
jež na besedách zdobí hlavu děví,
to věčně, věčně, stejně se nám jeví,
je věčně krásné, nic však nepocítí.
To kvítí nikdy blankyt nevdechnulo,
nežilo nikdy — však též neuschnulo.
Kdo chtěl by, rcete, žití jeho klásti
nad chvíli jednu třeba bludnou v slasti?

Pan Březan smuten rej opustil hravý,
jenž ve vlnách se různobarvých snuje,
šel do komnaty, kterou mramor tmavý,
vodotrysk šumný jemně ochlazuje;
gothickým oknem paprsk mihotavý -
měsíce vpadá úplňkové záře,
v okno se tiskne jasmínové křoví;
tu stoly z mramoru, skvost jantarový;
ze zlatých rámů mnohá bledá tváře,
již barva mnohým zatměla se rokem,
tvář předků smutná, nepohnuté zírá.
Nejistým, rychlým kráčel Březan krokem,
za ním se stíny kladly od měsíce
a když ku nebi zdvihl bledé líce,
znát bylo, že tvář hoře jakés svírá.

Tu nový hlahol zase k sluchu vráží;
i sběh' starosta znovu do besedy,
zavolal páže, pomatený, bledý.

„Kdo jsou ty masky? rci mi, drahý páži!
co z polovice sál již zaujaly,
tatarské šaty jejich těla halí." —

„O pane! nelze sdílet mi tvé bázně,
to šlechta asi přišla dovádivá."

„Ach nikoli! Vždyť šlechta nečinívá
okolků takých, vpadá zvučně, rázně
a plné ihned oblehává číše,
ti jak by kryli tajemství, jdou tiše. — —
Vyběhni páže dveřmi těmi stranou,
ať vrátný — Však co to? O bože! — Patři!
Již zámek hoří; mostní věže planou.
O zrado! — Kde jste? Pomozte mi, bratři!
zbraň, páže, podej! spěju ve závody!

Již není čas. — Dav pohanů se valí
odevšad, běží přes kamenné schody,
u prahů trupy zavalily sály,
žár mocný strávil vystrojené hody.
Než, kdo to v čele sžehá vše a pálí,
kdo tlupám pohan vévodí as v boji?
Kdo jejich vůdcem, bašou, atamanem?
To jinoch jakýs v musulmanském kroji,
měl čelo skryté zlatým pod turbanem
a víru zlatým půlměsícem značil.
Všech v čele lítá, služebnictvo míjí,
nikoho dosud skolit neuráčil,
meč jeho v pochvě — zraky jeho bijí.

Do sálu vpadl, ihned za ním v sledy
na stěny zámku strašný vichr vanul,
světla se chvěla, hasla, jenom bledý
paprsek v lampách z alabastru planul.
Jak přízrak smrti před Tatarem stanul,
odevzdav východ strážců mnohých péči,
pan Březan, s mečem objevil se k seči.

Však nastoj! Tatar ihned meč svůj tasí.
Ó hrůza! meč ten viděn častokráte!
Kde kryje lazur email divné krásy,
tam vymalován obraz panny svaté,
a obraz kříže a pod křížem dole
erb jako měsíc, kdež plá ve půlkole,
helm, hvězda, péro pštrosí ve chochole.
Zablesk' se šavle obraz posvěcený,
i pad starosta tvrdém na granitu
a Tatar smál se. — Smíchem ze úkrytu
vzbuzeno echo. — Byl to výkřik ženy.

Byla to maska sledovaná všemi,
již zář brylantů velkých oslňuje.
Smích uslyšela, — jako ohromena,
v zachvění padla bez života k zemi. —
Hned Tater přiběh, padl na kolena,
ji křísil, pásy těsné uvolňuje. — —
Tvář jeho byla děsně pomatena. —
Ji v ruku chopil, přes chodby ji nesl.
Jak mrtvá v jeho náručí se jeví;
růžový vínek s její hlavy klesl,
a vlas rozvátý, sladké vůně plný,
k Tataru nohoum valil svoje vlny.
Strašlivé bledé byly líce děvy.
V zámecké kapli vzbudila se v žasu
a před ní postať, jak zjev dávných časů,
a strašno bylo kolem kaplí temnou,
měsíce záře na stěnách se chvěla.
„Tys to, můj milý? tys to tady se mnou?"

„Svůj závoj sejmi! prosc pravím tobě,
ať uvidím té, rysy tvého čela!"

I sňal Bělecký turban mušlinový,
pohledla Anna — sklesla zase v mdlobě.

Zas po ní žití rozlily se sledy,
za chvíli s těží probuzena znovy.
„O milý!" řekla, „jak jsi strašně bledý!"
„Ha bledý!" di on divném ve úsměchu.
„Ját zradil" — Umlk. Posledním však slovem,
jež opáčeno třikrát v hlasném echu,
klid svatý zrušen tichu ve hrobovém.
Zas rytíř mluvil: „Tak! tvář moje bledá!
S jinou jsem tváří druhdy spěl tě vítat,
však já jsem zradil — mám jak růže zkvítat?
V mém čele každý písmo zrady shledá!
Kraj celý v krvi —! Pohleď ku měsíci!
Hle! malba v okně malovaná ve skla;
když blyskne slunce, anděl září líci,
na skle roztáčí křídla stříbrolesklá.
Však sklenný obraz ve měsíční záři
teď podobá se spíš strašidla larvě,
temněji patří s nejistotou v tváři, —
postava smutná v odumřelé barvě.

Jiný je člověk, když o štěstí snívá,
však, když v ty rysy vznešené a milé
běd lampa svítí, tu táž lice bývá
smutnější nežli cypřiš na mohyle.
O! drahá moje! nač ta všecka slova?
Pojď! povedeme život osamělý.
Pojď za vyhnancem, družka vyhnancova!
Na ňádrech tvých se skryje ve šediny
má hlava, zradou, zoufalostí sbělí!"

„Můj otec! — Otec! On prokleje tebe!"
„A ty se lekáš? — Co by značit měly
otcovy kletby, přátel, domoviny?
Pojď v daleký kraj, tam ti vzejde nebe,
tam najdeš síně, luka, háje vonné,
tam lidé všickni přátelské mi plémě,
tam vše — co všecko není v zemi oné?
tam všecko, milá, krom — té drahé země."

V.

Vesnický kostel.

To církev byla, modřínové stěny,
již nachýleny, zhusta podepřeny;
v paprsku slunce plála střecha z plechu,
a slunce, hledíc oken tabulemi,
barvilo zlatem chvějné záslon lemy.
Tu břízy, v pláči, zastínily střechu,
kříž hleděl s hůry jejich přes vrchole;
u prahu žebrák modlil se vždy znova.
Otáčel církev květný hřbitov v kole
a vesní hroby svitly ze hřbiteva.

Z kostela vísky se tu zazvonilo. —
Z daleka spěchá lid přes luhy, pole:
dnes pluh spočívá, zelená se role.

Dívčiny oltář přistrojily v květy,!
a mládež, jež má vždy zpěv pohotově,
zapěla, vyšel kněz sklíčený lety,
hned stlumila se píseň zmírající,
již stichla. — — kněze slyšeti jen v slově
a bříza šumí, hledíc v okenici.
Jen časem ruka zvučným zvoncem trhá
a časem knězi odpovědi kmeti
švítoří vrabec s věže. v dol se vrhá
vlašťovka letem, v římsu chrámu sletí..

Mše skončila se. — Aj na nízkém prahu,
poutníci jací's stáli u kostela —
pad jeden na tvář — vtisk ret na podlahu,
však druhý, smuten, nenachýlil čela.
Když plášť se odkryl, tu ozdoba svkělá
zasvitla pod ním; tvář neplála v blahu.
Oba se báli sednout na lavici,
na prahu stáli s poníženou lící.

Kněz mši ukončil, misál skvostný složil,
teď boží slovo lidu všemu hlásí: —

„O! bratří! děti! toho jsem se dožil,
já starý věkem, s prokvetlými vlasy?
že, blahořečiv ještě v čas vám blízký,
dnes žal pod střechu v božím nesu slově.
Tu kdysi sedal — ejhle lávka pustá,
náš pán Bělecký, kdysi pán té vísky.
Kraj, víru zradil: Primas ve Krakově
jej proklel, kletbu na má poslal ústa.
Dnes mu naposled platí vzpomínání,
teď modlete se, já se modlit budu,
a nyní bratří, slyšte proklínání —!"

Zachvěl se stařec, plakal v těžkém trudu!
Žalostné „amen" proletělo kobu,
nechutné „amen", zvukem sotva živé,
pak rozneslo se chrámem lkání tklivé
jak v den poslední z otevřených hrobů.

Než sotva vzhůru žalná vzletla slova,
sotva že k bohu dokonala dráhu,
z poutníků jeden u kostela prahu
na kámen chladný beze smyslů klesá
a druhý, bledý, strašlivě se třesa,
pokleká nad ním — mluví k němu tiše
a žalně skrývá lice tovaříše.

Kněz od oltáře hned na pomoc běžel.
Na hřbitov byl již poutník odnesený
a položen tam hrobní na kameny,
by v prostřed květu hřbitovního ležel.

A stín jej pokryl svěží hrobních stromů,
stín, kterýž temnem květoucí hrob halí,
schladily vánky, jež po hrobech vlály.
Již starostlivý pastýř pomoc hledá,
shlednuv jej, chví se; jakby bleskem hromu
jej tvář ta tala, tvář neživá, bledá.
„Proklatec!" vece, „pojďme chvatem domů!"

Ihned se věrné davy církve zvedly
i kněz vycházel za hromadou kmetů,
ve vratech stanul, odvrátil se sbledlý
a řekl vážně: „Dobrý pán je světů,
hlubší než moře, věčně, nedoměrné
jak písek moře, milosrdí boží —!"

Z poutníků jeden spal na hrobů loží,
tu se druhého spadly šaty černé,
tvář odkryla se. — Pro bůh! dívčí lice!

To Anna! z úst ni nevydala slova.
Zda nemá citu — suchét zřitelnice,
tvář nepohnutá, jako mramorová
a oko svítí v horečkovém palu.
Na čele ještě svadlé květy měla,
na šatech zář se brylantová skvěla,
ve vlasech jasná parta ze korálů.

„O nejmilejší!" vzkřikla, „o můj drahý!
jsme sami! zlý sen víčka tvoje tlačí,
tys na mohyle usnul, v jejíž prahy,
pod hroby vchází jen umrlí spáči.

Ty mlčíš? aspoň odpověz mi v pláči! —"
Naň vzhlednouc náhle vzkřikla hrůzou jat a,
a pak naň vonné nasypala kvítí:

„Nemáš svůj spánek v křižovatce sníti,
sama tě pohřbím já ve místa svatá."

To řkouc vytrhla křížek ze mohyly,
hrob kope temný do drniny svěží,
však stále slabne, stále chabnou síly
a tiše v smutku hodiny jí běží.
Již zlatil západ slunce paprsk žhavý,
po hrobech břízy dlouhé stíny kladou,
a střemchy voní svěží zase vnadou,
ševelí květné na mohylách trávy.

Než barvy stále víc a více temné,
již listím břízy luny svit se dere,
utváří různé zjevy z mlhy jemné
jich lice stříbří. — Již záslony šeré
pokryly církev, hroby na hřbitově.

Již temno. — Anna samojedna v noci
do dveří církve klepá zas vždy nově:

Nešťastna, boha vzývá ku pomoci!
Postava její v měsíci se leskne,
jak mlhy obraz stříbrný a chvějný;
slábnoucí rukou v pevná tluče vrata,
o hrob rozráží echo se jen teskné
již slábne, slábne tlukot beznadějný,
již zmírá echo, — jak modlitba svatá
tonoucí v bohu —, jak daleké zpěvy —
U prahu klesá již postava děvy,
snad spáti bude spánek věčně stejný —

A ticho budiž! Píseň ať se stiší,
večerní ticho klidně snít ať nechá;
z celého světa když splývají echa,
zem skličující tišina se stvoří;
však duch hluboko zadumaný slyší,
jak v dáli kdesi hřmí pohřební zvony,
zoufalství vzkřiky, bujná pustá vřava,
a smích zbloudilých, naříkání v hoři. —
Tu rozeznává všecky tyto tóny,
kdo andělovým sluchem pozor dává —!

Umění. Literatura. Věda.

— Z umělecké besedy. Nedělní přednášky, pořádané pro dámy, odbývány v četně navštívených místnostech besedy počátkem této sésony čtyři a sice vytčená již jedenkráte rozprava p. Dvorského o Zuzaně Černínové; přednáška p. prof. dr. J. Durdika „o chrámu westminsterském", kde nadšenými slovy vylíčen byl dojem, jaký působí proslulá budova ta naplněná nesčetnými náhrobky proslulých anglických myslitelů, básníků, státníků, vojevůdců atd; p. J. Dunovský věnoval nedělní večer, 21. listop. vřelým vzpomínkám na šiřitele a pěstitele slovanského ducha v básnictví českém, zvláště vzdělavatele národní poesie slovanské a přešel na sbírku epických básní z Černé hory „Gusle" od dra. Siegfrieda Kappera, kterýž v tu dobu právě z Čech navždy do Italie se odebral. Pohovořiv šířeji o sbírce Kapperově, poroučel předního tohoto pracovníka na luzích slovanské poesie vděčné paměti českého obecenstva. Nově zvolený předseda literárního odboru p. Adolf Heyduk podal ve své velezajímavé přednášce v den 5. prosince nárys činnosti a významu genialního francouzského kresliče a malíře Gustava Doréa s nevšední znalostí věcí (jeť p. prof. Heyduk sám chvalně znám co výkonný v témž oboru); pojednal o jednotlivých arcidílech francouzského mistra, charakterisoval některé značnější kresby a na doklad svých slov zjednal obecenstvu příležitost prohlednouti sobě bibli, don Kychota a Božskou komedii, jichž illustracemi se dlouho do večera bavilo. Dne 11. prosince vypravoval p. Bohumil Havlasa zajímavé podrobnosti ze života hercegovského, na jichž půdě delší čas pohostinně trávil; líčení povahy a spůsobu života dívek a žen hercegovských zajímalo u vysoké míře shromážděné dámy, jsouc provázeno důvtipným porovnáváním s našimi poměry; celá pak přednáška provanuta byla půvabem, jaký poskytuje vypravování vlastních zkušeností a nabytých názorů. —

— Premií Umělecké besedy pro r. 1876 je skvostné vydání staročeských zpěvů milostných: „Zbyhoň, Zezhulice, Skřivánek, Opuštěná", illustrovaných zvěčnělým genialním Mánesem. Když před patnácti roky se odhodlal Karel Bellmann vydávati v sešitech celý Rukopis illustrovaný, potkal se s tak rozhodnou liknavostí u českého obecenstva, že upustil po vydání prvního sešitu, kde ani celý Záboj obsažen není, od svého záměru zcela. Tak zapomenuty znenáhla výtečné kresby Mánesovy, až se jich ujala letošního roku Umělecká beseda se známou svojí pietou ku všemu výtečnému a pozoruhodnému na poli domácího umění a podala je, číníc výjimku od dosavadního zvyku obrazových premií — svým členům, již zajisté vzácnou, šest illustrací obsahující sbírku nejzdařilejších plodů dávnověké české lyriky, vděčně přijmou a ocení.

Drobnosti.

— Pověsti jihoslovanské. *Umírající hajduk.* „Ke mně, starý orle bílý, já to Gabriel Zapol, který ti tolikráte dával maso vrahů. Jsem raněn, umírám; ale než zaneseš mé srdce svým orlatům na pospas, prosím tě o jedinou službu. Vezmi v drápy své štíhlou pušku a zanes ji bratru mému Jiřímu, ať mne pomstí. V té pušce bylo dvanácte nábojů — a hleď! kolem mne leží dvanácte nepřátel. Však bylo jich třináct — a třináctý bídák — Bokaj zrádně napadnul mne ze zadu. Vezmi s sebou ještě tento šátek vyšívaný a zanes ho spanilé Chavě, nechať pro mne pláče." Donesl orel štíhlou pušku bratru Jiřímu a našel ho v krčmě opilého. Donesl orel vyšívaný šátek sličné Chavě a našel ji, vdávající se za vraha Bokaje. — *Chorvatský Ban.* Byl v Chorvátsku Ban, slepý na pravé oko a hluchý na levé ucho. Byl velmi ukrutný a rozkázal jednou, aby byli sťati Humanaj Bej a vojvoda Zabotić, jejichž jmění se na to zmocnil. Bůh rozhněval se na Bana, a dovolil upírům, aby se Banu ve snu zjevovali. Co noc stáli u jeho lůžka Humanaj i Zabotić, pohlížejíce na něho očima vyhaslýma. Když hvězdy blednuly a nebe se začínalo rditi od východu, tu — strach povídat — oba upírové klaněli se jemu jako na „dobrý den", a sťaté hlavy jejich jen volně na krku postavené, spadaly a točily se po podlaze! — Jednou za chladné noci promluvil Humanaj: „Již dávno se ti klaníme — proč nám nikdy neděkuješ?" Ban, po celém těle se třesa, vstal z lůžka a když se nachýlil, aby udělal poklonu — upadla mu hlava a točila se po zemi.

— Visuté zahrady v Babyloně. Je známo, že zahrady tyto počítány byly k sedmi divům starého světa. J. Oppert nalezl stopy jich r. 1863 v Tel Amran Ibu Ali. Zdvihajíce se v mohutných terassách se stinnými jeskyněmi, vodopády, skalami, trávníky, stromy a květinami, tvořily takřka malebné pohoří na plochém břehu Euphratu, ba Diodor vypravuje, že byly hlavně proto založeny, aby byly jaksi obrazem a napodobením perských hor, jež bývaly stupňovitými zahradami okrášleny. Nebukadnezarova choť Amyitis přinutila prý, toužíc po lučnatých horách své otčiny, manžela k vystavění divokrásných těch sadů.

Knihy nové „Lumíru" zaslané: Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Číslo 1. 1876. (Sešit lednový). Redaktor a vydavatel: Vácslav Vlček. Obsah: Ferdinand Dobrotivý a jeho doba. Píše Josef Procházka. I. Z dob předbřeznových. — Matěj Josef Sychra. Obraz životopisný, jejž vykreslil Antonín Rybička. — Adam Zalužanský ze Zalužan ve svém poměru k náuce o pohlaví rostlin. Podává dr. Ladislav Čelakovský. — Z básní Jaroslava Vrchlického. — Z písní Anakreontových. Přeložil F. Marjanko. — Zlato v ohni. Obrazy ze života od Vácslava Vlčka. — Česká opera r. 1875. Od V. J. Novotného. — Rozhledy literární. Od Františka Zákrejse.

Romány a povídky původní i cizojazyčné. Pořádá J. J. Stankovský. Staroměstský rychtář. Povídka z dějin českých dle starší látky od B. Pešky. Sv. 2. V Praze, nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Laciná knihovna národní. Čís. 23. a 24. Zlatý muž. Román od Móríce Jókaie. Z maďarského přeložil Fr. Brábek. — Čís. 25. Král a biskup. Historický román z doby panování Rudolfa II. Napsal J. J. Stankovský. V Praze, nákladem knihkupectví: J. Otto.

Nikolaův dějepis český v obrazích pro mládež československou. Třetí, rozmn. vydání „Obrazů z dějin českoslov." od J. V. Nikolaua. Upravil Fr. A. Zeman. S obrázkem titulovým a četnými pův. obrázky v textu. V Praze, nákladem Frant. Urbánka.

Redaktoři a vydavatelé: **Svatopluk Čech, Servác B. Heller.** Tiskem **dra. Edv. Grégra v Praze, 1875.**